

ADAGIA QVAECVMQVE AD hanc diem exierunt,

PAVLLI MANVTII STVDIO, ATQVE industria, doctissimorum Theologorum consilio, atque ope, ab omnibus mendis vindicata, quae pium, & veritatis Catholicae studiosum lectorem poterant offendere:

Sublatis etiam falsis interpretationibus, & nonnullis, quae nihil ad propositam rem pertinebant, longis inanibusq; digressionibus.

Quem laborem, a Sacrosancti CONCILII TRIDENTINI Patribus Manutio mandatum,

Nunc vero summa industria iterum impressa, incredibiliq; labore emendata à F. ANGELO Rocch. Eremita Augustiniano S. Theol. Doctore, Qui exemplum Florentiae editum ab innumeris erroribus expurgauit.

Cum plurimis, ac locupletissimis Indicibus.

Venetijs, Apud Hieronymum Polum. 1578.

ADAGIA
QVAECVMQVE AD
hanc diem exierunt,

PAVLLI MANVTII STVDIO, ATQVE industria, doctissimorum Theologorum consilio, atque ope, ab omnibus mendis vindicata, quae pium, & veritatis Catholicae studiosum lectorem poterant offendere;

[illegible]

Quem laborem, a Sacrosancti Concilii Tridentini Patribus [illegible] mandatum,

[illegible]

Cum plurimis, ac locupletissimis indicibus.

Venetijs, Apud Hieronymum Zilettum. 157[illegible]

GREGORIO XIII. PONT. MAX.

IHIL in rerum natura ſtabile, nihil firmum, omnia fluxa, omnia fallacia reperiri, & omnes iampridem affirmarunt, & ego nuperrime, domeſtico exemplo doctus, nimis grauiter ſenſi. Cum enim Paullus Manutius, pater meus, Romam veniſſet, tuaque benignitate fretus, ea aggredi in animo haberet, quae ſtudioſis omnibus ſummam vtilitatem parerent: cum inquam in eo totus eſſet, ecce tibi mors eum rapuit, rapuit mihi patrem, rapuit (liceat mihi, quod ſentio, libere proloqui) praeclarum, ac prope ſingulare veteris eloquentiae exemplum. Quis enim, eius ſcripta legendo, & ſententiarum pondere, & verborum nitore referta, valde non commouetur? aut quis in eis natiuum quendam antiquitatis characterem non agnoſcit? Sentiemus poſteri, quantum difficultatis inſit in eloquentia comparanda: cuique viuo maleuoli quidam obtrectatores inuidebant, eum nunc e medio ſublatum vel inuiti admirabuntur. Verum quid ago?

Patris ne mei laudes perſcribere propoſui? Minime: &ſi, ſi id etiam facerem, pietatem debitam praeſtarem. Sed in hoc non me affectus aliquis mouet, verum iudicium, quod tametſi in me ſit exiguum, cum id tamen videam tot amicorum non inſulſorum hominum iudicio comprobari, non poſſum de meo peſſime exiſtimare. Hoc aſſequor certe, vt, patrem meum dum laudo, ſummas Tibi deberi gratias confitear, qui litteratos homines tua benignitate ſubleuandos, liberales diſciplinas, iamdiu prope exſules, ad patriam ſedem reuocandas cures. Tu inter alia, quae ad ſummi Apoſtolatus curam pertinent, cum videas plurimum referre, vt S. Concilij Tridentini Decreta obſeruentur, omne ſtudium, omnemq́ue auctoritatem tuam eo confers, vt ne quid praetermittatur eorum, quae Sanctiſſimi illi Patres ad Chriſtianae Reipub. vtilitatem pertinere cenſuerunt. Cumq́. ab eodem Concilio eidem Patri meo demandatum fuiſſet munus perpurgandi librũ de veteribus vtriuſq́ue linguae Prouerbijs, ne, qui eorum ſtudio tenerentur, vllam partem combiberent eius impietatis, quam eius libri ſcriptor ſcriptis ſuis plurimam adſperſerat: feciſti, vt Pater meus

emen-

emendationem susciperet: quam cum doctissimorum Theologorum ope, tuo iussu absoluisset, paullo post ipse moritur. Hic liber cum edendus in publicum esset, Tibi debitus, a Te proficiscens, quippe quem communicari omnibus iusseris, iure optimo a me S. T. inscribitur: A me, tamquã ab eius filio, cui Tu id mandaueras: S. Tuae, tamquam ei, quae bonum hoc omnibus impertierit. Laetentur igitur homines, talem nobis contigisse Pastorem, qui inter alias, quas multas habet, curas, praecipuam quoque illam habet, vt haereticorum libri, detractis omnibus, quae incautos lectores errore aliquo inuoluere poterant, publicentur. Quae Tibi debentur gratiae? quae habebuntur in omni tempore a studiosis hominibus, dum hoc volumen tractabunt? Verum Tu id non spectas: qui ipsum recte agere, non propter laudem, quae apud mortales consequitur, laudabile iudicas; sed quod in omni tua vita vnum illud Tibi propositum fuit, vt recte agendo aetatem ageres. Quod cum semper feceris, ea es assecutus a Summo DEO, quae summa in terris sunt. Quod vt beneficium nobis idem DEVS diuturnum quoque concedat, (qui ex vita tua tot commoda,

tot

tot ornamenta ſentimus) ſummis precibus obſecrare neque deſinimus, neque vnquam deſinemus. Venetijs, Kal. Maij. CIↃ D L X X V.

SANCTITATIS TVAE

Humillimus ſeruus,

Aldus Manutius, Paulli F. Aldi N.

IOAN. GVADAGNI
MONTERCHII
Carmen ad Lectorem.

NESCIA mortalis mens, quæ fortuna secundet,
Quæve aduersa premat, cur vno frangeris ictu?
Sustulit ista prior, terrarum compita plantis
Quæ omnia lustrarunt prouerbia; reddidit ista.
His igitur doctus nullo discrimine pectus
Præscia quod munus fati, sortisq. futuræ
Obiectat, comple; atq. humeris cape grande trophæum
Ipse volaturus puer inter numina Diuum.
Hæc noua Pieridum, inquam, munera candida pubes
Combibat, & præsens; quæ & consectabitur Aeuum?
Nam quod apud veteres complexa est attica MITHS
Quidquid & in libris scalpsit saturnia Clio,
Instar apum hinc liceat liquentia sugere mella,
Nectareos succos, queis laus, & gloria surgit
Non cessit certe cuiquam, Duce, cautius ire
Vel Phæbo, quem Cinthos amat, vel clarior illa
Delos: Necq. fauet cuiquam, tam Pallas, ad artes,
Aeuo. Relliquias veterum, monumenta diserta
Prælucens monstrat codex: & dulcia vitæ.
Vertentes huic opta annos: nam vulnere secto
Totum collucet, prorsusq. tibi omnia lector
Portat opus Phœbo, Aonijs, Aeuoq. dicatum.

AVCTORES, QVORVM LOCI PASSIM, AVT emendantur, aut explicantur.

Æmilius Probus
Æſchines
D. Ambroſius
Ammianus
Angelus Politianus
Apuleius
Arati eſpoſitor
Argyropilus
Ariſtophanes
Ariſtoteles
Athenæus
D. Auguſtinus
Auſonius
Boethius
Cælius Rhodiginus
Catullus
M. Cicero
Q. Cicero
Cornarius
Demetrius Phalereus
Demoſthenes
Diogenes Laertius
Diogenianus
Diomedes
Dion Chryſoſtomus
Dion Pruſiæus
Dioſcorides
Donatus
Empedocles
Epicharmus
Etymologici auctor
Eubulus
Euſtathius
Feſtus Pompeius
Galenus
A. Gellius
Gratianus
Gregorius Nazianzenus
Helius Lampridius
Herodotus
Heſiodi interpres
Heſychius
Horatius
Iulius Pollux
Iuuenalis
Laurentius Valla
Leonardus Aretinus
T. Liuius
Lucianus
Marſilius Ficinus
Martialis
Nicolaus Perottus
Nonius
Origenes
Ouidius
Perſius
Philoſtratus
Philoſtratus Iunior
Pindarus
Plato
Plautus
Plinins
Plutarchus
Polibius
Porphyrion
Quintilianus
Seneca
Silius Italicus
Sophocles
Statius
Stephanus
Stobęus
Strabo
Suetonius
Suidas
Syneſius
Terentius
Theodorus Gaza
Theocritus
Theognis
Theophraſtus
Valerius Maximus
Vergilius
Vitruuius
Vulpianus in Pandectis
Zenodotus

INDEX
PROVERBIORVM
SECVNDVM ORDINEM
ALPHABETI, CORRECTVS,
Digeſtus, & locupletatus.

Eorum verò, quæ in appendice continentur, prouerbiorum indicem, ſeriatim hunc ſubiecimus.

Ab amicorum conuiuiis nō diu abſtinendum 642
Ab Aboriginibus 1448
ab aſino delapſus 425
ab aſino lanam 262
ab aſinis ad boues tranſcendere 424
abderitica mens 1608
ab epulo hoc qui poſsũ abeſse 646
ab equis ad aſinos 424
ab Eteobutadis ducit genus 1211
abhorrentis, ac deteſtantis 1413
ab Hymetto profectũ 148
abiecit haſtam 745
abiicere ſcutum ibid.
abiiciendum procul 1456
abdia grammate 1538
ab impiis egreſsa eſt iniquitas 528
ab incunabulis 441
abiit & taurus in ſyluā 67
ab ipſa meſse 1594
ab ipſo lare 393
a bis ſeptem undis 1175
abominād⁹ ſcarabeus 1065
a bonis bona diſce 1680
ab ouo uſq; ad mala 851
abronis uita 863
abſque baculo non ingreditor 1235
abſit clamor in colloquio aut luſu 1398
abſtinenda uis a regib⁹ 1415
ab tranſenna cibum petere 1587
ab vnguibus incipere 1644
ab vno diagrammate 1538
abydena illatio 865
abydum ne temere 469
abydus, abydenus 1604
a calanthis 708
a canthia cicada 279
a lineis excidere 1919
a canthida vincit corn. 516
a capite vſq; ad calcem 154
a carnici equi 1488
ac mox 1592
a carcere 897
a carceribus 381
a carnanius procellus 785
accepta candella 1630
accerſitum malum 1469
acciſsare 747
accipit & glebam erro. 768
accipere morsũ culpas 1914
aceruus bonorum 187
a ceſei & Heliconis op. 928
a ceſias medicatus eſt ibid.
a ceſ æi luna 328
acetũ haber in pectore 782
achiuos a turre iudic. 1176
achilles 433
achilles iecit duas teſs. 1708
achilleum argumẽtum 434
a chrytiopode cibum 356
in acie nouaculę 48
a cœlo ad terram 898
a colo non fico 1623
actii & Titii idem 608
actum agere 258
actum eſt 194
a culeo infixo fugere 40
acum inueniſses 1347
acu rem tetigiſti 855
adactum iuſiurandum 1173
ad ambas vſque aures 762
adamantinus 434
adamuſſim 332.870
ad aquam malus 378
ad aras 1370
ad aſylum confugere 1706
ad bonam frugem 1573
ad calculos reuocare & ſimilia 309
ad clepſydram dicere 378
ad coronidem vſque 1604
ad conſiliũ ne acceſseris 163
ad coruos 688
ad cribrum dicta 1485
ad Cynoſarges 1125
addere manum 305
ad deorũ aures perueniт 1907
ad digituli crepitum 988
a deo ficti 1778
a deo felicitas 1494
ad ephebum properare 649
aderit Temeſsæus genius 95
Quid ad farinas? 1296
ad felicem inflectere parietem 179
ad felicius latus inflectere ibidem
ad finem vbi perueneris, ne velis reuerti 29
ad fractam canis 369

ad græcas calendas 328
ad Herculis columnas 1260
ad oculos magis quàm ad vesicam 2017
adhuc aliquis Deus respicit nos 1399
adhuc cœlum voluitur 1524
ad id quod erat opus 1173
ad incitas 1653
ad libellam debere 1704
ad mensuram aquam bibūt citra mensuram offam comedentes 867
admeti nænia 909
admoto capite 1456
ad nouercæ tumulum flere 528
adonidis horti 39
adorato circumactus 35
adoraturi sedeant 36
a Dorio ad Phrygium 895
ad pedem 1034
ad pedes ad caput 1599
ad pila vbi ventum 1766
ad porcellum da mihi mutuo tres drachmas 1302
ad pristina præsepia 526
ad pugnam peractare 1046
adrastea Nemesis 917
ad restim funiculum 1258
ad restim res rediit 284
adscisse ad extremum scientiam 1299
ad Scolon nec proficisceris ipse, nec alterum comitaberis 838
adsint dii beati 1172
ad suum, quemque quæstum æquum est esse calidum 1347
aduersus solem ne loquitor 32
aduersus solem ne meiito. ibidem
ad vinum diserti 1715
ad viuum resecare 816
adulatore & amico non potes eodem vti 775
adulterinus 1218
ad vmbilicum ducere 131
ad vnguem 332
ad vtrumuis paratus 1381
æacidi næ minæ 1746
ædibus in nostris quæ praua aut recta geruntur 394
ædilitatem gerit sine populi suffragio 1103
ægæum nauigat 1118
ægæum scaphula transmittere 661
ægis venit 1304
ægina primum pueros optimos alit 881
ægrotanti animo medicus est oratio 1141
ægioto dum anima est, spes est 815
ægyptii centum non tollerent 1270
ægyptii machinarum artifices 927
ægyptii 1706
ægypti nuptiæ 1102
ægyptius laterifer 1271
ægre quidem, sed facimus tamen 1386
ægroto dum anima est, spes est 744
æolisare 1862
æqua concertatio 1380
æqua lance 281. 890
æqualem tibi vxorem quære 472
æquales calculi 1309
æqualis equalē delectat 124
æqualitas haud parit bellū 1494
æra lupinis quid distent 216
In aere piscari, venari in mari 260
æs alienum cepe mulcta allium 1205
æsopicum nouus 1968
æsopicus graculus 1312
æsopicus sanguis 929
æsopum terere 912
æstate penulam deteris 618
ætate prudentiores reddimur 1402
æthiopem dealbas. lauas 252
æthiopem ex vultu iudico 544
æthiops non albescit 1425
ætna, athon 1534
ætnęus cantharus 930
ætoli 1787
a fabis abstineto 27
afra auis 1342
africa semper aliquid noui apportat 1342
a fronte pręcipitium, à tergo lupi 1243
a fronte simul & occipitio 1387
a furiis oriundus 1470
a gallo candido abstineas 35
agamemnonii putei 928
agamemnonis hostia 882
agas asellum 1371
agathonia cantio 843
agones 1748
agninis lactibus alligare canem 1723
agnos canib⁹ obiicere 1054
agri padex 1973
agricola semper in nouum annum diues 1632
agrippo sterilior 890
agrum imbecilliorem esse oportet 1594
agrum optime colere 1341
agros alienos irrigas tuis sitientibus 1116
aheneus 436
aiacis risus 437
a ianua aberrare 364
alabanda fortunatiss. 690
alabastrus vnguenti putet 248
alare ordiri 393
alas addere 1694
a lasso rixa quæritur 372
alba auis 716
albę gallinæ filius 90
alba faba 307
alba felicia ibid.
alba linea 1863
albo rete aliena captant bona 1346
album & nigrū nouit 405
album calculum addere 307
album panē pinso tibi 1172
albus an ater sis nescio 405
alcinoi apologus 1769. 827
alcinoi mensa 726
alea extrema 244
aleam omnem iacere 243
ale luporum carulos 681
aliam ætatē alia decēt 1397

alia committenda, alia cælanda 1412
alia æstate, alia hyeme 451
alia dãtur alia negãtur 1391
aliæ aliorũ inuẽtiones 806
alia Lacon, alia asinus portat 739
aliam quercum excute 293
alia Menecles, alia porcellus loquitur 1107
alia res sceptrũ, alia res plectrum 1451
alia vita, alia diæta 527
alia voce psitacus, alia conturnix loquitur 880
aliena tacis 293
aliena incipere 38■
aliena insania frui optimũ 293
alienam metis messem 248
alieno choro pedem inferre 716
alieno auxilio potẽtes 1381
alieno ferox præsidio 1380
alieno periculo cautus 770
alienis vti soleis 1696
alienos rigas agros tuis sitiẽtibus 1117
alienum arare fundũ 1116
alii sementem faciunt, alii metent 292
aliis lingua, aliis dẽtes 1170
aliis prospiciẽs, nõ sibi 1387
a limine salutare 566
a linea incipere 380
a lineis excidere 919
alio relinquẽte fluctu, alius excepit 362
aliorum medicus, ipse hulceribus scates 1532
alios tragœdos prouocat 1714
aliquid mali propter vicinum malum 59
aliquo numero esse 674
aliter catuli longe olent, aliter sues 911
aliter cum aliis agẽdũ 1384
aliud cura 1409
aliud genus remi 955
aliud noctua sonat, aliud cornix 1170
aliud quidquã exorna 1963
aliud homini, aliud humanitate 2004
aliud septrum, aliud plectrũ 1451
aliud stans aliud sedẽs 1200
alius aliis in rebus præstantior 1393
allia & fabas ne edas 1438
allium in retibus 1634
allii caput 1363
allium olfacere 864
aloes plusquam mellis habet 507
alpha penulatorum 819
altera manu fert aquam, altera ignem 1549
altera caduceum, hastam altera 1801
altera manu fert lapidem, altera panem ostẽtat 484
altera scabit caput, altera ferit malam 485
alter Hercules 432
alter Ianus 1493
alterum pedem in cymba Charontis habere 658
altius Oromedonte 1759
a lupi venatu 1174
alybantis hospitis munera 1444
amæa azesiam reperit 977
amantes sibi somnia fingũt 802
amantium iræ 1135
amare & sapere vix deo conceditur 735
amas teipsum, ideo nullus tibi amicus 790
ama tanquam osurus, oderis tanquã amaturus 667
amaris pharmacis in amara bilis proluitur 1984
amazonum cantilena 652
ambabus manibus aurire 531
ambobus pedib. fugere 363
ambrones 1667
ambrosia alendus 1136
amere frustra 2002
ameles angulus 1017
ambulatio iuxta mare 163
amens consultor 1208
amens longus 1234
amici mores noueris non oderis 898
amici procul agentes, non sunt amici 800
amicitia æqualitas 24
amicitia quæ desiit, nunquam vera fuit 796
amicitia stabilium, felicitas temperantium 796
amicitias immortales esse oportet 1573
amicitiæ personam 1341
amicorum communia omnia 22
amicorũ est admonere mutuum 1383
amico amicus 181
amico Hercule 88
amico oportuno homini nihil amicus 1459
amicos multos habet felicitas 1254
amicos ne cito pares 25
amicos tragœdos æmulatur 1312
amicus nemo cogẽdus 1382
amicus neque nullis neque multis 1298
amicus salute tenus 1201
amicus vsque ad aras 1147
amicus alter ipse 24
amicus certus in re incerta cernitur 1565
amicus magis necessarius, quàm ignis & aqua 73■
amicus cum vitiis ferendus 2002
amictu euitare 740
amor fit ira iucũdior 2020
amnis cursum cogere 1934
amisit vrbem & pugionem recepit 1822
amor Caunius 1159
amor ex aspectu nascit 159
à mortuo tributum exigere 528
amphictyonũ consessus 665
amphidroniam agis 1478
ampullas loqui 1804
ampullacea 1734
amussi applica lapidem non contra 870
amussis alba 331

amyclas perdidit silentium 524
amyris insanit 763
anagyrim commoues 80
a Nannaco 1448
anaxyrida ostentare 1223
ancilla semel, nunquam hera 1584
ancipitis animi 1390
anco adomus 197
ancora non vulgari nitendum 1578
ancora rupta 1446
ancorę iactum pręuertit Deus 1499
ancoris duabus niti bonum 1690
ancoras tollere 907
ancoris duabus fultus 47
andramachon ex anguibus concinare 1890
androclides in seditione dux 742
angeronia Volupię comes 1134
angina vinaria 1667
anguilla in strigmēto 1921
anguillam captare 1310
anguillam cauda tenes 268
angustior scytala laconica 692
angustum & latum 1696
angularis bobix 1812
anicularū deliramenta 1345
anima sicca sapientissima 1835
anima & vita 801
animam debet 584
animo quicquid statueris non eueniet 1109
animum abiicit 1047
animus bonus in re mala 1237
animus est in corijs 1350
animus heptabœus 1437
animus in auribus 1581
animus ī pedes decidit 1087
animus mulieris 1302
annacum plorare 997
annas clibanum 1425
a Ninnaco 1448
annosa vulpes haud capitur laqueo 582
annosam arborem transplātare 250
anno senior fio 1355
annum in mensem contrahit 1828
annus olibanum 607
annus producit, nō ager 70
annus superior semper melior 1285
annulus Acoreus 2031
ansam quęrere, & consimiles metaphorę 229
ante bardā doces senes 1186
antehac putabam te habere cornua 1187
antelēcem augere ollā 1139
ante misteria discedere 653
an tepedes 1346
ante pilos sapit venit 1211
antequam incipias consulto 793
ante tubam trepidas 1017
ante victoriam encomium canis 442
anthericum metere 261
anticyras nauiget 498
antica exclusum postica recipe 1870
antidotum ante venenum 1520
antiopę luctus 1235
antiquior Codro 1500
antiquiora chao 1006
antiquiora diphthera loqueris 286
antiquis debetur veneratio 1411
antronius asinus 883
anulus aureus in narib. suis 422
Medium annulum traharis oportet 517
a nuptiis pura 1037
annus bacchatur 527
anus cothonissat 1236
anus eriphus 994
annus hircissans 527
anus saltat 995
anus simia sero quidem 862
anus subsultans multum excitat pulueris 995
anus velut equus profundā habebis fossam ibid.
anus vnguento ne vtare ib.
anus clibanum 607
apage hospitem in tempestate 913
a patella rapere 356
ad apaturia profectus 1227
aperire ianuam 228
aperte, simpliciterq. loqui 1404
apertis tibiis 235
aperte loqui 1377
apes apum similes 279
aphia in ignem 698
aphyarum honos ibi. & 995
apicem ponere 775
Ne inter apia quidem sunt 612
apinę, Tricę 138
apio mollior, aut mitior 430
apio opus est 1093
a piscibus abstineto 36
apis hospitem, Siren amicū nunciat 993
apollo quid tibi cecinit 996
apologus alcinoi 827. 1769
apros inmittere fontibus 1473
apta prouincia 1392
apud aram consultare 1225
apud campanos plus vnguēti, quàm cęteros olei 712
apud equū & virginē 1715
apud fimum odorum vaporem spargis 255
apud matrem manere 1691
apud mensam verecundari non decet 1750
apud nouercam queri 1581
a puro pura defluit aqua 1174
aqua hęret. 270
aqua & terra redamini 1645
aquā plorat cum lauat fundere 1942
aquam bibens, nihil boni parias 901
aquam è pumice postul 261
aquam igni miscere 1519
aquā inaniter cōsumis 259
aquam in mare ferre 443
aquam in mortario tudere 661

mo egrota
...dicus est
...atio. 1142.

aqua optima 1700
aqua præterfluit 1167
aqua strangulat fauces 633
aquæ furtiuæ dulciores 2027
aquilæ columbam non gignunt 805
aquila in nubibus 533
aquilã cornix ꝓuocat 1189
aqla muscas nõ captat 1167
aquilam volare doces 269
aquilam testudo vincit 450
aquila thripas aspiciens 561
aquilã Scarabeus q̃rit 1316
aquilæ senecta 555
aquilæ senecta, Corydi iuuent 556
aquilã noctuæ cõparas 532
a quinque scopulis desilire influctus 1167
arabius tibicen 427
arabum gazæ 390
arã neq; nec fidẽ hẽt 1351
a radicibus 851
aranearum telas texere 251
aranearum plenus 1960
araneas eiicere 1517
araneis abũdat propter inopiam 1918
arare littus 253
Citra arationem citraque sementem 325
arator nisi incuruus præuaricatur 1593
aratro iacularis 965
arbelas profectus fies 996
arbore deiecta quiuis ligna colligit 1132
arbores cadũt post folia 1016
arbor è fructu cognosc. 544
arcadas imitans 1166
arcadiam me postulas ibid.
arcadicum germen 1191
arcanum celat 1419
arcem ex cloaca facere 1596
archidamicum bellum 1192
archigeni indiget 1816
archilochia edicta 720
archilochi vulpes 1988
archilochi melos 1768
archilochi patria 721
archilochum calcax 1810
archilochum teris 1415
archimedeũ problema 1806
archimedes non posset melius describere 1596
architæ crepitaculum 964
arctum anulũ ne gestato 25
arcus tẽsus rumpitur 1588
ardens vestis 1098
a remo ad tribunal 1242
arenæ copia 464
arena cedere 565
arenæ mandas semina 253
arenam metiptis 250
arena sine calce 784
areopagita 545
areopagita taciturnior 1727
argas 346
argentanginam patitur 418
argenteis astis pugnare 964
argenteus puteus 1634
argẽtea fama cõuiuari 1959
argentum accepi, imperiũ vendidi 1754
argenti fontes 755
argi tumulus 1837
argi collis 965
argiua calumnia 1221
argiui fures 1431
argiuo clypeo dignus 479
argiuos exarmat oraculum 1923
argiuos vides 1430
argiuũ clypeũ detraxit 1007
argum fallere 323
aries cornib. lasciuiẽs 1313
aries nutricationis mercedẽ persoluit 894
arietem emittit 755
arietis ministerium 1627
aristarchus scriptorum 312
aristylli more 1682
aristophanis vespis 666
aristophanis & Cleanthis lucerna 454
arrepta candela 1650
arripe negotii curam 1380
arripienda q̃ offerunt 1405
arma auluIeia 1930
arrogantia non ferẽda 1414
arundinea crura 1971
ars amat fortuna 2001
ars, portus miseriæ 428
asciam cruris illidere 1804
artem quæuis alit terra 427
artem quam quisque norit in hac se ex. 737
artibus suis capi 75
artifex propus probæ materiæ 1290
a sacris abstinẽdæ man᷒ 1400
a sartagine rapere 356
ascisce ad extremum scientiam 1299
a sexaginta viris venio 1630
asini caput ne laues nitro 1196
asini cauda 1484
asini lana 263
asini mandibula 1196
asini mortes 1165
asino grãcẽ &; baculus 1975
asino fabulam 1642
asinos non curo 1506
asino ossa das, cãi paleas 1256
asinũ ĩ rupes ꝓtrudere 1459
asinum tondes 263
asinum sub fræno currere doces 248
asinus ad liram 245
asinus ad tibiam 1448
asinus apud Cumanos 412
asinus asino pulcher 1739
asinus auis 1348
asinus auriculas mouẽs 246
asinus balneatoris 1539
Si vel asinus canem mordeat, litem mouebit 523
asinus compluitur 1166
asinus esuriens fustem negligit 966
asinus in vnguento 301
asinus in paleas 880
asinus in pelle leonis 209
asinus inter apes 301
asinus inter simias ibid.
asinus in rupem 880
asinus mysteria portãs 694
asinus sedet 1266
asinus de Aesopi puteo amicus Plato 2002
asinus stram. mauult quam aurum 1680
a sitiente camelo 1175
asparagi 1340
aspendius citharœdus 643
aspera vita, sed salubris 1419
aspersisti aquam 1166
aspidis morsus 1131

alpis à vipera 1576
astutior coccyce 1499
assam farinam concupiuit 684
a subeunte portũ naui 1175
a teneris vnguibus 441
athenienſem athenis laudare haud difficile 663
atheniensium inconsulta temeritas 493
atheniensis probus, egregie probus 1450
athon 1534
athos celat latera Lemniæ bouis 1175
atlas cælum 81
atlanticum mare cotyla exorbere 1886
atraphaxis mendax 1509
aurei oculi 982
atridæ non soli amant vxores 1610
attabas & Numenius conuenerunt 1145
attagen 1431
attagenę nouilunium 1513
attica bellaria 809
attica eloquentia 148
attica fides 483
attica musa 514
attici Eleusinia 882
atticus aduena 669
atticus aspectus 545
atticus miles 1939
atticus in portum 582
atticus lepos 148
atticus moriẽs porrigit manum 965
atticum mel 148
atticus testis 483
atramentum sutoriũ 1278
auarus nisi quum moritur nil recte facit 1565
auctoritas diuinitus 1414
audi chelidonem 1483
audiens non audit 1397
audi quæ ex animo dicuntur 594
aues quæris 1197
aufidus adriam retrofugis 2029
augiæ stabulum repurgare 821
a vicinis exemplum habent 1485
auis alba 716
auis è cantu dignosc. 1474
auis ex auibus 1688
auis vidit 705
aulœdus sit, qui citharœdus esse non possit 773
aurea barba dignus 479
aurea æris permutare 108
aurea verba 1097
aurea pro egregiis ibidem
aureæ compedes 823
aureo piscari hamo 721
aureos mõtes polliceri 531
aure' in Olympia stato 479
aurem vellere 431
aureum subæratum 1506
aures nec habeo, nec tango 1287
auribus lupum teneo 287
auribus scalpendis deest ocium 777
auricula infima mollior 430
aurificem te futurum credebas 1227
auris Batana 1610
auris dextra tinniit 827
auris supina 317
auro loquente, nihil pollet quæuis oratio 1188
auro habet suppactum solũ 1370
aurum habet Tolosanũ 617
aurum esteriore 2027
aurum igni probatũ 1452
aurum Colophoniũ 1165
aurum index homini 837
aurum indice exploratum 1452
aurum subæratum 1507
ausculta & perpende 1382
auscultandum bene loquenti 1773
austrum perculi 565
austrum floribus 1309
aut abi aut exuere 661
aut bibat aut abeat 595
aut cucurbitæ florem, aut cucurbitam 966
aut ipse fuisti, aut tui similli mus 1397
aut manenti vincendum, aut moriendum 1254
aut minus animi, aut plus potentiæ 1492
aut morere aut occide 937
aut mortuus est, aut docet lit. 599
aut piscem olet, aut florem 1572
aut regem aut fatuum nasci oportere 167
aut quinque bibe, aut tres, aut ne quatuor 748
aut terra aut mari 1731
aut ter sex, aut tres tesseræ 790
auxilium post bellum 1291
axanea mala 903

INDEX APENDICIS PROVERBIORVM.

A Balno spectat 1880
abaridis sagitta 1929
ab aula recessit 2034
ab Ilio nunquam recedens imitaris Hectorem 1951
absens hæres non erit 2032
a cauda ad os trãsferre 1948
accessoriũ operis loco 1854
achaicum telum 1853
achillea arma 1930
acum & filum sumẽs rupturam consue. 2003
adamante notare 2005
addere gangrenam 1951
ad oculos magis quàm ad vesicam pertinet 2017
ad scamma producere 2008
ad Scirrhonem tẽdere 1979
ad Sirenum scopulos consenescere 2005
ad solatium versari 2014
adulter ad adulterum trahit 1935
ægiptus nec illũ quem eos non nutrit 1844
æqualia reddere capita in pugna 1861
aere & cera nobilis 2012
aere & rore pastus 1809
affricani lex 234
agamemnoniũ epulũ 1910
agamemnonem simulat, Mithæus

thæus cum sit 1935
agasonem vincit 1854
ager quam multos habuisti dominos 2017
agnum demetere 1948
agrestib. olerib. victitat 1861
agrestis apis 1881
agri podex 1975
alabandicum opus 1941
alaudæ in nido latet gramẽ 1848
alba præcordia 1845
alcinoi horti 1877
alcinoo poma dare 2041
alauda non sine crista 1849
alexandrinæ deliciæ 1955. 1999
alienis excidere 1919

B

BAbulus antea nunc caprarius 1862
bacchæ morę 372
bacchi similis 345
balbus balbum rectius intelligit 563
ballio 1711
balneator 372
balneum ingressus depone odium 2003
barbam vellere 846
barbam abulnis puerorum vellere 1987
barbarus ex triuio 641
barbę tenus sapientes 165
batalus 345
bathyclis poculum 1656
basilica facinora 1751
bauæ egent oleo 1688
bene plaustrũ perculit 346
benefacta benefactis aliis preterito ne perpluant 2038
benefactis pensare delicta 1758
bene natis turpe est male viuere 1785
beneuolis trucidator 1146
bene contulit sed male facit 2009
bęon malus pisus 1645
bęotica ęnigmata 754
bęotis vaticinare 755
bęotica auris 1161
bęotica cantilena 753
bęoticum ingenium 753
bęotissare 1767
bellicum canere 1283
bello porta 1543
bellorophõtes litteras 9136
bellum cũ protogene mortuo gerere 1998
bellum haud quaquam 910
bellum cononi curæ fuerit 1186
bellum omniũ pater 1264
bestia bestiam nouit 1650
bęta tum hyeme, tum æstate bona 1345
bętica sus 576
beta sapientum 2011
betizare, lachanizare 847
bibe helleborum 498
bibliotheca animata 1926
bifrons mercurius 1852
bipedum nequis 434
bilis in naribus 2031
binis tondere forficib⁹ 1881
bis per omnia 152
bis pueri senes 295
bis dat qui cito dat 519
bis septem 899
bis interimitur qui suis arra petit 1466
bitus contra Bacchiũ 898
byssina verba 1838
byssina verba 1993
bizeni libertas 1471
bocchyris 933
boliti pęnam 699
bolus ereptus è faucib⁹ 1316
bona nemini honesta 1565
bona etiam offa post panem 842
bona terræ 1110
bona spes ostensa 1414
bona Porsenæ 465
bonæ leges ex malis morib. præcreantur 600
bonæ fortunæ: siue boni genii 376
bonas pharetra dies 996
boni vini lachrymabiles 973
boni ad bonorum conuicia 589
bonis auibus, malis auibus 89
bonorum myrmecia 188
bonorum glome 854
bonum est duabus dicti amoris 1690
bonus cantor, bonus cupidiarius 869
bonus Dux bonum reddit comitem 523
borea cessante 1224
bos ad ceroma 257
bos ad lyram 245
bos alienus subinde foras prospec. 600
bos ad pręsepe 648
bos aduersus seipsum puluerem 888
bos apud aceruum 1164
bos consenescit 1224
bos cyprius 616
bos expecta aliquando herbam 1163
bos ephippia optat 388
bos Homolottorum 1163
bos in ciuitate 122
bos in lingua 2017
bos in quadra argẽteæ 1629
bos in stabulo 1629
bos in stabulo senex 1627
bos inuincula 974
bos lassus fortius figit pedẽ 72
bos lente aut placide 630
bos marinus 1628
bos porrecto vltra Taygetõ capite 1484
bos senex non lugetur 1033
bos septimus 601
bos sub iugum 933
botrus oppositus bot. maturesc. 1163
bouẽ in faucibus portat 754
bouem si nequeas, asinum agas 1002
bouem volentẽ ducito 1441
boues meos nunquam abegerunt nec equos 985
boues solidi è clibano 1104
boues è clibano 1570
boue toto deuorato in cauda 1206
bouis in tergore desedit 1245
boues messis tempus expectantes 1163

bone venari & similia 1537
boui clitellas 1058
brachas ostendere 1233
brasidas quidem vir bonus 1223
brasicam iurare 914
briarei manus iniicere 2017
briareus, alias Lepus 1874
britannica mensa 724
bubo canit luscinię 1525
bubulum obtueri 1936
In Buccam quicquid venerit 310
buccas inflare 1277
budoro more 1160
bulbos quęrit 1131
bulbus nihil profuerit 1481
bullatę nugę 1316
bunas iudex est 933
bupalia odium 1819
bupalia pugna ibid.
butubata 477
buthus obambulat 932

C

Caball⁹ arare optat 388
cadauer viuum 810
cadere causa formula 1778
cadere in cursu 1786
cadmea vistoria 1002
cęca dies, & oculata 486
cęcę diuitię 463
cęca speculatio 491
cęcias nubes attrahens 315
cęcior Leberide 203
cęcias spirat 1695
cęci pręscriptio 1650
cęco cũ speculo nihil 1357
cęcum insomnium 1506
cęcus auribus & mẽte 1506
cęcus cęco dux 490
cęcus dux 1208
cęnate me doce 1272
cęnę deorum 1137
cęneus inuulnerabilis 1225
cęnei hasta 1460
Inter cęsa & porrecta 205
cęsim ac punctim 241
caius caia 152
calabri hospitis xenia 1313
calauriam pro Delo 1499
calcar addere currenti 142
calcar tollere 705
cęna popularis 1750
calceum eundem omni pedi inducere 1542
calceus maior ped 874
calciamenta portare 334
calculo mordere 1353
calculis omnium 313
calculis vtrinque ponere 309
calculum reducere ibid.
calicum remiges 1644
calidam veruti partem 939
calidis balneis teneri 1123
calidum & frigidum ex eodem ore ef. 485
calidum mendacium 1586
calidum plus satis 875
calidum prandium comedisti 77
caliga Maximini 50
caligare in sole 887
callię defluunt pennę 1656
callidum esse ęquum est ad suũ quenq. quęstũ 1347
callicyrii plures 1155
callipides 370
callipygos 1636
calliphanes 1442
callum ducere 1114
calumnia Argiua 1221
caluum vellis 1025
caluus comatus 880
caluus quum sis 1633
camerine loqui 1597
camelus desiderans cornua, etiã aures perdidit 1254
camelus saltat 974
camelus vel scabiosa complurium asinorum gestat onera 556
campana superbia 1670
canalicolæ 1356
cancellis circũscribere 1301
cancer leporem capit 849
cancri nũquam recte ingrediuntur 1352
cãcros lepori comparas 517
cãcrum ingredi doces 1374
candidorum virorum nulla vtilitas 1296
candidum linum lucri causa ducis 1172
canem alens externum præter linum nil hẽt 1197
canem agninis lactibus alligare 1723
canem excoriatam excoriare 783
canens vitæ palmum 1478
cane peius & angue odit 1051
canere ad mirtum 908
canere intus 643
cauere sibi 1281
cane Tellenis 905
canere bellicum 1283
canere de Telamone 1221
cauere receptui ibidem
canes veteres non temere latrant 175
canes timidi vehementius latrant 1375
canes venatici 1711
canib. agnos obiicere 1054
canidas paleas, asino ossa 1256
canina facundia 827
caninam pellem rodere 849
caninum prandium 591
canis 1425
canis ad cibum 1629
canis circum intestina 822
canis digna pabulo 901
canis digna sede 902
Vt canis è Nilo 564
canis festinans cæcos parit catulos 707
canis in præsepi. 580
canis in vincula 974
canẽ intestina gustasse 822
canis lapidem mordẽs 591
canis masculi infinita cubilia 1070
canis mendico auxiliãs 1492
canis panes somnians 424
canis peccatum sus dependit 1216
canis per Phratores 1313
canis podicẽ inspicere 708. 1473
canis reuersus ad vomitum 1256
canis sæuiẽs in lapidẽ 1474
canis tanquam Delum nauigans 1159
canistrum canistrum vocat 751
canis vindictam 438

canis

canis viuēs è Magdalia 438
cannacæ res siue more 997
cantharo astutior 1159
cantherium in fossa 352
cantherius in porta 324
cantilenam eandem canis 887
cātionem Lityersam canis 1239
cantionem Telamonis canit 1221
cātoris hesitātia tussis 1044
cape nihil, & serua bñ 1638
capere desertam 173
capere ciuitatem 1576
capere crines 1733
capillis trahere 1719
capillus quoque vmbram suam habet 1263
capite admoto 1546
capite ne quid suas 1121
capite gestare 1631
capitis & īguinis discrimē nescit 947
cappa duplex 1312
cappa tria pessima 1312
capra ad festum 1421
capræ liberæ ab aratro 1076
capram cœlestem orientem conspexerunt 1420
capra cœlestis 340
capra contra sese cornua 81
capra gladium 77
caprā portare non possum, & imponitis bouem 985
vel capra mordeat nocētem 522
capra nondum peperit hœdus autem ludit in rectis 904
caprarius in æstu 942
capra Scyria 582
caprea contra leonem 849
captantes capti sumus 581
caput artis decere quod facias 1563
caput sine lingua 608
caput scabere, & consimilia 1315
caput tertium 1372
caput vacuum cerebro 1229
carbone notare 308
carcini poemata 1154
carcini strobili ibidem
carcinus quoque in rebus desperatis 742
cardo rei 48
cares 347
in care periculum 346
cares ite foras 154
catizare cum care 130
carico more 1624
carica musa 513
carica saltatio ibidem
caricum sepulchrum 1496
carica victima 1154
caricum vinum 1612
caricus hircus 1316
carne ipse Delphis immolata vescitur 1083
carpathius leporem 677
carpet citius aliquis quam imitabitur 738
cascus cascam ducit 151
caseum habens non eget obsonio 1242
cassa nuce non emam 477
cassa glande 1753
casses rodere 1265
cassioticus nodus 869
catastrophe fabulæ 133
catella Melitæa 1206
Catone hoc cōtenti sumus 1725
catinus malorum 894
catena negotiorum 319
catenati labores 1073
catone hoc contenti sumus 1725
catulæ dominas imitantes 906
Catulus Leonem adlatrans 510
cauam Arabiam ferere 659
cauda blandiri 1443
cauda de vulpe testatur 543
caudæ pilos equinæ paulatim vellere 521
cauda tenes anguillam 268
cauendum ab eo, qui semel imposuit 1383
cauendū à potentiore 1381
cauenda pœna mali in tempore 1403
cauentis clancularias insidias 1377
caue thoracem 838
caunius amor 1100
causa cadere 1778
caute loquacior 1303
cautus enim metuit, &c. 1465
cecidis & Buphoniorum 1530
cedro digna 1450
cedendū multitudini 1402
celei suppellex 1734
cœlum digito attingere 1511
celeritas in desiderio mora est 1014
celeritas in malis optima 1770
celerius quam Butes 941
celmis in ferro 1156
cænare me doce 1271
censoria virgula 1665
cenum barbaricum 1665
censura dat veniam coruis vexat columbas 1278
centauris mens non inest 1066
centones farcire 841
centro & spacio circunscripta 1654
cētum plaustri trabes 1517
cæpas edere aut olfac 1158
cæpe tātum sumpseris, iam vixeris 128
cæpis iisdem vesci 1104
cæpis putridi null⁹ vsus 1177
cepphus parturit 707
ceram auribus obdis 1497
ceris rubris notare 312
cera tractabilior 1155
cercopissare 961
cercopum cœtus 960
cercyræa scutica 706
cerealis cœna 1157
cerebro vacuum caput 1230
cereri sacrificant 1457
cerite cera dignus 609
certamen non accipit excusationes 1204
certissima paupertas 1589
ceruinus vir 961
cerulæ miniatulæ 312
ceruus canes trahit 1524
cescon habitas 938

ceftreus ieiunat 184
ceftum habet Veneris 1156
chalcenterus 1618
chalcidica vxor 1085
chalcidiffare 1159
chamæleon de fuo corio ludit 740
chamæleonte mutab. 1217
chao antiquiora 1006
charadrium imitans 1662
charetis pollicitationes 938
charybdin vitans in Scyllã incidit 273
charybdis 1553
charmione & Næzrca 1297
charmatis ianua 998
chimęra 1757
chironium vulnus 997
chius 1479
chius ad coum 975
chius dominum emit 801
chius rifus 320
chnaumata omnia 1046
chœnici ne infideas 24
chordæ vice 1209
choreæ Ionicæ 319
choro alieno pedem 716
chorus maior & concinentior 359
a chytropode cibum 355
cibo opus duraturis in labore 1395
cibum in matellam ne immittas 29
cibum è flãma petere 1449
cicada Acanthia 279
cicada cicadæ chara, formica formicæ 128
cicadę apem comparas 511
cicadam ala corripuifti 539
cicada ftridet 573
cicada vocalior ibidem
cicadis pleni 1214
cicade fibi canet 1766
ciceris emptor 1261
cicernus Bacchus 291
cilicii imperatores 1153
cilicium exitium 1152
cilicum bona 860
calix haud facile verum dicit 1111
cimbitum 631
cimmeriæ tenebræ 915
cinædo mollior 430
cinclus 734
cinerem vitans in prunas incidit 1207
cinnari bonorum direptio 1037
cinyræ opes 1127
circa clepfidram aĩus 701
circeo poculo 1710
circes virga 486
circulum abfoluere 939
circulus res moralium 447
circum tondere comam 306
citeria 1682
ciffamis cous 1154
cithara incitat ad bellũ 1655
citis quadrigis 239
citius vfura currit 940
citius quam formicæ papauer 1749
citius quam afparagi coquũtur 1340
citius Teleg. donarim 1566
cito fapientes non tuto fapiunt 630
citra arationem, citra fementem 325
citra puluerem 324
citra vinum temulentia 17
ciuitas non ciuitas 1775
ciuitate ludimus 1153
clamofior lauro ardẽte 955
clancularias infidias cauentis 1377
claſſicum canere 1283
clauam extorquere Herculi 1465
claudiana tonitrua 1150
claudicare vtroque 1200
claudi more tenere pilam 1151
claudo vicinus difces claudicare 604
claudus optime virum agit 1045
claudus futor 1151
claue findere ligna, & fecuri fores aperire 936
clauo purior 855
clauus Trabalis 549
clauum clauo pellere 110
clauum rectum tenere 1111
cleanthis lucerna 454
clematis Aegyptia 50
cleomenes fuperat cubile 1507
cleon Prometheus 226
climacides 1533
clifthene intẽperantior 1151
clifthenem video 1152
cnips in loco 1149
coalemo liba 1695
cocleare crefcet 702
cocleæ vita 1543
cocta numerab. exta 281
codali chœnix 1148
codro generofior 1002
codro pauperior 390
cœlo ac terræ loqui 323
cœlo delapfus 518
cęlum capite perumpere 72
cœlum terræ mifcere 21
cœlum territat 812
cœna popularis 1351
cœnare me doce 1271
cœno puram aquam turbãs nunquam inuenies potum 937
cœnum barbaricum 1665
cœnum è triuio 641
cœpas edere, aut olfacere 1158
cogi ad bibendum inhumanum 778
cognati multi feliciũ 1134
cognatio mouet inuidiam 1687
cognomina plura expedit habere 1358
colophonem addidit 774
colophonia ferocitas 637
colophonium calciamentum 1676
colophonium aurum 1673
colophonium fuffragium 1423
colubrũ in finu fouere 1480
columba fedens 1280
columnas rumpere 1513
comam geris cum fis feruus 1035
commeatus trium dierum 1022
comitia de tuo capite aguntur 1457
cominus atq; eminus 241

comis mens non inest 1066
comœdia ac tragœdia iisdem è litteris componitur 1243
comœdiæ veteris licẽtia 455
comędice 1056
commouere sacra 1712
communis Mercurius 678
commune naufragiũ 1497
communis tanquam Sisapo 1668
compedes aureę 823
compendiaria res improbitas 1178
complura masculi canis cubilia 1070
compressis manibus 641
concha dignus 1148
cõciliãt homines mala 667
concordia fulciuntur opes etiam exiguæ 1385
connæ calculus 702
conon curabit prælia 1186
conos artoxya 1455
conscientia mille testes 614
consilium improbi, in extremum incidit malũ 1167
cõsilia inania inaniũ 126[illegible]
consilii & cursus non idem exitus 711
consiliis simul & facto valens 1413
consilium in melius commutatum 1391
consilium ne adeas inuocatus 163
consputare 1044
consultor amens 1262
consilium res sacra 653
consulendum, & consiliis parendum 1378
contentionis filium 1208
cõtigit & malis venatio 858
conto nauigare 1148
contorquet piger funiculum 263
contra bouem ne opta 1057
contra duo contraria pugna re difficile 298
contrahere superciliũ 1277
contrahere vela 1755
contra ostium 1533
contra retiarium ferula 868
contra stimulum calces 197
contra torrentem nitti 1147
contribulis factus serua ordinem 1488
conuicio locum dare 228
conuiua non conuiua 1406
copiæ cornu 338
copiis nostris 350
coquinariis verbis 1695
corchorus inter olera 419
corne edito 26
cor calidũ in re frigida 1774
corcyra libera, caca vbi libet 438
coriaceum auxilium 1637
coryceus auscultauit 139
corinthiari 1511
corinthia videris 1372
corinthiis non indignatur Ilium 1447
Inter corinthum & Sycionem 336
corinthum ire non est cuiuslibet 226
corinthus & collibus surgit & vallibus deprimit 830
coronam ne carpito 34
coronã quidem gestans 698
corpore effugere 340
corpus sine pectore 608
cornea fibra 436
corniciũ oculos cõfigere 213
cornicari 414
cornicibus viuacior 384
cornix scorpium 77
cornutam bestiam petis 92
corui lusciniis honoratiores 1497
corrumpunt bonos mores colloquia mala 606
coruum delusit hiantẽ 414
coruus albus 1642
coruus serpentem 1460
coruus æquat 1144
cossi 1710
cotem alis 258
cothonisare 1621
coturnix Herculem 86
cothurno versatilior 101
coturnissare 1151
corytheo deformior 1147
crambe bis posita mors 297
cradophagus 1626
creta notare. carb. not. 308
cræso, Crassoditior 389
crassa minerua, crassiore musa 63
crator litium 1443
crepitu probabis 1482
cretensis cretensem 129
cretensis cum Aegineta ibi.
cretensis mare 131
cretenses sacrum 1130
cretiza cum cretensi 130
cribro aquam haurire 255
cribro crebius 1735
cribro diuinare 577
crisonem Himæreum præcurrere 1661
cristas detrahere 509
crobyli iugum 967
crocodili lachrymæ 842
crœso ditior 389
cresi pecuniæ teruntium addere 1735
crono & Titanib. antiquiores 1006
crotone salubrius 830
crotoniatarum postremus reliquorum Græcorum primus 832
crudelis Bacchus 1229
crumena nobilis 1000
crumena te generosum facit ibid.
cubito emungere 813
cubito eodem 593
cuculus 1591
cucurbiæ flor. aut cucurbitam 966
cucurbita sanior 1128
cucurbitas lippis 671
cucurrit quispiam ne pluuia madesceret, & in foueam prefocatus est 1213
cui ista arrident, meis ne gaudeat 1360
cuique sua patria iucundissima 1411
cui multum est piperis, etiam oleribus immiscet 1194
cui nullum negocium erat Harmene męnia addidit 1613
cui placet obliuiscitur, cui dolet

solet meminit 412
cuiusmodi portento me inuoluit fortuna 1043
culicem elephanti conferre 1111
culleo dignus 1702
cumani sero sapiunt 314
cum amico non certandum æmulatione 1412
cum adsit via, semitam quæris 1469
cũ adsit vesus, vestigia quæris 589
cũ aqua fauces strãgulet 633
cum care carizas 130
cum cane simul & lorum 1502
cum cessat boreas 1224
cum coryco luctari 1230
cum Deo quisque & gaudet & flet 1129
cum delphis sacrificauerit, ipse carnes absumit 1083
cum diis non pugnandum 1396
cum diis pugnare 873
cum erugine 1021
cum exossis suum rodit pedem 1516
cumini sector, cum aliis similibus aliquot 631
cuminum conuiciis seritur 631
cum hasta, cum scuto 1016
cum lacte nutricis 441
cum sis nanus, cede 1503
cum laruis luctari 146
cum licet fugere, ne quere litem 1248
cum minerua manum quoque moue 350
cum mula pepererit 327
cum musis 1312
cum Nibas coccyssauerit 1197
cum paruula est, bona videtur spina 1207
cum plurimum laborauerimus, eodem in statu sumus 661
cum principe non pugnandum 1404
cum puluisculo 1021
cum ramento 1764
cum sacco addire 1600
cum sarcitis enarare 1595
cumulus meritorum 1869
cunctatio noxia 1783
cuniculis oppugnare 1651
cupressum simulare 283
cupidinum crumena porri folio vincta est 164
cura esse quod audis 1464
cura hospitis habenda 148
cura aliud 1409
curatore opus est 500
cur cessatum est 1456
curtum os 1130
cur non suspendis te 996
curre denuo 1764
currenti calcar adderre 1143
currentem incitare 141
currus bouem trahit 424
cursu lampada trado 135
cursu reuocare &c. 143
cutem vsque radit 1193
curru vtere, de asinis nihil laborans 1341
cyatho non eman 1734
cyclaminon infodias Halen(ti 772
cyclobori vox 1149
cyclopica vita 602
cyclopis donum 230
cyclopum more 1681
cydi pœnam debet 1149
cydonis in domo semper aliquis 696
cygnea cantio 147
cymbalum mundi 1744
cynire opes 1127
cynosarges 1125
cyparissi fructus 1497
cyprio boui merendam 616
cyprius bos ibidem
cyrbes malorum 894
cyrnia iactura 1373
cyrnia noxa 1127
cyrnia terra ibidem
cythnicæ calamitates 1126
cythonymi probrum ibid.
cyziceni statetes ibidem

INDEX APENDICIS PROVERBIORVM.

Cadaueris instar venustus 1812
caduceum alter, alter hastã 1993
calathum *Sycaminorũ in* malis habere 2007
calcei Sicyonii 1992
calẽdas tibi ipsi edicito 1969
camelus pyrrhichicam didicerit 1904
campas dictis abigi 2024
canibus ossa prodo 1982
canina victitans, cynocephalum oppugnas 1820
canis clanculum mordens 1924
canis in eadem dormitat tegula 2035
canis quam facile exta edit 1977
cans talis qualis hera 1900
canit formice semitã 1984
cantilena ex scholis 1989
capita quatuor habens 1987
cappari victitas, qui potes Anthia 1912
capra cinnamomum 1907
caprarum nomina 1833
capræ anniculæ peral 1969
caprarius nunc, ante bubulcus 1862
caracallæ nummi 2025
caricum schema 1916
charitate septum esse oportet 2002
caro vbi adest, nemo vescitur thimo 1820
carpathius testem 1875
carum quod rarum 1978
cauum pedis ostẽdere 1999
cedrus cecidit 1927
celocem qui regere nequit petit onerariam 1960
cena sine sanguine 2020
cena terrestris 2022
censorium superciliũ 1873
centum viri vnum pauperem spoliare non possunt 2014
cera & ære nobilis 2012
certa præmia pro incerta spe 2021
cerua virginis loco 1903
cerylus euadam 1850
charadrii vitam viuit 1839

charadrii

charadrii vita 1994
charixene nō sunt ista 1803
chilonius modus 1815
chius coum loqui non sinit 1847
choros tragicos moleste fert 1981
cicadę humi canunt 1937
cinerem quærere 2037
circa montis radices versari 1929
circulator cybelius 1980
citius quam gradatim 1847
citius terra ætherem conscender 1947
clamidem demens qualem dispersit 1997
clauis in lingua 1868
clausis oculis agere 2011
clausis thesauris incubare 1991
clypeum post vulnera sumere 2038
cœlaturam olet 1864
collaria cadauera 1911
collossi fragmenta 1937
colosso Pigmeum ponere 1993
computatorum digiti 1994
conando Græci Troia potiti sunt 2030
conchas legere 1989
conclamare vasa 2006
condere sub pallio 2013
conscientia crimen prodit 2018
consenescere ad Sirenum scopulos 2005
corinthia verba Ethionica 1795
coruus absente graculo pulcher 1973
cose, consilium 1841
cothurni tragici strepitus 1897
cothurnus cum claua quid conueniunt 1935
coturnicis naturam inducere 1797
coturniculæ animus 1854
crania bina gerit 1823
cras cerdo, hodie nihil 1973
crateri Lagenam nunquam impone 2033
crateris poetica 2036
crispiores apio 2025
crocum in ciliciam 1925
crura arundinea, & tabis prophetis 1971
cubitale 1797
cubitis adolescere 1865
cum aquila esse queas 2013
cum Euandri matre loqui 1862
cum gladio volsellis pugnare 2009
cuminum serere 1840
cum musis certare 1853
cum Protogene mortuo bellum gerere 1857
cum vulpe habens commercium 1898
cursus Fluuii non detorquēdus 1898
cycni canent quando graculi tacuerunt 1997
cycno fulicam cōparas 1917
cynadræ aqua libera 1916
cyreneus videris 1896

D

Daedaleum remigium 1754
dædali alæ 1124
dædali execratio 1091
dedali opera 786
da lapidi volam 1688
da mihi mutuum testimonium 469
danace 1374
danaidum dolium 255
danda venia lapso 1417
dares Entellum prouo. 1124
dare verba 305
da simul & accipe 993
dasypus carnes desyderat 343
date mihi peluim 1124
datilis cantilena 1056
datismus ibidem
dathus bonorum 289
datyli dies 855
dat veniam coruis, vexat cēsura columbas 1278
datum nollē, quod dedi 841
daulia cornix 1312
dauus sum nō Oedipus 191
dea excogitauit 1705
de alieno liberalis 1416
de alieno ludis corio 740
de allis loquenti respondes de cepis 1127
de asinis nihil laborās 1341
de asini prospectu 207
de asini vmbra 200
de calcaria in carbonariam 855
decempes vmbra 1237
decernetur equa Thessalica 1438
decipula murē cepit 1243
de curru delapsus 760
dedi malum & accepi 738
de fece haurires 575
de fera comedisti 928
de filo pendet 561
de fructu arborem cognosco 544
de fumo ad flāmam 1643
de fumu disceptare 202
de gradu deiicere 225
de gustu cognosco 544
de lana caprina 202
delius natator 360
delphica vmbra 200
delphicus gladius 792
delphinum cauda ligas 268
delphinū natare doces 269
delphinum syluis appingit fluctibus aprum 848
de manu in manum 175
demittere sese ad aliorum mediocritatem 1409
demorsos vngues sapere 1315
dentale non inest illi 1426
dentata charta 1322
dentem dente rodere 914
dente Theonino rodi 719
deo fortunæq; comit. 1391
deo nemo pōt nocere 1377
deo volente, quisque ridet atque flet 1129
deorum cibus 519
deorum concio 1597
deorum manus 172
de pilo pendet 561
de plaustro loqui 454
de pulchro ligno vel strangulare 696

de pul-

de pulmone reuellere 1270
de pusillis magna procemia 1215
de reduuia queritur 1704
deserta caussa 325
desertam vincere, capere, ac cusare ibidem
desertum obtueri 1491
de sportula cœnare 1645
despuere malum 1754
destitutus ventis, remos adhibe 189
deteriorum victoria 358
detestantis ac abhorrentis 1413
de toga ad pallium 1579
de tribus capellis dic 1107
de tripode 466
de tuo capite aguntur comitia 1457
deturbare gradu & similia 225
deum esse, deum facere 336
deum fallere volenti multa scienda 1071
deum sequere 708
deuotionis templum 160
deus ex improuiso apparẽs 81
deus nullius indigens 1054
deus ollaris 1309
deus nos respicit 1399
deus vlciscetur 1403
de⁹ vltro subiicit bona 765
deus vn⁹, amici plures 1242
deus vndecũq; iuuat, si modo propitius 1401
dextera non cuiuis iniicienda 25
dextero aut amico Herculẽ 88
dextrum pedem in calceo, sinistrum in pelui 1124
diagoras Melius 1237
diametro distare 594
dicendo dicere discunt 360
dictum ac factum 1057
diem noctibus æquare 594
dies antiquus 1274
dies datyli 855
dies nouerca & parens 509
dies posterior prioris discipulus est 505
difficilia quæ pulchra 635
digiti crepantis signũ 996
digitũ nõ porrexerim 183
digitum qua proferat 1745
digitũ mediũ ostẽdere 845
digitũ stultone pmit. 1254
digitum tolle 1222
digitum transuersum 276
digna, indigna, & similia 642
digna cedro 1450
digna canis pabulo 901
dignum propter quod vadimonium deseratur 480
dignus pilo 478
dignus qui cũ in tenebris mices 482
dii à morte ne quidem liberant 1401
dii beati adsint 1172
dii facientes adiuuant 349
dii laneos habent pedes 609
dii omnia possunt 1601
diis hominibusq; plaudentibus 88
dii tibi dent tuam mentem 1464
dii vinctis pedibus 609
dimidio vitæ nihil differũt felices ab ĩfelicibus 634
dimidium plus toto 568
diolygium malum 935
diomedis & Glauci permutatio 107
diomedea necessitas 526
Dionysium Thrasibulo dicitis esse similem 1023
Dionysius corinthi 93
dionis gry 490
diphthera antiquiora 287
diphtheram sero inspexit Iupiter 599
directi 1756
diris agere 447
discordia fit carior concordia 1135
dispendio æquale malum lucrum 1198
dithyramborum poetis insanior 705
dithyrambus non est, aquã si bibat 1508
diu delibera 1489
diu dissimulatum aperientis 1379
diues aut iniqu⁹ est, aut iniqui heres 548
diues factus fastidit lentem 1005
diuinator sapiens 1626
diuinitus 1130
diuinum excipio sermonẽ 1576
diuite vena. 934
diuitiæ nõ semper optimis con. 1408
diana Pergea. 1808
dicere supra clepsydram. 1942
dies digitus 1982
digiti computatorũ 1993
dictidii pomum 1970
dignus qui ranis ministres 2024
dionysiaca scommata 1852
dii paruis dant parua 1975
ditrephes doliares habens alis 1940
diues factus iam desiit gaudere lente 1005
doceat qui didicit 1770
doce me cenare 1271
docti eodem ludo 1010
doctũ doces & similia 114
docui te vrinandi artẽ 1241
dodonæum æs 41
doliaris vita 505
in dolio figularem artem discere 348
dolium inexplebile 587
dolium pertusum 587
dolium voluitur 1496
domesticum dissidiũ 1415
domesticum malum 1403
domesticum thesaurum calumniari 374
domesticus testis 752
domi hẽt, domi nascit̃ 596
dominus domino, seruus seruo præstat 786
domi leones 1589
domi manendum 1400
domi manere oportet belle fortunarum 1106
domi pugnans more galli 1690

domũ cum facias, ne relinquas impolitam 354
domum imperfectam ne relinquito 354
domum redire 841
domus amica, domus optima 1294
domus optima 1414
domus recta 1565
donum quodcunq; dat aliquis proba 1436
doribus dorice loqui fas est 1714
dorica Musa 873
dorice concinere 1718
dorice loqui 1714
dormiẽs nullius rei est 634
dormiens somnias 1209
dormienti dii cõficient 326
dormientis rete trahit 326
dosones 1595
doryphorematis ritu 1568
drachma canit, quatuor desinit 427
drachmæ grando 1205
drachmas tres da mihi mutuo ad porcellum 1302
draco non fiet serpens ni edat serpentem 1203
duab. ancoris fultus 47
duabus sedere sellis 408
ductus per phratores canis 1313
dulce & amarum 1732
dulce bellũ inexperti 1429
dulce pomum quum abest custos 1555
dulcis cubitus 647
dum clauum rectum teneã 1111
dum virent genua 1527
duobus clauis figere 363
duobus digitis primoribus 1717
duobus malis resistere difficile 1388
duob. pariter euntib. 1120
duobus pedibus fugere 363
duodecima artium 1105
duos fures non alit vnus saltus 799
duos insequens lepores, neutrum capit 1194
duos apros vno saltu capere 1306
duos parietes de eadem dealbare fidelia 408
duplex cappa 1311
duplices viros 1105
durus alloquiis 1227
dures & implacabilis 1539
dux cęcus 1268
dux bonus bonũ reddit comitem 523

INDEX APENDICIS PROVERBIORUM.

DA panem & pugnum 1847
daphnis inter pastores primus 1950
dardaniæ artes 2028
darii opes 1884
decumani malorum fluctus 1920
de fumo ad flammam 2032
de limine offendere 1845
delphinis in terra vires. 1792
delphinum patina non capit 1829
deo præeunte nullus officit obex 1949
deorum dona sæpe non dona 2012
deorũ liberi sunt in vulnerabiles 1997
deos absentes testes facit. 1990
de paxillo suspendere 1961
de scammate egredi 2000
determinate fossam 2012
deus si faueat, quorsum amicis opus 2001
docti in tabula 1994
domi militiæque 2015
domi suæ quilibet rex. 2036
dorice incedere 1802
dormienti loquor 1818
dormire in portu 2017
diaconis leges 1793
dium vides 1814
dum vitat humũ nubes captat 2037
durei equi speciem præfert 1854
duro flagello mens docetur rectius 1926

E

EAdẽ ancora nixus 47
Eadem cera 1013
eadem mensura 62
eadem oberrare chorda 278
eadem pensari trutina 278
eadem per eadem 331
eadem queri 1727
eamus Athenas 1607
ea tela texitur 642
ebrietas absque vino 170
ebur atramento candefacere 212
e canis podice 1473
e cãtu dignoscitur auis ibi.
e chini duo prius amicitiã ineant 850
echino asperior 849
echinus asper totus 1049
echinus partum differt 850
e circulo 1778
e clibano boues 1569
e crumena nobilis 1000
e creta raptus 1556
e culmo spicam coniicere. 1469
edax currus 843
edax triremis 1726
edentulus septennis 695
ede nasturtium 500
edentulus vescentium dentibus inuidet 1103
e dolio hauris, 682
e duobus tria vides 1103
effeminatorum etiam oratio effeminata 1032
efficimus pro nostris opib' menia 448
e fontibus haurire 682
effugi malum, inueni bonũ 1102
e fimbria de texto indico. 543
e flamma cibũ petere 1449
egẽs in turba versetur 1415
e iure manum consertum. 1778
electro lucidior 1548
elephãti celeri' pariũt. 528
ele-

elephanti culicem conferre 1111
elephanti similis 1060
elephantum ex musca facit 561
elephantum sub alis citius celes 879
elephantus Indus haud curat culicem 601
elephantus non captat murem 561
eloquentia Attica 148
elleborum bibe 498
e Massilia venisti 1429
embarus sum 1422
emendus cui imperes 1752
emere malo quam rogare. 1828
emori risu 1462
empedoclis simultas 925
emptor difficilis haud bonum edit obsoniũ 1198
e mulctro bibere 683
e multis paleis paululum fructus collegi 157
e nassa escam petere 1554
encomium ante victoriam 442
endymionis somnum dormis 558
eodem collyrio mederi omnibus 1673
eodem cubito 593
eodem in ludo docti 1009
e Patroclis domo venit 1544
e paucis verbis ingẽs bonũ aut malum 1783
e pelle apparet 1243
ephelleo 1730
epeo timidior 1008
ephesiæ litteræ 1009
ephemeri vita 1492
epimenidum corium 1489
epimenidis somnus 559
epiphyllides 1476
episcythizare 777
e poculo perforato bibere. 1218
epops cũ cignis certat. 510
equi dentes inspicere donati 1572
equis albis præcedere 239
equi generosi senect⁹ 1782
equi senecta 644
equitandi peritus ne cantet 1707
equo senescenti minora cicela admoue 1010
equum in planiciem 515
equus ex asino 424
equus in quadrigis, in aratro bos 738
equus me portat, alit rex. 419
equus Seianus 616
erasinades 1070
erecti 1569
erectiensium rho 1011
ergini cani 1211
erinnys ex tragœdia 1493
erisichthonis metra mutabilior 1206
e schola cantilena 1777
e scopulis enauigare 1118
e scurra diues 815
esernius cũ Pacidiano 895
e squilla non nascitur rosa. 804
est pylus ante pylum 1008
esto promus 1491
e sublimi me derides 159
esurienti ne occurras 1736
esurienti leoni prædam exculpere 1761
esurienti viro necesse est furari 276
et fama fuit & eras 1053
e tantali horto fructus colligis 1504
e targigradis asinis equus prodiit 1009
e terra spectare naufragiũ. 1756
etiam betylum deuorares. 1494
etiam in deorũ cœtu 1442
etiã capillus vnus habet vmbram 1263
etiam chorcoi⁹ inter olera. 419
etiam quercus bacchatur. 1494
etiam si cato dicat 1584
etiã si lupi meminisses 993
et me mater, &c. 1125
et meum telum cuspidem habet acuminatam 162
et operam, & retiam prodire 1735
et post malam segetem serẽdum 1544
et prædam & præmiũ 1725
et puero perspicuũ est 650
et Scellii filium abominor. 1691
e tribus malis vnum 1276
euenit malo male 1383
euitata charybdi in Scyllã incidi 273
eum ausculta, cui quattuor sunt aures 174
eundem calceum omni pedi inducere 1542
euparyphus ex comœdia. 1556
euripus homo 557
eurybatizare 161
eurycles 1445
eurymnis 1470
exacta via, viaticum quærere 1232
ex academia venis 1223
ex agro, siue ẽ rure 1297
ex æquo partire 1490
ex amphitheto bibisti 1472
examen virtutum 189
ex animo loqui 594
ex arena funiculum nectis 262
ex asino equus 1009
ex aspectu nascit᷑ amor 159
ex astris delapsus 372
ex bono in bonum 1310
excorias priusquam mactatis 1187
excubiarum gratia canens 461
excubias agere aut ditari. 1086
excubias agere ĩ Naupacto. 160
excusationes nõ accipit certamen 1204
ex diametro opposita 594
execrationes serere 1646
ex eodem ore calidũ & frigidum efflare 485
exercitatio domestica & vmbratilis 1777

exer-

exercitatio potest omnia. 718
ex fronte perspicere 811
ex habitu bonum virũ præ se fert 1398
ex hara 605
ex arena funiculum nectis 924
exigit & a statuis farinas. 1175
exiguum malum ingẽs bo. 882
exiguũ oboli preciũ 1273
ex inanibus paleis 982
ex Iouis tabulis testis 482
ex ipso boue lora sumere. 158
eximere è manu manubriũ 1444
exitii nulla ratio 1652
exitium honestum 689
exitus flagitiorum turpis. 1411
ex iure manu consertum. 1778
ex lib. gubernatores 1641
ex minimis initiis maxima 1379
ex natali emortualem facere 1725
exotica auis 777
exordiri telam 931
ex ore lupi 972
ex ouo prodiit 225
ex paleis inanibus trituram facis 983
ex patre malo nũquam bonus filius 221
expecta anus 1240
expecta bos aliquando herbam 1240
expedit habere plura cognomina 1356
ex perpendiculo 1623
expertes inuidentiæ musarum fores 161
ex Phelleo 1730
ex præscripto 215
expuis in cœlum 1242
ex pylo captiui 1470
ex quercubus & saxis nati 518
ex reliquiis conii cere 593
ex se fingit velut araneus. 1536
ex stipula cognoscere 595
ex syngrapha agere 1659
ex tempore dicere 806
ex tempore viuere 506
extis pluit 1170
extra calcem 1623
extra chorum saltare 931
extra cantionem 713
extra fumum & vndam. 1668
extra lutum pedes habes. 159
extra oleas 698
extra organum 1114
extra periculum ferox 1385
extra publicam viam ne deflexeris 30
extra quærere sese 870
extra telorum iactum 222
extra viam currere 73
extrema extremorum mala 1212
extrema manu 568
extremis digitis attingere. 568
extremum occupet scabies 1523
extremus actus fabulæ 137
ex tripode 466
extritum ingenium 1044
ex vitibus nõ amputatis ne libaris diis 35
ex vmbra in solem 159
ex vno multa facere 654
ex vno omnia specta 158
exurere mare 1583

INDEX APENDICIS PROVERBIORVM.

EBurneis rastris solum vertere 2001
echinus parturiens cunctatur 1999
edentulæ maxillę 1947
eleuxina seruat quod ostendit 1905
elige vitam optimam 2013
eloquentia male sine moribus discitur 2008
embarus es 1826
eodem iugo vrgeri 2015
equum Scytha 1913
equus sessorem rapit 1929
equus Troianus 1991
esca malorũ voluptas 2010
est modus matulæ 1829. 2033
etiam euite rubus nascitur. 1827
etiam inter vepres rosæ nascuntur 1995
etiam mater & sorores 1866
etiam vetus abustum transferri potest 1991
e tragico comicum drama 1819
euclionis gallinaceus 1990
ex cubitis cenare 2008
ex eodem Lare 1885
ex eodem præsepi 1821
ex Ilio me ducis 1939
expiatis bona obtingunt 1971
expumicare 2014
extra callem 2842

F

FAba cudetur in me 93
faba alba 307
fabam, & salem 1258
fabarum arrosor 1611
faber cõpedes quas fecit ipse gestet 94
faber fabro inuidet 124
faber quum sis 1519
fabis abstineto 27
fabri fabrilia tractant 1519
fabulæ supremum actum addere 137
faciem perfricare 496
facies tua computat annos 949
faciles partus 1759
faciunt & sphaceli immunitatem 162
facile cum valemus recta cõsilia ægrotis damus 386
facta iuuenum, consilia mediocrium vota senum 1252
factum infectum fieri non potest 794
factum transactum 1737
factum stultus cognoscit 57

falces postulabam 715
fallacia alia aliã trudit 723
falsum probrum 1719
fama prodit omnia 1767
famelicus non interpellandus 1378
fame mori miserum 1300
fames perit interuallo, & optime perditur 1234
fames & mora bilem in nasum conciunt 1013
fames magistra 285
fames multa docet 1482
fames Melia 560
fames optimum condimentum 975
fames saguntina 560
famelicus non interpellandus 1378
familia decem dierum 1023
famis campus 561
farcire centones 841
farinę nostræ 1269
farinam fugit quicunque molam deuitat 1202
farinas exigit a statuis 1175
falces submittere 509
fastigium imponere 132
fastuosus Maximus 157
fatale vitæ tempus exactum 1359
fatis imputandum 1379
fato non repugnandũ 1771
fatum immutabile 1401
fatuos non inuenit 456
fauere linguis 1257
fecem bibat qui vinum bibit 389
fele rapacior 157
feles Tartessia 156
felices quo differant ab infelicibus 634
felicia alba 405
felicibus sunt & trimestres filii 431
felicitas a deo 1493
felicitas multos habet amicos 1253
feliciter sapit qui periculo alieno sapit 1054
felicium multi cog na 1134
feli crocoton 157
felix Corinthus, at ego sim Teneates 879
felix qui nihil debet 987
fenestram aperire & similes metaphoræ 228
feram præturbare 1256
feras, non culpes quod mutari non potest 177
feri puer 1571
ferociam sacietas parit 1357
ferox alieno præsidio 1380
ferreus, aheneus 416
ferro diuidere 369
ferrum & flamma 1728
ferrum natare doces 255
ferrum tuum nunc in igni est 1556
fertilior seges est alieno in aruo 389
feruet olla, viuit amicitia 286
ferulę manũ subducere 930
festina lentè 619
festinantem vltro incitare 142
festo die si quid prodegeris 156
festucam ne moue 1208
festucam ex alterius oculo eiicere 397
festum multas habens 1424
vt fici oculis incumbunt 1015
ficos diuidere 632
fictilis homo 1095
ficu similior 993
ficulna machæra 463
ficulna mens ibidem
ficulnum auxilium ibidem
ficulnus 468
ficulnus gladius 1015
ficum cupit 750
ficum Mercurio 1015
ficus auibus gratæ 1441
ficus ficus, ligonem ligonẽ vocat 751
ficus post piscem 1441
fides rara 1201
fiducia pecunias amisi 1200
figuli opes 598
figulus figulo inuidet, faber fabro 128
filix innascitur agris neglectis 1062
filo crasso, tenui, & simil. 933
filum contentionis tunc erat 1207
filum neuisti & acu opus est 1633
fimo suffitum facis 255
finire minore pomœrio. 1301
finem vitæ specta 292
fingere caussas 664
fixis oculis intueri 1043
flagitiorum turpis exitus 1401
flamma fumo est proxima 284
flammam citius ore presseris 879
flere ad nouercæ tumulum 528
flet victus, victor interiit 911
flocci non facio, aut floci facio 476
flos cinis 1635
fluctus fluctum excipit 362
flumina quæque altissima minimo sono labuntur 1375
fluctus mutus 1612
fluuio riuolum inducere 1117
fluuius cũ mari certas 563
fluuius non semper fert secures 1508
fluuius quæ procul absunt irrigat 1117
focus luculentus in ædibus 1419
fodere non didici 703
fœdum est & mansisse diu, vacuumq. rediisse 1021
fœmina nihil pestilentius 1412
fęnum esse 1136
fęnum habet in cornu 92
folia cadunt, post cadent arbores 1016
folio ficulno tenes anguillam 268
folium Sibyllæ 467
fons Dodoneus 485
fontes ipsi sitiunt 446

fontibus

fontibus apros, floribus austrum 1308
fontibus omissis sectari riuulos 1776
foras Cares, non amplius anthisteria 154
foras famem 561
foras prospectare 600
fores habet tritas vt pastorũ casæ 1093
foris habere pedem 903
formica camelus 304
formica formicæ chara 124
formicæ quoque sua bilis 868
formosus in ostio 1314
formosus Pithon. 1284
fors domina campi 1729
fortes fortuna adiuuat 141
fortis in alium fortiorem incidit 1427
fortiorem te vita 1235
fortuna cui por. me inuoluit 1043
fortunę nouacula 1773
fortunam prȩsentem boni consule 1039
fortuna ȩstuaria 1307
fortuna Euripus 557
fortunam sui cuiq. mores fingunt 8:6
fortuna quem nigrum pinxit 165
fortunę committere 1391
fortunatior Strobilis Carcini 156
fortunatum domi mauere oportet 1106
fo ssa & vallum 43
in foueam incidit quam fecit 75
fractis auribus 1641
frater viro adsit 467
fratrum irę acerbissimę 144
freno egere 143
frenum mordere 236
fricantem refrica 471
frigidam aquam suffundere 596
frons occipitio prior 123
frons periit 496
frontem exporrigere, frontem contrahere 497
frugi homines omnia recte faciunt 722
frusto panis 215
frustra canis 266
frustra habet qui non vtitur 1395
frustra Herculi 916
frustra niti, dementię est 1775
fucum facere 306
fuga tutior 1411
fuge procul a viro maiore 1235
fugientem quid insequeris prȩsentem mulgo 1176
fugit amantem, insequitur fugientem 867
fugitiuus 1395
fuimus Troes 551
fuit & Mandroni siculna manis 1579
fulgur expelui 982
fulmẽt lectũ scandũt 1729
fumantem nasum vrsi ne tẽ taueris 1276
fumi vmbra 810
fumos vendere 195
fumum fugiens in ignem incidi 276
fumus 1693
funditus, radicitus 1673
fundum alienũ arare 1116
funem abrumpere nimium tendendo 318
funem reducere 556
fungus 1445
fungus putidus 1748
funiculum ad lapidẽ 1697
funiculum ad restim 1258
funiculum muniatum fugiunt 155
funiculus curatum 319
funis nihil attraxit 548
furari littoris harenas 1480
furari necesse viro esurienti 1276
furemque fur cognoscit, & lupus lupum 788
fures clamorem 155
furor fit lęsa sępius patientia 319
fustem facile inuenerit, qui cupit cedere canem 664

INDEX APENDICIS PROVERBIORVM.

FAber cadit cum ferias fullonem 1922
fabilibus victitat 182
fabula Milesia 2026
facilius quam orcum deuicerint Bœoti 1840
fac nidum vna in arbore 2031
Fame argentea conuiuari 1959
familiaris dominus fatuũ nutrit seruum 2006
farinam subis priusquam pinsueris 1859
felix & faustum sit lumen 2013
ferrum virũ attrahit 2008
festũ pigris semper est 2006
figura & triobolus 1954
filii Neptumni, siue maris 2028
flamma sine Vulcano 1947
flamma persequeris quem genueras 1796
fluctibus obloqui 1968
fluctus quot insulę 2011
fulumina in terram cõmutat 1882
fluuii cursus non detorquẽdus 2017
folia quot ilicis 2011
forficibus binis tõderi 1881
formicarum nidos inspirauit 1846
formicę semitã canit 1984
formosus sine pulchritudine 2007
fortes in tabula 1995
fortuna artem amat, ars fortunam 2001
fossam determinare 2012
frondium crepitus leporem terret 1861
fronte tabernariam exercet 2008
fronti ocream, tibię galeam applicat 1827
fructibus non stadiis certare 1872

fructus literarum dulces, radices amarę 2020
frumentum in populum. 1958
fulicam cygno comparas 1917
fulmenta lectum scandunt 1903
fumus e ficubus 1877
fumus pulchriorem persequitur 2024
fundo carens calix 1879
fures ipsi accusant 1931
furor arma ministrat 2029
furtiuæ aquæ sunt dulciores 2027

G

GAlateam & Thetidē simul amare non potes 1198
galerus aut nauis 1063
galeritis omnibus oportet cristam inesse 1205
gallam bibere 1733
gallinacei in morem trepidas 704
gallonius 1702
gallorum incusare ventres 1097
gallos quid execas 1121
gallus insilit 2190
gallus in suo sterquilinio plurimum potest 1529
gallus submissis alis 704
gallus antequam iterum cantet 1361
gamma Betam persequitur 1699
gangamon 1614
gargara bonorum 1606
garrire optimus &c. 964
gaudium dolori iunctum 1418
gaudium pyraustę gaudes 1186
gello puerorum amantior 1000
generosioris arboris statim planta cū fructu est 213
generosior sparta 1015
generosior Codro 1002
generosus es exerumena. 1000
genius Oetæus 1309
genius malus 86
genu sura propius 220
ne genu quidem flexo 649
genua quum virent 1527
genuino mordere 721
genuinum frangere ibidē
gerræ 814
gigantum arrogantia 1426
gigantum fraterculus 317
gladiator in arena cōsilium capit 373
gladiatorio animo 214
glaciem scindere 1256
gladio plumbeo iugulare 860
gladius Delphicus 792
gladius plumbeus in eburnea vagina 423
gladium acutum auertas 32
gladium dedisti qui se occideret 1116
gladium ne mulier 877
glandes mihi eo quam 43
glande cassa 1753
glandibus victitantes 1191
glauci ars 1001
glaucus alter 1488
glaucus comesa herba habitat in mari 1454
glaucus poto melle resurrexit 1001
gleba aruum 1001
glebam quoque accipit erro 768
glomi pro bonis 1282
glomi bonorum 854
glossogastores 1597
gnomōn & regula 662
gordius nodus 549
gorgonem Perseus aggreditur 1488
graculo cum fidibus nihil 247
graculus Aesopicus 1312
graculus graculo assidet 127
graculus inter musas 419
græca fide 483
græco more 1455
gralatorius aut testudineus gradus 1754
grata nouitas 1398
gratiæ nudæ 967
gratia gratiam parit 61
graue nihil passus 1297
grauiora Sambico parit 91
grues lapidem deglutientes 1306
gry 475
gustu dignoscere 544
gustum dare ibidem
gutta vini 1484
gygis anulus 102
gypsus lacte maceratus 504
gyrina rana sapientior 645
gradum figere 2006

INDEX APENDICIS PROVERBIORVM.

GAllinaceus Euclionis 1990
gangrena addere 1951
gauia in stagnis 1814
geminas cordas ferit 1913
geometriam exercere in cilio 2000
gorgone conspectu 1943
graculi quando tacuerunt, tunc cygni canunt 1995
graculo absente coruus pulcher 1973
gręci Troia conando potiti sunt 2030
gratia bina gerit & in numeros oculos 1822
gradum figere 2008
gratia non ducitur pęnitentia 1965
gratis lira 2040
gratiarum horti immortales 1899
gratias musis commiscere 1807
grossus maturus esui ineptus 1869
gubernatori somnolēto ne benefacito 1927
gutta cauat lapidem 2021
gutta fortunæ prę dolio sapientiæ 1809
gyaro dignum 1901

H

HAbet 1441
habet & musca splenem

...nem 1254
habitus virum bonũ indicat 1398
habuisse miserum 551
hac non egreditur verbum 107
hac nos deus ducit 709
hęc Helena 212
hæc potior 357
hereditas sine sacris 204
hæsitantia cantoris tussis. 1044
halcedonia sunt apud forũ 924
halopanta 1761
hamaxiæa 1169
hamaxobii 506
hamum vorare 721
hamus semper pẽdeat 548
hanc technam in te ipsum 75
harmodii cantilena 1096
harpocratem reddidit 1450
hasta caduceum 1097
hastæ & scuto 1016
hastam abiicere 564
hastas primas iactare 1776
haud annuncias bellũ 1108
haud canit paternas cantiones 1097
haud contra ostium 1533
haud vnquam arcet ostium 700
hecatæ cœna 1566
hecatæ sacrificant 545
hedera lasciuior 1721
hedera post antisteria 1223
helenæ cibus 382
heraclius lapis 320
herbam dare 564
herculana balnea 789
herculana scabies 823
herculani lecti 1637
herculanus nodus 549
herculanus morbus 823
hercule dextro 88
herculei labores 1100
hercules contra duos 298
hercules κροκωτοφόρος 157
hercules & simia 1254
herculis columnæ 1260
herculis cothurnos aptare infanti 1306
hercules hospitatur 1442
hercules malorum 1073
herculis quæstus 147
heri & nudiustertius 872
hermionis vice 883
hermonium officium 923
herniosi in campum 1652
herniosus vsque ad gulam. 1475
heroum filii noxæ 361
hesiodi senecta 971
hesperidum mala 1499
heterognathus 1213
heteromolia caussa 1096
her⁹ omnis seruo monosyllabus 1214
herum nemo bene gerit, nisi seruierit bene 38
hiberę neniæ 813
hic bonorum virorum est morbus 1367
hic depone 1257
hic Rhodus, hic saltus 1191
hic telam texuit, ille diduxit 1614
hinc belli initium 1262
hinc illę lachrymæ 211
hinnulus leonem 1844
hipparchi murus 1463
hipparchorum tabula 1096
hippoclides non curat 580
hippolytũ imitabor 1305
hippomene magis impius. 1073
hippancarum tabula 1096
hipponacteum præconium 720
hircus Caricus 1315
hirudo nisi plena non omittit cutem 850
hirũdines sub eodem tecto ne habeas 33
hirundinum musea 693
hirundo totos schęnos anteibit 1500
hirsuto corde homines 765
hoc calciamentum consuit Histięus, Aristagoras induit 1229
hoc iam & vates sciũt 1684
hoc municeps aut vicinus nunciauit 1704
hoc nouerã priusquã 1521
hodie nihil succedit 1683
hodie nullus, cras maximus 1463
holerũ appositiones 1095
holitor opportuna loquẽs. 337
holmus erit mihi cubile. 1013
homerici versus aliquot ꝓuerbiales 1375
homionis vice 883
hominũ vniuersa proluit pelagus mala 1220
homo Bombylius 932
homo bulla 776
homo fictilis 1095
homo homini deus 83
homo homini lupus 86
homo nouus 507
homo semper contradicens 1635
homo Thales 1349
homo tressis 477
homo trioboli 477
homo trium literarum. 1022
honos alit artes 520
horis omnibus nemo sapit 855
horna messis 1453
Hospes indignam 1245
hospes in tẽpestate aut hyeme molestus 913
hospes quisquis ꝓfuturus est veniat 963
hospitibus aliqd relinquito 172
hospitem non semper hospitem 1701
hospitis habenda cura. 1408
hostimentum est opera pro pecunia 816
hostes semper tales me insequantur 994
hostibus eueniat 1143
hostis domesticus 1576
hostium munera non munera 119
huius non facio 476
humeris sustinere 1595
humi hauris 1094
humida nox 1296

humi sapere 1094
hybernum somnium 1094
hydram secas 578
hydra magis varius 102
hydrus in dolio 1428
hymettia nulla 148
hymettia noua falerna vetera 1729
hypera omissa pedem insequeris 1232
hyperberetæa 1084
hyperbolo peior 1509
hyperi vertigo 992
hypsea cæcior 204
hystricis seta 1493

INDEX APENDICIS PROVERBIORVM.

HAbenas ignarus non tractet 1888
habitus & incessus 1976
hadriam Aufidus retro fugit 2029
heres absens non erit 2032
harena Lydia 2027
harmonia suilla 1909
hastam altera, altera caduceum 1801
hecales cena 1955
Hectorem imitaris ab Ilio numquam recedis 1951
hecuba intus, foris Helena. 1946
helenæ crater 1908
hercules in Lydia 1974
Hercules animo Tyde⁹ corpore 1882
Herculis ædem mulier non intrat 1932
Herculis clypeus 2034
Herculis cornu 1854
Herculis ira 1949
hinnulus ne cũ Leone partiatur 1844
Hippocratis liberis cedit. 1883
Hippocratis vinculis adligare 2007
hippodramica bona 2013
hircos mulgẽs sanguinem ducit 1924
hircus Thmuitarum 1859
hirundo æstatem loquitur. 1934
holeribus agrestibus victitat 1871
homini aliud, aliud humanitatis satis 2004
honorat seipsum qui honorat 2014
horti Gratiarum immortales 1899
hortus altera succidia 2013
humeros licet perdas aqua in cernendo 1852
hydrargiro furacior 1932
hydropico nihil sicci⁹ 1871
hylam vocare 2025

I

IAcere in fermento 1090
Iactantiæ comes inuidia 1416
iactantia turpis 1401
iactare iugum 1369
iaculari sine scopo 1270
iaculo immisso fugere 40
ialemo frigidior 1094
ialemo miserior ibid.
a ianua aberrare 364
ianuam aperire 1788
ibyci equus 1650
ibyci grues 534
idem actii quod Titii 608
idem puluis 424
iecit achilles duas tesseras & quattuor 1008
ignarium dare 1616
ignauis semper feriæ sunt. 905
ignaui vertitur color 162
ignem dissecare 254
ignem igni ne addas 112
ignem ne gladio fodito 25
ignem palma 1093
ne ignifer quidẽ reliquus est factus 585
ignis ad Naphtam 1306
ignis ad torrem 1305
ignis, mare, mulier, tria mala 715
ignis non extinguitur igni 1197
iisdem litteris comœdia ac tragœdia componitur. 1243
iisdem numeris 593
iisdem vescentes cepis 110
iliade prolixius 1580
ilias bonorum 185
ilias malorum 185
ilico hyems erit 1542
iliensis tragœdos conduxit 828
ilio semper mala 1438
illaudatus 1042
illotis manibus 554
illotis pedibus ingredis 553
illo respiciẽs, sed hic remitte bona 1290
imbre terra gaudet 788
imis ceris eradere 1516
imitabor Nepam 1466
i modo, venare leporẽ, nũc itym tenes 1100
immunem venire 1535
impari numero superis sacrificato 30
Imperator bonus & idẽ robustus miles 1420
Imperatorum multitudo Cariam perdit 948
impete peritum artis 957
impetere lingua 784
improbi cõsilium in extremum incidit malũ 1120
improbitas muscæ 1390
improbitas compendiaria res 1178
inabsurde locutum 1378
in acie nouaculæ 48
in ære meo est 440
in aere piscari 260
in agro surculario capras. 1594
in albo esse 428
in alia regione esse 1784
in alieno foro litigare 741
in angulo 1586
inania multa in bellis 1070
inaniter aquam consumis. 259
inani spe flagrat 1496
inanium inania consilia. 1292
inantio Trophonii vaticinatus est 457
in antrum haud legitimũ stimulũ impingis 1243

in anulo dei figuram ne gestato 34
in apes irruisti 1087
in aphannis 1173
in apio nondum est 612
in aqua hæret 269
in aqua semētem facis 253
in aqua scribis 254
in arduis cunctater agendum. 1783
in area latitas 1244
in arena ædificas 254
in arenam deuendere 565
in armis accissat 1490
in aurem dicere 198
in beatam 689
in beato omnia beata 1745
in bello peccare bis 1112
in caducum parietem inclinare 931
incantatione quauis efficacius 1672
in capras syluestres 1172
in caprificatus es. 1167
in caput præcipitari 1209
in Care periculum 346
in cedis per ignem 1427
incidit in foueam quam fecit 75
incita equū iuxta nyssam. 1552
incitare currentem 1380
in cœlum expuis 1242
in cœlum iacularis 268
in coriis est animus 1350
in cotyla gestaris 1087
in crastinum seria 1651
in cudem eandem tundere. 572
incudi reddere 333
in culmo arare 1512
incus maxima non metuit strepitus 1112
in dextram aurem 480
in diem viuere 506
indignus qui me vel aspicias 1383
indignus qui illi matellam porrigat 334
in directum 1755
in discrimine apparet qui vir 1389
indoctor Philonide 913
in dolio figularem artē discere 348
in dominum adferre dētes 682
induitis me Leonis exuuiū 209
in durum & implacabilem. 1539
industriam adiuuat deus. 1402
in eadem es naui 634
in eandem nassam 646
in easdem ansas venisti 646
in eburna vagina plūbeus gladius 422
in eodem hæsitas luto 269
in eo ipso stas lapide, ī quo præco prædicat 1090
inelegantior Libethriis. 374
in exitium 689
inexplebile dolium 587
in fermento iacere 1090
infixo aculeo fugere 40
in flammam manum mitto prudens 1290
inflare buccas 1277
inflige plagam ab arat 1510
influit qđ exhauritur 766
in folle offerre 1709
in foribus adesse 739
in foribus vrceum 662
in foro nostro res vertitur. 1257
in foro veritas 1730
in frigidum furnum panes immittere 1631
in fugitiuum 1395
in genibus deorum 1013
ingens discrimē 1404. 1388
in gradum reponere 225
ingredi Iunonium 144
in re mala animo si bona vtare adiuuat 1136
inguinis & capitis discrimen nescit 947
in arena ædificas. 254
in herba esse 741
in herba luxuries 1781
in herbis 1724
in hoc calciamento pedem habet 1690
in holmo cubabo 1013
in horas 506
iniecta aqua more balneatoris abire 41
in integrū restituere 1778
iniquum petendū, vt equū feras 762
initio confidens, in facto timidus 1221
iniuria soluit amorē 1659
in syluam ligna ferre 445
iniurato credere 482
in laqueo lupus 582
in laqueum inducere 576
in lente vnguentum 420
in leporinis 1681
in limine deficere 323
in Lipsydrio pugnas 1491
in magnis & voluisse sat est 1013
in malis celeritas optima. 1770
in manibus esse 1346
in mari aquam quæris 563
in matellam immeiere 319
in mentem, quicquid venerit 321
in mucronem incurrere 75
in morbo consumat 1616
in narebilis 1014
in nauibus enutritus 1664
in neruum ire 891
in nihil sapiēdo iucundiss. vita 1092
in nocte consilium 711
innocuus alium aspiciam, meū habētem malū 1053
in numerato 1515
in occipitio oculos gerit. 1196
in omni fabula & Dædali execratio 1091
inopi nullus amicus 1135
in orci culum incidas 1086
in ostio formosus 1314
in pace Leones 1589
in Panticapæum 1210
in parte vel ignem prædetur aliquis 1091
in pedes retrocedit 1490
in periculoso negocio non est dormitandum 1393
in planiciem equum 515
in portu nauigare 72

in

In portu Impingere 323
in pulicis morsu deum inuocat 1218
in puteo constrictus 666
in puteo cum canibus pugnare 590
in pythii templo cacare. 1486
in quadrum redigere 575. 1786
in quinque iudicum genibus situm est 1013
in saltu vno, duos apros capere 1305
insana laurus adest 826
insania aliena frui opt. 769
insania non omnibus eadē 1427
insanire cum insaniētibus. 1635
in saxis seminas 254
inscitia confidentiam parit 1582
in senē ne quod collocaris beneficium 597
in simpulo 729
in sinu manū habere 1074
in sola Sparta expedit senescere 1487
insomnis quæcunque vidētur 463
intempestiua beneuolentia nihil a simultate differt. 450
in tempore cauenda pœna mali 1403
in tenebris saltare 544
inter calicem & os 272
inter cæsa & porrecta 205
inter cæcos regnat strabus. 1244
interpecta musica 1216
in tergore bouis desedit. 1245
in tergoribus mens est 701
inter Corinthum & Sycionem 336
inter indoctos etiam Corydus sonat 742
inter lapides pugnabāt 166
inter manum & mentum 1676
inter malleum & incudē 48
inter os & offam 272
inter pueros puer, inter viros vir, 803
inter pueros senex 1486
in terra pauperem 1486
inter sacrum & saxum 48
interfecta musica 1216
interuallo perit fames & optime perditur 1234
in toga saltantis personam inducere 867
intra labia risit 1738
intra pelliculam tuam te cōtinet 398
in trāsennā inducere 1587
intra septimam 1087
intra suas præsepes 440
intra teli iactum 222
intristi, exedendum 94
intriuio sum 143
in tua ipsius arena 1305
in tuo luco & fano est sitū 440
in regno tuo 440
intus cauere 643
intus & in cute 566
in tuum ipsius caput 1627
in tuū ipsius caput inspue 399
inuado 72
in venatu periit 582
in ventrem insilire 1652
inueni, non quod pueri in faba 1059
in via ne seces ligna 35
inuidus vicini oculus 1110 1672
in vino veritas 415
inuita Minerua 66
inuitis canibus venari 448
inuitos boues plaust. inducere 449
inuito non confertur beneficium 1413
inuitus Iupiter nouit 1086
in voti compotem 1384
inutilior Blace 1457
in vtramuis dormire aurē 480
inus dolores 1090
in vtrumuis dormire oculum 1447
inuulnerabilis vt Cæneus 1225
ioca seriaque 641
iocandū vt seria agas 1880
ionice, pro lasciue 319
io pæan, io triumphe 824
iouem esse credere stultitia est 1052
iouem lapidem iurare 914
iouis auribus seruare 927
iouis Corinthus 654
iouis germen 1745
iouis lac 1649
iouis & regis cerebrum 382
iouis quadrigis 239
iouis sandalium 978
iouis suffragium 890
iouis taxilli semper feliciter cadunt 175
iouis tergus 1485
ipes mali 1075
ipsa olera olla legit 446
ipsa pelle præ te fers 949
ipse dixit 891
ipse semet canit 891
ipse sibi mali fontem reperit 76
ipse sibi perniciem accersiuit 1389
ipsi testudines edite, qui cepistis 94
ipsis & Chiis 1693
ipso cratere 1484
iracundior Adria 2628
ira omnium tardissime senescit 412
ire per extentum funē 858
iratus deus 88
irritare crabrones 78
iro pauperior 390
irrisibilis lapis 881
isauricus 1153
issa 1305
isthmum perfodere 1529
ita fugias, ne præter casam 272
iter infortunatum lepus apparens facit 1078
iterum ad eundem lapidē offendere 277
iterum atque iterum ad pythum uia 1083
iterum tranquillitatem uideo 695

ithorus

ì thorus 1436
itidem vt Acheronti 1749
ithym nunc tenes, i modo venare leporem 1300
iubentis aperte loqui 1377
iucunda malorum præteritorum memoria 1705
iucundissima nauigatio iuxta terram 163
iucunda vicissitudo rerum 448
iugulare mortuos 146
iugum iactare 1369
iunco sicco 1716
iungere vulpes 199
iunonium ingredi 1441
iuppiter aliquãdo pluit, aliquando serenus est 509
iuppiter inuitus nouit 1528
iuppiter non omnibus placet 969
iuppiter orbus 567
iuppiter aquilam delegit 1432
iuppiter quomodo duxerit iunonem nouit 1527
iusiurandum adactum 1174
iustitiæ oculus 1434
ius in manibus 359
iustitia iustior 1435
iustitia ipsa exigua res est 664
iustitia Prienensis 1289
iuuenta viribus pollet. 1386
iuuenum facta virorum consilia 1252
iuuenari 1461
iuuenum lanceæ 1253
iuxta cubitum profecit 1456
iuxta fluuium puteum fodit 1206
iuxta melam 1183
iuxta nauem 1456
iynge trahor 1601

INDEX APENDICIS PROVERBIORVM.

IEci cena 1957
iciens ictus est 1958
idem furnus idem duxit trocus 1868
ieiunium olet 1894
ignauia ignauiam generat &c. 2024
ignem sacrum inflare illi nefas 1871
ignem stipulæ, admouere non tutum 1854
ignis & mare ventis seruiunt 1965
ignis in sinu 2035
ignis in vepribus 1837
ilio indigna verba 1853
imbrii & Lemnii 1914
immortales Gratiarum horti 1899
in aceruum metere 1941
in Aetolis manum, mens autem in Clopidis. 1986
in Aetolis manus habet 1918
in agrum seruus 1881
inania captat, dum vitat humum 2037
in asini aures canere 1848
in astralagis nobilitas. 1843
incauea minus bene canit luscinia 1952.1993
in ceo quis dies 1954
in cinere scribere 1958
in communi pisce non insunt spinæ 2010
in cubiculo nola 1941
indigentia mater sanitatis 2015
indigno dignitas ornamentum in luto 2001
indirectum 1755
in eandem lancem imponere 1796
in eodem valetudinario iacere 1990
inferorum triacadas 1842
in talemos adscribendus. 1872
in meridie vitæ philosophari 1799
in naribus bilis 2031
innumeros oculos, & crania bina 1823
in ollis venari 1987
in paguro sapientia 1954
in Paro frigida aqua, sed mulieres pulchrę 1997
in Pisa animum confirma 1865
in portu dormire 2017
in prato spino sum aliquid 2036
insaniam Orestis insanire 1966
insanus appensis pellibus non curatur 1876
insuere in saccum vel culeum 2004
in tabula fortes 1994
inter lugentes iocari 1983
inter Orci cancros adhæsit 1810
inter Socias, & Tybios referre 1961
intestina adorens ipse carnes deuorat 1964
intra quatuor esse 2016
in triclinio Choa 1940
introite nã, & hic Dii sunt 2010
intus Hecuba, foris Helena 1046
iolaum implorat 1799
ionica verba, & Corinthia 1770
ioui paria intonat 1910
io Saturnalia 1977
ira fit iucundius amor. 2020
ira telum facit 2029
istic vellus non carpitur. 1882
isthmon sinapi bibit. 1957
italicæ mensæ 1028
iuppiter incuruum ceruicẽ nondum habet 1859
iuppiter plue mel 1985
iyngem habet 2026
iynges 1878

L

LAbore laboriosius. 1081
laborem ferere 1082

labrax Milesius ibidem
labores acti iucundi 772
labor senectuti optimũ obsonium 1205
labrum mordere 1363
labyrinthus 1081
lac gallinaceum 340
lachanizare 847
laciadæ 1082
laclacti simile 279
laconicæ lunæ 866
lacryma nil citius arescit. 1701
lampada tradere 135
lampon iurat per anserem. 1443
de lana caprina 202
lanam in officinam fullonis 1643
lanei pedes deorum 608
lapide empti 1090
lapidem decoquere 1283
lapidem elixas 252
lapides flere 1780
lapidi loqueris 266
lapis lydius siue heraclius. 330
lapsana viuere 1532
laqueo suo captus est. 75
laqueum effugere 1576
laqueum mandare 845
laqueus auxiliari videtur. 1477
laqueus laqueum cepit. 1189
a lare ordiri 393
largitio nõ habet fundum. 587
lari sacrificant 545
larinum verbum 1692
laryngizein 1723
cum laruis luctari 146
larus 206
larus hians 1082
larus in paludibus 1304
larus parturit 529
laterem lauas 252
late viuens 1082
latine loqui 64
Latini tibicinis more. 1785
latum & angustum 1696
latum vnguem & similia. 276
latronum beneficium 230
lauares Peliam 1082
laudant vt pueri pauonem 1462
laudare equum, capere plus 1344
laudas teipsum 670
laudiceni 764
lauerniones 1431
laureolã in mustaciis quærere 1720
lauro clamosior ardente. 956
laureum baculum gesto. 91
laurioticæ noctuæ 113
leæna non statuar in machæra 1057
leberide cæcior 203
leberide nudior 54
leberide scabrosior 1174
lecytho pinguior 867
lecythum habet in malis. 1687
legatus non cæditur, neque violatur 1637
lemnia manu 1078
lemniæ bouis latera athos celat 1175
lemnium malum 539
lens deus 1640
lente bos 72
lente gaudere desii 1102
lenticulam angulo tenes. 1272
leti vnguentum infundere 420
lentiscum mandere 487
leo chordula vinctus 1587
leonem ex vnguibus æstimare 452
leonem radere 861
leonem larua territas 369
leonem stimulas 79
leonem videre, hostium prelia portendit 1304
leonibus vulpes iungere. 533
leonina societas 465
leonis catulum ne alas. 796
leonis exuuium induitis. 209
leonis exuuium super crocoton 1286
leonis loco murem ostendis 1110
leonis senecta 1099
leonis vestigia quæris 1453
leontini semper circa pocula 183
leparge super te omnia. 1477
leporem non edit 639
lepores duos insequẽs, neutrum capit 1194
lepori esurienti etiam placentæ fici 1303
leporis vita 1514
lepos Atticus 148
lepus apparens infortunatum facit iter 1078
lepus dormiens 599
lepus marinus 639
lepus pro carnibus 675
lepus pulpamentum quærit 343
lerna malorum 186
lerii mali 835
lesbia regula 333
lesbiari 1364
lesbiis digna 1078
lesbius prylis 1371
letale mulsum 503
leucæus & scriptura non idem 1283
leni bracchio 240
leuidensę munus 1259
leua mens 1394
leuissima res oratio 1109
lex & regio 1303
lex in manibus 1647
liba coalemo 1695
libera Corcyra, caca vbi libet 1438
liberæ capræ ab aratro. 1077
liber non est, qui non aliqñ nihil agit 1781
liberorum amantior quam gello 1000
libertiis inelegantior. 374
libya semper adfert mali quip-

quippiam 1342
lybica fera 1341
ligna in syluam 443
lignum ligno adglutinare 364
lignum tortum, haud vnquam rectum 1077
ligula non dignus 1456
limam addere 313
limen ostii tetigisti 1190
lindii sacrum 863
lineam ducere 235
lingere salem 1520
lingua amicus 1201
lingua bellare 1078
lingua his, at illis dentes. 1170
lingua iurauit 872
lingua lapsa verum dicit. 417
lingua non redarguta. 1660
lingua impetere 784
in linguam quicquid venerit 321
lingua præconi 1354
lingua quo vadis 709
lingua seorsum inciditur. 1354
linum cādidum lucri caussa ducis 1171
linum lino nectis 504
lippis ac tōsoribus notum. 387
lippo oculo similis 1749
lis item ferit 1077
lis mea est 851
litæ 412
litem parit lis, noxa item noxam 523
litem mouebit, si vel asinus 523
litem incipere 1382
litem ne quære quum licet fugere 1244
littoris arenas furari 1048
littore loquacior 1039
littori loqueris 265
littus arare 253
lityersam cantionem canis 1239
liuor quoque laudaret faciem 322
locrensæ pactum 868
locrensis bos 1015
loculi mēdicorum semper inanes 1067
locusta bouem prius pariet 683
lolio victitant 643
longę manus 1235
longæ regum manus 109
longis tibiis canere 335
longum prooemium audiē di cupido 1797
longum valere iussit 750
loquax talpa 1622
loqui nescit, tacere non potest 865
loripedem rectus derideat. 1151
lorum ex ipso boue sumere 158
lorum vna cum cane 1502
lotum gustauit 972
lucernam accendere possis. 1743
lucernam in meridie adhibes 859
lucernam olet 454
lucerna pinguior, & lecytho pinguior 867
lucerna sublata, nihil discriminis inter mulieres. 1240
lucri bonus odor ex re qualibet 1343
lucrum pudori præstat. 1344
lucrum cape à subeunte naui 1175
lucrum malum æquali dispendio 1198
lucrum vndecunq; captant 1406
lucta Phyrnichi 1290
lumen soli mutuas 445
lunæ radiis non maturescit botrus 1656
lunam in tuum malum deducis 1144
lunam detrahere 1453
lupi alas quęris 263
lupi decas 943
lupi etiam si meminisses. 993
lupi illum priores viderit. 463
lupi a tergo, præcipitium à fronte 1243
lupi venatus 1174
lupinum potum 943
lupis parcere 704
lupus ante clamorem festinat 979
lupo agnum eripere postulant 979
luporum catulos alere 681
lupus aquilam fugit 978
lupus circum puteum chorum agit 732
lupus hiat 784
lupus lupum, fur furem cognoscit 788
lupus milesius 1082
lupus non curat numerum 836
lupus in fabula 1384
lupus ouē prius ducat vxorem 1353
lupus pilum mutat non mētem 1189
lusciniæ deest cantio 1309
lusciniæ nugis insidentes. 693
luscinię somnus 1043
lutea pro vilibus 1097
luteus ibidem
luto lutulentior 1727
lutum luto purgare 601
lutum nisi tundatur, nō fit vrceus 1196
lutum sanguine maceratū 1076
lux affulsit 978
lybica fera 1341
lychnobii 1534
lydi mali, post hos Aegyptii 1076
lydio more ibid.
lydius currus 733
lydius lapis 330
lydo non erat negocium. 976
lydorum caricæ 943
lydum in placinime prouocat 1240
lydus in meridie 942
lydus cauponatur ibid.

lydus ostium clausit 941
lynceo perspicacior 659
lysistratri diuitias habes. 1240

INDEX APENDICIS PROVERBIORVM.

Labra non palatum rigat 1825
lacinia obtinere 1991
laconice cenat 1821
lacrimæ Simonidis 1893
lamiam vti nutrices 1898
lamiæ turris 1996
lapidem nitidum adorātes. 1851
lapides ad filum 2029
lapis ad funiculum 1969
lapis molaris 1920
lapitha 1848
lari vita 1875
lecytho nihil cum strophio 1882
legatus sine mandatis 1988
legem patere quam ipse tuleris 2018
lemnii & Imbrii 1914
lemnius obtutus 1856
leonem subula excipere. 1989
leo prius, nunc leporem agit 1922
leporem frōdium crepitus terret 1861
lepus leonem trahit aureo laqueo 1832
leuato velo de caussa cognoscere 2034
lex Afrinani 2034
libera in Cynadra aqua. 1916
liberi Deorum inuulnerabiles 2997
libertas Romana & Latina 2010
licynii, & licynium fulmen 1846
ligonibus aureis terram fodere 2001
lineam mittere 1994
lippus oculus solis radios non fert 1917
literarum radices amaræ fructus dulces 2010
locusta rurestris 1883
lucernas fraudare oleo. 2033
ludere inter lugentes 1983
lumbos fractus vt Mysius asinus 1917
lumen felix & faustum sit 1800
luscinia in cauea non canit 1952
luscinia musarum 1794
lutea progenies 1963
lydia arena 2013. 2027

M

Machæra tibi est, & nobis vrbina 1033
machinamentum megaricum 785
machinas post bellum adferre 1108
macilenta manu pinguem pedem 1516
macilentior leotrephide, 1638
mactata hostia lenior 882
macte virtute 824
macula, labes 1733
madusa 1717
mæandri 1537
mæsonica dicteria 1649
mænia semper amidis 1504
magdari 1618
magarensium lacrymæ 664
magdalia canem alens. 1438
magis gaudet eo, qui senectam exuit 1367
magis ipse Phryx 999
magis impius Hippomene 1073
magis mutus quam pisces 290
magis quam sol Heracliti 1644
magis sibi placet, quam Peleus in machæra 1000
magis varius quam hydra 102
magistratum gerens, audi & iuste & iniuste 981
magistratus virum indicat 607
magna ciuitas, magna solitudo 838
magna loqui 716
magnetis more attrahere. 442
magnetum mala 1069
magnorum fluminum nauigabiles fontes 213
magno flumini riuulū inducis 1117
magnum os anni 954
magnus versator in re pusilla 1240
mala attrahens vt Cæcias nubes 314
mala extrema extremorum 1212
mala auis 995
mala bona 288
mala mallis 1784
mala senium accelerant. 1418
mala vltro adsunt 1485
maleam legens, quę sunt domi obliuiscere 833
male parta, male dilabuntur 463
mali bibunt improbitatis fecem 1075
malicia varia est 723
mali commatis 1145
mali corui malum ouum 536
mali fontem sibi reperit 76
mali principii malus finis 1720
malis auibus 89
malis ferire 846
malis mala succedunt. 1408
malis non cedendum 1389
malis ter mala 1216
mali thripes, mali ipes 1075
malo accepto stultus sapit 57
malo asino vehitur 1634
malo male euenit 1383
malo nodo malus quærendus cuneus 111

malorum

malorum meminisse 686
malorum obliuio 1379
malorum panegyris 1672
malorum thesaurus 136
malo vni obnoxium. 1479
malua mollior 430
malum bene conditum ne mouerit 79
malum bono pensatum. 1410
malum consilium 115
manere apud matrem. 1691
malum est bonum 1495
malum hercules 1073
malum lucro coniunctum, non est malum 1345
malum lucrum, æquale dispendio 1198
malum malo medicari. 111
malum munus 1496
malum vas non frangitur 1494
malus cum malo colliquescit voluptate 795
malus ianitor 1483
malus choraules bon' symphoniacus 1709
malus nullus hoc sciet. 1219
mamacuthæ 1548
manendum domi 1400
manenti vincendum, aut moriendum 1254
mancipi pera 1612
mandare laquæum 845
mandrabuli more res succedit 148
mandragoram bibere 1585
mandroni fuit ficulna nauis 1579
manduces 1677
manere apud matrem 1691
mannii Ariciæ multi. 1072
manibus nihil non fit. 1350
manibus pedibus 237
manica 1533
maniuoro vinculo 1073
mansisse diu & vacuum rediisse, fœdum est 1021
mansum ex ore dare 1762
mantica in tergo 397
manticulari 1369
manubrium e manu eximere 1444
manuari 1604
manu longa & manu breui tradere 1600
manum admouenti fortuna est imploranda 736
manum admouere 1504
manum de tabula 182
manum prudens immitto in flammam 1290
manum habere sub pallio. 1074
manus conserere 1778
manus in sinu habere. 1070
manus longæ 109
multæ manus onus leuius reddunt 1807
manu serendum, non thylaco 1121
manum habere sub pallio 1074
manum non verterimi. 183
manu serendum, non thylaco 1121
manu vtraque adesse 532
manus manum fricat 60
maras 1448
mare aureum 531
mare cœlo miscere 216
mare exhauris 1375
mare inexpugnabile 714
mare prius vitem tulerit. 847
mare proluit omnia mortalium mala 1220
mare salsum esse è paucis guttis cognoscitur 544
margites 794
mari è fossa aquam 1168
marinam auditionem fluuiali abluit sermone. 1190
maritimi mores 1608
maritimus quum sis, ne velis fieri terrestris 1255
mars communis 1647
mars haud concutit sua ipsius arma 1226
mars initio laudatus obsilios 1289
mars rex 1431
martem tueri 1222
marte nostro 350
martis campus 963
martis pullus 1226
maschalam tollere 998
masculum 1738
massiliam nauiges 808
matellæ immeiere 319
materiæ probæ probus artifex 1290
matiolechus 1498
matrem sequimini porci. 1682
matris vt capra dicitur. 1068
matulam porrigere 334
matura satio sæpe decipit, sera semper mala est 59
mature fias senex 149
maturior moro 1635
maza esurienti 843
mazam pinsuit à me pistam 1064
mazam scarabeo 1065
maza post panem bona. 843
mazonomum cautio 652
mea est pila 851
medicus multorum instar 478
medicus oratio 1141
medis aliquid relinque. 172
medium ostendere digitum 845
medius teneris 268
medullirus 1763
medus his nõ insidiabitur 1086
megarenses neque tertii, neque quarti 672
megarensibuns nunquam 1296
megarensium lacrymæ 804
megaricæ sphinges 954
megaricum machinamentum 785

Megari-

Megaricus risus 320
Meis telis vulneror 74
Melāpygum ne incidas 650
Melanione castior 1068
Meliacum nauigium 1067
Meliæa fames 560
Meliores nancisci aues 955
Melitæus catulus 1541
Melitide stultior 1548
Melius nobis est quam heri 1130
Mella poetica 138
Melea præfocatio 504
Melle poto Glaucus resurrexit 1001
Melle litus gladius 503
Melle temetipsum perungis 1067
Mellis medulla 955
Memorem cōpotorem odi 286
Memorem mones & similia 114
Memoria iucunda præteritorum malorum 1705
Me mortuo terra misceatur incendio 216
Mendacem memorem esse oportet 795
Mendacium vtile 1178
Mendax Atrapharis 1510
Mendici pera non impletur 866
Mendico ne parentes quidē amici sunt 1483
Mendici loculi semper inanes 1067
Mēdicus etiam plurimum in loco potest 742
Menecles alia, porcellus alia loquitur 1107
Mensa communis 344
Mens cœli terræq. regina 1775
Mens cuiq. deus 709
Mense maio nubunt malæ 233
Mens est in tergoribus 701
mens læua 1394
mens non inest centauris 1066
mens peregrina 1301
mens videt, mēs audit 1567
mētam belli tempore neq. serito, neque edito 687
in mentem quicquid venerit 320
mentis bonæ bona opera 377
mentiuntur multa cantores 746
meos corymbos necto 1578
mercator est 1435
mercator nauiga & expone 1590
mercenarium præconium 1712
merces amico constituatur 1679
mercuriale 1632
mercurio dextro 1633
mercurius infans 1067
mercurius non è quouis ligno fingitur 874
mercurius superuenit 1555
mercurius vtriceps 1374
merrhæ ac Siloam flumina seiuncta sunt 1229
merx vltronea putet 533
messem miserā metere 1358
messena seruilior 1035
messe tenus propria viuere 396
messis in herba 741
messis tempus boues expectantes 1163
metam præstituere 1301
metiri digitis 1593
metum inanē metuisti 798
metus infamię 1396
metus & pudor 1392
micare in tenebris 482
midæ diuitiæ 353
midas auriculas asini 210
midas in testaris consultor optimus 1059
mihi curæ erit hoc negocium 1409
mihi ista curæ futura sunt 1423
mihi istic nec seruitur nec mititur 393
milesia stragula 550
milesia stromata ibidem
milesii quondā strenui 550
milesius lupus 1082
miles siculis 1282
militauit cū Erasinade 1070
milium terebrare 1643
miliū torno sculpere 1069
milium adorat 1289
miluus quantum non oberret 1288
mineruæ felem 583
mineruæ suffragium 1234
cum Minerua manum quoque moue 350
miniatula cera notare 312
ministrabo mihi balneum 590
minimo prouocare 1300
minis trib. insumptis duodecim imputat 828
minore finire pomerio 1301
minus de istis laboro quam de ranis palustribus 1128
minus habet mētis quā Dithyramborū poetæ 706
minus animi, aut plus potētiæ 1492
minutula pluuia imbrem parit 169
mirmillo 626
mira de lente 1575
miscebis sacra ꝓphanis 217
miserior monomachis 1639
miserrimū fame mori 1299
mithragyrtes nō daduchus 1685
mitior malua 430
mitior columba 1302
mitte in aquam 689
mittere manum in flamma 1290
modio pleno 1722
modio demetiar 1066
modius salis absumendus priusquam fidas 637
modo palliatus, modo togatus 1669
mœnia ferrea 1219
mœnia ferrea, non terrea 1220
mœnia pro opibus 448
mœnia Semiramidis 1504
molam qui vitat, vitat & farinam 1202
molesta necessitas 1705

molestus est, sediam assueuimus 1059
molestum sapientem apud stultos loqui 1066
molestus interpellator venter 1410
molli bracchio, leui bracchio 240
mollior cinædo, pepone, malua 430
molon 1273
momo satisfacere & similia 321
munitor adiuuat 347
monosyllabus 1214
mons cum monte non miscetur 1197
monstrum alere 858
monstro cui me fortuna implicauit 1043
montes frumenti 1728
mõtes aureos polliceri 531
mopso Nisa datur 899
morbũ morbo addere 112
mordere frænum 236
mordere labrum 1363
mordicus tenere 240
more Carico 1624
more Romano 1701
more Aristylli 1682
more cyclopum 1681
more galli domi pugnas 1690
mores gemmei 1095
mores regioni respondent 1502
mors omnibus communis 1393
mors optima rapit, deterrima relinquit 1399
mortalis deus 337
mortui non dolent 1785
mortui non mordent 1299
mortuis non cõuiciandum 1419
mortuo mederi, senem admonere 149
mortuo verba facit 265
mortuo leoni & lepores insultant 1660
mortuos rursus occidere 1772
mortuo vilior 1765
mortuos videns 1299
mortuum flagellas 257
mortuum vnguento perungis 1192
mortuus iacet pedens ibidẽ
mortuus per somnum vacabis curis 1437
moticho stultior 1026
moscus canens Bœoticum 1208
mothonem a remo aufer 1165
mouere calculos 309
mouere Camarinam 79
mouebo talum a sacra linea 53
mox sciemus melius vate 1421
mula vbi pepererit 327
mulcta allium, æs alienum cepe 1025
mulctro bibere 682
mulgere hircum 199
muli asinis quantum præstant 1122
muli Mariani 1550
mulierem ornat silentium 1466
mulier imperator, & mulier miles 889
mulieri desunt verba 1311
muli Mariani 1550
mulieri ne credas, ne mortuę quidem 1071
mulieris animus 1302
mulieris oculis 1237
mulieris iusiurandum 407
mulieris podex 1302
mulier mala 714
mulier pudica ne sola sit vsquam 1399
mulierum exitia 1071
multa cadunt inter calicem supremaq. labra 270
multa dicere, & opportuna non est eiusdem 167
multa docet fames 1482
multa in bellis inania 1070
multa in medio 1758
multę manus onus leuius reddunt 806
multę regum aures, atque oculi 109
multę rotę voluuntur 1524
multam syluam gestas 1304
multa noris oportet, quib. deum fallas 1071
multa nouit vulpes verum echinus vnum magnum 281
multas amicitias silentium diremit 642
multi discipuli pręstantiores magistris 1260
multiq. boniq. 361
multi boum stimul 410
multi manii Aricię 1072
multis irundinibus opus est 469
multis ictib. deiicitur quercus 521
multis parasangis pręcurrere 798
multi te oderint, si teipsum amas 1072
multitudo imperatorũ Cariam perdidit 948
multitudini cedendũ 1402
multorum festorum Iouis glandes comediati 482
mundus vnus nõ capit duos soles 702
muneribus res agitur 1381
muneribus vel dii capiuntur 181
munerum animus optimus 947
munerum corruptela 1406
munus leuidensę 1159
munus exiguum, sed opportunum 1408
murẽ cepit decipula 1243
mure obstrepente etiam timet 862
murem pro leone ostendit 1110
muris circum currentibus 1518
muris interitus 1138
murus aheneus 1072
musa nunc floret 842
musarum apertę ianuę 963
musarum aues 1599
musę eiusdem ęmulus 643
mus albus 948
mus apud Pisam 791

mus non ingrediens antrum cucurbitam ferebat 1208
mus non vni fidit antro 1750
muscę 1644
muscæ improbitas 1390
muscæ quoque splen est 1254
muscas depellere 1359
muscas præteruolantes metuere 3018
musco lapis volutus haud obducitur 1239
muscum demettere 1169
musicam docet amor 1569
musicam nescio 492
musicam ne vities 1498
musices occultæ nullus respectus 463
musice viuere 767
musis iratis 62
musis sociis 1312
vel mus mordeat virum improbum 522
musopatagos 1741
mus picem gustans 791
mustelæ seuum 235
mustelam habes 157
mutabilior metra Erisichthonis 1206
muti citius loquentur 1587
muti magistri 121
mutuas operas tradunt 470
mutua defensio tutissima 1386
mutus Hipparchion 983
mutus magis quam pisces 290
mutus magis quam scapha 1007
mutuum fricant senes 471
mutuum muli scabunt 470
mutuum testimonium 469
myconius crispus 632
myconius caluus 632
myconius vicinus 1298
myconiorum more 1674
myconius conuiua 632
myconus vna omnia 834
my facere 474
mylus omnia audiens 96
my sortitus es 1486
mysorum ac Phrygum termini discreti sunt 837
mysorum postremus 391
mysorum præda 614
mysorum vltimus nauig. 391

INDEX APPENDIC. PROVERBIORVM.

Magni pisces paruulos comedunt 2041
male discitur sine moribus eloquentia 2009
malorum esca voluptas 2020
mandibulis alienis ridere 1913
mansum male reiicias 1831
mantissa absonia vincit 1804
manuarium æs 2017
manubrium eripere 2000
manu ignauus, mente pręsens 1849
manum pręteritis, & pedem porrigis 1880
manus Briarei iniicere 2017
manus in Aetolis, mens in Clopidis 1918. 1986
mappam mittere 2003
mare omnium non indiget 1943
mare & ignis ventis seruiũt 1965
mariandinus tibicen. 1890
mariandinis calamis Ionicos modos sonare 1347
maris filii 1345
marsyæ mors 1843
massilienses mores 2023
matreæ beluam alit 1889
matulæ modus est 2033
matutinum oderũt, vespertinum amant 1838
maxillę edentulæ 1947
medica mensa 1956
mediocritas omnis virtus 1431
medium sequere 1873
megabyzi sermones 1830
melanurum perca sequitur 1850
mel summis digitis delibandum 1901
mensa Alcinoi 1878
mensa Ciceronis ibidem
mensę Siculę, Asianæ &c. 2028
mensura aquam bibens 1925
mercurii catena 1858
mercurii typus 1815
mercurius bifrons 1811
mercurius ipse ne cum musis sanarit 2010
metere in aceruum 1941
milesia fabula 2026
mineruæ calculus 1343
minuit pręsentia famam 2003
mitheus cum sit, Agamenonem simulat 1985
mithrii pœnas sustinere 2016
mittere lineam 1994
molaris lapis 1920
monetę veteris 1907
monitor capras age. 1910
morimi versus quis descripserit 1925
mugilis vitam ducere 187
mulctore reipublicę pestis 1959
mulgens hircos sanguinem ducit 1924
mulieres pulchrę, sed in Paro aqua frigida 1998
mulieri & gremio non credendum 2019
mulier Herculis ędem non intrat 1932
multa bene comparata &c. 2018
multa noris oportet quibus Deum fallatur 1071
multa te oderint, si te ipsum amans 1072
multis brachiis ęqualis 1805
multum nauigauit aquę 2006
mulum de asino pingere 2015

murus Semiramidis 1822
musarum fauus 1828
musarum Luscinia 1794
musas hortari, vt canant 1991
musicus apparatus 1802
mus in pera &c. 1035
myricę citius poma ferent 2001
misii Pythię talenta 2013
mysorũ more clamat 1892

N

NAæra & Charmione 1297
nam illi iam non sunt, at qui sunt, mali 1042
nannacus 1448
nanus quum sis cede 1503
nare sine cortice 491
naso suspendere 481
nasturcium edere 501
nasturtium obtueri ibidem
nasus 392
nasum fumantem vrsi ne tẽtaueris 1276
natare non didici 704
natum non nouit 406
naturam expellas furca, tamen vsque recurrit 953
nauci non facio 476
naues onustę conuiciis 510
naufragium commune 1497
nauibus atq. quadrigis 238
nauigare cum deo. 661
nauigare cum felicibus 179
nauigatio ad mensam 227
nauigatio iuxta terram 163
nauigationis socius 1774
nauis annosa haud qua quã nauigabit per mare 953
nauem in portu mergis 324
nauis aut galerus 106
nauis vna non vehit. 1453
naulum perdere 1279
nauphracton tueri 1062
nauson naucrati 1064
nauticę vsurę 1713
naxia cos 304
ne Aesopum quid triuisti 912
ne à chytropode cibum mũdum 355
ne alii quidem caput 1363
ne altero quidem pede 594
ne Apollo quidem intelligat 1588
ne bestię quidem ferre possent 1710
ne bolus quidem relictus 1267
ne bos quidem pereat 1558
nebulę in pariete 829
nebulas diuerberare 1298
nec animans, nec inanime 1614
nec apud homines nec in mari 1689
nec caput nec pedes 1752
nec aures habeo, nec tango 1287
nec ara nec fides 1351
nec Catonem quidem crederem 1584
nec catulus quidem relinquendus ex genere malo 598
nec cum bonis nec cum malis amicis certandum 784
nec currimus nec remigamus 1683
nec deus nec homo 1690
nec dignus qui me intueatur 1383
nec elephãtus ebiberet 1619
necessarium malum 288
necessitas feriis caret 770
necessitas ingens telum 770
necessitas molesta 1705
necessitas magistra 1649
necessitati ne dii quidem resistunt 771
nec fidei credere 227
nec in funerali cœna laudandus 665
nec mulieri, nec gremio credendum 1554
nec musicam scio 491
ne cõtra bouem opta 1057
ne cuiuis dextram inieceris 25
nec obolum habet, 198
nec omnia, nec passim, nec ab omnibus 817
nec propius ferire 934
nec crepitu quidem digiti dignum 1636
ne nimium calidum hoc sit modo 876
ne respiciens quidem a tergo 167
nec seritur, nec metitur mihi 393
nec sibi nec aliis vtilis 877
nec si quercus loqueretur 1118
nectaris flos 269
nec vno dignus 478
nec vtilis, nec inutilis 1198
ne decima quidem Syracusanorum pars 833
ne de lite pronuncies 1119
ne depugnes in alieno negotio 1387
ne dii quidem a morte liberant 1401
ne pudeat artem 1786
ne Excestides quidem viam inuenerit 922
ne fasines 1526
ne genu quidem flexo 649
negocium ex ocio 1063
negocium meum non est, multum valeat 1065
negocium nõ aptum 1405
negocium ruminare 1364
negry quidem 475
ne gustaris quibus nigra est cauda 24
ne Hercules quidem aduersus duos 298
ne incedis per ignem 1609
ne incalciatus in montes 1609
ne in neruum erumpat 917
ne insciens quidem verum dicit 1719
ne inter apia quidẽ sunt 612
ne alia comedas & fabas 1437
ne in tõstrinis quidem 662
ne intra vestibulũ quidem 1060
ne Iuppiter quidem omnibus placet 969
ne libariis diis, &c. 35
ne ligula quidẽ dignus 1456
ne maior thylaco accessio 1487

ne mercurio quidem credere rem 1632
nemesis adest 919
nemesis in dorso 1156
nemini fidas, nisi cum quo prius modium salis absumpseris 637
nemo bene merito bouem immolauit, præter Pyrrhiam 810
nemo bene ĩperat, nisi &c. 38
nemo cogẽdus amicus 1382
nemo cogẽdus officii caussa 1410
nemo læditur nisi à seipso 1297
nemo malus hoc sciet 1219
nemo natus 1725
nemo nos insequitur 1220
nemo omnibus horis sapit 825
nemo quẽquam prohibet ire publica via 1262
nemo sibi nascitur 1625
nemo sine crimine 826
ne moue festucam 1207
ne moueto lineam 572
ne musca quidem 678
ne my quidem 474
ne nimium calidum hoc sit modo 876
ne nomen quidem 1524
neoptolemi vindicta 97
nepam imitabor 1466
ne paspalam quidem 579
ne patris quidem nomẽ dicere possit 1117
ne persomnium quidẽ 205
nephalia ligna 1061
nephalium sacrum 1062
ne pictum quidem vidit. 1586
ne pudeat artem 1786
ne puero gladium 862
ne præceps fueris ad iurandum 1658
ne propius ferire 934
ne quæras deus esse 1689
ne quære mollia, ne tibi cõtingant dura 922
neque cœlum neque terrã attingit 301
neq; compluitur, neque sole aduritur 878
neque cum malis, neque sine malis 1061
neque dicta, neque facta. 1684
neque enim ignari sumus. 1417
neque intus, neque foris. 1576
neque Lydorum caricas. 1557
neque mel neque apes 383
neque natare, neque literas 236
neque nullis sis amicus, neque multis 1298
neque pessimus neque primus 1528
neque quantum lusciniæ dormiunt 1043
neq; terræmotus timet neque fluctus 1669
ne quicquam sapit, qui sibi non sapit 351
ne quid moueare verborũ strepitu 1394
ne quid nimis 402
ne qd suo sunt capiti 1122
ne quis vnquam Megarensibus 1296
ne ramenta quidem, ne festuca quidem 578
ne insciens quidem verum dicit 1719
ne rebus prosperis mihi venias 180
neruis omnibus 237
neruos incidere 1282
ne sacrificato sine farina. 35
nescis quid seruus vesper vehat 408
nescit cap. & inguinis discrimen 947
ne si ad Iouis quidẽ aulam 1743
ne si bos quidem vocẽ ædat 1117
ne spina quidem vulnerabit bon 1297
ne sutor vltra crepidam. 349
nestorea eloquentia 147
nestorea senecta 385
ne temere Abydum 468
ne tempestas quidem nocere potest 1711
ne terra quidem iuuit. 1198
ne teruncium quidem, &c. 477
ne tria quidẽ Stesichori nosti 1061
ne via quidem eadem cum illo vult ingredi 713
ne vidit quidem oleum. 1525
ne vities musicam 1498
ne vni naui facultates. 1523
ne vnquam viri senis. 977
niba coccyssante 1197
nicostrati more 1311
niger infamis 309
nihil ab elephante differs 1060
nihil ad Bacchum 839
nihil ad fides 303
nihil ad Parmenonis suem 44
nihil ad versum 302
nihil agere 1306
nihil aliæ ciuitates ad Crotonem 1424
nihil cum amaracino sui 247
nihili cocio est 1500
nihil est ab omni parte Beatum 1132
nihil est, aut nil curæ est 1756
nihil de vitello 1507
nihil desperandum 900
nihil differs a Chærephonte 1060
nihil dulcius quam omnia scire 1757
nihil est ab omni parte beatum 1132
nihil est miseri⁹ quam animus conscius 1734
nihil ex agro dicis 1297
nihil graculo cum fidibus 247

nihil

nihil graue pass. es, nisi 1297
nihil homini amico est opportuno amicius 1459
nihil inanius, quam multa scire 1648
nihil intra est oleam, nil extra est in nuce duri. 562
nihil minus expedit, quam agrum optime colere. 1340
nihil potest nec addi nec adimi 1667
nihil profuerit bulbus. 1481
nihil recusandum quod donatur 1417
nihil sacri es 488
nihil sanum 489
nihil sale vtilius 1715
nihil sine ope diuina 1402
nil intra est oleam, nil extra est in nuce duri. 562
niobes mala 1193
ni pater esses 954
ni purges & molas, non comedes 1059
nisi crura ei fracta fuissent 1590
nisi si oua vidit auis 705
niti contra torrentem. 1147
nitor 1776
nitro caput asini ne laues. 1196
nix alba non est 563
nocte lucidus, interdiu inutilis 1503
noctua aliud sonat, aliud cornix 1170
noctua volat 90
noctuæ Laureoticæ 1001
noctuinum ouum 651
noctu nauigare 1501
nocuit & nocebit 1388
nondum in scyrpo quæris 848
nominis proprii obliuio. ibidem
non ab Hymetto 1744
non abiicit animum 1407
non absque Theseo 289
nō admodum misces 1484
non bene imperat, nisi qui paruerit Imperio 38
nō capit somnum, nisi hoc aut illud fecerit 1354
non cedendum malis 1389
non certatur de oleastro 1097
non Chius, sed Cius 697
non contis aut ramulis &c. 1622
non curat numerum lupus 856
non decet principem solidā dormire noctem 983
nondum sacrificata deuorat 355
non e quercu aut saxo 1665
nō e quouis ligno fingitur Mercurius 874
non eras in hoc albo 428
non est amicus qui desiit 796
nō est beatus, esse qui se nesciat 1564
non est cuiuslibet Corinthum appellere 226
non est curæ Hippoclidi 579
non est Dithyrambus, si bibat aquam 1508
non est eiusdem, multa & opportuna dic 167
non est laudandus ne in cena quidem 950
non est dormitādum in periculoso negotio 1394
non est meum negotium, multum valeat 1005
non est oleum in lecytho. 1367
nō ferenda arrogantia 1414
non filius Achillis 1538
non habet cui indormiat 1739
non huc nauigatur a bonis viris 227
nō incruenta victoria 1391
non idem sunt scriptura & Leucæus 1283
nō incedis per ignem 1609
non inest illi dentale 1426
non interpellandus famelicus 1378
non liberat podagra calceus 1549
non licet bis in bello peccare 1112
nō luctu, sed remedio opus 1399
non magis quam canem. 1753
non magis quam lupis parcemus 704
non mouenda loqui 1772
non mouenda moues 382
non nauigamus ad Hippolaitas 1476
non nauigas noctu 1501
non nostrum onus, bos clitellas 1058
non nouit natos 406
non omnes qui habent citharam, sunt citharedi 410
non omnia eueniunt, quæ in animo statueris 1109
non omnia possumus omnes 805
non omnibus contingit. 1414
non omnibus dormio 341
non omnibus seruio ibid.
nō omnino tenere est quod vulgo dictitant 354
non omnis fert omnia tellus 1527
non oportet hospitem semper hospitem esse 1701
non persuadebis, ne si persuaseris quidem 969
non pluit, &c. 873. 1548
non pluris quā simias 1576
non probantis 1376
non pugnandum cum principe 1404
non omnibus eadem insania 1428
non quiduis contiget quod optaris 1417
non quiuis sus hoc sciet. 1219
non semper erit æstas 1516
non sine diis 1129
non soli Atridæ amant vxores

tes 1610
non statim decernendum. 1382
nõ statim finis apparet 1582
non statuar leæna in machęra 1057
non sum diuitius 191
non sum ex istis Heroibus, 875
non suscipiendum negotiũ temere 1407
non tam ouum ouo simile 278
non tam lac lacti simul 279
non tam aqua simili aquæ ibidem.
nõ videmus manticæ, quod in tergo est. 397
non vna manu capere 1575
non vna vehit nauis 1453
non vulgari ancora nititur 1576
nosce ipsum 400
nosce tempus 451
nos decem Rhodienses, decem naues 968
nostro marte 350
nostræ rinæ 1270
nostris ipsorũ alis capimur 376
notæ eiusdem 1268
notare vngui & similia 312
nota res mala, optima 1058
notum lippis, ac tõsoribus 387
nouacula in cotem 49
noua hirundo 381
noua Hymettia, falerna vetera 729
noui nummi 1684
nouercale odium 744
noui Simonem & Simon me 875
nouitas grata 1398
nouit hæc Pylea & Tyttygias 969
nouit mala & bona 1417
nouit quid album, quid nigrum 404
nouos parans amicos ne obliuiscere veterum 1208
nouum cribrum nouo paxillo 1763
nox humida 1296
nuce cassa non emam 477
nucem frangit qui è nuce nucleum esse vult 1041
nuces relinquere 294
nuces abiicere & similia 294
nucleum amisi, reliquit pignori putamina 1054
nudæ gratiæ 967
nudior paxillo 1900
nudior leberide 54
nudo capite 1236
nudo mãdas excubias 1055
nudo vestimenta detrahere 261
nudus nec a centum viris spoliari potest ibid.
nudus tam quam ex matre 1007
nugæ siculæ, Persolæ 814
nugæ theatri 1722
nugas agere 267
nulla cãdidorum virorum vtilitas 1296
nullam corporis partem. 1732
nullam hodie lineam duxi 235
nullius coloris 1724
nullius indigens deus 1054
nullo in numero esse 673
nullo scopo iaculari 1270
nullum animal, quod animal 677
nullum ocium seruis 775
nullus dies omnino malus 1746
nullus emptor difficilis bonũ edit opsonium 1198
nullus malus magnus piscis 803
numerus Platonicis obscurius 1297
numerus 761
numinis ira ĩeuitabil. 1784
nummo addicere 1698
nummum plumbeum non credam 1357
nummus plumbeus 1751
nunc bene nauigaui, quum naufragium feci 1056
nunc cõtingat seruari 1055
nunc dii beati 956
nuntio nihil imputandum 1774
nuntius bonus honore dignus 1108
nũc in regionem veni 1056
nunc ipsa floret musa 1190
nunc ipsa bibit sapientia ibidem
nunc leguminum messis. 956
nunc tuum ferrum in igni est 1558
nunquam efficies vt recte ingrediãtur cancri 1352
nũquam ex malo patre bonus filius 362
nunquam expugnabit vrbem 1576
nunquam enim meos boues abegerunt, nec equos 986
nutricis pallium 1764
nutricum more male 1262
nymphæ Baccho conueniunt 749

INDEX APENDICIS PROVERBIORVM.

NAuis Salaminia 2034
nauplius, quasi Caphareo rediens 1824
nausichlidis solitudo nec ver nec amicos 1825
ne ad Adonia quidẽ 1933
neadas superas vna clamore 1976
ne bæon piscis molestus sit 1897
nec mulieri, nec gremio credendum 2029
nectar spirat 1940
nec corticem quidem dederit 1897
nec vola, nec vestigiũ 1953
ne hoc quidem male 2015
ne Mercurius ipse cum musis sanarit 2010
nemo comatus, qui nõ præciditur 1906
neptumni filii 2028
neque defraudat, neq; marginem

ginem excedit 1934
neq; Phasis mala eluat 1871
neronianas thermas refrigerat 1828
ne salem quidem dederit 1952
ne Samnione domi relicto 1996
nescit aranea sobolem 1818
nescit se ipsum 2002
ne sol quidem sciet 1935
ne vicini quidem sentiunt 1978
nidum vnum in arbore vna 2031
nihil ad Persium 1977
nihil desperandum, & nulli rei fidendum 2015
nihil hydropico sicci⁹ 1871
nil boni cogitat vir arrigens 1948
niliacis cataractis 1918
niobes archetypum 1808
nobilitas in astragalis 1843
nodorum vincula texentes 1972
nola in cubiculo 1941
nondum incuruam ceruicem iuppiter habet 1859
nondum omnium dierum sol occidit 1995
non est cuiuis recte condire 1866
non hodie, aut heri institutum 2005
non omnia per bouem obtinebis 1888
non propter pedi cum lira discidium 1834
non radi debet, sed tonderi pecus 2018
nō soli Atride vxores amāt 2036
norma Polycleti 1901
non tractet ignarus habenas 1888
nonus iste Palephatus 1962
noxa caput sequitur 2034
nox gubernatorem prudentem terret 1813
nubes captat, dum vitat humum 2037
nummis sparsis criminare demerunt 2005
nummum quærit pestilentia. &c. ibid.
nunquam crateri legenam imponas 2033
nutrit seruum fatuum dominus familiaris 2006

O

OBedientia felicitatis mater 1584
obelo notare 310
obelisco dignus 478
obliquus cursus 968
obliuionis campus 1048
obliuio malorum 1379
obolis quatuor non emam 1028
obli exiguum pretium 1273
obulum non habet vnde restim emat 198
obolo dignus 1726
obolū reperit Parmēres 963
obsequium amicos, veritas odium parit 1047
obtrudere palpum 1295
obturbas frustra velut vnda 1204
obuiis vlnis 1048
occasio dea 452
occasio præmenda 1404
occasio mali tollenda 1415
occasione duntaxat opus improbitati 664
ociosus esto 1402
occipitium oculos habet 1196
occisionis ala 1155
ocium seruis nullum 775
ocnos funem torquet 263
octi pedem excitas 79
oculata dies 486
oculatæ manus 486
oculatus testis, & auritus testis 926
oculis ac manibus 1723
oculis fixis intueri 1043
oculo vtroq; dormire 1447
oculis offundere puluerem 1044
oculis magis habenda fides quam auribus 106
oculitus 1763
oculum excludere 1731
oculus iustitiæ 1435
oculus vicinorum inuidus 1110
ocul⁹ dexter mihi salit 828
ocyor accipitre 1390
oderint dum metuant. 1050
odi memorem compotorem 406
odi puerulos pręcoci sapientia 1467
odit cane peius, & angue 1051
odium agreste 672
odium nouercale 744
odium vatinianum 743
odor lucri bonus ex qualibet re 1343
odorari 392
oedipi imprecatio 446
oenoe charadram 839
oestro percitus 1011
oeteus genius 1308
offa etiam bone post panem 842
officium humilius 1415
officium ne collocaueris in inuitum 1413
officii caussa cogendus nemo 1410
ogygia mala 1046
olearii velabrum 1369
oleo baccæ egent 1688
oleo incendium restinguere 113
oleo nitidius 1747
oleo tranquillior 429
oleum & operā perdidi 255
oleum in auricula ferre 316
oleum non est in lecytho. 1367
oleum non vidit 1525
oleū & salem oportet emere 1295
oleum camino addere 112
olitor oportuna loquēs 337
olitorem odi qui radit 1343
oliuam ne comedas 1639
ollæ amicitia 286
ollæ fabariæ toryna aurea 617
ollæ vestigium in cinere turbato 31

olla

olla ipsa legit holera 446
olla lenticulam attigit 1634
ollam alere 1294
ollam exornas 257
ollaris deus 1308
ollas lippire 672
ollas ostentare 709
ominabitur aliquis te conspecto 1484
omissa hypera, pedem insequeris 1232
omissis fontib. sectari riuulos 1776
omissis nugis rem experiamur 1396
omitte vatem 1050
omnem iacere aleam 243
omnem mouere lapidem 241
omnem rudentem mouere 242
omnem vocẽ mittere 1617
omne æs alienum cepe & multa allium 1203
omne tulit punctum 313
omnes adhibere machinas 1587
omnes attrahens vt magnes lapis 442
omnes intus 1736
omnes laqueos effuge 1575
omnes sibi melius esse malunt quam alteri 220
omnia bonos viros decent 1049
omnia chnaumata 1046
omnia esculenta obsessis 1040
omnia ex sententia cedunt 1390
omnia idem puluis 424
omnia non possunt omnes 163
omnia octo 423
omnia præter animã 1704
omnia potentes 1144
omnia secunda saltat senex 1115
omnia similia 109
omnia sapientibus facilia 1049
omnibus armis pręsidiisq; destitutus 1395
omnibus oris nemo mortalium sapit 825
omnibus communis mors 1393
omnibus neruis 237
omnibus vestigiis inquirere 1474
omni certaminis genere 1411
omni deuorato boue, in cauda defecit 1208
omni pede standum 1114
omni telorum genere oppugnare 241
omnium calculis 313
omnium horarum homo 217
omnium rerum vicissitudo 448
omnium mores 1137
onobatis 1607
onus nauis 1190
onus tollenti auxiliare 31
operam & retiam perdidit 1735
operarii 1777
operi incipienti fauendum 1689
oportet omnibus corydalis 1205
oportet agrum in beciliorẽ esse 1594
oportet remum ducere qui didicit 158
oppedere, & oppedere contra tonitrua 457
opes concordia fulciuntur 1386
opitulandum re, non verbis 1392
optat ephippia bos piger, optat arare caballus 388
opta vicino vt habeat magis autem ollæ 1254
optimum obsonium labor senectuti 1205
optima quidem aqua 1700
optima mors rapit 1399
optima domus 1414
optimis diuitię non contingunt 1408
opus ad opus 1736
oraculum 467
oracula loqui 1744
oram soluere 908
oratio effeminatorum etiã effeminata 1032
oratio leuissima res 1109
oratio pharmacum optimũ 1141
oratio medicus 1141
orationis sculptura 221
oratio vitę speculum 106
orci culus 1086
orci galea 1088
oresti pallium texere 1449
origanum tueri 1619
ornatus ex tuis virtutibus 231
orphica vita 1666
osce loqui 1551
osculana pugna 1551
oscitante vno deinde oscitat & alter 1243
os curetum 1131
os inest orationi 1508
ossa dea 354
os sublinere 304
ostii limen tetigisti 1189
ostium mouet Lydus 941
ostium obdite prophani 1257
ostrei in morem 1682
ouem lupo commisisti 234
Ouis χερσάμαλος 1138
ouis cultrum reperit 545
ouium mores 1138
ouium nullus vsus 956
ouo prognatus eodem 760
ouum adglutinas 257
ouum ouo simile 279

INDEX APPENDICIS PROVERBIORVM.

OBoli duo quãtum vbique possunt 1998
ocream capiti, tibię galeam adaptare 1988
oculis clausis agere 2012
ocyma cantare 2039
odium depone balneum ingressus 2003
ornamaus rusticanus 1833
oleo fraudare lucernas 2033
olim pelasgi, Danaidæ postea

postea 1908
omnem lapidem nitidum adorantes 1851
omnia omnibus annuit 2028
omni fune remisso 2008
omnis virtus est mediocritas 2011
onerariam petit, qui celocē nequid regere 1960
orestis insaniam insanire 1966
orestis somnium 1961
orestis somnium narrare 2008
orimalides cum Acylis ne contuleris 2031
ornamentum in luto dignitas indigno 2001
os duodecim salientū 1823
ossa canibus prodo 1982
otus, & othus 1864
oues meridiantes 1979

P

PActoli opes 390
pactum trāsactum 1737
paginam vtranque facere 817
palestra 1776
palinodiam canere 556
pallio manum tegunt 1074
pallium oresti texere 1449
palmam ferre & similia 170
palmarium facinus 1712
palpum obtruderet 1295
palpari in tenebris 1359
palpo percutere 1444
palumbem pro columba 1110
pamphili furtum 1482
panagæa Diana 1045
panaria ebrietas 170
pancratice valere 1021
pandeletias sententias 1449
panegyris malorum 1072
panem albū pinso tibi 829
panem ne frangito 35
panicus casus 1339
panidis suffragium 1113
panis bene confectus 829
panis fractio 345
panis lapidosus 1544
pannus lacer 797
papę Myxus 1272
papyri fructus non postulat magnam spicam 1160
parasangis multis pręcurrere 558
parcarum mater 771
parentem laudabunt infelices filii 1041
pardi mortē adsimulat 844
pares cum paribus facillime congregantur 127
parendum consiliis 1378
paratus ad vtrunque 1378
parat sibi malum qui alteri parat 1686
paries dealbatus 1294
parieti loqueris 267
pari lance & simil. 593
pariter remum ducere 1693
parit puellam, etiamsi male adsit viro 957
parmula relicta 745
parni scaphula 862
pernetes obolū reperit 963
paropsis malorum 894
par pari referre 61
parthi quo plus biberint 1730
partitio non p̄focatio 1293
partire ex æquo 1490
parturiunt mōtes, nascetur ridiculus mus 530
parturit Larus ibidem
parturit Cepphus ibidem
paruo emptas carnes 1505
pasetis semiobolus 958
paspalam non habet 579
passim coruos insequitur 534
pastillos Ruffillus olet, Gorgonius hircum 1045
pastoris boni est tōdere pecus non glubere 1343
patella dignum operculum 603
paternas cantiones non canit 1097
patria sua cuique iucūdissima 1411
patriæ fumus igni alieno luculentior 120
patria ibi est, vbi bene 743
patris nomē nō nouit 1117
patrem suum nemo nouit 1069
patris est filius 1505
patris mali nūquam bonus filius 805
patrocli occasio 1272
patroclo sordidior 1213
patrua lingua 829
patruum esse, patruos sapere 829
pattætione calumniosior 1114
pauciloquus, sed eruditus 1387
pauone picturatior 102
pauper diuiti dās, petit 133
pauper, sed ingeniosus 1416
paupertas sapientiam sortita est 284
pausone mendicior 1509
paxillo nudior 1100
paxillū paxillo pellere 110
pax redimenda 1103
peccare bis in belle non licet 1112
pectines per se texunt 787
peculium re non verbis augendum est 907
pecunia absq; peculio 1600
pecunia anima 802
pecuniæ pedibus compensantur 1609
pecuniæ vir 1004
pecuniarum cupiditas Spartam capiet, pręterea nihil 983
pecuniosus damnari nō potest 1676
pedaria sententia 608
pedem alterum in sepulcro habere 461
pedem vbi ponat, non habet 277
pedere thus 1351
pede summo 1713
pede tacito 631
pedentim ibidem
pede tuo te metire 396
pedem dextrum in calceo, sinistrum in pelui 1124
pedens mortuus iacet 1193
pedę vtroque standum 1114

pedibus sedecim superauit 1238
pedibus vtriusque claudicãs 850
pedibus ingredior, natare enim non didici 703
pedibus in sententiam discedere 951
pediculi platonis 1739
pegaso velocior 1482
peius Babys tibia canit 959
peleus in machæra 1000
pelle præ te fers, & non dicas 1243
pellem caninam rodere 849
pelopis talenta 353
pellis Leonina 1281
pellis vulpina ibidem
pellenæa tunica 1188
penelopes telam retexere 249
penicissare 1214
pennas decidere 1282
pennas nido maiores extendere 399
penulam æstate deteris 616
pensum persoluere 205
pepone mellior 430
pepones 1461
per antiquum diem 1274
per anulum medium trahi 527
perca sequitur sepiam 1570
per crambem 297
perdere naulum 1279
perdicis crura 705
perdidisti vinum, infusa aqua 744
pereant amici &c. 1597
perendinum ventum prædicere 1302
per enses, per ignẽ oportet irrumpere 547
per extẽtum funem ire 858
per fluuium traducere 1614
perfricare faciem 496
perfricare os ibidem
perfrictæ frontis ibidem
pergræcari 1455
per hastæ cuspidem 1106
per harma aliquid facere 329
periculi subitum remedium 1381
peribis si non feceris 1536
periculo alieno cautus 769
periculo alieno sapiens 769
periculosum est cauem intestina gustasse 822
periculũ ne temere subeas 1407
periculum proræ fellis 957
perierunt bona 1274
per ignem incedis 1427
periit sus 1471
peristromata Campanica 1729
per manus tradere 1574
per medium annulum traharis oportet 527
per nebulam per caliginem per somnium 207
per parietem loqui 1234
perplexus, animique cõsternati 1382
per publicam viam ne ambules 30
perq; enses, perq; ignem oportet irrumpere 783
per satyram 1657
persici apparatus 274
persolæ nugæ 570
personam mauult quam faciem 288
perspicere ex fronte 811
persuadebis minime, ne si persuaseris quidem 678
per tenebras quæ apud quercum 683
peruicacia stultitiæ dat pœnas 1773
per transennam inspicere 1119
pertusum dolium 411
phaiaridis imperium 611
phallus deo 1204
phæra per præcipitiũ 290
phaniæ ianua 1264
phani ostium 976
phaselitarum sacrificiũ 958
phasim vsq; nauigauit 836
phicidissare 1159
philippi gallus 957
philippe tenuius 1583
philonide indoctior 639
philothesius crater 1655
philoxeni non 1177
phocẽsium desperatio 1522
phocensium execratio 378
phoci conuiuium 1006
phœnicia commutatio 994
phœnice rarior 949
phœnicum more 994
phœnicum pacta 1173
phœnice viuacior 661
phormionis thori 1052
phrynichi lucta 1290
phrynondas alter 1348
phryges sero sapiunt 40
phrygium mancipium 488
phryx ipse magis 488
phryx plagis emẽdatur 488
pica cũ luscinia certat 508
picem mus gustat 791
picifer 1515
pictores liberi 1118
pictura poesis tacita 86
pietas vultu sæpe læditur 1702
pilam tenere more claudi 1151
pila mea est 851
plileũ donat, vt pallium recipiat 828
pilum iniicere 1023
pili non facio 475
pilo dignus 478
pilos pro lana 508
pilus in medio 1740
pingui mensura 1738
pingui Minerua 63
pinguis venter non gignit sensum tenuem 1292
pinus in morem 981
pipere abundans, etiam oleribus immiscet 1194
pireus non fert vasa inania 1626
piscari in aere 260
piscator ictus sapiet 56
pisce sanior 1555
piscem aut florem olet 1572
piscis magnus nullus malus 562
piscem natare doces 1293
piscibus abstineto 36
piscis eget sale 1688
piscis mutus 290
piscis nequam est, nisi recens

tens 1459
piscis primum a capite fœtet 1494
piscis repositus 166
pistilli circunuolutio 655
pistillo caluior 1506
pistillo nudior 1506
pistillo retusius 1295
pitana sum 1293
pithon formosus 1284
placiadę 1434
placide bos 630
planta quæ sępius transfertur non condescit 1239
platonis numeris obscurius 918
platonis magnus annus 1286
plaustra bonorum 189
plaustra conuiciorum 455
plaustri centum ligna 1517
de plaustro loqui 454
plaustrum percellere 346
plectra cythara canunt 787
plena manu 640
plenilunio fiet 329
plenis velis 1598
pleno gradu 1765
pleno modio 1722
plumbeo iugulare gladio 860
plumbeum nummum non credam 1357
plures adorant solem orientem 1188
plures thryobolos 410
pluriũ calculus vincit 1506
plus aloes, quàm mellis habet 509
plus potentię, aut minus animi 1492
pluteum cædere 1315
plutus timidus 1340
nunc pluit, & claro nũc Iuppiter 507
poculo eodem bibere 315
poculo perforato bibere 862
podex lotionem vincit 613
podex mulieris 1302
poetę & pictores liberi 1118
poeta malus pro eleganti medico 876
poeta ne tibi feceris inimicum 540
pollicem premere, aut vertere 495
pollicẽtis se promissa re præstiturum 1377
polycrates matrem pascit 969
polypi 802
polypi caput 618
polypi mentem obtine 98
pomarius Hercules 944
pomœrio minore finire 1301
pontificalis cœna 1157
porcellus Acarnanius 785
porcum immola 500
porcus obesus 1292
porcus Troianus 1740
porrectis dormire pedibus 481
porro a Ioue atque fulmine 223
porsenæ bona 465
portus miseriæ ars 427
porta itineri longissima est 1596
post acerba prudẽtior 1509
post bellum auxilium 1291
posteriores curæ meliores 193
posterioribus melioribus 193
posterius dictum 1747
post festum venisti 553
post fluuium 1615
post folia cadunt arbores 1016
post Lesbyum castorẽ 370
post piscem ficus 1441
postica sanna 1460
postico discedere 1615
post mala prudentior 225
post Marathonem pugna 1498
post Panathenæa 553
post principia 222
post pythia 553
post rem deuoratam ratio 1750
præconium mercenarium 1712
præficarum more 1759
prælio victus, nõ bello 1763
pręmansum in os inserere 753
pręmouere venatum 1256
pręsentibus rebus consulendum 1718
præsens abest 980
præsentem fortunam boni consule 227
pręsentem mulge, quid fugientem insequeris 1176
pręstat habere acerbos 1515
pręstat inuidiosum esse quã miserabilem 1553
pręstat vni malo obnoxium esse, quam duobus 1479
pręstat canem irritare quã anum 1675
pręstituere metam 1301
pręstantior alius aliis 1993
pręter casam ne fugias 272
pręter Sibyllam leget nemo 1480
pręuertit ancoræ iactũ deus 1499
præxillę Adonide stupidior 1032
preces armatæ 1758
præmenda occasio 1404
premere pollicem 495
prienensis iustitia 1289
prima facie, prima fronte 566
prima felicitatis pars sapere 1770
primas ferre 822
primas iactare hastas 1776
primoribus labiis degustare 567
primum apes abigẽdæ 1700
primum aut vltimum quid 719
primum experienti venia 557
primũ Mars in filiis laudatus est 1289
primum recte valere, proxima forma 1135
primus & vltimus 43
princeps & æqua iniqua audit 382
primus veniens primus molet 1080

princeps sapit congressu sapientum 1286
princeps indiligens 1416
principatus Scyrius 369
principes iter se noti 1407
principium dimidium totius 136
principium medium, finis 1666
principi obtemperandum in omnibus 1775
principũ fauor necessarius 1405
prior occupat 1401
priscis credendum 1735
prius antidotum quam venenum 1520
prius duo echini amicitiã ineant 850
prius lupus ouẽ ducat vxorem 1552
priusquã assa sit farina 1187
priusquam gallus iterũ cecinerit 1362
priusquam mactaris, excorias 1187
priusquam sortiaris, communia deuoras 1287
probæ materiæ probus artifex 1290
pro beneficentia Agamemnonem vlti sunt Achiui 902
pro bonis glomi 1282
probrum honestum 946
pro cæco exoculatus est. 1352
procridis telum 981
procul ab auribus nuntius veniat 1174
procul a Ioue 225
procul a pedibus equinis. 223
pro Delo Calauriam 1499
prodesse potest qui nocere 1405
prodico doctior 1483
pro eleganti medico malus poeta 1241
proœmium longum audiẽdi cupido 1697
profani fores occludite. 1257
profetus ad apaturia 1227
profundum sulcum 1474
prolixius Iliade 1580
pro malo cane suem reposcis 1290
promeri canes 981
promissa præstiturum 1399
promus magis quam condus 848
promus esto 1207
pronomi barba 1472
proœmia magna de parua re 1215
properans nimium, serius absoluit 1274
pro perca scorpium 902
propria vineta cædere 394
prora & puppis 42
protei more 1217
proteo mutabilior 730
proteruiam fecit 546
protinus apparet, quæ planta frugiferæ futuræ. 1471
prouinciam capere aut tradere 830
prouoluitur ad miluos. 1289
prudentia coniuncta cum viribus 1387
prudentia senum 1404
prudens inflamma mitto manum 1290
prudentiores etate 1402
pruriunt dentes & simil. 828
psallium iniicere 1665
psaphonis aues 167
psecas aut ros 1044
quam apes apum similes. 279
psydracia 1600
psyra Bacchum 1229
psyrice facta 615
ptolemaica lis 1289
publica via ingredi 1257
publica via ne ambules 31
pudebat recusare, & non audebant suscipere 1139
pudor & metus 1392
pudor in oculis 665
pudori lucrum præstari. 1345
puer glaciem 710
pueris puer, in consilio senex 803
pueros odi præcoci sapientia 1467
puero gladium 32
vel puero perspicuum 650
pugna peracta venire 1046
pugna verbis non re 1394
pugno tenere 1661
pulchra noxa 702
pulchre fallit vulpem 1571
pulchrorum etiam autumnus pulcher est 213
pulchrum sepulchri elogio 1700
pullati de pace consultant 56
pullus tuus semper paruus 958
pulmo prius venisset 1577
pulmonis vitam viuere. 1790
puluerem excutere 1021
puluerem oculis offundere 1043
punica fides 484
punicis malis omnibus inest granum aliquod putre 1206
punctis omnibus 313
punctis singulis ibid.
puncto non discedam 276
puta a nuptiis 1037
purgatis auribus 855
purior clauo ibi.
purpura iuxta purpuram diiudicanda 669
purpura voracior 799
purus puram defluit aquã 1173
pusillum pusillo addere. 522
pusillus quantus Molon. 1273
puteum fodit iuxta fluuiũ 1206
puteus argenteus 1634
putre salsamentum amat origanum 798
pygmæorum acrotinia colosso adaptare 1463
pylea & Tyttygias hæc nouit

nit 969
pylus ante pylum 1008
pyraustæ gaudes gaudium 1186
pyraustæ interitus 552
pyrrhandri commentum. 1184
pyrrichen oculis præ te ferens 1364
pyrrhias bouem immolauit benemerenti 810
pythagoreis taciturnior. 1513
pythagoræ symbola 23
pythia & Delia eadem 935
pythum versus via iterum atque iterum 1803

INDEX APENDICIS PROVERBIORVM.

Pacis tempore de bello cogitandum 2016
pacuuii teucrum ediscere. 1991
paguri sapientia 1954
palatum non rigat 1825
palephatus nouus 1962
pallenicum tueri 1840
paludem, & salinas emere oportet 2034
panem, & pugnum 1847
panis prior prora 2016
pardalis exuuium induere 1887
pardus maculas non deponit 1942
paruis parua dant Dii 1975
pascitur rore 2031
patere legem quam tu ipse tuleris 2018
patroclum sub specie 1915
pauca male parta multa bene cõpatata pdunt. 2017
pauo se circumspectãs 1911
pauperi vitulum est castrũ 2035
pedem porrigis, & manum peteris 1880
pelasgi olim, postea Danaidæ 1905
perca melanurum sequitur 1850
per eũdem lineam reciprocare 2008
pergæa Diana 1808
persicæ mensę &c. 2028
persium legere nolo 1977
personam, nõ faciem gerit 2007
phœnicis instar reuiuiscere 1899
phœnicium mẽdaciũ 1811
pharmacis amaris amara bibis 1924
pharus 2016
phasis neq; mala eluat 1871
philoxeni codicillus 1954
phryx non minus, quã spintharus 1818
pica Sirenem imitãs 1876. 2001
pigmei, vel Thiodamas cũ Hercule 2019
pigmeum imponere colosso 1993
pigris semper est festũ 2025
pilum vulpes mutat nõ mores 2038
pisandri galeam & supercilium 1926
pisces magni paruulos comedunt 2021
piscis vulgaris spinas non habet 1971
pistillum exornatum 1983
pituitam à naribus detergere 2008
planus semel crura fregit 2032
plato amicus, magis amica veritas 2001
plaustrum perculit 2029
plus verrere, q̃ serere 2002
pœnas Mithrii sustinere. 2016
poetica Crateris 2036
poculum Helenæ 1909
polycleti norma 1901
polypus scopulo affix⁹ 1885
poma agrestia cum Acylis 2031
poma Alcinoo dare 2040
poma citius myricæ ferent 2001
postes transcendere 1851
postica recipere, antica exclusum 1870
postico discedere 1615
post vulnera clypeum sumere 2038
præ Nili cataractis 1928
præsente arbore ligna omnes colligunt 1964
præsentia famam minuit 2003
præmansum in os inserere 1075
primus ĩter pastores Daphnis 1950
primus, medi⁹, nouissimus 2004
primus, secundus, terti⁹ ibi.
prius quã ignitus lapis enatarit 1866
priusquam pinsueris farinam subigis 1858
pro amphora vrceus 2036
pro aris, & focis 2006
problema Archidemicum. 1993
prodit crimen conscientia 2018
producere ad scamma 2009
pro incerta spe certa p̃mia 2021
proletarius scriptor 2003
pro pede xenium 1898
proteruia ignominiam pręcedit 1832
pro virgine serua 1903
puerorum ab vlnis barbam vellere 1987
pugna cõsilia scindit 1830
pulchra apud pueros simia 2004
pulchriorem persequitur 2025
pulegium apud indos pipere preciosius 1978
pulmonis vitã viuere 1790
puteus si hauriatur 1863
pura à nuptiis 1037
puluere extrito decertat. 1974
pythiæ Mysii talenta 2013. 2030
pyrrhicham camelus didicerit 1904

pyrrhonia hęsitatio 1915
pygmeũ imponere colosso 1992

Q

Quadra propria 1762
quadratus hõ 1678
quam Clinia ex Demetrio 1765
quæ apud inferos 263
quæ apud Sagram 535
quæ circa salẽ & fabam 45
quæcunque mentiuntur somnia 464
quæ dantur 1481
quę deciderũt, ne tollito 34
quę dolent, ea molestum est contingere 1451
quæ ex antiqua 13:3
quæ non posuisti, ne tollas 1231
quæ quis ipse facit 1686
quære hospitem 456
quærens obsonium, vestem perdidi 879
quæ semel ancilla, nunquã hera 1583
quæ sero cõtingunt, sed magnifica 1378
quæ sub alis fiant 743
quæ supra nos, nihil ad nos 387
quæuis terra patria 743
quę vncis sunt vnguibus ne nutrias 30
qualis hera, tales pedissequ 1585
qualis vir, talis oratio 374
quã apes apum similes 279
quam curat testudo muscã 1026
quam in tragœdia comici 1753
quam facile vulpes pirum comedit 1277
quam quisque norit artem in hac se exerceat 373
quando id fieri non potest 1288
quantum habet 1515
quãtum ex Bacchanalibus 1435
quantum non miluus oberret 1288
quantũ pedibus potes 1663
quarta luna nati 90
quasi dies dicta sit 1713
quasi locũ in balneis 1069
quasi millus cani 1549
quasi sutrium eant 1540
quatuor aures habenti ausculta 174
quatuor obolis non ęstimo 1028
quauis re dignus 479
quem mater amictũ dedit obseruare 215
quem fortuna pinxerit 165
ex quercubus ac saxis nati 318
quercum aliam excute 293
quercus bacchatur 1494
quercus multis ictibus deiicitur 521
queruli in amicitia 1507
qui amant sibi somnia fingunt 802
qui arat oliuetum 635
qui bene coniiciet, hunc vatem 797
quib⁹ nec ara nec fides 1351
qui canẽ alit exterum 1197
qui circa salem & fabam 45
qui cõtinet arcanum 1419
quicquid in buccam venerit 320
quicquid in linguam ibid.
qui cum contemptu vitæ inuadunt 1386
quid ad farinas 1296
quid ad mercurium 1176
quid cæco cũ speculo 1357
quid distẽtæra supinis 216
qui domi compluitur 1505
quid nisi victis dolor 899
quid non fies profectus Arbelas 996
quid opus erat longis canere tibiis 335
quid si cœlum ruat 317
quid tandem non efficiant manus 1350
quid tibi Apol. cecinit 996
qui eget, in turba versetur 1415
qui apud inferos sunt terriones 1042
qui è nuce nucleũ esse vult frangit nucem 1041
qui inspuerit in cauernam formicarum 1625
qui lucerna egent infundunt oleum 1652
qui iure peierunt 1419
qui modus equitum 997
qui mori nolit ante tempus 165
qui multa rapuerit, pauca suffragatoribus dederit saluus erit 729
qui multum obfuit 1577
qui nimiũ properat, serius absoluit 1274
qui nocere potest, idẽ prodesse 1405
qui non litigat cœlebs est 1479
qui non zelat 1640
quintæ classis, pro postremo 675
qui obtiscescit 1393
qui omni in re, & in omni tempore 1040
qui paratus ad resistendum 1389
quis parentem laudabit, nisi infelices filii 1041
qui primus venit primus molet 1069
qui prior læsit 1756
qui probus Atheniẽsis 1450
qui quæ vult dicit 55
quis abesset à ianua 364
qui sese non habet, Samum habere postulat 463
quisquis is fuerit 1385
quisque suam rem meminit 1446
quisquis tarde venit ad cœnam 1606
quis vsus cępis putridi 1174
quod adest, boni consulę 1413
quod alibi diminutũ, exæquatur alibi 1386
quod aliis vitio vertas, ipse ne feceris 1397
quod alius cõdiuit coquus, aliter condiam 1467
quodcunque in solum venit

nit 1288
quod datur accipe 1757
quod dedi, datum nollem 842
quod fieri nequit, ne incipiendum quidem 174
quod in animo sobrii, id in lingua ebrii 660
quod in corde sobrii, in lingua ebrii 660
quod index auro, id aurum homini 837
quod non opus est, asse charum est 1558
quod pulchrum, idem amicum 1660
quod recte datum est 1697
quod volumus sanctum est 1636
quo properas, nũ ad Ephebum 650
quo semel est imbuta 821
quos non tollerent centum Aegyptii 1270
quo terrarum raperis 1784
quot homines, tot sentẽtiæ 173
quot seruos habemus, totidem habemus hostes 764

INDEX APENDICIS PROVERBIORVM.

Quadrãte dignũ 1793
quadricubitus homo 1797
quærere cinerem 2037
qua in re clarus quisque, ad eam properat 2011
qualis hera, talis canis 1900
quam facile canis exta edit 1977
quãtum vbiq; possunt duo oboli 1998
quasi locum in balneis occupare 2004
quasi Nauplius Caphareo rediens 1824
quatuor habens capita. 1987
quem Cos non nutrit, illũ nec Aegyptus 1844
qui celocem regere nequit, onerariam petit 1960
quid barbiton Crocoto loquitur 1939
quid cothurnus cum claua; 1935
quid delphino, & boui commune 1845
qui honorat seipsum honorat 2014
quid Lecytho cum strophio 1882
quid Lyra Cantalicę 1939
quidquid licet, minus desideratur 2010
qui sitiunt silentio bibunt 1936
quo curris potius quã ad Ephebum 1831
quod dubitas, ne feceris 2015
quod sal carni 1946
quorsum opus amicis si faueat Deus 2001
quot fluctus insulæ 2011
quot Ilicis folia 2011

R

Radit vsque ad cutem 1193
ne ramenta quidem ne festuca quidem 578
ramenta melior ibi.
rana cum locusta 1599
ranæ aquam 1291
rana Gyrina sapiẽtior 645
ranarum more 1291
ranarum palustriũ maior est mihi cura, quam rerũ istarum 1128
rana Seriphia 292
ranis vinũ pministras 760
rapere a veru 355
rapina Cotytiis 1373
rapina rerũ Cinnari 1037
rara auis 641
rara fides 1200
ratio quidem apparat, argẽtum 1703
ratio sapienti pro necessitate 2015
rebus turbatis & pessimus in honore est 744
receptui canere 1253
recoquere 333
rectam instans viam 1746
rectam ingredi viam 1256
recurrere satius quam currere male 452
recusare pudebat, & non audebant suscipere 1140
reddidit Harpocratem 1450
refingere 333
refutantis laudem immodicam 1376
regia vacula 1037
regis cerebrum 382
regulus bipedum nequissimus 668
regum offensæ vitãdę 1416
regum aures atq; oculi multi 109
regum manus longæ ibid.
relicta parmula 745
relinque quippiam & Medis 172
rem suam quisque meminit 1446
rem acu tetigisti 855
rem factam habere 1410
rem factam stultus intelligit 57
remis velisque 238
remũ ducat qui didicit 158
remum ducere 1693
re opitulandum, non verbis 1392
repagula aperire 228
repariazare 1168
reperire rimam 1170
reperit deus nocentem 904
rerum omnium vicissitudo 1404
res ad Triarios rediit 51
res Cannacæ 997
res est in cardine 49
res indicabit 282
res vbi abest, optima est opinio 664
resecare ad viuum 816
resistere paratus 1388
res in nostro foro vertitur 1287
res palestræ & olei 1776
respiciens illo sed hic remit te bona 1250

respu-

respublica virũ docet 1518
respublica nihil ad musicum 1694
res salua est, saltat senex 1116
res sacra consultor 653
res tuas tibi habeto 1699
rere albo aliena captas bona 1346
rete hoc nihil attraxit 548
reti vento venaris 257
rex aut asinus 1267
rex sum 1735
rex tragicus Chartaceus 888
redamantheum iudicium 1038
rhadamanti iusiurandum 1037
rhamnusia Nemeses 917
rhamnusius 1272
rheginis timidior 1037
rhinocerotis nasus 481
rhodienses decem, naues decem 968
rhodiorum oraculum 921
rhodii sacrificium 920
rhodus hic, hic saltus 1191
riptasis 745
rimam reperire 1170
risu emori 1462
risus Chius 320
risus de hoste iucundissim⁹ 769
risus equinus 1247
risus Ionicus 319
risus Megaricus 320
risum cui ista pariũt in meis ne gaudeat 1360
risus Sardonius 1245
risus syncrusius 919
riuulum inducere 1117
romanus sedẽdo vincit 586
romano more 170
rore pascitur 1526
rosam quæ præterierit, ne quæras iterum 920
rosam cum anemona confers ibidem
rosa non nascitur e squilla 805
ros aut piscas 1044
roscius 1654
rotæ multæ voluentur 1524
rudibus semel, lac decies pallidus 1284
rubo arefacto præfactior 691
rubo neglecto vitis impetitur 464
rude donare 375
rudem accipere 536
rudentem omnem mouere 168
rudentes & remos cum armis mutauit 1193
rudius ac planius 64
rufilus pastillos olet, Gorgonius hircum 1045
ruminare negotium 1363
rumor publicus non omnino frustra est 1678
rupta ancora 1446
ruris fons 928
rursus iterum tranquillitatem video 695
rus ciuitas 921
rusticanum oratorem ne cõtempseris 921
ruta cæsa 1534
ruta opus est 1527

INDEX APPENDICIS PROVERBIORVM.

Radices litterarũ amaræ fructus dulces 2010
ratum carum 1978
rastris eburneis solum vertere 2001
ratio sapienti pro necessitate 2015
recessit ab aula 2034
recte condire cuiuis non est 1866
repente tamquam procella 2015
reperit patella operculum 1962
respõsa numinis, vt æddituus prædicas 2012
rete inflas 1932
retibus confert, nihil tamẽ capit 1976
romana libertas 210
rore pascitur 2030
rosæ inter vepres nascuntur 1996
rubus etiam e vite nascitur 1827
rudẽte omne remisso 2008
rudens omnis disruptus est 1943
rupturam consue acum & filum sumens 2003
rurestris locusta 1883
rusticanus Oenomaus 1833

S.

Saburratus 1358
sacer manipulus 1615
sacer piscis 1620
sacra hæc non aliter constãt 852
a sacra linea mouere talum 36
sacram ancoram soluere 53
sacra nihil sunt 1285
sacra haud sacrificata deuorare 801
sacra prophanis miscere 217
sacrum sine fumo 579
sæpe etiam est holitor valde opportuna locutus 337
saguntina fames 400
salacones 1768
salaminia nauis 1183
sale emptum mancipium 462
sale & aceto 1752
sale defricare 547
salem apponito 35
sal & faba 45
salem & fabam 1258
salem & caseum edere 1595
salem & mensam ne prætereas 344
sal & mensa 1718
salem & oleum oportet emere 1295
salem lingere 1351
sale nihil vtilius 1715
salem vehens dormis 462
sale perunctus, hic adiuuabitur 1225
saliares cenæ 1719
salillum animæ 1751
salis modius absumendus priusquam fidas 434

salis

salis onus vnde venerat, illuc abit 462
salires dapes 1719
saliua Mercurialis 574
saliuam imbibere 820
saliua prima ibidem
salmoneus alter 1789
salsamētum putre amat origanum 799
salsitudo non inest illi 780
salsuginosa vicina 368
salute tenus amici 1201
saluete æquorum filiæ 1684
sambico grauiora patiē 91
sambucā citius caloni 1269
samii literati 1602
samii mores 1603
samiorum flores 1036
samiorum laura 1370
samiorū mala metuis 1463
samium comatum 1371
sanguine flere 844
sanior pisce 1555
sapiens sua bona secum fert 1565
sapiens non eget 1687
sapiens diuinat 1626
sapientia gubernatur nauis 1763
sapientia nunc viuit 1190
sapientia vino obumbratur 722
sapientem apud stultos loqui molestum 1066
sapientibus omnia facilia 734
sapientes tyranni, sapiētum congressu 1286
sapientum octauus 519
sarcinator summum centonem 1763
sardanapalus 1349
sardi venales 342
sardonica tinctura 1025
sardonius risus 1245
sarone magis nauticus 1182
sarpedonium litus 1035
satanas satanam 111
sat cito, si sat bene 445
sacietas ferociam parit 1357
satis quercus 228
satius est initiis mederi quā fini 137
satur impera 1529
saturnalia non semper erūt 108
saturnia olet 670
saturnia tempora 1006
saturniæ lemæ 670
saturni lacrymæ ibidem
saturni podex 1201
saxum voluere 829
saxum volutum non obducitur musco 1239
scapha magis mutus 1007
scaphula Virgultea Aegeū transmittere 661
scabrosior leberide 1174
scabere caput 1315
scarabeo citius persuaseris 1696
scarabeus citius faciet mel 1671
scarabeus abominandus 1065
scarabei vmbræ 1160
scarabeo nigrior 1159
scarabeo vnguentum inuisum 171
scarabeus aquilam quærit 1316
scellii filiū abominor 1691
scenæ seruire 97
scientiam ad extremum ad cerse 1299
schœnicolæ 1717
scindere glaciem 1286
scipioni arundineo inniti 532
scit quomodo Iuppiter duxerit Iunonem 1527
scolon nec proficisceris ipse nec alterum comit. 838
scopę dissolutæ scopas dissoluere 334
scopo aberrare 586
scopum attingere 586
scopo nullo proposito iaculari ibidem
scorpium pro perca 902
scorpius sub omni lapide 245
scraptæ 1730
scriptura & Leucæus non idem sunt 1283
scropha alba fœcūdior 1037
scrupulum abeunti 29
scurra semel, nunquam pater fam. 815
scutica vna omnes impellit 1085
scuto pacem petere 1097
scutum abiicere 745
scyrius principatus 370
scytala Laconica angustior 692
scyta accissans asinum 747
scytala tristis 692
scythamalus 1720
scytharum oratio 767
scytharum solitudo 1285
scythica potatio 778
secum viuere 259
securim iniicere 1715
sedecim pedibus superauit 1238
sedens aliud quā stans 1201
sedens columba 1280
seianus equus 616
seipsum vincere 149
seiuncta sunt Merrhæ ac Siloam fluenta 1228
sellā oleo ne absterseris 34
sellisiare 1529
semel rudibus, ac decies pallid. 1284
sementem vt feceris, ita metes 512
seminare in saxis 254
semitam quęris quum adsit via 1469
semper affert Libya mali quippiam 1342
semper agricola in nouum annum diues 1033
semper aliquem virum magnum 1743
semper aliquis in Cydonis domo 700
semper graculus adsidet graculo 127
semper Ilio mala 1438
semper faciliter cadunt Iouis taxilli 175
semper leontini circa pocula 184
semper me tale hostes insequan. 994
semper similem ducit deus ad similem

ad similem 127
semper superioris anni meliora 1285
semper virgines furiæ 1033
semper seni iuuenculam subiice 1284
semiramidis muri 1504
senecta leonis præstantior hinnulorum iuuēta 1099
senectuti labor obsonium optimum 1105
senectus non sola venit ibi.
senem erigere 1223
senem admonere 150
in senem ne quod collocaris beneficium 597
senescere in sola sparta expedit 1487
senescit bos 1224
senesco semper multa addiscens 504
senes mutuum fricant 47
senex bos non lugetur 1034
senex psittacus negligit ferulam 151
senex secunda saltat 1115
senior anno fio 1357
seni baculus maxillæ 907
seni puellam subiice 1284
senis doctor 150
senis mutare linguam 150
sensum tenuem non gignit venter pinguis 1292
senium mala accellerant 1418
senum consilia 1253
senum prudētia 1403. 1420
sententia vtroque mutans 1313
sententia Pandeletia 1449
septa transilire 614
septem conuiuium, nouem conuicium 224
septennis edentulus 695
sepulchrum viuum 810
sepulchri pulchrum elogio 1700
septimus bos 601
sequitur perca sepiam 1570
sera in fundo parsimonia 723
serendum & post malam segetem 1544
serere ne dubites 137
serenitati nubem inducit 1531
seriphia rana 292
nec seritus nec metitum mihi 393
sermonem diuinum excipio 1576
sero venisti 1520
sero molunt deorum molæ 1551
sero venisti, sed in colonum ito 1034
sero sapiunt Phryges 56
sero vidit iustitiam 1770
serpes ni edat serpentem, draco non fiet 1203
serpentem coruus 146
serpentis oculus 572
seruabis bouem 1422
seruatori tertium 988
serui dimidio mentis carēt 764
seruilis capillus 762
seruire scenę & simil. 97
seruire tempori ibidem
seruorum ciuitas 1035
seruum haud veho 1372
seruum pecus 151
seruus Car 346
seruus cum sis, comam geris 1035
seruus seruo præstat, dominus domino 786
sesquipedalia verba 718
seuum vnde excoquat 1369
sexagenarios de pōte deiicere 296
sibi cauere 1281
sibi malum reperit 1418
sibi parat malum, qui alteri parat 1686
sibi placet 119
sibi pulcher 120
sibi quisque amicus est 221
sibi sapere qui nescit, frustra sap. 351
si bouem non possis, asinum agas 992
sibyllæ folium 327
sibylla viuacior 1449
si caseum haberem, non desiderarem obsonium 1241
sicco iunco 1716
si coruus possit tacitus pasci 1465
si crebro iacias, &c. 114
siculæ nugæ, Gerræ, persolę nugę 814
siculissare 1280
siculus omphacizat 861
siculus coquus 728
siculus mare 749
siculus miles 1282
sicion arrodens vxor lacernam texe 1569
si deus voluerit 1407
si dixeris quę vis, audies quę non vis 55
signum bonum aut malum 1194
sileni Alcibiadis 1179
silētii tutum præmiū 1253
silentium multas amicitias diremit 642
silentium mulierem ornat 1467
si leonina pellis non satis est, vulpina addenda 1281
silurus putris in quadra argentea 422
simia barbata seu caudata 1280
simia fucata 1359
simia in pelle leonis 209
simia in purpura 411
simia non capitur laqueo 587
simiarum pulcherrima deformis est 878
simia simia est etiā si aurea gestet insignia 411
simile gaudet simili 126
similem simili adducit deus 126
similes captiuis ex pylo 1470
similes habent labra lactucas 602
similior ficu 993
simonidis cantilenę 103
simpularię 730
in simpulo 730
simul & da & accipe 993
simul & dictum & factum 1053

simpli-

simpliciter loqui 1404
simul & misertum est, & interiit gratia 1131
simulare cupressum 284
sinapi victitare 1588
sine canibus & retibus 1691
sine capite fabula 47
sine Cerere & Baccho friget Venus 807
sine cortice nabis 491
sine farina ne sacrificato 35
sine ope diuina nihil valemus 1402
sine pennis volare haud facile 1282
sine riuali diligere 640
sine sanguine vincere 911
sine sacri. hęreditas 204
sine vt incolumis redeat 1605
si non ad sunt carnes, taricho contentos esse oportet 843
sinopissas 1179
sinui inspuere 399
siphniassare 1283
si quid mali, in pyrrhã 1143
si quis iuxta ciuitatem clypeus 1446
siren amicum nunciat, apis hospitem 993
sisyphi artes 1349
si tanti vitrum, quanti margaritum 1512
si tibi amicum, nec mihi inimicum 645
si tibi machęra est, & nobis vrbina est domi 1033
si tu proreta 1721
si vel asinus canem momorderit, litem mouebit 323
si uinum postulet, pugnos illi dato 902
si vultus es, cadauer expecta. 413
smaragdus in luce obscurus 1226
socratis callus aut Gallus 1760
soleis alieni vti 1696
solem orientem plures adorant, quam occidentem 1188
solę lacęnę viros pariunt 1499
solem adiuuare facib. 1674
solitudo scytharum 1285
solidos è clibano boues 1104
soli lumen inferre 859
sol omnium dierum nondũ occidit 409
solum vertere 778
solus amas 641
solus currens vicit 452
solus sapit 782
solus venter superest 1357
somnio beatus 463
somnium hybernum 1714
somnium tuum tibi narro 1052
somnus absit ab oculis 1005
somnus domat famem 927
sontica causa 1733
somnum non capit 1556
sophocles 764
sorbere & flare simul 735
sorex suo indicio periit 209
sortitione nondum facta cõmunia deuorat 1287
sortem & vsuram persoluere 1653
soterichi lecti 1536
spartana disciplina 809
sparte serui maxime serui 1707
sparta generosior 1015
spartam nact. es hanc orna 856
spem precio emere 811
spe inani flagrat 1496
spes tenuis 1029
spes alunt exules 1137
spes bona ostensa 1414
spes seruat afflictos 1544
sphaceli faciunt immunitatem 162
sphęram inter sese reddere 1140
sphęra per pręcipitium 290
sphondyla fugiens pessime pedit 1352
spicam e culmo coniicere 1467
spicam ma[illegible]am non postu lat papyri fructus 1160
spina cum parua est bona videtur 1207
spine 888
spirat cęcias 1695
spithama vitę 729
sponde, vox à prę sto est 404
spongia corrigere 313
spongia mollior 430
solum vertere 378
sponsi vita 1053
spillas a sepulchro vellas 771
E squilla non nascitur rosa 805
stadiis centum pręcedere 1238
stans aliud quam sedens 1200
stateram ne transgrediaris 24
statua taciturnior 152
statuã faucibus colas 1234
stellis signare 310.1268
stentore clamosior 769
sterilior agrippo 890
sterilem fundum ne colas 1671
stesichori ne tria quidem nosti 1061
stilla assidua cauat lapidem 1182
stillo appetere 313
stilum vertere 313
stimulatores boum multi, oratores pauci 410
stimulis fodere 143
stimulum in foramen non licitum trudere 1243
ex stipula cognoscere 593
strabus inter cęcus regnat 1244
stragula semper conuoluta habeto 34
strobilis carcini fortunatior 1154
strumã dibapho tege. 1757
strychnum bibit 499
stultior praxillę Adonide 1032
stultior Melitide 1547
stulto ne permittas digitũ 1254

stultus malo acce, sapit 57
stultus opportuna loquens 337
stultus qui patre cæso liberis pepercit 598
stultus stulta loquitur 105
stupa seniculus 1051
suadæ medulla 955
suadeo quod ipse facturus essem 1407
suade lupis vt insaniant 1526
suam quisque homo rem meminit 1446
sub aliena arb. fructũ 1642
sub alis quæ fiunt 734
sub cultro liquit 1093
subere leuior 812
suber 1295
suber immersibile 812
subitum remedium periculi 1381
subligaculum seu brachas ostentare 1233
sub manu nasci 98
submissis alis gallus 704
sub omni lapide scorpius dormit 245
sub pallio habere manum 1074
sub pollice ducere 1155
subuentanea parit 1347
sub vnam Myconum omnia 834
succedunt mala malis 1408
succo suo viuere 1019
suem irritat 988
suem Veneri immolauit 1112
suem reposcis pro malo cane 1290
suere capiti malum 1122
sufhenus aut Meuius tibi ne sis 861
suffragium optimum 1706
sui cum amaricino nihil 247
sui tibicen 891
sulcum profundum 1474
summam manum addere 32
summaria indicatura 1037
summis ingredi pedibus 1511
summis labiis 567
summis velis vti 761
summis vnguibus ingredi 700
summo animo inhærere, id est deuiter 585
summo digito 569
summo digito caput scalpere 488
summo pede 1713
summum cape & medium habebis 761
summum fastigium imponere 132
summum ius, summa iniuria 584
suo gladio iugulari 74
suo iumento sibi malum accersere 74
suo ipsius laqueo capi 75
suo ipsius iudicio periit sorex 208
suo quisque studio gaudet, 1409
suorum obliuisci 833
super a pio certamus 1093
superauit dolum Troianũ 1723
superatus es a gallo quopiã 1489
supercilium attollere 497
supercilium ponere ibidem
supercilium contrahere 1277
supercilium salit 1716
superis impari numero 30
super te hæc omnia Leparge 1477
supinus 480
supremum fabulę actum addere 132
surculus surculum ferens 1767
surculum defringere 1782
surdaster cum surdastro litigat 1241
surda testimonia 1279
surdo canis, fabulam narras 265
surdo oppedere 251
surgens e lecto, vestigium corporis confundito 36
sursum versus sacrorum fluminum feruntur fontes 178
sus acina dependens 1224
sus agrestis vbi peperit, non pluet 873
sus commessatur aut saltauit 1277
sus cum minerua certamen suscepit 66
sus in volutabro cœni 1510
sus Mineruam 65
suspendio deligenda arbor, 583
suspende te 996
suspicax vulgus 1410
sus quiuis non hoc sciet 864
sus petiit 1471
sus sui pulcher, asinus asino 1739
sus per rosas 1348
sus sub fustem 992
sustine & abstine 952
sus tubam audiuit 246
sutorium atramẽtum 1278
ne sutor vltra crepidem 349
sutrium ire 1540
suum cuique pulchrum 118
suus cuique crepitus bene olet 1217
suus rex reginæ placet 83
sybarissare 725
sybaritæ periplateas 727
sybaritica calamitas 726
sybaritica mensa 724
sybaritica oratio 380
sybaritici sermones 1634
sybari qui mori nolit ante tempus 163
sycophantæ morsus immedicabilis 913
sydera addere cœlo 1481
sylosontis chlamys 610
sylosontis opera ampla regio 611
syluam multã portas 1304
syluæ ligna inferre 443
symphoniacus bonus malus choraules 1709
syncerum vas incrustare 212
syncretismus 44

syracusa-

syracusana mensa 727
syracusanorum ne decima quidem pars 833
syrbenę chorus 971
syrorum olera 500
syrus quum non sis, ne syrissa 1207

INDEX APPENDICIS PROVERBIORVM.

SAcrum ignem inflare nefas 1871
salaminia nauis 2034
salem nequidem dederit 1952
sal fatuus 1946
sabula leonem excipere 1989
saliuas & paludem emere oportet 2034
salmoneus alter 1789
sal patrię pluris faciundus, quam hospitis mensa 2014
sal quemadmodum carni 1946
sanguis & anima 1851
sannione domi non relicto 1996
sanitatis mater indigentia 2015
sapientes sunt qui veteri vino vtuntur 1990
sapientia in exitu canitur 2006
sapienti ratio pro necessitate 2015
sapede videmur 1813
sexeus homo 1277
scaperdam trahere 1876
schema & gradus 1976
scommata Dionysiaca 1852
scribere in cinere 1958
scriptor proletarius 2003
scripturæ & ventis in aqua credere 1834
scytha equum 1913
semel in laqueum vulpes 1830
senator absque prouocatione, legatus sine mandatus 1988
senis ira 1935
senex tripuet 1972
serpens in gremio 2035
serram per eandem lineam reciprocare 2005
sex congios capit 194
sicula aula 2040
siculę mensę 2028
sicyonei calcei 1991
simia pulchra apud pueros 2004
simię, sanguinem profudisse 2000
simonidis lacrymę 1348
simulacrum pictum 1842
sinapi Isthmum bibit 1957
sine persona lasciuire 2008
sine pulchritudine formosus 2007
sine sanguine cæna 2020
sine vino vinalia expediri non possunt 2006
siphnia atra 1871
sirenas pręternauigares 1984
sirenem pica imitans 1876
siticulosi silentio bibunt 1936
smyrnei mores 1906
solis radios lippus oculus non fert 1917
solitudo Naucli sidis 1825
sol ne quidem sciet 1936
sol non inuidet vespere 1829
sol omnium dierum nondum occidit 1995
somnium Orestis narrare 2010
soracus malorum 2009
sociatum & Tybiorum in numerum referre 1968
sparsis redemerunt crimina nummis 2005
sphyngis ęnigmata dissoluit 1895
spice legium relinquere 2004
spina colligens 1909
spinę non in sunt in communi pisce 2011
spinosum aliquid in prato 2035
spintharus non minus quã Phryx 1818
spongia medebitur 1953
statua viatores omnes intuens 1921
sternutauerunt amores 2031
stipulæ ignem admouere 1812
studium generat studium &c. 2014
stupidior praxille Adonide 1032
stultior coræbo. 1051
stupa seniculus 1051
sua fronte 2010
sua cuique rei tempestiuitas 2032
suaue me suffocet 2214
sub pallio condere 2013
sub tunica & sinu 2013
subula Leonem excipere 1989
succidia altera hortus ibid.
suæ domi quilibet rex 2036
sufflaminare 2016
suilla absumpta bouem nõ expectes 1796
suilla harmonia 1909
suilla in nare annulus aureus 2032
summaria indicatura 1036
summis aurib. insidet 1942
supra clespydram dicere 1933
supra fumum clauus 1967
sycaminorum calathum in malis habere 2010
syri aduersus pœnices 1805

T

TAcito pede 631
taciturnior Areopagita 1726
Taciturnior Pythagoreis 1512
tenarium malum 1370
talaria induere 137
talia gignit bellum 1740
tales reddimur, qualia sunt nostra colloquia 606
talum reponere 1717
talpa cæciot 203
talpa Goronea 1292

tam in procliui quam imber 1544
tam multa quam sapiens 1685
tam perit quam extra faba 1548
tanagræus cetus 1637
tangere vlcus 392
tanquam ad aram 1706
tanquam cōchylium discerpere 1007
tanquam de narthecio 1557
tamquam heros in clypeo excipere 977
tanquam in phiditiis 1009
tanquam in speculo, tanquam in tabula 779
tanquam meum nomen, tāquam digitos 853
tanquam suber 1295
tantalicæ opes 352
tantali horti 653
tantali lapis 1031
tantali pœnæ 906
tantali talenta 352
tarditas consilio adiuta 449
tarichus assus est, simulatq. viderit ignem 799
tarichus boni consulitur vbi desunt carnes 843
tarichus non feret se digna 799
tauricum tueri 1355
taurum toller, qui vitulum sustulerit 145
taurus in syluam 67
technam hanc in te struxisti 75
tecum habita 396
teipsum inspice 1502
teipsam laudas 970
teipsum non alens, canes alis 893
telam hic texuit, ille diduxit 1614
telamonis canit cantionem 1221
telegoræ citius donarim 804
telemachi olla 1451
telluris onus 426
telenicia echo 1504
telenico pauperior 1504
tellenis cantilenas cane 903
telum ingens necessitas 770
telum & meum cuspidē habet acuminatam 162
temesseus genius 95
tempori parere 708
tempus longum vitiat lapidem 1179
tempus arguit amicum 638
tempus index morum 638
tempus nosse 451
tempus omnia reuelat 817
tempus omnium pater ibi.
tempus omnium sapientissimum ibidem
temulentus dormiens non excitandus 1312
tenebræ apud quercum 683
tenedia bipennis 540
tenedius homo 1431
tenedius patronus 1431
tenedius tibicem 894
tenens teneris 407
teneri calidis balneis 113
tenuem nectis 1028
tenuem sensum ventet pinguis non gignit 1292
tenui filo 933
tenui vena, tenui canale 934
tentantes ad Troiam peruenerunt Græci 708
ter 1029
ter abstergere 400
ter abstersis dii dant meliora 497
terebintho stultior 1504
tergora tueri 701
termeria mala 96
terniones apud inferos 1042
terra amat imbrem 788
terra defossum habes 1223
terræ filius 517
terræ intestina 894
terræ onus 426
terra, marique 240
terram pro terra 756
terra non profuit 1198
terram video 1672
terra volat 185
terrestria balnea 1029
tertium caput 1372
tertius Cato 519
teruntium non insumpsit 477
tesseram hospitalem cōfringere 596
testa collisa testæ 1350
testaceum flagellum 1627
testa non fit lutum nisi tundatur 1196
testa tenax odoris quo primum imbuta 574
testimonia surda 1279
testis domesticus 752
testudinē equus insequitur 1547
testudinem Pegaso comparas 511
testudines edendæ aut non edendæ 599
testudines ipsi edite, qui cepistis 94
testudines vincunt sapientiam & virtutem 851
testudo intra tegumen tuta 1195
testudo non curat muscam 1026
testudo leporem citius 516
testulæ transmutatio 656
thetidem & Galateā simul amare non potes 1198
tetigit lapidem a cane morsum 1569
te tua, me mea delectant 119
theutidum more 1602
tales pro sapiente 1349
thasium infundis 1150
thassus bonorum 189
theagenis hecathęum 1200
theagenis pecuniæ 1030
theocrines tragicus 1505
theonina dente rodi 719
thericlei amicus 1199
thersitæ facies 1514
thesaurus carbones erant 541
thesaurus cinis ibidem
thesaurus malorum 186
thessala mulier 177
thessalorum alæ 176
thessalica bucca 1791
thessalicus saltus 1791
thessalica equa decernetur 1438

thessalorum commentum 176
Θ præfigere 310
traces fœdera nesciunt 940
thracium commentum 585
thrasybulo Dionysium dicitis esse similem 1023
thrioboli multi, vates pauci 410
thriorum complurium strepitum audiui 612
thripes mali 1075
thunicum enthymema 940
thunissare 940
thurium lemma 1619
thus aulicum 197
thus pedere 1351
thylaco non ferendum, sed manu 1121
thymbra victitans 1567
thmuitarum hircus 1861
thessalus missus 1987
theuthidum more 1602
thinni more 1255
thyrsigeri multi, Bacchi pauci 409
tibiam tubæ comparas 511
tibicem vapulat 1645
tibicines mente capti 1429
tibicinis vitam viuis 767
tibus apertis 335
tibiis magnis spirat ibidem
tibiis longis canere ibidem
timidi mater non flet 1601
timidi nunquam statuerũt tropheum 912
timidior es prospiciẽte 525
timidior pisandro ibidem
vbi timor. ibi pudor 154
timidus Plutus 1338
tinctura Cyzicena 1421
tinctura Sardonica 1025
tineas pascere 1024
tiresia cęcior 204
titanicus aspectus 933
titanib. & Crono antiquiores 1007
titanas imploras 775
tithymallus Laconicus 1025
thithoni senecta 385
tituillitium 1667
titio ad ignem 1024
tollat te qui non nouit 456
tolle calcar 705
tolle digitum 122
tolle tolle mazam scarabeo 1065
tollenda mali occasio 1415
tollenti onus auxiliare 30
tollere cristas 507
tollere cornua ibidem
tolosanum aurum 617
tonsoribus omnibus notũ 387
tondere pecus non deglubere 1343
tonsore egere 397
toronęo portu surdior 1032
tota erras via 73
tota hulcus est 174
tota manu 1107
toto cœlo errare 73
toto organo 1115
trabem baiulans 1686
trabs in omnibus 1634
tragicæ execrationes 446
thriorum ego strepitum cõplurium audiui 612
tragica simia 1024
tragice loqui 871
tragicum malum 1506
tragicum spirare 718
tragicum tueri 871
tragicus rex 888
tragœdias agere aut insanire 1164
tragœdias excitare 1023
tragœdias in nuge agere 1023
tragœdos amicos æmulatur 1314
tragœdos alios prouocare 1715
tragulam iniicere 1022
tranquillo mari quilibet gubernator est 1557
tranquillum æthera remigas 257
transuersum agere 1023
trasybulo Dionysium esse dicitis 1023
trahor lyngue 1601
transuerso calamo 312
tredecim cubitorum 1737
trepidas ante tubam 1017
trepidat in morem galli 704
tressis homo 477
tria cappa pessima 1311
tria mala 714
ad Triarios res rediit 51
tria ex curia 1185
tria saluberrima 1546
tria vides è duobus 1103
tribulis factus serua ordinem 1488
tribus bolis 1356
tribus minis insumptis duodecim imputat 828
tribus verbis 1551
tributis potiora 1024
tributum vel a mortuo auferre 665
tricæ, apinæ 138
triceps Mercurius 1374
tricinus quæstus 138
trimestres filii 431
triobolares 476
trioboli homo 477
ex tripode 455
tristis nota 309
tristis scytale 692
trium dierum commeatũ 1022
triũ litterarum homo 1022
trœzenem nauiges 809
trochi in morem 1675
troianos vereor 149
troianum dolum superauit 1723
tropheum incruentum 611
trophonii antrum 458
trutina eadem pensari 280
trutina lustrus 890
tuam ipsius terram calca 1526
tua res agitur, quum proximus ardet paries 1307
tuas res tibi habeto 1699
tu in legione, ego in culina 1749
tuis coloribus te pingam 254
tuis vestigiis 1473
tumulctus dormiens non est excitando 1211

tumultus post bellum 1498
tunicati 1556
tunica pallio propior est 219
turbas me vt vnda inaniter 1205
tuo te pede metire 396
turdo surdior 1032
turdus malum cacat sibi 76
turpe silere 946
turpis iactantia 1401
turture loquacior 291
tussis pro crepitu 384
tutorem esse alicui 830
tute hoc intristi, omne tibi exedendum erit 94
tute lepus es 343
tuum tibi natro somnium 481
tyro antiqua 1373
tyrotarichus 1752
tyria maria 1548

INDEX APENDICIS PROVERBIORVM.

TAbernariam exercet fronte 2007
tabis propheta 1971
talenta Pythię Mysii 2030
talis quisque es, quale quibus cum familiaris 2003
tamquam Gorgone conspecta 1943
tamquam ouis meridianus 1979
tamquam pauo se circunspectans 1911
tamquam super spinas incedere 2008
tantali mensa 1904
tantali philotesia 1842
tela araneæ 1824
telephus e perula 1818
telum ira facit 2019
tempestiuitas : sua cuique rei 2031
tempore pacis de bello cogitandum 2016
temporibus seruire decet 2019
tenedia regula 1860
terra citius ætherem conscendet 1947
terram eburneis rastris vertere 2001
terram & aquam poscere 2005
terram ligonibus aureis fodere 2001
terram ne legas nauigando 1869
terricolæ lamiæ 1997
ter sex iacit 1892
testes facit Deos absentes 1990
testudo volat 2001
teucrum Pacuuii ediscere 1991
theagenis munificentia. 1798
theatrum simul & aperit, & claudit 1893
thermas Heronianas refrigerat 1828
thesauris clausis incubare 1991
thessalica buccea 1791
thessalicum numisma 1792
thessalicus saltus 1791
thessalus missus 1987
thiodamas, vel pygmei cũ Hercule 2019
thmuitarum hircus 1859
threicia hirundo labiis instrepit 1836
thyestea cena 1886
thymo nemo vescitur, vbi adest caro 1820
tibiam vtranque inflare. 2038
tibiæ galeam, fronti ocream 1988
tibi ipse calendas edicito 1969
tonderi pecus, non radi debet 2018
totam spirare Arabiam. 2007
tonitrus imbrem antecedit 2024
tragici cothurni strepitus 1870
tragicos choros moleste fert 1981
triacadas inferorum 1842
tria theramensis cauenda 1966
triobolus & figura 1954
tripuer senex 1972
troia conando Gręci potiti sunt 2030
troia non producit Thracem 2036
troianus equus 1991
tuber ibi, vbi vber 2033
tudiculam expoliuit 1798
tunc canunt cygni quando tacuerunt graculi 1996
turbinem felix prospecta 1923
turtur cantat 1919
tydeus corpore animo Hercules 1882

V

VAcuam abstergere. 1502
vel muscas metuit præter volitantes 318
vacuam inhabitare 1630
vale charum lumen 961
valeat amicus cum inimico 1533
væ victis 901
valentes recte consulunt ægrotis 386
vallus vitem decepit 703
valere pancratice 1021
vapula papyria 1549
vasis instar 1663
vas malum non frangitur 1494
vatem dixisse puta 467
vates optimus qui bene coniicit 797
vates secum auferat omen 1740
vatem omitte 1050
vatinianum odium 743
vati non conuitiandum. 1771
vatum genus auarum 1772
vbi amici, ibi opes 184
vbi bene es, ibi patria est. 743
vbi cerui abiiciunt cornua 885
vbi cognitum est quod erat occultum 1415

vbi

vbi p harma fulgurarit 329
vbi timor, ibi pudor 154
vbi tu Caius ego Caia 1677
vbi non sis qui fueris, non est cur velis viuere 494
vbi paueris impera 1529
vbi quis dolet, ibidem & manum habet 712
vela ventis permittere 244
vela vertere, funem reducere 556
valatis manibus orare 1766
vel acum inuenisses 1347
vel puero perspicuū ibid.
vel capra mordeat nocentem 522
velitari 1776
velle suum cuique 173
vel Megaram vsque 1617
velis equisque 237
velocem tardus assequitur 449
vel muscas metuit perturbationes 318
vel mus mordeat improbum 522
velut e specula 1520
velut in cratere ibidem
venari in mari 260
venatio datur & malis 858
venatum pręmouere 1256
veneratio debetur antiquis 1411
veneris cestum habent 1156
veneri suem immolauit. 1212
venereum iusiurandum. 853
veniat hospes quisquis profuturus est 963
venia primum experienti 557
veni in regionem 1056
venimus ad summam lineā 1358
venter auribus caret 1021
venter pinguis non gignit sensum tenuem 1292
venti campus 884
vento loqueris 265
ventorum stationes 884
ventos colis 255
vento viuere 1698
ventum perendinū prædicere 1302
ventus neque manere sinit, neque nauigare 864
ventrem mihi obiicit 946
ventre pleno, melior consultatio 1355
ventus neque manere sinit, neque nauigare 864
venus friget sine Cerere & Baccho 807
vera fronte 811
verba importat Hermodorus 944
verba pro farinis 907
verberare lapidem 886
verbigerari 1079
verbis pugnas, non re 1394
verbis coquinariis 1695
verborum strepitu ne quid moueare 1394
verbotenus amicus 1416
verecūdia inutilis viro egēti 945
ver ex anno tollere 1584
ver hyemem sequitur 852
veriora iis, quæ apud Sagrā acciderunt 535
verisimiliter mentiens. 1418
veritas odium, obsequium amicos parit 1047
veritatem aperit dies 819
veritatis simplex oratio. 218
vero verius 1698
verrucis offendi qui tubera habet 397
versatilis Artemon 1433
versator magnus in negocio leui 1240
versus Homeri prouerbiales 1385
versis gladiis pugnare 1283
vertumno inconstantior. 731
veruecea statua 1753
veru signare 312
veruri calidam partem 939
vespacicadæ obstrepens 508
vespero quid vehat nescis 409
vespertilio 1078
veste circūferens ignē 1492
vestigiis omnibus inquirere 1473
vestis virum facit 1123
veterata vaticinari 1727
vetulo cane latrante 151
via depellere, reducere, mōstrare, facere, sternere, aperire, &c. 73
via cū adsit semitam quæris 1469
viā qui nescit ad mare, fluuium sequatur 979
vias nouit quibus effugit Eucrates 1020
viam rectam ingredi 1257
via publica nemo &c. 1262
vicino opta vt habeat 1254
vicinia salsuginosa 368
vicinus malus aut bonus 59
vicinus vocandus 800
vicissitudo rerum iucūdissima 448
vicissitudo rerum omniū. 446
victi non audent hiscere. 1514
victitant succo suo 1019
victoria ἐπεραλκής 447
victoria meliorum 358
victoria non incruēta 1392
victis dolor 899
videris mihi Lada 1460
videberis, me videns, plane martem videre 1222
vilis cœna non gignit debacchationem 1568
vincere sine sanguine 911
vinaria angina 1667
vincula Tyrrhena 1488
vinculo maniuoro 1072
vinculum Herculanum. 549
vindemiam impune facere 700
vindicta tarda, sed grauis. 1396
vindicta velox 1771
vineta propria cædere 394
vinaria angina 1667
vini gutta 1484
vino inscribere mulieris iusiurandum 254

vino

vino sapiẽtia obumbratur 722
vino subsidere, supernatant verba 660
vino vendibili suspensa hedera nihil opus 908
in vino veritas 415
vinum animi speculũ 416
vinum caret clauo 778
vinum dementat sapientes ibidem.
vinum equus poetæ 901
vinum noueris 1748
vinum, & veritas 415
vinum quum adsit, acetum bibit 1102
vinum, senem etiam vel nolentem, saltarẽ compellit 759
vir fugiens haud moratur lyræ strepitum 591
vir fugiens denuo pugnabit 592
virgiferos sequi 979
virgines semper furiæ 1033
virgula censoria 312
virgula diuina 104
virgultea scaphula Aegeum transmittere 661
viri aurei 463
viri boni lachrymabiles. 973
vir in discrimine apparet 1380
viri infortunati procul amici 1019
viri iureiurando, pueri talis fallendi 1196
viri senis astaphis caluatia 1016
virorum candidorum nulla vtilitas 1296
viro esurienti necesse furari 1276
viro Lydo negocium non erat 976
viro malo ne comes viæ fueris 521
viro ornat magistratũ 607
viros bonos omnia decent 1049
viro seni maxillæ baculus 907
virum improbum vel mus mordeat 522
virtus gloriam parit 1689
virtus simplex 1668
virtutem & sapientiam vincunt testudines 851
vir videbatur nauis supplicans scopulo 1276
vita doliaris 505
vita & anima 801
vita macerata 506
vita molita 1494
vite contemptum inuadũt 1387
vita iucundissima in nihil sapiendo 1092
vita mortalium breuis. 1418
vitandæ potentum offensæ. 1416
vita spinosa 506
vita sponsi 1053
viteliana cicatrice stigmosus 1279
vitiat lapidem longum tempus 1179
vitiosa nuce non emã. 476
viua vox 121
viuere in diem, ex tempore 506
viuerram tenes 1300
viuit aut mortuus est 966
viuit, incende ignem 1020
viuorum meminisse oportet 145.1748
viuum cadauer 810
viuum noueris 1748
viuum sepulchrum 810
viuus, an mortuꝰ sit nescio. 405
viuus fueris, vel cepe solum accipiens 1286
viuus, vidensq́; 1513
vixit dum vixit bene 1276
vlciscetur Deus 1403
vltra catalogum 1275
vltra Eurybatum 161
vltra fusum, vel pẽsum 386
vltra Gades 1261
vltra Hyperbolum 1509
vltra linum 1115
vltra malleum 349
vltra peram sapere 1275
vltra res Callicratis 1017
vltra vires nihil aggrediendum 1389
vltro deus suppeditat bona 1018
vlulas Athenas 113
vlysses pannos exuit 1018
vlysseum commentum ibi.
vlyssis remigium 1084
vmbra amici, panis &c. 565
vmbra fumi 810
vmbræ in morẽ sequi 1357
vmbræ volitant 782
ne vmbram quidem eius nouit 565
vmbram suam metuere 317
vmbra pro corpore 1178
vmbra territas 369
vna cum ipso canistro 683
vna cum ipsis manipulis 912
vna cum templis, & aris. 1554
vna domus non alit duos canes 703
vna hirundo non facit ver. 469
vna lauabor 980
vna myconus omnia 834
vna nauis non vehit 1453
vna pertica 1577
vna scutica omnes impellit 1085
vncis unguibus quæ sunt ne nutrias 31
vnctius 1777
vndarum in vlnis 1612
undas numeras 251
vndecunque lucrum captãt 1406
vnde excoquat senum 1368
vnguem medium ostendere 855
vnguento mortuum perungis 1192
vngues arrodere 1315
vnges demorsos sapit ibi.
vngui notare 312
vnguium, criniumq́ue præsegmina ne commingito 30
vnico digitulo scalpit caput 487

vnica

vnica filia duos parare generos 408
vnicum arbustum haud alit duos erit hacos 702
vnicum duobus non est pugandum 1783
vni naui ne commit. omnia 1523
vni malo quam duobus 1479
vnione signare 309
vnius manus infirma pugna 807
vnius peccatum tota ciuitas luit 60
vno collyrio 1543
vno die consenescere 1211
vno digitulo 1550
vno dignus 478
vno fasce complecti 344
vnum ad vnum 710
vnus contra multos 298
vnum e tribus malis 1276
vnus deus, & plures amici 1242
vnus homo non facit ciuitatem 469
vnus multorum 761
vnus multorum instar 1384
vnus vir haud cernit omnia 807
vnus vir, nullus vir 300
vocales 1777
vocatus atque non vocatus deus aderit 765
vocem omnem mittere 1617
volam pedis ostendere 1737
volam da lapidi 1688
volare sine pennis haud facile 1282
volantia sectari 534
volaticum iusiurādum 1489
volens nolente animo 979
volentem bouem ducito 1441
voluitur dolium 1496
voracior purpura 799
vorare hamum 887
vota senum, consilia mediocrium, facta iuuenum 1252
voti compos 1384
vrbanus nihil æqui cogi 1213
vrinādi artem docui te 1241
vrceum in foribus 662
vriç literæ 936
vrit absque torre 1524
visus quū adsit vestigia quęris 589
vrsi nasum fumantem ne tentaueris 1276
vsque ad aras amicus 1147
vsque ad rauim 1457
vsura ante vsuram 1008
vsura currit citius quam Heraclitus 940
vsuræ nauticæ 1713
vsus est altera natura 1705
vt Bagas constitisti 1374
vtere curru, de asinis nihil laborans 1341
vterque ambo 1507
vt canis è Nilo 564
vt ex bulga matris 1761
vt fici oculis incumbunt 1015
vt herba solstitialis 1723
vtilis nec sibi nec aliis 877
vti foro 98
vtinam domi sim 1018
vtinam male, quemadmodum inuenisti, eiicias ibidem
vtinam mihi contingant ea, quę sunt inter Corinthum, & Sicyonem 336
vt in velabro olearii 1369
vt lupus ouem 1664
vt luti baiuli 1683
vt Phrygius amauit Pieriā 1741
vt possumus quando vt volumus non licet 492
vtranque paginam facit 817
vtraque manu adesse 239
vtrem cædis 257
vtrem excorias 257
vtrem mergis vēto plenum 1227 369
vtrem vellis 258
vtres Thylaci 1615
vtre teritas 369
vtroque claudicare 1200
vtroque nutans sententia 1311
vtroque pollice laudare 495
vulcani tripodes 787
vulcanus tibi vaticinatus est 887
vulcanium vinculum 1017
vulgus suspicax 1410
vulpe pellace benigni 495
vulpes annosa haud capitur laqueo 582
vulpes bouem agit 912
vulpes cum leonibus congregare 533
vulpes multa, echinus vnū nouit 281
vulp. haud corrumpitur muneribus 582
vulp. non iterum capitur laqueo 865
vulpes quam facile pyrum comest 1277
vulpi esurienti somnus obrepit 927
vulpina pellis assuenda, si leonina non sufficit 1281
vulpinari cum vulpe 129
vultur si es, cadauer expecta 413
vultu sæpe læditur pietas 1702
vulturis vmbra 980
vxor seni sponso regina est 474

INDEX APENDICIS PROVERBIORVM.

Valetudinario in eodem iacere 1990
vbi Atridarum scapha 1956
vbi vber, ibi tuber 2006. 2033
velo leuato de caussa cognoscere 2034
veluti Mineruæ calculus 1893
venari in ollis 1987
ventis, & mare, & ignis seruiunt 1965
ventis, & scripturæ, in aqua credere 1834
ventos pascere 1860
ventura per dioptram prospicit 1832
verba sine penu, & pecunia

nia 1869
veriora Bacidis dictis 1912
versari circa radices montis 1919
vespere sol non inuidet 1829
vespertinum amant, matutinum oderunt 1838
veteris monetæ 1907
vicini ne quidem sentiunt 1978
vicinum semper inuenies 2003
vinalia sine vino expediri non possunt 2008
vincat tuus tripes 1945
vinculis Hippocratis adligare 2007
vino ueteri qui utuntur, sapientes sunt 1990
virum ferrum trahit 2006
vita Charadrii 1994
vita suilla 1967
vitex floret, & botrus maturescit 1962
vitulus pauperi castrum est 2035
vltra pedem 2016
vlyxis vinculum 1970
vmbræ, me prohibent 1887
vna clamore Neadas superat 1976
vnum alueare 1904
vnum nidum vna in arbore 2031
vola, nec vestigium 1953
volsellis pugnare, non gladiis 1995. 2008
voluptas malorum esca 2010
vome͂tum in numero 1930
vomer humo teritur 2021
vrbe amissa, recipit pugionem 1825
vrceus pro amphora 2037
vt Aedituus responsa numinis prędicat 2011
vt egeni eruum 1858
vti nutrices Lamiam 1898
vtramque inflare tibiam 2038
vter 2002
vter fastu plenus 1884
vt sportum furunculus captare 2007
vulgari pisci non in sunt spinæ 1971
vulpes archilocheę 1988
vuæ passę similis 1914
vulpes pilum mutat non mores 2039
vulpis reliquię 1813
vulpes semel in laqueum 1830

X

Xenocratis caseolus 1264

INDEX APENDICIS PROVERBIORVM.

Xenocratis testimonium 1970

Z

Zaleuci lex 1084
zenone moderatior 610
zenonium est & lentem coquere 1639
zoili 859
zonam perdidit 280
zopyri talenta 1085

FINIS.

INDEX GRAECORVM

PROVERBIORVM.

Αβίωτος βίος 1005
Αγεωμέτρητος ὐδεὶς εἰσίτω 1202
Αδαμαντοπέδιλος κίων 1822
Αιργοις ἀεὶ ἑορτὴ 2026
Αἰγυπτίασιν 1266
Αιδέομαι τρῶας 212
Αικάλλειν 1443
Αιξωνεύεσθαι 1732
Ακάπνα θύειν 579
Ακήρυκτος πόλεμος 1210
Ακροθώρακας 1621
Ακροχειρίζεσθαι 568
Αλαοσκοπιή 491
Αλιτήριος 1458
Αλλοπρόσαλλος 102
Αλλοτριοφάγοι 1541
Αμας ἀπήτουν 715
Αμνηστία 687
Αμουσολογίας 841
Αμπιλυργεῖν 2012
Αμφαξονεῖν 1870
Αμφιθαλὴς ἱερός 1471
Αμυστὶ πίνειν 1478
Ανάγκη Parcarum mater 771
Αναιματὶ 325
Αναπεμπάζειν 1363
Ανδρὰ παῖδες 1467
Ανεμοφόρυτα 1348
Ανεμωλία ibidem
Ανίδρωτι 325
Αντιπελαργεῖν 573
Ανω ποταμῶν 178
Αοινα συμπόσια 388
Αοινος μέθη 170
Απ᾽ ἀκροφυσίων 1477
Αποσκυθίσαι 1638
Απὺθμενα 587
Ασαλαμίνιος 1182
Ασκληπιὺ δεῖσθαι 1816
Ασπιδαποβλὴς 565
Ασπονδος πόλεμος 1210
Αταύρωτος βίος 70
Ατιμαγελεῖν 68
Αὖθις αὖ 655
Αυτοβοεὶ 1054
Αὐτοβυὰν 1671
Αὐτόθεν κατέβαλλε 1257
Αὐτοληκυθοι 1540
Αὐτόχθονες 517
Αχην 579
Αχοντὶ 324
Αχρειόγελως 1471

B

Βαλανοφάγοι 1191
Βαλλ᾽ ὕτως 824
Βασιλικῶς pro magnificè 1021
Βαταλίζεσθαι 346
Βατακάρας 1489
Βαττκρίζειν 1367
Βεργαΐζειν 1713. 1986
Βλάξ 847
Βλίτιον 699
Βομβύλιος 932
Βυλιμιᾶν 560
Βυφάγος 707
Βυσσοδομεύειν 1469
Βωμολοχεύεσθαι 1361
Βωμολοχὸς ibidem

Γ

Γηγενὴς 517
Γηροβοσκεῖν 575
Γοργὸν βλέπειν 1221
Γρύζειν 677
Γὺης 1426

Δ

Δημοπιθηκοι 1280
Διακναδωνίζειν 1728
Διονυσιοκόλακες 728
Δὶς δὶα πασῶν 152
Δυλόπολυς 1036
Δύρειος ἵππος 1468
Δωριάζειν 1787
Δωροδοκησὶ 873
Δωροδοκεῖν 965

E

Εγκεῶτις ἡμέρα 1433
Εἶα αὖ 1133
Ελισσος ἐν φέρυγγι 1823
Εκλινίσαι 1265
Εκπερδικίσαι 1258
Εκπινακος καὶ πιλαίας 2026

Ελλάδος ἑλλάς 854
Ελλεβορίζειν 499
Εν πλάτει 1657
Εν τετράδι γεννηθῆναι 2027
Εξονυχίζειν 333
Εξορχεῖσθαι 1729
Εξωκακῶν 2013
Επαύλια δ᾽ἄρα 1490
Επιθυμοδειπνος 1360
Επικαθωνίζεσθαι 1623
Επιμηθεύς 59
Επταβόειος 1437
Επτάφονος 42
Ερμοδίκιοι 325
Εσκιμαλίχθαι 1212
Εσπέτε νῦν μοι 1755
Εὖ κακῶς 2011
Εχεμυθία 291
Εχιναλώπηξ 904

Z

Ζάθεος 337
Ζοφοροδορπίδες 1360
Ζωροποτεῖν 779

H

Η ψελλὴ οὐ πιπεύ■ 375
Ημερόκοιτος 1523
Ηὖ τὰν νῦν ἐπὶ τάς 1255

Θ

Θ Præfigere 310
Θαλλόφορος 1872
Θεῖος ἀνήρ 337
Θράττειν 1684
Θυμβροφάγοι 875
Θωπεύειν 1443

I

Ιαλεμίζειν 1094
Ιαμβίζειν 1626
Ιὴ παιών 1571
Ιλλέσθαι 291
Ιππομανεῖν 1137
Ισθμιάζειν 1083
Ισόθεος 337
Ισον ἴσῳ 1620

K

Καιρὸς Deus 452
Καθημέροβιοι 506
Καπνὸς 1200
Καρβάζειν 514
Καρδαμίζειν 502
Καρδαμογλύφοι 632
Καρδοπεῖον 1164
Καρηβαροῦντες 1490
Καταπιεῖν 1098
Κατὰ χειρῶν ὕδωρ 1541
Κερασβόλος 1518
Κίβδηλος 1218
Κιβδηλεύειν ibidem
Κιγκλίζειν 942
Κιλλιτηρ 1371
Κίλλιζειν 942
Κιχλισμος 1152
Κλειτοριάζειν 1150
Κορυβαντιᾶν 1253
Κορυβαντιεῖς 599
Κριόμιξοι 2009
Κρονόληροι 658
Κρουνοχυτρολήραιον 1611
Κρώζειν 355
Κυάμος 27
Κύειν ibidem
Κύκλῳ περιέλκειν 1648
Κυναλώπηξ 1694
Κυνώπης 545
Κώθων 1236
Κωθωνίζειν, καὶ μαθωνίζεσθαι ibidem
Καθωνισμος ibidem
Κωμῳδοτραγῳδία 2017

Λ

Λακέπλουτοι 1604
Λαρυγγίζειν 1723
Λέπεσθαι λεπίζεσθαι, λωπίζειν 1498
Λεχαι pro nugis 388
Λευκιππάτιας 1462
Λευκοπύγοι 650
Λῆρος 815
Λιμοδωριεῖς 1356
Λογοδαίδαλος 2786
Λυδίζειν 942

M

Μαγαδίζειν 486
Ματτύαζειν 1497
Μέγα πνεῖν 718
Μέγα φρονεῖν ibidem
Μελλονικιᾶν 1692
Μητρόπολιν 1203
Μιαιθαδίοι 1139
Μικρολογεῖν 1705
Μνησικακῆσαι 686
Μονόγραμμοι 1531
Μυκτηρίζειν 481
Μυοσόβαι 1638
Μυσικαρφὶ 1624
Μύτης ibidem
Μωροκλέπται 942

N

Ναυκιαστυρεύειν 1613

Νεκρὸς

Νεκροῦ ζωὴν 1451

O

Ὀβελισκολύχνιον 793
Ὀβελίζειν 312
Οἴκοθεν οἴκαδε 1984
Οἰκότριβες 1165
Οἰκουρία 1195
Οἰμώζειν 845
Οἰνόπται 596
Οἰόλυκος 1613
Οἰστροπλῆγος 1012
Ὀλοίχενος 1768
Ὄλμος ἀπολμός 1013
Ὁμοτέχνοι 643
Ὀστράκισμος 656
Ὁ τρώσας καὶ ἰάσεται 2023
Ὀτακοῦσται 109
Οὐδὲν πρὸς τ᾽ ἄλφυτα 1296
Ὀψίνος 59
Ὀψοδαίδαλος 786

Π

Παιπάλημα 960
Παλεύτρια 1280
Παλίμβολον 960
Παλίμπαιδες 295
Παρακλοῦσθαι 381
Παυσικάπην 1064
Παχοστομία 514
Πενταπλόα 1624
Περιτρίμμα 1434
Περιφόριτος ibidem
Πιθηκίζειν 1360
Πλύνον μὲ ποιεῖς 597
Πολυκοιρανίη 948
Πολυφιλία 1298
Πομπεύειν 1714
Πόνος πόνῳ πόνον φέρει 766
Προσεληναῖοι 1191
Πρωτεύεσθαι 819
Πτερυγίζειν 1186
Πτωχαλάζων 396
Πτωχομοῦσος 2009
Πύγαργοι 650
Πυῤῥιχίζειν 1366

P

Ρυποκόνδυλος 1461

[illegible]

Σαπροὶ cum simus 1814
Σκοροδίζειν 1158
Σκύτη βλέπει 701
Σοροδαίμονες 658
Στηνιᾶσαι 1630
Συλλήβδην 344
Συρακουσίων δεκάτη 833
Σύφαρ 54
Σχινοτρῶγες 487

T

Τελχῖνες 876
Τρέχετεαπιος 1360
Τρικυμία 362
Τρίμηνα 431
Τρυγόβιοι 1622
Τυμβογέροντες 659
Τύπος 1815

Y

Ὑθλεῖς 267
Ὑπερμαζᾶν 934

Φ

Φαινοπροσωπεῖν 1759
Φαλάρισμος 612
Φελλίνας 1620
Φειδίτια 1011
Φίλαυτοι 221
Φρουρᾶς ἄδων 460
Φυσύματα 1804

X

Χαριγλωττεῖν 1284
Χαρωνῖται 1788
Χειροδίκαι 963
Χειροτονεῖν 952
Χηναλώπηξ 1694
Χρυσολόγος 598

Ψ

Ψελλὴ οὐ πυτεύειν 375
Ψευδύπυρα 1229

Ω

Ὠκύμοροι 552
Ὠτακουστὰς 109

Τ Ε Λ Ω Σ.

INDEX PROVERBIORVM IVXTA LOCOS, AC IVXTA numeros primi indicis,

Cuius quidem numeri huic indici respondent.

ABERRANDI.

Xtra calcem
quis aberret
toto cælo erras
tota erras via
pugna consilia scindit
a lineis excidere

Ab initio ad finem.

Ab ipso lare
a capite ad calcem
prora & puppis
venimus ad summum
a carcere
a carceribus
ab ouo vsque ad mala
a linea incipere
ab incunabulis
a teneris vnguiculis
principium dimidium
quodcumque in solum
exordiri telam
scindere glaciem
ea tela texitur
toto organo
a cœlo ad terram
ne inter appia quidem
saliua prima
ianuam, fenestram aperire
schema & gradus

Absurda indecora seu præpostera.

Fluuius quæ procul &c.
frustra habet
asinus auis
herculis cothurnos
lumen soli mutas
ranę aquam
soli lumen
sus Mineruam
mercurius infans
sus cum Minerua
pica cum luscinia certat
vespa cicadæ obstrepens
currus bouem trahit
cancer leporem capit
velocem tardus
virgultea scapha
silurus putris in quadra argentea
mali viri honesta oratio
archilochi melos
agninis lactibus alligare canem
eodem collyrio mederi omnibus
ante pilos sapere
odi pueros præcoci sapientia
calceus pede maior
aratro iaculari
sus saltauit
mulgere hircum
iungere vulpes
nocte lucidus
cum aqua fauces strangulet
primas iactare hastas
operarii
omissis fontibus insectare riuulos
in herba luxuries
tuum tibi narro somnium
nil intra est oleam
iuppiter orbus
iugulare mortuos
mortuum vnguento perungis
ad consilium ne accesseris antequam voceris
aduersus solem ne loquitur
more carico
accepta candela
lanam in officinam fullonis
nec aures habeo, nec tango
syncerum vas incrustare
iuxta fluuium puteum fodit
per parietem loqui
priusquam assa sit farina
priusquam mactaris
prius antidotum antequam venenum
capra nondum peperit, hędus autem &c.
anulus aureus in narib⁹ suis
in mari aquam quæris
vmbram suam metuere
furari littoris arenas
canem excoriatam excoriare
nudo vestimenta detrahere
nudo mandas
caput artis
gallos quid execas
in aere piscari
piscem natare doces
lupi alas
boue venari leporem
serenitati nubem inducit
dum virent genua
ceruus canes trahit
aquam igni miscere
faber cum sis
elephantum ex musca
ebur atramento candefacere
exacta via viaticum
qui sese non habet, samum petit
leonis exuuium super crocoton
cantherium in fossa
ex natali emortualem facere
ocandum visceria agas

post

post rem deuoratam ratio
trabem baiulans
solem adiuuare facibus
tarditas consilio adiuta
caligare in sole
teipsum nō alens, canes alis
mari aquā e fossa infundis
mus non ingrediens
ad mensuram aquam
aliorum medicus ipse vulne
ribus scatet
anus eriphus
anus saltat
anus cothonisat
in toga saltantis personam
inducere
camelus saltat
lucernam adhibes
claue findere ligna, & securi
fores aperire
cauidas paleas
vulpes bouem agit
ante barbam doces
dasypus carnes desiderat
tute lepus es, & pulpamen-
tum quęris
sydera addere cœlo
in pace leones
smaragdus in luce
nec vola, nec vestigium
delphinis in terra vires
manum peteris & pedē por-
rigis
eburneis rastris solū vertere
lingonibus aureis terram
fodere
fronti ocream, tibię galeam
applicat
orestis somnium narrare
pistillum exornatum
flumina in terram cōmutat
priusquam pinsueris, fari-
nam subigis
fulmenta lectum scandunt
nouus istæ palæphatus
a cauda ad os transferre
inter Sosias & tybios referre
fluuii cursus nō detorquen
dus
crocum in ciliciam
tanquam super spinas ince-
dere
aufidus Adriam retrofugit
calcei Sicyonii
vinalia sine vino expediri
non possunt
alcinoo poma dare
de scammate egredi
testudo volat

Accessio pusilla aut nimia.

Cræsi pecunię teruno
piscis sale eget
holerum additamenta
gleba aruum
gutta vini
ne maior thylaco
cubitale
mantissa obsonia vincit

Ad rem pertinatia.

Nunc in regionem
ipsum ostii limen
rem acu tetigisti
aedibus in nostris
omissis nugis rem
ab vnguibus incipe

Adulatio.

Mercenarium pręconium
saluete equorum filię
verbis coquinaris
in hostio formosus
refutantis laudem
haud quaquam difficile A-
thenienfem
cura esse quod audis
herculna scabies
ficum cupit
de fera comedisti
cauda blandiri
præstat habere
benignior pellace
letale mulsum
io pęam
polycrates matrem
ipse semet canit
magis ipse Phryx
climacides
glossogastores
gallonius

Aequalitas.

Aequa concertatio
in eadem lancea imponere

Aequanimitas.

In re mala
magistratum gerens
iactare iugum
ad finem vbi perueneris

Aliis alia placent.

Felix Corinthus
quot homines, tot sententię
suum cuique pulchrum
balbinum Polypus agnæ de
lectat
suus rex reginę placet
te tua, me mea delectant
velle suum cuique est
asin⁹ asino, & sus sui pulcher
ad Syrenum scopulos conse
nescere

*Alibi diminutum, alibi red-
ditum.*

Claudus optime
nō omnia possumus omnes
facta iuuenum, consilia se-
num
marinam auditionem flu-
uiali abluit
quod alibi diminutum
subiice seni iuuenculam
nō omnis fert omnia tellus
senum consilia, iuuenum
fructibus nō stadiis certare
spicilegium relinquere
paludem & salinas emere
oportet

Aliena curantis.

Bellum cononi curæ fuerit
in alieno choro
ne depugnes in alieno nego
tio
quæ supra nos nihil ad nos
aedibus in nostris, quę pra-
ua, aut recta gerantur
vtere curru, de asinis nihil
laborans
stultior Morycho

Alieno periculo.

Coctum de alio edere
de alieno ludis corio
non est meum negocium
alienam metis messem
innocuus alium aspiciam,
meum &c.
faber cadit cum ferias fullo
nem

Aliena a re.

Nihil ad versum
nihil ad fides
nihil ad Bacchum

mira de lente
quid ad farinas
alia menecles
neque cęlum neque terram
quid ad Mercurium
ego tibi de aliis
falces postulabam
extra chorum saltare
vltra septa transilire
extra oleas fertur
incita equum iuxta nyssam
haud contra ostium
meos corymbos
omissa hypera
de curru delapsus
me mortuo terra
mihi istic nec seritur, nec metitur
non luctu, sed remedio op⁹ in malis
respublica nihil ad musicũ
quam in tragædia comici
equus sessorem rapit

Aliis sapere.

Aliis prospiciens
facile cum valemus recta cõsilia ægrotis damus
quarta Luna nati

Amicitia.

Amicus non cogendus
amicitia stabilium
ama tanquam osurus
amantium iræ, amoris redintegratio.
amici mores noueris, non oderis
nouos parans amicos
non potes Thetidem
vnus deus, & plures amici
neque nulli sis amicus
ne cuiuis dextram iniice
nemo sibi nascitur
amicorum communia omnia
de manu in manum
amicitia æqualitas
amicus amico
amicus magis necessarium quam &c.
naæra & charmione
qui circa salem ac fabam
salem & mensam ne pretereas
intempestiua beneuolentia
præstat habere acerbos
non sunt amici, qui degũt procul
multas amicitias
abiit & taurus in syluam
vbi amici, ibi opes
vsque ad aras amicus
amicorum est admonere mutuum
animo ęgrotanti medicus est &c.
in ære meo est
syncretismus
conciliant homines
cum amico non certãdum æmulatione
queruli in amicitia
amicus lingua
felicitas multo habet amicos
felicium multi cognati
mensa communis
panis fractio
ad felicius latus inflectere
nauigare cum felicibus
tempus arguit amicum
ne rebus prosperis mihi venias
ferũet olla, viuit amicitia
ipsis, & chiis
vultu sæpe læditur
sal & mensa
philotesius crater
salute tenus amici
amicus certus in re incerta cernitur
ollę amicitia
viri infortunati procul amici
plures adorant solem Oriẽtem, quam &c.
ad felicem parietem
nudæ gratiæ
sapientes Tyranni
amicitias immortales esse oportet
amicus cum vitiis ferendus
amere frustra, odio ne sis frustra
fac nidum in vna arbore
tantali philotesia

Amor.

Caunius amor
liberorum amantior
iniuria soluit amorem
mansum ex ore
medullitus
omnes intus
vt lupus ouem
vt phrygius amauit
cestum habet veneris
ex aspectu nascitur
paruus semper tuus
aureę compedes
musicam, docet amor
capite gestare
qui non zelat
e creta raptus
lyge trahor
nõ soli Atridæ vxores amãt
sanguis & anima
sternutauerunt amores
amor fit ira iucundior
capra cinnamomum

Anceps & dubius.

Necessarium malum
neque cum malis
polypi caput
gaudium dolori iunctum
plus alos
quid primum, aut vltimum
etiam capillus vnus vmbrã habet
ad vtrumuis paratus
vtroque nutans sententia
volens nolente animo
mala bona
vnica filia duos parere generos
inter pueros senex
aut cucurbitæ florẽ, aut cucurbita
oportet testudinis carnes aut edere, aut &c.
aut mortuus est, aut docet literas
aut quinque bibat, aut tres, aut ne quatuor
excubias agere, aut ditari
in triuio sum
ancipitis animi
basta caduceum

Delphicus gladius
iisdem e literis
qui nocere potes.
nauis aut galerus
tertium caput
triceps Mercurius
psecas aut ros
altera caduceum, hastam altera
gemina cordas ferit

Aperte & crasse.

Præmansum in os inserere
crassa Minerua
crassiore tuus
canibus ossa proda
vomentum in numero
sua fronte

Approbandi.

Præmere pollicem
album calculum addere
creta notare
pedibus in sententiam discedere
momo satisfacere
omne tulit punctum
punctis singulis
calculis omnium
vnione signare
alba felicia
alba faba
rectam instans viam
ne Iuppiter quidem
Seruum haud veho
Si tibi amicum

Arrogantia, iactantia.

Mira de lente
sine incolumis redeat
arcem e cloaca facere
gallus in suo sterquilinio
tollere cristas
attollere supercilium
nauphracton tueri
tollere cornua
arrogantia non ferenda
sybaritici sermones
tuo pede te metire
vltra peram
hamixea
sophocles Laudicæni
altius Oromedonte
ampullacea
basilica facinora
campana superbia
dea excogitauit
laureolã in mustaciis quærere
palmarium facinus
peristomata campanica
pulchrum sepulcri elogio
phaniæ ianua
sybaritæ per plateas
cicadis pleni
ex academia
ingredi Iunonium
summis vnguibus
cœlum territat armis
ex vno multa facere
cœlum digito attingere
iouis sandalium
imperitus subligaculum indutus
fastuosus maximus
tamquam argiuum clypeũ
homo bambylius
de pulmone reuellere
ipse dixit
auro loquente
ne mihi suffenus essem
pennas nido maiores extendere
ne sutor vltra crepidam
cenei hasta
gigantum arrogantia
magis sibi placet
hic Rhodus, hic saltus
atticus in portum
calliphanes
bullatæ nugæ
vino vendibili suspensa hedera non opus
rellissare
diuinum excipio sermonẽ
ampullas loqui
annum in mensem contrahit
ne samnione domi relicto
salmoneus alter
briareus, alias lepus
io saturnalia
coturnicis naturã induere
vtur fastu plenus
delphinum patina non capit
mithecus cum sit agamennonem simulat
antronios asinos
fortes in tabula
orus, & Othus
rusticanus Oenomanus
grosus maturus æsui ineptus
ocyma cantare
nescit se ipsum
telephus è perula
pisandri galea, & superciliũ
ioui patria intonat
tragici cothurni strepitus
lapitha

Assiduitas.

Minutula pluuia
assidua stilla saxum excauat
bis septem plagis polypus contusus
dicendo dicere discunt
latum vnguem
taurum tollit, qui vitulum sustulerit
velut umbra sequi
ne altero quidem pede
saxum volutum non obducitur musco
multis ictibus deiicitur quercus
exercitatio potest omnia
ne genu quidem flectere
studium generat studium &c.
gutta cauat lapidem
polypus scopulo affixus

Asperitas, morositas.

Ferreus, ahæneus
versatilis Artemon
cornea fibra
scytharum orario
pandelitias sententias
thymbra victitan
scabrosior leberide
totus echinus asper
durus alloquiis
echino asperior
corinthus, & collibus surgit & vallibus deprimitur
etiam quercus bacchatur
agamemnonis hostia
matiolęchus
ne moue festucam
alasso rixa quæritur
in durum, & implacabilem
scyta malus

gratiis lita
reperit patella operculum

Attentio, & contra.

Purgatis auribus
mens peregrina
præsens abest
erecti
ausculta,& perpende
consulendum, & consiliis parendum
ceram auribus obdis
summis auribus insidet
fluctibus obloqui

Audacia.

Neque terræ motus timet, neque fluctus
fortes fortuna adiuuat
animus heptabocus
aqua præter fluit
martis pullus
alter Hercules
achilles
achilleum argumentum
non abiicit animum
ne quid moueare
in discrimine apparet qui vis
non cedendum malis
qui cum cõtemptu vitæ inuadunt
improbitas muscę
megabyri sermones
vbi vber, ibi tuber,
gyaro dignum
qui cœlocẽ regere nequit, onerariam petit
cum musis certare

Auxilium infirmum.

Lunæ radiis nõ maturescit botrus
per fluuium traducere
sacer manipulus
coriaceum auxilium
ficulnum auxilium
subula Leonem excipere
iolaum implorat
istic vellus non carpitur

Beneficium corruptum.

Perdisti vinum
capra Scyria
panis lapidosus
canina victitans, cynocephalum oppugnas

Bibacitas.

Angina vinaria
madusa
parthi quo plus biberint, plus siciunt
ranarum more
nec elephantus ebiberet
cothonissare
calicum remiges
argenteus puteus
colaria cadauera
in ollis venari
mensura aquam bibens
hectorem imitaris, ab Ilio nunquam recedis
quatuor habens capita

Bonæ fortunæ, copiæ, felicitatis aut ominis.

Asinus in paleas
in voti compotem
nunc illa aduenit Datidis cantilena
procridis telum
albæ gallinæ filius
aut piscem olet, aut florem
virgula diuina
gygis anulus
orci galea
bonis auibus
omnia ex sententia cedunt
datyli dies
diis hominibusque plaudẽtibus
semper feliciter cadunt Iouis taxilli
sapiẽs sua bona secum fert
contingit, & malis venatio
iecit Achilles duas tesseras, & quatuor
ex astris delapsus
mortalis Deus
ilias bonorum
cumulus meritorum
plaustra bonorum
rex sum
sale, & aceto
sale nihil vtilius
supercilium salit
tranquillo quilibet gubernator est
effugi malum, inueni bonum
inueni non quod pueri in faba
sardi venales
thassus bonorum
bonorum aceruus
horna messis
bonorum myrmecia
dathus bonorum
gargara bonorum
bona terræ
bonorum glomi
copiæ cornu
lac gallinaceum
extis pluit
capram celestem orientem conspexerunt
bonæ fortunæ, siue boni genii
oculus dexter mihi salit
bona spes ostensa
deus vndecunque
lux affulsit
noctua volat
laureum baculum gesto
midas in tesseris
boues messis tempus expectantes
bos apud aceruum
bos ad præsepe
felicitas à Deo
primum recte valere
deum esse
lacinia obtinere
quæuis terra patria
mare animum non indiget
achaicum telum
ter sex iacit
italicæ mensæ

Breuiloquia.

Tribus bolis
pauci loquus, sed eruditus
minore finire pomęrio, & his similia
vno fasce complecti
tribus verbis
chilonius modus

Cæcutientia.

Lolio victitant
saturniæ lemæ

cucurbitas lippis
ollas lippire
hypsea cæcior
talpa cæcior
cæcior leberide
tiresia cæcior
in canis podicem inspicere
cimmeriæ tenebræ
cæca speculatio
cæcus cæco dux
neque cæcum ducem, neque amentem consultorem
palpari in tenebris
e duobus tria vides
puluerem oculis offundere
nox humida
lippus oculus solis radios non fert

Calumnia.

Theocrines tragicus
abo rete aliena captant bona
sycophantæ morsus
argiua calumnia
boliti pœnem
cydi pœnam debet
chius
pattæcione calumniosior
crater litium
frustra Herculi
samii mores
abydeni
falsum probrum
hoc municeps, aut vicinus nunciauit
fumus e ficubus

Carpentis se ipsum.

Domesticum thesaurum
propria vinera cædere
asciam cruribus illidere
carpathius restem
aranea nescit sobolem

Caussa indefensa.

Heteromolie caussa
deserta caussa
ne de lite pronuncies
haud impune vindemiam facies
desertum vincere, capere, accusare

Cedendum multitudini.

Ne Hercules quidem
cedendum multitudini
extra publicam viam ne deflectas
plurium calculus
contra duo cōtraria pugnare difficile
vnus contra multos
vnus vir, nullus vir
vni cum duobus nō est pugnandum
tria Theramenis cauenda

Citra laborem.

Citra sementem
dormienti Dii conficient
citra puluerem
sub aliena arbore fructum
citra arationem
vltro deus subiicit bona

Clamosus.

Septem conuiuium
clamosior lauro
vsque ad rauim
claudiana tonitrua
apertis tibiis
cyclobori vox
sarpedonium littus
stentore clamosior
abydena illatio
columnas rumpere
absit clamor in colloquio, aut lusu
iube factu procliuia
vna clamore Neadas superat
suilla harmonia

Commodum interuersum.

Alii sementem faciunt, alii metent
mazam pinsuit a me
palmam præripere
absen. hæres non erit

Commodo magno emptum.

Vale charum lumen
salamina nauis

Conatus.

Omnibus
aut terra, aut mari
commouere sacra
cominus & eminus
manibus pedibusq; & neruis omnibus
omnem vocem mittere
omni telorum genere
remis velisque
ancoras tollere
omni pede standum
cum hasta, cum scuto
omni certaminis genere
summis vti uelis
in magnis, & voluisse sat est
miscebis sacra prophanis
mare cœlo miscere
terra marique

Concordia.

Velut in cratere
concinere
dorice concinnere
eadem queri
pariter remum ducere
concordia fulciuntur, opes etiam exiguæ
mutua defensio
tradunt operas mutuas
vt in uelabro olearii
acum & filum sumens rupturam consue
balneum ingressus depone odium

Coiecturæ.

Leonem ex unguibus æstimare
e fimbria de texto iudico
de gustu cognosco
de fructu arborē cognosco
aethiopem ex uultu diiudicare
cauda de uulpe testatur
ex fronte perspicuum
ex stipula cognoscitur
e culmo spicam
e cantu dignoscitur auis
effœminatorum etiam oratio effæminata
stellis signare

obelo

obelo notare
vnus homo non facit ciuitatem
multis irundinibus opus
vnus nummus non facit diuitem
ex vno omnia
domi coniecturam facio
prima facie
cribro diuinare
signum bonum, aut malum
vna hirundo non facit ver.
omnibus vestigiis inquirere
qui bene coniiciet
rem acu tetigisti
scopum attingere
crepitu probabis
qualis vir talis oratio
e pelle apparet
protinus apparet
leonem videre, hostium prælia portendit
mortuos videns
mortuus per somnium vacabis curis
mittere lineam
hirundo ęstatem loquitur
conscientia crimen prodit

Consilium.

nihil est miserius quã animus conscius
res sacra consultor
suadeo quod ipse facturus essem
cosę consilium
nox gubernatorem prudentem terret
ratio sapienti pro necessitate.
numquam crateri lagenam impone
quod dubites ne feceris
vt egeni eruum
archilochi vulpes
cum aquila esse queas &c.

Contagio morum.

Ne gustaris quibus nigra est cauda
a bonis bona disce
oscitante vno
corrumpunt mores
si iuxta claudum
talis est qualis cum familiaris
ignẽ stipulę admouere non tutum
studium generat studium &c.
cum vulpe, habens commertium
elige vitam optimam

Contemptus & vilitatis.

tineas pascere
homo tressis
ne crepitu quidem digiti dignum
concha dignus
ne ligula quidem
tithymallus laconicus
semper me tales hostes &c.
incus maxima
aquila non capit muscas
elephantus non capit murem
cœnum barbaricum
cassa glande
fumus
fungus putidus
mithragyrtes non Daducus
nummo addicere
nummus plumbeus
non magis quam canem
nihil est, aut nihil curę est
aquila thripas aspiciens
aquilam cornix prouocat
asinus compluitur
manum non verterim
quod non est opus, asse carum est
vapula papyria
asinus esuriens negligit fustem
pili non facio
quam curat testudo muscã
nauci non facio
ne turuncium quidem
ne nummus quidem plumbeus
ne vmbram quidem
ne alii quidem caput
ne terra quidem innuit
ne ramenta quidem
nihil sacri es
nihil sanum
homo trioboli
exiguum oboli precium
holerum appositio
syrorum multa holera
huius non facio
quattuor obolis
thrycę, apinę
nebulę in pariete
trium litterarum homo
vitiosa nuce
etiam chorchorus
inter indoctos
mandare laqueum
medium ostendere digitum
minimo prouocare
antehac putabam te habere cornua
non pluris quam sim
plumbeo iugulare gladio
hoc noueram priusquam theognis natus est
locrensis bos
scarabei vmbrem
bos homolottorum
septimus bos
generosus ex crumena es
indignus qui illi calceos detrahat
obolo dignus
vt luti baiuli
titiuillitium
scrapte
ficulna mens
dupondii
tobolates
cassa nuce
ne teruncium quidem insumpsit
attagen
sale emptum mancipium
siculus miles
seruorum ciuitas
de fece haurire
garica musa
asinos non curo
pomarius Hercules
malum Hercules
leuidense manus
cicernus Bacchus
ollaris deus
soterichi lecti
cecidis & buphoniorum
ficulnus

ficulnus gladius
in foribus vrceum
ficum Mercurio
merx vltronea putet
numerus
telluris onus
abominandus Scarabeus
minus de istis laboro
indus elephantus
cocleare crescit
connæ calculus
megarenses neque tertii, ne que quarti
rusticanum oratorem
e flamma cibum petis
nysorum postremus
caricus hircus
indoctior Philonide
calabri hospitis xenia
principatus Scyrius
ciceris emptor
cubito emungere
canis viuens e magdalia
non est curæ hippoclidi
non admodum misces
indignus qui illi matulam porrigat
tanquam conchylium
tragicus rex
vterque ambo
pannus lacer
quis vsus cepis
inutilior blace
nec vtilis, nec inutilis
indignus quem aspiciat

Carmina Homeri.

Extritum ingenium
barbam vellere
nihili cotio est
non pluris quam simias
fumi vmbra
fulgur ex pelui
oppedere contra to
dionis gry.

Appendicis.

Lutea progenies
arundinea crura, & tabis pro pheta
ager quam multos habuisti dominos &c.
annulus aureus in mare suilla
cinerem querere
proletarius scriptor
quadrante dignum
quidquid licet minus desideratur

Contra.

Cantherium in fossa
in puteo constrictus
inuita Minerua

Contrarium philautiæ.

Non est beatus esse, qui se ne sciat

Crudelitas & contra.

Opera sylosontis
phalaridis imperium
omnis herus seruo monosy labus
budoro more
lemnia manu
crudelis Bacchus
non magis parcemus
lutum sanguine
non est oleum in lecytho
boni viri lachrymabiles
bupali odium
bupalia pugna
agrestis apis
licynii & licynium fulmen
marsyę mors
thyestea cena
sicula aula
neptunni filii

Cum auxilio. citra auxilium.

Frater viro adsit
sine ope diuina
ne gladium tollat
non absque Theseo
duobus pariter
nihil profuerit bulbus
tradunt operas
alieno auxilio potentes
alieno ferox præsidio
titanas imploras
ancora domus
columen familiæ
nostro Marte
sine cortice
vnus vir nullus vir
multæ manus onus leuius reddunt
re opitulandum
chordæ vice
viuus fueris
papyri fructus
copiis nostris
sine canibus, & retibus
si Deus voluerit
pecunia absque peculio
tamquam heros in clypeo
in pisa animum confirma
deo pręeunte nullus officit obex
deus si modo faueat, quorsum amicis opus

Curiositas.

Canes venatici
scit quomodo Iunonem du xerit Iuppiter
nihil dulcius quam omnia scire
mylus omnia audiens
nihil inanius quam scire multa
Zenonium est, & lentem co quere
corycæus
multę regum aures
nodum in scyrpo
aliud homini, aliud huma nitatis satis
inferorum triacadas
vbi Atridarum scapha
tudicam expoliuit
spinas colligens

Damnandi.

Notari vngue
carbone notare
contra retiarium ferula
ni pater esses
calculo mordere
aequales calculi
non probantis
ne vomen quidem
Θ pręfigere
in absurde locutum
abiiciendum procul
niger infamis
spongia corrigere
limam addere
veru signare
aristarchus scriptorum ibi,
cerulæ miniatulæ

Decretum.

Murus aheneus
domesticus testis
nullus dies omnino
ventus & mare & ignis ser uiunt

uiunt
xenocratis testimonium
Degenerantium in peius.
Se ipsum vincere
ab equis ad asinos
mandrabuli more
heroum filii noxe
haud canit paternas
quis parentem laudat
a cesias medicatus
taurum tollet, qui vitulum sustulerit
camus Athenas
tri puer senex
troia non producit Thracem
Deprecantis, abominantis.
Despuere malum
vates secum auferat omen
in capras syluestres
bœon malus piscis
si quid mali in pyrrham
procul ab auribus nuncius veniat
abhorrentis ac detestantis
dulcis cubitus
felix & faustum sit lumen
iuppiter plue mel
Derisio.
Rhinocerotis nasus
e sublimi me derides
naso suspendere
postica sanna
in eo ipso stas lapide
loripedem rectus
Desperatio.
Actum est
pinus in morem
perierunt bona
ad restim res rediit
suspendio deligenda
ad porcellum
a quinque scopulis
omnibus armis pręsidiisq. destitutus
Difficultatis.
Non est cuiuslibet corinthum adire
nauigatio ad mensam
non huc nauigatur ab honestis viris
non sus quiuis hoc sciet
difficilia quæ pulchra
cum principe non pugnandum
ire per extentum funem
clauam extorquere
nemo malus hoc sciet
non omnibus contingit
ægre quidem, sed facimus tamen
pręter sybillam leget nemo
centum plautri trabes
azanea mala
capere prouinciam
capere ciuitatem
omnes laqueos effugere
trabs in omnibus
archimedicum problema
inter orci cancros adhęsit
non est cuiusuis recte condire
scaperdam trahere
amoris pharmacis, amara bilis prouoluitur
nox gubernatorem prudentem terret
vbi vber ibi tuber
camelus pyrrhicam didicerit
teucrum Pacuuii ediscere
argitumulus
litterarum radices amare fructus dulces
Differentiæ.
Pilus in medio
quisquis is fuerit
mysorum, ac phrygum termini
seiuncta sunt Merrhæ
quid distant æra lupinis
valeat amicus cum inimico
pastillos rufillus
fulicam cigno comparas
coruus absente graculo pulchet
Differentia.
Pauper diuiti dans poscit
mali viri munera inutilia
ne fidei credendum
rara fides
simul & da & accipe
nemini fidas
fiducia pecunias
confringe tesseram
non persuaseris, etiam si persuaseris
ne mercurio quidem crederem
cæca dies, oculata dies
oculatę manus
pluris oculatus testis vnus, quam auriti decem
quot seruos habet &c.
hostium munera, non munera
homo homini lupus
etiam si caro dicat
lydus ostium mouet
tuam ipsius terram
syri aduersus phœnices
nox gubernatorem prudentem terret
vespertinum amant, matutinum oderunt
Dignitatis.
Canis digna sede
digna canis pabulo
dignus obelisco
digna cedro
dignus Argiuo
dignum propter quod
dignus qui cum
quauis re dignus
regia vacula
batti silphium
decernetur equa
bos in ciuitate
sapientum octauus
vtramque paginam facit
esto promus
iuppiter aquilam
glaucus comesa
antiquior codro
myrteam coronam
roscius
medicus multorum instar
aurea barba dignus
iniurato credere
nectar spirat
daphnis inter pastores primus
cera & ære nobilis
dignus qui ranis ministres
Diligentiæ.
Adamussim
thynni more
iuxta melam
ad vnguem

refrin-

refringere
recoquere
ad libellam debere
feniculum ad lapidem
factum transactum
pleno gradu
pluteum cædere
demorsos vngues sapit
in quadrum redigere
in nocte consilium
ruminare negocium
fixis oculis intueri
in occipitio oculos gerere
vnum ad vnum
incudi reddere
turis fons
ithorus
caput scabere
aristophanis, & cleantis lucerna
olet lucernam
non vna manu capere
metiri digitis
arator nisi incuruus præuaricatur
non nauiges noctu
somnus absit ab oculis
neque quantu lusciniæ dormiunt
vel acum inuenisses
grues lapidem deglutientes
frons occipitio
arripe negotii curam
mihi curæ erit hoc negotium
mihi ista curæ
ex perpendiculo
folia cadunt post cadent arbores
transuersum vnguem
digitum transuersum
puncto non descedere
non omnia per bouem obtinebis
omni fune remisso
gallinaceus Euchionis
conando Græci Troia potiti sunt

Discordia.

Beta gammam persequitur
res tuas tibi habeto
bellum omnium pater
domesticum dissidium
discidit pomum
mappam mittere

Discriminis.

Apio opus est
sub cultro liquit
sus sub fustem
in Pithii templo
vtinam domi sim
fuge procul a viro
fuga tutior
post folia caduntarbores
nunc contingat
de tuo capite
e canis podice
ascice ad extremum scientiā
in eadem es naui
de pilo pendet
periculum proræ
inter sacrum & saxum
a fronte præcipitium, a tergo lupi
flamma fumo ex proxima
tua res agitur tunc
per ignem incendis
in neruum ire
nocuit, & nocebit
inter malleum, & incudem
in acie nouaculæ
res est in cardine
a nassa escam petere
ruta opus est
longæ regum manus
fortiorem te vita
ne vni naui
vndarum in vlnis
filum contentionis
caluum quum sis
ouem lupum committis
obiicere canibus
ne in melampygum
ne temere Abydum
adscolon nec profisceris ipse
caue thoracem
ægæum nauigat
ne in neruum erumpat
a bis septem vndis
ne puero gladium
gladium acutum auertas
perque enses, perque ignem oportet irrumpere
non certatur de olea
maleam legens
per hastę cuspidem
lepus pro carnibus
ex ore lupi
certamen non accipit excusationem
corpore effugere
in periculoso negocio
ingens discrimen
pyrrhonia hæsitatio
nihil ad persum
imbrii, & lemnii

Dissimilitudinis, & incongruentiæ.

nihil graculo cum fidibus
nihil cum amaracino sui
nihil aduersum
nihil ad fides
nihil ad Bacchum
asinus ad Lyram
quid cæco cum speculo
asinus ad tibiam
aliud noctua sonat
aliter catuli longe
alia voce psitacus
graculus inter musas
syrus cum sis
asinus in vnguento
asinus portans mysteria
feli crocoton
cibum in matulam
ex diametro oppositus
alia res sceptrum
caluus comatus
simia in purpura
leonis exuuium induere
ne puero gladium
in eburnea vagina plūbeus gladius
in lente vnguentum
congregare cum Leone
aufer Mothonem
canis in præsepi
seruus cum sis
extra oleas
extra camionem
extra organum
quæ semel ancilla
in agro surculario
asinus in pelle Leonis
simia in pelle Leonis
asinus auriculas mouens
bos ad lyram
scarabeo vnguētū inuisum alabastrus

alabastrus putet huic
tu in legione, ego in culina
charixene non sunt ista
tunc canunt cygni quando tacuerunt graculi
orimalides cum Acylis ne contuleris
pica Sirenem imitans
quid delphino,& boui commune
quid lecytho cum strophio
quid coturnus cum claua
quid barbitou crocoto loquitur
quid lyra cantalicę
pigmeum imponere colosso
hercules κερκωτοφόρος

Diuitiæ.

Cręso, Crasso ditior
midę diuitię
lysistrati diuitias
pactoli opes
cynirę opes
pelopis talenta
ad ambas vsque aures
ne decima quidem
vltra res Callicratis
zopyri talenta
diues aut iniquus
facietas ferociam parit
quantum non miluus
tentali Talenta
noctuæ laureoticę
dextro Hercule
quantum habet quisque
pecuniæ vir
vnde excoquat
diuitię non semper
vestis virum facit
magnum os anni
nullius indigens
eupatyphus ex comędia
attagine nouilunium
arabum gazę
persici apparatus
tantalicę opes
herculis quęstus
ad pedes ad caput
pythiæ Mysi talenta
pauperi vitulus castrum
alcinoi horti
lydia arena
darii opes
herculis cornu
mare amnium non indiget

Diuitum prærogatiua.

Felicibus sunt, & trimestres liberi
multitudo imperatorum
citius Telegore donarim
nemo bene imperat, qui non &c.
bonus dux bonum reddit comitem
arbore deiecta
uiua vox
annus producit
aliis lingua, aliis dentes
dii trephes doliares habens alas

Diuturnum.

Lapis ad funiculum

Docilitas.

Aperte musarum ianuæ
bos alienus subinde
vtinam domi sim
duro flagello mens docetur rectius

Domi viuere.

Testudo intra tegumen
domi manendum
domus amica
domus optima

Elabendi.

Casses rodere
omnes laqueos effugere
reperire rimam
extra callem
plaustrum perculit
formicæ semitam canit

Error in initio.

In limine deficere
in portu impingere
cantherius in porta
de limine offendere

Excellentia, inæqualitas.

Aquilam noctuæ comparas
cicadæ apem comparas
rana cum locusta
rosam cum anemone
acanthida vincit cornix
cancros lepori comparas
testudo pegaso
senecta leonis præstat
victoria meliorum
deteriorum victoria
chorus maior & concinnentior
ius in manibus
græsi pecuniæ teruncium
optima quidem aqua
bipedalis
camelus vel scabiosa
crotoniatarum postremus
plus apud campanos
aquilæ senecta, Corydi iuuenta
equis albis pręcedere
culicem elephāti comparas
multis parasangis
testudinem equus insequitur
pica certat cum luscinia
bubo canit luscinia
si tanti vitrum
sedecim pedibus
tibiam tubę comparas
quanto asinis pręstat
fluuius cum mari
hirundo totos schęnos
hinnulus leonem
mineruę felem
nihil ad Parmenonis suem
post lesbium cantorem
nihil alię ciuitates
indignus qui illi porrigat &c.
nec dignus qui me intueatur
celmis in ferro
aquila in nubibus
manica
multi discipuli
solus sapit
formica camelus
hercules cum simia
nanus cum sis cede
hæc potior
corui lusciniis
seruus seruo præstat
antiquis debetur
a carnici equi
inter cæcos regnat
qui probus Atheniensis
vnus multorum instar
alabanda fortunatissima
alpha penulatorum
accessei, & Heliconis opera

ambrosia alendus
gorgonem aggreditur
lydius currus
ne caprea contra leonem
prodico doctior
quo properas
alius aliis in rebus
non omnia possumus omnes
diuinum sermonẽ excipio
friuolæ ciuitates relique ad crotenem
dii omnia possunt
nec ad Adonia quidem
dum vitat humum, nubes & inania captat
gratia musis commiscere

Execrandi.

Tragicæ execrationes
diris agere
deuotionis templum
oedipi imprecatio
phocentium excrationes
in omni fabula Dedali execratio

Execratio.

Res palestræ & olei
vmbratilis, & domestica exercitatio
nitor ac palestra
e schola cantilenam
puteus si auriatur

Ex euentu iudicium.

Mali principii malus finis
mox sciemus melius
cocta numerabimus exsta
res indicabit
magistratus virum indicat
rem factã stultus cognoscit
piscator ictus sapiet
post acerba prudentior

Exitium honestum.

De pulchro ligno vel strangulare
sapientia in exitu canitur

Exilium.

Seruabis bouem
testaceum flagellum
terram pro terra

Experientiæ, seu periclitationis.

In care periculum
in dolio figulariam
in arenam descendere
primas iactare hastas
velitari
quanta mus apud pisam
omnem mouere lapidem
omnem rudentem mouere
respublica virum docet
omnem iacere aleam
aut ter sex, aut tres tessere
rex aut asinus
vela ventis permittere
deo, fortunę quę committo
res ad triarios rediit
sacram ancoram soluere
mouebo talum a sacra linea
semper tibi pendeat hamus
fabri fabrilia tractant
asinus sedet
rex sum
tentantes ad Troiam peruenerunt Græci
& post malam segetem serendum est
multum nauigauit aquæ

Ex sese.

Domi habet, domi nascitur
domesticum malum
nihil passus graue
emere malo, quam rogare

Facundia.

Attica musa
lepos Atticus
cygnea cantio
tunc canent cygni, cum tacebunt graculi
nestorea eloquentia
nihil ex agro ducis
nunc ipsa viuit sapientia
nunc ipsa floret
musarum aues
mella poetica
incantatione quauis efficatius
corinthia verba & Ionica
byssina verba
luscinia musarum
mercurii typus
musarum fauus
mercurii catena
os duodecim salientum
præ nili cataractis

Fames.

Fames, & mora
miserrimum fame mori
molestus interpellator venter
cestreus ieiunat
non interpellandus famelicus
ventre pleno melius
etiam bætylum deuorares
manduces
ære & rore pastus
choros tragicos moleste fere
thessalica buccea

Festinationis.

Nauibus atque quadrigis
citis quadrigis
iouis quadrigis
equis albis præcedere
talaria induere
citius quam asparagi coquãtur
celerius quam butes
simul & dictum, & factum
duobus pedibus
in foribus adesse
velis equisque
vir fugiens aut moratur lyræ strepitum
ocyor accipitre
pegaso velocior
salaminia nauis
parit puella etiam si male absit viro
ignem palma
aphya ad ignem
ne nimium calidum
intra septimam
prius quam gallus iterum cecinerit
viuit, incende ignem
a subeunte portum naui
matura satio
prior occupat
sacra celerius absoluere
lupinum potum
vt canis e Nilo
duobus clauis figere
alienis vti soleis
crisonem Imeræum præcurrere
quantum pedibus potes

Festinatio præpropera.

Qui nimium properat
canis festinans cæcos parit catulos

catulos
ante victoriam encomium canis
ante lentem augere ollam
æstate penulam deteris
muscum demetere
siculus omphacissat
præmouere venarum
odi puerulos præcoci sapientia
non statim finis
festina lente
citius quam formicæ papauer
dedalæum remigium
ante pilos sapis
imberbis senes doces
ergini cani
vno die consenescere
facilius quam morbum deuicerint Bæoti
quam facile canis exta edit
citius quam gradatim

Fides, & grauitas.

Folium sibyllæ
ex tripode
bonus magnusque
priscis credendum
suffragium optimum
semper aliquem virum magnum
oraculum
ex adyto
iniurato credere
legatus non cæditur, neque violatur
eo Iouis tabulis
atticus testis
attica fides
iouis lapidem iurare
rhadamanti iusiurandum
viri iureiurando
iouis suffragium
amphictionum consessus
pollicētis se promissa re præstiturum
dictum ac factum
mineruæ suffragium
veriora his quæ apud sagrā
oculis magis habenda fides
domesticus testis
venereum iusiurandum
dignus qui cum in tenebris mices
de manu in manum
manu longa seu breui
censorium supercilium

Feminæ.

Femina nihil pestilentius
ignis, mare, mulier
sublata lucerna
mulieri ne credas
nec mulieri, nec gremio credendum
mulierem exitia
mulieris oculus
mulier pudica ne sola sit vsquam
qui non litigat, cęlebs est
tamquam Chalcidica
thessala mulier
in triclinio choa
in cubiculo nola
intus Hecuba, foris Helena
nec mulieri, nec gremio credendum

Focus.

Focus luculentus

Forma deformitas.

Ominabitur aliquis
a furiis oriundus
leporem non edit
myconius caluus
pistillo caluior
multam syluam gestas
pronomi barba
træzenem nauiges
quod pulchrum, idem amicum
callipygos
perdicis crura
ex ouo prodiit
pulchrorum etiam autūnus pulcher est
simia est simia
thersitæ facies
corytheo deformior
simiarum pulcherrima deformis est
fumus pulchriorem persequitur
herculis clypeus
tāquam pauo se circumspectans
cadaueris instar venustus

Fortitudo.

Masculum
achilles
achilleum argumentum
naxia cos
adamantinus
aut manenti vincendū, aut moriendum
thurium lema
mœnia ferrea
inflige plagam
in lypsidrio pugnas
solæ, Lacenæ viros pariunt
achillea arma
deorum liberi sunt invulnerabiles
tydeus corpora, animo Hercules
murus semiramidis
pallenicum tueri
atticus miles

Fortunæ commutatio.

Testulę transmutatio
alia vita, alia dięta
nunc pluit, & claro nūc Iuppiter ęthere fulget
cum deo quisque & gaudet, & flet
ipsa dies quandoque parēs quandoque nouerca
omnium rerum vicissitudo
multę rotę voluentur
fortuna ęstuaria
res in foro nostro
flos cinis
catastrophe fabulę
bene natis turpe est male viuere
vbi non sis qui fueris, nō est cur velis viuere
ad pristina pręsepia
a remo ad tribunal
dionysius corinthi
nemo mortalium omnibus horis sapit
pitana sum
fors domina campi
inter manum & mentum
multa in medio
mars communis
circulus res mortalis
quod aliter cōdiuit coquus aliter condiam

bona nemini hora est
osculana pugna
per manus tradere
de manu in manum
cedrus cecidit
cras cerdo, hodie nihil
computatorum digiti
nausiclidis solitudo, nec ver, nec amicos
victoria επιφαλλής

Fortunata stultitia.

Atheniensium incõsulta temeritas
dormientis rete trahit
in nihil sapiendo iucundissima vita
malum vas non frangitur

Fraus ab amico.

Vallus vitem decipit
canis mendico auxilians
ascolissare
agamemnonium epulum
vulpis reliquiæ
nodorum vincula texentes

Frugalitas.

Phormionis thori
a colo non fico
allium in retibus
oliuam ne comedas
cilicii imperatores
vita doliaris
sycion arrodens vxor lacernam texe
tanquam in phiditiis
hecatæ cæna
thymbra victitans
salem lingere
si caseum haberem
xenocratis caseus
aspera vita sed salubris
salem & caseum edo
anima sicca sapientissima
hecales cæna
in agrum seruus
cappari victitas, qui potes Anthia
est modus matulæ
hortus altera succidia
indigentia mater sanitatis

Frustrata spes.

coruum delusit hiantem
thesaurus carbones erant
bolus ereptus e faucibus
murem ostendit pro leone
concupiuit assam
ne per somnium quidem
aliena iacis
larus parturit
cepphus parturit
parturiunt montes
lupus circum puteum
lupus hiat
aurificem te futurum
quærens obsonium
ne quære mollia
duos insequens lepores
hic funis nihil attraxit
inani spe flagrat
fluuius non semper fert secures
spem precio emere
semper agricola in nouum annum diues
cretenses sacrum
nucleum amisi, reliquit pignori putamina
præuertit ancoræ iactum deus
in caducum parietem inclinare
fædum est mansisse diu vacuumque redisse
non omnia eueniunt, quæ in animo
scipioni arundineo
ab alno spectat
argiuos armat oraculum
minuunt præsentia famam
suilla absumpta, bouem nõ expectes
da panem & pugnum

Fuerunt non sunt.

Stultus opportuna loquut⁹
iam illi iam nõ sunt, at qui sunt mali
fuere quondam strenui
fuimus Troes
omnia bonos viros decent
sæpe etiam est holitor valde opportuna locutus
summaria indicatura
bubulcus antea, nunc caprarius
leo prius, nũc leporem agit
olim Pelasgi, Danaidę postea

Fucus.

Lecitum habet in malis
oleo nitidius
schenicolæ
thessalicum numisma
aliud quidpiam exorna
cathatum sicaminorum in malis habere
formosus sine pulcritudine
caracalle nummi
geometriam exercere in cilio

Garrulitas.

Archytæ crepitaculum
arabius tibicen
turture loquacior
prolixius Iliade
cornicari
daulia cornix
hirundinum musea
lusciniæ nugis insidentes
in mentem quidquid venerit
ad vinum diserti
cicadæ sine canent
citeria
musarum aues
tam multa quam sapiens
dodonęum ęs
caute loquacior
littore loquacior
cicada vocalior
non est eiusdem & multa & opportuna dicere
homo semper contradicens
tanquam suber
telenitia echo
balneator
moscus canens Bœoticum
si coruus posset tacitus pasci
quicquid in buccam venerit
quicquid in linguam venerit
citra vinum temulentia
meliacum nauigium
interfecta musica
lingua quo vadis
leuissima res oratio
saburratus
cane Tellenis
farcire centones
sine capite fabula
chius coum loqui non finit

cicadæ humi canunt
treicia hirundo labiis instrepit
supra clepsydram dicere
turtur cantat

Gratitudo.

Merces amico constituatur
qui lucerna egent, infundunt oleum
lingua præconi præciditur
pro bonis glomi
sylosontis chlamys
lingua seorsum inciditur
gauia in stagnis
immortales gratiarum horti

Hæredipetæ.

Si vultur es, cadauer expecta

Honos indigno hauitus.

Bos in quadriga argentea
bos septimus
asinus in pelle leonis
simia purpurata
malus choraules, bon9 symphoniacus
strumam dibapho tegere
ornamentum in luto, dignitas indigno

Hospitalitas.

Haud vnquam arcet ostiũ
semper aliquis in cydonis domo
hospitis habenda cura
fores habet tritas

Ignauia, & inscitia.

Neque compluitur, neque sole aduritur
neque natare, neq; literas
neq; tria quidem Stesichori nosti
libethriis in elegantior
barbarus e triuio
nec sibi, nec aliis vtilis
claudi more tenere pilam
equi senecta
anus velut equus
ab asino delapsus
liberæ capræ
ne æsopum quidem triuisti
nullam hodie lineam duxi
neglectis vrenda filix innascitur agris

domi pugnas more galli
supinus
ameles angulus
ignauis semper feriæ
mulieris podex
qui domi compluitur
ne vidit quidem oleum
pigris semper est festum
ignarus habenas non tractet
circa montis radices versari

Ignoratio.

Nullius coloris
in alieno foro litigare
in tua ipsius arena
albus an ater sis nescio
non nouit natos
ne pictum quidem nouit
late viuens

Illecebra mali.

Lotum gustauit
periculosum est canem intestina gustasse

Impossibilia.

Prius lupus ouem ducat vxorem
prius duo echini amicitiã ineant
prius locusta bouem pariet
mare prius vitem tulerit
prius testudo leporem præuerterit
sursum versus sacrorum fluminum feruntur fontes
fontes ipsi sitiunt
citius in naui cadens a ligno exciderit
aquilam testudo vincit
terra volat
citius elephantum sub ala celes
capram portare nõ possum & imponitis bouem
ab asino lanam
simul sorbere, & flare
sine pennis volare
statuam faucibus colas
nunquam efficies, vt recte ingrediantur cancri
sambucam citius
lenticulam angulo tenes
ex arena funiculum nectis
asini cauda non facit cribrũ

augiæ stabulum
veste circumferes ignem
lupo agnum eripere
lusciniæ deest cantio
quid si cœlum ruat?
bos porrecto vltra Taygeton capite
nec Deus, nec homo
vento viuere
scarabeus citius faciet mel
mulieri desunt verba
tantali mensa
atlanticum mare cotyla exsorbere
priusquam ignitus lapis enatarit
andromachen ex anguibus concinnare
rete inflas
amnis cursum cogere
citius terra ætherem conscendet
in aceruum metere
myricæ citius poma ferent

Imperitia.

Dulce bellum inexpertis
operarii
vocales

Imposturæ.

Dare verba
addere manum
os sublinere
obtrudere palum
fucum facere
circum tondere comam
noua hirundo
personam mauult, quam faciem
in laqueum inducere
obolum reperit parnætes
ephesiæ literæ
embarus es
planus semel crura fregit

Improbi.

Lydi mali
lerii mali
ætoli
mali commatis
bipedum nequissimus
tenedius tibicem
phrynondas alter
noui Simonẽ, & Simon me
bestia bestiam nouit

ambrones

ambrones
ballio
eurybatissare
vltra Eurybatum
tria cappa pessima
duplex cappa
diagoras melius
non capit somnum
lupi decas
cum sacco adire
onobatis
cercopum cœtus
cercopissare
magis impius Hippomene
mare proluit omnia
qui omni in re, & in omni tempore
seruilis capillus
vlyssis remigium
dii dent tibi tuam mentem
non es laudandus
compendiaria res est improbitas
insania non omnibus
sacrum ignem insflari nefas
siphnia arra
annulus aureus in nare suilla
durei equi speciem præfert

Impudicitia.

Osce loqui
o nobatis

Impudentiæ.

Manci pera
faciem præficare
nudo capite
atticus aspectus
lingua non redarguta
personam non faciem gerit
sine persona lasciuire
tabernariam exercet fronte
ilio indigna verba
lynges

Inanis metus.

vmbra territas
vtre territas
da lapidi volam
mure obstrepente, etiam timet
panicus caseus
metum inanem metui
multa in bellis inania
theagenis hecatæum
canes timidi vehementius latrant
aspersisti aquam
leporem frondium crepitus terret
lamiæ turris
vti nutrices lamiam

Inanis opera.

asinum tondes
ab asino lanam
vtrem vellis
caluum vellis
æthiopem lauas
mortuum flagellas
aquam a pumice postulas
mortuo verba facis
littori loqueris
bulbos quærit
aquilam volare doces
delphinum natare
delphinum cauda ligas
nebulas diuerberare
asini caput ne laues nitro
de asini prospectu
ad fractam canis
de fumo disceptare
de asini vmbra
arenam metiris
arenæ mandas semina
de lana caprina
in aqua scribis
reti ventos venaris
ignem dissecare
isthmum perfodere
in arena ædificas
parieti loqueris
cribro aquam haurire
in aqua sementem facis
danaidum dolium
fimo suffitum facere
bos ad ceroma mittis
ocnos funem
nudus nec à centum viris spoliari potest
operam & retiam perdere
sterilem fundum ne colas
eundem calceum omni pedi
in saxis seminas
vtrem mergis
in aqua sitire
inter lapides pugnabant, nec lapidem tollere poterant
cauam Arabiam serere
aranearum telas texere
arare littus
e multis paleis parum fructus colligi
ouum adglutinas
penelopes telam retexere
oleum & operam perdidi
periit sus
ollam exornas
ollas ostentare
quid opus erat longis canere tibiis
nihil agere
cum diis non pugnandum
asinum sub fræno currere doces
apud nouercam queri
ferrum natare doces
cauda tenes anguillam
austrum perculi
cui nullum negotium erat Hermenem muro cinxit
milium terebrare
vacuam inhabitare
in frigidum furnum panem immittere
coruus albus
lapidi loqueris
linum lino nectis
surdo oppedere
laterem lauas
anthericum metere
lapidem elixas
surdo canis
vtrem cędis
verberare lapidem
impete peritum artis
laborem serere
a lupi venatu
alienum arare fundum
hylam inclamas
hic funis nihil atttaxit
hydram secas
cotem alis
cum coryco luctari
cum diis pugnare
cum plurimum laborauerimus, eodē in statu sumus
cum laruis luctari
canis

vtre territas
senex psitacus negligit ferulam
mortuo mederi
senem admonere
vmbra territas
mari aquam addere
inaniter aquam consumis
vndas numeras
in cœlum iacularis
in eodem hæsitas luto
voluitur luto dolium
vlulas Athenas
in syluam ligna ferre
contorquet piger funiculũ
tranquillum ethera remigas
ventos colis
vento loqueris
nugas agere
actum agere
aquam in mortario
volantia sectari
saxum voluere
ex inanibus paleis
frustra canis
milium torno sculpere
obturbas frustra
memorem mones
cancrum ingredi doces
apud fimum odorum vaporem spargis
inuitis canibus venaris
inuitos boues plaustro inducere
contra torrentem niti
contra stimulum calces
leonem larua terres
senis mutare linguam
senis doctor
herculei labores
quasi sutrium eant
asinus balneatoris
mare exhauris
exurere mare
phrynichi lucta
muscas depellere
aues quæris
humi auris
excubiarum caussa canens
insluit, quod exhauritur
e tantali hortis
dentem dente rodere
oresti pallium texere
ver ex anno tollere
barbam ab vlnis puerorum vellere
caprarum nomina
dormienti loquor
ventos pascere
in cinere scribere
arancæ tela
accessorium operis loco

Inæqualis pensatio.

Ne verba pro farina
pro perca scorpium
vmbra pro corpore
palumbem pro columba
pilos pro lana
pro malo cane suen
malo bono pensare
diomedis, & glaudi
ad fractam canis
conos artoxya
si vinum postule, pugnos illi dato
in parte vel ignem prædetur aliquis
amisit vrbem, & pugionem recepit

Incertus euentus.

Mars communis
inter os & offam
multa cadunt inter calicem & suprema labra
in herba esse
nescis quid serus vesper vehat
nullo scopo iaculari
si crebro iacias, aliud alias ieceris
sol omnium dierum, nondum occidit

Incitare.

Alas addere
cithara incitat ad bellum
classicum canere
stimulus fodere
cubito stantem tangere
fodere latus
aurem vellere
cur cessatum est?
frigidam aquã suffundere
feri puer
ignarium dare
ad scamma producere
hinnulus ne cum leone partiatur

Inconstantiæ, perfidiæ versutiæ.

Ventorum statio
panagæa Diana
cothurnus
vnica filia duos parare generos
chimæra
lachryma nil citius arescit
modo palliatus, modo togatus
pedibus vtrisque claudicare
vtroque nutans sententia
venti campus
mutabilior Metra erisichthonis
chamæleonte mutabilior
polypi mentem obtine
mulieris animus
euripus homo
cnips in loco
cothurno versatilior
aliud stans, aliud sedens
duabus sedere sellis
duos parietes de eadem dealbare fidelia
duplices viros
de toga ad pallium
duodecim artium
thessalorum commentum
phœnicum pacta
locrense pactum
thracium commentum
hoc calciamentum consuit Histiæus, Aristagoras induit
thraces fœdera nesciunt
quibus nec ara, neque fides
altera manu fert lapidem, altera panem obstentat
repariazare
maritimi mores
lingua iurauit
punica fides
græca fide
non idem sunt scriptura, & leucæus
dædali opera
admirabiles in nectendis machinis ægyptii
multa nouit vulpes

magnus

magnus versator in re pusilla
simia non capitur laqueo
volaticum iusiurandum
semper adfert lydia mali quippiam
semper africa noui aliquid apportat
verisimiliter mentiens
lampon iurat per anserem
magis varius quam hydra
sisyphi artes
pyrrhandri commentum
megaricum machinamētū
vlysseum commentum
vias nouit, quibus effugit Eucrates
libyca fera
e poculo perforato bibere
expedit habere plura cognomina
si leonina pellis non satis est, vulpina addenda
non chius, sed cius
vespertilio
trochi in morem
fons Dodoneus
vtroque claudicare
protei more
dextrum pedem in calceo, sinistrum in pelui
multa noris oportet, quibus Deum fallas
ex eodem ore calidum, & frigidum efflare
ex se fingit velut araneus
obliquus cursus
cantharo astutior
cassioticus nodus
pardi mortem adsimulat
sphondyla fugiens
vulpis reliquiæ
pergea Diana
pardalis exuuium induere
deos absentes testes facit
senis ira
Inculpatus.
Ratia quidem apparet &c.
aurum indice exploratum
purior clauo
a puro pura defluit aqua
aurum igni probatur
aurum colophonium
ne momus quidem ipse posset carpere
sol non inuidet vespere
massilienses mores
amicus Plato, magis amica veritas
In delitijs.
Porcellus acarnanius
mus albus
melitæus catulus
alexandrinæ delitiæ
agri podex
ex cubitis cenare
expumicare
crispiores apio
totam spirare Arabiam
siculæ mensæ
pigris semper est festum
quem cos non nutrit, illum nec Aegiptus
byssina verba
In deprehensos.
Folio ficulno tenes anguillam
medius teneris
decipula murem cæpit
in laqueos lupus
in area latitas
in easdem ansas venisti
laqueus laqueum cæpit
laciadæ
hinc illæ lacrymæ
vbi cognitum est, quod erat occultum
hæc Helena
culleo dignus
hydrus in dolio
tempus omnia reuelat
cuculus
anguilla in strigmento
determinare fossam
Indiligentiæ.
Princeps indiligens
si quis iuxta ciuitatem clipeus
malut ianitor
phani ostium
a limine salutare
vt canis e Nilo
per transennam inspicere
per satyram
summo pede
summis labiis degustare
extremis digitis
primoribus labiis
molli brachio, leui brachio
compressis manibus
pulmo prius venisset
oculis clausis agere, vel perstringere
de paxillo suspendere
Industria.
Dii facientes adiuuant
cum Minerua manum moue
manu admouenti fortuna imploranda
ni purges & malas, non comedes
neque mei, neque apes
qui vitat molam, vitat farinam
manum admouere
optimum obsonium labor senectuti
lutum nisi tundatur, non fit vrceus
serere ne dubites
qui arat oliuetum
quid tandem non efficiant manus?
probæ materia est, si probū adhibeas artificem
artem quæuis alit terra
ex vmbra in solem
muli Mariani
ars porticus miseriæ
multis brachiis æqualis
aurum e stercore colligendum
In facundia.
Canere ad myrtum
ialemo frigidior
peius Babys canit
Infortunij siue exitij.
Asinus inter simias
nouacula in cotem
vita spinosa
aqua & terra reddamini
asinus inter apes
in apes induxisti, irruisti
tria e curia dicas
ad aquam malus
canis in vincula
mitte in aquam

adcynosarges
ad coruos
in puteo cum canibus pugnare
in beatam
in orci culum
charontis ianua
terrestria balnea
aurum habet Tolosanum
equum habet Seianum
tragicum malum
mostelam habes
cadmea victoria
fortunatior Strobolis
issa
nens læua
genius malus
mala vltro adsunt
per medium anulum trahatis oportet
e tribus malis vnum
extrema extremorum mala
ogygia mala
diolygium malum
labore laboriosius
lemnium malum
magnetum male
malis mala succedunt
tenarium malum
tam perit, quam extrema faba
viuus vidensque
ilias malorum
lerna malorem
semper Ilio mala
sybaritica calamitas
alio relinquente fluctu, alius excipit
cyrbes malorum
noctua inter cornices
hodie nihil succedit
malorum thesaurus
malorum panegyri
per tenebras quę apud quercum
grauiora Sambyco
malo asino vehitur
miserior monomatis
quæ ex antiqua
cuiusmodi portento me inuoluit fortuna
my fortitus es
seruabis bouem
inus dolores
niobes mala
antiopœ luctus
cythnicę calamitates
cyrnea iactura
argyeollis
ardadamicum bellum
ardens vestis
aegyptii nuptiæ
militauit cum Erasiuade
qui multum obfuit
excubias agere in Naupacto
lepus apparens
rupta ancora
commune naufragium
obediētia felicitatis mater
mariandinus tibicem
simiæ sanguinē profudisse
tenedia regula
orestis insaniam insanire

Ingenij malitia & institutio.

Lupus pilum mutat, non mores
naturam expellas furca tamen ipsa recurrit
lignum tortum, haud vnquam rectum
aethiops non albescit
qui semel scurra nunquam paterfamilias
podex lotionem vincit
occasione dūtaxat opus improbitati
saliuam imbibere
quo semel est irabuta recēs seruabit &c.
pardus maculas nō deponit
colossi fragmenta
eloquentia male siue moribus discitur
intestina adolens, ipse carnes deuorat
figura & triobolus
vulpes pilum mutat non mores

Ingratitudo.

Viuum noueris
ale luporum catulos
aries nutricationis mercedem persoluit
qui canem alit externum
hirūdines sub eodem tecto ne habeas
pro benificentia Agamemnonem vlti sunt Achiui
pro perca scorpium
nemo bene merito bouem immolauit &c.
simul & missertum est, & interiit gratia
in fœnera ne quid beneficiū collocaris
arietis ministerium
numeros licet perdas aquam in comendo

Ingrata ob vetust.

Piscis nequam
piscis repositus
quantum ex Bacchanalib.
antiquiora Diphthera loqueris
ab aborigenum seculo
a nannaco
res cannacæ
antiquior quam claos
per antiquum diem
pellenæa tunica

Initium laudatum.

In hoc calciamento pedem habet
operi incipienti fauendum
cum paruula est, bona videtur spina
primum aegina pueros optimos alit
primum Mars in filiis laudatus est

Iniustitia.

Stateram ne transgrediaris
malum lucrum, ęquale dispendio
fabarum arrosor

Insalubritas.

Qui mori nolit sybari ante tempus
herculanus morbus
herculana scabies
cadaueris instar venustus

Insidiæ.

Canis ad cibum
cauentis clāculariae insidias
oportet omnibus corydalis
tragulam iniicere
ab transenna cibum
in transennam inducere

L pul-

pulchre fallit vulpem
cuniculis oppugnare
punicis malis omnibus gra
num aliquod putre
equus Troianus

Instans.

Ante pedes
in manibus esse
conclamare vasa

In stupidos.

Ede nasturtium
nihil ab elephante differs
porcus obesus
sacer piscis
tanagræus cetus
mamacuthæ
loquax talpa
bos marinus
nihil differs à cherephonte
mens non inest centauris
becceselenus
saturni podex
caput vacuum cerebro
margites
rana gyrina sapientior
ouium nullus vsus
ouium mores
fœnum esse
tibicines mente capti
ne quis vnquam Megarensi
bus
midas auriculas asini
fungus
aut regem, aut fatuũ nasci
oportet
stultior Melitide
nescit capitis, & inguinis di
scrimen
vir videbatur nauis
terræ intestina
larus hians
lucerna pinguior
bœotica sus
bœticum ingenium
bœotica auris
asinus stramenta mauult,
quam aurum
colophonium calciamẽtum
in nauibus educatus
vasis instar
veruecia statua
tredecim cubitorum
antiquiores crono & Tira-
nibus fuistis
salsitudo nihil inest illi
bibe elleborum
strychnum bibit
porcum immola
squillas e sepulchro
minus habet mentis, quam
Dithyramborum &c.
pistilio retusius
embarus sum
phryx plagis emendatur
seruilior Messana
stultior corœbo
stultior Morycho
stupidior praxillæ
corpus sine pectore
antronius asinus
archadicum germen
arcadas imitans
asinum in rupes
feles Tartessia
stulto ne permittas
non inest illi dentale
septennis cum sit, nondum
edidit dentes
stultitia est Iouem putare
esse
vt Bagas stas
desertum obtueri
terebintho stultior
cæcus auribus
bis pueri senes
saturniæ lemæ
auris Batatia
abderitica meus
neronianas thermas refrige
rat
archigenis indiget
pulmonis vitam viuit
phryx non minus, quam
spintharus
ne Mercurius ipse quidem
sanarit
alba præcordia

Intemperantia, libido

Myconius vicinus
vnico digitulo scalpit caput
baceli similis es
hermiosus vsq; ad gulam
batalus
tibicinis vitam viuis
samiorum flores
sponsi vita
melle te ipsum perungis
samiorum larua
samium comatum
sardanapalus
vale charum lumen
lesbiis digna
lesbiari
corinthiari
lydus in meridie
lydus cauponatur
pepones
lydo more
videre mihi labda
adonidis horti
vt corinthia videris
agathonia cantio
summo digito scabere
chalcidissare
phicidissare
siphniassare
clisthenem video
sinopissas
sus per rosas
aries cornibus lasciuiẽs
caprarius in æstu
quæ sub alis fiunt
emassilia venisti
complura masculi canis cu-
bilia
lentiscum mandare
perniciissare
nil boni cogitat vir arrigẽs
vira charadrii
circulator cybelius
voluptas malorum esca
lumbos fractus, vt Mysius
asinus
vtramq. inflare tibiam
caricum schema

Intempestiua, inepta.

Saturnalia non semper
ibyci equus
in crastinum feria
simulare cupressum
intempestiua beneuolentiæ
in lente vnguentum
aestate penulam deteris
mense maio nubunt malæ
mentam belli tempore ne-
que serito, &c.
rosam, quæ præterierit, ne
quæres iterum

foras

foras cares, non amplius anthisteria
anus hirciſſans
anus bacchatur
feli crocoton
apage hoſpitem
quid de puſillis magna procęmia
tragędias in nugis agere
annoſam arborem tranſplātare
ne vnquam viris ſenis
moleſtum ſapientem apud ſtultos loqui
malum eſt bonum
in pace leones
mira de lente
cum Euandri matre loqui
alabandicum opus
inter lugentes iocari
monitor capras age
morſimi verſus quis deſcripſerit
clypeum poſt vulnera ſumere

Internicio.

Funditus, radicitus
ne ignifer quidem reliquus eſt factus
ne bolus quidem relictus
pinus in morem
perdere naulum
cum cane ſimul & lorum
fuimus Troes
qui iure perierunt
omitte vatem
rudens omnis diſruptus eſt
multores reipublicæ peſtis
hippodromica bona

Inuidia, æmulatio.

Cognatio mouet inuidiam
eſurienti ne occurras
inuidus, vicini oculus
figulus figulo inuidet
inimicus & inuidus vicinorum oculus
vnicum arbuſtum non alit duos erithacos
vna domus non alit duos canes
zoili
edentulus veſcentium dentibus inuidet
expertes inuidentiæ
iactantiæ comes inuidia
turpe ſilere
optat ephippia bos piger, optat arare &c.
fertilior ſeges eſt in alieno aruo
præſtat inuidioſum eſſe quam miſerabilem
alauda non eſt ſine criſta
matteæ beluam alit
a vipera morſum calpas

Ira.

Lucernam accendere poſſis
in fermento iacere
fluctus mutus
iracundior Adria
mordere frenum
mordere labrum
telum ira facit
bilis in naribus
herculis ira

Iteratio citra tedium.

Bis terq; quod pulchrum
honeſti nulli ſacietas
vnedones

Iteratus error.

Eadem oberrare
iterum ad lapidem eundem offendere
nō licet bis in bello peccare
vulpes non iterum capitur laqueo
cauendum ab eo, qui ſemel impoſuit
venia primum experienti
ſus in volutabrum
canis reuerſus ad vomitum

Iudicandi.

In quinque iudicium genibus ſitum eſt
panidis ſuffragium
ſus tubam audiuit
auris Bataua
coruus albus
cæci pręſcriptio
quod index auro, id aurum homini
lydius lapis
gnomon, & regula
tenedius homo
tenedius patronus
manum ferulę ſubduximus
nouit quid albū, quid nigrū
nouit mala & bona
purpura iuxta purpuram di iudicanda
amuſſis alba
leſbia regula
naſus
cenſoria virgula
veteris mouetę
pulchra apud pueros ſimia
poſtes tranſcendere
omnem lapidem nitidum adorantes

Iuuenta.

Iuuenta viribus pollet
iuuenari

Iuſtitia.

Aequa lance
rhadamanthi iudicium
orphica vita
rectam inſtans viam
virtus ſimplex
partitio non pręfocatio
homines frugi
exigua res ipſa iuſtitia
trutina iuſtius
iuſtitiæ oculus
iuſtitia iuſtior
mars rex
bachyris
eadem penſare trutina
rhamnuſius
prienenſis iuſtitia
rectam ingredi viam
dum clauum rectum teneā
ad amuſſim
ne moueto lineam
ex ęquo partire
æqualitas haud parit bellū
quæ non poſuiſti, ne tollas
a ſacris abſtinendæ manus
nemo quemquam ire prohibet publica via
zaleuci lex
dat veniam coruis
quod alii vitio vertas, ipſe ne feceris
vrbanus nihil æqui cogitat
draconis leges

Laceſſentis.

Arietem emittit
cominus atque eminus

non vt prior lædam
nunquam enim meos abegerunt, nec equos
tangere hulcus
temulentus dormiens non est excitandus
thunissare
irritare crabrones
vt lupus ouem
insuere in saccum, vel culeũ

Lætitia, vide tristitia.

Languor, vide vehementia.

Laudata.

Clauis in lingua
silentii tutum pręmium
mulierem ornat silentium
alia committenda, alia celãda
qui obticescit
qui continet archanum
muti citius loquentur
areopagita taciturnior
veluti Mineruæ calculus
sapientes sunt, qui veteri vino vtuntur
mare amnium non indiget
primus, secundus, tertius
primus, medius, nouissimus
ne sol quidem sciet
ne vicini quidem sentiunt
qui sitiunt silentio bibunt

Lautitiæ.

Iouis cerebrum
iouis lac
deorum cibus
attica bellaria
herculana balnea
in cotyla gestaris
mellis medulla
optimum condimentum fames
afra auis
anima, & vita
cotunissare
Lydorum caricæ
qui possum ab hoc epulo abesse
thasium infundis
nectaris flos
veneris lac
cęna popularis
in leporinis
non ab Hymetto
laconice cænat
thessalus missus

Libenter.

Accipit & glebam erro
obuiis vlnis

Liberalitas.

Quod recte datum est
pingui mensura
pleno modio
bis dat, qui cito dat
ambabus manibus
promus magis, quam condus
larus in paludibus
coladi chœnix
bona porsenæ
de alieno liberalis
plena manu
communis Mercurius
theagenis munificentia
charitate septum esse oportet

Libertas, veritas.

In vino veritas
quod in corde sobrii, in lingua ebrii
vinum animi speculum
lingua lapsa verum dicit
emendus cui impenes
oracula loqui
vera fronte
vero verius
de plaustro loqui
iubentis aperte loqui
obsequium amicos, veritas odium parit
byzeni libertas
& fama fuit, & eras
aperte simpliciterque loqui
veritas simplex oratio
ad cribrum dicta
curetum os
in vino veritas
ficus ficus, ligonem ligonẽ, vocat
audi quæ ex animo dicuntur
profundum sulcum
os inest orationi
libera corcyra
liberi poetę
ter
alba linea
veriora Bacidis dictis
libera in cynadra aqua
ad Scirrhonem tendere
amicus plato, magis amica veritas
in cauea non canit luscinia
libertas Romana
latina libertas
domi suæ, quilibet rex
leuato velo de caussa cognoscere
quod sal carni

Longeuitas.

Nestorea senecta
vltra pensum viuere
vltra catalogum
vltra linum
cornicibus viuacior
hesiodi senecta
tithoni senecta
phęnice viuacior
sibylla viuacior
facies tua computat annos
alterum pedem in cymba charontis habere
viri senis astaphis caluaria
maturæ fias senex
mala senium accelerant
sexagenarios de ponte deiicere
vitiat lapidem longum tempus
mors optima rapit
in sola sparta expedit senescere
fatale vitę tempus
senex bos non lugetur
viuum cadauer
danace
epimenidum corium
idem Accii, quod Titii
viro seni maxillæ baculus sene-

senescit bos
phenicis instar reuiuiscere

Lucrum ex scelere.

Vsuræ nauticæ
tributis potiora
lari vita
aquæ furtiuæ dulciores sunt
briarei manus iniicere

Luxus & mollicies.

Vita macerata
pontificalis cœna
pergræcari
semper leontini iuxta pocula
thericlei amicus
sale perunctus hic adiuuabitur
e clibano boues
thessalorum alæ
sapientia vino adumbratur
sine Cerere & Baccho friget Venus
heterognathus
ficulissare
ficus auibus gratæ
asini mandibula
choreæ Ionicæ
matrem sequimini porci
ionice
porcus Troianus
greco more bibere
decempes vmbra
venter auribus caret
ventrem mihi obiicit
vtres Thylaci
pireus non fert vasa inania
bos in stabulo
herculani lecti
abronis vita
episcythissare
sybaritica mensa
syracusana mensa
vixit dum vixit
nauiges in Massiliam
teneri calidis balneis
amazonum cantilena
amphidromiam agere
ex amphitheto bibere
maschalam tollere
vinum senem etiam vel nolentem saltare &c.
vinum caret clauo
coronam quidem gestans, cæterum siti proditus
cerylus euadam
binis tonderi forficibus
ne Dæon piscis molestus sit
dorice incedere
alexandrinæ delitiæ
nemo comatus, qui non p̃ciditur
hercules in Lydia
in communi pisce non insunt spinę
thessalicus saltus
suaue me suffocet
thmuitarum hircus
ad oculos magis, quàm ad vesicam pertinet
volsellis pugnare, non gladiis
nectar spirat

Magnifica promissa.

Aureus in olympia stato
aureos montes polliceri
solidos e clibano
chareris pollicitationes
album panem pinso
modio demetiar
verba importat Hermod.
alybantis hospitis munera
hesperidum mala
cillicon bona
nicostrati more
sponde, noxa præsto est
montes frumenti
theagenis hecateum
theatrum simul & aperit, & claudit

Magni momenti.

Vel Megaram vsque
dignum propter quod vadimonium deseratur
sal patriæ pluris faciendus, quàm hospitis mensa

Maledicentia.

Execrationes serere
mesonica dicteria
vltra hyperbolum
archilocum calcas
cuminum secare

Mali retaliatio.

Neoptolemi vindicta
termeria mala
dedi malum, & accepi
qui quæ vult dicit, quæ non vult audit
eodem bibere poculo
pro pede xenium

Malum conduplicatum, aut renouatum.

Ignem igni ne addas
ignis non extinguitur
oleum camino addere
oleo incendium restinguere
hydram secas
malum malo medicari
morbum morbo addere
lutum luto purgare
pro cęco exoculatus
prestat vni malo obnoxium esse quam duobus
post Marathonem pugna
lis litem serit
de fumo ad flammam
litem parit lis
est Pylus ante Pylum
fallacia alia aliam trudit fallaciam
illico hyems erit
tumultus post bellum
addere gangrenam
neque phasis mala eluat
soracus malorum
in eodem valetudinario iacere

Malum vertens bene.

Nunc bene nauigaui cum naufragium feci
laqueus auxiliari videtur
bellum haud quaquam lachrymosum
e tragico comicum drama

Malum assuetum.

Callum ducere
neque enim ignarus sum
nota res mala

vsus est altera natura
scarabeo citius faciet mel

Malum accersitum, aut retortum.

Iliensis tragędum conduxit
suo iumento sibi malum accersere
qui inspuerit in cauernam formicarum
suo sibi hunc iugulo gladio suo telo
suo ipsius laqueo captus est
suo ipsius iudicio periit sorex
incidit in foueam quam fecit
captantes capti sunt
in venatu periit
hanc technam in te ipsum struxisti
ex ipso boue lora sumere
talia gignit bellum
securim iniicere
sibi parat malum qui alteri parat
nemo leditur nisi a seipso
chius dominum emit
viro Lydo negocium non erat
mala attrahēs, vt cæcias nubes
ne quid suo sunt capiti
arcadiam me postulas
in cęlum expuis
in tuum ipsius malum lunā deduces
lunam detrahere
eurycles
dares entellum
ipse sibi perniciem accersiuit
accersitum malum
atlas cęlum
coruus serpentem
omnes attrahēs, vt magnes lapis
bis interimitur qui suis armis perit
colubrum in sinu fouere
hostis domesticus
pyrauste gaudes gaudium
capra gladium
prudens in flammam mitto manum
calidum prandium comedisti
malum consilium consultori pessimum
bœotis vaticinare
camelus desiderans cornua etiam aures &c.
sibi malum reperit
cæno puram aquam turbans, nunquam &c.
bellorophontes literas
ale luporum catulos
phoci conuiuium
puer glaciem tractat
turdus ipse sibi malum cacat
tute hoc intristi, omne tibi exedundum
faber compedes quas fecit, ipse gestet
ipse sibi mali fontem reperit
ipsi testudines edite
bos aduersum se ipsum puluerem mouet
echinus partum differt
nostris ipsorum alis capimur
cenoe charadram
capra contra se cornua
carpathius leporem
calidam veruti partem
cornix scorpium
cornutam bestiam petis
cicadam ala corripuisti
iritare crabrones
octipedem excitas
anagyrm commoues
suem irritat
leonem stimulas
fontibus apros immittere
leonem radere
malum bene conditum
mouere camarinam
pyraustæ interitus
ipsa olera olla legit
ipso cratere
docui te vrinandi
fecem bibat, qui vinum bibit
de fumo ad flammam
isthmum si napi bibit
asciam cruribus illidere
icciens ictus est
semel in laqueum vulpes
formicatum nidos inspirauit
proteruia ignominiam p̄cedit
pauca male parta, multa bene comparata perdunt

Malum male vitatum.

Fumum fugiens ignem incidi
de fumo ad flammam
euitata charybdi in scillam incidi
ne cinerem vitans, in prunas incidas
cucurret quispiam ne pluuie. &c.

Malum immedibile.

Chironium vulnus
podex lotionem vincit
acesias medicatus est
nō liberat podagra calceus
insanus appensis pellibus non curatur
decumani malorum fluct⁹

Malu vicinus.

Salsuginosa vicinia
aliquid mali propter vicinum malum
si iuxta claudum habites, disces &c.

Mansuetudo.

Mactata veniet lenior ostia
auricula infima
sedens columba
spongia mollior
appio mollior
oleo tranquillior
mitior columba
cera tractabilior
pepone mollior
mitior malua
cinædo mollior

Memoria.

Iucunda malorum præteritorum memoria
stimulis fodere
fodere latus
cubito tangere
ignarium dare
iucundi acti labores

quæ

quæ dolent, ea molestum est contingere
vbi quis dolet, ibi & manũ habet
aurem vellere
tanquam meum nomen
ex Ilio me ducis
adamante notare

Metus ex conscientia.

Fures clamorem
lupus aquilam fugit
lupus ante clamorem festinat
conscientia mille testes
fures ipsi accusant

Metus pœnæ.

Funiculũ fugiunt miniatũ
metus infamiæ
manum de tabula
absque baculo ne ingredior
cautus enim metuit &c.
in tempore cauenda pœna mali
samiorum mala metuis
volam pedis ostende

Minantis.

Aeacidinæ minæ
ferrum & flamma
et meum telum
si tibi machæra est
complurium thriorum
ollam alere
calcar tollere
qui paratus ad resistendum
ne mihi vacuam abstergas

Mira noua.

Agamemnonii putei
annus clibanum
cyziceni staterer
carnici poemata
cornicum oculos
glauci ars
cercyrea scutica
tenui filo
agas asellum
ad id, quod erat opus
magna ciuitas, magna solitudo
vt Aedituus responsa numinis prædicat
ab aula recessit

Mixta.

Copiæ cornu
centones
aurum e stercore colligendum

Modestia, modusq́;.

Nosce te ipsum
in se descendere
intra tuã pellem te contine
tei abstergere
secum viuere
emungens acrius elicit sanguinem
furor fit læsa sępe patientia
bonus animus læsus grauius multo irascitur
contrahere vela
in tuum ipsius sinum inspue
tecum habita
efficimus pro nostris opibus mœnia
manu serendum, non thylaco
ita fugias ne præter Casam
demittere sese
arabius tibicen
ne vicies musicam
nihil minus expedit
ne quid nimis
dimidium plus toto
vbi paueris impera
domus recta
neque Lydorum carycas
neque pessimus, neque primus
funem abrumpere
ne supra pedem calceus
messe tenus propria viue
iucundissima nauigatio
iucunda vicissitudo rerum
iniquum petendum
summum cape, & medium habebis
pastillos Rufillus
arcus tensus rumpitur
oportet agrum imbecilliorem esse quam agricolã
lapides ad filum
mel summis digitis delibãdum
est modus matulæ
musicus apparatus

Molesti, intolerabiles.

Lippo oculo similis
ne bestiæ quidem ferre possent
tota hulcus est
muscę improbitas
onus nauis
quos non tollerent
aegyptius laterifer
in culmo arare
anno senior
vt fici in oculis
athos celat latera
maniuoro vinculo
æthna Athon

Multi.

Non vna vehit nauis
quot ilicis folia
quod fluctus insulæ

Munerum corruptela.

argentaginam patitur
bos in lingua
bouem in faucibus
lupi illum videre priores
malis ferire
muneribus vel dii capiũtur
virtutem & sapientiam vincunt, &c.
doriça musa
munerum corruptela
muneribus res agitur
argentis hastis pugnare
qui multa rapuerit, pauca suffragatoribus, &c.
vulpes haud corrumpitur muneribus
salutete equorum filiæ
pecuniosus dominari non potest
frumentum in populum
lepus leonem trahit aureo laqueo
manus in Aetolis habet

Munus, non munus.

Mali viri munera inutilia
pauper diuiti dans, petit
cyclopis donum
hostium munera, non munera
malum munus
cum Delphis sacrificauerit, ipse carnes absumit

Munus aptum, aut ineptum.

Ranis vinum
non nostrum onus

negocium

negocium non aptum
non quo uis ligno Mercurius fiat
officium humilius
apta prouincia
nauis annosa non nauigabit per mare
putre salsamentum
ad pedem
iuxta nauem
pigmeorum acrothinia colosso adaptare
veneri suem
bos sub iugum
a Deo facti
ad hoc nati, sculpti, facti
labra non palatum rigat

Munus boni consulendum.

Munerum animus
nihil recusandum
donum quodcunque
arripienda quæ offeruntur
equi dentes inspicere
thymo nemo vescitur, vbi adest caro
gubernatori somnolẽto ne benefacito

Mutandæ sententiæ.

Palynodiam canere
calculum reducere
vertere vela
funem reuertere
consilium in melius commutandum
imitabor nepam
talum reponere
antica exclusum, postica recipere
capræ anniculæ pera
spongia medebitur
æqualia reddere capita in pugna
duro flagello mens docetur rectius
flamma persequeris, quem genueras

Mutati instituti.

Nuces relinquere
Longum valere iussit
rudentes & remos cum armis commutauit
pro eleganti medico malus poeta
de calcaria in carbonariam
de toga ad pallium
a Dorio ad phrygium
maritimus cum sis ne velis fieri terrestris
vlysses pannos exuit
ad bonam frugem
qui multum obfuit
circeo poculo

Necessitas.

Necessitas magistra
nemo cogendus amicus
fatum immutabile
fatis imputandum
diomedes necessitas
ingens telum necessitas
feras non culpes, quod vitari non possis
quod factum est, infectum reddi non potest
transuersum agere
vocatus atque non vocatus
nec dii quidem a morte liberant
mors omnibus communis
omnia esculenta
lepori esurienti etiam placente fici
viro esurienti necesse est furari
adactum iusiurandum
volentem bouem ducito
nemo cogendus amicus
officium ne collocaris in inuitum
necessitas molesta
sontica caussa
panis prior prora
eodem iugo vrgeri

Nobilitas obscuritas.

Virtus gloriam parit
auis ex auibus
cymbalum mundi
iouis germen
generosior Codro
generosior Sparta
ne patris quidem nomen dicere possit
terræ filius
matris vt capra
lychnobii
in astragalis nobilitas
cera & ære nobilis

Non solus ille.

Brasidas quidem
multi Manii Ariciæ
multiq. boniq.

Notus.

Hoc iam & vates sciunt
rumor publicus
intus & in cute
principes inter se, noti

Nouitas.

In folle offendere
nouitas grata

Homericus versus.

Aliud genus remi
grata nouitas
quis modus equitum
pulchra apud pueros simia
cælaturam olet
asinus de Aesopi puteo

Nugalia.

Nugæ theatri
cantilena ex scholis

Nunquam.

Cum Nibas occysauerit
ad Græcas calendas
cum mula pepererit
plenilunio fiet
per harma

Nupera.

Heri nudiusterrius
da mihi hodiernum, tu sume castrinum

Nusquam.

Nec apud homines, nec in mari
vbi cerui abiiciunt cornua
in Aphannis

Nuncius lætus.

Haud annuncias bellum
prouoluitur ad miluum
quid tibi Apollo cecinit?
vulcanus tibi vaticinatus est
sirenem amicum nunciat, apis hospitem
helenæ crater

Obliuio.

Hac nõ egredietur verbum
vino inscribere mulieris iusiurandum
obliuionis campus

malorum obliuio
ne malorum memineris
odi memorem compotorē
ex libro gubernat
viuorū oportet meminisse
olle vestigium in cinere tur bato
imis ceris eradere
bibere mandragoram

Obscuritas.

Per nebulam
delius natator
numeris platonicis
dauus sum, non Oedipus
bœoticum enigma
in canis podice inspicere
ne Apollo quidē intelligat
non sum diuinus
lex Africani
problema Archimedicum

Obsecundantis.

Ad digituli crepitum
lex & regio
Deum sequere
non statuar leænam
obedientia felicitatis mater
insanire cum insanientibus
bubulum obtueri

Obtrectatio, & maledicentia.

Mortui non mordent
mortuus non conuitiandū
cum laruis luctari
iugulare mortuos
non imperam lingua
tuis te pingam coloribus
sphæram inter se reddere
infixo aculeo
vulgus suspicax
pellem caninam rodere
zoili
archilochum teris
dente Theonino
carpet citius
genuino mordere
dentata charta
hipponactum prçconium
archilochi patria
etiam in deorum cætu
archilochia edicta
plaustra conuiciis
naues onustæ conuiciis
morsus aspidis
nystricis seta
cum protogne mortuo bellum gerere

Occasio.

Repagula aperire
ianuam aperire
capere crines
occasio premenda
ansam quærere
eximere e manu
fenestram aperire, & similia
gladium dedisti
tollenda mali occasio
nunc tuum ferrum in igne est
non semper erit æstas

Ocium.

Liber non est, qui non aliquando nihil agit
nihil agere
rurestris locusta
tanquam ouis meridians
pigris semper esse festum

Occulta.

Fauere linguis
terra defossum
occultæ musices
qui apud inferos
nisi si quia vidit auis
attici Eleusinia
in tenebris saltare
monstrum alere,
muris circumcurrentibus
summis ingredi pedibus
in aurem dicere
ostium obdite prophani
in simpulo
in angulo
admoto capite
vrit absque torre
sphyngis enigmata dissoluit
sub tunica & sinū
sub pallio condere

Occupatio ocium.

Ne ad aures quidem scalpendas ocium est
nullum ocium seruis
festum multas habens
vincula tyrrhena
cum licet fugere
pigris semper est festum
æsopicum onus

Odium.

Odium agreste
odium vatinianum
odium nouercale
oderint dum metuant
odit canes perus
empedoclis simultas
archidamicum bellum
cui ista arrident
ne via quidem eadem
fratrum inter se iræ
ira omnium tardissime senescit
cui placet obliuiscitur, cui dolet meminit
a te, litæ
& Scellii filium abominor
non magis quam canem
vt lupus ouem
principum fauor

Ominandi.

Si tu proreta
cum musis
adsint dii beati
mercurio dextro
in morbo consumat
in tuum ipsius malum lunam deduces
introite, nam & hic dii sunt

Omnia.

Angustum & latum
dulce, & amarum
nec animans, nec inanime
ioca, seriaque
etiam mater, & sorores
eleusina seruat, quod ostendat

Originis.

Ex tardi gradis asinis equus prodiit
ex quercubus nati
nunquam ex male patre bonus filius
e squilla non nascitur rosa
ex minimis initiis maxima
exiguum malum, ingens bonum
bonæ leges ex malis moribus procreantur
hinc belli initium
piscis primum a capite fœtet

ab impiis egressa est iniquitas
male corui malum ouum
e circulo
generosioris arboris statim planta cum fructu est
magnorum fluminum nauigabiles fontes
hinc illæ lachrymæ
etiam e vite rubus nascitur
ex eodem lare
etiam rosæ inter vepres nascuntur
troia non producit Thracē

Parasiti.

Muscæ
olla feruet
myconiorum more
quadra propria
ad solarium versari

Paupertas.

Obolum non habet
leberide nudior
iro, codro pauperior
nudior paxillo
telenico pauperior
nudus tanquam ex matre
araneas eiicere
cum exossis suum rodit pedem
macilenta manū pinguem pedem
pedem vbi ponat
cinclus
pistillo nudior
paupertas sapientiam sortita est
pauper sed ingeniosus
multa docet fames
zonam perdidi
animam debet
saguntina fames
meliæa fame
famis campus
aquam bibens
non est dithyrambus
pausone mendicior
qui eget, in turba versetur
hæcala pauperior
fames magistra
ad incitas
centro & spatio circumscripta
ne tempestas quidem
non habet cui indormiat
omnia præter animam
tunicati
mendico ne parentes quidem amici sunt
bipedalis
canalicolæ
theagenis pecuniæ
cleomenes superat
certissima paupertas
cæna sine sanguine
mugilis vitam degere
cæna terrestris
agrestibus oleribus victitat
araneis abundat
crateris poetica
aranearum plenus aluus
in prato spinosum aliquid
centum viri vnum spoliare non possunt

Pensatio beneficij, vel officij.

Manus manum fricat
botrus oppositus
da mihi mutuum testimonium
senes mutuum fricant
pro Delo calauriam
fricantem refrica
eodem cubito
eadem mensura
par pari referre
hostimentum est opera pro pecunia
pro bonis glomi
vt sementem feceris
benefactis pensare delicta
gratia non ducitur pœnitentia
qui honorat, se ipsum honorat
in paro frigida quidem aqua, sed pulchrę mulieres
benefacta benefactis aliis pertegito &c.

Perficiendi, siue absoluendi.

Tenedia bipennis
colophonem addidit
colophonium suffragium
summum fastigium imponere
circulum absoluere
summam manum
supremum fabulæ
ad vmbilicum ducit
ad coronidem vsque
seruatori tertium
domum imperfectam ne reliquas
domum cum facias, ne relinquas impolitam
omnia octo
ad Herculis columnas
ad phasim vsque
omni deuorato boue, incauda defecit
bellicum canere
receptui canere
hic telā texuit, ille diduxit
filum neuisti; & acu opus est
summum suere centonem
lunæ radiis non maturescit botrus
nihil potest nec adi, nec adimi
quadratus homo
vltra gades
classicum canere
rudem accipere
rude donare
finem vitæ specta
prouinciam capere
cursu lampada tradere
polycleti norma

Perfidia.

Superauit dolum Troianū
græca fide
punica fides
altera scabit, altera ferit
ex eodem ore calidum, & frigidum efflare
magadari
altera manu fert aquam, altera ignem
altera manu fert lapidem, altera panem ostentat
ventis & scripturæ in aqua credere

Perplexus.

Ventus neque manere sinit neque nauigare
auribus lupum teneo
gangamon

in aqua hæret
in puteo constrictus
perplexus, animique consternatus
ne Execestides quidem
labyrinthus
de gradu deiicere
peribis, si non feceris
nec currimus, nec remigamus
nec caput, nec pedes
edentulæ maxillæ
mithrii pœnas sustinere
tanquam Gorgone conspecta
statua viatores omnes intuens

Perspicacitas.

Lynceo perspicacior
serpentis oculus
odorari, & similes
manubrium eripere
abaridis sagitta
ventura per dioptram prospicit
pharus

Perspicuitas.

Et puero perspicuum
notum lippis ac tonsoribus
tanquam in speculo
rudius ac planius
electro lucidio
velut e specula
archimedes nõ poterat melius describere
mens vidit, mens audit

Pertinacia.

Alios tragędos prouocat
ostrei in morem
mordicus tenere
toto corpore, omnibus vnguiculis
gladiatorio animo
nisi crura fracta fuerint
vincat tuus tripes
gradum figere

Philautia.

Non videmus manticæ, quod in tergo est
quod volumus sanctum est
papę Myxus
amicus tragœdos ęmulatur
tragice loqui
turpis iactantia
ne magna loquaris
argenti fontes loquuntur
fœnum habet in cornu
colophonia ferocia
oleum in auricula
ab Eteobutadis
ne intra vestibulum quidē
aut minus animi, aut plus potentiæ
mendax arraphaxis
verrucis offendi, qui tubera habet
auris supina
quæ, quis ipse facit
suum cuique pulchrum
suo quisque studio gaudet
festucam ex alieno oculo eiicere
suus cuique crepitus
pedere thus
in armis accissat
& me mater &c.
te ipsum laudas
te ipsum inspice
patriæ, fumus
multi te oderint
sine riuali diligere
sapere videmur cum simus

Potentes.

Preces armatę
pisces magni paruulos comedunt
deorum liberi sunt in vulnerabiles

Prælongi.

Porcus obesus
caliga Maximini
clematis Aegyptia
amens longus
nullus malus magnᵘ piscis
pinguis venter
pusillus quantus Molo

Præter spem bonum, aut malum.

coturnix Herculem
omnia secundą
homo homini Deus
Deus ex improuiso apparēs
mercuriale
deorum manus
negocium ex ocio
faciunt sphaceli Imunitatē
mopso nisa datur
glaucus poto melle resurrexit
lauares peliam
subitum remedium
ne hoc quidem male
pro virgine cerua
matulæ modus est
mansum male reiicias
non propter pedis cum lyra discidium
deorum dona sæpe non dona

Probrum gloriam.

Fractis auribus
non omnino temere
sutorium attramentum
scarabeo nigrior
cythonymi probrum
cerite cera dignus
hic bonorum virorum est morbus
quem fortuna pinxit
vitelliana cicatrice stigmosum
probrum honestum
cur non suspendis te
smyrnei mores
verba sine penu, & pecunia

Procliuitas.

Currentem incitare
bene plaustrum perculit
a vicinis exemplum
in planiciem equum
mustellæ seuum
calcar addere currenti
vna scutica omnes impellit
lydum in planiciem
sphera per præcipitium
vno digitulo
suade lupis vt insaniant
in numerato habere
tarichus assus est
titio ad ignem
maturior moro
olla lenticulam attigit
ignis ad torrem
incitare currentem
quam facile vulpes pyrum comest
tam in procliui quam imber
tanquam de narthe

mercator nauiga
vna pertica
monitor adiuuas
ignem ne gladio fodito
musas hortari, vt canant
præsente arbore ligna omnes colligunt

Proficientium in melius.

Ab asinis ad boues
diues factus desiit
satis quercus
effugi malum, inueni bonum
iuxta cubitum profecit
meliores nancisci
melius nobis est quam heri
ex bono in bonum
fuit & Mandroni ficulna nauis
hodie nullus, cras maximus
i modo venare
etiam inter vepres rosæ nascuntur
etiam vetus arbustum transferri potest
benefacta benefactis aliis pertegito &c.
cubitis adolescere

Profusio.

Calliæ defluunt pennæ
opus ad opus
gallorum incusare ventres
proteruiam fecit
relinque quippiam
e dolio hauris
vna cum ipso canistro
largitio non habet fundum
plena manu
cupidinum crumena
festo die si quid prodegeris
bello parta
glaucus alter
carichum sepulchrum
cui multum est piperis etiã oleribus immiscit
non nauigamus
drachmæ grando
qualem demens ille clamydem dispersit?
fundo carens calix
nunquam crateri lagenam impone

Proprij commodi studium.

Tunica pallio propior est
intus canere
aspendius citharædus
ne quicquam sapit, qui sibi non sapit
ad suum quenque quęstum ęquum est esse calidum
anguillam captare
vna lauabor
manum admouere
vndecunque lucrum
genu sura propius
omnes sibi melius esse malum quam alteri
sibi quisque amicus
simonidis cantilena
mihi ipsi balneum
sibi canere
astutior coccyce
opta vicino vt habeat
veniat hospes
suam quisque homo rem meminit
mercator est
ciuitates ludimus
qua in re clarus quisque est ad eam properat

Proximis vtendum.

Viam qui nescit ad mare, & cætera
vt possumus, quando vt volumus non licet
bona est etiam offa, post panem
si nõ adsunt carnes, taricho contentos esse oportet
auledus sit, qui citharœdus esse non potest
si bouem non possis, asinum agas
præsentem fortunam boni consule
quæ dantur
præsentem mulge
quod datur accipe
quod adest, boni consule
pro incerta spe, certa præmia

Prudentia.

Mus non vni fidit antro
alter ianus
sapiens diuinat
non oportet hospitem semper hospitem esse
homo Thales
acetum habet in pectore
sapiens non eget
in holmo cubabo
perendinum ventum
amyris insanit
non pluit post noctem, qua sus agrestis pepererit
lesbius prylis
timidi mater non flet
qui bene coniiciet
omnis virtus est mediocritas
familiaris dominus fatuũ nutrit seruum
bibliotheca animata
in paguro sapientia
anima sicca sapientissima
crania bina gerit
manu ignauus, mente præsens
melanurum perca sequitur
sirenas præter nauigare
turbinem felix prospecta
vulpes semel in laqueum
tempore pacis de bello cogitandum

Prudentia senilis.

Vetulo cane latrante
multorum Iouis festorum glandes comedit
annosa vulpes
eum ausculta
anus subsultans
prudentia senum

Homerici versus.

Aetate prudentior
sine cortice nabis
senesco semper multa addiscens

Prudentia coniuncta viribus.

Consiliis simul & facto valens
prudentia coniuncta virib.
imperator bonus, & idem robustus miles

Pudicitia.

Hippolytum imitabor
melanione castior

Pudor

Pudor.

Ad mensam verecundari nominem oportet
pudor in oculis
pudebat recusare
pudor & metus
verecundia inutilis, viro egenti
tinctura Sardonica
tinctura Cyzicena
vbi timor, ibi pudor

Puniri pro alio.

Tibicem vapulat
canis peccatum sus dependit

Rapacitas & Auaritia.

A mortuo tributum exigere
laudare æquum, capere plus
olitorem odi, qui radicitus herbas excidat
malum lucro coniunctum, non est malum
lucrum vndecunque captat

Homerici versus.

Exigit a statuis
nec omnia nec passim, nec ab omnibus
lucri bonus odor ex re qualibet
fabarum arrosor
mendici pera
mendicorum loculi
larus
feles Tartesia
fele rapacior
nondum sacrificatum cibũ a chytropode rapias
a patella
a veru rapere
a sartagine
communis tanquam Sisapo
nullam corporis partem
veterata vaticinari
lauerniones
vna cum ipsis manipulis
cum puluisculo
lucrum pudori præstat
manticulari
charybdis barathrum
megaricæ sphinges
boni pastoris est tondere pecus non deglubere
canis circum intestina
rapina coticiis
ne a chrytopode
per sæpe sacra non sacrificata deuorat
vulturis vmbra
voracior purpura
nouit hæc Pylea
edax currus
laudant vt pueri
atticus moriens porrigit manum
pamphili furtum
non curat numerum lupus
argiui fures
vorare hamum
polypi
candidum linum
nutricum more
pecuniarum cupidi
dolium inexplebile
larus hians
labrax Milesius
buthus obambulat
serpens ni edat
priusquam sortiaris communia deuoras
bona porsenæ
partitio non præfocatio
aquam plorat, cum lauat fundere
cyreneus videris
vicinum semper inuenies
vt sportum furunculus captare
sparsis redemerunt crimina nummis
gutta fortunæ præ dolio sapientiæ
tonderi pecus, non radi debet
hydrargyro furacior
nihil hydropico siccius
quantum vbique possunt duo oboli
corticem ne quidem dederit
mulgẽs hircos sanguinem ducit
plus verrere quam serere
manus in Aetolis, mens in clopidis

Raritas.

Phœnice rarior
vbi per armas fulgurarit
lac gallinaceum
rara auis
alba auis
noctuinum ouum
rarum carum
pulegium apud Indos pipere preciosius

Refugium.

Quo curris potius quã ad Ephebum?

Repellentis.

Aliam quercum excute
tollat te qui non nouit
quære hospitem
fatuos non inuenit
philoxeni codicillus

Rigor.

Summum ius summa iniuria
ex syngrapha agere
ad libellam debere
censoria virgula
olitorem odi, qui radicitus herbas excidat
ad viuum resecare
radit vsque ad cutem
duro flagello mens docetur rectius

Risus.

Ionice choreæ
ionice
intra labia risit
risus Ionicus
risus Megaricus
risus Chius
risus Sardonius
aiacis risus
risus syncrusius
stultior Melitide
emori risu
mandibulis alienis ridere

Rixosus.

Rhodii sacrificium
spirat cœcias
insana laurus adest
lindii sacrum
litem mouebit
eretriensium Rho.
canina facundia
litem incipere

ne allia comedas
ptolemaica lis
syrbenæ chorus
vltra hyperboreum
tetigit lapidem à cane morsum
ignis in vepribus

Salubritas.

Crotone salubrior
cucurbita sanior
valere pancratice
saniores pisce
tria saluberrima

Scurrilitas.

Equitandi peritus ne cãtet
a sexaginta viris venio
scommata Dionysiaca

Secundæ experientiæ.

Posterioribus meliora
posterioribus cogitationes meliores
danda venia lapso
destitutus ventis remos adhibe
nummum quærit pestilentia &c.
multum nauigauit aquæ

Securitatis & tutæ rei.

Ad asylum confugere
ara
bonum est duabus niti ancoris
extra fumum, & vndam
a terra spectare naufragium
mortuo leoni & lepores insultant
ne si ad Iouis quidem aulã
primus apes abigendæ
pugno tenere
tanquam ad aram
testudo intra tegumen tuta
in vado
duabus ancoris
in portu nauigare
medus his nõ insidiabitur
ociosus esto
chænici ne insideas
thymbra victitans
hermionis vice
in terra pauperem
mœnia Semiramidis
in tuo regno
in tuo luco & fano
in tuas præsepes
aliud cura
in diem viuere
canis tanquam delum
porrectis dormire pedibus
in vtramuis dormire aurẽ
in dextram aurem
in vtrumuis dormire
halcedonia
vita molita
equus me portat
extra lutum pedes habere
extra periculum
procul a pedibus equinis
extra telorum iactum
porro a Ioue atque fulmine
post principia
non vulgari ancora
quid Achiuos ex turre iudicatis
quasi millus cani
mater timidi non flet
legatus non ceditur, neque violatur
clausis Thesauris incubare
dormire in portu
intra quattuor esse
vlissis vinculum
vinculis Hippocratis adligare
a laudæ in nido latet gramẽ
quorsum opus amicis, si modo faueat Deus
supra fumum clauus
pro aris & focis

Semper.

Non hodie, aut heri institutum
noxa capit sequitur
tonitrus imbrem antecedit
domi militiæque

Senium præmaturum, aut mors.

Præstat canem irritare quã anum
vno die consenescere
senium accelerant mala
erigni cani
vuæ passæ similis
omnia omnibus annuit

Sera pœnitentia.

Sero sapiunt phryges
cumani sero sapiunt
malo accepto stultus sapit
piscator ictus sapiet
factum stultus agnoscit
mus picem gustans
post acerba prudentia
sera in fundo parsimonia
quod dedi, datum nollem
satius est recurrere, quã male currere
optimum frui aliena insania
hedera post anthisteria
post bellum auxilium
atqui non est apud aram cõsultandum
mortuis mederi
in meridiæ vitæ philosophantes

Serum remedium, aut tempestiuum.

Satius est initiis mederi, quam fini
sero venisti
post bellum auxilium
senem erigere
mortuis mederi
aquam infundere cineri
in meridie vitæ philosophãtes

Seruire tempori.

Seruire scenæ
vti foro
aut bibat, aut abeat
gladiator in arena
polypi mentem obtine
spartam nactus
omnium horarum homo
sub manu nasci
aut abi, aut exuere
temporibus seruire decet
gutta cauat lapidem &c.
sua cuique rei tempestiuitas

Seruitus.

Argentũ accepi, imperium vendidi
spartæ serui maxime serui
leo eborcula vinctus
famii literati
cum sarcinis enatare
retibus confert, nihil tamẽ capiti

capiti
asino gramen, & baculus

Similitudinis, & congruentiæ.

Notræ farinæ
nos eras in hocalbo
non sum exi stis heroi bus
patris est filius
aphyarum honos
terra amat imbrem
scopæ dissolutæ
boni ad bonorum cõuiuia vltro accedunt
simile gaudet simili
malus cum malo colliquescit voluptate
aequalis æqualem
aequalem tibi vxorem quęre
cicada cicadæ charta
ouum ouo simile
quam apum apes similes
non tam aqua similis aquæ
gregis nostri
eiusdem notæ
vxor seni sponso regina est
vno collyrio mederi omnibus
non tam lac lacti similis
furemque fur cognoscit
semper similem ducit deus ad similem
semper graculos assidet graculo
similior ficu
aut ipse fuisti
omnia similia
crobyli iugum
eadem cera
ficum post pisces
ouo prognatus eodem
catulæ dominas imitantes
similes habent labra latucas
qualis hera, talis pedissequa
aspis a vipera
aut piscem olet, aut florem
sequitur perca sepiam
arator nisi incuruus præuaricatur
patella coperculum dignũ reperit
matellæ immittere
conto nauigare
surdaster cum surdastro litigat
cascus cascam ducit
omnia idem puluis
omnia sub vnam Myconũ
idem Accii quod Titii
attabas conuenerunt
eundem calceum omni pede adaptare & inducere
nauson Naucrati
noui Simonem, & Simon me
cretensis cum Aegineta
cretensis cum cretense
ver hyemen sequitur
cretensis Cretensem
chius ad Coum
vulpinari cum vulpe
clauum clauo pellere
cum care carissas
thrypes mali
balbus balbum rectius intelligit
e fernius cum Pacidiano
bithus contra Bacchum
non filius Achillis
ab vno diagammate
eodem in ludo docti
musę eiusdem æmuli
iisdem vescentes cepis
bonus cantor, bonus cupediarius
mars haud concutit sua ipsius arma
stultus stulta loquitur
inanium inania consilia
malo nodo, malus cunens quærendus
pares cum paribus facile cõgregantur
formica formicæ chara
vbi tu caius, ego caia
asinus asino, & sus sui pulcher
aut abi, aut exuere
doribus Dorice loqui fas est
nouum cribrum nouo paxillo
mons cum monte
mores hominum regioni respondent
vinalia sine vino expediri
non possunt
adulter ad adulterum trahit
ferrum virum attrahit
mulum de asino pingere
ars amat fortunam, fortuna artem
beta sapientum
ex eodem præsepi
idem furnus idem duxit trochus
qualis hera talis, & canis
paruis parua dant Dii
vnum alueare
canis in eadem dormitat regula

Simulatio, dissimulatio.

Salem & fabam
plures triobolos
thyrsigeri multi
multi qui boues
non omnes qui habent citharam
asinus apud cumanos
Flere ad nouercæ tumulũ
megarensium Lachrymæ
accissare
hæsitantia canteris
tussis pro crepitu
cretensis mare
simia fucata
simia barbata
sileni Alcibiadis
vulpi esurienti somnus obrepit

audiens non audit
illo respiciens sed hic remittit te bona
patrocli occasio
melle litus gladius
altera manu fert aquã, altera ignem
barbatenus sapiens
alia Lacon, alia asinus illius portat
paries dealbatus
demens felix
charadrium imitans
de reduuia quęritur
non omnibus seruio
non omnibus dormio
lepus dormiens
mortuus iacet pendens

croco-

crocodili lacrymæ
beneuolus trucidator
extra quærere
aesopicus graculus
aurum subæratum
diu dissimulatum
simia in purpura
scytha asinum accisans
postico discedere
biifrons Mercurius
equum scytha
canis clanculum mordens
patroclum sub specie

Solitudo.

Ne musca quidem
nullum animal
scytharum solitudo

Solicitudo.

Tentali lapis
meus est in tergoribus
animus est in coriis
similes videntur captiuis ex Pilo
arctum anulum ne gestato
cor ne edito
in via ne seces

Somnolentia.

Endymionis somnus
vltra epimenidem
salem vehens dormis
non decet principem solidam dormire noctem

Sordes, & parsimonia.

Tribus minis insumptis duodecim imputat
cumini sector
ficos diuidere
nullus emptor vilis bonum edit obsonium e Patroclis domo
cocleæ vita
philippide gracilior
cradophagus
macilentior Leotrophide
immunem
lapsana viuere
nihil de vitello
chœnici ne insideas
ephelleo
in ventrem
luto lutulentius
pediculi Platonis
lingere salem
rore pascitur
victitant succo suo
patroclo sordidior
nephalium sacrum
caninum prandium
cereri sacrificant
cyprio boui merendam
tolle tolle mazam
psyrice facta
paruo emptas carnes
psyra Bacchum
sacrum sine fumo
nephalia ligna
carica victima
phaselitarum sacrificium
in sinu manum habere
lari sacrificant
canens vitæ palmum
tantali pœnæ
conuiua non conuiua
sacra nihil sunt
ne salem quidem dederit
fabilibus victitat
oleo fraudare lucernas
ieiunium olet
icci cœna
vita suilla

Spes pertinax.

Aegroto dum anima est spes est
spes alunt exules
adhuc cœlum voluitur
adhuc aliquis Deus respicit nos
spes seruat
ab ipsa messe discedam
in herbis
nondum omnium dierum sol occidit
nihil desperandum, & nulli rei fidendum

Stupidi.

Simulacrum pictum
agasonem vinci
hippocratis liberis cedit
niobes archetypum
vitam pulmonis viuit
rore pascitur
ne Mercurius quidem sanarit
pituitam a naribus detergere
sex congios capit
lapis molaris

Reliqua vide In stupidos.

Subitum exitium.

Occasionis ala
muris interitus
eadem tibi & Pythia & Delia

Subitus interuentus.

Mercurius superuenit
lupus in fabula
etiam si lupi meminisses
repente tanquam procella

Sumptuosa.

Hipparchi murus
cœna popularis
edax triremis
in beato omnia beata
saliares cœnæ
italicæ mensæ
vltra pedem
argentea fame conuiuari
medica mensa

Surditas.

Surdior Toroneo
surdior turdo
in asini aures canere
hylam vocare
campas dictis abigi
fluctibus obloqui

Taciturnitas laudata vide laudata.

Taciturnitas illaudata.

Bacchæ more
magis mutus quam piscis
rana Seriphia
caput sine lingua
muti magistri
ne gry quidem
mutus magis, quam scafa
mutus Hypparchion
acanthia cicada
reddidit Harpocratem
statua taciturnior

taciturnior Pythagoreis
amydas perdidit silentium
doryphorematis ritu
iunco sicco

Tedium ex iteratione.

Longum proœmium audiē di cupido
terram video
iterum atque iterum
iterum tranquillitatem
lens deus
iouis corinthus
cambre bis posita
eandem tundere incudem
cantilenam eandem canis
eadem per eadem
hyperi vertigo
date mihi peluim
parni scaphula
sardi venales
callicyriis plures
nō missura cutem, nisi &c.
linum lino nectis
ad restim funiculum
rhodiorum oraculum
mel sacietatem gignit
per eandem lineam serram reciprocare

Tarditatis, & cunctationis.

Nemo nos insequitur
plenilunio fiet
per arma
agones
gralatorius aut testudineus gradus
romanus sedendo vincit
festina lente
pedetentim
manu serendum
placide bos
caudæ pilos equinæ vellere
tacito pede
non statim decernitur
celerius elephanti pariunt
bunas iudex est
accessei luna
laconica luna
machinas post bellum afferre
sero venisti
cuculus
quisquis tarde venit ad cænam
coruus aquat
proiectus ad apaturia
post festum venisti
callipides
diu delibera
sic est ad pugnam
ad aras
a mea Azesiam
hercules hospitatur
expecta bos
expecta anus filium meum te osculaturum
hyperberetæa
inter cæsa & porrecta
quæ sero contingunt
mysorum vltimus
interuallo perit fames, & optime perditur
summis ingredi pedibus
pulmo prius venisset
agnum demettere
terram ne legas nauigando
sufflaminare
in meridie vitæ philosophātes

Temeritas.

Exitii nulla ratio
ne præceps fueris ad iurandum
oportet remum impellere, quid didicit
quam quisque norit artem in ea se exerceat
cænare me doce
illotis manibus
adilitatem gerit
inscitia confidentiam parit
ne incalceatus in montes
asciam cruribus illidere
herculis ædem mulier non intrat
pro amphora vrceus
senator absque prouocatione Legatus sine mandatis

Tenacitas.

Auarus nisi cum moritur, nihil recte facit
itidem vt Acheronti

Temperantia.

Zenone moderatior
neque defraudat, neque marginem excedit

Tempestiua.

Herniosi in campum
alia æstate, alia hyeme
nunc leguminum messio
bæta tum hyeme, tum æstate bona
cum cessat boreas
nosce tempus
aliam ætatem alia decent
capra ad festum
munus exiguum sed opportunum
audi chelidonem
oleum & salem
iouis tergus
nihil homini amico
domi Milesia
phallus Deo
sacra hęc non aliter constāt
vitex floret, & botrus maturescit
sua cuique rei tempestiuitas

Timiditas.

Vmbram suam metuit
timidior es prospiciente
timidior pisandro
epeo timidior
plutus timidus
timidi nunquam statuerūt trophæum
abiecit hastam
vel muscas metuit
rheginis timidior
ante tubam trepidas
ignaui vertitur color
in pulicis morsu deum inuocat
mulier Imperator
ceruinus vir
gallus insilit
vir fugiens denuo
leonis vestigia

initio confidens
lingua bellare
cum adsit vrsus vestigia quęris
cum adsit via
numquam expugnabit vrbem
in fugitiuum
ne my quidem facere
corinthiis non indignatur Ilium
verbis pugnas
in pedes retrocedere
mysorum præda
animus in pedes
trepidat in morem
quem mater amictum dedit obseruare
nulla candidorum virorum vtilitas
teuthidum more
non incedis per ignem
domi leones
coturniculæ animus
abenas ignatus non tractet
in Ialemos adscribendus
nondum incuruam ceruicē Iuppiter habet
cauum pedis ostendere

Tolerantia.

Socratis callus
chalcenterus
adamantinus
patere legem quam tu ipse tuleris
pigmei vel Thiodamas cū Hercule

Toruitas.

Non e quercu, aut saxo
origanum tueri
martem tueri
titanicum tueri
areopagita
pallenicum tueri
quasi Nuplius Caphareo rediens
lemnius obtutus
vter

Totum vt nihil reliqui.

Omnia chnaumata
cum puluisculo
vna cum ipsis manipulis
vna cum templis
ruta cæsa
cum ramento
& prædam, & præmium
mæandri
principium medicum finis
tibi ipsi calendas edicito

Tristitia, letitia.

Irrisibilis lapis
sinapi victitat
animus habet in auribus
in antro Trophonii
harmodii cantilena
argiuos vides
admeti nænia
arctum anulum ne gestato
cor ne edito
ne si ad Iouis quidem aulā
canere de Telamone
lityersam cantionem
tragicum tueri
tauricum tueri
atrei oculi
titanicus aspectus
cepas edere
superatus es a gallo quopiā
tristis Scytale
areopagita
erinnys ex tragœdia
ne sis patruus mihi
frontem exporrige
magis gaudet
contrahere supercilium
sanguine flere
sarone magis nauticus
lachrymæ Simonidis

Tuta, vide securitatis, & tutæ rei tumultus.

Tyria maria

Vanitas.

Quæ apud inferos
cilix haud facile verum dicit
cretissa cum Cretense
mendacem memorem esse oportet
mentiuntur multa cantores
fumos vendere
ne si bos quidem vocem edat
hiberæ neniæ
epiphyllides
tantali horti
thus aulicum
in foro veritas
ne insciens quidem verum dicit
neque dicta, neque facta
somnium hybernum
alcinoi apologi
anicularum deliramenta
asini mortes
subuentanea parit
cyparissi fructus
cæcum insomnium
calidum mendacium
dosones
angularis bombyx
fabula Milesia
orestis somnium
phœnicium mendacium

Vehementia, languor.

Oestro percitus
non contis, aut ramulis
martem tueri
pyrrhichen oculis
manum habere sub pallio
vulgari pisce non insunt spinæ
mysorum more in clama
flamma sine vulcano

Veneficia.

Manci pera
thessala mulier
iyngem habet
dardaniæ artes
vmbræ me prohibent

Vices officij.

Pensum persoluere
contribulis factus

Victoria vtrinq. tristis.

Fiet victor
testa collisa testæ
victoria non incruenta

Vincere, vt vinci.

Palmam ferre
solus currens

extremum

extremum occupet scabies
inuulnerabilis vt Cæneus
herbam dare
arena cedere
hastam abiicere
mea est pila
quid nisi victis dolor
victi non audent hiscere
tolle digitum
quasi locum in balneis occupare
manuarium æs
puluere extrito decertat

Vltio malefacti.

Canis vindictam
ornatus ex suis virtutibus
reperit deus nocentem
sero Iuppiter diphtheram inspexit
semper virgines furiæ
mali bibunt improbitatis fecem
sus acina dependens
placiadæ
hipparchorum tabulæ
habet
longæ regum manus
scarabeus aquilam quærit
promeri canes
cissamus cous
improbi consilium
ibyci grues
dii laneos habent pedes
oetæus genius
aderit Temessæus genius
adrastæa Nemesis
ad deorum aures peruenit
bos læsus fortius figit pedem
euenit malo male
salis onus vnde venerat illuc abiit
habet & Musca splenem
ductus per fratoras
inuitus Iuppiter nouit
in tergore bouis desedit
inest & formicæ & serphobilis
stultus qui patre cæso liberis peperit
nunc dii beati
super te hæc omnia
anus simia sero quidem capitur
boliti pœnam
vel capra mordet
in me hæc cudetur faba
qui prior læsit
sortem & vsuram persoluere
esopicus sanguis
deus vlciscetur
flagitiorum turpis exitus
virum improbum vel mus mordeat
male parta, male dilabũtur
malis ter mala
miseram messem metere
canis sæuiens in lapidem
canis peccatum
fortis in alium fortiorem incidit
ne spina quidẽ vulnerabit bonos
sui cuique mores
fumantem nasum
vindicta tarda
vitandæ potentum offensæ
aratro iacularis
dulce pomum
sero molunt deorum molæ
dum vides

Vinculum insolubile.

Vulcanium vinculum
herculanus nodus

Vis iniusta.

In rupes
ne quis malus ingreditor
chordas non mouendas mouere
ferro diuidere
ius in manibus
capillis trahere
cyclopum more
oculum excludere
prophani fores
leonis catulum ne alas
lex in manibus
leonina societas
atticus aduena
mars rex
rus ciuitas
hospes indigenam
priusquam sortiaris. communia deuoras
non mouenda moues
in antrum haud legitimum stimulum impingis
abstinenda uis
cescon habitas
cyclopica vita
cyrnia terra
martis campus
in caput præcipitare

Vita hominis misera, & breuis.

Homo bulla
spitama vitæ
dimidio vitæ
fictilis homo
stupa seniculus
vita mortalis breuis
ephemeri vita
vt herba solstitialis
salillum animæ
dies digitus

Votum.

Vtinam contingat mihi
omnes ęs alienum cepæ
alia dantur, alia negantur
canis panes somnians
etiam dormiens somniat
ne contra bouem opta
adoraturi sedeant
non quoduis contingit qđ optaueris
quæcunque in somnio videntur
qui amant, ipsi sibi som-

nia fingunt
quid non fies, profectus arbelas
ſemper ſuperioris anni prouentus melior
quæcumque mentiuntur ſomnia
arenæ copia
voti compos
expiatis bona obtingunt

Vſura.

Citius vſura currit
eſt Pylus ante Pylum
felix qui nihil debet
animam debet
ſemel rubidus, ac decies pallidus
echinus parturiens cunctatur

F I N I S.

LOCI SECVM CONGRVENTIVM ET Pugnantium materiarum.

Quæ in hoc Indice continentur.

Iuitæ
paupertas
munerum corruptela
forma.deformitas
tædium ex iteratione
iteratio citra tædium
molesti intollerabiles
ingrata ob vetustatem
nupera
iteratus error
error in initio
garrulitas
breuiloquentia
clamosus
rixosus
taciturnitas illaudata
laudata
infacundia
facundia
munus, non munus
exitium honestum
malum immedicabile
industria
ignauia, inscitia
ingratitudo
gratitudo
simulatio,dissimul.
libertas, veritas
seruitus
vanitas
curiositas
crudelitas & contra
timiditas, ignauia
inanis metus
audacia
fortitudo
cedendum multitudini
liberalitas
tenacitas
hospitalitas, & contra
profusio
rapacitas,auaritia
sordes & parsimonia
perficiendi, absoluendi
ab initio ad finem
similitudinis & congr.
dissimilitudinis, & incongruentiæ
munus aptum aut inept.
infortunii, exitii
bonæ fortunæ copiæ felicitatis, aut ominis
malum accersitum
sera pœnitentia
serum remedium
damnandi
approbandi
iudicandi recte
alia aliis placent
aberrandi
cæcutientia
perspicacitas
perspicuitas
obscuritas
surditas
attentio, & contra
obsecundantis
correctio dicti
commodum interuersum
impossibilia
absurda, indecora, præpostera
inanis opera
difficultatis
procliuitas & contra
nunquam
semper
nusquam
pensatio beneficii,vel officii
malum conduplicatum,aut nouatum
malum male vitatum
malum assuetum
mali retaliatio
inæqualis pensatio
alibi diminutum,alibi redditum
frustrata spes
desperatio
preter spem bonũ aut malũ
malum vertens bene
subiti interuentus
magnifica promissa
votum
spes pertinax
excellentia. inæqualitas
differentiæ
æqualitas
vincere & vinci
victoria vtrinque
non solus ille
securitas, & tutæ rei
contemptus & vilitatis
dignitatis
proximis vtendum
incõstãtiæ,perfidiæ,versutię
mutandæ sententiæ
mutati instituti
fortunæ commutatio
temperantia
intemperantia, libido
modestia modusque
arrogantia, iactantia
philautia
contrarium philautiæ
mansuetudo
asperitas, morositas
occasio
sumptuosa
frugalitas
luxus & mollities
lauticiæ
fames
festinationis
festinatio præpropera

tarditatis

tarditatis & cunctat.
ſalubritas
inſalubritas
diuturnum
hæredipetæ
ſenium præmaturum, aut mors
longæuitas
iuuenta
vita hoīs & miſera, & breuis
prudentia ſenilis
prudentia
alii ſapere
prudentia coniuncta vir.
inſtans
anceps, & dubius
perplexus
decretum
in deprehenſos
metus & conſcientia
vinculum inſolubile
vltio malefacti
metus pœnæ
aliena a re
aliena curantis
ad rem pertinentia
laceſſentis
inſidiæ
coniecturæ
calumnia
obtrectatio & maled.
cauſa indifenſa
carpentis ſeipſum
neceſſitas
triſtitia, lætitia
ſollicitudo
nuncius lætus
minantis
vehementia, languor
amor
amicitia
adulatio
in delitiis
odium
ira
inuidia, æmulatio
diffidentia
fraus ab amico
diligentiæ
aſſiduitas
indiligentiæ
ſomnolentia
occupatio, ocium
iuſtitia
iniuſtitia
rigor
vis iniuſta
inculpatus
temeritas
pudor
impudentia
pudicitia
impudicitia
originis
nobilitas, obſcuritas
degenerantium in peius
initium laudatum
proficientium in melius
proprii commodi ſtud.
lucrum ex ſcelere
internitio
ſubitum exitium
totum vt nihil reliqui
obliuio
memoria
elabendi
ex ſeſe
domi viuere
fœminæ
ęquanimitas
ſolitudo
ignoratio
nouitas
notus
occulta
vices officii
fides & grauitas
perfidia
conſilium
cum auxilio, citra auxil.
intempeſtiua, & inepta
tempeſtiua
ſeruire tempori
deprecandi, abomin.
execrandi
ominandi
beneficium corruptum
riſus
deriſio
impoſturę
fortunata ſtultitia
citra laborem
incitare
diſcriminis
alieno periculo
experientię, ſeu pericl.
ſecundę experientię
imperitia
conatus
pertinacia
incertus euentus
ex euentu iudicium
multi
in ſtupidos
pręlongi
improbi
ingenii malitia & inſtit.
malus vicinus
aperte & craſſe
raritas
concordia
diſcordia
fuerunt, non ſunt
exilium
acceſſio puſilla, aut nim.
focus
vſura
probrum, gloria
munus boni conſul
libenter
refugium
docilitas
diuitum prętogatiua
repellentis
mira noua
omnia
illecebra mali
exercitatio
contagio morum
commodo magno
tumultus
potentes
magni momenti
ſcurrilitas
auxilium
bibacitas
honos indigno
maledicentia
nugalia
mixta
paraſiti
puniri pro alio
veneficia
tolerantia
toruitas
fucus
ocium

FINIS.

POSTERIOR HIC INDEX RES, ET VERBA scitu digniora toto opere contenta, demonstrat.

A

Barmentari 68
abdera a quo condita 1608
abdera vnde dicta ibidem
aborigenum scribendi mos 1863
academia disputationum locus 1126
acanthis auis affinos habet inuisos 516
acarnanes & Aetoli quomodo euersi 60
achilles appellati isigni fortitudine duces 434
aciei Romanę ordo 52
acopi fructex 80
acrea Iuno 78
acyla 2032
adagia vnde sumantur 3
adagium vnde dictum ibid.
adesse gaudet, sed laboranti Deus 736
adolescenturire 1462
adolescentia & vinum duplex voluptatis incendium 113
adorans vacuus, & rei diuinæ intentus 36
adulterii pœna apud cumanos 1607
adulterii pœna apud varias gentes ibidem
ægypti oppida peculiaria numina habuerunt animalium 1860
ægyptiorum simulacrum 168
ægyptii musici dictū 1848
æmilii Paulli dictum 1035
æmulatio honesta qualis 129
æqualitas amicitiæ mater 571
aer momenti multum habet 71
æsculapius medicinam excoluit 1817
æschyli dictum 1938
æschyli mors 1321
agaso 1372
agasonis fabula 350
agesilai dictum 530
agreste, quod non purgatum 35
agri fecundi imitandi 63
alabando, Cariæ vrbs vnde dicta 1941
alabandeorum vecordia ibidem
albutii sententiæ 91
alcestis mors 910
alcibiades tibias abiecit despecta oris deformitate 428
alcibiadis ingenii dexteritas 100.1434
alcibiadis mores ibid.
alexādria πόλις dicta per excellentiam 1999
alexandri dictum 982
alienis malis prudētior 60
aliterii 1458
alegoria metaphoræ species 4
amaltheæ capræ fabula 339
amaltheæ cornu 1854
amaracinus 247
amazonum mos 1045
ambrosia deorū cibus 1940
ambrosia secundum quosdam mel nouies dulcedine superat ibidem
amerinę salicis natura 1962
amicitia non dirimenda 35
amicorum absentium, non minus, quam præsentium memores esse oportet 146
amoris mater similitudo 126
amphicratis ad Seleucianos dictum 1829
amphictryones vnde 1263
amussis 1623
anacharsidis dictum 416. 1730
anagyrasionis lucus 81
anaxogoræ opinio 82
anaxagoræ sententia de infinito 41
ancæi fabula 270
angeronia 1134
angeronię simularum ibid.
anima quid secundum Empedoclem 125
anima quid secundum Platonem ibid.
anima quid secundum Zenonem ibidem
animam Dei iniussu e corporis præsidio decedere nefas 1786
animalia quæ apud quosq; sint sacra 1323
animalium inter se inimicitiæ ibidem
animalium inter se amicitiæ ibid.
animum vnumquodq; minatur his armis quibus a natura est instructū 1766
animus fortis & constans 226

animus

animus principis 167
animi sedes quę 1581
animi peculiaris sedes in oculis 159
annus magnus 328
anser Romanis sacer 1324
anticyre 1817
antigeridas tibicem 1656
antimachus poeta ψεκὰς dictus 1044
antinoi casus 271
antigoni de alexandro dictum 2004
antiopę fabula 1235
antron cauernis, & specub. abundat 883
anthisterion 154
anuli superstitiosi 102
apaturia 1227
apellis dictum 182
apellis & Protogenis factū (236
aphe 324
aphia veneri sacra 699
applauda 1622
apologus de simiis 411
apologus de fele ibid.
apologatio αἶνος gręce 6
apollo Lucius 943
apollo ἔνολμος cur dictus 1013
apollinis simulacrum 174
appianus & Plutarchus eadē ętate floruerunt 1801
aprilis veneri sacer 234
aqua si hauriatur dulcescit 1864
aquila auium regina 1318
aquila cur Ioui fulmina ministrare fingatur 1492
aquilarum natura 1318
aquilarum & vulpium inimicitię 1323
aquilę in Romano exercitu vexillum 1325
arati Thessali votum 178
archidami dictum 1493
archimedes ἑκατέγειρος cur dictus 1806
archyta in mecanicis excellens 964
archytę dictum 1971
areopagum causarum capitalium iudicium 1726
aristagorę historia 1229
aristotelis dictum 456
aristidee adagiorum scriptor 7
aristippi dictum 1687
aristomenis Messenii mirauis 763
aristomanis historia ibid.
aristoteles prouerbia scripsit 7
arrogātia sacrum morbum 824
ars citharœdica 428
ars inopię portus ibid.
artemon 1433
artemon cur περιφόρητος ibidem
artes liberales vnde dicantur 775
arthemesius ἐνοσίχθων, & περιπικδέχιμος cur dictus 1790
artifex quisque suo delectatur opere 118
arulator 1501
ascię inuentor Dedalus 1805
asinus cnidius Pisander cur dictus 1926
aspidis venenum venenorum pessimum 1132
aspis 1578
asparagi 1342
asphodelus 569
assiduitatis vis 1182
assis 477
astyagis crudelitas 1956
atalantę fabula 846
athenienses rei nauticę studiosi 753
athenienses lucri cupidissimi 965
atheniensium numisma 90.113
athonis montis altitudo 1535
atlantes 1596
atlantis fabula 82
atriplex 1510
attaginum fabula 1216
attagen 1513
attica regio Oggygia olim dicta 1046
attici Mothones cur dicti 1165
auaritia in senibus insanabile vitium 824
aures Memorię Deę sacrę 443
auri vires 983
auscultationis peculiaria commoda 122

B

Baccho ferula, & obliuio consecrata 407
bachus Iouis femore genitus 563
bacchus ἀσκαλαμίνος dictus 1183
bacchus quare dictus Morychus 1026
bacchus obliuionis filius 407
bacchus fici & vitis arborū inuentor 1026
bacchus διθύραμβος dictus 1509
bacch⁹ cur dictus ἐριβίνθειος 1026
bacchi simulachrum ibid.
bacchanalia celebrantium mos 78
bętylus 1494
balnea apud veteres habita sacra 789
banda 691
barbam auream quibusdā signis antiqui addere cōsueuerunt 479
barba Trezenis portus 809
barbarū vnde dicatur 1665
barbiton quid 1939
barbiton vnde dicatur ibid.
bassiani imperatoris lacrymę 842
bataui qui nunc ollandi 1610
bellum cur κυδιάνειον 1689
beneficium ingratū, quod diu inter manus dantis hęsit 519
beneficia quomodo multi collocant 60
beneuolentia ciuium ad res gerendas

gerendas non mediocre telum 770
betylus 1494
blitei 847
bocchiris instituta 973
bęoti corporum exercitamentis valent 753
bœoti ὕαντες cur dicti 1968
bona quæ vere bona nostra industria parantur 858
bonæ Deæ templum uiris ingredi nefas 1932
bonorum consuetudo 62
bos ad ceroma 257
bos Appollini sacer 418
bottiæi 1608
brabãtes agricolę industrii 258
brenni dictum 900
briareus vnde dictus 1875
bruti spectrum 87
bucolicum carmen vnde dictum 1951
bulga 1761
bulla 776
buthus solidos boues vorare solitus 931
buphonia 1215
buxus materies maxime æterna 875
byontini & Carthaginenses inimici 62
byssina vestis principatus insigne 1838
byssum quid ibid.

C

Caduceus Mercurii mõstrifica virga 104
cæca testimonia 487
cæcum 1185
cænei historia 1225
cænei fabula 1460
calauria 1499
calendæ diis superis dicatæ 30
calidum 876
calones 1269
calippi historia 1825
callinous elegiaci carminis inuentor 1893
callithoes Atheniensium fons 1823
calistenis ad Alexandrum dictum 1816
calumniæ morsus perniciosissimus 914
camelus vnde dictus 1905
campæ 2024
canalicolæ 1358
cãcer exuit sæpius anno 44
canes a Lygurgo prolati 72
canendi artem ingenui nõ discebant 441
canes eos amant, quorum saliua gustarint 821
canes vetuli temere non latrant 175
canis fabula 439
canis habens oculos, cor cerui 497
cannacus, seu Annacus supra annos trecentos vixit 997
cantherius 323
canum genera 1541
capræ cerebrum contra infantium morbos 527
capro deo salsamentis rem diuinam faciunt Phaselitæ 959
capparo cani de publico pastus decretus 439
cappari canis cura sacerdotibus mandata ibid.
capua de principatu cum Roma contendit 1670
caracis fabula 537
cares tibiis in luctu vtuntur 114
carius nihil emitur quam quod roganti datur 182
carmenta Euãdri mater cur sic dicta 1863
carmenta Nicostrata appellata ibidem
carmenta Themis dicta ibi.
carneadis academici factũ 499
carpathus insula a leporib. deuastata 1875
carum mores 346
castor & Pollux 216
cataractes Nili 1928
catena Homeri quid 775
catonis dictum 1021
cælio ceres monstrauit agriculturæ rationem 1734
cęlum 74
celox nauigii genus vnde dictum 1960
cerastę 1149
ceres amæa dicta 977
ceres etiam ἀλιτήρια dicta 1459
ceroma 257
cescus ciuitas mentis inops 938
cestreus 184
cestrei piscis natura 1265
chabriæ dictum 1923
calcis vnde dicta 1087
charadrii auis proprietas 1994
chamaleon aere victitat 1699
charetis dictum 938
charybdis 274
cherophon cur noctua dictus 1060
chirographus quomodo differat a singrapha 1660
choenix quid 24
choenice seruis cibus distribuit 25
chrisippus prouerbia scripsit 7
cicadæ mutæ in Rhegino agro 280
cicadæ rore pascuntur 2030
ciceronis mensa 1878
ciceronis ad Hortensium dictum 1895
ciconia pietatis symbolum 574
ciconię Aegyptiis sacrę 84. 1323
cii nec meretrices, nec tibicinas in ciuitate recipiebant 697
cilicia croco abundantissima 1925
cilicium 1152
cinesias cur φιλύρινος dictus 1972
cinesię gracilitas 1638
cinnamomum 1908
cipressi descriptio 1498

citeria 966
citharœdi præmium 62
claudi cur cæteris salaciores 146
clauium vsus à Laconibus inuentus 1971
cleantes prouerbia scripsit 7
clearchus adagiorum scriptor 7
cleon Atheniensis capta Pylo suam ipsius ciuitatem furto spoliauit &c. 398
coarmentari 68
cocio 1500
coccyx 1591
cœli conditio 71
collionymus piscis qui, & cur ita dictus 1913
colonetæ 1034
colophon 774
colores naturales duo tantū apud priscos 405
colossica pro ingentibus 1938
colossus vnde dicatur ibid.
columnæ Herculis 1261
columnæ Dodoneæ 41
combes fecunditas 1086
comędice pro suauiter 1506
commoditas incommoditati coniuncta 384
cōmutatio Phœnicum 994
comus temulentorum deus 1696
concordiæ symbolum 214
concupiscentiæ sedes iecur 65
confugium in egestate est ars 428
consilium sacra res 117
conticinium 1363
conuiuarum numerus 224
conuiuii species 1006
coqui dicaces 1650
coqui dictum Dionysio ius nigrum comedenti 976. 1012
corbitæ 1064
corinthiorum sacrificium 77
corinthii χοινικομέτρου cur dicti ab oraculo 25
coronas gestare mos erat in compotationibus 698
coronis 1605
corsica 1127
corui salutatoris fabula 256
corycei 139
corycum 142
corycus ciciliæ vrbs 1926
cos insula vnde dicta 1844
coturnicum pugna 1798
crabro 78
crabronum ictus ibidem
cras 1130
cramben ante omnia sumere apud Aegyptios, & Sybaritas solenne 297
M. Crassi ad Deiotarum Regem dictum 1800
cratetis dictum 875
cratinus Epeus dictus 1010
cretenses quales 130
crison Himeræus 1662
crocodili natura 842
crocoton matronæ diuites vtebantur 157
croton 832
ctesiphontis Pancratiastæ factum 198
cuculus Aegyptiorum rex 1692
cumani leonem ignorant 209
cunila 1568. 1619
cursus secundarius 1684
cyclaminon 772
cyma 1533
cynadra cur dicatur 1917
cynocephalus 1820
cyno sarges Gręcarum gymnasium 1126
cypselide dicuntur reges corinthi 480
cyrenei curribus valen 1753
cyri dictum 1502
cyrnus 1373
cyzicenorum nummi 1127

D

Danaes fabula 1088
danaidum puellarum fabula 255
daduchiæ in honorem Mineruæ 137
demon adagiorū sciptor 8
danunt pro dant 1756
daphnidis historia 1951
daphnis cur βούκολος dictus ibi.
dardanus magus 2028
darii dictum 975
dearmentari 68
decumanus fluctus 363
dedalus alciæ inuentor 1806
defunctorū laudes in cęna 950
deglubere 1343
delphinus in natando velox 269
delphines antiquis sacri 1323
demetrius cur Polionetes dictus 1797
deiotari dictum in M. Crassum 1801
dei vice fungitur, qui graui periculo succurit 84
demetrii dictum 711
democritus sibi oculos ademit 159
democriti dictum 788
demonactes festiuiter dictum 199
demochatis dictum 875
demonibus corpora aerea tribuunt Platonici 1000
demosthenis cognomē 345
demosthenis dictū 57. 227
demosthenis factum 418
demonacis dictum 402
dentale 1426
dentes lentisci succo figuntur 487
dentium cura probro olim delicatis data ibidem
depontani senes 297
desistendum a luxo cum adhuc est iucundum 850
deum inuocandi in initiū operis apud antiquos mos 1950
deum antiquitas quem existimabat 84
diana Munychia 1422
diana Neleida 1744

dianæ Ephesiæ de collo cur pagurum suspenderetur 1956
dibaphum 1758
dictum in Cleonem 246. in Pompeium & Cæsarem 338. in Cęsarem, & Ciceronem 408. in stratonicũ citharœdũ 426. Aristotelis in mendaces 456. in Lampen Eginetam 562 Coqui Dionysio ius nigrum commedẽti 1011. 986. Alexandri 982. Philippi Macedonum regis 984. Platonis 1661
didimus Chalcenterus quare dictus 1619
didymus grammaticus cur adamantinus dictus 435
dies albus 308
digitare 1604
digiti Mineruæ sacri 431
dignitatis splendor hominum calumnias deterret 1757
dii supinis manibus fingebantur 1406
dii trephes 1694
diluculum 1363. Dioclis dictum 421
dinonis Tarentini sententia 357
diobolare 1028. Diogenis dictum 721. 847
diogenianus adagiorũ scriptor 8
dionysius Siracusanorum tyrannus Corinthi pueros docuit 93
dionysius Siculus Aesculapio auream barbam detraxit 846
diphthera 287
discendum quandiu viuas 505
diuinatio prudentium tantum est 797
diuinatio & auguria a metu & spe reperta 802
diuitiæ cæcæ 285
diuortium quibus verbis perageretur 751. 1700
dodonea sylua 250
dolii duo in limine Iouis 508
draco piscis 57
dubium 1565

E

Ecclesia 1665
echini terrestris, & marini historia 282
educatio ad virtutem 71
elarotæ 1155
elegantis est scire quid cui conueniat 422
elegiæ ad sepulturam canebantur 1893
elegiæ inuentor Simonides ibidem
ellebori vsus 408
elleborum pro insania 1817
elephanti partus 528
eleusina sacra 455
elogium statuæ Neronis appositum 1704
empedoclis mores 925
empusa 731
ephemerus 1492
ephialtis proceritas 1864
ephorum magistratus de cõtractibus cognoscebat 33
epicuri imago in tabulis, & anulis 146
epichysis 730
epimenidis cretensis somnus 559
epimonidis vaticiniũ 1684
erebinthus 29
erebus vnde dictus ibidem
eruditio nemini contigit, nisi labore parta 858
esurienti offa carior auro 843
eteoclis fabula 918
euander scripsit deos locto rerum summæ imperare 423
euentus stultorum magister 57. 1421
euphorbi fabula 904
euripidis mors 434
europæ fabula 1161
exarmare 1923
execrationis templum 160
exilium Apollinis 979
exorbitare 73
ex prescripto viuere 1876
extemporanea dictio vitanda 1931
extremum 97

F

Fabarum apud Aegyptios religio 28
fabarum vsus in suffragiis 27. 28
fabas tangere, aut nominare Flamen dialis prohibitus 28
fabæ apud Romanos Funestæ ibidem
fabæ crudæ etiam esurienti saccarum sapiunt 975
fabis Pythagoras vesci solitus 28
fabii pictoris sententia 349
fabula prospicientis Herculem 526
facium vsus in certaminibus 135
facies truculentæ & horrendæ depingi in clipeis solent 701
facta rectæ, sunt prædicanda 521
fama a factis velut a fonte nascitur 1784
fames iracundiam exaspetat 1736
famem eiicere 560
fata numinum toleranda 177
fauentia 1258
ferocia ex facietate 92
ferula Baccho, & Sileno sacra 930
ferula cedebantur & pueri, & milites 839
ficulnum 1579
ficulnus deus 464
ficus Mercurio suspendi solita 1016
ficus oculorum vitium ibi.
fidem facientia apud Ciceronem 417

figura corporis relucet in oratione 106
fimi vsus apud diuersos homines 1328
flaccus, flacidus, flacescere 1458
flamen Dialis quid gestare vetitus 1722
flamini Diali anulum solidum gestare non erat concessum ibid.
flamini Diali hederam tãgere nefas ibidem
floces 1622
fœnus 529
foliis olim suffagia ferebantur 1734
fons Azaneæ 903
fontes perniciosi 77
formicæ prægrandes 188
formicæ serpentum carne vescuntur 1847
fortes viros ob robur leoni, ob prudentiam vulpi Plutarchus comparat 866
fortuna mediocris patet inuidiæ 1759
fortuna rectæ institutionis, parsuasionis & prouidentiæ soror 826
fortuna omnis in sensu sapientis habitat ibid.
fortuna nemini dat bonam mentem 815
fortuna secunda nocentior aduersa 451
fortunati dies 308
fortunæ tribuitur, quod accidit præter animi destinationem 1720
fraces 1622
frequens quod affixit vsus, perpetuum quod indidit natura 1705
frigere 808
frons animi ianua 811
frons genio sacra 432
frons pudori sacra 496
frons tristitię, hilaritatis, clementiæ, seueritatis index 497
frugalis 1574
frugi ibidem
fumum accerrimum ex ficulno ligno 463
fundamentum prima, fastigium suprema operis pars 1817

G

GAlbæ cuiusdam fabula 341
gallicinium 1363
galli gallinacei post pugnã suam decantant victoriã 892
gallorum auiũ natura 1362
gallus sacer 35
gargara mons 1606
generis claritas quasi fax addita 1786
genua Misericordiæ sacra 431
genus hominum quale in conuiuiis coniungi, aut non coniungi debeat 129
geradæ dictum 1485
gladiatoris sors 215
glande vescebantur antiqui 1494
glans apud Hispanos in delitiis habita 228
glauci historia 1510
glauci fabula 1455
gorgon animal Lybicum 1944
gorgonum fabula 1944
graculus 247
gralæ 1754
græci absque soleis accumbebant 1698
gręcia nequaquam nouit fidem 483
græcorũ compotationes 62
gygis fabula 103

H

HAbitus Lacedemoniorum in bello 1422
halcyon 925
harmarii modi 1656
harmoniarum quinque species 153
harmoniæ genera 1803
harpocrates 1450
hæreditas quinque modis sacris astringitur 204
hebræi 1155
hecatæ sacra vrtica marina 36
hecatæ triglantina 1566
hecalus Iuppiter cur dictus 1955
hederam tangere Flamini Diali nefas 1722
hecuba in canem conuersa 1946
hegesias ἀγρία μέλιττα cur dictus 1881
helotæ 1707
heraclitus aqua inter cute laborauit 1872
heracliti opinio de sole 1665
hercules adonidis imaginẽ contempsit 1489
hercules quarta luna natus 90
hercules idem cum Mercurio 1858
hercules quo ornatu descendit ad inferos 210
hercules quadraginta tres varro enumerat &c. 433
herculis cum Hydra pugna quid 1800
herculis templa feminis ingredi nefas 1932
herculis columnæ 1261
herculis fabula 86
herculi lucri partem decimam vouere plerique solebant 1747
herculi malum sacrificatur 945
hermæum 1633
hermione templum Cereri, & Proserpinę sacrum 883
herodicus 1617
herodis Attici dictum 409
hesychius Adagia scripsit 7
hippola 1476
hippurus piscis nulli prætii 419
histæi historia 1230
historia vnde dicta 106
hominis mensura 397
homo somniũ, vmbræ 778

hone-

honestarum rerum nulla sa tietas 144
horarum nũcius gallus 35
horatii Coclitis statuę histo ria 115
honor virtutis præmiũ 521
hostimentum 816
hostis ibid.
humor marinus 253
hyberni hominis non illepi da fabula 1674
hydra Herculis 186
hydragiri natura 1933
hylæ fabula 259
hymettus mons mellificio nobilis 148
hypanis flumen 1492
hyperę 1232

I

Ialemus q & Linus 1873
iãbi pedis proprietas 1627
ianuæ Musarum cãdidę 161
ibyci poetæ mors 534
ictis 1300
ichnusia 1252
idea 1203
idus diis superis dicati 30
iecur anseris in summis de litiis erat 1694
ignis cœlestis ferula a Pro metheo exceptus 930
imbrus 1914
impium abnegare virtutis diuinitatem 217
improborum ciuitas 1036
inæqualitas discordię belli que mater 571
inducię bellũ nõ finiũt 1763
infelicitas stultitię comes 825
ingenia summa sępe in oc culto latent 338
ingenui canendi artem non discebant 427
ingenui tribus nominibus, quę tribus literis nota bant, vsi sunt 1022
insania antiquitus squillis expiabatur 771
insanus pro magno 1534
insomniorum portę 926
intercessio 951
inus fabula 1091
inus a Megarensibus Leuco thoe dicta ibidem
ionica consuetudo 319
iouis in cuculum versi fabu la 1528
iouis summa mens omnia complectes 1001
ister Germaniæ fluuius 1872
isthmii ludi in Palemonis honorem instituti 1890
itis auis quæ & phasianus 1300
ityphallus 1204
itys 1300
iudices cur sententiam latu ri sedant 1948
iudicum imago apud The banos 1329
Iulius Cæsar maluit in fri gidulo oppido primus es se, quam Romę secundus 773
iumentum 74
iunius mensis iunoni dica tus 234
iuno Acræa 77
iunonis Teliæ simulacrum 1528
iuppiter cur Hecalus dictus 1955
iuppiter ἀκιτήριος 1460
iuramentum 914
iuuenum affectus immode rati 402
iyngis vsus in veneficiis 1879
iyngis fabula ibi.
iynx quæ & motacilla ibi.
iynx 1601

L

LAbyrinthus vnde dica tur 1081
lacedemones circa leges di ligentes 753
lacedemoniorũ responsum 93
laconis cuiusdam dictũ 715
lacte, & mola salsa rusticidiis sacra faciunt 947
lactes 1723
lęna 619
lagena 1235
lactuca marina 1026
lagophthalmi qui 1832
lais Corinthia 227
lamachi dictum 1113
lapithę vnde dicti 1878
lapsana 1532
lapsus primus casui, itera tus stultitiæ tribuitur 278
laribus primitiæ immola bantur 394
lathyrus 29
latomiæ 1945
laudare vita defunctum 950
laudes fortium virorum ti bicines olim decantabant 892
laura Sami angiportũ 1371
laurios auri uenis frequens 1001
laurus aduersa venenis 91
laurus fulmine non tangi tur ibi.
laurus in amatoriis malefi ciis incendebatur 956
lauretum liuiæ quando exa ruit 91
lectionis peculiaria com moda 121
leges sumptuarię 547
legumina venerem irritant 40
lemnii cur Sintiens dicti 1857
lemuria 233
lentisci succus 487
leotrophides 1812
leporarię aquilę 1320
lesbii & Cumani stolidi 210
lethe unde dictus 29
lethum 145
leuidensa uestis 1260
libertas seruis in Saturnali bus 154
libes Psaphoni rem diuinã faciunt 167
lina 1265
lindonium 920
linguam a maledictis tem perare 784
linus qui & ialemus 1873
literę apud Samios inuentæ 1603

literę

literæ muti præceptores 122
liuiæ Augusti Veientanum reuiscenti quid accidit 91
londiuum 920
londini ciuitas origo ibid.
longinus Cassius Porphyrii præceptor 1927
longurio 1737
loquacitas in mulieribus insanabile morbum 824
lucas 1682.1693
lucernæ symbolo vita repręsentata 978
lucius Apollo 943
lucius Sicinius Dentatus qua de caussa Achilles appellatus 434
luporum interfectoribus Attici pręmia dabant 704
luscinię non nisi libero aere cantant 1952
lyceum gręcorum gimnasium 1126
lydi primi omnium caupones & institores extiterunt 943
lygurgi lex 328
lygurgi institutio in conuiuiis 407
lysimachus Aristidis filius a virtute paterna degenerauit 1009
lyte 1233

M

MActus virtute 882
mæander lydiæ fluuius vnde dictus 1081
magicæ voces quæ 1010
magistratus officium 393
mala amoris symbolum 847
mala veneri sacra ibidem
mancipia laudatissima 488
mandragora 1585
mane 978.1363
marcus Tullius M Tullii filius plurimum a paternis virtutibus degenerauit 1009
margetis dictum 794
margitis matrimoniū 794
mare salsum esse vt discas nihil opus est totum ebibere 544
manes asphodelo victitant 570
mansuetudo par pietatis 35
manticulari 1369
manuum gestus velut altera lingua 183
manumittendi Athenis serui capitis pilos deradebant 762
marii interitus 76
maritima vsura 1714
mars ἐνυάλιος 1647
marullus mimograph⁹ quo tempore floruerit 1952
marsyæ interitus 1844
mariandinæ tibię 1891
massilia vnde dicta 809
mathematicæ disciplinæ 229
matrimonii ceremonię 1678
mausolei descriptio 1496
melancholicorum insomnia diuinatione carent 115
melanurus piscis latine oculata 24
melesias Thucydidis filius a virtute paterna degenerauit 1009
melia arboris genus 1067
melicerta à Corinthiis Palemon dictus 1090
mellis infima laudatur pars 724
mendaces quid lucri faciāt 456
mēdicitas inexplebilis 866
menedemi dictum 149
mensa apud antiquos sacra 801
mensam inanem tolli apud Romanos nefas erat 546
mercurii plura cognomina 1356
mercurii sigillum buxi ligno scalpendum 875
mercurius & Hercules idem 1858
mercurius φωρὸς dict⁹ 1933
menson personæ inuentor 1649
metius & Polymnestor 179
metragyrtæ 1980
metus & spes diuinationem, & auguria repererunt 802
micare 482
midas vermiculus 1059
midæ fabula 211
milesiorum luxus 232
milo adagiorum scriptor 7
milonis Crotoniatę factum 145
miluus apud Britannos sacer 1323
minerua ingenii tutrix 65
minerua disciplinarum presses 66
mithecus rei coquinariæ scriptor 1985
mithras Persis sol. 1685. 1981
misericordiæ ara 919
modiperator 596
moly herba 384
momus 321
mores principis 334
mores hominis deus, fine fortuna 826
morsimus tragicus poeta ineptissimus 1926
mortales Deum imitantur cum sunt benefici 84
morycus poeta tragicus 1018
mos in funeribus 145. in iudiciis 259. Thracum in sacrificiis 438. Atheniē. in Leneo festo 455. gentis Thraciæ 461. Apud Argiuos 479. Phœnicum in Luctu 513. Romanorum 546. apud Gręcos 567. Sybaritarum 724. in sacrificiis 801. in victoria 846. in solutionibus ęris alieni 891 galliorum gallinaceorum 891. Romanorū in epulis 908. Atticornm 950 Phaselitarum in sacrifi. 959. Regis Persarum 985 in

in conuiuiis 1001. 1002 Scytharum 996. Atheniẽsium 1727. Helogabali 425. Eudionis 424. antiquorum 411
motacilla quæ & Iynx 1879
motacillę vsus in veneficiis ibidem
mothon 1166
mothones cur Attici dicti ibidem
motus vitæ argumentum 121
mulæ partus 327
mulier irata 78
mulier mala malorum thesaurus 187
muli perpetuarii 1551
mundus suis cultoribus dat verba 305
munus exiguum à tenui amico missum vt maximum accipiendum 947
munichia Diana cur dicta 1826
mus acrius audit 211
mugilis inter pisces velocissimus 450
musica 1695
musices nomine omnem liberalem eruditionem designabant veteres ibid.
mustella in venatione infelix omen 157
myrtea corona vtebantur reges 1499
mysus Dianę sacerdos 1272 in sacris 335. Romanorũ in ludis 342. Macedonum 344. in compotationibus 378. Atheniensiũ & Bœotorum ibid. Phocensium in fœderibus ibidem in sacris 394. mulieris abominantis inuidiã 408

N

NAres indicium iracundię 1014
narthecium 1556
nasuti 481
natrix 1429
nauium varia insignia 1063
naupactus 160
naxia cos durissima 435
neadas 1513
necessarii 772
necesse esse 1556
necessitas dea parcarum mater 771
natura molesta 1705
necessitas feriis caret 771
nectar deorum potus, vel cibus secundum alios 1940
nefas gustare Heroum reliquias 34
neida in auem sui nominis mutata 1976
neleidam Diana 1742
nemesis dea iactantię vltrix 717. 917
nemini mortalium datum est vt cuncta noscat 806
nemini sua fortuna satisfacit 492
nemo sapiẽs nisi sanus 500
nepa 1466
neptumni filii truces 1745
neptumni fabula 493
nequam 1574
nessi centauri fabula 1098
neronis statuę elogiũ 1703
nicostrata Euandri mater 1863
niuem non esse albam dixit Anaxagoras 562
noctis diuisio apud Romanos 1362
noctu cur acrius quã interdiu soni audiantur 1567
noctua Mineruæ sacra 90
noctuę volatus 90. 113
non omnibus idem pulchrum 173
nonæ diis superis dicatę 30
nox pudore vacat 962
nubere mense Maio Romanis inauspicatum 233
nulla ętas ad discendum sera 151
numerare pręteritas vndas 1750
numeri impares efficaciores 749
numidica auis 1343
numisma Atheniensium 419. 1001
numisma Peloponesiorum 852
numisma Tenedi regis 540
nuptiarũ ceremonię apud Athenienses 294
nuptiarum pompa qualis 1490

O

OBelisci & pyramides summis viris erigebantur 478
obscena 1551
occasiones mali vitandę 137
occultare natiuos mores difficile 953
ocni fabula 264
octo certaminum species olympiis 424
octo deos esse Euander scripsit ibidem
oculi in amore duces 159
oculum appellant amantes, quod charum vnice est 1763
oculus domini saginat equum 123
oeneus Meleagri pater 289
oenomaus histrio 1833
oenomaus Pisęe rex ibid.
ostrum 1012
officium officio prouocatur 61
offucię 306
ogygia Thebanorum regio dicta 1046
olere probitatem senes decet 1680
olei summa pars laudatur 724
oleum mare tranquillat 429
oleum nitorem addit 1747
ollę 1511
olympias Marsyę discipulus 1727
olympius quidam cur ψεκὰς dictus 1044
omnes cupimus, at non licet

literæ muti præceptores 122
liuiæ Augusti Veientanum reuiscenti quid accidit 91
londinium 920
londini ciuitas origo ibid.
longinus Cassius Porphyrii præceptor 1927
longurio 1737
loquacitas in mulieribus insanabile morbum 824
lucas 1682.1693
lucernæ symbolo vita repræsentata 978
lucius Apollo 943
lucius Sicinius Dentatus qua de caussa Achilles appellatus 434
luporum interfectoribus Attici præmia dabant 704
lusciniæ non nisi libero aere cantant 1952
lyceum græcorum gimnasium 1126
lydi primi omnium caupones & institores extiterunt 943
lygurgi lex 328
lygurgi institutio in conuiuiis 407
lysimachus Aristidis filius a virtute paterna degenerauit 1009
lyte 1233

M

MActus virtute 882
mæander lydiæ fluuius vnde dictus 1081
magicæ voces quæ 1010
magistratus officium 393
mala amoris symbolum 847
mala veneri sacra ibidem
mancipia laudatissima 488
mandragora 1585
mane 978.1363
marcus Tullius M. Tullii filius plurimum a paternis virtutibus degenerauit 1009
margeris dictum 794
margitis matrimoniū 794
mare salsum esse vt discas nihil opus est totum ebibere 544
manes asphodelo victitant 570
mansuetudo par pietatis 35
manticulari 1369
manuum gestus velut altera lingua 183
manumittendi Athenis serui capitis pilos deradebant 762
marii interitus 76
maritima vsura 1714
mars ἐνυάλιος 1647
marullus mimograph⁹ quo tempore floruerit 1952
marsyæ interitus 1844
mariandinæ tibiæ 1891
massilia vnde dicta 809
mathematicæ disciplinæ 229
matrimonii ceremoniæ 1678
mausolei descriptio 1496
melancholicorum insomnia diuinatione carent 115
melanurus piscis latine oculata 24
melesias Thucydidis filius a virtute paterna degenerauit 1009
melia arboris genus 1067
melicerta à Corinthiis Palemon dictus 1090
mellis infima laudatur pars 724
mendaces quid lucri faciāt 456
mēdicitas inexplebilis 866
menedemi dictum 149
mensa apud antiquos sacra 801
mensam inanem tolli apud Romanos nefas erat 546
mercurii plura cognomina 1356
mercurii sigillum buxi ligno scalpendum 875
mercurius & Hercules idem 1858
mercurius φῶρος dict⁹ 1933
menson personæ inuentor 1649
metius & Polymnestor 179
metragyrtæ 1980
metus & spes diuinationem, & auguria repererunt 802
micare 482
midas vermiculus 1059
midæ fabula 211
milesiorum luxus 232
milo adagiorum scriptor 7
milonis Crotoniatæ factum 145
miluus apud Britannos sacer 1323
minerua ingenii tutrix 65
minerua disciplinarum preses 66
mithecus rei coquinariæ scriptor 1985
mithras Persis sol. 1685. 1981
misericordiæ ara 919
modiperator 596
moly herba 384
momus 321
mores principis 334
mores hominis deus, fine fortuna 826
morsimus tragicus poeta ineptissimus 1926
mortales Deum imitantur cum sunt benefici 84
morycus poeta tragicus 102[illegible]
mos in funeribus 145. in iudiciis 259. Thracum in sacrificiis 438. Atheniē. in Leneo festo 455. gentis Thraciæ 461. Apud Argiuos 479. Phœnicum in Luctu 513. Romanorum 546. apud Græcos 567. Sybaritarum 724. in sacrificiis 801. in victoria 846. in solutionibus æris alieni 891 gallorum gallinaceorum 891. Romanorū in epulis 908. Atticorum 950 Phaselitarum in sacrifi. 959. Regis Persarum 985

in

in conuiuiis 1001. 1002 Scytharum 996. Atheniẽsium 1727. Heliogabali 425. Eudionis 424. antiquorum 411
motacilla quæ & Iynx 1879
motacillę vsus in veneficiis ibidem
mothon 1166
mothones cur Attici dicti ibidem
motus vitæ argumentum 121
mulæ partus 327
mulier irata 78
mulier mala malorum thesaurus 187
muli perpetuarii 1551
mundus suis cultoribus dat verba 305
munus exiguum à tenui amico missum vt maximum accipiendum 947
munichia Diana cur dicta 1826
mus acrius audit 211
mugilis inter pisces velocissimus 450
musica 1695
musices nomine omnem liberalem eruditionem designabant veteres ibid.
mustella in venatione infelix omen 157
myrtea corona vtebantur reges 1499
mysus Dianę sacerdos 1272 in sacris 335. Romanorũ in ludis 342. Macedonum 344. incomporationibus 378. Atheniensiũ & Bocotorum ibid. Phocensium in fœderibus ibidem in sacris 394. mulieris abominantis inuidiã 408

N

NAres indicium iracundię 1014
narthecium 1556
nasuti 481
natrix 1429
nauium varia insignia 1063
naupactus 160
naxia cos durissima 435
neadas 1513
necessarii 772
necesse esse 1556
necessitas dea parcarum mater 771
natura molesta 1705
necessitas feriis caret 771
nectar deorum potus, vel cibus secundum alios 1940
nefas gustare Heroum reliquias 34
neida in auem sui nominis mutata 1976
neleidam Diana 1742
nemesis dea iactantię vltrix 717. 917
nemini mortalium datum est vt cuncta noscat 806
nemini sua fortuna satisfacit 492
nemo sapiẽs nisi sanus 500
nepa 1466
neptumni filii truces 1745
neptumni fabula 493
nequam 1574
nessi centauri fabula 1098
neronis statuę elogiũ 1703
nicostrata Euandri mater 1863
niuem non esse albam dixit Anaxagoras 562
noctis diuisio apud Romanos 1362
noctu cur acrius quã inter diu soni audiantur 1567
noctua Mineruæ sacra 90
noctuę volatus 90. 113
non omnibus idem pulchrum 173
nonæ diis superis dicatę 30
nox pudore vacat 962
nubere mense Maio Romanis inauspicatum 233
nulla ętas ad discendum sera 151
numerare pręteritas vndas 1750
numeri impares efficatiores 749
numidica auis 1343
numisma Atheniensium 419. 1001
numisma Peloponesiorum 852
numisma Tenedi regis 540
nuptiarũ ceremonię apud Athenienses 294
nuptiarum pompa qualis 1490

O

OBelisci & pyramides summis viris erigebantur 478
obscena 1551
occasiones mali vitandę 137
occultare natiuos mores difficile 953
ocni fabula 264
octo certaminum species olympiis 424
octo deos esse Euander scripsit ibidem
oculi in amore duces 159
oculum appellant amantes, quod charum vnice est 1763
oculus domini saginat equum 123
oeneus Meleagri pater 289
oenomaus histrio 1833
oenomaus Pisęę rex ibid.
ostrum 1012
officium officio prouocatur 61
offucię 306
ogygia Thebanorum regio dicta 1046
olere probitatem senes decet 1680
olei summa pars laudatur 724
oleum mare tranquillat 429
oleum nitorem addit 1747
ollę 1611
olympias Marsyę discipulus 1727
olympius quidam cur ψεκὰς dictus 1044
omnes cupimus, at non licet

cet ditescere 492
omnium dulcissimum est accipere 182
onager 738
opes magnę sunt bonam habere mentem 1687
opiniones de anima secundum Platonem, Empedoclem, & zenonem &c. 125
oppido 1728
opportunitatis vis 452
opus esse 1556
optima a teneris eligenda 1706
oracula Delphis quomodo reddi solita 1967
oratio animi speculum 375
origenes Theologus adamãtinus dictus 1619. 435
orestis iudicium 1894
orimalides 2031
oryges contrario sunt pilo 1998
osiris mors 37
osiris sol dictus apud Assyrios 1981
ossifragę aquilę 1318
othis & Ephialtis proceritas 1864
oues laudatæ 139
ouum aceto maceratum 527

P

Paguri natura 1954
pagurus cur de collo Dianæ Ephesiæ suspendatur ibidem
palæsta 729
palma 171
palme corona 170
palenum qui & Melicerta 1090
pallas e Iouis cerebro genita 561
pallas Atheniensium protetrix 1705
pallas Poliades 928
pallas σκίρρας 1624
pallamedes belli Troiani scriptor 1794
palamedis poema ab Homero abolitum ibidem
pallium Gręcorum uestimẽtum 1669
pallium 1579
palpare 1295
palpones ibidem
panderę nomen vnde 58
pandorę pyxis 189
panegyris 1073
panionium cõcilium 1423
paralus Periclis filius stupidus 1009
parasiti conuiuę fabula 225
paręmia a sententia quomodo differat 5
paręmię quę optimę 2
paręmię quid proprium 3
parœmiarum genus antiquissimum 9
parricidium 1704
parricidii pœna ibidem
pasetes magus 958
passiphes fabula 192
pauper numquam probus 1004
pax finit bellum 1764
pecunia vt pecuniam pariat præter naturam est 529
pecunia velut altera hominis natura 803
pecunia amissa exanimis est homo 1748
pecunia traiectitia 1714
pecunię vires 964
pectis 513
pelasga gens errabunda 1908
penestæ 1155
pentheus sero Bacchum reuereri cępit 57
persona 1341
personę inuentor quis 1650
perdicia 509
perdicis astutia 1259
pericli concionanti noctua aduolauit 90
perpetuarii muli 1551
perpetuum quod indidit natura 1705
persarum mores 1303
persarum immanitas 1843
persæ per Mithram iurare soliti 1981
pertica 1577
pes 1232
pharus 2016
phasiani ab Aegyptiis orridi 836
phasis Colchidis fluuio 1871
phegra ciuitas, quæ & pallene 1840
phidię venus 1195
phileta 1638
philetæ gracilitas ibidem
philippi Macedonum regis dictum 984
phocensium factum 379
phoci historia 1005
phęnices & Cares tibiis in luctu vtuntur 513
phœnices Herculi coturnicem sacrificant 86
phœnicum commutatio 994
phœnix Achillis formator 1955
phœnix cur πάγχρ@ dictus ibidem
phœnis auis mors & ortus 1900
phorci filiarum fabula 1088
phrygis fabula 962
phynes dictum 1688
phrynes cur κλαυσίγελ@ dicta 1983
phines altera cur σαπέρδαι cognomen fuerit ibidem
pica auis Baccho sacra 1515
pictura muta poesis 122
pierię historia 1742
pietas secundum plutarchũ 403
prioris dictum 1853
pipolo 1667
pireus vnde dictus 1422
pisander asinus Cnidius dictus 1926
pisces vocales 291
pistores Romę quando esse cęperunt 1171
pitthetus Thesei auus 1679
platonis nobilis sententia 149. 218
platonis dictum 1662

platonis

platonis philosophia numeris obscurata 64
plutarchus prouerbiorum collectanea scripsit 7
plutarchi opera adagiis scatent 8
plutarchus & Appianus eadẽ ætate floruerunt 1801
pluto diuitiarum deus 286
poesis muta pictura 122
poesis philosophiæ admixta 164
poesis non absque fabula & mendacio 852
poetarum versus in conuiuiis cani soliti 4
polite sacellum 95
polignoti Thassii pictura 264
polypi natura 98
polypus nitium nariũ 119
posterior dies prioris est discipulus 505
præficæ 950
primitiæ diis antiquitus cõsecratæ 356
princeps dei imago 168
princeps solidam noctẽ dormire non debet 983
principis animus 167
principis officium 857
prisci hominibus, locis, ædibus binos attribuebant genios 87
prisci philosophi a vero aberrauerunt 73
promethei, & Epimethei fabula 58
proserpina Azesia dicta 977
protagoræ sophistæ fabula 537
protogenis, & Apellis factũ 236
prouerbia qui olim scripserunt 7
prouerbia vnde sumantur 3.18
prouerbia mutilata 12
prouerbia ad quę conducãt 9
prouerbiorum vsus antiquissimus 8
prudentia vitæ vsu, multaq; experientia paratur 536
prudẽtia sua vnicuiq. deus 826
pseudarbata regis oculus dictus 109
psitachus quando discat 151
pudicitia thesaurus incomparabilis 1664
pueri Athenis, & Romæ q̃d discebant 236
pueris qualis honos apud Argiuos 479
pumicis proprietas 261
pustulę in naso mẽdacibus adnascuntur 1600
pygmei 1464
pygmei vnde dicti 1797
pylus 1008
pyramides, & obelisci summis viris erigebãtur 478
pyrrichia saltationis genus apud spartanos 1905
pyrrhichia vnde dicta ibidẽ
pyrrhi dictum 90
pyrrhonis secta 1916
pyrrhonii cur Ἐποχὴ; & ἀπορηματικοὶ siue ἀπορητικοὶ nuncupati & Σκεπτικοὶ ibidem
pythagoras fabis vesci solitus 28
pythagoræ auctoritas 892
pythagoricorum iusiuradũ 1039

Q

Quare homines dii dicti sunt 337
quadrangulus sui similis 1679
quadrantalis 790
quercus iouisacra 250
querna Dodonea sylua ibid.
quæ ocyssime consenescunt 412
quę consenescunt tardissime ibidem
qui Herculi decimam consecrat &c. 88
quiritari 775
quod bonum idem simplex 723
quod malum id varium est ibidem
quo ornatu Hercules descẽdit ad inferos 209

R

Ratio non omnium paris habenda 220
raiæ piscis natura 449
ranunculi herbæ proprietas 1247
recipere 1534
regulus qui & trochilus 1322
remuria 233
res mortaliũ circulus 447
responsa Delphici oraculi 401. 423
rhadamanthi consilium Luciano datum 26
rhamnusia 919
risus interdum improbum demonstrat 202
robur in neruis 237
roma per excellentiam vrbs dicta 1999
romanorum iusiurandum 914
rosa priscis in prætio 920
rosæ sumus habitus olim honos ibidem
rubicon flumen 243

S

Sacra Eleusina 456
sacra in honorem ceteris 883
sacra in honorem Bonę deę ibidem
sacra facere pro salute laborantis vel in parẽtalibus 204
sacra res consilium 116
sacrificia in honorem Hylę 259
sacrificia sine vino quibus deis fierent 1062
sacrificium Fecialis 48
sacrorum mos [illegible]6

salacitas murium mira 948
salaconia paupertas 1768
salmoneus mechanicarum artifex 1790
salpæ torpor 399
sal seruat 35
salsum 781
salsitudo vitibus inimicissima 847
salluginosa vicinia 253
sambici pœna 92
sambuca 1269
samæna 1603
samos insula cur ἀνθέμουσα, & παρθενία dicta 1036
sanctus Romanorum Deus 1678
sansucum 247
sapientes septem apud Græcos 519
sapientiæ mysteria obtecta 64
sapiens in eodem bis non labitur 280
sapientum filii vt plurimũ stupidissimi 1009
sarcinator vnde dictus 1763
sardanapali sepulchrum 1636
sardanapali epitafium 1349
sardo, siue Sardon insula 1025
saronicum mare vnde 1182
saturno quomodo sacrificabatur 819
saturno quare antiquitus sacrificia fiebant ibid.
satyrii herbæ proprietas 2078
scarabei natura 1325
scarabei omnes mares 1329
scarabei in Aetna mõte prægrandes gignuntur 1331
scipio fossa & vallum aduersus vim carthaginensium 44
sciron 1979
scopeliani dictum 1952
scorpio piscis 57
scytharum de vitæ felicitate iudicium 996
scythę supramodum iracundi 768
scythæ equino sanguine ꝑ cibo, & potu vtuntur 1913
scythia cur feris abundet 1285
scyllæ Nisi regis filiæ fabula 273
scylle Phorci, & Crateidis filiæ fabula ibid.
secundarius cursus 1684
senectę vitium 74
senectuti sors, ocium, & quies 150
senes probitatem olere debent 1680
senes depontani 297
sensuum iudicium fallax 1663
sententia manuum porrectione antiquitus comprobata 952
sæpia corde caret 1602
sepulturæ agua apud veteres religio 529
sepulchra, & sacella mouere nefas 382
sertorii factum 315
seueritas lacedemoniorum 232
sermo hominis indicium 106
seruis dimidium ingenii aufert Iuppiter 1952
seruorum nomina disyllaba e monosyllaba 1214
sibillæ Erithræę vaticinium 911
sibillæ tres, & earum nomina 1912
sicophantæ vnde dicti 1819
siculi natura dicances 721
silicernium 658
silphium 685
silurus piscis qui, & sturio 1457
silurus piscis aura victitat 1698
simia 1024
simiæ natura ridiculæ 1281
simiarum copia in Maurusia 844
simiarum honos apud Pithecusios 2000
similitudo amoris mater 126
similitudo morum, & instituti beneuolentiam conciliat 1759
simonides elegiæ inuentor 1893
simulacrum Aegyptiorum 168
simulacrum Apollinis 174
simulatio diuturna esse nõ potest 544
sinope meretrix Abidus dicta 1604
sinties Lemnii cur dicti 1857
siphnus insula 1873
sisapo 1668
socrates subtilium nugarũ antistes 267
socrati peculiaris genius 87
socratis effigies, mores, & encomium 1180
socratis iuramentum 914. 103[illegible]
socratis dictum 387. 926. 976
socratis dictum de proprio amore 118
sophocles μέλιττα, & νέαν σειρῆνα dictus 1828
sophocles vnde dicatur 764
sophon mimographus adagiis scatet 1799
solem deorum summum per se iudicant 1685
sol mundi oculus a philosophis appellatur 1936
sol ἡμεροδρόμος 1662
solis apud varias gentes variæ appellationes 1981
solonis sententia 192
solonis lex 408
solonis apophtegma 24
solonis dictum 798
somni dei regia 916
somniare 207
somniare sperandi genus ibidem
somnia amantum spes ibi.
somnia turbulenta 420
somnus primus &c. 481
somnus famem, & sitim extinguit

extinguit 927
sordes 1461
sordidi ibidem
sors ingenium probi non vitiat 71
sortes 310
spartanorum mores 1015
spartanorum habitus 1801
sparti genera 1769
speculi quomodo imagines reddant 780
sphyngis simulachra pro templis ab Aegyptiis dedicata cur 1895
sphyngis fabula ibid.
sphyngis symbolum 1849
spissigradissimus 1754
splendor 1531
spurius 1118
staphilius vinum ostendit aqua diluere 744
stater 1127
statera Aequitanis symbolum 24
stephanus Thucydidis filius stultus 1009
sterculeus Saturni cognomen 1328
stercutus Fauni filius ibi.
studio suo quisque ducitur 119
stultitiæ comes infelicitas 825
stylus graphiarius 313
suasum 1735
subulcos Aegyptii nec in templa respiciunt. nec ad matrimonium admittunt 248
suffragia foliis olim serebãtur 734
suffragia ferebantur fabis 27
suidas prouerbia scripsit 8
supercilia superbiæ sedes 2000
supplicandi mos apud persas 1519
sutus 1767
sus abominandus apud Aegyptios 248
sybaritæ gallum gallinaceũ non alunt 725
sybillæ cumeæ fabula 1449
sycophantæ ficulnei gladii dicti 1015
syllæ dictum de Mario 1960
symbolum pietatis ciconia 573
symbolum 1194
sympuuium 730
sinanche 418
singrapha quomodo differat a chirographo, tabulis, & codicillis 1659

T

Talentum Atticum minus, sexaginta, magnum octoginta libras valebat 353
tali fabula 1247
talis suffragia olim ferebantur 990
talorum lusus 975
talus 1247
tanaquil, quæ & Caia 1678
tantali fabula 906
tarcotellæ vis 1247
tauri in Epiro quando non appareant 69
telchines 876
telegoræ fabula 804
temperantiam sectari, intemperantiam fugere 1663
templum execrationis 160
temporis & opportunitatis obseruatio 451
tempus omnium sapientissimum 818
tenedi lex 1432
tenedi regis numisma 540
tenæ fabula ibid.
tessera 596
testudines in Carnania 95
tetragonum ex omni parte sui similis 1785
thaletis ad Solonem dictum 1825
thaletis dictum 386
thalia vna gratiarum vnde dicta 1899
tharion pictor 1975
theætetus adagiorum scriptor 8
themis Euãdri mater 1863
themistocles fuit nothus 1126
themistocles cur habitus indoctior 908
themistoclis dictum 60. 714
theophrastus adagia scripsit, quæ Zenobii nomine circumferuntur 7
theonidis mulierculæ fabula 974
theotimi fabula 962
theramenes cur κόθορνος dictus 101
theramenis pęnę 1966
thericles 1199
thessali equestris rei studiosi 753
thessali magi & venefici 177
thiodamantis fabula 2019
thracia Martis domicilium 2036
thręsilai dulcis insania 1092
thurini Verconii suppliciũ 196
thiestes filiorũ nomĩnai 886
thymbra 875. 1568
thynnus 940
tibiarum in luctu vsus 513
timallus 1572
timocreõtis epitaphiũ 426
timotheus Atheniensium imperator mars rex dictus 1431
timotheus cantor 142
titam Achemoniis sol dictus 1981
tithonis fabula 385
titiuillitium 1667
tmolus Siciliæ mons croco abundantissimus 1925
toga Romanorum, pallium Græcorum vestes pacis, saga autẽ belli 1579. 1669
torpedinis natura 1265. 450
tradere 1575
traiectitia pecunia 1714
triarii sextus ordo 52
tria aurea præcepta 404
tricari 38
tricones ibidem
trieterica 1435

triglantina Hecate 1556
triobolus munisma 114
trochea 1434
trochilus qui & regulus 1322
troiani quando de reddenda Helena consultare cœperunt 66
tuciæ vestalis virginis factū 255
tibii populi qui 1961
tyrannus portentum 109
tyrotarichus 1752
tyrrhenorum superstitio 24

V

VAdum 72
M. Varro argumenta fabularum a prouerbiis sumpsit 8
vatum genus irritabile 540. 1766
vectii valentis dictum 1923
velabrum 1369
velitari 1776
venationi infelix omen mustellæ nomen 157
veneris iactus in talorum lusu felicissimus 115
venus Phidiæ 1195
verecundia in lecto, & in conuiuio 1751
veritas temporis filia 818
veritate nihil robustius 11
veritatis consideratio 366
vermis e vetustiore niue nascitur 552
verum a pueris, ebriis, & insanis auditur 416
vesica 2017
vestæ fabula 394
vestigia domini agris stercus optimum 123
vexilla Romanorum quib⁹ animalib⁹ insignita 1525
viaticum honestissimum honesta ars 428
victoriæ symbolum 90
victimas fas non erat contingere, nisi peractis mysteriis 801
vigilantia Epaminōdæ 984
vindiciarum forma 1781
vini in cibis appositis infusio 1001
vini temperatura 748
vinum pueris a Platone prohibitum 112
vinū & adolescentia duplex incendiū voluptatis 113
vinum in medio saluberrimum 724
vinum lac senum 556
vinum lac veneris 808
virgis famem ex ędibus Gręci eiiciebant 560
viri boni deorum sunt amici 21
virtutis aliquid simile in bestiis inest 65
virtus ad beate viuendum se ipsa contenta est 1744
virtute nihil pulchrius ibi.
vipera 1578
vipera bis exuit 54
vita curis non abbreuianda 35
vita infelix vbi 260
vita quid significet 1005
vitæ indicium motus 1666
viticis proprietas 1962
vitis carica 1613
vitiis seruire grauissimū 775
vitium senectæ 75
viuere 1276
viuerra quæ 1300
viuerra quæ & ictis cur sic dicta ibid.
vlixis & Diomedis factum 526
vmbilici 131
vnda decumana 363
vnguenta amaracina 247
vnus non est numerus secūdum Philosophos 478
voca 291
volupia 1134
voluptati męror comes 507
voluptas quare summum bonum a philosopho dicta 1678. 1695
vox nulla piscib⁹ quare 291
vsuræ maritimæ 1714
vitiligatores 1972
vtres sale peruncti meliores 1225
vtris 1236
vulcani, Martis, Veneris fabula 449
vulgus diligentior iudex 349
vulpinarii 130. 1368
vultures ex Aegyptiorum opinione omnes feminę 414
vultures ex euro concipere putant Aegyptii ibid.
vultus animi iudiciū 1383
vultus, habitusque interdū insanum demonstrat 487
vxores formosæ aureæ compedes dictæ 823
vxores in alterius inuidiam mortuum maritum laudant 1760

X

XEnia munera 107
xenophanis somniū de sole 1665
xenophon ἀττικὴ μέλιττα dictus 1881
xenophon ἀττικὴ Μοῦσα 514
xerses aquam manibus haustam a rustico libenter accepit 947

Z

ZEnodotus adagiorum scriptor, qui & zenobius 7
zenonis iusiurandum 914
zenonis dictum 358
zephyro flante canunt cygni 147
zoilus Homeri simulachrū verberare solitus 1789
zythum 832
Ζοφοροδόπιδες 1360

FINIS.

ADAGIA, QVAECVNQVE AD HANC DIEM EXIERVNT, ACCVRATE NVPER EMENDATA.

QVID SIT PAROEMIA.

AROEMIA, definitore Donato, est accommodatũ rebus temporibusq; prouerbium. Diomedes autem finit hunc ad modum: Parœmia est prouerbii vulgaris vsurpatio, rebus temporibusque accommodata, quum aliud significatur quàm dicitur. Apud Græcos scriptores variæ feruntur finitiones. A nonnullis describitur hoc pacto, παροιμία ἐστι λόγος ὠφέλιμος ἐν τῷ βίῳ, ἐπικρύψει μετρίᾳ πολὺ τὸ χρήσιμον ἔχων ἐν ἑαυτῷ. id est, Prouerbium est sermo ad vitæ ratione͂ conducibilis, moderata quadam obscuritate multam in sese continens vtilitatem. Ab aliis hoc finitur modo, Παροιμία ἐστὶ λόγος ἐπικαλύπτων τὸ σαφὲς ἀσαφείᾳ. id est, Prouerbium est sermo rem manifestam obscuritate tegens. Neque clam est, complureis alias, & apud Latinos & apud Græcos parœmiæ finitiones extare: verum eas omneis hic referre non arbitratus sum operepretium fore, cum quòd in hoc opere præcipue propositum sit, breuitatem illam, quam à docente requirit Horatius, vbique quoad licebit sequi: tum quòd eandem ferè cantilenam canunt, eodemq; recidunt, maxime quod inter tam multas nulla reperitur quæ vim naturamque prouerbii sic complectatur vt non aliquid vel redundet, vel diminutum sit. Si quidem Donatus ac Diomedes (vt interim alia non excutiamus) in omni parœmia requirere videntur inuolucrum aliquod: vt qui eam allegoriæ speciem fecerint. Deinde γνωμικὸν, id est sententiale quiddam, expectant, quum addunt, Rebus temporibusque accommodatum. Græcorum item quotquot sunt finitiones, aut sententiam ad vitam instituendam conducibilem, aut metaphoræ tectorium admiscent: quędam vtrunque cum altero coniungunt. Atqui permulta reperies apud ἀκινήτους (id est neutiquam violandæ auctoritatis) scriptores, prouerbii nomine citata, quæ nulla metaphora tegantur. Rursum non pauca quæ nihil omnino pertineat ad institutionem vitæ, & à sententiæ ratione prorsus ἐκ διαμέτρου, quod aiunt, dissideant. Exempla pro multis duo suffecerint. μηδὲν ἄγαν, ne quid nimis, nemo non ponit inter adagia, nihil tamen habet integumenti. Et, τίς ἂν ἀπὸ θύρας ἁμάρτοι, hoc est, Quis aberret à foribus? ab Aristotele parœmiæ titulo refertur: at id non video quid conferat ad vitæ rationem. Iam vero non omne prouerbium allegoria quapiam tegi, vel ex Fabio liquet cuius hæc verba sunt, libro Instit. 5. Cui confine est παροιμίας genus illud, quod est velut fabella breuior. Videlicet palam indicat & alia parœmiarũ esse genera quæ non sint allegoriæ confines. Quanquam haud inficias iuerimus, maximam adagiorum partem aliqua metaphoræ specie fucatam esse. Tum optimas fatemur eas, quæ pariter & translationis pigmento delectẽt, & sententiæ prosint vtilitate. Verum multo aliud est, commendare parœmiã, & quęnam sit optima demonstrare: aliud, quid ea sit in genere, definire. Nobis (quod grãmaticorũ pace fiat) absoluta & ad nostrum hoc institutum accommodata parœmiæ finitio tradi posse videtur ad hunc modum, Parœmia est celebre dictum, scita quapiam nouitate insigne. Vt dictum generis: celebre, differentiæ: scita quapiam nouitate insigne, proprii vicem obtineat. quandoquidẽ his tribus partibus perfectam constare definitionem, dialecticorũ consensus est.

Quid Parœmiæ proprium, & quatenus.

ITAQVE peculiariter ad prouerbii rationẽ

pertinent duo, τὸ θρυλλούμενον καὶ καινότης, hoc est, vti celebratum sit, vulgoq; iactatum. Nam hinc etiam Parœmiæ Græcis vocabulum, videlicet ἀπὸ τοῦ οἴμου τὸ ὁδός, ὥσπερ τρῖμμα καὶ παροδικόν, quod passim per ora hominum obambulet; & adagii Latinis, quasi dicas circumagium, auctore Varrone. Deinde scitum, vt aliqua ceu nota discernatur à sermone communi. Neque enim protinus, quod populari sermone tritum sit, aut figura nouatum, in hūc catalogum adlegimus: sed quod antiquitate pariter & eruditione commēdetur. id enim scitum appellamus. Quibus ex rebus accedat nouitas adagiis, mox ostendemus: nunc quot modis celebritas cōtingat, paucis indicabimus. Veniunt igitur in vulgi sermonem vel ex oraculis numinum: quod genus illud, οὔτε τρίτοι, οὔτε τέταρτοι, id est, neque tertii, neque quarti. Vel à sapientum dictis, quæ quidē antiquitas oraculorum instar celebrauit. quale est illud: δύσκολα τὰ καλά, hoc est, ardua quæ pulchra. Vel è Poeta quopiam maximè vetusto: vt Homericum illud:

ῥεχθὲν δὲ τε νήπιος ἔγνω. id est,
Rem factam etiam stultus intelligit.

Item illud Pindaricum,

ποτὶ κέντρον λακτιζέμεν. id est,
Cōtra stimulū calcitrare. Et illud Sappho.
Μήτε μοὶ μέλι, μήτε μέλισσα. id est,
Neque mel mihi, neque apis.

Siquidem dum linguæ adhuc incorruptæ manerent, Poetarum versus in conuiuiis etiam canebantur. Vel è scena, hoc est, tragicorum, & comicorum actis fabulis: quod genus illud ex Euripide, ἄνω ποταμῶν. rursum illud ex Aristophane βάλλ' ἐς κόρακας. Præcipue vero comœdia mutuo quodam commercio & vsurpat pleraque iactata vulgo, & gignit, traditque vulgo iactanda. Nonnulla ducuntur ex fabularum argumentis, vt ἄπληστος πίθος, ex Danaidum fabula. ἄδου κυνῆ, Orci galea, ex fabula Persei. Quædam trahuntur ex apologis: è quibus illud: At non videmus manticæ quod in tergo est. Aliquot ex euentu nascuntur: sicut hoc, ἄλλα μὲν Λεύκων, ἄλλα δὲ Λεύκωνος ὄνος φέρει. id est, Alia Leucon, alia Leuconis asinus portat. Ex historiis aliquot mutuo sumpta sunt: quorum est illud: Romanus sedendo vincit. Quædam profecta sunt ex apophthegmatis, hoc est, scitè breuiterque responsis: sicut illud:

Ος αὐτὸς αὑτὸν οὐκ ἔχει, σάμον θέλει
Qui semet ipse nō habet, Samum petit.

Sunt quę ex verbo temere dicto sunt arrepta: velut, οὐ φροντὶς Ἱπποκλείδῃ. id est, non est curę Hippoclidi. Denique mores, ingenium seu gentis, siue hominis alicuius, siue etiam animantis: postremo rei quoque vis quępiam insignis, ac vulgo nota, locum fecerūt adagio: cuiusmodi sunt, σύροι πρὸς φοίνικας, id est, Syri contra Phœnices. ἀκκίζειν, pro eo quod est, fictè recusare quod accipere cupias, & ἀλώπηξ οὐ δωροδοκεῖται, id est, vulpes non capitur muneribus, & δὶς κράμβη θάνατος, Bis crambe, mors: & κληματὶς αἰγυπτία, Clematis AEgyptia.

Quibus ex rebus accedat nouitas Parœmiæ.

IAM quod de nouitate diximus, id neutiquam simplex est. Nam hāc nonnunquam ipsa res secum adfert, vt κροκοδείλου δάκρυα: Crocodili lachrymæ. Nonnunquam eam figura conciliat: quum per omneis fermè schematum species adagiū varietur, quas singulatim persequi non est necesse, eas duntaxat attingamus, quas frequētissime recipit. Metaphora penè semper adest: multas autem partes ea complectitur. Allegoria non minus crebra: quanquam & hęc quibusdam metaphorę species est. Exemplum prioris: Res omnis in vado est. Posterioris: λύκος ἔχανεν. Lupus hiat. Nec infrequens hyperbole, velut γυμνότερος λεβηρίδος, id est, Nudior exuuio serpentis. Nonnunquam vsque ad ęnigma peruenit; quod, auctore Quintiliano, nihil aliud est quàm obscurior allegoria, quod genus, πλέον ἥμισυ παντός, id est, dimidium plus toto. Nonnunquam allusio venerē adiungit parœmię, veluti, βάλλ' οὕτως, id est, Sic ferito. &, σύν τε δύ' ἐρχομένω, id est, Duobus simul euntibus. &

Ο, ττι τοι ἐν μεγάροισι κακῶν τ' ἀγαθόν τε τέτυκται. id est.
AEdib' ī propriis q̄ rectave, prauave fiāt.

Aliquoties αὐτὴ διάλεκτος καὶ ἰδίωμα, id est verbi proprietas, prouerbii simulachrum addit, vt ὠγύγιον κακόν, id est, ingens malum. Fit interdum vt ipsum ἀμφίβολον, hoc est ambiguitas, decus apponat prouerbio. Cuius generis est, βοῦς ἐπὶ γλώσσῃ, id est, Bos in lingua, & ὥσπερ μῦς ἐν πίσσῃ, id est.

Quęcun-

Quæcunque Mus in Pisa. Si quidem bos & animal significat, & numisma. Mus item animantis est nomen, & item athletę cuiusdã vocabulum. Et Pisa nomen Vrbis, accessione litterulæ auctũ, picẽ significat, πίσσα. Nonnunquam ipsa eloquendi nouitas parœmiam efficit, vt ἐν οἴνῳ ἀλήθεια, id est, In vino veritas. Nam si dicas ebrios vera loqui, non videbitur adagium. Item si dicas: Sine cibo & potu languet libido, non habebit adagii faciem. Contrà: Sine Cerere & Baccho friget Venus, nemo non agnoscit adagii speciem. Quanquam hęc ipsa nouitas, vt omnis alia, proficiscitur à figura. Decorat interim & antiquitas, vt ἐγγύα, πάρα δ' ἄτη, Sponde, sed pręsto est iactura. Denique in parœmiis omneis, τοῦ γελοίου, id est, ridiculi, formas inuenies. Sed hęc minutim persequi, moleste cuiusdam diligentię fortè videatur. Tametsi de figuris prouerbialibus paulo post aliquã to copiosius dicturi sumus.

Quomodo parœmia differat ab ÿs, quæ videntur illi confinia.

SVNT autem quędam affinia parœmiis, puta γνῶμαι, quas nostri sententias appellant: ad hęc αἶνοι qui à nostris apologi vocantur: tum ἀποφθέγματα, quę Latine, breuiter ac scite dicta, vertere licebit: pręterea σκώμματα, id est, salse dicta. Denique quicquid allegoriam aut aliam quampiam figuram prouerbialem, ceu personam, pręse gerit. Ea tametsi difficile non sit ab adagiorum genere secernere, si quis ad finitionem, tanquam ad gnomonem, & regulam, vnumquodque norit applicare: tamen quo faciamus satis etiam imperitioribus, haud grauabimur rudius & pinguiore, quòd aiunt: Minerua rem explicare, vt planè constet quid in hoc opere simus sequuti. Primum inter sententiam & parœmiam eiusmodi ratio est t vt vtraque cũ altera coniungi, vtraque rursus ab altera queat seiungi, non aliter quàm album ab homine. Vt enim non statim album quod homo, neq; protinus homo quod album: nihil tamen vetat id album esse quod sit homo: Ita non raro fit vt sententia parœmiã complectatur: at nõ statim qđ parœmia fuerit, idẽ erit & sententia, neq; contra. velut, Auaro tam deest quod habet, quàm quod non habet, &,

Pascitur in viuis liuor, post fata quiescit, non vt sententię sunt, ita sunt & adagia. E diuerso: Ego in portu nauigo, vt est prouerbium, ita sententia non est. Rursum, μὴ παιδὶ τὴν μάχαιραν, id est, ne puero gladium, pariter & parœmię sentẽtiæq; rationem complectitur, denique & allegoriæ. Neque defuere tamen, potissimum apud Gręcos, qui grauati nõ sunt operam in hoc genere sumere, γνωμολογίαν, id est sententiarum collectionem, conscribentes. αἶνον Aphthonius in Progymnasmatis, simpliciter μῦθον, id est fabulam. vocat, huic sunt, vt ait, varia ex inuentoribus cognomina, συβαρίτης, κίλιξ, κύπριος, αἰσώπειος. Quintilianus αἶνον ait à Gręcis appellatum λόγον μυθικὸν, αἰσωποποίητον, à Latinorum nonnullis apologationẽ, non satis in vsum recepto nomine. Neque negat αἶνον, parœmię confinem esse, verum ita distinguit, vt αἶνος, totus sit apologus, parœmia, veluti fabella breuior. Exempli loco posuit: Non nostrum onus, bos clitellas. Ad hunc quidem modum vsurpauit Hesiodus:

Νῦν δ' αἶνον βασιλεῦσ' ἐρέω, νοέουσι καὶ αὐτοῖς·
Ὧδ' ἴρηξ προσέειπεν ἀηδόνα ποικιλόδειρον. i.
Aenon principib⁹ referã, norint licet ipsi.
Vocalẽ accipiter sic affatus philomelã est.

Vtitur eundẽ ad modum & Archilochus, & Callimachus. Etiam si Theocritus ἐν κυνίσκαις, αἶνοι pro parœmia videt vsurpasse, Αἶνος θῶν λέγεταί τις, ἔβα καὶ ταῦρος ἀν' ὕλαν. Iam verò apophthegmata non alio discrimine dissident à parœmiis, quàm sententię. Quemadmodum enim illud, ὃς αὐτὸς αὑτὸν οὐκ ἔχει, γάμον θέλει, simul & adagium est & apophthegma, ita illud Simonidis ad quendam in conuiuio tacentem, εἰ μὲν ἠλίθιος εἶ, σοφὸν πρᾶγμα ποιεῖς. εἰ δὲ σοφὸς, ἠλίθιον. id est, Si quidem stultus es, sapiẽtem rem facis, si verò sapiens, stultam. Item illud: Decet Cęsaris vxorem non solum crimine, verumetiam criminis suspicione vacare, apophthegma quidem est, at nõ item parœmia. Item: Soles duabus sedere sellis, simul & prouerbium & λοιδόριον est. Contrà: Mater nunquam, pater persępe. Item illud Turonii: Ad molas sunt σκῶμμα quidem est, at non item adagium. Quanquam sunt in hoc genere quędam adeo commode dicta, vt facile possint in adagiorum ordinẽ adsciſci, velut illud, μέχρι βωμῶν φίλος εἰμὶ, id est, Vsq; ad aras sum amicus. Adest

enim simul & breuitas & sententia & figura. Hęc paulo verbosius inculcauimus, ne quid à nobis in hoc expectetur opere, nisi quod sub parœmiæ cadit appellationem, neve quis per negligentiam præteritum existimet, quod prudēter, cōsultoq;, tanquā ab argumento alienum, prætermisimus.

Commendatio Prouerb. à dignitate.

PORRO autem ne quis hanc doctrinæ partem, tanquam nimium humilem, & impēdio facilem, peneque puerilem, fastidiat, atque aspernetur, paucis exponamus quantum hæc, sicuti videtur, minutula, apud antiquos illos obtinuerint dignitatis, deinde quantum adferant commoditatis, si quis in loco sciteque vtatur, postremò non vsq; adeo cuiuslibet esse, recte prouerbiis vti. Principio, cognitionē adagiorum non in postremis habitam apud summos viros, vel illud sat argumenti est, quòd primi nominis auctores non indigna duxerint de quibus diligenter voluminibus aliquot conscriberent. Quorum primus est Aristoteles, nimirū tantus Philosophus vt vnus hic pro multis suffecerit. reliquit is, teste Laertio, de parœmiis volumen vnū. Chrysippus item ad Zenodotum duos de prouerbiis libros cōscripsit. Scripsit eadem de re Cleantes. Quorū virorum si labores extarent, nobis nō fuisset necesse tāto sudore quędam ex minutis istis scriptoribus, & iisdem, vt indiligentibus, ita deprauatissimis etiam, expiscari. Reperiuntur nonnulla prouerbiorum collectanea Plutarchi nomine, sed paucula, eaque ferme nuda. Inter parœmiographos subinde citatur tū ab aliis, tum ab Athenæo in Dipnologia, Clearchus Solensis, Aristotelis auditor, & Aristides, deinde Zenodotus, qui Didymi Tarrhæique parœmias in compendium redegit. Citantur & Theophrasti prouerbia in commentariolis Demosthenis. Vnde liquet & illos hisce de rebus commentarios reliquisse. Neque nos fugit, id operis Zenobii nomine circunferri, verū quoniam inueniuntur quędam apud Aristophanis interpretem, Zenodoti eius, qui Didymum ac Tarrhæum in compendium redegerit, nomine relata, quæ ad verbum in huius commentariis leguntur, circa fraudem esse quòd is, quocunque fuerit nomine (quid enim refert?) in hoc opere, Zenodoti titulo adducetur. Hic præter alios Milonem quendam parœmiographum allegat. Citatur & Dæmon quispiam, cum ab aliis compluribus, tum ab eo qui dictiones aliquot ex orationibus Demosthenis est interpretatus, qui multos de prouerbiis libros videtur composuisse. nam citatur liber 40. Extant & Diogeniani collectanea. Hesychii præfatio testatur ab ipso copiosius explicata prouerbia, quæ nudius recensuisset Diogenianus. etiamsi opus ipsum pugnat cum suo prologo, quum is nomenclaturam auctorū profiteatur, & prouerbiorum argumēta, hic ita nudus sit vt nihil esse possit magis. vnde in coniecturā adducimur, opus hoc copiosius ab auctore descriptum, post ab alio quopiam in cōpendium contractum. Suidas, qui & ipse in hoc numero ponendus est, Theætetum quemdam adducit, qui de prouerbiis conscripserit. Nec illud argumentum leue, quòd inter bonos auctores vt quisque fuit eruditissimus eloquentissimusque, ita quamplurimum adagiorū suis libris aspersit. Et vt à Græcis exordiar, quid de magno illo Platone, ne dicā diuino, παροιμιῶδές τι χρῆμα σεμνόν, vt sic dixerim? Aristoteles, serius alioqui philosophus, haudquaquam grauatur suis illis disputationibus parœmias crebras, ceu gemmulas, intertexere. Quem quidem sicut in cæteris, ita hac quoque in parte Theophrastus est æmulatus. Plutarchus grauis ac penè tetricus auctor, præmultis vndique scatet adagiis? quem nec piguit inter problemata quasdam parœmias & proponere & excutere, idque Aristotelis exemplo. Iam vt ad Latinos veniamus, omissis vtroque in genere grammaticis ac poetis (nisi si quis in his M. Varronem existimat annumerandum, qui Menippeis illis suis prouerbiales indidit titulos, vt planè consentaneum sit illum argumenta fabularum nō aliunde, quàm à prouerbiis sumpsisse mutuo) Romani Principes non existimarunt inferius esse maiestate Imperiali, vt magnis de rebus consulti, prouerbio responderent, quod & nunc extat in Digestis, οὔτε πάντα, οὔτε πάντη, οὔτε παρὰ πάντων. id est, Nec omnia, nec passim, nec ab omnibus. Apud Græcos hoc adagium fertur, ἐκ τοῦ καρποῦ τὸ δένδρον γινώσκω. id est, E fructu arborem iudico. Pittacus philosophus consultorē suum ad pueros

ad pueros turbine ludentes mittit, à quibus deducenda vxore prouerbio doceat, audiatque, τὴν κατὰ σαυτὸν ἔλα Theognides aũt. τοῦ δὲ γὰρ ὁ ζεὺς

Οὐδ᾽ ὁ ζεὺς πάντας ἀνδάνει, οὔτ᾽ ἀνέχων, id est.
Nõ etenim cũctis placeat vel Iuppiter ipse,
Seu mittens pluuiam, seu cohibẽs pluuiã.

Quòd si quẽ mouet antiquitatis auctoritas nullum doctrinæ genus antiquius fuisse videtur quàm parœmiarum, In his ceu symbolis tota ferme priscorum philosophia cõtinebatur. Quid aliud veterum illorum sapientum oracula quàm prouerbia? quibus tantum honoris habitum est olim, vt non ab homine profecta, sed cœlitus delapsa viderentur. Et cœlo, inquit Iuuenalis, descendit, γνῶθι σεαυτόν. id est, nosce te ipsum. Proinde pro foribus templorum veluti digna dus inscribebantur: passimque columnis, ac marmoribus insculpta visebantur, tanquam immortali digna memoria. Quòd si minutula quæpiã res videtur adagium, meminerimus ista non mole, sed pretio æstimari oportere. Quis enim sanus non pluris faciat gemmulas, quamuis perpusillas, q̃ saxa quędã ingentia? & vt, auctore Plinio, in minutissimis animãtibus, velut araneolo, culiceq;, maius est naturę miraculum, q̃ in elephanto, si quis modo proprius contẽpletur: itidẽ in re litteraria nonnũquã plurimum habent ingenii quę minima sunt.

Ad quot res vtilis Parœmiarum cognitio.

RELIQVVM est, vt paucis ostendamus, non minus vtilitatis inesse prouerbiis, quã olim adfuerit dignitatis. Conducit autem parœmiarum cognitio, cũ ad alia permulta, tum potissimum ad quatuor: ad philosophiam, ad persuadendum, ad decus & gratiam orationis, ad intelligendos optimos quosq; auctores. Principio ne cui mirum videatur ꝙ prouerbia dixerimus ad philosophię scientiã pertinere, Aristoteles apud Synesium existimat nihil aliud esse parœmias, q̃ reliquias priscę illius philosophię, maximis rerum humanarũ cladibus extinctæ, easq; seruatas esse, partim ob compendium, breuitatemq;, partim ob festiuitatẽ ac leporem: ideoq; non segniter nec oscitanter, sed pressius ac penitius inspiciẽdas. subesse enim velut igniculos quosdã vetustæ sapientiæ, quę in peruestiganda veritate multo fuerit perspicacior, quàm posteriores philosophi fuerint. Plutarchus item (in commentario cui titulum fecit: Quo pacto sint audiendi poetæ) veterum adagia simillima putat sacrorũ mysteriis, in quibus maximę quępiam res ac diuinæ minutulis & in specie penè ridiculis cęremoniis significari solent. His enim tam breuibus dictis per inuolucrum quoddã eadem innuimus, quę philosophię principes tot voluminibus tradiderũt. Neq; enim aliud sibi velle paręmiam illam Hesiodiam, πλέον ἥμισυ παντός, quàm quod Plato tum in Gorgia, tum in libris Politicis, tam multis argumentis conatur ostendere, βέλτιον εἶν τὸ ἀδικεῖσθαι τοῦ ἀδικεῖν. i. Satius esse iniuriã admittere, quàm iniuriam inferre.

Ad persuadendum conducere Prouerbia.

QVOD si cui satis non sit ipsum sapere, verum etiã aliis persuadere capiat quàm non inutilis sit hęc prouerbiorũ supellex, vel Aristoteles ipse satis declarat, qui non semel in rhetorices præceptis, parœmias inter testimonia connumerat. Quemadmodum, inquiens, si quis suadere velit ne cum homine sene copulet aliquis necessitudinẽ, vtitur huius prouerbii testimonio, μήποτ᾽ εὖ ἔρδειν γέροντα, id est, Ne vnquam benefacias seni. Rursum, si quis ꝑsuadeat, vt liberos item interficiat, qui parẽtem occiderit, huic vsui futurum est hoc prouerbium.

Νήπιος ὃς πατέρα κτείνας, παῖδας καταλείποι. id est,

Stultus qui natos occiso patre relinquat.

Quantum autem adferant ad persuadendi facultatem momenti testimonia, cui non cognitum est? Neque mediocriter conducunt sententię. At inter hæc quoque idem prouerbia collocat. Quintilianus in Institutionum libris, compluribus locis prouerbiorum mentionẽ facit, tanquam non vna ratione ad benedicendum conducentium. Nam quinto libro parœmias exemplis coniungit, vt parem cũm illis vim obtinentes, quorum est vel præcipua. Rursum easdem eodem in libro in argumentorum genere collocat, quas Græcè κρίσεις appellãt. Quorum & frequentissimus vsus, & ad persuadendum mouendumq; non mediocris vtilitas. Quin magis ipsa Fabii verba libet adscribere. Nec hæc quidem, inquit, vulgo dicta & recepta persuasione populari, sine vsu fuerunt testimonia. Sunt enim quodam-

modo, vel potentiora etiam, quòd non caussis accommodata, sed liberis odio & gratia mentibus, ideo tantum dicta, factaq;, quia aut honestissima, aut verissima videbãtur. Paulloque inferius: Ea quoque, quæ vulgo recepta sunt, hoc ipso quòd incertum auctorem habent, velut omnium fiunt. Quale est: Vbi amici, ibi opes: Et: Conscientia mille testes. Et apud Ciceronem: Pares cum paribus, vt est in veteri prouerbio, facillimè congregantur. Neque enim durassent hæc in æternum, nisi vera omnibus viderentur. Hactenus Fabii verba retulimus. Idem autem paullo post deorum oracula parœmiis subnectit, velut his adfinia, cognataq;. Iam quid M. Tullius, nonne in actione pro L. Flacco, prouerbio fidem testibus abrogat? id est huiusmodi, ἐν καρὶ τὸν κίνδυνον, id est, In Care periculum. Annon in eadem totius gentis Græcorum in ferendis testimoniis fidem eleuauit hoc prouerbio? Da mihi testimonium mutuum. Quid quòd ipsi etiam philosophi passim suas rationes prouerbiis fulciunt? Quo minus mirandum si frequenter historiographi narrations fidem ex adagio quopiã petunt. Adeo quod in literis intercidit, quod titulis, quod colossis, quod marmoribus seruari non potuit, prouerbio seruatur incolume: vt & hanc obiter adagiorum laudem indicem quod τὸ πιθανόν, id est, probabilitas, ad persuadẽdum vel primas obtinet partes, quid, quæso probabilius, quàm quod nemo non dicit? Quid verisimilius, quàm id, quod tot ætatum, tot nationum consensus, & velut idem suffragium comprobauit? Inest nimirum, inest in his parœmiis natiua quædam & genuina vis veritatis. Alioquin qui fieri potuit, vt eandem plerunque sententiam in centum dimanasse populos, in centum videamus transfusam linguas, quę ne tot quidem seculis, quibus nec pyramides obstiterunt, vel interierit, consenuerit? vt meritò dictum illud videatur: Veritate nihil esse robustius. Deinde fit, nescimus quo pacto, vt sententia prouerbio quasi vibrata, feriat acrius auditoris animum, & aculeos quosdam cogitationum relinquat infixos. Nam longè minus tanges animum, si dixeris: Caduca, & breuis est hominis vita: quàm si prouerbium cites: Homo bulla. Postremò quod de risu scribit Fabius, maximas difficultates caussarum, quę nullis argumentis dissolui queant ioco eludi: id vel maximè pręstat parœmia.

Ad ornatum conducere Parœmiam.

PORRO quantum vel dignitatis, vel veneris adiungat orationi tempestiuus prouerbiorum vsus, non pluribus explicandum. Primum enim quis nõ videt quantum maiestatis vel ex ipsa antiquitate cõcilient orationi? Tum si quod schema, quod amplitudinem ac sublimitatem apponat sermoni, rursum si quod ad gratiam dictionis facit: denique si qua ratio festiuitatis (quum parœmia plerunq; per omneis figurarum species, per omneis facetiarum formas varietur) nimirum quicquid illa solent adferre, cõferet, ac genuinam quandam, peculiaremq; gratiã de suo insuper adiunget. Proinde si scitè & in loco intertexãtur adagia, futurum est, vt sermo totus & antiquitatis ceu stellulis quibusdam luceat, & figurarũ adrideat coloribus, & sententiarum niteat gemmulis, & festiuitatis cupediis blandiatur: denique nouitate excitet, breuitate delectet, auctoritate persuadeat.

Ad intelligẽdos auctores conducere Parœmiam.

IAM vt non sit alius parœmiarum vsus, certe ad intelligendos optimos quosque (hoc est vetustissimos) auctores, non vtiles modò sunt, verumetiam necessariæ. In quibus cũm pleraque sunt deprauata, tum hę vel deprauatissimę sunt: propterea ꝙ ferè ęnigmaticum quiddam habeant, vt etiam à mediocriter eruditis non intelligantur: tum ꝙ plerunque velut ex abrupto interseruntur nonnunquam etiam mutilatim vt ἀνὰ ποταμῶν, id est sursum fluminum. Aliquoties vnico verbo notantur, vt apud Ciceronem in Epistolis ad Atticũ: Subueni quęso, dum est ἀρχή. id est principium. Indicat autem illud prouerbium:

Ἀρχὴν ἰᾶσθαι πολὺ λῷον ἢ ἐπὶ τελευτήν, id est,
Principio pręstat, q̃ fini adhibere medelã.

Hęc itaque multum offundunt tenebrarũ, si ignorentur. At rursum lucis plurimum adferunt, si fuerint intellecta. Denique fit nonnunquam, vt scriptor tacitè ad prouerbiũ adludat: quod si nos fugerit, etiãsi videbitur intellecta sententia, tamẽ magna voluptatis pars aberit, ignorata parœmia. Quod genus est Horatianum illud:

equus vt me portet, alat rex.

Et apud Vergilium:

- fatis nunquam concessa moueri,
Apparet Camarina procul.

Subest enim in illo prouerbium, ἵππ@ με φέρει, βασιλεὺς με τρέφει, in hoc, μὴ τὴν καμαρίναν.

Commendatio à difficultate.

QVOD si iuxta prouerbium, δύσκολα τὰ καλά, eaque vulgo ceu fastidiuntur, quæcunque facilia videntur: ne quisquam arbitretur vsque adeo procliue, vel intelligere vel sermoni parœmiam intexere. Siquidē vt non mediocris est artificii, gemmulā scitè includere anulo, & aurū purpuræ intexere: ita non est cuiuis parœmiam aptè, decenterq; orationi inserere. Quodq; Fabius scribit de risu, nihil affectari periculosius, idem de prouerbio nō iniuria dixeris. Etenim in huiusmodi, quemadmodum & in musica, nisi summum præstes artificem, ridiculus sis: & aut laudem eximiam, aut risum auferas oportet.

Quatenus vtendum adagiis.

PROINDE quatenus quibusq; modis vti conueniat adagiis, indicabimus. Ac primo loco meminisse oportebit, vt quod eleganter Aristoteles in cōmentariis rhetoricis admonuit de adhibendis epithetis, id nos in vsurpādis adagiis obseruemus: nēpe vt illis vtamur non tanquā cibis, sed veluti condimentis, i. non ad satietatē, sed ad gratiā. Præterea ne quouis inseramus loco, quēadmodū enim ridiculum sit, si quibusdā locis gēmam alligaris: itidem absurdum si non suo loco adhibueris adagiū. Quod verò Fabius libro Institutionum 8. de sententiis vsurpādis præcepit, id totidem fermè verbis de parœmiis præcipi queat. Primum, ne, quemadmodum dictum est, nimis crebriter vtamur. Densitas. n. earum obstat inuicē, quominus eluceant, quemadmodū nec pictura, in qua nihil circumlitū est, eminet, ideoq; artifices ēt, quum plura in vnā tabulam opera conferunt, spatiis distingunt, ne vmbræ in corpora cadant. Subsistit. n. omnis parœmia, ideoq; post eam vtriq; aliud est initiū. Vnde soluta ferè oratio est, & è singulis nō membris sed frustis collata, structura caret. Porrò vt adfert lumen clauus purpuræ in loco insertus, ita certè neminem deceat intertexta pluribus notis vestis. Accedit hoc quoq; incōmodi, q crebras captanti parœmias, nonnullas necesse est admiscere vel frigidas, vel coactas. Non. n. pōt esse delectus, vbi de numero laboratur. Postremò gratiā amittit quicquid aut immodicū est, aut intempestiuum. In epistolis tn̄ familiaribus licebit paullò liberius hoc genere ludere: in oratione seria, sicuti parcius, ita etiam accuratius adhibendæ.

Variorum prouerbiorum vsus.

HOC in loco non abre futurum arbitramur, si paucis indicabimus quibus rationibus variari queat parœmiarum vsus, vt possis idē adagium alia, atq; alia forma pducere. Principio, nihil vetat interdū quominus idem dictū ad cōplures sensus accōmodes: vt illud τετρημένος πίθος, i. pertusum dolium, vel ad obliuiosum, vel ad profusum, vel ad auarū, vel ad futilem, vel ad ingratū traduci potest. Effluit. n. quicquid infuderis in animū immemoris: apud prodigum nihil durat: auari cupiditas nunq̄ expletur: futilis & garrulus nihil continet: perit quicquid contuleris in hominem ingratum. Nonnunquā per ironiam ad contrarias etiam snīas deflectitur: quod genus, si de mendacissimo quopiā loquens, dicas: ἄκουε τὰ ἐκ τρίποδος, id est, Audi è tripode dicta. Fit interim vt vnius voculæ commutatione diuersis conueniat, vt ἐχθρῶν ἄδωρα δῶρα, i. Hostium munera non munera: & πενήτων ἄδωρα δῶρα, κολάκων ἄδωρα δῶρα, ποιητῶν ἄδωρα δῶρα. vt idem adagiū ad hostes, ad pauperes, ad assentatores, ad poetas deflectatur. Nam hostium munera perniciē adferre creduntur. &, siquid donant pauperes, aut adulatores, aut poetæ, captationes sunt verius, q̄ munera. Breuiter ad omnia, in q̄ quocunq; modo hæc similitudo cōpetit, accommodes licebit. Illa ratio fermè cōmunis omnibus, quoties à persona ad rem, aut contra, fit deflectio. Ad personā, hoc pacto: Prouerbium est, μηδ' Ἡρακλῆς πρὸς δύο, id est, ne Hercules quidem aduersus duos: ego verò Thersites magis, q̄ Hercules, qui possim vtriq; respondere? Ad rem torquebitur hoc modo, prouerbio dictum est, μηδ' Ἡρακλῆς πρὸς δύο. ego qui possim pariter & morbo & inopiæ tolerandæ par esse? Variatur & inuersione prouerbiū, vt dictum est, μηδ' Ἡρακλῆς πρὸς δύο, & tu vnus cōtra duos Hercules audes congredi? Item hoc pacto:

Contra tritum Grecis prouerbium: Expectatis carbonibus thesaurū reperi. Et: Commutauimus, non χρύσεα χαλκείων, id est aurea æreis: sed planè χάλκεα χρυσέων, id est ærea aureis. Præterea nonnunquam explicatur adagium & confertur: nonnunquam simplex allegoria refertur. Aliquoties etiā mutilum proponitur, vt si quo respondente quod nihil ad rem pertineat, dicas: ἄμας ἀπῄτουν, id est falces postulabam. Et apud Ciceronē, τὰ μὲν διδόμενα, id est, quæ dantur. Interim satis est vnico verbo adlusisse, vt apud Aristotelē, omnes eiusmodi inter ipsos κεραμεῖς, id est, figuli.

De Figuris prouerbialibus.

RELIQVVM est, vt ad parœmiarum catalogum accingamur, sed prius figuras aliquot prouerbiales ostenderimus. Quædam enim dicta sunt specie non magnopere prouerbiali, quædam autem παροιμιώδει (id est prouerbiali) figura, vt facile possint in parœmiarum ordinem coaptari. Igitur in totum, prouerbiorū generi confinis est omnis sententia, præterea metaphora, peculiariter allegoria: & in his præcipue quæ sumūtur à rebus insignibus, & vulgo celebratis: vt à nauigatione, à bello. Quod genus sunt illa: Secundis nauigare ventis, naufragium facere, vertere vela, tenere clauum, & exhaurire sentinam, &c, tradere ventis vela, cōtrahere vela. Item illa: Bellicum canere, &, versis gladiis pugnare, receptui canere, cominus atq; eminus pugnare, conferre pedem, conferre manus, atque id genus alia sexcenta. Quę si paullò longius traducātur, abeunt in parœmiarū formā. Itē quę ducūtur à rebus notis, ac vehemēter quotidiano sensui familiaribus: vt quoties corporis gestus ad animi rem transferuntur, cuiusmodi sunt: Premere pollicem, pro fauere: corrugare frōtem, pro moleste ferre: ringi, pro indignari: exporrigere frontem, pro hilarescere. Pręterea quę trahuntur à sensibus corporis, velut: Olfacere, pro resciscire: degustare, pro experiri. Prouerbii ferè faciē habent quoties quę sunt artibus peculiaria vocabula, aliò detorquentur, vt δὶς διὰ πασῶν, id est, Bis ꝑ omnia, à musicis: ἐκ διαμέτρου, id est, ex dimetiente, à mathematicis. Item, sesquipedalia verba. incudi reddere, à fabris ęrariis: Ad ammussim, à fabris lapidariis: Nullam lineam duxi, à pictoribus: Extremū actum adiungere, à scenis. Interdum citra figurā tacita adlusio prouerbiale quiddam adfert. Ea tum erit optima quoties ad auctorē, aut rem spectat magnopere celebrem, nullique incognitam, qualis est apud Gręcos Homerus, apud Latinos Vergilius. Quod genus est illud apud Plutarchum, ἐπεὶ μάρτυρές γε τῷ Πλάτωνι πολλοί τ' ἀγαθοί τε πάρεισιν. id est, Quando quidem testes sanè Platoni multique boniquе adsunt. Adlusum est enim ad morem sacrorum, in quibus sacerdos dicere cōsueuit, Τίς τῇδε, id est, quis hic? Deinde qui aderant respondebant, πολλοί τ' ἀγαθοί τε πάρεισιν, id est, multiq; boniq; adsunt. Item illud apud Ciceronem ad Atticū: Σύν τε δύ' ἐρχομένω, id est, Simul duobus euntibus. Et apud Lucianum: ἰατρῶν παῖδες, id est, medicorum filii, pro medicis ipsis. Accedunt ad prouerbii speciem & illa, bucolico carmini familiaria, ἀδύνατα, ἀναγκαῖα, ἄτοπα, ὅμοια, ἐναντία, id est, impossibilia, necessaria, absurda, contraria, similia.

Ἀδύνατα sunt eiusmodi:

Ἀλλ' ἴσος γὰρ μόχθος ἐπ' ἠόνι κύματα μετρεῖν. id est,

Sed labor adsimilis metiri in littore fluctꝰ.

Et apud Virgilium:

Ante leues ergo pascentur in ęthere cerui,
Et freta destituent nudos in littore pisces.

Ἀναγκαῖα sunt huiusmodi:

Dum iuga montis aper, fluuios dum piscis amabit.

Et apud Senecam:

Lucida dum current annosi sidera mundi.

Ἀτόπων exemplum hoc erit:

Atq; idē iungat vulpes, & mulceat hircos.

Contrarium hoc:

Nūc virides etiā occultant spineta lacertos:
Me tamen vrit amor. Itē apud Theocritū:

Ἠνίδε σιγᾷ μὲν πόντος, σιγῶντι δ' ἀῆται.
Ἁ δ' ἐμὰ οὐ σιγᾷ στέρνων ἔντοσθεν ἀνία. id est,

Ecce silet maris vnda, silēt & flamina vēti: &c

Similium:

Torua leęna lupū seq̄t, lupus ipse capellā.

Et apud Theocritum:

Haud tamen intra nostra silent pręcordia curæ.

Ἁ αἲξ τὸν κύτισον, ὁ λύκος τὰν αἶγα διώκει. i.

Capra petit cytisum, sequitur lupus ipse capellam.

Sunt & aliæ duæ figuræ maximè confines parœmiarum generi, quæ constat vel eiusdem aut similis iteratione vocis, vel contraria

trariarũ contextu. Quod genus sunt, ἀπό σ᾽ ὀλῶ κακὸν κακῶς. κακοῦ κόρακ☉ κακὸν ὠόν. id est, Perdam te malum male. Mali corui malum ouum. Et, θρέμμα σοφοῦ σοφόν, id est, Alumnus sapientis sapiens. Id quod est apud Græcos amicos pariter ac tragicos penè solenne. Et: Eueniũt digna dignis. Amico amicus. Malis malus. Bonis bonus. Vterque vtrique cordi. Suus rex reginę placet. Et: Manus manum fricat. Graculus ad graculum. Contrariorum genus sic habet, καὶ δίκαια κἄδικα, οὐ καὶ μιαρῶς, id est, Et iusta & iniusta. Probe & improbe, apud Aristophanem, ἑκοῦσί τε καὶ ἄκουσι, id est, Volentibusq; & nolẽtibus, apud Platonem. Item, οὐδὲν ἔπ☉ οὐδὲν ἔργον, id est, Nullum dictum, neque factum. Apud nostros itẽ, Verum vbi fas versum atque nefas. Facta atque infecta canebat. Quo tropo sic vsus est Valeri⁹ Maximus, vt ad verum sensum non cohæreat, tantum exaggerat: Obtestantem, inquit, se, aduersus omne fas & nefas, quũ in summo esset Imperio, à te equite Romano fuisse trucidatum. Nam qui cõsistit vt facinus nefarium dicatur esse factum aduersus omne nefas? Quo iure, quaque iniuria. Quidquis & facere & pati. Digna atque indigna. Quid dixit, aut quid tacuit? Domi, belliq́ue. Publicè, priuatim. Quod scis, nescis. Clamq́ue, palamq́ue. Iocaque, & seria. Manibus pedibusq́ue. Noctesq́ue, diesq́;. Quæ prima aut vltima ponas. Neque magnum, neque paruum. Iuuenesq́ue, senesq́ue. Diis hominibusq́ue plaudentibus. Ad hanc formam pertinent etiam hęc passim apud poetas obuia, παρθέν☉ ἀπάρθεν☉. ἄνυμφ☉ νύμφη. ἄγαμ☉ γάμος. ἄπολις πόλις. δύσπαρις πάρις. δυσδαίμων. εὐδαιμονία. ἄδωρα δῶρα. ἀδεὲς δέος. ἀπόλεμος πόλεμος. ἄκοσμος κόσμος. ἄχαρις. ἄπλουτος πλοῦτος. id est, Virgo non virgo. Sponsa non sponsa. Nuptiæ non nuptiæ. Ciuitas, non ciuitas. Malus Paris Paris. Infelix felicitas. Non dona dona. Non metuendus metus. Non bellum bellum. Ornatus inornatus. Ingrata gratia. Inopes opes. Hæc ἐναντίωσις nonnunquã accidit & in dictione composita, vt μωρόσοφος, id est, stulte sapiens. & γλυκύπικρος, id est dulciter amarus. Sic etiam, Plutarcho teste, suum affectum vocant amantes ex voluptate & dolore mixtum, ita vt libenter cõtabescant. Huc pertinet & illa ἐναντίωσις αἰνιγματώδης, id est, contrarietas ęnigmatica, vt φέρων οὐ φέρω, ἔχων οὐκ ἔχω. & Ἀνὴρ καὶ οὐκ ἀνήρ. ὄρνιθα καὶ οὐκ ὄρνιθα, ἰδών τε καὶ οὐκ ἰδών, ἐπὶ ξύλου καὶ οὐ ξύλου καθημένην, καὶ οὐ καθημένην, λίθῳ καὶ οὐ λίθῳ βάλλει τε καὶ οὐ βάλλει. id est, Portans non porto, habens non habeo. Vir & non vir, auem, & non auem, Vidensq́ue & non videns, in ligno & nõ ligno, sedentem & non sedentem, lapide & non lapide, iaculatur & non iaculatur. Quod ænigma refertur & apud Athenæũ ex Clearcho, & apud Tryphonem: cuius meminit Plato quoque. Huius formę sunt & illa: ἄγλωσσος λάλος, id est, elinguis loquax. τρωτός, ἄτρωτος, id est, vulnerabilis inuulnerabilis. δασὺς λεῖος, id est, hirsutus læuis, ἄγονος γόνος, id est, fœtus non fœtus. Cuiusmodi per multa proponit, ac soluit Athenæus libro 10. Neque respuit adagiorum ratio ænigmaticam obscuritatem, quanquam alias improbatam; imò veluti familiarẽ libẽter amplectitur. Quod genus fuerit si quis parum sanè loquutum iubeat, Anticyram nauigare, aut porcum cædere, aut squillam è sepulchris vellere; quorum primum est apud Horatium, alterum apud Plautum, tertium apud Theocritum. Proinde & oracula pleraque in ius prouerbiorum abierunt, & Pythagorę symbola ad parœmiarum naturam videntur pertinere. Præcipue peculiaris est adagiorum generi hyperbole. vt, Cœlum territat armis, & Saxa clamore rumpit. & Risu diffluo. maximè si qua metaphorę species admisceatur. Effertur variis modis, vel per denominationem, vel per comparationem, vel per similitudinem, vel per epitheton. Exẽpla sunt: Alter Aristarchus. Et: Noster hic Phalaris. Et: Stentore clamosior. Velut leæna in machæra. Stentorea vox. Nestorea facundia. Neque verò pigebit ceu fontes aliquot indicare à quibus genus hoc figurarum duci possit.

Sumitur enim interdum ab ipsa re, quoties hominẽ scelestũ, scelus appellamus: dedecorosum, dedecus: pestilentẽ, pestem: lurconem, barathrum. tenebrionem, tenebras: contaminatum, labem: spurcum, cœnum: contemptum, quisquilias: impurũ, sterquiliniũ: portentosum, portentũ: molestum, ulcus: carcere dignum, carcerem. Quorũ vnumquodque ferè potest & comparationem efferri, vt χρυσοῦ χρυσοτέρα, id est, auro magis aurea, &, ipsa nequitia nequior,

quior, cæcitate cæcior, loquacitate loquacior, deformitate deformior, ipsa siti siticulosior, paupertate pauperior, infortunio infortunatior, ipsa infantior infantia. Ad hãc classem pertinẽt & illa: Pater esuritionum. Et: omnis eloquentiæ fons: Et plus quàm infantissimus. Et: plus quàm perditus.

Huic proxima sunt quæ à rebus simillibus trahuntur. vt, Melle dulcior. Pice nigrior. Niue candidior. Oleo tranquillior. Infima auricula mollior. Auro purior. Plũbo stupidior. Stipite tardior. Littore surdior. Iracundior Adria. Aequore surdior. Spongia bibacior. Arenis sitientior. Pumice siccior. Aere Dodonæo loquacior. Vitro fragilior. Pila volubilior. Cothurno instabilior. Clematide Aegyptia gracilior. Alno procerior. Cote durior. Sole clarior. Sydere pulchrior. Buxo pallidior. Sardois herbis amarior. Alga vilior. Aetna æstuantior. Beta insulsior. Trutina iustior. Spina distortior. Ampulla vanior. Pluma leuior. Vẽto instabilior. Morte odiosior. Barathro capacior. Labyrintho inuolutior. Corchoro vilior. Subere leuior. Dolio pertuso incontinentior. Laterna perlucentior. Clepsydra pestilẽtior, Fonte purior. Euripo mobilior. Oculis charior. Luce lucidior. Vita antiquior. Rubo arefacto præfractior. Crãbe recocta molestior. Clauo purior. Floralibus licentiosior.

Item ab animantibus: vt, Mulier loquacior. Passere salacior. Hirco libidinosior. Ceruo viuacior. Cornice annosior. Graculo magis obstreperus. Luscinia vocalior. Dipsade nocentior. Vipera virulẽtior. Vulpe fraudulentior. Echino asperior. Procello Acarnanio lenior. Anguilla magis lubricus. Lepore timidior. Limace tardior. Pisce sanior. Pisce magis mutus. Delphino lasciuior. Phœnice rarior. Scropha fœcundior. alba. Nigro cygno rarior. Hydra magis versipellis. Albo coruo rarior. vulture edacior. Scorpiis improbior. Testudine tardior. Glire somniculosior. Sue indoctior. Asello stolidior. Hydris immitior. Dama pauidior. Hirudine bibacior. Cane rixosior. Vrso hispidior. Tipula leuior. Cuiusmodi quædam congerit & Lucianus, ὀργιλότεροι μὲν τοῦ κυνιδίων ὄντες, δειλότεροι δὲ τοῦ λαγωῶν, κολακευτικώτεροι δὲ τοῦ πιθήκων, ἀσελγέστεροι δὲ τῶν ὄνων, ἁρπακτικώτεροι δὲ τῶν γαλῶν φιλονεικότεροι δὲ τῶν ἀλεκτρυόνων. i. Quũ sint iracundiores catellis. timidiores leporibus, adulantiores similiis, libidinosiores asinis, rapaciores felibus, contentiores gallis gallanaceis. Itẽ Plutarchus aduersus vsuram, ἀπιθανώτερος ὢν κολοιοῦ, ἀφωνότερος πέρδικος, καὶ κυνὸς ἀγεννέστερος. i. Quum minus fidei tibi habeatur, quàm graculo, magis mutus sis, quàm perdix, abiectior, Seruiliorq; cane.

Ducuntur à p̃sonis deorum: Diana intactior. Ipsis Charitibus humanior. Priapo Salacior. Venere formosior. Mercurio facũdior. Momo mordacior. Vertumno inconstantior. Proteo mutabilior. Empusa magis varius.

A personis fabulosis: Tantalo sitientior, Atreo crudelior. Cyclope immanior. Oreste insanior. Vlysse dolosior. Nestore facundior. Glauco stupidior. Iro pauperior. Penelope castior. Nireo formosior. Tithono viuacior. Erisichthone esurientior. Niobe fœcundior. Stẽtore clamosior. Tiresia cęcior. Busiride illaudatior. Sphinge inuolutior. Labyrintho intricatior. Dædalo ingeniosior. Icaro audacior. Gigãtibus elatior. Gryllo stultior. Lynceo perspicacior. Excetra pertinacior.

A personis comœdiarum: Thrasone Terentiano gloriosior. Demea iurgiosior. Mitione facilior. Gnathone adulantior. Phormione confidentior. Dauo versutior. Thaide blandior. Euclione parcior.

A personis historiarum: Zoilo inuidentior. Catone seuerior. Timone inhumanior. Phalaride crudelior. Timotheo felicior. Sardanapalo nequior. Numa religiosior. Phocione iustior. Aristide incorruptior. Cræso ditior. Crasso nũmatior. Codro pauperior. Aesopo luxuriosior. Herostrato ambitiosior. Fabio cũctantior. Socrate patiẽtior. Milone robustior. Chrysippo acutior. Trachalo vocalior. Curione obliuiosior. Nostri t̃pis Aristarcus, Christianorum Epicurus. Item, Præposterus Cato.

A gentibus: Pœno perfidior. Scytha asperior. Scythotauris inhospitalior. Cretẽsimẽdacior. Parthis vanior. Thracibus bibacior. Thessalo perfidior. Care vilior. Sybarita fastuosior. Milesiis effœminatior. Arabis ditior. Pygmęo breuior. Arcade stolidior.

Ab officiis: Lenone magis periurus. Cinędo mollior. Milite gloriosior. Areopagita tristior. Tyranno violentior. Carnifice immanior.

De Præmolliendà Paræmia.

IAM illud, tametsi minutulū humiliusq; videatur, tñ, posteaquam docendi munus suscepimus, non grauabimur pp imperitiores admonere, videlicet, vt in vsurpandis adagiis meminerimus quod in verbis nouatis, aut durius trāslatis fieri Fabius iubet, id qđ ait à Græcis elegātissimè præceptum esse, videlicet, προεπιπλήττειν τῇ ὑπερβολῇ, ita nos oportebit προεπιπλήττειν τῇ παροιμίᾳ, hoc est, præcastigare, & velut occurrere parœmiæ, si qñ vel obscurior vel alioqui durior videbitur. Recipit enim hoc genus, sicuti paulo superius ostensum est, & metaphoras quantūlibet duras, & nouationes vocum licētiosas, & hyperbolas parum pudentes, & allegorias ad ęnigma vsq; obscuras. Græci προεπιπλήττουσιν his ferme modis, κατὰ τὴν παροιμίαν. ὥς φασι. φησι. τὸ λεγόμενον. τὸ τοῦ λόγου. ὥς παλαιὸς φησι λόγος. ὥσπερ λέγουσιν. ὡς λέγεται. ὡς λέγομεν παροιμιαζόμενοι ὡς λέγουσιν οἱ παιζοντες, καλῶς εἴρηται. id est, Iuxta prouerbium, vt aiunt, aiunt, quod dicitur, quod dici solet, vt antiquum ait dictum, vt dicunt, quod dici solet, vt antiqum ait dictum, vt dicunt, vt dicitur, vt dicimus prouerbio, vt dicunt iocātes, rectè dictum est. Iisdem fermè orationibus vtuntur Latini, Aiunt, vt aiunt, vt est in veteri prouerbio, iuxta vulgo tritum sermonem, quemadmodum vulgo dici consueuit, vt vetus verbum vsurpem, vt adagio dictum est, verè hoc dicunt.

PROVERBIVM.
Amicorum communia omnia.

TA τῶν φίλων κοινὰ, idest, Amicorū communia sunt omnia. Ex hoc prouerbio Socrates colligebat, omnia bonorū esse virorum nō secus, quàm deorum. Deorum, inquit, sunt omnia. Boni viri deorū sunt amici. Et amicorum inter se cōmunia sunt omnia. Bonorum igitur virorum sunt omnia. Refertur apud Euripidem in Oreste,

κοινὰ γὰρ τὰ τῶν φίλων. id est,
Inter enim amicos cuncta sunt cōmunia.
Idem in Phœnissis,
κοινὰ γὰρ φίλων ἄχη. id est,
Communis omnis est amicorum dolor,
Idem in Andromacha,
Φίλων γὰρ οὐδὲν ἴδιον, οἵτινες φίλοι
Ορθῶς πεφύκασ', ἀλλὰ κοινὰ χρήματα. id est,
Nam verè amicis propriū prorsus nihil,
Sed inter ipsos cuncta sunt communia.

Terentius in Adelphis: Nam vetus quidem hoc verbum: Amicorum inter se communia esse omnia. Testatur & apud Menandrum fuisse in eadē fabula. M. Tullius lib. offi. 1. Vt in Gręcorum, inquit, prouerbio est, Amicorum esse omnia communia. Citatur & ab Aristotele lib. Moralium 8. & à Platone de Legib. 5. Quo loco conatur demonstrare, felicissimum reipub. statum, rerum omnium communitate constare, πρώτη μὲν τοίνυν πόλις τέ ἐστι καὶ πολιτεία καὶ νόμοι ἄριστοι. ὅπου τὸ πάλαι λεγόμενον αν γίγνηται κατὰ πᾶσαν τὴν πόλιν ὅτι μάλιστα. λέγεται δὲ ὡς ὄντως ἐστὶ κοινὰ τὰ φίλων. i. Prima quidē igitur ciuitas est & rei publicę status, ac leges optimæ, vbi quod iā olim dicitur, per oēm ciuitatē q̄ maximè fieri pōt obseruabitur. Dictū est aūt vere, res amicorum cōes esse. Idē ait, felicem ac beatam fore ciuitatem, in qua non audirētur hæc verba: Meū, & non meū. Aristoteles lib. Polit. 3. temperat Platonis sententiam, volens possessionem ac proprietatem esse penes certos, cæterùm ob vsum, virtutem, & societatem ciuilem, omnia communia, iuxta prouerbium. Martialis lib. 2. iocatur in quendam Candidum, cui semper in ore fuerit hoc adagium, quum alioqui nihil impertiret amicis.

Candide κοινὰ φίλων, sunt hæc tua Candide πάντα.
Quæ tu magniloquus nocte dieq; sonas.
Atque ita concludit epigramma:
Das nihil, & dicis Candide κοινὰ φίλων.

Eleganter Theophrastus apud Plutarchū in commētariolo, cui titulus: περὶ φιλαδελφίας, Εἰ κοινὰ τὰ φίλων ἐστὶ, μάλιστα δεῖ αὐτοὺς τῶν φίλων εἶναι καὶ τοὺς φίλους. i. Si res amicorum communes, maxime conuenit, vt amicorū item amici sint communes. M. Tullius lib. de legibus primo videtur hoc adagium Pythagorę tribuere, quum ait: Vnde enim illa Pythagoryca vox, τὰ φίλων κοινὰ, καὶ φιλίαν ἰσότητα. id est, Res amicorum communes & amicitiam æqualitatem. Præterea Timęus apud Diogenem Laertium, tradit hoc dictum primùm à Pythagora profectum fuisse. A. Gellius Noctium Atticarum lib. 1. cap. 9. testatur Pythagoram non solùm huius sententiæ parentem fuisse, verum etiam huiusmodi quandam vitæ, ac facultatum cōmunionem induxisse.

Amicitia æqualitas. Amicus alter ipse.

HÆC quoq; ad Pythagoram auctorem referunt, quòd eandem complectantur sententiam, τὴν φιλίαν ἰσότητα εἶναι, καὶ μίαν ψυχὴν. τὸν φίλον, ἕτερον αὐτόν. i. Amicitiam æqualitatem esse. & eandem animam. Et: Amicum, alterum ipsum. Neque enim quicquã non commune, vbi fortunarum æqualitas; neque dissensio, vbi idem animus, neque diuortium, vbi coagmentatio duorum in vnum. Aristoteles magnorum Moralium lib. 2. ὅταν βουλώμεθα σφόδρα φίλον εἰπεῖν, μία φαμὲν ψυχὴ ἡ ἐμὴ καὶ ἡ τούτου. id est, Quoties volumus vehementer amicum dicere vna, inquimus, anima mea & huius. Idem eodem libro, ἔστι γὰρ ὥς φαμὲν, ὁ φίλος, ἕτερος ἐγώ. Id est, Est enim, vt dicere solemus, amicus, alter ego. Plato libro De legibus sexto, citat tanquam vetus dictum, & ceu prouerbio iactatum. παλαιὸς γὰρ ὁ λόγος ἀληθὴς, ὧν ἰσότης φιλότητα ἀπεργάζεται, μάλα μὲν ὀρθῶς εἴρηταί καὶ ἐμμελῶς. id est, Nam vetus illud verbum & verè & eleganter dictũ est, æqualitatem amicitię auctorem esse. Neque tamen id sentit Plato, iuuenibus ac senibus, doctis atque indoctis, stultis ac sapientibus, robustis ac debilibus omnia æqualia exhibenda esse, sed cuique pro sua dignitate distribui oportere. Alioqui quemadmodum ait inibi Plato: τοῖς ἀνίσοις τὰ ἴσα ἄνισα γίγνοιτ᾽ ἄν. id est, Inæqualibus æqualia, erunt inæqualia. Et vt summum ius in summam iniuriam vertitur, ita summa æqualitas summa fit inæqualitas. Quemadmodum festiuiter dixit Plinius, æqualitate in ferendis sententiis nihil inueniri posse inæqualius. Quanquam hoc quoque quidam ex Homero sumptum existimant, apud quem illud aliquoties, ἶσον ἐμῇ κεφαλῇ. i. Aeque atque meum ipsius caput. Atque hæc omnia Aristoteles lib. Moralium 9. prouerbii titulo citat.

Pythagoræ Symbola.

SED quãdoquidem in Pythagoræ mentionem incidimus, nõ grauabimur & reliqua illius symbola, priscis illis oraculorum instar celebrata, adscribere, quæ quidem in præsentia licuit apud Græcos inuenire scriptores. Nam ea, tametsi prima (quod aiũt) fronte superstitiosa quępiam ac deridicula videantur, tamẽ si quis allegoriam eruat, videbit nihil aliud esse, quàm quędam rectè viuendi præcepta. Nihil enim opus est Tyrrhenorum imitari superstitionem, qui hæc etiam citra vllam allegoriam obseruant, vt testatur in Symposiacis Plutarchus. Idem in vita Numæ tradit quædam huius generis symbola Numę conuenisse cum Pythagoricis.

Ne gustaris, quibus nigra est cauda.

Μὴ γεύεσθαι τῶν μελανούρων, i. Ne gustes ex iis, quibus est nigra cauda. Interpretatur Plutarchus in commentariis De liberis instituendis, ne cõmercium habeas cum improbis, & iis qui sunt nigris, ac infamibus moribus. Tryphon grãmaticus inter ænigmatis exempla hoc quoque commemorans interpretatur hoc modo, ψευδῆ λόγον μὴ προΐεσθαι. τὸ γὰρ ψεῦδος ἐν τοῖς ἐσχάτοις μέρεσι σμελαίνεται, καὶ ἀμαυροῦται. id est, Ne mendacem sermonem protuleris. Mendacium enim in extremis partibus nigrescit, & obscuratur. Quidam ad seipsam piscem referunt, qui atramento quod in cauda gestat, semet occulit. Quanquam Plinius lib. 32. capite vltimo, Melanurum inter pisces recenset. quum de sepiis multa prioribus libris disseruerit, vt videatur nõ idem esse Piscis Melanurus & Sepia. Theodorus Gaza Melanurum ocultatam vertit, quem piscem nominat tñ eo loco, quem modo indicauimus.

Stateram ne transgrediaris.

Μὴ ζυγὸν ὑπερβαίνειν, id est, Stateram ne transilias, hoc est, ne quid facias præter ius & æquum. Nam stateram olim æquitatis symbolum habuisse vulgo, vel Doricum illud prouerbium indicat. ζυγᾶνης δικαιότερος. id est, trutina iustior. Ad eum modum interpretatur Demetrius Byzantius apud Athenæum libro Dipnosophistarum decimo.

Chænici ne insideas.

Χοίνικι μὴ ἐπικαθίσαι, id est, Chęnici ne ĩsideas. Interpretatur diuus Hieronymus, de victu ne fueris sollicitus in diem crastinum. Est enim Chęnix demensum, & cibus diurnus, vt apud Homerum Odysseas τ.

Οὐ γὰρ ἄεργόν ἀνέξομαι. ὅσ κεν ἐμῆς γε
Χοίνικος ἅπτηται.

Namq; operæ immunẽ haud patiar quicunque meam vnquam
Chœnica contigerit.

Eodem

Eodem pacto Laertius & Suidas exponũt. Porrò seruis olim cib° diurnus chœnice distribuebatur, vt illi vicissim operis pensum persoluerent, quam ob causam Apollo Pythyius Corinthios χοινικομέτρας appellauit, quòd seruos possiderent quadragies sexies mille. Auctor Athenæus libro sexto. Plutarchus autē lōnge diuersius, puta, non indulgēdum ocio, sed industria prospiciendum victum, ne desit in posterum. Idem in Symposiacis huius symboli meminit, his quidem verbis: μετὰ τῆς πυθαγορικῆς χοίνικος, ἐφ' ἧς ἀπηγόρευε καθῆσθαι, διδάσκων ἡμᾶς, ἀεί τι τοῦ παρόντος εἰς τὸ μέλλον ἀπολείπειν, καὶ τῆς αὔριον ἐν τῇ σήμερον μνημονεύειν hoc est, Vnà cum Pythagorica chœnice, in qua vetuit desidere, docēs nos, vt ex eo quod presens est, semper aliquid in futurum relinquamus, & crastini diei in hodierno meminerimus. Existimat autem idem maiores significare voluisse, quibus religiosum habitum est, mēsas inanes tollere. Demetrius Byzantius apud Atheneum interpretatur, non oportere spectare tm̄ q̄ præsentis diei sunt, quin crastinũ semper esse expectandũ propemodum cum Plutarcho cōsentiens.

Ne cuiuis dexteram inieceris.

Μὴ παντὶ ἐμβάλλειν δεξιάν. i. Ne cuiuis porrigas dexteram, hoc est, Ne temere quemlibet in familiaritatem admittas, sed deligas quē diligas. Idem citatur atque exponitur à Plutarcho, ἐν τῷ περὶ τῆς πολυφιλίας. Conuenit cum illo Solonis apophthegmate, quod ex Apollodoro refert Diogenes Laertius, φίλους μὴ ταχὺ κτῶ, οὓς δ' ἂν κτήσῃ μὴ ἀποδοκίμαζε, id est, Amicos ne cito pares, quos autem paraueris, ne reiice.

Arctum anulum ne gestato.

Μὴ φορεῖν στενὸν δακτύλιον, id est, Arctum anulũ ne gestato, hoc est, interprete diuo Hieronymo, Ne vixeris anxiè. Et ne temet in seruitutem coniicias, aut in eiusmodi vitæ institutum, vnde te nō queas extricare. Siquidem quisquis anulum angustum gestat, is sibi quodammodo vincula iniicit.

Ignem ne gladio fodito.

Πῦρ σιδήρῳ μὴ σκαλεύειν, id est, Ignem gladio ne fodito, hoc est, Ira percitum ne lacessas, quin magis concedere conuenit, & blandis verbis tumidum animũ placare. Ita diuus Hieronymus, & apud Athenæum Demetrius Byzantius. Diogenes Laertius exponit, potentium & ferocium iracundiam nō esse conuitiis exagitādam, propterea quòd flamma quo magis exagitatur, hoc magis atque magis inualescit. Neque dissentit ab hoc interpretamēto Plutarchus. Quanquā Plato libro De legibus sexto sic vsurpauit, vt de iis dici solitum videatur, qui frustra moliuntur, quod effici nullo pacto queat, ostēdens id lusus genus quoddam fuisse, vt ignem gladio dissecarent. Ad eundem ferme sensum retulit diuus Basilius in epistola ad nepotes, vt idem sibi velint, Ignem gladio dissecare, & Cribro haurire aquā. Huc nimirum adlusit Lucianus in secundo Verarum narrationum libro, cum ex insulis formatis dimitteretur, fingens se à Rhadamantho admonitum, vt si quando rediret in hunc nostrum orbē tria quædam obseruaret, μὴ πῦρ μαχαίρᾳ σκαλεύειν, μήτε θέρμους ἐσθίειν, μήτε παιδὶ ὑπὲρ τὰ ὀκτωκαίδεκα ἔτη πλησιάζειν. id est, Ne gladio ignem diuerberaret, ne lupinis vesceretur, ne se puero decimumoctauum annum egresso adiungeret. Si quidem horum meminisset, futurũ vt aliquādo ad eam insulam reuerteretur. Horatius hoc dicto videtur indicare crudelitatem cum insania cōiunctam. Amor.n. per se furor est, qui si erumpat in pugnas ac cędes, ignis gladio perfoditur. Libro Sermonum, secundo, satyra 3.

- his adde cruorem,
Atque ignem gladio scrutare.

Cor ne edito.

Μὴ ἐσθίειν τὴν καρδίαν, id est, Cor ne edito, hoc est, ne curis tuum ipsius animũ excrucies. Ad hunc modum enarrat Demetrius Byzātius apud Athenæum. Aut ne sollicitudinibus vitam reddas breuiorem. Aristot. enim libro De partibus animaliũ tertio narrat, cor esse fontem omnium sensuum, vitęque ac sanguinis. Aristophanes in Nebulis.

Ὅμως δὲ θυμὸν ἔφην. id est,
Animum tamen mordens meũ, sic inquā.

Item Theognis.

Καὶ δάκνομαι ψυχήν, καὶ δίχα θυμὸν ἔχω. i.
Et rodor mentē, sumq́; animi ambiguus.
Videtur ex Homero sumptũ, apud quem est Iliados ζ.
Ἤτοι ὁ κὰπ πεδίον τὸ ἀλήϊον οἶος ἀλᾶτο,
Ὃν θυμὸν κατέδων, πάτον ἀνθρώπων ἀλεείνων

Solus

Solus at ille quidẽ vacuis errabat in agris
Cor adedens curis, hominum vestigia vitans. Et Ω.

Σὸν ἔδεαι κραδίην. id est, tuum edis cor.

Item Odysseæ ι.

Ἔνθα δύω νύκτας, δύο τ' ἤματα συνεχὲς αἰεὶ
Κείμεθ' ὁμοῦ, καμάτῳ τε καὶ ἄλγεσι θυμὸν ἔδοντες, id est,

Hic soles, noctesque duas cõsedimus, vsq;
Rodentes animũ curis simul atq; labore.

Item Iliados α.

Σὺ δ' ἔνδοθι θυμὸν ἀμύξεις. id est,

Tu intus præcordia rodes.

A fabis abstineto.

Κυάμων ἀπέχεσθαι. id est, A fabis abstineto. Huius ænigmatis varia reperitur interpretatio. Plutarchus in commentario De liberis educandis, ad hunc enarrat modum: Abstinendũ à tractandis reipublicæ muneribus, propterea ꝙ antiquitus in creandis magistratibus suffragia per fabas vice calculorũ ferebantur. Quanquam idem in Problematis diuersam adfert causam: nempe ꝙ omnia legumina ventum & humorem impurum adferant corporibus, atq; hanc ob caussam ad Venerem incitent. In eadem sententia M. Tullius item fuisse videtur, qui in libro De diuinatione primo, scribit ad hunc modum: Iubet igitur Plato sic ad somnum proficisci corporibus affectis, vt nihil sit, qđ errorem animis perturbationemque adferat. Ex quo etiam Pythagoreis interdictũ putatur, ne faba vescerentur, quæ res habet inflationem magnam. Is cibus tranquillitatem mentis quærentibus constat esse contrarius. Aristoxenus tamen apud A. Gelliũ libro quarto, capite vndecimo refellit hanc opinionem, affirmans Pythagoram nullo legumine sæpius vsum, quàm fabis, quòd is cibus & aluum sensim subduceret & leuigaret. Porrò Gellius de cyamo nõ esitato, caũsam erroris fuisse putat, quòd in Empedoclis carmine, qui disciplinas Pythagoricas sectatus est, versus hic inuenitur:

Δειλοὶ πανδείλοι κυάμων ἄπο χεῖρας ἔχεσθαι. id est,

Ah miseri à cyamo, miseri subducite dextras.

Opinati enim sunt plerique, κυάμον legumentum vulgo dici. Sed qui diligentius scitiusq; carmina Empedoclis arbitrati sunt, κυάμους, hoc in loco testiculos significare dicunt: eosq; more Pythagoræ aperte atque symbolice, κυάμους appellatos, quasi sint εἰς τὸ κυεῖν δεινοί. καὶ αἴτιοι τοῦ κυεῖν. id est, ad ferendum vterum efficaces, causæq; ferendi vteri, & geniture humanæ vim præbeant. Idcirco Empedoclem versu isto non à fabulo edendo, sed à rei Venereæ proluuio voluisse homines deducere. De causis interdictæ fabæ hæc ex Aristotele refert Laertius, φησὶ δὲ Ἀριστοτέλης ἐν τῷ περὶ τῶν κυάμων, παραγγέλλειν αὐτὸν ἀπέχεσθαι τῶν κυάμων, ἤτοι ὅτι αἰδοίοις εἰσὶν ὅμοιοι, ἢ ὅτι ᾅδου πύλαις. ἀγόνατον γὰρ μόνον. ἢ ὅτι φθείρει, ἢ ὅτι τῇ τοῦ ὅλου φύσει ὅμοιον, ἢ ὅτι ὀλιγαρχικόν. κληροῦνται γοῦν αὐτοῖς. id est, Ait autem Aristoteles in lib. De fabis, illum iussisse à fabis abstineri, vel quod pudendis essent similes, vel quòd inferorum portis. vnum enim hoc legumẽ expers genituræ. vel quòd corrumpat, vel ꝙ vniuersi naturæ simile, vel ꝙ ad oligarchiã pertineat. Nam fabis sortiuntur. Cum eo, quod postremo loco attigit Aristoteles, cõuenit quorundam sententia, qui putãt Pythagorã hoc ænigmate deterruisse à capessenda republica. nobis magis etiã arridet, quod addit is, q historias quas Gregorius Nazianzenus attigit, collegit, Edere fabas, qui lucro corrupti ferunt suffragia. Plutarchus apud eundem Gellium testatur, Aristotelem scriptum reliquisse, ꝙ Pythagoras μήτρας καὶ καρδίας, καὶ ἀκαλήφης, καὶ τοιούτων τινῶν ἄλλων ἀπέχετο, id est, vulua, corde, & marina vrtica, atq; id genus quibusdã aliis abstinuerit. Theon grammaticus apud Plutarchũ in Symposiacis narrat, apud Aegyptios tantam esse fabarum religionem, vt eas neque ferant neque comedant, imò nec nec aspicere fas sit, Herodoto teste. Quin & apud Romanos inter funesta habebantur fabæ, quippe quas nec tangere, nec nominare Diali Flamini liceret, quòd ad mortuos pertinere putarentur. Nam & lemuribus iaciebantur laruis, & parentalibus adhibebantur sacrificiis: & in flore earum litteræ luctus apparere videntur, vt testatur Festus Pompeius. Plinius existimat ob id à Pythagora damnatam fabam, quòd hebetet sensus, & pariat insomnia, vel ꝙ animæ mortuorum sint in ea. Qua de causa & in parentalibus assumitur. Vnde & Plutarchus testatur, legumina potissimum valere ad euocandos manes. Varro ob hoc Flaminem ea nõ vesci tradit, quoniam & in flore eius litteræ

terræ lugubres inueniuntur. Cæterum quod Plutarchus in problematibus rerum priscarũ inter cętera refert, ob id damnatas fabas, quod Lethes, & Erebi sint cognomines, q d sibi velit, non satis intelligebamus, nisi quod consultis Græcis codicibus cõperimus tandem vel librarii vel interpretis errorem. Siquidem & Græca habent: πότερον ὡς οἱ πυθαγορικοὶ τοὺς μὲν κυάμους ἀφωσιοῦντο διὰ τὰς λεγομένας αἰτίας, τὸν δὲ λάθυρον καὶ τὸν ἐρέβινθον, ὡς παρωνύμους τοῦ ἐρέβους καὶ τῆς λήθης, id est, An quod Pythagorici fabas quidem abominabantur ob causas, quæ feruntur, Lathyrum autem & Erebinthum, quod nomen à Lethe & Erebo deductum habeant? Hactenus Plutarchi verba retulimus. Lathyrus autẽ & Erebinthus ciceris genera sũt. Lethe Græcis obliuionem sonat. Erebus à caligine nomen habet, inauspicatæ voces sapientię studiosis. Hic lapsus in hoc profuit, vt Latini codicis mendum ostenderimus, ne quis ad eundem impingat lapidem.

Cibum in matellam ne immittas.

Σιτίον εἰς ἀμίδα μὴ ἐμβάλλειν, id est, Cibum in matellam ne immittas. Interpretatur Plutarchus, ne sermonem vrbanũ immittas in animũ hominis improbi. Nam oratio cibus est animi: Is corrumpitur & putrescit, si in animum insyncerum inciderit. Hoc est, quod apud Gelliũ admonet Epictetus, etiam atque etiam videndum, in cuiusmodi animum immittamus sermonẽ. Etenim si in vas insyncerum immiserimus, in acetũ, aut lotium verti. Huc adlusit Horatius:

Syncerum est nisi vas, quocunque infundis, acescit.

Ad finem vbi perueneris, ne velis reuerti.

Μὴ ἐπιστρέφεσθαι ἐπὶ τοὺς ὅρους ἐλθόντα, id est, Ne reflectas, vbi ad terminos perueneris. hoc est, interprete Plutarcho, Quum aderit fatalis dies, viderisq́; vitæ finem adesse, ęquo animo feras, neq́; turpi vitę cupiditate exanimeris. In vita Numæ paulo secus refert, βαδίζοντας εἰς ἀποδημίας, μὴ μεταστρέφεσθαι. hoc est, qui peregrinationem ingressi sunt, ne reuertantur. Hieronymus aliter: Post mortem hanc, ne desideres vitam. Quemadmodum vulgo quosdam dicentes audimus Virgilianum illud:

O mihi præteritos referat si Iuppiter annos.

Superis impari numero, inferis pari sacrificandum.

Τοῖς μὲν οὐρανίοις περισσὰ θύειν, ἄρτια δὲ τοῖς χθονίοις, id est, Superis quidem, imparibus sacrificandum, inferis verò paribus. Sed refert tantum vt ænigma Pythagoricum nõ interpretatur. Cæterum in problematibus Romanarum antiquitatum, docet apud veteres primum mensem diis cœlestibus habitum sacrum, secundum vero diis inferis, in quo & lustrationibus quibusdã vti mos erat, & mortuis parentabant. Quinetiam totius mensis tres dies principes & auctores esse voluerũt, Calendarum, Nonarum, & Iduum, quos festos, ac sacros habebant veluti diis superis dicatos: qui hos sequerentur, hoc est, postridie Calendas, Nonas & Idus, diis manibus attribuebant, ac proinde nefastos ac religiosos iudicabant. Sic & apud Gręcos tertius crater sospitatori Ioui, secũdus semideis ac dęmonibus tribuebatur. Principiũ autem omnis numeri est ἑνὰς, cui aduersatur δυὰς, inter pares numeros primus, nec finem habẽs, nec perfectus, cum ternio sit absolutus. Ac de numerorũ quidem mysteriis multa reperias apud Platonem & Pythagoricos, nonnulla ẽt apud priscos Theologos. Quod ad explicandum huius symboli sensum attinet, arbitror illud significatum, Deum, quoniam mens est simplicissima & in seipso perfecta, dotibus animi potissimum delectari. Nam quæ corporis sunt, composita sunt, ac propagatione in immensum multiplicantur, cum animus sit simplex, immortalis, & seipso contentus.

Per publicam viam ne ambules.

Λεωφόρους μὴ βαδίζειν, Per publicam viam ne ambules. Diuus Hieronymus exponit: Ne vulgi sequaris errores. Nũquam enim tam bene cum rebus humanis actum est, vt optima plurimis placuerint. Vndę quidã hoc sic efferunt: Viam regiam declinato, per semitas ingreditor.

Tollenti onus auxiliare, deponenti nequaquam.

Φορτίον συγκαθαιρεῖν, μὴ δὲ συνεπιτιθέναι. Diuus Hieronymus hoc ita refert: Oneratis superimponendum opus, deponẽtibus nõ connitendum. Putatq́ue hunc esse sensum, Ad virtutem incedentibus augenda præcepta,

pta, tradentes se ocio relinquendos. Vnde proferendum hoc pacto, φορτίον συγκαθαιρεῖν, μὴ δ' ἰέσωαποτιθέναι, id est, Tollēti onus auxiliandum, haud adiuuandus tamē qui deponat. Hoc admonendum putauimus quòd in quibusdā impressis codicibus deprauatum est hoc symbolum.

Ollæ vestigium in cinere turbato.

Χύτρας ἴχνος συγχεῖν ἐν τῇ τέφρᾳ, id est, Ollæ vestigium in cinere turbato. Plutarchus in Symposiacis interpretatur, nullum euidēs iracundię vestigium oportere relinqui: sed simulatque deferbuerit, atque resederit animi tumor, omnem præteritorum malorum memoriam penitus tollendam esse.

Vnguium, criniumq; præsegmina ne cōmingito.

Αποιυχίσμασι καὶ κουρᾶις μὴ ἐπουρεῖν, μηδὲ ἐφίστασθαι, id est, Vnguium, criniumq; pręsegmina ne cōmingito, neq; insistito. Huius nullum adhuc interpretamentum reperimus. Verū coniicimus sensum hunc esse, si quos habeamus affines, aut cognatos humiles & vtiles, eos tamen nō esse vsquequaque spernendos, & contumeliis insectandos.

Extra publicam viam ne deflectas.

Εκτὸς λεωφόρου μὴ βαδίζειν, id est, Extra viam publicam ne ingrediaris. Hoc quoque refertur inter Pythagorica symbola à Diogene Laertio, tametsi superiori diuersum. Neque est, quòd hanc miremur pugnantiam: quandoquidem, vt recte pręceptum est, Loquendum vt plures, sapiendum vt pauci: ita sunt quędam, in quibus cum vulgo conuenire, dexteritatis est: sunt rursum, in q. bus à vulgo quàm maxime dissidere virum bonum oportet. Recte Flaccus:

Interdū & vulg⁹ rectū videt, est vbi peccet.

Quæ vncis sunt vnguibus, ne nutrias.

Γαμψώνυχα μὴ τρέφειν, id est, Quę sunt vnguibus vncis, ne nutrias. Rapacitatem fugito, interprete Tryphone. Equidē arbitramur conuenire cum illo Aeschyli dicto, qđ suo reddemus loco, Catulū leonis non esse alendum in rep. hoc est, non admittendos δημοβόρους, vt ait Homerus, βασιλῆας, reges populi deuoratores, aut factiosos, & præpotentes, qui opes ciuium ad paucos contrahunt.

Aduersus solem ne loquitor.

Πρὸς τὸν ἥλιον τετραμμένον μὴ λαλεῖν, id est, Aduersus solem ne loquitor, hoc est, Manifestis ne repugnes. Nā quod maximè constat maximeq; in cōfesso est, id sole clarius dicimus. Ergo cōtra solē loquit̄, qui dicit: Nil intra est oleam, nil extra est in nuce duri.

Gladium acutum auertas.

Οξεῖαν μάχαιραν ἀποστρέφειν, id est, Ensem acutum auertas.

Opinamur innui, à periculosis negociis abstinendum.

Nam fertur & aliud prouerbium, μὴ παιδὶ μάχαιραν,

Ne puero gladium, subaudiendum, committas.

Aduersus solem ne meiito.

Πρὸς τὸν ἥλιον τετραμμένον μὴ ὀμιχεῖν, id est, Aduersus solem ne meiito. Commendatur verecūdia, Tametsi Plinius superstitiosam huius rei causam reddit lib. 28. cap. 6. verba ipsius sunt: Auguria valetudinis ex vrina traduntur. Si mane candida, deinde rufa sit, illo modo cōcoquere, hoc concoxisse significatur. Mala signa rubrę, pessima nigræ. Mala bullantis & crassæ: in qua quod subsidit, si album est, significat circa articulos aut viscera dolorem imminere. Eadem viridis, morbum viscerum. Pallida, bilis. Rubēs, sanguinis. Mala & in qua veluti fur fures atq; nubeculæ apparēt. Diluta quoq; alba, vitiosa est. Mortifera vero crassa, grauī odore. Et in pueris tenuis ac diluta. Magi vetant eius rei causa contra solem lunamq; nudari, aut vmbram cuiusquam ab ipsa aspergi. Hesiodus iuxta obstātia reddi suadet, ne Deum nudatio aliquem offendat. Locus hic, quē Plinius citat, & ex quo symbolum Pythagoræ sumptum apparet, est in opere, cui titulus: Ἔργα καὶ ἡμέραι,

Μηδ' ἄντ' ἠελίοιο τετραμμένος ὀρθὸς ὀμιχεῖν,
Αὐτὰρ ἐπεί κε δύῃ μεμνημένος ἔς τ' ἀνιόντα.
Μήτ' ἐν ὁδῷ, μήτ' ἐκτὸς ὁδοῦ προβάδην οὐρήσῃς.
Μηδ' ἀπογυμνωθείς· μακάρων τοι νύκτες ἔασιν.
Εζόμενος δ' ὅγε θεῖος ἀνὴρ πεπνυμένα εἰδώς,
Ἢ ὅγε πρὸς τοῖχον πελάσας εὐερκέος αὐλῆς. i.
Aduersus solem rectus ne meiito, verum vt
Occiderit, donec redeat facere ista memēto,
Sed neq; progrediēs, lotiū despe rseris vnq̄,

In ve viis, extra ve vias, neq; mẽbra renudes
Micturus, siquidem diuis nox sacra beatis.
At qui vir fuerit prudẽsq; piusq; , recũbẽs,
Siue domus muris admot⁹ corpore, meiet.

Hirundinem sub eodem tecto ne habeas.

Ὁμωροφίους χελιδόνας μὴ ἔχειν, hoc est, Hirundines ne habeas sub eodem tecto. Diuus Hieronymus Aristotelis auctoritatem sequutus, interpretatur abstinendum à commercio garrulorum, & susurronum. Verũ hoc interpretamẽtum referritur apud Plutarchum Symposiacῶn decade octaua. Nam haud æquum videri, vt auem domesticam, & humani conuictus citra noxam amantẽ, perinde vt sanguinariam, & rapacem propellamus: Quod enim de garrulitate causatur, id esse friuolum: quum gallos, graculos, perdices, picas, cumq; his alias compluris multo magis obstreperas nõ arceamus à domestico contubernio: imò nihil penè minus hirundini conuenire, quàm garrulitatem: Ne id quidem accipiẽdum videtur, quòd quidam Pythagoricum symbolum ad tragœdiam, quæ de hirundine fertur, referunt, quasi triste omen secum adferat. Nã hac ratione philomelam item eiici oportere, vt quę ad eandem pertineat tragœdiam. Itaque vero propius videtur, ob id improbatam hirundinem, quòd eodem malo videatur obnoxia, quo infames habẽtur aues aduncis vnguibus. Siquidem carnibus victitat, & cicadas, animal maxime vocale, ac musis sacrum, venatur: præterea humi volans minutis animantibus insidiatur, dein de sola auium in tectis versatur, nullam adferens vtilitatem. Nam ciconia quum ne tecto quidem vtatur nostro, tamen haudquaquam mediocrem contubernii gratiã refert, bufones, serpentes, hostes hominum è medio tollens. Contra hirundo, postea quàm sub nostro tecto suos educauit pullos, abit, nulla relata gratia communicati hospitii. Denique quod est omnium grauissimum, duo duntaxat animalia domestica sunt, quæ nunquam humano conuictu mansuescunt, neque tactum admittunt, neque cõsuetudinem, neque vllius rei, aut disciplinæ communionẽ. Musca semper pauitat ne quid mali patiatur, ob hanc causam indocilis, ac semifera. Hirundo item natura videtur hominem exosum habere, proinde nec cicuratur, vtpote diffidens semper, semperque suspicans mali quippiam. His de rebus recte Pythagoras conuictorẽ ingratum, parumque firmum, hirundinis symbolo monuit ablegandum. Huiusmodi ferme Plutarchus eo, quẽ ostendimus, loco. Quibus illud vnũ videtur addendũ, Ciceronem, seu quisquis is fuit, in rhetoricis ad Herennium, infidæ amicitiæ similitudinẽ ab hirundinibus mutuari, quæ vere ineunte præsto sint, hyeme instante deuolent.

Stragula semper conuoluta habeto.

Τὰ στρώματα ἀεὶ συνδεδεμένα ἔχειν, id est, Stragula semper conuoluta habeto. Id his quoque temporibus inelegans & inurbanum habetur, si quis stragula lecti non cõponat. Quid autem sibi velit hoc symbolum, aliis diuinandum relinquimus. Tametsi suspicamur commendatam verecundiam, etiam his in rebus, quibus cogimur naturæ necessitati satisfacere.

In anulo Dei figuram ne gestato.

Ἐν δακτυλίῳ θεοῦ εἰκόνα μὴ περιφέρειν, id est, In anulo Dei imaginem ne circum feras. Fortassis admonet, non passim admiscendam Dei mentionem.

Sellam oleo ne absterseris.

Ἐλαίῳ θᾶκον μὴ ὀμόργνυσθαι, id est, Ne sedem absterseris oleo. Nec huius interpretamentum occurrit. Forsan innuitur, nõ esse abutendum rebus optimis ad ea, quibus neque dignæ videntur, neque vtiles.

Coronam ne carpito.

Στέφανον μὴ δρέπεσθαι, id est, Coronã ne carpseris. Diuus Hieronymus aduersus Rufinum interpretatur, vrbium leges obseruandas esse, non violandas, neque reprehendendas, quòd vrbium turrita mœnia coronarum speciem præbeant.

Quæ deciderint ne tollito.

Τὰ πεσόντα μὴ ἀναιρεῖσθαι, id est, Quæ deciderint ne tollas. Admonet, vt assuescamus moderatius cibum sumere. Aristophanes in Heroibus, teste Laertio, superstitiosam huius symboli causam adfert. Heroum. n. esse quę ceciderint è mensa, eoq; nefas gustare. Alii sic efferunt: μὴ δὲ γεύεσθαι ἅπ' ἂν ἐντὸς τῆς τραπέζης καταπέσῃ, id est, ne gustate, quęcunque in mensa deciderint.

A gallo candido abstineas.

Ἀλεκτρυόνος μὴ ἅπτεσθαι λευκοῦ, id est, Albo gallo ne manum admoliaris, quòd Mensi sacer sit, vt pote horarum nuncius.

Panem ne frangito.

Ἄρτον μὴ καταγνύειν, id est, Panem ne frãgito. Admonet non esse dirimendam amicitiã.

Salem apponito.

Τὸν ἅλα παρατίθεσθαι, id est, Salẽ apponito: Admonet iustitiam, & æquitatẽ omni adhibendam negocio. Sal enim quicquid occupauerit seruat, & ex rebus purissimis cõstat, aqua, & mari.

In via ne seces ligna.

Ἐν ὁδῷ μὴ σχίζειν ξύλα, id est, In via ne seces ligna. Quidã exponunt, non esse discruciandam, & abbreuiandam vitam curis, & anxiis cogitationibus.

Ne libaris diis ex vitibus non amputatis.

Μὴ σπένδειν θεοῖς ἐξ ἀμπέλων ἀτμήτων, id est, Ne libaris diis ex vitibus non amputatis. Hoc ænigma Plutarchus tribuit Numæ in ipsius vita, diuinans eo mansuetudinem cõmendari, quæ pars sit pietatis. Quod enim purgatũ non est, agreste est: & farina conducit leniendis iis, quæ dura sunt.

Ne sacrificato sine farina.

Μὴ θύειν ἄτερ ἀλφίτων, id est, Absque farina ne sacrificato. Hoc ænigma morum mansuetudinem commendat, vt dictum est.

Adorato circumactus.

Προσκυνεῖν περιφερόμενος, id est, Adorandum circumactu corporis. Nimirum ad imitationem cœli perpetua vertigine circumacti. Cœlum autem Deum antiquitas credidit. Plutarchus & hoc tribuit Numę, ceu peculiare. Ac meminit quidẽ de cœli circumactu, cęterũ addit & alias interpretationes: videlicet cum sacra spectent exortum solis, qui adorat vertens se circumacto corpore ad orientem, videtur semet ad Deum conuertere, factoque circulo per vtranq; mundi partem vota facere. Subiicit & tertiam, quam videtur maxime probare, Corporis vertigine significari rotas Aegyptias sentit de hieroglyphicis, quibus illi significabãt, nihil in rebus humanis esse stabile, aut perpetuum.

Adoraturi sedeant.

Καθῆσθαι προσκυνήσαντας, id est, Adoraturi sedeant, significat vota certa cõcipere oportere, & in his, quę sunt optima, perseuerare. Et hoc Plutarchus adscribit Numę, addens id fuisse velut augurium vota rata, firmaq; fore. Addit quibusdam hanc quietẽ videri distinctionem actionum, tanquam qui priori actioni finem imposuerint, sedentes apud Deos, initium alterius actionis ab iisdem auspicentur. Quidam arbitrãtur aliũ subesse sensum, ꝙ oporteat eos, qui sacris operantur, non obiter, ac velut aliud agentes hoc facere, sed vacuos, ac totos rei diuinæ intentos. Vnde Plutarchus idẽ tradit, quoties pontifex auguria, seu sacra aggrediebatur, pręcones clamabãt: hoc age. Ea vox hortabatur, vt qui sacra adirẽt, reuerenter, & attente id facerent. Idem in Problematibus rerum priscarum refert, qui diis vota fecissent, in tẽplis manere, & quietem agere solitos, ꝙ actiones huius vitę frequenter inuoluant hominem molestiis.

Surgens è lecto, vestigium corporis confundito.

Ἀναστὰς ἐξ εὐνῆς συνταράττειν τὰ στρώματα, id est, Cum surrexeris, stragulas confundito. Videtur idem cum superiore de stragulis complicandis.

A piscibus abstineto.

Ἰχθύων μὴ γεύεσθαι, id est, Pisces ne gustato. Quamobrẽ Pythagoras ab vrtica marina iusserit abstinere, fortassis illud ĩ causa fuit, ꝙ is piscis Hecatæ sit sacer, propter mysterium ternionis, quem aiunt huic deæ dicatum. Sed qua gratia reliquorum item piscium esum interdixerit, non æquè promptum fuerit expedire. Quamquã apud Plutarchum in Quęstionibus conuiuialibus, quispiam huiusmodi causam adfert, Pisces quodãmodo Pythagoricę disciplinę contubernales videri, propter ἐχεμυθίαν, i. silẽtiũ. ita vt etiã in prouerbium abierit, ἀφωνότερος ἰχθύος, id est, Magis mutus, quã piscis. Theon grammaticus apud eundem Plutarchum diuersam rationem allegat. Nam piscem maris indigenam, & alumnum esse, elementi videlicet non solum alienissimi, verumetiam

verumetiam inimicissimi naturę hominis. Neque enim Deos hinc ali, quemadmodũ de stellis opinantur Stoici, quin parentem & seruatorem regionis Aegyptiorum Osiridem in hoc deiectum perisse. Proinde nec aqua maris ad potum vtuntur, nec quicquã eorum, quæ in eo gignuntur, alunturq́; putum, & ad hominis vsum accommodatum existimant, vt cum quibus nec aerem communem, neque regionem habeamus communem. Quinimo aer hic, per quem reliqua omnia viuunt, alunturq́;, illis perniciẽ adfert, tanquam præter naturam, citraq́ue vsum & genitis, & viuentibus. Neq; mirũ, inquit, si ab animantibus abstinent, propter elementum maris ab humana natura alienis, nec ob id idoneis, quæ cum nostro spiritu ac sanguine misceantur, quando neque nautas alloqui dignantur Aegyptii, si quando fiant obuii, quippe qui ex mari victum sibi parent. Rursum Sylla eodem in loco causam aliam adducit: nempe Pythagoram ferè vesci solitum iis, quæ fuissent Diis immolata, primitiis illis dicatis. Atqui nullus piscis idoneus ad sacrificium. Plutarchus ipse rationes superiores ita refellit, vt dicat, hoc ipso nomine magis oportere vesci piscibus, quòd peregrini generis esse videantur, Immane enim, planeq; Cyclopicum esse, si, quæ sunt eiusdem generis, mutuo laniatu pascantur. Nam quod narrant, aliquando Pythagoram emptoretium iactu, pisces captos emisisse, non eos contempsit velut hostes, & alienigenas, sed tãquam amicis iam factis, & captiuis pepercit, persoluto illorum nomine precio. Reddit autem duplicem causam, quare Pythagoræ nõ probaretur piscium esus, partim quòd res cum iniustitia cõiuncta videretur, persequi, occidere, vorare animal, quod ipsa natura nullo pacto lædat hominem, aut lædere possit. Deinde quòd non ad necessitatem, sed ad luxum, superuacaneamq; gulæ voluptatem pertineat piscium esus. Hinc esse quòd Homerus fecerit, non Græcos solum, cum circa Hellespontum militarent, à piscibus abstinentes, verumetiam Phæachas ipsos, alioqui heluones. Ne procis quidem lurconibus marinum obsoniũ apposuit, cum vtrique insulares essent. Nam apud hos maiorem ferè videmus tum immanitatem, tum luxum. Neque socii Vlyssis vnquam aut hamo, aut retibus vsi sunt, donec farina suppeteret. Verum omni commeatu absumpto, paullo prius quàm sacros Soli boues deuorarent, piscari cœperunt: non obsonii causa, sed ob famem depellendam. Commemorantur hoc loco apud Plutarchũ & alia nõnulla de piscium abstinẽtia, sed hęc ad symboli interpretationem satis esse visa sunt. Tribuitur Pythagoræ & illa nobilis sententia, teste Plutarcho, in commentario De exilio, ἑλοῦ βίον τὸν ἄριστον, ἡδὺν δὲ αὐτὸν ἡ συνήθεια ποιήσει. id est, Optimam vitæ rationem elige, eam iucundam reddet consuetudo. Diuus Hieronymus hoc etiam dogma Pythagoricum refert, quo vir ille totius moralis philosophiæ summam complexus videtur. Δεῖ φυγαδεύειν πάντα τρόπον καὶ ἐκκόπτειν τὴν νόσον ἀπὸ τοῦ σώματος, τὴν ἀπαιδευσίαν ἀπὸ τῆς ψυχῆς, τὴν ἀσέλγειαν ἀπὸ γαστρὸς, τὴν στάσιν ἀπὸ πόλεως, τὴν διαφωνίαν ἀπὸ τῆς οἰκίας, καὶ κοινῇ ἀπὸ πάντων τὸ ἀκρατές. id est, Fugare conuenit, ac modis omnibus resecare morbum à corpore, inscitiam ab animo, luxuriem à ventre, seditionem à ciuitate, discordiam à familia, in summa ab omni negocio intemperantiam.

Non bene imperat, nisi qui paruerit imperio.

Οὐκ ἔστιν εὖ ἄρξειν μὴ ἀρχθέντα, id est, Fieri nõ potest, vt bene gerat imperium, qui nõ tulerit imperium. Manet hoc adagiũ, hodieq́; vulgo celebre, neminem recte dominũ agere, qui non antè ministrum gesserit. Citat autem Aristoteles Politicorum li. 3. διὸ λέγεται καὶ τοῦτο καλῶς, ὡς οὐκ ἔστιν εὖ ἄρξαι, μὴ ἀρχθέντα. i. Qua propter illud etiam recte dicitur, Neminem bene imperium gerere, qui non ipse prius sub imperio fuerit. Rursum eodem lib. τόν τε γὰρ μέλλοντα, ἄρχειν καλῶς, ἀρχθῆναί φασι δεῖν πρῶτον, id est, Eum enim qui bene sit administraturus imperium, aiũt imperium ferre prius oportere. Magis prouerbialiter extulit Plato, libro de Legibus 6. δεῖ δὴ πάντ' ἄνδρα διανοεῖσθαι περὶ ἁπάντων ἀνθρώπων, ὡς ὁ μὴ δουλεύσας οὐδ' ἂν δεσπότης γένοιτο ἄξιος ἐπαίνου. i. Iam illud oportet vnumquenque de mortalibus vniuersis cogitare, qui non seruierit, eum haud quaquam dominũ fore laude dignũ. Plutarchus in Ducem imperitum, οὔτε γὰρ πίπτοντος ἐστὶν ὀρθοῦν, οὔτε διδάσκειν ἀγνοοῦντος, οὔτε ἀκοσμοῦντος κοσμεῖν, ἢ τάττειν ἀτακτοῦντος, ἢ ἄρχειν μὴ ἀρχομένου. id est, Neque enim lapsi partes sunt alios erigere, neque

inscii docere, neque incompositi componere, neque ordinare inordinati, neque imperare, qui imperium non sit passus. Idem hoc laudis peculiariter tribuit Agesilao, ἐλθεῖν ἐπὶ τὸ ἄρχειν μὴ ἀπαίδευτον τοῦ ἄρχεσθαι: id est Venisse ad imperium non indoctum parere imperio, Seneca libro de ira. 2. Nemo regere potest, nisi qui & regi. Natũ adagium a nobili illo Solonis apophthegmate, quod in eius vita refert Diogenes Laertius ἄρχε πρῶτον μαθὼν ἄρχεσθαι. id est, Imperium gere, sed vbi prius imperium ferre didiceris. Itaque referri potest vel ad eos, qui prius alieno parendo imperio discunt imperium in alios gerere: vel qui prius cupiditatibus imperant suis, quàm in alios exerceant imperium.

Adonidis horti.

Ἀδώνιδος κῆποι, id est, Adonidis horti, de rebus leuiculis dicebatur, parumq; frugiferis, & ad breuem præsentemq; modo voluptatem idoneis. Pausanias testatur, Adonidis hortos olim in delitiis fuisse, lactucis potissimum ac fœniculis frequentes, in quibus semina haud aliter atque in testa deponi cõsueuerint: eoq; rem in prouerbiũ abiisse, contra futiles, ac nugones homines, & voluptatibus ineptis natos: cuiusmodi sunt cantores, sophistę, poetæ lasciui, cupediarii, atque id genus alii. Erant autem ii horti veneri sacri, propter Adonidem eius amasiũ, primo ætatis flore præreptum, atque in florem conuersum. Horum mentionem facit Plato in Phædro: ὁ νοῦν ἔχων γεωργὸς, ὧν σπερμάτων κήδοιτο, καὶ ἔγκαρπα βούλοιτο γένεσθαι, πότερα σπουδῇ ἂν θέρους εἰς ἀδώνιδος κήπους ἀρῶν χαίροι θεωρῶν καλοὺς ἐν ἡμέραισιν ὀκτὼ γιγνομένους, ἢ ταῦτα μὲν δὴ παιδιᾶς τε καὶ ἑορτῆς χάριν δρῴη ἂν ὅτε καὶ ποιεῖ. id est, Nũ agricola, qui sapiat, semina quæ curæ haberet, quæque cuperet aliquando fructum adferre, æstatis tempore, summo studio in Adonidis hortos mittet, gaudetq; spectare eos intra dies octo iã pulchros effectos: an ea quidem per lusum, ac festi gratia faciat, si quando tamen fecerit? Item Plutarchus in commentario, cui titul⁹, περὶ τῶν ὑπὸ τοῦ θείου βραδέως τιμωρουμένων, id est, de eo qui à numine sero punitur: ἀλλὰ μικρός τις, καὶ κενόσπουδος ὁ θεός ἐστιν, ὥστε μηδὲν ἡμῶν ἐχόντων θεῖον ἐν αὐτοῖς, μηδὲ προσόμοιον ἀμωσγέπως ἐκείνῳ, καὶ διαρκὲς καὶ βέβαιον, ἀλλὰ φύλλοις, ὡς ὅμηρος ἔφη, παραπλησίως ἀπομαραινομένων πάντα ταχὺ καὶ φθινόντων ἐν ὀλίγῳ, ποιεῖσθαι λόγον τοσοῦτον, ὥσπερ αἱ τοὺς ἀδώνιδος κήπους, ἐπ' ὀστρακοις τισὶ τιθηνούμεναι καὶ θεραπεύουσαι γυναῖκες ἐφημέρους ψυχὰς ἐν σαρκὶ τρυφερᾷ, καὶ ῥίζαν ἰσχυρὰν οὐ δεχομένῃ βλαστανούσας, εἶτα ἀποσβεννυμένας εὐθὺς ὑπὸ τῆς τυχούσης προφάσεως. i. Imò morosior quispiam, & leuicularũ rerum curiosus est Deus, qui quum nihil habeamus diuinum in nobis, neque quod vllo modo ad illius similitudinem accedat, quodq; constet, ac stabile perpetuumq; sit, quin magis foliorum ritu, quemadmodum ait Homerus, vndequaque marcescamus, intereamusq; breui tantam nostri curam habeat: non aliter, quàm mulieres, quæ Adonidis hortos, ad dies pauculos vernantes, in testulis quibusdam nutriunt, fouentq; aĩas breui duraturas, in carne tenera, & solidã vitæ radicem nõ recipiente suppullulantes, ac mox ad quamuis occasionem interituras. Meminit & Theocritus Idyllo Θ.

Πὰρ δ' ἁπαλοὶ κᾶποι πεφυλαγμένοι ἐν ταλαρίσκοις
Ἀργυρέοις.
Adsunt & teneri calathis cãdētibus horti,
Seruati.

Effertur parœmia etiam hoc modo ἀκαρπότερος τῶν ἀδώνιδος κήπων. i. Infructuosior Adonidis hortis. Non dissimili figura Isęus apud Philostratum iuueniles voluptates appellat, ταντάλου κήπους, quòd vmbris ac somniis persimiles sint, nec expleant hominis animum, sed irritent potius. Similiter Pollux sophistæ Athenodori dictionem appellabat Tantali hortos, quòd iuuenilis esset ac leuis, speciem præ se ferens, quasi esset aliquid, quum nihil esset.

Infixo aculeo fugere.

Βαλὼν φεύξεσθαι οἴει, id est, Iaculo immisso fugiturum te putas? Metaphora prouerbialis, vbi quis dicto conuitio, seu maleficio quopiam peracto, statim subducit sese, ne vel tueri cogatur quod dixerit, aut ne mutuum recipiat. Eryximachus medicus in cõuiuio Platonis, Aristophani discedere paranti, ne cogeretur & ipse laudare Cupidinem, ac iocis quibusdam poeticis eludenti: Βαλών γε φάναι ὦ ἀριστόφανες οἴει ἐκφεύξεσθαι, ἀλλὰ πρόσεχε τὸν νοῦν, καὶ οὕτως λέγε ὡς δώσων λόγον. ἴσως μέντοι, ἂν δόξῃ μοι, ἀφήσω σε. i. Vt vr inqt, Aristophanes, immisso in nos iaculo fugitu-

fugiturum te credis? Quintu animum aduerte, atq; ita loquere, tanquã rationẽ redditurus. Sanè si mihi videbitur, fortassis te dimittam. Vtitur item in Phædone, & in primo De rep. libro, quanquam hoc loco mutet metaphoram, & ad balneatorem iniecta aqua descendẽtem refert, ταῦτα εἰπὼν ὁ θρασύμαχος ἐν νῷ εἶχεν ἀπιέναι, ὥσπερ βαλανεὺς ἡμῶν καταντλήσας κατὰ τῶν ὤτων ἀθρόον καὶ πολὺν τὸν λόγον. id est, Hæc locutus Trasymachus, in animo habebat discedere, ceu balneator quispiam, offusis in aures copiosis ac multis verbis. Ac mox eodem in loco, οἷον ἐμβαλὼν λόγον, ἐν νῷ ἔχεις ἀπιέναι. i. velut iniecto dicto paras discedere. Respexit ad prouerbium Plutarchus in commentario De iis, qui tarde puniuntur à numine: ἀλλ' εἰ δ' ἐμβαλὼν ἔπειτ' ἀπηλλάγη καλῶς ἔχει περιορᾶν τὸ βέλος ἐγκείμενον. i. Quinetiam si discessit, inquit, immisso iaculo, non cõuenit telum inhęrens negligere. Adlusit ad hanc parœmiam Aristoteles in tertio Naturalium auditionum libro. Refellens enim Anaxagorę sententiam, qui dixisset, infinitum immotum esse, & in sei pso conquiescere, negat satis esse dixisse tantum, & aufugere, quum causam etiam reddere debuerit, quamobrem infinitum moueri non posset, οὐ γὰρ, inquit, ἱκανόν, τὸ οὕτως εἰπόντα ἀπηλλάχθαι. Quadrabit igitur in eos, qui velut oracula quædam pronunciant, aliis coniectandi materiam ministrantes, vt qui non interpretentur quamobrem ita senserint. Translatum videtur ab apibus, aut vespis, quæ infixo aculeo, statim aufugiunt. Id.n. innuit Plato in Phędone. Potest & ad Parthos referri, qui iaculo coniecto in hostem, mox equis versis se fuga proripiunt, nec audent cominus congredi. Similimũ est huic, quod est apud Ciceronẽ libro de finibus bonorum quarto: Scrupulum, inquit, abeũti, sed videbimus. Solet enim scrupulus esse molestus ambulantibus. Idem apertius in oratione pro L. Flacco: Flacco vero quid profuit? qui valuit tamdiu, dum huc prodiret. Mortuus est aculeo iam dimisso, ac dicto testimonio.

Dodonæum æs.

Δωδωναῖον χαλκεῖον. id est, Dodonæum cymbalum, aut tintinabulũ. In hominem dici consueuit improbæ atque importunæ loquacitatis. Zenodotus citat ex Ariphoro Menãdari. Tradit autem in Dodona duas fuisse sublimes columnas, in altera positam peluim æream, in altera pensile pueri simulachrum, flagellum ęreum manu tollentis: quoties autem ventus vehementius flauerit, fieri vt scutica impulsa crebrius lebetem feriat, isq; percussus tinnitum reddat, ad multum etiam temporis resonantem. Alii referunt ad æra Corinthia, quæ prę cæteris clarius tinniãt. Meminit huius adagii Stephanus in dictione Dodone. Iuuenalis ad adagium adlusisse videtur, cum ait:

Tot periter pelues, tot tintinnabula credas
Pulsati.

muliebrem garrulitatem taxans. Suidas diuersam adagii adfert interpretationem ex Dęmone. Ait enim oraculũ Iouis, quod olim erat in Dodona, lebetibus æris vndiq; cinctum fuisse, ita vt inuicem sese contingerent. Itaque necessum erat fieri, vt vno quopiam pulsato, vicissim & omnes resonarent, sonitu per contractum ab aliis ad alios succedente. Durabatq; in longum tempus tinnitus ille, videlicet in orbem redeũte sono. Putatq; parœmiam dictam in sordidos, & quantumuis pusilla de re querulos. Verum Aristoteles hoc commentum vt fictitium refellit, adferens aliud interpretamentum, quod modo retulimus, de columis duabus, & simulachro pueri. Plutarchus in commẽtario περὶ τῆς ἀδολεσχίας indicat, in Olympia porticum quandam fuisse, ratione mathematica ita compositam, vt pro vna voce multas redderet, atque ob id ἑπτάφωνον appellatam. Cumq; hac confert homines impendiò loquaces, quos si verbulo tangas, cõtinuo referunt tantum verborum, vt nullus omnino sit garriendi finis. Meminit huius adagionis & Iulius Pollux libro sexto, capite de loquacibus, his verbis. τὸ ἐκ Δωδώνης χαλκεῖον.

Prora, & Puppis.

Πρώρα καὶ πρύμνη. i. Prora & puppis. M. Tullius libro Familiarium epistolarum vltimo, scribens ad Tyronem suum, parœmiã hanc refert his verbis: Mihi prora, & puppis, vt Gręcorum prouerbium est, fuit à me tui dimittendi, vt rationes meas explicares. Prora itaque, & puppi, summam consilii nostri significamus: propterea quod à prora, & puppi, tanquam à capite, & calce, pendeat tota nauis. Apud Græcos inuenio pronunciatum hoc pacto,

τὰ ἐκ πρώρας, καὶ τὰ ἐκ πρύμνης ἀπόλλυται. id est, A prora pariter, atq; à puppi pereũt: siue, prora pariter ac puppis perit, hoc est, ad internecionem. Philostratus in Heroicis: Ἀλλὰ δεῖ προσδεδέσθαι τῇ νηΐ, καθὰ περ τὸν ὀδυσσέα, εἰ δὲ μὴ, καὶ τὰ ἐκ πρώρας φασὶ καὶ ἐκ πρύμνης ἀπολεῖται. id est, Sed oportet Vlyssis in morem naui alligatum esse, alioqui & prora, quod dici solet, & puppis perit. Neque dissidet hinc illud Theocriticũ in Encomio Ptolemæi:

Ἀνδρῶν αὖ πτολεμαῖος, ἐνὶ πρώτοισι λεγέσθω,
Καὶ πύματος καὶ μέσσος. id est,
Ast hominum in numero decantetur Ptolemæus,
Primus, & vltimus, ac medius.

Item Vergilianum illud:

A te principium, tibi desinet.

Huc pertinet, quod Demosthenes pronunciationem, τὸ πρῶτον, τὸ δεύτερον, καὶ τὸ τρίτον esse dixit, vniuersam eloquẽtiam intelligens. Plato De legibus libro 4. ὁ μὲν δὴ θεὸς, ὥσπερ καὶ ὁ παλαιὸς λόγος, ἀρχήν τε καὶ τελευτὴν καὶ μέσα τῶν ὄντων ἁπάντων ἔχων. id est, Iam Deus quidem ipse, quemadmodum vetusto verbo dicitur, tum initium, tum finem, tum medium rerum omnium complectens. Plutarchus in commentario De liberis educandis: ὅτι ἓν πρῶτον καὶ μέσον καὶ τελευταῖον ἐν τούτοις κεφάλαιον ἀγωγὴ σπουδαία καὶ παιδεία νόμιμός ἐστι. id est, Quod vna res, primum & medium, ac postremum hic caput est, proba institutio, legitimaq; eruditio. Aristoteles libro Rhetoricorũ tertio refert ex Alcidamante quodam, qui philosophiam, legum vallum, ac fossam appellarit, omne legum præsidiũ in philosophia situm innuens. At philosophos eam metaphoram tãquam duram ac frigidam damnat: quasi vero non durior sit illa superior, πρώρα καὶ πρύμνη. Verum in oratione seria, fortassis vitiosæ fuerint: in adagiis non itẽ offendit duricies, vt q̃ sæpenumero vel ænigmatum simillima sint, eaq; ferme laudatissima videantur, quæ paullo longius detorta fuerint. Proinde quoties summam totius negotii, & omne momentũ præsidiũq; significabimus, proram & puppim, aut fossam & vallum dicemus. Quibusdam oĩum rationum prora & puppis est pecunia. Aduersus Carthaginiensium vim Scipio fossa pariter, & vallum erat, id est, præcipuum tutamentum.

Nihil ad Parmenonis suem.

Οὐδὲν πρὸς τὴν παρμένοντος ὗν, id est, Nihil ad Parmenonis suem. De æmulatione dictum, quæ longo interuallo abesset ab eo, quod imitaretur. Plutarchus in Symposiacis, quintæ Decadis secundo problemate, quo pacto natũ sit adagium narrat ad hãc fermè sententiam: Parmeno quispiam fuit ex hominum eorum genere, qui nostris ẽt temporibus varias animantium & hominum voces ita scitè imitantur, ac repræsentant, vt audientibus tantum, non etiam videntibus, veræ, non imitatæ voces videantur. Neque desunt, quos hoc artificium maiorem in modum delectet. Parmenon igitur hac arte vulgo vt iucundissimus, ita ẽt celeberrimus fuisse perhibetur: quem cum reliqui conarentur æmulari, ac protinus ab omnibus diceretur illud: εὖ μὲν, ἀλλ᾽ οὐδὲν πρὸς τὴν παρμένοντος ὗν, hoc est, Rectè quidẽ, verũ nihil ad Parmenonis suem, quidã prodiit, veram suculam sub alis occultam gestans. Huius vocem cum populus imitatitiam esse crederet, statimque, sicut solent, reclamarent, τί οὖν, αὕτη πρὸς τὴν παρμένοντος. id est. Quid hæc ad Parmenonis suẽ? vera suæ deprompta, ac propalam ostensa, refellit illorum iudicium: vtpote non ex vero, sed ex imaginatione profectum. Meminit idem Parmenonis ac suis adumbratæ, in commentariis De audiendis poetis. Nec intempestiuiter vtemur hoc adagio, quoties aliquis opinione deceptus, de re perperam iudicat. Veluti si quis epigramma parum eruditum, ac neotericum, supra modum admiraretur, persuasus antiquum esse. Rursum, si quod antiquum esset & eruditum, ceu nuperum damnaret. Tantum enim valet hæc imaginatio, vt eruditissimis etiam viris in iudicando imponat.

Syncretismus.

Συγκρητισμὸς Cretico prouerbio dicebatur, quoties fieret, vt qui modo videbantur hostes acerrimi, repente in summam concordiam redigerentur. Id quod freqũeter euenire solet, maxime si quando malum aliquod inciderit vtrisque commune. Plutarchus in commentario, Περὶ φιλαδελφίας, id est, de fraterna charitate, recenset, simulque explicat parœmiã his verbis: Ἔτι ταῦ-

ἴων ἐκεῖνο δεῖ μνημονεύειν ἐν ταῖς πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς διαφοραῖς, καὶ φυλάττειν τὸ τοῖς φίλοις αὐτῶν ὁμιλεῖν καὶ πλησιάζειν τότε μάλιστα, φεύγειν δὲ τοὺς ἐχθροὺς καὶ μὴ προσδέχεσθαι, μιμούμενον αὐτὸ τοῦτο τὸ κρητῶν, οἳ πολλάκις στασιάζοντες ἀλλήλοις καὶ πολεμοῦντες, ἔξωθεν ἐπιόντων πολεμίων διελύοντο καὶ συνίσταντο. καὶ τοῦτο ἦν ὁ καλούμενος ὑπ᾽ αὐτῶν συγκρητισμὸς. i. Præterea oportebit & illud meminisse, fratribus inter se dissidentibus, obseruateque vt potissimum eo tempore consuetudinem habeas & conuictum cum illorum amicis. Rursum: Inimicos fugias, neque admittas ad familiaritatem, illud videlicet Cretensiū exemplum sequutus, qui frequenter cum factionibus, & bellis intestinis inter sese pugnarent, inuadentibus aliunde hostibus, omissa contentione coniuncti sunt: atque is erat, quem illi syncretismum appellabāt. Hactenus Plutarchus. Simile quiddam refert de Sudracis & Mallis Quintus Curtius libro 9. quos aliàs bella re inter se solitos, periculi societas iunxerat, imminente Alexandro. Pertinet huc, quod aliàs ex Aristotele referemus: συνάγει τοὺς ἀνθρώπους τὰ κακά. id est, Conciliant homines mala. Adagium rectè accōmodabitur & in illos, qui amicitiam ineunt: non quòd sese ex animo diligāt, sed quòd alter alterius opis egeat: aut quo veluti coniunctis copiis communem inimicum pessundent. Refertur & ab Apostolio quodam Byzantino, recentissimo apud Græcos prouerbiorum coaceruatore.

Qui circa salem, & fabam.

Περὶ ἅλα καὶ κύαμον. id est. Iuxta salem, & fabam. In eos dicebatur, qui se simularent scire quod nescirent. Siquidem diuini responsuri, fabam, & salem apponebāt. Vnde qui inter sese de rebus arcanis communicarēt, τοὺς περὶ ἅλα καὶ κύαμον appellabant. Ad hunc quidem modum scriptum legitur in Diogeniano, reliquisque Græcarum parœmiarum collectoribus. Verum Plutarchus in Symposiacorum problematum decade quarta, nō fabam, sed cuminum scribit, nisi fortè deprauatus est codex: Ἐκεῖνο δὲ πῶς ὑμᾶς λέληθε τοὺς περὶ ἅλα καὶ κύμινον, ὅτι τὸ μὲν ποικίλον ἐστί, τὸ καὶ ἥδιον. id est. At illud fortasse vos fugit, quod aiunt, qui iuxta salem, ac cuminum, quòd illud quidem lautius, hoc suauius. Rursum eiusdem operis decade quinta: Ἐζήτει Φλῶρος ἑστιωμένων ἡμῶν παρ᾽ αὐτῷ τίνες ἂν εἶεν οἱ περὶ ἅλα καὶ κύμινον ἐν παροιμίᾳ λεγόμενοι. id est. Quęrebat Florus, cū apud ipsum cœnaremus, quinam essent, qui in prouerbio iuxta salem & cuminum dicerentur. Apollophanes autem grāmaticus sic eam quæstionem dissoluit, vt dicat adagium summam familiaritatem significare. Siquidem qui magnopere inter se familiares sunt, hi vel saltem vel cuminū vnà cœnant, neque requirunt apparatum vllum ciborum. Vnde & ille iocus est Octauii Cæsaris ad quendam, à quo fuerat conuiuio perparco, frugalique acceptus: Nesciebam me tibi esse tam familiarem. Huc pertinet etiam illud, quod suo loco referemus: ἅλα καὶ τράπεζαν μὴ παραβαίνειν. id est, Non oportet transgredi salem, & mensam, hoc est, amicitiæ ius, quod his rebus conciliatur, non est violandum. Porrò salis nomine frugalem victum innui, passim ex poetis licet cognoscere. Horatius in Odis:

Viuitur paruo bene, cui paternum
Splendet in mensa tenui salinum.

Idem in Sermon.

Modò sit mihi mensa tripes, &
Concha salis puri.

Verū in diuinationibus videtur magis religionis causa solitus apponi. Cur autem hic honos sali potissimum sit habitus, quæritur apud Plutarchum in eo, quem modò citaui, loco. Nam & Homerus salem diuinū appellat, & Plato scripsit salem rebus diuinis amicissimū, familiarissimumq;. Proinde Aegyptii honoris causa prorsum à sale abstinent, adeò vt ne panibus quidē vescantur sale conditis. Tametsi Plutarchus arbitratur Aegyptios hac gratia potius abstinuisse, si quando pure viuere vellent, quòd præcipue libidinem irritare putetur, idque propter calorem. Præterea non est veri dissimile, illos abdicasse sibi salem, tanquam condimentum omnium suauissimum, ita vt non immeritò, opsoniorum opsonium appellari possit. Nam sunt qui hac de causa salem gratiam nominarint, quòd circa hunc omnia videantur insipida, ingrataq;. Quanquàm illud maxime diuinum in se sal habere videtur, quòd à corporibus vita destitutis putrefactionem ac tabem arcet, neque sinit prorsum interire, diu morti velut resistens, animæq;, quoad licet, vice fungens. Huius vt est officium animantia tueri,

ri, continereque, neque sinere compaginẽ dilabi: itidem sal, animæ exemplo, cohibet corporum harmoniam ad tabem tendentium, & membrorum inter sese amicitiam conseruat. Hac eadẽ ratione fulguris ignẽ sacrum, ac diuinum arbitramur, ꝙ ictorum corpora multo tempore perdurent, neq; putrescant. Habet & illud quasi diuinum sal, quòd vim quandam gignendi genuinam habere credatur, vel hoc argumento, ꝙ, sicuti paullo superius dictum est, seminalem vigorem expergefacit, acuitque. Proinde qui canibus alendis dant operam, salsis carnibus ac salsamentis eos pascunt, quo ad gignendum reddantur alacriores. Accedit huc, quòd è nauibus marinis immensa muriũ vis soleat enasci. Neque desunt qui dicant, mulieres etiam citra virilem operam fieri grauidas, si salem lingant. Preterea putant huc adlusisse poetas, qui non sine causa finxerũt Venerem genituræ principem, è salo natam fuisse, quam etiam ἁλιγενῆ, id est, saligenam cognominant. Quin iidem deos omneis marinos fœcundos, & plurimorum liberorum progenitores faciunt. Denique nullum est animal, neque terrestre, neque volatile, perinde fœcundum, vt sunt oĩa marina. Huiusmodi fermè multa de sale disseruntur apud Plutarchum.

Duabus ancoris fultus.

Ἐπὶ δυοῖν ὁρμεῖ, id est, Duab⁹ nixus in portu sedet, subaudiendum ancoris. De firmis & immotis, & qui rem suam probe constabilierunt. Ductum à nauibus intra portum tutò manentibus, à prora simul, & à puppi proiectis ancoris. Meminit Aristides in Panath. Ab eadem metaphora ductum est, qđ aduersus Ctesiphontem dixit Demosthenes: Οὐκ ἐπὶ τῆς αὐτῆς ὁρμεῖ τοῖς πολλοῖς, subaudiendum ἀγκύρας, id est, Haud eadem ancora nixus est, qua vulgus hominum.

Sine capite fabula.

Ἀκέφαλος μῦθος, id est, Sine capite sermo, dicitur imperfectus, ac mutilus. Plato lib. de Legibus sexto: Οὔκουν δή που λέγων γε ἂν μῦθον ἀκέφαλον ἑκὼν καταλίποιμι, πλανώμενος γὰρ ἂν πάντῃ τοιοῦτος ὢν, ἄμορφος φαίνοιτο. id est, Nequaquam profectò, postea quàm dicendi parteis suscepi, sermonem absque capite libens reliquerim. Etenim si oberrans talis occurrat alicui, fœdus videretur. Rursus in Gorgia: Ἀλλ᾽ οὐ δὲ τοὺς μύθους φασὶ μεταξὺ θέμις εἶναι καταλείπειν, ἀλλ᾽ ἐπιθέντας κεφαλὴν ἵνα μὴ ἄνευ κεφαλῆς περιΐῃ. id est, At ne sermones quidem interim aiunt fas esse deserere, quin potius imponẽdum illis caput, ne sine capite obambulent. Fortassis adlusit ad id, quod refert Plutarchus in dialogo De defectis oraculis. Apud Cretenses festum quoddam nouis, & absurdis cæremoniis agebatur, ostẽso hominis simulacro sine capite. Hunc aiebant Homerioni patrem fuisse, qui constuprata per vim Nympha, sine capite fuerit repertus. Prouerbium refertur à Zenodotto.

Inter sacrum, & saxum.

TYNDARVS apud Plautũ, alter è captiuis, cum iam proditis dolis esset deprehẽsus, nec haberet, quanam arte posset elabi: Nunc ego, inquit, omnino occidi. Nunc ego inter sacrum, saxumque sto, nec quid faciam scio. Apuleus Asini suo libro vndecimo: Plurimum ergo duritia paupertatis intercedente, quod ait vetus prouerbium, inter sacrum, & saxum positus cruciabar. Explicat autem Apuleius allegoriã adagii, videlicet adludens ad sacerdotium, cui erat initiandus, & paupertatem saxo duriorẽ, per quam nõ supperebant sumptus. Sumptum apparet ex priscis fœderis feriendi cæremoniis, in quibus Fecialis porcum saxo feriebat: hæc interim pronuncians: Qui prior populus fœdus rumpet, Iupiter ita eum feriat, quemadmodum ego porcum hoc lapide ferio. Sed vndecunque fluxit adagium, satis liquet dici solitum in eos, qui perplexi, ad extremum periculum rediguntur.

Inter malleum, & incudem.

Μεταξὺ τῶν ἄκμονος καὶ σφύρας, id est, Inter incudem, & malleum. Huic non dissimile refertur ab Origene, his quidem verbis: nam Græca desideramus: Iam quoddam est apud nationes tritũ vulgi sermone prouerbium, vt de his, qui anxietatibus, & ingentibus malis premuntur, dicant: Inter malleum sunt, & incudem.

In acie nouaculæ.

NEC abhorret à superioribus illud, quod ab Homero sumptum, maximisque celebratum auctoribus, in adagionem abiit: ἐπὶ ξυροῦ ἀκμῆς, id est, In nouaculæ cuspide, siue

siue acie, pro eo quod in summo discrimine. Sic. n. i Iliadis decimo loquitur Nestor.

Νῦν γὰρ δὴ πάντεσσιν ἐπὶ ξυροῦ ἵσταται ἀκμῆς
Ἢ μάλα λυγρὸς ὄλεθρος ἀχαιοῖς ἠὲ βιῶναι. i.
Nūc etenim cūctis sita res ĩ cuspide ferri ē,
Viuāt ne, an tristi exitio absumant Achiui.

Sophocles in Antigone:

φρόνει βεβὼς αὖ νῦν ἐπὶ ξυροῦ τύχης

Sunt autem Tiresiæ vatis verba, Creontem admonentis, vt sapiat in tanto constitutus periculo. Rursum in epigrammatibus.

Εὐρώπης ἀσίης τε δορυσθενέες βασιλῆες,
Ὑμῖν ἀμφοτέροισιν ἐπὶ ξυροῦ ἵσταται ἀκμή. i.
Europæ, atq; Asiæ reges Mauorte potētes
Nūc vobis vtrisq; nouaclę ĩ acumine res ē.

De Menelao, ac Paride, singulari certamine decernētibus, vter Helena potiretur. Theocritus in Dioscuris:

Ἀνθρώπων σωτῆρας ἐπὶ ξυροῦ ἤδη ἐόντων. i.
Certa salus hominum iam ferri in cuspide stantum.

Sumptum videtur à circulatoribus, qui in cuspide gladiorum ingrediuntur: aut ab iis, qui ferrum manu cōtrectant: vt admonent in hunc auctorem edita scholia.

Res in cardine.

HVIC non omnino diuersum est illud: Res est in cardine. quod Seruius prouerbiū esse admonuit, enarrās illud Maronis:

Haud tanto cessabit cardine rerum.

Putatque perinde valere, quasi dicas: Res est in articulo. M. Tullius: In eo cardo rei vertitur, dixit, pro eo, quod est, ex hoc tota res pendet. Quintilianus libro duodecimo: Nam, vt taceam de negligentibus, quorum nihil refert, vbi litiū cardo vertatur. Idem libro quinto: Nam si fatetur, multis ex causis potuit cruenta esse vestis: si negat, hic causæ cardinem ponit, in quo si victus fuerit, etiam in sequentibus ruit. Sumptū ab ostiis, quæ cardinibus sustinentur, voluunturque.

Nouacula in cotem.

Ξυρὸς εἰς ἀκόνην, id est Nouacula in cotem. Dici solitum in hos, qui fortè in eas res inciderunt, in quas minime volebant. Neq; nouacula potest incōmodius cadere, quam si in cotem incurrat. Ab hoc non ita multum abhorret illud Horatianum.

Et fragili quærens illidere dentem,
Infringet solido.

Rectè accommodabitur & in eum, qui lædendi cupidus, tandem hominem nactus est, à quo vicissim lædatur, cum illi nocere non possit. Siquidem nouacula, si in molle quippiam inciderit, dissecat: si in cotem, retunditur. Huc respexit Tarquinius, qui dixit sibi in animo esse, vt Actius Nauius augur nouacula cotem discinderet, significās in cotem nihil posse nouaculam, quanquam ab augure factum, quod ille fieri posse non credebat, refert Liuius libro primo.

Caliga Maximini.

CALIGA Maximini, vulgò dictitatū est, in homines insulsos, & immodicæ proceritatis. Id adagii refert Iulius Capitolinus, in vita Maximini Imperatoris. Nam cum esset, inquit, Maximinus pedū, vt diximus, octo propè semis, calciamētum eius, id est, campagum regium, quidam in luco, qui est inter Aquileiam & Arziam posuerunt, quod constat pede maius fuisse hominis vestigio, atque mēsura. Vnde etiam vulgo tractum est, cum de longis, atq; ineptis hominibus diceretur: Caliga Maximini. Hactenus Iulius. Ergo prouerbium rectius vsurpabitur, si cum odio contemptuve dicatur, propterea quòd is Maximinus, vnde natū esse constat, inuisissimus esset pariter & populo Romano, & Senatui: quippe Thrax natione, deinde sordido genere, postremo moribus barbaris, ac feris. Quinetiam nūc homines insignitę proceritatis vulgo malè audiunt, tanquam socordes, atque inertes.

Clematis Aegyptia.

HVIC confine est, quod à Phalereo Demetrio refertur, κληματὶς αἰγυπτία, id est, Clematis Aegyptia: Id ait ioco dici solitum in eos, qui corpore præter modum procero, atque atro colore essent: natum haud dubie ab eius herbæ specie, de qua meminit Dioscorides libro quarto. Plinius libro 24. cap. 15. Itali, inquit, centunculum vocant, rostratis foliis, ad similitudinem capitis penulatum iacens in aruis. Græci autem clematidem appellant. Sed cum clematidis multæ sint species, quas inibi recenset Plinius, vna duntaxat prouerbio locum fecisse videtur, ea nimirū, quæ clematis Aegyptia cognomine dicitur. Dicitur autem, quòd hanc maximè gignat Aegiptus, folio lauri longo tenuiq;, aduersus serpentes & priuatim

tim aspides, ex aceto pota efficax, quæ eadē ab aliis daphnoides, ab aliis polygonoides vocatur. Laertius in vita Zenonis, ex auctoritate Appollonii scribit, Zenonem gracili fuisse corpore, statu procero, atra cute. Deinde auctorem citat Chrysippum, qui in secundo prouerbiorum suorum libro scripserit, ob eam causam, à quodam clemaudē Aegyptiam fuisse dictum.

Res ad triarios rediit.

ROMANVM extat adagium, elegans cum primis, & annotandum. Res ad triarios rediit. Eo licebit vti cum significabimus rem eo periculi redactam esse, vt extremo conatu, summisq; viribus sit enitendum, & ad suprema confugiendum consilia, quibus si nihil proficiatur, iam nihil reliquum esse videatur, vnde subsidium sperare possis. Veluti si in disceptatione quapiam litteraria, mediocribus ambigentibus, ad vnum aliquem summæ doctrinæ virum rem deferre cogeremur. Aut in ancipiti negocio, potentissimorum amicorum opem implorare cōpelleremur, quos non nisi maxima quadā ducti necessitate soleamus interpellare. Denique si cum vulgaribus illis consiliis res explicari nequit, ad nouum aliquod & egregie callidum confugitur. Quemadmodum Terentianus ille Phormio in sui nominis fabula, cum significaret neque in Antiphone, neque in Phædria, neque in Geta satis esse præsidii ad retundendam senis sæuitiā: Ad te, inquit, Phormio summa redit. Natum est adagium à ratione, modoque componendi Romani exercitus. Refertur autem pariter, & explicatur à T. Liuio, primæ decadis lib. 8. cuius verba libuit subscribere: Postremo in plureis ordines acies distribuebatur. Ordo enim sexagenos, siue vt alii legunt, sexcenos milites, duos centuriones, vexillarium vnum habebat. Prima acies hastati erant, manipuli quindecim distantes inter se modicum spatium. Manipulus leueis vicenos milites, aliam turbam scutatorum habebat. Leues autem, qui hastam tantum, gęsaque gererent, vocabātur. Hæc prima frons in acie, florem iuuenum pubescentium ad militiam habebat. Robustior inde ætas totidem manipulorum, quibus principibus est nomen. Hos sequebantur scutati omnes, insignibus maxime armis. Hoc triginta manipulorum agmen, antepilanos appellabant, quia sub signis iam alii quindecim ordines locabantur: ex quibus ordo vnusquisque tres partes habebat. Earum vnam quanque primumpilum vocabant. Tribus ex vexillis constabat. Vexillum centū octoginta tres, vt alii, sex homines erant. Primū vexillum triarios ducebat, veteranū militem spectatæ virtutis. Secundum rorarios minoris roboris ætate factisq;. Tertiū accensos, minimæ fiduciæ manum. Eò & in postremam aciem reiiciebantur. Vbi his ordinibus exercitus instructus esset, hastati omnium primi pugnam inibant. Si hastati profligare hostem non possent, pede presso eos retrocedentes, in interualla ordinum principes recipiebant. Tum principum pugna erat, hastati sequebātur. Triarii sub vexillis cōsidebant, sinistro crure porrecto, scuta innixa humeris, hastas subrecta cuspide in terram fixas, vt haud secus quàm vallo septa inhorreret acies, tenentes. Si apud principes quoque haud satis prosperè esset pugnatum, à prima acie ad triarios sensim referebantur: inde rem ad triarios rediisse, cum laboratur, prouerbio increbruit. Triarii consurgētes, vbi in interualla ordinum suorum principes & hastatos recepissent, extemplò cōpressis ordinibus velut claudebant vias, vnoq; continente agmine, iam nulla spē post relicta, in hostem incidebant. Id erat formidolosissimum hosti, cum velut victos insecuti nouam repente aciem exurgentem auctā numero cernebant. Hactenus T. Liuius, cuius ex verbis satis liquere prouerbium, vt nostra interpretatione iam non sit opus. Item Vegetius de re militari lib. 2. declarat post omnes acies solere collocari triarios, omni armorum genere instructos, qui genu posito subsidebant: vt si primam aciem vinci contigisset, ab iis integrato prælio victoria repararetur. Modestus in libello de vocabulis rei militaris: Sextus, inquit, ordo post omneis à firmissimis & scutatis, & omni genere armorū munitis, bellatores tenebat, quos antiqui triarios appellabant. Hi vt requieti & integri acrius inuaderent hostes, post vltimas acies sedere consueuerunt, & si quid in primis ordinibus accidisset, de eorum viribus reparaturis spes tota pendebat. Flauius Vopiscus in vita Firmi imperatoris, indicat robustissimum quenque militem in triarios allegi solitum, docens cum neruis robustissimis

ſimis fuiſſe, hoc argumento, quòd triarium quoque vinceret.

Sacram ancoram ſoluere.

HVIC finitimum eſt illud, quod apud Græcos celebratur: ἱερὰν ἄγκυραν χαλάζειν, id eſt, Sacram ſoluere ancoram, quoties ad extrema præſidia confugitur. Tranſlatum à nautis, qui maximam, ac validiſſimam ancorã ſacram vocant, eamq́; tum demum mittũt cum extremo laborant diſcrimine. Lucianus in Ioue tragœdo: Ἄκουσον δὴ ἱερὰν φασὶν ἄγκυραν, καὶ ἣν οὐδεμιᾷ μηχανῇ ἀπορρήξεις. id eſt, Audi iam ſacram, vt aiunt, ancoram quamque nulla vi queas abrumpere. Sic enim appellat argumentũ inſolubile. Rurſum Drapetis: Ἔδοξεν οὖν σκοπουμένοις τὴν ὑστάτην ἄγκυραν, ἣν ἱερὰν, οἱ ναυτιλλόμενοί φασι, καθιέναι. id eſt, Viſum eſt igitur re perpenſa, extremam ancoram, quam nautę ſacram nominant, demittere. Rurſum in Apologia: Μία μοι ἴσως ἐκείνη ἄγκυρα ἔτι ἄβροχος. id eſt, Mihi fortaſſis vna illa ancora adhuc ſupereſt integra: id eſt, Illud mihi adhuc ſupereſt, quò poſſim confugere. Euripides in Helena:

Ἄγκυρα δή μου τὰς τύχας ὀχεῖ μόνη. id eſt,
Mihi ab vnica fortuna pẽdet ancora, hoc eſt, Vna dũtaxat ſpes mihi supereſt. Ariſtiſtides in Themiſtocle: Καὶ ὥσπερ τῆς ἱερᾶς ἀγκύρας τῆς ἐκείνου φωνῆς ἐχόμενοι. i. Ac velut à ſacra ancora de illius voce pendentes.

Mouebo talum à ſacra linea.

IDEM pollere putat Diogenianus, κινῶ τὸν ἀφ' ἱερᾶς: id eſt, Sacræ lineæ talum moueo. De iis, qui extrema parant experiri. Id Iulius Pollux libro nono exponens, ait à ludo quopiam teſſerarum natum eſſe adagium. Luſum autem fuiſſe huiuſmodi, vt vtrique ludentium eſſent calculi quinque, totidem impoſiti lineis: vnde & Sophocles dixerit: πέσσα πεντέγραμμα, id eſt, teſſeræ quinque linearum. Inter eas lineas, vtrinq; quinas, vnam fuiſſe mediam, quam ſacrã vocabant: vnde qui talum mouiſſet, is ſacræ lineæ calculum mouere dicebatur. Id vero non fiebat, niſi cum res poſceret, vt ludens ad extrema confugeret auxilia. Vſurpat hoc adagium Plato lib. de Legibus quinto: καθάπερ πεττῶν ἀφ' ἱεροῦ. id eſt, Tanquam à ſacra teſſera. Plutarchus in libro, qui inſcribitur: An ſeni ſit gerẽda Reſp. Τελευταίαν ὥσπερ τὴν ἀφ' ἱερᾶς ἐπάγουσιν ἡμῖν τὸ γῆρας. id eſt, Poſtremam nobis, tanquam à ſacra linea ſenectam allegant, hoc eſt, veluti cauſam grauiſſimam. Idem commentario de comparatione terreſtrium ac marinorum: Φέρε κινήσαντες τὴν ἀφ' ἱερᾶς, βραχέα περὶ τῆς θειότητος αὐτῶν καὶ μαντικῆς εἴπωμεν. id eſt, Age moto talo à ſacra linea, paucis de diuinitate eorum, & diuinatione dicamus. Rurſum idem aduerſus Colotam Epicureum: Εὐθὺς οὖν τὸν ἀφ' ἱερᾶς κεκίνηκεν ὁ Κολώτης. id eſt Protinus igitur talum à ſacra mouit Colotes, hoc eſt, ſtatim id quod eſt grauiſſimum, aggreſſus eſt, vt impugnaret Apollinis de Socrate iudicium. Idem in vita Martii Coriolani de ciuitate Romana ob Coriolani minas perturbata: ἄρα τὴν ἀφ' ἱερᾶς ἀφῆκεν: id eſt, Sublatam à ſacra linea teſſeram miſit. Deſperatis enim rebus ad Deorum religionem confugiebat, ſupplicatum miſſis ſacrificiis, ædituis, initiatoribus, auguribus, &c. Huc adluſit & Theocritus in Bucoliaſtis.

Καὶ τὸν ἀπὸ γραμμᾶς κινεῖ λίθον. id eſt,
Atque à lineola lapidem mouet, de quo nobis & alias facta mentio.

Nudior Leberide.

Γυμνότερος λεβηρίδος, id eſt, Nudior leberide, de vehementer tenuibus. Leberis enim ſerpentis exuuium ſignificat, quo nihil eſſe poteſt inanius. Accidit autẽ hoc omnibus fere, quæ cortice integuntur, ſed molliore: velut ſtellioni, lacertę, pręcipue ſerpentibus, atque hæc fermè bis exuunt, vere, & autumno, præſertim vipera. Serpenti primum ab oculis incipit decedere pellis, ita vt obcæcari videatur iis, qui rem nõ intelligunt: atque vna nocte & die, ſenectus tota exuitur à capite vſque ad caudam. Ex inſectis reiuueneſcunt ſilpha, & culex, eaque quorum pennæ vaginis obteguntur, vt ſcarabei, itẽ locuſtę & cicadę. In genere marinorũ exuit & cancer, idq́; ſępius anno. Atque hoc exuuium Græcis etiam σύφαρ dicitur, cuius mira ſentitur tum leuitas, tum ſiccitas, vniuerſo humore in nouum fœtum conſumpto, auctor Ariſtoteles lib. de natura animãtium octauo. Ait Suidas Liberidem hominem fuiſſe ſupra modum pauperem: ita vt vulgari ſermoni locũ fecerit. Athenęus in Dipnoſophiſtis: σαυτὸν ἀποφαίνεις κενότερον λεβηρίδος. id eſt: Oſtendis teipſum inaniorem leberide.

Qui

Qui quæ vult dicit, quæ non vult audiet.

SI dixeris quæ vis, quæ non vis audies. Diuus Hieronymus in Rufinum nominatim prouerbii loco citat: Nihilque super hoc audies, inquit, nisi illud è triuio, cum dixeris quę vis, audies quę non vis. Terentius in Andria.

Si mihi pergit quæ vult dicere, quę non vult audiet.

Rursum in prologo Phormionis:

Benedictis si certasset, audisset bene.

Eòdem adlusit in prologo Andriæ:

Desinant maledicere, male facta ne noscant sua.

Obscurius etiam in prologo Eunuchi:

Tum si quis est, qui dictum in se inclementius existimet esse, sic existimet, sciat responsum non dictum esse. Responsum enim vocat, conuicium conuicio redditum. Primus huius adagii pater Homerus fuisse videtur apud quem hic versus est in Iliadis Y.

Ὁπποῖόν κ' εἴπῃσθα ἔπος, τοῖόν κ' ἐπακούσαις. id est,

Talia dicentur tibi, qualia dixeris ipse.

Item Hesiodus lib. cui titul⁹, Opera & dies,

Εἰ δ' ἐι κακὸν τ' εἴποις τάχα κ' αὐτὸς μεῖζον ἀκούσαις. id est,

Fors male dicenti, dicentur plura vicissim.

Rursus in eodem:

Εἰ δέ κεν ἄρχῃ,
Ἤτι ἔπος εἰπὼν ἀποθύμιον, ἠέ καὶ ἔρξας
Δὶς τόσα τίννυσθαι μεμνημένος. id est,

Si quod prior ipse,
Aut verbum, aut factum, dicas ve geras ve molestum.
Ad te cum duplici rediturũ fœnore noris.

Euripides in Alcestide:

Εἰ δ' ἡμᾶς κακῶς
Ἐρεῖς, ἀκούσῃ πολλὰ κοὐ ψευδῆ κακά. id est,

Si dixeris nobis male.
Mala inuicem per multa, nec falsa audies.

Longe venustius idem extulit Sophocles citante Plutarcho:

Φιλεῖ γὰρ γλῶτταν ἐκχέας μάτην.
Ἄκων ἀκούειν οὓς ἑκὼν εἴπῃ λόγους. id est,

Etenim solet qui dicta temere iecerit,
Audire nolens verba, quæ dixit volens.

Refertur ex Sophocle:

Φιλεῖ δ' ἐι πολλὴν γλῶσσαν ἐκχέας μάτην,
Ἄκων ἀκούειν οὓς ἑκὼν εἴπῃ κακῶς. id est,

Qui multa temere verba fudit, is solet
Audire nolens quę volens dixit male.

Quinetiam his nostris temporibus eiusdi quiddam vulgo dictitant: Vt salutabis, ita & resalutaberis: hoc est, vt tua fuerit oratio, ita tibi respondebitur. Plautus Contumeliam si dices, audies. Cęcilius in Chrysio apud Gellium: Audibis male, si male dicis mihi. Eodem pertinet Euripideum illud apud auctores passim obuium: Ἀχαλίνων στομάτων, ἀνόμου τ' ἀφροσύνας τὸ τέλος δυστυχία. id est, In frenis oris, & iniquę vecordię finis seu vectigal calamitas. Celebratur & hoc inter Chilonis apophthegmata: Μὴ κακολογεῖν τοὺς πλησίον, εἰ δὲ μή, ἀκούσεσθαι ἐφ' οἷς λυπήσεσθαι. id est, non esse maledicendũ iis quibus cum agimus; alioquin audituros, quę molestiam adferant. Huc arbitramur asscribẽdum versiculum, quem Quintilianus vt vulgo iactatum citat:

Nec male respondit, male enim prior ille rogarat.

Serò sapiunt Phryges.

HOC prouerbium ex vetustissima tragędia Liuii Andronici mutuo sumptum est, quę inscribitur: Equus Troianus: Serò sapiũt Phryges. Vsurpatur à Cicerone in epistolis familiaribus, in equo, inquit, Troiano scis esse: sero sapiũt Phryges. Conuenit in eos, quos stulte factorum serò pęnitet. Si quidẽ Troiani tot iã acceptis cladibus, vix decimo demum anno restituenda Helena consulta re cœperunt: quam si statim initio reposcẽti Menelao reddidissent, innumerabilibus sese calamitatibus subduxissent, Euripid. in Oreste:

Ὀψέ γε φρονεῖς εὖ, τότε λιποῦσ' αἰσχρῶς δόμους. id est.

At nunc profecto serius sapis bene,
Cum tunc penates turpiter reliqueris.

Nam verba sunt ad Helenam Electrę. Refertur & à Festo Pompeio prouerbii titulo. Demades auctore Plutarcho dicere solebat, Athenienses nunquàm decernere pacem, nisi pullis vestibus indutos, innuens eos bellandi cupidiores, quàm sat esset nec nisi clade suorum admonitos de pace cogitare.

Piscator ictus sapiet.

EANDEM habet sententiam illud apud Grecos celebratissimũ: ἁλιεὺς πληγεὶς νόον οἴσει. id est, Piscator percussus sapiet. Idq; ferũt ab huiusmodi quodã euentu natum: Cum piscator quispiã piscibus, quos intra retene-

rete tenebat, manum admouisset, atque à scorpio pisce feriretur, ictus, inquit, sapiã. Itaq; suo malo doctus, cauit in posterum. Plinius libro trigesimosecundo demostrat id esse peculiare draconi, & scorpio pisci, vt lædant aculeis, si manu tollatur. Zenodotus ait parœmiã extare apud Sophoclem.

Factum stultus cognoscit.

IDEM aliter effertur ab aliis, ῥεχθὲν δέ τε νήπιος ἔγνω, id est, Rem peractam stultus intellexit. Sumptum est autem ex Homero, qui pluribus locis hanc vsurpauit sententiam. Vt in Iliados P. & Υ.

Μήτε ἀντίος ἵστασ᾽ ἐμεῖο,
Πρίν τι κακὸν παθέειν ῥεχθὲν δέ τε νήπιος ἔγνω. i.
Mihi obuius ire caueto, prius quàm
Noxæ aliquid capias: nam factum nouit
& excors.

Huc adlusit Euripides in Bacchis:

Κακοῦ γὰρ ἐγγὺς ὢν ἐμάνθανεν. id est,
Nam didicit affinis malo.

De Pentheo, qui sero, nec nisi sua pernicie doctus, cœpit reuereri Bacchũ. Neque huic diuersum est, quod admonet senarius ille, inter Græcanicas sententias celebris:

Ἡ δ᾽ ἐπὶ μετάνοια γίγνετ᾽ ἀνθρώποις κρίσις. id est,
Tum iudicant homines, vbi iã pœnitet.

Eodem pertinet Vergilianum illud,

Discidite iustitiam moniti, & non temnere diuos.

Item illud Demosthenicum: Non emo tanti pœnitere. Vnde perquàm eleganter Fabius apud Titum Liuium, euentum, stultorum magistrum appellat: Nec euẽtus docet hoc, inquiens, qui stultorum magister est, sed ratio. Plinius in Panegyrico, quem Traiano dixit, huiusmodi seram & infrugiferam prudentiam, miseram vocat: Terror, inqt, & metus & misera illa ex periculis facta prudẽtia, monebat vt à rep. (erat autem omnino nulla respub.) oculos, aures, animos auerteremus.

Malo accepto stultus sapit.

PAVLO diuersius extulit Hesiodus, eandem tamen sentẽtiam, cum ait in libro, cui titulus: Opera, & dies:

Δίκη ὑπὲρ ὕβριος ἴσχει,
Ἐς τέλος ἐξελθοῦσα, παθὼν δέ τε νήπιος ἔγνω. id est.
Tandem sua pœna nocentem.
Cõseqtur, passusq; sapit tũ deniq; stult⁹.

Ad quam sententiam videtur adludere, & Homerus in Iliados Ψ. ἵνα γνοίης ἀποτίνων, id est, Vti tuo damno cognoscas. Plato in Symposio: ἃ δὴ καὶ σοὶ λέγω, ὦ Ἀγάθων μὴ ἐξαπατᾶσθαι ὑπὸ τούτων ἀλλ᾽ ἀπὸ τῶν ἡμετέρων παθημάτων γνόντα εὐλαβηθῆναι, καὶ μὴ κατὰ τὴν παροιμίαν ὥσπερ νήπιον παθόντα γνῶναι. id est, Quæ sane tibi quoque dico Agathon, ne ab hoc fallaris, sed excognitis his, quæ nobis acciderunt, caueas: nec iuxta prouerbium veluti stultus post acceptum malum sapias. Huc referendum & Plautinum illud in Mercatore: Feliciter is sapit, qui alieno periculo sapit. In eandem sententiam Tibullus Elegiarum lib. tertio:

Felix quicunque dolore
Alterius, disces posse carere tuo.

Huc adludunt & illæ sero sapientium voces: Nunc scio quid sit amor. Nunc ego & illam scelestam, & me miserum esse sentio. Ah, vix tandem sensi stolidus. Videtur adagiũ ex illa vetustiss. fabula manasse, de duobus fratrib⁹, Prometheo, atq; Epimetheo, quæ quidem refertur apud Hesiodum, ad hanc fermè sententiam: Iupiter iratus Prometheo propter ignem furto sublatũ è cœlo, ac mortalibus redditum: cupiensq; illum simili retaliare dolo, Vulcano negociũ dat, vt è luto puellæ simulacrum quãto maximo posset artificio fingat. Id simulatq; factum est, singulos Deos, deasque monet, vt ei simulachro suas quisque dotes adiungerent. Vnde & virgini Pandoræ nomen affictum apparet. Hanc igitur omnibus formæ, cultus, ingenii, linguæque dotibus cumulatam, Iupiter cũ pyxide pulcherrima quidem illa, sed intus omne calamitatum genus occulente, ad Prometheum mittit. Is recusato munere, fratrem admonet, vt si quid muneris sese absente mitteretur, ne reciperet. Redit Pandora, persuasoq; Epimetheo, pyxidem donat. Eam simul ac aperuisset, euolantibusque morbis sensisset Iouis ἄδωρα δῶρα, sero nimirum sapere cœpit. Vbi Hesiodus palam ad adagionem adludens ait:

Αὐτὰρ ὁ δεξάμενος ὅτε δὴ κακὸν εἶχ᾽ ἐνόησεν. id est,
Accepit: tactusq; malo, tum deniq; sensit.

Idẽ significat in Theogonia: Hæc, inquit, peperit προμηθέα

Ποικίλον αἰολόμητιν, ἁμαρτίνοόν τ᾽ ἐπιμηθέα.

Prometheum vafrum nominans, ac variis instructum

instructum consiliis, Epimetheum post erratum sapientem. Vnde & Pindarus in Pythiis, appellat illum ὀψίνοον, quasi serò sapientem. Quod ipsa etiam indicant vocabula. Nam προμηθεὺς Græcis eum significat, cui prius quàm rem aggrediatur, suppetit consilium: ἐπιμηθεὺς, cui re peracta, tum demum consilium in mentem venit. προμηθεύεσθαι, est consilio malis imminentibus occurrere. Lucianus in dialogo quodam, ex comico quopiam citat hunc versiculum dictum in Cleonem, quòd sero, nec nisi confecto negocio saperet.

Κλέων προμηθεύς ἐςὶ μετὰ τὰ πράγματα. i.
Rebus peractis est Cleon Prometheus.

Idem in calce eiusdem dialogi: ἐπὶ τί γε μεταβουλεύεσθαι, ἐπιμηθέως ἔργον, οὐ προμηθέ& ἐςὶν. id est, Nam illud quidem post rem consulere. Epimethei est, non Promethei. Effertur etiam ad hunc modum parœmia: παρὰ τὰ δεινὰ φρονιμώτερ&. id est, Post mala prudentior. Rursum hoc pacto: ἐξ ὧν ἔπαθες, ἔμαθες. id est, vt sententiam magis, quàm verba reddam, Quæ nocent, docēt. At multo consultius est alienis malis prudentiorē reddi, iuxta Græcam sententiam:

Βλέπων πεπαίδευμ᾽ εἰς τὰ τῶν ἄλλων κακά. i.
Aliena spectans, doctus euasi, mala.

Circunfertur & illud nostrati vulgo iactatum: Mortaleis pudore, & iactura doctiores euadere.

Aliquid mali, propter vicinum malum.

LYSIMACHVS apud Plautum in Mercatore. Nunc ego verum esse illud verbum experior, aliquid mali esse propter vicinū malum. Quibus ex Plauti verbis satis liquet, hanc sententiā vulgari sermone fuisse celebratam. Eam Hesiodus eleganter expressit in opere, cui titulus: Opera & dies:

Εἰ γάρ τοι καὶ χρῆμ᾽ ἐγκώριον ἄλλο γένηται,
Γείτονες ἄζωστοι ἔκιον, ζώσαντο δὲ πηοί.
Πῆμα κακὸς γείτων, ὅσσον τ᾽ ἀγαθὸς μέγ᾽ ὄνειαρ.
Ἔμμορέ τοι τιμῆς, ὅστ᾽ ἔμμορε γείτον& ἐσθλοῦ.
Οὐδ᾽ ἂν βοῦς ἀπόλοιτ᾽ εἰ μὴ γείτων κακὸς εἴη. id est,

Si qua domi inciderit tibi res, tunc illico omissis
Adsunt vicini zonis. cinguntur at ipsi
Affines. noxa est, vicin⁹ vt improb⁹ ingēs,
Contrà ita maxima commoditas, si commodus adsit.
Deest honor huic, bona quem vicinia deficit, at nec
Intereat bos, ni vicinus vbi improb⁹ adsit.

Neque tantum inter priuatos vicinos hæc sententia locum habet, verumetiam experimentis obseruatum est, populos à vicinis subuersos. Quemadmodū Aetolis & Acarnanibus euenit, qui se mutuis cladib⁹ euerterunt, inter se finitimi. Itē Carthaginiēsibus & Byontinis, quarum historiaū meminerūt Hesiodi interpretes: Huc videt leuiter adlusisse Vergilius in Eclogis, cum ait,

Nec mala vicini pecoris cōtagia lędēt. Et;
Mātua vę miserę nimiū vicina Cremonę.

Admonet autem parœmia, vti bonorū conuictum, & consuetudinem expetamus, à malis nos, quàm maxime possumus, abducamus: Proinde scitum est illud Themistoclis apud Plutarchum: qui cum prædium quoddam vēderet, hoc quoque præconem addere iussit, ὅτι καὶ ἀγαθοὺς ἔχει γείτονας. id est, quòd vicinos etiam haberet bonos, quasi vicini commendatione futurum esset longe vendibilius. Neque multum abhorret hinc illud eiusdem Hesiodi carmē:

Πολλάκι καὶ ξύμπασα πόλις κακοῦ ἀνδρὸς ἐπαυρεῖ. id est,
Sępe mali malefacta viri populus luit oīs.

Manus manum fricat.

SOCRATES in Axiocho Platonis ait Prodico sophistæ hunc Epicharmi comici versiculum semper in ore fuisse:

Ἡ δὲ χεὶρ τὴν χεῖρα κνίζει, δός τι καὶ λάβε τι. id est,
Affricat manū manus, da quiddam, & aliquid accipe:

videlicet hominis quæstum facere taxans, qui neminem gratis doceret, & à quo se quoq; quæ tum dicturus esset, didicisse affirmabat, at ne id quidem gratuito, imò numerata mercede. Sententia digna tum homine Siculo, tum vafro poeta. Sic enim illū appellat Cicero, Monet autē, nęminem fermè mortalium inueniri, qui velit in quēpiā beneficiū collocare, à quo non speret aliquid emolumēti vicissim ad se reditur ū, sed officium inuitari officio, beneficium beneficio prouocari. Idē adagiū effertur & hoc pacto: χεὶρ χεῖρα νίπτει, i. Manū manus lauat. Idem pollet vtraque metaphora. Nam mutua commoditas est, quoties vel fricat, vel abluit manus manum. Circumfertur inter Græcanicas sententias huiusmodi

huiusmodi distichon:

Ἀνὴρ γὰρ ἄνδρα καὶ πόλις σώζει πόλιν.
Χεὶρ χεῖρα νίπτει, δάκτυλος τε δάκτυλον. i.
Vrbs seruat vrbem, seruat itidē vir virū.
Manus manū, digitumq; digitus abluit.
Vtitur eo & Seneca in ludrico libello de morte Cl. Cæs.

Gratia gratiam parit.

EANDEM sententiam Sophocles simpliciter extulit in Oedipo Coloneo:

Ἡ χάρις χάριν φέρει. id est, Gratiam adfert gratia.

Rursum apud eundem in Aiace Mastigophoro:

Χάρις χάριν γάρ ἐστιν ἡ τίκτουσ' ἀεί. id est,
Beneficium semper beneficium parit.

Quod Hesiodus velut enarrans in primo Georgi.

Τὸν φιλέοντα φιλεῖν, καὶ τῷ προσιόντι προσεῖναι.
Καὶ δόμεν ὅς κεν δῷ, καὶ μὴ δόμεν ὅς κεν μὴ δῷ.
Δώτῃ μέν τις ἔδωκεν, ἀδώτῃ δ' οὔτις ἔδωκεν. id est,
Aequum vt ametur amans: qui accedit iungitor illi.
Da tibi, q dederit, q nō dederit tibi, ne da.
Danti aliquis dedit, at non danti, non dedit vllus.

Quibus significatur beneficiū inuitari beneficio, & officium officio prouocari. Euripides in Helena:

Χάρις γὰρ ἂν τὶ χάριτος ἔλθετο. id est,
Beneficium beneficio respondeat.

Pari pari referre. *Ἴσον ἴσῳ ἐπιφέρειν.*

TERENTIVS in Eunucho parœmiā vsurpat, superiori non admodum dissimilem: Par pari referto. Qua monemur, Vt tales simus in alios, quales in nos illos experimur. Ac iuxta Medeam Euripideā, amicis simus amici, inimicis infesti, in perfidos pfidi parcos parci, clamosos clamosi, impudentes improbi: deniq; vt cunq; meritum merito simili retaliemus. Idem in prologo Phormionis: Quod ab ipso allatum est sibi id esse relatum putet. Non in cōcinnè tum quoq; vsurpauerimus, si quando Verba verbis, blandicias blandiciis, promissa promissis pensamus. Huc pertinet illud non illepidum: quod refert Aristoteles libro moraliū nono: Dionysius citharœdū accersiuerat, vt sibi caneret in nuptiis: atque cum eo his pactus est legibus, vt quo doctius meliusq; caneret, hoc copiosiorem ferret mercedem. Annixus est omni artificio citharœdus, vti quàm scitissimè. caneret, sperans amplissimum præmium. At postridie pactam mercedem reposcenti musico, qui conduxerat, ait iā persoluisse sese, quod esset pollicitus, nempe par pari retulisse, proque voluptate reposuisse voluptatem, spem lucri significans: quę quidē hoc maior fuerat, quò magis ex arte cantasset. Verum hoc loco negat philosophus par pari relatum: propterea, q alter id, quod volebat, accepit: alter eo, q expetebat, frustratus est. Huc videtur respexisse Euripides, cū ait in Andromache:

Σώφρων καθ' ἡμᾶς, σώφρον' ἀντιλήψεται,
Θυμούμενος δὲ τεύξεται θυμουμένων. id est,
Modestus in nos sentiet modestum item.
Commotus autem nos reperiet concitos.

Porrò prouerbium natum videri potest à compotationibus veterum Græcoū, apud quos ęqualibus cyathis libere mos erat. Archippus in Amphitryone secunda apud Athenæum libro decimo:

Τίς ἐνέχεασε σφῷν ὦ κακόδαιμον ἴσον ἴσῳ. i.
Quis par scelestē miscuit vobis pari?

Item Cratinus in Pytine.

Τὸν δ' ἴσον ἴσῳ φέροντ' ἐγὼ ἐκτίσομαι. id est,
At par pari reddenti, ego respondero.

Item libro sexto, Οὐ πάντα τῶν ἐν τῇ Ῥώμῃ ἴσον ἴσῳ τὸν ἰχθὺν πωλούντων. id est, Non per eos, qui Romę piscem vendunt, parem pari: sentiens singulos precio estimatos vendi. Erat hæc vox ἴσον ἴσῳ, solennis inter propinandum, vt ex eodem auctore facile liquet. Ea significabant, aut pares esse cyathos, aut tantundem additum aquæ, quantum inesset vini. Huius formæ sunt illa: paria facere, pro pensare ex æquo: & parem calculum ponere. Plinius ad Flaccum: Accepi pulcherrimos turdos, cum quibus parem calculum ponere, nec vrbis copiis ex Laurentino, nec maris iam turbidi tempestatibus possum. M. Tullius lib. de Oratore ad Brutum: Par pari retulit ad schema rhetoricū, quo membra orationis pari syllabarum numero sibi respondent. Nam, inquit, Quum aut par pari refertur, aut contrarium contrario opponitur, aut quæ similiter cadunt verba, verbis comparātur, quicquid ita cōcluditur, plerunq; fit vt numerosè cadat.

Eadem mensura.

QVOD modo retulimus, videtur pariter &

& ad officii, & ad iniuria relationem pertinere, verum ad beneficii pensationem magis referendum, quod ait Hesiodus.

Αὐτῷ τῷ μέτρῳ καὶ λώϊον, αἴ κε δύνηαι. id est.

Aut mensura eadem, aut melius quoque si qua facultas.

Quo docet officium remetiendum esse eadem mensura, aut etiam copiosiore, si suppetat facultas: prorsumque hac parte imitandos esse fœcundos agros, qui sementem depositam multo cum fœnore reddere consueuerunt. Citatur à Luciano prouerbii vice in Imaginibus: αὐτῷ μέτρῳ φασὶ καὶ λώϊον, id est, Eadem mensura, quod aiunt, aut melius. M. Tullius Epistolarum ad Atticũ libro 13. Ego autem me parabam ad id, qđ ille mihi misisset, vt αὐτῷ τῷ μέτρῳ καὶ λώϊον, si modo potuissem. Nam hoc etiam Hesiodus asscribit, αἴ κε δύνηαι.

Crassa Minerua: Pingui Minerua: Crassiore Musa.

MINERVA, iuxta poetarum fabulas, artibus, atque ingeniis præsidet. Vnde & illud fluxit: Inuita Minerua. Præterea illud: Pingui, seu crassa Minerua, quod quidem iam olim prouerbii vice celebratur. Columella lib. De re rustica duodecimo capit. 1. In hac autem, inquit ruris disciplina non cõsideratur eiusmodi scrupulositas, sed qđ dicitur, pingui Minerua, quantumuis vtile continget villico tempestatis futuræ præsagium. Idem in primi libri præfatione: Potest enim nec subtilissima, nec rursum, qđ aiunt, pingui Minerua res agrestis administrari. Idem libro 10. Nec tamẽ Hipparchi subtilitas, pinguioribus, vt aiunt rusticorũ litteris necessaria est. Dicit̃ pinguiore Minerua fieri, quod inconditius simpliciusq́;, quasiq́; indoctius fit, non autem exquisita arte, nec exactissima cura. Vnde & Priapus ille, cum rem obscœnam, quam poterat vrbanius per inuolucra verborum petere, nudis verbis rogat:

Crassa, inquit, Minerua mea est.

Et Horatius Philosophum describens, non exactis illis Stoicorũ rationibus, atq; argutiis instructum, sed veluti citra artem, philosophiam moribus exprimentem, neq; tã disertum, quàm simplicem, ac syncerum.

Rusticus, inquit, anormis, sapiens, crassaque Minerua.

Aulus Gellius lib. 14. cap. 1. Nequaquam tamen id censebat in tam breui, exiguoque vitæ spatio, quantouis hominis ingenio comprehendi posse, & percipi, sed coniectari pauca quædam, & vt verbo ipsius vtar, παχύτερον, id est, crassius, & pingui Minerua.

Crassiore Musa.

Παχυτέρᾳ μούσῃ, id est, Crassiore Musa. Eandem parœmiam sic extulit Quintilianus, Institutionum oratoriarum lib. 1. Libet propter quosdam imperitiores etiam crassiore, vt vocant, Musa, dubitationem huius vtilitatis eximere. Inuenitur aliquoties apud scriptores non inidoneos, Pinguiore formula, pro eo quod est, planius atque intelligibilius. Dictum est, & Latinè loqui, pro eo quod est. Apertè, & simpliciter. M. Tullius in Verrem: Latinè me scitote, non accusatorie, loqui. Idem in Philip. Sed vt solent ii, qui planè, & Latinè loquuntur. In Priapeiis.

Simplicius multo est, da prædicare, Latinè Dicere.

Rudius, ac planius.

INELEGANTIVS quidẽ est illud apud Græcos, sed idem tamen pollet: ἀμαθέστερον καὶ σαφέστερον εἰπέ. quod apud eundem refertur Gellium: Nosti enim, inquit, credo verbum illud vetus, & peruulgatum, ἀμαθέστερον εἰπὲ καὶ σαφέστερον. id est, Indoctius, rudiusque quodammodo loquere, & apertius ac clarius fare. Sumptum apparet ex Aristophanis comœdia, cui titulus: βάτραχοι id est, Ranæ.

Ἀμαθέστερόν πως εἰπὲ καὶ σαφέστερον. id est,

Indoctius proloquitor, atque clarius.

Quo carmine Bacchus Euripidis obscuritatem taxat. Suidas & interpres admonent subesse prouerbium, quod hũc admodum feratur:

Σαφέστερόν μοι κ' ἀμαθέστερον φράσον id est,

Apertius mihi loquere, atq; indoctius.

Inde sumptum, quòd antiquitus illi σοφοί, quos vocant, solebant mysteria sapientię q̃busdam ænigmatum inuolucris data opera obtegere, Videlicet ne prophana turba, ac nondum philosophię sacris initiata posset assequi. Sic Plato numeris suis obscurauit suã philosophiam. Sic Aristoteles multa mathematicis collationibus reddidit obscuriora.

Sim

Sus Mineruam.

TRISTISSIMVM apud Latinos auctores adagium, ὗς τὴν ἀθηνᾶν, id est, Sus Mineruam, subaudiendum docet, aut monet, dici solitum, quoties indoctus quispiam atq; insulsus eum docere conatur, a quo sit ipse magis docendus: aut, vt Festi Pompeii verbis vtamur, cum quis id docet alterum, cuius ipse est inscius. Propterea quòd Mineruæ artiũ, & ingeniorũ, vt diximus, tutela tribuitur à poetis. Porrò sue nullũ aliud animal magis brutum, magisq; sordidum, vt quod stercoribus impẽse gaudeat, vel ob iecoris magnitudinem, quæ sedes est cõcupiscentiæ ac libidinis: vel ob narium crassitudinem, & olfactum hebetem, vnde fit, vt nõ offendatur fœtore: tum adeo pronum, ciboq; deditum, vt si fortè sursum aspicere cogatur, protinus stupore sileat ob insolentiam, vt tradit Alexãder Aphrodiseus. Nec est aliud magis indocile, proinde non ad vsum aliquem, quemadmodũ pecudes nõnullæ, sed ad epulas dumtaxat à natura donatũ videtur. Cui rei testis est Plinius lib. 8. cap. 15. Animalium, inquit, hoc maxime brutum, animamq; ei pro sale datam, non illepide existimabatur. Idem affirmat Varro lib. De re rustica secundo: Suillũ, inquit, pecus donatum à natura dicunt ad epulandum. Itaq; his animã datam pro sale, quæ seruaret carnẽ. Atq; hæc quidẽ verba quid sibi velint explicat M. Tullius lib. De finibus bonorum quinto: Et enim omnium rerum, inquit, quas & creat natura, & tuetur, quæ aut sine animo sunt, aut non multo secus, eorum summũ bonum in corpore est, vt non inscite illud dictũ videatur in suẽ, animum illi pecudi datum pro sale, ne putresceret. Sunt autem bestię, in quibus inest aliquid simile virtutis, vt in leonibus, vt in canibus, vt in equis, in quibus, etiam animorum aliqua ex parte motus aliquos videmus. Vulgo insipidos istos, & quasi ventri, atq; abdomini natos, sues appellare consueuimus. Quin & Suetonius in catalogo illustrium grammaticorũ, refert Palæmonem arrogantia tanta fuisse, vt M. Varronẽ porcum appellare, secum & natas & morituras litteras. Præterea si quid indoctum atq; illiteratum significare volumus, id ex hara profectum dicimus. Quemadmodũ M. Tullius in Pisonem: Ex hara productę, nõ schola. Hinc igitur natum adagium sus Mineruam. L. Cæsar apud Ciceronem lib. de Oratore secũdo: Sic ego, inquit, Crasso audiente, primũ loquar de facetiis, & docebo sus, vt aiunt, oratorem eum, quẽ cum Catulus nuper audisset, fœnũ alios aiebat esse oportere. Idem Cicero lib. de Academicis quæstionibus primo: Nam et si non sus Mineruam, Vt aiunt, tamen inepte quisquis Mineruam docet. Hieronymus in Rufinum: Pretermitto Grecos, quorum tu iactas sciẽtiam, & dum peregrina sectaris, penè tui sermonis oblitus es, ne vetere prouerbio, Sus Mineruam docere videatur. Vsurpat idem verbis commutatis in epistola ad Marcellã, cuius initium: Mensuram charitas nõ habet. M. Varro, & Euemerus adagium ad fabulas retulerũt, id quod ex Pompeii verbis licet coniicere. Quã rem, inquit, in medio, quod, aiunt, positam, ineptis μύθοις inuoluere maluerunt, quàm simpliciter referre. Celebratur à multis Demosthenis scõma, qui, cum Demades vociferaretur in eum: Δημοσθένης ἐμὲ βούλεται διορθοῦν ἡ ὗς τὴν ἀθηνᾶν, id est, Demosthenes vult corrigere sus Mineruam: respõdit: αὕτη μέν τοι πέρυσιν ἡ ἀθηνᾶν μοιχεύουσα εἰλήφθη. id est, Atqui nuper hęc Minerua in adulterio fuit deprehensa. Dictum adlusit ad Mineruam virginem.

Sus cum Minerua certamen suscepit.

CVM hoc, aut idem, aut certe quàm maxime finitimum, quod apud Theocritum legitur in Hodœporis:

ὗς ποτ᾽ ἀθηναίαν ἔριν ἤρισε. id est,
Cũ diua est ausus sus decertare Minerua.

Quoties indocti, stolidiq;, et depugnare parati, nõ verẽtur summos in omni doctrina viros in certamen litterarium prouocare. Theocriti enarrator sic efferri vulgo παροιμίαν scribit, ὗς ὢν πρὸς ἀθηνᾶν ἐρίζεις. id est, Sus cum sis, cum Minerua cõtendis, Scholiastes aliquis addit, eos ἐρίζειν dici, qui verbis certant, ἐρείδειν, qui factis: quo magis ridiculum est, si sus indocilis certet cum Minerua disciplinarum præside.

Inuita Minerua.

LATINIS & illud est celebratissimum: Inuita Minerua, pro eo quod est, refragante ingenio, repugnante natura, non fauente cœlo. Cicero in officiis: Inuita, vt aiunt, Minerua. Idẽ libro epistolarum familiarium duodecimo: Quinquatribus, frequenti senatu,

natu, causam tuam egi, non inuita Minerua. Rursum eiusdem operis, lib. 3. Idque quoniam tu ita vis, puto me non in vita Minerua facturum. Horatius.

Tu nihil inuita dices, faciesve Minerua.

Huc adlusit Seneca, cum dixit: Male respondere coacta ingenia.

Abiit & taurus in syluam.

Ἔβα καὶ ταῦρος ἀν' ὕλαν, id est, Abiit & taurus in syluam. Pastorale prouerbium, allegoria subturpicula, significans diuortium, ac neglectum veteris amicæ. Tametsi licebit in vsum verecundiorem trahere hoc modo, si per iocum accomodabitur ad eos, qui pristinos amicos negligere videntur, & à familiarium, congerronumque grege desuescere. Aut in illos etiam, qui à solitis desciscunt studiis, diuersumq; vitæ sequuntur institutum. Theocritus in Idyllio, cuius titulus est Theonycho, nominatim etiam prouerbii vice refert:

Αἶνός θην λέγεταί τις, ἔβα καὶ ταῦρος ἀν' ὕλαν.
Fertur & hoc olim, in syluam se cedere taurum.

Quæritur autem amans, se iam pridem ab amica relictum, plurimumq; iam esse temporis ostendit, quòd Cynisca, id est, Catella (nam id erat nomē puellæ) se Lyco quoddam oblectet, neque omnino curet ad pristinam redire consuetudinem: non magis quàm tauri, qui & ipsi nonnunquam à vaccarum armentis secedunt, & aut reliquis aggregantur tauris, aut solitarii per nemora vagantur, nullo fœminarum desiderio tacti. Eum secessum, eumque vaccarum neglectum, quasique diuortium pastores peculiari verbo vocant ἀτιμαγελεῖν voce nimirum cōposita ἐκ τοῦ ἀτιμᾶν, τὸ ἀτιμάζειν καὶ καταφρονεῖν, quod est despicere, negligereq;, ac pro nihilo ducere: & ἐκ τοῦ ἀγέλη, quod armentum sonat. Ac tum ἀτιμαγελεῖν dicuntur tauri, cum segregati à vaccarum cōmercio, adeo non curant illas, vt non modo coitum non appetant, sed ne pascuis quidem iisdem vti velint. Hunc animantis morem, simulque vocem ipsam ei tributam rei demonstrat Aristoteles lib. De natura animalium sexto, his verbis: Ὁ δὲ ταῦρος ὅταν ὥρα τῆς ὀχείας ᾖ, τότε γίνεται σύννομος, καὶ μάχεται τοῖς ἄλλοις, τὸν δὲ πρότερον χρόνον μετ' ἀλλήλων εἰσὶν, ὃ καλεῖται ἀτιμαγελεῖν. πολλάκις γὰρ οἵ γε ἐν τῇ Ἠπείρῳ, οὐ φαίνονται τριῶν μηνῶν, ὅλως δ' ἐ τὰ ἄγρια πάντα ἢ τὰ πλεῖστα, οὐ συννέμονται ταῖς θηλείαις πρὸ τῆς ὥρας τοῦ ὀχεύειν. Ea verba nos appendemus magis, quàm annumerabimus, hoc modo: At taurus, cum tempus coitus adfuerit, tum demum incipit communibus cum vaccis pascuis vti, cumque reliquis tauris dimicat. Nam ante id temporis inter sese pascuntur, quod quidem appellāt, ἀτιμαγελεῖν. Sanè qui sunt in Epiro prouincia tauri, sæpenumero trium mensium spatio non apparent. Porro fera animantia, aut omnia, aut certe pleraque ante tempus coeundi nō aggregantur ad communes cum fœminis pascuas. Illud admonitu dignum visum est, in versione Theodori Gazæ, pro Græca voce ἀτιμαγελεῖν quam Romana lingua nullo pacto reddere potest, scriptum esse coarmentari. Idque verbi doctis etiam viris non parum caliginis offudit, ita vt deprauatum apud Aristotelem locum existiment, commutataque lectione, longe diuersum sensum inducant, putentque Theodorum in transferendo non mediocriter hallucinatum. At nos tota re diligentius pensiculata, videre videmur Aristotelicorum verborum sententiam citra vllius vocis commutationem adamussim quadrare: videlicet taurum aggregari cum vaccis: & in iisdem versari pascuis, appetente coitus tempore, eique nū conuenire cum reliquis taurorū armentis, sed bellicum cū aliis gerere, reliquis aūt tēporibus tauros cum tauris socialiter iisdem vti pascuis, neque fœminarum conuictū sequi, sed inter sese agere, qd idem accidat in feris fermè omnibus. Hanc autem taurorum cum tauris societatem, neglectis vaccarum armentis, vocari ἀτιμαγελεῖν. Quæso quid hic scrupuli, cur Aristotelicam lectionem mutandam existimemus: nisi si quid offendit mutatus numerus in ταῦρος & εἰσὶν, id quod Aristoteli præsertim eo in opere penè familiare deprehenditur? Dictionem autem illam coarmentari, non germanam, sed supposititiam esse dubiū nō est, & aut liberariorū incuria, aut alicuius parum eruditi temeritate inductam. legendum esset vel armētarii, vel dearmētari. Neq; enim adduci possumus, vt credamus Theodorum hominem tam in omni doctrinæ genere absolutum, fuisse lapsum, præsertim in voce, neque magnopere prodigiosa, nec inusitata Græcis auctoribus,

ribus, vtpote cuius vim vel ipsa statim indicat etymologia: præterea quæ apud Theocritum auctorem vsque adeo notum, vulgatumq; legatur: ἐν νομεῖ, ἢ βουκόλοις, id est, in pastore, siue bubulcis.

Χ' οἱ μὲν ἅμα βόσκοιντο καὶ ἐν φύλλαισι πλανῶντο

Οὐδὲν ἀτιμαγελεῦντες. id est

Atque hi pascuntur simul, inque comantibus hærbis

Errant, & non vlla gregis diuortia quęrũt.

Ad hęc Suidas ostendit: Ταῦρον ἀτιμάγελον appellatum τὸν τῆς ἀγέλης καταφρονοῦντα, id est, qui negligeret armentum. Huc videtur nonnihil adlusisse Vergilius in Sileno:

Ah virgo infelix, tu nũc in mõtibus erras.
Ille latus niueum molli fultus hyacintho
Ilice sub nigra pallentes ruminat herbas,
Aut aliquam in magno sequitur grege. claudite nymphæ,
Dictææ, nymphæ nemorum iam claudite saltus.
Si qua forte ferãt oculis sese obuia nostris
Errabunda bouis vestigia: forsitan illum,
Aut herba captum viridi, aut armenta secutum
Perducant aliquę stabula ad Gortynia vaccę. Cum enim ait:
Ille latus niueum molli fultus hyacintho
Ilice sub nigra pallentes ruminat herbas:

taurum innuit ἀτιμάγελον. Item cum ait: Errabunda bouis vestigia. Significat autem poeta taurum, quem adamabat Pasiphae, aut prorsus ἀτιμαγελεῖν, aut eatenus ἀτιμαγελεῖν, vt suo armento neglecto, vaccas alias sequeretur. Porrò de pugna taurorum inter ipsos coitus tempore meminit idem Maro libro Georg. tertio:

Nec mos bellantes vnà stabulare, sed alter
Victus abit, longeque ignotis exulat oris,
Multa gemens ignominiam, plagasque superbi
Victoris, tũ quos amisit inultus amores.
Et stabula aspectans regnis excessit auitis.

Nos quidem arbitramur hanc ipsam vocẽ, si deflectatur aliò, prouerbialem esse, quemadmodum sunt & illæ καπροῦν, & ἱππομανεῖν, ad eamque potissimũ respexisse Theocritum, quum ait prouerbio dici: Ἔβα καὶ ταῦρος ἀν᾽ ὕλαν. Scholia quæ feruntur in Theocritum, habent ἔβαινεν ταῦρος pro καὶ coniunctione copulatiua, mutata κεν expletiua: addunt esse prouerbium de his dictum solitum, qui abessent non reuersuri. Taurus enim si semel aufugerit in syluam, capi non potest. Vnde non inconcinnè quis dixerit maritum diutius ab vxore secubantem, ἀτιμαγελεῖν: & eum, qui familiares desierit inuisere, ἀτιμαγελεῖν: & qui diutius à Musis, ac librorum abstinuerit contubernio ἀτιμαγελεῖν. Item qui à conuictu hominum abhorreat, secumque viuat, ἀτιμάγελον licebit appellare. Et qui à legitimo contubernio aberrarit, secesseritq; non inepté dicetur ἀτιμαγελεῖν. Nec prorsus abhorret ab hac forma, quod est apud Aristophanem in Lysistrata:

Οἴκοι δὲ αὖ ἀταυρώτη διάξω τὸν βίον. id est,
Domi absque tauro cœlibem vitã exigam.

Sic enim significauit vitam cœlibem fœminæ negligentis taurum, id est, maritum. Sic & Horatius:

Pereat male quæ te
Lesbia quęrenti taurũ, monstrauit inertẽ.

Annus producit, non ager.

Ἔτος φέρει οὐχὶ ἄρουρα, id est, Annus producit segetem, nõ aruum. Hemistichion prouerbiale, quod refertur à Theophrasto, lib. de Plantis octauo: Πρὸς αὔξησιν δὲ καὶ τροφὴν μέγιστα μὲν ἡ τοῦ ἀέρος κρᾶσις συμβάλλεται, καὶ ὅλως ἡ τοῦ ἔτους κατάστασις, εὐκαίρων γὰρ ὑδάτων καὶ εὐδιῶν καὶ χειμώνων γινομένων, ἅπαντα εὔφορα καὶ πολύκαρπα. κἂν ἐν ἁλμώδεσι καὶ λεπτογέοις ᾖ. διὸ καὶ παροιμιαζόμενοι λέγουσιν, οὐκ ἄλλως, ὅτι ἔτος φέρει οὐχὶ ἄρουρα, μέγα δὲ καὶ αὐχῶσι διαφέρουσιν. id est, Ad incrementum autem alimentumq; plurimum quidem cœli temperies, & in totum anni conditio iuuat. Etenim si imbres, serenitates, & hyemes accidant opportunæ, cuncta felicius atque vberius proueniunt, etiam in salsuginosis, ac parum pinguibus agris. Vnde non ab re est, quod prouerbio dicunt, Annum producere fructum, non aruum. Veruntamen non parui refert, quæ sit regionum ratio. Hic illud obiter admonendum duximus, in impressis exemplaribus legi, οὐ καλῶς, id est, non rectè: atque hoc ipsum, vt nostra quidem est opinio, οὐ καλῶς, partim, quòd Theodorus Gaza verterit hoc loco non peperam: partim quòd non perinde quadret ad Theophrasti sententiam. Nam is fatetur verum esse, plurimum habere momenti cœli conditionem,

ditionem, id quod etiam prouerbio testatum sit, quo non sine causa tota prouentus ratio tribuitur aeri, tamen nonnihil etiam discriminis situm esse in ipso soli ingenio. Proinde legendum suspiciamur pro οὐ καλῶς, οὐκ ἄλλως, id est, non temere. Quanquam videmus & illud οὐ καλῶς, vtcunque posse defendi. Nimirum vt Theophrastus improbet vulgare dictum, quod cœlo momentum omne tribuit, cum & à soli ratione magna pars pendeat. Nobis tamen superior lectio magis adridet, atque huic nostræ sententiæ doctos calculum suũ addituros existimamus. Repetit idem adagium libro de causis plantarum tertio, rationem reddens, cur in frigidis pariter & calidis regionibus triticũ proueniat, haud negans agri naturam nonnihil conferre ad fertilitatem: sed multò maximum momentum habere aerem circumfusum, & cuiusmodi cœli ventorumque temperies contingat, tum ad quos flatus oppositus si ager. Meminit & Plutarchus in Symposiacis, decade septima, problemate secundo. Porrò si libebit vsum prouerbii dilatare, non intempestiuiter accõmodabitur in hanc sententiam, si quis dicat, ad virtutem educationem longe plus adferre momenti quàm genus: ac planè perparui referre, quibus maioribus sit natus, sed multo maxime quibus rationibus educatus, quibusque moribus sis institutus. Nam cœlum velut educat, quod progignit terra. Ad hoc adagii videtur adlusisse Euripides in Hecuba, quam ita loquentem facit.

Οὔκουν δεινόν, εἰ γῆ μὲν κακὴ
Τυχοῦσα καιροῦ θεόθεν, δυστάχυν φέρει.
Χρηστὴ δ᾽ ἁμαρτοῦσ᾽ ὧν χρεὼν αὐτὴν τυχεῖν,
Κακὸν δίδωσι καρπόν, ἀνθρώποις δ᾽ ἀεί.
Ὁ μὲν πονηρός, οὐδὲν ἄλλο, πλὴν κακός,
Ὁ δ᾽ ἐσθλός, ἐσθλός, οὐδὲ συμφορᾶς ὑπὸ
Φύσιν διέφθειρ᾽, ἀλλὰ χρηστός ἐς ἀεί.
Ἆρ᾽ οἱ τικόντες διαφέρουσιν, ἢ τροφαί,
Ἔχει γέτοι τι καὶ τὸ τρεφθῆναι καλῶς
Δίδαξιν ἐσθλοῦ. id est,

Non nouum ergo, si mala
Fauente cœlo terra fert segetem bonam:
Bona, destituta quibus opus fuerat, malũ
Fructũ edit. At mortaliũ quisquis malus
Nil possit aliud esse, quàm semper malus,
Frugi vsq; frugi. Sors nec ingenium viri
Aduersa vitiat, sed probus semper manet.
Vtrum id parentum, an educantiũ magis?
Rectè educari scilicet nonnullam hebet
Doctrinam honesti.

Videtur Hecuba plusculum tribuere geniture, quàm institutioni, miraturque proinde non idem euenire in mortalium moribus, quod in prouentu segetum accidat, Porrò quantò plus valeat institutio, quàm genus, Lycurgus eleganter ostendit, prolatis apud multitudinem duobus canibus, quorum alter ingenerosa matre natus, propter institutionem gnauiter feram est insecutus: alter generosis ortus parentibus, quòd institutus non esset, turpiter relicta fera, ad odorem panis, ac cibi restitit.

In vado.

METAPHORA prouerbialis, In vado esse, pro eo quod est: In tuto, citraque discrimen, sumpta à natantibus, aut nauigantibus. Terentius: Omnis res in vado est. Plautus in Aulularia: Hæc propemodũ iam esse in vado salutis res videtur. Vadum autem est aquæ fundus, in quo quisquis constiterit, is iam effugit periculum ne mergatur.

In portu nauigare.

AFFINIS est huic allegoria, ἐν λιμένι πλεῖν id est, In portu nauigare, qua significamus nos iam à periculo abesse. Propterea quòd qui mediis adhuc in fluctibus nauigant, ventorum, & æstus arbitrio nauigant. Contrà qui iam intra portum sunt, nihil habent negotii cum vndis, ac ventis. Vnde vulgatissima metaphora, hominem in cuius præsidio conquiescimus, portum appellamus. Et qui sese ad tranquillam tutamque aliquam vitæ rationem traducunt, in portum se recipere dicuntur. Terentius in Andria: Nunc Nunc huius periculo fit: Ego in portu nauigo. Maro paullo diuersius in Aeneidos libro septimo.

Nunc mihi parta quies, omnisque in limine portus.

Bos lassus fortius figit pedem.

DIVVS Hieronymus oppidò quàm elegans adagium vsurpauit ad beatum Aurelium Augustinum scribens, eumque deterrere cupiẽs ne iuuenis senem prouocet. Propterea ꝙ tardius quidẽ ad pugnã excitãtur hi, qui iã sunt ætate quasi fessi: verũ iidẽ grauius sæuiũt atq; vrgent, si qñ senilis illa virtus irritata recaluit. Memento, inquit,

Dares

Daretis & Entelli, & [vulgaris] prouerbii, quòd bos lassus fortius figat pedem. A veteri trituræ more ductum apparet eum circumactis à bubus super manipulos plaustris, grana excutiebantur: partim à rotis in hoc armatis, partim à taurorum vngulis. Potest adlusum videri & ad hoc, quòd iuuenes corporis agilitate præpollent. Senes instataria pugna, ac viribus superiores sunt, id quòd & Verg. in Daretis & Entelli congressu declarat. Nec admodũ hinc abludit illud, quod in Græcorum collectaneis positum reperitur, ἀτρέμας βοῦς, id est, Lentè bos, subaudiendum, mouet pedem. Nam sensim quidem mouet, at grauius premit.

Tota erras via.

Τῇ πάσῃ ὁδῷ ἀφαμαρτάνειν, id est, Tota aberrate via. Prouerbium est in eos, qui vehementer aberrant. Terentius in Eunucho: Tota erras via. Translatum à viatoribus, qui nonnunquam ita solent aberrare à via, vt non sine dispendio quidem, tamen quò tendebant, perueniant: nonnunquam sic aberrant, vt longè diuertant, & in diuersum tendant. Vnde & exorbitare dicuntur, qui à vero aberrant. Aristoteles in Ethicis: Haud tota aberrant via. Idem Naturalium lib. 1. scribit priscos illos philosophos naturalium causarum scrutatores, exorbitasse, ac velut è via depulsos, prorsus aberrasse à vero. Sumptum est ex Aristophanis Pluto.

Η τῆς ὁδοῦ τὸ παράπαν ἡμαρτήκαμεν:
Via ne tota prorsus exerrauimus?

Quinetiam hodie dictitant, eos in via esse, qui recto consilio quippiam instituunt. extra viam, qui qua non oportet ratione rem aggrediuntur. Sunt fermè prouerbiales, & illæ metaphoræ doctis vsitatissimę: Depellere à via, reducere in viam, mostrare viam, facere viã, sternere viã, aperire viã, præcludere viam, intercludere viam: Cicero in prima Philippica: Quod si putas, totam ignoras viam gloriæ. Celebre habetur & illud apopthegma: Bene currunt, sed extra viam. Καλῶς μὲν τρέχουσι, ἀλλ' ἐκτὸς τῆς ὁδοῦ.

Toto cœlo errare.

HVIC confine est, quod vsurpat Macrobius Saturnal. libro 3. Nunquam ne, inquit, Prætextate tibi venit in mentem toto, vt aiunt, cœlo errasse Virgilium? Sumptum videtur ex Aristophanis Ranis:

Εὐθὺς γὰρ ἡμάρτηκεν οὐρανοῦ γ' ὅσον.

Ab Euripide dicitur in Aeschylum, qui plurimum errasset in his, quæ dixerat. Metaphora ducta, vel à Phaetontis, aut Cereris fabula: vel à nauigantibus, qui cœli syderumque obseruatione cursum moderantur: proinde naucleri, cum vehementer aberrant, in cœli parte longe diuersa Cynosuram imaginantur nonnunquam, totoque aberrant cursu. Nisi malumus cœlum pro regione accipere velut Horatius:

Cœlum non animum mutant, qui trans mare currunt.

Suo iumento sibi malum accersere.

QVI ipse sibi malorum est auctor, suo iumento sibi malum accersere dicitur, tanquam suo sumptu, suaque opera, quasi suopte plaustro, malorum sarcinam adportet sibi. Plautus in Amphitryone: Ipse homo sibi à me malam rem arcessit iumento suo. Sumpta metaphora à plaustris onerariis. Nam id quoque significat iumentum, auctore Gellio libro 20. cap. 1. aut certe ab animalibus tergo vectantibus onera.

Suo sibi hunc iugulo gladio, suo telo.

SVO Gladio; suo ve telo iugulari dicitur, qui suis ipsius dictis reuincitur, aut qui suopte inuento, dolo ve capitur: denique in quem quocunque modo, seu dictum, seu factum retorquetur, quod ab ipso profectum sit: veluti si quis exemplo Protagoræ antistrephon dilemma in eum, qui proposuerit, retorqueat: aut si quẽadmodum Phalaris, Perillum mali repertorem, suo inuẽto conficiat. Itaq; in Adelph. Terentii, Mitio senex fratris Demeæ sæuitiam increpans, huiusmodi vtitur sententia: Hoc vnum affert vitii senecta, attentiores ad rem sumus, quàm oportet. Eandem Demea paulo post in fratrem retorquens: Postremo, inquit, non meum illud verbum facio, quod tu Mitio bene & sapienter dixti dudum. Vitium commune omnium est, quòd nimium ad rem in senecta attenti sumus. Hanc maculam nos decet effugere. Hac ratione cum Mitio constringeretur, adigereturque, vt agrum, quem rogabatur, daret: tum Demea, Suo, inquit,

inquit, sibi hunc iugulo gladio. Translata metaphora ab his, qui in pugna suis ipsorum telis aliquoties confodiuntur. Plautus in Amphitryone: Atque hunc telo suo sibi, malitia sua, a foribus pellere. Cicero pro Cecinna: Aut tuo, quemadmodum dicitur, gladio, aut nostro defensio tua cõficiatur necesse est. Huic adlusit Ouidius in epistolis Heroidum:

Remigiumque dedi, quo me fugiturus abires:
Heu patior telis vulnera facta meis.

Eodem pertinent & illa Ciceronis: In tuum ipse mucronem incurras, necesse est. Rursum: Hic est defensionis tuæ mucro, in eum incurrat oratio tua, necesse est. Neque vehementer hinc abludit Liuianum illud lib. 2. de secundo bello Punico: Sentiebat Annibal suis se artibus peti. Lucianus in Piscatoribus, ἅς παρ' ἡμῶν τὰ τοξεύματα, οἷς φὴς, λαβὼν καθ' ἡμῶν ἐτόξευες. id est, Quæ quidem tela à nobis, vt fateris, sumpta, aduersus nos iaculatus es. Tradit Plutarchus, Brasidam ducem educto è corpore telo, eodem confodisse eum, qui miserat. Marius vnus è triginta tyrannis, à milite quodam interemptus narratur à Trebellio Pollione, qui adoriens dixerit: Hic est gladius, quem ipse fecisti: nam Marius ante imperium faber ferrarius fuerat, & eius militis opera in fabrili officina vsus. Hunc igitur vere suo gladio dixeris iugulatum.

Incidit in foueam, quam fecit.

TRANSLATVM vel ab his, qui foueis effossis, aut reliquis id genus decipulis, insidiantur feris: vel à bellis, in quibus aliquoties suffossis cuniculis hostis hostem captat.

Suo ipsius laqueo captus est.

NOTA metaphora, nempe mutuo sumpta ab his, qui instructi, pedicis, auibus, aut feris insidias tendunt.

Hanc techinam in teipsum struxisti.

EANDEM sententiam aliter expressit Lucianus: Ὥστε σόφισμα κατὰ σαυτοῦ συντέθεικας. id est, Itaque commentum in tuum ipsius exitium reperisti. De hæredipeta, qui quum diuitem ex asse hæredem scripsisset, ac testamentum protulisset, quo diuitem ad idem faciendum prouocaret, tecti ruina subito oppressus est, ac sua reliquit illi, cuius facultatibus inhiarat. Vtendum erit cum dolus in alterum excogitatus, in caput auctoris recidit, ita vt non raro consueuit accidere.

Turdus ipse sibi malum cacat.

HIS simillimum est illud Græcorum adagium: Κίχλα χέζει αὐτῇ κακόν. id est, Turdus ipse sibi malum cacat. In eos dici solitum, qui sibiipsis ministrarent exitii caussam. Siquidem viscum, auctore Plinio, non prouenit, nisi maturatum in ventre, ac redditum per auium aluum, maxime palumbium, ac turdorum. Cuius rei meminit & Seruius in sextum Aeneidos. Aristoteles item lib. De natura animantium nono, tria turdorum genera facit, quorum primo ἰξοβόρον vocatum ait: aut, vt Athenæus, ἰξοφάγον, nimirum, quòd visco vescatur. Quoniam autem visco capiuntur aues, ipsæ sibi malum cacant videlicet. Plautus paullo diuersius extulit: Ipsa, inquiens, sibi auis mortem creat. Quanquam non dubitemus affirmare, à Plauto cacat, non creat fuisse scriptum: deinde locum à quopiam semidocto, & Græcanici prouerbii ignaro deprauatum, supposita voce adulterina creat. Sophocles in Antigone:

Ὅστις δ' ἀνωφέλητα φιτύει τέκνα
Τί τόνδ' ἂν εἴποις ἄλλο, πλὴν αὑτῷ πόνους
Φῦσαι, πολὺν δὲ τοῖσιν ἐχθροῖσιν γέλων, i.
Inutiles quicunque liberos serit,
Quid aliud hunc, quàm sibi creare dixeris
Ipsi dolores, atque risum maleuolis?

In hos igitur quadrabit parœmia, aut in eos, qui potentes sibi generos adsciscunt, à quibus postea per vim opprimantur.

Ipse sibi mali fontem reperit.

Extat item apud eosdem senarius prouerbio celebratus, Αὐτὸς γὰρ εὗρε τοῦ κακοῦ τὴν πυτύαν. id est, Ipsus mali sibi reperit coagulum. Aut, Αὐτὸς εὗρε τοῦ κακοῦ πηγήν. id est, Ipse reperit mali fontem. Sic Aeschylus in Persis.

Νῦν κακῶν ἔοικε πηγὴ πᾶσιν εὑρῆσθαι φίλοις. id est.
Nunc mali fons est repertus, vt videtur omnibus.

Versus est Trochaicus. Sunt enim & perniciosi fontes, quorum aqua gustata mortem,

tem, aut insaniam adferat, quos præstiterat non reperisse.

Capra gladium.

Eodem ferme pertinet, αἲξ μάχαιραν, id est, Capra gladium, subaudi, reperit. In eos dicitur, qui ipsi reperiunt, quo pereant. Ortum est autem adagium ab huiusmodi quodam euentu. Olim cum Corinthii Iunoni Acrææ (nam id illi cognomen) rem diuinam facere pararent: huius Iunonis statuam aiunt à Medea positam fuisse: atque hi, qui ad præbendam hostiam erant conducti, defosso sub terra cultro, oblitos sese assimularent, capra pedibus excalpens eum eruit, prodiditque, itaque mactata est. Quidam sic efferunt parœmiam: αἲξ δοῦσα τὴν μάχαιραν: id est, Capra cultrum præbens. Quidam hoc pacto: οἶς τὴν μάχαιραν. id est, Ouis cultrum.

Cornix scorpium.

HIS confine est & illud, Κορώνη τὸν σκορπίον, id est, Cornix scorpium, subaudi, rapuit. Quadrat in hos, qui parant eos lędere, vnde tantundem mali sint vicissim accepturi. Quemadmodum cornix correpto scorpio, arcuata illius cauda, vulnus accepit letale, periitque. Extat super hac re Græcum epigramma Archię, quod non grauabor adscribere.

Ἔν ποτε παμφαίνοντι μελάντερος αἰθέρι νάων,
Σκορπίον ἐκ γαίης εἶδε θορόντα κόραξ,
Ὃν μάρψας ὤρουσεν. ὁ δ' αἴξαντος ἐπ' οὖδας
Οὐ βραδὺς, ὀξυκέντρῳ πλῆξεν ἔτυψε βέλει
Καὶ ζωῆς μιν ἄμερσεν. ἴδ' ὅσσον ἔτευχεν ἐπ' ἄλλῳ.
Ἐκ κείνου τλήμων αὐτὸς ἔδεκτο μόρον. id est,
Scorpius è terra prorepserat, idque videre
Coruo, qui cœlo victitat in liquido.
Corripuit visum, fugitque: sed hic vt humum ales
Contigerat, telo mox ferit atque necat.
Ecce tibi, quod in hunc auis insidiosa parabat,
Inde sibi acciuit ipsa necem misera.

Atque id in rebus humanis frequenter vsu venire solet, vt qui cæpisse videatur, ipse captus sit. Quemadmodum & Horatius:
Græcia capta ferum victorem cepit,

Calidum prandium Comedisti.

HVC alludere videtur & Plautinum illud: Calidum hodie prandium prandidisti, id est, Fecisti quod tibi magno malo sit futurum. Ab his sumptum, qui se noxiis, ac letiferis ingurgitant cibis, postea ventris tormina sensuri.

Irritare crabrones.

Τὰς σφηκιὰς ἐρεθίζειν, i. Irritare crabrones. Ad hanc sententiam referendum est & illud, quod est apud Plautum in Amphitryone: Irritabis crabrones. Id dictum est à poeta in mulierum ingenium, quibus iratis si repugnes, magis prouoces, neq; sine tuo malo discedas. Est autem crabro insecti genus affine vespis pertinacissimum, aculeoque pestelentissimo. Siquidem refert Plinius Naturalis historiæ libro 11. cap. 21. crabronum ictus haud temere sine febri esse. Additque, traditum à quibusdam, ter nouenis huius animantis punctis interfici hominem. Aristoteles lib. De partibus animalium nono, præter alia, quæ de crabronibus commemorat, illud quoque tradit, cum in apum genere quædam aculeis careant, vt fuci, & reges, vespæ quoque nonnullæ sine aculeis inueniantur, nulli crabrones reperiuntur non armati aculeo. Quanquàm de duce, num aculeatus sit, nõnihil addubitat. Vtitur hoc adagio diuus Hieronymus in quadam epist. Eandem sententiam sic idem extulit Plautus, mutata allegoria:

Bacchæ bacchanti si velis aduersarier,
Ex insana insaniorem facies. feriet sæpius.
Sin obsequaris, vna te soluas plaga.

Nam mos erat, vti Bacchanalia celebrantes obuios thyrsis ferirent. Aristophanes in Lysistrata, nam hoc titulo inscriptam comperi:

Ἢν μή τις, ὥσπερ σφηκιὰν βλίττῃ με κ' ἐρεθίζῃ.
Nisi si quis vti vesparium, fraudet me, stimuletque.

Adlusit huc, qui scripsit epitaphium Archilochi poetę maledici:

Ἠρέμα δὴ παράμειψον ὁδοιπόρε, μήποτε τοῦδε
Κινήσῃς τύμβῳ σφῆκας ἐφεζομένας. id est,
Ne fors crabrones, qui huic insedere sepulchro,
Irrites, tacitum carpe viator iter.

Xenophon lib. 4. indicat vnde natũ sit: nimirum

nimirũ ab his, qui student eximere vespas ab antris suis. ὁρῶ δ᾽ ἔγωγ᾽ ἔφη, καὶ ὁπόσοι σφῆκας ἐξαιρεῖν βούλονται, ἐὰν μὲν ἐκθέοντας τοὺς σφῆκας πειρῶνται θηρᾶν, ὑπὸ πολλῶν τυπτομένους. id est, Et ego, inquit, video etiã eos quicunque crabrones excipere volunt, siquidẽ euolantes conentur venari, à multis feriri crabronibus.

Leonem stimulas.

CONSIMILEM vim habet, quod à Diogeniano refertur, τὸν λέον τα κνύζεις, i. Leonem pungis, seu vellicas. De his, qui potentem, ac ferocem in suum ipsius exitiũ prouocant, atque extimulant. Notior est metaphora, quàm vt sit explicanda.

Malum bene conditum ne moueris.

IDEM pollet & illud: μὴ κινεῖν κακὸν εὖ κείμενον, id est, Ne moueris malum bene conditum, siue quiescens. In eos, qui sua stultitia sibi turbas excitant: aut qui mala iam tempore sepulta resuscitant, renouantq; Prouerbium retulisse videtur Theognis hoc versu:

Πολλάκι γὰρ τὸ κακὸν κατακείμενον εὖ δόμον ἄμεινον. id est.

Nam persæpe malum præstat domi habere repostum.

Huic simillimum est illud:

—Sopitos suscitat ignes.

Octipedem excitas.

CRATINVS in Thrattis apud Suidam, ὀκτάπουν ἀνεγείρεις. id est Octipedem excitas, nimirum scorpium: cui pedes sunt octo, ac plerunque sub saxis abditus cubat, quem non nisi tuo periculo suscites propter venenum, quod in cauda gestat.

Mouere Camarinam.

Κινεῖν τὴν καμαρίναν, id est, Mouere Camarinam, est sibiipsi malum accresere. Lucianus de Apophrade. ὁρᾷς ὡς ἄμεινον ἦν σοι ἀκίνητον τὴν καμαρίναν ἐᾶν. id est, Vides quanto satius tibi fuerit, Camarinam immotam sinere. Vnde natum sit adagium Seruius grãmaticus explicat, Vergilianum illum locũ enarrans in tertio Aeneidos:

—Et fatis nunquam concessa moueri

Apparet Camarina procul.

Camarina, inquit, palus est iuxta oppidũ eiusdem nominis, quæ cum olim siccata, pestilentiam creasset, cõsuluerunt oraculum, an penitus eam desiccare præstaret. Vetuit Deus Camarinam moueri: At illi exiccarunt, non obtemperantes oraculo, & cessauit quidem pestilentia, sed per eam ingressis hostibus pęnas dederunt neglecti oraculi. Eadem ferme commemorat & Suidas, illud insuper addens, quibusdam Camarinã esse fruticem, cuius ramos si quis commoueat quatiatque, tetrum quandam odorem edere. Verum nobis superior sententia magis videtur ad verisimilitudinem accedere. Meminit huius adagii Stephanus quoque versu heroico, effertq; ad hunc modum:

Μὴ κινεῖν καμαρίναν. ἀκίνητος γὰρ ἀμείνων.

Ne moueas Camarinam. etenim non tangere præstat.

Ait autem Camarinam oppidum, & eiusdem nominis paludem esse in Sicilia. Meminit & Silius libro 14. Maronẽ imitatus,

Et cui non licitũ fatis Camarina moueri.

Anagyrim commoues.

SVPERIORI neutiquam dissimile videtur illud apud Græcos celebratum, ἀνάγυρον κινεῖς, id est, Anagyrum commoues. In eos, qui sibiipsis malorum auctores essent: quique in suam ipsorum perniciem quempiã irritarent. Vnde ducta sit parœmia, varie narratur ab auctoribus. Alii ad fruticis naturam referunt, cuius meminit in tertio libro Dioscorides, quem quidam inagyrum, quidam anagyrum appellent: nõnulli acopon, medicamentis quidem efficacem, verum odore maiorem in modum graui, maxime si manu teratur: cuius fructus gustatus vehementem vomitum promouent. Vnde vel ab odoris molestia, quæ carpentem cõsequitur, adagium ductum videri potest, quandoquidem & acopi vocabulum indidem apparet repertum: vel à concitandi vomitus efficacia. Meminit huius & Plinius libro vicesimoseptimo, cap. quarto. Sunt qui dicant Anagyrum locum esse in Attica, qui ad tribum pertineat Erectheidem, auctore Stephano, vbi frutex quidam grauissimi odoris plurimus proueniat, vt Anagyrum pro frutice non secus accipiamus, quã Antichytam pro elleboro. Rursum ali Anagyrum genium quendam existimant, qui propter violatum sacellum suum vicinos omnes funditus euerterit, Atq; huius adagii

gii mentionem fieri apud Aristophanem in Lysistrada. Et sanè apud Aristophanem locus sic habet:

Πόθεν ἐσ' συ, ἀναγυράντοτεν νὴ τὸν δία.
Ὁ γοῦν ἀνάγυρος μοι κεκινῆσθαι δοκεῖ. id est,
Vnde aduenit? ab Anagyro. ergo per Ioue
Anagirus esse motus apparet mihi.

Suidas huiusmodi ferme commemorat: Anagyrasion quendam genium fuisse, sic à loco quem diximus, cognominatum, qui senem vicinum, quod lucum suum incidisset, hunc admodum vultus sit. Senis concubinæ insanum quendam amorem immisit in illius filium, quæ cum adolescentis animum pellicere non posset, eũ vltro apud patrem detulit, quòd sese de stupro non desineret interpellare. Pater persuasus à muliere, filium è tecto præcipitem dedit, ac interemit. Deinde facti pœnitẽs, semetipsum laqueo præfocauit. Postremo mulier sese in puteum abiecit.

Capra contra sese cornua.

Ἡ αἲξ καθ' ἑαυτῆς τὰ κέρατα, id est, Capra contra semetipsam cornua. Ad superiorũ classem pertinet, ab apologo natũ. Capra quæpiam cum esset iaculo vulnerata, circumspectans vnde nam id mali sibi euenisset, arcũ contemplans caprinis cornibus compactũ, dixit ad hunc modum, καθ' ἐμαυτῆς ἔφυσα τὰ κέρατα. id est, In meam ipsius pernicẽ produxi cornua.

Atlas cœlum.

Ἄτλας τὸν οὐρανόν, id est, Atlas cœlum, subaudiendum, ὑπεδέξατο, id est, suscepit. Dici solitum de his, qui sese magnis & molestis inuoluunt negociis, ipsique sibi malum accersunt. Nam hic cœlum hospitio excepit. Deprehensus autem quòd illi struxisset insidias, præceps datus est in mare Atlanticũ. Porrò notior est, quàm vt hoc loco sit referenda de Atlante fabula, cœlum humeris & vertice sustinente.

Deus ex improuiso apparens.

Θεὸς ἀπὸ μηχανῆς ἐπιφανείς, id est, Deus ex improuiso apparens. In eos dicitur, quibus in rebus perplexis præter spem exoritur aliquis qui salutem adferat, negociique difficultatem expediat. Sumptum est à consuetudine tragœdiarum, in quarum plerisque machinis quibusdam Deus aliquis ostendebatur: idque non in scena ipsa, sed è sublimi, qui repente commutatis rebus fabulæ finem imponeret. Id quod testatur & M. Tullius lib. de Natura Deorum primo, vt cum sic ait: Quod quia quemadmodum natura efficere sine aliqua mente possit, non videtis, vt tragici poetæ, cum explicare argumenti exitum non potestis, confugitis ad Deum cuius operam profecto non desideraretis, si immensam & interminatam in omneis partes magnitudinem regionum videretis. Nec dubium est, quin Tullius imitatus hic sit illud ex Platonis Cratylo: Εἰ μὴ ἄρα δή, ὥσπερ οἱ τραγῳδοποιοί, ἐπειδάν τι ἀπορῶσιν, ἐπὶ τὰς μηχανὰς ἀποφεύγουσι, θεοὺς αἴροντες. id est, Nisi sanè quemadmodum tragœdiarum scriptores, sicubi hæserint, ad machinas confugiunt, Deos sustollentes. Quẽ Platonis locum ob ignoratum prouerbiũ, Latinus interpres perperam, aut certe obscure vertit, nimirum hunc in modum: Nisi fortè, quemadmodum tragici, quoties ambigunt, commentitiis quibusdam machinamentis ad Deos confugiunt. Ad eundem lapidem impegisse videtur qui Lysandri vitam trãstulit è Plutarcho. Quum enim Lysander instituisset innouare remp. perpẽderetque negocium esse difficilius, quàm vt vulgaribus consiliis posset expediri, fecit quod poetæ solent in tragœdia, fictis oraculis ac deorum religione studuit quod constituerat efficere. Græca sic habent, ὥσπερ ἐν τραγῳδίᾳ μηχανὴν αἴρων πρὸς τοὺς πολίτας λόγια πυθόχρηστα καὶ χρησμοὺς συνετίθει καὶ κατεσκεύαζε. id est, Quemadmodum in tragœdia machinam tollens apud ciues, responsa velut à Pythio reddita & oracula cõponebat apparabatque. Idem subobscure, sed sanè quàm eleganter indicat Aristoteles libro τῶν μετὰ τὰ φυσικὰ primo: Ἀναξαγόρας τε γὰρ inquiens, μηχανῇ χρῆται τῷ νῷ πρὸς τὴν κοσμοποιίαν. ὅταν γὰρ ἀπορήσῃ διὰ τίνα αἰτίαν ἐξ ἀνάγκης ἐστί, τότε ἕλκει αὐτό. ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις πάντα μᾶλλον αἰτιᾶται τῶν γινομένων ἢ νοῦν. Quæ quidem verba sic licebit vertere: Nam Anaxagoras mente perinde, quasi deo quopiam tragico, qui repente solet ostendi, vtitur ad condendum mundum. Etenim cum hæret in explicanda causa, quare necessario sit, tum illam adducit. Porrò reliquis in rebus, quiduis potius causam facit eorũ quæ fiunt, quàm mentem. Vnde in Græcorum tragœdiis illud penè solemne est:

Πολλαὶ

Πολλαὶ μορφαὶ τῶν δαιμονίων. id est, Multæ formæ deorum, &c. cum inducto numine fabulam explicant: veluti in Oreste Euripidis, Apollo in mediis tumultibus apparẽs res turbatissimas subitò componit. Huius rei exemplum videtur ab Homero ductũ, qui quemadmodum Iliad. primo, Palladẽ inducit, vt ferocientem Achillem compesceret, ita compluribus aliis locis numen aliquod allegat. Quod quidem Horat. in Arte poet. vetat in comediis fieri, nisi rerũ difficultas maior sit, quàm vt possit humana ope explicari: Nec Deus intersit, nisi dignus vindice nodus Inciderit. Qua ratione Plautus in Amphitryone Iouem induxit, eoq; tragicocomœdiam vocat. Lucianus in Philopseude: Καὶ τὸ τοῦ λόγου, θεόν ἀπὸ μηχανῆς ἐπεισκληθῆναί μοι τοῦτον ᾤμην ἀπὸ τῆς τύχης. id est, Ac iuxta prouerbium, arbitrabar hunc mihi perinde quasi deum quempiam repente apparentem, à fortuna fuisse adductum. Adlusit eodem in libro De mercede seruientibus, Οἰκεῖοι γὰρ τῆς τοιαύτης τραγῳδίας οὗτοί γε, ἢ τὶν ἄλλον ἐκ μηχανῆς θεὸν ἐπὶ τῷ κορυφαίῳ καθεζόμενον. id est, Nam hi peculiariter ad huiusmodi tragœdiam pertinent. Aut alium Deum quempiam de repente exortum, atque in antennis considentem. Huc respexit Euripides in Iphigenia Aulidensi, θεὸς ἐγὼ πέφηνά σοι μέγιστος. id est, Equidem Deus tibi maximus apparui. Lucianus in Sectis, Ἐπιστὰς, τὸ τοῦ τραγῳδῶν τοῦτο, θεὸς ἐκ μηχανῆς ἐπιφανείς. id est, Assistens iuxta tragœdorum prouerbium, Deus ex improuiso ostensus. Apud Athenæum lib. 6. lurconem quendam querẽtem facit poeta nescio quis, quòd piscium vẽditores vix ostensos pisces statim subducerent.

Καὶ εὐθὺς ἀποπέμπουσι τοὺς ὠνουμένους.
Ἀπὸ μηχανῆς πωλοῦντες, ὥσπερ οἱ θεοί. id est,
Et venditos mox eximunt aspectui,
Venduntq; tanquã è machina ritu Deũ.

Proinde quoties salus ex insperato ostenditur, id Deo solet adscribi. Ita Plinius libro 25. Quippe etiam in repertis alias inuenit casus, alias, vt vere dixerim, Deus. Idem libro vicesimoseptimo: Hic ergo casus, hic est ille, qui plurima inuenit in vita Deus.

Homo homini Deus.

NON admodum hinc abludit & illud: ἄνθρωπος ἀνθρώπου δαιμόνιον. id est Homo homini Deus, Quod dici solet de eo, qui subitã, atq; insperatam attulit salutem, aut qui magno quopiam beneficio iuuit. Antiquitas enim nihil aliud existimabat esse deũ, quàm prodesse mortalibus. Vnde frugum, vini, legũ auctores, & quicunque ad vitæ commoditatem aliquid attulisset, eos pro Diis habebat antiquitas: adeo, vt et belluas quasdam pro numinibus coluerit: velut apud Aegyptios Ciconiam, quòd serpentes, qui certo anni tempore ex Arabicis paludibus subuolant, obuiam profecta, arcere, conficereq; credatur: apud Romanos Anser colebatur, quòd capitolinam arcẽ expergefactis clangore custodibus, ab irruptione Gallorum seruauit. Quod indicat M. Tullius cum libro de natura Deorum primo inscribit: Concludam Belluas à Barbaris propter beneficium consecratas. Quin et auctore Prodico Chio, corpora quædam inanima pro Diis habita sunt, velut sol, luna, aqua, terra, quod ad vitam conducere viderentur, quodq; horum commoditate mortales maiorem in modũ delectarentur. Scythæ, quemadmodum in Toxaride testatur Lucianus, per ventum, & gladium, tanquam per Deos iurant, propterea quòd ille spirandi sit auctor, hic mortis. Sed quoniam, vt inquit Cicero, plurima homini ab homine vel commoda, vel incommoda, solent oriri, & Dei proprium est vel seruare, vel benefacere: idcirco qui in graui periculo succurrit, qui ve ingenti quopiam afficit beneficio, quoniam Dei quasi vice fungitur, ei, cui prodest, Deus dicitur extitisse. Huic adstipulatur illa solennis apud Homerum, atq; Hesiodum clausula:

– Θεοὶ δωτῆρες ἐάων. id est,
Dii bonorum largitores.

Et quod ait Strabo libro decimo: Rectè dictum est mortales tunc maxime Deos imitari, cum beneficii sunt. Idem libro decimo septimo tradit, Aegyptios quosdam duplicem facere Deum: immortalem, qui rerũ omnium sit auctor, & mortalem ignoti nominis: tum à quibus beneficio sint affecti, eos ferme pro Diis colunt. Præterea vulgo quoq;, qui in rebus perplexis, ac desperatis, aut ancipiti periculo seruantur, à Deo quopiam aiunt sese seruatos, Horatius:

– Sic me seruauit Apollo.

Rursum in Odis, in bello per mercuriũ, & iterum ab arboris ictu sese Fauni ope seruatum scribit. Eodẽ adlusit Iuuenalis, cũ ait:

Qua-

Quadraginta tibi si qs De⁹, aut similis diis,
Et melior fatis donaret homuncio.

Item Vergilius in Tityro:

O Melibœe, Deus nobis hæc ocia fecit.
Nanq; erit ille mihi semp Deus: illius arā
Sepe tener nostris ab ouilib⁹ ībuet agnus.

Deinde reddit causam, quare sit Cæsarē loco numinis habiturus, beneficiū subtexēs:

Ille meas errare boues, vt cernis, & ipsum
Ludere quæ vellē calamo permisit agresti.

Plinius Secundus, lib. Naturalis historiæ secundo, manifestius Græcam παροιμίαν indicauit, sed tā impiè sentiens de Diis, quàm paullo post de animarū immortalitate, deque corporū resurrectione desipienter. Nā cum & multitudinem Deorum irrisisset, & vni illi summo, quem aut mundum hunc, aut naturam esse putat, prorsus ademisset curam mortalium; Deus est, inquit, mortali iuuare mortalem. Et hæc ad ęternam gloriam via. Hac proceres iere Romani, hac nūc cœlesti passu cum liberis suis vadit maximus omnis æui rector Vespesianus Augustus, fessis rebus subueniens. Hic est vetustissimus referendi bene merentibus gratiam mos, vt tales numinibus adscribant. Quippe & omnium aliorum nomina deorum, & quæ suprà syderum retuli, ex omnium nata sunt meritis. Hactenus Plinius. Ouidius:

Conueniens homini est hominem seruare voluptas.
Et melius nulla quæritur arte fauor.

Plutarchus in commentario, quem inscripsit aduersus principem indoctum, negat Deos hoc nomine felices esse, quòd quàm diutissimè viuāt, sed quòd virtutis sint principes & auctores, fieri potest, vt hui⁹ adagii sit vsus neq; improbus, neq; inconcinnus, si quis hoc modo dicat: Cum tantis malis premerer, vt nemo mortalium aut vellet, aut posset opitulari, tu vnus mihi præter spem extitisti, tuoq; beneficio me nō seruasti modò periturum alioqui, verūmetiā ornatiorem aliquanto fecisti, quàm antea fuerim. Vt aut omnino nusquā, aut in nobis certe duobus, locum habeat vetus illud Græcorū adagium, ἄνθρωπος ἀνθρώπου δαιμόνιον. Aut hoc modo: Litteris debeo omnia, etiam vitam: sed ipsas tibi debeo litteras, qui mihi tua liberalitate suppeditas alisq; ociū meū. Quid autē est quod Gręci dicunt. ἄνθρωπος ἀνθρώπου δαιμόνιον, si hoc non est? Aut hoc pacto: Qui mediocri beneficio iuuat, sit sane amicus, verum qui arte sua, singulariq; cura, atque industria vitam iam iam fugiētem retinet ac restituit, id quod vtiq; facit medicus, quid aliud est, quàm quod Græci dictitant, ἄνθρωπος ἀνθρώπου δαιμόνιον. Aut sic: Eum in locum res erat deducta, vt ne ipsa quidem salus posset auxiliari. Ibi tu mihi veluti præsens quoddam numen extitisti, & mira celeritate depulsis incommodis, in pristinum locum restituisti, nec sperantem, nec expectantem, vt intelligerem illud non tenerè dictum à Græcis, ἄνθρωπος ἀνθρώπου δαιμόνιον. Aut sic: In reliquis quidē rebus mihi semper amicissimus fuisti: in hac vero causa non amicissimus modo, verumetiā penè dixerim, quod Græci dicunt: ἄνθρωπος ἀνθρώπου δαιμόνιον.

Homo homini lupus.

Ἄνθρωπος ἀνθρώπου λύκος, id est, Homo homini lupus. Superiori quasi diuersum est, ac velut hinc effictū videtur quod vsurpauit Plautus in Asinaria: Homo homini lupus. Quo monemur, ne quid fidamus homini ignoto, sed perinde, atq; à lupo caueamus. Lupus est, inquit, homo homini, non homo, qui qualis sit, non noui.

Coturnix Herculem.

Ὄρτυξ ἔσωσεν ἡρακλῆν τὸν καρτερόν. id est, Seruauit Herculem coturnix strenuum. Senarius est Græcis, prouerbii vice celebratus: quem tamen Zenodotus negat apud vllum veterum scriptorum inueniri. Cæterū dici solitum, de his, qui in periculo seruati essent ab his, à quibus minime sperarāt. Adagionis originem ad huiusmodi fabulā referunt: Coturnicem quādam Herculi in deliciis fuisse, cuius nidore cum viua incenderetur ille mortuus sit in vitam restitutus. Meminit huius fabulæ Atheneus quoque libro nono scribens, Herculem Iouis, et Asteriæ filium, in Libyam proficiscentem à Typhone fuisse interemptū, reuocatū autem in vitam odore coturnicis, illi ab Iolao admotæ, & ob eam causam Phœnices Herculi coturnicem sacrificare.

Genius malus.

Et quod modo retulimus: Homo homini Deus: contrariū vr̄, Genius malus, quē Græci dicunt ἀλάστορα: quo noīe vocamus eos, quibus

quibus incommodorum nostrorum maximam partem acceptam ferimus, idq; etiã hodie vulgato sermone. Sunt enim omnino quidam his aut illis ita inauspicati, vt tanquam fatum quoddam malum atq; in perniciem illorũ nati, iure videri possint. Porrò prouerbiũ apparet à priscorum opinione profectũ, qui singulis binos genios attribuunt, quos dæmones vocant: neq; hominibus modo, verumetiã locis, atque ædibus, quorum alter perniciem nobis moliatur, alter iuuare studeat. cuius sententiæ fuit Empedocles, citante Plutarcho in libello De Animi tranquillitate. Quò pertinet illud Bruti, quod in eius vita memorat idem Plutarchus. Nam Bruto cum dies ille fatalis immineret, et in Asia nocte fermè intempesta ex more vigilaret in tabernaculo, lucerna iam emoriente, videre visus est personam quandam tragicam, & humana specie maiorẽ. Atque ille protinus, vt erat animo interrito, percontatus est, quis nam esset aut hominum aut deorum, Cui illa cũ murmure: Tuus sum Brute genius malus, Philippis me videbis. Eadem itaque imago rursus apparuit confligenti Philippis, quę quidem illi pugna postrema fuit. Huic consimilem quandam fabulam idem refert de M. Antonio, atque Augusto: videlicet hos, reliquis quidẽ in rebus amanter, summáq; inter sese concordia agitasse: cæterũ in ludis, quos ad æmulationem quandam edebant, Octauium semper superiorem esse solitum: Eam rem Antoniũ non mediocriter discruciasse. Fuisse aũt in Antoniano comitatu magum quempiã Aegyptium. Is seu quòd vere nosset eius fatũ, seu quòd ad gratiam Cleopatræ fingeret, eum admonuit vt à Cęsare se quantum posset seiungeret: ꝙ ipsius genius, alacer alioqui, genium illius reformidaret: quoque propius accessisset, hoc humilior deiectiorque videretur. Testatur & Plato, Socrati peculiarem quendam fuisse genium, de quo scripsit Apuleius & Plutarchus. De genio sensisse videtur Terentius, cũ ait in Phormione: Mihi vsu venit, hoc scio. Memini relinqui me, Deo irato meo. Bonum geniũ explicat Mætius in Stalagmonis apud Donatum: Adeo meo propitio meus homo est. Idẽ Persius: Diis iratis, genioq; sinistro. Postremo prouerbium resipiunt in genere omnia illa: Iratis Diis, Propitiis diis. Terentius: Nescio, nisi Deos iratos fuisse mihi satis scio, qui auscultauerim ei. Horatius in Sermonib⁹:

Immeritusq; laborat
Iratis natus paries Diis, atque poetis.

Idem rursum:

Vertumnis, quotquot sunt, natus iniqs.

Idem in Odis:

Diuis orte bonis optime Romule
Custos gentis abes. Homerus Iliados ε.
Θεός νύ τις ἐςί κοτήεις. id est,
Deus quispiam iratus est. Et Vergilius:
Diis equidem auspicibus reor, & Iunone secunda.

Eodem pertinent & hæc: Solus à Diis diligitur Antipho. Et: Dii nos respiciunt. Et: Modo Iuppiter adsit. Et: Si quem numina læua sinunt. Et: Dexter adsit Apollo: atque id genus sexcenta passim apud poetas obuia. Erit autem venustius, si ad speciem descenderis. Vt: Hic scribit carmina Musis, quotquot sunt, iratis. Canit irato Apolline. Eam causam egit ineptissimè, planeq; irata Suadela. Marte sinistro pugnauimus. Neptuno propitio nauigauimus. Mercurio, opinor, irato, cum hoc veteratore sum pactus. Irata Venere dat operam liberis, de eo, qui deformes filios progeneret. Inuita Minerua, qui parum feliciter artẽ exerceat.

Dextro Hercule, aut amico Hercule.

EIVSDEM est generis, sed obscurius, quod apud Horatium legitur:

Diues amico Hercule.

Et item apud Persium: O si.

Sub rastris crepet argenti mihi Seria dextro Hercule.

Quod quidem in eos competit, qui in accumulandis opibus sunt bene fortunati. Idq; inde natum existimant, ꝙ Hercules moriturus dixerit, eos opulentos futuros, qui sibi decimam bonorum suorum partẽ consecrassent. Proinde locupletes plerosq; ita facere solitos. Tametsi Plutarchus in problematis, huius cõsuetudinis aliam adfert causam puta ꝙ ipse quondam Hercules, boum, quos Geryoni abstulerat, in Palatino decimam partem immolarit, vel ꝙ Romanos ab Hetruscis decimari solitos liberarit.

Diis, Hominibusque plaudentibus.

PROVERBIALIS est & illa hyperbole: Diis, hominibusq; plaudentibus: pro eo quod

quod est: Feliciter, atque auspicatò. Cicero ad Q. fratrem: Vatinium, à quo palàm oppugnabatur, arbitratu nostro concidimus, Diis, hominibusque plaudētibus. Idē libro Epistolarum familiariū primo: Neque solum dixi, sed etiam sic facio, Diis, hominibusque approbantibus. Rursus ad Q. fratrem lib. 3. in diuersam sententiam vertit prouerbium: Nisi noster, inquit, Pompeius Diis, hominibusq; inuitis negocium inuerterit. Quanquam hoc ipsum per se, Deos, hominesq;, prouerbiale nimirum est ob figuram, atque apud poetas penè solenne: Deum, atque hominum fidem. Diis atque hominibus inuisus. Neque Deos, neq; homines metuit. Homerus:

Ἀθάνατοί τε θεοὶ, θνητοί τ᾽ ἄνθρωποι. id est,

Numina nescia mortis, Mortalesque
homines. Rursum.

Πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε. id est,

Parens hominumque, Deumque.

Bonis auibus. Malis auibus.

Ad hoc genus pertinet & illud; Bonis, aut malis auibus: cum rem feliciter, aut secus cedere significamus. Ab augurum obseruatione sumptum. Horatius in Odis:

Mala soluta nauis exit alite,
Ferens olentem Meuium. Et rursum:
Mala ducis aui domum,
Quam multo repetet Græcia milite.
Atq; iterum alibi:
Scriberis Vario fortis, & hostium
Victor Mæonii carminis alite. Homerus
Iliados ω.

Μή δέ μοι αὐτὴ ὄρνις ἐνὶ μεγάροισι κακὸς πέλει. id est,

Ne ue auis hic in fausta mihi perrexeris esse.

Verba sunt Priami ad vxorem dehortantē, ne solus in castra Achillis proficisceretur, Hectoris cadauer auro redempturus, ac multa tristia, ita vt assolent mulieres, ominantē. Auersa aui dixit Latinus quispiam tragœdiarum scriptor, qui de Agamenone cōtra auspicia soluente ita loquitur: Soluere imperat, secundo rumore, auersaq; aui. Refertur à M. Tullio libro De diuinatione primo. Ad hanc formam referenda sunt et illa: fausto omine, benè ominata, bonis auspiciis, in auspicatò, felicibus auguriis, atque id genus alia, quę ab augurū arte sumpta in communem sermonem abierunt.

Noctua volat.

Ex eadem superstitione manauit & illud Græcanicum: γλαὺξ ἵπταται, siue ἵπτατο, id est, Noctua volat, siue volauit. Nam priscis Atheniēsibus noctuæ volatus, victorię symbolum existimabatur: propterea ꝙ auis hęc Mineruę sacra crederetur, quę quidem dicta est etiam malè consulta Atheniensium benè fortunare. Qua de re copiosius aliquanto dicemus in prouerbio: Atheniensium inconsulta temeritas. Inde, rebus felicius, atq; ex animi sententia succedentibus, dici consueuit: Noctua volat. Auctores Zenodotus, et Suidas. Non illepidè dicitur volasse noctua, quoties res non viribus, sed pecuniarum interuentu confecta creditur, ꝙ Atheniensium numisma noctuam haberet insculptam. Vnde & illud: Lauroticæ noctuæ, quod alibi recensetur. Plutarchus in vita Peliclis tradit illi è superiore nauis tabulato cōcionanti, noctuam ad dextram aduolasse, ac malo insedisse: quod omen effecit, vt omnes irent in illius sententiam.

Quarta luna nati.

Ἐν τετράδι γεγενῆσθαι, id est, Quarta luna nati, dicūtur qui parum feliciter nati sunt, vt auctor est Eustathius in librum Iliados secundum, propterea, quòd Hercules hac luna natus feratur, cuius omnis vita voluptatum omnium expers, ac laborum plena fuit. Dici potest et in eos, qui laboribus sibi neutiquam frugiferis fatigantur, Herculis videlicet exemplo, qui iuuandis aliis sudauit, sibi inutilis. Pyrrhus apud Lucium Florum dicebat se sibi videri Herculis Sidere natum, quòd quò pluribus victoriis Romanos concideret, hoc acriores in ipsum coorrirentur. Id quod Horatius eleganter transtulit ad Annibalem:

Vt hydra secto corpore firmior
Vinci dolentem creuit in Herculem.

Albæ gallinæ filius.

Contra, feliciter natum, albæ gallinæ filium dicimus. Iuuenalis:

Quia tu gallinæ filius albæ.

Vel quòd læta, atq; auspicata Latini alba vocant: vel quòd prouerbium adludit ad fatalē illam gallinam, de qua meminit Suetonius Tranquillus in Galba, his quidem verbis: Liuię olim statim post Augusti nuptias

ptias Veientanum suum reuisenti, prætereuolans aquila, gallinam albam, ramulum lauri rostro tenētem demisit in gremium. Cumq́; nutriri alitem, ac pangi ramulum placuisset, tāta pullorum soboles prouenit, vt hodie quoq; ea villa ad gallinas vocetur. Tale vero lauretum, vt triumphaturi Cæsares inde laureas decerperent. Fuitq́; mos triumphantibus, alias confestim eodem loco pangere. Et obseruatum est sub cuiusq; obitum, arborem ab ipso institutam elanguisse. Ergo nouissimo Neronis anno, & sylua omnis exaruit radicitus, et quicquid ibi gallinarum erat, interiit. Conueniet igitur adagium in eos, qui rara & fatali quadam felicitate, successuq; rerum vtuntur. Huic diuersum est illud apud eundem Iuuenalem:

-Nati infelicibus ouis.

Non abhorret huic, quod scribit M. Tull. lib. epistol. familiarum septimo ad Curionē: Quum enim salutationi nos dedimus amicorum, quæ fit ex hoc etiam frequentius, quam solebat, quòd quasi auem albam videntur bene sentientem ciuem videre, abdo me in bibliothecā. Veteres enim quod inauspicatum haberi volebant, atrum aut nigrum vocabant: quod felix, album. Vnde apud Senecam Asinius Pollio, Albutii sententias, quòd in affectatæ essent & apertæ, solitus est albas appellare. Quin & Græcis λευκότερον εἰπεῖν dicitur, qui clarius rem explicat.

Laureum baculum gesto.

Δαφνίνην φορῶ βακτηρίαν, id est, Laureum porto baculum. Suidas tradit, ita solere loqui eos, qui essent ab aliquib⁹ insidiis appetiti, feliciterq́; periculum effugissent. Propterea quòd laurus credita est aduersus venena remedium habere Plinius lib. 15. demonstrat laurum lustrationibus adhiberi solitam. videtur & aduersus fulmen huius vis tueri, quando quidem arborum vna nō ictitur fulmine. Id adeo verū credidit Cæsar Tiberius, vt nunquam non gestaret capi coronam lauream, vt in ipsius vita prodidit Suetonius.

Grauiora Sambico patitur.

Δεινότερα τοῦ Σαμβίκου πάσχει, id est, Atrociora Sābico patitur. In eos, qui cruciatibus exquisitis torquētur, aut quibus insignia mala accidunt. Prouerbium Plutarchus refert in problematis Græcanicis, atque huiusmodi quandam adfert causam. Sambicus quispiam Eleus, vnà cū sociis aliquot, non paucas apud Olympia æreas statuas concidit, vendiditque. Deinde maiora etiam ausus, Dianę pręsidis templum diripuit. Est enim illius in Elide templum, quod Aristarcheū nominant. At ille mox comprehensus, dū socios prodere recusat, annum perpetuum exquisitis cruciatibus dilaceratus est, inter quos etiam animam efflauit. Atque hinc vulgo nata parœmia.

Fœnum habet in cornu.

In homines maledicos, ac feroces dicitur: Fœnum habet in cornu. Horatius in sermonibus:

Fœnum habet in cornu, longe fuge.

Inde translatū, vt Acroni placet, quòd antiquitus Bobus cornipetis fœnum pro signo in cornu appenderetur, quo sibi cauerent, qui forte occurrissent. Idq́; ideo fieri solitum Plutarchus in problematis autumat, quòd copiosiore pabulo, non modo boues, sed & equi, & asini insolentiores, ac ferociores reddantur. Vnde extat & Sophoclis dictum in tumidum quempiam, ac præferocem; Tu, inquit, ferues, quasi pullus pabuli copia. Huic adstipulatur illud Solonis dictum apud Laertium: Τὸν μὲν κόρον ἀπὸ τοῦ πλούτου γεννᾶσθαι, τὴν δὲ ὕβριν ἀπὸ τοῦ κόρου. hoc est, satietatem nasci ex opulentia, ex satietate ferociam. Dictum est autem aliquando, vt idem testatur Plutarchus, in M. Crassum, quòd in cornu fœnum haberet, propterea q̀ haud quaquam impune lacesseretur, homo prędiues, ac potens, & simultatum persequentissimus. At postea Cæsar dictus est ei fœnum detraxisse: quòd omnibus illum, vt cornipetam taurum fugientibus, ac formidantibus, ipse primus ausus fuerit illi resistere. Vsurpat adagium hoc etiam diuus Hieronymus in epistola quadam, minitans his, à quibus forte esset lacessendus.

Cornutam bestiam petis.

Consimilem ferme sensū habet Plautinū illud: Cornutam bestiam petis, de eo, qui lacessit eū, qui paratus sit retaliare iniuriam,

iuriam, quemq; non nisi tuo malo prouoces. Huc spectauit Horatius in Odis: Parata tollo cornua.

Dionysius Corinthi.

Διονύσιος ἐν Κορίνθῳ, id est, Dionysius Corinthi. Prouerbialis allegoria, qua significamus aliquem è summa dignitate atque Imperio, ad priuatam humilemq; redactũ fortunã: quemadmodum Dionysius Syracusarum tyrannus expulsus Imperio, Corinthi pueros litteras, ac musicam mercede docuit. Cicero epistolarum ad Atticum lib. 9. De optimatibus sit sanè ita vt vis. Sed nosti illud: Διονύσιος ἐν Κορίνθῳ. Quintilianus Instit. orat. l. 8 Est in exemplis allegoria, si non prædicta ratione ponantur. Nam vt Dionysiũ Corinthi esse, quo Græci omnes vtuntur, ita plura similia possunt. Hic Cicero cum ait: Nosti illud. & Quintilianus: Quo Græci omnes vtuntur, nimirum vterque vulgo iactatum fuisse significat. Cæterum vnde natum sit adagium, Plutarchus aperuit in libello, cui titulus: Περὶ τῆς ἀδολεσχίας, id est, De futili loquacitate. Laudãs enim, breuiter & grauiter dicta, commemorat & illud à Lacedæmonibus responsum Regi Philippo, bellum minanti, ferocientique: Διονύσιος ἐν Κορίνθῳ. Quibus vbi rex rescripsisset, siquando in Laconiam duxisset exercitũ, euersurum se Lacedæmonios, verbo duntaxat responderunt, αἴκα, id est, Si. Plato ter nauigauit in Siciliam, non sine sinistri rumoris aspergine. Vnde Molon, qui inimicum in Platonẽ gerebat animum, dicebat nõ esse mirum, si Dionysius esset Corinthi, sed si Plato in Sicilia. Regem enim vrgebat necessitas: Platonem sollicitabat ambitio.

In me hæc cudetur faba.

TERENTIVS in Eunucho: At. n. isthæc in me cudetur faba: hoc est, Donato interprete, in me malum hoc recidet, in me hæc vindicabitur culpa. Translatum vel à faba, quæ cum siliquis exuitur, ac batuitur, aut fustibus intertunditur, ita vt fit in areis more rusticorum, nõ ipsa perinde laborat, sed id demum in quo cuditur. Alii malunt ad male coctam fabam referre, quæ si quando nõ maduerit, sed dura permanserit, ab iratis heris supra coqui caput saxo nonnunquã comminui consueuit, tanquam fabam vlciscentibus, non coquum, cũ vniuersum interim malum ad coquum perueniat.

Tute hoc intristi, omne tibi exedundum est.

NON diuersum superiori Donatus admonuit illud, quod apud eundem poetam legitur in Phormione: Tute hoc intristi, tibi omne est exedendum. Verba sunt Phormionis parasiti, qui quoniã fuerat auctor consilii deducenda puella, æquum esse putat, vt suo periculo rem itẽ expediat. Translatum putant ab alliato rusticorum mortario. Quæ quidem sententia, vel hodie quoque vulgo nostrati in ore est. Et altera huic simillima: Colo quod aptasti, ipsi tibi nendum est: id est, tu incipiũdi auctor extitisti, nunc idem explices oportet.

Faber compedes, quas fecit, ipse gestet.

AVSONIVS in Trochaicis suis Terẽtiano prouerbio confine quoddam subnectit, & poetæ metaphoram altera quadam interpretatur metaphora.

Tu molest⁹ flagitator lege molesta carmina.
Tibi quod intristi, exedundum est: sic vetus verbum iubet,
Compedes, quas ipse fecit, ipsus vt gestet faber.

Cõpetit in eos, qui sibiipsis auctores sunt malorum. Videtur autẽ è Theognide poeta sumptum, qui ait:

Οὔτις ἀνὴρ φίλε Κύρνε πέδας χαλκεύεται αὑτῷ. id est,
Vĩcula nemo sibi cudit charissime Cyrne.

Huic simile quiddam, humilius quidẽ, sed tamen aptum vulgo dicitur: Flagellum ipse parauit, quo vapularet. Idq; sumptum à pueris, aut seruis, qui coguntur aliquoties ipsi parare virgas, quibus vapulent.

Ipsi testudines edite, qui cepistis.

HIS confine prouerbium refertur à Græcis scriptoribus.

Αὐτοὶ χελώνας ἐσθίετ᾽ οἵπερ εἵλετε. id est,
Qui prendidistis, iidem edite testudines.

In eos iacitur, qui posteaquam inconsulte quippiã adorti sunt, aliorũ implorant auxilium, quos suo negocio admisceant. Parœmiam ex huiusmodi quodã apologo natã existimant. Piscatores aliquot iacto reti, testudines eduxerunt. Eas cũ essent inter se partiti, neq; sufficerent omnibus comedendis. Mercuriũ forte accedentẽ inuitarũt ad con-

conuiuiū. At is intelligens se nequaquā humanitatis gratia vocari, sed vt eos fastidito cibo subleuaret, recusauit, iussitque vt ipsi suas testitudines ederēt, quas cępissent. Sūt autē, auctore Plinio, in Carmania populi, qui testudinum carnibus victitent, vnde & nomē illis attributum, χελωνοφάγοις. Apud quos affirmāt inueniri testudines tanta magnitudine, vt earum testis casas integant.

Aderit Temesæus genius.

STRABO libro Geographiæ sexto refert Temesam ab Lao primam Vrbem esse Brutiæ, ipsius ætate dictam Tempsam, quam ab Ausoniis conditam, Thoantis comites Aetoli deinde tenuerint, atque his expulsis Brutii, demum Annibal & Romani funditus euerterint. Iuxta hāc sacellū fuisse oleastris circumseptū Politę cuidā ex Vlyssis comitibus sacrū. Hunc, q̄ esset à Barbaris violatus, graueis iras in eo exercuisse: adeo vt in prouerbiū abierit, dicerentq́; cauēdum, ne Temesæus genius immineret: deinde Locrensibus Epizephyreis vrbe potitis, Eutymum quendā, vt inquit Aelianus, ex Italia illuc venisse pugilem inclytū, & insigni robore, qui & lapidem ingenti magnitudine gestauerit, qui Locris ostendi soleat. Hunc cum Polite congressum, ac victorem à certamine discessisse, atque ita finitimos huius opera liberatos à tributo, quod ille consueuerat extorquere. Quin & compulisse illum, vt quod per vim abstulerat, redderet etiam cum fœnore. Atque hinc prouerbium natum putant, iis qui sordidos & iniustos quæstus faciunt, adfore Temesæum genium. quo significabant aliquādo dependenda cum fœnore, quæ præter ius & fraude, seu vi rapuissent. Pausanias in Eliacis paullo diuersius rem narrat: nempe comitem quendam Vlyssis, ob virginem constupratam occisum fuisse, atque ob id laruas eius, nisi quotannis oblata virgine placarentur, grassari solitas, ac perniciem adferre omni sexui, atque ætati. Atque hunc quidem eius loci genium vulgo fuisse creditum, quem Euthymus pugil Temesam reuersus compescuerit, virgine quam deuouerant, liberata, atque in matrimonium accepta. Apud Strabonem locus in codice Græco videtur non vacare menda. Sic enim legimus: ὥστε τοὺς περιοίκους δασμολογεῖν αὐτῷ κατὰ τὸ λόγιον, καὶ παροιμίαν εἶναι πρὸς αὐτούς, μηδὲ εἰς τὸν ἥρωα τῶν ἐν Τεμέσῃ λεγόντων ἐπικεῖσθαι αὐτοῖς. Fortasse tolerabilior erit lectio, si tolles coniunctionem δὲ, & pro λεγόντων reponas λεγόμενον. Cæterum quum Strabo recēseat prouerbium priusquam referat cohibitum heroem, indicat potius in eos dici solitum, qui potentiorem se lacessunt. Etiamsi nihil vetat prouerbium ad varios vsus accommodari.

Termeria mala.

Τερμέρια κακά, id est, Termeria mala. Veteri prouerbio dicuntur ingentia, maxime, quoties mala quæ quis in alios impegerit, aliquando in ipsius caput retaliantur. Huius adagii meminit Plutarchus in vita Thesei, qui cum Herculis exemplo terras obiret, nocentes, quos superasset, eadem pœna solitus est afficere, quam illi per sæuitiam in alios exercuissent. Nam Hercules Damascum de rupe editissima præcipitem dedit. Busyridem parentauit. Antæum palæstra superatum occidit. Cygnum gladiatorum more cōfecit. Denique Termerum humana capita confringentem, verberibus itidem contudit. Vnde in eos, in quos sua malefacta retorquentur, prouerbio dicitur: Termerium malum. In hanc ferme sententiam Plutarchus in vita Thesei. Est autem supplicii genus, vel in primis fauorabile, cum pœna sceleri respondet, quemadmodum de Thurino fumi venditore, fumo necato legimus. Et Perillo, quem Phalaris æneo impositum tauro, suo ipsius inuento perdidit. Illud perquam festiuum, quod in vita Gallieni Imperatoris refertur. Cum quidam vitreas gemmas pro veris Imperatrici vendidisset, atque ea rę deprehensa, vindicari flagitaret: ille venditorem rapi iussit, tanquam leonibus obiiciendum: deinde caponem emittit, ac cunctis rem tam ridiculam admirantibus, per prçconem denunciari iussit: Imposturam fecit, & passus est: atque ita negociatorem dimisit. Sed de Termeriis malis Suida multo aliam adfert interpretationem: nempe locum quendam esse in Caria cui nomen Termerio, quo tyranni quandoque pro carcere soleant vti. Situm autem esse inter Melum, & Halicarnassum. Ex hoc cum postea prædarentur latrones, neque depelli possent, quòd esset locus admodum munitus, abiisse in prouerbium. Quanquam

Stephanus

Stephanus Termeram vrbem in Lycia ponit, quam ait à Termero sortitam vocabulum. Postremo Termeria mala dicta videri possunt, quasi extrema mala. Nam τέρμα Græce, finem significat, & τερμερίαν ἡμέραν extremum vitæ diem vocant. Porrò Latini, quod summum videri volunt, ac maximum, id extremum appellant. Vt extrema dementia, extrema insania. Neque secus Græci, ἔχατον κακὸν, extremum malum pro maximo dicunt. Et ἔχατων ἔχατα, extremorum extrema, quasi plus quam maxima.

Neoptolemi vindicta.

Νεοπτολέμειος τίσις, id est, Neoptolemica vindicta. Superiori simillimum est vbi quis eadē patitur, cuiusmodi patrauit in alios. Id Pausanias in Messeniacis refert, & exponit his verbis: Περιῆλθε μὲν τοῖ καὶ αὐτοὺς λακεδαιμονίους ἀνὰ χρόνον ἡ νεοπτολέμειος καλουμένη τίσις. νεοπτολέμῳ γὰρ τῷ ἀχιλλέως ἀποκτείναντι πρίαμον ἐπὶ ἐσχάρᾳ τοῦ ἑρκίου, συνέπεσε καὶ αὐτὸν ἐν δελφοῖς πρὸς τῷ βωμῷ τοῦ ἀπόλλωνος ἀποσφαγῆναι, καὶ ἀπὸ τούτου τὸ παθεῖν ὁποῖον τις καὶ ἔδρασε, νεοπτολέμειον τίσιν ὀνομάζουσιν. id est, Sanè peruasit Lacedæmonios progressu temporis Neoptolemea, sicut vocant, vindicta. Siquidem Neoptolemo Achillis filio, qui Priamum in ipsis palatii focis occiderat, vicissim euenit, vt & ipse apud Delphos ad Apollinis aram occideretur: atque hinc ortum, vt vbi quis idem patitur, quod in alios fecit, Neoptolemeam vindictam appellent. Euripides in Oreste sub persona Apollinis de Neoptolemo.

Θανεῖν γὰρ αὐτῷ μοῖρα δελφικῷ ξίφει. id est, In fato enim illi est Delphico gladio mori.

Seruire scenæ.

M. Tullius seruire scenæ dixit, pro eo, quod est seruire tempori, & rebus præsentibus sese accōmodare. Translata ab histrionibus fabularum metaphora, qui non suopte iudicio agunt, sed hoc vnū spectant, vt quouis modo populi oculis placeāt, alioqui explodendi, exsibilandique. Sic enim scribit ad Brutum: Tibi nunc populo, & scenæ, vt dicitur, seruiendum est. Nam in te non solum exercitus tui, sed omnium ciuium, ac penè gentium coniecti sunt oculi. Quadrabit & in eos, qui negocium aliquod susceperūt illustre, vnde necesse sit, aut cum summa laude, aut summa cum infamia discedere propter plurimorum expectationem. Porrò tempori seruiendum esse viro sapiēti monuit & Phocylides:

Καιρῷ λατρεύειν, μήτ' ἀντιπνέειν ἀνέμοισιν. i.
Temporibus semper cautus seruire memento,
Nec reflare velis aduersum flamina venti.

Porrò metaphora hęc ducta est à nauigantibus, quos necesse est semel ingressos mare ventorum atque æstus arbitrio ferri, frustra conaturos, si velint aduersus ista pugnare.

Vti foro.

HVIC affine est, τῇ ἀγορᾷ χρῆσθαι, vti foro, pro eo quod est: Præsentem rerum statum boni consulere, & vtcunque sese obtulerit fortuna, ita animum applicare. Terentius in Phormione: Scisti vti foro. Donatus vulgare prouerbiū admonet esse, ductamq; metaphoram à mercatoribus, qui non ante locum commercii præscribunt quanti vendant, quę aduehunt, sed secundum annonam fori, quam deprehenderint, consilium de non vendendis, aut vendendis mercibus sumunt. Seneca: Vtamur foro, & quod fors feret, æquo feramus animo. Idē epistola 72. Sub manu nasci dixit, pro extēpore. Ergo consilium, inquit, sub die nasci debet, & hoc quoque tardum est nimis: sub manu, quod aiunt nascatur.

Polypi mentem obtine.

EXTAT apud Græcos adagium in hunc ordinem referendum, πολύποδος νόον ἔχε, id est, Polypi mentem obtine. Quo iubemur pro tempore, alios atque alios mores, alium atque alium vultum sumere. Quod in Vlysse videtur Homerus laudare, qui eū πολύτροπον appellat. id est, moribus versatilibus. Adagium natum est à piscis huius ingenio, de quo meminit Plinius lib. 9. cap. 29. Præterea Lucianus in sermone Menelai, ac Prothei, scribuntque colorem mutare maxime in metu. Nam persequentibus piscatoribus, petris affigit, sese & cuicunque petræ adhæserit, eius colorem corpore imitatur, videlicet ne queat deprehendi. Quin vt refert Basilius magnus, pisces imagine falsa decepti, nonnunquam annatant, vltro sese prædoni offerentes.

Porrò prouerbium sumptum est ex Theognide, cuius hoc distichon est de polypo. Citaturque à Plutarcho in libello περὶ πολυφιλίας.

Πολύποδος νόον ἴσχε πολυπλόκου, ὃς ποτὶ πέτρῃ
Τῇ προσομιλήσῃ, τοῖος ἰδεῖν ἐφάνη. id est,
Mentē habeas vafri polypi, q protinus illa
Se quibus admorit, saxa colore refert.

Clearchus in prouerbiis, teste Athenęo, citat hoc distichon, tacito auctoris nomine:

Πολύποδός μοι τέκνον ἔχων νόον ἀμφίλοχ' ἥρως.
Τοῖσιν ἐφαρμόζων ὧν κὰ πρὸς δῆμον ἵκῃ. i.
Polypi ingenio mihi sis nate Amphiloche heros,
Vt temet populo, quemcunque accesseris, aptes.

Citat idem carmē Plutarchus ex Pindaro. Vnde & versus ille prouerbialis celebratur:

Ἄλλοτε δ' ἀλλοῖον τελέθειν καὶ χώρῃ ἕπεσθαι. id est,
Proq; loco nūc hūc fieri, nūc expedit illū.

Qui nos admonet, vti nos ad omnem vitæ rationem accommodemus, ac Proteum quendam agentes, prout res postulabit, in quamlibet formam transfiguremus. Plutarchus item ἀλλοῖος γένομαι, dixit, pro eo quod est, in diuersam eo sentētiam. Quod quidem notat & Aristophanes in Pluto, qui monet viuēdum esse τρόποις ἐπιχωρίοις, id est, moribus regionis ac vernaculis. Eodem pertinet & illud, νόμος καὶ χώρα, id est, Lex etiam ipsa regio. Quo significatū est, vnicuique regioni quædam peculiaria esse instituta, quæ hospites non damnare, sed pro virili nostra imitari, atque exprimere debeamus. Neque quisquam existimet hoc adagio doceri fœdam adulationem, qua quidam omnibus omnia assentantur, aut vitiosam morum inæqualitatem, quā Horatius eleganter taxat in sermonibus, quāque historici notant in Catilina, atque in Anedio Cassio Imperatore. Nam in Alcibiade dubites vitio ne, an laudi danda sit: certe felicissima quædam & admirāda fuit morum & ingenii dexteritas, qui sic polypum agebat, vt Athenis, dicteriis & salibus luderet, equos aleret, comiter & eleganter viueret. Idem apud Lacedæmonios radebatur, palliū gestabat, frigida lauabat. Apud Thraces belligerabatur, ac potabat. Vbi vero peruenisset ad Tisaphernē, deliciis, mollicie, fastuque iuxta gentis morem est vsus. Sed est quædam difficilis ac præfracta, morosaque simplicitas imperitorum, qua postulant, vt omnes vbique ipsorum duntaxat moribus viuant, & quicquid aliis placet, id damnant. Rursum est honesta quędam ratio, qua boni viri nonnunquam alienis moribus obsecundant, ne vel odiosi sint, vel prodesse non possint, aut vt è magnis periculis semet, aut suos eximant. Quemadmodum fecit Vlysses apud Polyphemum multa simulans, apud procos mē dicum agens. Item Brutus adsimulata stoliditate. Quanquam nihil vetat innotandis vitiis vsum adagii latius trahere, nempe in homines versatili quodā ingenio natos, qui talem vbique personam induunt, quales sunt ii, cum quibus contigit agere. Quod genus elegāter descripsit Plautus in Bacchidibus: Nullus, inquiens, frugi esse potest homo, nisi qui bene & male facere tenet. Improbus cum improbis sit, harpaget, furibus furetur quod queat. Versipellem frugi conuenit esse hominem, pectus cui sapit: bonus sit bonis, malus sit malis. Vtcunque res sit, ita animum habeat. Eupolis apud Athenæum:

Ἀνὴρ πολίτης πολύπους ἐς τὸν τρόπον. id est,
Vrbanus homo, qui moribus sit polypus.

Plutarchus in causis naturalibus citat ex Pindaro versus hos,

Ποντίου θηρὸς χρωτὶ μάλιστα τὸν νόον προσφέρων, ταῖς πάσαις πολίεσσιν ὁμίλει. id est,
Marinæ belluæ colori maximè mentem accommodans, cum omnibus ciuitatibus cō suetudinem habet.

Atque eodem in loco causam reddit, cur id huic accidat pisci. Similem quandam metaphoram Aristoteles à chamæleonte duxit, primo moralium libro. Ait enim, si quis à fortuna pendeat, cum illa subinde mutetur, futurum, vt veluti chamæleon quispiam identidem varietur, nunc felix, nunc miser, vtcunque fors alio, atque alio vultu respexerit, ita hunc quoque vultum atque animum mutare. De chamæleonte meminit Plinius libro vigesimooctauo, capite octauo, scribēs hoc animal magnitudine ferme par eē crocodilo: cæterum spinæ acutiore curuatura, & caudæ amplitudine distare. Nullum, inquit, animal pauidius existimatur: & ideo versicoloris esse demutationis. Plutarchus in commentario De adulatione, scribit chamæleontem quemuis imitari colorem præterquàm candidum. Idem in Symphosiacis

phosiacis conatur causam reddere de polypo, quamobrem non tantum mutet colorē, quod & hominibus accidit in metu: verumetiam sese ad saxi, quodcūq; id fuerit, colorē accommodet. Sunt & aues quędam, q̄ colorē pariter, & vocem mutent pro temporibus anni, vt auctor est idem Plinius libro 10. cap. 29. & Aristoteles libro de natura animantium nono. In voce mutanda principatū obtinet luscinia. Vnde & apud Euripidem Hecuba Polyxenam imitari lusciniam iubet, seseque in omnem vocem vertere, si quo modo queat Vlyssi persuadere, ne perimatur.

Cothurno versatilior.

Εὐμεταβολώτερ۞ κοθόρνε, id est, Versatilior cothurno, dictum est in hominem parum constantem, lubricaque fide, qui ve incertæ & ancipitis esset factionis, similitudine ducta, à calceamento, quod Græci κόθορνον, Latini mutata litterula cothurnum vocāt, quo mos erat vti tragœdiarum actoribus. Erat autem τετράγωνον καὶ ἀμφοτεροδέξιον, hoc est, quadrangulum, & vtrilibet conueniens pedi, quodque vel dextro, vel sinistro pedi poterat accommodari. Suidas addit eiusmodi fuisse, vt viris pariter ac mulieribus cōgrueret. Qđ idē testať illud Maronis:

- Alte suras vincere cothurno.

Prouerbium autē duobus effertur modis, per comparationem, εὐμεταβολώτερ۞ κοθόρνε, & per denominationē, vt hominem ipsum, qui se diuersis applicat partibus, κόθορνον. appellemus. Sic enim vocat⁹ est Theramenes rhetor Atheniensis, Prodici Chii discipulus: propterea ꝙ quasi duabus sederet sellis, idem & populi, & triginta virū partibus studens, & nunc huius, nunc illius factionis esse videretur, vel potius vtriusque. Plutarchus in præceptis ciuilibus, ἀλλ᾽ ἐνταῦθα δεῖ μάλιστα τὸν θηραμένους κόθορνον ὑποδούμενον ἀμφοτέροις ὁμιλεῖν, καὶ μηδετέροις προσίεσθαι. id est, Sed hic oportet maximè Theramenis cothurnum induētem, cum vtrisq; versari, & neutris accedere. Lucianus in Amoribus, ὡς καὶ ἔγωγ᾽ ἂν εὐξαίμην, εἴπερ ἦν ἐν δυνατῷ, γενέσθαι θηραμένης ἐκεῖν۞ ὁ κόθορν۞, ἵνα ἄμφω νενικηκότες ἐξίοιτε βαδίζοντε. id est, Itaque optarim sanè, si modo fieri possit Theramenes ille fieri, qui cothurnus est dictus, vt ambo ex æquo victores discederetis. Idem in Pseudologista; Καὶ ὁ μὲν κόθορνόν τινα εἶπεν, εἰκάσας αὐτοῦ τὸν βίον ἀμφίβολον ὄντα τοῖς τοιούτοις ὑποδήμασιν. i. Et alius ei cothurni nomen imposuit: nimirū mores hominis incōstantes & ancipites, id genus calceamentis conferens. Plutarchus indicat & Nicię duci ob morū vafricem cothurni cognomē fuisse vulgo tributū. Male audiit hoc nomine Marcus etiā Tullius. Homerus Martē, ni fallimur, subinde mutantē parteis, nouo verbo ἀλλοπρόσαλλον appellat. Nihil aūt vetat, quo min⁹ adagiū in bonā trahatur partē, vt si quis hominē facilibus moribus, & quadā ingenii dexteritate, cum quominus hominum genere congruentem κόθορνον appellet, quam ob causam Homerus Vlyssem πολύτροπον dixit, quòd quamuis personam apte gereret, ducis, mendici, patris familias.

Magis varius, quàm hydra.

Ποικιλώτερ۞ ὕδρας, id est, Magis varius, quā hydra. De callidis, ac dolosis, ꝙ hydra serpēs sit versicoloribus notulis distincta. Apte dicetur in vafros ac versipelles, aut ēt parū sibi constātes. Referť senarius hic apud Athenæum libro Dipnosophiston tertio:

Ἐποιήσατ᾽ αὐτὸν ποικιλώτερον ταῶ. id est,
Fecistis hunc pauonibus varium magis.

His affine est, quod Mnaseæ Colophonio poetæ Salpæ cognomen populari ioco fuit inditum, eò ꝙ in carmine varius esset. Nā is piscis mire picturatus est, aureis rubentibusque lineis à ceruice ad caudam vsq; per argentea latera certis interuallis deductis, quum alioqui sit illaudati saporis.

Gygis anulus.

Γύγου δακτύλιος, id est, Gygis anul⁹. Quadrat vel in homines incōstantibus moribus, vel infortunatos, qui veluti virgula diuina, quicquid optant, id suo arbitrio consequūtur. Huius adagii mētionē facit Lucianus in Votis, vbi q̄spiā optat sibi cōplures anulos eiusmodi, quales habebat Gyges, alium quo ditesceret, aliū quo gratus & amabilis redderetur, aliū per quē liceret volare, quocunq; libitū esset. Nā priscorū superstitio plurimū tribuit anulorum efficaciæ, ita vt venditarentur incantamētis varie efficaces: alii contra morsus ferarum, alii aduersus calumniam, alii ad alia, vel depellenda incōmoda, vel commoda concilianda iis qui gestarēt. Vnde apud Aristophanem in Pluto: Dicæus Sycophantæ minanti iudicium:

Οὐδὲν προτιμῶ σου. φορῶ γὰρ πριάμεν۞.

Τὸν δακτύλιον τόνδε πρίασθαί μοι δραχμῆς. id est,

Non facio te huius, q ñ gesto hunc anulũ,
Pretio drachmę mercat⁹ ipsũ ab Eudama.

Et rursum in eadem fabula:

Ἀλλ' οὐκ ἔνεστι συκοφάντου δήγματος. id est,
Attamẽ ad ictum Sycophantę non inest.

Subauditur remedium. De anulo loquitur, adludens ad ferarum morsus. Natum est autem prouerbium ex huiusmodi quadam fabula, quam non grauatus est referre Plato libro de republ. secundo. Neque nos item pigebit hoc loco recẽsere. Gyges quidam Lydi pater, pastor quispiam erat mercenarius, eius regis, qui per id tẽporis imperabat Lydorum populo. Cũ autem esset aliquando sæuissima tempestas coorta, imbrium maxima vis accidit fulgura deniq;, terræ etiam quassatio, ita vt in ea regione, in qua tum Gyges forte pascebat armenta, terra ingenti hiatu sese diduceret. Quod cum ille animaduertisset, solus (nam cæteri pastores territi diffugerant) in hiatũ descendit, atq; ibi tum alia quædã dictu mira conspexit, tum equum quendã æneum ingentem, ac cauum. Inerat fenestra in ęqui latere, per eã vidit in eius aluo cadauer hominis, maius humana specie. Huic nihil aderat vestiũ, aut gestaminũ, pręter aureũ anulũ digito impositum. Eum vbi sustulisset, regressus è specu, paucis post diebus ad pastorum cœtũ rediit, in quo legatus de peculiorum rationibus, ad regem in menses singulos referendis, creandus erat. Hic cũ apud alios assedisset, animaduertit, vt si qñ fortè gemmam anulo inclusam introrsum verteret, repente fieret vt à nemine conspiceretur, ac perinde quasi non adesset: ita de eo reliqui fabularentur. Quod quidem factum admiratus, rursum anuli palã extrorsum conuertit, moxque pastoribus cõspicuus esse cœpit. Eius rei cum ille diligẽtius, & sępius fecisset periculum, iamq; sat exploratum haberet, hanc inesse vim anulo, vt versa ad se gemma, inconspicuus esset, versa ad alios, conspicuus, effecit vt pastorum nomine legatus ad regem mitteretur. Profectus & vxorem regiam stuprauit, & de rege trucidando, cum ea cõsiliũ iniit. Denique confecto illo, ipse, regina in matrimonium ducta, è pastore repente factus est rex, idq; anuli fatalis beneficio. Meminit eiusdẽ lib. de rep. 10. Refert & M. Tullius libro de officiis tertio. Porrò Herodotus lib. 1. rem multo aliter narrat, nec vllã anuli facit mentionem. Huic simillimum illud: ᾄδου κυνῆ, id est, Orci galerus, quod alio reddemus loco.

Virgula diuina.

A ■ hoc non admodum dissidet virgula diuina quoties quicquid optamus, id citra humanã operã, quasi diuinit⁹ nobis significamus contingere. Propterea q antiquitas, quẽadmodum in anulis, ita & in virgis ferendis existimauit aliquam fatalem, ac ceu magicam inesse virtutem. M. Cicero libro de Officiis primo: Quòd si nobis omnia, q̃ ad victũ, cultũq; pertinẽt, virgula, vt aiũt, diuina suppeditarẽtur. Citatur aliquoties & apud Nonium Marcellum, Varro in Virgula diuina, vt appareat hunc fuisse titulum alicuius ex Menippeis, qui nimirum & ipsi plerique feruntur prouerbiales. Adagium natum videri potest potissimum ab illa virga Homerica, quam ille Palladi tribuit, adeo celebri, vt de ea Antisthenes Cynicæ sectę conditor, librum conscripserit, eam cum suo, vt coniicio, baculo conferens. Huius locis compluribus meminit Homerus, quum Vlyssem è sene squalido repentè in iuuenem vertit, nitidumque facit ac formosulum, Odysseæ N.

Ὣς ἄρα μιν φαμένη ῥάβδῳ ἐπεμάσσατ' Ἀθήνη.

Sic effata virum virga demulsit Athena.

Eundem rursus ex iuuene vertẽs in senem, Odysseæ π.

Ἀγχι παρισταμένη λαερτιάδην ὀδυσῆα
Ῥάβδῳ ἐπιπληγυῖ' ἃ πάλιν ποίσε γέροντα. i.
Cominus assistẽs Ithacẽsem Pallas Vlyssẽ
Restituit senio diuinæ verbere virgæ.

Rursum in eodem libro, cum eum iuuentuti reddit, ac robur adauget:

Ἦ καὶ χρυσείῃ ῥάβδῳ ἐπεμάσσατ' Ἀθήνη. i.
Dixit, & aureola virga demulsit Athene.

Eundem ad modum Mercurio quoque, vt incantatori virgam monstrificam tribuit, quam caduceum vocant, Odisseæ ω

Ἔχε δ' ῥάβδον μετὰ χερσὶν
Καλὴν χρυσείην. τῇ δ' ἀνδρῶν ὄμματα θέλγει
Ὧν ἐθέλει τοὺς δ' αὖτε κὴ ὑπνώοντας ἐγείρει. i.
Tum manibus virgam capit aureolam, atque decoram.
Hac quibus est visum, demulcet lumina somno,

Atque

Atq; aliis rursum dissoluit lumina sõno.
Eadē ferme repetit Odyssee E. & Iliados Ω.
Αὐτίκ' ἔπειθ' ὑπὸ ποσσὶν ἐδήσατο καλὰ πέδιλα
Ἀμβρόσια χρύσεια, τά μιν φέρον ἠμὲν ἐφ' ὑγρὴν
Ἠδ' ἐπ' ἀπείρονα γαῖαν ἅμα πνοιῇς ἀνέμοιο,
Εἵλετο δὲ ῥάβδον, τῇ ἀνδρῶν ὄμματα θέλγει
Ὧν ἐθέλει· τοὺς δ' αὖτε καὶ ὑπνώοντας ἐγείρει. id est,
Mox vbi iã pedib⁹ talaria subdidit aurea,
Pulchraque & ambrosiam spirantia, quæ simul illum.
Aera per liquidum, simul ampla per æquora vastæ
Telluris, venti flatu comitante, ferebant.
Tũ virgã capit, hac demulcet lumina sõno
Quorumcunque velit, somnum quoque pellit eadem.
Hunc imitatus Maro, sic eiusdem caduceũ describit Aeneidos quarto:
Tum virgam capit, hac animas ille euocat orco
Pallenteis, alias sub tristia tartara mittit.
Dat somnos, adimitque, & lumina morte resignat.
Illa fretus, agit ventos, & turbida tranat Nubila.
Neque Circę ad sua monstra peragẽda virga defuit in transformandis socus Vlyssi Odys. K.
Ῥάβδῳ πεπληγυῖα κατὰ συφεοῖσιν ἐέργεν.
Οἱ δὲ συῶν μὲν ἔχον κεφαλάς. id est,
Compulit in numerum porcorum verbere virgæ
Percussos, & erant illis capita ecce suilla.
Rursum paullo inferius,
Ὁππότε κεν Κίρκη σ' ἐλάσῃ περιμήκεϊ ῥάβδῳ. id est,
Circe vbi te feriet prælõgæ verbere virgæ.
Aliquanto pòst, Vlysses solus epoto Circes poculo, non transformatus in pecudẽ,
Αὐτὰρ ἐπεὶ δῶκέν τε καὶ ἔκπιον, οὐδέ μ' ἔθελξεν
Ῥάβδῳ πεπληγυῖα, id est,
Verum vbi porrectum poclum ebiberam, neque virga Ictum me demulsit.
Deniq; cum ad gratiam Vlyssis, socios pristinę restituit figuræ, virgæ ministeriũ adhibuit. Fortassis huc pertinet, ꝙ regibus & virga tribuebatur, quam sceptrum vocant. Vnde apud Homerum aliquoties, Σκηπτοῦχοι βασιλῆες, id est, Sceptrigeri reges. Eodem respicit, quod alibi retulimus, Laureum porto baculum.

Stultus stulta loquitur.

Euripides in Bacchis, Μωρὰ γὰρ μωρὸς λέγει, id est, Nam stulta stulti oratio est. Totidem verbis propheta noster Esaias eã sententiã extulit. Seneca ad Lucilium: Apud Græcos, inquit, in prouerbium cessit: Talis hominibus fuit oratio, qualis vita. Hoc cuiusmodi fuerit parũ liquet, nisi ꝙ tale quoddam carmen extat, Græcis celebratum:
Ἀνδρὸς χαρακτὴρ ἐκ λόγου γνωρίζεται. id est,
Hominis figura oratione agnoscitur.
Democritus Philosophus apud Laertium orationem εἴδωλον τοῦ βίου, id est, vitæ simulacrum, quandamq; velut vmbram esse dicebat. Qua quidem sententia nihil dici poterat verius. Nam nullo in speculo melius, expressiusque relucet figura corporis, quã in oratione pectoris imago repræsentatur. Neque secius homines ex sermone, quàm ærea vasa tinnitu dignoscuntur.

Oculis magis habenda fides, quàm auribus.

Ὠτίων πιστότεροι ὀφθαλμοί, id est, Oculis credendum potius quàm auribus. Quæ cernuntur, certiora sunt, quàm quæ audiuntur. Item Horatius:
Nec retinẽt patulę cõmissa fidelius aures.
Idem in Arte poetica:
Segnius irritãt animos demissa per aurẽ,
Quàm quæ sunt oculis subiecta fidelibus, & quæ
Ipse sibi tradit spectator.
Quãquam id quidem paulo alienius. Propius huc pertinet ꝙ Plautus manus Lenæ vocat oculatas, non auritas, vt quæ id demum crederent, quod viderent. Rursum, ꝙ historia quam gestarum rerum esse volunt, dicta sit παρὰ τὸ ἱστορεῖν, quod est videre. Postremo figmentum illud Vergilianũ de duab⁹ apud inferos portis: Eburna, qua significant ea, quæ per os exeunt, ob dentium eburnum candorem: Et cornea, qua quæ conspiciuntur oculis, volunt intelligi, ob pupularum nigrorem. In summa ad cognitionẽ magis faciunt aures, ad fidem faciendã certiores sunt oculi. Vnde & vulgo, si quis fabulam narret, parũ verisimilem, rogare consueuimus, num ea conspexerit. Quod si neget, verum audisse modo, ridet. Prouerbium refertur in epistola Iuliani ad Leontium: ὁ λόγος ποιεῖ ὁ θουριος, ὦτα εἶπεν ἀνθρώποις ὀφθαλμῶν ἀπιστότερα. i. Sermo quidã Thurius dixit, aures hominibus minus

esse fideles, quàm oculos. Thurium appellauit indicans Herodotum dicti auctorem, vel ob impetum diuinum, vel quòd is scriptor apud Thurios vixit, & mortuus est. Sumptum est autem ex Clione, ὦτα γὰρ τυγχάνει ἀνθρώποισιν ἐόντα ἀπιστότερα ὀφθαλμῶν. id est, Nam hominibus minus fideles sunt, quàm oculi.

Diomedis, & Glauci permutatio.

QVAE refertur apud Homerum Diomedis & Glauci permutatio, in prouerbium abiit, quoties inæqualem commutationẽ significamus, hoc est, deteriora pro melioribus reddita, χρύσεα χαλκείων, id est, aurea pro æreis. Nam libro Iliados sexto, poeta Glaucũ quempiam inducit, Hippolochi filium, Lyciorum ducem, iactantiusculum & ostentatorem magis, quàm pugnacem. Contrà Diomedem vafrum, callidumq;. Hi duo cõgrediuntur μονομαχησόμενοι, id est, singulari certamine inter se dimicaturi. At Glaucus rogatus à Diomede, quis nam hominũ aut deorum esset, longa oratione natalium suorum seriem exposuit, patriã Lyciam, ciuitatem Ephyram indicauit. Mox Diomedes, vtpote Græcus, hominis barbari stuporem ex orationis arrogantia intelligens, illudendum magis ratus, quàm occidendum, respondit suis maioribus cũ illius progenitoribus vetus hospitium, ac necessitudinẽ intercessisse, muneraq; hospitalia, quæ xenia vocãt, inter ipsos vltro, citroq; data. Iamq; defixa humi lancea, cœpit hortari, vt omissa pugna, maiorum suorum amicitiã inter ipsos renouarent, alterq; alteri in Lycia, alter in Argo hospitem præstaret, simulatq; incolumes in patriam redissent. Interim si quã forte fortuna occurrissent, armis inuicẽ abstinerent, inter se duntaxat religionẽ hospitii custodientes, in reliquos nihilominus iure belli vsuri. Tum ne id videamur, inquit, proditione magis, quàm hospitii obseruantia facere, arma inter nos permutemus, quo reliquus exercitus intelligat, nos maiorũ necessitudine deuinctos esse. Quibus dictis, vterq; ex equo desiliit, dàtis dextris, ac fide pacta, veluti fœdus quoddã hospitii sanxerunt, permutatis armis, sed admodum inæqualibus.

Ἔνθ' αὖτε γλαύκῳ, inquit Homerus, κρονίδης φρένας ἐξέλετο Ζεύς,
Ὃς πρὸς τυδείδην διομήδεα τεύχε' ἄμειβε,
Χρύσεα χαλκείων, ἑκατόμβοι' ἐννεαβοίων. i.
Iuppiter hic stupidum spoliauit pectore Glaucum,
Qui cũ Tytide mutarit protinus arma, &
Aurea donarit, sibi reddenti ærea, centum
Bobus emenda daret demens, pro vilibus, atque
Quæ vix esse nouem dicas redimenda iuuencis.

Vsurpatum est adagium passim à laudatissimis auctoribus. Plato in Phędro faciens Socratem Alcibiadi suo more respondentem, quòd lucri cupidus formam corporis, forma mentis meliore commutare vellet, καὶ τῷ ὄντι χρύσεα χαλκείων διαμείβεσθαι νοεῖς. id est, Et cum his, quę vere aurea sunt, ęreis commutare cogitas. Quanquam interpres pro æreis, vertit aurichalcum. Itẽ Aristoteles quinto Moralium libro de iustitia, Qui vero dat sua, quemadmodum Diomedi arma sua dedit Glaucus, vt dicit Homerus, χρύσεια χαλκείων, & reliqua. Plutarchus aduersus Stoicos scribens, eleganter huc torquet, vt dicat, nõ admodum iniquam fuisse permutationem Glauci, propterea quòd arma ferrea non minus vsui sint pugnaturis, quàm aurea: sed qui corporis valetudinem anteponit honesto, aut virtutem relinquit ob bonam corporis valetudinem, is vere permutat χρύσεια χαλκείων. Cicero in Epistolis ad Atticum libro sexto: Habes ad omnia non, vt postulasti, χρύσεια χαλκείων, sed paria paribus respondimus. Vtrunque prouerbium esse significat Cicero, Par pari, de æquali pensatione, χρύσεια χαλκείων, de inęquali commutatione. Plinius iunior in epistola ad Flaccum: Recipies epistolas steriles, & simpliciter ingratas, ac ne illã quidem solertiã Diomedis in permutãdo munere imitantes. Martialis in epigrãmatis:

Tam stupidus nũquam nec tu puto Glauce fuisti,
Χρύσεα donanti, χάλκεα qui dederas.

A. Gellius Noctium Atticarum lib. 2. Cæcilianã translationẽ, cum ipso Menãdro, quẽ verterat, cõponẽs atq; expẽdẽs, ostendensq; quantum à Gręcanica venustate degeneret: Diomedis, inquit, hercle arma & Glauci, non dispari magis pretio ęstimata sunt. Fit huius adagii mentio ẽt in procemio Pandectarũ iuris Cæsarei, his quidem verbis: Nostris tẽporibus talis legum inuenta est permutatio qualẽ apud Homerũ patrem omnis

nis virtutis, Glaucus & Diomedes inter se faciunt, dissimilia permutãtes. Nam ille significat pro relictis inutilibus, ac fastidiendis voluminibus, recepta tum meliora, tũ breuiora, hoc est, permutationẽ factam vehementer inæqualem. Ergo conueniet vti, quoties officium aut munus longe impari munere pensatur, aut contrà. Aut quoties aliquis rem pecuniariam auxit, sed dispendio famæ: magistratum assecutus est, sed iactura bonæ mentis: lautam fortunam reperit, sed amisit animi tranquillitatem.

Multæ regum aures, atque oculi.

Ὦτα καὶ ὀφθαλμοὶ βασιλέων πολλοί, id est, Aures atque oculi regum multi, ꝙ per exploratores obseruent, quid quisque dicat, faciat ve. Idem refertur à Luciano in libello, cui titulus: De mercede seruientibus, ac rursus, aduersus ineruditum. Eiusdem meminit & Aristoteles in tertio Politicorũ. Hoc genus homines Græci vocant ὠτακουστάς, quos primus Darius minor adhibuit, sibi diffisus. Dionysius Syracusanus addidit προσαγωγίδας, id est, exploratores, auctore Plutarcho. Allegoria inde ducta est, ꝙ regibus complures vbiq; sunt exploratores, atque ob id oculi regum dicuntur, complures auscultatores, quibus velut auribus vtũtur. Neq; desunt manus, & pedes quamplurimi, fortassis ne ventres quidem. Vide cuiusmodi portentũ sit tyrannus, & quàm formidandum, tot oculis, iisq; emissitiis, tot auribus, iisq; tam asininis ac lõgis, tot manibus, tot pedibus, tot vẽtribus, ne reliqua parum honesta commemorem, instructũ. Aristophanes in Acharnensibus, Pseudartabam, regis oculum appellat, ꝙ per eum cognosceret quid ageretur. Aliter autem Andromache apud Euripidẽ, filium vitæ oculum vocat:

Εἷς παῖς ὅδ' ἦν μοι λοιπὸς ὀφθαλμὸς βίου. i.
Erat relictus gnatus hic mihi vnicus,
Vitæ oculus.

Propterea quòd vnicum esset in vita oblectamentum. Nam oculo nihil charius. Vnde, quos adamamus, oculos vocamus.

Longæ regum manus.

Quod ab Ouidio scriptum est:
An nescis longas regibus esse manus?
Etiam vulgo in ore est: A regibus cauendum, quòd eis prelonga sint brachia. Nimirum, quòd per suos, quibus brachiorũ vice vtuntur, possint etiam procul dissitos affligere. Potest & ad tempus referri, ꝙ reges etiam si diutius dissimulent, soleant tamen aliquando pœnam sumere de iis, quibus infensi fuerint, vel Homero teste, apud quem Iliados A. Calchas ad hunc loquitur modum:

Κρέσσων γὰρ βασιλεὺς, ὅτε χώσεται ἀνδρὶ χέρηι.
Εἴπερ γάρ τε χόλον γε καὶ αὐτῆμαρ καταπέψῃ,
Ἀλλά γε καὶ μετόπισθεν ἔχει κότον ὄφρα τελέσσῃ, id est,
Rex Deus est, quoties succẽsuit inferiori,
Quanquam etenim in præsens feruẽtem concoquit iram,
Post odit tamen, vsque odium dum expleuerit vltus.

Clauum clauo pellere.

Ἥλῳ τὸν ἧλον ἐκκρούειν, id est, Clauum clauo pellere. καὶ πάτταλον παττάλῳ ἐξέκρουσας, id est, paxillum paxillo pepulisti, id est, malum alio malo depulisti. Lucianus in Philopseude, καὶ ἥλῳ φασὶν ἐκκρούεις τὸν ἧλον. id est, Et clauo, quod aiunt, extundis clauum. Idem in Apologia: Δέδοικα μὴ πρὸς τῇ ἐπιφερομένῃ κατηγορίᾳ κολακείας αἰτίαν προσλαβὼν κατὰ εὑρίσκωμαι, ἥλῳ φασὶν ἐκκρούων τὸν ἧλον, τῷ μείζονι τὸν σμικρότερον. id est, Vereor ne si ad intentatum crimen, etiam adulationis accusationem adiunxero, clauum, quod aiunt, clauo pellere videar, maiore minorem. Aristoteles libro Politicorum quinto, capite penultimo scribit, tyrannis amicos esse viros improbos & adulatores. Nam hos demum illis vtiles esse, quippe malos ad mala. καὶ χρήσιμοι οἱ πονηροὶ, εἰς τὰ πονηρά. ἥλῳ γὰρ ὁ ἧλος, ὥσπερ ἡ παροιμία. id est, Clauus enim clauo, subaudi, truditur, vt habet prouerbium. Synesius ad Olimpium: Λυποῦσι τὴν ἐκκλησίαν ἀλλότριοι πονηροί, διάβηθι κατ' αὐτῶν. πάτταλοι γὰρ παττάλους ἐκκρούονται. id est, Ecclesiam vexant externi improbi, illos inuade. Nam paxilli paxillos excutiunt. D. Hieronymus ad Rusticum monachum: Philosophi seculi, inquit, solent amorem veterem amore nouo, quasi clauum clauo pellere. M. Tullius Tusculanarum quæstionum libro quarto: Loci denique mutatione tanquam ægroti non conualescentes sæpe curandus est, etiam nouo

quodam amore veterem amorem, tãquam clauum clauo eiiciendum putant. Iulius Pollux in nono libro scribit, adagium esse natum à lusu quodam, qui κινδαλισμος vocetur, quo paxillum argillosæ terræ infixũ, altero impacto paxillo excutiebant: Citatque senarium hunc prouerbialem:

Ηλῳ τὸν ἧλον παττάλῳ τὸν πάτταλον. i.
Clauumq; clauo, perticamque pertica.

Locus igitur adagio, non modo cum vitiũ vitio, malum malo, dolum dolo, vim vi, audaciam audacia, maledicentiam maledicentia retundimus: verumetiam quoties rem, vtcunque molestam, diuersa molestia profligamus: vt cum libidinum incitamenta, laboribus obruimus: curam amoris aliis maioribus curis domamus. Eusebius in Hieroclem: Δαίμονας γὰρ ἀπελαύνει ἄλλον ἄλλῳ ἧ φασὶ δαίμονι. id est, Dæmones enim abigit, alium alio, quemadmodum aiunt, dæmone. mirũni adludens ad hoc prouerbium. Nec abhorret his ille Publii Mimus:

Nũquam periclum sine periclo vincitur.

Malo nodo malus quærendus cuneus.

AD hanc sententiam adludit & illud: Malo nodo malus est quærendus cuneus. Ita diuus Hieronymus ad Oceanum: Interim iuxta vulgare prouerbiũ, malo arboris nodo malus cuneus requirendus est. Eo licebit vti, quoties malũ simili malitia retundimus. Sumptum à sectoribus roborũ, qui siquando durior in ligno nodus inciderit, nolunt in eo periclitari securim, verum cuneum quempiam durum magis quàm bonum inserunt. Congruit huic illud Sophoclis apud Plutarchum: ἐν τῷ περὶ τῆς εὐθυμίας,

Πικρὰν χολὴν κλύζουσι φαρμάκῳ πικρῷ. id est,
Remedio amaro bilem amaram diluunt.

Malum malo medicari.

Τὸ κακὸν κακῷ θεραπεύειν, id est, Malum malo medicari. Est malũ aliud alio malo tollere. Sophocles in Aiace Magistophoro:

Εὔφημα φώνει, μὴ κακὸν κακῷ διδοὺς
Ἄκος, πλέον τὸ πῆμα τῆς ἄτης τίθει. id est,
Bene ominata loquere, ne malum malo
Medicans, & hancce noxã adaugeas tibi.

Dehortatur Aiacẽ Tecmessa, ne malo insaniæ addat alterũ maius malũ, spontaneam cædẽ sui. Et Herodotus in Thalia: μὴ τὸ κακὸν τῷ κακῷ ἰῶ. i. Ne malo medearis malo.

Morbum morbo addere.

MORBVM morbo addere, id est, conduplicare malum. Euripides in Alcestide:

Μὴ νοσοῦντι μοι νόσον
Προσθῇς ἄλις γὰρ συμφορᾷ βαρύνομαι. id est,
Ne tu mihi morbo laboranti alterum
Appone morbũ: nã sat hoc premor malo.

Eiusdẽ figuræ est Homericũ illud Iliados ε.

Μή πώ τις ἐφ᾽ ἕλκει ἕλκος ἄρηται. id est,
Vulneri vti neq; vulnus tibi forsitã addat.

Sophocles item:

Δευτέραν ἔπαισας ἐπὶ νόσον. id est,
Morbo quidẽ morbũ addidisti tu alterũ.

Non alienum est ab hac forma, quod est apud Homerũ Iliados Η. αἰνόθεν αἰνῶς, quũ indicamus acerbis addi acerbiora. Sic enim ibi loquitur Menelaus:

ἦ μὲν δὴ λώβη τάδ᾽ ἔσσεται αἰνόθεν αἰνῶς. i.
Dedecori res ista profecto dedecus addit.

Ignem igni ne addas.

Μὴ πῦρ ἐπὶ πῦρ, id est, Ne incendium incendio addas. Vsurpatur à Platone. Sensus liquet. Ne calamitatem adiungas calamitati, ne commotum magis etiam commoueas. Diogenianus putat à carbonario quodam esse natum, qui inualescente incendio conflagrarit, clamans interim, μὴ πῦρ ἐπὶ πῦρ. Plato libro De legibus secundo, vetat, ne pueri ad annum vsque duodeuigesimum vinum bibant, ne si vini calor accesserit ad feruorem ætatis, ignem igni suggerere videantur. Item Plutarchus in Præceptis coniugalibus: μὴ πῦρ ἐπὶ πῦρ γένηται, id est, Ne ignis ad ignem accedat. Vtitur idem cũ aliis aliquot locis, tum in præceptis De valetudine: ἵνα οὖν μὴ πῦρ ἐπὶ πῦρ, ὥς φασι, πλησμονὴ τὶς ἐπὶ πλησμονῇ καὶ ἄκρατος ἐπὶ ἀκράτῳ γένηται. id est, Vt ne igitur ignis ad ignẽ, quemadmodum prouerbio dicitur, expletio ad expletionem, merũ ad merũ addatur.

Oleum camino addere.

AFFINEM huic habet sententiam, Oleum camino addere, pro eo quod est: Malo fomenturo, ac velut alimoniam suppeditare, quo magis ac magis augescat. Horatius in Satyris:

Adde poemata nunc, hoc est, oleum adde camino. Id est, Adde maioris insaniæ materiam. Vsurpat hoc diuus Hieronymus ad Eustochium: Vinum, & adolescentia duplex

duplex est incēdium voluptatus. Quid oleũ flammæ adiicimus?

Oleo incendium restinguere.

Ελαίῳ πῦρ σβεννύεις, id est, Oleo restringuis incendiũ, dici solitum, vbi quis ea admonet remedia, q̃ malũ magis ac magis exacerbẽt. Veluti si quis animi tristitiam fœdis voluptatibus obruere conetur. Aut si quis offensum, iurgiis & cõuiciis velit placare. Quod si dicatur ἀρχικῶς, nihil differet à proximo. Huc respexit Lucianus in Timone, cũ ait: Si quem aspexerit incendio conflagrãtem, pice atq; oleo se velle restinguere.

Vlulas Athenas.

Γλαῦκας εἰς ἀθήνας, id est, Vlulas Athenas: subaudiendum, portas, aut mittis. Conueniet in stultos negotiatores, qui merces eò comportant, vbi per se magis abundant, vt si quis in Aegyptum frumentum, in Ciliciam crocum inuectet. Venustius fiet, si metaphora ad res animi transferatur, vt si quis doceat doctiorẽ, carmina mittat poetæ, consilium det homini consultissimo. Cicero ad Torquatum: Sed rursus γλαῦκας εἰς ἀθήνας, qui hæc ad te. Idem ad fratrem: Et tibi versus, quos rogas, hoc est, Athenas noctuam mittam. Aristophanes ἐν ὄρνισιν.

Τίς φησ; τίς γλαῦκ' ἀθήναζ' ἤγαγε; id est,
Quid ais? quis, oro, vehit Athenas noctuam?

Vsurpat idem atque exponit Lucianus in Epistola ad Nigrinum. Porrò parœmia inde fluxit, quòd noctua in Attica plurima est, ei regioni quasi peculiaris. Fertur autẽ versari in Laureo Atticæ loco, vbi auri metalla sunt: vnde & Laureoticę noctuæ vocãtur. Hæc auis Atheniensium populo quõdam erat gratissima, ac Mineruæ sacra habebatur, propter oculos cæsios, quibus etiã in tenebris perspicit, quæ vulgus auium non videt. Vnde, & auspicata consiliis credebatur, id quod indicat prouerbiũ, γλαὺξ ἵπταται, id est, Noctua volat. Dictum, est & illud de Minerua, quòd Atheniensium male consulta, in bonum exitum verteret. Dæmon autem apud Aristophanis interpretẽ existimat, non ob id solum dici, noctuas Athenas, quòd Athenis noctuarum sit copia, sed quòd in nummis etiam tum aureis, tum argenteis Atheniensium noctua insculpi solebat, vnà cum facie Mineruæ. Porrò nummus is appellabatur τετράδραχμον, id est, quatuor drachmarum, cum antea soliti fuisse nt vti nomismatibus didrachmis, quorum insigne erat bos: vnde etiam natũ est prouerbium illud: Bos in lingua. Sunt qui tradunt apud eosdem fuisse triobolum, quod & hemidracmum appellant. Nam drachma senos obolos continet. Trioboli nomisma, ex vna parte Iouis effigiem habebat, ex altera noctuæ. Proinde absurdum videbatur noctuam Athenas deportare, cũ illic passim omnia noctuis abundarent. De nomismate Atheniensi testatur & Plutarchus in vita Lysandri cum de seruo meminit, qui domini sui furtum αἰνιγματικῶς indicans, ait: multas sub tegulis cubare noctuas: ostendens illic abditas pecunias, noctuis insignitas.

Memorem mones, doctum doces, & similia.

IDENTIDEM in Plautinis, ac Terentianis comędiis occurrit: Memorem mones, & doctum doces. Idem pollet Græcanicum illud: λαλεῖς πρὸς ἔχοντα τὴν ἐπιστήμην, id est, Loqueris ei qui ipse rem calleat. καὶ εἰδότι λέγεις, id est, Scienti narras. Plato in Hippia maiore, εἰδότι μὲν ἐρεῖς ὦ σώκρατες, id est, Hęc scienti Socrates narrabis. Euripides in Hecuba:

Οὐ καινὸν εἶπας, εἰδόσι δ' ὠνείδισας. id est,
Dixti nouum nil, sed probe scientibus
Hæc opprobrasti.

Homerus cũ alias aliquoties, tũ Odysseæ P.

Γινώσκω, φρονέω, τάγε δὴ νοέοντι κελεύεις. i.
Et noui, & teneo, iam narras ista scienti.

Idem Iliados ψ. de Nestore admonente filiũ,

Μυθεῖτ' εἰς ἀγαθὰ φρονέων νοέοντι καὶ αὐτῷ, i.
Dixit amico animo, licet hęc p se sapienti.

M. Tullius libro Epist. ad Atticum nono: Mirandum enim in modo Cn. noster Syllani regni similitudinem concupiuit εἰδότι λέγω.

Si crebro iacias, aliud aliàs ieceris.

ARISTOTELES in libello De diuinatione, quæ fit ex insomniis, versum huiusmodi prouerbialem citat:

Si crebro iacias, aliud aliàs ieceris.

Quo significatum est oportere rem sæpius tentare, neque defatigari protinus, si quãdo parum ex animi sententia ceciderit. Futurum enim, vt iterum atque iterum periclitanti, felicius aliquando cadat. Aristote-

lis

lis verba sunt hæc: ὥσπερ μὲν καὶ λέγεται. ἂν πολλὰ βάλλῃς, ἄλλοτ' ἀλλοῖον βαλεῖς. Agit autem de insomniis melancholicorum, in quibus non existimat esse diuinationem vllam, tametsi fit nonnunquam, vt quidam euentus somniis illorum respondeant: Sed non esse mirandum, quum vitio naturæ plurima, ac varia somnient, aliquando existere συμπτώματα, id est, casus qui forte pariter sic eueniant, vt est ab illis somniatum. Themistius hunc locum sic circumloquitur, interprete Barbaro, nam Græcus codex ad manum non erat. Nam qui totum diem iaculantur, aliquando collimant, & præmiũ capiunt. Vetus adagium est: Si sæpe iactaueris, aliquando Venerem iaceis. Sunt qui putent, nec absurde, metaphoram à sagittariis, non ab aleatoribus esse ductam. Nam & hoc significat βάλλειν. Subesse vero argutiam in eo verbo, quod in priore parte significat mittere sagittam, in posteriore ferire. Fit autẽ, vt qui crebrius iaculentur, vel fortuito aliquando scopum attingãt. Tametsi M. Tullius libro De diuinatione secundo, de symptomatis agens, de quibus modo dictum est à nobis, ad vtrumque refert metaphoram. Quis est enim, inquit, qui totum diem iaculans non aliquando collimet? Totas noctes somniamus, neq; vlla fere est qua non dormiamus, & miramur aliquãdo id, quod somniamus euadere? Quid est tam incertum, quàm talorum iactus? Tamen nemo est, quin sæpe iactans, Venerem iaciat aliquando, nonnunquam etiam iterum, ac tertium. Porrò Veneris iactum in hoc lusus genere fuisse quondam felicissimum, palã arguit apud Suetonium Octauius Augustus in epistola quadam ad Tiberiũ: Inter cœnam, inquit, lusimus γεροντικῶς & heri, & hodie. Talis enim iactatis, vt quisque Canem, aut Senionem miserat, in singulos talos singulos denarios in medium conferebat quos tollebat vniuersos qui venerẽ iecerat, Hactenus Augustus. Quadrabit & in eos, qui casu, non arte quippiam assequuntur. Extat & hodie vulgo iocus prouerbialis in cæcum, qui cornicem iaculo fixerit.

Malum consilium.

MALVM consilium consultori pessimum. Senarius est prouerbialis in eos in quorum caput recidit, quod aliis perperam consuluerunt, Siquidem, vt dicunt Græci, ἱερὸν ἡ βουλή, id est, Sacra quædam res est consilium. Atque vt est libenter accipiendum quum res postulat, ita est religiose citraque fraudem dandum, si quis egeat. Alioqui non defuturum est numen aliquod, quod pœnas repetat ab eo, qui rem sacram, ac diuinã perfidia violarit. A. Gellius Noctium Atticarum lib. 4. cap. 5. putat adagium hoc ex historia quadam natum, eamque ex annalibus Maximi, narrationibusque verrii Flacci refert ad hunc modum: Statua Romæ in comitio posita Horatii Coclitis viri fortissimi de cœlo tacta est. Ob id fulgur piaculis luendum, aruspices ex Hetruria acciti, inimico atque hostili in populum Romanum animo, instituerant eam rem contrariis religionibus procurare: atq; illam statuam suaserunt in infriorem locum perperam transponi, quem sol oppositu circum vndiq; aliarum ædium nunquam illustraret. Quod cum ita fieri persuasissent, delati ad populum proditique sunt: & cum de perfidia confessi essent, necati. Constititq; eam statuam perinde, vt veræ rationes pòst compertæ monebant, in locum editum subducendam: atque ita in area Vulcani sublimiore loco statuendam. Eaque res bene & prospere reipub. cessit. Tunc igitur quòd in Hetruscos aruspices animaduersum vindicatumque fuerat, versus hic scite factus, cantatusque à pueris, vrbe tota fertur:

Malũ consilium, consultori pessimum est. Hactenus quidem Gellius. Porrò Valerius Maximus lib. 7. rem quandam haud dissimilem memorat de Papyrio Cursore: qui cum consul Aquiloniam obsideret, velletq; prælium committere cum hostibus, nisi si quid auspicia refragarentur, ac consultus pullarius suaderet, vti committeret, cum aues infausta nunciassent, recognita pullarium in prima acie constituit. Is primo traiectus telo violatam religionẽ expiauit. Meminit huius rei T. Liuius decadis primæ lib. 10. Nec dissimile est quod refert. Socrates in historia tripartita. Eutropius Eunuchus, dum studet in quosdam, qui ad templum confugerãt animaduertere, persuasit Imperatori vt ferretur lex, qua templi religio nulli prodesset nocenti. Lata lege factũ est, vt Eutropius cum offendisset Cæsarem, confugeret sub altare, vnde protractus capite plexus est, suo ipsius consilio perditus. Vergilius tacite notauit parœmiam in Aeneidos

neidos duodecimo libro, cum ait:

-Cadit ipse Tolumnius augur,
Primus in aduersos telum qui torserat hostes.

M. Varro lib. de Re rust. 3. cap. 1. palam citat adagium his verbis: Opinor inquã, nõ solum quod dicitur, Malum consilium consultori esse pessimum, sed etiam bonum cõsilium ei, qui cõsuluit, & qui consulitur, bonum habendum. Sophocles in Electra:

Βϐλῆς γὰρ οὐδὲν ἐστιν ἐχθίον κακῆς. id est,
Res nulla consilio nocentior malo.

noxam ad eum referens, cui consilium datur, Apparet autem senarium hũc Latinũ, id quod & Gellius admonuit de Græcis illis Hesiodi versibus expressum esse, qui leguntur in opere, cui titulus: ἔργα καὶ ἡμέραι:

Οἱ αὐτῷ κακὰ τεύχει ἀνὴρ ἄλλῳ κακὰ τεύχων
Η δὲ κακὴ βϐλὴ τῷ βϐλεύσαντι κακίστη. i.
Ipse sibi nocet is, alium qui lędere quærit.
Consultum male, cõsultori pessima res est.

Plutarchus in cõmentario De audiẽdis poetis, existimat huius versiculi eandẽ esse sententiã, q̃ sit dogmatis Platonis in Gorgia: vbi Socrates dicit, peius iniuriam facere, q̃ iniuriã pati, & dãnosius esse malo afficere q̃ affici. Extat in hanc sentẽtiam & Apologus Græcus non inuenustus, nec omnino indignus, quem his commentariis adiũgamus. Leonem ob senectam ægrotantem, & ea causa suo in lustro continentẽ sese, cætera quidem animantia officii gratia visebant regẽ suum, excepta vulpe. Proinde lupus nactus oportunitatem, accusauit vulpẽ apud Leonem læsæ maiestatis, quæ pro nihilo haberet eum, penes quẽ rerum erat summa, nec ob contemptum ad visendum accessisset: atque interea interuenit in lupi fabula vulpes, & extremam sermonis partem audiuit. Itaque Leo conspecta vulpe, protinus aduersus eam infremuit. At illa postulato ad purgandum sese spatio, Et quis, inquit, omniũ, qui huc conuenerunt, tantum tibi profuit, quantum ego, quæ quoquo versum circuncursitaui, tibique morbi remedium à medicis reperi? Cumq; Leo protinus edixisset, vt remedium aperiret: Si viuum, inquit, lupum excories, & illius pellem induas, conualesces. Leo credulus, continuo lupum inuasit & interemit. Quo extincto, risit astuta vulpes, calumniatoris malum consilium in ipsius recidisse caput. Carmen autem refertur à Plutarcho & hunc in modum,

Ος ἄλλῳ κακὰ τεύχει, ἑῷ κακὸν ἥπατι τεύχει. id est,
Damna parans aliis, proprio parat epati damna.

Suum cuique pulchrum.

PROVERBIALIS sententia, Suũ cuique pulchrum in eos quibus sua, qualiacunque sunt, tamen studio quodam magis, quã iudicio placent. Est autem à communi mortalium ingenio sumpta, quibus vsque insita est illa φιλαυτία. id est, amor sui, vt neminem tam modestum, tam attentũ, tam oculatum inuenias, quin in propriis æstimandis, quadam animi propensione corruptus cæcutiat, atq; hallucinetur. Proinde vere scripsit Arist. lib. Rhet. 2. ἐπεὶ δὲ φίλαυτοι πάντες, καὶ τὰ αὐτῶν ἀνάγκη ἡδέα εἶν πᾶσιν. οἷον ἔργα, λόγϐς, διὸ κὴ φιλοκόλακες ὡς ἐπιτοπολύ. id est, Quoniam autem omnes sui sunt amantes, & sua cuiq; iucunda esse necessum est, vt facta dictaq.: idcirco plerumque etiã assentatoribus gaudent. Id tametsi omnibus in rebus generaliter verum est, vt sit, quemadmodum ait Horatius: Cæcus amor sui: tamen in artifices, atq; ex his potissimum in poetas, ad hæc in amantes præcipue quadrare videtur. Etenim rectissime scripsit Aristoteles quarto Moralium libro: Suo quenq; artificem opere impense delectari, non aliter quàm rebus quibusdam ex sese prognatis. Neq; secus adamant sua carmina poetę, quàm parẽtes liberos. Est enim artificis opus, quasi quidam ingenii fœtus: de quo Socrate ait, rectius iudicare obstetricem, quàm matrem ipsam. Sponsis itẽ amãtibus mos est, suam cuique sponsam certatim extollere. Cuius rei sat magnum exemplum extat de Tarquiniis adolescentibus. Vnde & hodie vulgo scitè dicunt: Nullum reperiri deformem amasium. Propterea q̃ amanti vel non pulchra pulcherrima videãtur. Quam sententiam eleganter extulit Theocritus in Ecloga sexta:

-Η γὰρ ἔρωτι,
Πολλάκις ὦ πολύφαμε τὰ μὴ καλὰ, καλὰ πέφανται. id est,
-Etenim haud raro Polypheme,
Quæ minime sunt pulchra, ea pulchra videntur amori.

Plato prouerbium extulit in Lyside, sed inuersè, καὶ κινδυνεύει, inquit, κατὰ τὴν ἀρχαίαν παροιμίαν, τὸ καλὸν φίλον εἶν. id est, Pericu-

Periculum est ne iuxta vetus adagium, amicum sit, quod pulchrum est. Quasi non ideo pulchrum haberi debeat aliquid, quòd sit amicum, sed ideo oporteat esse amicum, ꝙ sit pulchrum. Huc pertinet & illud quod scribit M. Tullius libro De finibus quinto: Suo enim quisque studio maxime ducitur. Et rursum in primo Officiorum: Quorum vterque suo studio delectatus contempsit alterum. Quanquam hoc venia dignum, hactenus communem illam φιλαυτίαν valere, vt suis quisque liberis, suis artibus, suo instituto, suis inuentis, suæ patriæ paullo impensius faueat, nisi eo vsque cęcitatis nos rapiat, vt & virtutes alienas calumniemur, & nostris blandiamur vitiis, eaque virtutum nomine donemus. Ac sibi quisque sit, quod sibi fuit Suffenus Catullianus, aut Meuius Horatianus. Quod vitii Flaccus in Epistolis notans: Dum mala, inquit, delectent mea me, vel denique fallant. Atque hoc loco Porphyrio indicat Horatium respicere vulgatam sententiam, quòd homines suis malis non solum non doleant, verumetiam delectentur: Eaque de re Græcū adagium esse celebratum, verum id adagiū vitio librariorum desideratur in scriptura. Eodem pertinet, quod alibi dixit Horatius:

Turpia decipiunt cęcum vitia, aut etiam ipsa hæc
Delectant, veluti Balbinū polypus Agnæ.

Nam Balbino stulto amanti, etiam polypus Agnæ amicæ, suaue quiddam olere videbatur. Est autem polypus vitium narium graue olentium, itidem vt hircus alarum. Vnde & polyposos & hircosos dicimus. M. Tullius ad Atticum lib. 14. Accipe, inquit, à me mi Attice καθολικὸν θεώρημα earum rerum in quibus exercitati sumus satis. Nemo vnquam, neque poeta, neque orator fuit, qui quenquam meliorem si arbitraretur. Hoc etiam malis contingit. Quid tu Bruto putas ingenioso & erudito, de quo etiā experti sumus? Nuper in edicto scripseram rogatu tuo. Meum mihi placebat, illi suum. Quinetiam cum ipsius precibus adductus penè scripsissem ad eum de optimo genere dicendi, nō modo mihi, sed etiā tibi scripsit, sibi illud, quod mihi placeret, non probari. Quare sinamus, quæso, queq; sibi scribere. Suam cuique sponsam, mihi meam. Suum cuique amorem, mihi meū. Non scite. Hoc enim Attilius poeta durissimus. Hactenus Cicero. Cuius ex verbis apparet hos duos versiculos: Suam cuiq;, & cætera, ex Attiliana quapiam fabula sumptos esse. Idem Tullius libro Tusculanarū quæst. quinto: Musicorum vero perstudiosum accepimus, poetam etiam Tragicum, quàm bonum, nihil ad rem. In hoc enim genere nescio quo pacto magis, quàm in aliis suum cuique pulchrum est. Adhuc neminem cognoui poetam, & mihi fuit cū Aquinio amicitia, qui sibi non optimus videretur. Sic se res habet. Te tua, me delectāt mea. Eandem sentētiam Plautus in Sticho, diuersis verbis, sed nimis quàm eleganter extulit. Suis inquit, rex reginæ placet. Sua cuique sponsa sponso. Huc referendum & Theocriticum illud:

Καὶ γάρ θην οὐκ εἶδος ἔχω κακὸν, ὥς με λέγοντι. id est,
Nec mihi forma profecto mala est, si vera loquuntur.

Id imitans Maro:

Nec sum adeo informis, nuper me in littore vidi,
Cum placidum ventis staret mare.

Apertius adlusit ad adagium Flaccus, in epistola quadam:

Iouis auribus ista
Seruas, fidis enim manare poetica mella
Te solum, tibi pulcher.

Tibi pulcher dixit, pro tibi ipsi placens. Est autem hemistichium carminis heroici.

Patriæ fumus, igni alieno luculentior.

PROVERBII faciem habet, atque ad eandem pertinet sententiam, quod eleganter scripsit Lucianus in Encomio patriæ: καὶ ὁ τῆς πατρίδος αὐτῷ καπνὸς λαμπρότερος ὁ φανήσεται τοῦ παρ' ἄλλοις πυρός. id est. Ac patriæ fumus luculentior homini videtur, quam ignis alibi. Philostratus in Ariadne Θησεὺς δὲ ἐρᾷ μὲν, ἀλλὰ τοῦ τῶν ἀθηνῶν καπνοῦ, ἀριάδνην δὲ οὐδὲ οἶδεν ἔτι, οὐδὲ ἔγνω ποτέ. id est Teseus vero amat quidem, sed Athenarum fumum. Nam Ariadnen neq; vidit adhuc, neque etiam dum cognouit. Apud Homerum, terrę natalis fumum Vlysses optat videre surgentem, vnde & ductū prouerbium. Sic enim legitur Odysseæ A.

Ἱέμενος τοῦ καπνὸν ἀποθρώσκοντα νοοῦσαι ἧς γαίας.

Exoptans oculis surgentem cernere fumū
Natalis terræ.

Viua

Viua vox.

VIVA vox olim dicebatur, non scripta, sed ab ipso pronunciantis ore percepta, quasi viuida, atq; efficax. Nam viua nonnunquã dicuntur quæ natiua sunt, non factitia. vt: viuo de marmore, & Viuoque sedilia saxo. Inest autem rebus natiuis aliquid gratiæ genuinæ, quod ars nulla queat imitatione cõsequi. Porrò scriptura vox quæpiam est, sed quasi factitia, veræq; vocis vtcunque imitatrix. Deest actus motusq;, hoc est, vita. Siquidem actio, vt auctor Fabius, orationis quasi vita est. Rerũ inuentio, ossium instar: est ordo neruos imitatur: elocutio carnem, cutem coloremque: memoria spiritus vice fungitur: quibus omnibus accedit pronunciatio, velut motus quidam vitalis. Nullum enim certius argumentum vitæ, quàm motus. Vnde & flumina viua dicuntur, & argẽtum viuum. Contrà mortua quæ torpent, languentque. Cicero libro Tusculanarum quæstionum secundo: Licet enim satis exẽplorum ad imitandum ex lectione suppeditet, tamen viua illa, vt dicitur, vox alit plenius, præcipueq; præceptoris. Idem ad Atticum libro 2. Vbi sunt nunc qui aiunt ζώσης φωνῆς; Quanto magis vidi ex tuis litteris, q̃ ex illius sermone, quid ageretur. Porrò quod Cicero protulit abruptum ac mutilũ, hoc quidam suppletum de suo, ad hunc modum: ζώσης φωνῆς μείζω ἐνέργειαν εἶν. Plinius Iunior in epistola quadam ad Nepotem: Præterea magis, vt vulgo dicitur, viua vox afficit. Nam licet acriora sit quæ legas, altius tamen in animo sedent, quæ pronunciatio, vultus, habitus, gestus etiam dicentis adfigit. Seneca Epistola quinta: Plus tamen tibi & viua vox & conuictus quàm oratio proderit. Diuus Hieronymus in præfatione generali: Habet nescio quid latentis energiæ viua vox, & in aures discipuli de doctoris ore trasfusa, fortius sonat. Hactenus ille. Vnde celebratum illud Aeschinis, de Demosthene, τί δὲ εἰ αὐτοῦ θηρίου ἠκούσατε. id est, Quid autem si ipsam audissetis belluã? Et illud: In scriptis Demosthenis, magnã Demosthenis partem abesse.

Muti magistri.

QVOD modo retulimus, vsurpauit & A. Gellius: atque huic alterum quoddam diuersum adiecit: Quoniam, inquit, vocis vt dicitur, viuæ penuria erat, ex mutis, quod aiunt, magistris cognoscerent. Mutos magistros libros sentiens, qui loquuntur quidem nobis, vt apud Platonem ait Socrates, sed dubitanti non satis commode respondent. Nec illepidè profectò litteræ, muti vocantur Præceptores. Propterea quòd mutorum est non voce, sed nutibus, signisq; loqui. Idẽtidem & libri, notulis quibusdam, & significantibus figuris nobiscum fabulantur. Quemadmodum enim voces, sensorũ animi; velut εἴδωλα quæpiam sunt, auctore Aristotele, sic litterarum figuræ, vocum simulacra quædam rectè dicuntur. Neque mirandum, siquidem ἀρχέτυπον illud pectoris exẽplar efficacius repræsentat, ac trãsfundit affectus animi, quàm alterum illud, quod non rem ipsam, sed imitationem imitatur. Neque illud temere quæri solet à multis, vtrum sit ad eruditionem comparãdam conducibilius, ζώσῃ φωνῇ χρῆσθαι, ἢ τοῖς ἀφώνοις διδασκάλοις. hoc est plus ne conferat lectio, an auscultatio. Et habet res vtraque sua quædam peculiaria commoda. Nam ex libris tum eruditiora ferme sunt quæ discuntur, tum plura. Tantum enim quisque discit, quantum ingenii celeritate consequi, memoriæ fidelitate complecti potest. Adde quòd hi præceptores nunquã grauãtur operam suam nobis impertire. Atq; horum vt vberior, ita paratior copia. Accedit huc & ocium illud & cogitationis secretum. Licet pressius inspicere singula, licet retractare licet expendere. At è diuerso minore iactura, tum ingenii tum oculorum, tum valetudinis constãt, quę à pręceptore differente percipimus, maxime si is dicat, quem & miremur & amemus. Deinde insidunt altius animo, & hęrent tenacius, & occurrunt promptius. Quare consultum erit, alterum studii genus cum altero coniungere, & vbi viuę vocis erit copia, libentius auscultare quàm legere, si modo mediocri sit eruditione quem audis. Vbi non erit, libenter quasi non minus operę precium facturus sis, ad libros confugere, sed optimos. Denique ea figura libri dicti sunt muti magistri. M. Tullius legem appellat mutum magistratum, magistratum legem loquẽtem: & qua Plutarchus poesim appellat picturam loquẽtem: & picturam, mutam poesim.

Frons occipitio prior.

PRISCVS agricolis celebratum adagium, atque instar ænigmatis iactatum: Frons occipio prior. Quo significauit antiquitas rectius gere negocium, vbi præsens ac testis adest is, cuius agitur negocium. Prior dictũ est pro potior meliorq;. Alioqui quis ignorabat frontem priorem esse capitis partem, occipitium posteriorem? Tametsi hæc amphibologia cõmendat nõnihil dicti gratiã quod ob antiquitatem oraculi instar habebatur. Extat autem apud Catonem libro de Re rustica, capite quarto: Si bene, inquit, ædificaueris, libētius & sæpius venies, fundus melior erit, minusque peccabitur: fructi plus capies: frons occipitio prior. Plinius item in eandem ferme sententiam, libro historiæ mundi decimo octauo, capite quinto: Eum tamen, inquit, qui bene habitet, sæpius ventitare in agrum, frontemque Domini plus prodesse, quàm occipitiũ non mentiuntur. Rursum eiusdem libri capite sexto: Et ideo maiores fertilissimum in agro oculum Domini esse dixerunt. Aristoteles Oeconomicorum lib. 1. videtur hanc sententiam ad Persam quempiam referre, subnectens alteram huic similem, quæ à Libe quodam sit profecta. Sed satius fuerit ipsius adscribere verba, si quis forte desiderabit: καὶ τὸ τοῦ πέρσου καὶ λίβυος ἀπόφθεγμα εὖ ἂν ἔχοι. ὁ μὲν γὰρ ἐρωτηθεὶς τί μάλιστα ἵππον πιαίνει, ὁ τοῦ δεσπότου ὀφθαλμὸς ἔφη. ὁ δὲ λίβυς ἐρωτηθεὶς, ποία κόπρος ἀρίστη, τὰ τοῦ δεσπότου ἴχνη ἔφη. id est, Atque illud Persæ Libysque responsum, recte seruabitur. Nam alter interrogatus, quæ res potissimum saginaret equum: respondit, oculus domini. Alter rogatus, quod stercus esset optimum domini vestigia, inquit. Vterque significauit, domini pręsentiam plurimum habere momẽti ad rem bene gerendam. Item Columella putat rem malam esse, frequentem fundi locationem peiorem tamen vrbanum colonum, qui per familiam mauult agrũ, quàm per se colere. Huc pertinet illud quod refertur à Gellio, ꝙ cum quidam corpulentus ac nitidus, equũ haberet macilentũ, ac strigosum, rogatus quid esset in causa: respondit mirũ non debet videri, si equo suo esset habitior quandoquidem ipse se pasceret, equũ curaret seruus. Plutarchus in commẽtario De liberis educãdis, Κἀνταῦθα δὴ εὐθὲν ἔχω τοῦ ἱπποκόμου χαρίειν, ὡς οὐδὲν οὕτω πιαίνει τὸν ἵππον, ὡς βασιλέως ὀφθαλμός. id est, Hinc & illud eleganter dictum ab equisone, nihil perinde saginare equum, vt regis oculum. Huius figuræ est quod Aeschylus in tragœdia, cui titulus Persę, domini pręsentiam, oculum domus vocat:

Ὄμμα γὰρ δόμων νομίζω δεσπότου παρουσίαν. i.
Nam domus oculum esse, domini iudico præsentiam.

Eodem pertinet quod per quam venustè dixit T. Liuius. Non satis feliciter solere procedere quę oculis agas alienis. Innuit tale quiddam & Terẽtius in Eunucho, cum ait: Ita vt fit, domini, vbi absunt: significans absentibus heris ministros omnia facere indiligentius, & peccare licentius: nempe hęc omnia eò tendunt, vt quisque suum negocium pręsens curet, neq; magnopere fidat alienę industrię. Id nulli magis obseruandum quàm principi, si modo principis animum gerat, hoc est, si publicum commodum cordi habet.

Aequalis æqualem delectat.

Similitudo mater est beneuolentię, consuetudinisq; & familiaritatis conciliatrix. Vnde videmus iuuenes inter se libenter conuenire, senes cum senibus congregari, doctos doctorum conuentu capi, improbos cõgredi cum improbis, bibones cum bibonibus, nautas amare nautas, diuitibus esse necessitudinem cũ diuitibus, atque in vniuersum similia similibus gaudere. In hanc sententiam extant aliquot veterũ prouerbia, quorum est illud: ἧλιξ ἥλικα τέρπει. id est, Aequalis ęqualem delectat. Quod vsurpãs M. Tullius in Catone maiore, Pares autem, inquit, cũ paribus, vt est in vetere prouerbio, facilime congregantur. Nam prima familiaritatis conciliatio proficiscitur ab ętatis ęqualitate, quam Gręci vocant, ὁμηλικίαν. Ad quod adludẽs Homerus in Odysseæ O.

Ἀτὰρ καὶ ὁμήλικές εἰμεν. id est,
Quinetiam sumus ęquęui.

Huc respexit Plato primo De repub. libro, apud quẽ Cephalus, qui se testatur iã peruenisse ἐς γήραος οὐδὸν. i. ad senectę limen, ait, πολλάκις γὰρ συνερχόμεθά τινες εἰς ταυτὸ παραπλησίαν ἡλικίαν ἔχοντες, διασώζοντες τὴν παλαιὰν παροιμίαν. i. Sępenumero pleriq; cõuenimus ferme ęquales, antiquũ illud seruentes prouerbiũ. Aristoteles secũdo Rhetoricorum

corum lib. recensens quæ quibus sint iucũda, scribit, in totũ ea natura sese inuicẽ delectari, quę genere sint coniuncta, aut similia, vt hominem homine, equũ equo, adolescentẽ adolescente. Atq; huc tendere prouerbia vulgo iactata: ἧλιξ ἥλικα τέρπει. Itẽ id genus alia, quędã. Verba illius hęc sunt: τὰ συγγενῆ δὲ κατὰ φύσιν ἀλλήλοις ἐστὶν ἅπαντα τὰ συγγενῆ καὶ ὅμοια ἡδέα ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, οἷον ἄνθρωπος ἀνθρώπῳ καὶ ἵππος ἵππῳ, καὶ νέος νέῳ, ὅθεν καὶ αἱ παροιμίαι εἴρηνται, ὡς ἧλιξ ἥλικα τέρπει. καὶ ὡς ἀεὶ τὸ ὅμοιον. καὶ ἔγνω δὲ θὴρ θῆρα. καὶ ἀεὶ κολοιὸς πρὸς κολοιόν. καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα. Theognis ait amicitiam cohęrere inter ęquales, vicinos & senes.

Πάντες μὲν τιμῶσιν ὁμῶς, ἴσοι, οἵ τε κατ᾽ αὐτὸν
Οἰκοῦσι χώρης, οἵ τε παλαιότεροι. id est,
Omnes hi sese venerãtur, amãtq; vicissim,
Vicini, ęquales viribus, atque senes.

Nec alienũ est ab hoc prouerbio, quod Empedocles ait apud Aristotelem libro De anima primo, animam esse quiddam ex omnibus elementis conflatum, imò ipsam horũ quiduis esse, & vnumquodq; cognoscere, eò quòd habet affine quidã cum singulis. vnde & Plato in Timęo dicit, animã ex elemẽtis constare. Empedoclis versus sic habent:

Γαίῃ μὲν γὰρ γαῖαν ὀπώπαμεν, ὕδατι δ᾽ ὕδωρ,
Αἰθέρι δ᾽ αἰθέρα δῖον, ἀτὰρ πυρὶ πῦρ ἀΐδηλον.
Στοργῇ δὲ στοργήν, νεῖκος δέ τε νείκεϊ λυγρῷ.
Ὀπώπαμεν δῖον καὶ ἀΐδηλον νείκεϊ λυγρῷ.

Quos versus quoniã initio desperabamus commodius verti posse, ab Argyropylo versos subiecimus:

Terram nam terra, lympha cognoscimus aquam,
Aetheraque ęthere, sanè ignis dignoscitur igni
Sic & amore amor, ac tristi discordia lite.

Quanquam in primo versu suspicamur à librariis vndam versam in aquam. Pòst amicorũ rogatu nostra addidimus qualiacũq;.

Terra quidem terra sentitur, lymphaque lympha,
Aetherque ęthere purus, at igni noxius ignis.
Dulcis amore amor, atque odio funesta simultas.

Argyropylus explendi carminis gratia pro vno verbo ὀπώπαμεν duo reddidit, cognoscimus & dignoscitur, duo epitheta prętermisit, δῖον καὶ ἀΐδηλον. Deinde vocis repetitę gratiam bis perdidit, in aquam & vndam, in discordia & lite. Sic & Sanè aduerbium de suo attexuit. Nos amori addidimus epitheton, sed quod fuerat additurus poeta, si per metri leges licuisset, quandoquidem voci contrarię addidit suum νείκει λυγρῷ. Non hęc dicuntur, vt sugillemus virum de studiis optimis optime meritum, sed vt iudicio proficiant adolescẽtes, quibus hęc potissimum scribuntur. Philosophorum quispiam, Zenon, ni fallimur, apud Augustinum prodidit, animam ipsam esse numerum seipsam mouentem, atq; hanc ob causam rebus numerosis natura capi delinirique: veluti musicis modis afficiuntur & pueri, cognato quodam naturę sensu, cum prorsus nesciant quid sit musica. Aristoteles hoc ipso quem modo retulimus loco, definitionem hanc adducit, tacito auctoris nomine.

Simile gaudet simili.

Ὅμοιον ὁμοίῳ φίλον, id est, Simile gaudet simili. Aristoteles libro Moraliũ octauo: ὅμοιον ὁμοίου ἐφίεται. id est, Simile appetit simile. Item lib. 9. ὅμοιον ὁμοίῳ φίλον. id est, Simile simili amicum. Vnde est & illud: ὁμοιότης τῆς φιλότητος μήτηρ. id est, Similitudo mater amoris. Quare vbi absoluta similitudo, ibi vehementissimus amor, id quod indicat fabula Narcissi. Agathon in conuiuio Platonis: ὁ γὰρ παλαιὸς λόγος εὖ ἔχει, ὡς ὅμοιον ὁμοίῳ ἀεὶ πελάζει. id est, Scite quidẽ veteri prouerbio fertur, simile simili semper hęrere. Plutarchus in commentario, cui titulus, quo pacto sit amicus ab adulatore dignoscẽdus, refert huiusmodi senarios:

Γέρων γέροντι γλῶσσαν ἡδίστην ἔχει,
Παῖς παιδί, καὶ γυναικὶ πρόσφορον γυνή,
Νοσῶν τ᾽ ἀνὴρ νοσοῦντι, καὶ δυσπραξίᾳ
Ληφθεὶς ἐπῳδός ἐστι τῷ πειρωμένῳ. id est,
Seni senilis lingua iucundissima est,
Puero que puer, & mulier apta fœminę:
Aegrotus itidem ęgroto, & in malis situs
Exercito malis placet, atque congruit.

Diogenes Laertius ostendens quędam imitatum Platonem ex Epicharmi scriptis, adducit & illud, Quod canis cani videtur pulcherrima, & boui bos, & asina asino, & sus sui. Diximus alibi, Suũ cuiq; reginę placere regẽ. Plato libro de Legibus octauo; φίλον μέν που καλοῦμεν, ὅμοιον ὁμοίῳ κατ᾽ ἀρετήν, καὶ ἴσον ἴσῳ. i. Amicum quidẽ vocamus simile

simile simili, quo ad virtutē, & equale equali. Quanquam adagium recte transferetur & ad illos quos similitudo conciliat vitiorum. In quos est illud Catulli:

Pulchre conuenit improbis cinędis.

Item illud Martialis:

Vxor pessima, pessimus maritus,
Miror non bene conuenire vobis.

Illud item Iuuenalis:

Magna inter molles concordia.

Semper similem ducit Deus ad similem.

POTEST autem adagium ex Homero natum videri, apud quem Odisseæ P. Melanthius caprarius conspicatus Eumęum subulcum, ipsum Vlyssem secum adducētem, sed habitu specieque pannosi, scomma iacit in vtrunq;, quasi duo inter se similes bene conuenissent:

Νῦν μὲν δὴ μάλα πάγχυ κακὸς κακὸν ἡγηλάζει
Ὡς αἰεὶ τὸν ὁμοῖον ἄγει θεὸς ὡς τὸν ὁμοῖον. id est,
Nunc adeo malus ecce malum comitatur, vt vsque
Ad similem Deus adducit, similemque parémque.

Aristoteles libro Moralium 8. prouerbii loco refert:

Ὅθεν τὸν ὅμοιον φασὶν ὡς τὸν ὅμοιον. id est,
Vnde similem aiunt ad similem.

Semper graculus assidet graculo.

Αἰεὶ κολοιὸς πρὸς κολοιὸν ἱζάνει. id est,
Adsidit vsque graculus apud graculum.

Refertur à Diogeniano prouerbialis senarius: notaturque ab Aristotele libro Rhetoricorum, quem modo citauimus: vbi inter alia complura huius sententiæ prouerbia, hoc quoque commemorat. Item lib. Moralium 8. καὶ κολοιὸς ποτὶ κολοιόν, id est, & graculus, inquit, ad graculum. Gręcis est trochaicus dimeter, haud dubium quin ex poeta quopiam decerptus. Eleganter vsurpauit adagium Gregorius in quadam ad Eudoxium epistola, Κολοιὸν δὲ ποτὶ κολοιὸν ἱζάνειν καὶ τῆς παροιμίας ἀκούεις. id est, Graculum autem assidere graculo, audis & à prouerbio. Porrò graculorum conuentus olim notos fuisse testatur M. Varro lib. de Re rustica 3. Vnde Plutarchus in lib. De Polyphilia, οὐκ ἀγελαῖον ἐστιν οὐδὲ κολοιῶδες, id est, non armētarium est, neque graculeum. Quin huic aui nomen inditum, à κολλάω, quod est conglutino. M. Varro graculos quoq; Latinis inde dictos vult, quòd gregatim volēt. Quintilianus non probat, asseuerans dictionem ab auium voce confictam.

Cicada cicadæ chara, formicæ formica.

Cæterum quod Aristoteles in eo loco quem modo citauimus, addidit: & si qua sunt id genus alia, dubium non est quin senserit illa, quæ sunt apud Theocritū Idyllio nono:

Τέττιξ μὲν τέττιγι φίλος, μύρμακι δὲ μύρμαξ,
Ἴρηκες δ' ἴρηξιν. id est,
Formicę grata est formica, cicada cicadæ,
Accipiter placet accipitri,

Porrò nota est formicarum politia, & cicadarum concentus.

Figulus figulo inuidet, faber fabro.

AB hac forma velut excipiendi sunt qui in eadem arte versantur, propterea quòd inter hos artificii similitudo magis æmulationem conciliat, quàm beneuolentiam. Quorum mutuam inter ipsos inuidiā Hesiodus in opere, cui titulus; Opera & dies, compluribus metaphoris indicauit, haud tamen damnans id genus artificum concertationem, imò probans ac laudans. Proposuerat enim poeta duplex æmulantionis genus, quorum alterum sit vtile, pulchrumq; mortalibus, alterū fędum, ac perniciosum. Hoc homines ad rixas ac bella concitari, propter opum, honorumque certamina: illo vero tanquam exemplis propositis ad industriam & honestas artes expergefieri. Hostā igitur æmulationē his verbis describit:

Ζηλοῖ δέ τε γείτονα γείτων
Εἰς ἄφενον σπεύδοντ'. ἀγαθὴ δ' ἔρις ἥδε βροτοῖσιν,
Καὶ κεραμεὺς κεραμεῖ κοτέει, καὶ τέκτονι τέκτων
Καὶ πτωχὸς πτωχῷ φθονέει, καὶ ἀοιδὸς ἀοιδῷ.

Quos versus longe elegantissimos in hoc duntaxat vertimus, vt intelligantur. Nam venustatem vix quisquam assequatur, nedum ego.

Semper vicinus vicino est æmulus, hūc vt
Condere cernit opes properantem gnauiter. atqui
Concertatio conducit mortalibus ista.
Odit ita fabrum faber, figuloque molestus
Est figulus: mēdico protinus inuidet alter
Mendicus, cantor cantorem liuidus odit.

Vsurpantur cum aliàs frequenter apud diuersos auctores, tum apud Aristotelē libro Moralium secundo. Rursum eiusdem operis

ris libro 8. parœmiæ vice refertur, κεραμέας πάντας τοὺς τοιούτους ἀλλήλοις φασὶν εἶναι. id est, Omnes huiusmodi figulos inter sese aiunt esse. Figulos inuidos dixit, nimirum adludens ad Hesiodũ adagium. Item Rhetoricorum lib. 3. ὅθεν εἴρηται καὶ κεραμεὺς κεραμεῖ, id est, Vnde dictum est: & figulus figulo. Citat ibidem & hunc senarium,

Τὸ συγγενὲς γὰρ καὶ φθονεῖν ἐπίσταται. id est,
Etenim inuidere didicit ipsa affinitas.

At est similitudo, quam in Symposiacis Plutarchus μάχιμον dicit, hoc est, bellacem ac pugnacem, qualis est gallorum gallinaceorũ: qualisq; est inter sophistas, mendicos, poetas, cantores, & ob hoc vetat id genus hominum in conuiuiis cõiungi, ne quid oriatur rixæ. Est altera, quam ἑταιρικὴν vocat, cuiusmodi est graculorum inter se. Ad hanc pertinent nautæ, agricolæ, venatores, aliptici. Atq; ob id recte copulantur in accubitu. Ad hæc amantes, nisi contingat eos eandem amare.

Cretensis Cretensem.

O Κρὴς τὸν Κρῆτα, Cretensis Cretensem subaudi, quod erit commodum sententiæ, prouocat, conatur circumuenire, aut tale quippiam. Quoties improbus agit cum improbo, perfidus cum perfido. Sumptum, adagiũ à Cretensium moribus, quos plurimis conuiciis incessiuit antiquitas.

Cretensis cum Aegineta.

EANDEM obtinet sententiam, Κρὴς πρὸς αἰγινήτην, id est, Cretensis cum Aegineta, subaudiendum, agit. Quadrat in pariter improbos, qui mutuis inter se fallaciis agũt. Nam Aeginetæ quoq; olim male audierũt, in quos etiam oraculum illud quidam editum putant: οὔτε τρίτοι, οὔτε τέταρτοι. id est, Neque tertii, neque quarti.

Vulpinari cum vulpe.

Αλωπεκίζειν πρὸς ἑτέραν ἀλώπεκα, id est, Cum vulpe vulpinare tu quoq; inuicem. Senarius est, prouerbialis. Cum astutis astutiis agito. Horatius:

Nunquã te fallãt animi sub vulpe latẽtes.
Aristophanes in Vespis:
Οὐκ ἔστιν ἀλωπεκίζειν. id est,
Non licet vulpinari.

Quod autem nos ἀλωπεκίζειν vertimus vulpinari, ne quis hoc verbi tanquam nostrum ac nouum aspernetur citatur ex M. Varrone à Nonio Marcello. Sic enim ausus est dicere Varro vulpinari pro ἀλωπεκίζειν, quẽadmodum Horatius iuuenari dixit pro νεανίζειν. Vide prouerbium Βατταρίζειν.

Cretiza cum Cretensi.

Πρὸς κρῆτα κρητίζειν. i. Aduersum Cretensem Cretiza, id est, aduersus mendacem mendaciis vtere. Vsus est Plut. in vita Lysandri, πρὸς κρῆτα δὲ ἄρα τοῦ λόγου κρητίζων. Rursus in vita Paulli Aemilii, Τοὺς μὲν ἐπισταμένους ἀκριβῶς, αὐτὸν, οὐκ ἔλαθεν κρητίζων πρὸς κρῆτας, id est, Eos quidem qui hominem penitus norant, haud latuit, quòd cum Cretensibus arte Cretica vteretur: propterea quòd Cretensium vanitas, de Iouis apud se sepulchro, multaque id genus mentientium, in vulgi fabulam abierit, id quod palàm testatur Epimenidis ille versiculus in libro de oraculis:

Κρῆτες ἀεὶ ψεῦσται, κακὰ θηρία, γαστέρες ἀργοί. i.
Cretenses semper mendaces, malę bestiæ,
ventres pigri.

Huius autem carminis initium, Κρῆτες ἀεὶ ψεῦσται, vsurpauit Callimachus poeta Cyrenensis in hymno scribens aduersus Cretenses in laudem Iouis, ac vanitatis eos arguẽs, quòd iactitarẽt illius sepulchrum esse apud se, cum is esset immortalis. Quò respiciens Ouidius: Nec fingũt, inquit omnia Cretes. Vnde κρητίζειν, Græci pro mentiri dicunt. Suidas aliã adagionis causam indicat, scribens Idomeneum Cretensem, cum illi negocium esset datum, vt æs, quod è spoliis ab hostibus detractis collectum erat, distribueret, sibi partem longe optimam delegisse. Vnde congruere videtur etiam in illos, qui fraudant alios suisq; commodis impensius vbiq; student. Idem putat adagium quadrare etiam in eos, qui frustra mendaciis agũt aduersus artificem mentiendi. Quemadmodum vulgo dicunt difficilimum esse furari apud fures, ita difficilimum mendacis imponere mendacibus.

Cum Care carizas.

HVIC similimũ refert Diogenianus, πρὸς κάρα καρίζεις, id est, Cum Care carissas: Rustice agis cum rustico, barbare loqueris barbaro, crasse cum crasso. Cares populi sunt Phrygię, de quibus alio loco dicemus, quorum mores prouerbiis aliquot fecere locũ.

Cretensis mare.

Ὁ κρὴς τὴν θάλασσαν, id est, Cretensis mare, subaudiendũ nescit, aut metuit. Hanc parœmiam refert pariter, atque exponit Strabo Geographiæ lib. 10. scribens olim Cretẽses nauigandi peritia, rerumq; maritimarum vsu principatum tenuisse: atq; hinc antiquitus increbruisse prouerbium Cretensis mare nescit in eos qui nescire fingerent, quod egregie callerent. Etenim qui consentaneum est Cretenses cũ sint insulares ignorare mare, quo cinguntur vndequaq;? Vsus est eodem & Aristides in Pericle: ὁ κρὴς τὸν πόντον. Zenodotus scribit apud Alcæum extare. His affine est quod habet Horatius in epist. ad Octauium:

Ipse ego qui nullos me affirmo scribere versus,
Inuenior Parthis mendacior.

quòd Parthi tum maxime pugnent, quum fugam simulant.

Ad vmbilicum ducere.

EXTANT apud auctores aliquot absoluendi parœmiæ, quarum de numero est illa: Ad vmbilicũ ducere, pro eo quod est librũ finire atq; absoluere. Sũnt enim vmbilici, interprete Porphyrione, ornamenta quædam ossea, aut lignea corneave, vmbilici nostri formam imitantia, quæ voluminibus iam absolutis addebantur, atq; hinc prouerbialem figuram esse natam, Ad vmbilicum peruenit, i. ad finem. Horatius in Epodis:

Deus deus nam me vetat
Inceptũ celeres promissum carmen iãbos
Ad vmbilicum ducere.

Martialis in quarto Epigrammatum libro:

Ohe iam satis est, ohe libelle,
Iam peruenimus vsq; ad vmbilicos.
Tu procedere adhuc & ire quæris.

Idem libro quinto:

Qui cedro decorata, purpuraq;,
Nigris pagina creuit vmbilicis:

Idem in tertio:

Cedro nunc licet ambules perunctus,
Et frontes gemino decens honore,
Pictis luxurieris vmbilicis,

Rursum in vndecimo.

Explicitũ nobis vsq; ad sua cornua librũ,
Et quasi perfectum, Septitiane refers.

Verum haud scimus, possit ne prouerbium hoc aliò quàm ad librum, aut carmen transferri, nisi durior fiat metaphora.

Summum fastigium imponere.

ILLVD generalius est: Summum fastigiũ imponere, pro eo quod est rẽ omnibus suis partibus absoluere. Exempla reperies apud Ciceronem libro Officiorum tertio, apud Plinium in Epist. aliquoties. Translatum ab ædificatoribus, qui perfecto demum ędificio, fastigium aliquod solent imponere. Quibus sicuti fundamentum prima instituendi operis pars est, ita fastigium suprema est iam absoluti. Vnde quemadmodum fundamenta iacere, transferunt ad id, quod est instituere quippiam: itidem fastigium addere, traducũt ad rei perfectionem, summamque, vt vocant, manum. Huic confine quod à Græcis dicitur, τὸν κολοφῶνα ἐπέθηκε, id est, Colophonem imposuit.

Summam manum addere.

EANDEM vim habet, Summam manum addere. Mirum ni metaphora ab artificibus translata, qui primum rude quoddam operis simulachrum effingunt, atq; hãc primã appellant manum, deinde formant expressius, postremo summa cura expoliunt, atq; hanc supremam, seu summam manum vocant. Ouidius,

Nec tñ illa legi potuerunt patiẽter ab vllo,
Nesciat his summam si quis abesse manũ.

Nox pro eodem dixit, Vltimam limam.

Ablatum mediis opus est incudibus illud,
Defuit & scriptis vltima lima meis.

Seneca ad Lucilium: Vino deditos delectat potatio extrema, illa quæ mergit, quæ ebrietati summam manum imponit. Eadem figura dicimus, nihil deesse præter extremã manum. Exempla crebriora sunt apud scriptores, quàm vt hic referat repetere.

Supremum fabulæ actum addere.

IN eandem formam referẽdum est illud: Supremum fabulæ actũm addere, pro eo quod est: extremum finem imponere, à poetis comœdiarum aut tragœdiarum scriptoribus adscitum, qui fabulas suas in actus quosdã distribuunt. Vnde illud Horatianum:

Nec sit quinto productior actu.

Solent autem in extremo actu, plurimum artis addere, sicuti scribit M. Tullius ad Quintum fratrem: Illud te ad extremum & oro, & hortor, vt tanquam poetæ boni, & actores industrii solent, sic tu in extrema partẽ

parte & conclusione muneris ac negocii tui diligentissimus sis, vt hic tertius annus imperii tui, tanquam tertius actus perfectissimus atque ornatissimus esse videatur. Idem ad Atticum libro 13. Etenim hæc decantata erat fabula, sed complere paginam volui. Cicero in Catone trāsfert ad vitam peractam. Quemadmodum & Apuleius libro Floridorum 3. de Philemone comico loquens: Renunciauerunt, inquit, Philemonem poetā, qui expectaretur, vt in theatro fictū argumē tum finiret, iam domi veram fabulam consummasse. Enimuero iam dixisse rebus humanis valere & plaudere. Ad hanc formam pertinet, quòd apud Nonium ait Lucilius: Sarcinatoris est, summum fuere centonem optimè.

Catastrophe fabulæ.

Cvivslibet exitum rei, prouerbiali figura, catastrophen vocamus. Porrò inter figuras puerbiales illud admonuimus, vnicuique disciplinæ, atq; artificio sua quædā esse peculiaria vocabula, quæ quemadmodum in sacrorum cęremoniis ac magicis precaminibus fieri consueuit, penē superstitione quadam vsurpantur. Ea quoties in aliud quippiam trahuntur, ferè prouerbii speciem obtinent: velut ex militari disciplina, receptui canere, & locum deserere, & prima acies, & res ad triarios rediit. Ex musica, præludium pro præfatione, aut ingressu negocii, Summa & ima chorda, pro clamosa & graui voce. Et eadem oberrare chorda, pro eo quod est, in eadem re peccare sępius. Porrò fabula omnis, vt ostendit Donatus, in treis partes distribuitur, in πρότασιν, ἐπίτασιν, καταστροφὴν. Protasis est primus ille tumultus iam quasi gliscēs. Epitasis, turba feruidissima. Catastrophe subita rerum commutacio. Vnde Lucianus eleganter exitum euentumq; negocii catastrophen appellat, cum aliàs, tum in cōmentario. De mercede seruientibus: ἐπὶ πᾶσι δὴ ἥτις αὐτοῖς ἡ καταστροφὴ τοῦ δράματος γίνεται. id est, Post omnia denique quę illis catastrophe fabulæ cōtingit: hoc est, quis exitus seruitii. Et in Alexandro Pseudomante: τοιοῦτο τέλος τῆς ἀλεξάνδρου τραγῳδίας. id est, Eiusmodi finis tragœdiæ Alexandri. Idem in vita Peregrini: αὖθις ὁρῶ γελῶντά σε ὦ καλὲ κρόνιε τὴν καταστροφὴν τοῦ δράματος. Rursus video te ò bone Cronie ridentem fabulæ catastrophen.

A capite vsque ad calcem.

Cvm rem totam significamus, a capite vsq; ad calcem dicimus. Cuius adagii triplex esse potest vsus. Aut enim ad corpus referetur. aut ad animum, aut ad rem qui duo posteriores plus obtinent venustatis, nimirū quo plus habēt figuræ. Ad corpus, apud Homerum Iliados ψ.

Ἐς πόδας ἐκ κεφαλῆς. i. A capite vsq; pedes.

Item Theocritus in Bucolisco:

Καί μ᾽ ἀπὸ τᾶς κεφαλᾶς ποτὶ τὼ πόδε συνεχὲς εἶδεν. id est,

Me à capite vsque pedes lustrauit lumine totum.

Plautus in Epidico, Contempla Epidice ab vnguiculo ad capillum summū. Horatius.

Talos à vertice pulcher ad imos.

M. Tullius pro Roscio Comœdo: Nonne ipsum caput & supercilia illa penitus abrasa, olere malitiam, clamitare calliditatem videntur? Nonne ab imis vnguibus vsque ad verticem summum, si cōiecturam adfert hominibus tacita corporis figura, ex fraude fallaciis, mendaciis, totus constare videtur? Ad rem, vt apud Aristophanem in Pluto:

Ἄκουε τοίνυν, ὡς ἐγὼ τὰ πράγματα
Ἐκ τῶν ποδῶν ἐς τὴν κεφαλήν σοι πάντ᾽ ἐρῶ. i.
Audi ergo, quando totum ego negocium
A pedibus vsq; tibi ad caput percenseo.

Quanquam hic comicus ioci causa pręposterè posuit pedes & caput. Ad animū hoc pacto poterit transferri. Ego tibi mores & ingenium illius, breuiter, hominem quantus est à summo, vt aiunt, capillo ad imum vsque calcaneum depingam. Quanquam exemplū M. Tullii, quod modo retulimus, magis ad animum, quàm ad corpus videtur pertinere. Quinetiam diuiditur adagium, cum caput negocii vocamus, præcipuū autorem perinde vt & fontē dicimus. Terentius: Te esse huic rei caput. Item apud Gręcos, τὸ κεφάλαιον τοῦ πράγματος. Lucianus in Tyrannicidia, τῆς τυραννίδος κεφάλαιον. id est, tyrannidis caput. Et Plato lib. De legibus 3. τὴν τῶν στάσεων πηγὴν, dixit; id est, seditionum fontem; Et ad calcem venire. In calce operis. In extremo literarum tuarum calce. Ab ipso exordiri capite. A calce ad caput recurrere. Atque id genus aliç loquendi formulæ, quæ passim apud auctores obuiæ

 sunt.

ſunt. Plutarchus aduerſus Stoicos: ἐκ πρόεδρου καὶ ἀρχῆς ἄχρι κορωνίδος. id eſt, Ab ingreſſu & initio vſque ad coronidem.

Curſu lampada trado.

CVRSV lampada tradere, prouerbialis metaphora, pro eo quod eſt: partes tuas quaſi ſucceſſione in alium, atque alium transferre. Lucretius:

Et quaſi curſores vitai lampada tradunt.

De animantibus agit, quæ ſucceſſione propagantur, vita per vices ab aliis in alia transfuſa. M. Varro lib. De re ruſtica 3. cap. 15. Sed ò Merula Axius noſter, nedum hoc audit, phyſicam addiſcat, quòd de fructu nihil dixi, nunc curſu lampada tibi trado. Quibus verbis ſignificat, ſe alteram ſermonis partem Merulæ tradere, isq; in dicendi vicem ſuccedit. Lucretius videtur imitatus Platonem, qui lib. de Legibus 6. ſcribit, ciues oportere liberis generandis atque educandis operam dare, vt vitam, quam ipſi à maioribus accepiſſent, viciſſim quaſi tedam ardentem poſteris tradant. Eodem pertinet Perſianum illud:

Qui priores, cur me in decurſu lampada
poſcis?

Ariſtophanes in Ranis,

Λαμπάδα δ' οὐδεὶς οἷός τε φέρειν.
Ὑπ' ἀγυμνασίας ἔτι νυνί. id eſt,
Iam nemo queat geſtare facem,
Quòd non curant exerceri.

Taxat ignauiam, atque inertiam ciuium. Quo loco interpres addit in tribus certaminibus ſolere veteres geſtare faces, id eſt, vt illi dicebant, λαμπαδουχεῖν, in Prometheis, in Vulcaniis, & Panathenaicis. Porrò Prometheus creditur primus hoc ludorum genus inſtituiſſe, hunc quidem ad modum, vt currentes facem ardentem geſtarent. Eam defatigatus proximo in manum dabat. Is item defeſſus alii, ac deinceps alius alii, ſucceſſione tradebant inuicem, hiſtoriæ Prometheæ quaſi ſimulacrũ repræſentantes, quẽadmodum ferulam, qua cœleſtẽ ignem exceperat, ne rurſus extingueretur, perpetuo motu iactarit, in terrã deuolans. Huius rei mentionem facit Plato lib. de Rep. primo: ſignificans daduchias etiam in honorẽ Mineruę ſolere celebrari. Pauſanias autem in Atticis, ritum horum ludorum deſcribit copioſius. Meminit & Herodotus, ſed obiter in Vrania, oſtendens eum morem à Perſis repertum, vt diſpoſitis equis atque curſoribus, alius alii mandata velut lampada traderent, quo celerius perferri poſſent. Auctor rhetorices ad Herennium: Non enim quẽadmodum in palæſtra, qui tedas ardentes accipit, celerior eſt, in curſu continuo, quàm ille, qui tradit, ita melior imperator nouus, qui accipit exercitum, quàm ille, qui diſcedit. Propterea quòd defatigatus curſu, integro facerem: hic peritus imperator imperito exercitum tradit. Itaque lampadem tradere dicitur, qui iam vel delaſſatus, vel emeritus, in alios munus gerendum ab ſe transfert. Et inuicem lampada tradere, qui quod ait Terentius, tradunt operas mutuas, & aliis alii viciſſim ſuppetias ferunt.

Principium dimidium totius.

Ἀρχὴ ἥμισυ παντός. id eſt, Principium dimidium totius. Hoc adagio ſignificatum eſt, maximam difficultatis partem in aggrediũdo negocio ſitam eſſe. Hemiſtichiũ eſt Heſiodi, citante Luciano in Hermotimo. Refertur & ab Ariſtotele libro quinto Politicorum: Ἡ δὲ ἀρχὴ λέγεται ἥμισυ εἶναι παντός. Plato libro de Legibus ſexto: ἀρχὴ γὰρ λέγεται μὲν ἥμισυ παντὸς, ἐν ταῖς παροιμίαις ἔργου, καὶ τό γε καλῶς ἄρξασθαι πάντες ἐγκωμιάζομεν ἑκάστοτε. Τὸ δ' ἐστίν τε ὡς ἐμοίγε φαίνεται πλέον ἢ τὸ ἥμισυ, καὶ οὐδεὶς αὐτὸ καλῶς γενόμενον ἐγκεκωμίακεν ἱκανῶς. id eſt, Nam in prouerbiis quidem initium totius facti dimidium dicitur. Atque illud nimirum recte cœpiſſe, omnes vndiq; laudibus ferimus. At iſtud, vt mihi quidem videtur, plus eſt, quàm dimidium. Neque quiſquam hoc, vbi recte fit, ſatis pro merito laudarit. Suidas hæc ex Marino quodam refert: γέγονε δὲ ἡμῖν ἡ ἀρχὴ, οὐκ ἀρχὴ μόνον, οὐ δὲ κατὰ τὴν παροιμίαν, ἥμισυ τοῦ παντὸς, αὐτὰ δὲ ὅλον τὸ πᾶν. id eſt, Fuit autem nobis initium illud, non tantum initium, neque iuxta prouerbium dimidium totius, ſed ipſum in ſolidum totum. Ariſtoteles item libro Moralium primo: Principium enim plus, quàm dimidium totius eſſe videtur. Horatius in Epiſtolis:

Dimidiũ facti, q cępit, habet. ſapere aude.

Auſonius:

Incipe, dimidium facti eſt cepiſſe. ſuperſit
Dimidiũ, rurſum hoc incipe, & efficies.

Plutarchus in libello, cui titulus: Quo pacto ſint audiendi poetæ, citat ex Sophocle carmen hoc:

Ἔργου

Ἔργου δὲ παντὸς ὅστις ἄρχεται καλῶς,
Καὶ τὰς τελευτὰς εἰκός ἐσθ' οὕτως ἔχειν.
Negocii cuiusq; si bene cœperis,
Et finem item bonum fore, probabile est.

Satius est initijs mederi, quàm fini.

Ἀρχὴν ἰᾶσθαι πολὺ λῷον ἢ τελευτήν. id est,
Multo quàm finem, medicari initia pstat.
Refertur à Suida prouerbii loco. In eandē sententiam Theognis,
Σπεῦσον δ' ἕλκει φάρμακα φυομένῳ. id est,
Pharmaca nascenti sunt adhibenda malo.
Similiter Persius satyra 3.
Elleborum frustra, quum iam cutis ægra tumebit.
Poscentes videas, venienti occurrite morbo.
Atque item Ouidius:
Sero medicina paratur
Cū mala per longas inualuere moras.
Admonet adagium, minore negocio tolli malum statim initio, cum adhuc recens est, quàm postea quàm inueterauerit. Pueros à vitiis arcendos, dū adhuc tenera ac tractabilis ætas: sarciendas protinus offensas, ne in simultatem exolescant. Minima vitāda mala, ex quibus maiora solent pullulascere. Occasiones euitandas, quæ mali quippiam paturæ videantur.

Serere ne dubites.

RVSTICANVM adagium, sed non indignum, quod in hoc volumen referatur: Serer ne dubites. Quo monemur, ne quando pigeat eiusmodi rerum aliquid moliri, à quibus nihil omnino dispendii, plurimum emolumenti possit proficisci, si non in præsens, certe in posterum, si non nobis, at saltem posteris. Columel. lib. De re rustica 12. Quare vulgare illud de arborum positione, rusticis vsurpatum: Serere ne dubites, Nam ædificatio nonnunquam exhaurit fructus: negociatio pendet à fortuna, neq; paucis male cessit. Eundem ad modū, ex aliis aliud atq; aliud est vel incommodi, vel periculi, sed ex arboribus conserendis plurimum capitur commoditatis, neq; magno tamē impēdio cōstat. Eandē sententiā Vergilius, addita figura sic extulit, lib. Georgicorum 2.
Et dubitamus adhuc serere, atq; impendere curam?

Talaria induere.

EXTAT apud M. Tullium prouerbialis allegoria: Talaria induere, pro eo quod est, fugam adornare, quasiq; velle quopiam auolare. Sic enim scribit ad Atticum lib. 14. Nemo est istorum, qui ociūm nō timeat. Quare talaria induamus. Sumptum ab Homero, qui Mercurium auolaturum aliquò frequenter adornat talaribus:
Αὐτίκ' ἔπειθ' ὑπὸ ποσσὶν ἐδήσατο καλὰ πέδιλα
Ἀμβρόσια χρύσεια, τά μιν φέρον ἠμὲν ἐφ' ὑγρήν,
Ἠδ' ἐπ' ἀπείρονα γαῖαν ἅμα πνοιῇς ἀνέμοιο. id est,
Mox vbi iā pedibus talaria subdidit aurea
Pulchraque & ambrosiam spirantia: quæ simul illum
Aera per liquidum, simul ampla per æquora vastæ
Telluris, venti flatu dominante ferebant.
Quem Homeri locum Vergilius veluti interpretans, in quarto Aeneidos:
Et primum, inquit, pedibus talaria nectit
Aurea, q̄ sublimem alis, siue æquora supra
Seu terram rapido pariter cum flamine portant.
Itaque talaria induere dicemus eos, qui parant aufugere. Nam hoc ipsum auolare & reuolare, apud M. Tullium pro fugere, & redire frequens est.

Tricæ: Apinæ.

TRICAS, & Apinas vulgo res futiles ac nugatorias dicebant.
Martialis:
Quæcūq; lusi iuuenis, & puer quondam,
Appinasq; nostras. Idem alibi:
Sunt apinæ, tricæq; & si quid vilius istis.
Vnde & Tricari simili figura dicebant nugas agere. Cicero cum alias, tum ad Atticū lib. 15. Tricatur scilicet, vt homo talis. Et rursum: Balbus, inquit, tricatur. Adagium ab euentu natum. Nam Tricam, & Apinā oppida fuisse quondam Apuliæ, demonstrat Plinius libro Naturalis hist. 3. cap. 11. referens Europæ sinus: Diomedes, inquit, ibi deleuit gentes Monadorum, Dardorumque, & vrbes duas, quæ in prouerbii ludicrum vertere, Apinam, & Tricam. Stephanus ostendit Tricam vrbem fuisse Tessaliæ, sortitam id nominis à Trica Penei filia. Nonius Marcellus tricas impedimenta, & implicationes interpretatur, ἀπὸ τῶν τριχῶν, id est, à pilis, quibus inuoluuntur pulli galli-

gallinacei. Vnde dictum sit extricare, & intricare. Lucilius apud eundem, Tricones appellat, qui nugis homines remorentur. Et tricinus quæstus, pro tardo, seu sicco. Et Varro tricas Attellanas, nugas impeditissimas. Equidem non negauerim in voce adlusum ad pilos. Cæterum ab oppido dictũ prouerbium, vero propius est Plin. lib. 7. cap. 48. ostendit oues laudari solitas breuitate crurum, & ventris vestitu, quibus is nudus esset, eas apicas appellauit, ceu reiiculas, damnatasque.

Corycæus auscultauit.

Κωρυκαῖος ἠκροάζετο, id est, Corycæus auscultauit. Vbi quis id quod agit, conatus dissimulare, tamen à curiosis deprehenditur. Vnde natum sit adagium, ex auctoribus adscribemus. Corycus mons est Pamphyliæ præcelsus ac portuosus, atq; ob id piratarum insidiis oportunus, quos ab eo monte Corycæos vocabant. Hi nouam insidiandi rationem excogitarant. Siquidem dispersi per portus Coryci montis, miscebant sese negociatoribus, vt quisque forte appulerat, subauscultantes, & quid rerũ portarent, & quò nauigare destinassent, deniq; quo tpe decreuissent soluere. Quę simulatq; cognouerat, renunciabant piratis, cum quibus societatem maritimorum latrociniorũ exercebãt. Atque ita per occasionem simul adorti, nauigantes spoliabant. Quæ res vbi mercatoribus esset comperta, pleraque occultabant, ac dissimulabant, insidiarum metu. Sed cũ ne sic quidem laterent, subodorantibus omnia Corycæis, res in prouerbium abiit, τούτου κωρυκαῖος ἠκροάζετο, id est, Hunc Corycæus auscultauit. De re vehementer dissimulata, deprehensa tamen. Suidas ait, Corycon Pamphyliæ promontorium esse, cui subiecta sit vrbs Atalea. Eius vrbis ciues, ne vexarentur ipsi à prædonibus, qui sese in promontorii arcem receptabant, per alios portus dissipati subauscultabant, quinam appulissent, & quò tenderent, eaque prædonibus renunciabant. Idem ex Ephoro refert Corycæos conuenas quospiam fuisse, qui condiderint oppidulum in Lydia sub cacumine Coryci in mare prospectantis, finitimos Myonesso. Hos solitos sese negociatoribus in portum appellentibus admiscere, quasi negotiatores essent & ipsi, mercium aliquid empturi: dein de quæ cognouissent Myonessiis renunciabant. Myonessii nauigantes adoriebantur, prædam ablatam, aut precia quibus sese negociatores redimebãt, quæ Græci λύτρα vocant, cum Corycæis partientes. At Stephanus tradit, Corycum mõtem esse altissimũ, finitimũ Teo Ioniæ oppido, cui subiectus sit eiusdem nominis portus. Quo loco meminit & de piratarum insidiis & prouerbio. De Lydiæ Coryco sentit & Strabo, cuius verba subscribam ex lib. 4. Πρὶν δὲ ἐλθεῖν ἐπὶ ἐρυθρὰς, πρῶτον μὲν ἔραι πολίχνιον ἐστὶ τήιον, εἶτα κώρυκος ὄρος ὑψιλὸν καὶ λιμὴν ὑπ' αὐτῷ κασύστης, καὶ ἄλλος ἐρυθραὶ λιμὴν καλούμενος, καὶ ἐφεξῆς πλείους ἕτεροι. φασὶ δὲ τὸν παράπλουν τοῦ κωρύκου πάντα λῃστήρια ὑπάρξαι τῶν κωρυκαίων καλουμένων, εὑραμένων τρόπον καινὸν τῆς ἐπιβουλῆς τῶν πλοϊζομένων. κατεσπαρμένους γὰρ ἐν τοῖς λιμέσι τοῖς κατορμιζομένοις ἐμπόροις προσφοιτᾶν, καὶ ὠτακουστεῖν τί φέροιεν καὶ ποῦ πλέοιεν, εἶτα συνελθόντας ἀναχθεῖσι τοῖς ἀνθρώποις ἐπιτίθεσθαι καὶ καθαρπάζειν. ἀφ' οὗ δὴ πάντα τὸν πολυπράγμονα καὶ κατακούειν ἐπιχειροῦντα τῶν λάθρα καὶ ἐν ἀπορρήτῳ διαλεγομένων, κωρυκαῖον καλοῦμεν, καὶ ἐν παροιμίᾳ φαμὲν, τοῦ δ' ἂν ὁ κωρυκαῖος ἠκροάζετο, ὅταν δοκῇ τις πράττειν δι' ἀπορρήτων, μὴ λανθάνῃ δὲ, διὰ τοὺς κατασκοποῦντας καὶ φιλοπευσοῦντας τὰ μὴ προσήκοντα. i. Priusquã perueniatur Erythras, primum occurrit oppidulum Eræ Teium, deinde Corycus mõs excelsus, atque huic subiectus portus Casystas, mox alius portus dictus Erythræ, dein alii complures. Narrant autem Corycum præternauigantibus omnia plena latrociniis esse quorundam quos Coryceos appellant. Hi nouum insidiarum genus commẽti fuerant in nauigantes. Siquidem dispersi per portus, negociatores qui fortè appulerant, adibãt, subauscultabanq; quid rerum ferrent, quò nauigarent: deinde illos in altum reuersos collecti adoriebãtur ac spoliabãt: vnde factum est, vt quemuis curiosum, auidum auscultandi quæ clanculum & in occulto dicũtur, Corycęũ vocemus, prouerbioq; dicamus, hũc Corycæus auscultauit, quoties aliquis sibi visus est egisse dixisseve clàm, quum tamen nõ latuerit, propter eos qui subauscultant, ac sciscitari student, quę non oportet. Hactenus Strabo. In cuius verbis non videtur abesse deprauatio: vna tolletur, si pro λῃστήρια legas λῃστῶν, altera si legas τῶν λάθρα καὶ ἐν ἀπορρήτῳ πραττομένων, καὶ

διαλεγο-

φιλλεγομένων. sic enim legisse videtur interpres. Itaq; quum duę sint ciuitates eiusdem nominis, ad vtranque referunt prouerbium auctores. Stephanus ostendit & in Cilicia ciuitatem Corycum esse, quę portu saloq; cingitur, vt ait Pomponius Mela, angusto tergore continenti adnexa, cui vicinia specus illa multorum litteris nobilitata. Iam Cilices piratas fuisse accepimus. Hanc eandem arbitror esse cum ea, quam in Pamphylia ponunt Zenodotus & Suidas, quòd Pamphylia Ciliciç sit contigua, atque olim bona Ciliciç pars imputabatur in Pamphyliam. Idem Stephanus indicat & insulam fuisse eius nominis. Rursus Cretę promontorium esse Coryciam, & eiusdem nominis portum Aethiopię. Inducunt & comici Deum quempiam Corycęum, exaudiētem atque auscultantem quę gerantur, sicuti Menāder in Enchiridio, Dexippus in Thesauro, apud Suidam: quod tribus verbis attigit & Hesychius, indicans Corycum Grecis sonare vas coriaceum, aut nauim, aut lāceam. Vsurpat hoc adagiū M. Tullius lib. ad Atticum decimo, epistola vltima: Itaque posthac non scribā ad te, quid facturus sim, sed quid fecerim. Omnes κωρυκαῖοι videntur subauscultare quę loquor.

Fortes fortuna adiuuat.

CICERO Tuscul. quæst. lib. 2. Fortes .n. non modo fortuna adiuuat, vt est in veteri prouerbio, sed multo magis ratio. Citatur alibi ex Ennio. Vsurpatur in Aeneide Maronis. Atque adeo passim ab omnibus. Ouidius Fastorum lib. 2.

Audētes: forsq; Deusq; iuuat. Idē adlusit:
Audaces adiuuat ipsa Venus.

Rursum T. Liuius belli Macedonici lib. 4. Fortes fortunam adiuuare aiebant. Admonet adagium fortiter periclitandam esse fortunam. Nam his plerunque res prospere cedere. Propterea quòd id genus hominibus fortuna quasi faueat, infensa iis, qui nihil audent experiri, sed veluti cochleæ perpetuo latent intra testas.

Currentem incitare.

Τὸν τρέχοντα ὀτρύνειν, id est, Currentem incitare, est adhortari quempiam ad id, ad quod iam suapte sponte tendit. Atque hac figura mitigamus, vel prçcludimus magis, offensam admonitionis. Cicero ad Cassiū: Vt Cęsarem in Italia viderem, sic enim arbitrabamur, eumq; cum multis honestissimis viris conseruatis, ad pacem currentem, vt aiunt, incitarem. Idem ad Quintum fratrē lib. 2. Quare facis tu quidem fraterne, quod me hortaris. Sed mehercle, currentem nunc quidem. Rursus ad Atticum: Quod me hortaris, vt eos dies consumam in philosophia explicanda: currentem tu quidem. Idem in Oratore: Facilius enim est, currentē, quod aiunt, incitare, quàm commouere languentem. Plinius ad Cannium: Scio te stimulis non egere, me tamen tui charitas euocat, vt currentem quoque instigem. Ducta est metaphora ab his, qui cursu certant, quibus acclamatio solet addere velocitatem. Lucianus ex Homero citat ad Nigrinum: Θάρρει ἀγαθέ, τοῦτο χάρτοι τὸ τοῦ ὁμήρου, σπεύδοντα καὶ αὐτὸν παρακαλεῖς. i. Bono es animo, quando quidem iuxta Homericum illud, hortaris eum, qui ipse sua sponte properet. Extat autem Iliados θ.

Ἀτρείδη κύδιστε, τί με σπεύδοντα καὶ αὐτὸν
Ὀτρύνεις. id est,
Quid me sponte mea properantem maxime Atrida
Extimulas? Eodem adlusit Odiss. ω.
Ὃς ἵππων ὤτρυνε πάρος μεμαυῖαν ἀθήνην. i.
Iandudum promptam, ac cupientem, his Pallada dictis
Excitat.

Itaque currentem incitamus, cum ad id vocamus aliquem, ad quod suapte cupiditatē fertur, ac propendet. Quemadmodum meminit Dion, Timotheum cantorem quempiam certa quadam cantione, quę Palladis vocatur, Alexandri Magni animum repente ad belli cupiditatem incitare solitum. Atque incitabat ille quidem, sed sponte currentem, vt pote natura sanguinarium & belli sitientissimum. Alioqui Sardanapalū illum πάναβρον, id est, mollissimum, iisdē modis haud vnquam commouisset. Terēt. in Andria torsit in malam partem, omissa metaphora: si hic non insanit satis sua spōte instiga. Huc pertinent illa M. Tull. familiaria, E cursu reuocare. In principio Topicorum, E cursu ipso reuocauit volūtas tua. Et in cursu esse, & Cursum interrumpere.

Calcar addere currenti.

EANDEM sententiam aliunde ducta metaphora, extulit Plinius iunior in epistola quadam

quadam ad Pompeium Saturnium: Flagitabas, vt tibi aliquid ex meis scriptis mitterem, cum ego id ipsum destinassem. Addidisti ergo calcaria sponte currenti. Translatione sumpta ab equitibus, qui nonnunquam etiam sponte currentibus equis, quo currant celerius, calcar addunt. Ita nobis calcar addit, qui extimulat languentes: addit currentibus, qui cupiditatem, ac studium nostrum auget, acuitq; Ouidius.

Non opus admisso subdere calcar equo.

Sunt autem ferme prouerbiales in totum illæ metaphoræ: Subdere calcar, subdere stimulos, quemadmodũ & illę: Iniicere frenũ cõpescere fręno, reuocare fręno. M. Tullius ad Atticũ: Adscribit ẽt & quasi calcar admouet. Idem ad eundẽ lib. 6. Sed alter, vt dixit Isocrates in Ephoro & Teopompo, frænis eget, alter calcaribus. Plato lib. de Legib. 9. ἄριστ' ὦ κλεινία, χεῖδον τί μὲ ὥσπερ φερόμενον ἀντικρούσας ἀνέγειρες. id est, Opportune me Clinia, impetu currentem retudisti. Et illud Ciceronis: E medio cursu reuocauit.

In triuio sum.

Ἐν τριόδῳ εἰμὶ λογισμῶν, id est, In triuio sum consilii. In eos, qui dubitant, quiq; incerti sunt animi, hæsitantes quid potissimum eligant. Translatum ab iis, qui faciunt iter, & si quando triuium occurerit, addubitant, quam viam oporteat ingredi. Nam viam pro ratione consilii frequenter apud Græcos auctores reperies, vt apud Euripidem in Hecuba, σῶν ὁδὸν βουλευμάτων. id est, Tuorũ via cõsiliorum. Theognis, ἐν τριόδῳ ἕστηκα. id est, In triuio consisto. Alludit huc & Plato lib. de Legibus septimo: vetans ne si qua res admiranda atque inusitata occurrerit, protinns ad eam amplectendam accurramus, sed perinde quasi ad triuium aliquod venerimus, ignari viæ, consistamus, neque ante pergamus, quam peruestigatũ sit quò quæque ducat via, καθάπερ, inquit, ἐν τριόδῳ γενόμενος.

Bis ac ter, quod pulchrum est.

Δὶς καὶ τρὶς τὸ καλόν. id est, Iterum ac tertio, quod pulchrum est, subaudi, dicendum est. Vsurpatur à Platone cum aliis in locis, tum in Philebo, ἃ καὶ πρότερον ἐμνήσθημεν, δ' ἡ παροιμία δοκεῖ ἔχειν, τὸ δὶς καὶ τρὶς τό γε καλῶς ἔχον ἐπαναπολεῖν τῷ λόγῳ δεῖν. id est, De quibus & ante meminimus. Cæterum bene videtur prouerbio dictum, quod egregium sit id iterum, ac tertio in sermone repeti oportere, Idem in Gorgia. καὶ δὶς γάρ τοι καὶ τρὶς φασι καλὸν εἶναι τὰ καλὰ λέγειν τε καὶ ἐπισκοπεῖσθαι. id est, Atqui pulchrum aiũt ea quę pulchra sunt iterum ac tertio tum dicere, tum considerare. Rursum lib. De legibus sexto: λέγω δὲ καθάπερ ἐν τοῖς νῦν δή. δὶς γὰρ τό γε καλὸν ῥηθὲν οὐδὲν βλάπτει. idest, Dico autem quemadmodum modo dicebam. Nam nihil lędit, quod pulchrũ sit bis dicere. Lucianus in Dipsadibus citans eundem Platonem, κόρος, inquit, οὐδεὶς τῶν καλῶν, id est, Nulla satietas rerum honestarũ. Omnino ea vis inest rebus egregiis, vt quo sępius, ac præssius inspicẽtur, hoc magis ac magis placeant, vt ait Horatius:

Quæ si propius stes,
Te capiet magis, ac decies repetita placebit.

Contrà, quæ fucata sunt aut vulgaria, nonnunquam initio adrident nouitate ipsa, mox repetita sordescunt. Quemadmodum Plinius lib. 15. cap. 14. meminit de syluestri quodam pomi genere, quod vnedonem vocant, propterea quòd vnum tantum edi possit. Est etenim inhonorum, vt ait, atque hinc nominis ratio.

Fratrum inter se iræ sunt acerbissimæ.

Si quando simultas inciderit inter fratres, ea solet esse atrocior, quàm vulgarium inimicorum. Suppetunt abunde multa ex historicis exempla: Cain & Abel: Romuli & Remi: Iacob & Esau. Antonini Seueri Imperatoris filii in Getam odium, vsque adeo sæuum ac pertinax fuit, vt ne morte quidẽ illius atrocissima potuerit saturari, quin & in omnes illius amicos sęuiret. Qua de re fertur adagium, idque commemoratur ab Aristotele lib. Politicorum septimo, παρ' οἷς γὰρ ὀφείλεσθαι δεῖν τὴν εὐεργεσίαν ὑπολαμβάνουσιν, πρὸς τῷ βλάβει, καὶ ταύτης ἀποστερεῖσθαι νομίζουσιν. ὅθεν εἴρηται χαλεποὶ γὰρ πόλεμοι ἀδελφῶν. καὶ οἱ τὸ πέρα στέρξαντες οἵδε καὶ πέρα μισοῦσιν. id est, A quibus, inquit, deberi beneficium, existimat, ab iisdem non solum fraudari beneficio, sed insuper lędi se putãt. Vnde prouerbio dicitur, acerba enim bella fratrum. Et qui supra modum amãt, iidem & supra modum oderunt. Hactenus Aristoteles. Huc respexit Euripides in Iphigenia Aulidensi:

Δεινὸς κασιγνήτοισι γίγνεσθαι λόγος

Μάχας

Μάχας δ' ὅταν ποτ' ἐμπέσωσιν εἰς ἔριν. i.
Res dira verbis inuicem altercarier,
Dictisque fratres dimicare mutuis,
Si quando lis inciderit aut contentio.

Taurum tollet, qui vitulum sustulerit.

ADAGIVM in fornice natũ, vti videtur, sed quod ad vsum verecundiorẽ commode torqueri possit, si quando significabimus maiora peccaturum adultum, qui puer vitiis minoribus assueuerit. Extat in fragmẽtis Arbitri Petronii, his quidem verbis: Obstupui ego, & nec Gitonem verecũdissimũ puerum sufficere huic petulantiæ affirmaui, nec puellam eius ætatis esse, vt muliebris patientiæ legem possit accipere. Itaq;, inquit, Quartilla, minor est, q̃ ego fui, cum virum passa sum? Iunonẽ meam iratam habeam, si me vnquã meminerim virginem fuisse. Nam infans cum paribus inquinata sum, & subinde prodeuntibus annis, maioribus me pueris applicui, donec ad hãc ętatem perueni. Hinc etiam natum est prouerbium illud, vt posse dicatur taurum tollere, qui vitulum sustulerit. Non absurdũ videtur, adagium ad Milonis Crotoniatæ factum referri, qui quotidie vitulum aliquot stadiis gestare solitus, eundem taurum factum, citra negocium gestasse legitur. Atque ita quadrabit in eos, qui paulatim rebus etiam maximis assuescunt.

Viuorum oportet meminisse.

VIVORVM meminisse oportet. Vetus adagium in eos, qui plurimum de vita defunctis loquuntur, id quod vulgo putant ominosum, mortuos in ore habere, eosque velut citatos in sermonem adducere. Vnde & M. Varro lib. de lingua Latina tertio, putat lethũ ἀπὸ τῆς λήθης, id est, obliuione dictum, quasi in obliuionem abire cõueniat, qui vita excesserit: atque in funeribus sic quondam à præcone dici solere; Ollus letho datus est. Refertur adagium à Cicerone lib. 5. de Finibus bonorum & malorũ. Vbi cum Piso, deinde Q. Cicero dixissent, se vehemẽter commoueri recordatione clarorum virorum, ex contemplatione locorum, in quibus aliquãdo viui uersati fuissent, & vterq; recensuisset, quorũ memoria potissimum delectaretur: tum Pomponius Atticus quasi iocans: At ego, inquit, quẽ vos, vt deditum Epicuro, insectari soletis, sum multum equidem cum Phædro, quẽ vnice diligo, vt scitis, in Epicuri hortis, quos modo præteribamus, sed veteris prouerbii admonitu viuorum memini. nec tamen Epicuri licet obliuisci, si cupiam, cuius imaginem non modo in tabulis nostri familiares, sed etiã in poculis & anulis habent. Hactenus Cicero. Plautus itẽ in Truculento: Dum viuit, hominem noueris: dum mortuus est, quiescas. Thaletis dictũ iure celebratur, oportet non minus absentium amicorum, quàm præsentium memores esse.

Cum laruis luctari.

CVM laruis luctari, dicuntur ii, qui vita defunctos insectantur maledictis. Suidas Aristophanem citat, qui scripserit:
Παῦε παῦ ὦ δέσποθ' ἑρμῆ,
Νεκρὸν γὰρ ὄντα τὸν κλέων' ἐλοιδόρει. id est, Compesce cõpesce here Mercuri, mortuo enim Cleoni conuiciatus est. Lucianus in Sectis: Σκιομαχῶσι πρὸς ὑμᾶς ἀπόντας. id est, Vmbraticam pugnam aduersus vos absentes pugnant. Sentit autem de mortuis & absentibus. Meminit huius Plinius in prefatione historię mundi, ad hunc modũ, Nec plancus illepide, qui cũ diceretur Asinius Pollio orationes in eum parare, quæ ab ipso, aut liberis post mortẽ Planci ederentur, ne respondere posset: Cum mortuis non nisi laruas luctari. Quo dicto sic repercussit illos, vt apud eruditos nihil impudentius videretur. Aristoteles in rhetoricis citat Platonem ex politia, qui scripserit eos, qui mortuos adlatrarent, videri similes catellis, qui lapides iactos morderẽt, ipsos qui læsissent non attingerent.

Iugulare mortuos.

HVIC simile videtur iugulare mortuos, pro eo quod est insectari defunctos, & pugnare cũ iis, qui iã extincti sint. Translatũ à bellis, in quibus ignauum ac ridiculum sit, prostratos atque interfectos iugulare: rursus cum viuis congredi, forte. Refertur à Laertio in Menedemo. Is Bionem, cum diuinos studiose insectaretur, ait iugulare mortuos, nimirum iam explosos, & omnium sententia reprobatos. Aristopha. ἐν ὄρνισιν scripsit, τοὺς τεθνηκότας ἀποκτείνειν id est, defunctos occidere. Fiet lepidior metaphora, si paulo longius detorqueatur. Vsi qui

si quis dicat eum iugulare mortuos, qui librum impugnet, à nullo non damnatum: aut disputet aduersus sententiam, omnium suffragiis iam olim reiectam: aut si quis vituperet rem, omnibus per se detestatam.

Cygnea cantio.

Κύκνειον ᾆσμα, id est, Cygnea cantilena. Refertur inter Grecanica prouerbia. Notatur & ab Aeliano in opere, De naturis animalium, prouerbii vice. Conuenit in eos, qui supremo vitę tempore facundè disserunt, aut extrema senecta suauiloquentius scribunt, id quod ferè solet accidere scriptoribus, vt postrema queque minime sint acerba, maximeq; mellita, videlicet per ętatem maturescente eloquentia. Porrò cygnos instante morte mirandos quosdam cantus edere, tam omnium literis est celebratum, quàm nulli vel compertum, vel creditum. Nam Lucianus negat, se vel vidisse cygnos cum in Pado flumine nauigaret. Aelianus addit cygnos non canere, nisi flante zephyro uento, quem Latini fauonium dicunt. Martialis:

Dulcia defecta modulatur carmina lingua,
Cantator cygnus funeris ipse sui.

Neq; desunt philosophi, qui huius rei causam etiam addere conantur, affirmantque id accidere propter spiritus per collum procerum & angustum erumpere laborantes. Diuus Hieronymus in quodam laudans senilem eloquentiam, cōmemoratis aliquot scriptoribus: Hi omnes inquit, nescio quid cygneum vicina morte cecinerunt. Idem in epitaphio Nepotani: Vbi est ille ἐργοδιώκτης noster, & cygneo canore vox dulcior? Meminit adagii & Atheneus lib. Dipnoso. 14. ex auctore Chrysippo: referens quendā adeo impense delectatum fuisse dicteriis, vt cum esset à carnifice trucidandus, dixerit se velle mori, decantata cygnea cantione: sentiens, opinamur, dictum aliquod salsum, quod simul atque proloquutus esset, non cunctaretur emori. M. Tullius prębfans in librum De oratore tertium, de L. Crasso ita loquitur: Illa tanquam cygnea fuit diuina hominis vox & oratio, quam quasi expectātes post eius interitum veniebamus in curiam, vt vestigium illud ipsum, in quo ille postremum institisset, contueremur.

Nestorea eloquentia.

CONSIMILEM admodum Nestoris Pyliorum ducis facundia in prouerbiū abiit, si quando senilem suauiloquentiam significamus. Nam huic Homerus, vt tria secula, ita plus quàm mellitam quandam facūdiam affingit. Sic enim ait in Iliados α.

Τοῖσι δὲ νέστωρ
Ἡδυεπὴς ἀνόρουσε λιγὺς πυλίων ἀγορητής:
Τοῦ καὶ ἀπὸ γλώσσης μέλιτος γλυκίων ῥέεν αὐδή. id est,
Post hos assurgit Pylius dux ille disertus
Nestor, cuius ab ore fluit vox melle liquēti Dulcior.

Quem locum imitans Theocritus, auctore Plutarcho scripsit in Bucolicis:

Οὕνεκά οἱ γλυκὺ μοῦσα κατὰ στόματος χέε νέκταρ.
Propterea, qꝺ in os illi prædulce camœna
Infudit nectar.

Huc spectat & Horatianum illud:

Fidis enim manare poetica mella.
Te solum.

Lepos Atticus. Eloquentia Attica.

INTER reliquos Græciæ populos, lepos quidam, & festiuitas quasi vernacula ac peculiaris adest Atticis, adeo vt & in prouerbium abierit, Atticus lepos: Attica eloquētia, pro summa. Terentius in Eunucho: Dixin' in hoc Atticam esse eloquentiam? Cū insulsum atq; inuenustum militem rideret. Diuus Hieronymus ad Pammachiū, Iouinianum, vt opinamur, irridens: Hæc, inquit, Plautina eloquentia, hic lepos Atticus, & Musarum, vt dicitur, eloquio comparandus. Quanquam illud de Musarum eloquio ad M. Varronis elogium de Plauto celebratum respicit, qui dixit, Musas ipsas si Latine loqui voluissent, Plautino ore fuisse locuturas. Huc adlusit & Lucianus in libello De mercede seruientibus: κἂν ἔτι σολοικίσαντες τύχωσιν, αὐτὸ τὸ τῆς ἀττικῆς καὶ τοῦ ὑμηττοῦ. id est, Quòd si quando quid ēt rustice dixerint, hoc ipsum mere Atticum, atque ab Hymetto profectū videri volunt. Est autem Hymettus mons Atticæ, mellificio nobilis. Vnde & mel Atticum, & Hymettia mella. Quæ præcipua fuisse testatur & Martialis in Xeniis:

Hoc tibi Thesei populatrix misit Hymetti
Palladis à syluis nobile nectar, apis.

Mandrabuli more res succedit.

Ἐπὶ μανδραβούλου χωρεῖ τὸ πρᾶγμα, id est, Res Man-

Mādrabuli ordine succedit, hoc est, in dies iu peius labitur. Inde natum, quòd Mandrabulus quidam cum thesaurum reperisset, primum auream ouem posuit Iunoni Samiæ, proximo anno argenteam, tertio æream. Lucianus De mercede seruiētibus: Ἀλλὰ χαίρεις γέ, καὶ σεαυτὸν ἐξαπατᾷς, καὶ ἀεὶ τὰ μέλλοντα βελτίω γενήσεσθαι νομίζεις. τὸ δὲ ἐμπαλιν σοὶ ἢ ἐλπίσας, γίγνεται, καὶ ὡς ἡ παροιμία πλησίον, ἐπὶ μανδραβούλου χωρεῖ τὸ πρᾶγμα, καθεκάστην, ὡς εἰπεῖν, ἡμέραν ἀποσμικρυνόμενον, καὶ εἰς τοὐπίσω ἀναποδίζων. id est, Tu tamen vtcunque gaudes, tibiq; ipsi imponis, semperque credis meliora futura, quæ sequentur: atqui id contrà quàm speraras euenit, planeque iuxta prouerbium, ad morem Mandrabuli tibi negocium procedit, dum in singulos, vt ita dixerim, dies fit minus ac deterius, atq; in tergum retrocedit. Alciphron in epistola quadam: Καὶ κατὰ τὴν παροιμίαν ἐπὶ τὰ μανδραβούλου χωρεῖ τὰ πράγματα. id est, Iuxtaque prouerbium, ad exemplum Mandrabuli res succedunt. Nō intempestiuiter itaque dicitur in eos, qui in deterius abeunt. Quemadmodū Menedemus apud Plutarchū, permultos Athenas venire studii causa: principio sapientes, deinde philosophos, postea rhetoras, postremo idiotas euadere. Nec alienū fuerit hic nobilem illam Platonis sententiam adscribere, ex libro De legibus primo: Τὸ νικᾶν αὐτὸν πασῶν νικῶν πρώτη τε καὶ ἀρίστη, τὸ δὲ ἡττᾶσθαι αὐτὸν ὑφ᾽ ἑαυτοῦ, πάντων αἴσχιστόν τε ἅμα καὶ κάκιστον. id est, Si quis ipse seipsum vincat, omnium victoriarum tum prima, tum optima est. Rursum ipsum seipso inferiorem esse, omnium & turpissimum est, & grauissimum. Vincit enim seipsum, qui proficit in melius, at seipso inferiorem euadere, est deteriorem reddi.

Maturè fias senex.

MATVRÈ fias senex, si diu velis esse senex. Latinorum prouerbium, quo monemur, vt integra adhuc ętate desistamus à laboribus iuuenilibus, ac valetudinis curam agere incipiamus, si velimus esse viuaci ac diuturna senecta. Nam senectutis sors, ociū & quies. Vsurpatur à Catone maiore apud Ciceronem: Neque enim, inquit, vnquam assensus sum veteri illi, laudatoque prouerbio, quod monet maturè fieri senem, si diu senex esse velis. Hoc quanquā Catoni non probatur, homini duro, quiq; sibi nec extrema senecta remittendis laboribus indulserit, tamen audiendum nobis, maxime si de vitiis iuuentæ sentias, puta libidine, bibacitate, turbulentia vitæ: quæ nisi quis maturè reliquerit, aut nūquam perueniet ad senectam, aut breuem habiturus est senectam.

Senis doctor.

Γεροντοδιδάσκαλος, id est, Senis doctor. Citatur sæpiuscule titulus hic à Nonio Marcello, inter titulos fabularum Varronis, quem dubium non est prouerbialem esse, sicuti sunt alii plerique. Conuenit in eum, qui in re sera, atque intempestiua frustra sumit operam. Siquidem vt est iuuenta docilis, atque in quemuis habitum sequax, ita senecta intractabilis, tarda, atq; obliuiosa. Proinde Theognis:

Μή με δίδασκ᾽, οὔτοι τηλίκος εἰμὶ μαθεῖν. i.
Ne doceas, me ætas iam facit indocilem.

Euripides in Bacchis:

Γέρων γέροντα παιδαγωγήσω σ᾽ ἐγώ. id est,
Senem senex, & ipse te erudiuero.

Atq; hic quidem versus inuentus est in Sophoclis Philocteta, quem celebrem ac prouerbialem fuisse testatur Gellius li. Noctiū decimotertio, ca. 17. Varro titulum suum sumpsisse videt᷑ ex Euthydemo Platonis, vbi Socrates narrat Connum præceptorē suū, à quo senex fidibus canere didicit, ludibrii cā à pueris vocatū fuisse γεροντοδιδάσκαλον. Ad hanc sententiam pertinet, quod dixisse ferunt Diogenem: Νεκρὸν ἰατρεύειν καὶ γέροντα νουθετεῖν ταυτόν ἐστι, id est, Mortuo mederi, & senem admonere, idem esse. Quanquam inutilis est sententia, quæ senes deterret à discendis iis, quæ nescire turbe est.

Senis mutare linguam.

CVM ad omnem disciplinam tardior est senectus, tum potissimum ad discendam linguam, quæ facultas maxime pueris à natura data est. Quapropter etiam vulgò cōpertissimum, pueros facile quamuis exprimere linguam: contrà natu grandiores, aut non assequi, aut parum feliciter imitari. Inde prouerbium, senis mutare linguā, de frustra, atq; intempestiuè laborantibus. Diuus Hieronymus præloquens in quatuor Euangelia, Pius, inquit, labor, sed periculosa præsumptio, iudicare de cæteris,

ipſum ab omnibus iudicandum, ſenis mutare linguam, & caneſcentem mundum ad initia retrahere paruulorum. Quo ſignificatur adultam ætatem ad omnia minus eſſe tractabilem, quàm rudes illos ac teneros annos, id quod eleganti metaphora dictũ eſt à Naſone:

> Quæ præbet latas arbor ſpatiantibus vmbras,
> Quo poſita eſt primum tempore virga fuit.
> Tunc poterat manibus ſumma tellure reuelli,
> Nunc ſtat, in immenſum viribus aucta ſuis.

Quare tunc formandi mores, cum mollis adhuc ætas: tunc optimis aſſueſcendum, cum ad quiduis cereum eſt ingenium. Nã poſteaquam annis iã ceu diriguit animus, & vix dediſcimus, quæ perperã didicimus: & quæ neſcimus, nõ ſine maximo negocio nobis inculcantur. Neque hæc diximus, vt adultiores à diſcendo deterreantur, cum nulla ſit ætas ad diſcendum ſera, ſed vt pueros ad diſcendi ſtudium acuamus. Ne hoc quidem prætermittendum, quanquam vulgo iactatum: Senex pſittacus negligit ferulam. Adagii ſenſus tametſi per ſe non eſt obſcurus, tamen magis liquebit ex Apulei verbis, quę ſunt in libro Floridorum ſecũdo de pſittaco: Quæ ruſticum noſtrum ſermonem cogitur æmulari, ferrea clauicula caput tũditur, Imperium magiſtri vt perſentiſcat. Hęc ferula diſcenti eſt. Diſcit autem ſtatim pullus vſque ad duos ætatis ſuę annos, dum facile os vti conformetur, dum tenera lingua vti conuibretur. Senex autẽ captus, & indocibilis eſt & obliuioſus. Hactenus Apuleius. Indicat & Plinius lib. 10. cap. 42. mirum eſſe docilitatem huic aui, verum non niſi primis duobus vitæ annis. His finitimum eſt, quod vulgo quidem, attamen haudquaquam ineleganter dicitur: Serum eſſe, canes vetulos loris aſſuefacere.

Caſcus Caſcam ducit.

NEQVE longe hinc diſſidet illud, quod Varro refert libro de lingua Latina tertio: Caſcus caſcam ducit: quoties ſimilis ſimilem delectat, vetulus vetulam, deformis deformem, improbus improbum. Nam antiquitus caſcum dicebatur, quod nos vetus appellamus: idque, vt auctor eſt idem Varro, lingua Sabinorum, quæ in Oſcam vſque linguam radices egerit, qua Caſnar ſenex dicitur, eoq; Ennium, vt Oſcæ linguæ peritum ſcripſiſſe:

> Quã primũ caſci populi genuere Latini.

Caſcos Latinos priſcos appellat. M. Tullius Tuſculanarum quæſtionum lib. 1. Itaque vnum illud erat inſitum priſcis illis, quos appellat caſcos Ennius. Citat autem Varro adagium, tanquam à Manilio quodam profectum, qui dixerit, non eſſe mirũ, ſi caſcum caſca duxiſſet, quoniam is canoras faciebat nuptias. Videtur eſſe iocus in anum vetulo nuptam, adluſumq; ad vocẽ caſci, perinde quaſi deducatur à canendo. Refertur ibidem epigramma Papinii cuiuſdam, quod ſcripſit in adoleſcentem nomine Caſcam.

> Ridiculum eſt cum te Caſcam tua caſca dicit.

Opinor adoleſcentem duxiſſe vetulã, proinde abſurdum videri, quoties caſca, id eſt, vetula, maritum iuuenem veluti ſuo ipſius nomine Caſcam vocaret. Fortaſſe prouerbii iocus ad priſcum nuptiarũ morem ſpectat, quem refert Plutarchus in Problematis. Qui deducebant ſponſam in domum ſponſi, iubebant his verbis alloqui, Vbi tu Caius, ego Caia.

Bis per omnia.

Δὶς διὰ πασῶν, id eſt, Bis per omnia. Hoc prouerbio diſcrimen ingens, ac longiſſimum interuallum ſignificabant. Vnde quæ pugnantiſſima inter ſeſe viderẽtur, totoq; diſſidere genere, ea, δὶς διὰ πασῶν inter ſe diſcrepare dicebant. Lucianus in lib. De conſcribenda hiſtoria: Καὶ τὸ τῆς μυστικῶν δὴ τοῦτο, δὶς διὰ πασῶν ἐςὶ πρὸς ἄλληλα. hoc eſt, Deniq; iuxta muſicorum prouerbium, δὶς διὰ πασῶν interuallo ſeſe mutuo reſpiciunt. Idem in Apologia: Ἀλλά μοι ἐκεῖνο ἐννόησον, ὡς πάμπολυ τὰ τοιαῦτα διαφέρει, ἐς οἰκίαν τινὸς πλουσίου ἐπὶ μισθῷ παρελθόντα δουλεύειν, καὶ ἀνέχεσθαι ὅσα μοί φησι τὸ βιβλίον, ἢ δημοσίᾳ πράττοντά τι τῶν κοινῶν, καὶ ἐς δύναμιν πολιτευόμενον, ἐπὶ τούτῳ παρὰ βασιλέως μισθοφορεῖν. διελθὼν δὴ καὶ ἰδίᾳ καταθεὶς ἑκάτερον, σκόπει. εὑρήσεις γὰρ τὸ τῶν μυστικῶν δὴ τοῦτο, δὶς διὰ πασῶν τὺ πρᾶγμα, καὶ τοσοῦτον ἐοικότας ἀλλήλοις τοὺς βίους ὅσον μόλυβδος ἀργύρῳ καὶ χαλκὸς χρυσῷ, καὶ ἀνεμώνη ῥόδῳ, καὶ ἀνθρώπῳ πίθηκος. μισθὸς μὲν γὰρ δὴ κἀκεῖ, κἀν-

τἀνθάδε καὶ τὸ ὑπὸ ἄλλῳ τάττεσθαι, τὸ δὲ πρᾶγμα παμπόλλην ἔχει τὴν διαφωνίαν. id est, quin illud mihi iã cõsidera, quàm maximo hęc inter sese discrimine distare, videlicet in opulenti cuiuspiã ædes adscriptum, seruire seruitutem, & ea omnia perferre, quæ libellus ille meus commemorat, & publicè populi negocium gerentem, ac pro virili remp. administrantẽ, hoc nomine ab Imperatore salarium accipere. Age perpende hæc, & vtrunque per se, priuatimq; contẽplate Reperies nimirum iuxta illud musicorum prouerbium, δὶς διὰ πασῶν negotio discrimen inesse. Et has duas vitæ rationes tantum inter se conuenire, quantum affinitatis est plumbo cum argento, æri cum auro, anemonę cum rosa, homini cum simia. Nam merces quidem accipitur & illic, quẽadmodum hic quoque, & vtrobiq; contingit, vt alii subiectus pareas. Cęterum ipsius negocii non mediocris est dissonantia. Hactenus Lucianus. Adagium, vt is etiam indicauit, ex arte musica mutuo sumptũ est. Nam Macrobius commẽtario in Somniũ Scipionis secundo, quinq; species harmoniarum commemorat: διὰ τεσσάρων, διὰ πέντε, διὰ πασῶν, διὰ πασῶν καὶ διὰ πέντε, & δὶς διὰ πασῶν. Ex compositis harmoniis διὰ τεσσάρων, & διὰ πέντε, constituitur διὰ πασῶν, cui nominis hoc inditum est, ꝙ absolutam reddat symphoniam, vt mihi videatur huc ẽt illud respicere prouerbium, qđ alio loco commemorabimus, ἀπὸ τ' ὀκτώ. Similiter Plutarchus, & quicunq; veterũ, vel apud Græcos, vel apud Latinos de musicæ disciplina conscripserunt, Harmoniarum metam figunt in ea, quæ vocatur δὶς διὰ πασῶν. Boethius item libro De musica primo, tradit, antiquitus harmonicam rationem heptachordo duntaxat constitisse, hoc est, fidibus septem, quarum ima ὑπάτη dicebatur, summa νήτη. Deinde alias chordas adiicientibus aliis, ita creuit vocum numerus, vt ad duplicatum heptachordum perueniretur. Atque hic progrediendi finis futurus videbatur, nisi quòd ipsa symphoniarum ratio μέσην illam, quæ in heptachordo locum nomini congruentẽ obtinuerat, & vtroq; ad extremã relata chordam, harmoniam διὰ τεσσάρων edebat, desiderare videretur. Hac igitur adiecta, & in suum immissa locum, ad quindecim chordas peruentum est, quarum extremam alteram, προσλαμβανόμενον dixere, alteram νήτην ὑπερβολαίων. Ita fit, vt μέση vtroq; relata, reddat harmoniã διὰ πασῶν: rursum extremarum vtralibet ad μέσην relata, eandem constituat harmoniam. Porrò summa relata ad imam symphoniam reddat quam vocant δὶς διὰ πασῶν: propterea quòd hac, qua dixi, ratione, bis complectatur eã harmoniam, cui nomen, διὰ πασῶν. Quoniam autem hac fini constitit harmonica ratio, nec vlterius procedere licuit, tractum est in popularem sermonem, vt quæ longissimo discrimine inter se dissita essent, ea δὶς διὰ πασῶν distare dicerent, perinde quasi dicas adeo seiuncta, vt magis seiungi non queãt. Cui simillimum illud, ἐκ διαμέτρου. id est, ex diametro.

Vbi timor, ibi & pudor.

Ἵνα δέος ἔνθα καὶ αἰδώς, id est, vbi timor, ibi & pudor. Prouerbialis sentẽtia, quæ hodieq; vulgo manet, cui similis illa Terentiana: Omnes deteriores sumus licentia. Et maxima pars hominum formidine fustis à malefactis temperat. Plato libro De legibus quinto: Ἡ δ' ἄδεια ἀναισχυντίαν ἐνέτεκεν. id est, Audacia vero parit impudentiã, ἄδειαν autem vocant, cum abest metus. Item in Euthyphrone citat ex poeta quopiam. Est enim hemistichion carminis heroici.

- Ἵνα γὰρ δέος ἔνθα καὶ αἰδώς. id est,
- Vbi enim timor, & pudor illic.

Suidas indicat esse Epicharmi.

Foras Cares, non amplius antistheria.

Θύραζε κᾶρες, οὐκ ἔτ' ἀνθεστήρια. id est,
Cares foras, peracta enim anthisteria.

Dici consueuit, vbi quis semper eadem sibi sperat accommoda aut idẽ semper licitum fore credit, quod aliqñ pro tẽporis ratione fuerit ꝑmissum. Veluti si quis semel expertus cuiuspiã liberalitatẽ, subinde redeat, aliquid muneris petens: aut cũ pueri permissam sibi ad tempus feriandi ludendique facultatem vltra tempus prorogant. Originem prouerbii tradunt ad hũc modum: Atheniensibus mensis quidam anthisterion appellabatur, quòd is plurimos flores pro gigneret. In hoc festa quæpiam agebantur, & conuiuia liberiora, quẽadmodum in Saturnalibus fieri consueuit apud Romanos, in quibus & seruis accumbere licebat,

licebat, Feriatis interim ab opere. Exactis autem feriis, cum iam ad solitas operas reuocarentur, hoc pacto dicebant heri Foras Cares, non iam amplius antisteria. Cares autem seruos appellabant, quòd ea gens mercenariis operis quæstum factitaret, velut omnium serui quicunq; cõduxissent. Sunt qui dicant, Cares olim Atticæ regionis partem obtinuisse. Athenienses autem cũ Anthisteriorum solennitatem agerent, solere Cares in ciuitatem atq; in domos receptos ad festi cõmunionem admittere: deinceps peracto solennitatis tempore, si quos è Caribus offendissent in vrbe cessantes, per iocum dicebant,

Θύραζε κᾶρες οὐκ ἔτ' ἀνθεστήρια. id est,
Exite Cares acta enim anthisteria.

Sonat autem ea vox Græca perinde, quasi dicas: Floralia Latine, quorum licentia multorum litteris notissima est. Non diuersum est quod ait Seneca in ludrico in Claudium scripto, Non semper erunt Saturnalia.
Nã Saturnalib⁹ seruis quoq; libertas erat.

Fures clamorem.

Οἱ φῶρες τὴν βοὴν, id est, Fures clamorem, subaudiendum, timent aut senserunt. Quadrabit in eos, qui sibi conscii, metuunt ne deprehendantur, aut qui peracto maleficio fugitant pauitantq;. Habet autem hoc cum omnis malefacti conscientia, tum præcipue furti, vt hominem trepidum reddat ac lucifugam. Huc adlusit Vergilius:

Et cum clamarẽ, quò nunc se proripit ille,
Tityre coge pecus, tu post carecta latebas.

Funiculum fugiunt miniatum.

Τὸ χοινίον φεύγουσι τὸ μεμιλτωμένον. id est,
Vitant sinopi collitam restim rubra,

Ac dicetur, vbi quis ꝓperat officio suo fungi, non ex animo, sed ne in mulctã incidat. Carmen sumptum ex Aristophane, cuius interpres, & item Suidas huiusmodi ferme commemorant. Atheniensium magistratus variis modis conati sunt efficere, vt populus quam maxime frequens ad concionẽ ventitaret: obiectis enim repagulis quibusdam vias reliquas occludebant, quæ non ducerent ad forum: tum merces tollebant ex mercatu, ne quid hac gratia ibi cessaretur: deniq; funem pararant rubro colore, quem μίλτον. id est, interprete Plinio, minium vocant Latini, nonnulli cinabarim appellãt, oblitum. Hoc duo ministri publici populum cingentes, agebant in concionem. Studebat quisque funiculum effugere, propterea quòd quisquis colore notatus appareret contagio funis, is mulctam pendere cogebatur. Vnde qui notam metuunt, eos eleganter dicemus φεύγειν τὸ χοινίον μεμιλτωμένον. id est, fugere funiculũ miniatũ.

Fortunatior Strobilis Carcini.

Εὐδαιμονέστερος καρκίνου στροβίλου, id est, Fortunatior Carcini Strobilis. Ironia prouerbialis in infelicem & improbum. Carcinus poeta quispiam fuit, cuius filii dicti sunt Strobili ab Aristophane, quos & γλυκυτραχήλους vocat, id est, dulciceruicos. Iocus autem sumptus est à nominum adlusione. Nam Græcè Carcinus cancrum, Strobili cochleas significant. Vtrunque genus distortum ac fœdum. Adagium recensetur apud Suidam & Zenodotum, extat apud Aristophanem in Pace.

Festo die si quid prodegeris.

PLAVTVS in Aulularia sub persona senis Euclionis: Festo die si quid prodegeris, ꝓfesto egere liceat, nisi peperceris. Schema prouerbiale. Admonet autem, ne in sumptibus solennibus ita profusi simus, vt non suppetat quo feramus quotidianos. Nam festi dies vel sacris offerendis, vel diurnis epulationibus, vel ludis in honorem deorum, vel feriis obseruandis celebrabantur: profesti ad rei priuatæ publicæq; administrationem concedebantur. Accommodabitur non perperam & in eos, qui iuuenes rem prodigunt, esurituri senes, qui ve intempestiuè profundũt, postea desideraturi.

Felis Tartessia.

Γαλῆ ταρτησσία, id est, Felis Tartessia. De magnis & ridiculis dicebatur. Tartessii sunt in Iberia, apud quos feles maximæ nasci dicuntur. Fortasse non inepte dicitur & de rapacibus. Aristophanes in Vespis:

Ὥσπερ μεγάλην κρέα κλέψασαν
Τηροῦσιν ἔχουσ' ὀβελίσκους. id est,
Nunc vti felem rapta carne,
Obseruant gestantem verua.

Item Lucianus, cum ait, ἁρπακτικώτεροι τῶν γαλῶν, id est, rapaciores felibus: nimirum & ipse felium significat rapacitatem vulgo notam fuisse.

Feli

Feli crocoton.

Γαλῇ κροκωτόν, id est, Feli crocoton, subaudiendum, das, aut addis. Dici solitum, quoties honos additur indignis, & quos haudquaquam decet. Aut cũ datur quippiam iis, qui munere non norunt vti: veluti si quis à musis alienissimo bellissimum donaret librum. Crocoton vestis genus est rotundæ ac fimbriatæ, qua diuites vtebantur matronæ. Apud Nonium in dictione Richa, refertur inter vestes delicatas & crocoton. Sic enim arbitramur legẽdum, mollicinam crocotam, chirodotam Richam. Ac teste Plutarcho, quidam Herculem pingebant κροκωτοφόρον, Omphale seruientem. Sumptum adagium ab apologo Stratidis: quẽ alio loco narrauimus. Porrò vox hæc γαλῆ, felem'ne significet, an mustelam, an quem vulgo catum appellãt, quoniam inter eruditos cõtrouersum est, aliis iudicandum relinquimus.

Mustelam habes.

Γαλῆν ἔχεις, id est, Mustelam habes. In eum quadrat, cui omnia sunt inauspicata, tanquam fatis ac diis iratis, vt aiunt. Olim creditum est, hoc animal inauspicatum infaustumque esse iis, qui haberent, domiq; alerent: vt non admodum dissideat ab illis; Equum habet Seianum, &: aureum habet Tolosanum. Vnde nunc etiam apud quasdàm gentes, nominatim apud Britannos, infelix omen habetur, si cum paratur venatio, aliquis mustelam nominet, cuius etiã occursus vulgo nũc habetur inauspicatus. Adagium refertur à Diogeniano.

Fastuosus Maximus.

Κόμπος μάξιμος, id est, Fastuosus Maximus, in eũ dicebatur, qui sibi plus satis arrogasset in sapientia. Sumptum à moribus Maximi cuiuspiam arrogantis, & sibi immodice placentis. In nõnullis exemplaribus inueni κομπᾶς μάξιμος. Græcis κόμπος arrogantiam insolentiamq; significat, vnde κόμπειν καὶ κομπάζειν. Proinde & Euripides γλώσσης τε κόμποι, id est. Linguæque fastus. Recẽsetur & hoc in Diogeniani collectaneis.

E multis paleis paulum fructus collegi.

Ἐκ πολλῶν ἀχύρων ὀλίγον καρπὸν συνήγαγον, i. Ex multis paleis parum fructus collegi, i. multo labore non multũ emolumenti sum consecutus: aut è verboso sermone paullulum bonæ sententiæ percepi: ex ingenti volumine minimũ doctrinæ retuli. Translatum ab excussoribus tritici.

Oportet remum ducere qui didicit.

Δεῖ κώπην ἐλαύνειν μαθόντα, id est, Oportet remum impellere eum, qui didicerit. Vnũquenq; decet eam artem exercere, quam antea doctus sit. Refertur à Plutarcho in commentariolo, cui titulus, ὅτι διδακτὸν ἡ ἀρετὴ. Idem admonet Horatianũ illud in Arte poetica.

Ludere qui nescit, campestribus abstinet armis,
Indoctusq; pilę discive, trochive quiescit,
Ne spissæ risum tollant impune coronæ,
Qui nescit, versus tamen audet fingere.

Quin & hodiernis tẽporibus huiusmodi vulgo iactatur adagium: Qui lusus nõ nouit legem, abstineat.

Ex ipso boue lora sumere.

Ἐκ τοῦ βοὸς τοὺς ἱμάντας λαμβάνειν, id est, Ex ipso boue lora sumere dicuntur, qui quo lædant quempiam, id ab ipso quem lædũt accipiunt. Veluti si quis versibus incesseret eum, à quo carminis componendi rationẽ didicisset: aut tyrannus pecuniam extorqueat à ciuibus, qua satellitium ad opprimendam ciuitatem alat: aut si quis rhetorices pręsidiis rethoricem oppugnaret. Metaphora sumpta ab agricolis, qui lora cædunt è boum tergoribus, quibus boues vinciunt. Plutarchus in commentario, cui titulus; ὅτι οὐκ ἔστι ζῆν ἡδέως; τί ἂν λέγοι τις, ἀρκεῖ μὲν ἡ φύσις τῆς σαρκὸς ὕλην ἔχουσα νόσων ἐν ἑαυτῇ, καὶ τοῦτο δὴ τὸ παιζόμενον, ἐκ τοῦ βοὸς τοὺς ἱμάντας λαμβάνουσα, τὰς ἀλγηδόνας ἐκ τοῦ σώματος. i. Quid igitur dixerit quispiam? Satis est ipsa corporis natura, morborum materiam in se continens, ac iuxta quod ioco dici solet, tãquam ex ipso boue lora sumens, ita ex ipso corpore dolores.

Ex vno omnia specta.

Ἐξ ἑνὸς τὰ πάνθ' ὅρα, id est, Ex vno omnia specta. Vergil. item:

Et crimine ab vno
Disce omneis.

Admonet adagium ex vnius euentus experimento,

rimento, reliquorum similium coniecturam oportere facere, Refertur à Suida. Tamen si is ostendit in eos dictum, qui perperam ex vno quopiam æstimant omnia. Legit enim non ζερ, sed ὁρᾷ.

Ex aspectu nascitur amor.

Ἐκ τοῦ εἰσορᾶν γὰρ γίγνεται ἀνθρώποις ἐρᾶν. i. Amor ex videndo nascitur mortalibus. Senarius prouerbialis, admonens, oculos amorem potissimum conciliare. Nō enim amatur incognitum: ex conuictu nascitur amor mutuus. Et oculi præcipue sunt ad amandum illices. In his enim peculiaris animi sedes. Et in his aiunt poetæ, Cupidinem excubantem sua iacula mittere. Maro velut indicauit adagium, cum ait:

Vt vidi, vt perii, vt me mal⁹ abstulit error.

Rursum in Georgicis:

Vritq; videndo Fœmina.

Item apud Terentium, Chęrea visa duntaxat virgine, quàm impotenter cœpit ardere. Iuuenalis prodigii loco refert de cœco amante:

Qui nūquā visæ flagrabat amore puellę.

Legimus philosophos quosdam, & inter Democritum, sibimet oculos ademisse, tanquam omnium malarum cupiditatum auctores. Quapropter piorum hominum est meminisse, haudquaquam esse tutum videre, quod non licet concupiscere. Prouerbii meminit Diogenianus.

E sublimi me derides.

Ἀφ᾽ ὑψηλοῦ μου καταγελᾷς. id est. E sublimi me derides. De eo, qui cū fastu ridet quempiam, ac despectim. Translatum ab iis, qui ex edito loco verba faciunt. Vnde & despicere dictum à Latinis pro contemnere, ꝙ quisquis in eminenti loco est, is veluti tutior negligit eū, q̄ stat in humiliore loco.

Extra lutum pedes habes.

Ἐκ τοῦ πηλοῦ πόδας ἔχεις, i. Extra lutū pedes habens, hoc est, emersisti è periculo, aut extra periculum constitutus es. A viatoribus sumptum. Simile illi: ἔξω βελῶν, id est, extra iaculum. Et in luto dicuntur hæsitare, qui molestis inuoluūtur negociis, vnde se nequeant explicare.

Ex vmbra in solem.

Ex vmbra in solem educere, est rem prius abditam & ociosam, in publicum & in cōmunem vitæ vsum deducere. Translatum ab athletis, quibus mos, solis & pulueris patientia confirmare corporis robur. Delicatorum autē est, in vmbra latitare. Venustius fiet, si ad animi rem torqueatur: veluti si quis dicat, philosophiam à Socrate ex vmbra in solem esse productam. Exempla passim apud scriptores obuia.

Excubias agere in Naupacto.

Φρουρῆσαι ἐν Ναυπάκτῳ, id est, Excubare Naupacti. Achiui capta Naupacto, Pausaniam excubiis, custodiæq́ue prefectum interfecerunt, auctore Theopompo. Vnde res in iocū vulgi videtur abiisse aduersus eos, qui pereūnt ignauia sua, aut qui munus odiosum, ac plenum discriminis administrant. Refertur à Zenodoto. Suidas effert ad hūc modum: φρουρήσεις ἐν Ναυπάκτῳ, id est. Ex-Excubabis Naupacti. Is adfert & aliam adagionis originē cum iis, qui Naupactū prę-sidio tuebantur, perpusillum salarii dependeretur, atq; illi plurima quę ad rem pertinebant, emerēt, militari ioco iactatum est, vt appareat, in eos q frustra sudarent, quosque sua spes frustraretur. Naupactus autē Aetoliæ ciuitas, quam tum Philippus obtinebat, à compingendis nauibus dicta, ꝙ illic Heraclidæ primum nauiū extruxerint.

Deuotionis templum.

Ἀρᾶς ἱερόν, id est, Execrationis templum. In eos dicebatur, qui crebris execrationibus vti consueuerunt. Erant autem antiquitus etiam publicæ quædam detestationes, velut apud Athenienses, in eum, qui viam nō monstrasset erranti: Item deuotiones hostium, quarum meminit Macrobius, & Horatius in Odis:

Diris agam vos, dira deprecatio

Nulla expiatur victima.

Hesychius indicat, templum execrationis fuisse Athenis, cuius meminerit Aristophanes in Horis, dici porrò degraui calamitate. Alibi, ni fallimur, nobis dictum est de execrationib⁹ tragicis, quas Diogenes philosophus iocabatur sibi occurrisse, quòd viuere ἀνέστιος, ἄπολις, ἄπατρις ἀχρήματος, ἐσχατὸς, καὶ ἐφημερόβιος. id est, Carens domo, ciuitate, patria, pecunia, nullam habēs certam sedem, & in diem viuens. Prouerbium refertur à Diogeniano.

Experter

Expertes inuidentiæ musarum fores.

Ἀφθόνοι μουσῶν θύραι, id est, Candidæ musarum ianuæ. De his dictitatum qui litteraturam suam candide libenterque impertiunt aliis, & ad docendum prompti, propensique sunt. Neque male congruet etiam in dociles, iuxta id, quod alibi commemorauimus, ἀνεωγμέναι μουσῶν θύραι, id est, Apertæ musarum ianuæ.

Eurybatizare.

Εὐρυβατεύεσθαι, id est, Eurybatizare, est improbis vti moribus. Eurybatus ex Cercopibus vnus fuit, insignitæ improbitatis homo. Huius meminit Lucianus in Pseudomante, ὑπὲρ τοὺς κέρκωπας, ὑπὲρ τὸν Εὐρύβατον, ἢ Φρυνώνδαν, ἢ Ἀριστόδημον, ἢ Σώστρατον, id est, Vltra Cercopas, vltra Eurybatum, aut Phrynondam, aut Aristodemum, aut Sostratum. Neque vero vnus duntaxat huius nominis fuit, infamis versutia, morumque improbitate. Nam & Ephesius quidam Eurybatus fuit, qui cum à Crœso cum multa pecuniarum vi missus esset, vt exercitum contraheret, ad Cyrum defecit, vt auctor est Ephorus. Alii malunt ad Eurybatum referre, qui fuisse perhibetur alter à Cercopibus, vt diximus. Duris ad Eurybatum refert Vlyssis socium. Nicander prodidit Eurybatum quendam Aeginensem fuisse longe versutissimum, scelestissimumque. Neque vero desunt, qui dicant hoc nomine furem fuisse quempiam astutia singulari: is cum deprehensus, captusque seruaretur, custodes in conuiuio animi causa iusserunt vt ostenderet, quibusdam modis consueuerit domos conscendere. Cumque illum initio renuentem, scilicet tanquam inuitus facturus esset, rogarent instantius, ac vix tandem persuasissent: ille aptatis spongiis ac stimulis, ferreisque retinaculis, quas ἐγκεντρίδας Græci vocant, parietem cœpit conscendere. Porrò suspectantibus illis, & artificii nouitatem admirantibus, Eurybatus prehenso laqueari, per tegulas aufugit, priusquam illi domum circumire potuerint. Atque hunc ad modum delusis custodibus, periculum euasit. Meminit huius & Eustathius in primum Iliados, admonens eam vocem ambigue pronunciari, εὐρύβατον καὶ εὐρυβάτην, dictum autem παρὰ τὸ εὐρυβάζειν, quòd late grassaretur. Itaque peculiariter conueniet in eum, qui deprehensus, arte quapiam elabitur.

Faciunt & sphaceli immunitatem.

Καὶ σφάκελοι ποιοῦσιν ἀτέλειαν, id est, Faciunt & sphaceli immunitatem. Athenis celebratum prouerbium de his, qui quouis prætextu quod volunt assequuntur. Natum aiunt ab euentu huiusmodi. Pisistratus tyrannus decimas exigebat ab Atheniensibus eorum quæ in agris prouenissent. Itaque cum aliquando obambularet, videretque senem quendam in saxis quibusdam, hoc est, loco petricoso laborantem, rogabat quosnam fructus inde colligeret. At is respondens, Dolores, inquit, & sphacelos, atque horum decimas exigit Pisistratus. Porrò tyrannus admiratus hominis libertatem, decimas Atheniensibus remisit. Ea res in vulgi sermonem abiit, etiam sphacelos immunitatem parere. Sphacelus autem morbi genus est, quod ex immodica defatigatione solet accidere. Quidam putant esse tormina articulorum, quidam ossium tabem. Theophrastus libro De causis plantarum quinto, demonstrat & plantarum radicibus vitium accidere, quod ab hominum morbo σφακελισμός appellet. Adagium recensetur à Suida. Hesychius indicat quemlibet dolorem grauem sphacelum dici.

Et meum telum cuspidem habet acuminatum.

IPSISSIMAM prouerbii speciem habet, quod scriptum est apud Homerum Iliadis Y. sub Hectoris persona:

Ἐπεὶ καὶ ἐμὸν βέλος ὀξὺ πάροιθεν. id est,
Telum quando meum quoque cuspide acuta est.

Recte vtemur, quoties fatebimur nos inferiores quidem esse, verum non deesse tamen, quo queamus nocere. Cui simile Vergilianum illud:

– Et nostro sequitur de vulnere sanguis.

Item illud apud Ouidium:

Et mihi sunt vires, & mea tela nocent.

Ignaui vertitur color.

Τοῦ κακοῦ τρέπεται χρώς, id est, Ignaui vertitur color. Plutarchus in causis naturalibus, problemate, quam ob rem polypus colorem mutet, hoc tanquam prouerbio iactatum adducit, Διὸ καὶ λέλεκται τοῦ μὲν κακοῦ τρέπεται χρώς. id est, Ignaui vertitur color. Nam id accidit in metu, vt vultus exalbescat, maxime timidis, videlicet sanguine ad vitalia

refugiente. Plusculum accedit veneris, si ad animum transferatur: veluti si dicas, philosophũ nihil omnino formidare eorum, quæ vulgus horret, Τοῦ μὲν γὰρ γε κακοῦ τρέπεται χρώς. id est, Vertitur ignaui sanè color. Porrò prouerbium natum est ex Homericæ Iliados N. Carmen sic habet:

Τοῦ μὲν γάρ τε κακοῦ τρέπεται χρὼς ἄλλυδις ἄλλη,
Οὐδέ ἀτρέμας ἧσθαι, ἐρητυέετ' ἐν φρεσὶ θυμός,
Ἀλλὰ μετοκλάζει, καὶ ἐπ' ἀμφοτέρους πόδας ἵζει,
Ἐν δέ τέ οἱ κραδίη μεγάλα στέρνοισι πατάσσει,
Κῆρας οἰομένῳ. πάταγος δὲ τέ γίγνετ' ὀδόντων.
Τοῦ δ' ἀγαθοῦ, οὔτ' ἂρ τρέπεται χρὼς, οὔτε τι λίην
Ταρβεῖ. id est,
Vertitur ignaui color, euariatq; subinde,
Nec mens certa manet, verum huc illucq; vacillat,
Ac migrãs è corde pedes in vtroq; residit.
Palpitat & valide cor ei præcordia subter
Fata putanti animo, occipiunt quoq; stridere dentes.
Cõtrà forti, nec variat color, at neq; valde
Horrescit.

Ad consilium ne accesseris antè quàm voceris.

Μὴ πρότερον εἰς βουλὴν παρέλθῃς, πρὶν ἂν κληθῇς, id est, Ad consilium ne accesseris, prius quàm voceris. Hęc sententia, quę nunc nomine Catonis celebratur, prouerbialis fuisse videtur, vel Plutarcho teste, cuius hæc verba sunt libro συμποσιακῶν primo: Ἄτοπος μὲν οὖν, ἔφη, καὶ παροιμιώδης Μενέλαος, εἴγε σύμβουλος ἐγένετο μὴ παρακεκλημένος. id est, Ridiculus igitur, inquit, & prouerbio obnoxius Menelaus, siquidem consultor factus est nõ accersitus. Nisi quis mauult hęc ad illam referre parœmiam:

Ἀκλητοὶ δειλοὶ ἀγαθῶν ἐπὶ δαῖτας ἴονται.

quod aliàs referemus.

Iucundissima nauigatio iuxta terram, ambulatio iuxta mare.

PLVTARCHVS primo Symposiacon libro, veluti vulgo iactatũ citat, Πλοῦς μὲν ὁ παρὰ γῆν, περίπατος δὲ ὁ παρὰ θάλατταν ἥδιστος. i. Nauigatio iuxta terram, rursum ambulatio, quę fit iuxta mare, iucundissima est. Recte torquebitur ad eã sñiam, vt dicamus ita demum esse iucundissimũ vnumquodq;, si diuersi generis admixtu temperatum adhibeatur: veluti si in lusibus nonnihil eruditionis aspergas, rursum in studiis aliquid ludicrũ admisceas. Simillimum est huic, qđ ex Philoxeno poeta citat idem in cõmentario quem inscripsit, quomodo sint audiendi poetæ: Τῶν κρεῶν τὰ μὴ κρέα ἥδιστά ἐστι, καὶ τῶν ἰχθύων οἱ μὴ ἰχθύες. id est, Ex carnibus, quę carnes non sunt suauissimæ: item ex piscibus, qui non sunt pisces. Itidẽ philosophia admixta poematis, magis delectat: & poesis admixta philosophiæ, magis capit animũ.

Cupidinum crumena porri folio vincta est.

Πράσου φύλλῳ τὸ τῶν ἐρώτων δέδεται βαλάντιον, id est, Porri folio amorũ vincta est crumena. Refertur eodem in loco quem modo citauimus, sed præstat ipsius verba subscribere: Οὐδὲ ἄν τις μάλιστα θαυμάσειεν, φειδωλὸς ἀνὴρ καὶ μικρόλογος ἐμπεσὼν εἰς ἔρωτα, καθάπερ εἰς πῦρ σίδηρος. ἀνεθεὶς καὶ μαλαχθεὶς, ἁπαλὸς καὶ ὑγρὸς καὶ ἡδίων. ὥστε τοῦτο τὸ παιζόμενον μὴ πάνυ φαίνεσθαι γελοῖον. ὅτι πράσου φύλλῳ τὸ τῶν ἐρώτων δέδεται βαλάντιον. ἐλέχθη δὲ καὶ ὅτι τῷ μεθύειν τὸ ἐρᾶν ὅμοιόν ἐστι. ποιεῖ γὰρ θερμοὺς καὶ ἱλαροὺς διακεχυμένους. i. Quodque vel maxime miretur aliquis, vir parcus & sordidus, simul ac in amorem inciderit, non aliter quàm igni impositum ferrum, fit mollior ac tener, lentus ac suauior, vt nõ vsquequaque de ridiculum videatur illud, quod ioco populari dicitur, Cupidinũ crumenas porri folio vinctas esse. Dictum est autem ob eam causam, quòd amor adsimilis sit ebrietati. Reddit enim calidos & hilares, & effusos. Plutarchus itaque sentire videtur, prouerbium adludere ad porri naturam, cuius vis est calefacere, ciere vrinam, irritare Venerem, mouere menses, & aluum inflare, quemadmodum docet Dioscorides lib. secundo. Suidas ostendit hoc adagium dictum de iis, qui per amorem immoderatos faciunt sumptus, luxuque indulgent, quemadmodum solent in comœdiis amantes. Plutarchus in libello, quem inscripsit ἐρωτικὸν, hoc quoque inter cæteras Cupidinis siue amoris laudes cõmemorat, quòd è sordido splendidum, è parco liberalem, è tristi ciuilem, è timido audacem reddit hominẽ. Proinde Cupidinis loculi, porri folio vincti dicuntur, quòd facile soluantur, vel quòd admodum fragile sit porri folium;

vel quòd huius genuina vis soluere corpus ac mouere.

Quem fortuna pinxerit.

Ὃν τύχη μέλαινα γράφει, τοῦτον οὐ πᾶς χρόνος δύναται λευκᾶναι, id est, Quem fortuna nigrum scripserit, hunc non vniuersum æuũ candidum reddere potest. hoc est, cui fortuna refragatur, huic quicquid tentauerit, infeliciter cedet. Adlusum est ad nigros & albos calculos suffragiorum. Recensetur in collectaneis Apostolii.

Qui mori nolit ante tempus.

ATHENAEVS in sermonibus conuiuialibus, de Sybaritis huiusmodi refert prouerbium: Ὁ βουλόμενος ἐν Συβάρει, μὴ πρὸ μοίρας ἀποθανεῖν, οὔτε δυόμενον οὔτε ἀνίσχοντα τὸν ἥλιον ὁρᾶν δεῖ. hoc est, Qui non velit apud Sybaritas ante diem fatalem mori, eum haud oportet solem conspicere, nec occidentem, nec orientem. Hoc ideo vulgo iactatum scribit, quòd Sybaritarum ciuitas in humili loco, ac velut in conualle sita fuerit, vt æstatis tempore mane pariter ac vesperi frigus immensum sentirent, meridie intolerandum ardorem. Cicero libro De finibus bonorum secundo, docet idem dictũ in quosdam Asotos, cui genti nomen inditum est à luxu vitæ. Nam sub solis occasum erant ebrii, mane stertebant. Columella in proœmio rerum rusticarũ, vsurpat in ganeones, qui noctes libidinibus, & ebrietate, dies somno vel ludo cõsumunt. Mox deinde, inquit, vt apti veniamus ad ganeas, quotidianam cruditatẽ Laconicis excoquimus, & exusto sudore sitim quærimus, noctesque libidinibus & ebrietatibus, dies ludo vel somno consumimus. Ac nos dicimus fortunatos, quòd nec orientem solẽ videmus, nec occidentẽ.

Barbæ tenus sapientes.

Ἐκ πώγωνος σοφοὶ, καὶ ἀπὸ πώγωνος σοφισταὶ, καὶ ἀπὸ πώγωνος φιλόσοφοι, i. Barbæ tenus sapientes, & sophistæ, & philosophi. Sic appellabantur qui præter barbam & pallium nihil haberent philosophi. Vsurpatur aliquoties apud Plutarchum in Symposiacis. Huc adlusit Horatius, cum ait:

Iussit sapientem pascere barbam.

Lucianus item subinde iocatur in philosophorũ τὸν βαθὺν πώγωνα, i. profundã barbã. In Eunucho Bagoas ait: Si philosophum oporteat ex barba metiri, hircos primam laudem ablaturos. Similiter Martialis:

Propendet mento nec tibi barba minor.

Inter lapides pugnabant, nec lapidem tollere poterant.

Plutarchus quartæ decadis Symposiacæ, 1. problemate: ἰδὼν δὲ τὸ παιδίον ἅμα τῷ φίλωνι τὸν νέον ἄρτῳ χρώμενον, ἄλλου δὲ μηδενὸς δεόμενον, ὦ Ἡράκλεις ἔφη, τοῦτο ἄρα ἦν τὸ λεγόμενον,

Ἐν δὲ λίθοις ἐμάχοντο, λίθον δ' οὐκ ἦν ἀνελέσθαι. id est,

Vbi vero videret ministrum puerum vnà cum Philone, vtentem pane, neque præterea quicquam requirentem: Papæ, inquit, hoc nimirum erat illud, quod vulgo dici solet:

Pugna erat in saxis, neque saxum tollere quibant.

Apparet dictum in eos, qui præsenti commodo non fruantur, vel ob ignauiam, vel ob peruersam de rebus opinionem, vt qui vel saxum grauentur ex aceruo tollere, quo repellant aduersarium. Refertur idem carmen apud Athenæum libro decimo, & aliud subiicit, veluti consimilis sententię:

Δίψῃ δ' ἐξόλλυντο, ὕδωρ δ' ὑπερεῖχε γενείου. id est,

Deperire siti, superante ad labra liquore.

Pisci repositus.

Ἀποκείμενος ἰχθύς, id est, Repositus piscis, in prouerbium abiisse videtur, aduersus eos, qui nihil seruant in posterũ. Nam pisces olim in deliciis erant. Et prudentis est, è cibis semper aliquid habere sepositum, quo subitum excipiat hospitem: nec Achillem Homericum imitari, ad quem cum accedunt oratores, aut Priamus, domum inanem ac famelicam offendunt. Videtur autem sic efferendum adagium: Τὸν ἀποκείμενον ἰχθὺν, οὐ δεῖ ἐς τὸ μέσον ἕλκειν. id est, Piscem repositum non oportet in medium retrahere. Plutarchus in Symposiacis, Ἐγὼ δὲ γελάσσας ἐκεῖνον δὲ εἶπον ὦ ἑταῖρε τὸν ἐκ τῆς παροιμίας ἀποκείμενον ἰχθὺν οὐχ ἑλκόμενον εἰς μέσον μετὰ τῆς πυθαγορικῆς χοίνικος. id est, At ego ridens: quin illum, inquam, de quo prouerbium fertur, repositum piscem, qui in medium non trahitur vnà cũ chœnice Pitagorica. Licebit accommodare ad sermonẽ, aut fabulam, per se non admodũ venustam,

nustam, quæ tamen iteretur non sine tędio. Conueniet in parcũ ac de crastino sollicitum.

Non est eiusdem, & multa, & opportuna dicere.

Χωρὶς τό τ' εἰπεῖν πολλὰ καὶ τὰ καίρια, id est, Seiuncta sunt hæc, multa & apta dicere. Senarius prouerbii vice celebratus, admonet vitandam multiloquentiam, quòd ferè labi necesse sit, quisquis multum loqui conetur.

Psaphonis aues.

Ψάφωνος ὄρνιθες, id est, Psaphonis aues. Vbi qs noua quapiam arte famam captat, vt cum aliquis subornat, à quibus laudetur. eisq; veluti dictat encomia, quibus apud vulgus celebrari velit. Narrant in Libya fuisse quẽdam nomine Psaphonem, qui diuinitatis opinionem affectans, quàm plurimas aues cepit vocales, & humani sermonis dociles: eas sonare docuit hæc verba, Μέγας θεὸς Ψάφων, id est, Magnus deus Psaphon: atque ita doctas emisit in montes. At illæ quæ didicerant, canebant: ac reliquas item aues sonare hoc docebant. Porrò Libes cũ ignorarent commentum, credẽtes id diuinitus accidere, Psaphoni rem diuinam facere instituerunt, ipsumq; in deorum numerum retulerunt. Prouerbiũ in collectaneis Apostolii reperitur.

Aut regem, aut fatuum nasci oportere.

ANNEVS Seneca, vir amęnissimi, vt Tacit⁹ ait, ingenii, quod quidem ex eo liquet libello ludicro, quem scripsit in Claudium Cęsarem huiusmodi refert adagium, in eo, de quo modo diximus opusculo, Aut regẽ, aut fatuum nasci oportet. Sed præstat illud ipsius verbis ascribere: Ego, inquit, scio me liberum factum, ex quo suum diem obiit, ille, qui verum prouerbium fecerat, aut regem aut fatuũ nasci oportere. Rursum in eodem libello: Occidit in vna domo Crassum Magnum, Scriboniam, Bassioniã, Assarios, nobiles tñ. Crassum vero tam fatuũ, vt ẽt regnare posset. Iterum alio in loco obscurius quidẽ, sed tamen eodẽ adlusit carmine,

Abrupit stolidæ regalia tempora vitæ.

Proinde primum omnium, principis animus omnibus erroribus liberandus est, vt perspiciat, quid vere honestum, quid vere gloriosum, quid vere magnificum. Deinde instillandum turpitudinis odium, & & amor honesti, quo videlicet perspiciat, quid principem deceat, & nihil appetat, nisi quod sit bono ac salutari principe dignũ. Vt honestum vbi sit videat, & hoc vno metiatur omnia, nec vnquam ab hoc aberret scopo. Atque hanc vocant sapientiam, qua necesse est, vt princeps tanto cæteros antecellat mortales, quanto dignitate, opibus, ornatu, potentiaque antecedit. Eo spectat, quod Aegyptii simulacrum principis ita re præsentabant, vt oculum pingerent, cum sceptro. Nimirum quòd oculus in corpore, id verus princeps in re publica. Quod sol in cœlo, princeps in populo. Sed oculus mundi, princeps oculus multitudinis. Quod animis in homine, id princeps in ciuitate. Animus sapit, corpus obtemperat. Et imperat quidẽ animus corpori, sed corporis bono: nec sibi gerit regnum veluti tyrannus, sed ei cui præsidet. Denique dei moderantis vniuersa, salutaris princeps viuam imaginem refert. Atque eo magnificẽtior est princeps, quo propius ad archetypi sui formam accessit. Deus nihil non perspicit, nihil non sentit, nullis corrumpitur affectibus. Ita potentissimus est, vt idem sit optimus. Omnibus bene facit, etiam indignis. Sed ea res si minus mutari potest, proximum tamen erat, diligenti institutione succurrere: & si non licet idoneum Imperio deligere, enitendum est, vt idoneum Imperio faciamus eum, quemcunque fortuna nobis dedit. Videmus qua sollicitudine, qua cura, qua vigilantia paterfamiliàs educat puerum, vnius fundi dominum futurum. Quanto igitur maiori cura instituendus est is, qui vel magno omnium bono futurus sit bonus, aut magno omniũ exitio malus, & de cuius vnius nutu salus aut pernicies pendebit orbis? Hic nobis iam tum infantulis adhibendus erat artifex quispiam egregius. Non enim recte fingitur princeps, nisi cum se nondum intelligit esse principem. Statim adsciscendus formator, in quo deligendo conueniet & hoc esse diligentiores, quòd principem instituere licet. Hic in pectusculũ adhuc vacuũ ac sequax instillet opiniones principe dignas, muniat optimis de honesto decretis: ostẽdat discrimẽ veri prĩcipis ac tyrãni: sub-

ſubiiciat oculis, quàm deo propinqua res eſt ſalutaris rex, quam tetra bellua, quamq́ue abominanda tyrãnus. Admoneat eum, qui ſibi gerit imperium, non Reipub. prædonem eſſe, non principem: nihil inter eſſe inter piratas & principes piratarum animo præditos, niſi quòd hi, quo ſunt potentiores, hoc maiorem adferunt perniciem rebus humanis. Inculcet, quàm multis hominum milibus, imò quàm uniuerſo mundo prodeſſe queat, ſi is vnum ſapientem ac bonum præſtiterit virum. Ad hoc vt princeps ſit aliquis, nõ ſatis eſſe natũ fuiſſe, non ſatis eſſe vetuſtas imagines, nõ ſceptrũ, nõ diadema. Animus ſapientia præcellens, animus pro publica incolumitate ſemp ſolicitus, & nihil ſpectans, niſi commune bonum, principem facit. Præmoneat, ne ſe vel applauſibus ſtultæ plebeculæ, vel adulatorũ laudibus metiatur. Ne quid agat impulſu odii, amoris, irę, aut vllius affectus inſtinctu. In creandis magiſtratibus in cõdendis legibus, in cæteris muniis, vnicum tantum ſpectet ſcopum, nempe honeſtũ, & publicam vtilitatem. Non ſatis eſſe, ſi ipſe nemini faciat iniuriam, officialium quoq; ſuorum integritatem pręſtandam eſſe principi. Doceat, vt ad benemerendum de bonis ſit propẽſiſſimus, ad ignoſcendum facilis, ad puniendum nõ aliter accedat, quàm amicus medicus, membrum deploratum amputaturus, aut inuſturus: vt omnia ſtudioſe vitet, vnde perſpiciat reipublicæ magnum malum fore. Hæc atque huiuſmodi decreta, ſunt animo puerili, ſapientum apophthegmatis, & laudatorum principum exemplis infigenda: ſed iam ad rem redeamus. Dictum eſt igitur: Aut fatuum, aut regem naſci oportere, quòd huiuſmodi ferme fuerint barbari reges apud veteres.

Minutulæ pluuia imbrem parit.

Ψεκάδες ὄμβρον γεννῶσαι, id eſt, Minutæ guttulæ imbrem parientes. Quoties res initio puſilla creſcit in maius. Quemadmodum apud Plautum in Menæhmis:

Nunc in te cadunt folia, pôſt cadunt arbores.

Quare in minutis vigilandum, ne paullatim incidamus in maxima incommoda, ádmonente prouerbiali ſenario:

Εἰ μὴ φυλάσσεις μικρ' ἀπολεῖς τὰ μείζονα. i. Maiora perdes, parua ni ſeruaueris.

Eſt enim pſecas tenuis irroratio, qualem reddunt & nebulæ denſiores.

Citra vinum temulentia.

Ἄοινος μέθη, id eſt, Ebrietas abſque vino. Theophraſtus, vt teſtatur in Sympoſiacis Plutarchus τὰ κουρεῖα ἄοινον μέθην ἐκάλει, id eſt, Tonſtrinas ebrietatem abſq; vino vocabat. Propterea quòd illic deſidentes, ſermonibus ita temulenti redderentur, vt nõ aliter effutirent quicquid eſſet in animo, q̃ inter pocula ſolnet ebrii, voces interdum per temulentiam effutientes per iugulum, vt ait Plinius, redituras. Horatius inſolentiam ebrietatem appellat: Fortunaque dulci ebria. Vulgò panariam ebrietatem appellant arrogantiam, licentiamq; morum, quę ſecundis rebus comes eſſe conſueuit. Et eſt hæc quidem non paullo periculoſior illa, quam vinum adduxit. Siquidem vini æſtus pauculis horis, aut etiam ſomno deferueſcit: hæc multis in omnem vſque vitam durare conſueuit.

Palmam ferre.

PALMAM ferre, & palmam tribuere, & palmam præripere, & his cõſimiles orationes, tametſi propter frequentẽ vſum ſimplices eſſe videantur, tamen prouerbiali ſchemate dictæ ſunt. Neq; enim palma per ſe victoriã ſignificat, ſed arborem ἐμπεδόφυλλον, id eſt, perpetuo virentẽ frondibus, quã Gręci φοίνικα vocant. Cur autem ab hac potiſſimum ſumpta ſit metaphora, illud arbitramur in cauſa fuiſſe, quòd quemadmodum in conuiuialibus quæſtionibus refert Plutarchus, hæc vna fuerit communis omnium ſacrorum certaminum corona, cum alioqui ſinguli ludi peculiares quaſdam arbores aut herbas haberent, quibus victores inſigniebantur: veluti laurum, oleam, myrtum, apium. Præterea ſunt qui putent hãc arborem initio Phębo ſacrã fuiſſe ante laurum, & antiquiſſimũ victoris inſigne fuiſſe palmam, nõ aliam quampiam arborem. Quamobrem autem hæc arbor potiſſimum delecta ſit ad eum vſum ab antiquis, A. Gellius cauſam reddit libro Noctium Atticarum tertio, cap. ſexto, ſcribens arbori palmæ peculiare quiddam ineſſe, quod cum ingenio fortium virorum conueniat. Nam ſi ſuper eius, inquit, lignum magna

pondera imponas, ac tam grauiter vrgeas oneresque, vt magnitudo oneris sustineri non queat, non deorsum palma cedit, nec infrà flectitur, sed aduersus pondus resurgit, & sursum nititur, recuruaturque, huiusq; tam stupendæ rei citat auctores, Aristotelem in 7. Problematum lib. & Plutarchum in octauo Symposiacorum. Et Plutarchi quidem verba super hac re reperi in eo, quem Gellius citat, lib. Φοίνιξ γὰρ ξύλον, ἐὰν ἄνωθεν. ἐπιθεὶς βαρὺ πιέζῃς, οὐ κάτω θλιβόμενον ἐνδίδωσιν, ἀλλὰ κυρτοῦται πρὸς τοὐναντίον, ὥσπερ ἀντισταμένον τῷ βιαζομένῳ. τοῦτο δὴ καὶ περὶ τοὺς ἀθλητικοὺς ἀγῶνάς ἐστι, τοὺς μὲν ὑπ' ἀσθενείας καὶ μαλακίας εἴκοντας αὐτοῖς ὑπέχουσι κάμπτοντες. οἱ δὲ ἐρρωμένως ὑπομένοντες τὴν ἄσκησιν, οὐ μόνον τοῖς σώμασιν, ἀλλὰ καὶ τοῖς φρονήμασιν ἐπαίρονται καὶ αὐξοῦνται, id est, Nam palmæ lignum, si superimposito pondere grauiter premas, haud deflectitur deorsum, verum in contrarium curuatur: perinde quasi resistens oneri vim facienti. Hoc ipsum sanè accidit & in certaminibus athletarum. Etenim qui per imbecillitatē animiq; molliciem cedunt illis, eos premēdo deflectunt. At qui fortiter in eo studio perdurant, hi non modo corporis robore, verum etiam animi prudentia prouehuntur atq; augentur. Idē affirmat Plinius lib. 16. c. 42. Pondus, inquiēs, sustinere validæ, abies, latrix, etiam in transuersum positæ. Robur, olea incuruātur cedunq; ponderi, illæ renituntur: nec temere rumpuntur, priusq; carie quàm viribus deficiūt. Et palma arborum valida, in diuersum enim curuatur. At populus contra omnia inferiora pandatur: palma è cōtrario fornicatur. Idem affirmat Theophrastus libro de Plantis quinto. Hoc virilis animi robur, cum palmæ genuina vi cōgruens, Vergilius scite descripsit, cum ait:

Tu ne cede malis, sed cōtrà audentior ito,
Quàm tua te fortuna sinet.

Nec abhorret hinc Horatianum illud:

Duris vt ilex tonsa bipennibus
Nigræ feraci frondis in Algido
Per damna, per cædes, ab ipso
Ducit opes animumq; ferro.
Non hydra secto corpore firmior,
Vinci dolentem creuit in Herculem,
Monstrumve summisere Colchi
Maius, Echioniæve Thebæ.
Merces profundo, pulchrior euenit.
Luctere, multa proruet integrum
Cum laude victorem, geretq;
Prælia coniugibus loquenda.

Relinque quippiam & Medis.

Λεῖπέ τι καὶ μήδοις, id est, Reliquum facito aliquid & Medis. Prouerbialis iocus in eos, qui ex conuiuio nihil reliqui faciunt, aut qui facultates vniuersas abliguriunt. Plutarchus in Symposiacis: Ἡμῖν μὲν οὖν τοῖς βοιωτοῖς τὸ, λεῖπέ τι καὶ μήδοις, διὰ στόματός ἐστι, ἐξ οὗ μῆδοι τήν τε φωκίδα καὶ τὰ ἔσχατα τῆς βοιωτίας ἄγοντες καὶ φέροντες ἐπέτρεχον, id est, Nobis quidem Bœotis illud in ore est: Relinque quippiam & Medis. Ex quo Medi & Phocidem ipsam, & extremos Bœotiæ terminos incursarunt, omnia vexantes miscēntesque populationibus. Subiicit autem, q̄d etiam vulgo hodie dictitant: λεῖπέ τι καὶ ξένοις ἐπελθοῦσιν, id est, Relinquito quippiam & hospitibus aduēturis. Adagiū ad varios vsus trahi potest, aut per ironiam, vt si dicas diuiti, indignis & sumptuosis hæredibus suas opes destinanti relinquere: Relinque quippiam & Medis, hoc est, compare tu quod dissipent ii, qui tibi male volunt, aut immodice profuso, aut intemperātius garrulo, queadmodum in Phormione Terentius: Parce sodes, vt possis cum illa.

Deorum manus.

Θεῶν χεῖρες, i. Deorum manus. Olim per ironiam dicebantur efficacia illa pharmaca, quæ plurimis ex rebus & è longinquo petitis conficiuntur: quibus hodie tum medici, tum pharmacopolæ vulgo faciunt imposturam. Plutarchus quarta decade τῶν συμποσιακῶν, simul & prouerbium refert, & Erasistratum citat, huiusmodi medicorū mixturas improbantem: Ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον ὅτ' ἂν μιγνύντες τὰς βασιλικὰς καὶ ἀλεξιφαρμάκους ἐκείνας δυνάμεις, ἃς θεῶν χεῖρας ὠνόμαζον. ἐρασίστρατος δὲ ἐλέγχει τὴν ἀτοπίαν καὶ περιεργίαν, ὁμοῦ μεταλλικὰ, καὶ βοτανικὰ, καὶ θηριακὰ, καὶ τὰ ἀπὸ γῆς, καὶ θαλάττης, εἰς τὸ αὐτὸ συγκεκραμένας. καλὸν γὰρ ταῦτο ἐάσαντας ἐν πτισάνῃ καὶ σικύᾳ καὶ ὑδρελαίῳ τὴν ἰατρικὴν ἀπολιπεῖν. ἀλλὰ νὴ δία τὸ ποικίλον ἐξάγει, καὶ γοητεύει τὴν ὄρεξιν, id est, Quin multo magis cum regales illas & efficaces variorum remediorū mixturas conficiunt, quas deorum manus appellarunt. Erasistratus autem coarguit absurditatem, & curiositatē

corum,

eorum, qui simul & metallica & herbaria, & ferina, quæq; terra gignit, quæq; mare, in vnum commiscuerunt. At bene haberet, si his omissis in ptisana, & cucurbita, & hydrelæo medendi artem finissent. Verum per Iouem ipsa rerum varietas imponit nobis, & appetentiam illicit. Hactenus Plutarchus. Meminit huius adagii Galenus, tractatu 6. citans ex Erophilo. Libet obiter & C. Plinii verba hoc loco subscribere, quibus medicorum mixturas taxat. Ea sunt in præfatione libri 24. Hinc, inquit, nata medicina. Hæc sola naturæ placuerat esse remedia, parata vulgo, inuentu facilia, ac sine impēdio, ex quibus viuimus. Postea fraudes hominum, & ingeniorum capturæ, officinas inuenere istas, in quibus sua cuiq; homini venalis promittitur vita. Statim compositiones, & mixturæ inexplicabiles decantantur. Arabia atq; India in remedio ęstimātur. Hulceriq; paruo medicina à rubro mari imputatur, cū remedia vera quotidie pauperrimus quisque cenet. Nam si ex horto aut petatur herba, vel frutex quęratur, nulla artium vilior fiet. Hactenus Plinius.

Quot homines, tot sententiæ.

NIHIL vel hodie vulgò tritius est, quàm hæc Terentiana sententia: Quot homines, tot sententiæ. Cui similis est apud eundem & illa: Suus cuiq; mos est. Persius item:

Mille hominum species, & rerum discolor vsus.
Velle suū cuiq; est, nec voto viuitur vno.

Eodem pertinet & illud epigrammaticū, quo dictum est, inueniri qui non recusent agris paternis cedere: qui velit ingenio cedere, reperiri neminem. Horatius decentissimam addidit allegoriam:

Tres mihi cōuiuæ, ꝓpè dissentire videntur,
Poscentes vario multum diuersa palato.

Idem primam omnium Odam huius argumento sententiæ conscripsit, aliis studiis alios duci, aliis alia cordi esse. Adlusit facetissimè Terentius in Phormione, cum è tribus aduocatis primus ait, secundus negat, tertius deliberandū censet. Eam sñiam Euripides in Phœnissis latius explicuit.

Εἰ πᾶσι ταυτὸ καλὸν ἔφυ, σοφόν θ' ἅμα,
Οὐκ ἦν ἂν ἀμφίλεκτος ἀνθρώποις ἔρις.
Νῦν δ' οὔθ' ὅμοιον οὐδὲν οὔτ' ἴσον βροτοῖς
Πλὴν ὀνομάσαι. τὸ δ' ἔργον οὐκ ἔστι τόδε. i.
Cunctis idē si pulchrum, & egregiū foret,
Nulla esset anceps hominibus contentio.
At nunc simile nil, nil idem mortalibus:
Nisi verba forsan inter istos concinunt,
At re tamen, factisq; conuenit nihil.

Idem in Hippolyto coronato:

Ἄλλοισιν ἄλλος θεῶν τε κ' ἀνθρώπων μέλει. i.
Hic his, hic illis, & homo cordi est & deus.

Huc respexit Homerus in Odisseæ ξ.

Ἄλλος γάρ τ' ἄλλοισιν ἀνὴρ ἐπιτέρπεται ἔργοις. id est,
Namq; aliis aliæ res arridentq;, placentq;

Eum ausculta, cui quatuor sunt aures.

INTER Græcanicorum prouerbium collectanea refertur: ἀκουε τοῦ τὰ τέσσαρα ὦτα ἔχοντος, id est. Eū ausculta cui quatuor sunt aures. Huius adagionis, huiusmodi quoddam interpretamentum adfert Zenodotus: Oraculo quondam fuisse responsum Entimo Cretensi & Antiphemo Rhodiensi, vt eum obseruarent, cui quatuor essent aures. Is autem erat prædo quidam Phænix, quem cauendum esse monebat oraculum. Porrò quòd quatuor aures habere dictus est, non satis liquet, vere ne habuerit, an per allegoriam sit accipiendum, quòd quatuor locis exploratores haberet dispositos. Verum illi cum dei responsum tanquam ridiculū negligerent, in prædonem inciderunt atq; ab eo sunt extincti. Itaq; ex hoc euentu vulgo natam esse parœmiam existimant. Sed nobis magis arridet, quod idem ex Aristophane grammatico refert. Lacedæmonios Appollinis simulacrum ita solere fingere, vt quatuor haberet aures, & manus totidem: vel quòd, vt auctor est Sosibius, hac figura visus sit illis apud Amyclas pugnantibus: vel significantes, vt coniicimus, viro prudenti res quàm plurimas tum audiēdas esse, tum vsu vitæ periclitandas. Porrò creditum est antiquitus, nulla oracula fuisse certiora, q̄ Apollinis. Vnde iactatum etiam illud: τὰ ἐκ τρίποδος. Atque ita monet prouerbium, audiendos esse illos, qui diuturno complurium rerum vsu præ cæteris sapiunt, ita vt ferè faciunt senes. Vnde & apud Homerum laudatur Nestoris oratio, tanquam omniū auditu dignissima, & in Odysseæ secundo libro, Aegyptium heroa senem primo loco loquentem facit:

Ὃς δὴ γήραϊ κυφὸς ἔην, καὶ μυρία ᾔδη. id est,
Qui iam incuruus erat senio, sed plurima norat.

Eodem spectauit Euripides in Phœnissis, ad quem locum adlusit Lucianus in Hercule Gallico:

Ὦ τέκνον οὐχ ἅπαντα τῷ γήρᾳ κακὰ
Ἐτεόκλεες πρόσεστιν, ἀλλ' ἡμπειρία
Ἔχει λέξαι τῶν νέων σοφώτερον.

Verba sunt Iocastæ iam annis ad Eteoclem adolescentem filium. Ea nos sic vertimus:

Ognate Eteocles, cuncta nequaquã mala
Adsunt senectæ: nam per experientiam
Vsuq; rerum dicere, haud nihil, rudi
Potest iuuenta melius, ac prudentius.

Idem nunc vulgus nostratium effert, sub sordida quidem, sed tamen apta metaphora, cum aiunt: Prospectandum vetulo latrante cane: hoc est, nequaquam negligendum quoties senes periculum cauendum admonent. Canes enim vetuli non latrant temere, quemadmodum iuuenculi.

Semper feliciter cadunt Iouis taxilli.

Ἀεὶ γὰρ εὖ πίπτουσιν οἱ Διὸς κύβοι. id est,
Semper cadunt feliciter tali Iouis.

Senarius est prouerbio celebratus, diciq; solitus in eos quibus res omnes perpetuo quodam fortunæ fauore ex animi sententia cederent. Apparet translatum à talorũ iactu, vbi fortassis antiquitus obseruatum est, Iouis talos feliciores esse. Nam mos erat iactibus alearum, ominis causa Deorum, aut hominum nomina præfari. Vnde & Veneris iactus inter felices numeratur, vel prouerbio teste: Si sepæ iacies, aliquando venerem iacies. Nisi malumus ad Iouis victoriam, Iunonisq; victæ fabulam referre. Sunt qui putent quadrare in eos, qui factis suis dignas pœnas dependerint, quasi Ioue non sinente culpam inultam. Sed videtur non absurde dici posse & in viros fortunatos, ac præpotentes, quorum et parum recte factis applauditur attestante versu prouerbiali:

Ὡς εὐκόλως πίπτουσιν αἱ λαμπραὶ τύχαι id est,
Quàm facile semper res cadunt potentiũ.

Ab hac sententia non abhorret illud Euripidis in tragœdia, cui titulus Phœnissæ:

Πάντα δ' εὐπετῆ θεοῖς. id est,
Sunt cuncta diis procliuia.

Tum illud Homero frequens: Θεοὶ δέ τε πάντα δύνανται. id est, Cœlestes omnia possunt.

Thessalorum commentum.

Θετταλῶν σόφισμα, id est, Thessalorum commentum, varias ad res accommodari scribit Suidas: tum ad eos, qui in acie locum deserunt: tum ad illos, qui cultu delicatiore vtuntur: tum ad hos, qui dolis quempiam circumueniunt. Natum autẽ arbitratur ex huiusmodi quapiam historia: Arato Thessalo cuidam oraculo respõsum est, caueret, ne clanculum vinceretur ab iis, qui maiore splendidioreq; voto oraculũ aduersus ipsum ambirent. Quod ille simulatque audiuit, votum nuncupat, sexcentum hominum capita Deo sacrificaturum. Deinde postea quàm ea quorum gratia venerat, ex animi sententia confecisset, votum ac sacrum persoluere sine fine cunctabatur, tanquam neq; pium satis, neq; dignum Apolline. Qua quidem ex re natum aiunt, vt postea quotannis hecatomben ei Deo pollicerisint soliti: neq; reddere tamen quod essent polliciti. Thessalorum fraudulentiam notat & Euripides in Phœnissis:

Καὶ πανοῦργα ἐπεκινεῖς τὸ Θεσσαλῶν
Εἰ σύγαγε τὸ σόφισμ' ὁμιλίᾳ χθονός. id est,
At sentiens hoc Eteocles, mox Thessalam
Adhibuit artem, gentis ob commercium.
Idem alibi:
Πολλοὶ παρῆσαν, ἀλλ' ἄπιστοι Θετταλοί. id est,
Multus quidem aderat, lubrica tamẽ fidè
Grex Thessalorum.

Idem declarat Demosthenes in Olynthiaca prima: Ἔτι τὰ τῶν Θετταλῶν, ταῦτα γὰρ ἄπιστα μὲν ἦν δήπου φύσει καὶ ἀεὶ πᾶσιν ἀνθρώποις. id est, Accedũt, inquit, ad hęc res Thessalorum, quę profecto cunctis quoq; mortalibus natura, semperq; infidæ fuerunt. A quibusdam sic refertur hoc adagium: ἀεὶ γὰρ τὰ τῶν Θετταλῶν ἄπιστα. id est, Semper. n. res Thessalorum infidæ. Aristophanis enarrator ab Iasone natum prouerbium existimat, quòd is Medeę promissam fidem soluerit, qđ quidem illa illi exprobrat apud Ouidiũ in Heroidũ epistolis. Prouerbii meminit & is, q fragmẽta nobis Athenęi tradidit.

Thessalorum alæ.

Θετταλικαὶ πτέρυγες, id est, Alę Thessalicæ. Prouerbiali ioco quodã dicebatur in vestes manicatas, quas Gręci χειροδότους vocant: quòd hoc genere per luxum, ac delicias vterentur Thessali, Apud Maronem hoc amictus

ctus genus tanquam parum virile, Troianis ab hostibus opprobratur.

Et tunicæ manicas, & habent redimicula mitræ.

Et apud Plautum quidam cultu Punico, velut auis exotica, ridetur propter manicas, aut angulos alarum instar, vtrinque propẽdentes, atque extantes.

Thessala mulier.

Θεσσαλική, id est, Thessalica mulier. In veneficas, malarumque peritas artium dici solitum. Propterea quòd ea gens præter cæteras hoc nomine notata est, id quod ex Apuleiano Asino pluribusq; scriptoribus aliis satis liquet. Vnde Horatius in Odis:

Quæ saga, quis te soluere Thessalis
Magus venenis, quis poterit Deus?

Plautus in Amphitryone venificum appellat Thessalum.

Et Strepsiades apud Aristophanem in Nubibus consulit Socratem, an adhibenda sit Thessala incantatrix, quæ lunam cœlo detrahat, quo minus in Neomenia cogatur æs alienum reddere. Eam superstitionem in Thessalos à Medea profectam existimant, quæ cum illac fugeret, per aerem vecta scrineolum veneficiis ac magicis herbis plenũ deiecerit, eaq; sparsa suppullulasse. Quin & Plinius libri trigesimi cap. 1. docet, magiã ad Thessalos vsq; propagatam, diu ab ea gẽte cognomen obtinuisse, adeo vt Menander quoque litterarum subtilitatibus peritus, Thessalam cognominarit fabulam, complexam ambages fœminarum detrahentium lunam.

Feras non culpes, quod vitari non potest.

A. Gellius scribit Publii Mimi sententias aliquot ad communem sermonem accommodatissimas vulgo circunferri solitas, è quibus hæc vna est, quouis philosophorũ dogmate salubrior, Feras non culpes, quod vitari non potest. Quibus verbis admonemur, vt mala fatalia, quæ nulla ratione possit neque declinari, neque propelli, saltem animi æquitate leniãtur. Nec aliud, tametsi verbis aliis, docet Euripides in Phœnissis, cum ait:

Δεῖ φέρειν τὰ τῶν θεῶν.

Toleranda fata numinum.

Idem in eiusdem tragœdiæ calce:

Τὰς γὰρ ἐκ θεῶν ἀνάγκας ἐκθεὸν ὄντα δεῖ φέρειν. id est,

Quippe mortalem necesse est ferre fata numinum:

Homerus Odysseæ lib. 9.

Νοῦσον γ᾽ οὔπως ἐστὶ διὸς μεγάλου ἀλέασθαι. i.
Nulli fas vitare malũ ex Ioue rege ꝑfectũ.

Huc pertinet & illud scitum Varronis dictum. Vxoris vitium aut tollẽdum esse aut ferendum. Item adagium, quod suo dicemus loco: Μὴ πρὸς κέντρον λακτίζειν. id est, Ne contra stimulum calcitres.

Sursum versus sacrorum fluminum feruntur fontes.

Proverbialis allegoria, qua quippiam præpostere fieri significamus legitimasq; rerum vices inuerti: quod genus sit si puer senem admoneat, discipulus p̃ceptorẽ docere conetur, seruus imperare dño. Sũptum est adagium ex Euripidis Medea:

Ἄνω ποταμῶν ἱερῶν χωροῦσι παγαί.
Καὶ δίκη, καὶ πάντα πάλιν στρέφεται.
Ἀνδράσι μὲν δόλιαι βουλαί, θεῶν δὲ
Οὐκ ἔτι πίστις ἄραρε.

Quibus verbis chorus indicat, pristinum rerum ordinẽ inuerti: viros iam dolis muliebribus vti neque manere promissis: contrà mulieres audere virilia. Vsurpat hanc parœmiam Lucianus in Terpsione, vbi hæ redipeta delusus Plutonem incusat, ꝙ ipse iuuenis adhuc morte præreptus esset superstite sene, quem captauerat, idq; contra naturalem ordinẽ ἄνω γὰρ τὸ ποταμῶν τοῦτό γε, inquit. Rursus idem in Apologia libelli, περὶ τῶν ἐπὶ μισθῷ συνόντων. Πολλὴ γοῦν ἡ διαφωνία τοῦ νῦν βίου πρὸς τὸ σύγγραμμα, καὶ τὸ ἄνω τοῦ ποταμοῦ, χωρεῖν, καὶ ἀναστρέφεσθαι τὰ πάντα, καὶ παλινῳδεῖν πρὸς τὸ χεῖρον τοῦτο ἂν εἴη, id est, Longe, inquit, lateq; à scriptis tua nũc diſſidet vita. Iamq; illud quod aiunt, accideret, vt sursum versus incedãt flumina cunctaq; pariter inuerterẽtur, atq; in deterius recantarẽtur. Vsurpat & Diogenes Laertius in vita Diogenis Cynici, narrans quẽadmodum Diogenes, vbi perinde quasi dominus esset, nõ seruus, hero suo mãdaret, vt qđ erat iussus faceret: atq; ille ꝓuerbio respondisset, ἄνω ποταμῶν ἱερῶν, Atqui si medicũ, inquit, ægrotus, esses ære tuo mercatus, vtrum illi monenti pareres, an istum ad modum responderes ἄνω ποταμῶν: Vsurpat & Aristoteles in Meteorologicis. Eodem adlusit Vergilius in Aeneide, cum ait:

Amnis & Adriacas retro fugit Aufidus vndas.

Vbi

Vbi Seruius admonet subesse prouerbiũ de re neque verisimili, neque consistente. Flaccus in Odis sic extulit:

Quis neget arduis
Pronos relabi posse riuos
Montibus: & Tyberim reuerti:
Cum tu coemptos vndique nobiles
Libros Panæti, Socraticam & domum,
Mutare loricis Iberis
Pollicitus meliora, tendis?

Vbi prouerbium annotauit Porphyrion. Item Ouidius in Heroidum epistolis:

Cũ Paris Oenone poterit spirare relicta,
Ad fontẽ Xanthi versa recurret aqua.
Xante retro propera, versæque recurrite lymphæ,
Sustinet Oenonen deseruisse Paris.

Item Propertius?

Fluminaque ad caput incipiunt reuocare liquores.

Ad felicem inflectere parietem.

ARISTOPHANES in comœdia cui titulus Ranę, bellissimum vsurpat adagium, quod vtinam in litteris dũtaxat extaret, nõ etiam in omnium propè mortalium vita:

Ταῦτα μὲν πρὸς ἀνδρός ἐστι
Νοῦν ἔχοντος καὶ φρένας, καὶ
Πολλὰ περιπεπλευκότος,
Μετακυλινδεῖν αὑτὸν ἀεὶ
Πρὸς τὸν εὖ πράττοντα τοῖχον. id est,
Nam viri est prudentis illud,
Atque cordati, catiq;
Multum aquæ cui nauigatum, vt
Semper ad felicius se
Cautus inflectat latus.

Prouerbium autem ita cõmodius effertur: πρὸς τὸν εὖ πράττοντα τοῖχον ἐγκλίνειν. id est, In felicem parietem vergere. Aristophanis interpres translatum existimat ab his, qui naui vehuntur: qui si quando nauis alterum latus fluctu deprimatur, protinus in alterũ transcurrunt, quod altius extat ab vndis. Dicetur & in hos, qui cõmodi sui respectu semper ad potẽtiores, ac fortunatiores amicos applicant sese: ac quemadmodum muscæ ad culinæ nidorem adulant, reuolantq́, ita fortunam potiorem in amicitia, non fidem sequũtur. Aut qui dum est anceps, exitus belli, quietem agunt: porrò simul atque iã inclinarit fortuna, vt appareat vtra pars sit victoriam reportatura, protinus ad eam adiunguntur. Hoc animo legitur fuisse Metius ille Vergilianus, & Polymnestor, qui victricia arma secutus, magis quàm hospitii fidem, Polydorum obtruncat, & auro vi potitur. Huiusmodi genus hominum eleganter notat idem Aristophanes in Pluto. Siquidem hic Cremylus iam diues factus, quæritur sese obtundi huiusmodi salutatoribus, qui aurum olfecerant:

Βάλλ' ἐς κόρακας. ὡς χαλεπόν ἐστιν οἱ φίλοι
Οἱ φαινόμενοι παραχρῆμα ὅτ' ἂν πράττῃ τις εὖ, id est,
Malã in crucẽ vt res est molesta, vbi illico
Ad res secũdas demum amici prouolant.

Eodem pertinet Euripideũ illud ex Medea

Πένητα φεύγει πᾶς τις ἐκποδὼν φίλος. id est,
Tenuem, atq; egenũ cuncti amici deserũt.

Antiphanes in progonis, citante Athenæo lib. 6.

Μή μοι πότ' ἔλθῃς ὅτ' ἂν ἐγὼ πράττω κακῶς. i.
Ne tũ mihi adsis, quando res cedunt male.

Interpres prouerbium subesse admonet, dici solitum in eos, qui tum amicorum consuetudinem deserunt, cum in periculis versantur. Cæterum poetam verbis in contrarium versis ad parœmiam adlusisse, quæ recte sic efferri consueuerit:

Μή μοί πότ' ἔλθῃς ὅτ' ἂν ἐγὼ πράττω καλῶς. i.
Ne tu mihi adsis, quãdo res sunt ꝓsperę.

Ad hoc facit & illud apud Euripidem in Oreste:

Τοὺς φίλους
Ἐν τοῖς κακοῖς χρὴ τοῖς φίλοισιν ὠφελεῖν.
Ὅταν δ' ὁ δαίμων εὖ διδῷ, τί χρὴ φίλων;
Ἀρκεῖ γὰρ αὐτὸς ὁ θεὸς ὠφελεῖν θέλων. id est,
Iuuare amicos rebus afflictis decet.
Quorsum opus amicis, cum benigna sors fauet?
Siquidem ipsa per se sufficit Rhamnusia,
Volens secundis adiuuare fauoribus.

Idem poeta propius adlusit ad adagium in eadem tragœdia, nisi quòd sententiam ad præcones retulit:

Τὸ γὰρ γένος τοιοῦτον ἐς ἐπὶ τὸν εὐτυχῆ
Πηδῶσ' ἀεὶ κήρυκες. ὅδε δ' αὐτοῖς φίλος,
Ὃς ἂν δύνηται πόλεως ἔν τ' ἀρχαῖσιν ᾖ. id est,
Nanq; id genus sunt vsque præcones, vti
Feliciorum partibus se accommodent;
Amẽtq; demũ hũc, qui sit inter principes,
Reiq; qui temperat habenas publicæ.

Idem in Hercule furente:

Καὶ τῶν καλῶν μὲν ὅστις ἀπολαύειν θέλει,
Συμπλεῖν δὲ τοῖς φίλοισιν δυστυχοῦσιν οὔ. i.

Cui

Cui res secundę, huic nauiganti quilibet
Comes ire quęrit, non item infœlicibus.

Huc pertinet, quod Aristoteles lib. Moraliũ Eudemiorum 7. prouerbium dictum ostendit, χρόνον δεικνύναι τὸν φιλούμενον. id est, Tempus indicare quis vereamet. Tempestas enim arguit amicitiam, ac fucatos illos amicos detegit.

Amico amicus.

QVOD est apud Terentium in Phormione: Solus est homo amico amicus: Donatus indicat esse parœmiam, atque ita legi apud Appollodorũ, cuius vtique Phormio Græca est: Μόνος ἐπίσταται φιλεῖν τοὺς φίλους. id est, Solus nouit diligere amicos. Aristopha. apud Athenæum.

Ἀλλ' οὐδὲν μέλει
Τῶν σκωμμάτων μοι, πᾶν φίλον γὰρ ὢν φίλος
Ἔργοισι χρηστὸς, οὐ λόγοις ἔφυν μόνον. id est,
At nil moror dicteria,
Amico amicus cum siem, factis: neque
Verbis modo prodesse propositum mihi,
Sed re simul, factisq;

Ipsa figura prouerbium prę se fert, quemadmodum initio demonstrauimus. Quadrabit in eos, qui nullum officium refugiunt, modo gratum faciant amicis. Huic affine videtur illud Euripidis in Medea:

Βαρεῖαν ἐχθροῖς καὶ φίλοισιν εὐμενῆ. id est,
Beneuolã amicis, rursus asperã hostibus.
Theocritus in Aita,
Ἀλλήλους δ' ἐφίλησαν ἴσῳ ζυγῷ, ἦ ῥα τότ' ἦσαν
Χρύσειοι πάλαι ἄνδρες, ὅκ' ἀντεφίλησ' ὁ φιληθείς. id est,
Par amor ambobus, mortales aurei olim
Viuebant, tum cum redamabat amatus amantem.

Aristoteles apud Laertiũ crebro solitus est dicere, ὦ φίλοι, φίλος οὐδείς, significans verã amicitiam interesse inter mortales.

Muneribus vel dij capiuntur.

QVOD scripsit Ouidius:

Munera crede mihi capiunt hominesque deosque.
Placatur donis Iuppiter ipse datis.

Euripides in Medea, vulgi sermone fuisse celebratum ostendit, cum ait:

Πείθειν δῶρα καὶ θεοὺς λόγος.
Χρυσὸς δὲ κρείσσων μυρίων λόγων βροτοῖς. i.
Donis vel ipsos dictitant flecti deos.
Certe inter homines, mille dictis luteum
Præpollet aurum prorsus ac præponderat.

Celebratur & hic versiculus, quem etiam vsurpauit Plato libro tertio Politiæ,

Δῶρα θεοὺς πείθει καὶ αἰδοίους βασιλῆας. id est,
Cum diuis flectunt venerandos munera reges.

Vnde Seneca philosophi cuiusdam apophthegma referens ait: Omnium esse dulcissimum accipere.

Manum de tabula.

M. TVLLIVS in epistola quadã: Heus tu manum de tabula. Magister adest citius, quàm putaramus. Videtur autem hac prouerbiali figura, manũ de tabula admonuisse vt desisteret à scribendis dicteris. Adlusum aũt apparet ad Appellis nobilissimi pictoris dictum: qui cum Protogenis opus immẽsi laboris, ac curæ supra modum anxiæ miraretur, ait omnia sibi cum illo paria esse, aut illi meliora, sed vno se præstare, quòd manũ ille de tabula nesciret tollere, memorabili præcepto, nocere sæpe nimiam diligentiam. Hęc Plinius libro 35. cap. 10. Proinde si quando admonebimus, vt recedat aliquis ab opere negociove, quod in manibus habet, iubebimus illum manum de tabula tollere. Peculiariter autem conueniet in quosdam scriptores plus satis accuratos, & morosæ cuiusdam diligentiæ, qui sine fine premunt suas lucubrationes, semper aliquid addentes, adimentes, immutantes.

Emere malo, quàm rogare.

M. TVLLIVS in Verrinis actionibus adagii vice citat, Emere malo, quã rogare. Quo significatum est, haud quaquam gratis accipi, quod precibus emitur, imò nihil emi carius, quàm quod roganti datur. Durum enim illud verbũ ingenuis animis Rogo, nec inter amicos vnquam expectandum, auctore Seneca. Translatum à veterum consuetudine, qua vicinus à vicino supellectilem commodato rogabat, quam ipse fortè domi non habebat. Hunc autem morem antiquitus fuisse ex Plauti tum Aulularia, tum Rudentibus licet cognoscere. L. Apuleius in Floridis: Neque enim leui mercede emit qui precatur: aut paruum pretiũ accipit qui rogatur, adeo vt omnia vtẽsilia emere potius velis, quàm rogare: Idem innuit, obscurius quidem, sed eleganter Græcis

cis celebratum prouerbium, quod alio reddemus loco, εὔχου τῷ πλησίον ἔχειν, ἐπὶ πλέον δὲ τῇ χύτρᾳ. id est, Precare vicino vt habeat, magis autem ollę. Significat aũt, optandũ quidẽ, vt vicinum habeas locupletem, à quo queas vtendum sumere, quod ipse domi nõ habes, verum multo satius esse, te ipsum domi possidere, quicquid postulat vitæ vsus.

Manum non verterim: Digitum non porrexerim.

PROVERBIALIS hyperbole, Manum non verterim, pro eo quod est, nihil omnino laboro, aut mea nihil refert. Nihil enim facilius quàm manum vertere. Extat præter alios apud Apuleium in Apologia magiæ: Quid de me, inquit, Mezentius sentiat, manum non verterim. Item Cicero libro quinto De finibus: Ne manum quidem versuros fuisse. Idem eius operis libro 3. Chrysippus quidem & Diogenes detracta vtilitate, ne digitum quidem eius causa porrigendum esse dicebant, quibus ego vehementer assentior. Agit illic de gloria siue bona fama, quę sit omnino contemnenda, si nihil adferat vtilitatis, iuxta illud è Satyra:

Gloria quantalibet, quid erit, si gloria tantum est?

De pollice verso diximus alibi. Quintilianus lib. 11. scribit, manuum gestus tãtum habere momenti in pronũciatione, vt propemodum velut altera lingua pro omnibus verbis loquatur. Sed admirationi propriè conuenit ille gestus, quo manus modice supinata, ac per singulos à minimo collecta digito, redeunte flexu simul explicatur atque conuertitur. Interrogationi congruit ille, cum vertimus manum, vtcunque composita est. Quin & hodie manum erectam inuertimus, quoties discrimen minimum significamus. In sermone, quem modo citauimus ex Quintiliano, quod est pro omnibus verbis, putamus rectius legi, pro omnibus membris, vt intelligas, quicquid cęterarum corporis partium gestu significari potest, id solam pręstare manum. Apud Plutarchum in vita Timoleontis quidam missus ad Andromachum, post multa inhumaniter ac barbarice dicta, manum denique porrexit, ac modo supinam, mox pronam ostendit, minitans hoc gestu se subuersurũ illorum ciuitatem. At Andromachus ridẽs nisi quòd manu similiter supinata, ac mox versa, iussit illum quàm primum abire, nisi vellet talem reddi nauem ipsius.

Semper Leontini iuxta pocula.

Ἀεὶ λεόντιοι περὶ τοὺς κρατῆρας; id est, Semper Leontini iuxta crateres. In voluptarios quadrabit, aut in eos qui semper iisdem studiis sunt addicti. Leontini Siciliæ populi sunt, quos vbi Phalaris expugnasset, ne quando rebellionem pararent, ademptis armis ad cõpotationes & voluptates reiecit: atque hinc natũ adagiũ, quod refertur à Diogeniano.

Cestreus ieiunat.

Κεστρεὺς νηστεύει, id est, Cestreus ieiunat. De famelicis & voracibus dici conuenit. Vnde & qui fame oscitãt, κεστρεῖς dicunt, & κεστρεύειν; quod cõuicium olim in Athenienses iactũ tradit Hesychius. Alii malũt referre ad eos, qui vitam innocuam agunt, & ab aliorum iniuriis abstinent, nec vllum emolumentũ ex sua innocentia ferunt. Et enim Cestreus piscis genus quoddam, quod reliquis mutua deuoratione victitãtibus, vnum ab aliorum carnibus abstinet, ideoq; non capitur esca, sed in limum abdit sese, atq; ibi perdurat, & vt arbitrantur nonnulli, limo pascitur. Quin captus etiam non alitur escis, aut vllo animante, cũ sit acutis dentibus. Quin ipse impune deuoratur à lupo, atque ob id quia non sit edax, parum est esculentus. In metu vero caput occultat, arbitrans totum corpus iam esse tutum. Vnde & Aristophanes apud Athenæum:

Ἆρ' ἔνδον ἀνδρῶν κεστρέων ἀποικία; id est,
Num intus virorum Cestreum colonia?

Alludit ad Cestrinam Chaoniæ partem.

Et apud eundem Diphilus:

Κεστρεὺς ἂν εἴην εἵνεκα νηστείας ἄκρας. id est,
Cestreus futurus ob inediam grauissimã.

Rursum libro septimo refert ex Anaxãdride:

Τὰ πολλὰ δ' ἔστιν ὃ περιπατεῖ, κεστρεὺς ἐστὶ νῆστις. id est,
In cęnis obambulat fere, ieiunus ille mugil.

Refertur adagium à Zenodoto, Diogeniano, Suida, Athenæo libro Dipnosophistarum septimo, qui quidem præter alia complura & illud adscribit, piscem à nonnullis appellari ploten, & à congruo deuorari, vt congrum ipsum à moræna. Theodorus Gaza mugilem vertit.

Vbi amici, ibi opes.

PLAVTVS in Truculento: Verum est verbum

bum quod memoratur: vbi amici, ibidem opes. Citatur & à Fabio prouerbii vice, lib. Orator. institut. 5. Sensus est, potiores esse amicos, quàm pecuniam, & ad vitæ præsidiũ plus habere momẽti amicos citra pecuniã, quàm absq; amicis opes. Vnde & apud Scythas, auctore Luciano is habebatur ditissimus, qui certissimos, & optimos amicos possideret. Verum si quis ad huius seculi more respiciat, adagium inuertendum existimabit: vbi opes, ibi amici. Quando quidem.

Vulgus amicitias vtilitate probat. Et:
Illud amicitiæ quondã venerabile nomen
Prostat, & in quæstu pro meretrice sedet.

Terra volat.

Γῆ ἵπταται, id est, Terra volat. De re vehementer absona, quæque nullo pacto fieri queat. Suidas hoc adfert exemplum τοῦ ἀδυνάτου. Iulianus in epistola quadam prouerbii nomine refert, mutato verbo, κούφη ἡ γῆ, καθάπερ ὁ λόγος. id est, leuis terra, quemadmodum dicitur. Adagium hoc ad illorũ affinitatem pertinet quæ retulimus alibi, ζεὺς ἄπαις, id est, Iupiter orbus. Et,

Nil intra est oleã, nil extra est in nuce duri.

Ilias malorum.

Ἰλιὰς κακῶν, id est, Ilias malorum. De calamitatibus maximis simul & plurimis. Propterea quòd in Iliade Homerica nullum mali genus non recẽsetur. Vnde ex hac docti putant tragœdiarum argumenta fuisse sumpta, sicut ex Odyssea comœdiarum. Est autem opus verbosum, vigintiquatuor voluminibus vix absolutum. Vnde & quamuis orationem plus satis prolixam, Iliade longiorem vocant, vt Aeschines aduersus Demosthenẽ, ταῦτα δὲ εἰπὼν δίδωσιν ἀναγνῶσαι ψήφισμα τῷ γραμματεῖ, μακρότερον μὲν τῆς ἰλιάδος, κενότερον δὲ τῶν λόγων οὓς εἴωθε λέγειν. id est, His dictis decretum scribæ legendum tradit, prolixius quidem Iliade, vanius autem verbis iis quæ dicere consueuit. Eustachius inuertit adagionem ad, hunc modũ, καὶ παροιμίαν μέντοι κακῶν ἰλιάδα φησὶν, αὕτη δὲ καλοῦ παντὸς ἰλιάς. i. Iliadem malorum prouerbium ait, at hæc omnium bonorũ Ilias. Synesius in epistola quadam ad fratrẽ: καὶ ὅλως κακῶν ἂν ἰλιὰς περιέστη τὴν πόλιν ἡμῶν. i. In summa, malorum Ilias circunstetit vrbem nostram. Plutarchus in præceptis coniugalibus: ὁ δὲ ἐκείνων ἰλιάδα κακῶν ἕλλησι καὶ βαρβάροις ἐποίησεν, id est, At illorum nuptiæ Iliada malorum Græcis ac Barbaris inuexerunt. Loquitur enim de coniugio Paridis & Helenæ, quod inæstimabilium malorum fuit causa. Vtitur & M. Tullius in epistolis ad Atticum: Tanta malorum impendet Ilias.

Lerna malorum.

Λέρνη κακῶν, id est, Lerna malorum, de malis item plurimis simul in vnum congestis & accumulatis. Parœmiam Strabo commemorat, libro Geographiæ octauo scribens, Lernam lacum fuisse quempiam, Argiuorum ac Mycenæorum agro communem, in quẽ cum passim ab omnibus purgamẽta deportarentur, vulgo natum prouerbiũ, λέρνη κακῶν, id est, Lerna malorum. In hoc loco poetæ fingunt hydram illam septem capitum constitisse, quam Hercules igni Græco cõfecerit. Eam autẽ hydram Hesiodus, scribit ex echidna & Typhaone prognatã, alitã à Iunone: nimirum in odiũ Herculis. Zenodotus ait, locum quempiam fuisse in Argolica, in quem cum omne sordiũ genus promiscue coniicerent, fœtidas inde ac pestilẽtes nebulas solitas exhalari. Quanquam rectius autumat, vt adagium ad Danaidum fabulam referatur. Nam ferunt Danaũ quinquaginta iuuenes, Aegypti filios, quibus totidem filias suas collocarat, omnes eadem nocte trucidasse, atque horum capita in eũ locum fuisse congesta. Hinc ortum esse prouerbium. Neque vero negat fieri potuisse, vt contumeliæ causa in eundem locum in quo capita composuerat, iusserit & purgamenta comportari. Itaque quoties hominem significamus vehementer infamem, atque omni turpitudinis genere contaminatum, aut cœtum hominum pestilentium, quasiq; sentinam & colluuiem facinorosorum, recte dicemus, λέρνη κακῶν, id est, Lernam malorum. Apud Hesychium Cratinus comicus theatrũ quod ex varia mixtaq; hominum colluuie constaret, λέρνην θεάτρων appellauit.

Thesaurus malorum.

Θησαυρὸς κακῶν, id est, Malorum thesaurus. Ad eundem modum inuenitur cum alibi, tum apud Euripidem in Ione:

Οἱ

Οἴ μοι, μέγας θησαυρὸς ὡς ἀνοίγνυται
Κακῶν. id est,
Me miserã vt ingens pãditur thesaurus, ac
Penus malorum.

Extat inter Græcanicas sententias huiusmodi senarius:
Θησαυρός ἐστι τῶν κακῶν κακὴ γυνή. id est,
Thesaurus est mulier malorũ, si mala est.

Vsurpauit adagium Plautus in Mercatore:
T■ quidem thesaurũ huc apportasti mali.

Aceruus bonorum.

Ἀγαθῶν σωρός, id est, Bonorum aceruus. De opibus ingentibus. Vnde & frequẽter extructas dapes extructas opes, & cumulatas opes pro copiosis legimus, tanquã aceruatim cõgestas, neq; pondere, neq; numero, sed ipso cumulo infusas. Aristophanes in Pluto:
Ἡμῖν γὰρ ἀγαθῶν σωρὸς εἰς τὴν οἰκίαν
Ἐπεισπέπαικεν, οὐδὲν ἠδικηκόσιν. id est,
Nobis bonorum aceruus influit in domũ
Sine fraude, nemini patrata iniuria.

Idem in eadem fabula.
Ὡς ἀγαθὰ συλλήβδην ἅπαντα σοι φέρω. i.
Vt agminatim cuncta tibi fero bona.

Rursum in eadem fabula per iocum in malam partem flexit:
Ἥκειν γὰρ αὐτὸν σωρὸν ἥκειν χρημάτων ἔχοντα. id est,
Venisse narras, qui ferat pecuniarũ aceruũ.

Verba chori senilis, cui Carion seruus iocãs ita respondet:
Πρεσβυτικῶν μὲν οὖν κακῶν ἔγωγ' ἔχοντα σωρόν. id est,
Imò senilium ferat qui ad vos malorum aceruum.

Adlusit autem ad senectutem illorum iam capulo vicinam. Nam σορός per ὀμικρὸν tumulum significat sepulchralem, σωρός per ὠ μέγα cumulum atque aceruum. Proinde consentaneum est, seruum eius vocis syllabam data opera perperã pronunciasse. Hæc atque id genus alia tum fiunt venustiora, quemadmodum iam sæpius admonuimus, si paullo lõgius à simplici sensu detorqueãtur. Veluti si quis dicat, in aliis oratoribus alias atq; alias eminere dicendi virtutes, in M. Tullio vno τῶν πάντων ἀγαθῶν σωρὸν εἶναι, id est, Omnium bonorum aceruum esse. Resipiunt huius adagii naturam illa Ciceronis familiaria, Cumulare officiis, Cumulatissime satisfacere, Cumulus meritorum.

Bonorum myrmecia.

Ἀγαθῶν μυρμηκία, id est, Bonorum myrmecia, de immensis opibus. Nam Myrmecia Græcæ significat cauernam, aut agmen formicarum. Quanquam ab illis formicis sumptũ videri potest, de quibus meminit Plinius libro vndecimo, capite tricesimoprimo: quas ait esse colore felium magnitudine luporũ Aegypti. Eas in septentrionali Indorum, qui Dardæ vocentur, regione aurum è cauernis egerere. Erutum hyberno tempore, Indi furantur æstiuo feruore, conditis propter vaporem intra cuniculos formicis: quę tamen odore solicitatæ prouolant neq; raro lacerant, quamuis præuelocibus camelis fugiẽtes. Atq; huc videtur respexisse diuus Basilius, cum scribit ad nepotes, quicquid vltra necessitatem vsus superesset, siue id esset Lydia gleba, siue formicarum auriferarum opus, hoc magis esse contemnendum, quo minus esset eo opus. Quanquam nihil prohibet, quominus ad nostras formicas referatur, non solum propter innumerabilem agminum multitudinem, verumetiam propter genuinam quandam animantis in accumulando penore industriam, ore trahentis quodcunque potest, atque addentis aceruo, quemadmodũ scripsit Flaccus. Quaquidem ex re factum opinamur, vt antiquitus formicarum cœtus opulentiam portenderit. Quemadmodum testatur Cicero libro de Diuinatione primo: Midæ, inquiẽs, illi Phrygio cum puer esset, dormienti formicæ in os tritici grana congesserunt. Ditissimum fore prædictum est. Quod euenit. Huc adlusit Theocritus in Encomio Ptolemæi,
Μυρμάκων ἅτε πλοῦτος ἀεὶ κέχυται μογεόντων. id est,
Nec secus, ac formicarum semper properantium
Diuitiæ sunt extructæ. Idẽ in Syracusanis,
Μύρμακες ἀνάριθμοι καὶ ἄμετροι. id est,
Formicæ numeroq; modoq; carentes.
turbam hominum frequentem significans. Huic affine generi est quod Plato libro De repub. nono, τὸ τῶν ἡδονῶν σμῆνος dixit. i. voluptatum examen: & Socrates apud Plutarchum Cheronẽsem, ἀρετῶν σμῆνος, id est, virtutum examen, pro turba numeroque immenso. Porrò locus quem adducit Plutarchus, est in Memnone Platonis. Confine est his

his quod idem adducit in Cratylo, σμῆνος σοφίας, id est examen eruditionis. Itē quod apud Athenæum libro octauo, Alexis scripsit in Pamphila,

Παρέθηκα τὴν τράπεζαν, εἶτα παραφέρων
Ἀγαθῶν ἁμάξας. id est,
Apposita mensa est, plaustra deinceps intulit Bonorum.

Dathus bonorum.

Δάθος ἀγαθῶν, id est Dathus bonorum, in eandem sententiam dici consueuit. Est autem Dathus Thassiorum colonia iuxta Strymonem, cū alioquin opulenta hac florens, tū quòd habet etiā auri venas, vt hinc in prouerbium abierit, Δάθος ἀγαθῶν, id est, Dathus bonorum, de conferta rerum opulentia. Prouerbii præter alios meminit Suidas, apud quem legimus δατὸς non δάθος.

Thassus bonorum.

Θάσος ἀγαθῶν, id est, Thassus bonorum. Similiter natum adagium, nempe à loci fertilitate. Nam Thassus insula est iuxta Thraciam. Zenodotus huiusmodi quandā fabulam refert: Callistratus orator demigrans Athenis, persuadere conatus est Atheniensibus, vt regionem quæ ex aduerso erat incolerent, multa splendida de eius feracitate iactitans, & quòd auri venas haberet, & ꝑ glebam optimā. Deniq; in summa, inquit, Thassus bonorum est. hinc in vulgi sermonē abiisse, θάσος ἀγαθῶν, id est, Thassus bonorum, de iis qui splendida pollicentur.

Hostium munera non munera.

PRISCORVM superstitio credidit, obseruanda vel maxime munera, a quibus quo animo mitterētur. Propterea quòd quæ darentur ab iis, qui nobis male cuperent, exitio plerumque fuisse constaret. Ita vt fuit pyxis illa fallax, per Pandoram à Ioue Prometheo missa. Quemadmodum fuit & vestis, qua Medea nouā nuptā Iasonis donauit. Rursum vestis illa, quā Deianira misit Herculi. Prouerbiorū interpretes existimāt hanc parœmiam ex historia natam, quæ refertur apud Homerum Iliados libro septimo. Narrat autem Hectorem & Aiacem inita amicitia, dona inter sese permutasse, atq; Hectorem Aiaci donasse gladium Aiacem Hectori dedisse baltheum: deinde pariter ambobus suum munus exitio fuisse. Siquidē Aiax victus ab Vlysse, cognitisq; iis quæ per insaniam tum dixerat, tum fecerat, eodem gladio sibi necem consciuit. Item Hector per occasionem balthei occisus est ab Achille iuxta muros Troianos. Adagium refertur apud Sophoclem in Aiace Mastigophoro, sed ita refertur, vt non ab Aiace natum, sed tanquam vetus iam tum ab eo videatur vsurpari. Siquidem is posteaquam mori decreuisset, execratur eum gladium, quondam ab inimicissimo dono acceperat, eumq; sibi fuisse inauspicatissimum ait, neque quicquā omnino postea feliciter apud Argiuos successisse. Deinde suspicionē hanc vulgato dicto confirmans ait,

Ἀλλ' ἔστ' ἀληθὴς ἡ βροτῶν παροιμία,
Ἐχθρῶν ἄδωρα δῶρα, κοὐκ ὀνήσιμα. id est,
Quin verum id est mortalium prouerbiū,
Non esse dona, dona quæ veniant tibi
Ab hoste, verum in auspicata ac noxia.

Hac de re fertur epigramma Græcum huiusmodi,

Ἕκτωρ Αἴαντι ξίφος ὤπασεν, Ἕκτορι δ' Αἴας
Ζωστῆρ', ἀμφοτέρων ἡ χάρις εἰς θάνατος.
Aiaci datus ensis ab Hectore, baltheus Aiace
Hectori, vtrique suum domū erat exitio.

Rursum ex alio quodam epigrammate,

Οὕτως ἐξ ἐχθρῶν αὐτοκτόνα πέμπετο δῶρα
Ἐν χάριτος προφάσει μοῖραν ἔχοντα μόρου. i.
Atq; ita ab hoste hosti veniūt letalia dona,
Quæ studii specie fata necemq; ferunt.

Huc spectat & illud quod apud Euripidem Medea recusans Iasonis xenia, tanquā perniciem allatura:

Κακοῦ γὰρ ἀνδρὸς, inq̄t, δῶρ' ὄνησιν οὐκ ἔχει. i.
Lædit, iuuat nil improbi munus viri.

Seruius ostēdit & Vergilium huc adlusisse, cum ait in Aeneidos libro quarto,

Enseque recludit
Dardaniū, nō hos quæsitū munus in vsus.

De gladio loquitur ab Aenea relicto, quo Dido sese confodit, quem Aeneam hostem, & impium eadem vocat.

Huc referendus prouerbialis ille senarius,

Λόγον παρ' ἐχθροῦ μή ποτ' ἡγήσῃ φίλον. id est,
Ab hoste dicta ne vnquam amica duxeris.

Et alter huic similis,

Ἐχθροῖς ἀπιστῶν μή ποτ' ἂν πάθοις βλάβην. i.
Diffisus hosti, nil feres vnquam mali.

Prouerbium accommodari poterit etiam ad illos, qui pauperes munusculis quibusdam captant diuites, ad eum modum liberalitatem illorum velut elicientes. Neque enim

enim hoc est dare munus, sed flagitare. Vnde Plutarchus in commentariolo, περὶ τοῦ EI τοῦ ἐν Δελφοῖς, probat, quod Dicæarchus Archelao dictum ab Euripide putat,

Οὐ βούλομαι πλουτοῦντι δωρεῖσθαι πένης,
Μὴ μ' ἄφρονα κρίνῃς, ἢ διδοὺς αἰτεῖν δοκῶ. i.
Donare pauper diuiti velim nihil,
Ne stultus habear scilicet, si muneris
Titulo atq; specie dona videar poscere.

Quadrabit & in eos qui per artes magicas dæmonum vtuntur obsequiis. Nam ea demum exeunt in perniciem vtentium: & in hæredipetas: postremo, qui quouis officio captant, non ex animo, sed aliud spectantes. Itaque mutatione voculæ nouabitur parœmia: nempe hoc pacto, Κολάκων ἄδωρα δῶρα, & πενήτων ἄδωρα δῶρα. Denique ποντῶν ἄδωρα δῶρα, quęadmodum admonuimus in operis initio.

Dauus sum, non Oedipus.

OEDIPI ingenium scite proponendis, simul & dissoluendis ænigmatum scyrpis nobilitatum est, propter dissoluta Sphingis problemata, adeo vt in prouerbium abierit eius nominis appellatio. Velut apud Terentium in Andria, seruus dissimulans intelligere quod herus dixerat, Dauus, inquit, sum, non Oedipus. Id quod commutato nomine potest ad quemlibet accomodari: Paulus sum, non Oedipus: Antonius sum, non Oedipus. Quin ipsa per se figura prouerbialis est, poteśtque ad eundem modum fingi ex quauis vel persona, vel re vulgo nobilitata. Vt qui possim hæc omnia meminisse? Petrus sum, non Lucullus. Qui possim tantis sufficere laboribus? Nicolaus sum, non Hercules. Qui potero rem tam duram persuadere? Ricardus sum, non Cicero. Sed Terentiano dicto simile est illud Euripidis in Hippolyto coronam gestante,

Οὐ μάντις εἰμὶ τἀφανῆ γνῶναι σαφῶς. id est,
Non sum augur, abdita scire vti queam
palàm.

Itidem in Hecuba,

Οὔτοι πέφυκα μάντις, ὥστε μὴ κλύων
Ἐξιστορῆσαι σῶν ὁδὸν βουλευμάτων.
Diuinus haud sum, nec nisi audiero, queã
Viam tuorum nosse cogitatuum.

Ergo torqueri poterit in eos, qui de industria loquuntur obscurius, & αἰνιγματικῶς: aut in hos qui vel ob imperitiam, vel superstitiosam incognitarum vocum affectationem, stylum obscurant, ac vate magis egent quàm lectore. Cuiusmodi fuisse Heraclitũ tum Plato locis aliquot, tũ Aristoteles Rhetoricæ artis lib. 3. testatur, additq́ue eam hominis obscuritatem ex ancipiti verborum compositione fuisse profectam, cum incertum esset, vtrò verbum aliquod esset referendum, ad superiora ne, an ad sequẽtia. Proinde ad huius intelligendos libros Socrates Delio quopiam natatore opus esse dixit. Ad quod adludens Martialis, ita iocatur in Sextum obscuritatis affectatorem.

Nõ lectore tuis opꝰ est, sed Apolline libris,
Iudice te maior Cinna Marone fuit.

Eundem Heraclitum cum suo vitio, Iouiniano dirus opprobrat Hieronymus. Quã quam Laertius scribit eum philosophum, si quando libeat, oratione luculentissima vti, vt appareat ex industria affectatam obscuritatem, adeo vt discipulis etiam solitus sit præcipere σκότισον, id est, obscura.

Finem vitæ specta.

EXTAT apud Herodotum historia longe notissima, quemadmodum Solon Cręso responderit, nemini competere nomen beati, nisi qui feliciter vitæ cursum peregisset. Quod referens Iuuenalis:

Quem vox, inquit, facunda Solonis
Respicere extremæ iussit spatia vltima vitę.

Hanc sententiam copiosius extulit Sophocles in Oedipo tyranno:

Ὥστε θνητὸν ὄντ', ἐκείνην τὴν τελευταίαν ἰδεῖν
Ἡμέραν ἐπισκοποῦντα μηδὲν ὀλβίζειν, πρὶν ἂν
Τέρμα τοῦ βίου περάσῃ μηδὲν ἀλγεινὸν παθών. id est,
Itaq; mortali supremus ille fatorum dies
Vsq; respectãdus, vt ne quẽ beatũ iudicet,
Quin mali nihil vniuersum passus æuum
exegerit.

Eadem paullo diuersius idem extulit in Trachiniis,

Λόγος μὲν ἔστ' ἀρχαῖος ἀνθρώπων φανείς,
Ὡς οὐκ ἂν αἰῶν' ἐκμάθοις βροτῶν, πρὶν ἂν
Θάνοι τις, οὔτ' εἰ χρηστὸς, οὔτ' εἴ τῳ κακός. idest,
Vetus inter homines extat hoc prouerbiũ,
Haud posse quẽquã quempiã cognoscere,
Bonus an malus sit, antequam fatalibus
Defunctus annis, vltimum obierit diem.

Consimiliter Euripides in Andromache,

Χρὴ δ' οὔποτ' εἰπεῖν οὐδέν' ὄλβιον βροτῶν
Πρὶν ἂν θανόντος τὴν τελευταίαν ἴδῃς. id est,
Ne quempiam pronuncies mortalium
Vnquam

Vnquam beatum, citius, atque mortuo
Illo, supremum videris vitæ diem.

Idem in Troadibus.

- Τῶν δ᾽ εὐδαιμόνων
Μηδένα νομίζετ᾽ εὐτυχεῖν πρὶν ἂν θάνῃ. id est,
Ne quempiã horũ, quos benignis flatibus
Fortuna prouehit, beatum enuncies
Prius atque vita excesserit feliciter.

Eadem repetit aliis verbis in Heraclidis:

- Τῇ δὲ νῦν τύχῃ
Βροτοῖς ἅπασι λαμπρὰ κηρύσσει μαθεῖν,
Τὸν εὐτυχεῖν δοκοῦντα μὴ ζηλοῦν, πρὶν ἂν
Θανόντ᾽ ἴδῃ τις, ὡς ἐφήμεροι τύχαι. id est,
- Cæterum hoc rerum statu
Mortalibus denunciat palàm omnibus,
Docetq́;, ne qui prosperis successibus
Vti videtur, hunc beatum existiment
Prius, atq; demigrasse vita viderint.
Vsque adeo sunt mutabiles rerum vices.

Ouidius in Trãsformationibus sic extulit:

- Sed scilicet vltima semper
Expectanda dies homini est: diciq́; beatus
Ante obitum nemo supremaq́; funera dêt.

Quin hodieque passim omnibus est in ore, ab exitu rem spectandam esse.

Posterioribus melioribus.

IN TER Græcanicas parœmias refert, δευτέρων ἀμεινόνων, id est, Alterius melioribus. Quo significabant ea, quæ prima experientia parum bene successerant, secunda nonnunquam commodius euenire, & prioris consilii erratum, posteriore consilio corrigi. Quod quidem nonnulli putant à sacris ortum, in quibus si prima victima non fuisset litatum, iterabant sacrum, meliora sperãtes, id quod satis indicat leno Plautinus, qui sepius Veneri cęsa victima litare non poterat. Plato lib. De legibus 4. videtur ad talorum iactum, aut lusum consimilem referre. Propterea quòd non raro fit, vt cui lusus incommode ceciderit, is de integro nouari ludum atque iterari postulet, sperans fore vt iam felicius ludat. Ait enim, Πάλιν οὖν οἷον φασὶν οἱ παίζοντες, ἀμεινόνων ἐξ ἀρχῆς δευτέρων ἐπαναπολήσωμεν. id est, Rursum igitur, quemadmodum ludentes dicere consueuerũt, secundis denuo melioribus repetamus. Quanquam & hoc loco παίζοντες referri potest non ad lusum aliquem, sed iocũ magis prouerbialem. Sed interpretamento priori Tullius adstipulatur, qui secũdo De diuinatione libro sic ait: Quæ est autem inconstantia deorum, vt primis minentur extis, bene promittant secundis? Idem in Philippicis oratione duodecima: Posteriores enim cogitationes, vt aiunt, sapientiores esse solent. Idem ad Quintum fratrem: Ego vero nullas δευτέρας φροντίδας habere possum in Cæsaris rebus, hoc est, nullum idoneum reperio consilium, quo superioribus malis possim mederi. Huc respexit & Dauus ille Terentianus, cum ait:

Hac non successit, alia aggrediamur via.

Quin eodem adlusisse videtur & Aristoteles primo τῶν μετὰ τὰ φυσικά libro, cum ait: Δεῖ δὲ εἰς τοὐναντίον καὶ τὸ ἄμεινον, κατὰ τὴν παροιμίαν ἀποτελευτῆσαι. Loquitur de his qui caussarum naturaliũ admiratione prouocati accedunt ad philosophãdum. Quos caussis cognitis vult iam desinere mirari, & ad meliora conuerti. Porrò prouerbium videri potest ex Euripidis ortum tragędia, cui titulus: Hippolytus coronatus,

- Καὶ βροτοῖς
Αἱ δεύτεραί πως φροντίδες σοφώτεραι. id est,
Siquidem solet mortalibus prudentior
Posterior esse aliquando cogitatio.

Verba sunt nutricis ad Phædram quasi recantantis, ac palinodiam canentis superioris orationis, posteaquã videt eam de moriẽdo cogitare. Respexit huc & in Supplicib᾽:

Ἀλλ᾽ ἐν δόμοις μὲν ἤν τι μὴ καλῶς ἔχῃ,
Γνώμαισιν ὑστέραισιν ἐξορθούμεθα,
Αἰῶνα δ᾽ οὐκ ἔξεστιν. id est,
In ædibus si quid parum recte est, licet
Corrigere posterioribus sententiis,
At non item æuum.

Inde & metanœa dicta Græcis, quod posterior cogitatio perspecit aliter agendum fuisse.

Actum est.

PROVERBIALITER his verbis etiam hodie desperationem significamus, Actum est. Græci πέπρακται. Euripides in Hippolyto coronato:

Φεῦ φεῦ πέπρακται· βασιλὶς οὐκ ἔτ᾽ ἐστὶ δή. i.
Eheu peracta res, hera occidit palàm.

Terentius in Eunucho: Actum est, ilicet, peristi. Donatus existimat, actum est, sumptũ à iure, ilicet à iudicio, peristi à supplicio. Nam hæc tria pariter verba, incremento quodam indicant desperationem. Quoniã autem fas non erat rescindere iudicum sententiam, & eadem de re bis iudicium adipiscier, vt ait Terentius, vulgo receptum

est,

est, vt de negociis desperatis actum esse diceretur. Etiamsi postea repertum est, vt quidam per iudicem in integrum restituerentur. Aut certe ideo dictum est, actum est, quod quicquid peractum est, hoc iam infectum esse non potest, iuxta prouerbiales sententias, quæ testantur, ne Deo quidem permissum esse, vt quod factum sit, efficiat infectũ. Plautus: Nisi quid rei pręsidium apparas, acta hęc res est. Certũ est moriri. Dicimus autem vel absolute, actum est, vel cum adiectione quapiam huiusmodi: Actum est de Repub. Actum est de tuis omnibus. Actum est de rebus humanis. Actum est de tua salute, ni vigilas.

Fumos vendere.

NIMIS quàm elegans adagium extat apud Martialem: Fumos vendere, pro eo quod est, principum beneuolentiam, simulato cõmendationis officio, per occasionem familiaritatis, precio vendere. Nam fumus initio quidem magnũ quiddam esse videtur, verum euanescit illico. Martialis carmen hoc est:

Vendere nec vanos circum palatia fumos,
Plaudere nec Cano, plaudere nec Glaphyro.

Vnde & præstigiosam rerum magnarum spem, atque ostentationem, fumum ac nebulas vocamus. Diuus Hieronymus contra Rufinum: De tanta librorum sylua vnum surculum ac fruticem proferre non potes. Hi sunt veri fumi, hæ nebulæ. Nam Ruffinus opprobrarat Hieronymo, quòd poetarum litteras quasi fumos obiiceret virginibus non intellecturis. At Hieronymus prouerbii telum imperite tortum, in eum retorquet doctius, indicans eo verbo non obscuritatem, sed inanem ac falsam ostentationem significari. Plutarchus De deo Socratis: τὸν δὲ τύφον ὥσπερ τινὰ καπνὸν φιλοσοφίας εἰς τοὺς σοφιςὰς ἀποσκιδάσας. id est, Factum autem ceu fumum quendam philosophiæ in sophistas dispersit. Porrò genus hoc hominum, maximam aularum regalium pestẽ. Helius Lampridius elegãter ac luculenter exponit in imperatoris Heliogabali vita. Eius verba libuit subscribere: Zoticus, inquit, sub eo tantum valuit, vt ab omnibus officiorum principibus sic haberetur quasi domini maritus esset. Erat præterea idem Zoticus, qui hoc familiaritatis nomine abutens, omnia Heliogabali dicta ac facta venderet, fumis quàm maxime diuitias enormes sperans, cum aliis atque aliis polliceretur, oẽs falleret. Egrediẽsq; ab illo singulos audiret: dicẽs, de te hoc locutus sum. Hoc de te audiui, hoc de te futurum est. Vt sunt homines huiusmodi, qui si admissi fuerint ad nimiam familiaritatem principũ, famam non solum malorum, sed & bonorum principum vendunt. Et qui stultitia vel innocentia imperatorum, qui hoc non perspiciunt, infami rumigeratione pascuntur. Hactenus ille. Cæterum adagium fecit insignius, Thurini Verconii supplicium, quod quidem in vita Alexandri Seueri, idẽ Helius refert ad hunc modum: Solus, inquit, post meridiem, vel matutinis horis, idcirco nunquã aliquos videbat, quòd emẽtitos de se multa cognouerat, speciatim Verconium Thurinum, quem cum familiarem habuisset, ille omnia vel fingendo sic vendiderat, vt Alexandri quasi stulti hominis & quem ille in potestate haberet, & cui multa persuaderet, infamaret imperium. Sicq; omnibus persuaserat, quòd ad nutum suum omnia faceret, Denique hac illum arte deprehendit, vt quẽdam immitteret, qui à se quiddam publice peteret, ab illo autem occulto, quasi præsidium postularet, vt pro se Alexãdro secreto suggereret. Quod cum factum esset, & Thurinus suffragium promisisset, dixissetq; se quædam imperatori dixisse, cum nihil dixisset, sed in eo pendere vt adhuc impetraret, euentũ vendens. Cũq; iterum iussisset Alexander interpellari, & Thurinus quasi aliud agẽs, nutibus annuisset, neq; tamen interim quicquam dixisset: impetratum autem esset quod petebatur, Thurinus autem ab illo, qui meruerat, fumi venditor ingẽtia pręmia percepisset, accusari eum Alexander iussit: probatis per testes omnibus, & quibus præsentibus quid accepisset, & quibus audientibus, quid promisisset, in foro transitorio ad stipitem illum ligari præcepit, & fumo apposito, quẽ è stipulis & lignis humidis fieri iusserat, necauit, præcone dicente: Fumo punitur qui vendidit fumum. At ne in vna tantum causa videretur crudelior fuisse, quęsiuit diligentissime antequam damnaret, & inuenit Thurinum sępe etiam in causis ab vtraque parte accepisse, quum euentus venderet, & ab omnibus qui aut pręposituras, aut prouincias acceperant. Atque inibi paullo

pòst

pòst. Nec dedit alicui facultatem, vel fumorum vendendorum de se, vel sibi de aliis male loquendi, maximè occiso Thurino, qui illum quasi fatuum & vecordem sępe vendiderat. Quid autem dixerit forum transitorium, ipse in eiusdem vita videtur explicare quum alio quodam loco sic ait: Qui de eo fumum vendiderat, & à quodam militari centū aureos acceperat, in crucem tolli iussit. per eam viam qua esset seruis suis ad suburbana imperatoria iter frequentissimum. Porrò genus illud supplicii, Auidius Cassius imperator, primus excogitasse legitur, vt stipitem prælongum poneret, pedū cētum octoginta, id est, materiam, & à summo vsque ad imum damnatos ligaret, & ab imo focum apponeret, incensisq; aliis, alios fumi cruciatu, timore etiam necaret. Hactenus ille. Immane profecto supplicium, sed tamen factis tam pestilētibus dignum. Vtinamq; nostri temporis principes Alexādrum Seuerum curent imitari, qui cum esset ethnicus, præterea Syrus genere, postremo vehementer adolescens, tamen adulatoribus, delatoribus, iudicibus furacibus, fumi venditoribus, atque id genus aulæ pestibus vsq; adeo erat infensus, vt vir alioqui moribus placidissimis his demum esset implacabilis.

Anchora domus.

SIMILI figura apud eundem Euripidem Hecuba Polydorum familiæ, gentisque anchoram nominat.

Ὃς μόνος οἴκων ἄγκυρά τ' ἐμῶν. id est,
Qui iam solus generis superest anchora
nostri.

Porrò anchoram Græcis pro refugio prouerbialiter vsurpari solere alibi notauimus cum sacram anchoram exponeremus. Denique quicquid illud est, cui innitimur, cuiusque fulcimur fiducia, anchoram vocant sumpta à nauibus metaphora, quæ cum anchoris fultæ sunt, veluti defensæ à fluctibus quiescunt. Vnde & illud apud Aristidem in oratione Panathenaica prima: Πάντες ἐπὶ δυοῖν ὁρμεῖν ἔδοξαν οἱ ἕλληνες. id est, Omnes Græci sibi videbantur in portu quodam esse, duabus nixi anchoris, quasi gemino fulti præsidio. Quem locum & paullo superius adduximus.

Contra stimulum calces.

Πρὸς κέντρα λακτίζειν, id est, Contra stimulos iactare calcem, est frustra repugnare iis, quos vincere nequeas, aut eos pronocare, qui lacessiti noceāt. Aut reluctari fatis, & incommodū quod euitare non queas, impatiēter ferendo, non solū non effugere, verumetiam conduplicare. Veluti si quis vxorem nactus rixosam assidue cum ea litiget, nihil profecturus, nisi quòd illam reddat rixosiorem. Terentius in Phormione: Namq; inscitia est aduersum stimulum calces. Donatus παροιμίαν esse admonet cum eclipsi, deesse enim iactare, quod vnico verbo Græci dicunt, λακτίζειν. Plautus in Truculento: Si stimulos pugnis cædis, manibus plus dolet. Euripides in Bacchis:

Θύοιμ' ἂν αὐτῷ μᾶλλον, ἢ θυμούμενος
Πρὸς κέντρα λακτίζοιμι θνητὸς ὢν θεῷ. id est,
Potius sacra illi fecerim, quàm calcibus
Stimulos ferire coner, iracundia
Citus in deum, mortalis ipse cum siem,

Pindarus in Pythiis, Ποτὶ κέντρον δέ τι λακτιζέμεν τελέθει. id est, Contra stimulum autē calcitrare est. Metaphora ducta est à bobus, quos agricolæ lignis præacutis à tergo fodiūt: vnde & βουκένται, dicūtur in puerbio.

Πολλοὶ βουκένται, παῦροι δέ τε γῆς ἀροτῆρες, i.
Multi boum stimulatores, pauci autem
terræ aratores.

Quòd si quando calcibus repugnent aduersus stimulum, grauius etiam læduntur boues, tantum abest vt stimulo noceant. Plutarchus in commentario περὶ τῆς ἀοργησίας cuiusdam meminit Ctesiphontis pancratiastæ, qui per iracundiam mulæ calcitranti recalcitrarit.

In aurem dicere.

Εἰς οὖς λέγειν, id est, In aurem dicere, vel hodie vulgo dictitant, pro eo quod est clanculum, ac secretò committere. Translatum ab iis, qui propius admoti, ad aurem insusurrāt, quæ nolint ab aliis exaudiri. Vnde & illud apud Homerum aliquoties:

Ἄγχι σχὼν κεφαλὴν ἵνα μὴ πευθοίατο ἄλλοι. i.
Admoto capite, reliqui ne audire valerēt.
Horatius in sermonibus: In aurem
Dicere nescio qd puero. Euripides in Ione,
Δεῦρ' ἔλθ', ἐς οὖς γὰρ τοὺς λόγους εἰπεῖν θέλω. i.
Accede, in aurē, vt quæ volo tibi eloquar.

Lucianus in Gallo, Πρὸς οὖς τισι τῶν συρακουσίων κοινολογούμενος. id est, Ad aurem cum Syracusanis quibusdam communicans.

Nec obolum habet, vnde restim emat.

PROVERBIALIS hyperbole in eos, qui

maxima rei familiaris inopia laborant. Lucianus in Timone, Χθὲς μὲν οὐδὲ ὀβολὸν, ὥστε πρίασθαι βρόχον ἐχηκότας. id est, Qui pridie ne obolum quidem habebant, quo laqueũ emerẽt. Pauperrimus autem sit oportet, qui tenuitatis tædio sese laqueo præfocare velit. Porrò plus quam pauperrimus videtur, cui ne nummulus quidem suppetit vt restim emat, qua se suspendat.

Hinnulus leonem.

PROVERBIALIS est allegoria, ὁ νεβρὸς τὸν λέοντα, id est, Hinnulus leonem, subaudiendum cępit, vicit, aut prouocat, aut id genus aliquid pro ratione sententiæ, quoties præpostero rerum ordine, qui viribus multo est inferior, superat potentiorem. Lucianus de captatore testamenti, qui iuuenis à sene, captator à captato captus est: τοῦτο ἐκεῖνο τὸ τῆς παροιμίας, ὁ νεβρὸς τὸν λέοντα. id est, Hoc est illud, quod prouerbio dicunt: Hinnulus leonem. Huc respexit quisquis fuit, qui scripsit Megaram Herculis:

Ἢ ὅτι ἄλγεα πάσχει ἀπείριτα φαίδιμος υἱὸς
Ἀνδρὸς ὑπ' οὐτιδανοῖο, λέων ὡσεὶ ὑπὸ νεβροῦ. id est,
An quoniam immensis affligitur inclyta proles
A viro inerte, leonem vt si hinnulus vrgeat acrem?

Non inconcinnè trahetur ad id quoque, quoties fit vt longe inferior lacessat potentiorem, aut multis partibus indoctior certet cum eruditissimo.

Iungere vulpes.

DE re palàm absurda dicitur, Ζευγνύειν τὰς ἀλώπεκας, Vulpes iungere. Verg. in Palæmone,

Qui Bauium non odit, amet tua carmina Meui,
Atq; idẽ iungat vulpes, & mulgeat hircos.

Est enim vulpes animal ab aratro vehementer alienum.

Mulgere hircum.

Τράγον ἀμέλγειν, id est, Mulgere hircum: eundem habet sensum. Lucianus in vita Demonactis, inter huius festiuiter dicta commemorat & illud: cum cõspiceret duos quosdam philosophos, vtrosq; pariter indoctos, inter se descrepantes, & alterum quidem ridiculas quasdam quæstiones proponẽtem, alterum item aliena, neque quicquam ad rẽ facientia respondentem: Quid, inquit, amici, an non horum alter hircum mulgere videtur, alter cribrũ supponere? Refertur à Diogeniano his verbis: Πότερον ὁ τὸν τράγον ἀμέλγων, ἢ ὁ τὸ κόσκινον ὑποτιθεὶς, ἀφρονέστερος, id est, Vtrum stultior, qui mulget hircum, an qui cribrum supponit? cum vterque pariter absurde facit. Ab hoc sanè non abludit illud: Similes habent labra lactucas: Et: Dignum patella cooperculum.

De asini vmbra.

Ὑπὲρ ὄνου σκιᾶς, id est, Super asini vmbra: pro eo quod est: de re nihil. Sophocles in Cedalione apud Suidam, τὰ πάντ' ὄνου σκιά. id est, Cuncta asini vmbra: hoc est, nugæ, nihilique res. Apud eundem Aristophanes in Dædalo, περὶ τοῦ γὰρ ὁ πόλεμος νῷν ὑμῖν ἐστὶ, περὶ ὄνου σκιᾶς. id est, Qua de re nunc inter vos bellum est? Nimirum de asini vmbra. Citatur ab eodem & Aristoteles, ἐν διδασκαλίαις, qui fabulam quandam extare dixerit hoc titulo, ὄνου σκιά, id est, asini vmbra, Archippi comœdiam opinor sentiens, de qua meminit Zenodotus. Lucianus in Sectis, πάντες, ὡς ἔπος εἰπεῖν, περὶ ὄνου σκιᾶς μάχονται οἱ φιλοσοφοῦντες. id est, Omnes, vt ita dixerim, de asini vmbra depugnant philosophi. Aristophanes in Vespis, περὶ τοῦ μαχεῖσθ' νῷν. περὶ ὄνου σκιᾶς, id est, De quo pugna est nobis? de asini vmbra. Demosthenes in Philippica quadam, πρὸς ἅπαντας περὶ τῆς ἐν Δελφοῖς σκιᾶς νυνὶ πολεμῆσαι. id est, Cũ omnibus in pręsentia de Delphica vmbra degladiari. Proinde sunt qui credant hoc adagii primũ ab auctore Demosthene natum fuisse, fabulam huiusmodi referentes: cum aliquando Demosthenes quendam in causa capitali defenderet, ac iudices haberet parum attentos, sed dicenti obstreperent, ille paullisper, inquit, aures mihi præbete, si quidem rem narrabo nouam ac lepidam, atque auditu iucundam. Ad quæ verba cum illi iam aures arrexissent, adolescens, inquit, quispiam asinum conduxerat, rerum quiddam Athenis Megaram deportaturus. Inter viã autem cum æstus meridianus ingrauesceret, nec inueniret quonam vmbraculo solis ardorem defenderet, depositis clitellis, sub asino sedens, eius vmbra sese obtegebat. Cæterum id agaso non sinebat, hominem inde depellens, clamansque asinum

asinum esse locatum, non asini vmbram. Alter item ex aduerso tenebat, asseuerans etiã vmbram asini sibi conductam esse. Atque ita inter eos acerrima rixa in longum producta est, ita vt etiam ad manus venerint: hoc pertinaciter affirmante, non conductũ esse asini vmbram: illo pari contentione respondente, vmbrã etiam asini conductã esse. Demum in ius ambulant. Hæc locutus Demosthenes, vbi sensisset iudices diligẽter auscultantes: repente cœpit à tribunalibus descendere. Porrò reuocatus à iudicibus, rogatusq́;, vt reliquum fabulę pergeret enarrare: De asini, inquit, vmbra libet audire, viri causam de vita periclitantis audire grauamini. Paulo aliter narrat Plutarchus in vita Demosthenes, his quidem verbis: Λέγειν δέ ποτε κωλυόμενος ὑπὸ ἀθηναίων ἐν ἐκκλησίᾳ, βραχὺ ἔφη βούλεσθαι πρὸς αὐτοὺς εἰπεῖν. τῶν δὲ σιωπησάντων, νεανίας εἶπεν θέρους ὥρᾳ ἐμισθώσατο ἐξ ἄστεος ὄνον μεγάραδε. μεσούσης δὲ τῆς ἡμέρας καὶ σφοδρῶς φλέγοντος τοῦ ἡλίου, ἑκάτερος αὐτῶν ἐβούλετο ὑποδύεσθαι ὑπὸ τὴν σκίαν, εἶργον δὲ ἀλλήλους. ὁ μὲν μεμισθωκέναι τὸν ὄνον, οὐ τὴν σκιάν λέγων, ὁ δὲ μεμισθωμένος, τὴν πᾶσαν ἔχειν ἐξουσίαν, καὶ ταῦτα εἰπὼν ἀπῄει. τῶν δὲ ἀθηναίων ἐπισχόντων, καὶ δεομένων πέρας ἐπιθεῖναι, εἶθ' ὑπὲρ μὲν ὄνου σκιᾶς βούλεσθαι ἀκούειν, λέγοντος δὲ ὑπὲρ σπουδαίων πραγμάτων οὐ βούλεσθαι, id est, Cum in concione dicenti obstreperent Athenienses, ait se breuiter illis velle narrare quiddam. At silentio facto, Adolescens, inquit, æstatis tempore asinum mercede conduxerat, vt eo ab vrbe Megaram proficiscẽs vteretur. Porrò meridie cum sol acriter æstuaret, vterque cupiebat sub vmbram asini succedere. Verum alter alterum arcebat, cum hic diceret asinũ conductum esse, non vmbram. Rursus alter qui conduxerat, se plenum habere ius responderet: atque hæc locutus, discedere parabat. Retinentibus autem Atheniensibus, vtq́ue reliquam fabulæ partem adderet orãtibus: Ita ne, inquit, de asini vmbra audire cupitis, de rebus seriis loquentem auscultare, non vultis? Quidam aiunt, asinum Athenis non Megaram, sed Delphos fuisse cõductum, quod idem apparet ex verbis Demosthenis, qui Delphicam vmbram nominat, in calce orationis De pace: Οὐκοῦν εὔηθες καὶ κομιδῇ σχέτλιον, πρὸς ἑκάστους καθ' ἕνα οὑτωσὶ ἤδη προσενηνεγμένους, περὶ τῆς οἰκείων καὶ τῶν ἀναγκαιοτάτων, πρὸς ἅπαντας περὶ τῆς ἐν Δελφοῖς σκιᾶς νυνὶ πολεμῆσαι: id est, An non igitur stultum ac vehementer miserum: singulos aduersus singulos ita commissos de rebus propriis, ac maxime necessariis, cum vniuersis de vmbra Delphica nunc depugnare? Apuleus in Asino, iocatur ex sese natũ. Vsurpauit hoc adagium Menander in Enchiridio, & Plato in Phædro, cum ait: Oratores imperitos impudenter, ac periculose facere, quoties apud plebem imperitam & ipsam, non vmbram asini, rem videlicet leuem ac nullius momenti, sed turpia pro honestis laudant; Μὴ περὶ ὄνου σκιᾶς, inquit, ὡς ἵππου τὸν ἔπαινον ποιούμενος, ἀλλὰ περὶ κακοῦ ὡς ἀγαθοῦ. Procopius in Epistola quapiam, Καὶ αὐτὸς δὲ εἶμαι περὶ τῆς τέχνης ὦ σοφώτατε τἀναντία φρονῶν σκωμμάτων ὡς ἔοικε χάριν, ὄνου φασὶ σκιὰν ἐγκαλεῖς. id est, Ipse etiam, opinor, doctissime, de arte pugnantia cum sentias, deridẽdi sicut videtur gratia, de asini, quod aiunt, vmbra litem moues. Vsus est eodem Origenes in præfatione libri tertii, quem scripsit aduersus Celsum. Sed iamdudum tempus vt ab asini vmbra degradiamur, ne quis iure nos rideat, περὶ ὄνου σκιᾶς plus satis curiosos.

De lana caprina.

HVIC simillimum est illud Latinorũ adagium, de lana caprina, quod à simili quopiã euentu natum apparet, contentiose decertantibus duobus, vtrum lanas haberet caper, an setas. Aut alioqui de villis caprinis dimicantibus, re videlicet inutili, minimique, momẽti, cuiusmodi iocus fertur & de asini lana. Horatius in epistolis ad Lolliũ:

Alter in obsequium plus æquo pronus, & imi
Derisor lecti, sic nutum diuitis horret,
Vt puerum sæuo credas dictata magistro
Reddere, vel partes mimũ tractare secũdas.
Alter rixatur de lana sæpe caprina,
Propugnat nugis armatus.

Loquitur de morosis in amicitia, qui quantumlibet friuola de causa litem cum amico suscipiunt.

De fumo disceptare.

HVIC confine est illud, quod apud Aristophanẽ legitur in Nubibus: Καὶ λεπτολογεῖν ἤδη ζητεῖν, καὶ περὶ καπνοῦ στενολεσχεῖν. In philosophos dictum, qui de fumo, hoc est, de rebus nihili nimium anxie disputãt. Inest

autem non parum comici salis in illis ipsis verbis ad iocum confictis, λεπτολογεῖν, γλισχρολογεῖν: quorum alterum significat de rebus tenuibus, ac friuolis disceptare alterum de meris nugamentis sollicitũ & anxium torqueri. Quapropter etiam Socratis scholã φροντιστήριον appellat.

Talpa cæcior.

REFERTVR à Suida ac Diogeniano, τυφλότερος ἀσπάλακος, id est, Cæcior talpa: de iis, qui supra modum cæcutiunt, aut qui minime iudicant. Nam iocundior fiet metaphora, si quidem ad animum transferatur. Plinius vndecimo libro scribit, ex quadrupedũ genere, talpæ visum deesse, oculorum tñ inesse effigiem, si quis prętentam detrahat mẽbranam. Atq; hinc ortũ adagiũ.

Cæcior leberide.

AD eandem sententiam pertinet illud, Τυφλότερος λεβηρίδος, i. Cæcior leberide. Citatur ex Aristophane. Est aũt liberis, quẽadmodum ostẽdimus & alibi, pellis illa sicca, quã serpentes, cicadæ, & si quod aliud animantis genus exuunt, quoties sibi iuuentam renouant. In hac enim apparet effigies dũtaxat oculorum, ac membranula quædam tenuissima, qua serpentum oculi prætegũtur. Sunt qui tradant hoc, quod notissimum est de serpentibus ac cicadis, etiam piscibus quibusdam accidere. Eam verò pellem Lycophrõ in iãbico carmine Syphar appellat:

Σύφαρ ἐκνεῖται ποντίον φυγὼν σκέπας. i.
Syphar interibit, tectum vt effusit maris.

Syphar autem συμβολικῶς idq; suo more senem appellat, vel quòd ętas ea cęcutiat, vel quòd iam effœta atq; arida, succo, viribusq; destituta sit. Sophron in Mimis,

Τί μὰν ξύσιλος, τί γὰρ σύφαρ ἀντ᾽ ἀνδρός; i.
Quid enim Xysilus, quid Syphar pro viro?

Xysilum appellans aridum & pruginosum senem, παρὰ τὸ ξύειν: aut Syphar, quasi iam non hominem ipsum, sed pellem duntaxat exuccam, atq; inanem. Quod quidem & ipsum prouerbium resipit. Aiunt autem leberidem proprie significare membranam extremam, qua fœtus vaccarum obtegitur, in qua & ipsa vestigia duntaxat oculorum apparent. Adagium trifariam effertur, τυφλότερος λεβηρίδος, i. Cæcior leberide: & γυμνότερος λεβηρίδος, i. Nudior leberide: & κενότερος λεβηρίδος, id est, Inanior liberide.

Tiresia cæcior.

ANOTISSIMA fabula sumptum, τυφλότερος τειρεσίου. i. Cæcior Tiresia. Iuuenalis,

Nec surdum, nec Tiresiam quenquam esse Deorum.

Tiresiam prouerbiali figura pro cæco dixit, quemadmodũ Horatius pro paupere Irũ: Intererit multũ, diues ne loquatur, an Irus.

Hypsea cæcior.

NON dissimili figura dixit Horatius in Sermonibus:

Ne corporis optima Lyncei
Contemplans oculis, Hypsea cæcior, illa
Quæ mala sunt spectes.

Satis apparet parœmiam ab Hypsea muliere quapiam infami, notæque cæcitatis esse profectam.

Sine sacris hæreditas.

VBI qua commoditas de improuiso pręter sumptum obiecta esset, veteres sine sacris hæreditatem vocabãt. Et omni no quicquid citra nostram operam alicunde obtigisset lucri quasi prouerbialiter hæreditatem appellabant. Ergasilus parasitus apud Plautũ in captiui duo: Sine sacris hæreditatẽ sum adeptus offertissimam. Et alibi: Annona est, sine sacris hæreditas. Nam hæredes alioqui vel pro salute laborantis, vel in parentalibus defuncti, sacra quædam suo sumptu factitare mos erat. Idem Plautus alibi: Mihi tales hæreditates non sæpe obueniunt. Cicero in Verrem actione quinta: Hic verres hæreditatẽ sibi venisse arbitratus est, quòd in eius regnum ac manus venerat iste. Andręas Alciatus Prætermissorum libro 1. mauult adagionis originem ad prisci iuris consuetudinem referri. Lex enim duodecim tabularũ sic habebat: Sacra priuata perpetua manento. Ea verba interpretatur Cicero libro De legibus 2. vt omnis, ad quẽ patris familias pecunia perueniret, is teneretur, sacra celebrare. Refertque Scæuolę pontificis interpretationem, qua traditum est quinque modis astringi sacris hæreditatem. Proinde ad quos ex iure propinquitatis redibat hæreditas, tenebantur communium sacrorum societate. Suauius autem esse solet, quod inopinato cõtingit boni, quemadmodum sine sacris hęreditas. Hæc aliaq; doctissimè sanè disserit Alciatus noster. Porrò in Plautino dicto

dicto adlusum videtur ad Grecorum illud adagium : ἄθυτα ἱερὰ κατεσθίειν. id est, Non sacrificata sacra deuorare. Item ad Hesiodum illud :

Ἀπὸ χυτροπόδων ἀνεπιρρέκτων ἀνελόντα Ἔσθιειν. id est,

Ante sacrum factum, cibum ab ollis tollere raptum, Atq; edere.

Inter cæsa & porrecta.

ELEGANS in primis adagium extat apud M. Tullium in epistolis ad Atticum : Ea multa, inquit, imò omnia, quorũ κεφάλαιον ne quid inter cęsa & porrecta, vt aiunt, oneris mihi addatur, aut temporis. Videtur significare cunctationem, & ancipitem hęsitationem, ac velut interuallũ illud, inter omittendum, quod cęptum est, & incipiendum quod nouari oportet. Sumptum est autem è prisco auspiciorum ritu, in quibus inter cæsa & porrecta sacerdos ceremonias quasdam agebat, quemadmodum testatur M. Varro libro De lingua Latina secundo. Nã flamen Dialis, inquit, auspicatur vindemiã, & vt iussit vinum legere, agna Ioui facit, inter cuius exta cęsa & porrecta flamen prorsus vinum legit. Porrò quòd exta cæsa prorogationem temporis apud veteres significauerint, declarat Cicero libro De diuinatione secundo: Quid enim, inquiens, habet aruspex, cur pulmo incisus etiam in bonis extis dirimat tempus, & proferat diem ?

Pensum soluere.

PENSVM persoluere, est tuas implere parteis, debitoq; perfungi officio. Translatum à lanificio muliebri, in quo singulis certum lanę pondus in opus distribuebatur. Plautus in Persa : Pensum meum, quod datum est, confeci Idem in Bacchidibus : Ego pensum meum lepidem accurabo. Et M. Tullius libro De oratore tertio : Nuc ad reliqua progrediar, meque ad meum munus, pensumq; reuocabo. Varro De re rustica : Nos nostrum pẽsum absoluimus. Hieronymus ad Rusticum : Et operis tui pensa persoluas. Verum quò longius erit detorta metaphora, hoc erit adagium venustius. Veluti si ad sermonem, ad studium, ad officium, aut alias animi res referatur.

Ne per somnium quidem.

Οὐδ᾽ ὄναρ, id est, Ne in somnio quidem. Grecis prouerbialiter dictum est, pro eo quod est, nulla ratione, nullo tempore. Alioqui nemo ferè tam omni felicitate destitutus, quin aliquando per quietem vel somniet lętiora quæpiam. Lucianus ἐν τῷ περὶ τῶν ἐπὶ μισθῷ συνόντων, οὐδ᾽ ὄναρ λευκοῦ ποτε ἄρτου ἐμφορηθείς. id est, Ne per somnium quidẽ vnquam albo pane satiatus. Idem vsurpauit in Gallo, quum ait, regibus ne per somniũ quidem aliqua re iucunda frui licere: ὑφ᾽ ὧν οὐδ᾽ ὄναρ ἀπολαῦσαί τινος ἡδέως ἐγγίνεται. Rursus περὶ τοῦ ἠλέκτρου, ᾀδόντων δὲ ἡδύ, καὶ οἷον σὺ φῂς, οὐδ᾽ ὄναρ ἀκηκόαμεν. id est, Porrò suauiter canentes, & eo modo quo tu prędicas, ne per somnium quidem audiuimus. Huc eleganter adlusit Theocritus ἐν βουκολίσκῳ, apud quem Eunica puella ciuilis, rusticum, basium dare conantem, ab se repellit, dicens tãtum abesse, vt illi datura sit basium vt hoc ne per somnium quidem oporteat sperare. Carmen sic habet :

- Ἔῤῥ᾽ ἀπ᾽ ἐμεῖο.
Βωκόλος ὤν μ᾽ ἐθέλεις κύσαι, τάλαν; οὐ μεμάθηκα
Ἀγροίκως φιλέειν, ἀλλ᾽ ἀστυκὰ χείλεα θλίβειν.
Μήτυγε μὲν κύσῃς τὸ καλὸν στόμα, μήδ᾽ ἐν ὀνείροις. id est,

-Aufer te hinc procul, inquit malam rem,
Tu mihi suauiolum dare vis homo rusticus ? atqui
O miser haud didici dare basia agrestibus vnquam.
Sed magis vrbanis soleo oscula figere libris.
Non mihi tu nitidum os labris sordentibus vnquam
Contigeris, nec per somnum.

Vtitur eodem & M. Tullius in Epistolis ad Atticum : πολιτικὸς ἀνήρ, οὐδ᾽ ὄναρ quisquam inueniri potest. Theocritus in Megara Herculis vxore, τὸ δ᾽ οὐδ᾽ ὄναρ, ἔκλυεν ἄλλῳ. id est, Quod alii ne per somnum quidem accidit. Galenus περὶ φυσικῶν δυνάμεων. lib. 2. καὶ ταῦτα οὐκ ἔχρην ἀγνοεῖν τὸν Ἐρασίστρατον, οἴπερ κἂν κατ᾽ ὄναρ ποτὲ τοῖς ἐκ τοῦ περιπάτου συνέτυχεν. id est, Atque hęc oportebat non esse ignota Erasistrato, si modo vel in somnis vnquam illi cum Peripateticis incidisset consuetudo. Solent autem vel extremę sortis homines aliquando magnifica quędã somniare, quemadmodum apud Lucianum Micyllus, qui per somnium opulentissimus, experrectus, cerdo quispiam erat Iro penę pauperior, Nam somniare sperandi genus

est. Vnde & Virgilius in Bucolicis, spes inanes amantum somnia vocat:

An qui amant, ipsi sibi somnia fingunt?

Huc respexit & Flaccus in Satyris, cum ait:

Cum te seruitio longo curaq; leuarit,
Et certũ vigilans quartæ sit partis Vlysses.
Audieris hæres.

Itaq; ne per somnium quidẽ perinde valet, quasi dicas quod ne sperare quidem audeas. Plutarchus in libello, quem scripsit aduersus Stoicos, adagium extulit paullo diuersius, ὧν οὐδ' ὀνείρατα λαβεῖν μᾶλλον ἐςὶ παρὰ τὰς κοινὰς ἐννοίας. id est, quorum ne somnia quidem magis capere licet extra cõmunes cogitationes. Diuus Chrysostomus aduersus Iudæos concione tertia sic extulit, οὐδ' ὡς ὄναρ.

Per nebulam, per caliginem, per somnium.

QVARVM rerum ambiguam quandam, ac tenuem, peneq; euanidam memoriam, aut intelligentiam obtinemus, eas res per nebulam recordari, per somnium meminisse, per caliginem videre, prouerbio dicimus. Vt quæ puelli vidimus, senes quasi per somnium recordamur, vix tenuibus quibusdam simulacris rerum inhęrentibus animo nostro, qualis est fermè vulgarium insomniorum memoria. Porrò quod per mediam nebulam intuemur, eius confusam duntaxat imaginem, ac velut vmbram incertam aspicimus, Cuiusmodi sunt quæ per caliginem, cernuntur in tenebris. Hinc igitur ducta metaphora. Huiusmodi sermonis formę frequenter obuiæ sunt apud scriptores. Plautus in Pseudolo: Sunt quæ te volumus percontari, quæ quasi per nebulam nosmet scimus atq; audiuimus. Idem in Captiuis duobus: In memoriam regredior audisse me quasi per nebulam. M. Tullius libro De finibus quinto: In infirma ætate, imbecillaq; mente, vis naturæ per caliginem cernitur. Plato De legibus lib. 7. ἃ δὴ λέγω, δηλῶσαι πειρατέον οἷον δείγματα ἐξενεγκόντα εἰς φῶς. νῦν γὰρ λεγομένοις ἔοικε κατά τι σκότος. id est, Cæterũ quę dico, conandum est, vt velut exẽplis in lucem prolatis reddamus perspicua. Nam hęc videntur similia iis, quę dicuntur per caliginẽ quandã. Eodem in lib. legitur καθ' ὕπνον, i. per somnum, siue in somnis.

De asini prospectu.

Ὄνου παρακύψεως, i. De asini prospectu. Vetus adagium dici solitum in eos, qui ridendo titulo quempiam calumniantur, aut de friuolis rebus aliquem in ius vocãt. Euentus, qui fabulę prębuit occasionem, variè narratur ab auctoribus. Quidam huiusmodi quędam memorant: Figulus quispiam varias auium formas finxerat, easq; in officina collocatas habebat. At asinus quidam, in obseruantius sequente agasone, inserto per officinę fenestellam capite, pariter & aues, & reliqua vasa deiecit, cõminuitq; Is cuius erat officina, agasonem in ius vocat. Quumque rogaretur ab omnibus, quanam de re litem moueret: de asini, inquit, prospectu. Alii aues non fictiles, sed veras fuisse volunt, quę asino, sicuti dictum est, per fenestram immittente caput, disturbatę perticam ruperunt, reliquaq; vasa subuerterunt. Reliqua fabulæ vtcumq; conueniunt. Lucianus in asino suo parœmiam hanc fingit ex se natã, quòd dum asinus conaretur obliquato capite per fenestram prospicere quid ageretur, tum sese, tum dominos suos prodidit. Eamq; rem magno omnium risu exceptã, in adagionem abiisse, ἐξ ὄνου παρακύψεως, id est, ex asini prospectu. Porrò iuxta Luciani sententiam magis quadrabit in eos qui stoliditate sua, dum inepte student dissimulare, ridiculè produntur. Hunc Luciani locũ ęmulans Apuleius in nono Metamorphoseos suę libro, scribit ad hunc modum: Qua contentione, & clamoso strepitu cognito, curiosus alioqui & inquieta procacitate prędit us asinus, dũ obliquata ceruice per quãdam fenestrulam, quidnam sibi vellet tumultus ille, prospicere gestio, vnus è commilitonibus, casu fortuito conlimatis oculis ad vmbram meam, cunctos testatur in coram. Magnus denique continuo clamor exortus est. Et emersis protinus scalis, iniecta manu quidam me veluti captiuum detrahunt, iamq; omni sublata cunctatione, scrupulosius contemplantes singula, cista etiam illa reuelata repertum, productumq; & oblatũ magistratibus miserum hortulanũ, pęnas scilicet pensurum, in publicum deducunt carcerem, summoq; risu de meo prospectu cauillari non desinunt. Vnde etiam de prospectu, & vmbra asini, natum est frequens prouerbium. Hactenus Apuleius.

Suo ipsius indicio perijs sorex.

CVI confine est illud Terentianũ ex Eunucho:

cho, Egomet meo indicio miser quasi sorex hodie perii. Verba sunt Parmenonis, qui delusus à Pythia prodiderat se seni. Donatus admonet esse prouerbiũ in eos, qui suapte voce produntur. Atq; hinc existimat ductam esse metaphoram, quod soricum proprium sit vel stridere clarius, quam mures, vel strepere magis cum obrodunt friuola, ad quam vocem multi se intendentes, quãuis per tenebras noctis transfigunt eos. Vsurpat hoc adagium diuus Aurelius Augustinus in primo De ordine libro erga suum Licentium, qui dum pulsata tabula, soricẽ strepitu absterret, ipse sese prodebat Augustino quod vigilaret. Adlusit eodem Origenes homilia in Genesim tertia, Sed videbor, inquit, ipse meis indiciis captus.

Induitis me leonis exuuium.

Ἐνδύετέ μοι τὴν λεοντῆν, id est, Induitis me leonis exuuium. In eos dici solitum, qui suscipiunt negocium maius facultate, quique se magnificentius gerunt, quàm pro sua conditione. Quidam ab Hercule sumptum putant, cuius hic ornatus erat, vt leonis exuuio tegeretur, deinde altera manu clauam, alterea gestaret arcum, atque hoc ornatu descendit ad inferos, Cerberum extracturus. Huc adludens Aristophanes in Ranis, Bacchum fingit, Herculis instar, leonis exuuio clauaque instructum, ad inferos descendere parantem, vt Euripidem cum Aeschylo certantem audiret. ridetur autem ab Hercule, quod id gestaminis neutiquam illum deceret, vt pote mollẽ & effœminatum. Eodem pertinet quod Menippus ille Lucianicus eodem ornatu se ab inferis rediisse adsimulat. Nihil autem prohibet, quo minus prouerbium ad apologũ illum referatur, cuius meminit Lucianus in Piscatore: Apud Cumanos asinus quispiam pertesus seruitutem, abrupto loro in syluam aufugerat. Illic forte repertum leonis exuuium corpori applicabat suo. Atq; ita pro leone se gerebat, homines pariter ac feras voce, caudaq; territans. Nam Cumani leonem ignorant. Ad hunc igitur modum regnabat aliquãdiu personatus hic asinus, pro leone immani habitus, ac formidatus. Donec hospes quispiam Cumas profectus, qui sæpenumero uiderat & leonẽ, & asinũ, atque ob id non erat difficile dignoscere, aurium prominentum indicio, neque non aliis quibusdã coniecturis asinũ esse deprehendit, ac probe fustigatum reduxit, dominoque agnoscenti reddidit. Interim autem risum non mediocrem concitabat omnibus Cumanis asinus iã agnitus, quos dudum creditus leo, metu propemodum examinauerat. Cumanos autem hic appellat, non qui sunt in Italia, sed qui sunt in Aeolide supra Lesbum. Nam & Lesbii & Cumani notati sunt stoliditatis, vt indicat Stephanus. Vsurpat hoc adagium Socrates Platonicus in Cratylo, negans oportere deterreri sese magnitudine disputationis institutæ, postea quam semel leonis pellem esset indutus. Lucianus in Pseudologista: οὐδὲ δεῖ τινος, τοῦ ἀποδύσοντος τὴν λεοντῆν, ὡς φανερὸς γένοιο, κανθήλιος ὤν, εἰ μή τις ἄρα ἐξ Ὑπερβορέων ἄρτι ἐς ἡμᾶς ἥκοι, ἢ ἐς τοσοῦτον κυμαῖος εἴη, ὡς μὴ ἰδὼν εὐθὺς εἰδέναι ὄνων ἁπάντων ὑβριστότατον σε ὄντα, μὴ περιμείνας ὀγκομένου προσέτι ἀκούειν, i. Nec opus est quopiã, qui tibi leonis exuuiũ detrahat, quo palam fiat te Canthelium esse, nisi quis sane ab ipsis Hyperboreis hospes modo ad nos aduenerit, aut vsq; adeo Cumanus sit, vt qui viderit, nõ protinus intelligat te asinorũ omnium asinũ ferocissimum esse, aut expectet, vt te præterea rudentem audiat. Eusebius Cæsariensis aduersus Hieroclem, οἰχήσεται μὲν ἡμῖν φιλόσοφος, ὄνος δὲ τῇ τοῦ λέοντος ἐπικρυπτόμενος δέρει. id est, Abibit nobis quidem philosophus, cęterum asinus leonis intectus pelle. Demutauit nonnihil de prouerbio Lucianus in Philopseude, cum ait: τοσοῦτον χρόνον ἐλελήθει με, ὑπὸ τῇ λεοντῇ, γελοῖόν τινα πίθηκον περιστέλλων. id est, Tantum temporis non animaduerti eum sub leonis exuuio ridiculam quandam simiam tectam habere.

Midas auriculas asini.

Μίδας ὄνου ὦτα, id est, Midas auriculas asini. Refertur à Diogeniano. Natũ à fabula notissima Midæ regis Phrygiæ, cui Phœbus, quod stolide Panem canentem sibi prætulisset, asininas affixit auriculas. Quas cum diu mitra occuluisset, tandẽ à tonsore animaduersum est, ac prolatum in vulgus. Porrò adagium recte dicetur, vel in stolidos & crassis auribus, pinguique iudicio homines. Vel in tyrannos, quibus cum aures sint asininarum instar longę, procul etiam audiunt, velut auscultatoribus dimissis,

qui audita referant. Quos Plutarchus in libro De curiositate, ὠτακουστὰς appellat, & προσαγωγίδας. Eoq; Lucianus in libello cui titulus: Non esse facile credendum delatoribus, calumniæ depingens imaginē Midæ aures illi tribuit, propter studium subauscultandi, captandiq; quid alii rerum faciant: ἐν δεξιᾷ τις ἀνὴρ κάθηται τὰ ὦτα παμμεγέθη ἔχων, μικροῦ δεῖν τοῖς τοῦ Μίδου προσεοικότα. id est, Ad dexteram uir quispiam sedet, auriculis maximis, quales ferme Midæ fuerunt. Aristophanes in Pluto:

Μίδας μὲν οὖν ἦν ὦτ᾽ ὄνου λάβητε. id est,
Midas quidē itaq; si asini aures sumatis.

Quo loco interpres admonet prouerbii de auriculis asininis, eiusque commenti uarias allegat causas. Quosdam auctores esse, Midam hunc ob contemptum aliquando uituperatumq; Bacchi numen, in asinum fuisse conuersum. Alii narrant, cum aliquando præteriret asinos huius dei, atque eos affecisset iniuria, iratum Bacchum, Midæ auriculas asininas addidisse. Sunt qui dicant huic aures natura prælongas fuisse, & asininarum instar prominentes, atque hinc fabulę iocum ortum esse. Quanquam pluribus placet, hac allegoria significatum, Midā vtpote tyrannū Corycæos, ac subauscultatores dimittere solitū, per quos quæcunque per omnem regionem vel fierēt, vel dicerentur, cognosceret, nimirum illis vtēs aurium vice. Proinde cum vulgus admiraretur, ab illo resciri etiā ea, quæ clam ac procul fierent, occasionem fabulæ dederunt, vt Midas diceret auriculas asini habere: vel qđ nullū aliud animal acrius audiat, q̄ asinus, excepto mure: vel quod aures habeat omnium longissimas. Persius:

Auriculas asini quis non habet?
Ferunt nonnulli primum à poeta scriptū fuisse:
Auriculas asini Mida rex habet.
Deinde metu Cæsaris scripturam mutasse, quis non habet.

Hinc illæ lachrymæ.

EX Andria Terētiana per adlusionem prouerbialiter vsurpatum videtur ab Horatio: Hinc illæ lachrymę. Vsurpauit ad hūc modum M. Tullius in actione pro M. Cęlio: Hinc illæ lachrymæ, nimirum & hæc causa est horum omnium scelerum atque criminum. Dicetur autem de rei causa aliquandiu dissimulata, quæ vere tandem deprehendatur. Sumuntur autem frequenter id genus adlusiones à claris auctoribus & in prouerbii vicem trasferuntur, etiam si nulla figura prouerbialis adsit. Quod genus illud ex Homero sæpius iteratum in Epistolis Ciceronis ad Atticum, αἰδέομαι Τρῶας, id est, Vereor Troianos.

Hæc Helena.

NON dissimili figura dixit Lucianus in Eunucho, Αὕτη ἡ παμφίλη Ἑλένη, ὑπὲρ ἧς ἐμονομάχουν. id est, Hæc ipsa erat Helena, pro qua digladiabantur. Loquitur autem de duobus peripateticis, mercedis ac lucri cupiditate turpiter apud iudices contendentibus. Adlusit ad monomachiam, id est, singulare certamen, quod inter Menelaum & Paridem factum describit Homerus Iliadis libro tertio.

Ebur atramento candefacere.

EBVR atramento candefacere, est genuinæ formæ, cultum atque ornatum externum inducere, quo decus illud natiuum obscuretur magis, quàm illustretur. Proinde lena Plautina puellæ naturali forma præditæ, tamen cerussam ad oblinendas malas postulāti: Vna, inquit, opera ebur atramento candefacere postules. Propterea quòd omne lenocinium rebus natura pulchris dehonestamentum adferat, non venustatem. Veluti si quis veritatem, qua nihil est pulchrius, rhetorum pigmentis conetur exornare. Porrò quemadmodum cerussa ad candorem conciliandum adhiberi consueuit, itidem purpurissa ad tingendas rubore malas. Simili forma dixit in Mostellaria: Noua pictura interpollare vis opus lepidissimum.

Syncerum vas incrustare.

EODEM ferme pertinet Horatiana metaphora, quæ in sermonum lib. primo legitur, Satyra 3.

At nos virtutes ipsas inuertimus, atq;
Syncerum cupimus vas incrustare.

Hoc est, quæ per se recta sunt, ea nominibus alienis impositis deprauamus, atq; obtegimus. Quanquam potest & ad superiorem sententiam eleganter accomodari: hoc est cum rebus per se decentibus tectorium inducimus, quod tegat & obscuret natiuum decus, non augeat.

Pulchro-

Pulchrorum etiam autumnus pulcher est.

Τῶν καλῶν καὶ ὀπώρα καλή, id est, Pulchrorum, etiam autumnus pulcher. Metaphora prouerbialis nata ex Archelai apophthegmate, ab eo dictum Plutarchus refert Euripidem, qui iam pubescentem, atque exoletum Agathonem in conuiuio suauiabatur. Non abludit ab illo Homerico, quod alio reddemus loco, ἐκ τῆς καλάμης γινώσκειν, id est, E culmo cognoscere. Vernis enim mensibus nihil non tenerum, ac nitidum, cum omnia adhuc in flore, aut in herba sunt. Cæterum autumni tempore postea quam iam in culmos, aut caulem excreuerunt, horridiora videntur. Quadrat igitur in ea, quæ cum natura sint egregia, ne tum quidem fastidienda videntur, cum maturuerunt. Alioqui nihil fere tam fœdum, quod non aliquando niteat ætate. Dicetur non ineleganter & in hos, qui belle portant ætatem.

melius

Magnorum fluminum nauigabiles fontes.

contraria

SIMILI metaphora videtur dictum & illud, quod refert, ac notat Fabius in octauo Institutionum libro: Magnorum fluminum nauigabiles fontes sunt. Eam sententiam ait se iuuene decantatam fuisse. Significat autem præpotentium quantulacunq; plus pollere, quàm vniuersas tenuiũ opes. Cæterum notat Fabius hoc sententiarum genus, quòd palam falsæ videantur.

Generosioris arboris statim plantæ cum fructu est.

SIMILIMAM huic eodem loco subiicit: Generosioris arboris statim planta cum fructu est. Quo quidem id innui videtur, egregia beneq; nata ingenia, statim maturescere, & ad frugem peruenire. Taxat Fabius & hoc sententiæ genus. Nobis tamen visum est in adagiorum catalogum has quoq; referre, quod vulgo celebres fuisse testatur, & impudentior hyperbole, sicut paullo superius dictum est, nõ reiicitur ab hoc genere.

Cornicum oculos configere.

M. TVLLIVS in oratione pro Muræna scribit ad hunc modum: Deinde etiam si quid apud maiores nostros fuit in isto studio admirationis, id enunciatis vestris mysteriis, totum est contemptum & adiectum. Poſſet agi lege nec ne, pauci quondam sciebant. Fastos enim vulgo non habebant. Erãt in magna potentia qui cõsulabantur, à quibus etiam dies tanquam à Chaldæis petebantur. Inuentus est scriba quidam Cn. Flauius, qui cornicum oculos confixerit, & singulis diebus ediscendos fastos populo proposuerit, & ab ipsis iureconsultis, eorum sapientiam compilarit. Itaq; irati illi, quod sunt veriti, ne dierum ratione peruulgata & cognita, sine sua opera lege posset agi, notas quasdam composuerunt, vt omnibus in rebus ipsi interessent. Idem in actione pro L. Flacco; Hic Hercule cornici oculum, vt dicitur: nam hunc Hermippum hominẽ eruditum, ciuem suum, cui debebat esse notissimus, percussit. Porrò prouerbium natũ sit ex apologo quopiam, an ex euentu, an ex metaphora sumptum, non satis liquet. Vndecunque fluxerit, perinde valere videtur, cornicum oculos configere, quasi dicas, nouo quodam inuento veterum eruditionem obscurare, efficereque vt superiores nihil scisse, nihil vidisse videantur. Effertur autẽ per ironiam. Nec admodum diuerse vsurpauit Macrobius libro Saturnalium septimo: Et quia inquiens, his loquendi labyrinthis nos impares fatemur, age Vecti, hortemur Eustachium, vt recepta contraria disputatione, quidquid pro vario cibo dici potest, velit communicare nobiscum: vt suis telis lingua violenta succumbat, & Græcus Græco eripiat hunc plausum, tanquam cornix cornici oculos effodiat. Hactenus Macrobius. Illud non ab re fuerit admonere lectorem, vt etiam atque etiam consideret, num cornicum viuacitas & concordia huic adagioni locum fecerit. Siquidem cornix antiquitus Concordiæ symbolum erat. Eiusdem viuacitas etiam Græco prouerbio celebrata est. Vt is videatur cornicum oculos velle configere, quisquis ea, quæ antiquitas magno cõsensu approbauit, damnare ac rescindere conetur. Nec admodum absurdum, si quis in huc modum accipiat, vt dicatur oculos cornicum configere, qui perspicacissimis oculatissimisque visum adimat, offundatq; tenebras: aut rem ipsissimam acu, quod aiũt, tangat, tantus videlicet artifex, vt non solũ scopum, aut auem, verum & ipsos oculos iaculo feriat.

Gladiatorio animo.

PROVERBII speciem habet quod legimus

mus in Phormione Terentiana: Hem gladiatorio animo ad me affectant viam. Quo significatur, ita tendi ad nocendum alteri, vt id cum proprio etiam periculo tētetur, animo pertinaci, paratoq; vel perdere, vel perire. Nam gladiatori composito ad certamen hæc pugnæ proposita sors est, aut occidere, si occupauerit, aut occumbere, si cessauerit. Aristoteles audaciam huiusmodi, cum propriæ salutis cōtemptu coniunctā, Celticam appellat.

Frusto panis.

FRVSTO panis, pro re quantumlibet pusilla, ac vili, nostris quoque temporibus vulgo dictitant. M. Cato in oratione quadam M. Cœlio vilitatem opprobrans, non loquendi tantum, verum etiam tacendi: Frusto, inquit, panis conduci potest, vel vti taceat, vel vti loquatur. Citatur locus ab A. Gellio Noctibus Atticis. Videtur hyperbole sumpta, vel à canibus, quos frusto panis inuitare solemus, vel à mendicis.

Quem mater amictum dedit obseruare.

QVEM mater amictum dedit obseruare, pro eo, quod est pueriliter ex alieno pręscripto viuere, legitur apud Quintilianum libro 5. Nam quid, inquit, illa miserius lege, veluti præformatas infantibus litteras prosequentium, & vt Gręci dicere solēt, quem mater amictum dedit sollicite custodientium? Quibus ex Fabii verbis apparet, Gręcis in prouerbio fuisse. Vsurpat autem & indicat adagium Lucianus in Nigrino: καὶ πόθεν ὁ ταὼς οὗτος. καὶ τάχα τῆς μητρὸς ἐστιν αὐτοῦ. id est, Et vnde hic pauo. Atq; fortassis materna vestis est. Dicuntur hęc scommata in eum, qui versi colore veste amictus aduenerat. Plutarchus in cōmentario de Fortuna Alexādri, δίκην νηπίου παιδὸς, φυλάττοντα τὴν περιβολὴν, ἣν ἡ πάτριος αὐτῷ συνήθεια καθάπερ τιτθὴ περιέθηκε. id est, More pusilli pueri seruantem amictum, quem illi patrię consuetudo veluti nutrix addiderat. Quin hoc ipsum, quo nihil iam tritius, Ex præscripto viuere, prouerbiali metaphora dictum apparet, tracta videlicet à pueris, quibus, vt inquit Plato, ἐν τῇ γραφίδι, id est, in tabula graphiaria doctor exemplar præscribit, quod imitantes, litterarum notulas cōsuescant effingere. Hoc imitationis genus velut addictum, ac seruile ridet Horatius,

O imitatores seruum pecus, vt mihi sæpe
Risum, sæpe iocū, vestri mouere tumult⁹.

Et Fabius nihil putat ad bene dicendum, inutilius, quàm ita seruire præceptis artis, vt non ausis digitum latum ab illis discedere, si quando causæ ratio postulabit.

Quid distent æra lupinis.

PROVERBII faciem habet, quod est apud Horatium in Epistol.

Nec tamen ignorat, quid distent æra lupinis.

Id est: nouit discrimen rerum vilium & preciosarum. Agit autem Horatius de iis, qui beneficia non ita cōferunt in quosuis, velut abiiciant, sed ita collocant, vt expendant & eius meritum ac dignitatē cui præstant, & preciū muneris quod largiuntur. Porrò lupini vilitatem prouerbialiter notauit & Iuuenalis:

Tunicam mihi malo lupini,
Quàm si me toto laudet vicinia pago.

Notat & Lucianus in libello De mercede seruientibus, cum rogat num vsque adeo defuerit lupini, & aquæ fontanæ copia, vt in eam sese coniiceret seruitutem.

Me mortuo terra misceatur incendio.

EXTAT Græcus senarius παροιμιώδης apud Suetonium Trāquillum in vita Neronis: Ἐμοῦ θανόντος γαῖα μιχθήτω πυρί. id est,

Me mortuo conflagret humus incendiis.

Quòd cum à quodam sermone communi diceretur: Nero respondens, Imò, inquit, ἐμοῦ ζῶντος, id est, Me viuo, alludens ad vrbis incendiū, quod paullo post effecit. Meminit huius prouerbii M. Tullius lib. De finibus bonorum tertio: Quoniamq; illa vox inhumana & scelerata dicitur eorum, q negant se recusare, quo minus ipsis mortuis, terrarum omnium deflagratio consequatur, quod vulgari quodam versu Græco pronunciare solent. Item Seneca lib. De clementia secundo, cum dicit, multas voces magnas, sed detestabiles, in vitam humanam peruenisse, celebresque vulgo fieri, vt illam, Oderint dum metuāt, Cui, inquit, Græcus versus similis est, qui se mortuo terram misceri ignibus iubet.

Mare cœlo miscere.

MARE cœlo miscere. Prouerbialis hyperbole est, pro eo quod est, omnia perturbare, nihilq;

nihilq; non facere. T. Liuius: Quid est, qđ cœlo terram, terræ cœlum misceant? Idem alibi: Quid tandem est, cur, cœlum ac terras misceant? Iuuenalis:

- Clames licet, & mare cœlo
Confundas, homo sum.

Lucianus in dialogo Promethei & Mercurii: τί οὖν δεῖ ταῦτο ἔχειν τό τοῦ λόγου, τῇ γῇ τὸν οὐρανὸν ἀναμεμῖχθαι; id est: Quid igitur oportebat ea gratia, terræ, Quod dici solet, miscere cœlum? Vergilius in quinto, de Iunone omnia tentante:

- Maria omnia cœlo Miscuit.

Idem paulo diuersius in duodecimo,

- Non si tellurem effundat in vndas
Diluuio miscēs, cœlūve in tartara soluat.

Aristophanes in Lysistrata, non dissimili figura dixit:

- Τὰ δ' ὑπέρτερα νέρτερα θήσει
Ζεὺς ὑψιβρεμέτης. id est,
- Quin & supera infera reddet
Iuppiter altifremus.

Plutarchus in uita Romuli sic usurpat, vt cœlum terræ misceant, Qui ex hominibus deos, ex diis homines faciunt, & quæ sunt hominum fabulātur de diis: ἀπογνῶναι μὲν οὖν παντάπασι τὴν θειότητα τῆς ἀρετῆς ἀνόσιον καὶ ἀγεννές, οὐρανῷ δὲ μιγνύειν γῆν ἀβέλτερον. i. In totum abnegare diuinitatem uirtutis, impium est & ingenerosum, cæterum cœlo miscere terram, stuporis est.

Miscebis sacra prophanis.

CONSIMILI figura dixit Horatius:

- Miscebis sacra prophanis.

Id est: Nihil non facies. Item confundens fasque nefasque. Apud ueteres multum erat discriminis inter res hominum, ac res deorum, adeo vt Homerus etiam vocabula discernat, quibus Dii consueuerunt uti, à vocibus humanis. Et Pythagoras à quibusdam iusserit abstineri quòd numinibus essent consecrata. Vnde qui nihil habent pensi, quique nihil non audent, miscent sacra prophanis.

Omnium horarum homo.

QVI seriis pariter ac iocis esset accommodatus, & qui cum assidue libeat conuiuere, eum ueteres omnium horarum hominē appellabant. Atque ita vocatum Asinium Pollionem, auctor est Fabius. Apud Suetonium Tiberius duos quosdam combibones suos, iucundissimos & omnium horarum amicos profiteri solet, etiam codicillis. Eiusmodi amicum eleganter simul, & graphice depinxit Ennius, sub persona Gemini Seruilii Carmen quanquam extat apud Aulum Gellium noctium Atticarū libro duodecimo, cap. 4. tamen non grauabimur adscribere:

Hocce loquutus, vocat quicum bene sæpę libenter
Mensam, semonesq; suos, rerumq; suarum
Comiter impertit, magna cum lapsa diei
Pars foret, è summis rebus, paruisque gerundis
Parte fuisset de paruis, summisq; gerundis
Consilio, induforo, lato, sanctoq; senatu.
Cui res audacter magnas, paruasq; iocūq;
Eloqueret: quæ tincta malis, & quæ bona dictu
Euomeret, si quid vellet, tutoque locaret.
Quocum multa volup, ac gaudia, clamq;, palamque
Ingenium, cui nulla malum sn̄ia suadet,
Vt faceret facinus leuis, haud malus, idē
Doctus, fidelis, suauis homo, facundus, suoque
Contentus atque beatus, scitus, secuuda loquens, in
Tempore commodus, & verborum vir paucorum.
Multa tenens antiqua, sepulta, & sæpe vetustas
Quæ facit, & mores, veteresque, nouosq; tenentem.
Multorū veterū leges, diuūq; hominūq;
Prudentem, qui multa loquive, tacereve possit.

Talis & inter philosophos fuisse traditur Aristippus: qui Dionysii iussu cum cæteris nec in fęminea purpura saltare detrectauit, Platone recusante, addēs vel in Bacchanalibus oportere pudicū esse. Hinc Horatius:

Omnis Aristippum decuit color.

Contrà qui suis quibusdam sunt moribus, neq; faciles ad cuiusuis hominis cōuictū, perpaucorum hominū homines dicuntur, vt apud Terentium. Apud Horatium autē communi sensu caret, inquimus.

Veritatis simplex oratio.

REFERTVR in Diogeniani collectaneis hoc adagium. Extat autem in Phęnissis Euripidis, ad hunc modum.

Ἁπλοῦς

Ἁπλοῦς ὁ μῦθος τῆς ἀληθείας ἔφυ,
Κοὐ ποικίλων δεῖ τἄνδιχ᾽ ἑρμηνευμάτων,
Ἔχει γὰρ αὐτὴ καιρόν, ὁ δ᾽ ἄδικος λόγος
Νοσῶν ἐν αὐτῷ, φαρμάκων δεῖται σοφῶν. i.
Nam veritatis sueuit esse oratio
Simplex, vafris nec est egens ambagibus
Interpretum, siquidẽ ipsa per se congruit,
At sermo iniquus, quia per se sit morbid⁹,
Medicamenta exquisita deposcit sibi.

Citatur à Seneca epistola 49. Nã, vt ille ait tragicus: veritatis simplex oratio est. Prouerbiũ vsurpabitur, vel in rhetores ac poetas, qui mendacia verborum lenociniis fucare solẽt. Vel in blandiloquos, qui ꝙ non ex animo dicant, solent accuratius adornare sermonem, ac veros affectus hoc diligentius imitari verbis, quò magis vacant affectibus:

Vt qui conducti plorant in funere, dicũt
Ac faciũt prope plura dolẽtib⁹ ex animo:

Cum interim simplex illa rusticanaq; veritas, negligat id genus orationis fucos: Τὰ σῦκα σῦκα, τὴν σκάφην σκάφην. i. Ficus ficus, ligonem ligonem appellans. Vel in astrologos, qui vaticinia sua verbis ambiguis efferunt, ne queat deprehendi, sitq; rima quæpiam, per quàm elabãtur. Denique in eos, qui perplexe loquuntur, dum verum dissimulant. Nam hoc indicio sæpenumero deprehenditur vanitas, velut in Eunucho Terentiana:

Pergin' scelesta mecum perplexe loqui?
Scio, nescio, abiit, audiui, ego nõ adfui,
Nõ tu isthuc mihi dictura aperte es, quicquid est?

Tunica pallio propior est.

APUD Plautum in Trinummo legitur allegoria prouerbialis: Tunica pallio propior est. Quo significatum ex amicis nos aliis, atque aliis magis esse deuinctos, neq; parem omnium habendam esse rationem. Apud veteres primum in officio locum habebant parentes, proximum pupilli nostræ fidei crediti, tertium clientes, quartum hospites, quintum cognati & affines, vt indicat Gellius libro quinto, cap. 13. Præterea quædam negocia propius aliis ad nos pertinere. Pallium extrema vestis apud Græcos, quemadmodum apud Romanos toga. Tunica toga tegebatur, vt frequenter apud Homerum, χλαῖναι καὶ χιτῶνες, simul nominantur.

Genu sura propius.

Γόνυ κνήμης ἔγγιον, id est, Genu sura propius. qui Græcas parœmias collegerunt, aiunt, hoc adagium ex euentu quodam esse natũ. Quum in prælio quidam conspiceret duos amicos, pariter de vita periclitantes, fratrẽ & consobrinum, neq; posset vtrique simul ferre suppetias, omisso consobrino fratrem defendit, atque hanc interim sententiam pronunciauit, quę postea transierit in prouerbium, γόνυ κνήμης ἔγγιον. Id refertur ab Aristotele lib. Moralium nono: Accedunt, inquit, eodem & prouerbia vniuersa, vt anima vna, & amicorum cõmunia sunt omnia, & amicitia est ęqualitas, & tibia genu propinquius. Theocritus in Idyllio, cui titulus Charites, tribuit hoc adagium viro tenaci, qui sibi viuat, neque quicquam velit impertiri amicis:

Πᾶς δ᾽ ὑπὸ κόλπου χεῖρας ἔχων πόθεν αὔξεται ἀθρεῖ
Ἄργυρος, οὐδέ κεν ἰὸν ἀποτρίψας τινὶ δοίη,
Ἀλλ᾽ εὐθὺς μυθεῖται, ἀποτέρω ἢ γόνυ κνάμα,
Αὐτῷ μοί τι γένοιτο. id est,
Verum quisque sinu dextram occulit, illud & vnum
Cogitat, vnde sibi cõgesta pecunia crescat,
Nec cuiquam abstersa rubigine donet amico.
Imo statim hoc, mihi sura genu longinquior, inquit:
Ipsi malim aliquid detur mihi.

Athenæus lib. 9. eo deflexisse videtur, vt dicat de iis potius, quæ propius ad rem pertinent. Ex hoc igitur Plautus suum illud effinxisse videtur: Tunica pallio propior. Confinis est huic adagio illa Hesiodi sententia.

Μηδὲ κασιγνήτῳ ἶσον ποιεῖσθαι ἑταῖρον. i.
Sed nec germano quisquam est æquandus amicus.

Est enim inter hos, quos amamus, habendus ordo. Nihil aũt vetat, quo minus ad rẽ torqueatur, quod genus, si quis dicat maiorẽ habendã esse vitę, quàm pecunię, corporis quàm vestis, animi q̃ corporis rationẽ, recte adduxerit, γόνυ κνήμης ἔγγιον.

Omnes sibi melius esse malunt, quàm alteri.

EANDEM ferme sententiam Terentius simpliciter extulit in Andria:

Verum

Verum illud verbum est, vulgo quod dici solet,
Omnes sibi esse melius malle, quã alteri.

Rursum in eadem fabula prouerbium ad personam detorsit:

Heus proximus sum egomet mihi.

Aristoteles lib. Moralium Eudemiorum septimo, Δοκεῖ γὰρ ἐνίοις μάλιστα ἕκαστος αὐτὸς αὐτῷ φίλος. id est, Nonnullis enim videtur quemq; sibi potissimum amicum esse. Idẽ Plato lib. De legibus 5. Τοῦτο δέ ἐστιν ὃ λέγουσιν, ὡς φίλος αὐτῷ πᾶς ἄνθρωπος φύσει τέ ἐστι, καὶ ὀρθῶς ἔχει. id est, Hoc est autem quod aiunt, vnumquenq; natura sibi amicum esse, idque recte fieri. Sed Terentianam sententiam Euripides extulit in Medea:

Ὡς πᾶς τις αὑτὸν τοῦ πέλας μᾶλλον φιλεῖ. i.
Quòd quisque semet plus amico diligit.
Vel sic:
Quòd quisq; se plus atq; amicum diligit.

Rursum in Græcarum sententiarum collectaneis:

Φιλεῖ δ' ἑαυτοῦ πλεῖον οὐδεὶς οὐδένα. id est,
Nemo seipso diligit quenquam magis.

Φίλαυτοι.

QVI sibi vehementer placent, quique suis ipsorum commodis impense student, aliorum rebus vel neglectis, vel etiam afflictis, à Græcis eleganter φίλαυτοι vocantur. Vitium ipsum φιλαυτία dicitur. Quod apposite circumloquens Horatius: Cæcus, inquit, amor sui.

Id vitii Plato malorum omnium fontem autumat.

Aristoteles 9. Moralium lib. satis indicat hanc φιλαύτου probrosam appellationem, ceu prouerbialem vulgo iactatam fuisse, cũ ait, homines sui supra modum amantes à multitudine mala audire, quippe qui fœdo, infamique cognomine vocentur φίλαυτοι. Contra qui sibi displicent putiduli vocantur. Martial.

Altera rancidula est, altera putidula est.

Est aũt id vitium fere insitum, vt sua cuiq; magis probentur quam aliena, quod tamẽ eximie videtur fuisse in Afris. id quod eleganter notat Galenus libro τῶν φυσικῶν δυνάμεων primo, οὕτως ἄρα δυσαπότριπτόν τι κακόν ἐστιν ἡ περὶ τὰς αἱρέσεις φιλοτιμία καὶ δυσέκνιπτον ἐν τοῖς μάλιστα καὶ ψώρας ἁπάσης δυσιατότερον. Adeo de sectis contentio malum est, qđ ægre excutitur, & cũ primis inelubile, deniq; quauis scabie insanabilius.

Extra telorum iactum.

Ἔξω βελῶν, id est, Extra telorum iactum, pro eo, quod est in tuto, citraq; periculũ. Translatum à bellis, vbi qui nolũt feriri iaculis, longius semouent sese, quàm vt possint cõtingi iactu teli, aut in loco à iaculis defenso se continent. Vnde illud frequens apud historicos: Iam ad teli iactũ peruenerant. Q. Curtius lib. 3. Iam in conspectu, sed extra teli iactum vtraq; acies erat. Idem lib. 4. Vt extra teli iactum essent. Ac rursum: Nondum ad teli iactum peruenerant. Qđ Græci dicunt ἐντὸς βελῶν. Neque vero tantũ ii dicuntur ἔξω βελῶν esse, qui longius absunt, quàm vt iaculo contingi possint, verum etiam qui vtcunque tuti sunt. Seneca lib. De beneficiis 7. simili tropo dixit extra ictum: Iniuriam Deo sacrilegus quidem non potest facere, quem extra ictũ sua diuinitas posuit. Lucianus in Votis. ἐπισκοπεῖν ἔξω βέλους ὑπεραιωρούμενον. Optat quispiam pennas, vt è sublimi spectare possit dimicãtes, ipse tutus à iaculis. Idem, καὶ ἔξω ἦν βέλους. id est, Iamque extra teli coniectũ erat, Polyphemus de Vlysse, qui iam fugerat, vt eum Cyclops telo assequi nõ posset, Odysseæ K. ad finem. Idem rursus, αἱ δὲ μοῦσαι διὰ τί ἄτρωτοι, καὶ ἔξω βελῶν εἰσίν, id est, Cur musas non feris, atque à tuis teli sunt tutæ? Adlusit huc idẽ in Nigrino, καὶ καθάπερ ὁ Ζεὺς τὸν Ἕκτορα ὑπεξαγαγὼν ἐμαυτὸν, ἐκ βελέων φασὶν, ἔκ τε ἀνδροκτασίης ἔκ θ' αἵματος, ἔκ τε κυδοιμοῦ, τὸ λοιπὸν οἰκουρεῖν εἱλόμην. id est, Quẽadmodũ Iupiter Hectorẽ ita meipsum, à iaculis eximens, vt aiunt. Atque à cæde virum, atque à sanguine, deq; tumultu, reliquum vitæ tẽpus domi sedere destinabã. Est autem apud Homerum Iliados ξ.

Ἐξ βελέων, μή πού τις ἐφ' ἕλκει ἕλκος ἄρηται. id est,
Extra tela, vti ne quis vulnus forsitan addat
Ad vulnus.

Contra, quem obnoxium periculo videri volemus, hunc ἐντὸς τοῦ βέλους γενέσθαι ὑπομείναντες. i. Ne tãtisper quidem manentes, vt intra teli iactum esset. Vergilius in 11.

Iamq; intra iactũ teli progressus vterq;.

Post principia.

EANDEM ferme sententiam habet, Post principia. Sumptum item à bellis, in quibus

bus tutissimus locus est post principia. Siquidem in prima acie stabant hastati, in secunda principes, robustior ætas: hos sequebantur scutati omnes, maxime insignes armis, post hos triarii, & rorarii, quemadmodum indicat T. Liuius Decadis primæ, lib. 8. Itaq; nullus in acie locus tutior quã post principia. Terentius in Eunucho:

Tu hosce instrue, hic ego ero post principia,
Inde omnibus signum dabo. Erat autẽ hic locus timido nebuloni conueniens, id qđ ridens Gnatho, Illhuc, inquit, est sapere, vt hosce instruxit, ipsius sibi cauit loco. Idem hoc Pyrrhus factitauit. Donatus admonet eum vsum verbo militari. Porrò Vegetius libro De re militari secundo testatur, principales in acie milites, proprie dici principia. Sic enim ait: Antiqua ordinatione legionis exposita, principalium militum, & vt proprio verbo vtar, principiorum nomina ac dignitates secundum præsentes matriculas indicabo. Axius apud Varronem. Ego vero, vt aiunt, post principia in castris. In prouerbio, Res ad triarios rediit, plura de his comperies.

Procul à pedibus equinis.

Ἐκ τῶν ποδῶν ἱππείων, id est, Procul à pedib' equinis. Etiam hodie vulgo dicitur, cum significant fugiendum esse periculum. Hac voce monere consueuerunt, vt quisque sibi caueret in certaminibus equestribus, ἔξω τῶν ποδῶν ἱππείων: id est, Extra pedes equinos. Eam deinde vulgus prouerbii vice vsurpauit.

Porro à Ioue, atque fulmine.

Πόῤῥω Διός τε καὶ κεραυνοῦ, id est, Procul à Ioue pariter atq; à fulmine. Refertur à Diogeniano. Admonet non esse agendum cum præpotentibus, qui nutu possint perdere si quando libeat, maxime cum regibus ac tyrannis. Habent enim fulmen, si quando cõmoueantur. Porro Ioui fulmen attribuunt poetæ, & reges quidam hac effigie suos colossos fingi voluerunt, auctore Plutarcho. Citatur à Suida huiusmodi hemistichion:

Ἀλεῦ ἀπὸ μείζονος ἀνδρός. id est,
Maiorem vitato virum.

Referẽ & hoc à Diogeniano inter adagia. Monet autem parum esse tutum habere cõmercium cum principibus, quibus quod libuit licet, & in quos apposite dixeris illud Græcorum apophthegma: Μέγας οὖν ὁ κίνδυνος βούλεσθαι ἃ μὴ δεῖ, τὸν ἃ βούλεται ποιεῖν δυνάμενον. id est, Ingens periculũ, velle quæ non decet, eum, qui possit quicquid voluerit efficere. Huc pertinet quod Calisthenẽ admonuit Aristoteles, vt cum Alexandro, aut raro loqueretur, aut iucunda. Itẽ quod refert Plutarchus in vita Solonis: is spretus est à Crœso, ꝙ de felicitate nimiũ libere respondisset, itaque cũ Aesopus fabularũ scriptor admoneret illum, ὅτι τοῖς βασιλεῦσι δεῖ ὡς ἥκιστα ἢ ὡς ἥδιστα ὁμιλεῖν. id est, quòd cum regibus aut quam minime, aut quam iucundissime colloquendum esset: Solon retorsit dictũ hunc in modum, μὰ Δία ἀλλ' ὡς ἥκιστα ἢ ὡς ἄριστα, id est, non per Iouem, imo potius aut quam minime, aut quam optime, Adlusit ad prouerbium Ouidius, hoc attactus fulmine,

Viue tibi, quantũq; potes prælustria vita,
Sæuum prælustri fulmen ab arce venit.

Septem conuiuium, nouem conuicium.

SEPTEM conuiuium, nouem conuiciũ. Elegans vel ob ipsam προσονομασίαν sentẽtia, qua significatum est, in conuiuium paucos adhibendos esse, alioqui fore tumultuosum atque insuaue. Quod significans Horatius.

Locus est, inquit, & pluribus vmbris,
Sed nimis arcta premunt olidæ conuiuia capræ.

Extabant antiquitus leges quæ præscriberent, simul et moderatum conuiuarũ numerum, & sumptus modicos. M. Terentius Varro apud Celsum cẽset conuiuas intra Gratiarum & musarum numerũ oportere consistere, ne aut plures sint septem, aut pauciores tribus. Sed hoc adagium vetat ad Musarum vsque numerum peruenire. Plinius libro vicesimooctauo, capite secundo scribit, Seruium Sulpitium commentum fuisse causam, cur ominosum esset mensam relinquere, quod illis temporibus nondum numerabantur conuiuiuæ plures quinque. Chærephon apud Athenæum lib. 6. videtur admittere conuiuas vsque ad triginta, duntaxat in nuptiis. Cæterum quibus datum erat negocium numerandi conuiuas, γυναικονόμους appellant. Refert inibi fabulam non illepidam: Parasitus cuum inuocatus venisset ad nuptias, & postremus accũberet, gynæconomi numeratis

meratis conuiuis, iusserunt illum abire, qđ contra legē, super numerū triginta sequutus esset. At ille, Numerate, inquit, denuo, à me sumentes initiū. Hoc pacto non erat futurus supernumerarius. Refertur apud Iulium Capitolinum in vita L. Veri Imperatoris: Et notissimum quidem, inquit, eius fertur tale conuiuium, in quo primū duodecimus accubuisse dicitur, cum sit notissimū dictum de numero cōuiuarum, Septem conuiuium, nouem vero cōuicium. Conuicium autem dixit pro clamore, quasi conuocium. Torqueri potest ad polyphiliam, aut ad turbā rationum in argumentando, aut exemplorum in suadendo: aut etiam ad polytechniam.

Quauis in re turba confusionem parit ac molestiam.

De gradu deijcere.

PROVERBIALIS allegoria De gradu deiicere: pro eo quod est animo consternari, ac velut à statu mentis dimoueri. M. Tullius Officiorum lib. 1. Fortis vero animi est & constantis, non perturbari in rebus asperis, nec tumultuantem de gradu deiici, vt dicitur, sed pręsentis animi vti cōsilio. Consimilis figuræ est, In gradū reponere, quasi in pristinum locum restituere. Quintilianus institutionum lib. 4. Aut si quid titubauerint, opportuna rursus eius à quo producti sunt, interrogatione velut in gradū reponantur. Ad eandem formam pertinēt, Mouere loco, Deturbare gradu, Restituere in locum.

Post mala prudentior.

Μετὰ τὰ δεινὰ φρονιμώτερ☉. id est, Post acerba prudentior. Vbi quis suo malo fit cautior, non aliter, quàm qui gustato veneno, non prius intelligunt esse venenum, quàm noxiam eius vim sentire cœperint. Finitimum est ei, quod alibi dicetur:

Ῥεχθὲν δέ τε νήπι☉ ἔγνω. id est,
At nouit rē factam deniq; stultus. Itē ei:
Κλέων προμηθεύς ἐστι μετὰ τὰ πράγματα. i.
Rebus peractis est Cleon Prometheus.

Adagium recensetur in collectaneis Apostolii, quem equidē auctorem non adducerem in medium, nisi cogeret inopia magis idoneorum.

Ex ouo prodijt.

Ἐξ ὠοῦ ἐξῆλθεν, i. Ex ouo emersit. Aiunt dici solitū de magnopere formosis ac nitidis, quasi neges cōmuni hominū more natos, sed ex ouo, more Castoris & Pollucis. Siquidem est in poetarū fabulis, Ledam Tyndari filiam, ex Iouis concubitu duo peperisse oua, è quorum altero prodiere gemini Castor & Pollux, insigni forma iuuenes: ex altero nata est Helena, cuius forma litteris omnium est nobilitata.

Non est cuiuslibet Corinthum appellere.

ΟΥ παντὸς ἀνδρὸς ἐς κόρινθον ἔσθ' ὁ πλοῦς. i. Nō est datū cuiuis Corinthū appellere. Vetustū iuxta ac venustū adagium de rebus arduis, & aditu periculosis, quasq; non sit cuiuslibet hominis affectare. Inde natū quod, vt refertur apud Suidā, nec facilis, nec satis tutus sit nautis in Corinthiacum portum appulsus. Nā Strabo lib. Geographię octauo aliò refert originē prouerbii, nempe ad luxū, & meretrices Corinthiorū. Ostendit enim Corinthū, qđ in Isthmo esset, duosq; haberet portus, alterum aduersus Asiam, alterum Italiæ oppositū, negociatorum, frequentia locupletissimam fuisse. In eadem templū fuisse Veneri sacrum, adeoq; locupletatū, vt plus mille puellas haberet, quas Corinthii Veneri consecrarant, vt in eius honorē prostarent. Itaq; harum gratia frequens in vrbē multitudo vndiq; cōfluebat, vnde ciuitas maiorē in modum ditabatur: quin ēt negociatores, hospites ac nautę, propter vrbis luxum deliciasq; immoderatos sumptus facientes exhauriebantur. Atque hinc manasse vulgo prouerbiū, Cuiuslibet non est Corinthum appellere. Horatius, & A. Gellius ad Laidem nobile scortum referunt adagium. Nā ille in Epistolis ad hunc modum scribit.

Principib' placuisse viris nō vltima la' est,
Non cuiuis homini contingit adire Corinthum,
Sedit, qui timuit, ne non succederet.

Ad Aristippum videlicet adludens, quem Laidi consueuisse notum est, & ita consueuisse, vt gloriaretur se vnum habere Laidē, reliquos haberi à Laide. Hic, nempe Gellius li. 4. c. 8. ex Phocione Peripatetico huiusmodi refert historiam: Lais, inquit, Corinthia, ob elegantiam venustatēq; formæ grandem pecuniā demerebat. Conuentusque ad eā ditiorū hominum ex omni Græcia celebres erant, neq; admittebat, nisi qui dabat quod poposcerat. Poscebat autem

illa nimiam quantitatem. Hinc aiunt natũ esse illud frequens apud Græcos adagiũ.

Οὐ παντὸς ἀνδρὸς ἐς κόρινθόν ἐσθ' ὁ πλοῦς.

Quod frustra iret Corinthum ad Laidem, qui non quiret dare quod posceretur. Ad hanc ille Demosthenes clanculum adit, &, vt sui copiam faceret, petit. At Lais μυρίας δραχμὰς, id est, decem drachmarum milia poposcit. Tali petulantia mulieris, atque pecuniæ magnitudine ictus, expauidusq; Demosthenes auertitur & discedens, Ego, inquit, pœnitere tanti non emo: οὐκ ὠνοῦμαι μυρίων δραχμῶν μεταμέλειαν. id est, Nõ emo decem drachmarum millibus pœnitudinẽ. Alii malũt in genere ad omnes Corinthiorum meretrices referre, quarum rapacitatẽ etiam vetus comœdia taxauit, Aristophanes in Pluto:

Καὶ τὰς γ' ἑταίρας φασὶν τὰς κορινθίας
Ὅταν μὲν αὐτὰς τὶς πένης πειρῶν τύχῃ,
Οὐδὲ προσέχειν τὸν νοῦν, ἐὰν δὲ πλούσιος
Τὸν πρωκτὸν αὐτὰς εὐθὺς ὡς τοῦτον τρέπειν.

Quos equidem versiculos haud grauaremur Latinos facere, si quàm sunt elegãtes, tam essent etiam verecundi. Strabo meminit apophtegmatis cuiusdã meretricii, ex quo licebit earum auaritiam coniicere. Nã cum matrona quædam cuipiam huius ordinis probro obiiceret inertiam, quod nihil ageret operis, nulloq; lanificio exerceretur: Imò, inquit, ego illa qualiscunque sum, iam ternas telas exiguo temporis spatio pertexui. Nobis tamen non vr̃ absurdum, si parœmia referatur ad periculosam in Corinthum nauigationem, de qua meminit eodem in libro Strabo. Vt hinc postea deriuata sit ad alios vsus. Parasitus ille Comicus eleganter detorsit prouerbium:

Οὐ παντὸς ἀνδρὸς ἐπὶ τράπεζάν ἐσθ' ὁ πλοῦς. id est,
Adire mensam, haud hominis est cuiuslibet.

Citatur autem à Stobæo, ex Nicolao quodam poeta comico. Meminit & exponit hãc parœmiam & Eustathius, enarrans nauium catalogum, additque eam imitatam ex illo versu Sophocleo:

Οὐκ ἐνθάδ' οἱ πλοῖ τοῖσι σώφροσι βροτῶν. i.
Non à modestis nauigatur huc viris.

Extat hic versus, cui⁹ meminit Eustathius apud Sophoclẽ in Philocteta. Proinde duplex erit vsus adagii, vel cũ significamus rẽ esse maiorem, quàm pro viribus eius qui conatur aggredi, veluti si quis parum felici natus ingenio, parumq; viatico instructus, destinet sequi litteras: vel quoties aliquis negotium parum tutum aggredi parat, qđ nõ temere soleat feliciter euenire, veluti si quis apud iudices δωροφάγους litẽ instituat nunquam finiendam, aut principum aulis sese addicat, aut bellum suscipiat. Nihil enim fere horum ita bene consueuit euenire, vt non pœniteat consilii.

Satis quercus.

Ἅλις δρυὸς, id est, Sat quercus. Vetus adagiũ in eos, qui relicto victu sordido, ad elegantiorem, lautioremque digrediuntur. Inde profectum, quod prisci illi mortales rudes atque inculti, simulatq; Ceres vsum frumẽti monstrauit, glandibus victitare desierũt. Quanquam Plin. lib. 16. testatur, & sua ętate multas gentes glande victitasse: apud Hispanos etiam in deliciis habitam: adeo vt bellariorum vice secundis mensis inferretur. Huiusmodi nimirum tragemata conueniebant iis, quibus dentifricii loco lotiũ esset. Nec inconcinnè quadrabit in eos, qui relicta antiqua illa virtute, ad mores consiliaque sui seculi sese transferunt, ac recentiorum moribus incipiunt vti. Hũc admodum videtur vsus Cicero, scribens ad Atticum lib. 2. in epistola cuius initium: Multa me sollicitant. Clodii contentiones, quę mihi proponuntur, modice me tangunt, etenim vel subire eas videor summa cũ dignitate, vel declinare nulla cum molestia posse. Dices fortassis, ἅλις tanquam δρυὸς. Saluti, si me amas, consule.

Fenestram aperire, & similes metaphoræ.

APERIRE fenestram, pro eo quod est, occasionẽ, ac velut ansam ministrare. Terentius ἐν ἑαυτὸν τιμωρουμένῳ: Hui quantam fenestram ad nequitiã patefeceris. Verum hoc non nisi in malam partem, illud etiam in bonam: Aperire ianuam: Plinius Suetonio Tranquillo: Atque adeo illa actio mihi aures hominum, illa ianuam famæ patefecit. Plutarchus in libro de Osiride: μεγάλας μὲν τῷ ἀθέῳ λεῷ κλισιάδας ἀνοίγοντας. id est, Magna impiæ plebi repagula aperientes. Eiusdem formę & illud Ciceronis pro Planco: Quanquã qua nolui ianua in causam ingressus sum. Item illa: Aperire viã, Præstruere viam, Præcludere viam, Iacere fun-

fundamenta: quorum alibi meminimus. Diuerso quidem sensu philosophus quidã Cynicus dictus est θυρεπανοίκτης, qđ in omnium ædes irrumperet, reprehensurus si quid displiceret: sed tamen ea vox torqueri potest ad eos, qui cæteris viam aperiunt.

Ansam quærere, & consimiles metaphoræ.

ANSA est, qua quippiam prehenditur, ac tenetur. Hinc ducta metaphora, varias adagiorum formas prębuit. Plautus in Persa: An non vides hunc ansam quærere? id est, captare occasionem rescindendæ, irritandęque pactionis. Quod quidem à Gręcorum tractum est figura, apud quos frequens est, λαβὴν ζητεῖν. παρέχειν λαβὴν. id est, ansam quærere, præbere ansam. Aristophanes in Lysistrata:

Εἰ γάρ ἐνδώσει τις ἡμῶν ταῖς δὲ κἂν σμικρὰν λαβὴν,
Οὐδὲν ἐλλείψουσιν αὗται λιπαρᾶς χειρουργίας, id est,
Si qua per nos vel pusilla data sit ansa fœminis,
Pinguis ipsæ nil relinquunt protinus chirurgiæ.

Plato libro De legibus tertio: καὶ ὁ λόγος ἡμῖν οἷον λαβὴν ἀποδίδωσιν. id est, Et ipse sermo nobis velut ansam præbet. Aristides in Pericle: τὴν τοῦ βασκαίνειν δοκεῖν παρέχειν λαβήν. id est, Ansam præbere, vt inuidere videatur. Idem adsimili figura dixit in Timone: Οὐδὲ δίδωσι χώραν τῇ βλασφημίᾳ. id est, Neque dat locum conuicio. Rursum Plato libro De legibus septimo: Vt contentionis ansas multis pbuerint. Rursum De republica libro octauo, indicat metaphorã sumptam à palæstritis, quorum hæc ars est, sic componere corpus, vt prehendi non possint: πάλιν τοίνυν ὥσπερ παλαιστὴς τὴν αὐτὴν λαβὴν πάρεχε. id est, Rursus igitur tanquã palęstrita eandem ansam præbe. Eodẽ pertinet. In easdem ansas incidere, & ansam arripere, ansam præterire, ansam negligere: & si qua sunt alia. Epictetus in Euchiridio suo scripsit, vnicuique rei binas esse ansas, alteram qua teneri possit, alteram qua non possit. Arripiendum igitur vnumquodq; ea qua possit teneri, id est, bona vndiq; excerpẽda, mala toleranda. Philosophus quidam adolescentis nullis mathematicis disciplinis instructos noluit admittere, quod diceret illis deesse ansam philosophiæ. Plutarchus autem in libello De audiendis poetis, eleganter scripsit, multas esse corporis partes, per quas sese insinuant vitia, virtuti vero vnicam esse ansam, aures adolescentulorum si puræ fuerint, nullisque assentatorum & corruptorum hominum sermonibus oc cupatæ.

Cyclopis donum.

Κύκλωπος δωρεά, id est, Cyclopis munus: pro eo quod est: munus inutile. Cuiusmodi sunt ferme tyrannorum & latronum beneficia, qui solent hoc ipsum magni beneficii loco imputare, quod aut minus, aut seruis noceant. In hanc sententiam Cicero Philippica 2. Quod est aliud P. C. beneficium latronum, nisi vt commemorare possint iis se vitam dedisse, quibus non ademerint? Lucianus ἐν κατάπλῳ: Οὐ πάνυ με ἡ τοῦ Κύκλωπος ἐκείνη εὐφραίνει δωρεά, τὸ ὑπισχνεῖσθαι, ὅτι πύματον ἐγὼ τὸν οὖτιν κατέδομαι. id est, Haud admodum me Cyclopis illud donũ delectat, videlicet quod ita pollicetur: Ego Vtin postremũ deuorabo. Verba sunt Micylli cerdonis, qui cum esset questus, quod non statim cum aliis in cymbam Charontis reciperetur, atq; hoc ipsum Clothoparca, beneficii vice imputaret, quod interim tantillum morę lucri faceret ne descenderet ad inferos, ad hunc modum respondit. Neque dubium quin Lucianus Homericum locum retulerit, qui est in Odysseæ lib. 9. vbi Cyclops Polyphemus delectatus dulci vino, qđ illi donarat Vlysses, munus promittit, quo accepto ille sit magnopere gauisurus, vt denuo sibi ministret de sua lagęna. Dedit Vlysses spe muneris iterum atque iterum. Porrò vbi iam vino delinitum crederet mitius responsurũ, resposcit Vlysses munus promissum. Cui Cyclops hunc in modum respondit:

Οὖτιν ἐγὼ πύματον ἔδομαι μετὰ οἷς ἑτάροισι
Τοὺς δ' ἄλλους πρόσθεν. τὸ δέ τι ξεινήϊον ἔσται. id est,
Post socios mihi, postremusque vorabitur Vtis,
At reliqui prius: hoc ex me tibi munus habebis.

Cæterum οὔτις Græce, nullum significat: quod nomẽ finxerat Vlysses, quo Polyphemum posset deludere.

Tuis te pingam coloribus.

TVIS te pingã coloribus. i. Talem te describam,

bam, qualis es. Trãslatum à pictoribus, qui nonnũquam faciem hominis ita, vt est, exprimunt, ac repræsentant, nonnunquam alienis fucãt coloribus. Aut ẽt adlusum est ad Aesopicã corniculam, quæ se coloribus alienis venditauit. Diuus Hieronymus in Rufinum: Possem & ego te tuis coloribus pingere, & insanire contra insanientem. Ibidem rursum: Scire enim te iactas crimina, quæ tibi soli amicissimo sim confessus, & hæc in medium prolaturum, meisq; me coloribus esse pingendum. Plinius in præfatione historiæ mundi: Et ne in totum videar Græcos insectari, ex illis nos velim intelligi pingiq; coloribus, quos in libellis his inuenies. Et Cicero libro Epistolarum ad Quintum fratrem secundo, epistola vltima: Tuis coloribus, meo penicillo. Quãquam hoc paullo diuersius.

Ornatus ex tuis virtutibus.

HINC non multum abludit illa ironia Terẽtiana: Ornatus ex tuis virtutibus. In Adelphis: Si regnum possiderem, ornatus esses ex tuis virtutibus: id est, haberes pmia tuis factis digna. Nam olim reges honorem habebant iis, quis facinus aliquod præclarum edidissent.

Domi Milesia.

Οἴκοι τὰ μιλήσια, id est, Domi Milesia. In eos dici solitum, qui ibi domesticum luxum celebrant, vbi minime probatur. Nam domi liberũ est vnicuiq; suo more viuere, Hospitis autem est, vt eorum, apud quos diuersatur, & cultum, & mores tũ laudet, tum imitetur quoad potest, certe sua nõ iactet, aliena damnans. Id quod facere solent quidam homines imperiti, qui quocunque terrarum venerint, omnium omnia vituperant: sua nimis importunè laudibus tollũt, ẽt vitia pro summis virtutibus efferẽtes. Referẽ adagium ab Angelo Politiano in Miscellaneis, additq; inde natũ, quod olim Milesio cuidam hospiti. cum apud Lacedæmonios delicias patrias extolleret, ad hũc modum responsum fuerit: οἴκοι τὰ μιλήσια, μὴ γὰρ ἐνθάδε. id est, Domi, non hic Milesia: huius sententiæ citãs auctorem Zenodotum quendam adagiorum collectorem. Feruntur quidem Zenobii, cuiusdam collectanea, quem an ille Zenodotũ appellet, nondum satis liquet, verum in his collectaneis huiusmodi quandam inuenimus fabulam, quam eandem refert Suidas: Aristagoras quidam Milesius Lacedæmonẽ profectus, postulabat vt Ionibus à Persis bello vexatis suppetias ferret. Is autem cum in concionem prodisset, insolita apud Lacedęmonios vestitus mundicie, aliisque deliciis Ionicis affluens, quidam ex Ephoris eum hoc dicto submonuisse fertur, οἴκοι τὰ μιλήσια, id est, domi Milesia. Porro Ephorus Lacedęmoniorum est magistratus, cuius munus est de contractibus cognoscere, vt auctor est Aristoteles tertio libro Politicorum: alioqui vox ipsa sonat, quasi dicas inspectorem. Cęterum Atheneus libro 12. causam adagionis secus narrat, nempe Milesios luxum Colophoniorũ imitatos, morbũ suum finitimis etiam regionibus tradidisse. Hoc nomine cum male audirent, sese admonebant, vt domi suis deliciis vterẽtur, non etiam traducerent. Effertque proverbium ad hunc modum: οἴκοι τὰ μιλήσια καπυρά γε· καὶ μὴ ἐν μέσῳ. id est, Domi Milesia, ac vernacula, non in propatulo. Vt autem Lacedæmoniorum seueritas multorũ litteris est celebrata, ita Milesiorum luxus in hominum sermonẽ abiit, adeo vt quicquid molle, parumque virile velint intelligi, Milesium appellẽt. Vnde Aristides quidam libro suo, fabulis obscœnis scatenti, titulum indidit, μιλησιακῶν. Et Lucianus in Amoribus, sermones amatorios lasciuos, Milesios vocat. Martianus Capella: Nam certe, inquit, μύθους poeticæ etiam diuersitatis delicias Milesiacas. Quin & Apuleius in carmine iambico, quo asinum suum auspicari voluit, demulcentes & prurientes narrationes suas, sermonem Milesium vocat. Iulius Capitolinus in vita Clodii Albini: Milesias, inquit, nõnulli eius dicunt, quarum fama nõ ignobilis habetur, quamuis mediocriter scriptæ sunt. Et hæc de fabulis Apuleianis dici testantur ea, quæ paullo post citat ex epistola Seueri: Maior fuit dolor, quod illum pro litterato laudandum duxistis, cum ille næniis quibusdam anilibus occupatus, inter Milesias Punicas Apulei sui, & ludicra litteraria consenesceret. Hactenus Capitolinus. Quod autem sui Apulei dixit, illuc pertinet quod & Albinus ipse, itidem vt Apuleius Afer esset. Cæterum præcipua Milesiorum mollicies in vestitu, propterea quod apud illos texta essẽt omniũ mollissima. Vnde & Tyrius

Maximus

Maximus Milesios ἐυιματοτάτȣς vocat, nimirum à cultus elegantia. Vergilius in Georgicis, delicatissima vellera, Milesia nominat: Horatius item:

Alter mileti textam, cane peius, & angue.
Vitabit chlamidem:

vestem molliculam, parumque seueram significans. Aristophanes in Ranis, Στρώμασι μιλησίοις ἀνατετραμμένος. id est, Stragulis Milesii inuolutus. Horũ meminit & Theocritus, & complures alii scriptores. Sed ad intelligendum adagii sensum, iam plus satis. Adlusit ad prouerbium Euripides in Helena:

Οὐκοῦν ἐκεῖ που σεμνὸς ἦσθ᾽, οὐκ ἐνθάδε. id est,
Magnificus illic forte eras, non hic item:

Adlusit & Antiphanes apud Athenæum libro 4. his quidem versibus:

Εν λακεδαίμονι
Γένονας, ἐκείνων τῶν νόμων μεθεκτέον
Εστὶν. βάδιζ᾽ ἐπὶ δεῖπνον εἰς τὰ φιδίτια.
Απόλαυε ζωμοῦ, καὶ φόρει τοὺς βύστακας.
Μὴ καταφρόνει. μηδ᾽ ἕτερ᾽ ἐπιζήτει καλά. i.
Quando agis apud Lacedæmonem,
Viuas oportet moribus Laconicis.
Cœnatum eas in phiditia Laconica,
Nigro fruare iure, quod ibi apponitur,
Gestesq; bystacas, caue contempseris
Quicquam, bonum ue aliud requiras insup.

Mense Maio nubunt malæ.

ROMANORVM adagiũ extat apud Nasonem: Mense Maio nubunt malæ. Dici potest in mulieres intempestiuæ libidinis: aut in eos, qui alieno tempore quicquam faciunt: aut qui parum auspicato quid aggrediuntur. Nam olim inauspicatum existimabatur, mulieres Maio Mense nubere, siue quod eo Mense vmbra Remi occisi à fratris Cerere, creditur apparuisse nutritio suo Faustulo, atque Accæ Laurentiæ, mandasseq; vt manibus suis iusta persoluerentur. Vnde & Romulo auctore, festa Remuria dicta, posteritas mutata littera Lemuria, velut à lemuribus appellare cœpit. Et vmbris maiorum his diebus parentari solitum: atque ob id dies illi inter ferales habiti, ac nuptiis nefasti. Ouidius in Fastis:

Nec viduæ tedis eadem, nec virginis apta
Tempora, quæ nupsit, nec diuturna fuit.
Hac quoque de causa, si te prouerbia tangunt,
Mense malas Maio nubere vulgus ait.

Plutarchus in Problematis alias quasdam causas refert, quam ob rem hoc Mense abstineretur à nuptiis: vel quod medius intercedat inter Aprilem, Veneri sacrum, & Iunium Iunoni dicatum, quarum vtraque dea nuptiis præsidet. Proinde ꝑpter auspiciũ deæ, aut maturãtes paullum nubebant Aprile, aut pusillũ prorogantes Iunio. vel propter funesta quędã piacula, quibus per id tẽporis vtebãtur Romani, hominũ effigies de ponte in Tiberim prçcipitãtes, cũ antea Grçcos cõsueuissent. Atq; ob id Flaminiã Iunonis sacerdotem, quasi luctũ illis diebus agere, nec vllo solẽni cultu solitam vti. vel qđ Maius à natu maioribus, Iuni⁹ à Iunioribus denominatus esse videat᷑. Porrò nuptiis grãdior ętas, vt intẽpestiua, ita inauspicata. Quapropter scripsit Euripides:

Αλλ᾽ ἤ τοι γῆρας τὴν κύπριν χαίρειν ἐᾷ,
Ητ᾽ ἀφροδίτη τοῖς γέρουσιν ἄχθεται. id est,
Verum senecta iubet valere Cypridem,
Et ipsa rursum infensa senibus est Venus.

Ouem lupo commisisti.

Τῷ λύκῳ τὴν ὄιν, id est, Lupo ouem. Terentius in Eunucho: Scelesta, ouem lupo commisisti. De Chærea ephebo, cui velut eunucho virgo soli credita est. Donatus admonet prouerbium esse, quod contineat fœmineã reuerentiam, meretriciũ sensum. Concinnè hoc vtemur, quoties ei seruandũ aliquid committitur, cuius gratia custodem magis oporteat adhiberi. Cicero tertia Philippica: Etenim in concione dixerat se custodem futurum vrbis, vsque ad calendas Maias, ad vrbem exercitum habiturum. O præclarum custodem, ouium vt aiunt, lupum: custos ne vrbis, an direptor & vexator esset Antonius? Vnde quadrare videtur, quoties inimico negocium committitur, quiq; nobis pessime velit: propterea ꝙ lupus & agnus genuiuo quodã odio dissidẽt. Id quod ostendit ẽt Homerus in Iliados X.

Ως οὐκ ἔστι λέουσι καὶ ἀνδράσιν ὅρκια πιστά.
Οὐδὲ λύκοι τε καὶ ἄρνες ὁμόφρονα θυμὸν ἔχουσιν
Αλλὰ κακὰ φρονέουσι διαμπερὲς ἀλλήλοισιν. id est,
Fœdus vti nõ tutũ homini, sæuoq; leoni,
Vtq; ouib⁹ ꝑrsum cõcordia nulla lupisq;,
Sed semp cupiũt male, seq; odere vicissim.

Item Horatius in Odis:

Lupis & agnis quanta sortito obtigit,
Tecum mihi discordia est.

Huc adscribendum illud, quod refert Suidas: Ῥεῖν καὶ λύκος ὄϊν ποιμανεῖ. id est, Prius etiam lupus ouem pascet: de re nunquam verisimili. Huic confine Plautinũ illud in Milite: Bono cella suppromo credita. Sed propius accedit, qđ est in Truculento: Nam oues illius haud longe absunt à lupis.

Mustelæ seuum.

Γαλῇ στέαρ, id est, Mustelæ pingue, subaudiendum, das, aut committis. Cũ ea dantur, quorum qui accipiunt, natura sunt appetentissimi. Gaudet enim hoc animal præcipue seuo. veluti si quis laudaret laudis auidissimum: aut ad bibendum prouocaret, natura bibosum: aut ad aleam inuitaret, quibus hic ludus impendio gratus esset. Refertur adagium à Diogeniano.

Nullam hodie lineam duxi.

Τήμερον οὐδεμίαν γραμμὴν ἤγαγον, id est, Hodie nullam lineam duxi. Ab Apelle pictore natum adagium: in eos quadrat, quibus cessatum ab exercitio studii, artisq; suæ. Id refertur à Plinio libro 35. cap. decimo, cuius verba non grauabimur in hoc commentarium transcribere: Scitum est, inquit, inter Protogenem, & eum quod accidit. Ille Rhodi viuebat, quò cum Apelles adnauigasset, auidus cognoscendi opera eius, fama tantum sibi cogniti, continuò officinã petit. Aberat ipse, sed tabulam magnæ amplitudinis in machinam aptatam picturæ, anus vna custodiebat. Hæc Protogenem foris esse respondit, interrogauitque à quo q̃situm diceret: Ab hoc, inquit Appelles: arreptoque penicillo, lineam ex colore duxit summæ tenuitatis per tabulam. Reuerso Protogene, quæ gesta erant anus indicauit. Ferunt artificem protinus contemplatum subtilitatem, dixisse: Apellem venisse. Nõ enim cadere in aliũ tam absolutum opus: ipsum tunc alio colore tenuiorem lineam in ipsa illa duxisse, præcepisseque abeuntẽ, si redisset ille, ostenderet, adiiceretq; hunc esse quem quæreret. Atque ita euenit. Reuertitur enim Apelles, sed vinci erubescẽs, tertio colore lineas secuit, nullũ relinquẽs amplius subtilitati locum. At Protogenes victum se confessus, in portum deuolauit, hospitem quærens. Placuit sic eam tabulã posteris tradi, omnium quidẽ, sed artificũ præcipue miraculo. Consumptam eã constat priore incendio domus Cæsaris in palatio, auide ante à nobis spectatam, spatiosiore amplitudine, nihil aliud continentẽ quàm lineas visum effugientes, inter egregia multorum opera inani similẽ, & eo ipso allicientem, omniq; opere nobiliorem. Apelli fuit alioqui perpetua consuetudo, nunquam tam occupatam diem agendi, vt non lineam ducẽdo exerceret artem, quod ab eo in prouerbium venit. Hactenus Plinius. Ceterum ad hanc lineam, qua protinus agnitus est à Protogene, respexit Statius in Hercule Vindice Epitrapezio, cũ ait:

Linea quę veterem longe fateatur Apellẽ.

Neque natare, neque litteras.

Μήτε νεῖν, μήτε γράμματα, id est, Neque natare, neq; litteras, subaudiendum, nouit. In eos dicitur, qui supra modũ indocti sunt, nihilq; ue prorsus bonarum artium in pueritia didicerunt. Nam hæc duo statim discebãt pueri Athenis. Atque adeo Romę quoque, id qđ satis declarat Suetonius in Augusto: Nepotes, inquiens, & litteras, & natare, aliaq; rudimenta per se plerunque docuit. Idem de Caligula prodidit, quod ad cętera magnopere docilis, natare tamen nescierit, velut postremũ hoc nemo nesciret. Plato libro De legibus tertio: Τοὺς δὲ ἐναντίον ἔχοντας τούτων, ὡς σοφούς τε προσρητέον ἂν, κἂν τὸ λεγόμενον, μήτε γράμματα μήτε νεῖν ἐπίστωνται: Qui vero contra affecti, sapientes appellãdi, etiam si neque litteras, vt dicitur, neque natare sciant. Item Aristides in apologia communi quatuor oratorum, Ἀλλ᾽ ὡς τὸ λεγόμενον δὴ τοῦτο, οὔτε γράμματα οὔτε νεῖν εἰδότα ἐλέγχειν ἀξιῶν. id est, Sed quemadmodum dici consueuit, perinde coarguendum existimans, quasi qui neque litteras, neque natare norit.

Mordere frænum.

MORDERE frænum D. Brutus libro Familiarium epistolarum vndecimo posuisse videtur pro eo quod est, vel leuiter repugnare seruituti. Si frænum momorderis, peream, si te omnes quotquot sunt, conãtem loqui ferre poterunt. hoc est, si vtcunque significaueris te seruitutem iniquo animo ferre. ad hanc sententiam faciunt, quæ respondet Cicero: Si timidus, inquiens, essem, tamen ista epistola omnem mihi metum abstersisses:

ses: sed vt mones, frænū momordi. Etenim qui te incluso, omnem spem habuerim in te, quid nunc putas? Quanquam Papinius in Epithalamio Stellæ & Violantillæ in diuersum sensum vsurpauit, nempe pro eo quod est, seruitutem accipere, frenumque recipere:

Fama tace, subiit leges, & frena momordit.

Id est, Admisit vincula matrimonii. Quanquam an etiam in hunc sensum verba Ciceronis accipi possint, doctis excutiendum relinquitur. Prouerbium sumptum videtur è fabula Aeschyli, quæ inscribitur Prometheus, in qua sic loquitur Mercurius:

Τέγγῃ γὰρ οὐδὲν, οὐδὲ μαλθάκῃ λίταις
Εμαῖς, δακὼν δὲ στόμιον ὡς νεοζυγὴς
Πῶλος βιάζῃ, καὶ πρὸς ἡνίας μάχῃ. id est,
Precibus nihil mitescis inflexus meis.
Sed fræna mordens, pullus indomitus velut,
Ferociens, pugnas habenas vincere.

Manibus, pedibusque.

Extremvm conatum significantes dicimus, Manibus, pedibusque. Nam per manus declaratur industria conficiendi negocii, per pedes maturādi celeritas. Dauus in Andria Terentiana: Ego hoc Pamphile tibi pro seruitio debeo conari manibus, pedibusque. Vtitur hoc adagio semel atq; iterum Aeschines in oratione contra Demosthenem. Homerus Iliados Y.

Αλλ᾽ ὅσσον μὲν ἐγὼ δύναμαι χερσίν τε ποσίν τε. id est,
Immo quicquid ego possum manibus, pedibusque.

Omnibus neruis.

Evndem habet sensum, Omnib' neruis, id est, summa vi, summoque studio. Nā robur, iuxta philosophos, in neruis situm. Vnde & neruos intendere, expedire neruos, & neruosa dicimus, quę vegeta validaq;, minimeq; languida. Cicero ad Q. fratrem: Sic contende omnibus neruis, & facultatibus. Idem lib. 15. Epist. famil. Omnes neruos in eo contendas. Item Verrinarum actione secunda: In quo omnes neruos ętatis, industriæq; meę contenderem.

Velis, equisque.

Similem conatū significat, velis equisque, ad fugiendum aut assequēdum magis, quàm ad efficiendum. M. Tullius ad Q. fratrem lib. 2. sic ego, qui in isto homine colēdo tam indormiui diu, te mehercule sæpe excitante, cursu corrigam tarditatem, tum equis, tum velis. Quo quidem loco, in vulgatis exemplaribus, pro velis, viris scriptū habetur. Idem Officiorum libro 3. Quibus obsoletis floret Epicurus, eiusdem ferè auctor, adiutorq; sententię. Cum his equis, velisque vt dicitur, si honestum tueri, ac retinere sententia est, decertandum est. In quibus exemplis vsus est eadē metaphora paullo diuersius, vt qui illic respexerit ad celeritatem, hic ad vtrunque pugnę genus equestre ac nauale.

Remis, velisq;.

Hvic simillimum est, Remis velisq;. Inde translatum, quod cum nauis simul, & remigio, & velo impellitur, summus est nautarum conatus. Cicero lib. Tusc. quęst. 3. Tetra res est, misera, detestabilis, omni contentione, velis, vt ita dicam, remisq; fugienda. Idem in prima Philippica: Tum vero tanta sum cupiditate incensus ad reditum, vt mihi nulli neque remi, neque venti satis facerent. Plautus in Asinaria: Remigio veloque quantumcunque poteris festina, & fuge. Quum remigio nauis impellitur, Grçci, δεύτερον πλοῦν, id est, secundarium cursum appellant. quum velis fertur, dicitur ἰστιοδρομεῖν: quum secundis ventis, οὐριοδρομεῖν. Vertit in diuersum, hoc est, in significationem tarditatis, metaphoram Aristophanes, ἐν ἐκκλησιαζούσαις,

Νῦν μὲν γὰρ οὔτε θέομεν οὔτ᾽ ἐλαύνομεν, id est,
Neque currimus nunc, nec alias impellimur.

Interpres exponit: Neque ventis, neque remis nauigamus. Quanquam nihil prohibet ad equestrem cursum referri. Vergilius simpliciter extulit in Aeneidos tertio.

Lęuam cuncta cohors remis, ventisque petiuit.

Ad hanc formam pertinet, quod ait Plato lib. De legibus 9. Τὰς δὲ τῶν κακῶν ξυνουσίας φεῦγε ἀμεταστρεπτί. id est, Malorum autem consuetudines fugito irreuersim, hoc est, ne respiciens quidem à tergo. Adlusit autē ad Eurydices fabulam, cui lex erat dicta, ne respiceret. Et Vergilius:

Transque caput iace, ne respexeris.

Nauibus, atque quadrigis.

Pro summo studio, summaq; festinatione,

Flaccus dixit, Nauibus, atque quadrigis, in Epistolis:

Strenua nos exercet inertia, nauibus atq;
Quadrigis petimus bene viuere, quod petis hic est.

Plutarchus aduersus vsuram: Μηδὲ σύγε ἱπποσύνας τε μένειν, μηδὲν ὀχήματα ζευκτὰ, κερασφόρα καὶ κατάργυρα, ἅτοκοι ταχεῖς καταλαμβάνουσι καὶ παρατρέχουσιν, ἀλλ᾽ ὄνῳ τινὶ τῷ τυχόντι, καὶ καβάλλῃ χρώμενος φεῦγε πολέμιον, καὶ τύραννον δανειστήν. id est, Ne vero tu aut equitatum oppertus fueris, aut vehicula iugalia cornigera, & argento picta, quę celeres vsuræ adsecuntur, & pretercurrunt: verum asino quopiam, quemcunque forte nactus fueris, aut caballo fuge hostem, ac tyrannum fœneratorem.

Citis quadrigis: Iouis quadrigis.

CITIS quadrigis fugere, & Iouis quadrigis fugere, pro eo quod est quàm ocyssime fugere, legitur apud Plautum, ab Homero translatū, qui diis quadrigas affingit, quibus quo lubitum sit, repente rapiantur, ex Olympo in terras, rursus è terris in cœlū. Ad quas adlusit Cicero, scribens Q. fratri: Quoniam scribis poema nostrū ab eo probari quadrigis poeticis, modo mihi date Britanniam, quam pingam coloribus tuis, meo penicillo. Plautus in Aulularia: Quod iubeat, citis quadrigis properet persequi. Liuius primæ decadis libro 5. narrat Camillum captis Veiis, ita triumphantē ingressum vrbem, vt curru equis albis iuncto veheretur, & ob id eum triumphum clariorē fuisse, quàm gratiorē, quod Solis, ac Iouis currum æquiparasse moliretur.

Equis albis præcedere.

VBI quem aliis quapiam in re longe superiorem significabant, longoque anteire interuallo, eum albis equis precedere dicebāt, vel quod antiquitus equi albi meliores haberentur, vel quod victores in triumpho albis equis vectari soleant, vel quod albi equi fortunatiores & auspicatores esse credātur, vt ad equestre certamē referamus metaphoram. Quod quidem indicat Apuleius, cū ait: Postquam ardua montium, & rosida cespitum, & glebosa camporum emersi, me equo indigena peralbo vehens, iam eo quoque admodum fesso. Neque enim temere addit, vel indigena, id est, Thessalico, vel albo: nam vtrunque pertinet ad emphasim pernicitatis. Horatius in Sermonibus de Persio quodam:

Durus homo, atque odio qui possit vincere regem.
Confidens, tumidusque adeo sermonis amari,
Sisennas, Barros vt equis præcurreret albis.

Erant autem Sisenna & Barrus homines quidam insignita maledicentia: etiam si Acron barros legit, vt sit epitheton. Neque dissimile huic Plautinum illud in Asinaria: Nam si huic occasioni tempus sese subterduxerit, nunquam ædepol albis quadrigis indipiscet postea. Græci simpliciter dicunt παριππεῦσαι, pro longe antecellere, quod equestris cursus sit expeditior.

Mordicus tenere.

MORDICVS tenere, est summa pertinacia tueri, quod Græci vocant ὀδὰξ. M. Tullius Acad. quæstio. lib. 1. Nam ab omnibus eiusmodi visis, perspicuitatem, quam mordicus tenere debemus, abesse dicemus. Diuus Aurelius Augustinus in epistola quapiam ad diuum Hieronymū: Illi me plus mouent, qui cum posterius interpretarentur, & verborum, locutionumque. Hebræarum viam atque regulas mordicus, vt fertur, tenerent: non solum inter se non consenserunt, sed etiam reliquerunt multa. In eundem sensum dixit Seneca lib. De beneficiis. 7. Vtraque manu: Hæc, inquit, Demetrius noster vtraq; manu tenere proficientem iubet, hæc nusquam dimittere.

Terra, marique.

FACIEM prouerbialē habet & illud, Terra, marique quoties extremum conatum, studiumque significamus. Theognis:

Χρὴ γὰρ ὁμῶς ἐπί γῆν τε, καὶ εὐρέα νῶτα θαλάσσης
Δίζεσθαι χαλεπῆς κύρνε λύσιν πενίης, id est,
Paupertatis enim duræ, terraq; marique.
Quærere Cyrne aliquod conuenit effugium. Et Horatius.
Per mare pauperiem fugiens, per saxa, per ignes.

Molli brachio, Leui brachio.

HIS pene diuersum est, Molli brachio, & Leui-

ui brachio, cum indiligentem operam significamus. Cicero epistolarum ad Atticũ lib. 2. Quod me quodammodo molli brachio de Pompeii familiaritate obiurgas, nolim, ita existimes. Idem ad eundem lib. 4. Consules, qui illud leui brachio egissent, rem ad senatum detulerunt.

Omni telorum genere oppugnare.

REPERITVR apud idoneos scriptores, Omni telorum genere appugnare, pro eo quod est, modis omnibus insectari. Metaphora sumpta uideri potest ex illo versiculo Homerico:

Ἔγχεΐ τ' ἄορί τε, μεγάλοισί τε χερμαδίοισιν. i.
Hastisque gladiisque, & saxis grandibus vrgent,

Cui finitimum est, Cæsim, ac punctim. Nã his duobus modis hostem impetimus.

Cominus, atque eminus.

AD eandem formam pertinet ἐγγύθεν καὶ πόῤῥωθεν, id est, Cominus atque eminus. Translatum & hoc à bello, in quo nũc conferti pugnant gladiis, nunc machinis procul tela in hostem torquent. Id si ad animi res transferatur, fiet uenustius. Cum hominibus habenda pax, cęterum cum vitiis cominus, atque eminus pugnandum. Qui cominus pugnãt συστάδην μάχεσθαι dicũtur: qui hastis, διαδοράτων μάχεσθαι dicuntur.

Omnem mouere lapidem.

Πάντα λίθον κίνει, id est, Vnumquenq; moue lapidem, hoc est, omnia experire, nihilque intentatum relinque. Quod adagium hoc pacto natum esse plerique ferunt: Xerxes Græcos bello adortus, cum esset apud Salaminem superatus, ipse quidẽ inde se mouit, verum Mardonium reliquit, qui suo nomine bellum prosequeretur. At cum hic quoque in Plateis parum prospere pugnasset, fugatusque esset, fama vulgo inualuit, Mardonium intra ambitum tentorii sui thesaurum ingentẽ humo defossum reliqsse. Hac spe pellectus Polycrates Thebanus, eum agrum commercatus est. Verum ubi iam multum, diuque thesaurum quæsisset, neque quidquam proficeret. Delphicum oraculum consuluit, qua ratione posset eas pecunias inuenire. Apollo respõdit his uerbis: πάντα λίθον κίνει, id est, Vnũquenque moue lapidem. Id simul atque fecisse, multum auri vim reperisse ferunt. Sunt qui metaphoram sumptam existiment ab his, qui cancros venantur in littore. Nam hii plerunque sub saxis latitant, quæ mouent qui cancros quærunt. Effertur adagium etiam ad hunc modum: πάντα κινήσω πέτρον, id est, Omnem mouebo petram, hoc est, omnia periclitabor. Euripides in Heraclidis: πάντα κινῆσαι πέτρον, sentiens nihil non fieri. Plinius Iunior in quadam epistola: Ego iugulum statim uideo, hunc premo. Premit certe quod elegit, sed in eligendo frequenter errat. Respondi posse fieri: vt genu esset, aut tibia, aut talus, vbi iugulum putaret. At ego, inquam, qui iugulum perspicere non possum, omnia pertento, omnia experior, πάντα deniq; λίθον κινῶ. id est, Omnem lapidem moueo. Diuus Basilius ad nepotes: Ad quod vt uiaticum paremus, omnis lapis, vt dici solet, mouẽdus est. Fortassis huc adlusit & Theocriticum illud in Bucoliastis:

Καὶ τὸν ἀπὸ γραμμᾶς κινεῖ λίθον.

De Galatea lasciuiente atq; omnia tẽtante, quo Polyphemum in se prouocaret, id quod alibi retulimus. Scholiastes admonet prouerbio dici, significans idem valere quod πάντα κάλων σείειν, id est, omnem mouere funem. Addit metaphoram sumptam à ludo quopiam, in quo qui non potest alia ratione vincere concertatorem, mouet à linea lapidem, qui dicitur rex. Nam quod adfert de statua saxea, quam sua forma mouere possit Galatea, coactius est, mea quidem sententia.

Omnem rudentem mouere.

Πάντα κάλων σείειν, id est, Omnem funem mouere. Aliunde ducta metaphora, sensum eundem efficit. Aristophanes in Equitibus.

Νῦν δή σε πάντα δὴ κάλων ἐξιέναι,
Καὶ λῆμμα θούριον φορεῖν, καὶ λόγους ἀφύκτους.

Quorum versuum hic est sensus,

Nunc te necesse est omnem rudentem expedire,
Et lemma ferre vehemẽs, ac rationes ineuitabiles.

Lucianus in Pseudomante: Καὶ πάντα κάλων ἐκίνουν ἀμύνεσθαι βουλόμενος. id est, Atque omnem mouebam funem, hominem vlcisci cupiens. Apollonius in epistola ad Euphratem: πάντα φασὶ δεῖν τὸν ἔμπορον κάλων σείειν. id est, Negotiatorem aiunt omnem funem

nem mouere oportere. Vsurpauit & Plato in dialogo cui titulus Sisyphus, σκοπῶμεν νὴ δία, ὑπερφυῶς μὲν οὖν τὸ λεγόμενον γε πάντα κάλων ἐφιέντες, καὶ πᾶσαν φωνὴν ἐφιέντες. id est, Cōsideremus itaque per Iouem, exacte omnem quod aiunt rudentem laxātes, & omnem vocem emittētes. Iulius Pollux libro de vocabulis rerum primo: ἐπλέομεν πάντα ἀνασείσαντες κάλων, καὶ ἅπασι κάλοις. i. Nauigabamus omni moto rudente, & omnibus rudentibus. Ad eum modum significat difficilem nauigationem, in qua sint omnia tentanda.

Omnem iacere aleam.

OMNEM iacere aleam, est rem vniuersam periclitari, fortuneque arbitrio cōmittere. Siquidem alea fortunæ ludus est magis, quàm artis. Vnde prouerbiali figura, si qn ancipitem rei euentum significamus, quasi non ab arbitrio iacientis, sed à fortuna pēdentis, aleam iaci dicimus. Ita Terentius in Adelphis, vitam hominum perinde dixit esse, quasi cum ludas tesseris, vt quod iactu non cecidit, id arte vt corrigas. Lucianus in dialogo, cui titulus, ὑπὲρ τῶν εἰκόνων, Τολμήσω ἀναρρῖψαι τὸν κύβον, id est, Audebo tesseram iacere. Euripides in Rheso:

Χρὴ δ' ἐπ' ἀξίοις πονεῖν,
τύχην προβάλλοντ' ἐν κύβοισι δαίμονος. i.
Par est labore digna ferre premia,
Quicunque vitam fortis obiicit aleæ.

Aristides in Pericle: εἷς ὑπὲρ πάντων κύβος ἀνεῤῥίπτετο, σωμάτων, χρημάτων, δόξης, ἡγεμονίας, id est, Vna super omnibus alea iaciebatur, vita, pecuniis, fama, principatu. C. Cæsar ad Rubiconem, qui fluuius Italiam à Gallia disterminat, paulisper secū hęsitans, animoque reputans, quam arduam rē moliretur, postea quam ostento est animus additus: Eamus, inquit, quò deorum ostenta, quò inimicorum iniquitas vocat, iacta esto alea. Plutarchus in Apophtegmetis ad hūc modum dixisse refert: πᾶς ἀνεῤῥίφθω κύβος. id est, Omnis iacta sit alea. Ad quod adludens Lucanus:

Cadat alea fati,
Alterutrum mersura caput.

Plutarchus in vita Coriolani, extremam aleam in eundem sensum vsurpasse videtur, ὥσπερ ἔσχατον κύβον ἀφιέντι. i. Velut extrema iacta alea. Item Petronius Arbiter:
Iudice fortuna cadat alea.

M. Tullius lib. De diuinatione 2. Nō perspicitis aleam quandam inesse hostiis diligēdis, pręsertim, cum res ipsa doceat. Cum enim tristissima exta sine capite fuerint, qbus nihil videtur esse dirius, proxima hostia litatur sæpe pulcherrime. Hic Tullius aleam dixit, casum. Prouerbium desumptum videtur ex Menādro. Nam Atheneus lib. 13. hæc citat illius carmina ex comœdia q̄ inscribitur Arrhephorus, siue Tibicina:

Οὐ γαμεῖς ἐὰν νοῦν ἔχῃς, τοῦτον καταλιπὼν τὸν βίον.
Γεγάμηκα γὰρ αὐτὸς, διὸ τοσοῦτό σοι παραινῶ μὴ γαμεῖν. id est,
Siquidem sapis, ne coniugem vnquam duxeris.
Duxi ipse, proinde suadeo ne duxeris.
Huic alter respondet:
Δεδογμένον τὸ πρᾶγμα, ἀνεῤῥίφθω κύβος. i.
Decreta res est, esto iacta hæc alea.

Gręci versus apud Atheneum nōnihil corrupti sunt scribarum inscitia. Sed nullo negotio possunt restitui. Sic enim scriptos primum arbitror:

Οὐ γαμεῖς ἐὰν νοῦν ἔχῃς γε καταλιπὼν τοῦτον βίον,
Γεγάμηκα γὰρ αὐτὸς, διὸ τοσοῦτον μὴ γαμεῖν
Νῦν σοι παραινῶ.

Plato vitam humanam, teste Plutarcho, similem esse dixit aleatum ludo, in quo & iacere oporteat accommoda, & iis, quæ ceciderint, recte vti. Quid cadat, in fortunę manu est: distribuere vero rectè, quæ forte ceciderunt, id in nobis situm est. Quam collationem imitatus fuisse videtur Terentius in Adelphis.

Vela ventis permittere.

NEQVE dissimili figura dixit Quintilianus in præfatione Institutionum oratoriarum: Permittamus vela ventis, & oram soluentibus bene precemur: hoc est, editionis ancipitem euentum vtcunque cadet experiamur. Similimum est illud apud Senecā in Agamemnone: Fluctibus dedi ratem: hoc est, rem fortunæ arbitrio commisi. Theognis:

Οὕνεκα νῦν φερόμεσθα καθ' ἱστία λευκὰ βαλόντες. id est,
Quare nunc ferimur tendentes carbasa ventis.

Venuste Gręcis πλησίστιος φέρεσθαι dicitur, qui toto pectore summoque conatu rapitur

tur ad aliquid. Ita Plutarchus in Catone seniore de Scipione. Hunc cato reprehendebat quod largitione corrumperet. Scipio respondit, sibi non opus esse quæstore nimium diligenti, cum ipse πλησίστιος, i. plenis velis ad bellum raperetur. Ouidius:

Et quoniam magno feror æquore, plenaque ventis
Vela dedi.

Sub omni lapide scorpius dormit.

Ὑπὸ παντὶ λίθῳ σκορπίος εὕδει.

Sub omni lapide scorpius dormit, aut vt metri quoque ratio seruetur, est enim anapæsticus dimeter:

Est sub lapide scorpius omni.

Admonet adagium cauendum esse, ne quis apud captiosos & calumniosos temere loquatur: quidquid enim attigerit, periculũ esse ne mordeatur. Constat autem scorpios solere sub saxis cubitare, quæ si quis tollat incautius, fit vt ictus vulnus accipiat. Conueniet & in morosos, qui quiduis causari solent: vel in pigros, qui friuola quædam prętexentes suffugiunt laborem. Aristophanes ἐν θεσμοφοριαζούσαις,

Τὴν παροιμίαν δ' ἐπαινῶ
Τὴν παλαιάν, ὑπὸ λίθῳ γὰρ παντὶ που
Χρὴ μὴ δάκνῃ ῥήτωρ ἀθρεῖν.
Sermo mi vetus probatur,
Nam decet lapide sub omni
Mordeat ne rhetor, obseruare.

Nicandri commentator, hunc senarium citat ex Captiuis Sophoclis:

Ἐν παντὶ γάρ τε σκορπίος φρουρεῖ λίθῳ. id est,
Etenim sub omni lapide scorpi⁹ excubat.
Hoc est, nihil tutum, & omnia cauenda.

Asinus ad lyram.

Ὄνος λύρας, subaudi ἀκροατής, id est, Asinus lyrę auscultator. In eos, qui propter imperitiam nullo sunt iudicio, crassisque auribus. Hunc titulum prouerbialem M. Varro satyræ suæ cuidam indidit. Eiusdẽ apud Gellium extant hęc verba e satyra, cui titulus: Testamentũ: Si quis mihi filius vnus, pluresve in decem mensibus gignuntur: si erunt ὄνοι λύρας, id est, asini ad lyram, exhæredes sunto. ὄνους λύρας, appellat indociles bonarum artium, atque intractabiles. Diuus Hieronymus ad Marcellam. Quos ego cum possem meo iure contemnere, asino quippe lyra superflue canit, tamen ne nos superbiæ, vt facere solent, arguant. Et idem aduersus Vigilantium: Quanquam stulte faciam, magistro cunctorũ magistros quærere, & ei modum imponere, qui loqui nescit, & tacere non potest. Verum est illud apud Græcos prouerbium, ὄνος λύρας. Lucianus de his qui mercedè seruiunt: Τί γὰρ κοινὸν φασὶ λύρᾳ καὶ ὄνῳ, id est, Quid enim cõmercii, quod dici solet, asino cum lyra? Idẽ aduersus indoctum: ὄνος λύρας ἀκούεις κινῶν τὰ ὦτα. id est, Sed asinus lyram audis, auriculas mouens. Vnde & hoc pacto effertur adagium: ὄνος τὰ ὦτα κινῶν, id est, Asinus, auriculas mouens. Rursum ad hunc modum: ὄνῳ τὶς ἔλεγε μῦθον, ὁ δὲ τὰ ὦτα ἐκίνει, i. Asino quidam narrabat fabulam, at ille auriculas mouebat. In eos, qui cum nihil intelligant, tamen perinde quasi nihil nõ intelligant, ita nutibus adludunt, aut arridẽt dicentibus. Est autem asino naturale, subinde mouere auriculas, veluti significanti se iam intelligere, cum nihil etiam audierit. Aliquando referunt ad asinum non auscultantem lyram, sed ipsum canere conãtem. Lucianus: Καὶ μάλιστα ὁπόταν ᾄδῃ καὶ ἁβρὸς εἶναι θέλῃ, ὄνος αὐτολυρίζων φασί. id est, Maxime si quando canit, cupitque festiuus ac lepidus videri, asinus, vt aiunt, ipse lyra canens. Idem in Pseudologista: τοῦτο δὴ τὸ τοῦ λόγου, ὄνον κιθαρίζειν πειρώμενον ὁρῶν. id est, Iuxta hoc ipsum quod vulgo dici solet, asinum conspiciens cithara canere tentantẽ. Citatur & hic versiculus:

Ὄνος λύρας ἤκουσε, καὶ σάλπιγγος ὗς. id est,
Asinus lyram auscultauit & porcus tubã.

Recte torquebitur in eos, qui indecorè tentãt artificium, cuius sunt imperiti, & à quo natura abhorrent. Festiuiter inuertit adagium Stratonicus apud Athenæum libro Dipnosophistarum 8. Erat cleon quispiã, cui nomen inditum boui: is cum scite caneret voce, cęterum lyra non perinde vteretur, Stratonicus vbi canentẽ audisset: Olim, inquit, asinus ad lyram dictus est, nunc vero bos ad lyram.

Sus tubam audiuit.

Σάλπιγγος ὗς ἤκουσε, id est, Tubã sus audiuit. In eos quadrabit, qui res quidem egregias audiunt, verum eas neque intelligunt, neque mirantur. Aut in eos, qui iis, quæ audiunt, neque gaudent, neque commouentur. Equi tubarum clangore cõcitantur ad

bellum: suem abigat citius, quam animet ad pugnam. Extat apud Suidam huiusmodi senarius:

Ὄνος λύρας ἤκουε, καὶ σάλπιγγος ὗς. id est,
Asinus lyram, sus audiit stolidus tubam.

Nihil graculo cum fidibus.

NIHIL graculo cum fidibus, id est, Nihil stolidis & imperitis cum bonis litteris. Nã graculus auis est ineptæ molestæq; garrulitatis, atque obstrepera, adeo vt à voce, qua sonat, nomen inditũ putent, auctore Quintil. 1. Instit. lib. Tum sui generis cõuentus amat, quo mutuo garritu strepitus fiat odiosior, porro cithara silentium postulat, & aures attentas. A. Gellius Noct. Atticarũ extrema lucubratione, sane quam eleganter hoc adagium torquet in quosdã pinguiore ingenio homines, stolidaq; loquacitate præditos, prophanos, ἀμούσους, id est, à musarum sacris alienos.

Nihil cum amaracino sui.

ATQVE ei continenter simile quoddam subnectit: Nihil cum amaracino sui: hoc est, stolidis vel optima putent, displicentq; Amaracinus herbæ genus, Siculorum lingua à Cynaræ Cyprii Regis eiusdem nominis filio dictum, quem in hanc herbam conuersum fuisse, fabulis proditum est. Cæterum Seruius in primum Aeneidos, scribit Amaracum puerum fuisse regis vnguentarium, qui casu lapsus dum ferret vnguẽta, maiorem cõfusione odorẽ creauit, vnde & optima vnguẽta amaracina dici cœperint: hunc postea in herbam amaracum fuisse conuersum. Eadem dicitur & sansucum, & aliis atque aliis nominibus, vt auctor est Dioscorides in 3. lib. aitque gratissimi esse odoris, atque totam odoratam. Plin. lib. 13. c. 1. inter vnguenta nobilia & amaracini facit mẽtionem, refertque quondam in Coo fuisse laudatissimũ, postea eodẽ in loco prælatum Melinum: deinde docet veriis vnguentis admisceri sansucum, quemadmodum & Telino: quin etiam ex simplicis amaraci succo nobilissimum vnguentum confici. Idem libro 21. c. 22. scribit in Cypro sansucum laudatissimum & odoratissimum nasci, eiusque varia ostẽdit remedia: atque ex eo oleum quoque fieri, quod amaracinum seu sansucinum vocetur. Cũ igitur huiusmodi sit amaracinum, contra sue nihil immundius, nihil sordiũ amantius: quamobrem dixit Vergilius:

Immundi meminere sues.

Præterea Flaccus:

Vel amica luto sus. Et:
Lutulenta ruit sus,

nihil profecto minus conuenit rostro suillo, quam deliciæ vnguentariæ; quippe cui id demum dulce olet, quod cœnum olet. Maxime quod inter vnguenta, peculiari quadam naturæ proprietate amaracinum inimicum est suillo generi, ita vt illis veneni instar sit, si quidem credimus Lucretio, cuius in 6. lib. hi sunt versus.

Denique amaracinum fugitat sus, & timet omne
Vnguentum, nam setigeris subus acre venenum est.

Suem olim Aegyptii belluam vsque adeo spurcã ducebant, vt si quis vel transiens contigisset, continuo properaret ad flumen, se pariter ac vestem abluturus. Subulcos etiã indigenas adeo inuisos haberi, vt nec in tẽpla recipiantur, nec ad matrimonium aut affinitates admittantur, auctor Herodotus lib. 2. Ad hoc adagiũ adlusisse videtur M. Tullius cum ait: Illi alabastrus vnguenti plena putet: id est, optima pro pessimis displicent. Simile quiddam dici posset de Scarabeo, cui vnguentum pro stercore est, oletum pro vnguento: id quod vulgo quoque dici solere propemodũ innuit Plutarchus in commentario, in quo Stoicorum dogmata cum poetarum dictis componit: λέγονται οἱ κάνθαροι τὸ μύρον ἀπολίπειν, τὰ δὲ δυσώδη διώκειν. id est, Aiunt Scarabeos vnguẽtum fugere, graueolentia sectari.

Asinum sub fræno currere doces.

ASINVM sub freno currere doces, hoc est, doces indocilem. Nã equus ad cursum idoneus, asinus ad equestrem cursum inutilis. Horatius.

Infelix operam perdas, vt si quis asellum
In campum doceat parentẽ currere freno.

Acron admonet prouerbialiter dictum de asino. Est autem diuersum illi, quod alibi retulimus, τὸν ἵππον εἰς πεδίον, id est, Equũ in campum.

Alienam metis messem.

Ἀλλότριον ἀμᾷς θέρος, id est, Alienam metis messem. Duplex est vsus hui⁹ adagii, quippe

pe quod pariter & in eos conuenit, qui cõmoditatibus aliena partis opera potiuntur: & in hos, qui negotium non suum parum diligenter curant. Ducta metaphora à vetusto more quo vicini rustici in demetenda segete mutuam inter sese operam commodabant. Fit autem hominum more, vt in suopte quisque negotio longe sit attentior quam in alieno. Id quod eleganter admonet Apologus ille de Cassita, quẽ non pigeret referre, nisi promptum esset cuilibet apud A. Gellium legere. Potest & eo referri, quod aliquoties fit, vt eiectis iis, qui sementem fecerunt, alii in eorum locum succedant. citraq; laborẽ alienis fruantur sudoribus. Vnde Maronis illud:

- En queis consevimus agros?

Aristophanes in Equitibus: Τἀλλότριον ἀμῶν θέρος, id est, Alienam metẽs messem. Dictum est in Cleonem, qui in rem paratã, multisq; laboribus à Demosthene prius labefactam veniens, Pylo capta, gloriã omnem victoriæ in se transtulit, Demosthenis prę ter inuidiam nihil relictum. Cui confine est illud Homeri ex Odysseæ lib. 1.

Ἐπεὶ ἀλλότριον βίοτον νήποινον ἔδουσιν. i.
Quandoquidem impune victum comedunt alienum.

Eandem sententiam Aristophanes in eadẽ fabula sic extulit:

Ἐγὼ δὲ περιπατῶν γ' ἀπ' ἐργασηρίου
Ἑψῶντος ἑτέρου τὴν χύτραν ὑφειλόμην. id est,
Ego obambulans ab officina longius,
Alio coquente, ollam paratam sustuli.

Penelopes telam retexere.

PENELOPES telam retexere, est inanem operam sumere, & rursum destruere quod effeceris. Natũ ex Homero, qui libro Odysseę secundo fingit Penelopen Vlyssis vxorẽ, procos iam vrgentes, hac cõditione delusisse, vt tum se promitteret nupturã, vbi telam, quam habebat in manibus, absoluisset. Quam conditionem postea quam illi accepissent, mulier astuta, quod interdiu texuisset, id noctu retexere cœpit.

Ἔνθα καὶ ἠματίη μὲν ὑφαίνεσκεν μέγαν ἱστὸν,
Νύκτας δ' ἀλλύεσκεν ἐπὴν δαΐδας παραθεῖτο. id est,
Illa diurna quidem ingentem contexere telam,
Verum eadem admotis soluebat nocte lucernis.

Vsurpat hoc adagium Plato in Phœdone. Item Cicero Academ. quæstio. lib 2. Quid quod eadem, inquit, illa ars, quasi Penelopes telam retexens, tollit ad extremum superiora? Sentit autem de dialectica, q̃ iisdem illis rationibus, quibus confirmauit aliquid, rursum soluit ac destruit, vt nihil iam actum videatur. Seneca De beneficiis quinto: Quid enim boni est, nodos operose soluere, quos ipse vt solueres feceris? Aristides in defensione quatuor oratorum: καὶ οὐκ οἶδα ὅντιν' ἱστὸν ἀναλύοντες. ὅσον γὰρ ἂν προκόψωσι τῆς σοφίας, τοσοῦτ' ἀνταφαιροῦσι μεγάλα φρονοῦντες. id est, Et telam nescio quam retexentes. Quantum enim faciunt compendii in sapientia, tantum rursum dispẽdii d um arrogantes euadunt. Hoc quoniã aliis prouerbiis, quæ mox dicemus, subnectit, indicat nimirũ & hoc esse prouerbiũ.

Annosam arborem transplantare.

Γεράνδρυον μεταφυτεύειν, id est, Vetulam arborem transplantare. In eos dicitur, qui sero atque exacta iam ætate conantur dediscere, quibus diu iuuenes assueuerint. Aut simpliciter de iis, quæ frustra molimur. Neque enim loco mouenda arbor, vbi iam alte fixerit radices, sed cum plantula adhuc est. Nam veteres negabant arborem transferri oportere, vel minorem bima, vel maiorem trima: teste Plinio. Videtur autem adagium ad quercum peculiarius pertinere, quæ omnium altissimè radices agit: Vt & ἀπὸ τῆς δρυὸς γεράνδρυον. Siue quod hanc arborem omnium primam arbitrantur fuisse. Quapropter & Ioui sacra arbor, & sylua Dodonæa querna, fuit vnde prima omnium oracula reddita creduntur. Eleganter vsus est hoc adagio Seneca lib. Epistolarum 13. Epistola prima: Hæc, inquit, si nimium tristia videbuntur, villæ imputabis, in qua didici ab Aegialo diligentissimo patrefamilias (is enim nũc huius agri possesor est) quamuis vetus arbustum posse transferri. Hæc nobis senibus discere necessarium est, eorum nemo non oliuetũ alteri ponit.

Arenam metiris.

Ἄμμον μετρεῖς, id est, Arenæ modum quæris, siue metiris hoc est, rem infiniti laboris, atque inexplicabilem inceptas: Aut frustra conaris

conaris, quod nequeas efficere, Athenæus libro 6. Alexidem quendam adducit, qui innumera dixerit ψαμμακόσια, velut æquãtia numerum arenarum. ὀνόμασι δὲ χρώμενον ψαμμακοσίοις. id est, nominibus vtẽs arenaginta, vt Græcæ vocis figmentum imiter. Plato in Theæteto: Μᾶλλον αὐτὸν λέληθεν ἢ τῆς θαλάσσης λεγόμενοι χόες. id est, Magis illum latet, quam maris, vt dicitur, arenæ.

Vndas numeras.

Κύματα μετρεῖς, id est, Vndas numeras. Eundem cũ proximo sensum habet. Vergilius vtranque parœmiam eleganter attigit lib. Georgicon secundo:

Quem si scire velit, Libyci velit æquoris idem.
Discere quam multæ zophyro turbentur arenæ.
Aut vbi nauigiis violẽtior incidit Eurus,
Nosse quot Ionii veniãt ad littora fluctus.

Theocritus in Charitibus:

Ἀλλ' ἴσος γὰρ ὁ μόχθος ἐπ' ἠόνι κύματα μετρεῖν,
Ὅσσ' ἄνεμος χέρσονδε μετὰ γλαυκᾶς ἁλὸς ὠθεῖ. id est,

Nanque perinde fiet quasi si numerare labores,
Quod venti e pelago trudant ad littora fluctus.

Videri potest ab Aesopico quodam apologo natum adagium, quem refert Lucianus in Sectis: Olim quendam in maris littore sedisse, conantem singulas vndas pernumerare: cumque vndas vndis trudentibus obrueretur, animoque male angeretur, quod eas numero complecti non posset, adiens callida vulpes opportuno consilio sic hominem subleuauit. Quid angeris, inquit, propter vndas, quæ prætereunt? Hinc numerare incipias oportet, illas missas facias.

Surdo oppedere.

Παρὰ κωφῷ ἀποπαρδεῖν, id est, Apud surdum crepitum edere, dicitur vbi quid frustra fit. Aut vbi peccatur apud stupidos, qui non queant sentire. Siue cum conuiciis incessitur is, qui perinde negligit, quasi non audiat. Refertur à Diogeniano & à Suida.

Aranearum telas texere.

Τὰ ἀράχνια ὑφαίνειν, id est, Aranearum telas texere. Est in re friuola, nulliusque frugis infinitum atque anxium capere laborem. Refertur prouerbii vice à diuo Basilio in initio enarrationis Hexameron. Vnde & apud Diogenẽ Laertium in vita Zenonis, philosophus quidam rationes dialecticas, aranearum textis similes esse dicebat, quæ cum operosum quiddam atq; exactum præ se ferant tamen nugatoriæ sint atque imbecilles. Et alius quispiam leges cum aranearum textis comparabat, quæ cum à magnis auibus facile discinderentur, muscas duntaxat irretirent.

Laterem lauas.

FERVNTVR huic confines aliquot apud Græcos parœmiæ, quibus operam inanem significamus, veluti πλίνθον πλύνεις, id est, Laterem lauas, id quod vsurpat Terentius in Phormione, Loquar ne? incendam. Taceam? instigem. Purgem me? Laterem lauem. Theocritus in Charitibus:

Καὶ ὕδατι νίζειν θολερὸν ἰοῖσ' εἰ πλίνθον. id est,
Et nigram silicem lauisse liquentibus vndis.

Lapidem elixas.

CVI similimũ est, quod refertur apud Aristophanem in comœdia cui titulus σφῆκες, λίθον ἕψεις. id est, Lapidem decoquis: pro eo quod est, inaniter laboras. Ἀλλ' ὅτ' ἂν ἀντιβολοίητις, κάτω κύπτων ἂν οὕτω, λίθον ἕψεις, ἔλεγεν. id est, Quin vbi quis obsecrauerit, demisso sic capite, lapidem decoquis, inquit. Neque enim vnquam mollescit lapis, quantumuis diutina coctione Generaliter conueniet in quamuis inanem operam, speciatim in hominem durum, nullisq; precibus mollescentem.

Aethiopem lauas: Aethiopem dealbas.

EVNDEM vim habent, αἰθίοπα σμήχεις, i. Aethiopem lauas. Et, αἰθίοπα λευκαίνεις, i. Aethiopem dealbas. Lucianus in lib. contra indoctum: καὶ κατὰ τὴν παροιμίαν, αἰθίοπα σμήχειν ἐπιχειρῶ. i. Ac iuxta prouerbiũ, Aethiopem lauare conor. Nam natiuus ille Aethiopum nigror, quem Plinius ex vicini syderis uapore putat accidere, nulla abluitur aqua, neq; ulla ratione candescit. Hoc item peculiariter quadrabit, cum res parum honesta verborum fucis adornatur, aut cum laudatur illaudatus, aut docetur indocilis. Adagium ortum videri potest ab

Aesopica fabula. Nam quidam mercatus Aethiopem, & existimans eum colorem nõ natura, sed superioris domini neglĩgẽtia accidisse, nihil non adhibuit eorum, quibus vestes candefieri solent: adeoq́ue perpetuis lotionibus miserum diuexauit, vt illum in morbum impulerit, colore, qui fuerat, manente.

Arare littus.

Αἰγιαλὸν ἀροῦν, id est, Arare littus. Est sterilem operã sumere. Ausonius ad Theonẽ.

Quid geris extremis positus telluris in oris

Cultor arenarum vates, cui littus arandũ.

Significans eum inaniter laborare. Huius peculiaris vsus erit, cum officium impenditur in eum, à quo nihil sis fructus aliquando percepturus: veluti si quis doceat, ὄνον λύρας, aut beneficium collocet in ingratũ. Salsitas enim facit, vt littorales oræ ferme sint steriles: quod etiam prouerbio testatum est: ἁλμυρὸν γειτόνημα, id est, Salsuginosa uicinia, pro sterili. Est autem adeo sterilis humor marinus, vt nec arbores ferat: Atque huiusce rei varias adfert causas Plutarchus in commentario De causis naturalibus, primo statim problemate.

Arenæ mandas semina.

Εἰς ψάμμον σπείρεις, id est, Arenæ mandas semina. Propterea quod steriles Arenæ, maxime littorales, nec idoneæ ad sementem. Oenone Paridi apud Ouidium,

Quid facis Oenone, quid arenæ semina mandas.

Non profecturis littora bubus aras.

Atqui in Brabantia sunt agricolæ tam industrii, qui sitientissimas arenas cogant & triticum ferre.

In aquam sementem facis.

Εἰς ὕδωρ σπείρεις, id est, In aqua sementem iacis. Theognis,

Ἴσον καὶ σπείρειν πόντον ἁλὸς πολιῆς. id est,

Par vt qui æquoreis semina mãdet aquis.

Loquitur de his, qui beneficium cõferunt in ingratos atque improbos homines: idq́ue perinde perire dicit, quasi sementem facias in vndis marinis. Aristophanis interpres & hoc pacto effert prouerbium, κατὰ θαλάττης σπείρεις, id est, in mari sementem facis.

In saxis seminas.

Κατὰ πετρῶν σπείρεις, id est, In saxis sementem facis Nam hoc terræ genus fere sterile est, vel quia non potest aratro proscindi, vel quia quod satum est non habet quo radices agat.

Ignem dissecare.

Εἰς τὸ πῦρ ξαίνειν, id est, Ignem diuerberare. Ad hanc formam pertinet, quanquam hoc inter Pythagorica retulimus symbola. Aristides in cõmuni defensione quatuor Rhetorum ἐλελήθεις δὲ ἄρα σαυτὸν, ἁπάσαις ταῖς παροιμίαις ἐνεχόμενος, εἰς πῦρ ξαίνων, καὶ λίθον ἕψων, καὶ σπείρων τὰς πέτρας, id est, Non intelligebas autem teipsum omnibus illis prouerbiis obnoxium esse: quod ignem diuerberares, quod lapidem elixares, quod in saxis sementem faceres? Taxat Platonem, qui apud Dionysium tyrannum nullum omnino fecerit operæpretium.

In aqua scribis.

Καθ' ὕδατος γράφεις, ἢ εἰς ὕδωρ γράφεις, id est. In aqua scribis, hoc est, nihil agis. Lucianus in Tyranno: Παίζεις ὦ Χάρων ἢ καθ' ὕδατος φασὶν ἤδη γράφεις, παρὰ Μικύλλου τινὰ ὀβολὸν προσδοκῶν, id est, Vtrum ludis Charon, an iam in aqua, quod aiunt, scribis, qui quidẽ à Micyllo obolum aliquem expectes? Plato in Phædro: Οὐκ ἄρα σπουδῇ αὐτὰ ἐν ὕδατι γράψει μέλανι, σπείρων διὰ καλάμου, id est, Num hæc studiose in aqua scribet nigra, seminans calamo? Extat huiusmodi senarius inter sententias Græcas:

Ἀνδρῶν φαύλων ὅρκον, εἰς ὕδωρ γράφε. id est,

Hominũ improborum inscribe iusiurandum aquæ.

Id ita deprauat Xenarchus in Pentathlo apud Athenæum libro decimo:

Ὅρκον δ' ἐγὼ γυναικὸς εἰς οἶνον γράφω. id est,

Inscribo vino si qua iurat fœmina.

Item Catullus.

Mulier cupido quod dicit amanti,

In vento & rapida scribere oportet aqua.

In arena ædificas.

Εἰς ψάμμον οἰκοδομεῖς, id est, In arena ædificas. Non consistit, quod super arenam struxeris. Proinde recte vsurpabitur, vbi quis negotium aggreditur inutile futurum, vtpote non recte iactis ante fundamentis.

Ventos

Ventos colis.

Ἀνέμους γεωργεῖς, id est, Ventos colis. Colis autem dico, pro eo quod est, agricolationem exerces. Refertur a Zenodoto, dicitur in eos, qui e suis laboribus nihil fructus reportant.

Ferrum natare doces.

Σίδηρον πλεῖν διδάσκεις, id est, Ferrum fluitare doces. De iis, qui rem conantur, quæ repugnante natura nequaquam fieri possit.

Cribro aquam haurire.

Κοσκίνῳ ὕδωρ ἀντλεῖ ἢ ἐπιφέρει, id est, Cribro aquam haurit. Quod etiam in obliuiosos non inconcinnè dicetur. Plautus in Pseudolo: Non pluris refert, quàm si imbrem in cribrum geras. Id autē olim inter ἀδυνατώτατα habitum, vel illud est argumento, quod inter prodigia refertur, Tuciam virginem Vestalem, aquam cribro tulisse, anno ab vrbe condita sexcentesimonono, teste Plinio lib. 26. c. 2. Cuius meminit Dionysius Halicarnasseus lib. Romanarū antiquitatum secundo. Sumptum à fabula Danaidum puellarū, quas Plato scripsit apud inferos hoc pœne genus pendere, vt assidue aquam in dolium pertusum vasis item pertusis inferant. Alciphron in epistola Galeni ad Cyrtonem: Καὶ τὸ λεγόμενον δὴ τοῦτο εἰς δαναΐδων τοὺς ἀμφορέας ἐγχέομεν πίθους. id est: Ac iuxta prouerbium, amphoras in Danaidum dolia infundimus. Lucianus in Timone: Ὥσπερ ἐκ κοφίνου τετρυπημένου. id est, Tanquam e cophino perterebrato. Effertur & hunc ad modum: εἰς πίθον τετρημένον ὕδωρ ἀντλεῖς. id est, In dolium pertusum aquam hauris. Plautus in Pseudolo: In pertusum ingerimus dicta dolium, operam ludimus.

Apud fimum odorum vaporem spargis.

Εἰς κόπρον θυμιᾷς, id est, In fimum aromatum odorem spargis. Nam perit omnis fragrantia, fimiq; fœtore vincitur. Et apud Suidā: Conueniet autem in hos, qui rem egregiā indignis adhibent, quod genus est illud: In lente vnguentum.

Oleum & operam perdidi.

EODEM pertinet & illud, quod est apud Plautum in Pœnulo: tum pol ego & oleum & operam perdidi. id est, quicquid insumpsi, seu rei, seu laboris, id frustra insumptū est. Metaphora ducta est à gladiatorum ac palæstritarum certaminibus: in quibus certaturi, vnguentis quibusdam oleaceis perungebantur. Cicero in Epistolis: Nā quid ego te athletas putem desiderare, qui gladiatores contempseris? in quibus ipse Pōpeius profitetur se & oleum & operam perdidisse. Quanquam potest & ad lucubrantium lucernas referri: sicuti Cicero fecisse videtur, scribens ad Atticum lib. 13. Ante lucem cum scriberem contra Epicureos, de eodē oleo & opera exaraui nescio quid ad te, & ante lucem dedi. Idem ad eundem alibi: Non defleamus, ne & oleum et opera nostræ philologiæ perierit, sed conferamus tranquillo animo. Quo quidem in loco plus habet gratię, quod ad rem animi trāslatum sit. Ergo hic oleum pro sumptu positum est. Nam & sic effertur adagium Plautus in Rudentibus: Et operam & sumptū perdunt. Eodem pertinet etiam illud, qđ coruus ille salutator sonare didicerat: Opera & impensa periit. Cuius fabulæ meminit Macrobius libro Saturnalium 2. Eam quoniam haud quaquam indigna memoratu videtur, non grauabor adscribere, idq; ipsius verbis: Sublimis inquit, Actiaca victoria reuertebatur Octauius. Occurrit ei inter gratulantes coruum tenens, quem instituerat hoc dicere: Aue Cæsar, victor, Imperator. Miratus Cæsar officiosam auē viginti milibus nummū emit. Socius opificis, ad quem nihil ex illa liberalitate peruenerat, affirmauerat Cæsari illum habere & alium coruum, quem vt adferre cogeretur, rogauit. Adlatus verba, quæ didicerat, expressit: Aue victor Imperator Antoni. Nihil exasperatus, satis duxit iubere illum diuidere donarium cum contubernali. Salutatus similiter à psitaco, emi iussit eū. Idē miratus in pica, hanc quoq; redemit. Exēplum sutorē pauperem solicitauit, vt coruum institueret ad parem salutationē, qui impendio exhaustus, sæpe ad auem non respondentem dicere solebat, opera & impensa periit. Aliquando tamen coruus cœpit dicere dictatam salutationem. Hac audita, dum transit Augustus respondit: Satis domi salutatorum talium habeo. Superfuit coruo memoria, vt & illa quibus dominum querentem solebat audire, subtexere,

xere, Opera & impensa periit. Ad quod Cæsar risit, emiq; auem iussit, quanti nullam adhuc emerat. Hacten⁹ Macrobii verba reddidimus. Diuus Hieronymus ad Pammachium, videtur huic adagio velut alterum quoddam adagium subtexuisse: Oleũ perdit & impensas, qui bouem mittit ad ceroma. Siquidem hoc ipsum bouem ad ceroma mittere, prouerbium sapit, pro eo quod est, docere indocilem: aut ad id muneris quempiam asciscere, ad quod obeũdum minime sit idoneus, videlicet ingenio repugnante. Nam ceroma dicitur vnguentum, quo olim vngebantur athletæ, id ex oleo certisque terræ generibus conficiebatur. Porro ad certamina bos inutilis est.

Reti ventos venaris.

Δικτύῳ ἄνεμον θηρᾷς, id est, Reti ventos captas. De frustra laborantibus: aut qui stulte sequuntur ea, quæ nulla sit assequendi spes: Aut qui rem inanem inaniter captant. Nã vtre contineri ventus potest, reti nequaq̃.

Tranquillum æthera remigas.

Αἰθέρα νηνέμον ἐξέσσεις, id est, Aere tranquillo remigas. Apud Zenodotum refertur de incassum laborantibus: perinde est quasi dicas, aerem diuerberas, remigantiũ more.

Mortuum flagellas.

Νεκρὸν μαστίζεις, id est, Mortuum flagellas, in eos, qui obiurgant illos, qui nihil prorsus obiurgatione commoueantur: Aut qui vita defunctos insectantur, ac lacerant.

Ollam exornas.

Χύτραν ποικίλλεις, id est, Ollam exornas, siue picturas. De iis, qui in re vehementer absurda frustra conãtur. Ineptus enim labor, ollæ vasi contempto, & culinariis vsibus destinato, picturę lenocinium adhibere. Cui simillimum quiddam vulgo iactatur, bracteis aureis inaurare iuglandiũ putamina.

Ouum adglutinas.

Ὠὸν κολλᾷς, id est, Ouum glutino compingis. Refertur à Diogeniano. Ridicule laborat, qui fractum oui putamen glutino sarcire & coagmentare conetur.

Vtrem cædis.

Ἀσκὸν δέρεις, id est, Vtrem cædis, aut vtrem excorias. Extat apud Aristophanem in Nubibus. Ad quod adlusisse videtur Apuleius in Asino, cum meminit de tribus vtribus à se percussis ac vulneratis. Sumptum vel à Bacchi sacris, vel ab iis, qui percussis vtribus inanem mouent strepitum.

Vtrem vellis.

Hvic simillimum, ἀσκὸν τίλλεις, i. Vtrem vellis. Vel quod non sentiat, vel quod pilis careat.

Actum agere.

Terentivs in Phormione: Ohe actũ, aiunt, ne agas. τὸ πραχθὲν μὴ πράξῃς. A iudiciorum consuetudine sumptum, qua fas nõ est iterum agere causam, de qua iam sit pronunciatum. Plautus: Rem actam agis. id est, incassum laboras. Q. Fabius apud T. Liuium Dec. 3. lib. 8. Scio multis vestrum videri patres conscripti, rem actam hodierno die agi, & frustra habiturum orationẽ, qui tanquam de integra re, de Africa prouincia sentẽtiam dixerit. M. Tullius libello De amicitia indicat dici solitũ de negotio, quod præpostere geritur. Sed cum multis, inquit, in rebus negligentia plectimur: tum maxime in amicis & deligendis & colendis. Præposteris enim vtimur consiliis, & acta agimus, quod vetamur prouerbio.

Cotem alis.

Ἀκόνην σιτίζεις, id est, Cotem alis. Dicitur in homines edaces, plurimiq; cibi: qui nihilo tamen habitiores inde reddantur. Nam in Cotis macilentiam, hodieq; vulgo iactatur adagium, cum aiunt, tam pinguẽ quã cotem, macilentum quempiam esse significãtes. Hermolaus Barbarus in epistola quadam ad Picum interpretatur hoc prouerbium pro male collocare beneficium, vnde non sit reditura gratia: vt affine sit illi, qđ alibi dicetur: Ale luporum catulos, cum ex beneficio redit mala gratia.

Hylam inclamat.

Ὕλαν κραυγάζεις, id est, Hylam inclamas. De frustra vociferantibus: aut in genere, de nihil proficientibus. Ab huiusmodi casu natum adagium. Hylas Theodamãtis filius, cum esset inter argonautas formosus adolescens, adamatus est ab Hercule. Is cum esset in Mysia, forte aqua tum egressus, in

fonte periit: vnde & à Nymphis adamatus ac raptus fingitur. Ad hunc vestigandum missus est Polyphemus, qui ingenti vociferatione nomen inclamabat Hylæ, neque quicquam tamen profecit. Atque hinc ortū prouerbium. Vergilius videtur ad nautarum clamorem retulisse, cum ait:

His adiūgit Hylā nautę quo fonte relictū
Clamassent, vt littus Hyla, Hyla omne sonaret.

Meminit huius & Theocritus in Idyl. N.

Τρὶς μὲν ὕλαν ἄυσεν, ὅσον βαθὺς ἤρυγε λαιμὸς
Τρὶς δ' ἄρ' ὁ παῖς ὑπάκουσεν, ἀραιὰ δὲ ἵκετο φωνή. id est,

Ter quanto potuisset Hylam clamore vocabat
Mugitū intendens imo de gutture vocis.
Ter puer audiit, ac tenuis vox perculit aures.

Nihil obstat, quo minus ad sacrorum consuetudinem referatur, quæ in Hylæ rapti memoriam sunt instituta: in quibus Hylę nomen inclamabatur. Id fuerit venustius atque concinnius, vbi quis rem absentem frustra desiderat, vel deplorans, vel optans. Vt si quis ad inopiam redactus, optaret sibi centum talēta, quę quondam habuisset. Ad hanc parœmiam respexisse videtur Aristophanes in Pluto;

Ποθεῖς τὸν οὐ παρόντα καὶ μάτην καλεῖς, id est,
Desideras absentem inaniter vocans.

De Mercurio dictum, placentas illas deplorante, quas in sacris consueuerat aliquando edere.

Inaniter aquam consumis.

Ἄλλως ἀναλίσκεις ὕδωρ, id est, Inaniter consumis aquam. In eos quadrabit, qui frustra suadent. A prisco more iudiciorum sumptum, in quibus ad clepsydræ modum dicebatur. Aeschines contra Demosthenem, ostendit primā aquam infundi solere actoribus, alterā patronis, tertiam iudicibus, ad pęnā constituendam, nisi primis sententiis reus fuisset absolutus. Et Demosthenes Aeschinem prouocat, vt vel in sua aqua, si possit, dicat, quod decretum fuisset ipso vnquā auctore scriptum: ἀναστὰς καὶ ἐν τῷ ἐμῷ ὕδατι εἰπάτω. Huc adludens Lucianus ἐν τῷ περὶ τῶν ἐπὶ μισθῷ συνόντων, in rhetorem quendam iocatur, qui apud barbaros in cōuiuio diceret, non ad aquę, sed ad amphorę vinarię modum. Idem in bis accusato: Ἐκείνης γὰρ τό γε νῦν ῥέον. i. Nā illius sane in præsentia fluit aqua. Vt id subindicare Plato in Theæteto, cum ait, quosdam πρὸς μικρὸν ὕδωρ, i. ad pusillum aquæ docere posse quæ gesta sint. Idem in eodem: Κατεπείγει γὰρ ὕδωρ ῥέον. i. Vrget enim aqua fluens, quod oratoris sit ad præscriptas clepsydras dicere. Apuleius in Asino aureo: Rursum præconis amplo boatu citatus accusator quidā senior exurgit, & ad dicēdi spatium, vasculo quodam inuicem colli graciliter fistulato, ac p hoc guttatim defluo, infusa aqua, populum sic adorat. Plinius iunior Falconi: Et qui iubere posset tacere quemcunque, huic silentium clepsydra indici. Idem Arriano: Dixi horis pene quinq;. Nam viginti clepsydris, quas spatiosissimas acceperam, sunt additæ quatuor. Quintil. lib. 12. Et si quid ipse tibi sumas, probandum est, & laboratam congestamque dierum, ac noctium studio actionē, aqua deficit. M. Tullius in calce secundi libri Tusculanarum quæstionum, Cras ergo ad clepsydram, sic enim dicimus. Idem de Oratore libro 3. de Pericle loquens, At hunc, inquit, nō clamator aliquis ad clepsydram latrare docuerat, sed vt accepimus Clazomenius ille Anaxagoras, vir summus in maximarum rerum scientia. Phileras apud Athenæum lib. 2: τοσαῦτα ὥσπερ οἱ ῥήτορες πρὸς ὕδωρ εἶπον. i. Tantum, vt solent rhetores, ad aquam dixi, fuerat autē de aqua sermo. Hinc capta est adlusionis gratia. Demades iocabatur in Demosthenem ὑδροπότην, quod ceteri quidem ad aquam dicerent, Demosthenes ad aquam scriberet. Philostratus in Adriano sophista τοὺς ἀπὸ κλεψύδρας appellat sophistas qui aqua exercebantur. Porro prisci lineis & vmbris horas distinguebant. P. Scipio Nasica primus reperit clepsydrā, qua nubilo quoque die & noctibus, horæ distinguerētur. Nunc pro clepsydris clepsammis & αὐτομάτοις vtuntur horologiis.

In aere piscari, Venari in mari.

Eivsdem generis sunt & illa, quæ Plautus vsurpat in Asinaria: In aere piscari, & In mari venari iaculo. Quadrabunt simpliciter in eos, qui frustra moliuntur τὰ ἀδύνατα, aut qui præpostere ibi quærunt aliquid, vbi ne sperari quidē possit. Vt si quis in magistratibus vitā tranquillam, in voluptatibus beatā, in opibus felicem quærat.

Itaque

Itaque Libanus seruus ab hero suo Demæneto iussus, vt vxorẽ ipsius argento defraudaret, significans nulla ratione fieri posse, vt à muliere tenacissima quidquam auferretur: Iube, inquit, vna me opera piscari in aere, venari autem iaculo in medio mari.

Aquam è pumice postulas.

SVPERIORI non admodum diuersum, quod apud eundem poetam legitur: Aquã è pumice postulare, pro eo quod est, frustra ab alio petere, cuius ipse à quo petas, maxime sit indigus. Nihil enim pumice lapide siccius, nihil siticulosius. Perinde ac si quis ab indoctissimo doceri postulet, ab inconsultissimo cõsilium expectet, ab egeno munus, ab inope præsidium: denique ab auaro ac tenaci pecuniam. Plautus: Nam tu aquam è pumice nunc postulas, qui ipsus sitiat. Pumex, inquit idem, non ęque est aridus, atque hic senex. Est autem Pumex lapis cauernosus, quo solent poliri codices: naturę adeo siccæ, vt si in vrceum bullientẽ immiseris, feruorem extinguat: nõ solum ad tempus, sed in totum. Nec aliud in causa putat esse Theophrastus, nisi quod vehementissima siccitate spumam totam ad se trahere nitatur. Meminit & de Chio quopiam Eudemo, qui pumice acri consperso aceto, munire sese consueuerit, vt post septimam ellebori potionem, nec balneis, nec vini potatione prouocaretur ad vomitum.

Nudo vestimenta detrahere.

AD hanc sententiam pertinet hoc quoque, quod ab eodem est vsurpatum poeta, Nudo vestimenta detrahere, pro eo quod est, ab eo sperare emolumẽtum, cui ne sit quidem quod auferri queat. Sic enim idem Libanus in Asinaria Plautina admonitus ab hero, vt ab ipso per fallaciam argentum abraderet; quo filio emeretur amica, Maximas, inquit, nugas agis, Nudo detrahere vestimenta me iubes. Adducit & D. Chrysostomus prouerbiũ vulgo iactatum, quo dicebant, nec à centum viris vnũ nudum spoliari posse. Apuleius Asin. lib. 1. scripsit nudum nec à decem palęstritis posse spoliari.

Anthericum metere.

Τὸν ἀνθέρικον θερίζειν, id est, Anthericum metere, dicebantur, qui laborem inanem, ac sterilem caperẽt. Anthericus, herbæ genus, quod meti non possit, sed velli manibus necesse est velut & linum. Antherices vocantur summa spicarum fastigia siue atheres. Herodotus Asphodeli caules antherices vocat, teste Suida: quos & tenaciores ait esse, quam vt frangi queant. Antherici meminit & Plin. lib. 21. c. 17. In Gręcorum commentariis est promiscue positum Antherices & atherices.

Ex arena funiculum nectis.

Ἐκ τῆς ψάμμου σχοινίον πλέκειν, i. Ex arena funiculum nectere. Est frustra conari, quod nulla ratione põt effici. Quid enim stultius, quã ex arena, quę nullo modo cohærescit, funem velle nectere? Prouerbium vtrunq; nempe tum hoc, tum quod proxime retulimus, vsurpat Aristides in communi defensione quatuor oratorum: Καταδύντες δὲ εἰς τοὺς κύρκους, ἐκεῖ τὰ θαυμαστὰ σοφίζοντες σκιᾷ τινὶ λόγους ἀνασπῶντες, ἔφης ὦ σοφοκλῆς, τὸν ἀνθέρικον θερίζοντες, τὸ ἐκ τῆς ψάμμου σχοινίον πλέκοντες, οὐκ οἶδα ὅ, τι νῦν ἀναλύοντες. i. Verum abdentes sese in secessus quosdam, illic admirandam illam comminiscuntur sapientiã, vmbra quadam attrahentes verba, quemadmodum abs te dictũ est Sophocles, Anthericũ metentes, ex arena nectentes funiculũ, & haud scio quam retexentes telam. Significat his adagiis, vmbraticum illud philosophorũ studium nihil omnino fructus adferre. Columella in pręfatione carminis De cultura hortorum: Nã etsi multa sunt eius quasi mẽbra, de quibus aliquid possumus effari: tamẽ eadẽ tam exigua sunt, vt, quod aiunt Græci, ex incomprehensibili paruitate arenæ funis effici non possit. Prouerbiũ peculiariter accommodabitur ad vsus huiusmodi: si quis conetur in cõcordiam redigere, moribus longe dissimilimos, & inter quos nihil omnino conuenit: aut si quis orationem ex argumentis dissonis cõtexat, quasi Chimeram quãdam fingens, & huiusmodi monstrum, cuiusmodi describit Horatius: Humano capite, equina ceruice, reliquis item membris ex variis animantium generibus ita collatis:

- Vt turpiter atrum
Desinat in piscẽ, mulier formosa superne.

Ab asino lanam.

CVI finitimum est & illud, ὄνου πόκας ζητεῖς, id est, Asini lanas quęris. De iis, qui stulte

ſtulte quærunt ea, quæ nuſquam ſunt. Efferetur adagium etiam ad hunc modum: ὄνου πόκαι, id eſt, Aſini lanæ. Ariſtophanes:

Τὶς εἰς τὸ λήθης πεδίον, τὶς εἰς ὄνου πόκας, i.

Aſini quis ad lanas? quis in lethes ſolum? Per aſini lanam, res vanas ſignificans, & quę nuſquam ſunt. Trimeter Græcis conſtat ſi tollas alterum, τίς.

Aſinum tondes.

EVNDEM ſenſum habet, τὸν ὄνον κείρεις, id eſt, Aſinum tondes. De his, qui rem abſurdam, atq; inutilem aggrediuntur: propterea quòd Aſinum neque pectere poſſis propter villos, neque tondere cum lanam non habeat. Huius meminit Ariſtophanes in Ranis.

Lupi alas quæris.

Λύκου πτερὰ ζητεῖς, id eſt, Lupi alas quæris. De iis, qui quærunt ea, quæ nuſquā ſunt. Aut vbi quis verbo duntaxat territat, alioqui re nunquam facturus quod minatur. Neque enim fieri poteſt, vt lupus alatus inueniatur. Prouerbium recenſetur à Suida.

Quæ apud inferos.

EODEM loco interpres admonet & huius adagii, tanquàm eundem habentis ſenſum, τὰ ἐν ἅδου, id eſt, Ea quæ apud inferos. Citatque Ariſtarchum auctorem, idque inde natum putat, quod Cratinus finxerit quendam apud inferos funem torquentem: aſinum autem arrodentem ea quæ ille iā torſiſſet, atque ita inaniter laborare qui torquebat. Quanquam illud, τὰ ἐν ἅδου, generaliter ad omnia pertinet, quę poetarum fabulis traduntur, nulli credita niſi pueris: vnde cum inania ſomniisq; ſimilia ſignificabimus, apte dicem⁹, τὰ ἐν ἅδου. Athenęus libro Dipnoſophiſtarum quartum refert, Democritum ſcripſiſſe volumen, cui titulus fuerit: τὰ περὶ τῶν ἐν ἅδου, prodigioſis, vt coniectandum eſt, refertum fabulis, & hinc poteſt videri ductum prouerbium.

Contorquet piger funiculum.

HVIC adeo ſimile eſt, vt idem videri poſſit, quod de Ocno, id eſt, pigro aſino refert Pauſanias in Phocicis, apud Ionas, vt ait, celebratum: συνάγει ὄκνος τὴν θώμιγγα, id eſt, Torquet piger funiculum. Ipſius verba ſuper hac re ſubſcribam: Μετὰ δὲ αὐτοὺς ἀνήρ ἐστι καθήμενος, ἐπίγραμμα δὲ ὄκνον εἶναι λέγει τὸν ἄνθρωπον. πεποίηται μὲν πλέκων σχοινίον. παρέστηκε δὲ θήλεια ὄνος ἐπεσθίουσα τὸ πεπλεγμένον ἀεὶ τοῦ σχοινίου. τοῦτον εἶναι τὸν ὄκνον, φιλεργὸν φασὶν ἄνθρωπον, γυναῖκα δὲ ἔχειν δαπανηρὰν, καὶ ὁπόσα συλλέξαιτο ἐργαζόμενος, οὐ πολὺ ἂν ὕστερον ὑπὸ ἐκείνης ἀνήλωτο. οἶδα δὲ καὶ ὑπὸ Ἰώνων, ὁπότε ἴδοιεν τινὰ πονοῦντα ἐπὶ οὐδενὶ ὀνήσιν φέροντι, ὑπὸ τούτου εἰρημένον, ὡς ὁ ἀνὴρ οὗτος συνάγει τοῦ ὄκνου τὴν θώμιγγα. id eſt, Poſt hos vir quidam eſt ſedens, titulus indicat eum, ὄκνον eſſe. Factus eſt autem ad hunc modū vt ipſe funiculum torqueat, aſtante aſella, quæ quod tortum fuerit aſſidue abrodat. Hunc Ocnum aiunt hominem eſſe induſtrium, operique intentum, ſed vxorem habere ſumptuoſam ac prodigam, vt, quicquid is ſuo labore corraſerit, id mox abſumatur ab illa. Cognitum eſt nobis, etiam ab Ionibus dici ſolere, ſi quem conſpexiſſent in re quapiam elaborantem, quæ nihil adferret emolumenti, hic homo funiculum Ocni contorquet. Videtur argumētum picturæ ſumptum ab occaſione vocis ancipitem obtinentis ſignificatum. Siquidem συνάγειν τὸν βίον, aiunt Græci pro cōparare victum. Colligit autem qui rem auget, diſſipat qui profundit. Atque hoc quidem argumentum apparet olim multorū artificum operibus fuiſſe celebratum. Siquidem Plinius in hiſtoria mundi inter Socratis egregii pictoris argumenta, commemorat & de aſino ſpartum arrodente. Et piger, inquit, qui appellatur ocnos, ſpartum torquens, quod aſellus arrodit. Fertur idem picturæ genus et Delphis fuiſſe, à Polygnoto Thaſio dicatum. Quo quidem negāt deſidem & ignauum ſignificatum, quēadmodū exiſtimat Varro, imo laborioſum magis & induſtrium, ſed cui ſit vxor prodiga. Eoque Pauſanias ait, non marem aſellum, ſed fœminam in pictura fuiſſe. Idem argumentum, marmore cælatum, Romæ duobus viſitari locis, nempe in capitolio & in hortis Vaticanis, Hermolaus Barbarus teſtis eſt. Vſus eſt hoc adagio & Propertius:

Dignior obliquo funē qui torqueat ocno,
Aeternusque tuam paſcat aſelle famem.

Verum illud interim admirandum, cur Plin. eum ſcripſerit appellatum ocnum, i. pigrum, qui funē torqueret, ac non magis aſellum

asellum arrodentem. Maxime cum Propertius non eum ocnon appellet qui torqueat, sed illi torqueri funem: vt asinum intelligas citius, quam torquentem. Meminit huius adagii Plutarchus in commentario περὶ τῆς εὐθυμίας, Ἀλλ' ὥσπερ ἐν ᾅδου ζωγραφούμενος σχοινοπλόκος ὄνῳ τινὶ παρίησιν ἐπιβοσκομένῳ καταναλίσκειν τὸ πλεκόμενον. id est, Sed quemadmodum apud inferos depictus is, qui funem torquet: cui adest, qui depascens absumit id, quod tortum fuerit.

Littori loqueris.

Αἰγιαλῷ λαλεῖς, id est, Littori loqueris. Refertur à Græcis adagiorum collectoribus. Dictum in eos, qui frustra vel suadent, vel orant: perinde quasi surdo loquantur. Nã littora propter assiduum fluctuum fragorem surda dicuntur. Ouidius:

Surdior ille freto clamantẽ nomẽ Orestis,
Traxit inornatis in sua tecta comis.

Vento loqueris.

SVIDAS addit & hoc, Ἀνέμῳ διαλέγῃ, id est, Vento loqueris. Pro eo quod est, inaniter. Nam ventus omnia dissipat, cogitque euanescere. Vnde & Auris discerpta mandata dixit Vergilius quæ abierant in obliuionem. Plautus in Mostell.

Hic nescit quidẽ nisi fœnus fabulari vẽto.

Con simili figura apud Athenæum legitur: γῇ καὶ οὐρανῷ λαλεῖν. id est, Cœlo ac terrę loq.

Mortuo verba facit.

Νεκρῷ λέγουσα μύθους εἰς οὖς, id est, Mortuo ad aurem fabulam narrans. Plautus, Mortuo verba nunc facio. Terentius: Verba fiunt mortuo. Rursum Plautus: Nihilo pluris refert, quam si ad sepulchrum mortuo dicat iocum. Pertinet huc quod est apud Aeschilum in Agamemnone:

Ἔοικα θρηνεῖν ζῶσα πρὸς τύμβον μάτην. id est.
Frustra ad sepulchrũ viua ploro mortui.

Surdo canis. Surdo fabulam narras.

EANDEM vim habet, κωφῷ ᾄδεις, id est, Surdo canis. Vergilius in Bucolicis:

Non caminus surdis respondent omnia syluæ.

Horatius:

Narrare putaret asello
Fabellam surdo,

Terentius in Heautontimorumeno.

Næ ille haud scit, quam mihi nunc surdo narret fabulam.

Item T. Liuius de bello Macedonico libro 10. Quę vereor ne vanis aurib⁹ cecinerint. Aeschylus in ἑπτὰ ἐπὶ θήβαις:

Ἤκουσας ἢ οὐκ ἤκουσας, ἢ κωφῇ λέγω, id est,
An audisti, an non audisti? num surdo loquor?

Adlusit huc Ouidius Amorum lib. 3.

Quid iuuat ad surdas si cantet Phemius aures?
Quid miserum Thamyram picta tabella iuuat?

Ortũ videtur à ridiculo casu: quo sæpe fit, vt hospes incidat in surdum, quem percontetur multa, ridentibus iis qui surdum nouerunt.

Frustra canis.

Ἄλλως ᾄδεις, id est, Frustra canis. Πρὸς κενὸν ψάλλεις, id est, In vanum cantas. De iis, qui frustra suadent. A cantoribus dictum, qui cũ ingrati sunt autoribus, inaniter canunt, cum à nemine audiantur: aut qui canunt suo sumptu, nihil auferentes præmii. Nam cantilenam Græci prouerbiali metaphora frequenter appellant orationem. Inde est illud in Euripidis Hecuba: Ἥξει τι μέλος, id est, Veniet aliqua cantilena. Et eandem cantilenam canis, & ad aures occinere, & παρὰ τὸ μέλος φθεγξάμενος, id est, præter cantum sonans. Vsurpauit adagium hoc, ac simul exposuit Lycophron poeta:

Τοὶ γὰρ ψαλάξεις εἰς κενὸν νευρᾶς κτύπον
Ἄσιτα, καὶ ἄδωρητα φορμίζων μέλη. id est,
Itaque ciebis irritos fidium sonos
Ieiuna, & indonata pulsans carmina.

Interpres addit prouerbium ad hũc etiam efferri modum: Εἰς κενὸν κρούεις τὰς χορδάς. id est, Frustra pulsas chordas. Sumptum autem à citharœdis, qui sic canunt, vt nihil accipiant muneris, & domi cibum capiant, hoc est, suo sumptu, suoq; victu, quemadmodum ait Plautus, aliis cantent. Nisi cui videbitur ad apologum Aesopi referendũ, de tibicine frustra pisces inuitante cantilenis. Nam audierat Arionis fabulam.

Lapidi loqueris.

Λίθῳ διαλέγῃ, Lapidi loqueris. Eundem sensum habet. Et apud Terentium in ἑαυτ. lapis pro stupido brutoque homine ponitur aliquoties. Non inscitum est quod refert

Laertius: Cuidam interroganti, qua nam in re melior esset euasurus filius si erudiretur, si nihil aliud, inquit, Aristippus, certe in theatro nō sedebit lapis super lapidem.

Parieti loqueris.

Πρὸς τὸν τοῖχον λαλεῖς, id est, Parieti loqueris. Et hoc quoque refertur à Græcis collectoribus. Effertur & ad hunc modum, Διὰ τοίχου λαλεῖν, id est, Per parietem loqui. Dici consueuit, vbi quis rei quippiam faceret vehementer absurdæ. Fortassis ab amātibus sumptum: qui ad fores ac fenestras, aut etiam parietes amicarum perinde locuntur nonnunquam, quasi sensus aliquis illis adsit. Plautus in Truculēto vsurpat pro eo, quod est tacituro loqui: Ego, inquit, ero paries, loquere tu.

Nugas agere.

LATINIS perinde atque Græcis tritum adagium, Nugas agere, pro eo quod est, rē friuolam ac nihili facere, seu frustra conari. λῆρον ληρεῖς, Atticis familiare, id est, Nugas nugaris. Aristopha. in Nebulis, Socratē subtilium nugarum antistitem vocat, quasi friuolarum argutiarum auctorem, Σύ τε λεπτοτάτων λήρων ἱερεῦ. λῆρος μακρὸς dixit Galenus lib. περὶ δυνάμεων φυσικῶν 2. Λῆρος οὖν μακρὸς ἐστὶν ἅπασα τῶν πόρων ὑπόθεσις εἰς φυσικὴν ἐνέργειαν. id est, Magnæ igitur nugę sunt omnis pororum suppositio ad vim naturalem. Iucundius fit cum refertur ad personam, velut apud Athenæum lib. 6. Οἱ δὲ ποιηταὶ φησί, λῆρος εἰσίν. id est, Porro poetas nugas esse prædicat. Dicūt & ὑθλεῖς, id est, deliras ac desipis, quod est translatum ab aniculis, quæ postea quā ætatis vitio cœperint desipiscere, futiles quasdam nugas blaterare solent. Ausonius ad Paullum:

Phœbus iubet verum loqui.
Et si Pierias patitur lirare sorores,
Nusquam ipse torquet aulaca,

In quibus versibus obscurior est adlusio, ac prope inepta. Nam homo bilinguis pariter ad vtrunque sermonem, & duplicem nominis significatum respexit. Siquidem λῆρος Græcis nugas significat, & liræ seu porcæ Latinis vocantur sulci. Nam agricolæ primum proscindunt, deinde comminuunt glebas, postremo lirāt. Proinde subtexuit, nūquam ipse torquet αὔλακα. Olim enim agricolatores delirare dicebantur, qui à recto sulcorum ordine deflecterent. Inde trāsumptum ad eos, qui desipiscunt.

In cælum iacularis.

Ες τὸν οὐρανὸν τοξεύεις, id est, In cælum sagittam torques. Est apud Zenodotum ac Suidam, de iis qui frustra laborant: aut qui audent eos lacessere, quos nō possunt lædere. nihil enim ferire potest, qui in cælum torquet, nisi quod diuos videtur petere. At nō raro fit, vt iaculū in ipsum mittētē recidat.

Delphinum cauda ligas.

Δελφῖνα πρὸς τὴν οὐρὰν δεῖς, id est, Delphinum cauda alligas. In eos, qui quippiam incassum conantur. Propterea quod Delphinus cauda sit lubrica, nec ea parte teneri queat. aut qđ cauda sit valida, cuius agitatione fertur & naues aliquando subuertere, vt hac parte sit inuictus. Quadrabit & in eos, qui ea via quempiam aggrediūtur, qua nequaquam possit superari.

Cauda tenes anguillam.

Απ' οὐρᾶς τὴν ἔγχελυν ἔχεις, i. Cauda tenes anguillam. In eos apte dicetur, quibus res est cum hominibus lubrica fide, perfidisq; aut qui rem fugitiuam atque incertam aliquam habent, quam tueri diu non possint.

Folio ficulno tenes anguillam.

HVIC diuersum est illud, τῷ θρίῳ τὴν ἔγχελυν, id est, Folio ficulno anguillam, subaudiendum, tenes. Vbi quis alioqui fugax & lubricus, arctiore nodo tenetur, quam possit elabi. Nam fici folium scabrū est, vt cui nomen etiam inditum ab asperitate scripserit Plutarchus: atque ob id ad retinendam anguillam natura lubricam, vel maxime idoneum.

Medius teneris.

HVIC sententię confine est illud apud Aristophanem in Ranis, νῦν ἔχῃ μέσος, id est, Nūc medius teneris. De eo qui sic tenetur, vt extricare sese nulla ratione possit. Translatum à palæstritis, atque athletis, qui si quem mediū corripuerint, facile vincunt. Sunt autem verba Acaci ad Bacchum: Αλλὰ νῦν ἔχῃ μέσος. id est, At nunc medius tenere. Eodem pertinet illud apud Terentium: Sublimem medium arriperem.

Delphi-

Delphinum natare doces.

Δελφῖνα νήχεσθαι διδάσκεις, id est, Delphinũ natare doces. In eos competit, qui monere quempiam conantur in ea re, in qua cum sit ipse exercitatissimus, nihil eget doctore. Nam Delphinus in natando pernicissimi impetus est, ita vt non modo superet omne natatilium genus velocitate, verum etiam terrestrium animantium, vt auctor Aelianus lib. 12. Quin & naues transilit, seq; contento spiritu, teli in morem eiaculatur.

Aquilam volare doces.

Αἰτὸν ἵπτασθαι διδάσκεις, id est, Aquilam volare doces. Diuersa metaphora sententiam eandem declarat. Quod enim Delphini inter pisces, id Aquila inter volucres. Quibus id etiã commune, qđ vterq; παιδεραστὴς esse narratur. Adlusisse videtur huc Gregorius in epistola quadam ad Eudoxum rhetorem, Τοὺς πολλοὺς ἔα χαίρειν, καὶ εἶναι κολοιοὺς πτῆσιν ἀετοὺς δοκιμάζοντας. Sine valere vulgus, sine esse graculos, qui volatum aquilarum probent.

In eodem hæsitas luto.

TERENTIVS in Phormione: In eodẽ hæsitas luto. In eos cõpetit, qui sic implicantur negotio cuipiam, vt se nequeant extricare. A viatoribus translatum, qui simul atque in lutum inciderint, cum alterum pedem conantur educere, altero altius immerguntur. Rursum, vt hunc extrahant, alter quẽ eduxerant, denuo est infigendus. Eodẽ adludens Horatius:

Nequicquam, inquit, cœno cupiens euellere plantam.

Huic simile est: In eodem hæsitare vestigio. Quint. Curtius libro 4. Tertium diem metu exangues iam armis suis oneratos in eodem vestigio hærere.

In aqua hæret.

VSVRPATVR huic non dissimile prouerbium à M. Tullio lib. Officiorum 3. Dicit ille quidẽ multa multis locis, sed aqua hæret, vt aiunt. Significat autem Epicurũ parum secum in disputando constare, seq; ipsum inuoluere, dum ea, quæ dicit alibi, pugnant cum iis quæ dixit alibi, atque ita quasi fluctuare, neque in solido consistere. Id quod euenire solet iis, qui cum aberrent à vero, verborũ fucis rem inuoluunt. Translatum apparet vel à fluitantibus, qui vado destituti, huc atque illuc iactantur: quoq; magis se commouent, hoc maiore periculo laborant. Aut certe ab oratorem clepsydra, de qua meminimus alibi, vt eum in aqua hærere dicamus, qui sese destillata iã aqua, tamen e caussa non potest expedire. Cicero ad Q. fratrem lib. 2. Quod idibus & postridie fuerat dictum de agro Campano actum iri, non est actum. In hac caussa mihi aqua hæret. Incertum, vtrum significet eam actionem integram sibi relinqui, an caussam esse inextricabilem. Huc referendum illud, quod paullo superius ex Quintiliano citauimus: Et laboratã congestamque dierum ac noctium labore actionem, aqua deficit. Nec abhorrent ea, quæ post dicemus in prouerbio, Hæret in vado.

Multa cadunt inter calicem, supremaque labra.

SVLPITIVS Apollinaris grammaticus apud Aulum Gellium in noctibus Atticis lib. 13. cap. 17. duo quædam adagia notat, alterum Græcum, alterum Latinum: quorum amborum eadem sit sententia. Græcus est versicul⁹, inquit, hexameter παροιμιώδης.

Πολλὰ μεταξὺ πέλει κύλικος καὶ χείλεος ἄκρου. id est,

Multa cadunt inter calicem supremaque labra.

Quo monemur, nihil tam certum sperari, neque quidquam tam esse vicinum, quod non repentinus aliquis casus queat interuertere. Adeoque non esse tutum venturis fidere, vt vix etiam illa sint certa, quæ manibus tenemus. Originem adagii quidam ad huiusmodi fabulam referunt. Ancæus Neptuni & Astypaleæ Phœnicis filius, cum vitem sereret, grauiterque ministris instaret vrgeretque quidam operis tædio commotus in herum, negauit futurum vt ex ea vite herus vnquam vinum gustaret. Post vbi vitis prouenisset feliciter, atque vuę maturuissent, herus exultans ac gestiens, seruum eundem accersit, atque vt sibi vinum infundat iubet. Deinde iam calicem admoturus ori, seruo quæ dixisset, redegit in memoriam, quasi vanam exprobrans diuinationem. At ille sententiam hanc hero respondit: Inter calicem, ac summa labia, multa posse interuenire. Seruili sententiæ fauit euentus. Nam inter loquendũ priusquam

quam ille vinum hauriret, alter quidā minister ingressus, nunciat vine tum ab apro quopiam immani vastari. Quibus auditis Ancæus deposito poculo, protinus in aprū fertur, à quo inter venandum percussus interiit. Vsurpauit hoc adagii Lycophron in Iambicis.

Ἐγὼ δὲ τλήμων σὺν κακῷ μαθὼν ἔπος
Ὡς πολλὰ χείλευς καὶ δὲ πασραίων ποτῶν
Μεσῳ κυλίνδει μοῖρα παμμήτων βροτῶν. i.
Miser ast ego meo dicta cognoscens malo,
Vt plurima inter poculum ac labrū solet
Vertisse fatum, res agens mortalium.

Interpres citat Aristotelem auctorem, qui & ipse de Ancæi fabula meminerit, in qua illud variat, Ancæo vitem instituenti, vatē accersitum quempiam prædixisse, non futurum vnquam, vt ex ea vinum gustaret, & expresso in calice vino, vatem irrisisse tanquam ψευδόμαντιν. Reliqua conueniunt cum iis, quæ ex aliorum retulimus commētariis. Festus Pompeius ab augure quopiā vicino, qui forte præterierit, prædictum indicat. Lycophron autem alio detorsit, nempe ad Agapenorem patrem, & Ancæū Actoris & Eurythemistidis filiū, & ad aprū Calydonium. Dionysius apud Zenodotū, mauult parœmiam ad Antinoum referre, de quo meminit Homerus in Odysseæ 22. Is Antinous erat vnus ex procis Penelopes, cui poculum tenenti, iamque bibere paranti, Vlysses iugulum telo transfixit. Atque ita manibus elapso poculo, concidit atque interiit. Sed non ab re fuerit, Homericum carmen adscribere:

Η, καὶ ἐπ' ἀντινόῳ ἰθύνετο πικρὸν ὀϊστόν.
Ἠ τοι ὁ καλὸν ἄλεισον ἀναιρήσεσθαι ἔμελλε,
Χρύσεον ἄμφωτον, καὶ δὴ μετὰ χερσὶν ἐνώμα
Ὄφρα πίοι οἴνοιο, φόνος δὲ οἱ οὐκ ἐνὶ θυμῷ
Μέμβλετο, τίς κ' οἴοιτο μετ' ἀνδράσι δαιτυμόνεσσι,
Μοῦνον ἐπὶ πλεόνεσσι, καὶ εἰ μάλα καρτερὸς εἴη
Οἷ τεύξειν θάνατόν τε κακὸν καὶ κῆρα μέλαιναν.
Τὸν δ' ὀδυσεὺς κατὰ λαιμὸν ἐπισχόμενον βάλεν ἰῷ.
Ἀντικρὺ δ' ἁπαλοῖο δι' αὐχένος ἤλυθ' ἀκωκή,
Ἐκλίνθη δ' ἑτέρωσε, δέπας δὲ οἱ ἔκπεσε χειρὸς
Βλημένου, αὐτίκα δ' αὐλὸς ἀνὰ ῥῖνας παχὺς ἦλθεν
Αἵματος ἀνδρομέοιο. id est,
Telū hęc fat', in Antinoū cōtorsit amarū.
Ad pulchram is pateram, iam iam tollebat, vtrinque
Auritam, atque auro nitidam, iam iamque manu illam
Admotabat vti biberet: neq; pectore cædē
Voluebat pauido: quis enim fore crederet vnquam,
Vnus vt in tanto conuiuarū agmine, quanquam
Viribus antecat, mortem sibi nigraq; fata
Moliretur: at huic iugulū cōfixit Vlysses
Tollēti calicem, iaculū penetrauit acutū,
Et contra e ceruicibus exiit ærea cuspis.
Voluitur in latus ille, calix simul excidit icto
E manibus: mox inde cruor de naribus ingens
Emicat.

Nec alienum est hoc loco meminisse, quod Iulio Cæsari velut exprobranti vaticinii vanitatem, responsum est: Venisse Calendas Martias, non etiam præterisse.

Inter os & offam.

LATINVM est huiusmodi, Inter os & offam. Quod à cibis sumendis sumptum est, quemadmodum Græcanicum illud à potu. Nam olim Romani victitabant offis, vt testis est Valerius Maxi. Itaque perinde valet inter os & offam, quasi dicas inter os & cibum. Porro prouerbium refertur apud Gellium ex oratione quadam Catonis, de ædilibus vitio creatis, his quidem verbis: Nunc ita aiunt, in segetibus & in herbis bona frumenta esse. Nolite ibi nimiam spem habere. Sępe audiui, inter os & offam multa interuenire posse. Verum inter offam atque herbam, ibi vero longum interuallum est. Festus ita refert adagium, Inter manū & mentum.

Ita fugias, ne præter casam.

EXTAT apud Terentium in Phormione cum primis venustum adagium: Ita fugias ne præter casam: quo quidē admonemur, ne sic aliquod vitium fugiamus, vt in aliud maius incauti deuoluamur. Nostrapte culpa facimus, inquit, vt malos expediat esse, dum dici nimium nos bonos studemus & benignos. Ita fugias, ne præter casam, quod aiunt. Verba sunt Demiphonis senis semet accusantis, quod dum auari famam plus satis cupide studeret effugere, stulti reprehensionem incurrisset. Donatus adagii metaphoram hunc ad modum enar-

rat,

rat, si modo commētum hoc Donati videtur esse. Ita fugito, ne tuam casam prætermittas, quæ sit tibi tutissimum exceptaculum. Aut ita fugias, ne pręter casam, vbi custodiri magis & prehendi fur & mulctari verberibus potest. Aut verbū erat, inquit, furem exagitantis, & interea prouidentis, ne ante casam transeat, ne in prętereundo etiam inde aliquid rapiat. Hanc veluti diuinationem, incerta ac varia coniectantiū quis ferret, nisi videremus & iuris interpretibus & Gręcorum adagiorum enarratoribus hunc eundem esse morem? Prima interpretatio nobis magis arridet. Quidam enim calore fugiendi, etiam ea prętercurrunt, vbi commode poterant quiescere. Qđ vnica voce Græci παραφέρεσθαι vocāt, id est, perperam pręterire ac præteruehi, ab eo, quod amplectendum erat, aberrātem. Opinamur ad hoc adagium respexisse Lucianū in Nigrino, cum scribit, καὶ τοῦτο δὲ ἐν ταῖς τραγῳδίαις καὶ κωμῳδίαις λεγόμενον, ἤδη καὶ παρὰ θύραν βιαζόμενοι. id est, Et hoc quod in tragœdiis & comœdiis dicitur, Iam & præter casam incitati.

Euitata Charybdi in Scyllam incidi.

Τὴν χάρυβδιν ἐκφυλῶν, τῇ σκύλλῃ περιέπεσον. Iambici sunt dimetri ἀκέφαλοι, quos casusne effuderit, an ars finxerit incertum. Horū hic est sensus: Euitata Carybdi in Scyllam incidi: hoc est, dum vito grauius malum, in alterum diuersum incidi. Sumptum adagiū ab Homerica fabula, quæ narrat Vlyssem, dum metu Charybdis propius ad Scyllam nauem admouet, sex e comitum suorū numero perdidisse. Quidam aiūt Scyllam Nisi Megarensium Regis fuisse filiam, quę propter aureum crinem ademptum patri, in monstrum hoc marinum conuersa sit, vt meminit Pausanias in Corinthiacis. Cui videtur assentiri Vergi. in Bucolicis, cū ait:

> Quid loquar, aut Scyllam Nisi, quam fama secuta est.
> Candida succinctam latrantibus inguina monstris,
> Ah timidos nautas canibus lacerasse marinis?

Seruius indicat, Scyllam Phorci & Crateidis nymphæ filiam. Hanc cū amaret Glaucus, Circe, quæ illius amore tenebatur, qđ eum in Scyllam propensiorem esse videret, fontem in quo nympha lauare consueuerat, magicis venenis infecit. In quem cum illa descendisset, pubetenus in varias mutata est formas. Nam id Circæ peculiare, in ferarum figuram homines vertere. Horrēs itaq; suā deformitatē, sese in mare præcipitē dedit, ac fabulæ præbuit argumentū. De rei veritate, diuersa est scriptorum opinio. Sallustius putat esse saxum in mari prominens, quod procul visentibus muliebrē formam imitetur: in quod illisi fluctus, quoniam & luporum eiulatū, & canum latratum videnter imitari, finxerunt illam à pube huiusmodi feris succinctam esse. In Grecorum commentariis inuenimus, triremē fuisse quandam miræ pernicitatis, cui nomen fuerit inditum Scyllæ, παρὰ τὸ σκυλεύειν, quod hac grassantes piratæ mare Tyrrhenum ac Siculum infestarent, reliquasque naues quotquot præterissent, dispoliarent: atque hinc natam fabulam. De Charybde vero narrant poetarum fabulę, hanc fœminam fuisse voracissimam, quæ quod Herculis boues rapuisset, à Ioue fulmine icta, in mare præcipitata est, & in huiusmodi versa monstrum, quod adhuc pristinam seruat naturam. Absorbet enim vniuersa, quæq; absorbuerit, ea circa Taurominitanū egerit littus, vt Sallustius est auctor. Vnde tanquam prouerbio scortum vorax, & auiditatis nunquā satiatæ, Charybdim appellat Horatius:

> - Ah miser
> Quanta laboras in Charybdi,
> Digne puer meliore flamma.

Seruius ait Scyllam in Italia esse, Charybdim in Sicilia. Vergilius in Aeneidos lib. 3. transitum hunc inter duo pericula angustum eleganter describit,

> Hæc loca, inquiens, vi quondam vasta cōuulsa ruina
> (Tm̄ æui lōginqua valet mutare vetustas)
> Dissiluisse ferunt, cum protinus vtraque tellus
> Vna foret; venit medio vi pontus, & vndis
> Hesperium Siculo latus abscidit, aruaq; & vrbes
> Littore diductas, angusto interluit æstu.
> Dextrum Scylla latus, læuū implacata Charybdis
> Obsidet.

Et idem alibi,

> Inter vtranque viā leti discrimine paruo,
> Ni teneant cursus.

Homerus

Homerus Odyssea M. periculum vtrunque multis verbis describit, facitque Circen admonentem Vlyssem, vt ad Scyllam potius inflectat cursum, quã ad Charybdim, propterea quod præstet sex è sociis desiderari, quã pariter omnes interire. declarans nimirum plus discriminis esse in Charybdi quam in Scylla,

Μὴ σύγε κεῖθι τύχης ὅτε ῥοιβδήσειεν,
Οὐ γάρ κεν ῥύσαιτό σ' ὑπ' ἐκ κακοῦ, οὐδ' ἐνοσίχθων
Ἀλλὰ μάλα σκύλλης σκοπέλῳ πεπλημένος ὦκα
Νῆα παρὲξ ἐλάαν, ἐπεὶ πολὺ φέρτερόν ἐστι
Ἐξ ἑτάρους ἐν νηὶ ποθήμεναι, ἢ ἅμα πάντας. i.

Absit vt illic tũ fueris, cũ faucibus vndas
Illa resorbuerit, neque enim e discrimine tanto
Ipse vel eripiat Neptunus, verũ age Scyllę
Vicinus scopulo celeri prętervehe cursu,
Quandoquidem comites sex multo perdere pręstat,
Quam vt semel exitium quotquot sunt, auferat omnes.

Adagio trifariam vti licebit, vel cum admonebimus, si quando in eas rerum angustias deuentum fuerit, vt citra dispendium disce di non queat, e duobus malis, id quod lenius est, eligamus, videlicet Vlyssis exemplo, & magis in eam vergamus partem, vbi minus sit iacturæ. Quod genus, si quis pariter & de salute & de pecunia periclitaretur, malit propior esse pecuniæ, quam vitæ periculo, propterea quod facultatũ iactura vtcunque sarciri potest, vita semel amissa nunquã restituitur. Vel cum ostẽdemus negocium anceps, & periculosum, in quo summa moderatione sit opus, vt in neutram pecces partem. Hic iam non habebitur ratio, vtrum maius sit periculum: verũ hoc tantum intelligitur, ingens vtrobique discrimen subesse. Prioris exemplum fuerit: Memento longe satius esse in dispendii Scyllam incidere, quã in valetudinis Charybdim. Præstabilius est in rei pecuniariæ iacturam, velut in Scyllam incurrere, quàm in infamię Charybdim incidere. Posterioris hoc: Curandũ vt ita populo studeas, ne principis offendas animum. Caute circũspecteque rem gerito, memor tibi inter Scyllam & Charybdim esse cursum. Tertius fuerit modus, si inuertas, hoc pacto: Dum parum eruditus videri times, in arrogantis opinionem incurristi: hoc est plane quod dicitur, dum Scyllam vitas, in Charybdim incidisti. Celebratur apud Latinos hic versiculus, quocunque natus auctore, nam in præsentia non occurrit:

Incidit in Scyllam, cupiens vitare Charybdim.

Fumum fugiens, in ignem incidi.

Κάπνον γε φεύγων εἰς τὸ πῦρ περιέπεσον, id est. Dum vito fumum, flammam in ipsam decidi. Senarius est prouerbialis superiori sententiæ finitimus. Lucianus in Necyomantia, *ἐλελήθειν δὲ ἐμαυτὸν ἐς τὸ αὐτὸ φασὶ τὸ πῦρ ἐκ τοῦ κάπνου βιαζόμενος*. id est, Ignoraueram autem, quod iuxta prouerbium, ex fumo in ipsum ignem compellerer. Vtitur & Plato libro De repub. octauo, cũ ait, populum, dum recusat ingenuis seruire, quasi vitato fumo in flammam incurrere, videlicet, vt seruis etiam seruire cogatur. Huc adlusit Horatius, cum ait in Sermonibus:

- Nam frustra vitium vitaueris illud,
Si te alio prauum detorseris.

Et in Arte poetica:

In vitium ducit culpæ fuga, si caret arte.

Plutarchus, *περὶ δυσωπίας*, *τῇ δὲ δυσωπίᾳ συμβέβηκεν ἀτεχνῶς φευγούσῃ κάπνον ἀδοξίας, εἰς πῦρ ἐμβάλλειν ἑαυτὴν*. id est, Ineptæ autẽ verecundiæ illud haud dubie accidit, vt fumum fugiens infamiæ, in ignem coniiciat sese, id est, in aliud maius.

Latũ unguem, ac similes hyperbolæ prouerbiales.

TRANSVERSVM digitum, aut unguẽ discedere frequenter est apud Ciceronem, pro eo quod est, quam minimo spatio. Fit autẽ festiuior metaphora quoties his verbis perfectam imitationem, ac plenum, undequaque consensum significamus, vt Academicarum quæstionum libro 2. Ab hac regula mihi non licet transuersum, vt aiunt, vnguem discedere. Ibidem: Vbi enim aut Xenocratem sequitur, cuius libri sunt de oratione loquendi, multi & multum probati, aut ipsum Aristotelem, quo profecto nihil est acutius, nihil politius? A Chrysippo pedem nunquam. Loquitur de Antiocho, qui reliquis contemptis, Chrysippum per omnia sequeretur. Rursus Academicarum quæst. lib. 2. Quibus cõcessis digitum progredi non possunt. Idem ad Atticum:

Mihi certissimum est, ab honestissima sententia digitum nunquam. Rursus ad eundem libro 13. Curandum est, atque hoc in omni vita, sua quenque, à nostra conscientia transuersum vnguem non oportere discedere. Idē in Epistolis familiaribus: Vrge igitur transuersum vnguem, quod aiunt, à stylo. Sunt illa quidem minus figurata, sed tamen prouerbialia, quæ loquitur Plautinus Euclio in Aulularia: Si tu hercle ex isthoc loco digitum transuersum, aut unguem latum excesseris. Et Cicero in Verrem: Digitum non discedebant. Idem ad Atticum libro 13. epistola prima; Pedē adhuc e villa egressi non sumus, ita magnos & assiduos imbres habebamus. Idē Academicarum quæstionum libro 2. Non quæro ex his illa initia Mathematicorum, quibus non concessis, digitum progredi non possunt. Metaphora partim sumpta videtur ab iis, qui tabulam, aut saxum, aut simile quippiam digitis latis metiuntur, quoties exquisitè rei modus spectatur, nam reliqua cubitis metiri solemus. Minima mēsurarum, latus digitus est. Partim à iugerum mensoribus, qui stadiis, passibus, & vt minima mensura, pedibus, soli spatium metiuntur. Vulgo etiam nunc dicunt: Culmum latum, simili figura pro eo quod est, ne tantulum quidem.

Pedem vbi ponat non habet.

VIDE & illa prouerbialis hyperbole ducta videtur apud Ciceronem frequens: Pedem vbi ponat non habet, pro eo quod est, ne tantillum quidem agri possidet. lib. Episto. ad Atticum 13. Ariobarzanis filius Romam venit: vult opinor, regnum aliquod emere à Cæsare. Nam quomodo nunc est, pedem vbi ponat in suo non habet. Idem Philippicarum secunda: Quid erat in terris, vbi in tuo pedem poneres? Rursum libro 7. ad Atticum: Pedem in Italia vide nullum esse, qui non in istius potestate sit. Idem lib. De finibus quarto: Quid enim sapientia? Pedem vbi poneret non habebat, sublatis officiis omnibus. Cōueniet autem in hominem insignitè tenuem, atque inopem, cui ne vestigium quidem pedis sit in agrorum possessionibus. Apud eundem est iocus in fundum, quē possis mittere funda.

Iterum eundem ad lapidem offendere.

Δὶς πρὸς τὸν αὐτὸν αἰσχρὸν εἰσκρούειν λίθον, id est, Iterum ad eundem turpe lapidem impingere.

Senarius elegans, ac prouerbialis refertur à Zenodoto in collectaneis adagiorum. Cicero Epist. fam. lib. 10. Culpa enim illa, bis ad eundem, vulgari reprehensa prouerbio est. Ouid. lib. Tristium secundo:

At nūc tāta meo comes est insania morbo,
Saxa memor refero rursus ad icta pedem.

Vsurpatur ab Ausonio in epistola quadā. Etenim, inquit, poposcisti tu, vt tua epistola ad eundem lapidem bis offenderes. Ego autem quæcunque fortuna esset, semel erubescerem. Est autem bis ad eundem lapidē offendere, iterum eadem in re peccare. Nā primus error, vel Græco adagio, veniam meretur: iteranti culpam venia dari non solet. Inter Græcanicas sententias celebratur & hæc:

Δὶς ἐξαμαρτεῖν ταὐτὸν οὐκ ἀνδρὸς σοφοῦ. i.
Sapientis haud est, bis in eodem labier.

Extat & Græcum epigramma, incertum cuius,

Εἴ τις ἅπαξ γήμας, πάλι δεύτερα λέκτρα διώκει,
Ναυηγὸς πλώει δὶς βυθὸν ἀργαλέον. id est,
Altera connubium ex perto cui ducitur vxor,
Hic fracta repetit æquora sæua rate.

Fertur & Publianus Mimus, non alienus ab hac forma:

Improbe Neptunum accusat, qui iterum naufragium facit.

At Scipio sapienti ne semel quidem errare permittit, vt dicat, οὐκ ᾤμην, id est, nō putarā.

Eadem aberrare chorda.

HORATIVS in Arte poetica, sententiam haud dissimilem, dissimili metaphora extulit:

Et citharœdus, inquiens,
Ridetur, chorda qui semper oberrat eadē.

A cantoribus ducta translatio est, quibus vehementer fœdum sit, in iisdem fidibus sępius peccare. In eos igitur concinnè dicetur, qui vel in simili re crebrius peccant, vel culpam eandem iterum atque iterum committunt. Primus enim lapsus vel casui datur, vel imprudentiæ, iteratus stultitiæ tribuitur, aut inscitiæ.

Non tam ouum ouo simile.

EXTANT apud auctores aliquot similitudinis

tudinis adagia, quorum de numero est, Nõ tam ouum ouo simile, de rebus indiscretæ similitudinis. Cicero Academ. quæst. lib. 2. Vides ne, vt in prouerbio sit, ouorum inter se similitudo? Tamen hoc accepimus, Deli fuisse complures saluis rebus illis, qui gallinas alere quæstus causa solerent. Ii cum ouum inspexerant, quę id gallina peperisset, dicere solebãt. Neque id est contra nos. Nam nobis satis oua internoscere. Idem prouerbium refertur & à Fabio Quintiliano. Vsurpatur & à Seneca in libello, quem in Claudium Imperatorem lusit.

Non tam lac lacti simile.

IDEM pollet, & à Plauto vsurpatur in Amphitryone: Neque lacte lacti magis est simile, quàm ille similis est mei. Dicit à Sosia de Mercurio, qui huius assumpserat figuram. Idem in Milite: Tam simile, quàm lacte lacti est. Lacte autem in recto à Plauto vsurpatur.

Non tam aqua similis aquæ.

EANDEM vim obtinet, quod vsurpat Plautus in Menæhmis: Nec aqua aquæ, ne lacti, crede mihi, vsquam similius, quam hic tui est, tuque huius. Ad hanc formam & illud ex eadem scena: Tam consimilis est, quam potest speculum tuum. Rursum in Milite: Nam è summo puteo similior nunquã potest aqua aquæ sumi.

Quam apes apum similes.

HIS M. Tullius illud etiam adiungit in Academicis quæst. Vt similia sunt, & oua ouorum, & apes apum. Vbi iocatur in Democriti mundos, vsquequaque similes inter sese. Simili forma dicunt, Quam ouis est oui similis.

Acanthia cicada.

Ἀκάνθιος τέττιξ, id est, Acanthia cicada. In indoctos atque infantes, aut musices ignaros torqueri prouerbio solitum. Auctor est Stephanus Byzãtius, iuxta oppidum Aetoliæ Acanthum cicadas alibi vocales mutas esse, atque hinc ortum adagium, cuius auctorem citas Simonidem. Plin. Naturalis historię lib. 11. cap. 27. scribit in agro Rhegino cicadas omnes silere, vltra flumen in Locris canere. Idem testatur Pausanias libro rerum Eliacarum secundo. Strabo lib. Geographię sexto, refert Rheginum agrũ à Locrensi dirimi fluuio, cui nomen Alex. Cicadas autem, quæ in Locrensi versantur ripa, sonantius stridere, cum in Rhegino sint mutæ. Huius rei hanc esse causam coniectat, quod Rheginorum regio, cum sit vmbrosa atque opaca, cicadarum pelliculas humore torpefaciat. Easdem in agro Locrensi quod sit aprica, solis arefactas æstu, stridorem aptius emittere. Auget autem miraculum Rheginẽsium cicadarum, etiã fabulosè celebrata vocalitas vicinarum. Nã idem Strabo Timæum citat auctorẽ, quondam in Pythiorum certamine Eunomum Locrensem, & Rheginensem Aristonem, in canendi certamen venisse, Aristonem Apollinem inuocasse Delphicum, vt sibi canenti foret auxilio, quod à Delphis Rheginenses olim essent profecti. Eunomus respondit, Rheginensibus ne certandum quidem omnino de musica, apud quos cicada vocalissimum animal voce careret. Vtrisq; certantibus, cum in Eunomi cithara, vna inter canendum chorda frangeretur, cicada superuolans astitit, ac vocẽ alioqui defuturã, suo cantu suppleuit. Atq; ita victor declaratus, statuam citharœdi posuit, cum cicada citharæ insidente. Huiusmodi ferme tradit Strabo.

Eadem pensari trutina.

EADEM pensari trutina, id est, eadem lege. Horatius in Sermon.

- Hac lege in trutina ponetur eadem.

Idem in Epistolis:

- Romani pensantur eadem.

Scriptores trutina.

Conuenit cum illa iure consultorum regula, Patere legem, quam ipse tuleris. Sine vt eo pacto tecum agatur, quo tu cum aliis egeris. Persius,

- Examenque improbum in illa

Castiges trutina.

Huic simillimum, Ad eandem exigere regulam, ἴσῳ σταθμῷ, id est, ęquali trutina, siue lance. Plutarchus, ἴσῳ σταθμῷ πᾶσιν ἡ κακία περιειμένη μολυβδὶς ὥστε δίκτυον κατέσπασεν. id est, Sed æqua lance omnibus, addita malitia ceu plumbum rete detraxit.

Zonam perdidit.

ZONAM perdidit. Castrense prouerbium in ἀχρημάτους, id est, eos qui nihil habent num-

nummorum, à Græca quadam fabula tractum Acron admonet. Porphyrion à militum consuetudine, qui quicquid habent, in zona secum portãt. Cuiusmodi sane hominem perquã venuste describit Lucilius citante Nonio:

Cui neque iumentum est, nec seruus, nec comes vllus,
Bulgam, & quicquid habet nummorum, secum habet omne,
Cum bulga cœnat, dormit, lauat; omnis in vna
Spes hominis bulga, hac deuincta est cętera vita.

Nã bulgam appellat Lucilius folliculum, siue crumenam, & sacculum de brachio propendentem. Sic enim & Horatius.

Suspensi læuo tabulas, loculosq; lacerto.

Tametsi Festus Bulgam Gallicum vocabulum autumat. Consimili modo Gracchus loquitur apud Gellium: cum Roma profectus sum, zonas, quas plenas argẽti extuli, eas ex prouincia inanes retuli. Horatius in Epistolis: Ibit eò, quò vis, qui zonam perdidit. Plautus in Pœnulo: Tu, qui zonam nõ habes, qui in hanc venisti vrbem? aut quid quæris? In quibus Plauti verbis duplex est adlusio, & ad vestem Pœnorũ more discinctã, & ad pecuniam, quę in zona gestatur, citra quam in vrbe sumptuosa non sat commode viuitur. Pescennius Niger apud Spartianum vetuit, ne milites zonam secũ deferrent in bellum, sed si quid haberent pecuniæ, publice cõmendarent, recepturi post prælium, simul & ipsis luxuriei materiã eripiens, & hosti prædam, si quid aduersi euenisset. Est apud Lampridiũ in Alexandro: Miles non timet, nisi vestitus, calceatus, armatus, & habens aliquid in zona.

Cocta numerabimus exta.

COCTA numerabimus exta. Diomedes grammaticus, vbi prouerbium definit, hoc exempli vice subiecit. Cuius hũc adscribit esse sensum, ex euentu sciemus. Huic confinis color ille comicus: Res indicabit. Nã vt ait Ouidius,

Exitus acta probat.

Et apud Græcos, αὐτὸ δείξει, id est, ipsa res indicabit.

Multa nouit vulpes, verum echinus vnum magnum.

Πολλ' οἶδ' ἀλώπηξ ἀλλ' ἐχῖνος ἓν μέγα. id est,

Ars multa vulpi, ast vna echino maxima.

Zenodotus hunc senarium ex Archilocho citat. Dicitur in astutos, & variis consutos dolis. Vel potius vbi significabimus, quosdam vnica astutia plus efficere, quàm alios diuersis technis. Nã vulpes multiiugis dolis se tuetur aduersus venatores, & tamen haud rarò capitur. Echinus, quem dicunt herinacem esse, (nam hoc loco de terrestri, non de pisce fit mentio) vnica duntaxat arte tutus est aduersus canum morsus. Siquidem spinis suis semet inuoluit in pilæ speciem, vt nulla ex parte morsu prẽdi queat. Citantur apud eundem Zenodotum huiusmodi quidam versus ex Ione Chio, tragico poeta, Quos eosdem ex eodem citat in Sermonibus cõuiuialibus Athenæus è tragœdia, cui titulus Phœnicia:

Ἀλλ' ἔν γε χέρσῳ τὰς λέοντος ἤνεσα,
Καὶ τὰς ἐχίνου μᾶλλον οἰζυρὰς τέχνας,
Ὃς ὅτ' ἂν ἄλλων θηρίων ὀσμὴν μάθῃ,
Στρόβιλος ἀμφ' ἄκανθαν ἑλίξας δέμας
Κεῖται δακεῖν τε καὶ θιγεῖν ἀμήχανος. id est,
Leonis artes in solo sane probo,
At magis echiui cõprobo miseros dolos;
Qui simul odorem belluarum senserit,
Se contrahit spinis operto corpore,
Tutus iacens, morsuq;, tactuq; omnium.

Refertur prouerbium, ac simul ad carmen adludit Plutarchus in commentario, cui titulus, πότερα τὸν ζώων φρονιμώτερα, χερσαῖα ἢ θαλάσσια: id est, vtra animantia prudentiora terrestria, an marina. Eius verba subscribã: τῶν δὲ χερσαίων ἐχίνων ἡ μὲν ὑπὲρ αὐτῶν ἄμυνα καὶ φυλακὴ παροιμίαν πεποίηκε.

Πολλ' οἶδ' ἀλώπηξ ἀλλ' ἐχῖνος ἓν μέγα.
Προσιούσης γὰρ αὐτῆς ὥς φασιν οἷον
Στρόβιλος ἀμφ' ἄκανθαν εἱλίξας δέμας,
Κεῖται θιγεῖν τε καὶ δακεῖν ἀμήχανος. id est,

Iam vero terrestrium echinorum in tuenda seruãdaque incolumitate sua, solertia prouerbio locum fecit;

Ars varia vulpi, ast vna echino maxima.
Siquidem cum illa aggreditur, quemadmodum aiunt:
Flexibile spinis corpus obuoluens suis,
Tutus iacet, sic vt nec ore tangier
Vlla queat ratione, nec morderier.

Plutarchus, aut quisquis est eius operis auctor, versibus intermiscuit sua quædam verba: Ne quis id errore nostro factum suspicetur. Sed omnium copiosissimè huius animantis ingenium & astutiam describit Plinius

nius libro octauo cap. 37. Præparant, inquit, & herinacei cibos, ac volutati supra iacentia poma, affixa spinis, vnum nō amplius ore tenentes portant in cauas arbores. Iidem mutationem aquilonis in austrum, condentes se in cubile, præsagiunt. Vbi vero sensere venantem, contracto ore, pedibus, ac omni parte inferiore, qua rarā & innocuam habent lanuginem, conuoluuntur in formam pilæ, ne quid comprehendi possit præter aculeos. In desperatione vero vrinam ex se reddunt tabificam tergori suo, spinisque noxiam. Reliqua qui cupiet cognoscere è loco quem indicauimus, petat. Hæc ad prouerbii sensum potissimum attinebant. Celebre est & piscis echini ingenium, qui sæuitiam maris præsagiens, correptis lapillis operit sese, vt mobilitatem stabiliat pondere, ne nimia volutatione atterat spinas, quod aspicientes nautæ, pluribus mox ancoris nauigia infrenant. Auctor Pli. lib. 9. ca. 31. Vulpē aūt versipellem esse, variis instructā artibus, cū alii complures apologi, tum ille peculiariter indicat, qui refertur à Plutarcho in Moralibus: Cum aliquando pardus vulpem præ se contemneret, quod ipse pellem haberet omnigenis colorum maculis variegatam respondit vulpes sibi id decoris in animo esse, quod illi esset in cute. Neque vero paullo satius esse ingenio præditum esse vafro, quam cute versicolore. Greci solertem, ac variis armatum dolis, ποικιλόφρονα vocāt & ποικιλομήτι, Latini vafrum & versipellem. Narratur & alius quidam apologus, ab hoc prouerbio nō multum abludens. Cum aliquando vulpes in colloquio, quod illi erat cū fele, iactaret sibi varias esse technas, adeo vt vel peram haberet dolis refertam: feles autem respōderet, sibi vnicam duntaxat artem esse, cui fideret, si quid existeret discriminis: inter confabulandum repente canum accurrentium tumultus auditur: ibi feles in arborem altissimam subsiliit, cum vulpes interim à canum agmine cincta capitur. Innuit fabula, prestabilius esse nonnunquam vnicum habere consilium, modo id sit verum & efficax, quàm plures dolos, consiliaque friuola. Veluti si quis pauper multiiugis artibus sollicitaret animū puellæ, diues autem vnū hoc haberet, quod est apud Ouidium, quantum libet accipe, recte dixeris:

Πολλ' οἶδ' ἀλώπηξ, ἀλλ' ἐχῖνος ἓν μέγα.

Simulare cupressum.

Horatius in Arte poetica:

- Et fortasse cupressum
Scis simulare quid hoc, si fractis enatat expes
Nauibus, ære dato.

Acron prouerbium esse admonet, ortū ab imperito quopiam pictore, qui præter cupressum nihil nouerat pingere. A quo cū naufragus quidam petisset, vt vultum suū exprimeret, ac naufragium suum depingeret, interrogauit ille num ex cupresso vellet aliquid adiici. Res ea primum in iocū, deinde etiam in adagionem abiit. Concinnè vsurpabitur in eos, qui quod didicerūt, id vbiq; intempestiuiter inculcant, cum ad rem nihil attineat.

Flamma fumo est proxima.

APVD Plautum extat in Curculione: Flāma fumo est proxima. Commonet adagiū, periculum maturè fugiendum esse, quique malum euitare cupiat, ei vitandam prius occasionem. Vt qui corrumpi nolit, ab improborum abstineat consuetudine: qui cū puella cubare nolit, ne det osculum. Nam & illud protinus addit poeta: Fumo comburi nihil potest, flamma potest. Fumus enim indicium est flammæ mox erupturæ.

Ad restim res rediit.

TERENTIVS in Phormione: Opera tua ad restim mihi quidem res rediit planissime. Hoc adagio summa rerum desperatio significatur. Nam in hac solent quidam amentes ad laqueum confugere. Iuuenalis:

Ferre potes dominam saluis tot restibus vllam?

Eodem pertinet etiam illud: Suspendio deligenda arbor.

Paupertas sapientiam sortita est.

Πενία δὲ τὴν σοφίαν ἔλαχε, id est, Paupertas sapientiam sortita est. Zenodotus citat ex Euripide. Alii tribuunt Aristoni. Ignaua est opulentia, verum inopia multarum artiū repertrix est: id quod ipsa iactat apud Aristophanem in Pluto, artium omnium inuentionem sibi vendicans. Vergilius:

- Labor omnia vincit

Improbus.

Improbus, & duris vrgens in rebus egestas. Ouidius:

Ingenium mala sępe mouent. Persius:

Magister artis, ingeniiq; largitor Venter.

Circumfertur hic quoque versiculus apud Græcos:

Ῥοπλῶν ὁ λιμὸς γίγνεται διδάσκαλος. id est,

Magistra multorū improba existit fames.

Xenophon πενίαν appellauit σοφίαν αὐτοδίδακτον: ἃ γὰρ ἐκείνη τοῖς λόγοις πείθει, αὕτη τοῖς ἔργοις ἀναγκάζει. hoc est sapientiam, quæ citra doctorem contingit: etenim quod hæc persuadet oratione, ad hoc illa re ipsa compellit. Theoc. in piscator.

Ἁ πενία Διόφαντε μόνα τὰς τέχνας ἐγείρει
Αὐτὰ τῶ μόχθοιο διδάσκαλος. id est,
Vnica paupertas Diophātes suscitat artes
Ipsa laborandi doctrix, studiiq; magistra.

Huc spectat & illud, quod Iupiter aurei seculi tam paratam rerum copiā summouit:

Vt varias vsus meditādo extunderet artes.

Item Mimus ille non inelegans:

Hominē experiri multa paupertas iubet.

Potest & illuc referri prouerbium, quod videmus accidere, vt penes Midas, & improbos homines sit opulentia, doctique probique fere tenui sint fortuna. Qua quidem de re extant duo problemata, Aristotelis titulo: quorum altero rogat, qui fiat, vt paupertas apud probos viros plerunque versetur. Redditq; huiusce rei varias causas, siue quod improbi per fas, nefasq; malunt parare diuitias, quam cum paupertate contubernium diutinum habere: proinde fugit illos, quibus videatur maximorum flagitiorum occasio futura, ad illos deflectit, quos existimat sese recte modesteque vsuros. Siue, quod inops & virium & consilii, quippe fęmina, plus auxilii sibi futurum sperat apud πολυδάκρυας ἄνδρας, vt habet prouerbium. Siue, quod cum ipsa sit mala, malos vitat, ne si πῦρ ἐπὶ πῦρ, id est, malum accesserit malo, iam fiat intolerabile atque immedicabile. In altero rogat, quid in causa sit, vt opes à malis fere possideantur, non item à bonis. An quia cæcæ sunt, inquit, & ob id errant in delectu? Hæc quoniam poeticen, aut sophisticen sapiunt magis, quàm philosophum, præsertim serium, vix videtur esse verisimile, ab Aristotele fuisse profecta. Quod autem dixit de cęcis diuitiis, id sumptum est potissimum ex Aristophanis Pluto. Quo in loco Plutus, qui deus est diuitiarum, rogatus, vnde cecitatis malum obtigisset, respondit ad hunc modum:

Ὁ Ζεύς μέ ταῦτ' ἔδρασεν ἀνθρώποις φθονῶν.
Ἐγὼ γὰρ ὢν μειράκιον, ἠπείλησ' ὅτι
Ὡς τοὺς δικαίους καὶ σοφοὺς καὶ κοσμίους
Μόνους βαδιοίμην, ὁ δ' ἔμ' ἐποίησεν τυφλὸν
Ἵνα μὴ διαγιγνώσκοιμι τούτων μηδένα.
Οὕτως ἐκεῖνος τοῖσι χρηστοῖσι φθονεῖ. id est,
Hoc me malo mulctauit ipse Iuppiter.
Rebus videlicet inuidens mortalium.
Nam olim puer minabar id fore, vt ad probos,
Doctos, modestos, tantum adirem. at Iuppiter
Oculos in hoc ademit, vt ne quempiam
Horum liceret iam mihi dignoscere.
Adeo bonæ ille frugis inuidet viris.

Hunc locum imitatus Lucianus in Timone consimilia quędam de Pluto narrat, quē non cęcum modo facit, verumetiam claudum: cęcum quidem semper, at tum demū claudicantem, quoties ad bonos viros mittitur, alias pedibus pernicissimis.

Ollæ amicitia.

Χύτρεως φιλία, Ollæ amicitia. In amicos istos vulgares quadrabit, quos patina, non beneuolentia cōciliat. De cuiusmodi Iuuenalis:

Te putat ille suę captum nidore culinæ,
Nec male coniectat.

Hos arcanæ litteræ, mensæ amicos nominãt. Plutarchus item in libello cui titulus: Quo pacto dignoscas adulatorem ab amico: id genus homines, ἀντολμκύθους καὶ τραπεζέας, vulgo dici solitos narrat, quod ventriculi cibique causa diligant, non ex animo: quique tum præsto sunt, quoties audiunt, κατὰ χειρὸς ὕδωρ. Nam Aristophanes grammaticus apud Athenæum lib. 9. tradit lotionē manuū, quæ præcedebat cœnā, vocari κατὰ χειρὸς, à cœna, νίψασθαι. In eosdem, ni fallimur, dictum est illud à Menandro comico citante Athenæo:

Οἱ δὲ κατὰ χειρῶν λαβόντες περιμένουσι φίλτατοι. id est,
Manibus vt data est aqua, hærent tūc amici maxime.

Effertur ad hunc modum parœmia, ζεῖ χύτρα, ζῇ φιλία, id est, Feruet olla, viuit amicitia.

Antiquiora diphthera loqueris.

Ἀρχαιότερα διφθέρας λαλεῖς, id est, Antiquiora

ra diphthera loqueris. In eos quadrat, qui nugas narrant, aut de rebus nimium priscis & iampridem obsoletis. Nam diphthera res quædam erat ex priscis illis fabulamentis relicta. Siquidem aiunt diphtherā pellem fuisse eius capræ, quæ Iouem lactarit, in qua creditum est antiquitus, illum omnia scribere, quæ fierent. Vnde quæ nec in historicorum litteris extarent, nec in hominum memoria seruarentur, ea velut ex Iouis diphthera petita dicebātur. Quin subinde apud Aristophanē, ἀρχαῖα παλαιὰ, id est, prisca atque antiqua, pro nugamentis leges, quod antiquitas fere fabulosissima sit opinamur: & ἀρχαϊκῶς, pro eo quod est deliranter, ac stulte. Simili modo vocamus κρονικὰ vetera & obsoleta desitaque, Sic apud Athenæum libro 7. quispiam, Arrianus opinamur, ταῦτα σιτία κρονικά ἐστιν ὦ ἑταῖρε. id est, Isthæc Saturnia sunt o amice cibaria. Poetæ fingunt Saturnū regno pulsum, & huius loco regnare Iouem.

Auribus lupum teneo.

EXTAT apud Terentium in Phormione: Antiphoni adolescenti vxor erat domi, quam nec eiicere poterat, vel quia non libebat, quod in eam deperiret, vel quod integrum non erat, cum esset iudicum sententiis addicta, neque rursum retinere quibat, propter patris violentiam. Et cum a patruele felix diceretur, vt qui domi possideret id, quod amabat, Imo, inquit, qđ aiunt, auribus teneo lupum. Nam neque quo modo amittam à me inuenio, neque vti retineam scio. Moxque leno quasi referens parœmiam, ait sibi idem vsu venire in Phędria, quem neque retinere poterat, qui nihil numerabat, neque repellere, quod esset improbe blandus, ac montes aureos polliceretur. Donatus Græcam parœmiam Græcis adscribit verbis: Τῶν ὤτων ἔχω τὸν λύκον, οὔτ᾽ ἔχειν οὔτ᾽ ἀφεῖναι δύναμαι. i. Auribus lupū teneo, neq; retinere, neq; amittere possum. Suetonius in Tiberio: Cunctādi causa erat metus vndique immimentium discriminum, vt sæpe lupum tenere se auribus diceret. Plutarchus in præceptis ciuilibus: λύκον οὔφασιν τῶν ὤτων κρατεῖν. id est, Aiunt lupum non posse teneri auribus: cū homines hac parte maxime ducantur, nimirū persuasione. Dicitur in eos, qui eiusmodi negotio inuoluūtur, quod neque relinquere sit integrū, neque tolerari possit. Videtur ab euentu quopiam natum, vt alia pleraque. Aut inde certe, quod vt lepus auribus quippe prælongis commodissime tenetur, ita lupus quod aures habet pro corpore breuiores, teneri iis non potest, neq; rursum citra summum periculum è manibus dimitti, bellua tam mordax. Cæcilius apud A. Gellium lib. 15. cap. 9. eandem sententiam, sed citrà metaphoram extulit: Nā hi sunt, inquit, amici pessimi, frōte hilaro, corde tristi, quos neque vt apprehendas, neque vt amittas scias. Huc adlusit Theognis, etiam si alienius:

Ἀργαλέως μοι θυμὸς ἔχει περὶ σῆς φιλότητος·
Οὔτε γὰρ ἐχθαίρειν, οὔτε φιλεῖν δύναμαι. i.
Pectora nostra, tui quam mire amor afficit, vt quem
Non odisse queam, sed nec amare queam.
Vnde videtur illud effictum.
Nec tecum possum viuere, nec sine te.

Refertur & à M. Varrone pro exemplo adagionis: Auribus lupum teneo.

Necessarium malum.

HVIC finitimum est illud: ἀναγκαῖον κακόν, id est, Necessarium malum; de iis quos neque reiicere possis, quod quibusdam in rebus opus sit eorum opera: neq; commodè ferre, quod viri sint improbi. Natum videtur ex Hybrææ cuiusdam apophthegmate, de quo meminit Strabo lib. 14. Cum haberet Euthydamus tyrannicum quiddam, multis alioqui nominibus vtilis ciuitati, ita vt eum vitiis virtutes paria facere viderentur, Hybræas orator in oratione quadā sic de illo locutus est: Malum es, inquit, ciuitatis necessarium. Nam nec tecum viuere possumus, nec sine te. Alexander item Seuerus Imperator, rationales, quos tollere decreuerat, posteaquam perpendisset eos citra Reip. incommodum tolli non posse, necessarium malum appellabat. Huiusmodi fuit & P. Cornelius Ruffinus, furax quidē & impendio auarus, sed idem egregius Imperator, à quo Fabricius Lucinus compilari maluit, quàm sub hasta venire, quemadmodum refert Gellius lib. 4. & Cicero de Oratore lib. 2. Torqueri poterit & in vxores, cum quibus incommode viuitur, sed absque his Respu. omnino consistere non potest. Potest & ad rem accommodari. Veluti si quis dicat pharmacon, rem quidem molestam,

molestam, necessariam tamen. Euripides in Oreste:

Ἀνιαρὸν ὢν τὸ κτῆμ', ἀναγκαῖον δ' ὅμως. id est, Molesta cum sit res, necessaria tamen.

Non abhorret ab hac forma, quod Plinius scribit oraculo proditum fuisse, lib. 18. ca. 6. Quonam igitur, inquit, modo vtilissime coluntur agri? Ex oraculo scilicet, malis bonis. Hoc velut ænigmate significatum est, agros quàm minimo potest impendio colendos esse.

Non absque Theseo.

Οὐκ ἄνευ θησέως, id est, Haud absq; Theseo: Cum significamus rem alieno auxilio confici: Aut cum significamus rerum omniū communionem, ac societatem. Nam Zenodotus scribit, Theseum permultis viris fortissimis, in certaminib⁹ auxilio fuisse, quippe qui & Meleagro adfuit in conficiendo apro Calidonio, auxiliatus & Pirithoo pugnanti cum Centauris, item Herculi cum Amazonibus belligeranti. Fabula de apro sic habet: Oeneus Meleagri pater, cum de primitiis anni prouentus diis libans, Artemidem præterisset, illa irata aprum immanem in agros Calydonios immisit, omnia populātem, ad quem conficiendū Oeneus præstantissimum quenq; exciuit, præmiis ad id propositis. Inter multos certauit & Meleager, qui & belluam confecit, sed accersito ad auxilium Theseo. Reliquum fabulę nihil ad prouerbii sensum attinet. De Pirithoo sic fertur; Pirithous Hippodamię procus, Centauros, quod essent sponsæ cognati, cōuiuio accepit. Qui simul atq; mero incaluissent, spōsæ vim adferre cœperūt. Coorta pugna, Theseus Pirithoo auxiliū ferens, complures centauros trucidauit. De Hercule sic narrant: Cum Eurystheus Herculi iniunxisset, vt Hippolytę Amazonum Reginæ balthæum adimeret, atque ille pacta facturus esset profectus, Iuno semper illi infesta, induta formam Amazonis, famā passim dissipauit, aduentare hospitem vel verius hostem, qui violata regina, baltheū, quem gestabat, insigne regni, per vim eriperet. Quod vbi auditum esset, Amazones in Herculem parant arma. Hercules ratus hęc non errore, sed dolo geri, Hippolyta occisa baltheum abstulit. Deinde quò magis vlcisceretur Amazonas, bello eas adortus est, & oppressit, sed Thesei adiutus opera. Refertur hoc adagiū & à Plutarcho in eius vita, significatq; Theseum, sicuti dictū est, multis auxilio fuisse, tamen ex plerisq; certaminibus nullum retulisse præmium: atque huius rei citat auctorem Herodotum. Adlusit ad prouerbium Aristides in oratione ad Thebanos de auxiliis: Καὶ ὅτε τοίνυν ἡρακλεῖ φίλου ἔδει ἐκεῖ, θησεὺς αὐτὸν ἀθήναζε ἀγαγὼν ἀνακτᾶται. id est, Cūq; sane & ipsi Herculi opus esset amico, Theseus illum Athenas deductum refouet, refocillatq;. Proinde quoties facinus aliquod alieno nomine celebratur, alterius tamen opera potissimū peractum, veluti si quis librum suo nomine publicet, in quo sit doctioris alicui⁹ adiutus opera, concinnè notabitur hoc adagio: οὐκ ἄνευ θησέως, id est, Non absque Theseo. Aut si quis dicat, nullam fortunam sibi iucundam esse posse ἄνευ θησέως.

Phæra per præcipitium.

EIVSMODI prouerbium refertur ab Eustathio in Iliados Homeri librum secundū, ἡ σφαῖρα κατὰ πρανοῦς, id est, globus per decliue, subaudiendum voluitur aut mittitur. Perinde est, quasi dicas, currentem incitare. Nā sphęra vel suapte sponte facile per locum decliuem deuoluitur. Nec male quadrabit in eos, qui vitæ genus aliquod nacti sunt, ad quod videntur esse natura propensi, vt conueniat cum illo, τὸν ἵππον εἰς πεδίον, id est, equum in planiciem.

Magis mutus, quàm pisces.

Ἀφωνότερος τῶν ἰχθύων, id est, Magis mutus ipsis piscibus. Prouerbialis metaphora de vehementer infantibus, atque infacundis. Conueniet & in hominem immodicæ taciturnitatis. Horat. in Odis:

- O mutis quoque piscibus
Donatura cygni, si libeat, sonum.

Pisces enim nullam edunt vocem, exceptis per paucis, inter quos canis marinus. Lucianus aduersus indoctum: μᾶλλον δὲ τῶν ἰχθύων ἀφωνότερος εἶ. i. Imo vero magis es mutus, q̄ pisces. Rursus in Gallo: πολὺ ἀφωνότερος ἔσομαι τῶν ἰχθύων. i. multo magis ero mutus, quàm pisces. Vnde Plutarchus in Symposiacis existimat Pythagoricos à piscibus abstinuisse, quod hos quasi suæ disciplinæ domesticos agnoscerent, propter ἐχεμυθίαν, id est, silentium, quod inter animantium genera piscibus est proprium.

Nam ceterorũ sua quibusq; vox est. Aues permultæ canoræ sunt: quædam & humanum sermonem referunt. Atque adeo terrestium quoq; mãticora apud Aegyptios, si Plinio credimus. Solis piscib⁹ nulla vox. Causam adfert Aristoteles, quod his neq; pulmo sit, neque arteria, neque guttur. Etiã si sint nonnulli, qui sonitum quendam ac stridorem edunt: quorum de numero sunt delphinus, lyra, chromis, voca (quem hinc dictum apparet quod vocem edat, Mercurio sacrum, prodidit Athenæus lib. 7.) pecten. Verum eum sonum non naturalibus organis vocis edi putat: sed vel attritu brãchiarum, vel ab interioribus, quę sunt circa ventrem. Plutarchus existimat Gręcis ἰχθῦς hinc appellari, quod vocem habeat cõpressam. Et Lucianus in Halcyone. ἄφωνα γὰρ δὴ τάγε καθ' ὕδατος διαιτώμενα. id est, Nam muta sane quę in aquis degunt. Athenæus lib. Dipnosophistarum octauo, citat auctorem Mnaseam Patrensem, qui prodiderit, in Clitorio amne Arcadię pisces esse vocales. Item Philostephanum, qui scripserit in fluuio Aorno, qui Phenęum vrbem interfluit, piscibus dictis pęcilis vocem esse ferme qualis est turdorum. Tametsi Aristoteles adimit omnibus piscibus vocem, excepto scaphro, & porco fluuiatili. Veteres autem quemuis piscem vocabãt ἔλλοπα, quod vocem edere non posset: ἰλλέσθαι siquidem est, εἴργεσθαι, id est, cohiberi, & ὄψ vox. Vnde apud Theocritum, ἐλλοπιεύειν pro piscari. Addit Athenęus, Pythagoricos à ceteris animantibus non prorsus abstinere, sed quibusdam ex his vesci, quędam etiam sacrificare, solos pisces nõ gustare, quasi sacros ob ἐχεμυθίαν quam Pythagoras docuit.

Turture loquacior.

Τρυγόνος λαλίστερος, id est, Turture loquacior. In garrulos & impendio loquaculos homines dici solitum. Sumpta metaphora ab auis natura, quę non ore tantum, sed & postica corporis parte clamare fertur, ob idopinamur, quod vocem edens, etiam illã mouere videatur. Citatur apud Zenodotũ ex Plocio Menandri. Aelianus lib. 12. cap. 10. meminit hui⁹ prouerbii, deq; aue vtraque corporis parte loquaci. Theocritus in Syracusanis, mulieres quasdã loquaculas, turtures appellat.

Τρυγόνες ἐκκναισεῦντι πλατειάσδοισαι ἅπαντα.

Rana Seriphia.

Βάτραχος ἐκ σερίφου. id est, Rana Seriphia. In homines mutos, & canendi dicendiq; prorsus imperitos dicebatur. Inde natum, quod Seriphiæ ranæ in Scyrum deportatæ non edebant vocem. In hunc modum collectanea Grecorum prouerbiorum decerpta è libris Didymi, Tarrhęi, & aliorũ. Totidem verbis Suidas. Et βάτραχος σερίφιος, id est, rana Seriphia. Proditum enim est in Seripho insula ranas mutas haberi. Meminit huiusce rei Plí. li. 8. c. 58. Cyrenis, inquit, mutę fuere ranę, illatis è continente vocalibus, durat genus earum. Mutę sunt etiãnum in Seripho insula. Eædem alio translatæ canũt, quod accidere & in lacu Thessalię Sicendo tradunt. Quanquam in vulgatis exemplaribus cicadarum Seriphiarum mentio fit, non ranarum: sed germanam lectionem Hermolaus ex fide veterum codicum restituit. Seriphus autem vna est insularum, quas Gręci σποράδας vocant. Non videntur autem satis conuenire verba Plinii cum Gręcorum commẽtariis. Nam hic ait mutas esse in Seripho illi negant vocẽ edere deportatas in Scyrum, quasi in Seripho vocales in Scyro obmutescerent. Verum attentius intuenti rem, nihil est absurdi. Seriphus ranas habebat mutas. Eas vt rem prodigiosam deportabant in Scyrum, quas cũ Scyrii mirarentur esse mutas, pręter ingenium ranarum indigenarum, dicebant βάτραχος ἐκ σερίφου. Ea vox abiit in ꝓuerbiũ.

Alij sementem faciunt, alij metent.

Ἄλλοι μὲν σπείρουσιν, ἄλλοι δ' ἀμήσονται, id est, Alii quidem sementem faciunt, alii verò metent. Quod citra metaphoram etiam ad hunc modum efferunt: ἄλλοι κάμον, ἄλλοι ὤναντο, i. Alii laborarunt, alii perceperunt emolumentum. His simillimum est illud Fabii dictum apud Liuium lib. ab vrbe condita 10. Quam arborẽ conseruisset, sub ea legere alium fructum, id indignum esse dicere. Huc adlusit Hesiodus, cũ scribit in Theogonia de Fucis.

Ἀλλότριον κάματον σφετέρην ἐς γαστέρ' ἀμῶνται. id est,

Atque metunt ventrem in proprium sudorem alienum.

Theognis item:

Οὔτε

Οὔτε γὰρ ἂν προκχμὼν, ἄλλῳ κάμυκτον μεταδοίης. id est,

Ante tibi exhaustos alii ne trade lobores.

Consimili figura dictum est à Diocletiano nondum Cæsare: Ego apros occido, sed alter fruitur pulpamento. Refertur autem in illius vita ad hanc ferme sententiam: Cũ Diocletianus apud Tungros in Gallia, in minoribus adhuc locis militans, in caupona quadam moraretur, & cũ Druiade quadam muliere familiarem consuetudinem haberet, illaque parsimoniam hominis incusaret, ioco, non serio respondisse fertur, tum se fore liberalem, cum Imperator fuerit. Ad hoc illa: Noli, inquit, iocari Diocletiane, plane Imperator eris, simul ac aprũ occideris. Quam quidem mulieris vocem ominis arripiens vice, studiose sectari cœpit apros in venatu, haud intelligens videlicet ęnigma, quod euentus postea explicauit. Nam Numerianus Imperator, factione Arrii Apri soceri sui interemptus fuerat. Qua re prodita, milites Diocletianum vindicem creant, & Augustum consalutãt. Ille itaque pro concione, quo Druiadis dictum expleret, Aprum manu sua confodit, addens Maronianum illud:

Aeneæ magni dextra cadis.

Ceterum interea dum adhuc priuatus ille multos apros confecisset, nec affulgeret vsquam Imperii spes, dicere solitum ferunt: Ego quidem apros occido, verum alter fruitur pulpamento.

Aliena iacis.

Ἀλλότρια βάλλει, id est, Aliena iacis. Quoties res parum ex animi sententia cadit. Translatum ab iis, qui ludunt alea, quibus iacientibus interdum ea cadunt, quæ minime sunt ad victoriam accommodata. Proinde si quando frustratur nos spes, recte dicemus, ἀλλότρια βάλλειν. Adagium refertur à Diogeniano.

Aliam quercum excute.

Ἄλλην δρῦν βαλάνιζε, id est, aliam quercum excute. In eos conuenit, qui sine fine petũt aliquid: aut qui continenter ab eodem mutuum postulãt. Hos hoc adagio licebit ablegare, vt nobis omissis, aliorum aures suis precibus sollicitent. Parœmiam hinc natã putant, quod olim mortales glandibus victitabant, Cereris vsu nõdum reperto. Has qui quercubus excussis colligebant, mercede ad id conducti, balanistas, i. glandiũ collectores, siue glandiarios appellabant. Qui si quando circunspicerent, si quę glandes etiamdum in arbore reliquę essent, prætereuntes per iocum acclamabant: Aliam quercum excute. Eam vocem vulgus arreptã vertit in prouerbium. Non ineconcinnè accommodabitur ad negotium relinquendum, ex quo iam nihil emolumenti potest capi. Aut mutandum amicum, qui iam vtilis esse desiit. Aut præceptorem mutandũ, vnde nihil est, quod amplius discas.

Nuces relinquere.

NVCES relinquere, est omissis studiis ac nugis puerilibus ad grauiora magisque seria conuerti. Persius:

Et nucibus facimus quęcunq; relictis,
Cum sapimus patruos.

Translata metaphora, vel à vetusta nuptiarũ ceremonia, in quibus sponsus vxorẽ ducẽs nuces spargebat, vtpote iam pueritię renuncians. Ita Catullus in carmine nuptiali:

Da puer propere nuces.
Concubinæ nuces da.

Vergilius in Bucolicis æglog. 8.

Sparge marite nuces.

Quanquam Plin. lib. 15. c. 22. causas alias adfert, quam ob rem nuces in nuptialibus ceremoniis consueuerint antiquitus adhiberi. Sed pstat ipsius referre verba: Nuces, inquit, iuglandes, quãquam & ipsę nuptialium Fescenninorum comites, multum pineis minores vniuersitate, eędemq; portione ampliores nucleo. Nec non & honor his naturæ peculiaris, gemino protectis operimento, puluinati primum calicis, mox lignei putaminis. Quę causa eas nuptiis fecit religiosas, tot modis fœtu munito, quod est verisimilius, quam quia cadendo tripudium sonumve faciãt: Festus item indicat, in nuptiis à pueris nuces spargi solitas, vt nouę nuptę intrãti domũ noui mariti, faustum esset auspicium. Addit Seruius, pueros catamitos, cum à turpi seruitio recederent, solitos nuces spargere, significantes se posthac omnia puerilia spernere. Vel hinc igitur, vel certe à puerorum lusibus, qui nucibus peraguntur, ductum prouerbium videri potest. Nam talis ac nucibus olim lusitasse pueros, vel Horatius testis: cum ait:

Te talos Aule nucesque.

Proinde ad hanc prouerbii formã pertinebunt

bunt & reliquæ illæ figuræ: Nunquam à nucibus recedere, Redire ad nuces, Nuces abiicere, Nuces intermittere, Nucibus indulgere, Nuces repetere, atq; id genus alia.

Bis pueri senes.

Δὶς παῖδες οἱ γέροντες, id est, Bis pueri senes. Vna est ex illis prouerbialibus inscriptionibus satyrarum Varronis. Quadrabit in eos, qui prouectiore cum sint ætate, tamen puerilibus quibusdam studiis intempestiuiter atque indecore detinentur. Aut in senes ętatis vitio desipiscentes, tanquam iterum in pueritiam reuolutos. Seneca, Non, inquit, bis pueri sumus, vt vulgo dicitur, sed semper: verum hoc interest, quod maiora non ludimus. Plato lib. De re publ. 1. Οὐ μόνον ἄρ' ὡς ἔοικεν ὁ γέρων δὶς παῖς γίγνοιτ' ἄν, ἀλλὰ καὶ ὁ μεθυσθείς. id est, Nō solum igitur senex, vt videtur, bis erit, puer sed ipse ēt temulentus Aristophanes in Nubibus:

Φήσεις νομίζειν σοὶ σὺ παιδὸς τοῦτο τοὔργον εἶναι,
Ἐγὼ δέ γ' ἀντείποιμ' ἄν, ὡς δὶς παῖδες οἱ γέροντες. id est,
Pueri, inqes, tibi videri facinus illud esse.
Respōdero ipse cōtra, senes bis esse pupos.

Sophocles in Peleo:

Πηλέα τὸν Αἰάκειον οἰκουρὸς μόνη
Γεροντανωγῶ κἀναπαιδεύω πάλιν
Πάλιν γὰρ αὖθις παῖς, ὁ γηράσκων ἀνήρ. id est,
Ego Peleum Aeaco satum, pueri in vicē,
Senem puella moderor, atque tempero.
Nam iterum puer quisquis senescit, redditur.

Theopompus, Δὶς παῖδες οἱ γέροντες ὀρθῷ τῷ λόγῳ, id est, Pueros bis esse senes, recte dicitur. Plato, Ἄρ' ὡς ἔοικε δὶς γέροντ' ἂν παῖς γένοιτο. id est. Similis videtur bis seni puer senex. Antiphon: Γεροντοτροφία προσέοικε παιδοτροφίᾳ, id est, Senē nutrire, perinde est, quasi nutrices puerum. Lucianus in dialogo, cui titulus, τὰ πρὸς κρόνον, Οὕτω γὰρ ἂν τὴν παροιμίαν ἐπαληθεύσαιμι, ἥ φησι, παλίμπαιδας τοὺς γέροντας γίγνεσθαι. id est, Sic enim fiet, vt verum videatur adagiū, quo dici solet, senes rursum repuerascere. Huc pertinet, quod libro De lingua Latina tertio scribit Varro, identidem in Attellanis, haberi pupum senem, quod Osci suapte lingua vocent casnar. Nam veteres pupum, puerum vocabant. Neque vero prouerbium ideo tantum esse dictum, quod senes ętatis culpa desipiscant: verumetiam quod omnibus modis in senibus iam velut exacta vita ad initium recurrere videatur, quemadmodū scite dixit Aristoteles in problemate quodam, in quo quærit, quo nam pacto sint accipienda, quę priora dicuntur, ac posteriora. Primum enim redit albor simul, & raritas capillitii, quorum vtrunque pueris familiare: deinde balbuties, velut altera infantia. Præterea gingiua exarmata dentibus, aut certe perpaucis, & eis vacillantibus instructa, quod & ipsum cum infantibus commune. Quinetiam senibus omne corpus ad puerilem decrescit modum: consimilis virium imbecillitas. Iam vero cibi quoque consimiles vtrique congruunt ætati. Postremo morum ineptia, leuitas animi, & hoc ipsum, nihil sapere, in senibus infantiam quādam referre videtur. Auctor est enim in Politicis Aristoteles, post annos duodequinquaginta ingenii vigorem euanescere. Quapp Euripides in Bacchis ait,

Τό γῆρας ὑμῶν εἰσορῶ νοῦν οὐκ ἔχον,
Vestram vbi senectā video mentis indigā.

Vnde fit, vt senes pueris mire delectentur, quasi similes iā ad similiū amorē propensi.

Sexagenarios de ponte deiicere.

SEXAGENARIOS de ponte deiicere, est natu maiores, perinde quasi deliros, & ad omne vitę munus inutiles, in otiū reiicere, atque ab omne functione negotiorū relegare. Inde natum, quod olim sexagenariis ferendorum suffragiorum ius nō erat, ætate velut à publicis muniis dimissa. Vel quod olim iuuentus Romana, quo sola ferret suffragia, senes inualidos de pontibus præcipites dederit. Nam de ponte suffragia ferri iam cœperant, atque ea sententia magis probatur Sisinnio Capitoni apud Festū Pompeium, quam vulgata illa, qua putant post vrbem à Gallis liberatam, ob cibatus inopiam sexagenarios in Tyberim de ponte deiici cœptos. Varro libro De vita patrū secundo, honestam causam religiosamq́ue patefacit: cum in quintum gradum peruenerāt, atq; habebant quinquaginta annos, tum deniq; erant publicis negotiis liberi, atq; expediti, & otiosi. Ideo in prouerbiū quidam putant venisse, Sexagenarios de ponte deiici oportere, qđ suffragium non ferant, quod per pōtem ferebatur. Nonius Marcellus: Sexagenarios per pontem mittendos, male dici popularitas intellexit.

Macro-

Macrobius Saturnalium lib. 1. Adimere vis doctis viris, in verborum comitiis ius suffragandi, ac tanquam sexagenarios maiores de ponte deiicere? Ouidius in Fastis:

Pars putat, vt iuuenes ferrent suffragia soli,
Pontibus infirmos præcipitasse senes.

Vnde & depontani dicuntur senes, iam velut emeriti, & à ciuilibus negotiis in otiũ remissi. Plato libro De legibus sexto, loquẽs de magistratu τῶν νομοφυλάκων, id est, legibus seruandis præfectorum, non admittit ad eum magistratum gerendum minorem annis quinquaginta, nec sinit in eo perseuerare maiorẽ septuaginta: vt, si quinquagenarius magistratum inierit, vigintis annos eum administret: sin sexagenarius, decem dũtaxat. Licebit autem vti prouerbio, vel in odium ætatis, tanquam ad nihil iam vtilis, & ab omni vitæ munere relegandæ: vel simpliciter in eos, qui propter ætatis imbecillitatem rude iam donati sunt, ac solitorum munerum vacationem acceperunt.

Crambe bis posita mors.

Δὶς κράμβη θάνατος, id est, Crambe bis, mors est. Plin. lib. 20. c. 9. inter brassicæ species, tertio loco refert & cramben. Dioscorides lib. 2. crambes tres species facit. Quarum prima, preterquam, quod alias ad multa remedia efficax est, etiam ebrietatis & crapulæ incommoda tollit, si crudam edas ante cœnam ex aceto, vt indicauit M. Cato. Aristoteles in causa putat esse, quod cum ipsa sit frigida, & succum habeat dulcem, ac discutientem, fit vt vinosos humores in aluũ detrahat, tenues humores in vesicam delabantur, ipsa in ventriculo remanẽs, corpus refrigeret. Atque ita humoribus vtrinque deductis, & refrigerato corpore, cessare crapulam. Inest autem peculiaris quædam vis crambes, obsistendi vino, vt si in vineto seratur, vinum proueniat dilutius. Proinde apud Aegyptios, & Sybaritas solenne erat, ante omnia sumere cramben coctam: quibusdam mos erat ex amethystino vasculo crambes semen ante compotationem capere, quo citra periculum ebrietatis indulgere vino possent. Huiusmodi fere Atheneus libro 1. addens illud, priscis cramben, ac raphanum pro eodem habita. Vnde Theophrastus prodidit, vitem etiamnum viuam raphani odorem fugere. Verum vt ad prouerbium redeamus; Suidas scribit illã antiquitus in conuiuiis adhiberi solere, verũ recoctam adeo nauseam adferre, vt Græcis in fastidii prouerbium abierit. Quoties. n. rem iterum, atque iterum repetitam non sine molestia significabant, dicebant δὶς κράμβη θάνατος, id est, bis crambe mors: hoc est, κράμβη δίσεφθος, crãbe recocta. Ad hoc adagii Politianus arbitratur adlusisse Iuuenalem, cum scribit in Satyra septima:

Declamare doces, o ferrea pectora Vecti,
Cum perimit sæuos classis numerosa tyrannos.
Nam quęcunq; sedens modo legerat, hęc eadem stans
Proferet, atque eadem cantabit versibus iisdem,
Occidit miseros crãbe repetita magistros.

Cramben repetitam appellat declamationem maximo cum tædio iterum atque iterum audiendam. Finitimum est illi, quod alio commemorauimus loco, ὁ Διὸς κόρινθος, id est, Iouis filius Corinthus. Contrarium illi, δὶς καὶ τρὶς τὸ καλόν. id est, Bis & ter, quod est pulchrum. Quod enim per se pręclarũ, id vel decies repetitum, vt inquit Horatius, placere solet. Quod ineptum, id primo gustu commẽdatione nouitatis vtcunque toleratur: ceterum iteratum, haud iam ferendum, fastidium adfert. Et tamen erat priscis admodum celebris hęc herba, adeo vt nec religione careret, & ob hoc μάντις vocata: per eandem iurare mos erat, pręsertim apud Iones, καὶ μὰ τὴν κράμβην, vt hinc quoq; fastidii prouerbium ortum videri possit, auctor Athenæus libro Dipnosophistarum nono.

Ne Hercules quidem aduersus duos.

Μηδ᾽ ἡρακλῆς πρὸς δύο, id est, Ne Hercules q̃dẽ aduersus duos, hoc est. Nemo vsq; adeo viribus excellit, vt vnus pluribus par esse possit. Neque indecorum est cedere multitudini. Erit autem suauior metaphora, si significabimus neminem quantumuis eruditum aduersus duos in disputando sufficere: aut eundem hominem pluribus negotiis sustinendis non esse simul parem: aut non posse resisti precibus duorum rem eandem petentium. Poterit & aliam in formam verti prouerbium, ad hunc modum: Si negant vel Herculem aduersus duos esse parem, qui nam ego tam imbecillis ad-

uersus duos Hercules stabo? Quanquam obiter huius vsum prouerbii, in operis huius vestibulo paucis ostendimus. Plato lib. De legibus vndecimo: ὀρθὸν μὲν δὴ, πάλαι τε εἰρημένον, ὡς πρὸς δύο μάχεσθαι τἀναντία, χαλεπὸν καθάπερ ἐν ταῖς νόσοις, πολλοῖς τε ἄλλοισι. id est, Verum est illud, & iam olim prouerbio celebratum, arduum esse aduersum duo, eaque contraria pugnare, quemadmodum in morbis, aliisque cōpluribus. Significat nobis esse geminam pugnam, tū aduersus diuitias, tum aduersus egestatem. Idē in Phœdone vsurpauit, vbi Socrati per iocum hortanti, vt Cebetem ac Symmiam confutet argumentatione, respondet Phœdon: ἀλλὰ πρὸς δύο οὐδ' ἡρακλῆς λέγεται οἷός τε εἶναι. id est, At vero contra duos, ne Hercules quidem dicitur suffecisse, Eodem adlusit Catullus in carmine nuptiali, cū ait:

- Noli pugnare duobus.

Hæc sententia tametsi non iisdem verbis, aliquoties legitur apud Homerum, vt in Odyss. Y.

Χαλεπὸν γὰρ ἐρυκακέειν ἕνα πολλούς. id est,
Difficile ac durum est, vnum compescere multos.

Telemachus ita loquitur de se, ac procis, Item Iliados E.

Αἰνείας δ' οὐ μεῖνε θοός περ ἐὼν πολεμιστὴς,
Ὡς εἶδεν δύο φῶτε παρ' ἀλλήλοισι μένοντε. i.
Haud stetit Aeneas alioqui strenu⁹ armis,
Conspexit simulatque duos consistere iunctos.

Occasionem adagii varie narrāt. Quidam aiunt Molionidas adortos aliquando Herculem ex insidiis, atque illum hominum multitudine territum, non ausum contra resistere, sed fuga saluti consuluisse, idq; in vulgi sermonem abiisse. Vero propius est, quod refert Suidas, Herculem constituto certamine Olympiaco, fretum viribus suis primū ausum certare cū duobus, & vtrosq; cōfecisse. Hos aiunt fuisse Cteaton & Eurytum, Neptuno patre & Moliona matre prognatos. Deinde proxima Olympiade consimili modo congressum fuisse cum duobus quibusdam, atq; ab his fuisse superatum. Quanquam sunt, qui hos existiment fuisse Lęum & Pherandrum, sed qui vicerint Herculem, non qui victi discesserint. At Plato in Euthydemo longe diuersam ab his historiam adducit, puta Herculem cū hydra pariter & cancro quodam immani, qui e mari emerserat, congressum, inferiorem discessisse, atque ob id Iolai nepotis auxilium implorasse. In eo dialogo Socrates cum duobus fratribus sophistis, & vt sunt illi, contumeliosis disputans, quasi cū duobus monstris vnus cōgressus, cum illi probro obiiceret Dionysodorus quod fugeret, neque ad interrogata responderet, ad hunc modum respondit: Εἰκότως γὰρ ἔπων ἐγώ. ἥττων γάρ εἰμι καὶ τοῦ ἑτέρου ὑμῶν, ὥστε πολλοῦ δεῖ μὴ οὐ δύο φεύγειν, πολὺ γάρ που εἰμι φαυλότερος τοῦ ἡρακλέους, ὃς οὐχ οἷός τε ἦν τῇ τε ὕδρᾳ διαμάχεσθαι σοφιστρίᾳ οὔσῃ καὶ διὰ τὴν σοφίαν ἀνιέσῃ εἰ μίαν κεφαλὴν ἀποτμηθείη τοῦ λόγου, πολλὰς ἀντὶ τῆς μιᾶς, καὶ καρκίνῳ ἑτέρῳ τινὶ σοφιστῇ ἐκ θαλάττης ἀφιγμένῳ νεωστί μοι δοκεῖν καταπεπλευκότι. ὃς ἐπειδὴ αὐτὸν ἐλύπει, οὕτως ἐκ τοῦ ἐπ' ἀριστερὰ λέγων καὶ δάκνων, τὸν ἰόλαον τὸν ἀδελφιδοῦν βοηθὸν ἐπεκαλέσατο. ὁ δὲ αὐτῷ ἱκανῶς ἐβοήθησεν. ὁ δ' ἐμὸς ἰόλεως παρακλῆς εἰ ἔλθοι, πλέον ἂν θάτερον ποιήσειεν. id est, Nō iniuria, inquam, fugio. Nam cum alterutri sim impar, cur nō fugiam ambos? Equidem Hercule multo sum imbecillior, qui tamen pugnare pariter non valuit & aduersum hydram sophisticam, cui propter sapientiam pro vno sermonis capite amputato multa repullulabāt, & aduersum cancrum sophistam quendam è mari profectum, & nuper, vt arbitror, aduectum. A quo cum Hercules ad sinistram angeretur, verbisq; acriter morderetur, nepotis sui Iolai auxilium implorauit, qui abunde illi succurrit. Meus autem Iolaus Patroclus si venerit, magis alteram certaminis partem sustineret. Mordaci videlicet allegoria, Socrates è fratribus sophistis alterum hydram, alterum cancrum nominat, se Herculem, Ctesippum Iolaū.

Vnus vir, nullus vir.

Εἷς ἀνήρ, οὐδεὶς ἀνήρ, id est, Vnus quidem vir, nullus est. Sensus est, nihil egregium præstari posse ab vno homine, omni auxilio destituto. Huc pertinet, quod ait Euripides in Heraclidis: μιᾶς γὰρ χειρὸς ἀσθενὴς μάχη. id est, Nam solitarię manus inualida pugna est. Item illud eiusdem: εἷς ἀνὴρ οὐ πάντα ὁρᾷ. id est, Vir vnus haud videt omnia. Poterit ad varios vsus deflecti prouerbium, vel ad insuauem vitam, si non adsit conuictor amicus: vel ad iudicium haud quaquā vni committendum: vel ad studium litterarum, quod citra socium, & eiusdem, vt aiunt,

aiunt, ęmulum Musę, plane friget: vel ad quoduis denique peragendum negotium, quod citra alterius adminiculum commode confici non queat. Adagii mentionem facit Zenodotus.

Asinus inter simias.

Ὄνος ἐν πιθήκοις, id est, Asinus inter simias. Vbi quis incidit in homines nasutos & cōtumeliosos, ipse stolidus, à quibus impune rideatur. Extat apud Aulum Gellium lib. 2.c. 23. apud quem Menander comicus in fabula, cui titulus, Plotium, maritum, de vxoris iniuria querentem inducit his verbis: ὄνος ἐν πιθήκοις τοῦτο τὸ λεγόμενον ἐστι δὴ τοῦτο. id est, Asinus inter simias, vulgo quod aiunt, sane istud. Constat autem simiam animal esse petulantissimum, adeo vt non vereatur etiam leonem per lasciuiam agitare, natibus illius affixa. Quin & hodie vulgo simile quiddam dicunt, Noctua inter cornices, vbi stupidior aliquis in homines petulantes, ac dicaces incidit. Nihil autem vetat, quo minus generaliter vsurpetur, vbi quis in negotium incidit vehementer molestum, aut in infortuniū aliquod, vnde se non queat extricare.

Asinus inter apes.

Ὄνος ἐν μελίτταις, id est, Asinus inter apes. Cōsimilem habet cum proximo sensum. dici solitum, vbi quis infeliciter incidit in homines improbos, atque importunos. Metaphora per se liquet. Quanquam adagiū ab euentu quopiam natum videri potest. Meminit Suidas.

Asinus in vnguento.

Ὄνος ἐν μύρῳ, id est, Asinus in vnguento. Cū deliciæ adhibentur iis, quos haudquaquā decent, neq; qui vel vti norunt illis, vel delectantur. Nam asinus culmos ac fœnum mauult, quàm aurum, vel vnguētum, quo etiā offenditur. Locus fuerit huic adagio, si quando indoctus aliquis in optimos incidat auctores, quos ob inscitiam aut negligat, aut etiam deprauet. Siue cum amuso cuipiam cum eruditissimis viris viuere cōtigerit, quorum tamen consuetudine neq; frui nouerit, neque omnino gaudeat. Refertur à Diogeniano prouerbium.

Neque cœlum, neque terram attingit.

Οὔτε γῆς οὔτε οὐρανοῦ ἅπτεται, id est, Neque cœlum neque terram attingit. De re vehementer absurda atque aliena, quæq; nulla vicinitate pertineat, ad id, de quo agitur. Lucianus in Pseudomante: ὀκτώ μοι χρησμοὺς ἔπεμψεν, οὔτε γῆς φασιν, οὔτε οὐρανοῦ ἁπτομένους, i. Octo mihi misit oracula, sed quæ neq; cælum, vt aiunt, neque terram attingerent. Aristides in Cimone leuiter adludens ad prouerbium, indicat metaphoram sumptā ab iis, qui in medio pendent aere, vtrinque liberi.

Nihil aduersum.

Οὐδὲν πρὸς ἔπος, id est, Nihil ad carmen. De iis, qui longe discrepant ab iis, quæ proposita sunt. Trāslatum videtur à scena, vbi histrio saltatu gestuq; carminis genus repræsentat. Et haud scimus an alius fuerit, qui recitaret versus, alius qui gesticularetur. Apparet enim vnum aliquem fuisse recitatorem, cuius est illa vox in calce comœdiarum: Calliopus recensui. Nec alioqui apparet quorsum pertineat, quod admonet Cicero ab histrione deligi fabulam, ad quā natura sit appositus, quod in prologo Comœdiæ Terentianæ, qui prologum dicit, quæritur clamosas fabulas ad se deferri, minus laboriosas ad alios. Quod si saltatio parum respōdisset ad numeros carminis, aiebant: Οὐδὲν πρὸς ἔπος. Lucianus in Philopseude: Οὐδὲν πρὸς ἔπος ταῦτα φασιν, οὐδὲ περὶ τούτων ἠρόμην. id est, Ista nihil ad carmen, vt dici solet, neque enim de iis interrogabam. Qui in choreis non responderet ad numerum saltationis, eum ἀκρότητον appellabant. isque ἀκροτεῖν ἔπος dicebatur. Andreas Alciatus, hoc seculo non modo iuris Cæsarei, verumetiam omnium studiorum decus, nec minus suspiciendus ob rarum quēdam ingenii candorem, quàm ob exactam omnium liberalium disciplinarū peritiam, lib. Dispunctionum suarum 2. consentit quidem nobis in sensu vsuque prouerbii, ceterum de origine nonnihil dissentit, mauultque ab oraculis esse natū, quæ quondam carmine reddebantur, præsertim heroico; cuius inuentor fuerit Pythius Apollo. Græcis autem ἔπος dicitur, quod ἕπονται τὰ πράγματα τοῖς χρησμοῖς. id est, quod res oraculis respondeant. Hanc enim etymologiam adfert Eustathius in principio Iliados Homerię: vnde probabilius esse iudcat Alciatus noster, quotiēs eue

nirent quæ promissis aut proposito non quadrarent, dici solitum, οὐδὲν πρὸς ἔπος. Vsus est eo Vlpianus in Pandectis lib. 11. Tit. de interrogatoriis actionibus cap. 12. Quod autem ait prætor, omnino non respondisse, posteriores sic acceperunt, vt omnino nō respondisse videatur qui ad interrogata non respōdit, id est, οὐδὲν πρὸς ἔπος. Suidas indicat nōnunquam vsurpari οὐδὲν πρὸς ἔπος, pro temere ac de nihilo, siue abs re Adducit hos versus ex poeta, nescio quo:

Οὐδὲν πρὸς ἔπος οὕτως ἀνοήτως ἐκβαλῶ.
Πρὶν ἐκπύθωμαι πᾶν τὸ πρᾶγμ᾽ ὅπως ἔχει, i.
Adeo ne temere & inscienter efferam,
Prius atque rem omnem, vt sese habet cognouero?

Prior versus Græcus constabit si legas, pro οὕτως, χ᾽ οὕτως. Vsurpauit idem Aristophanes in Concionatricibus, quem locum retulimus prouerbio: Extra cantionem.

Nihil ad fides.

Οὐδὲν πρὸς τὴν χορδὴν, id est, Nihil ad chordam. In eos quorum vita vehementer est inequalis, quorumue mores ab oratione dissident. Lucianus De saltatione: καὶ μηδὲν ὥς φασι πρὸς τὴν χορδὴν, ἕτερα γὰρ ὁ πους, ἕτερα δ᾽ ὁ ῥυθμὸς λέγει. id est, Nihil ad chordam, vt dici solet, nam alia pes, alia loquitur rythmus. Idem in Meretriciis: καὶ ὅτι εὖ πρὸς τὴν κιθάραν ὁ πούς. id est, Et quod pes probe responderet ad citharam. Plutarchus in commentario De verecundia: οὐ διὰ τὴν τοῦ ποδὸς πρὸς τὴν λύραν ἀμετρίαν, ὡς Πλάτων ἔλεγε, καὶ πόλεις πόλεσι καὶ φίλοι φίλοις διαφερόμενοι, ἔσχατα δρῶσί τε καὶ πάσχουσιν, ἀλλὰ διὰ τὴν περὶ τὰ νόμιμα καὶ δίκαια πλημμελίαν. id est, Haudquaquam ob id, quod pes à lyra dissentiat, sicut ait Plato, ciuitates cum ciuitatibus, amici cū amicis cōflictātes, extrema tum faciunt, tum patiuntur, sed quod circa leges atq; æquitatem peccetur. Locus autem, quem citat Plutarchus, est in libro De legibus septimo: ἀποδιδόντας πρόσχορδα τὰ φθέγματα τοῖς φθέγμασι. τὴν δὲ ἑτεροφωνίαν καὶ ποικιλίαν τῆς λύρας, ἄλλα μὲν μέλη τὸν χορδῶν ἱεισῶν, ἄλλα δὲ τοῦ τὴν μελῳδίαν συνθέντος, τοῦ ποιητοῦ, καὶ τὰ λοιπά. id est, Reddentes voces cum lyræ sono concordes. Porro vocis discrepantiam diuersitatemque quotiens alios modos edunt chordæ, alios is, qui cantilenam composuit, & cetera. Videtur ad hoc prouerbium adlusisse diuus Augustinus in Epistola quadam ad Licentium: Aut si ego canto, inquit, tu autem ad aliam vocem saltas, nec sic quidē me pœnitet. Habet enim suam hilaritatem ipsa cantatio, etiam cum ad eam membra non mouet, cui plena charitatis modulatione cantatur.

Formica camelus.

Μύρμηξ ἢ κάμηλος, id est, Formica camelus. De vehementer inæqualibus, & modo minimis, modo maximis, quod perinde sit, quasi repente camelus in formicam vertatur. Lucianus in prima epistola Saturnalium: ὡς δὲ νῦν ἔχομεν, μύρμηξ ἢ κάμηλος, ὡς ἡ παροιμία φησί. id est, Nam vt nunc viuitur à nobis, formica camelus, quemadmodum prouerbio dicitur. Loquit᾽ de opibus inæqualiter inter mortales distributis, vt huic plurimum supersit, huic multum desit, Neque intempestiue dicetur in eos, qui sibi non constant, in vtranque partem immodici. Quod genus hominem describit Euripides in Troadibus.

Τίς δ᾽ ὧδε πηδᾷς ἄλλοτ᾽ εἰς ἄλλους τρόπους;
Μισεῖς δὲ λίαν, καὶ φιλεῖς ὅτῳ ἂν τύχῃ. id est,
Quid ita modo hos modo in hosce mores transilis?
Odisti acerbe, amasque nimium quemlibet.

Os sublinere.

Os sublinere, pro eo quod est dare verba, & arte quadam illudere, reperitur aliquoties apud auctores. Nonius Marcellus tractum putat à ridiculo quodam lusus genere, quo dormientibus ora pinguntur. Plautus in Aulul. Fidei censebam maximam fidem esse. Ea subleuit os mihi pessime. Idem alibi: Os mihi probe sublitum est. Idem in Epid. Ego si adlegassem aliquem, ad hoc negotiū minus hominem quam doctum, minusq; ad rem callidum, os sublitum esset. M. Var. in mysteriis apud Nonium: Aes defraudasse cauponem, bonam luto obliuisse, cū portitores æra induxere. Sophocles in Antig.

Ὁρῶσι χ᾽ οὗτοι, σοὶ δ᾽ ὑπίλλουσι στόμα. id est,
Vident & hi, sed os tibi sublinunt.

Vergil. item in carmine Bucolico, pueros inducit per lusum, Sileni faciem mori succo oblinentes.

Iamque videnti.
Sanguineis frontem moris & tempora pingit,

Ille

Ille dolum ridens, quo vincula nectitis inquit?

Dare verba.

DARE verba, passim obuium est apud omnes auctores, pro eo quod est fallere. Persius quarta Satyra:

- Vt mauis, da verba, et decipe neruos.

Terentius:

Cui verba dare difficile est. Ouidius:

- Verba dat omnis amans.

Idem eleganter transtulit ad fallendas animi curas.

Detineo studiis animum, falloque labores,

Experior curis & dare verba meis,

Sed tum frequentiora, tũ expositiora sunt exempla, quam vt operæpretium sit ea persequi. Tantum illud admonendum, nonnihil Veneris accessurũ prouerbio, si longius à simplici detorqueatur oratione, videlicet ad fraudem imposturamue, quæ vel citra verborum fucos peragitur. Quod genus fuerit, si quis dicat mundum hunc dare verba suis cultoribus, & alchimisticam, quam vocant artem, dare verba sui studiosis, & eum sibiipsi dare verba, qui sibi pollicetur haudquaquam speranda.

Addere manum.

ILLVD non inusitatius, quod est apud Plautum in Persa, addere manum, pro eo quod est ludibrio habere. Translatum ab iis, qui manu ad aurem porrecta, motaque quempiam irrident. Plautina verba sunt hæc: Quid ais, crux, stimulorum tritor? Quomodo me hodie versasti, vt me in tricas coniecisti? Quomodo de Persa manus mihi addita est? Itẽ in Pœnulo: Quo pacto auaræ Veneri pulchre adii manum. Rursum in eadem scena: Ego faxo posthac Dii Deæque ceteri contentiores magis erunt atque auidi minus, cum scibunt, Veneri vt addiderit leno manum. Idem in Aulularia: Ita illis impuris omnibus adii manũ. Iterum in Cassina: Satin lepide addita nobis manus merito? Quanquam varie scriptum inuenitur, nunc adii, nũc addita. Videt̃ rectius legi, addidi, vt accipiamus sumptam metaphoram ab irridentium gestu, cuius meminit Persius:

Nec manus auriculas imitata est mobilis albas.

Circumtondere comam.

Περικείρειν τῆς πλοκάμης, id est, Circumtondere comam, Græcis in prouerbio est, pro eo quod est, ludibrio habere. Nam id lusus gratia fieri solet stupidis, vt eis non sentientibus cæsaries circumtondeatur. Lucian. in Misanth. ἐκάθησο τῆς πλοκάμης περικειρόμενος ὑπ᾽ αὐτῶν. id est, Sedebas, cum tibi cæsaries ab illis circumtonderetur. Vsurpat idẽ in Pseudomante.

Fucum facere.

FVCVM facere, pro eo quod est, imposturam facere, & artificiosa dissimulatione deludere, frequens est apud bonos auctores. Teren. in Eunuch. Per alienas tegulas venisse clanculum, fucum factum mulieri. Quo loco, factum, supinum est, non participium. Quintus frater ad Ciceronem: Si eum, qui tibi promiserit, fucum vt dicitur, facere velle senseris, vt te id audisse & scire dissimules. Nam fucus herbæ genus, quam Græci φῦκον vocant, tingendis lanis vtile. Vnde simpliciter fucum pro colore reperire licet, & fucare pro colorate. Horatius in Odis:

- Stercore fucatus crocodili.

Maxime si colorem non natiuum, aut genuinum, sed artificiosum, ac velut adulterinum significemus, vt idem Horatius:

- Nec amissos colores

Lana refert medicata fuco.

Proinde medicamentum illud, quo cuti superinducto mulierculę vitia formę dissimulant, quasiq; personam assumunt, fucũ vocant. Plautus: Vitia corporis fuco occulunt. Vt autem fucus est color arte additus, ita persona facies est non vera, sed apposititia. Vnde eleganter dictum à Seneca: Vt personam malit, quàm faciem: id est, videri malit, quam esse. Lucretius item lib. 3.

Nam veræ voces tum demum pectore ab imo

Eliciuntur, & eripitur persona, manet res.

Cor. Tacit. in Dialogo De Oratoribus. Ita nec pręceptor deerat optimus quidem, & electissimus, qui faciem eloquentiæ non imaginem pręstaret. Itaque personatos dicimus, qui aliud prę se ferunt, quàm sint. Quin & offucias vocant inania quędam rerum simulacra, quæ veluti præstigiis quibusdam, oculis intuentium imponũt.

Gręci

Græci simplici verbo φενακίζειν vocant, & φενακισμὸν, huiusmodi imposturam, φένακα, fuci artificem. Qui scripsit etymologicum Græcum, auctor insincerus & impurus, vocem deductam existimat παρὰ τὴν πηνίκην, quæ Græcis coma dicitur appositia. Latini galericulum appellant. Quin & colorem pro fuco vsurpauit Iulianus citante Vlpiano lib. Pand. 14. Tit. Ad senat. cõsul. Maced. c. 9. Sed Iulianus, inquit, adiicit, si color quæsitus sit, vt filius familias, qui mutuam pecuniam accepturus erat, fide iuberet. Quin & rhetores, probabilem rationem, quam ad defensionẽ commenti sunt, colorem appellant. Iuuenalis:

Dic aliquem nobis, dic Quintiliane colorem.

Et hęrente summo rhetore, vxor deprehẽsa impudentissimo colore se tuetur.

- Conuenerat olim
Vt faceret tu q̃d velles, nec nõ ego possem
Indulgere mihi.

Album calculum addere, & similes figuræ.

Λευκὴν ψῆφον προσθεῖναι, id est, Album calculũ addere, pro approbare, subinde legimus apud doctos. Inde sumptum, quod antiquitus missis in vrnam calculis, ita ferebantur à iudicibus sententiæ, vt albis absoluerent, nigris damnarẽt. Qui si forte fortuna fuissent ęquales, tamen liberabatur reus, eiusq́ue rei causam Aristoteles copiosissime reddit in problematibus. De calculorum more meminit Ouid. Meta. lib. 15.

Mos erat antiquis, niueis atrisq; lapillis,
His damnare reos, illis absoluere culpa.
Tunc quoque sic lata est sententia tristis, & omnis
Calculus immitem dimittitur ater in vrnam.
Quæ simul effudit numerandos versa lapillos,
Omnibus è nigro color est mutatus in album.

Plinius iunior in epistola quadam: Nam quo magis intendam limam tuam, confitebor & ipsum me, & cõtubernales, ab editione non abhorrere: si modo tu fortasse errori nostro albũ calculum adieceris. id est, si nostrum hunc errorem tuo iudicio comprobaris. Lucian. in Apolog. οὐκ ἐν παρέργῳ θέμενος, τὴν λευκὴν παρὰ σοῦ καὶ πλήρη μοι ἐνεχθῆναι. id est, Haud paruo ęstimans, si mihi contingat, album abs te plenumq; suffragiũ auferre. Plato libro De legibus 2. οὐκ ἂν τιθείμην ταύτην ψῆφον. id est, Haud posuerim hunc calculum. Huc adscribendum quod Alcibiades, nolens sese iudicum permittere sententiis, ait, ne matri quidem confidere velle, sed etiam hanc in eiusmodi periculo suspectam habiturum, ne nigrum calculũ pro albo subiiceret. Aristides in Pericle, simplici verbo dixit, ἐπιψηφίζειν, pro comprobare, eamq́ue vocem tanquam Platonicam vsurpat.

Creta notare. Carbone notare.

Ad hanc formam pertinent & illa: Creta notare, pro eo quod est, approbare, & Carbone notare, quod est, damnare. Propterea quod Pythagoras aiebat id, quod esset colore candido, ad boni naturã pertinere, quod atro mali. Vnde & felicia alba dicimus, infames nigros. M. Tullius in actione pro Cecinna de teste Sexto Clodio Phormione: Nec minus niger, inquit, nec minus confidens, quam ille Terentianus Phormio. Et Horatius:

- Hic niger est, hunc tu Romane caueto.

Idem in Sermonibus:

Sani, an creta, an carbone notandi.

Quem imitatus Persius, ait in quinta Satyra:

Quęq́ue sequenda forent, & quę vitanda vicissim,
Illa prius creta, mox hęc carbone notasti.

Rursum Horatius in Odis:

Cressa neu careat pulchra dies nota.

Candidum calculum Cressam notam appellat, qua veteres dies fortunatos signare consueuerunt. Tametsi sunt qui hoc loco pro Cressa legunt Thressa, quod hic mos fuisse perhibetur Thracibus. Ad hanc formam pertinet etiam illud, Vnione signare, quod sępius apud auctores est, pro eo q̃d est, inter felicia prosperaque numerare. Dictum à veterum superstitione, qui vnumquemq́ue anni diem, missis totidem in vrnam, aut vt apud Scythas, in pharetram, calculis, signabant, quem arbitrabantur prosperum abiisse, candido calculo, aut creta: quem egregie felicem, vnione: cõtra, quem inauspicatum, nigro lapillo notabant. Iuuenalis,

Hunc Macrine diem numera meliore lapillo.

Huius superstitionis meminit Plin. lib. 7. c. 40. Vana, inquiens, mortalitas, & ad circunscribendam seipsam ingeniosa, computant more Thraciæ gentis, quæ calculos colore distinctos, pro experimento cuiusque diei in vrna condit, ac supremo die separatos dinumerat, atque ita de vnoquoq; pronuntiat. Quid quod iste calculi candore illo laudatus dies originem mali habuit? hactenus Plin. Plutarchus in vita Periclis historiam refert ab his non abhorrentē, quã fortassis non ab re fuerit hic ipsius verbis adscribere: Ὀκτὼ μέρη διελὼν τὸ πᾶν πλῆθος: ἐπεκλήρου, καὶ τῷ λαβόντι τὸν λευκὸν κύαμον εὐωχεῖσθαι καὶ σχολάζειν παρεῖχε, τῶν ἄλλων μαχομένων. διὸ καὶ φασὶ τοὺς ἐν εὐπαθείαις τισὶ γενομένους, λευκὴν ἡμέραν ἐκείνην, ἀπὸ τοῦ λευκοῦ κυάμου προσαγορεύειν. id est, Vniuersam multitudinem partitus in octo partes sortibus vtebatur, & cui contigisset alba faba, huic ceteris pugnantibus permittebat in conuiuiis atque otio agere: quapropter ẽt aiunt eos, quibus res aliquæ suauiter succedunt, eum diem album vocare, nimirum ab alba faba. Ad hanc viciniam pertinet, quod quæ pcipua sunt, ea melioris notæ esse dicimus, veluti cum M. Tull. alicui salutem dici iubet de nota meliore, Tristem notam dixit Liuius Deca. 1. lib. 4. Posthumius nulla tristi nota est insignitus. id est, nulla crudelitatis infamia aspersus.

Calculum reducere.

CALCVLVM reducere, est mutare factum, cuius te pœniteat. Aut vertere consilium rei non satis commode institutæ. Nonius citat Ciceronem in Hortensio. Itaq; tibi concedo, quod in duodecim scrupis olim, vt calculum reducas, si te alicuius dati pœniteat. Translatum apparet, aut à ratiocinantibus, aut quod est vero propius, à ludo laterunculario. In summa, prouerbii speciem habent, quæcunq; à calculis fingũtur metaphoræ. Vt, ad calculos vocare, pro eo quod est, rationem inire & æstimare. M. Tullius dialogo De amicitia: Hoc quidem est nimis exigue, & exiliter ad calculos vocare amicitiam, vt par sit ratio datorum & acceptorum. Valer. Maxim. lib. 4. c. de liberalitate: Si ad calculos reuocetur, paruum vtpute septem iugeribus, & hoc in Pupinia additis redactum: sin animo prærogãtis, omni pecunia maius. Et ad calculos reuerti, est redire ad rationem, ac respectũ consiliumque. Cicero ad Atticum: Quare nunc saltem ad illos calculos reuertamur, quos tum abiecimus, vt non solum gloriosis consiliis vtamur, sed etiam paullo salubrioribus. Et in epistolis Plinianis, Mouere calculos, pro eo quod est, proponere rationes. Et ponere, inquit in vtraque parte calculos, id est, vtrinque rationes expendere: Et: Hic calculus accedat, id est, hoc momenti adiungatur. Neque quidquam prohibet eadem ratione dici, Decedere calculum, & Detrahere calculum.

Theta præfigere.

Θ præfigere, pro damnare. Persius:

Et potis es vitio nigrum præfigere theta.

Ausonius in pędagogum liguritorem, carmine Choriambico:

Miselle doctor, ℥ tibi sit obscœno,
Tuumque nomen theta sectilis signet.

Sunt qui hoc ad figuram Græcanicæ litteræ referant, quod ea cordis humani transfixi speciem quodammodo repræsentet, Sed vero similius, quod scribit Asconius Pædianus, olim in iudiciis sortes, quæ mittebantur in vrnam, triplicem notam habere solere. Ac, Θ, quidem damnationis fuisse symbolum, T, absolutionis, A ampliationis, id est, quotiens significabant sibi parũ adhuc liquere, ac denuo causam agi oportere.

Stellis signare, obelo notare.

Ἄστροις σημειοῦσθαι, ἢ ἄστροις τεκμαίρεσθαι, id est, Stelis notare. Eustathius in 5. Odysseæ librum, admonet dictum de his, qui longam ac desertam viam peragunt, adeo vt necessum habeant regionum situm, stellarum obseruatione signare. Ductam autem esse metaphoram à nauigantibus, qui cum eousque prouecti sunt à terra, vt iam cælum vndique & vndique pontus, stellarum indicio cursum moderari solent, maxime Cynosuræ, et Helices, teste Arato ἐν φαινομένοις,

Οἱ τὴν μὲν κυνόσουραν ἐπίκλησιν καλέουσι,
Τὴν δ' ἑτέρην ἑλίκην. ἑλίκῃ γε μὲν ἄνδρες ἀχαιοὶ.
Εἰν ἁλὶ τεκμαίρονται ἵνα χρὴ νῆας ἀγινεῖν.
Τῇ δ' ἄρα φοίνικες πίσυνοι περόωσι θάλασσαν.
Ἀλλ' ἡ μὲν καθαρὴ καὶ ἐπὶ φράζασθαι ἑτοίμη,
Πολλὴ φαινομένη ἑλίκη πρώτης ἀπὸ νυκτὸς,
Ἡ δ' ἑτέρη ὀλίγη μὲν, ἀτὰρ ναύτῃσιν ἀρείων,

Μειοτέρη

Μειοτέρη μὲν, πᾶσα περιστρέφεται στροφάλιγγι,
Τῇ καὶ σιδόνιοι ἰθύντατα ναυτίλλονται.

Quorum carminum interpretationem adscribamus ex manici Cæsaris interpretatione:

Hic Iouis altrices Helice, Cynosuraque fulgent.
Dat Graiis Helice cursus maiorib' astris,
Phenicas Cynosura regit: sed cādida tota,
Et liquido splendore Helice, nitet haud prius ulla,
Cum sol Oceano fulgentia condidit ora,
Stella micat cælo septē qua Cresia flāmis.
Certior est Cynosura tamen sulcantibus æquor,
Quippe breuis totā fido se cardine vertit,
Sidoniamque ratem nunquam spectata fefellit.

Et Aratum imitatus Ouidius, lib. de Tristibus quarto:

Magna, minorque feræ, quarum regis altera Graias,
Altera Sidonias, vtraque sicca rates.

Idem indicat Vergilius in quinto, de Palinuro loquens:

Talia dicta dabat, clauumque affixus, & hærens,
Nunquam amittebat, oculosque sub astra tenebat.

Idem alibi:

Cuncta notat tacito labentia sydera cælo.

Consimiliter Homerus cū alias, tū Odysseæ lib. 5.

Αὐτὰρ ὁ πηδαλίῳ ἰθύνετο τεχνηέντως
Ἥμενος, οὐδέ οἱ ὕπνος ἐπὶ βλεφάροισιν ἔπιπτε,
Πληϊάδας ἐσορῶντι, καὶ ὀψὲ δύοντα βοώτην.
Ἄρκτον θ᾽ ἣν καὶ ἄμαξαν ἐπίκλησιν καλέουσιν,
Ἥ τ᾽ αὐτοῦ στρέφεται καί τ᾽ ὠρίωνα δοκεύει,
Οἴη δ᾽ ἄμμορός ἐστι λοετρῶν ὠκεανοῖο. id est,

Ille quidem nauim arte regens, clauo assidet hærens,
Nec finit illapso torpescere lumina sōno,
Pleiadas, seroque recondentē ora Booten
Suspectans, vrsamque alio cognomine plaustrum,
Quæ fixa vsq; loco se circumflectit eodē,
Et nunquam Oceani liquidis aspergitur vndis.

Vnde ἀστροῖς σημειοῦσθαι τὴν ὁδὸν videntur ii, qui notulis quibusdam, & coniecturis arte deprehensis, rem alioqui peruestigatu difficilem inquirunt, aut assequuntur: aut qui signis quibusdam multo ante colligūt quid sit euenturum. Postea deflexum est, vt stellas prænotare dicantur, qui quidpiam velut animaduertendum insigniunt. Cui diuersum ὀβελίζειν, id est, veru prænotato, quasi iugulare, ac damnare. Translatum ab Aristarcho, qui Homeri carmina in corpus redegit, atque in libros digessit, versus nothos, hoc est, adulterinos & subditities, qui nō viderentur sapere venam illam Homericā, ὀβελίσκοις, id est, minutis verubus prænotatis damnans: contra, qui viderentur insignes ac genuini, ἀστερίσκοις, idest, stellulis illustrās. Quin hoc ipsum Aristarchi cognomen in prouerbium abiit, quod is eum damnandi notulis probandiq; morē excogitarit. M. Tullius Attico: Totū hunc locum, quem in aristocratia ego varie meis orationibus, quarum tu Aristarchus es, soleo pingere, de flamma, de ferro, nosti illas ληκύθους, valde grauiter pertexuit. Atticum vocat suarum orationum Aristarchum, id est, censorem & emendatorē, quod illi mos fuerit, si quæ parum probasset in scriptis Ciceronis, ea ceris rubris notare. Quod q. dem alibi declarat idem M. Tullius, libro ad Atticum 16. Quæ mihi florentia visa sunt tuo iudicio. Cerulas enim tuas miniatulas illas extimescebam. Idem ad Dolabellam: Profert alter, opinor duobus versiculis expensum. Alter Aristarchus hos ὀβελίζει. Ego tanquam criticus antiquus iudicaturus sum. Item M. Varro de ling. Lati. Aristarchos appellat, criticos grāmaticos, qui de libris iudicant. Et Horat. Fiet Aristarchus. id est, castigator & expensor alieni scripti. Et D. Hierony. subinde quempiā, sui temporis Aristarchum vocat, quod arbitrio suo alia damnaret, alia probaret.

Notari vngui, & similia.

Ad eandem formam pertinent hæc quoq;, Notare vngui, quod soleat vngue signum apponi, vbi quid parum placet. Horatius dixit: Transuerso calamo signum adponere, pro eo, quod est, damnare. In eundem sensum, Censoria virgula, legitur identidem apud diuum Hieronymum, pro castigandi notandique auctoritate. Item apud Quintilianum lib. Instit. 1. Quæ quidē ita sunt seuere vsi veteres grammatici, vt non versus modo censoria quadam virgula notare. A censoribus Romanis traductum,

quorum

quorum partes erant notare, si quid in moribus ciuitatis dignum emendatione iudicassent, ac multam dicere. Eodem pertinēt spongia, lima, cælum, quæ in emendationis prouerbium abierunt. Spōgia deletur, quod non placet. Lima detrahitur atq; expolitur, quod redundat, quodq; incultum est. Cælo deformatur item, ac fingitur id, quod est rudius. Proinde in spongiam incubuisse dixit Augustus Aiacem suū, quē deleuerat. Et elimata dicuntur expolita. Et sculpturam orationis, cultum dicunt.

Stylum vertere.

STYLVM vertere, est mutare quod scripseris. Horatius in Sermonibus:

Sæpe stylum vertas.

Antiquitus in tabellis ceratis scriptitabāt stylo graphiario, cuius altera parte, nimirum acuta, per ęquor cereum ducta litteras exarabant, altera latiore rursum obliterabant quod exarassent. Hieronymus aduersus Rufi. Quandiu non renuebam laudationem tuam, sequebaris vt magistrū, fratrem & collegam vocabas, & catholicum in omnibus fatebaris. Postquā vero non agnoui laudes tuas, & me indignum tanti viri præconio iudicaui, vertis stylum, & omnia laudata prius, vituperas, de eodē ore & dulce proferens & amarum. Hieronymus imitatus est Ciceronem, qui Verrinarū actionum 4. scribit in hunc modum: Timuit aliquando & commotus est: vertit stylum in tabulis suis, quo facto causam omnem euertit suam. Inuenitur & stylum infigere, & stylo appetere, pro eo quod est, scriptis insectari atque inuehi.

Omne tulit punctum. Omnium calculis.

OMNE tulit punctum, & cunctorum calculis, legimus pro eo, quod est omniū sententia & comprobatione. Quorum prius translatum est à cōsuetudine comitiorum, vbi tabella circumferri consueuit, in qua puncto apposito significabant, cui candidatorum suffragarentur. Posterius à iudiciorum sortibus, de quibus paullo superius meminimus. Horatius:

Omne tulit punctum, qui miscuit vtile dulci.

Nam qui iucunda modo scribunt, iis duntaxat placent, qui voluptatē appetunt. Contra qui vtilia, ab iis tantū probātur, quibus vtilitas quæritur. At qui voluptatē cū vtilitate coniunxit, is omnium suffragio laudabitur, Idem in Epistolis:

Discedo Alcæus puncto illius, ille meo, quis?
Quis nisi Callimachus?

Item in epigrammate Choriambico, quod refertur à Porphyr.

Ciconiarum Rufus iste conditor,
Hic est duobus elegantior Plancis.
Suffragiorum puncta non tulit septem.

Aristides in Themistocle; ἡ κοινὴ ψῆφος ἑλλήνων, id est, qui est communis Græcorum calculus, dixit pro eo quod erat, totius Græciæ cōsensus. Cicero libro Tusc. q. 2. Quæ flamma est, per quam non cucurrerunt, qui hæc olim punctis singulis colligebāt? Agit autem de magistratibus, qui singulorum ciuium suffragiis mandabantur. Apuleius Asini sui lib. 6. Certe calculo cunctorum, vtcunque mors ei fuerat destinata: id est, omnium suffragiis, sententiisque.

Cumani sero sapiunt.

Οψὲ αἰσθάνονται οἱ κυμαῖοι, id est, Serò sapiunt Cumani, Id adagium refertur à Strabone Geographię li. 13. Putatq; eos vulgo male audisse, tāquam stupidos atq; insulsos, ob hanc cām, quod ducentis annis portus vectigalia exegerint, hoc nomine, vt vrbē ędificarent, quæ dare tamen non desierunt, cū iā vrbs esset extructa. Adiicit & aliā fabuā: Cumanos publica pecunia mutuo accepta, porticus construxisse: deinde cū pecuniam eam ad diē præscriptum non reddidissent, à deambulatione fuisse prohibitos. Aliquanto post cum ingens esset pluuia, creditores ludibrii cā pręconem misisse, qui publicarent edictū, vti Cumani porticus subirent. Atq; ita voce pręconis admonitos subiisse: inde natū adagium, serò sapere Cumanos, qui nō nisi moniti senserint defugiendam esse pluuiā. Notat & Stephanus, Cumā ac Lesbū male vulgo audisse stupiditatis nomine. Prouerbium autē non sentit de Cuma Italię, sed Aeolidis, quę eadē dicta fuisset Amazonium & Phriconitis, aut, vt Herodotus lib. 1. Phriconis. Similimum illi: Serò sapiunt Phryges. Nihil enim vetat, quo minus dicatur et in illos qui non nisi suo malo docti parent recte monentibus.

Mala attrahens ad sese, vt cæcias nubes.

Κακ' ἐφ' αὑτὸν ἕλκων ὡς καικίας νέφος, i. Sic mala

mala sibiipsi, vt cæcias nubem attrahens. Versus est senarius, prouerbio celebratus in eos, qui sibiipsis litium, ac negotiorum materiam pariunt, accersuntque. Ducta similitudine ab eius venti natura, cui nomen cæcias, quē Plinius media inter aquilonem & exortum regione flare scribit, & vnum contra aliorum septentrionalium ventorum naturam, nubes non pellere, sed attrahere. Quin ipsius hæc sunt verba: Vētorum, inquit, etiā frigidissimi sunt, quos à septentrione diximus spirare. Vicinus his corus. Hi & reliquos compescūt, & imbres abigunt. Humidi auster & aphricus, & præcipue auster Italiæ. Narrant & in Ponto cæciā in se trahere nubes. Hactenus Plinius. Aristoteles libro De mundo putat cæciam circa ortus æstiuos flare, additque hunc à nonnullis eundem haberi cum illo, quem alii βορεαπηλιώτην nominant, flatque proximus argestæ. Quid autem in causa sit, vt hic vētus nubes non more reliquorum à se propellat, sed ad se vocet, Aristoteles in Meteorologis conatur ostendere. Vel quod alius, inquid, ventus reflet aduersus eodem tempore: vel quod hic è sublimi cæli parte spirans, puta orientali, non transuersus per terram feratur, sed recuruata linea, propter reflexum, vnde exortus est, eò recurrit. Atque ita fit, vt nubes ad sese cogat. Vnde idē in libro. De mundo, cæciam inter eos ventos numerat, qui ἀνακαμψίπνοοι, id est, resupinati flatus vocantur. In Problematis autē sectione 26. duas huiusce rei causas reddit. Alteram hanc esse putat, quòd eodem tempore reflet alius ventus cæciæ contrarius. Altera non dissonat ab iis, quæ retulimus: nempe cæciam spirare ab eminentiore cæli regione, nimirum ab ea quæ vergit ad Orientem: hanc autem esse editiorem, quam occiduam, colligit ex magnitudine & altitudine maris occidentalis. Itaque fieri, vt cæcias occiduam regionem aduersus inuadens, nubes contrahat, easque suo in se reflexu ad se trahat. Huius rei mentionem facit & Plutarchus in vita Sertorii, scribens hunc ducem, animaduersa cæciæ natura, qui tum forte flabat, Cacitanos, aut, vt Græci codices habent, Characitanos hostes ad deditionem coegisse ad hunc modum: E regione speluncarum, in quibus illi se continebāt, obiecit aggeres cinericios. Quibus incursatione equitum concitatis, cæcias tātum Pulueris in fauces speluncarum deuexit, vt cum ferre non possent, sese Sertorio in manus darent. Refertur adagium ab Aulo Gellio, lib. 2. ca. 22. idque ex Aristotele. Refertur & à Theophrasto, lib. De natura ventorum. Sed ab hoc atque item ab Aristotele refertur, vt videatur etiā in bonam partem dici posse. Ait enim, ἕλκων ἐφ' αὐτὸν τὸν πλοῦτον ὥσπερ ὁ καικίας νέφη. id est, Attrahens ad sese diuitias, vt cæcias nubes. Plutarchus in cōmentario, cui titulus: Quo pacto quis possit ab inimicis iuuari: ὡς γὰρ ὁ καικίας τὰ νέφη, οὕτως καὶ ὁ φαῦλος βίος ἐφ' αὑτὸν ἕλκει τὰς λοιδορίας. i. Quemadmodum enim cæcias nubes, itidem improba vita probra ad sese attrahit. Vsurpat idem in bonam partem in Præceptis politicis. Vnde de re quauis dici posse videtur in vtramlibet partem. Vt, Hic ad sese eruditorū hominum gregem attrahit, perinde vt cæcias nubes. Hic vndique pecunias attrahit ad sese, quemadmodum cæcias nubes. Hunc omnes bonæ felicitates non aliter sequuntur, quam cæcias nudes. Nusquam absunt iurgia, vbicunque hic adest, neque enim secus ad sese lites attrahit, quàm cæcias nubes. Consimiliter ad rē referri potest. Res est tumultuosa ambitio, quippe inuidiam, simultatem, profusionem atque id genus alia incommoda, non aliter attrahit ad sese, quàm cæcias nubes. Modestia cunctorū hominum beneuolētiam allicit ad sese, itidem vt cæcias nubes.

Oleum in auricula ferre.

OLEVM in auricula ferre. Est apud Martialem. Quo loco non satisfacit interpres Domitius Chalderinus, vir alioqui probe doctus. Nam poeta taxare videtur hominē rigida supinaque aure, id quod etiam Græci notant, ἀνοῦς ἔχων, ἀντὶ τοῦ ἄνω τὸ οὖς ἔχων. Sublimem & supinam aurem habens. Carmen Martialis est huiusmodi.

Narratur quidam belle dixisse, Marulle:
Qui te ferre oleum dixit in auricula.

Porro vt in Problematibus scripsit Aristoteles, aures aqua infusa offenduntur, oleo non item. Quin si forte aqua in aurem inciderit, oleo infuso medemur, dum lubrica facta aure, aqua defluit. Proinde & vrinatores oleum auribus instillare consueuerūt, quo minus aqua lædantur. Hinc itaque videtur natum adagium, nempe à gestu eorum

rum, quibus est aliquit liquoris infusum, quod ne effluat, aurem supinant, quasi auersantes ac fastidientes audire. Neque tamen negauerimus posse referri ad assentatores, qui velut oleum in aurem instillant, dum iucunda loquuntur magis, quàm salutaria. Cui diuersum est illud Persianum:

Auriculas teneras mordaci radere vero.

Verũ cui placet hic sensus posterior, in auriculã, accusandi casu legat oportet. Quod quoniam & prouerbii speciem præ se gerit, & vulgo iactatum Martialis indicat, non est prætereundum.

Quid si cælum ruat?

Τὶ οἱ ὁ οὐρανὸς ἐμπέσοι, id est, Quid si cælũ ruat? Ironia prouerbialis in eos, qui tutissimis etiam in rebus ridicule timent. Hoc vnde manarit, Aristoteles indicat libro τῶν μετὰ τὰ φυσικὰ quinto scribens priscis illis et rudibus mortalibus persuasum fuisse, cælum hoc, quod videbant imminere, Atlanticis humeris sustineri. Quod si ille se subduxisset, fore vt è sublimi in terram decideret. Idque nõ solum poetarum figmentis fuisse proditum, verum etiam à physicis nõnullis adfirmatum. Plutarchus in libello De facie, quæ apparet in orbe lune, citat Phœnacem quendam, qui metueritne luna decideret in terram, quique commiseratus sit vicem eorum, qui lunæ forent subiecti, cuiusmodi sunt Aethiopes ac Taprobani, si tantum pondus in eos rueret: idem veritus de terra cæloque, nisi columnis Atlanticis fulcirentur. Theognis.

Ἔν μοι ἔπειτα πέσοι μέγας οὐρανὸς εὐρὺς ὕπερθεν
Χάλκεος, ἀνθρώπων δεῖμα παλαιγενέων. id est,
Deinde meo vastus capiti illabat Olymp⁹
Ferreus, antiqui quod metuere viri.

Terentius, ἐν ἑαυτὸν τιμωρουμένῳ; Quid si redeo ad illos, qui aiunt: Quid si nunc cælum ruat? Adlusit huc Horat. in Odis:

Si fractus illabatur orbis
Impauidum ferient ruinæ.

Vmbram suam metuere.

Τὴν αὑτοῦ σκίαν φοβεῖσθαι, id est, Suam ipsius vmbram metuere, dicuntur, qui pueriliter trepidant, vbi nihil omnino sit periculi. Translatum vel ab his, qui forte conspecta corporis sui vmbra, subito expauescũt. Vel à melancholicis quibusdã, qui auctore Aristotele, propter oculorum imbecillos spiritus, in aere proximo velut suam quandam imaginem contemplantes, arbitrantur sese suos videre manes. Socrates in Phædone Platonis. Tu vero tuam, quemadmodũ dici solet, metuẽs vmbram, id est, tibi ipsi diffisus. Qu. ad Ciceronem de Consulatu petẽdo: Alter vero, quo, dii boni, splendore est. Primum nobilitate eadem, qua Catilina. Num maiore? Non: sed virtute. Quamobrem, qui manium vmbram suam metuit, hunc negliges quidem. Quanquam is locus non vno modo erat deprauatus in codicibus. Plutarchus Symposiacorum problematum decade septima, τοῦ μὲν τῆς σκιᾶς ἀνακινόμενος ὄνομα καὶ δυσχεραίνων, ἀληθῶς. σκίαν δόξει φοβεῖσθαι. id est, Qui vmbræ nomẽ refugiat, ac moleste ferat, is vere vmbram videbitur formidare. Agit autẽ de vmbris ita vocatis, qui non ipsi vocati à conuiuatore, sed vocatum sequentes adeunt conuiuium.

Vel muscas metuit præteruolitantes.

PROVERBIALIS esse videtur hyperbole, quam refert Aristoteles septimo de rep. lib. ἀλλὰ δεδιὼς μὲν τὰς παραπετομένας μυίας, id est, Qui muscas, inquiens, etiam preteruolitantes metuet. id est, quamuis friuola de causa. Idem similem quandam commemorat in Moralium septimo, loquens de iis, qui vsque adeo natura sunt timidi, vt ẽt si sorex obstrepat, protinus expauescant.

Funem abrumpere nimium tendendo.

Ἀπορραγήσεται τεινόμενον τὸ καλώδιον, id est, Abrumpetur tensus funiculus. In eos dici solitum, qui dũ extrema experiuntur, alienant à se eos, cum quibus agunt, & vniuersę rei iacturam faciunt, dum plus satis attenti sunt ad lucrum. Lucianus in dialogo quodam, matrem lenam facit obiurgantem filiam, quod amatorem in cõuiuio nimis peruicaciter contempserit: periculum autem esse, ne præter modum exacerbatus atque irritatus iuuenis amorem pariter, & commodum alio conuertat. καὶ ὅρα, inquit, μὴ κατὰ τὴν παροιμίαν ἀπορρήξωμεν πάνυ τείνουσαι τὸ καλώδιον. id est. Ac vide, ne iuxta prouerbium, abrumpamus, dum nimium tendimus, funiculum. Pindarus apud Plutarchum καὶ λύοντι τὸ τῶν δυσφόρων χοινίον μεριμνῶν. id est, Atque intolerabilium curarum

rum funiculum soluenti, Quanquam hoc ab adagio non nihil est diuersum, magisq; congruit cum illo, quod est apud Senecam in Epistolis ad Luciliũ, de explicanda catena negotiorum, atque adeo abrumpenda, si nequeat explicari. Prouerbium generaliter trahi poterit ad quemlibet conatum immodicum, & ob id in malum aliquod erũpentẽ. Nec abhorret Mimus ille Publian⁹:

Furor fit læsa sæpius patientia.

Atque alter huic consimilis, eiusdem opinamur, etiam si Senecæ nomine feratur:

Bonus animus læsus, grauius multo irascitur.

In matellam immeiere.

Ἐς τὴν ἀμίδα ἐνουρεῖν, id est, In matellam immeiere. Cum sordide tractantur, aut ad munus aliquod parum honestum abhibentur ii, qui non indigni videantur, vtpote ipsi sordidi atque inhonesti, quasique ad contumelias ferendas facti. Lucianus de mercede seruientibus. Οὐδὲν οὖν οὔτ' αὐτοὶ δεινὸν πάσχοιεν ἄν, οὔτ' ἐκεῖνοι ὑβρισταὶ δοκεῖεν ἐς τὴν ἀμίδα φασὶν ἐνουροῦντες. id est, Itaq; nec hi quidquam indignum, aut acerbum patiantur, neque illi eos contumeliis afficere videantur, si, quod aiunt, in matellam immingant. Si quidem ad hunc vsum quasi nascitur matella. Ex aduerso Martialis Bassum quendam ioco taxat, qui in aureum vas incacaret, cum vitro biberet.

Ventris onus misero, nec te pudet, excipis auro
Basse, bibis vitro, carius ergo cacas.

Risus Ionicus.

Γέλως ἰωνικός, id est, Risus Ionicus. In molles & voluptarios dicitur. Nam Ionum mollicies perinde vt Sybaritarum fastus in prouerbium abiit, quod alteri Græcorum, alteri Barbarorũ essent luxuriosissimi Athenæus libro Dipnosophistarum duodecimo de luxu Ionum locutus, ait extare parœmiam auream, quæ mores eius gentis testificetur, hanc vt opinamur, intelligens. Idẽ libro 14. docet, saltationis genus olim fuisse lasciuum ac petulans, quod Ionicum diceretur. Valerius Maximus libro rerum memorabilium secundo, prodidit Ionas primos, vnguenti coronarumq́ue in conuiuio dandarum, & secundæ mensæ consuetudinem haud parua luxurię irritamenta reperisse. Maximus Tirius in dissertatione, cui titulus: Quis sit philosophiæ finis, Crotoniates, inquit, Olympicum oleastrum adamat, Spartiates armaturum, venationes Cretensis, luxum Sybarites, Ion choros. Hinc Horatius in Odis:

Motus doceri gaudet Ionicos
Matura virgo.

lasciuas saltationes, & parum decoras gesticulationes significans. Vnde & Apud Aristophanem ἰωνικῶς pro eo quod est, ἁβρῶς, id est, molliter, ac delicatè.

Risus Megaricus.

Γέλως μεγαρικός, id est, Risus Megaricus, in eos dicendum, qui parum tempestiue iocantur, quique, quod vetat Quintilianus, malum aliquotiens amicum, quàm dictum perdere. Aut quorum artes iam in contemptum abierunt, successione maiorum artificum obscuratæ. Neque male quadrabit in senes, qui ætate aliena, lusus quosdam indecoros, ac voluptates iuueniles turpiter consectantur. Nam Ionica comedia viguit ad tempus: Deinde in contemptum venit, irrisa ab Atheniensibus. De risu intempestiuo celebratur & hic senarius:

Γέλως ἄκαιρος ἐν βροτοῖς δεινὸν κακόν, id est,
Non in loco ridere pergraue est malum.

Risus Chius.

Γέλως χῖος, id est, Risus Chius, de molli lasciuoque lusu. Quandoquidem & Chiorum mores taxauit vetus comœdia. Adagium commemoratur à Diogeniano.

Quidquid in buccam venerit.

QVIDQVID in buccam venerit, Quotiens libere quospiã ac tuto loqui significamus, incircunspecte, & quidquid forte fortuna in animum inciderit. Quemadmodũ apud fidos amiculos facere solemus, apud quos impune quiduis nugamur, atque effutimus. M. Tullius ad Atticum, libro 14. Aut si nihil erit, quod in buccam venerit scribes. Idem libro duodecimo, Quid cum corã sumus, & garrimus quidquid in buccam venit? Recte torquebitur & in eos, qui temere atque incõsideratè loquuntur, perinde quasi sermo illis non in pectore nascatur, sed in faucibus.

Quidquid in linguam venerit.

HVIC plane Germanum est illud, quod vsurpa

vsurpat Lucianus in libello, De ratione cõscribendi historiam, ἐπιφθέγγοντες δὲ καὶ ἀναφλάττοντες, ὅ, τι ἥκοι ἐπ' ἀκαιρίμαν γλῶτταν φασὶν ἔλθῃ. i. Comminiscentes affingentesq;, quidquid verbi temere in linguã, vt aiunt, venerit. Plato dictum hoc libro de re publ. octauo citat ex Aeschylo Tragico poeta. Vsurpauit & Athenæus libro Dipnosophistarũ quinto, κατὰ γὰρ τὸν ἅπαντα ποιητὴν, ὅ, τι ἥκοι ἐπ' ἀκαιρίμαν γλῶτταν ἔλθῃ. i. Iuxta poetam qui dixit: quidquid temere in linguam venerit. Hoc velut interpretans Isocrates in oratione panathenaica, ὅμοιος ἂν εἶναι δόξαιμι τοῖς εἰκῇ, καὶ φορτικῶν, καὶ χύδην ὅ, τι ἂν ὑπέλθῃ λέγουσι. id est: Similis videbor iis, qui temere & arroganter, ac futiliter quidquid in mentem venerit loquuntur.

Momo satisfacere, & similia.

Τῷ μώμῳ ἀρέσκειν, id est, Momo satisfacere. Prouerbialis est hyperbole. Hesiodus in Theogonia & Momi cuiusdam meminit, quem ait, Nocte matre, Somno patre progenitum. Huic deo mos est, ipsum quidẽ nihil operis edere, sed aliorum deorum opera curiosis oculis contemplari, & si quid est omissum, aut perperam factum, id summa cum libertate carpere. Nam μῶμος Græce reprehensionem sonat. Aristoteles De partibus animaliũ lib. 3. meminit huius, qui naturam incusarit, quod bobus cornua in capite, ac non in armis potius addiderit, videlicet quo vehementius possint ferire. Ad quod adlusisse videtur Lucianus, cum in secundo Verarum narrationum libro scribit se vidisse boues quosdam, quibus cornua inessent, non in fronte, quemadmodum reliquis, sed sub oculis. Idque ita visum esse Momo. Huius idem Lucianus cum aliis compluribus locis meminit, tum in Dialogo de hęresibus, huiusmodi quandam de eo fabulam refert. Mineruã, Neptunũ, & Vulcanum de principatu artificii inter se contendisse. Et vt quisq; artis suæ precipuum aliquod specimen ederet. Neptunũ taurum quendam finxisse, Mineruam domum excogitasse, Vulcanum hominẽ composuisse. Momus delectus arbiter certaminis & artis expensor. Ille inspecto vniuscuiusque opere, pręter alia, quæ in reliquorũ operibus reprehendit, illud potissimum in hominis opificio notauit, quòd artifex nõ in pectore fenestras, aut hostiola quædam addidisset, quo perspici posset quid in corde lateret, qđ illi specuosum alioqui, multisq; recessibus sinuosum finxisset: Cuius fabulæ mentionem facit & Plato. Philostratus in epistola quadam ad vxorem, de Momo scribit in hanc ferme sententiã: Hunc in Venere nihil alioqui quod reprehẽderet inuenisse, nisi quod sandalium illius calũniabatur, vt stridulum, nimisq; loquax, ac strepitu molestum. Quod si Vnus citra sandalium incessisset, ita vt emersit a mari, tota nuda, nullã omnino ansam carpendi Momus inuenisset. Qui quidem deus tametsi nõ perinde gratus est, atq; ceteri, propterea φ pauci veram reprehensionem libẽter admittant, tamen haud scimus an vllus alius è maxima poeticorum deorum turba sit vtilior. Quanquam nunc nostri Ioues excluso Momo solam Euterpen audiant, blanda salutaribus anteponentes. Hic igitur Momus varias adagiorum formas suppeditat. Vel cum Plato de repub. lib. 6. scribit, philosophiæ studiũ esse eiusmodi, vt ne à Momo quidem possit reprehendi. Vel cum Venus Lucianica iam itura in iudicium, negat se dubitaturam, etiam si Momus ipse iudicaturus esset. Vel cũ Cicero scribit ad Atticum, libro 5. Quod me maxime hortaris, & quod pluris est, quàm omnia, in quo laboras, vt etiam Ligurino Momo satisfaciam moriar, si quidquam fieri poterit elegantius. Ergo prouerbii speciem habebũt omnes id genus formulæ. Haud dubitem tecum vel Momo iudice decertare. Inculpatior est eius viri vita, quam vt vel Momus ipse possit carpere. Hãc faciem ne Momus quidẽ possit reprehẽdere. Nec Momum iudicem recusarim. Hæc vel Momo ipsi satisfaciant. Et si quæ fingi possunt consimiles. Ad hanc formam pertinet illud Ouidianum de forma Adonidis:

Laudaret faciem liuor quoque.

Breuiter omnes id genus hyperbolæ prouerbii faciem obtinent, veluti Terentianũ illud, Ipsa Salus si cupiat, seruare domum hãc nõ possit. de familia deplorata. Itẽ de loco vehementer munito: Hanc arcem ne Mars quidem ipse expugnarit. De homine præfracto ac pertinaci: Huius animum ne Vertumnus quidem ipse vertit. De fœmina supra modum virosa: Huius fœminæ libidinẽ ne Priapus quidẽ ipse satiarit. De re neutiquam probabili: Istud ne Pitho

quidem ipsa persuaserit. De re tacitu difficili: Hoc ne Harpocrates quidem ipse, aut Angerona continere queat. In tanto rerum strepitu ne Somnus quidem ipse somnum ceperit. De homine præter modum suspicaci & diffidenti, Iste ne Fidei quidem ipsi fidem habeat. Hic vel Argum fallat, de vehementer astuto. Hic miserior est, quam vt ei vel ipsa inuidere possit inuidentia. Verum de his loquendi formulis admonuimus in operis huius initio.

Cœlo, ac terræ loqui.

QVI frustra vociferantur, cœlo ac terræ loqui dicuntur. Sic enim solent, qui diffidũt hominum præsidiis, exclamare, ò cœlum ò terra. Theognetus apud Athenæum libro tertio, ac rursus libro decimo quinto,

Ρεφιλοσόφηκας, γῆ καὶ ὠρανῷ λαλῶν,
Οἷς ὐδὲν ἐστιν ἐπιμελὲς τῶν σῶν λόγων. id est,
Terræ loquens cęloq; philosophatus es,
Sed hisce nulla est cura sermonis tui.

Confine est illi, quod alibi retulimus, Vento loqueris.

In portu impingere.

EST apud Quintilianũ in Institutionibus: in portu impingere, pro eo, quod est, statim in ipso operis ingressu peccare. Vsurpatur & à diuo Hieronymo in Apologia secunda aduersus Ruffinum: Statim de portu egrediẽs, nauim impegi. Idem ad Pammachiũ: Egrediẽtes de portu statim impegimus. Sũptum à nauigantibus, qui magno cum dedecore prius quàm portu exierint, nauim illidunt. In diuersum sensum inflexit Papyrius Fabianus, referente Seneca in cõtrouersiis: Nauim in portu mergis, de sene, q luxuriari cœperat aliena ętate. Apte dicetur in omnes, qui negotio iam propemodum cum laude confecto, in extremo degenerant. Idem est apud Græcos, ἐν τῷ λιμένι προσκρούειν, id est, In portu impingere. Nilus quidam Græcus auctor ita refert, μὴ ἐπάρῃς, μή πως τὸ ναυάγιον ἐν τῷ λιμένι γένηται, id est, Ne efferaris animo, ne forte naufragiũ tibi fiat in portu.

In limine difficere, aut offendere.

HVIC proximum sit illud: In limine offendere, aut deficere. Translatum ab iis, qui domum egressuri, statim in limine pedem offendunt, prius quam quidquam occeperint agere. Virgilius:

Cur indecores in limine primo Deficim⁹.

Id est, statim, ac vix dum inito bello. Duriuscule dixit Qu. Curtius libro sexto: In ipso limine victoriæ stamus: p eo qđ est, pxima est victoria. Huic contrarium est, qđ in Epistolis ad Lucillium scribit Seneca: in summo deficit cliuo. Ducta translatione ab iis, qui conscenso propemodum monte, tum delassantur, cum proximi sunt cacumini.

Cantherius in porta.

CONFINE est superioribus: Cantherius in porta. Natum à Sulpitio Galba quodam, cui cum prouinciam exituro, cantherius in porta cecidisset: Rideo, inquit, te cantheri in porta, cum tam longum iter sis iturus, iam lassum esse te, cum vix dum sis ingressus. Quod dictum in prouerbiũ abiit. Refertur adagium à Festo Pompeio in dictione: Riduculus atque is indicat conuenire, cum quis in principio rei vix inchoatæ deficit animo. Quid autẽ sit cantherius, dilucide exponit, nempe equus exectis testibus, vt hoc differat cantherius ab equo, quo maialis à verre, capus à gallo, ueruex ab ab ariete.

Citra puluerem.

Ἀκονιτὶ, id est, Citra puluerem. Gręci dicunt contingere, quo quis facile, citraq; negociũ potitur, translatum vel ab Aphe, id est, à pulueris contactu, quo se spargebat in palæstrico certamine congressurus: vel certe à puluere, quo non indecore sordidari scripsit Horatius eos, qui certant Olympia, quique bellum gerunt. Plinius libro trigesimo quinto: Alcimachus Dioxippum, qui pancratio olympia citra pulueris tactum, quod vocant ἀκονιτὶ, vicit. Aulus Gellius libro quinto: Ouandi, inquit, causa est, cũ deditione repente facta, sine puluere, vt dici solet, incruentaq; victoria obuenit. Horatius in Epistolis:

Quis circum pagos & circum compita pugnax
Magna coronari contemnat olympia, cui spes,
Cui sit conditio dulcis, sine puluere, palmæ?

Inuenitur & ἀνιδρωτὶ, id est, citra sudorem, & ἀναιμωτὶ, id est, citra sanguinem.

Deserta

Deserta causa.

Ἐρήμη δίκη, id est, Deserta causa, cum nemo repugnat. Translatum à iudiciis, vbi nonnunquam altera pars cedens tradit causam aduersario, Itaque deserta causa vincere, est vincere nullo contra pugnante. Lucianus in Ioue tragœdo: Πῶς τε τὶ ἄλλο, ἢ ἐξ ἐρήμης κρατεῖν ὅτω δόξομεν, id est: Itaq; quid aliud videbimur fecisse, quam deserta causa vicisse? Idem in Toxaride: Και τοσαύτας πόλεις ἐρήμην ὑπὸ σοῦ ἁλλῶναι. id est, Totq; ciuitates, nullo defendente, abs te capi, Vsurpat & Socrates in apologia apud Platonem: ἐρήμην κατηγορῦντες ἀπολογουμένου οὐδενός. id est: Deserta causa, nullo defendente accusantes. Iureconsulti composita voce ἐρημοδίκια vocant. Ita Paulus, Pandect. lib 4. tit. de minoribus, cap. & si sine dolo. Item & in Eremodiciis ei subuenitur. Constat autem omnis ætatis hominibus restitutionem Eremodicii præstari debere, si doceant se ex iusta causa abfuisse. Rursum libro 46. Titulo iudicatum solui. cap. quum quærebatur, Si interposita iudicatum solui stipulatione, quis reum non defenderet, postea ex Eremodicio sententiam esset passus, an ob rem iudicatam clausula cõmittatur, &c. Rursum in codice libro tertio, Tit. de iudiciis, cap. properandum. Si autem reus abfuerit, & similis eius processerit, requisitio, quemadmodum pro persona actoris ediximus, etiã absente reo Eremodicium cõtrahatur. Hęc Iustinianus. Et igitur ἐρημοδίκιον, cum altera parte absente fertur sententia.

Citra arationem, citraq; sementem.

Qvae citra nostram operam casu nobis eueniunt, ἄσπαρ τὰ καὶ ἀνήροτα contingere dicunt Græci. Lucianus in Parasito: Ὅτι δὴ μόνος κατὰ τὸν σοφὸν Ὅμηρον οὔτε φυτεύει χερσὶ φυτόν, οὔτε ἀροῖ, ἀλλὰ τὰ ἄσπαρτα, καὶ τὰ ἀνήροτα πάντα νέμεται. i. Quod videlicet vnus iuxta egregium illum Homerum, Nec manibus plantat, nec arat, verum citra sementem, citra arandi laborem fruitur omnibus. Idem in Rhetorum didascalo: Σοὶ δὲ ἄσπορα καὶ ἀνήροτα φυέσθω πάντα. id est: Tibi porro citra seminandi arandiq; laborem proueniant omnia, id est. citra studium. Natum apparet adagium à fabula insularum fortunatarum, de quibus Horatius in Odis:

Reddit vbi Cererẽ tellus inarata quotãnis.
Et imputata floret vsque vinea.

Sumptum est autem, opinamur, ex Homero, qui Odysseæ lib. 9. Cyclopum terrã describit ad hunc modum:

Κυκλώπων δ' ἐς γαῖαν ὑπερφιάλων ἀθεμίστων
Ἱκόμεθ', οἵ ῥα θεοῖσι πεποιθότες ἀθανάτοισιν
Οὔτε φυτεύουσι χερσὶ φυτόν, οὔτ' ἀρόωσιν.
Ἀλλὰ τά γ' ἄσπαρτα καὶ ἀνήροτα πάντα φύονται
Πυροὶ καὶ κριθαὶ, ἠδ' ἄμπελοι αἵτε φέρουσιν
Οἶνον ἐριστάφυλον, καί σφιν Διὸς ὄμβρος ἀέξει. i.

Venimus in terram, quam magnanimi Cyclopes
Et legũ expertes habitant, hi numine freti
Diuũ, nec manibus terræ plantaria figũt,
Vomere nec segetem proscindũt, quin ea cuncta,
Nulla semẽte, & nullo nascuntur aratu
Ordea, frumentũ, plenisq; onerat racemis
Vineta, & largis hæc Iuppiter imbribus auget.

Dormientis rete trahit.

Εὕδοντι κύρτος αἱρεῖ, id est, Dormienti rete capit. In eos, quibus citra conatum obtingũt ea, quæ cupiunt. Natum ex euẽtu, quod aliquando acciderit, vt dormientibus piscatoribus pisces forte retibus inuoluti caperentur. Quidam ad Timotheum Imperatorẽ Atheniensium referunt, cui quod multa feliciter obtingerent magis commoditate fortunæ, quam ipsius opera, εὐτυχοῦς, id est, felicis cognomen inditum. In huius inuidia pingebant nonnulli fortunam ad rete cogẽtem urbes, illo iuxta dormiente. Quos ille sic ellusit, auctore Plutarcho, vt diceret: Si huiusmodi vrbes capio dormiens, quid me facturum arbitramini si vigilaro? Huc adlusit Terentius, cum ait in Adelphis: Quid credebas dormienti hæc tibi confecturos deos? Et illam sine tua opera in cubiculum iri deductum domum? Non dissimili forma dictum est apud T. Liuium libro ab urbe condita 7. Vnicum belli ducem, qui nihil agenti sibi de cœlo deuolaturam in sinũ victoriam censet. M. Tullius in Verrem actione vltima: Sed non idem mihi licet, quod iis, qui nobili genere nati sunt, quibus omnia populi Romani beneficia dormientibus deferũtur. Quin & hodie vulgo dicitur in id genus homines, Fortunatior est, quam sapientior. Et Eupolis comicus apud Athæneum.

Ὦ πόλις πόλις
ὡς εὐτυχὴς εἶ μᾶλλον ἢ καλῶς φρονεῖς. id est,
O ciuitas, o ciuitas
Vt tu quidē es felix magis, quàm prouida.
Congruunt quæ dicentur in prouerbio: Atheniensium inconsulta temeritas.

Cum mula pepererit.

ADAGIVM peruetustum, Cum mula pepererit, quoties significàmus aliquid nūquam futurum, aut adeo raro solere accidere, vt improbum, ac stultum videatur sperare. Ortum videri potest ex eo, quod refert Herodotus in Talia. Cum Babyloniorum vrbs obsideretur à Dario, quidam Babylonius conuiciis insectans Darium, atque exercitum: Quid, inquit, istic desidetis Persæ? Quinpotius absceditis, tunc expugnaturi nos, ἐπεὰν ἡμίονοι τέκωσι, id est, cum mulæ pepererint: videlicet ratus id nullo vnquam tempore futurum, propterea quod natura steriles sunt mulæ. At paullo post euenit, vt Zopyro mula quæpiam pareret, quo quidem ostento in spem capiendæ Babylonis erectus est, ac cępit. Huic simile quiddam refertur à Suetonio in vita Galbę Cæsaris. Huius auo procuranti fulgur, cū aquila de manibus exta rapuisset, & in frugiferā quercum contulisset, summam, sed serum imperium portandi familiæ, respōsum est. Atq; ille irridens: Sane, inquit, cū mula pepererit. Quod omen ita arripuit Galba, vt eum postea res nouas molientem, nihil æque confirmarit ac mulæ partus, ceterisq; , vt obscœnum ostentum, horrentibus, solus pro lętissimo acciperet, memor sacrificii, dictique auiti. Plinius lib. 8. cap. 44. de mularum sterilitate scribit hunc in modum: Obseruatum est è duobus diuersis generibus nata, tertii generis fieri, & neutri parentum esse similia. Eaque ipsa quæ ita nata sunt, non gignere in omni animalium genere, idcirco mulas non Parere. Huius rei causam adfert Alexander Aphrodiseus, quod semina natura & habitu diuersa, si commisceantur, tertium quiddam ab vtroque diuersum conficiunt, vimque simplicium prorsus amittūt: veluti si misceas album nigro, abolitis vtrisque coloribus redditur fuscus ab vtroque diuersus, quem Gręci λευκόφαιον appellant. Sed multo exactius de his Aristoteles lib. De generatione animalium secūdo, c. 6. refellens Democriti & Empedoclis rationes. Quanquam proditum est in annalibus Romanorum mulas peperisse sępe, verum id prodigii loco habitum, vt eodem in loco, quem modo citauimus testatur Plinius. Theophrastus vulgo parere in Cappadocia tradit. Aristoteles libro De natura animalium 1. c. 6. tradit mulas coire, ac gignere in Syria supra Phœnicem; sed esse id animal ibi sui generis, etiam si simile.

Ad Græcas Calendas.

HVIC affinem habet sensum, ad Græcas calendas, pro nunquā: propterea quod Græci non habent calendas more Latinorum, sed νουμηνίας, id est, nouilunia. Atque ad lunæ recursus Græci soluebant vsuras. Vnde Strepsides in Nubibus Aristophanis, optat sibi incantatricem quampiam, quæ carminibus suis efficiat, ne quando luna exoriatur: sic enim fore, vt non reddat vsuras: qñquidem trapezitæ ad lunas, mutuam dant pecuniam, & lunis vsurę crescunt. Huc itaque respexit Augustus, cum diceret ad Gręcas calendas soluturos, quos nunquam redituros mutuum significabat. De quo in ipsius vita scribit Tranquillus ad hunc modum: Quotidiano sermone quædam frequentius & notabiliter vsurpasse eum litteræ ipsius αὐτόγραφοι ostentant, In quibus identidem, cum aliquos nunquam soluturos significare vult, ad calendas Græcas soluturos ait. Huic simile est, quod nunc inter eruditos iactatur, Anno magno Platonis, quem existimant nunquam futurum.

Accessæi luna.

Ἀκεσσαίου σελήνη, id est, Acessæi luna. Dictum in comperendinatores, qui nouam subinde causam comminiscuntur, quo negotiū proferant: à nautæ cuiusdam moribus ortum, cui Acessęo fuerit nomen. Is cum esset ignauus, ita pro rogare consueuit nauigationem, vt se diceret lunam magis opportunam expectare. Nam Græci, præcipueq; ex his Lacedæmonii, quidquid essent rerū auspicaturi, superstitiose lunam obseruabant. Id quod tacitè notat Euripidis, cum in Iphigenia in Aulide respondet Agamēnon, tum nupturam filiam, vbi lunæ dexter circulus aduenerit, videlicet de plena luna sentiens. Lucianus in libello de Astrologia, palam refert Lycurgum legem in-

institui ſſe Lacedæmoniis, ne prælium inirent ante plenilunium. In eam ſuperſtitionem iocatur Ariſtophanes: τῇ πανσελήνῳ. id eſt, plenilunio, ſero aut nunquam futurum ſignificans. Etenim cum Datis, & Artaphernes ductores Regis Perſarum, in Marathonem irrupiſſent, plenilunium obſeruabant, vt tum exirent in prælium. Ergo prius, quam illi venirent, Athenienſes bellum aggreſſi ſunt. Hiſtoriæ meminit Herodotus lib. 6. Inde quaſi prouerbio de cunctantibus, & qnauis occaſione rem proferẽtibus, dicitur, ἐν τῇ πανσελήνῳ, id eſt, plenilunio. Adagium refertur à Diogeniano. De lunis Laconicis, & alibi nonnihil nobis dicetur.

Vbi per Harma fulgurarit.

Ὁπότε δι' ἅρματος ἀστράπτει, id eſt, Vbi per Harma fulgurat. De iis, quę nimis cunctanter ac ſero, aut admodum raro fiunt: aut cũ nimis anxie ac ſuperſtitioſe captatur rei gerendæ opportunitas. Strabo li. geographiæ nono, vnde natum ſit adagium indicat, ſcribens vicum quempiam eſſe deſertum atq; infrequentem apud Mycaletum Bœotiæ, ſeu Mycaleſſum Tanagręi iuris, quẽ Harma, id eſt, currum nominant. Rurſum alterum ab hoc diuerſum, eiuſdem tamen nominis in Attica, quę quidem tribus ex Atticæ populo Tanagræ ſimilis, atque ob hãc ſimilitudinem nominis quoque communionem ſortitum. Ceterum Harma Bœotię ſic vocatum, quod Amphiarao excuſſo currus inanis in eum locum delatus ſit, vbi nunc ſacellum eius extat. Alii ferũt Adraſto fugiente, currum eius eo loco confractum fuiſſe, ipſum Arionis opera ſeruatum: hinc natam parœmiam, ὁπότε δι' ἅρματος ἀστράπτει, id eſt, Vbi per harma fulgurat, videlicet Pythicis vatibus fulgur aliquod certum, quod ex eo loco veniret, obſeruantibus, eoq; viſo ſacra Delphos mittẽtibus. Obſeruabant autem ad menſes tres, ſingulis menſibus tres dies, noctesque totidem: idque è Iouis fulguralis foco, qui eſt in muro inter Pythium & Olympiũ. Hæc ferme Strabo. Vſum adagii Plutarchus palã indicat in Sympoſiacis: Οἱ γὰρ, inquiẽs, σπανίως καὶ δι' ἅρματος ὥς φασιν ἑστιῶντες, ἀναγκάζονται τὸν ὁπωσοῦν ἐπιτήδειον ἢ γνώριμον καταγράφειν. id eſt, Etenim qui raro & [illegible] Harma, vt aiunt, conuiuium exhibent, hi cogũtur vtcunque accommodum, ac notum deſcribere. Itaque de raris & incertis dici ſolitum videtur. Poterit & per iocum accommodari ad ea, quæ nunquam euentura credamus, quemadmodum aiunt, ad Græcas calendas.

Lydius lapis, ſiue Heraclius lapis.

Λίθος ἡρακλεία ἢ λίθος λυδή, id eſt, Heraclius, ſiue Lydius lapis. In eos dicit̃, qui vehemẽter acri, exactoque iudicio ſunt. Refertur à Theophraſto lib. De natura lapidum. Ait enim lapidem quẽdam eſſe, qui Lydius ſeu Heraclius dicatur, qui attritu aurum atq; argentum cuiuſmodi ſit arguat. Hunc quidam Magnetem putant, velut Herculanũ, qui ferrum ad ſeſe trahit: vnde nomen ẽt additum σιδηρίτῃ: ſed ex Theophraſti verbis ſatis βάσανον ſignificari, quem Latini vocant indicem, in quem Battus ille paſtor apud Ouidium transfiguratus eſt, manente nimirum etiam num in lapide prodendi ſtudio. Nec Heraclium vocatum ab Hercule, ſed ab Heraclea Lydiæ ciuitate. De hoc meminit Plinius lib. 33. c. 8. his quidẽ verbis: Auri argentique mentionem comitatur lapis, quem coticulam appellant, quondam non ſolitus inueniri, niſi in flumine Tmolo, vt auctor eſt Theophraſtus, nunc vero paſſim, quem alii Heracleum, alii Lydium vocant. Sunt autem modici, quaternas vncias lõgitudinis, binasq; latitudinis non excedentes. Iis coticulis periti, cum è vena lima rapuerint experimentum, protinus dicunt, quantum auri ſit in ea, quantũ argenti, vel æris, ſcrupulari differentia, mirabili ratione non fallente. Huc adluſit Theocrit. in Aita:

Λυδίῃ ἴσον ἔχοιν πέτρῃ στόμα. id eſt,
Vt Lydo lapidi par os habeam.

Nimirum quo in variis oſculis optime iudicaret, cuius eſſent, ſic enim ineptiũt amãtes. Scholiaſtes putat hos lapides apud Lydos inueniri, & hinc prouerbium ortum. Et ne dubites, quin de indice loquatur, ſequitur,

- Χρυσὸν ὁποῖη.
Ρ ὁύθονται μὴ φαῦλον ἐτήτυμον ἀργυράμοιβοι. i.
Cuius ab affectu explorat menſarius aurũ
Sit ne probum.

Adagium accommodari poteſt vel ad perſonam, vel ad rem. Ad perſonam hoc pacto: Tu ſcriptorum meorum optimus iudex, planeq;,

planeq;, quod dici solet, ἡρακλεία λίθ☉. Item hoc modo: In pensitandis ęstimandisq; ingeniis emunctissimæ naris, ac prorsum Lydius, vt aiunt, lapis. Ad rem transfertur hoc pacto: Adolescentium ingenia libertas aperit, viris cõmissum imperium, Lydius, quod aiunt, lapis est.

Amussis alba.

Λευκῇ στάθμῃ, id est, Alba amussi, hoc est, nullo delectu, ac citra discrimẽ. Aulus Gellius in Noctibus Atticis: Nanque illi omnes, & eorum maxime Græci, multa & varia lectitantes, in quas res cunque inciderant, alba, vt dicitur, linea sine cura discriminis, solam copiam sectati conuerrebant. Plutarchus in commentario, περὶ τῆς ἀδολεσχίας; Ἐστὶ μὲν οὖν ἀτεχνῶς, ἡ λευκὴ στάθμη πρὸς τοὺς λόγους ἀδολέσχος. id est: Est igitur plane alba linea erga sermones garrulos, propterea qđ nullo delectu quauis de re quiduis nugetur. Effertur & expressius adagium à nõnullis, Λευκῷ λίθῳ λευκὴ στάθμη, id est, In albo lapide alba linea. Diciturque vel in eos, qui nullo sunt iudicio, vel in stupidos, vel in eos, q incertis probant, aut significant incerta. Sophocles in Cidalione apud Suidam:

Τοῖς μὲν λόγοις τοῖς σοῖσιν οὐ τεκμαίρομαι,
Οὐ μᾶλλον, ἢ λευκῷ λίθῳ λευκὴ στάθμη. i.
Nihilo mihi plus indicat sermo tuus,
Quàm lapide in albo signat alba linea.

Citatur à Nonio Marcello Lucilius lib. 30. sed corrupte, vt opinamur. Qđ genus sunt pleraq; illius: Et amabat omnes. Nam discrimen non facit, neque significat linea alba. Vsurpatur & à Platone in dialogo, cui titulus, Charmides, vbi Socrates ait, se erga formosos adolescentes perinde esse, vt albã amussim in albo lapide, propterea q neque discerneret satis inter formas, & omnes ex ęquo amaret. Solet enim funiculus ille minio oblini, quo discrimen faciat, vnde & rubricam vocauit Persius:

- Ac si oculo rubricam dirigat vno.

Eadem per eadem.

Αὐτὰ δι' αὐτῶν, id est, Eadem per eadem. Refertur in collectaneis Diogeniani, de his, qui semper eadem inculcant, aut eadẽ assidue faciunt. Non dissimile illi, quod alio reddidimus loco, ὁ Διὸς κόρινθ☉, id est, Iouis Corinthus. Potest & in eos torqueri, qui res nugaces nugaciter tractant, veluti si quis in auctorem indoctum indoctos scribat commentarios, aut in obscœnum obscœnos.

Ad amussim.

FREQVENS est apud auctores, ad amussim, examussim, examussatim, amussatim, pro eo quod est exquisita diligentia, atque exactissima cura. Gellius lib. 1. c. 4. Ad hæc omnia scripta antiquiora tam curiose spectabat, aut virtutes pensabat, aut vitia rimabatur, vt iudicium factum esse ad amussim diceres. Et Amussitata ꝓ examinatis apud Nonium. Translatum à fabris lapidariis, aut lignariis, qui funiculo illo regulari, operis ęqualitatem explorant. Quanquam Festus in dictione examussim testat̃, amussim quibusdam esse non lineam, neque regulam, sed ferramentũ quo fabri in poliendo vtãtur. Persius de poeta absoluta carmina componente, quod modo citauimus:

- Scit tendere versum,
Non secus, inquit, ac si oculo rubricam dirigat vno,

Item in carmine de viro bono, quod Vergilio tribuunt:

Ne quid hiet, ne quid protuberet angulus, æquis
Partibus vt coẽat, ne quid deliret amussis.

Vsurpat idem Basilius ad nepotes, cum iubet vnamquanq; disciplinam ad finem felicitatis referre, perinde quasi lapides, iuxta Doricum prouerbium, ad amussim dirigẽtes. Natum videri potest apud Homerum Odisseæ ε. cum loquitur de Vlysse nauem sibi fabricante:

Ξέσσε δ' ἐπισταμένως, καὶ ἐπὶ στάθμην ἴθυνε. i.
Expoliit multa arte superque induxit amussim.

Rursus Iliados ο.

Ἀλλ' ὥς τε στάθμη δόρυ νήϊον ἐξιθύνει
Τέκτον☉ ἐν παλάμῃσι δαήμον☉, ὅς ῥά τε πάσης
Εὖ εἰδῇ σοφίης ὑποθημοσύνῃσιν ἀθήνης. id est,
Materiam veluti naualẽ exæquat amussis,
Ducta fabri docti digitis, qui calleat artẽ.
Quæcunque est, teneatque probe, monitrice Minerua.

Est apud eundem & aliis aliquot locis.

Ad vnguem.

AD Vnguem, eundem habet sensum. A marmorariis sumpta metaphora, qui superin-

perinducto vngui, commissuras explorant marmorum. Horatius:

- Fonteius ad vnguem Factus homo. i. absolutus. Idem in arte,

- Carmen reprehendite, quod non
Multa dies, & multa littura coercuit, atq;
Perfectum decies nõ castigauit ad vnguẽ.

Vergilius secundo Georgicor. lib.

- Nec secius omnis in vnguem
Arborib⁹ positis secto via limite quadret.

Persius:

- Vt per leue seueros
Effundat iunctura vngues.

Macrobius Saturnalium li. 1. Nec quisquã alius tam futilis posset esse iudicii, qui Romani anni sic ad vnguem, vt aiunt, emendatum ordinem non probaret. Ad consimilẽ modum Greci quod exactum sit, & impensius accuratum, δίονυχον vocant. Plutarchus de præceptis bonæ valetudinis: Ἡ μὲν οὖν ἀκριβὴς σφόδρα καὶ δίονυχος λεγομένη δίαιτα. id est, Itaque vehementer exacta, quæ ad vnguem obseruata dicitur victus ratio. & ἐξονυχίζειν, pro ἀκριβῶς ἐξετάζειν. Quam vocem vsurpat et Atheneus lib. 3. ἐξονύχεις δὲ πάντα τὰ προσπίπτοντα τοῖς συνδιαλεγομένοις τὰς ἀκάνθας. id est, Porro ad vnguem exploras omnia, quæ congruunt iis, qui cum spinis disputant.

Incudi reddere.

ELEGANTER Horatius. incudi reddere dixit, pro eo quod est, refingere, ac mutare, corrigereque:

Et male tornatos incudi reddere versus.

Consimili forma dicunt recoquere. Quintilianus lib. 12. Sed præcipue tamen Apollonio Moloni, quem Romæ quoque audierat Rhodi rursus reformandum, ac velut recoquendum dedit. Item Horatius:

- Recoctus
Scriba ex quinqueuiro.

Lesbia regula.

LESBIA regula, dicitur quotiens præpostere, non ad rationem factum, sed ratio ad factum accommodatur. Et cum lex morib⁹ applicatur, non mores ad legem emendãtur: aut quotiens princeps se populi moribus accommodat, cum contra conueniat plebem ad principis arbitrium vitam instituere, si modo princeps ipse ad honesti regulam, ac scopum respiciat. Huius adagii mentionem facit Aristoteles quinto Moralium libro: Τοῦ γὰρ ἀορίστου ἀόριστος καὶ ὁ κανών, ὥσπερ καὶ τῆς λεσβίας οἰκοδομῆς ὁ μολύβδινος κανών. πρὸς γὰρ τὸ σχῆμα τοῦ λίθου μετακινεῖται, καὶ οὐ μένει ὁ κανών. id est, Siquidem infinitæ rei infinita item regula, quemadmodũ plumbea Lesbiæ ædificationis regula: ad lapidis enim figuram transmouetur, neque manet regula.

Indignus qui illi matellam porrigat.

HYPERBOLE prouerbialis est, de vehementer inæqualibus, ac ne vlla quidem ex parte conferendis. Martialis:

Dispeream si tu Pyladi præstare matellam
Dignus es, aut porcos pascere Pirithoi.

Nam sordidissimum obsequium est, micturienti matulam exhibere, quo qui fit indignus, is videlicet nimium inferior videtur. Vnde diuus Hieronymus in epistola ad Nepotianum, inter sordida captatorum ministeria hoc quoque commemorat. Ipsi, inquit, apponunt matulam, obsident lectũ. Plutarchus in apophthegmatis Laconicis refert, puerũ quendam Spartanum ab Antigono captum ac venditum, paruisse quidem emptori in omnibus, quæ non essent indecora ingenuis. Ceterum iussus adferre matulam detrectauit obsequium, addens, non seruiam: Surgente domino, puer, senties, inquit, quem emeris simulq́; conscenso tecto sese præcipitem dedit. Extat & hodie vulgo tritissimus sermo, Indignus est, qui illi calceos detrahat. Quin etiam negant eodem die nominandos, quos admodum inæquales volunt videri.

Scopæ dissolutæ. Scopas dissoluere.

HOMINES nihili, nulliusq́ue prorsum consilii, Cicero scopas dissolutas nominat, scribens ad Atticum epistolarum lib. 7. his quidem verbis: Cæsarem vidi Minturnis ad 8. Calendas Februarias mane, cum absurdissimis mandatis, non ad homines, sed scopas dissolutas, vt idipsum ille mihi videatur irridendi causa fecisse. Idem in oratore perfecto, agens cõtra eos, qui numeros orationis contemnũt, scopas dissoluere dixit, pro eo quod est, rem prorsus inutilem efficere. Nam scopæ colligatæ, & speciem videntur habere qualemcunque, & ad verrendum pauimentum sunt accommodatæ. Porrò si dissolueris, nihil inutilius, nihil

inelegantius. Tulliana verba sunt hæc: Sed si quos magis delectant soluta, sequantur ea sane: modo si quis Phidiæ clypeum dissoluerit, collocationis vniuersam speciem sustulerit, non singulorum operum venustatem: vt in Thucydide, orbem modo orationis desidero, ornamenta comparent. Isti autem cum dissoluunt orationem, in qua nec res, nec verbum vllum est, nisi abiectũ, non clypeum, sed vt in prouerbio est, etsi humilius dictum est, tamen consimile est, scopas, vt ita dicam, mihi videntur dissoluere.

Apertis tibijs.

APERTIS tibiis, id est, clariore voce. Translatum à tibicinibus, qui quædam obturatis tibiarum foraminibus, quasique pressiore sono canunt, quædam apertis tibiis, acriore sonitu. Quintilianus Institutionum lib. 11. Illa vero iam pęne apertis, vt aiunt, tibiis, qui quocunque inciderunt, veterem consuetudinem fori, & pristinum morem iudiciorum requirunt. Venustior erit metaphora, si quis dicat apertis tibiis inuehi in quempiam, id est, non clanculũ obtrectrare, sed palam insectari, lacerareque conuiciis: aut apertis tibiis laudes cuiuspiam celebrare, id est, palam & magnifice. Fortassis ad hanc sententiam pertinet senarius ille Græcus, quem citat Tullius in Epistolarum ad Atticum lib. 2. ex poeta nescio quo: Cn. quidem, inquiens, noster, plane iam quid cogitet nescio:

Φυσᾷ γὰρ οὐ σμικροῖσιν αὐλίσκοις ἔτι. id est,
Neq; enim minutis iam ille spirat tibiis.

Videtur innuere, Pompeium ingentia ꝓmittere per legem Agrariam, & rem maximam moliri. Athenæus lib. 4. refert tibiarum genus, quas Anacreon ἡμιόπους appellat, ceteris minores, sonoque minus claro, quod ipsum indicat cognomen.

Quid opus erat longis canere tibijs.

DION libro 1. huiusmodi quoddam adagiũ refert, τί γάρ με ἔδει μακροῖς αὐλοῖς αὐτεῖν. i. Quorsum attinebat me longis tibiis canere? Idq; aiunt conuenire in eos, qui sumpsissent inanem operam, aut sumptum. Dictum ab Othone, qui post cæsum Galbam fecerat sacrũ, in quo exta inauspicatos exitus portendebant. Itaque pœnitens sumptus & operæ frustra insumptæ, fertur ita dixisse: τί με ἔδει μακροῖς αὐλοῖς αὐτεῖν; quæ verba deinde in vulgi fabulam abierunt. Olim in sacris, longis tibiis cani solitum est, qui mos postea sublatus, auctore Plutarcho. Meminit huius & Suetonius in vita Othonis: Postridie quoque, inquit, in augurando tempestate orta, grauiter prolapsum, identidem obmurmurasse: τί γάρ μοι καὶ μακροῖς αὐλοῖς, id est, Quid mihi cum longis tibiis? Quo quidem loco demiramur, quid commouerit quendam, non obscuri nominis interpretem, vt reiectis Suetonii verbis velut adulterinis, Dionis supponenda putaret: quasi vero nephas sit, auctoribus eandem sententiam diuersis explicare formis, aut quasi non elegantius etiam dixerit Suetonius, quàm Dion.

Vtinam mihi contingant ea, quæ sunt inter Corinthum, & Sicyonem.

EVSTATHIVS enarrans Iliados secundum lib. ait hunc versum olim prouerbio fuisse celebratum:

Εἴη μοι τὰ μέταξυ κορίνθου καὶ σικυῶνος. id est,
Sit mihi quod Sicyonem interiacet atq; Corinthum.

Id inde venit in adagium, quod vrbs vtraque esset opulentissima, agriq; longe feracissimi interiacerent. Aristophanes in Auibus, indicat ex oraculo natum:

Ἀλλ' ὅταν οἰκήσωσι λύκοι πολιαί τε κορῶναι
Ἐν ταὐτῷ τὸ μεταξὺ κορίνθου καὶ σικυῶνος. i.
Cornix cana, lupusq; vbi eadem sede morantes.
Quod spatium Sicyonem dirimit, atque Corinthum.

Interpres adscribit Aesopo consulenti de parandis opibus, ita responsum fuisse:

Εἰ τὸ μέσον κτήσαιο κορίνθου καὶ σικυῶνος. i.
Si teneas quod agri Sicyonem, interque Corinthum est.

Refertur & à Zenodoto, atque item Athenæo libro Dipnosophistarum quinto, conueniet vbi quis optat ingentia. Poterit & per iocum torqueri in eum, qui quod assequi non potest, id votis tamen quasi somniat. Simili figura dictum est illud Theocriti in Ergatinis:

Αἴθε μοι ἦς ὅσσα ποκὰ Κροῖσον ποκα φαντὶ πεπᾶσθαι. id est,
Quæ Crœsum tenuisse ferunt, vtinam illa mihi sint.

Deum esse, Deum facere.

HYPERBOLAE sunt prouerbiales de singulari

gulari laude dignis. M. Tullius in Oratoris sui lib. 2. In quo tu mihi, inquit, Deus esse videris: id est, singularis, ac summus. Terentius in Adelphis: Deum te facio: id est, summis laudibus effero. Inde natum, quod prisci mortales, si quem ob egregias, ac minime vulgares virtutes suspiciebant, eum Deum, ac diis genitum aiebant. Id qđ euenit Alexandro Magno, Scipioni Africano, Octauio Augusto, cumque his aliis cõpluribus. Cui quidem rei Aristoteles adstipulatur Moralium lib. 7 Hanc, inquiens, virtutem heroicam velut homine maiorẽ, & diuinitati proximã vocant. Hinc & Homerus Priamum de Hectore loquentem facit, ad hunc modum Iliados ω.

Οὐ δὲ ἐώκει
Ἀνδρός γε θνητοῦ πάϊς ἔμμεναι, ἀλλὰ θεοῖο, i.
Nec iam hominis sane mortalis filius ille
Esse videbatur, sed diuo semine natus.

Porrò Laconibus, vt idem testatur, peculiaris hic erat mos, vt cum vehemẽter quempiam admirarentur, diuum virum appellarent. Idem commemorat Socrates apud Platonem in Menone: καὶ οἱ λάκωνες ὅταν τι νὰ ἐγκωμιάζωσι ἀγαθὸν ἄνδρα, θεῖος φασὶν ἀνὴρ οὗτος. id est, Et Lacones quoties laudant aliquem virum bonum, diuinus, inquiunt, vir hic. Inde illa apud Homerum solennia: θεῷ ἴκελος καὶ θεοειδής, id est, Deo similis, & diuina specie. καὶ ἰσόθεος καὶ ζάθεος, id est, Deo par, & admodum diuinus. Contra, insigni improbitate viros, belluas appellam⁹, idq; etiam vulgo tritissimũ est. Diuus Hieronymus ad Aurelium Augustinum scribens, per Ironiam torsit in quosdam, non contentos communi hominum iudicio, sed noua quædam desiderantes, Deos illos appellãs. Quintilianus Institutionum lib. 1. hominem omnibus numeris cõsummatum, vulgo mortalem Deum dici solitum indicat. Nam sapientes, inquit, formantes eum, qui sit futurus consummatus vndiq; & vt dicunt mortalis quidã Deus, non modo cognitione cælestium, vel mortaliũ putant instituendum, &c.

Sæpe etiam est holitor valde opportuna locutus.

AVLVS Gellius in Noctibus suis lib. 2. ca. 6. testatur hũc versiculum olim prouerbio fuisse celebratum:

Πολλάκι καὶ κηπωρὸς ἀνὴρ μάλα καίριον εἶπεν. i.
Sæpe etiam est holitor valde opportuna locutus.

Quo quidẽ admonemur, non esse fastidiendam salutarem sententiam propter auctoris humilitatem: nam fieri nonnunquã, vt aliquis in fimæ sortis ac notæ vir, aut minime doctus, dicat quiddam haudquaquam aspernandum etiam summis viris. Huic respondet illud Cæcilianum apud Ciceronem in Tusculanis quæstionibus, Sæpe est etiam sub pallio sordido sapientia. Neque dissonat Plautinum illud in Captiui duo: Vt summa sæpe ingenia in occulto latent. Porro quod ad Græcum attinet adagium, lectorem admonendum putauimus, hunc quidem ad modum in omnibus, quos adhuc viderim, Gellianis codicibus inuentri scriptum. Verum dum sursum ac deorsum in Græcis auctoribus oberramus, forte fortuna in collectaneis quibusdam, nullũ quidem auctoris titulum præferentibus, sed eiusmodi tamen, vt aut Stobæi, aut certe ex hoc decerpta viderẽtur, huiusmodi carmen inuenimus citatum ex Aeschyli tragædia, cui titulus: Phryges:

Πολλάκι τοι καὶ μωρὸς ἀνὴρ κατακαίριον εἶπε. i.
Sæpe etiã stultus fuit opportuna locutus.

Quæ sententia totidem verbis etiam vulgo nunc dicitur, à viro stulto nõnunquam sapiens dictum proficisci. Respondet autem ad illam, quam superius ex Euripide citauimus.

Μωρὰ γὰρ μωρὸς λέγει, id est,
Nam stulta stultus loquitur.

Etenim hoc tametsi vere dictum est, tamen fit nonnunquam, vt fatuus vel casu, vel imprudens aliquid egregie dicat, & ad rem vehementer accommodatum. Id quod accidere sępenumero videmus. Quid enim potuit vel ab homine salsissimo dici accommodatius, quàm quod narrat Suetonius dictum à quodam, qui mente parumconstabat, in Pompeium & Iulium Cæsarem: Salue Rex, salue Regina. Cum Pompeius regni affectati laborat inuidia, Cæsarem rumor eẽt, Nicomedi Regi vxoris vice fuisse.

Copiæ cornu.

Ἀμαλθείας κέρας, id est, Copię cornu. Cum affatim omnia superesse significamus, copiæ cornu dicimus. Translatum à peruetusta fabula, q̃ varie narrantur apud auctores. Quidã ad hunc modum narrãt: Rhea Iouẽ enixa,

enixa, metu patris infantem in Creta occuluit nutriendũ à duabus nymphis, Adrastea & Ida, Melissei filiabus. Hæ nutricauerunt illum capræ cuiusdam lacte, cuius nomen fuerit Amathea: eam capram Iupiter iam adultus in sydera retulit, vocaturq; à Græcis αἲξ οὐρανία, id est, capra cælestis. Huius alterum cornu nymphis nutricibus dedit, videlicet officii præmium, hanc addiiciens facultatũ, vt quidquid optassent, id illis ex eo cornu largiter suppullularet: Ouidius Fastorum lib. 5. paullo diuersius fabulam narrat hoc pacto:

Nais Amalthea Cretæa nobilis Ida
Dicitur in syluis occuluisse Iouem.
Hic fuit hędorum mater formosa duorũ,
Inter Dictæos conspicienda greges,
Cornibus aeriis, atque in sua terga recuruis,
Vbere, quod nutrix posset habere Iouis.
Lac dabat illa deo, sed fregit in arbore cornu,
Truncaque dimidia parte decoris erat.
Sustulit hoc nymphe, cinxitque decentibus herbis,
Et plenum pomis, ad Iouis ora tulit.
Ille vbi res cæli tenuit, solioque paterno
Sedit, & inuicto nil Ioue maius erat.
Sydera nutricem, nutricis fertile cornu
Fecit, quod dominæ nunc quoque nomen habet.

Legimus & Herculem Aetolis donasse copiæ cornu, propter coercitum cornu fluminis Acheloi: quare regionem illam antea sterilem, fertilissimam reddidit: cornu nimirum laborum duriciem significante, frugibus feracitatem, Hunc igitur titulum Phocion quidam Peripateticus libro suo indidit, vt testatur Aulus Gellius. Plinius item ostendit Græcos aliquod hanc inscriptionem nimis arrogantem suis commentariis imposuisse, tanquam nihil in eis non contineretur, & quiduis inde peti, atque accipi possit. Lucianus de mercede seruientibus, Καὶ ἕξεις τῆς ἀμαλθείας κέρας, καὶ ἀμέλξεις ὀρνίθων γάλα. id est, Et habebis copiæ cornu, & lac gallinaceum emulgebis. Philostratus Dionem sophistam appellat ἀμαλθείας κέρας, velut omni genere virtutum expolitũ. Plautinus quidam seruus, epistolam quandam copiæ cornu vocat, quod plurimum ex ea commodorum capi posset. Aulus Gellius lib. 14. ca. 6. Et simul dat mihi librum grandi volumine, doctrinis omnigenis, vt ipse dicebat, præscatentẽ. Accipio cupidus & lubens, tanquam si copiæ cornu nactus essem. Apud Athenæum Philoxenus secundam mensam variis cupediis instructam, copiæ cornu vocat. Citatur à Suida carmẽ huiusmodi,

Ἔνθ' ἵνα μοι βίος ἐστὶν ἀμαλθείας κέρας αἰγός. i.
Capræ vbi Amalthææ præbet mihi pabula cornu.

Carmen est heroicum. Effertur adagium hoc quoq; pacto, αἲξ οὐρανία, id est, capra cœlestis. Comœdia vetus notat Polyagrũ quẽdam vxorem ad quęstum prostituentẽ, quã cęlestem capram vocat, ob immensum quęstum, vt testatur Plutarchus in commentario de audiẽdis poetis, Εὐδαίμων πολύαγρος οὐράνιον αἶγα πλουτοφόρον τρέφων. id est. Fortunatus Polyager, id est, multorum agrorum possessor, cęlestem capram opes adferentẽ alens. Idem alibi aduersus Stoicos, ὁ δὲ τὴν στωικὴν λαβὼν ἀμάλθειαν. id est, At qui Stoicam acceperit Amaltheam, irridens paradoxa Stoicorum, qui suo sapienti tribuũt vniuersa, diuitias, libertatem, sanitatẽ, regnũ. Horatius in Odis:

- Beata pleno Copia cornu.

Lac gallinaceum.

Ὀρνίθων γάλα, id est, Gallinarum lac, eundem habet sensum. Dicitur enim in opulentos, & quibus quiduis rerum suppeditat. Aut de raris inuentu, atque ob id preciosis: vt sit hyperbole significans nihil omnino deesse. Plinius in prefatione historię mundi, irridens Græcorum deliciosas quasdam & magnificas inscriptiones: Cerion, inquit, inscripsere, quod volebãt intelligi fauum, alii κέρας ἀμαλθείας, quod copię cornu, velut lactis gallinacei sperare possis in volumine haustum. Aristophanes in Vespis:

Ἐγὼ γὰρ οὐδ' ἂν ὀρνίθων γάλα
Ἀντὶ τοῦ βίου λάβοιμ' ἄν, οὗ με νῦν ἀποστερεῖς. i.
Non lac Hercle gallinaceum
Hacce pro vita capiam, quam mi adimis in præsentia.

Eustathius in quartum Odyssee, citat hoc adagium ex Anaxagorę fabula, cui titulus, ὠά. Rursum Aristophanes comicus in fabula, cui titulus, ὄρνιθες,

- Δώσομεν ὑμῖν
Αὐτοῖς, παισί, παίδων παισὶν
Πλουθυγίειαν, εὐδαιμονίαν,

Βίον, εἰρήνην, νεότητα, γέλωτα,
Χορὸς, ἐκλίας, γάλατ᾽ ὀρνίθων,
Ὥς τε παρέσαι ὑμῖν κοπιᾶν
Ὑπὸ τῶν ἀγαθῶν. id est,

Dabimus vobis ipsis, filiis, filiorum filiis, opulentiam bonæ valetudinis, felicitatem, facultates, pacem, iuuentam, risum, choros, festa, lac gallinarum, vt sitis præ bonorum copia laboraturi. Strabo Geographiæ libro 14. narrat de Samiorum agris, quod essent omnium rerum ampliter feraces, illud vulgo iactatum esse, quod lac etiã ferrent gallinaceum. Idem testatur hoc adagium apud Menandrum comicum inueniri. Atheneus libro Dipnosophistarum nono, ex mediæ comœdiæ scriptore quopiam Mnesimacho, senarios hos adducit, καὶ τὸ λεγόμενον:

Σπανιώτερον πάρεστιν ὀρνίθων γάλα,
Καὶ φασιανὸς ἀποτετιγμένος καλῶς.

Id est, Et quod dicitur prouerbio,

Lac suppetit, res rara, gallinaceum, ac
Plumis reuulsis phasianus ad probe.

Rursum libro nono adducit ex Numenio,

Ἠδ᾽ ὅπερ ὄρνιθος καλέεται γάλα. id est,
Atque quod gallinæ dicitur lac.

Idem libro tertio indicat, quibusdam lac gallinaceum esse, album oui.

Non omnibus dormio.

NON omnibus dormire dicuntur, qui nõ omnibus inseruiunt, neque per omnia gerunt morem. Translatum putant à maritis quibusdam nimis obsequentibus, qui vxores suas adulteris scientes produnt, somnũ interim inter pocula simulantes, vt adultero quod libet liceat. Quod genus obsequii notans Iuuenalis:

- Doctus, inquit, spectare lacunar.
Doctus & ad calicẽ vigilanti stertere naso.

Plutarchus in libro, cui titulum fecit, ἐρωτικῷ, fabulam super hac re non illepidam narrat. Cũ Galba quispiam conuiuio Mecœnatem accepisset, sentiretque iam è nutibus hominem inflammatum in vxorem suam, sensim demisit caput, perinde quasi dormiret. At cum interea famulus quispiã ad mensam accedens, vinum clam tolleret, ibi iam vigil & occulatus, Infelix, inquit, an nesciebas me soli Mecœnati dormire? Meminit huius adagii, & ad hunc quem dixi modum exponit Festus Pompeius, citans ex Lucilio, tractum ostendens à Capio quodã, qui Pararencho dictus sit, quod simularet dormientẽ, quo impunitius eius vxor mœcharetur. Idem indicat huius rei meminisse Lucilium. Vsurpat & M. Tull. libro familiarium epistolarum septimo, Olim non omnibus dormio, sed ego mi Galle, non omnibus seruio. Videtur indicare Cicero alterũ, puta, non omnibus dormio, vetus fuisse, alterum nempe, non omnibus inseruio, nouum. Vtrunque certe prouerbiale, sed prius illud pertinet ad concessionem iuris, hoc posterius ad obsequiũ impendendum. Idem Tullius epistolarum ad Atticum lib. 13. Est bellum aliquẽ odisse libenter, & quemadmodum dicitur non omnibus seruire. Qui quidem locus nõ videtur carere mendo. Fortasse enim scriptũ erat, & quemadmodum non omnibus dormire, ita nõ omnibus seruire. Quin & hęc ipsa vox, seruire, non vacat metaphora, cũ dicimus, seruire scenæ, seruire tempori, seruire vitiis, seruire ingenio vxoris, seruire populo, seruire commodis priuatis, pro eo quod est, nihil nõ facere quo satisfacias.

Sardi venales.

Σαρδιανοὶ ὤνιοι, id est, Sardi venales. In eo libello, cui titulus est, De viris illùstribus, quem alii Plinio nonnulli Suetonio tribuunt, vtriusq; reclamãte stylo, huiusmodi quoddam adagium refertur, Sardi venales, de negotio infinitæ prolixitatis atque inexplicabili. Idq; hinc esse ortũ tradunt, quod Tiberius Sempronius Gracchus, cum altero consulatu Sardiniam domuisset, tantum ex ea captiuorum adduxit, vt longa venditione res in prouerbiũ abierit. Plutarchus in Problematis Romanorum, aliam adfert causam, nimirum olim inoleuisse morem apud Romanos solennem, vt qui ludos ederent in Capitolio, Sardos venales pronunciarent, prodiretq; puer quispiam, per ludibrium monili cinctus, quod bullam vocãt. Eum morem hinc ortum putat, quod Veientes Hetruscorum populi, multum temporis cum Romulo bellũ gessissent, quodq; horum vrbem postremam Romulus expugnasset. Etiam si T. Liuius lib. 1. narrat, victos quidem à Romulo Veientes, sed tamẽ victorem ab vrbe munita abstinuisse. Vnde & regem ipsum, & cũ hoc captiuos quàm plurimos Romam deductos, venales pronũciauit. Porro cum Lydi ab initio fuerint

Hetrusci, quemadmodum testator & Herodotus lib. 1. Lydorum autem caput erat Sardis, inde factum, vt Hetruscos Sardorũ nomine pronunciarit venales. Refert eadẽ Plutarchus in vita Romuli, licet aliquanto diuersius. Debellatis Veiis captus est illorum dux, qui cum esset prouectæ ętatis, visus est rem imprudentius gessisse quam pro ętate. Vnde mos inoleuit, vt quoties Romani ob partam victoriam immolarẽt victimam, senem purpura indutum per forum in Capitolium inducerent, bullaque ad collum appensa, quod tum erat puerorũ insigne, præco Sardianos venales pronunciaret. Hetruriæ caput Veii sunt, & Hetrusci Sardianorum coloni putãtur. Vsus est hoc adagio M. Tullius libro Epistolarum familiarium 7. ad Gallum: Habes, inquit, Sardos venales, alium alio nequiorem. Sentit Cicero de contemptis & improbis: &, ni fallimur, patria quoque Sardis. Nam ita scribit paullo ante hunc locum: Id ego in lucris pono, non ferre hominem pestilentiorem patria sua.

Dasypus carnes desiderat.

Δασύπους κρεῶν ἐπιθυμεῖ, id est, Dasypus carnes desiderat. Dicitur in eos, qui ea requirunt ab aliis, quæ ipsis affatim sunt domi. Et enim Dasypus de genere leporum. Lepus autem, vt auctor est Plinius lib. 8. cap. 55. animal est innocuum, esculentum & fœcundum, omniũ prædæ nascens. Solus præter dasypodem superfœtat, aliud educans, aliud in vtero pilis vestitum, aliud implume, aliud inchoato gerens partu. Dictus est autem dasypus à pedibus hirsutis, ac villosis.

Tute lepus es, & pulpamentum quæris.

SVNT qui existiment cum proximo idem esse, quod legitur in Eunucho Terentiana: Tute lepus es, & pulpamentum quæris? Dictum est autem à milite glorioso in adolescentem Rhodium, qui scorto suo adludebat, ipse ea ętate, qua scorti vicibus fungi posset. Donatus allegoriam variis modis exponit, indicans prouerbium hoc in molles conuenire, propterea quod lepus à posteriore parte, hoc est, à lumbis & clunibus pulpamentum de se præbeat, eaque corporis parte lautissimus sit: vel quod eum canes, amatorum instar, sequantur: vel quod lepus à Physicis dicat' incerti sexus, modo mas, modo fœmina. Quæ commenta frigidiora videntur, Flauius Vopiscus in Numeriano Imperatore, scribit adagium Terentianum, Liuii esse Andronici vetustissimi Romanorum comici.

Vno fasce complecti.

VNO fasce complecti, legitur apud eundẽ Plinium, pro eo quod est, eadem opera, & coniunctim agere, non separatim. verebamur, inquit, ne nos dies, ne nox, ne latera deficerent, si tot crimina, tot reos vno velut fasce cõplecteremur. Translatum est ab iis, qui res multas simul colligant, quo commodius gestari queant. Id Græci dicũt συλλήβδην id est, comprehensum.

Salem & mensam ne prætereas.

Ἅλα καὶ τράπεζαν μὴ παραβαίνειν, id est, Salem & mensam ne prætereas. Ne negligas amiculorum consuetudinem aut ne violes amicitiæ iura. Nam his rebus olim conciliabantur amici, & familiares antiquitus mutua inter sese cõuiuia actitabãt, Quemadmodum testatur etiã Diogenes Laertius in vita Pythagoræ. Et adstipulatur Theocritus in Hyla:

Οἳ μίαν ἄμφω ἑταῖροι ἀεὶ δαίνυντο τράπεζαν. id est,
Qui ad mensam semper eandem
Cœnabant ambo fidi nimirum vt amici.

Loquens de Hercule ac Telamone. Tum Euripidis Hecuba, Polymnestoris exaggerans facinus, hospitalis etiam mensę facit mentionem:

Κοινῆς τραπέζης πολλάκις τυχὼν ἐμοί. id est,
Mensa receptus sępe communi mihi.

Inde est, quod, vt docet apud eundem Laertium Alexander in commentariis Pythagoricis, Pythagoras vetabat frangi panem, videlicet ne dissecaretur, quod amicos copularet. Idem censuit salem potissimum in mensa apponendum, quod ęquitatis, ac iustitię nos admoneat, vt quod & seruet, tueaturque quidquid occuparit, & ex liquidissimis rebus aqua marique fiat. Origenes aduersus Celsum lib. 2. Parium quempiã Iambographum adducit, qui Lycomãtem insectatus sit, quod salem ac mensam esset prætergressus. Certe apud Macedones patrio ritu fœdus, quod santissimum vellent haberi, sic inibant, vt panem gladio diuisum

sum vterque libaret. Auctor Q. Curtius libro octauo.

Baceli similis.

Γηκλ☉ βακήλῳ, κỳ βάκηλ☉ εἶ, i. Bacelo similis, & Bacelus es. In cinędos ac parum viros dictum, aut in magnos quidem corpore, sed animo stupidos. Tractum à forma moribusque Baceli cuiusdam. Ait Suidas Bacelum proprie significare eũ, qui sit exectus, eoque in molles dici, quod hoc morbo potissimum laboret illud hominum genus. Antiphanes in Caribus, Bacelum quempiam taxat apud Athenæum lib. 4.

Οὐχ ὁρᾷς ὀρχύμενον
Ταῖς χερσὶ τὸν βάκηλον, ὐδ' αἰχύνεται: id est,
An Bacelum non vides,
Manibus suis sic saltitantem, nec pudet?

Meminit huius Suetonius in vita Augusti, scribens eum peculiari vocabulo, Bacelum pro stulto assidue solitum dicere, quanquã in vulgatis codicibus Baccolus scriptũ est, Hermolaus existimat & apud Quintilianũ recte pro Bagoa, Bacelum legi posse. Verba Fabii sunt hæc: At vero statuarũ artifices, pictoresque clarissimi, cum corpora speciosissima pingendo fingendove effingere cuperent, nunquam tamen in hunc inciderunt errorem, vt Bagoam, aut Megabysum aliquem in exemplum operis assumerent sibi. Verum non videtur, cur Fabiana scriptura mutanda sit, cum βαγώας barbara lingua significet Eunuchum, quo nomine Lucianus philosophum quendã inducit, qui vultu corporisque figura eunuchum præ se ferret. Quin & Ouidius de Amoribus, seruum puellæ custodem Bagoũ appellat:

Quem pænes est dominam seruandi cura Bagoe.

Batalus es.

Βάταλ☉ εἶ, id est, Batalus es. Olim in effœminatos per contumeliam dicebatur. Plutarchus ostendit id cognominis Demostheni puero inditum fuisse, & ab inimicis probro obiectũ. Porrò cognominis huius idẽ varias adfert rationes: vel qđ Batalus quispiã fuerit tibicen, mollis & effœminatus, qui muliebribus sandaliis primum omnium in scenam prodierit, ac musicam, vt ita dixerimus, euirarit: vel quod poetæ cuidam obscœno nomen fuerit Batalo: vel quod apud Atticos Batalus appellata sit ea pars corporis, quæ verecunde nominari non potest. Meminit huius rei Libanius, Idem nempe Demosthenes iam prouecta ætate, simili contumelia dictus est Argas: siue qđ hoc nomine fuerit quispiam malarum auctor legum: siue quod, vt existimat Suidas, serpentis genus sit Argas. Dicunt itẽ Græci βαταλίζεσαι, pro eo quod est, turpiter, atque effœminate viuere.

Bene plaustrum perculit.

RVSTICORVM prouerbium est, Bene plaustrum perculit. Apparet dici solitum in eos, qui quempia impellunt, quo suapte sponte iam propendebat. Translatũ à plaustris onustis, quæ quò exonerentur, solent euerti. Fit autem id commodius in eam partem, in quam propter solum decliuius inclinant. Donatus indicauit hoc adagiũ exponens in Eunucho hæc Parmenonis verba: Perculeris iam tu me? Ab hac sententia non abhorret Plautinum illud in Curculione: Qui monet, quasi adiuuat. Verba sunt lenonis, qui libentius sit mutaturus fidem, admonitus à trapezita, quod tamen vel citra monitorem erat facturus. Idem eleganter expressit Sophocles apud Plutarchũ in vita Artaxerxis:

Ταχεῖα πειθὼ τῶν κακῶν ὁδοιπορεῖ. id est,
Rerum malarum facilis est persuasio,
Plerique ad deteriora procliues sunt.

In Care periculum.

Εν καρὶ τὸν κίνδυνον, id est, In Care periculum subaudi, facito, hoc est, in homine, aut re viliore, fac periculosam experientiam, in qua si parum feliciter cesserit, non multum sit dispendii capiendum. Huic adagio Carum mores fecere locum. Hic populus est, vt auctor est Mela Pomponius, incertæ originis, vt quos alii αὐτόχθονας, id est, indigenas, nonnulli Pelasgos, alii Curetes existiment, gens vsque adeo armorum pugnæque amans, vt aliena etiam bella mercede conducti soliti sint agere. Vnde Theocritus in Encomio Ptolomæi:

φιλοπτολέμοις τε κάρεσσι dixit. id est,
Bellandique auidis Caribus.

Item Herodotus in Euterpe, ostendit Cares barbaro seruilique fuisse ingenio, & ad quiduis malorum ferendum paratos, mercede proposita. Id quod indicat & Aristophanes in Auibus, Εἰ δὲ δοῦλός ἐστι καὶ κάρ, id est,

id est, Quod si seruus est & Car. Strabo lib. Geographiæ 14. narrat Cares tota quondã errasse Græcia, passimq; stipendiis meruisse. Ceterum in rebus bellicis vsqueadeo prę celluisse, vt passim apud poetas arma bellica Carica nominentur, quemadmodũ Anacreon Caricã loricam, Alcæus Caricam cristã dixit, ad quam adludit Aristophanes in Auibus. Suidas scribit, Cares primos mortalium mercede militasse, vt qui vitam suã vilem haberent. Hos igitur, qui conduxerant primos in acie collocare consueuerãt, vt primos hostium impetus suo exciperẽt periculo, aut vbi fortuna belli difficilima videretur, illic obiiciebantur. Persæ sua lingua καρδάκας appellabant, qui rapto viuebant. Carum laudem his temporibus æmulari videntur Eluetii, gens bello nata, simplex alioqui, ac minime malum hominũ genus, planeq; dignum, vt quidẽ sentimus, quod hac quoq; nota vacaret, & in litteris, & in ceteris honestis studiis egregie valiturum, si relictis bellis huc animum appellerent. Vsurpat hoc adagium Socrates apud Platonem in Euthydemo, iubens in se potius fieri periculum transformationis, velut in homuncione Care, quem si perdas, non admodũ grauis sit iactura. Εἰ δὲ ὑμεῖς οἱ νέοι φοβεῖσθε, ὥσπερ ἐν καρὶ ἐν ἐμοὶ ἔστω ὁ κίνδυνος. ὡς ἐγὼ ἐπειδὴ καὶ πρεσβύτης εἰμὶ παρακινδυνεύειν ἕτοιμος, καὶ παραδίδωμι ἐμαυτὸν Διονυσοδώρῳ τούτῳ ὥσπερ τῇ μηδείᾳ τῇ κόλχῳ ἀπολλύτω με. καὶ εἰ μὲν βούλεται, ἑψέτω. εἰ δ᾽ ὅ, τι βούλεται τοῦτο ποιείτω, μόνον χρηστὸν ἀποφηνάτω. id est, Quod si timetis vos iuuenes, in me tanquam in Care fiat periculum. Nam & ipse quũquidem senex sum, paratus sum subire periculum, meq; ipsum trado huic Dionysodoro, quasi Medeæ Colchicæ. perdat me, & si velit in lebete coquat me. Sin minus, quidquid voluerit, id faciat, tãtum vt me reddat probũ. Idem in Lachete huc respexit, cum ait: Cogitandum esse iis, qui primum docere incipiunt, & artis suæ periculum cum magno iuuenum periculo faciunt, nõ Carem quempiam mercenariũ, sed ciuium liberos in discrimen adduci. Et hunc imitatus Aristides in oratione Panathenaica, ἐν δὲ τῷ καρὶ, καὶ οὐκ ἐν τοῖς ἑαυτῶν σώμασι τὰς πείρας ποιούμενοι. id est, In Care vero, nõ in suis ipsorum corporibus facientes periculum. Vsus est eodem M. Tullius in actione pro L. Flacco: Quid, inquit, de tota Caria? nonne hoc vestra voce vulgatũ est, Si quid cum periculo experiri velis, in Caria potissimum esse faciendum? Quem quidem locum apparet esse vitiatum, & in Care legendum esse, non in Caria. Huic diuersum est illud, Aureo piscari hamo: qđ alibi reddemus.

In dolio figularem artem discere.

ITEM illud, ἐν πίθῳ τὴν κεραμείαν μανθάνειν, id est, In dolio figulariam artem discere. De iis, qui protinus maximis in rebus artificii sui capiunt experimentum, cum paullatim à minutis ad summa proficisci conueniat. Neque enim figulus statim à dolio, id est, vase maximo artem auspicatur, sed à pusillis quibusdam vasculis, in quibus non sit graue dispendium, si quid secus accidat. In hanc ferme sententiam vsurpat Plato in Lachete: Σκοπεῖν χρὴ μὴ οὐ ἐν τῷ καρὶ ἡμῖν ὁ κίνδυνος κινδυνεύηται, ἀλλ᾽ ἐν τοῖς μέστι τε καὶ ἐν τοῖς τῶν φίλων παισὶ, καὶ ἀτεχνῶς τὸ λεγόμενον κατὰ τὴν παροιμίαν ἡμῖν συμβαίνῃ ἐν πίθῳ ἡ κεραμεία. id est, Considerare oportet, ne hoc periculum nobis fiat, non in Care, sed in filiis simul atque amicorum liberis, ac plane contingat, quod prouerbio dicitur, in dolio figulina. Dicæarchus ad aliam sententiam torquet prouerbium, vt admoneat vnumquemque artificem in suis negotiis exerceri oportere, velut aurigam in ducendis curribus, nauclerum in gubernanda naui, medicum in curandis morbis. Tanquã absurdum sit, figulum in aurigatione versari, re videlicet aliena, ac non magis in dolio. Atque ita huc pertinebit illa sentẽtia:

Quã quisq; nouit artẽ, in hac se exerceat.

Et Horatianum illud in Epistolis:

Nauim agere ignarus nauis timet, abrotanum ægro
Non audet nisi qui didicit dare. quod medicorum est.
Promittunt medici, tractãt fabrilia fabri.
Scribim⁹ indocti, doctiq; poemata passim.

Sic propemodũ vsurpat Gregorius Theologus in Apologia De fuga: ὡς τό γε παιδεύειν ἄλλους ἐπιχειρεῖν, πρὶν αὐτοὺς ἱκανῶς παιδευθῆναι, καὶ ἐν πίθῳ τὴν κεραμείαν τὸ δὴ λεγόμενον, ἐν ταῖς τῶν ἄλλων ψυχαῖς ἐκμελετᾶν τὴν εὐσέβειαν, λίαν ἐμοὶ φαίνεται ἀνοήτων. id est, Itaque alios velle docere, prius quam ipsi satis edocti sint, & in dolio; quod aiunt, figulinam, in aliorum animis meditari pietatem,

tatem, mihi quidem videtur hominum insigniter desipientium.

Ne sutor vltra crepidam.

HVIC finitimum est illud: Ne sutor vltra crepidam, id est, Ne quis de his iudicare conetur, quæ sint ab ipsius arte, professioneq; aliena. Quod quidem adagium natum est ab Apelle nobilissimo pictore. De quo Pli. lib. 35. cap. 10. scribit in hunc modum: Idē perfecta opera proponebat in pergula transeuntibus, atque post ipsam tabulam latēs, vitia quæ notarentur auscultabat, vulgum diligētiorem iudicem, quàm se præferens: feruntq; à sutore esse reprehensus, quod in crepidis vna intus pauciores fecisset ansas. Eodem postero die superbe ob emendationem pristinæ admonitionis cauillante crus, indignatum prospexisse, denunciantē, ne supra crepidā sutor iudicaret. Quod & ipsum in prouerbium venit. Hactenus Plin. Huic simillimū est, quod refert Atheneus, Stratonicus citharœdus fabro secum de musica contendenti, Non sentis, inquit, te vltra malleum loqui? Eodem pertinet, quod huius nepos in epistolis scripsit, de artificio non recte iudicare quenquam, nisi, & ipsum artificem. Quodq; primo Moralium libro dixit Aristoteles, earum rerum vnumquenque iudicem esse idoneū, quarum sit eruditus. Et quod idem scripsit lib. 2. Naturalium, cęcum disputare de coloribus. Quæ verba iam inter nostri temporis scholasticos in prouerbium abierunt, quotiens quispiam de rebus ignotis disputat. Ad eandem sententiam referendum, quod ait Fabius Pictor apud Quintilianum, felices futuras artes, si soli artifices de iis iudicarent.

Dij facientes adiuuant.

VARRO libro De re rustica primo: Et quoniam, vt aiunt, dii facientes adiuuāt, prius inuocabo deos. Significat diuinam opem non cessantibus, sed industriis, & pro sua virili conantibus auxilio esse solere. Huc est referendum illud Homericum carmen, qđ iam velut in prouerbium abiit:

Τηλέμαχ᾽ ἄλλα μὲν αὐτὸς ἐνὶ φρεσὶ σῇσι νοήσεις,
Ἄλλα δὲ καὶ δαίμων ὑποθήσεται. id est,
Hæc partim ipse tuo perpendes pectore tecum,
Partim aliquis diuum tibi suggeret.

Id M. Tullius vsurpauit lib. Epist. ad Atticum 9. Omnia vobis imparatis agenda. Sed tamen.

Ἄλλα μὲν αὐτὸς,
Ἄλλα δὲ καὶ δαίμων ὑποθήσεται. id est,
Partim ipse inuenies, partim fors suggeret ipsa.

Cum Minerua manum quoque moue.

HVIC finitimum est, σὺν Ἀθηνᾷ καὶ χεῖρα κίνει, id est, Auxiliante Minerua manum interim moue. Monet adagium, ne fiducia diuinæ opis industriam remittamus. Cōuenit peculiariter in mulieres, quæ lanificiū exercent, fauente quidem atq; inuocata Minerua: sed nihilo segnius interim operi insistent. Sunt qui putent ab agasone quopiam natum, cuius asinus cū luto infixus hæreret, deberetq; illi succurrere, otiosus Herculem implorabat. Huic respondisse deum, vti interim manum admoueret asino laboranti, atque ita demum numen adfuturum. Alii diuersam huic fabulam adferunt, puta quendam cum esset decertaturus, Mineruam consuluisse, num futurum esset vt victor discederet. Responsum est, fore. Verum cum ille ingressus in theatrum, in certamine manib⁹ staret otiosis, percussum ab aduersario victum fuisse. Ad hoc adagium pertinet elegantissimum illud carmen, quod ex Agathonis tragœdia citat Aristoteles, libro Moralium Eudemiorum quinto:

Τέχνη τύχην ἔστερξε, καὶ τύχη τέχνην. id est,
Fortunam vt ars, fortuna ita artem amat inuicem.

Citatur à Suida senarius hic in eādem sententiam:

Αὐτός τι νῦν δρῶν, εἶτα τοὺς θεοὺς κάλει. id est,
Fac interim aliquid ipse, dein deos voca.

Nostro Marte.

QVOTIENS nullis auxiliis adiuti, nostropte ingenio, propriisq; viribus rē peragim⁹, nostro Marte peragere dicimur. Aut etiam cum nostro periculo res geritur. M. Tull. lib. Officiorum 3. Hanc igitur partē relictā explebimus, nullis adminiculis, sed, vt dicitur, Marte nostro. Hactenus ille. Idē Philippica 2. de Deiotaro loquens: Rex enim ipse sua sponte, nullis commentariis Cæsaris, simul atque audiuit eius interitum, suo Marte res suas recuperauit.

Cod.

Cod. lib. 2. titulo. Ne liceat potentioribus, cap. 1 Bene admodum constituit Claudius consultissimus princeps, parens noster, vt iactura causę afficerentur hi, qui sibi potentiorum patrocinium aduocassent, vt hoc proposito metu, iudiciarię lites potius suo Marte decurrerent, quam potentiorum domorum opibus niterentur. Rursus libro 3. titulo De iudiciis, cap. 11. Illo proculdubio obseruando, vt si neque per alterutram litigantium partem, nec per iudices steterit, quo minus lis suo Marte decurrat, sed per patronos causarum licentia detur iudici. Translatum videtur ab imperatoribus, qui suis ipsorum auspiciis & copiis bellum substinent: siquidem Plautus etiã, Meis copiis, dixit, pro meo Marte. Sapiũt prouerbium etiam illa, Vario Marte, Dubio Marte, Inico Marte. Huic adagio pęne diuersum est illud quod alibi retulimus, οὐκ ἄνευ θησέως, id est, Non absque Theseo.

Nequidquam sapit, qui sibi non sapit.

SENTENTIA vel hodie vulgo frequentissime iactata Frustra sapere, qui sibi non sapiat. Plato in Hippia maiore, Καὶ πολλοῖς, inquiens, συνδοκεῖ, ὅτι τὸν σοφὸν, αὐτὸν αὐτῷ μάλιστα δεῖ σοφὸν εἶναι. id est, Idem itidem & plerisque videtur, quod oportet eum, qui sapiat, ipsum sibi maxime sapientem esse. Vsurpat & Cicero in epistola quadam ad Trebatium, ostendens ex tragœdia Medea sumptam: Et quando, inquiens, cœpi agere Medeam, illud semper memento.

Qui sibi ipse sapiens prodesse nequit, nequidquam sapit.

Est autem versus trochaicus. Idem Epistolarum familiarium lib. 13. ad Cæsarem Imperatorem: Itaque ab Homeri magniloquentia confero me ad vera præcepta Εὐριπίδου.

Μισῶ σοφιστὴν ὅστις οὐχ αὑτῷ σοφός:

Quem versum senex Præcilius laudat egregie. Idem lib. de Diuinatione 1. citat ex Ennio in astrologos, Qui sibi ipsimet non sapiunt, alteri monstrant viam. Quibus diuitias pollicentur, ab his drachmas ipsi petunt. Citatur à Luciano in Apologia:

Μισῶ σοφιστὴν ὅστις οὐχ αὑτῷ σοφός. id est,
Sapientem eũ odi, qui sibi ipse non sapit.

Eundem Alexander torsit in Calisthenem, qui se moribus eorum quibuscum viuebat non accommodaret, sed præ se ferebat, nihil eorum quæ illic gerebantur sibi placere. Eaque libertas optimo viro attulit exitium cum Anaxarchus philosophus omnium adulatorum abiectissimus, haberetur in precio. Huius generis est illud apud Suetonium:

Aspice felicem sibi, non tibi Romule Syllam.

Cantherium in fossa.

CANTHERIVM in fossa: rusticum prouerbium sed tamen è re militari natum. Hoc licebit vti quotiens quis ad id negotii trahitur, in quo nequaquam valeat. Aut vbi res vehementer erit impedita, periculosave. Refertur à T. Liuio, decadis tertiæ lib. 3. Narrat autem cum Fabius Capuam obsideret secundo bello Punico, Iubellium Tauream inter equites Campanos nobilissimum, è Romanorum exercitu quemuis ad singulare Certamẽ euocasse, ausumque prodire Claudium Asellium. Deinde vbi diutius vterque alterum libero campo elusisset, Campanus in cauam viam descendere iussit, alioqui equorum, nõ equitum fore certamen. Eo cum Romanus, re quã verbis ferocior, extemplo descendisset rursam elusit Taurea sermone, qui postea in rusticum versus est prouerbium: Minime scis, inquiens, cantherium in fossa? Quanquam ex Liuianis verbis parum liquet adagii sensus, tamen coniecturis facile deprehenditur. Pugnat autem cum illo, quod alibi dicemus: τὸν ἵππον εἰς πεδίον, id est, equum in planiciem. Etenim quemadmodum plurimũ valet equus in planicie, ita minime valet in fossa.

Tantali talenta.

Τάλαντα ταντάλου, id est, Tantali talẽta. De immensis opibus. Nam Tantalus Phryx ob luculentas diuitias in fabulam hominũ venit, ita vt fingatur & apud inferos simile quiddam pati, cuiusmodi solent inter congestas opes tenaces isti diuites. Horatius:

Tantalus à labris sitiens fugientia captat
Pocula, quid rides? mutato nomine de te
Fabula narratur.

Ostendit, allegoriam figmenti ad diuites sordidos pertinere. Vsurpatur adagium à Platone in Eutyphrone. Suidas ait esse & apud Epicharmum, & apud Anacreõtem. Effertur & ad hunc modum, cum vetusta quadam

quadam vocum adlusione: τάλαντα ταντάλου ταλαντίζεται, id est, Tantali talenta talentizat: hoc est, librat & accumulat. Porro Tantalum prædiuitem fuisse testatur vel illud ex tragœdia carmen apud Plutarchum, libro De exilio.

Σπείρω δ' ἀρούρας δώδεχ' ἡμερῶν ὁδόν. id est,
Idem dierum duodecim sero iugera.

Idem alibi ingentes diuitias, πλοῦτον ταντάλειον appellat, id est, opes tantalicas. Antiphanes apud Athenæum lib. 6.

Οἷόν ποτ' εἶχε καὶ θρίβων ὁ Τάνταλος,
Μαλακὸν ταλάντοις ἐκταλαντωθεὶς ἀνήρ. i.
Qualem olim habebat & Thribon, qui molliter
Exutus est ipsis talentis Tantali.

Pelopis talenta.

CONSIMILI figura Theocritus in Idyllio Θ. dixit Pelopis talenta:

Μή μοι γᾶν Πέλοπος, μή μοι χρύσεια τάλαντα
Εἴη ἔχειν, μηδὲ πρόσθε θέειν ἀνέμων. id est,
Non Pelopis mihi sint agrique aurique talenta,
Nec ventos celeres anteuolasse pede.

Porro talentum apud Atticos, maxima pecuniæ summa erat. Talentum minus valebat libras sexaginta, talentum magnũ octoginta. Vnde illud in Phormione:

Si quis daret talentum magnum. Imo malum.

Et Aristophanes:

Ἀλλ' ἔγωγ' ὁ πάντως
Οὐκ ἂν γενοίμην ἐστὶ ταλάντω χρυσίου. id est,
At ego sane Opuntius
Nolim esse, si quis det talentũ mi aureũ.

Id est, Nolim esse luscus vel quantalibet pecunia.

Midæ diuitiæ.

Μίδου πλοῦτος, καὶ μίδου πλουσιώτερος, id est, Midæ opes, & Mida locupletior: in prouerbium abierunt, propter immensas eius regis opes, quæ fabulis quoque compluribus fecere locum. Statius in Surrentino Pollii:

Viue Midæ gazis, & Lydo ditior auro.

Fuit hic Midas Phrygiæ tyrannus, cui iuxta poetarum figmenta, concessum à diis est, vt propter Bacchum hospitio acceptum, quod vellet optaret, accepturus quidquid optasset. Optauit, vt quidquid corpore contigisset, protinus in aurum verteretur. Historicorum litteris proditum est, huic puero dormienti formicas in os grana tritici congessisse: respondisse augures, omnium mortalium illum ditissimum futurum, atque ita euenisse. Huic Plinius primum attribuit locum inter insigniter diuites, libro 33.

Non omnino temere est, quod vulgo dictitant.

APVD Aristotelem vsurpatur prouerbii vice, & apud eruditos iam olim in prouerbiũ abiit nobilis illa Hesiodi sententia: ἥν τινα πάντες φῶσι, quemadmodum ait Aristides in defensione Periclis, quæ dicit, non vsquequaque irritum esse solere, quidquid rumore populi iactatum fuerit. Ea est in operis volumine secundo, cui titulus: Opera & dies:

Δεινὴν δὲ βροτῶν ὑπαλεύεο φήμην.
Φήμη γάρ τε κακὴ πέλεται, κούφη μὲν ἀεῖραι
Ῥεῖα μάλ', ἀργαλέη δὲ φέρειν, χαλεπὴ δ' ἀποθέσθαι.
Φήμη δ' οὔτις πάμπαν ἀπόλλυται, ἥν τινα πολλοὶ
Λαοὶ φημίζουσι, θεός νύ τίς ἐστι καὶ αὐτή. id est,
Rumores hominũ cures vitare molestos.
Fama malum est, oritur, surgitque facillima: verum
Difficile hanc perferre, graue est sedare coortam.
Nam non vlla quidem prorsum perit irrita fama,
Per populos quæcunque volat, quia numẽ & ipsa est.

Potest bifariã accipi sentẽtia: nimirum aut non plane falsum videri, quod plurimis est in ore, quodq; populi consensus approbat: aut non prorsus aboleri posse rumorem et falsum, qui iam in vulgus dimanarit. Proinde admonet, vt sollicitè caueamus, ne vel falso per temeritatem in fabulam vulgi venire contingat. Quod autem famam deam dixit, cum Homero sensit, qui cõpluribus locis ὄσσαν suam inducit. sic enim deam ipsam appellat. Et hunc æmulatus Vergilius in quarto Aeneidos:

Hęc passim dea fœda virũ diffudit in ora.

Domum cum facis, ne relinquas impolitam.

CVM nulla huius poetæ sententia non cesserit in prouerbium, tamen eas libentius recensebimus, quæ, propter ęnigmatis inuolucrũ, propius accedunt ad speciem prouerbialem: quod genus est illa ex eodem, quem modo citauimus libro.

Μὴ δὲ δόμον ποιῶν ἀνεπίξεστον καταλείπειν,
Μή τοι ἐφεζομένη κρώζῃ λακέρυζα κορώνη. i.
Neve domum fabricans, linquas mutilāque rudemque,
Ne fors insideat crocitās garrula cornix.

Proculus interpres admonet locum hunc bifariam accipi. Quibusdam videri, monere poetam vti quisque domiciliū ante hyemem absoluendum curet, ne tum non habeat, quo depellat frigoris molestiam. Hyemem enim cornicis indicatam symbolo, videlicet auis hybernæ. Porro cum semper alias, tum maxime mensibus hybernis οἶκος φίλος, οἶκος ἄριστος, id est, Est grata domus, domus optima: quemadmodum in prouerbio est. Alii putant significatum, ædificium semel institutum, non oportere semiperfectum relinquere, ne vulgo risui sis: & qui preterierint obloquantur, carpantq; leuitatem tuam, qui quod cœperis non absoluas. Eam autem obtrectantium petulantiam per cornicem voluit indicare poeta: nempe auem garrulam & obstreperam: vt hinc etiā verbum prouerbiale ductum sit, κρώζειν. At ipsi Proculo magis probatur, vt καθολικῶς accipiamus, vnicuique negotio, quod semel instituerimus, finem idoneum imponendum, vt nihil omnino desideretur, & vbiq; connitendum ad perfectionē. Id quo longius auocabitur à simplici sermone, hoc venustius fiet, & magis prouerbiale. Veluti si quis adhortetur aliquem, ne litterarum studium deserat, sed laudabiliter institutis summam imponat manū, ne vulgo ludibrio sit, quòd à bene cœptis destiterit, Hesiodium hoc obiiciens:

Μηδὲ δόμον ποιῶν, ἀνεπίξεστον καταλείπειν,
Μή τοι ἐφεζομένη κρώζῃ λακέρυζα κορώνη.

Ne à chytropode cibum nondum sacrificatum rapias.

AENIGMATICVM est & illud, quod eo loco continenter sequitur:

Μηδ᾽ ἀπὸ χυτροπόδων ἀνεπιρρέκτων ἀνελόντα
Ἔσθειν, μηδὲ λόεσθαι. id est,
Neve à chytropode sublatā protinus escā
Ante sacrum, neque lotus edas.

Indicat & M. Tullius, irreligiosum fuisse cibū è patella edere. Scribit enim ad hunc modum libro de Finibus secundo: Atqui reperiemus Asotos, primum ita non religiosos, vt edant de patella: deinde ita mortem non timentes, vt illud in ore habeant ex Hymnide:

Mihi sex menses satis sunt vitæ, septimum orco spondeo. Est autem versus trochaicus. Suetonius in Vitellio prodit, eum illum adeo non profundæ modo, verumetiam intempestiuæ fuisse gulæ, vt ne in sacrificio quidem vnquam, aut vllo itinere tēperarit, quin inter altaria ibidem statim viscus & farra è foco pene rapta manderet, circaque viarum popinas fumantia obsonia, vel pridiana, atq; semesa. Quantum ad simplicem attinet sensum, docet, ne ritu pecudum ad cibum capiēdum irruamus, sed ita demum edamus, si prius inde primitias diis immolauerimus. Antiquitus enim, vt auctor est in Symposiacis Plutarchus, inter res sacras habebatur & mensa quotidiana, proinde cibum sumpturi, diis consecrabāt τὰς ἀπαρχάς, hoc est, primitias: ac deinde nō indecore neque tumultuanter, sed religione quadam ad conuiuium accedebant lotis manibus, non aliter, quam ad sacrum epulum. Qui mos & hodie durat apud benemoratos Christianos. Sed prouerbialius fiet, si intelligamus, non esse spoliandos, nec inhumanius expilādos ministros aut seruos nostros, verū & illis aliquā pecuniæ portionē relinquendā, quo viuant. Fortassis quadrauerit & in hos, qui præpropera auiditate commodum auferre student, prius quam oporteat: & quodammodo messem facere, prius quam maturuit seges: veluti si quis legatum aut promissum statim è vestigio flagitet, cum ciuilius sit in dies aliquot silere: aut si quis modo nactus imperium, protinus incipiat populum exactionibus spoliare: aut si quis sponsam puellam non expectata ætate, nec expectatis nuptiarum ceremoniis properet amplecti. Sumptum est à ritu sacrorum, in quibus olim epulabantur. Huc pertinet & illud, quod alibi retulimus ex Athenæo, libro nono, ἀπὸ τηγάνου, id est, à patella frixoria. Libro sexto refert hunc senarium ex Pherecrate:

Ἀπὸ τηγάνου τ᾽ ἔφασκεν ἀφύας φαγεῖν. id est,
Se esci apuis dixit è sartagine.

Quidam pro lopade τήγανον. dixere, quod Iones ἤγανον. Hinc composita ἀποτηγανίζειν. Ita Phrynicus apud Athenæum libro sexto ἡδὺ δ᾽ ἀποτηγανίζειν ἄνευ συμβολῶν, id est, Iucundum est à sartagine tollere sine symbolis, id est, si nihil sit soluendum, & si id liceat

liceat immuni. Rursus alias apud hunc ipsum ex Archestrato: ἀφαρπάζουσα ὀβελίσκου. id est, Rapiens à veru. De muliere q̃ sacra nõdum immolata deuorare dicta sit. Apud eundem lib. 6. Anaxandrides:

Τῶν ζωγράφων μὲν ἡ καλὴ χειρουργία,
Ἐν τοῖς πίναξι κρεμαμένη θαυμάζεται.
Αὕτη δὲ σεμνῶς ἐκ λοπάδος ἁρπάζεται
Ἀπὸ τοῦ ταγήνου τ' εὐθέως ἀφανίζεται. id est,
Pictoris opera pulchra, tabula pensili
Spectantur, ac spectata sunt miraculo, at
Rapiũtur hęc è lopade pulchrę, ac protin⁹
Redduntur ipsa euanida e sartagine,

In genere poterit accommodari ad quemuis, qui negotium irreuerenter, & illotis, vt aiunt, pedibus aggreditur.

Hæc potior.

PLVTARCHVS in Problematibus Græcanicis prouerbiũ quoddã refert ad hũc modũ, Ἀπὸ τίνος ἐρρέθη τὸ παροιμιῶδες, αὕτη κυρία; Δίνων ὁ ταραντῖνος στρατηγῶν, ἀνὴρ δὲ ὢν ἀγαθὸς ἐν τοῖς πολεμικοῖς, ἀποχειροτονησάντων αὐτοῦ τινα γνώμην τῶν πολιτῶν, ὡς ὁ κῆρυξ ἀνεῖπε τὴν νικῶσαν, αὐτὸς ἀνατείνας τὴν δεξιὰν, ἅδε ἔπε, κρείσσων. οὕτως γὰρ ὁ θεόφραστος ἱστόρηκε. προσιστόρηκε δὲ καὶ ὁ ἀπολλόδωρος ἐν ῥυτίνῳ, τοῦ κήρυκος, αὗται πλείους εἰπόντος, ἀλλ' αὗται φάναι βελτίους. καὶ ἐπικυρῶσαι τὴν τῶν ἐλαττόνων χειροτονίαν. Horum verborum hic ferme sensus, Vnde fluxit illud, quod prouerbii vice dicitur, Hæc victrix? Dinon Tarentinus ductor exercitus, vir adprime fortis, reique bellicæ sane quàm peritus, cum in concione dixisset sentẽtiam, eaque ciuium suffragiis esset reiecta: deinde præco pronunciaret sententiam, quæ vinceret, sublata dextera, hæc, inquit, potior. Nam hũc ad modum retulit Theophrastus. Ceterum Apollodorus in Rhytino illud adiunxit, cum præco respondisset, at hæ sententię numero plures sunt, Dinonem protinus subiecisse, sed hæ meliores. Atque ita pauciorum sentẽtiam fuisse promulgatam. Quibus ex verbis coniicere licet, ita vulgo dici solere, si quando significaretur consilium aliquod esse præstantius & conducibilius, etiamsi pluribus secus videretur: Aut vbi qui numero pauciores essent, facultate præpõderarent. Quod genus fuerit, vt res exẽplis demõstretur, Maxima pars hominum voluptate lucrisq; felicitatem metitur, perpauci virtutem amplectuntur. Caue ne quid te moueat multitudinis exemplum, αὕτη γὰρ κρείσσων. Item nemo pœne est in toto principis famulitio, qui tibi non bene velit: sed vnus tibi refragatur, qui tantum vbiq; valet, vt in ipsum fere principẽ agat tyrannum: Quare si res e suffragiis penderet, viceras. Sed αὕτη κυρία. Porphyrion leuiter, seu digito prouerbium indicat, exponens eum locum in Horatianis Epodis:

Eamus omnis execrata ciuitas,
Aut pars indocili melior grege.

Quanquam deprauate, sicut opinamur, legitur in multis exemplaribus κρεῖσσον νίκα. Castigate legetur, ni fallimur, κρεσσόνων νίκα. hoc est, præstantiorum victoria. Nam Oda concionalis est, ac fugam decerni iubet, cõmunibus omnium suffragiis. Quod si fieri non queat, vt id quod est optimum, multitudini probetur, saltem vincat ea sententia quæ sit potior, etiamsi paucioribus sustulta suffragiis. Ad id faciunt, quæ Plato scripsit lib. De leg. 1. pulcherrimum esse victoriæ genus, cum turba cedit potioribus: & in decernendo magis spectatur põdus suffragiorum, quam numerus. Verba Platonis ex eo quẽ diximus libro, sunt hæc: Ἐν ὁπόσαις μὲν γὰρ οἱ ἀμείνονες νικῶσι τὸ πλῆθος καὶ τοὺς χείρους, ὀρθῶς ἂν αὕτη κρείττων τε αὑτῆς λέγοιθ' ἡ πόλις, ἐπαινοῖτό τε ἂν δικαιότατα τῇ τοιαύτῃ νίκῃ, τοὐναντίον δὲ, ὅπου τἀναντία. i. Quibuscunq; siquidem in ciuitatibus meliores qui sunt, ii vincunt multitudinem ac deteriores: ibi respublica seipsa superior, recte dicetur, & huius victoriæ nomine meritissimo laudabit: secus aũt vbi secus accidit. Eodem respexit Plinius, cum queritur in Epistolis, numerari sententias, non expendi. Huc pertinet Liuianum etiam illud: Maior pars vicit meliorem. Indicat idem Homerus Iliados lib. 1.

Ἐπεὶ τὰ χερείονα νικᾷ. id est,
Quando superant iam deteriora.

Neque vero prætereundum hoc loco, quod de Zenone philosopho memorat Diogenes Laertius. Zenon cum videret Theophrastum magnifieri, laudarique quod plures haberet auditores, ad hunc respondit modum: Ἐκείνου μὲν χορὸς μείζων, οὑμὸς δὲ συμφωνότερος. id est, Maior quidem est illius chorus, at meus melius consonans. Itaque locus fuerit adagio, siue cum negabimus spectandum, quam multis placeamus, sed quam bonis: siue cum suadebimus, id sequi oportere, non quod plurimis placeat,

sed quod per se sit optimum factu, etiam si paucissimorum calculis approbetur. Sicuc cum dicemus, vnius aut alterius studiũ pluris æstimandum, qui vel opibus, vel gratia, vel auctoritate prępolleat, quam multitudinis beneuolentiam, quę numero tantũ superior sit, reliquis omnibus inferior. Quemadmodum apud Plautum quispiam contẽnere se dicit minutos illos deos, modo Iouem vnum sibi propitiũ habeat. Nec absurde trahetur in vsum, quotiẽs vna vis plus potest reliquis omnibus, vt si quis dicat: Hæc causa pluribus probatur, pluribus fulcitur rationibus, nititur æquo, dictatur legibus, verum altera κυρία. Sic enim volo, sic iubeo. Nam omnia cedant necesse est, quotiens rex huiusmodi promit oraculũ, quale profert apud Homerũ Agamemnõ:

Εἰ δέκε μὴ δώωσιν, ἐγὼ δέκεν αὐτὸς ἕλωμαι. id est,

Ipse equidem eripiam, si tradere forte grauentur.

De cuiusmodi Lucianus in captiuo, καὶ τὸ δίκαιον ἐν τῇ χειρὶ τιθεμένων. id est, Qui ius in manu reponunt, quiq; ius in manu posuerunt. Pyrrhum e liberis quidam adolescẽs admodum, interrogabat cuinam esset relicturus regnum. Is respondit, ὅς ἂν, inquit, ὑμῶν τὴν μάχαιραν ὀξυτέραν ἔχῃ. Quicunque vestrum acutiorem habet gladium. Id dictum Plutarchus in eius vita non arbitrat multum abesse ab illa tragica execratione.

Θηκτῷ σιδήρῳ δῶμα διαλαχεῖν τοὺς ἀδελφούς. id est,

Fratres acuto diuidant ferro domus
Vices habendæ.

In hos igitur qui vi rem gerunt, & quibus, vt Ennius ait, ferro geritur res, quibus ius est in armis, & quibus leges inter arma silent, per ironiam recte torquebitur, αὕτη κρείσσων, καὶ αὕτη κυρία. Nam Græcis κύριος non solum dominum significat, verum etiã eum, qui pręualet auctoritate. Et Suidas indicat concionem illis κυρίαν dici, in qua soliti sint creari magistratus. Aristophanes in Acharnensibus κυρίαν ἐκκλησίαν appellat, in qua ἐκύρουν τὰ ψηφίσματα, id est, vincebant suffragia. Nonnunquam ad rem refertur, vt apud Euripidem in Iphigenia Aulidensi,

Οὑμὸς, οὐχ ὁ τοῦδ᾽ ἡ μῦθος κυριώτερος λέγειν. i.
Plus valere nostra debet, quàm huius hic oratio.

Significat enim seruus, quanquam esset cõditione inferior Menelao, tamen hoc se potiorem esse, quod iustiorẽ haberet causam. Non abhorret hinc, quod M. Tullius dixit in Pisonem: Sed omitto, vt sit factus vterq; nostrum. Sit sane fors domina campi.

Delius natator.

Δήλιος κολυμβητής, Delius natator. Olim vulgo dicebatur admodum natandi peritus, quique posset in summa natare aqua. Natum adagium aut certe factum illustrius ex Socratis apophthegmate. Cum enim huic Euripides librum obtulisset Heracliti, cui cognomen additum σκοτεινοῦ propter affectatam scriptorum obscuritatem rogaretq; cuiusmodi videretur, respõdisse fertur hoc pacto, Ἃ μὲν συνῆκα γενναῖα, οἶμαι δὲ καὶ ἃ μὴ συνῆκα, πλὴν Δηλίου δεῖται κολυμβητοῦ εἰς τὸ μὴ ἀποπνιγῆναι ἐν αὐτῷ. id est, Quæ quidem intellexi, præclara: arbitror autem & ab ea quę non intellexi, quanquam natatore Delio opus, vt ne quis in eo præfocetur. Hæc Socrates, adludens simul & ad prouerbium, & ad Heracliti sensus nimium abstrusos ac profundos: vt nisi natator insignite peritus contigisset, periculum esset, ne lector in eo libro suffocaretur mergereturque Laertius in Heraclito refert hoc dictum ad Cratetẽ quendam, qui primus Heracliti librum de natura Græcis inuexerit, & hoc elogio commendarit.

Dicendo dicere discunt.

Ἐκ τοῦ λέγειν τὸ λέγειν πορίζεται, id est, Dicendo consequimur vt dicamus. Syrianus Hermogenis interpres, Euagoram sophistam taxat, qui dicendi facultatem non putarit ratione, sed vsu duntaxat constare, fieriq; vt dicendo consequeremur dicendo facultatem. Ἀξιοῦντος δὲ, inquit, κατὰ τὴν συρφετώδη παροιμίαν, τὸ λέγειν ἐκ τοῦ λέγειν πορίζεσθαι. id est, Existimãtis iuxta vulgare prouerbium, dicendi facultatẽ dicendo contingere. Vsurpauit & M. Tull. lib. 1. De oratore: in quo, inquit, fallit eos, quod audierunt, dicendo homines vt dicant efficere solere. Verũ etiã illud dicitur, peruerse dicere homines puer se dicendo facilime consequi. Plinius lib. Epist. 6. Video etiam multos paruo ingenio, literis nullis, vt bene agerent agendo consecutos. Latius autem patet adagium, nempe ad cuiusuis rei peritiam, quam potissi-

potissimum vsus suppeditat, optimus rerũ omnium magister. Proinde prouerbiales erunt omnes id genus: fabricando fabricã disces, canendo musicam, militando militarem artem, scribendo disces scribere.

Multi boniq́ue.

Πολλοὶ κἀγαθοὶ, Multi boniq́ue. Prouerbiali figura dicebatur olim. Translatum à ritu sacrorum, in quibus sacrificus rem diuinam facturus dicebat, τίς τῇδε; id est, Quis hic? Dein qui aderant, respondebant, πολλοὶ κἀγαθοί. id est, Multi & boni. Atq; hęc partim ominis causa dicebantur: oportebat enim in sacris εὐφημεῖν, hoc est, bene ominata dicere: partim, vt si quis esset sibi conscius admissi piaculi, discederet à mysteriis. Plutarchus in Symposiacis, Ἐπεὶ μάρτυρές γε τῷ Πλάτωνι πολλοί τ' ἀγαθοί τε πάρεισιν, id est, Quandoquidem Platoni testes adsunt multiq; boniq;. Sed de hoc ante meminimus. Quo quidem adlusit & Aristides in Pericle, Ἀλλ' ὥς γ' ἄν τις τῶν καλῶν κἀγαθῶν ἀνεπίφθονον αὐτῷ καὶ καθαρὰν τὴν μαρτυρίαν ἀπέδωκε. id est, Verum velut vnus e numero honestorum ac bonorum, citra inuidiam, ac purũ illi reddidit testimonium. Quin etiam Homericum illud iam prouerbii vice receptũ est, Ἠΰς τε μέγας τε. Magnusq; bonusq;. Est subinde & apud Aristophanem. Prouerbiũ igitur locum habuerit, quotiens aut testes, aut iudices, aut conuictores significamus idoneos, ac neutiquam reiiciendos.

Heroum filij noxæ.

Ἀνδρῶν ἡρώων τέκνα πήματα, id est, Virorum heroum filii noxæ. Veteribus illud obseruatum fuit, præstantium virorum filios multum à progenitorum moribus abfuisse. Vnde & Demosthenes dixit, Τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν, ὥσπερ εἱμαρμένη εἴη, φαύλους ἀποβαίνειν τοὺς υἱούς. id est, A viris egregiis, perinde quasi fato quodam id accidat, improbos proficisci filios. Quæ quidem Demosthenis sententia refertur ab Aristide in Cimone. Interpres, quisquis is fuit, homo nec indiligens, nec indoctus, hoc loco prouerbium citat, quod modo retulimus. Manet & hodie vulgatus iocus: ex sapientissimis patribus stultissimos propagari liberos. Euripides in Heraclidis, generaliter hanc sententiam ad omnes mortales retulit.

Ἕνα γὰρ ἐν πολλοῖς ἴσως
Εὕροις ἂν ὅς τις ἐστὶ μὴ χείρων πατρός. id est,
Vnum forsan inter plurimos
Inuenetis, qui patre non sit nequior.

Adstipulatur huic sententiæ locis aliquot Homerus, nominatim Odysseæ Β.

Παῦροι γάρ τοι παῖδες ὁμοῖοι πατρὶ πέλονται,
Οἱ πλέονες κακίους, παῦροι δέ τε πατρὸς ἀρείους. id est,
Aequat rara patrem soboles, sed plurimi ab illis
Degenerant, pauci superant probitate parentem.

Declamat hoc argumentum Aelius Spartianus in Seuero Cæsare, multis exemplis declarans: ita fere vsuuenisse, vt viri, seu virtute, seu litteris, seu fortunæ indulgentia insignes, aut nullos omnino liberos habuerint, aut tales reliquerint, vt magis ex vsu rerum humanarum fuerit, illos absque liberis decedere.

Nunquam ex malo patre bonus filius.

EVRIPIDES hanc sententiam prouerbio celebrem fuisse testatur, ex malo patre non progigni bonos liberos:

Φεῦ φεῦ, παλαιὸς αἶνος ὡς καλῶς ἔχει.
Οὐκ ἂν γένοιτο χρηστὸς ἐκ κακοῦ πατρός. id est,
Heus heus, vt illud dictant recte, probum
Patre ab improbo non posse nasci filium.

Adstipulatur huic dicto prouerbium illud: κακοῦ κόρακος κακὸν ᾠόν, id est, Mali corui malum ouum. Item illud Theognidis:

Οὔτε γὰρ ἐκ σκίλλης ῥόδα φύεται. id est,
Non etenim ex squillis rosa nascitur.

Atq; id genus alia, quę suis referent locis.

Alio relinquente fluctu, alius excepit.

ARISTIDES in Themistocle: Θεμιστοκλέα δὲ τὰ δεύτερα ἀεὶ τῶν προτέρων μείζω ἐξεδέχετο καὶ τὸ τῆς παροιμίας αὐτῷ περιεστήκει, τὸ μὲν γὰρ ἔλιπεν αὐτὸν κῦμα, τὸ δ' ἐγκατελάμβανεν, ἕως διεξῆλθε διὰ τῶν τρικυμιῶν νικῶν. i. Themistoclem posteriora semper maiora prioribus excipiebant, atque illud, qđ prouerbio dicitur, illi accidit: Nam hæc illũ reliquit vnda, illa vero excepit, donec per tricymias victor euasisset. Videtur autem versus fuisse prouerbialis, quem Aristides ad vsum suæ sententiæ nonnihil detorsit. Legitur integre ad hunc modum:

Τὸ μὲν μ' ἔλιπε κῦμα, τὸ δ' ἐγκατελάμβανεν. i.
Hæc me reliquit vnda, at illa corripit.

Sumpta metaphora à periculose nauigantibus

bus, qui semper post vnius impulsum fluctus, alium expectant, succedentibus inuicem procellis. Atq; etiam numerant vndarum insultus, periclitantes nautæ. Nā decimam quanq; maxime formidant, quā veteres decumanam appellabant. Græci grauissimas illas procellas, τρικυμίας vocant. Nec inconcinnè deflectetur ad incursus malorum, cum, vt fere fit, calamitas calamitati succedit, iuxta prouerbialem illum versiculum:

Fortuna obesse nulli con tenta est semel.

Duobus pedibus fugere.

Ἐκ δυοῖν ποδοῖν καταφεύγειν, id est, Duobus pedibus confugere Aristides in oratione Panathenaica: καὶ μὴν αὐτὸ τοῦτο πρῶτον, τὸ πάντας τοὺς ἐν χρείᾳ βοηθείας καταφεύγειν ἐπὶ τὴν πόλιν ὥσπερ ἐκ δυοῖν ποδοῖν ὡς ἀληθῶς, καὶ μηδ᾽ ἡντινοῦν τῶν ἄλλων πόλεων ὁρᾶν, μέγα καὶ φανερὸν σύμβολον ἐστὶ, καὶ στήλης ἄμεινον, τοῦ προέχειν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς, id est, Atqui primum illud ipsum, quod quibuscunque opus esset auxilio, ad hanc confugerent ciuitatē, plane tanquam duobus pedibus, neque vllam aliam reliquarum ciuitatum respicerent, magnum & euidens argumētum est, ac monimentum columna prestantius, eam protinus ab initio præcelluisse. Is qui scholiis quibusdam haud quaquam cōtemnendis, hunc auctorē illustrauit, admonet prouerbium ductum ab iis, qui festinant cursu, vt non dissimile videatur illi, ἀμφοτέραις χερσὶν, id est, Ambabus manibus, quo prouerbio sedulitatem celeritatemq; peragendi negotii significamus. Vel à nauigantibus, perinde quasi dicas, duobus clauis. Nam gubernaculum nauis pedem appellant, quod eo nauis cum huc atque illuc vertitur, velut ingredi videatur. Itaque confine fuerit illi, quod alibi diximus, ἐπὶ δυοῖν ὁρμεῖν. Vt alterutrum sensum accipiam⁹, aut summo studio, summaq; celeritate illos ad vrbem confugere solitos, aut tutissimum illic omniū receptaculum fuisse. Quanquā Aristophanes ἐν ὄρνισιν, ad celeritatis significationem retulit, cum ait:

Ἀνεπτομέσθαι ἐκ τῆς πατρίδος ἀμφοῖν ποδοῖν. id est,

E patria vtroq; deuolauimus pede.

Interpres admonet à nauibus sumptum, secundo vento currentibus: sensum autem esse hunc: Summa vi, summoq; conatu.

Quis aberret à ianua?

Τίς ἂν θύρας ἁμάρτοι, id est, Quis aberret à ianua? Dici solitum, vbi quis penitus aberret à vero, totoque fallitur iudicio. Vsurpatur τὸ μετὰ τὰ φυσικὰ, lib. 2. ipsa statim in frōte: & in omnibus quidē exemplaribus, quę videre contigit, εὔρας per υ scriptum reperitur. Præterea ianuam vertit Argyropylus, nec malus interpres, nec philosophus cuiquam aspernandus. Ad hæc Auerrhois, hunc enarrans locum, palam declarat sese de ianua sensisse. Deniq; in commentariis Alexandri Aphrodisei, consimili modo εὔρας inuenitur. Quod si quo modo fas esset, à tot exemplaribus, à tantis auctoribus dissentire, nobis quidem magis probabilis lectio videatur, si θύρας legatur per θ, non per υ. Quod autem εὔρας irrepsit, mirandum non est. Primum, quod per facilis erat lapsus vnius litterulæ deprauatione. Deinde metaphoræ ratio magis obuia, magisq; ad manum sita, fieri potuit, vt doctis etiam philosophis imposuerit. Quippe quibus fabula non perinde nota fuerit, vt communis illa similitudo de domus ingressu deq; primis cognitionis principiis. Postremo de codicum inter se consensu nequaquam mirandum videbitur iis, qui sunt vel mediocriter in pensitandis conferendisq; codicibus exercitati. Fit enim sæpenumero, vt vnius archetypi mendum, modo veri fucū aliquem præ se ferat, in vniuersam deinde veluti posteritatem librorum propagetur,

Καὶ παῖδας παίδων καὶ τοὶ μετόπισθε γένωνται.

Neque vero hęc dicuntur, quod hac de re, si quis forte diuersum sentiat, digladiari velimus, vel quod hoc sit ab nostro instituto alienum, vel quod non ignoremus, quam ludibrica, plenaq; discriminis res sit, in tantis auctoribus quidquam immutare. Tantū coniecturas, quibus adducimur, in medium adferemus. Quæ si cui videbūtur idoneæ, nostrę subscribet opinioni: sin minus, veterem sententiam hoc iam obtinebit libentius, quod etiam in dubium vocata vicerit. Primum igitur omnium nobis scrupulum haud mediocrem iniecit vetustissimus simul & emendatissimus codex orationum Aristidis rhetoris, in quo non solum θύρας inuenitur scriptum, verum etiam indicatam fabulam, antiquissimam, pariter & auctorem, vnde prouerbium hoc Aristoteli-

stotelicum, ni fallimur, demanarit. Igitur Aristidis in oratione, cui titulus, Pericles, verba sunt hęc: Οὐκοῦν πρὶν τινὰ τῶν ἀντιπάλων ἑλεῖν ἕνα τῶν φίλων θηρεύσας ἄγεις, καὶ πέπονθας ταυτὸν τῷ πινδάρου πηλεῖ, ὃς τῆς θήρας διήμαρτε, καὶ τὸν εὐρυτίωνα φίλτατον ὄντα αὐτῷ προσδιέφθειρε. id est, Itaque prius quàm aduersariorum quempiam ceperis, vnum ex amicis venatu nactus adducis. Atq; idē accidit tibi, quod apud Pindarum Peleo, qui aberrans à fera quam petebat, Eurytionem, quem sibi charissimum habebat, interemit. Adstipulantur hoc loco scholia, quæ extant in hunc auctorem: nullo quidem certo titulo, veruntamen, sicuti res indicat hominis nec indiligētis, nec indocti. Proinde non grauabimur & huius adscribere verba, si quis forte fortuna requisiturus est, μέμνηται, inquit, ἐν ὕμνοις πίνδαρος, ὅτι τὸν εὐρυτίωνα τὸν τοῦ ἴρου τοῦ ἄκτορος παῖδα, ἕνα ὄντα τῶν ἀργοναυτῶν, συνθηρεύοντα ἄκων ἀπέκτεινε πηλεύς. φίλον δὲ λέγει, ἐπειδὴ συγγενὴς τούτου ἦν, πηλεὺς γὰρ πρὸ θέτιδος, θυγατέρα ἄκτορος τὴν πολύμηλον εἶχε γυναῖκα, ὁ δὲ ἄκτωρ πατὴρ ἴρου, ὃς παῖδα ἔχει τὸν εὐρυτίωνα. id est, Meminit in hymnis Pindarus, quemadmodū Eurytionem Iri, cui pater Actor, filium, ex argonautis vnum, secum venantem imprudens occiderit Peleus. Amicum autem vocat, quod huic esset affinis. Nam Peleus ante Thetidem, Polymelum habuerat vxorē Actoris filiam. Porro Actor Iri pater erat, cui filius Eurytion. Proinde non dissimile veri videtur, ex Pindaro profectum adagium, quod tacito, sicuti fere facit, auctoris nomine vsurpauit Aristoteles, vt intelligamus illum τῆς θήρας διαμαρτεῖν, qui non solum feram ea parte non ferit, quam destinarat, verum toto aberrat captu, ne attingens quidem quod appetebat. Iam vero neque postulamus, vt quisquam hęc probet: nisi videbuntur cum Aristotelis sententia vel ad amussim, vt aiunt, congruere. Differit enim eo loco philosophus de rerum naturalium cognitione, quæ sit eadem & facilis & difficilis. Facilitatis illud argumentum adducit, quod ea nemini nō aliqua ex parte contigit: difficultatis, quod exacte nulli. Neminem autem fuisse, qui nihil omnino veritatis in rerum cognitione naturalium attigerit, id prouerbio veluti fulcit, τίς ἂν, inquiens, θύρας ἁμάρτοι, Tanquam singulorum exactam tenere scientiam, perinde sit, quasi si quamcunque partem destinaris, eam citra errorē ferias. Rursum vbiq; labi, sit velut à toto corpore aberrare, & in aliud longe diuersum ceu telum deflecti coniecturam. Verum quo curioso ēt lectori, ac δυσπείστῳ fiat satis, ipsius Aristotelis, ex eo quē diximus libro, verba subscribētur, Η περὶ τῆς ἀληθείας θεωρία, τῇ μὲν χαλεπή, τῇ δὲ ῥᾳδία: Σημεῖον δὲ, τὸ μήτε ἀξίως μηδένα δύνασθαι τυχεῖν αὐτῆς μήτε πάντως ἀποτυχάνειν: ἀλλ' ἕκαστον λέγειν τι περὶ τῆς φύσεως, καὶ καθ' ἕνα μηδὲν, ἢ μικρὸν ἐπιβάλλειν αὐτῇ, ἐκ πάντων δὲ συναθροιζομένων γίνεσθαί τι μέγεθος. ὥστ' εἴπερ ἔοικεν ἔχειν, καθάπερ τυγχάνομεν παροιμιαζόμενοι, τίς ἂν θύρας ἁμάρτοι. ταύτῃ μὲν ἂν εἴη ῥᾳδία, τὸ δὲ ὅλον τ' ἔχειν καὶ μέρος μὴ δύνασθαι, δηλοῖ τὸ χαλεπὸν αὐτῆς. id est, Veritatis consideratio partim difficilis est, partim facilis. Huius rei illud argumētum est, quod neque quisquam illam sit assecutus pro rei dignitate, neq; rursum omnino frustratus sit aliquis: sed cūm vnusquisq; aliquid de natura differat, fit vt vnusquisque per se nihil, aut paullum adferat ad illam momēti: verum ex omnibus in vnū collectis aliqua magnitudo confletur. Itaq; si res ad eum videtur habere modum, quemadmodū prouerbio dicimus, quis non attigerit ostium? hoc quidem nomine facilis fuerit. Cæterū habere totum, partem autem non posse, difficultatem illius declarat. In his philosophi verbis non apparet quis locus sit ianuæ. Verum illa similitudo principiorum & ostii, præbuit, ni fallimur, erroris ausam. Quin potius, ἁμαρτάνειν τῆς θήρας Aristoteles sensit eum, qui nulla ex parte cōsequitur quod petit, id quod mox τὸ ὅλον ἔχειν, vocat, quasi confusim, ac generatim habere: cui contrarium τὸ μέρος ἔχειν, facit, velut exacte tenere, & non solum feram vtcunque, sed hanc aut illam belluæ partem, quam maxime velis, attingere. Tametsi in hunc locum interpres tam multos adfert sensus, vt nullū idoneum percepisse videatur. Idem admonet etiam lectionem aliam aliis placere. Quod quotiens fit, protinus suboritur suspicio, mendum aliquod subesse. Alioqui ἁπλοῦς ὁ μῦθος τῆς ἀληθείας ἔφυ, id est, Simplex veritatis oratio, quemadmodum vere dixit Euripides. Iam vero telū illud restat potissimum, Alexander Aphrodiseus; qui præterquam, quod tota eius oratio nostræ sententię palam suffragatur, nominatim etiā

admonet, prouerbii metaphoram à sagittariis esse ductam quorum nemo solet à lato aberrare scopo, nimirum cuiusmodi est tota bellua, cũ ab exili scopo nõnunquã aberret. Sed pstiterit & huius verba eatenus suscribere, quatenus ad pūerbii pertinẽt explanationẽ: Δοκεῖ δέ μοι διὰ τοῦ μὲν τοὺς πολλοὺς τε ἐπιβάλλεσθαι λέγειν περὶ αὐτῆς, καὶ μηδένα αὐτῶν πάντη διαμαρτάνειν δείκνυσθαι τὸ κατὰ φύσιν ἡμῖν εἶναι, τὴν δὲ τῆς πραγματείαν. διὰ δὲ τοῦ μηδένα κατ᾽ ἀξίαν εἰρηκέναι περὶ αὐτῆς, τὸ μέγεθος αὐτῆς ἐνδείκνυσθαι καὶ τὴν χαλεπότητα, καὶ ὅτι μὴ χρὴ πάρεργον ποιεῖσθαι τὴν ζήτησιν αὐτῆς. ἔχεσθαι μὲν γὰρ αὐτῆς χρή, ὅτι ἡμῖν ἐστὶ κατὰ φύσιν, μὴ παρέργως δέ, ὅτι ἐστὶ χαλεπή. προτρέπει δ᾽ ἂν ἡμᾶς δι᾽ ὧν εἴρηκε, καὶ ἐπὶ τὸ μήτε καταφρονεῖν αὐτῆς ὡς ῥᾳδίας πάντη, μήτε ἀπογινώσκειν, ὡς πάντη χαλεπῆς. ὥστ᾽ εἴπερ ἔοικεν ἔχειν καθάπερ τυγχάνομεν παροιμιαζόμενοι τίς ἂν θήρασ ἁμάρτοι, ὅτι τὸ πάντας τι ὑγιές εἰρηκέναι τοὺς περὶ αὐτῆς λέγοντας σημεῖον ἂν εἴη, τοῦ ῥᾳδίαν αὐτὴν εἶναι, ἔδειξε τῇ παροιμίᾳ προσχρησάμενος τῇ, τίς ἂν θύρας ἁμάρτοι. ἣ λέγεται μὲν ἐπὶ τῶν εὐκόλων καὶ μηδὲν χαλεπὸν καὶ δυσάρετον ἐχόντων. εἴρηται δὲ ἀπὸ τῶν τοξοτῶν, τῶν ἐπὶ σκοπὸν τοξευόντων. οὗτοι γὰρ ἂν μὲν στενὸς ὁ προκείμενος ᾖ σκοπὸς οὐ ῥᾳδίως αὐτοῦ τυγχάνουσιν. ἂν δὲ ᾖ πλατὺς: οὐ χαλεπὸν τὸ τούτου τυγχάνειν, διὸ καὶ πάντες τυγχάνουσι ῥᾴδιον τοῦτο. id est, Videtur autem mihi quod permulti tentant de ea differere, neque quisquam illorum omni ex parte fallitur, hoc argumento demonstrare, tractationẽ hanc nobis naturalem esse. At rursum quod nemo pro dignitate, pleneque de illa sit locutus, ex hoc & amplitudinem illius & difficultatem argui posse. Simulque illud admonere, non oportere obiter, aut indiligenter vestigationem illius peragere: immo sectãdam quidem esse, propterea quod ad eam natura propensi videamur: at rursum non oscitanter, eo quod sit difficilis. Atque his verbis adhortatur nos, vt eam neque contemnamus, tanquam omnino facilem, neque rursum per desperationem ab ea deterreamur, tanquam admodum difficili. Itaque si perinde videtur habere, quẽadmodum prouerbio dicimus, quis non tigerit ianuam? Quod omnes aliquid recte dixerint, quicunque de ea sunt locuti, id facilitatem illius arguere, adhibito prouerbio demonstrat. Nempe illo, quis non attingat ostium? Quod quidem vsurpari consueuit, de rebus factu procliuibus, in quibus omnino nihil insit vel difficile vel arduum. Sumptum est autem à sagittariis, ad scopum propositum iaculantibus. Siquidem ii, si scopus fuerit minutus, facile fit vt fallant, neque feriant: sin autem amplus, haud difficile feriunt. Hactenus Alexandri verba retulimus, e quibus satis abunde liquet, θύρας legendum, non εὔρας. Quanquam totum hoc quidquid est, eruditorum iudicio relinquimus. Etenim si quis erit, cui ianua illa impendio placebit, habiturus est, quo suffragium suum non omnino absurde tueri possit. Haud enim scimus an & antiquitus fieri soleat, quod hodie nonnullis in locis videmus, vt aggeres, qui scopum sustinent, à lateribus atque item à tergo muris defendantur, superne imminente tecto, vt ingressus ille, qui patet, ianuæ speciem habere videatur. Porro vehementer imperitus sit oportet, qui non solum non attingat scopum aut aggerem, verum etiam ab ipso aberret ingressu, quem difficile non sit vel cuiuis attingere. Nobis tamen vero propius videtur, vt ad Pindaricam fabulam referatur adagiũ. Sed super hoc, quẽadmodum diximus docti pronunciabunt. Nos commentatoris officio functi, sat habuimus, quod apud auctores inuenerimus, quodque nobis videatur, id expendendum in medium proponere. Affine videtur huic prouerbio, quod apud Platonem legitur in Phędro: Λυσίας τοῦ παντὸς ἡμάρτηκε. i. Lysias aberrauit. Adlusit huc leuiter Lucianus in Timone, cũ ait: Iouis fulmẽ, quod in Anaxagoram philosophum torserat, fallente manu, ab ipso quidem aberrasse, ceterum in Castoris ac Pollucis templum fuisse detortum. Nec abhorrent ab hac forma: Toto aberrare cælo, & Tota aberrare via, quæ retulimus alias.

Salsuginosa vicinia.

Ἁλμυρὸν γειτόνημα, id est, Salsuginosa vicinia. De sterili, agresti, atque inhumana vicinia dicebatur. Aristides in Themistocle: ἔστω τὸ γειτόνημα ἁλμυρὸν ὥς φασιν, id est, Sit salsa, vt aiunt, vicinia. Interpres adscripsit adagiũ ex Alcmane Lyrico poeta sumptũ. Plato libro De legibus 4. μάλα γε μὴν ὄντως, ἁλμυρὸν καὶ πονηρὸν γειτόνημα. id est, Haud sa-

na

ne vere; salsuginosa, malaq; vicinia. Transferri potest vel ad negotium multi quidem laboris, at parum frugiferum, vel ad vicinos molestos. Traductum ab agris mari finitimis, qui plerunq; solent ad culturam inhabiles esse. Proinde Vergilius etiam terram salsam, vt minime feracem damnat. Ad hæc videmus homines & ipsos littorales fere ceteris inhumaniores, tanquam immanitatis nonnihil ex immanissimo contrahant elemento.

Ad fractam canis.

Πρὸς ἐῤῥωγυῖαν χόρδην, id est, Ad fractam canis, subaudi, vel chordam, vel citharam. Suidas ostendit dici solitum de iis, qui frustra laborant. Antiquis mos erat ad citharam canere, in qua si qua chorda rupta sit, ad eam frustra vocem accomodes, cum illa non respondeat. Fabulam de cicada, fractæ fidis vicem supplente, diximus alibi. Quanquam non inscite accommodabitur, vbi non responde tur officiis alicuius, aut vbi quis suadet obstinato, aut orat inexorabilem.

Vtre territas.

Ἀσκῷ ἢ ἀσκίῳ μορμολύττεσθαι, id est, Vtre terrere, siue terreri. Dici solitum, quotiens inanem formidinem, aut concipit aliquis, aut incutit. Sumptum ab iis, qui vasorum inanium strepitu pauefaciunt pueros, aut alioqui formidolosos, vel potius qui vasorum huiusmodi sonitu propellunt aues, vt indicat in Auibus Aristophanes. Extat apud Diogenianum, atque huic finitimum putat, ἀσκῷ φαυλίζειν. Hesychius vnica dictione pronunciat, ἀσκοφλαυρίζειν pro inani metu. Putat idem valere, τῇ σκιᾷ μορμύσσῃ, id est, vmbra territas.

Leonem larua terres.

Μορμολυκίοις ἐκφοβεῖς τὸν λέοντα, id est, Laruis terres Leonem. Apud eundem refertur. Cõueniet de minis inanibus ac terriculis deridendis, Quanquam, vt inquit Plinius, hoc tale tamque sæuum animal rotarum orbes circũacti, currusq; inanes & gallinaceorum cristæ cãtusq; etiã magis terrent, sed maxime ignes. Adagium vsurpat Seneca lib. 2.

Principatus Scyrius.

Ἀρχὴ σκυρία, id est, Imperiũ Scyrium. De frigido tenuiq; regno. Scyrius insula, quam olim incoluere Pelasgi & Cares, petricosa & infrugifera, nec vllius bonæ rei ferax. Suidas addit, quosdam referre prouerbium ad Theseum, qui cum inuasisset ditionem Lycomedis, atq; huius vxorem sollicitasset ad stuprũ, præcipitatus sit: vnde videtur sæuũ imperium dictum principatus Scyrius. Legimus & de saxis Scyroniis, quod an ad hoc prouerbium pertineat nescimus. Iuxta priorem interpretationem adagium elegãter accommodabitur ad munus aliquod, vnde præter inanem titulum, & molestam administrandi curam nihil emolumenti capitur: auctor Zenodotus.

Post Lesbium cantorem.

Μετὰ λέσβιον ᾠδόν, id est, Post Lesbium cantorem. Hoc adagio significabant aliquem non primas, sed secundas tenere partes. Finitimum illi, Οὐδὲν πρὸς τὴν παρμένοντος ὗν. id est, Nihil ad Parmenonis suem. Lacedæmonicum prouerbium, hac natum occasione, quemadmodũ narrat Suidas: Cum Lacedæmoniorum res seditionibus tumultuarentur, consultum oraculum iussit, vti Lesbium cantorem accerserẽt. Accersitus itaq; Terpander Lesbius, nimirum Antissæus, & ad Lacedæmonios missus. Is canendo sic illorum animos deliniuit, vt seditionem omnem sedaret, redactis in concordiam ciuibus. Qua ex re factum est, vt Lacedæmonii Lesbiis cantoribus primas in arte musica partes tribuerent, & si quem alium canentem audissent, protinus dicerent, μετὰ λέσβιον ᾠδόν, id est, Post Lesbium musicum. Zenodotus prouerbium hoc citat ex Cratini fabula, cui titulus Chiron. Meminit huius adagii Plutarchus in commẽtario, quẽ inscripsit περὶ τῶν ὑπὸ τοῦ θείου βραδέως τιμωρουμένων. Nihil autẽ vetuerit, quo minus prouerbium etiam ad rem deflectatur, veluti si quis affirmans quærendam eruditionem, sed post paratam pecuniam, dicat, μετὰ λέσβιον ᾠδόν.

Callippides.

Καλλιππίδης olim prouerbio dicebatur, qui in molendis negotiis, cum multa se facturum minaretur, nihil tamen conficeret: aut quemadmodum ait Terẽtius, qui sedulo mouens sese, nihil promoueret. M. Tul. ad Atticum, lib. 13. Quod ad me de Varrone scribis,

scribis, scis me antea orationes, aut aliquid id genus solitum scribere, vt Varronẽ nusquam possem intexere. Postea autem quam hæc cœpi φιλολογώτερα, Varro mihi denunciauerat magnam sano & grauem προσφώνησιν. Biennium præteriit, cum ille καλλιππίδης assiduo cursu nullum cubitum processerit. Quibus verbis Cicero notat M. Varronis tarditatẽ, qui cũ magnas quasdã spes ostẽderet, re nihil vnquã absolueret. Suetonius Trãquillus in Tiberio: Ad extremum vota pro itu ac reditu suo suscipi passus est, vt vulgo iã per iocũ Callipides vocaretur, quẽ cursitare, ac ne cubiti quidem mensurã progredi, prouerbio Græco notatum est. Hactenus Tranquillus. Parum autem liquet, vtrũ omnis prouerbii ratio sita sit in Callipidis cognomine, quod à pulchritudine equorum est dictum: an aliud quoddã fuerit prouerbium, quod in Callipidem sit dictum: quemadmodum ex Suetonii verbis coniectura sumi posse videtur. Deinde quis hic fuerit Callipides, cuius tardã celeritatẽ notari t adagiũ, non satis perspicuũ est, nisi quod haud dissimile veri videtur accipiendũ esse, de Callipide tragœdiarũ histrione: cuius meminit Plutarchus in Apophthegmatis Laconicis, his quidem verbis: Α δὲ τοὺς ἄλλους ἑώρα θαυμάζοντας, ἐδόκει μηδὲ γινώσκειν. καὶ ποτε καλλιππίδης, ὁ τῶν τραγῳδοποιῶν ὑποκριτὴς ὄνομα καὶ δόξαν ἔχων ἐν τοῖς ἕλλησι, καὶ σπουδαζόμενος ὑπὸ πάντων, πρῶτον μὲν ἀπήντησεν αὐτῷ, καὶ προσεῖπεν, ἔπειτα σοβαρῶς εἰς τοὺς συμπαρόντας ἐμβαλὼν ἑαυτὸν ἐπεδείκνυτο, νομίζων ἐκεῖνον ἄρξεσθαί τινος φιλοφρονήσεως. τέλος δὲ εἶπεν, οὐκ ἐπιγινώσκεις με, ὦ βασιλεῦ, οὐκ ἤκουσας ὅστις εἰμί; ὁ ἀγησίλαος ἀποβλέψας εἰς αὐτὸν, ἀλλ᾽ οὐ τύ ἐσσι καλλιππίδας, ὁ δεικηλίκτας; οὕτω δὲ λακεδαιμόνιοι τοὺς μίμους καλοῦσι. Quorum verborum hæc ferme sententia est: Quarum rerum admiratione reliquos teneri videbat, eas ipse ne cognoscere quidem videbatur. Euenit aliquãdo, vt Callipides tragœdiarum histrio, multi nominis, atque opinionis inter Græcos, & ab omnibus in precio habitus, primum illi fieret obuius, ac salutaret: deinde arrogãtius inter reliquos regis assectatores admisceret sese ostentaretque, ratus futurum vt ille prior aliquid comitatis inciperet exhibere. Tandem cum diceret etiam, Nõ agnoscis me rex, nec qui sim audisti? Agesilaus contemplatus hominem: An non tu es, inquit, Callipides ille dicelicta? Nam sic appellant Lacedæmonii mimos. Hæc Plutarchus. Δείκηλον autem apud Græcos simulacrum, ac repræsentationem, imitamenque significat, vt auctor est Eudemus. Vnde Lacedæmonii mimi vocabulum duxisse videntur, quod ipsum etiã ἀπὸ τῆς μιμήσεως, hoc est, ab imitatione dictũ est nobis. Licet igitur coniicere, Callipidem hunc, aut quisquis is fuit, ita gesticulationibus vti solere, vt cum mira agilitate moueri videretur, à loco tamen non discederet. Meminit huius nominis etiam in Nebulis Aristophanes, indicans eam vocem, ἀπὸ τῶν ἵππων esse deductam.

Balneator.

Βαλανεῦς, id est, Balneator, siue balnei caupo. Id nominis vulgato conuicio dicebatur in hominem alienarum rerum plus satis curiosum. Propterea quod huiusmodi genus hominum, quoniam in otio viuit, neque suis negotiis distinetur, aliena curare consueuit. Quemadmodum ille Damasippus Horatianus:

- Aliena negotia curans,
Excussus propriis.

Cuiusmodi sunt & tonsores. Vnde idem Horatius:

- Opinor,
Omnibus & lippis notum & tonsoribus esse.

Plato libro De Republica 1. videtur vsurpare in verbosos. Quanquam germana inter se vitia sunt, curiositas & garrulitas, teste vel Horatio:

Percunctatorem fugito, quia garrulus idem est.

Meminit adagii Diogenianus.

Bacchæ more.

Βάκχης τρόπον, id est, Bacchæ more. De tetricis ac taciturnis dictitari solitum, quod essent huiusmodi Mænades illæ, Bacchico afflatæ furore. Auctor idem Diogenianus. At Iuuenalis retulit ad vitam intemperãtem.

Qui Curios simulãt & Bacchanalia viuũt.

A lasso rixa quæritur.

SENECA de ira libro tertio, prouerbiũ huiusmodi refert, A lasso rixa quæritur: Aut, lassus rixam quęrit. Quod in quem sensum antiquitus fuerit vsurpatum, non satis liquet.

quet. Quod si coniecturas sequi licet, apparet dictum in quosdam morosiores, & ad rixandum procliuiores: non quod offendantur, sed quod alioqui animo male affecti sunt, vt sunt difficiles ac submorosi, quibus fortuna aduersa est. Sed ipsius Senecæ verba subscribentur, ex quibus prouerbii sensus hic colligi poterit. Ideo quibus stomachus suspectus est, processuri ad res agendas maioris negotii, bilem cibo temperent, quam maxime mouet fatigatio: siue quia calorē inedia cōpellit & nocet sanguini, cursumq; eius venis laborantibus sistit: siue quia corpus attenuatum & infirmum, incumbit animo. Certo ob eandem causam iracundiores sunt, valitudine aut ætate fessi. Fames quoque & sitis, ex eisdem causis vitāda est. Exasperat enim & incendit animos. Vetus dictum est, A lasso rixam quæri. Aeque autē & ab esuriente, & ab omni homine, quem aliqua res vrit. Nam vt hulcera ad leuem tactum, deinde etiam ad suspitionem tactus condolescunt: ita animus affectus, minimis offenditur: adeo vt quosdam salutatio epistola, oratio, & interrogatio ad litē euocent. Nusquam sine quærela ęgra tanguntur. Hactenus Seneca, Huc pertinet quod scribit Plin. lib. 22. cap. 24. Sic & in lassitudine proniores esse ad iracūdiam & in siti.

Gladiator in arena consilium capit.

GLADIATOR in arena consilium capit. Admonet e re nata mutandum aliquando consilium, & tempori, quod aiunt, seruiendum. Refertur & hoc ab Anneo Seneca lib. epistolarum ad Lucillium 3. Iam intelligis, inquit, educēdum esse te ex istis occupationibus speciosis & malis. Sed quomodo consequi possis, quæris. Quędam non nisi à pręsente monstrantur. Nō potest medicus per epistolas, cibi aut balnei tempus eligere. Vena tangenda est. Vetus prouerbium est, Gladiatorem in arena capere consiliū. Aliquid aduersarii vultus, aliquid manus mota, aliquid ipsa inclinatio corporis, intuentē monet. Quid fieri soleat, quid oporteat, in vniuersum & mandari potest & scribi. Tale cō silium, non tantum absentibus, sed etiā posteris datur. Illud autem quādo fieri debeat, aut quemadmodum ex longinquo nemo suadebit. Cum rebus ipsis deliberādum est. Hactenus ille. Cæsar Commentario belli Gallici 5. Quod plerunque his accidere consueuit, qui in ipso negotio consilium capere coguntur. Dicimus & e re nata consilium capere.

Inelegantior Libethriis.

Ἀμουσότερος λειβηθρίων, id est, Indoctior Libethriis. Prouerbialis hyperbole, quadrans in hominem admodum idiotam, & ab omni Musarum commercio prorsus alienum. A gentis huius agresti imperitia sumptum est prouerbium. Tradunt enim Libethrios, musices ac poetices, breuiter omnium elegantiorum disciplinarum stolidissimos cōtemptores fuisse, adeo, vt apud hos quidam occisum Orpheum existiment, quorum de numero Zenodotus est, qui Libethrios gentem Persicæ scribit fuisse. Seruius Libethrū fontem quempiam esse credidit, vnde Vergil. in Melibæo Musas Libethridas cognominarit. Plin. lib. 4. mentionem facit Libethræ fontis: quem constituit in Magnesia, quæ Thessaliæ regioni adiūgitur. Solinus Libethrum vocat genere masculino. Strabo item libro Geographię 9. Libethri meminit: Hoc in loco, inquit, consecrata est Musis ædes, fonsque Caballinus, & Libethridū spelunca nympharum. Qua ex re suspicari licet, eos qui & Helicona & Pieriam & Libethrum & Pimpliam eisdem Musis consecrarunt, Thraces extitisse. Pieres autem vocabantur, quibus extinctis loca hæc Macedones nunc possident.

Domesticum thesaurum calumniari.

Τὸν οἴκοι θησαυρὸν διαβάλλεις, id est, Domesticum thesaurum calumniaris, siue traducis, hoc est, tua ipsius carpis lacerasque. Similimū illi, quod alibi retulimus, Horatiano: Vineta propria cędere. Aristides rhetor in Pericle: Τὸν οἴκοι θησαυρὸν διαβάλλοιμεν, ὅτι ἐπ᾽ αὐτοῖς διασύροιμεν. id est, Domesticum thesaurum insimulabimus, siquidem istis obtrectabimus. Nullus autem sanę mētis, quę domi recondita habet, traducit ac reprehendit: sed suis quisque fauet, alienis inuidet. Conueniet & in illos, qui sua ipsorum arcana non celant.

Qualis vir, talis oratio.

ANNEVS Seneca in epistolis, quas scripsit ad Lucilium lib. 2. Apud Grecos, inquit, in prouerbium cessit, Talis hominibus fuit oratio, qualis vita. Grecum id prouerbium

bium extat apud Aristidē, in secunda Rhetorices aduersus Platonem defensione: Οὐκ ἀποσᾶ τεῖ δὲ ἡ παροιμία τούτων ἣ λέγουσι, οἷος ὁ τρόπος, τοιοῦτον εἶναι καὶ τὸν λόγον, καὶ πάλιν τὸ ἕτερον ὡσαύτως. id est, Non dissonat autem ab iis adagium, quo dicūt, cuiusmodi sunt mores, eiusmodi & orationem esse. Ac rursum: Qualis sit oratio, tales item esse mores. Ad eandem facit sententiā, quod inter Solonis apophthegmata cōmemorat Diogenes Laertius: τὸν λόγον εἴδωλον εἶναι τῶν ἔργων. id est, Orationem factorum esse simulacrum. Persius 5. Satyra, sententiam hanc allegoria texit: cum ait:

Pulsu dignoscere cautus,
Quid solidum crepet, & pictæ tectoria linguæ.

Nimirum innuens, haud aliter animū hominis ex oratione spectari, quam vasa dignoscuntur crepitu, quem reddunt digito pulsata. Idem in Satyra 3.

Sonat vitium percussa, maligne
Respondet, viridi non cocta fidelia limo.

Idque prouerbii non solum locum habet, cum improbum, aut probum virum arguit oratio, verumetiam cum ex stylo perpendimus ingenium cuiusq;, omnemq; mentis habitum ex ipsa dictionis ratione coniectamus. Etenim tumidi, stylus turgidus: abiecti, humilis: exanguis, asperi, scaber: amarulenti, tristis ac maledicus; deliciis affluentis, picturatus ac dissolutus. Breuiter omne vitæ simulacrum, omnis animi vis, in oratione perinde vt in speculo repræsentatur, ac vel intima pectoris, arcanis quibusdam vestigiis deprehenduntur. Itaque Seneca Mœcenatis delicias ac mollitiem ex ipsa hominis dictione colligi scribit. Huc pertinet, quod Socrates apud Platonem iubet loqui Charmidem vt eum videat, nimirum hominem ex oratione æstimaturus. Idem in Gorgia negat se nosse Archileum Perdicæ filium, quod nunquam cum eo venerit in colloquium. At vulgo prædicant se nosse hominem, quem viderint tantum, cum animus hominis non perspiciatur, nisi ex oratione.

Η ψελλὴ οὐ πιστεύει.

Ἡ ψελλὴ οὐ πιστεύει, id est, Balba non credit. Iocus prouerbialis, vbi quis sua mala conatur dissimulare, quæ præ se fert, etiam cum dissimulat. Veluti si quis neget se blæsum esse, idque ipsum non possit, nisi blæse dicere. Dictum est enim πιστεύει pro πιστεύει. Proptera, quod qui linguæ vitio laborant, in literis duabus, sigma, & rho, potissimum laborant. Refertur à Suida. Notatus est & Alcibiadis labdacismus, qui pro ρ littera, λ solitus sit pronunciare, nō linguæ vitio, sicut arbitramur, sed magis ob delicias. Apud Aristophanem in Vespis, vbi quispiam pro θέωρος θέωλος, proque κόρακος κόλακος, dixisset, ὁλᾷς θέολον: τὴν κεφαλὴν κόλακος ἔχει, aliter subiicit.

Ορθῶς γε τοῦτ' ἀλκιβιάδης ἐτραύλισεν. id est,
Recte Alcibiades hæc quidem ebalbutiit.

Nostris ipsorum alis capimur.

Τοῖς αὐτῶν πτεροῖς ἁλισκόμεθα, id est, Nostris ipsorū pennis capimur. Aristoph. in Auib⁹.

Ταυτὶ μὲν ἠκάσμεθ' ἀ τὸν αἰσχύλον,
Τάδ' οὐχ ὑπ' ἄλλων, ἀλλὰ τοῖς αὐτῶν πτεροῖς. id est.

Atque hic quidem coniecimus iuxta Aeschylum,
Hęc non ab aliis, imò pennis propriis.

Aeschylus autem, vt admonet interpres, in fabula, cui titulus Myrmidones, hoc prouerbium appellat, λιβυστικὸν quod ex apologo Libyco dictum sit. Fertur autem apologus huiusmodi, aquilam ictam sagitta, cū inspexisset iaculum ad imaginem pennarum effictum, imitatumq; dixisse.

Τάδ' οὐχ ὑπ' ἄλλων, ἀλλὰ τοῖς αὐτῶν πτεροῖς.
Αλισκόμεθα. id est,
Hæc non ab aliis, imo pennis propriis
Capimur.

Vsus est hoc Athenæus libro 11. Καὶ ταῦτα οὐχ ὑπ' ἄλλων, ἀλλὰ τοῖς σαυτοῦ πτεροῖς κατὰ τὸν θαυμάσιον αἰσχύλον ἁλίσκῃ, id est, idq; non ab aliis, sed tuis ipsius alis caperis, vt egregius ille dixit Aeschylus. Conuenit in eos, qui ipsi præbent occasionem sui mali, vt Chremes Terentianus ἑαυτὸν τιμωρούμενος, cum seruum hortatur, vt technam aliquam in Menedemum intendat, à quo mox ipse deluditur dolis.

Bonæ fortunæ: siue, Boni genij.

Αγαθοῦ δαίμονος, id est, Boni genii, vel bonæ fortunæ, subaudi, nomine, sermo est bene ominantis in re quapiā aggrediūda, quēadmodum & illud Persianum: Hoc bene sit. Itaque festiuius erit cum ad iocum trahetur de eo, qui rem incœptat, leuem quidem illam, sed perinde laborās quasi esset maxima. Ve-

ma. Velut si sordidus quispiam tandem vini cadum relineret, aut caseum diu seruatū aliquando proponeret ἀγαθοῦ δαίμονος Zenodotus & itē Aristophanis interpres ostendit, prouerbium hinc esse natū, quod olim peracto conuiuio sublataque mensa meracum inferri consueuit. Isque calix ἀγαθοῦ δαίμονος, id est, boni genii appellatur. Huius commēti auctorē citat Theopompum interpres Aristophanis in Vespis. Nec diuersum est quod adfert ex Apollodoro, cui sententiæ suffragari videtur Aristophanes in Equitibus,

Μὰ δί' ἀλλ' ἄκρατον οἶνον ἀγαθοῦ δαίμονος. i.
Non per Iouem, verum boni genii merū.

Item in Vespis:

Μηδέποτε πίοιμ' ἀκράτου μισθὸν ἀγαθοῦ δαίμονος. id est,
Ne merum vnquam bibere detur præmiū genii boni.

Idem in eodem:

Καὶ σπεῖσον ἀγαθοῦ δαίμονος. id est,
Ac boni libato genii nomine.

Paullo diuersius in Pace:

Νῦν γὰρ ἡμῖν ἁρπάσαι πάρεστιν ἀγαθοῦ δαίμονος. id est,
Nam boni genii licet nunc rapere nobis nomine.

Quanquam Athenæus lib. Dipnosophist. 11. palam demonstrat, à lotione qua cœnati vtebantur, calicem inferri solere, qui dicebatur ἀγαθοῦ δαίμονος. Qui sane mos hodieq; durat Germanis. Id poculum ostendit dictū μετανιπτρον, quod à lotis manibus adferretur, qui mos & hodie diligenter seruatur apud Britannos. Antiphanes in Lampade.

Δαίμονος ἀγαθοῦ μετανιπτρον ἐντραγεῖν.
Boni de metaniptron deuorare.

Rursus idem:

Ἀλλὰ μὴν δαίμονος ἀγαθοῦ μετανιπτρον.

Hunc calicem quisquis accepisset, præbibebat alteri cuipiam, vt idem auctor indicat. Erat autem mos apud veteres, vt propinantes, aut bibituri, deum quempiam, aut hominem ominis causa præferentur, eumque gignendi causa proferebant. Quemadmodum apud Lucianum in Lapithis Alcidamus Cynicus, sponsæ Herculis nomine ꝓpinat. Item Horatius.

Da lunæ propere nouæ,
Da noctis mediæ, da puer anguris.

Aliis magis placet hinc ductum adagium, quod antiquitus primus calix ἀγαθοῦ δαίμονος sit appellatus, eaq; voce ominari soleant, ob Bacchum, ceu vernaculum ac domesticū deum. Quinetiam mensis cuiusq; diem à primo proximum, ἀγαθοῦ δαίμονος appellitabant antiquitus. Fertur & apud Thebanos sacellum fuisse ἀγαθοῦ δαίμονος. Denique est & insula quædam huius nominis in mari Indico, quemadmodum ostendit Stephanus. Plutarchus conuiualium quæstiuncularum decade tertia, demonstrat antiquitus fuisse morem vt non gustarent vinum, nisi prius libassent alicui deo, quo potus illius ceu pharmachi, sibi innoxius esset & salutaris. Atque Athenis quidem vndecimo mensis die immolabant vini primitias, eūq; diem pithœniam appellabāt. Ast apud Bœotos septimo mensis ineuntis die, sacris peractis bono dæmoni, gustabant ab exorto Zephyro, quod is ventus præcipue suscitet moueatque vinum, adeo, vt quod illum effugerit, videatur iam duraturum. Mensis autem is vocabatur προστατήριος. Aristides in Themistocle videtur ad hoc adlusisse prouerbiū, cum ait: Ἀλλὰ καθέστη τοῖς ἕλλησιν ἀντ' ἀγαθοῦ δαίμονος. id est, Verum constitit, Græcis boni genii vice. Quanquam hoc magis referendum ad id, quod alibi diximus, Bonus genius & malus genius

Ad aquam malus.

Ἐφ' ὕδωρ κακός, id est, Ad aquā malus. In infimę sortis homines olim dicebatur, ac sordidissimis quæstibus addictos, ꝓpterea quod antiquitus infames habebantur: multoque omnium contemptissimi, qui litigantibus aquam subministrare consueuerunt. Nam alias admonuimus, veteres ad clepsydrarum mensuram in iudiciis dicere solitos. Infundebatur & certantibus per clepsydras aqua. Eam aquam tenues quidā, ac nullius frugis homines infundebant, dispensabantque. Porro qui hoc ministerio fungebantur, Athenis habebantur reiecti, rei pariter ac bonæ famæ indigi, non aliter quam Romanis legibus notantur scenici, & aliorum publicorum certaminum ministeria quædam. Est aliud huic confine, βάλλ' ἐς ὕδωρ, id est, aufer in aquam, id est, in malam rem.

Phocensium execratio.

Φωκέων ἀρά, id est, Phocensium execratio. De iureiurando multis vinculis astricto. Nā olim in fœderibus quo minus violarentur,

adhibebant non solum promissa, dextras, & sacrificium, verum execrationes in caput eius, quicunque non staret pactis, id quod ex Euripide licuit colligere, cuius hi versus in Iphigenia Aulidensi:

Ορκους συνάψαι, δεξιάς τε συμβαλεῖν
Μνηστῆρας ἀλλήλοισι, καὶ δι' ἐμπύρων
Σπονδὰς καθεῖναι, κἀπαράσασθαι τάδε.

Eorum versuum sententiam nos olim sic vertimus:

Vt coirent iureiurando proci,
Atq; inter ipsos iungerent dextras, ad hæc
Adolenda diuum ponerent aris sacra:
Ac semetipsi astringerent, diris ad id
Caput obligantes execrationibus.

Prouerbium autem, vt ad id redeamus, ab huiusmodi profectum est casu. Phocenses Ioniæ populus, olim communi populi consilio patrium solum reliquerunt, adacti deuotionibus, atq; execrationibus quibusdã, ne quisquã vsquã de repetẽda patria cogitaret. Itaq; iuxta Dianę oraculũ Aristarcha duce, Galliã Narbonensem adierunt, ibiq; ciuitatem florentissimam Massiliam condiderunt. Cuius historiæ mentionem faciunt, Herodotus lib. primo, Strabo quarto. Meminit & Horatius libro Epodon.

Forte quid expediat communiter, aut melior pars
Malis carere quæritis laboribus.
Nulla sit hac potior sententia, Phocęorũ
Velut profugit execrata ciuitas,
Agros, atque lares patrios, habitandaque phana,
Apris reliquit & rapacibus lupis.

Deinde qui fuerit eiusmodi ritus execrationis aperit.

Sediuremus in hæc, simul imis saxa renarint
Vadis leuata, ne redire sit nephas.
Neu conuersa domum pigeat dare lintea, quando
Padus Matina lauerit cacumina,
In mare seu celsus procurrerit Apẽninus,
Nouaq; monstra iunxerit libidine (uis,
Mirus amor, iuuet vt tigres subsidere cer-
Adulteretur & columba miluio,
Credula nec flauos timeãt armẽta leones,
Ametq; salsa leuis hircus æquora.
Hæc & quæ poterunt reditus abscindere dulces,
Eamus omnis execrata ciuitas.

Stephanus φωκαίαν vrbem Ioniæ facit, cuius denominatiuum φωκαεὺς, iuxta Herodotum, καὶ φωκαεὺς, & alteram eiusdem nominis in Mycala Cariæ. Est autem & φωκὶς Bœotiæ regio, iuxta Parnassum, à quo denominatiuum φωκεὺς καὶ φωκικὸς. Hoc idcirco visum est admonere, quod quidam affinitate nominum labi videtur. Siquidem à Phocæis siue Phocensibus Ionię ductum est hoc prouerbium, à Phocicis Bœotiæ natum est, quod alibi referemus Phocensium, seu Phocidentium desperatio. Prouerbium refertur à Zenodoto.

Sybaritica oratio.

Συβαριτικοὶ λόγοι, id est, Sybaritici sermones. Hesychius narrat Ακωπὸν quempiam, Sybaritã opinamur, summo studio incubuisse, vt orationis quoq; genus haberet lautũ & opiparum, hinc iocum prouerbialem ortum, vt oratio nitidior & accuratior, Sybaritica diceretur. De luxu Sybaritarum in apparandis conuiuiis, dictum est in prouerbio, Sybaritica mensa. Sic & Asiaticum dicendi genus venit in prouerbium. Fit enim fere, vt qualis vita, talis sit oratio. Congruet & in orationem arrogantem atque ampullosam. Nam & fastus nomine notati sunt, Sybaritæ per plateas.

A linea incipere.

Ἀπὸ γραμμῆς ἄρχεσθαι, id est. A linea incipere dicuntur, qui ab ipso rei exordio sumunt initiũ. Aristides sophista in Themistocle: Αὕτη πρώτη θεμιστοκλέους ἐξέτασις καὶ κρίσις, ἐντεῦθεν ὁρᾷ τὸν ἄνδρα ἀπὸ γραμμῆς ἀρξάμενος. id est, Hoc primum Themistoclis specimẽ, ac probatio. Hinc virum spectato, à linea exorsus. Is qui in hunc auctorem addidit scholia, putat hoc prouerbium finitimum illi, ἀφ' ἑστίας ἀρξάμενος, id est, A lare exorsus: sed magis videtur cognatum illis, quę diximus alibi, A capite, A carceribus. Sic enim vocabant vnde primum emittebãtur equi, quod ipsum & oppidum vocatur, auctore Festo. Sumpta est autem metaphora ab his, qui cursu certant in stadiis. Nam iis linea quædam ducitur, ad quam ex ęquo stent, donec currendi signum accipiant, vt ostendit Aristophanis interpres in eo, quẽ mox citabimus, loco. Tertulianus libro aduersum Marcionem primo: Age igitur ad lineas rursus & ad gradum. Ad lineas dixit, pro eo quod est, ab integro.

A carce-

A carceribus.

Α᾽πὸ βαλβίδων, id est, A' repagulis, siue carceribus. Eandem habet sententiam cum eo, quod proxime retulimus. Aristophanes in Vespis:

Καὶ μὴν εὐθύς γ' ἀπὸ βαλβίδων πρῶτα τῆς ἀρχῆς ἀποδείξω. id est,

Atqui protinus à carceribus, de fonte rei reserabo.

Id est, ἀπ' ἀρχῆς εὐθέως. Interpres ostendit, vt modo diximus metaphoram mutuo sumptam à stadiis, in quibus carceres erant repagula quædam, vnde cursus initium erat, quæ Græci βαλβίδας, seu ἀφετηρίας appellant: iuxta has linea tendebatur, cui insistebant cursuri. Vnde frequentes illæ apud Latinos etiam scriptores formulæ, à carceribus ad metam, à meta ad carceres. Quę quidem exempla citauimus alibi.

Noua hirundo.

Νέα χελιδών, id est, Noua hirũdo. Suidas hoc adagium citat ex Auibus Aristophanis, fallente, sicut opinamur, memoria. Nam extat apud hunc poetã in Equitibus, his versib⁹.

Ἐξηπάτων γὰρ τοὺς μαγείρους, ἐπιλέγων τοιαυτί,
Σκέψασθε παῖδες οὐχ ὁρᾶθ', ὥρα, νέα χελιδών.
Οἱ δ' ἔβλεπον, κἀγὼ 'ν τοσούτῳ τῶν κρεῶν ἔκλεπτον. id est,

Etenim coquos ego fefelli, fatus hæc ad illos:
Spectate pueri, non videtis ver, noua ecce hirundo:
Illi tuentur, interim autem sustuli ipse carnes.

Interpres admonet prouerbiali figura dictum, ac perinde valere, quasi dicas initium veris, propterea quod id temporis appareat hæc auis. Quemadmodum & Horatius:

- Zephyris & hirundine prima.

Suidas ait dici solere, quotiens verba darentur alicui. Sumptum à ioco puerili. Nam hi data opera, nouam hirundinem adsimulantes videre sese, ostendunt aliis: deinde cõtemplantibus illis & intẽtis, interim quod volunt surripiunt. Theognis apud Athenæum libro 8. declarat Rhodiis solẽne fuisse, quot annis publicis votis inuitare hirundinem sub tempus vernum, quod illi χελιδονίζειν appellabant, acclamantes in hunc modum: ἦλθε ἦλθε χελιδὼν καλὰς ὥρας ἄγουσα καὶ καλοὺς ἐνιαυτούς. id est, Veni veni hirundo, Pulchra tempora adducens, ac pulchros annos. Proinde quadrabit in eos, qui falsa spe quapiam iniecta fallunt ac nocent.

Iouis & regis cerebrum.

Διὸς ἐγκέφαλος. i. Iouis cerebrũ καὶ βασιλέως ἐγκέφαλος. i. Regis cerebrũ. De cibo vehemẽter opiparo ac suaui. Aut de molliter delicateque viuentibus, Clearchus apud Zenodotum scribit, opiparas epulas apud Persas, Iouis ac regis cerebrum appellari. Athenæus libro 12. docet, Sardanapalum iis, qui voluptatem aliquam essent commenti, Iouis ac regis cerebrum apponere solitum, cibum opinamur, exquisitum. Idem lib. 14. Iouis cerebrum inter secundæ mensæ delicias annumerat. Apud Apuleium in prima Apologia citatur Ennius:

Quid sacrum præterii, cerebrum Iouis pęne supremi.
Nestoris ad patriam hic capitur, magnusque bonusque.

Ephipus apud Athenæum, διὸς ἐγκέφαλον, id est, Iouis cerebrum inter secundæ mensæ lautitias commemorat. Idem cibum prælatum νέκταρος ἄνθος vocat, id est, nectaris florem. Atq; alibi vinum, τῆς ἀφροδίτης γάλα, id est, Veneris lac, ab Aristophane nominatum docet. Rursum alio in loco suaues cibos, τῆς ἑλένης βρώματα, id est, Helenæ cibos dictos indicat.

Non mouenda moues.

Ακίνητα κινεῖς, id est, Non mouenda moues. Quadrabit aut in eos, qui moliuntur ἀδύνατον aliquid, aut qui res sacras violant, aut qui pacta mutant, siue qui conuiciis incessunt eos, quibus ob auctoritatem debetur reuerentia. Zenodotus inde natum putat, quod fas non sit mouere neq; aras, neque sepulchra, neq; sacella, quibus reuerentia quædam ac religio debetur. Plutarchus in commentario De dæmonio Socratis, scribit hanc vocem editam cuidam euocanti manes amici defuncti, τὰ ἀκίνητα μὴ κινεῖν. Idem ἐν τῷ ἐρωτικῷ vsurpat in eum, qui receptam de diis opinionem conuellere videbatur. Meminit huius Plato libro De legibus 8. proferens legem, quam Iouis terminalis appellat, ne quis vicini ciuis, aut hospitis, limites agrorum moueat, ne quis itẽ vrbis, aut regionis pomeria moueat, malitque quisq; saxum ingens mouere, quã exiguum

guum lapidem, fœdere iureque iurando fixum; νομίσας, inquit, τὰ ἀκίνητα κινεῖν ἀληθῶς τοῦτο εἶναι. id est, Existimans hoc esse vere qđ dicitur, non mouēda mouere. Idem lib. De legibus II. ἐπὶ πολλοῖς γὰρ δὴ λεγόμενον εὖ τὸ μὴ κινεῖν τὰ ἀκίνητα. id est, Inter multa illud recte sane dicitur: Ne moueris non mouenda. Meminit & eiusdem operis libro tertio. Et in epigrammate quodam ita legitur:

Ἀκινήτων ἅπτεται οὐδ' ἀΐδης. id est,
Immota haud tãgit ne Libitina quidem.

Sophocles in Antigone:

Ὄρσεις μέ τ' ἀκίνητα διὰ φρενῶν φράσαι. i.
Coegeris me non mouenda proloqui.

Idem in Oedipo Coloneo:

Ἀλλ' οὐ γὰρ αὐδᾶν ἡδὺ τ' ἀκίνητ' ἔπη. id est,
Neq;. n. suaue est verba in auras eloqui,
Quæ sit nephas mouere.

Plutarchus in libello De auscultando: ἐπεὶ μία κινοῦσα χορδὰς τὰς ἀκινήτους id est, Cupiditas chordas mouens non mouendas. Idem περὶ τῆς ἀδολεσχίας,

Κινοῦσα χορδὰς τὰς ἀκινήτους φρενῶν. id est,
Fides mouens minime mouēdas mentiū.

Eleganter huc adlusit oraculum quod extat in Eratone Herodoti:

Κινήσω καὶ Δῆλον, ἀκίνητόν περ ἐοῦσαν. id est,
Et Delum, quamuis sit adhuc immota, mouebo.

Simul enim respexit ad fabulam, siue manus historiam, Delon antea fluitantem, postea fixam in gratiā Apollinis: Vnde Maro:

Immotamque coli dedit & contemnere ventos.

Neq; mel, neq; apes.

Μήτε μέλι, μήτε μελίσσας, id est, Neque mel, neq; apes. In eo dici solitum, qui recusant incommodum ferre, quod sit cum commodo quopiam coniunctū. Veluti si quis apes quod sint aculeatæ, nolit perpeti, is nec mel lequidem, quod optat fruetur. Res enim mortalium ita temperauerūt superi, vt semper incommoditas comes sit commoditatū. Tryphon grammaticus in figuris hoc exemplum adfert parœmiæ, citatque ex Sappho poetria Lesbia:

Μήτ' ἐμοὶ μέλι, μήτε μέλιττα. id est,
Neque mihi mel, neque apis.

Celebratur Mimus ad hanc faciens sententiam.

Feras quod lædit, vt quod prodest, pferas.

Eodem pertinet illud Plautinum: Fortiter malum qui patitur, post potitur bonum. Idem obscurius quidem, sed tamen eleganter innuit Homerus, vt opinamur, per herbam moly, cui radicem nigram, florem lacteum attribuit, radicis nigrę symbolo laboris molestiam significans, qua peruenitur ad animi tranquillitatem, virtutis absolutæ præmium.

Tussis pro crepitu.

Βὴξ ἀντὶ πορδῆς, Tussis pro crepitu. Dici solitum, quotiens aliquis perplexus, aliud pro alio simulat. Veluti si quis in adulteræ domo deprehensus, fingeret se quippiam mercatum venisse. Translatum ab iis, qui crepitum clara tussi dissimulant, quod genus homines etiam hoc tempore non raro magno cum risu deprehenduntur.

Cornicibus viuacior.

Ὑπὲρ τὰς κορώνας βεβιωκώς, id est, Cornicibus viuacior. De vehementer annosis, prouerbialis hyperbole. Ab auis eius prodigiosa viuacitate sumpta, de qua ita scribit Plutarchus in commentario, qui inscribitur Περὶ τῶν ἐκλελοιπότων χρηστηρίων, citans Hesiodum, sub persona Naidis, ætates animaliū varias sic complectentem.

Ἐννέα τοι ζώει γενεὰς λακέρυζα κορώνη
Ἀνδρῶν ἡβώντων, ἔλαφος δέ τε τετρακόρωνος.
Τρεῖς δ' ἐλάφους ὁ κόραξ γηράσκεται. αὐτὰρ ὁ φοῖνιξ
Ἐννέα τοὺς κόρακας, δέκα δ' ἡμεῖς τοὺς φοίνικας,
Νύμφαι ἐϋπλόκαμοι κοῦραι Διὸς αἰγιόχοιο. i.
Ter tria secla hominis trasmittit garrula cornix,
Quattuor at peragit cornicis tempora ceruus,
Ceruinam ætatē coruus ter præterit ater,
Coruinos annos nouies agit Indica phęnix.
Atqui crispicomæ, soboles Iouis alma Tonantis,
Egredimur decies phęnicia secula nymphæ.

Hos versus Hesiodos interpretatus videtur quidam quisquis fuit. extat autem carmen inter reliquas Maronis appendices. Estque huiusmodi:

Ter binos, deciesque nouem superexit in annos
Iusta senescentum quos implet vita virorum,

Hos nouies superat viuendo garrula cornix,
Et quater egreditur cornicis secula ceruus.
Alipedem ceruũ ter vincit coruus, at illũ
Multiplicat nouies phœnix reparabilis ales.
Quem vos ppetuo decies præuertitis ęuo
Nymphæ Hamadryades, quarum longissima vita est.
Hi cohibent fines viuacia fata animantũ,
Cetera secreti nouit Deus arbiter æui.

Eandem hanc Hesiodi sententiam oppidò quàm commode, breuiterq; reddit Plinius: Hesiodus, inquiens, cornici nouem nostras attribuit ætates: quadruplum eius ceruis: id triplicatum coruis. Etiam si nonnullis auctoribus hæc fabulosa videtur. Inter quos Aristoteles arbitratur homine nullũ aliud animal esse viuacius, excepto vno elephanto. Martialis:

Et cornicibus omnibus superstes.

De anu nimium viuace. Item Horatius in Odis:

Seruatura diu, parem
Cornicis vetulæ temporibus Lycen.

Eodem pertinet quod philosophus ille moriens, cornicibus inuidisse legitur longæuitatem, quam natura negasset homini. Synesius in epistola quadã: Εἰκός ἐστι κορώνης ἐνιαυτοὺς ἄρξαι πάρ' ἡμῖν, τὸν δικαιότατον. id est, Consentaneum est iustissimum principem, cornicis annis apud nos imperaturum esse.

Tithoni senecta.

Τιθωνοῦ γῆρας, id est, Tithoni senecta. Fabulæ tradunt Tithonum adamatum ab Aurora in cœlum sublatum fuisse, atq; illius succo perfusum, ad tãtam peruenisse senectutem, vt tandem optauerit, vt in cicadam verteretur. Lucianus in quodam dialogo: καὶ ὑπὲρ τιθωνὸν ἔζη ὁ γέρων. id est, Atque vltra Tithonum viuebat senex. Huius Tithoni personam inducit Aristo Chius in libro de senectute, propter viuacitatis miraculum, vt testatur in Catone M. Cicero. Suidas adagiũ refert hunc in modum, καταγηράσαις τιθωνοῦ βαθύτερον. id est, Senescas Tithono profundius.

Nestorea senecta.

ITIDEM certe apud Latinos Nestoris anni in prouerbium abierunt, cui tres ætates attribuit Homerus in Odyssææ tertio:

Τρὶς γάρ δή μιν φασὶν ἀνάξασθαι γένε' ἀνδρῶν. i.
Illum iam exegisse hominum tria secula fama est.

Idem affirmat in primo Iliados.

Quod ipse Nestor de se testatę apud Ouid. 12. Met.

Vixi
Annos bis centũ, nunc tertia viuitur ætas.

Vbi ætas pro centum annis vsurpatur. Et Iuuenalis:

Atque suos iam dextra computat annos.

Tertiam ætatem indicans. Breuiter prouerbii faciẽ habebit, quidquid ab iis sumetur, qui insigni viuacitate fuerunt. Vt phœnice viuacior, quem Hesiodus scribit, nouem coruni ætates viuere: & ceruo viuacior: coruo viuacior: & Tiresia viuacior, quem tragœdia fingit sex ætates hominũ vixisse. Et Seribus viuacior, quos Græcis historiis proditum est, trecentos annos viuere. Quod genus exẽpla si quis desideret, legat Lucianum de Macrobiis, id est, longæuis, & Plinii 7. libri caput quadragesimum octauum.

Vltra pensum viuit.

LEPIDVM est, quod ait Lucianus in Philopseude: ὑπὲρ γὰρ τὸν ἄτρακτον ἤδη βιοῖ, id est, Iam enim vltra fusum viuit: hoc est, viuit vltra fatalem diem. Adlusum ad Parcarum fusos, quibus æuum mortalium euolui fabulantur poetæ. Quin & Philosophi metam vitæ fatalem, periodum appellant, quam prætercurrere nulli fas sit.

Facile cum valemus, recta consilia ægrotis damus.

IN Andria Terentiana ab adolescente non admodum cordato, cordatissima simul & elegantissima sententia profertur, Facile cum valemus recta consilia ægrotis damus. Tu si hic sis, aliter sentias. Ea nata videtur ab oraculo Thaletis philosophi. Nam is, vt auctor est Laertius, interrogatus quidnam esset difficilimum, respondit γνῶναι σεαυτόν, id est, nosse seipsum: quid facilimum, respondit ἄλλῳ ὑποτίθεσθαι, id est, alteri consilium dare. Comicus autem translationis gratiam admiscuit Euripides in Alcestide:

Μὴ νῦν ὑπέρβαιν', ἀλλ' ἐναισίμως φέρε. id est,
Ne nimius hic dolor esto, sed modice feras.

Verba sunt Herculis Admetum consolantis super vxoris morte. At ille:

Ρᾷον παραινεῖν, ἢ παθόντα καρτερεῖν. id est,
Facilius est monere, quàm situm in malis
Animo imperare.

Fertur & huic similis sentẽtia prouerbialis:
Ἅπαντες ἐσμὲν εἰς τὸ νουθετεῖν σοφοί,
Αὐτοὶ δ' ἁμαρτάνοντες, οὐ γινώσκομεν. id est,
In admonendo sapimus omnes, verum vbi
Peccamus ipsi, non videmus propria.

Ducta est sententia à communibus hominum moribus. Omnes enim ægrotantibus recte præcipiunt, quid fugiendum, quid agendum, & obiurgant nõnunquam, quod salutis causa non obtemperent bene monentibus. Ipsis posteaquam in morbum inciderint, non succurrunt illa præclara monita, sed aliis item monitoribus & obiurgatoribus est opus. Porrò cupiditas omnis animi morbus est, quo velut excæcatus, aut nõ perspicit, aut si perspicit, sequi nõ vult ea, quæ sunt ad salutem necessaria. Nam Phędria Terentianus prudens & sciens in flammam manum mittit, & viuus vidensq; perit. Item Horatius fugienda sequitur, fugiens quę profore credit. Perspicit auarus aliquando, quàm prodigiosa res sit ambitio. Contra, ambitiosus auari morbum peruidet, & vterque alteri in alieno malo recte consuluit, neuter in suo sapit.

Quæ supra nos, nihil ad nos.

Τὰ ὑπὲρ ἡμᾶς, οὐδὲν πρὸς ἡμᾶς, id est, Quę supra nos, nihil ad nos. Dictum Socraticum, deterrens à curiosa vestigatione rerum cœlestium & arcanorum naturæ. Refertur prouerbii vice à Lactantio lib. 3. capite 20. Ex his, inquit, vnum eligam, quod ab omnibus sit probatum, celebre. Hoc prouerbium Socrates habuit: Quod supra nos, nihil ad nos. Vertere licebit & in contrarium, Quæ infra nos, nihil ad nos. Vbi significamus res leuiusculas, quàm vt nobis curæ esse debeãt.

Notum lippis ac tonsoribus.

QVAE iam in ora vulgi abierunt, omnibus tonsoribus ac lippis nota dicuntur: propterea quod olim in tonstrinarum consessibus omnes rumores narrari cõsueuerunt. Quod indicat Aristophanes in Pluto:
Καί τοι λόγος γ' ἦν, νὴ τὸν Ἡρακλέα πολὺς
Ἐπὶ τοῖσι κουρείοισι τῶν καθημένων,
Ὡς ἐξαπίνης ἀνὴρ γεγένηται πλούσιος. id est,
Hercle profecto sermo erat videlicet,
In officinis desidentium frequens
Tonsoriis, hominem repente diuitem
Factum esse.

Et apud Terentium Antipho, in tonstrina de puella cognoscit. Item Horatius de tonstrina:
- Gaudent vbi vertice raso
Garrula securi narrare pericula nautæ.
Idem in sermonibus:
- Opinor
Omnibus & lippis notũ & tonsoribus esse.

Vbi prouerbium explicuit, significans rem vulgo iactatam. Nam lippi in tonsorum officinis desident, expetentes remedium oculorum. De tonsorum garrulitate complura lectu digna recenset Plutarchus in libello, quem scripsit De futili loquacitate. Quorum vnum illud referre non pigebit. Cum aliquando, inquit, in tonstrina sermo esset de Dionysio, diceretúrque tyrannidẽ illius adamantinam esset & inexpugnabilem, ridens tonsor, Hęccine, inquit, loqui vos de Dionysio, in cuius iugulo ego subinde teneo nouaculam? Quod dictum simulatque Dionysius resciisset, tonsorem in crucem sustulit, atque ita quod ait Plinius, voces per iugulum rediere in auctorem. Vt autem tõsorum genus vsque adeo loquax sit, id existimat esse in causa, quod in eorum officinas loquacissimi quique conueniant, desideantq;, quorum assiduo conuictu garrulitatis morbo inficiuntur & ipsi. Quas ob res Theophrastus, vt idem testis est Plutarchus, τὰ κουρεῖα ἄοινα συμπόσια, id est, sine vino cõpotationes appellauit, quod illic loquacitate ceu temulenti reddãtur homines. Simili infamia laborãt balneatores, quod illic quoque desideant otiosi, garrientes quidlibet. Quin hinc factum est, vt veteres ærarias officinas λέσχας dixerint, vt indicauit Ioannes grãmaticus, quod hybernis frigoribus huc sese turba tenuium tẽporis gratia conferre consueuerit, ibique desidens otiosis fabulis tempus fallere. Hęc loca velut ignauis apta Hesiodus iubet vitare agricolam.
Πὰρ δ' ἴθι χάλκειον θῶκον καὶ ἐπαλέα λέσχην,
Ὥρῃ χειμερίῃ. id est,
Mensibus hybernis valeat ferraria sedes,
Ac nugę tepidę.

Optat ephippia bos piger, optat arare caballus.

OPPIDO quàm elegãter extulit Horatius:
Optat ephippia bos piger, optat arare caballus.

Vitium illud significans humanis ingeniis insitum, vt semper alienam sortem magis mirentur, suam contemnant ac fastidiant, optent inexperta, experta damnent. Siquidem ephippia vocantur, quas vulgo sellas equestres appellant, additas in hoc, vt commodius sedeat eques: Veteres bubus arabāt, non equis. Videtur esse sumpta allegoria ex apologo quopiā. Citra metaphoram dixit Terentius: Nostri nosmet pœnitet.

Fertilior seges est alieno in aruo.

OVIDIVS mutauit metaphoram, eundē explicans sensum:

Fertilior seges est alieno semper in aruo.
Vicinumq; pecus grandius vber habet.

Persius satyra sexta:

Securus & angulus ille
Vicini, quia pinguior.

In eandem sententiam celebratur & Mimus, vnus, ex illis Publii ab Aulo Gellio laudatis:

Aliena nobis, nostra plus aliis placent.

Et Horatius:

Qui fit Mecœnas, vt nemo quam sibi sortem,
Seu ratio dederit, seu sors obiecerit, illa
Contentus viuat, laudet diuersa sequētes?

Fecem bibat, qui vinum bibit.

HAVD dubium quin prouerbialiter dixerit Aristophanes in Pluto, fecem epotādam eidem, qui vinum ebrius ebiberit: id est, qui fruitus sit optimis, eundem boni, consulere debere deteriora:

Ο᾽μως δ᾽ ἐπειδὴ καὶ τὸν οἶνον ἐξέπιες,
Γίνεται συνεκποτέον ἐστὶν τὴν τρύγα. id est,
At vbi haud grauatus bibere vinum ex, fex item
Tibi nunc eidem est ebibenda scilicet.

Verba Chremyli de muliere, quæ quondam vernans ac florens ętate placuerat, tum anus fastidiebatur à iuuene.

Crœso, Crasso ditior.

APVD Græcos opulentia Crœsi Lydorum regis in prouerbium abiit, præsertim nobilitata dicto Solonis. Apud Romanos item M. Crassi, cui cognomentum etiam diuitis additum est. Hic negabat diuitem esse, nisi qui redditu annuo legionem tueri posset. In agris suis sestertium vicies mille possedit. Commemorantur & alii nōnulli apud Plinium libro 33. cap. 10. & item 3. qui immodicas opes possederunt, atque in his est Aristoteles, cuius hæredes in auctione septuaginta patinas venum produxisse leguntur. Verum non itidem in vulgi cessere sermonē. Proinde nihil attinet hoc loco referre. Festiuior erit adagii figura, si numerum etiam commutemus, vt diuus Hieronymus: Crœsos licet spires, & Darios, litteræ marsupium non sequuntur. Horatius & Arabumgazas dixit, pro cumulatissimis opibus, non sine specie prouerbiali, quemadmodum & Persicos apparatus, pro nimis exquisitis ac sumptuosis.

Pactoli opes.

Τὸν πακτωλοῦ πλοῦτον, id est, Pactoli diuitias, pro summis opibus alicubi dixit Philostratus. Est autē Pactolus Lydiæ fluuius, ex monte Tmolo profluens, aureis scatens harenis, vnde & χρυσοῤῥόας, à poetis cognominatus. Cuiusmodi narratur & Tagus in Hiberia, & Ganges in India, & Hebrus in Thracia. Plinius addit Padum in Italia, negatq; vllū esse aurum absolutius, quàm id, quod in fluuiis reperitur, vtpote cursu ipso tritumq; perpolitum. Horatius in Epodis:

Sis pecore & multa diues tellure licebit,
Tibiq; Pactolus fluat. Iuuenalis:
Tanti tibi non sit opaci
Omnis arena Tagi, quodq; in mare voluitur aurum.

Has hyperbolas in varios vsus accommodare licebit. Veluti si quis dicat: Hos tantos sumptus sustinere nemo queat, ne si Pactolus quidem illi domi fluat. Huius hominis cupiditatem ne Tagus quidem ipse possit explere. Nihil mediocre sperabat, sed totos Pactolos ac Tagos animo conceperat. Aut Pactolos pollicebatur, id est, diuitias effertissimas.

Iro, Codro pauperior.

CONTRA, Iri & Codri paupertas prouerbium locum fecit. Ouidius:

Irus erit subito, qui modo Crœsus erat.

De Codro Iuuenalis:

Tota domus Codris rheda cōponitur vna.

De Iro mentionem facit Homerus Odysseę Σ. Scribitque eum publicum fuisse mendicum apud Ithacenses, corpore specieq; prægrandi, à matre dictum Arnæum, à iuuenibus Irum fuisse nominatum, quod iret nūcius,

eius, quo iussus esset. Cum hoc commissus Vlysses, cum haberetur & ipse pro mendico eiicit hominem. Quin & Hecale paupertate nobilis est, cuius meminit Plautus in Cistellaria: Siquidem eris vt volo, nunquam Hecale fies. Meminit & Ouidius:

Cur nemo est Hecalen, nulla est quæ ceperit Irum.
Nempe quod alter egens, altera pauper erat.

His formulis quot modis vti liceat, in operis ingressu satis ostendimus.

Mysorum postremus.

Μυσῶν ἔσχατος, id est, Mysorũ extremus. Strabo Geographię lib. 12. refert Mysorum populum vsque adeo contemptum fuisse, vt prouerbio locum fecerit. Id vsurpat M. Tullius in oratione pro Lucio Flacco. Quid, inquit, porro in Græco sermone tam tritum atque celebratum est, quam si quis despicatui ducitur, vt Mysorum vltimus esse dicatur? Idem ad Quintum fratrem: Nisi me forte Paconii nescio cuius hominis, ne Græci quidem, at Mysi, aut Phrygis potius querelis moueri putas. nimirum gentis eius cõtemptum declarans. Summum itaque despectum, & infimam humilitatem hoc adagio significabimus.

Mysorum vltimus nauigat.

Ἔσχατος μυσῶν πλεῖν, id est, Mysorum postremus nauigare, prouerbiali ioco dicebatur, qui frustra laboraret. Origo prouerbii, sicuti fit in plerisque, non vno narratur modo. Quidam tradunt olim Græcis pestilentia laborantibus, oraculo responsum esse, vt ad vltimum Mysorum nauigarent. Ac primum quidem ambigebant, quid sibi vellet oraculum. Tandẽ diu circumacti repererunt Aeolidem in extremis Mysorum esse sitam, atq; eo demigrandum esse monuisse numẽ. Alii scribunt Telepho, post interemptos auunculos, consulenti Pytium, quo gentium sibi demigrandum foret: nam antiquitus mos erat homicidis solum vertere: responsum, vti ad extremam Mysorum regionem sese conferret: venisseque in Teuthraniam, quę Mysiæ extrema pars, atque eius loci principatum obtinuisse. Sunt qui dicant, hunc nõ ob cædem auunculorum fugisse, sed vti matrem quæreret, quam in Teuthrania tandẽ inuenerit. Prouerbium autem dictitatum, vbi dura quæpiam imperarentur, factuque difficilia.

Tangere vlcus.

Κινεῖν ἢ θίγειν τὸ ἕλκος, id est, Mouere seu tãgere vlcus est mouere dolorem, eiusque rei facere mentionem, quæ nos magnopere vrat. Terentius: Quid minus necesse fuit, quàm hoc vlcus tangere? Quo loco Donatus admonet subesse prouerbium. Octauius Augustus, vt auctor est Tranquillus, filiarum Iuliarum, & neptis infamem vitam, morte ipsa grauius tulit, nec eas aliter appellare cõsueuit, quam tres vomicas, aut tria carcinomata sua, nimirum quod earum non sine magno dolore suo recordaretur. Hanc Metaphoram M. Tullius oppidò quàm eleganter expressit in Clodium, qui populum fame iam exasperatum, concionibus insuper seditiosis in rabiem agebat. Vt tu, inquit, in hoc vlcere tanquam vnguis existeres. Plutarchus de adulatione: Κρυφίου δὲ λόγου κινήσαντος ἕλκος, id est, Arcani sermonis cum mouisset vlcus.

Odorari, ac similes aliquot metaphoræ.

TRANSLATIONES quæ ducuntur à corporis sensibus, quoniam velut ad manũ sunt, & quasi de proximo sumuntur, omnes ferme prouerbiales sunt, quemadmodũ admonuimus in operis huius initio. Velut odorari pro resciscere, & sagaciter deprehensum, atq; animaduersum cognoscere. Odor pro suspicione ac rumore. Cicero: Est nonnullus odor dictaturæ. Olfacere apud Terentium in Adelphis pro deprehendere. Subolere apud eundem, pro suspectum esse. Obolere pro molestum esse, aut esse in suspicione. Vnde & nasuti dicuntur, & emunctę naris, & muccosis naribus. Denique nasus ipse in prouerbium abiit pro iudicio. Horatius:

Non quia nullus Illis nasus erat.

Et putent quę displicent. Huc pertinent & illa, Olet mendacium. Redolent Atticismũ. Olent lucernam. Itidem gustum rei vocamus, veluti primam illam experientiam & degustationem, quasique specimen. Cicero ad Atticum: Hominem degustes. Idem ad eundem. Et Latinus ille tuus Atticismus ex interuallo regustandus. Vnde & saliuam primam dicimus primum illum gustum, quem pueri tanquam à nutricibus imbibimus. Et palato satisfacere dicitur, qđ animo placet.

placet. Et deuorare dicimur, cum rem alioqui acerbam, veluti citra sensum perferrimus, translatione sumpta ab his, qui amara catapotia, tanquam inuito palato solēt absorbere. Vnde aliquotiens apud Ciceronem & Fabium, Deuorare tædium, absorbere molestiam. Affinia sunt illa, Sapiunt arrogantiam. Resipiunt iuuenile quiddam. Concoquere item, pro vincere molestiam. Nauseare, cum tædio audire. Euomere, dicere quod dolor non sinebat reticere. Et expuere miseriam ex animo. Consputare, pro lacessere maledictis. Despuere, pro contēnere. Stomachari, pro indignari. A visu itē multę ducunt metaphorę, vt oculis ferre, pro vehemēter amare, curæque habere. In oculis esse obseruari oculis, pro eo qđ est recordari, & in memoria cogitationeque esse. Respicere, curā agere, & rationem habere. Prospicere, in posterum consulere. Despicere, fastidire. Suspicere, mirari Conniuere pro data opera dissimulare. Cæcutire, hallucinari, pro falli iudicio. Verum hæc longius persequi, nec huius est instituti, & infiniti fuerit operis. Quare quanquam istiusmodi videntur ad prouerbiorum cognationem pertinere, tamen ea minutius exactiusque conquirere, non est sententia.

Mihi istic nec seritur, nec metitur.

PLAVTVS in Epidico, sanè quàm elegans adagium vsurpauit: Mihi, inquiens, istic nec seritur, nec metitur: id est, ista res nihil ad me pertinet, vt quæ neque meo fiat periculo, neque emolumento. Metaphora notissima est. Etenim qui sementem facit, is suo impendio suoque periculo facit: qui metit, compēdium accipit, & in tuto est. Diuersum est huic quod est apud Plautum in Mercatore: Tibi aras, tibi occas, tibi seris, tibi eidem metis.

Ab ipso lare.

Ἀφ᾽ ἑστίας ἄρχου, id est, A lare incipe, hoc est, à domesticis ac familiaribus initium sumito. Recte dicetur in magistratus, & alienæ vitæ censores, quorum officium est, vt in primis suos, suorumque vitam corrigant. Nam ἑστίαν Græci vocant, quem nos Larem ac Vestam vocamus. Aristophanes σφηξίν,

Οὐκ ἀλλ᾽ ἵνα

Ἀφ᾽ ἑστίας ἀρχόμενος ἐπιτρίψω τινά. id est,

Nō, verū vt aliquē exorsus à lare obteram.

Ductū à vetusto ritu sacrorū, in quibus primitiæ laribus immolabantur. Aristocritus citante interprete, fabellam huiusmodi refert. Cum deuictis Titanibus Iupiter imperio potitus esset. Vestæ permisit optionem, vt quidquid vellet eligeret regni e partibus. Illa primum virginitatem poposcit: deinde sacrorum omnium, quæ diis immolarēt homines, primitias. Inde abiisse in consuetudinem, vt in omni sacro primæ partes lari tribuerentur. Vsus est hoc adagio Plato in Euthyphrone: Βουλοίμην ἄν, ὦ Σώκρατες, ἀλλ᾽ ὀρρωδῶ μὴ τοὐναντίον γένηται. ἀτεχνῶς γάρ μοι δοκεῖ ἀφ᾽ ἑστίας ἄρχεσθαι κακουργεῖν τὴν πόλιν, σὲ ἐπιχειρῶν ἀδικεῖν. id est, Equidem cupiam, verum vereor ne res in diuersum exeat: Nam mihi quidem lædendæ Reipublicæ ab ipso lare facere videtur initium, cum te tentat lædere Plutarchus in libello de Polyphilia: Πρῶτον μὲν οὖν ὥσπερ ἀφ᾽ ἑστίας ἀρξάμενοι. id est, Primum igitur velut à lare exorsi. Totidem ferme verbis vtitur in commentario, Περὶ τῶν ὑπὸ τοῦ θείου βραδέως τιμωρουμένων. Vsurpat & in libello, quem scripsit aduersus Herodotū. Aristides in Pericle: Ὁ δὲ ἀφ᾽ ἑστίας ἀρξάμενος τῆς εἰς τὸ αὐτοῦ, τὸ σύμμετρον ᾕρεῖτο, πρὸ τοῦ πλείονος. id est, At ille à suo ipsius exorsus lare, maluit æqualitatē sequi, quàm reliquos antecellere. Interpres admonet dici solitum de iis, qui ab ipso statim initio, vel boni sunt, vel mali. Quasi dicas, ab ipsis incunabulis, quod Lar statim nascentes excipiat.

Propria vineta cædere.

HVIC affine est illud Horatianum:

Vt vineta egomet cædam mea.

Id est, vt à me ipso incipiam, & poetas ipse poeta carpam, ac lacerem. Translatum videri potest vel ab amputantibus vineam, vel ab iis, qui per iniuriā nouellas vites lędunt. Horatius in Epistolis:

Multa quidem nobis facimus mala sæpe poetæ,
Vt vineta egomet cædam mea.

Aedibus in nostris quæ praua, aut recta geruntur.

AVLVS Gellius scribit hunc Homericum versiculum, qui est Odisseæ δ. prouerbii vice semper in ore fuisse:

Ὅττι τοι ἐν μεγάροισι κακόν τ᾽ ἀγαθόν τε τέτυκται. id est,

Aedibus in nostris quę praua, aut recta gerantur.

Quod alii tribuunt Socrati, Diocles ascribit Diogeni, vt refert Laertius. Socrates autem hoc dicto dehortans à studio rerum naturalium, ac supernaturalium, item à disciplinis mathematicis, reuocabat ad curam moralis philosophiæ, quod hæc tractat ea, quæ proprie ad nos pertinent. Plutarchus in cõmentario De seruãda bona valetudine, prouerbii vice vsurpauit: Εἰ μᾶλλον αὐτὸν οἴεται προσήκειν γεωμετρίας ἢ διαλεκτικῆς καὶ μουσικῆς ἐρᾶσθαι μεταποιούμενον, ἢ ζητεῖν καὶ μανθάνειν βουλόμενον,

Ὅττι τοι ἐν μεγάροισι κακόν τ᾽ ἀγαθόν τε τέτυκται. id est,

Si magis officii sui putat esse, vt in geometriæ, dialecticæ, musicæq; studio versari videat, quã vt inquirat, cupiatq; cognoscere,

Aedibus in propriis quæ praua, aut recta gerantur.

Quo versu monemur, vt ea potissimũ, quæ ad nos ipsos pertinẽt curemus, externa atq; aliena ne inquiramus. Quo vitio festiuiter Martialis Ollum quendam notat, qui malorum alienorum erat obseruator curiosissimus, & taxator acerrimus, cum ipse vxorem haberet adulteram, filiam viro maturã, deberetque etiamnum pro togula. Diogenes Cynicus, cui carmen hoc, vt modo diximus, semper in ore consueuit esse, grammaticos nimis ridicula facere aiebat, qui tanto studio Vlyssis mala inquirerent, sua ignorarent. Huc referri potest & illud apud Homerum pene solenne: Habetur enim Iliados ζ. Odiss. α. θ. & φ.

Ἀλλ᾽ εἰς οἶκον ἰοῦσα τὰ σαυτῆς ἔργα κόμιζε. i.

Quin in tecta abiens, tua propria munia cura.

Plutarchus, πολυπραγμοσύνην definit, φιλομάθειαν ἀλλοτρίων κακῶν, id est, Curiositatem, studium aliena mala cognoscẽdi. Atq; id hominum genus lamiis similes ait, quæ domi oculos reconditos habent, foras egressuræ reponunt. Atque ita fit, vt domi cæcutiant, foris sint oculatissimæ. In huiusmodi præpostere oculatos eneganter torseris illud Sophoclis de senibus dictum:

Πόρρωθεν λεύσσων, ἐγγύθεν δὲ πᾶς τυφλός. i.

Procul videns, sed cominus videns nihil.

Nam id senibus accidit, vt propius admota non cernant, longius semota videant, atque huius rei causam reddit Plutarchus Conuiuialium quæstionum prima decade.

Tecum habita.

PROXIMVM Homerico carmini videtur & illud eiusdem Persii:

Tecum habita, vt noris quàm sit tibi curta supellex.

Id est, domi tuæ viuito, vt intelligas, quàm tenuis sit tua fortuna. Translatum ab iis, qui in principum familiis agunt, & vt vulgo fit, ex alienis opibus perinde quasi suis intumescunt, quibus si domi viuendum sit, vix salinum habeant quod apponant. Tecũ igitur habita, id est, tuapte supellectile te metire, ac tuis ipsius malis bonisve te ipsum expende. Haud scimus an huc pertineat quod scribit M. Tullius in Catone maiore, Secum vt dicitur viuere.

Messe tenus propria viue.

IDEM diuersa explicuit metaphora Persius satyra 6.

Messe tenus propria viue.

Id est, Sumptum facito pro modo facultatum tuarum. Ab agricolis traductum, qui sumptus annuis agrorum prouentibus metiuntur. Neque enim res consistere potest, cum quæstum superat sumptus, quemadmodum ait Plautus. Ostentatorem diuitiarum eleganti verbo Alexis apud Athenæũ lib. 6. πτωχαλαζόνα dixit, eodem verbo declarans fastum cum paupertate coniunctũ.

Tuo te pede metire.

AD eandem sententiam pertinet illud Horatianum.

Metiri se quenque suo modulo, ac pede, verum est.

Lucianus in libello, cui titulus, ὑπὲρ τῶν εἰκόνων: Ἀλλὰ διακρίνῃς καὶ παραμετρῇς τῷ οἰκείῳ μέτρῳ ἑκάτερα. i. Verum diiudices dimetiarisq; propria vtrunque mensura. Nimirũ hoc est quod dixit Horatius, suo modulo, οἰκείῳ μέτρῳ, & tanquam interpres, sui adiecit, ac pede. Pindarus item:

Χρὴ δὲ καθ᾽ αὐτὸν αἰεὶ παντὸς ὁρᾶν μέτρον. i.

Oportet autem iuxta suam quenq; conditionem vniuscuiusq; rei spectare modum.

Et Aristophanes in Auibus:

Οὐκ ἀναμετρήσει σαυτὸν ἀπιὼν ἄλλαχῆ. i.

Non ipse te remetieris hinc loci
Alio profectus.

Monet adagium, ne quis se dilatet vltra conditionem

ditionem suam, neue seipsum ex assentatorum laudibus, aut vulgi opinione, aut fortunæ fauore, verum propriis ac veris dotibus, animique virtutibus æstimet. Translatum ab iis, qui corporis humani modũ, pedum numero æstimant. Porró iusta cuiusque hominis mensura, septem ipsius pedibus constat, si quid pictoribus & statuariis credimus. Eodem pertinet illud Martialis:

Qui sua métitur pondera, ferre potest.

Non videmus manticæ, quod in tergo est.

CATVLLVS in Scazonte:

Sed nõ videmus mãticæ, quod in tergo est.

Id est, Non videmus nostra ipsorum vitia, cum aliena curiosis oculis perspiciamus. Prouerbium natum est ex Apologo quopiã Aesopico, qui fertur huiusmodi apud Stobæum: Αἴσωπος ἔφη δύο πήρας ἕκαστον ἡμῶν φέρειν. τὴν μὲν ἔμπροσθεν, τὴν δ' ὄπισθεν, καὶ εἰς μὲν τὴν ἔμπροσθεν ἀποτιθέναι τὰ τῶν ἄλλων ἁμαρτήματα, εἰς δὲ τὴν ὄπισθεν τὰ ἑαυτῶν. Quorum verborum hæc ferme sententia, Finxit Aesopus singulos mortales binas habere manticas, hoc est, peras, alteram ante pectus, alteram à scapulis tergoque propendentem. Sed in priorem, inquit, aliena vitia immittimus, in posteriorẽ nostra. Persius:

Vt nemo in sese tentat descendere nemo,
Sed præcedenti spectatur mantica tergo.

Horatius.

Respicere ignoto discet pendentia tergo.

Diuus Hieronymus: Sed illa est vera inter amicos reprehensio, si nostra o pera non videntes, aliorum, iuxta Persium, manticam consideremus.

Festucam ex alterius oculo eiicere.

HANC humani ingenii cæcam φιλαυτίαν poetarum litteræ notarunt. Horatius.

Cum tua, inquiens, peruideas oculis mala lippus inunctis,
Cur in amicorum vitiis tam cernis acutũ,
Quam aut aquila, aut serpens Epidaurius?

Idem alibi:

Qui ne tuberibus propriis offendat amicum
Postulat, ignoscat verrucis illius æquũ est.

Quod ipsum prouerbii speciem euidẽtem ante se gerit. Tubera maiora vitia dixit, verrucas minora, quæ alibi næuos appellauit.

Intra tuam pelliculam te contine.

INTRA tuam pelliculam te contine. Porphyrion prouerbium esse admonet, quo vetamur obliti sortis nostræ, maiora conari, quàm pro nostra facultate. Idque inde sumptũ putat, quod olim ductores in pellibus, hoc est, pelliceis tentoriis dormitarent. Sed videtur rectius referri ad asinum illum Cumanum, quem Apologi fabulantur adaptasse sibi leonis exuuium, atq; ita sese ad tempus pro leone gessisse: Verum eam rem illi magno fuisse malo cum agnitus, & magno omniũ risu, aliena appositítiaq; exutus pelle, fustibus ad necem cæderetur. Neque absurde quis ad Cleonem Atheniensem referat, qui ex Byrsopola, hoc est, coriario creatus exercitus ductor, fortuna fauente victoriam reportauit, capta pylo, suam ipsius ciuitatem furto spoliauit, atque ad eum modum ad summas opes euectus est: tandem per alium eiectus maleque acceptus, pœnas dedit, quod non in propria pelle quiesset. Hic inducitur in Aristophanis comœdia, cui titulus Equites, neq; non aliis locis subinde mordetur ab eodem poeta. Huc nimirum videtur adlusisse Plautus, cum militem gloriosum & iactabundum fingit elephantino corio circumtectum, nõ suo, siue quod stolidũ significaret, siue quod maiora, quã pro facultate loquentem. Horatius.

Et merito, quoniam in propria non pelle quiessem.

Martialis in sutorem quendam, qui Cleonis exemplo, prius ad summas euectus diuitias, vt venti erant, ita velum in altum sustulit: deinde ad pristinam rursus inopiam largitionibus suis redactus est, vt nihil iam esset nisi cerdo.

Lusisti, inquit, satis est: sed te mihi crede, memento
Intra pelliculam cerdo tenere tuam.

Item Seneca in Epistolis: Sapientem vndique submouent, & intra cutẽ suam cogunt. Id citra metaphoram sic extulit Ouidius:

Crede mihi, bene qui latuit, bene vixit, & intra
Fortunam debet quisque manere suam.

Adlusit huc & Lucianus in Imaginibus, οὐκ ἐπιμένουσιν ἐπὶ τῶν ὑπαρχόντων. id est, Non iam manent in his quæ adsunt: de his qui fortunæ successibus elati, suæ cõditionis nõ satis meminerunt. Denique non absurdum

videtur, si prouerbium referatur ad Marsiæ excoriati fabulam, qui quoniam parum memor suæ conditionis, ausus est cum Appolline certare, sua pelle exutus est.

Pennas nido maiores extendere.

EST apud Horatium in Epistolis, non dubium quin prouerbialis metaphora, Pēnas nido maores exendere, pro eo quod est rē, fortunamque, quam mediocrem aut tenuem à maioribus acceperis, auctiorem reddere. Quod quidem, si virtute fiat, summa laus est, tantum abest vt vitio dandum existimemus.

Me, inquit, libertino natum patre, & in tenui re,
Maiores pennas nido extendisse loqueris,
Vt quantum generi demas, virtutibus addas.

Translatum ab auium pullis, qui sic grandescunt, subnascentibus plumis, vt materno nido capi non possint.

In tuum ipsius sinum inspue.

HAC nostra tempestate multis regionibus hoc circumfertur adagium. Iubent enim hominem aliena vitia taxantem, in suum ipsius sinum inspuere, tanquam admonentes, vt domesticorum malorum recordatione desinat arrogantius insectari vitam alienam. Idem antiquis fieri solere, colligi vtcunque potest ex verbis Plinianis, qui lib. 28. cap. 4. scribit hunc in modum: Veniam quoque à deis, spei alicuius audacioris petimus, in sinum spuēdo. Idem in eodem capite scribit ex auctoritate Salpæ, torporem sedari quocunque membro instupente, si quis in sinum expuat. Quorum vtrunque non prorsus abhorret à nostro vulgato prouerbio. Siquidem qui carpit aliena, spe quadam improba peccat, quasi speret sibi nihil simile à quoquam opprobrari posse, cū nemo sit, qui non aliquo uitio teneatur. Et q. proprii mali, quasi sui ipsius sensu caret, ceu torpore quodam tenetur. Seneca libro De beneficiis septimo: Fortasse vitium de quo quereris, si te diligenter excusseris, in sinu inuenies. Lucianus in apologia De mercede seruientibus, καὶ ὅτι οὐκ ἐς τὸν κόλπον πτύσας πρότερον ἠξίους κατηγορεῖν. id est, Quodque non prius in tuum ipsius sinum inspueris, quàm accusare cœperis. Idem in Votis, ὕπνε μαζᾶς γεώ ἀδ' εἰμαντε, καὶ ἐς τὸν κόλπον οὐκ πτύεις οὐδὲ οἶσθα ὅστις ὢν ναυκληρεῖς. Iocatur quispiam in amicum, quod tāquam oblitus sui, opes immensas imaginaretur, neque in sinum spueret, vt agnosceret, quisnam esset. Idem indicat Theocritus Ecloga sexta. Nam Polyphemus cum paullo arrogantius suā formam extulisset:

Ὡς μὴ βασκανθῶ δὲ, τρὶς εἰς ἐμὸν ἔπτυσα κόλπον.
Ταῦτα γὰρ ἁ γραία με Κοτυτταρὶς ἐξεδίδαξεν.

Quorum carminum hæc ferme sententia est. Ne quid me lædat inuidia, neue noceat fascinatio, ter in meum inspui sinum. Nam id me Cotyttaris anus docuit. Scholiastes addit eum morem sua etiamnum ætate durasse mulierculis, vt abominantes inuidiam in sinum expuant. Refert & Callimachi versum:

Δαίμων, τὶ κόλποισιν ἐπιπτύουσι γυναῖκες. i.
O fortuna, sinum mulier cur conspuit omnis.

Huc fortasse pertinet, quod ait Lucianus in Necyomantia, Τρὶς ἄν μου πρὸς τὸ πρόσωπον ἀποπτύσας. id est, Postea quam ter mihi despuisset in faciem. Nec alienum hinc est, quod in secunda Satyra scripsit Persius:

Frontemque atq; vda labella
Infami digito, & lustralibus ante saluis
Expiat.

Et simili superstitione profectum est, quod indicat Athenæus libro primo, priscos ad depellenda mala solitos ter abstergeri. Refert versiculum hunc Cyrenæi:

Τρὶς δ' ἀπομαξαμένοισι θεοὶ διδόασιν ἄμεινον. id est,
Ter vero abstersis, melius bona numina donant.

Nosce teipsum.

AD eam sententiam pertinent tria illa, inter omnia sapientum apophthegmata vel maxime celebrata, adeo vt, quemadmodum in Charmide testatur Plato, pro foribus templi Delphici ab Amphictyonibus inscripta, veluti digna deo viserentur. Quorum primum est γνῶθι σεαυτὸν, Nosce teipsum. In quo modestiæ mediocritatisque commendatio est, ne nobis vel maiora, vel etiam indigna sequamur. Nam hinc omnis vitæ pestis oritur, quod sibi quisque blanditur, & quantum aliis præter æquum detrahit, tantum sibi philautię vitio præter meritum tribuit,

tribuit, M. Tullius ad Q. fratrem lib. 3. Et illud γνῶθι σεαυτὸν, noli putare ad arrogantiam minuendam solum esse dictum, verumetiam vt bona nostra norimus. Fertur hic quoque senarius inter sententias prouerbiales:

Τὸ γνῶθι σαυτὸν πανταχοῦ 'στι χρήσιμον. i.
Vbiq; confert, vt teipsum noueris.

Citatur à Nonio Marcello Satyra quædam Varronis hoc titulo, γνῶθι σεαυτὸν. Ouid. de Arte animandi:

- Fama celebrata per orbem
Littera cognosci quæ sibi quenq; iubet.

Iuuenalis:

- E cælo descendit γνῶθι σεαυτόν.

Ouidius hanc sententiam ad Pythagoram auctorem refert. Platonicus Socrates ab Apolline profectam arbitratur. Plato in Phędro, οὐ δύναμαί πω τὸ κατὰ δελφικὸν ἐπίγραμμα γνῶναι ἐμαυτόν. i. Nondum possum meipsum iuxta Delphicam inscriptionē cognoscere. Sunt qui ex Homero tanquam Oceano, hanc quoque mutuo sumptam existiment, apud quem Hector, cū in reliquos omnes impetum faceret, tamen Aiacem vt se præstantiorem declinauit. Sic enim ait poeta:

Αἴαντος δ' ἀλέεινε μάχην τελαμωνιάδαο. i.
Congressum Aiacis fugit Thelamone creati.

Diogenes Thaleti tribuit. Apud hunc Antisthenes Phemonoæ ascribit, ceterum Chilonem vsurpasse. Thales autem rogatus: Τί ἐστι δύσκολον; ἔφη, τὸ ἑαυτὸν γνῶναι. τί εὔκολον; ἄλλῳ ὑποτίθεσθαι. id est, Quid est difficile? respondit, seipsum nosse. Quid facile? alterum admonere. Macrobius primo in Scipionis somnium commentario tradit, cuidam Delphicum oraculum consulenti, quo nam itinere posset ad felicitatem peruenire responsum ad hunc modum: Si teipsum cognoueris. Id autem oraculum redditum fuit Crœso, vt auctor est Xenophon in Pædia Cyri. Citatur à Gnomologis Gręcis hic ex Antiphane senarius:

Εἰ θνητὸς εἶ βέλτιστε, θνητὰ καὶ φρόνει. id est,
Præclare, si mortalis es, mortalia fac cogites.

Eandem sententiam sic extulit Pindarus, θνατὰ θνατοῖς πρέπει. id est, Mortalia mortales decent. Demonax interrogatus quando cœpisset philosophari; posteaquā, inquit, cœpi nosse meipsum. Socrates quod Apollinis oraculo solus esset sapiens iudicatus; cum Grecia tot haberet sophos, sic interpretatur, quod ceteros profitētes se scire quod nesciebant, hoc nomine vinceret, quod sciret se nihil scire, & hoc vnum se scire profitebatur. Ceterum hanc Socratis modestiā vicit Anaxarchus, qui prædicabat se ne id quidem scire, quod nihil sciret. Apud Menandrum Comicum quispiā corrigit hoc omnibus laudatissimum dictum:

Κατὰ πολλ' ἄρ' ἐστὶν, οὐ καλῶς εἰρημένον
Τὸ γνῶθι σαυτὸν, χρησιμώτερον γὰρ ἦν
Τὸ γνῶθι τοὺς ἄλλους. id est,
Multis modis dictum videtur perperam,
Cognosce teipsum, magis enim in rem fuerat hoc,
Cognosce ceteros.

Ne quid nimis.

ALTERVM diuersis verbis eandem ferme sententiam complectitur, μηδὲν ἄγαν, i. Ne quid nimis: quam quidē tanquā vulgo celębratam, Terentius in Andria etiam Sosiæ libertini personæ tribuit. Diogenes Laertius Pythagorę adscribit. Aristoteles tertio Rhetoricorum libro ad Biātem auctorem refert, tractans de iuuenum immoderatis affectibus, quos ait, vbique nimia vehemētia peccare: nam & amare nimium, pariter & odisse nimium. Senes non item, sed vt ipsius Aristotelis vtar verbis, κατὰ τὴν βίαντος ὑποθήκην, καὶ φιλοῦσιν ὡς μισήσοντες, καὶ μισοῦσιν ὡς φιλήσοντες. id est, Iuxta Biātis admonitionem, & amant tanquam osuri, & oderunt tanquam amaturi. Sūt qui Thaleti tribuāt. Sunt qui Soloni, teste Laertio. Plato quodam loco ex Euripide citat. Neque desunt, qui ad Homerum veluti fontē referant: cuius hi versus sunt in Odyss. O.

Νεμεσσῶμαι δὲ καὶ ἄλλῳ
Ἀνδρὶ ξεινοδόκῳ, ὅς κ' ἔξοχα μὲν φιλέησιν
Ἔξοχα δ' ἐχθαίρῃσιν. ἀμείνω δ' αἴσιμα πάντα. id est,
Mihi nequaquam is placet hospes,
Qui valde pterq; modū simul odit, amatq;
Sed puto recti⁹ eē, vt sint mediocria cūcta.

Idem in Iliados K.

Τυδείδη, μήτ' ἄρ με μάλ' αἴνεε, μήτ' ἔτι νείκει. id est,
Ne nimis aut laudes Tydida, aut vituperes me.

Ad Hesiodū quidē referre malimus. Cuius illud est in opere, cui titulus ἔργα καὶ ἡμέραι:

Μέτρα

Μέτρα φυλάσσεσθαι, καιρὸς δ' ἐπὶ πᾶσιν ἄριστος. id est,
Mensuram serua, modus in re est optimus omni.

Euripides cum aliis aliquot locis, tum in Hippolyto coronato:
Οὕτω τὸ λίαν γ' ἧσσον ἐπαινῶ
Τοῦ μηδὲν ἄγαν. id est,
Sic equidem minus approbo, quidquid
Est vehemens, quàm quod vulgus ait,
Ne quid nimium.

Pindarus apud Plutarchum, σοφοὶ δὲ καὶ τὸ μηδὲν ἄγαν ἔπος, αἴνησαν περισσῶς. id est, Sapientes hoc verbum, ne quid nimis, preter modum laudarunt. Sophocles in Electra:
Μηθ' οἷς ἐχθαίρεις ὑπεράχθεο μήτ' ἐπιλάθου. i.
Ne nimium, preterque modum te torqueat ille
Quem odisti, sed nec neglexeris immemor hostem.

Plautus in Pœnulo: Modus omnibus in rebus soror est optimus. Eodem pertinet Homericum illud Iliados N.
Πάντων μὲν κόρος ἐστὶ καὶ ὕπνου καὶ φιλότητος
Μολπῆς τε γλυκερῆς καὶ ἀμύμονος ὀρχηθμοῖο. i.
Cunctarum rerum saties contingit, amorisque,
Et somni, & blandæ citharæ, choreæque decentis.

Id imitatus videtur Pindarus in Nemeis:
Κόρον δ' ἔχει καὶ μέλι, καὶ τὰ τέρπν' ἄνθε' ἀφροδίσια.
Id est, Satietatem habet & mel & iucundi flores venerei. Plin. lib. 11. Perniciosissimũ autem & in omni quidem vita, quod nimium. Horatius:
Est modus in rebus, sunt certi denique fines,
Quos vltra, citraque nequit consistere rectum.
Rursus idem:
Virtus est medium vitiorum vtrinque redactum.
Phocilides:
Πάντων μέτρον ἄριστον, id est, Omnium modus optimus.
Et Alpheus in Epigrammate:
Τὸ μηδὲν γὰρ ἄγαν ἄγαν μὲ τέρπει. id est,
Hoc ne quid nimium, nimis placet mi.

Quintilianus scripsit modum in pronunciatione regnare, quemadmodum in ceteris omnibus. Denique Plutarchus in Camillo docet, pietatem esse mediam inter cõtemptum numinum & superstitionem, ἡ δὲ εὐλάβεια, καὶ τὸ μηδὲν ἄγαν, ἄριστον, id est, Pietas autẽ, & quod aiunt, ne quid nimis, optimum est. Nihil autem est rerum omnium, in quo non peccari queat nimietate, præter amorem dei, quod aliis verbis fatetur & Aristoteles, pro deo supponens sapientiam. Huc pertinet quod ex poeta quopiam refert Athenæus lib. 1. de laudibus vini:
Πάσας δ' ἐκ κραδίας ἀνίας ἀνδρῶν ἀλαπάζει
Πινόμενος κατὰ μέτρον ὑπὲρ μέτρον δὲ χερείων. id est,
At qui omnes hominum pellit de pectore curas.
Si modice biberis, sin absque modo, nociturum est.

Sponde, noxa præsto est.

Ἐγγύα παρὰ δ' ἄτη, id est, Sponde, sed noxa præsto est. Quæ quidem omnia Socrates apud Platonem putat ad eandem sententiã pertinere. Nam qui pro altero fideiubet, id pollicetur, quod non sit in ipso sitũ præstare, nempe fidem alienam. Sed primum illud Apollini tribuit, reliqua duo à mortalibus adiecta credit. Pli. lib. 7. ca 32. cuncta pariter adscribit Chiloni, sed ita vt oraculorum vice fuerint habita. Rursus, inquiens, mortales oraculorum societatẽ dedere Chiloni Lacedæmonio, tria præcepta eius Delphis consecrãdo aureis litteris, quę sunt hęc: Nosse se quenque Et nihil nimiũ cupere. Comitemque æris alieni, atque litis esse miseriam. Explicuit Plinius, quid sit spondere. Fideiubemus enim pro eo cui creditur pecunia, & sæpe fit, vt fideiussor cogatur creditori numerare pecuniam. Fideiubemus & apud iudices, de sistendo reo, atque illo fallente plectuntur vades. Et hoc dictum ad Homerum auctorem referunt. Cuius hoc est carmen Odys. θ.
Δειλαί τοι δειλῶν γε καὶ ἐγγύαι ἐγγυάασθαι
Chersias apud Plutarchum in cõuiuio Platonis, refert ad fabulam Homericam de Ate, quæ quod adfuerit Iouis sponsioni, de natiuitate Herculis, ab eo pręcipitata est in terram. Citantur, ac laudantur hęc tria apophthegmata à Plutarcho in libello de futili loquacitate.

Nouit quid album, quid nigrum.

Οἶδε τὸ λευκὸν καὶ τὸ μέλαν, id est, Nouit quid album

album, quid nigrum. Duplicem in sententiam accipi potest: Aut nouit discrimen recti, prauique: aut nouit id, quod nemo vel indoctus ignorat. Nam euidentius est albi nigrique discrimen, quam vt quisquã non videat. Aristophanes in Equitibus:

Νῦν δ' Ἀρίγνωτον γὰρ οὐδ' εἷς ὅς τις οὐκ ἐπίσταται,
Ὅστις ἢ τὸ λευκὸν οἶδεν, ἢ τὸν ὄρθιον νόμον. i.

Nunc Arignotum lyristen nullus est qui nesciat,
Qui album nouerit, rectosve nouerit modos.

Interpres ostendit, exponitque prouerbium. Videtur esse tractum à priscis illis mortalibus, qui duos tantum naturales colores nouerant, album & nigrum, teste Pompeio.

Albus an ater sis, nescio.

ALBVS an ater sis, nescio. Solet dici de homine vehementer ignoto. Cicero Philippica secunda: Me nemo nisi amicus fecit hæredem, vt cum illo commodo, si quod erat, animi quidam dolor iungeretur. Te is, quem nunquam vidisti, L. Rubrius Cassinas fecit hęredem. Et quidem vide quam te amarit is, qui albus, aterve fueris ignorans, fratris filium præteriit. Quintilianus in vndecimo Oratoriarum institutionum lib. Negat, inquit, se magnifacere aliquis poetarum, vtrum Cæsar sit albus, an ater homo: Catullum, digito indicans, cuius in Cæsarem hoc extat carmen:

Nil nimium studeo Cæsar tibi velle placere,
Nec scire vtrum sis albus, an ater homo.

Apuleius in apologia Magiæ: Etiam libenter te nuper vsque, albus an ater esses, ignorabam, adhuc hercle non satis noui. Diuus Hieronymus aduersus Heluidium: Quis te, oro, ante hanc blasphemiam nouerat? Quis dupondio supputabat? Consecutus es, quod volebas. Nobilis es factus in scelere: Ego ipse, qui contra te scribo, cum in eadem vrbe tecum consistam, qua balbutis & erubescis, albus, vt aiunt, an ater sis nescio. Horatius in extrema epistola:

- Vultu mutabilis albus & ater.

Quo loco Porphyrion admonet prouerbiali figura dictum, albus & ater, pro eo, quod est bonus & malus, & Horatiũ album, aut ad liberalem, aut lętum reddidisse, atrum ad sordidum & ærumnosum. Huc festiuiter adlusit Mateon apud Athenæum libro quarto de Sepia loquens:

Ἡ μόνη ἰχθὺς ἔοῦσα, τὸ λευκὸν καὶ μέλαν οἶδε. i.
Quæ cum sit piscis, sola album nouit & atrum.

Est enim Sepia colore albo, sed succum habet atrum, quem spargit in metu, ne deprehendatur.

Non nouit natos.

SIMILIMA huic figura est, natum non noui, pro eo quod est, prorsus ac modis omnibus ignoro. M. Tull. lib. Familiariũ epistolarum nono ad Papyrium: Nam mihi scio iam à regibus vltimis allatas esse litteras, quibus mihi gratias agũt, quod se mea sententia reges appellauerim, quos ego nõ modo reges appellatos, sed omnino natos nesciebam. Similimum est illi, quod est apud Aristophanem in Vespis: ὅς ἐμ' οὐδ' ἂν ζῶντ' ᾔδει. id est, Qui me ne viuum quidem nouisset: id est, nullam omnino mei rationem habuisset. Item Theocritus in Pharmaceutria:

Οὐδ' ἔγνω πότερον τεθνάκαμες ἢ ζοοὶ εἰμές. i.
Non enim illud vtrum sim viua, an mortua nouit.

In eandem sententiam vsurpauit Plautus in Euclione: Nõ magis me respicias, quàm si natus nunquam siem.

Odi memorem compotorem.

Μισῶ μνάμονα συμπόταν, id est, Odi memorẽ compotorem. In eos, qui quæ inter amicos & inter pocula dicuntur liberius, foras eliminãt. Lucianus in Lapithis, ex poeta quopiam citat. Martialis:

Μισῶ μνάμονα συμπόταν Procille.

Iocatur enim poeta in Procillum quẽpiã, qui inter pocula iussus postridie cœnatum venire, venit serio, perinde quasi quæ inter vina dicuntur, pondus habere debeãt. Huius prouerbii meminit Plutarchus in Symposiacorum primo statim problemate, vbi quærit, num conueniat in conuiuiis philosophari. Putat autẽ dictum aduersus eos, qui præter modum instant & in vrgent cõuiuiis, ad bibendum impellentes, exigentesque præscriptum poculi modum. Solẽt enim nonnulli, non admodum auidi bibẽdi sic effugere, vt interiectis sermonibus conuiuas in obliuionem auocent. Deinde si quis forte memor exigat, mentiuntur iam

iam ebibisse sese: Dores autem in Sicilia ἐπισάθμους, id est, conuiuiorum, seu mensurarum præfectos, Mnamonas appellant, quos Latini Modiperatores vocant, teste Nonio, quod bibendi modum imperent. Vnde prouerbium quadrare videbitur in eos, qui modum in conuiuio pręscriptum, nimium exacte requirant. Aliis magis videtur, vt prouerbium admoneat ἀμνησίαν, hoc est, obliuionem omnium, quæ in conuiuiis vel fiunt vel dicuntur. Id enim testatum esse & maiorum fabulis, qui Baccho simul & ferulam & obliuionem consecrarint, nimirum hoc innuentes, non oportere meminisse, si quid in cõuiuio peccatum sit, aut certe leuem admodum ac puerilem reprehensionem sufficere. Nam ferula pueros cædi solitos, vel Iuuenalis indicat:

Et nos ergo manum ferulæ subduximus.

Idem Plutarchus alias eodem in opere narrat, Lacedæmoniis hunc fuisse morem, vt si quem amicum aut hospitem in domum acciperent, ostensis foribus dicerent, ταύτῃ οὐκ ἐξέρχεται λόγος, id est, Hac non egreditur sermo. Damnat autem hanc consuetudinē, propterea quod sentiat, in conuiuiis sermonibus vtendū non ineptis, sed eruditis ac frugiferis, quos efferri sit honestū & conducibile. Refert idē in vita Lycurgi, ex cuius institutione qui natu maximus erat, stabat ad ostium, & ad conuiuium ingredientibus dicebat, ostensis foribus, διὰ τούτων ἔξω λόγος οὐκ ἐκπορεύεται. id est, Per hasce nullus sermo progreditur foras. Horatius hoc quoque inter iucundi conuiuii commoditates commemorat:

Ne fidos inter amicos
Sit, qui dicta foras eliminet.

Huc pertinet ille Gręcorum Senarius:

Τὸν γὰρ γυναικὸς ὅρκον εἰς οἶνον γράφω, id est,
Inscribo vino si qua iurat fœmina.

Innuens irrita esse solere quæcunq; in compotationibus effutiuntur. Alluditur autē ad prouerbium, quod alibi retulimus, εἰς ὕδωρ γράφω, id est, In aqua scribo, de re euanida. Huc adscribēdum, quod quemadmodum in Symposiacis testatur Plutarchus, veteres Bacchum obliuionis filium finxerant, idque per iocum inuertit apud hunc quispiam, dicens patrem potius obliuionis appellandum fuisse quam filium, quod vinum præsertim immodicum, vel ante senectam adimat homini memoriam.

Duabus sedere sellis.

Dvabvs sedere sellis, est incertarum esse partium, & ancipiti fide, ambabus satisfacere velle. Quo verbo noue composito, ἀλλοπρόσαλλον, Homerus appellat Martem, id est, nunc his, nunc illis partibus fauentē. Macrobius in Saturnalibus cœnis: Laberius mimus in senatum à Cæsare lectus, cū à Cicerone ad consessum non reciperetur, dicente, Reciperem te nisi anguste sederemus: nimis mordaciter respondit, Atqui solebas duabus sellis sedere: obiiciens tanto viro lubricum fidei. Sed id quod Cicero dixit, nisi anguste sederemus, scomma erat in Cæsarem, qui in senatū passim tam multos admittebat, vt eos quattuordecim gradus capere non possent. Hactenus Macrobius. Est autem omnium consensu turpissimum, cum vtraque parte colludere. At Solon legem tulit, qua punirentur hi, qui in ciuitatis tumultu neutri partium adhæsissent.

Duos parietes de eadem dealbare fidelia.

Hvic finitimum videtur illud, Duos parietes de eadē dealbare fidelia, pro eo quod est, eadem re duplicem inire gratiam, eademque opera duos pariter demereri. Curius ad Ciceronem: Sed amice magne, noli hanc epistolam Attico ostendere. Sine eū errare, & putare me virum bonum esse, nec solere duos parietes de eadem fidelia dealbare. Volebat enim curius pariter & Attico & Ciceroni videri summus, ac de se vno fructum quidem Ciceronis, mancipium autē Attici facere. Tractum videtur ab his, qui parietibus opus albarium superinducunt. Legitur & huiusmodi Græcum adagium apud Suidā, δύο τοίχους ἀλείφεις, id est, Duos linis parietes.

Vnica filia duos parare generos.

His simile quiddam etiam nunc vulgo dicunt, dignum videlicet, quod vel vnum inter antiquitatis adagia connumeretur, Vnica filia geminos vis parare generos, vbi qs idem beneficium duobus simul pollicetur, aut pro eodem officio, quod alteri pręstiterit, à duobus gratiam reposcit.

Nescis quid serus vesper vehat.

Nescis quid serus vesper vehat.

Ex Menippeis Varronis satyris citatur hic titulus, tum ab A. Gellio, tum à Macrobio, neque dubitandum quin prouerbialis, sicut sunt & alii plerique. Quo salubriter admonemur, ne præsentium successuum prosperitate sublati, futuri curam abiiciamus. Neque vlla de re securi simus, prius quam exitum viderimus. Idem hodie quoque vulgo dicũt diem nondum ad vesperam decurisse, cum significant diuersum exitum posse accidere. Apparet Maronem ad parœmiam adlusisse, cum ait primo Georg. libro:

Deniq; quid serus vesper vehat.

Agens de prognosticis occasus. Potest referri & ad illam Solonis sententiam: ὅρα τέλος μακροῦ βίου. id est, Specta finem longæ vitæ. Tit. Liuius Decad. 5. lib. 5. In secundis rebus nihil in quenquam superbe, ac violenter consulere decet, nec præsenti cedere fortunæ, cum quid vesper ferat incertum sit. Huc adlusit Philippus rex apud eundẽ Decad. 4. lib. 9. cum Thessalis respondens minacem clausulam adiecit, nondum omniũ dierum solem occidisse:

Πολλοί τοι ναρθηκοφόροι παῦροι δέ τε βάκχοι. id est,

Plures thyrsigeros, paucos est cernere Bacchos.

Carmen hexametrum prouerbio Græcis celebratum, quo significatum est, compluribus mortalium adesse virtutis insignia, aut etiam famam, qui tamen vera virtute vacẽt. Non enim omnes poetę, qui se eo titulo circumferunt. Nõ oẽs generosi, qui torquẽ gestant auream. Neque πωγωνοφορία, aut τριβωνοφορία, quemadmodum loquitur Plutarchus, philosophum facit, hoc est, gestata barba, aut gestatum pallium. Translatum à ceremoniis Bacchanalium, in quibus thyrsos, id est, hastas quasdam viteas quatiebant afflati furore. Vsurpatur à Platone in Dialogo, cui titulus Phędon. Adlusit huc elegãter Plutarchus in libello quem scripsit aduersus Colotam: Εἷς τῶν ἑταίρων Ἀριστόδημος ὁ αἰγιεύς, οἶσθα γὰρ τὸν ἄνδρα, τὸν ἐκ τῆς ἀκαδημίας, οὐ ναρθηκοφόρον, ἀλλὰ ἐμμανέστατον ὀργιαστὴν Πλάτωνος. id est, Quidam amicus Aristodemus Aegiensis: nam hominem nosti, Acedemicorum non thyrsigerum, sed ardentissimum mysten Platonis ναρθηκοφόρον appellat, nomine & cultu duntaxat Academicum, non re. Scitum est & illud Herodis Attici in palliatum, crinitum barba ad pubem vsque porrecta: video barbam & pallium, philosophum non video.

Non omnes qui habent citharam, sunt citharœdi.

M. Varro libro De re rustica secundo, eandem sententiam extulit diuersa metaphora: Sed non omnes, inquit, qui habent citharam sunt citharœdi. Huc adscribendũ videtur, quod lepide scripsit Seneca, quendam personam malle, quam faciem. Faciẽ vocat, vbi quis talis videtur qualis est: personam, cum præ se fert aliquis quod non est. Potest & ad auaros torqueri, si neges eos diuites, qui possident opes, sed qui recte norint vti. Vti nõ est citharœdus, quisquis tenet citharam, sed qui cithara recte nouerit vti.

Plures thriobolos, paucos est cernere vates.

Πολλοὶ θριοβόλοι, παῦροι δέ τε μάντιες ἄνδρες. i.

Plures thriobolos, paucos est cernere vates.

Simile carmen est superiori, eodem modo Græcis celebratum. Philochorus apud Zenodotum auctor est, olim tres nymphas Apollinis nutrices, Parnassum incoluisse, quę Thriæ dicerentur, vnde postea receptũ sit, vt calculi sortesque diuinorum Thriæ vocarentur. Vnde thrioboli, qui thrias in vrnam diuinam iaciunt. Sunt qui affirmẽt rationem diuinandi per sortes à Minerua fuisse repertam, quę cum magis floreret, quam oracula Delphica, mendax & vana reddita est, idque opera Iouis, Apollini gratum facere cupientis. Deinde vbi rursum mortales Delphica frequentarent oracula, Pythiam ad hunc modum dixisse,

Πολλοὶ θριοβόλοι, παῦροι δέ τε μάντιες ἄνδρες.

Multi qui boues stimulent, pauci aratores.

CONSIMILEM habet sententiam & hic versus,

Πολλοὶ βουκένται, παῦροι δέ τε γῆς ἀροτῆρες. id est,

Qui taurum stimulent multi, sed rarus arator.

Multi præ se ferunt quod non sunt. Siquidem antiquitus arabant bubus, vt ante dictum est: eos extimulabant prælonga arundine, aut hastili cuspide quapiam acuminato. Qui mos & hodie durat apud Italos.

Simia in purpura.

Πίθηκος ἐν πορφύρᾳ, id est, Simia purpurata. In varios vsus potest adhiberi parœmia, nempe vel in hos, qui tametsi magnifico cultu sint ornati, tamen cuiusmodi sint, ex ipso vultu moribusq; cognoscitur: vel in hos qui bus dignitas indecora additur: vel quotiēs rei per se fœdæ, ascititia peregrinaq; ornamenta indecenter admouentur. Quid enim tam ridiculum, quam simia vestita purpurea veste? Atq; id tamen non raro fieri videmus apud istos qui simias habēt in deliciis, vt quam maxime possunt, ad humanū morem ornent ac vestiant, aliquotiens & purpura, quo parum attentos, aut imperitos fallant, proq; homine salutetur simia, aut si deprehensus fuerit fucus, res magis sit ridicula. Et Ammianus libro 14. Antigonum quendam amictu tenus philosophum appellat. De barbæ tenus sapientibus antea nobis dictum est.

Simia simia est, etiam si aurea gestet insignia.

Πίθηκος ὁ πίθηκος, κἂν χρύσεια ἔχῃ σύμβολα, id est, Simia simia fuerit, etiamsi aurea gestet insignia. Superiori respondet, admonens fortunæ ornamenta non mutare hominis ingenium. Citatur adagium a Luciano in oratione contra ineruditum. Natum videtur à simiis illis Aegiptiis saltationem humanam imitantibus. Lucianus refert apologum in hunc modum: Rex quidam Aegyptius simias aliquot instituit, vt saltandi rationem perdiscerent. Vt enim nullum animal ad figuram hominis propius accedit, ita nec aliud actus humanos aut melius aut libentius imitatur. Artem itaque saltandi protinus edoctæ saltare cęperūt, insignibus indutæ purpuris, ac personatæ. Multoque iam tempore maiorem in modum placebat spectaculum, donec è spectatoribus facetus quispiam, nuces, quas clanculum in sinu gestabat, in medium abiecit. Ibi simiæ, simul atq; nuces vidissent, oblitæ choreæ, id esse cœperunt quod ante fuerant, ac repente ex saltatricibus in simias redierūt. Cōtritisq; personis, dilaceratis vestibus, pro nucibus inter se depugnabant, non sine maximo spectatorum risu. Narratur apologus non absimilis de fele, quam Venus belle adornatam in pedissequarum ordinē asciuerat, ac satis apte ἐγυναίκιζε: donec mure e cauo quopiam in medium procurrente, declarauit sese nihil aliud esse quam felem.

Asinus apud Cumanos.

Ὄνος παρὰ κυμαίοις, id est, Asinus apud Cumanos. Competit in eos, qui cum sint inepti ridiculiq;, tamen apud ignotos ipsa nouitate habentur in precio. Aut in eos quibus honos aliquis pręter meritum additus à fortuna, tumorem & insolentiam, ita vt fere fit, conciliat, id quod eleganter notat Demosthenes Olynthiacarum orationum prima: τὸ γὰρ εὖ πράττειν παρὰ τὴν ἀξίαν, ἀφορμὴ τοῦ κακῶς φρονεῖν, τοῖς ἀνοήτοις γίνεται. id est, Felicitas enim & rerum successus, qui contigerit immerenti, stultis vesaniæ causam præbere solet. Cui congruit illud ex Aeschylo citatum:

Ἡ βαρὺ φόρημ᾽ ἄνθρωπος εὐτυχῶν ἄφρων. i. Graue pondus amens, rebus vtens prosperis.

Narrauimus alibi fabulam de asino fugitiuo, qui apud Cumanos se gessit pro leone.

Ira omnium tardissime senescit.

Ὁ θυμὸς ἔσχατον γηράσκει, id est, Ira postremum senescit. Huic diuersum illud Aristotelis apophthegma, qui, auctore Laertio, rogatus quæ res quam ocyssime consenesceret, respondit beneficium. M. Tullius vtrunq; complexus: Cui placet, inquit, obliuiscitur, cui dolet, meminit. Nam vulgo mortales iniuriæ tenacissime meminisse solēt, benefactorū quam facilime obliuisci. Græcum adagiū videtur ex Sophocle sumptū, cuius in Oedipo Coloneo hęc sunt verba:

Θυμοῦ γὰρ οὐδὲν γῆράς ἐστιν ἄλλο, πλὴν
θανεῖν, θανόντων δ᾽ οὐδὲν ἄλγος ἅπτεται. id est,
Seneca nulla obtingit iracundiæ.
Nisi mors, sepultos nullus attingit dolor.

Hoc idem innuit Homerus lepidissimo sane figmento de Litis & Ate. Hanc deam facit, quæ noxas ac turbas soleat immittere rebus mortalium, atque ipsam quidē acribus oculis ac pręuelocibus esse pedibus. Ceterum post eam multo interuallo consequi Litas deas, quæ quod Ate turbauerit, sarcire moliantur. Has & strabis oculis fingit, & pedibus claudis, illud nimirū innuens; offensas esse citas, reconciliationes esse tardas, propterea quod iniuriæ diu meminisse solent homines. Carmen ipsum Homeri subscribamus ex Iliadis lib. 9.

Καὶ γάρ τε λιταί εἰσι Διὸς κοῦραι μεγάλοιο.
Χωλαί τε ῥυσαί τε παραβλῶπές τ' ὀφθαλμώ,
Αἵ ῥά τε καὶ μετόπισθεν ἄτης ἀλέγουσι κιοῦσαι,
Ἡ δ' ἄτη σθεναρή τε, καὶ ἀρτίπος, οὕνεκα πάσας
Πολλὸν ὑπεκπροθέει, φθάνει δέ τε πᾶσαν ἐπ' αἶαν
Βλάπτουσ' ἀνθρώπους, αἱ δ' ἐξακέονται ὀπίσσω,
Ὃς μὲν τ' αἰδέσεται κούρας Διὸς ἄσσον ἰούσας,
Τὸν δὲ μέγ' ὤνησαν, καί τ' ἔκλυον εὐξαμένοιο.
Ὃς δέ κ' ἀνήνηται, καί τε στερεῶς ἀποείπῃ,
Αἴσσονται δ' ἄρα ταί γε Δία Κρονίωνα γεοῦσαι,
Τῷ δ' ἄτην ἅμ' ἕπεσθαι ἵνα βλαφθεὶς ἀποτίσῃ.

Quorum versuum non indolem neq; gratiam, sed sententiam vtcunque reddemus Latinis auribus.

Nam Litas etiã genuit Saturnius ingens,
Rugosas, pedib⁹ claudis, ac lumine læsas,
Quæ Ates à tergo veniũt, medeanť vt illi.
Ipsa Ate, pedibusque valens, & robore pręstans,
Proinde gradu celeri longe præuertitur, omnes
Occupat,& terras prior aduenit illa p oēs,
Mortales lædens: verum hæ post terga sequuntur
Saturę quidquid cõmouerit illa malorũ:
At vero natas Ioue qui reueretur,& audit,
Se simul ac adiere, huic commoda plurima gratæ.
Conciliãt, huiusq; vicissim vota receptãt.
Reiicit at si quis ꝑfracte & pernegat illis,
Tunc adito Ioue patre, ꝑcanť, vt ilicet Ate
Huic adsit, pęnasq; suo det deniq; dãno.

Eiusdem Ates fit mentio Iliados τ. vbi Iuppiter imputans huic deæ, quod à Iunone deceptus esset, illam capillis arreptam in terras præcipitem dedit, interdicens ne vnquam rediret in cælitum contubernium.

Si vultur es, cadauer expecta.

CAPTATORES testamentorum & hæredipetæ, vulgata metaphora vulturus appellantur, quod senibus orbis ceu cadaueribus inhient. Nam huic aui proprium, cadaueribus tantum viuere. Vnde & natura tantum illi sagacitatis addidit, auctore Plinio, vt biduo, aut triduo præualet illuc, vbi cadauera sint futura: eoque, vt refert vere Magnus ille Basilius, ingenti agmine solet comitari castra militum. Hoc minus nocens, quam sint homines isti diuitum funeribus imminentes, quod neque fruges attingit, neque vllum animal, quantumuis imbelle, occidit, aut insectatur: tantum cadauera, vel eorum quæ sponte interierũt, vel ab aliis relicta sunt, depascitur. In quibus tamẽ abstinet à sui generis, id est, auiũ cadaueribus. Quemadmodũ & Plutarchus docet in problematis rerum antiquarum, ne quid interim adferamus ex Aegyptiorum opinione, qui dicunt vultures omnes esse fœminas, nec aliter ex euro concipere, quam e zephyro grauidæ fiũt arbores. Vnde mirum est, hanc auem innocentissimam apud homines tam male audire. Proinde qui diuites audent aut accusare, aut veneno tollere e medio, miluii vocantur: qui vero duntaxat obsequiis & adulationibus aucupantur, vt misceantur testamento, vultures prouerbio dicuntur. Seneca lib. Episto. 15. epistola 65. Si vultur es, cadauer expecta. Martialis lib. 6.

Admisit pater vnicum Silanus.
Cessas mittere munera Oppiane?
Heu crudele nephas, maleq; Parcæ,
Cuius vulturis hoc erit cadauer?

Diogenianus in collectaneis meminit huius adagii, sed alia figura, ἅπερ γυπές, id est, vulturum ritu. Admonet autem dictum de iis, qui vel ob hęreditatis, vel alterius alicuius emolumenti spem insidiantur cuipiã.

Coruum delusit hiantem.

HAVD dissimili figura dictum est ab Horatio in eum, qui captatorẽ suum arte frustratus fuerat,

- Coruum delusit hiantem.
Nã hęc quoq; auis cadaueribus imminet.
- Plerunque, inquit, recoctus
Scriba ex quinqueuiro coruum delusit hiantem.

Loquitur de Corano, qui Nasicæ socero, spe testamenti per dolũ ostentata, moriens, nihil præter plorare reliquit. Videtur autẽ hoc adagiũ effictum, & imitatum ad illud Græcorum, λύκος ἔχανεν, id est, Lupus hiat. Vt itidem dicere liceat, lupum delusit hiantẽ, & κόραξ ἔχανεν, id est, Coruus inhiabat.

Cornicari.

QVIN & Græci prouerbio κρώζει, dicunt, pro eo, quod est, inhiare prædæ, aut inepte garrire. Aristophan. in Pluto:

Σὺ μὲν οἶδ' ὃ κρώζεις, ὡς ἐμοῦ τι κεκλοφότος
Ζητεῖς μεταλαβεῖν. id est,

Quid

Quid crocites scio, nempe si quidquã rei
Furto inuolarim, vt hinc tibi partẽ feras.
Interpres admonet esse prouerbiũ in eos, qui cornicum more frustra cornicantur. Sunt autem verba Chremyli senis, qui ait se non ignorare, quid sibi vellet Blepsidemus, sursum ac deorsum vertens orationẽ, dum studet furti confessionem elicere, nimirum vt conscius in prædæ partem veniret. Persius Satyra 5.
Nescio quid tecũ graue cornicaris inepte.
Vsus est & diuus Hieronymus in epistola ad Rusticum monachum.

In vino veritas.

Ἐν οἴνῳ ἀλήθεια, id est, In vino veritas, passim apud auctores vsurpatum adagium, significans ebrietatem animi fucum tollere, & quidquid in pectore conditum est, in apertum proferre. Plinius lib. 14. c. 22. scripsit, vinum vsqueadeo mentis arcana prodere, vt mortifera etiam inter pocula loquantur homines, & ne per iugulum quidem redituras voces contineant: vulgoq; inquit, veritas attributa vino est. Celebratur & Persæ cuiusdam apophthegma, qui negauit tormentis opus esse ad exquirendum verum, vino enim rectius elici: quod approbans Horatius in Odis:

Tu lene, inquit, tormentum ingenio admoues
Plerunque duro, tu sapientium
Curas, & arcanum iocoso
Consilium retegis Lyæo.

Idem in arte poetica:

Reges dicuntur multis vrgere culullis,
Et torquere mero, quẽ perspexisse laborẽt,
An sit amicitia dignus.

Rursum alibi:

Quid non ebrietas designat? operta recludit.

Effertur & ad hũc modum apud Athenæũ. lib. 2. parœmia, οἶνος καὶ ἀλήθεια, id est, Vinum & veritas. Quod largius poti non tantum effutiunt sua arcana, verumetiam audacius in alios loquuntur. Apud Plutarchum in vita Artaxerxis, Sparamixas Mithridati, per vinum quiddam insolentius elocuto, φθόνος μὲν οὐδείς ὦ Μιθριδάτα, ἐστὶ δέ Ἕλληνες φασὶν, οἶνον καὶ ἀλήθειαν εἶναι. id est, Nulla quidem inuidia est o Mithridates, ceterum quando Græci dicunt, vinum & veritatem esse, &c. Celebratur à Græcis hęc quoque sententia prouerbialis, τὸ ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ νήφοντος, ἐστὶ τῆς γλώσσης τοῦ μεθύοντος. id est, Quod in corde sobrii, id in lingua ebrii. Theognis;

Ἐν πυρὶ μὲν χρυσόν τε, καὶ ἄργυρον ἴδριες ἄνδρες
Γινώσκουσ', ἀνδρὸς δ' οἶνος ἔδειξε νόον. id est,
Aurum aut argentum fabris dignoscitur igni,
Vinum hominis prodẽs arguit ingeniũ.

Athenęus hunc senariũ citat ex Euripide:

Κάτοπτρον μὲν εἴδους χαλκός ἐστ', οἶνος δὲ νοῦ. i.
Forma ære lucet, vina produnt pectora.

Apud eundem Ephippus:

Οἶνός σε πλῆθος πολλὰ ἀναγκάζει λαλεῖν,
Οὐκοῦν μεθύοντα φασὶ τ' ἀληθῆ λέγειν. id est,
Vis multa vini, multa te cogit loqui,
Loqui proinde vera dicunt ebrios.

At idem lib. 10. refert Anacharsidis dictũ, ὅτι ψευδεῖς δόξαι τοῖς μεθύουσι γίγνονται. id est, quod falsę opiniones accidunt temulentis: ac mox narrat quiddam haud infestiuum. Quidam è conuiuis dixerat Anacharsidi, Vxorem duxisti admodum deformem. At ille, Prorsus, inquit, idem mihi videtur, sed heus puer, porrige poculum meracius, vt illam faciam formosam. Nõ solum igitur amanti, verum etiam ebrio τὰ μὴ καλὰ πέφανται, quemadmodũ inquit Theocritus. Atqui verum qui potest dicere, qui labitur rerum iudicio? Sed veritas non semper respondet mendacio, verum interdum simulationi. Potest autem fieri, vt ex animo loquatur, qui tamen falsum dicat, & verum dicat, qui nõ vere loquatur. Postremo prouerbium non sentit de insana temulentia, quæ facit, vt quæ fixa sunt videantur ambulare, & quæ simplicia videantur multiplicia: sed de moderata, quæ dysopiam ac fucum excutit. Alcibiades in Symposio Platonis: τὸ δ' ἐντεῦθεν οὐκ ἂν μου ἠκούσατε λέγοντος εἰ μὴ πρῶτον μὲν τὸ λεγόμενον, οἶνος ἄνευ τε παίδων, καὶ μετὰ παίδων, ἦν ἀληθής. id est, Quæ vero nunc sequuntur, non prius audietis, quam prouerbiũ illud recenseamus: Vinum & cum pueritia, & sine pueritia, veridicum est. Quibus ex verbis liquet, idem de pueritia quod de vino, prouerbio iactatum fuisse. Durat & hodie vulgo tale prouerbium, nõ audiri verum, nisi à tribus hominũ generibus, pueris, ebriis, & insanis. Huc adscribendum arbitramur versiculum illum prouerbialem:

Ἡ γλῶσσ'

Ηγλωσσ' ἁμαρτάνουσα τ' ἀληθῆ λέγει. id est,
Verum solet prolapsa lingua dicere.

Nam verum esse creditur, quod exciderit imprudenti, quandoquidem id demum vacat fictionis suspicione. Ex huiusmodi lapsu colliguntur & omnia certioris fidei.

Sæpe Neoptolemi, pro nomine nomen Orestis
Exit, & errorem vocis vt omen amo.

Denique M. Tullius in Topicis, inter ea, quæ faciunt fidem, commemorat pueritiã, somnum, imprudentiam, viuolentiam, insaniam.

Bos in lingua.

Βοῦς ἔπι γλώττης, id est, Bos in lingua. In eos, qui non audent libere quod sentiant dicere. Translatum, vel à robore animantis, quasi linguam opprimens, non sinat eam eloqui. Vel hinc quod Atheniensiũm nomisma quondã bouis obtinuit figurã. Itẽ apud Romanos Seruius Rex, ouiũ ac boũ effigie primus signauit æs, auctore Plin. libro 18. cap. 3. Idem testatur Plutarchus in Problematibus rerum priscarum, quod priscis omnis fere possessio erat in gregibus & armentis. Vnde & à pecoribus dictam pecuniam volunt. Itaque qui mulctæ pendendę metu deterriti reticerent, aut qui pecunia corrupti loqui non auderẽt, bouem in lingua dicebantur habere. At Iulius Pollux nono de rerum vocabulis libro, prouerbiũ hoc exponens, his ferme consentanea commemorat, addens ipsum numisma bouem vulgo vocari solere. Proinde in Deliacis spectaculis, si cui munus dandum erat, pręconem pronunciare solitum, Tot boues illi dabũtur. Bouem autem valuisse duabus drachmis Atticis, vnde fuisse qui crederent hoc numisma Deliorum fuisse proprium, non Atheniensium. Addit item in Draconis legibus extare mentionem, περὶ τοῦ ἀποτίνειν δεκάβοιον. id est, De pendendis decem bubus, id est, nummis decem. Neq; defuisse, qui senserint, Homerum quoque de numismate locutum, non de animãte, cũ ait:

Χρύσεια χαλκείων ἑκατόμβοι᾽ ἐννεαβοίων.

Verum hanc opinionem alio in loco refellit Iulius Pollux, ostendens illam fuisse cõmutationem rerum citra nummos. Qui scripsit scholia in Homerum lib. 2. tradit bouem apud priscos in honore fuisse, cum multis de causis, tum præcipue quod Apollini sacrum sit animal. Itaque in altera parte numismatis insculpebant bouem, in altera faciem regiam. Adagium autem effert ad hunc modum, βοῦς ἐπὶ γλώσσῃ βέβηκεν, id est, Bos in lingua incedit, admonens id dici solitum, vbi quis pecuniæ causa taceret. Theognis:

Βοῦς μοι ἐπὶ γλώσσῃ. id est,
In lingua mihi bos.

Philostratus in vita Apollonii: γλῶτταν τε ὡς πρῶτος ἀνθρώπων συνέσχε, βοῦν ἐπὶ αὐτῇ σιωπῆς εὑρὼν δόγμα. i. Linguam primus hominum coercuit, bouem in illa silentii inueniens decretum. De Pythagora loquitur, silẽtii auctore. Item in Scopeliano sophista: καὶ οὐ χρὴ θαυμάζειν ἐπιπεπεδημένοι. τὴν γλῶτταν τινες καὶ βοῦν ἀφωνίας ἐπ᾽ αὐτὴν βεβλημένοι. i. Neque mirandum est, si quidam linguam habentes vinctam, boue silentii eam occupante. Extat apud Aeschylum in Agamemnone:

Τὰ δ' ἄλλα σιγῶ, βοῦς ἐπὶ γλώττης μέγας
Βέβηκεν. id est,
Taceo cetera, linguam occupauit bos quidem. Ingens.

Argentanginam patitur.

Αργυράγχην πάσχει, id est, Argentanginam patitur. Superiori finitimum est, natum ex historia, quam refert Aulus Gellius in Noctibus Atticis, atque item Plutarchus in vita Demosthenis. Ea est huiusmodi. Cum aduersus Milesiorum legatos, qui auxilii petendi causa Athenas venerant, acriter in cõcione dixisset Demosthenes, obsisteretq;, quominus impetraturi postulata viderentur, causa in diem posterum reiecta, legati Demosthenem ipsum adierũt, magnaque pecuniæ summa, ne contra se diceret, rédemerunt. Postridie, cum res denuo foret agẽda, Demosthenes multa lana collo circumuoluto in concionem prodiit, fingens sese συνάγχην, id est, anginam pati: eamq; rem impedimẽto esse, quo minus ex more diceret. Tum è populo quispiã, cui simulatio subolebat, exclamabat, eũ non συνάγχην, sed ἀργυράγχην pati. Est aũt synanche morbi genus, quem vulgus medicorum deprauate squinantiã appellat. Hunc Aretęus Cappadox lib. 1. commemorat inter morbos acutos, ostendẽs bifariã appellari, vel κυνάγχην, qđ id mali canibus sit familiare, vel συνάγχην, quod spiritum coarctet, ac præfocet.

Equus me portat, alit rex.

Ἵππος μὲ φέρει, βασιλεὺς μὲ τρέφει. id est, Me rex alit, ac me portat equus.

Refertur inter Gręcorum adagia, atque addunt hinc natum. Iuuenis quidam sub rege Philippo stipendia faciebat. Is cum admóneretur, vt missionem peteret, seséque à militia abdicaret, negauit se facturũ, his quidem verbis:

Ἵππος μὲ φέρει, βασιλεὺς μὲ τρέφει. id est, Equus me portat, rex me alit.

significans se commodissime viuere, vt qui & pedibus alienis ingrederetur, & aliena pecunia pasceretur. Huc adlusit Horatius, cum in Epistolis sub Aristippi persona sic ait:

Rectius hoc, &
Splendidius multo est, equus vt me portet, alat rex.

Quo quidẽ in loco Acron huius admonet prouerbii, cuius etiã meminit Diogenianus. Apparet è tragœdia quapiam ascitũ. Est enim carmen anapæsticum dimetrum.

Etiam chorcorus inter olera.

Καὶ κόρχορος ἐν λαχάνοις, id est, Etiam corchorus inter olera. Dici solitum in homines nullius precii, qui tamẽ in numero aliquo studeant haberi. Nam κόρχορος, oleris genus est vilissimi, quod Plinius lib. 21. in catalogo olerum recenset. Idem alibi commemorat inter herbas sponte nascentes. Scribit autem corchorum Alexandrini cibi herbã esse, cõuolutis foliis, ad similitudinem mori, multis remediis vtilem. Meminit prouerbii Theophrastus, lib. De plantis 7. ca. 7. Corchorum referens inter olera, quæ vel cocta vel cruda possint edi, verum ob amaritudinem prouerbio esse infamem. Suidas & Hesychius auctores sunt, nonnullis piscem existimari corchorum, contemptissimum, nulliusque precii, qualis sit hippurus. Aristophanes in Vespis: κᾆθ' ἥψαμεν τῶ κορχόρω. id est, Deinde corchorum attigimus. Nec hic tacuit interpres de prouerbio.

Graculus inter musas.

Cui non dissimile videtur, κολοιὸς ἐν ταῖς μούσαις. id est, Graculus inter musas. Indoctus inter doctissimos: infantissimus inter eloquentissimos. Recte dicetur & in homines ostentatione falsæ doctrinæ sese iactantes, & viris eruditis impudenter obstrepentes, Est enim Graculus auis minime canora, sed tamen odiose garrula atq; obstrepera. Confine est his quod in Bucolicis ait Vergilius:

Sed argutos inter strepere anser olores.

Cygnos canoros esse sic omnium poetarũ litteris est decantatum, vt nihil sit celebratius, etiam si nemini contigit hunc audire cantum. Nec desunt philosophi, qui huiusce rei rationem quoque reddere conentur. Aelianus addit, eos nõ canere, nisi flante Fauonio. Vnde fertur etiam prouerbium, κύκνειον ᾆσμα, id est, Cygnea cantio. Cõtra, anseres molesto quodam stridore obgãniunt. Proinde cũ indoctus inter eruditos garrit, in tempore vsurpabitur adagium, Anser inter olores.

In lente vnguentum.

Τὸν ἐπὶ φακῇ μῦθον, id est, In lenticula fabulam, subaudi, narras. Vbi quis mentionem inducit vilis cuiuspiam & nihili hominis, aliis de viris egregiis verba facientibus. Ad hũc quidem modum legitur in omnibus vulgatis exemplaribus, apud A. Gelliũ lib. 13. cap. 27. Verum placet Hermolai castigationi subscribere, qui locum hunc ita restituit, vt legat, τὸ ἐν φακῇ μύρον, In lente vnguẽtum. Quadrat autem in hominem, aut in rem quampiam, quæ neutiquam in tempore adhibeatur iis, quibus minime congruit. Veluti si philosophum iuuenum lasciuientium conuiuo misceas: aut inter pocula de rebus grauibus incipias disputare. Quemadmodum videlicet lenticulæ vili legumini inepte quis admiscuerit vnguentum. Siquidem auctore Dioscoride, & oculorum aciem hebetat, stomacho grauis, intestinis noxia, neruis, pulmoni, & capiti inimica, gignit turbulenta insomnia. Dicetur etiam vbi plura inter se dissimilia confundentur. Verba Frontonis apud Gelliũ sunt hæc: Videte tamen, ne existimetis semper, atque in omni loco, mortales multos, pro multis hominibus esse dicendum: ne plane fiat Græcũ illud de Varronis satyra prouerbium, τὸ ἐν φακῇ μύρον. id est. In lente vnguentum. Idem vsurpauit M. Tullius libro ad Atticum primo: Legati inquit, cum auctoritate mitterentur, qui adirent Gallię ciuitates,

ciuitates, darentq́ue operam ne eæ cum Eluetiis se iungerent. Legati sunt. Q. Metellus Creticus, & L. Flaccus, τὸ ἐπὶ τῇ φακῇ μύρον. Lētulus Clodię filius. Tametsi hic quoque locus eodem mendo laborant, quo Gellianus ille. Citatur autem adagium ab Aristotele, libro De sensu & sensili. ἀληθὲς γὰρ ὅπερ Εὐριπίδην ἐπισκώπτων Στράτις, ὅταν φακὴν ἕψητε, μὴ ἐπιχεῖν μύρον. id est, Nam verum est, quod ait Stratis Euripidem taxans, vbi lenticula coquitur, non oportere vnguentum infundere. Quo sane loco, quæ portenta habeant nostri vulgati codices, nihil attinet hic commemorare. Citat & Athenæus lib. Dipnosoph. 4.

Παραινέσαι σφῷν τι βούλομαι σοφὸν,
Ὅταν φακὴν ἕψητε μὴ 'πιχεῖν μύρον. id est,
Vos admonere callidum quiddam volo,
Vbi lens coquitur, vnguenta nequa infundite.

Ex Phœnissis Stratidis Comici poetæ. Citat & ex Sopatri Necya: Ἰθακήσιος Ὀδυσσεὺς τὸ ἐπὶ τῇ φακῇ μύρον πάρεστι, θάρσει θυμέ. id est, Ithacensis Vlysses in lente vnguentū adest, aude anime. Adducit & Clearchum prouerbiorum collectorem, qui hoc quoq; recensuerit prouerbii titulo, τὸ ἐν φακῇ μύρον. addens extare apud Varronem, compluresq́;. Latinorum vsos eo prouerbio, quibus incognitum tamen sit, vnde Varro desumpserit eum iambicum. Huc nobis videtur Aristophanes adlusisse, cum ait: ἐν εἰρήνῃ,

Κἀπιφυτεύσεις ἕρπυλλον ἄνω
Καὶ μύρον ἐπιχεῖς. id est,
Præterea seres serpyllum sursum,
Et vnguentum infundes.

Porro vnguētum intelligimus oleum odoratum, ac velut vnguentarium. Alioqui plebeium oleum admiscere lenti, nihil prodigiosum. Athenæus lib. 2. citat hunc trimetrum ex Eupolide:

Ὄψῳ πονηρῷ πολυτελῶς ἠρτυμένῳ. id est,
Cōditum opipare vile malumq́; obsoniū.

Est autem apud scriptores hoc legumen cū primis celebre, quemadmodum bulbus, cepe, & allium, nonnulli etiam encomium lētis scripsere. Quædā per se pulchra sunt, quæ tamen sibi non congruunt. Elegantis igitur est, scire quid cui cōueniat. Diocles philosophus habitus est ὀψοφάγος. Hic cuidam interroganti, vter piscis esset melior, congrus an labrax, nobis dictus lupus: alter, inquit, elixus, alter assus. Sic Flaccus de poeta: Bello malus, vtilis vrbi. Quotiens munus delegatur minus accommodo, apte dixeris, ἐν φακῇ μύρον. Adiiciet & hoc: apud auctores dictionem hanc comperimus varie scriptam, nunc acute, φακήν, nunc circūflexe, φακῆν quod cum tam crebro occurrat, vix inscitia casuue factum videri potest. Vnde coniicimus φακῆν dictam ex contractione pro φακέαν. Nam φακέας legimus apud Athenæum. Idem λεοντῆν dictam admonet, pro λεοντέαν. Hæc igitur quibus placet origo, malunt dicere φακῆ: quibus magis placet forma communis, origine neglecta scripserunt φακὴ & φακήν.

Anulus aureus in naribus suis.

Vbi res quępiam per se præclara illic adhibetur, vbi minime addecet. Vt si stulto contingant opes, fatuæ forma, genus ignauo, eloquentia viro improbo, magistratus imperito. His enim rebus nō modo nō ornantur, verumetiam magis ridiculi fiūt. Olim autem anulis quibusdam aureis in auriculas insertis, ornari sese credebant, maxime barbari. Inseritur & suillis naribus anulus ęreus, quo minus noceāt agris rostri suffossione, quæ peculiaris est huic animāti, quapropter & agricolationem monstrasse creditur Quod si anulum aureum rostro suillo inseras, res sit oppido quam ridenda. Celebratur apud Græcos Menandri versiculus ab hac sñia non admodum abhorrens:

Μισῶ πονηρὸν, χρηστὸν ὅταν εἴπῃ λόγον. i.
Odi improbum, qui verba proloquitur proba.

Huc pertinet illud, quod memorat in Noctibus A. Gellius: cum quispiam improbatæ famæ vir sententiam dixisset Reip. conducibilem, iusserunt eandem ab alio quopiam integro, bonoq́ue viro pronunciari, atque illius nomine decerni, quod absurdū existimarent, à malo viro bonum consiliū, aut bonam sentētiam proficisci. His adiungendum est illud Antiphonis apud Athenæum lib. 6.

Σαπρὸν σίλουρον ἀργυροῦς πίνακ' ἔχων. id est,
Putrem Silurū quadra habens argentea.

Quidam Silurum existimant eum esse, quē nunc vulgo Sturionem dicimus, piscem multo omnium laudatissimum.

In eburna vagina plumbeus gladius.

Hvic confine est illud: ἐν ἐλεφαντίνῳ κολ-

λεφᾶ τὸ μολύβδινον ξίφος, i. In eburna vagina plumbeus gladius, natum ex Diogenis Cynici apophtegmate. Nam cum adolescens quispiam, insigni forma, fœdum quiddam atque obscœnum dixisset: Ex eburna, inquit, vagina plumbeum gladium educis.

Omnia octo.

Α'παντοκτώ, id est, Omnia octo. Cum nihil deesse significamus, aut cum multa inter se similia videntur. Parœmiam hinc natam existimant: Stesichorus poeta in oppido Catana splendide sepultus fertur, monumento diligenti quadam ratione ex omnibus octonis constructo, octo gradibus, angulis octo. Atque hinc prouerbium increbruisse ἀπαντοκτώ. Meminit huius & Iulius Pollux in nono, agens de lusu taxillorum, quem ait numeris constare, in quibus sit vnus qui Stesichorius appelletur, nimirũ octo, idq; cognominis sumptũ esse ab eius monumento. Sũt qui dicant eum, qui Corinthios in vnam ciuitatem coegit, ciues vniuersos in octo tribus distribuisse, atque hinc ortum vulgi sermonẽ. Neque desunt qui scribant, idque Euandro, vt citant, auctore, octo deos esse, qui rerum imperent summæ, ignẽ, aquam, terrã, cęlum, lunam, solem, mithram, noctẽ. Mithram aũt Persę, eundẽ cum sole existimant. Rursum alii dicunt octo fuisse certaminũ species in Olympiis, atq; inde ductum adagium, Oĩa octo. Quod si nobis quoq; conceditur in ænigmate diuinare, non absurde natũ videri potest à fabula, quam narrat Plutarchus in cõmentario de Dęmonio Socratis. Deliis, ac ceteris Græcis oraculo responsum fuisse apud Aegyptios, ita demum maiorũ finẽ fore, si arã, q̃ in Delo erat duplassent. Qui cum nõ intellexissent, quid sibi vellet oraculũ, ridicule duplatis singulis aræ lateribus, imprudẽtes solidũ octuplũ effecerunt, ob inscitiã proportionis, quæ longitudine duplũ reddit. Ceterum hac in re cõsultus Plato, geometriæ cum primis peritus, respondit deũ Græcis imperitiam exprobrasse, monere, vt geometriæ darent operam. Delectatum apparet hoc prouerbio Heliogabalum Imperatorem, cui morem hũc fuisse scribit Aelius Lampridius, vt simul ad cœnam vocaret octo caluos, octo luscos, octo podagrosos, octo surdos, octo nigros, octo prælongos, & octo præpingues & obesos.

Omnia idem puluis.

Πάντα μία κόνις, id est, Omnia idem puluis. De indiscreta similitudine. Lucianus ἀλλὰ πάντα μία ἡμῖν κόνις φασί. id est, Quin nobis omnia idem, quod aiunt, puluis. Alludẽs ad defunctorum cineres, inter quos nihil apparet discriminis. Confine illi, quod alio demõstrabimus loco, Eiusdem farinæ. Siquidẽ antiqui farinam pollinẽ vocabãt.

Currus boues trahit.

Η ἄμαξα τὸν βοῦν ἐλαύνει, id est, Currus bouẽ ducit, de re quę præpostere geritur. Veluti si vxor præscribat marito, si discipulus reprehendat præceptorem, si populus imperet principi, si ratio pareat affectui. Lucianus in Terpsione: Νῦν δὲ τὸ τῆς παροιμίας, ἡ ἄμαξα τὸν βοῦν πολλάκις ἐκφέρει. id est, Nunc id euenit, quod vulgo dici solet: Plaustrũ sæpenumero bouem ipsum aufert. Translata metaphora à plaustris per decliue retro labentibus, vnaque secum bouem auferentibus.

Ab equis ad asinos.

Αφ' ἵππων ἐπ' ὄνους, id est, Ab equis ad asinos. Vbi equis à studiis honestioribus ad parũ honesta deflectit, veluti si quis e philosopho cantor, e mercatore caupo, ex œconomo coquus, e fabro fieret histrio. Quadrabit item, vbi quis e conditione lautiore ad abiectiora deuenerit. Procopius sophista in epist. quapiam: Τὸ δὴ λεγόμενον, ἀφ' ἵππων ἐπ' ὄνους μεταβεβήκαμεν. id est, Iuxta prouerbium, ab equis ad asinos transiuimus.

Ab asinis ad boues transcendere.

HVIC diuersum est illud Plautinum, Ab asinis ad boues transcendere, pro eo quod est, ex humiliore conditione ad ditiorum partes transire. Sic enim apud Plautum in Aulularia, Euclio, cuius pauperculi diues quidam expetebat affinitatem: Venit hoc mihi in mẽtem Megadore, te esse hominẽ diuitem, factiosum, me item esse hominẽ pauperum pauperrimum. Nunc si filiam locassem meam tibi, in mentem venit, te bouem esse, & me esse asellum. Vbi tecum coniunctus siem, vbi onus nequeam portare pariter, iaceam ego asinus in luto, tu me bos haud magis respicias, natus quã si nun-

nūquam fiem. Et te vtar iniquiore, & meus me ordo irrideat. neutrobi habeam stabile stabulum, si quid diuortii fuat. Asini me mordicus scindant, boues incursent cornibus. Hoc magnum periculum est, me ab asinis ad boues transcendere. Hactenus Plautus. Videtur allegoria ex apologo quopiā mutuo sumpta, qui nobis in præsentia nō succurrit.

Ab asino delapsus.

Απ' ὄνου κατὰ πεσών, id est, Ab asino delapsus. In eos dicitur, qui inconsulte quippiam agunt, & imperite: aut in eos, qui à præsentibus commodis, quibus ob inscitiam vti nesciunt, excidunt. Est autem in Græcis verbis faceta adlusio ad finitimam orationem, mutato accentu, ἀπὸ νοῦ, id est, à mente delapsus, tanquam vecors & mentis impotens. Vtitur hoc adagio Plato lib. De legibus 3. Δεῖν φαίνεται ἔμοιγε οἷόνπερ ἵππον τὸν λόγον ἑκάστοτε ἀναλαμβάνειν, καὶ μὴ καθάπερ ἀχάλινον ἐκτημένον τὸ στόμα, βίᾳ ὑπὸ τοῦ λόγου φερόμενον κατὰ τὴν παροιμίαν, ἀπό τινος ὄνου πεσεῖν. id est, Mihi sane videtur sermo velut equus vndequaque restringendus, ne tanquam os habens effrene, impetu abreptus, iuxta prouerbium: ab asino tanquam à mente excidat. Vtitur item Plutarchus in Gryllo. Rursum Aristophanes in Nubibus:

Κακῶς γὰρ ὄντως ἔχουσιν, ὥς γ' ἐμοὶ δοκεῖς.
Ἵππους γ' ἐλαύνων ἐξέπεσον νὴ τοὺς θεούς.
Τί δῆτα ληρεῖς, ὥσπερ ἀπ' ὄνου ἐκπεσών. i.
Mali, vt videtur, accidit tibi quippiam.
Ita per deos, equos agens, miser exeidi.
Quid hęc ita, vt delapsus asino blatteras?

Primus versus dicitur à Strepsiade Danistā irridente, quod pecuniam filio suo mutuo datam repetat. Alter est Danistæ, iuuenem tacita idlusione notantis, qui studio alendorum equorum pecuniam eam absumpserat. Tertius rursum Strepsiadis, dicentis illum delirare, perinde quasi non ab equis, sed ab asino decidisset, hoc est, ἀπὸ νοῦ, id est, à mente. Quandoquidem & Latinis mente delapsi dicuntur, qui mēte exciderunt. Suetonius in Augusto: Rectorem quoque solitus apponere, ætate paruis, aut mente lapsis. Quidam huic quoque prouerbio huiusmodi affingunt fabulam. Duo quidam, cum in desertis locis asinum quempiam forte fortuna nancti essent, contendere inter sese cœperunt, vter eum vti suum domum abduceret: nam vtrique pariter à fortuna videbatur obiectus. Hac interim de re illis inuicem altercantibus, asinus sese subduxit, ac neuter eo potitus est. Atque hinc prouerbium natum autumant. Sed magis placet in adagio captatam fuisse adlusionē, de qua diximus, maxime quod videamus grammaticis id studio fuisse, vt omnibus adagii fabulam aliquā, aut historiam, vel commentitiam adiungerent. Vt autē Suetonius dixit mente lapsos, ita Vlpianus titulo de magistratibus conueniendis, facultatibus lapsos dixit, qui redacti essent ad inopiam.

Telluris onus.

Γῆς βάρος, id est, Terræ onus. De homine vehementer inutili, qui nihil aliud quam terram suo pondere grauet. Refertur inter adagia Grecanica, natum ex Homero, apud quem Achilles Iliados Σ. hoc pacto loquitur, indigne ferens otium, & quod nō ineat prelium cum reliquis copiis:

Ἀλλ' ἧμαι παρὰ νηυσὶν ἐτώσιον ἄχθος ἀρούρης. id est,
Nauibus assideo telluris inutile pondus.
Rursum in Odysseæ Υ.
Οἷον μέν τινα τοῦτον ἔχεις ἐπίμαστον ἀλήτην
Σίτου καὶ οἴνου κεχρημένον, οὐδέ τι ἔργων,
Ἔμπαιον οὔτε βίης, ἀλλ' αὔτως ἄχθος ἀρούρης, id est,
Quē tādē nobis erronem adducis edacem,
Enectumque fame, vinique, & panis egenum,
Artibus edoctum nullis, neq; viribus vllis
Pollentem, ac tantum telluris inutile pondus?

Vtitur eo Plato in Theæteto, οἴονται γὰρ ἀκούειν, ὅτι οὐ λῆροί εἰσιν γῆς ἄλλως ἄχθη, id est. Existimant enim se non haberi pro nugis & inutilibus terræ oneribus. Nec illepidū, nec prorsus, ni fallimur, ἀπροσδιόνυσον est, quod memorat Athenæus lib. 8. Stratonicus quidam citharœdus Corinthi peregrinabatur. Hunc cum anicula quædam fixis oculis intueretur, idq; diu, tandem, Quid, inquit, tibi per deos vis mater, aut quid me sic continenter intueris? Demiror, inquit illa, si matris vterus te decem menses ferre potuit, cum ciuitas angatur, vnum dūtaxat diem te portans. In tales quadraret epitaphium, quod Timocreontis Rhodii poetæ, ceterū voracis, ac bibacis sepulchro inscriptum indicat Athenæus lib. 10.

Γολλὰ πιὼν καὶ πολλὰ φαγὼν, καὶ πολλὰ κακ' εἰπὰν

Ανθρώπους, κεῖμαι Τιμοκρέων ῥόδιος. id est, Multum edi, multumque bibi, mala plurima dixi in Mortales, iaceo hic Timocreon Rhodius.

Arabius tibicen.

Αράβιος αὐλητὴς, id est, Arabius tibicen, aut ἀράβιος ἄγγελος, id est, Arabius nuncius. In eos dici solitum, quia semel cœptis nunq̃ desistunt. Quod vitii Flaccus cãtoribus peculiare esse scripsit, vt iussi cantare, nũquã adducantur vt incipiant: si iniussi cœperint nunquam desinant. Citatur ex Menãdro: ἀράβιον ἄρα ἐγὼ κεκίνηκα αὐλὸν, Arabiã ego hercle tibiam excitaui. Meminit adagii Iul. Pollux, c. de loquacibus, ad hũc modum: ἀράβιος αὐλὸς. id est, Arabia tibia. Citatur & Cantharus in Medea: Κιθαρῳδὸν ἐξηγείρατο ἀράβιον. id est, Citharedum excitauit Arabium. Celebratur Græcis & hic versiculus de tibicine Arabio:

Δραχμῆς μὲν αὐλεῖ τεττάρων καὶ παύεται. i.
Drachma canit, sed quattuor cõpescitur.

Quod paullulo precio prouocaretur ad canendum, non nisi magne mercede desisteret. Adagium hinc natum existimãt, quod olim tibiis canendi artem non discebãt ingenui, tanquam sordidam, sed hanc sola mancipia exercebant, quę plerunq; ex Arabia producebantur. Deinde ingenuis vsq; adeo placere cœpit, vt indoctus haberetur, quisquis huius esset rudis, donec Alcibiades tibias abiiceret, oris deformitate cõspecta ad speculum. Conueniet & in eos qui laborãt morbo, quem Græci vocant ἀπεραντολογίαν, id est, qui dicendi finem facere nesciunt. In quos extat illud Sophoclis,

Ανὴρ γὰρ ὅστις ἥδεται λέγων ἀεὶ,
Λέληθεν αὑτὸν τοῖς ξυνοῦσιν ὢν βαρὺς, id est,
Quicunq; gaudet continenter proloqui,
Is se grauẽ esse, quotquot adsunt nõ videt.

Artem quæuis alit terra.

Τὸ τέχνιον πᾶσα γαῖα τρέφει, id est, artẽ quæuis alit regio. Prouerbialis sententia, qua significatum est, certissimum viaticum esse eruditionem aut artificium aliquod. Nam hæc neque eripi possunt à latronibus, & quocunque terrarum abeas, te comitãtur, nihil adferentia sarcinæ. Suetonius scribit, aliquando Neroni prædictum à mathematicis, fore vt Imperio destitueretur: vnde vocem illam Neronis celeberrimam extitisse, τὸ τέχνιον πᾶσα γαῖα τρέφει, quo maiore venia meditaretur citharœdicã artem, principi gratam, priuato necessariam. Itaque cum intelligeret sibi pereundum, illud identidem dictitabat, qualis artifex pereo, velut indignum esset, qui tantus esset musicus, vt vbiuis gentium viuere posset, nunc fame ad mortem adigi. Nec enim assentimur hoc loco interpretum sententię, qui locum apud Suetonium hunc secus enarrant. Idem nullo conuicio magis offensus est, quam quod quidam illum malum citharœdum appellasset. Idem euenit Dionysio Syracusano tyranno, qui Imperio exutus Corinthi ludũ aperuit, ac pueros litteras & musicam docuit. Apparet autem senarium esse, quem citat Suetonius, sed paucarum syllabarum commutatione deprauatum; fortassis sic restituetur:

Τὸ τέχνιόν γε πᾶσα γαῖα ἐκτρέφει.

Fertur inter Græcorum sententias huiusmodi senarius, ab hoc prouerbio non admodum dissidens:

Λιμὴν ἀτυχίας ἐστὶν ἀνθρώποις τέχνη. id est,
Ars ipsa inopiæ portus est mortalibus.

Hoc est, Vnicum cõfugium in egestate ars est. Vnde qui sapiunt, etiam si suppetat abunde res familiaris, tamen liberos suos opificium aliquod discere cogunt, quo si contingat, vt fortuna auferat opes, aut in exilium ire iubeantur, sit quo sibi victum parent. At nunc plerique quibus domi nihil est, in diuitum familiis consenescunt: vnde si pellantur, aut mendicãdum sit, aut tollendum quod non posuerunt, cõtra Platonis legem. Qui scripsit Cornu copię Latinum, citat simillimum huic prouerbium, Sua cuique ars pro viatico est. Honestissimum sane viaticum, modo ars sit honesta.

Non eras in hoc albo.

Non eras in hoc albo, hoc est, Non eras in hoc numero. Translatum ab albata tabula, in qua quondã scribebantur nomina iudicium. Plin. in pręfatione historiarum mũdi: Cum hanc operam conducerem, nõ eras in hoc albo: i. non eras in eorum numero, quos hæc lecturos credebam. Erat & album pretoris, in quo leges & formulæ describebantur. Pandectarum lib. 1. tit. de Edendo, ex Vlpiano eum quoque edere Labeo ait, qui

qui producat aduersarium suum ad albũ, & demonstret quid dictaturus sit. Atq; hoc sane loco, aduersarium non declarat eum quicum lis est, sed tabulas ex tempore notatas memoriæ gratia. In quem sensum M. Tullius vsus est in oratione ꝓ Roscio, idque non semel. Andreas Alciatus existimat legendum, Aduersaria, non aduersarium, libro Dispunctionum tertio. Item secundo eiusdem operis lib. titu. 1. multa fit mentio de albo. Quintilianus lib. Institutionum 11. Quorum alii se ad album & rubricas transtulerunt. videlicet leguleios & formularios irridens, qui non ex libris Iurisprudentium, sed ex albo prętoris iuris scientiam discerent. T. Liuius Decadis primæ lib. 9. Ciuile ius repositum in penetralibus pontificum euulgauit, fastosq; circa forum in albo proposuit, vt quando lege agi posset sciretur. Apuleius Metamorphoseos lib. 6. meminit albi. Siquidem Iouem adlocuturum deos, ita facit exordiri: Dei conscripti musarum albo. Quibus in verbis subesse videtur obscura quidem, sed faceta adlusio scriptoris, ad deos à poetis confictos: quasi ii demum in deorum numero sint, quos illic Musæ, quibus afflati scribunt poetæ, constituerint.

Oleo tranquillior.

OLEO tranquillior, Hyperbole prouerbialis, in homines minime iracundos, leniq; ingenio præditos, à liquoris natura sumpta, quo nihil magis tacitum magisque lene. Plautus in Pœnulo: Ita hanc canem faciem tibi oleo tranquilliorem. Est autem vsque adeo tranquilla olei natura, vt mare quoque rem omnium sæuissimam tranquillet, atque ob id vrinantes aiunt oleum ore spargere, quod mitiget elementi naturam asperam, lucemq; deportet. Auctor est Plin. lib. 2. Idem confirmat Plutarchus, & cur ita fiat, rationem reddit in libello De causis naturalibus. Rursus in conuiuialiũ quæstiuncularum Decade sexta, causam adferens, cur Homerus inter tot liquores, oleum duntaxat appellarit ὑγρὸν, id est, humidum, siue liquidum, ostendit oleo nihil inesse asperum, sed vndique lene esse, & ob id maxime reddere imagines more speculorum. Præterea nec motũ aut percussum strepit, quemadmodum humores reliqui, nec luctatur cum igni, sed tacite pascit. Denique nõ est alius liquor, qui tam late diffundatur, cum inungitur corpori, aut serius siccescat, aut æque molliat ac leniat. Vtitur hoc adagio & Plato in Theæteto de scientia, placida ingenia, quæ leniter ac tranquilla ad disciplinas & disputationes accedunt, oleo molliter fluenti comparãs, ὁ δὲ οὕτω λείως τε καὶ ἀπταίστως καὶ ἀνοίμως ἔρχεται ἐπὶ τὰς μαθήσεις καὶ ζητήσεις μετὰ πολλῆς τῆς πρᾳότητος, οἷον ἐλαίου ῥεῦμα ἀψοφητὶ ῥέοντος, ὥστε θαυμάσαι τὸν τηλικοῦτον ὄντα οὕτω ταῦτα διαπράττεσθαι. id est, At hic adeo leniter ac circũspecte, simulque expedite ingreditur ad disciplinas quæstionesque, multa cum mansuetudine, olei in morem, citra strepitum fluentis, vt admireris tãtus cum sit, hęc ad eum modum agere.

Auricula infima mollior.

HVIC simillimum, quod M. Tull. vsurpat in epistolis ad Q. fratrem li. 2. Tu, inquiẽs, quemadmodum me censes oportere esse in Rep. & in nostris inimicitiis, ita & esse. & fore auricula infima scito molliorem. Ammianus lib. 19. In aliis nimium seuerus, in hoc titulo, ima, quod aiũt, auricula mollior. Translata metaphora ab ea auriculæ parte, qua non est aliud in humano corpore mollius, aut flexibilius, lentiusq; vt quę nec osse rigeat, neque cartilagine durescat, neque neruis intendatur.

Apio mollior, aut mitior.

Ἀπίου πεπαίτερος, id est, Apio mitior. Simili figura dictum est à Theocrito,

Καὶ δὴ μὰν ἀπίοιο πεπαίτερος. id est,
Et iam certe apio mansuetior.

Est autem apius Græcis raphanus, aut pyri genus.

Spongia mollior.

EIVSDEM est generis, τῆς σπογγιᾶς μαλακώτερος, id est, Spõgia mollior. Sic enim assentator quispiam loquitur apud comicũ quempiam, citante Plutarcho in commentario De discrimine adulatoris & amici:

Ἐμὲ νικόμαχε πρὸς τὸν στρατιώτην τάξατε,
Ἂν μὴ ποιήσω πέπονα, μαστίγων ὅλον,
Ἂν μὴ ποιήσω σπογγιᾶς μαλακώτερον
Τὸ πρόσωπον.
Nicomache me isti militi opponas velim,
Nisi pepona loris, quantus est, effecero,
Nisi spongia illi molliorem qualibet

Reddidero vultum.

Ad eundem modum dicebant, pepone mollior. Theopompus apud Athenęum lib. 2. Μαλακωτέρα πέπονος καὶ σικύων μοι γέγονε. id est, Molliora mihi pepone & cucumere facta sunt. Ad hanc formam pertinet, quod idem citat ex Epicharmo, Πραΰτερος ἔγωγε μαλάχης. id est, Mitior equidē malua, quod ea herba vim habeat leniendi. Idem Cinædo mollior. Plautus in Aulalaria, Ita fustibus sum mollior magis, quam vllus cinædus. Nam prisci saltatores & pantomimos cinædos vocabant, quod cum gesticulatione canerent. Similiter Catullus,

Cinæde Thalli mollior cuniculi capillis.

Felicibus sunt & trimestres liberi.

Τοῖς εὐτυχοῦσι καὶ τρίμηνα παιδία. id est, Felicibus sunt & trimestres liberi.

Senarius prouerbialis in principum ac diuitum felicitatem, quibus per adulationē omnia laudi vertuntur, quiq; sibi nihil nō licere putant, adeo vt quod in homine plebeio perinde vt summum scelus dānatur, in illis virtutis titulo celebretur. Vnde nata sit parœmia, Suetonius Tranquillus declarat, Claudii Cæsaris vitam his verbis exordiens: Patrem Claudii Cæsaris Drusum, olim Decimum, mox Neronem prænomine, Liuia cum Augusto grauida nupsisset, intra mensem tertium peperit, fuitque suspicio ex vitrico per adulterii consuetudinem procreatum. Statim certe vulgatus est versus:

Τοῖς εὐτυχοῦσι καὶ τρίμηνα παιδία. id est,
Potentibus sunt mensiū & partus trium.

Nam mense septimo, decimo, & vndecimo, legitimi sunt partus: quarto & octauo, neque vitales fere, & per quam rari: mense tertio, nulli partus editi leguntur. Auctor Plin. lib. 7. c. 5.

Aurem vellere.

AVREM vellere, veteres dicebant admonere: à prisco ritu sumpta figura, quo in ius ducturi quempiam aurem vellicabant, antestantes eum, quem quasi testem meminisse volebant. Inde Horatianum illud in Sermonibus:

- Et licet antestari, ego vero
Oppono auriculam.

Siquidē vt frons antiquitus erat sacra Genio, veluti scribit in Maronis Silenum Seruius, vt digiti Mineruę, genua Misericordiæ, ita auris Memoriæ deæ, quam Græci μνημοσύνην vocant. Vergilius in Sileno:

Cum canerem reges, & prælia, Cynthius aurem
Vellit, & admonuit pastorem, Tityre pingues
Pascere oportet oues, diductum dicere carmen.

Quod imitatus Calphurnius in Bucolicis:

Vellit nam sæpius aurem
Inuida paupertas, & dicit vilia cura.

Non nihil decoris adiunxit prouerbio Calphurnius, quod ad rem transtulit. Quanquam potest paupertas hoc loco pro dea accipi. Seneca libro De beneficiis 4. Nec tanquam munus dabo, sed verba mea redimā, & aurem mihi peruellam, damno castigabo promittentis temeritatem. Rursus lib. 2. Loquar mecum & mihi aurem peruellam: hoc est, ero mihi ipsi monitor, ne similiter peccem. Vtitur in hunc modū & aliis aliquot locis, vt in epistola quadam, Sit ergo aliquis custos, & aures subinde peruellat, abigatque rumores & reclamet populis laudantibus.

Alter Hercules.

PROVERBIALIS hyperbole, οὗτος ἄλλος ἡρακλῆς, id est, Hic alter Hercules. De viro præstrenuo ac laborum tolerātissimo. Extat hoc titulo fabula quępiam ex Menippeis Terentii Varronis, mirum in prouerbiali. Aristoteles libro Moralium Eudemiorū 7. Ὁ γὰρ φίλος βούλεται εἶναι, ὥσπερ ἡ παροιμία φησὶν, ἄλλος ἡρακλῆς, ἄλλος οὗτος. i. Nam amicus cupit esse, sicuti prouerbio dicitur, alter Hercules, alter hic. Plutarchus scribit id cognominis vulgo Theseo attributum, quod multa fortiter patraret exemplo Herculis. Laertius in vitis philosophorum ostendit & Cleanthem philosophum alterum Herculem vulgo dictum fuisse, quod esset omnium laborum patientissimus, adeo vt noctu hauriendo e puteo aquā victum diurnum pararet, vnde & φρεάντλης dictus pro Cleanthe, & nihilo tamē segnius egregiam operam interdiu nauaret philosophiæ. Clearchus apud Zenodotum aliam fabulam adfert, vnde hoc sit natum adagium. Ait enim Briareum, qui & ipse Hercules dictus est, profectū Delphos sublatis inde thesauris aliquot ac monumentis, ex iis quæ eo in loco seruabantur, iuxta veterem quandam consuetudinem, ad columnas, quas Herculis cognomināt, sese

sese contulisse, atque itidem illis, quæ illic erant, fuisse potitum. Deinde Tyrium Herculem venisse Delphos, vt oraculum consuleret, deumque respondisse. οὗτος ἄλλος ἡρακλῆς, id est, Hic alter Hercules, atque oraculum in adagionem abiisse. Nec desunt qui huius dicti originem referãt ad Titormum quendam bussequam, qui multis exẽplis Milonem superarit. Is se positens superatum, sublatis in cœlum manibus dixit, ὦ ζεῦ, μὴ τοῦτον ἡρακλῆν ἄμιν ἕτερον ἐσπείρας, O Iupiter, num hunc nobis Herculem alterum genuisti? Huc pertinet illud Theocriti in Pastoribus,

φαντί νιν ἡρακλῆα βίην καὶ κάρτος ἐρίσδεν. i.
Viribus Alcidæ hunc certare & robore dicunt.

Subiicitq; pastor.

Κἠμ' ἔφαθ' ἁ ματὴρ πολυδεύκεος ἦμεν ἀμείνω. i.
Me quoq; Pollucẽ mater præcellere dixit.

Erat enim hic excellens in pugilum certamine. Et Græculus adulator apud Iuuenalem diuitem imbecillum Herculi æquat, Antæum procul à tellure tenenti. Macrobius lib. Saturnalium 3. scribit in hunc modum: Salios autem Herculi propter vbertatẽ doctrinæ altioris assignat, quia is deus & apud Pontifices idem qui & Mars habetur. Et sane ita Menippea Varronis affirmat, quæ inscribitur, ἄλλος οὗτος ἡρακλῆς, quia cum de Hercule multa loqueretur, eũdem esse cum Marte probauit. Apud Latinos quoque Ruticello cuidam prodigiosis viribus, Herculis nomen attributum. Is mulum suum tollebat, vt scribit M. Varro, citante Plinio libro 7. At Hippocrati medico, quod pestilentiam ab Illyriis venientem prædixisset, dimissis ad auxiliandum circa vrbes discipulis, Græcia ob meritum eosdẽ decreuit honores quos Herculi, nam & is ἀλεξίκακος habitus est. Auctor idem Plinius eodem libro. Quin nomen hoc Herculis videtur vulgari sermone ad omnes viros egregie fortes transferri solere, non aliter quam Catonis ad graues & sapientes. Nam Varro quadraginta tres Hercules enumerat, additq; hoc nomine honoratos fuisse omnes, qui fortiter quippiam egissent. Testatur & Macrobius in Saturnalibus, hoc nominis compluribus fuisse commune, & ante Amphitryonis priuignum. Sic & Achilles appellabantur insigni fortitudine duces: quorum de numero fuit Lucius Siccinius Dẽtatus, ob ingẽtem fortitudinem Romanus Achilles appellatus, quod centum & viginti præliis cum hoste pugnasset, nec ullam haberet cicatricẽ auersam. Auctor A. Gellius lib. 2. cap. 11. Denique rationem aut argumentum Achilleum vocant, quod sit insuperabile & insolubile.

Bipedum nequissimus.

BIPEDVM nequissimus, de homine vehementer improbato, quiq; vel pecudes nequitia superet: Dictum est in Regulũ quendam oratorem, quem Plinius in epistolis subinde suis pingit coloribus, vbi & adagiũ hoc refertur: sed ante hunc Cicero torserat in Clodiũ in oratione pro domo sua: Hoc tu proscriptore, hoc consiliario, hoc ministro, omnium non bipedum solum, sed etiã quadrupedum impurissimo Remp. perdidisti. Consimili figura. Alexander Imperator apud Aelium Lampridium: Nuper certe patres meministis, cum ille omnium non solum bipedum, sed etiam quadrupedũ spurcissimus, Antonini nomen præferret. Heliogabalum significans, Imperatorum vnum omnium effœminatissimum & quem optimo iure Romanum Sardanapalum possis dicere. Addit autem in hoc sermone nominis generalitas gratam quandam & nouam ἔμφασιν. quemadmodum & nullum animal pro nullo homine vulgo dicimus.

Adamantinus.

Ἀδαμάντινος, id est, Adamantinus, pro eo qđ est inexorabilis, aut infatigabilis. Huic prouerbio incredibilis huius lapidis duricies locum fecit: de qua Plinius lib. 37. scribit ad hunc modum: Incudibus adamantes deprehenduntur, ita respuentes ictum, vt ferrum vtrinq; dissultet, incudesq; etiam ipsæ dissiliant. Quippe duritia inenarrabilis est, simulq; ignium victrix natura, & nũquam incalescens. Vnde & nomen indomita vis, Græca interpretatione accepit. Hactenus Plinius. Vnde quidquid inuictum atque inexpugnabile, id adamantinum vocamus. Hesiodus:

Ἀλλ' ἀδάμαντος ἔχει κρατερόφρονα θυμόν. i.
Durus at his animus solido ex adamante creatus.

Theocritus in amaryllide,

Καὶ κέμ' ἴσως ποτίδῃ, ἐπεὶ οὐκ ἀδαμαντίνα ἐντί. id est,

Me

Me quoque respiciet, neque enim est adamãtina forsan. Eodem pertinet quod Homerus Vulcanum fingit, adamantinis vinculis irretinentem Venerem & Martem: quod Maro portas & columnas inferorum ex adamante fabricatus est Socrates in Gorgia Platonis, rationes adamantinas vocat, id est, inexpugnabiles. Rursus libro de Rep. 10. ἀδαμαντίνως ἔχειν dixit pro firmiter tenere, ἀδαμαντίνως δεῖ δὴ τὴν ταύτην δόξαν ἔχοντα, εἰς ᾅδου ἰέναι. id est, Oportet nimirum adamantine sententiam hanc obtinentem ad inferos proficisci. Plutarchus in vita Dionis, ἐκ δὲ τούτου παρεῖσα καὶ νεμομένη κατὰ μικρὸν ἡ πρὸς τὸ μειράκιον ἄνεσις τοὺς ἀδαμαντίνους δεσμοὺς ἐκείνους οἷς ὁ πρεσβύτερος Διονύσιος ἐφη δεδεμένην ἀπολιπεῖν τὴν μοναρχίαν, ἐξέτηξε καὶ διέφθειρεν. id est, Ex hoc autem progressa ac paullatim serpens circa adolescentem remissio, adamantina illa vincula, quibus senior Dionysius dixerat se relicturum astrictam monarchiam, soluit ac perdidit. Horatius in Odis:

Quis Martem tunica tectum adamantina.

Item alibi:

Si figit adamantinos.
Summis verticibus dura necessitas.
Clauos.

Itidem Augustinus aduersus Manicheum: Sed cum ostendere cœpero certas necessariasq; rationes, quæ illas propositiones adamantinis, vt dicitur, catenis innexæ consequuntur. Deniq; scriptoribus aliquot propter infatigatam studii tolerantiam, adamãtini cognomen inditum, vt Didymo grammatico, & Origeni Theologo. In consimilem sensum vsurpat Pindarus in Isthmiis encomio quinto, laudans Lamponem quendam inter fortes fortissimum, qualis est Naxiacos inter reliquas.

φαίης κέν νιν ἄνδρ' ἐν ἀεθληταῖσιν ἔμμεν
Ναξίαν πέτραις ἐν ἄλλαις
Χαλκοδάμαντ' ἀκόναν. id est,

Diceres sane eum virum inter athletas esse Naxiam in ceteris saxis, ferriq; domitricem cotem. Plinius lib. 36. cap. 7. meminit Naxii marmoris, qđ diu fuit in precio, & hinc cotes dictas naxias, quæ in insula Cypro nascerentur. Est autem Naxus vna Cycladum haud procul à Paro, cuius marmora celebrãtur ob candorem. Pindari interpres ponit Naxum hanc in Creta, quid secutus incertum. Plinius ponit Naxum oppidum in Sicilia. Stephanus indicat hoc nomen, vt pleraque sunt, compluribus locis esse commune. Addit Creticam cotem appellatam Naxiam, quæ eadem dicta sit ναξίας. Subindicat autem, hoc prouerbium magis pertinere ad diiudicandum & prodendum quod fallebat, quam ad robur, quemadmodũ ante de Lydio lapide diximus. Vnde considerandum an in Plinio pro Cypro legendum sit Creta, aut Naxo.

Ferreus aheneus.

SIMILI figura, ferrea atque ahenea dicũtur, quæ solida firmaq; significamus. Verg.

Non mihi si centum linguæ sint, oraque centum,
Ferrea vox.

Quo quidem in loco videtur expressisse illud Homericum ex secundo Iliados libro:

Οὐδ' εἴ μοι δέκα μὲν γλῶσσαι, δέκα δὲ στόματ' εἶεν,
Φωνὴ δ' ἄρρηκτος, χάλκεον δέ μοι ἦτορ ἐνείη. i.
Non mihi si sint ora decem, totidem quoque linguæ,
Vox infracta, animusq; mihi simul æreus adsit.

Horatius in prima epistola:

Hic murus aheneus esto.
De decreto animi non conuellendo.

Homerus Iliados X.

Η γὰρ σοί γε σιδήρεος ἔνδοθι θυμός. id est,
Ferrea nimirum tibi mens in pectore clausa est,

Idem Odysseæ E.

Οὐδέ μοι αὐτῇ
Θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι σιδήρεος, ἀλλ' ἐλεήμων. i.
Neque enim mihi scilicet ipsi,
Ferreus est animus sub pectore, sed miserescens.

Et Iliados Ψ. Σιδήρεον μένος τοῦ πυρός. id est, Ferream incendii vim dixit.

Ἐν δὲ πυρὸς μένος ἧκε σιδήρεον. id est,
Ferrea vero ignis venit in pcordia virtus.

Paullo diuersius est, quod Cicero Attilium ferreum scriptorem vocat, pro duro atque imperito. Nam in artibus dura dicuntur, quæ parum sunt artificiosa: contra mollia quæ summa arte perfecta. Verba M. Tullii libro De finib. 1. sunt hæc: Electarum tamen male conuersam Attilii mihi legendã putẽ. De quo Licinius, ferreũ scriptorem.

Cornea fibra.

NEQVE dissimili figura dixit Persius,

Neqs

- Neq; enim mihi cornea fibra.

Nam cornua & durissima sunt, & sensu carent, quemadmodum & vngues. Quanquã potest & à corno arbore corneum dici, cuius lignum durissimum esse constat. Persii carmen in prima satyra sic habet,

Non ego cum scribo, si forte quid aptius, exit,
Quando hæc rara auis est, si quid tamen aptius, exit.
Laudari metuam, neq; enim mihi cornea fibra est.

Vnde qui carẽt humanis affectibus, robur, adamantem, silicem, ferrum, cornu in pectore gestare dicuntur.

Aiacis risus.

Αἰάντειος γέλως, id est, Aiacinus risus. In eos, qui temere ac vecorditer rident: Id quod apposite dicetur in homines mortiferis voluptatibus gaudentes, breui perituros: aut qui malefactis gaudent, mox pęnas daturi. Cuiusmodi risum eleganter describit Homerus in Odyss. Υ.

- Μνηστῆρσι δὲ Πάλλας Ἀθήνη
Ἄσβεστον γέλον ὦρσε, παρέπλαγξεν δὲ νόημα.
Οἱ δ' ἤδη γναθμοῖσι γελοίων ἀλλοτρίοισιν.
Αἱμοφόρυκτα δὲ δὴ κρέα ἤσθιον, ὄσσε δ' ἄρα σφέων
Δακρυόφιν πίμπλαντο, γόον δ' ὤϊετο θυμός. i.
Deinde procis risum commouit diua Minerua
Haud compescendum, mentemq; excussit, at illi
Protinus attoniti malis risere alienis.
Mandunt interea tabẽtes sanguine carnes.
Lumina complentur lachrymis, mens anxia mœret.

Adagium natum est ex historia Aiacis. Is adeo grauiter tulisse legitur Vlissem sibi p̃latum in capessenda successione armorum Achillis, vt præ dolore in insaniam versus sit: itaq; gladio districto in gregem pecorum insiliit, existimans sese Græcorum copias cædere. Tum duos quosdam maximos sues à trabe suspensos flagris cecidit, arbitrans hos esse Agamemnonem atque Vlyssem, quorum alteri vt iudici, alteri vt victori potissimum erat iratus. His igitur suibus plurimo cum risu insultauit, addens conuicia quæcunq; suggerebat splendida bilis. Deinde postea quam resipuisset, partim pudore, partim metu, sibi mortem consciuit. Nec intempestiuiter torquebitur in eos, quibus risus ob oritur nulla de causa, quem vulgo dicunt, aut insaniæ, aut stultitiæ, aut stultitiæ argumentum esse. Attestatur & senarius ille prouerbialis:

Γελᾷ δ' ὁ μωρὸς κἄν τι μὴ γελοῖον ᾖ. id est,
Ridet fatuus, vt nulla risus causa sit.

Canis vindictam.

Κυνὸς δίκην, id est, Canis vindictam. Macedonicum adagium, in eos, qui præter expectationem pęnas dant iis, quos aliquando læserunt. Natum ab Euripidis tragici poetæ interitu. In Macedonia vicus quispiam est, qui Thracum dicitur, propterea quod olim à Thracibus sit inhabitatus. Hic cum canis quidam Archelai regis aberrasset, Thraces de more suo mactatum sacrificarunt, ac deuorarunt. Quod vbi comperisset Archelaus talentum eis mulctam dicit. Verum cum illi soluendo nõ essent, Euripidem subornarunt, qui regem exoraret vt sibi mulctam remitteret, ita vt fecit. Postea vero cũ Euripides in sylua quadam solus esset, & Archelaus à venatu reuerteretur, canes Euripidem cinctum discerpserunt, deuoraruntque. Existimatum est autem eos canes ex eo prognatos fuisse caue, quem Thraces sacrificarãt. Hinc adagium apud Macedonas increbruit, Canis vindictam, subaudiẽdum passus est, aut aliud commodius. Valerius Maximus lib. 9. capite de morte non vulgari, refert. Euripidem cum ab Archelao rege Macedonum cœnę adhibitus fuisset, domum à conuiuio repetẽtem, à canibus fuisse discerptum. Eos canes ab æmulo quopiam immissos fuisse confirmat A. Gellius Noctium Atticarum libro 15. cap. 20. Suidas addit, hos æmulos fuisse Arrideum Macedonem, & Cratenam Thessalum poetã, quos Euripidis gloria vrebat. Hi finxerunt eum à regiis canibus dilaceratum fuisse. Sunt qui narrent, eum non à canibus, sed à mulieribus fuisse dilaniatũ, cum intempesta nocte Craterum adolescentem peteret, Archelai amasium. Testatur enim & Gellius Euripidem μισογύνην, id est, mulierum osorem fuisse. Sed quo ad superiorem attinet opinionem, fabulam non usquequaque dissimilem narrat Plutarchus in dialogo De comparatione terrestriũ animantium & marinorum. Pyrrhus, inquit, rex iter faciens canem reperit, corpus hominis interfecti seruantem: cumque cognouisset

uisset eum tertium iam diem impastũ manere, nec à cadauere diuelli, iussit extinctum sepelliri, canem secum adducendum curauit. Paucis post diebus militum delectus est actus, omnesque regem sedentem præteribant. Aderat & canis, quietus interim, donec domini interfectores prætereuntes conspicatus est: in hos protinus iratus, cũ clamore irruit, ac sæpius allatrauit, subinde respectans Pyrrhum, adeo vt non solum ipsi Pyrrho, sed & omnibus qui aderant, suspicio nasceretur. Proinde cum & aliæ nonnullæ coniecturæ, ita vt fit, accederent aliunde, duo comprehensi sunt, & facinus confessi, supplicio sunt affecti. Addit & Hesiodi interfectores ab ipsius cane proditos, supplitium dedisse. Subiicit his, quod sua memoria dicit accidisse. Quidam irrupit in Aesculapii templum, sublatis aureis & argenteis aliquot monumuntis, clam & ignotus, vt putabat, aufugit. At canis templi custos, cui nomẽ Capparus, nam indignus qui periret ἀνώνυμος cum videret neminem æditorum sua voce commoueri, fugientem sacrilegũ est insecutus, ac primum quidem saxis petitus, haud tamen discedebat. Exorto die nõ accedebat propius, sed procul oculis obseruans sectabatur, nec cibũ obiectũ capiebat. Rursum iuxta dormiẽtem cubabat & ipse, & abeuntem ad consimilem modum insequebatur: quod si qui viatores fuissent obuii, iis cauda adblandiebatur, in illum vnũ latrabat ac sæuiebat. Hæc cum ab aliis alii dedicissent, simulque & canis & hominis figuram cognouissent, sacrilegum apprehẽderunt, & ad supplicium duxerunt, cane præcedente hilari iam ac gestiẽte, quod maleficum esset venatus. Vnde ei cani de publico pastus decretus est, eiusq; rei cura sacerdotibus mãdata. Verum vt ad prouerbium reddeamus, apparet apte dici posse & in hunc sensum, quotiens auctor illati mali dissimulatur. Veluti cum veneno tollitur inimicus, & spagitur in vulgum rumor, illum febri perisse: aut cum princeps immissis in ædes alicuius satellitibus omnia diripia, & fama dissipatur à latronibus fuisse spoliatas: aut cum tyrannus subuertit eũ, cui male vult, deinde facti inuidia confertur in magistratus, tãquam illo inscio fecerint. Videtur hinc fluxisse, quod hodie passim apud Germanos dictitant, vbi quid accidit incommodi certi, incerto auctore, quodque nemini possis imputare, id canis accedisse morsu.

In tuo regno.

QVOD cuiusq; priuatum est, regnum eius dicitur. Inde & Melibœus Vergilianus:

Post aliquot mea regna videns mirabor aristas.

Scæuola apud Ciceronẽ in Oratore, Id nisi in tuo regno essemus, non tulissemus. id est, in tua villa. Nam Crasso loquitur in Tusculano, quæ villa tum erat Crassi. Quinetiã vulgo iactatur adagium, Suæ quenque domi regem esse: quod tamen ab ipsa vsque antiquitate manasse videtur. Quandoquidem apud Homerum Odysseæ A. versiculus hic extat:

Αὐτὰρ ἐγὼν οἴκοιο ἄναξ ἔσομ' ἡμετέροιο. id est,
Aedibus in nostris ego regẽ gessero sane.

In tuo luco & fano est situm.

IN tuo luco & fano legitur apud Plautum, p eo quod est in tua potestate, tuo arbitrio tua tutela, tua manu. Translatũ à fanis & lucis, numinibus dicatis. Nonnihil diuersum est quod ait M. Tullius in oratione pro Aulo Cecinna: In meis castris præsidiisq; versaris: id est, mecum facis, & pro me pugnãt quæ dicis.

Intra suas præsepes.

SIMILI figura dicit Plautus in Cassina, Scit, si id impetret, futurum quod amat intra præsepes suas: pro eo quod est, certum ac paratum. Nam quod intra septa nostra clausum sit, id tuto certoq; possidemus. Dictum est autem in senem dantem operam, vt ancilla, quam amabat, villico suo nuberet, hoc quidem consilio, vt insciente vxore cum liberet, ea ruri potiretur. Idem in Rudẽtibus: Ad herum arbitrum vocat me hic intra præsepes meas.

In ære meo est.

QVEM nobis officiis obstrictum significamus, ita vt iam totus certoq; noster sit, eum in ære nostro dicimus esse. Nam antiquitus omnis pecunia ærea erat, auri vsu nondum reperto in feriendis nomismatis, legitur apud Ciceronem libro Epistolarum familiarium 13. Et mehercle semper sic in animo habui, te in ære meo esse, propter Lamiæ nostri coniunctionem, & singularem necessi-

necessitudinem. Item libro 15. Marcum Fabium quod mihi amicum tua commendatione das, nullum in eo facio quæstum. Multi enim anni sunt, cum ille in ære meo est, & à me diligitur.

A teneris unguiculis.

Ἀπὸ τῶν ἁπαλῶν ὀνύχων, id est, A teneris vnguiculis, pro eo quod est, à prima pueritia. Translatum à catulis, quorum vnguiculi nondum duruerunt. M. Tullius, A teneris, vt Græci dicũt, vnguiculis. Flaccus in Odis:

-Et incestos amores
De tenero meditatur vngui.

Plutarchus in libello De puerorum institutione, Ὡς ἂν ἔνδοθεν καὶ τὸ δὴ λεγόμενον ἐξ ὀνύχων ἀγαπῶσι τὰ τέκνα. id est, Vt intrinsecus, & quod dicitur, ab vnguiculis ament liberos, hoc est, à prima statim infantia. De matribus loquitur quæ suis vberibus lactant fœtus suos.

Ab incunabulis.

EVNDEM habet sensum, Ab incunabulis, id est, à primis vitæ rudimentis. Plautus in Pseudolo, Sed hic seruus Carysto huc qui aduenit, quid sapit vsq; à cunabulis? Item Titus Liuius, Ab incunabulis imbutum odio tribunorum M. Tullius oratoris incunabula vocat primam illam à fundamentis institutionem: Et Vergilius:

-Gentis cunabula nostræ.

Aurelius libro Pandectarum primo, titulo de officio præfecti prætorio, His cunabulis præfectorum auctoritas initiata in tantum meruit augeri, vt appellari à præfectis prætorio non possit. Aristoteles in Ethicis lib. 2. dicit, ἐκνηπίων, ἐκ νέων. Quorum posterius citat ex Platone Est autẽ is locus apud Platonem libro De legibus 10. νῦν δ' ἐν πειθόμενοι τοῖς μύθοις οὓς ἐκ νέων παίδων ἔτι ἐν γάλαξι τρεφόμενοι, τροφῶν τε ἤκουον καὶ μητέρων, &c. id est, Nunc vero credentes fabulis, quas à pueris cum adhuc lacte aleremur, à nutricibus ac matribus audiuimus. Similiter & Crepundia pro prima ætate accipiuntur.

Cum lacte nutricis.

COGNATVM est his quæ superius retulimus, ab incunabilis, à teneris vnguiculis. Cicero Tuscul. quæst. lib. 3. Nunc autem simul atque editi in lucẽ & suscepti sumus, in omni continuo prauitate, & in summa opinionum peruersitate versamur, vt pœne cum lacte nutricis errorem suxisse videamur.

Ante victoriam encomium canis.

Πρὸ τῆς νίκης τὸ ἐγκώμιον ᾄδεις, id est, Ante victoriam encomium canis. In eum, qui præpropere gloriatur, re nondum confecta. Nam apud Græcos, qui rem strenue gessissent in bello, orationẽ quapiam aut carmine laudabãtur: quæ laudatio proprie encomium dicitur. Extat enim Theocriti carmen in laudem Ptolemæi, cui titulus, Encomium, & Luciani Demosthenis encomium. Apud Romanos, orationes, supplicationes, triũphi, præmia virtutis erant: vnde liceat dicere, Antequam viceris, triumphũ paras. Plato in Lyside, Πρὶν νενικηκέναι, ποιεῖς τε καὶ ᾄδεις εἰς ἑαυτὸν ἐγκώμιον. id est, Priusquam viceris, & facis & canis de te ipso encomium. Non abludit hinc, quod ait Plato in Thæteto, Φανούμεθα ἀγεννοῦς ἀλεκτρυόνος δίκην πρὶν νενικηκέναι, ἀποπηδήσαντες ἀπὸ τοῦ λόγου ᾄδειν. id est, Videbimur galli ignaui more priusquã vicerimus, a sermone desilientes canere: Siquidem hic mos animanti, cantu victorem se testari. Huc pertinet illud quod alibi retulimus ex Solonis auctoritate, ὅρα τέλος μακροῦ βίου. Tum illud Pindari in Isthmiis, ἔστιν δ' ἀφάνεια τύχας καὶ μαρναμένων, πρὶν τέλος ἄκρον ἱκέσθαι. id est, Est autem incerta fortuna etiam pugnantium, priusquã ad summum finem perueniatur.

Omnes attrahens vt magnes lapis.

Πάντας γ' ὑφέλκων ὥσπερ μαγνῆτις λίθος. id est, Cuncta attrahens haud aliter ac magnes lapis.

Hoc carmẽ Suidas citat ex Piside. Videtur prouerbiale. Metaphora ducta à natura lapidis, ferrum ad se trahentis, & attractum tenentis, quem quidam eundem putant cũ eo, quem Heracleũ vocant, cuius alibi mentionem fecimus in prouerbio, Lydius lapis. Hoc miraculi Plinius verbis attollit li. 36. cap 16. ad hunc modum, Quid lapidis rigore pigrius? Ecce sensus manusq; tribuit illi. Quid ferri duritia pugnacius? Sed cedit, & patitur mores, trahiturq; à Magnete lapide: domitrixq; illa rerum omnium materia, ad inane nescio quid currit, atque vt propius venit assistit, teneturq; & complexu hæret. Sideritem ob hoc alio nomine

ne appellant: quidam Heracleon. Magnes appellatus est ab inuentore, vt auctor est Nicander, in India repertus. Hactenus Plinii verba reddidimus. Inter multas Magnetis species, Aethiopicum cõmemorat, attractu vsqueadeo efficaci, vt non ferrum modo, verumetiam alterũ Magnetem ad se trahat. Eoque tantus huius lapidis honos, vt argento expendi soleat. Commemorat & Hæmatiten non perinde in attrahendo ferro violentum, sed alio insignem miraculo. Siquidem vt est colore sanguineo, nam hinc etiã vocabulum, ita si teratur, sanguinem reddit, Huius igitur lapidis tã prodigiosa vis prouerbio locum fecit. Citat Suidas Euripidem ex Oeneo:

Ὡς τε μαγνῆτις λίθος
Τὴν δόξαν ἕλκει, καὶ μεθίστησιν πάλιν. id est,
Sic vti Magnes lapis
Mentem trahit, transfertque rursum ac demouet.
Ἐφ' ἑαυτὸν ἕλκων, ὥς τε καικίας νέφος. id est,
Ad se attrahens vt Cæcias nubes trahit.

In syluam ligna ferre.

IN syluam ligna ferre, est aliquem iis rebus augere velle, quibus ipse maxime abundet. Horatius in Sermonibus:

Atque ego cum Græcos facerem natus mare citra
Versiculos, vetuit me tali voce Quirinus
Post mediam noctem visus, cum insomnia vera,
In syluam non ligna feras insanius, ac si
Græcorũ malis magnas implere cateruas.

Eadem ratione dicimus: In mare deferre aquam: quorum vtrunq; nos epigrammate quodam coniunximus,

Largiri numeros tibi Petre, hoc est,
Syluæ ligna, vago mari addere vndas.

Vtrunq; congruit cum eo, quod alio retulimus loco, vlulas Athenas.

Lumen soli mutuas.

Τὸ φῶς ἡλίῳ δανείζεις, id est, Lumen soli mutuum das. Cum docemus doctissimum, monemus vehementer prudentem: aut cum conamur exponere, quæ per se sunt clarissima: aut sermone celebrare, quæ sua sponte sat illustria sunt. Sol enim fons omnis luminis putatur, qui lucem mutuare solet, nõ mutuo accipere. Refertur in iis collectaneis, quæ Plutarchi titulo, circumferuntur. Et simile quiddam apud Fabium de iis qui per se clara conantur illustrare, eos perinde facere, quasi si quis studeat clarissimo soli mortale lumen inferre.

Fontes ipsi sitiunt.

FONTES ipsi sitiunt, Ironia prouerbialis in eos, qui petũt ab aliis quod ipsis affatim abundet domi. Cicer. ad Q. frat. Tibi quod rogas, quoniam ipsi fontes iam sitiunt, si quid habebo spatii, scribam. Significat fratrem magis abundare versibus, quos tamen à se petat, perinde quasi carminum indigẽs. idem ad Attic. lib. 12. Non ad διψάσαν κρήνην, sed ad ἧρίνην eum venisse vt scribis, in tantis præsertim angustiis.

Ipsa olera olla legit.

IPSA olera ollla legit, In eos quadrabit, qui suum ipsorum vitium in aliud quippiam reiiciũt: aut qui sic ad scelus aliquod quasi facti, vt non possint non peccare. Catullus in Cæsarem:

Mentula mœchatur, mœchatur mentula certe.

Hoc est quod dicunt, ipsa olera alla legit. Nam olla coquendis oleribus nata est: vel quod absurdissimum sit, si quis dicat ollam legere olera quæ non coquet, nisi si quis immiserit. Non igitur olla in causa est, sed qui iniicit mala olera. Non est admodum huic dissimile, quod ex Homero ceu prouerbiale citat Tertullianus, Ipsum ferrum virum attrahit. Id à nobis alio dictum est loco, in prouerbio Tollenda mali occasio. Item ipsa olla lenticulam attigit.

Oedipi imprecatio.

Οἰδίποδος ἀρὰ, id est, Oedipi imprecatio. De tragicis & ingentibus malis. Qui Greca colligũt adagia, citant ex Aeschylo huiusmodi fabulam: Eteocles & Polynices, de more patri ex vno quoq; sacro partem anteriorem mittebant. Cum autem aliquando per imprudentiam atque incogitantiam, coxã, hoc est, posteriorem partem misissent, ille existimans id non obliuione, neque imprudentia, sed contumeliæ causa factum, imprecationibus diris eos est execratus. Alii narrant. Oepidum, simul atque cognouisset se parricidam esse, tum autem cum matre consuetudinem habuisse, suis ipsius manibus oculos sibi eruisse. Quæ res vbi eius loci incolis cognita est, Oedipum expulerũt vrbe.

Ille in exilium abiens, filios, quod patrem in calamitate non defenderent, execrationibus deuouit. Quæ quidem neutiquam irritæ fuerunt: nam iuuenes mutua cęde extincti sunt: Mater sibi mortē consciuit: Oedipus ipse fulmine ictus interiit. Cuiusmodi autē fuerint huiusmodi imprecationes, Diogenes Cynicus apud Laertium propemodum indicat, qui per iocum dicere solitus erat, sibi τὰς τραγικὰς ἀρὰς, id est, Tragicas execrationes occurrisse. Esse enim sine domo sine ciuitate, priuatum patria, pauperem, palantem, vitam in diem agentem. Sophocles in Tyranno, fingit Oedipum ignarum etiamnum de quo Phœbus dixisset exigendo, tanquam qui ciuitatem suis sceleribus pollueret, multa dira in eum, hoc est in se precantem. Euripes in Phœnissis:

Ἀρὰς ἀρᾶται παισὶν ἀνοσιωτάτας. id est,
Dirissimas preces precatur liberis.

Verba Iocastæ de Oedipo. Idem in Oedipo Coloneo, sic Oedipum imprecantem facit Polinici, vt fraterna manu occideretur, vicissimq; occideret,

- Τὰς δὲ συλλαβὼν ἀρὰς
Ἅς σοι καλοῦμαι, μήτε γῆς ἐμφυλίου
Δορὶ κρατῆσαι, μήτε νοστῆσαι ποτὲ
Τὸ κοῖλον Ἄργος, ἀλλὰ συγγενεῖ χερὶ
Θανεῖν, κτανεῖν θ' ὑφ' οὗπερ ἐξελήλασαι.
Τοιαῦτ' ἀρῶμαι καὶ καλῶ τὸ ταρτάρου
Στυγνὸν πατρῷον ἔρεβος. & reliqua quæ sequuntur, id est,

Hæc te sequantur agmine imprecamina,
Tibi quæ imprecor, vti ne ue natali solo
Potiare bello, ne ve ad Argos postea
Redire liceat, immo fraterna manu
Perimaris, ac vicissim eum dedas neci
Qui te expulit, fratrē. Ista vobis imprecor,
Testorq; patri triste numem tartari.

Horatius hoc genus imprecationis diras vocat in Odis:

Diris agam vos, dira deprecatio
Nulla expiatur victima.

Huiusmodi autem parentū in liberos deuotiones esse formidādas, Homerus quoq; testatur Iliados I. Cum Phęnix narrat se paternis execrationibus obnoxium fuisse, idq; contigisse quod illi fuerant imprecatæ. Carmen Homeri sic habet:

Μή ποτε γούνασιν οἷσιν ἐφέσσεσθαι φίλον υἱὸν
Ἐξ ἐμέθεν γεγαῶτα. θεοὶ δ' ἐτέλειον ἀπάρας. i.
Orat ne in genibus proles aliqū sederet.
Ex me nata suis, diisq; audiuere precantē.

Efficimus pro nostris opibus mœnia.

Efficimus pro nostris opibus mœnia. Quadrat in tenui fortuna, paruisq; facultatibus homines, qui tamen ipsi quoque pro rei modulo viuūt laute. Plautus in Sticho: Quibus diuitiæ sunt domi, schaphiis, & cantharis batrochis bibunt. Nos nostro Samiolo poterio, tamen viuimus nos, tamen efficimus pro opibus nostra mœnia. Hactenus Plautus. Itidem vulgo dicitur hodieq;, Pusillæ auiculæ pusillos nidulos construunt.

Ominium rerum vicissitudo est.

Terentius in Eunucho: Omnium rerum vicissitudo est. Quę sententia significat in rebus mortalium nihil esse perpetuum, nihil stabile, sed omnia velut æstuario quodam fluxu refluxuq; decedere atque accedere. Atque his vicibus, ab aliis ad alios transferuntur imperia, opes gloria, voluptas, eruditio: denique quidquid est, aut commodorum aut incommodornm. Sophocles in Oedipo Coloneo has rerum humanarum vices eleganter describit.

- Μόνοις οὐ γίγνεται
Θεοῖσι γῆρας, οὐδὲ κατθανεῖν ποτε.
Τὰ δ' ἄλλα συγχεῖ πάνθ' ὁ παγκρατὴς χρόνος.
Φθίνει μὲν ἰσχὺς γῆς, φθίνει δὲ σώματος.
Θνήσκει δὲ πίστις, βλαστάνει δ' ἀπιστία.
Καὶ πνεῦμα ταὐτὸν, οὔποτ' οὔτ' ἐν ἀνδράσιν
Φίλοις βέβηκεν, οὔτε πρὸς πόλιν πόλει.
Τοῖς μὲν γὰρ ἤδη, τοῖς δ' ἐν ὑστέρῳ χρόνῳ
Τὰ τερπνὰ, πικρὰ γίγνεται, κἀῦθις φίλα.

Quorum carminum sententiam vtcunque reddemus.

- Solis deis
Nunquam senecta molesta, nec mors accidit.
At reliqua miscet cuncta tempus impotēs.
Terræ per hoc vis atque robur interit,
Simulq; nostri corporis perit vigor.
Moritur fides, perfidia pullulat inuicem,
Nec animus idem, nec eadem flagrantia.
Haud vnquam amico durat erga amiculū,
Nec ciuitati in ciuitatem permanet,
Siquidem his statim, illis post pusillum temporis,
Iucunda quæ fuerant, amara ac tristitia, &
Ingrata dudum grata fiunt inuicem.

Homerus item Iliados Z.

Νίκη δ' ἐπαμείβεται ἄνδρας. id est,
Nunc his nunc illis contingit vincere.

Item

Item Iliados Σ.

Ξυνὸς ἐνυάλιος καὶ τοικτατέκτα. id est, Communis Mars, inq; vicem perimit perimentem. Neque uero prætereundum hoc loco bellissimum eiusdem poetæ figmentũ de duobus doliis, ex quibus Iuppiter varie miscet res mortalium. Carmẽ extat in Iliados vltimo libro, quod non ab re fuerit adscribere.

Δοιοὶ γάρ τε πίθοι κατακείαται ἐν Διὸς οὔδει
Δώρων οἷα δίδωσι, κακῶν, ἕτερος δὲ ἑάων.
Ὧ μὲν καμμίξας δώη Ζεὺς τερπικέραυνος,
Ἄλλοτε μέν τε κακῷ ὅγε κύρεται, ἄλλοτε δ' ἐσθλῷ. id est.

Dolia nanque Iouis duo stant in limine, plena
Muneribus quæ is donat, in hoc mala sũt, bona in illo.
Hinc miscens dispensat acuto fulmine gaudens,
Nunc mala distribuens ac tristia, nunc bona rursum.

Tractum videtur adagiũ ab Aesopi responso. Is enim rogatus, auctore Laertio, quid ageret Iuppiter, respondit, τὰ μὲν ὑψηλὰ ταπεινοῖ, τὰ δὲ ταπεινὰ ὑψοῖ, id est, Deprimit excelsa, & tollit humilia. Euripides in Ione,

Τὰ θνητὰ τοιαῦτ' οὐδὲν ἐν ταυτῷ μένει. i.
Eiusmodi mortalium
Sunt res, vt in eodem nihil duret statu.

Euripides in Icetidibus,

Ὁ γὰρ θεὸς πάνθ' ἀναστρέφει πάλιν. id est,
Fortuna cuncta versat in contrarium.

Theognis in sententiis.

Ζεὺς γάρ τοι τὸ τάλαντον ἐπιρρέπει ἄλλοτ' ἄλλῳ,
Ἄλλοτε μὲν πλουτεῖν, ἄλλοτε δ' οὐδὲν ἔχειν. i.
Nunc etenim huic libram inclinat, nunc Iuppiter illi,
Vt modo sis diues, nil modo possideas.

In quibus versibus Theognis, vt illud obiter indicemus, adlusit ad locum Homericũ in Iliados θ. vbi Iuppiter aureis lancibus expendit Troianorũ ac Græcorũ fata. Fertur in eandem sñiam huiusmodi versiculus,

Τὰ θνητὰ πάντα μεταβολὰς πολλὰς ἔχει. i.
Varias vices, res obtinent mortalium.

Celebratur & hoc dictum, κύκλος τὰ ἀνθρώπινα, id est, Circulus res mortalium, vt subaudias, sunt, quod circumagantur, & velut in orbem recurrant, fortuna versante rotã. Item Pindarus in Therone,

Ῥοαὶ δ' ἄλλοτε ἄλλαι.
Εὐθυμιᾶν τε μετὰ καὶ πόνων ἐς ἄνδρας ἔβαν.

Quorum carminum sensus est, Iucunda ac tristia, æstus in morẽ, vicissim accidere mortalibus. Homerus locis aliquot appellat ἑτεραλκέα νίκην, idest, Victoriã alternatim nunc his nunc illis obtingentem.

Iucunda uicissitudo rerum.

Μεταβολὴ πάντων γλυκύ, id est, Iucunda rerũ omnium vicissitudo. Sententia prouerbialis, cum ab aliis passim auctoribus vsurpata, tũ vero ab Aristotele 2. Rhetoricarũ præceptionũ lib. Καὶ τὸ μεταβάλλειν ἡδύ, εἰς φύσιν γὰρ γίνεται μεταβάλλειν, τὸ αὐτὸ ἀεὶ ὑπερβολὴν ποιεῖ τῆς καθεστώσης ἕξεως. ὅθεν εἴρηται, μεταβολὴ πάντων γλυκύ. id est, Varietas quoque, vicissitudoq; iucunda. Fit enim iuxta naturam transmutatio. Quod aũt semper idem stati perpetuiq; habitus, parit satietatem. Vnde illud dictum est: Vicissitudo rerũ omnium iucunda. Vsurpatur ab eodem libro Moralium Eudemiorum 7. Sumptum apparet ex Euripidis Oreste, Μεταβολὴ πάντων γλυκύ. id est, Mutatio iucunda rerum est omnium. Eodem adlusit Vergilius in Bucolicis.

Alternis dicetis, amant alterna camœnę.

Fertur & Mimus quidam in hanc sententiam non illepidus.

Nil iucundũ, nisi quod commendat varietas.

Item alter huic consimilis.

Bonarum rerum consuetudo pessima est. Ea rerum natura, eiusmodi sensus humani fastidium, vt nihil esse possit tã suaue, quod non abeat in nauseã, si paullo diutius vtare, nihil tam egregium, quod idem diu placere possit. Vnde & illud Iuuenalis:

Voluptates commendat rarior vsus.

Varietas autem tantam in omni re vim habet, vt commendatione nouitatis interdũ, & pessima pro optimis placeant.

Inuitis canibus uenari.

INVITIS canibus venari. Hoc adagio significatum est, non sat feliciter succedere, quod à nolentibus extorquetur. Neque eorum officio utendũ, qui non ex animo operam suam nobis commodant. Apud Plautum in Sticho Panegyris patri interminãs, ne se, suamq; sororẽ inuitas viris collocet: Stultitia est, inquit, pater, venatum ducere inuitas canes. Additq; sententiam, qua metaphoram explicat: Hostis est vxor, inuita quæ ad virum nuptum datur.

et que uiuentissima

Inuitis

Inuitos boues plaustro inducere.

SIMILE dictum etiam hodie perseuerat vulgo celebratum, incommodum esse, bubus inuitis plaustrum ducere, aut inuitis equis plaustrum agere. Videtur autem ex Theognide sumptum:

Μήν ἀκέοντα βίῃ κεντῶν ὑφ' ἅμαξαν ἔλαυνε. id est,

Inuitum ne me scutica, stimulisque subactum
Vi studeas vnquã ducendo inducere plaustro.

Velocem tardus assequitur.

Κιχάνει τοι βραδὺς ὠκὺν, id est, Assequitur celerem tardus. In eum cõpetet, qui viribus imbecillior, arte atque ingenio vincit potentiorem. Natum adagium ex Odysseæ Θ. vbi lepidissima narratur fabula, quemadmodum Vulcanus claudus, cum suspectam haberet vxorem Venerem, quod furtim cum Marte congrederetur, nec vires suppeterẽt, quibus adulterum deprehenderet, ad artes atque ingenium confugit. Lectum suum adamantinis atque inuisibilibus catenulis circumuinxit: quod vbi fecisset, foras obire se simulat. Deinde cum in arctissimis essent complexibus, Mars & Venus, vinculis illis hoc magis irretiti, quo magis se circũagerent, ecce tibi repente redit Vulcanus, & prodente sole, deos omnes adhibet, deprehensi adulterii testes. Quo loco Homerus:

Κιχάνει τοι βραδὺς ὠκὺν,
Ὡς καὶ νῦν Ἥφαιστος ἐὼν βραδὺς εἷλεν Ἄρηα
Ὠκύτατόν περ ἐόντα θεῶν, οἳ Ὄλυμπον ἔχουσι,
Χωλὸς ἐὼν τέχνῃσι, τὸ καὶ μοιχάγρι' ὀφέλλει. i.
Nonnunquam assequitur tardus, celeremque citumque
Sicvti nunc Vulcanus, vt est vestigia tardus,
Mauortem cæpit, qui pernicissimus vnus
Cunctorum quicunque tenent supera astra deorum.
Et quanquam est claudus pede, rem tamẽ arte peregit.
Proinde & debet pœnas deprẽsus adulter.

Eodẽ pertinet apologus de vulpe & coruo, prædam eandem cursu petentibus, quã vulpes celeritate impar, ingenio sibi vindicauit. Item de cancro cursu cum vulpe certante. Item de corydo auicula, volatu certante cum aquila. Accidit huiusmodi quiddam & in piscibus, vt qui tardissimi sint, arte capiãt velocissimos. Quorum de numero est Raia, quæ abdens sese locis harenosis, aut limosis, capillamentis illis suis porrectis pisces allicit, allectosq; ad os vsq; pertrahit. Item torpedo abscondit sese in harena, limone: ac pisces forte incidentes torpore afficit, atque ita depascitur. Qua quidem arte venatur etiam hominem. Occultat sese & pastinaca, Græcis trigonis dicta, sed diuersa ratione. Atq; ita fit, vt cum sint ipsæ segnes, tamen aliquando capiãtur mugilem habentes in aluo. Auctor est Aristoteles libro de naturis animalium nono. Plinius autem libro nono testatur, mugilibus præcipuam esse velocitatem, vt aliorum pisciũ vim timentes, transuersa nauigia superiaciant. Theognis adagium retulit ad hunc modum.

Καὶ βραδὺς εὔβουλος εἷλεν ταχὺν ἄνδρα διώκων. id est,

Callidus ac tardus celerem insectando prehendit.

Aquilam testudo vincit.

AB hoc non discrepat illud quod refert Diogenes Laertius in vita Menedemi philosophi, ex Achæi poetæ satyra, cui titulus Omphale,

Ἡλίσκετ' ἄραγε καὶ πρὸς ἀδυνάτων ταχύς
Καὶ πρὸς χελώνης αἰετὸς ἐν βραχεῖ χρόνῳ. i.
Capta est profecto celer ab imbecillibus,
Et aquila tempore in breui à testudine.

Hos senarios ait vsurpare solitum Menedemum in eos, qui secum in ciuilibus honoribus contenderent. Accipi potest per ironiam, aut simpliciter, vbi quis potẽtiorem arte vincit, & quod viribus non potest, assiduitate conficit.

Intempestiua beneuolẽtia nihil simultate differt.

SENARIVS est Græcis prouerbii vice celebratus:

Ἄκαιρος εὔνοι' οὐδὲν ἔχθρας διαφέρει. id est,
Par odio importuna beneuolentia.

Suidas in dictione ἄκαιρος narrat hoc versũ Hippolytum respondisse Phædræ nouercę, dicenti se illius amore captam esse. Quadrabit in eos, qui dum officiosi student esse, nõ habita temporis ratione, nocent, aut molesti sunt sedulitate. Veluti qui non apto tẽpore obiurgant amicũ: aut qui immodicis & intẽpestiuis laudibus conciliant homini

inuidiam: aut qui pecuniam suppeditant adolescenti, qua fiat deterior. Fertur & alter huic consimilis:

Φίλος με βλάπτων οὐδὲν ἐχθροῦ διαφέρει. i.
Cũ nocet amicus, nihil ab hoste discrepat.

Huc respexit Horatius in epistolis:

Nil moror officium, quod me grauat.

Rursum alibi:

Sedulitas aũt, quem stulte diligit, vrget.

Itidem Seneca libro de beneficiis 2. Sæpe, inquit, nihil interest inter amicorum munera, & hostium vota. Quidquid illi accidere optant, in id horum intempestiua indulgentia impellit atq; instruit. Quid aũt turpius, quam quod euenit frequentissime, vt nihil intersit inter odiũ, & beneficiũ? In his Senecæ verbis, pro vota, quod nos ex vetustis exemplaribus reposuimus, vulgati codices habebant acta. Id admonendũ erat, ne quis ignarus vt mendum tollat, quod in multis ante hac vsu venit. Prouerbio accedet nonnihil gratiæ, si paullo longius deflectatur: veluti si dicas: nullos æque nocere bonis litteris, atque hos, qui sedulo quidẽ, at parum feliciter tractant eas. Aut neminem magis officere famæ, quàm ineptum præconem. Aut secundam fortunam nocentiorem esse aduersa.

Nosce tempus.

Γνῶθι καιρόν. i. Noueris tẽpus. Celebratur in primis inter septem sapiẽtum apophthegmata: ac, vt alia pleraq; pluribus auctoribus adscribitur à nullo nõ vsurpatũ. Hesiodus:

Μέτρα φυλάσσεσθαι, καιρὸς δ' ἐπὶ πᾶσιν ἄριστος. id est,
Obseruato modum, nam rebus in omnibus illud
Optimum erit, si quis tempus spectauerit aptum.

Huc adlusit Theocritus in Idillio:

Ἀλλὰ τὰ μὲν θέρεος, τὰ δὲ γίγνεται ἐν χειμῶνι. id est,
Verum alia æstiuo, atque hyberno tempore fiunt.

Quin & Isocrates ad Demonicum scribit, iniucundum in omni re esse, quidquid intempestiuum sit. Adeo cunctis in negotiis plurimum habet momenti, temporis & opportunitatis obseruatio. Idem admonent Græcorum sententiæ:

Ὡς μέγα τὸ μικρόν ἐστιν ἐν καιρῷ δοθέν. id est,
Vel maxima est pusilla res loco data.

Rursus alia:

Καλὸν τὸ καιροῦ παντὸς εἰδέναι μέτρον. id est,
Res bella cuncti nosse temporis modum.

Præterea Pindarus in Pythiis:

Ὁ δὲ καιρὸς ὁμοίως παντὸς ἔχει κορυφάν. i.
Tempus pariter in omni re fastigium obtinet.

Item illud Horatii,

Dulce est desipere in loco.

Tantam vim habet opportunitas, vt ex honesto inhonestum, ex damno lucrum, ex voluptate molestiam, ex beneficio maleficium faciat, & contra, breuiterq; rerum omnium naturam permutet. Hæc in aggrediundo conficiendoq; negotio præcipuũ habet momentum: vt non sine causa veteres videantur eam diuinitate donasse: tametsi apud Græcos mas est hic deus, appellaturq; καιρός. Eius simulacrum ad hunc modum fingebat antiquitas: Volubili rotæ pẽnatis insistens pedibus, vertigine quam citatissima semet in orbem circumagit, priore capitis parte capillis hirsuta, posteriore glabra, vt illa facile prehendi queat, hac nequaquã. Vnde dictum est, occasionem arripere. Ad quod erudite simul & elegãter adlusit quisquis is fuit, qui versiculum hũc cõscripsit:

Fronte capillata, post hæc Occasio calua.

Sed libet & Posidippi super hac re carmen adscribere, quod quamobrem Politianus omittendum existimarit admiramur. Est autem huiusmodi:

Τίς πόθεν ὁ πλάστης; σικυώνιος, οὔνομα δὴ τίς,
Λύσιππος. σὺ δὲ τίς, καιρὸς ὁ πανδαμάτωρ.
Τίπτε δ' ἐπ' ἄκρα βέβηκας, ἀεὶ τροχάω. τί δὲ ταρσοὺς
Ποσσὶν ἔχεις διφυεῖς, ἵπταμ' ὑπηνέμιος.
Χειρὶ δὲ δεξιτέρῃ τί φέρεις ξυρὸν, ἀνδράσι δεῖγμα
Ὡς ἀκμῆς πάσης ὀξύτερος τελέθω.
Ἡ δὲ κόμη, τί κατ' ὄψιν, ὑπαντιάσαντι λαβέσθαι.
Νὴ δία τ' ἐξόπιθεν πρὸς τί φαλακρὰ πέλει;
Τὸν γάρ ἅπαξ πτηνοῖσι παραθρέξαντα με ποσσὶν.
Οὔτις ἔθ' ἱμείρων δράξεται ἐξόπιθεν.
Τοῖον ὁ τεχνίτης με διέπλασεν εἵνεκεν ὑμέων
Ξεῖνε καὶ ἐν προθύροις θῆκε διδασκαλίην.

Quos versus nos ita vertimus, non quo cũ archetypo Græco certaremus, sed crassiore, sicuti solemus, Minerua, planeq; ex tempore: videlicet vt intelligi duntaxat possint ab his, qui Græce nesciunt.

Quæ

Quæ patria artifici? Sicyon. quo nomine? nomen
Lysippo dictũ est. ipse quis es? loquere.
Illa ego cuncta domans Occasio, cur age pinnis
Insistis? voluorq; ac rotor assidue.
Cur gemina in pedibus gestas talaria? dicam,
Huc illuc volucrẽ me leuis aura rapit.
Quid dextræ sibi vult inserta nouacula? signum hos
Quod quauis acie sim mage acuta, docet.
Tecta capillitio facies quidnã admonet? Illud,
Quisq; vti me, quotiẽs offeror, arripiat.
Cur autem capitis pars posticaria caluet?
Quem semel alatis præterii pedibus,
Is quanquam volet inde cito me prendere cursu,
Haud liceat, simul ac vertero terga viro.
Hac itaq; idq; tua me finxit imagine causa
Hospes, scalptoris ingeniosa manus,
Spectandamque domus hic prima in fronte locauit.
Scilicet vt cunctos & moneam & doceã.

Non ab re fuerit & Ausonianum epigramma subscribere: quod, vt admonet Politianus, e Græco videtur effictum, quanquam cum aliis nonnullis diuersum, tum illo potissimum nomine, quod hic additur pœnitentia comes. Carmen sic habet:

Cuius opus? Phidiæ, qui signum, Pallados, eius
Quiq; Iouẽ fecit, tertia palma ego sum.
Sum dea, quę rara, & paucis Occasio nota.
Quid rotulæ insistis? stare loco nequeo.
Quid talaria habes? volucris sum, Mercurius quæ
Fortunare solet, trado ego cum volui.
Crine tegis faciem? cognosci nolo, sed heus tu
Occipiti caluo es? ne tenear fugiens.
Quæ tibi iuncta comes? dicat tibi. dic rogo, quæ sis?
Sũ dea, cui nomẽ nec Cicero ipse dedit.
Sũ dea, quę facti, non factiq; exigo pęnas.
Nempe vt pœniteat, sic Metanœa vocor.
Tu modo dic quid agat tecum? si quando volaui,
Hæc manet, hanc retinent quos ego pręterii.
Tu quoq; dum rogitas, dum percontando moratis,
Elapsam dices me tibi de manibus.

Olet lucernam.

Τὸν λύχνον ὄζει, id est, Lucernam olet. De re meditata, multoq; studio elucubrata. Inde ductum quod studiosi ad lucernam vigilantes soleant elaborare, si quid accuratius velint excudere. Iactatum olim in Demosthenem, illius ἐνθυμήματα τὸν λύχνον ἀπόζειν, id est, Enthymemata lucernã olere, quod omnia de scripto diceret, ac præmeditatus domi. Vnde & illud de eodem celebratur elogium: quod plus olei quam vini consumpserit. Erat enim abstemius, & ὑδροπότης: atque extrema etiam senecta ad lucernulam illam suam exercebatur.

Aristophanis & Cleanthis lucernæ.

Aristophanis & Cleanthis lucerna, propter insignem studii diligẽtiam in prouerbium abiit. Vt is ad Aristophanis aut Cleãthis lucernam dicatur lucubrare, qui summo studio exquisitaque cura singula pensitat. Varro libro De lingua Latina primo, Quod non solum ad Aristophanis lucernam, sed etiam ad Cleanthis lucubrem, nolui præterire, qui poetarum modo verba, vt significant, expediunt. Videtur autem adagium sentire de Aristophane grammatico. Neque fama caruit etiam Epicteti lucernula, quę post illius mortem magno ęre redẽpta est. Ceterum quod ait Iuuenalis:

Hæc ego non credam Venusina digna lucerna?

magis pertinet ad inuestigationem, quàm ad lucubrationem.

De plaustro loqui.

Libertas veteris comœdiæ eousque progressa est, vt non solum ciuium primates, verum etiam deos nominatim taxaret, id quod apparet ex Aristophane, qui in Pluto Iouem, Mercurium, Aesculapium, reliquosq; deos omnes contumeliose tractat. Bacchum item in Ranis, non admodum honorifice. Quoniam autem apud priscos illos huiusmodi fabulæ in plaustris agebãtur à iuuenibus, ore fece collito ne possent agnosci, qui magna licentia in obuiũ quenque dicteria iaciebant, inde natum adagiũ,

ὡς ἐξ ἁμάξης λαλεῖν, id est, Tanquam è plaustro loqui, de his qui palam ac libere conuiciantur. Id notat Aristophanes in Nebulis dicens, Οὐ μοι σκώψῃς, οὐδὲ ποιήσῃς ἅπερ οἱ τρυγοδαίμονες οὗτοι. i. Non me ludes, nec mi facies ea quæ trygodæmones isti. Nisi malumus hæc referre ad consuetudinem, quæ posterioribus etiam seculis durauit apud Athenienses. Nam in festo, quod Lenæum appellant, mos erat poetas inter se concertare scriptis carminibus, ad risum concitãdum accommodatis, quæ sedentes in plaustris pronunciabant, inuicem sibi conuicia dicentes. Sunt qui ad Eleusinia sacra, quæ Magna vocantur, referũt: in quibus mulieres curru vehebantur, atque interim dum veherentur, ex more mutuis conuiciis sese lacessebant. Lucianus in Ioue tragœdo, Ὡς δαιμόνων οὐδενὸς φείδεται, ἀλλ' ἐξ ἁμάξης παῤῥησιάζεται, καὶ μάρπτει ἑξείης, ὅς τ' αἴτιος, ὅς τε καὶ οὐκί. i. Vt nulli deorum parcit, verum è Plaustro libere loquitur, Corripiens simul insontem, pariterq; nocentem. Obiicit & Demosthenes Aeschini, quod in se veluti de plaustro dicenda & non dicẽda protulisset. Vnde hoc ipsum, veteris comœdiæ licẽtia, prouerbii quiddam sapit. Diuus Hieronymus ad Rusticum monachũ, Ego enim neminem nominabo, nec veteris comœdię licentia certas ꝑsonas eligã atq; perstringã. Adlusit huc Aristophanes in Equitibus:

Οἴμοι σὺ δ' οὐδὲν ἐξ ἁμαξουργοῦ λέγεις. id est,
Heu mihi nihil tu loqueris è plaustrario.

Siquidem ἁμαξουργοὶ vocantur plaustrorum fabri.

Plaustra conuiciis onusta.

EODEM adlusit Lucianus, cum ait in Eunucho καὶ ὅλας ἁμάξας βλασφημιῶν κατεσκέδασαν ἀλλήλων. id est, Et solida plaustra conuiciis onusta inter se effundebant. Loquitur de duobus philosophis inter sese contumeliose altercantibus. Significat autem ὑπερβολικῶς tantum conuiciorum quantũ plaustro possit vehi. Quæ quidem ipsa figura ad prouerbii naturam pertinet, cum dicemus, plaustra promissis onusta, & naues pollicitis onustas, pro maximis amplissimisq; promissis. Nam & ἁμαξιαῖα, id est, plaustralia Græci vocant magnifica, fastuosaq;, à plaustris ducto nomine. Alexis apud Athenæũ libro nono, detorsit in bonam partem, παρέθηκε τὴν τράπεζαν, εἶτα ἐπεφέρων ἀγαθῶν ἁμάξας. i. Apposita mensa est, ac dein circũtulit rerum bonarum plaustra.

Tollat te, qui non nouit.

TOLLAT te, qui non nouit. Si cuius dolos iam nõ ignoros esse nobis significabimus, neque posthac posse ab illo falli, concinne dicemus, Tollat te, qui nõ nouit. Refertur à Quintiliano libro 6. Simile est, inquit, quod dicitur παροιμία, & prouerbia opportune aptata, vt de homine in aquam lapso, vt alleuaretur roganti: Tollat te, qui non nouit. Hęc Fabii uerba alioqui subobscura, velut interpretatur Horatius in Epistolis, agens de scurra Plano, qui sponte sua sæpe cadens, tanquam crure fracto, miserandis vocibus prætereuntes implorabat, vt humo tolleretur. Peregrinus autem quispiam ac doli ignarus, si quando alleuaturus accessisset, à scurra ludibrio habebatur. Verum vbi iam illius simulatio plerisque innotuisset, isque aliquando crure vere fracto tolli precaretur: nemo subuenit, omnibus Planum solitos agere ludos arbitrantibus. Nimirum euenerat homini, quod Aristotelem dixisse ferunt, qui rogatus, quidnam lucri facerent mendaces, hoc, inquit, vt nec vera dicentibus habeatur fides. Versus Horatii sunt hi:

Nec semel irrisus triuiis attollere curat.
Fracto crure Planum, licet illi plurima manet
Lachryma, per sanctũ dicat iuratus Osirim
Credite, non ludo, crudeles tollite claudũ.
Quære peregrinũ, vicinia rauca reclamat.

Porro vocem hanc Planus, A. Gellius libro 16. cap. 7. commemorat inter verba inusitata, quibus vsus sit Mimus Laberius, aitq; significare sycophantam. Quanquam eodem nomine vsus est M. Tullius, eodem significatu, in oratione quã dixit pro Cluentio. Est autem dictio Græca πλάνος, significatque tum erronem tum impostorem. Potest & hoc pacto efferri adagium, quære hospitem, aut quęre peregrinum, quemadmodum extulit Flaccus. Conueniet & in eos, à quibus aliquando sumus delusi, eaque experientia facti cautiores, minusq; creduli. Simile est illud Iuuenalis:

Circuit & fatuos non inuenit.

Nam fatui facile decipiuntur. Nec abludit hinc Græcum illud, Οὐκ αὖθις ἀλώπηξ. i. Nõ iterum vulpes, subaudi, decipitur.

Oppedere.

Oppedere, & oppedere contra tonitrua.

OPPEDERE prouerbialiter, pro reclamare, & contemnere reperimus vsurpatum. Horatius in Sermonibus: Vim tu curtis Iudæis oppedere? Aristophanes in Pluto:

Καὶ τῆ πενίας ἀνταποπερδεῖν.

Rursum in eadem alibi:

Καὶ τῆ πενίας καταπερδεῖν. id est,

At paupertati oppedere tristi.

Quod iam diuites facti paupertatem negligere possent.

Idem in Nubibus:

Καὶ βούλομαι ἀνταποπερδεῖν πρὸς τὰς βροντάς. id est,

Voloq́ue ipsum oppedere contra cæli tonitrua.

Verba sunt Strepsiadis adorantis nubes, & contemnentis tonitrua Iouis. Interpres addit natum ex artificio quodam in scena repræsentari solito, lapillis ex amphora ī vas quoddam æneum præcipitatis atq; ita tonitrui strepitum imitantibus, vt hoc sit velut obstrepere tonitruis. Nos opinamur adlusum ad veterum poppyssandi cōsuetudinē: Antiquitus. n. cum fulguraret, poppysmatibus obstrepebant, id remedio fore rati, ne quid læderet fulgur. Aristophanes in Vespis, Κἂν ἀστράψω, ποππύζουσιν. i. Quod si fulguraro, poppysant. Vnde quidam per iocū, veluti perperam imitātes aliorum poppysmata, crepitū ventris edebāt. Cyclops apud Euripidem in eiusdē nominis tragœdia, Iouis tonitrū contēnens, loquitur hoc pacto:

Εἶτ' ἐκπιὼν γάλακτος ἀμφορέα, πέπλον
Κρούω Διὸς βρονταῖσιν εἰς ἔριν κτυπῶν. i.
Vbi lactis epotauero amphoram, peplum
Quatio, Iouis ex pari tonitrib' obstrepēs.

In antro Trophonij vaticinatus est.

Ἐς τροφωνίου μεμάντευται, id est, In Trophonii antro vaticinatus est. De homine vehementer tristi, tetricoq; propterea quod olim creditum est eum, qui in Trophonii specū descendisset, postea nunquam ridere. Aristophanes in Nubibus,

Ὡς δέδοικ' ἐγὼ
Εἴσω καταβαίνων ὥσπερ ἐς τροφωνίου. id est,
Vt videlicet horrui
Haud aliter, ac subiens specū Trophonii.

Porro historia de Trophonio varie narratur à Græcis. Quidam aiunt hunc Trophonium in secandis saxis summum artificem fuisse, fanumq; subterraneum extruxisse in Lebadia Bœotię regione, quod Trophonii vulgo cognominatum est, nimirū ab artifice. Dein qui sciscitarētur oracula, in aditu specus sedere solitos, nudos: atq; inde flatu quodam abripi sub terram. Gestare aūt secum placentas quasdam, quas lemuribus & serpentibus occurrentibus obiicerent. Deinde percepto oraculo, rursus per aliū hiatum in summam terrā restitui. Alii narrāt hoc pacto: Agamedes Stymphali, quæ est Arcadiæ pars, rex erat: is vxorem duxit Epicasten, cuius filius erat Trophonius. Ii eius tēpestatis mortales omnes artificio superabant, ac Delphicum templum extruendum receperant, atq; in Helide ęrarium quoddā condiderant Augeæ, vbi aurum suum recōderet: qui postea soluta lapidis cuiusdā cōmissura, quam in hoc ipsum reliquerāt, noctu ingressi, pecuniam furari consueuerūt, socio Gercyone Agamedis germano, atq; Epicastæ filio. Quæ res cum vehementer perplexum haberet Augeam, forte fortuna accidit, vt Dædalus Minoem fugiens ad eum diuerteret. Hunc exorauit Augeas, vt arte quapiam fures hos inuestigaret. At Dædalus laqueos quosdam summo artificio cōstituit, quibus Agamedes captus est. Id conspiciens Trophonius, non esse effugium, capite Agamedis amputato ne posset agnosci quis esset, vna cū Gercyone Orchomenon aufugit. Hos cū Augeas, auctore Dædalo persequeretur, & illinc aufugerunt: alter nempe Gercyon Athenas, vt testatur Callimachus, in Arcadiam, alter vero in Lebadiam Bœotiæ regionem. Vbi parato sibi domicilio subterraneo per omnē vitā perseuerabat. Quo defuncto, vulgo creditum est, illic certa reddi oracula, ac Trophonio perinde vt deo sacrificari cœptum. Quidā aiunt Agamedē & Trophoniū Dædali opera suffuratos aufugisse, & Trophonio fugiēti terram hiatu diductā, viuumq; absorbuisse circa Lebadiā. Aliquot post annis, cū Bœoti pestilentia laborarent, cōsultū oraculū respondit, Trophonii manibus honorem habendum esse. At illi cum essent ignari, vbi nam terrarum illius esset monumentum, apum indicio repererunt. Nā vbi eas conspicerent, e cauo quodam subscatentes, coniectarunt eum esse locum. Quare visum est aliquem in id antrū demittere, qui rē exploraret. Quidā igitur ingressus,

duos dracones obuios habuit: quibus obiectis offis mellitis, illæsus euasit. Vñ & mos inoleuit, vt antrum Throphonii subituri placentas aliquot secum deferant. Prius quam autem subirēt, certis diebus ceremoniis præscriptis lustrabantur, pure interim agentes: deinde stola sacra ornati descendebant, hastas manu gestantes, vt aiunt nonnulli, quo vim serpentium depellerent. M. Tullius Tusculanarum quæstionum libro primo tradit, Trophonium & Agamedem ex ædificato templo Apollini Delphico, venerantes deum laboris sui mercedem petisse, nihil quidem certi, sed quod esset optimum homini: quibus Apollo se id daturũ ostendit, post diem ab illo tertium, qui vt illuxit, mortui sunt reperti. Recẽtiores ita tradunt, Trophonium virum quempiam fuisse supra modum gloriæ famelicũ, Empedoclique similimum, extructoq; sibi subterraneo domicilio oracula reddidisse. deinde vbi ille fame interisset, genium quendam in id immigrasse, atque oracula reddere perrexisse: post superstitione mortalium plures in id antrum demisisse sese, ac dies complures fuisse commoratos. Plutarchus in commentario de dæmonio Socratis, narrat Timarchum quendã in Trophonii specum ingressum, posteaquam illinc redisset, prodigiosa dictu narrasse sibi visa. Meminit & Cicero libro De natura deorum tertio, huius Trophonii. Meminit Herodotus in primo. Sed plurima de hoc nugamẽto nugatur apud Philostratum Apollonius, vir nostro iudicio dignus, qui non alia de re philosophari debuerit. Ridet locis aliquot Trophonium hunc Lucianus, adamãtinus omnium superstitionum insectator: per cuius antrum & Menippus se iocatur ab inferis redisse. Huius antri mentionem facit Euripides in Ione:

Τὶ θέσπισμ' ἐκ τροφωνίου φέρεις. id est,
Quod ex Trophonii refers oraculum?

Item in eadem:

Σηκοὺς δ' ἐνστρέφεις τροφωνίου. id est,
Templa adis Trophonii.

Quæ nos de Trophonii antro retulimus, partim ex Aristophanis interprete, partim ex Zenodoto sumus mutuati.

Excubiarum causa canens.

Φρουρᾶς ᾄδων, id est, Excubiarum gratia canens, Dicebatur olim in hominem vigilantem ac diligentem, inde ductum, quod qui excubias agunt, canere consueuerunt, velu ti vigiliarum tędium cantu solentur, vel ne interim obdormiscant. Sic ait Strepsiades in Nubibus Aristophanis, male acceptus in schola Socratis:

Φροῦδα τὰ χρήματα, φρούδη χροιά,
Φρούδη ψυχή, φρούδη δ' ἐμβάς.
Καὶ πρὸς τούτοις ἔτι τοῖσι κακοῖς,
Φρουρᾶς ᾄδων ὀλίγου φροῦδος γεγένημαι. id est,
Cassi nummiq;, cassusq; color.
Cassa est anima, cassæ soleæ.
Hisq; malis accedit & illud,
Dum canto vigil, pene interii.

Effertur autem bifariam, parœmia, φρουρᾶς ᾄδων, καὶ φρουρὸς ᾄδων. Adluditur ad hanc vocem φροῦδος, quæ significat cassum & inanẽ.

Sale emptum mancipium.

Ἁλώνητον ἀνδράποδον, id est, Sale emptũ mancipium. In barbarum quempiam ac vilem homuncionem olim dicebatur. Nam negotiatores olim in mediterranea salẽ importantes, mancipia reportabantur à barbaris. Et Thraciæ genti peculiaris erat mos, mãcipia sale commutare. Vnde comicus quidã:

Θρᾷξ εὐγενὴς εἶ πρὸς ἅλας ἠγορασμένος. i.
Generosus es Thrax sale redemptus scilicet.

Huiusmodi ferme referuntur à Zenodoto.

Salis onus vnde venerat, illuc abiit.

Ἁλῶν δὲ φόρτος ἔνθεν ἦλθεν ἐκεῖ ἔβη. id est,
Sal abiit illuc, vnde demanauerat.

Senarius prouerbialis in eos qui parta tueri nequeunt. Aut in eos quibus male parta male dispereunt. Natum adagium ab euentu. Negotiator quidam nauem onustam sale uehebat, nautis dormitantibus, influxu aquæ marinę sentina vehementer adaucta, & salẽ vniuersum soluit ac corrupit, & nauẽ ipsam demersit: itaq; quod ex aqua marina natum fuerat, nam hinc cõcrescit sal, in eandem denuo liquefactum est.

Salem vehens dormis.

Fertur & his verbis adagium ex eodẽ euentu natum, ἅλας ἄγων καθεύδεις, id est, Salem portans dormis. Quadrabit in eum qui in re periculosa socorditer atque indiligẽter agit, propterea quòd sal influxu sentinæ facile corrumpitur.

Male parta, male dilabuntur.

RESPONDET superiori sententiæ, quod est in secũda Ciceronis Philippica: Sed ut est, inquit, apud poetam nescio quẽ, Male parta, male dilabuntur. Quod autem de aucto re dubitat Tullius, est apud Plautum in Pęnulo, Male partum, male disperit. Festus Pompeius ex Neuio citat: Male parta, male dilabuntur.

Qui se non habet. Samum habere postulat.

Ος αὐτὸς αὐτὸν οὐκ ἔχει, σάμον θέλει. id est,
Qui semet ipse non habet, Samum cupit.

In eos conueniet, qui impudenter quippiã postulant. Aut qui minora curant, maiorũ negligentes. Natum ex historia quapiam, cuius meminit Plutarchus in apophthegmatis Laconicis. Athenienses vrbe victori tradita postularunt, vt Samum duntaxat sibi relinqueret. Atq; is respondit ad hunc modum, Cum vestri non sitis, alius habere postulatis. Atq; hinc ducta parœmia:

Ος αὐτὸς αὐτὸν οὐκ ἔχει, σάμον θέλει. id est,
Qui semetipsum non habet, Samũ petit.

Dion sophista in libello περὶ τοῦ ἀπιστεῖν, eleganter accommodat in alium sensum, ὅς αὐτὸς αὐτὸν οὐ φιλεῖ, πῶς ἄλλον φιλεῖ. i. Qui sibiipsi non est amicus, quomodo alteri est amicus? Quadrabit & in eos, qui imperiũ affectant in alios, cum ipsi sibi nequeant imperare.

Occultæ musices nullus respectus.

OCCVLTE musices nullus respectus. Gręcis quondam celebratum adagium: cuius sensus est, quamuis egregias ingenii dotes, si non proferas, perinde esse quasi nõ habeas. Quo videtur adlusisse Persius, cum ait:

Scire tuum nihil est, nisi te scire hoc sciat alter.

Hoc nostrũ refertur à Suetonio in vita Neronis Imperatoris, quem scribit imperatoriæ dignitatis oblitum, vsque adeo musices studiosum fuisse, vt non modo nihil omitteret eorum quæ generis eius artifices, vel cõseruandæ, vel augendæ vocis gratia factitarent, verumetiam in scenam prodire cõcupiuerit: subinde inter familiares Græcum prouerbium iactans, Occultæ musicæ nullũ esse respectum. Vsurpant idem Aulus Gellius, lib. Noctium 13. ca. vlt. Nosti, inquit, magister verbum illud scilicet vetus: egregiam musicam quæ sit abscondita, eam esse nulli rei. Vsurpatur à Luciano in Harmonide, Οὐδὲν γὰρ ὄφελος ἀποῤῥήτου φασὶ καὶ ἀφανοῦς τῆς μουσικῆς, id est, Nulla enim utilitas occultæ, quemadmodum prouerbio dicunt, & abstrusæ musices. Adlusit huc haud dubie Ouidius, cum ait:

Tu licet & Thamyram superes, atque Orphea cantu,
Non erit ignotæ gratia magna lyræ.

Sunt autem nonnulli mortales, qui vel natiuo quodam ingenii vitio, vel data etiam opera quæ sciunt dissimulant, & aliis grauãtur impertire. His illud nonnunquã eueni re solet, vt pro indoctis negligantur. His adscribendum quod Græci τυφλὸν πλοῦτον appellant, id est, cæcas diuitias, reconditas opes & abstrusas. Ad hunc modũ vocat Plutarchus compluribus locis, atq; item Lucianus. Hoc dictum Plutarchus in vita Lycurgi testatur vulgo apud Lacedæmonios fuisse iactatũ, quod illic Plutus seruaretur inhonoratus non aliter quã imago picta inanimis & immobilis. Sic enim Lycurgus instituerat rempublicam, vt diuitiæ nec usui cuiquam esse possent, nec ornamento.

Ficulnus.

LIGNVM ficulnum vt fragile, atque ad omnia ferme inutile, prouerbiis aliquot locũ fecit. Nam ἄνδρα σύκινον, id est, virum ficulnum appellant mollem atque inutilem, vt Theocritus in Ergatinis:

-Μή παριών τις
Αἴποι σύκινοι ἄνδρες. ἀπώλετο χ' οὗτος ὁ μισθός. id est,
Ne quis præteriens dicat, ficulni homines sunt,
Atque hæc deperiit merces.

Scholiastes admonet prouerbium ductum à ligno ficus, inutili, fragili & inualido, vnde dictum & ficulnũ præsidium, pro inutili. Apud Aristophanem in Fucis quidã interrogat, τίνος ξύλου σὺ, id est, Cuius ligni tu? Respondetur συκίνου, id est, ficulni. Quo loco monet interpres, ex ficulno ligno fumum existere acerrimum ac molestissimũ. Apud eundem in Pluto Sycophanta minatur, si quem nanctus esset suæ sortis virum ficulnum, vlturum iniuriam:

Εἀν δὲ σύζυγον λάβω τινὰ, καὶ σύκινον. id est,
Si quempiam nanciscar eiusdem iugi
Virum atque ficulnum.

Rursum apud eundem in eadem fabula:

Καὶ σύκινον τὸν ἰσχυρὸν τοῦτον θεὸν,

Ἐγὼ ποιήσω, τήμερον δοῦναι δίκην. id est,

Ficulnum ego hercle, ac præpotentem istũ deum

Compulero pœnas hoc die dependere.

Ficulnum deum appellans imbecillum, ac nullarum virium. Huc adlusit Horatius, cum Priapum ita loquentem facit,

Olim truncus eram ficulnus, inutile lignum.

Ac paullo post:

-Pepedi

Diffissa nate ficus.

Ficulnam mentẽ dixit Lucianus ἐν τῷ πρὸς τὸν ἀπαίδευτον,

Χωλὴν μὲν ἔχων καὶ συκίνην γνώμην. id est,

Claudam habens ac ficulnam mentem.

Eodem respexit Alexander Pseudomantis, libros Epicuri lignis exurens ficulnis, nullius precii philosophum significans. Et συκίνη ἐπικουρία, id est, ficulnum auxilium, pro inualido atque inutili. Aristophanes in Lysistrata,

Ὃς ἦν ἀνὴρ ἡμῖν συκίνη ἐπικουρία. id est,

Ficulna nobis qui erat opitulatio.

Et συκίνη μάχαιρα, id est, Ficulna machæra, pro calumnia. Et συκίνη ναῦς, id est, Ficulna nauis, pro vili, minimiq; precii nauicula. Quin apud Naxios Bacchum, quem βακχέα dicunt, viteum effingunt: alterum quẽ μειλίχιον appellant, ficulnum. Nam ficus illi μείλιχα vocant. Existimãt autem Bacchum non vini tantum, sed & ficuum auctorem. Sic ferme Athenæus libro tertio. Diuersa figura dixit Theocritus in Aita, χρύσειοι πάλαι ἄνδρες. id est, aurei quondam viri. Item præsidium sacrum, & anchora sacra, & robur adamantinum.

Lupi illum priores viderunt.

Lupi illum priores viderunt. In raucum dicitur, & cui vox repente sit adempta. Festiuius dicetur in eos, qui metu alicuius obticescunt, alioqui feroces. Vergilius in Ecloga cui titulus Mœris:

-Vox quoque Mœrim

Iã fugit ipsa, lupi Mœrim videre priores.

Seruius admonet, physicos auctores esse, inesse eam vim lupis, vt si quem hominẽ priores viderint ei vocem adimãt. Neq; desunt philosophi, qui huiusce rei causam reddere conantur. Socrates apud Platonem libro De republica 1. rem ad allegoriam vertit. dicens Thrasymacum sibi vocem adempturum fuisse, ni forte fortuna prior cõspexisset. Καὶ ἐγὼ, inquit, ἀκούσας ἐξεπλάγην καὶ προσβλέπτων αὐτὸν ἐφοβούμην, καί μοι δοκῶ, εἰ μὴ πρότερον ἑωράκειν αὐτὸν, ἢ ἐκεῖνος ἐμὲ, ἄφωνος ἂν γενέσθαι. Theocritus in Idyllio Ξ.

Οὐ φθεγξῇ, λύκον εἶδες. id est,

Edere nõ poteris vocẽ, lupus est tibi visus.

Illud interim obseruatione dignum. Theocritum vertisse sentẽtiam, cum negat eum proloqui posse, non qui à lupo sit visus, sed qui lupum viderit. Sed adlusit duntaxat ad prouerbium Theocritus, cum significaret riualem conspectum, cuius nomen erat Lupus.

Quæcunq; in somnio videntur.

Ὅσσα ἐν ὀνείρῳ βλέπεις, id est, Quæcunq; per somnium vides. De votis immodicis dicitur. Nã quidquid optaris, id somniare contingit quibuslibet: sicuti Micyllus ille Lucianicus diuitem se ac præpotentem somniat. Apud Theocritum piscator somniat aureum piscem. Et infimæ sortis homines, nonnunquam reginarum cõiugium somniãt. Pastor quidam apud Theocritum in Ecloga nona:

-Ἔχω δέ τοι ὅσσ' ἐν ὀνείρῳ

Φαίνονται, πολλὰς μὲν ὄϊς, πολλὰς δὲ χιμαίρας. id est,

Possideo quęcunq; solent sub nocte videri

In somnis, vim magnam ouium, multasque capellas.

Interpres admonet proferri hunc in modum, ὅσσα ἐν ὀνείρῳ φέρει. id est, Ferre quid quid in somnio videtur. Citat & versum Homericum:

Οὐ δ' εἴ μοι τόσσα δοίη, ὅσσα ψεύδονται ὄνειροι. id est,

Nec mihi si tantum dederis quam multa sopitis

Somnia vana ferunt.

Est autem apud hunc poetam Iliados 1. sed paullo aliter:

Οὐ δ' εἴ μοι τόσσα δοίη, ὅσσα ψάμαθός τε κόνις τε. id est,

Nec mihi si tantum dederis, quantum extat harenæ ac Pulueris.

Videtur huc adlusisse M. Tullius in Sallustium: Vnde tu qui modo ne paternam quidem domum redimere potueris, repente tã quã somnio beatus, hortos preciosissimos, villam

villam Tiburti & Cæsaris reliquas possessiones paraueris.

Bona Porsenæ.

BONA Porsenæ dicebantur, quæ velut ab hostibus erepta paruo veneunt. Eam appellationem Liuius ab vrbe condita 2. scribit ad suam vsque ætatem durasse: putatq; inde natam, quod in bello soleãt bona Porsenę venire Romæ, eaque consuetudo vna cum titulo perseuerarit & in pace, quod alioqui is mos hostiliter bona vẽdendi non congruat tam pacatæ regis profectioni: quod si minus probatur, existimat eam consuetudinem à mitiori principio fuisse natam. Illud arbitratur vero proximũ, quod Porsena discedens ab Ianiculo ex fœderis lege, castra opulenta, conuecto ex propinquis ac fertilibus Etrurię aruis commeatu, Romanis dono dedit, inopi tum vrbe ab longinqua obsidione. Ea deinde ne populo immisso diriperentur, hostiliter venisse, bonáque Porsenæ appellata, gratiam muneris magis significante titulo, quam auctionem fortunæ regię. Fortasse non inepte dicetur in res quę dono cuiuspiam, aut fortunę cõmoditate citra nostrã operam, contingũt. Nam Liuius non indicat vsum adagii.

Leonina societas.

LEONINA societas est, cum omne commodum ad vnum aliquem redit, reliquis vi fraudatis. Extat in Pandectis, in quibus ex Vlpiano refert Aristo, Cassium respondisse societatem talem coiri non posse, vt alter lucrum tantum, alter damnũ sentiret, & hanc societatem leoninã solitum appellare. Ceterum Cassinam appellationem, haud dubium prouerbialem, ex Aesopi Græci apologo natam apparet, qui talis circũfertur. Leo, asinus & vulpes societatem inierant, vt quod venatu cepissent, id in commune partirentur. Prædam vbi erant nancti, leo iubet vt asinus partiat. Ille, vt est stolidus, in tres aquas portiones distribuit. Qua gratia mox indignatus leo, quod ceteris ęquaretur, asinum adortus dilaniat. Restabat vulpes, eam de integro partiri iubet, illa totam ferme prędam leoni attribuit, sibi vix paucula quædam seruans. Leo comprobata distributione rogat, quisnam illam artẽ partiendi docuisset. Et vulpes, Calamitas, inquit, asini.

Ex tripode.

Τὰ ἐκ τοῦ τρίποδος, id est, Ex tripode dicta. Dici solitum de iis, quæ vehementer vera atq; indubitata videri volumus. Effertur varie adagium, ὥς ἐκ τρίποδος, i. Tanquam ex tripode dicta: τάδε ἐκ τρίποδος, id est, Hęc ex tripode dicta, id est, certissima perinde, quasi ex Apollinis oraculo profecta. M. Tullius in epistola quadam ad Brutũ: Hæc ex oraculo Apollinis Pythii edita tibi puta. Translatum à tripode, vel Delphica, vel Pythia. Nam hæc duo oracula quondã summã fidem apud mortales obtinuerunt. De Pythio testatur Strabo lib. Geographiæ nono, fuisse quondam celebratissimum, idque liquere thesauris ingentibus inibi constructis, in quos sacræ conferrentur pecuniæ, tum operibus præstantissimorum artificum: deinde ludis Pythiis illic celebratis, denique innumerabilibus oraculis, quæ mandata litteris extarent. Tripodem ita describit, Auctores, inquit, certi memorant, diuinum ipsum domicilium, profundum & curuam esse speluncam, non admodum lato patentem ore. Atque hinc auram reddi, sacro efflante numine. Excelsum autem ostio imminere tripodem, quẽ simul atque Pythia vates inscenderit, hausto diuinationis spiritu, responsa edere, partim metro, partim oratione libera. Comicus, Non Apollinis magis verum atque hoc responsum est. Plato lib. De legibus duodecimo: Ne si Pythius quidem affirmauerit. Quin illa quoque figurę prouerbiũ resipiunt: Quidquid dixerit, oraculum videri vult. Quidquid dixerit, legẽ esse vult. Stoicorum δόγματα, id est, decreta. Et Et quod apud Plinium de medicis ait Cato, Et hoc puta vatem dixisse: id est, existima verum fore quod dixi. Ipse Plinius alibi, Vtinamque fallsum hoc, & non à vate dictum, quam plurimi iudicent. Et Plutarchus in commentario De dignoscendo adulatore ab amico: Εἶτ' ἀκούσας ὅτι ἂν εἴπῃ, χρησμὸν εἰληφέναι φήσας, οὐ γνώμην ἀπεισιν. id est, Cum is audito quidquid dictum fuerit, ita discedit, vt existimet se oraculum accepisse, non sententiam. Ceterum ab his nonnihil diuersa sunt, quæ Athenæus secundo Dipnosophistarum libro cõmemorat, nempe in Bacchi certaminibus prẽmiũ fuisse tripodẽ, atq; ob id qui vera dicerent, vulgo

vulgo de trepide loqui dictos. Tripodem autem fuisse lebetẽ tribus fultum pedibus. Huius duo erant genera, alterum Apollinis, ob veritatem oraculorum: alterũ Bacchi, in quo vinum miscebatur, quod ebrii vera loquãtur, quemadmodum dictum est in prouerbio, In vino veritas. Simili figura dixit Galenus lib. περὶ φυσικῶν δυνάμεων primo, velut ex adyto: Ἀπεφήνατο γὰρ ὁ λύκος οὗτος ὥσπερ ἐξ ἀδύτου τινὸς χρησμὸν ἀποφθεγγόμενος, περίττωμα τῆς τῶν νεφρῶν θρέψεως εἶναι τὸ οὖρον. id est, Pronunciabat enim lupus iste, perinde quasi ex adyto quopiam redderet oraculum, quod superfluum est ex nutrimento renum, id esse vrinam.

Folium Sibyllæ.

FOLIVM Sybillæ apud Latinos eandẽ vim obtinet. Iuuenalis:

Credite me vobis folium recitare Sibyllę.

Id est, rem indubitatam.

Aristophanes in Pace,

Οὐ μετέχω τούτων, οὐ γὰρ ταῦτ' εἶπε σίβυλλα. id est,

Haud æquidem agnosco, neque enim canit ista Sibylla.

Ductum adagium à Cumana Sibylla, cuius oracula cum primis celebrantur. Huic autem mos erat, vt testatur M. Varro, in palmarum foliis oracula scribere. Quod secutus est Vergilius in tertio Aeneidos:

Insanam vatẽ aspicies, quæ rupe sub ima
Fata canit, foliisque notas & nomina mandat.
Quæcunque in foliis descripsit carmina virgo,
Digerit in numerum, atque antro seclusa relinquit.
Illa manent immota locis, neque ab ordine cedunt.

Item in sexto;

Foliis ne tantum carmina manda,
Ne turbata volent rapidis ludibria vẽtis.

Frater viro adsit.

Ἀδελφὸς ἀνδρὶ παρείη, id est, Frater viro adsit. De fido auxilio dici solitum, propterea qđ in rebus periculosis vix vnquam frater solet fratri deesse. Apud Platonem secundo De republica libro, Adimantus Glauconis aduersus Socratem disputantis partes excipiens, Nondum, inquit, Socrates satis hac de re dissertum. Cur ita? Nempe quia id nondum est dictum, quod maxime dictum oportuit. Tum Socrates, οὐκοῦν τὸ λεγόμενον, ἀδελφὸς ἀνδρὶ παρείη. id est, igitur frater adesto viro, vt habet prouerbium: quare tu, si quid hic prætermisit, adiuua. Idem ex Homero sumptum adagium testatur in Protagora, vbi Socrates Prodicũ aduocans, vt Simonidem eiusdem ciuitatis hominẽ à Protagoræ calumnia tueatur: Videor equidem, inquit, aduocare te, quemadmodum ait Homerus, Scamandrum ab Achille obsessum Simeontem aduocasse:

Φίλε κασίγνητε, σθένος ἀνέρος ἀμφότεροί περ
Σχῶμεν. id est,
Frater amice, hominis pariter compescere vires
Ambo huius studeamus.

Est autem is locus in Iliados φ. Rursum Iliados χ. similiter Hector iã impar Achilli Deiphobum fratrem inuocat, vti ferat suppetias. Pallas enim illi apparuerat Deiphobi specie, ac deceptus Hector, frustra inclamat,

Δηΐφοβον δ' ἐκάλει λευκάσπιδα μακρὸν ἀΰσας. id est,
Deiphobum fratrem intento clamore vocabat.

A' quo cum destitueretur, diem fatalem adesse intellexit. Plutarchus in vita Cęsaris refert, Cascam Cæsare retinente gladium, fratris auxilium ad hunc modum implorasse, idq́ue verbis Gręcis, ἀδελφὲ βοήθει.

Ne temere Abydum.

Μὴ εἰκῆ τὴν ἄβυδον, id est, Ne temere Abydũ, subaudiendum, nauiges. Ne quod graue periculum suscipias sine causa idonea. Veluti si quis admoneat, ne se facile conciciat aliquis in aulam principis, quod ea res nõ omnibus feliciter cedat: aut ne compotationibus temulentis admisceat sese, quod fere non contingat abire sine malo: aut ne poetarum attingat litteras, quod animos complurium soleant corrũpere. Atheneus lib. 12. narrat Alcibiadem posteaquam à tutoribus accepisset suas facultates, Abydum Hellesponti nauigasse, atque illic luxu deliciisque fuisse corruptum, vt non dissimile sit illi, Non cuiuis homini contingit adire Corinthum. Male audiebat Abydena gẽs, quod calũniatrix esset, vt intelligas ea gratia non esse tutum illic versari. Meminit adagii Stephanus & Suidas. Stephanus sic effert

effert adagium, εἰ μὴ δ' εἰκῇ τὴν Ἄβυδον πατεῖν, id est, Si ne temere quidem Abydum calcare, id est, ne quis confidenter illam ingrediatur: indicat vsurpari de temerariis, addens hoc iaci solitum in eos qui Abydum insulæ Mileti incolebant.

Vna hirundo non facit ver.

Μία χελιδὼν ἔαρ οὐ ποιεῖ, id est, Vnica hirundo non efficit ver, hoc est, vnus dies non sat est ad parandam virtutem aut eruditionē. Aut nō vnum aliquod benefactum, benedictūve sufficit ad hoc, vt viri boni, aut boni oratoris cognomen promerearis: plurimis.n. virtutibus ea res constat. Aut vt certum aliquid cognoscas, non satis est vnica coniectura. Quod si permultę conueniant, tum denique probabilis fuerit coniectura. Siquidem fieri potest, vt vna quępiam hirundo casu maturius appareat. Sumptum ab hirundinis natura, quæ veris est nuncia, nā hyeme deuolat. Vnde Horatius:

- Zephyris & hirundine prima.

de primo vere sentiens. Aristoteles lib. Moralium primo, Τὸ γὰρ ἔαρ οὔτε μία χελιδὼν ποιεῖ, οὔτε μία ἡμέρα, id est, Ver enim nec vna hirūdo facit, nec vnus dies. Et beatum eodem modo felicemve nec vnus dies, nec breue efficit tempus. Aristophanes in Auibus,

Δεῖσθαι δὲ ἔοικεν οὐκ ὀλίγων χελιδόνων. id est,
Multa videtur opus habere hirundine.

Interpres indicat adlusum ad prouerbium quod modo retulimus, Μία χελιδὼν ἔαρ οὐ ποιεῖ. Huic affine videtur illud Sophocleon in Antigona,

Πόλις γὰρ οὐκ ἔσθ' ἥτις ἀνδρός ἐσθ' ἑνός. id est,
Namque vnius quæ sit viri, haud est ciuitas.

Etenim quemadmodum vna hirundo non facit ver, ita nec vnus homo facit ciuitatē, nec vnus nummus diuitem.

Da mihi mutuum testimonium.

Δάνεισόν μοι μαρτυρίαν, id est, Da mihi mutuum testimonium, hoc est, Da mihi tuum testimonium receptururus itidem meum, si quando desiderabis. In eos recte iaciendū, qui se mutua talione laudant ac prędicant: aut qui mutuo studio sibi inuicem suffragantur: aut qui ad gratiam testificantur, neglecta religione. M. Tull. pro L. Flacco, repudians eleuansque Græcorum testium fidem, Verumtamen, inquit, hoc dico de toto genere Græcorum. Tribuo vel litteras, do multarum artium disciplinam: non adimo sermonis leporem, ingeniorū acumen, dicendi copiam. Deinde si qua sibi alia sumunt non repugno. Testimoniorum religionem, & fidem nunquam ista natio coluit, totiusque huiusce rei quæ sit vis, quæ auctoritas, quod pondus, ignorant. Vnde illud est, Da mihi testimonium mutuum? Non Gallorum, nō Hispanorum putatur. Totum istud Gręcorum est, vt etiam qui Græcè nesciunt, hoc quibus verbis à Græcis dici soleat, sciant. Quibus ex verbis M. Tullii satis liquet, adagium hoc ætate illa multo fuisse tritissimum.

Mutuum muli scabunt.

MVTVVM muli scabunt. Vbi improbi atque illaudati se vicissim mirantur, ac prędicant. Translatum à mulis, qui sicuti reliqua iumenta, sese inuicem dentibus scabere solent. Citatur hic titulus, Mutuum muli scabunt, à Nonio Marcello inter reliquos Menippeatum titulos M. Varronis, mirū ni prouerbialis. Ausonius in altera præfatione monosyllaborum: Sed vt quod per adagionem cœpimus, prouerbio finiamus: mutuo muli scabunt. Meminit huius & Varro lib. de lingua Latina tertio. Symmachus in epistola quadam, Mutuū, inquit, scabere mulos, cui prouerbio ne videar esse confinis, præconium virtutū tuarum, presso dente restringo. Non videtur autem adagium recte accipi posse, nisi malam in partem: veluti si indoctum indoctus, deformem deformis, improbum improbus vicissim laudaret. Cuiusmodi fabulam memorat Horatius de duobus fratribus, qui se mutuum scabebant, ac mutuo officio alterum alter vicissim efferebant laudibus:

Frater, inquit, erat Romæ, consulti rhetor, vt alter
Alterius sermone meros audiret honores,
Gracchus vt hic illi foret, hic vt Mutius illi,

Idem poetas indoctos notans, qui tamen inuicem se recitantes audiebant, ac laudabant,

Discedo Alcæus puncto illius, ille meo quis?
Quis? nisi Callimachus?

Tradunt operas mutuas.

HVIC confine est Terentianum illud ex Phor-

Phormione: Tradunt operas mutuas. De adolescentibus, qui se vicissim in peccatis defenderent. Translatum videtur ab agricolis vicinis, qui mutuam inter sese operã commodare solent. Aut ab artificibus, qui mutuam nonnunquam vtuntur opera: maxime fabri ærarii.

Senes mutuum fricant.

Hvc pertinet & iocus ille in prouerbium versus, de senibus mutuo se fricãtibus. Narrat autẽ fabulã Aelius Spartianus in Adriani Imperatoris vita. Is Adrianus in balneo veteranum quempiã, seruuli penuria, sese marmoribus affricantem cõspicatus, eum & seruulis aliquot & sumptibus donauit. Quod reliqui veterani feliciter cessisse videntes, cœperunt & ipsi complures sub oculis Imperatoris sese marmoribus affricare, vt hoc modo principis elicerent benignitatem. At ille euocatis senibus, iussit vt alius alium vicissim defricarent, atque ita pueris nihil opus fore. Is iocus postea in vulgi fabulam cessit. Celebratur & Scipionis Aemiliani apophthegma, Iumenta quod manibus carent, alieno egere frictu. Quo significatum est, eos, qui res egregias gerere nõ possunt, egere præcone, quo famam sibi comparent.

Fricantem refrica.

Τὸν ξύοντα ἀντιξύειν. id est, Scalpentem vicissim scalpe. Refertur in Diogeniani collectaneis. Par est, de merente bene, bene mereri, & officium officio pensare. Suidas ab asinis metaphoram trãslatam existimat inuicem morsicantibus, & in vtranque partem dici posse, q se mutuis officiis adiuuant, aut qui se mutuis contumeliis afficiunt. In quam sententiam celebratur & Mimus ille non illepidus, Senecæ titulo, sed falso:

Ab altero expectes, alteri quod feceris.

Aristides in cõmuni defensione quattuor oratorum, Τὸν ξύοντα δ' ἀντιξύειν καὶ τοῖς ὄνοις ἡ παροιμία δήπου δίδωσι. περικλέα δὲ κᾂν τοῖς λέουσι μᾶλλον, ἢ τοῖς ὄνοις εἰκάζειν φαῖεν ἂν ὁμηρίδαι. id est, Scalpentem inuicem scalpere, etiã asinis videlicet tribuit prouerbium. Porro Periclem cum leonibus magis, quã cum asinis esse conferendum dixerint Homerici. Huc pertinet illud, χεὶρ χεῖρα νίζει, id est, Manus manum lauat. Quod citat in Axiocho Plato:

Διὰ παντὸς δὲ ἔθος ἐστὶν αὐτῷ φρονεῖν τὸν ἐπιχάρμειον.

Α δὲ χεὶρ τὴν χεῖρα νίζει, δός τι καὶ λάβετι. id est,

Semper illi mos erat in animo voluere illud Epicharmi dictum:

Abluit manum manus, da aliquid, & aliquid accipe.

Et melius trochaicus tetrameter Græcus constabit, si pro λάβετι legas, λάμβανετι. Quod idem alio loco citauimus, sed aliter, mendosum exemplar secuti, cum Græcus Plato nondum esset ad manum, quem consulere possemus. Cuius rei visum est commonefacere lectorem, ne quis hoc nomine nobis calumniam struat, quod temere Platonis scripturam inuerterimus. Quãtum autem ad sententiam pertinet, nihil omnino refert, νίζει legas, an κνίζει, quandoquidem vt manus manui mutuum præstat officium lauando, itidem & scalpendo.

Aequalem vxorem quare.

ΤΗ'Ν κατὰ σαυτὸν ἔλα, id est, Aequalem tibi vxorem ducito. Adagium admonet, ne quis cupiditate aut ambitione allectus, se potentiorem ducat vxorem. Nam eiusmodi ferme connubia inauspicato cedere. Plutarchus in libello de Liberis educandis parẽtes admonet vt eiusmodi liberis suis vxores despondeant, quæ non sint multo vel ditiores, vel potentiores. Prudenter enim dici prouerbio, Tuę sortis vxorem ducito. Celebratur & hoc inter sapientum apophthegmata, atq; à nonnullis Pittaco adscribitur, Γάμει ἐκ τῶν ὁμοίων, id est, Vxorem ducito ex æqualibus. Nam si duxeris ex potẽtioribus te prognatam, dominos tibi parabis, non affines. Diogenes Laertius in vitis philosophorum huiusmodi quiddam commemorat, quod quidem affirmat & Callimacho non ineleganti epigrammate celebratum esse. Adolescens quidam Atarnetes, Pittacon consuluit vtra sibi e duabus ducenda esset vxor. Nam duæ offerebantur: altera par opibus ac genere: altera vtroque superior. At ille sublato scipione quo nitebatur, admonuit, vti pergeret ad triuia ciuitatis quo pueri lusus causa conueniunt, eos consuleret, & quod illi dedissent consilii, id sequeretur. Pueri ex prouerbiali cantione responderunt, Aequalem vxorẽ esse ducendam. Itaque adolescens altera præterita,

tà, duxit æqualem. Idem Dioni suadet Callimachus. Hæc autem sententia hoc impensius placuit Pittaco, quod ipse nobiliorem se duxerat Draconis sororē, cuius imperium fastidiaq; molestissimè legitur tulisse: vt hoc dictum nō in tempore, sed suo malo videatur reperisse. Extat autem epigramma, tametsi illic ἰὼν, non Δίων legitur, mendose opinamur: id est huiusmodi:

Ξεῖνος ἀταρνείτης τις ἀνείρετο πιττακὸν οὕτω,
Τὸν μιτυληναῖον παῖδα τὸν ὑῤῥαδίου.
Ἄττα γέρον, δοιός με καλεῖ γάμος, ἡ μία μὲν δή,
Νύμφη, καὶ πλούτῳ καὶ γενεῇ κατ' ἐμέ,
Ἡ δ' ἑτέρη, προβέβηκε. τί λώϊον, εἰ δ' ἄγε
μοι σὺ
Βούλευσον ποτέρην εἰς ὑμέναιον ἄγω.
Εἶπεν. ὁ δὲ σκίπωνα γεροντικὸν ὅπλον ἀείρας
Ἠνίδε κεῖνοι σοι πᾶν ἐρέουσιν ἔπος
Οἱ δ' ἄρ' ὑπὸ πληγῇσι θοὰς βέμβικας ἔχοντες
Ἔστρεφον εὐρείῃ παῖδες ἐνὶ τριόδῳ
Κείνων ἔρχεο φησὶ μετ' ἴχνια. χ' ὁ μὲν ἐπέστη
Πλησίον, οἱ δ' ἔλεγον, τὴν κατὰ σαυτὸν ἔλα.
Ταῦτ' ἀΐων ὁ ξεῖνος ἐφείσατο μείζονος οἴκου
Δράξασθαι, παίδων κληδόνα συνθέμενος
Τὴν δ' ὀλίγην ὡς κεῖνος ἐς οἶκον ἐπήγετο νύμφην,
Οὕτω καὶ σὺ δίων τὴν κατὰ σαυτὸν ἔλα.

Quos versus, quoniam Ambrosius Camaldulensis, Diogenis interpres, non omnino infeliciter Latinos fecit, haud grauabimur adscribere:

Hospes Attarnites rogitauit Pittacō olim
Sic Mitylenœon, Hyrradioq; satum,
Magne senex, geminæ cupiunt mihi nubere, quarum
Et genere atq; opibus cōuenit vna mihi:
Altera præcellit, quid pstat consule, dicq;
Vtra ex his potius sit capienda mihi?
Hic baculum tollēs, sic, tela senilia, dixit,
Consilium pueri, quod petis, expedient,
Quis celer in gyrū iactatus verbere turbo
Assiduo, latis vertitur in triuiis.
I, sequere illorū monitus. sic fatur, at ille
Scitatur, referunt, tu tibi sume parem.
Quæ postquam audiuit, monitis puerilibus hærens,
A' magnis hospes abstinuit thalamis.
Atque parem paruas lætus traduxit in ædes.
Sic Dion ęqualem si sapis ipse cape.

Est autem allegoria à turbine puerili, qui flagellis circumagitur. Agebat enim quisq́ue pro suis viribus turbinē sibi congruentem. Deianira apud Ouidium ad suum ferum transtulit prouerbium:

Quam male inęquales veniunt ad aratra iuuenci,
Tam iuueni magno coniuge nupta minor.
Non honor est, sed onus species læsura ferentes:
Si qua voles apte nubere, nube pari.

Plutarchus De liberis educandis, τὸ γὰρ τὴν κατὰ σαυτὸν ἐλᾷν σοφὸν, id est, Sapientis est vxorem sibi parem congruamq́ue ducere. Huc adscribendum putauimus carmen illud ex Thesmophoriazusis Aristophanis titulo inscripta:

Δέσποινα γὰρ γέροντι νυμφίῳ γυνή. id est,
Regina siquidem mulier est sponso seni.

Idem admonet versus ille Euripideus in Rheso:

Οὐκ ἐξ ἐμαυτοῦ μειζόνων γαμεῖν θέλω. id est,
Nolim ex potentioribus me coniugem.

Neque vero solum id spectari conueniet, vt par sit vxor generis claritate, aut modo rei familiaris, verum vt ætas nō admodum discrepet, vt forma, vt vitę genus. Potest & lōgius trahi, nimirum ad negotium suscipiendum, cui sis conficiēdo par & idoneus. Item ad vitę genus aptum, & ad amicum tuis accommodum moribus.

Ne my quidem facere audet.

Qui metu non auderent hiscere, ii quondā negabātur my facere audere. Refertur adagium à Varrone, lib. De lingua Latina 3. Putat enim ille mussare verbum deductum à my litteræ vocabulo, quasi μύζειν, propterea ꝙ muti non amplius sonare queāt, quàm my. Est enim ea littera maxime omnium muta, præsertim in fine, mire os cōtrahens & occludens. Verba Varronis sunt hæc: A' quo idem dicit, quod minimum est, neque, vt aiunt, μῦ facere audent. Videtur esse carmen Ennianum: Nam hunc paullo superius citauerat. Dicit, quod minimum est, neque, vt aiunt, my facere audent. Est autem Græcis μύζω, tum sugo, tū naribus vocem reddo. Aristophanes: ἐν θεσμοφοριαζούσαις,

Τί μύζεις, πάντα πεποίηται καλῶς.

Cū enim Mnesilochus dixisset, μῦ μῦ, id est, mu mu, Euripides respondet:

Quid mussitas? peracta sunt cuncta optime.

Et apud Latinos mutire ac mussare, est taci-

te ferre,& quasi vocē absorbere. Terentius: Mussitanda iniuria adulescentiū. Vergi. Mussat rex ipse Latinus.

Apud Aristophanem in Equitibus, duo priuatim apud se quæsturi quędam de vitiis ciuitatis, senarium hunc concinunt:

μῦ μῦ μῦ μῦ μῦ μῦ μῦ μῦ μῦ μῦ μῦ μῦ.

Ex quo licet coniicere hanc esse vocem loqui formidantium.

Ne gry quidem.

Μηδὲ γρῦ φθέγγεται, id est, Ne gry quidem loquitur, hyperbole item prouerbialis apud Græcos, pro eo quod est, ne tantulum quidem. Nam Gry, minimum quiddam significat, aut sordes vnguium rem videlicet vilissimam, aut vocem suillam, quam edere solent ii, qui grauantur sermone respondere, aut numisma minutissimum. Aristophanes in Pluto:

Καὶ με προσβιάζεται,
Καὶ τοῦτ᾽ ἀποκρινομένου τὸ παράπαν, οὐδὲ γρῦ. i.
Meque vi subigit simul.
Atque interim rogatus, hæc quid sibi velint,
Prorsum nihil respondet, ac ne gry quidē.

Hinc & verbum deductum γρύζειν. Idem in eadem fabula,

Γρύζειν δὲ καὶ τολμᾶτον ὦ καθάρματε;
Grunnire vero audetis etiam perditi?

Philostratus in vita Apollonii, Οὐδαμοῦ ἐφθέγξατο, οὐδ᾽ ὑπήχθη γρύξαι, id est, Haud quaquam locutus est, neque adduci potuit vt vel hisceret. Huius vocis vsus admodum frequens est apud Aristophanem.

Pili non facio.

Est Latinis hęc familiaris hyperbole: Nō facio pili. Ne pilo quidem melior, cum minimum quiddam momenti significant. Catullus: Non faciunt pili cohortem. Cicero ad fratrem: Ego enim ne pilo quidem minus te amabo. Idem: Interea da Cappadocia, ne pilum quidem. Tametsi in vulgatis exemplaribus pileum hoc loco scriptum est. Quod quidem adagium etiam his temporibus nulli non est in ore. Pili vilitas etiam Gręcis in prouerbio fuit. Vnde ἄξιος τριχός, id est, dignus pilo, in hominē nihili. Quo durior erit translatio, hoc venustior: Nam, Pili non facio, pręter hyperbolen nihil pene habet figurę. At ne pilo quidem doctior: Ne pilo quidem iniucundior: Ne pilo quidem honoratior, atque id genus orationes, quoniam paullo longius recedunt à simplici sermone plusculum accipiunt gratiæ.

Nauci non facio.

Navci esse, & nauci facere, pro eo quod est, nihili eē, & nihili facere, sæpicule apud Plautum reperietur. Quid autem nauci significet, seruus quidam Plautinus, cum ea voce esset vsus, tamen scire se negat. Plautus: Qui homo timidus erit in rebus dubiis, nauci non erit. Grammatici quidam, inter quos Pompeius Festus, aiunt nauci significare nucis putamē, aut oleæ nucleū, aut eam membranulam, quæ visitur in medio nucis, iuglandis intersita: denique rei cuiusuis putamen, quod Græci περίψημα, nauci vocatum existimant. Quidam à voce Gręca deducunt νάκη, quod declarat pellem caprinam. Sunt & aliæ de nauci sententiæ, quas qui volet cognoscere, legat Festum in dictione Naccæ. Nacci non habeo, dixit Ennius apud M. Tullium libro de Diuinatione I. Non habeo denique nauci Marsum augurem.

Flocci non facio, aut Flocci facio.

Eadem ratione dictum est: Flocci facere, & ne Flocci quidem facere, pro eo quod est, ne tantuli quidem facere. Est autem floccus, particula lanæ, quæ inutilis à vellere diuellitū atq; euolat, aut certe simile quiddā nullius momenti. Exempla passim apud auctores obuia sunt, vt non videatur operæprecium hoc inculcare loco.

Huius non facio.

Ad hanc formam pertinet illud Terentianum, ex Adelphis: Huius quidquam non faciam. Donatus admonet esse δεικτικὸν demonstrantis aut floccum aut stipulam, aut summum digitum, aut huiusmodi quidpiam. Athenæus libro duodecimo prodidit, Sardanapali statuam ipsius monumēto impositam, hoc gestu digitorum, vt significaret res humanas omnes prorsus esse contemnendas, ac ne digituli quidem crepitu dignas.

Vitiosa nuce non emam.

Apvd Plautum est in Milite: Vitam tuam vitiosa

vitiosa nuce non emam, pro eo quod est, ne minimo quidem. Et vulgo dicimus, cassa nuce non emerim, & putamine nucis non emerim. Aristophanes in Pace:

Οὐκ ἂν πριαίμην οὐδ᾽ ἂν ἰσχάδος μιᾶς, id est,
Non emerim nec vnica quidem nuce.

Consimile his, quod legitur apud eundem Plautum, citante Festo: Non ego istud verbum empsitem titiuillitio. Nam hoc verbo Latinos nihili rem significare solitos, quemadmodum & Græci dicunt, ττπολὸ. Rursum Butubata, qua voce vsus est, Neuius, pro nugatoriis, auctore Festo.

Ne teruncium quidem insumpsit.

EST aliquotiens apud Ciceronem hyperbole terunci, quod apparet esse genus minutissimi numismatis, ad Atticum. Atque etiã spero, toto anno Imperii nostri, teruncium sumptus in prouincia nullum fore. Plautus in Captiui duo: Neque ridiculos iam terunci faciunt: quemadmodum Greci dicunt ἡμιοβόλιον, pro re vilissima. Varro teruncium à tribus vnciis dictum putat.

Homo trioboli.

ITIDEM Plautus in Pœnulo hominẽ trioboli dixit, pro nequissimo, planeque nullius precii. A nummo minutissimo. Consimili figura dixit Aristoph. in Vespis, pro vilibus versibus, τριχοινίκων ἐπῶν. Gregor. in epistolis de vili contemptoque dixit, μᾶλλον ἀνδράποδον ὀλίγων ὀβολῶν ἄξιον, id est, Imo potius mancipium paucis obolis dignum. Dicuntur & triobolares.

Homo tressis.

CONSIMILI modo Persius tressem agasonem appellat, contemptissimum homuncionem. Idem,

Et centum Græcos curto centusse licetur.

Id est, minimo. Tressem autẽ dixit noue, quasi tribus assibus æstimandum. Assis autem erat ærei nummuli genus. Persianum carmen sic habet in quinta Satyra:

- Heu steriles veri, quibus, vna Quiritem
Vertigo facit. hic Dama est, non tressis agaso.

Confine Hieronymianum illud: Quis te dupondio supputabat? Iustinianus in præfatione Pandectarum, noluit adolescentes legum studiosos, veteri non minus ridiculo quam friuolo cognomine, nũcupari dupondios, sed Iustinianos nouo.

Dignus pilo.

Ἄξιοι τριχὸς, id est, Pilo digni, dicuntur Græcis, nulla bona re digni, quod pilo nihil cõtemptius. Aristophanes in Ranis:

Εἴ πώποτ᾽ ἦλθον δεῦρ᾽ ἐθέλω τεθνηκέναι,
ἢ κλεψα τῶν σῶν ἄξιον τι καὶ τριχὸς, id est,
Si quando veni huc, emori sane volo, aut
Si quid tuorum sustuli, dignum pilo.

Adagium commemoratur à Diogeniano.

Nec vno dignus.

Ἄξιος οὐδὲ μόνου, καὶ ἄξιος ἑνὸς, id est: Ne vno quidẽ dignus, & vno dignus, de vilissimo. Trãslata metaphora à iactu talorũ, in quo μονὰς, id est, vnionis numerus infimus erat. Demum vbique in rationibus numerorũ minimum quiddam est vnio, ac ne numerus quidem, vt autumant philosophi. Ex aduerso, quem multi precii significant, hũc πολλοῦ τινὸς ἄξιον, id est, multa re dignum, trita figura Greci dicunt, & τοῦ παντὸς ἄξιον, id est, quauis re dignum, & è diuerso ὀλίγου ἄξιον, id est, paullo dignum, quem contemnunt. Gregarium autem est ac plebeium, vnius duntaxat hominis vice supputari. Proinde Homerus Iliados Λ. cum medici dignitatem explicare vult, ait:

Ἰητρὸς γὰρ ἀνὴρ πολλῶν ἀντάξιος ἄλλων. i.
Vnus homo medicus multis æquãdus honore est.

Ad quod respexit Plato lib. De legibus 5. Ὁ μὲν γὰρ ἑνὸς, ὁ δὲ πολλῶν ἀντάξιος ἑτέρων. i. Nã hic quidem pro vno, ille pro pluribus aliis æstimandus est. Ad hanc formam pertinent & illæ rhetorum figuræ, cum aiunt, vnum aliquẽ sibi pro theatro esse, & vnius cuiuspiam iudicium pluris se facere, quam infinitę multitudinis.

Dignus obelisco.

Ἄξιος ὀβελίσκου, id est, Dignus obelisco, dignus quouis honore. Summis enim viris eiusmodi columnæ ac pyramides erigebantur, magnificis inscriptę titulis, aut ingentes colossi, sic enim stupidi principes olim fingi gaudebant. Tametsi prouerbium ancipitem habet sententiam, propterea quod Aristarchus obeliscis iugulare sit solitus, quæ parum probaret. Meminit huius præter alios Suidas.

Aureus

Aureus in Olympia stato.

QVEM summo premio dignum Graeci significant, ei dicere solent: Aureus in Olympia statuere. Lucianus in Pseudologista, χρυσοῦς φασὶν ἐν ὀλυμπίᾳ σταθείη, id est, Aureus, vt aiunt, in Olympia stato. Quod is honos id ętatis pręcipuus haberetur, loco tam celebri, statuam inter illustres viros habere. Huc adlusit Vergi. cum ait:

Si fœtura gregē suppleuerit, aureus esto.

Plato in Phædro, Ὑπισχνοῦμαι χρυσῆν εἰκόνα ἰσομέτρητον εἰς δελφοὺς ἀναθήσειν. id est, Polliceor me statuam auream tibi æqualem Delphis collocaturū. Ibidem paullo post, Παρὰ τὸν κυψελιδῶν ἀνάθημα σφυρήλατος ἐν ὀλυμπίᾳ σταθείη, id est, Inter statuarum Cypselidarum monimenta, in Olympia fabrefactus stato. Interpres fortassis χρυσήλατος, legit, aut certe somniauit, vt qui verterit aureum. Porro reges Corinthi dicuntur Cypselidæ à Cypselo qui pulsis Bacchidis Corintho, ibidem Imperio est potitus, summasq; coegit diuitias, cuius rei argumentum, inquit Strabo, τὸ ὀλυμπίασιν ἀνάθημα κυψέλου σφυρήλατος χρυσοῦς ἀνδριὰς εὐμεγέθης. Adlusit huc & Philostratus in Apollonii vita, καὶ στεφανώσουσί σε ὀλυμπίᾳ, id est, & coronabunt te in Olympia. Non dissimili figura dixit Persius, Satyra II.

Pręcipui sunto, sitq; illis aurea barba.

Quibusdam enim signis aurea barba consueuit addi.

Quauis re dignus.

Ἄξιος τοῦ παντός, id est, Quauis re dignus. Refertur ab omnibus Græcorum adagiorum collectoribus. Vtitur Plato in Sophista. καὶ τοῖς μὲν δοκοῦσιν εἶναι τοῦ μηδενὸς τιμιοί, τοῖς δὲ ἄξιοι τοῦ παντός, id est: Aliis videntur nulla re digni, aliis rursus quantauis. Similiter dixit Terentius: Hominem quantiuis pretii. Quanquam huius adagionis modo est facta mentio.

Dignus Argiuo clypeo.

Ἄξιος εἶ τῆς ἐν ἄργει ἀσπίδος, id est, Dignus es Argiuo clypeo. De generoso ac maiorem in modum venerando: inde sumptum, qđ olim apud Argiuos ex more pueri incorrupti puriq́ue clypeos quosdam gestantes, pōpas agebant. Isq́ue honos erat illi ætati, prisco quodam instituto decretus.

Dignum propter quod vadimonium deseratur.

VBI rem maximi momenti volemus significare, queq́ue vel quantouis dispendio debeat expeti, dignam esse dicemus, cuius gratia vadimonium deseratur. Nam qui vadati sunt, non nisi summo suo periculo abesse possunt. Plinius secundus in præfatione Naturalis historiæ: Inscriptiones, inquit, propter quas vadimoniū deseri possit, hoc est, quarum gratia omnia sint posthabēda, vel maxime seria. Seneca De beneficiis lib. 4. Vadimonium promittimus, tamen deseritur. Non in omnes datur actio. Deserētem vis maior excusat. Hęc Senecæ verba declarant, vehemēter vrgens esse oportere, quod excuset vadimonii promissi desertorem. Horatius:

Et casu iam respondere vadato Debebat.

Ridet improbum garrulum, qui maluerit periclitari de causa, quam à nugis discedere. Consimilis est forma quasi pro aris focisq́ue dimicare, cum de re cara seriaq; certamen est. Nec dissimili schemate dixit Celsus, libro Pand. sexto, titulo de rei vendicatione, Laribus sepulchrisq; auitis carere. Finge, inquit, pauperem, qui si reddere id cogatur, laribus sepulchrisq́ue auitis carēdum habeat: sufficit tibi permitti tollere ex his rebus quę possis, dum ita ne deterior sit fundus, quā si initio non foret ędificatū.

In vtramuis dormire aurem.

IN vtramuis dormire aurē, est animo otioso, securo, vacuoq; esse. Terēt. in Heauton. Ademptum tibi iam faxo omnem metum, in aurem vtramuis otiose vt dormias. Vtitur eo & Basilius in epistola quadā, sed malam in partem, ita vt supinam securitatem intelligi velit. Menander in Plotio apud Gellium:

Ἐπ' ἀμφοτέραν ἵν' ἐπίκληρος ἡ μέλλει καθευδήσειν. id est,

In aurem vtranque quandoquidem dotata est, cubet.

Sic enim vertit nescio quis.

In dexteram aurem.

EODEM sensu dixit Plinius in dexteram aurem. Ita enim scribit Romano suo: Nihil quod in dexteram aurem, fiducia mei dormias, non impune cessatur, i. nihil est

quod sis securus. Sic enim admonent medici, vt in primo somno, qui profundissimus esse consueuit, in aurem dexteram incumbamus. Cum experrecti redormire cupimus in sinistram. Porro qui leui somno vult vti, in neutram incumbit aurem, quo facilis expergefiat.

Porrectis dormire pedibus.

HVIC affine est illud: ἀποτείναντα τὼ πόδε καθεύδειν, id est, Porrectis pedibus dormire. Lucianus de mercede seruientibus, καὶ τοῦτο δὴ τὸ τῆς εὐχῆς ἀποτείναντα τὼ πόδε καθεύδειν, id est, Iamque tandem quod optari sole obtigit, vt porrectis pedibus dormias. Ad eandem figuram pertinet, quod in Aristophanis Pluto dixit Mercurius, ἀναβάδην ἀναπαύομαι, id est, Sublatis pedibus requiesco, & supinus per otium. Et supinitatem, negligentiã, incogitãtiamq;, significamus.

Naso suspendere.

NASO suspendere, est vafre ac subdole irridere. Plinius lib. 11. c. 37. docet à suæ ętatis hominib⁹ nasum subdolę irrisioni fuisse dicatum. Nam apud veteres auctores nihil huiusmodi legitur. Verba Plinii subscribamus: Et altior homini tantum quẽ noui mores subdolę irrisioni dicauere, nasus. Horatius in Sermonibus:

- Naso suspendis adunco. Idem alibi:
- Balatro suspendens omnia naso.

Persius de Horatio, qui vafre tecteque rideat:

Callidus exterso populum suspendere naso. Idem alibi:

Disce, sed ira cadat naso, rugosaq; sanna.

Vnde nasuti vocantur, qui docte norint alios irridere.

Martialis:

Non cuicunque datum est, habere nasum.

Idem:

Et pueri nasum Rhinocerotis habent.

Idem rursum:

Nasutus sis vsque licet, sis denique nasus.

Persius:

- Rides, ait & nimis vncis
Naribus indulges.

Græci simplici efferunt verbo, μυκτηρίζειν, ἀντιμυκτηρίζειν, id est, irridere, vicissim irridere, ἀπὸ τοῦ μυκτῆρος, id est, naso. Cassius ad Ciceronem, libro Epistolarum familiarium decimoquinto. Quosque vbi ridiculo, aut scommatico dicterio læseris, velint rustice gladio, ἀντιμυκτηρίσαι, id est, vicissim naso suspendere.

Dignus qui cum in tenebris mices.

QVI certissima esset fide, eum dignum dicebant, qui cum in tenebris micaretur. Cicero libro Officiorum tertio: Hoc nonne est turpe, dubitare philosophos, quę ne rustici quidem dubitant, à quibus natum est, id quod tritum est vetustate prouerbiũ. Cum enim fidem alicuius, bonitatemque laudant, dignũ esse dicunt, qui cum in tenebris mices. Idem De finibus libro secundo, Cur iustitia laudatur, an verum est tritum vetustate prouerbium, qui cum in tenebris mices? Est autẽ micare, lusus genus quoddam, quod adhuc apud Italos durat, vt repente porrectis digitis, certantium vterq; numerum diuinet. Huius Cicero mentionem facit, libro de Diuinatione secundo: Quid est enim sors? Idem propemodum quod micare, quod talos iacere, quod tesseras. M. Varro: Micandum erit cum Græco, vtrum ego illius numerum, an ille meũ sequatur. Nemesianus in carmine Bucolico: Digitos iactare micantes. Meminit diuus August. lib. de Trinitate octauo, capite 5. Nam id, inquit, vbi volumus facile habemus, vt alia omittam, vel micando digitis tribus. Porro qui cũ micas in tenebris, ei liberũ est, si velit fallere. Proinde dignus qui cum in tenebris mices dicitur, qui sit vsque adeo certa fide, vt nec si tuto possit, velit quempiam mendacio fallere. Habent Gręci simile quiddam: Dignus hic est, cui vel iniurato fidem habeas: Ὅδ' ἀνὴρ καὶ ἀνώμοτος πιστεύειν ἄξιος. id est, Hic vir dignus, cui credas etiam iniurato. Cui diuersum: Ne iurato quidem illi crediderim.

Ex Iouis tabulis testis.

Ἐκ τῶν Διὸς δέλτων ὁ μάρτυς, id est, Ex Iouis tabulis testis. Apud Gręcos dicebatur, pro certo & indubitabili teste. Lucianus in libello de mercede seruientibus, Εἴ τις εἴπῃ μοιχὸν ἢ παιδεραστήν· τοῦτο ἐκεῖνο ἐκ τῶν Διὸς δέλτων ὁ μάρτυς. id est, Si quis te adulterum, aut pęderastem dixerit, is protinus, iuxta id quod dici solet, ex Iouis tabulis testis. Adlusum est, ad diphtheram, in qua Iuppiter omnia mortalium acta describere fingitur à poetis.

Atticus testis.

Ἀττικὸς μάρτυς, id est, Atticus testis, legitur in collectaneis Diogeniani, pro probatissimo atque incorruptissimo teste. Quod si quis per Ironiam torqueat in testem vanum, non inconcinne dixerit.

Attica fides.

Ἀττικὴ πίστις, id est, Attica fides, legitur apud eundem de minime vanis, minimeq; periuris, inde natum quod apud Atticos templū esset Fidei deæ constructum. Cuius meminit etiam Plautus in Aulularia. Velleius Paterculus meminit his quidem verbis: Si quis hoc rebellādi tēpus quo Athenæ à Sylla captę sunt, imputant Atheniēsibus, nimirum veri, vetustatisq; ignarus est. Adeo. n. certa Atheniēsium in Romanos fides fuit, vt semper & in omni re quidquid syncera fide gereretur, id Romani Attica fide fieri prædicarent. Quint. lib. 12. c. de genere dicendi, scribit hunc in modum: Quos ego existimo, si quod in his finibus vberius inuenerint solum, fertilioremve segetem, negaturos Atticam esse, quod plusquam acceperit seminis reddat, quia hanc eius terræ fidem Menander eludit. Ex his colligimus Atticam fidem dictam, quod nec detraherent pactis, nec adderent. Talis erat & soli fides non admodum feracis, cum agrorum fides laudetur, si cum fœnore reddant quod creditum est.

Græca fide.

Ἑλληνικῇ πίστει, id est, Gręca fide, reperitur ꝓ certa item fide. Fortassis idem cum proximo: nisi malumus per ironiam accipere.
Ausonius ad Paulum:

Nobiscū iuuenies κατεντάλια, si libet vti
Non Pœna, sed Græca fide.

Idem de Philone villico suo:

Mutuatur ad Gręcam fidem.

Plautus Græcam fidem dixit vbi nō verbis, neque stipulationibus, sed præsente pecunia res agitur. Sic enim apud eum loquitur Clareta lena in Asinaria: Diem, aquā, solem, lunam, noctē, hæc argento nō emo. Cetera quæ volumus vti, Græca mercamur fide, id est, numerata pecunia. Euripides in Iphigenia Taurica: πιςὸν ἑλλὰς οἶδεν οὐδὲν, id est, Græcia nequaquam nouit fidem. Hoc sane nomine ea natio pessime audiit olim.

Punica fides.

POENORVM perfidia in prouerbiū abiit, quod ea gens peculiariter periurii vanitatisque notata sit, quemadmodum abunde testatur T. Liuius. Cuius hæc verba sunt libro secundo de bello Punico: Quę Punica religione seruata est fides ab Hannibale. Idem belli Punici secundi lib. 1. Has tantas viri virtutes ingentia vitia æquabant, inhumana crudelitas, perfidia plusquam Punica, nihil veri, nihil sancti, nullius dei metus, nullum iusiurādum, nulla religio. His coloribus depingit Hannibalem. Subindicat idem Q. Curtius, in Tyriis Pœnorum auxilio destitutis. Rursum Maximinus apud Iulium Capitolinum: Afri, inquiens, fidem Punicā prętiterunt: & quod modo citauimus ex ausonio, Pœna fide. Salustius in Iugurthino: Comperio Bochū magis Punica fide, quàm ob ea, quæ prædicabat, simul Romanos & Numidam spe pacis detinuisse. Plautus: Nemo me Pœnus Punior, adludens ad morum perfidiam. Pęni fœdifragi semper habiti. Idem in Pænulo, Et is omnes linguas scit, sed dissimulat sciens, se scire Pœnus plane est, quid verbis opust.

Altera manu fert lapidem, altera panem ostentat.

QVI coram blandiuntur, clam obtrectantes, palam amicos agunt, clanculum nocent: aut qui hic prosunt, illic lędunt, falsam beneficii spem ostentant, vt nacti occasionem funditus perdant, ii dicuntur altera manu portare lapidem, altera panē ostentare. Translatum ab iis, qui canes ostentato pane pelliciunt: deinde accedentibus saxum illidunt. Euclio Plautinus in Aulul.

Nūc petis cum pollicetur, aurum inhiat, vt deuoret.
Altera manu fert lapidem, panem ostentat altera.

Diuus Hieronymus ad Rufinū: Hęc apud te amice potius expostulare volui, quàm lacessitus publice desæuire, vt animaduertas me reconciliatas amicitias pure colere, & non iuxta Plautinam sententiam, altera manu lapidem tenere, panem offerre altera. Eodē eleganter adlusit, scribens ad eundem Rufinum: An tibi ideo panem non damus, quia hæreticorum cerebro lapidē illidi-

illidimus? Simile quiddam habet Gregorius Theologus in epistola ad Eusebium episcopum Cesariensem. ὥσπερ εἴ τις ἑνὸς ἀνδρὸς τῇ μὲν τῶν χειρῶν καταψήχοι τὴν κεφαλὴν, τῇ δὲ παίοι τὴν παρειὰν, id est, Perinde quasi quis eiusdẽ viri altera manu scabat caput, altera malam feriat.

Ex eodem ore calidum, & frigidum efflare.

Ἐκ αὐτοῦ τοῦ στόματος τὸ θερμὸν καὶ τὸ ψυχρὸν ἐξάγειν, id est, Eodem ex ore calidum ac frigidum proferre. Bilingues & qui eundẽ modo laudãt, modo vituperant, ex eodem ore calidum ac frigidum spirare dicuntur. Natum ex Apologo quopiam Aniani fabulatoris. Satyrus quidam cum vehementer algeret, hyperno gelu supra modum sæuiente, à rustico quodam inductus est in hospitium. Admiratus autẽ cur homo inflaret in manus ori admotas, rogauit cur ita faceret is respondit, vt frigidas manus halitus tepore calefaceret. Deinde vbi extructo foco, apposita mensa, in pultem feruidã rursum inflaret, magis etiam admiratus, sciscitatus est, quid hoc sibi vellet: vt pultem, inquit, nimium feruentem halitu refrigerem. Tum Satyrus surgens à mensa: Quid ego audio, inquit. Tun' eodem ex ore pariter & calidum & frigidum efflas? Valebis, neque enim mihi ratio est, cum eiusmodi homine commune habere hospitium. At huiusce rei, quã Satyrus admirabatur, causam reddit Aristoteles in Problematis, Sectione trigesimaquarta, problemate septimo, idq; ideo fieri putat, qđ qui vehementius efflat, is non moueat vniuersum aerẽ, sed ore contractiore paullulũ venti expiret, vt calor ab ore profectus, à reliquo aere, quẽ ob impetum plurimum mouet, continuo euanescat, atque in frigus abeat. Id quod secus fit in eo, qui faucibus apertis aerem exhalat. Ex eodem ore emanat dulce & amarum. Huc adscribi poterit, quod refert secundo libro Plinius, plus quam prodigiosum, fontem esse quendam in Dodona, qui cũ sit frigidissimus, & faces si quis ardentes immergat, extinguat: si extinctæ admoueantur, accendit. Quæ omnia torquere licebit in rhetores, qui eadem norunt laudare & vituperare, eleuare atque attollere. Item in Iureconsultos, qui causam eãdem nunc tuentur, nunc impugnant. Ad eum sensum detorsit Plutarchus, quod Circe eadem virga mentem adimit, ac reddit: pecudes facit, & homines. Extat apud Græcos hic senarius prouerbialis:

Τὸν αὐτὸν αἰνεῖν καὶ ψέγειν ἀνδρὸς κακοῦ. id est,
Laudare eundem, carpereque viri est mali.

Athenæus libro quarto docet esse fistulę genus, à Græcis dicitur μάγαδις, siue παλαιομάγαδις, quod idem & grauem & acutam vocem reddit. Vnde versum adducit ex Alexandride,

Μάγαδιν λαλήσω, μικρὸν ἅμα σοι καὶ μέγαν. id est,
Grande ac pusillum Magade proloquar simul.

Id Græcis dicitur μαγαδίζειν, sonare simul duas voces, grauem & acutam διὰ πασῶν, vt vocant musici. Arist. sectionis decimænonæ, problemate iuxta Gręcos codices decimo octauo, iuxta Theodori versionem 17. vtitur eo verbo μαγαδίζειν, quærens cur hęc sola harmonia quam diximus sonetur magade. Rursus in problemate trigesimono iuxta Cręcos codices, μαγαδίζουσι γὰρ ἐν τῇ διὰ πασῶν συμφωνίᾳ, id est, Magadissant in concentum diapason.

Oculatæ manus.

OCVLATAS manus dixit Plautus, quę promissa velint exhiberi re, non oratione promitti. Nam oculos habere, quibus videant exhibita, aures non habere, quibus audiãt pollicitationes. Ita lena quædam in Asinaria adulescenti montes aureos pollicẽti, cum illa nihil commoueretur promissis: Semper, inquit, oculatæ nostræ sunt manus, credunt quod vident. In eadem erat sententia leno ille Terentianus Sannio: Nnnquã inquit, & ego adeo astutus fui, quin quidquid possem, mallem auferre in præsentia potius. Huc adlusit Chærea in Eunucho: Fac nunc promissa vt appareant.

Cæca dies, & oculata dies.

PLAVTVS item cæcam diem & oculatam, pro die, qua non numeratur præsens pecunia & qua numeratur. Sic enim leno quidam loquitur in Pseudolo: E me die cæca hercle oleum id vendito oculata die, iam Hercule vel ducentæ fieri possunt præsentes minæ, Hoc est, eme non præsente pe-

cunia, sed in diem pacta, reuende pecunia præsente. Vocant & Iurisconsulti cæcam diem, & cæca testimonia, quæ scripto perhibentur absentibus. Nam cæca sunt non tantum quæ non vident, sed quæ non videntur & absunt.

Lentiscum mandere.

Σχῖνον διατρώγειν, id est, Lentiscum mandere, vel arrodere, Græco prouerbio dicuntur ii, qui nimio comendi corporis studio superfluunt: Nam ex lentisco dentifricium fieri consueuit. Is est puluisculus quidam candidandis dentibus comparatus. Fiebat & dentiscalpia ex lentisco, hoc est, cuspides quædam purgandis dentibus accommodę. Martialis in Apophoretis:

Lentiscum melius, sed si tibi frondea cuspis
Defuerit, dentes penna leuare potest.

Quin & Dioscorides lib. 1. indicat, lentisci succum ex aqua decoctæ figere vacillantes dentes, si eo colluantur: tum & cuspides hinc factas si affricentur, vtiles esse dentibus abstergendis. Huiusmodi igitur quibus dentiscalpium semper in ore est, lentiscum arrodere dicuntur, & σχινοτρῶγες, id est, Lentisci arrosores appellantur. Nam dentium cura, olim vt delicatis probro dabatur, & Apuleio inter reliqua crimina obiectum est, quod dentifricium parasset. Recte transferetur adagium & ad reliquum totius corporis cultum.

Vnico digitulo scalpit caput.

MOLLES, atque effœminati vno digito caput scalpere dicuntur, nimirum solliciti ne comam studiose compositam perturbent. Id primum dictum putant à Caluo poeta in Pompeium, hinc in omnes parum viros transitum. Iuuen. Satyra 9.

Qui digito scalpunt vno caput.

Molles & impudicos ex gestu notans. Porro gestum cum antiquitus impudicitię habitum argumentum: testatur in epistolis Seneca: Rerum, inquiens, omnium si obseruentur, indicia sunt. Et argumentum morum ex minimis quoque licet capere. Impudicum, & incessus ostendit, & manus mota, & vnum interdum responsum, & relatus ad caput digitus, & flexus oculorum. Improbum interdum risus insanum vultus, habitusque demonstrat.

Summo digito caput scalpere.

Τῷ ἄκρῳ δακτύλῳ τὴν κεφαλὴν κνᾶν, id est, Summo digito caput scalpere. Idē est cum proximo. Lucianus in Rhetorum præceptore, deliciis effœminatum hominem describit his verbis: Ἐν τούτοις δὲ πάνσοφόν τινα, καὶ πάγκαλον ἄνδρα, διασεσαλευμένον τὸ βάδισμα, ἐπικεκλασμένον τὸν αὐχένα, γυναικεῖον τὸ βλέμμα, μελιχρὸν τὸ φώνημα, μύρον ἀποπνέοντα, τῷ δακτύλῳ ἄκρῳ τὴν κεφαλὴν κινούμενον, id est, Inter hæc autem virum quendam egregie sapientem, atque insigni forma, lubrico incessu, fracta ceruice, muliebri aspectu, voce mellita, olentem vnguenta, caput summo digito scalpentem.

Phryx plagis emendatur.

PHRYX plagis emendatur. In barbaros seruilique ingenio homines dicitur, qui non pudore, neque monitis, sed verberibus redduntur meliores. Cum contra generosus animus, ut ait Seneca, rectius ducatur, quàm trahatur. Cicero pro L. Flacco in testes Asiaticos: Asia vestra constat ex Phrygia, Mysia, Caria, Lydia, Vtrum igitur nostrum, an vestrum est hoc prouerbium? Phrygem plagis fieri solere meliorem. Adagium ita refertur apud Suidam versu trochaico:

Φρὺξ ἀνὴρ πληγεὶς ἀμείνων, καὶ διακονέστερος. id est,
Verberatus Phryx melior, & obsequens erit magis.

Ostendit Athenæus, è Phrygia mitti solere mancipia laudatissima,

Ἀνδράποδ᾽ ἐκ Φρυγίας, ἀπὸ δ᾽ Ἀρκαδίας ἐπικούρους. id est,
Mancipia ex Phygia, sed ab Arcadia auxiliares.

Nihil sacri es.

Οὐδὲν ἱερὸν ἐπέχεις, id est, Nihil es sacri. Sermo cōtemnentis prouerbialiter. Siquidem Græci quidquid præclarum ac vehementer conducibile videri vellent, id sacrū appellabant, vt ἱερὰ βουλή, Sacra res consilium,

lium, & ἱερὰν πόλιν, id est, Sacram ciuitatē dixit Aristides, tanquam omnium tutatricem, & quod alio citauimus loco, ἱερὰν ἄγκυραν, id est, Sacram ancoram. Plutarchus in vita Pelopidæ, Sacri præsidii mentionē facit. Theocritus in Hodœporis,

Ἀλλ' ὦν αἴκα λῇς ἔριφον θέμεν: ἐν τι μὲν οὐδὲν
Ἱερόν.
Hœdum igitur, si vis, age iam deponito, quanquam
Nil sacri est.

Verba sunt cōtemnentis pignus. Qui prouerbii tradunt originem, aiunt Herculem conspecta Adonidis imagine contempsisse his verbis, οὐδὲν ἱερὸν εἶ, id est, Nil es sacri. Seu quod existimaret, iis duntaxat habendum esse diuinitatis honorem, qui de genere mortalium essent benemeriti: siue quod fures, qui in eius templum aufugissent, nō essent in tuto, propter loci religionē, quēadmodum in aliorum deorum sacellis. Nunc accommodatur ad quamuis rem despicatui habitam: Ab hac interpretatione non discrepant q̄ refert Theocriti scholiastes, huius commenti auctorem citans Cleandrum.

Nihil sanum.

SVMMAM morum corruptionem, & nullū honesti respectum his verbis Græci significant, οὐδὲν ὑγιὲς, id est, Nihil sanum. Exempla passim in comœdiis tragœdiisq; Græcorum sunt obuia. Aristophanes in Pluto:

Βουλόμενος εἰ χρὴ μεταβάλλοντα τοὺς τρόπους;
Εἶναι πανοῦργον, ἄδικον, ὑγιὲς μηδὲν,
Ὡς τῷ βίῳ τοῦτ' αὐτὸ νομίσας ξυμφέρειν, i.
Scitatum an expediret, vt in contrarium
Verso instituto pristinisque moribus,
Iniquus esset, subdolus, sani nihil,
Ratus ista vitæ commodis conducere.

Andromache in sui nominis tragœdia apud Euripidem ita describit Spartanorum mores.

Ὦ πᾶσιν ἀνθρώποισιν ἔχθιστοι βροτῶν,
Σπάρτης ἔνοικοι, δόλια βουλευτήρια,
Ψευδῶν ἄνακτες, μηχανορράφοι κακῶν,
Ἑλικτὰ, κοὐδὲν ὑγιές. id est,
Heus omnium mortalium inuisissimi,
Spartam incolentes, fraudulenti consilii,
Mendaciorum principes, & opifices
Tecti malorum, tortiles, sani nihil.

Aristophanes, ἐν Θεσμοφοριαζούσαις, si modo non fallit titulus: de fœminis:

Τὰς οἰνοπότιδας, τὰς προδότιδας, τὰς λάλους,
Τὰς οὐδὲν ὑγιές, τὰς μέγ' ἀνδράσιν κακόν.
Vini bibaces, proditrices, garrulas,
Nihilq; sanum, maximum viris malum.

Vbi plane prouerbialiter dixit: οὐδὲν ὑγιές, pro perditissimis. M. Tullius ad Atticum libro decimoquinto: Quid quæris? οὐδὲν ὑγιές. Id velut interpretans in epistolā, quæ præcessit ab hac tertia: Quid quæris? nihil synceri.

Dionis gry.

Τὸ Δίωνος γρῦ, id est: Dionis gry. Recte dicetur, aut vbi quempiam magno animo contemnimus, ac ne responso quidem dignum habemus: aut cum rem nihili significamus. Nam de gry alio diximus loco. Adagium ortum ex euentu. Dion Alexandrinus natione, præcipuam in philosophia laudem est consecutus. Huic erat frater luctator, nomine Topsius. Itaque cum quidam ex eius concertatoribus Dionem probris incesserit, fanda atque infanda in eum euomens, multa interim turba ad cōuiciū, vt fit, affluente, ipse ne verbo quidem respondit maledictis, videlicet philosophiæ dogmatum memor. Ceterum vbi iam intra ædium suarum vestibulum esset, nam conuiciator eo vsque fuerat prosecutus, nihil iracundiæ præ se ferens, hoc tantum respondit, οὐδὲ γρῦ, id est: Ne gry quidem. Iuuenis autem animi impotens, laqueo se præfocauit. Ea res in vulgi fabulam abiit.

Cæcus cæco dux.

Τυφλὸς τυφλῷ ὁδηγός, id est, Cæcus cæco dux. Vti licebit quotiens indoctus indoctum docere, inconsultus imprudenti cōsilium dare conabitur. Adlusit ad prouerbium M. Tullius libro De finibus vltimo: C. autem Drusi domum compleri consultoribus solitam accepimus, cum quorum res esset, ipsi non videbant, cæcum adhibebant ducem. Hæc Cicero. Drusus enim Iure consultissimus, aliis prospiciebat animo, cum corporis oculis nihil cerneret. Cui confine est Horatianum illud: Cæcus iter ostendit. Horatius ad Scæuam:

Cæcus vti si monstret iter, tamen aspice,

Quodquidem Porphyrion perinde dictũ autumat, quasi dicas: Sus Mineruam. Prępostere enim res geritur, cum cęcus videntibus iter commostrare conatur. Apud Aristophanem in Pluto: Carion seruus stomachatur in herum quod ipse videns, Plutum oculis captum sequeretur.

Ὅς τις ἀκολουθεῖ κατόπιν ἀνθρώπου τυφλοῦ,
Τοὐναντίον δρῶν, ἢ προσῆκ' αὐτῷ ποιεῖν.
Οἱ γὰρ βλέποντες τοῖς τυφλοῖς ἡγούμεθα,
Οὗτος δ' ἀκολουθεῖ, κἀμὲ προσβιάζεται. i.
Luminibus vt qui captum & orbum homunculum
Sequatur à tergo, hoc agens pręposterè.
Nam qui videmus, ducimus cęcos: at hic
Sequitur, simulq; cogit eadem facere me.

Cæca speculatio.

Ἀλαοσκοπιὴ, id est, Cęca speculatio, composita Græcis est dictio, ἀπὸ τοῦ λάειν, quod est videre, inde ἀλαὸς cæcus, & σκοπεῖ, id est inspicere. Ita Suidas ex Homero citans. Etymologus addit alias coniecturas ex Methodio citans idem dictum. Suidas prouerbialem dictionem admonet, quotiens aut conniuent, quibus datum est negotium, aut ipsi nihil vident, quibus obseruãdi partes sunt delegatę. Translatum ab iis, qui è speculis sublimibus diligenter circumspectant vndique, & quod viderint, aliis renunciãt. Homerus aliquotiens hoc habet, Οὐδ' ἀλαοσκοπιὴν εἶχε, quod etymologus citat ex Methodio. Pro eo quod est, haud quaquam cęcutienter speculatus est. Vti cõueniet, quotiẽs significabimus aliquem rem sagaciter odoratum, ac deprehendisse.

Sine cortice nabis.

SINE cortice nare dicuntur, qui iam per ætatem non egent custode morum, aut qui eo doctrinæ processerunt, vt iam præceptorum opera non habeant opus. Horat.

Simul ac durauerit ætas
Membra, animumque tuum, nabis sine cortice.

Id est, Citra custodem ac pædagogum ipse te reges, ac moderaberis. Acron prouerbii admonet: putatq; metaphoram mutuo sumptam à iuuenibus, qui cum primitus natare discunt, corticibus aut suberibus vẽtri subligatis natant: deinde exercitatiores citra huiusmodi adminicula natare incipiunt. Plautus in Aulularia: Quasi pueris qui nare discunt scyrpea induitur ratis: Qui laborẽt minus, facilius vt nent, & moueant manus. Est autem Græcis φελλὸν siue φέλλος, nam varie scribunt, quod Latini vertunt suber, sic.n. vertit Theodorus. Cortex est arboris semper fluitans, & ob id aptus nauibus præsertim ancoralibus: indicat enim ancoræ locum, vt à nautis caueatur, & piscantium tragulis, sustinet enim summos retium funes: vtilis & cadorum obturamentis, postremo & fœminarũ calceatui mensibus hybernis, vnde ioco prouerbiali apud Gręcos cortices arborum dicuntur. Meminit Pli. lib. 16. c. 8. Lucianus in Veris narrationibus narrat φελλόποδας vnde Græci φελλεύειν dicunt supernatare. Et φελλεὺς loca quæ paullulo terræ tegunt saxa.

Vt possumus, quando vt volumus non licet.

Ζῶμεν γὰρ οὐχ ὡς θέλομεν, ἀλλ' ὡς δυνάμεθα. id est,
Non vti libet, sed vti licet sic viuimus.

Senarius prouerbialis, quo monemur tempori ac necessitati seruiendum esse. Terentiana Misis in Andria rogata, quam Athenis vitã agerent, verecunde seni meretriciũ quęstum confitens: vt quimus aiunt, quando vt volumus non licet. Cæcilius in Plotio apud Donatum. Viuas vt possis, quando non quis vt velis. Item Plato in Hippia maiore: Τοιαῦτα ὦ ἱππία τὰ ἡμέτερα ἐστὶν οὐχ οἷα βούλεταί τις φασὶν ἄνθρωποι ἑκάστοτε παροιμιαζόμενοι, ἀλλ' οἷα δύναται, id est, Eiusmodi sunt Hippia res nostrę, non quales quis optaret, sicuti prouerbio dicitur vsquequaque, sed quales esse possunt. Adlusit eodem & in Cratylo. ὅπως ἂν δυνώμεθα προείποντες, id est, Pręfati, vtcunq; potuerimus. Sic enim modestiæ gratia pręfantur, qui negotium aliquod suscipiunt. Huc pertinent & illę Græcorum sententię:

Βουλόμεθα πλουτεῖν πάντες, ἀλλ' οὐ δυνάμεθα. id est,
Oẽs cupimus, at non licet ditescere. Et:
Πάντες καλῶς ζῆν θέλομεν, ἀλλ' οὐ δυνάμεθα. id est,
Bene viuere omnes volumus, at non possumus.

Nemini sua fortuna satis facit, & aliud votis destinat, Vsus erit, vbi significabim' nostra nobis parũ placere, verũ facultatem deesse, non animum: videlicet fortunã esse parum

rum commodũ, aut vitam non satis integram, aut epistolam non satis eruditam.

Atheniensium inconsulta temeritas.

Ἡ τῶν ἀθηναίων δυσβουλία, id est, Atheniensiũ inconsulta temeritas. Quadrat in eos, quibus male consulta vertunt bene. Nam id olim vulgo tributum est Atheniensibus, quod ipsi quidem socorditer consultarent, parumque prospicerent, verum Minerua ciuitatis præses, illorum male instituta, bene vertere consueuit. Simile est huic, quod hodieque vulgo dicunt: Est fortunatior quam prudentior, de quopiam non suapte industria, sed fortunę commoditate successu rerum vtente. Eupolis apud Suidam & Athenęum libro decimo in Atheniensium mores:

Οὓς δ' οὐκ ἂν εἵλεσθ' οὐδ' ἂν οἰνόπτας πρὸ τοῦ,
Νυνὶ στρατηγοὺς λυσόμεν. ὦ πόλις πόλις
Ὡς εὐτυχὴς εἶ μᾶλλον ἢ καλῶς φρονεῖς. id est,
Quos ante hac nec præfici conuiuio
Quisquam tulisset, nunc videmus scilicet
Belli duces. o ciuitas, o ciuitas
Fortuna vt es feliciore, quàm sapis.

Porro Atheniensium incogitantiam notat & Aristophanes hoc versu in Nubibus:

φασὶ γὰρ δυσβουλίαν τῇδε τῇ πόλει προσεῖναι. id est,
Læua consilia ferunt huic adesse ciuitati.

Quo loco interpres adscribit fabulam huiusmodi: Cum Neptunus à Minerua victus, non posset Attica regione potiri, iratus immisit illis δυσβουλίαν, id est, læua stultaque consilia: hoc deinde vitium Atheniẽsibus ἐπιχώριον, hoc est, vernaculum fuisse. Idque Mineruam non mutasse, ceterum quod illi male statuissent, illa in bonos exitus vertebat: Adlusit huc idem Aristophanes in Vespis:

Γλαῦξ γὰρ ἡμῶν πρὶν μάχεσθαι τὸν στρατὸν διέπτατο. id est,
Vlula nostras ante pugnam peruolarat copias.

Eodem leuiter adlusisse videtur Demosthenes, cum ait in Olynthiaca prima, in ipsa statim fronte: Ἀλλὰ καὶ τὴν ὑμετέρας τύχην, ὑπολαμβάνω, πολλὰ τῶν δεόντων ἐκ τοῦ παραχρῆμα ἐνίοις ἂν ἐπελθεῖν εἰπεῖν. id est, Sed & vestrę fortunæ arbitror, nonnullis ex tempore venire in mentem vt dicant ea quę ad rem pertinent. Verũ hoc vitii manifestius exprobrat illis in alia quadam oratione dicens, alios homines solere cõsultare prius ac deinde rem aggredi: contra Athenienses post rem factam tum consultare. Theognis:

Πολλοί τοι χρῶνται δειλαῖς φρεσὶ, δαίμονι δ' ἐσθλῷ
Οἷς τὸ κακὸν δοκέον γίγνεται εἰς ἀγαθόν, i.
Multis læua quidem mens est, sed numina dextra,
Quis bene vertit & id quod temere instituunt.

Aristophanes in Concionatricibus:

Λόγος τέ τοι τίς ἐστι τῶν γεραιτέρων,
ὅσ' ἂν ἀνόητα καὶ μωρὰ βουλευσώμεθα
Ἅπαντ' ἐπὶ τὸ βέλτιον ἡμῖν ξυμφέρειν. id est,
Est sermo quidam ductus à maioribus
Fatua licet statuamus ac væcordia
In melius attamen omnia nobis cedere.

Medium carmen Græcum carebit vitio, si tollatur coniunctio καὶ, quanquam editio Aldina habebat. Et apud Liuium subinde nominatur fortuna Romana. Nec abhorret hinc quod alibi retulimus, εὕδοντι κύρτος αἱρεῖ, id est, Dormienti rete tollit.

Vbi non sis qui fueris, non est cur velis viuere.

Cicero in epistola quadam lib. 7. Familiarium, sententiam huiusmodi veteris prouerbii citat: Vetus est, inquiens, Vbi non sis qui fueris, nõ esse cur velis viuere. Sumptum est à communi mortalium affectu, qui nihil minus tolerãdum putant, quam vt inter eos neglecti, aut etiam notati viuant, apud quos aliquando cum splendore atque auctoritate sint versati. Adeo vt exilium vbiuis pręoptent potius, aut etiam e vita decedere, quam mutatæ fortunæ pudorem perpeti. Id quod notauit Euripides in Hecuba, quam ita facit loquentem, vt dicat, sibi pudorem in causa esse, quo minus obtueatur Polymnestorem. Pudere enim in tam calamitoso rerum statu, conspici ab eo, cui aliquando visa sit florens. Idem in Alcestide:

Τί μοι ζῆν δῆτα κύδιον φίλοι
Κακῶς κλύοντι, καὶ κακῶς πεπραγότι. id est,
Post hac amici, cur mihi sit viuere
Cordi, male audienti, & affecto male.

Ad eandem facit sententiam, quod apud Sophoclem ait Aiax,

Αἰσχρὸν γὰρ ἄνδρα τοῦ μακροῦ χρῄζειν βίου
Κακοῖσιν ὅστις μηδὲν ἐξαλλάσσεται, id est,
Est turpe, vitam prorogare longius

Quisquis malis nil explicat sese suis.

Item paullo post in eadem tragœdia,

Ἀλλ' ἢ καλῶς ζῆν, ἢ καλῶς τεθνηκέναι
Τὸν εὐγενῆ χρή. id est,
Verum aut decore viuere ingenuum virũ
Decet, aut decore oppetere mortem.

Fertur hic quoque senarius,

Ζῆν αἰσχρὸν οἷς ζῆν ἐφθόνησεν ἡ τύχη. id est,
Fortuna quibus inuidit aspera viuere,
Hos indecorum ac turpe velle viuere.

Sed propius ad Ciceronis sententiã accedit locus ille apud Euripidem in Hecuba, vbi Polyxena ratiocinatur, sibi non esse caussam cur optaret viuere, quod omnibus ornamentis pristinæ fortunæ iam esset spoliata.

Τί γάρ με δεῖ ζῆν, ἧ πατὴρ μὲν ἦν ἄναξ
Φρυγῶν ἁπάντων, τοῦτο μοι πρῶτον βίου.
Ἔπειτ' ἐθρέφθην ἐλπίδων καλῶν ὕπο
Βασιλεῦσι νύμφη. id est,
Quæ nanq; vitę caussa iam superest mihi?
Vt cui pater rex omnium fuerit Phrygũ.
Etenim rudis mi lucis hoc initium.
Dein spes in amplas educabar, regibus
Desponsa.

Et reliqua quæ sequuntur. Sunt enim longiora, quàm vt hic putemus esse percensenda.

Premere pollicem, conuertere pollicem.

ANTIQVITVS in pollice fauoris erat studiique significatio. Qui faueret, pollicem premebat: qui minus faueret, pollicẽ conuertebat. Qui gestus in prouerbiũ abierunt, vt iam premere pollicem dicatur, qui quoquo pacto: fauet: conuertere, qui male vult. Pli. lib. 27. c. 2. Pollices cum faueamus, premere etiam prouerbio iubemur. Iuuen.

Conuerso pollice vulgi,
Quemlibet occidunt populariter,

Horatius vtroq; pollice dixit, pro summo fauore,

Consentire suis studiis qui crediderit te,
Fautor vtroq; tuũ laudabit pollice ludũ.

Porphyrion enarrat hũc ad modum: Vtroque pollice, id est, vtraq; manu, συνεκδοχικῶς. Synecdoche à parte totum. An qui vehementius laudat, manus iungens, iungit pollicem cum proximo. Acron hoc pacto, vtroque pollice. συνεκδοχικῶς, manu vtraq; sublataq; pariter ac sępius mota. Hic enim gestus valde laudantium est. Sane vtrunque, sicut ex iis coniici licet, prouerbii origo fugit.

Faciem perfricare, frontis perfrictæ.

FRONS habita est antiquitus pudori sacra. Et facies item, id quod & prouerbio testatum est, quo dicunt, pudorem esse in oculis. Inde frontem aut faciem prouerbio perfricuisse dicũtur, qui pudorem omnem dedidicerunt, velut absterso manu à vultu pudore. Translatum apparet à gestu quorundam, qui dicturi facturiue quippiam apud ignotos, manu faciem perfricant, id quod rusticani cuiusdam pudoris indiciũ est, quem coneris peruincere. Hunc gestum Quintilianus notat inter vitia pronunciationis libro vndecimo: Vitiosa enim, inquiens, sunt illa, intueri lacunaria, perfricare faciem, & quasi improbam facere. Plutarchus scribit hunc gestum peculiarẽ fuisse M. Tullio, vt dicturus, læua faciẽ demulceret. Alioqui non inficias it ipse Cicero, initio dicendi trepidantiorem fuisse sese. Fabius lib. 9. citat hæc ex Caluo: Perfrica frontem, & dic te digniorem, qui prætor fieres, quàm Catonem. Significat id esse dictu vehementer improbum. Plinius in pręfatione naturæ historiarum: Perfricui faciem, nec tamen profeci, quando alia via ingens occurris. M. Tull. Tuscu. qõ. lib. 3. in eundẽ sensum dixit: perfricare os: Quid tergiuersamur Epicure? nec fatemur eam nos dicere voluptatem, quam tu idem cum os perfricuisti, soles dicere? Seneca li. 5. epistola 40. Perfrices frontem oportet, & ipse te non audias. Huc pertinent etiam illa, qđ effrontes appellamus inuerecũdos. Et, qua fronte audebis hæc facere? Quod enim Horatius dixit:

Clament perisse pudorem
Cuncti pœne patres. Id Persius imitatus:
Exclamet, inquit, Melicerta perisse
Frontem de rebus.

Item illa: Quo ore obiurgabis filium? Et Os impudens, Os durum, Os ferreum, cum impudentiam indicamus. Ouidius:

Nõ tibi plus cordis, sed minus oris adest.
Nõ plus audes aut sapis, sed minus pudet.

M. Tul. in Verrem, Os hominis insignemque impudentiam cognoscite. Idẽ in Philippica 5. Sed illud os, illam impuritatem. Idem pro C. Rabirio Posthumo: Qđ habẽt os,

os, quã audaciã? Rursus in Oratore: Quod tamen os est illius patroni, qui ad eas caussas sine vlla sciẽtia iuris audet accedere? In Philippica vndecima: Audisset furentis introitum Dolobellæ, vocem impuram, atq; os illud infame. Martialis lib. 9.

Santonica medicata dedit mihi pocula virga,
Os hominis, mulsum me rogat Hippocrates.

Homericus Achilles Agamemnonem κυνώπην appellat, id est, canino aspectu. & apud eundem:

Κυνὸς ὄμματ' ἔχων, κραδίην δ' ἐλάφοιο. i.
Canis habens oculos, cor cerui: impudentiam significãs cum timiditate coniunctã.

Denique haud scimus an huc pertineat, quod apud Athenæum in Dipnosophistis adducitur è Cyrenæo poeta:

Τρὶς δ' ἀπομαξαμένοισι θεοὶ διδόασιν ἀμείνον. id est,
Porro ter abstersis diui donant meliora.

Subindicat, impudentius id postulare, vt quæ sint acta in conuiuio, narret.

Frontem exporrigere, frontem contrahere.

FRONTEM explicare cum hilarescimus, contrahere cũ ringimur, hoc est, vbi quid molestum est, dicimur. Plinius in libro vndecimo: Frons & aliis, sed homini tantum tristitiæ, hilaritatis, clementiæ, seueritatis index. Terentius: Exporge frontem. Horatius in Odis:

Sollicitam explicuere frontem.
Idem alibi:
Deme supercilio nubem.

EXPORRECTA fronte, hilariter. Porrectiore fronte mecũ loquaris oportet, apud Plaut. Obducta fronte, corrugata fronte, contracta fronte, caperata fronte. Plaut. Caperat frons seueritudine. Quod quidem à caprinis cornibus translatum volunt. Et nubila frons, serena frons, explicita frons.

Attollere supercilium, ponere supercilium.

PLINIVS: Supercilia, inquit, homini, & pariter & alter ne mobilia. Et in his pars animi. Negamus, annuimus. Hæc maxime indicant fastus. Superbia alibi conceptaculum, sed hic sedem habet: in corde nascitur, huc subit, hic pendet. Nihil altius simul abruptiusq; inuenit in corpore vbi solitaria esset. Hactenus ille. Inde prouerbio attolli supercilium dicimus, arrogantiam significantes: adduci supercilium fastidium indicãtes. Citat & Suidas, ἀνασπῶντες τὰς ὀφρῦς, καὶ τὰς γνάθους φυσῶντες, id est, Contractis superciliis, inflatis buccis. Quod Græci vnico verbo dicunt κατοφρυάζεσθαι. Lucianus à persona ad rem transtulit, sermonem arrogantem ac superciliosum appellans κατωφρυωμένους λόγους. Poni dicitur supercilium, cum à fastu receditur. Et fastosos homines superciliosos nominamus. Denique simpliciter ipsum supercilium pro fastu atque arrogantia ponitur. Philosophorum supercilium quis ferat? Porro quod Plinius ait, superciliis annuere nos, atque renuere, Homerum secutus est, apud quem versus hic aliquotiens legitur:

Ἦ καὶ κυανέῃσιν ἐπ' ὀφρύσι νεῦσε Κρονίων. i.
Sic ait atq; superciliis pater annuit atris.
Id æmulatus Maro:
Sic ait, & totũ nutu tremefecit Olympũ.

Bibe helleborum.

ARISTOPHANES in Vespis, πῖθ' ἐλλέβορον, id est, Bibe helleborum. Quo dicto significat insanire quempiam. πῖθι vero dixit, nõ πῖνε, quod, vt admonet interpres, hoc ad simplicem potum referunt grammatici, illud ad potionem pharmacorum. Idem ostẽdit & verbum hinc esse fictũ, ἐλλεβοριᾶν καὶ ἐλλεβορίζειν, pro insanire. Quique parum animo constant, ἐλλεβόρου δεῖσθαι, id est, Helleboro opus habere dicuntur. Atque idem apud Latinos ẽt auctores, elleborũ edere, & helleboro sese purgare prouerbio iubentur: propterea quod antiquitus plurimus vsus fuerit huius herbæ adleuanda mẽtis & capitis vitia. Plinius lib. Nat. historiæ 25. ca. 5. hellebori duo facit genera, sicut & Dioscorides libro quarto: Candidum, quod Italia veratrum album appellat: & nigrum, quod alii vocant entomon, etiam si in Dioscoride atomon legimus. Alii polyrrhizõ, plerique Melampodion vocãt, ab inuentore Melampode vate, vel eiusdem nominis pastore, quod is animaduertisset eo purgari capras: deinde dato eorum lacte sanauit Prætidas furentes. Sed Aulus Gellius Plinium secutus ait, coloris discerniculum non in semine, neque in virgultis sed in radice apparere. Candido vomitiones ciẽtur, eoque stomachum & ventrem superiorem purgat. Nigro aluus inferior diluitur: vtriusq;

vtriusq; periculosa sumptio, sed albi vt præstantior, ita periculosior. Quod ipsum tamen adeo vulgatum esse cœpit, vt plerique studiorum gratia, ad peruidẽda acrius quæ commentabantur, sæpius sumptitauerint. Nominatim autẽ Carneades Academicus scripturus aduersũ Stoici Zenonis libros, cãdido helleboro superiora corporis purgare solitus legitur, ne quid ex corruptis in stomacho humoribus, ad domicilia vsque animi redundaret, & instantiam, vigorẽq; mentis labefaceret. Nigri vero religiosum etiam vsum fuisse testatur Plinius. Siquidem hoc & domos suffiebant, purgabantq;, aspergentes & sese, & pecora. Tum solenni cum precatione colligebatur & superstitiosius, vt meminit etiam Theophrastus. Primum enim gladio circunscribebatur: dein de qui succisurus erat, exortum solis spectabat, precabaturque vt id sibi liceret diis concedentibus facere. Obseruabat & aquilæ volatum, quæ si propius aduolasset, moriturũ eo anno, qui succiderat, augurium erat. Ex Plinio igitur colligere licet, vtrumque genus, tum candidum, tum nigrum, cum ad alia complura mala, tum aduersus melancholiam remedium efficax habere. Vnde & prouerbium natum, quod tamẽ varie effertur. Plaut. in Menæhmis. Non potest hæc res trium iugerum helleboro obtinerier. Demosthenes Aeschinẽ in actionẽ monet, vt sese purget helleboro. Lucianus in Dialogo Menippi ac Tantali ληρεῖς ὦ τάνταλε, καὶ ὡς ἀληθῶς ποτοῦ δεῖσθαι δοκεῖς ἀκράτου γε ἐλλεβόρου νὴ δία, id est, Desipis Tantale, &, vt vere dicam, helleboro poto tibi est opus, eoque sane meraco. Et apud eundem Rhadamanthus, in secundo Verrarum narrationum libro, ita pronunciat, vt Aiax traditũ ab Hippocrate helleborum bibat, prius quã in heroum consortium recipiatur, adludẽs ad eius insaniam. Ibidem legitur nõ licuisse Chrysippo in beatorum insulam immigrare, nisi quartum iã sumpto helleboro. Nimirum illuc adluditur, quod ter in vita bibisse memoratur, vt testatur etiam Petronius in carmina quodam. Horatius:

Expullit helleboro morbum, bilemque meraco.

Ouidius in epist. Ponticis lib. 4.

I bibe dixissem purgantes pectora succos,
Quidquid & in tota nascitur Anticyra.

Persius:

Anticyras melior sorbere meracas.

Insanũ significans. Ausonius ad Theonẽ:

Helleborumque bibas Samii Lucomonis acumen.

Nauiget Anticyras.

Πλεύσειεν εἰς ἀντικύρας, id est, Nauiget Anticyras. Horatius elegãter nouauit adagii quasi faciem, cum ait in Serm.

Nauiget Anticyras.

Quibus verbis Stoicum insanum significat, quiq; mentis morbo laboraret, essetq; sapientis indignus nomine, cum nemo sapiens nisi sanus. Dictum est autem eadem figura, qua Græci dicunt πλεύσειας εἰς μασσυλίαν, id est, Nauiges Massyliam. Strabo lib. Geographię nono, duas Anticyras commonstrat, & in altera, quæ sit post Crissam oppidum, helleborum nasci, in altera eiusdem nominis, quæ sit ad sinum Maliacum & Oetam montem, optime temperari. Atque in eam quam plurimis è regionibus ad nauigari sanitatis gratia. Pausanias in vlt. lib. scripsit, supra Anticyram montes esse magnopere petricosos, in his copiose prouenire helleborumq́, nigro purgari aluum, albo vomitum cieri, ac superiora corporis purgari. Stephanus addit, Anticyrensem quempiam fuisse, qui Herculem helleboro dato liberarit insania. Horatius:

Si tribus Anticyris caput insanabile nunquam
Tonsori Licino commiserit.

Tres Anticyras dixit pro uniuerso hellebo ro, significans deploratam & immedicabilem insaniam. Simili figura quos indicant esse parum integræ mentis, & hodie iubent deportari Ghelam. Ad hanc formam pertinent illa, Tonsoris eget, aut curatore est opus. Horatius:

Nec tonsore putas nec curatoris egere.

Tutores enim dabantur pupillis, curatores mente captis. Sic & Columella lib. primo, capite tertio scribit, Catonem dicere solitũ, eum qui agrum incoleret, nec salubri cælo, nec fertilem, velut commotæ mentis ad agnatos ac gẽtiles esse deducendum. Varro lib. De re rustica 1. cap. 2. Qui salubrẽ locũ negligit, mente captus est, atq; ad agnatos & gentiles deducendus. Cic. lib. 2. De inuẽtione: Si furiosus existet, agnatorum gentiliumq; in eo pecuniaq; eius potestas esto. Nam duodecim tabulæ furiosis ius adimũt admini-

administrandi res suas, & ad gentiles agnatosque transferunt, quemadmodum legimus libro Institutionum primo, titulo de Curatoribus, & Pandectarum libro vigesimoseptimo, titulo vltimo de curatore furiosi. Rursum eiusdem operis libro primo, titulo decimo octauo, de Officio præsidis. Et apud Ciceronem lib. 3. Tusculanarum quæst. Qui ita sit affectus, eum dominum esse rerum suarum, vetant XII. tabulæ. Verba XII. tabularum sunt hæc: Prodigo & furioso bonorum suorum administratio interdicta esto, & in curatione agnatorum sunto.

Strychnum bibit.

Στρύχνον ἔπιεν, id est, Strychnum bibit, in insanos item competit, à Strychni herbæ natura, quæ vel gustata, statim insaniam parit. Dioscorides in quarto, quattuor strychni genera facit. E quibus postremum μανικὸν vocat, id est, insanum. Plin. lib. 21. cap. 31. cum duo strychni genera salutaria demonstrasset: Tertio, inquit, folia sunt ocymi, minime diligenter demonstranda. Remedia enim non venena tractamus, quippe insaniam facit, paruo quoq; succo. Quãquam & Græci auctores in iocum vertere. Drachmæ enim pondere lusum pudoris gigni dixerunt, species varias, imaginesque conspicuas obseruari demonstrantes. Duplicatum hunc modum legitimam insaniã facere: quidquid vero adiiciatur ponderi, repræsentari mortẽ. Hoc est venenũ, quod innocẽtissimi auctores simpliciter Dorychnion appellauere ab eo, quod hoc cuspides in præliis tingerentur, passim nascẽte. Dioscorides scribit, Strychni radicem cum vino potam, mensura < visa quædam, ac ludibria non iniucũda parere: duplicato modo sumptam, stuporem triduanum inducere: quadruplicato potam, adimere vitam: remedio esse, si multum ac largiter biberis ac reuomueris. Vnde magis videtur cõgruere in φιλαύτους & sibi placentes, & vt, Flaccus inquit, sibi pulchros. Nam Theophrastus tradit, qui Strychnum ederint, sibi videri pulcherrimos. Cuiusmodi multos homines videmus qui sibi nulla in re displicere possunt, perinde quasi strychno victitent. Est diuersum insaniæ genus, quo quidam sibi displicent in omnibus, sed alterum vulgatius est, & immedicabilius.

Ede nasturtium.

Ἔσθιε κάρδαμον, id est, Ede nasturtium. In socordem, ignauum, hebetẽ, stupidum, olim dicebatur, propterea quod huic efficaciam inesse credant, erucę contrariam: vim enim vigoremque animi suscitare, Venerẽ coercere, cum illa è diuerso Venerẽ acuat, vim mentis hebetet, vnde & nomen apud Græcos habere videtur κάρδαμον quasi cor domans. Plinius lib. 19. cap. 8. Nasturtium, inquit, nomen accepit à narium tormẽto. Et inde vigoris significatio, prouerbio id vocabulum usurpauit, veluti torporem excitantis. Gręcis à corde nomen habet. Dioscorides tradit, nasturtio vim esse similem erucæ & sinapi, quod attinet ad acrimoniã in nares erumpentem. Ceterum quod ait, nasturtio stimulari Venerem, dissentit à Plinio. Aristophanes ἐν θεσμοφοριαζούσαις, ἐχθὲς ἔφαγον κάρδαμα. τί καρδαμίζεις, id est, Edi heri nasturtia. Quid nasturtiaris? Idem in Vespis:

Ὀξυθύμων καὶ δικαίων καὶ βλεπόντων κάρδαμα. id est,

Acrium ac iustorum, & oculis qui exhibent nasturtia.

Porcum immola.

Neque prætereundum existimamus, quod Plautus in Menæchmis, porcum syncerum & sacrum immolare iubet eum, quem mẽte captum significat. Adolescẽs, quibus hic preciis porci ueneunt sacres, synceri, nummum vnum en à me accipe. Iube te piari de mea pecunia: Nam ego quidem insanũ esse te certo scio. Opinamur quod veterum vsu, qui cuiuspiam irati numinis intemperiis ageretur, hoc piaculo se soleat purgare. Idem paullo post in eadem fabula: Nam tu quidem hercle certo non sanus satis Menæchme, qui nunc ipsus maledicas tibi. Iube si sapias porculum afferri tibi. Horatius in sermonibus:

Immolet æquis
Hic porcum laribus.

Loquitur de eo, qui iam ab insania resipuisse videretur.

Multa Syrorum olera.

Πολλὰ Σύρων λάχανα, id est, Multa Syrorum olera. Dicetur aut in magicæ artis peritos, & herbis maleficis eam exercẽtes, aut in eos qui

te Num. 503. habia ser. 501 El Num. nsecutivo la plana 504. ha de ser 2. conq nen à tal dichos del mo. el de l. vel de ... fue va de im sion.

qui rebus vilibus abundant. Fortassis recte dicetur & in eos, qui in rebus non multæ frugis, nimium insumunt operæ, quippe non in agris exercendis, sed in hortis colendis occupati, quæ plus adferant voluptatis quam emolumenti. Prouerbium refertur à Plinio libro vigesimo, capite quinto, vbi commemoratis variis remediis, herbæ Staphylini, quam eandem & pastinacam erraticam vocant, hæc subnectit: Syria in hortis operosissima. inde quoque prouerbium est Græcis: Multa Syrorum olera. Similimam staphylino herbam serit, quam alii gigidion vocant. Hactenus Plinius. Vt autem existimemus parœmiam in maleficos quadrare posse, illa nos coniectura commonet, quod paullo ante Orpheum citauerat auctorem, staphylino amatorium inesse. Neque Syrorum mores vulgo nota caruisse, vel adagium illud testatur: σύροι πρὸς τὰς φοίνικας, id est, Syri contra Phœnices. Atque in hoc prouerbio miseretur nostri Cælius Rhodiginus, qui tam insigniter torqueamur, neq; quidquam tamen ipse subleuat.

Melle litus gladius.

MELLE litus gladius. In perniciosam adulationem dici solitum. Plin. lib. 21. tradit, Heracleæ in Ponto, ab eisdem apibus aliquando mella reddi perniciosissimum habentia venenum. Quę qui ederint, abiiciũt se humi, refrigerium quærentes. Nam sudore diffluunt. Id cur fiat, pabulum in causa est. Ea est herba alba, quam ægolethron appellant. Adlusum est autem ad morem barbaricum, qui solent tela venenis tingere, quo vulnus esset immedicabile: præsentissimum malum erat oleum incendiariũ, quod illitum telo, sicubi hæsisset in corpore, tenaciter cremabat, incendiũ aqua iniecta iritabatur, solo puluere insperso consopiri poterat. Auctor Marcellinus lib. 23.

Letale mulsum.

Θανάσιμον μελίκρατον, id est, Letale mulsum Eandem cum superiori habet sententiam: Diogenes, formosa scorta, θανάσιμον μελίκρατον, id est, Letiferum mulsum, appellare consueuit, tametsi nihil vetabit, & in assentationem, in fœdas voluptates torquere, breuiter, quidquid ita iucundum est, vt idẽ sit perniciosum. Legimus & mellitum venenum apud Plinium, & idem Diogenes orationem ad gratiam comparatam, auriũque pruritum, μελιτίνην ἀγχόνην, id est, Melleam præfocationẽ appellabat, quod assentatione quidem delectaret, ceterum mendacio strangularet admittentem. Ad hãc formam attinet, quod refert Irenæus lib. 3. cap. 19. Lacte gypsum male misceri: præsens enim venenum habet gypsum, & additum lacti fallit.

Linum lino nectis.

Λίνον λίνῳ συνάπτεις, id est, Linum lino connectis. Huius adagii duplicem apud Græcos interpretes sensum inuenimus. Quorũ alter est: Infirmis infirma copulas, friuola friuolis: alter, eadem non eisdem rationibus facis vt dicis. Ctesippus in Platonis Euthydemo: Haud tu quidem linum, vti prouerbio dicitur, lino connectis, si pater tuus, pater est omnium. Est autem ironia in sophistam, qui friuolis argutiis id sibi collegisse videbatur. Aristoteles in tertio libro, τῆ φυσικῆς ἀκροάσεως, disputans de infinito, vbi Parmenidis sententiam præfert sententiæ Melissi. Melissus enim ipsum infinitũ totum dixerat. At Parmenides totum dixit esse finitum, à medio æque distans. Fieri. n. inquit, non potest, vt infinitum cum toto atq; vniuerso, perinde atq; cum lino linũ nectatur. Ipsa philosophi verba subscribamus, si quis forte requiret: διὸ βέλτιον οἰητέον παρμενίδην μελίσσου εἰρηκέναι. ὁ μὲν τὸ ἄπειρον ὅλον φησὶν ὁ δὲ τὸ ὅλον πεπεράνθαι, μέσόθεν ἰσοπαλὲς, οὐ γὰρ λίνον λίνῳ ἐστὶ συνάπτειν, τῷ ἅπαντι καὶ ὅλῳ τὸ ἄπειρον. Suidas hoc adagium ex Stratidis citat Politia. Proculus item in discutiendis quæstionibus, quæ exoriũtur ex dictis Platonis, quodam in loco sic vtitur, vt videatur conuenire in eum, qui copulet inter se pugnantia, ostendens quemadmodum Plato de Homero diuersa, pugnantiaque dixerit: οὐ γὰρ λίνον λίνῳ συνάπτειν ἐστὶ, τὸ ταῦτα ἀλλήλοις συμπλέκειν, id est, An non enim linũ lino connectere est, ista inter se copulare? Huic affine est quod apud Athenæum lib. 6. ex Thebano poeta, Pindaro ni fallimur citatur: ποτικολλῶν ἅτε ξύλον παρὰ ξύλῳ. id est, Adglutinans ceu lignum ligno. Prior enim dixerat de parasitis: is qui hoc dicit, sermonem suscipit de adulatoribus superiori congruentem.

Senesco semper multa addiscens.

Γηράσκω δ' ἀεὶ πολλὰ διδασκόμενος. id est,

Discenti assidue multa senecta venit.

Hic pentameter ex elegiis Solonis in prouerbiũ abiit, significat autem vsu vitæ multaque rerum experientia parari prudentiã. Conuenit cum ea, quæ citatur apud Gellium, sententia:

Vsus me genuit, peperit mater memoria.

Citatur à Platone lib. de Repub. 7. Rursum in Dialogo De philosophia, quærens quispiam nũ philosophia sit πολυμαθία, Quid aliud, inquit, est philosophari, quàm id facere, quod dixit Solon? Dixit autem:

Discenti assidue multa, senecta venit.

At nobis quidem videtur semper aliquid discendum ei, qui in Philosophum sit euasurus, siue iunior sit, siue senior, vt quam plurima discat in vita. Citat & in Lachete, Seneca in epistola quadã ad Lucillium: Tã diu discendũ est, quã diu nescias: & si prouerbio credimus, quã diu viuas. Citatur semel atq; iterũ apud M. Tullium in Catone maiore. Quinetiã Terentianus ille Demea Solonis sñiam retulit, cum ait: Nunquam ita quisquã bene subducta ratione ad vitã fuit, quin res, ætas, vsus semper aliquid adportet noui, Aliquid moneat, vt illa, q̃ credas scire, nescias: & quæ tibi putaris prima, in experiẽdo repudies. Adludit huc cuiuscunq; est versiculus ille, neq; inscitus, neq; inelegans Senecæ nomine celebratus. E Publianis autem mimis vnũ esse suspicamur, hac adducti coniectura, quod in hoc numero quosdam reperimus, qui nominatim ab Aulo Gellio sub Publii titulo referuntur. Senarius autem hic est:

Discipulus est prioris posterior dies.

Vita doliaris.

Ζωὴ πίθυ, id est, Vita dolii, prouerbio dicitur vita frugalis, parca, & ab omni strepitu atque ambitione semota. Breuiter talis, qualem Diogenes nobilis ille Cynicus Athenis egisse legitur, vnico contentus pallio, baculo, quo canes abigeret, dolio de palo suspenso pro domicilio libenter vtens, crudis herbis & aqua simplici victitans, pane excauato pro catino, manu caua poculi vice solitus vti: idq; à puero quodã didicisse se prædicabat, quem forte ad eum modum aquã haurientem viderat. Porro vt in dolio habitaret, inde sibi dicebat in mentem venisse, quod cochleas contemplatus, nullum aliud æque commodum domicilium iudicasset, vnde proreperet ad solem, & vbi se cõderet à vẽtis atq; æstu. Poterit torqueri & in eos, qui nimium sordide, nimisq; dure, atq; immunde viuunt. Hos ita depingit Eubulus comicus apud Athenæum libro secundo: Ανιπτόποδες χαμαιεῦναδες, ἀερίοικοις, id est, Illotis pedibus, humi cubantes, in aere domicilium habentes. Idem libro quarto de Pythagoricis, ex Antiphane.

Ἔδει ὑπομεῖναι μικρὸν, ἀσιτίαν, ῥύπον,
Ῥίγος, σιωπὴν, συγνότητ', ἀλυσίαν. id est,
Inedia, sordes sunt ferendæ paullulum,
Silentium, tristitia, frigoris rigor,
Simul ferendum, corpus expers balnei.

Ad hanc formam torqueri poterit Hamaxobiorum, ea gens est Sarmatię, appellatio, vt Hamaxobii dicantur qui dure sordideq; viuant. Nomen hinc inditum genti, quod iis plaustra ædium vice sint.

In diem viuere. Ex tempore viuere.

In diem viuere, est præsentibus rebus contentum viuere atq; ex parato, minime sollicitum de futuris. Quæ vita Græcis dicitur καθημέριος βίος. Et καθημερόβιοι, qui ad eum viuunt modum. Theocritus in Idyllio. N.

Οἱ θνατοὶ πελόμεσθα, τὸ δ' ἄυριον οὐκ ἐσορῶμες. id est,
Mortales sumus, haud sunt nobis crastina curæ.

Aristophanes in Equitibus:

Κριθὰς ποριῶ σοι, καὶ βίον καθ' ἡμέραν. id est,
Ego affatim tibi suppeditauero ordeũ, &
Victum diurnum. Homerus Odyss. Φ.
Νήπιοι ἀγροιῶται ἐφημέρια φρονέοντες. id est,
Agrestes, stolidi, tantumq; diurna sciẽtes.

Persius:

Atque ex tempore viuis.

id est, citra solicitudinem futurorum. Vnde & Ex tempore dicere, id est, citra præmeditationem. M. Tull. Philippica 5. simili forma dixit, In horam viuere. Quæ non faciebat Hannibal, qui multa ad vsum reseruabat, hæc ii, qui in horam viuerent, non modo de fortunis & de bonis ciuiũ, sed ne quidem de vtilitate sua cogitauerunt. Nec abludit ab hac specie, quod scribit Horatius in Arte poetica: Et mutatur in horas, hoc est subinde.

Vita macerata.

Βίος μεμαλαγμένος, id est, Vita macerata, seu permollita. De molliter viuẽtibus, quibus ex facili omnia suppetunt. Refertur à Diogeniano,

geniano, Zenodoto, & Suida. Translatum arbitramur à leguminibus, aut salsamentis maceratis, iamque ad esum accommodatio ribus, aut à tritico iam molito pisto, ac sub acto, Cui diuersum est, βίος ἀκονθώδης, id est, Vita spinosa.

Ipsa dies quandoq; parens, quandoq; nouerca.

VERSVS est Hesiodi in libro De obseruatione dierum auspicatorum atque inauspicatorum, qui deinde in prouerbium abiit, lõgo hominum æuo probatus, vt apud Gellium refert Phauorinus philosophus, is est huiusmodi:

Ἄλλοτε μητρυιὴ πέλει ἡμέρη, ἄλλοτε μήτηρ. i.
Ipsa dies quandoque parens, quandoque nouerca est:

Eo versu significatum est, non omni die bene esse posse, sed isto bene, atque alio male. Inde translatum, quod matres bene volunt liberis, nouercæ oderunt priuignos. Proinde Plinius dubitare se dicit, virum natura sæpius nouerca sit, an mater, vt quæ tot venena, tot item remedia progignat.

Nunc pluit, & claro nunc Iuppiter æthere fulget.

DIVERSA metaphora rem eandem explicuit Theocritus in Batto:

Χ' ὠ ζεὺς ἄλλοκα μὲν πέλει αἴθριος, ἄλλοκα δ' ὕει. id est,
Nunc pluit, & claro nunc Iuppiter æthere lucet.

Id est, Aliquando res aduersæ sunt, aliquãdo secundæ, quemadmodum cælum nunc serenum est & placidum, nunc turbidum ac tempestuosum. Huic affinis est allegoria Pindarica, è Pythiis hymnis: Non semper eosdem flare ventos, sed nunc hos, nũc alios.

Ἄλλοτ' ἀλλοῖαι πνοαὶ ὑψιπετᾶν ἀνέμων. i.
Alias alii flatus, sublimiter volantium vẽtorum.

Idem in Isthmiis hymno 4. Ἄλλοτε δ' ἀλλοῖος οὖρος πάντας ἀνθρώπους ἐπαΐσσων ἐλαύνει, id est, sed alias alius ventus omnes adflans agit.

Plus aloes, quàm mellis habet.

PLVS aloes quàm mellis habet. Prouerbialis metaphora, perinde declarans ac si dicas, plus molestiæ, quàm voluptatis. Nam aloe frutex quidam est, odore graui, gustu amarissimo, cuius meminit Dioscorides, lib. 3. Plautus in Amphitryone, Ita cuiq; comparatum est in ætate hominum, ita diis placitum, voluptati vt mœror comes consequatur. Quin incommodi plus maliq; adsit, boni si obtigit quid. Apud eundem alicubi legitur, vitam hominis plus aloes quã mellis habere. Et Iuuenalis de vxore:

Plus aloes, quam mellis habet.

Apuleius citra metaphoram sic extulit in Floridis: Sed verum verbum est profecto, quod aiunt, nihil quidquam tam prospere diuinitus hominibus datum, quin & tamẽ admixtum sit aliquid difficultatis. Has rerum humanarum vices, ac tristium lætorumq; mixturam Homerus Iliados vltimo lib. perquam elegãter indicauit, figmento duorum doliorum, quæ scribit in Iouis limine sita esse, quorum alterum sit plenum tristibus, alterum lætis. Ex quibus ille mortalium fortunas temperans.

Ἄλλοτε μέν τε κακῷ ὅγε κύρεται, ἄλλοτε δ' ἐσθλῷ. id est,
Nunc lætis vitam miscet, nunc tristibus idem.

Quemadmodum & superius indicauimus. Verum admodum maligne temperat Iuppiter Homericus, nimio plus admiscẽs malorum, quam bonorum, vt si suam quisque fortunam ad calculos vocet, minima sit futura ratio eorum, quæ nobis ex animi sententia euenerunt. Id quod elegãter dictum est à Pindaro in Pythiis hymnis: ἓν γὰρ παρ' ἐσθλὸν πήματα σύνδυο δαίονται βροτοῖς ἀθάνατοι. id est, Ad vnum enim bonum duo pariter incommoda distribuunt mortalibus immortales. Plinius lib. 27. sententiam inuertit, cum ait, nihil esse tam malum in rerum natura, cui nõ boni quippiam sit adiũctum. Quandoquidem compertum est, etiã aconito, quo non aliud venenũ nocentius, inesse remedium, cum ad alia, tum ad oculorum vitia. Ad eundem modum Euripides citante Plutarcho:

Οὐκ ἂν γένοιτο χωρὶς ἐσθλὰ καὶ κακά,
Ἀλλ' ἐστί τις σύγκρασις. id est,
Bona separare non licet malis, sed est
Mixtura quædam.

Naues onustæ conuiciis.

ADSIMILI figura dixit Homerus Iliados Y. conuicia, quorum onus, nauis centiremis

mis non queat portare, cuiusmodi Lucianus dixerat, ὅλας ἁμάξας βλασφημιῶν, vt ante dictum est. Carmen Homeri sic habet:

Ἐστὶ γὰρ ἀμφοτέροισιν ὀνείδεα μυθήσασθαι
Πολλὰ μάλ᾽. οὐδ᾽ ἂν νηῦς ἑκατόνζυγος ἄχθος ἄροιτο. id est,

Probrorũ superest ambobus copia sũma,
Quorum onus haud portet centum ratis incita remis.

Affine & illi, quod alio dicetur loco,
οὓς οὐκ ἂν ἄραιντ᾽ οὐδ᾽ ἑκατὸν Αἰγύπτιοι. id est,
Quos tollere nec centũ queant Aegyptii.

Hermippus apud Athenæum lib. 1. describens, quid à quaque regione soleat importari, versiculum hunc ioco admiscet,

Καὶ παρὰ περδίκκου ψεύδη ναυσὶν πάνυ πολλαῖς. id est,

Atq; à Perdica ratibus mendacia multis.

Notans, Lyciorum mores. Nam Perdicia pars est ac portus Lyciæ. Lycias sortes notat & Verg. Aeneidos quarto veluti vanas.

Tollere cornua.

TOLLERE cornua, pro eo quod est, animo efferri, nunc quoq; vulgo tritissimum est. Horatius de Baccho:

Et addis cornua pauperi.

Ouidius item de ebrietate:

Tunc veniunt risus, tunc pauper cornua sumit.

Translatum à pecoribus, quæ cornibus oppositis minantur. Horatius in Epodis:

Nanq; in malos acerrimus,
Parata tollo cornua.

Tollere cristas.

Tollere cristas. Diuersa metaphora, sensus idem. Iuuenalis.

Quid apertius? & tamen illi
Surgebant cristæ. id est, Sibi placebat.

Translatum ab auibus cristatis, in quibus cristæ erectiores alacritatis, atque animorũ indicia sunt: nisi ad militum cristas referre malumus, quo sane hominum genere nihil nec insolentius, nec stolidius. In hanc sententiam Aristophanes in Pace dixit, detrahere cristas, ὑπερ ἡμῶν τοὺς λόφους ἀφεῖλε, id est, quæ nobis cristas detraxit. Videlicet reddita pace. Contra, Submittere fasces dicuntur, qui de iure suo concedunt, ac legitimam potestatem vltro ad priuatam mediocritatem demittunt. Plinius lib. 7. cap. 30. Cn. Pompeius confecto Mithridatico bello intraturus Posidonii professione sapientiæ clari domum, fores percuti de more à lictore vetuit, & fasces lictorios ianuæ submisit, is cui se oriens occidensque submiserat. M. Tullius in Bruto, cum enim in maximis caussis versatus esses, & cum tibi ætas nostra iam cederet, fascesque submitteret. Et apud T. Liuium in secundo ab vrbe condita: Publicola submissis fascibus in concionem ascendit.

Animus in pedes decidit.

QVI vehementer consternantur atque expauescunt, iis animus in pedes decidere dicitur. Qui hodie vulgo audimus: Totus animus mihi erat in genibus, pro eo quod est, vehementer eram exanimatus. Homerus Iliados Θ.

Τάρβησαν, πᾶσιν δὲ παραὶ ποσὶ κάππεσε θυμός. id est,

Pauor ingruit ingens
Omnibus, inque pedes animus mox decidit imos.

Vespa cicadæ obstrepens.

Σφὴξ βομβῶν τέττιγος ἐναντίον. id est,
Scilicet obstrepitans argutæ vespa cicadæ.

Apud Theocritum est in Hodœporis. Nã his verbis contemnit quidam pastor pastorem, à quo prouocatur. Quadrabit in eum, qui certat longe impar cum superiore. Aut qui negotium facessit longe se præstantioribus, Quod genus est illud: Catulus leonẽ adlatrans.

Pica cum luscinia certat.
Epopa cum cygnis.

CONSIMILEM habent sententiam, quæ leguntur apud eundem in eadem Ecloga:

Οὐ θεμιτὸν Λάκων ποτ᾽ ἀηδόνα κίσσας ἐρίσδειν,
Οὐδ᾽ ἔποπας κύκνοισι. id est,

Haud fas est Lacon, philomenam, vt prouocet vnquam
Pica, nec argutis epopa obstrepat improba cygnis.

Pilos pro lana.

Τρίχας ἀντ᾽ ἐρίων, id est, Pilos pro lana. Prouerbialiter apparent dicta etiam illa, apud eundem poetam in Hodæporis, de re vehementer inæquali, aut de negotio supra modum absurdo:

Tis

Τίς τρίχας ἀντ' ἐρίων ἐποκίξατο, τίς δὲ παρθένους
Αἰγὸς πρωτοτόκοιο κακὴν κύνα βάλλετ' ἀμέλγειν. id est,
Quis vice lanatũ setas detondeat vnquã?
Quis capra pro primipara vilẽ velit amẽs
Emulgere canem?

Capra pilos habet potius quam lanã, ouis lanigera est. Hæc dicuntur in pastorẽ, qui certaturus hœdum opponebat agno.

Tibiam tubæ comparas.

Αὐλὸν σάλπιγγι συγκρίνεις, id est, Tibiã tubæ comparas. Refertur à Diogeniano: Conuenit in res supra modum impares, propterea quod exilem vocẽ edat fistula, tuba prægrandem.

Cicadæ apem comparas.

Τέττιγι τὴν μέλιτταν συγκρίνεις, id est, Cicadæ comparas apem. Nam cicada cum maior, tum canora, cum apis sit non modo minuto corpusculo, verum etiam pęne muta. Lucianus in Rhetorum doctore, prouerbium vtrunq; attingit: τοσοῦτον ὑπερφανοῦντα εὑρήσεις, ὁπόσον ἡ σάλπιγξ τοὺς αὐλοὺς καὶ οἱ τέττιγες τὰς μελίττας, id est, Inuenies tanto voce superiorem, quanto tuba superat tibias, apes cicadæ.

Testudinem pegaso comparas.

Χελώνην πηγάσῳ συγκρίνεις: id est, Testudinem pegaso comparas. De rebus nequaquam inter sese conferendis. Pegasus equus erat volucer, si fabulis credimus: testudine nihil tardius. Vergilius in Tityro aliquot dissimilitudinis formulas congessit:

Sic canibus catulos, similes sic matribus hœdos
Noram, sic paruis componere magna solebam.
Verum hæc tantum alias inter caput extulit vrbes,
Quantum lenta solent inter viburna cupressi.

Aliter catuli longe olent, aliter sues.

Apud Plautũ legitur in Epidico sordidior quidem metaphora, sed tamẽ ad rem significandam apta: Aliter catuli longe olent, aliter sues. Quo dicto significatum est, non veste dignosci hominem ab homine, verum inesse natiuum quiddam, genuinũ ac propriũ in vnoquoq; quod in ipso vultu oculisq; eluceat, quo liberum à seruo, generosum à rustico, probũ ab improbo facile discernas. Atque hic est hominis veluti peculiaris quidam odor, quo deprehenditur, si quis modo sit sagaci nare. Huc adlusit Martialis lib. 6.

Cũ bene se tutã per fraudes mille putauit.
Omnia cum fecit, Thaida Thais olet.

Huc pertinet etiam illud cuiusdã apud Fabium: Ne faciem quidem liberi hominis habet. Quod cum à quodam esset dictũ deformi specie, retorsit aduersarius, adfirmãs recte dictum, eum non esse liberum, cui nõ sit facies liberalis.

Vt sementem feceris, ita & metes.

Elegantissima metaphora dixit Cicero: Vt sementem feceris, ita & metes, id est, reportabis pręmiũ tuis factis dignũ. Plautus in Epidico Sed vt acerbum est, pro bene factis cum malam messem metas, id est, cũ pro beneficio maleficium reportes. Et apud Platonem: Quam hic messem facturus est? Haud sane bonam.

Huc respicit illud Euripidis in Hecuba:

Ὑμεῖς δὲ ἔχθ' ὅμοια τοῖς βουλεύμασιν. id est,
Habeatis at vos instituto congrua.

Denique illud pæne solenne est apud Græcos poetas, κακῶς κακόν. Aristophanes in Equitibus:

Οὐδὲ μουσικὴν ἐπίσαμαι
Πλὴν γραμμάτων. καὶ ταῦτα μὲν κακῶς κακά. id est,
Neque musicam doctus scio,
Sed litteras tantum, atq; eas malas male.

Illud item frequens, ἀπόσ' ὄλῶ κακῶς κακόν, id est, Te malum perdam male. Interpres admonet figuræ prouerbialis, qua de re dictũ est in huius operis vestibulo. Rursum Euripides in Hecuba:

Τὸν μὲν κακὸν
Κακόν τι πάσχειν, τὸν δὲ χρηστὸν εὐτυχεῖν. i.
Bonis bene euenire, sed malis male.

Idem in eadem fabula:

Ἀλλ' ἐπεὶ τὰ μὴ καλὰ
Πράσσειν ἐτόλμας, τλῆθι καὶ τὰ μὴ φίλα. i.
Quin vbi quæ non decent
Haud veritus es patrare, fer quæ nõ libet.

Perquam festiuum est, quod de Diogene refert Laertius: Super cœnã quidam illi obiiciebant ossa, veluti cani, quod Cynicus esset. eam contumeliam ille sic pensauit. Accessit propius, & iuxta illos stans mingebat vicissim

vicissim illis canem agẽs. Sed propius huc pertinet quod idem refert in Zenone, qui seruum in furto deprehẽsum cædebat. Seruus interim clamabat, in fatis fuisse vt furaretur. At Zeno, Illud etiam vt cædereris. Seruus quoniam audierat herum disputãtem de necessitate fatorum, eam prętexuit suo cõmisso: sed scite retorsit philosophus.

Carica musa.

Καρικὴ μοῦσα, id est, Carica musa καρικὰ αὐλήματα. id est, Caricę cantiones. De lugubri aut rustica, atque indocta, seu molesta cantione dici solitum. Quadrabit in poetam aut oratorẽ indoctum. Antiquitus de tristi stridulaq; & inamœna cantione dicebatur, propterea quod, vt tradit Atheneus libro Dipnosophiston 4. Cares itidem vt Phœnices in luctu tibiis vti solent magnitudine palmi, lugubre quiddam & stridulum sonantibus. Eas autem tibias Phœnicum lingua, gringos vocari, quod iis in Adonidis luctu soleant vti. Porro Adonidem γίγγραν, id est, Gringen appellant. Hinc eisdem verbum γιγγραίνω. His consimilia tradit Iulius Pollux lib. 4. nisi quod ibi γίγγραν inuenimus scriptum. Caricam musicã notat Aristopha. in Ranis:

Σκολιῶν μελίτου καὶ καρικῶν αὐλημάτων. id est,
Obliqua Meliti, & Caricorum carmina,
Modosque tibiarum.

Eadem καρικὰ αὐλήματα veteres σκολιὰ, id est, obliqua vocabãt: vel à tibiarum specie, vel ab obliquo in conuiuiis canendi ordine, de quo meminerimus in prouerbio: Ad Myrtũ canere. Meminit & Plato apud Athenæum in Laconibus:

Αὐλοὺς δ᾽ ἔχουσά τις κορίσκα καρικὸν μέλος
Μελίζεται. id est,
Calamos habens puella, Caricum melos
Modulabitur.

Plato quoque philosophus libro De legibus septimo, mentionem facit Caricæ musæ, quam interpretatur ἐπικήδειον ᾠδὴν, id est, Lugubrem cantionem. Hesychius indicat inde ductum quod ad pompas funebres conduci soleant e Caria fœminæ, quæ lamentantium personam agerent. Itaq; orationem indoctam & inamœnam recte dixeris καρικὴν μοῦσαν. In quam conuenit illud Sopatri apud Athenæum lib. 4.

Πηκτὶς δὲ μοῦσα γαυριῶσα βαρβάρῳ. id est,
Pectis camœna iactitans se barbara.

Pectis autem organi genus est, duabus chordis instructum. Idem Atheneus dubitat an Caria sit eadem dicta Phœnice. Nam Phœnices fistulas siue calamos γίγγρας appellant, vocabulo, vt videtur, à stridore soni effecto. Cum his consentiunt quę Plato scribit lib. De legibus quẽ modo citabamus septimo: κἂν εἴποτ᾽ ἄρα δεῖ τοιούτων οἰκτῶν γίγνεσθαι τοὺς πολίτας ἐπηκόους, ὁπόταν ἡμέραι μὴ καθαραί τινες, ἀλλ᾽ ἀποφράδες ὦσι, τότε ἂν εἴη δέον ἂν εἴη μᾶλλον χορούς τινας ἔξωθεν μεμισθωμένους ᾠδούς, οἷον περὶ τοὺς τελευτήσαντας μισθούμενοι καρικῇ τινι μούσῃ προπέμπουσι τοὺς τελευτήσαντας, & cetera, id est, Et si quando oportet ciues istiusmodi lugubrium auditores fieri, cũm dies fuerint non puri, sed nefasti, tum magis conueniet venire choros aliquos musicos aliunde conductos, quemadmodum hi qui ad funera conduci solent, Carica quadam musa, deducunt vita defunctos. Carũ barbariem in dicendo taxat Homerus 2. Iliados lib.

Νάστης αὖ καρῶν ἡγήσατο βαρβαροφώνων.
Nastes ducebat Cares, queis barbara vox est.

Vnde & populari dicto Græcis καρβάζειν siue καρβαΐζειν aut καρβανίζειν dicũtur, quibus barbarus est & agrestis sermo. Et M. Tull. apud Quint. in capite de pronunciatione dicit, illos ex Lycia & Caria oratores in epilogis bene canere, nimirũ reprehendens illorum pronunciationẽ. Strabo libro Geographię 14. ostendit Cares occasione frequenter fuisse mixtos Græcis, & tamen barbare crassęq; sonuisse linguam Græcorum, quod idẽ euenit Græcis in lingua Romana, & nobis in lingua Britannica. Hoc vitium Strabo παχυστομίαν: κακοστομίαν & βαρβαροστομίαν vocat. De Cantionibus Carum & Phrygum meminit & Marcus Tullius in Bruto. Erat & saltationis genus tumultuosum ac militare, vnde nonnunquam saucii discedebant, nam ab armatis peragebatur, quod Iulius Pollux lib. 4. καρικὸν appellat.

Attica musa.

Cur diuersum, ἀττικὴ μοῦσα, id est, Attica musa, pro venusta, lepidaq; oratione. Nam inter dicẽdi genera laudatur in primis Atticum. Diogenes Laertius, & Plutarchus in vita Platonis scribit id cognominis vulgo tributũ fuisse Xenophõti, vt Attica mu-

ſa vocaretur, propter admirabilem quandam hominis in dicendo venuſtatem. Vnde & Atticam eloquentiam, & Atticum leporem appellant, quemadmodum indicauimus alibi. Sed ad hominem accommodatum, erit venuſtius preſertim ſi accedat ironia, veluti, ſi inelegantem aliquem, & ab omnibus litteris & gratiis alieniſſimum, Atticam muſam voces. Nam amuſi vocantur omnes huiuſmodi.

Eodem bibere poculo.

Eodem bibere poculo, eſt iiſdem affici incõmodis, maliſq; communibus obnoxium eſſe. Plautus in Caſſina: Vt ſenex eodem hoc poculo, quo bibi, biberet. Tranſlatum vel à bibẽdi certaminibus, vel ab iis, qui metuũt venena. Idem hodieq; noſtrati vulgo triſtiſſimum manet. Etenim ſi quando minãtur, ſe parem gratiam relaturos, aiunt ſe de eodem porrecturos poculo. Taxat Martialis quendam, qui conuiuis vinum dilutum & acerbum apponebat, cum ipſe de exquiſitiſſimo biberet, qui mos & hodie pleriſq; diuitibus, atq; hinc prouerbium natum videri poteſt. Fit autem interdum, vt qui imprudentes poculum acerbũ guſtarint, ſtudeãt & alios illicere, vt ex eodem bibant.

Οὔποτ᾽ ἐκ ταὐτοῦ μεθ᾽ ἡμῶν πίεται ποτηρίου. i.
Ille nobiſcum haud eodem potat vnquam poculo.

Taxat fellatorem.

In planiciem equum.

Ἐς πεδίον τὸν ἵππον, id eſt, In planiciẽ equũ. Quotiẽs quis ad id prouocatur, in quo plurimum valet, quoque vel maxime gaudet. Equus in campo, tanquam in ſua eſt harena. Apud Lucianum in Captiuo, cum ipſe iudices poſtularet, Plato reſpondet, τοῦτο ἐκεῖνο εἰς πεδίον τὸν ἵππον, id eſt, Hoc ipſum, quod dici ſolet: equum in planiciem, videlicet hominem Rhetoricum ſignificans, & in agendis cauſis exercitatum. Plato in Theæteto. ἱππέας εἰς πεδίον προκαλεῖς, Σωκράτην εἰς λόγους, id eſt, Equites in planiciem prouocas, Socratem ad diſputandum. Tametſi quidam codices ἵππον habent hoc loco, non ἱππέα. Syneſius in epiſtola quadã: Ἐπ᾽ αὐτὸ δὴ τοῦτο προκαλῶ, ἵππον εἰς πεδίον, τοῦτο δὴ τὸ τοῦ λόγου προτρέπειν ηὐχημένος, id eſt, ad hoc ipſum certe prouoco, equum in planiciem, iuxta id quod dicitur adhortari me putans. Tranſlatum videtur à militia. Nam quotiens res eſt pediti cum equite, pedes fuit campeſtria, ſectaturq; loca impeditiora.

Acanthida vincit cornix.

Acanthidem ſuperat cornix. Calphurnius Bucolicus poeta, ecloga 6.

Aſtyle credibile eſt, ſi vincat acanthida cornix.
Vocalem ſuperet ſi turpis aedona bubo.

Acanthis enim vocalis eſt auis, & in primis canora. Cornix obſtrepera quidem, ſed minime canora. Acanthidẽ Theodorus nunc ſpinũ vertit, nunc ligurinum, quin & aedona Græce dixit. Sic autem pronunciãdum, vt ae faciant duas ſyllabas. Nam Græcis ἀηδὼς luſciniam ſignificat. Plinius Græcã voce dixit acanthidem, quaſi dicas ſpinulã, eo quod in ſpinis viuat, eoq; aſinos habet inuiſos, quod hoc animal ſpinæ florem deuoret. Eſt autem auium minima, tantæ fœcunditatis, vt pariat duodena. Auctor Plinius libro decimo, capitibus ſexageſimotertio, & ſeptuageſim oquarto.

Prius teſtudo leporem præuerterit.

Πρότερον χελώνη παραδραμεῖται δασύποδα, id eſt, Prius teſtudo leporem curſu præterierit. De re neutiquam veriſimili. Teſtudine nihil tardius. Vnde & teſtudineum inceſſum dicimus, & apud Ciceronem in libris de Diuinatione, quiſpiam teſtudinem, tardigradam, & domiportam vocat. Lepus autem celeritate præcellit. Meminit huius adagii Diogenianus. Huius generis ſunt illa apud Theocritum in Thyrſide:

Νῦν ἴα μὲν φορέοιτε βάτοι, φορέοιτε δ᾽ ἄκανθαι,
Ἁ δὲ καλὰ νάρκισσος ἐπ᾽ ἀρκεύθοισι κομάσαι,
Πάντα δ᾽ ἔναλλα γένοιτο, καὶ ἁ πίτυς ὄχνας ἐνείκαι
Δάφνις ἐπεὶ θνάσκει, καὶ τὼς κύνας ὥλαφος ἕλκοι,
Κἠξ ὀρέων τοὶ σκῶπες ἀηδόσι γαρύσαιντο. i.
Nunc violas proferte rubi, producite ſpinę,
Iuniperuſq; comet narciſſi flore decenti,
Omnia vertantur, portet pyra mitia pinus
Poſtquam obiit Daphnis, trahat & iã cerua moloſſos,
Montibus in ſummis philomenæ noctua cantet.

Cancros

Cancros lepori comparas.

Καρκίνους δ᾽ ἀσύποδι συγκρίνεις, id est, Cancros lepori cõparas, de supra modum dissimilibus. Etenim vt leporum celeritas, ita & cãcrorum tarditas nota est. Simillimum est illi, quod proxime retulimus. Refertur & hoc apud eundem. Suidas addit καρκίνος λαγὼν αἱρεῖ, id est, Cancer leporem capiet: de absurdis, quæq; fieri nullo modo possunt.

Terræ filius.

Olim homines obscuro ignotoque genere prognati, terræ filii dicebantur, propterea ꝙ terra sit omnium communis parens. Vel quod iuxta quorũdam etiam historias, primitus mortales è terra nascebãtur. Tertullianus in apologetico aduersus gentes: Nã & terræ filius vulgus vocat, quorum genus incertum est. Apud Athenæum libro decimo legitur: γηγενὴς ἄνθρωπος, id est, è terra genitus homo. M. Tullius ad Atticum libro primo, & huic terræ filio, nescio cui, committere epistolam tantis de rebus non audebam. Idem ad Trebatium lib. Familiariũ epistolarum septimo: Gn. Octauius tuus familiaris summo genere natus, terræ filius. Persius:

Præsto est mihi Manius hæres,
Progenies terræ, quære ex me quis mihi quartus
Sit pater, aut prompte, dicam tamen: adde etiam vnum,
Vnum ẽt, terræ est iam filius. Iuuenalis:
Vñ fit, vt malim fraterculus esse gigantũ.

Ad prouerbium palam alludens. Nam gigantes è terra progenitos poetæ fabulãtur. Huc pertinet, quod apud Euripidem Ion Xuthum percontatur:

Γῆς ἆρ᾽ ἐκπέφυκα μητρὸς, id est,
Num satus tellure matre? Atque ille respondet:
Οὐ πέδον τίκτει τέκνα. id est,
Non parit natos solum.

Apud Pausaniam, Strabonem, atque alios id genus auctores, legimus populos quosdã αὐτόχθονας appellatos, qui non alio referãt originem suam, quemadmodum plerique faciunt, verum ex ipso solo nati videri velint, quorum de numero sunt Athenienses. Qui sibi nobilitatem virtute peperissent, nullis maiorum imaginibus illustres, noui homines dicebantur. Porro ignoti, & subito apparentes, incertum quã regione profecti, Cæli filii vocabantur, quasi è cælo demissi. Neque dissimili ratione οὐρανοπετεῖς, id est, de cælo lapsi dicebantur. Iuuenalis:

Tertius è cælo cecidit Cato.

Quanquam hoc magis conuenit in homines eximia virtute. Plutarchus in inuectiua, quam scripsit aduersus Herodotum, de naui quadã, vnde subito vox est edita Adimanto: ὁ δὲ κέλης οὗτος ἦν ὡς ἔοικεν οὐρανοπετὴς, id est, Nauis autem illa erat, vt videtur, è cælo delapsa. Atque hic sermonis color sumptus est è tragœdiis, in quibus machinis quibusdam sic repente ostendebantur personæ populo, vt è cælo venisse videri vellent. Apud Romanos noui homines dicebantur, qui maioribus obscuris, nati suis virtutibus innotuissent, quod M. Tullius ab inimicis probro obiectum, ipse gloriæ sibi vertit.

Ex quercubus, ac saxis nati.

Hvic finitimum est illud Homericum: E quercu, & saxis prognatus, quod quadrabit vel in hominem obscuro genere, vel in eũ, qui sit agresti, atque effero ingenio, moribusq; immanibus. Inde ductum adagium, quod antiquitus in cauis quercubus, tectorũ vice victitarẽt homines, atq; hinc è quercubus nati fingebantur. Inde illud:

- Et duro robore natos.

Præterea creditum est, ex saxis à Deucalione Pyrrhaque proiectis, mortalium genus absumptum diluuio, instauratum fuisse. Homerus in Odyss. T.

Οὐ γὰρ ἀπὸ δρυός ἐσσι παλαιφάτου, οὐδ᾽ ἀπὸ πέτρης. id est,
Nam neque fatidica quercu satus es, neque saxo.

Id imitatus Pallada in epigrammate:

Οὐ γὰρ ἀπὸ δρυός ἐσσ᾽ οὐδ᾽ ἀπὸ πέτρης φασίν. I.
Neque te quod aiunt quercus, aut lapis edidit.

Adlusit ad id festiuiter Plato libro de Republica 8. ἢ οἴει ἐκ δρυός ποθεν, ἢ ἐκ πέτρης τὰς πολιτείας γίνεσθαι, ἀλλ᾽ οὐχὶ ἐκ τῶν ἠθῶν τῶν ἐν πόλεσιν, id est, An existimas è quercu quacunque aut rupe respublicas nasci, ac non potius ex moribus eorũ, qui in republica versantur? In crudeles, & immites conuenit illud Theocriticũ in Aepolo de Cupidine:

ἦ ῥα λεαίνης

μαστὸν ἐθήλαζε, δρυμῷ τέ μιν ἔτρεφε μάτηρ. i.
Scilicet ille leænæ
Vbera suxit, & in nemore hunc genitrix fera pauit.

Deorum cibus.

Θεῶν τροφή, id est, Deorum cibus. De prælautis epulis dicebatur, propterea quod Homerus fingit deos nectare, atque ambrosia victitare, nec ob id vnquam senescere. Tranquillus in Nerone: Parricidia, inquit, & cædes à Claudio exorsus est. Cuius necis etsi non auctor, at conscius fuit: Neq; dissimulauit, vt qui boletos, in quo cibi genere venenum is acceperat, quasi deorum cibũ, prouerbio Græco collaudare sit sollitus. Horatius in epistolis:
O noctes, cœnęque deum.
Aristophanes in Ranis ἐς μακάρων εὐωχίας, Regum aulica conuiuia significans.

Tertius Cato.

Tertius Cato, prouerbialis est ironia. In viros impendio tetricos, atque alienæ vitæ censores. Nam duorum Catonum, senioris, cui nomẽ Censorio, & minoris, cui nomen Vticensi, grauitas pariter atque integritas, vulgo celebratissima quondã fuit, Adeo vt è cælo demissi dicerentur, vt bellũ cum vitiis gererent: Iuuenalis:
Habeat iam Roma pudorem,
Tertius è cælo cecidit Cato.

Sapientum octauus.

Hvic per omnia simillimum est illud Horatianum in Sermonibus: Sapientum octauus. In eum, qui sibi multum tribuat in sapientia. Numerantur enim apud Græcos septem sapientes, eorumq; apophthegmata oraculorum vice celebrantur, etiam si de nominibus magna inter scriptores varietas est. De numero certe cõstat inter omnes: vnde per ironiam sapientum octauũ dicebant, dignum qui septem illis adderetur. Horatius:
Hæc mihi Stertinius sapiẽtum octauus.
Item Ausonius:
Sapiensq; supra Græcię septem viros.
Octauus accessit sophos.

Bis dat, qui cito dat.

Meminimvs autem apud Senecam alicubi legere, Bis dat, qui cito dat. Idem lib. De beneficiis 2. Ingratũ est beneficium, quod diu inter manus dantis hęsit. Quæ sententia monet, haud cũctanter, haud grauatim opitulandum amicis, cum opus est, sed vltro non expectatis precibus deferendum officium. Inter epigrammata Gręca fertur & hoc distichon, nomine tituloq; Luciani:
Ὠκεῖαι χάριτες γλυκερώτεραι, ἢν δὲ βραδύνῃ,
Πᾶσα χάρις κενή, μὴ δὲ λέγοιτο χάρις.
Id carmen Latinè non potest commodè verti, propterea quod lepos & argutia epigrãmatis sita sit in hac voce χάρις, quæ Græcis aliquando beneficium significat, aliquando gratiam, qua commendatur aliquid, aliquando deam ipsam. Citatur similis apud Auson. sententia Græca:
Α χάρις ἁ βραδύπους, ἄχαρις χάρις.
Est autem initium carminis Heroici, ex Epigrammate quopiam, Tardum beneficium, ingratum est. Eam ille sic vertit:
Gratia q̃ tarda est, ingrata est: gratia nãq;
Cum fieri properat, gratia grata magis.
Rursumq ue alter vertit idem:
Si bene quid facias, facias cito, nam cito factum
Gratum erit, ingratum gratia tarda facit.
Vnde & Hector apud Euripidem in Rheso contemnit ac damnat auxilium sero delatum amicis:
Μισῶ φίλοισιν ὕστερον βοηθρομεῖν. id est,
Odi equidem amicis serius succurrere.
Extat & Mimus non inuenustus in hanc eandem sententiam:
Bis est gratũ, qđ opus est, vltro si offeras.
Item alter huic adsimilis:
Beneficiũ inopi bis dat, qui dat celeriter.

Honos alit artes.

Id quod est apud Marcum Tullium: Honos alit artes, videtur esse sumptum ex Aristophanis Pluto:
Οὔτε γὰρ ὁ μισθὸς οὐδὲν ἔστ' οὔθ' ἡ τέχνη. i.
Neque præmium vllum est, ars nec ipsa item viget.
Colligit enim non esse consentaneũ, Athenis vllos esse bonos medicos, cum medicis nulla sint præmia. Diogenianus autẽ hoc intra adagia commemorat. Hunc adlusit Martia. cum ait,
Sint Mœcenates, non deerunt Flacce Marones,
Vergiliumq; tibi vel tua rura dabunt.
Et Aristoteles scribit honorẽ esse præmiũ virtutis. Ac priscorum leges, non solũ cõminabantur pœnã maleficis, sed & prẹmiis

& honoribus inuitabant ad recte agẽdum. Pindarus in Isthmis, hymno nono, tanquã vulgo celebrem sententiam citat: ἔστι δ' ἔτις λόγος ἀνθρώπων τετελεσμένον ἐσλὸν μὴ χαμαὶ σιγᾷ ἀπλύψαι, id est, Est autem dictũ quoddam inter homines celebre, Bonum peractum non esse in terra occultandum silentio. In hoc autem prædicanda sunt recte facta virorum illustrium, vt ceteris præluceãt ad capessendam virtutem.

Multis ictibus deÿcitur quercus.

Πολλαῖσι πληγαῖς δρῦς στερὰ δαμάζεται.

Multis rigida quercus domatur ictibus.

Senarius hic extat in Diogeniani collectaneis, de re factu quidem ardua, quæ tamen assidua industria peruincatur. Huic nõ dissimile videtur Hesiodum illud:

Εἰ γάρ κεν τὸ σμικρὸν ἐπὶ σμικρὸν καταθεῖο,
Καὶ θαμὰ τοῦτ' ἔρδοις, τάχα κεν μέγα καὶ τὸ γένοιτο:
Si paullum paullo adiicies, faciesque ita crebro,
Mox magnum quiddam tibi conficietur, & ingens.

Id quod non tantum ad lucri naturam pertinet, quod ex minutissimis sæpe maximũ conflatur, verum etiam ad industriam assiduam quæ si vehemens non sit, tamẽ si perpetua atq; indefatigata fuerit, res difficillimas quoq; facile conficit. Quemadmodũ vnicus ictus nihil adferre momẽti videtur ad deiiciendũ molem querni roboris, verũ ea crebris ictibus facile prosternitur.

Caudæ pilos equinæ paullatim vellere.

CAVDAE pilos equinæ paullatim vellit, qui quod viribus, atq; impetu fieri nequit, id tempore atque assiduitate conficit. Horatius in Epistolis:

Vtor permisso, caudæq; pilos vt equinæ
Paullatim vello, demo vnum, demo etiã vnum,
Dum cadat elusus ratione ruentis acerui,
Qui redit ad fastos, & virtutem æstimat annis.

Natum è facto quodam ducis Sertorii, cuius rei meminit Plutarchus in eius Vita. Hic enim cum suis copiis, ex barbara turba conflatis, rationibus persuadere non posset, in re militari plus habere momenti cõsilium, quam vires temerarias, postea quã illi parum feliciter pugnassent, duos proponit equos, alterum macilentum atq; inualidum, alterum vegetum, cauda pilosa. Atque inualido illi iuuenem adhibet prægrãdi corpore, & admirandis viribus. Contra, vegeto illi pusillum & imbecillum admonet homuncionem. Hic singulos pilos paullatim vellens, breui spacio totam depilauit caudam. Iuuenis è diuerso caudam omnẽ simul manibus vtrisque comprehensam, vi atque impetu conatur reuellere. Qui cũ frustra sudaret, risui fuit circunstantibus. Sub hæc adsurgens Sertorius, cuius consilio iussuque hæc fuerant acta, Videtis, inquit, commilitones, quanto plus possit ingenium, quam vires.

Virum improbum vel mus mordeat.

Κἂν μῦς δάκοι ἄνδρα πονηρόν. id est,
Scelerosum mordeat & mus.

Hemistichium heroicum. Quo significatum est, quacunque ratione vindictam nõ deesse malis, sed eos aliquo pacto meritas dare pœnas. Competit & in eos, qui de re quantumuis friuola rixam mouent, seque læsos queruntur, & offensos simulant, ne quid dent. Refertur adagium inter Græca epigrammata:

Φασὶ παροιμιακῶς, κἂν μῦς δάκοι ἄνδρα πονηρόν. id est,
Vulgo aiũt, vel murẽ ẽt mordere scelestũ.

At is quisquis est, nam incertus auctor, inuertit prouerbium dicens: Bonos viros vel à mure morderi, malis ne draconem quidẽ audere dentes admoliri: hoc est, insontibus passim noceri, propterea quod ii impune lædi posse videantur, vtpote non relaturi iniuriam.

Vel capra mordeat nocentem.

Κἂν αἲξ δάκῃ ἄνδρα πονηρόν. id est,
Mordebit vel capra nocentem.

Ita reperitur in collectaneis Diogeniani. Sensus nihil discrepat à proximo. Nam capra minime alioqui mordax est, nisi quod improbis omnia sunt infesta. Suidas indicat ortographiam: cum enim ad corpus refertur, hoc est, cum significat hominem afflictum ac miserum, vult primam acui, πόνηρος vnde & πονήρως ἔχειν dicuntur, quibus res sunt aduersę: & Aristophanes in Pluto:

Πονήρους γ' εἶπας ἡμῖν ξυμμάχους. id est,
Auxilia nobis misera sane prædicas.

Cum ad animum, vltimam acui. πονηρός. i.

 improbus,

improbus, & πονηρῶς improbe. Nam cum dicimus πονηρὸν ὄμματος, καὶ πονηρὸν ὕδωρ, quod hominis est, ad rem inanimam transferimus, quemadmodum frigus sceleratum, & fallaces diuitias dicimus.

Litem mouebit, si vel asinus canem momorderit.

CELEBRATVR Græcis & hic senarius prouerbialis.

Δίκην ὑφέξει κἂν ὄνος δάκῃ κύνα. id est, Litē mouebit, si vel asinus mordeat canē. Quadrabit in eos, qui de re quantumuis exigua litem suscitant. Natum videtur ab euentu quopiam. Extat autē apud Iureconsultos actio ex lege, si quadrupes damnum dederit. Refertur à Zenodoto & Suida, quāquam apud vtrunque scriptum est, μακροῖς pro μικροῖς, quorum hoc nobis videtur sensus exposcere.

Litem parit lis, noxa item noxam parit.

Δίκη δίκην ἔτικτε, καὶ βλάβην βλάβη. id est, Litem parit lis, noxa item noxam parit. Senarius in rixosos & litiū auidos dici solitus, quibus lis ex lite, alia ex alia nascitur: negotiū seritur ex negotio, iniuria propagat iniuriam. Extat apud Suidam.

Bonus dux bonum reddit comitem.

Ὁ καλῶς ἄγων, ἐμποιεῖ τὸ καλῶς ἕπεσθαι, id est. Qui bonum ducem præstat, is bonum reddit comitem. In principe situm est, vt sit bene morata ciuitas. Prudens & incorruptus magistratus, & probos & integros reddit ciues. Bonus paterfamilias domum efficit bene institutam. Doctus ac diligēs præceptor eruditum reddit discipulū. Frugi maritus vxorē in suos trahit mores. Vnde quisquis præfectus est negotio, debet in primis operam dare, vt ipse suo fungatur officio, prius quam ab aliis officium exigat. Sumpta est metaphora a militia, in qua ferè qualiscunque fuerit dux, eiusmodi solet esse miles. Refertur in Græcorum collectaneis, sed ἀδέσποτον. Extat autem apud Plutarchum auctorem minime vulgarem in vita Lycurgi, ἀλλ' ἡ πειθαρχία μάθημα μὲν ἐστὶ ἄρχοντες, ἐμποιεῖ γὰρ ὁ καλῶς ἄγων, τὸ καλῶς ἕπεσθαι, id est, vt populus dicto sit audiens, hoc discit à principe. Nam qui bonum præbet ducem, is facit, vt alii benè sequantur.

Amyclas perdidit silentium.

Τὰς ἀμύκλας ἀπώλεσεν ἡ σιγή, id est, Amyclas perdidit silentium. Quibusdam eruditis, in quibus est auctor operis haud quaquam aspernandi, quod inscribitur copiæ cornu, placet hoc ad prouerbiorum ordinem pertinere, neque nos ab illorum sententia magnopere dissidemus. Consentaneum enim est, rem vulgari ioco fuisse iactatam. Innuit autem adagium Vergil. Aeneid. lib. decimo, cum ait:

Fuluumq; Camertem,
Magnanimo Volscente satum, ditissimus agri
Qui fuit Ausonidum, & tacitis regnauit Amyclis.

Videlicet epitheto notum eius euentū indicans. Eum Seruius interpres enarrat hūc in modum. Cum apud Amycleos subinde nunciaretur hostium aduentus, idq; falso, & ob eam rem ciuitas frequenter inani terrore quassaretur, lata lege cautum est, ne quis vnquam hostis nunciaret aduentum. Atqui post euenit, vt vere iam aduenirent hostes. Quod cum nemo nūciaret, propter legis interdictum, ciuitas de improuiso capta est. Qui casus, vt apparet, populari ioco dedit occasionem, vt diceret, Amyclas silentio periisse, si cui sua taciturnitas fuisset incommodo. Citat idem Lucillium: Mihi necesse est loqui. Nam scio Amyclas tacendo periisse. Accipiendæ sunt autem hoc loco Amyclæ, non vt sit vna è centum illis vrbibus Laconiæ, quam Lacedæmonis filius condidit, sed oppidum quoddam situm inter Caietam & Tarracinam, conditum ab iis Laconibus, qui comites. Castoris & Pollucis fuerunt, eique nomen indidere, quo Laconicas illas Amyclas referret. Seruius existimat Laconas Pythagoricæ disciplinæ fuisse sequaces. Quoniam autem interdixisse creditus est Pythagoras σαρκοφαγίαν, hoc commento, quod diceret humanas animas in animantium corpora demigrare, & ob eam rem prohibuisse ne quod animal occideretur, quemadmodum attestatur & Iuuenalis: A cūctis animalibus abstinuit, qui tanquam homine: nefas esse ducebant serpentes, qui ex vicinis paludibus nascebantur, occidere. Quorum tanta increuit multitudo, vt ciuitatem eam deleuerint, teste etiam Plinio. Potest igitur & hinc or-

tum

tum videri vulgare dictum, Amyclas silentio periisse, quod Pythagorici dogmatis obseruatio perniciem illis attulerit, quorum primum est, ἐχεμυθία, id est, silẽtium, quod in quinquennium indicebat iis, qui suæ philosophiæ vellent initiari, sicut declarat Aulus Gellius. Porro quod ait Seruius, Lacones Pythagoricæ fuisse factionis, non recordamur apud alium auctorem legisse, nisi quod Plutarchus in Symposiacis tradit, Tyrrhenos huius philosophi decretis vsq; adeo fuisse addictos, vt etiam ea, quæ ille symbolis illis præcepit, ridicula superstitione soliti sint obseruare. Aut igitur ex his erant Amyclei, aut eiusdem instituti sectatores. Meminit de Amyclarum silentio Sillius Italicus:

-Quasq; euertere silentia Amyclæ.

Meminit & Catullus, nisi fallit inscriptio carminis de Vere, quod nuper nobis Aldus Manutius noster exhibuit, in antiquissima quadam Galliæ bibliotheca repertum.

Sic Amyclas dum tacebant perdidit silentium.

Prouerbium ad varios vsus accommodare licebit, veluti si vbi quis pecuniam creditã perdidisset, quod non appellasset debitorẽ, aut iure præscriptionis, vt vocant, excidisset à possessione, Amyclarum silentium appellet: aut si quis audacius agens causam suam, iussusq; tacere, respondeat, τὰς ἀμύκλας ἡ σιγὴ ἀπώλεσεν. Hoc inutile silentium Græci vocant δυσωπίαν, atque huic diuersum vitium ἀδολεσχίαν. De vtroque extant Plutarchi præcepta.

Timidior es prospiciente.

Δειλότερος εἶ τοῦ παρακύπτοντος, id est, Formidolosior es eo, qui prospectat. Dicitur in hominem supra modum pauidum. Id ortum aiunt ex huiusmodi fabula. Quidam natura timidus, audita Herculis fama abdiderat se præ metu in specũ quendam: deinde cum aliquando prospectaret, & Herculẽ forte fortuna prętereuntem vidisset, immodico metu exanimatus est, ac protinus diriguit in saxum versus, quod adhuc visitur specie viri, velut à specu prospicientis. Vnde τὸν παρακύπτοντα, saxum illud vocant. Suidas auctor, meminit & Zenodotus, quẽadmodum & mox sequentis.

Timidior Pisandro.

Δειλότερος πεισάνδρου, id est, Timidior Pisandro. Dicebatur olim & hoc in immodice formidolosos. Aiunt autem Pisandrũ fuisse quempiam prodigiosa timiditate, adeo vt anxius esset, ne suam ipsius animam alicubi videret, quæ se viuum reliquisset. Idẽ videtur esse cum illo Ciceronis, Vmbrã suam metuere.

Diomedea necessitas.

Διομήδειος ἀνάγκη, id est, Diomedea necessitas. De iis, qui vi adacti, non sponte quid faciũt. Vsurpatur à Platone libro de Repub. 6. διομήδεια λεγομένη ἀνάγκη ποιεῖν αὐτῷ πάντα ἃ ἂν οὗτοι ἐπαινῶσι, id est, Diomedea, vt dicitur, necessitas est, facere omnia quæcunq; isti probarint. Quidam originem adagii referunt ad Thracium illum Diomedem, qui solitus fertur hospites suos compellere, vt cum filiabus suis deformissimis rem haberent: quo facto, eosdem interimebat. Vnde fabula spargit, Diomedis equas homines pabuli vice esitare solitas, videlicet filias à viris agitatas, equas appellans. Et sane in hũc sensum interpretatur Aristophanes enarrator in Concionatricibus, vbi versus hic habetur:

Καὶ ταῦτ' ἀνάγκη μοῦστι διομήδειά γε,

Quærit adolescens, num qua sit necessitas sibi sectari anum. Respondet illa esse, & quidem Diomedeam. Alii referunt ad Diomedem ducem Græcorum, huiusmodi cõmentum adferentes: cum Diomedes & Vlysses communi opera sublato Palladio, redirent noctu, Vlysses quo facti gloriam in se vnũ transferret, destinabat occidere Diomedem pręcedentem, ac Palladium secum portantem, Itaq; cum ensem in caput illius à tergo vibrasset, Diomedes, animaduersa ad lumen lunę gladii vmbra subtraxit se plagę, correptumq; Vlyssem, vinctis manibus pręcedere compulit, gladio lato subinde cędẽs illius tergum. Hinc Diomedea necessitas. Huiusmodi fere, Suidas ac Zenodotus.

Ad pristina præsepia.

Εἰς ἀρχαίας φάτνας, id est, Ad pristina pręsepia. In eos dicebatur, qui è vita quapiã lautiore excussi, ad pristinam tenuitatem rediguntur. Aut contra de iis, qui restituuntur in pristinam fortunam, vnde exciderãt: aut qui ad solitum cõtubernium sese recipiũt. Translatum ab animantibus, quibus nota familiariaq; pręsepia gratissima solẽt esse.

Vsurpauit & Plautus in Curculione, Tormento non retineri potuit ferreo, quin reciperet se huc esum ad præsepim suam.

Alia vita, alia diæta.

Ἄλλος βίος ἄλλη δίαιτα, id est, Alia vita, alia viuendi ratio. In eos quadrabit, qui commutata in melius fortuna pariter & vitę rationem moresq; commutant. Translatum ab iis, qui lautius incipiunt viuere, vbi res lautior obtigit. Huc adlusit Aristophanes in Pluto, cum ait:

Ἔπειτα πλουτῶν οὐκ ἔθ' ἥδεται φακῇ.
Πρὸ τοῦ δ' ὑπὸ τῆς πενίας ἅπαντα πατήσθιεν. i.
Dein diuitem factũ, nihil iam lens iuuat.
At pauper antehac deuorabat quælibet.

De iuuene iam anum amicam fastidiente, postea quam desiisset egere. Adlusit huc Horatius:

Non eadem est ætas, non mens.

Per medium anulum traharis oportet.

Διὰ δακτυλίου δεῖ σε ἑλκυσθῆναι, id est, Per anulum trahendus es. In eum quadrabit, qui sit vehementer extenuato graciliq; corpore, seu morbo, seu cura, seu studio seu qua alia re. Aristophanes in Pluto:

Διὰ δακτυλίου μὲν οὖν ἐμέγ' ἂν διελκύσαις. i.
Itaq; profecto per anulum me traxeris.

Verba sunt anus volẽtis se videri vsq; adeo maceratam atq; exhaustam dolore, vt per anulum trahi posset. Opinamur autẽ adagium esse sumptum à lusu, quo ouum aceto maceratum per anulũ trahitur. Cuius rei meminit Plinius lib. 10. cap. 60. Magicum erat, aliquid per anulum traiicere. Nã cerebrum capræ per anulum aureum traiectum, prius quam lac daretur infantibus, instillabatur contra comitiales, ceterosque infantium morbos, veluti testatur idem libro 28. cap. 10.

Anus bacchatur.

Γραῦς βακχεύει, id est, Anus bacchatur. In eos dici solitum, qui præter ætatem indecore lasciuiunt. Nam Bacchanalium licẽtia iuuenculis vtcunq; permittitur, aniculis certe fœdissima est. Quandoquidem insaniæ species est, aut vetulam amare, aut potare, aut choros ducere, aut reliquis puellaribus lusibus indulgere.

Anus hircissans.

Γραῦς καπρῶσα, id est, Anus hircissans. De anu adhuc intempestiua libidine prurienti, & vt ait Plautus, catulliente. Aristophanes in Pluto:

- Ἀλλ' ἠπίστατο
Γραὸς καπρώσης ταφόδια κατεσθίειν. id est,
- Verum nouerat
Anus caprissantis vorare viatica.

De iuuene, cui anus libidinosa omnia suppeditabat, quo vicissim ab illo voluptatem auferret. Nota est hircorum libido, odorq; qui & subantes consequitur.

Flere ad nouercæ tumulum.

Πρὸς τὸν μητρυιᾶς τάφον δακρύειν, id est, Ad nouercæ tumulũ lachrymari, est simulare gestu dolorem, cum re gaudeas. Neque enim consentaneum est, priuignum moleste ferre nouercæ mortem, nihilo secius tamẽ officii causa nonnunquam ad tumulum illachrymat. Quod idem de diuitis hæredibus non inconcinne dicetur, in quo extat Publianus ille mimus, cum primis elegans:

Hæredis fletus, sub persona risus est.

Celerius elephanti pariunt.

SVNT quibus hoc quoq; inter adagia videtur adnumerandum, quod scriptũ est apud Plinium Secundum in prefatione historię mundi. Nam de grammaticis, inquit, semper expectaui parturiri aduersus libellos meos, quos de grammatica edidi: & subinde abortus fecere iam decem annis, cum celerius etiam elephanti pariant. Hactenus Plinius. Itaq; cunctationem immodicam, & quorundam nimis lenta molimina, his verbis licebit significare. Porro de elephantorum partu Plautus in Sticho, Auditur sępe hoc vulgo dicier, solere elephantum grauidam perpetuo decẽ esse annos. Huic adstipulatur Plinius lib. 8. Decem annis gestare vtero, vulgus existimat. Etiamsi Aristoteles biennio parere putat, nec sæpius quam semel singulos gignere. Theophrastus refert, arborem quandam Indicam non ferre ante centum annos. Latinis parturire dicũtur, qui moliuntur, animoq; destinant aliquid. Proinde licebit adagium etiã in hanc vertere formam. Quando tandem paries, obsecro, quod tot iam annos parturis, vt nec elephanti diutius?

A mortuo tributum exigere.

Ἀπὸ νεκροῦ φορολογεῖν, i. A mortuo tributum exigere.

exigere, dicebantur, qui per fas nefasq. diuitias vndecunq; congerunt. Citat Aristoteles libro Rethoricorum secundo, κἂν ἀπὸ νεκροῦ φέρει, id est, Vel à defuncto vectigal aufert, ostendens dici solitum in eos, qui turpiter vndecunque lucrum aucuparentur e rebus minutis ac sordidis, veluti Vespasianus è lotio: aut e turpibus, velut e lenocinio, quęstuq; corporis: aut cum à quibus libet extorquetur, ab amicis, a tenuibus, a mendicis, postremo vel a mortuis. Probro datum est Romanis principibus quod suffossis Corinthiorum monumentis, æra Corinthia sustulerunt, ipso etiam vocabulo rei turpitudinem, exprobrante. Nam ad eum sublatam modum, νεκροκορινθία, dicta sunt. Attici φόρον vocant emolumentum, siue vectigal, quod ex re quapiam fertur, & pecuniarum. Qui prædas huiusmodi colligunt, φορολόγους appellant, inuisum omnibus hominū genus, & optimo iure inuisum. Deductum est autem φόρος a verbo φέρειν, quod est ferre, a quo Latinis quoq; dictum fœnus, qua voce veteres non vtebãtur, nisi de prouentu terræ, quæ veluti gratissima debitrix, pro singulis granis aliquotiens centenna reddidit. Siquidem præter naturam est, quemadmodum in Politicis scripsit Aristoteles, vt pecunia pecuniam pariat. Opinamur hoc prouerbiū, aut idē aut certe vehementer cognatum esse illi, quod alibi retulimus:

Αἰτεῖ γε καὶ τοὺς ἀνδριάντας τὰς ἄλφιτα. i.
Ipsis farinas poscit à statuis quoque.

Per iocum enim pro vectigali farinas posuit, quod ad cibum referantur omnia, & defunctis signa ponebantur, memoriæ causa. Proinde qui vectigal hinc quoq; corradit, is a mortuis extorquere videtur. Apud veteres autē magna fuit sepulturæ religio, & sepulchrorum immunitas.

Larus parturit.

Κέπφος ὠδίνει, id est, Cepphus parturit. Antiquitus dicebatur in eos, qui pollicerentur ingentia, nihil dignum promissis exhiberent. Aiūt Cepphum, siue Cemphum auiculam esse stupido ingenio, vnde & in prouerbium stoliditatis abiit, quam nonnulli larum appellant: alii, quorum est Theodorus Gaza, fulicā vertunt: eam viuere spuma marina, plumis ac pennis esse copiosis, corpore pusillo; cū parturit, vociferari. Hinc natum prouerbiū, Larus parturit, vbi quis magna præ se fert, pusilla præstiturus. Hęc ferme scribit interpres Aristophanis, in comœdiam Pacem. Hesychius tradit, esse auē leuissimam circa mare versantem, quæ facile vento moueatur, eoq; hominem inconstantem ac leuem, cepphon dici. Plinius libro 8. ca. 19. meminit cephi quadrupedis, quod Pompeius ex Aegypto deportatum Romanis ostenderit, cuius pedes posteriores humanis pedibus, priores manibus erãt similes. Id negat postea Romæ visum. Verum id quidem nihil ad prouerbium.

Parturiunt montes, nascetur ridiculus mus.

Ὤδινεν οὖρος, εἶτα μῦν ἀπέκτεκεν. id est,
Mons parturibat, deinde murē prodidit.

Senarius prouerbialis, dici solitus in homines gloriosos & ostentatores, qui magnificis promissis, tum vultus vestitusq; auctoritate miram de se mouēt expectationem: verum vbi ad rem ventum est, meras nugas adferunt. Vtitur hoc adagio Lucianus in libello, cui titulus, Quemadmodū oporteat historias conscribere: dicit enim sic reclamari a vulgo in Cupidinem, Herculis aut Titanis personam assumentem ὤδινεν ὄρος. Athenæus in Dipnosophistis lib. 14. refert, quod Tachas Rex Aegyptiorum huiusmodi scommate tetigerit Agesilaū Lacedæmoniorum regem, cum ad eum venisset, suppetias illi laturus in bello: ὤδινεν ὄρος, ζεὺς δ' ἐφοβεῖτο, τὸ δ' ἔτεκεν μῦν, id est, Parturiit mons, Iuppiter autem metuit, at ille peperit murem. Erat autem Agesilaus pusillo corpore. Porro dicto offensus, respondit φανήσομαί σοι ποτὲ καὶ λέων, id est, Atqui aliquando tibi videbor leo. Post euenit, vt exorta seditione apud Aegyptios, cum Agesilaus nō adesset regi, coactus sit ad Persas fugere. Porro Græcis videtur esse carmen anapæsticum. Vtitur & Horatius in Arte poetica:

Quid dignum tanto ferret hic promissor hiatu?
Parturient montes, nascetur ridiculus mus.

Porphirion ex Aesopi apologo quopiam natum existimat, is fertur eiusmodi. Cum olim quidam rudes atq; agrestes homines viderent in monte terram intumescere moueriq; concurrunt vndiq; ad tam horrendum

dum spectaculum, expectantes, vt terra nouum aliquod, ac magnum portentum ederet, monte nimirum parturiente, foreque vt titanes rursum erumperent, bellum cum diis redintegraturi. Tandem vbi multum diuq; suspẽsis attonitisq; animis expectassent, mus prorepsit è terra, moxque risus omnium ingens exortus.

Aureos montes polliceri.

Χρυσᾶ ὄρη ὑπισχνεῖσθαι, id est, Aureos polliceri montes. Prouerbialis hyperbole de iis, qui immensa promittunt, spesque amplissimas ostentant. A' Persarum arrogantia ducta, qui propter auri venas, montes aureos iactabant. Plautus in Sticho: Neque ille sibi mereat Persarum montes, qui esse aurei perhibentur. Atque idem in Milite, in eandem sententiam dixit argenti montes: Tum argenti montes, non massas habet. Terentius in Phormione, Is senem per epistolam pellexit, modo non montes auri pollicens. quo quidem loco illud obiter admonendum, quod vulgus interpretum arbitramur latere, modo non dictum pro eo quod est apud Græcos μονονουχὶ, id est, tantum non, id perinde valet quasi dicas, propemodum. Nam tantum non Grecanico more reperies, tum apud Liuium, tum apud Suetonium, neque semel apud Valerium Maximum. Apuleius in prima actione Apologiæ suæ: Qui si est auaritia egenus, & ad omne lucrum inexplebilis, nec montibus auri satiabitur. Diuus Hieronymus in Rufinum, vt cum montes auri pollicitus fueris, ne scorteum quidem nummum de thesauris tuis proferas. Aristophanes: ἐν ἀχαρνεῦσι,

Κἄχεζεν ὀκτὼ μῆνας ἐπὶ χρυσῶν ὀρῶν. id est,
Menses & octo cacauit in auri montibus.

Cacauit, dixit pro desedit, lasciuia comœdiæ veteris. Phœnix Colophonius apud Athenæum libro 12. de Nino Rege prædiuite loquens, ex mõte fecit mare. ait Ὅς εἶχε χρυσίου πόντον, id est, mare possidens auri. Paullo diuersius dixit Sallustius in Catilinario: Maria montesque polliceri cœpit. Ad eundem modum Persius:

Magnos promittere montes.

Vt hyperbole magnitudinis sit non in aureis, sed simpliciter in ipsis montibus.

Ambabus manibus haurire.

Ἀντλεῖν ἀμφοτέραις, id est, Haurire ambabus subaudi, manibus. De iis dici cõsueuit, qui summo conatu quippiam agunt. Itidem Aristophanes in Equitibus:

Κἀμφοῖν χεροῖν μυστιλᾶται τῶν δημοσίων. i.
Vtraque manu bona dispergens publica fugit.

Huic confine est illud Homericum ex Iliados H.

Οἶδ' ἐπὶ δεξιά, οἶδ' ἐπ' ἀριστερὰ νωμῆσαι βῶν. id est,
Noui equidem clipeum. dextra, leuaque mouere.

Inuenitur & illud ἀμφοῖν δωρούμενος, id est, Ambabus manibus largiens, id est, affatim & prodige, aut etiam perbenigne. Plato in Sophista, καὶ τὸ λεγόμενον δὴ τῇ ἑτέρᾳ ληπτέον, ἀλλὰ ἀμφοῖν χρή, id est, Et quod dici solet, nequaquam altera prendendum manu, quin magis ambabus. Nonnihil ab hac forma recedere videtur, quod scriptum est apud Aristidem in Cimone, qui citat hunc locũ ex hymno poetæ cuiuspiam: μέγα δ' ἔστενεν ἀσία ὑπ' αὐτοῦ πληγεῖσ' ἀμφοτέραις χερσὶ, κράτει πολέμου, id est, Grauiter autem gemuit Asia, ab illis percussa ambabus manibus, robore belli. Vicinius illud qđ est apud eundem in oratione Panathenaica, ὁ δὲ ἀμφοτέραις τῇ χειρὶ παρῆν, ἄγων τοὺς μέχρι τῆς ἀττικῆς ἕλληνας ὁμοῦ καὶ βαρβάρους, id est, At ille vtraque aderat manu, ducens vsque ad Atticã Græcos simul ac barbaros. Quanquam hoc loco potest etiam citra figuram dictum accipi, vt intelligamus vel de terrestribus pariter ac maritimis copiis, vel de barbaris ac Græcis. Quandoquidem & militum manum dicimus, vt apud Vergilium:

- Iuuenum manus emicat ardens.

De plena manu dictum est alias, quod Græci dicũt ὀμπνίᾳ χειρὶ, quasi dicas, diuite manu, vnde & Cererem ὄμπνιον cognominãt, quemadmodum nos almam, quod affatim alat, & ὄμπνιον ὕδωρ, quod copiosè nutriat.

Aquilam noctuæ comparas.

Αἐτὸν γλαυκὶ συγκρίνεις, id est, Aquilã noctuæ comparas.

Martialis in Scazonte:

Aquilasque similes facere noctuis quęris.

Aquila visus acerrimi, adeo, vt ἀσκαρδάμυκτως, id est, non conniuens aduersus solem intueatur. Et sunt qui tradant hanc auem hoc experimento probare, degeneres ne sint pulli, an genuini. Contra noctua, solis lumen

mẽ modis omnibus refugit. Pindarus quodam loco graculos cum aquila confert.

Congregare cum leonibus vulpes.

CONGREGARE cum leonibus vulpes, est res impares dissimilesque permiscere. Martialis:

Quid congregare cum leonibus vulpes?

Vulpes dolis nititur, leo viribus fidit. Quãquam vtrunque coniunxit Pindarus, indicans virum fortem leonem oportere præstare in exhauriendis certaminum laboribus, vulpem in consiliis. Sic enim in Isthmiis scribit, Τόλμα γὰρ ἐοικὼς θυμὸν ἐριβρεμετᾶν λεόντων ἐν πόνῳ, μῆτιν δ' ἀλώπηξ, id est, animo similis frementibus leonibus inferendis laboribus, consilio vero vulpes.

Aquila in nubibus.

Αετὸς ἐν νεφέλαις. id est, Aquila in nubibus, plerique interpretantur de re magna quidem illa, sed quam non facile assequaris: alii de iis, qui longe reliquis præcellunt. Aristophanes in Equitibus:

- Ὥσπερ ἥδομαι
Ὡς ἐν νεφέλῃσιν αἰετὸς γενήσομαι. id est,
- Gaudeo istoc nomine,
Quod aquila fiam in nubibus videlicet.

Verba sunt populi Atheniensis promittentis sibi futurum, vt orbi vniuerso imperet. Et paullò inferius in eadem comœdia, tanquam oraculum pronunciatur,

Αἰετὸς ὡς γίγνει, καὶ πάσης γῆς βασιλεύεις. i.
Quippe aquila es, terręque omnem dominaris in orbem.

Dicuntur & hæc de populo Atheniensi, nisi forte placet adlusio, ad spes huius principatus inanes. Rursum in Auibus, αἰετὸς ἐν νεφέλῃσι γενήσεαι, id est, Aquila in nubibus fies. Interpres admonet, adludere poetam ad oraculum, quondam Atheniensibus redditum, quo prædicabatur futurũ, vt Athenienses tanto interuallo reliquas vrbes superarent, quanto aquila in nubibus reliquis auibus esset sublimior. Pindarus item in Nemeis, quem locum modo attigimus, se vocat aquilam, Bacchylidẽ ęmulum graculum, videlicet quod illum immenso vinceret interuallo:

Αἰετὸς ὠκὺς ἐν πετανοῖς
ὃς ἔλαβεν αἶψα τηλόθεν μεταμαιόμενος
Δαφοινὸν ἄγραν ποσί,
Κραγέται δὲ κολοιοὶ ταπεινὰ νέμονται.

Quorum carminũ hęc est sententia: Aquila pernix inter volucres, quæ repente aduolans eminus, corripuit cruentam prædam: Loquaces autem graculi humi pascuntur.

Volantia sectari.

HVIC affine est, quod vsurpat Aristoteles tertio τῶν μετὰ τὰ φυσικὰ, libro, τὰ πετόμενα διώκειν. id est, Volantia sectari. loquitur autem de vehementer obscuris, & quæ difficilimum sit peruestigare. Cui non dissimile est illud:

Est aliquid quo tendis, & in quod dirigis arcum?
An passim coruos sequeris testaq; lutoq;?

De iis, qui nullum certum vitæ scopum sibi proponunt, sed ex tempore viuunt, ad quamuis occasionem mutabiles.

Ibyci grues.

Αἱ ἰβύκου γέρανοι, id est, Ibyci grues. Græcis in prouerbium abierunt, quod dici consueuit, quotiens sceleribus nouo quodam & improuiso casu proditis, scelesti pęnas dãt iis, quos læserunt. Id ex huiusmodi quodã euentu natũ memorant. Ibycus poeta quidam, cum in latrones incidisset iam occidendus, grues forte superuolantes obtestatus est. Aliquãto post tempore, cum iidem latrones in foro sederent, rursumq; grues superuolarent, per iocum inter se susurrabant in aurem, Αἱ ἰβύκου ἔκδικοι πάρεισιν, i. Adsunt Ibyci vltores: eum sermonem assidentes in suspicionem rapuerunt, maxime desiderato iam pridem Ibyco. Rogati quidnam sibi vellet ea oratio, hęsitanter atque inconstanter respõderunt, subiecti tormentis facinus confessi sunt. Atque ita velut gruum indicio pœnas Ibyco dederunt, ac potius suo ipsorum indicio, vt dicitur, perierunt. Huiusmodi ferme Plutarchus in commẽtario De futili loquacitate. Meminit huius adagii Ausonius in monosyllabis:

Ibycus vt periit, vindex fuit altiuolans grus.

Extat super hac re Græcum epigramma, titulo Antipatri, quod non grauabimur adscribere:

Ἴβυκε ληισταί σε κατέκτανον, ἔκ ποτε νήσου
Βάντες ἐρημαίην ἄστιβον ἠϊόνα,
Πολλ' ἐπιβωσάμενον γεράνων νέφος αἵ τοι ἵκοντο
Μάρτυρες, ἄλγιστον ὀλλυμένῳ θάνατον.

Ouid.

Οὐδὲ μὲν τὴν ἰάχησας ἐπὶ ποινήτις ἐριννῦς
Τὸν δὲ διακλαγγὴν τίσατο σεῖο φόνον
Σισυφὴν κατὰ γαῖαν, ἰὼ φιλοκερδέα φῦλα
Ληϊστέων, τὶ θεῶν οὐ πεφόβησθαι χόλον,
Οὐδὲ γὰρ ὁ προπάροιθε κτανὼν αἴγισθος ἀοιδὸν
Ὄμμα μελαμπέπλων ἔκφυγεν εὐμενίδων.
Quondam ad desertum venientes Ibyce littus,
Vitam prædones eripuere tibi,
Sæpe gruum nubem imploranti, quæ tibi testes
Aduenere necis cum morerere tuæ.
Attamen haud frustra, siquidem clangore volucrum
Sisyphio cædem est Eumenis vlta solo.
Latronum genus heu cupidum lucri, atque rapinæ,
Cur vos nequaquam terruit ira deum?
Quando nec Aegisthus, vatem qui occiderat olim,
Atrarum occursus fugerat Eumenidum,

Meminit huius poetæ Mar. Tullius libro Tusculanarum quæstionum 4. cuius poema maxime lasciuum fuisse testatur.

Veriora iis, quæ apud Sagram acciderunt.

Ἀληθέστερα τῶν ἐπὶ σάγρᾳ, id est, Veriora iis, quę apud Sagram acciderũt. Dictum olim in incredulos, quiq; non nisi magno malo docti credunt. Refertur à Strabone lib. Geographiæ sexto, Post Locros, inquit, Sagra fluuiꝰ labitur, in cuius ripa Castoris & Pollucis aræ sitę sunt, ad quas decem Locrorũ milia, vna cum Rheginis, aduersus Crotoniatas numero centies ac tricies mille, Marte collato victoriam reportarunt. Ex quo euentu natum est in incredulos adagium, Ἀληθέστερα τῶν ἐπὶ σάγρᾳ, id est, Veriora iis, quę apud Sagram acciderũt. Addidere plerique quo die certamen initum est iis, qui in Olympiis erant, eum belli euentum nũciatum fuisse: tanta celeritate nunciatę pugnæ veritas comperta est. Meminit huius pugnæ Iustinus lib. 20. Tametsi de numero occisorum à Strabone dissentit. Meminit & Eustathius in Bœotiam Homeri, additque dici solitum de rebus, verissimis quidem illis, at non creditis. Postremo meminit & M. Tull. De natura deorum 2. Nam de Sagra, inquit, Græcorum etiam est vulgare prouerbiũ, qui quæ affirmant, certiora esse dicunt, quam illa quæ apud Sagram.

Rudem accipere. Rude donare.

RVDEM accipere, pro dimitti à munere. Rude donare, pro dimittere, crebriter apud idoneos auctores obuia sunt. Inde ducta metaphora, quod antiquitus gladiatores, quibus permissum erat à gladiatorio munere cessare, rude donati dicebantur. Ea cessatio dabatur virga, quam rudem appellabant, vnde hoc modo dimissi, rudiarii vocantur. Proinde quicunque à munere quouis in otium restituuntur, vel ob ætatem, vel ob imbecillitatem, rudem accepisse dicentur. Horatius in prima epistola:

Spectatum satis & donatum iam rude, quæris
Mecœnas, iterum me antiquo includere ludo,

Item Iuuenalis:

Ergo sibi dabit ipse rudem, si nostra mouebunt
Consilia. Ouidius:
Sic igitur tarda vires adimente senecta,
Me quoq; donari iam rude tempus erat.

M. Tull. Philippicarum secundo: Tam bonus gladiator rudem tam cito accepisti? Lepidior erit metaphora, si longule traducatur: veluti si quis adhortetur quempiã vt à studiorum laboribus abstineat, sibiq; rudem impartiat: aut qui vitam aulicam reliquerit, eum aulicæ vitæ rudiarium appellemus. Huic ferme cõtrarium videtur, quod ait Fabius, acutæ eloquentiæ candidatus: quanquam equidem hoc loco legendũ esset, auitæ, pro acutæ: & bonarum litterarum candidatus. Nam cãdidati proprie dicuntur, qui magistratum ambiunt. Quod si transferatur alio, transibit in prouerbii speciem.

Mali corui malum ouum.

Κακοῦ κόρακος κακὸν ᾠόν, id est, Mali corui malum ouum. Apte vsurpabitur, quotiens à malo pręceptore discipulus malus proficiscitur: ex improbo patre filius improbus: ex patria illaudata vir illaudatus: denique facinus sceleratum ab homine scelesto. Metaphoram alii referunt ad naturã animantis, quæ nec ipsa est idonea cibis humanis, nec ouum parit ad quidquam vtile. Sunt qui dicant fieri, vt coruorum pulli parentes ipsos deuorent, si forte non pascant illos ad satietatem, & hinc ductum adagiũ.

alii malunt ad huiusmodi fabulam referre: Corax quidam primus Syracusis, post mortem Hieronis, instituit artem rhetoricen mercede profiteri. Cum hoc adolescēs quidam Tisias hac lege pactus est, vt tum demum mercedem persolueret, vbi iam artem perdidicisset. Dein vbi iam arte cognita, pręmium reddere cunctaretur, Corax in ius discipulum vocat. Ibi iuuenis huiusmodi dilemma proponit. Percontanti quis esset artis finis, vbi Corax respondisset, persuadere dicendo. Age, inquit, si persuadeo iudicibus, me nihil debere, non reddam, quia vici causam: sin minus persuadeo, non reddam, quia non perdidici artē. At Corax Tisiæ dilemma tanquam vitiosum & ἀντιστρέφον, in discipulum retorsit ad hunc modum, Imo, inquit, si persuades, dabis, quia tenes artem, & debes ex pacto: sin minus, dabis, quia sententiis iudicum damnatus: Quod commentum tam vafrū, tanq; callidum vbi iudices audissent, admirati versutiam adolescentis, succlamarunt, κακοῦ κόρακος κακὸν ᾠόν. Sunt q. narrent hoc succlamatum à corona circunstantium, cū alter alteri litem intenderet. Huiusmodi ferme leguntur in Prolegomenis in Hermogenis reth. Ex hac fabula, ni fallimur, efficta est ea, quam narrat A. Gellius in noctibus Atticis lib. 5. c. 10. de Protagora sophista, & huius discipulo Euathlo: quę tāetsi longiuscula est, & in promptu sita, tamen quod omnium lepidissima videatur, non pigebit adscribere. Gellius igitur ostēso vitioso dilemmate, quod Antistrephon vocant, propterea quod totidē verbis possit in aduersarium retorqueri: Quale est, inquit, prouulgatum illud, quo Protagoram sophistarum acerrimum vsum esse ferunt aduersus Euathlum discipulum suum. Lis nanque inter eos, & controuersia super pacta mercede hæc fuit. Euathlus adolescens diues, eloquentiæ discendæ, causarumq; orandi cupiens fuit, is in discipulum Protagorę sese dedit, daturumq; promisit mercedem, grandem pecuniam, quantam Protagoras petiuerat: dimidiumq; eius dedit iam tunc statim prius quam disceret, pepigitq; vt reliquum dimidium daret, quo primum die causam apud iudices orasset et vicisset. Postea cum diutule auditor assectatorque Protagorę fuisset, & in studio quidem facundiæ abunde promouisset, causas tū non reciperet, tempusq; iam longū trāscurreret, & facere id videretur, ne reliquū mercedis daret: capit consilium Protagoras, vt tum existimabat, astutum, petere instituit ex pacto mercedem, litem cum Euathlo contestatur. Et cum ad iudices coniiciendæ consistendæque causæ gratia venisset, tum Protagoras sic exorsus est: Disce, inquit, stultissime adolescēs, vtroque id modo fore, vti reddas quod peto, siue contra te pronunciatum erit, siue pro te. Nam si cōtra te lis data erit, merces mihi ex sententia debebitur, quia ego vicero: sin vero secundum te iudicatum erit, merces mihi ex pacto debebitur, quia tu viceris: Ad ea respōdit Euathlus: Potui, inquit, huic tuæ tam ancipiti captioni isse obuiam, si verba ipse non facerem, atque alio patrono vterer. Sed maius mihi in ista victoria proludium est, cum te non causa tantum, sed etiam in argumento vinco. Disce igitur tu quoque magister sapientissime, vtroque modo fieri, vti non reddam quod petis, siue contra me pronunciatum fuerit, siue pro me. Nā si iudices pro mea causa senserint, nihil tibi ex sententia debebitur, quia ego vicero: sin contra me pronunciauerint, nihil tibi ex pacto debeo, quia ego non vicero. Tum iudices dubiosum hoc inexplicabileq; esse, quod vtrinque dicebatur rati, ne sententia sua vtramcunque in partem dicta esset, ipsa sese rescinderet, rem iniudicatā reliquerunt, causam in diem longissimum distulerunt. Hactenus Gellius. Quid autem? an non optimo iure iudices hoc saltem sententiæ vice pronunciare debuerunt, κακοῦ κόρακος κακὸν ᾠόν? Narrat eandem fabulam L. Apuleius in Floridorum libris, non dicamus copiosius: neque enim potest copiosius referri, quā à Gellio denarrata est, sed tamen florulentius, &, vt ita dixerimus, picturatius. Meminit Euathli Aristophanes in Fucis, atque item in Acharnensibus.

Ab impijs egressa est iniquitas.

SIGNIFICAT ab impiis semper mali quippiam exoriri, à bonis nihil malorum proficisci.

Idem propemodum dicitur apud Græcos versu prouerbiali:

Γνώμης γὰρ ἐσθλῆς ἔργα χρηστὰ γίγνεται. i.
Probis ab animis facta promanant probæ.

Lemnius

Lemnium malum.

Λήμνιον κακόν, i. Lemnium malū, de malis immensis ac miserandis. Historia, vnde natū adagiū, varie narratur, neq; magni refert eā anxie persequi. Herodotus in Eratone, & prouerbii & historiæ meminit, in hanc ferme sententiam: Pelasgi ex Attica per vim expulsi, Lemnon incolebant. Huius iniuriæ cum pœnas de Atticis sumere cuperēt, probeque cognitos haberent dies festos, ac ceremonias illorum, collatis insidiis, vxores Atheniensium abduxerunt, cum Mineruę sacra facerēt in Braurone: hisq; in Lemnum nauigio adsportatis, concubinarum vice sunt abusi. Ceterum mulieres cum plurimos liberos parerēt, omnes & Atticis moribus instituerunt, & Attice loqui docuerunt; ita factum est, vt nec miscere coniugia cum puellis Pelasgicis vellēt, & si quando Pelasgus quempiam pulsare conaretur, omnes conglobati Attici, huic suppetias ferrent. Breuiter adeo inualescebat pubes Attica, vt plerisque in rebus priores tenere videretur, quare visum est Pelasgis, vt filios ex Atticis mulieribus susceptos trucidarēt. Idque perfecerunt, occisis vna & matribus: deinde sterilitate, orbitate, pestilentia, reliquisq; plurimis adacti malis, Delphicum oraculum consuluerunt, qua via calamitatibus leuari possent. Hinc igitur ait per omnem Greciam increbuisse prouerbium, vt ingentia, miserandaque mala, Lemnia dicerentur. Partim igitur hinc natum adagium putat, partim illinc, quod aliquando Lemniæ mulieres graueolētia maritorum offensæ, eos vniuersos sustulerunt, auxilio Thoantis. Cuius rei meminit & Euripides in Hecuba:

Καὶ λῆμνον ἄρδην ἀρσένων ἐξῴκισαν. id est,
Maresque Lemno sustulere fœminæ
Funditus. Item Seneca in Agamemnone:
Et scelere Lemnon nobilem.

Cicadam ala corripuisti.

Τέττιγα πτεροῦ συνείληφας, id est, Cicadam ala corripuisti. Dicitur in eos, qui quempiam prouocant minime ex vsu suo. Lucianus in Pseudologista, scribit Archilochū poetam iambographum, & ad male dicendum egregie instructum, ad hunc modū respondisse cuidam, à quo fuerat conuicio prouocatus, Τὸν τέττιγα πτεροῦ συνειλήφας. Est autem huius insecti mira quædam & prodigiosa loquacitas, maxime efferuescente sole. Plinius negat iis vocem esse, sed stridorē cū tractu: eumque sonum emittit non alis, quemadmodum muscæ, apes, culices, nam iis stridor simul cum volatu desinit, at cicadæ si presseris alas, vehementius etiam perstrepit: sed in pectore subesse ait duos specus, attrituque membranæ, mobili accedente spiritu, per hos e visceribus sonum ędi. Ergo quemadmodum si cicadam natura garrulam ala prehendas, clarius obstrepit, ita si poetico homini præbeas occasionem simultatis, non modo non tacebit, sed clarius obstreper. & omnem bilem chartis illinet atris. Proinde Platonem aiunt admonuisse, ne quis hominem poetam sibi faceret inimicum. Et Horatius: Genus irritabile vatum, dixit.

Tenedia bipennis.

Τενέδιος πέλεκυς, id est, Tenedia securis. Cōueniet aut in eos, qui nimium seuere iudicant ac puniunt: aut qui celeriter expediunt controuersias, & litium ambiguitates. Inde translatum, quod olim rex Tenedi securim gestans, lites audire consueuit, causaq; iudicata, protinus eum qui fecisset iniuriam, securi percutere: aut quod Tenedius quidam rex legem tulit in adulteros, vt vtriusque corpus securi cōcideretur, eiusque legis exemplum etiam in filiū edidit. proinde in numismate iussisse insculpi, altera ex parte securim, altera duos vultus ex eadem ceruice prominentes. Cuius rei meminit & Stephanus in vrbium catalogo. Plutarchus in commentario de Pythiis oraculis, ostendit securim typum atque insigne fuisse Tenediorum, idque propter cācros qui sunt apud illos in loco qui dicitur Asteriū. Verba Plutarchi, si quis forte requiret, sunt hæc: Ὥσπερ ἀμέλει σελινοῦντι οἵ ποτε χρυσοῦν σέλινον ἀναθεῖναι λέγονται, καὶ τενέδιοι τὸν πέλεκυν, ἀπὸ τῶν καρκίνων τῶν γινομένων περὶ τὸ καλούμενον ἀστέριον παρ' αὐτοῖς. μόνοι γὰρ ὡς ἔοικεν ἐν τῷ χελωνίῳ τύπον πελέκεως ἔχουσι. Lucianus in Philopseude: Τοῦτ' ἐκεῖνο, ἥκειν γάρ μοι νομίσας, πέλεκύν τινα κατὰ ψευσμάτων id est, Ratus enim iuxta illud, quod vulgo dici consueuit, securim quādam mihi venisse ad incidenda mendacia. Videtur adlusum ad Alexandri Magni factum, qui nodum insolubilem in Midę plaustro ense

ſe diſſecuit, quemadmodum oſtendimus alibi. Meminit & Pauſanias in Phocicis, ſed originem adagionis ad aliam fabulam refert. Scribit autem ſecurim inter anathemata fuiſſe, monumentum Periclyti, cuius pater Euthymachius Tenedius, qua de re vetuſta ferretur fabula. Cycnō filium fuiſſe Neptuni, ac regnaſſe in Colonis. Porro Colonę erant in terra Troiana, contra inſulam cui nomen Leucophrys. Porro cum Cycnus haberet filiam nomine Hemitheā, ac filium nomine Tennen ex Proclea, ea fuerat Clytii filia, ſoror Caletoris, quē Homerus in Iliados o, tradit interfectum ab Aiace, quod is Caletor in Proteſilai nauiū ignem inieciſſet. Hæc igitur cum eſſet defuncta huic ſucceſſit Philonome Craugaſi filia: quæ cum adamaret Tennen, ac reiecta fuiſſet, mentitur apud maritum, quod ipſa nolēs ab eo fuerit de ſtupro ſollicitata. Cycnus vxoris mendacio perſuaſus, Tennen, vna cum ſorore ciſtę incluſum abiicit in mare. Ceterum incolumes adpulſi ſunt in inſulam Leucophryń, cui poſt à Tenne nomen verſum ſit Tenedos. Cycnus tandē vbi comperiſſet ſe deceptum, nauigat ad filium, ſimul & agniturus errorem ſuum, & veniam deprecaturus. Cum autem adpuliſſet Cycnus, & nauim ab arbore quapiam aut ſaxo religaſſet, Tennes præ iracundia ſecuri funes incidit. Vnde prouerbium dici cœptum de iis, qui pertinaciter negarēt aliquid: Hic eſt qui Tenedia ſecuri hoc aut illud incidere poſſet. Huic non diſſimilis hiſtoria refertur in prouerbio: Tenedius homo.

Theſaurus carbones erant.

Ἄνθρακες ὁ θησαυρὸς πέφυκεν, id eſt, Carbones theſaurus erant. In eos competit, qui ſpe ſua fruſtrantur, quique magnificis rebus expectatis, meras nugas reperiunt. Ex euentu quopiam natum videtur, quo quiſpiā theſauri ſpe fodiens, carbones defoſſos inuenit. Eaque res in riſum, vulgique ſermonem abiit. Nam antiquitus carbones in terra defodi ſolent, ad indicandos agrorū terminos, propterea quod, vt teſtat in opere De ciuitate Dei diuus Auguſtinus, nulla res magis durabilior, magiſque perpetua, quam carbones ſub terra defoſſi. Lucianus in Zeuxide: Τὸ δὲ κατὰ τὴν παροιμίαν ἄνθρακες ἡμῶν ὁ θησαυρὸς ἦσαν, id eſt, Verum iuxta prouerbium, theſaurus noſter carbones erant. Rurſum in Philopſeude: Τὸ γοῦν τοῦ λόγου ἐκεῖνο, ἄνθρακες ἡμῖν ὁ θησαυρὸς πέφηνας, id eſt, Proinde iuxta id quod dici ſolet: tu nobis qui theſaurus credebatis, carbones extitiſti. Idem in Timone de auro inuento: Δέδια γοῦν, μὴ ἄνθρακας εὕρω ἀνεγρόμενος, id eſt, Vereor itaque ne expergefactus carbones reperiam. Rurſum in Votis: Καὶ ἄνθρακές σοι ὁ θησαυρὸς ἔσαι. id eſt, Ac theſaurus tibi carbones fuerint. Alciphron in epiſtola quadam: Οὐ σποδὸς μοὶ πάντες οἱ θησαυροὶ γενήσονται, id eſt, Nō omnes theſauri mihi cinis erunt?

Satius eſt recurrere, quàm currere male.

Πάλιν δραμῆσαι μᾶλλον, ἢ δραμεῖν κακῶς, id eſt,
Satius recurrere, atque vti curras male.

Senarius prouerbio celebratus, cuius hic eſt ſenſus: Præſtat mutare conſilium in melius, quàm in male inſtitutis pergere. Lucianus aſinus ſentētiam hanc ſecum voluebat, non admodum aſininam: Ἐκεῖνα τοῦτο δὴ τὸ τοῦ λόγου.

Πάλιν δραμῆσαι μᾶλλον, ἢ δραμεῖν κακῶς, i.
Viſum eſt tandem, iuxta vulgi ſermonē:
Potius recurrere, atq; currere perperam.

Quin & hoc ſeculo vulgo dictitant, non prorſus aberrare eū, qui medio cursu recurrat: ſignificantes probandos eos, qui mature reſipiſcunt ab ſtultitia.

Solus currens vicit.

Μόνος θέων ἐκράτει, id eſt, Solus currens vicit. De iis qui vincunt nemine contra certante. Tranſlatum à ſtadiis. Nihil autem eſt negotii vincere, ſi nemo tecum certet. Concinne dicetur in eos, qui ſibi placent, quaſi pulchre cauſam ſuam probarint, cū nullus adſit, qui contra diſputet. Lucianus in imaginibus: Ῥᾷστον δὲ οἶμαι τοῦτό ἐστι κατὰ τὴν παροιμίαν, μόνον θέοντα κρατεῖν. id eſt, Haud eſt difficile, iuxta prouerbium, cum ſolus curras, vincere. Adfine illi, quod alias recenſuimus. ἐρήμην νικᾶν, id eſt, Deſertam cauſam vincere. Nec alienum ab illo, ἀκονιτὶ νικᾶν, id eſt, Citra puluerem vincere. Et ἀνιδρωτὶ νικᾶν, id eſt, Citra ſudorem vincere, quorum alibi meminimus.

Leonem ex vnguibus æſtimare.

Ἐκ τῶν ὀνύχων λέοντα γινώσκειν, id eſt, Ex vnguibus æſtimare leonem, eſt ex vna quapiam

piam cōiectura negotiū vniuersum perpendere, ex paucis multa, ex minimis maxima conijcere. Natum vr adagiū a Phidia statuario, qui, sicut narrat Lucianus in Hęresibus, inspecto leonis duntaxat vngui, quantus esset totus leo perpendit, totumque ex indicio vnguis effinxit. Plutarchus in commentario, De defectis oraculis, videtur ad Alcæum referre. Sic enim scribit: Οὐ κατ' ἄλκαιον ἐξ ὄνυχος τὸν λέοντα γράφοντας. id est, Non Alcæi more leonem ex vnguibus depingentes, hoc est, ex re minima, maxima colligētes. Philostratus in vita Apollonii: Οἷον ἐξ ὄνυχος ἤδη ὁρῶ, id est, Qualem ex vngui iam esse video. Basilius magnus ad maximum Philosophū: εἰκόνες ὄντως τὸν ψυχῶν εἰσὶν οἱ λόγοι. κατεμάθομεν οὖν σε διὰ τῶν γραμμάτων, ὅσον φασὶν ἐξ ὀνύχων τὸν λέοντα, id est, animi imago re vera est oratio. Proinde cognouimus te ex litteris, non aliter quam leonem, vt aiunt, ex vnguibus. Fit autem hoc mathematica ratione, sicuti docet Vitruuius libro tertio, vt ex membro vel minimo, totius corporis modus colligatur. Quemadmodū Pythagoras Herculani corporis mensuram, ex Pisano stadio, qd Hercules suis pedibus fuerat metatus, ratiocinatus est. Sic ex vnius arterię pulsu, medici de tota hominis valetudine iudicant, sic ex vnica epistola doctrinam omnem ęstimamus: ex vnico responso, totam hominis sapientiam perpendimus.

Cauda de vulpe testatur.

Ἡ κέρκος τῇ ἀλώπεκι μαρτυρεῖ, id est, Cauda de vulpe testificatur. In eos dici solitum, qui pusilla in re cuiusmodi sint declarant. Est autem vulpi cauda pro corpore maior ac pilosior, vt non sit facile celare. Alioqui canis videri possit. Vnde quadrabit de exitu declarante cuiusmodi fuerint reliqua. Quidam primo aggressu agni, in euentu vulpes comperiuntur.

E fimbria de texto iudico.

Ἐκ τῆς κρασπέδου τὸ ὕφασμα γινώσκω, id est, E fimbria textum omne cognosco, hoc est, ex vno aliquo pusillo reliquorū facimus cōiecturam. Translatum à negotiatoribus, qui inspecta texti margine, facile de vniuerso cuiusmodi sit iudicant.

De gustu cognosco.

Ἐκ γεύματος γινώσκω, id est, Ex degustatione iudico. hoc est, ex minima experientia. Ductum item a negotiatoribus, qui gustato duntaxat vino aut oleo, de reliquo mox pronunciant. Est enim cuiusque arboris fœtui suus quidam sapor & indoles, & forma quoque peculiaris: quæ quotiens mutarentur in diuersum, pro ostento habitum fuit, vt eleganter Theophrastus in historia plantarum libro secundo, capite quarto. Vnde Plinius: Ad eum, inquit, gustum tibi reliqua promitto. Seneca: Et gustum tibi dare volui. Et degustationē huiusmodi experientiam vocamus. Haud alienum fuerit huc adscribere, quod Irenęus refert prouerbii nomine, vt discas mare salsum esse, nihil opus totum ebibere. Siquidem a paucis guttis deprehendere licet, quale sit vniuersum mare.

Aethiopem ex vultu iudico.

Τὸν αἰθίοπα ἐκ τοῦ ὄψεως γινώσκω, id est, Aethiopem ex ipso vultu cognosco. Præfert quisque aliquo signo, cuiusmodi sit moribus. Præ se fert enim Aethiops, nigrore vultus, intortis capillis, labris tumentibus, dentiū candore patriam suam. Nam vestem mutare potest Aethiops, faciem non potest.

De fructu arborem cognosco.

Ἐκ τοῦ καρποῦ τὸ δένδρον γινώσκω, id est, E fœtu cognosco arborem: e factis hominem iudico. Nam simulatio nec diuturna potest esse, nec fieri potest, quin alicunde cedens naturæ, prodat animi morbum.

In tenebris saltare.

Ἐν τῷ σκότῳ ὀρχεῖσθαι, id est, In tenebris saltare. Est rem gerere clanculum, nullo teste, nulloq; iudice. Translatum ab iis, qui choros ducunt, quos in tenebris nemo queat diiudicare recte ne, an secus moueāt pedes. Lucianus in Sectis, Ἐν σκότῳ φασὶν ὀρχούμεθα, i. In tenebris, vt aiunt, saltaremus. Quibus ex verbis videtur adagium dici posse ēt in illos qui temere, nulloque iudicio, nulla certa ratione rem agunt. Sentit enim Lucianus, nos philosophia destitutos, tanquam in tenebris saltaturos, vt quidquid in manus venerit, id esse credamus qd quærebatur. Apparet huc tacite adlusisse Platonem

tonem libro de Republica octauo. Ἵνα μὴ σκοτεινῶς διαλεγώμεθα πρῶτον ὁρισώμεθα. id est, Ne tenebrosè disseramus, prius definiamus. Nam qui confuse disputat, velut in tenebris saltat.

Areopagita.

Ἀρεοπαγίτης, id est, Areopagita. De tristi seueroque dicebatur, aut etiam de iudice vehementer incorrupto. Inuenitur & Σκυθρωπότερος ἀρεοπαγίτου, id est, Tristior Areopagita. Athenis summa erat Areopagitarũ auctoritas: hi erant iudices qui de capitalibus causis pronunciabant, tanta integritate, vt noctu atque in tenebris, non interdiu, neque luci causas cognoscerent, quo non dicentes, sed duntaxat quæ dicerentur spectarent. Id ita esse testatur Lucianus in Sectis. Adlusit ad prouerbium Cicero ad Atticum libro 1. Senatus ἄρειος πάγος, nihil constantius, nil seuerius, nil fortius. Idem eiusdem operis lib. 4. Ex quo intellectum tres τοὺς ἀρεοπαγίτας, ambitum, comitia, interregnum, maiestatem, totam denique Rempublicam flocci non facere.

Atticus aspectus.

Ἀττικὸν βλέπος, id est, Atticus aspectus, perinde est quasi dicas, os impudens. In eos dicebatur, qui vultu ipso præ se ferebant impudentiam, dicendiq; confidentiam. Nam hoc vitio notati sunt Atticorum mores. Aristophanes in Nubibus:

Ἐπὶ τοῦ προσώπου τ' ἐστὶν ἀττικὸν βλέπος. i.
Ac vultu in ipso aspectus Atticus eminet.

Sic enim loquitur Strepsiades de filio socratica e schola redeunte, quē ex ipsa fronte coniicit, malā causam agere posse, quod nescimus quid Atticæ astutiæ simul atque impudentiæ præferret. Quin & Achilles, apud Homerum Agamemnonem appellat κυνώπην, ob impudentiam. tales & κυνοβλώπας dici admonet Hesychius.

Lari sacrificant.

Ἑστίᾳ θύουσιν, id est, Lari sacrificant. In tenaces dicetur, qui de suis nemini quidquam impartiunt: aut in conuiuas edaces, qui nihil appositis epulis mittūt amicis, neq; quidquam faciunt reliquum. Nam antiquis religiosum erat, ex iis, quæ laribus immolabantur, aliquid foras efferre. Huc adlusit Aristophanes in Pluto, apud quem Carion Mercurio obsecranti, vt aliquid sibi de sacrificio quod intus agebatur impertiant: ἀλλ' inquit, οὐκ ἐκφορά, id est, Efferre nequaquam licet. Item in eadem fabula mulieri volenti pro foribus spargere bellaria:

Ἔνδον γε, παρὰ τὴν ἑστίαν, ὥσπερ νόμος,
Οὐδὲν ἐκφέρειν πρέπει δ' ἐστὶν ἀλλ' ἀλλὰ εἰσφέρειν. id est,
Intus profecto, vt moris est, apud Larem,
Nam nefas efferre quidquam, inferre sed decet magis.

Apud Romanos, auctore Plutarcho, nefas erat mēsam prorsus inanem tolli: vel quod innuerent semper aliquid reseruandum in tempus posterum: vel vt adsuescerent temperare cupiditati, à præsentibus abstinētes: vel vt hoc pacto seruorum animos sibi conciliarent, cum quibus mensam aliquo pacto communem habere viderentur: vel qđ religiosum haberetur in sacris quidquam vacuum conspici. Porro mēsa sacra quædā res est. Cato lib. De re rustica monet, vt villica certis diebus Lari sacrificet pro copia, addita foco corona. Huic diuersum adagium fingi poterit, τῇ ἑκάτῃ θύειν, i. Hecatæ sacrum facere. Siquidem in huius deæ sacris, ii qui cœnam inferebant, ipsi nihil inde gustabant, neque quidquam auferebant præter tumultum & fumum, vt inquit in Symposiacis Plutarchus. Idem fieri consueuit, si quid inferebatur reliquis diis, quos ἀποτροπαίους appellant. Torquebitur in eos, qui aliis consulunt, non sibi: aliis parant opes, ipsi non fruuntur.

Proteruiam fecit.

Erat hoc religiosum in nonnullis etiam aliis hostiis, ne quid ex sacris epulis relinqueretur: aut si quid reliquū esset, id igni absumeretur. Porrò id genus sacrificii, Romani proteruiam appellant. Vnde celebratur illud Catonis festiuiter dictum in Albidium quendam, qui patrimonium vniuersum luxu absumpserat, vnis exceptis ędibus, quæ incendio conflagrarunt: Proteruiam, inquit, fecit propterea quod ea quæ comesse non potuerit, quasi cōbusisset. Auctor Macrobius lib. Saturnalium secundo. Ad hoc facit quod apud Athenæum libro octauo, Theocritus Chius Diocliti Gurgiti, qui deuorato pisce calido, dixit se cęlum exussisse: Vnum, inquit, illud tibi superest, vt mare ebibas, atque ita tres res omnium

nium maximas confeceris, terram, mare, cælum. At quotiens sumptus superat, questum, nec morbus deceditiam in naturam versus, quid superest, nisi vt ad malas artes vertant sese, quo luxui semper gliscenti suppeditet pecunia? Si legum seueritas coherceret talium iuuenum intemperantiam, non essent tam multi quibus supplicia vel infligere cogerentur, vel condonare. Per aleam enim, chartas, scorta, compotationes, & otium venitur ad æs alienum, mox ad rapinas & sycophantas. Curritur in militiam, redeunt cum præda nō ab hostibus parta. His rudimentis exercitati, nullum horrent facinus. Apud veteres erant leges sumptuariæ, atque adeo Corinthi, quæ ciuitas erat ceteris corruptior, tamen lex erat opposita, sumptuosius, quàm pro rei familiaris modo viuentibus. Eam apud Athenæum libro sexto Diphilus refert hisce versibus:

Τοῦτο νόμιμον ἐστὶ βέλτιστ᾽ ἐνθάδε
Κορινθίοις, ἵν᾽ ἄν τιν᾽ ὀψωνοῦντ᾽ ἀεὶ
Λαμπρῶς ὁρῶμεν, τοῦτον ἀνακρίνειν πόθεν
Ζῇ καὶ τί ποιῶν. κἂν μὲν οὐσίαν ἔχῃς,
Ἧς αἱ πρόσοδοι λύουσι τἀναλώματα,
Ἐᾶν ἀπολαύειν τοῦτον ἤδη τοῦ βίου.
Ἐὰν δ᾽ ὑπὲρ τὴν οὐσίαν δαπανῶν τύχῃ,
Ἀπεῖπον αὐτῷ τοῦτο μὴ ποιεῖν ἔτι.
Ὃς δ᾽ ἂν δὲ μὴ πείθηται, ἐπέβαλον ζημίαν.
Ἐὰν δὲ μηδ᾽ ὁτιοῦν ἔχων ζῇ πολυτελῶς,
Τῷ δημίῳ παρέδωκαν αὐτόν. ἡράκλεις.
Οὐκ ἐνδέχεται γὰρ ζῆν ἄνευ κακοῦ τινος
Τοῦτον συνίης. ἀλλ᾽ ἀναγκαίως ἔχει
Ἢ λωποδυτεῖν νυκτὸς, ἢ τοιχωρυχεῖν,
Ἢ τῶν ποιούντων ταῦτα κοινωνεῖν τισὶν,
Ἢ συκοφαντεῖν κατ᾽ ἀγορὰν, ἢ μαρτυρεῖν
Ψευδῆ. τοιοῦτον ἐκκαθαίρομεν γένος. id est,
Hoc lege cautū est hic apud Corinthios,
Si quempiam obsonare semper splendide
Videmus, hunc rogamus, vnde viuat, &
Quid faciat operis: si facultates habet,
Vt reditus harum soluere expēsas queat,
Perpetimur illum perfrui bonis suis.
Si n forte sumpt⁹ superat ea quę possidet,
Prohibem⁹ huic ne faciat hoc in posterū.
Ni pareat, iam plectitur mulcta graui.
Sin sumptuose viuit is, qui nil habet,
Tradūt eum tortoribus. Proh Hercules.
Nec.n. licet vitam absq; malo vllo degere
Talem scias, sed est necesse aut noctibus
Abigere prædā, aut fodere muros ædium,
Aut hęc patrantum iungier commercio,
Aut in foro agere sycophantā, aut perfidū
Præbere testem. Nos genus hoc mortaliū
Eiicimus hac ex vrbe, velut purgamina.

Hic funis nihil attraxit.

Αὕτη μὲν μήρινθος οὐδὲν ἔσπασεν. id est, Funis quidem iste piscium attraxit nihil. Senarius prouerbialis, quo significabant operā frustra sumptam, neque ex sententia euenisse, quod quis conabatur. Translatum ab hamato funiculo piscantibus, qui sępe hamum retrahunt inanem. Natum videtur ex fabula Aristophanis, cui titulus, θεσμοφοριάζουσαι, vbi legitur hic Senarius. Ad adagium adlusit idem in Vespis: Ἀλλ᾽ οὐκ ἔσπασεν, id est, Atqui non attraxit. De eo, qui tetenderat patri laqueum, ne quo exiret.

Semper tibi pendeat hamus.

Ad simili metaphora dixit Ouid. in Amoribus:

Casus vbique valet, semper tibi pendeat hamus,
Quo minime credis gurgite piscis erit.

Semper experienda fortuna, & omnis tentanda occasio, Simile illi: Omnem mouere lapidem.

Diues aut iniquus est, aut iniqui hæres.

Divvs Hieronymus ad Hedibiam scribit in hunc modum: Vnde & illa vulgata sententia nobis videtur esse verissima: Diues aut iniquus, aut iniqui hæres. Quod si verum est illud Hesiodiū, non omnino temere esse, quidquid vulgo dicūt mortales, prouerbium hoc haud obscitanter expendendū est iis, qui suis opibus stulte se iactant. Neque enim fere parantur ingentes opes sine fraude. Et aut ipse possessor eas per fas nefasq; congessit, aut certe successit ei, qui has ea parauit via. Plato lib. De legibus 5. Ὡς τοῦ λόγος ἡμῖν ὀρθῶς, ὡς οὐκ εἰσὶν οἱ παμπλούσιοι ἀγαθοί. id est, Ita verum est, quod vulgo dicimus, admodum diuites nō esse bonos. Circumfertur apud Græcos & hic versiculus ex Menandri comœdiis:

Οὐδεὶς ἐπλούτησε ταχέως δίκαιος ὤν. id est,
Nunquam vir æquus, diues euasit cito.

Huc respexit ille, qui Sillæ iactanti sese, dixisse legitur: Quomodo vir bonus esse potes, qui tātas possideas opes, cum à patre nihil tibi sit relictum? Refert Plutarchus in illius vita.

Hercu-

Herculanus nodus.

Ἡράκλειον ἅμμα. id est, Herculeus nodus, pro vinculo arctissimo atque indissolubili legitur apud eruditos. Seneca ad Lucillium: Vnus tibi nodus, sed Herculeus restat. Sic enim vocat syllogismum, qui vix dissolui posset. Quod in eos quadrabit, qui sunt arctissima necessitudine copulati. Idq; vnde sit natum, Plutarchus propemodum indicat in Alexandri vita. Scribit enim Alexandrum Magnum, subacto oppido Gordio, Midæ regia, visere voluisse plaustrum illud celebre, mirando artificio ex corni libro cõnexũ. De quo talis fama apud barbaros increbuerat, vt quisquis eius nodos explicuisset, ei totius orbis imperium portendi fatis. Alexander ense dissecuit. Aristobolus scribit eum facillime dissoluisse; nempe adẽpto clauo, quo temoni iugum annectitur. Adlusit huc Auson. scribens Paulino suo, Næ tu Alexandri Macedonis peruicaciam supergressus es, qui fatalis iugi lora cũ soluere non posset, abscidit, & Pythiæ specu quod nefas erat patere, penetrauit. Rursus ad eundem in carmine,

Ocyus illa iugi fatalis soluere lora
Pellæũ potuisse ducẽ reor, abdita opertis
Principiis, & vtroq; caput celantia nodo.

Nodum autem eum, quem ostendit Hercules, religiosum ac sacrum apud priscos fuisse satis liquet ex iis Plinii verbis, quæ sunt in historia mundi, lib. 28. cap. 6. Ac vulnera nodo Herculis pręligare, mirum quantum ocyor medicina est. Atque etiam quotidiani cinctus tali nodo, vim quandam vtilem habere dicuntur. Festus Pompeius ostendit antiquitus fuisse morem, vt noua nupta laneo cingulo præcingeretur, vincto nodo Herculis: quem vir omnis gratia soluebat in lecto, vt & ipse felix esset in liberis suscipiendis: nam Hercules septuaginta liberos reliquit. Athenæus lib. 11. tradit Heracleotas Bœotiæ gentem hoc insigni à ceteris distingui, ὅτι ἔπεστιν ἐπὶ τῶν ὤτων αὐτοῖς ὁ λεγόμενος ἡράκλειος δεσμὸς, id est, quod super aures gestent vinculum, quod Herculanum dicitur. In consimilem sensum M. Tullius vsurpauit, Trabali clauo, actione in Verrẽ 7. Et vt hoc beneficium, quemadmodum dicitur, trabali clauo figeret, cum cõsilio causam Mamertinorum cognoscit. Meminit & Horatius clauorum Trabalium.

Fuere quondam strenui Milesii.

Πάλαι ποτ᾽ ἦσαν ἄλκιμοι Μιλήσιοι. id est, Fuere quondam strenui Milesii.

Hoc senario notabãt eos, qui à pristina fortuna defluxissent, aut à maiorum moribus degenerassent. Breuiter in omnes quadrabit, qui desierunt esse quod erant, facti deteriores. In senem, in pauperem factum è diuite: in priuatum, qui quandoq; regnarit: in obscurum qui aliquando floruerit. Origo prouerbii varie narratur à Græcis. Quidam aiũt Milesios olim belli gloria præter ceteros floruisse, adeo, vt quoscunq; bello lacessérent, eos superarent. Proinde Polycrate Samiorum tyrannus, bellum quoddam gesturus, cũ in animo haberet Milesios socios ad eam rem accersere, oraculum super eo negotio cõsuluit. Deus respondit, Quondam fuere strenui Milesii. Alii diuersam adferunt fabulam. Cum Cares bellum aduersus quosdam molirentur, statuissentque eius gentis auxiliis vti, quæ tum esset inter finitimos pollentissima, quidam Milesios accersendos censuerunt, alii cũ Persis res componendas. Itaque consultus hac de re Apollo, respõdit modo dictum senariũ. Dissipato per omnem Asiam oraculo, Milesii propemodum omnes in prælio cum Persis collocato, cæsi sunt. Itaque oraculum cum risu in prouerbiũ abiit. Rursum alii scribunt: Cares cum Dario belligerantes, iuxta vetus quoddam oraculum, quo monebantur, vt fortissimos auxilio aduocarẽt, in Branchidas fuisse profectos: atque eius loci deum consuluisse, num Milesiorũ auxiliis oporteret uti, atq; eum respondisse: Quondam fortes fuisse Milesios: significãtem videlicet eos iam imbelles esse, & deliciis effœminatos. Verum hoc commentũ ex ipsa temporis ratione coarguit Zenodotus. Siquidẽ hunc senariũ legimus apud Anacreontem, qui floruit ætate Cyri Persarum regis, à quo Darius fuerit tertius. Angelus itaq; Politianus maluit ad Milesiorum mores in molliciẽ versos referre: quẽadmodum facit & Athenæus lib. Dipnos. 12. Vsurpat hoc adagium semel atq; iterũ Aristophanes in Pluto:

Καὶ πρὸς ἐπὶ τούτοις εἶπεν ἀποπέμπων, ὅτι
Πάλαι ποτ᾽ ἦσαν ἄλκιμοι Μιλήσιοι. id est,
Ac præter hæc renunciauit hoc quoq;,
Fuisse quondam strenuos Milesios.

Dicitur autem sub persona adulescẽtis, qui reuocatus ab anu quam pauper aliquando diuitem emolumenti gratia coluerat, tunc diues effectus, eandem exhaustam fastidit. Adlusit eodem in Vespis, iocans in senes,

Ω πάλαι πότ᾽ ὄντες ὑμεῖς ἄλκιμοι μὲν ἐν χοροῖς,
Ἄλκιμοι δ᾽ ἐν μάχαισιν,
Καὶ κατ᾽ αὐτὸ δὴ τοῦτο μόνον, ἄνδρες μαχιμώτατοι,
Πρὶν ποτ᾽ ἦν πρὶν ταῦτα. νῦν
Δ᾽ οἴχεταί γε, κύκνου πολιώτεροι δή. id est,

O qui quõdam fortes fuistis in choreis, fortes in pugnis: & secundum hoc deniq; tantum viri pugnacissimi: prius olim fuerũt, prius ista: nunc vero perierunt, cygno magis cani iam. Aristophanes in Ranis notat μιλήσια στρώματα, id est, stragulas Milesias, vt delicias effœminatorum. Vsurpatur & à Synesio in epistola quadam ad Philosophõ mulierem, significans sese à pristina felicitate redactum ad calamitatem.

Fuimus Troes.

Ἦμεν Τρῶες, id est, Fuimus Troes. Hic loquẽdi color in Græcanicis tragœdiis adeo passim obuius est, vt tãquam in adagium abierit, vbi periisse quempiam significant. Euripides in Hecuba: Κἀγὼ γὰρ ἦν ποτε. id est, Et quondam ego fui. Sophocles in Electra:

Ἀπωλόμην δύστηνος· οὐδέν εἰμ᾽ ἔτι.
Miseranda perii, nulla sum posthac ego.

Id imitatus Vergilius secundo Aeneidos libro:

Fuimus Troes, fuit Ilium & ingens
Gloria Teucrorum. Rursum alibi:
Et campos vbi Troia fuit, extinctam significans.

Eandem sententiã diuersa metaphora extulit Ouid. lib. De tristibus:

Nos quoque floruimus, sed flos fuit ille caducus.
Flãmaq; de stipula nostra, breuisq; fuit.

Ad eandem figuram pertinet & illud ex Terentiana fabula, cui titulus, ἑαυτὸν τιμωρούμενος. Immo habui Chreme, tanquam periisse significans. Item illud ex Rudentibus Plauti: Miserum isthuc verbum, & pessimũ est habuisse. Præterea nobilis illa vox M. Tulii de coniuratis supplicio affectis: Vixerunt, cum occisos significaret. Hanc sermonis figuram ex antiquissima illa Lacedæmonii chori cãtilena putant increbuisse. Eius chori mentionem facit Plutarchus in libello, cui titulus: Quo pacto laudare se quispiam citra inuidiam possit. Meminit & Diogenianus in Græcorum adagiorum collectaneis. Constabat autem is chorus triplici serie atq; orbe, senum, puerorum, iuuenum. Senum hæc erat cantio:

Ἄμμες πότ᾽ ἦμεν ἄλκιμοι νεανίαι. id est,
Nos fuimus olim strenui iuuenculi.
Deinde puerorum hæc erat:
Ἄμμες δέ γ᾽ ἐσσόμεσθα πολλῷ κάῤῥονες, i.
Præstantiores nos futuri olim sumus.
Postremo iuuenum hæc erat:
Ἄμμες δέ γ᾽ εἰμέν, αἰ δὲ λῇς αὐγάσδεο. id est,
At nos sumus, vel experire, si velis.

Hunc chorum, quem τριχορίαν vocant, instituit apud Lacedæmonios Tyrtæus, iuxta triplex ętatum discrimen. Nam pueritia ingressus est vitæ, virilis ætas progressus, senecta exitus.

Pyraustæ interitus.

Πυραύστου μόρος, id est, Pyraustæ interitus. In eos dicebatur, qui sibiipsis exitium accersunt. Ait enim Zenodotus, Pyraustam insectum esse, quod lucernis aduolet, atque ita exustis alis concidat, pereatq; Citat autem hunc ex Aeschylo senarium.

Δέδοικα μωρὸν κάρτα πυραύστου μόρον. id est,
Magnopere stultum metuo pyraustæ exitium.

Tradit eadem de Pyrausta Aelianus De natura animantium libro 12. citans eundem ex Aeschylo locum. Meminit de Pyrausta & Plinius lib. 11. cap. 36. Gignit, inquiens, aliqua & contrarium natura elementum, siquidẽ in Cypri ærariis fornacibus ex medio igni maioris muscæ magnitudine, volat pennatum quadrupes, appellatur Pyralis, à quibusdam Pyrausta, aut, vt nonnulli codices habent, pyrotus. Quamdiu est in igne, viuit: cum euasit longiore paullo volatu, tunc emoritur. Cuiusmodi ferme tradidit Aristoteles tertio libro De animalibus è niue vetustiore vermem nasci, qui niue exemptus nõ viuat. Eum nos vidimus in Alpibus. Quod si placet ad hoc referre adagium, conueniet & in eos, qui ὠκύμοροι sunt, id est, qui celeriter intereunt. Nec inuenuste deflecteretur in eos, qui nusquam viuere possunt, nisi in propria patria: si contingat agere peregre, rebus omnibus offenduntur.

Post festum venisti.

Κατόπιν τῆς ἑορτῆς ἥκεις, i. Post festum venisti. Refertur à Diogeniano. Dicitur in eos qui negotio cuipiam egregio non interfuerunt: propterea quod serius, iã re peracta: accesserint. Socrates in Gorgia Platonis: ἀλλ᾽ ἦ τὸ λεγόμενον κατόπιν ἑορτῆς ἥκομεν, καὶ ὑστεροῦμεν, id est, Num, inquit, post festum, quemadmodum dici consueuit, venimus ac serius? Legitur & hoc pacto: παναθηναίων κατόπιν, id est, Post Panathenæa. Item πυθίων ὕστερον ἥκεις, id est, Post Pythia venisti.

Merx vltronea putet.

MERCES vltroneæ putent, id est, ingrata sunt quæ vltro non petentibus offeruntur. Translatum videtur à negotiatoribus, qui merces à venditore vltro oblatas, suspectas habere solent, quasi studeant eas extrudere. Adagium refertur à diuo Hieronymo in quæstionibus Hebraicis: Tritum, inquit, prouerbium est, vltroneas putere merces. Vnde & nos de industria dicẽda reticemus, vt auidius velis audire, quæ tacita sunt. Vsurpat idem in epistola ad Demetriadem virginem. Ab hac sententia non abludit illud Ouidianum:

Quod venit ex facili, faciles segnesque tenemus.
Quod spe, quodque metu torsit, habere iuuat.

Quin vulgo etiam num in ore est, vltro delatum obsequium plerunque ingratum esse. Cui tamen refragatur Mimus ille non insulsus.

Bis est gratum, quod opus est, vltro si offeras.

Illotis pedibus ingredi.

Ἀνίπτοις ποσὶν ἀναβαίνειν, id est, Illotis pedibus ingredi, Est confidenter atq; imperite rem egregiam aggredi, tanquam profane & irreuerenter. Translatum à sacrorum ceremoniis, in quibus omnia pura lotaque iubebantur exhiberi. Lucianus in Demonactis vita: Οὐ μὴν ἀνίπτοις γε ποσὶ τὸ τοῦ λόγου, πρὸς ταῦτα ἧκεν, id est, Haud quaquam illotis, vt aiunt, pedibus ad ista venerat. hoc est, neutiquam inexercitatus, neque rudis. Idem in Rhetorum præceptore notat eos, qui ἀνίπτοις ποσὶν, id est, nullis bonis disciplinis instructi, ad rhetoricum munus accedunt. Aeneas sophista in epistola quadã: Οἱ μὲν πολλοὶ τὸ δὴ λεγόμενον ἀνίπτοις ποσὶν ἐπιπηδῶσι τοῖς ἱεροῖς, id est, Plerique quidem illotis, quod aiunt, pedibus irrumpunt ad sacra A. Gellius in Noctibus: Illotis, quod aiunt, pedibus & verbis, reprehẽdit doctissimi hominis orationem. Macrob. Saturna. lib. 1. Illotis pedibus prætereunt. De litteratoribus loquitur, qui reconditam illam in Vergiliano poemate doctrinam, negligunt. Huiusmodi Galenus libro De virtute simplicium remediorum 7. ἀμυήτους vocat καὶ βεβήλους. καὶ οὐδὲν, inquit, ἴσως θαυμαστόν, εἴγε, καὶ μυστηρίων βίβλους ἐτόλμησαν ἔνιοι τὸν ἀμυήτων ἀναγινώσκειν. ἀλλ᾽ οὔτ᾽ ἐκείνας ἔγραψαν οἱ γράψαντες τοῖς βεβήλοις, οὔτ᾽ ἐγὼ ταῦτα τοῖς μή πω περὶ τὰ πρῶτα γεγυμνασμένοις, id est, Ac fortassis haud quaquam mirum est, si & mysteriorum libros quidam sacris nõ initiati sunt ausi legere. At eos libros nec illi qui scripserunt prophanis, nec ego hęc scribo iis, qui nondum in primis rudimentis sunt exercitati. In genere sermonẽ omnem parum verecundum, nimisque procacem ac petulantem, illotum prouerbio vocant.

Illotis manibus.

Ἀνίπτοις χερσὶν, id est, Illotis manib᾽. A Diogeniano refertur, pro eo quod est, irreuerenter atque imparate. Translatum item à sacrorum puritate. Hesiodus in operis & diebus vetat, ne quis mane Ioui libet vinũ: χερσὶν ἀνίπτοις, id est, manibus illotis.

Μηδέ ποτ᾽ ἐξ ἠοῦς Διὶ λείβειν αἴθοπα οἶνον
Χερσὶν ἀνίπτοισιν μηδ᾽ ἄλλοις ἀθανάτοισιν. i.
Ne vnquam mane Ioui vinum libaueris ardens
Illotis manibus, neque diuum præterea vlli.

Ac ne vel amnem quispiam ingrediatur, aut fontem χεῖρας ἄνιπτος, idem vetat, id est, manibus illotis. Vnde χέρνιβος apud Homerum crebra mentio. Ea vox perinde sonat, quasi dicat manuum lotionem, à qua rem diuinã antiquitus auspicabantur, atq; & conuiuium vtpote rem sacram. Gregorius cognomento theologus in Apologia De fuga sua in Pontum, coniungit vtrunque: ἀνίπτοις χερσὶν ὃ δὴ λέγεται, καὶ ἀμυήτοις ποσὶ τοῖς ἁγιωτάτοις ἑαυτοὺς ἐπισάγουσιν, id est,

illotis, vt dici solet, manibus, ac prophanis pedibus, semet rebus sacratissimis ingerũt. Caius lib. Pandec. 1. Titulo de Origene iuris: Si in foro, inquit, causas dicentibus nefas, vt ita dixerim, videtur esse, nulla præfatione facta iudici rem exponere, quãto magis interpretationem promittentibus incõueniens erit, omissis initiis, atque origine nõ repetita, atque illotis, vt ita dixerim, manibus, protinus materiam interpretationis tractare? Vtrunq; prouerbium recte vsurpabitur in eos, qui vel audacius, vel parum instructi rebus his, quibus oportuit, negotium inuadunt: veluti si quis principis munus capessat, nulla neque virtute, neque sapientia, neque rerum vsu prẹditus.

Aquilæ senecta.

Αἰετοῦ γῆρας, id est, Aquilæ senecta. In senes dicebatur bibaces magis, quàm edaces. Nã Plinius libro 10 cap. 3. refert, aquilas neq; senio, neq; ægritudine oppetere, sed fame: in tantum superiore accrescente rostro, vt aperiri non queat. Eoque aquilam tantum in senecta bibere, aut de præda sanguinem sugere, cum nullæ fere aues aduncis vnguibus vtantur potu, præter tinnunculum, & miluum: quanquam hi quoq; perquam raro bibant. Auctor Aristoteles libro De natura animalium octauo. Sed idem libro nono narrans de aquilæ rostro eadem ferme, quæ Plinius: addit huic rei datam fabulam, quæ significat hoc ideo accidere aquilæ, quod olim, cum homo esset, hospiti fecit iniuriam. Teren. in Heautontimorumeno: Visa vero est, qđ dici solet, Aquilẹ senectus. Verba sunt Syri adulantis hero, quod pridie strennue bibisset in cõuiuio. Est aũt veluti peculiaris senibus bibacitas. Siue quod natura frigus ætatis, vini calore pensare desiderat: siue qđ vini hilaritas minuit senectutis molestiam. Vnde Plato quoque cum iuuenibus in totum interdixerit vsum vini, viris moderatum permiserit, senibus largiores compotationes concedit. Tum cur senectus sit vinosior, caussam reddit etiam Alexander Aphrodiseus in problemate quarto ab vltimo, quod ẹtas ingrauescens minuat calorem, vinum autem humectet simul & calefaciat. Vnde & vulgo lac senũ dicitur. Fertur & prisci Catonis sæpe mero caluisse virtus, vt inquit Flaccus.

Aquilæ senecta, Corydi iuuenta.

Αἰετοῦ γῆρας, κορύδου νεότης, id est, Aquilæ senecta, Corydi iuuenta. De viuida viridique senecta, quæ præstantior sit aliquorũ iuuenta. Nam anus aquila præstat Corydo auiculæ, etiam ætate integra. Citra allegoriam extulit Euripides in Andromache:

Πολλῶν νέων γὰρ, καὶ γέρων εὔψυχος ἦ
Κρέσσων. id est,
Multis enim iuuenibus ante stat senex:
Cui mens adest generosa.

Camelus, vel scabiosa complurium asinorum gestat onera.

Κάμηλος καὶ ψωριῶσα, πολλῶν ὄνων ἀνατίθεται φορτία, id est, Camelus etiam scabiosa, complurium asinorum tollit onera. De iis, qui vsque adeo præcellunt quosdam, vt etiam senes, aut alioquin ægroti, præstantiores tamen sint illis integris. Aut de his, qui rebus parum prosperis, tamen plus valent ob pristinæ fortunẹ reliquias, quam alii rebus integris. Vsus est Synesius.

Palinodiam canere.

Παλινῳδεῖν, id est, Palinodiam canere, est diuersum ab his, quæ prius dixeris, dicere, atque in contrarium vertere sententiam. Translatum est à Sthesichori Lyrici poetæ facto: cuius meminit Plato in Phædro. Is cum Helenam carmine vituperasset, oculis orbatus est. Intelligens autem Achille, sicut scribit Pausanias in Laconicis, Helenæ iussu nunciante, cẹcitatis suæ caussam, protinus palinodiam cecinit: Helenamque prius vituperatam laudauit, itaque visum recepit. Hũc Socrate iocatur sese velle imitari, & amoris vituperati prius canere palinodiam, quam orbetur oculis. Sonat autẽ Græce παλινῳδία, quasi dicas recantationẽ. Quo quidẽ verbo Flaccus vsus est in Odis, promittens palinodiam amicæ, quam contumelioso carmine prouocarat:

- Dum mihi
Fias recantatis amica
Opprobriis, animumque reddas.

M. Tull. ad Atticum: Exspecta palinodiam diuinam. Vsurpauit hoc adagium nominatim prouerbii vice Ioannes Chrysostomus. Itẽ Plato in epist. ad Dionysiũ tertia.

Vertere vela. Funem reducere.

VERTERE vela, est in diuersum mutare sen-

ſententiam, viteq́ue inſtitutum. Horatius in Odis:

Nunc retrorſum
Vela dare, atque iterare curſus
Cogor relictos.

Tranſlata metaphora à nauigantibus, qui curſus errorem verſis velis corrigunt. Hác Perſius in quinta Satyra nonnihil nouãs: Funem reducere dixit, pro eo quod eſt, inſtitutum mutare in diuerſum:

Quæ dederam ſupra, repeto, funemq́ue reduco.

Venia primum experienti.

Συγγνώμη πρωτοπείρῳ, id eſt, Venia primum experienti. Refertur à Diogeniano. Ignoſcendum his, qui rudes nouo quopiam in negotio incipiunt verſari, ſi quid per imperitiam peccarint. Chryſoſtomus ſententiam extulit in homilia quadam καὶ τῷ μὲν ἐν ἀρχῇ πεσόντι συγγινώσκομεν ἅπαντες διὰ τὴν ἀπειρίαν, id eſt, & ei qui lapſus eſt in initio, veniam damus omnes, ob imperitiam. Fertur & hoc, Συγγνώμη τῷ πρῶτον ἁμαρτάνοντι, id eſt, Venia primum delinquenti. Pindarus in Hymnis, τὰς δύο ἀμπλακίας φερεπόνους, dixit, quod iteratum facinus, non oporteat impunitum eſſe. Alibi retulimus δὶς πρὸς τὸν αὐτὸν λίθον. Celſus libro Pande. 1. Tit. de legibus & ſenat. Nã ad ea potius debet aptari ius, quæ & frequenter fiunt & facile, quam ad ea quæ per raro eueniunt: quia quæ ſemel aut bis, vt ait Theophraſtus, accidunt, contemnunt legiſlatores. Theophraſti Græca ſic habent: τὰ γὰρ ἅπαξ ἢ δὶς παραβαίνουσι νομοθέται.

Euripus homo.

Εὔριπος ἄνθρωπος, id eſt, Euripus homo. In inconſtantes, ac moribus inęqualibus homines dicetur. Quadrabit & in fortunę vices: quæ res mortalium, velut æſtu quodã ſurſum ac deorſum iactat: vt recte dixerit Plautus in Captiui duo: Dii nos, quaſi pilas homines habent. A' maris Euripi prodigioſa quadam reciprocandi celeritate ducta metaphora. Eſt autem Euripus, maris pars inter Aulidem Bœotię portum, & Eubœam inſulam: cuius meminit Strabo libro 9. Pli. lib. 2. Et quorundam tamen, inquit, priuata natura eſt, velut Taurominitani Euripi ſępi⁹, & in Eubęa ſepties die ac nocte reciprocãtis, tã rapida conuerſione, vt quẽadmodum auctor eſt Pomponius Mela, vẽtos ac ẽt plena ventis nauigia ſecũ portet. Neque dum huius tam ſtupendę rei cauſſa ſatis idonea peruestigata eſt à ſcriptoribus. Etiam ſi T. Liuius, ſecundi belli Punici lib. 8. à ventis quibuſdã illic flantibus, ita rapi credit. Seneca in Hercule Oetæo:

Euripus vndas flectit inſtabilis vagas,
Septemq́ue rurſus flectit, & totidẽ refert,
Dum laſſum Titan mergit Oceano iubar.
Bœotius item.
Exæſtuantis more fertur Euripi.

Cicero pro Cn. Plancio: Quod fretum, quẽ Euripum, tot motus, tantas, tam varias habere creditis agitationes, commutationes, fluctus, quantas perturbationes, & quantos æſtus habet ratio comitiorum? Obiicit Aeſchines Demoſtheni, quod ſubinde commutata factione, Euripum ipſum inconſtantia ſua viciſſet. Vnde Græci Euripiſtou, hominem incerta fide vocant. Gregorius Theologus in Epiſtola quadam ad Sophronium equitum magiſtrum, ὁρᾷς οἷα τὰ ἡμέτερα; καὶ ὅπως κύκλος τὶς τῶν ἀνθρωπίνων περιτρέχει πραγμάτων, νῦν μὲν τῶν, νῦν δὲ τῶν ἀνθούντων, καὶ ἀπανθούντων, καὶ οὔτε τὸ εὐπραγεῖν ἑστὼς ἡμῖν, οὔτε τὸ δυστυχεῖν, ὅ δὴ λέγουσιν ἀλλὰ τάχιστα μετακινούμενα καὶ μεταπίπτοντα, ὡς αὔραις εἶναι μᾶλλον πιστεύειν καὶ γράμμασι τοῖς καθ' ὕδατος, ἢ ἀνθρώπων εὐημερίᾳ, id eſt, Vides quæ ſit conditio rerũ noſtrarum, vtq́ue rota quædam negotiorum humanorum curſu circumagatur, nunc his, nunc illis florentibus ac marcentibus, dum neque proſperitas, neque aduerſitas vt aiunt, nobis conſtat, ſed quam ocyſſime in diuerſum mutatur ac tranſilit, vt auris ac litteris aquæ inſcriptis fidere liceat citi⁹, quam humanæ felicitati. His verbis pulchre depingit Euripum humanę conditionis. Inuenitur & τύχη εὔριπος, id eſt, Fortuna volubilis. Nihil enim hac inſtabilius: & εὔριπος διάνοια, quod cogitatio nunc huc nunc illuc feratur.

Endymionis ſomnum dormis.

Ἐνδυμίωνος ὕπνον καθεύδεις, id eſt. Endymionis ſomnum dormis. In eos quadrabit, ipſe ſeſe immodico ſomno ſaginant, aut qui diuturno in otio verſantur, nec vllis ſe negotiis exercent, ſed mollẽ feriatamq́; agunt vitã. Natum à fabula notiſſima Endymionis, is erat puer adprime formoſus, ac Lunę

adamantus. Cui quidem illa à patre Ioue precibus impetrauit, vt quidquid optasset, id ferret. Optauit Endymion vt perpetuũ dormiret somnum, ἀθάνατος καὶ ἀγήρως μένων, i. Immortalis perseuerans, & expers senii. Vsus est hoc adagio Aristoteles 10. Moralium libro, colligens neque otium conuenire diis, neque rursus vllam aliam actionẽ illis dignam videri, præter contemplationem. Porro cum constet inter omnes, illos viuere, consentaneum est eosdem & agere quippiam: Neq; enim, inquit, oportet eos Endymionis, vt aiunt dormire somnum. Cicero libro de Finibus 5. disserens id maxime nobis insitum à natura, vt agamus aliquid: Itaq;, inquit, ne si iucundissimis quidem nos somniis vsuros putemus, Endymionis somnum nobis nolimus dari, idq; si accidat, mortis instar putemus. Idem Tuscu. quęst. lib. 1. Quanquam qui leuiorem faciũt somni similimam volunt esse. Quasi vero quisquam ita nonaginta annos velit viuere, vt cũ sexaginta confecerit, reliquos dormiat. Ne sues quidem id velint, non modo ipse. Endymion vero, si fabulam audire volumus, quando in Latmo obdormiuit, qui est mons Cariæ; nondum est experrectus.

Vltra Epimenidem dormis.

Ὑπὲρ τὸν Ἐπιμενίδην κεκοίμησαι, id est, Vltra Epimenidis somnum dormiuisti. In eos dicitur, qui perpetuum agunt otium. Historia de Epimenide Cretensi extat in Noctibus Gellianis: extat & apud Diogenem Laertium. Is ambulando fessus, in specũ quendam subierat, illic obdormiuit: nec experrectus est à somno ante exactos annos 57. Meminit huius Plin. lib. 7. ca. 52. his verbis, Magna quidem fabulositate, quã equidem & in Gnosio Epimenide simili modo accipio: puerum æstu & itinere fessum, in specu septem & quinquaginta dormisse annis: rerum faciem, mutationemque mirantem, velut postero experrectum die: hinc pari numero dierum, senio ingruente, vt tamen in septimum & quinquagesimum atque centesimum vitę duraret annum. Lucianus in Timone: Ὑπὲρ τὸν Ἐπιμενίδην γὰρ κεκοίμησαι, Nam ipsum etiam Epimenidem somno vicisti.

Matura satio sæpe decipit, sera semper mala est.

COLVMELLA de re rustica scribit hunc in modum: Sed cum omnia in agricultura strenuè facienda sunt, tum maxime sementis. Vetus est agricolarum prouerbium: Maturam sationem sæpe decipere solere, seram nũquam, quin mala sit. Hactenus Columella. Admonet adagium in omni negotio maturandum esse, neque paullo satius esse, occupare tempus legitimum, quam serius aggredi. Veluti si quis admoneat, vt puer tenera adhuc ætate præceptoribus cõmittatur erudiendus. Consultius enim anteuere, quam prouectioribus annis tum demum incipere.

Fames Melia.

Λιμὸς μηλιαῖος, id est, Fames Meliæa. De fame extrema, deque rebus difficilimis. Est enim Melus oppidum Thessaliæ, quod Nicias Atheniensium dux obsedit, expugnauitq;, non tam machinis bellicis, quam fame. Hęc ferme Suidas. Idem effert hoc pacto, λιμῷ μηλίῳ fame Melia. Meminit huius historiæ Thucydides in 5. Prouerbium est apud Aristophanem in Auibus:

Τοὺς δ' αὖ θεοὺς ἀπολεῖτε λιμῷ μηλίῳ. id est, Iterum deos fame enecatis Melia.

Saguntina fames.

SAGVNTINA fames consimili ratione in prouerbium venit. Historiæ meminerunt T. Liuius, Val. Maximus, & M. Tullius in Philippicis. Est autem Saguntum Hispaniarum oppidum, iuxta flumen Hiberum, societate, fœdereq; coniunctũ cum Romanis. id longa Pęnorum obsidione fameq; eo redactum est, vt ciues extructo in foro igni, quidquid erat preciosarum rerũ in eum conicerent: ac postremo, seque suosque liberos eodem præcipitarẽt, ne venirent in hostiũ manus. Ausonius: Iam iã peresam, iam Saguntina fame Lucaniacum liberet: Græci vehementẽ & intolerandam famẽ, queq; λειποθυμίαν inducat, βούλιμον appellant. & βουλιμιᾶν dicũtur, qui animo deficiunt, pręsertim ob inediam. Aristoteles sectione 8. problemate 4. q̃rit cur in frigore & hybernis mensibus homines magis βουλιμιῶσιν, nã hoc verbo vtitur: & quã Aristoteles vocat βουλιμίαν, Theodorus vertit famem caninã. Mos erat olim apud Græcos, famen virgis ex ædibus eiicere, dicentes, ἔξω βούλιμον, ἔσω πλοῦτον καὶ ὑγιείαν, id est, Foras famen, intro diuitias & sanitatem.

Famis

Famis campus.

Λιμȣ̃ πεδίον, id est, Famis campus. In ciuitates dicitur, ingenti fame pressas. Est autem locus quispiam hoc nomine. Addunt, cum aliquando illic summa fame laboraretur, apud Athenienses oraculum admonuisse, vt famē, loco designato, certis piaculis placarent: illi designarunt campum, qui est post ærarium. Atque hinc eum locum, famis campum appellant.

Elephantum ex musca facis.

Ελέφαντα ἐκ μυίας ποιεῖς, id est, Elephantum ex musca facis, id est, res exiguas verbis attollis atque amplificas. Lucianus in Muscę encomio: Πολλὰ δ' ἔτι ἔχων εἰπεῖν, καταπαύσω τὸν λόγον, μὴ καὶ δόξω κατὰ τὴν παροιμίαν, ἐλέφαντα ἐκ μυίας ποιεῖν, id est, Multa adhuc commemorare possem, sed finē dicendi faciam, ne videar & ipse iuxta tritum prouerbium ex musca elephantum facere. Sumptum videri potest ex Homero, qui inter prælia deorum & heroum, muscæ improbitatem describit, cum hac inuictum & acrē bellatorem conferēs Menelaū Iliad. ρ. Quin & D. Augustinus libro contra Manichæos de duabus animabus, nō dubitat muscā cōferre ac pferre soli, velut animal inanimi.

Elephantus non capit murem.

Ελεφας μῦν ȣ̓κ ἁλίσκει, id est, Elephantus non capit murē. Generosus & excelsus animus negligit prędas viles, ac lucella minuta. Vir egregiè doctus non insectatur minutulos istos litteratorum simios. Homo præpotēs non offenditur iniuriolis tenuium.

Aquila thripas aspiciens.

Αετὸς θρῖπας ὁρῶν, id est, Aquila thripas aspiciens. De magnis, qui pusilla negligunt. Est θρὶψ auicula quæpiam minutissima, quam aquila cū videat, vt est oculatissima, haud tamen dignatur persequi, vtpote prædam vnguibus suis parum dignā. Ad hunc quidem modum inuenitur in cōmentariis Græcorum, verum haud scimus an mendose: nam thripas vermiculi genus est.

De pilo pendet. De filo pendet.

Εκ τριχὸς κρεμᾶται, id est, De pilo pendet. De re vehementer periculosa. Videtur natum ab historia illa Dionysii tyranni, propter gladium de pilo in caput impendentem. Ad quod adlusit Persius Satyra tertia:

Et magis auratis pendens laquearibus ensis
Purpureas subter ceruices terruit.

Citatur hic versiculus apud Macrobiū lib. Saturnalium 1. ex Ennianorum annalium libro tertio.

Hac noctu filo pendebit Etruria tota.

Id est, versabitur in summo discrimine. Hoc dicto nō est aliud hodie vulgo tritius. Synesius in epistola quadam ἀπὸ λεπτȣ̃ φασὶ μίτȣ τὸ ζῆν ἠρτῆσθαι. id est, Aiunt vitā de tenui pendere filo. Eodem pertinet dictum illud Laconicum, cuius meminit Plutarchus in Apophthegmatis Laconicis. Nam cum quispiam Lāpen Aeginitan efferret, tanquam longe ditissimū, propterea quod multa possideret nauigia, Lacon quidam, ȣ̓ προσέχω ἔφη τῇ εὐδαιμονίᾳ ἐκ σχοινίων ἠρτημένῃ, id est, Nihil, inquit, moror felicitatem de funiculis pendētem. Nimirum innuēs, nauticas opes incertas esse, ac fortunæ ludibriis obnoxias.

Nil intra est oleam, nil extra est in nuce duri.

EST versus prouerbialis apud Horatium in Epistolis, dicendus in eos, qui ad insaniam vsque impudentes, non verentur & confessa negare, & manifesto falsa pro certis affirmare: deniq; quiduis dicere, ne victi in disputando videātur. Qualem Plato inducit sophistam Euthydemum, qui canem aiebat suum patrem esse, & eundem patrē omnium, & omnes omnia scire, atq; id genus portenta pertinaciter, ne coargueretur, asseuerabat. Carmen Horatianum est huiusmodi.

Nil intra est oleam, nil extra est in nuce duri.

Nimirum inter sanos conuenit, & nucem corticem habere durum, & baccam oleæ, lapillum intus durum. Proinde ludit operā, quisquis cum id genus hominibus disceptat, qui dicunt lucē tenebras, & tenebras lucem Simile est quod adfert Galen. De virtute simplicium remediorum lib. 2. quosdā Anaxagoram auctorem citasse, qui pronūciasset niuem non esse albam. Verba Galeni sic habent: καί τινες ἐξ αὐτῶν, καὶ τὸν Αναξαγόραν ἐπικαλȣ̃νται μάρτυρα, περὶ χιόνος ἀποφηνάμενον ὡς εἴη λευκή. Atque istorum nonnulli

nonnulli, etiam Anaxagoram testem adducunt, qui de niue pronunciarit, quod non sit alba.

Iupiter orbus.

Ζεὺς ἄγονος, id est, Iuppiter orbus. Vbi quis palam falsa asseuerat. Constat enim Ioui quam plurimos esse liberos, vtpote deo longe mulierosissimo salacissimoque: qui non vna tantum corporis parte gignat, sed è femore Bacchum, è cerebro Palladem produxerit.

In mari aquam quæris.

Ἐν θαλάσσῃ ζητεῖς ὕδωρ, id est, In mari quæris aquam. Ibi quæris, perinde quasi difficile inuentu, vbi nihil aliud occurrat: veluti si quis in moribus scelestissimi hominis vnum aut alterum admissum vestiget, cum tota vita sit contaminata: aut si quis in scriptoribus indoctis pauca captet quæ reprehendat, cum nihil occurrat non reprehendendum. Martialis, si meminimus: Per mare, inquit, quæris aquam. Item Propertius Elegiarum libro primo:

-Nunc tu
Insanus medio flumine quæris aquam.

Fluuius cum mari certat.

Ποταμὸς θαλάττῃ ἐρίζεις. id est, Fluuius cũ mari certas, vbi minimi cum maximis certamen suscipiũt. Est autem locus quispiam, vt auctor est Suidas in Leontide, cui nomẽ ποταμοὶ. id est, fluuii. Huius incolæ ποτάμιοι, quasi fluuiales dicũtur. Hi notati sunt, quod quamplurimos in suam ciuitatẽ adscriberent, quos ea non satis commode caperet. Atq; hinc prouerbii iocus, quod cũ fluuius esset, id est, locus non admodũ amplus, mare videretur æmulari, cum omnes vndecunq; in sese reciperet.

Balbus balbum rectius intelligit.

Balbvs balbũ rectius intelligit, id est, Barbarus barbari orationem. Ita enim natura comparatum est, vt qui balbutit, hoc est, parum expedite loquitur, melius intelligat sermonem illius, qui & ipse consimili modo balbutiat, quam qui integre & articulate loquatur. Concinne dicetur in eos quibus indoctis indocta magis & nota sunt, & placent. D. Hieronymus hoc adagio cuiusdam stultitiam tangit. Et idcirco, inquit, se eruditum putat, quia Iouinianũ solus intelligit. Est quippe prouerbium, Balbũ melius balbi verba cognoscere. Hęc ille. Porro Iouiniani stylum, vt portentuosum & vehemẽter obscurum, idem Hieronymus miris salibus deridet in pręfatione librorum, quibus illius coarguit errores.

Herbam dare.

Herbam dare, pro eo quod est, victorem agnoscere, ac se victum fateri, passim obuium est apud doctos. Inde sumptũ, quod vt est auctor Festus Pompeius, id erat pastoralis vitæ indicium, propterea quod antiquitus cursu, vt alio quopiã certamine superati, herbam ex eodem statim loco decerptam, aduersario porrigebãt, victoriæ agnitæ symbolum. Plinius libro 22. cap. 4. loquens de corona obsidionali graminea: Dabatur, inquit, viridi è gramine, decerpto inde, vbi obsessos seruasset aliquis. Namque summum apud antiquos signum victoriæ erat, herbam porrigere victos, hoc est, terra & altrice humo, & humatione etiam cedere. Quem morem, inquit, etiam nunc durare apud Germanos scio. Idem lib. 8. cap. 5. de elephante: Mirus nanq; pudor est, victusque vocem fugit victoris, terram ac verbenas porrigit. Festiuius autem erit adagiũ, si ad litterariam victoriam transferatur.

Vt canis è Nilo.

Qvi leuiter ac velut obiter artem quampiã, aut auctorem degustant, hi ceu cani è Nilo degustare dicentur. Id adagii natum est ex apophthegmate quodam, cuius meminit Macrobius Saturnalium libro secundo: Id est huiusmodi: Post fugam Mutinensem, quærentibus quid ageret Antonius, quidã familiaris eius respondit: Quod canis in Aegypto, bibit & fugit. Nam in illis regionibus constat canes raptu Crocodilorum exterritos, bibere & fugere. Solinus ait, eos non nisi currentes lambitare, ne deprehendantur.

Hastam abijcere.

Hastam abiicere, dixit M. Tullius in oratione pro Murena, pro eo quod est, causæ diffidere & contentionem relinquere: Trãslatum à militia. Desperat enim quisquis arma in bello abiicit: & aut fugam spectat, aut mortem exspectat. Græci simplici vocabulo

bulo ῥιψάσπιδας vocant timidos & in bello fugitiuos, nimirum ab clipei iactu. Id cognominis Demosthenes in prælio quodã emeruit: tam ignauus in bello, quam in cõcionibus inuictus, Cleonymus apud Aristophanem in Fucis, ἀσπιδαποβλὴς appellatur. Plato libro de legibus duodecimo declarat ῥιψάσπιδος nomen multo probrosissimum esse.

Arena cedere.

CONFINE est huic: Arena cedere, pro desistere à certamine, & victoriam vltro concedere. Translatum à pugna gladiatoria. Sic & Horatius:

Iam Scythæ laxo meditantur arcu
Cedere campis.

In arenam descendere.

IN arenam descendere, pro eo quod est, certamen inire. A gladiatoria item arena trãslatum, de qua Flaccus:

Ne populũ extrema totiens exoret arena.

Quæ si ad rem animi transferantur, metaphoram habebunt prouerbialem. In exemplis referendis, quoniã passim obuia sunt, non arbitrati sumus, vel immorandum nobis, vel remorandum lectorem. Meam arenam dixit Plinius in epistolis, pro mea functione. Ita enim scribit Fabato, Itaque Berico Prisco, quantum plurimũ potuero præstabo, præsertim in arena mea, hoc est apud centumuiros.

Austrum perculi.

AVSTRVM perculi, id est, Operam lusi: est apud Plautum in Epidico. Aer enim verberantis ictum, cedens eludit. Sumptum videri potest vel ab his, qui exercentur ad artem gladiatoriam, ensem per aera ventilantes. Vel ab historia, cuius meminit Aulus Gellius de gente quadam, quæ cum hoc vento bellum gessit.

Ne vmbram quidem eius nouit.

SIMILLIMVM est huic illud, quod vsurpat Marcus Tullius in epistola ad Atticum libro octauo: O hominem amentem & miserum, qui ne vmbram quidem τοῦ καλοῦ viderit. Plutarchus περὶ πολυφιλίας: Menandrũ citat, qui beatum dixerit eum, qui vel σκιὰν φίλου, id est, amici vmbram habeat. Et apud Athenæum parasitus quispiam panes rancidos & atros in conuiuium illatos, ἄρτων σκιὰς appellauit: quasi manes panium, non panes. Quanquam adagium magis videtur ductum ab antiqua pictura, quæ rẽ duntaxat vmbris rudites repræsentabat. Et nota est specus Platonica, in qua qui desident, rerum vmbris oblectantur.

Prima facie, Prima fronte notus.

SAPIVNT & hæc quoque prouerbium, maxime cum ad res incorporeas referuntur: Prima facie, prima fronte, pro eo quod est, primo obtutu, & priusquam pressius ac diligentius consideres. Fallit enim plerunq; primus ille aspectus, neq; raro caligant oculi pudore quodam. Deinde iterum atq; iterum contemplati perspicimus quædã, quæ nos antea fefellerant, & primum illud oculorum iudicium quasi recantamus. Huius adagii frequens est vsus apud scriptores Latinos, nominatim apud Quintilianum lib. 12. Papinianus lib. 12. tit. de Condictione sine causa, Cessare condictio prima facie videtur. Item lib. 16. tit. ad Senatuscon. Velleianum, Cum prima facie quidem alienã, re vera autem suam obligationẽ suscipiat, & aliis item aliquot locis. Celsus lib. 22. tit. de Probationibus, capite quingenta: Prima fronte æquius videtur, vt petitor probet quod intendit &c.

Intus & in cute.

INTVS & in cute notus, est modis omnibus cognitus: perinde quasi dicas, foris atque intus notus. Persius:

Ad populum phaleras, ego te intus & in
cute noui.

Id est, aliis fucum facito, mihi plane notus es, neque potes imposturam facere. Et summam cutem primam illam rei quasi frontem, ac speciem vocamus. Ausonius in præfatione in periocha Homeri: Hæc eius species apparet, summam cutem primi operis intuenti. Et Horatius:

Introrsum turpis: speciosus pelle decora.

A limine salutare.

HVIC pœnæ diuersum est: A limine salutare. Plurimum venustatis optinebit & hoc, si ad

si ad res incorporeas deflectatur. Veluti si quis dicatur theologiam à limine duntaxat salutasse: qui videlicet neque valde diuturnam, neque præcipuam operam impenderit, sed rudimenta modo degustarit. Seneca epistola quadragesima nona: Nec ego nego prospicienda ista sed prospicienda tãtum & à limine salutanda. Agit de dialecticorum argutiis, quas abunde satis existimat leuiter attigisse. Translatum à vulgaribus istis amicis, qui non admittuntur in penetralia, sed procul atque à limine salutant, ac deinde discedunt.

Primoribus labiis degustare.

PRIMORIBVS labiis degustare, est breuiter quippiam attingere. Ductum ab iis, qui cibum aut potum tenuiter degustant, nihil inde in stomachum transmittentes. Cicero pro Cœlio: Equidem multos & vidi in hac ciuitate, & audiui, non modo qui primoribus labiis degustassent genus hoc vitæ. Idem de natura deorum lib 2. Is cum dixit fore sempiternum, hunc censes primis, vt dicitur, labiis degustasse physiologiam? id est, naturæ rationem. Quintilianus libro duodecimo. Sed hoc transeo, de quo neminem qui litteras vel primis, vt aiunt, labiis degustarit, dubitaturũ puto. Procopius sophista in epistola quadam, πάλιν δὲ ταύτῃ ἐμεμφόμην, εἰ τοσούτου γεύσασα πράγματος ἄκρῳ δακτύλῳ φασὶν, εἶτα τὴν ἡδονὴν ἀφαιρήσεται, id est, Rursum in hanc stomachabar, si cum tantam rem summo, vt aiunt, digito degustandam præbuisset, deinde voluptate spoliaret. Quibus in verbis illud noue dictum, quod digito gustum tribuit, nisi hoc sensit, qui leuiter degustant, eos rem degustandam, summo digito admouere linguæ.

Summis labiis.

SVMMIS labiis Greci paullo diuersius vsurpant, nempe cum quis verbis duntaxat simulat quippiam, non autem ex animo facit. Lucianus in apologia, καὶ ἀπ' ἄκρου χείλους φιλοσοφῶν, id est, Ac summis labiis philosophum agens. Item in Dialogis amatoriis, ἐπ' ἄκρου τοῦ χείλους τοὺς ὅρκους ἔχουσι, id est, Summis in labiis iusiurãdum habentibus. De amatoribus loquitur, qui venereum iurant iusiurandum, non ex animo. Seneca lib. 1. c. 10. Non à summis labiis ista venerunt, habent hæ voces fundamentum. Ad eundẽ modum diuus Hieronymus in epistola ad Rusticum monachum, Vt non leui, inquit, citatoque sermone, &, vt ita loquar, summis labiis hospites inuitemus.

Extremis digitis attingere.

HVIC germanum est: Extremis attingere digitis, pro eo quod est leuiter attingere, quod modo ita demum adagium videbitur, si metaphora accesserit. M. Tull. in eo loco, quem modo citauimus: Equidẽ multos & vidi in hac ciuitate, & audiui, nõ modo qui primoribus labiis gustassent genus hoc vitæ & extremis, vt dicitur, digitis attigissent, sed qui totam adolescentiam voluptatibus dedissent, emersisse aliquando, & se ad frugem bonam, vt dicitur, recepisse. Græci sic efferunt, τῷ ἄκρῳ ἅψασθαι δακτύλῳ, id est, Summo cõtingere digito. Ita Basilius in epistolis: οἶδα καὐτὸς, εἰ καὶ ἄκρῳ δακτύλῳ τοῦ γλυκύτατου μέλιτος τῆς παρ' ὑμῖν ἐκκλησίας ἀπελαυσάμεθα πέρυσιν, id est, Noui & ipse, tametsi summo digito, mel dulcissimum vestratis ecclesiæ gustauimus anno superiore. Translatum videri potest à luctantibus. Nam Græci vocant ἀκροχειρίζεσθαι, colluctari cum quopiam citra reliqui corporis congressum, sed summis duntaxat digitis. Lucianus in Demonactis vita, Οὐδὲ κατὰ τὴν παροιμίαν, ἄκρῳ τῷ δακτύλῳ ἁψάμενος, id est, Neq; summis, vt aiunt, digitis attigerat. Euripides hyperbolen citra metaphoram vsurpauit in Iphigenia Aulidensi:

Οὐχ' ἅψεται τῆς θυγατρὸς ἀγαμέμνων ἄναξ,
Οὐδ' εἰς ἄκρον χεῖρα.
Haud filiam cõtinget Agamemnon tuã,
Non vel manu primore.

Dimidium plus toto.

Πλέον ἥμισυ παντὸς, id est, Dimidium plus toto, ænigma prouerbiale, quo commendatur aurea mediocritas. Refertur & exponitur à Platone lib. De legibus 3. ἆρα οὐκ ἀγνοήσαντες, τὸν ἡσίοδον ὀρθότατα λέγοντα, ὡς ἥμισυ τοῦ παντὸς πολλάκις ἐστὶ πλέον. ὁπόταν ᾖ τὸ μὲν ὅλον λαμβάνειν, ζημιῶδες, τὸ δὲ ἥμισυ μέτριον, τότε τὸ μέτριον τοῦ ἀμέτρου πλέον ἡγήσατο ἄμεινον ὂν χείρονος, id est, Nõne quod ignorauerint Hesiodum rectissime dicentem, dimidium sæpenumero plus esse, quàm totum: videlicet cum totum accipere noxiũ fuerit, dimidium autem moderatum, ibi immo-

immoderatũ immoderato plus esse duxit, vtpote quod sit deteriore melius. Ad eundẽ modum enarrant Hesiodi interpretes: nimirum in toto significatum esse τὴν πλεονεξίαν, in dimidio τὴν ἰσότητα. Siquidem qui dimidio contentus est, is in medio cõsistit: contra, quisquis ad totum vsque progreditur, is mediocritatem prætergressus, ad extremum perueniat oportet. Meminit eiusdem adagii & lib. de Rep. 5. Rursus lib. De legibus 6. declarans in ciuitate præcipuum esse, vt eximiis viris committantur magistratus. Ἀρχὴ γὰρ λέγεται μὲν ἥμισυ παντὸς ἐν ταῖς παροιμίαις ἔργου, καὶ τό τε καλῶς ἄρξασθαι πάντες ἐγκωμιάζομεν ἑκάστοτε. τὸ δ' ἐστί γε ὡς ἐμοὶ φαίνεται πλέον ἢ τὸ ἥμισυ, id est, principium enim, totius negotii dimidium dicitur in prouerbiis, ac bene cœpisse ab omnibus vbiq; laudi datur. Ceterum hoc mihi sane plusquã dimidium videtur. Plato adludit ad vocis amphibologiam, nam ἀρχὴ Græcis & principium rei, & magistratum sonat: Pittacus apud Laertium vbi se sponte abdicasset magistratu, agri sibi à Mitylenæis relicti dimidium resecuit, auctore Soſicrate, dicens, dimidium præstabilius esse toto. Idẽ pecuniam à Crœso missam recusauit, respõdens, sibi dimidio plus esse quã vellet. Carmẽ extat apud Hesiodum lib. 1. operis, cui titulus ἔργα καὶ ἡμέραι. Scribit enim ad fratrem Persam in hunc modum:

Ἤδη μὲν γὰρ κλῆρον ἐδασσάμεθ', ἄλλα τε πολλὰ
Ἁρπάζων ἐφόρει μέγα κυδαίνων βασιλῆας
Δωροφάγους, οἳ τήνδε δίκην ἐθέλουσι δικάσαι,
Νήπιοι, οὐδ' ἴσασιν, ὅσῳ πλέον ἥμισυ παντὸς,
Οὐδ' ὅσον ἐν μαλάχῃ τε καὶ ἀσφοδέλῳ μέγ' ὄνειαρ.

Quos versus vtcunque vertimus ad hunc modum:

Iamque patris nobis erat hercifcunda facultas,
At tu vltra sortẽ rapiebas plurima, reges
Donivoros tibi concilians, qui soluere litem hanc
Affectant. verum stulti nescire videntur
Dimidium quam sit toto præstantius, & quam
Magna sit vtilitas maluæ, asphodelique virentis,

Quid autem sit asphodelus, videtur olim parum inter eruditos constitisse. Quandoquidem Gellius lib. 18. hanc quæstionem in studiosorum conuiuiis propositam fuisse prædicat tanquam de re paucis cognita. Theodorus alicubi vertit albucum. Quod autem ad huius adagii pertinet enarrationem, ex multis Luciani locis colligere licet, asphodelum herbam esse plebeiam ac vilem: atq; hac victitare manes, apud quos nullus luxus, nulla sit ambitio. Quinetiam apud Theocritum Idyllio septimo, asphodelus inter rusticanas herbas commemoratur.

Κνύζα τ' ἀσφοδέλῳ τε πολυγνάμπτῳ τε σελίνῳ.

Proinde Poeta, regum ac locupletũ immoderatos luxus taxat, illorum fastibus, popularium mediocritatem anteponens. Plutarchus item in conuiuio septem sapientum, locum hunc Hesiodium putat ad frugalitatis admonitionem esse referendum. Suidas ex euentu natam parœmiam existimat, huiusmodi quandam adferens fabulam. Duo fratres erant, quorum alter moriens, fratri testamento mandauit, & filii quem pupillũ relinquebat tutelam, & facultatẽ illius procurationem. At is cum esset eiusmodi, cuiusmodi vulgo sunt homines: nimirum vt plus apud eum valeret lucrum, quã pietas: pueri res occupare conatur, idq; dum molitur, etiam sua perdidit. Deinde postulanti, vt sui ratio haberetur, quo posset in locum meliorem restitui, responsum est ad hunc modum:

Νήπιος οὐκ ἐνόησεν ὅσῳ πλέον ἥμισυ παντός. i.
Dimidiũ, quã sit toto præstantius, istud
Haud nouit stultus

Suidas citat ex Marino quodam: γέγονε δὲ ἡ ἀρχὴ, οὐκ ἀρχὴ μόνον, οὐδὲ κατὰ τὴν παροιμίαν, ἥμισυ τοῦ παντὸς, αὐτὸ δὲ ὅλον τὸ πᾶν, id est, Contigit autem nobis principatus, non principatus tantum, neque (iuxta prouerbium) dimidium totius, sed ipsum totum vniuersum. Regum igitur est, dimidium totius, totum auferre, tyrannicum. Itaque prouerbium trifariam licebit vsurpare: primum cum mediocritatem illam vere auream efferemus, citra quam nihil est in rebus humanis, nec honestum, nec iucundũ, nec laudatum: mediocritatem autẽ opportunitate metimur, quemadmodum Hesiodum imitatus ait Pindarus:

Ἕπεται δ' ἐν ἑκάστῳ μέτρον, νοῆσαι δὲ καιρὸς ἄριστος, id est,

Adest vnicuique rei modus, ad eum cognoscendum

ſcendum optima oportunitas. Etenim pro loco quod alias nimium eſt, alias erit parũ. Idem in Nemeis hymno vltimo:

Κέρδων δὲ χρὴ μέτρον θηρεύεμεν,
Ἀπροσίτων δ᾽ ἐρώτων ὀξύτεραι μανίαι. id eſt,
In lucris autem oportet modum ſectari,
Nam immenſarum rerum cupiditates vehementiores habent inſanias. Altera vtendi ratio fuerit, cum æqualitatem anteferemus, quam Pythagoras dixit amicitię tum parentem, tum altricem: contra inæqualitatem, diſcordiarum bellorumq́; matrem, id quod eleganter extulit Euripides in Phœniſſis:

Κεῖνο κάλλιον τέκνον,
Ἰσότητα τιμᾶν, ἣ φίλους ἀεὶ φίλοις
Πόλεις τε πόλεσι, ξυμμάχους τε ξυμμάχοις
Συνδεῖ. τὸ γὰρ ἴσον, νόμιμον ἀνθρώποις ἔφυ.
Τῷ πλέονι δ᾽ αἰεὶ πολέμιον καθίσταται
Τοὔλασσον, ἐχθρᾶς δ᾽ ἡμέρας κατάρχεται.
Καὶ γὰρ μέτρ᾽ ἀνθρώποισι καὶ μέρη σταθμῶν
Ἰσότης ἔταξε, κἀριθμὸν διώρισε,
Νυκτός τ᾽ ἀφεγγὲς βλέφαρον, ἡλίου τε φῶς
Ἴσον βαδίζει τὸν ἐνιαύσιον κύκλον,
Κοὐδέτερον αὐτῶν φθόνον ἔχει νικώμενον,
Εἶθ᾽ ἅλιος μὲν, νύξ τε δουλεύει βροτοῖς. id eſt,
Illud nate fuerit pulchrius,
Aequalitatem amplecti, amicos hæc enim
Glutinat amicis ſemper, vrbes vrbibus,
Sociosq́; ſociis nectit, etenim æqualitas
Cum legibus reſpondet atq; concinit.
At quod minus ſit, cũ hoc quod eſt plus, prælium
Vſq; habet, & hinc diſcordiarũ exordia.
Siquidem modos cunctorũ, & æquilibria
Aequalitas mortalibus præſcripſit, &
Præfiniit numeros, & atræ noctis, ac
Lucis diurnæ ſecuit hæc diſcrimina,
Vt annuum æquis vicibus exigant ſimul
Orbẽ, nec altera alteri vnquam inuiderit
Superata, deinde noxq́; ſolq́; ſeruiunt
Mortalibus. & reliqua.

Tertia vtendi ratio, ſi quando deterrebimus ab inferenda iniuria, ſuadebimusq́; ſatius eſſe, iuxta Platonis ſententiam iniuriã in ſeſe admittere, quam inferre alteri. Nã id ſibi velle prouerbium hoc demonſtrat Plutarchus in commentario De audiendis poetis. Huc pertinet quod de Dario refert Plutarchus. Cum enim Præfectos prouinciarum ad ſeſe accerſitos percontatus eſſet, num grauia eſſent tributa, atque illi reſpõdiſſent, eſſe mediocria, iuſſit de ſingulis dimidium pendi, iudicans eſſe ſatius dimidium accipere cum beneuolentia prouincialium, quam totum odio ſuorum. Noſtra ſententia non ſemper aſpernandum illud comici Syri conſilium: Potiuſquam venias in periculum, ſerues ne an perdas totũ, dimidium, ſiue vt legũt alii, diuiduum face.

Serpentis oculus.

Ὄφιος ὀφθαλμός, id eſt, Serpentis oculus. De his dici conſueuit, qui acribus & intentis intuerentur oculis. Ab animante ſumpta metaphora. Sunt enim huic animãti oculi duriores ac perſpicaces. Vnde Flaccus:

Cur in amicorũ vitiis tam cernis acutũ,
Quam aut aquila, aut ſerpẽs Epidaurius?

Ne moueto lineam.

Μὴ κίνει γραμμήν, id eſt, Ne moue lineam. Pindaricorum hymnorum enarrator exponẽs eum locũ Οὕτω δ᾽ ἐδίδου λίβυς ἁρμόζων κόρᾳ νυμφίον ἄνδρα, ποτὶ γραμμᾷ μὲν αὐτὰν στᾶσε, Loquitur autem de Antæo, qui iuuenibus deſponſam filiam extrema ſtatuerit linea, vt qui primus ad eam curſu perueniſſet, is vxorem abduceret domum. Recẽſet huiuſmodi prouerbium: Μὴ κίνει γραμμήν, id eſt, Ne moueris lineam. Idq́ue tranſlatum exiſtimat à more veterum, qui metam ducta linea ſignabant, in qua præmium propoſitũ erat, quod auferret victor. Ducebatur autẽ & altera linea pro carceribus, quemadmodũ alibi diximus: vnde curſus erat initiũ. Igitur vtraque linea prouerbii miniſtrauit occaſionem ἀπὸ γραμμῆς, id eſt, ab ipſo initio, & Μὴ κίνει γραμμήν, id eſt, Ne moueas metam. Significat autem non eſſe mutãdas leges, neq; prætereundos fines rerum præſcriptos. Huc peculiarius pertinet Theocriticum illud ἐν βουκολιασταῖς:

Καὶ τὸν ἀπὸ γραμμᾶς κινεῖ λίθον. id eſt,
Atque è lineola lapidem mouet.

Adludit ad flumẽ Galateæ, ſaxum aliquod ab extrema ripa ſecum auferens. Eſt & ſacra linea in teſſerarum luſu: de quã dictum eſt alias.

Eandem tundere incudem.

EANDEM incudem aſſidue tundere, eſt indefatigabili aſſiduitate in operis alicuius ſtudio perſeuerare. Metaphora ducta à fabris, crebris ictibus incudem ferientibus: atque ita tandem aliquando ferri rigorem perpetuo

tuo labore vincentibus. Marcus Tullius libro De oratore secundo: Ego autem si quẽ nunc plane rudem instituí ad dicẽdum velim, iis potius tradã assiduis, vno opere eandem incudem, die noctuque tundentibus. Conuenit in grammatistas ac litteratores, quibus sine fine eadem sunt inculcãda pueris, vt hæreant aliquando.

Cicada vocalior.

Τέττιγος ἀφωνότερος, id est, Cicada vocalior. Dicebatur in hominem impendio garrulũ aut admodum musicum, propterea quod hoc insectum rore duntaxat viuens: cantu potissimum delectetur. Et quosdam ita musicæ deditos, vt neglecto cibo perituri fuerint inedia, in cicadas à diis mutatos, narrat apud Platonem Socrates in Phædro. Et Theocritus in Daphnide:

- Τέττιγος ἐπεὶ τύγε φέρτερος ᾄδεις. id est,
- Quippe canis melius quacunque cicada.

Apud Diogenem Laertium refertur Timonis carmen in Platonis eloquentiam,

Τῶν πάντων δ' ἡγεῖτο πλατύστατος, ἀλλ' ἀγορητὴς
Ἡδυεπὴς τέττιξιν ἰσογράφος οἵθ' ἑκαδήμου
Δένδρεα ἐφεζόμενοι ὄπα λειριόεσσαν ἱεῖσι. i.
Cunctos anteibat latissimus ille, suauis
Orator, cuius non cedunt scripta cicadis,
Quę super arboribus resident lucis in opacis,
Ac mittunt vocem modulato gutture amœnam.

Est autem adlusio, quam latinus interpres non potest reddere, in πλατυστος ad Platonẽ, & in ἑκαδήμου ad illius Academiam. Adlusum item ad carmen Homeri Iliados γ. de senibus, qui ὄπα λειριόεσσαν ἱεῖσι, i. Vocem floridam emittunt. Apud Athenæum lib. 6. parasitus quispiam seipsum depingens, λαλεῖν, inquit, τέττιξ, id est, garrulitate cicada sum. Et apud eundem libro vndecimo, Theopompus τέττιξ κελαδεῖ, id est, Cicada stridet, quod tamen illic videtur boni ominis causa dici.

Ἀντιπελαργεῖν.

Ἀντιπελαργεῖν apud Græcos est mutuam officii vicem rependere, maxime nutricandi, fouendique eos, à quibus aliquando fueris enutritus, aut institutus: vt si liberi parentes ætate fessos vicissim alant foueantque: aut si discipulus præceptorem inuicem erudiat. A ciconiæ natura sumptũ, quæ Græce pelargus dicitur. Ea inter aues vna pietatis symbolum obtinet. Extat autem lex pietatis magistra, quę edicit, vt liberi parentes alant, aut vinciantur. Ad id respexisse videtur Homerus Iliados Δ cum ait:

Οὐδὲ τοκεῦσι
Θρέπτα φίλοις ἀπέδωκε, μινυνθάδιος δέ οἱ αἰὼν. id est,
Nec nutricandi officium genitoribus vnquam
Persoluit charis, breue at illi contigit æuum.

Eodem adlusit Euripides in Oreste:

Καὶ μὴν τίνοι γ' ἂν τῇ τεθνηκυίᾳ τροφάς. id est,
Atqui rependet mortuæ alturæ vicem.

Hanc itaque legem, quam plerique etiam mortales negligunt, sola ciconia inter omnia animantium genera exprimit. Siquidem reliqua tantisper amant, agnoscuntque parentes, dum egent illorum ad nutricationem opera: Vna ciconia parentes senecta defectos, vicissim alit, & volandi impotentes humeris gestat. Quorum posterius laudatur in Aenea, cui inde Pii cognomen: alterũ miris laudibus fertur in puella, quæ matrem captiuam complures dies suis vberibus aluit. Hanc ob causam, vt auctor est Suidas, antiquitus in regum summo sceptro ciconiæ figura ponebatur, in imo hippopotamus: vt ipso gestamine admonerentur, pietatem plurimi facere oportere, violentia cohibere. Nam hippopotamus animal efferum est ac violentum: atque adeo impium, quippe quod interfecto patre matrem init, teste Plutarcho in commẽtario, cui titulus: Vtra animantia sint prudentiora, terrestria, an aquatilia. Laborãt infamia impietatis & viperæ, quod perfracta matris aluo nascantur. Item scorpiones & aranei, qui post incubatus officium à suis fœtibus interimuntur. Testis Arist. lib. De natura animal. 5. De ciconiarum pietate Plin. lib. 10. cap. 23 testatur his verbis, Ciconiæ nidos eosdem repetunt. Genitricum senectã inuicem educant. Quin & diuus Basilius ciconiarũ nobis pietatis erga parentes exẽplum proponit. Eodem adlusit Crates Cynicus scribens Hipparchiæ vxori de filio nato, cum pollicetur sibi curæ futurum, vt illum matri ciconiã pro cane remittat in senecta. Canes enim vocantur Cynicæ sectæ philosophi. Significat igitur puerum forepium, qui parẽtem iam decrepitam mutuo foueat.

foueat. De ciconiarum pietate meminit & Aristophanes in Auibus:

Ἀλλ' ἔστιν ἡμῖν τοῖσιν ὄρνισιν νόμος
Παλαιὸς ἐν ταῖς τῶν πελαργῶν κύρβεσιν.
Ἐπὴν ὁ πατὴρ ὁ πελαργὸς ἐκπετησίμους
Πάντας ποιήσῃ τοὺς πελαργιδεῖς τρέφων,
Δεῖ τοὺς νεοττοὺς τὸν πατέρα πάλιν τρέφειν. i.
Nobis quidem auibus peruetusta lex viget,
Ciconiarum inscripta tabulis, vt simul
Ciconia parens educauerit suos
Ciconiadas, & iam volucres euaserint,
Pulli vicissim nutriant patrem suum.

Vtitur eodem Plato in Alcibiade primo. Sed nemo profecto venustius, nemo felicius, quam Angelus Politianus in quodam epigrammate,

Κοὔτι γε θαῦμα
Εἴ γε νέοι τὴν γραῖαν ἀντιπελαργέομεν. id est,

Si nos Latini olim Græcorum litteris educati, nunc Græciam velut anum atque effœtam, vicissim suas doceamus litteras. Porro huiusmodi officium, quod liberi vicissim in parentes collocant, Græci vnico verbo dicunt, γηροβοσκεῖν, seu γηροτροφεῖν & γηροκομεῖν, Extat in hanc sententiam huiusmodi senarius:

Ἱκανῶς βιώσεις γηροβοσκῶν τοὺς γονεῖς. id est,
Viuax eris, senes parentes confouens.

In quadrum redigere.

IN quadrum redigere dixit M. Tullius in de claris oratoribus, pro eo, quod est, in ordinem aptamq; structuram cõcinnare. Sũptum ab iis, qui arbores aut lapides mathematicis gnomonibus exæquãt, vt vndequaque congruant inter sese: proinde quod conuenit, quadrare dicimus. Vergilius Georgicon libro tertio:

Indulge ordinibus, nec secius omnis in vnguem
Arboribus positis, secto via limite quadret.

De fece haurire.

M. TVLLIVS in catalogo illustrium oratorum, figura mirum ni prouerbiali dixit: De fece haurire, pro eo quod est, sordida quæpiã ac plebeia, nimisq; humilia persequi. Vsurpat hoc prouerbium Atticus eo quo diximus libro in Ciceronem, qui tempus tereret in commemorandis oratoribus quibusdam obscuris, ac nullius pæne nominis. Mutuo sumptum à sordidis istis, qui vinũ vna cum ipsa fece hauriunt, ne quid omnino reliquum faciant in dolio, vnde & plebis infimam fecem dicimus.

In laqueum inducere.

IN laqueum inducere, & In casses inducere, est arte sic concludere quempiam, vt iã nullum sit effugium. Qui mos fuit Socrati Platonico, suis illis rogatiunculis eo depellere sophistas, vt negarent, quæ prius affirmauerant, quęque negauerant, affirmarent: denique nihil non dicerent. Quintilianus libro Institutionum quinto: Turbantur enim, & à patronis diuersæ partis in laqueum inducuntur. Græci qui iam capti teneantur, ἐμβρόχους vocant. Ouidius:

Decidit in casses præda petita meos.

Euripides in Hippolyto coronato:

Κρεμαστοῖς ἐν βρόχοις ἠρτημένη. id est,
Pensilibus irretita cassibus.

Ibidem paullo post:

Λύσαι τ' ἄνασσαν ἐξ ἐπισπαστῶν βρόχων. i.
Heram è tenacibus expedire cassibus.

Bœotica sus.

Ἡ Βοιωτία ὗς, id est, Bœotica sus. Vetustissimum adagium, olim in stolidum & indoctum hominem iaci solitum, vsurpatur à Pindaro in Olympiacis:

Ἔπειτ' ἀρχαῖον ὄνειδος ἀλα-
θέσι λόγοις φεύγομεν Βοιωτίαν ὗν.

Admonet Aeneam Chorodidascalum, ita curet canendum hymnum, vt vetus illud probrum veris rationibus liceat effugere, quod in amusos dici consueuerit, βοιωτία ὗς. Interpres originem prouerbii refert ad hunc modum. Qui priscis tẽporibus Bœotiam regionem incolebant, ὕαντες appellabãtur, gens barbara & agrestis: proinde quidam deprauata voce, pro ὕαντας ὗας, id est, sues appellabant. Idque scomma cessit in prouerbium, vt primum in Bœotos diceretur: ab his in quosuis indoctos, incõditos, moribusque rusticanis homines torqueretur, βοιωτία ὗς. Interpres citat eundem Pindarum ex Dithyrambis:

Ἦν ὅτε σύας τὸ βοιώτιον ἔθνος ἔλεγον. id est,
Erat cum Bœoticã gentem sues vocarent.

Citat & ex Cratino: Αὐτοὶ δ' εἰσὶ συβοιωτικὸν πεζοφόρον γένος ἀνδρῶν. id est, Isti sunt Sybœoticum pedestre genus virorum, dictione ridicula composita ex sue & boue. In commẽtariis Græcorum inuenitur, βοιώτιος ὗς. i.

Bœoticus animus, pro stupido brutoque Plutarchus in commentario περὶ τῆς σαρκοφαγίας indicat Atticos stupidi, bardi, insulsi, deniq; & suis cognomen indidisse Bœotis, potissimum ob edacitatem. Cui adstipulatur Athenæus libro decimo referens hoc versus ex Eubulo:

Πονέιν μὲν ἐσμὲν καὶ φαγεῖν μὲν ἀνδρικοί,
Καὶ καρτερῆσαι, τοῖς δ' ἀθηναίοις λέγειν
Καὶ μικρὰ φαγέμεν, τοὶ δὲ θηβαῖοι μέγα, id est,
Sumus ad bibendum atque ad vorandum strenui,
In his valemus. Athenienses dicere
Prompti, edere pauca, multa Thebani solent.

In Græcis versibus apparet πονεῖν scriptum pro πίνειν aut πιεῖν, & μὲν prius pro γὰρ & τοῖ pro οἱ. Idem Eubulus in Europa:

Κτίζε βοιωτοῖς πόλιν
Ανδρῶν ἀρίστων ἐσθίειν δι' ἡμέρας. id est,
Vrbem parauit ille Bœotis viris,
Diem per omnem in gurgitare strenuis.

Rursus ex Eubuli altera fabula:

Οὔπω τρόφ' ἀρ' ἐστὶ τοὺς τρόπους βοιώτιος. i.
Vsq; adeo mores obtinet Bœoticos.

Idem approbat multis multorum auctorũ testimoniis. Sunt autem inter se cognata vitia πολυφαγία, & stoliditas. Atque hinc Herculem Thebanum edacem faciunt, sed eundem à litteris alienissimum, adeo vt preceptorem suum trucidarit. Fuit autem & hic Bœotus, nimirum Thebis natus. Rursum Plutarchus De dæmonio Socratis: Ανεγείρειν τὸ κατὰ βοιωτῶν ἀρχαῖον εἰς μισολογίαν ὄνειδος. id est, Refricare vetus illud aduersus Bœotios de litterarum odio probrum. Quanquam ipse Plutarchus Bœotus fuit, homo quiduis citius, quam stupidus. Denique quoniam constat vel ob Romanum imperium latissime propagatum, vel ob cõmercia negotiatorum, voces Germanicæ, Gallicæ, Britannicæque linguæ fuisse mixtas, suspicamur à Græcis ad nos dimanasse, quod hominem stupidum ac nullo mentis acumine præditum vulgo dicimus: Bot, pro bœoto. proprium enim huic linguæ, voces quamuis multarum syllabarum in vnam syllabam contrahere.

Cribro diuinare.

Κοσκίνῳ μαντεύεσθαι, id est, Cribro diuinare, est coniectura sagaci rem deprehendere. Aut stulte de rebus occultis diuinare. Lucianus in Pseudomante, κοσκίνῳ τὸ τοῦ λόγου μαντευόμενος, id est, Cribro, quod aiunt, vaticinans. Meminit & Theocritus in Idyllio tertio:

Εἶπε καὶ ἀγροιῶτ' ἀλαθέα κοσκινόμαντις. i.
Cribro vaticinans, verum mihi dixit Agrœo.

Porro genus hoc diuinandi suspenso cribro, in hodiernum vsque tempus durat apud quosdam superstitiosos. Apud veteres vaticinia peragebantur, cribro, lauro, & tripode.

Hydram secas.

Ὕδραν τέμνεις, id est, Hydram secas. Est apud Platonem libro De Repub. quarto, ἀγνοοῦντες, inquit, ὅτι τῷ ὄντι ὥσπερ ὕδραν τέμνουσι, id est, Ignari se reuera tanquam hydram secare. Est autem hydram incidere, ita vnum aliquod incommodum tollere, vt in eius locum alia plura recipias. Adagium natum à fabula hydræ Lerneæ, quam alii centum fuisse capitum aiunt, alii octo, è quibus vnum erat immortale. Cum hoc monstro multum diuque conflictatus est Hercules, propterea quod vno reciso capite, plura renascerentur. Plutarch. in commentario De fortuna Alexandri, ὕδραν τέμνων ἀεί τισι πολέμοις ἀναβλαστάνουσαν, id est, Hydram secans semper aliquibus bellis repullulantẽ. De Alexandro loquitur, cui vno bello confecto, subinde aliud atque aliud exoriebatur. Cyneas cognita Romanorum multitudine identidem post acceptam cladẽ copias instaurantium dixit, Pyrrhum sibi videri aduersus Lerneam hydram pugnare. Hinc Horatius in Odis:

Non hydra secto corpore firmior
Vinci dolentem creuit in Herculem.

Accommodari poterit ad eos, qui litibus inuoluuntur nũquam finiendis. Lis enim litem parit, & sæpenumero pro vna enecta tres subnascuntur. Seneca quodam in loco scribit, negotia sordida, quæ nos auocant à studio sapientiæ, abrumpi posse, explicari non posse, quod negotium ex negotio seratur, & occupationi occupatio, velut vnda succedat vndæ.

Ne ramenta quidem. Ne festuca quidem.

Ne ramenta quidem ditior, hyperbole prouerbialis,

uerbialis, cum alias aliquoties apud Plautum, tum in Rudentibus: Nunquam Hercle hinc hodie ramenta fies fortunatior, perinde quasi dicas stupa ditior, ita vt vulgo loquuntur. Simili figura dixit Aristophanes in Lysistrata:

Λιποῦσα μηδὲν ἐνθάδ', κινοῦσα μηδὲ κάρφος. i.
Nihil hic cum reliquerit, mouerit ne festucam quidem.

Idem in Vespis:

Ὕπνου δ' ὁρᾷ τῆς νυκτὸς οὐδὲ πασπάλην. id est,
Noctu haud videt somni ne Paspalam quidem.

Interpres ait, πασπάλην significare minutissimum quidpiam. Quibusdam ea vox magnetem lapidem declarat. Subnectit eodem in loco consimilem figuram:

Ἢν δ' οὖν καταμύσῃ κἂν ἄχνην. id est,
Quod si vel achuen flexerit somno caput.

ἄχνη vero significat minutissimum ac leuissimum illud, quod è spicis excussis euolat. Qua voce vsus est & Homerus Iliados ε.

Ὡς δ' ἄνεμος ἄχνας φορέει ἱερὰς κατ' ἀλωάς. i.
Vt vẽto tenues sacra area iactitat achnas.

Hebraicarum periti litterarum affirmãt illam quam vocem Hieronymus vertit puluerem, secutus septuaginta, qui transtulerunt χνοῦν, idem Hebræis sonare quod Græcis ἄχνη.

Sacrum sine fumo.

Ἄκαπνος θυσία, id est, Sacrificium absque fumo, de nimiũ tenui conuiuio, & in quibus nihil cocti obsonii apponitur. Trãslatum à pauperculorum sacris, molas, thusculũ, lac, aut corollas offerentium, cum dii nidorem illum exspectent, vna cum fumo subuolantem, iuxta Homerum. Lucianus in Amoribus, Βεφάγος μὲν ὁ δαίμων ὦ Λυκῖνε, καὶ ταῖς ἀκάπνοις ὡς φάσι τῶν θυσιῶν ἥκιστα τερπόμενος, id est, Sane perquam edax deus est Luciane, quique fumi expertibus sacris haud quaquam gaudeat. In eum sensum vsus est & Athenæus, ἄκαπνα γὰρ ἀεὶ ποιηταὶ θύομεν. id est, Nam poetæ semper sacra sine fumo sacrificamus.

Non est curæ Hippoclidi.

Οὐ φροντὶς Ἱπποκλείδῃ, id est, Non est Hippoclidi curæ. Siue vt carmen reddamus, Non curat Hippoclides. Est enim versus iambicus dimeter catalecticus. Hoc adagio significabant se quippiam negligere, neque magnopere laborare. Natum autem est ex historia quam pluribus verbis narrat Herodotus in Eratone. Vt autem in pauca conferamus, hic Hippoclides erat Tisandri filius, qui cum multis aliis iuuenibus Clisthenis Sicyonii filiam ambiebat. Verum cum Clisthenes procos toto anno probaret, & Hippoclides in conuiuio indecorã quãdam saltationem edidisset, sublatis in altum pedibus, pater offensus inhonesto iuuenis lusu, ait, Ὦ παῖ Τισάνδρου ἀπορχήσαό γε μὴν τὸν γάμον. id est, Fili Tisandri, à nuptiis tua saltatione excidisti. At ille protinus respondit, Οὐ φροντὶς Ἱπποκλείδῃ, id est, Haud curat Hippoclides. Ea uox, vt testatur Herodotus, in prouerbium abiit. Id dictum in ipsum retorquet Herodotum Plutarch. in libello, quem aduersus eum scripsit, Δοκεῖ μοι καθάπερ Ἱπποκλείδης, ὁ τοῖς σκέλεσι χειρονομῶν ἐπὶ τῆς τραπέζης, εἰπεῖν ἂν ἐξορχησάμενος τὴν ἀλήθειαν, οὐ φροντὶς Ἱπποκλείδῃ, id est, Videtur mihi velut Hippoclides cruribus manuũ vice in mensa gesticulans postquam à veritate desultauit dicere, non est curæ Hippoclidi. Lucianus in apologia, Ἱκανὸν ἂν εἴη μοι τὸ, οὐ φροντὶς Ἱπποκλείδῃ, id est, Mihi suffecerit illud quod dicit., haud curat Hippoclides. Idem in Hercule, Καὶ ὁ Ἱπποκλείδης οὐ φροντιεῖ, id est, Neque laborabit Hippoclides. Mentionem huius adagii facit & Eustathius in Iliados Homericæ primum librum scribens. Adlusit huc Aristophanes in Vespis, sæpius repetentes illud, ὀλίγον μοι μέλει, i. Leuiter mihi curæ est.

Canis in præsepi.

Ἡ κύων ἐν τῇ φάτνῃ, id est, Canis in præsepi. In eos dicitur, qui nec ipsi fruuntur re quapiam, neque reliquos item sinunt vti: veluti si quis egregios codices inclusos diligenter adseruet, quos nec ipse vnquam euoluat, nec aliis euoluendi faciat copiam. Quemadmodum canis in præsepi nec ipse vescitur hordeo, & equum vetat vesci. Lucianus aduersus indoctum, Ἀλλὰ τὸ τῆς κυνὸς ποιεῖς, τῆς ἐν τῇ φάτνῃ κατακειμένης, ἣ οὔτε αὐτὴ τῶν κριθῶν ἐσθίει, οὔτε τῷ ἵππῳ δυναμένῳ φαγεῖν ἐπιτρέπει, id est, Verum haud aliter facis, quam canis ille in stabulo cubans, qui cum ipse non edat hordeum, tamen haud

finit

finit equum qui posset edere, id facere. Vtitur eodem in Timone. Citatur apud Suidam in prouerbio, οὐδὲν πρὸς τὸν διόνυσον, sed tacito auctoris nomine, τῇ φάτνῃ προσάγεις τὴν κύνα, καὶ πρὸς τὸν διόνυσον ἄγεις οὐδὲν, id est, Ad præsepe ducis canem, nihil autem adducis ad Bacchum: hoc est, adfers quæ ad rem nihil attinent, ex his vero quæ pertinebant ad causam propositam nihil adfers. Simile quiddam refert Athenæus lib. 6. de gente quadam Galatarum, qui dicuntur Cordistæ: abominantur aurum, nec important in suam regionem, nihilo secius tamen alios non desinunt eo spoliare. Aiunt eam gentem esse reliquias Galatarum, qui sub duce Brẽno spoliarunt oraculum Delphicum, quos insecutus Bathanatus dux, inclementer tractauit. Hinc auri odium, cuius gratia tantum passi sint malorum, quod tamen aliis inuident.

Captantes capti sumus.

Αἱροῦντες ᾑρήμεθα, id est, Captantes capti sumus. Cum res præpostere euenit, vt ipsi circumueniamur ab iis, quibus conebamur imponere. Id quod non raro solet vsu venire, vt in eas incidamus pedicas, quas aliis struxeramus. Sæpe fit, vt qui simulat amorem, quo puellam in amorem pelliciat, ipse vere incipiat amare. Et qui dat operam, vt inuitatiunculis alium conetur efficere temulentum, ipse reddatur ebrius: & qui finitimum moliatur imperio depellere, ipse suum amittat imperium. Sic & Horatius:

Græcia capta ferum victorem cepit.

Videtur eodem adlusisse Plato, cum ita scribit in Theæteto, Δοκεῖ μοι ὦ Σώκρατες μάλιστα ἁλίσκεσθαι ὁ λόγος ἁλισκόμενος, id est, Mihi videtur ò Socrates maxime capi ratio quæ captabat. Sophocles in Oedipo Coloneo,

Γνῶθι δ' ὡς ἔχων ἔχῃ, καὶ σ' εἷλε θηρῶνθ' ἡ τύχη. id est,

Scito quod tenens teneris, teque captantem, inuicem

Fortuna cepit. Plautus in Epidico, Iam cautor ipse captus est. Lucianus in meretriciis dialogis, Καὶ ἑάλωκα σκαιοδαίμων καὶ συνείλημμαι πρὸς αὐτῆς. id est, Et cepi miser, & simul ab illa captus sum. Translatum aut à bello, aut piscatione, seu venatu.

In venatu perijt.

Festivius dixit Lucianus in Toxaride, Αὐτή τε ἀπώλετο ὑπὸ τῆς ἄγρας, i. Et ipsa venatu periit, hoc est, dum adulescentem venatur, studetq; irretire, etiam ipsa sese perdidit. Quinetiam illa ipsa: Venari laudem, aucupari famam, prouerbiales sunt metaphoræ, velut, Expiscari, pro sciscitari atque exquirere.

In laqueos lupus.

Εἰς πάγας ὁ λύκος, id est, In laqueos lupus. Cum improbus quispiam tandem in extremum adducitur discrimẽ. Etenim cum lupus animal sit insidiosissimum, applauditur ab omnibus, si quando contingat illũ irretiri, ac protinus acclamãt omnes, εἰς πάγας ὁ λύκος. Refertur à Zenodoto.

Annosa vulpes haud capitur laqueo.

Γέρων ἀλώπηξ οὐχ ἁλίσκεται πάγῃ, i. Vulpes annus laqueis capi haud vllis potest. Senarius prouerbialis dicendus in eũ, qui longa ætate multaq; rerum experientia callidior est, quam vt arte dolisq; capi queat.

Vulpes haud corrumpitur muneribus.

Ἀλώπηξ οὐ δωροδοκεῖται, id est, Vulpes nõ corrumpitur muneribus. Suidas huius adagii Cratinum citat auctorẽ. De callidis ac versutis, quos haud facile sit obiecto munusculo, aut assentatiuncula, pollicitisve fallere. Larus enim, & aliæ quædam aues esca capiuntur, vulpes non item. Verbum autem δωροδοκεῖν, sumptum est à concionibus aut iudiciis, in quibus nonnulli pecunia corrupti dicunt sententiam.

Atticus in portum.

Ἀττικὸς εἰς λιμένα, id est, Atticus in portum. In eos dicebatur, qui illic virtutem ostentare solent, vbi tutum est atq; vbi nihil opus. A nautis Atticis sumptum, qui portum ingressuri ostentandi sui gratia magnifice sese gerebant, in ipsa re, hoc est, in prælio nauali, non perinde strenui.

Capra Scyria.

Αἴξ σκυρία, id est, Capra Scyria. Zenodotus huius prouerbii Chrysippum citat, tũ auctorem, tum interpretem. Conuenit in eos

qui beneficium maleficio corrumpunt, aut qui virtutes adiunctis vitiis contaminant atque obscurant, quive recte instituta non recte finiunt. Veluti capra Scyria, quod fera sit, mulctrum quod lacte impleuerat, ipsa rursus euertit, atque hoc modo beneficiũ quod dederat, eadem perdidit. Alii putant dici in eos vnde plurimum emolumenti capitur, propterea quod eius regionis capræ maximam lactis vim reddere dicantur. Id quod affirmat & Athenæus Dipnosophistarum lib. 1. citans hoc Pindari carmen:

Σκύριας δ' ἐς ἄμελξιν γάλακτος αἶγες ἐξοχώτατοι. id est,

Scyriç vero ad emulgendum lac capręprę stantissimæ.

Suspendio deligenda arbor.

IN re vehementer indigna, neque vllo pacto toleranda, veteres arborem suspendio diligendam esse dicebant. Inde natum, quod olim in Theophrastum philosophum præcipuum meretricula quædam nomine Leõtium ausa sit scribere. Plinius Secundus in præfatione Historiarum naturæ: Ceu vero nesciam aduersus Theophrastum, hominẽ in eloquentia tantum, vt nomen diuinum inde inuenerit, scripsisse etiam fœminã, & prouerbium inde natum, suspendio arborẽ eligendam. Hactenus Plinius. Finitimum huic est illud apud Euripidẽ in Alcestide:

Ἄξια καὶ σφαγᾶς τάδε
Καὶ πλεῖον, ἢ βρόχῳ δέρην
Οὐρανίῳ πελάσσαι. id est,
Heus ista cæde digna sunt,
Vel potius, vt laqueo gulam
Præfocet aliquis pendulo.

Plautus in Curculione, Mea præda illa est, Proin tu te in laqueum duas. Iuuenalis:

Ferre potas dominam saluis tot restibus vllam.

Et apud Plautũ, qui vitæ tædio tenebatur, optat nummum quo restim emat. Nec. n. sontes sibi deligunt arborẽ, sed aguntur in crucem. Ceterũ qui cogitant de consciscenda nece, solent alii aliud suspẽdii genus eligere, vt appareat illos hoc agere non impotentia mẽtis, sed certo destinatoq; cõsilio.

Mineruæ felem.

Ἀθηνᾶ τὸν αἴλουρον, i. Mineruę felem subaudiẽdum, comparas. Cum multo inferiora cũ pręstantioribus comparantur, quod leuicula quapiam in re conueniant. Quid. n. habet Minerua dea cum fele cõmune, præter glaucorem oculorum? Nam is oculorũ color Mineruæ tribuitur, qui & noctuis adest & felibus. Vnde apud Homerum etiã epitheton, γλαυκῶπις ἀθήνη. Est & hoc felibus cõmune cum noctuis, quod & noctu cernũt, & pariter insidiantur muribus. Refertur apud Zenodotum & Suidam. Etymologus indicat discrimen orthographiæ, quo αἴλουρος pro gente, est enim Scythię à paludibus dicta, scribitur per ι. pro animante, per diphthongum, αἴλουρος, quasi dicas Torquicaudam, aut Trahicaudam, quod tamen apud auctores negligitur.

Animam debet.

Τὴν ψυχὴν ὀφείλει, id est, Animam debet. Donatus prouerbium esse admonet, de eo qui immodico ære alieno teneatur, vt plus quã omnes facultates debeat, ac deniq; seipsum debeat. Terentius in Phormione, Quid si animam debet. Erat enim antiquitus lex, vt qui soluendo nõ esset, is nexus addiceretur creditori, luiturus corpore, id est, opera, quod ære non posset. Extat apud Gellium lex duodecim tabularum, quæ iubebat dissecari corpus eius, qui multis creditoribus deberet, nec esset soluendæ rei.

Summum ius, summa iniuria.

SVMMVM ius, summa iniuria, hoc est, Tum maxime disceditur ab æquitate, cum maxime superstitiose hæretur legum litteris. Id enim summum ius appellant, cũ de verbis iuris contenditur, neq; spectatur quid senserit is qui scripsit. Nã voces ac litteræ, quasi legum summa cutis est. Eam ineptiã quorundam superstitiosorũ iuris interpretum, copiose simul & eleganter illudit M. Tull. in actione pro Murena. Terẽtius, Verum illud Chreme dicũt, ius summum, sæpe summa malitia est. M. Tul. Officio lib. 1. Ex quo illud, summum ius, summa iniuria, factum est iam tritum sermone prouerbium. Columella 1. rei rusticę lib. Nec sane est vindicandum nobis, quidquid licet. Nã summum ius antiqui summam putabant crucẽ. Citatur & Celsus adolescens lib. Pãdect. 45 titulo De verborum obligatione, Capit. Si seruum Stichum: qui scripserit quæstionem esse de bono & ęquo, in vno genere plerunq; sub auctoritate iuris scientiæ

tiæ periculose erratur. Itidem Paullus lib. 50. titulo, De regulis iuris: In omnibus quidem, maxime tamen in iure æquitas spectãda est. Simili figura Seneca libro De ira primo dixit, summo animo. Si intelligis non ex alto venire nequitiam, sed summo, quod aiunt, animo inhærere.

Ne ignifer quidem reliquus est factus.

Οὐδὲ πυρφόρος ἐλείφθη, id est, Ne ignifer quidem superfuit, vbi significamus, omnes ad vnum interiisse adeo, vt ne ei quidem sit parcitum, qui ignem præferat exercitui. Nam priscis mos erat vt vates aciem præcederet, lauro coronatus, ac facem gestans. Ab hoc belli vim abstinebant vtrinq;, quod nefas ducerent, in virum sacrum ferrum stringere. Proinde si crudelem aliquam stragem significare voluissent, ne ignifero quidem parcitum aiebant. Meminit huius adagii Eustathius Iliados μ. enarrans hos Homeri versus:

Οὐκ ἔτ' ἔπειτ' οἴω ὁδ' ἄγγελον ἀπονέεσθαι
Ἀψοῤῥον ποτὶ ἄστυ, id est,
Haud equidem fore credo, vti sit rediturus ad vrbem
Hinc posthac aliquis vel nuntius.

Admonet hoc quoque figuram habere prouerbialem, οὐδ' ἄγγελος ὑπελείφθη, id est, Ne nuntius quidem relictus est, quoties significamus ad vnum omnes extinctos, vt ne vnus quidem effugerit qui rem gestam renũciaret. Nam is vel dedita opera relinqui solet ab hoste.

Thracium commentum.

Θρᾴκεια παρεύρεσις, id est, Thracium commẽtum, siue inuentum. Apud Zenodotum legitur, torquendum in eos, qui pacta eludũt callido vafroque aliquo commento. Porro vnde in prouerbium natum fuerit, indicat Strabo libro Geographiæ nono, ex Ephoro auctore. Thraces pactis cum Bœotiis aliquot dierum induciis, nihilo segnius incursiones agebant nocturno tempore. Hos cũ propulsassent Bœotii, atq; expostularent, quod violassent inducias, respõderũt Thraces, se nihil præter pacta fecisse: pactos. n. esse de diebus, noctibus incursasse. His ferme similia refert Zenodotus, nempe Thraces constitutis decem dierum induciis, noctu impressionem fecisse in Bœotiis, iam negligentius agentes induciarum fiducia, atque ex his nonnullos trucidasse, aliquot viuos abduxisse: deinde expostulantibus de violatis pactis Bœotiis, respondisse, dies, non noctes, pacto contineri. Ea res prouerbio locũ fecit, Θρᾴκεια παρεύρεσις, id est, Thraciũ inuentum. Est enim proprie παρεύρεσις, excogitata cauillatio, qua pactũ eludimus; quas Plautus sutelas vocat. Et Terentius: Ne quid suo assuat capiti. Addunt enim extra pactionem commenti quippiam, quo rem omnem subuertunt.

Romanus sedendo vincit.

ROMANVS sedendo vincit. Vetus prouerbium in eos, qui tranquilli atque otiosi, tamen quæ volunt efficiunt, aut qui non viribus, sed arte rem gerunt. Marcus Varro lib. De re rustica primo, capite secundo, Vultis igitur interea vetus prouerbium, quod est, Romanus sedendo vincit, vsurpemus dum iste venit. Ex historia Fabii cunctatoris natum arbitramur, qui Hannibalem iuueniliter exultantem sua patiẽtia fregit, de quo extat versus ille Ennianus:

Vnus qui nobis cunctando restituit rem.

Citatur apud Ciceronem in Catone maiore. Vsurpatus est diuinitus à Marone lib. 6. Quanquam Liuius libro de bello Macedonico primo refert simile quiddam de Sulpicio consule. Quibus, inquit, si vndiq; circũuentus copiis foret, sedentem Romanum debellaturum credi potuerit.

Scopum attingere.

Τυγχάνειν τοῦ σκοποῦ, id est, Scopum attingere. Est voti compotem fieri, aut coniectura rem ipsam assequi. Lucianus in Icaromenippo, καὶ σὺ ἀπὸ σκοποῦ εἴκασας, i. Tuaque cõiectura haud procul abest à scopo. & ἀποτυγχάνειν τοῦ σκοποῦ, id est, Non attingere scopum. & διαμαρτάνειν τοῦ σκοποῦ, id est, Aberrare à scopo, atque id genus aliæ figuræ omnes prouerbium sapiunt. Hoc adagio festiuiter vsus est Diogenes in puerum saxa in crucem iaculantem. Euge, inquit, continges tandem aliquando scopum. Pindarus in Nemeis hymno nono, ἀκοντίζων σκοποῦ ἄγχιστα μοισᾶν, id est, Proxime iaculans ad scopum musarum. Idem hymno sexto, ἔλπομαι μέγα εἰπὼν, ἄντα σκοποῦ τυχεῖν, id est, Spero quod magna pollicitus scopum attingam. Dicitur & ἔξω σκοποῦ βάλλειν, hoc est, extra scopum iaculari, vbi quis loqui-

tur aliena ab eo quod agitur. Vsus est Gregorius Nazianzenus in Monodia.

Simia non capitur laqueo.

Ο πίθηκ☉ οὐχ ἁλίσκεται βρόχῳ, id est, Simia non capitur laqueo. In callidos tergiuersatores dici solitum, qui coargui non queũt. Id olim dictum est in Heraclidem, qui per imprudentiam perperam citarat ex Dionysio, quod erat apud Sophoclem. Missum est exemplar, vt ibi cõspecto carmine agnosceret suum errorem. Hic quoq; tergiuersanti, nec lapsum agnoscenti, dicentique casu fieri posse, vt in diuersis poetis versus consentiant, scripsit quispiam, simiam haud capi laqueo. Auctor Diogenes Laertius. Carmen Græcum sic habet:

Γέρων πίθηκ☉ οὐχ ἁλίσκεται πάγῃ,
Ἁλίσκεται μὲν, μετὰ χρόνον δ᾽ ἁλίσκεται. i.
Laqueo vetustus simius non prenditur,
Capitur quidem ille, capitur autẽ serius.

Largitio non habet fundum.

M. TVLLIVS lib. Offic. 2. Omnino, inquit, meminisse debemus, id quod à nostris hominibus sæpissime vsurpatum, iam in prouerbii consuetudinem venit, largitionem fundũ non habere. Quo dicto significabãt, stulta liberalitate quãtaslibet opes exhauriri, vel effluere potius. Translatum videtur à pertuso dolio Danaidũ apud inferos. Quæ fundo carent, Greci vocant ἀπύθμενα. Vnde Parthenius apud Athenæum lib. 11. ἀπύθμενον φιάλην dixit.

Inexplebile dolium.

Ἄπληστ☉ πίθ☉, id est, Inexplebile doliũ. Varius est huius adagionis vsus. Quadrat. n. primum εἰς τοὺς γαστρίμαργους, id est, Inglutones, edacesque congruentius autem in istos bibacitate inexplebili, qui quo plus biberint, hoc plus sitiunt, quemadmodum olim dictum est de Parthis. Sic enim Festus sensisse videtur; nam locus mutilus est, qui dolium pertusum dixerit, cum ventrẽ significaret, quanquam natura quoq; venter inexplebilis est, quod quidquid per os infuderis, id aliis viis excernitur. Quadrabit & in obliuiosum, cui si q̃d eruditionis infundas, protinus effluit, quiq; prius obliuiscatur, quam perdidicerit, cuiusmodi Strepsiadẽ facit Aristophanes in Nebulis:

Ὅς τις σκαλαθύρματι ἄττα μικρὰ μανθάνων,
Ταῦτ᾽ ἐπιλέλησται πρὶν μαθεῖν. id est,
Huiusmodi minutulas qui argutias
Prius atq; didicit dedidicerit immemor.

Sic propemodum vsus est Plautus in Pseudulo, In pertusum ingerimus dolium, operam ludimus. Competet etiam in homines præter modum profusos, quemadmodum indicauit Aristoteles lib. Oeconomicorum primo: καὶ γὰρ τὸ κτήσασθαι δυνατὸν χρὴ εἶναι καὶ φυλάττειν, εἰ δὲ μὴ, οὐδὲν ὄφελ☉ τοῦ κτᾶσθαι. τῷ γὰρ ἠθμῷ ἀντλεῖν τοῦτ᾽ ἐστὶν, ὁ λεγόμεν☉ πίθ☉ τετρημμέν☉. id est, Siquidem oportet eiusmodi esse, qui norit & parare, & parata tueri. Alioqui nihil profuerit parasse, propterea quod hoc sit cribro haurire, quodq; prouerbio dicunt, pertusum dolium. Congruit item in auaros, quorum cupiditatibus nihil est satis, verum quo magis impleantur opibus, hoc magis inanes esse videntur. Quod eleganter illo Solonis carmine testatum est apud Plutarchum in libello περὶ φιλοπλουτίας,

Πλούτου δ᾽ οὐδὲν τέρμα πεφασμένον ἀνθρώποισι, id est,
Non est fixus opũ finis mortalibus vllus

Zenodotus & tartarum ipsum recte accipi inexplebile dolium putat, quod tot millibus defunctorũ nunquã expleatur. Quadrabit & in eos, qui male ab aliis rapiunt, quæ malè item profundant in alios. Vsurpatur & de frustra laborantibus, quemadmodum alio demonstratum est loco, velut apud Catullum:

Dolia virgineis idẽ ille repleuerit vrnis.

Adagium natum à notissima fabula puellarum Danaidum, quæ ob sponsos necatos has pœnas apud inferos dare dicuntur, vt situlis perstillantibus aquam hauriãt, atq; in dolium item pertusum infundant, graui nimirum, sed inutili labore. Cuius fabulæ mentionem facit Horat. in Odis:

Et inane lymphæ
Dolium fundo pereuntis imo.

Item Tibullus:

Et Danai proles Veneris quæ numina læsit,
In caua lethæas dolia portat aquas.

Meminit huius Lucianus in Timone. Et Aristoteles lib. Politicorum sexto. Rursus Lucianus in Hermotimo, Ἐπέρρει γὰρ κατὰ τὴν παροιμίαν τὸ πρᾶγμα ἐξηντλημένον, ἐς τὸ ἔμπαλιν, ἢ ὁ τῶν Δαναΐδων πίθος, id est, Affluit enim dum exhauritur negotium laborque

& contra

& contra fit atque in Danaidũ dolio. Vsurpauit & Plato, cum aliis aliquot locis, tum in Gorgia.

Cum adsit vrsus, vestigia quæris.

Αρκτου παρούσης τὰ ἴχνη ζητεῖς, id est, Vrsi præsentis vestigia quæris. De iis dicitur, qui timiditate præsens negotium declinant, atque ad alias nugas dilabuntur. Translatum à formidolosis venatoribus, qui se dissimulant sensisse vrsum, & vestigia persequi fingunt, quo absint à periculo. Hoc genus homines Plato de Rep. lib. quinto scripsit similes esse τοῖς κυνιδίοις, ἃ τοὺς λίθους δάκνει, τοῦ βαλόντων οὐχ ἁπτόμενα, id est, Catulis, qui lapides mordent, cum eos qui iecerint non ausint attingere. Ab hoc non est alienum quod scribit Plutarchus in vita Luculli. Nã illum cum hortaretur Archelaus, vt relicto hoste in Pontum traiiceret, sic enim fore, vt protinus omnium rerũ potiretur. Οὐκ ἔφη δειλότερος εἶναι κυνηγῶν, ὥστε τὰ θηρία παρελθὼν ἐπὶ κενοὺς αὐτῶν φωλεοὺς βαδίζειν, id est, Negauit se timidiorem esse venatoribus, vt præteritis feris, ad inania illarum lustra vellet ire.

Boni ad bonorum conuiuia vltro accedunt.

Αὐτόματοι δ' ἀγαθοὶ ἀγαθῶν ἐπὶ δαῖτας ἵενται. id est,

Sponte bonis mos est conuiuia adire bonorum.

Hexameter prouerbialis, tum vsurpandus, vbi vir bonus, fiducia virtutis & amicitiæ, quæ generalis inter omnes probos intercedit, ad sui similem accedit, non expectatis vulgaribus istis inuitatiunculis. Quidam natum putant ab Hercule, qui cũ Ceti Trachenii domum inuocatus inuiseret, hunc versiculum primus dixerit. Fertur & trimeter Iambicus in eandem sententiam:

Ακλητοὶ κωμάζουσιν εἰς φίλους φίλοι. id est,

Conuiua amico amicus vltro etiã venit.

Tacite notauit adagium Homerus in secundo Iliados:

Αὐτόματος δέ οἱ ἦλθε βοὴν ἀγαθὸς μενέλαος. id est,

Illi vocalis Menelaus venerat vltro.

Scholiastes indicat, hoc verbo fuisse significatam Menelai fortitudinem in bello. Exilis enim vox formidolosum arguit, & βοὴ apud Græcos interdum bellum declarat, quemadmodum & hodie apud Germanos. Zenodotus in collectaneis diuersa sentẽtia citat hoc adagium ex Eupolidis comœdia, cui titulus Chrysogenes:

Αὐτόματοι δ' ἀγαθοὶ δειλῶν ἐπὶ δαῖτας ἴασιν. id est,

Vltro adeunt hominis timidi conuiuia fortes.

Idem ferme significat Plato in Symposio, Ινα καὶ τὴν παροιμίαν διαφθείρωμεν μετὰ βαλόντες, ὡς ἄρα καὶ ἀγαθῶν ἐπὶ δαῖτας ἴασιν αὐτόματοι ἀγαθοί. id est, Vt & prouerbium perdamus, hunc ad modum inuertentes: Boni ad bonorum conuiuia vltro veniunt. Sentire videtur Plato, Homerum fecisse Menelaum deteriorem ad prẽstantioris accessisse cõuiuium, quod Agamemnon bello valuerit, Menelaus fuerit imbellis. Citatur hic locus & ab Athenæo lib. 4. Tametsi non hanc opinamur Homeri mentem fuisse, cũ virtutis addat elogium:

Βοὴν ἀγαθὸς μενέλαος, id est,

Voce bonus Menelaus.

Et cum aliquot locis illum fortissime rem gerentem inducat, alicubi etiam ἀρηΐφιλος cognomento honestet. Apud Athenæum lib. 1. ex Cilatino, quidam qui inuocatus ad conuiuium accesserat, ita loquitur, Αγαθὸς ἂν πρὸς ἀγαθοὺς ἄνδρας ἑστιασόμενος ἥκοον, κοινὰ γὰρ τὰ τῶν φίλων. id est, Bonus enim ad bonos viros conuiuaturus veni. Nam res amicorum communes.

In puteo cum canibus pugnare.

Εν φρέατι κυσὶ μάχεσθαι, id est, In puteo cum canibus pugnare. Dici solitum, vbi cuipiã negotium incidit cũ homine rixoso & contentioso, à quo se nequeat extricare. Effertur etiam hoc pacto, ἐν φρέατι κυνομαχεῖν, voce composita.

Mihipsi balneum ministrabo.

Εμαυτῷ βαλανεύσω, id est, Ipse mihi balneator ero, vbi quis suis ipsius inseruit commodis. Aut vbi quis non expectato alieno officio, ipse suum agit negotium. Aristophanes in Pace:

Α'λλ' εἰ ταῦτα δοκεῖ, κἀγὼ μαυτῷ βαλανεύσω. id est,

Balneum & ipse mihi, si hæc vobis grata, pararo.

Interpres admonet translatum balneis, in quibus cessante balneatore, ipsi qui lauant, aquam hauriunt, neq; infundunt. Zenodotus

tus putat & ad eos referri posse, qui glādes in ignem iniectas coquunt. Fortassis haud absurde referetur ad glandium excussores. Nam Græcis βαλανεύς, balnearium cauponem significat, βάλανος glandem atq; hinc anceps prouerbii interpretatio.

Vir fugiens haud moratur lyræ strepitum.

Ἀνὴρ δὲ φεύγων οὐ μένει λύρας κτυπόν. id est,
Hunc qui fugit strepitus lyræ haud remorabitur.

Senarius prouerbialis in eos, qui in rebus periculosis ac seriis, properandi studio negligunt leuiora. Nā qui fugit in bello, non putat sibi liberum ac vacuum, vt cantorē aliquem auscultet. Idq; ad complures res accommodari potest. Veluti si dicas, non esse rebus friuolis ac voluptariis nugādum, cū hæc vita tot periculis sit obnoxia. In hanc sententiam elegāter Seneca in epistola quadam ad Lucilium Transcurramus, inquit, solertissimas nugas, & ad illa, quæ nobis aliquam opem sunt latura, properemus. Nemo qui obstetricem parturienti filiæ solicitus accersit, edictum, & ludorum ordinem perlegit. Nemo qui ad incendium domus suæ currit, tabulam latruncularium perspicit, vt sciat quomodo alligatus exeat calculus. At mehercle vndiq; tibi omnia nunciātur, & incendium domus, & periculum liberorum, & obsidium patriæ, & bonorum direptio. Adiice his naufragium, motusq; terrarum, & quidquid aliud timeri potest. Inter ista districtus, rebus nihil aliud quā animum oblectātibus vacas. Plutarchus in libello quem scripsit de ει. Delphico:

Οὐ ναῦβλα κωκυτοῖσιν, οὐ λύρα φίλη. id est,
Ingrata naubla, ingrata lugenti lyra.

Caninum prandium.

CANINVM prandium prouerbio dicebatur abstemium, & in quo nullum vinum biberetur: propterea quod peculiari naturæ ꝓprietate, canes à vino abhorrent. Id adagii refertur ab A. Gellio libro Noctium Atticarum 13. capite vltimo, his quidem verbis. Eius autem loci in quo id prouerbium est, verba hæc sunt, nimirū ex M. Varronis Satyrarum libro, qui ὕδωρ κρυὸν, i. Aqua rigēs inscribitur. Nō vides apud Mnesteum scribi, tria genera esse vini, nigrum, album, medium, quod vocant, κιῤῥὸν. i. giluum, nouū, vetus, medium. Et efficere nigrum, virus: album, vrinam, medium, πέψιν, id est, concoctionem. Nouum refrigerare, vetus calefacere, medium vero esse prandium caninū. Quid significet, inquit Gellius, prandium caninum, rem leuiculam diu, & anxie, quęsiuimus. Prandium autem abstemium, in quo nihil vini potatur, caninum dicitur, quoniam canis vino caret. Cum igitur medium vinum appellasset, quod neq; nouū, neq; vetus esset, & plerunq; homines ita loquantur, vt omne vinum aut nouū esse dicant, aut vetus, nullam vim habere significauit, neq; noui, neq; veteris, quod mediū esset. idcirco pro vino nō habendum, quia neq; refrigeraret, neque calefaceret. Hactenus Gellius Plutarchus in Symposiacis scribit, Theophrastum ioco vocare solitum, ἄοινα συμπόσια τὰ κουρεῖα, quemadmodum alias admonuimus.

Vir fugiens, & denuo pugnabit.

Ἀνὴρ ὁ φεύγων, καὶ πάλιν μαχήσεται,
Qui fugerit, rursum ille præliabitur.

Senarius prouerbialis, quo monemur non protinus abiicere animum, si quid parū feliciter successerit. Nam victos posse vincere. Proinde Homerus ἑτεραλκέα νίκην vocat, id est, vicissim, nunc apud hos, nunc apud illos pollentem. Apud eundem Iliados Θ. Alexander sic loquitur Hectori:

νίκη δ' ἐπαμείβεται ἄνδρας. id est,
Alterna viris victoria cedit.

Idem alibi Iliados γ.

Νῦν μὲν γὰρ μενέλαος ἐνίκησεν ξὺν ἀθήνῃ,
Κεῖνον δ' αὖθις ἐγώ. id est,
Palladis auxilio nunc victor abit Menelaus.
Illum ego sed posthac pugna superaro vicissim.

Demosthenì probro datum est ab inimicis, quod in eo prælio, quo Philippus Macedonum rex Athenienses apud Cheroneam vicit, clipeo abiecto fugisset, eaq; gratia ῥίψασπις ignominioso cognomine vocatus. Verum id probri Demosthenes, homo nō admodū verecundus, prouerbiali, notissimoque versiculo legitur eludere solitus:

Ἀνὴρ ὁ φεύγων καὶ πάλιν μαχήσεται.

Huic confine est illud Daui Terētiani, Hac nō successit, alia aggrediundū est via. Vsurpat adagiū Tertullianus in libro De fuga in persecutione. Sed omissis, inquit, quidam diuinis exhortationibus, illum magis Græcum versiculum secularis sentētiæ sibi adhibent:

adhibent: Qui fugiebat, rursum præliabitur, vt & rursus forsitan fugiat. Et quando vincet, qui cum fugerit victus est?

Ex stipula cognoscere.

Ἐκ τῆς καλάμης γινώσκειν, id est, Ex stipula iudicare dicimus, quoties è vestigiis quibusdam in senecta reliquis, coniecturam facimus, cuiusmodi quis fuerit in adolescẽtia, translata metaphora ab segetibus. Homerus in ξ Odysseæ,

Ἀλλ᾽ ἔμπης καλάμην γε σ᾽ ὀΐομαι εἰσορόωντα
Γινώσκειν. id est,
Attamẽ inspecta stipula te suspicor illud
Coniicere.

Vtitur hoc adagio Lucianus in Pseudomãte, quem nos olim Latinum fecimus. Aristoteles in Rhetoricis καλάμην, senectam interpretatur. Ὅταν γὰρ inquit τὸ γῆρας εἶπε καλάμην ἐποίησε μάθησιν καὶ δι᾽ ἀ τῦ γέροντος, ἄμφω γὰρ ἀπηνθηκότες, id est, Etenim cum senectam dixit culmum, senem ostendit, ac repræsentauit. Nam vtrique defloruerunt. Aristophanes in Vespis non dissimili figura vsus est:

Ἀλλὰ ἐκ τῶν λειψάνων
Δεῖ τῶνδ᾽ ἐρώμην νεανικὴν ἔχειν. id est,
Verum e reliquiis robur horum colligi
Iuuenile oportet.

Dicimus item, ex fragmentis, ex ruina rẽ cuiusmodi fuerit coniectare.

Eodem cubito.

Αὐτῷ πήχει, id est, Eodem cubito, hoc est, eadem regula, eadem mensura. Vtitur hoc aliquoties Lucianus, cum alias, tum in libello De ratione conscribendę historiæ, καὶ ὅλως πῆχυς εἷς, καὶ μέτρον ἀκριβές, id est, In summa cubitus vnus, atque exacta regula. Aristophanes in Ranis:

Καὶ γὰρ ταλάντῳ μουσικὴ σταθμήσεται.
Καὶ κανόνας ἐξοίσουσι καὶ πήχεις ἐπῶν. id est,
In lance enim librabitur poetica,
Promẽtq; regulas, cubitosq; carminum.

Non dissimili figura dixit Cornelius Tacitus libro De oratoribus in prefatione, cum ait, se quę à præstantissimis viris acceperat, iisdem numeris, iisdemq; rationibus persequi velle. Pli. Epis. lib. 8. dixit, pari libra. Illud fortasse παρεργότερον, at non inutile fuerit admonere, plerasque metaphoras à mensuris ductas esse prouerbiales, vt pensiculare rem, pensitare factum, repẽdere beneficium, remetiri gratiã, librare negotium, expẽdere caussam, renumerare beneficium, æquilibrium officii, retaliare conuicium, atque id genus alias.

Ne altero quidem pede.

Μηδὲ τὸν ἕτερον πόδα, id est, Ne alterum quidem pedem discedere. Lucianus in Harmonide. Idem in Sectis, Οὐδὲ πώποτε ἐξ αἰθιοπίας τὸν ἕτερον πόδα προελθών, id est, Qui ex Aethiopia nunquam vel alterum promouerit pedem. Annumerandum illis, quę retulimus alibi, latum digitum, & latum pedem, latum vnguem, quibus vel consensus opinionum, vel studii assiduitas significatur, velut illo, nocte dieque: quod aliter extulit T. Liuius belli Mace. 1. Alii in castris sine stationibus per somnum vinumque diem noctibus æquabant.

Ex Diametro opposita. Diametro distant.

Ἐκ διαμέτρου, id est, Ex Diametro. De vehementer inter se pugnantibus olim dicebatur, sumpta Metaphora à Geometris, apud quos perfectissima oppositio ex diametro est. Lucianus in Tyranno, ἐκ διαμέτρου γὰρ οἱ βίοι φασίν, id est, Nostra enim & illorum vita, ex diametro, quemadmodum aiunt, inter se distant. Athanasius in libro quodam de synodo Nicæna, οἱ κατὰ διάμετρον ὡς ἔπος εἰπεῖν ἀντίκεινται, τῇ σαβελλίου γνώμῃ, id est, Qui iuxta diametrum, vt ita loquamur, aduersantur Sabelii sententię. Basilius in epistola quadam ad Athanasiũ, κατὰ διάμετρον dixit. Diametrus enim est recta linea, figuram, qua longissime patet, ex ęquo secans: velut diametrus orbis est, quæ sic à summo ad summum tenditur circulum, vt per centrum eat, definitore Macrobio in Somnium Scipionis lib. 2. Nec ab hoc dissentit Euclidis diffinitio. Latini lineam hanc, dimetientem vocant. Nam Græcis διάμετρος παρὰ τὸ διαμετρεῖν, id est, à dimetiẽdo. Nominis caussam reddit Aristoteles in Problematis, Sectione 15. problema. 2. Cognatum est illi, quod alio recensuimus loco, δὶς διὰ πασῶν.

Audi quæ ex animo dicuntur.

Ἄκουε ἀπὸ καρδίας, id est, Audi quæ dicuntur ex animo. Nam seria, quæque circa dissimulationem dicuntur, ex animo dici dicuntur, eaq; ex corde proficisci vulgus ait.

Lucianus

Lucianus in Ioue Tragœdo, Οὐκοῦν ἀκούετε ὦ θεοί, τά γε ἀπὸ καρδίας φασὶν, id est, Itaque audite dii nimirum ex animo dicenda, sicuti prouerbio dicitur. Nam adulatorum & simulantium oratio in faucibus nascitur, non in corde. Plutarchus in commentario quem inscripsit, quo pacto quis possit assentatorē ab amico dignoscere, refert hos senarios:

Ἐμοὶ γὰρ εἴη πτωχὸς, εἰ δὲ βούλεται
Πτωχοῦ κακίων ὅστις ὢν εὔνους ἐμοὶ
Φόβον παρελθὼν τ' ἀπὸ καρδίας ἐρεῖ. id est,
Mendicus vtinam sit mihi, vel si libet
Mendicum & infra, qui mihi volēs bene
Timore posito, possit ex animo loqui.

Ad hanc figuram pertinet illud Plautinū, corde amare. itē illud, persequi corde, animo, & viribus, vtrunq; est in Captiui duo. contrarium est huic, A' summis labris, pro eo qđ est, non ex animo. Seneca in Epist. ad Luciliū, Non à summis labris ista veniūt.

Aut bibat, aut abeat.

AVT bibat, aut abeat. Quo quidem adagio monemur, vt aut tempori locoq; nos accommodemus, aut ab hominum consuetudine nos subducamus. Quemadmodū Cato fecisse legitur, qui cum non posset sumere vultum Floralium licentiæ conuenientē discessit e theatro. Natum à priscis illis Græcorum simposiis, hoc est, compotationibus, in quibus mos erat, talis sortiri quēpiam, qui conuiuio quasi præsideret, ac decreta conuiuialia præscriberet, quæ νόμους, i. leges appellabāt. De hisce legibus Valer. Valentinus iocoso carmine cōscripsit, cui titulū fecit Tapullæ, teste Festo Pompeio. Porro præfectum βασιλέα, hoc est, regem nominabant. Plutarchus συμποσίαρχον vocat. Varro apud Nonium, Modiperatorem à Latinis vocatum scribit, quasi modum imperantem, ne quis aut plus satis biberet, aut parum. Atheneus lib. 10. ex Eupolidis auctoritate docet huic præfectos rei οἰνόπτας dictos, ab aliis ὀφθαλμούς. Huius consuetudinis meminit & Horatius in Odis:

Nec regna vini sortiere talis.

Ex legibus iocosis hęc vna fertur, aut bibat, aut abeat. Commemoratum à Cicerone, libro Tusculanarum quæstionum 5. Mihi quidem, inquit, in vita seruanda videtur illa lex, quę in Græcorum conuiuiis obtinet Aut bibat, inquit, aut abeat. Et recte. Aut enim fruatur aliquis pariter cum aliis voluptate potandi, ne sobrius in violentiam vinolentorum incidat, aut discedat. Sic iniurias fortunæ, quas ferre nequeas, de fugiendo relinquas. Hactenus ille. Quidam sic efferunt, ἢ πῖθι, ἢ ἄπιθι, id est, aut bibe, aut abi. Quanto ciuilior hæc lex, quam ea quā Empedocli in conuiuio pręscripsit conuiuii præfectus, vt aut biberet, aut vinum in caput illius effunderetur. Eam rem tam indigne tulit Empedocles, vt postridie coacto concilio, & inuitatorem, cuius opera id erat factum, & symposiarchā reum peregerit, damnandosque curarit. Refert Diogenes Laertius.

Domi habet, domi nascitur.

AD eandem pertinet metaphoram: Domi habere. Nā id domi dicimus habere, quod in nobis sitū est, nec necesse est ab aliis mutuo sumere. Translatum apparet ab ea consuetudine foris rogandę suppellectilis, quā domi desideres. Terent. in Adelphis, Phy. domi habet, vnde discat. M. Tull. ad Varronem, Sed quid ego nunc hęc ad te, cui domi talia nascuntur? Idem Academicarum quæstionum libro secundo, Desine quæso communibus locis, domi nobis ista nascuntur, id est, hæc oratorum sunt propria. Proinde dixeris eleganter, Quid in rebus istis felicitatem venaris? domi habes, vnde beatus esse queas. Regum est domi consilium habere, non ab aliena pendere sententia.

Confringere tesseram.

APVD Plautum in Cistellaria confregisse tesseram dicitur qui sibi reditum in domū aliquam præclusit. Siquidem cum amans dixisset se iureiurando astrictum, vt lenæ filiam duceret, orans ne se periurum fieri pateretur, illa respōdens, Abi, inquit, quærere, vbi tuo iurando satis sit subsidii. Hic apud nos iam Alcesimarche, cōfregisti tesseram. Est autem tessera symbolum hospitale, quo prolato cognoscebantur hospites, siquando redissent.

Frigidam aquam suffundere.

FRIGIDAM aquam suffundere, Plautus in Cistellaria videtur vsurpasse ꝓ eo quod est, instigare clanculum. Sic enim in ea fabula meretrix queritur de matronis maritos suos in meretricum odium quod possunt

sunt inflammantibus. Ita nostro ordini palam blandiuntur, clam si occasio, vsquã est, aquam frigidam subdole suffundũt. Viris cum suis prędicant nos solere, suas pellices esse aiunt. Translatum apparet ab iis, qui certaminibus equestribus aquã equis aspergebant, quo refocillati currerent acrius, atque hoc pacto ad cursum instigabant. Cuius ministerii meminerunt etiam Pandectæ iuris Cæsarei lib. 3. Titulo de iis, qui infamia notan. ex Vlpia. his quidem verbis: Et generaliter ita omnes opinantur, & vtile videtur, vt neque Thymelici, neque Xystici, nec agitatores, nec qui aquã equis spargunt, cetera que eorum ministeria, qui certaminibus sacris deseruiunt, ignominiosi habeantur. Hactenus Vlpia. Id fiebat, opinamur, in Olympicis, aut similibus certaminibus, nonnunquam & ob hanc caussam, ne rotæ agitatione feruescentes, flammam conciperent. Nisi si cui magis probatur, vt traductum putetur ab iis, qui ioci ludibrii ve caussa, clanculum aquam infundunt in conuiuii locum: aut ab his qui ludibrii caussa, aqua conspergunt aliquem, qui balneatorum iocus est. Vnde & Iulius Pollux libro septimo docet πλύνειν interdum vsurpari pro conuiciari. Sic Aristophanes in Pluto, πλυνὸν με ποιῶν ἐν τοσούτοις ἀνδράσιν. Quæritur quispiam quod contumeliæ caussa cõspersus sit aqua multis præsentibus. Sed probabilius est translatum ab officinis ærariis, vbi fabri subinde frigidam in ignem aspergunt, quo ignis sit vehementior.

In senem ne quod collocaris beneficium.

Γέροντι μηδέ ποτε μηδὲν χρηστὸν ποιεῖν, id est, Ne quid vnquam beneficii collocaris in senẽ. Refertur nominatim ꝓuerbii vice, ab Aristotele, lib. Rhetoricorum 2. χ' ὅς τις συμβουλεύει μὴ ποιεῖσθαι φίλον γέροντα τούτῳ μαρτυρεῖ ἡ παροιμία, μὴ ποτ' εὖ ἔρδειν γέροντα, id est, Qui consulit, ne quis cum sene ineat amicitiam, huic testimonii loco est prouerbiũ, ne quando bene merearis de sene. Dicitur hodieque, vulgo, Neque in senem, neque in puerum collocandum esse beneficium, propterea quod alter non refert, alter non meminit. Extat & huiusmodi quoddam apud Diogenianum adagium, Μὴ ποτ' εὖ ἔρδειν γέροντας, μηδὲ γυναῖκα, μη δὲ παῖδα μηδ' ἐωνας τινὸς, μηδὲ λάλον κωπηλάτην, i. Ne q̃d beneficii colloces, neq; in senes, neq; in mulierem, neq; in puerum, neque in canem cuiuspiam, neque in garrulum remigem: propterea quod perire videatur, quod in eiusmodi genus hominum insumitur Seneca de beneficiis tertio: Sic fit, vt præceptores eorumque beneficia intercidant, quia totam pueritiã relinquimus: sic fit, vt in adolescẽtiam nostram collecta pereant, quia ipsa nunquam retractatur.

Stultus, qui patre cæso liberis pepercit.

SVPERIORI protinus illud subtexuit, & quidem prouerbii nomine, καὶ τοὺς υἱοὺς ἀναιρεῖν ἂν καὶ τοὺς πατέρας.

Νήπιος, ὃς πατέρα κτείνας, παῖδας καταλείποι. id est,

Et qui suadeat occidere liberos, quorũ patrem occideris, huic attestatur hoc prouerbium, Stultus qui patre occiso liberos relinquat. Refert idem postea inter sententias: Fatuus qui occiso patre liberis pepercit. Est autem versus prouerbialis:

Νήπιος ὃς πατέρα κτείνας υἱοὺς ὑπολείπει. i.
Est fatuus, qui patre perempto pignora linquit.

Vsus est & Herodotus in Clione, ὁμοίως γάρ μοι νῦν φαίνομαι πεποιηκέναι, ὡς εἴ τις πατέρα ἀποκτείνας τῶν παίδων αὐτοῦ φείσαιτο, id est, Nam mihi nunc perinde fecisse videor, ac si q̃s occiso patre, liberis illius parcat. Hoc adagium vsurpasse scribitur Philippus Macedo, cum liberos etiam e medio tolleret, quorum parentes occiderat. Fertur vox militum, qui Maximinum Imperatorem trucidarunt vna cum filio, ex pessimo genere, ne catulum quidem esse relinquendum. Huc pertinet Homericum illud ex Odysseæ γ.

Ὡς ἀγαθὸν καὶ παῖδα καταφθιμένοιο λιπέσθαι Ἀνδρός. id est,
Vt bene habet cæso prolem superesse parenti.

Χρηστολόγος.

Χρηστολόγοι dicebantur, atque hodie quoque vulgo dicuntur, qui probe loquũtur, & improbe faciunt. Dictum autem peculiariter in Pertinacem Imperatorem, quemadmodũ in huius vita testatur Iulius Capitolinus.

Figuli opes.

Κεράμειος πλοῦτος, id est, Fictiles diuitiæ. De rebus

rebus incertis, fragilibus, ac neutiquam duraturis. Quemadmodum figulorum vasa facile comminuuntur quolibet casu. Refertur adagium à Diogeniano.

Lepus dormiens.

Λαγὼς καθεύδων, id est, Lepus dormiens. Quadrat in eum qui quod non facit, id facere sese adsimulat, aut quod facit, id se facere dissimulat. Qualē quidam arbitrantur fuisse Vlyssis somnū, cum a Phæacibus in Ithacam insulam exponeretur, auctore Plutarcho. Nam leporem patentibus genis dormire, cum alii permulti tradunt auctores, tum Plinius libro vndecimo, capite trigesimoseptimo, id quod etiam hominibus nō nullis ait accidere, quos Græci κορυβαντιᾶν appellant. Neq; perperā, dicetur & in timidos. Adagiū à multis auctoribus refertur.

Sero Iupiter diphtheram inspexit.

Ὁ Ζεὺς κατεῖδε χρόνιος εἰς τὰς διφθέρας, id est, Inspexit, & si sero, pellem Iupiter. Senarius prouerbialis in eos, qui sero quidem, sed aliquando tamen pro malefactis dant pœnas. Antiquitas enim credidit Iouē omnia in sua diphthera, hoc est, pelle caprina scribere: ac multa quidem pro tempore dissimulare, verum aliquando de improbis pœnas sumere. Belle quadrabit, & in principes, qui diu dissimulata maleficia tandem puniunt.

Aut mortuus est, aut docet litteras.

Ἤτοι τέθνηκεν, ἢ διδάσκει γράμματα. id est, Aut periit, aut profecto litteras docet. Senarius prouerbialis, quo significabant olim, cuipiam omnino male esse, tametsi parum liqueret, quid rerum ageret. Is aūt hac occasione venit in vulgi sermonem, auctore Zenodoto. Athenienses duce Nicia parum feliciter aliquando pugnauerunt aduersus Siculos, permultis occisis, plerisque captiuis in Siciliam abductis, qui Siculorum filios litteras docere coacti sunt. Proinde pauci qui fuga elapsi redierant Athenas, rogati quid hic aut ille faceret in Sicilia, modo memorato versiculo respondebant, Aut periit, aut docet litteras.

Oportet testudinis carnes aut edere, aut non edere.

Ἢ δεῖ χελώνης κρέα φαγεῖν, ἢ μὴ φαγεῖν. id est, Testudinis carnem aut edas, aut nō edas. Trimeter prouerbialis, in eos, qui negotiū susceptum frigide ducunt, neque explicantes, neque relinquentes, Sunt qui putent hoc dictum ab auctore Terpsione profectū esse: quorum est Athenæus libro octauo, declarans hunc primum præcepisse de gastrologia editis regulis per quas liqueret a quibus esset abstinendum, quibus contra vescendum: inter quas erat & hæc de testudine ἢ φαγεῖν, ἢ μὴ φαγεῖν. Addunt testudinis carnem si modice edatur, ventris tormina facere: rursum si copiose, lenire. Cuiusmodi quiddam & de lactucis refert Plin. Perinde quasi dicas: aut bellandum est, aut non bellandum: aut studendum, aut non studēdum. Nam pleraq; res sunt, quas si facias acriter, plurimum conducunt: sin ignauiter, officiunt. Velut eę quę mediocritatē nō recipiunt, quod genus est musica, poeticaque. Sunt rursus quædam, quę degustasse sit satis. Quo de genere putauit esse philosophiæ studium Ennianus ille Neoptolemus, & Callicles Platonicus.

Bonæ leges ex malis moribus procreantur.

Macrobivs Saturnalium lib. 3. Vetus verbum est, inquit, Leges bonę ex malis moribus procreantur. Nam sicuti medicorum pharmacis nihil opus foret, nisi morbis laboraretur: ita legibus ferundis nihil opus esset, nisi perperam viueretur. Vnde apud Aeginetas olim pecuniaria pęna mulctabatur is, qui legis instituendæ dedisset occasionem. Auctor Aristoteles lib. Rhetoricorum 2. Cornelius Tacitus lib. 5. Vsu probatum est, leges egregias exempla honesta apud bonos ex delictis aliorū gigni. Huc pertinet quod Solon ἐρωτηθεὶς, διὰ τί κατὰ πατροκτόνου νόμον οὐκ ἔθηκε, διὰ τὸ ἀπελπίσαι εἶπεν. id est, Rogatus quam ob causam non tulisset legem in parricidas, respōdit, quod non sperasset futurum parricidam.

Bos alienus subinde foras prospectat.

Βοῦς ἀλλότριος τὰ πολλὰ ἔξω βλέπει, i. Bos alienus subinde foras ꝓspectat. De iis, qui apud alienos non satis ex animi sententia tractātur, eoq; sæpius suos desiderant. Vnicuique domi, ac velut in suis pręsepibus iucūdissima vita, peregre permulta sunt quæ lædant, plurima desunt. Adlusisse videtur ad hoc prouerbium Plutarchus in Symposiacis

stiacis decade octaua, problemate secundo. ὅπως δὲ ἑαυτῶν μὴ καταφρονῆτε, μηδ' ἔξω βλέπητε παντάπασιν, id est, Verum ne ipsos contemnatis, ne ve foras prospiciatis, id est. Ne aliunde petatis, quod ab ipsis Platonis interpretibus sumi potest. Proinde recte dicetur, ἔξω βλέπειν, qui non cōtentus suis aliūde pendet. Vsurpat, & in libello, περὶ τῆς ἀρετῆς καὶ κακίας.

Septimus bos.

Ἕβδομος βοῦς, id est, Septimus bos. Olim in stupidos brutosque dicebatur, vnde celebratus senarius:

Τὸν ἕβδομον βοῦν ἡ σοφὴ παροιμία. id est,
Venustum adagium septimum narrat bouem.

Id hinc ortum esse tradunt, quod antiquitus post sextam lunam bouis imaginem è farina pinsere consueuerint, qui septimam lunam cornibus referret. Sunt qui malint hinc natum, quod cū apud veteres sex animantium genera mactari diis soleāt, ouis, sus, capra, bos, gallina, anser: pauperes non habentes viuum animal quod immolarēt, bouis simulachrum è farina fingere consueuerunt. is quoniam sensu vitaque careret, in stoliditatis abiit prouerbium. Citatur apud Suidam Euripides in Erechtho, & Acheus in Iride, qui prouerbiū hoc vsurpauerint, tametsi versus illorum non refert.

Indus elephantus haud curat culicem.

In epistolis, quę Phalaridis nomine feruntur, extat huiusmodi quoddam adagium, κώνωπος ἐλέφας ἰνδὸς οὐκ ἀλεγίζει, id est, Culicem haud curat elephantus Indicus. Dictū est autem ob singularem duritiem cutis elephantinæ, quæ fertur etiam iacula excutere, tantum abest, vt culicis morsu possit offendi. Adhiberi poterit, quotiens significabimus excelsis animis leues, & vulgares iniurias esse negligendas.

Lutum luto purgare.

Πηλῷ πηλὸν καθαίρεσθαι, id est, Lutū luto purgari, dicitur, vbi res sordida sordibus tollitur, hoc est, cum sordes non tolluntur, sed aut mutantur, aut augentur etiam. Apollonius in epistola quadam. ἀλλ' οὐδ' ἐκεῖνο ἱερεῦσιν ἔπεισε μὴ πηλῷ πηλὸν καθαίρεσθαι, Loquitur de sacerdotibus, qui deorum aras sanguine polluerent, eamque expiationem esse ducerent. Huc pertinet Diogenis dictum. Is ingressus balneum sordidum, qui hic, inquit, lauant, vbi lauant? indicans talibus balneis conspurcari corpora potius quam purgari. Idem accidit Alexandrinis qui in vrbibus alunt vim Ibidum in hunc vsum, quòd serpentes ac macellorum sordes deuorent, verum suis immundiciis omnia rursus conspurcant.

Cyclopica vita.

Κυκλώπειος βίος, id est, Cyclopica vita, pro vita vehementer effera ac barbara, quæ neque legibus, neque disciplina ciuili cōstet, neq; religione deorum gubernetur: Qualem describit Homerus Odysseæ lib. 9. sub persona Polyphemi:

Νήπιος εἰς ὦ ξεῖν' ἢ τηλόθεν εἰλήλουθας,
Ὅς με θεοὺς κέλεαι ἢ δειδέμεν, ἢ ἀλέασθαι.
Οὐ γὰρ κύκλωπες διὸς αἰγιόχου ἀλέγουσιν.
Οὐδὲ θεῶν μακάρων. id est,
Desipis, aut certe longinqs hospes ab oris
Hic ades, vt q me iubeas cura ve moueri,
Sine timore Deū, neq; n. cyclopica turba
Curamus summum ve Iouem diuos ve beatos.

Eodem in libro:

Τῶν δ' ἀνδρῶν πειρήσομαι, οἵ τινές εἰσιν,
Ἤ ῥ' οἵ γ' ὑβρισταί τε καὶ ἄγριοι οὐδὲ δίκαιοι,
Ἦε φιλόξεινοι καί σφιν νόος ἐστὶ θεουδής, id est,
Quod genus hoc hominum experiar iā, sint ne feroces,
Agrestes, ęquiq; rudes, an & hospitii ius
Obseruent, animo reuerentes numina diuum.

Homerum ęmulatus Euripides Cyclopem hoc pacto loquentem facit:

Ζηνὸς δ' ἐγὼ κεραυνὸν οὐ φρίσσω ξένε,
Οὐδ' οἶδ' ὅτι Ζεύς ἐστ' ἐμοῦ κρείσσων θεός. i.
Atqui hospes ego fulmē Iouis nō horreo,
Neque me Iouem præstantiorem habeo Deum.

Strabo lib. Geographiæ 11. scribit, hoc vulgo dictum in Albanorum gentem, quod Cyclopum agerent vitam, vtpote neq; culturæ studiosi, & ad omnem vitę cultum inertes & rudes.

Similes habent labra lactucas.

Similes habent labra lactucas. Vbi similia similibus contingunt, veluti præceptori parum docto discipulus indocilis: improbo populo magistratus improbus: contumelioso

melioso patrono contumeliosus actor: vxori morosæ maritus morosus: breuiter quotiens mala malis, digna dignis eueniunt. Natum adagium ab asino carduos pascente. Est autem lactuca herba mollis ac tenera, quæ tamen non admodum sit dissimilis carduo, præsertim syluestri. Itaque quemadmodum carduus spinosus est, atque maiorem in modum asperis foliis & caule, denique ipso etiam flore, itidē & asini labris nihil durius ac petricosius, vt illis non alia lactuca magis apta videatur. Porro carduos lactucarum vice etiam in conuiuiis à nonnullis apponi solere, testis est Iulius Capitolinus in vita Pertinacis Imperatoris. Plinius item libro decimonono, de carduis in hunc modum: Poterant videri dicta omnia, quæ in precio sunt, nisi restaret res maximi quæstus, non sine pudore dicēda. Certum est quippe carduos apud Carthaginē magnam, Cordubamque præcipue, sestertium sena millia è paruis his reddere, quoniam portenta quoque terrarum in ganeā vertimus, etiam ea quæ refugiunt quadrupedes consciæ. Vsurpat, simulque interpretatur prouerbiū diuus Hieronymus, scribens ad Chromatium in hunc modum: Secundum illud quoque de quo semel in vita Crassum ait risisse Lucilius: Similem habent labra lactucam, asino carduos comedente: videlicet vt perforatam nauim debilis gubernator regat, & cęcus ducat in foueam, & talis sit rector, quales illi qui reguntur. Hactenus ille. Fuit autē hic Crassus auus eius Crassi, qui pugnans aduersus Parthos interiit, cuius signa postea retulit Augustus. Numeratur is inter eos, qui nunquam in vita risisse feruntur eaq; gratia ἀγέλαστοι, id est, irrisibiles cognominati. M. Tul. in actionibus, Crassum Liciniū, auctore Lucilio, semel duntaxat in vita risisse testatur. Plin. lib. Naturalis historiæ 7. capite decimonono: Ferunt, inquit, Crassum auū Crassi in Parthis interempti, nunquam risisse, ob id Agelastum vocatum, sicuti nec flesse multos. Diuus Hieronymus contra Rufinum: Ego certe vt homini seuerissimo risum moueam, vt imiteris aliquando Crassum, quem semel in vita risisse scribit Lucilius. Meminit & Macrobius lib. Saturnalium secundo.

Dignum patella operculum.

HVIC simillimum est illud, quod ab eodem Hieronymo refertur in epistola ad Chromatium: Dignum patella operculum. In mea enim, inquit, patria rusticitas vernacula: Deus vēter est, & in diem viuitur, & sanctior est ille, qui ditior est. Accessit huic patellæ iuxta tritum populi sermone prouerbium, dignum operculum. Idem aduersus Rufinum. Quod librum Eusebii pro Pamphili verteres, quod tuum quasi operculū venenatæ patellæ imponeres. Plato in Hippia maiore, differens de pulchro ac decoro, quiddam habet non abhorrens ab hoc prouerbio, πότερον πρέπει φέρειν, ὅταν τις τὴν χύτραν, ἣν ἄρτι ἐλέγομεν τὴν καλὴν ἕψῃ ἔτνους καλοῦ μεστὴν, χρυσῆ τορύνη αὐτῇ, ἢ συκίνη: id est, Vtrum inquiet, vbi quis ollam illam pulchram, de qua modo loquebamur, igni admouerit pulchris fabis plenam, decet illam aurea toryne, aut ficulna? Quod Græce dictum est, τορύνη, Platonis interpres vertit tudeculam. Etymologus indicat, τορύνην vocem esse Atticis peculiarem, quę illis significat ἐτνήρυσιν. Suidas ait instrumentum esse, quo mouetur olla.

Si iuxta claudum habites, subclaudicare disces.

PLVTARCHVS in libello De liberis educandis, ἂν χωλῷ παροικήσῃς ὑποσκάζειν μαθήσῃ, id est, Si iuxta claudū habitaris, disces subclaudicare. Pindari interpres extulit hunc in modum:

Χωλῷ παροικῶν κἂν ἐνὶ σκάζειν μάθοις, id est,
Claudo vel vni si propinquus manseris,
Disces & ipse claudicare protinus.

Huc pertinet illud Hesiodum, nobis alibi dictum, πῆμα κακὸς γείτων, &c. Ea vero rero rerum humanarum est infelicitas, quod facilius transiliunt vitia, quàm bona. Et tamen verum est quod addit Hesiodus, ὅσσον τ' ἀγαθὸς μέγ' ὄνειαρ. Ita Pindarus in Nemeis hymno septimo, εἰ δὲ δεῖται ἀνδρὸς ἀνήρ, τί φαῖμεν γείτονα ἔμμεν νόῳ φιλήσαντα γ' ἀτενέα γείτονι, χάρμα πάντων ἐπάξιον; id est, Si vir viro eget, quid dicemus vicinum esse vicino, animo constanti amicum? Gaudium omni re dignum. Quanquam videmus nec lectionem, nec interpretationem huius loci constare Grecis. Quidam enim pro δεῖται legunt γίνεται, referuntque ad commodorum aut incommodorum communicationem, quam homo capit ab homine, maxime à vicino, Et legendum videtur γείτον' ἔμμεν, vt respondeat participio φιλήσαντα.

Interpres

Interpres adducit & illud ex Hesiodo:

Γείτονες ἄζωστοι ἔκιον, ζώσαντο δὲ πηοί. idest,

Vicini incincti, cincti venere propinqui.

Notum est illud Themistoclis, qui proscripto agro iussit & hoc præconem addere reliquis dotibus, quod bonum haberet vicinum. Prouerbium admonet, perniciosam improborum hominum consuetudinem, propterea quod cum corporis, tum maxime animi vitia contagio serpunt in vicinum. Naso:

Dum spectant oculi læsos, læduntur & ipsi.
Multaq; corporibus transitione nocent.

Id Aristoteles existimat potissimum vsu venire in morbis oculorum, quod ea corporis pars maxime sit mobilis. Item in scabie quod in summa sit cute, & humore glutinoso, ad vicinum permanat. Postremo in omnibus morbis, qui e spiritu corrupto nascũtur, vt pestis, quod spiritus facile ab alio in alium traiiciatur. Denique est occultus quidam naturę consensus, qui fit vt oscitare incipiat qui viderit oscitantem, & micturiat qui meientem conspexerit, auctor est Alexander Aphrodiseus. Et balbutire discit, quisquis assidue cum balbo viuit. Morum autem scabiem affricat conuictor conuictori. Aristoteles sectione 6. problem. 4. quęrit quare lippitudo, tabes, & scabies contagio migrent ad alios, nec idem accidat in omnibus morbis. Plutarchus in commentario De ratione dignoscendi verum amicum ab adulatore, scribit tantam habere vim assiduam cõsuetudinem, vt imprudentes etiam imitemur vitia eorũ, quibuscum viuimus. Quemadmodum Platonis familiares eius gibbum imitabantur: Aristotelis amici, balbutiem eiusdem exprimebant: Alexandri Macedonum Regis familiares ceruicis inflexum, & vocis in dicendo asperitatem effingebant. Plato De legibus 2. eleganter indicat, quomodo fallat contagium: πότερον εἰκὸς, εἰ καὶ ἀναγκαῖον ταυτὸν εἶναι, ὅπερ ὅταν τις πονηροῖς ἤθεσι ξυνὼν κακῶν ἀνθρώπων, μὴ μισῇ, χαίρει δὲ ἀποδεχόμενος, ψέγῃ δὲ ὡς ἐν παιδιᾶς μοίρᾳ, ὀνειρώττων αὑτοῦ τὴν μοχθηρίαν, τότε ὁμοιοῦσθαι δήπου ἀνάγκη τὸν χαίροντα ὁποτέροις ἂν χαίρει. id est, Vtrũ probabile, an potius necessariũ hoc ipsum esse, quod cum quis cum prauis hominum improborum moribus conflictatur, non odit, sed gaudet magis approbans, quanquam veluti per iocum reprehendit, somnians suam ipsius malitiam, tunc profecto necesse est, vt similis euadat gaudens vtriscunque gaudeat.

Corrumpunt mores bonos colloquia praua.

EODEM pertinet ille Menandricus senarius:

Φθείρουσιν ἤθη χρῆσθ' ὁμιλίαι κακαί. id est,

Mores bonos conuictus inficit improbus.

Consimilem huic sententiam refert Aristoteles nono Moralium lib. Celebratur & hic senarius à Græcis:

Κακοῖς ὁμιλῶν καὐτὸς ἐκβήσῃ κακός. id est,

Malus ipse fies, si malis conuixeris.

Quanquam autem alienius ab hoc instituto videtur huiusmodi conquirere, tamen illud adscribemus ex Senecæ De ira lib. 3. si non magnopere pertinens ad prouerbii declarationem, certe ad vitam instituendã in primis conducibile: Sumuntur, inquit, à conuersantibus mores. Et vt quædam in contactis corpore vitia transiliunt, ita animus mala sua proximis tradit Ebriosus cõuictores in amorem vini traxit. Impudicorum cœtus fortemque, & si liceat, virum emollit. Auaritia in proximos virus suum transtulit. Eadem è diuerso ratio virtutum est, vt omne quod secum habent, mitigent. Nec tam valetudini profuit vtilis regio, & salubrius cælum, quam animis parum firmis, in turba meliorum versari. Quæ res quantum possit, intelliges, si videris, feras quoque conuictu nostro mansuescere, nullique immani bestię vim suam permanere, si hominis cõtubernium diu passa est. Hucusque Senecæ verba reddidimus. Porro cũ omnis contubernii conflictatio, plurimũ habet momenti ad corrigẽda deprauandaque mortalium ingenia, tum præcipue valet oratio, quæ quidem ex arcanis illis animi penetralibus deprompta, genuinã quãdam & occultam vim, atque vt Græce dicamus melius, ἐνέργειαν secum adfert, eamq; in auditoris animum, in quem illabitur, transfundit, præsentaneum venenum, si pestilens fuerit: remedium efficax, si salutaris. Iam vero quod de colloquio dictum est, idem oportet & de studiis accipere. Qui vitam omnem in Ethnicis conterunt litteris, gentiles euadunt. Qui præter obscenos auctores nil euoluunt, moribus obscenis. Etenim lectio colloquium quoddam esse videtur.

Amens

Annus clibanum.

Ἀνὸς κρίβανον, id est, Annus clibanum. In eos olim dicebatur, qui nouæ quippiam rei reperissent. Nam Annus quidam Aegyptius clybanorum vsum, in quibus panes coquerent, fertur excogitasse. Siquidē prisci pulte polentaque victitabāt, cocti panis vsum nescientes. De ratione coquendi panis in furnis, permulta Plinius libro 18. c. 11. & hinc rei vocabulum etiam inditum. Nam Plautus in Aulularia artoptesiam vocat. Seneca in epistola quadā ad Lucilium ostendit, antiquitus panem manuum tractatione subactum, feruenti cinere testaq; percoqui solere: deinde paullatim repertos furnos & alia genera, quorum feruor serui ret arbitrio. Hic panis dicebatur κριβανίτης. Meminit huius adagii tum Suidas, tum Aristophanis interpres ἐν ἀχαρνεῦσι. Quanquam exemplaria pleraque ἄνθρωπος habent, in vno duntaxat loco ἀνὸς scriptū reperitur, quod quidem magis arridet, vt vocabulum sit proprium.

Magistratus virum indicat.

Ἀρχὴ τὸν ἄνδρα δείκνυσι, id est, Imperia demonstrant virum. Dimeter iambicus prouerbio celebratus. Quidam Pitaci Mitylenæi putant apophtegma. Sunt qui Soloni tribuant, quorum de numero Sophocles est, vt ferunt. Aristoteles quinto Moraliū libro, Biantis nomine citauit. Item Theophrastus in prouerbiis, quanquam ea non extant, Bianti adscribit. Hoc adiiciendum putauimus, ne quis cauilletur, sententiam esse, non prouerbium. Quanquam & Plutarchus in vita Ciceronis ostendit fuisse prouerbio celebratum dictum, loquens hunc in modum: ὃ δὲ δοκεῖ μάλιστα καὶ λέγεται τρόπον ἀνδρὸς ἐπιδεικνύναι καὶ βασανίζειν, ἐξουσία καὶ ἀρχὴ πᾶν πάθος κινοῦσα, καὶ πᾶσαν ἀποκαλύπτουσα κακίαν, δημοσθένει μὲν οὐχ ὑπῆρχεν, id est, Quod autem videtur ac dicitur, maxime mores hominis ostendere, atque explorare, nimirum potestas ac magistratus, omnem mouens affectum, & omnem aperiens malitiam, id Demostheni quidem non adfuit. Sophocles in Antigone:

Ἀμήχανον δὲ παντὸς ἀνδρὸς ἐκμαθεῖν
Ψυχήν τε καὶ φρόνημα, καὶ γνώμην, πρὶν ἂν
Ἀρχαῖς τε καὶ νόμοισιν ἐντριβὴς φανῇ. id est,
Fieri haud potest, cuiuspiā vt pernoueris
Animum atque mentem siue sensum, ni prius
Imperia nactus gesserit ciuilia.

Sensus est, in vita priuata vix satis perspici posse mores & ingenium hominis. Verū si committas Imperium, vt quod libeat, idē liceat, tum demū apparere quo sit animo. Eleganter inuertit Epaminondas, cui cum Thebani per contumeliam magistratum quempiam sordidum & contemptum mādassent, non contempsit, sed ea cura gessit, vt muneri prius contemptissimo dignitas & auctoritas accederet, dicens: Οὐ μόνον ἡ ἀρχὴ τὸν ἄνδρα δείκνυσιν, ἀλλὰ καὶ ἀρχὴν ἀνήρ. id est, Non solum magistratus virum ostendit, sed magistratum vir. Meminit Plutarchus in præceptis ciuilibus.

Idem Accij, quod Titij.

Extabat olim adagium apud M. Varronem in satyra, cui titulus: Testamentum, referturque apud A. Gellium in Noctibus Atticis, Idem Accii quod Titii. Quod si quis, inquit, vndecimo mense κατ' ἀριστοτέλην natus est, Accio idem quod Titio ius esto. Nimirum significans eodem sibi iure futurum, filium decimo mēse natum, quo eum qui natus sit vndecimo. Sumptum videtur à Iurisconsultorum consuetudine, Titii & Accii vocabulum pro quibuslibet duobus subinde vsurpantium.

Caput sine lingua.

Ab hoc non admodum abludit ille Laberianus trimeter,

Caput sine lingua pedaria est sententia.

Competit in eos, qui in consultationibus aut disceptationibus ipsi quidem nihil habent quod dicant, verum aliorum sententiis annuunt. Nam pedarii senatores dicebantur ii, qui in senatu quidem sedebant, verum sententiam non rogabantur, sed in aliorum sententias pedibus discedebant. Vnde referente Festo Pompeio in dictione Pedarius, à Lucilio dicti sunt Aegipedes, quod pedum discessione dicerent sententiam. Refertur à Gellio Noctium Atticarū lib. 3. c. 18. Habet & Crocodilus caput sine lingua, sed dentibus armatum.

Corpus sine pectore.

Prouerbiali figura dixit Horatius in Epistolis ad Albium:

Non

Non tu corpus eras sine pectore, dii tibi formam,
Dii tibi diuitias dederant, artéq; fruendi.

Item Ouidius in Heroinis:

Hunccine tu speras hominem sine pectore, dotes
Posse satis formæ Tyndari nosse tuę?

Perinde vero dictum est corpus sine pectore, quasi dicas, sine mente. Nam sapientiam & ingenium in pectore atque in corde constituunt. Vnde & cordatos appellamus prudentes. Et Iuuenalis tardum ac stolidum significans:

Cum læua in parte mamillæ
Nil salit Arcadico iuueni.

Cerita cera dignus.

OLIM notari dignos atque improbos & nequam homines, Cerite cera dignos, prouerbio vocabant, nimirum Ceritem ceram insignem ignominiam appellantes. Hora.

Quid deceat, quid nō obliti, Cerite Cera.
Digni, remigium vitiosum Ithacensis Vlyssis.

Acron & Porphyrion huiusmodi tradunt originem adagii. Romani Ceritibus bello subactis eam dixere conditionem, ne suffragii ius haberent, ne leges vllas aut ederent, aut haberent. Eamque ignominiā in adagium abiisse. Meminit de tabulis Ceritibus & Aulus Gellius lib. 16. ca. 13. Primos autem municipes, inquit, sine suffragii iure Cerites esse factos accipimus. Concessumque illis, vt ciuitatis Romanæ honorem quidem caperent, sed negotiis tamen atque oneribus vacarent, pro sacris bello Gallico receptis custoditisque. Hinc tabulæ Cerites appellatę versa vice, in quas censores referri iubebāt, quos notæ caussa suffragiis priuabāt. Confine videtur illi, quod alibi diximus: Sutorium atramentum.

Dij laneos habent pedes.

MACROBIVS libro Saturnalium primo, capite sexto, scribit in hunc modum: Cur autem Saturnus ipse in compedibus, visatur, Verrius Flaccus causam se ignorare dicit. Verum Apollodori lectio suggerit: Saturnum Apollodorus alligari ait per annum laneo vinculo & solui ad diem sibi festum, id est, mense hoc decembri. Atq; inde prouerbium dictū, Deos laneos pedes habere: significari vero decimo mense semen in vtero animatum in vitā grandescere, quod donec erumpat in lucem, mollibus naturę vinculis detinetur. Hactenus Macrobius. Lucianus item in Cronosolone, Saturnum in compedibus fingi solere significat. Atque huius figmēti rationem reddit in libro de Astrologia, nempe quod orbis Saturni longissime à nobis semotus sit, ob hoc in tartara coniectum finxere, ex aeris profunditate sumpta occasione. Deinde quod motus sit omniū tardissimi, vt quasi stare videatur, compedibus allegatum finxerunt. Plutarchus in problematis scribit, Tyriis fuisse morem, vt deorum statuis vincula iniicerent. Aenigma prouerbii indicat, deos ad scelerum vltionem lente quidē procedere, sed tamen aliquando de malefactis pœnam sumere vel inopinato. Sic interpretatur Porphyrio, demonstrans quod scribit Horatius libro Odarum tertio, oda secunda.

Raro antecedentem scelestum
Deseruit pede pœna claudo:

affine esse prouerbio, quod dicitur, deos iratos, pedes lanatos habere, quia nonnunquā tarde veniunt nocentibus.

Zenone moderatior.

Ζήνωνος ἐγκρατέστερος, id est, Zenone temperantior. Testatur & Laertius in Zenonis vita philosophum hūc tum in victu, tum in voluptatibus Venereis vsqueadeo patientē ac parcum fuisse, vt crudis duntaxat vescēretur, ac pallio pręteinui tegeretur. Vnde & Philemon in comœdia taxat hominē, qui post panem obsonii loco caricis vteretur, aquam vini loco biberet, ac discipulos esuriem doceret. Hinc & in vulgi sermonem abiit Zenone temperantior. Philemonis versus apud Diogenem ex fabula, cui titulus Philosophi, sunt huiusmodi.

Εἷς ἄρτον, ὄψον ἰσχάδας, ἐπιπιεῖν ὕδωρ,
Φιλοσοφίαν καινὴν γὰρ οὗτος φιλοσοφεῖ,
Πεινῆν διδάσκει καὶ μαθητὰς λαμβάνει. id est,

Post panis esum, cariceumq; obsonium
Aquam bibens perdurat inde simplicem.
Nouū. n. philosophię celebrat hic genus.
Docet esurire, ac discipulos ita illicit.

Quanquam sunt qui versus hos Posidippo tribuant, non Philemoni, velut idem admonet Laertius.

Sylosontis chlamys.

Συλοσῶντος χλαμύς. i. Sylosontis chlamys.

Refertur à Diogeniano, dici solitũ in hos, qui se cultu vestituque iactitant ac venditant. Videtur haud absurde dici posse & in eos, quibus munus exiguum in tempore, magno cum fœnore rediit. Historię, q prouerbii dederit occasionem, meminit Herodotus in Thalia, quanquam apud hunc, χλανὶς legitur, non χλαμὺς. χλανὶς autem vestis militaris. Meminit & Strabo Geographiæ libro 14. Historia sic habet: Syloson quidam cum sensisset Darium Hystaspis filium, cũ adhuc priuatus ageret, chlamyde quadam sua admodum bella impensius fuisse delectatum, eam vltro dono misit. Cuius tam tempestiuę liberalitatis memor Darius cum iam rebus esset pręfectus, totam & vrbem & insulam Samiorum Sylosonti in manus tradidit, vnius vestis munus tam opulento regno compensans. Mẽtionem facit huius rei Valerius quoq; Maximus, lib. Memorabiliũ quinto, titulo de gratitudine. Porro quod alii chlamydem, seu chlanidem vocant, hic amiculum appellat, id est, pallii genus.

Opera Sylosontis ampla regio.

Ἕκητι συλοσῶντος εὐρυχωρίη. id est,
Per Sylosontem regio facta est amplior.

Senarius in prouerbium versus, quem refert Strabo libro Geographię 14. Nam Syloson munificentia Darii, mortuo Policrate, Samiorum adeptus tyrannidem, cum acerbius exerceret imperium, ita vt fere solent ii, qui ab humili fortuna repente ad res amplas prouehuntur, & ob hãc caussam insula desereretur ab incolis, prouerbio dici cœptum:

Ἕκητι συλοσῶντος εὐρυχωρίη. id est,
Spatiosa regio est Sylosontis gratia.

Conuenit in acerbe gerentem magistratũ, aut in principem malum, cuius vitio deseratur ab incolis regio. Venustius reddetur longiore deflexu, veluti si in hominẽ πλεονέκτην, qui domum aliquam compilarit dicatur: aut in profusum ac prodigum, cuius luxu loculi facti sunt inanes.

Phalaridis imperium.

Φαλάριδος ἀρχὴ, id est, Phalaridis principatus. Refertur inter Græcas parœmias. Recte dicetur in eos, qui crudelius exercẽt Imperium, aut potestatem sibi delegatam. Ortum adagiũ à Phalaride Agrigentinorum tyranno, quẽ sua crudelitas nobilitauit. Inter multa autẽ crudelitatis exempla celebratur in primis ęneus ille taurus Perilli, siue Perilai, nã sic appellat Lucianus, inuẽtum, quo subiecto igni mortales viui sic exurebantur, vt pro eiulatu humano mugitũ ederent morientes. Eum taurũ, exusto primũ in eodẽ artifice, Delphos misisse legitur, vt Phœbo dicatus, in eius tẽplo reponeretur, monumentum futurum, simul & artis exquisitissimæ, & inuenti crudelissimi, & pœnæ merito in auctorem retortæ. Verũ Delphi munus, vt à tyranno missum, repudiarunt. Hęc ferme leguntur apud Lucianũ. Simili figura dictum legimus φαλαρισμὸν, pro immani crudelitate. Cicero ad Atticũ lib. 7. Nam istum quidẽ, cuius φαλαρισμὸν times, omnia teterrime facturum puto. Idẽ in actione contra Pisonem: Quoniam, inquit, Phalarin grammaticum habemus, i. qui perperam scripta etiam capite punit.

Complurium thriorum ego strepitum audiui.

Πολλῶν ἐγὼ θρίων ψόφους ἀκήκοα. id est,
Thriorum ego strepitum audii complurium.

Senarius est prouerbialis, quo minas & inanem clamorem nos contemnere significamus. Quemadmodum Thais illa Terentiana sæuas & gloriosas Thrasonis minas pro nihilo ducit, magnũ nebulonem appellans. Aristophanes in Vespis:

Ὡς ἐγὼ πολλῶν ἀκούσας, οἶδα θρίων τὸν ψόφον. id est,
Thria noui quid strepant, vt sæpius qui audiuerim.

Porro thria à Gręcis dicuntur ficulna folia, quę cum incenduntur, minacem quendam edunt strepitum, & formidandum iis quibus, ante non sit auditus, alioquin inanem & cõtemnendũ. Nisi mauis legere θριῶν, sic enim Græci vocant calculos, quos in vrnã mittunt sortilegæ, cum diuinant, quemadmodum admonuimus alibi. Solent huiusmodi diuinatrices aliquando e sortibus dira prædicere, quo stultos ac credulos territent, cum sæpenumero nihil eueniat eorum, quæ minantur.

Ne inter apia quidem sunt.

Οὐδ' ἐν σελίνοις ἐστὶν, id est, Ne in apio quidẽ sunt, pro eo quod est, ne ingressum quidẽ aut initium rei attigerunt. Sumpta metaphora ab iis, qui hortos ingrediuntur. Nã anti-

antiquitus extremùs ille hortorum ambitus, apio conserebatur, quem qui nondum præterissent, velut in horti limine adhuc esse videbantur. Aristophanes in Vespis:

Οὐδὲ μὲν γ᾽ οὐδ᾽ ἐν σελίνῳ π᾽ ἐστὶν, οὐδ᾽ ἐν πηγάνῳ. id est,

In apio nondum est vel ipso, sed nec in rutis adhuc.

Hoc est, nec initium habet corũ, quæ sunt futura. Interpres & aliam quandam hoc loco refert sententiam, volens adagium ad gymnicum agonem pertinere, ad quod qui præpararēt infantes, statim vt essent nati, in apio collocare consueuerunt. Itaque perinde dictum vr̃, Ne in apio quidē: quasi dicas, ne in primis quidem rudimētis. Rutam autem comicus addidit risus caussa, quod apium prælocutus fuerat. Porro morem apio coronandi putant iam olim ab Hercule inductum, post interfectũ Nemeæ leonem, quod & Pindarus indicare videtur alicubi. Nam in Nemeis hymno quarto dicit: ἵνα ἐν ἀγῶνι βαρυκτύπου θάλησε κορινθίοις σελίνοις, id est, Vbi in certamine tumultuosi floruit Corinthiacis apiis. Significat quendam in certamine Neptuni Isthmico coronatum fuisse à Corinthiis.

Podex lotionem vincis.

Πρωκτὸς λουτροῦ περιγίνῃ, id est, Podex lotionē vincis. Callistratus apud Aristophanis interpretem adagium hoc retulit ad eos, qui sese in malum aliquod adigunt, propterea quod ea corporis pars, etiam si lauetur, semet rursum inquinat, ita vt ipsa sit in caussa, quo minus lauari possit. Quadrabit etiã vbi quid frustra fieri significabimus, veluti si quis nocentem e carcere redimat, atque ille mox iterato commisso semet eodem præcipitet. Aut si quos reconcilies, mox in pristinam relapsuros simultatem, aut castiget incorrigibile ingeniũ, quod genus est mulierum. Cõueniet & in illos, qui suo ipsius vincunt malo. Veluti si quis morum intractabilitate obtineat, ne posthac obiurgetur à præceptore. Putant adagium videri sumptum ab iis potissimum, qui cita sunt aluo, quos Nonius foriolos appellat. Aristophanes in Vespis: Πρωκτὸς λουτροῦ περιγενόμενος. id est, Podex peruincēs loturam. Itidem & morbus dicitur vincere artem, curam ve medici, cum est immendicabilis. Ex veterum monumentis deprehendes, fuisse morem publicum, vt post exoneratam aluum adhiberetur eius partis lotio, quę tamē subinde erat repetenda. Martialis inter Issę Catellæ laudes commemorat, quod post depositum ventris onus rogaret lauari. Legimus & barbarum quendam seruitutis impatientem, ligno, cui spongia erat addita tergendo podici, in gulam adacto sibi conscíuisse necem.

Conscientia mille testes.

QVINTILIANVS Oratoriarum institutionum lib. 5. hanc sententiam vt prouerbialem citat, Conscientia mille testes. Sensus interprete non eget. Quis enim nescit, conscīetiam rem esse vnam omnium efficacissimam: adeo vt nulla tormenta melius prodant maleficium, quam cõscientia, nullus carnifex seuerius puniat, quam hæc? Vnde & illud:

Heu quam difficile est crimen non prodere vultu.

Extat & Græcanica sententia, συνείδησις πλήττει τὴν ψυχὴν, id est, Conscientia verberat animum. Iuuenalis item:

Et surdo verbere cædit.

Hanc sensere poetæ, cum de diris & vltricibus furiis fabulantur.

Mysorum præda.

Μυσῶν λεία, id est, Mysorũ prǽda. In eos olim dicebatur, qui impune à quibuslibet lęduntur ac diripiuntur. Ortum adagium à Mysis, quos aiunt quondã finitimorum incursationibus male vexatos fuisse, quo tempore Telephus rex peregre agebat. Vtitur hoc adagio Aristoteles libro Rhetoricorũ primo, tractans de locis coniecturalibus, καὶ τοὺς ὑπὸ πολλῶν ἀδικηθέντας, καὶ μὴ ἐπεξελθόντας, ὡς ὄντας κατὰ τὴν παροιμίαν μυσῶν λείαν. id est, Eos item, inquit, qui à compluribus affecti iniuria, non curant de vlciscendo. Nã vt trito dicitur prouerbio, Mysorũ hi præda sunt. Hoc est, passim ab omnibus incessuntur, propterea quod veterem ferēdo iniuriam, inuitant nouam. Vsus est Demosthenes aduersus Aeschinem. Quo quidem in loco scioli deprauarunt pro Mysorum, miserorum, in translatione Leonardi Arretini. Citatur & ex Stratidis Medea, & Iambis Simonidis.

Vltra septa transilire.

Ὑπὲρ τὰ ἐσκαμμένα πηδᾶν, id est, Septa transilire.

lire. Congruit vel in eos, qui rem quampiã nouam & incredibilem designant, longeq; supra vulgarium hominum facultatẽ. Vel in hos, qui à re proposita digrediũtur. Vel in illos, qui præscriptos sibi terminos, & potestatis mandatæ modum transeunt. Natũ adagium à Phayllo quodã pentathlo Opũtio, vt quibusdã placet, Crotoniata qui tũ saltu, tum disco mirum in modum valuisse legitur. Hæc ferme Suidas. Extat & inscriptio statuæ illius huiusmodi:

Πέντ᾽ ἐπὶ πεντήκοντα πόδας πήδησε φάυλλος.
Δισκεύει δ᾽ ἑκατὸν, πέντ᾽ ἀπολειπομένων. i.

Quinque supra quinquaginta pedes saliit Phayllus. Discum autem iacit centum exceptis quinque. Meminit huius adagii Plato in Cratilo, ἦ ὑπὲρ τὰ ἐσκαμμένα ἅλλεσθαι. id est, Et vltra septa psallire. Refert & Iulius Pollux libro De rerũ vocabulis tertio. Lucianus in Somnio ὑπὲρ τὰ ἐσκαμμένα ἤδη πηδᾷ, i. Vltra septa iã transilit. De somnio cuius finis cum sit somnus, iam ẽt vigilanti duraret. Cicero de oratore lib. 1. Et quasi certarum artium forensibus cancellis circumscriptam scientiam. Idẽ in actionibus: Ab his cancellis, quibus me circumscripsi, declinauero. Locus enim is, in quo celebrabãtur ludi forenses, fossis cancellis, aut aliis id genus septis erat circunscriptus.

Psyrica facta.

PSYRA, insula quæpiam est, haud procul à Chio, cuius meminit & Homerus libro Odysseæ 3 Psyriam appellans:

Ἢ καθύπερθε χίοιο νεοίμεθα παιπαλοέσσης
Νήσου ἐπὶ ψυρίης, αὐτὴν ἐπ᾽ ἀριστερ᾽ ἔχοντες. id est,

Certe supra Chium redibamus asperam, iuxta insulam Psyram, ipsam Chium à sinistris habẽtes. Strabo Psyra pronunciat pluratiue, & neutrali genere. Meminit huius & Plinius lib. mundanæ historiæ 5. Ea insula quoniam esset, & perpusilla & ignobilis, in contemptus ac vtilitatis prouerbium abiit, vt quę sordide, parumq́ue magnifice fierent, Psyrice facta dicerentur. Hęc ferme Stephanus. idem citat Cratinum:

Ψύρα τὸν διόνυσον ἄγοντες. id est,
In Psyra Bacchum ducentes.

Eundem rursus in Nemesa:

Ψύρα τὴν σπάρτην ἄγεις. id est,
In Psyra spartam ducis.

Bos Cyprius.

Κύπριος βοῦς, id est, Cyprius bos. In brutum ac stolidum iaci solitum, propterea quod Cyprii boues magis bruti ferantur, quippe qui stercore humano pascantur. Refertur à Suida ac Diogeniano. Interpres Aristophanis in Plutum, scribit Bœotios boues σκατοφάγους fuisse, id est, oletum edentes. Hoc autem nomine Aristophanes medicos appellat, quod in curandis ægrotis sordida q̃dam tractent, lotium aut ventris excremẽta contemplantes. Sed de Cypriis bubus cõsentit Plinius lib. 28. c. vltimo narrans Cyprios boues hominum excrementa appetere, nõ pastus caussa, sed vt hoc remedio torminibus medeantur.

Cyprio boui merendam.

FESTVS Pompeius versum hunc Sotadicum citat ex Ennio:

Cyprio boui merendam.

Ostenditque conuenire, quoties conuiua sordibus & insipidus sordido atque insipido accipitur conuiuio. Originem adagii refert eandem, quam nos modo commemorauimus. Festiuius erit, si ad res animi deflectatur, vt si quis apud spurcos spurce loquatur, apud indoctos indocte.

Equum habet Seianum.

EQVVM habere Seianum, olim prouerbio dicebatur in calamitosum, & ad extremam inopiam redactum. Allegoria sumpta est ab equo quodã fatali, cui à Cn. Seio domino nomẽ inditum est Seiano. is ex Diomedeis equis prognat⁹ fuisse creditus est. Fuit insigni quidem specie verũ eiusmodi quodã fato, vt quisquis eius equi possessor esset is cum omni domo ad internicionem vsq; deperiret. Id quod Cn. Seius ipse capitis dãnatus, ac miserando affectus supplicio: deinde & Dolabella bello interfectus: post hunc Cassius ab hostibus occisus: deinceps Antonius detestabili exitio perditus, probauit. Hunc equum C. Bassius Argis se vidisse refert, haud credibili pulchritudine, vigoreq́ue & colore exuperantissimo, nempe puniceo. Hoc adagium & refert, & copiosius explicat Aulus Gellius, libro Noctium Atticarum tertio, capite nono. Fieri potest, vt hæc de equo superstitio manarit ab equo illo durateo, cuius Odysseæ 3. meminit

meminit Homerus, qui fatalem interitum attulit Troianis. Ad quod alludens Maro.

-Scandit, inquit, fatalis machina muros.

E diuerso quædam fataliter esse felicia credidit veterum superstitio. Nam auctor est Trebellius Pollio in libro de triginta tyrannis, vulgo persuasum fuisse, res iis feliciter cedere, qui Alexandri magni imaginẽ, auro argento ve expressam gestitarẽt. Nec hodie desunt, qui gladios in bello fortunatos, & huiusmodi quasdam nugas pollicentur principibus. At magis mirandum, esse qui istius modi impostoribus credant.

Aurum habet Tolossanum.

Hvic simillimum est illud: Aurum habet Tolossanum. In eum qui magnis ac fatalibus afficitur malis, nouoq; ac miserãdo exitio perit. Refertur ab A. Gellio eodẽ loco, quem modo citauimus ad hunc modũ: Eadem sentẽtia est illius quoq; veteris prouerbii, quod ita dictum accipimus: Aurum habet Tolossanum. Nam cum oppidum Tolossanum in terra Gallia, Q. Cepio consul diripuisset, multumq; auri in eius oppidi templis fuisset, quisquis ex ea direptione aurum attigit, misero, cruciabiliq. exitu periit. In plerisq; codicibus Gellianis hactenus legebatur in terra Italia, sed mendose, cum Strabo & Iustinus Tolossam ponant in Gallia. Meminit auri Tolossani M. Tullius lib. De natura deorum tertio: Cognosce, inquit, alias questiones auri Tolossani, coniurationis Iugurthinæ. Strabo lib. Geographiæ quarto, admonet hanc pecuniam Tolossanam Delphicæ pecuniæ partẽ fuisse. Brennus enim Prausus natione, Tectosagis auxiliantibus Delphos incursauerat, deinde quemadmodum refert Iustinus lib. 32. cum Tectosagi se in antiquam patriam Tolossam recepissent, pestilentia laborare cœperunt, a qua non prius sunt liberati, quam aruspicum respõsis moniti, aurum, argentumq; sacrilegio quæsitum, in Tolossensem lacum mergerent: quod omne magno post tempore Cepio Romanus consul abstulit. Quod quidem sacrilegium exitiũ attulit tum ipsi Cepioni, tum illius copiis. Erant autem auri põdo 110. milia: argenti põdo quinquies decies centum milia. Scribit enim Strabo, Tolossanos ex priuatis fortunis auxisse sacram pecuniã, vt magis deum sibi reconciliarent. Narrantur & alia quædã hoc loco a Strabone de auro Tolossano ex Posidonio: verum quoniam ad adagionis enarrationem non magnopere pertinere videbantur, sat habuimus locum indicasse.

Polypi caput.

Πολύποδος κεφαλὴ, id est, Polypi caput. In hominem varium, & in quo pariter & vitia quædam & virtutes inuenias, cuiusmodi Catilinam describit Sallustius. Cõpetit & in rem ex qua nõ parum commoditatis capere queas, sed quæ eadem nonnullis incõmodis noceat. Allegoria ducta est ab eius piscis capite, quod sicuti testatur Plutarchus in libello, cui titulus, quomodo sint adolescentibus audiendi poetæ, esu quidem suauissimum & esculentum, ceterum somnia parit tristia ac prodigiosa. Vnde huius esum interdicebant iis, qui cuperent ex insomniis præscire futura, quemadmodum & fabarum, vt testis est idem Plutarchus in Symposiacis. Proinde poeticen, Polypi caput vocat, in qua sicuti sunt permulta cognitu, tum iucũda, tum frugifera, ita sunt nonnulla, nisi caueas, pestilentia. Porro ex huiusmodi rebus id, quod inest commoditatis, conueniet excerpere, quod noxium vitare. Iuxta Simonidis doctrinam apiculas imitari, quæ præteritis reliquis, ad ea duntaxat aduolant, vnde possint aliquid ad mellificium idoneum excerpere, nec aliud colligunt, quam quod sit vsui futurum. Prouerbium integre refertur apud Plutarchum hoc pacto:

Πολύποδος κεφαλὴ ἐνὶ μὲν κακὸν ἔνδε καὶ ἐσθλόν. id est,

In polypi capite inest quidem malum, inest & bonum.

Itidem Theognis in sententiis de vino prædicat:

Ἐσθλὸς καὶ κακός ἐσί. id est,

Bonum ac malum es.

Posset ad hanc formam torqueri fabula de hasta Achillis, quæ vulneris auxilium tulit, eadem quæ vulnus inflixerat.

Aestate penulam deteris.

Ἐν θέρει τὴν χλαῖναν κατατρίβεις, id est, Aestate penulam deteris. Refertur a Zenodoto, Diogeniano, Suida. Recte dicetur in eum, qui res necessarias temere, nec in tempore

profundit, aliquando futuras vsui si seruentur. Id quod vulgo factitant adolescentes, qui facultates patrias stulte prodigunt in iuuenta, quibus sustinenda fuerat imbecillitas senectæ. Neq; male quadrabit in eos, qui corporis vires in voluptatibus frustra consumunt, quas in obeundis negotiis seriis postea sunt desideraturi. Nam χλαῖνα summa vestis est, quę pro tempore sumitur ad ventos, pluuiam, frigus ve depellendum, quasi Latine dicas penulam. Iuuen.

- Et multo stillaret penula nimbo.

Quanquam & Latini lænæ vocabulo vtũtur, pro eo quod Græci χλαῖναν appellant. Nonius indicat genus vestis militaris, quę sit omnium extima, veluti chlamys, palliũ, & penula. Apud Diogenem Laertium tale quiddã obiicit Philemon comicus in Craterẽ, quod æstate gereret pallium crassum, hyeme laceram tunicam, videlicet quo disceret temperantiam ac tolerantiam.

Festina lente.

Σπεῦδε βραδέως, id est, Festina lente. Prouerbium hoc non inuenustam ænigmatis speciem præ se fert, propterea quod constat ex verbis inter sese pugnantibus. Ideoque referendum est ad eam formam, quam in operis huius initio demonstrauimus, nimirum eorum, quę per ἐναντίωσιν, id est, cõtrarietatem efferuntur. Quod genus est illud, δυσδαίμων εὐδαιμονία, i. infelix felicitas. Nec absurde coniectasse videatur, si quis effictum existimet ex eo, quod est apud Aristophanem in Equitibus, σπεῦδε ταχέως, i. Propera propere, vt adlusor q̃squis is fuit, τὴν ἀναδίπλωσιν ἐναντίῳ commutarit. Ad hunc autem figuræ colorem, atque ad hanc adlusionis facetiam, non mediocrem gratiam adiungit tam commoda, tamque absoluta breuitas, quæ & ipsa velut in gemmis, itidem & in adagiis, peculiariter decere videtur, & ad pretii miraculum facere. Etenim si vim ac sententiam æstimes, quam hæc tam circuncisa vocũm breuitas in se complectitur, quam sit fœcunda, quã grauis, quam salutaris, quam ad omnem vitæ rationem late patens, profecto facile discesseris in hanc sententiam, vt in tanto prouerbiorum numero non arbitreris vllum aliud esse perinde dignum, quod omnibus incidatur columnis: quod pro templorum omnium foribus describatur, & quidem aureis notis: quod in principalium aularum valuis depingatur: quod primatium insculpatur anulis: quod regiis in sceptris exprimatur: denique quod omnibus vbique monumentis representetur, propagetur, celebretur, vt quod tantopere expediat semper cuiusque obuersari animo, quo nusquam non occurrat oculis, nulli quidem mortalium non maximo futurum vsui, præcipuè tamen principibus, & iis, quibus, vt verbis dicamus Homericis:

Λαοί τ' ἐπιτετράφαται καὶ τόσσα μέμηλε. i. Commissi populi, ac tam multa negotia curę.

Quandoquidem à plebeiæ sortis hominibus, si quid forte sit vel prætermissum socordia, vel admissum temeritate, quemadmodum iactura leuior, ita & incommodum, quod acceptum est, faciliore remedio sarcitur. At vero principis vel vnica cessatio, semel ve pręcipitatum cõsilium, deum immortalem, quas tempestates nonnunquam excitat, quantas rerum humanarum ruinas secum trahit? Rursum si adsit τὸ σπεύδειν βραδέως, hoc est, maturitas quædam ac moderatio simul ex vigilantia lenitudineque temperata, vt neque per temeritatem quidquam faciat pœnitendum, neque per socordiam quidquam prætereat, quod ad Reipubl. commodum pertinere videatur, quid esse potest hoc Imperio felicius, firmius, stabiliusque? quanquam hæc felicitas haudquaquam ipsis Imperii terminis circunscribitur, quin vndique longe lateque ad finitimos populos dimanat, nec vsquam æque locum habet Hesiodium illud:

Πῆμα κακὸς γείτων, ὅσσον τ' ἀγαθὸς μέγ' ὄνειαρ.

Proinde existimemus, prouerbium hoc, si quod aliud, optimo iure, βασιλικὸν, id est, Regium appellari debere, non tantum ob eam quam modo diximus caussam, verũ etiam quod duobus his vitiis ingenia principum fere peculiariter videantur esse confinia. Homerus Agamemnoni vitiosam quandam animi molliciem, hoc est, τὸ βραδέως affinxisse videtur: vt eius nullum egregium facinus adferatur, aut animosum, nisi cum ob ereptam Chryseidem stomachatur, & Achillem sua spoliat Bryseide. Rursum Achilli parum moderatos impetus, hoc est, τὸ σπεύδειν, attribuit: nisi si cui

tum σπεῦδειν βραδέως videtur, cum in consilio districto gladio regem impetiturus, à Pallade coercetur, admonitus vt intra conuicia duntaxat indignetur. Atqui hoc ipsum erat impotentis animi, in frequenti principum consessu tot probris, tam manifestis conuiciis in eum debacchari, penes quem rerũ erat summa. Achillem imitatus videtur Alexander ille magnus, ac plane vicit: quippe quem eousque præcipitem egerit impetus animi, vt in amicissimos etiam ferrum destrinxerit. Agamemnonem Sardanapalus est æmulatus, sed ita æmulatus, vt longo præcesserit interuallo. Perpaucos autem reperias, qui prouerbium hoc secuti, tempestiuam celeritatem cum prudenti tarditate recte miscuerint: nisi quod pro multis vnus sufficit Fabius ille Maximus, cui cognomen etiam additum Cunctatori: qui cum sibi laudem peperit immortalem, tum Romano Imperio cunctando restituit rem, aliorum Ducum inauspicata celeritate iam ad extrema redactam. Itaque non sine caussa est factum, vt hoc σπεῦδε βραδέως in tantum adriserit duobus Imperatoribus Romanis, omnium facile laudatissimis, Octauio Augusto, & Tito Vespasiano, quorum vtrique singularis quædam aderat animi magnitudo, cum incredibili quadam lenitate, facilitateque coniuncta, vt cum amabili morum popularitate, omnium animos sibi deuinxissent, nihilo secius tamen pari diligentia, si quando res virum postularet, celeriter res maximas confecerint. Octauius igitur hoc dicto tam impense delectatus est, quemadmodum in Noctibus Atticis libro decimo capite vndecimo narrat Aul. Gellius, & hunc secutus Macrobius Satur. libro sexto, vt non in sermonib⁹ modo cottotidianis crebrius vsurparet, verum etiam epistolis suis frequenter insereret, admonens his duabus vocibus, vt ad rem agendam adhiberetur simul & industriæ celeritas, & diligentiæ tarditas. Quod quidem Gellius Latinis existimat vnico verbo dici, matura. Nam maturari, quod neque præpropere fiat, neque serius quam oporteat, sed ipso in tempore. In hunc sensum vsurpasse Maronem, cum ait Aeneidos libro I. Maturate fugam. Quanquam omnino vox hæc apud auctores significat idem quod festinare, sed ita festinare, ne tempus legitimum anteuertas. Si quidem festinata recte dixeris etiam præpropera, maturata nõ dixeris. Neque dissident ab his quæ Suetonius tradit in huius vita: Nihil, inquiens, minus in duce perfecto, quam festinationẽ, temeritatemque conuenire arbitrabatur. Crebro itaque illa iactabat. Σπεῦδε βραδέως, ἀσφαλὴς γάρ ἐστ᾽ ἀμείνων ἢ θρασὺς στρατηγός. Hæc ferme Suetonius. Est autem versus trochaicus tetrameter catalecticus ex poeta quopiam, decerptus, cui Cæsar de suo subiecit στρατηγός. Cuius hæc est sententia: Festina lente. Nam qui tuto, citraque lapsum rem gerit, melior est, quàm audax & cõfidens. Tutiora sunt enim, quę lentis consiliis prouidentur, quàm quæ calidis consiliis properantur. Iam vero dictũ idẽ Tito Vespasiano placuisse, ex antiquissimis illius numismatis facile colligitur: quorum vnum Aldus Manutius, vir de omni antiquitate præclare meritus, spectandum exhibuit argenteum, veteris planeque Romanæ scalpturæ, quod sibi dono missum aiebat à Petro Bembo patritio Veneto, iuuene cum inter primos erudito, tum omnis litterariæ antiquitatis diligentissimo peruestigatore. Numismatis character erat huiusmodi: Altera ex parte faciem Titi Vespasiani cũ inscriptione præfert, ex altera ancoram cuius medium ceu temonem Delphin obuolutus complectitur. Id autem symboli nihil aliud sibi velle, quàm illud Augusti Cæsaris dictum, σπεῦδε βραδέως, indicio sunt monimenta litterarum hieroglyphicarum. Sic enim vocantur ænigmaticæ scalpturæ, quarum priscis seculis multus fuit vsus, potissimũ apud Aegyptios: qui nefas esse ducebant, sapientiæ mysteria litteris communibus vulgo prophano prodere, sed si quid cognitu dignum iudicassent, id animantium rerumq; variarum expressis figuris ita repræsentabant, vt non cuiuis statim promptum esset conicere: verum si cui singularum rerum proprietates, si peculiaris cuiusq; animantis vis ac natura cognita, penitusque perspecta fuisset, is demum collatis eorum symbolorum coniecturis, ænigma sententiæ deprehendebat. Veluti cum Aegyptii Osirim suum, quem eundem solem esse putant, significare volunt, insculpunt sceptrũ, inque eo speciem exprimunt oculi, nimirum

rum innuentes hunc deum esse, regalique potestate sublimem, cuncta despicere, quia solem, Iouis oculum appellat antiquitas. Huiusmodi ferme refert Macrobius libro Saturnalium 1. Item annũ hoc modo demonstrabant: Effingebant serpentem ita circumuolutum, vt caudam ore teneret insertam, innuentes annum semper iisdem vicibus temporum reciprocantibus in sese recurrere. Vnde Seruius autumat apud Græcos ἐνιαυτοῦ vocabulum attributum anno, atque hunc respexisse Maronem, cũ ait: Atq; in se sua per vestigia voluitur annus. Etiam si Horus Aegyptius, cuius extant duo super huiusmodi symbolis libri, serpentis scalptura non annum, sed æuum repræsentari tradit: annum autem tum Isidis, tum Phœnicis imagine. Scripsit his de rebus Plutarchus in commentario de Osiride, & Chæremon apud Græcos testimonio Suidæ, cuius ex libris excerpta sunt ea, quæ nos nuper conspeximus huius generis monumenta: in quibus etiam hæc inerat pictura: Primo loco circulus: deinde ancora, quam mediam Delphinus obtorto corpore circumplectitur. Circulus vt indicabat interpretamentum adscriptum, quoniam nullo finitur termino, sempiternum innuit tempus. Ancora, quoniam nauim remoratur & alligat, sistitque tarditatem indicat. Delphinus, quod hoc nullum aliud animal celerius, aut impetu perniciore, velocitatem exprimit: quæ si scite connectas, efficient huiusmodi sententiã: ἀεὶ σπεῦδε βραδέως, id est, Semper festina lente. Porro hoc scripturæ genus non solum dignitatis plurimum habet, verumetiam voluptatis non parum, si quis modo rerum, proprietates penitus perspectas habuerit: id quod partim contingit solerti contemplatione rerum caussarumq; naturalium, partim liberalium cognitione disciplinarum. Veluti si quis ex Aristotelicis libris, quos de naturali auditu inscripsit, probe teneret analogiam quandam esse, & similitudinem inter magnitudinem, motum, ac tempus: nam horum trium vnũquodque pariter in eodem existunt. Siquidem vt tempus adhæret motui, ita motus adhęret magnitudini. Quod in magnitudine punctum, hoc momentum in tempore, impetus in motu (liceat enim interim sic appellare, quod in motu minimum est, atque indiuisibile) Neq; enim de vocibus laborandũ, si de re conueniat. Iam igitur si in recta linea magnitudinem consideres, duo puncta reperies, quorum alterum sit initium duntaxat, alterum finis tantum; hoc est, vnde quasi fluit longitudo, & in q̃d desinit. In eadẽ si motum constituas, duos item reperies impetus, alterum vnde motus oritur, alterum in quem desinit. Horum ea ratio est, vt qui initium est, tantũ eius motus initium sit: qui finis, tantummodo finis. Motum tempus necessario comitatur. Est enim huius veluti regula, cuius naturam si separatim contemplare, duo vides momenta (liceat enim ita loqui) alterum temporis illius initium, alterum finem. Rursum autem, si in eadem linea consideraris, pũcta magnitudinis, impetus, motus, momenta temporis, quę media intercedunt inter initium & finẽ, vides horum vniuscuiusq; velut ancipitem esse naturã. Etenim ad initium relata, fines sunt: ad finem, initia. Proinde vbi finita erit magnitudo, ibi simul & finitus motus, & tempus finitimum sit oportet. Finita est autem ea magnitudo, in quam tale competit initiũ, vt idem finis esse non possit: talis inquam finis, vt in eundem non cadat ratio principii, id quod euenit in omnibus figuris, excepta circulari seu sphærica. Nam vt in hac nullum certum est punctum, quod proprie dici queat initium, nullum item quod ita sit finis vt tantum eam recipiat appellationem, ita nec momentum huiusmodi vllũ est, nec impetus. Vnde consequitur, vt ibi neque finita sit magnitudo, neq; motus finitus, neque finitum tempus. Rursum vbi quodlibet magnitudinis punctũ, simul & initium & finis esse potest, ibi magnitudinẽ infinitam esse necesse est. Ad eandem rationẽ, vbi quilibet impetus vel principium motus esse põt, vel finis, illic motus videtur infinitus. Demum vbi quoduis momentũ, simul vel initium temporis esse potest, vel finis, ibi tẽpus infinitum oportet esse. Sed infinitum tempus, æternũ vocamus, quod quidem æterno respondet motui. Motus æternus magnitudinem itẽ ęternam requirit. Hæc non possunt competere, nisi in sphæricam, aut circularem magnitudinẽ: Vnde philosophi quidam æternitatẽ mũdi collegerunt, quod animaduerterent cœli vniuersi, syderumque & sphæricam esse figuram,

figuram, & motum item esse sphæricum. Porro non solum in huiusmodi magnitudinem, circuli ratio quadrat, verum etiam motus huic adhęrens, circulus est quidam. Item tempus eum dimetiens motum, non respuit appellationem circuli, quemadmodum testatur etiã Aristoteles quarto περὶ τῆς φυσικῆς ἀκροάσεως libro. Hæc igitur atq; id genus alia qui ex philosophorum disciplinis perdidicerit, is facile cõiectabit, quã ob rem Aegyptii circulo sempiternum tẽpus exprimere voluerint. Iam vero Delphini vim, naturãq; paucis inspiciamus. Tradunt auctores hũc incredibili velocitate, & admirabili impetu reliquum animãtium genus longo interuallo post se relinquere. Proinde Oppianus libro De naturis pisciũ secundo, Delphinos non cum quibuslibet auibus, sed cum aquilis confert:

Ὅσσον γὰρ κούφοισι μετ᾽ οἰωνοῖσιν ἄνακτες,
Αἴετοι, ἢ θήρεσσι μετ᾽ ὠμηστῆσι λέοντες,
Ὅσσον ἀριστεύουσιν ἐν ἑρπυστῆρσι δράκοντες,
Τόσσον καὶ δελφῖνες ἐν ἰχθύσιν ἡγεμονῆες. i.

Quippe citas quãtum inter aues, insignis honore
Regali, reliquas aquila præuertitur omnes,
Inq; feris leo crudiuoris, seuiq; dracones
Serpentum in genere exsuperãt, tantum impete Delphin
Eximius vincit regnantes æquore pisces.

Confert & iaculo:

Δὶχ γὰρ βέλος ὥστε θάλασσαν
Ἱπτανται. id est,

Namq; per æquora lata sagittæ
More volant.

Deniq; confert etiam vento, vel turbini potius, ac procellę ventorum:

Ἄλλοτε μὲν βαθὺ κῦμα διαπρέχει ἠΰτε λαίλαψ. id est,

Altas aliquando per vndas
Turbinis in morem discurrit.

Plinius libro historię mũdi nono cap. octauo, Aristotelis secutus sentẽtiam, haudquaque ab his discrepantia refert, videlicet Delphinum omniũ animalium pernicissimũ esse: neq; id solum inter maritimi generis, verumetiam volucri quauis ocyorem, quouis acriorem telo. Singularem autem huius velocitatem hoc potissimum argumento colligi, quod cum os habeat longo dissitum interuallo à rostro, nempe medio pęne ventre, quę res in consectandis piscibus non mediocrem illi moram adferat necesse est, neque enim nisi resupinus atque conuersus corripit, tamẽ vix vllus est piscium, qui illius effugiat celeritatem. Nec ignorat ipse hanc naturę dotem, sed veluti laudis, animive caussa certat aliquotiens cum nauigiis, plenis velis euntibus. Est enim pręcipue φιλάνθρωπος Delphin, quin & παιδεραστεῖν aiunt nonnulli, & ob id capitalis est hostis Crocodili, quo non aliud animal infensius homini. Itaque non pauescit hominem vt alienum, verum obuiam nauigiis venit: adludit exsultans, certat etiã & quãuis plena pręterit vela. Quin etiam in mugilum venatu apud stagnum Lateruam magnifice declarat, quantum valeat celeritate, quantum polleat ingenio, quantum denique bene velit homini. Iam vero quid dicetur de impetu vix credibili? Siquidem vbi fame concitatus, fugientẽ in vada ima persecutus piscẽ, diutius spiritum continuit, non aliter quam arcu emissus ad respirandum emicat, tantaque vi exilit, vti plerunque vento turgentia vela nauium saltu trãsuolet. Quod igitur symbolum magis conueniebat ad exprimendum acrem illum & indomitum animi impetum, quam Delphini? Porro ad significandam tarditatem, cunctationemque, non male quadrabat ἐχενηΐς piscis, quem Latini Remoram vocant: verum quoniam huius figura parũ cognobilis videbatur (nam pręterquam quod admodum pusillus est, nec vlla insigni nota discernitur) magis ad id placuit ancoræ symbolum, quę siquando periculose nauigatur ob ventos nimium secundos, ibi cursum immoderatum nauis figit ac retinet. Itaque dictum hoc σπεῦδε βραδέως, ex ipsis vsque priscę philosophię mysteriis profectum apparet, vnde adscitum est à duobus omnium laudatissimis imperatoribus, ita vt alteri adagionis esset loco, alteri insignium vice, vtriusque moribus ingenioq; mire quadrans. Nunc vero in Aldum Manutium Romanum, ceu tertium hęredem, deuenit:

Haud equidem sine mente reor, sine numine diuum.

Nam huius eadem, quę quondam Tito Vespasiano placuerunt, celebrantur insignia, non notissima modo, verumetiam gratissima quibuscunq; vbiuis terrarum bonę litterę, vel notę sunt, vel carę. Neque vero symbolum

bolum hoc tum illustrius fuisse crediderimus, cum insculptum imperatorio numismati, negotiatorum manibus terẽdum circumferretur, quam nunc, cum vbique gentiũ, vel vltra Christiani imperii terminos, vna cum omnigenis vtriusque linguæ voluminibus propagatur, adgnoscitur, tenetur, celebratur ab omnibus, qui liberalium studiorum colunt sacra: præsertim iis, qui ad veram atque antiquam aspirant eruditionem, ad quam restituendam vir is quasi natus, & ab ipsis, vt ita dixerimus, fatis factus, scalptusque videtur: tam ardentibus votis vnum hoc optat, tam infatigabili molitur studio, vsqueadeo nullum refugit laborem, vt litteraria supellex & integra, & syncera, puraque bonis ingeniis restituatur. Quam quidem ad rem quantum iam attulerit momenti, res ipsa nimirum indicat. Quod si pulcherrimis planeque regiis Alti nostri votis Deus aliquis bonis litteris amicus adspirauerit & si quem numina læua sinant, intra paucos annos illud futurũ pollicemur studiosis, vt quidquid est bonorum auctorum in quattuor linguis, Latina, Græca, Hebraica, Caldaica, tum autem in omni genere disciplinarum, id vnius huius opera, & plenum habeant & emendatũ, nullamque iam litterariæ supellectilis partem quisquam desideret. Cuius rei si cui libebit, velut ex degustatione coniecturam facere, Plinianas epistolas, quæ propediem ex Aldina officina prodibunt in lucem, cũ vulgatis exemplaribus conferat, quodque ibi deprehenderit, idem in aliis expectet auctoribus. Herculanum mehercule facinus, ac regio quodam animo dignum, rem tam diuinam, quasi funditus collapsam, orbi restituere, latentia peruestigare, eruere retrusa, reuocare extincta, sarcire mutila, emendare tot modis deprauata, præcipue vulgariũ istorum excussorum vitio, quibus vnius et aureoli lucellum antiquius est, quã vel vniuersa res litteraria. Adde iis, quòd quantũlibet exaggeres eorum laudem, qui respublicas sua virtute vel tuentur, vel etiam augent, in re certe prophana, tum angustis circumscripta spatiis versantur. At qui litteras collapsas vindicat, nam id pæne difficilius, quàm genuisse, primum rem sacrã molitur & immortalem, tum non vnius alicuius prouinciæ, sed omnium vbique gentiũ, omnium seculorum negotium agit. Postremo quõdam Principum hoc munus erat, inter quos præcipua Ptolemæi gloria. Quã quam huius bibliotheca domesticis & angustis parietibus continebatur, Aldus bibliothecam molitur, cuius non alia septa sint quam ipsius orbis. In hanc digressiunculam non abs re expatiati sumus, nempe quo studiosi hoc impensius his insignis & faueant, & delectentur, postea quam cognouerint à tã inclytis auctoribus fluxisse: præterea quid sibi velint, intellexerint. Deniq; cum meminerint quantum bonæ rei Delphinus ille polliceatur, si quis modo Deus pulcherrimis conatib⁹ dexter adfuerit. Sed digressionum iam modus esto, nunc ad adagionis enarrationem nostra sese referat oratio. Trifariam vti licebit prouerbio: primũ siquando admonebimus, diutius deliberãdum, prius quam aggrediare negotiũ: postea quam statueris, tum velociter peragendum, vt ad consultandi moram pertineat ancora, ad conficiendi celeritatem Delphinus. Huc pertinet Sallustianum illud: Antequam incipias, consulto: vbi consuleris, mature facto opus est. Quam sententiam Aristoteles recenset sexto Moralium libro, tanquam vulgo iactatam: Aiunt, inquiens, de quibus iã deliberans ea celeriter esse peragenda, cunctanter autem consultandum. Cuius auctorem Biantem fuisse testatur Laertius, qui solitus sit admonere: βραδέως ἐγχειρεῖν τοῖς πραττομένοις· ὃ δ' ἂν ἕλῃ, βεβαίως τηρεῖντα διαμένειν: id est, Cunctanter aggrediendum negotium, verum in suscepto cõstanter perseuerandum: Nec admodum abludit hinc Mimus ille, Publianus opinamur: Diu apparãdum est bellum, vt vincas celerius. Item ille: Deliberare vtilia, mora tutissima est: Adde iis prouerbium illud: ἐν νυκτὶ βουλή, i. In nocte consilium. Præterea Sophocleum illud in Oedipo tyranno:

Φρονεῖν γὰρ οἱ ταχεῖς οὐκ ἀσφαλεῖς. id est, Periculosa est præpropera prudentia.

Addendum his illud Platonis, quod alibi citauimus: Qui plus satis festinat initio, serius ad finem peruenit. Paullo diuersius est sed tamen ad hanc referendum formam, quod ait Quintilianus: Præcox illud ingeniorum genus nõ temere peruenire ad frugem. Et quod vulgo dicunt, qui pueri adhuc, & velut ante tempus sapiunt, eos in senectute stultos euadere. Quod Actius approbare videtur, qui apud Gellium ait, sibi in iuuenilibus

iuuenilibus ingeniis itidē vt in pomis immaturis placere acerbitatem: nam hæc demum maturescere. Porro maturitas tempestiuam adfert suauitatem, reliqua ante tempus putrescere. Alter vsurpandi modus fuerit, cum admonebimus adfectus animi, rationis velut habenis reprimendos esse. Siquidem Plato animū hominis in tres partitus partes, rationem, iracundiam, concupiscentiam, in hoc philosophiæ summam sitam esse putat, si affectus pareant rationi, non aliter quam regi, cui quidem ob id ipsum sedem in cerebro, velut in arce datam existimat. Peripatetici, quorū signifer Aristoteles, affectus qui sunt animorum impetus quidam, ceu stimulos quosdam à natura datos existimāt, quibus ad virtutis vsum excitemur, quanquam reclamantibus Stoicis, & nominatim Seneca in libris quos ad Neronem scripsit, de ira. Putant enim affectus huiusmodi non modo nihil conducere ad virtutem, verum etiam officere: quamquam ne isti quidem insitias eūt, in animo sapientis illius, quē imaginantur, relinqui primos impetus, anteuertere solitos rationi, quos funditus extirpare non queas: Verum ii, ne consequatur adsensio, protinus à ratione reiiciūtur. Hoc innuit Homerus, cum Iliados primo, Pallas à tergo adstat Achilli, iamque manum admouentem gladio, coercet. Igitur violētos illos animi motus, Delphinum recte dixeris: ancoram moderatricem sapientiam. Seneca scripsit, nulli rei prodesse moram, nisi iracūdiæ. Immo quidquid impense cupimus, aut odimus, ibi salutaris est mora. Plutarchus in Apophthegmatis Romanorum narrat Athenedorum philosopum, cum ob senium impetrasset ab Octauio Augusto veniam redeundi domum, admonuisse illum, vt ne quid iratus diceret, faceretve, prius quàm viginti quattuor Græcorum litteras apud se nominatim recensuisset. Quo audito respondit, sibi illo adhuc opus esse, quo disceret & tacendi artem, atque hoc prætextu totum annum hominē apud se detinuit. Huc spectat etiam Terentianum illud: Vide ne nimium calidum hoc sit modo. Sunt autem quædā ingenia, quibus calcaribus est opus: sunt quibus fræno. Proinde recte veteres illi à Delphino ancorā complecti voluerunt, quod oporteat alterum altero temperari, & vtrunq; cum altero cōiungi, quo videlicet eiusmodi quidam animi habitus existat, qualem Plato cōflari putat ex musica, gymnasticaq;, si pariter exerceantur. Tertia vtēdi ratio fuerit, cum admonebimus in omni negotio vitandam præcipitem celeritatem, quod vitii quibusdam ingeniis peculiariter insitum est, vt illis in omni re quantulacunque mora longa videatur. Huiusmodi festinationis comites esse solēt, error, & pœnitētia, iuxta versiculum illum apud Græcos celebrem:

Προπέτεια πολλοῖς ἐστὶν αἰτία κακῶν. id est, Multis malorū est caussa præcipitantia.

His occinendum nobile illud Catonis dictum: Sat cito, si sat bene. cuius mētionem fecit diuus Hieronymus, scribens ad Pammachium in hæc verba: Scitū est illud quoque Catonis: Sat cito, si sat bene: quod nos quondam adulescentuli, cum à perfecto oratore in præfatiuncula diceretur, risimus. Meminisse te puto erroris mutui, cum omne Athæneum scholasticorum vocibus consonabat: Sat cito, si sat bene. Hactenus Hieronymus. Quadrabit & in illos qui præpropere famam affectant, maluntque paratam ac magnam, quam solidam & perpetuam. Solent enim præcocia subito flaccescere. Quod autem paullatim adcrescit durabile est. Horatius:

Crescit occulto velut arbor æuo
Fama Marcelli.

Et Pindarus in Nemeis hymno 8. Αὔξεται δ' ἀρετά, χλωραῖς ἐέρσαις ὡς ὅτε δένδρεον ἀΐσσει σοφοῖς ἀνδρῶν ἀερθεῖσ' ἐν δικαίοις τε πρὸς ὑγρὸν αἰθέρα, i. Augescit autem virtus, veluti cum arbor virenti rore surgit, sapiētes inter viros sublata iustosq;, ad liquidum æthera In summa, quicunq; vel socordia peccāt vel immoderato impetu, iis illud Octauii Cæsaris, σπεῦδε βραδέως, simul symbolum illud olim Titi Vespasiani, nūc Aldinum, oportebit in memoriam reuocare, vt Delphini atque ancoræ meminerint.

Placide bos.

Ἀτρέμας βοῦς, id est, Lente bos, subaudiendū, incedit, aut simile quidpiam. Congruet in illos, qui placide ac paullatim, citraq; tumultum, sed tamen adsiduitate rem conficiunt. Equorū laus est velocitas. Boues non valent celeritate, sed viribus & adsiduitate pollent, non impetu. Proinde in pugna stataria, vel leonibus formidandum animal & ad

& ad exhauriendos ingentes labores adpositum. Eodem pertinet illud: Bos lassus fortius figit pedem. In sacris precibus, tradit Plutarchus in commentario de Osiride & Iside mulieres Helæas publicis ac solennibus votis adhuc modum solitas Bacchum inuocare, vt accederet βοέῳ ποδὶ, id est, Bubulo pede, siue quod huic animanti, cum sit viribus immensis præditum, deinde tanta corporis mole, tamen peculiare videatur molliter, quasiq; pedetentim ingredi, nulloq; strepitu: vel quod bouis pedes arua calcatu reddunt meliora, cum reliquorum animantium noceant.

Tacito pede.

HVIC similimum est, quod indicauit, quisquis is fuit, certe haud quaquam indiligens scriptor, qui Rethoricam Aristotelis exponit, ἡσύχῳ ποδὶ, id est, Tacito pede, seu lento pede, cum cautim ac pedetentim ad rem accedimus. Apud Latinos aliquando secius vsurpatur tacito pede, pro furtim ac clanculum, vt apud Ouidium:

Tempora labuntur, tacitisq; senescimus annis.

Id imitatus Columella in carmine:

Tacito nam tempora gressu
Diffugiunt, nulloque sono conuertitur annus.

Cumini sector.

IMPENDIO parcus ac sordidus, olim prouerbio κυμινοπρίστης, id est, Cumini sector dicebatur. Testis & Aristoteles lib. Moralium quarto: Τούτων δὲ καὶ ὁ κυμινοπρίστης καὶ πᾶς ὁ τοιοῦτος. id est, Ex hoc genere est Cumini sector, & quisquis eiusmodi. Meminit & Theocritus Idyllio K.

Κάλλιον ὠπιμελητὰ φιλάργυρε τὼς φακὼς ἕψειν
Μὴ πτάμης τὴν χεῖρα κατεπρίων τὸ κύμινον. id est,
Lenticulam coquere, pastor tibi præstat auare,
Ne fodias digitos, cupiens secuisse cuminum.

Scholiastes non dissimulat vulgo sic dici solitos, homines præter modum frugales ac parcos. Itē Alexis in Philocalo apud Atheneum libro octauo:

Ἀλλ' εὖ οἶδ' ὅτι
Καμινοπρίστης ὁ τρόπος ἐστί σου πάλαι. id est,
Ceterum noui probe,
Cymino pristæ olim esse iam mores tibi.

Est autem cuminum per se quidem exilis herba, tum præcipue genus Aethiopicum, quod Hippocrates, auctore Plinio, regium appellat, quod olim serebatur a male precantibus, auctore Plutarcho, atque ita felicius prouenire creditum est. Quo magis quadrat in hos huiusmodi conuicium, qui ob parsimoniā male audiunt. Item Plutarchus conuiuialiū quæstionū decade secunda, significat hominem vehementer parcū, cuminum appellari solere. Siquidem loquens de iis dicteriis, quæ citra dolorem dici possunt, Velut, inquit, si quis hominem splendidum ac benignum cimbicon appellet, aut cuminum. Est autem κίμβικον Græcis apicula, seu parsimonia, Suida interprete. Hesychius legit cimbion, addens dici solitum in parcos: κύμβον autem dici fundū ollæ fictilis. Aristoteles libro, quem modo citauimus, ait, homines perparcos κίμβικας vulgo dici solitos: Iulius Pollux βέμβικας, opinamur quod per domum obambulent semper murmurantes. Nam βέμβιξ trochus est quo ludunt pueri. Apud eundem mulier impendio sordida ὀβολοστάτις, vir ὀβολοστάτης dicitur, quasi minutissima quæque ad stateram expendens, vnde & ὀβολοστατεῖν. Eustatius autem indicat eosdem & λιμοκίμβικας & κυμινοκίμβικας dici, putatq; vocem dictam ab auro adulterino. Hesychius addit eosdem vocari καρδαμογλύφους, quod aliquid desculpant e nasturtio ob parsimoniam. Nec desunt qui eosdem κνίφους & κνίπας, siue κνίφας (nam vtrunque scriptum reperimus) vocant. est autem cnips animalculum culici non dissimile.

Ficos diuidere.

HVIC adfine est quod refert Martialis lib. Epigram. 5. συκαμερίζειν, id est, Ficos diuidere: vnde licebit & cognomen fingere συκοπρίστου. Martialis carmen est huiusmodi:

Quadringenta secat, qui dicit σῦκα μέριζε.

Sordidum ac parcum significans, etiamsi ditissimum. Captatus autem est iocus ex vocis amphibologia sectoris.

Myconius caluus.

Μυκώνιος φαλακρός, id est, Myconius caluus. Strabo lib. Geographiæ decimo, refert vulgo Myconios caluos dici solitos, quod in ea insu-

ea insula vitium hoc quasi gentilitium sit, atque omnibus ferme commune. Idem affirmat Plinius lib. 11. cap. 37. Meminit & Stephanus. Est autem Myconus vna Cycladum insularum. Quamquam Herodotus in quarto scribit, in Scythia quoque gentem esse ab ipso natali caluam. Admonet & Donatus grammaticus, Hecyram interpretans Terentianam, prouerbio dictum Caluus Myconius, citatq; Lucilii testimoniũ: Myconi omnis calua iuuentus. Tuetur autem Terentium, qui a nonnullis hoc loco imperitiæ nomine reprehenderetur, quod cum Apollodorus caluum dixerit, ipse crispum mutauerit: putatq; poetam nõ inscitia, sed facetius etiam per ironiam dixisse crispum, quã si caluum dixisset. Quod quidem etiam ipsum prouerbiũ resipit de raris inuentu: veluti si quis Scytham dicat eruditum; aut Pœnum fidum. Erit autem elegantius adagium, si caluos homines, raroq; capillicio simpliciter Myconios appellemus, perinde vt si quis fastuosum Sybaritam nominet, negotiatorem phœnicem. Notati sunt olim & alio nomine Myconii, quod ob tenuitatem alienas cœnas captarent: proinde qui inuocati ad conuiuium venirent, Myconii more venire dicebantur. Inuehitur enim in Periclem Archilochus apud Athæneum in primi libri fragmentis, ὡς ἄκλητον ἐπεσπαίοντα εἰς τὰ συμπόσια μυκονίων δίκην, velut qui inuocatus ingereret se ad cõuiuia Myconiorum more.

Cum aqua fauces strangulet.

ARISTOTELES Moralium libro septimo, citat huiusmodi quoddam adagium, ὃ δὲ ἀκρατὴς ἔνοχος τῇ παροιμίᾳ, ἐν ᾗ φαμὲν, ὅταν τὸ ὕδωρ τὸν φάρυγγα πνίγῃ, τί δεῖ ἐπιπίνειν: i. Intemperans autem obnoxius est prouerbio, quo dicimus, Cum aqua fauces strãgulet, quid iam opus est bibere? Refert idẽ in eundem vsum lib. Moraliũ Eudemiorũ sexto, disputans de eo, qui prudens intemperãtię vitio noxia sequitur, haud quaquã ignorans, quid sit optimum: hunc aũt longe insanabiliorem esse eo, qui falsus opinione non expetenda expetit. Vsurpauit & Galenus alicubi: ὅταν τὸ ὕδωρ πνίγῃ τί ἐπιρροφήσομεν; id est, Cum aqua præfocat, quid insuper sorbebimus? Fortassis Galenus scripserat, τί ἐπιρροφήσομεν. Quadrat in eos, qui in absurdissima sententia pertinaciter manent, vel manifesta negantes, quibuscum frustra disceptes. Constat enim faucibus siti arentibus aquam esse remedio, ac soluere præfocationem. Confine illi, quod alibi diximus:

Nil intra est oleã, nil extra est ĩ nuce duri.

Dimidio vitæ nihil differunt felices ab infelicibus.

ARISTOTELES Moralium libro primo: ὁ δ᾽ ἀγαθὸς καὶ κακὸς ἥκιστα διάδηλος καθ᾽ ὕπνον, ὅθεν φασὶν οὐδὲν διαφέρειν τὸ ἥμισυ τοῦ βίου τοὺς εὐδαίμονας τῶν ἀθλίων. id est, Porro probus atq; improbus nequaquam in somno dignoscuntur. Vnde natum est vt dicãt, felices nihil a reliquis distare dimidio vitæ. Idem refert libro Eudemiorum 2. reddens hanc caussam, quod dormientes nihil agant. Ex actionibus autem nascitur felicitas, aut infelicitas hominis. Proinde non inscite dixit Ariston apud Plutarchum in commentario de cõtentione ignis & aquæ: Ὀλίγου χρόνου τοῦ βίου τοῖς ἀνθρώποις διδομένου ὕπνος οἷον τελώνης τὸ ἥμισυ ἀφαιρεῖ τούτου. id est, cum exiguum vitæ tempus datum sit hominibus, somnus velut publicanus dimidium eius aufert. Plato lib. De legibus septimo. καθεύδων γὰρ οὐδεὶς οὐδενὸς ἄξιος, οὐδὲν μᾶλλον τοῦ μὴ ζῶντος. id est, Nullus enim dormiens alicuius est precii, nihilo magis quam is, qui viuus non est. Prouerbium consolatur parum fortunatos. Somnus. n. adimit nobis nostri sensum, vnde fit, vt neque miseris molesta sit sua calamitas, neq; fortunatis iucunda felicitas. Præterea felicitas, iuxta philosophos, sita est in actu rationis per habitũ virtutis: somnus aũt quies est animi, bonis pariter ac malis cõis.

In eadem es naui.

M. Tullius Epistolarum familiarium libro secundo ad Curionem. Et si vbicunque es, vt scripsi ad te antea, in eadem es naui, tamen quod abes gratulor. In eadem es naui dixit, pro eo quod est, in cõi periculo. Siquidem ad eos qui eodem vehuntur nauigio, periculũ naufragii cõiter pertinet: neque magnopere refert in prora sint, an in puppi, an carina, cum nihilo magis absint à discrimine. Idem alibi: Hoc miror enim, querorq; quenquam hominem ita pessundare alterum velle, vt etiam nauim perforet, in qua ipse nauiget: hoc est, vt rempub. euertat,

euertat, cum qua sit etiam ipsi pereundum. Aristophanes in Vespis:

Περὶ τ͂ πόλεως γὰρ ἐςὶ τ͂ σκάφους ὅλου, Id est,
De ciuitate est, naue de tota puta.

Est autem familiare poetis à nauibus ad rempublicam similitudinem mutuari.

Qui arat oliuetum.

COLVMELLA de Re rustica libro sexto, parœmiam huiusmodi refert: Quin etiam, inquit, compluribus interpositis annis oliuetum putandum est. Nam veteris prouerbii meminisse conuenit: Eum qui aret oliuetum rogare fructum, qui stercoret exorare, qui cædat cogere. Adlusit huc Vergilius primo Georgicon:

Exercetq; frequens tellurem, atque imperat aruis.

Huic adagio locus fuerit, vbi significabimus fieri non posse, quin voto potiatur is, qui curam extremam impenderit. Vulgaris enim diligentia quasi rogat, mediocris impetrat, extrema cogit. Adlusio fit ad eos, qui à principibus improbo studio officioq; sic impetrant, vt non precibus, sed vi videantur impetrasse.

Difficilia quæ pulchra.

Δύσκολα τὰ καλὰ, id est, Ardua quæ pulchra. Extat apud Platonem in Hippia maiore in calce dialogi, τὴν γὰρ παροιμίαν ὅτι ποτὲ λέγει τὸ, χαλεπὰ τὰ καλὰ, δοκῶ μοι εἰδέναι. id est, Nam quod ait prouerbiũ, difficilia esse quæ pulchra sunt, videor mihi intelligere. Et in Cratylo, circa initium, παλαιὰ παροιμία ὅτι χαλεπὰ τὰ καλά ἐστιν, id est, Vetus prouerbium est, difficilia esse quæ sunt egregia. Citatur alicubi à Luciano. Item à Plutarcho in libello De liberis instituendis, prouerbii nomine. Quidam prodiderunt Pittacum, vbi semet abdicasset imperio, dixisse, χαλεπὸν ἐσθλὸν ἔμμεναι, id est, Difficile bonum esse. Porro Solonem Pittaci molliciem atq; ignauiam taxantem, dixisse, χαλεπὰ τὰ καλὰ, id est, Difficilia quæ honesta: vtriusque dictum in prouerbium abiisse. Vsurpauit Plato lib. de Repub. 4. ἴσως γὰρ ὦ σώκρατες τὸ λεγόμενον ἀληθὲς, ὅτι χαλεπὰ τὰ καλά. id est, Fortassis enim verũ est ô Socrates quod dici solet, difficilia esse quæ pulchra sunt. Vsus est eodem libro Politiæ 2. πάντες γὰρ ἐξ ἑνὸς στόματος ὑμνοῦσι, ὡς καλὸν μὲν σωφροσύνη τε καὶ δικαιοσύνη, χαλεπὸν μέντοι καὶ ἐπίπονον. id est, Omnes enim vno ore canunt, Honestam quidem rem esse temperantiam ac iustitiam, sed difficilem tamẽ ac laboriosam. Vtitur eiusdem operis libro sexto ac septimo, & aliis compluribus locis. Sunt qui hinc arbitrẽtur natam parœmiam: Periander Corinthius, initio populariter ac moderate gerebat imperium, postea versis moribus, tyrannice agere cœpit. Id simul atque cognitum esset Pittaco Mitylenæo, diffisum de sui ipsius animi constantia, magistratum deposuisse, relictoq; imperio in exilium abiisse. Percõtantibus deinde quibusdam, qua gratia fugisset imperium, respondisse, quod admodum esset arduũ, probum esse, propter mutatum Periandrum: quibus auditis, Solonem addidisse suũ apophthegma, χαλέπα τὰ καλά. Huc spectat illud quoque, quod meminit Plutarchus in commentario, περὶ δυσωπίας, Platonem, cũ Heliconem quendam Dionysio datis litteris commendasset, scribens illum virũ probum ac modestum, adscripsisse in calce epistolæ, γράφω δ᾽ ἐσοι ταῦτα περὶ ἀνθρώπου, ζώου φύσει εὐμεταβόλου. id est, Hęc autem tibi scribo de homine, videlicet animante natura mutabili. Nec absurde quis referat ad celeberrimam illam Hesiodi sententiam:

τὴν μέντοι κακότητα καὶ ἰλαδὸν ἐστὶν ἑλέσθαι
Ῥηιδίως, ὀλίγη μὲν ὁδὸς, μάλα δ᾽ ἐγγύθι ναίει.
Τῆς δ᾽ ἀρετῆς ἱδρῶτα θεοὶ προπάροιθεν ἔθηκαν
Ἀθάνατοι: μακρὸς τε καὶ ὄρθιος οἶμος ἐπ᾽ αὐτὴν
Καὶ τρηχὺς τὸ πρῶτον, ἐπὴν δ᾽ εἰς ἄκρον ἵκηαι
Ῥηϊδίη δ᾽ ἤπειτα πέλει χαλεπή περ ἐοῦσα. i.
Omnino vitium facile est contingere cuinis.
Est via ad id breuis, & vicina in sede moratur,
Contra virtutem sudoribus vndiq; diui
Præsepsere, & longus ab hanc perque ardua callis,
Asper & est primum: sed vbi alta cacumina victor
Contigeris, iam fit facilis, licet ardua dudum.

Neque quidquam est tritius eo, quod dixit Aristoteles lib. Moralium Nicomachiorũ secundo: περὶ τὸ χαλεπώτερον ἀεὶ καὶ τέχνη καὶ ἀρετή. id est, Et ars & virtus circa id versatur, quod est difficilius. Eodem pertinet, Littera Pythagoræ discrimine secta bicorni. Item de duplici via apud inferos, quarũ altera ducit ad campos Elysios, altera ad ma

lam rem. Diximus alibi de Litis & Ate, quę fabula declarat, multo difficilius esse bene facere quam male, sarcire concordiam, quã rumpere. Eam sententiam Pindarus extulit in Pythiis hymno quinto: ῥᾴδιον μὲν πόλιν σεῖσαι καὶ φαυροτέροις, ἀλλ᾽ ἐπὶ χώρας αὖθις ἔσσαι δυσπαλὲς δὴ γίνεται ἐξαπίνας, εἰ μὴ θεὸς ἁγεμόνεσσι κυβερνατὴρ γένηται. id est, Facile est ciuitatem commouere, etiam malis. Ceterum in locum pristinum illico reponere difficile sane est, ni Deus principibus gubernator contingat. Retulimus alibi quod in seditione etiam Androclides abiectissimus belli ducẽ agat. Et nos hac ętate vidimus, per quos quanti tumultus excitati sint. Celebratur elegans Lacedæmonii dictum, apud quem cum quidam laudibus veherẽt Philippum, quod ciuitatem opulentissimam euertisset: Atqui, inquit, non posset talem condere.

Colophonia ferocitas.

Κολοφωνία ὕβρις, id est, Colophonia ferocitas. In insolentes, qui ferociter despiciunt, & affligunt humilioris fortunæ homines. Aut in eos, quibus sua ferocitas exitium attulit. Sumptum ab arrogantia superbiaq; eius gentis. Refertur à Diogeniano in adagionum collectaneis. Theognis:

Ὕβρις καὶ μάγνητας ἀπώλεσε καὶ κολοφῶνα. i.
Perdidit & Colophona ferox mens & Magnetes.

De gentis huius ferocia nonnihil dictum est nobis in prouerbio, Colophonium suffragium.

Nemini fidas, nisi cum quo prius modium salis absumpseris.

VVLGO apud nostrates circumfertur adagium, haud fidendum esse cuipiam, nisi cũ quo prius modium salis absumpseris. Significant autem hominis ingenium non posse perspici, nisi diuturno conuictu, longoque commercio. Apparet prouerbium hoc ab antiquitate profectum esse. Quandoquidem Aristoteles lib. Moralium octauo, simile quiddam refert his quidem verbis: Ἔτι δὲ προσδεῖται χρόνου καὶ συνηθείας, κατὰ τὴν παροιμίαν γὰρ, οὐκ ἔστιν εἰδῆσαι ἀλλήλους πρὶν λεγομένους ἅλας συναναλῶσαι. id est, Præterea autem spacio temporis & consuetudine opus est. Siquidem iuxta prouerbium fieri nõ potest, vt nos mutuo pernoscamus antequam salis, quem dicunt, modium pariter absumpserimus. Idem Moralium Eudemiorum lib. septimo: Διὸ εἰς παροιμίαν ἐλήλυθεν ὁ μέδιμνος τῶν ἁλῶν. id est, Quapropter in prouerbium abiit salis modius. Eodem in libro refert illud quoque ex poeta quopiam hemistichium, ni fallimur:

Οὐδ᾽ ἄνευ χρόνου φίλος. id est,
Non est amicus absq; temporis mora.

Addit ex Theognide:

Οὐ γὰρ ἂν εἰδείης ἀνδρὸς νόον οὐδὲ γυναικὸς
Πρὶν πειρηθείης ὥσπερ ὑποζυγίου. id est,
Haud nosse ingenium ve viri licet aut muliebre,
Vt nec iumenti, ni experiare prius.

Notat hanc parœmiam & Plutarchus in cõmentario περὶ φιλαδελφίας, his quidẽ verbis, Τοὺς μὲν γὰρ ἀλλοτρίους, ὡς ἔλεγε θεόφραστος, οὐ φιλοῦντα δεῖ κρίνειν, ἀλλὰ κρίναντα φιλεῖν. ὅπου δὲ ἡ φύσις ἡγεμονίαν τῇ κρίσει πρὸς εὔνοιαν δίδωσιν, οὐδὲν ἀναμένει τὸν θρυλλούμενον τῶν ἁλῶν μέδιμνον, ἀλλὰ συγγεγέννηκε τὴν ἀρχὴν τῆς φιλίας, ἐνταῦθα δεῖ μὴ πικροὺς εἶναι μηδὲ ἀκριβεῖς τῶν ἁμαρτημάτων ἐξεταστάς. id est, Alienos enim quemadmodum ait Theophrastus, non oportet amantem iudicare, sed amare, postea quam iudicaris. Siquidẽ vbi natura ipsa dux est ad beneuolentiam præcedens iudicium, neque expectans illũ vulgo celebratum salis modiũ, quippe quæ amicitię seminariũ inseuerit, ibi non oportet acerbos & exquisitos esse delictorum expensores. Meminit huius parœmiæ & M. Tullius in sermone de amicitia: Verum illud est quod vulgo dicitur, Multos modios salis simul edendos esse, vt amicitiæ munus expletum sit. Huc pertinet illud quoq; Sophoclis in Oedipo:

Χρόνος δίκαιον ἄνδρα δείκνυσιν μόνος,
Κακὸν δὲ κἂν ἐν ἡμέρᾳ γνοίης μιᾷ. id est,
Mora temporis probum arguit tantum virum,
At improbum vel vnico agnoscas die.

Huc pertinet etiam ille senarius prouerbialis:

Ἦθους δὲ βάσανός ἐστιν ἀνθρώποις χρόνος. i.
Nota morum & index tempus est mortalibus.

Idem admonet illud Epicharmi:

Νῆφε καὶ μέμνησο ἀπιστεῖν. id est,
Sobrius sis, ac memineris nemini confidere.

Versus integer refertur apud Cic. lib. epist. ad

ad Atticum primo: Atque ita tamen nouis amicitiis implicati sumus, vt crebro mihi vafer ille Siculus insusurret Epicharmi cantilenam illam suam,

Νᾶφε καὶ μέμνας ἀπιστεῖν, ταῦτα νεῦρα τῶν φρενῶν.

Sic enim carmen Trochaicum è vestigiis codicum restituimus, ne quis temere deprauet. Nam quod νᾶφε dixit pro νῆφε, & μέμνασο pro μέμνησο, διαλέκτου proprietas est. Cicero in libello de petitione consulatus: Quamobrem Epicharmion illud teneto, neruos atq; artus esse sapientiæ, non temere credere. Item illud Euripidis in Helena:

Σώφρονος δ' ἀπιστίας
Οὐκ ἔστιν οὐδὲν χρησιμώτερον βροτοῖς. id est,
Prudente diffidentia
Haud alia res vtilior est mortalibus.

Inuenimus citatū mutilatim ad hunc modum:

Ἁλῶν μέδιμνον ἀποφαγών. id est,
Modium salis postquam ederis.

Quo quidem licebit vti, si dicas: Vide quid agas, qui tua arcana credas isti, nondum ἁλῶν μέδιμνον ἀποφαγών. Aut sic: Tum demum isti fidas ἁλῶν μέδιμνον ἀποφαγών. Est autem iambicus dimeter, ex poeta quopiam sumptus.

Leporem non edit.

ANTIQVITVS superstitiose creditum est, esu leporinæ pulpæ conciliari formam. Vnde extat iocus Martialis in Gelliam lib. 5. quæ misso lepore addebat ex vulgata opinione ad muneris commendationem:

Formosus septem Marce diebus eris.

Id poeta in ipsam torquens, quæ deformis esset,

Si me non fallis, inquit, si verum lux mea dicis,
Edisti nunquam Gellia tu leporem.

Plinius lib. 28. cap. 9. scribit leporem in cibis sumptum gratiam corporis in septem dies conseruare. Lampridius scribit poetā quendam in Alexandrum Seuerum, quod quotidie vesceretur leporina, ita lusisse,

Pulchrum quod vides esse nostrum regē,
Quem Syrum sua detulit propago,
Venatus facit & lepus comesus,
Ex quo continuum capit leporem.

Primum carmen vitiatum est. Hos versus cum quidā ex amicis ad Alexandrū detulisset, respondisse fertur in hanc sententiam,

Pulchrum quod putas esse vestrum regē,
Vulgari miserande de fabella,
Si verum putas esse, non irascor.
Tantum tu comedas velim lepusclos,
Vt fias animi malis repulsis
Pulcher, ne inuideas liuore mentis.

Si vides lector parū obseruatas metri leges, memineris Imperatorem scripsisse, cuius est præscribere leges, non parere. Est autē & piscis lepus appellatus qui venenum habet immedicabile, si quis imprudens ederit. In Indico mari etiam contactu necat hominē auctore Plinio: lenta tabe consumit. Malū hac deprehenditur nota, quod pisces olent, qui ederint. Huic homo vicissim pestilens est, cuius contactu protinus emoritur. Hoc cibis admixto, multos sustulit Domitianus, eodem Titum fratrem sustulisse creditur, vt auctor est Philostratus in Apollonii vita. Proinde in hos qui contabescunt, nec vlla medicorum ope possunt restitui, dici poterit: Edit leporem marinum.

Plena manu.

PLENA manu, pro eo quod est, ampliter, copiose, prolixe, minimeq; maligne. Translatum ab iis, qui non minutim & parce, sed plena manu largiuntur. Cicero ad Atticū lib. 2. At hercle alter familiaris tuus Horatius, quàm plena manu, quam ornatè nostras laudes in astra sustulit. Seneca in Declamationibus: Liberaliter hodie, & plena manu faciam. Idē in ludicro quod scripsit in Claudium Cæsarem: At Lachesis, quæ & ipsa homini formosissimo faueret, fecit illud plena manu, & Neroni multos annos donat. Fit lepidius, quò magis ad animi res transfertur.

Sine riuali diligere.

SINE riuali diligere dicuntur, qui stulte mirantur, quod nemo alius concupiscat. Veluti simia catulos suos & miratur, & amplectitur: & indocti poetæ suas nugas soli diligunt. Sumpta est allegoria ab amantibus, quibus est amica deformis, & quā alius nemo velit. Extat adagium in Epistolis Ausonianis. M. Tullius ad Atticum lib. sexto. Huius nebulonis oratione si Brutus moueri potest, licebit eum solus ames, me æmulum non habebis. Item libro ad Q. fratrem tertio: O dii, quàm ineptus, q̄ se ipse amās, sine riuali. Horatius in Arte poetica:

Nullum

Nullum vltra verbum aut operam sumebat inanem,
Quin sine riuali teq; & tua solus amares.

Barbarus ex triuio.

Βάρβαρος ἐκ τριόδου, id est, Barbarus ex triuio. In hominem dicebatur extremæ humilitatis, ac prorsum nullius precii, perinde quasi dicas, extremum ac vilem seruulum aliunde è triuiis emptum, non dono datum, aut dominatum. Lucianus in eū, à quo fuerat Prometheus appellatus, Οἷος ἐκ τριόδου βάρβαρός τις παρὰ μικρὸν. i. Qualis pene barbarus quispiam è triuio. Quanquam quidam hoc loco legunt non barbarus, sed βόρβορος ἐκ τριόδου, i. Cœnum è triuio, quæ lectio sola probāda est, propterea quod eo loco de luto fiat mentio, non de barbaro quopiam. Item Plato lib. de Repub. 7. καὶ τῷ ὄντι ἐν βορβόρῳ βαρβαρικῷ τινι. i. Ac reuera in cœno quopiam barbarico. Loquitur de anima demersa tenebris ignorantiæ.

Rara auis.

RARA auis, prouerbio dicebatur res quæuis noua, & inuentu perrara. Persius:
Si forte quid aptius exit,
Quando hæc rara auis est.
Iuuenalis:
Rara auis ī terris, nigroq; simillima cycno.
Idem,
Coruo quoque rarior albo.
Quin & Phœnicis raritas in prouerbium abiit. Ducta allegoria ab auibus peregrinis & inusitatis, quę nonnunquam casu in nostram regionem deuolant, vel miraculi gratia deportantur. Vnde illud sæpius iteratum apud Aristophanem:
Τίς ἐστιν ὄρνις οὗτοσί, id est,
Quæ est hæc auis? De hospite & ignoto.

Compressis manibus.

COMPRESSIS sedere manibus, dicitur in otiosos, & nihil aliud quam sua fata deplorantes. Titus Liuius ab vrbe condita libro septimo. Cur veteranus dux fortissimus bello, compressis, quod aiunt, manibus sedeas.

Ioca seriaque.

QVOTIES omnia nostra cum aliquo communicamus, cum eo ioca seriaq; conferre dicimur. M. Tullius libro De finibus bonorum secundo: At quicum ioca seriaq; vt dicitur, quicum arcana, quicum occulta omnia? Tecū optime, deinde etiam cū mediocri amico. Donatus in Adelphos, huiusmodi ferme figuras omnes quæ constant ex cōtrariis, prouerbiales existimat. Quod genus sunt: Fanda infanda: quo iure quaq; iniuria: facta atq; infecta: digna atq; indigna: fasq; nefasq;: clamq; palamq;: terraq; mariq;: noctesq; diesq;: iuuenesq; senesq;: neq; in minimo neque in maximo: neque deos neq; homines veretur: vocatus atque inuocatus: re salua & perdita: atq; alia huius generis innumerabilia, de quibus meminimus & in initio operis.

Ea tela texitur.

PROVERBIALIS allegoria, Ea tela texitur, pro eo quod est eiusmodi negotium in manibus est, & res inceptantur tales. Translatio sumpta à textoribus telam instituentibus. M. Tullius in extremo de Oratore lib. Quamquam ea tela texitur, & ea incitatur in ciuitate ratio viuendi, ac posteritati ostēditur, vt eorum ciuium, quos nostri patres non tulerunt, similes habere cupiamus. Plautus dixit exordiri telam, pro incipere negotium: Exorsa est hæc tela non omnino pessime mihi. Affine est illi quod alibi dicemus, exordiri telam.

Multas amicitias silentium diremit.

Πολλὰς φιλίας ἀπροσηγορία διέλυσεν, id est, Multas amicitias silentium diremit. Admonet adagium, assiduo conuictu, ac frequentibus alloquiis necessitudines ali, intermissione & absentia dissolui. Meminit huius Aristoteles lib. Moralium 8. Ἐὰν δὲ χρόνιος ἡ ἀπουσία γένηται, καὶ τῆς φιλίας δοκεῖ ἡ ἀπουσία λήθην ποιεῖν. ὅθεν εἴρηται πολλὰς δὴ φιλίας ἀπροσηγορία διέλυσεν. id est, Quod si diuturna fuerit absentia, videtur & necessitudinis obliuionem adferre: vnde dictum est illud, multas amicitias silentium diremit. Versus vt refertur in collectaneis, diminutus est vna syllaba. Ab Aristotele citatur integer Heroicus:
Pluriū amicitias soluere silentia ruptas.
Apud Athenæum libro quinto, citantur ex Anonymo poeta versus hi:
Οὐ χρὴ συμποσίοισι φίλους ἀπέχεσθαι ἑταίρους
Δηρὸν, ἀνάμνησις δὲ πέλει χαρίεσσα τοιαύτη. i.
Non diu amicorū mēsis decet abstinuisse,

:Quippe animi memoris res hæc renouatio bella est.

Figuratius, atque ob id ipsum elegantius est illud Alphii fœneratoris dictum apud Columellam: Bona nomina nonnunquam mala fieri, si nunquam interpelles. Ille nomina, iureconsultorum more, debitores vocat, & interpellare, subinde creditum reposcere. Vox autem Græca, ἀπροσηγορία, non ita commode reddi latine potest: neq; enim simpliciter significat silentium, sed illud silentium, cum quis non appellat ac salutat amicum.

Eiusdem musæ æmulus.

EIVSDEM artis aut disciplinę studiosi, eiusdem musæ æmuli dicitur. Vsurpatur apud A. Gellium prouerbii vice. Græci ὁμοτέχνους appellant eiusdem artis opifices.

Lolio victitant.

AENIGMATE prouerbiali lolio victitare dicuntur lusciosi & cæcutientes, quos Græci, teste Nonio, Myopes vocant. Plautus in Milite: Mirum est lolio victitare te, tam vili tritico. Quid iam? Quia lusciosus. Verbero, ædepol tu quidem cæcus, haud lusciosus. Lolium autem Plinius inter frugum pestes commemorat, vna cum carduis ac tribulis. Vergilius in Bucolicis:

Infelix lolium, & steriles dominantur auenæ.

Item Georgicon libro I.

Mox & frumentis labor additus, vt mala culmos
Esset rubigo, segnisq; horreret in aruis
Carduus, intereunt segetes, subit aspera sylua
Lappæq; tribuliq; interq; nitentia culta
Infelix loliū & steriles dominātur auenæ.

Inest autem lolio peculiare quoddā malū, vt oculis caliginē inducat, id quod indicat Ouidius libro Fastorum primo, cum ait:

Et careant loliis oculos vitiantibus agri.

Hinc nimirum iocus prouerbialis.

Intus canere. Aspendius citharœdus.

QVI priuati commodi impendio studiosi essent, ac fere quidquid rerum agerent, id omne ad domesticam referrent vtilitatem, ii prouerbio intus canere, iidem apud Græcos ἀσπένδιοι κιθαρισταὶ, id est, Aspendii citharistæ dicebantur. M. Tull. in Verrem actione 3. Atque etiam Aspendium citharistā, de quo sæpe audistis, id quod est Græcis in prouerbio, quem omnia intus canere dicebant, sustulit, & in intimis ædibus suis posuit, vt etiam illum ipsum artificio suo superasse videatur. Facetissime taxauit Cicero Verris rapacitatem, qui intus canentem in intimis ædibus collocarit: hoc est, plus quam intus cecinerit. Idem in Rullum aduersus legem agrariam: Atque hoc carmen hic tribunus plebis, non vobis, sed sibi intus canit. Nam ostendit Tullius in ea oratione, legem, tametsi popularis videretur, haud tamen populi, sed decemuirum vtilitati repertam. Porro de Aspendio citharœdo Asconius Pedianus ad hanc ferme sentētiam enarrat: Vulgares citharœdi cum canunt, vtriusque manus funguntur officio, ita vt dextra plectrum teneant id quod foris canere appellāt: sinistra digitis chordas carpant, quod quidem intus canere vocāt. Difficile autem visum est, quod Aspendius citharœdus faciebat, qui nequaquam vtraque vteretur manu, sed omnia, id est, totam cantionem intus, & sinistra tantum manu complecteretur: atque ita tacita leuiq; modulatione sinistra contactis chordis, cantilena peragebatur, vt vox ad citharœdum dūtaxat, aut proxime assistentem perueniret. Hinc fluxisse prouerbium, vt furaces homines Aspendii citharistæ Græcis vulgo dicerentur, quod vt hic carminis, ita illi furtorum essent occultatores. Fatetur Asconius adagionem etiā in illos apte dici, qui multum intestinis suis cōmodis consulunt præter honestatem. Neque discrepat interpretamentum, quod adfert Zenodotus ex Zenone Myndio in adagiorum collectaneis. Porro Aspendus Pamphyliæ ciuitas est, auctore Stephano: vnde aspendii dicebantur, apud quos Citharœdi hoc artificio præcelluisse videntur. Ad hoc prouerbium apparet adlusisse Plinium libro vigesimooctauo, capite quinto, cum ait, Verum id reme diis cecinit, non epulis.

Equi senecta.

Ιππου γῆρας, id est, Equi senecta. Prouerbium in eos dici solitum, qui præclaris rebus gestis in iuuenta, postea quam consenuerint, ad sordidas curas semet abiiciunt. Allegoria sumpta à generosis equis, qui senio facti segnes, in pistrinum, aut carrum, aut

alind

aliud id genus opus detruduntur, olim in precio habiti, dum viribus integris essent. Plutarchus in libello, cui titulus, An seni sit administranda Respub. Οὐ παντάπασιν δόξει τοῦτο δὴ τὸ καλούμενον, ἵππου γῆρας ἐπάγεσθαι μηδενὸς ἀναγκάζοντος: id est, At non plane videbitur equi senectam, quemadmodum vulgo vocant, accersere, nemine compellente? Cũ hoc conuenit Ennianũ illud, quod refert à Cicerone in Catone Majore.

Sicut fortis equus spatio qui forte supremo
Vicit Olympia, nunc senio confectus quiescit.

Si tibi amicum, nec mihi inimicum.

PLATO in Theæteto: Ἀλλ' εἰ οὕτως ὦ θεόδωρε σοὶ φίλον, οὐδ' ἐμοὶ ἐχθρὸν φασὶν οἱ παροιμιαζόμενοι. id est, Si istud tibi amicum Theodore, nec mihi est inimicum: quemadmodũ prouerbio dicunt. Hoc est, si tibi res placet mihi non displicet. Captata est autem in figura vocũ pugnantia, deinde τὸ ἀμφίβολον φίλου καὶ ἐχθροῦ, quorum vtrunque e personis ad res detorquetur: quamquam ad personas relata sunt vsitatiora. Vsus erit quotiens alienæ obsequimur voluntati.

Rana Gyrina sapientior.

PLATO in Theæteto: Ὅτι ἡμεῖς μὲν αὐτὸν ὥσπερ θεὸν ἐθαυμάζομεν ἐπὶ σοφίᾳ, ὁ δ' ἄρα ἐτύγχανεν ὢν εἰς φρόνησιν οὐδὲν βελτίων βατράχου γυρίνου. i. Nos illum tanquã deum ob sapientiã admirabamur. At ille nihilo magis antecellebat prudentia, quã rana Gyrina. Sumptũ est adagiũ ab informi partu ranarum, quẽ Græci γυρίνους vocant, a figura corporis in gyrum orbiculati, quod fit vt mira celeritate se quo velint voluant, versentque: quemadmodum testatur quisquis is fuit, qui scripsit Etymologicon Græcarum dictionum. Meminit gyrinorum & Hesychius. Suidas etiam Aristophanis adducit testimonium:

Οἷον πατέρες βοῶσι γυρίνων. id est,
Quemadmodum patres clamant gyrinorum.

Nec ab his abhorrent, quæ tradit Plinius libro 9. cap. 51. Ranæ, inquit, superueniunt prioribus pedibus alas feminæ mare apprehendente, posterioribus clunes. Pariunt minimas carnes nigras, quas gyrinos vocãt, & oculis tantum & cauda insignes: mox pedes figurantur, cauda findẽte se in posteriores. Mirumq; semestri vita resoluuntur in limum nullo cernente. & rursus vernis aquis renascuntur, quæ fuere natæ, perinde occulta ratione. cum omnibus annis id eueniat. Hactenus Plinii verba recensuimus. Meminit & Aratus, αὐτόθεν ἐξ ὕδατος πατέρες βοόωσι γυρίνων. id est, Inde gyrinorum clamant per stagna parentes. Porro cum ranæ tribuitur loquacitas, quæ stoliditatis solet esse comes, minimum mentis inesse oportet gyrinis, quos vix deprehendas animal esse, nisi mouerentur.

In puteo constrictus.

PLATO in Theæteto, Τί γὰρ χρήσῃ ἀφύκτῳ ἐρωτήματι, τὸ λεγόμενον, ἐν φρέατι συσχόμενος. id est, Cur enim vtaris inexplicabili quæstione, in puteo, quemadmodum aiunt, cõstrictus? Quadrabit in eos, qui in angustias eas redacti sunt, vt extricare sese nullo modo possint. Non admodũ abludit ab illo: ἐν φρέατι κυνὶ μάχεσθαι, i. In puteo cum cane pugnare. Item illo: Canterium in fossa.

In easdem ansas venisti.

PLATO in Phędro: Περὶ τούτου μὲν ὦ φίλε εἰς τὰς ὁμοίας λαβὰς ἐλήλυθας. id est, Quantum ad istam rem pertinet, amice, in easdem ansas venisti. id est, nihilominus teneris, nec potes effugere quin dicas. Item Aristides in communi quattuor oratorum defensione: Ὡς εἶχεν αὖ πάλιν ὁ Καλλικλῆς εἰς αὐτὰς λαβὰς ἐπανελθεῖν, id est, Itaque Callicli erat in easdem ansas recidendum. Quadrat in eum qui sic irretitus est, vt quocunque se vertat, teneatur: nec explicare sese possit. Huic simillimum est, quod scribit Lucianus in Hermotimo: Οἰόμενος γὰρ ἐκπεφευγέναι, εἰς τὸν αὐτὸν κύρτον ἐμπέπτωκας. id est. Nam arbitratus effugisse te in eandem nassam incidisti. Item illud quod alibi dicetur, κύκλῳ περιέλκειν.

Qui possim ab hoc epulo abesse?

PLATO in Phædro: Πῶς γὰρ οἷός τε ἦν τοῖ ἂν τῆς θοίνης ἀπέχεσθαι. id est, Qui possim ab hoc epulo abstinere? De re vehementer suaui atque expetenda, quod genus est festum aliquod conuiuium. Adlusum est, ad eam fabulam, qua tradunt Dianam iracunde tulisse, quod cum reliqui dii adhibiti essent ab Oeneo ad sacrum epulum, sola fuisset præterita, solaq; domi sederit, secum stoma

chans, quod nihil ex illo nidore sentiret. Qua de re meminit Lucianus in Lapithis. Item in libello De sacrificiis.

Dulcis cubitus.

Γλυκὺς ἀγκών, id est, Dulcis cubitus. Abominātis est sermo, aut cum, aliud dicimus, aliud sentientes. Plato in Phædro: Γλυκὺς ἀγκὼν ὦ φαῖδρε λέληθέ σε ὅτι ἀπὸ τοῦ μακροῦ ἀγκῶνος τοῦ κατὰ τὸν νεῖλον ἐκλήθη, καὶ πρὸς ἀγκῶνι λανθάνει σε, ὅτι οἱ μέγιστον φρονοῦντες τῶν πολιτικῶν μάλιστα ἐρῶσι λογογραφίας καὶ καταλείψεως συγγραμμάτων. id est, Num Phædre fugerat te, quod dulcis cubitus à longo illo, qui in Nilo est, cubito dictus esset. Quin etiam preter cubitum illud fugit te, quod qui rerum ciuilium sunt peritissimi, conscribendarum orationum, ac posteris relinquendarum sunt cupientissimi. Hactenus Plato. Ancon autem Nili pars est, in qua nauigantes plurimum & sudant & periclitantur. Vnde prouerbio dicebant κατ᾽ εὐφημισμὸν, γλυκὺς ἀγκών. id est, Dulcis cubitus, quasi deprecantes eius loci discrimina. Id autem perinde valet, quasi dicas: εὔφημα φώνει. id est, Bona verba, aut bene ominata loquere. Sunt qui è Comico Platone natum existiment. is in fabula, cui titulus, Phaon, senem facit amantem tibicinam, atque hæc loquētem: Ὦ χρυσοῦν ἀνάθημα, ὦ τοῖσιν ἐμοῖσι τρυφεροῖς τρόποις ὦ γλυκὺς ἀγκών. i. O aureū amiculum: ò meis deliciosis moribus gratus cubitus. Suidas scribit Anconem Carthaginiensibus vocari domicilium obscurum ac profundum, in quod conijci solent, si quibus indignaretur tyrannus. Præterea summa montium iuga, Ancones vocari. Deniqui preter alia gurgitem ac tumorē fluminis circa ripas, propter anfractum & amnis repercussum, Anconem dici: à cubiti figura, ni fallimur, ducta similitudine: quod quibusdam locis ripa excurrat, promineatque specie cubitali. Vnde & oppidis ac locis aliquot Anconis inditum est vocabulum, vt Anconi Picentinorum ciuitati teste Stephano. Item Ouid. libro Transform. vltimo:

-- Et spissi littoris Ancon. vt quidam legunt. Valerius Argonauticon lib. 4.

Quid memorem quas Iris aquas, quas torqueat Ancon. Vnde non absurde, κατ᾽ ἀντίφρασιν quis acceperit, sicut placet Zenodoto. Nam alii putant per exclamationem dictum. Athenæus libro Dipnosophistarū 12. ostendit Anconem locum quempiam fuisse Sardis, voluptatem ministeriis paratum: in quo popinæ, scorta, atque aliæ id genus deliciæ. Dulcis igitur Ancon, ob blādimenta voluptatum, sed in eo complures naufragium faciebant. Idem indicat, Polycratem apud Samios mulieres aliquot voluptatum architectrices instituisse, ad exemplum Anconis ducis Sardorum, eumq; locum Laura dictum fuisse, siue Samiorum flores. Idem addit Omphalen eius gētis reginam, per vim virgines dominorum cum eorum seruis inclusisse ad stuprum, ne sola haberetur impudica. Lydos autem eum locū, in quo fœminæ cōstuprabantur, γλυκὺν ἀγκῶνα dixisse, sceleris atrocitatem verbo mitigantes. Vocem autem dictam putat ab eo quod illic gerebatur. Etymologus indicat ἀγκῶνα dici locum ossibus durum, παρὰ τὸ ἐπάγεσθαι τὴν χεῖρα, id est, ab adducenda manu, velut ἄγνυσθαι, id est, frangendo: siue ab ἄγχειν, id est, à præfocando. Hesychius adiicit & mutorum flexus ἀγκῶνας vocari. Breuiter quidquid in cubiti speciem inflectitur, ἀγκὼν dicitur, quemadmodum sunt & citharæ Ancones.

Bos ad præsepe.

Βοῦς ἐπὶ φάτνῃ, id est, Bos ad præsepe. In emeritos dici consueuit, quiq; iam ob ætatem otio, vitæque molliori indulgent. Effertur & ad hunc modum: Βοῦς ἐν αὐλίῳ, id est, Bos in stabulo. Cōgruit & in eos, qui nullis honestis negotiis exercentur, sed turpi otio atque abdomini seruiūt. Philostratus in Cassandra, Ἀλλ᾽ ἐν μειρακίοις καὶ γυναιξὶ βοῦς ἐπὶ φάτνῃ. id est, Verum inter adulescentulos ac mulieres, bos ad præsepe. De Agamemnone loquitur, voluptariam agente vitam. Effertur item ad hunc modum, Βοῦς ἐπὶ αὐλίῳ γέρων. id est, Bos in stabulo senex. Rursum hoc modo, Βοῦς ἐν αὐλίῳ κάθη. id est, Bos in stabulo desides. De iis, qui molliter & in otio viuunt. Athenæus lib. 8. refert quiddam non illepidum, nec alienū ab hoc prouerbio. Cātor quidam imperitus, cum Stratonicum excepisset conuiuio, inter pocula ostētabat illi artem. Cum autem esset splendidum ac magnificum conuiuium, ac Stratonicus eo frustraretur, non habens alterum, quicum sermocinaretur, confregit poculum, ac poposcit maius, multosq; cyathos

thos cum accepisset, solique calicem ostendisset, affatim bibens obdormiit, cetera fortunæ committens. cum autem forte comessabundi quidam superuenissent cantori. ex notis, Stratonicus illico factus est sobrius. Ii cum audissent, quod semper multum vini bibens fuisset inebriatus, compendio respondit, Insidiator enim & sceleratus ille cantor, tanquã bouẽ ad præsepe, data cęna, occidit. Quod in Athenæi verbis legimus ψαλλόμενος, opinamũr legendũ σφαλλόμενος. Cõgruet & in illos, qui in suum alũtur exitium, quemadmodum ii qui se voluptatibus mundi explent, orco quid aliud quã victimæ nutriuntur, veluti bos ad præsepe?

Ne genu quidem flexo.

Οὐδὲ γόνυ κάμψας, id est, Ne genu quidem flexo. Philostratus in Antæo: καὶ οὐδὲ γόνυ φασὶ κάμψας ἀποδύεται πρὸς τὸν Ἀνταῖον, id est, Ac ne genu quidem curuato aduersus Antęũ exuitur. Idem in Herode: Ενταῦθα ἔφη γόνυ κάμψωμεν. id est, Hic, inquit, genu flectamus. Dictum est autem ὑπερβολικῶς, pro eo quod est, ne tantulum quidem. Etenim qui iam incipit ad quietem cõponere sese, primum genu flectit. Itaque perinde valet, οὐδὲ γόνυ κάμψας, quasi dicas, citra respirationem, sine omni intermissione. Sumptum apparet ex Aeschyli Prometheo, vbi Vulcanus sic loquitur:

Ανθ' ὧν ἀτερπῆ τήνδε φρουρήσεις πέτραν
Ορθοστάδην ἄϋπνος, οὐ κάμπτων γόνυ. id est,
Ideo petram seruabis hanc inamabilem,
Insomnis astans, nec genu vnquã flexeris.

Nisi mauis esse mutuatũ ex Homericæ Iliados κ. vbi de Hectore sic loquit Menelaus.

Φημί μιν ἀσπασίως γόνυ κάμψειν, αἴ κε φύγησι
Δηΐου ἐκ πολέμοιο, id est,
Ille lubens genua flectet, puto, si modo tristi
Fugerit è bello.

Quo properas, num ad Ephebum?

PHILOSTRATVS in vita Apollonii: Ο τε κιλίκιος λόγος, ποῖ τρέχεις, ἢ ἐπὶ τὸν ἔφηβον, ἐπ' ἐκείνῳ τε ἐλέγετο, καὶ παροιμιώδη τιμὴν ἔχεν. id est, Ac Cilicibus celebratum dictum, quo curris, num ad Ephebum? de illo quoque ferebatur, adagiiq; vim obtinebat. Parum liquet, quid sibi voluerit Cilicum illud adagium, nisi forte sumptum est ab Apollinis oraculo, ad quod vndique festinabatur: fingebatur autem imberbis Apollo, quemadmodum & Bacchus.

Et puero perspicuum est.

Καὶ παιδὶ δῆλον, id est, Et puero perspicuum. De re supra modum perspicua, confessaq; Vtitur & Plato quodam in loco, quem ante commonstrauimus: & Philostratus in vita Appollonii. Est in epistolis Basilii, τοῦτο καὶ παιδὶ γνώριμον. id est, Hoc & puero notum. Finitimum illi, quod alibi retulimus, καὶ τῷ τυφλῷ δῆλον, id est, Vel cæco perspicuũ.

Ne in Melampygum incidas.

Μὴ τῷ μελαμπύγῳ περιτύχοις. id est, Ne in Melampygum incidas, in lasciuos & iniuriosos homines quadrat. Est autem comminãtis, ne quando incidant in eum, qui malefactorum pœnas de eis sumat. Vtitur hoc adagio Philostratus in Appollonii vita, lib. 2. Καὶ τοῦτο ἴσως ἦν τὸ μελαμπύγου τυχεῖν. i. Et hoc fortassis erat in Melampygum incidere. Aristophanes in Lysistrata:

Καὶ μυρωνίδης γὰρ ἦν τραχὺς ἐντεῦθεν,
Μελάμπυγός τε τοῖς ἐχθροῖς ἅπασιν. id est,
Et Myronides enim erat hirsutus illinc,
Melampygusque hostibus omnibus.

Melampygum dixit quasi vindicem, vltoremque. Porro Melampygus Græcis significat eum, qui nigro sit podice: quo quidem cognomento notatus est Hercules, quod eam corporis partem, non Lydorum more vulsam, neque candidam, quemadmodum effœminati solent, sed nigris pilis hirsutam ac syluosam haberet. Nam Græci quemadmodum molles & imbelles, fractosq; deliciis πυγάργους καὶ λευκοπύγους appellant, itidem è diuerso fortes ac strenuos μελαμπύγους vocare consueuerunt, vt auctor est Lycophronis interpres. Idem ostendit parœmiã ad hunc quoq; modum efferri: Οὔπω μελαμπύγῳ τετύχηκας, i. Nõdum in Melampygũ incidisti. Prouerbium ex huiusmodi quadam historia natum existimant, quam partim ex Suida, partim ex Gregorii Nazianzeni enarrationibus adscribemus. Olim duo quidam fratres erant, omni genere maleficiorum passim, in omnes debacchantes, vnde & ex morũ atrocitate nomina repererunt. Nã alter Passalus dictus est, alter Achemon: siue, vt alicubi legitur, Achmon. Hos mater nomine Sennonis, vbi videret atrocia facinora passim patrantes, iussit cauere,

uere, ne quando in Melampygum inciderent. Euenit deinde, vt Hercules aliquando sub arbore quadam dormiret, armis in eandem reclinatis. Accesserunt Cercopes siue Perperi fratres, vtrunq; enim scriptum inuenitur, & Herculem dormiẽtem ipsius armis aggredi tentarunt. Ille protinus sensit insidias, & correptos ac vinctos de claua à tergo suspendit leporum ritu, atque ad eũ modum gestabat. Illi pendentes capitibus deorsum demissis, cum Herculis posticum nigris pilis horridum atque hispidum viderēt, materni moniti memores, super hac re inter sese confabulantur. Quod simul ac audisset Hercules, hoc cognomine delectatus, & in risum effusus, eos vinculis solutos dimisit. Notat hanc historiam Plutarchus in libello De discrimine amici & adulatoris, cum ait Herculem Cercopibus fuisse delectatum. Meminit & Herodotus in 7. de loco, dicto lapide Melampygo, & Cercopum sede. Quo sane loco lapsus est insigniter Laurentius Valla: quod fabulam hanc aut nesciret, aut certe non meminerit. Plutarchus in libello De puerorum educatione refert & hoc inter Pythagorica ænygmata: Μὴ γεύεσθαι τῶν μελανούρων. id est, Non gustanda quæ nigra sunt cauda. Atque hunc in modum interpretatur, abstinendum à conuictu mortalium arrorum & improborum: quamquam hoc à prouerbio diuersum.

Noctuinum ouum.

Γλαύκειον ᾠόν, id est, Noctuinum ouum. Refertur à Nicolao Perotto in Copiæ cornu, prouerbii loco, nec explicatur tamen. Fortassis antiquitus abstemiũ, & à vino abhorrentem hoc adagio significabant. Philostratus enim in vita Apollonii, libro tertio, de quo noctuæ rem oppido quam prodigiosam refert. Itaque satius est ipsius referre verba: Τὴν γλαῦκα, inquit, χρὴ ἐπιφυλάττειν ὅποι τίκτει, καὶ τὰ ᾠὰ σπάσαντα δοῦναι μασᾶσθαι τῷ βρέφει συμμέτρως ἑψήσαντας. εἰ γὰρ βρώσεταί τι τούτων πρὶν οἴνου γεύσασθαι, μῖσος πρὸς τὸν οἶνον αὐτῷ ἐμφύσεται, καὶ σωφρονέστατα διακείσεται. id est, Obseruandum vbi loci niduletur noctua: deinde oua subducere oportebit, eaque mediocriter cocta infanti mãdenda dare. Quod si quid ex his ederit, prius quam degustarit vinum, inseretur illi vini odiũ, adeo vt in omnem vitam quã maxime sobrius sit futurus. Aelianus lib. de naturis animantium primo, fabulam refert paullo magis etiam quam hæc est, anilem. Eam quoque præstiterit ipsius auctoris recensere verbis: Οἱ πελαργοὶ λυμαινομένας αὐτῶν τὰ ᾠὰ νυκτερίδας ἀμύνονται πάνυ σοφῶς. αἱ μὲν προσαψάμεναι ἀνεμιαῖα ἐργάζονται καὶ ἄγονα αὐτά. Οὐκοῦν τὸ ἐπὶ τούτοις φάρμακον, ἐκεῖνό ἐστι. πλατάνου φύλλα ἐπιφέρουσι ταῖς καλιαῖς, αἱ δὲ νυκτερίδες ὅταν αὐτοῖς γειτνιάσωσι, ναρκῶσι καὶ γίνονται λυπεῖν ἀδύνατοι. id est, Ciconiȩ noctuas oua sua perdere solitas arcent miro ingenio. Nam hæ cõtactu reddunt ea subuentanea, steriliaq; Remedium igitur aduersus hæc illud adhibent. Platani frondes in nidum conuehunt, quas noctuȩ postea quam cõtigerint torpescũt, ita vt iam nocere nõ queant. Hactenus Aelianus. Sunt qui negent noctuinum ouum inueniri. Prouerbium itaq; quadrabit vel in hominem nihili, nulliusq; frugis, iuxta fabulamentum Aeliani: vel in rem raram inuentu, iuxta horum sententiam.

Amazonum cantilena.

Ἀμαζόνων ᾆσμα, id est, Amazonum cantilena, in delicatos ac lasciuos & parum viros. Philostratus in Apollonii vita, libro quarto. Μειράκιον τῶν ἁβρῶν οὕτως ἀσελγὲς νομιζόμενον, ὡς γενέσθαι ποτὲ καὶ τῶν ἀμαζόνων ᾆσμα. id est, Adolescens de numero mollium vsque adeo lasciuus habitus, vt aliquando Amazonum quoque fuerit cantio. Quid autem sibi velit Amazonum cantio, nondum satis compertum est apud idoneos auctores. Nisi si cui placet, vt accipiamus, Amazones ludibrii caussa in molles viros cantilenas solere celebrare. Quod si fas sit mutare scripturam, nequaquã displiceat, vt pro ἀμαζόνων μαζονόμων legamus. Sic enim appellant lancis genus prægrande, quo cibi inferuntur in conuiuium. Mos autem erat antiquitus, vt epulȩ lautiores tibicine præcedente inferrentur: vt accipenser. Horatius in extrema Satyra:

Mazonomo pueri magno discerpta ferentes
Membra gruis:

Verum hoc interim esto somnium, donec ab eruditis certius aliquid ꝓferetur. Quod sane desperandum nõ est, in dies in lucem emergentibus nouis auctoribus,

Tantali

Tantali horti.

Ταντάλου κῆποι, id est, Tantali horti. De bonis, quibus tamen frui non liceat: aut de iis, quæ videantur aliquid esse, cum nihil sint. Philostratus in vita Apollonii, lib. 4. Τοὺς ταντάλου ἔφη κήπους εἴδετε ὡς ὄντες οὐκ εἰσί. id est, Tantali hortos videtis, inquit, esse, cum non sint. Nota est fabula de Tantalo apud inferos ad aquam stante, deq; pomis in caput imminentibus, cum sitiẽs interim atque esuriens neutra possit contingere. De his nonnulla retulimus prius in prouerbio Adonidis horti.

Res sacra consultor.

Σύμβουλος ἱερὸν χρῆμα, id est, Consultor res sacra. Zenodotus ex Epicharmo refert. Sensus est adagionis, plurimum vtilitatis adferre bene consulentẽ: aut religiose pureq; dandum consilium iis, quibus est opus. Plato in Theage: Ἀλλ' μὲν δὴ ὦ Δημόδοκε καὶ λέγεται γε σύμβουλον ἱερὸν χρῆμα εἶναι. i. Quin illud etiam dicitur Demodoce, consultorem rem esse sacram. Idem in epistola ad Perdiccam, δίκαιος δὲ εἰμὶ καὶ ξενικὴν καὶ ἱερὰν συμβουλὴν λεγομένην συμβουλεύειν. id est. Aequum est autem, vt & hospitale & sacrum vt dicitur consilium imperitiam. Suidas indicat dictum vbi deliberatur de rebus periculosis, vt simile videatur illi, Sacram ancoram iacere. Effertur & ad hunc modum: ἱερὸν ἡ συμβουλή. id est, Res sacra consilium. Extat inter Græcas sententias hic senarius:

Ἱερὸν ἀληθῶς ἐστὶν ἡ συμβουλία. id est,
Res est profecto sacra consultatio.

Ante mysteria discedere.

Ἀπιέναι πρὸ τῶν μυστηρίων, id est, Ante mysteria discedere, est re non dum absoluta subducere sese. Sumpta metaphora à sacris, in quibus prophani iubebantur abire, cum iam essent peragenda mysteria, initiati manebant, nec fas erat nisi peractis ritibus abire. Plato in Menone: Εἰ μὴ ὥσπερ χθὲς ἔλεγες, ἀναγκαῖόν σοι ἀπιέναι πρὸ τῶν μυστηρίων, ἀλλ' εἰ περιμείναις τε καὶ μυηθείης. id est, Nisi quẽadmodum heri dicebas, tibi fuerat ante mysteria discedendum: verum si & permaneas, & mysteriorum particeps fias, & cetera quæ sequuntur.

Ex vno multa facere.

Ἐξ ἑνὸς πολλὰ ποιεῖσθαι, id est, Ex vno multa facere, prouerbio dicebantur, qui rem quãpiam minutim secabant. Qudrabit in eos, qui idem aliis atque aliis modis variant: vt non iam vnum, sed plura videantur. Plato in Menone: Καὶ παῦε πολλὰ ποιῶν ἐκ τοῦ ἑνός, ὅπερ φασὶ τοὺς συντρίβοντάς τι ἑκάστοτε οἱ σκώπτοντες id est, Ac parce ex vno plura facere, quo dicto taxant eos, qui rem quampiã vndecunque comminuunt. Narratur apud Titum Liuium belli Macedonici libro 5. non illepida fabula de caupone quodam, qui suis vnius carnes tam vario coctas apparatu proponebat, vt dux Romanus admiratus, rogaret, vnde nam media bruma suppeteret tanta venatus copia. Tum arridens caupo, confessus est, eas omnes ciborũ species ex vno sue domestico confectas fuisse. Neque secus isti faciunt, inquit, qui commemorãdis variis & horrendis nominibus vos territant, cum hæc omnia vna gens sit.

Iouis Corinthus.

Ὁ Δῖος κόρινθος, i. Iouis filiꝰ Corinthus. In eos dici solitum, qui semper eadem aut dicunt aut faciũt. Pindarus, in Nemeis hymno 7. ταῦτα δὲ τρὶς τετράκις τ' ἀμπολεῖν ἀπορία τελέθει τέκνοισιν ἅτε μαψυλάκας Διὸς Κόρινθος. Negat se velle iterum atque iterum eadem iterare: perinde quasi pueris nugas narraret Διὸς Κόρινθος Nam μαψυλάκας eum significat, qui frustra nugas effutit. Interpres hoc loco fabulam adfert, ad prouerbium non multum pertinentem, tamen adscribetur. Aletes, inquit, consuluit Dodonæum oraculum, quod tum Iouis erat, num Corinthiorum imperio potiri posset. Responsum est, tum illum potiturum, cum quispiam illi glebam daret, aut ruder, idq; die multarum coronarum: nam id addit. Itaq; Corinthum pręfectus panem ab rustico quopiam petiit, is glebam porrexit. Sensit ille iam perfectum oraculum, animumque ad capessendum imperium adiecit. Parẽtabatur eo die manibus, eamque ob caussam, cum pleraque ciuitas in monumẽtis abesset, accedens, reperit Creontis filias iã paciscentes de imperio. Harum natu minimè persuadet, si velit adiutare, se simul atque principatum esset consecutus, illam ducturum vxorem. illa imperii cupiditate

prodit ciuitatem, ac portis apertis Aletem admittit. Is itaq; victor, Iouis Corinthum eam appellat, quod ex Iouis oraculo contigisset: Deinde subtexit aliam fabulam, cũ aliorum interpretamento fere conuenientem. Ea est huiusmodi: Olim Megarenses Corinthiis erant vectigales. Ceterum cum illorum imperium insolentius grauatim ferrent ac defectionem pararent, missus est legatus Corinthiorum nomine, qui apud plebem Megarensem cum alia multa ferociter dixit, tum illud indignabundus ac vociferans intonuit. Οὐκ ἀνέξεται ὁ Διὸς κόρινθος. i. Non feret Iouis filius Corinthus: id vbi sæpius iteraret, concitatus populus, succlamare cœpit, feri feri Iouis Corinthum, simulq; legatum expulerunt. Erat aũt Corinthus hic Corinthiorũ rex. Ioue prognatus: tametsi Pausanias in Corinthiacis negat se apud auctores serios reperisse, Corinthum Iouis fuisse filium: sed vulgus duntaxat Corinthiorum ita prædicare. Vsurpat adagium Plutarchus in commentario, quẽ inscripsit aduersus Stoicos: Πολὺς οὖν ὁ Διὸς κόρινθος ἐπὶ τὸν λόγον αὐτῶν ἀφίεται, τὴν γὰρ ὑπέρχ. περιτξόπην ἵνα μὴ σκώπτειν δοκῆς ἔασ. i. Multus igitur Iouis Corinthus ad orationem illorum admittitur. Nam pistilli circumuolutionẽ, ne mordere videaris, omitte. Aristophanes in Ranis:

Τοῦτί τί ἦν πρᾶγμα
Ἀλλ᾽ ἢ Διὸς κόρινθος ἐν τοῖς στρώμασι, id est,
Quid aliud hæc erat res,
Nisi Iouis Corinthus in ipsis stragulis?

Verba sunt ministri, Bacchi ταυτολογίαν notantis, qui dixerat:

Αἴροις ἂν αὖθις αὖγε πάντα στρώματα. id est,
Hæc rursus iterum, tolle minister stromata.

Idem in Concionatricibus:

Ὅτε δὴ ἀνασκοπουμένοις ἐφαίνετο
Ὁ Διὸς κόρινθος. id est,
Vbi denuo considerantibus, Iouis
Apparuit Corinthus.

Philostratus in Antipatro Sophista. Ὠθούντων δὲ αὐτὸν τῶν συγγενῶν ἐς τὸν γάμον, καὶ Διὸς κόρινθον ἡγουμένων τὸν Ἀντίπατρον. id est, Impellentibus autem illum cognatis ad nuptias, & Iouis Corinthum existimantibus Antipatrum. Quamquam hic Iouis Corinthum vsurpasse videtur pro homine magnopere felici. Vsurpat hoc adagium & Socrates apud Platonem in Euthydemo: Ἀλλ᾽ ἀτεχνῶς, τὸ λεγόμενον ὁ Διὸς κόρινθος γίγνεται. id est, Sed prorsus id quod dici solet, Iouis Corinthus fit. Conuenit cum illo, quod alibi retulimus, Δὶς κράμβη, id est, Bis crambe. Neque solum vti licebit, cum eadem iterum atque iterum dicuntur: verum etiam cum in eodem negotio nimiũ adsidue persistitur. Veluti si quis cibum semper eundẽ adponat: aut si quis semper studiis litterariis incumbat, aut adsidue venetur, vt hinc iã oboriatur ex adsiduitate satietas, recte dicemus, ὁ Διὸς κόρινθος. Molestum est enim, quidquid perpetuum, vel Pindaro teste in Nemeis, Ἀλλὰ γὰρ ἀνάπαυσις ἐν παντὶ γλυκεῖα ἔργῳ. κόρον δ᾽ ἔχει καὶ μέλι καὶ τὰ τέρπν᾽ ἄνθ᾽ ἀφροδίσια. i. Verum enim vero intermissio in omni negotio iucunda. Accipiunt autẽ satietatẽ & cantilenæ & amœni flosculi Venerei. In nonnullis exemplaribus pro μέλι scriptum erat μέλι. Sic in epigrammate:

Πᾶν τὸ περισσὸν ἄκαιρον, ἐπεὶ λόγος ἐστὶ παλαιὸς
Ὡς καὶ τοῦ μέλιτος τὸ πλέον ἐστὶ χολή. id est,
Insuaue est, quidquid nimium est. Nam dicitur olim,
Mel quoque, si immodica est copia, bilis erit.

Illud admonitu nõ inutile est, prouerbiũ bifariã accipi posse. Nam & hoc ostẽdit interpres Pindari, vel cum eadẽ iterantur sępius, vel cũ ii, qui initio magnifice loquuntur, minãturq; ferociter, postea timide fugiũt: id quod euenit legatis Corinthiorum, qui cũ sæpius illud intonuissent in concione: Δικαίως στενάξει ὁ Διὸς κόρινθος, εἰ μὴ λάβοιτο δίκας παρ᾽ ὑμῶν. i. Merito suspirabit Iouis Corinthus, nisi pœnas sumpserit de vobis: postea cũ ad manus esset ventũ, ignauiter aufugerunt. Nec illud prætereundum, adagionẽ accommodari posse, tum ad rem, tum ad personã. Ad rẽ hoc pacto: Iã millies audiui, non possum diutius ferre τὸν Διὸς κόρινθον. Ad personas: vt si quis hominem eadẽ semper inculcantem τὸν Διὸς κόρινθον appellet. Indicat & hoc interpres Pindari.

Testulæ transmutatio.

Ὀστράκου περιστροφή, id est, Testulæ conuersio. De rebus repente in diuersum commutatis. Lucianus in Apologia, περὶ τῶν ἐπὶ μισθῷ συνόντων: Ἔπειτα πάντων ἐκλαθόμενος ὀστράκου φασὶ μεταπεσόντος, ἐκὼν ἑαυτὸν φέρων εἰς δουλείαν οὕτω περιφανῆ καὶ περίβλεπτον ἐνέκε: id est, Deinde oblitus omnium, testula, vt aiunt,

vt aiunt, transmutata, volens ipse semet in seruitutē vsque adeo manifestariam & insignem coniecit. Incertum vtrum sumpta sit metaphora à ludi genere quodā, quē ostracinda Græci vocant. Hunc innuit Plato in amatoriis, nempe in Phœdro: Φυγὰς δὴ, inquit, γίγνεται ἐκ τούτων, καὶ ἀποστερικῶς ὑπ' ἀνάγκης ὁ πρὶν ἐραστής, ὀστράκου μεταπεσόντος ἵεται φυγῇ μεταβαλών. ὁ δὲ ἀναγκάζεται διώκειν ἀγανακτῶν καὶ ἐπιθεάζων. id est, Tandem profugus fit ab his: & dum necessario priuatus est is, q. prius erat amator, testula in diuersum versa, fuga se proripit immutatus. At ille cogitur insequi, indignās, deosque obtestans. An ab Ostracismo suffragiorum genere quodam, quod per calculos ac fabas ferebatur: in hoc repertum, vt per id ciues, qui vel opibus immodicis, vel nobilitate, vel gloria, vel alia quauis insigni virtute multitudinis inuidiam in se prouocassent, in exilium decenne relegarentur. Hoc pacto fuit eiectus & Aristides: non aliam ob caussam, nisi quod molestum esset populo, iusti cognomen illi vulgo tributum. Ferebatur autem ostracismus ad hunc modum. Ostraci, id est, testulę viritim in comitiis dabantur. In eis, quem quisque vellet vrbe cedere, litteris inscriptis indicabat: hos deinde omnes in fori locum quendam cancellis circumseptum, deportabant. Porrò magistratus, quibus hoc datum erat negotii, primum vniuersos recensebant: qui nisi plures sex millibus fuissent, nihil conficiebatur. Deinde semotis vniuscuiusq; calculis, is qui pluribus calculis dānatus erat, ad decennium in exilium ire iubebatur: ita tamen, vt illi liberum interim esset fructus suos accipere. Erat itaque ostracismus non improbitatis castigatio, sed vulgaribus animis insitæ inuidiæ placatio. Antiquatus est autem hic ostracismus, eiecto per hunc Hyperbolo quopiam homine contempto atq; humili. Huiusmodi ferme referūtur à Plutarcho in vita Aristidis. Ab hoc igitur ostracismo, quoniam magna vulgi licentia ac temeritate peragebatur, ac repente præstantissimi cuiusque ciuis fortunam commutabat, non absurde videri potest ductum adagium. De lusu ostracorum Iulius Pollux in hunc fere medum tradit. Pueri ducta in medio linea, duas in partes sese distribuebant: quarum altera intra ostracum, altera extra dicebatur. Deinde mittente quopiam ad lineam testam, vtrius partis superior extitisset aliquis, hunc insequebantur, qui illi adhęrebant, reliquis in fugam conuersis. Ceterum è fugientibus qui comprehensus esset, is considebat, asinus dictus, testaque proiecta dicebat, nox dies. Nā interior testę pars pice sublita erat, quæ nocti respondebat. Hoc autem lusus genus appellabatur ὀστράκου περιστροφὴ, id est. Testæ conuersio. Plato lib. de Repu. 7. videtur ad lusus genus referre, cū ita loquitur, Τοῦτο δὴ ὡς ἔοικεν οὐκ ὀστράκου ἂν εἴη περιστροφὴ, ἀλλὰ ψυχῆς περιαγωγὴ ἐκ νυκτερινῆς τινὸς ἡμέρας εἰς ἀληθινὴν τοῦ ὄντος οὖσαν ἐπάνοδον. id est, Isthuc sane, vt videtur, non fuerit testæ conuersio, sed mentis circunductio, ex nocturno quodam die ad eius quod vere est ascensum euntis. Agit de philosophia, quæ à falsis bonorum simulacris educit animum ad verorum bonorum cognitionem.

Alterum pedem in cymba Charontis habere.

EXTREMAE, decrepitæque senectæ homines, etiam hodie vulgo dicuntur alterū pedem in sepulchro habere. Nec hinc abhorrēt, quę scribit Lucianus in Apologia: Πρὸς αὐτῷ δὲ ἤδη τῷ Αἰακῷ γενόμενον, καὶ μονονουχὶ τὸν ἕτερον πόδα ἐν τῷ πορθμείῳ ἔχοντα. id est, Qui iam sit Aeaco ipsi vicinus, quiq; iam tantum non alterum pedem in cymba Charontis habeat. Idem in Sectis, Καὶ τὸν ἕτερον πόδα φασὶν ἐν τῇ σορῷ ἔχων. id est, Et alterum pedem, vt aiunt, in tumulo habēs. Pomponius lib. Pandectarum 40. titulo de fideicommis. libert. cap. Apud Iulianum, dixit his verbis: Ego discendi cupiditate, quam solam viuendi rationem optimam, in octauum & septuagesimum annum ętatis duxi, memor sum huius sententiæ, quā dixisse fertur Iulianus: Et si alterum pedem in sepulchro haberē, adhuc addiscere quædam vellē. Haud scimus an huc pertineat quod Lucianus scribit in Votis: ὅς γε δὴ ἐν τῇ νηὶ ἕτερον πόδα ἔχει, id est, Qui quidē iam alterum pedem habeat in naui. Plutarchus in commentariolo De puerorum institutione, notat, senes vulgato conuicio vocari solere. κρονολήρους καὶ σοροδαίμονας. Quod iam ætate desiperent, & fosse confines essent, magisque bustuariæ laruæ, quam homines. Plautus Acherontium senem dixit. Terentius Silicernium, & capularem dixit nescio

nescio quis, Græci τυμβογέροντας vocant, auctoribus Hesychio, & Suida, ac πεμπέλους extremæ ætatis homines, illos quod tumulo sint proximi, hoc quod breui mittendi sint ad inferos, παρὰ τὸ πέμπειν, quod est mittere, & ἕλος palus quod qui moriuntur crederentur per Stygiam paludem transmitti ad inferos.

Cauam Arabiam serere.

Τὴν κοίλην ἀραβίαν σπείρειν, id est, Cauam Arabiã serere. Pro frustra sudare, aut in re perdifficili, nec admodum frugifera operam sumere. Lucianus in Apologia: Ὡς τὴν κοίλην ἀραβίαν σπείρειν ἐπιχειρεῖν. id est, vt cauam Arabiam serere aggrediatur. Significat autem palustrem Arabiæ partem, neutiquam idoneam sementi. Plutarchus περὶ τῆς ἀδολεσχίας, Τῶν μὲν γὰρ πρὸς τὰς ἀσίας εὐκαταφόρων ἄγονον εἶναι τὸ σπέρμα λέγουσιν. τῶν δὲ ἀδολέσχων ὁ λόγος ἀτελὴς καὶ ἄκαρπός ἐστι. id est, Aiunt enim sterilem esse sationem humilium Asiæ regionum, at loquaculorum ipsa oratio inutilis est, atque infrugifera.

Lynceo perspicacior.

Lyncei perspicacitas in prouerbiũ abiit. Plinius natural. histor. lib. 2. cap. 17. Nouissimam, inquit, lunam, primamq́ue eadẽ die vel nocte, nullo alio in signo, quam in ariete conspici: id quod paucis mortalium contingit. Et inde fabula cernendi Lynceo. Sunt qui tradunt, Lynceum primum reperisse fodinas metallorum, æris, argenti, auri. Et hinc vulgo natam fabulam, quod ea quoque videret, quæ sub terra forēt. Testis Lycophronis interpres. Meminit huius & Plato in epistola quadam Aristophanes in Pluto.

Βλέπειν τ' ἀποδείξω σ' ὀξύτερον τοῦ λυγκέως. i.
Faxo vt videas vel Lynceo ipso acutius.

Lucianus in Hermotimo. Σὺ δὲ ὑπὲρ τὸν λυγκέα ἡμῖν δεδορκὼς, καὶ ὁρᾷς τὰ ἔνδον ὡς ἔοικε διὰ τοῦ στέρνου. id est. Tu vero nobis ipso etiã Lynceo perspicacior es: qui, sicuti videtur, per pectus ipsum, quæ sunt intus cernis. Idem in Icaromenippo: Πῶς νῦν καθάπερ λυγκεύς τις ἄφνω γενόμενος ἅπαντα διαγινώσκεις, id est, Qui nunc repente quasi Lynceus quidam effectus, cuncta discernis? Horatius in prima epistola ad Mecœnatem.

Non possis oculo quantum contendere Lynceus,
Non tamen idcirco contemnas lippus inungi.

Marcus Tullius M. Varroni: Quis est tam Lynceus, qui in tantis tenebris nihil offendat, nusquam incurrat? Appollonius in Argonauticis scribit hunc Lynceum usq; adeo fuisse perspicacem, vt etiam terram ipsam oculorum acie penetraret, quæq; apud inferos fierent, peruideret:

Λυγκεὺς δὲ, καὶ ὀξυτάτοις ἐκέκαστο
Ὄμμασιν, εἰ ἐτεόν γε πέλει κλέος ἀνέρα κεῖνον.
Ῥηϊδίως καὶ νέρθε κατὰ χθονὸς αὐγάζεσθαι. id est.
At miro visus pollebat acumine Lynceus,
Si modo vera est fama, virum quæ prædicat illum,
Perfacile inspexisse sub altis condita terris.

Plutarchus in commentario, quem scripsit aduersus Stoicos, testatur, famam fuisse de Lynceo, quod saxa quoque & arbores oculorum acie penetraret. Pausanias in Corinthiacis tradit Lynceum Danao vita defuncto, regni successionem suscepisse. Pindarus in Nemeis hymno decimo, meminit Lyncei qui ex Taygeto monte viderit Castorem, & Pollucem sub quercus trunco latitantem, & horum alterum iaculo vulnerasse. Pindari interpres citat historiam rerum Cypriarum, Aristarchum, & Didymum.

Quod in animo sobrij, id est in lingua ebrij.

Τὸ ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ νήφοντος, ἐπὶ τῆς γλώττης ἐστὶ τοῦ μεθύοντος, id est, Quod in corde sobrii, id est in lingua ebri, Prouerbialis sententia, quam refert in collectaneis Diogenianus. Vsurpat Plutarchus, idque prouerbii nomine in libello, cui titulus περὶ ἀδολεσχίας. Nec prætereundum illud Herodoticum: Οἴνου κατιόντος, ἐπιπλέουσιν ἔπεα. id est, Subsidẽte vino, supernatant verba. Nam sobrios aut metus aut pudor cohibet, quo minus effutiant ea quæ satius putarint suppressisse. At vinum & pudorem discutit, & timorem abigit. Vnde fit, vt temulenti sæpenumero non contineant voces per iugulum redituras. Pindarus in Nemeis, θαρσαλέα δὲ παρὰ κρατῆρα φωνὰ γίνεται. id est, Audax iuxta craterem vox fit: siue quod vinum adfert confidentiam,

dentiam, siue quod in conuiuio tutum est magnifice loqui, siue quod qui vicit merito citraque periculum laudatur.

Virgultea scaphula Aegæum transmittere.

Ἐπὶ ῥιπὸς τὸν αἰγαῖον διαπλεῦσαι, id est, Virgulto Aegæum trāsmittere. In eos dicitur, qui rem supra modum arduam leui opera conficere tentant. Lucianus in Sectis, Ἐπὶ ῥιπὸς ὡς ἡ παροιμία φησὶν τὸν αἰγαῖον ἢ ἰόνιον διαπλεῦσαι θέλοντας: id est, Virgulto, quēmadmodum prouerbio dicitur, Aegęum aut Ionium mare trāsmittere cupientes. Citatur hic senarius à Suida. Extat autem apud Aristophanem in Pace:

Κέρδους ἕκατι κἂν ἐπὶ ῥιπὸς πλέοι. id est,
Caussa lucelli nauiget & in vimine.

Taxat Simonidem, tāquam lucri cupidiorem, quod ad quæstum scriptitarit carmina. Porrò ῥίψ vimen est flexibile, aut ramus salignus παρὰ τὸ ῥίπω, videlicet quod inflectatur ob lentitudinem. Citatur & hic:

Σὺν τῷ θεῷ πλῶν, κἂν ἐπὶ ῥιπὸς πλέοι, id est,
Quisquis secundo nauigarit numine,
Is vel saligno nauigarit vimine.

Extat & hic inter sententias prouerbiales, citatus item ab Aristophanis interprete:

Θεοῦ θέλοντος κἂν ἐπὶ ῥιπὸς πλέοις. id est,
Deo fauente nauiges vel vimine.

Phœnice viuacior.

LVCIANVS in Sectis, Ἢν μὴ φοίνικος ἔτη βιῷς, id est, Ni phœnicis annos vixeris. De phœnicis viuacitate diximus alibi. Cuius etiam raritas prouerbio fecit locum. Phœnice rarior: quale est illud: Coruo quoque rarior albo. Negant enim phœnicem esse nisi vnicam, si qua fides scriptoribus.

Cum plurimum laborauerimus, eodem in statu sumus.

LVCIANVS in Sectis, καὶ κατὰ τοὺς παροιμιαζομένους πολλὰ μοχθήσαντες ὁμοίως ἐσμεν. i. Ac iuxta prouerbium cum multum laborauerimus, itidem vt antea sumus. De frustra laborātibus. Quod euenit iis, qui post diuturnum studium nihilo reperiūtur eruditiores, post longam negotiationem nihilo ditiores.

Aquam in mortario tundere.

Ὕδωρ ὑπέρῳ πλήττειν, id est, Aquam pistillo tundere. Lucianus in Sectis: Ὥσπερ εἴτις ἐς ὅλμον ὕδωρ ἐγχέας ὑπέρῳ σιδηρῷ πλήττοι. i. d est, Tāquam si quis aquam in mortarium infusam ferreo pistillo tundat. Quadrat in eos, qui laborant inaniter: siquidem aquā si quis vel ætatem cōtundat, nihil aliud erit quam aqua. Lucianus in eodem opere: Οὐκ εἰδὼς, ὅτι ἂν ἀποβάλλῃ φασὶ τοὺς ὤμους πλήττων ὕδωρ ὁμοίως τὸ ὕδωρ μένει. id est, Ignarus, quod etiam si humeros, vt aiunt, verberando decutias, tamen aqua manet aqua. Suidas ad hunc effert modum: Ἀναπολεῖς τοὺς ὤμους ὕδωρ πίσσων, ὁμοίως ὕδωρ μένει, i. Versas scapulas aquam pinsens, aqua tamen ęque aqua manet. Quantumuis doceas ὄνον λύρας, quantumlibet admoneas stupidum, sui similis esse pergit.

Gnomon & regula.

QVOD est in re quapiam præcipuum, & ad quod vnum reliqua omnia conferuntur, regulam & gnomonem prouerbio vocabant. Lucianus in Harmonide: Ὅτι τὸ κεφάλαιον ἀρετῆς ἁπάσης, ὁ γνώμων φασὶ καὶ ὁ ὀρθὸς κανὼν τῶν τοιούτων. id est, Quod est caput omnis virtutis, gnomon, vt aiunt, & recta regula. Idē in Scytha: Οὗτός σοι ἑλληνικὸς κανών. id est, Hic tibi Græcanica regula. Item in Sectis: Τουτονὶ κανόνα καὶ στάθμην ἀκριβῆ τοιούτων, id est, Hanc regulam & amussim certissimam rerum eiusmodi. Porro ad regulam exæquant fabri structuram. Iidem vtuntur & gnominibus. Constat autē gnomen è duabus lineis rectis, quas vtrinque dimetiens dissecto quadrangulo constituit.

Ne in tonstrinis quidem.

LVCIANVS in libello, cui titulus quomodo conscribenda sit historia, Οὔτε τὸ λεγόμενον δὴ τοῦτο, ἐπὶ κουρείων τὰ τοιαῦτα μυθολογούντων ἀκούσας, id est, Qui nec in tonstrinis, quod dici solet, talia fabulantes audierit. Quod in tonsorum officinis fere otiosi desideāt, & suam quisque fabulam adferat in medium, vnde Flaccus:

- Gaudent vbi vertice raro
Garrula securi narrare pericula nautæ,
Item alibi: - Opinor
Omnibus & lippis notū & tōsoribus esse,

Cuius alibi meminimus.

In foribus vrceum.

Ἐπὶ θύραις τὴν ὑδρίαν, id est, In foribus aqualem: Nam hoc verbo vsus est Plautus. Aristoteles

ſtoteles lib. Rhetoricorum 1. τὸ δὲ τέλος ἀγαθὸν, ὅθεν ταῦτα εἴρηται. κὰδ δέ κεν εὐχωλὴν πριάμῳ, καὶ αἰσχρὸν τοι δηρόν τε μένειν. καὶ ἡ παροιμία δὲ τὸ ἐπὶ θύρας τὴν ὑδρίαν. id eſt, Finis autem bonus: vnde illa dicta ſunt, Et laudē Priamo. Præterea, Turpe diu manſiſſe. Iam vero prouerbium etiam illud, Vrceum iuxta fores. Interpres quiſpiam, nam librum ἀνώνυμον ſuppeditarat vir eruditiſſimus Baptiſta Egnatius, ait ſignificari rem contemptam ac vilem. Negligūtur enim quæ paſſim ſunt obuia, quæque facile quibuslibet contingunt. Itaque vrceum in foribus poſitum nemo ſtudet tollere, procliue enim. Verum vniones in ſcriniis reconditos magis expetunt. Plutarchus περὶ πολυφιλίας, ait, rubum vltro hęrentem negligi ac pręteriri, vineā oleasque expeti, recēſens hanc ſententiam, Οὐ γὰρ αἱρετέον πάντων τὸ ῥᾳδίως ἁλισκόμενον. id eſt, Non eſt tollendum quod admodum facile conſequi licet. Item in Epiſtolis Seneca: Multi aperta tranſeūt, condita & abſtruſa rimantur. Furem ſignata ſollicitāt. Vile videtur, quidquid patet, aperta eſt ractarius præterit. Hos mores habet populus, hos imperitiſſimus quiſque, in ſecreta irrumpere cupit. Porrò prouerbium imperfectum ac mutilum videtur. Quandoquidem Ariſtoteles ad eum modū pleraque refert, tanquam alioqui per ſe ſatis nota. Apparet eſſe hemiſtichium iambici trimetri à comico quopiam mutuo ſumptum.

Haudquaquam difficile Athenienſem Athenis laudare.

ARISTOTELES libro Rhetoricorum primo. Ὥσπερ γὰρ ὁ Σωκράτης ἔλεγεν, οὐ χαλεπὸν ἀθηναίους ἐν ἀθηναίοις ἐπαινεῖν, id eſt, Quemadmodum enim dixit Socrates, haud difficile eſt, Athenieſes Athenis laudare. Citat idem, eodem in opere de procemiis agens, Hauquaquam eſſe difficile, Athenienſes laudare apud Athenienſes, verum apud Lacedæmonios id fore difficile. Extat autem in Menexeno Platonis, idque in adagionis locum ceſſit. Dictum eſt autem, & propter encomia, orationesque panegyricas, quæ Athenis ex more exhibebantur iis, qui fortiter oppetiiſſent in bello, in quibus quoniam plurima dicebantur in laudem populi Athenienſis, pronis auribus audiebātur, propterea quod ſuis quiſq; laudibus fauet.

Exigua res eſt ipſa iuſtitia.

ARISTOTELES libro Rhetoricis primo: Διὸ καὶ τὴν δικαιοσύνην φασὶ, μικρὸν εἶναι, id eſt, Vnde etiam aiunt, ipſam iuſtitiam, exiguum quiddam eſſe. Quo prouerbio ſignificabant, non multum adferre momenti, ſi probus ſis, niſi talis etiam habearis, & opinionem longe plus valere, quam rem ipſam. At quanto melius Aeſchylus in tragœdia, cui titulus, ἑπτὰ ἐπὶ θήβαις, de Amphiarao:

Οὐ γὰρ δοκεῖν ἄριστος ἀλλ' εἶναι θέλει,
Βαθεῖαν ἄλοκα διὰ φρενὸς καρπούμενος. i.
Neque enim videri, at eſſe vir cupit optimus,
Mentis profundæ ſegete perfruens bona.

Rectius Socrates admonens, vt talis quiſq; ſit, qualis haberi velit. Modeſtius Euripides in Oreſte probans opinionem, vbi res ipſa non adeſt, tanquam optimo proximū:

Κρεῖσσον δὲ τὸ δοκεῖν κἂν ἀληθείας ἀπῇ. i.
Res ipſa vt abſit, optima eſt opinio.

Itidem Terētius in Adelphis: Si tibi iſthuc re ipſa non dolet, at ſimulare certe eſt hominis.

Occaſione duntaxat opus improbitati.

ARISTOTELES libro Rhetoricor. 2. Καὶ πρὸς οὓς ἔχουσι πρόφασιν, ἢ προγόνων, ἢ αὐτῶν, ἢ φίλων, ἢ ποιησάντων κακῶς, ἢ μελλησάντων, ἢ αὐτοὺς, ἢ προγόνους, ἢ ὧν κήδονται. ὥσπερ γὰρ παροιμία, προφάσεως δεῖται μόνον ἡ πονηρία, id eſt, Aut aduerſus quos occaſionē habent, ſiue progenitorum nomine, ſiue ſuo ipſorum, ſiue amicorum, ſiue eorum, à quibus beneficio fuerunt adfecti, aut curæ habiti ipſi, vel maiores ipſorum, vel eorum pro quibus ſoliciti ſunt. Quemadmodum enim prouerbio dicitur, Occaſione duntaxat opus eſt malitiæ. Quadrabit in nocendi cupidos, qui ne temere læſiſſe videantur, cauſſas prætexunt. Celebratur hic mimus Publii, in hanc ſententiam:

Maleſacere qui vult, nuſquam non cauſſam inuenit.

Circunfertur & hodie vulgo apud noſtrates adagium non vſquequaq; ſpernendum, Facile fuſtem inuenerit, qui cupit cædere canem. Eodem ſpectat Terentianum illud: Fingit cauſſas, ne det ſedulo. Itē illud Martialis:

Iraſci tantum felices noſtis amici,

Non

Non quia sic merui, sed iuuat hoc facere.
Fortassis huc adlusit & Euripides, cum sic ait in Iphigenia Aulidensi:

Ἐπὶ βραχείας προφάσεως ἔδει μόνον,
Ἐφ' ἧς σ' ἐγώ τε παῖδές αἱ λελειμμέναι
Δεξόμεθα δέξιν, ἥν σε δέξασθαι χρεών. id est,
Occasione tantum opus fuerit leui,
Vt & ipsa quique mihi supersunt liberi,
Te rursus accipiamus isthunc ad modũ,
Quo te accipi par est,

Citant & hunc senarium ex Menandro:

Μικρὰ πρόφασις ἐστὶ τοῦ πρᾶξαι κακῶς. id est,
Ad praue agẽdum parua satis occasio est.

Vel à mortuo tributum auferre.

Κἂν ἀπὸ νεκροῦ φέρει, id est, Etiam à mortuo tollit. In hominem vndecunque per fas nefasq; lucrum captantem. Aristoteles libro Rhetor. 3. tractans de iis, quæ pudenda habeantur, πενήτων, ἢ τεθνεώτων. ὅθεν καὶ ἡ παροιμία, τὸ καὶ ἀπὸ νεκροῦ φέρειν. ἀπὸ αἰσχροκερδίας γάρ. id est, Veluti si quis exigat à pauperibus, siue defunctis: vnde etiam illud ortum est adagium: Etiam à defuncto tollere: propterea quod id à turpi lucri cupiditate proficiscitur. Finitimum est illi:

Αἰτεῖ γε καὶ τοὺς ἀνδριάντας ἄλφιτα. id est,
Ipsis vel à statuis farinas postulat.

Natum à tyrannis, qui & à sepulchris, aut defunctorum statuis, vectigal colligunt. Legitur in epistola quadam ad Cratetem Diogenis, Καὶ τοὺς ἀνδριάντας τοὺς ἐν τῇ ἀγορᾷ προσιὼν αἴτει τὰ ἄλφιτα. id est, Adi & statuas quæ in foro sunt, atq; ab his cibũ poscito.

Pudor in oculis.

Ἐν ὀφθαλμοῖς ἡ αἰδώς, id est, In oculis pudor. Horum nos pudet, quæ in propatulo sunt. Aspectus enim vel incutit, vel renouat etiã pudorem. Vnde fit, vt pueri cum pudescũt oculos tegant. Et apud Platonem Socrates dicturus de amore, ob pudorem oculos tegit, nimirum huc adludens. Hinc & poetæ Cupidinem, quod sit improbissimus, cæcum fingunt. Eodem pertinet illud Ciceronis, Epistolam non erubescere. Videmus etiam eos, qui oculis capti sunt, à verecundia plurimum abesse. Huc spectauit Oui. cũ ait, noctẽ vt pote cæcam pudore vacare.

Nox, inquit, & amor, vinumque nihil moderabile suadent.
Illa pudore vacat, Liber amorq; metu.

Refertur adagium ab Aristotele, lib. Rhet. 2. Καὶ τὰ ἐν ὀφθαλμοῖς καὶ τὸ ἐν φανερῷ, ὅθεν καὶ ἡ παροιμία, τὸ ἐν ὀφθαλμοῖς εἶναι αἰδῶ. i. Et ea quę sunt oculis exposita, queq; in propatulo sunt. Vnde & illud prouerbio dicunt, Pudorem in oculis esse. Citatur & apud Athenæum lib. 13. Idẽ in Problematis caussam inquirens, quãobrẽ pudefactis rubescãt aures, iratis oculi, huius adagii testimonium citat. Ἢ ὅτι, inquit, ἡ μὲν αἰδὼς ἐν ὀφθαλμοῖς καταψύξεις τις μετὰ φόβου. ὥς τε εἰκότως ἀπολείπει τοὺς ὀφθαλμούς. χωρίζομενον δὲ εἰς τὸν δεκτικώτατον φέρεται τόπον. τοιοῦτος δὲ ὁ ἐν τοῖς ἄκροις τῶν ὤτων, ὁ γὰρ ἄλλος ὀστώδης. ὀργιζομένοις δὲ ἐπανέρχεται τὸ θερμόν, μάλιστα δὲ γίνεται φανερὸν ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς διὰ τὴν χροιὰν λευκήν. id est, An propterea, quod pudor in oculis frigus quoddam adducit vna cum metu, atque ob id merito calor destituit oculos. Is vero demigrãs inde fertur ad locũ sui maxime capacẽ. Est aũt huiusmodi summa pars aurium, nam reliqua pars est ossea. Rursum iratis calor suffunditur: idq; potissimum apparet in oculis, propter albicantem illorum colorem. Refertur hic versus ex Euripide:

Αἰδὼς ἐν ὀφθαλμοῖς γίνεται τέκνον, id est,
Mea gnata in oculis nascitur hominum pudor.

Aristophanenis Vespis.

Ἀλλὰ τούτοις γε οὐκ ἔνι
Οὐδ' ἐν ὀφθαλμοῖσιν αἰδὼς τῶν παλαιῶν ἐμβάδων. id est,
Ceterum istis haud inest,
Calciamenti vetusti, nec vel in oculis pudor.

Huc referri potest & illud, quod Aristoteles lib. Rhetoricorum primo ex Sapphone citat:

Αἰδώς κέν σε οὐκ εἶχεν ὄμματα. id est,
Non esset tibi pudor in oculis.

Hinc & illę figuræ: quo ore, qua fronte audebis abiurgare filium? Et illud apud Ciceronem in epistolis ad Atticum, Nec enim conquisitores, φαινοπροσωπεῖν audẽt. Quin & hodie vulgo dicunt, Non audebis faciem ostendere. Apud Euripidem in Iphigenia Aulidensi, Menela⁹ iubet Agammemnoni, vt sese aspiciat, videlicet, quo facti pudeat:

Βλέψον εἰς ἡμᾶς. ἵν' ἀρχὰς τῶν λόγων ταύτας λάβω. id est,
Aspice in nos recta, vt hoc copiã loquẽdi exordium.

Isque

Isque respondet:

Μῶν τρέσας, χἀνακαλύψω βλέφαρον Ἀτρέως γένος, id est,

Num verebor lumina in te tollere, Atreo satus?

Fortassis huc adscribēdum erat, quod apud Homerum Achilles Agamemnonem κυνώπην vocat, ob impudentiam, velut oculis caninis & inuerecundis.

Conciliant homines mala.

Συνάγει τοὺς ἀνθρώπους κακὰ, id est, Conciliant homines mala. Sentētia prouerbialis, quæ declarat id, quod vulgo fit, ex hostibus nōnunquam amicos fieri propter malum aliquod incidens verisque commune. Aristoteles lib. Rhetoric. 1. Οὐδὲν γὰρ κωλύει ἐνίοτε ταὐτὸ συμφέρειν τοῖς ἐναντίοις. ὅθεν λέγεται, ὡς τὰ κακὰ συνάγει τοὺς ἀνθρώπους, ὅτ' ἂν ᾖ ταὐτὸ βλαβερὸν ἀμφοῖν, id est, Nihil enim vetat, quo minus idem conducat ambobus aduersariis. Vnde dicitur illud, Conciliari homines malis, quotiens idem vtrisque noxium fuerit. De syncretismo diximus alibi. Quin huc quoque potest deflecti prouerbium, vt dicamus, indoctum fauere indocto, infantem infanti, nepotem nepoti. Neque enim bonarum modo rerum similitudo conglutinat necessitudinem, verum etiam ex malis communibus sępenumero mutua nasci tur beneuolentia. Amant fere inter se, qui simul facere naufragium, qui militarunt vna, qui simul capti fuerunt ab hoste denique qui corporis aut animi morbis iisdem laborant.

Ama tanquam osurus, odoris tanquam amaturus.

Δεῖ φιλεῖν ὥσπερ μισήσοντα, μισεῖν δὲ ὥσπερ φιλήσοντα, id est, Sic amandum tanquam sis osurus, sic oportet odisse tanquam sis amaturus. Hanc Biantis sententiam Aristoteles in libris Rhetoricorum satis indicat in prouerbium abiisse, cum ita scribit, ὅτι οὐ δεῖ, ὥσπερ φασὶ φιλεῖν, ὡς μισήσοντα, ἀλλὰ μᾶλλον μισεῖν, ὡς φιλήσοντα. id est, Non est amandū quasi sis osurus, quemadmodum aiunt, sed ita exercendum odium, tanquam sis aliquando amaturus. Ac paullo inferius, δεῖ φιλεῖν, οὐχ ὥσπερ φασὶν, ἀλλ' ὡς ἀεὶ φιλήσοντα, id est, Oportet amare nonquemadmodum aiunt, sed tanquam semper amaturum. Commonstrat enim illic philosophus, quo paulo refellendæ corrigendæq; sint sententiæ vulgo receptæ, atque inculcatæ. M. Tullius in sermone De amicitia scribit, Scipioni vsqueadeo non placuisse dictum hoc Biantis nomine celebratum, vt negaret vllam vocem inimiciorem amicitiæ reperiri potuisse, quā eius qui dixisset, ita amare oportere, vt si aliquando esset osurus: nec vero se adduci posse, vt hoc, quemadmodum putaretur, à Biante dictum esse crederet, qui sapiens habitus esset vnus è septem: sed impuri cuiusdā, aut ambitiosi, aut omnia ad suam potentiam reuocantis esse sententiā. Quo nam enim modo, inquit, quisquam amicus eius esse poterit, cuius se putabit inimicum esse posse? quin etiam necesse erit cupere & optare, vt quam sæpessime peccet amicus, quo plures det sibi tāquam ansas ad reprehendendum. Rursum autem recte factis, commodisq; amicorum necesse erit angi, dolere, inuidere. Quare hoc quidem pręceptum, cuiuscunq; est, ad tollendam amicitiam valet. Illud potius pręcipiendum fuit, vt eam diligentiam adhiberemus in amicitiis parandis, vt ne quando amare inciperemus eum, quem aliquādo odisse possemus. Hactenus Cicero. Refertur ab eodē Aristotele paullo superius, ac repetitur libro Moralium Eudemiorū septimo hic senarius:

Οὐκ ἔστ' ἐραστὴς, ὅστις οὐκ ἀεὶ φιλεῖ. id est,

Non est amicus hic, qui amare desinit.

Qui emolumenti caussa amat, potitus eo quod concupiscebat, amare desiit. At bonorum amicitia, quoniam virtuti nititur, immortalis est. Extat autem hic versus apud Euripidem in Troadibus. Diogenes Laertius mutilum adagiū refert, ἔφασκε φιλεῖν ὡς μισήσοντας, τοὺς γὰρ πλείστους εἶναι κακοὺς, id est, Iubebat amare tanquam osuros, plurimos enim esse malos. Huc adscribendus Mimus ille Publianus, qui est apud Aulū Gellium:

Ita amicum habeas, posse vt fieri inimicum putes.

Et alius eiusdem, sed Senecæ titulo:

Ita crede amico, ne sit inimico locus.

Sophocles item in Aiace Magistophoro,

Ἐγὼ δ' ἐπίσταμαι γὰρ ἀρτίως, ὅτι
Ὅ τ' ἐχθρὸς ἡμῖν, ἐς τοσόνδ' ἐχθαρτέος
Ὡς καὶ φιλήσων αὖθις, ἔς τε τὸν φίλον
Τοσαῦθ' ὑπουργῶν ὠφελεῖν βουλήσομαι
Ὡς αἰὲν οὐ μενοῦντα. τοῖς πολλοῖσι γὰρ

. Β ὅτων ἀπ' πρὸς ἐὸν ἑτερίας λιμὴν. id est,
At ipse didici nuper, vt si quando sim
Inimicus vlli, hūc oderim hactenus, velut
Aliquando amicum habiturus: erga amicum item
Officia sic exerceam, vt qui non fiet
Semper futurus amicus: etenim plurimis
Sodalitatis portus est tutus parum.

Atticus aduena.

Ἀττικὸς πάροικος, id est, Atticus aduena In violentos & feroces vicinos dicebatur. Durys apud Zenodotum ait ex Atticorum moribus natum, quod olim finitimos e sedibus suis exigere consueuerint. Craterus inde manasse putat, quod Athenienses, qui Samum missi fuerant, indigenas expulerint. Notatur adagium ab Aristotele lib. Rhetoricorum 3. ἔτι, inquit, ἔνιαι τῶν παροιμιῶν, καὶ γνῶμαι ἐστὶν, οἷον μαρτυρίαι, ἀττικὸς πάροικος. id est, Ad hęc nonnulla prouerbia sunt & sententiæ, tanquam testimonia, vt Atticus aduena. Proinde ꝓprie quadrabit in eos, qui ita nuper in manus aliquod adsciti sunt, vt superiores eiiciant.

Purpura iuxta purpuram diiudicanda.

Η πορφύρα παρὰ τὴν πορφύραν διακριτέα, id est, Purpura ad purpuram diiudicanda est. Certissimum iudicium ex collatione nascitur. Vnde emptores mercaturi purpuram, ne fallantur, alteram adhibent purpuram. Licebit vti, quotiens negabimus infantiā, aut inscitiam indoctorum plene deprehendi, nisi cum eloquentium & eruditorū scriptis conferantur. Etenim si vel Sallustium conferas cum Cicerone, iam velut obmutescit ille alio qui per se disertissimus. Refertur adagium à Phœbammone sophista in commentario De figuris rhetoricis. Meminit & Isocrates in oratione Panathenaica, Ἀλλ' ὥσπερ τὴν πορφύραν καὶ τὸν χρυσὸν σκοποῦμεν καὶ δοκιμάζομεν ἑτέρα παραδεικνύντες, i. Sed quemadmodum purpuram & aurum consideramus, ac probamus, purpuram cum purpura conferentes. Haud arbitramur prorsus ἀπροσδιόνυσον fore, si de conferenda purpura locum hunc adscripserimus ex Aureliano Flauii Vopisci: Meministis, inquit, fuisse in templo Iouis Opt. Maxi. Capitolini pallium breue purpureum, lanestre: ad quod cum matronæ atque ipse Aurelianus iūgeret purpuras suas, cineris specie decolorari videbantur ceteræ, diuini cōparatione fulgoris. Hoc munus rex Persarum ab Indis interioribus sumptum, Aureliano dedisse perhibetur, scribens: Sume purpuram qualis apud nos est. Nam postea diligentissime & Aurelianus & Probus & proxime Diocletianus missis diligētissimis confectoribus, requisiuerūt tale genus purpuræ, nec tamen inuenire potuerunt. Dicitur enim sandix Indica talem purpuram facere, si curetur. Adlusit huc Quintilianus libro 12. c. De generibus dicendi, agēs de dictione quæ, quod mediocris est, per se habet admiratione̅, sed admotis iis quæ sunt eximia, desinit esse admirationi. Habet, inquit, admirationem, neque immerito, nam ne illud quidem facile est, sed euanescunt hæc, atque moriuntur comparatione meliorum: vt lana tincta fuco, citra purpuras placet: at si contuleris, etiam lacernæ conspectu melioris obruatur, vt Ouidius ait.

Saturniæ lemæ.

Κρονικαὶ λῆμαι, id est, Saturniæ lemæ. In cæcutientes ac stupidos dicitur: præsertim in eos, qui ætatis vitio desipiscunt. Est enim lema humor in oculis concretus, vnde lippitudo nascitur. Deriuatur autem ἀπὸ τοῦ λάω, id est, video & μὴ negatiua particula: quod eiusmodi lacrymæ crassę oculos occupātes visui officiāt. Aristophanes in Plutos
Ἀλλ' ὦ κρονικαῖς γνώμαις ὄντως λημῶντες τὰς φρένας ἄμφω: id est,
Saturninis animis vere, lippitis sensibus ambo.

Gnomas dixit pro lemas, vnde λημῶ Gręcis lippio, cęcutioque significat. Porrò Saturniæ dicuntur quasi seniles ac veteres: propterea quod κρόνος, id est, Saturnus podagrosus, ac senex à poetis fingitur, & temporum deus: quasi χρόνος. ἀρχαῖα vero, id est, Prisca & antiqua Græci nonnunquam stulta vocant. Plato in Euthydemo, ἔχαν φλυαρεῖς, καὶ ἀρχαιότερος ἢ τοῦ δέοντος. id est, Nugaris, ac stultior es quam decet. Et κρονικώτερα, μωρότερα. & κρῆνας nugas, ac deliramenta. Timotheus apud Athenęum libro tertio. Νέος ὁ Ζεὺς βασιλεύει. τὸ παλαιὸν δ' ἦν κρόνος ἄρχων, id est, Iuuenis regnat Iupiter. Olim autem principatum tenebat Saturnus: Aristophanes in Vespis:

Καὶ τοὺς τραγῳδοὺς φησιν ἀποδείξειν κρόνους
Τὸν νοῦν. id est,
Sese tragœdos mente Saturnos ait
Mox redditurum.

Idem in Nebulis:

Καὶ πῶς ὦ μωρὲ σὺ καὶ κρονίων ὄζων καὶ βεκκε-
σέληνε. id est,
Et quomodo ô stulte, & Saturnalia olens,
& lunaris.

Dionysodorus in Euthydemo Platonis, Socratem Saturnum vocat, bardum ac stupidum sentiens, οὕτως, inquit, εἶ κρόνος, id est, Adeo es Saturnus. Adlusit huc Lucianus in Timone: Λημῶς καὶ ἀμβλυώττεις πρὸς τὰ γιγνόμενα. id est, Cæcutis ac lippis ad ea quæ patrantur. Atque inibi paullo inferius, καὶ κατ' ὀλίγον κρόνον σε ὦ θεῶν γενναιότατε ἀποφαίνουσι, παρωσάμενοι τῆς τιμῆς, id est, Et paullatim Saturnum te o deorum præclarissime reddunt, depellētes ab honore. Plutarchus ętate desipientes ostendit vulgo κρονολήρους appellatos fuisse, id est, Saturni more delirantes, videlicet propter aniles fabulas, quæ de hoc deo feruntur. Eas refert idē Plutarchus in commentario de facie apparenti in orbe lunæ: Saturnum in insula quapiam fortunata, profundo in antro dormire, saxa complexum aurea. Ceterum hunc somnum illi accidere ex vinculis in eum vsum arte cōfectis à Ioue. Aues autem quæ in scopuli cacumine versantur, adferre illi ambrosiam, vniuersamq; insulam mira fragrantia cōpleri, e rupe, velut e fonte scatente: adesse dæmones, qui Saturnum obseruent & inseruiant. Hos olim cum illo amicitia coniunctos fuisse, cum diis atque hominibus imperaret: multaque de futuris rerū euentibus ex se prædicere. Sed maxima, maximisq; de rebus sic efferunt, vt Saturni somnia videantur. Nam quidquid cogitarit Iupiter in animo, id somniare Saturnū. Huiusmodi quædam nugamenta de Saturno commemorantur in hoc libello. Iam illud eruditi lectoris iudicio relinquitur, nunquid ad hoc adagium pertineat, quod Pythagorici συμβολικῶς mare, Saturni lacrymam appellant, vt testatur idem auctor, cōmentario de Iside & Osiride. Siquidem est aqua marina non salsa solum & amara, sed crassior item & impurior reliquis.

Cucurbitas lippis.

Κολοκύντας λημᾶν, id est, Lippire cucurbitas. Ad superiorem adagii formam pertinet. Aristophanes in Nubibus:

Νῦν γέ τοι ἤδη καθορᾷς αὐτὰς, εἰ μὴ λημᾷς κολοκύνταις. id est,
At nunc ipsas plane cernis nisi fors lippis
Colocyntis.

κολοκύντας Græci vocant quas nos cucurbitas. Verba sunt Socratis ostentis nubes. hoc est, nisi plane nihil vides, & tantas habes in oculis lemas, quantæ sunt cucurbitæ.

Ollas lippire.

Χύτρους λημᾶν, Ollas lippire. Prouerbialis hyperbole, proximæ simillima. Lucianus aduersus ineruditum, & multos coementem libros, χύτρας, inquit, λημῶντες. id est, Ollas lippientes. Lacrymas indicans ollis æquales. Hoc adagium vtrunque quotiēs ad animum refertur, fit elegantius & iucundius: veluti si quis hominem crassi iudicii, ac vehementer cæcutientis, & turpiter errantis dicat lippire non lemis, sed ollis.

Odium agreste.

Μῖσος ἄγριον, id est, Odium agreste, Atrox odium veteres sic appellabant, propterea quòd rustici plerunque μισάνθρωποι sunt, & acerbius atque implacabilius oderunt. Lucianus cōtra indoctum, Μῖσος δὲ ἄγριον φασὶ παρὰ πάντων ἔχεις ἐπὶ τῇ βδελυρίᾳ, id est, Laboras autē agresti, sicuti dicitur, omnium odio, propter insolentiam. Vnde & ciuilitatem appellamus morum comitatē, humanitatemque. Et apud Iureconsultos ciuilis actio discernitur à criminali. Denique Græci quidquid barbarum, immane, aut crudele volunt intelligi, id ἄγριον vocāt.

Megarenses neque tertij, neque quarti.

Μεγαρεῖς οὔτε τρίτοι οὔτε τέταρτοι, id est, Megarenses neque tertii, neque quarti. Dicebatur olim in homines supra modum ignauos & contemptos, nulloque honore dignos. Natum adagium ex oraculo quodā. Id quidam, inter quos Stephanes Mneas & Ion, Aeginensibus, alii Megarensibus redditum existimant. Narrat itaque Mneas, cū Aeginenses in Achaia debellassent Aetolos, ac decimam pentecontorum cepissent ea est nauis remigum quinquaginta hanc Apollini Pythio victoriæ monumentum dedicarunt. Rogabantque Deum, qui nam essent

essent Græcorum præstantissimi, arbitrantes futurum, vt ob eam victoriam ipsis prima laus ab Apolline tribueretur. Oraculum hunc ad modum respondit:

Ἵπποι θεσσαλικαὶ, λακεδαιμονίαι τε γυναῖκες,
Ἄνδρες δ' οἳ πίνουσιν ὕδωρ καλῆς ἀρεθούσης.
Ἀλλ' ἔτι καὶ τῶνδ' εἰσὶν ἀμείνονες, οἵ τε μεσηγὺ
Τίρυνθος ναίουσι καὶ ἀρκαδίης πολυμήλου
Ἀργεῖοι λινοθώρηκες κέντρα πτολέμοιο.
Ὑμεῖς δ' αἰγιέες, οὔτε τρίτοι οὔτε τέταρτοι,
Οὐδὲ δυωδέκατοι, οὔτ' ἐν λόγῳ οὔτ' ἐν ἀριθμῷ. id est,

Thessala equa præstat reliquis, mulierq; Lacæna.
Porro viri potant qui pulchra fluenta Arethusę.
Hos quoque præterea, mediæ gens incola vincit
Tirynthi, Arcadiæque bidentibus inclitæ albis,
Argiui stimuli bellorum, armisque potentes.
At vos Aegini, neq; tertius accipit ordo,
Nec quartus, neque bissenus, neque denique vestri
Vlla vsquam ratio est, nusquam numerus ve, locus ve.

Qui scripsit commentariolos in Theocritum, refert hoc epigramma paullo diuersius, nimirum ad hunc modum:

Γαίης μὲν πάσης τὸ πελασγικὸν ἄργος ἄμεινον,
Ἵπποι θρηΐκιαι, λακεδαιμόνιαί τε γυναῖκες
Ἄνδρες δ' οἳ πίνουσιν ὕδωρ καλῆς ἀρεθούσης.
Ἀλλ' ἔτι καὶ τῶνδ' εἰσὶν ἀμείνονες, οἵ τε μεσηγὺ
Τίρυνθος ναίουσι, καὶ ἀρκαδίης πολυμήλου,
Ἀργεῖοι λινοθώρηκες κέντρα πτολέμοιο,
Ὑμεῖς δ' ὦ μεγαρεῖς οὔτε τρίτοι, οὔτε τέταρτοι,
Οὔτε δυωδέκατοι, οὔτ' ἐν λόγῳ, οὔτ' ἐν ἀριθμῷ.

Callimachus itē in epigrammatis ad Megarenses retulit prouerbium:

Τῆς δὲ ταλαίνης
Νύμφης ὡς μεγαρέων, οὐ λόγος, οὐδ' ἀριθμός, i.
Sed veluti Megarensibus accidit olim,
Nymphę infelicis, nō locus, aut ratio.

Item Theocritus in Catellæ amore,

Ἄμμες δ' οὔτε λόγω τινὸς ἄξιοι, οὐδ' ἀριθμητοί,
Δύστανοι μεγαρῆες, ἀτιμοτάτῃ ἐνὶ μοίρᾳ. id est,
Nostri nec ratio est, numero neque ponitur vllo,
Extremæ sortis veluti quondā Megarēses.

Est & inter amantes ordo, cum hic primus est apud amicam, ille secundus, alius tertius aut quartus. Quemadmodum & in testamentis est primus, secundus & tertius hæres. Effertur etiam hac forma prouerbium, τῆς μεγαρέων ἄξιοι μερίδος, id est, Megarensium parte, seu loco digni. Huc spectat & Homericum illud Iliados β.

Οὔτε ποτ' ἐν πτολέμῳ ἐναρίθμιος, οὔτ' ἐνὶ βουλῇ
Nusquam in consiliis, nusquam numeratur in armis,

Refertur ex Euripide:

Φαῦλοι γὰρ ἄνδρες οὐκ ἔχουσιν ἐν μάχῃ
Ἀριθμόν, ἀλλ' ἄπεισι κἂν παρῶσ' ὅμως. id est,
Formidolosi nullum habent in prælio
Numerum, sed absunt, licet ibi adsint maxime.

Hanc figuram & Latini videntur exsprimere. M. Tul. Neminem esse puto, qui modo in aliquo numero sit. hoc est, qui sit alicuius momenti, alicuius precii. Idem Philip. 3. Bomabalio quidam pater, homo nullo numero, nihil illo contemptius. Plutarchus in Symposiacis, Τῶν δὲ ἐμῶν πολιτῶν ὥσπερ μεγαρέων οὐδεὶς λόγος, i. Atqui meorū ciuium, veluti Megarensium nulla ratio. Idem alias in eodem opere, Τῶν δὲ δημοκριτείων ἔφη εἰδώλων, ὥσπερ αἰγιέων ἢ μεγαρέων οὔτε ἀριθμὸς οὐδεὶς οὔτε λόγος, i. Atqui Democriticarum, inquit, imaginum perinde vt Megarensium aut Aeginensiū, nullus numerus, neque respectus. Arbitramur enim & Aristophanē huc leuiter adlusisse cum scribit in Acharnensibus:

Ὃς χρὴ μεγαρέας μήτ' ἐν γῇ μήτ' ἐν ἀγορᾷ
Μήτ' ἐν θαλάττῃ μήτ' ἐν ἠπείρῳ μένειν. id est,
Megarensibus nefas manere esset neque,
In terra alicubi, nec foro, nec in mari,
Neque continente.

Siquidē excludens Megarenses quattuor locis, nimirum ad illud respexit, οὔτε τέταρτοι. Quanquam in versibus opinamur, nō abesse mendum, videlicet in μήτ' ἐν γῇ, nisi forte quarto loco sibi permittit spōdeum, quemadmodum permittit anapæstum. Nobis subolet huc & M. Tullium adlusisse, cū in Bruto suo sic loquitur: Duobus igitur summis Crasso & Antonio, L. Philippus proxime accedebat, sed longo interuallo, tū proximus. Itaq; eum, etsi nemo intercedebat, qui se illi anteferret, neque secundum tamen neque tertium dixerim. Nec enim in quadrigis eum secundum numerauerim, aut tertium, qui vix è carceribus exierit, cum palmam iam primus acceperit: nec in oratoribus, qui tantum absit

a primo, vix vt eodem curriculo esse videatur. Simili forma M. Tull. in Academicis lib. 2. dixit quintę classis Democritū: Quis, inquit, hunc philosophum non anteponat Cleanthi, Chrysippo, reliquisq; inferioris ætatis, qui mihi cum illo comparati, quintæ classis videntur? id est, postremi ordinis. E diuerso primæ classis dicuntur, qui ceteris præferuntur, & nulla classe, qui prorsus contempti. Translatum a classibus, in quas Seruius Tullius rex diuisit populum Romanum pro census modo. Florus epitome 49. dixit vltimæ sortis hominem vehementer obscurū. Andriscus, inquit vltimæ sortis homo, Persei regis se filium ferens, &c. Item epitome 19. C. Glauciam dixit, vltimæ sortis hominem. Hoc fiet lepidius, si transferatur ad animi res, veluti si dicas, vltimę sortis ingenium: aut orationem cum aliorum scriptis vix conferendam, extremę classis orationem. Ad hanc pertinet formā, cum dicunt hominem primæ notæ, postremæ notæ. & M. Tullius, salutem appellat de meliore nota, salutationem adcuratam. Ad personam accommodauit Catullus:

-Et quisquis de meliore nota.

Id translatū videtur a negotiatoribus, qui vino aut panno notam adfigunt indicantē mercis precium.

Lepus pro carnibus.

Λαγὼς περὶ τῶν κρεῶν, idest, Lepus de carnibus subaudi periclitatur. In eos dicitur, qui ob aliquam sui vtilitatem in discrimen vocantur. Nam leporem non insectamur, quod noceat, sed quod pulpamētum habeat. Est enim animal & esculentum & timidum, atque inerme, vt natura hominum escis leporem genuisse videatur. Rheginenses autem vulgo lepores dicti sunt, vtpote pauidi ac formidolosi. Effertur etiam ad hunc modum adagiū, ὁ λαγὼς περὶ τῶν κρεῶν τρέχει, id est, Lepus ꝓ carnibus currit. De iis, qui magno suo periculo, aut capitis etiam discrimine, atque ob id acriter decertāt. Trāslata metaphora a venatu, in quo lepus quoniam intelligit sese ad necem peti, pernicissimo cursu fugit, adeo, vt non raro deficiat, medioque in cursu examinetur. Qua de re Plutarchus in commentario De terrestrium, & marinorum animantium prudentia, narrat quiddam haudquaquā indignum quod hoc inserat loco: Οἱ δὲ τοὺς δασύποδας διώκοντες, ἐὰν μὲν αὐτοὶ κτείνωσι, ἥδονται διασπῶντες καὶ τὸ αἷμα μαλάττουσι προθύμως, ἐὰν δὲ ἀπογνοὺς ἑαυτὸν ὁ λαγὼς, ὃ γίνεται πολλάκις, ὅσον ἔχει πνεύματος, ἀναλώσας εἰς τὸν δρόμον ἐκλίπῃ το, νεκρὸν καταλαβόντες, οὐχ ἅπτονται τὸ παράπαν, ἀλλ' ἵστανται, τὰς οὐρὰς κινοῦντες, ὡς οὐ κρεῶν, χάριν, ἀλλὰ νίκης καὶ φιλονεικίας ἀγωνιζόμενοι. idest, Porro canes cum leporem insequuntur, si quidem occiderint ipsi, gaudent dilacerare, atque alacres sanguine sese contaminant, oblinuntque. Quod si lepus desperans de sese, quemadmodum accidit sæpenumero, quidquid habet halitus, id omne quam intentissimo cursu consumpserit, atque ita defecerit, canes exanimem repertum omnino non attingunt, verum consistunt mouentes caudam, perinde, quasi non carnium gratia decertarint, sed magis de victoria contenderint. Charon apud Aristophanem in Ranis.

Δοῦλον οὐκ ἄγω

Εἰ μὴ νεναυμάχηκε τὴν περὶ τῶν κρεῶν. id est,

Seruum haud veho, nauale ni peregerit
Certamen, ac pro carnibus pugnauerit.

Adscribit hoc loco Aristophanis interpres, apud Arginusam, seruos non pro pecunia, aut alio quouis pręmio, sed pro vita dimicare solere. Idem in Vespis:

Ποιήσω δακεῖν τὴν καρδίαν
Καὶ τὸν περὶ ψυχῆς δρόμον Δραμεῖν. id est,

Effecero, vt cor mordeas, cursumq; curras pro capite ac vita. Idem in eadem fabula:

Ἢ λαγὼν ἢ λάμπαδα ἔδραμες; id est,

Leporem cucurristi, an ne lampadem magis? Plutarchus in Dialogo, quem scripsit aduersus Epicurum. Παπαὶ εἶπον ἔγωγε γελάσας, εἰς τὴν γαστέρα τοῖς ἀνδράσιν ἔοικας ἐναλεῖσθαι, καὶ τὸν περὶ τῶν κρεῶν ἐπάξειν. id est, Papæ, inquam ridens, in ventrem ipsum viris insultum facturus videris, & ad cursum qui pro carnibus dicitur, adacturus. Significat autem eum Epicureos in summum discrimē adducturum, quod aduersus voluptatis assertores proposuisset, nec iucunde viui posse secundum Epicurū. Adlusum est ad Priscas historias, quæ referunt aliquoties bellum natum inter populos ob direptas è sacrificiis carnes. Ita Pindarus in Nemeis.

Ἵνα κρεῶν νιν ὕπερ μάχας ἔλασεν. id est,
Vbi pro carnibus pugnas gessit.

Carpathius leporem.

Ὁ καρπάθιος τὸν λαγὸν, id est, Carpathius leporem. Dicebatur in eos, qui sibi rem noxiam arcesserẽt. Hinc deductum adagium, quod cum in Carpathiorum insula lepores non essent, illi curarunt importandos alicunde. Verum vbi eius animantis magna vis increuisset, vt est mira fecunditas, fruges insulæ populari cœperunt. Refert & interpretatur parœmiam Iulius Pollux, quinto de rerũ vocabulis libro. Addit nec in Ithacensium insula nasci lepores, nec in Sicilia fuisse, priusquam Anaxilas Rheginẽsis eos importasset, vnde victor in Olympiacis, Rheginensium numismati currum insculpsit & leporem. Refert item & interpretatur Aristoteles libro Rhetoricorum tertio.

Γρύζειν.

Γρύζειν, prouerbio dicunt hiscere seu mutire. Sunt qui putent γρύζειν esse vocem suillam edere, deductum ἀπὸ τοῦ γρῦ, de quo meminimus alibi. Vnde & Grylli nomen effictum apud Plutarchum, & Grunii Corocottæ porcelli, cuius meminit diuus Hieronymus. Aristophanes in Pluto:

Γρύζειν δὲ καὶ τολμᾶτον ὦ καθάρματε: id est,
Audetis & mutire sceleratissimi?

Idem in eadem fabula,

Ἀλλὰ φθείρου καὶ μὴ γρύζης. id est,
Imo pereas, ne ve quid hiscas.

Simili figura Terentius dixit in Adelphis: Quid gannis? Et in Phormione: Quod illi ad aurem obganniat.

Nullum animal, quod animal.

PROVERBIALIS videtur & illa figura: Nullum animal, & quod animal. Aristopha. in Pluto,

Πενία γάρ ἐστιν ὦ πόνηρ', ἧς οὐδαμοῦ
Οὐδὲν πέφυκε ζῶον ἐξωλέστερον. id est,
Inopia nanque est heu miser, qua scilicet
Haud aliud vsquam est animal exitialius

Idem ἐν νεφέλαις,

Τοῦτο δ' ἔστ' ὁ τόκος τί θηρίον; id est,
Vsura at ipsa quęso, quę nam bellua est?

M. Tul. ad Atticũ, Terentii vestigium nullum agnoui, Metagenes certe periit. Fecit iter per possessionẽ, in qua animal reliquũ nullũ est. Nec abludit ab hac figura Plinianum illud, Regulus bipedũ nequissimus.

Ne musca quidem.

HVIC affinis est & illa prouerbialis hyperbole: Ne musca quidem, qua maximã hominum solitudinem significauimus. Plautus in Truculento: Quas tu mulieres mihi narras? Vbi musca nulla fœmina est in ędibus. Huc adlusit Vibius Crispus orator delectationi natus, vt ait Fabius:

Cuius erant mores, qualis facundia:

Quemadmodum scripsit Iuuenalis, cũ rogatus ecquis esset cum Cæsare in conclaui, respondit: Ne muscam quidem intus esse. Ancipiti ioco Domitiani consuetudinem notans, cui mos erat cottidie sibi secretum horarium captare, nunc interim aliud fere agebat, nisi quod muscas captas stylo configeret.

Communis Mercurius.

Κοινὸς ὁ ἑρμῆς, id est, Communis Mercurius. Lucianus in Votis, Οὐκ ἂν τὸ προχειρότατον τοῦτο, κοινὸς ἑρμῆς φασὶ, καὶ ἐς μέσον κατατίθει φέρων τὸν πλοῦτον. id est, Itaque quod passim in ore est omnibus, communis, vt aiunt, Mercurius, opesque in medium allatas depone. Plutarchus in libello, cui titulus, ὅτι μάλιστα τοῖς ἡγεμόσι δεῖ τὸν φιλόσοφον διαλέγεσθαι: ἀλλ' ἀμουσία καὶ ἀπειροκαλία τὸν κοινὸν ἑρμῆν ἐμπόλαιον καὶ ἔμμισθον γενέσθαι. id est, Sed imperitia & inelegantia communem Mercurium, cauponatorẽ & quæstuosum factum esse. Quidam hinc natam parœmiam arbitrantur quod Mercurius, vt est furtorum auctor ac repertor, primus ostendit, quæ furto parta sint, ea in mediũ communiter oportere deponere. Alii malũt huc referre, quod Mercurius sit orationis auctor, per quam inter homines omne commercii genus constat: vnde & medius inter superos atque inferos à poetis fingitur, pariter superis deorum gratus & imis quod sermo animi interpres, summos cũ infimis, reges cum plebe conciliet. Extat super hac re fabella non illepida Aristidis in 2. lib. quem aduersus Platonem cõscripsit, in defensionem Rhetorices. Eam hoc magis libuit adscribere, qđ is auctor haudquaquam adhuc vulgo notus est. Νεωστὶ γὰρ ἀνθρώπων γεγονότων καὶ τῶν ἄλλων, θόρυβος πολὺς ἦν κατὰ τὴν γῆν καὶ ταραχή. οὔτε γὰρ αὐτοῖς σφιν εἶχον, ὅτι χρήσονται. οὐδὲ γὰρ ᾔδεσαν τὸ συνάγειν,

νάγον, ἀλλ' οἱ μείζους τοὺς ἐλάττους ἦγον. οὔτε τοῖς ἄλλοις ζώοις οἷοί τ' ἦσαν ἀνταρκεῖν. πᾶσι γὰρ πάντων ἀπελείποντο, ἄλλοτε ἄλλων. τάχει μὲν τῶν πτηνῶν ἁπάντων, ὅπερ οὖν ὁ μῦθος ἔφη τοὺς πυγμαίους πάσχειν ὑπὸ τῶν γεράνων, πᾶσι τοῖς τότε ὑπὸ πάντων συνέβαινε τῶν ἀλκίμων ὀρνίθων, κατ' ἰσχὺν δὲ πόῤῥω καὶ τῶν λεόντων, καὶ τῶν κάπρων, καὶ πολλῶν ἄλλων ἦσαν, ὥστ' ἀπόλλυντο σιγῇ. καὶ μὴν τῇ γε κατασκευῇ τοῦ σώματος, οὐ μόνον τῶν κοράκων ἀλλὰ καὶ τῶν κοχλιῶν ἀπελείποντο, οὐδεὶς αὐτῶν ὑπάρχων ἀνταρκής· φθειρομένου δὲ οὕτως τοῦ γένους καὶ κατὰ μικρὸν ὑποῤῥέοντος, κατιδὼν ὁ προμηθεὺς ἀεί πως ὢν φιλάνθρωπος ἀνέρχεται πρεσβευτὴς ὑπὲρ τῶν ἀνθρώπων οὐχ ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων πεμφθείς, οὐδὲ γὰρ πρέσβεις ἦν πώποτ' εἰδέναι, ἀλλ' αὐτὸς ἀφ' ἑαυτοῦ. ὁ δὲ ζεὺς τοῦτε προμηθέως ἀγασθεὶς δίκαια λέγοντος, καὶ ἅμα καθ' ἑαυτὸν εἰληφὼς λογισμὸν τοῦ πράγματος, τὸν αὑτοῦ παῖδα τὸν ἑρμῆν κελεύει ῥητορικὴν ἔχοντα ἐλθεῖν εἰς ἀνθρώπους. ὁ μὲν οὖν προμηθεὺς καθάπερ ἐπίσης ἅπασι τάς τε αἰσθήσεις καὶ τ' ἄλλα μέλη τοῦ σώματος, οὐχ οὕτως ἐκέλευεν, ὥσπερ θεωρικοῦ διάδοσιν διελεῖν, ἵνα πάντες ῥητορικῆς ἐφεξῆς μετέχοιεν, ὥσπερ ὀφθαλμῶν, χειρῶν καὶ ποδῶν, ἀλλ' ἐπιλεξάμενον τοὺς ἀρίστους καὶ γενναιοτάτους καὶ τὰς φύσεις ἐῤῥωμενεστάτους τούτοις ἐγχειρίσαι τὸ δῶρον, ἵν' ὁμοῦ σφᾶς τε αὐτοὺς καὶ τοὺς ἄλλους σώζειν ἔχοιεν. Ἀφικομένης δὲ τῆς ῥητορικῆς εἰς ἀνθρώπους, οὕτως ἐκ θεῶν ἠδυνήθησαν μὲν οἱ ἄνθρωποι τὴν μετὰ τῶν θηρίων δίαιταν χαλεπὴν ἐκφυγεῖν, ἐπαύσαντο δὲ ἐχθροὶ πάντες ὄντες ἀλλήλοις ἐν κύκλῳ. κοινωνίας δὲ εὗρον ἀρχήν. καταβάντες δὲ ἐκ τῶν ὀρῶν, ἄλλοι κατ' ἄλλα μέρη τῆς οἰκουμένης ἐπλησίασαν, τό γε πρῶτον ὕπαιθροι, μετὰ δὲ τοῦτο ἤδη λόγου νικήσαντος, πόλιν τε κατεσκευάσαντο καὶ διεκρίθησαν, οὐχ ὥσπερ πρότερον ὡς ἔτυχεν, ἀλλ' εἰς τε συντάξεις κοινωνιῶν, καὶ τοὺς πόλεων ἡγεμόνας νόμους ἔθεντο, καὶ ἄρχοντας καὶ πολιτείαν ἐνόμισαν, καὶ θεοῖς χαριστήρια ἀνήγαγον πρώτας οἱ παρχὰς ποιησάμενοι τὰς ἀπὸ τῶν λόγων, ἃς ἔτι καὶ νῦν χαίρειν μάλιστα τοὺς θεοὺς λόγος αἱρεῖ, ὅτι καὶ γνωρίσαι πρῶτον αὐτοῖς τοὺς θεοὺς ὑπῆρξεν ἐντεῦθεν. οὕτως ἄνθρωπος ἤρθη μέγας ἐξ ἀσθενοῦς καὶ σαθροῦ καταρχάς. καὶ πρόσθεν καταφρονούμενος, ὡς οὐδὲν πρᾶγμα, κύριός ἐστιν ἐξ ἐκείνου τοῖς ἐν τῇ γῇ τοῦτο ὅτι βούλεται χρῆσθαι, πρόβλημα ποιησάμενος ἀντ' ἄλλου φυλακτηρίου τὸν λόγον. καὶ ὁ μῦθος ἡμῖν ταύτην ἐχέτω τὴν τελευτήν. Quæ si quis Latine malit, sensum vtcunque reddemus. In initio cum recens essent homines nati, magnus inter hos ac reliqua animantia tumultus erat, perturbatioque super terram, propterea quod non possent inuicem vti sese. Nec. n. vlla res intercedebat, quæ illos conciliaret: verũ qui potentiores erant, opprimebant inferiores. Neque satis erant idonei, vt reliquis animantibus resisterẽt. Omnibus enim illis omni ex parte inferiores erant, aliaque in re ab aliis vincebãtur. Veluti ab vniuerso genere volucrum celeritate. Vnde factum est, vt quod ait Homerus Pygmæis accidere à gruibus, id tum tẽporis passim à robustioribus auibus paterẽtur mortales. Rursum quantum ad vires attinebat, longe superabantur, & à leonib. & ab apris, & aliis item compluribus. Atque hunc in modum silentio peribant. Iam vero quo ad munitionem ornatumq; corporis, nõ coruis modo, verumetiam cochleis cedebant, neque cuiquam ex ipso suppetebat, quod ad tuendam vitam erat opus. Itaque cum ad eum modum interiret hominũ genus, ac paullatim dilaberetur, Prometheus, vt semper est hominum studiosus, orator ascendit in cælum, mortalium nomine: non ille quidẽ missus ab eis, neq;. n. dũ id tẽporis legatos vllos erat cernere, sed ipse vltroneus abiit. At Iupiter partim in gratiã Promethei, maxime qui iusta postulare videretur: partim negotio apud sese cõsiderato, filium suum Mercurium iubet ad homines descendere, Rhetoricen secum adducentem. Edixit autem vt eam mortalibus impertiret, nõ quemadmodum Prometheus omnib⁹ ex æquo, sensus, reliquaque corporis membra, perinde quasi theatralem pecuniam dispertiens, vt omnes ex equo Rhetorices essent participes, non aliter, quam oculorum, manuum ac pedum: sed vt præstantissimos quosque, ingenioque generosissimo & indole pollentissima præditos diligeret, atque iis demum munus hoc impertiret, vt pariter & suã ipsorum & aliorum incolumitatem tueri possent. Porro postea quam Rhetorica iam ad mortales peruenisset, cum negotium, quod habebant cum belluis molestissimum, licebat effugere, tum vero desierũt vndequaq; inter sese simultatem exercere, reperto cõmerciorum initio. Digressiq; de mõtibus, alii in aliam orbis partẽ iungebantur, principio quidem sub dio viuentes: post autem vbi verbis inter se communicassent, & ciuitatem condiderunt, ac distributi sunt: non quem-

quemadmodum antea, temere, verum in ordines plebis ac belli duces, sanctisq; legibus, tum principes, tum Reipub. statum instituerunt. Diis munera cœperunt offerre, primitias auspicantes ab oratione. Quibus nunc quoq; vel maxime gaudere deos consentaneum est, Quandoquidem hac cõtigit, vt primum esse deos cognoſceremus. Hinc deinceps ita creuit homo, vt qui initio debilis fuerat atque inualidus, postea in altum tolleretur, quiq; antea pro nihilo habitus, ac despectus erat, deinceps factus est omnium quæ sunt in terra, dominus, cui quibus vti liberet, ius esset, non alio propugnaculo sibi parato quam oratione. Atque hic nobis sit fabulæ finis. Hactenus Aristides. Extat si satis commeminimus, fabella non dissimilis apud Platonẽ in Protagora.

Ale luporum catulos.

THEOCRITVS in Hodœporis:

Θρέψαι καὶ λυκιδεῖς, θρέψαι κύνας ὥς τυ φάγοντι. id est,

Pasce canes qui te lanient catulosque luporum.

Prouerbium est, teste interprete, in eos, qui lęduntur ab iis, de quibus bene meriti sint, aut in ingratos. Addit ille dictum Socratis, κακοὺς ποιῶν εὖ, θρέψαι λύκους. Malis faciens bene, nutri lupos. Nam plerunque solet id vsu venire illis, qui catulos luporum enutriunt. Extat super hac re non inelegans Epigramma, quanquam incerto auctore, de oue lupi catulum alente suis vberibus:

Τὸν λύκον ἐξ ἰδίων μαζῶν τρέφω, οὐκ ἐθέλουσα,
Ἀλλά μ' ἀναγκάζει ποιμένος ἀφροσύνη.
Αὐξηθεὶς δ' ὑπ' ἐμοῦ κατ' ἐμοῦ πάλι θήριον ἔσται.
Ἡ χάρις ἀλλάξαι τὴν φύσιν οὐ δύναται. id est,
Lacto lupum vberibus propriis non sponte, sed horsum
Me demens adigit pastor, vt id faciam
In me rursus erit fera postquam creuerit ex me.
Natura haud vnquam vertitur officiis.

De canibus autem sumptum est ex Actæonis fabula, à suis ipsius canibus dilacerati. Nam & hoc indicant enarratores Theocriti. Ex quibus facile liquet, quod nam sit illud prouerbium antiquum, cuius meminit M. Varro in libris De re rustica, tractãs de canibus alendis: Diligenter, inquit, vt habeant cibaria prouidẽdum: Fames enim hos ad quærendum cibum ducit, si non dabitur, & à pecore abducet, si non præbebitur. Nisi, vt quidam putant, & illuc peruenerint, vt prouerbium attollant antiquũ, vel etiam vt aperiant de Actæone, atque in dominum adferant dentes. Idem in Phæbo, citante Nonio: Crede mihi, plures dominos comedere serui, quam canes. Quasi id Actæon occupasset, & ipse prius suos comedisset, &c. Huc vsque Varronis relata. Ceterum legimus & leones & dracones nutricibus suis gratiam officii retulisse. Verum nulla est fera tam ingrata, quæ sit cum hominibus ingratitudine conferenda.

E dolio hauris.

Ἐκ πίθου ἀντλεῖν, id est, E dolio haurire, dicebatur olim qui abũdaret rebus optatis. Est enim dolium vas vinarium ingens, vnde largiter haurire licet: neque facile sentitur detrimentũ, videlicet in tanta copia. Theocritus: ἐν θεριστῖναις,

Ἐκ πίθω ἀντλεῖς δῆλον, ἐγὼ δ' ἔχω οὐχ ἅλις ὄξος, id est,
Dolia plena fluunt tibi, sed mihi vix sat aceti est.

Scholiastes admonet prouerbium dici solitum de iis, quibus adesset benigna rerum copia. Diuitum est habere dolia, pauperes vappam bibũt e lagenis. Nam vini vis quo copiosior est, hoc suauior esse cõsueuit: vbi paullum est liquoris, celerius vappescit. Admonet & Hesiodus, dimidiato dolio parcendum esse, quod sera sit in fundo parsimonia. Huic simillimum est, quod subinde occurrit apud Chrysostomum ἐκ πηγῶν, id est, e fontibus, quotiẽs vbęrem paratamque rerum copiam significat, M. Tullius in Bruto, dicit eos è dolio potare, qui vinũ adhuc feruẽs bibunt: quod vinum expressum primũ doliis excipitur, vbi deferbuerit aliquantulum, conditur in vasa. Ipsius verba pręstat adscribere: Vt si quis, inquit, phalerno vino delectetur, sed eo nec ita nouo, vt proximis cõsulibus natum velit, nec rursus ita vetere, vt Opimium aut Anicium cõsulem quærat. Atqui eæ notę sunt optimę. Credo, sed nimia vetustas non habet eam quam quęrimus suauitatem, nec est iam sane tolerabilis. Nũ igitur qui hoc sentiat, si is potare velit, de dolio sibi hauriẽdũ putet? Minime, sed quandam sequatur

ætatem. Sic ego istis censuerim, & nouam quasi de musto & lacu feruidam orationẽ fugiendam, nec illam præclaram Thucydidis nimis veterem tanquã Anicianam notam persequẽdam. Hactenus M. Tull. Nec est alienum ab hac forma, quod Athenæus lib. 11. ex Hipponacte citat, ἐκ πέλλης πίνειν, id est, e mulctro bibere. Scazontes Hipponactei sic habent:

Ἐκ πελλίδος πίνοντες, οὐ γὰρ ἦν αὐτοῖς
Κύλιξ, ὁ παῖς γὰρ ἐμπεσὼν κατήραξε. id est,
Mulctro bibentes, nam calix eis deerat,
Quippe hunc minister forte fregerat lapsus.

Vna cum ipso canistro.

Αὐτῷ κανῷ, id est, Vna cũ ipso canistro. Quadrat in eos, qui rem intemperanter profundunt, deuorantque & obliguriunt. Mos. n. erat antiquis, vt testatur Didymus, vt cœnæ canistris inferrentur. Citatur apud Zenodotum Plato.

Ἀνήρπακας ἅπαξ ἅπαντ' αὐτῷ κανῷ. id est,
Ipso canistro cuncta rapuisti simul.

Prius locusta bouem pariet.

PRIVS locusta bouem pariet, πρὶν τὸ ἀδύνατον. M. Varro de lingua Latina libro 3. refert ex Ennio versum hunc:

Atque prius pariet locusta lucam.

Nam Lucas antiqui boues appellabant ob magnitudinem.

Per tenebras, quæ apud quercum.

Τὸ περὶ δρῦν σκότος, id est, Per tenebras, quæ apud quercum: de ingenti ac fatali calamitate dicebatur. Zenodotus Aristotelem citat auctorem, in politia Samiorum, Prienensium plurimos à Milesiis occisos fuisse iuxta locum, cui nomen quercus. Vnde receptum, vt Prienensium mulieres, eius calamitatis memores, per tenebras, quæ circa quercum essent, iurarent. Huius historiæ simul & adagii meminit & Plutarchus in Problematis, ad hanc ferme sententiam: Cum bellum esset inter Prienenses & Samios, initio mediocribus damnis inuicem sese afficiebant: deinde iusto prælio cõmisso, mille Samii à Prienensibus occisi sunt. Septimo post anno congressi cum Milesiis, primos quosque ciuium, ac nobilissimos simul vno prælio amiserunt. Quo tempore Bias ille sapiens Samum à Prienensibus orator missus, egregiam laudem adeptus est. Post eam itaque calamitatem atrocem ac miserandam, Prienensium fœminæ per tenebras, quę circa quercum erant, obtestari ac deierare, cœperunt quod liberos, parentem, maritos, carissimma quæque pignora eo loco perdidissent.

Concupiuit assam farinam.

Ἤρατο ὀπτῶν ἀλφίτων, id est, Cõcupiuit assam farinam. In eum dicebatur, qui domesticã tenuitatem pertæsus, apud alios lautiorem vitam quæsisset. Dictum est autem in Platonem, qui relictis Athenis, ter in Siciliã ad Dionysium nauigauit, quo fortunam suã redderet lautiorem, quemadmodum interpretantur æmuli. Nam hanc profectionem probro illi datam fuisse, testatur etiam Aristides in oratione, qua tuetur oratores quattuor, aduersus Platonis calumniam. Et Diogenes, auctore Laertio, cum animaduertisset Platonem in opiparo quodam cõuiuio, à reliquis temperãtem cibis, & oleis duntaxat vtentem, taxauit hominis ambitiosam abstinentiam. Τί ὁ σοφὸς εἰς σικελίαν πλεύσας τῶν τραπεζῶν τούτων χάριν, νῦν παρακειμένων οὐκ ἀπολαύεις, i. Quid homo sapiẽs, cum ob huiusmodi mensas in Siciliam nauigaris, nunc adpositis non frueris? Ad qđ ita Platonem respondisse narrat: Νὴ τοὺς θεοὺς διόγενες κἀκεῖ τὰ πολλὰ πρὸς ἐλαίας καὶ τὰ τοιαῦτα ἐγινόμην, id est, Per deos Diogenes, illic plerumque oleis, atque id genus cibis vtebar. Ad quod rursum Diogenes, τί οὖν ἔδει πλεῖν εἰς συρακούσας; ἢ τότε ἀττικὴ οὐκ ἔφερεν ἐλαίας, i. Quorsum igitur attinebat Syracusas nauigare? Num id temporis Attica nõ ferebat oleas? Theocritus in Cyniscis:

Ἤρατο μὲν καὶ τῆνος ἐμὶν δοκεῖ, ὀπτῶ ἀλεύρω. id est,
Nam puto & hic assæ correptus amore farinæ.

Porrò farinam assam nouam & lautiorem victus rationem vocat, propterea quod priscos illos pulte dũtaxat victitasse legimus, videlicet clibano coquendi panis vsu nondũ reperto. Vnde & Annus ille Aegyptius, qui primus panarium clibanum excogitauit, in prouerbii iocum abiit, tãquam qui rem nouam esset commentus, quemadmodum alibi retulimus. De deliciis coquendi panis, multa recenset Plinius libro 18. cap. 11.

Batti Silphium.

Βάττου σίλφιον, id est, Batti Silphium, Græci nouum & rarum quempiam honorē prouerbio vocant. Aristophanes in Pluto:

- Οὐδ᾽ ἂν εἰ δοίης γέ μοι
Τὸν πλοῦτον αὐτὸν, καὶ τὸ βάττου σίλφιον. i.
- Nec si mihi donaueris,
Ipsumque Plutum, ipsumque Batti Silphium.

Negat se sycophanta quieturum, etiam si præmium quantumuis magnum detur. Idem in Equitibus,

- Τὸν κηκύλον οἶσθ᾽ ἐκεῖνον
Τοῦ σιλφίου τῆς ἄξιον γενόμενον; οἶδα μὲν τοι. i.
- Nosti ne stipitem illum
Qui dignus habitus Silphio est? notus quidem est mihi ille.

Interpres diuersam originem adagionis adscribit. Battus à Thera iuxta Cretam insula, profectus, oraculo monitus Apollinis vel, vt alii tradūt, domestica pulsus seditione, Cyrenen condidit. Cui cum Afri beneficii memores summum honorē habere studerent, donarunt illi Silphium herbā apud illos omnium pulcherrimam: simulq; numisma ferientes, in cuius altera parte regia facies erat insculpta, altera Silphium, quo fuerat à ciuitate donatus. Cuius rei meminit & Aristoteles in Republica Cyreneorū. Sed fusius narrat Herodotus in Melpone, addens, apud Libyas regem Battum appellari, & hoc nomine compellatum ab oraculo, significante fore regem. Sunt qui dicūt imaginem fuisse datam: sunt rursum, qui anulum, in quo ciuitas erat expressa, regi Silphium deferens. Porrò Silphium inter herbas primam gloriam obtinet, cuius & folia, & fructus, & caulis, & succus pretiosissimus sit. Vnde Ampeliotę, ea gens quædā est Africæ, Delphis Silphii caulem consecratum suspenderunt, vt auctor est Alexandrides. Hæc fermæ adfert in Plutum, nec dissident quę Suidas memorat. At idem in Equites scribit, Silphium fruticem esse inamœni odoris, rursus iuxta alios amœni, & ad medicamenta vtilē, cuius vsum primus inuenisse creditur Aristęus Apollinis & Cyrenæ filius, qui & mellis inuenisse traditur. Illud quid sibi velit, nescimus: Aristophanis interpres ait, in altera nomismatis parte insculptam βασιλείαν, id est, regnum seu regiam si transferas tonum: pro eo Zenodotus legit Ammonem. sic.n. habet, καὶ τοῦ νομίσματος, ἐπὶ μὲν θατέρου ἄμμωνα, ἐπὶ δὲ θατέρου σίλφιον ἐτύπωσαν. i. Nomismatis altera parte Ammonē, in altera Silphium expresserant. Ammonē, vt arbitramur, sentiēs Iouem regnorum largitorem, si quidem Homero credimus. Huius Batti meminit & Pindarus in Pythiis: Χρῆσεν οἰκιστῆρα βάττον καρποφόρου λιβύας, i. Respondit habitatori Batto frugiferæ Africæ. Eruditi quidā putant Silphium laserpitii genus esse.

Ne malorum memineris.

Μὴ μνησικακήσῃς, id est, Ne malorum memoriam refrices Thrasybulus, vbi ciuitatem Atheniensium triginta tyrannorum sæuitia liberasset, plebiscitum interposuit, ne qua preteritarū rerū mentio fieret. Quam malorum obliuionē Athenienses ἀμνηστίαν vocant. auctor Valer. Maxi. lib. 4. Rerū memorabiliū, titulo de animi moderatione. Meminit & M. Tull. in 1. Philippica, his quidē verbis: In quo templo quantum in me fuit, ieci fundamenta pacis, Atheniensiumque reuocaui vetus exemplum, Græcum etiam verbum vsurpaui, quod tum in sedandis discordiis vsurpauerat ciuitas illa, atq; omnem memoriam discordiarum, obliuione sempiterna delendam cēsui. Aristophanes in Pluto:

Μὴ μνησικακήσῃς εἰ σὺ φυλὴν κατέλαβες. id est,
Mala ne acta refrices, Phyla si capta est tibi.

Interpres inter alia tale quoddam commētum adscribit. Thrasybulus occupato loco quoddam cui nomen Phyla, triginta tyrannos sustulit: post vbi arrogantius quiddam dixisset, audisse μὴ μνησικακῆσαι, id est, Ne malorum memoriam reuoces, idque dictum in prouerbium abiisse. Probus Aemilius refert, post exactos tyrannos Thrasybulum hanc tulisse legem, ne quis de preteritis actis accusaretur aut mulctaretur, ea lex dicta est obliuionis. Idem socios volentes cōtra legem sæuire in eos, cum quibus reditum erat in gratiam, publice cohibuit, & legem latam confirmauit. Huic pro tantis meritis præmii loco data est corona ex duabus virgulis oleaginis, & hoc ciuili honore vir prudens cōtentus fuit. Admonet adagium, non esse refricandā com-

memoratione præteritorum malorum memoriam. Sunt autem apud Aristophanem verba Mercurii ad Carionem seruum. Plato lib. De legib. 4. Φράσω γάρ, ὅτι μνησικακεῖν βουλόμενος ὑμῖν. idest, Dicam certe, non autem quod velim præteritorum malorũ memoriam vobis refricare. Sumptum videtur ex Homero, apud quem aliquoties hic versus, nempe Iliados Z. Θ. T.

Ἀλλὰ τὰ μὲν προτετύχθαι ἐάσομεν ἀχνύμενοί περ. id est,
Verum hæc acta quidem, mœsti licet ire sinamus.

Hũc tanquam prouerbialem subinde vsurpat Tullius ad Atticum scribens. Eodẽ spectat & illud eiusdem Odysseæ Θ.

Ἔπος δ᾽ εἴπερ τι βέβακται
Δεινόν, ἄφαρ τὸ φέροιεν ἀναρπάξασαι ἄελλαι. id est,
Si dictum est verbum durius vllum,
Id procul abripiant venti per inane procellæ.

Plutarchus περὶ τῆς φιλαδελφίας: δεῖ ἐν ἀμνηστίᾳ τὴν ἡμέραν ἐκείνην τίθεσθαι. idest, Oportet eum diem obliuioni tradere. Erit hic vsus prouerbii, si iuxta vulpinum illud consilium, admonebimus aliquem, ne præteritorum malorum memoria semet affligat, quandoquidem quod factum est, infectum fieri non potest: Lucianus in Caucaso: Ἐς δὲ τὸ αὔριον ταμιεύεσθαι τὸ μῖσος καὶ μνησικακεῖν καὶ ἑωλόν τινα μνήμην διαφυλάττειν, ἄπαγε οὔτε θεοῖς πρέπον οὔτε ἄλλως βασιλικόν. id est, Ceterum in posterũ diẽ reponere odium, & malorum meminisse, ac pridianam quandam memoriam reseruare, apage, neq; diis dignum, neque alioqui regale.

Mentam belli tempore neque serito, neque edito.

Μίνθην ἐν πολέμῳ, μήτ᾽ ἔσθιε μήτε φύτευε. id est,
Mentam nec comedas, nec plantes tempore belli.

Aristoteles problematum sectione vigesima, statim initio refert hoc adagium, caussam vestigans vnde dictum hoc in ora vulgi peruenerit. Arbitratur autẽ esse caussam, quod menta corpori frigus adducat: eius rei argumentum esse, quod semen genitale minuat; frigus autem aduersari fortitudini atq; audaciæ: sicut ostendit sectionis decimæquartæ vltimo problemate, cum ait eos, qui natura sunt frigida, formidolosiores esse, contra qui calida audaces. Potest & in eum sensum deflecti parœmia, vt admoneat, ne quid alieno tempore fiat quod officiat, quemadmodum menta bellum inituris est inutilis.

Ad coruos.

Βάλλ᾽ ἐς κόρακας, idest, Abi ad coruos, perinde valet quasi dicas, abi in malam rem, atq; in exitium. Aristophanes ἐν νεφέλαις,

Βάλλ᾽ ἐς κόρακας, τίς ἐσθ᾽ ὁ κόψας τὴν θύραν, id est,
Apage ad coruos, quis est qui pepulit ostium?

Rursum in Pluto:

Οὐκ ἐς κόρακας; id est,
An non ad coruos?

Iterum in eadem fabula:

Ἔρρ᾽ ἐς κόρακας θᾶττον ἀφ᾽ ἡμῶν. id est,
Ocyus hinc ad coruos abeas.

Reperitur apud hũc poetam & aliis plerisque locis Plutarchus in commentario, quẽ scripsit aduersus Herodotum, taxat eum quod Isagoram ad Cares, velut ad coruos relegarit, id est, quod eum Carem fecerit. Eleganter dictum est a Diogene Cynico: Κρεῖττον εἶναι ἐς κόρακας ἀπελθεῖν ἢ ἐς κόλακας. id est, Satius est ad coruos deuenire, quam ad adulatores, quod hi & viuos & bonos etiam viros deuorarent. Zenodotus scribit, in Thessalia locum esse quendam, cui nomen inditũ Coruis, in quem nocentes præcipites dabãtur: atque huius adagii Menandrum etiam meminisse. Quosdam autem originem adagionis ad huiusmodi quandam historiam referre. Bœotiis quondam Arnam incolentibus oraculo prædictum est, futurum, vt e finibus expellerentur, simul atque corui albi apparuissent. Euenit deinde, vt adolescẽtes aliquot per lasciuiam ac temulentiam coruos, quos ceperant, gypso oblitos, rursũ emitterent. Quos vbi vidissent volantes Bœotii, recordantes oraculum, arbitrabantur adesse tempus, quo forent suis e sedibus eiiciendi, summopere perturbati sunt. Ceterum adolescentes territi & ipsi tumultu, profugerunt, ac locum quendam sibi mercati sunt, cui nomen Coracon, idest, coruorum. Contigit aliquanto post, vt Aeoles eiectis Bœotiis Arnam occuparẽt. Apud quos hic deinde mos receptus, vt maleficos relegarent

garent

garent in eum locum, cui nomen erat Corui. Aristophanis interpres paullo diuersius hāc recenset historiam: nempe Bœoti is aliquando à Thracibus subuersis ac profligatis respondisse deum, vt ibi sedem figerent, vbi coruos albos conspexissent, conspexisse autem in Thessalia iuxta sinum Pagæaticū circumuolantes coruos quosdā soli sacros, quos pueri per lusum gypsatos dimiserāt. Bœotii vero rati iā perfectum oraculi symbolum, inibi sedē constituerūt. Sunt qui parœmiā ad coruorū volatū referant, quod in desertis fere locis volitare consueuerint Vt prouerbium conueniat cum illo: In extremas solitudines publicitus deportandum. Euripides in Hecuba.

Οὐχ ὅσον τάχιϑ'
Νήσων ἐρημῶν αὐτὸν ἐκβαλεῖτέ ποι. id est,
Non hunce solitarias.
Quantum potest aliquo auferetis in insulas.

Stratonicus citharœdus apud Athenæum libro 8. detorquet in cantorem quendam. Is cum ei nescio quid molestus esset, ψάλλε, inquit, ἐς κόρακας. deprauata per iocum voce ψάλλε pro βάλλε.

Mitte in aquam.

Βάλλ' ἐς ὕδωρ, id est, Mitte in aquam, hoc est aufer e medio. Dicitur vel in homine, vel in rem exitio dignam. Tractum a supplicio quorundam, qui in profluentem aut mare præcipitabantur. Quæ pœna pecularis erat parricidis apud Romanos. Vnde Philosophus in Timone iubet aurum abiici in mare, quod aliquando fecisse legitur Crates ille Thebanus. Horatius.

Vel nos in mare proximum
Gemmas & lapides, aurum & inutile
Summi materiam mali
Mittamus, scelerum si bene pœnitet.

Sed non absurdum videtur, si referatur ad aquam clepsydrarum dispensandam, vt intelligas in ius trahendum: & ad prouerbiū quod alio diximus loco, ὑφ' ὕδωρ ὁ πονηρός, id est, sub aquam malus. Effertur adagium etiam hoc pacto, βάλλ' ἐς ὄλεθρον, idest, abi in perniciem.

In beatam.

Βάλλ' ἐς μακαρίαν, id est, Aufer te in beatā. Quibusdam placet dictum, κατ' εὐφημισμόν, pro eo quod est, in rem malam. Fingunt enim apud inferos locum esse quendā, cui nomē μακαρία. Aristophanes in Equitibus.

Ἄπαγ' ἐς μακαρίαν ἐκποδών.
Aufer te hinc procul in Macariam.

Ad cōsimilē ferme modum Athenæus Dipnosophistarum libro 1. εἰς μακαρίαν τὸ λουτρὸν, idest, In beatam balneum. Deuouet. n. balneum, vnde male fuerat affectus. Plato in Hippia maiore, Βάλλε ἐς μακαρίαν τὸν ἄνθρωπον. id est, Aufer in beatam hominē. Alii fabulam huiusmodi allegant. Narrant Macariam Herculis filiam fuisse, de qua prædictum erat oraculo, vt se vltro morti obiiceret: sic enim Athenas fore liberas ab incursione Eurysthei, si quis Heraclidarum se sponte offerret ad necem. Itaque Hercule defuncto, cum Eurystheus illius liberos insectaretur, atque illi ad Misericordiæ aram confugissent; Athenienses recusantes eos in hostium manus tradere, cum Eurystheo bellum susceperunt. Porro edito oraculo, futurum vt Athenienses ab Eurysthei incursatione liberarētur, si quis e liberis Herculis semet inferis deuoueret, Macaria sese spōtaneæ morti obtulit. Quo facto congressi cum hostibus Athenienses victoriam reportarunt, cum aliis quam plurimis interfectis, tū Eurystheo ipso, ab Hylo, siue Iolao Herculis filio perempto, cuius caput amputatum ad Alcmenam detulit. Illa defuncti oculos effodit. Ceterum Athenienses Macariæ tumulum floribus & coronis decorantes, dicebant: Βάλλ' ἐς μακαρίαν, id est, Mitte in Macariam. Hinc igitur ortū adagiū. Primum de his ferebatur, qui sese per virtutem in periculum sponte demitterent: deinde de quouis piaculo dici cœptū. Pausanias refert, Macariam esse paludē in Marathone, in qua magna vis Persarum perierit ignoratione viarū in ipsam prolapsa, qua ex re natū videri potest prouerbiū. Huc adlusit Stratonicus citharœdus apud Athenæum lib. 8. qui iratus discipulo Macedoni, quod nihil rectè faceret, ἐς μακεδονίαν, inquit, ex Macaria faciens Macedoniā simul adludens ad illud prouerbium: Domi non hic Milesia.

Alabanda fortunatissima.

Ἀλάβανδα Καρῶν εὐτυχεστάτη, id est, Alabanda Carum fortunatissima. Stephanus in cōmentario de vrbibus, tradit Alabandam Ca-

riæ ciuitatem esse conditam à Care, à cuius filio nomen sortita sit. Siquidem is postquã in equestri prælio strenue nauasset operam, Alabandus est dictus. Cares enim sua lingua Ala vocant equum, Banda victoriã. Eamq; vocẽ ait Romanis etiam in vsu fuisse, vt bandam victoriam dicerent. E quidẽ opinamur hinc Germanis durare vocẽ eã, qua præpotentem & antiquæ nobilitatis principem, Banderum vocant, vt qui victor olim hoc honoris virtute bellica sibi pepererit. Addit ex Philoxeni in Odysseam Homeri commentariis, solœcismi genus esse, quod Alabandiacum vocetur: veluti si quis μὴ pro ȣ̓ ponat, aut apud nos non pro ne, aut quod pro vt. Quando quidem Homerus quoque Caras βαρβαροφώνȣς appellat. Iuuenalis in tertia Satyra, Alabandam recenset inter vrbes barbaricis deliciis ac luxu perditas:

Hic alta Sicyone, ast hic Amidone relicta.
Hic Andro, ille Samo, hic Trallibus aut Alabandis.

Stephanus admonet, olim Alabandam inter Cariæ ciuitates opulentissimam ac florentissimam fuisse, vt prouerbio quoque locum fecerit, quod modo retulimus. Quadrabit igitur, vbi volemus intelligi fortunam amplam, & vitæ genus voluptarium, quamquam à litteris & virtutis studio alienum. Veluti si dicat aulicus aut negotiator quispiam: Alii se in litteris macerent, alii cum paupertate philosophentur: ἀλάβανδα καρῶν εὐτυχεστάτη. Itaque confine fuerit illi, quod alio dictum est loco: εὐδαίμων ὁ κόρινθ☉, id est, Felix Corinthus. Poterit & per irrisionem vsurpari, veluti si ioceris in quẽpiam parum egregium, qui tamen in gente vehementer barbara crassaque præcellere videatur: ἀλάβανδα καρῶν, &c.

Rubo arefacto præfractior.

Ἀγναμπτότατ☉ βάτ☉ αὖ☉, id est, Rigidissimus rubus aridus. Aut ἀγναμπτότερ☉ βάτȣ αὔȣ, id est, Rigidior arido rubo. Prouerbialis est comparatio, in difficilem atq; inexorabilem, ac præfractum, & suorũ, vt vulgo vocant, morum hominem. Quod genus homines Græci vocant, αὐθέκαστȣς, id est, Suo quodam instituto viuentes, expertesq; sensus communis Refertur adagium à Suida simul, & à Zenodoto. Ductum admonet à rubo, qui simulatque exaruit, rumpi potest, inflecti nequaquam. Vnde & in senes accommodatius dicetur, ætatis vitio difficiliores.

Tristis scytale.

Ἀχνυμένη σκυτάλη, id est, Tristis scytale. De re tristi seriaque dicebatur, aut de nũtio, qui dolorem adferret. Meminit huius Aristophanes in Lysistrata. Refertur à Diogeniano. Quin Aristophanes grammaticus librum cõscripsit: περὶ τ̃ σκυτάλης ἀχνυμένης, citaturq; ab Athenæo libro Dipnosophistarum tertio. Plutarchus in conuiuio septem sapientum: τὴν τȣ̃ αἰθίοπ☉ ἐπίταξιν, ὅτι ἄν τις ἄλλο, πλὴν ἀχνυμένην σκυτάλην προσείπῃ. id est, Aethiopis mandatum istud, quid aliud appelles, quàm scytalen tristem? M. Tullius ad Atticum: Habes scytalam Laconicam. Quod quidem videtur nõ absurde, vel ad epistolam perbreuem, vel ad obscurã & arcanis de rebus conscriptam, vel ad sollicitam ac tristia nuntiantem ac mandantẽ accommodari posse. Quid sit autem Scytale Laconica, docet Aulus Gellius Noctium Atticarum lib. 17. cap. 9. Sed ipsius verba præstiterit adscribere: Lacedemonii autem, inquit, veteres, cum dissimulare & occultare litteras, publice ad imperatores suos missas volebant, ne si ab hostibus exceptæ forent, consilia sua noscerentur, epistolas id genus factas mittebant: Surculi duo erant teretes, oblongi pari crassamento, eiusdemque longitudinis, derasi atque ornati consimiliter. Vnus imperatori in bellum proficiscenti dabatur. Alterum domi magistratus cum iure, atque cum signo habebant. Quando vsus venerat litterarum secretiorum, circum eum surculum lorum modicæ tenuitatis, longum autem quantum rei satis erat complicabant, volumine rotũdo, ac simplici, ita vt oræ adiunctæ vndique & cohærentes lori quod plicabatur coirent. Litteras deinde in eo loro per transuersas iuncturarum oras, versibus à summo adimum proficiscentibus, inscribebant. Id lorum litteris ita perscriptis reuolutũ ex surculo, imperatori commenti illius conscio mittebant. Reuolutio autem lori litteras truncas, atq; mutilas reddebat, membraq; earum & apices in partes diuersissimas spargebat. Propterea si id lorum in manibus hostium inciderat, nihil quidquam coniectari ex eo loro quibat. Sed vbi ille, ad quẽ erat

erat missum acceperat, surculo cõpari, quẽ habebat, capto, ad finem perinde vt debere fieri sciebat, circumplicabat, atque litteræ per ambitum eundem surculi coalescẽtes, rursum coibant, integramq; & incorruptã epistolam & facilem legi præstabant. Hoc genus epistolæ Lacedæmonii σκυτάλην, id est, loricatum surculum appellant. Hactenus A. Gellius. Meminit huiusce rei Plutarchus in Lysandro: cui Pharnabazus rex supposititia scytala imposuit. Suidas eadem ferme refert, quæ Gellius de scytala. Strab. Geogtaphiæ lib. 1. hyperbolam hanc quoque cõmemorat: Ager angustior est, quàm scytala Laconica.

Hirundinum musea.

Χελιδόνων μουσεῖα, id est, Hirũdinum musea. Aristophanes in Ranis:

Ἐπιφυλλίδες ταῦτ᾽ ἐστὶ καὶ στωμύλματα
Χελιδόνων μουσεῖα, λωβηταὶ τέχνης. id est,
Sunt ista folia, & stulta blateramina,
Musea hirundinum, artis ac subuersio.

Interpres admonet, prouerbium esse in impendio loquaces, & obstreperos. Hirundines enim inepto garritu plus tædii auditoribus adferre, quàm voluptatis. Est enim hęc auis minime canora, sed molesto quodam stridore. Vnde apud Pythagoricos loquacitatis symbolum esse meruit, cum vetant ne quis hirũdinem sub eodem habeat tecto. Apte dicetur in poetas indoctos, oratores loquaces magis, quàm eloquẽtes, aut in cœtum hominum inepte loquacium.

Lusciniæ nugis insidentes.

Ἀηδόνες λέσχαις ἐγκαθήμεναι, id est, Luscinię nugis insidentes. Proximum illud ad imperitos & tamen garrulos conuenit, hoc ad eruditos, qui tamen immodice suo studio delectentur. Quod genus sunt poetæ potissimum. Plaut. in Bacchid. ad puellam trãstulit, Metuo, inquit, ne lusciniolæ defuerit cantio. Quamquam in Græco prouerbio iocosa deprauatio videtur inesse, vt pro λόχμαις dictum sit λέσχαις. Sumptum est autem ab incredibili canendi tum studio, tum arte, quæ huic auiculæ tribuitur. Siquidem, vt narrat Plin. lib. 10. cap. 29. diebus ac noctibus quindecim continuis citra intermissionem canit, densante se frondium germine. Multis nominibus admiratione digna auis. Primum tanta vox in tam paruo corpusculo, tam pertinax spiritus, deinde in vna perfecta musicæ sciẽtia modulatus editur sonus: & nunc continuo spiritu trahitur in longum, nunc variatur inflexo, nũc distinguitur conciso, copulatur intorto, promittitur, reuocatur, infuscatur ex inopinato, interdum & secum ipsa murmurat, plenus, grauis, acutus, creber, extentus, vbi visum est, vibrans, summus, medius, imus. Breuiter, omnia tam paruulis in faucibus, quæ tot exquisitis tibiarum tormentis ars hominum excogitauit. Ac nequis dubitet artis esse, plures singulis sunt cantus, & non idem omnibus, sed suus cuiq;. Certant inter se, palamq; animosa contentio est. Victa morte finit sæpe vitam, spiritu prius deficiente, quàm cantu. Meditãtur aliæ iuniores, versusq; quos imitentur accipiunt. Audit discipula intentione magna & reddit, vicibusq; reticent. Intelligitur emendatæ correctio, & in docente quædam reprehensio. Hæc & alia nonnulla de lusciniarum cantu refert Plinius, quo diximus loco.

Asinus portans mysteria.

Ὄνος ἄγων μυστήρια, id est, Asinus portans mysteria. In eum qui dicebatur, qui præter dignitatem in munere quopiam versabatur. Veluti, si quis ignarus litterarũ, bibliothecæ præfectus esset. Aristophanes in Ranis:

Νὴ τὸν Δί᾽ ἐγὼ γοῦν ὄνος ἄγων μυστήρια.
Ἀτὰρ οὐ καθέξω ταῦτα τὸν πλείω χρόνον. i.
Ita per Iouẽ sum asinus vehens mysteria.
Verum ista non iam sustinebo diutius.

Interpres affirmat inde natum adagium, quod olim quibus ad peragenda sacra Eleusinia opus erat, asino imposita deportabantur. Quadrabit & in eos, quorũ opera aliis duntaxat est vsui, cum ad ipsos præter molestiam nihil interim redeat. Veluti si quis cibos aliis gestet, quibus ipsi non liceat vesci. Huc adlusisse videtur Apuleius, cum se fingit asinum Cererem deam circumferentem. Suidas adscribit Dæmonem ad lapidẽ mola rem referre quem Gręci ὄνον appellãt, propterea quod in sacris, molis frumentariis coronas imponere consueuerint. Itaq; torquebitur elegãter in eos, quibus immerentibus honos habetur. Veluti cum indoctis doctoris titulũ, pileum & anulus, aliaque id genus insignia tribuuntur.

Iterum

Iterum tranquillitatem video.

Αὖθις αὖ γαλήν' ὁρῶ, id est, rursum denuo tranquillitatē aspicio. Aristophanis interpres prouerbium esse scribit, quo nos significamus è malis emergere, fortuna in melius commutata. A nauigantibus ducta metaphora, quibus conquiescente procella, grata solet esse tranquillitas. Aristophanes in Ranis:

Ἔξεστι δ' ὥσπερ Ἡγέλοχος ἡμῖν λέγειν,
Ἐκ κυμάτων γὰρ αὖθις αὖ γαλήν' ὁρῶ. id est,
Vt Hegelochus nobis item fas dicere,
Tranquillum ab vndis, rursus iterū conspicor.

Hegelochus erat histrio quispiam tragœdiarum, ne quem vox ignota remoretur. Notat autem obiter Aristophanes Euripidis ταυτολογίαν, apud quem hic versus est in Oreste:

Αὖθις αὖ γαλήν' ὁρῶ.

Quam eandem irrisit etiam Stratis. Quanquam videtur & adlusio subesse in Græcanicis verbis γαλῆν ὁρῶ, id est, felem video, & γαλήν' ὁρῶ, id est, tranquilla video. Atqui vicissim Euripides apud eum comicum Aeschylum taxat, qui bis idem dixerit, in hisce versibus:

Δὶς ταυτὸν ἡμῖν εἶπεν ὁ σοφὸς Αἰσχύλος,
Ἥκω γὰρ εἰς γῆν φησι, καὶ κατέρχομαι.
Νὴ τὸν Δί', ὥσπερ εἴ τις εἴποι γείτονι,
Χρῆσον σὺ μάκτραν, εἰ δὲ βούλει κάρδοπον. i.
Sapiens bis idē est nobis locutus Aeschylus.
Ad terram enim, inquit, venio & accedo. velut
Si per Iouem, vicino ita quis dicat suo:
Mactram, aut canistrum, si libet, mihi commoda.

Pindarus in Isthmiis:

Ἀλλὰ νῦν μοι γαιάοχος εὐδίαν ὄπασσεν ἐκ χειμῶνος. id est,
Sed nunc Neptunus mihi trāquillitatem præbuit ex tempestate.

Septennis cum sit, non dum edidit dentes.

Ἑπταετὴς ὢν ὀδόντας οὐκ ἔφυσεν, id est, Cum sit septem natus annos, nondum tamen dentes produxit. Aristophanis interpres admonet prouerbio dici solere. Quadrare videtur in eum, qui natu grandis, tamen adhuc quasi puerum agit. Aut qui diu commoratus alicubi, nihil adhuc auctoritatis, aut honoris sit assecutus. Metaphora mutuo sumpta videtur ab infantibus, quibus circiter annum ętatis septimum, omnes dētes soleant enasci Aristophanes in Ranis:

Σκάψωμεν Ἀρχέδημον,
Ὃς ἑπτέτης ὢν οὐκ ἔφυσε φράτορας. id est,
Taxemus Archidemum,
Septennis hic nondum tribules edidit.

Vbi poeta captans iocandi occasionem, pro ὀδόντας, φράτορας, mutauit. Taxat enim obiter Archidemum quempiam, qui morem Atheniensium neglexerat, apud quos hospes septem annos in ea versatus ciuitate, in ciuium numerum adscriptus, iam velut in cognationem ac ius illorum adsciscebatur.

De pulchro ligno vel strangulare.

Ἀπὸ καλοῦ ξύλου κἂν ἀπάγξασθαι, id est, De pulchro ligno etiam strangulari cōuenit. Admonet parœmia, calamitatem tolerabiliorem esse, si cum honestate fuerit coniūcta, & dedecore vacauerit. Aristophanes in Ranis ad prouerbium adludens:

Ἐξ ἀξίου γοῦν τοῦ ξύλου
Ἤν τι καὶ πάσχητε, πάσχειν τοῖς σοφοῖς δοκήσετε. id est,
Digno si quid è ligno rei
Perferetis, ferre cordatis videbimini viris.

Quasi minus miserum sit suspendium, si ex arbore pendeat insigni. Circumfertur huic similimum prouerbium etiam hodie apud nostrates: Si demergēdus sim, in aqua pura me demergam: hoc est, si pereundum est, honesta morte perire satius: Potest referri & ad eos, qui vincuntur quidem, sed à victore tam insigni, vt honestius & optabilius videatur sic vinci, quam alios quosdā vicisse. Vnde est Vergilianum illud:

Aeneæ magni dextra cadis.

Et apud Ouidium, Aiax pudēdum sibi putat cum Vlysse vel certasse, etiam si victor discesserit.

Mecum, inquit, certasse feretur.

Item apud Homerum Iliados φ. ad hunc modum loquitur Achilles:

Ὥς μ' ὄφελ' Ἕκτωρ κτεῖναι ὃς ἐνθάδε γ' ἔτραφ' ἄριστος
Τῷ κ' ἀγαθὸς μὲν ἔπεφν', ἀγαθὸν δέ κεν ἐξενάριξε,
Νῦν δέ με λευγαλέῳ θανάτῳ εἵμαρτο ἁλῶναι. id est,

O si me necet, huc qui egit fortissimus Hector,
Tum gnauus gnaui victus virtute perirē.
Nunc me fata volunt obscura morte perire.

Pindarus in Pythiis hymno tertio, non dissimili sensu dixit καλὸν πῆμα, i. pulchra noxa: de Ixione loquitur, qui deceptus imagine Iunonis sibi parauit exitium.

Non Chius, sed Cius.

DIDYMVS prouerbium subesse putat in his Aristophanis verbis, οὐ Χῖος ἀλλὰ Κῖος: id est, Non Chius, sed Cius, propter vulgato scommate notatam gentis inconstantiam ac volubilitatem, pro temporis ratione cōmutantis institutum, ac idem ad fortunæ commoditatem accommodantis. Aristophanis carmina è Ranis sunt hæc, in Theramenem:

Πέπτωκεν ἔξω τῶν κακῶν, οὐ Χῖος ἀλλὰ Κῖος. i.
Euolauit è malis, haud Chius, sed Cius.

Quamquam hoc loco Aristarchus Cous legit, nō Cius. Theramenes enim Cous fuisse dicitur. Fortassis adlusum ad id, quod is Theramenes fuerit Prodici Coi discipulus. Huius mentionem facit & Lucianus in Amoribus, ὥστε ἔγωγε ἂν εὐξάμην, εἴπερ ἦν ἐν δυνατῷ, γενέσθαι Θηραμένης ἐκεῖνος ὁ κόθορνος. id est, Itaque & ipse quoque, si fieri possit, optarim Theramenes fieri ille cothurnus. Nisi forte adlusum est ad vocum affinitatem, cū res longe discrepet. Nam Chii male audiebant ob mores effeminatos, cum Cii nec tibicinas, nec meretrices reciperent in ciuitatem, vt indicat Athenæus lib. 13. Itaque qui paullo ante nugator, mox veluti alius sumat vultum tetricum, in hunc recte dicetur: οὐ Χῖος ἀλλὰ Κῖος. Aristarchus qui legit Cous, videtur ad taxillorum lusum spectasse, in quo iactus qui Cous dicitur, habebat sex, Chius vnum duntaxat: Itaque Cous felicior erat iactus. Quo dicto indicat Theramenen numquam infeliciter consuluisse. Eupolis qui legit Cius, putat Theramenem adscitum in Ciorum ciuitatem, cum natus esset. Cous Didymus tamen effert prouerbium οὐ Χῖος ἀλλὰ Κῖος, vt mutatio nominis indicet hominis versatile ingenium ac tempori seruiens, semper ad potiorem partem sese accommodās. Huiusmodi ferme referuntur in Commētariis eius fabulæ. Porro de cothurno diximus alibi.

Extra oleas.

Ἐκτὸς τῶν ἐλαῶν φέρεται. id est, Extra oleas fertur, vbi quis terminos præscriptos transgreditur, aut aliena, nec ad rem pertinentia facit, dicitve. Aristophanes in Ranis:

Μή σε ὁ θυμὸς ἁρπάσας
Ἐκτὸς οἴσει τῶν ἐλαῶν. id est,
Ira ne te concitum rapiat extra oliuas.

Interpres adagium hinc natum ait: Stadia in quibus currendi certamina peragebantur, oleis per seriem positis, vtrinq; sepiebātur, quas præterire non licebat: proinde qui præteriisset oleas, extra stadium currere videbatur.

Coronam quidem gestans, ceterum siti perditus.

Στέφανον μὲν ἔχων, δίψῃ δ᾽ ἀπολωλώς, id est, Coronam quidem gestans, ceterum siti perditus. In temulētum & lurconem apte torquebitur, quiq; obligurita re redactus sit ad inopiam. Aristophanes in Equitibus:

Ὥσπερ Κοννᾶς, στέφανον μὲν ἔχων αὖον, δίψῃ δ᾽ ἀπολωλώς. id est,
Quemadmodum Connas coronam quidē gestans aridam, verum siti perditus.

Taxat autem Cratinum comicum tanquā ebriosum ac delirantem. Effertur adagium & ad hunc modum apud Diogenianum:

Δελφὸς ἀνὴρ στέφανον μ᾽ ἔχων, δίψῃ δ᾽ ἀπολωλώς. id est,
Vir Delphus cum portet serta, siti exanimatur.

Natum est à moribus Connæ cuiusdam. Is primum erat tibicen vinosus, atq; in conuiuiis assidue coronatus potabat. Nam priscis mos erat in compotationibus coronas gestare. Deinde è tibicine factus est Olympionices, atque in Olympiis sæpe victor coronam tulit, vnde Cratinus eum πολυστέφανον vocat. Alioqui pauperrimus, neq; tantillo ditior factus suis victoriis. Nihil enim habuisse fertur, præter oleastrum.

Aphya in ignem.

Ἀφύα ἐς πῦρ, id est, Aphya ad ignem. Prouerbium in ea, quæ celeriter intereunt, aut absumuntur, siue quæ facile ac statim conficiuntur. Nam Aphya piscis genus candidum,

dudum, molle ac tenerum, quod admotum igni protinus decoquitur. Vnde meretrices aliquot aphyas dictas indicat Atheneus lib. 13. quod essent candidæ, graciles, & oculis prægrandibus. Talis enim apua. Frigitur autem in oleo feruenti: vnde fertur, & illud apud Græcos, ἀφυῶν τιμὴ ἔλαιον, id est, Aphyarum honor oleum: ac protinus vt contigerunt oleum feruens, iam decoctæ sunt, adeo vt ilico cum oleo stridẽt, statimque percoctæ tollantur e patella. Hunc piscem Suidas scribit etiam ἀφρὸς, id est, spumã appellari, propter candorẽ, & ἐγγραυλιν, complura commemorãs eius genera. Athenæus lib. 7. quibusdam & ἀφρύην dici, nimirum à spuma, & ob id Veneri sacrum, quod eam poetarum fabulæ gignãt è spuma maris. Idem eorum quæ supra diximus Clearchum adducit auctorem, addens & ad hunc modum efferri parœmiam, ἴδε πῦρ ἀφύα, id est, Aphya vidit ignem. Quasi vidisse modo sufficiat ad decoctionem. Itaque si puella iã nubilis statim sponso viso incalescat, conueniet ἴδε πῦρ ἀφύα. Non dissimile ei quod alibi recẽsuimus, τὸν ἵππον εἰς πεδίον, id est, Equum in planiciem.

Boliti pœnam.

Βολίτου δίκην, id est, Boliti pœnam: dicunt, vbi quis de re friuola nihilque plectitur. Bolitus aũt Græcis significat stercus quoduis, sed proprie bubulum. Porro Solon legem tulit, quæ pœnam minabatur etiã iis, qui bubulũ stercus furto sustulissent. Huc adlusit Aristophanes in Equitibus:

Τοῖς βολίτοις ἡττώμενος. id est.
Bubulis stercoribus victus.

Hesychius putat Græcis idem βόλβιτον & βόλιτον, nisi quod prius illud Ionum sit peculiare, idem indicat etymologus. Sic autẽ appellari bouis excrementa, quod liquidiora sint quam ceterorum animantium: citat autem & Hipponactem, qui βολίτου κασιγνήτην dixerit fœminam opinamur extreme contemptam. Et βολίτινον velut è bubulo stercore conflatum. Cynulcus apud Athenæum libro 13. ἀλλὰ βολίτινον ἔχων θάτερον σκέλος. id est, Sed è bubulo stercore conflatum habens alterum crus. In Phrysiorum agris videre est domos bolitinis parietibus in aliis bubulum stercus ad ignis materiã ficari. Quin & hodie nostrates, quem insigniter contemnunt, βόλιτον appellant.

Haud vnquam arcet ostium.

Οὐδέ ποτ' ἴσχει ἡ θύρα. id est, Haud vnquam arcet ostium. Interpres Aristophanis parœmiam admonet esse de iis, qui impendio sunt hospitales, quorum fores semper patentes neminem excludunt. Sumptum ait ex Eupolidis comœdia, cuj titulus φίλοι. Eleganter accommodabitur vel ad credulum, qui quoduis mendacium admittat auribus, vel in mulierem nulli negantem.

Semper aliquis in Cydonis domo.

Ἀεί τις ἐν κύδωνος, id est, Semper aliquis in Cydonis domo. Cydon Corinthius quispiam erat, adeo insignis hospitalitate, vt etiam prouerbio locum fecerit. Refertur à Suida pariter, & à Zenodoto, neque non ab Aristophanis interprete. Hæc cum non careant gratia, quotiẽs simpliciter accommodantur ad homines φιλοξένους, tamen plusculum hebebunt Veneris, si ad animum deflectantur: veluti si quis admoneat pium hominẽ, ne sinat animum suum quibuslibet cogitationibus patere.

Summis vnguibus ingredi.

Ἐπ' ἄκρων ὀνύχων, id est, Summis vngulis. Metaphora prouerbialis in eos, qui auidius auscultant. Nam ii solent semet in summos pedes erigere. Καὶ ἐπ' ἄκρων ὀνύχων βαδίζων. id est, Summis ingrediens pedum vnguibus, in fastuosos. Refertur adagium ab Aristophanis ĩterprete ἐν ἀχαρνεῦσι, putatque huc adlusisse poetam, cum ait:

Εὐθὺ διὰ τοὺς στεφάνους ἐπ' ἄκρων τῶν πυγιδίων ἐκάθησθε. id est,
Summis natibus mox residetis, animos addente corona. Id est, Efferimini, vobisque placetis.

Haud impune vindemiam facies.

Οὐκ ἐρήμας τρυγήσεις, id est, Haud impune vindemiam facies. In eos competet, qui nullo seruante, impune decerpunt vuas. Aristophanes in Vespis; Ἀλλ' οὐκ ἐρήμας αὖθ' οὕτω ῥᾳδίως τρυγήσετε. id est. At ne existimetis vos adeo facile atque impune vindemiam facturos. Nam ἐρήμας Græci fieri dicunt, qđ fit nullo prohibente, nulloque obsistente. Confine est illi, quod alio referemus loco:

Γλυκεῖ ὀπώρα φύλακος ἐκλελοιπότος. id est,
Est dulce pomum, verum vbi custos abest.

Solent

Solent enim vitibus & pomaris adhiberi custodes, præsertim autumno, cum iam maturi fœtus furem inuitant. Itidem dicunt, ἐρήμην κατηγορεῖν, καὶ ἐρήμην δίκην γράφειν, & ἐρήμην νικᾶν, & ἐρήμην κρίνειν ἢ κατακρίνειν, quemadmodum indicauimus alibi.

Mens est in tergoribus.

Ὁ νοῦς ἐστὶν ἐν τοῖς σκύτεσιν, id est. Animus est in tergoribus, de sollicitis dictitari solitum, quique malum aliquod imminens timere videntur. Aristophanes in comœdia, cui titulus Pax:

Ἡμάρτομεν ταῦτ', ἀλλὰ συγγνώμην ἔχε.
Ὁ νοῦς γὰρ ἡμῶν ἦν τότ' ἐν τοῖς σκύτεσιν. id est,
Peccauimus quidem ista, sed veniam dabis,
Tum nanque noster animus in coriis erat.

Metaphora sumpta est, vel à loris, quibus cæduntur serui. Nam hæc è bubulis tergoribus secantur. Vnde Plautinum ænigma: Vbi viuos homines mortui incursant boues: vel à clipeis, qui bubulo corio solent obduci. Proinde congruet vel in eos, qui flagra metuunt: vel in hos, quos belli impendentis metus habet solicitos. Non dissimile Terentianum illud ex Eunucho: Iamdudum animus est in patinis. Item illud Aristophanicum in Vespis de homine litium auido:

Ὁ νοῦς πέτεται νύκτα περὶ τὴν κλεψύδραν. i.
At volat animus nocte circa clepsydram.

Breuiter quacunque in re sumus intenti, in ea dicimur esse.

Σκύτη βλέπει.

Σκύτη βλέπει, id est, Vt verbo verbum reddatur. Tergora tuetur. Confine proximo, quo significabant quempiam præ se ferentem vultu, quod mali quippiam instare suspicaretur, idque coniecturis aliquibus colligeret: veluti si quis conspectis boum tergoribus, bellum futurum colligeret, quod his integantur clipei. Citatur Adagium ex Eupolidis fabula, cui titulus Chrysogenes:

Ἀτεχνῶς μ' οὖν τὸ λεγόμενον σκύτη βλέπει. i.
Plane quod aiunt obtuetur tergora.

Fortasse nec illud absurdum fuerit, hinc natum prouerbiũ dicere, quod in clipeis barbaricæ quæpiam & horrendæ facies depingi, sculpi ve solent barbarorum, aut Cyclopum, aut beluarum etiam, vt eam ob caussam qui truculento essent vultu, σκύτη βλέπειν dicerentur. Athenæus lib. tredecimo:

Οὐ πολλάκις σοφρονιστὴς αὐτὸς, καὶ διδάξαντος σκύτη βλέπειν, i. Qui nihilo te fecit emẽdatiorem, tantumq́ue docuit toruum obtueri.

Sentit enim, discipulum à philosopho nil aliud didicisse, quàm supercilium & vultus truculentiam. Quamquam hoc adagiũ in sua duntaxat lingua gratiam habere potest. Aristophanes in Vespis:

Ἐγὼ σε τήμερον βλέπειν σκύτη ποιήσω. id est,
Ego hoc quidem faxo die, te tergora obtueri.

Cochleare crescet.

Δοίδυξ αὔξει. id est, Cochleare crescet. Chrysippus apud Zenodotum, & Aristophanis interpretem ait, hanc parœmiam dici solere in pusillos homunciones per ironiam. Nam cochleare & pusillum est & contortũ: Aristophanes in Equitibus:

Σκεύη δύο χρησίμω, δοίδυξ ἠδὲ τορύνη. id est,
Duo vtilia vasa, cochleare, & toryna.

Est autem toryna, qua mouetur olla.

Connæ calculus.

Κόννα ψῆφος, id est, Connæ calculus, in hominẽ, aut rem nihili, nulliusq; momenti. Prouerbium manauit à Conna quopiam citharœdo, siue, vt quidam volunt, lyrista ex eorum numero, qui citra vocem organo canebant. Sunt qui dicunt, Connã fuisse quendam extremæ sortis hominem, qui deuorato patrimonio pauperrim⁹ fuerit. Callistratus apud Aristophanis interpretẽ ad hunc modum effert parœmiam, κόννου θρίον, id est, Connæ ficulnum folium, quod eo lusitare sit solitus Aristophanes ĩ Fucis:

Σὲ μὲν ἡγοῦνται κόννου ψῆφον. id est,
Te quidem Connæ suffragium existimãt: hoc est, nihili ducunt.

Vnicum arbustum haud alit duos erithacos.

Μία λόχμη οὐ τρέφει δύο ἐριθάκους, id est, Idem arbustum non alit duos erithacos. Zenodotus auctor est, hoc adagio notatos illos, qui ex rebus minutis festinant ditescere. Sed videtur non intẽpestiuiter dici posse in eos, quibus parum conuenit, nec in eodem munere concorditer versari queunt. Est autem Erithacus, auis quædam solitaria, vt eodem in saltu non temere nisi vnam inuenias.

nias. Hanc Theodorus Gaza nunc Syluiã, nunc rubeculam interpretatur. Thomas magister ait à quibusdam ἐριθέα vocari, ab aliis ἐρίθυλον, à plerisq; ἐρίθακον. Aristophanes eleganter ad hoc adlusit adagium in Vespis:

Οὐ γὰρ ἄν ποτε
Τρέφειν δύναιτ' ἂν μία λόχμη κλέπτα δύω. i.
Non enim fieri potest
Fures vt vnquam saltus alat vnus duos.

Non omnino dissimile est huic quod dixisse fertur Alexander Magnus: Mundum non capere duos soles.

Pedibus ingredior, natare enim non didici.

Πεζῇ βαδίζω. νεῖν γὰρ οὐκ ἐπίσαμαι. id est, Ambulo pedes, nandi imperitus scilicet. Prouerbialis senarius, in eum qui maiorũ rerum imperitus minutioribus negotiis sese exercet. Aut qui propter imperitiam priuatus & humilis viuit: aut qui sese necessario confert ad aliud genus, quãdoquidẽ ad illud aut illud nequaquã est idoneus: veluti si quis negotiator fiat, ad litteras indocilis. Refertur huic adsimilis versus:

Πεζῇ βαδίζων, οὐκ ἐπίσαμαι σκάπτειν, id est,
Fodere imperitus pedibus ambulo meis.

Apud Aristophanẽ in Auibus sycophanta similiter excusat suam professionem: τί γὰρ πάθω, σκάπτειν οὐκ ἐπίσαμαι, i. Quid quæso facerem, quãdo fodere nescio. σκάπτειν οὐ δύναμαι. Fossionem enim pro quauis opera mercenaria posuit. Aristophanes in Vespis:

Σύγγνωθι. κιθαρίζειν γὰρ οὐκ ἐπίσαμαι. id est,
Ignosce, neq; enim canere doctus est cheli.

Nimirum adludẽs ad vulgatum adagium, perinde quasi dicat: Reliquarum imperitus artium, furto tantum rem parat. Item in Equitibus:

Οὐδὲ μουσικὴν ἐπίσαμαι. id est,
Ne musicam quidem scio.

Vna domus non alit duos canes.

Εἷς οἶκος οὐ δύναται τρέφειν τοὺς δύο κύνας, i. Eadẽ domus nõ bene canes alit duos. Prouerbio iactatus senarius in eos, inter quos parũ conuenit ꝑꝑ idem lucrum, quod cõiter expetunt. Sic idẽ munus, non fert duos ambitiosos, quorum vterq; conetur tenere primas. Refertur ab Aristophanis interprete.

Vallus vitem decepit.

Ἡ χάραξ τὴν ἄμπελον ἐξηπάτησεν, i. Vallus vitem decepit. Vbi quispiã ab eo fallitur aut læditur à quo pẽdebat, cuiusq; fidei nitebatur. Traductũ à Vallis, quibus alligatæ fulciũtur vites. Fit autem interdum, vt illi radicibus actis, ramis ac frõdibus suis vitem strangulent, aut prostrati palmitem secum trahant. Aristophanes in Vespis:

Εἶτα νῦν ἐξηπάτησεν ἡ χάραξ τὴν ἄμπελον. i.
Ita ne circũuenit ipse vineam palus suã?

Trepidat in morem galli cuiuspiam.

Πτήσσει ὥς τις ἀλέκτωρ, i. Trepidat, tanquam gallus gallinaceus. In male affectum & cõmotum, aut etiam pauitantem: opportune dicetur. πτήσσειν. n. Græcis fugitare significat, atq; expauescere, peculiariter autem de auibus dicitur. Aristophanes in Vespis:

Πτήσσει φρύνιχος ὥσπερ ἀλέκτωρ. id est,
Galli in morem Phrynichus horret.

Fuit hic Phrynichus Melanthæ filius, Atheniensis tragœdiarũ scriptor, quẽ Athenienses mille drachmis multarũt, quod Milesiorũ exscidiũ tragœdia cõplexus esset. Quod quidẽ nõ adscripturi eramus, inter adagia, nisi cõmentarius Aristophanis hoc nominatim prouerbii loco retulisset. Meminit huius & Plutarchus in Alcibiade, qui cũ antea fuisset ferox & insolẽs ex Socratis familiaritate, cuius singularem integritatem suspiciebat, cœpit esse mãsuetus ac modestus. Citat aũt hunc senariũ è poeta quopiam:

Ἔπτηξ' ἀλέκτωρ ὥς, κλίνας πτερόν.
Pauidus refugit, more gallinacei,
Cum victus alas ille summittit suas.

Meminit huius & in vita Pelopidæ. Certamen autem gallorum apud veteres solenniter ac publicitus exhibebatur. Ceterum, quamquam animal natura pugnax est, tamen gallus vbi se sentit imparem in conflictu, mire deiectus ac supplex profugit, risum præbens spectatoribus.

Non magis, parcemus, quàm lupis.

Οὐ φεισόμεθα μᾶλλον ἢ λύκων, id est, Haud magis parcemus ac lupis. Aristophanis interpres prouerbialem figuram esse admonet, inde natam, quod antiquitus lex ad artificiendos lupos etiã præmio inuitabat apud Atticos. Etenim qui lupi catulum interemisset, huic talentum: qui adultũ occidisset, duo talenta dabantur. Vnde & Apollinem, λύκειον καὶ λυκοκτόνον cognominarunt. Aristoph. in Auibus:

Φεισόμεθα

Φεισόμεθα γάρ τι τὸν ἢ μᾶλλον ὑλύκων; id est. Quid enim his magis parcemus, atq; ipsis lupis?

Nisi si qua vidit auis.

Πλὴν εἴ τις εἶδεν ὄρνις, id est, Nisi si qua vidit auis. Hyperbole prouerbialis de re vehementer occulta. Aristophanes in Auibus:

Οὐδ' εἷς εἶδεν τὸν θησαυρὸν τὸν ἐμὸν, πλὴν εἴ τις ἂν ὄρνις. id est.

Nemo meum vidit thesaurum, nisi forsan si qua auis vsquam.

Suidas etiam hunc versiculum citat ex Aristophane,

Οὐδείς με θεωρεῖ πλὴν ὁ παριπτάμενος ὄρνις,

Nemo me contuetur, nisi præteruolans auis.

Perdicis crura.

Πέρδικος σκέλος, id est. Perdicis tibia. Perdix caupo quispiam erat claudus, ab Aristophane locis aliquot notatus, vnde & in prouerbium abiit. Cuius mentionem fecit Aristophanes grammaticus in prouerbiis orationis solutæ. Dicebatur in crura gracilia distortaque. Refertur à Suida, πέρδικος πούς, id est. Perdicis pes. In loripedes quadrat. Citatur hoc carmen apud Athæneum in 1. libri fragmentis.

Ἐγχεῖν πιεῖν μοι καὶ τὸ πέρδικος σκέλος.

Ἀμίδα δότω τις, ἢ πλακοῦντα τὶς δότω, i.

Infunde bibere, & crura perdicis mihi.

Matulam det aliquis, aut placentam porrigat.

Verum haud videtur hoc ad prouerbium admodum facere.

Tolle calcar.

Αἶρε πλῆκτρον ἀμυντήριον, id est, Tolle calcar vltorium. Extat adagium in Aristophanis Auibus:

Αἶρε πλῆκτρον εἰ μάχει.

Tolle calcar si pugnas.

In eum dici solitum, qui iam vltionem parat. Mutuo sumpta metaphora à gallis pugnam inituris, quibus ferrei stimuli quidam alligari solent, quo se tueantur inter certandum; quanquam auctore Aristotele libro De animalibus secundo, cap. 12. natura calcar addidit ex auium genere iis, quæ ob corporis molem sint ad volatum minus idoneæ. Cuiusmodi sunt galli. Id cōfirmat Plinius libro decimo cap. 21. Et regnum, inquit, in quacunq; sunt domo exercent: dimicatione paritur hoc quoque inter ipsos, velut ideo tela adnata cruribus suis intelligentes: nec finis sæpè commoriētibus.

Minus habet mentis quàm Dithyramborum poetæ.

Διθυραμβοποιῶν νοῦν ἔχεις ἐλάττονα, id est, Minus sapis scriptoribus Dithyrambicis.

In stupidos ac furiosos torquetur. Adagiū annotatur ab Aristophanis interprete in Auibus. Sumptum à poetis Dithyrambicis, qui Baccho afflati furebant, vnde & Horatius.

Aut insanit homo, aut versus facit.

In Odis, Pindari grandiloquentiam attollens, Seu inquit, per audaces noua dithyrambos verba deuoluit, numerisque fertur lege solutis. Philostratus in Sophistis immoderatam in dicendo vehementiam ac granditatem aliquotiens appellat τὸ διθυραμβῶδες, eosq; dicit ἐκβακχεύειν καὶ ὑπερβακχεύειν.

Cercyræa scutica.

Κερκυραία μάστιξ, id est, Cercyræum flagrum. De re superuacaneo cultu exornata. Quadrabit & in ea, quibus ornatus additur neutiquam decorus aut congruus. Cercyræis quoniam crebris seditionibus agitabātur, mos erat gestare flagra ingentia, ansis eburneis exornata. Quidam aiunt, ea duplicia fuisse. Itaque in prouerbium abierunt. Auctor interpres Aristophanis in Aues. Lycurgus rhetor cum ob immodicam linguę libertatem è concione eiiceretur, exclamauit: ὦ κερκυραία μάστιξ ὦ πολλῶν ταλάντων ἀξία εἶ, id est, o Cercyræa scutica, quā multa vales talenta. Notās populum inutilem, magno tamen alēdum. Refert Plutarchus in vita decem rhetorum.

Larus.

Κέπφος λάρος, id est, Cepphus larus. In garrulum ac vecordem dicebatur, præcipue qui cuiusuis rei cupiditate deceptus capitur: ab auis ingenio ductum, quam spuma marina gaudere tradunt. Capitur autem ad hūc modum, Obiicitur spuma primū longiore interuallo. Deinde propius propiusque Postremo manibus gestantes exhibēt. Larus itaq; cibi auiditate captus cōprehenditur. Arist. vtitur in Pluto, Interpres admonet cognomē esse prouerbiale. Rursum in Nebulis Cleonem Larum vocat, quod

furtis ac rapinis inhiaret. Lucianus in libello De mercede seruiētibus σαυτὸν δὲ παρακαλέσας θαῤῥεῖν, ἐπιχείρει τῇ ἄγρᾳ εἰ δέλεις, καθάπερ ὁ λάρος ὅλον περιχανὼν τὸ δέλεαρ, id est, Sumpta vero fiducia, venatum aggredere, si videtur, Lari in morem, totam escam ore deuorans. Athenæus lib. Dipnosophistarum 10. indicat autem hanc Herculi attributam à priscis, quod & ille fuerit ἀδηφάγος, atque itidem, βουφάγον esse vocatam. Olim præcipuus gurgitum luxus erat in piscibus, id quod omnium libri testantur, quicunque vel apud Græcos, vel apud Latinos scripserunt de hoc genere. Proinde cōgruet & in obsonatores, quod Larus auis piscium sit appetens.

Cepphus parturit.

Κέπφος ὠδίνει, id est, Laurus parturit. Dicebatur in eos, qui pollicerentur ingētia, deinde nihil promissis dignum præstarent. Est enim Larus auis, multa plumarum copia circumtecta, ceterum carnibus exiguis: pariens autem vociferatur. Recensetur adagiū ab Aristophanis interprete, in comœdia, cui titulus: Pax. Confine est illi:

Parturient montes, nascetur ridiculus mus.

Canis festinans cæcos parit catulos.

Ἡ κύων σπεύδουσα τυφλὰ τίκτει, i. Canis festinans cæcos parit catulos. In eos iaciebatur, qui nimio festinandi studio rem parū absolutam edunt, vt si quis operis parū elimati præcipitet editionem. Hinc natum, quod canis quia celerius pariat, catulos cæcos velut adhuc immaturos edit. Aristoteles lib. De generatione animalium 4. demōstrat, id potissimum euenire in animātibus, quæ multifidis sunt pedibus, & numerosum alunt fœtum, vt vulpes, vrsa, leæna, canis, lupa. Nam hæc omnia cæcos pariūt catulos, quædam etiam informes adhuc edunt. In caussa putat quod cū corporis humor non sufficiat alendo tam numeroso fœtui, natura partum imperfectum potius educit. Galenus item libro, quem conscripsit de semine: τὰς δὲ κύνας ἤδη πού καὶ ἡ παροιμία φησὶν τυφλὰ τίκτειν ὑπὸ σπουδῆς, id est, Canes vero etiam prouerbio iactatum est, ob festinationem cæca parere: quamquam canum catulos Galenus mauult imperfectos dici quam cæcos, cum talpæ proprie cæcæ dicantur.

Animantia quę fœtus edunt cæcos, ἀλαστόκα vocantur Græcis, quasi Latinæ dicas cæcipara. Adludit ad parœmiā Aristophanes in Pace.

Ἡ κάδων ἀκαλανθὶς ἐπειγομένη τυφλὰ τίκτει. id est,

Cæca parit properato Acalanthis tinnula nixu.

Et interim Græci grāmatici dubitant quid sit Acalanthis: alii putant nomen insignis canis, deductum παρὰ τὸ ἀκαλὰ θεῖν, id est, quod placide currat. Sunt rursus qui suspicentur auem esse. κάδων autem tintinabulum est, quo in ædibus magnatum, & hodie in collegiis, conuocantur familiares ad officium. Alii suspicantur dictum παρὰ τὸ ἀκάλλειν, id est, à blandiendo, quod notis blandiens canis, allatrat hospites. Sic diuinant Aristophanis interpres, Etymologus, & Suidas.

In canis podicem inspicere.

Aristophanes ἐν ἐκκλησιαζούσαις,

Τοῦτο μὲν εἶπον ἐς κυνὸς πυγὴν ὁρᾶν. id est,

Canis quidē hunc inspicere iussi podicē.

Interpres admonet vulgo dici solere in cæcutientes, adscribens & hunc trochaicum:

Ἐς κυνὸς πυγὴν ὁρᾶσθαι καὶ τριῶν ἀλωπέκων: i.

In canis despicere podicem, triumq; vulpium.

Adlusit eodem & in Acharnensibus. Τοῖς ὀξίνοις φυσῆτε τὸν πρωκτὸν κυνός, i. Obscœnius est, quam vt vertere libeat. Has profecto nugas pigeret adscribere, ni propositū esset operi suscepto per omnia satisfacere, καὶ ἦν ἔμαχον σπάρτην κοσμεῖν.

Tentantes ad Troiam peruenerunt Græci.

Theocritus in Syracusiis, tentando atq; experiendo quantumlibet etiā ardua perfici, figura prouerbiali significans:

Ἐς Τροίαν, inquit, πειρώμενοι ἦνθον Ἀχαιοί,

Καλλίστα παίδων πείρᾳ θὴν πάντα τελεῖται. i.

Tentando ad Troiam venere Pelasgi.

Cuncta, puellarum pulcherrima, perficit vsus.

Deum sequere.

Plutarchus in libello De audiendo, refert hoc adagium, quod & inter septē Græciæ sapientum oracula celebratur, ἕπου θεῷ, id est, Sequere deum. Putat hunc esse sensum: Obtempera rationi. Quasi cuiq; debeat

beat oraculum esse, quidquid in pectore dictauerit ratio. Vnde & Vergil. dixit:

-An cuiq; deus sua dira cupido.

Cui versus ille Græcis celebratus adstipulatur,

Ο νοῦς γὰρ ἡμῖν ἐστὶν ἐν ἑκάστῳ θεός. id est,
Inest enim suus cuiq; animus, deus.

Et Menander apud Plutarchum:

Ο νοῦς γὰρ ἡμῶν ὁ θεός. id est,
Nam noster animus numen est.

Et consimilia quædam apud Lucanum dicit Cato Vticensis. Sumptũ videtur ex Homericæ Iliadis libro 1. vbi Achilles Palladi obtemperans hæc dicit:

Ὅσκε θεοῖς ἐπιπείθηται, μάλα τ' ἔκλυον αὐτοῦ. id est,
Qui diis paruerit, proni huius vota receptant.

Apud eundem est hoc hemistichiũ nõ vno loco positum. καὶ τὶς θεὸς ἡγεμόνευε, i. Quin & diuum aliquis ductor fuit. Plato in Critone, ἐῶμεν τοίνυν ὦ κρίτων καὶ πράττωμεν ταύτῃ, ἐπειδὴ ταύτῃ ὁ θεὸς ὑφηγεῖται, id est, Sine igitur ô Crito & hoc pacto agamus, quandoquidem hac nos ducit deus. Cicero libro De finibus tertio commemorat inter præcepta veterum sapientum, quæ constat prouerbiorum vice celebrata. Quæq; sunt inquit, vetera præcepta sapientum, qui iubẽt tempore parere, & sequi deum, & se noscere, & nihil nimis.

Lingua quo vadis?

Γλῶσσα ποῖ πορεύῃ, πόλιν ὀρθώσουσα, καὶ πάλιν ἀνατρέψουσα, i. Lingua quo vadis? Erectum ciuitatem, eandem denuo subuersura. Refertur à Suida, Zenodoto, Diogeniano. Docet linguam plurimum vtilitatis adferre mortalibus, & eandem rursum plurimam adferre perniciem, tametsi membrum corporis sit perquam exiguum. Bias, referente Plutarcho in libello, De audiendo, rursum in alio, De loquacitate, Amasidi Aegyptiorũ tyranno iubenti, vt sibi quod esset in victima, quem ad illum miserat, carnibus & optimum & pessimũ mitteret, linguam resectam misit, innuens huius vsum esse præcipuum, siue prodesse cupias, siue nocere.

Ollas ostentare.

Χύτρας ἐπιδείκνυσθαι, id est, Ollas ostentare, est rem per se ridiculam ac sordidam, perinde vt maximam efferre. Plutarchus in libello, De auscultando, taxãs sophistas, quibus mos erat ἄδοξα, id est, infames materias verborum fucis exornare, cum vomitum, febrim, Busiridem, atque id genus alia laudant, καὶ νὴ δία, inquit, χύτρας ἐπιδεικνύμενοι, id est, Ac per Iouem ollas ostentantes. Non quod prorsus improbandũ sit, si quis vel exercendi vel laxãdi ingenii gratia, ludat nonnumquam in huiusmodi argumẽtis, modo iocus sit eruditus, & cũ voluptate misceat nonnihil vtilitatis. Quandoquidem ridentem dicere verum, quid vetat? Imo fit, vt citra offensam & gratius irrepat in animos mortalium veritas huiusmodi lenocintis commendata: adeo, vt Aulus Gellius non dubitet ridiculas Aesopi fabellas tetricis illis & è cælo delapsis Stoicorũ dogmatis anteponere. Lusit & ipse Plutarchus in Gryllo, festiuiter sane, sed ita tamen, vt philosophum iocari, non scurram, possis, agnoscere. Ergo prouerbium affine fuerit illi, quod alibi dictum est: χύτραν ποικίλλεις, id est, Ollam variegas.

Puer glaciem.

Ο παῖς κρύσταλλον, id est, Puer glaciem. Dicebatur in eos, qui cum retinere quippiam non possint, nolunt tamen amittere. Veluti si quis magistratũ recuset deponere, cui gerẽdo sit impar, aut à munere nolit absolui, quod tueri tamen non possit. Competet & in eos, qui sponte nolint à se amouere, quod tamen aliquanto post sit elapsurũ. Vt cum opes vrguemus, premimusq; mox nihilominus nos relicturas. Aut cum rem noxiam vrguemus, nec volumus amittere quod lædit. Refertur à Zenodoto, Suida, Diogeniano. Meminit Plutarchus & explicat libro De futili loquacitate. Sumptum videtur è Sophocle, qui amorem comparat pueris, qui glaciem conspectam arripiunt manibus ac delectantur, sed ea mox liquescente, nec facile possunt abiicere lubricam massam, nec retinere noxiam. Itidem amor nec excuti potest ob voluptatem adiunctã, nec retineri ob molestias admixtas voluptatibus maiores.

Vnum ad vnum.

Εν πρὸς ἓν φασιν, inquit Lucianus. i. Vnum ad vnum, nimirum figuram prouerbialẽ esse significans, cum exactius singula singulis componantur. Theocritus in Pastore:

Ἐμὶν δ' ἔτυ βουκολιάσδευ
ἓν ποθ' ἕν. i. si libet ad verbum reddi,
Tu vero mihi pascito boues
Vnum ad vnum.

Sic enim quidam eruditi legunt, Plato lib. De legibus quinto, δεῖ δὲ πάντα ἄνδρα ἓν πρὸς ἓν τοῦτο σπεύδειν. Reddetur & hoc ad verbum. Oportet autem omnem, vnum ad vnū; ad hoc festinare, hoc est, pro se quēq;. Idem in lib. 6. ἂν ἐφ' ἓν παρέχειν. Vtitur & libro primo plane prouerbiali figura, ἓν πρὸς ἕν. Rursum libro quarto, ἀνθ' ἑνὸς ἕν. Translatum videri potest à prælio quotiens acriter res geritur, singulis aduersus singulos dimicantibus. Nisi malumus ad Laconicum illud apophthegma referre. Narrat enim Plutarchus in libello de futili loquacitate, Lacedæmonios aliquando vnum legatum ad Demetrium regem misisse. Cumq; stomacharetur tyrānus, vociferareturq;, vnū, inquiens, ad me Lacedæmonii? legatum nihil attonitum respōdisse, vnum ad vnum. Nec absurde dixeris, à mathematicis mutuo sumptum, quorum est hæc loquendi figura peculiaris, ἓν πρὸς ἕν. id est, Vnum ad vnum, sic enim proportionem constare dicūt, quā vocant, parilitatis siue æqualitatis.

In nocte consilium.

Ἐν νυκτὶ βουλή, id est, In nocte consilium. Admonet adagium non esse præcipitandum consilium, neque statim ad primos animi impetus quidpiam agendum. Nox autem propter solitudinem ac silentium, vel maxime ad considerandum, consultandumq; de rebus grauibus est idonea. Præterea sepe numero fit, vt somnus sedata cupiditate pristinam sententiam vertat. Vnde etiā vulgo dicitur ab idiotis nostratibus, super hac re indormiam, vbi significant se per otium deliberaturos. Porro prçceps consilium inauspicatum esse solere, & vulgato sermone dicitur, & eleganter admonuit Sophocles apud Plutarchum libello de garrulitate:

Οὐ γάρ τι βουλῆς ταυτὸ καὶ δρόμου τέλος. i.
Cursus enim haud est finis idem & consilii.

Siquidem in cursu vincit, qui celerrimus fit: in consultando cunctatio tutior est, periculosa celeritas. Plutarchus in Symposiacis, decade septima, problemate nono, citat Platonem, qui scripserit, apud Lacedæmonios ni fallimur, fuisse νυκτερινὸν σύλλογον, id est, Nocturnum conuentum, grauissimorum, ad quem difficillimæ caussæ reiiciebātur. Addit, apud veteres noctē εὐφρόνην fuisse vocatā, παρὰ τὸ εὖ φρονεῖν, à bene sapiēdo.

Vbi quis dolet, ibidem & manum habet.

Ὅπου τις ἀλγεῖ, κεῖσε καὶ τὴν χεῖρ' ἔχει. id est,
Vbi dolet quis, ibi & manum frequens habet.

Senarius prouerbialis, quem refert Plutarchus libro De futili loquacitate. Natū est dictum à naturali hominum consuetudine, qua fit, vt ei corporis parti quę dolet, frequenter manus admoneamus. Tempestiuiter vtemur, cum significabimus quempiam ea tractare, deq; iis libenter verba facere, quæ mouent animum. Stobæus idem refert ad hunc modum:

Ὅπου τις ἀλγεῖ κεῖσε καὶ τὸν νοῦν ἔχει. id est,
Vbi quis dolet, illic & mentem habet.

Adlusisse videtur ad prouerbium Cicero Epist. ad Attic lib. 3. Sed non faciam, vt aut tuum animum angam querelis, aut meis vulneribus sæpius manum adferam. Item Plautus in Persa: Quasi lippo oculo me meus herus vtitur, manum abstinere haud quit tamen. Plutarchus huc torquet, vbi quid siue dolet siue delectat, ibi quisq; linguam habet. Sic laudibus arguitur vini vinosus Homerus, & Pindarus taxatur vt φιλάργυρος, quod multus in laudando auro. Nam hoc pacto statim auspicatur Olympia, ἄριστον μὲν ὕδωρ, ὁ δὲ χρυσὸς αἰθόμενον πῦρ ἅτε, διαπρέπει νυκτὶ μεγάνορος ἔξοχα πλούτου. id est, Optima quidem aqua, ceterum aurum, velut ardens ignis eminet noctu, magnificas supra opes. Rursum in Isthmiis hymno tertio, καὶ μεγασθενῆ νομίσαν χρυσὸν ἄνθρωποι περιώσιον ἄλλων, id est, Et multipotēs iudicarunt aurum homines eximiū in ceteris.

Plus apud Campanos vnguenti, quàm apud ceteros olei fit.

PLINIVS naturalis historiæ libro 18. cap. 11. In Campania tamen, inquit, laudatissimus cāpus est. Montibus subiacet nimbosis, totis quidem 40. mil. pass. planicie. Gratia terræ eius, vt protinus soli natura dicatur, puluerea summa, inferior bibula, & pumicis fistulans vice. Montium quoq; culpa in bonum cedit. Crebros enim imbres percolat atq; transmittit, Nec diluit,

aut madere voluit, propter facilitatem culturæ. Eadem acceptum humorẽ nullis fontibus reddit, sed temperat, & concoquens, intra se vice succi continet. Seritur toto anno, panico semel, bis farre. Et tamen uere segetes quæ interquieuere fundunt rosam, odoratiorem satiua. Adeo terra non cessat parere. Vnde vulgo dictum Plus apud Cãpanos vnguenti, quàm apud ceteros olei fieri. Quantum autem vniuersas terras cãpus circumcampanus antecedit, tãtum ipsum pars eius quæ Laboriæ vocatur, quẽ Phlegræum Græci appellãt. Hactenus Plinius. Si cui placebit adagium ad allegoriam trahere, poterit accommodari, vel in regionẽ, vel in hominem adeo ceteris antecellentẽ, vt apud hũc maior sit exquisitarum rerum copia, quam apud alios mediocrium, aut vulgarium.

Ne via quidem eadem cum illo vult ingredi.

Μηδὲ τὴν αὐτὴν ὁδὸν βαδίζειν, id est, Ne via quidem eadem ingredi dicuntur, qui extremo dissident odio, adeò vt non solum mensa, tectove communi non sustineãt vti, sed ne via quidem communi velint ambulare. Vnde & vulgata dicunt ironia: vsq; adeo illum amat, vt si forte fortuna fuerit obuius, in aliam deflectat viam. Plutarchus in commentario περὶ φιλαδελφίας. τῷ δὲ ἀδελφῷ μηδὲ τὴν αὐτὴν ὁδὸν οἰόμενος δεῖν βαδίζειν, id est, Cum fratre vero ne via quidem eadem sibi putans ingrediendum esse. Huic congruit prouerbialis ille versiculus:

Κακῷ σὺν ἀνδρὶ μηδ᾽ ὅλως ὁδοιπόρει. id est,
Viro scelesto ne viæ fueris comes.

Extra cantionem.

Παρὰ τὸ μέλος. id est, Extra cantum agi, dicive dicunt, quod ad rem non pertinet. Etiam si prouerbio in alienam transfuso linguam perit genuina illa gratia. Siquidẽ παρὰ μέλος perinde sonat, quasi dicas, parum modulate, parum concinne, parum apte, parũ decore. Nam quod in musica est, μέλος, id in vita decorum. Lucianus in Eunucho, καὶ ἐφ᾽ ὧν αἰδεῖται ἤδη τις παρὰ μέλος τι φθεγξάμενος, id est, Et apud quos vereretur aliquis præter cantum quippiam dicere, id est, quod à re esset alienius. Imitatus est hanc figuram ex Platone, qui libro De legibus tertio scribit ad hunc modum: παρὰ μέλος ἐμοίγε ἂν δοκεῖς φθέγξασθαι. id est, Præter cantilenam mihi dicturus fuisse videris. Et in Critia: Παρὰ μέλος δὲ ἄτι περὶ αὐτῶν ἄκοντες εἴπωμεν, δίκην τὴν πρέπουσαν ἐπιθεῖναι. id est, Quod si quid extra cantionem imprudentes de ipsis sumus locuti, congruam pœnam exiget. Aristoph. in Concionatricibus, eleganter vnico verbo dixit, παραχορδεῖν, pro eo quod est absona, nec ad rem facientia loqui:

-προσέχων ὅπως
Μηδὲν παραχορδήσῃς ὧν δεῖ σ᾽ ἀποδείξαι. i.
-Attente cauens
Vt ne quid alienum loquare & absonum
Ab his tibi quæ sunt probanda.

Aristoteles libro Rhetoricorum 3. notat à poetis quibusdam dictum, ἄχορδον καὶ ἄλυρον μέλος, cantionem dissonam, nec fidibus respondentem. Apte torquebitur in eos, qui secus viuunt quam docent. Finitimũ est huic, quod alibi retulimus, οὐδὲν πρὸς ἔπος, nihil ad verbum seu nihil ad carmẽ. Quo quidem Aristoph. ἐν ἐκκλησιαζούσαις noue vtitur pro temere.

Οὐ γὰρ τὸν ἐμὸν ἱδρῶτα καὶ φειδωλίαν
Οὐδὲν πρὸς ἔπος κἀνοήτως ἐκβαλῶ. id est,
Neq; enim meo sudore quod parauerim
Meaq; parsimonia, temere ac nihil
Ad rem profudero.

οὐδὲν πρὸς ἔπος, Scholia exponunt, ὡς ἔτυχε, ἕνεκα μηδενὸς, id est, temere & absque caussa. Posterior versus Græcus nõ constat suis pedibus. Restituetur si legamus, οὐδέν τε πρὸς ἔπος κανοήτως ἐκβαλῶ. Quod carmen quidẽ duximus satius, vel alieniore citare loco, quam eo studiosum fraudare lectorem. Natum vt videtur ab apophthegmate Themistoclis, qui Simonidi poetæ petenti quiddã à se parum æquum, respondit ad hunc modum: Neq; tu bonus esses poeta, si præter cãtum caneres, neque ego bonus princeps, si præter leges iudicem. Sumptum est ab antiquis cantoribus, qui vocem ad lyram accõmodabant. Aut certe à concentu vocalium musicorum, vbi si quis dissonat ab harmonia, grauiter offendit aures. Lucianus ἔξω γωνίας, vocat, quę ad caussam non pertinent. M. Tullius, ὁδοῦ πάρεργα, quæ aliena à re proposita.

Ignis, mare, mulier, tria mala.

CIRCVMFERTVR apud Græcos & hic trimeter prouerbialis:

Πῦρ καὶ θάλασσα καὶ γυνὴ κακὰ τρία. id est,
Ignis, fretumque & mulier, hæc mala tria.

Nam incendio nihil formidabilius, mare item periculosissimum est. Vnde & Aeschylus in Persis:

Ἄμαχον κῦμα θαλάσσης. id est,
Maris haud vincitur vnda.

His autem simillimum quiddam esse mulierem sentit parœmia. Porro mulierem omnem esse malam, perquã venuste significauit Lacon quidam, qui cum vxorem duxisset perpusillam, dicebat è malis, quod minimum esset, eligendum, Fatetur & apud Euripidem Medea, fœminarum genus esse malum:

Ἀλλ' ἐσμὲν οἷον ἐσμὲν, οὐκ ἐρῶ κακὸν
γυναῖκες. id est,
Sumus quidẽ quales sumus nos fęminæ,
Neq; enim malæ ausim dicere.

Euripides apud Planudem in vita Aesopi, inter omnia mala principatum tribuit mulieri:

Πολλαὶ μὲν ἐγὼ κυμάτων θαλασσίων,
Πολλαὶ δὲ ποταμῶν, καὶ πυρὸς θερμοῦ πνοαί.
Δεινὸν δὲ πενία, δεινὰ δ' ἄλλα μυρία,
Πλὴν οὐδὲν οὕτω δεινὸν, ὡς γυνὴ κακή. id est,
Furore multo sæuit iratum mare,
Proniq; fluuii, & ignis acris impetus,
Inopia acerba, acerba alia quam plurima,
Sed nil ita acerbum & noxium, vt mulier mala.

Falces postulabam.

Ἄμας ἀπῄτουν, id est, Falces postulabã. In eos, qui respondent id, quod ad rem nihil attinet. Plutarchus in commentario, περὶ ἀδολεσχίας, admonet, vt qui velit accurate respõdere, mentem rogantis diligẽter perdiscat, ne illud fiat, quod prouerbio dici cõsueuit, ἄμας ἀπῄτουν. Est autem senarius prouerbialis apud Suidam & Zenodotum:

Ἄμας ἀπῄτουν, οἱ δ' ἀπηρνοῦντο σκάφας. id est,
Falces petebam, at hi ligones denegant.

Videtur hinc natum, quod agricolæ cuipiã à vicino falcem commodato petenti, negauerit ille sibi ligonem esse domi. Theocriti scholiastes in Pastoribus annotauit, Atticis ἄμην dici quod communis Græcorum lingua vocat δίκελλαν siue σκαπάνην, id est, ligonem. quod si σκάφη, idẽ significat quod σκαπάνη, ridiculum erit in responso, perinde ac si quis petenti gladium, neget se habere ensem. Sunt qui sentiant σκάφην esse poculi genus, aut vasis caui.

Alba auis.

Λευκὸς ὄρνις, id est, Alba auis, pro re noua atque auspicata dixit M. Tullius in Epist. familiaribus libro septimo. Cum enim salutationi nos dedimus amicorũ, quæ fit hoc etiam frequentius, quã solebat, quod quasi albam auem videntur, bene sentientem ciuem videre, abdo me in bibliothecã. Quadrabit & in rem admodum raram & inusitatam, quod aues perpaucæ sint hoc colore. Ita Iuuenalis:

Coruo quoque rarior albo.

De albæ gallinæ filio, dictum est alibi.

In aliena choro pedem ponere.

Ἐν ἀλλοτρίῳ χορῷ πόδα τίθεσθαι, id est, In alieno choro pedem ponere, est sese miscere negotiis alienis, & aliorum sibi vendicare partes. Plutarchus in commentario, quem inscripsit: Quo pacto seipsum aliquis citra inuidiam laudare possit, τὸν μὲν γὰρ ἐν ἀλλοτρίῳ χορῷ πόδα τιθέντα περίεργον ἡ παροιμία καὶ γελοῖον ἀποδείκνυσι, id est, Eum quidem qui alieno choro pedẽ imponit, curiosum ac ridiculum esse, prouerbium declarat. Idẽ in Symposiacis, ἐγὼ δὲ καίπερ ἐν ἀλλοτρίῳ χορῷ πόδα τιθεὶς εἶπον, id est, Ego vero tametsi pedem in alienum inferens chorum dicebam, hoc est, respondens de re, quæ ad philosophi professionem non pertinebat. Affinis est huic adagio metaphora perquã elegans, neq; discrepans à specie prouerbiali, qua vsus est Aristides in Miltiade, Μιλτιάδην δὲ τὸν ἐν Μαραθῶνι, ποῦ χοροῦ τάξομεν, i. Porro Miltiadem, qui est apud Marathonem, qua chori parte collocabimus? Interpres addit metaphoram sumptam à choris Dionysiacis. Certe constat mutuo sumptũ à choreis ac saltationibus. Quibus si quis ignotus admisceat sese, derideatur, atq; exsibiletur ilico. Plato in Euthydemo. Τὴν δὲ σοφίαν ποῦ χοροῦ τάξομεν, ἐν τοῖς ἀγαθοῖς, ἢ πῶς λέγεις, id est, Hanc sapientiam in quo choro statuemus, inter bona, aut quid censes?

Ne magna loquaris.

Μὴ μεγάλα λέγε, id est, Ne grandia loquaris, refertur à Diogeniano, admonet temperãdum esse à magniloquentia, iactantiaque,
qua

qua nihil omnium intolerabilius. Dictum est autem propter Nemesim deam, quæ grãdiloquentiam huiusmodi non sinit impunitam. M. Tullius Epistolarum ad Atticũ libro quarto, epistola octaua:

Μήπω μεγ' εἴπης πρὶν τέλος ἀντιάσας. id est,
Ne quando iactes, ni prius perfeceris.

Aristophanes in Ranis.

Ὦ δαιμόνι' ἀνδρῶν μὴ μεγάλα λίαν λέγε. id est,
Mirande vir, ne magna nimium dixeris.

His verbis Bacchus reprimit Euripidem ꝑ arrogantiam semet anteponentem Aeschylo. Sophocles in Aiace flagellifero.

Μηδὲν μέγ' εἴπῃς, οὐχ ὁρᾷς ἵν' εἶ κακοῦ, id est,
Ne magna loquere, non vides quo insis malo?

Theocritus in Cyclope:

Μηδὲν μέγα μυθεῦ, id est,
Ne quid sublime loquaris. Theognis.

Μήποτε κύρν' ἀγοράσθαι ἔπος μέγα, οἶδε γὰρ οὐδεὶς.
Ἀνθρώπων ὅτι νὺξ χ' ἡμέρα ἀνδρὶ τελεῖ. i.
Verbum Cyrne caue magnum ne dixeris vnquam.
Nescis quid nam homini noxue diesue ferat.

Plato in Phædone, Μὴ μέγα λέγε, μήτις ἡμῶν βασκανία περιτρέψῃ τὸν λόγον τὸν μέλλοντα λέγεσθαι, id est, Ne loquare grandia, ne qua nobis inuidia futuram orationem interturbet. Antiquitas enim finxit deam Nemesim, iactantiæ vltricem. Ita Pindarus in Isthmiis hymo quarto: Ἀλλ' ὅμως κάυχημα κατάβρεχε σιγᾷ. ζεὺς τάδε καὶ τὰ νέμει, id est, Attamen gloriationem obnubila silẽtio. Iupiter hæc & illa partitur. Est enim vnica placandæ inuidiæ ratio, si quod accidit boni, ad auctorem deum referatur. Idẽ in Nemeis hymo decimo: Ἔστι δὲ καὶ κόρος ἀνθρώπων βαρὺς ἀντιάσαι, id est, Est autem graue in hominum inuidiam incidere. Est enim inuidum mortalium ingenium, nec vlla re citius saturatur, quam audiẽdis laudibus alienis. Idem eiusdem operis hymno quinto: αἰδέομαι μέγα εἰπεῖν. Huc adlusisse videtur Vergilius, libro decimo:

Dixerat ille aliquid magnum.

Inuenitur sæpius & μέγα φρονεῖν, pro eo qđ est, insolentem atque elatum esse. Sophocles in Oedipo tyranno:

Φρονεῖν γὰρ ὡς γυνὴ μέγα. id est,
Sentire enim altum vt femina.

Extat & senarius prouerbialis:

Ὅτ' εὐτυχεῖς μάλιστα, μὴ μέγα φρόνει. id est,
Ne quid tume, cum res secũdæ maxime.

Et μέγα πνέειν, id est, Magnum spirare. Eurip. in Bacch.

Κἂν πνέων ἔλθῃ μέγα, id est,
Quamuis magnum spirans venias.

Eleganter Horatius huiusmodi grandiloquentiam, ampullas & sesquipedalia verba vocat in Arte poetica:

Proiicit ampullas, & sesquipedalia verba.

Terentius in militem gloriosum, & magnifica verba Legimus & τραγικῶς λέγειν, id est loqui tragice, & ἐκτραγῳδίζειν, pro eo quod est, magnificis verbis efferre. Horatius in Epist.

Et spirat tragicum satis, & feliciter audet.

Tametsi non fugit, poetam hoc loco simpliciter dixisse, spirat tragicum.

Exercitatio potest omnia.

Μελέτη πάντα δύναται, id est, Cur omnia potest. Laertius hanc sententiam Periandro tribuit, qui Isthmum etiam tentarit perfodere: Significat autem, nihil esse tam arduum, quod diligentia curaque non efficiatur. Verg. in Georg.

Labor omnia vincit.
Improbus, & duris vrgẽs in rebus egestas.

Extat apud Græcos prouerbialis sententia: θεοὶ τἀγαθὰ τοῖς πόνοις πωλοῦσι, id est, Dii bona laboribus vendunt. Huc adlusit Horatius:

Perrupit Acheronta Herculeus labor.

Sophocles in Electra:

Πόνου τοι χωρὶς οὐδὲν εὐτυχεῖ. id est,
Citra laborem nil bene est.

Fertur & versus Menandri,

Πάντα τὰ ζητούμενα
Δεῖσθαι μερίμνης φασὶν οἱ σοφώτεροι. id est,
Quæcunque votis expetuntur, prædicant
Egere curis, qui valent prudentia.

Simplicius Antiphanes,

Τῆς ἐπιμελείας πάντα δοῦλα γίγνεται. id est,
Domat atque subigit cuncta diligentia,

Quamquam aũt in præsentia non est, neq; propositi, neq; operis huius, quidquid ad huiusmodi sententias facit, in vnũ cõuertere, tñ haud grauabimur, quãdoquidem casus obtulit adscribere verba Senecæ ex lib. de ira II. Atq; nihil est, inquit, tam difficile & arduum, qđ non humana mẽs vincat, & in familiaritatẽ ꝑducat assidua meditatio. Nullique sunt tam feri, suique iuris affectus,

fectus, vt non disciplina perdometur. Quæcunque imperauit animus obtinuit. Quidam nunquam ridere consueti sunt. Vino quidam, alii Venere, quidam omni humore interdixere corporibus. Alius contentus breui somno vigiliam indefatigabilem extendit. Didicerunt tenuissimis & aduersis funibus currere, & ingentia vixque humanis toleranda viribus, onera portare, & in immensam altitudinem mergi, ac sine vlla respirandi vice perpeti maria. Mille sunt alia, in quibus pertinacia impedimentum omne transcendit, ostenditq; nihil esse difficile, cuius sibi ipsa mens patientiam indixerit.

Quid primum, aut vltimum?

Τὶ πρῶτον ἢ τὶ ὕστατον; id est, Quid primũ aut vltimum? Figura prouerbialis, qua vtimur quotiens aut rerum copiam tantam significamus, vt hæsitemus vnde potissimum exordinamur: aut cum perplexi dubitamus, quid primum agere debeamus. Lucianus in libello, cui titulus, De mercede seruientibus, καὶ τὶ σοι πρῶτον ὦ φιλότης, ἢ τι ὕστατον φασὶ καταλέξω τούτων ἃ πάσχειν ἢ ποιεῖν ἀνάγκη τοὺς ἐπὶ μισθῷ συνόντας, id est, Quid nam tibi primum amice, aut quid postremum, vt dici solet commemorem, ex his quæ & pati, & facere coguntur ii qui mercede seruiunt? Porro Lucianus desumpsit ex Odysseæ libro nono, in quo Vlysses adhunc loquitur modum:

Τὶ πρῶτον, τὶ δ' ἔπειτα, τὶ δ' ὑστάτιον καταλέξω. id est,
Quid primum, quid mox, & quæ tandem vltima dicam?

Iuuenalis.

Quo te circumagis, quæ prima aut vltima ponas.

Eiusdem characteris est illud Euripidis in Iunone insaniente:

Ὦ μοι τίν' ὑμῶν πρῶτον, ἢ τίν' ὕστατον
Πρὸς στέρνα θῶμαι. id est,
Quem vestrũ ohe quem pectori admoueã meo. Primum, vltimum ve.

Dente Theonino rodi.

Theonino dente rodi dicuntur, qui conuiciis lacerantur. Sumptum à Theone poeta quodam rabiosæ loquacitatis, petulãtissimæq; maledicentiæ, vnde & Ausonius in carmine Hendeca syllabo, poetam quẽpiam indoctum, & mordacem Theonem appellat:

Nec post hac metues, vbiq; dictum:
Hic est ille Theon poeta salsus,
Bonorum mala carminum Lauerna,

Horatius in Epistolis:

Dante Theonino qui circumroditur.

Neque dissimili figura est vsus in epistola ad Iulium Florum:

Hic delectatur iambis,
Ille Bioneis sermonibus.

Acron admonet, Bionem philosophũ fuisse, q̃ mordacissimis dialogis lacerauit poetas, sic, vt nec Homero parceret. Porphyriõ autumat Aristophanis comici patrem fuisse. Zoili quoque mordacitas propemodũ in prouerbio est, sed vt inuidum intelligas magis, quam oblatratorem. Horatius hoc vitium, alibi succum loliginis vocat, & salem nigrum, quod cum morsu addat & famæ maculam.

Hipponacteum præconium.

Hipponacteum præconium, pro infami nota dixit M. Tullius, nimirum prouerbiali schemate, in Epistolis familiaribus de Tigellio quodã ita scribens: Eumq; addictum iam tum puto esse Calui Licinii Hipponacteo præconio. Nam Hipponax poeta fuit Iambographus, amarulentus, ac notæ mordacitatis, qui, auctore Dionysio Halicarnasseo, trimetrum Archilochium de industria in Scazontem infregit, cũ inimicos lacerare vellet, quo videlicet feriret fortius. Hic Bupalum, & Anthermon, q̃d ab his deformi specie pictus esset, versibus iambicis insectatus legitur. Erat autẽ Hipponacti notabilis in vultu fœditas, quamobrem quidam imaginem eius proposuere in ridentium circulis quorum aliquot suis carminibus creditur ad laqueum compulisse. Negat id esse verum Plinius libro tricesimosexto, capite quinto.

Archilochia edicta.

Adagionis faciem habet & illud, q̃d Cicero scribit ad Atticum, libro secundo: Itaque Archilochia in illum edicta Bibuli, populo ita sunt iucunda, vt eum locum in quo proponuntur, præ multitudine eorum qui legunt, transire nequeamus. Archilochia edicta, contumeliosa vocat ac virulenta. Archilochi poetæ mordacitas vulgo

go celebratissima fuit. Is Lycamben socerũ, à quo fuerat repudiatus, huiusque filiam adeo virulentis versibus insectatus est, vt vterque se laqueo præfocauerit.

Archilochi patria.

Ἀρχιλόχου πατρίς, idest, Archilochi patria. Diogenianus testat' hoc dici solere de mordacibus ac maledicis. Videas enim populos nonnullos natura dicaces, cuiusmodi fuisse feruntur Siculi.

Genuino mordere.

QVI clanculum obtrectant lacerantque quempiam, eum genuino mordere dicuntur. Persius:

-Et genuinum fregit in illis.

Lucilium sentiens poetam Satyricum. Itẽ diuus Hieronymus: Possim respondere, si velim, possim genuinum læsus infigere. Dẽtes autem genuini sunt omnium reconditissimi ac propemodum operti gengiua. Sero emergunt homini: nempe circiter annum vigesimum: multis & octogesimo, vt auctor est Plinius libro vndecimo, capite trigesimoseptimo. Et ob id haud ab re, liuoris atque obtrectationis morbo dicari. Põt non absurde referri & ad viperæ denticulos illos, quibus eam venenum infundere putant. Plinius eodẽ, quod modo citauimus capite. Nam hi quoque sunt viperis sub gena fistulosi. Potest & ad canes referri, q postremis dẽtibus ossa duriora circumrodũt. Omnis autem obtrectatio morsus dicitur. Vnde Aristophanes iocatur, in anulo non inesse remedium aduersus sycophãtæ morsum. Diogenes apud Laertium rogatus, cuius nam animantis morsus esset perniciosissimus: Ex feris, inquit, obtrectatoris, ex cicuribus adulatoris. Hoc venenum Horatius loliginis succum appellat.

Aureo piscari hamo.

AVREO piscari hamo dicuntur, qui mediocris cõmodi cupiditate periculũ adeũt, vt maximarum rerum faciant iacturã. Cõmemoratur inter facetè dicta Octauii Cæsaris à Suetonio. Fit enim nonnunquã, vt piscis hamum etiam ipsum secum auferat. Porro metaphoræ pleræq; à piscatione ductæ prouerbii vice sunt vsurpatæ. Sicut ex piscari apud Terentium, pro eo quod est diligenter elicere atque exquirere. Vorare hamum apud Plautum. Semper tibi pendeat hamus, apud Nasonem. Quod si quis pugnet, Augusti dictũ nõ esse prouerbiũ certè ꝓuerbiale est nec indignũ qđ in hũc ordinem adlegatur. Põt fieri, vt quibusdã etiam hoc libuerit, aureo hamo piscari. Siquidem auctore Suetonio, Nero Cæsar reti aurato, funibus purpura coccoq; nexis piscari solitus est. Proinde quoties sic ambimus quippiam, vt si potiamur optatis, mediocre sit emolumentum, sin fallat spes, damnum ingens, apte dicemur aureo piscari hamo. Id quod frequenter vsu venit iis, qui scrutantur abditas terræ venas, sed frequentius qui vulgo dicuntur Alcumistæ, de quibus apud Athenæum libro sexto, venuste dixit Phalereus Demetrius. ὅτι πολλάκις καταναλώσαντες τὰ φανερὰ τῶν ἀδήλων ἕνεκα, ἃ μὲν ἔμελλεν οὐκ ἔλαβον, ἃ δὲ εἶχον ἀπέβαλον, id est. Quod frequenter certis consumptis incertorum gratia, quæ se capturos sperabant non cœperunt, quæ uero habebant abiecerunt.

Sapientia vino obumbratur.

PLINIVS historiæ mundi libro vigesimotertio, capite primo: Vinum ieiunos bibere nouitio inuento inutilissimum est. Curas, vigoremq; animi impedit, ad procinctũ tendentibus, sõno accõmodatum, ac securitatibus: iamq; dudũ hoc fuit, qđ Homerica illa Helena ante cibũ ministrauit. Sic quoq; in ꝓuerbiũ cessit: Sapiẽtiã vino obũbrari. Hactenus Plinius. Porro qđ Plinius citat, est Odysseæ quarto.

Homines frugi omnia rectè faciunt.

M. TVLLIVS lib. iij Tusculana. q. 4. Frugalitatis nomen tanquam ad caput referre volumus, qđ nisi eo noĩe virtutes continerẽtur, nunquam illud tã peruulgatũ esset, vt iam prouerbii locũ obtineret: Hoĩes frugi, oĩa rectè facere. Hacten' Cicero. Docet adagium, quosdam improbos hoĩes certis in rebus nõnunquam esse vsui, ac præclare se gerere: verum vbiq; ac perpetuo præstare virũ integrũ atq; inculpatũ, id eius demũ esse videtur, qui natura vereque sit probus. Adludit ad hanc sententiam Euripides in Hecuba, cum ait:

Ἀνθρώποις δ' ἀεὶ.
Ὁ μὲν πονηρὸς οὐδὲν ἄλλο πλὴν κακός
Ὁ δ' ἐσθλὸς, οὐδὲ συμφορᾶς ὕπο

φύσιν

φύτιν διέφθειρ', ἀλλὰ χρηστὸς ἔστ' ἀεί. id est,
Ceterum in mortalibus
Quisquis malus, nil aliud ille quam malus,
Frugi vsque frugi est, non enim ingeniū grauis
Fortuna vitiat, sed probus semp manet,
Item Iphigenia in Aulide:
Ὁ δ' ὀρθὸς,
Ἔνδον σαφὴς ἀεὶ,
At qui probus,
Is palam est semper probus.
Aristoteles libro Moraliū septimo: Τὸ, τὸ μὲν ἀγαθὸν ἁπλοῦν, τὸ δὲ κακὸν πολύμορφον. καὶ ἀγαθὸς μὲν ὅμοιος ἀεὶ, καὶ οὐ μεταβάλλεται τὸ ἦθος: ὁ δὲ φαῦλος καὶ ὁ ἄφρων οὐδὲν, ἔοικεν ἕωθεν καὶ ἑσπέρας. id est, Si quidem quod bonum idem simplex, contra quod malum, id varium est. Et qui bonus, is semper sui similis, neque vnquam commutat mores. At quisquis improbus & stultus, haud quaquam idem esse videtur mane & vesperi.

Fallacia alia aliam trudit.

TERENTIVS in Andria: Fallacia alia aliam trudit, Donatus admonet prouerbiali figura dictum. Sumptum à consuetudine conantium fallere, ac dolos dolis consarcinantium ne deprehendantur. Vnde consutis dolis dixit Plautus: Et sutelas appellat huiusmodi technas. Et δόλους ὑφαίνειν. apud Homerum, id est, dolos texere.

Sera in fundo parsimonia.

PROVERBIALIS sententia apud Senecā in prima epistola: Sera in fundo parsimonia, digna profecto, quæ omni scrinio omni cado, omni cellę penuariæ inscribatur. Admonet in tempore parcendū rebus necessariis, neque imitandum profusorum vulgus, qui tum denique incipiunt parcere, posteaquam viderint minimum superesse. Erit elegantior sententia, si traducatur ad res animi: veluti si quis admoneat iuuenes, ne sinant optimos illos annos inaniter effluere, ne illis eueniat quod plerisq; solet euenire, vt iam natu grandes animū ad res honestas applicent: & cum perpusillum vitæ supersit, tū tempori parcere incipiāt. Seram enim in fundo parsimoniam esse. Prouerbium sumptum apparet ex Hesiodo, cuius hi sunt versus in opere, cui titulus, Opera & dies.

Ἀρχομένου δὲ πίθου καὶ λήγοντος κορέσασθαι,
Μεσσόθι φείδεσθαι. δειλὴ δ' ἐπὶ πυθμένι φειδώ. id est,
Plena vbi dolia sunt, aut iam prope inania vini.
Tum satiare, sed in medio fac parcior esto.
Absurdum siquidem & graue in imo parcere fundo. Adlusit huc Persius Satyra II.
Donec deceptus & expes,
Ne quidquam fundo suspiret nummus in imo.
Plutarchus in Symposiacis Decadis septimæ, problemate tertio indicat poetam admonuisse, tum esse bibendum vinum, cum est optimum. Vinum autem in medio saluberrimum optimumque esse potu: quēadmodum summa pars olei potissimū laudatur, mellis infima. Primū, quod vini vis calor est, is autem videtur maxime colligi circa mediū, proinde id optimum esse seruare. Deinde vini pars inferior vicina fecis corrumpitur, summa pars ab aere proximo læditur: Nam aerem inimicum esse vino vel illud satis arguit, quod dolio pleno vinum minus vappescit, quam semipleno. Tum quod terra defossa, vt aer attingere non possit, quam diutissime vigorem suū conseruant. Theocritus itē in Charitibus:
Κενεᾶς ἐπὶ πυθμένι χηλοῦ. id est,
Vacuæ fundo capsæ. scrinium inane significans.

Sybaritica mensa.

Συβαριτικὴ τράπεζα, id est, Sybaritica mensa. De conuiuio dicebatur nimium apparato. Natum à gentis eius moribus. Est enim Sybaris oppidum vicinum Crotoni, vt testis est Herodotus lib. 5. Stephanus indicat postea Thurion appellatum. vnde Sybaritæ dicti, gens in architectura voluptatum operosissima: Suida teste, luxu deliciisque adeo notabilis, vt quidquid effœminatum, quidquid molle, quidquid accurata atque ambitiosa luxuria paratum esset, id vulgo Sybariticum diceretur. Vnde Ouidius in libro Tristiū secūdo, scribens ad Augustū:
Nec qui cōposuit nuper Sybaritida fugit.
Sybaritida vocat opus Hemitheonis cuiusdam cinædi Sybaritæ, de generibus voluptatum, & obscœnarum deliciarum. Item Martialis libro duodecimo:

Qui

Qui certant, inquit, Sybariticis libellis. Philo Hebræus in vita Moysi, Sybariticas nequitias vocat lasciua poemata. Maxim⁹ Tyrius ī dissertione tertia de voluptatibus Sybariticas saltationes commemorat. Aristoteles libro Moralium Eudemiorū primo, Smyndiridem quoque Sybaritam com parem Sardanapalo inter voluptarios nominauit. Suidas fabulas aniles, aut parum pudicas, Sybariticas appellatas scribit. Idē refert, Sybaritas instituisse, vt equi ad tibiæ cantum saltare cōdiscerent. Et luxuriosos Sybaritas appellatos: & Sybarissare, Sybaritarum ritu deliciis indulgere dictum. Adstipulatur & Quintilianus libro tertio: Frugalitas, inquiens, apud Sybaritas forsan odio foret. Plutarchus in conuiuio septem sapientium, tradit apud Sybaritas hunc fuisse morem, vt mulieres ab vsq; anno priore ad conuiuium vocarentur, quo se per otium auro vestibusq; possent exornare. Hæc atque huiusmodi ferme referuntur ab Angelo Politiano Miscellaneorum capite 15. Ceterum conuiuium Sybariticū depingit, ac missus Sybaritici meminit Aelius Lampridius in Heliogabali vita, Imperatoris luxu perditissimi, adeo vt nomē inuenerit, vulgo dictus Apicius. Lampridii verba hæc sunt: Semper, inquit, sane aut inter flores sedit, aut inter odores preciosos, Amabat sibi precia maiora dici earum rerum, quæ mensæ parabantur, orexin in cō uiuio hanc esse asserens. Sexcentorum struthionum capita vna cena multis exhibuit ad edenda cerebella. Exhibuit aliquando, & tale conuiuium, vt haberet viginti & duo fercula ingentium epularum, sed per singula lauarentur, & mulieribus vterentur, & ipse & amici cum iureiurando, quod efficerent voluptatem. Celebrauit item tale conuiuium, vt apud amicos singulos singuli missus appararentur, & cum alter maneret in Capitolio, alter in Palatio, alter in Cœlio, alter trans Tyberim, & vt quisque mansisset, tamen per ordinem in eorum domibus singula fercula ederentur, ireturque ad omnium domos. Sic vnum conuiuiū vix toto die finitum est, cum & lauarent per singula fercula, & mulieribus vterentur. Sybariticum missum semper habuit ex oleo, & garo, quem quo anno Sybaritæ repererūt, perierunt. De Sybaritarum tum luxu, tum interitu, permulta commemorat & Athenæus in Dipnosophistis, cum alibi, tum libro duodecimo, in quibus & illud: Sybaritas nullam artem recipere in suam ciuitatē quę sine strepitu non potest exerceri, veluti fabrorum æratiorum aut lignariorum ac similium, ne quid sit quod dormientibus obstrepat. Ob eandem caussam gallum gallinaceum fas non est in ciuitate ali. Alia p̄terea deliciarum argumenta refert illic, si cui vacat legere. Aristophanes ἐν εἰρήνῃ συβαρίζειν dixit, pro eo quod est, opipare, ac genialiter viuere.

Ἤδη δ' ἐξέσται τόθ' ὑμῖν,
Πλεῖν, μένειν, κινεῖν, καθεύδειν,
Ἐς πανηγύρεις θεωρεῖν,
Ἑστιᾶσθαι, κοτταβίζειν,
Συβαρίζειν, id est,

Iam vero licebit vobis nauigare, manere, mouere, dormire, in festis spectare, conuiuio accipi, cottabo ludere, Sybarissare. Gregorius Theologus ad Basilium simili tropo mensam luxu redundantem, Alcinoi dixit: οὐχ ὡς λωτοφάγου πενίαν, ἀλλ' ὡς ἀλκινόου τράπεζαν, id est, Nō ad lotophagorum inopiam, sed Alcinoi mensam.

Sybaritica calamitas.

Συβαριτικὴ συμφορὰ, id est, Sybaritica clades. Stephanus tanquam prouerbium notauit. Porro quemadmodum Sybaritæ perierint, idem narrat ad hunc modum. Oraculum huiusmodi acceperant:

Εὐδαίμων Συβαρῖτα πανευδαίμων σὺ μὲν αἰεὶ
Ἐν θαλίῃσι θεῶν τιμῶν γένος αἰὲν ἐόντων,
Εὖτ' ἂν δὴ πρότερον θνητὸν θεοῖο σεβίζῃ
Τηνίκα σοι πόλεμός τε, καὶ ἔμφυλος στάσις
ἥξει. id est,

Felix omnino felix Sybarita futurus,
Dum rebus lætis venerabere numina
diuum.
At simul atque illis mortalis homo anteferetur,
Tum veniet bellumque tibi atque domestica turba.

Euenit deinde, vt Sybarita quispiam seruū loris cæderet in agro, qui cum ad numinis aram confugisset, nihilominus persequente domino cædebatur. Quod vbi vidit sibi nihil profuisse numinis reuerentiam, protinus ad monumentum patris herilis confugit, atque ibidem religione commotus herus, destitit à cædendo. Itaque iuxta dei responsum, à Crotoniatis euersi sunt Sybaritæ.

baritæ. Aelius Lampridius in vita Heliogabali, scribit eos eodem anno periisse, quo missum ex oleo & garo reperissent, quem ob id Sybariticum vocabant, vt modo diximus. Ceterum de Sybaritarum luxu, deque calamitate, permulta retulit Atheneus libro duodecimo, si cui hæc non satisfaciūt. Quadrabit adagium in eos, qui neglectu deorum, aut ob intemperantem luxum subuertūntur.

Sybaritæ per plateas.

Συβαρῖται διὰ πλατείας, id est, Sybaritæ per plateas, Contra fastuosius ingredientes per viam, seseque velut ostentantes. Sumptum adagiū à fastu luxuq; Sybaritarum. Aphricanus in oratione quæ Cestis inscribitur: Sed enim, inquit, Sybaritæ fastu præturgidi. Venustius erit, si paullo longius detorqueatur: veluti si de homine insolentius se gerente, aut arrogantius de se loquente, aut de stilo phaleratiore dicas: συβαρίτης διὰ πλατείας. Cognatum est illi, quód alio dictum est loco: ἀρεοπαγίτης. Refertur adagium à Suida atque Zenodoto.

Syracusana mensa.

Συρακουσία τράπεζα. id est, Syracusana mensa, prelauta atque opipara dicebatur. Syracusani enim vt erant olim opibus florentissimi, ita voluptatibus, ac deliciis addictissimi. Lucianus in dialogo Simili ac Polystrati: καὶ τράπεζαι, inquit, ὑπὲρ τὰς ἐν σικελίᾳ, id est, Ac mēsæ Siculis lautiores. Athenæus libro duodecimo: διαβόητοι δὲ εἰσιν ἐπὶ τρυφῇ καὶ αὐτὸν σικελῶν τράπεζαι, id est, Celebres sunt ob delicias & Siculorum mēsæ. Addit ex Clearchi auctoritate, Siculos dicere apud se mare quoq; dulce esse, quod gaudeant eduliis, quæ mare porrigit. Meminit Siculæ mensæ Diogenes in epistola quadam ad Aristippum. Item Aristides in Pericle. Denique Strabo lib. 6. & hæc aliaque plura commemorat. Plutarchus in vita Niciæ ex Diphilo refert: πάχυς, ὀνθυλευμένος ὄνθῳ σικελικῷ, id est, Pinguis, & abdomine Siculo stercoratus siue saginatus: qđ miramur quare Latinus interpres vertendum putarit, delibutus, cum ὄνθος significet stercus bubulum, vtilissimum agrorum letamen. Plato in epistola quadam ad propinquos Dionis, negat sibi felicem illam vitam in Siculis Italicisque mensis ac reliquis voluptatibus sitā vnquam placuisse. De Syracusanorum luxu meminit & Aristoteles in Politia eius gentis, addens Dionysium minorem nonnunquam ad nonagesimum vsque diem ebrium perseuerasse, atque ob eam rem cęcutientibus ac vitiosis oculis fuisse. Narrat Theophrastus apud Athenęum, amicos illius & compotores in cōuiuiis adsimulare solitos, non videre sese vel cibos vel calices appositos, videlicet ad eum modum adulantes regi cæcutiēti: Vnde διονυσιοκόλακες sunt appellati. Apud eundem Aristophanes: ἐν δαιταλεῦσιν,

Αλλ᾽ οὐ γὰρ ἐμάθετε ταῦτα ἐμοῦ πέμποντος,
Αλλ᾽ μᾶλλον πίνειν, ἔπειτ᾽ ᾄδειν κακῶς συρακουσίων τράπεζαν συβαρίτιδάς τ᾽ εὐωχίας, id est,
Atqui hæc quidem me duce non didicistis,
verum bibere potius deinde male canere,
Syracusanorum mensam Sybariticaq; conuiuia.

Item Plato de Repub. tertio, Συρακουσίαν δὲ ὦ φίλε τράπεζαν καὶ σικελικὴν ποικιλίαν ὄψων ὡς ἔοικας οὐκ αἰνεῖς, i. Syracusanam amice mēsam, & Siculā in obsoniis varietatem non videris approbare. Athenęus lib. 14. citat Cratinum, qui prælautam culinā, ac bene fumantem, ac suauiter olentem describens, ita loquitur:

Οἰκεῖ τις ὡς ἔοικεν ἐν τῷ χάσματι
Λιβανωτὰ πωλεῖ, ἢ μάγειρος σικελικός. i.
Habitare mi hoc videtur aliquis in specu,
Qui thura odora vendit, aut Siculus coquus.

Apud eundem mox Antiphanes quoque laudat Siculos coquos, vt arte cōdiendi præstantes. Verum his temporibus Siculi frugalitatem Hispanicam & Italicam sic imitantur, vt propemodum superent, huiusq; prouerbii gloriam planè perdiderūt. Quāquam Athenæus in Dipnosophistis, inter opiparas mēsas etiam Italicas recenset. At his sane temporibus priscam illam frugalitatis laudem sibi vendicarunt: quemadmodum & Græci ad pristinam illam temulentiæ gloriam postliminio redierunt. Vnde Faustus Andrelinus Foroliuiensis poeta, non solum laureatus, verumetiam regius, atque etiam si diis placet, Regineus, vetus congerromeus, qui plus quam triginta iam annos in celeberrima Parrisiorum Academia poeticen docet, in carmine quod de pauimento Parrisiensi inscripsit, adagionem in Anglos deriuauit:

Mensa, inquiens, Britanna placet.

Spithama

Spithama vitæ.

Σπιθαμὴ τοῦ βίου id est, Spithama vitę, hoc est, modus vitæ perpusillus. Prouerbialis est figura, mutuo sumpta à rerum mensoribus, apud quos Spithama seu palmus digitos duodecim continet, quantum ferme lõgissimo digitorum porrectu complecti licet. Quin hodie quoque pusillum homunculum palmum aut pugillum hominis appellant idiotę nostrates. Translatum à fabris, qui quattuor digitis coniunctis metiuntur materiam, eam mensuram appellant palæstam. interdum diducta manu à summo pollicis, vsque ad summum digiti medii, quam vocant σπιθαμὴν, Refertur adagium à Diogeniano.

Noua Hymetia, falerna vetera.

MACROBIVS libro Saturnalium septimo: Cur Disari: mel & vinum diuersis ætatibus habentur optima? Mel quod recentissimum: vinum, quod vetustissimum. Vnde est & illud prouerbium, quo vtuntur gulones: Mulsum quod probet temperes, miscendum est nouo Hymetio, falerno vetulo. Quod adagium non videtur vbi nobis possit vsui esse, sed tamen adscripsimus, nę nihil omnino de popinis mutuati videremur. Nisi forte placeat eo torqueri, vt dicamus, è diuersis rebus quædam optimę conflari.

Qui multa rapuerit, pauca suffragatoribus dederit, saluus erit.

AELIVS Lampridius in vita Alexandri Seueri. Idem inquit, addebat sententiã de furibus notam, & Græce quidem, quæ Latine hoc significat: Qui multa rapuerit, pauca suffragatoribus dederit, saluus erit. Quæ Græcè talis est:

Ὁ πολλὰ κλέψας, ὀλίγα δοὺς, ἐκφεύξεται. i.
Qui multa tollit, pauca dat, seruabitur.

Admonet adagium, id quod nostris quoq; temporibus vulgo factitant fures non omnino stupidi, non nisi magnis prædis iniiciendam manum, vt supersit quo iudicẽ, si forte sit opus, corrumpant atque exoculent, Ceterum qui parua tollunt, deprehensi pendent, vtpote quibus nihil sit quod impertiant præfectis.

In simpulo.

M. TVLLIVS libro de legibus tertio agens de lege tabellaria, hoc est, de iure ferẽdorum per tabellam suffragiorum: Et auus quidem noster, inquit, singulari virtute in hoc municipio quo ad vixit, restitit M. Gratidio, cuius in matrimonio sororem, auiam nostrã habebat, ferenti legem tabellariam. Excitabat enim fluctus in simpulo, vt dicitur, Gratidius, quos post filius eius Marius in Aegęo excitauit mari. Hactenus Cicero. Quantum igitur coniectura consequi licet, in simpulo fieri dicebant, quod in re minuta atque humili fieret. Est. n. simpulum, auctore Festo, vas paruum, non dissimile cyatho, vnde mulieres diuinis rebus deditę, simpulatrices vocentur. M. Varro scribit, vas esse minutim fundens, in cuius locum successerit Epichysis, vnde veteres res minutas, nulliusque precii simpularias appellabant. Plinius libro 35. capite 12. In sacris quidem etiã inter has opes non myrrhinis crystallinisve, sed fictilibus prolibatur simpulis innocentius. Attestatur & M. Varro cum apud Nonium Marcellũ ait, deos ipsos vili simpulo inuitari. Item Apuleius: In hodiernum, inquit, populus Romanus diis immortalibus Simpulo & Catino fictili sacrificat. Sunt qui pro Sympulo legant Sympuuium, cuius meminit Iuuenalis satyra 6.

Aut quis
Sympuuium ridere Numæ, nigrumq; Catinum,
Aut Vaticano fragiles de monte patellas
Ausus erat.

M. Tullius in Paradoxis: Quid autem Numa Põpilius? minusne gratas diis immortalibus capedines ac fictiles vrnulas fuisse, quã filicatas aliorum pateras arbitramur? Polemon apud Athenæum lib. 11. tradit, ad ipsius etiamnum ætatem Græcos quosdam bibere solitos ex fictilibus, velut Argiuos in publicis cõuiuiis, ac Lacedęmonios in festis, aut epiniciis, aut nuptiis virginũ. Proinde non absurdum videtur, si quis existimet sumptam allegoriam à puerorũ lusu, quo solent per fistulã angustam in simpulum inflantes, quasi fluctus quosdam & aquæ strepitum excitare.

Proteo mutabilior.

Πρωτέως ποικιλώτερος, id est, Proteo mutabilior, ĩ vafrũ & versipellẽ cõpetit. Lucianus, ĩ sacrificiis, Iouẽ ποικιλώτερον αὐτοῦ πρωτέως appellat.

appellat, quod se subinde in alias atque alias formas transfiguraret. Plato in Ione, Ἀλλ' ἀτεχνῶς ὥσπερ ὁ πρωτεὺς παντοδαπὸς γίγνῃ στρεφόμενος ἄνω καὶ κάτω, id est, Sed prorsus Protei in morem, in omnem speciem verteris, sursum ac deorsum teipsum distorquens. Horatius in eos, qui facile vertunt sententiam:

Quo teneam vultus mutantẽ Protea nodo?

Item alibi:

Effugiet tamen hæc sceleratus vincula Prothus.

Protea vocat tergiuersantem, & quem Græci vocant: δυσφώρατον, id est, Deprehensu difficilem. Porrò fabulam Protei notiorem arbitramur, quam vt hic sit recensenda. Extat apud Homerum Odysseæ 4. & apud Maronem quarto item Georgicon. Simili figura diceretur & Vertumno incõstantior. Nam hic deus in omnigenam speciem sese variat, vnde & nomẽ reperit apud Latinos. Horatius:

Vertumnis, quotquot sunt, natus iniquis.

Huius meminit Ouidius, describens quẽadmodum amans Pomonam deam, alias subinde formas assumpserit. Et εὐμεταβολώτερος ἐμπούσης, id est, Empusa mutabilior. Cuius mentionem fecit Lucianus in commentario De saltationibus: Ἴδοις τ' ἂν οὖν αὐτοὺς πρὸς τὸν αὐτὸν καιρὸν ὠκέως διαλλαττομένους, καὶ αὐτὸν μιμουμένους τὸν πρωτέα. εἰκάζειν δὲ χρὴ τὴν ἔμπουσαν τὴν ἐς μυρίας μορφὰς μεταβαλλομένην, id est, Videbis igitur ipsos eodem in tempore subito in aliã transfigurari speciem, atque ipsum referre Proteũ. Quin & Empusæ exemplum cõferre oportet, quæ sese innumerabiles vertit formas. Meminit huius Aristoph. in Ranis:

Καὶ μὴν ὁρῶ νὴ τὸν Δία θηρίον μέγα.
Ποῖόν τι; δεινόν. παντοδαπὸν γοῦν γίγνεται.
Τότε μὲν βοῦς, νυνὶ δ' ὀρεύς, τότε δ' αὖ γυνὴ
Ὡραιοτάτη τις. ποῦ 'στι; φέρ' ἐπ' αὐτὴν ἴω.
Ἀλλ' οὐκ ἔτ' αὖ γυνή 'στιν, ἀλλ' ἤδη κύων.
Ἔμπουσα τοίνυν γ' ἐστί. id est,
At maximam profecto video beluam.
Qualem? Nouam, quę in cuncta subito vertitur,
Modo bos, modo autem mula, rursum fœmina
Pulcherrima. Age vbi est? recta ad illam iam feror.
At rursus haud est mulier, immo iã canis.
Empusa proinde est.

Interpres adscribit, Empusam spectrum quoddam esse quod ab Hecate soleat emitti videndum miseris & calamitosis. Id subinde cõsueuit aliis atque aliis formis exhibere sese. Quidam existimant meridianis horis apparere solitum iis, qui parentant manibus. Sunt qui hãc ipsam Hecaten affirment esse; narrant autem vno videri pede, vnde & nomen inditum putãt ἔμπουσαν οἱονεὶ ἑνίποδα. Demosthenes ait Aschinis matrem, cui ipse Leucothoę nomen mutasset, appellatam fuisse Empusam, eo quod ęstus gratia quiduis & faceret & pateret.

Amicus magis necessarius, quàm ignis & aqua.

Ἀναγκαιότερος πυρὸς καὶ ὕδατος ὁ φίλος, id est, Amicus magis necessarius, quàm ignis & aqua. Hyperbole prouerbialis, admonens neminem esse tam diuitem, aut potentem, quin opus habeat amicorum officiis. Quẽadmodum enim citra ignem & aquam nõ constat hominum vita, ita nec sine consuetudine atque opera familiarium, quos ob id ipsum Latini necessarios vocant, vt amicitiam necessitudinem. Innuit adagiũ duo quædam maxima commoda colligi ex amicitia, voluptatem, & vsum. Nihil est enim neque iucundius igni, neque vtilius aqua. Quam ob rem scripsit Horatius:

Nil ego cõtulerim iucundo sanus amico.

Item Euripides apud Plutarchum:

Εἰς ὄμματ' εὔνου φωτὸς ἐμβλέψαι γλυκύ. i.
Dulce est tueri hominis amici lumina.

Recensetur adagium à Plutarcho, commẽtario quem inscripsit, Quo pacto sit dignoscendus assentator ab amico: Καθ' ὃ δὴ καὶ λέγεται, πυρὸς καὶ ὕδατος ὁ φίλος ἀναγκαιότερος, id est, Quapropter dicunt etiam, amicum igni quoque & aqua magis necessariũ esse. Extat & apud Aristotelem in Moralibus, & apud Ciceronem in Lælio, Hodieq; vulgus indoctum habet in ore, quod est verissimum: Tolerabilius viui sine pecuniis, quàm sine amicis.

Lupus circum puteum chorum agit.

Λύκος περὶ τὸ φρέαρ χορεύει, id est, Lupus circum puteũ chorũ agit. In eos dicetur, qui sumpta inaniter opera, spe sua frustrãtur. Aiunt enim lupo morem esse, vt si quando sitiat nec tuto se possit demittere, circum puteum

puteum oberret, frustra inhians aquæ, quã non possit contingere. Sunt qui parœmiã inde ductam existiment, quod aliquando veniat vsu, vt lupus pecudem aliquam, aut hominem insectetur: qui postea quam se in puteum, quempiam altiorem metu demiserit, obambulat ille, velutique saltantiũ in modum in orbem circumagitur, prædę cupiditate, qua tamen potiri non queat. Plutarchus in commentario, cui titulus: Quomodo possit adulator ab amico dignosci: ᾧ χρώμενοι πρὸς ἀπολλύουσιν αὐτοὺς, τὴν περὶ τὸ φρέαρ ὄρχησιν ἀτεχνῶς ὀρχούμενοι. id est, Qua qui vtuntur, seipsos quoque in pniciem adducũt, re vera saltationem illam circum puteum saltantes. Loquitur autem de dicacitate intemperanti & virulẽta, qua fit, vt nec illis quidquam vtilitatis adferamus, in quos dicimus, & nobis ipsis maximum malum conciliemus. Refertur adagium à Zenodoto, Suida, Diogeniano.

Lydius currus.

Λύδιον ἅρμα, id est, Lydius currus. Hoc scommate notabantur, qui in certamine quopiam longe ceteris essent inferiores. & παρὰ λύδιον ἅρμα θέεις. id est. Iuxta Lydiũ currum curris. Plutarchus in libello quem inscribit, De dignoscendo assentatore ab amico: Τὸν δὲ κρείττονα τρέμει καὶ δέδοικεν, οὐ μὰ Δία παρὰ λύδιον ἅρμα πεζὸς οἰχνεύων, ἀλλὰ παρὰ χρυσὸν ἕφθον: id est, Ceterum superiorem metuit ac veretur, non hercle ad currũ Lydiũ pedes ingrediens, sed ad aurũ purũ. Refertur adagium à Diogeniano. Quidã ad Pelopem Lydum referunt, qui suo curru vicerit Oenomaum socerum, in quibus est Gregorius Nazianzenus, sic vsurpans, vt dicat se tanto esse inferiorem eximiis Basilii virtutibus, quantum pedes abest à Lydio curru. Effertur & ad hunc, vt diximus, modum parœmia: Παρὰ λύδιον ἅρμα θέειν. id est, Præter Lydium currum currere, aut iuxta Lydium currum, vt pedes intelligatur certare cum Lydio curru velocissimo, quod quidem certamen nimis inique comparatum videatur. Achilles apud Euripidẽ in Iphigenia Aulidensi, pedestri cursu certat cum quadriga, & vincit. Plutarchus in vita Niciæ è Pĩdaro allegat: Οὐ γὰρ μὰ Δία, inquit, παρὰ λύδιον ἅρμα πεζὸς οἰχνεύων, ὥς φησι πίνδαρος, id est, Non enim per Iouem iuxta Lydium currum pedes incedens, vt inquit Pindarus. Herodotus libro primo tradit, olim Lydios præ ceteris equitatu valuisse, nec aliter fere nisi ex equis pugnare.

Cinclus.

Κίγκλοι, id est, Cincli, rusticano prouerbio dicebantur præter modum pauperes, quibus neque domus esset, neque quidquam quod suum possent dicere. Qualem Catullus describit Furium, cui neque villula fuerit, neque domus, neque arca. Cinclus.n. auis quædam est imbecillis, atque inualida, ita vt non possit ipsa sibi proprium nidum parare, proinde oua nidis supponit alienis. Vnde & rustici verterunt in adagionem, vt mẽdicos & errones Cinclos vocẽt. Auctor Aelianus libro De naturis animantium duodecimo. Quod genus homines Græci ἀνεστίους vocant, hoc est, expertes penatium. Suidas tradit Cinclum auem esse maritimam, gracilem, nulloque ferme corpore, cui peculiare sit clunium pennas subinde mouere, vnde & nomen additũ σεισοπυγίδι, nimirum ab agitatione caudæ. Eam prouerbio fecisse locum, quo Menander sit vsus in Thaide:

Πτωχότερος εἶ λεβηρίδος καὶ κιγκάλου. id est,
Mendicior Leberide, atque Cincalo.

Hinc κιγκλίζειν dici, pro eo quod est, cõmoueri, & obstrepere.

Quæ sub alis fiunt.

Αἱ ὑπὸ μάλης πράξεις, id est, Facta subalaria. Prouerbiali figura dixisse videtur Plutarchus in cõmentario, qd inscribitur: Quo pacto sit dignoscendus adulator ab amico: Ῥᾴθυμος, in quit, καὶ σχεδὸν ἁπάσης ἀπολειπόμενος, ἐν ταῖς ὑπὸ μάλης πράξεσιν ἀπροφάσιστός ἐστιν, id est, Ad laborem & res honestas segnis, in his rebus quæ sub ala fiunt, nihil recusat. De adulatore loquitur, ad honesta officia tum pigro, tum inutili: ad voluptariam ministeria prompto: videlicet ad scortum cum fide adducendum, ad comparanda opsonia, ad instruendum conuiuium. Equidem opinamur, ob id adulationi sub alis sedem datam esse, quod hæ corporis partes titillationem præcipue sentiãt siue ob cutis tenuitatem, siue quod insolitus nobis earum contactus partium: siue quod is locus venulas habeat, quibus frictu calefactis, eiusmodi nascatur delectatio.

tio. Aristoteles sectione 35. Problemate 2. indicat, sub alis potissimum, ac sub pedum vestigiis fieri titillationem, coniectans in caussa esse, vel quod ibi cutis sit mollior, vel quod contactus sit insolens, quod idem vsu venit in auribus. Quid autem aliud est adulatio, quam aurium pruritus quidam & gargarizatio? Vnde Lucianus in dialogo quodam Charontis, Menippi, & Mercurii, philosophum quempiam omnibus exiens vitiis: ἓν ἔτι τὸ βαρύτατον ὑπὸ μάλης ἔχει. τί ὦ μένιππε. κολακείαν ὦ ἑρμῆ, πολλὰ ἐν τῷ βίῳ χρησιμεῦσαν αὐτῷ. id est, Vnum quiddam adhuc sub alis gestat, quod est omniũ grauissimum. Quidnam Menippe? Adulationem Mercuri, quæ illi plurimum attulit emolumenti in vita: nisi si quis malit ὑπὸ μάλης, ita dictum, vt alibi Lucianus dixit, ὑπὸ κόλπυ, sub sinu, significans eum Veneris vsum, qui non vacat turpitudine. Nam oscula, quæq; supra sinum fiunt, vtcunque cum honestate possunt cohærere. ceterum infra sinum, οὐδὲν ὑγιές.

Simul sorbere & flare difficile.

TRANIO seruus apud Plautum in Mostellaria, obiurgatus est ab hero, quod non maturius redisset: cũ ille se alibi fuisse diceret, nec simul apud herum esse potuisse, & illud quod iussus fuerat, peragere: Si voles, inquit, verbum hoc cogitare, simul flare sorbereq;, haud factu facile est. Commode vtemur hoc adagio, si quando significabimus, negotia quæpiam id genus esse, vt pariter ab iisdem tractari non queant. Veluti si quis conetur simul & litteris & voluptatibus vacare: simul amoribus & parsimoniæ indulgere: simul vxori studiisq; satisfacere: Quemadmodum fieri non potest, vt quis eodem in tempore sorbeat, hausto spiritu, & flet, emisso halitu. Affine videtur huic adagio illud Phocionis ad Antipatrũ; Οὐ δύνασαι μοι καὶ φίλῳ χρῆσθαι, καὶ κόλακι. id est, Non potes me simul & adulatore vti, & amico. Ad hæc senarius ille, qui falso Senecæ inscribitur:

Amare & sapere, vix deo conceditur.

Quodque ait Terentium imitatus Horatius:

Nihilo plus explicet, ac si
Insanire paret certa ratione, modoque.

M. Tullius Philippica 11. Duas tamẽ res magnas præsertim, non modo agere vno tempore, sed ne cogitando quidem explicare quisquam potest.

Manum admouenti fortuna est imploranda.

Τὰν χεῖρα ποτιφέροντα δεῖ τὰν τύχαν ἐπικαλεῖν, id est, Manum admouenti fortuna inuocãda est. Admonet adagium, ita fidendum esse diuino auxilio, vt nihilo segnius, quantum in nobis est, etiam ipsi nostra adiutamur industria: alioqui non audituros superos inertium ac desidiosorum vota. Plutarchus in Apophthegmatis Lacedæmonicis, refert apud eam gẽtem deos deasque omnes hastatos fingi solere: Venerẽ et ipsam armis indutam, tamquam ne illi quidem otium agant, sed bellicis studiis exerceantur: Addunt, inquit, & prouerbium:

Τὰν χεῖρα ποτιφέροντα, τὰν τύχαν καλεῖν, i. Manum admonenti sunt vocanda numina.

Aeschylus apud Stobæum:

Φιλεῖ δὲ τῷ κάμνοντι συσπεύδειν θεός. id est, Huic qui laborat, numen adesse assolet.

In eandem sententiam Pindarus in nemineis: Πρὸς ἄκρον ἀρετᾶς ἦλθον οἵ τε πόνων ἐγεύσαντο, σὺν θεῷ δὲ τύχῃ, id est, Ad summum virtutis apicem peruenerunt, qui gustarũt labores, non autem sine dei fortuna. Proinde nec ita fidendum industriæ, vt diuinam opem negligamus· nec ita rursum pendendum ab illa, vt nostrum prætermittamus officium. Adlusisse videtur huc Aeschylus in Persis:

Ἐγὼ δέ που
Διὰ μακροῦ χρόνου τάδ' ηὐχουν ἐκτελεῖν τοὺς θεούς,
Ἀλλ' ὅταν σπεύδῃ τις αὐτὸς, χ' ὡ θεὸς συνάπτεται, id est,
Plurimo iam tempore à deis
Optaueram hæc vt dextra conficerent mihi. at
Vbi vigilas ipse, dii quoque admouent manum.

Refertur ex eodem:

Φιλεῖ δὲ τῷ κάμνοντι συσπεύδειν θεός. id est, Adesse gaudet sed laboranti deus.

Nonnulli, quorum est Suidas, adagionis originem ad apologum referunt, Rusticus quidam cum plaustrum hæreret in lama, otiosus inuocabat Herculem. At ille adstans, Admoue, inquit, manum rotæ, ac stimula boues, itaque deum inuoca.

Τὴν χεῖρα προσφέροντα τὸν θεὸν καλεῖν.

Quam quisque norit artem, in hac se exerceat.

M. Tullius Tusculanarum quæstionum libro primo: Sed hic quidem quamuis eruditus sit, sicut est, hæc magistro concedat Aristoteli, canere ipse doceat. Bene enim illo prouerbio Græcorū præcipitur,

Quam quisque norit artem, in hac se exerceat,

Hactenus Cicero. Est autem senarius iambicus, admonens, vt quarum rerum sumus periti, in his duntaxat disputandis tractandisque versemur: quarum vero sumus rudes, eas doctioribus concedamus, neque professionem alienam nobis vindicemus, neque in messem alienam mittamus falcē, neue sutores vltra crepidam iudicemus. Apud A. Gellium Plato ex Euripide citat, sed in sensum non nihil diuersum à Ciceroniano, nempe suo quemq; vitæ instituto studioque impense delectari, quod in eo se laudem aliquam assecuturum confidat. Accidit, inquit, illis illud Euripidis: Qua in re clarus quisque est, ad eam properat, & diei partem illi plurimam impertit, in qua ipse se exuperet: contra, in qua stupidior ac nihili sit, inde effugit, eamque contemnit. Porro versus quem Latine refert M. Tull. est apud Aristophanem in fabula, cui titulus: σφῆκες: is est eiusmodi:

Ἔρδοι τις ἣν ἕκαστος εἰδείη τέχνην. id est,
Quam quisque nouit artem, in hac se exercitet:

Quo quidem loco interpres admonet inter prouerbia celebrari. Vsurpauit Stratonicus citharœdus apud Athenæum lib. 8. Qui musico cuipiam, qui prius fuerat holitor, de harmonia cum ipso disputanti respondit, ἔρδοι τις ἣν ἕκαστος εἰδείη τέχνην. Quāquam in editione Aldina legitur ἄδοι pro ἔρδοι. Ad hoc prouerbium delusit Horatius ita scribens:

Nauem agere, ignarus nauis, timet: abrotanum ægro.
Non audet nisi qui didicit dare. Quod medicorum est,
Promittūt medici, tractant fabrilia fabri.
Scribimus indocti, doctique poemata passim.

Idem in epistola ad Villicum:

Quam scit vterque lubens censebo exerceat artem.

Huc pertinet illud Pindaricum, quod refert Plutarchus in cōmētario quem scripsit, πότερα τῶν ζώων φρονιμώτερα, ἐν ἅρμασιν ἵππος, ἐν δ' ἀρότρῳ βοῦς, παρὰ ναῦν δ' ἰθύνει τάχιστα δελφίς. κάπρῳ δὲ βουλεύοντι φόνον, κύνα δεῖ τλάθυμον ἐξευρεῖν. id est, Equus in quadrigis in aratro bos. Nauem ocyssime præuertitur Delphinus: apro cædem molienti inueniendus est canis laborum patiens. Videlicet significat vnumquemque adhibendum ad id quo valet. Atheneus lib. 8. Cum Ptolemæus cum Stratonico citharœdo cōtentiosius disputaret de citharistica, ἕτερον ἔφη ἐστὶν ὦ βασιλεῦ σκῆπτρον, ἕτερον δὲ πλῆκτρον, id est, Aliud est, inquit, rex sceptrum, aliud plectrum. Et apud Plinium lib. trigesimoquinto, c. 10. Apelles Alexandro Magno in officina multa imperite disserenti de pictura, comiter suasit silētiū, admonens illum rideri a pueris, qui colores terebant.

Dedi malum & accepi.

Dedi malum & accepi. Beticum adagium est, quo licebit vti, quoties eiusmodi permutatio vi debitur facta, vt malum pro malo sit redditum & par pari relatum, veluti si quis improbum generum dedisset, ac nurum item improbam recepisset. Recēsetur & explicatur à Plinio iuniore in Epistolis. Cæcilius, inquit, Classicus, homo fœdus, & aperte malus, proconsulatum in ea parte non minus violenter quam sordide gesserat, eodem anno, quo in Africa Marius Priscus. Erat autem Priscus ex Betica, ex Africa Classicus: inde dictum Beticorum (vt plerunque dolor etiam venustos facit) non illepidum ferebatur: Dedi malum & accepi. Congruet & in eos qui liberos suos cōmittunt malis præceptoribus, & recipiunt eos peiores quam tradiderant. Rursum in eos qui lacessunt illos, vnde grauius læduntur, quod vsu venire tradunt iis qui in Aegypto venantur onagros. Nam animal lacessitū frequenter calcitrando lapides missos retorquet in iaculantes tanto impetu, vt pectora insequentium penetrent, aut caput fractis ossibus displodant. Vnde & instrumento bellico nomen inditum, auctor Ammianus lib. 23.

Carpet citius aliquis, quàm imitabitur.

Μωμήσεταί τις μᾶλλον ἢ μιμήσεται. id est,
Reprēdet aliquis citius, atq; imitabitur.

Senarius hic Apollodori pictoris operibus inscribi consueuit, qui primus vmbrarum imitationem inuenit. Refertur ad hũc modum, μιμήσεται. τις θᾶσσον ἢ μιμήσεται. Apte dicetur de re quapiam artis absolutæ, atq; inimitabili. Porro res egregias multo procliuius est carpere, quàm æmulari. Ceterũ est elegãs προσονομασία in duabus vocibus Græcanicis μωμήσεται, & μιμήσεται, quę cum sono minime distent, tamen res declarant lõge diuersissimas. Huc adlusit Pli. lib. 37. c. 11. Imitati multi, æquauit nemo. Theognis in eandem sententiam:

Μωμεῦνταί δέ με πολλοὶ ὁμῶς κακοὶ ἠδὲ καὶ ἐσθλοί.
Μιμεῖσθαι δ᾽ οὐδεὶς τῶν ἀσόφων δύναται. i.
Carpunt me plures docti indoctiq́ue imitari.
Nos indoctorum de grege nemo valet.

In foribus adesse.

Περὶ τὰς θύρας, id est, In foribus adesse, dicitur allegoria prouerbiali, quod instat, iãq; in proximo est. Plutarch. Πυρετοῦ περὶ θύρας ὄντος, id est, Cum febris in foribus adest.

Alia Lacon, alia asinus illius portat.

Ἄλλα μὲν λάκων λέγει, ἄλλα δὲ λάκων ὄνος φέρει, id est, Alia quidem Lacon dicit, alia Laconis asinus portat. Effertur apud quosdã & ad hunc modũ parœmia: ἄλλα μὲν λεύκων, ἄλλα δὲ λεύκωνος ὄνος φέρει, id est, Alia Leucon, alia Leuconis asinus portat. In eos dicebatur quorũ oratio dissentiret à factis. Natum aiunt ab huiusmodi quodam euentu. Agricola quispiã nomine Leucõ, solitus est vtres melle plenos storeis obuoluere. Rogatus autem ab exactoribus vectigaliũ, quid nam portaret, ordeum se portare respondebat, videlicet quo minus pecuniæ persolueret. Sed cum euenisset aliquando, vt lapsus in terram asinus onus effudisset, accurrerunt exactores, in reponendis sarcinis auxilio futuri. Verum vbi interim cognouissent, mel in vtribus esse, non ordeũ, Leuconem obtorto collo abduxerunt, tanquẽ qui se debito vectigali fraudasset. Atq; illud ridentes addiderunt, alia Leucon, alia portat asinus. Nam in nõnullis codicibus, dicit, non additur, atque ita nostra sententia dictum festiuius redditur. Ea vox postea versa est in adagionem. Refertur à Zenodoto, & à Diogeniano.

Corpore effugere.

Corpore effugere, est periculum iam imminens, ac pæne prę mens, arte quadam declinare. Trãslatum à gladiatoribus, ictũ modico corporis flexu fallentibus. M. Tullius in Catilinam inuectione prima: Quot ego tuas petitiones ita coniectas, vt vitari posse non viderentur, parua quadam declinatione, &, vt aiunt, corpore effugi. Hactenus Cicero. Itaque quoties aliquem discrimine quam minimo à periculo abfuisse significabimus, corpore declinatum malum dicemus. Minus enim periclitantur, qui mœnibus, aut alio quopiam obiectu defenduntur: verum qui nudi telis obiecti, nihil habent quo se tueantur, nisi commodo corporis deflexu, ii demum in extremo periculo versari videntur. Pæne diuersa figura dixit Catullus:

Cõtra nos tela ista tua euitamus amictu.

id est, Facile depellimus, non secus, quàm muscarum insultus.

De alieno ludis corio.

De alieno corio ludere. p rouerbio dicũtur, qui securius agunt, sed alieno periculo. Sumpta allegoria vel à coriariis, vel ab Apologo quopiam, vel à seruis, qui si quid peccatum sit, tergo dant pœnas. Apuleius in Asino aureo lib. 7. Quod si quo modo ceteri latrones persenserint, non rursus recurres ad asinum, & rursum exitiũ mihi parabis. Reuera ludis de alieno corio. Verba sunt asini, puellam accusantis, quod cum prius illius culpa fuisset in discrimen adductus in fuga, nũc denno comittat, vt sit rursum fugiendum, idq́ue suo potissimum periculo. Adlusum est autem ad asini coriũ, quod mortuis detrahitur. Est simile quiddam & apud Plautum: De meo tergo degitur corium, id est, res meo fit periculo. Neque dissimile quod refert Festus, pro scapulis, id est, pro periculo plagarum. Non admodum abludit ab hac forma, quod Seneca iocatur in Declamationibus: Cicero patri de corio Cestii satisfecit. Nã is Cestius erat ex eorum numero, qui contemnebant Ciceronis ingenium, hic cum forte accũberet in eodem cõuiuio cum Cicerone M. Tullii filio, qui tum Asiam obtinebat, & submonẽte quopiam è famulis, cognitum esset eum esse Cestium, cuius iudicio nihil sciret

sciret M. Tullius illico sublatus è conuiuio, iussus est flagris cædi. Circumfertur apud nostratium vulgus non absimile huic prouerbium, Ex alieno tergore lata secari lora. Quo quidem significant vnumquenque minus esse parcum in alieno quam in suo. Tertullianus in libello De pallio, secus aliquanto vsurpauit: Hoc soli Chamæleonti datum, quod vulgo dictũ est, de suo corio ludere. Sentit Chamæleontem pro suo arbitrio vertere colorem cutis.

In herba esse.

Vbi spem immaturam indicamus, ac longius adhuc abesse vt consequaris, in herba esse dicimus. Sũpta metaphora à segetibus, teneris adhuc & herbescentibus, de quibus nihil adhuc certi sibi possit agricola polliceri, propterea quod plurimi casus solent incidere, qui non sinant cultorem optato potiri. Verum vbi iam demessam segetem in horrea conuexit tum demum vtcunq; tutum est bene sperare. Ouidius in epistola Helenæ ad Paridem:

Sed nimium properas, & adhuc tua messis in herba est,
Hæc mora sit voto forsan amica tuo.

Persius in satyra sexta,

Emole, quid metuis? occa, & seges altera in herba est.

Cornelius Tacitus in dialogo De oratoribus, in herba dixit, pro eo quod est, momẽtaneum, moxq́ue periturum, quia ante tẽpus decerptum. Agit illic de plausu qui datur poetis recitantibus sua carmina. Omnis, inquit, illa laus intra vnum aut alterũ diem, velut in herba vel flore præcepta ad nullam certam & solidam peruenit frugẽ, nec aut amicitiam inde refert, aut clientelam, aut mansurum in animo cuiusquam beneficium, sed clamorem vagum & voces inanes & gaudium volucre.

In alieno foro litigare.

Proverbivm resipit hæc quoque figura: In alieno foro litigare, pro eo quod est, in re noua, cuique nondum assueueris versari. Habent enim diuersas litium formulas, variasq́ue tractandarum caussarum rationes, quarum qui rudis sit, is tanquam hospes in peregrina regione multa desideret necesse est. Martialis in præfatione libri duodecimi, Accipe ergo rationem, in qua hoc maximum & primum est, quod ciuitatis aures quibus assueueram, quæro, & videor mihi in alieno foro litigare.

In seditione, vel Androclides belli ducem agit.

Ἐν δὲ διχοστασίῃ κἂν Ἀνδροκλείδης πολεμαρχεῖ. i.

Seditione orta dux est etiã Androclides. Carmẽ Heroicum prouerbio celebratum, in homines cõtemptos & humiles, qui per occasionem aliquam incidentem, dignitatem sortiuntur. Quemadmodum in rerum tumultu nõnunquam infimi quidam pro tempore regnant. Refertur à Suida, Diogeniano, atque item à Plutarcho in vita Niciæ, & apud eundem in commentario, περὶ φιλαδελφίας. Effertur etiam ad hunc modum:

Ἐν δὲ διχοστασίῃ καὶ πάγκακος ἔμμορε τιμῆς. i.
Rebus turbatis vel pessim⁹ est in honore.

Citat idem in comparatione Lysandri & Syllæ, nisi quod illic Aldina editio mendosè habet: πάγκαλος pro πάγκακος. Rursum effertur hoc pacto:

Ἐν γὰρ ἀμηχανίῃ καὶ κερκίνος ἔμμορε τιμῆς. i.
Fert rebus desperatis & cancer honorem.

Ad hanc sententiam pertinet & illud Græcis prouerbii vice celebratum:

Καιροῦ τυχὼν γὰρ πτωχὸς ἰσχύει μέγα. id est,
Mendicus etiam plurimum in loco põt.

Inter indoctos etiam Corydus sonat.

Ἐν ἀμούσοις καὶ κόρυδος φθέγγεται, id est, Inter amusos etiam Corydus sonat. Quadrabit in quosdam, qui apud idiotas audẽt sese velut eruditos venditare, inter doctos alioqui prorsus elingues, id quod citra metaphoram eleganter extulit Euripides in Hippolyto coronato:

Οἱ γὰρ ἐν σοφοῖς
Φαῦλοι, παρ' ὄχλῳ μουσικώτεροι λέγειν. id est,
Apud eruditos, qui nihil valent, apud
Plebem imperitam præeminent facũdia.

Corydus vilissimum auiculæ genus, minimeq́ue canorum, strepit tamen vtcunq; inter aues mutas, apud lusciniam canens ferri nequaquam posset. Huc adscribendum arbitramur, quod, vt refert Athenæus libro sexto, non illepide dixit Philoxenus parasitus, cognomento Pternocopis, in alterum parasitum nomine Corydum: cum enim incidisset sermo quod turdi magno

emerêtur, præsente Corydo, de quo rumor erat obscœni obsequii. At ego, inquit, memini Corydum obolo fuisse æstimatum. Parasitis autem solent indi nomina côtemptus. Quanquam hic Corydus narratur in dictis fuisse lepidus. Corydum auem minime canorum esse testatur & Græcum epigramma, licet ἄδηλον,

Εἰ κύκνῳ δύναται κόρυδος παραπλήσιον ᾄδειν,
Τολμῶεν δ' ἐρίσαι σκῶπες ἀηδονίσιν,
Εἰ κόκκυξ τέττιγος ἐρεῖ λιγυρώτερος εἶναι,
Ἴσα ποιεῖν καὶ ἐγὼ Παλλαδίῳ δύναμαι. id est,
Si corydus cygnum queat æquiparare canendo,
Noctua concertet [redacted] philomela tibi,
Coccyx si iactet se voce anteire cicadam,
Tunc ego Palladio par potero esse meo.

Quæuis terra patria.

Πᾶσα γῆ πατρίς, id est.
Quæuis terra patria.

Hemistichium est oraculi, quondam redditi Meleo Pelasgo, de victoria consulenti, cuius meminit & Mnaseas, teste Zenodoto, & Dionysius Chalcidêsis. Admonet adagiũ, virum sapientem ac bonum, vbicunq; gentiũ vixerit, felicem esse. Vnde & Socrates interrogatus, cuiatis esset, κοσμικὸν, i. mũdanum se esse respondit. Idem innuit Aristophanes in Pluto cum ait:

Πατρὶς γάρ ἐστι πᾶσ' ἵν' ἂν πράττῃ τις εὖ. i.
Illic enim patria est, vbi tibi sit bene.

Dicuntur hæc à Mercurio, cupiente vel cælo relicto, in Chremyli iã diuitis adsciscì familiam. Vsqueadeo credebat ibi demum esse patriam homini, vbicunque feliciter ageret: illic exilium, vbi parum commode viueret. Fertur hic quoque versiculus prouerbialis:

Τοῖς γὰρ καλῶς πράσσουσι πᾶσα γῆ πατρίς. id est,
Solum omne patria prospere quicunq; agit.

Cicero Tusculanarum quæstionum libro quinto, significat esse dictum Teucri ex tragœdia quapiam. Itaque ad omnem rationem, Teucri vox accommodari potest: patria est, vbicunque est bene.

Odium Vatinianum.

ODIVM vatinianum, pro capitali, ac vehementer acerbo. Vatinius, in quem acerrimè M. Tullius inuectus est, in tantum odium populi Romani peruenerat, iã detectis illius flagitiis, vt in prouerbium cesserit, odium Vatinianum Catullus:

Munere isto.
Odissem te odio Vatiniano.

Odium nouercale.

CONSIMILI figura legimus, odiũ nouercale, propterea quod nouercis omnibus innatum sit fatale quoddam & irreconciliabile odium in priuignos, id quod elegãter indicat epigramma Græcũ, quod haud grauabimur adscribere. Fertur autem titulo Callimachi, nec illo quidem indignum auctore:

Στήλην μητρυιῆς μικρὰν λίθον ἔστεφε κοῦρος,
Ὡς βίον ἠλλάχθαι, καὶ τρόπον οἰόμενος.
Ἡ δὲ τάφῳ κλιθεῖσα κατέκτανε παῖδα πεσοῦσα.
Φεύγετε μητρυιῆς καὶ τάφον οἱ πρόγονοι.

Quorum carminum elegãtiam cum haud nesciremus nos nõ assecuturos, tamen quo possent intelligi, vtcunque vertimus,

Exiguo lapidi puer addit serta nouercæ,
Mutasse vt vitam, sic ratus ingenium.
At puerum extinguit tumulo hęc illapsa nouercæ.
Priuigni exanimem vel tumulũ fugite.

Euripides in Alcestide:

Ἐχθρὰ γὰρ ἡ 'πιοῦσα μητρυιὰ τέκνοις
Τοῖς πρόσθ', ἐχίδνης οὐδὲν ἠπιωτέρα.
Hostis nouerca est ante natis liberis,
Nihiloque mitior nocente vipera.

Perdidisti vinum infusa aqua.

Ἀπώλεσας τὸν οἶνον ἐπιχέας ὕδωρ.
Vini liquorem perdidisti infusa aqua.

Verba sunt Polyphemi ex tragędia Aristii, cui titulus: Cyclops; teste Chamęleonte in Satyris. Sic enim increpat Vlyssem vinum aqua temperantem. Antiquitus merum bibebant, nõ sine noxa, donec Staphilius Sitrheni filius, ostẽdisset vinum aqua diluere. Nam huius hoc inuentum, teste Plinio libro 7. Dicetur in eos, qui in initio quædã recte faciunt: deinde quamuis leui de caussa, benefacta malefactis subuertunt. Vlpianus apud Athenæum in eum, qui βαλλίζουσι dixerat pro κωμάζουσι, idq; barbare, Σὺ δὲ ἡμῖν ἐκ γῆς συβώτιδος ὄνομα πριάμενος, ἀπώλεσας τὸν οἶνον, ἐπιχέας ὕδωρ. id est, Tu vero nobis ex terra subulca vocabulũ mercatus, perdidisti vinum infusa aqua. Cyclops enim vt barbarus ac temulentus (talem inducit etiam Homerus) sic existimat vinũ aqua corrumpi, cum è diuerso sapientum

rum iudicio reddatur melius ac salubrius. Vnde & Plato admonet, vt Bacchum temulentum deum Nymphis sobriis deabus têperemus. Idem docet epigramma Græcum Meleagri, id est huiusmodi:

Αἱ νύμφαι τὸν βάκχον, ὅτ' ἐκ πυρὸς ἥλαθ' ὁ κοῦρος
Νίψαν, ὑπὲρ τέφρης ἄρτι κυλιόμενον.
Τοὔνεκα σὺν νύμφαις βρόμιος φίλος. ἢν δέ νιν εἴργῃς
Μίσγεσθαι, λήψῃ πῦρ ἔτι καιόμενον. id est,
Bacchus vt è flammis puer exiliisset, in vndis
Tinxerût Nymphę sordidû adhuc cinere.
Hinc iunctus Nymphis est Bacchus gratus, at ignem
Ardentem capies, hunc nisi miscueris.

Quanquam vinum largius dilutum illud habet noxæ, quod in posterum diem grauius dolet caput qui biberit, quam si merû bibisset, Aristoteles id esse putat in caussa, quod vinum per se crassius, accessione aquę factum subtilius, citius penetrat angusta capitis foramina, meri noxã, cuius adhuc multam vim obtinet, eodem transmittens, præterea concoctu difficilius est.

Abiecit hastam Rhipsaspis.

HASTAM abiicere dicitur vtiq; prouerbiali figura, qui caussæ suæ diffisus, abiicit animum, ac desinit contra conari. Cicero pro L. Murena, Vides ne tu illum tristê demissum? Iacet, diffidit, abiecit hastam. Græcis item prouerbiali conuicio dicuntur ῥιψάσπιδες, ignaui ac timidi, quique in acie locû deserunt, ac clipeum abiiciunt, quo probro notatus est Demosthenes. Lucianus in Ioue Tragœdo: Καὶ δῆλος ἐστιν ἀποῤῥίψων τὴν ἀσπίδα, id est, Ac plane videtur scutum abiecturus. Vsq; adeo vero probrosum habebatur antiquitus clipeum abiicere, vt Lacedęmonii Archilochum è finibus suis iusserint excedere, quod scripsisset, satius esse clipeum abiicere, quam interire, teste Plutarcho in Apophthegmatis Laconicis. Id Archilochi distichon refertur ab Aristophane in fabula, cui titulus: εἰρήνη, estque huiusmodi:

Ἀσπίδι μὲν σαΐων τις ἀγάλλεται, ἣν παρὰ θάμνῳ.
Ἔντος ἀμώμητον κάλλιπον οὐκ ἐθέλων, id est,
Scuto aliquis gaudet Saiorum, ego quod bene pulchrum
Deserui nolens inter opaca rubi.

Interpres admonet, Saios esse Thracię populos, aduersus quos bellans Archilochus, fugerit abiecto clipeo. Cuius exemplû postea secutus est Demosthenes, ad dicêdum quã pugnandû instructior. Notatur apud Aristophanê & Cleonymus hoc nomine, vt in Vespis: Ἀπέβαλε τὴν ἀσπίδα. i. Abiecit clipeum. Quin & Isocrates in oratione, quã scripsit de Pace, declarat infames olim habitos, qui vel ordinê deseruissent, vel clipeû abiecissent. Idê indicat Aeschines aduersus Timarchû, quod qui non fuisset in bello, aut qui hastã abiecisset, ei nô licebat in concione quidquã agere. Postremo Aristoteles lib. Moraliû 5. inter ea quę lex vetat, cômemorat τὸ μὴ λιπεῖν τὴν τάξιν, μηδὲ φεύγειν, μηδὲ ῥίπτειν τὰ ὅπλα. i. non deserere ordinê, nô fugere, non abiicere arma. Et aliquanto post, agens de iniustis, qui tamê πλεονέκται dici non possunt, quod nihil capiant inde lucri, exempli loco ponit τοὺς ῥίψαντας ἀσπίδας διὰ δειλίας, id est, qui ob metum & ignauiam clipeos abiecerunt. Tale quiddam, opinamur, subindicat Horatius in Lyricis, cum ait:

Tecum Philippos & celerem fugam
Sensi, relicta non bene parmula.

Qu. Curtius lib. 3. Tum ceteri dissipantur metu, & qua cuiq; patebat ad fugã via, erumpunt, arma iacientes quæ paullo ante ad tutelam corporum sumpserant: adeo pauor êt auxilia formidabat. Est aliquoties apud Iul. Cæsarem, abiectis armis. Sed quo longius receditur à simplici sermone, hoc maior est adagii gratia: veluti si quis eum qui non reluctatur turpia suggerenti dæmoni, sed statim obsequitur, appellet Rhipsaspidem. Huius prouerbii facta nobis est antea mentio.

Mentiuntur multa cantores.

Πολλὰ ψεύδονται ἀοιδοί, id est, Multa mentiûtur cantores. In eos quadrabit, qui ad gratiam loquuntur, & auribus blandiuntur. Inde ductum, quod cãtores hoc modo spectantes, vt delectent ac placeant, pleraq; canunt in laudem auditorum falsa. Nihil. n. veritate grauius, nihil assentatione suaui*. Aristoteles libro τῶν μετὰ τὰ φυσικὰ primo, ἀλλὰ κατὰ τὴν παροιμίαν, πολλὰ ψεύδονται ἀοιδοί, id est, Sed iuxta prouerbium, Multa mentiuntur poetæ. Est autê, nisi nos fallit memoria, hemistichium Homericum,

de citharœdis solitis in conuiuio canere. At hoc dictum quosdã vsqueadeo monet, vt prorsus ab omnibus omnium poetarum scriptis abstineant, non minima portione eruditionis.

Accissare.

Ἀκκίζειν, id est, Accissare, Græco prouerbio dicebantur, qui cum maxime cuperent accipere quippiam, tamen ficte recusabant: qui mos hodie quoque multis durat. Scribunt Acco mulierem fuisse quãpiam notæ stultitiæ, quæ solita sit ad speculum cum imagine sua, perinde atque cum alia muliere confabulari, vt hinc vulgo, quæ stultius aut ineptius aliquid agerent, accissare dicerentur, & Accus nomine compellarentur. Apparet illud etiam moribus huius mulieris adfuisse, vt recusaret, quæ tamen cupiebat, vnde & Accismus ficta huiusmodi recusatio dicatur. M. Tull. ad Atticum lib. Epistolarum secundo: Hoc opinor, certi sumus perisse omnia: quid enim ἀκκιζόμεθα tã diu, id est, quid dissimulamus? Lucianus in libello De mercede seruientibus, Ὁ δὲ ἀκκιζόμενος, ἄπαγε παρὰ σοῦ δ' ἐγώ, i. At ille accissans: Aufer, inquit, ego ne abs te? Idem in Amoribus. Πάντα δ' ἢ περιελὼν ἀκκισμὸν, id est, Omni sublato accismo, id est, tergiuersatione, Rursus in eodem sermone, Πολὺς δὲ ὁ μετὰ τῶν ἀνδρῶν ἀκκισμὸς, id est, Multus autẽ viris adest accismus. Item Philemon apud Athenæum lib. 13. Οὐκ ἔσ' οὐδ' εἷς ἀκκισμὸς, οὐδὲ λῆρος, id est, Nec vllus est Accismus, aut nugatio. Plutarchus indicat, Acco & Alphito mulieres fuisse, per quas fœminæ deterrent pueros à peccando. Vsurpat hanc vocem & Plato in Gorgia: Ἀλλ' ἀκκίζῃ ὦ καλλίκλεις.

Scytha accissans asinum.

Ἀκκιζόμενος σκύθης τὸν ὄνον, i. Accissans Scytha asinum. Aduersus eos qui verbis auersantur, quod recupiunt. Id ad huiusmodi fabulam referunt: Quidam conspecto asini cadauere, Scythæ cuidam, qui forte aderat, dixit, En quod cenes. Ille primum asperna tus atque abominatus, postea tamen apparauit, cenauitque. Ita ferme Suidas & Zenodot⁹. Hesychius secus effert, σκύθης ὄνειοι θοῖνα, id est, Scytha asininum conuiuium, vt subaudias, repperit, si tamen hic locus apud Hesychium mendo vacat. Nam mutilum esse constat, & fortassis ὄνειον dictum est pro vtili, sic tamen vt adlusum sit ad asinum.

Aut quinque bibe, aut tres, aut ne quattuor.

ATHENAEVS libro decimo de bibacitate disputans, scribit adagium huiusmodi vulgo fuisse celebratũ, ἢ πέντε πίνειν, ἢ τρία, ἢ μὴ τέτταρα, idest, Aut quinq; bibe, aut tria, aut ne quattuor. Præscribit modum diluendi vini. Hæc autem temperatura maxime placebat antiquis, vt quinque vini cyathis duo adderẽtur aquæ, aut duobus vnus. Huius rei testem citat Ionem poetam, qui scripserit, vatem quendam Palamedi prædixisse Græcos nauigaturos, qui tres Cyathos ad vnum biberẽt. Item Nicocharem in Amymone, Χαῖρε πέντε καὶ δύο, id est, Salue quinque & duobus. Præterea Amypsiam, ἐγὼ δὲ διόνυσος πᾶσιν ὑμῖν εἰμὶ πέντε καὶ δύο, id est, Ego autem Bacchus omnibus vobis quinque & duo. Verum hac de re copiosius aliquanto Plutarchus, τῶν συμποσιακῶν, Decade tertia, testans conuiuialibus cantiunculis celebratum fuisse, ἢ πέντε πίνειν ἢ τρία, ἢ μὴ τέσσαρα, ne quis temere Plauti verba cõmutet, nam apud hunc quoq; referuntur. Atque in hãc rem iocatur Ariston, quemadmodum in musica Hemiolii proportio symphoniam reddit diapente, dupla symphoniam efficit, quæ dicitur Diatessaron, at eam quæ vocatur Diatessaron, symphoniam esse præter ceteras hebetem, & obscuram, & epitrito constare. Itidem & in bibẽdi harmoniis tres esse symphonias vini ad aquam, Diapente, διὰ τριῶν, & Diatessaron. Nam Diapente symphoniam ex Hemiolio constitui, si tres aquæ Cyathi duobus vini cyathis admisceãtur. Quod si duobus admisceas duos, dupli proportionẽ existere: Diatessaron harmonia fore, si vni vini cyatho tres aquæ cyathos addideris. atq; hic esse epitritum, quæ proportio pertineat ad tres magistratus in Prytaneo sapientes ac sobrios, aut ad dialecticos, cũ adductis superciliis de suis anxiis argutiis disputant. Iam si duos vni admisceas, tonũ nasci maxime turbulentum, & vt appellat ipse, ἀκροθώρακα, Chordas mouentem non mouendas mentium. Propterea quod per hũc nec omnino sobrios esse licet, nec stultitiam mero immergere. Quod si duo tribus

bus addideris, harmoniam existere omniũ maxime musicam, vt quæ somnos inuitet, tranquillitatem ac summam quietem inducat. His ita per iocum dictis, adiecit Plutarchi pater, priscos Ioui duas addidisse nutrice, Iten & Adrastiam, Iunoni vnam, nempe Euboeam: Apollini duas, Alethiã & Corythalam: Baccho vero plures, quod hunc deum oporteat, pluribus nympharũ mensuris mansuefactum ac domitum, moderatiorem ac mitiorem reddere. Significat autem, vinum multa aqua diluendum. Meminit huius adagii Plautus in Sticho, seruos compotãtes inducens: Sed interim Stratege noster, cui hic cessat cantharus? Vide quot cyathos hos bibimus. Tot quot digiti sunt tibi in manu. Cantio est Græca:

Καὶ πέντε πίνε, καὶ τρία πίνε, μὴ τέτ|ερα.

Quanquam hic Plauti iocus non caret suspicione mendi. Quod autẽ prohibet Græca cantio, ne quattuor biberet, ad veterum superstitionem pertinet, qua creditum est, impares numeros ad omnia efficaciores esse, id quod Plinius intelligi putat in febribus dierum obseruatione. Porro de quaternione vitato in poculis, idem libro 28. c. 6. scribit ad hunc modum: Numerum quoq; quaternarium Democritus condito volumine, & quare quaterni cyathi, sextarii ve non essent potandi. Huc nimirum adlusit Horat. lib. Odarum 3.

Da lunæ propere nouæ,
Da noctis mediæ, da puer auguris
Murenæ. tribus aut nouem,
Miscentur cyathis pocula commodis.
Qui Musas amat impares,
Ternos ter cyathos attonitus petet
Vates. treis prohibet supra,
Rixarum metuens tangere gratia,
Nudis iuncta sororibus.

Item Ausonius,

Ter bibe, vel toties ternos, sic mystica lex ẽ.

Id est, Aut tres cyathos, ad numerum Gratiarum: aut nouem, ad numerum Musarum.

Siculus mare.

Σικελὸς θάλασσαν, id est, Siculus mare subaudi prospectat. De his qui denuo sollicitantur ad subeundum periculum. Natum aiũt à Siculo quodam, qui cum ficos naui portans naufragium fecisset, ac deinde sedens in littore, mare placidum ac tranquillum videret, velut inuitans ad iterandum nauigationem, dixisse fertur: Οἶδ' ὃ θέλεις, σῦκα θέλεις, id est, Noui quid velis, ficos vis. Recensetur ab omnibus ferme prouerbiũ Græcorum collectoribus.

Ficum cupit.

Συκοφαντεῖ, id est, Ficum petit. In eum dicebatur, qui commoditatis alicuius gratia blandiebatur. Inde natum tradunt, quod olim Athenienses agricolis blãdiri soleãt, vt ab illis ficos præcoquos acciperent, bene ominantes ac precantes, vt in annũ sequentem fici feliciter prouenirent. Rustici vero posteaquã senserunt ciuium blandiloquentiam eo spectare, vt ficos acciperent, in prouerbium verterunt, vt commodi spe adulãtem, ficos petere dicerent. Aristophanes in Vespis:

Σὺ δὲ νῦν σῦκά μ' αἰτεῖς. id est,
Tu vero nunc ficos à me petis.

Longum valere iussit.

Μακρὰν χαίρειν φράσας ταῖς ἐνταῦθα τιμαῖς, id est, Honoribus qui hic sunt, longum valere iussis. Ea figura quoties ad rem, non ad hominem refertur, haud dubie prouerbialis est. Rem igitur à qua nos abdicamus, ei renunciare dicimur, ac longum valere iubere. Sumpta metaphora ab iis qui discedunt diutius absfuturi, seu nunquam redituri. Est sępicule apud Lucianum, & item apud alios. M. Tull. in epist. ad Atti. lib. 8. At ille πολλὰ χαίρειν τῷ καλῷ dicens, contulit se Brundusium. Incertum vtrum de philosopho quopiam loquatur, qui cum solitus esset multa præclara de honesto loqui, quod in ipso situm esset, postea veluti renũcians philosophię, sibi consuluerit: an de Pompeio, qui Cæsarem fugit in Græciam, incolumitatis rationem habens potius quã dignitatis. Item Hippolytus apud Euripidem:

Τὴν σὴν δὲ Κύπριν πόλλ' ἐγὼ χαίρειν λέγω. i.
Veneri tuæ multum valere renuncio.

Vsurpat Lucianus in Ioue Tragœdo. Idẽ in Apologia ὑπὲρ τοῦ ἐν τῇ προσαγορεύσει πταίσματος, interpretatur prouerbium his quidem verbis, τὸ γοῦν μακρὰν χαίρειν, τὸ μηκέτι φροντιεῖν δηλοῖ, id est, Hoc dictum longũ valere, declarat nobis non amplius curę futurum. M. Tul. Epistolarum familiarium libro 15. pro μακρὰν χαίρειν dixit, nuntium remit-

remittere: Virtuti, inquit, nuntium remisisti, delinitus illecebris voluptatis. Eadē forma dicimur repudiare, aut renunciare, aut nuntium mittere iis quę spreta relinquimus, metaphora sumpta à solemni more diuortii. Quo qui diuertebat, dicere solet, tua tibi habe. Sic enim Gaius libro vicesimoquarto, titulo secundo de diuortiis & repudiis, capite: Diuortium. In repudiis autem, id est, in renunciationibus comprobata sunt hæc verba, Tuas res tibi habeto: item hæc verba, tuas res tibi agito. His igitur verbis peragebatur diuortium in matrimonio. In sponsalibus autem, inquit, discutiendis, placuit renunciationem interuenire oportere, in qua re hæc verba probata sunt: Conditione tua non vtar. Ità Alcmena apud Plautum, Valeas, tibi habeas res tuas, reddas meas. Huc alludēs Cicero in Antonium, Frugi factus est, inquit, illam suas res sibi habere iussit. Apud iureconsultos frequens est nūtium mittere, quod fit pariter in matrimoniis atque in sponsalibus, licet diuersa verborum formula, quemadmodum diximus. De rebus animi fiet iucundius, veluti si quis dicitur ab aulica vita alio ve studio recedere, de eo sic loquamur, Aulam suas sibi res habere iussit, Philologiæ suas res sibi habere iussit.

Ficus ficus, ligonem ligonem vocat.

Τὰ σῦκα σῦκα, τὴν σκάφην σκάφην λέγων. i.
Ficusque ficus, ac ligonem nominans
Ligonem.

Senarius è comœdiis Aristophanis in adagionem traductus. Quadrat in eū, qui simplici & rusticana vtens veritate, rem, vt est, narrat, nullis verborum ambagibus ac phaleris obuoluens. Sunt enim apud Rhetores figuræ quædam, quibus fit, vt turpia honestè, aspera molliter, supba modestè, mordacia blande dicātur. At qui crassiore sunt Minerua, rudius ac planius eloquuntur, suo quidque nomine signantes. Lucianus in Ioue tragœdo: Ἐγὼ γὰρ ὡς ὁ κωμικὸς ἔφη, ἄγροικός εἰμι, τὴν σκάφην σκάφην λέγων, id est, Nam ego, quemadmodum ait Comicus, rusticanus sum, & ligonem ligonem appello. Rursum in præceptis historiæ conscribendæ, vult scriptorem liberum & incorruptum esse, qui rem, vt est gesta, narrans, ficus ficus appellet, ligonem ligonē. Inuenitur ad hunc quoque modum: Τὰ σῦκα σῦκα λέγω, καὶ τὴν κάρδοπον κάρδοπον, i. Ficus ficus voco, panarium, panarium. Aristophanes in Nebulis;

Οὐκ ἂν ἀποδοίην οὐδ᾽ ὀβολὸν ἂν οὐδενί,
Ὅστις καλέσει, κάρδοπον τὴν καρδόπην. i.
Ego nec obolum cuipiam persoluerim,
Qui cardopum, tantū vocarit cardopam.

Cardopus arca panaria. Ceterum poeta facit Socratem nugantem, qui contendat, nō esse dicēdum κάρδοπον, quemadmodum dicebat Cleonymus, sed καρδόπην, ὥσπερ καλεῖς, inquit, τὴν σωστράτην.

Domesticus testis.

Οἴκοθεν ὁ μάρτυς. id est, Domesticus testis. Vbi quis ipse sese laudat, quasi domi testē habeat, non aliunde adductum. Huic autem testium generi quam minima fides haberi solet, ac legibus ceu suspecti reiiciuntur. Paulus Pandectarum lib. 2. titulo de testibus, cap. penultimo: Testes quos accusator de domo produxerit, interrogari non placuit. Rursum Codic. lib. 4. eodem titu. Etiā iure ciuili domestici testimonii fides improbatur. Lucianus in Ioue tragędo, Εὖγε, οἴκοθεν ὁ μάρτυς φασὶν, i. Euge, domo adductus testis, vt dici solet. Huc adlusisse videtur Seneca ad Lucillium, cū scribit in hunc modum, Exspecta me pusillum, & de domo fiet remuneratio: nisi quis mali t illic dono legere. Sunt Gręci scriptores, qui dicāt hoc adagium conuenire in eos qui prius mentiti, postea verum confitentur: veluti adacti conscientia, quæ pectoris testis est. Sic Plutar. τὴν οἴκοθεν κρίσιν vocat, animi iudicium, quod non corrūpitur. Nec hinc multum abhorret quod est apud M. Tull. De oratore libro 2. Tertium vero illud, clamare contra quàm deceat, & quam possit, hominis est, vt tu Catule de quodam clamatore dixisti, stultitiæ suæ quam plurimos testes domestico prǫconio colligentis. Domesticum præconium appellauit, quod ipse suam stultitiam traduceret. Idē in eius libri principio: Quos tum vt pueri refutare domesticis testibus, patre & C. Aculeone propinquo nostro & L. Cicerone patruo solebamus. Hic simpliciter domesticos testes appellat, propinqua cognatione iunctos. Nihil autem magis domesticum esse potest quā sua cuiq; conscientia. Idem M. Tul. Cicero li. Epis. fami. 2. ad Cęliū, cuius initiū:

Raras

Raras tuas. Mea vero officia ei non defuisse tu es testis, quoniam οἱ κόθεν ὁ μάρτυς, vt opinor accidit Phania. Nam ita legendum suspicamur: tametsi nonnulli lacunam expleuerant his vocibus κωμικὸς μάρτυς, nisi forte pro κωμικὸς magis placet, οἰκιακός. Idē in oratione pro L. Flacco, Neq; in toto Aemonēsium testimonio, siue hic confictum est vt apparet, siue missum domo est, vt dicitur, commouebor. Terentius: Ego hanc domi coniecturam facio.

Bœoticum ingenium.

BOEOTII apud antiquos malè audierūt vulgo, stoliditatis nomine, quemadmodū superius ostensum est. Vnde quidquid insulsum esset ac stultum, id Bœoticum dicebant. Lucianus in Ioue tragœdo, ἄγροικον τοῦτο εἴρηκας καὶ δεινῶς βοιωτικὸν, id est, Istud quod dixisti prorsus agreste est, & vehemēter Bœoticum. Inuenitur & βοιωτικὸς νοῦς, id est, Bœoticum ingeniū, pro stupido ac stolido. Horatius in Epistolis:

Bœotum in crasso iurares aere natum.

Plutarchus ipse Bœotus cum aliis aliquot locis, tum in commētario de carnium esu, scribit ab Atticis notatos Bœotos, tāquam brutos & stupidos, ac pingues: idque propter edacitatem, quemadmodum alibi meminimus, quod ea gens magis studuit exercendis corporibus, quam animis excolendis. Vnde teste Stephano, quidam putauerunt nomen regioni inditum. Idem citat Ephorum, qui scripserit Athenienses rei nauticæ fuisse studiosos. Thessalos equestris, Bœotos corporum exercitamētis, Cyrenæos curribus valuisse, Lacedæmonios circa leges fuisse diligentes.

Bœotica cantilena.

Βοιώτιος νόμος, id est, Bœotica cantio dicebatur, si quibus rerum initia trāquilla, ac prospera fuissent, posteriora turbulenta ac tristia. Vnde Sophocles scripsit:

Ὅτ' αὖτις ᾄδῃ τὸν βοιώτιον νόμον. id est,
Vbi quis cecinerit cantionem Bœoticā.

Natum ex historia, nam Bœotii primum liberam ac pacatam agebant vitam, deinde mortuo Laio in varias calamitates inciderunt, vt illorū cantilena à læto initio in luctū desiisse videatur. Citatur à Zenodoto. Aristophanes in Acharnēsibus vsurpare videtur pro cantione rudi atq; indocta:

Δεξίθεος εἰσῆλθ' ᾀσόμενος βοιώτιον. id est,
Dexitheus intrat, qui canet Bœoticum.

Bœotica ænigmata.

Βοιώτια αἰνίγματα, id est, Bœotica ænigmata, dicebantur oblique atq; obscure dicta, quęque perdifficile percipi possent. Sumptum à fabula Sphingis mōstri Thebani. Ea proposuit Oedipo ęnigma huiusmodi: Τετράπους, δίπους, καὶ πάλιν τρίπους, id est, Quadrupes, bipes, ac rursum tripes. Id Oedipus interpretatus est hominem esse, qui puer manibus quoq; pedum vice nititur: deinde cōfirmato gradu duobus pedibus se sustinet, donec ætas decrepita baculum, ceu certum pedem addat. Extat epigramma Sphingis ænigma complectens ad hunc modum:

Ἔστι δίπουν ἐπὶ γῆς καὶ τέτραπον, οὗ μία φωνή
Καὶ τρίπον. ἀλλάσσει δὲ φυὴν μόνον, ὅσσ' ἐπὶ γαῖαν
Ἑρπετὰ κινεῖται, ἀνά τ' αἰθέρα καὶ κατὰ πόντον.
Ἀλλ' ὁπόταν πλείστοισιν ἐπειγόμενον ποσὶ βαίνῃ,
Ἔνθα τάχος γυίοισιν ἀφαυρότατον πέλει αὐτοῦ. i.

Est bipes in terris & quadrupes, haud eadem vox
Et tripes. immutat speciem, hoc ex omnibus vnum
Quæcunque in terris reptant, volat æthera circum,
Perque mare: ast vbi iam pedibus compluribus auctum
Accelerat gressum, victis tum maxima membris
Segnities ac torpor adest, minimumque vigoris.

Hesiodus itaque in secundo Georgicon libro, vetulum ac senio iam incuruum, tripedem hominem appellat.

Τότε δὴ τρίποδι βροτῷ ἶσοι. id est,
Tunc iam tripedi mortali similes.

Bouem in faucibus portat.

Βοῦν ἐπὶ γνάθοις φέρει. id est,
In faucibus portat bouem.

In edacem olim dicebatur, vt indicāt Zenodotus & Suidas. Natum vti coniicimus, vel à Theagene athleta Thasio, vel à Milone Crotoniata, quorum alter bouē solidū solus comedit, teste ēt Græco epigrammate, tum auctore Posidippo apud Athenæum: alter

alter vt narrat apud eundem Theodorus Hieropolites, in Olympiis taurum quadrimum humeris sustulit, ac stadii spatio gestauit, eumque eodem die solus comedit. Cuius rei meminit & Aulus Gellius in Noctibus Atticis.

Bœotis vaticinare.

Βοιωτοῖς μαντεύσαιο, id est, Bœotis vaticinare. Abominantis est sermo, perinde vt dicimus: Hostibus ista vaticinare.

-Capiti cane talia demens
Dardanio. Et:
Hostium vxores, puerique cæcos
Sentiant motus orientis austri, &
Aequoris nigri. Et,
Hostibus eueniant conuiuia talia nostris.

Aptius autem dicetur in eum, qui tristia vaticinatur, si quando precabimur, vt ea in ipsius caput recidant. Zenodotus ab euentu natum scribit, Heraclidem allegans auctorem. Olim, inquit, cum Thebani de belli euentu consulerent oraculum, vates quæ tum Dodonæ responsitabat, ait eos fore victores, si quid impie patrassent. Itaque consultorum quidam arreptam Myrtilam, nam id mulieris fatidicæ nomen, in lebetē aqua calida feruentem, qui forte inibi aderat, iniicit. Sunt qui narrent, Bombum diuinum quendam Thebanis de belli successu sciscitantibus, respondisse futurum, vt quāplurimos vincerent, si prius quempiam è ducibus immolassent. At illos Bombum ipsum interemptum immolasse, atque hinc ortum prouerbium.

Arietem emittit.

Κριὸν προβάλλει, id est, Arietem obiicit. In rixæ pugnæque cupidum dicebatur. Antiquitus enim bellum suscepturi fœcialem mittebant, qui arietem adductum in hostium fines immitteret: hoc significans pacto ciuitatem & agros illorum hostibus cōpascuos fore. Auctor Diogenianus.

Argenti fontes.

Ἀργύρου κρῆναι λαλοῦσιν, id est, Argenti fontes loquuntur. Hoc adagio notabantur ii qui stolide quidem atque indocte, sed arroganter tamen & confidenter loquerentur, opibus videlicet suis freti. Vulgus enim diuitum dulci, vt ait Horatius, fortuna ebriū, hoc quoque putat suis diuitiis deberi, vt quidquid dixerint, id protinus velut eruditum omnes suspiciant & approbent. Quod notans Flaccus:

-Meæ, inquit, contendere noli,
Stultitiam patiuntur opes. Item alibi,
Et quidquid volet, hoc veluti virtute paratum,
Sperauit magnæ laudi fore.

Huc pertinet & mimus ille neutiquam inuenustus,

Fortuna quem nimium fouet, stultum facit.

Item illud ex Antiphane apud Stobæum:

Ὁ δὲ πλοῦτος ἡμᾶς καθάπερ ἰατρὸς κακὸς,
Τυφλοὺς βλέποντας παραλαβὼν πάντας ποιεῖ. id est,
Opes enim nos sicuti medicus malus,
Vbi receperint reddunt videntes illico cęcos.

In eandem sententiam Menander in seipsum lugente:

Τυφλὸς ὁ πλοῦτος, καὶ τυφλοὺς ἐμβλέποντας εἰς αὐτὸν δείκνυσιν. id est,
Cæcę diuitiæ, atque eos qui se intuentur, cæcos reddunt.

Rursum illud eiusdem:

Ὑπερήφανόν που γίγνεται λίαν τρυφή,
Ὅτε πλοῦτος ἐξώκειλε τὸν κεκτημένον
Εἰς ἕτερον ἦθος, οὐκ ἐν ᾧ τὸ πρόσθεν ἦν. id est,
Nimis insolens tum redditur lasciuia,
Quoties opes qui possidet, mores repens
Mutat in alienos pristinis contrarios.

Diximus alias: Fœnum habet in cornu. Felicitatis comes esse solet ferocia. Pindarus in Isthmiis hymno tertio: εἴ τις ἀνδρῶν εὐτυχήσαις, ἢ σὺν εὐδόξοις ἀέθλοις, ἢ σθένει πλούτου, κατέχει φρασὶν αἰανῆ κόρον, ἄξιος εὐλογίαις ἀστῶν μεμίχθαι, id est, Si quis vir fortunatus fuit, vel in gloriosis certaminibus, vel in opulētia obtinet, vt aiunt, magnificam saturitatem, dignus qui laudibus ciuiū admisceatur. Quadrabit in eos quoque quorum oratio propter opum fiduciam plus satis libera atque audax videbitur. Nam quemadmodum paupertas timiditatem adfert, itidem opulentia παρρησίαν, id est, loquendi confidentiam adducere solet.

Terram pro terra.

Γῆν πρὸ γῆς ἐλαύνεσθαι. Prouerbialis est figura in hominem exulem, erronem, & incertis vagantem sedibus. Aristophanes in Acharnensibus:

Κἀν διώκειν γῆν πρὸ γῆς. id est,
Terram ante terram persequi.
Item alibi:
Ἐγὼ δὲ φεύγων γῆν πρὸ γῆς φοβούμενος. i.
Solum at ego fugiens præ solo trepidus metu.

Lucianus in Pseudomante, Ἀλλ' ἔδει γῆν πρὸ γῆς ἐλαύνεσθαι, id est, Sed oportebat ad terram pro terra vehi. Apud Latinos solũ vertere dicuntur, qui exilii caussa migrant alio. Alciphron in epistolis: Ἀναστᾶσα ὁπήποτε γῆν πρὸ γῆς φεύξομαι μᾶλλον, id est, Demigrans quo libet fugiam potius terram terra commutans. M. Tullius in epistolis ad Atticum, lib. 14. Hæc & alia ferre non possum, itaque γῆν πρὸ γῆς cogito: significat se de fugiendo cogitare.

Ne ad aures quidem scalpendas otium est.

PROVERBIALIS est hyperbole, cum ne minimum quidẽ otii superesse significamus, dicimus nec tantillum vacui temporis esse, quod ad scalpendas aures sit satis. Lucianus in bis accusato: Οὐδ' ὅσον κνήσασθαι τὸ οὖς φασι, σχολὴν ἄγων, id est, Ac ne tantisper otiosus, vt aurẽ, sicut aiunt, scalpere vacet.

Citius in naui cadens à ligno exciderit.

Θᾶττον ἄν τις ἐν πλοίῳ πεσὼν διαμάρτοι ξύλου, id est, Citius alicui in nauigio cadenti lignum defuerit. Hyperbole prouerbialis, qua tantam vbique copiam significamus, vt quocunq; te vertas occurrat quod quæris. Etenim cum nauis ipsa vndique sit lignea, non potest non in lignum incidere, quisquis in ea cadit. Lucianus in bis accusato: Ὥς τι κατὰ τὴν παροιμίαν, θᾶττον ἄν τις ἐν πλοίῳ πεσὼν διαμάρτοι ξύλου, ἢ ἔνθ' ἂν ἀπίδῃ ὁ ὀφθαλμὸς ἀπορήσῃ φιλοσόφου, id est, Itaque iuxta prouerbium citius fiet, vt in naui lapsus, non incidat in lignum, quam vt quocunque aspexerit oculus, philosophum desideret. Taxat Lucianus philosophorũ turbam tantam, vt omnia vbiq; plena videantur, nec liceat effugere.

Episcythizare.

Ἐπισκυθίζεσθαι. Lacedæmoniorum adagio dicitur, pro eo quod est, vinum merum intẽperantius bibere. Et Achæus in Aethone Satyrico σκυθιστὶ πιεῖν, siue vt in quibusdã exemplaribus legitur, σκυθιστὶ πιεῖν dixit, pro eo quod est, ἀκρατοποτεῖν, hoc est, meracius bibere. Athenæus libro decimo Diphnosophistarum, ex Herodoto & Chamæleonte auctoribus refert Cleomenem regem Spartanum cum Scythis agentem consuetudinẽ, & illorum ἀκρατοποσίαν, id est, meripotationem imitantem in insaniã versum fuisse, quemadmodum interpretantur Spartani. Locus est apud Herodotum lib. 6. cui titulum fecit Erato, addẽs hinc natum apud eosdem Spartanos vulgare dictũ, vt si quando velint ζωρότερον πίνειν, hoc est, intemperãtius bibere, dicant, ἐπισκύθισον, hoc est, nimium infundito aquæ, pro eo quod dicendum erat, ἐπίχυσον, id est, infunde aquam. Apud eundem libro vndecimo, Hieronymus Rhodius docet, σκυθίσαι dictum pro μεθύσαι, & Atheneus dubitat num à Scythis Scyphus, id est poculi genus, habeat nomẽ, vt σκύφος dictum sit quasi σκύθος. Nam vocem sic immutatam ostẽdit apud auctores extare. Quin & illud addit, Lacedæmonios cũ sentirent barbaros Asiaticos omnia dolis agere, vice Thimbronis eo legasse Dercyllidã, quod is nihil haberet synceritatis Laconicę, sed ingenium subdolum ac ferũ, existimantes huic nõ posse dari verba, quẽ ob id σκύθον appellarunt Lacedęmonii, quasi σκύφον. Scythæ autem & Thraces ἀκρατοπόται vocantur, id est, meribibi: vnde plerũque conuiuia illorum sanguinolenta sunt & tumultuosa. Apud eundem Anacreon, ἀκρατοποσίαν, σκυθικὴν πόσιν appellat, quod Callimachus verbo composito dixit ζωροποτεῖν: quemadmodum eleganter apud Athenæum lib. 10. dixit Sophocles:

Τὸ πρὸς βίαν πίνειν
Ἴσον κακὸν πέφυκε τῷ διψῆν βίᾳ. id est,
Cogi ad bibendum non minus graue est malum,
Quam si quis acrem perpeti cogat sitim.

Commode deflectas licebit ad cuiusuis rei intemperantem & immodicum vsum.

Vinum caret clauo.

ATHENAEVS eodem libro de potationibus disserens, huiusmodi prouerbium eleganter vulgo dici solere scribit, τὸν οἶνον οὐκ ἔχειν πηδάλια, id est, Vinum non habere clauũ, propterea quod ebrietas nihil cõsulte, neq; moderate, vel dicit, vel facit. Obruit enim ratio, quæ claui vice sobrios moderatur ac gubernat. Huc pertinet Ouidianũ illud:

Nox

Nox & amor, vinumque nihil moderabile suadent.
Illa pudore vacat, Liber Amorq; metu.

Non illepidem est quod apud Athenæum lib. 11. refert Xenophon, apud Persas fuisse veritum, ne προχοΐδας inferrent in conuiuiũ: id apparet fuisse vasculi genus, quo vinũ è cratere ministri effunderent in Cyathum: id factum est, ne supra modum bibẽtes, & animi & corporis viribus destituerẽtur: & addit eum morem adhuc apud illos seruari: nec enim inferri prochoidas, sed nihilo lecius tantum illos bibere. ὥστε ἀντὶ τοῦ εἰσφέρειν αὐτοὶ ἐκφέρονται, ἐπειδὰν μηκέτι δύνωνται ὀρθούμενοι ἐξιέναι, id est, pro eo quod non inferuntur prochoides, ipsi efferũtur, postea quam non amplius possunt exire saltantes. Itaque vinolẽtia nullis minus ignoscenda est, quàm qui Reipublicæ clauũ moderantur, hoc est, regibus, & magistratibus. Nec vinum nec somnus conuenit assidentibus clauo: sed interdum nõnulli magis indulgent vino, somnoque.

Vinum senem etiam vel nolentem, saltare compellit.

Ac rursus ibidem hoc item carmen prouerbio iactatum scribit:

Οἶνος ἄνωγε γέροντα καὶ οὐκ ἐθέλοντα χορεύειν, id est,
Vina senem, vt nolit, cogunt ductare choreas.

Admonet nihil esse tam ineptum, neq; tã alienum, ad quod non incitet ebrietas. Subiicit & aliud carmen non dissimilis sñiæ:

Οἶνος καὶ φρονέοντας ἐς ἀφροσύνην ἀναβάλλει. id est,
Insanire facit sanos quoq; copia vini.

Idem libro quarto Dipnosophistarum adducit prouerbium ex Eripho quodam comœdiarum scriptore:

Λόγος γάρ ἐστ' ἀρχαῖος οὐ κακῶς ἔχων.
Οἶνον λέγουσι τοὺς γέροντας ὦ πάτερ
Πείθειν χορεύειν οὐ θέλοντας. id est,
Recte vetusto dicitur prouerbio,
Quod vina senibus persuadent ô pater,
Vti velint nolint, choreas ductitent.

Huc pertinet illud Platonis lib. de legibus primo: Οὐ μόνον ἄρ' ὡς ἔοικε ὁ γέρων δὶς παῖς γένοιτ' ἄν, ἀλλὰ καὶ ὁ μεθυσθείς. Itaque vt videtur, non solum senex fuerit bis puer, verũ etiam temulentus. Item Horatius:

Quod me Lucanæ iuuenẽ cõmẽdet amicæ.

Ranis vinum præministras.

Βατράχοις οἰνοχοεῖς, id est, Ranis vinũ infundis. In eum dicebatur qui id ministraret, quo nihil esset opus ei, cui exhiberetur: veluti si quis apud indoctos multa de philosophia disserat. Ranis enim nihil opus vino, aqua palustri magis gaudentibus. Explicatur adagium à Zenodoto, Suida, Diogeniano. Pherecrates apud Atheneum in Coriãno, Ἔρρ' ἐς κόρακας, βατράχοις οἰνοχοεῖν σε δεῖ, id est, Abi in malam rem, ranis pocillari te oportuit. obiurgat enim pincernam, quod quattuor vini cyathis duos infuderit aquę. Vnde licet conicere, prouerbium in hos quoque conuenire, qui vinum immodica diluunt aqua, ita vt aquam, non vinum bibere videantur ranarum ritu.

Ouo prognatus eodem.

Fortassis simpliciter dictum est ab Horatio:

Ouo prognatus eodem.

Quãdoquidem ad fabulam respicit Ledę, quę grauida ex Ioue in cygnum conuerso, ouum peperit, vnde gemini prognati Castor & Pollux. Id ouum Pausanias in Laconicis refert, ostendi apud Lacedæmonios suspensum teniis à testudine templi. Verum si quis hoc dictum deflectat ad iisdem natos parentibus, aut ab eodem eruditos præceptore: aut ita cõsimilibus ingeniis, vt eodem ouo nati videri possint, nihil æque fuerit prouerbiale: veluti si dicas: Vultus, ingeniũ, mores, facta, ac prorsus omnia sic huic cum hoc conueniunt, vt iures eodem prognatos ouo. Aristoteles libro De generatione animalium quinto, ostendit id iuxta naturam fieri, vt ex eodem ouo duo pulli nascantur: & quidem perfecti, si vitelli membrana dirimantur. Iidem si cohæreant & confundantur, fœtum edi monstrosum.

De curru delapsus.

Ἐξαμαξευμένος, id est, De curru delapsus. In hodiernum quoque vulgo durat adagium, in eum qui oblitus propositi alio se trãsfert: aut qui in sentẽtia labascit, vt de curru delapsu dicatur, quemadmodum ab asino delapsus. Aristophanes in Ranis:

Ἐξαμαξευμένη φρήν. id est,
Animus à curru decidens, hoc est, aberrans ab instituto.

Natum

Natum apparet à fabula Phaethontis, quē ferunt curru excussum. Siquidem animus velut auriga corporis est, & corpus ceu vehiculum. Est & apud Platonem de animabus è cælo delapsis, quod curribus suis essent excussæ.

Numerus.

HOMINES nullius bonæ rei, numerus prouerbio dicuntur, etiam idiotis horum temporum. Aristophanes in Nebulis:

Ουτες λίθοι
Αριθμὸς, πρόβατ᾽ ἄλλως νενασμένοι ἀμφορῆς.

Horatius:

Nos numerus sumus, & fruges consumere nati.

Translatum videri potest à calculis, ad nihil aliud vtilibus nisi ad numerum. Anacharsis, Plutarcho teste, taxauit Athenienses, qui nummis ad rationem duntaxat vterentur. Quãquam magis arridet, vt ita numerus dicatur, quemadmodum dicunt: ἰτώσιον ἄχθος ἀρούρης, & εἷς τῶν πολλῶν, id est, vnus è plebe. Ita Flaccus, At summi paullo infirmior, vnus multorum, etiam Græcam exprimēs figurā. Et Seneca lib. 1. Epist. 10. Iste homo non est vnus è populo. Insignes nominantur. Qui nihil habet insigne, turba sunt, & numerantur tantum. Vnde Flaccus: Nos numerus sumus. Et Vergilius: Cadit & sine nomine vulgus.

Summis vti velis.

Ἄκροις χρῆσθαι τοῖς ἱστίοις, id est, Summis vti velis, Prouerbiali metaphora dicuntur, qui maximo conatu adnituntur, atq; incumbunt: aut qui omnem captant occasionem. Mutuò sumptum à nautis, quibus mos est velum in altū tollere, quo currant celerius. Aristophanes in Ranis:

Ἄκροισι χρώμενος τοῖς ἱστίοισιν. id est,
Vtens supremis carbasis.

Pindarus in Nemeis hymno quinto: Δίδου φωνὰν, ἀνὰ δ᾽ ἱστία τεῖνον πρὸς ζυγὸν καρχασίου, id est, Da vocem, sursum autem tende vela ad summum antennæ iugum. Vt cuique res sunt secundæ, aut aduersæ, ità velum in altum tollitur.

Summum cape, & medium habebis.

Ἄκρον λάβε, καὶ μέσον ἕξεις. id est,
Summa cape, & medio potieris.

Hemistichium carminis Heroici: vbi quid obscurius & perplexius dictum significabant, admonentes rem attentius expendendam, hoc prouerbio consueuerunt vti. Zenodotus hinc natum tradit: Aeginetis patria pulsis, de quærenda sede consulentibus oraculum, responsum est hoc ænigmate, ἄκρον λάβε, καὶ μέσον ἕξεις. atque illos cacumine quodam montis occupato, circa medium incoluisse. Potest & in hãc accommodari sententiā, vt admoneamur ad res summas & egregias eniti, sic enim futurum, vt ad mediocritatem perueniamus. Summū animo destinandum, vt saltem modicis potiamur.

Iniquum petendum, vt æquum feras.

HVIC affine quod recenset Quintilianus Institutionum oratoriarū libro quarto. Neo omnino sine ratione est, quod vulgo dicitur, Iniquum petendum, vt æquum feras. A negotiatoribus ductū videri potest, qui callide merces longe minoris licentur, & multo pluris indicant quam pro dignitate, quo precium saltem æquum accipiant. Non fugit hæc sententia Syrum illum Terentianum in Adelphis, cum Sannionem lenonem astu tractans, postulat, vt puellam Aeschino dimidio precii tradat, atque hac arte efficit, vt leno sortem solidam percupide & rogans etiam accipiat. Iactatur & vulgo verbum huiusmodi: Qui annititur vt auream quadrigam sibi comparet, vnā certe rotam assequetur. Equidem arbitramur huc adlusisse Senecam libro De beneficiis septimo: Quæ, inquit, ideo petimus vltra modum, vt ad versum suum redeant. Cum dicimus, meminisse non debet, hoc volumus intelligi, prædicare non debet, nec iactare, nec grauis esse. Pulchrè Seneca depinxit naturam hyperboles,

Ad ambas vsque aures.

Μέχρι τῶν ἀμφοτίδων, id est, Vsque ad aures ambas impleri dicuntur, qui supra modū ingurgitant sese. Sumpta metaphora à vasculis, ad ansas vsque impletis. Extat apud Suidam.

Seruilis capillus.

Ἀνδραποδώδη τρίχα ἐπιδεικνύειν, id est, Seruilem capillum præ se ferre dicūtur, qui agrestibus, & inelegantibus sunt moribus. Inde ductum, quòd Athenis serui manumittendi ca-

Studia parva ... quedam ... Curdere ...

di capitis pilos deradebant. Plato scribit in Alcibiade, quosdã seruiles pilos in animo gestare, indoctos & stupidos significans. Citantur apud Suidam hæc ex auctore quodam: πολλῶν συνειλεγμένων ἀνδρῶν οὐ δὲ τὰ πάθη κατεσταμένων, ἀλλ' ἔτι τὴν ἀνδραποδώδη τρίχα φασὶν ἐπιδεικνύμενων, id est, Multis collectis viris, neque compositis affectibus, sed qui seruilem, vt aiunt, capillum adhuc præ se ferrent. Plinius libro vndecimo, capite trigesimoseptimo, rẽ prodigiosam tradit, homines quosdam hirsuto corde nasci. Pliniana verba sunt hæc: Hirto corde gigni quosdam homines produnt, nec alios fortiores esse industria, sicut Aristomenẽ Messenium, qui trecentos occidit Lacedæmonios. Ipse conuulneratus & captus, semel per cauernam latomiarum euasit, angustos vulpium aditus secutus: iterum captus sopitis custodibus somno, ad ignem aduolutus lora cũ corpore excussit. Tertio capto, Lacedæmonii corpus dissecuere caussa vidẽdi, hirsutumque cor repertum est.

Amiris insanit.

Ἀμυρις μαίνεται. id est, Insanit Amyris. Allegoria prouerbialis, qua recte vtemur, vbi quis sub insaniæ prætextu rebus suis consulit. Aut vbi quis solus periculum prospiciens, in tempore sibi cauet, creditus interim vulgo desipere: deinde rerum euentus docet illum vnum sapuisse. Vt hæc sit vox velut opprobrantis socordiam iis qui sibi non prospexerint mature: neque sapere cœperint, nisi accepto vulnere. Zenodotus ab historia natum ait huiusmodi: cum Sybaritę florerent opibus, quendam Delphos emandarunt, qui de rerum suarum successu sciscitaretur oraculum. Responsum est, euertendam Sybaritarum fortunam, vbi plus honoris habere cœpissent hominibus quam diis. Euenit deinde vt seruus à domino vapulans, nequidquam ad deorum aras confugisset, post ad heri monumentum confugiens, liberaretur à plagis, vt alibi dictũ est. Quod simulatq; conspexisset Amyris, collectis rebus suis, in Peloponesum demigrauit, reliquis interim Sybaritis hominem velut insanum ridentibus. Postea idem ob fictã insaniam miraculo fuit, & prouerbio locum fecit. Citatur ab Eustathio in secundo Iliados libro: citatur autem ex Pausanię rhetorico dictionario. Addit quosdã Thamyrim hũc appellare, quosdam Amyrim, abiecto thita. Solet autem more hominum euenire, vt vatitum demum habeatur fides ac laudetur, posteaquam ipsis iam premimur malis. Proinde Cassandra in tragœdia quapiam loquitur ad hunc modum, citante Plutarcho:

Καὶ πρὸς παθόντων, κἂν κακοῖσι κειμένων
Σοφὴ κέκλημαι, πρὶν παθεῖν δὲ μαίνομαι. i.
Sapiensq; dicor, his malum qui sentiunt.
Porro antequam illud sentiant, insanio.

Sophocles, Laudiceni.

Qui ad ostentationem dicebant aut recitabant, vulgato conuicio Sophocles & Laudiceni dicebantur: adagium natum, vt apparet, ætate Plinii minoris, cuius verba paullo altius repetemus, quo planius prouerbii sententiam intelligere liceat. Nam in epistola quadam adolescentium quorundam ridiculam in agendis caussis arrogantiam & ambitionem taxans, sic ait: At hercule ante memoriam meam, ita maiores natu solent dicere, ne nobilissimis quidem adolescentibus locus erat, nisi aliquo consulari producente. Tanta veneratione pulcherrimum munus colebatur. Nunc refractis pudoris & reuerentiæ claustris omnia patent omnibus, nec inducuntur, sed irrumpunt. Sequuntur auditores actoribus similes, cõducti & redempti mancipes. Conuenitur à conductis & redemptis in media basilica, vbi tam palam sportulæ, quam in triclinio dantur. Ex iudicio in iudicium pari mercede transitur. Inde iam non inurbane: σοφοκλεῖς ἀπὸ τοῦ σοφοὺς καλεῖσθαι, vocantur. Iisdem Latinum nomen impositũ est, Laudiceni. Hactenus Plinius. Vtroque verbo notantur, qui facundi dici malebant & videri, quàm esse. Sophocles enim Græcè dicitur: ἀπὸ τοῦ σοφὸς καὶ κλέος. At illi dedita opera, perperam interpretabantur: ἀπὸ τοῦ σοφοὺς καλεῖσθαι, id est, ab eo quod sapientes vocarentur. In hoc igitur est adlusio festiua ad poetæ tragici nomen, in Laudiceni vocabulo ad gentis nomen adluditur.

Quot seruos habemus, totidem habemus hostes.

Macrobius in cenis Saturnalibus, Vnde putas arrogantissimum illud manasse prouerbium, quod iactatur, Totidẽ nobis hostes esse, quot seruos? Non habemus illos hostes,

hostes, sed facimus. Meminit & Seneca epistola quadragesimaseptima, cuius verba sublegisse videtur Macrobius, vt est omniũ auctorum vere fucus. Admonet adagium, ne quid fidamus illis, ne ve ex animo nobis amicos arbitremur, qui nos metu colunt. Admonet idem Plato libro de Legibus sexto, propterea quod seruorum animus nequaquam integer sit, sed mentis dimidium iis ademerit Iupiter, Homero teste, quos seruituti fecit obnoxios. Verus autẽ amor, libertatis est alumnus. Odit vero quisquis metuit. Vnde genuinum quoddam odiũ insitum videtur seruis in dominos. Verba Platonis sunt hæc: Οὐ γὰρ ὑγιὲς οὐδὲν ψυχῆς δούλης, οὐδὲ γὰρ οὐδὲ πιστεύειν αὐτοῖς τὸν νοῦν κεκτημένον. ὁ δὲ σοφώτατος τὴν ποιητῶν φησὶν,

Ἥμισυ γάρ τε νόου ἀπαμείρεται εὐρύοπα Ζεὺς
Ἀνδρῶν, οὓς ἂν δὴ κατὰ δούλιον ἦμαρ ἕλῃσι. i.

Nihil enim integrum, neque sanum habet animus seruilis. Nam nihil oportet credere his, hominem qui sapiat. Siquidem poeta doctissimus ait:

Dimidio mentis depriuat Iupiter illos,
Seruiis quoscunque viros sors ceperit vnquam.

Ad hunc modum referuntur à Platone. Ceterum aliter habẽtur apud Homerũ Odysseæ ρ. nimirum huncin modum:

Ἥμισυ γάρ τ' ἀρετῆς ἀποαίνυται εὐρύοπα Ζεὺς
Ἀνέρος, εὖτ' ἄν μιν κατὰ δούλιον ἦμαρ ἕλῃσι.

Asinius Capito apud Festum Pompeium, nam is quoque prouerbii facit mentionẽ, existimat hominum errore perperam fuisse pronunciatum, propterea quod verisimilius, sit, sic esse dictum initio. Quot hostes, tot serui. Quod capti victi quæ ad seruitutem adducebantur; vnde & dicta mancipia.

Vocatus atq; non vocatus Deus aderit.

ORACVLVM olim Lacedæmoniis redditum abiit in prouerbium: Καλούμενος τε κἄκλητος θεὸς παρέσται, id est, Vocatus & inuocatus deus aderit. Vsus erit, vbi quid significabimus etiam non accersitum, neque curatum, tamen euenturum, velimus nolimus, puta senectam, mortem, malefactorum pœnam. Horatius huc adlusit in Odis:

Nec satelles Orci
Callidum Promethea
Reuexit, auro captus, hic superbum
Tantalum, atque Tantali
Genus coercet, hic leuare functum
Pauperem laboribus,
Vocatus atq; non vocatus audit.

Fortassis respexit huc & Terent. in Eunucho, vt vocato mihi atque inuocato sit locus semper.

Influit quod exhauritur.

Ἐπιρρεῖ τὸ ἐξαντλούμενον, id est, Adfluit quod exhauritur. Vbi quis frustra sumit opera in re quapiam. Lucianus in Sectis: Ἐπιρρεῖ κατὰ τὴν παροιμίαν τὰ πράγμα, ἐξαντλούμενον, ἐς τὸ ἄμπαλιν ἢ τὸν δαναΐδων πίθος, id est, influit, iuxta prouerbium, negotium dum exhauritur, ac diuersum quiddam accidit atque in Danaidum dolio. De philosophię studio loquitur, in quo quantumlibet operæ sumpseris, nunquam tamen deest quod te laboribus exerceat, & labor laborem serit & iuxta Sophoclem:

Πόνος πόνῳ πόνον φέρει. id est,
Labore laborem fert labor.

Zenodotus carmen prouerbiale recẽset huiusmodi:

Ἄλλην μὲν ἐξηντλοῦμεν ἡ δ' ἐπεισρέει. id est,
Exhausimus quidẽillam, at influit altera.

Sumptũ à nautis, naui pertusa frustra sentinam exhaurientibus, tantum humoris accipientibus fissuris, quantum ab illis educitur. Videtur ad hanc parœmiam adlusisse Plato libro de Legibus septimo: Τί οὖν πολλὴν αὔξην ὅτ' ἂν ἐπιρρέῃ, id est, Quid igitur multum augmentum cum affluat. Quem sane locum adducit Atheneus libro Dipnosophiston quinto: Κατὰ γὰρ αὐτὸν δὴ τὸν πλάτωνα ἐπιρρεῖ δή ὄχλος μοι τοιούτων γοργόνων, id est, Siquidem iuxta ipsum iam Platonem affluit mihi turba talium Gorgonũ. Seneca libro De ira secundo: Nunquid ille, cuius nauigium, multam vndique laxatis compagibus aquam trahit, nautis ipsiq; nauigio irascitur? Occurrit potius & aliam excludit vim, deinde aliam egerit, manifesta foramina præcludit, latentibus & ex occulto sentinam ducentibus, labore continuo resistit: nec ideo intermittit, quia quãtum exhaustũ est subnascitur. Apud Athenæum libro quarto, cum in conuiuio post lẽtem rursus aliter cocta lens apponeretur quidam adludens ad prouerbium ait:

Καὶ τὴν μὲν ἐξηντλοῦμεν φακῆν, ἡδ' ἐπεισρέει, i.
Exhauseramus lentem, ac influit altera.

Non dissidet ab illo: τοῦ πρώτου πηλοῦ γινομένου.

Tibicinis vitam viuis.

Αὐλητοῦ βίον ζῇς, id est, Tibicinis vitam viuis. In eum iaciebatur, qui laute quidẽ, sed alieno viueret sumptu. Tibicines enim quoniam in sacris olim adhibebantur, adesse solent & in cenis illis pontificalibus, idq; immunes. De hoc hominum genere, ni fallimur, sentit Aristoteles, quærens in problematis, quamobrem τεχνῖται διονυσιακοὶ, id est, Artifices Bacchanales, vix vnquam bonæ frugis esse consueuerint. Reddit autem triplicem rationem. Siue quod necessariis artibus magnam vitæ partem occupati, nõ dant operam philosophiæ præceptis. Siue quod assidue in deliciis ac voluptatibus vitam agunt. Siue quod egestas etiam ipsa ad vitia propellit. Problema refertur à Gellio, lib. Noctium Atticarũ 20. De tibicinibus, qui Roma Tibur secesserant, narrat T. Liuius primæ decadis lib. 9. Posteaquam perpelli nequibant, inquit, cõsilio haud abhorrente ab ingeniis hominum, eos aggrediũtur. Die festo alii alios, per speciem celebrãdarum cantu epularum inuitant: & vino, cuius auidum ferme genus est, oneratos sopiunt, atq; in plaustra somno victos coniiciunt ac Romam deportant. Nec prius sensere, quàm plaustris in foro relictis, plenos crapulæ lux eos reliquit. Refertur à Diogeniano & Suida. Musicè viuere dixit Plautus, pro eo quod est, voluptuariam & otiosam agere vitam. Huc respexit Terentius: Video otium & cibus quid faciat alienus. Item Alexis apud Athenæum in Commorientibus:

Οὕτω τί τ' ἀλλότρι' ἐσθίειν, ἐστὶ γλυκύ. id est,
Vsque adeo dulce est deuorare, non tua.

Et illud apud eundem Theopompi:

Εὐριπίδου τἄριστον οὐ κακῶς ἔχων,
Τἀλλότρια δειπνεῖν τὸν καλῶς εὐδαίμονα.
Saue eleganter dixit hoc Euripides,
Felicem eum esse, aliena qui vsq; cenitet.

Scytharum oratio.

SCYTHARVM feritas, apud Græcos in prouerbium cessit, vt quidquid agreste, quidquid barbarum ac sæuum intelligi vellent, id Scythicum appellarent. Est apud Lucianum cum aliis aliquot locis, tum in meretricio dialogo Chelidonii & Drosæ: τὰ μὲν ἄλλα ἡ ἀπὸ σκυθῶν ῥῆσις. id est, Reliqua quidem Scytharum oratio, sentit in calce litterarum fuisse quiddam mitius dictum, reliqua nihil præ se ferre humanitatis. Quidam inde natum existimant quod Scythæ Dario regi nihil aliud responderint, quam κλαίειν, id est, vt ploraret: quæ quidem ipsa etiam vox in prouerbium abiit, vt plorare iubeamus, quos contemnimus. Aelianus in epistolis: Ἐγὼ σοὶ τοίνυν, ἡ ἀπὸ σκυθῶν λεγομένη ἀπόκρισις, αὕτη, ἐγὼ μαίνομαι καὶ φρονῶ, καὶ μισῶ τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος, id est. Itaq; Scytharum, sicuti vocant, responsum hoc tibi sit: Ego insanio & sapio, & odi mortalium genus. Diogenes Laertius in vitis philosophorum putat hoc prouerbium natum esse ab Anacharsidis asperitate. Nã is Scytha natus inter celebres Philosophos habitus est Athenis. Sed vero proximum est quod refert Athenæus lib. 12. Scythas olim opibus ac deliciis florentes in tãtam venisse ferociam, vt quoscũq; populos adissent summas nares viris amputarent, horum mulieres Thracum vxoribus corpora subulis pingerent, denique cunctis sub illorum dominatu lacrymosa fuerit seruitus, vt in posteros deriuatum sit prouerbiũ: ἡ ἀπὸ σκυθῶν ῥῆσις, id est, Scythica iussio siue præscriptio, & ἀποσκυθίσαι dicatur ferro cæsariem amputare, quod præter Athenæum indicat & Stephanus. denique σκύθρωψ & σκυθρωπὸς pro toruo, tristi, austero ac truculento, ab eius gentis moribus dictum videtur, & σκύζεσθαι irasci, quod ea gens sit supra modum iracunda.

Accipit & glebam erro.

Δέχεται καὶ βῶλον ἀλήτης. id est,
Accipit & glebam erro.

Hemistichium carminis heroici, dici solitum in eos, qui nihil grauantur aut aspernantur: sed quidquid datur, quantumlibet pusillum, id boni consulunt. Neq; intẽpestiue dicetur etiã in illos, qui rerũ inopia laborãtes, quiduis vndecunq; libenter accipiunt, donec ad fortunam commodiorem emergant. Originem adagionis ad huiusmodi casum referunt. Aletes quidã Corintho pulsus, adhortante oraculo tentauit, si posset in patriã redire. Atq; interim rustico cuipiam factus obuius, cibum mendicauit. Ille, ludibrii caussa, glebã ex agro sublatam porrexit. Aletes eam tanquam felix omen accipiens, effatus est:

Δέχεται καὶ βῶλον ἀλήτης.

Huius

Huius Aletæ mentionem facit & in Corinthiacis Pausanias. Plutarchus in Problematibus haud omnino dissimilem historiam recenset, vnde prouerbium ortum videri queat. Emanes, inquit, post sedes iā sępius alium de alio transmutatas, tandem in agrum Inacho vicinum descēderunt, quem id temporis Inachienses & Achei obtinebāt. Oraculum autem proditum erat, si in agrum eos recepissent, futurum, vt veteres incolę pellerentur: noui vero, si quid à volētibus accepissent. agrum retinerent. Temo quidā igitur inter Emanes vir solers & cautus, sumpta pera, mēdici habitu ad Inachiēses accessit. Ibi cum per risum & contumeliam rex mendicanti cibum, cespitem dedisset, in peram coniecit, ac velut eo contētus, statim è cōspectu se subduxit: nec prętereà quidquam rogauit. Seniores tum rei nouitate, tum oraculi recordatione submoniti, rege adito censent hominem neutiquā esse negligendum, nec è manibus omittēdum. Quod vbi sensisset ille, fuga sibi consuluit, votaque protinus Hecatombe, & Apolline inuocato, furtim abiit. Postea congressi prę lio, Emanes pulsis Achæis & Inachiēsibus, illorum agros occupauerunt. Hęc ferme Plutarchus. Itaq; competet in illos quoq;, qui magnum quiddam molientes, quiduis & patiuntur & faciunt, vt voti sui compotes aliquando fiant.

Stentore clamosior.

PROVERBIALIS hyperbole. Stentore clamosior. Iuuenalis:

Vt Stentora vincere possit.

Sumptum à fabula Stentoris: cuius meminit Homerus Iliados ε, eiq; ferreā, hoc est, inuictam attribuit vocem:

Στέντορι εἰσαμένη μεγαλήτορι χαλκεοφώνῳ.
Ὃς τόσον αὐδήσασχ' ὅσον ἄλλοι πεντήκοντα. i.

Stentoris in specie validi, cui ferreā vox, qui
Quinquaginta alios ęquans clamore, sonoque.

Gręci μεγαλοφώνους appellant.

Optimum aliena insania frui.

OPTIMVM aliena insania frui. Plinius Secundus Naturalis historię lib. 18. cap. 5. nominatim prouerbii loco citat: Eodem, inquiens, pertinet, quod agricolam vendacē oportere esse dixit, fundum in adolescentia conserendum sine cunctatione, ędificādum non nisi consito agro, tunc quoque cunctāter. Optimū est, vt vulgo dixere, aliena insania frui: sed ita vt villarum tutela non sit oneri. Hactenus Plinius. Idem totidē verbis refertur à Plinio iuniore in epistolis de Reguli stultitia loquente, hominis ridicule ambitiosi, sed tamen ad excitanda studia non inidonei. Admonet adagiū, vt ex aliorum erratis ipsi cautiores efficiamur, & alienis periculis reddamur prudentiores: & aliorum desipientia nobis sapiendi prębeat occasionē. Vulgo iactatus versus est in eandem sententiam:

Felix, quem faciunt aliena pericula cautum.

Cicero in epistola quadam, bellum esse scripsit, ex aliorum erratis suam vitam in melius instituere. Plautus item: Feliciter sapit, qui alieno periculo sapit. Extat & huiusmodi quidam mimus Publianus, vti coniicimus:

Ex vitio alterius sapiens emendat suum.

Et Demea Terentianus iubet ex aliis exemplum capere. Potest & in hunc accipi sensum, vt is dicatur aliena frui insania, qui alienis fruitur malis, ipse in tuto consistēs. Nulla enim voluptas minoris constat, neq; vlla solet esse iucundior. Sumptum videri potest prouerbium ex Sophoclis tragœdia, cui titulus: Aiax flagellifer. Apud quem Aiace per insaniam gloriante, quod hostes sustulisset, cum sæuisset in pecudes, Pallas Vlyssem ad hoc spectaculum inuitat his verbis:

Οὔκουν γέλως ἥδιστος εἰς ἐχθροὺς γελᾶν. id est,
Ridere de hoste risus est suauissimus.

Ingens telum necessitas.

INGENS telum necessitas. De re ineuitabili. Liuius primę decadis libro quarto: Necessitate quę vltimum ac maximum telum est, superiores estis. M. Tullius lib. de amicitia, Nec vero negligenda est fama, nec mediocre telū ad res gerendas existimare oportet beneuolentiam ciuium. Vtitur eodem adagio quodam in loco Plinius auunculus. Est aliquoties apud Liuium: Huic rei aliud inuenietur telum. Et eam rem hoc telo maxime parabant, vt pro consilio, rationeque ac via gerendi negotii capi videatur, fortassis sumpta metaphora à venantibus, qui telo appetunt, quod capere volūt.

Vnde & certa dicentur tela, consilia quæ nunquam fallunt.

Aduersum necessitatem ne Dij quidem resistunt.

Ἀνάγκῃ οὐδὲ θεοὶ μάχονται, i. Necessitati ne Dii quidem resistunt. Hæc sententia Simonidi tribuitur: sumpta est ex Homero. Refertur duobus locis à Platone, libris de legibus 7. & 5. ἀλλ᾽ ἔοικεν ὁ τὸν θεὸν πρῶτον παροιμιασάμενος εἰς ταῦτ᾽ ἀποβλέψας εἰπεῖν, ὡς οὐδὲ θεὸς ἀνάγκῃ μή ποτε φανῇ μαχόμενος, i. Sed apparet eum, qui primum admiscuit deum prouerbio, hæc spectasse cũ dicit, quod ne deus quidem vnquam visus est cum fato pugnare. Idem in conuiuio, πολλὰ δὲ καὶ δεινὰ τοῖς θεοῖς ἐγίγνετο, ὡς λέγεται, διὰ τὴν τῆς ἀνάγκης βασιλείαν, i. Multa vero & acerba diis acciderunt, vt dicitur, ob necessitatis regnum. Itẽ lib. De legibus 5. scribit, τὴν ἀνάγκην οὐδὲ τοὺς θεοὺς βιάζεσθαι, i. Ne deos quidẽ cogere posse necessitatẽ. T. Liuius: Pareatur necessitati, quã ne dii quidem superant. Palladius: Necessitas feriis caret. Euripides in Helena:

Λόγος γάρ ἐστιν οὐκ ἐμὸς, σοφῶν δ᾽ ἔπος.
Δεινῆς ἀνάγκης οὐδὲν ἰσχύειν πλέον. id est,
Namq; illud est sapientium dictum, haud meum,
Nihil necessitate dira fortius.

Extat apud Græcos versus prouerbialis:

Ὑπὸ τῆς ἀνάγκης πάντα δουλοῦται τάχα. id est,
In seruitutem cuncta agit necessitas,

Euripides in Hecuba:

Στερρὰ γὰρ ἀνάγκη. id est,
Rigida namq; necessitas.

Horatius:

Si figit adamantinos
Sũmis verticibus dira necessitas Clauos.

Poetæ Necessitatem deam faciunt, Parcarũ matrem, quæ & ipsæ ineluctabiles atq; inexorabiles vocantur. Hanc necessitatẽ philosophi fatum appellant, quæ est æterna rerum series, necessario cohærentium: cui veluti cedens Iupiter apud Maronem:

Fata, inquit, viam inuenient.

Et tragicus quidam apud Senecam:

Ducunt volentem fata, nolentem trahũt.

Squillas à sepulchro vellas.

Σκίλλας ἀπὸ σήματος τίλλειν, id est, Squillas à sepulchro vellere iubebantur, qui parum sanæ mentis esse viderentur. Hac enim herba malũ hoc expiabatur antiquitus. Theocritus in Bucolicis:

Σκίλλας ἰὼν γραίας ἀπὸ σάματος αὐτίκα τίλλοις, id est,
I, squillas ab anus quam primum velle sepulchro.

Innuit, illum, quod in certamine canendi superatus sit, adeo iracunde ferre, vt periculum sit, ne vertatur in insaniam. Et alter simile quiddam refert:

Ενθὼν τὸν κυκλάμινον ὀρυσσέμεν εἰς τὸν ἀλένta. id est,
Hinc abiens fluuio infodias Cyclaminon Halenti.

Dioscorides lib. 2. demonstrat, Cyclaminõ Romanis dici rapum, efficacem detrahẽdo à capite phlegmati. Atque inter cetera eius remedia hoc quoque commemorat, succũ illius melli admixtum inseri naribus, ac lanam hoc imbutam digito imponi, ad purgandam capitis pituitam. Huius radicem dissectam reponi, asseruarique non secus ac squillæ. Denique contusam & in pastillos redactam, valere aduersus veneficia, quæ Græci philtra vocant.

Iucundi acti labores.

IVCVNDI acti labores. M. Tullius libro De finibus bonorũ & malorum secundo: Quid si etiam iucunda memoria præteritorum malorum, vt prouerbia nonnulla veriora sint, quam vestra dogmata. vulgo enim dicitur: Iucundi acti labores. Ex ipsa hominũ natura sumptũ adagium: est enim hoc insitum omnibus, vt iucunda cuiq; sit anteactorum malorum aut periculorum secura recordatio, commemoratioq;, præsertim insignium fatalium, & quæ cum turpitudine coniuncta non sint, veluti bellorũ, naufragiorum, atque id genus discriminum. Vnde dictum est ab Horatio:

Gaudent vbi vertice raso
Garrula securi narrare pericula nautæ.

Hoc prouerbium ortum ab Homero ceu fonte, à diuersis deinde scriptoribus varie est vsurpatum. Exstat autem apud hunc Odysseę libro decimoquinto:

Νῶι δ᾽ ἐνὶ κλισίῃ πίνοντέ τε δαινυμένω τε
Κήδεσιν ἀλλήλων τερπώμεθα λευγαλέοισιν
Μνωομένω. μετὰ γάρ τε καὶ ἄλγεσι τέρπεται ἀνήρ,
Ὅς τις δὴ μάλα πολλὰ πάθῃ καὶ πόλλ᾽ ἐπαλήθῃ. id est,

At nos

At nos in scamnis vescentes atq; bibentes
Tristibus inter nos recreemus pectora fatis,
Commemorando. etenim fit, vti post gaudeat actis,
Aspera quisquis multa tulit per multa vagatus.

Citatur & locus hic, & prouerbium ab Aristotele Rhetoricorum libro primo, vbi cõmemorat, quæ cuique natura vel iucunda sint, vel molesta. Vergilius lib. I. Aen. Homerum æmulatus:

Forsan & hæc olim meminisse iuuabit.

Item in tragœdiis Seneca.

Quod fuit durũ pati, meminisse dulce est.

Circumfertur Græcis & huiusmodi trimeter prouerbialis:

Ὡς ἡδὺ τοῖς σοφοῖσι μεμνῆσθαι πόνων, id est,
Memoria dulcis iam peracti olim mali.

Cicero videtur indicare sumptum ex Euripide: Nec male, inquit, Euripides. concludam si potero Latinè. Græcum enim hunc versum nostis omnes,

Suauis est laborũ præteritorũ memoria.

Cõstat versus, si pro suauis legas suaue, nisi malis priscorum more elidere, s, aut quod est commodissimum, omittere verbum, est, nisi mauis subiicere post laborem.

Aulœdus sit, qui citharœdus esse non possit.

M. TVLLIVS in oratione pro Murena, comparationem faciens iurecõsultorum & oratorum, Itaq; mihi pleriq; videtur, inquit, initio hoc multo maluisse, post cum id assequi non potuissent, isthuc potissimũ sunt delapsi. Vt aiunt in Græcis artificibus eos aulœdos esse, qui citharœdi fieri nõ potuerint: sic nonnullos videmus, qui oratores euadere non potuerunt, eos ad iuris studiũ deuenire. Hactenus Cicero. Recte dicetur in eos, qui malunt in multo inferiore ordine alicuius haberi momenti, quam inter excellẽtes negligi. Quemadmodum Iulius Cæsar maluit in frigido oppidulo primus esse, quàm Romæ secundus. Nec male quadrabit in eos, qui desperatione meliorum ad humiliora sese conferunt.

Colophonem addidit.

Τὸν κολοφῶνα ἐπέθηκεν, id est, Colophonem addidit. Dici consueuit, cum summa manus rei cuipiam imponitur; aut cum accedit id, sine quo negotium confici non potest. Originẽ adagionis indicat Strabo lib. Geographiæ suę 14. scribens Colophonios olim cum naualibus copiis abundasse, tum equestribus vsqueadeo præcelluisse, vt vbicunq; gentium bellum gereretur quod cõfici non posset, Colophoniorum equitum auxilio profligaretur. Atq; inde vulgo natum prouerbium: κολοφῶνα ἐπέθηκεν. id est, Colophonẽ addidit. Refertur à Diogeniano prouerbium. Indicauit & Festus Pompeius, scribens colophonem dici solere, cum aliquid finitum significaretur, tametsi locũ eum arbitramur non vacare mẽdo. In eum sensum vsus est Plato De legibus secundo. Ἐπὶ τέλει τῆ μέθης χρεία τὸν κολοφῶνα πρῶτον ἐπιθῶμεν, id est. Itaq; de vsu temulentiæ primum colophonem imponamus, etiamsi apud Platonẽ legimus, χορεία, præcessit enim de chorea mentio. Ac mox: οὗτος ὦ ξένοι ἡμῖν, εἰ ξυνδοκεῖ, κολοφῶν ἐπὶ τῷ περὶ οἴνου λόγῳ ῥηθέντι εἰρήσθω. Hic nobis hospites, si vobis idem videtur, Colophon sermoni de vino habito dictus esto. Idem in epistola à Dionysium tertia: τὸν κολοφῶνα ὦ θαυμάσιε ταῖς ὑποσχέσεσιν ἁπάσαις, νεανικώτατον ἐπέθηκας. id est, Colophonem vir præclare, pollicitis omnibus maxime iuuenilem imposuisti. Rursus in Theæteto, καὶ ἐπὶ τούτοις τὸν κολοφῶνα ἀναγκάζω, προσβιάζων τὴν χρυσῆν σειρὰν. id est, Et ad hæc adigo Colophonem, vi compellens auream illam catenam. Sentit enim Socrates Homerum per auream catenam significasse solẽ, cuius motu seruantur omnia, protinus interitura, si steterit. Præcipuũ igitur argumentũ quo probet quiete corrumpi vniuersa, motu seruari, appellat Colophonem. Item Aristides in Themistocle: κἀνταῦθα κολοφὼν τοῦ λόγου, id est, Atq; hic orationis summa. Plutarchus in libello De musica, tametsi stilus prope clamitat illius non esse: Τούτους τοὺς στίχους ἀγαθὲ διδάσκαλε κολοφῶνα τὸν περὶ τῆς μουσικῆς λόγων πεποίημαι, id est, Hos versus bone præceptor Colophonem eorum, quæ de musica disputata sunt, feci. Idem in libello De prudẽtia animantium dixit: κορυφὴν, ἵνα δὲ κορυφὴν ὁ λόγος ἐπιθεὶς ἑαυτῷ παύσηται, id est, Vt autẽ ratio sibi fastigium imponẽs finem faciat. Gregorius Theologus in libello de fuga sua: εἶμι γὰρ ἐπ' αὐτὸν ἤδη τὸν κολοφῶνα τοῦ λόγου, id est. Iam enim venio ad ipsum sermonis Colophonem. Sunt qui admoneant,

prouerbiũ vsurpari de extremis malis. Hesychius admonet, Colophonem interdum dici graculum, quod, vt opinamur, summis ædium fastigiis auis ea soleat imponi, velut admonens iuxta cornicem Hesiodiã, vt homines sibi componãt nidos, neq; enim semper fore æstatẽ. Latinis item dictũ est, apicem imponere. M. Tullius in Catone maiore: Apex autem senectutis est auctoritas. Reliqua pete à prouerbio, quod alibi retulimus: Colophonium suffragium. Coronidem addere diximus alibi.

Nullum otium seruis.

Οὐ σχολὴ δούλοις, id est, Non otium seruis. Refertur ab Aristotele lib. Politicorum septimo. Sumptum à seruorum cõditione, quibus heri nullum concedunt otiũ: imo paullo plus etiam imponunt operæ, quàm illi præstare possint: vt quam sunt in dimenso parci, tam sint in operarum pẽsis liberales. Dicetur in eos, quibus propter obnoxiã ministeriis sordidioribus conditionem, non vacat honestis disciplinis operam dare. Nã artes liberales hinc dicuntur, quod iis ingenui incumberent: vtpote quibus & otiũ & res suppetebat. Accõmodabitur haud quaquam inscite & in improbos, quorũ ingeniũ ita vitiis occupatur, vt nõ possint egregias artes perdiscere. Nihil enim occupatius seruitute. Nulla autẽ seruitus grauior, quam si quis vitiis seruiat. Maxime cum is plurimos habeat dominos, eosq; plurimũ inter se dissidentes: & ob id neutiquam eadem imperantes. Etenim si quando segnities iubet in medios dormire dies; auaritia contra iubet, prima luce adesse in portu: cũ tenacitas indicit parsimoniam, amor iubet profundere. Solus itaque sapiens & liber est, & in otio viuit.

Titanas imploras.

Τιτᾶνας καλεῖς, id est, Titanas inuocas. Vbi quis suis diffisus viribus, alienum implorat auxilium. Sumptum à gigãtum fabula, in qua Iupiter suo timens Olympo, Titanas in auxilium arcessiuit. Id quod prouerbiali quoque metaphora Latini veteres quiritari dicebãt, auctore Nonio Marcello. Tractum à more Romanorum, qui vi oppressi Quirites inuocabant. Sic enim appellant ciues Romanos. Refertur adagium à Diogeniano. Lepidior fiet allegoria, si longius à simplici figura recedat.

Homo bulla.

Πομφόλυξ ὁ ἄνθρωπος, id est, Homo bulla. Prouerbium hoc admonet, humana vita nihil esse fragilius, nihil fugacius, nihil inanius. Est enim bulla tumor ille inanis, qui visitur in aquis momento temporis enascens simul & euanescens. M. Terentius Varro in præfatione, quam scripsit in libros De agricultura: Cogitans, inquit, esse properãdum, quod si, vt dicitur, homo est bulla, eo magis & senex. Annus enim octogesimus admonet me, vt sarcinas colligam, antequã proficiscar e vita. Lucianus item in Charõte, vitas hominum bullis huiusmodi similes facit: quarum aliꝗ simul atq; natæ sunt, protinus euanescunt, aliæ paullo diutius durant, omnes breuissimis quibusdam interuallis, aliæ succedunt aliis. Neq; quidquam profecto potuit excogitari, quod melius repræsentaret, quam nihil sit hæc vita nostra. Primum quanto discrimine prodimus in lucem, deinde quam destituta, quãtis obnoxia periculis infantia. Quã fugax adolescentia, quàm præceps iuuenta. Aristoteles in libris Politicis, itemque Rhetoric. lib. tertio, vigorem humani corporis tradit iam euanescere anno ferme trigintaquinq;, animi vnde quinquagesimo. Hippocrates extremam hominis ætatem terminat quadragesimonono. Iam si pueritiam & senectam deducas de ratione ꝗui, quæso quantulum est hoc, quod relinquetur? Et hoc ipsum tantis circumscriptum angustiis, sexcenta morborum genera quotidie infestant: nec pauciores impetunt casus: ruinæ, venena, naufragia, bellum, terræmotus, lapsus, fulmen, & quid non? Alius acini granum glutiens præfocatus est. Est quem potus cum lacte pilus strangularit. Neque defuit, cui stiria gelu durata delapsa tecto, subitum attulerit exitium. Et hoc est animal illud, quod tantos molitur tumultus, cuiusque cupiditatibus orbis hic angustus est. hoc loco Plinii verba adscribere libet ex libro septimo, vitꝗ fragilem breuitatem scite depingentis. Incertum ac fragile nimirum est hoc munus naturæ, quidquid datur nobis. Malignum vero & breue, in iis etiam quibus largissime contingit, vniuersum vtique æui tẽpus intuentibus. Quid quod æstimatione nocturnæ quietis dimidio quisq; spacio vitꝗ suæ viuit:

viuit: pars æqua morti similis exigitur, aut pœna, nisi contingit quies. nec reputantur infantiæ anni, qui sensu carẽt: nec senectæ in pęnam viuacis: tot periculorum genera, tot morbi, tot metus, tot curæ, toties inuocata morte, vt nullum frequentius sit votũ. Natura vero nihil hominibus breuitate vitæ præstitit melius. Hebescunt sensus, mẽbra torquentur, premoritur visus, auditus; incessus: dentes etiam ac ciborum instrumenta. Et tamen vitæ hoc tempus adnumeratur. Ad bullarum similitudinem accedit nobilis illa Homeri comparatio de caducis arborum foliis. Sic enim Glaucus apud hunc loquitur Iliados sexto:

Οἵηπερ φύλλων γενεὴ, τοίη δὲ καὶ ἀνδρῶν,
Φύλλα τὰ μὲν τ' ἄνεμος χαμάδις χέει, ἄλλα δέ θ' ὕλη
Τηλεθόωσα φύει, ἔαρος δ' ἐπιγίγνεται ὥρη. i.
Tale quidem genus est hominum, quale est foliorum.
Quorum hæc vẽtus humi fundit, rursum illa virescens
Profert sylua, simul veris iam afflauerit aura.

Hoc carmine Pyrrhonem Academicum peculiariter delectatum fuisse, testatur Diogenes Laertius. Rursus Homerus, Iliados Φ.

Οἵ φύλλοισιν ἐοικότες, ἄλλοτε μέν τε
Ζαφλεγέες τελέθουσιν, ἀρούρης καρπὸν ἔδοντες,
Ἄλλοτε δ' αὖ φθινύθουσιν ἀκήριοι. id est,
Frondibus arboreis similes, nunc vbere fœtu
Exuperant, lętiq; satis vescuntur agrorũ,
Nunc rursum intereunt, euanescuntque caduci.

Idem alio rursum loco quopiam:

Οὐδὲν ἀκιδνότερον γαῖα τρέφει ἀνθρώποιο. i.
Nil hoïe enutrit tellus infirmius alma.

Menander apud Plutarchum in libello cõsolatorio ad Apollonium:

Τὸ δὲ κεφάλαιον τῶν λόγων, ἄνθρωπος εἶ.
Οὗ μεταβολὴν θᾶττον πρὸς ὕψος καὶ πάλιν
Ταπεινότητα ζῶον οὐδὲν λαμβάνει.
Καὶ μάλα δικαίως, ἀσθενέστατον γὰρ ὂν
Φύσει μεγίστοις οἰκονομεῖται πράγμασιν. id est,
Caput atque summa orationis hęc, homo es,
Quo non aliud est animal vsquam, quod modo
Surgat, modo cadat, citius atq; crebrius,
Ac iure sane, quippe debilissimum
Cum sit, negotia administrat maxima.

Euripides apud eundem:

Οὐδ' ὄλβος, οὐ βέβαιος ἀλλ' ἐφήμερος.
Καὶ ἡμέρα μία τὰ μὲν καθεῖλεν ὕψοθεν
Τὰ δ' ἦρ' ἄνω. id est,
Nec stabilis est felicitas,
Sed in diem durans, & vnicus dies
Et hæc ab alto traxit, hæc & sustulit
Ab imo in altum.

Quo quidem in loco Demetrius Phalereus poetam alioqui laudatum ob elegantiam taxasse legitur, qui non ἡμέραν μίαν, id est, vnum diem, sed στιγμὴν χρόνου, id est, temporis punctum dicere debuerit. Pindarus vicit etiam Homericam similitudinem: vt qui hominem non frondes, sed vmbrę somnium vocarit. Locus est in Pythiis hymno 8. Ἐπάμεροι. τί δέ τις τί δ' οὔτις, σκιᾶς ὄναρ ἄνθρωπος. id est, Diurni, Quid autem aliquis? Quid autem nullus? Vmbrę somniũ homo. Nihil inanius vmbra. Videtur enim esse, cum nihil sit. At hac quoque repperit quiddam inanius, nimirum vmbrę somniũ. Vt nemo possit dicere: Hic est aliquis. Neque rursum: Hic est nullus, quod tam subita sit rerum humanarum immutatio, vt qui videtur aliquid esse, mox sit nullus: & qui videt́ periisse, mox sit aliquis. Aeschylus apud Stobœum, vmbrę fumi similem facit hominis vitam:

Τὸ γὰρ βρότειον σπέρμ' ἐφήμερα φρονεῖ,
Καὶ πιστὸν οὐδὲν μᾶλλον ἢ καπνοῦ σκιά. id est,
Caduca molitur genus mortalium,
Neque certa res est vlla, nec tuta, haud magis
Atque vmbra fumi.

Sophocles item in Aiace:

Ἄνθρωπός ἐστι πνεῦμα καὶ σκιὰ μόνον. id est,
Nil aliud ac vmbra atq; flatus est, homo.

Pindarus in Nemeis hymno vndecimo: εἰ δέ τις ὄλβον ἔχων, μορφᾷ παραμεύσεται ἄλλων, ἔν τ' ἀέθλοισιν ἀριστεύων ἐπέδειξεν βίαν, θνατὰ μεμνάσθω περιστέλλων μέλη, καὶ τελευτὰν ἁπάντων γᾶν ἐπιεσσόμενος, id est, Si quis autem opes possidens, forma pręcellat ceteris, & in certaminibus fortiter se gerẽs ostẽdit robur, meminerit quod membra circũfert mortalia, quod finẽ omnium terrã aditurus est, Hanc sententiã inscribi conueniebat aulis, poculis, auleis, & insignibus principum, potius quàm illa gloriosa: Qui volet, & Adhuc longius, aliaq; huius generis. Nil autem venustius illa comparatione, rosarum repente nascentium, senescentium,

& intereuntium, cum hominum vita. Carmen extat titulo Maronis, quod etiã si Vergilianam venam non admodum resipit, tamen ita scatet gratiis, leporibusq; vt ab auctore nõ solum eruditissimo, verum etiam festiuissimo, quisquis is fuit, profectum appareat. Huc pertinet, quod poetæ fingunt, mortales omnes à Parcarum filis pendere, quibus insectis protinus decidant. Atque alios quidem à candidis, alios à pullis suspẽdit filis. Rursum alios in sublime sublatos pendere, alios terræ vicinos. Omnium tamen hanc eandem esse sortem, vt simul atque inexorabilis Atropos pollice filum secuerit, illico decidat is, qui pendebat. Nec vllum esse discrimen, nisi quod maiore tumultu decidit is qui pẽdebat altius. Rides, & hos lusus esse, iocosque poeticos existimas? Lusus quidem, sed sæuus ille, nimiũq; procax fatorum lusus: quem vtinam in gregarios & inutiles homines duntaxat exercerent, in quos conuenit Homeri illud:

- Ετώσιν ἄχθ⊕ ἀρέρης,

Ac non etiã viros cœlesti prçditos ingenio, tum autem principes optimos ante diem è medio tollerẽt. A quibus non solum nõ abstinent hanc ludendi licentiam: verumetiã his quasi dedita opera videtur insidiari, nimirum ambitiosa quadã inuidentia, vt hoc ipsum sibi licere declarent, palamq; faciãt, omnem mortalem, quicunque is fuerit, ex æquo bullam esse. Quanta rei litterariæ iactura nuper mors immatura terris eripuit Paulum Canalem, patricium Venetum, iuuenem quidem illum vix dum annos natum vigintiquinque, sed, deum immortalẽ, quàm felici ingenio, quàm acri iudicio, quàm vbere facundia, quanta linguarum, quanta disciplinarum omniũ scientia præditum? Nihil sua referre putauit inexorabile fatum, quod tantum adferret dispendiũ bonis litteris, quibus ille iã succurrere non instrenue cœperat: quod tam graue desiderium excitaret litterarum cultoribus, quod tantos fructus, tantas studiosorum spes repente incideret.

Tanquam in speculo. Tanquam in tabula.

HYPERBOLAE prouerbiales sunt & hæ: καθάπερ ἐν κατόπτρῳ, καὶ ὥσπερ ἐν γραφῇ, id est, Tanquam in speculo, tanquam in tabula. De re vehementer euidente, perspicuaque Terentius in Adelphis: Denique inspicere tanquam in speculum vitas omniũ iubeo. Plato lib. De legibus 10. ὡς ἐν κατόπτροις, id est, Tanquam in speculis. Propterea quod inter multa, quę rerum referunt imagines, velut aqua, æs politum, gemmæ quædam, nihil æque perspicue reddit simulachra, vt vitrum plumbo sublitum. Nam vitrũ quidem vt rarum ac pellucidũ maximè capax est imaginum, verum acceptas non perinde continet ob pellucẽtiam: proinde sublitum plumbum, ob nigrorem aliquem natureq́ue densitatem, sistit impressam imaginem, neque dilabi sinit. Euanescunt enim simulachra, non secus atque candelæ lumẽ in sole, quoties excipiuntur in corpore nimium tenui perspicuoq; velut in aere, pura aqua, crystallo, vitroq; nõ obscurato corporis alicuius oppositu. Rursum in nimiũ densis & obscuris nõ hærent, velut in silice, lignove. Proinde natura solertissima rerũ omnium architectrix, oculum animantiũ ad speculorum imaginem finxisse videtur, quippe parti pellucenti nigrorem quẽdam adiunxit à tergo, quo sublato, protinus tollatur & videndi facultas. Vnde scitè dictum est illud, vt speculũ oculus est artis, ita oculum esse naturæ speculum. Illud miraculo dignum, speculum non modo clarissimè præsentare simulachra rerum omniũ, quæcunque obiecta sunt, verumetiam interualla, colores, motus, breuiter res ipsas pęne dixerimus euidentius quam sunt, hoc vno discrimine, quod aduersa refert. Cuius caussa hæc est, quòd species, quæ à corpore solido per aerem manat ad speculi superficiẽ, simplex puraque est, vnde fit, vt non alia sit auersa, quam aduersa. Quibus de rebus acutissime multa disseruit Ambrosius Leo Nolanus in quæstionibus suis. Iam ars picturæ à rudibus initiis profecta, eo subtilitatis excreuit, vt non oculis hominum, sed etiam auibus imposuerit, effeceritque, vt veras res esse crederent, quæ coloribus erãt fucata.

Salsitudo non inest illi.

Ἅλμη οὐκ ἔνεστιν αὐτῷ, id est, Salsitas non inest illi. In infacetos & fatuos ac stupidos. Sal.n. primum, maximeque commune condimẽtum videtur. Plinius libro trigesimoprimo indicat, metaphoram esse sumptam ab vsu salis, quod in omnibus cibis sit condimenti vice, & auiditatem inuitet. Ergo hercle, inquit,

inquit, vita humana sine sale nequit degere, adeo necessarium elementum est, vt trãsierit intellectus ad voluptates animi quoque. Nam ita sales appellantur, omnisque vitæ lepos & summa hilaritas, laborumque requies, non alio magis vocabulo constat. Atq; hinc insulsa oratio, quæ nihil habeat leporis, & insulsus homo moribus inelegãtibus. Contra salsum dicterium, quod acrimonia quadam mordeat. Et sales vocant festiuiter & argute dicta, non sine illecebra quadam mordacitatis. Seneca nõ vult sales nostros dẽtatos esse. Quintilianus Institutionũ lib. 6. capite de risu: Salsum, inquit, in consuetudine pro ridiculo tantum accipimus. Natura non vtiq; hoc est, quãquam & ridicula oporteat esse salsa. Nam & Cicero, omne, quod salsum, ait esse Atticorum, non quia sint maxime ad risum compositi. Et Catullus cum dicit:

Nulla in tã magno est corpore mica salis,

non hoc dicit, nihil in corpore eius esse ridiculum. Salsum igitur erit, quod non erit insulsum, velut quoddã simplex orationis condimentum, quod sentitur latente iudicio, & velut palatũ excitat, quod & à tędio defendit orationem. Sane tamen, vt ille in cibis paullo liberalius aspersus, si tamen nõ sit immodicus, adfert aliquid propriæ voluptatis: ita hi quoque in dicendo habent quiddam quod nobis faciat audiẽdi sitim. Hactenus ille. Porro Catulli carmen, quod Fabius citat, sic habet:

Quintia formosa est multis, mihi candida, longa,
Recta est, hæc & ego singula confiteor,
Totum illud formosa nego, nã nulla venustas,
Nulla in tam magno corpore mica salis.

Quo quidem in loco stultissime carpit Fabiũ Catullianus interpres, quasi poetæ verba parum perpenderit, cum ipse dormitãs Fabii verba parum perpenderit. Negat.n. Fabius salsum vocari, quidquid ridiculum sit, etiam si vulgo sic vsurparẽt indocti. Adlusit ad hoc adagium Terentius in Eunucho: Qui habet salem, qui in te est, fatuum militem & insipidum intelligi volens. Cui postea simili ironia: Atticam tribuit eloquẽtiam. M. Tullius Philippica 2. At etiã quodam loco facetus esse voluisti. Quã id, dii boni, non decebat, in quo est tua culpa nulla: aliquid enim salis ab vxore mima trahere potuisti. Salem dixit festiuitatem. Refertur à Diogeniano & Zenodoto.

Acetum habet in pectore.

HVIC germanum est Plautinum illud in Bacchidibus: Nunc experiar, sit ne acetum, tibi cor acre in pectore. Legitur & alias apud hunc ipsum: Ecquid habet acetum in pectore? pro eo quod est: Num sapit? Num quid habet astutiæ? Nam vt salsa, itidem & accida, palatum iuuant, acuuntq; & irritãt stomachum. Horatius in Sermonibus, lib. 1. Sat. 7. acetum pro mordacitate dixit:

At Græcus postquam est Italo perfusus aceto,
Persius exclamat.

Et hoc ipsum, Aceto perfundere, prouerbii speciem habet, sicut & illud ex Sermonibus Horatianis:

-At idem quod sale multo
Vrbem defricuit, charta laudatur eadem.

Solus sapit.

NARRAT Diogenes Laertius, Chrysippum philosophum vsqueadeo sibi placuisse, vt consultus à quodam, cui potissimum filiũ suum philosophiæ præceptis instituẽdum traderet, sibi committendum responderit. Nam si quem, inquit, alium me præstantiorem arbitrarer, ipse apud hunc philosophiæ darem operam. Vnde & illud Homericum de eo vulgo iactatum fuisse, quod solus saperet, reliqui vero vmbræ ferrentur. Est autem apud Homerum Odysseæ K. de vate Tiresia, cui vni Proserpina dederit, vt etiam vita defunctus saperet, reliquas vmbras volitare, & eas quidem nihil aliud quam vmbras:

Τῷ καὶ τεθνειῶτι νόον πόρε Περσεφόνεια,
Οἴῳ πεπνῦσθαι, τοὶ δὲ σκιαὶ ἀΐσσουσιν. id est,
Huic etiam extincto dederat Proserpina mentem
Solus vti saperet, reliquis volitantibus vmbris.

Vsurpatur & à Platone, tãquam prouerbii loco. Vnde licet conicere, carmen hoc Homeri vnum fuisse ex iis, quæ plurima Macrobius scribit, adagionum instar solere celebrari. Sic & Cato senior de Scipione Iuniore pronunciauit, vt narrat Plutarchus in Præceptis ciuilibus: ac rursum in Apophthegmatis Romanorum:

Οἶος πέπνυται, τοὶ δὲ σκιαὶ ἀΐσσουσι. id est,

Ille sapit solus, volitant alii velut vmbræ.

Apte dicitur de iis, qui tanto interuallo reliquos omnes post se relinquunt, vt illi nihil nisi vmbræ præ his esse videantur, planeq; quemadmodum Græci dicunt: λῆρος καὶ φλυαρία, id est, Nugæ deliriaq;.

Canem excoriatam excoriare.

Κύνα δέρειν δεδαρμένην. i. Canē excoriare excoriatā. Suidas ait dici solere de iis qui iterum ea patiuntur, quibus, aliquando fuerunt afflicti. Aristophanes in Lysistrata, nam hanc quoque nomine huius inscriptam inuenimus:

Τὸ τοῦ Φερεκράτους κύνα δέρειν δεδαρμένην, i.
Iuxta Pherecratem detrahere cutem cani,
Detracta cui iam est.

Diogenianus ait conuenire in eos, qui frustra sumunt operam. Sunt qui putent magis conuenire, cum quis affligit afflictum. Confine est illi, quod alibi diximus: ἀσκὸν δέρεις, id est, Vtrem excorias. Quod vsurpat Aristophanes in Nebulis.

Perq; enses, perq; ignem oportet irrumpere.

Διὰ καὶ μαχαιρῶν, καὶ πυρὸς ἐμπεσεῖν δέει. id est,
Perque ignem eundum est, & per enses impetu.

Cum significamus quiduis periculi subeūdum. Aristophanes in comœdia, cui titulus Lysistrata:

Κἂν με χρὴ διὰ τοῦ πυρὸς
Ἐθέλω βαδίζειν. id est,
Et si per ignem fiet opus
Transire cupio.

Et Terentius ait parasitum non grauaturum, vel è flamma cibū petere. Calliæ adulatores taxauit comœdia: ὅτι οὐ πῦρ, οὐ σίδηρος, οὐδὲ χαλκὸς εἴργει μὴ φοιτᾶν ἐπὶ δεῖπνον, id est, Quod non ignis, non ferrum, neque æs prohibuerit illos, quo minus ventitarēt ad cenam. Hæc citat Plutarchus ex Eupolide. Refert eadem in libello De discrimine adulatoris & amici. Horatius item:

Per mare pauperiem fugiens, per saxa, per ignes,
Impiger extremos currit mercator ad Indos.

M. Tull. Tusculanarum quæstionū lib. 2. Quæ flāma est, per quā nō cucurrerint, qui hæc olim punctis singulis colligebāt, id est, Quid non vel fecerunt, vel perpessi sunt?

Non impetam lingua.

Οὐκ ἐπιγλωττήσομαι, id est, Non incessam lingua. Figuræ nouitas in prouerbium abiisse videtur, auctore Diogeniano. Aristophanes in Lysistrata:

Περὶ τὸν ἀθηνῶν δ᾽ οὐκ ἐπιγλωττίσομαι. id est,
At lingua Athenas neutiquam incessam mea.

Hesychius citat Aeschylum in Heraclidis Græcis, ἐπιγλωττᾶσθαι, est linguæ conuiciis incessere, quasi dicas, in linguare, quemadmodum à vola dicimus inuolare. Proprie vero pertinet ad male ominantes. Rapiuntur enim dicta in omen, velut in auguriū venturi mali bonive. Vnde semper à maledictis temperandum. Pindarus in Pythiis hymno quarto, inter ceteras virtutes laudat & linguam à maledictis temperantem:

Ὀρφανίζει μὲν κακὰν γλῶσσαν φαεννᾶς ὀπός, id est, Priuans malam linguam voce dilucida. Interpres citat in hanc sententiam carmen Hesiodi:

Μηδὲ κακῶν ἑτάρων, μηδ᾽ ἐσθλῶν νεικητῆρας. i.
Haud solitum sociis certare bonisve, malisve.

Vti licebit, cum significabimus nos de re quapiam periculosa nolle verba facere, veluti de rebus Principum, aut potentum, οὐκ ἐπιγλωττήσομαι. Verbum inde ductum quod qui temere loquūtur, ὅτι ἂν ἐπὶ γλῶτταν ἔλθοι loqui dicūtur, sicut alibi monstrauims.

Arena sine calce.

Vt auctor est Suetonius, Caligulæ Cæsari vsqueadeo placebat ardor, ac vis in dicēdo, vt Senecæ orationem sine calce arenam sit solitus appellare, tanquam dissolutam ac neruis carētem & ordine, quæ quodammodo cōpages est totius sermonis suo quidq; loco disponens. Quamquam autem Caligula multa parum integræ mentis dedit argumenta, tamen in hoc iudicio minimum aberrauit à scopo. Seneca fert impetu quodā, minime seruiens ordini. Hoc inter egregias virtutes habet næui: Malè cohæret arena, ni calcem admisceas. Confine illi, quod alio dictum est loco: Scopæ dissolutæ.

Lupus hiat.

Λύκος ἔχανεν, id est, Lupus hiat; dicebatur si quis re multum sperata, multumq; appetita, frustratus discederet. Aiunt enim lupū prædæ

prædæ inhiantem rictu late diducto accurrere, qua si frustretur, obambulare hiantē. Aristophanes in Lysistrata:

Οἷς πιστὸν οὐδὲν, εἰ μήπερ λύκῳ κεχηνότι. id est,
Queis nihil fidum ac tutum est, inhianti nisi lupo.

Item Lucianus in Gallo, εἰσῄειν οὖν, μάτην λύκος χανὼν παρὰ μικρὸν, id est, Ingrediebar itaque, cum parum abfuisset vt lupus hians discederem. Dionysius Sophista in epistola quapiam: ἆρα μὴ λέληθα ἐμαυτὸν εἰς παροιμίαν ἐλθὼν, καὶ γέγονα λύκος χανὼν διὰ κενῆς, id est, Num insciens in prouerbium incidi, factusque sum lupus frustra hians? Apud Athenæum lib. 14. citantur hæc ex Eubulo:

Επειγ' ἔπειγε, μήποθ' ὡς λύκος χάνων
Καὶ τῶνδ' ἁμαρτὼν ὕστερον συχνὸν δράμῃς. i.
Properatu propera, more ne lupino hians
Frustratus his, in posterum curras diu.

Porcellus Acarnanius.

Χοιρίσκος ἀκαρνάνιος, id est, Porcellus Acarnanius. In mollem & amabilem, atque in deliciis habitum dicebatur. Lucianus in Dialogis meretriciis: λεῖος μοὶ φασὶ Χαιρέας, καὶ χοιρίσκος, ἀκαρνάνιος, id est, Lenis mihi, vt aiunt Chęreas, & porcellus Acarnanius. Adlusum, ad porcellum, quem inducit Aristophanes ἐν ἀχαρνεῦσιν, symbolum eorum membrorum, quibus obscenæ voluptates peraguntur.

Megaricum machinamentum.

Μεγαρικὴ μηχανὴ, id est, Ars Megarensis dicitur, cum dolo & astu res agitur, non syncera fide. Olim enim Megarenses vulgo male audiebant, tanquam fraudulenti ac ficti, quod aliud sentire soleant, aliud loqui, vt indicat Aristophanis interpres. Citatur apud Suidam hic senarius:

Αλλ' ἔστι γάρ μοι μεγαρικά τις μαχανά. id est,
Sed enim ars adest mihi quæpiam Megarensium.

Est autem apud Aristoph. in fabula cui titulus, ἀχαρνῆς. Celebrantur Megarensium vascula fictilia: vide num huc spectet prouerbium: deinde constat Euclidem Socraticū fuisse Megarensem, qui suscepit scholam Megaricam. Hic fuit insignis machinarum artifex. Fieri potest vt hinc natū sit adagium. Ad hæc est ciuitas eiusdem nominis in Thessalia pontica, & de Thessalico commento dictum est alias Sphinges Megaricas post referemus.

Seruus seruo præstat, dominus domino.

Δοῦλος πρὸ δούλου, δεσπότης πρὸ δεσπότου. i.
Seruoque seruus potior est, herusque hero.

Senarius prouerbialis, admonēs in eodem hominum genere non statim omnes æquales esse, verum hominum habendam esse rationē, non tātum conditionis. Veluti generosus antecellit suopte genere plebeiū. Verum est non mediocre discrimen inter generosum, & generosum itidem inter plebeium & plebeium, adeo vt quosdam plebeios nonnullis ingenuis anteponas. Aristoteles libro Politicorum 1. τὰ μὲν ἐντιμότερα ἔργα, τὰ δὲ ἀναγκαιότερα, καὶ κατὰ τὴν παροιμίαν,

Δοῦλος πρὸ δούλου, δεσπότης πρὸ δεσπότου. i.
Quædam ministeria honoratiora, quædam autem magis necessaria. Et iuxta prouerbium:

Heroque herus, seruoq; seruus est prior.

Dedali opera.

Δαιδάλεια ποιήματα, id est, Dædalea opera dicuntur, quæ nouo artificio fabricata sunt & admirando. Hinc natum, quod cum veteres illis plastæ formas animalium cæcas fingerent & immobiles, Dædalus insolito artificio primus & oculos induxit, & neruis quibusdā additis effecit, vt huc atq; illuc mouerentur, adeo scite, vt spectantibus viuere atq; ingredi viderentur. Vnde ferūt quædā Dædali signa vinciri pedibus, ne aufugiāt. Huius rei meminit Plato in Menone: his quidem verbis: ὅτι τοῖς δαιδάλου ἀγάλμασιν οὐ προσέχηκας τὸν νοῦν: Ισως δὲ, οὐδ' ἔστι παρ' ὑμῖν. πρὸς τί δὲ τοῦτο λέγεις, ὅτι καὶ ταῦτα ἐὰν μὲν μὴ δεδεμένα ᾖ, ἀποδιδράσκει καὶ δραπετεύει, ἐὰν δὲ δεδεμένα παραμένει. τί οὖν δή, τῶν ἐκείνου ποιημάτων λελυμένον μὲν ἐκτῆσθαι οὐ πολλῆς τινος ἄξιόν ἐστι τιμῆς ὥσπερ δραπέτην ἄνθρωπον. οὐ τὸν παραμένει. δεδεμένον δὲ πολλοῦ ἄξιον. id est, Quoniam nō animaduertisti Dædali signa. Fortassis ne sunt quidem apud vos. Quorsum isthuc dicis? Quoniā illa quoque ni reuincta fuerint, discedunt atque aufugiunt. Sin vincta sint consistūt. Quid tum postea? Si quod ex illius operibus solutum possideas, haud quaquam magno æstimandum, perinde quasi seruū possideas fugitiuum. Neq;.n. apud te manet. Sin autē vinctum, id magno æstimādū sit.

Idem

Idem in Hippia maiore sic refert, qua si de priscis & obsoletis dici soleat, εἰ ἄρα νῦν ὦ ἱππία ὁ βίας ἀναβιοίη, γέλωτ' ἂν ὄφλοι πρὸς ὑμᾶς. ὥσπερ καὶ τὸν δαίδαλόν φασιν οἱ ἀνδριαντοποιοὶ νῦν. εἰ γενόμενος τοιαῦτ' ἐργάζοιτο, οἷα ἦν ἀφ' ὧν τοὔνομα ἔσχε, καταγέλαστον ἂν εἶναι. i. Si sane nunc o Hippia Bias reuiuiscat, risum apud vos tulerit: quemadmodum & horum temporum statuarii de Dędalo narrant, si nūc viuēs talia proferat opera, qualia erant illa, vnde famā ac nomen adeptus est, deridiculum fore. Meminit & Aristoteles lib. Polit. 1. de seruis loquens, quos ait nihil aliud esse quam instrumenta viua: Εἰ γὰρ, inquit, ἠδύνατο ἕκαστον τῶν ὀργάνων κελευσθὲν ἢ προαισθανόμενον ἀποτελεῖν τὸ αὑτοῦ ἔργον, ὥσπερ τὰ δαιδάλου φασὶν, ἢ τοὺς τοῦ ἡφαίστου τρίποδας, οὕς φησιν ὁ ποιητὴς αὐτομάτους θεῖον δύεσθαι ἀγῶνα, οὕτως αἱ κερκίδες ἐκέρκιζον αὐταί, καὶ τὰ πλῆκτρα ἐκιθάριζεν, οὐδὲν ἂν ἔδει οὔτε τοῖς ἀρχιτέκτοσιν ὑπηρετῶν, οὔτε τοῖς δεσπόταις δούλων, id est, Etenim si fieri posset, vt vnumquodque instrumentum vel iussum, vel per se præsentiens, suum opus perageret, quemadmodum aiunt Dædali statuas facere, & Vulcani tripodes, quos poeta scribit vltro in diuinū certamen prodiisse, itidem & pectines per se texerent, & plectra cithara canerent, haud quaquam opus haberet, neq; architecti ministris, neq; domini seruis. Locus quē citat Aristoteles, est apud Homerū Iliados 6. Meminit idem de anima libro primo refellens opinionem Democriti, censentis animam ita mouere corpus, vt ipsa prius mota, moueret. Ait enim Democritum tale quiddam adferre, quale sit apud Philippum comœdiarum scriptorem. Is enim scripsit à Dędalo ligneam Venerē fabricatam fuisse, quæ moueretur argento viuo infuso: οἷον, inquit, δημόκριτος παραπλησίως λέγων φιλίππῳ τῷ κωμῳδιοδιδασκάλῳ. φησὶ γὰρ τὸν δαίδαλον κινουμένην ποιῆσαι τὴν ξυλίνην ἀφροδίτην, ἐγχέαντα ἄργυρον χυτόν. Proinde prouerbium ad varios vsus poterit accommodari. Vel vbi res inusitata arte confectas significabimus. Nam Homerus artificiosa Dædala vocat:

Ὃς χερσὶν ἐπίστατο δαίδαλα πάντα
Τεύχειν. id est,
Qui manibus norat fabricari Dædala cuncta.

Item Pindarus in Olympiosis.

Καὶ δεδαιδαλμένοι ψεύδεσι ποικίλοις
ἐξαπατῶντι μῦθοι.

Et arte confictæ mendaciis variis fallunt fabulæ. Et Vergil. Dædalam Circem vocat, quod nouis & admirandis artibus homines verteret in feras. Quin & orationis poliendæ artifices λογοδαιδάλους, & obsoniorum peritos ὀψοδαιδάλους appellant Græci. Vel cum inconstantiam & instabilitatem cuiuspiam significabimus. Sic enim apud Platonem in Euthyphrone, Socrates argumenta non consistentia, Dædaleis operibus similia videri dicit. Euthyphron autem respōdet, Socratem sibi pro Dędalo esse, quippe qui rationes suas non sinat consistere, rursus coarguens & euertens quod paullo ante visus sit approbare.

Furemque fur cognoscit, & lupum lupus.

Ἔγνω δὲ φῶρ τε φῶρα καὶ λύκος λύκον.

Furemque fur cognouit, & lupum lupus. Aristoteles septimo libro Moralium Eudemiorum hunc quoque senarium citat inter adagia similitudinis. Amant enim vulgo se mutuo, qui similibus vitiis laborant, præcipue fures. Et lupi latronem instar collecti grassantur. Videmus in quibusdam ob arcanam ingeniorum cognationē protinus amorem nasci. Cōtra aduersus alios odium ob naturæ dissimilitudinē. Ad hanc similitudinem, & dissimilitudinem Democritus referebat omnes omnium rerū caussas, adeo vt interrogatus de cane semper eidem lateri incubante quamobrem id faceret, responderit, ὅτι ἔχει τὶ κεραμίδι ὅμοιον ὁ κύων, id est, quoniam habet canis aliquid cum illo latere simile. Id obiter narrat Aristoteles libro Magnorum moralium 2. inter prouerbia similitudinis, irridēs Democritum. Quid enim simile habet later cum cane? Nec tamē à Democrito multum absunt medici quidam, qui ad omnem percunctationem obiiciunt nobis occultam quandam rerum proprietatem.

Terra amat imbrem.

Ἐρᾷ μὲν ὄμβρου γαῖα, id est,
Nam terra gaudet imbre.

Vbi quis desiderat ea quæ sibi nouit esse accommoda conducibiliaque. Citat hoc hemistichium, veluti prouerbiale Aristoteles libro Moralium Eudemiorum septimo, ostendens non solum similitudinem conciliatricem esse amicitiæ, velut inter fures, graculos

graculos, & lupos, verum etiam dissimilitudinem nõnunquam beneuolentiæ caussam existere, contra similitudinem odii. Nam terra cũ suapte natura sit sicca, amat imbrem, & figulus odit figulum, indoctus amat litteratum, mulier virum. Ibidẽ narrat ab Heraclito reprehẽsum poetam, qui scripsit carmen:

Ὡς ἔρις ἔκ τε θεῶν καὶ ἀνθρώπων ἀπόλοιτο. i.
Lis vtinam sublata, deos hominesque relinquat.

Atheneus libro 13. carmen ex Euripide citat:

Ἐρᾷ μὲν ὄμβρου γαῖ᾽ ὅταν ξηρὸν πέδον. id est,
Tellus quidem imbrem amat, solum cũ est aridum.

Aristoteles libro Moralium Nicomach. 8. citat eandem ex Euripide sententiam, sed perturbato metro:

Εὐριπίδης μὲν φάσκων,
Ἐρᾶν μὲν ὄμβρου γαῖαν ξηρανθεῖσαν,
Ἐρᾶν δὲ σεμνὸν οὐρανὸν πληρούμενον
Ὄμβρου, πεσεῖν εἰς γαῖαν. id est,
Euripides cum ait,
Requirere imbrem terram, vbi siti aruit,
Diuum vicissim cælum vbi iam nubibus
Impletur, optat in solum delabier.

Hoc adfert ad confirmandam quorundum opinionem qui dicebant secus quam haberent prouerbia, dissimile ac dissimili, contrarium à contrario appeti. Terra enim frigida & sic appetit imbrem, qui iuxta aeris naturam vnde venit, est calidus & humidus, ac imber vicissim appetit terram.

Herculana balnea.

Ἡράκλεια λουτρά, i. Herculana balnea. De impendio feruentibus balneis dicebatur, quales legimus & thermas Neronianas. Aristophanes in Nebulis:

Ποῦ ψυχρὰ δ᾽ ἦτα πώποτ᾽ εἶδες Ἡράκλεια λουτρά. id est,
Vbi nam frigida vnquam vidisti Herculana balnea.

Interpres ascribit, Ibycum auctorem esse, Vulcanum muneris vice submisisse Herculi feruida balnea. Atque inde omnia calida balnea, Herculana dici cœpta testatur idem Athenæus lib. 12. Porrò Aristot. in Problematis Sectionis 24. Proble. vltimo ostendit huiusmodi balnea apud veteres habita sacra, propterea quòd ex sulphure ac fulmine, rebus natura sacris proueniant. Pisandrus autem tradit, Mineruam Herculi fesso calidum balneum suppeditasse. Vnde fit verisimile, prouerbium recte dici posse, quoties ętate aut labore quopiam fatigatis ministerium paullo diligentius ad refocillandas vires adhibetur. Nam Plato lib. De legibus 6. γεροντικὰ λουτρά, id est, Senilia balnea calida vocat, eaq; senibus exhiberi iubet. Siquidem veteres frigida lauabant, calida balnea valetudinariis duntaxat exhibebantur. At his temporibus aurigæ quoq;, & nautæ lauant in thermis. Ac Germani maximam vitæ partem in hypocaustis trãsigunt, pyraustarum instar. Pindarus quoque Olymp. 12. meminit horum balneorum, θερμὰ νυμφᾶν λουτρὰ βαστάζεις, id est. Calida Nympharum balnea frequentas: siue quod in ea ciuitate locus esset, cui nomen calida balnea: siue quod ipse more Herculis post multa certamina exhausta iam refocillaretur calidis balneis, quas Nymphæ Herculi laboribus fatigato submisisse feruntur. Porro corpus hominis magnopere reuocari calidis balneis declarat in Nemeis Oda. 4. οὐδὲ θερμὸν ὕδωρ τόσονγε μαλθακὰ τεύχει γυῖα, ὅσον εὐλογία φόρμιγγι συνάορος, id est, ne calida quidẽ aqua æquæ mollit ac refocillat mẽbra, quantum laudatio citharæ aptata.

Aut ter sex, aut tres tesseræ.

Ἢ τρὶς ἕξ, ἢ τρεῖς κύβοι, id est, Aut ter sex, aut tres tesseræ. Siquando significabimus nos extrema periclitari velle, & aut plane vincere, aut prorsum vinci, hoc adagio tempestiuiter vtemur. Sumptum est à vetusto tesserarum lusu, in quo qui nouem iecisset, is modis omnibus superabat: qui tres, is longissime aberat à victoria. Nam antiquiores tribus tesseris vti consueuerant, non quẽadmodum nunc duabus. Tesseram autem etiam iactum ipsum appellant qui nonnunquam plenus est, interdum inanis. Itaque iactus ter trium felicissimus erat, triũ inanis. Meminit huius adagionis Iulius Pollux, libro de rerum vocabulis nono: Porro tesseras easdem esse cũ iis, quos Græci, κύβους, appellant, testis est A. Gell. lib. 1. cap. 20. κύβος enim, inquiens, est figura ex omni latere quadrata. Quadrantales sunt, inquit M. Varro, tesseræ, quibus in alueolo luditur, ex quo ipsæ appellatæ κύβοι. Zenodotus parœmiam hanc citat ex Pherecratis

cratis fabula, cui titulus Myrmecāthropi. Est enim clausula carminis trochaici. Suidas & Aeschylum adducit ex Agamēnone:

Τὰ δεσποτῶν γὰρ εὖ πεσόντα θήσομαι
Τρὶς ἓξ βαλούσας τῆς ἐμῆς φρυκτωρίας, id est,
Nam res herorum faxo vt optime cadant
Ter sex vbi phryctoriæ iaciam meæ.

Vsurpatum est à Platone lib. De legibus vltimo: Τί οὖν δεῖ ποιητέον ἐχόντων τούτων οὕτως ἄξειν, τὸ λεγόμενον ὦ φίλοι ἐν κοινῷ καὶ μέσῳ ἔοικεν ἡμῖν κεῖσθαι, καὶ ὑπερκινδυνεύειν περὶ τῆς πολιτείας ἐθέλομεν ξυμπάσης, ἢ τρὶς ἓξ φασι, ἢ τρεῖς κύβους βάλλοντας, πάντα ποιητέον. id est, Itaq; cum hoc in loco res fuerint, quid faciendum censes hospes? Iuxta id quod vulgo dicitur, amici visum est nobis par esse, vti rem in publicum & in commune conferamus, velimusque de vniuersa Repub. supremum subire discrimen, nihilq; non facere, ita vt vel ter sex, vel tres talos iaciamus.

Quanta mus apud Pisam.

Ὅσα μῦς ἐν πίσσῃ, id est, Quanta mus apud Pisam, subaudi tulit, aut simile quippiam. De iis qui vincunt, & optatis potiūtur, sed non sine summo negotio, neque citra magnum incommodum suum. Suidas natū ait ab Athleta quodam, seu pugile Tarentino, qui in Olympiacis certaminib⁹, apud Pisam semel duntaxat victor discessit, idq; plurimis acceptis plagis. Plutarchus Symposiacon commētario quinto, docet apud apud Pisam μονομαχίας, id est, singularia certamina celebrari solere, in quibus etiam ad cædem vsq; affligebant ii q succubuissent.

Mus picem gustans.

Μῦς ἄρτι πίσσης γευόμενος, id est, Mus nūc picem gustans. Quidam aiunt dici solere in eos qui cum antea fuerint audaculi & confidentes, postea periculo degustato, plane timidi videntur. Nondum satis liquet, vtrū à mure in pice deprehenso sit translata allegoria, sicuti placet Diogeniano: an ab illo, de quo meminit Herodotus primo lib. in pice deprehenso, atque ita pœnas dante: an à pugile illo Tarentino, de quo dictum est, vt in πίσσῃ sit adlusio ad nomen vrbis, apud quam celebrantur certamina. Theocritus in Idyllio ξ.

Νῦν δὲ ποθ' ὡς μῦς φαντὶ ἐγεύσαμες γευόμενοι πίσσης. id est,
Nunc tandem sicuti mus, vt aiunt, Theonyche gustauimus picē.

Porrò siue ad animal referas, siue ad pugilem nomine murem, eadem ferme manet adagii significatio, videlicet experiētiam male cessisse. Siquidem mus imperitus, si quando in picē inciderit, aut perit, aut vix eluctatur, ac deinde periculi memor timet contingere. Et pugil ante ferox & iactabundus, simulatque certamen Olympiacum expertus est, sensitque quanti constiterit ea victoria, deinceps abstinuit. Huc spectat illud Horatianum.

Dulcis inexpertis cultura potentis amici,
Expertus metuit.

Itidem iuuenes bellorum imperiti, facile bellum suscipiunt. Senes experti quantum malorum agmen secum trahat bellum, reformidant. Quare non intempestiue dicetur in eum, quem pœnitet experimēti, aut qui rem parum feliciter tentatam, iterū aggredi refugit. Finitimū illis alibi dictis: Serò sapiunt Phryges, & Cumani serò sapiūt, & Piscator ictus sapiet. Est autem hæc vna præcipua pestis vitæ mortalium, quod non perinde discimus cauere malum, atque admisso mederi. Quæritur hoc Plato libro De legibus decimo: οὐκ ἐπὶ τὸ μὴ δρᾶν τὰ ἄδικα τρεπόμεθα οἱ πλεῖστοι, δράσαντες δὲ ἐξακεῖσθαι πειρώμεθα, id est, Nō huc incumbimus plerique nec committamus iniusta, sed vt postea quam fecerimus medeamur. Atqui iuxta Plautum, nimio satius est nō admittere malum, quàm admisso mederi.

Delphicus gladius.

Δελφικὸν ξίφος, id est, Delphicus gladius. De re dicebatur ad diuersos vsus accommodabili. Quemadmodum iisdem vasculis, & poculorum vice in conuiuiis, & clipeorum vice in bellis vtebantur. Nam Delphicus gladius ad eum modum erat fabrefactus, vt eodem simul & sacras mactarent victimas, & nocentes afficerent supplicio. Meminit huius gladii, cum Euripides in tragœdiis, tum Aristoteles Politicorum lib. 1. differēs naturā non gignere singula ad plures vsus, sed vnumquodque ad suum peculiarem propriumque finem: οὐδὲν γὰρ ἡ φύσις ποιεῖ τοιοῦτον, οἷον χαλκοτύποι μάχαιραν δελφικὴν πενιχρῶς, ἀλλ' ἓν πρὸς ἕν. id est, Neque enim naturale tale quippiam facit, quēadmodum ærarii fabri gladium Delphicum quasi per inopiam,

inopiam, sed vnumquodq; ad singula. Meminit idē huius rei, libro De partibus animalium 4. tractans de linguis insectorum quæ pluribus funguntur officiis, simul & tentantes cibum & attrahētes, & spiculi vice aduersus iniurias defendentes, id quod negat facere naturam, nisi coactam inopia, vt idem instrumentum ad vsus dissimiles accommodet, quandoquidem ad defendendum magis appositum videatur, quod sit acutissimum: ad gustandum, quod sit fungosum. Vbi enim, inquit, licet duobus vti ad duo opera, nec aliud impedit, nihil tale natura facere solet, quale per inopiam ars excusoria obeliscolychnium ex veru lucernaque componit. Attamē si id fieri non potest, eodem ad plura opera abutitur. Vnde videtur ὀβελισκολύχνιον iucundius quadraturum prouerbio, quam Delphicum gladium, nisi forte hic ipse Delphicus est gladius. Item Euripides in Oreste:

Θανεῖν γάρ αὐτῷ μοῖρα δελφικῷ ξίφει. id est,
Fatale enim illi est, ense Delphico mori.

Quadrabit igitur vel in pauperes, qui ob penuriam eandem vestem, aut aliam rem quampiam ad varios vsus accommodant: aut in vitiosum procemiū, & diuersis caussis applicabile. Licebit & in serium sensum accommodare prouerbium, vt si quis eruditionem Delphicum appellet gladium, quod in omni ætate, omni vitæ conditione sit vsui. Nam litteræ iuuenibus sunt necessariæ, senibus iucūdæ: pauperibus opes suppeditant, opulentis adiungunt ornamentum: in rebus aduersis solatio sunt, in secundis gloriæ: claro natis genere splendorem augent, obscuro genere natis, claritatis initium conciliant.

Antequam incipias consulto.

ANTEQVAM incipias, consulto, vbi cōsulueris, mature facto opus est: Hanc sententiam Salustianam Aristoteles vt prouerbialem refert libro Moralium Eudemi 5. & Nicomachiorum 6. καὶ φασὶν πράττειν μὲν δεῖν ταχὺ τὰ δόξαντα, βουλεύεσθαι δὲ βραδέως, id est, Et aiunt quidem mature faciūda quæ decreta sint, ceterum lente cunctanterque deliberandum. Diogenes Laertius huius dicti auctorem facit Biantem. In hāc sententiam copiosius diximus in prouerbio: σπεῦδε βραδέως. Laudatur hoc nomine Datames apud Aemylium Probū, quod vbi cogitasset, facere audebat cogitata, solitus cogitare priusquam conari.

Margites.

MARGITEN pro stupido dixit Lucianus in Hermotimo: Ἀλλ' οἴει μαργίτῃ τινὶ διαλέγεσθαι, id est, Sed existimas te cū Margite quopiā loqui. Hunc ita describit Homerus, citante Aristotele libro Moralium Nicomachion 6.

Τὸν δ' οὔτ' ἄρ σκαπτῆρα θεοὶ θέσαν, οὔτ' ἀροτῆρα, id est,
Οὔτ' ἄλλως τι σοφόν. id est,
Hunc neque fossorem voluerunt numina diuum
Esse, nec agricolā, nec in vlla pręterea re
Scitum aut egregium.

Suidas docet Margiten fuisse quempiam ob insignem stultitiam celebrem, qui non potuerit numerare supra quinque: sponsam ductam non ausus est attingere, veritus ne se apud matrem incusaret. Cum iā esset factus iuuenis, rogauit matrem, an ex eodem patre nata esset. Quamquam hæc alii tribuunt Melitidi, alii Corœbo, de quibus suo dicetur loco. Satis apparet vocem esse fictam à μὴ & ἔργον, quod ad nullā actionem esset vtilis. Erat autem Margites titulus operis, quod à quibusdam tribuebatur Homero. id, vt videtur, intercidit. Indicat hæc interpres Aristophanis in Auibus. Cōuenit cum illo Hesiodio: Nulla in parte vtilis, qui nec ipse sapit, nec aliis obtemperet: & nullo in numero.

Quod factum est, infectum fieri non potest.

NIHIL hac sententia vulgatius. Quod factum est, infectum fieri non potest. Extat apud Terentium in Phormione. Aristot. lib. Moralium Eudemiorum quinto: τὸ δὲ γεγονὸς οὐκ ἐνδέχεται μὴ γενέσθαι, id est, Fieri nō potest, vt quod factum est, sit infectum. Mox citat carmen ex Agathonis tragędia:

Μόνου γὰρ αὐτοῦ καὶ θεὸς στερίσκεται,
Ἀγένητα ποιεῖν, ὅσσ' ἂν ᾖ πεπραγμένα. id est,
Etenim illud vnum ipsi negatum est & Deo, vt
Infecta reddat, facta quę fuerint semel.

Vsurpatur in epistolis Ciceronis ad Atticum non semel versus ille Homericus, ex Iliados σ. τ.

Ἀλλὰ τὰ μὲν προτετύχθαι ἐάσομεν ἀχνύμενοί περ. id est,

Ista

Ista molesta licet anteacta valere sinamus.
Nec inscitum Phocylidis carmen:
Μηδὲ παροιχομένοισι κακοῖς τρύχου τεὸν ἦτορ.
Οὐκ ἔτι γὰρ δύναται τὸ τετυγμένον εἶναι ἄτυκτον. id est,
Neue malis iam preteritis animum excrucciaris.
Quod semel est factum fieri infectũ haud queat vnquam.

Eandem sententiam habet Pindarus Olympiorum hymno secundo:
Τῶν δὲ πεπραγμένων
ἐν δίκᾳ τε καὶ παρὰ δίκαν,
ἀποίητον οὐδ᾽ ἂν
χρόνος ὁ πάντων πατὴρ
δύναιτο θέμεν ἔργων τέλος. id est,
Eorum, quæ facta sunt, siue iure, siue preter ius, nihil vt sit infectum, nec tempus quidem efficere possit opere perfecto.

Mendacem memorem esse oportet.

QVINTILIANVS institutionum oratoriarum libro quarto sententiam hanc prouerbii vice citat: Mendacem memorẽ esse oportere. Item Apuleius in Apologia Magiæ secunda: *Sæpe, inquit, audiui, non de nihilo dici*: mendacem memorem esse oportere D. Hieronymus, Oblitus veteris prouerbii: Mendaces memores esse oportere. Satis liquet adagii sensus, nempe perdifficile esse, vt qui mentitur, semper sibi cõstet, nisi sit summa memoria. Est autem fictarum rerum memoria non paullo difficilior quam verarum. Proinde plerũque deprehenduntur hoc pacto mendaciorum architecti, dum obliti quæ prius dixerint, diuersa à superioribus loquuntur. Sic deprehenditur apud Terentium Dauus, sic Psyches Apuleianæ commentum à sororibus sentitur.

Malus cum malo colliquescit voluptate.

Κακὸς κακῷ γὰρ συντέτηκεν ἡδονῇ. id est,
Etenim improbo vir est voluptati improbus.

Refertur ab Aristotele inter similitudinis adagia, libro Moraliũ Eudemiorum septimo: Malus malo iucundus ob vitiorum cõmercium & societatem. Iuuenalis item:
Magna inter molles concordia.
Ab eodem in Magnis moralibus adducitur ex Euripide, Aeschines aduersus Timarchum citat ex Euripidis Phœnice eandem sententiam:
Ὅστις δ᾽ ὁμιλῶν ἥδεται κακοῖς ἀνὴρ
Οὐ πώποτ᾽ ἠρώτησα, γινώσκων ὅτι
Τοιοῦτός ἐστιν οἷσπερ ἥδεται ξυνών. id est,
At cum malis quicunque gaudet viuere,
Nunquam rogaui, noui eum, quod talis est,
Cuiusmodi sunt, queis amat conuiuere.

Amicitia stabilium, felicitas temperantium.

ARISTOTELES lib. Moralium Eudemiorũ 7. sententiam hanc velut è medio sumptã refert, Amicitiam esse stabilium, & felicitatem eorum, qui sua sorte contenti sunt: Ὀρθῶς λέγεται ὅτι ἡ φιλία τῶν βεβαίων, ὥσπερ ἡ εὐδαιμονία τῶν αὐταρκῶν. Amicitia virtute, non pecuniis aut forma concilianda est. Etenim si rebus caducis concilietur, caduca sit & ipsa necesse est. Nihil autem in rebus humanis stabile præter vnam virtutẽ, quæ sola fortunæ ludibriis obnoxia nõ est. Deinde felicitas hominis non est in facultatibus sita, quæ cupiditatem animi non explent, sed irritant, verum in hoc, vt suam quisque fortunam boni consulat. Aristot. lib. Rhet. 2. pro exemplo sententiæ simplicis, ac dilucidæ si quis inspiciat, ponit hũc versiculum:
Οὐδεὶς ἐραστὴς ὅστις οὐκ ἀεὶ φιλεῖ. id est,
Haud quisquam amator est, ni amarit iugiter.
Huic adstipulatur illud Senecæ, Amicitia, quæ desinere potuit, nunquam vera fuit.

Leonis catulum ne alas.

AESCHYLI sententia prouerbialis refertur apud Aristophanem in Ranis:
Οὐ χρὴ λέοντος σκύμνον ἐν πόλει τρέφειν,
Μάλιστα δὲ λέοντα μὴ 'ν πόλει τρέφειν,
Ἢν δ᾽ ἐκτραφῇ τις τοῖς τρόποις ὑπηρετεῖν. i.
Catulum ne alas leonis in republica,
Ac maxime ipsum ne leonem alas ibi,
Quod si quis alitur, obsequendum moribus.

Refert hunc locum Valerius Maxim. lib. 7. c. de sapienter dictis. Admonet ænigma, non esse fauendam potentiam, quæ leges possit opprimere: quod si forte talis quispiam extiterit, non esse è Reipubl. decertare cum illo, quem nequeas nisi magno Reip. malo deuincere. Tyrannus aut ferendus est, aut non recipiendus.

Qui

Qui bene conijciet hunc vatem.

M. TVLL. in opere De diuinatione lib. 2. scribit Græcū versiculum vulgo iactatum extare in hanc sententiam: Qui bene cōiiciet, vatem hunc perhibeto optimum. Citát autem eum versiculum Plutarchus in libello De responsis Pythię: ὁ μὲν εἰκάζων καλῶς, ὃν ἄριστον μάντιν ἀνηγόρευκεν ἡ παροιμία, id est, bene coniectans, quem optimum vatē appellauit prouerbium. Quamquam hic in Plutarcho locus mutilus erat & lacer. Attamen colligi potest carmen huiusmodi fuisse:

Μάντις γ' ἄριστος, ὅστις εἰκάζει καλῶς.

Atque ita citat ex Euripide in libro De defectis oraculis. Citat & M. Tull. lib ad Atticum 7. Ate, inquit, expecto futura μάντις γ' ἄριστος. Huc adlusit Theocritus in Piscatoribus, si modo Theocriti sunt illa:

- ὅτος ἄριστος
Ἐστὶν ὀνειροκρίτας ὁ διδάσκαλός ἐστι παρ' ᾧ νοῦς. id est,
- Nemo
Somnia coniectat melius, quàm mente magistra
Qui regitur.

Admonet adagium, futurorum præscientiam non è sortibus aut auguriis petēdam esse, sed à prudentia. Siquidem qui prudentia sit præditus, is ex præteritorū, præsentiumque coniecturis facile prospiciet quid sit euenturum. Proinde non iniuria scripsit Aristoteles lib. Moraliū Eudemiorum septimo: Φρονίμων καὶ σοφῶν ταχεῖαν εἶναι τὴν μαντικὴν, καὶ μόνων. id est, prudentium atque sapiētium hominum celerem esse diuinationem, & horum tantum.

Pannus lacer.

HOMINEM iam fastiditum & reiectum: ῥάκος πολυχιδὲς appellant Græci, id est, pannum vndique lacerum. Sumpta metaphora à veste longo vsu detrita, atque ob id reiecta, cum noua fuerit in precio. Sic autem quidam amicis vtuntur, vti vestibus: dum vsui sunt ac vigent, amplectuntur, curant, ostentant· simul atque vel ætate defecti sunt, vel alioquin vtiles esse desierunt, negligunt ac reiiciunt. Lucianus: Ἄχρις ἤδη σε τὸ τοῦ λόγου τοῦτο ῥάκος πολυχιδὲς ἐργασάμενος, ἐξέωσε, id est, Donec vbi te iam, iuxta id, quod dici solet, pannum vndique lacerum reddiderit, expulerit. Idem in eodē dialogo nempe de Mercede seruientibus, similitudinem adfert de nouis calceis, qui tantisper in precio sunt, dum noui nitent, iidem vbi luto sorduerunt, in angulū abiiciuntur aliquo, atque ibi nullo curante, situ cimicibusque opplentur. Solon eos, qui exercerentur ad Olympiaca certamina, primū dicebat esse sumptuosos, & ob id Reip. graues, vbi vicissent ob fastum esse detrimēto ciuitati, postremo cum senuissent, iam prorsus esse inutiles. Ad id exprimendum Laertius citat versiculum Euripidis:

Τρίβωνες ἐκλιπόντες οἴχονται κρόκας. id est,
Filis solutis lacera pereunt pallia.

Metum inanem metuisti.

Ἀδεὲς δέδιας δέος, id est, Inanem metuis metum. Vbi quis formidat in re tuta. Vergil.

Omnia tuta timens.

Inest autem in ipsa Græcanici dicti figura prouerbiale quidam propter ἀντίθεσιν. Velut in his quoque: Ἄδωρα δῶρα, δεσμὸς ἄδεσμος. παρθένος ἀπάρθενος, νύμφη ἄνυμφος, κῆπος ἄκηπος, atque id genus aliis, de quibus iam non semel admonuimus. Græci dicūt μορμολύττειν, nam μορμολύκειον Græcis persona est, laruæ aut malo genio similis, qua pueros territant quidam. Basilius Athanasio: ἦ κομιδῇ γὰρ παῖς ἤειν τὰ τοιαῦτα μορμολύκεια δεδοικώς, id est, Sane vehementer essem puer, si talibus terriculamentis expauescerem. Refertur adagium in collectaneis Plutarchi, si modo titulo est habenda fides.

Multis parasangis præcurrere.

Πολλαῖς παρασάγγαις ὑπερδραμεῖν, id est, Multis parasangis præcurrere dicitur qui longo interuallo præcedit, multisque partibus superior est. Et apud Athenæum libro Dipnosophistarum tertio: Πολλαῖς παρασάγγαις ὑπερδραμόντες τὸν σικελιώτην διονύσιον, id est, Multis parasangis superantes Siculum illum Dionysium. Id quo magis ad animi res transferetur, hoc erit venustius. Parasangam autem Persæ triginta stadiorum spacium vocant, vt locis aliquot indicat Herodotus: qua voce vsus est Lucianus in Icaromenippo, quē dialogum nos olim Latinitate donauimus.

Putre salsamentum amat origanum.

CLEARCHVS apud Athenæum lib. 3.

Σαπρὸς τάριχος τὴν ὀρίγανον φιλεῖ. id est,
Putrida salsamenta amant origanum.

Origanum autem herba est acri succo, qualis & Thymbra. Quin & hodie frugi patresfamilias carnibus iam obolentibus addunt acetum origani loco ne sentiatur putris odor. Apte dicetur de re per se parum honesta, aut iucunda, atque ob id exoticis condimentis & honestamētis egente. Qui mos etiam hodie sordidis, vt piscibus supputribus, ne quid offendat edentes putor, acida admisceant. Veritas per se placet, honesta per se decent. Falsa fucis, turpia phaleris indigent, hoc est, putre salsamentum origano.

Voracior purpura.

ATHENAEVS libro tertio Dipnosophistarum ex Apollodoro huiusmodi quoddam refert prouerbium: λιχνότερα τῶν πορφυρῶν, id est, Edaciora purpuris, idque ductum existimat, vel à tincta purpura, quæ omnia quibus admota fuerit velut ad sese rapit, suoque colore res vicinas inficit additque lucem: vel ab animante ipso, quod quidquid nactum fuerit, retinet ac deuorat. Vtrunque propemodum licet è Plinii verbis colligere. Siquidem libro nono ca. 36. de colore scribit in hunc modum, Sed purpuræ florem illum tingendis expetitū vestibus, in mediis habent faucibus, liquoris hic est minimi in cādida vena. Vnde p̄ciosus bibitur nigrantis rosæ colore sublucens, reliquum corpus sterile, Ac paullo post: Hinc, aut, vt alii legunt, huic fasces securesque Romanæ viam faciunt. Idēq; pro maiestate in pueritia est: distinguit ab equite curiam. Diis aduocatur placandis, omnemque vestem illuminat, in triumphali miscetur auro. Quapropter excusata & purpuræ sit insania. De voracitate mox hęc subiicit: Lingua purpuræ longitudine digitali, qua pascitur deuorando reliqua cōchylia. Tanta duritia aculeo est. Conueniet in edaces, aut in eos qui omnia in suū compendium vertunt. Tale quiddam cogitasse videntur poetæ, qui Midam finxerunt contactu corporis omnia vertentem in aurum.

Tarichus assus est simul atque, Viderit ignem.

Τάριχος ὀπτὸς εὐθὺς ἂν ἴδῃ τὸ πῦρ. id est,
Tarichus assus mox vt ignem viderit.

Athenæus lib. 3. prouerbii loco citat. Est autem Tarichus piscis salsus, de quo nonnulla in prouerbio, Si non adsunt carnes. idem est cum illo, ἀφύα ἐς τὸ πῦρ. Quod ante iam exposuimus in prouerbio, Aphya in ignem. Eodem in loco refert & hunc versum ceu prouerbialem:

Οὐκ ἂν πάθοι τάριχος, ὧνπερ ἄξιος. id est,
Tarichus haud latur° est, queis dign° est,

Non sunt amici, amici qui degunt procul.

Τηλοῦ φίλοι ναίοντες οὐκ εἰσὶν φίλοι. id est,
Haud est amicus, amicus absit si procul.

Hanc parœmiam recenset Athenæus libro Dipnosoph. 4. eumq; omnium μισανθρωποτάτην, id est, inhumanissimam vocat, videlicet quod absentium amicorum memoriam obliterare videatur. Est omnino ex amicis, qui adsunt, vberior amicitię fructus, propter officia mutua, consuetudinēque quotidianam. Præterea vulgo fit, vt simul atq; è conspectu necessariorū seiuncti sumus, obrepat obliuio quædam familiarium, vt id iam omnibus in ore sit, qui semotus sit ab oculis, eūdem ab animo quoque semotum esse. Aristot. lib. Moralium Nicomachiorum 8. fatetur locorum seiunctionem nō dirimere quidem amicitiam, sed tamen officia interrumpere. Et quoniā vulgus amicitias vtilitate probat, sublatis officiis velut alumnis amicitiæ, emoritur & amicitia. Proinde Hesiodus, vicinos potissimū ad conuiuiū vocandos esse monet:

Καλεῖν, inquiens, ὅς τις σέθεν ἐγγύθι ναίει.

Terentianus item Chremes in propinqua amicitiæ parte ponit vicinitatem.
Nec abludit hinc Propertius libro tertio:

Quantum oculis animo tam procul ibit amor.

Quamquam non apparet, quamobrem Athenæo videatur adagiū hoc vsque adeo ab humanitate alienum. Quandoquidem, vt opinamur, nōn tam docet quid nobis faciundum sit, quam admonet, quid vulgo factitetur. Quotum autem quenque reperias amicum tam certum, qui si absis, non sui dissimilis esse incipiat? Proinde prouerbio hoc veluti Delphico gladio vtrolibet pacto vtaris licebit: vt intelligas, aut non esse fidendum amicis, qui longo locorum interuallo seiuncti sunt: aut non esse colendos amicos longinq; dissitos, vnde non queas multum sentire cōmoditatis; sed hos potius quibus presens præsentibus fruare.

Per sæpe

Persæpe sacra haud sacrificata deuorat.

Αὐτὰ δ' ἱερὰ πολλάκις κατεσθίει. id est,
Persæpe sacra haud immolata deuorat.
Senarius est apud Athenæum libro 4. Simonidis in mulierem quandam male moratam, & auidam in conuiuiis. Concinne dicetur in eos qui ventris impulsu statim ad deuorandas epulas irrumpunt, non expectatis ceremoniis. Neque intempestiuiter dicetur in eos qui non exspectata iuris ratione hæreditatẽ inuadunt, & aliena per vim occupant. Ductum à victimis, quas fas non erat cõtingere, nisi mysteriis peractis. Et Plato vult etiam in conuiuiis prælibari diis, & mensam rem sacram existimauit antiquitas, teste Plutarcho: vnde fit, vt his ẽt temporibus nefas putent: ἀνίπτοις χερσὶν, i. Illotis manibus accedere.

Chius dominum emit.

Χῖος δεσπότην ὠνήσατο, i. Chius dominum mercatus est. In eos quadrabit, qui sibiipsi malum accersunt. Vsus est hoc adagio Eupolis in amicis, Athenæo teste, lib. Dipnosophi. 6. Natum, ait, inde, quod cum Chii primi seruis mercenariis instituissent vti, postea subacti à Mithridate Cappadoce, ꝓpriis seruis vincti sunt traditi, vt in Colchorum regionem deportarentur, idq; illis aliquando euenturum oraculum prædixerat. Huius historiæ auctores citat Nicolaum Peripateticum, & Posidonium Stoicum. Nec Stephanus tacuit, hanc gentem primum vsam famulis θεράπουσι, quemadmodum Lacedæmonii vtebantur, quos vocabant εἵλωτας, id est, captiuos. Sicyonii quos dicebant, κορυνηφόρους, id est, clauigeros, à claua. Itali Pelasgis. Cretes quos appellant δμώτας. Est autem χίος clarissima Ionum insula, habens eiusdem nominis ciuitatem. Possessiuum circunflexe scribitur χῖος.

Anima & vita.

Ζωὴ καὶ ψυχὴ, id est, Anima & vita, de re supra modum suaui. Prouerbium natum in cubilibus atque inde deductum in communem sermonem. Videtur autem peculiare fuisse mulieribus. Iuuen.

Ζωὴ καὶ ψυχὴ, modo sub lodice relictis
Vteris in turba.

Item Martialis epigrammatum lib. 10. in Læliam.

Ζωὴ καὶ ψυχὴ, lasciuum congeris vsque.
Proh pudor Hersiliæ ciuis & Aegeriæ.

Huc respexit Iuuenalis cum ait:

Concumbunt Græce.

Hesiodus pecuniam, animam mortalibus esse dicit.

Χρήματα γὰρ ψυχὴ πέλεται δειλοῖσι βροτοῖσι. id est,
Pecunia enim anima est miseris mortalibus.

Et Aristoteles pecunias velut alteram hominis animam esse scripsit. Nihil autem est vita, neque iucundius, neque carius.

Qui amant, ipsi sibi somnia fingunt.

VERGILIVS in Pharmaceutria:

Credimus, an qui amant, ipsi sibi somnia fingunt?

Seruius prouerbialiter admonet dictum à poeta. Nam quod quisque sperat, facile credit. Et tarde, quæ credita lædunt, credimus, vt ait, Ouidius. Metus autem, & spes, vt eleganter, & vere scripsit Lucianus in Pseudomante, diuinationem & auguria repererunt. Qui impense cupiunt, suis votis vndecunq; blandiuntur, & quiduis in omẽ optati euentus trahunt. Rursum qui misere metuũt, quauis ex re solatium formidinis aucupantur. Non vsquequaque discrepat ab hoc Terentianum illud, Mihi non fit verisimile. Atqui ipsis commentum placet. Nõ videtur alienũ ab hac forma Theocriticum illud:

Πᾶσα κύων ἄρτους μαντεύεται, ἰχθύα κύγών. i.
Somnia cuncta canum panes, ego somnio piscem.

Qui suis votis blandiuntur, ii Græcis dicũtur ἑαυτοῖς ὀνειροπολεῖν, id est, sibi ipsis sua interpretari somnia: quod omnia rapiunt in alimentum spei suæ.

Polypi.

POLYPI prouerbio dicebantur olim, vel stupidi, stolidique, vel rapaces, & vncis vnguibus homines. Siquidem ob eam caussam Polypo stultitiam tribuunt, quod ad manum captantis vltro mouetur, nec aliter capitur, nisi quod non cedat, auctore Athenæo. Adscribitur autem rapacitas tenacitasque, quod quidquid brachiorum flagellis nactus fuerit, suctu trahat ac retineat. Plautus in Aulularia: Ego istos noui polypos, qui vbi q̃dquid tetigerint, tenent.

Nihil autem vetabit quo minus polypos appellemus eos, qui semet in omnem habitum vertunt omnibus assentantes. Quos eleganter notat Phocylides:

Μηδ' ἕτερον κεύθῃς κραδίῃ νόον, ἄλλ' ἀγορεύων.
Μηδ' ὡς πετροφυὴς πολύπους κατὰ χῶρον ἀμείβου. id est,
Pectore neue aliud celes, aliudq́; loquare,
Proque loco variere, petris vti polypus hærens.

Ion apud Athenæum libro 7.

Στυγῶ μεταλλακτῆρα πουλύπουν χρόου. idest,
Odi colore subinde vario polypum.

Huc pertinet qđ admonet Plautus, vt qui sapit, bonus sit bonis, malus malis. Hoc nomine laudat Pindarus in Nemeis hymno quarto quendam: Μαλθακὰ μὲν φρονέων ἐσλοῖς, τραχὺς παλιγκότοις ἔφεδρος. id est, Mollis erga bonos, asper vero insidiator erga molestos aduersarios. Non abludit hinc qđ ibidem habetur hymno tertio: Ἐν παισὶ νέοισι παῖς, ἐν δ' ἀνδράσιν ἀνήρ, τρίτον ἐν παλαιοτέροισι μέρος, ἕκαστον οἷον ἔχομεν βρότεον ἔθνος. id est, Inter pueros teneros puer, inter viros autem vir. Tertia inter seniores pars, quodque vt habemus mortale genus. Laudat Pindarus hominem omnium moribus & ætatibus sese attemperantem. Eodem titulo laudat quempiam in Pythiis hymno octauo: Τὺ γὰρ τὸ μαλθακὸν ἔρδειν τε καὶ παθεῖν ὁμῶς ἐπίστασαι, καιρῷ σὺν ἀτρεκεῖ. id est, Tu enim & humaniter agere nosti, & affectum sumere tempori congruentem. Rursum eiusdem operis hymno quarto: Κεῖνος γὰρ ἐν παισὶ νέος, ἐν δὲ βουλαῖς πρέσβυς. id est. Nā ille inter pueros iuuenis, in conciliis vero senex. Idem eiusdem operis hymno secundo: Φίλον εἴη φιλεῖν, ποτὶ δ' ἐχθρὸν ἅτ' ἐχθρὸς ἐὼν λύκοιο δίκαν ὑποθεύσομαι, id est, Amicū contingat: Ceterum aduersus inimicum tanquam inimicus, lupi more incurram, siue insidiabor.

Nullus malus magnus piscis.

Οὐδεὶς κακὸς μέγας ἰχθύς. id est,
Nullus malus magnus piscis.

Aenigma prouerbiale dici solitum in homines prægrandi quidem corpore, ceterum ingenio nullo. Clearchus in commentario de prouerbiis apud Atheneum libro 8. hinc ortum scripsit. Stratonicus citharędus cum Porpin vidisset Rhodium citharœdum ingenti corporis mole, verum arte non perinde magnū, percūctantibus quibusdam quisnam is esset, hunc ad modum respondit: οὐδεὶς, κακός, μέγας, ἰχθύς, ancipiti dicto significans illum, nullum, id est, nullius esse precii, malum & improbū, magnū corpore, denique piscem, quia mutus esset & infacundus, ac male canorus. Theophrastus De risu, fatetur dictum quidem esse à Stratonico, sed non in Porpin, verum in Simylā histrionem: μέγας, οὐδεὶς, σαπρός, ἰχθύς, id est, Nullus, magnus, putris, piscis. Sed elegantius quod retulit Clearchus, propter amphibologiam non inuenustā. Aristoteles in eodem mox loco apud Athenæum super hoc adagio fabulam huiusmodi refert, in Repub. Naxiorū. Apud Naxios, locupletes quidem plerique vrbem habitabant, ceteri vero sparsi per vicos agebant. In quodam itaque vico, cui nomen Lestadæ, Telegoras habitabat prædiues, ac nobilis, multæque apud plebem auctoritatis, cui cum alii complures honores habebātur, tum præcipue muneribus quotidianis ciuium honorabatur, adeo vt qui vendebant, si quis minoris liceretur quam vellēt, dicere soliti sint, se malle dono dare Telegoræ, quàm tanti vēdere. Quidam igitur adolescentes cum piscem ingentem licitarentur, ac piscator ex more diceret, se malle Telegorę dono mittere, quam tanti vendere, moleste ferentes eadem audire toties, simulata beneuolentia ad Telegoram adduxerunt emptum piscem. Quem cum ille libenter accepisset, tum ipsum adorti sunt, tū filias iam nubiles constuprarunt. Quod factum, indigne ferentes Naxii, abreptis armis inuadere conati sunt adolescentes: tantaque hinc orta seditio, vt Lydamis huius tumultus præfectus, post arrepta tyrannide patriam oppresserit. Hactenus Aristotel. At hęc non videmus quid ad prouerbiū faciant, nisi duo faciamus prouerbia, quorum hoc posterius sic efferatur, Citius Telegoræ donarim, quam tanti vēdam. Nam Athenæus indicat Aristotelē de prouerbio disseruisse. Videtur esse senarius, sed inuerso dictionum ordine perturbatus. Constabit si legas: οὐδεὶς μέγας ἰχθὺς κακός.

E squilla non nascitur rosa.

Proverbiali figura dixit Theognis:
Οὔτε γὰρ ἐκ σκίλλης ῥόδα φύεται, οὐθ' ὑάκινθος,
Οὐδέ ποτ' ἐκ δούλης τέκνον ἐλευθέριον. id est,
Non

Non etenim è squilla rosa nascitur, aut hyacinthus.
Sed neque ab ancilla filius ingenuus.

Admonet adagium, è probis parentibus nasci liberos probos, ex improbis improbos. Simili forma dixit Horatius in Odis:

Neque imbellem feroces
Progenerant, aquilæ columbam.

Venustius erit, si ad indocti doctoris indoctum discipulum referatur, ad improbi nutricii improbum alumnum. Pertinet adagium ad illam classem: κακοῦ κόρακος κακὸν ᾠόν, id est, Mali corui, malum ouum. Et,

Οὐκ ἂν γένοιτο χρηστὸς ἐκ κακοῦ πατρός. id est,
Prolem probam haud pater progignet improbus.

Est autem Squilla herbę genus non dissimilis aloe, de qua multa Pli. in diuersis locis.

Non omnia possumus omnes.

NON omnia possumus omnes, apud Vergilium in Pharmaceutria. Prouerbialis sententia, qua vix tritiorem aliam reperies. Sumpta videtur ex Homero, apud quem Iliados N. Polydamas sic alloquitur Hectorem:

Ἀλλ᾽ οὔπως ἅμα πάντα δυνήσεαι αὐτὸς ἑλέσθαι.
Ἄλλῳ μὲν γὰρ ἔδωκε θεὸς πολεμήια ἔργα,
Ἄλλῳ δ᾽ ὀρχηστύν, ἑτέρῳ κίθαριν καὶ ἀοιδήν,
Ἄλλῳ δ᾽ ἐν στήθεσσι τίθει νόον εὐρύοπα Ζεὺς
Ἐσθλόν, τοῦ δέ τε πολλοὶ ἐπαυρίσκοντ᾽ ἄνθρωποι. id est,
Haudquaquam poteris sortirier omnia solus.
Namque aliis diui bello pollere dederũt,
Huic saltandi artem, voce huic citharaq́; canendi.
Rursum alii inseuit sagax in pectore magnus
Iupiter ingenium, at multis est vtilis ille.

Item Odissæ Θ.

Οὕτως οὐ πάντεσσι θεοὶ χαρίεντα διδοῦσι
Ἀνδράσιν, οὔτε φυήν, οὔτ᾽ ἂρ φρένας, οὔτ᾽ ἀγορητύν.
Ἄλλος μὲν γάρ τ᾽ εἶδος ἀκιδνότερος πέλει ἀνήρ,
Ἀλλὰ θεὸς μορφὴν ἔπεσι στέφει. id est,
Nõ ita cęlestes tribuũt sua dona quibusuis,
Seu formã, siue ingeniũ, viresve loquẽdi.
Est etenim ĩformis species cui cõtigit, atq;
Linguę dote deus pẽsat dispẽdia formæ.

Euripides in Rheso:

Ἀλλ᾽ οὐ γὰρ αὐτὸς πάνθ᾽ ἐπίστασθαι βροτῶν
Πέφυκεν, ἄλλῳ δ᾽ ἄλλο πρόσκειται γέρας.
Vt cuncta norit, nemini mortalium
Datum est, at alia dos adest alii viro.

Eodem pertinet quod scribit Theognis:

Παύροις ἀνθρώπων ἀρετὴ καὶ κάλλος ὀπηδεῖ,
Ὄλβιος ὃς τούτων ἀμφοτέρων ἔλαχεν. id est,
Sunt pauci, quibus iisdem & virtus suppetit & res.
Felix cui simul hęc sunt data sorte deum.

Titus Liuius lib. 22. Nõ omnia eidem dii dederunt.

Vincere scis Hannibal, victoria vti nescis.

Videtur Liuius retulisse illud ex Iliados Ψ.

Οὐ δ᾽ ἄρα πως ἦν,
Ἐν πάντεσσ᾽ ἔργοισι δαήμονα φῶτα γενέσθαι. i.
Haud illud contigit vnquam, vt
Omnibus in factis callẽs appareat idem.

Huc pertinet & Pindaricum illud ex Nemeis:

Τέχναι δ᾽ ἑτέρων ἕτεραι. id est,
Artes aliis aliæ.

Interpres ostendit, illud Atticis prouerbii loco dictum fuisse:

Ἄλλαι δ᾽ ἄλλων ἐπιτεχνήσεις. id est,
Aliæ aliorum inuentiones.

Idem alibi:

Φυᾷ δ᾽ ἕκαστος διαφέρομεν βιοτὰν λαχόντες, ὁ μὲν τάν,
τὰν δὲ ἄλλοι.
Τυχεῖν δ᾽ ἐν ἀδύνατον εὐδαιμονίαν ἅπασαν. i.

Natura differimus, vitam sortientes, hic hanc, illam alii. Porro fieri non potest, vt omnis felicitas vni contingat. Idem Olympiorum hymno primo,

ἐπ᾽ ἄλλοισι δ᾽ ἄλλοι μεγάλοι. id est,
In aliis alii magni sunt.

Idem expressius Encomio octauo:

ἄλλα δ᾽ ἐπ᾽ ἄλλον ἔβαν
ἀγαθῶν. πολλαὶ δ᾽ ὁδοὶ
σὺν θεοῖς εὐπραγίας. id est,

Alia ad alium venerunt bona, sed diis fauẽtibus multæ viæ felicitatis. Rursus eiusdẽ tituli hymno nono:

ἐντὶ γὰρ ἄλλαι
ὁδῶν ὁδοὶ περαίτεραι,
μία δ᾽ οὐχ ἅπαντας ἄμμε θρέψει
μελέτα.

Sunt enim aliæ viæ aliis efficaciores, sed nõ omnes nos alet vnum studium.

Multæ manus onus leuius reddunt.

VVLGO circunfertur adagium, multis manibus onus reddi leuius. Quo significant etiã difficilia facile confici, si quis non ipse solus negotium aggrediatur, sed in plures

adiutores & auxiliares partiatur. Sumptũ est à tollendis oneribus. Videtur autem ea sententia ab ipsa vsq; antiquitate in nostrã ætatẽ demanasse. Legimus.n.apud Hesiodum in opere cui titulus: ἔργα καὶ ἡμέραι,

Πλείων καὶ πλεόνων μελέτη. id est,
Plus potest & plurium industria.

Item Homerus Iliados M.

Ἀλλ᾽ ἐπομαρτεῖτον. πλεόνων δέ τι ἔργον ἄμεινον. id est,
Adsitis comites, multorũ industria nanq;
Plus pollet, quam paucorum.

Ad hoc respexit Euripides in Phœnissis:

Εἷς δ᾽ ἀνὴρ οὐ πάνθ᾽ ὁρᾷ. id est,
Vir vnus autem nemo cuncta dispicit.

Rursum in Heraclidis:

Μιᾶς γὰρ χειρὸς ἀσθενὴς μάχη. id est,
Inualida pugna est vnicæ tantum manus.

Eodem pertinet quod alibi retulimus: εἷς ἀνὴρ οὐδεὶς ἀνήρ, id est, Vnus vir, nullus vir.

Sine Cerere, & Baccho friget Venus.

TERENTIVS in Eunucho, Verbum hercle hoc verum est, sine Cerere & Libero friget Venus. Dicũtur hęc sub persona Chremetis adolescentis rustici, qui sobrius oderat meretrices, post idem potus non abhorret. Cibus enim & potus iritamenta sunt libidinis. Eleganter autem Cererem pro cibo, Bacchum pro vino, Venerem pro libidine dixit continẽter in figura persistens. Nam illud ipsum verbum Friget, metaphoram habet, quam Donatus à picatione vasorum mutuo sumptam autumat, quod frigida pix non adhęreat. Frigida profecto nimiũque affectata interpretatio, quod quidem tanti viri pace dictum sit, si modo illius est interpretamentum. Ardent amantes, & frigent quæ languent. Horatius:

Non enim posthac alia calebo Fœmina.

Et frigent in vxores mariti, qui non admodum amant. Diuus Hieronymus Terentianam sententiam crassiore Minerua explicans, Distento ventre distenduntur ea, quę ventri adhærent: significans libidinem esse gastrimargiæ comitem. Peculiariter autem vinum irritat libidinẽ. Euripides:

Οἴνου δὲ μὴ παρόντος οὐκ ἔστιν κύπρις. id est,
Absente vino, nulla tunc adest Venus.

In Græcorum collectaneis ita legitur:

Νεκρὸν ἀφροδίτη διονύσου δίχα καὶ δήμητρος. [illegible] id est,
Mortua res, Venus sine Baccho & Cerere.

Cynicus apud Athenæum libro Dipnosophistarum sexto, refert eandem sententiã his fere verbis:

Ἐν τῇ κενῇ γὰρ γαστρὶ τῶν καλῶν ἔρως
Οὐκ ἔστι. πεινῶσιν γὰρ ἡ κύπρις πικρά. id est,
Nã ventri inani nõ inest formarũ amor.
Amara Venus est diræ quos p̃mit fames.

Ac mox subiicit carmen Euripides, quod ille mutuatus sit ab Achæo Satyrico:

Ἐν πλησμονῇ τοι κύπρις, ἐν πεινῶντι δ᾽ οὔ. i.
Saturo Venus adest, famelico nequaquã adest.

Athenæus libro Dipnosophist. 1. distichon adducit eandem complectens sententiam:

Ἐν πλησμονῇ γὰρ κύπρις, ἐν δὲ τοῖς κακῶς
Πράττουσιν οὐκ ἔνεστιν ἀφροδίτη βροτοῖς. id est,
Saturis Venus adest, ceterum infelicibus
Miserisq; nulla adest Venus mortalibus.

Apud hunc ipsum lib. 10. Aristophanes vinum, lac Veneris appellat, quod alat libidinem:

Ἡδύς τε πίνειν οἶνος, ἀφροδίτης γάλα. id est,
Vinum bibenti suaue, lac Cypriæ deæ.

Huc pertinet epigramma quod fertur incerto auctore:

Ἔρωτα παύνει λιμός. εἰ δὲ μή, χρόνος,
Ἐὰν δὲ μηδὲ ταῦτα τὴν φλόγα σβέσῃ,
Θεραπεία σοὶ τὸ λοιπὸν ἡ βρόχος. i.
Fames amorem sedat, id si sit minus,
Tempus medetur, sin nec ista extinguere
Flammam queant, tum restat, vt funem pares.

Idem intelligi voluit Apuleius, cum Veneri ebriam cęnam affingit, cum interim esuriat Psyche. Quanquam Aristoteles indicat, immodicam vini potionem inutiles reddere ad coitum. Nam diluit vim seminalem, atq; ob eam caussam Alexandrum Magnum in Venerem parum fuisse strennuum, quod esset vinosus. Idque Theophrastum dixisse narrat Athenæus.

Nauiges in Massiliam.

Πλεύσειας ἐς τὴν μασσαλίαν. Scribit Athenæus lib. 12. Massilienses vsque adeo deliciis effeminatos olim fuisse, vt prouerbio dici consueuerit: πλεύσειας ἐς τὴν μασσαλίαν, id est, Nauiges in Massiliam. Non explicat quidem ille prouerbii sensum, sed facile conicitur in molles, & moribus cultuque parũ virili torqueri debere. Plautus in Cassina: Vbi tu es, q colere mores Massilienses postulas? Tametsi, quod ait Plautus, nobis

nobis potius referendum videtur ad seneritatem vitæ, quemadmodum Plutarchus in vita Agesilai docet, Spartanam disciplinam appellatam, seuerã minimeq; deliciis indulgentem. Nam nõ alia gens laudatior quam Massilensium, si Ciceroni credimus, sique vera memorat Valer. Maxim. lib. 2. cap. De institutis, multa commemorans de disciplina eius ciuitatis, quæ nec mimos vllos in scenam admiserit, ne parum pudicis fabularum argumentis ciuium mores inficerentur, nec eos qui religionis prętextu vitam inertem & otiosam sectarentur, intra portas receperit. Aliaque id genus de Massiliensium seueritate referuntur apud auctores, vt appareat Athenæum non de Gallica Massilia, sed de Libica loqui, cuius meminit Vergil. quarto Aeneidos lib.

Hic mihi Massylæ gentis monstrata sacerdos.

Quo quidem ex loco coniecturam facere licet, Massylos maleficiis olim infames fuisse, quemadmodum & Thessalos. Ceterum quoniam apud Athenæum Massalia est, nõ Massilia, fieri potest vt nec sit Massilia quæ est Galliæ Narbonenses, nec Massilia Maurorum, sed tertia quæpiam. Licet hanc nominum differentiam interdum confundãt Gręci scriptores. Stephanus indicat hoc nomine fuisse ciuitatem Ligusticę, Phocensium coloniam, auctore Hecatæo: Timæũ vero illud addere, cum nauclerus adnauigasset, viso piscatori proiecto in terram fune, dixisse, alliga rudentem. Et hinc loco nomẽ inditum Massalia: μάσαι enim Aeolibus est, quod alii dicunt: δῆσαι, ἁλιεὺς piscator: ex μάσαι igitur & ἁλιεὺς dicta Massilia.

Nauiges Trœzenem.

Πλεύσειας τροιζῆνα, id est, Nauiges Trœzenem. Eustachius enarrans secundum Homericæ Iliados librum ait dici solitum in eos qui cum mento imberbi essent, tamen apposititiis pilis barbam virilem mentirẽtur. Addit inde natum, quod Trœzenis portus quispiam vulgo celebratus sit nomine Barba. Est autem alter Trœzen in Massilia.

Attica bellaria.

Γέμματ' ἀττικὰ, id est, Bellaria Attica: De lautitiis & cupediis. Transferri potest ad rem quamcunq; maiorem in modum suauem ac iucundam. Plato Politiæ suę lib. 3. ψέγεις καὶ ἀττικῶν πεμμάτων τὰς δοκούσας εἶναι εὐπαθείας. i. Dannas & Attica bellaria, quæ videtur ad lautitias pertinere.

Nemo bene merito bouem immolauit, præter Pyrrhiam.

Ουδεὶς εὐεργέτῃ βοῦν ἔθυσεν ἀλλ' ἢ πυῤῥίας, id est, Nemo bouem immolauit bene merito, nisi Pyrrhias. Hoc prouerbio quõdam vtebantur, si quando quis extitisset homo insigniter gratus, qui beneficium acceptum ampliter repensaret. Plutarchus in Quæstionibus Græcanicis, vnde sit natum adagium enarrat ad hunc modũ: Nauis quædam piratica appulit ad insulam Ithacensem, in qua forte fortuna senex quidã erat vna cũ cadis fictilibus plenis pice. Pyrrhias quidam Ithacensis, vt opinamur, negotiator, senem dato precio redemit à piratis, nõ ob id quod eo sibi foret opus, sed partim quod misertum esset senilis fortunæ, partim hominis oratione persuasus. Emit autem vna cum sene cados illos picarios, idq; auctore sene. Deinde profectis piratis, quo Pyrrhiæ gratiam referret senex, quod non ob lucri cupiditatem, sed ob beneuolentiã sese liberũ fecisset, indicauit in cadis multam pecuniæ vim pici admixtam, abditam esse. Qua reperta, cum Pyrrhias de repente diues esset redditus, cum magnifice collaudauit senis erga se gratitudinem, tum eidẽ bouem immolauit officii pręmium. Atq; hinc re iam peruulgata natum prouerbiũ, de gratia prolixe relata. Veteres enim regale sacrum & magnificum, opiparumq; conuiuium βουθυσίαν appellabant.

Fumi vmbra.

Καπνοῦ σκιά, id est, Fumi vmbra. Prouerbiali hyperbole id dixit antiquitas pro re qualibet vili. Sophocles in Antigone.

Τὰ δ' ἄλλα καπνοῦ σκιᾶς οὐκ ἂν πριαίμην. i.
Reliqua fumi vmbra non emerim.

Cum omnis vmbra res quædam est inanis, tum vero fumi vmbram pæne dixeris vmbrã vmbræ. Extat & hoc apud Aristophanẽ. De hoc alias nonnihil attigimus.

Viuum cadauer. Viuum sepulchrum.

Εμψυχὸς νεκρὸς, id est, Viuum cadauer. Prouerbiali figura dixit Sophocles in Antigone:

– Ου' πίθεμ' ἐγὼ

Ζῆν τοῦτον, ἀλλ' ἔμψυχον ἡγοῦμαι νεκρὸν. i.
· Hunc ego viuere.
Haud arbitror, viuum at cadauer iudico.
Refertur apud Athenæum libro 12. Euripides in Aeolo apud Stobæum:

φεῦ φεῦ παλαιὸς αἶνος ὡς καλῶς ἔχει,
Γέροντες οὐδέν ἐσμεν ἄλλο πλὴν ὄχλος
Καὶ σχῆμ' ὀνείρων δ' ἕρπομεν μιμήματα.
Νοῦς δ' οὐκ ἔνεστιν, οἰόμεσθα δ' εὖ φρονεῖν, id est,
Heus heus, vetustum vt recte habet prouerbium,
Nil aliud atque turba nos senes sumus,
Vmbræque verum serpimus imitamina
Insomniorum, ceterum mens haud inest.
Quãquã videmur sapere nobis adprobe.

In eos dicetur qui sic viuunt, vt nihil dignum vita agant. Lucianus senem decrepitum, ἔμψυχόν τινα τάφον, id est, Viuũ quoddam sepulchrum appellat. Huc pertinet etiam illud Mimi cuiusdam Laberii apud Gellium:

Similis sepulchris nil nisi nomen retineo.

Ex fronte perspicere.

Ex fronte perspicere dicimus, quod statim & velut ipso protinus occursu percipimus. Sumptum ab Physionomicis, qui se profitentur ex oris lineamentis, reliquaque corporis specie, ingenium hominis posse deprehendere. M. Tull. ad Antonium: Non enim solum ex oratione, sed etiam ex vultu, & oculis, & fronte, vt aiunt, meum erga te amorem perspicere potuisses. Id adagiũ etiam hodie vulgo tritissimum est. Cicero ad Q. fratrem de petitione consulatus, frõtem appellat animi ianuam: Cura inquit, vt aditus ad te diurni atque nocturni pateant, neque foribus solum ædium tuarũ, sed etiam vultu & fronte, quæ est animi ianua. Quę si significat voluntatem abditam esse ac retrusam, parui refert patere ostiũ. Hæc Cicero. Vnde & vera fronte fieri dicũtur, q̃ fiũt ex animo. Interdum enim aliud frons loquitur, aliud celat animus. Adlusit huc Aristophanes in Equitibus:

Ἐπὶ δῆλον ἡμῖν τοῖς προσώποισιν ποιεῖν
Ἢν τοῖς ἔπεσι χαίρωσι καὶ τοῖς πράγμασιν. i.
Nobis vt ipsis frontibus faciant palam
An nostra dicta ac facta læti comprobent.

Spem precio emere.

Est lucrum incertum, & in euentu situm, certo affectare damno. Teren. in Adelphis, Ego spem precio non emo. Hanc sententiam leno refert illi, Pecuniam in loco negligere, maximum interdum est lucrum. Quadrabit potissimum in eos, qui spe rerũ adducti maximarum, principum fauorem muneribus obsequiisque captant. Certe ætatis ac temporis impendio, quo nõ alius sumptus carior. Nam ii quid aliud quam spem precio emunt? Figura mutuo sumpta videtur à quodam emptionis genere, in quo consueuit alea rei, non res emi. Veluti si quis retium iactum emat in piscãdo, aut missiliũ prædã in venatu, aut si quid aliud eiusmodi. Qua de re multa fit mentio in Pandectis lib. 18. tit. de contrahenda emptione: veluti cum quis emit prouentum agri in annum proximum, aut partum animantis, siue cũ emitur captus piscium aut auium, aut etiam missilium, quam illi vocant aleã: in partu tamen non tenetur emptor, si nihil natũ fuerit, nisi forte hoc per ipsum actũ est ne quid nasceretur: in alea tenetur, quoniã spes empta est: tantum in missilibus euictio rei captæ perimit ex empto actionem.

Cælum territat.

Proverbialis hyperbole apud Vergilium in Aeneidæ:

- Et cælum territat armis.

Conuenit in minaces & feroces, Thrasonesq; magniloquos. Sumpta videtur à bello Gigãteo, quæ fabula notior quam vt hic sit repetenda. Confine huic illud Synesii in epistola contra Andronicum, τῇ κεφαλῇ τὸν οὐρανὸν ἐξαράσσειν ἐπιχειρεῖ. id est, Capite cælum perumpere conatur.

Subere leuior.

Φελλοῦ κουφότερος, id est, Subere leuior. Prouerbialis hyperbole in homines inconstantes & lubrica fide. Suberis enim lignum cauernosum, quod in aqua non sidit, verumetiam retibus & natantibus adligatur, ne possint sidere. Horatius in Odis:

Quamquam sydere pulchrior.
Ille est: tu leuior cortice, & improbo
Iracundior Adria.

Strabo libro primo, inter hyperbolas prouerbiales hanc quoq; commemorat, Subere leuior vmbra. Quamquã hic locus apud Strabonem non caret suspicione mendositatis. Græca sic habent: Καὶ καθά περ εἰσὶ τι-

νες ὑπερβολαὶ ἐπὶ ὑπερβολαῖς, ὡς καὶ τὸ κουφότερον εἶναι φελλοῦ σκιὰν, δειλότερον ἢ λαγὼς φρυγὸς, ἐλάττω δὲ ἔχειν γῆν τὸν ἀγρὸν ἐπιστολῆς λακωνικῆς. Hæc ita vertit Gregorius Typhernas siue Guarinus: Et sicut nonnulli super excessibus excessus sunt, vt illud, leuiorem subere vmbram: & illud formidolosiorem lepore Phrygem: & illud, Ager minorem tellurem habet quam epistola Laconica: primum vmbram esse leuiorem subere nõ est insignis hyperbole, immo nulla potius est, vt iã demus Græce recte dici, κουφότερον σκιὰν. Vnde hic pro, σκιὰν, legendum arbitramur σκιᾶς, vt sic dicta sit suberis vmbra, quemadmodum dicimus vmbræ somniũ. Item δειλότερον λαγῶ φρύγα, id est, timidiorem lepore Phrygem, quomodo legisse videtur interpres. Nec absurdum si intelligamus Phrygium leporem, veluti ceteris pauidiorem, quod ea gens imbellis habebatur & effeminata deliciis. Pindarus in Pythiis hymno secundo metaphoram flexit ad laudẽ hominis, qui quamquã pressus calumniis malorum, non deiicit tamẽ animũ, sed se suapte natura recipit in apertum, vnde & φελλὸν ἀβάπτιστον appellat, i. suber qd tingi nequeat. Huc respexit Horatius Epistolarum libro I. de Vlysse loquens:

> Dum sibi dum sociis reditum parat, aspera multa
> Pertulit, aduersis rerum immersabilis vndis.

Cubito emungere.

Ἀγκῶνι ἀπομυσσόμενος, id est, Cubito emungens. Prouerbialis ironia in hominem sordidi quæstus & conditionis abiectæ. A salsamẽtariis ducta, quibus mos est nariũ mucũ cubito abstergere, nimirũ manibus muria & salsugine oppletis. Bion philosophus apud Suidã ex Laertio: ἐμοῦ πατὴρ μὲν ἦν ἀπελεύθερος, τῷ ἀγκῶνι ἀπομυσσόμενος. i. Meus pater erat libertinus, cubito emungens. Celebratur scomma M. Tull. tortũ in quendã salsamentarii filium, cuius tacito auctoris nomine meminit qui scripsit rhetoricen ad Herennium, in schematis specie, quæ dicitur significatio per consequẽtiam, Vt, inquit, Si salsamentarii filio dicas: quiesce tu, cuius pater se cubito emungere solebat.

Hiberæ næniæ.

HIBERAS nænias diuus Hieron. nugas appellat, in præfatione, quã præposuit Moysi Pentateucho: Quod multi ignorantes, inquit, apochyphorum delyramenta sectãtur, & Hiberas nænias libris authẽticis præferunt. Idem in duodecim quæstionibus: Et Hiberas nænias Aegyptiaq; portenta sectari. Hiberas nænias dicit propter prodigiosas maleficiorũ fabulas vulgo iactatas. Nam Hiberos maleficiorum infamia laborasse, testis est in Odis Horatius. Nisi quis mauult ad flumen auriferum Tagum referre. Quamquã ipse diuus Hieronymus in epistola aduersus Vigilantium, satis indicat de portentis ac monstris intelligẽdum, scribens ad hunc modum: Et quia ad radices Pyrenæi habitas, vicinusque es Hiberiæ, Basilidis antiquissimi hæretici, & imperitæ scientiæ incredibilia portenta persequeris. Athenæus in secundo tradit Hiberos, cum essent opulentissimi, tamen ob parsimoniam semper ὑδροποτεῖν solitos, & μονοσιτεῖν, hoc est, aquam bibere, & solos cibum capere. Ceterũ vestitu fuisse sumptuosissimo. Citat hoc ex Athenæo Stephanus. Sed pro μικρολογία deprauatum est μακρολογία.

Siculæ nugæ, Gerræ. Persolæ nugæ.

SICVLAE nugæ prouerbio dicuntur res leuiculæ. Ausonius in epistola ad Symmachũ, Cogitans, inquit, nõ illud Catullianũ:

> Cui dono lepidum, nouum libellum,
> sed amargoteron & verius,
> Cui dono illepidum, & rudem libellum,

non diu quæsiui. Tu enim occurristi, quẽ ego, si mihi potestas sit, ex omnibus vnum semper eligerem. Misi itaque ad te friuola gerris Siculis vaniora. Porro Siculorũ dicacitas nota est veterum litteris. Nam Siculus fuit Epicharmus, ad cuius exemplar ꝓperare Plautus dictus est Horatio. Plautus autem in nugis ac iocis & immodicus, nec raro ineptus. Porro gerras Græci crates vimineas appellant. Ea vox postea vulgo pro nuga mentis rebusque friuolis vsurpata est auctore Festo Pompeio, hac quidem occasione: Athenienses cum Syracusas obsiderent, & crebro Gerras poscerent, irridentes Siculi gerras clamitabant. Hinc in prouerbium cessit. Vnde & familiares, quiq; inter se nugas omnes communicant, congerrones vocantur. Suidas neutro genere γέῤῥα refert, vt Persicam vocem, quæ quidem tum arma declaret, tũ quoduis defensaculum.

saculum. Etymologicon Græcum addit, apud Siculos naturam muliebrem gerron appellari, γέῤῥα nanque dici, commutatione litteræ, quasi δέῤῥα. Δέῤῥας autem apud Græcos pellem significat, & gerra proprie defensacula sunt pellicea. Plautus in Pœnulo: Scitum per tempus hoc iam est verbũ, si verbum vetus. Nam tuæ blanditiæ mihi sunt, quod dici solet, gerrę germanę. Aedepol liri ę, liræ. germanas dixit, non germanicas, absit, sed meras ac veras nugas. Quod autem Plautus vocat liræ, Græci dicunt λῆρον siue ληρήματα. Vocem dictam putant à λήθω, & ῥέω, quod dictum fallens memoriã excidit. Quemadmodũ & φλύαρον & φλυαρίαν dictam à φλύω, & ῥέω, quod superfluãt exundentq; verbis garruli. Apud hunc ipsum Plautum & Persoias nugas legimus, opinamur ob mõtes aureos, qui apud Persas esse perhibentur.

Qui semel scurra, nunquam paterfamilias.

QVI semel scurra, nunquam paterfamilias. Porphyrion enarrans Horatium, admonet fuisse prouerbium. Sensus est autẽ, eum quem semel depuduerit, quique contempta fama scurrã agere cœperit, vix vnquã ad bonam frugem redire. Scurra gaudet alieno cibo, paterfamilias parat vnde domi viuat. M. Tul. in actione pro Publio Quintio: Memini, vetus est, de scurra multo facilius diuitem quam patremfamilias fieri posse. Fortuna crebro largitur opes indignis: at bonam mentem dat nemini.

Aegroto dum anima est, spes est.

AEGROTO dum anima est, spes est. Sententia prouerbialis, admonens ne in afflictissimis quidem rebus abiiciẽdam esse spem. M. Tull. ad Atticum: Vt ægroto dum anima est, spes esse dicitur, sic ego quoad Pompeius in Italia fuit, sperare nõ destiti. Sumptum videtur adagiũ ex Theocriti Batto:

Θαρσεῖν χρὴ φίλε βάττε, τάχ' αὔριον ἔσσετ' ἄμεινον:
Ἐλπίδες ἐν ζωοῖσι, ἀνέλπιστοι δὲ θανόντες.
Χὠ ζεὺς ἄλλοκα μὲν πέλει αἴθριος, ἄλλοκα δ' ὕει.

Hos versus non ineleganter vertit Philelphus.

Fidere Batte decet, melius cras forsan habebis,
Sperandum est viuis, non est spes vlla sepultis.
Nunc pluit, & claro nunc Iupiter æthere fulget.

Item Euripides in Troadibus:

Οὐ ταὐτὸν ὦ παῖ τῷ βλέπειν τὸ κατθανεῖν.
Τὸ μὲν γὰρ οὐδὲν, τῷ δ' ἔνεισιν ἐλπίδες. idest,
Non est idem mi gnate viuere ac mori,
Siquidem hoc nihil, spes sunt in illo scilicet.

Eodem pertinet fabula de Pandorę pyxide, in cuius summo labro sola spes hæserit, reliquis omnibus morbis euolantibus.

Ad viuum resecare.

M. TVLL. lib. De amicitia, ad viuum resecare, dixit pro eo quod est, rem exactius quã sat est, ac morosius excutere. Sed hoc, inquit, primum sentio, nisi in bonis amicitiam esse non posse. Neque id ad viuum reseco, vt illi qui hæc subtilius disserunt. Mutuo sumpta metaphora à tonsoribus capillos aut vngues resecantibus. Nam ii sæpenumero molesti sunt, dum nimium diligentes esse student. Idem in libris De finibus, dixit Pressius agere, pro exactius & accuratius. Plautus in Bacchidibus sub persona Chrysali: Tondebo auro vsq; ad viuã cutem. Et hoc ipsum tondere pro deludere Græcis in prouerbio est.

Hostimentum est opera pro pecunia.

HOSTIMENTVM est opera pro pecunia. Hoc adagium admonet, nihil gratuitum esse debere, sed officium beneficio pensandum. Hostimentum autem, auctore Pompeio Festo, beneficii pensatio est, à prisco verbo hostire, & redostire, quod est paria referre. Ab eodem hostem dici putat Nonius, quod ex æqua caussa pugnam suscipiat. Sic lena apud Plautum in Asinaria adolescenti respondet sua exprobranti beneficia: Hostimentum est opera pro pecunia. Hoc est: Neuter habet quod imputet alteri. Tu mulierem amabas, missa est: Ego pecuniam, dedisti. T. Liuius: Nunquam nec opera sine emolumẽto, nec emolumentum seruis sine impensa opera est. At in amicorum officiis alia ratio est, nec enim liberatur à debenda gratia qui gratiam retulit, nec permutatione officiorum fit, vt neuter alteri quidquam debeat. Confine illis, Manus manum fricat, & scalpentem scalpe.

Vtranque

Vtranque paginam facit.

PLINIVS Historiæ mundi libro secundo, capite septimo, de fortuna loquens, Huic, inquit, omnia expensa, huic omnia feruntur accepta, & in tota ratione mortalium, sola vtranque paginam facit. Prouerbii faciem habet illud, vtranque paginam facit, sumpta metaphora à codicillis rationabilibus, duas habentibus paginas, alteram quæ indicat quid sit datum, alteram quæ quid acceptum sit, ostēdit. Itaque in rebus humanis fortuna vtranque facit paginam, id est, siue quid obtigit boni, ea laudatur, quasi dederit: siue mali quid accidit, eadē incessitur, ceu malorum auctor.

Nec omnia, nec passim, nec ab omnibus.

Οὔτε πάντα, οὔτε πάντῃ, οὔτε παρὰ πάντων, id est, Nec omnia, nec passim, nec ab omnibus. Admonet adagium, in muneribus accipiendis non solum verecundiam adhibendam esse, verum etiam delectū. Sunt enim quædam quæ neutiquam decorum sit accipere. Est item locus, est tēpus quo pulchrū sit recusare munus oblatum. Sunt quidam à quibus inhonestum sit admittere donū. Laudat Horatius Telemachum Homericum, qui equos ab Menelao oblatos recusarit. Hoc adagium citatur ab Vlpiano in Pādectis libro primo, titulo de officio proconsulis, ex epistola diui Seueri & Antonini imperatorum. Verba ipsa subscribamus. Quantum, inquit, ad xenia pertinet, audi quid sentiamus. Græcum prouerbium est, οὔτε πάντα, οὔτε πάντῃ, οὔτε παρὰ πάντων. id est, Nec omnia, nec passim, nec ab omnibus. Nam inhumanum à nemine accipere: sed passim, vilissimum est: & omnia, auarissimum. Hactenus illi. Græca verba in omnibus exemplaribus desiderabantur. Ea Politianus ex archetypis restituit, ne quid hunc interim debita fraudemus laude. Adlusit huc Theocritus in Thionycho:

-Αἰτεύμενος οὐκ ἀνανεύων
Οἷα χρὴ βασιλῆ. αἰτεῖν δὲ δεῖ οὐκ ἐπὶ παντί. id est,
-Non solet ille negare rogatus
Principe digna, nec est de re quacunque rogandum.

Tempus omnia reuelat.

TERTVLLIANVS, quem diuus Cyprianus præceptorem suum appellare consueuit, in apologetico contra Ethnicos, Bene autem, inquit, quod omnia tempus reuelat, testibus etiam vestris prouerbiis atque sententiis. Aulus Gellius Noctiū Atticarum lib. 12. cap. item 12. citat in hanc sententiam hos Sophoclis versus:

Πρὸς ταῦτα κρύπτε μηδὲν, ὡς ἅπανθ' ὁρῶν
Καὶ πάντ' ἀκούων, πάντ' ἀναπτύσσει χρόνος. id est,
Ob ista, ne quid occulas, si quidem intuēs
Cuncta, audiensq; cuncta proferet dies.

Idem in Aiace flagellifero:

Ἅπανθ' ὁ μακρὸς κἀναρίθμητος χρόνος
Φύει τ' ἄδηλα, καὶ φανέντα κρύπτεται. id est,
Cuncta pariter immensus ordo temporū
Occulta prodit, & idem prodita occulit.

Eodem in loco Gellius admonet, quēdam veterum poetarum Veritatem temporis filiam vocasse, quod licet aliquando lateat, tamen temporis progressu in lucem emergat. Fertur in eandem sententiam hic quoque senarius prouerbialis:

Ἄγει δὲ πρὸς φῶς τὴν ἀλήθειαν χρόνος. id est,
At veritatem tempus in lucem eruit.

Et alter huic adsimilis:

Πάντ' ἀνακαλύπτων ὁ χρόνος πρὸς φῶς φέρει. id est,
Omnia sub auras tempus aperiens refert.

Idem opinamur sensisse Thaletem, cū ait, τὸν χρόνον σοφώτατον ἁπάντων, ἀνευρίσκειν γὰρ τὰ πάντα. Hoc est. Tempus omnium esse sapientissimum, vt quod cūcta reperiat, eruatque. Nec aliud Pindarum in Olympiacis, cum ait:

Ἁμέραι δ' ἐπίλοιποι μάρτυρες σοφώτατοι. i.
Posteri dies sapientissimi testes.

Idem alibi tempus omnium patentem appellat, quod nihil non fiat progressu temporis:

Ἀποίητον οὐδ' ἂν χρόνος ὁ πάντων πατὴρ δύναιτο θέμεν ἔργων τέλος. id est,
Ne tempus quidem rerum omnium pater, possit quod factum est infectum reddere.

Habet eandem sententiam Pindarus cum aliquot locis, tum Olymp. 10.

ὅ τ' ἐξελέγχων μόνος
ἀλάθειαν ἐτήτυμον
χρόνος, τὸ δὲ σαφανὲς ἰὼν πόρσω
κατέφρασεν. id est,

Et solum tempus quod veritatem certam prodit, quodque latebat in obscuro progrediens

diens enarrauit. Huc adlusisse videtur Vergilius in sexto:

Subigitq; fateri
Quæ quis apud superos furto lætatus inani
Distulit in seram commissa piacula mortem.

Neque discrepat euangelicum dictũ apud Matt. cap. 10. οὐδὲν ἐστὶ κεκαλυμμένον ὃ οὐκ ἀποκαλυφθήσεται. καὶ κρυπτὸν ὃ οὐ γνωσθήσεται. id est, nihil opertum, quod non reuelabitur, & occultum, quod non scietur. Plutarchus in Problematis caussam inquirit, cur antiquitus operto capite res diuina Saturno fieri consueuerit. Atque id significatum arbitratur, quod veritas pleraunque tecta ignorataque sit, sed eadem aperitur tempore. Saturnus enim temporum auctor ac Deus fingitur. Nam Κρόνος Saturnus, χρόνος tẽpus. Nec aliud sensit T. Liuius, cum ait lib. 22. A veritate laborare nimis ius sæpe aiunt, extingui nunquam. Seneca lib. De ira 2. Dandum semper tempus est, veritatẽ enim dies aperit.

Alpha penulatorum.

MARTIALIS epigrammatum lib. 2.

Quem non lacernis Publius meus vincit,
Non ipse Codrus, Alpha penulatorum.

Alpha vocauit præcipuum, & quasi primatem, prouerbiali nimirum figura. Idẽ alias iocatur in quendam offensum, quod eum dixisset Alpha, monetque vt huius iniuriæ talionem faciat, seq; vicissim Beta, si velit, appellet. Translatum a notulis litterarum, quibus Græci numerum indicant. Eosdem signiferos & antesignanos appellant, metaphora sumpta à militia. Quamobrem autẽ alpha inter litteras primum obtineat locũ, Plutarchus non inscite caussas reddit τῶν συμποσιακῶν προβλημάτων, Decade nona. Protogenes grammaticus è suo ludo caussam adducit, primum vocales iure præferri consonantibus, quod citra illarum adminiculum sonent: deinde vocales ancipites merito præferri longis ac breuibus, qđ vtriusque generis vim complectantur. Ceterum inter ancipites recte primum locum alpha tribui, quod in conficiendis syllabis, iota & ypsilon sequatur alpha, velut in ἄυριον αἰας. Alpha numquam sequatur illas duas, vt eãdem efficiãt syllabam, sed resilit & propriũ tuetur principatum. At Ammonius mox diuersam allegat caussam, Cadmum ob id alpha principem inter litteras locum tribuisse, quod Phœnicum lingua bos alpha vocetur, cui primum locum attribuẽdum putarit, non secũdum aut tertium, quemadmodum fecit Hesiodus:

Οἶκον μὲν πρώτιστα, γυναῖκά τε βοῦν τ' ἀροτῆρα. id est,
Primum ædes, deinde vxorem, inde bouẽ agricolantem.

Nam his præsidiis putat opus esse, si quis cupiat famem ac paupertatẽ effugere. Rursum Plutarchus addit hanc caussam se à Lãpria suo didicisse auo. Primam vocem naturalem & articulatam reddi per alpha, propterea quod spiritus qui est in ore, potissimum formatur ac fingitur motu labiorũ, quibus diductis, primum hic egreditur sonus mire simplex, & nullius indigens negotii, vt neque linguæ requirat auxilium, sed ea subiacẽte per spatium efferatur. Vnde & pueri nascentes, primum hanc edunt vocem. Disputatur & apud Platonem de alpha inter litteras principatu. Quin & illa prouerbium sapiũt, Primas tenere, Primas deferre siue tribuere: & Non posteriores ferã: quæ metaphoræ sunt à partibus histrionum in fabula: & apud Græcos: πρωτεύεσθαι: τὰ πρῶτα δοῦναι: καὶ τὰ πρῶτα φέρειν. Quod à fabularum actoribus sumptum apparet, inter quos primas agunt, qui maximam fabulæ partem sustinent, secundas ac tertias qui illis sunt inferiores. Quamquã & in caussarum actionibus sunt, πρωτολογίαι: δευτερολογίαι & τριτολογίαι, quemadmodum sunt πρωταγωνισταὶ, δευτεραγωνισταὶ & τριταγωνισταὶ, quæ si commode transferuntur speciem habent prouerbii.

Saliuam imbibere.

DIVVS Hieronymus in Euangelia præloquens, Quis enim inquit, doctus pariter, vel indoctus, cum in manus volumen assumpserit, & à saliua quam semel imbibit, viderit discrepare quod lectitat, non statim erumpat in vocem? Elegãter profecto, prouerbialique figura dixit, & à saliua, quam semel imbibit, id est, ab illo gustu, quo puer imbutus est. Sumpta metaphora ab infantibus, quibus præmansum cibum nutrices in os inserunt, non sine saliua. Cui cum assueuerint, nihil iam illis sapit, quod ab illius primæ saliuæ gustu diuersum sit. Proinde

inde modis omnibus curandum, vt optimis assuescamus. Idem solet accidere plerisq; nostrum, vt quidquid dissideat ab iis quæ primis illis annis imbibimus, protinus displiceat. Aiunt & canes eos amare, quorum saliuarum gustarint. Verum malim ad superiorem metaphorā referri. Huc spectare videtur & Persianum illud:

Inque luto fixum possis transcendere nūmum,
Nec gluto sorbere saliuam Mercurialem.

Quamquam magis referendum esset ad ficos Mercuriales, de quibus alias diximus, quos ioci caussa quidam saliua oblinebāt, vt ludibrio essent qui tollerent, cum consimilem lusum præmiserit de nummo infixo luto. Illud certe pertinet ad hoc prouerbium, quod est apud eundem in 6. Satyra.

Nec tenuem solers turdorū nosse saliuā.

Saliuam pro gustu dixit.

Quo semel est imbuta.

Hvic non dissimile est Horatianum illud:

Quo semel est imbuta recens, seruabit odorem
Testa diu.

Proinde recte monet Fabius, vt statim optima discantur, propterea quod nihil hæret tenacius, quam id quod rudibus annis percepimus. Et Aristoteles libro Moralium Nicomachiorum secundo: οὐ μικρὸν οὖν διαφέρει τὸ οὕτως ἢ οὕτως εὐθὺς ἐκ νέων ἐθίζεσθαι, ἀλλὰ πάμπολυ μᾶλλον δὲ τὸ πᾶν. id est, Itaque nō parui refert, hoc an illo pacto protinus à pueris consuesiamus, imo plurimum interest, vel potius omne in eo momentum est situm. Et Vergilianum illud ἐπιφώνημα, in Georgicis:

-Adeo in teneris consuescere multum est.

Augiæ stabulum repurgare.

Αὐγείου βουστασία, id est, Augiæ bubile. Allegoria prouerbialis in hominem, aut in rē maiorem in modum inquinatam. Lucianus in Pseudomante: καὶ τὴν αὐγείου βουστασίαν, εἰ καὶ μὴ πᾶσαν, ἀλλ᾽ εἰς δύναμίν γε τὴν ἐμαυτοῦ ἀνακαθήρασθαι πειράσομαι. id est, Et Augiæ bubile, si non omne, at certe pro mea virili conabor submouere. Ostendit autem huius stabula tantum habuisse congesti fimi, quantum ter mille boues pluribus annis reddere potuerint. Huius mentionem facit & Pausanias in Eliacis, Deque bubus & fimo nonnihil meminit. in Græcis epigrammatis recensetur inter Herculis labores Augiæ stabulum repurgatum. Quin & Seneca ludicro libello de morte Claudii Cęsaris vsurpat hoc prouerbium: In quos inquit, si incidisses, valde fortis licet tibi videaris, maluisses cloacas Augiæ purgare, multo plus ego stercoris exhausi. Etiam si prouerbium omissum erat in exemplari, quod primū secutus est Frobenius: id nos restituimus ex exemplari, cuius nobis copiam fecit ex sua bibliotheca collegium liberales artes profitentium, in florentissima Louaniēsium Academia. Neq; enim æquū arbitramur imputari vniuersitati, quod paucorum seniculorum cōspiratione, tam odiose repugnatum sit hic bonis litteris ac linguis. Gregorius Theologus ad Basiliū Magnum: πῶς, inquit, παρέλθω τοὺς ἀκήπους κήπους ἐκείνους καὶ ἀλαχάνους, καὶ τὴν αὐγίου κόπρον ἐκ τῆς οἰκίας ἐκκαθαιρομένην, id est, Quomodo præteream hortos illos incultos & holeribus vacuos, atq; Augiæ stercus ex ædibus repurgatum? Sentit vitam luxu perditam in melius correctam.

Periculosum est canem intestina gustasse.

Χαλεπὸν χορίων κύνα γεῦσαι. id est,

Intestina canem semel adgustasse periculum est.

Prouerbiali allegoria dictum est à Theocrito in Idyllio decimo. Admonet adagium, haud facile temperare à peccando, qui semel illecebram illam, velut auctoramētum vitiorum degustarit. Quemadmodum qui semel scortum attigerit, qui semel periurio siue furto rem auxerit, qui semel aulicā vitam sit expertus. Effertur & ad hunc modum apud Lucianum: οὐδὲ κύων παύσαιτ᾽ ἂν ἅπαξ σκυτοτραγεῖν μαθών, id est, Neque canis desiturus est, qui semel corion edere didicerit. Theocriti Scholiastes indicat, hoc prouerbium & hunc in modum efferri: χαλεπὸν μαθοῦσα κύων σκυτοτραγεῖν, id est, Periculosa res est canis, quæ didicit arrodere coria. Horatius in Sermonibus simili figura dixit:

-Quæ si semel vno
De sene gustarint, tecum partita lucellū,
Vt canis à corio nunquam absterrebitur vncto.

Canis circum intestina.

Κύων περὶ ἐντέροις, id est, Canis iuxta intestina.

na. Dicebatur, vbi quis res eas quarum esset cupientissimus, propositas conspiceret, quibus frui tamen non liceret. Canes enim oberrant circum intestina deuoraturi, nisi fustem timerent. Suidas arbitratur accommodari posse in res inutiles & insuaues: intestina enim nō facile deglutiri à canibus, ac deuorata reuomi plerunque.

Aureæ compedes.

Χρυσαῖ πέδαι, id est, Aureæ compedes. Prouerbiali metaphora dicitur seruitus splendida & amabilis, qualis est fere aulicorum vita. Diogenes in epistola quadam scriptū reliquit, Aristippum in aula regia aureis teneri compedibus, ne posset auolare. Seneca in dialogo quodam affectus & rationis, Stulti est, inquit, compedes suas, quamuis aureas, amare. Loquitur de vxore formosa. Horatius item de amica formosa:

Tenetq; grata
Compede vinctum.

Herculana scabies.

Ἡράκλειος ψώρα, id est, Herculana scabies: de scabie iucunda, facileq; sanabili, interprete Suida, aut quæ desideret Herculana, id est, calida balnea. Narrant enim Herculi laboribus illis ingentibus fatigato Palladem ac nymphas crebro balnea feruentia suppeditasse. Vsum huius adagii non indicat neq; Zenodotus, neque Suidas. opinamur autē dici posse vel in eos qui multo studio aliove labore valetudinem offenderunt, vt quibus aliquo laxamento sit opus: vel in eos, qui blandis, adulationibus deliniti, veluti iucunda quadam scabie pruriunt.

Herculanus morbus.

Ἡράκλειος νόσος, id est, Herculanus morbus. Hunc Dicæarchus apud Zenodotum eum existimat esse, quem alii sacrum, alii comitialem appellant. Est autem ex eorum numero, quibus nulla medicorum ope succurri potest, propterea quod diuinitus immitti creditur, eoq; cognomen additum est sacro. Apuleius in prima defensione, diuinū appellatum putat, quod diuinam, id est, rationalem animi partem violet. Nasci, quoties caro in humorem crassum & spumidum, inimico igni conliquescit. Signa esse, graue caput, ceruicem torpentem, tempora pulsata, auris præcipue dextræ tinnitum. Deprehendi potissimum incenso lapide gagate, & rotæ figularis circumactu. In hūc aiunt Herculem incidisse, vel propter immensos labores, vel immittente Iunone. Heraclitus arrogantiam sacrum morbum vocauit, vel quod id mali summos plerunque viros consequi soleat, vel quod sola mors remediū adferat. Herodotus in Thalia refert Cambysen huic obnoxium morbo, quosdā sibi maxime familiares per insaniam occidisse. Herculem itē liberos suos interimentem inducunt tragici poetę. Herculanus appellatus videtur, quod vt ille inuictus, ita hic nulla medicorum ope superabilis. Quamquam Aristoteles in Problematis sectione trigesima, problemate iuxta Theodorum primo, putat Herculem vere huic morbo obnoxium fuisse, atq; omnes adeo, qui vel ingenio, vel studio philosophiæ, vel in administrāda repub. vel in aliis artibus excelluerūt, atræ bili obnoxios fuisse. Sane non videmus quamobrem hoc debeat inter adagia referri, nisi sacrum, aut Herculanum morbum appellemus, tumorem animi, aut aliud aliquod vitium insanabile, quod genus est in senibus auaritia, in mulieribus loquacitas. Nam in omnibus fere Græcorum collectaneis prouerbii titulo recensetur.

Io Pæan.

Io Pæan, acclamatio prouerbialis, qua consueuimus vti re gnauiter & feliciter peracta, cui non dissimile videtur illud Homericum, βαλλ᾽ οὕτως, & apud Latinos, Macte virtute. Athenæus ex Clearchi primo de prouerbiis libro citat, ἰὴ παιὼν ἰὴ παιάν, id est, Ie pæon ie pæan. Nam vtroque modo scriptum reperitur. Natū hinc existimant: cum Latona ex Chalcide Eubœæ ciuitate Dianam & Apollinem in Delphos trāsportaret, euenit forte fortuna, vt iuxta specū, in quo Pytho latitare dictus est, præteriret. Vbi vero iam prosiliens Pytho impetu ferretur in illos, Latona mulierum more territa, filii auxiliū inclamauit his verbis, ἵε παῖ, id est, iaculare fili. Ibi Apollo, qui tum forte gestabat arcum, misso telo Pythonem interemit. Inde vox deflexa est, vt diceretur ἰὴ παιών. Idque cum ter iterari consueuerit in sacris Apollini factis, quidam arbitrantur primum ortum esse carmen Hexametrum Heroicum, & Iambicum trimetrum.

Etenim,

Etenim, si pronunties primis productis syllabis:

Ἰη παιὰν, ἰὴ παῖ ἰὴ παιὰν,

hexametrum erit meris constans spondeis. Sin primis correptis, iambicum erit trimetrum puris iambis absolutũ. Cuius rei meminit etiam Terentianus grammaticus. Item Iulius Pollux in quarto demonstrat in Pythicis ludis quinque fuisse cantus species. πεῖρα, repræsentari Apollinem certaminis dispicientem locum: κατακελευσμῷ prouocantem Pythonem, ἰαμβικῷ pugnantẽ, σπονδείῳ vincentem, καταχορεύσει, ouãtem. Hinc vulgo prouerbii vice receptum est, vt re feliciter peracta, acclamemus, ἰὴ παιὰν. Latini videtur η, in ω mega commutasse. Ouidius in opere de Arte amandi:

Dicite Io pæan, & Io bis dicite pæan,
Decidit in casses præda petita meos.

Et in triumphis acclamabatur: Io triũphe: Horat. in Odis:

Non semel dicemus Io triumphe.

Nemo mortalium omnibus horis sapit.

PLINIVS lib. 7. cap. De præstãtia gentium, Si verum facere iudicium volumus, ac repudiata omni fortunæ ambitione decernere, mortalium nemo est felix. Abunde igitur atque indulgẽter fortuna decidit cum eo, qui iure dici non infelix potest, Quippe vt alia non sint, certe ne lacessat fortuna metus est. Quo semel recepto, solida felicitas non est. Quid quod nemo mortalium omnibus horis sapit? Vtinamq; falsum hoc, & non à vate dictum, quamplurimi iudicent. Ex quibus Plinii verbis coniicere licet, eã vocem Neminem omnibus horis sapere, velut oraculo proditam, in vulgi sermonem abiisse. Sensus vel citra interpretem liquet: nempe neminem esse qui non aliqua parte vitæ desipiat ac peccet. Porro stultitiæ comes est infelicitas. Aut certe si quod incidit infortunium, id stultitiæ solet imputari. Eodem pertinet, quod paullo post eodẽ in loco subnectit, Alius de alio iudicat dies supremus de omnibus. Extat apud Aristophanem in Ranis & huiusmodi senarius, quem illic indicat Euripidis esse:

Οὐκ ἔστιν ὅστις πάντ' ἀνὴρ εὐδαιμονεῖ. id est,
Haud viuit vllus omnibus felix modis.

Item Euripides in Supplicibus:

Τῶν γὰρ ἐν βροτοῖς
Οὐκ ἔστιν οὐδὲν διατελὲς εὐδαιμονοῦν. id est,
Siquidem vniuersis rebus in mortalium
Nil cõtinenter & vndecunq; prosperũ est.

Ad eundem modum Horatius:

Nihil est ab omni
Parte beatum.

Simonides apud Stobæum,

Πάμπαν δ' ἄμωμος οὔτις οὐδ' ἀκήριος. id est,
Nemo vacat prorsum malo, neq; crimine.

Sui cuiq; mores fingunt fortunam.

CORNELIVS Nepos in vita Pomponii Attici: Itaq; hic fecit, vt vere dictum videatur: Sui cuiq; mores fingũt fortunam. Et paullo post in eodem opere: Supra significauimus suos cuiq; mores plerunq; conciliare fortunam. E medio videtur sumpta sententia. Nam plerunq; videmus mala malis euenire, digna dignis, idq; vulgo dictitant: Malus malum reperit, & κακοῖς τρὶς κακὰ, id est, Malis, ter mala. Attestatur & versiculus prouerbialis:

Ἐσθλῷ γὰρ ἀνδρὶ τ' ἐσθλὰ καὶ δίδωσι θεός. i.
Viro bono fortuna suppeditat bona.

Item Menander citante Plutarcho:

Ὁ νοῦς γὰρ ἡμῶν ὁ θεός. id est,
Nobis enim animus est Deus.

Et apud eundem Heraclitus: ἦθος ἀνθρώπῳ δαίμων, i. Mores hominis Deus siue fortuna. Eodem pertinet quod Alcman scripsit, fortunam esse sororem εὐνομίας, πειθοῦς καὶ προμηθείας, i. Rectæ institutionis, persuasionis & prouidentiæ, vt refert Plutarchus in commentario De fortuna Romanorum. Plautus in Trinummo, Sapiẽs ipse sibi fingit fortunam. T. Liuius Decadis quartæ, libro 1. de M. Portio Catone ita prædicat, In hoc viro tanta vis animi ingeniiq; fuit, vt quocunq; loco natus esset, fortunam sibi ipse facturus videretur. Pacatus in Panegyrico, sua, inquit, cuiq; prudentia Deus. Fulgentius in commentariis Vergilianis citat ex Telesiaco Carneadis, Omnis fortuna in sensu sapientis habitat. Opinamur idẽ esse quod adducit M. Tull. paradox. 5. Tametsi locus is habetur mendosus, emendandus tamen ad hunc modum: Cui quidem etiã quæ vim habet maximam fortuna ipsa cedit, & sicut sapiens poeta dixit, Suis cuiq; moribus fingitur. Sentit enim fortunam fingi cuiq; suis moribus.

Insana laurus adest.

PLINIVS libro decimosexto, capite quadragesimo.

gesimoquinto, Iuxta quorundã distinctionem quarto, In eodem, inquit, tractu portus Amyci est Bebrice rege interfecto clarus. Eius tumulus à supremo die lauro tegitur, quam insanam vocant, quoniam si quid ex ea decerptum inferatur nauibus, iurgia fiant, donec abiiciatur. Hactenus Plinius. Nobis non visum est absurdum hoc adagiis adnumerare, quãdoquidem res vsqueadeo vulgata fuit, vt hinc arbor cognomen inuenerit. Itaque quadrabit in hominem rixarum auctorem, vt sunt nonnulli, qui quocunq; se vertunt, iurgia suscitant.

Apologus Alcinoi.

Ἀπόλογος ἀλκινόου, id est, Apologus Alcinoi, de longis & anilibus fabulamentis. Refertur à Diogeniano, & Iulio Polluce libro 6. Sumptum ex Homeri Odyssea, vbi Vlysses in conuiuio Alcinoi Phæacum Regis, prodigiosas, ac deridiculas fabulas, & portentuosa mendacia commemorat de Lotophagis, Læstrigonibus, Circe, Cyclopibus, atq; id genus aliis plurimis miraculis, fretus videlicet Phæacum inscitia, barbarieq; Plato de Republica libro decimo: Ἀλλ' οὐ μέντοι σοι ἦν δ' ἐγὼ ἀλκινόου γε ἀπόλογον ἐρῶ, ἀλλὰ ἀλκίμου μὲν ἀνδρὸς ἦρος τοῦ ἀρμενίου τὸ γένος παμφύλου. i. Haud tibi sum narraturus Alcinoi apologũ, sed excellentissimi viri Eris Armenii genere Pamphyli. Narrat autem eo in loco fabulam, quæ cum Læstrygonum Cyclopumque figmento facile certare possit. Scribit enim cum hic inter multos cecidisset in prælio, decimoque post die cadauera cæsorum tollerentur, reliquis putribus, huius vnius cadauer integrum, atq; incorruptum adhuc apparuisse: domumq; deportatũ, vt iustis ceremoniis sepeliretur, die duodecimo, cum esset imponendus rogo, reuixisse, ac prodigiosa quædam narrasse, quæ diebus illis decem apud inferos tum iens, tum rediens conspicatus esset.

Canina facundia.

SALLVSTIVS apud Nonium Marcellum, in dictione Rabula, Canina, vt ait Appius, facũdia exercebatur. Quod quidem Appii dictum apud eruditos scriptores in adagionem cessit in quosdam, qui tantum ad maledicendum eloquentię stndium exercerẽt: à rixa canum, & oblatratu sumpto epitheto. Siquidem, ρ, littera quæ in rixando prima est, canina vocatur. Diuus Hieronymus in epistola ad Rusticum monachum, Pomparum ferculis procedunt in publicũ, vt caninam exerceant facundiam. Idem obtrectatores suos subinde canes appellat. Sũptum à genere philosophorum, quos κυνικοὺς appellant, siue ob sordidam vitam, siue quod obuios quosq; mordent, cum mendicatò viuant, more canum.

Iliensis tragœdos conduxit.

Ὀἰλιεὺς τραγῳδοὺς ἐμίσθωσε, id est, Iliensis tragœdos conduxit. Vbi quis vltro prouocat quempiam, vnde sua audiat probra, veluti si Troiani accersant histrionem, qui ipsis calamitates, quas semel pertulere, denuo quasi renouet. Lucianus ĩ Pseudologista: Ἐπεὶ γὰρ κατὰ τὴν παροιμίαν ἰλιεὺς ὢν τραγῳδοὺς ἐμισθώσω. id est, Posteaquam enim iuxta prouerbium: Iliensis cum sis, tragœdos conduxisti. Idem alibi: τὰ γοῦν τῶν ἰλιέων ἀτεχνῶς πεπόνθαμεν. τραγῳδόν τίνα τοῦτον, ἐφ' ἡμᾶς κεκινήκαμεν, ᾀσόμενον τὰς φρυγῶν συμφοράς. id est, Itaque plane idem nobis accidit quod Iliẽsibus, vt qui istum ceu tragœdum quempiã aduersus nos excitauimus, qui Phrygum cantet calamitates.

Tribus minis insumptis, duodecim imputat.

IRONIA prouerbialis apud Aristophanem in Pluto:

Καὶ μὴν φίλος γ' ἂν μοι δοκῇς νὴ τοὺς θεοὺς
Τρεῖς μνᾶς ἀναλώσας γε λογίσασθαι δώδεκα. id est,
At certe amicus vt videtur per Deos,
Vti pro minis tribus imputes duodecim.

Quadrabit in eos, qui non nisi compendii sui gratia colunt amicos, & pro quamuis exiguo officio, multum beneficiorum exspectant. Vulgo item aiunt: Pileum donat, vt pallium recipiat.

Oculus dexter mihi salit.

Ἄλλεται ὀφθαλμός μου ὁ δεξιός. id est,
Salit mihi oculus dexter.

Vbi spes est visuros nos lætum quippiam & vehementer exoptandum. Ductum à muliercularum superstitione, quę ex membri pruritu diuinare solent, quid sit euenturũ. Vnde illa apud Plautum non semel obuia, Prurit mihi tergum, pruriunt dentes, pruriunt pugni: &, Vtrum dẽtes tibi pruriũt, an malæ? Theocritus in Amaryllide:

Ἄλλεται

Αλλεται ὀφθαλμός μευ ὁ δεξιός. ἆρά γ' ἰδήσω Αὐταν. id est,

En oculus dexter salit mi. illā ne videbo? Est etiam apud Plautū: Supercilium salit. Hodieque per iocū aiunt sibi dextram tinnisse aurem, significātes alicubi sermonem de se absentibus factum cum laude. Idque Plinius testatur, vulgo quandoq; creditum fuisse, vt qui laudaretur absens, ei dextra tinniret auris: qui vituperaretur, sinistra. Lucianus in Dialogis meretriciis: ἦπου ὦ παρμένων ἐβόμβει τὰ ὦτα ὑμῖν, ἀεὶ γὰρ ἐμέμνητο ἡ κεκτημένη μετὰ δακρύων. id est, Num vobis tinniebant aures Parmeno? Nam hera assidue cum lacrymis vestri meminerat.

Nebulæ in pariete.

AVSONIVS in epistola quadam ad Gregorium filium nebulas in pariete dixit, pro re nihili, somniiq; simillima. An nunquam, inquit, vidisti nebulam pictam in pariete? Carminis, quod ei subscribitur epistolæ, lemma significat friuolum ac vanum. Nā nebula res est inanior, quàm vt coloribus exprimi queat.

Ne sis patruus mihi. Sapere patruos.

PATRVORVM in nepotes, ceu peculiaris germanaq; seueritas, prouerbio locum dedit. Horatius in Odis:

Metuentis patruæ verbera linguæ.

Patruam linguam vocat seueram & obiurgatricem. M. Tullius aduersus Herenium: Fuit in hac caussa quidam patruus, censor, magister. Obiurgauit M. Cœlium sic, vt neminem vnquam parens. Horatius:

-Siue ego praue,
Seu recte hoc volui, ne sis patruus mihi.

Id est, ne me castiges. Ad hanc formam pertinet illud Persianum:

Cum sapimus patruos.

Id est, Postquam abiectis puerilibus nugamentis, seueros mores induimus. Idem Horatium æmulatus, vt solet, dixit: Ne sis mihi tutor: id est, ne mihi præscribas, atq; imperes.

Saxum voluere.

Λίθον κυλινδεῖν, id est, Saxum voluere dicuntur, qui inexhausto quopiam atque inutili labore fatigantur. Terentius in Eunucho: Satis diu iam hoc saxum voluo. Donatus admonet prouerbium fuisse in eos, qui inextricabili sudore, sed inutili affligerētur, tractumq; putat à notissima Sisyphi fabula, saxum apud inferos sursum ac deorsum voluentis. Apte vero stolidum militem saxum vocat. Cui ipse fuerit Sisyphus, vafer & callidus.

Capere prouinciam. Tradere prouinciam.

TRADERE prouinciam, figura prouerbiali dicuntur qui negotium aliquod curandū committunt. Capiunt, suscipiuntve prouinciā, qui rei curandę onus in se recipiūt. Metaphora sumpta est à consuetudine Romanorum, apud quos qui magistratum gerebant, prouincias alias alii sortiebantur. Exempla passim apud auctores obuia sunt. Terentius in seipsum excruciante: Videlicet ille Cliniæ seruus, tardiusculus est. Iccirco huic nostro tradita est prouincia. Idem in Phormione: O Geta prouinciam cœpisti durā. Plautus in Cistellaria: Abi tus, abi directus in tuam prouinciam. Officium illi delegatum prouinciam vocat.

Corinthus & collibus surgit, & vallibus deprimitur.

STRABO libro Geographiæ octauo scribit, Corinthios opibus, & artibus egregiis præcelluisse, ceterum regionem illorū non admodum fuisse feracem, quod inæqualis esset & aspera, ac petricosa. Eamque ob caussam senarium hunc prouerbio iactatum fuisse.

Κόρινθος ὀφρυοῦταί τε καὶ κοιλαίνεται. id est,
Alibi tumet Corinthus, aliubi caua est.

Meminit & Eustathius in Bœotiam Homeri. Huiusmodi autem terrę genus nō perinde sementi idoneum est, atq; campestris. Id adagium vbi nam possit esse vsui non satis videmus, nisi si quis detorqueat ad hominē intractabilē, aspero ingenio, & sibiipsi inæqualem parumq; secum constantem. Cœlius Rhodiginus etiam atque etiam contēdit adhibēdum esse prouerbium, vbi significabimus felicitatem aliquo incommodo vitiatam, vt est fere rerum humanarū conditio. Quem libentius sequeremur auctorem, si quod cōtendit & asseuerat, vel vnius auctoritate probasset.

Crotone salubrius.

Κρότωνος ὑγιέστερον, id est, Crotone salubrius. De re nequaquam noxia, sed vndequaque salutifera.

ſalutifera. Zenodotus ab animante ſumptã parœmiam exiſtimat. Eſt enim Crotõ muſcæ genus: Theodorus Rediuũ vertit. Hermolaus mauult Ricinum dici Latine, placidum & innoxium, neque ſuctu, neque alia quapiam re moleſtum. Strabo lib. Geographiæ 6. tradit hinc ortum, quod Crotoniatarum locus longe ſaluberrimus olim fuerit iudicatus, vel hoc argumento, quod breui temporis ſpatio quam plurimos produxerit, tum athletas, tũ philoſophos, hoc eſt, corporibus pariter atq; animo præſtantes viros: inter athletas præcipuum Milonem, inter philoſophos Pythagoram. Idem eodẽ libro tradit, Myſcellum & Architã pariter Delphos adiiſſe, vt de vrbe condenda conſulerent oraculum: & alterutrum pollicente deo, Architam opes delegiſſe, Myſcellum loci ſalubritatem: illum itaq; Syracuſas cõdidiſſe, hunc Crotonem: quarum vrbium altera ceſſit in prouerbium opulentiæ, altera ſalubritatis. Adluſit ad hoc prouerbium Pallada in epigrammate:

Οὐκ ἀλόγως ἐν διζυθείοις δύναμιν τίνα θείην
Εἶναι ἔφην, χθὲς γὰρ δίζυθον ἐν χρονίῳ
Ἠπάλῳ κάμνοντι τεταρταίῳ περιῆψα,
Κἀγένονεν ταχέως δια κρότων ὑγιὴς. id eſt,
Diuinum quiddam, vimq; admirabilem ineſſe
Dizythiis certe diximus haud temere.
Namq; here, quem febris longa & quartana tenebat,
Iam delaſſatum conficiens miſere.
Dizython admoui, neq; erat mora longa, Crotone
Hoc vbi feciſſem, ſanior ille fuit.

Suida mauult ad animalis ſimilitudinẽ referri, quod vndiq; ſui ſimile ſit, nec vllã habeat inciſionem. Nam ὑγιὴς interdum integrum dicitur, vt integer vitæ, integer mentis, pro quo Græci ὑγιὴς. Eſt autẽ inſecti genus, canibus ac bubus infeſtum. Suſpicamur eſſe cuius ſine nomine meminit Plin. lib. 11. cap. 34. Sẽper habet caput infixum ſanguini, cumq; cibi exitum non habeat, nimia ſatietate dehiſcit: Nunquam in iumentis gignitur, in bubus frequens, in canibus aliquando, in quibus omnia, in ouibus & capris hoc ſolum. Verum pro inſecto Stephanus indicat vltimam oportere acui, κροτών Heſychius addit Crotonem dici genus gummi Aegyptii, cuius varias medicinas indicat Plinius lib. 24. ca. 11. Quidam aiunt, & Seſamidem dici Crotonem, fortaſſis eandem quam Plinius lib. 25. capite quinto, appellat Seſamoides, quod ait helleboro admiſceri ſolitum, quo tutius ſũmeretur; id eſt, ni fallimur, hellebori genus, quod Italia veratrum appellat. Quoniam hęc herba non ſolum corpus morbis alias immedicabilibus liberat, verũ, & animum purgat ab inſania, non admodũ diſſimile veri videtur, hinc ductum prouerbiũ, Crotone ſalubrior. Seſami meminit & Dioſcorides, Seſamæ Plin. lib. 15. cap. 7. meminit Seſami, quod ſit arboris genus, vnde cõfici ſolet oleum, quam alii vocant Cyci, voce, vt videtur, Aegyptia, alii Crotonem, alii Rhibim, alii Siſamũ ſylueſtre. Ibidem indicat & ex caſtaneis & ex oriza fieri ſimile genus olei. Rurſum lib. 22. cap. 25. meminit ſeſamæ, cuius in remediis varios vſus indicat. Ceterum quid ſit dizytum in epigrammate, nondum compertum eſt, niſi quòd Plinius libro eodem circa finem, oſtẽdit zythum eſſe potionem apud Aegyptios repertam, ex frugibus: hinc δίζυθον dictum videtur quaſi dicas duplicem ceruiſiam. Hac ſibi medentur & hodie bibuli quidam.

Crotoniatarum poſtremus, reliquorum primus eſt.

Κροτωνιατῶν ὁ ἔσχατος, πρῶτος τῶν ἄλλων ἑλλήνων, id eſt, Crotoniatarum poſtremus, primus reliquorum Græcorum. Strabo libro Geographiæ ſuę ſexto, prouerbium hoc ait ortum ob inſignem Crotoniatarum præſtantiam in certaminibus Græcanicis. Plurimos enim egregios athletas protulit ea ciuitas, adeo, vt in vno certamine Olympiaco, ſeptem viri, qui reliquos virtute præceſſerant, omnes pariter fuerint Crotoniatæ. Huius gentis præcipuum decus Milo, litteris omnium celebratus, qui ſepties cõtinenter vicit Olympia. Hunc ſi conſtitiſſet, nullus è veſtigio poterat educere. Manum tenenti nemo digitum porrigebat. De admirando nec indigno vita interitu meminit Gellius. Adagioni locus erit, vbi genus aliquod tanto interuallo præcedere dicemus, vt qui in hoc ſit vel infimus, in illo poſſit primus videri: veluti ſi quis dicat, in re militari vel ignauiſſimum Græcorũ præſtantiorẽ eſſe fortiſſimo Troianorum. Aut qui ſit apud Italos infantiſſimus, apud

Gallos

Gallos eloquentissimum videri posse. Aut qui citharœdus sit deterrimus, eum auloedorum principem haberi posse.

Ne decima quidem Syracusanorum pars.

Οὐδὲ τὴν δεκάτην τῶν συρακουσίων ἔχει, id est, Ne decimam quidem partem opum Syracusanorum possidet. Strabo libro Geographiæ sexto: Συρακούσας δὲ ἐπὶ τοσοῦτον ἐκπεσεῖν πλοῦτον, ὥστε καὶ αὐτοὺς ἐν παροιμίᾳ διαδοθῆναι, λεγόντων πρὸς τοὺς ἄγαν πολυτελεῖς, ὡς οὐκ ἂν ἐκγίνοιτο αὐτοῖς συρακουσίων δεκάτη, i. Syracusas eo diuitiarum peruenisse, vt in prouerbium abierint. Siquidem de diuitibus, ac splendidis ita dicere solent, Ne decimam quidem Syracusanarum opum partem adsequi possent. significabant autem aliorum opes, quantumuis amplas, nihil esse ad Syracusanas diuitias. Nonnihil veneris accesserit prouerbio, si paullo lõgius detorqueatur, vt si quis prælocutus, Ciceronem longo interuallo reliquos omnes post se relinquere, dicat, opulentam quidem & vberem esse Quintiliani dictionem, verum hanc vix esse, τὴν συρακουσίων δεκάτην.

Maleam legens, quæ sunt domi obliuiscere.

STRABO libro Geographiæ octauo tradit Corinthiorum vrbẽ in Isthmo sitam, duos habuisse portus, alterum Asiam versus, alterum Italiam. Verum quod freti instar esset, non sine discrimine eo nauigari, velut olim in mari Siculo, maxime præter Maleam, propter reflantes inde ventos. Vnde & prouerbium celebratum fuisse,

Μαλέας δὲ κάμψας ἐπιλάθου τῶν οἴκαδε. i.

Maleã legens, quæ sunt domi obliuiscere. Est autem Malea promontorium Laconiæ, à Maleo Argiuorum rege dictum, quod per quinque passuum milia in mari protenditur, auctore Seruio in 5. Aeneidos, in quo libro Vergilius videtur ad parœmiam adlusisse, cum ait:

-Maleæq; sequacibus vndis.

Item Statius septimo Thebaidos libro:

-Et raucæ circumsonat vnda Maleæ.

Item in Tiburtino Manlii Vopisci:

-Si Maleæ credenda ratis.

Significat & Homerus libro Odysseę nono, periculosam circa Maleam nauigationem fuisse, sic Vlyssem loquentem inducens:

Καί νύ κεν ἀσκηθὴς ἱκόμην ἐς πατρίδα γαῖαν,
Ἀλλά με κῦμα ῥόος τε περιγνάμπτοντα μάλειαν
Καὶ βορέης ἀπέωσε, παρέπλαγξεν δὲ κυθήρων. id est,
Forsitan & patrias rediisse sospes in oras,
Sed me dum Maleam pręteruehor, vndaq; fluctusq;
Et Boreas illinc pulsum admouere Cytheris.

Adlusit huc Ouidius in Heroinis:

Ausus es ▪ nimium, nimiumque oblite tuorum.
Thracia nocturno tangere castra dolo.

Nam suorum obliti videntur, qui sese temere periculis obiiciunt. Quando quidem vna hæc præcipua caussa vulgus a subeundis vitæ periculis deterret, quod meminerint esse, quibus se saluo sit opus, vt ait Flaccus, & quibus incolumes prodesse tum debeant, tum possint, extincti grauem allaturi luctum. Videbimur non intempestiuiter vti hac parœmia, si quando discrimen negotii suscipiendi volemus ostendere, aut non esse suscipiendum, aut negligendã vitam.

Omnia sub vnam Myconum.

Πάνθ' ὑπὸ μίαν μύκωνον, id est, Omnia sub vnã Myconum. Strabo Geographiæ suæ libro decimo: Μύκωνος δ' ἐστὶν ἐφ' ᾗ μυθεύουσι κεῖσθαι τῶν γιγάντων τοὺς ὑστάτους, ὑφ' ἡρακλέους καταλυθέντας, ἀφ' ὧν ἡ παροιμία, πάνθ' ὑπὸ μίαν μύκωνον, ἐπὶ τῶν ὑπὸ μίαν γραφὴν ἀγόντων τὰ διῃρημένα τῇ φύσει. id est, Est autem Myconus, in qua fabulis proditũ est, positos esse Gigantes postremos ab Hercule confectos, vnde ductum est illud prouerbium: Omnia sub vnam Myconum, in eos, qui res natura diuersas eodem titulo complectuntur. Quibus ex verbis magis colligitur vsus adagii, quàm ratio, tametsi coniicere licet, quoniã summa Gigantum & reliquiæ sub Mycono conderentur, sub ea Gigantes omnes iacere vulgo dictum, cum sub aliis item mõtibus siti fuerint. Itaq; qui eodem in libro grammatica pariter & theologica, item dialectica, & iurisconsultorum litteras tradat, in eũ non inconcinne dicetur: Omnia sub eandem Myconum. Aut vbi diuersa gesta, ab eo quod postremo loco factum sit, ęstimentur. Est autem Myconus ex Cycladibus vna, teste Stephano, qui prouerbii quoque facit mentionem in dictione Myconus. At Zenodotus longe diuersam adfert fabulam,

quæ prouerbio dederit occasionẽ. Heleus, inquit, filiis suis Hegetori & Hippocli mãdarat, vt insulas illas in mari sparsas subigerent. Deinde vbi Hegetor multas esset aggressus, Hippocles vnam modo Myconum, velletq; nihilominus reliquarum etiã omnium ex æquo particeps esse, consuluerunt super hac re oraculum, quænã insulæ Hippocli cederent: Respondit Deus: μία μύκωνος, id est, Vna Myconus. Vsus est eleganter Plutarchus primo συμποσιακῶν libro: μίαν μύκωνον ἀποφήνας τὸ συμπόσιον. id est, Vnam Myconum faciens conuiuium, significans indistinctos adhuc cõuiuas. Vnde & de indiscretis dictum apparet.

Lerij mali.

Λέριοι κακοὶ, id est, Lerii mali. In eos recte dicetur, qui pariter omnes gentis vitio sunt improbi. Leriorum enim populus ob insignẽ morum improbitatem in prouerbiũ abiit, auctore Strabone libro Geographiæ 10. Citatq; Phocylidis, nescio cuius verba hæc: Λέριοι κακοὶ, οὐχ ὁ μὲν ὁ δ' οὔ, πάντες, πλὴν πατροκλέους, καὶ πατροκλέης λέριος. id est, Lerii mali, non vt hic malus sit, ille nequaquam, verum omnes, excepto Patroclo. Et Patroclus est Lerius. Leria insula est vna ex Sporadibus cõtra littora Cariæ, quam Plinius Leron appellat, cum aliis aliquot locis, tũ lib. 5. cap. 31. Quod hic dictum est in Lerios, Græca epigrammata detorquent in Chios. Epigramma sic habet:

Καὶ τόδε Δημοδόκου, χῖοι κακοὶ, οὐχ ὁ μὲν, ὃς δ' οὔ.
Πάντες πλὴν προκλέους, καὶ προκλέης δὲ χῖος. id est,
Hoc quoque Demodoci, Chius malus, haud quidem hic, hic non.
Omnes absque Procle, Chius at ipse Procles.

Apud Strabonem Græcum scriptura mendosa est, cum προκλέης legendum sit, non πατροκλέης. Interpres vsus est codice castigatiore, quin ipsa carminis ratio reiicit, πατροκλέης. Si addas, καὶ τόδε δημοδόκου, plenum erit distichon. Id reddetur venustius, si ab homine ad rem deflexeris: vt si dicas, omnes prognostæ vani, vno excepto Venãtio, & tamen prognostes est Venantius. Impii sunt milites omnes, vno excepto Lãgio, & tamen miles est Langius. Græcorum prouerbiũ imitatus est Ausonius in Siluium quendam cognomento bonũ, natione Britonem, quæ natio & hodie apud Gallos vulgò malè audit.

Ad Phasim vsque nauigauit.

AVCTORE Strabone libro Geographiæ vndecimo: Phasis est Euxini sinus, & extremæ nauigationis meta, vel teste prouerbio:

Εἰς φᾶσιν, ἔνθα ναυσὶν ἔσχατος δρόμος. id est,
Ad Phasim vbi supremus cursus nauibus.

Per Phasim Cholchidem significauit, non flumen Phasim, neque vrbem eiusdem nominis ad flumen sitam. Theocritus in Idyllio N.

Πεζὸς δ' ἐς κόλχως τε καὶ ἄξενον ἵκετο φᾶσιν. i.
Et Colchos pedes, & te accessit inospite Phasis.

Pindarus consimili figura in Isthmiis hymno B. ἀλλ' ἐπέρα ποτὶ μὲν φᾶσιν θερείας, ἐν δὲ χειμῶνι πλέων νείλου πρὸς ἀκτάς. id est, Sed trãsibat ad Phasim quidem mensibus æstiuis, hyeme vero nauigans ad Nili ripas, id est, à Colchide in Aegyptum. Strabo enim putat Phasianos ab Aegyptiis oriundos, argumentum sumẽs ex vsu lineorum, quorum tanta sit vis apud Phasianos, vt hinc exportentur etiam in alias regiones. Dicitur de iis qui longinquas orbis regiones peragrarint. Est enim ipsa figura quasi prouerbialis hyperbole, quo modo dixit & Iuuenalis:

Omnibus in terris q̃ sunt à Gadibus vsq;
Auroram & Gangem.
Et Horatius in Odis:
Extremum Tanaim si biberes Lyce.
Et Vergilius in Bucolicis:
At nos hinc alii sitientes ibimus Afros:
Pars Scythiam & rapidum Cretæ veniemus Oaxem.

Sumptum videtur ab Iasonis fabula. Neq; dissimile fuerit schema, si quis ad Herculis vsq; columnas dicatur nauigasse, aut vsque ad Britannos, quos auctores extra mũdi terminos ponunt. quod Oceano separentur. Horatius in Odis, libro tertio:

Visam pharetratos Gelonos,
Et Scythicum inuiolatus amnem.
Idem eadem oda:
Visam Britannos hospitibus feros.
Idem rursum:
Et vltimos orbis Britannos.

Myssorum

Mysorum ac Phrygum termini discreti sunt.

STRABO libro Geographiæ duodecimo, regiones quasdam commemorat inter se finitimas, puta Phrygum, Bithynorum, Mysorum, Dolonum. Item qui iuxta Cyzicum accolunt, Mygdonum ac Troianorum. Neminem autem inficias ire, quin vnaquæq; suis finibus sit circumscripta. Verum eos fines ad amussim diiudicare, id neutiquam facile. Porro de Phrygiis ac Mysis prouerbium quoque vulgo iactatum fuisse, versibus trimetris:

Χωρὶς τὰ μυσῶν καὶ φρυγῶν ὁρίσματα,
Τὸ δὲ διορίζειν χαλεπόν. id est,
Sunt separati Mysiorum termini;
Phrygumq; sed finire perquam est arduũ.

Huius rei caussam adducit, quod hi populi non satis stabiliter tutati sint suas sedes, sed subinde aliunde alio depulsi, terminos incertos reddiderint. Plinius lib. quinto, Mysiam in Phrygia collocat Plutarchus: ἐν τοῖς ὑγιεινοῖς παραγγέλμασι, Χωρὶς γὰρ ἔφη τὰ φιλοσόφων, καὶ ἰατρῶν ὥσπερ τινῶν μυσῶν καὶ φρυγῶν ὁρίσματα. id est, Separatam enim aiebat esse philosophorum ac medicorum professionem, non aliter ac Mysorum ac Phrygũ fines. Manent in hodiernum diem passim id genus de finibus gentium rixæ, longa serie temporum omnia confundente. Adagio licebit vti de rebus toto genere inter se dissidentibus, veluti si quis sentiens longe aliud spectare philosophum, aliud oratorem, dicat, Χωρὶς τὰ μυσῶν καὶ φρυγῶν. Aut de hominibus inter quos nihil conuenit, nihilq; commune intercedit, vt apud Euripidem Achilles:

Χωρὶς τ' ἀμὰ κἀγαμέμνονος: id est,
Separatæ sunt meæ res à bonis Agamemnonis.

Quod index auro, id aurum homini.

INTER multas Chilonis sententias, hæc præcipue placuit eruditis, auctore Laertio: ἐν πλινθίναις ἀκόναις ὁ χρυσὸς ἐξετάζεται, διδοὺς βάσανον φανεράν, ἐν δὲ χρυσῷ ἀνδρῶν ἀγαθῶν τε κακῶν τε νοῦς ἔδωκεν ἔλεγχον. i. In saxeis coticulis aurum exploratur, euidẽs præbens speciem. In auro vero proborũ pariter & improborum ingenium deprehenditur. Stobæus carmen hoc citat ex Antiphane:

Πλοῦτος δὲ βάσανός ἐστιν ἀνθρώπου τρόπων. i.
Opes vt index, hominis ingeniũ arguũt.

Adlusit huc Aristides in Themistocle: Ἐντεῦθεν ὅρα τὸν ἄνδρα, ἀπὸ γραμμῆς ἀρξάμενος, καὶ μή μοι λόγῳ τὸν χρυσόν, ἀλλὰ τὴν βάσανον προσάγων σκόπει. i. Hinc virum specta, à linea facto initio. Neq; mihi, quod dicitur, aurũ, sed ipsum admouens iudicẽ cõsidera.

Caue Thoracem.

Φύλαττε τὸν θώρακα, i. Caue Thoracem. Strabo lib. Geographiæ 14. scribit, fluuium esse nomine Letheum, vicinũ Lybibus Hesperiis: huic imminere montem cui nomen Thorax, in quo fama est Daphitam grammaticum cruci suffixum fuisse, quod maledico carmine reges incessiuisset: vnde dictũ illud manarit in vulgus, vt dicerent, φύλαττε τὸν θώρακα, id est; Caue à Thorace. Hoc velut ænigmate prouerbiali festiuiter admonebimus, frænandam esse linguam, ne voces petulanter emissæ, per iugulum aliquando redeant. Stephanus tantum indicat Thoracem esse ciuitatem Aetoliæ, & itẽ Magnesiæ: de prouerbio silet.

Magna ciuitas, magna solitudo.

STRABO Geographiæ lib. 16. Seleuciam ad Tigrim ait Babylone maiorẽ fuisse, sed pleraq; sui parte desertam, ac iure optimo de illa dici posse, quod de Megalopoli Arcadiæ ciuitate dixit comicus quispiam:

Ἐρημία μεγάλ' ἐστὶν ἡ μεγάλη πόλις. id est,
Est magna solitudo, magna ciuitas.

Adlusum est ad nomen vrbis, cuius meminit & Plinius in quarto. Quadrabit in vrbes, aut domos, agros, aut hortos, aut aliud id genus quippiam, amplũ quidem & spatiosum, sed parum excultum. Aut in librũ ingentem quidem illum, verum impolitũ & illimatum.

Ad Scolon nec proficisceris ipse, nec alterum comitaberis.

STRABO libro Geographiæ nono scribit Scolon vicum esse quempiam Asopiæ sub mõte Citherone, sedem inamœnam, incultam, infrugiferam, asperam. Atq; hinc vulgo prouerbium manasse:

Εἰς σκῶλον μήτ' αὐτὸς ἴμεν, μήτ' ἄλλῳ ἕπεσθαι. id est,
Nec per te Scolon ipse, nec vlli alii comes ito.

Refert eadem totidem verbis Eustathius in

Bœotiam Homericam. Nam Scolon & Stephanus ponit in Bœotia. Nomen ex re videtur inditum, σκῶλος enim Græcis spinæ genus est. Quo prouerbio conueniet vti, si quãdo significabimus modis omnibus abstinendum à conuictu cuiuspiam, aut à loco vbi nihil sit sperãdum, quod vel ad voluptatem faciat, vel ad emolumentum.

Oenoe charadram.

Οἰνόη τὴν χαράδραν, id est, Oenoe torrentis alueum. Nam charadra Græcis significat eam terræ fissuram, quam aqua pluuia, aut torrens, nonnunquam terræ motus efficit. Zenodotus in collectaneis adagiorum ait, dici solitum in eos qui sibi malum accerserent. Hinc esse natam parœmiam quod Oenoe vicus quidam sit Atticæ, quem qui incolebant, alueum quendam torrentis vicinum, suis finibus incluserunt. Deinde ingruente immodica vi aquarũ, & ob id corruptis agris, agricolationẽ perdidisse. Strabo Geographię lib. 8. duas Oenoas commemorat, alteram Eleutheris finitimam, alteram apud Marathonem, de qua vulgo iacta ta parœmia, οἰνόη τὴν χαράδραν, id est, Oenoe charadram: Effertur adagiũ ad hunc quoq; modum, οἰνωοι τὴν χαράδραν, id est, Oenei charadram, vbi quippiam accersitur ad cõmoditatem, vnde pernicies adfertur. Hesychius hoc prouerbium refert & explicat ex Demone prouerbiorum auctore. Stephanus indicat Oenoen esse vnam duarum ciuitatum quas habet Icaria. Vnde dicuntur Oenæi.

Nihil ad Bacchum.

Οὐδὲν πρὸς Διόνυσον, id est, Nihil ad Bacchũ. Vbi quis ea nugatur quæ ad rem præsentẽ nihil attinent. Adagionis origo varia traditur. Zenodotus ait, antiquitus in choris Dithyrambos in Bacchũ cani solitos. Deinde poetas mutata consuetudine, Aiaces, Cẽtauros, atque id genus fabulas cœpisse describere. Proinde spectatores per risum acclamasse, Nihil ad Bacchum. Quo conuicio moniti, deinceps satyros inducere cœperunt, ne dei prorsus obliti viderentur. Strabo Geographiæ suæ lib. octauo, scribit euersa funditus à Romanis, propter violatos legatos, Corinthiorum vrbe, milites in opera quoq; nobilia, quibus ea ciuitas præter ceteras abundabat, ludibriis insultasse. Citatq; teste Polybium, qui prædicet præsentem vidisse sese, tabulas quasdam abiectas in solum, in quibus milites talis luserint. Quarum vna fuit ab Aristide depicta. Argumentum erat Bacchus. Hinc inquit, quidã aiunt manasse, quod prouerbio dicitur: οὐδὲν πρὸς τὸν Διόνυσον, i. Nihil ad Bacchum. Suidas refert Epigenem quendã Sicyoniũ tragœdiam de Baccho conscripsisse, quæ cũ indigna Deo videretur, quosdam è spectatoribus acclamasse: Nihil ad Bacchum: eãque vocem in prouerbium abiisse. Verum magis approbat eorum sententiam, qui dicunt quõdam poetas de Baccho fabularum argumenta consuesse tractare, eaq; demum actitari solita. Deinde paullatim ad tragœdias scribendas conuersos, alias fabulas & historias scriptitasse, prætermissa Bacchi mentione: spectatores igitur adclamasse: Nihil ad Bacchum. Eiusq; ferme sententiæ suffragatorem citat Chamæleontem. Huic opinioni astruit Plutarchus in 1. lib. Symposiacon, ostendens ab Aeschylo & Phrynicho natam parœmiam, qui fabularum argumenta ad historias & calamitates deflexerint. At Theætetus apud eundem Suidam, in opere de prouerbio, scribit Parrhasium pictorem Bacchũ summa arte finxisse. Itaque cum apud Corinthios pictorum inter ipsos de arte certamen ageretur, & complures Bacchum pictum proferrent, quorum nullus ad Parrhasii Bacchum accederet, succlamasse populum: Nihil ad Bacchũ. Apud eundem, quidam cum Corœbum, Vlyssem illum vafrum & versipellẽ vocasset, audiit: Canem adducis ad præsepe, & nihil adfers ad Bacchum. Vtroq; prouerbio significatũ est, nimis inæqualem esse comparationem Corœbi cum Vlysse. Lucianus in Baccho: ἀλλὰ τί πρὸς τὸν Διόνυσον, οὗτος ὁ Διόνυσος, εἴποι τις ἄν. id est, Sed dixerit quispiã, quid ad Bacchum hic Bacchus? id est, quid ad rẽ propositam pertinet hęc de Baccho fabula? Itaq; videtur adagium quadraturũ, vel de re ab instituto aliena, vel multo inferiore, vel contemnenda. Plutarchus in Symposiacarum quęstionum prima, de iis agens, qui anxios syllogismos, velut eũ quẽ κυριεύοντα vocãt, in poculis proponere solẽt: τί ταῦτα, inquit, πρὸς τὸν Διόνυσον; Idem inibi, Πέμψω δὲ καὶ τὰ λοιπὰ ταχέως, ἂν ταῦτα δόξῃ μὴ παντελῶς ἄμουσα μηδὲ ἀπροσδιόνυσα εἶναι. id est, Mittam autem propediem & reliqua, si quidem

dem hęc videbuntur non vsquequaque inscita, neque nihil ad Bacchum pertinentia. Noue quidem, sed tamen oppido quam eleganter dixit, ἀπροσδίονυσα, tacite adludens ad prouerbium. Significat autẽ, οὐκ ἀπροσδίονυσα non aspernanda, & ad rem pertinẽtia. Idem in eiusdem operis lib. 4. Οἶμαι δὲ καὶ τῶν σαββάτων ἑορτὴν μὴ παντάπασιν ἀπροσδιόνυσον εἶναι. id est, Arbitror autem nec sabbatorum festum, nihil prorsus ad Bacchum pertinere. Athenæus lib. 2. ἀπροσδιονύσους λύσεις πραγματευόμενος. id est, Solutiones nihil ad rem pertinentes moliens. tertio, πάραυλα μέλη dixit, modos non respondentes ad tibiã. Ac mox ἀκρότητα κύμβαλα, hoc est, cymbala non congruentia ad numeros saltationis. Sic enim vocat sermones intẽpestiuos, aut nihil ad rem pertinẽtes, quos idem ἀμυσολογίας vocat. De huius formæ prouerbiis dictum est nobis alias, Nihil ad versum. Pindarus in Nemeis, παρὰ μέλος ἔρχεσθαι dixit pro eo quod erat secus quam conuenit loqui, μαθὼν δέ τις ἂν ἐρεῖ, εἰ παρὰ μέλος ἔρχομαι. M. Tullius lib. ad Atticum 16. Sed nihil tam ἀπροσδιόνυσον mihi primo videbatur, quam ad has litteras, quibus ego à te consilium petieram, te mihi illa rescribere. Tametsi quidam hoc loco pro ἀπροσδιόνυσον legunt ἀπροσδόκητον hoc est, inopinatum, inexspectatum. Prouerbii speciem habet quod est apud eundem Ciceronem in Bruto, Sed domum redeamus. Id velut interpretãs subiicit, id est, ad nostros reuertamur. Vtimur & hodie sermonis huius colore, quoties significamus nos à digressione ad id reuerti quod instituerамus.

Farcire centones.

PERIPHANES in Epidico Plautina, militi iam pugnas suas militari more parãti narrare: Quin tu, inquit, alium quęras, cui cẽtones farcias: id est, quem tu gloriosis mendaciis & cõfarcinatis fabulamẽtis expleas. Solent enim homines gloriosi mendacium aliud ex alio connectere, nullum facientes neque finem, neque modum. Centones autem dicuntur vestes è variis panniculis, ac diuersis etiam interdum coloribus consarcinatæ. Iuuenalis:

Intrauit calidum veteri centone lupanar.

Ad harum similitudinem centonem vocãt carminis genus, ex diuersis carminibus, & carminum fragmentis, hinc atq; illinc accersitis, contextum, quasiq; consutum. Græci κέντρωνας appellant, addita littera, quam abiiciunt Latini. Extant adhuc ὁμηροκέντρωνες, quorũ meminit & diuus Hieronymus, & Vergiliocentones Probæ mulieris, & Cẽton nuptialis Ausonii, qui legem etiã eius carminis tradit.

Quod dedi, datum nollem.

LENA Milenis in Cistellaria Plautina. Inter nouam rem, inquit, verbum vsurpabo vetus. Quod dedi, non datum vellem, quod reliquum est, non dabo. Significat se pœnitere, quod puellę fecerit copiam, de cetero nõ facturam. Vsus adagii fiet venustior, si paulo longius à simplici figura detorqueatur, veluti si quis indicans se superioris operę quam in poetices studium insumpserit, pęnitere, nec esse consilii diutius in ea tẽpus terere, dicat, Quod dedi, datum nollẽ, quod reliquum est, non dabo.

Crocodili lacrymæ.

Κροκοδείλου δάκρυα, id est, Crocodili lacrimę. De iis, qui sese simulant grauiter angi incommodo cuiuspiam, cui perniciem attulerint ipsi, cuiue magnum aliquod malum moliantur. Sunt qui scribant Crocodilum conspecto procul homine, lacrymas emittere, atque eundem mox deuorare. Cuiusmodi propemodum erant lacrymę Bassiani imperatoris, apud Aelium Spartianum. Lacrymabatur quoties aut mẽtio fieret, aut imagines videret Getę fratris, quem occiderat. Alii narrant hanc esse Crocodili naturam, vt cum fame stimulatur, & insidias machinatur, os hausta impleat aqua, quam effundit in semita qua nouit aut alia quępiam animantia, aut homines aquatum venturos, quo lapsos ob lubricum descensum, neque valentes aufugere, corripiat, correptosque deuoret. Deinde reliquo deuorato corpore, caput lacrymis effusis macerat, itaque deuorat hoc quoque.

Bona etiam offa post panem.

Ἀγαθὴ καὶ μᾶζα μετ᾽ ἄρτον. id est,

Et post panes bona maza est.

Hemistichiõ carminis heroici. Zenodotus ait de iis solere dici, qui penuria meliorũ amplectuntur deteriora. Nam maza quiddam est pane cocto deterius, conflatum ex

lacte & farina, quo rustici vice panis vti consueuerunt. Siquidem ὀπτὸν ἄλφιτον, in deliciis olim fuisse alias demonstrauimus ex Theocrito. Prouerbii speciem habet quod est apud Athenæum libro sexto licet huic dissimile, πεινῶν τι γὰρ ἀνδρὶ μᾶζα τιμιωτέρα χρυσοῦ τε καὶ ἐλέφαντος, id est, Maza, siue offa esurienti homini carior & auro & ebore. Quo licebit vti cum indicabimus rem vsu, non opinione æstimandam. Ex his quæ prodidit Athenæus de apparatu conuiuiorum, liquet mazam prius apponi solere, deinde panem. Verum consumpto pane probatur & maza. Vt possumus, quando vt volumus non licet. Xenophon lib. sexto παιδίας, facit quendam consolantem milites, qui defecti pane maza vesci cogebantur. Hoc cibo qui victuant dicuntur ἀλφιτοσιτεῖν, quemadmodum qui pane, ἀρτοσιτεῖν.

Si non adsunt carnes, taricho contentos esse oportet.

Αν μὴ παρῇ κρέα στερκτέον τῷ ταρίχῳ. id est, Probanda salsamenta egenti carnium. Sunt qui dicant, τάριχον accipi pro pisce, sed vili putrique, qui idem sit Aphya. Fortassis hic pro iure accipiendum tarichus. Nam quibus deest obsonium, solent pane in ius immerso vesci. In Aphyas & Tarichos creber iocus est in comœdiis. Sensus hic est, vbi non est copia meliorum, boni consulere oportet quæcunque contingunt. Refertur a Diogeniano.

Agathonia cantio.

Αγαθώνιος αὔλησις, id est, Agathonia cantio. Recte dicetur de oratione blanda magis, quàm frugifera. Agathō tibicen quispiam erat, cantilenarum suauitate maiorem in modum aures deliniens. Nec huius mores dissimiles musicæ fuisse perhibentur. Laborauit enim infamia molliciei. Auctor & Suidas & Zenodotus. Haud scimus an hic sit idem ille Agathon in tragicorum certamine victor, in cuius epiniciis Plato celebrat illud nobile conuiuium. Huius multis modis Aristophanes in Thesmophoris, carminum molliciem deridet.

Edax currus.

Αδδηφάγον ἅρμα, id est, Edax currus, in glutones & voraces dicebatur, propterea ꝙ currus multum absumit vnguinis siue ceromatis, siue quod sumptuosa res sit, equos & currus alere, vnde & comicus Aristophanes in Nebulis iocatur in Strepsiadem, quem filius ἱπποτροφῶν, ad inopiã redegerat, multo ære alieno contracto. Flauius Vopiscus indicat Aureliano in deliciis fuisse Phagonem quendam, qui vno die ad mensam imperatoris ederit aprum integrum, centum panes, veruecem & porcellum, biberit autē infundibulo apposito plus orca. Sed de hoc hominum genere plura Athenæus in Dipnosophistis, apud quem lib 5. Socrates cum quendam vidisset in conuiuio sese intemperantius ingurgitantem opsonio, O vos qui adestis, inquit, quidam ex vobis pane vtitur vt opsonio, opsonio vt pane. Venustius reddetur, si deflexeris ad animi vitiū, veluti si dicas, huius aut illius principis amicitiam immodica pecunia parari, ac retineri aliq;. Aut cupiditates inexplebiles esse, cum naturæ vsus perpauca postulet.

Sanguine flere.

Αἵματι κλαίειν, id est, Sanguine flere, prouerbialis hyperbole significans nihil non fieri, quo flectatur aliquis, sic enim antiquitus loquebantur: Haud flectes illum, ne si sanguine quidem fleueris. Itidem αἵματι στένειν, id est, Sanguine gemere. Durat hoc adagiū in hodiernum etiam diem, Translatum videtur à prodigiis, quibus interdum statuæ sanguineis guttis lacrymare videntur.

Pardi mortem adsimulat.

Θάνατον παρδάλεως ὑποκρίνεται, id est, Pardi mortem simulat. Dicebatur vbi quis astu perniciem alicui moliretur, veluti cum Brutus stupidum ac dementem ageret, vt in posterum imperio potiretur. Id adagiū ad quendam apologum referunt. In Maurusia simiarum ingens copia. Pardalis autem animal est natura simiis infestissimum, quas tamen viribus assequi non potest, nimirum illis in summas arbores subuolantibus. His itaque dolis in eas vtitur. Sternit se supinam sub ramis, ac porrectis cruribus emori fingit sese. Gaudent eo spectaculo simiæ cōsidentes in arbore. Deinde vbi iam mortuā arbitrantur, vnam aliquam emittunt exploraturam, num vere mortuus sit hostis. Illa cautim ac pedetentim accedens, vbi nullum vitæ videt argumentum, Pardale nimirum

rum modis omnibus cadauer imitante, demum audet etiã conscendere. Quod simul atque reliquæ simiæ conspexerint, iam deposito omni metu descendunt, & Pardalim omnia ferentem circunsultant: postremo conculcant, insultantes ludibrii caussa, donec Pardalis sentiens illas iam saltando defatigatas, derepente reuiuiscens, aliam dentibus, aliam vnguibus corripit, dilaniatque ac deuorat. Hanc fabulam, ne quid fuci fiat lectori, non reperimus apud idoneum auctorem, sed in Grecis collectaneis cuiusdam Apostolii Byzantii, cuius testimoniũ quodam in loco Politianus etiam refert, alioquin auctoris non admodum grauis.

Mandare laqueum.

MANDARE laqueum dicimur iis, quos vsqueadeo negligi à nobis significamus, vt si vel suspendant sese, nihil ad nos attineat. Iuuenalis de Democrito:

-Cum fortunæ ipse minaci
Mandaret laqueum, mediumque ostenderet vnguem.

Confine illi cum iubemus, οἰμώζειν, id est, plorare quempiam, & μακρὰ οἰμώζειν, id est, clare plorare: καὶ κλαίειν καὶ μακρὰ χαίρειν, id est, flere & longum valere.

Medium ostendere digitum.

MEDIO item digito porrecto, supremum contemptum significabant. Martialis libro secundo:

-Et digitum porrigito medium.

Nam hunc digitum Martialis impudicum vocat:

Ostendit digitum, sed impudicum.

Persius infamem:

Infami digito & lustralibus ante saliuis.

Huc pertinet, quod apud Laertium Diogenes, vt alibi diximus hospitibus, quibusdã Demosthenem videre cupientibus, non indice digito, sed medio porrecto demonstrauit, parum virum innuens & effeminatum. Ac paullo post eodem in loco, satis indicat porrectione digiti medii quippiam obscœnum significari, cum ait, insanos haberi, qui medium porrigant digitum, qui indicem, non item. Itaque eodem in carmine duobus adagiis extremum cõtemptum indicauit Satyricus:

Mandaret laqueum, mediumq; ostenderet vnguem.

Elegantius fiet vtrunque, si longius detorqueatur. Vt philosophicis præceptis laqueũ mandes, tu tuo viuito more. Et theologorũ decretis negotiatores mediũ vnguẽ ostendunt, i. plane contemnunt ridentque.

Barbam vellere.

Τὸν πώγωνα τίλλειν. i. Barbam vellere. Est illud quoque sumptum a gestu, barbam vellere, quo summum contemptũ ac ludibriũ significamus. Horatius Sermonum lib. 1.

-Barbam tibi vellunt
Lasciui pueri. Persius:
Idcirco stolidã prębet tibi vellere barbam
Iupiter. Idem alias:
Si Cynico barbã petulans Nonaria vellit.

Et Dionysius Siculus, non dubitauit Aesculapio barbam auream detrahere. Lucianus in Timone de Ioue Olympio, ἐκάθησο τὰς πλοκάμους περικειρόμενος. id est, Desidebas dũ tibi circumtonderetur cæsaries. Et barbam vellit mortuo leoni, qui ferox est in prostratum, quod alias attigimus.

Malis ferire.

Μήλοις βάλλειν, id est, Malis petere dicuntur, qui muneribus assequi student quod optãt, aut qui donis prouocant ad amorem mutuum. Dicta est allegoria à fabula Atalantę, quam Hippomenes cursu superauit, sed arte proiectis inter currẽdum malis aureis in quibus sublegendis dum puella subinde remoratur, præcessit ac vicit iuuenis. Refertur adagium à Diogeniano. Plutarchus in Symposiacis indicat olim fuisse morem, vt in eos qui semper vincerẽt, mala, rosas, nonnulli etiam mala punica iacerent. Vt hinc quoque videri possit ortum adagium, ac dictitatum de iis qui magnopere mirantur, ac probant quempiam, aut etiam blandiuntur. Idem decade nona narrat, Anaxarchum cum ab Alexandro post cenam malis peteretur surrexisse, dixisseque hunc senarium ex Oreste Euripidis:

Βεβλήσεταί τις θεῶν βροτησίᾳ χερί. id est,
Ferietur aliquis mox deũ humana manu.

Potest & simplicius accipi malis petere, cũ quis ad amãdum lacessitur ac prouocatur: sic enim interpretatur Suidas. Vnde & illud apud Maronem:

Malo me Galatea petit lasciua puella. Et:
Aurea mala decem misi, cras altera mittam. Et:

Ipse ego cana legã tenera lanugine mala.
Et Acontius apud Ouidium Cydippe malum inscriptum in gremium mittit. Aristophanes in Nebulis: Μήλῳ βληθεὶς ὑπὸ πορνιδίου. id est, A scorto malo percussus. Interpres adscribit, malum amoris esse symbolum, propterea quod Veneri sit sacrum. Vnde in certamine formarum, præmium malum erat aureum, idque Veneri contigit. Theocritus in Cyclope:

Ἤρα τὸ δ' οὔτι ῥόδοις, οὐ μάλλοις, οὐδὲ κικίννοις,
Ἀλλ' ὀλοαῖς μανίαις. id est,
Non malis, non ille rosis, non ille Cicinis,
Sed furiis mage pestiferis adamabat.

Idem in Hodœporis:

Βάλλει καὶ μάλοισι τὸν αἰπόλον ἁ Κλεαρίστα.

Olim munuscula malis constabant, vnde Horatius in Epistolis:

Frustis & pomis viduas venentur auaras,
Excipiantq; senes, quos in viuaria mittãt.

Mare prius vitem tulerit.

Τὸ πέλαγος πρότερον οἴσει ἄμπελον, id est, Mare prius vitem feret. De iis quæ nullo pacto fieri possint. Nam salsitudo vitibus inimicissima. Hinc Homerus & Hesiodus identidem pontum vocant ἀτρύγετον, quod illic nulla colligatur vindemia. Salsa terra fere sterilis est frugibus, sed vitibus inimicissima. Refertur apud Diogenianum.

Betizare, lachanizare.

LACHANIZARE vulgo dicebant pro lãguere, teste Suetonio in vita Octauii Cæsaris, pro quo Augustus nouauit betizare. Quadrabit & in insulsos & insipidos. Catullus:

Languidior tenera cui pẽdẽs Sicula beta.

Item Martialis:

Vt sapiant fatuæ fabrorum prandia betæ,
O quàm sæpe petet vina piperq; coquus.

Eodem pertinet illud Diogenis. Cynici dictum apud Laertium: Cùm adolescentes quidam eum canem vocarent, seq. cauturos dicerent ne ab illo morderentur, bono animo esse iussit: canem enim haudquaquam vesci betis, molliciem illorum notans. Bliteos appellant stupidos. Est βλίτον herbę genus cui nomen etiam a stupore saporis inditum putant, quasi βλὰξ, quæ vox bardum & stupidũ significat. Aristophanes in Auibus, ὡς βλακικῶς διακονεῖς, Vt stupide ministras. Plautus in Truculento: Blitea & lutea est meretrix, nisi quę sapit in vino, ad rem suam. Laberius Mimographus apud Nonium Marcellum, bipedem & bliteam belluam appellat insulsum & vecordem. Apud Menandrum quoq; mariti vxoribus ex blito conuicium faciunt, bliteas eas nominantes. Aristophanes in Nebulis: καὶ σε καλοῦσι βλιτομάμμαν. i. Teq; vocant bardum, ac stultũ. Fieri potest vt Gallica quoque vox hinc manarit, qua nunc vulgo contemptissimos, extremæq; notę homines compellant Bliteros, addita litterula.

Promus magis, quàm condus.

SANE quàm elegãs & prouerbialis Ausonii dimeter iambicus, Promusq; quàm condus magis: in quendam profusorem, qui parta prodigere nosset, quærere aut quæsita seruare non nosset. Sumpta metaphora a rei familiaris dispensatoribus, maximeq; penuariæ, quos Græci ταμίας vocant, quorum partes sunt ad vsum familiæ promere, id est, proferre quædam, alia condere, hoc est, seponere. Iam qui tantum promit, is ad inopiã velis equisq; properat. Plautus in Truculento, parce promos appellat, sordidos ac tenaces, & qui sumptum libenter effugiunt.

Nodum in scyrpo quæris.

NODVM in scyrpo quæris, in anxium dicebatur, nimisq; diligentem, aut meticulosum, qui illic scrupulum moueret, vbi nihil esset addubitandum. Hoc adagiũ refertur apud Plautum in Menęchmis, & verbis totidem apud Terentium in Andria. Festus ex Ennio citat:

Quæris & in scyrpo, soliti quod dicere, nodum:

nominatim prouerbii titulo referens Donato iunci species est scyrpus, leuis atque enodis. Quamquam apud Gellium scyrpi dicuntur captiunculæ, argutiæq;. Nisi forte quis malit legere in scrupo, quod hi lapilli leues sint ac rotundi.

Delphinum syluis appingit, fluctibus aprum.

HORATIVS in Arte poetica, prouerbiali schemate dixit:

Delphinũ syluis appingit, fluctibus aprũ.

Indocti poetæ stultitiam taxans, qui multa non suo loco, neque tẽpestiuiter describit, perinde quasi pictor Delphinum piscem, iuxta Callimachi dictũ in nemoribus pingeret,

geret, rursus aprum in vndis. Confine illi: ἐν φακῇ τὸ μύρον, i. In lenticula vnguentum.

Cancer leporem capit.

Καρκῖνος λαγωὸν αἱρεῖ, id est, Cancer leporem capit. De re nequaquam verisimili, dictuq; absurda. Velut si quis dicat, ab indoctissimo superari doctum.

Ne caprea contra leonem.

Μὴ πρὸς λέοντα δορκάς, id est, Ne caprea aduersus leonem, hoc est, ne longe inferior cũ potẽtiore decertes. Dorcas enim syluestris est capreolus. Refertur à Diogeniano. Suidas integrum refert senarium:

Μὴ πρὸς λέοντα δορκὰς ἅψωμαι μάχης. i.
Ne cum leone caprea pugnam sumpsero.
Homerus Odysseæ Θ.
Ἀνδράσι δὲ προτέροισιν ἐριζέμεν οὐκ ἐθελήσω. id est,
Cum potiore viro nolim certamen inire.

Pellem caninam rodere.

PELLEM caninam rodere, prouerbiali metaphora dixisse videtur Martialis, pro eo, quod est hominem maledicum & improbum conuiciis insectari. Sic enim scribit in obtrectatorem quendam & oblatratorẽ:

Non deerunt tamen hac in vrbe forsan,
Vnus vel duo, tres ve, quattuor ve,
Pellem rodere qui velint caninam.

Echino asperior.

Ἐχίνου τραχύτερος, id est, Echino asperior. In hominem intractabilem & insuauibus moribus dictum. Metaphora sumpta ab animante cuius duplex est genus: terrestre, spinis obsitum: & maritimum, pinnata vndique testudine, ac spinis obductum, quibus se pedum vice voluit, auctore Plinio Martialis:

Cortice deposito mollis echinus erit.

Aristoteles lib. De generatione animantiũ quinto, tradit Echinum ipsum quidẽ pusillum esse, ceterum spinas habere, & longas & acutas. Athenæus Dipnosophiston lib. 3. fabellam haud infestiuam refert è Demetrio Scepsio: Laconem quempiã vocatum ad cenam, appositis Echinis, cum ignoraret quo pacto soleant edi, nec obseruaret quomodo ceteri conuiuæ his vescerentur, corripuisse quendã, & in os coniecisse vna cum ipsa testa: porro cum inter dentes strideret Echinus, & hominis os cibo misere cruciaretur, o sceleratum, inquit, edulium, neque nunc te omittam tibi mitis, nec te posthac vnquam sumpsero.

Echinus partum differt.

Ἐχῖνος τὸν τόκον ἀναβάλλει. i. Echinus partũ differt. De iis dici suetum, qui prorogarẽt quippiam suo malo: veluti qui creditã pecuniam cõperendinant, tamen aliquando reddendam vel maiore cum fœnore. Aiunt Echinum terrestrem stimulata aluo remorari partum, deinde iam asperiore ac duriore facto fœtu mora temporis, maiore cruciatu parere, Auctor Suidas Plinius libro nono cap. 25. tradit, piscẽ qui dicitur echineis, fluxum grauidarum sistere. & vsque ad puerperium in vtero continere fœtum. Quamquam hoc ἀπροσδιόνυσον.

Prius duo Echini amicitiam ineant.

Πρὶν δὲ δύο ἐχῖνοι ἐς φιλίαν ἔλθοιεν, ὁ μὲν ἐκ πελάγους, ὁ δ' ἐκ χέρσου, id est, Prius echini duo inierint amicitiam, alter è mari, alter è terra. De iis, qui moribus ac studiis sunt inter se discrepantiores, quam vt spes sit aliquando inter eos necessitudinem coituram. Venustius erit ad rem deflexum. Nam est echinus marinus, de quo multa Plinius & Aristoteles. Est & terrestris, quem alio nomine vocant Erinaceum: illud commune, quod vterque spinosus est, vnde & vocabulum inditum. Refertur à Suida.

Non missura cutem, nisi plena cruoris hirudo.

PROVERBII speciem habet illud etiam Horatianum in Arte poet.

Non missura cutem, nisi plena cruoris hirudo.

Quadrabit in homines nimium sedulos, & quibusuis in rebus immodicos. Cuiusmodi nonnullos videas, qui cum semel cœperint, nullum faciunt finem, donec defatigati desistant, nec rationem vllam habent alieni fastidii, sed suo tantum animo negotii modum metiuntur, haudquaquam memores vetustissimi sermonis, admonẽtis vt tum à lusu desistamus, cum adhuc est iucũdus, ne voluptatem odii molestia consecuta contaminet. Nemo nescit, hirudinem, vbi semel hæserit corpori, nulla ratione posse reuelli, donec suctu sanguinis expleta decidat. Quidã appellant sanguisugam, Græci

Græci βδέλλαν siue βδέλλιον, linguā habet bisulcā ac fistulatam, quam penitus infigit cuti. Meminit Plinius libro 11. cap. 34. atque inibi de altero quodam animali, cui nomine non sit, quod semper infixo sanguini capite viuat, donec nimia satietate dehiscat, & ipsi immoriens alimento, cum cibi non sit exitus.

Mea est pila.

MEA est pila, id est, vici & voti sum compos: aut res mihi in manu est, apud Plautum in Truculento. Sumptum à notissimo pilæ ludo, cum multis insequentibus, vnus aliquis præstantior occupat. Consimili figura dixit in Cassina: Sed si nunc vult hera facere officium suum, nostra omnis lis est: id est, vicimus. Traducta metaphora à iudiciis.

Ab ouo vsque ad mala.

AB ouo vsque ad mala, prouerbiali figura dixit Horatius in Sermonibus, Satyra tertia, pro eo quod est, ab initio conuiuii vsqua ad finem:

Si collibuisset, inquit, ab ouo
Vsque ad mala, citaret, io Bacche modo summa
Voce, modo hac resonat quæ chordis quattuor ima.

Antiquitus enim cenam ab ouis auspicabantur, malis finiebant. Erit venustius, si longius trahatur, Ab ouo vsque ad mala, id est, toto colloquio, tota nauigatione, aut toto opere. Qui rem altius repetunt quam oportet, notãtur illo versu Horatiano:

Nec gemino bellum Troianum orditur ab ouo.

Qui à primis initiis repetunt, ἐκ τῶν ῥιζῶν, id est, à radicibus, & à stirpibus imis exordiri dicuntur: qui nihil prætermittunt, ordine narrant, & à capite vsque ad calcem, quod alibi retulimus, Græcis ἄνωθεν dicitur & ἀρχῆθεν.

Virtutem & sapientiam vincunt testudines.

IVLIVS Pollux lib. nono de rerum vocabulis, scribit hoc carmen olim prouerbio celebratum fuisse:

Τὰν ἀρετὰν, καὶ τὰν σοφίαν νικᾶντι χελῶναι. i.
Et virtus testudinibus, & sapientia cedit.

Est autem velut ænigma, innuens pecuniā longe plus posse, quam aut virtutem aut sapientiam. Antiquitus enim Peloponesiorum nomisma χελώνη id est, testudo dicebatur, propter insculptam in eo testudinis figuram. testem huius rei citat Eupolidē, qui in fabula, cui titulus, Captiui, ὀβολὸν dixerit καλλιχέλωνον, id est, obolum pulchrę testudinis. Consimili figura dictum & illud: Multas noctuas sub tegulis latitare: & Bos in lingua: quæ suis retulimus locis.

Sacra hæc non aliter constant.

SACRA hæc non aliter constant. Hoc adagio licebit vti, si quando fatebimur culpā, sed quæ rei loco ve conueniat: veluti si quis in balneis agat impudẽtius: aut rusticius in naui: aut in compotationibus ebriorū intemperantius: aut inter mulierculas ineptius: aut inter aulicos dissimulantius: aut inter sophistas loquacius: aut apud populum adulantius. Ausonius nuptialis Cẽtonis excusans licẽtiam, Etenim fabula est, inquit, de nuptiis, & velit nolit, sacra hæc aliter non constant. Sumptum à sacris, quę certis quibusdam ceremoniis peraguntur: de quibus si quid de mutes, piaculum admissum putetur. Plutarchus in comment. De audiendis poetis: Θυσίας μὲν γὰρ ἀχόρους καὶ ἀναύλους ἴσμεν, οὐκ ἴσμεν δὲ ἄμυθον οὐδὲ ἀψευδῆ ποίησιν. id est, Sacre enim absq; choris ac tibiis nouimus. Non nouimus autẽ absque fabula ac mendacio poesim.

Sequitur ver hyemem.

SEQVITVR ver hyemem. Hoc adagio rerum vices significamus, necessario sibi succedentium: vt si quis suadẽs in rebus afflictis animū fulciendū spe meliorū dicat: Sequitur ver hyemem, id est, tristibus succedent lætiora. Ita Pindarus Isthmiorū hymno quarto: νῦν δ᾽ αὖ μετὰ χειμέριον ποικίλων μηνῶν ζόφον χθὼν ἅτε φοινικέοις ἄνθησεν ῥόδοις. id est, Nunc vero rursum post hybernam multiplicium mensium caliginem, terra veluti purpureis floret rosis. Ausonius in pręfatione monosyllaborum, nonnihil abusus est prouerbio: Vt in vetere verbo est: Sequitur ver hyemem. Iam similium nugarum subtexto nequitiam.

Venereum iusiurandum.

Ἀφροδίσιος ὅρκος οὐκ ἐμποίνιμος, id est, Venereum iusiurandum non punitur. Sensus est, amantium iusiurandum irritum esse. neque ad deos quidquā pertinere, tanquā ioco-

iocosum. Et auctore Nasone:

Iupiter ex alto periuria ridet amantum,
Et iubet Aeolios in freta ferre notos.

Et Horatius:

Ridet hoc inquam Venus ipsa, rident
Simplices nymphæ. Tibullus.
Periuria ridet amantum
Iupiter, & ventos irrita ferre iubet.

Citatur hoc adagiũ à Platone in Cõuiuio: ὃ δὲ δεινότατον, ὥς γε λέγουσιν οἱ πολλοὶ ὅ τι καὶ ὀμνύντι μόνῳ συγγνώμη παρὰ θεῶν, ἐκβάντι τῶν ὅρκων. Αφροδίσιον γὰρ ὅρκον οὔ φασιν εἶναι, οὕτω καὶ οἱ θεοὶ καὶ οἱ ἄνθρωποι πᾶσαν ἐξουσίαν πεποιήκασι τῷ ἐρῶντι. id est, Quodq; omnium maximum est, vt sane dicitur vulgo, vni etiam iuranti à diis parata est venia, si quæ iurauit nõ præstiterit. Venereum enim iusiurandum negant esse, Adeo tum dii, tum homines nihil non permittunt amanti. In verbis Platonis vr̃ deesse vocula, ἐμποίνιμον. οὔ φασιν εἶναι ἐμποίνιμον. Meminit & Procopius in epistola ad Epiphanum vltima: καλῶς ἄρα ᾔδει τὸ τῶν ἐρώντων πάθος ἡ παροιμία, κἂν ἐπιορκεῖν ἐθέλωσι, συγγνώμην αὐτοῖς ἐκ θεῶν ἐπαγγέλλεται. id est, Pulchre nouit amantium affectum prouerbium etiam si peierare voluerint, veniam illis à diis pollicetur. Plato in Philebo apud Athenæum libro duodecimo. ὡς δὲ λόγος, καὶ ἐν ταῖς ἡδοναῖς ταῖς περὶ ἀφροδίσια, αἳ δὴ μέγισται δοκοῦσιν εἶναι, καὶ τὸ ἐπιορκεῖν συγγνώμην εἴληφε παρὰ θεῶν, ὥσπερ καθάπερ παίδων τῶν ἡδονῶν οὐδὲ τὸν λογισμὸν κεκτημένον, id est. Ceterum quemadmodum dicitur, etiam in voluptatibus circa res venereas, quæ sane videntur esse præcipuæ, periurium quoque venia donaturà diis, perinde quasi voluptates puerorum instar sint, qui nondum rationis sunt compotes. Refertur & illud ex Callimacho:

Ὤμοσεν, ἀλλὰ λέγουσι θεατοὺς ἐν ἔρωτι
Ὅρκους μὴ δύνειν οὔατ' ἐς ἀθανάτων, id est,
Iurauit, verum vulgo dicunt, in amore
Quod iuras, aures non penetrare deum.

Prior versus non caret mendo. Deflecti potest ad quod vis promissum, cuius fides præstanda non videatur.

Tamquam meum nomen, Tamquam digitos.

PROVERBIALES hyperbolę sunt. Tãquam meum nomen, & tamquam meos digitos teneo, si quando promptam, certamque memoriam significare volumus. Martialis:

Totis diebus Afer hæc mihi narras.
Et teneo melius ista, quam meum nomẽ.

Iuuenalis:

Tamquam vngues digitosque suos.

Nihil magis meminimus, quàm ꝓprii nominis vnde & vita defunctos olim suo nomine inclamabant. Et proprii nominis oblitum, dicimus prodigiosæ obliuiscentiæ hominem. Antiquitus in digitis computus peragebatur. Extat ea de re libellus Bedæ. Quin hodieque numerandi imperitũ & obliuiosum per iocũ rogare solent, quot in manibus habeat digitos. Plutarchus in commentario, cui titulum fecit, Quo pacto quis intelligere possit se profecisse, scribit olim morem fuisse nomina digitorum ediscere, hisque in metu tamquam remedio futuris vti. ipsius verba subscribemus: Οἱ μὲν γὰρ ἐκμεμαθηκότες τὰ τῶν ἰδίων ὀνόματα δακτύλων, χρῶνται πρὸς τοὺς φόβους αὐτοῖς ὡς ἀλεξικάκοις, ἀτρέμα καταλέγοντες ἕκαστον. i. Quidam enim ediscunt suorum nomina digitorum, eisque cõtra pauores vtuntur, tamquam ad depellenda mala remedium habeant, paullatim singulos recensentes. Quæ vero sint digitorum apud Græcos vocabula, Gellius in Noctibus Atticis indicauit: Cælius Calcagninus, vt indicat Aleander, mauult intelligi de nominibus Dactylorum Idæorum, de quibus nonnihil attingemus in prouerbio: Celmis in ferro, licet, in Plutarcho, ἰδίων legatur, non ἰδαίων.

Bonorum glomi.

Ἀγαθῶν ἀγαθίδες, id est, Bonorum glomi: de opibus extructis & affatim accumulatis. Sũpta metaphora à glomere textorio, cui fila sunt obuoluta, aut certe ligno illo textorio, cui filorum maxima vis est obuoluta, quod idem πηνίον vocant. Prouerbii meminit Iulius Pollux lib. 7. cap. 10. indicans apud comicos esse frequentissimum. Videtur autem adlusum ad vocem in Agathide, & Agathis: perinde vt Thucidides in Euripidis epigrammate Athenas τῆς ἑλλάδος ἑλλάδα, vocat. id est, Græcæ Græciam. Etiamsi libro quinto. tribuit hanc sentententiam Pindaro. Et quemadmodum ἔσχατα ἐσχάτων, id est, postrema postremorum; item κακὰ κακῶν, id est, mala malorum, dicunt Græci: quam quidem figuram Latini non agnoscunt.

Rem acu tetigisti.

EST apud Plautum in Rudente: Rem acu tetigisti. pro eo quod est, rem ipsam diuinasti, nihil aberrās. Metaphora sumpta videri potest à lusu quopiā, in quo diuinator, id quod alius notasset, summa acu tangebat, aut lineā, aut calculū, aut aliud quiddam simile. Igitur acu tangere, perinde est quasi dicas, ipsissimum pūctum attingere. Nam minutissima puncta denotantur acu.

Purgatis auribus.

PVRGATIS auribus, pro attentis & vacuis prouerbium resipit. Plautus in Milite:

Per purgatis ambo damus tibi operam auribus.

Horatius in Epistolis:

Est mihi purgatam crebro qui personet aurem.

Persius quinta Satyra:

Stoicus hic aurem mordaci lotus aceto.

Nam sordes in auribus collectæ auditum hebetant, exemptæ reddunt acriorem.

Purior clauo.

Αγνότερ☉ πηδαλίϰ, id est, Purior gubernaculo. Comparatio prouerbialis de re vehementer inculpata, aut moribus vndequaq; integris & incontaminatis. Clauus enim nauticus assiduis fluctibus abluitur, vt nihil sordium possit hærere. Adagium refertur à Suida.

De calcaria in carbonariam.

QVOTIES fit vt à re proposita ad aliud quippiam longe diuersum digrediamur, de calcaria in carbonariam decurrere dicimur: siue cum ex vno malum in aliud diuersum incidimus. Tertullianus lib. de carne Christi. Igitur, inquit, de calcaria, quod dici solet, in carbonariam, à Marcione ad Apellem. Huic non dissimile est illud Ciceronis in actione pro Murena: Respondebo igitur Posthumio primum, qui nescio quo pacto, mihi videtur prætorius cādidatus in consularem, quasi desultorius in quadrigarum curriculum incurrere.

Datyli dies.

Δατύλϰ ἡμέρα, id est, Datyli dies. Vbi res feliciter successerunt. Sumptū à Datylo quodam, qui apud Athenienses summos est honores consecutus.

Monstrum alere.

MONSTRVM alitur, vbi quid occulti vitii latere significamus: haud scimus an inde sumpta metaphora, quod monstra ob pudorem clanculum aluntur & occultantur. Siquidem Pamphilus in Andria Terentiana, quod prius repudiatus geber, rursum ad adfinitatem repeteretur, suspicans aliquid esse vitii in puella quod celaretur: Repudiatus, inquit, repetor. Quamobrem? nisi id est quod suspicor, aliquid monstri alunt. Ea quoniam nemini obtrudi potest, itur ad me.

Non curat numerum lupus.

PROVERBIVM sapit Vergilianum illud in Bucolicis;

Hic tantum Boreę curamus frigora, quātum.
Aut numerum lupus, aut torrentia flumina ripas.

Recte dicetur in hominem impudenter furacem. Extat hodieque vulgo iactatum adagium: Lupus non veretur etiam numeratas oues deuorare. Porro fures paullo timidiores consueuerunt à rebus numeratis abstinere manum metu, videlicet ne hoc indicio deprehendantur. Huic ad finis iocus ille facetus in seruum furacem, cui nihil erat domi, neque clausum, neque obsignatum.

Spartam nactus es, hanc orna.

Ην ἔλαχες σπάρταν κόσμει, id est, Spartam, quam nactus es, orna, siue administra. Admonet adagium, vt quamcunque prouinciam erimus fortè nacti, ei nos accommodemus, proq; huius dignitate nos geramus. M. Tull. ad Atticum lib. 4. epistola 6. Reliquum est: σπάρταν ἔλαχες ταύταν κόσμει. Non mehercle possum. Et Philoxeno ignosco, qui reduci in carcerem maluit. Idē ad eundem lib. 1. Eam caussam quam mihi dicis obtigisse σπάρταν, non modo nunquam deseram, sed etiam si ab illa deserar, in mea pristina sententia permanebo. Quod à Cicerone refertur carmen est anapæsticum, è tragœdia quapiam: Spartam nactus es, hāc orna. Theocriti Scholiastes indicat adlusum ad hoc prouerbium in Hodœporis:

Α'υτόθι ποτέρισδ' ε, καὶ αὐτόθι βυκολιάσδες.
Τὰν σαυτϰ̃ πατέων ἔχε τὰς δρύας. id est,
Mecum isthic certa, simul isthic pascito tauros.

Et

Et terram calcans propriam, ne desere quercus.

Prouerbium igitur ad varios vsus licebit accommodare: vel cum admonebimus, vt suã quisque personam quam suscepit, cum decoro tueatur. Maritus es, cura quæ mariti sunt officia. Aulicus es, aulicum age. Iudex es, ne iam amicum aut inimicum, sed iudicem agas. Principatus tibi contigit, principis officio fungere. Priuatus es, vt priuatũ te gere. Sic propemodum vsus est Aristophanes: Nam huic inscribitur comœdia, cui titulus θεσμοφοριάζουσαι:

Χρὴ γὰρ ποιητὴν ἄνδρα πρὸς τὰ δράμματα
Ἃ δεῖ ποιεῖν, πρὸς ταῦτα τοὺς τρόπους ἔχειν, i.
Decet poetam accommodari moribus,
Vtcunq; ad argumenta, quæ tractauerit.

Vel cum iubebimus vnumquenque sua sorte contentum esse oportere, quæcunq; contigit. Quemadmodum enim peritus gubernator in omni tempestate bonum præstat nauclerum: ita vir sapiens in omni fortuna sapienter se gerit. Est ampla res familiaris, sapienter administra. Non est, vtere paupertatis commodis. Contigit eruditio, vtere ad bene viuendum. Plutarchus in commentario περὶ τῆς εὐθυμίας, admonens vt suã quisque sortem boni consulat, σπάρτην inquit, ἔλαχες, ταύτην κόσμει. id est, Sparta tibi obtigit, hanc exorna. In eodem libello monet hoc dictum a Solone proditum. Citatur autem ex Euripide:

Σπάρτην ἔλαχες, κείνην κόσμει,
Τὰς δὲ μυκήνας ἡμεῖς ἰδίᾳ. id est,
Spartam nactus es, hanc guberna,
Sors est proprie nostra Mycenæ.

Videntur verba esse Agamemnonis ad Menelaum. Quod confine est illi Platonico: τὸ παρὸν εὖ τίθεσθαι. id est, Quod præsens est, bene dispone, siue boni consule. Nunc vulgus hominum magis incumbit augẽdę rei, quam bene administrandæ. Contra quam recte monet Socrates in Theæteto Platonis: κρεῖττον γὰρ τὸ σμικρὸν εὖ, εἰ πολὺ μὴ ἱκανῶς περᾶναι. id est, Nam satius est, pusillum bene, quam multũ non vt oportet peragere. Hãc igitur sententiam passim in principium aulis insculpi oportuit: σπάρταν ἔλαχες, τάνταν κόσμει. Principis munus est, modis omnibus reipublicæ commodis prouidere, publicam tueri libertatem, alere pacem, excludere quam minimo suorum exitio maleficia, dare operam vt sanctos & integros habeat magistratus. Nihil principi pulchrius, quã vt hoc quicquid est regni, quod fortuna dedit sua sapientia, virtute, diligentia reddat ornatius. Contigit oppidulũ, imitare Epaminondam: fac vt frigidum illud oppidulũ tua opera multo reddas celebrius ac locupletius, Contigit fera & intractabilis natio: da operam, vt eam paullatim cicurem & legibus obtemperantem reddas. Quasdam nationes ingeniũ ac linguæ sonus discreuit, vt Germanos & Hispanos: quosdam ipsa natura adduxit, vt insulares mari, Italos mari simul & Alpium molibus. Nonnullis casus suos terminos dedit. Si quisque quod nactus sit, nitatur ornare, nimirum vbique florebunt omnia.

Contigit & malis venatio.

Δίδοται καὶ κακοῖς τινάγρα, i. Contigit & ignauis è venatu præda, vbi quid feliciter obtigit immerenti, quodq; fortunæ magis, quã illius industrię sit acceptum ferendum. Allegoria sumpta à venatu, in quo vel præcipue dominatur fortuna. Virtus minimum adfert momenti. At eruditio nemini contingit ni labore parta. Regnũ obuenit dormientibus, opes affluũt cessantibus nõnunquam: honores accidunt etiam fugitantibus: cęterum quæ vere bona sunt, nostra industria parentur oportet, inde natum, quod olim mos fuerit, quod venatu captum esset, omnibus impartiri, etiam immerentibus. Ita Theocritus in Piscatoribus:

Ὡς καὶ τὰν ἄγραν τὠνείρατα πάντα μερίζειν, id est,
Sic vti venatum partiri insomnia cuncta.

Quemadmodum arcana non cõmittimus nisi selectis amicis, ita omnia nõ narramus quibuslibet. Prouerbium refertur a Suida, & Zenodoto. Si pro δίδοται legas δίδοτο, siue δίδοτο, erit initium carminis trochaici. Non probabile est è poeta quopiam decerptum.

Ire per extentum funem.

PROVERBIALI figura dixit Horatius; Ire per extentum funem: pro eo quod est, rem factu per quam difficilem præstare, neque vel tantillum aberrare. Sumptum à funambulis, vt Acroni placet, qui non sine summa arte, summoque vsu, per funem protensum ingrediuntur. Quæ res sicuti coniicere licet, priscis ingenti miraculo fuit. Hodie

die nihil vulgatius. Horatii carmē hoc est.

Ille per extentum funem mihi posse videtur
Ire poeta, meum qui pectus inaniter angit.

Lucernam adhibes in meridie.

Λύχνον ἐν μεσημβρίᾳ ἅπτεις, id est, Lucernam accendis in meridie, id est, facis non suo tempore. Aut explicas quæ per se sunt clarissima. Quorsum enim lucernis opus clarissima luce? Natum videri potest a ridiculo Diogenis facto, qui adhibita interdiu lucerna, rogatusq; quid nam sibi vellet, respondit, ἄνθρωπον ζητῶ, id est, Hominem quæro, quemadmodum testatur Diogenes Laertius. Seneca libro De beata vita, indicat hoc fieri solere per superstitionem, si quādo denunciabatur ira numinis: Cum, inquit, sistrum aliquis concutiens ex imperio mentitur, cum aliquis secandi lacertos suos artifex, brachia atque humeros suspensa manu cruentat, cum aliqua genibus per viam repens vlulat, laurumq; linteatus senex & medio lucernam die præferens, conclamant iratum aliquem deorum, concurritis & auditis.

Soli lumen inferre.

QVINTILIANVS Institut. orat. lib. 5. titulo, de vsu argumentorum, simillima huic figuræ dixit, eum Soli lumē inferre, qui rem per se euidentissimam conaretur argumentationibus probare. Videtur idem cum illo, quod alio retulimus loco: ἡλίῳ τὸ φῶς δανείζειν, id est, Soli mutuare lumen.

Zoili.

ZOILI audax quidem, sed parum felix, mordacis prouerbio locum fecit, vt vulgo Zoili vocentur, alienarum laudum obtrectatores, & alienorum laborum reprehensores. Martialis.

Pendentem volo Zoilum videre.

Hic Zoilus sophista quispiam fuit, hoc facinore potissimum nobilitatus, quod Homerum poetarum omnium principem ausus est libris aliquot in eum scriptis incessere: vnde ὁμηρομάστιγος cognomen meruit, quod ipsum etiam abiit in prouerbium: sic enim appellari cœpti nobilium auctorum castigatores, vel Plinio teste in præfatione Historiæ naturalis. Et Vergiliomastiges, quorū de numero fuit Pero. Zoilus igitur commentarios in Homerum compositos Ptolemæo tyranno Aegyptiorum obtulit, ingens videlicet præmium a rege sperans. Verum cū nihil mitteretur, penuria coactus, misit qui peterent. Ibi Ptolemæus ait se mirari, cū Homerus tot annos defunctus tot hominum millia pasceret, Zoilum egere, Homero doctiorem. Denique per occasionem supplicio affectus est. Quamquam de mortis genere diuersa tradunt auctores.

Bona Cillicon.

Ἀγαθὰ Κιλλικῶν, id est, Bona Cillicon, subaudiendum facit, aut habet. Conuenit vbi quis malefactis ac fœdis artibus sibi parauit opes. Huic adagio locum fecit Cilicon quidā, natione Milesius: qui prodita Prienensibus Mileto patria, ampliter quidem, sed fœde ditatus est. Is cum proditionem moliens rogaretur quid nam esset facturus, respondit, πάντ' ἀγαθά, id est, Omnia bona. Vnde prouerbium effertur etiam ad hunc modum, πάντ' ἀγαθὰ ὡς ἔχει Κιλλικῶν, id est, Omnia bona, velut inquit Cillicon Auctores Suidas & Zenodotus. Adludit huc & Aristophanes ἐν εἰρήνῃ,

Οὐδὲν πονηρὸν, ἀλλ' ὅπερ καὶ Κιλλικῶν. id est,
Mali nihil, verum quod inquit Cillicon.

Interpres adiicit Cillicontis exitium: Prodita a Cilliconte insula Theagenes quidā Syrius commigrarat Samum, atq; illic vendebat carnes. Ab hoc cum Cillicon carnes emere vellet, tradidit illi, vt quod superesset amputaret. At ille porrecta machæra manū hominis abscidit: Ista, inquiens, manu non prodes alteram ciuitatem.

Plumbeo iugulare gladio.

PLVMBEO iugulare gladio, est futili leuiq; argumento cōuincere quempiam. M. Tullius ad Atticum: Cum illum plumbeo gladio iugulatum tamen iri diceret. Idem in libris De finibus bonorum, frigidum argumentum, plumbeum appellat pugionem. Quemadmodum Aurelius Augustinus libro aduersus Iulianum 3. Et tamē, inquit, dialecticorum quasi iaculis oneratus acutis in certamē procedis, & iactas plumbeos pugiones. Demosthenes in oratione cōtra Aristogitonē prima: οὔτε γὰρ μαγείρου μαχαίρας οὐδὲν, ἐς ὄφελος ἣ τις οὐ τέμνεται. i. Neq; enim coquo machæræ vllus est vsus quæ non secat.

Leonem radere.

Λέοντα ξυρεῖν, idest, Leonem radere dicuntur, qui feroces & præpotentes arte tractant & illudunt magno suo periculo. Vsurpauit hoc adagium Socrates apud Platonem lib. de Republica primo, negans se vsqueadeo dementem esse, vt leonem ausit tondere, & Thrasymacho, homini praeferoci illudere: οἴει γάρ ἄν με οὕτω μανῆναι, ὥστε ξυρεῖν ἐπιχειρεῖν λέοντα καὶ συκοφαντεῖν θρασύμαχον. Nam agni citra periculum tōdentur, velluntur-que, leo nullo modo tractari vult. Ad hoc adagium adlusisse videtur Martialis Epigrammatum libro decimo, cum ait:

Quare si pudor est Ligella, noli
Barbam vellere mortuo leoni.

Vertit enim poeta in iocum, quasi tutum esset & ignauum, leonem iam non sentientem vellere. Per leonem autem innuit pudenda muliebria, iā emortua senio. Id Aristides in Panathenaicis, ad Periclēā Platone taxatum refert: Ὅρα θ᾽ ὅρα μὴ λέοντα ξυρεῖν ἐπιχειρῶμεν, οὐ θρασύμαχον συκοφαντεῖν ἐπιχειροῦντες, ἀλλὰ κωμῳδεῖν περικλέα, καὶ ταῦτα δειλίας. id est, itaq; vide, ne leonem radere conemur, non Thrasymachum calumniari volentes, sed Periclem taxare, præsertim de timiditate.

Ne mihi Suffenus essem.

Ne mihi Suffenus essem, ne mihi ipsi blandirer, ac stulte meipsum admirarer. Suffenus erat poeta longe ineptissimus, in aliorum vitia dicax, ad sua cæcus. Itaque prouerbium receptum, vt qui sibi inaniter placerent, Suffeni dicerentur. Catullus in epigrammate,

Idem infaceto est infacetior rure,
Simul poemata attigit, neq; idem vnquā
Aeque est beatus, ac poema cum scribit,
Tam gaudet in se, tamque se ipse miratur. Ibidem,
Quem non in aliqua re videre Suffenum Possis.

Suffeni simillimum Meuium facit Horatius, suis ignoscentem vitiis, aliena mordacissime insectantem.

Egomet mi ignosco, Meuius inquit.

Siculus omphacizat.

Σικελὸς ὀμφακίζει, id est, Siculus omphacissat. Omphaca Græci dicunt vuam acerbā & immaturā ἀπὸ τοῦ ὠμῶς φαγεῖν, id est, quod crudi comedātur. Vnde dicebatur in eos, q̄ libidine furandi quantumlibet vilia tollerent furto. Ductum à furacitate Siculorū. Non perperā dicetur & in illos, qui ob immodicam & præproperā auiditatem, quo pusillum lucelli faciant sibi, damnū ingens aliis inferunt. Sunt qui credant quadrare posse in eos qui bellissima quæque sibi decerpunt: vt Syrus ille Terentianus. Zenodotus ait ex Epicharmo sumptum. Refertur & à Suida.

Anus simia sero quidem.

Γέρων πίθηκος ἁλίσκεται μὲν μετὰ χρόνον δ᾽ ἁλίσκεται. id est, Anus simia sero quidem capitur, sed tamen aliquando capitur. Vbi versutus aliquis, qui diu eluserit, tandem dat pœnas. Valebit ad exhortandum, vt quisq; veris rationibus agat, si velit esse tutus, ne fidat callidis quidem, sed inhonestis cōsiliis. Nullum enim tam instructū dolis, vt perpetuo fallat, sed tandē casus aliquis in apertum profert dissimulatam malitiam.

Parni scaphula.

Τὸ πάρνου σκαφίδιον, id est, Parni scaphula. Cōuenit in eos, qui ob res minutulas multum litium & querelarum mouent. Sumptum à Parno quopiam, qui ob nauiculā ereptam, populo molestissimus fuisse legitur. Auctor Diogenianus. Cum enim huius caussa frequenter ad populum deferretur, tandem in popularem iocum abiit, velut illud, ὁ δῖος κόρινθος.

Ne puero gladium.

Μὴ παιδὶ τὴν μάχαιραν, id est, Ne puero gladium, subaudiendum, commiseris. Allegoria prouerbialis, admonens non esse mandandam potestatem vel adolescentibus, vel imperitis ac stultis: qua tum in suam, tū aliorum perniciem sint abusuri. Ne iuueni commiseris administrationē pecuniæ. Ne puero gladium. Ne regnum impuberi. Ne puero gladium. Ne magistratum mandaris stultis. Ne puero gladium. Μὴ παιδὶ τὴν μάχαιραν. Plutarchus in libello cui titulus, Ὅτι καὶ γυναῖκας κακὰς παιδευτέον, citāte Stobæo; nam is liber nondum emersit in lucem: Μὴ παιδὶ μάχαιραν ἡ παροιμία φησίν. Ἐγὼ δὲ φαίην ἄν, μὴ παιδὶ πλοῦτον, μηδὲ ἀνδρὶ ἀπαιδεύτῳ ἐξουσίαν. id est, Ne

puero

puero gladium, ait prouerbium. Significat pecuniam pestiferam adolescentibus, viro inscitiam. Idem in Problematis Symposiacis, Εἰ δὲ μὴ, δοτέον ὥσπερ παισὶν ἀτρεμεῖν μὴ δυναμένοις, οὐ δόρυ καὶ ξίφος, ἀλλὰ πλαταγὴν καὶ σφαῖραν. id est, Sin minus, dare oportet, veluti pueris non valentibus conquiescere: non hastam aut ensem, sed crepitaculum aut sphæram. Vsurpauit & Athenæus libro Dipnosophistarum 5. in philosophum, cui commissum esset Imperium.

Lindij sacrum.

Λίνδιοι τὴν θυσίαν, id est, Lindii sacrum, subaudi, faciunt. Dicebatur in eos, qui inauspicato rem diuinam faciebant. Sumptum ab historia cuius meminit etiam Lactantius in Institutionibus Christianæ religionis, lib. 1. Hercules olim agricolæ cuidam Lindio duos boues per vim eripuit, & mactatis illis conuiuium sibi parauit. Senex autem Herculi comedenti, cum multa in eũ maledicta congereret, voluptati pariter, & risui fit: ita vt Herculem dixisse ferant, nullum vnquam conuiuiũ sibi iucundius accidisse. Sed haud ab re fuerit Lactantii verba subscribere. Apud Lindũ, inquit, quod est oppidũ Rhodi, Herculis sacra sunt: quorum à ceteris longe diuersus est ritus: siquidem non εὐφημίᾳ, vt Greci vocāt, sed maledictis, & execratione celebrantur. Eaq; pro violatis habet, si quãdo inter solemnes ritus vel imprudenti alicui exciderit bonum verbũ. Cuius rei hæc ratio redditur, si tamen vlla esse in rebus vanissimis potest. Hercules cũ eo delatus esset, famemq; pateretur, aratorem quendam aspexit operantem, ab eoque petere cœpit, vt sibi vnum bouem venderet: Enimuero ille negauit fieri posse, qa spes sua omnis colendæ terræ duobus illis iuuencis niteretur. Hercules solita violentia vsus, quia vnum accipere non potuit, vtrumque sustulit. At ille infelix, cum boues suos mactari videret, iniuriam suã maledictis vultus est, quod homini eleganti, & vrbano gratissimum fuit. Nam dum comitibus suis epulas apparat, dumque alienos boues deuorat, illum sibi amarissime cõuitiãtem cum risu & chachinnis audiebat. Sed postquam Herculi diuinos honores, ob admirationem virtutis deferri placuit à ciuibus, ei ara posita est, quam de facto βούζυγον, id est, bouis iugum nominarunt: ad quam duo iuncti boues immolarentur, sicut illi quos abstulerat aratori, cumque ipsum sibi constituit sacerdotem, ac præcepit iisdem maledictis semper in celebrandis sacrificiis vteretur. quod negaret se vnquam epulatum iucundius. Hucusque Lactantiana reddidimus verba. Zenodotus addit, hunc apud Lindios inoleuisse morem, iubente etiam oraculo, vt inter peragenda, sacra conuitia quædam iactarētur. Meminit huius & Gregorius Nazianzenus in orationibus stelieuticis. Adagium ad multos vsus accommodari potest, vel ad rixosum cõuiuium, seu disputationem, vel ad rem quampiam, malis ominibus institutam.

Magarensium lacrymæ.

Μεγαρέων δάκρυα, id est, Megarensium lacrymæ, dicebantur vel fictæ, nec ex vero dolore profectæ, vel vi adactæ. Diogenianus ad huiusmodi refert historiã. Bacchius quidam Corinthius, Clytii Megarensium Regis filiam vxorem duxerat. Ea defuncta Clytius complures virgines & adolescentes Corinthum misit, qui in funeralibus pompis puellam deploraret, lacrymis vtique fictis:

Vt qui conducti plorant in funere dicunt
Et faciunt prope plura dolentibus ex animo.

Contra Iuuenalis,

Ploratur lacrymis amissa pecunia veris.

Suidas aliam adfert caussam. Apud Megarenses enim permultam allii copiam esse, huius acrimonia multis exprimi lacrymas vel inuitas. Proinde apud Aristophanem, qui lacrymatur, allium olfacere per iocum dicitur. Igitur si adsimulatum dolorem accommodes, prouerbium adfine fuerit illi, Flere ad nouercæ tumulum.

Ventus neque manere finit, neque nauigare.

Ἄνεμος οὔτε μένειν ἐᾷ, οὔτε πλεῖν, id est, Ventus neque manere finit, neque nauigare. Philoctetes apud Aeschylum,

Ἔνθ' οὔτε μίμνειν ἄνεμος, οὔτε πλεῖν ἐᾷ. id est,
Vbi nec manere, nec ire ventus annuit.

Simillimũ est illi, Lupum auribus teneo. Vsus erit, vbi quis in eas rerum angustias inciderit, vt nec relinquere negotium sit integrum, nec absoluendi sit facultas. Mutuo sumpta metaphora à sæuissima ventorum tempestate, cum nautis & periculosissima

fissima est nauigatio, neque tutum tamen ancoram iacere. Q. Curtius libro. 8. citra figuram extulit hoc pacto: Attonitisque auribus stupens agmen, nec considere audebat. Refertur à Diogeniano.

Vulpes non iterum capitur laqueo.

Ἀλλ' οὐκ αὖθις ἀλώπηξ πάγαις, id est, At non iterum vulpes laqueis, subaudiendum, capitur. Qui sapit, οὐ δὶς πρὸς τὸν αὐτὸν προσκρούει λίθον. id est, non iterum ad eundem offendit lapidem. Stupidi est hominis, in malum gustatum iterum incidere. In Plutarchi collectaneis effertur hunc ad modũ, ἀλώπηξ διαφυγοῦσα πάγας αὖθις οὐχ ἁλίσκεται. id est, Vulpes, quæ semel effugerit laqueos, non capitur iterum. Huic animanti natura inest astutia, quemadmodum leonibus audacia. Sic Pindarus in Isthmiis hymno quarto, Τόλμᾳ γὰρ εἰκὼν θυμὸν ἐριβρεμέταν θηρῶν λεόντων ἐν πόνῳ, μῆτιν δ' ἀλώπηξ. i. virum fortem ob robur leoni, ob prudentiam vulpi comparat. Confine est illi quod alibi retulimus, Iterum ad eundem lapidem impingere, quod vsurpauit Gregorius Theologus in epistola quadã ad Bosphorium, δὶς γὰρ πρὸς τὸν αὐτὸν λίθον προσπταίειν τοῖς ἀνοήτοις μόνοις ἡ παροιμία δίδωσιν. id est, Bis enim ad eundem lapidem impingere, solis stultis concedit prouerbium.

Abydena illatio.

Ἀβυδηνὸν ἐπιφόρημα, id est, Abydena illatio, siue irruptio. Dici solitum, vbi quis obstrepit, aut cõuiuantibus, aut aliud quippiam agentibus, & tumultu molestiam adfert. Zenodotus ait extare prouerbiũ apud Eudoxum in fabula, cui titulus suppositiitius. Atque hinc esse natum, quod olim Abydenis mos fuerit, si quem ciuem, aut hospitẽ acciperent conuiuio, præterea in sacris ac solennibus epulis, vt post vnguentum & coronas, infantes à nutricibus inducerentur, circunferrenturque suauiandi. Vagientibus autem & clamantibus pueris, garriẽtibus item & obstrepẽtibus nutriculis, conuiuium tumultuosum & iniucundum reddebatur. Ergo cum amicis aliquot suauiter colloquentibus interuenit rabula quispiam & immodice loquax, qui cõfabulationem sua loquacitate sit inamœnam redditurus, recte dicemus, ἀβυδηνὸν ἐπιφόρημα. Tametsi in quibusdam codicibus, ἐπιφώνημα legimus, id est, acclamatio: verum, vt opinamur, mendose: quandoquiquidem Athenæus libro Dipnosophistarum 14. mentionem facit huius adagii, demonstrans complurium auctorum testimoniis, ἐπιφορήματα dici bellaria, siue secũdas mensas: ab inferendo, non ab acclamãdo. Quin & Stephanus ἐπιφόρημα. Itidem Zenodotus & Suidas. Solus Hesychius legit ἐπιφώνημα, indicãs & hoc dici in eos qui hospites calumniabantur. Ceterum quod in nonnullis codicibus scriptum visitur, ἀβυδηνῶν pro ἀβυδηνὸν, minimum interest ad sensum.

Mendici pera non impletur.

Πτωχοῦ πήρα οὐ πίμπλαται, id est, Mendici pera non impletur. Zenodotus ait ex Callimacho sumptum. Sensus per se liquet, nẽpe inexplebilem esse mendicitatem. Nam quo plura dederis iis qui animo sunt mendico, hoc plura petunt. Deflecti potest vel ad improbos, qui semper aliquid flagitant ab amicis: vel in diuites, quibus nihil est satis: Aptissime congruet in illos, qui libidini, cupiditati, ambitioni, reliquisque id genus affectibus addicti sunt. Nam iis illud euenit, vt quo intemperantius explent sese, hoc magis magisque sitiant, esuriantque.

Laconicæ lunæ.

Λακωνικὰς σελήνας, id est, Laconicas lunas, subaudiendũ, caussaris, aut eiusmodi quippiam. De promissis aut pactis incertis atque infirmis dicebatur. Nam, vt aiunt, Lacones, si quando pactum auxilium poscerentur, lunas caussabantur, atque hoc prętextu suffugiebant, quod, vt testatur Lucianus, legem tulisset Lycurgus, ne præliũ inirent, nisi plenilunio. In ceteris item negotiis auspicãdis, lunę rationes superstitiosius obseruabant: atq; hinc occasio prouerbii. Ad hoc adlusit M. Tul. in epist. quadã ad Atticum, cuius initium est, Dionysius vir optimus, li. 7. Ego quoniã 4. Non. Ian. compitalitius dies, nolo eo die in Albanũ venire, molestus familiæ. Veniam 3. Nonarum. Igitur inde ad vrbem prid. Non. Tua σεληνὶς quem in diem incurrat, nescio: sed prorsus cõmouerit te incõmodo valetudinis tuę nolo. Quamquã haud clã est, hoc loco in vulgatis codicibus λαμὶς scriptũ esse, non

σεληνίς. Nõnulli λῆψις mutauerant: verũ sensus huc vocat, vt σεληνίς, id est, lunula legamus. Cum enim significasset, quos dies obseruasset, aut delegisset ipse, veluti superstitiosior, adiecit de Attico, tua lunula in quẽ incidat diem, nescio, ludens & in illius superstitionem: sed ita tamen, vt valetudinis rationem haberi velit ab Attico. Conuenit cum eo quod alias recẽsuimus, Accessei luna.

Lucerna pinguior, & lecytho pinguior.

Λιπαρώτερος λύχνου, λιπαρώτερος λικυθίου, id est, Pinguior lucerna, pinguior lecytho. Videtur ironia prouerbialis in eos qui cum sint edaces, nihilo tamẽ inde fiunt habitiores, quẽadmodum lucerna plurimum absumit olei, neque tamen fit vnquam saginatior. Fortassis nõ absurde deflectetur in homines crasso iudicio, aut luxui deditos, aut voluptarios. Refertur à Diogeniano.

Ad mensuram aquam bibunt, citra mensuram offam comedentes.

Μέτρῳ μὲν ὕδωρ πίνοντες, ἀμετρὶ δὲ μάζαν ἔδοντες, id est, Ad mensuram bibentes aquã, citra mensuram offam edentes. Zenodotus scribit hunc versiculum oraculo proditum in Sybaritas, in vulgi sermonẽ abiisse, qui ob immoderatũ luxum à Crotoniatis subuersi sunt: quemadmodum alibi retulimus. Vnde poterit accommodari, vel in eos qui ex summis deliciis, opibusque rediguntur ad extremam inopiam: vel in eos qui præpostere sunt sordidi, parcissimi in rebus minutissimis, in magnis neglig ẽtes, cuiusmodi plerosque videas mortales. Est autem versus heroicus, qui tamẽ in omnibus, quos adhuc viderimus codicibus deprauate legitur. Restituetur autem hoc pacto,

Μέτρῳ ὕδωρ πίνοντες, ἀμέτρως μάζαν ἔδοντες.

Consimilis formæ est illud Theocriti in Bucoliastis,

Καὶ φεύγει φιλέοντα, καὶ οὐ φιλέοντα διώκει. id est,
Auersum insequitur, rursum auersatur amantem.

In toga saltantis personam inducere.

SALTANTIS personam in toga inducere, est quippiam facere neutiquam decorum: veluti si senex ineptiat. Aut si qs seriis misceat ludicra. Martialis in præfatione secũdi libri, Noli ergo, si tibi videtur, rem facere ridiculam, & in toga saltantis inducere personam. Toga ciuium erat Romanorũ, & honoris gratia sumebatur ab iis qui iam excessissent e pueritia, deposita prætexta, ipso cultu virilem animum ac mores profitẽtibus, vnde & virilis toga dicebatur. Hinc illud Ciceronis in Philip. Sumpsisti virilẽ togam, quam statim muliebrẽ stolam reddidisti. Quin & pacis tempore gestabatur, quemadmodum sagum in bello. Vnde M. Tullius in Phillippicis subinde iubet, depositis togis saga sumere. Et idem, Cedant arma togæ. Item Lucanus de Pompeio,

Prætulit arma togæ, sed pacem armatus amauit.

Abronis vita.

Ἄβρωνος βίος, id est, Abronis vita. De molliter ac deliciose viuentibus. Sumptum à moribus Abronis cuiuspiam notæ luxuriæ: quemadmodum apud nos Apicius & Aesopus luxu nobilitati sunt. Græci quidquid delicatum ac molle, ἁβρὸν & πάναβρον appellant: vnde ἁβροδίαιτος, lauti victus & opipare victitans. Refertur à Zenodoto.

Inest & formicæ & serpho bilis.

Ἔνεστι κἀν μύρμηκι κἀν σέρφῳ χολή. id est,
Formicæ inest sua bilis, & Serpho sua.

Admonet adagium, non esse contemnendum inimicum quempiam, nec vllum temere lacessendum: quandoquidem nullũ animal tam minutum aut imbecillũ, quod iritatum non excandescat ira. Quadrabit & in homunculos nullis præditos viribus: tamẽ vindictam molientes, ira, vt solet, animos suppeditante. Serphus minutulũ animal non dissimile formicæ. Brasidas, auctore Plutarcho, cum manum in caricas temere misisset, & à mure inibi forte fortuna latente morderetur, Papæ, inquit, vt nullũ est animal tam pusillum, neq; tam inualidum, quod lacessitũ, nõ cupiat vlcisci sese.

Locrense pactum.

Λοκρῶν συνθημα, id est, Locrensium pactum. De fœdifragis dictum, cuiusmodi quondã habiti Locrenses, qd fœdere prodito, quod cum

cum Peloponnesiis inierant, ad Heraclidarum partes defecerint. Vel, vt quibusdam placet, quod Siculos eluserint, non præstita fide. Hæc propemodum Zenodotus. Refertur iisdem ferme verbis ab Eustathio in Bœotiam Homeri.

Cassioticus nodus.

Κασσιώτικον ἅμμα, id est, Cassioticus nodus. De moribus vafris ac versutis dici consueuit. Cassius mons est, & eiusdem nominis ciuitas in Aegypto vicina Pelusio. Ei genti quasi genuinum ac gentilitium est, miros quosdam nodos nectere. Huic affine, quod alio diximus loco, ἡράκλειον ἅμμα, id est, Herculeus nodus, quo arctissimam atq; indissolubilem amicitiā significamus. In caduceo Mercuriali duo sunt serpentes, masculus & fęmina, qui medio corporū complexu nodum efficiunt Herculanum. Ab eo supernę partes sic ad osculum coeunt, vt flexu circulum efficiāt: infernæ simili flexu ad caducei capulum reuocantur, qua parte item caudę coeunt vtriusque. Hanc imaginem caducei, adhuc videre est in nomismatibus antiquis. E quibus opinamur symbolum suum mutuatus est Joannes Frobenius, typographorum huius ætatis diligentissimus: nisi quod extra circulum, quē serpentes faciunt capitibus inter se coeuntes, addita est colūba sceptro insidens. Hunc nodum Mercurio consecrarunt. Aegyptii, innuentes fœdera non oportere vnquam dissolui, verum plurimum valere debere: vnde & Herculano cognomen additum. Quamquam Galli, & haud scimus an etiam Aegyptii, non alium putant Herculem, quam Mercurium. Refertur apud Diogenianum ac Suidam, adagium de Cassiotico nodo. Stephanus aliter effert, nimirum hoc pacto, κασσιώτικα ἱμάτια, id est, Cassiotica pallia, nisi forte pro ἱμάτια, scriptum erat ἱμάντια, id est, lora.

Bonus cantor, bonus cupediarius.

Ἀγαθὸς ψάλτης, ἀγαθὸς ζωμοποιός, id est, Bonus cantor, bonus cupediarius. In vituperium musicæ artis dictum, quasi eiusdē sit hominis aures delectare cantu, & palatum cupediis. Archidamus Zeusippi filius, cum quidam sibi commendaretur hoc nomine, quod bonus esset cantor: At hic, inquit, apud nos bonus cupediarius.

Ad amussim applica lapidem, non ad lapidem amussim.

Plutarchus in commentariolo, cui titulus, Quo pacto quis intelligere possit se profecisse, throcaicū hunc prouerbialem refert:

Πρὸς στάθμην πέτρον τίθεσθαι, μήτι πρὸς πέτρῳ στάθμην. id est,
Lapis amussi est applicandus, non amussis ad petram.

Admonet, vitam ad leges esse corrigēdam, non contra leges ad mores nostros trahendas esse: vt id faciamus quod honestum sit: nō id rectum existimemus, quod facimus. De Lesbia regula retulimus alibi.

Extra quærere sese.

Proverbiali schemate dictum à Persio, Satyra prima:

-Examenq; improbum in illa
Castiges trutina, nec te quæsiueris extra.

Id est, tuis te facultatibus metiaris, non populari opinione. Respondet illi quod idē alibi dixit, Tecum habita. Nam domi habemus quæ proprie nostra sunt, nec aliunde petenda. Qui non est contentus recti cōscientia, sed famam spectat, ἔξω βλέπειν, id est, foras, prospicere dicitur. Plutarchus in commentario, qui inscribitur, Quemadmodum quis intelligere possit se profecisse, Δῆλός ἐστιν ἔξω βλέπων ἔτι, καὶ πρὸς δόξαν ἑλκόμενος. id est, Palam est illum adhuc foras prospicere, & opinione famaque duci. Huc pertinet illud quoque quod alibi retulimus.

Ἀλλότριος βοῦς πολλάκις ἔξω βλέπει. id est,
Extraneus bos sæpe prospectat foras.

Nimirum domi multa desiderans. Porro sapiens omnia sua bona secum portat in seipso, totus instar mundi teres atque rotundus.

Aliorum medicus, ipse vlceribus scates.

Plutarchus in cōmmētario, cui titulus, Quo pacto quis ab inimico iuuari possit, hunc senariū ex tragœdia quapiā allegat.

Ἄλλων ἰατρός, αὐτὸς ἕλκεσι βρύων. id est,
Aliis medens, at ipsus vlceribus scatens.

In eos torquendus est, qui errata castigant incessuntq; aliena, intercutibus vitiis ipsi madētes. Illud vulgo tritissimum: Medice, tibi ipsi medicus esto. Gregorius in Apologia de fuga sua, κατὰ τὴν παροιμίας πόῤῥω θέομεν,

ἄλλοις ἰατρεύειν ἐπιχειροῦντες, αὐτοὶ βρύοντες ἕλκεσι. id est, Aut prouerbium procul effugiamus, aliis mederi parantes, ipsi scatentes vlceribus. Non dissimilem sententiā refert M. Tul. Phil. 12. Etenim qui multorum custodem se profitetur, eum sapientes sui primum capitis aiunt custodē esse oportere. Xenophon in conuiuio simile quiddam indicat vulgo iactatū in diuinatores, οἱ μάντιες λέγονται δήπου ἄλλοις μὲν προαγορεύειν τὸ μέλλον, ἑαυτοῖς δὲ μὴ προορᾶν τὸ ἐπιόν. id est, Aiunt sane diuinos aliis quidem prædicere futura, sibi ipsis vero non prospicere quod instat.

Tragice loqui.

Τραγικώτερον λαλεῖν, i. Tragice loqui. Est verbis vti magnificentioribus. Est enim tragicorum character sublimis, amatq; tragœdia ampullas & sesquipedalia verba. Menāder apud Plutarchum in consolatorio cōmentario ad Apollonium, Εἰ δ᾽ ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς νόμοις, ἐφ᾽ οἷς περ ἡμεῖς ἔσπακας τὸν ἀέρα τὸν κοινόν. ἵνα σοι τραγικώτερον λαλῶ. id est, Quod si iisdem legibus, quibus & nos hausisti communem aerem, vt tibi Tragice loquar. Vtitur & Plato lib. De repub. 3. Gregorius Theologus in epist. quadam, Ἀλλ᾽ οὐκ ἦν οἶμαι πράττοντα τραγικῶς, πανηγορίζειν κωμικῶς. i. Non licebat, cum ageres tragice, festum agere comici. Idem in epistola ad Basilium, ὦ γῆ καὶ ἥλιε, ἀὴρ καὶ ἀρετή, τραγῳδίσω γάρ τι μικρόν, i. O terra & sol, aer & virtus: quamquam suspicamur pro ἀρετὴ scriptum fuisse αἰθήρ, quemadmodum ex ἀήρ fecerat ἀνήρ. Nam qui primus has epistolas edidit, adeo vī callere Grece, vt vix legat. Est subinde apud Lucianū ἐκτραγῳδίζειν, pro eo quod est magnificentius eloqui, & rem verbis ampliorem reddere, & φορτικῶς λαλεῖν, pro grandius & fastosius dicere.

Tragicum tueri.

Τραγῳδικὸν βλέπειν, id est, Tragicum tueri. Non dissimili figura dixit Aristophanes in Pluto πενίαν, id est, paupertatem describens,

Βλέπει γέ τοι μανικόν τι καὶ τραγῳδικόν. i.
Tragicum tuetur, ac furiale quippiam.

Quadrabit vel in fastuosus, vel in tristes ac luctuosos.

Lingua iurauit.

ILLVD è tragœdia cessit in prouerbium, ἡ γλῶσσ᾽ ὀμώμοκεν, id est, Lingua iurauit. Vbi quis non præstat fidem promissi: aut vbi non ex animo pollicetur. Est apud Euripidem in Hippolyto coronato:

Ἡ γλῶσσ᾽ ὀμώμοχ᾽ ἡ δὲ φρὴν ἀνώμοτος. i.
Iurata lingua est, animus iniuratus est.

Hunc versiculum incessiuerunt Comicorum conuicia. Aristophanes in Bacchis,

Ἡ φρένα μὲν οὐκ ἐθέλουσαν ὀμόσαι καθ᾽ ἱερῶν.
Γλῶτταν δ᾽ ἐπιορκήσασαν ἰδίᾳ τῆς φρενὸς. i.
Aut mentem quæ nolit per sacra iurare,
Linguam autem iuratam, seorsum ab animo.

Item in Ranis taxans Euripidem,

Ἡ γλῶττ᾽ ὀμώμοκ᾽, αἰσχύλον δ᾽ αἱρήσομαι. id est,
Iurata lingua est, Aeschylum autem præferam.

Sic & Pindarus in Isthmiis, encomio 5. laudans quendam cordatæ veracisque linguæ dicit,

Γλῶσσα δ᾽ οὐκ ἔξω φρενῶν. id est,
Lingua vero non extra mentem.

Euripidis dictū citatur à Platone in Theæteto, ἐὰν ἀποκρίνῃ ὅτι ἔστιν, εὐριπίδειόν τι ξυμβήσεται, ἡ μὲν γλῶττα ἀνέλεγκτος ἡμῖν ἔσται, ἡ δὲ φρὴν οὐκ ἀνέλεγκτος, id est, si responderis esse, eueniet nobis quiddam Euripideum, lingua vobis erit irredarguta, ceterum mēs non erit irredarguta.

Heri & nudiustertius.

Χθὲς καὶ πρώην, id est, Heri & nudiustertius. Prouerbialis hyperbole, tempus admodum nuper actum significans. Plutarchus in cōmentario De contentione ignis & aquæ, ἡ δὲ πυρὸς χρῆσις, ἐχθὲς φασὶ καὶ πρώην, ὑπὸ Προμηθέως, βίος πυρὸς, οὐκ ἄνευ ὕδατος ἦν. id est, Atqui ignis vsus heri, ac modo, quod aiunt, sub Prometheo, ignis vita, non citra aquam erat. Est subinde apud Lucianum, nominatim in libello De mercede seruientibus. Item Plato De legibus lib. 3. τὰ δ᾽ ἄλλα ἄλλοις πάμπολλα, ὡς ἔπος εἰπεῖν, χθὲς καὶ πρώην γεγονότα. id est, Quin & alia, quæ & aliis plurima, heri, vt ita loquar, ac nudistertius acciderant. Alibi legimus, nec tamen occurrit locus, ὁ χθὲς καὶ πρώην ἑαυτῷ στήσας θεούς. id est, qui heri, & nudistertius sibi deos instituit. Plato in Alcibiade secundo, Οἶμαι δέ σε οὐκ ἀνήκοον εἶναι

εἶναι ἐνίαγε χθιζά τε καὶ πρωϊζὰ γεγενημένα, id est, Arbitror autem tibi non inauditũ esse, quædam & heri, & nudistertius esse facta.

Non pluet post noctem, qua sus agrestis pepererit.

PLVTARCHVS in commentario De caussis naturalibus, versum hunc ceu prouerbio iactatum citat,

Μηκέτι νυκτὸς ὕειν, ἥκεν τέκῃ ἀγροτέρα σῦς. i.
Non iam nocte pluet, sus qua enitetur agrestis.

Sues cicures sæpius pariunt ac diuersis tẽporibus, feræ non nisi semel, Idque iisdem ferme diebus, nimirum ineunte æstate. Vnde negant fore pluuiam, posteaquam sus agrestis pepererit, nimirum exactis iã mensibus pluuiis. Per iocum vsurpari poterit, si dicamus, res fore tranquilliores, posteaquam morosus ac rixosus quispiam animo suo morem gessit.

Cum diis pugnare.

Θεομαχεῖν, id est cum diis pugnare dicũtur, qui vel naturæ repugnant, vel aduersus necessitatem reluctantur, Sumptum à gigantum fabula. M. Tullius in dialogo De senectute. Quid enim aliud gigantum more bellare cum diis, nisi naturæ repugnare? Euripides in Bacchis.

Κἀ θεομαχήσω, σῶν λογῶν πεισθεὶς ὕπο. i.
Cedam deis, parens tuis sermonibus.

Fertur & huiusmodi senarius inter sententias prouerbiales,

Θεῷ μάχεσθαι δεινόν ἐστι καὶ τύχῃ. id est,
Pugnare cum diis, cumque fortuna graue est,

Celebratur & illud Homericum,

Οὐκ ἔστιν πρὸς δαίμονα φωτὶ μάχεσθαι. id est,
Haud pugnare potest hominum cum numine quisquam.

Id imitatus Pindarus,

Χρὴ δὲ πρὸς θεὸν οὐκ ἐρίζειν. id est,
Non conuenit cum deo contendere.

Dorica musa.

Δωρικὴ μοῦσα, id est, Dorica musa. De munerum auidis. Aristophanes in Equitibus iocatur in Cleonem, quod nullam aliam musicam discere potuerit quam Doricam, videlicet adludens ad notissimas harmoniarum species, Doricam, Lydiam, Phrygiam & Bœoticam. Ludit autẽ verbo perperam deprauato, δωροδοκιστὶ pro δωριστὶ, οὗτος, inquiens, οὐ δύναται μαθεῖν, ἢν μὴ δωροδοκιστί. i. Iste discere haud potest, preterquam δωροδοκιστί. Est autem Græcis δωροδοκεῖσθαι, muneribus corrumpi, vt in gratiam alicuius dicas sententiam, id quod Pythagoras appellat κυάμους ἐσθίειν, id est, Fabas edere. Nam antiquitus fabis suffragia ferebantur. Itaque συμβολικῶς, fabas edebant, qui quæstũ ex ea re facerent. Sic enim interpretatur is, quisquis fuit, qui collegit historias quas Gregorius Nazianzenus attigit. Quamquam exortus est nuper qui Pythagoræ fabas vertit in oua, quod insit animantis initium: κύαμον autem dictum, quasi κύησιν. quem audiendum putaremus, si vel vnum auctorculum veterem, vel argumentum aliquod grauius adlegasset. Hesiodus itẽ principes corrupte iudicantes, δωροβόρους appellat, id est, doniuoros.

Ne supra pedem calceus.

Μὴ ὑπὲρ τὸν πόδα τὸ ὑπόδημα, idest, Ne vltra pedem calceus, id est, ne maiora viribus suscipias. Aut ne magnificentius te geras, quam pro tua cõditione. Lucianus in Imaginibus, μηδὲ ὑπὲρ τὸν πόδα ἔστω τὸ ὑπόδημα. id est, Neq; maior pede sit calceus. Rursum in proxime sequenti dialogo, ταῦτά σοι ἔκμετρα ἔδοξε, καὶ ὑπὲρ τὸν πόδα. i. Hæc tibi visa sunt immodica, & quam pro mensura pedis maiora. Rursum in Gallo, καὶ οὐχὶ κατὰ λόγον τοῦ ποδός. id est, Et haudquaquam iuxta pedis rationem.

Ne è quouis ligno Mercurius fiat.

Οὐκ ἐκ παντὸς ξύλου ἑρμῆς ἂν γένοιτο, id est, Non è quouis ligno mercurius fingi posset, i. Non omniũ ingenia sunt accommodata disciplinis. Quidã enim, vt ait Fabius, rus ablegãdi sunt. Sũpta est allegoria à fabris, qui materiam deligunt. Quandoquidẽ ad alias res alias materias conuenire copiose demõstrat Theophra. lib. De plantis 5. Item Pli. lib. 16. Quidã superstitiosius exquirũt materiam vnde numen exsculpant. Et quamquã Priapus ille deus facilis & crassus, haud grauatur ficulnus esse, nõ tamen idẽ liceat in Mercurio deo tam ingenioso, totoque prædio artibus. Tametsi magis adridet, vt ad magicum Mercurii simulachrum referatur, quem non ex quauis materia, sed certo ligno scalpebant, alioqui non futurum idoneum ad magicæ artis vsum. Vnde id

quoq; inter reliqua magici criminis argumēta obiectum fuerat Apuleio, quod Mercurii sigillum scalpendū curasset ligno buxi, quemadmodum ostendit ipse apologia Magiæ prima. Fortassis buxus ad id potissimum deligebatur, vel quod hominis pallorem præ se ferat, vel quod materies sit omnium maxime æterna. Nā & aduersus ignē quoq; ferri rigorē obtinet auctore Plinio. Apuleius in apologia Magiæ prima prouerbium refert ad auctorem Pythagoram: Non enim, inquit, ex omni ligno, vt Pythagoras dicebat, debet Mercurius exscalpi. Finitimum est huic quod est apud Athenæū lib. 5. Incertum autem vtrum Democharis an Cratetis dictum, Ἐκ θύμβρας οὐδ' ἂν εἷς δύναιτο κατασκευάσαι λόγχην, οὐδὲ ἐκ σωκράτους στρατιώτην ἄμεμπτον. id est, Ex thymbra nemo queat conficere lanceam, neque è Socrate probum militem. Est autē thymbra oleris genus aut fruticis non dissimile thymo aut satureiæ. Cuius meminit Plinius lib. 19. cap. 8. condimentis aptum, vnde & θυμβροφάγοι dicuntur Græcis, qui acribus delectantur, quod dicetur & in eos quibus res sunt asperæ. Rursus Athenæus in eodem libro, ἀλλ' οὔτε ἐκ θύμβρας, ἔφη δημοχάρης, λόγχη, οὔτε ἐκ τοιούτων λόγων ἀνὴρ ἀγαθὸς γίνεται. id est, Sed neq; è thymbra, quemadmodum inquit Demochares, lancea, neq; ex huiusmodi sermonibus vir bonus fit.

Non sum ex istis heroibus.

Οὐκ εἰμὶ τούτων τῶν ἡρώων. i. Non sum de numero istorū heroum, id est, non sum ex eorum numero, qui propensiores sunt ad lædendum quam benemerendum. A geniis sumptum, qui lacessiti sæpe perniciem adferunt, perraro iuuāt. Vnde qui se commodum, non noxam allaturos esse pollicebantur, hoc vtebantur adagio. Zenodotus Menandrum citat ex Ephebis.

Noui Simonem, & Simon me.

Οἶδα σίμωνα καὶ σίμων ἐμέ. i. Noui Simonē, & me Simon. De iis dicebatur qui pares essent. Zenodotus & Suidas scribit duos fuisse ductores, notæ vtrumq; improbitatis, Simonem & Niconem. Simonem autē, quod vitiis antecelleret, alterius famā obscurasse. Vnde prouerbio, Simonem vnum nominant. Tradunt hos duos Telchines fuisse, qui inducta in terram aqua Stygia, Arnon ædificarint. Vocantur autem apud Græcos Telchines, mali genii, siue homines fascinatores, & malefici. Strabo lib. 10. meminit Telchinū, aitq; nouē fuisse, qui è Rhodo Rheam sint comitati in Cretam. τελχῖνας autē dictos volunt παρὰ τὸ θέλγειν, quod est obscurare siue demulcere, quod homines illectos circumueniant. Hinc & τελχίνειον siue τελχινώδης dicunt, quidquid insigniter est improbum: & τελχιταίνειν, pro cōtētiose ac peruicaciter agere. Addit etymologus, omnes Cretenses τελχῖνας dici: & ipsam Cretam dictam τελχῖνα. Adagiū vsurpat Chrysostomus in Babyla, ὦ δεξιᾶς τελχῖνος. id est, O dextrā Telchinis. Sic enim appellat nocentem dextram.

Ne nimium callidum hoc sit modo.

TERENTIVS in Eunucho, Vide ne nimium callidum hoc sit modo. Donatus prouerbium esse demōstrat, quamquam anceps est lectio. Potest enim vtrunq; legi, & calidum & callidum, vt prius illud ad festinatū consilium, alterum ad nimis astutū referatur. Siquidem vtraque parum feliciter euenire solent, vel quæ nimium calent, id est, quæ præcipitantius instituūtur, vel quæ nimiū audacibus aguntur dolis. Et sicut auctore apud Titum Liuium, Fabio Maximo, temeritas non solum stulta, verum etiam infelix plerunq; est, ita versutia nonnunquā ad summum discrimen adducit. Qui callidum legunt, respicere videntur ad id quod paullo superius dixerat Chærea. Qui calidum legunt per vnicum l, & nostra quidem sententia rectius, Græcam figuram agnoscunt. Quoniam θερμὸν, illi tum scelestum, tum præceps & audax facinus vocant. Sic enim Penia in Pluto Aristophanica de senibus, qui rem nouam moliuntur, vt Pluto cæco restituant oculos:

Ω θερμὸν ἔργον κἀνόσιον καὶ παράνομον. id est,
Calidū ô facinus & impium & nefarium.

Interpres exponit, θερμὸν παράδοξον, τολμηρὸν, δύκινητον, id est, inauditum, audax & præceps, ac temerarium. Item Sophocles in Antigone:

Θερμὴν ἐπὶ ψυχροῖσι καρδίαν ἔχεις. id est,
In frigidis tibi mens calet negotiis.

Obiurgatur Antigone, quod nimium auide cuperet sepelire fratrem. Et Plutarchus Symposiacon Decade quinta, significat ζωρότερον quibusdam significare τὸ θερμὸν, vt

Achilles apud Homerum, iubens Patroclũ miscere ζωρότερον, exegerit celeritatem ministerii. Quemadmodum nos quoque, inquit, sæpenumero iubemus ministris θερμότερον ἅπτεσθαι τῆς διακονίας, id est, Calidius ac celerius adire ministerium.

Ne gladium tollas mulier.

Μὴ μάχαιραν αἶρε θῆλυ. id est, Ne machæram tolle mulier.

Hemistichium est carminis trochaici. Ne suscipias negotii molem, cum nequeas auxiliari. Virorum enim est, Ἀμύνασθαι περὶ πάτρης, vt inquit Homerus. Potest & in hunc trahi sensum, ne spem ostendas, quã præstare non possis. Ne mineris, aut ne lacessas inimicum, cum lacessitum nõ queas profligare. Brutus notat Ciceronem, quod Antonium concionibus suis irritaret, quẽ irritatum non potuerit comprimere, hoc est, gladium tolleret mulier.

Nec sibi, nec aliis vtilis.

QVI prorsus inutiles sunt, & fruges consumere nati, schemate prouerbiali, nec sibi, nec aliis vtiles dicuntur. M. Tullius in libris Officiorum, Quamobrem, vt ante dixi, cõtemnuntur ii qui nec sibi, nec aliis prosunt, vt dicitur. In quibus nullus labor, nulla cura, nulla industria est. Sumptum est ex nobili illo carmine Hesiodi, ex opere quod inscribitur ἔργα καὶ ἡμέραι, quod subinde citat Aristoteles:

Οὗτος μὲν πανάριστος, ὃς αὐτῷ πάντα νοήσει
Φρασσάμενος, τά τ᾽ ἔπειτα καὶ ἐς τέλος ᾖσιν ἀμείνω.
Ἐσθλὸς δ᾽ αὖ κἀκεῖνος, ὃς εὖ εἰπόντι πίθηται,
Ὃς δέ κε μήτ᾽ αὐτῷ νοέῃ, μήτ᾽ ἄλλου ἀκούων
Ἐν θυμῷ βάλληται, ὁ δ᾽ αὖτ᾽ ἀχρήιος ἀνήρ. i.
Omnia qui per se sapiat, longe optimus ille est,
Multo ante expendens quænam sint optima factu,
Is tamen & frugi est, qui paret recta monenti.
At qui nec per se sapiat, neque mente reponat
Ex aliis audita, vir vndiq; inutilis hic est.

Horum carminum sententiam T. Liuius sane quam elegãter & commode reddidit. Sæpe ergo, inquit, audiui milites, eum primum esse virum, qui ipse consulat quid in rem sit. Secundum eum qui bene monenti obediat. Qui nec ipse consulere, nec alteri parere scit, eũ extremi ingenii esse. Huius generis haud paucos videas mortales, qui cum ipsi ob mentis inopiam nequeãt dispicere, quid facto sit opus, dictu tamen mirũ, quam sint præfracti, quamq; non admittãt alienum consilium, videlicet asinum illum Horatianum referentes, qui cum nec viam nosset, nec duci pareret, in rupem præceps datus est. Hesiodi carmen Zenon, teste Diogene, sic inuertit.

Κεῖνος μὲν πανάριστος, ὃς εὖ εἰπόντι πίθηται.
Ἐσθλὸς δ᾽ αὖ κἀκεῖνος ὃς αὐτὸς πάντα νοήσει. i.
Optimus ille quidem, qui paret recta monenti.
Rursus at ille bonus, qui per sese omnia nouit.

Videlicet anteponens eum qui bene pareret, ei qui bene saperet. Huic enim intelligẽtiam dũtaxat adesse, illi vero etiam vsum & exercitationem.

Neq; compluitur, neq; sole aduritur.

Οὔθ᾽ ὕεται, οὔτε ἡλιοῦται, i. Neq; compluitur, neq; sole aduritur. De eo dici solitum, qui procul ab omni incõmoditate semotus, vitã ageret. Cui cõtrarium illud Horatianũ:

Sudauit & alsit.
Et pulueris & solis, & cælestis aquæ patiens latus.

Negotiatores, milites, athletę, nautę, atq; id genus homines soli ferendo, & imbribus tolerandis adsuescant oportet. Qui domi molliter viuit, ab his malis abest. Quamobrem in hominem delicatum, & ad labores ferendos inhabilem quadrabit, Aristophanes in Ranis Bacchi mollicien notans.

Καὶ μήτε θερμὴν, μήτ᾽ ἄγαν ψυχρὰν φράσης. i.
Nec æstuosam, nec nimis cedo frigidam.

Refertur à Zenodoto prouerbium.

Simiarum pulcherrima deformis est.

Τῶν πιθήκων εὐμορφότατος δύσμορφός ἐστι, id est, Simiarum pulcherrima deformis. Recte dicetur de his quæ ipso genere sunt vitiosa, neq; prorsus conferenda cum vel extremis eorum quæ sunt in honestorũ ordine: veluti si quis dicat, lenonem integerrimum esse periurium, aut honestissimũ histrionem infamem, aut optimũ Meuii carmen malum esse. Citatur a Platone, & ad Heraclitum auctorem refertur.

Quærens obsonium, vestem perdidi.

Ζητῶν γὰρ ὄψον ἱμάτιον ἀπώλεσα, id est, Obsonium dum quæro, vestem perdidi. Vbi res pessime cadit, aut cum pusilla quędā captātes, maiora perdimus. Refertur à Suida, & ab aliis, nec indicāt vnde sit natum. Quamquam obscurum non est, ab euentu profectum esse, quo fur quispiam, dum studet cibum tollere, comprehensus vix pallio quoque reiecto, effugit. Adlusit ad hoc prouerbium Aristophanes:

Διὰ ταῦτα δὴ καὶ ἱμάτιον ἀπώλεσας. i.
Ob hæc tibi vestis quoq; periit insuper.

Citius elephantum sub ala celes.

LVCIANVS in indoctum, θᾶττον ἂν πέντε ἐλέφαντας ὑπὸ μάλης κρύψειας ἢ ἕνα κίναιδον. id est, Citius quinque elephantos sub ala tegas, quam vnum cinędum. De iis qui dissimulari nullo pacto possunt, quin notis aliquibus prodant animi morbum. Est autē figura prouerbialis in hyperbole, cui cognatum illud apud M. Tullium ex Ennio, libro de Oratore 2. Flammam à sapiente facilius in ore ardente opprimi, quam vt bona dicta teneat.

Felix Corinthus, at ego sim Teneates.

Εὐδαίμων γε Κόρινθος, ἐγὼ δ' εἴην Τενεάτης. id est,
Fortunata Corinthus, at ipse siem Teneates.

Tena vicus quidam haud procul à Corintho, nemorosus & amœnus. Porro Corinthiorum opulentia insignis fuit. Strabo libro 8. scribit, hunc versum oraculo proditum fuisse cuidam Asiano, consulenti num præstaret Corinthum demigrare. Vnde videtur, sicut alia pleraq;, in vulgi sermonem abiisse, atque adeo refertur in catalogo Gręcanicorum adagiorum. Tempestiuum fuerit hoc vti, quoties in contentione duorū, non inficiabimur alterum per se præstantius, verum alterum magis arridere placereque animo nostro. Veluti si quis dicat, equidem fateor iuris scientiam, & ad rem & ad famam comparandam magis idoneā quam sit poetica, verum:

Εὐδαίμων γε Κόρινθος, ἐγὼ δ' εἴην Τενεάτης.

Sit illud melius aut vtilius, hoc animo meo gratius. Strabo admonet, à quibusdam pro Τενεάτης perperam legi Τεγεάτης. Nam Tegea ciuitas est Arcadiæ.

Asinus in paleas.

Ὄνος εἰς ἄχυρα, id est, Asinus in paleas, subaudiendum incidit. Dici solitum, vbi cuipiā fortuna lautior præter spem obtigerit, aut nactus forte fuerit aliquis, quo vel præcipue gaudeat, veluti si quem ostreorum auidum videas affatim vescentem illis, non importune dixeris, ὄνος εἰς ἄχυρα, id est, Asinus in paleas. In fragmentis secundi libri Dipnosophistarum citatur hic senarius ex Philomenis Comœdiis:

Ὄνος βαδίζεις εἰς ἄχυρα τραγημάτων. id est,
Iam vadis asinus in paleas tragematum.

Iucundius erit si longius transferas, putas, si quis cupienter legat poetam, quo peculiariter delectetur. Conueniet & in hūc vsum, vbi quis inscitia rem contaminat, veluti si barbarus & illiteratus bonum auctorē malis commentariis inquinet. Gaudet enim asinus volutatione, & omnia cōfundit hac lasciuia. Quod indicat Apuleius quoque, cū horti areolas omnes volutationibus corporis à se turbatas scribit. Adagium ab euētu natum esse nemo non videt.

Alia voce psitacus, alia coturnix loquitur.

PROVERBIALI schemate dixit Martialis in clancularium quendam poetam, qui cornicula Aesopicam referēs, suos ineptos versiculos nomine Martialis in vulgus spargebat, ratus futurum, vt titulo decepti lectores, Martialis esse crederent.

Credis hoc Prisce,
Voce vt loquatur psitacus coturnicis.

Conueniet in musicos aut poetas lōge dispari stylo, longeq; dissimili facultate. Psitacus inter aues proxime voces humanas exprimit. Coturnices pugnaces magis quā loquaces. Vnde Ouidius in Epitaphio psitaci:

Ecce coturnices inter sua prælia viuunt.

Caluus comatus.

CALVVS comatus apud eundem Martialē, haud dubie figura prouerbiali.

Caluo turpius est nihil comato.
Rursus idem,
Caluus cum fueris, eris comatus.

Apte dicetur in eū qui veris bonis nudus, adscititiis se venditat. Veluti si quis indoctus aliena pro suis ederet: aut si quis dissimulet esse se quod est, veluti si senex assuto galericulo,

galericulo, aut tinctis capillis affectet videri iuuenis: si deformis, adhibito fuco velit haberi formosa.

Primum Aegina pueros optimos alit.

Τὰ πρῶτ' ἀρίστους παῖδας Αἴγιν' ἐκτρέφει. id est, Aegina primitus optimos pueros alit. De re quapiam quæ melioribus initiis cœpta, paullatim ad deterius delabitur, vt pleraq; mortalium faciũt. Exortum adagium ob Achillem, Patroclum, Aiacem, Neoptolemum, quod hi virtute pręcelluerint, cum essent Aeginetę. Cõcinit his Strabo lib. 8. ostẽdens ex hac insula profectum Aeacum cum sua posteritate. Nam Stephanus insulę nomen inditum putat ab Aegina Aeaci matre. Eãdem aliquando maris imperium tenuisse, quę ne eum Atheniensibus quidẽ in Nauali ad Salaminem prełio de principatu certare dubitauerit, cum Persę Gręciã inuaderent. Huius meminit etiam Homerus. Est autem Cycladum nobilissima, quę diu dicta fuit Oenone, vt indicat idem Strabo & Stephanus. Ob laborum autem tolerantiam & industriam frugalitatemq; dicti sunt Aeginetę Myrmidones: cum enim haberent terram superne lapidosam, inferne frumentis idoneã, fodientes in cauernis habitare visi sunt formicarum more, & adsportandis lapidibus quodãmodo eius animantis industriam repręsentare. Deinde labente morum integritate, male cœperunt audire Aeginetę, id quod prouerbiis aliquot testatum est, quorum est illud, Aeginẽses neq; tertii neq; quarti, vt dictum est in prouerbio de Megarensibus. Non dissimile illi, Quondam fuerunt strenui Milesii.

Irrisibilis lapis.

Ἀγέλαστος πέτρα, id est, Irrisibile saxum. De re vehementer acerba tristique. Ostendebatur olim saxum quoddam in Attica, in quo ferebatur consedisse Ceres, cum relicto cęlo, succensis facibus, Proserpinam à Plutone raptam quęreret. Porro cum Eleusinem peruenisset, ibi tristis in saxo quodam insedit, quod ob eam ipsam caussam ἀγέλαστον appellabãt. Auctor Zenodotus. Quadrabit in seueros ac tetricos, quosque vocant ἀγελάστους, quorum in numero Socratem ponit Plinius, Periclem Aristides. Neque perperam accommodabitur ad rẽ magnopere molestam.

Agamemnonis hostia.

Ἀγαμέμνονος θυσία, id est, Agamemnonis victima. Quondam in duros & persuasu difficiles dicebatur. Inde natum, quod Agamẽnone rem diuinam in Troia facturo, bos effugerit, vixq; multo negotio comprehensus, reductus est. tantum Zenodotus. Quadrabit etiam in eos, qui nolentes & adacti quippiam agunt. Olim in sacris spectabatur, vt hostia lenis ac volens adstaret. Quod si refracto fune profugisset, infaustũ omen habebatur Nobis videtur & huc posse referri, quod Agamemnon in Aulide filiã Iphigeniam sacrificauit, sed admodũ inuitus. Recensetur à Zenodoto.

Mactata hostia lenior.

MACTATA hostia lenior, prouerbiali figura dixit Horatius in Odis:

Mactata veniet lenior hostia.

De spontaneis ac mansuetis. Sumptum est à sacrificiis, in quibus explorabatur hostia ducto per frontem cultro, idq; mactare vocabant. Vnde qui spectata sunt virtute, eos mactos virtute vocant.

Exiguum malum, ingens bonum.

Μικρὸν κακὸν μέγ' ἀγαθόν, id est, Pusillum malum ingens bonum. Admonet adagium, ex paullulo incommodi, laboreque exiguo, summa maximaque commoda colligi. Refertur à Diogeniano. Non discrepat hinc Ausonii sententia, quam commemorat A. Gellius lib. 16. cap. 1. ἄν τι πράξῃς καλὸν μετὰ πόνου, ὁ μὲν πόνος οἴχεται, τὸ δὲ καλὸν μένει. ἄν τι ποιήσῃς αἰσχρὸν μετ' ἡδονῆς, τὸ μὲν ἡδὺ οἴχεται, τὸ δὲ αἰσχρὸν μένει. id est, Si quid feceris honestum cum labore, labor abit, honestũ manet. Si quid feceris turpe cum voluptate, voluptas abit, turpitudo manet. Eãdem sententiam Cato, minus quidem modulate, minusq; rotunde, sed tamen fideliter extulit ad hunc modum: Cogitate cum animis vestris, si quid per laborem recte feceritis, labor ille à vobis cito recedet, benefactũ à vobis, dum viuetis, nõ abscedet. Sed si qua per voluptatem nequiter feceritis, voluptas cito abibit, nequiter factum illud apud vos semper manebit.

Attici Eleusinia.

Ἀττικοὶ Ἐλευσίνια, id est, Attici Eleusinia, subaudiendum

audiendum καθ' ἑαυτοὺς, id est, inter sese. Duris apud Zenodotum, ait parœmiam vsurpari solitam, si quando conuenissent inter sese aliqui secreto de re quapiã arcana tractantes. Ducta metaphora a mysteriis sacrorum Eleusiniorum, quæ in honorem Cereris agebãtur apud Eleusim, summa religione, mysticisq; ceremoniis, a quibus arcebantur prophani. Capitale autem erat ex his mysteriis quidquam in vulgus efferre: cuiusmodi videntur fuisse apud Romanos sacra Bonæ deæ, quam eandẽ C. Bassus apud Lactantium Fatuam appellatam tradidit. Nam hæc & noctu & in operto fiebant, & exclusis maribus.

Hermionis vice.

Ἀνθ' ἑρμιόνος, id est, Hermionis vice, addendũ ex vsu sentẽtiæ verbum, quod eam expleat, puta fuero tibi, aut mea domus, aut hæc vrbs erit vobis, aut aliud simile quippiam. Valet autem perinde quasi dicas, loco asyli tibi fuero, vel instar aræ, quæ te tutum reddat. Est Hermione templum in Peloponeso sacrum Cereri ac Proserpinæ, ad quod qui confugerint, tuti sunt propter loci religionem. Zenodotus Aristophanem citat in Babyloniis, qui huius adagii fecerit mentionem. Effertur bifariam ea vox, ἕρμιον, καὶ ἑρμιόνα, vt ἀπὸ τῆς κάλυκος καλόκη. auctor Stephanus.

Antronius asinus.

Ἀντρώνιος ὄνος, id est, Antronius asinus olim dicebatur, qui deformi prægrandique mole corporis esset, ceterum ingenio stupido bardoque. Antron autẽ ciuitas erat Thessaliæ, nomen inde sortita, quod cauernis & specubus abundaret. Illic aiunt asinos insigni magnitudine quondam fuisse, vnde prouerbium increbuit. Auctores Stephanus & Suidas. Attingit prouerbium & Homeri Scholiastes in Iliados β. Extat & hodie iocus vulgaris in homines magno corpore, quasi ii parum sapiant. Quasique natura si paria facere gaudeat, vt quod corporis addiderit moli, detrahat ingenio. Traditur a nonnullis, apud Antronios ingentes reperiri molares lapides, quorum qui substernuntur, ob segnitiem & quietem ὄνους vocant Græci. Lapidem autem vocamus stupidum & amentem.

Ventorum stationes.

Ἀνέμων στάσεις, id est, Ventorum stationes. De rebus multo vsu obseruatis, perspectisque. Apparet parœmiam integre sic esse pronunciandam, ἀνέμων στάσεις γινώσκουσιν οἱ ἐγχώριοι, id est, Ventorum stationes norunt indigenæ. Sũt enim plerisque regionibus sui quidam venti, quorum naturam optime norunt incolæ regionis illis obnoxiæ: qualis est Atheniensibus Scyron, paullum ab Argeste deflexus, reliquę Græcię ignotus: Narbonensi Galliæ Circius, a turbine & vertigine sic appellatus: siue Certius, vt vocat Cato, ventus apud illos clarissimus, nec vlli violentia inferior. Idem non modo in reliquis cæli partibus ignotus, sed ne Viẽnam quidem eiusdem prouincię vrbẽ attingens. At Auster in Aegyptum non penetrat, vt auctor est apud Plinium Fabianus. Iapyx Apulis est familiaris, & Atabulus Apulię certis montibus notus ac pestilens, vnde & vocabulum inditum. Sunt & alii permulti cuiusque regionis indigenę, vt apud Gellium testatur Fauorinus. Ad hęc est nõnullis alia aliis regionibus vis ac natura. Nam vt testatur in Problematis Aristotelis, Hellespontias, qui idem Scyron vocatur, Atticę terræ, insulisq; vicinis imbrem adfert: Aquilo Hellespõto ac Cyrenæ, Auster Lesbo. Atque hic cum apud alios sit tepidus & pluuius, Africæ frigidus est ac serenus, vbi rursus Aquilo pluuius, auctore Plinio. Etesiæ, quæ & statis anni temporibus oriũtur, & certis horis diei spirant & conquiescunt, in Hispania & Asia flant ab oriente, in Ponto ab aquilone, in reliquis mundi partibus a meridie. Suidas hęc verba refert, incertũ vnde sumpta, ἐγχώριοι γὰρ οὐ μόνον τὰς τῶν ἀνέμων στάσεις κατὰ τὴν παροιμίαν, ἀλλὰ καὶ τὰ τῶν ἐγχωρίων ἀνθρώπων ἤθη κάλλιστα γινώσκουσιν. hoc est, Indigenæ enim, non solum ventorum stationes, iuxta prouerbium, verum etiam indigenarum hominum mores pulcherrime norunt. Licebit in hunc vsum trahere, vt dicas, suæ cuique gentis ingenium esse cognitum suos cuique familiares esse notissimos, suam cuique vxorem maxime esse cognitam, suam cuique notam artem, in qua sit quam diutissime versatus.

Venti campus.

Ἀνέμου πεδίον, id est, Venti campus. In hominem

nem instabilem. leuem, & inconstantem dicebatur. Refertur a Diogeniano. Nam in planicie venti liberius huc atque illuc diuagantur, nullo coerciti obstaculo. Et Homerus subinde vana vocat ἀνεμώλια. Et ὑπηνέμια dicuntur, quæ solida non sunt, sed subuentanea. Denique instabiles ventosos dicimus. Horatius,

Romæ Tibur amo ventosus Tibure Romam.

Idem.

Non ego ventosæ venor suffragia plebis.

Postremo domum vndique perflabilem, nō illepide dixeris ἀνέμων πεδίον. Pindarus Olympiorum hymno 2. varias rerum humanarum vices eleganter expressit,

Ροαὶ δ᾽ ἄλλοτ᾽ ἄλλαι
Εὐθυμιᾶν τε μετὰ καὶ
Πόνων εἰς ἄνδρας ἔβαν.

Nunc alii, nunc alii fluxus, & cum trāquillitate & cum laboribus in homines venere. Hoc translatum videri potest & ab æstuariis mari reciprocationibus. Ceterum in Encomio septimo sententiam eandem extulit metaphora sumpta a ventis, qui non semper spirant iidem.

Εν δὲ μιᾷ μοίρᾳ χρόνου
Αλλοτ᾽ ἀλλαῖ διαιθύσσοισιν αὖραι.

In vna parte temporis nunc hæ, nunc aliæ discurrunt auræ. Rursus hymno 12. idem effert metaphora sumpta a tesseris:

Πολλὰ δ᾽ ἀνθρώποις παρὰ γνώμαν ἔπεσαν,
Εμπαλιν μὲν τέρψιος, οἱ δ᾽ ἀνιαραῖς
Αντικύρσαντες ζάλαις,
Εσλὸν βαθὺ πήματος χρόνῳ.

Vbi cerui abijciunt cornua.

Οπου αἱ ἔλαφοι τὰ κέρατα ἀποβάλλουσι. i. Vbi cerui cornua abiiciunt. Hoc adagio significabant velut αἰνιγματικῶς, quempiam in negotio difficili versari, Siquidem cerui cornua deposituri secedunt in loca aspera atq; inaccessa. Conueniet & in eos qui a cōmuni hominum conuictu subducunt sese, Timonem illum Atheniensem ob id ipsum μισάνθρωπον appellatum, imitātes. Quadrabit item vbi locum vehementer abditū abstrusumque significabimus. Postremo qd' innuemus nusquam inueniri, illic esse dicemus, vbi cerui cornua abiiciunt, vt quemadmodum ad Græcas calēdas de tempore. sitidem hoc de loco dicatur. Veluti si quis dicat ad hunc modum, Vbi gestum est illud præclarum facinus, quod iactas? Illic opinor, ὅπου αἱ ἔλαφοι τὰ κέρατα ἀποβάλλουσιν. Plinius libro ▮ capite 32. de ceruis cornua mutantibus scribit in hunc modū: Cornua mares habent, soliq; animalium omnibus annis, stato veris tēpore amittunt. Ideo sub ipsam diē quam maxime inuia petunt. Latent amissis, velut inermes, sed & ipsi bono suo inuidentes. Dextrū cornu negant inueniri, ceu medicamento aliquo præditū. Idq; mirabilius fatendum est, cum & in viuariis mutēt omnibus annis: defodi ab iis putāt. Hactenus ille. Meminit huiusce prouerbii & Aristoteles libro De natura animantium nono, cuius verba non pigebit adscribere. ἔτι δὲ ὁ ἄῤῥην ὅταν γένηται παχὺς, γίνεται δὲ σφόδρα πίων, ὁπώρης οὔσης οὐδαμοῦ ποιεῖ ἑαυτὸν φανερὸν, ἀλλ᾽ ἐκτοπίζει ὡς διὰ τὴν παχύτητα εὐάλωτος ὤν. ἀποβάλλουσι δὲ καὶ τὰ κέρατα ἐν τόποις χαλεποῖς καὶ δυσεξευρέτοις. ὅθεν καὶ ἡ παροιμία γέγονεν, οὗ αἱ ἔλαφοι τὰ κέρατα ἀποβάλλουσι. ὥσπερ γὰρ ὅπλα ἀποβεβληκυῖαι, φυλάττονται ὁρᾶσθαι. λέγεται δὲ ὡς τὸ ἀριστερὸν κέρας οὐδείς πω ἑώρακεν, ἀποκρύπτειν γὰρ αὐτὸ, ὡς ἔχον τινὰ φαρμακείαν. id est, Præterea mas posteaquam pinguerit, pinguescit autem admodum, idque autumno, nequaquam sese conspiciēdum præbet. Verum secedit e medio, quippe qui propter corpulentiam, tum facile capi possit. Ad hæc abiiciunt & cornua locis asperis inuentuq; difficillimis. Vnde prouerbium etiam natum est, Vbi cerui abiiciunt cornua. Nam vt iam armis suis exuti, cauent ne conspiciantur. Aiunt sinistrū cornu a nemine adhuc visum esse. Abdere enim illud ceruos, tanquam remedium aliquod in se habeat. Quamquam Plutarchus in commentario De Pythiis oraculis oratione prosa redditis, ostēdit hoc oraculum editum fuisse de Procle tyranno, vt illi fugere ac migrare liceret eo vbi cerui cornu abiiciunt, significante deo vt defoderetur, & e medio prorsus tolleretur. Idem meminit adagii Symposiacon decade 7. problemate 2.

Verberare lapidem.

PLANESIUM meretrix apud Plautum amatorem admonēs ne seruum, qui iam ad plagas obdurauerat occallueratque pulset, manui potius quam illi nociturus. Noli, inquit, amabo verberare lapidem, ne lædas manum. Apte dicetur, vbi quis obiurgat inca-

incastigabilem, aut docet indocilẽ, aut inanem operam sumit in re quacunque.

Vorare hamum.

NEQVE minus elegans illud in Curculione, Meus est, hamum vorat. De lenone, cui fraus intẽdebatur, epistolam qua decipiendus erat, lecturiente. Lucianus, καταπίειν τὸ ἄγκιστρον. Item apud Horatiũ in Epistolis.

Occultum visus decurrere piscis ad hamum.

Idem Plautus in Bacchidibus eandem sententiam simili extulit metaphora, Nũc ab transenna hic turdus lumbricum petit. Alterum a piscantibus, alterũ ab aucupio ductum est. Nos item in epigrammate quodã ad hanc parœmiam sic adlusimus,

Non stulti vsqueadeo sumus futuri, vt
Gustatum toties voremus hamum,
Vnco plus semel ære saucitati.
Vel sero sapiemus, & nocentem
Tandem carpere desinemus escam.

Vulcanus tibi vaticinatus est.

Αφθάς σοι λελάληκεν, id est, Vulcanus tibi vaticinatus est. Refertur a Suida, dictum est vbi quis crederet se rem habere certam, velut ex oraculo auditam. φθὰς apud Memphiticos Vulcanus dicitur, vnde litterulæ accessione ἀφθὰς, velut σάχυς ἄσαχυς.

Cantilenam eandem canis.

Τὸ αὐτὸ ἄδεις ἆσμα, id est, Cantilenam eandem canis. De eo qui molestus est sæpius eadem inculcans. Nihil enim odiosius, quam quod semper idem est. Dorio leno in Phormione Terentiana, Cantilenam eãdem canis. et, Mirabar si quid adferres noui. Familiare poetis est, nuntium, cantilenam appellare. Euripides in Ione.

Τίς ἡ δὲ μοῦσα χ' ὠ φόβος τίνων πέρι; id est,
Quæ cãtio hæc, quibus ve de rebus metus?
Idem in Hecuba,
Ἥξει τι μέλος γοερὸν γοεραῖς. id est,
Aliqua accedet cantio tristis tristibus.

Sumptum est a cantoribus, qui si quando diutius eandem occinant cantionem, tædium adferunt auribus. Proinde periti subinde variant carminis genus, quo satietatem deuitent.

Caligare in sole.

APVD Quintilianum legitur, vt elegãter ita & prouerbialiter dictum; Caligare in sole, pro eo quod est, in re clarissima cæcutire: idq; solet accidere vitiosis oculis, qui nihil vidẽt in luce quam maxime perspicua, videlicet sensum debilem obruente vi splendoris. Idem euenit noctuis & lusciosis. Nã iis lumen pro tenebris est. Non inuenuste torquebitur in istos, qui velut obscurũ causantur, quicquid eruditum fuerit. Quibus tenebricosa est vel Ciceronis oratio. Noctẽ enim in oculis circumferunt. Quemadmodum apud Senecam Portius dicebat, quendam spinas in pedibus habere, cum se per spinas ingredi quæreretur, videlicet ingenii vitium in argumentum conferens. At pedes, inquit, tui spinas habent, non locus. Itidem isti noctem qua se prædicant offendi in bonis auctoribus, in oculis secum adferunt, non in libris reperiunt.

Bos aduersus seipsum puluerem mouet.

Βοῦς ἐφ' ἑαυτῷ κονιεῖται, id est, Bos aduersus seipsum puluerem mouet, siue festinat. Vbi quis ad suum ipsius malũ volens lubensque ducitur. Nam boues vt sunt mansueti, facile se præbent vinciendos, neque grauatim obtemperãt iugo. κονιεῖν enim Grẹcis significat festinandi studio ciere puluerem. Quidam accommodant in eos qui prudẽtes ac scientes semet in præuisum periculum iniiciunt, bouis in more, qui sibi patitur inii ci vincula, quibus ad cædem ducatur. Refertur a Zenodoto.

Tragicus rex.

Τραγικὸς βασιλεύς, id est, Tragicus rex, dici potest, vel fastuosus turgidus, vel qui nomine duntaxat rex sit, ceterum viribus parum polleat, quemadmodũ Gallico prouerbio chartaceum regem appellãt τὸν αὐτοκράτορα, ceu titulo regem verius quàm opibus aut ditione. Dionysius Pheræum, quod decem menses potitus imperio mox vita decesserit, τραγικὸν βασιλέα dixit. Nam in tragœdiis tantisper durat imperium, dum fabula peragatur. Tum deposita persona, qui paullo ante fuerat Agamemnõ, aut etiam Iupiter, tressis homuncio discedit domum.

Contra retiarum ferula.

MARTIALIS in epistolari quadam præfatione, Denique videas, an te delectet contra retiarium ferula: id est, an id faciendum tibi putes,

putes, quod nemo non damnet atque exibilet. Domitius Calderinus interpres admonet subesse prouerbium, dici solitum in eos, qui infirmo presidio contra maxime instructum pugnarent. Quamquam idem paullo post alio dilabitur, nempe huc, gladiatores olim si minus placuissent, ferula cæsos eiici solere. Huic finitimum est illud Gellianum libro Noctium primo, capite 2. An non contra istum baculum moueas? heus homo, quid mecum tibi? Itaque ferulam aut baculum mouere cõtra quempiã, est refragari & insolentius repellere sententiam. Est autem ferula ligni genus, quo quondam pueri cædebantur atque item milites, si quid contra disciplinam facere videretur. Opinamur idem factitare solere in ludis gladiatoriis huiusmodi certaminibus præfectos.

Mulier imperator, & mulier miles.

Γυνὴ στρατηγεῖ, καὶ γυνὴ στρατεύεται. id est,
Et fœmina dux est, fœmina æque miles est,

Senarius est prouerbialis, quoties totum negotium ignauis commissum est, cumq; & ii qui præsunt, & ii qui parent, pariter sunt formidolosi. Apud Atheneum lib. 3. citatur Alexis in fabula, cui titulus γυναικοκρατία. Natura fœminam in hoc finxit, nõ vt imperet, sed vt pareat, vel Græco versiculo teste,

Γυναικὶ δ᾽ ἄρχειν οὐ δίδωσιν ἡ φύσις. id est,
Natura non dedit imperare fœminis,

Etenim quod in homine ratio & affectus, id in vita vir & mulier, ac iuxta Moysen, demiurgus ille fœminam viro subiecit. Tametsi Plato non omnino arcet mulierũ genus ab administranda Repub. si qua modo reperiatur idonea. Tacite vr̃ huc adlusisse Aeschines contra Timarchũ, κατιδὼν γὰρ οἰκίαν πλουσίαν καὶ οὐκ εὐνομουμένην, ἧς ἡγεμὼν μὲν ἦν γυνὴ μέγα φρονοῦσα καὶ νοῦν οὐκ ἔχουσα. id est, Cum vidisset domum opulentam, maleque gubernatam, cuius dux erat mulier superba & excors. Iucundior erit sententia, quoties longius deflectetur, veluti si quis auctorem ac præcipuum peripateticæ philosophię ducem appellet Tartaretum. Ita Vergilius,

- Tanti dux fœmina facti.

Sic Galenus alicubi Aristotelem appellat τοῦ λόγου πατέρα, quod ab ipso profecta esset sententia.

Trutina iustius.

Δικαιότερον σταχάνης. id est, Iustius trutina. Doricum prouerbium de iis qui insigni incorruptaque sunt æquitate. Dores. n. τὴν τρυτάνην, id est, Trutinam σταχάνην vocant. Est autem id libræ genus, quo vel minutissimum ponderis momentum sentitur dignosciturque. Latini quoque exactã ęqualitatem æquilibrium appellant. Vnde & æqua lance fieri dicitur, quod pari iure fit citra personarum respectum. Ita Modestinus Pandect. lib. 42. titulo de re iudicata. Quod & in persona mulieris æqua lance seruari, æquitatis suggerit ratio. Item Iustinianus Cod. 5. titulo de naturalibus liberis. Quapropter sancimus in huiusmodi casibus omnes liberos siue ante dotalia instrumenta edita sunt, siue postea vna eadẽque lance trutinari. Adsimili figura dixit Nicharchus in Epigrammate:

Γέγονεν δ᾽ ὀρθότερος κανόνος. id est,
Rectior est factus regula quam vlla fiet.

Sterilior Agrippa.

Ακαρπότερος ἀγριππου, id est, Sterilior Agrippo. Laconicum adagium est, de iis qui extremæ sunt paupertatis neque quidquam facultatum possident. Quadrat & in ignauos, nulliusque industriæ homines: Lacones oleam syluestrem agrippum vocant. Tantum Zenodotus & Suidas.

Iouis suffragium.

Διὸς ψῆφος, id est, Iouis suffragium dicebatur sacrum & inuiolatum. Vnde sententiam eius cuius sit velut refragabilis auctoritas, Iouis suffragium recte dixeris. Aut per ironiam, vbi quis arrogantius de re quapiam pronunciat, suamque opinionem pro lege atque oraculo postulat accipi, subiicietur διὸς ψῆφος. Aiunt enim locum, in quo Neptunus & Minerua iudicium peregerunt, vtrius nomine auspiciisque ciuitas Atheniensium institueretur, Iouis suffragium appellatum fuisse. Suidas Cratinum citat ex Archilochiis,

Ενθα διὸς μεγάλου θῶκος πεσσοί τε καλοῦνται. id est,
Magni vbi dicũtur tali, sedesq; Tonãtis.

Nam & talis olim ferebantur suffragia, nimirum à sortientibus.

In neruum ire.

In neruũ ire, Donatus, aut quisquis is fuit interpres Phormionis Terentianæ, demonstrat esse prouerbium, pro eo quod est decipere. Sumpta a sagittariis metaphora, quibus illud euenit interdum, vt dum nimiũ tendunt arcum, rumpant, aut sibi neruum aliquem fatigent, vt confine sit illi, de quo dictum est alias, ἀπορρήξομεν τὸ καλώδιον πάνυ τεινόμενον. Dictum est autem, in neruum ibit, pro eo quod est, in vincula ibit. Antiquitus enim qui soluendo non essent, vincti tradebantur creditoribus, donec opera compensarent creditam summam. Veretur enim adolescens amans, vbi eum in locũ traheretur Phormio, vt aut puellam domũ ducere cogeretur ex pacto, aut certe pecuniam acceptam renumerare, ni faciat vinciendus, & iuxta leges corpore luiturus, quod ære non posset, sibi magis consulturum illum, vt vel prodat omne commentum, vel vere mulierem abducat. Porro coniicere in neruum, & eximere e neruo, pro eo quod ob æs alienum vinctos abducere. Sed verba Terentii subscribemus: At enim non ducet, noui. Ceterum cum argentum repetent, nostro caussa scilicet in neruum potius ibit.

Ipse semet canit.

Αὐτὸς αὑτὸν αὐλεῖ, id est, Ipse suimet tibicẽ est, hoc est, ipse cuiusmodi sit, factis ipsis declarat. Tibicines enim olim laudes fortium virorum decantabãt. Proinde qui recte gestis sibi satis magnam gloriam comparat, quorsum huic necessum est conducere buccinatorem laudum suarum? Adagiũ in vtramlibet partem poterit applicari, bonam vel malam. Nihil huic opus tibicine, qui suis egregie gestis sat illustris est. Aut, Nihil opus huius vitam insectari, satis per se fœdã atq; infamem. Conueniet & in illos qui semetipsos laudãt, qui mos est gallis gallinaceis, etiam cum è pugna se proripuerint, Plato in Theætero, Φαινόμεθά μοι ἀλεκτρυόνος ἀγεννοῦς δίκην, πρὶν νενικηκέναι, ἀποπηδήσαντες ἀπὸ τοῦ λόγου ᾄδειν, id est, Videmur mihi ignaui galli in morem, cum ante victoriã a sermone resilierimus canere.

Ipse dixit.

Αὐτὸς ἔφα, id est, Ipse dixit. Quoties tantam esse cuiuspiam auctoritatem significamus, vt ea vel citra rationem ad quiduis credendum sufficiat. Adagium autem a Pythagora natum, qui quo plus venerationis & auctoritatis sibi suisq; conciliaret, in dissertationibus dicere solitus est, αὐτὸς ἔφα, id est, Ipse dixit: perinde quasi nõ sua referret, sed ab oraculo quopiam accepta. Ea vox deinde in vulgarem abiit sermonem. Huiusmodi ferme Suidas. Diogenes Laertius indicat hoc dictũ a Pythagora Zacynthio manasse. Quamquam M. Tullius libro De natura deorum primo, secus rem narrat. Nõ enim, inquit, tam auctores in disputando quã rationis momenta quærenda sunt, Quin etiã obest plerunque iis qui discere volunt, auctoritas eorum qui se docere profitentur. Desinunt enim suum iudicium adhibere, id habent ratũ, quod ab eo quem probant, iudicatum vident. Nec vero probatur id qđ de Pythagoricis accepimus, quos ferunt, si quid adfirmarent in disputãdo, cum ex his quæreretur, quare ita esset, respondere solitos, Ipse dixit. Ipse aũt erat Pythagoras. Tãtum opinio præiudicata poterat, vt etiam sine ratione valeret auctoritas. Quintilianus in Institutionibus, Nam & iudices, inquit, audiunt præsumentẽ partes suas, nec hoc oratori contingere inter aduersarios, quod Pythagoræ inter discipulos contigit, potest, Ipse dixit. Sed istud magis, minusve vitiosum est, pro personis dicentiũ. Adlusit horsum & Aristophanes, ἐν νεφέλαις,

Φέρε τίς γὰρ οὗτος, ὁ ἐπὶ τῆς κρεμάθρας ἀνήρ;
Αὐτός. τίς αὐτός; Σωκράτης. τίς Σωκράτης;
Ἴθ᾽ αὐτὸς ἀνάβόησον αὐτόν μοι μέγα.
Αὐτὸς μὲν οὖν σὺ κάλεσον, οὐ γάρ μοι σχολή. id est,
Dic age quis est iste cremathræ insidens homo?
Ipse est. quis ipse? Socrates. quis Socrates?
Abi ipsius ipsum voce magna mihi voca.
Quin ipse magis accerse, non mi est otiũ.

Quod autem dixit, ὁ ἐπὶ κρεμάθρας, vt hoc obiter indicem risus caussæ nouatum est, cũ Socratem intelligi vellet, animo suspenso nubes suspicientem. Nam cremathra vasculum est pensile, in quo obsoniorum, reliquiæ consueuerunt reponi. Dicitur autem bifariam, simpliciter aliquoties, sed frequentius per ironiam, veluti si quis Aristotelem ceu oraculum citãti dicat, αὐτὸς ἔφα. rationem dicti flagitans, neque contentus simplici scriptoris auctoritate. Conueniet etiam,

etiam, quoties sententiæ vel inuidiam, vel defensionem a nobis ad ipsum auctorem reiicimus. Iuuenalis.

Sic volo, sic iubeo, sit pro ratione voluntas.

Melius Horatius,

Nullius addictus iurare in verba magistri. Illud admonendũ videtur, ἀυτὸς ἔφη, in hac parœmia perinde valere, quasi dicas, dominus dixit, vt Pythagoras ab Aegyptiorum vatibus videatur didicisse figuram hanc prophetis familiarem. Aristophanes in Ranis,

Φράσον ταῖς ὀρχηστρίσιν, ὅτι ἀυτὸς εἰσέρχομαι. id est,

Dic saltatricibus meipsum aduenire.

Hoc est, herum, quod is quodammodo & famulis missis aduenire videatur. Huc pertinent quæ nobis antea dicta sunt prouerbio, Infixo aculeo. Sic Augustinus alicubi recensens opinionem Manichæi, Hæc, inquit, Manichæus dixit, atq; abiit: notans illum, quod sat haberet dixisse, cum docendũ esset quod dixerat Galenus item libro περὶ φυσικῶν δυνάμεων primo: ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα εἰπὼν, ἐξαίφνης ἀπταίστῳ καὶ σαφεῖ στόματι τελευτῶν ἀποπηδήσας ἀπῄει καταλιπὼν ἡμᾶς, ὡς μηδὲ πιθανῆς τινὸς ἀντιλογίας εὐπορῆσαι δυναμένους. id est, Hęc & his similia locutus, repente ore nihil cunctante quasi labi non posset, verbis apertis absoluit sermonem, moxque proripiens sese abiit, nobis ita relictis, quasi nihil omnino reperire possemus, quod vel probabiliter contradiceremus.

Teipsum non alens, canes alis.

Αὑτὸν οὐ τρέφων κύνας τρέφεις, id est, Cum temetipsum non alas, canes alis. In eum dicebatur, qui cum per inopiam sibi quę sunt ad vitam necessaria, suppeditare non posset, conaretur, aut equos, aut famulos habere domi. Apposite dicetur aduersus istos, quibus cũ ob rei familiaris angustiam vix suppetat quo vitam sustineant, tamen per ambitionem conantur fastu vestium, reliquoque strepitu potentes, & opulentos imitari. Breuiter conueniet in omnes, qui quæ ad voluntatem aut splendorem pertinent, curant, neglectis his quæ magis sunt necessaria. Porro necessariis prima debetur cura, dignitati posterior: veluti si quis in eruditione comparanda laboret, vitæ securus de qua periclitetur.

Terræ intestina.

Γῆς ἔντερα. id est, Terræ intestina. Dicebãtur vilia, nulliusq; precii. Saxa vero terræ viscera dicuntur. Refertur a Diogeniano. Terrę enim intestina sunt saxa: & lapides appellamus homines inutiles. Simile illi,

-Ἐτώσιον ἄχθος ἀρούρης. id est,

-Telluris inutile pondus.

Tenedius tibicen.

Τενέδιος αὐλητὴς, i. Tenedius tibicen, dicebatur testis falsus & calumniator, hinc natum, quod Philonome tibicinem suum subornauit, qui testaretur apud Cygnum, ipsam a Tenne de stupro fuisse interpellatã, ac vi etiam tentatam. Hæc ferme Stephanus in catalogo vrbium, De Tenedo sæpe iam dictum est alibi.

Cyrbes malorum.

Κύρβεις κακῶν, id est, Cyrbes malorum. De vehementer improbis, & omni facinorũ genere contaminatis. Apud Athenienses tabulæ quædam erant quadræ, in quibus leges descriptæ proponebantur, præterea variæ delinquentium pęnæ. Has illi κύρβεις appellãt, apud Lucianum ἄξονες dicuntur. Non dissimile est illi quod alibi retulimus, ἰλιὰς κακῶν, id est, Ilias malorum. Simili figura apud Athenæum lib. 9. dixit Antiphanes opinamur.

Καὶ ταῦτα μὲν μοι τῶν κακῶν παροψίδες. i.

Et hic malorum mihi catinus extitit.

Solent enim in eodẽ disco varia eduliorum genera apponi, sed quæ voluptatẽ adferant. Quo gratior est tropus, deflectens in contrarium, quasi dicas, Ilias bonorum.

Aries nutricationis mercedem persoluit.

Κριὸς τροφεῖα ἀπέτισεν, id est, Aries alituram rependit. Citatur ex Menandro. Quadrat vbi quis pro benefactis maleficiũ reponit. Allegoria sumpta est ab eo, quod aries cornibus impetat, aut vas in quo pabulum apponitur, ipsosque quorum opera nutritus est, aut etiam nutritur, cornibus incessit. Effertur & ad hũc modum prouerbiũ, κριοῦ διακονία, id est, Arietis ministerium, pro officio collato in ingratum, qui beneficium iniuria penset. Huic adfine quod est apud Aristophanem in Vespis, ὁ χάραξ τὴν ἄμπελον, id est, Vallus vitem.

A Doris

A' Dorio ad Phrygium.

Ἀπὸ δωρίου ἐπὶ φρύγιον, idest, à Dorio ad Phrygium venire dicebatur, qui à vita temperatiore ad luxum sese conuertisset, aut qui à fortuna mediocri se contulisset ad maiorē vitæ strepitum. Sumpta metaphora à notissimis illis veterum harmoniarum generibus, in quibus Dorium moderatius, quēadmodum indicat Suidas, referens hęc verba ex incerto auctore: τὴν δὲ τροφὴν ἐκληρώσατο μετρίαν, καὶ ἄθρυπτον, οὔτε κακχρυοῦσαν διὰ πενίαν, οὔτε διὰ πλοῦτον βλακεύουσαν, ἀλλὰ μέσην καὶ μουσικήν, τὸν δώριον τρόπον τῆς τύχης ἀληθῶς ἡρμοσμένην, i. Victum autē sortitus erat moderatum, deliciarum expertem, neq; sordidum ac molestum ob inopiam, neq; ob diuitias dissolutum, sed medium quendam ac modulatum, vere ad Doriū fortunæ modum attemperatū. Refert & aliū locū suppresso auctoris nomine, ni fallimur: οὐ φαινόμαι στρογγύλων λογάριον αὐτὰς δὲ τὰς θέσεις τῶν νοημάτων εἰς μέσον τιθέμενος μόνον. οὐ τῆς γλώττης τὸν τόνον ἀπὸ τῆς διαλέξεως εἰς ἐπιστροφὴν μεθαρμόσαιμι, ἀπὸ δωρίου φασὶν ἐπὶ φρύγιον. Quæ tametsi difficile est apte vertere, si nescias quid precedat aut sequatur, tamen apponamus diuinationem nostram, donec locus occurrerit. Non videbor hominum rotunde loquentium verba, sed ipsos sensus in medium adferens, tantum non ipsius linguæ tonum à disputatione ad attentionem adaptauero. Quamquam apud Suidā legitur μόνον εἰ. Ex his verbis apparet Dorium modum fuisse delicatiorem, Phrygium seueriorem. Apuleius Floridorum lib. 1. palam indicat, Doricam musicam à Phrygia longe diuersissimam fuisse, quandoquidem hæc ad religionem inflammabat animos, illa ad bellum inflā-mabat. Apulei verba sic habent. Tibicen quidam fuit Antigenidas, omnis voculæ melleus modulator, & idem omnimodis peritus modificator, seu tu velles Aeolion simplex, seu Asium varium, seu Lydium querulum, seu Phrygium religiosum, seu Dorium bellicosum Hactenus Apuleius, cui si credimus, non potest esse temperatus modus Dorius, qui ad bellum accendit, nisi forte ituris in prelium moderatius canebant tibiæ, quod illic plus valeat sibi presens animus, quam furore percitus. Verum an in Apuleii verbis, pro Aeolion legendum sit Aetolicum siue Aetholium, & pro Asium, Iassium siue Iastium ab Iade siue ἰασί, vt Ionicum intelligas modum, doctis expendendum relinquitur. Quamquam his non satis congruunt quæ refert Lucianus in Harmonide, καὶ ἑκάστης ἁρμονίας διαφυλάττειν τὸ ἴδιον, τῆς φρυγίου τὸ ἔνθεον. τῆς λυδίας τὸ βακχικὸν, τῆς δωρίου τὸ σεμνὸν, τῆς ἰωνικῆς τὸ γλαφυρὸν, id est. Vniuscuiusque harmoniæ seruare proprietatem, Phrygiæ diuinum impetum, Quod Apuleius vertit religiosum, Lidiæ bacchanalem furorem, siue licētiam, Doricæ seueritatem, Ionicę iucunditatem, Quod Apuleius videtur transtulisse variū. Contra Dion commentariis de regno refert, Alexandrum magnum ad bellum accēdi solere Timotheo musico Dorium incinente. Athenæus lib. 14. Doricæ harmoniæ tribuit, τὸ ἀνδρῶδες, καὶ τὸ μεγαλοπρεπές, καὶ τὸ σφοδρόν. i. seueritatem maiestatem, ac vehementiam, vt quæ neque dissoluta sit, neq; hilaris, sed tristis, minimeque varia. Iam his recentior Boethius in præfatione libri De musica, ostendit hanc artem ad mouendos affectus præcipuam habere vim, proque ratione modorum, alios atque alios animi motus vel excitare vel sedare. Addit Pythagoram incentione modi Phygii incitatum adolescentem patria barbarum, quippe Taurominitanum, vino temulentum, ira furentem, cum iam ædibus amicæ, quæ riualē admiserat, ignē admouere tentaret, tibicina iussa spondeos succinere, ad sobriam mentem reuocasse. Boethius refert iuuenem Phrygio modo fuisse incitatum, ac mutato modo ad se redisse, nec exprimit in quem modum sit mutatus Phrygius. M. Tullius quem illic citat Boethius, neutrius meminit modi, tantum ait spondeorum incentione fuisse sedatum adolescentem. Si Timotheus Dorio modo concitabat Alexandrum ad bellum, & hic adolescens ad expugnandam domum Phrygio fuit accensus, apparet modos hos non multum inter se discrepare. Lucianus Phrygio tribuit τὸ ἔνθεον, id est, furorem, sed sacrum duntaxat. Huius autem furoris Plato tria facit genera. vnū quod poetis immittant Musæ, alterum quod vatibus immittit Apollo, tertium qđ amantibus Cupido. Habet autem & Bacchus & Mars furorem suum. Itaque iuuenis ille triplici furore correptus insaniebat, Bacchi, Cupidinis & Martis. Pyrrhichios

[illegible] pag. 1472, edit. 3a 7,

chios aũt ad prælium acuere alias docuimus, vnde illud πυῤῥιχὴν βλέπειν, de trucibus & commotis. Pyrrhichio aũt cõtrarius est spõdeus. Quod ni Boethius dixisset mutatum modum, probabile esse poterat eundẽ modum Phrygiũ, & incitare Pyrrhichiis & sedare spondeis. Et haud scimus an Boethius cum ait immutatum modũ, sentiat nõ mutatas harmonias, sed vocũ celeritatem. Videtur locus prouerbio, cum ad diuersa transitur, veluti si quis de rhetorũ præceptis sermonem exorsus ad Theologicã materiam digrediatur. Veteres, vt arbitramur, de generibus harmoniarum diuersa tradiderũt, quod ipsa mutatis gentiũ moribus pariter sint immutata. Priscorum enim Asianorũ laudata est seueritas, priusquam luxu effeminarentur. Idem vsu venit Laconibus, in quibus sunt Dores. Hinc illa mixturarum nomina ὑποδώριον, μιξολύδιον, ὑπερμιξολύδιον. Athenæus hypodorium modum putat eundem esse cum Aeolio, cui tribuit tumorem ac fastũ, & submolle quiddam. Quidam musices studiosi affirmant difficillimũ esse transitum a Dorio ad Phrygium. Ostendimus & alias, Phrygium melos, σκολιὸν appellatũ, & in funebribus næniis adhiberi solitum. Quod si Dorius cantus Phrygio diuersus est, vtpote qui ad belli cupiditatẽ inflãmet, consentaneum est illum Pyrrhichiis constitisse, quandoquidem Spondeo contrarius est Pyrrhichius. Verum de his harmoniarũ generibus permulta Plato in libris de rep. Rursus in Lachete docet hanc esse vere Doricam cantionem, & Græcam harmoniam non Phrygiam, neque Ionicam, neque Lydiam, si vita concordet cum oratione bona. Nonnulla Plutarchus, in libro de musica. Nos quantum ad percipiendum adagii sensum sat est, attigimus.

A carcere.

Ἀπὸ βαλβίδος, id est, A carcere, siue repagulo, i. ab ipso rei principio. Sumptum a certaminibus equestribus, vbi cursus initium est a carceribus, i. repagulis, finis meta. Itaque cum exorsum negotii significamus, ab ipsis carceribus dicimus: cum finem, ad metam vsque. Veluti si quis dicat fœdum esse, si quis artifex ab ipso statim carcere peccet: aut neminem tam ignauum, qui non ἀπὸ βαλβίδος strenuus esse videatur. Extat apud Aristophanem. Confine quod alibi positũ est, ἀπὸ γραμμῆς, id est, A linea.

A cælo ad terram.

Ἀπὸ οὐρανοῦ μέχρι γῆς, i. A celo ad terram. Prouerbialis figura, perinde valens quasi dicas, quacunque de re, ab extremo initio vsq; ad supremum finem. Sic apud Plautũ in Persa licitatori roganti, num ex puella quædam scitari liceret, venditor quãtum vellet percontari permittens, A cęlo, inquit, ad terram, quod lubet.

Mores amici noueris, non oderis.

PORPHYRION in Horatium, hunc versum prouerbialem admonet fuisse.

Mores amici noueris, non oderis.

Eum nos inter Græcas sententias repertum restituimus. Et enim huiusmodi,

Φίλου τρόπους γίνωσκε, μισήσῃς δὲ μή.

Admonet in amicorum moribus quædam vitia dissimulanda, sic vt intelligantur quidem, sed tamen tolerentur, ne seuerior & oculatior in obseruandis amici malis subuertas amicitiam. Atque id præcepti locum habebit in leuioribus morbis, non in his quæ ad famam, aut ingens periculum pertinent amicorum. Non nosse amici vitia, est hominis parum deligẽtis quos diligat: odisse, parum ciuilis. Noscenda sunt vt aut corrigas, aut certe minuas: at non sic, vt ob ea videaris amicum odisse. Siquidem nulli futurus est amicus, qui nihil vitiorum in amico ferre possit.

Bithus contra Bacchium.

BITHVS & Bacchius nobile par gladiatorum fuit, quorum mentionem Suetonius quoq; fecit, pares arte, pares audacia. Proinde quoties duo æqualiter improbi contendunt inter sese, ita vt neuter alteri velit cõcedere, non intẽpestiuiter dicemus, Bacchiũ cũ Bitho cõmissum. Hora. in Sermonibus,

Vti non
Compositus melius cum Bitho Bacchius,

Rupili Persiiq;, parẽ inter ipsos improbitatẽ & maledicentiã significans. Quidquid insigniter improbum est, & ad oẽm contentionem paratũ, gladiatorium appellamus. Gladiatoria corporis firmitas, gladiatoria audacia, gladiatoriis animis ad me adfectãt viã. M. Tullius in Philippicis Antonii fratrem aliquoties Mirmillonem appellat. vt in Philippica sexta: Etiam ne ab hoc Mirmillone Asiatico, senatus mandata, legatorum verba audientur?

Eserninus cum Pacidiano.

SIMILE fuerit illud ex Lucilio, Eserninus cum Pacidiano compositus. Erant & hi gladiatores per omnia pares, longeq; omnium nobilissimi. M. Tullius in lib. De optimo oratorũ genere: A me aũt, quo maximis minima conferã, gladiatorũ par nobilissimum inducitur. Aeschines tamquam Eserninus, vt ait Lucilius, non spurcus hõ, sed doctus & acer, cum Pacidiano hoc cõponitur, optimus longe post homines natos.

Bis septem plagis Polypus contusus.

Δὶς ἑπτὰ πληγὰς πουλύπους πιλούμενος. id est,
Plagis adactus Polypus quatuor decem.

Dici solitum, vbi quis multo tandem malo fit emendatior. Quemadmodum accidit indomitis adolescentibus, qui plurimorũ experientia malorum tandem eicurãtur. Conueniet & in eos qui duriore ingenio præditi, non nisi grauibus suppliciis corrigũtur. Aiunt Polypum piscem captum diu multumque tundi cædique solere, quo mitior fiat, & ad esum accommodatior. Auctor Zenodotus.

Mopso Nisa datur.

SCHEMA prouerbiale videtur & illud apud Vergilium in Pharmaceutria,

Mopso Nisa datur:

cum præter omnium spem res præclara contigit cuipiam prorsus indigno, vt nihil iam non posse sperari vel a quouis appareat.

Mopso Nisa datur, quid non speremus amantes?

Est autem emphasis in nominibus. Nã Mopsum dicens, intelligit infimum, abiectissimumq; pastorem. Nisam puellam insigni forma. Non abludit hinc illud Sophoclis in Aiace flagellifero.

Οὐκ ἔστ᾽ ἄελπτον οὐδέν. id est,
Nihil est, quod haud sperare liceat.

In eandem sententiam Linus apud Stobæũ:

Ἐλπεσθαι χρὴ πάντ᾽ ἐπεὶ οὐκ ἔστ᾽ οὐδὲν ἄελπτον
Ῥάδια πάντα θεῷ τελέσαι, καὶ ἀνήνυτον οὐδέν. id est.
Speres cuncta, nihil quod non contingere possit.
Omnia sũt magnis factu procliuia diuis.

Quid nisi victis dolor.

Τί ἄλλο τοῖς νενικημένοις ὀδύνη; id est, Quid aliud quam victis dolor? Vsurpandum vbi palam fit in contumeliam quippiam. Sumptum a dicto Brenni palam illudentis Romanos in appendendo auro, quod stipulatus fuerat ab illis, desperantibus auxilium, vt a Romanis finibus abduceret Gallorum exercitum, Sed ipsius Plutarchi verba libitũ est subscribere: Ἐπεὶ τὰ δόξαν τοῖς κρατίστοις, συνελθὼν εἰς λόγους βρέννῳ καὶ σουλπικίῳ τῷ χιλιάρχῳ ῥωμαίων, ὡμολογήθη, τοὺς μὲν χιλίας λίτρας χρυσίου καταβάλλειν, τοὺς δὲ λαβόντας ἐκ τῆς πόλεως καὶ τῆς χώρας αὐτίκα ἀπελθεῖν, ἐπὶ τούτοις γενομένων ὅρκων καὶ τοῦ χρυσίου κομισθέντος, τῶν δὲ κελτῶν περὶ τοὺς σταθμὸν ἀγνωμονούντων, κρύφα τὸ πρῶτον, εἶτα φανερῶς ἀφελκόντων καὶ διαστρεφόντων τὴν ῥοπὴν, ἠγανάκτουν ῥωμαῖοι πρὸς αὐτούς, ὁ δὲ βρέννος οἷον ἐφυβρίζων, καὶ καταγελῶν ἀποδυσάμενος τὴν μάχαιραν ἅμα καὶ τὸν ζωστῆρα προσέθηκε τοῖς σταθμοῖς. Πυνθανομένου δὲ τοῦ σουλπικίου τί τοῦτο; τί γὰρ ἄλλο εἶπεν, ἢ τοῖς νενικημένοις ὀδύνη; τοῦτο μὲν ἤδη παροιμιώδης λόγος γέγονε, id est, Itaq; cum placuisset, vti principes in colloquium venirent Brẽnus, & Sulpitius Romanorum ductor, conuenit vt Romani mille libras auri dependerent: hi simul atque accepissent aurum, ex vrbe atque ex agris discederent. Super his cum iusiurandũ intercessisset, iamq; aurum esset adductum, Gallique pactæ fidei immemores initio furtim, mox palam deprimerent, detorquerentque lancem, Romanorum aduersus illos coorta est indignatio. At vero Brennus tanquam per ludibrium & irridendi caussa ensem vna cum baltheo exutum lancibus adposuit. Porro Sulpitio roganti, quid hoc esset rei, Quid enim aliud, inquit, nisi victis dolor? Atq; id dictum iam in prouerbium abiit. Cuius meminit Festus Pompeius, illud addens: Cum Camillus Brennum insidiis circumuentum concideret, & ille quæreretur contra fœdus fieri, retorsit in eum suam vocem, Væ victis. Sic etenim Festus effert prouerbium. Vnde palam est, dolorem, non opprobrium in Plutarcho vertendum fuisse. Lapus interpres aut lapsus est, aut vsus est exẽplari, in quo scriptũ erat pro ὀδύνη ὄνειδος. Huc adlusisse videtur Plautinus Ballio: Væ victis, cum victus vel iniquis cõditionibus parere cogitur. Et, ni fallimur, Vergilius in Mœride,

Nunc victi tristes, quoniam sors omnia versat,

Hos illi, quod nec bene vertat, mittimus hœdos.

Nonius Marcellus in dictione cestus, citat titulum Satyræ Varronianæ, Væ victis.

Aquam bibens nihil boni parias.

Ὕδωρ δὲ πίνων χρηστὸν οὐδὲν ἂν τέκης. id est,

Aquam bibens probum & vtile paries nihil.

Huius auctorem ferunt Demetrium Halicarnasseum: cuius sensus est, a poetis nihil præclarum, aut posteritate dignum, aut venustum proficisci, si biberint aquam, hoc est, si pauperes fuerint, & tenui victu. Horatius,

Nulla placere diu, neque viuere carmina possunt,
Quæ scribuntur aquæ potoribus.

Item Iuuenalis,

Quod si Vergilio puer, & tolerabile desit
Hospitium, caderent omnes a crinibus hydri,
Surda nihil gemeret graue buccina. Idē,
Satur est cum dicit Horatius. Ohe.

Demetrii Halicarnassei distichon huiusmodi citatur a Zenodoto, etiam si in epigrammatis refertur Nicerati titulo,

Οἶνός τοι χαρίεν, τι φέρει ταχὺς ἵππος ἀοιδῶν,
Ὕδωρ δὲ πίνων χρηστὸν οὐδὲν ἂν τέκης.

Quamquam apud Athenæum secus refertur versus prior,

Οἶνός τι χαρίεντι πέλει μέγας ἵππος ἀοιδῷ. id est,

Sane magnus equus lepido sunt vina poetæ.

Iidem versus referuntur ab Atheneo, secundo Dipnosophistarum libro, ex epigrāmate quodam, quod quidam scripserat in Cratinum, qui frequenter in comœdiis taxatur vt vinosus. Quin & Horatius eloquentiam vino tribuit,

Fœcundi calices quē nō fecere disertum?

Martialis,

Possum nil ego sobrius, bibenti
Succurrunt mihi quindecim poetæ.

Aristoteles libro De naturis animantium octauo, Psittacum loquaciorem fieri putat, si vinum biberit.

Digna canis pabulo.

Ἀξία ἡ κύων τοῦ βρώματος, id est, Digna canis pabulo. Ferme perinde valet, ac si dicas, Dignus operarius mercede sua. Et vix quisquam est tam inutilis minister, quin si non amplo salario, certe victu dignus esse videatur. Refertur a Suida. Quadrabit in hominē non vsquequaq; reiiciendum, atq; inutilem: aut in hominem assentatorem.

Canis digna sede.

Ἀξία ἡ κύων ἕδρας, i. Canis digna sede. Cū nouus honos obtigit cuipiā immerenti. Sumptū videtur a Meliteis canibus, quibus nonnullæ mulierculę maiorē habent honorem quam ipsis maritis. Nisi mauis referre ad Anubim Aegyptiorū deum. Porro constat, canibus a dominis tantum honoris habitum, vt defunctis etiam monumenta statuerint, Refertur a Diogeniano.

Si vinum postulet, pugnos illi dato.

Ἂν οἶνον αἰτῇ, κονδύλους αὐτῷ δίδου. id est,

Si vina poscat ille, pugnos porrige.

Vbi pro bonis rebus exspectatis, diuersa accipiuntur. Sumptus est hic senarius e tragœdia quapiam, de Cyclope, & Vlysse. Est autem notissima fabula, quemadmodum apud Homerum Vlysses Polyphemo Cyclopi vinum petenti subinde porrigit, quo simul atq; iam temulentus sopitusq; iaceret, palo præusto oculum illi perterebrauit. Putant metaphoram a pueris ductam, qui petentes non petenda, nonnunquā colaphos recipiunt. Ter. in Phormione: Pugnos in ventrem ingere. Pugnos plagas ipsas vocat, itidem vt Græci κονδύλους. Adagium refertur a Suida.

Pro perca scorpium.

Ἀντὶ πέρκης σκορπίον, i. Pro perca scorpium. Vbi quis optima captans, pessima capit. Nā perca piscis est vel maxime laudatus, cuius identidē meminit Athenæus, gulonum delicias recensens. Scorpius letalis est, quamquam est & piscis huius nominis, contempti saporis, de quo magis sentire videtur adagium. Simili figura dixit Lycophron,

Ὁ δ' ἀντὶ πιπὼ σκορπίον λαιμῷ σπάσας. i.

At scorpium ille glutiens pipus vice.

Est enim pipo auis genus.

Pro beneficentia Agamemnonem vlti sunt Achiui.

Ἀντ' εὐεργεσίας Ἀγαμέμνονα τίσαν Ἀχαιοί. i.

Pro meritis male tractarunt Agamemnona Graii.

Quidam ad hunc efferunt modum:

Ἀντ' εὐεργεσίας ἀγαμέμνονα δῆσαν ἀχαιοί. i. Pro benefactis vinxerunt Agamemnona Graii.

Dicebatur in ingratos, qui pro summo beneficio summum remetiuntur maleficium. Agamemnon enim tot exhaustis laboribus in expugnanda Troia, pro dignitate Græciæ, domū reuersus, veste inexplicabili inuolutus, interfectus est a Clytemnestra, auxiliāte Aegistho adultero, Annotatum est, hoc fere accidere viris de repub. bene meritis, vt pro benefactis pessimam gratiam tulerint a populo. Pindarus in Pythiis hymno quarto, φαντὶ δὲ ἔμμεν τοῦτο ἀνιαρότατον, καλὰ γινώσκοντ' ἀνάγκᾳ ἐκτὸς ἔχειν πόδα. id est, Aiunt autem hoc esse molestissimum, qui norit honesta necessitate foris habere pedē: hoc est, non frui bonis, cum ipse bene meritus sit de aliis, sed pro bene factis male audire.

Cane Tellenis cantilenas.

Ἄειδε τὰ τέλληνος, id est, Cane cantiones Tellenis. Quidā dici putant de dicacibus, mordacibusque: quidam de inepte loquaculis. Nam Tellenem hunc, tibicinem quendam fuisse, poetam item carminum ineptissimorum. Alii tradunt, hunc iocos quosdā versibus lepidissimis descripsisse, non sine multo sale scommatum. Meminit huius Tellenis Diarchus Messenius apud Zenodotū. Item Plutarchus in Apophthegmatis.

Azanæa mala.

Ἀζάνια κακά. id est, Azanęa mala. Dici solitum, vbi quis in re perdifficili & infrugifera plurimum sumeret laboris. Aut vbi res esset cuipiam cum homine difficili, moroso, intractabili, tenaci. Tradunt Azanæa regionem quampiam esse Arcadiæ, sterilem & culturæ inhabilem: in qua coloni multo sudore parum fructus referunt. Hæc ferme traduntur a Græcarum parœmiarum collectoribus. Ceterum Stephanus de nominibus vrbium, veluti fontem aperit nobis huius adagii. Siquidem is complures refert Azanias: vnam quæ sit Arcadiæ pars: in hac fontem quempiam esse, cuius aquā qui gustarit, hunc vsque adeo a vino abhorrere, vt nec odorem ferat. Alteram Massiliæ, tertiā Phrygiæ, cuius mentionem fecerit etiam Strabo libro Geographiæ 12. De hac Hermogenes, citante Stephano, huiusmodi quandam narrat fabulam. Cum illic frequentes essent villæ rusticorum, orta ob sterilitatem agrorum fame, collecti pastores rem diuinam fecerunt, fertilitatem a diis petentes. Ceterum cum dii non audirent illorum vota, perduraretque agrorum sterilitas, Euphorbus e pastoribus quidam nouum sacrificii genus excogitauit. Immolauit enim ζάν σοῦ καὶ ἐξιν, quod Phrygum lingua sonat, vulpem & Echinum. Hac hostia placatis diis, agros feraces esse cœpisse, quod vbi finitimis pastoribus esset cognitum, Euphorbo sacerdotium & imperium detulerunt: post loci nomen commutatum est, proq; Azania ἐξεχινάγουν vocatum, quod perinde sonat Phrygio sermone, quasi Græce dicas, ἐχιναλώπεκα, Latine, Echinouulpem. Huiusmodi ferme Stephanus, ex quibus coniectari licet, ex ea fabula natam parœmiam.

Capra nondum peperit, hædus autem ludit in tectis.

Αἲξ οὔπω τέτοκεν, ἔριφος δ' ἐπὶ δώματα παίζει. id est,

Nondum enixa capra, at iam in ædibus hœdus.

Qui postrema perfectaque iam aggrediuntur præteritis iis quæ præcessisse oportuit. Aut qui gloriantur iam adsecutos sese, cuius ne fundamenta quidem sunt iacta. Aut qui rem agunt præpostere. Prius est enim peperisse, quam vt hœdus ludat in tectis. Refertur a Zenodoto.

Reperit deus nocentem.

Εὗρε θεὸς τὸν ἀλιτρόν, id est, Reperit deus nocentem. Cum tandem vltio contingit improbis, quasi diuinitus immissa. Theocritus in Idyllio decimo,

Εὗρε θεὸς τὸν ἀλιτρόν, ἔχεις πάλαι ὧν ἐπεθύμεις. id est,

Inuenit deus impium, habes quę olim cupiebas.

Theocriti Scholiastes indicat, prouerbium & alia forma solitū efferri, εὗρε θεὸς αἴτιον. Simile est Homericum illud Iliados Δ.

Εἴπερ γάρ τε καὶ αὐτίκ' ὀλύμπιος οὐκ ἐτέλεσσεν,
Ἔκ τε καὶ ὀψὲ τελεῖ, σύν τε μεγάλῳ ἀπέτισαν. id est,

Quamquam etenim nō punit Iupiter ilico sontem,

At

At faciet tandem, & luerint sua crimina magno.

Huc pertinet illud Sophocleum,

Ὅτ᾽ ἄνδρ᾽ ἐτίς θεῶν
Βλάπτῃ, δύναιτ᾽ ἂν οὐδ᾽ ἂν ἰσχύων φυγεῖν. id est,
Vbi quis deorum læserit,
Nemo queat suffugere quamlibet potẽs.

Adstipulatur autem senarius ille prouerbialis,

Θεοῦ δὲ πληγὴν οὐχ᾽ ὑπερπηδᾷ βροτός. id est,
Plagam deorum nullus hominum suffugit.

Pindarus item in Pythiis,

Θεὸς ὃ καὶ πτερόεντ᾽ αἰετὸν κίχε, καὶ θαλασσαῖον παραμείβεται
Δελφῖνα, καὶ ὑψιφρόνων τιν᾽ ἔκαμψε βροτῶν. i.
Deus & alatam aquilam adsequitur, & marinum præuertitur delphinum, & elatorũ quempiam depressit mortalium.

Adstipulatur huic sentẽtiæ & in Olympiis,

Εἰ δὲ θεὸν ἀνήρ τις ἔλπεταί τι λαθέμεν ἔρδων, ἁμαρτάνει id est,
Quod si deum homo quispiam sperat falsurum se, cum agit aliquid, errat.

Ignauis semper feriæ sunt.

Qui vacant otio, feriari dicuntur, & otiosi feriati, & otium feriæ, quæ metaphorę tamquam in prouerbium receptæ sunt. Theocritus in Bucolicis,

Ἀέργοις αἰὲν ἑορτά. id est,
Semper feriæ inertibus.

Nam feriis etiam ethnici à prophanis negotiis abstinebant. Qui fugitant laborem, optãt dies festos, quo liceat otiari, ventriq́; & voluptatibus indulgere. Siquidem antiquitus in hoc dabãtur agricolis feriati dies aliquot, vt lusu reficerent lassitudinem. Admiscuerunt autem religionẽ, quo moderatiores essent lusus. Sed vt ad prouerbiũ reuertamur, apte accommodabitur in eos qui nunquã nõ caussantur aliquid, quo sint in otio, veluti quibus insuaues sunt litteræ, nunc excusant valetudinem, nunc occupationes rei domesticæ: non nunquam obstat rigor hyemis, alias ęstatis feruor, interdum autumni periculosum cęlum Demum auocat a libris, veris amœnitas, mox fugitura. Pransi negant esse rem habendam cũ libris, antequam concoxerit stomachus. Imprãsis obstrepit fames, quo minus libeat. Luci dicũt ignauum esse, domi desidere. Ceterum ad lucernam vigilare, oculis inimicum. Si suppetit res domestica, quorsum opus, inquiunt, litteris? Si deest, negant pauperem posse philosophari. Iuuenis negat, æui florem curis senilibus absumendum. Prouectior ait, valetudini parcendum.

Catulæ dominas imitantes.

Τὰς δεσποίνας αἱ κύνες μιμούμεναι, i. Dominas imitantes catellæ. Vbi serui dñorum ferociam repræsentant, aut discipuli pręceptoris resipiunt arrogãtiam, aut ministri principum fastum. Breuiter quoties ii qui subsunt, eorum exprimunt mores, sub quorũ imperio degunt. Vnde & illud Iuuenalis,

Maxima quæq́; domus seruis est plena superbis.

Videas autem & Melitæas, opulentarũ mulierum delicias, fastum, lasciuiam, totamq́; ferme morum imaginem reddere. Vsurpatur hoc adagium a Platone, libro de repub. octauo, Ἀτεχνῶς γὰρ αἵ τε κύνες κατὰ τὴν παροιμίαν οἷαί περ αἱ δέσποιναι. γίγνονταί τε δὴ καὶ ἵπποι καὶ ὄνοι πάνυ ἐλευθέρως καὶ σεμνῶς εἰθισμένοι πορεύεσθαι κατὰ τὰς ὁδοὺς ἐμβάλλοντες τῷ ἀεὶ ἀπαντῶντι, ἐὰν μὴ ἐξίστηται. i. Palam enim tum catellæ, iuxta prouerbium, tales quales sunt dominæ. Tum & equi & asini tales redduntur, qui adsuefacti fuerint admodum libere, fastuoseq́; per vias ingredi: semper incursantes in obuium ni cedat.

Tantali pœnæ.

Ταντάλειοι τιμωρίαι, i. Tantali supplicia. De iis dicendum, quibus adsunt quidem bona, verum his frui negatum est. A fabula Tantali sumptum, quem poetæ fingũt, apud inferos adsistere flumini sitientem, quod si quando admouerit se potaturus, repente aquam labris contactam refugere. Tum capiti imminere arborem pomis onustam, sed eam subito porrigenti manum alio subducere sese, atque ita miserum pręsente copia, inopia discruciari. Id olim in diuites parcos & sordidos dici vulgo solere, testis est Horatius in Sermonibus,

Tantalus a labris sitiens fugientia captat
Pocula. quid rides? mutato nomine de te
Fabula narratur. congestis vndique saccis
Indormis inhians, & tamquam parcere sacris
Cogeris, aut pictis tamquam gaudere tabellis.

Idem in Odis,

Magnas inter opes inops.

Gregorius Nazianzenus in epistola ad Basilium eleganter detorquet ad huius mundi delicias, quæ nunquam explēt animum, ταντάλειοι, inquit, τινές καὶ κατάκριτοι διψῶντες ὕδασι, τὴν ἐλεεινὴν ἐκείνην καὶ ἄτροφον Παιδαισίαν. i. Tantalii & execrabiles sitientes in aquis, miserandam illam & nihil alimoniæ conferentem Pãdæsiam. παιδαισίαν autem Græci vocant conuiuium ex omni genere deliciarum apparatum.

Viro seni maxillæ baculus.

Ἀνδρὸς γερόντος αἱ γνάθοι βακτηρία, id est,
Maxilla senibus Scipionis est vice.

Dici solitum de iis qui ob defectas ætate vires, lautiore pariter & copiosiore victu coguntur vti, quo qđ senecta deterit, vtcunq; sarciant cibo. Manet & in hodiernum senile verbum. Ego me dentibus meis sustento, Est autem velut ænigmaticum, reliquos ingredi pedibus, senes dentibus. Etenim quod decessit natiuo corporis succo, id cibi ac potus adminiculo sarciēdum. Videmus illud euenire vulgo, posteaquam destituit senes edacitas illa, vitæ finem imminere.

Ne verba pro farina.

Μὴ λόγους ἀντ' ἀλφίτων. id est,
Ne verba pro farinis.

Aduersus eos iacebatur, qui beneficium verbis, nōn re dabāt. Qui fere magnatum mos est, vti suos splendidis promissis alant. Bene autem admonet in Pandectis Pomponius iureconsultus, peculium re, non verbis augendum esse. Quadrabit item in eos, qui beneficium pollicitis rependunt, Aut qui consolantur oratione, cum auxilio sit opus. Veteres quidquid ad victum pertineret, ἄλφιτα vocabant. Apparet e comœdia quapiam sumptum, est enim hemistichium carminis Iambici trimetri. De prouerbio Aristophanico, ᾄδειν πρός τὰ ἄλφιτα, dictum est alias.

Ancoras tollere.

NONNVLLAM prouerbii faciem habet, quod est apud M. Varronem in opere De re rustica, capite extremo, Ancoras tollere, pro eo quod est, moliri discessum, quod genus & illud, Talaria nectere. Hęc sunt huius verba: Interea redit ad nos Pauo. Et si vultis, inquit ancoras tollere, latis tabulis sortitio fit tribuum, hoc est, si vultis omissa disputatione hinc abire. Quamquam hic adluditur ad ambiguam tabularum significationem, quæ tum nauticæ sunt, tum forenses, quibus suffragia ferebantur. Huic simile Quintilianicum illud: Oram soluere. Nam ita plerique legunt.

Vino vendibili suspensa hedera nihil opus.

VINO vendibili suspensa hedera nihil opus, id est, Vera virtus non eget alienis præconiis. Aut res præclarę per se placent, neq; desiderant exoticam commendationem. Sumptum apparet a cauponum more, qui vinariis tabernis signum hederaceum solēt prætendere. Ita Plautus idem in Pœnulo: Inuendibili merci oportet vltro emptorem adducere, proba merx facile emptorem reperit. Horatius,

Vbi largius æquo
Laudat venales qui vult extrudere merces,

Canere ad myrtum.

Ἄδειν πρὸς μυῤῥίνην, id est. Ad myrtum canere, prouerbio iubebatur imperitus litterarum & infacundus, quiq; non posset apud eruditos loqui. Hinc sumpta metaphora, quod apud veteres mos esset, vt in cōuiuiis singuli suam cantionem canerent: quod si quis citharā accipere recusasset, vtpote musices ignarus, is per iocum accepto ramo laureo seu myrteo, cogebatur ad eum canere. Porro priscis hunc canendi fuisse morē testatur & Fabius, lib. Institut. I. Vnde, inquiens, ēt ille mos, vt in conuiuiis post cenā circumferretur lyra: cuius cum se imperitum Themistocles confessus esset, vt verbis Ciceronis vtar, habitus est indoctior. Sed veterum quoq; Romanorū epulis fides ac tibias adhibere moris fuit. Plutarchus I. Symposiacon libro scribit, olim fuisse morem, vt in conuiuio primum voce cōmuni deū canerent παιανίζοντες, vt ait: deinde myrteū ramum vnicuique tradi solere, quē ἄσαρκον vocatum existimat, quod is qui eum accepisset, caneret. Post lyra circumlata, qui peritus artis fuisset, eā accipiebat, canebatque sonum chordarū ad vocem adtemperans. Recusantibus autem musices imperitis, σκολιὸν carmen dicebatur, quod non esset vulgare, neque cuiuis facile. Alii dicunt myrtum non solere ordine circumduci, sed a sponda

a sponda ad spondam transferri, vt posteaquam cecinisset is qui in prima sponda primus sedebat, ei traderet, qui in secundo lecto primus accumberet, hic rursum tertii lecti primo. Deinde rursum primi lecti secundus, secundo loco in secunda accumbenti sponda traderet, eumq; ad modum per omnes iret. Hæc ferme Plutarchus.

Admeti nænia.

Ἀδμήτου μέλος, id est, Almeti nænia. De tristi lugubrique cantione. Accommodari poterit ad orationem querulam ac miserabilẽ, Accipitur enim cantilenæ genus, quod σκολιὸν vocant, de quo multa Iulius Pollux. Dictum est autem obliquum, vel a tibiarum figuris, vel quod in conuiuiis, quemadmodum modo diximus, obliquo ordine a lecto in lectum flecterentur canendi vices. Quidã huiusmodi cantiones faciles & illaboratas intelligunt: nimirum quales oportet esse, quæ inter pocula canuntur & ex tempore. Verũ de iis, deq; superiore prouerbio, qui volet copiosius edoceri, legat Aristophanis interpretem, in eo quem mox indicabimus loco. Adagium ad huiusmodi fabulam referunt: Admetus rex fuit Pheręorum, cuius armenta pauisse fingitur Apollo, mercede conductus, cũ ex Olympo depulsus, humana specie exsularet apud mortales. Exilii caussam hanc adferunt: Aesculapius Apollinis filius Chirone præceptore medicã artem perdidicerat: deinde sanguine qui ex Gorgonis fluxerat venis, a Pallade accepto, per hunc plurimos restituit sanitati. Porro sanguine qui a sinistis defluxerat venis, ad perniciem hominũ vtebatur, qui e dextris, ad salutem. Quin fabulis vulgatum est, illum etiam vita defunctos quosdam in vitã reuocasse. Quare ne pro deo haberetur apud mortales, cum id videretur pręstare qđ deorum ex proprium, Iupiter illum fulmine percussit. Ob id indignatus Apollo, Cyclopes qui Ioui fulmen illud fuerant fabricati, peremit. Quam rem indigne ferens Iupiter, Apollinem destinarat e cęlo ad inferos præcipitem dare, sed Latonæ interuentus, precesq, mitiorem pęnam impetrarũt. Itaque cęlo interdictum est, iussusque solũ vertere, damnatus vt annum apud hominẽ mortalem mercede seruiret. Igitur ad Admetum profectus Apollo regis armenta sicuti dictum est, pascebat & vt erat artifex, effecit vt oẽs vaccæ gemellos parerent. Cumq; apud Admetum perquam humaniter esset habitus, vt patrono gratiam officii referret a parcis impetrauit, vt cum in illarum fusis Admeti fatalis dies volueretur, liceret hac lege mortem effugere, si quem aliũ reperisset, qui volens illius vice mortẽ oppetere vellet, suique capitis dispendio illius vitam redimere. Ergo cum adesset dies ille fatalis, neq; quisquam inueniretur, qui mortis vicarius esse vellet, patre etiam ac matre recusantibus, vna Alcestis vxor mariti vitã sua cariorem habuit. Qua defuncta stridulæ quædam & lugubres nænię decantabantur adsidue apud Admetum, donec mota Proserpina, remisit Alcestidem. Aut, vt quidam dicunt, donec Hercules expugnato Orco, hanc ad superos reduxit. Meminit τοῦδε τοῦ μέλους etiam Euripides in Alcestide.

Δισσὰ δ᾽ ἦν μέλη κλύειν. id est,
At cantiones duplices audire erat.

Notat etiam Aristophanes in Vespis,

Ἄδει κλέωνος λαβόμενος τῆς δεξιᾶς
Ἀδμήτου λόγον, ὦ ταῖρε μαθὼν τοὺς ἀγαθοὺς φίλει
Τούτῳ τί λέξεις σκολιόν; id est,
Canit Cleonis apprehensa dextra
Verbum Admeti doctus, amice diligito probos,
Huic quid obliquum loqueris?

Miscet Iambicis anapæstica. Interpres citat hos versiculos ex fabula Ciconiis.

Ὁ μὲν ᾖδεν ἀδμήτου λόγον πρὸς μυῤῥίνην,
Ὁ δ᾽ αὐτὸν ἠνάγκαζεν ἁρμοδίου μέλος. id est,
Atq; is quidem canebat Admeti modos
Ad myrtum, vt alter adegit Harmodii melos
Vt caneret.

Congerit & alia quædam non indigna cognitu, quæ licebit inde petere.

Bellum haudquaquam lacrymosum.

Ἀδάκρυς πόλεμος, id est, Bellum lacrymis carens, vbi victoria contigit citra cædẽ & sanguinem. Aut vbi quis e periculoso quopiã negotio sic extricauit sese, vt nullo suo malo discesserit: siue cum rixosi verbis inter se digladiantur, nec est quidquam periculi, ne veniatur ad manus, Aut vbi certamẽ agitur eiusmodi, vt neutri parti quidq̃ accidat incommodi, velut in conflictatione litteraria, in qua victus discedit erudi-

 tior,

tior, victor amicior. Natum aiunt è vetusto quondam oraculo Dodonæo, quo responsum Lacedæmoniis aduersus Arcadas pugnaturis: ἄδακρυν πόλεμον ἔσεσθαι, id est, Bellum sine lacrymis futurum. Deinde contigisse illis victoriam nemine prorsus interfecto. Nos item incruentam victoriam vocamus, cum nulla cæde contingit victoria: & apud Græcos, ἀναιμωτὶ νικᾶν, id est, Citra sanguinem vincere. Plutarchus in commētario de fortuna Romanorum, ἄδακρυν νίκην appellat eā quam Paullus Aemilius de Persa reportauit. Effertur prouerbium etiā ad hunc modum, ἀναίματον ἔστησε τρόπαιον, id est. Incruentum statuit trophæum. Celebratur inter Pittaci oracula illud quoque: δεῖν τὰς νίκας ἄνευ αἵματος ποιεῖσθαι, Oportere victorias citra sanguinem fieri Auctor Laertius. Nec abhorret hinc illud quod in Græcorum commentariis reperitur: πόλεμός τις ἀσίδηρος ἀνὰ τὴν ἑλλάδα κεκίνηται. id est, Bellum quoddam absque ferro motum est in Græcia. Significat autem bellū, quod oratione non armis peragitur. Atque hæc tum magis erunt prouerbialia, si longius transferantur: vtputa, ad litem forensem, contentionē, aut aliud id genus certamen.

Flet victus, victor interijt.

Κλαίει ὁ νικηθείς, ὁ δὲ νικήσας ἀπώλετο. id est, Qui vicit, periit, plorant qui succubuere. Quoties vtraque pars magno suo malo discedit: ita vt plerunque in bellis solet accidere. Item in litibus forensibus, in contentionibus. Nam Hesiodus duas facit Eridas, quarum altera pestifera sit mortalibus, altera frugifera. In priore certaminis aggere qui vicerit, discedit improbior, victus fit infelicior. In posteriore qui superior euaserit, discedit clarior: qui superatus fuerit, discedit seipso melior. Tradunt hoc natum à Sibyllæ Erythrææ vaticinio, quod edidit de pugna apud Cheronæam commissa. Nā illic Athenienses cum Thebanis victi perierunt: Philippus victor protinus à Pausania sublatus est. Meminit huius Georgius Gemistus in Hellanicis. Quamquam idem olim vsu venit Troianis & Græcis, post insanissimum bellum, pro mala muliercula tot annos gestum. Nā Troia funditus euersa est, Græci victores aut in reditu periērūt, aut domi repererе perniciem.

Timidi nunquam statuerunt trophæum.

Ἀλλ' οἱ γὰρ ἀθυμοῦντες ἄνδρες, οὔποτε
Τρόπαιον ἐστήσαντο, id est,
At enim trophæum nobile haud vnquam viri
Statuere pauidi.

Suidas ex Eupolide citat. Vsurpatur à Platone in Critia: Ἀλλὰ γὰρ ἀθυμοῦντες ἄνδρες οὔπω τρόπαιον ἔστησαν. Apte dicetur in eos, qui per animi socordiā inertiamq; nihil egregium, nihil arduū audent aggredi: aut qui periculi metu à magnis abstinent negotiis, cum insignis gloria non nisi magnis periculis contingat. Neque triumphum egit quisquam qui non sit ausus Martis euentū exsperiri. Profertur & illud in timidios è Sophocle: πάντα γὰρ τοι τῷ φοβουμένῳ ψοφεῖ. id est, Formidoloso strepunt omnia.

Vna cum ipsis manipulis.

Αὐταῖς ἀμάλαις, id est, Cum ipsis manipulis. Cum omnia funditus pereunt, hoc est, cū ne gluma quidem fit reliquum. Prouerbiū à rusticis natū videtur. Refertur à Suida.

Ne Aesopum quidem triuisti.

Οὐ δὲ τὸν αἴσωπον πεπάτηκας, id est, Ne Aesopum quidem triuisti. De vehementer stupidis & imperitis. Refertur à Suida. Extat autem apud Aristophanem in Auibus:

Ἀμαθὴς γὰρ ἔφυς, κοὐ πολυπράγμων.
Οὐδ' αἴσωπον πεπάτηκας. id est,
Indoctus enim es, neq; sat solers,
Neq; triuisti saltem Aesopum.

Nam antiquitus Aesopi fabellas etiam vulgus idiotarum tenebat. Has igitur qui nō legisset, nihil scire videbatur. Erat autem natione Phryx; seruus Xanthi, liber factus est ab Idmone cæco. Plato comœdiarum scriptor, fingit illum reuixisse. Ab hoc omnes fabellæ in quibus inducuntur animalia bruta, αἰσωποποιοὶ dicuntur, quemadmodum in quibus homines, Sybariticæ, siue Sybaritides diminutiue.

Vulpes bouem agit.

Ἀλώπηξ τὸν βοῦν ἐλαύνει, id est, Vulpes bouē ducit. Cū res absurde geritur. Nihil enim vulpi cum agricolatione: veluti si quis poeta de rebus sacris concionetur: aut leno tractet rempublicam. Licebit & ad eum torquere, qui non ex animo, sed alio spectans, fingit

fingis sese quippiam velle facere. Extat & hoc apud Suidam.

Non inest remedium aduersus sycophantæ morsum.

Ἀλλ' οὐκ ἔνεσι συκοφάντου δήγματος, id est, Aduersus ictum sycophantæ non inest. Subaudiēdum φάρμακον, id est, remedium, dictum est in calumniam, cuius morsus nō solū perniciosissimus est, verum etiā ineuitabilis, quod clancularius plerunque. Olim remedia quædam anulis inesse creditum est: veluti aduersus serpentium morsus, aut morbum aliquem, aut fascinationem. Est apud Aristophanem in Pluto, apud quem iactanti anulum magicum, in quo remedium esset aduersus omne malorū genus, respondetur:

Ἀλλ' οὐκ ἔνεστιν συκοφάντου δήγματος

Quod imitatus videtur apud Athenæum lib. 3. Aristophanes.

-Ἐὰν δ' ἄρα
Στρέφῃ με πολὺ τὴν γαστέρ', ἢ τὸν ὄμφαλον,
Παρὰ φερτάτου δακτύλιος ἐστί μοι δραχμῆς. i.
Quod si mihi aluum torserit,
Aut vmbilicū, est anulus drachma mihi
A Phertato emptus.

Indoctior Philonide.

Ἀπαιδευτότερος φιλωνίδου, id est, Indoctior Philonide. Hic Melitensis erat prægrandi corpore, ceterum insulsus & indoctus. Notatur aliquoties apud Aristophanem, vt mulierosus, & in parasitos profusus.

Apage hospitem in tempestate.

Ἄπαγε ξένον ἐν χειμῶνι, id est, Apage hospitem in tempestate. Dici solitum vbi quis importunius adueniret. Nam molestiam adferunt hospites, si quando in rebus aduersis & afflictis superueniunt. Quando familiares magis adesse conuenit ægrimoniæ lenitores. Si peregrini superueniant, ad calamitatis molestiam accedit pudor, interdum maxima malorum pars. Recte accommodabitur, si quando petitur quippiam à principe negotiis parum lætis occupato. Admonet idem adagium, ne quis externus domesticis aliorum malis admisceat sese. Simile quiddam dixit Euripides in Alcestide:

-Ἀρ' οὐ τὸν ξένον
Στυγῶ δικαίως, ἐν κακοῖς ἀφιγμένον, id est,
An non mihi iure optimo
Inuisus hospes, qui in malis aduenerit?

Verba serui ad Herculem aduenientem, domo Admeti iam occupata luctu. Rursus in eadem fabula:

Λυπουμένοις ὀχληρὸς εἰ μόλοι ξένος. id est,
Molestus hospes tristibus si aduenerit.

Dentem dente rodere.

Dentem dente rodere dicitur, qui carpit eum qui neq; lædi queat, neq; sentiat. Aut qui mordet pari mordacitate præditū quēpiam. Martialis libro decimotertio, in obtrectatorem quendam:

-Quid dentem dente iuuabit
Rodere? carne opus est, si satur esse velis.

Simile illi, noli verberare lapidem.

Iouem lapidem iurare.

Iovem lapidem iurare, dicuntur qui sancte, & religiose deierant. M. Tullius Epistolarum familiarium septimo, ad Trebatium: Quomodo autem tibi placebit, Iouem lapidem iurare, eum scias iratum esse Iouem nemini posse? Sumptum à prisco feriendi fœderis ritu, quod à patre patrato manu tenente lapidem conceptis verbis peragebatur. Quemadmodum describit T. Liuius, & Macrobius. Vtebantur & Arabes lapide in feriendis fœderibus, quemadmodum refert Herodotus in tertio. Adagium varie poterit vsurpari. Ego tibi super hac re non dubitem, vel Iouem lapidem iurare. id est, quantumuis sancte. Huic iniuriato fidem habere malim, quam tibi Iouem lapidem, vt aiunt iuranti. Iouem lapidem iurabat, nihil istiusmodi cogitatum fuisse, id est, magnopere asseuerabat. A. Gellius in Noctibus vsurpauit ad hunc modum: Iouem lapidem, inquit, quod sanctissimum iusiurandum est habitum, paratus sum ego iurare, Vergilium hoc nūquam scripsisse. Apuleius in sermone De Deo Socratis; Quid igitur iurabo per Iouem lapidem Romano vetustissimo ritu? Veteres per caput illius quem carissimum habebant iurabant, Romani per genium principis, Socrates per canem & anserem, Zeno Citiensis per capparim, plerique per brassicam, καὶ μὰ τὴν κράμβην, quod multis exemplis è veterum poematibus repetitis docet Athenæus libro nono, eo quod huic diuinatoria quędam vis insit, eoque & sacram habitam tradit.

Cimmeriæ tenebræ.

MVLTAM obſcuritatem, aut animi caliginem Cimmerias tenebras appellant. Lactantius Inſtitutionum diuinarum lib. 4. O cæcum pectus, ò mentem Cimmeriis, vt aiunt, tenebris atriorẽ. Et hunc velut æmulatus diuus Hieron. vt Lactantianę admirator eloquentiæ, Rogo, inquit, quę tanta eſt cæcitas, & Cimmeriis, ſicut aiunt, tenebris inuoluta? Natum adagium à Cimmeriæ regionis prodigioſa obſcuritate. De qua Strabo libro Geographiæ primo, ſcribit in hunc modum. Καὶ μὴν καὶ τὸν κιμμερικὸν βόσπορον οἶδε, τοὺς κιμμερίους εἰδώς, οὐδήπου τὸ μὲν ὄνομα τῶν κιμμερίων εἰδὼς, αὐτοὺς δὲ ἀγνοῶν οἳ κατ᾽ αὐτὸν ἢ μικρὸν πρὸ αὐτοῦ μέχρις ἰωνίας ἐπέδραμον τὴν γῆν ἐκ βοσπόρου πᾶσαν, αἰνίττεται γοῦν καὶ τὸ κλίμα τῆς χώρας αὐτῶν ζοφώδες, καὶ φῆσιν,

Ἠέρι καὶ νεφέλῃ κεκαλυμμένοι, οὐδὲ ποτ᾽ αὐτοὺς
Ἠέλιος φαέθων ἐπιλάμπεται.
Ἀλλ᾽ ἐπὶ νὺξ ὀλοὴ τέταται. id eſt,

Quin Boſphorum quoq; Cimmerium cognouit, vt qui Cimmerios non ignorarit. Neque enim videlicet cum Cimmeriorum nomẽ cognitum habuerit, ipſos ignorauit qui temporibus illius, vel paullo ante illius ætatem a Boſphoro ad Ioniam vſq; terram omnem percurſarint. Itaque quo nam in climate ſita ſit illorum regio, velut innuit, cum eam caliginoſam facit, &, vt ipſius vtamur verbis, vmbris ac nebulis tectam, ſiquidem.

Igneus illos
Haud vnquam irradiat Phœbus, nox atra ſed illis
Ingruit aſſidue.

Porro locus quem Strabo citauit, quamquam verbis aliquot diuarians à poeta, eſt apud Homerum Odyſſeæ 11.

Ἡ δ᾽ ἐς πείραθ᾽ ἵκανε βαθυῤῥόου ὠκεανοῖο.
Ἔνθα δὲ κιμμερίων ἀνδρῶν δῆμός τε πόλις τε
Ἠέρι καὶ νεφέλῃ κεκαλυμμένοι, οὐδὲ ποτ᾽ αὐτοὺς
Ἠέλιος φαέθων ἐπιδέρκεται ἀκτίνεσσιν,
Οὔθ᾽ ὁπότ᾽ ἂν στείχῃσι πρὸς οὐρανὸν ἀστερόεντα,
Οὔθ᾽ ὅτ᾽ ἂν ἂψ ἐπὶ γαῖαν ἀπ᾽ οὐρανόθεν προτράπηται,
Ἀλλ᾽ ἐπὶ νὺξ ὀλοὴ τέταται δειλοῖσι βροτοῖσι. i.

Aſt ille Oceani peruenit ſumma profundi.
Illic ſunt populique & mœnia Cimmeriorum,
Nubibus & cæca aſſidue caligine tecta,
Illos haud vnquã radiis ſol aſpicit ardẽs,
Nec quãdo aſtriferum curru petit arduus axem,
Nec rurſum ad terras magno deuectus olympo,
Sed nox incũbit miſeris mortalibus atra.

Cimmeriorum mẽtionem facit etiam M. Tullius, libro Academicarum quæſtionum quarto. Et Cimmeriis quidẽ, quibus aſpectũ ſolis, ſiue Deus aliquis, ſiue natura ademerat, ſiue eius loci quem incolebãt ſitus, ignes tamen aderant, quorum illis vti lumine licebat. Iſti autem, quos tu probas, & cetera. Et in hac regione Naſo poeta Somno Deo regiam ædificauit, libro Transformationum vndecimo.

Eſt prope Cimmerios longo ſpelunca receſſu,
Mons cauus, ignaui domus & penetralia Somni,
Quo nunquam radiis Oriens, mediuſve, cadensve,
Phœbus adire põt; nebulæ caligine mixtæ
Exhalantur humo, dubiæque crepuſcula lucis.

Apud Græcos conſtanter per duplex m ſcriptum inuenitur, tametſi refragatur etymologia, quam adfert Euſtathius, autumans κιμμερίους dictos, quaſi ἐν τῷ ἀέρι κειμένους. Sed vero propius eſt, κιμμερίους vocatos. quaſi χειμερίους, quamquam hic quoq; m ſimplex.

Fruſtra Herculi.

Εἰκῇ τῷ ἡρακλεῖ. Fruſtra Herculi, ſubaudi calumniam ſtruxeris. De his dici conſueuit, qui ſic omnia ſua negotia gerunt, vt nemo queat aut audeat calumniari. Nam Herculi mos erat res alienas vi abducere, non dolo. Conueniet aut in vehementer laudatum, probatumque aut in præpotentem, quem inſimulare tutum non ſit. M. Cato cenſorinus plus quadragies in ius vocatus fuiſſe memoratur, ſemper iudicum abſolutus ſententiis. Hunc Cæſar in Anticatonibus inſimulauit auaritiæ. Id Plutarchus perinde ſcribit eſſe, quaſi ſi quis Herculem inſimulet ignauiæ. Nihil enim minus in Herculem quadrat, quam hoc criminis. Sunt qui putent congruere, cum cũ aliquis omnia facit impune, nec à quoquam accuſatur. Quemadmodũ Hercules impune res alienas conſueuit abigere.

Ne in neruum erumpat.

TERENTIVS in Phormione. Verum hoc sæpe Phormio vereor, ne ista fortitudo in neruum erumpat denique. Quadrat in temerariam inconsideratamq; audaciā, quæ plerunq; infelix esse solet, & in maximum malum aliquādo adducere. Donatus interpres à sagittariis sumptam metaphorā existimat: qui dum neruum arcualem adducunt immodice, rumpunt nonnunquam, idq; non sine suo periculo.

Adrastia Nemesis Rhamnusia Nemesis.

Ἀδράστεια νέμεσις, id est. Adrastia nemesis, subaudiendum, ad est, aut aderit, aut eiusmodi quippiam. Licebit vti vel in eos quibus ob insolentiam arrogantiamq; fortunæ commutationem minamur, vel quia rebus florentibus ad calamitosam fortunam redacti sunt. Hāc quidam Nemesim Deam esse putant, insolentiæ, & arrogantiæ vindicem, quęq; spes immoderatas, & vetet, & puniat; ἀδράστεια dicta ἀπὸ τοῦ ἀστερητικοῦ μορίου καὶ δρασμοῦ, quod nemo nocens meritam pœnam vsquam effugerit: etiam si quando serius assequitur. Lucianus in meretriciis dialogis, Ἐστὶ τὶς θεὸς ἡ ἀδράστεια, καὶ τὰ τοιαῦτα ὁρᾷ. id est, Est dea quæpiam Adrastia, videtq; ista. Euripides in Rheso.

Ἀδράστεια μὲν ἁ διὸς παῖς,
Εἴργοις στομάτων φθόνον. id est,
Adrastia Iouis filia, arceas dictorum inuidiam. Idem in eadem fabula:
Σὺν δ' ἀδραστείᾳ λέγων. id est,
Volente vero dixerim hoc Adrastia.
Idem testantur etiam Epigrammata.
Ἡ νέμεσις προλέγει τῷ πήχει τῷ τε χαλινῷ,
Μήτ' ἄμετρόν τι ποίειν, μήτ' ἀχάλινα λέγειν. i.
Innuit hoc Nemesis cubito frænoq;, gerendis
Sit modus in rebus, dictaq; frenū habeāt.
Item aliud:
Ἡ νέμεσις πῆχυν κατέχω. τίνος οὕνεκα, λέξεις.
Πᾶσιν ἀπαγγέλλω, μηδὲν ὑπὲρ τὸ μέτρον. i.
Contineo Nemesis cubitum. Quæ causa requires?
Nam cunctis iubeo rebus adesse modum.

Strabo libro Geographiæ decimotertio Adrastiam dictam tradit nō ab aufugiendo, sed ab Adrasto rege, qui primus huic templum constituerit, idq; Antimachi poetæ versibus confirmat:

Ἐστὶ δέ τις νέμεσις μεγάλη θεὸς, ἣ τάδε πάντα
Πρὸς μακάρων ἔλαχεν. βωμὸν δέ οἱ ἔστατο πρῶτος
Ἀδρῆστος ποταμοῖο παρὰ ῥόον αἰσήποιο.
Ἔνθα τε τίμηταί τε καὶ ἀδρήστεια καλεῖται. i.
Est quædam Nemesis dea magna, cui omnia quadam hæc
Sunt data sorte Deum. Ast huic primus condidit aram
Adrastus iuxta Aesopi sacrata fluenta.
Atque inibi coliturque tenetq; Adrastia nomen.

Huius oppidi meminit Plinius libro quinto, capite trigesimosecundo his verbis, Parium colonia, quam Homerus Adrastiam appellauit. Adrastiæ deæ mentionem facit & Plato in Phædro. Ammianus libro decimoquarto. Hęc & huiusmodi innumerabilia vltrix facinorum impiorum, bonorūq; præmiatrix aliquando operatur Adrastia, atq; vtinam semper, quam vocabulo dupli ci etiam Nemesim appellamus, Hācaiunt ex opinione veterum lunæ superpositam, generali potentia pręsidere fatis, omnia terrena despectantem, vt reginam & arbitram rerum omnium, quæ præcipue fastui infensa, nunc erectas mentiū ceruices opprimit, & eneruat, nunc bonos ab imo suscitans ad bene viuendum extollit. Huic antiquitas addidit pēnas, celeritatis symbolum; dedit gubernaculum & rotam, significans illam per omnia discurrētem singula moderari. Idem lib. 22. Ideo intollerabilem, humanorum spectatrix Adrastia, aurem quod dicitur vellēs, monēs vt castigatius viueret, &c. Zenodotus originem adagionis ad huiusmodi fabulam refert, quam quidē nō admodum sane lubentes, adscribemus tamē, ne lectorem auidū hac fraudasse videamur. Eteocles & Polynices post interitum Oedipi patris, de regno Thebanorum hac lege pacti sunt, vt imperiū alternis annis administrarent. At Eteocles, nam huic sorte primus obtigerat annus, exacto tempore recusauit fratri vices regni tradere. Itaque Polynices repulsus, in Adrasti ditionē Argos profugit, noctuque appulit. Hiccum forte Tydeum esset nactus, qui ob cædem perpetratam à Calydone profugerat, cum eodem prælium conseruit, inter quos clamore tumultuq; coorto, interuenit Adrastus, & pugnantes diremit. Atq; ibi simul recordatus oraculi cuiusdam, quo monitus

tus fuerat, vt apro & leoni filias suas in matrimonium collocaret, vtrumque sibi generum adsciuit. Habebant enim in clipeis, alter apri, alter leonis figuram: Pollicitusq; est se vtrumq; restituturum in patriam. Cumque primum Polynicis nomine Thebas fuisset adortus cæsis Argiuorum optimatibus, Adrastus solus effugit. Interfectorum cadauer cum Thebani insepulta abiicerent, neque sepultura dignarentur, liberi cæsorum ad aram Misericordiæ confugientes parentum cadauera reposcebant. Atheniensibus exercitum admouentibus Thebani cadauera reddiderunt. Quo tempore & Euadne Capanei vxor, semet in rogum abiiciens, vna cum viri cadauere combusta est, Post id temporis filii Argiuorum, qui perierant ad Thebas, nullam vnquam reportarunt victoriam, suis partam auspiciis: sed stipendiarii pro externis militabant. Diogenianus parœmiam effert ad hunc modum, ἡ νέμεσις παρὰ πόδας βαίνει, id est, Nemesis ad pedes adest. Galenus denique libro De vsu partium humani corporis sexto μνημονεῦσαι καὶ δεῖξαι τὸν ἀδραστίας ὡς οὐδεὶς ἐκφεύξεται θεσμόν. id est, Meminisse ac declarare quod Adrastiæ legem nullus effugiet. Ac paullo inferius, οὐκ ἐννοήσας οἶμαι τὸν τῆς ἀδραστίας θεσμόν. id est, Haud cogitans opinor Adrastiæ legem. Minitatur medicis, qui falsa pro veris docent. Eadem appellatur Rhamnusia, à Rhamnunte Atticæ loco cognominata, vbi quemadmodum ostendit Zenodotus, huic deæ statua est, solido lapide, decem cubitorum magnitudine, Phidiæ opus. Fingebatur autem olim Veneris specie, quamobrem & malum arborem dextra tenebat, vt auctor est Eudemus. Hoc adagium quamquam se parauit Zenodotus, tamen visum est cum superiore coniungere, cum nihil intersit præter commutatam cognominis vocem. Plin. lib. 28. cap. 2. Cur & fascinationibus adoratione peculiari occurrimus? Alii Græcam Nemesim inuocantes, cuius ob id Romæ simulacrum in Capitolio est, quamuis Latinum nomen non sit.

Risus syncrusius.

Γέλως συγκρούσιος. Risum effusiorem, Græci συγκρούσιον vocãt, quod hominem quatiat: quem eundem quidam existimant Sardonium esse. Putant autem, & recte putant, hunc risum graui viro vehementer indecorum esse, propterea quod videatur ab animo impotente proficisci. Siquidem vt turpe est viro graui muliebri more eiulare, si quid doleat: ita gaudio immoderato in cachinnum effundi parum decorum est. Simili figura Philostratus in Sophistis aliquoties dixit, πλατὺ γελᾶν, id est, late diductoq; ore ridere.

Rosam, quæ præterierit, ne quæras iterum.

Ῥόδον παρελθὼν μηκέτι ζήτει πάλιν. id est, Ne quære rursum præteritã semel rosam. Ne te maceres desiderio rerum, quæ reuocari restituiq; non queunt, velut exactæ iuuẽtæ, formæ, virium, fortunæ. Nam vt nihil est gratius, ita nihil minus diuturnum. In eundem sensum dixit in Odis Horatius.

Mitte sectari rosa quo locorum
Sera moretur.

Habent enim rosæ suum tempus, sed perbreue At exquisitius delicati, etiam alieno tempore rosam quærunt. Vnde quadrabit & in eos, qui iam ἔξωροι voluptates sectantur: velut si nucibus ludat vir, aut amet, potiturve senex.

Rosam cum anemona confers.

Ῥόδον ἀνεμώνῃ συγκρίνεις, id est. Rosam cum anemona confers, vbi quis vehementer imparia inter se cõponit. Rosa priscis in precio fuit. Anemona papaueris genus, cuius flos speciẽ quidem rosam imitatur, ceterũ nulla odoris gratia. Passim nascit᷑ in agris, cum olim rosæ summus sit habitus honos.

Rhodij sacrificium.

Ῥόδιοι τὴν θυσίαν, id est, Rhodienses sacrificium, vbi res iurgiis & verbis male ominatis peragitur. Refertur à Diogeniano. Idẽ est cũ eo quod paullo superius retulimus, λίνδιοι τὴν θυσίαν, i. Lindii sacrũ. Nã Lindus ciuitas in Rhodo est, teste Stephano, à qua deductũ videri possit Londinum apud Britannos, quam vrbem Stephanus Lindoniũ vocat, citatque Martianum auctorem. Siquidem vtraque insula est, Rhodus & Britannia, ac vetus eius gentis lingua, quæ nũc Vualica dicitur, satis indicat, eam aut profectam à Græcis, aut certe mixtam fuisse. Ne mores quidem admodum dissident à Græcanicis.

Rhodiorum

Rhodiorum oraculum.

Ῥοδίων χρησμός, id est, Rhodiensium oraculũ. Vbi quis de re minuta nimium crebro, nimiumq; diligẽter sciscitatur. Etenim Rhodienses Lindiæ Mineruæ sacrificantes, dies aliquot apud aram deæ conuiuia prorogabant, atque inibi perpetuo manebant. Cũque illis mos non esset matulam in sacrificium inferre, ac super hac re deum consuluissent, atque vt inferrent, respondisset, illi rursus ambigere cœperunt, vtrum æreã, an testaceam inferre deberent: ac denuo super hoc adeuntibus oraculum, indignatus Deus, neutram respondit. Refertur à Diogeniano.

Rusticanum oratorem ne contempseris.

Ἀγροίκου μὴ καταφρόνει ῥήτορος, id est, Rusticanum ne contempseris rhetorem. Admonet adagium ne quem ob imperitiam, infantiamve fastidiamus. Neque spectemus a quo, quove pacto dicatur, sed quid. Qui valent eloquentia, non perinde curãdum est, quid minentur, aut polliceantur. At penes quos rusticana veritas est, si quid vel inculte dixerint haud quaquam oportebit negligere. Siquidem huiusmodi plus solent efficere quam loqui. Auctor Diogenianus.

Rus ciuitas.

Ἀγρὸς ἡ πόλις, id est, Rus ciuitas. Vbi quis in vrbe neglectis legibus, vi proq; sua libidine rem gerit. In ciuitatibus enim legibus ex æquo viuitur, in agris licentius agitur. Epicharmus apud Diogenianum, Ἀγρὸν τὴν πόλιν ποιεῖς. id est, E ciuitate rus facis. Quadrabit etiam in ciuitatem in qua legum nõ magnus habetur respectus. Huc adlusit Seneca in ludicro libello, quem lusit in Claudium Imperatorem. Vos mera mapalia fecistis, volo seruetis disciplinam curiæ.

Cicernus Bacchus.

Ἐρεβίνθινος Διόνυσος, idest, Cicernus Bacchus. De re vehementer contempta. Sumptum adagium à potu ex leguminibus confecto, qui vinum imitatur. Veteres autem diuersis rationibus vinum effingebant, quarum nonnullas commemorat Plinius libro 14. cap. 16. Idem lib. 22. cap. 25. meminit de Zyto Aegyptiorum, Celia Hispanorum, Ceruisia Gallorum. Erat id potus genus ex leguminibus coctum, quod inopia vini repertum est in his regionibus, quæ vitẽ non ferunt. Hinc natum videri potest, & illud quod alibi retulimus adagium, οὐδὲν πρὸς Διόνυσον, id est, Nihil ad Bacchum, vt id dixerit quispiam gustata ceruisia. Porro contẽptam fastiditamq; fuisse ceruisiam iis, qui eatenus assueuerant vino, vel Epigramma testatur, quod Iuliano Imperatori tribuunt. Id est, huiusmodi:

Τίς; πόθεν εἶς Διόνυσε; μὰ γὰρ τὸν ἀληθέα βάκχον
Οὔ σ' ἐπιγιγνώσκω, τὸν Διὸς οἶδα μόνον.
Κεῖνος νέκταρ ὄδωδε· σὺ δὲ τράγου. ἦ ῥά σε κελτοὶ
Τῇ πενίῃ βοτρύων τεῦξαν ἀπ' ἀσταχύων.
Τῷ σε χρὴ καλέειν, δημήτριον, οὐ διόνυσον,
Πυρογενῆ μᾶλλον, καὶ βρόμον, οὐ βρόμιον. idest,
Bacche quis? vnde venis? verum tibi deiero Bacchum
Te haud noui, tantum est cognitus ille Iouis.
Is nectar redolet, hircum tu. dic age nũ te
E spicis finxit Gallia vitis inops?
Non igitur Bacchũ te dixero, sed Cerealẽ,
Et frumentigenam, nec Bromium, imo Bromum.

Est autem Bromos hordei genus quoddã: sed à Theophrasto lib. De plantis octauo, inter ea ponitur quæ pæne syluestria sunt & immitia. Plinius potissimum vsum eius generis putat, quod illius spuma cutem feminarum in facie nutrit. Nam quod ad potum ipsum attinet, inquit, præstat ad vini transire mentionem.

Ne quære mollia, ne tibi contingant dura.

Μὴ τὰ μαλακὰ μῶεο, μὴ τὰ σκληρὰ ἔχῃς, id est, Ne quære mollia, ne dura feras. Refertur à Phurnuto in opere de natura deorum, capite de Musis, & ita refertur, tanquam vulgo iactatum. Congruit in eos qui dum nimis improbe ac morose petunt, quæ volũt, offensis iis à quibus petunt, accipiunt ea quæ nolunt. Aut in eos qui dum præter modum captant voluptatem, incidunt in molestiam.

Ne Execestides quidem viam inuenerit.

Οὐδ' ἐξηκεστίδης ἂν εὕροι τὴν ἐνθένδε ὁδόν, id est, Ne execestides quidem rectam viam inuenerit. De negotio perplexo atq; inexplicabili, Execestides quidã vulgo male audiit, quod

quod immodicus esset in peregrinationibus, vt omnes vias quam maxime cognitas haberet, Idem taxatur ab Aristophane in Auibus.

Εἰ δὲ δοῦλός ἐστι καὶ κάρ, ὥσπερ ἐξηκεστίδης. i.
Quod si seruus est & Car quemadmodum Execestides.

Rursum in eiusdem fabulæ initio.

Οὐδ' ἂν μὰ δί' ἐντευθεν ἐξηκεστίδης. id est,
Non per Iouem hinc vel ipse viam Execestides.

Subaudiendum, inuenerit. Vnde dici cœptum de his qui tota aberrassent via, aut qui difficili inexplicabilique negotio distringerentur.

Hermonium officium.

Ἑρμώνιος χάρις, id est, Hermonium beneficiũ. Quoties aliquis studet officii caussa videri facere, quod alioqui coactus facit, non quo commodet cuipiam, sed quod non liceat secus agere. Hanc parœmiam ad huiusmodi referunt fabulam: Gens quædam Pelasgica, quæ Lemnũ incolebat, nauibus transmisit in Bæbronẽ, vel, vt Herodotus, Brauronem Atticæ regionem, atque ex ea mulieres raptas abduxerunt. Post vbi pestilentia laborarent, oraculo iussi sunt Atheniensibus satisfacere, atque ita futurum, vt pestilentia liberarentur. Athenienses rogati quo pacto placari vellent, denuntiarunt vt Lemno decederent. Hanc conditionem cum audissent Pelasgi, per iocum responderunt id facturos sese, si quis Borea vento vnius diei nauigatione domo profectus Lẽnum transmitteret. Euenit deinde vt cum Darius in Thracia agens, omnia vndique subigeret, Miltiades dux Atheniensium è Cherroneso soluens, Lemnum aggrederetur, Pelasgis denuntians se Borea vniusque diei cursu adesse domo profectum, nam Cherronesum tenebat, atque illic habitabat. Itaque Hermon Pelasgorum princeps Lemno cessit. Idque cum Darii metu compulsus faceret, adsimulabat tamen se volentem cedere, quo gratum faceret Atheniensibus. Huiusmodi ferme comperimus in Græcarum collectaneis. Aemilius Probus in Miltiade aliquãto diuersus rem narrat. Cum Athenienses decreuissent coloniam mittere in Chersonesum, quæ tum à Thracibus tenebatur, consultus Apollo quem sibi ducem sumerent ad expellendos Thraces, iussit vt Miltiadem adsciscerẽt. Is Lemnum aggressus, postulauit, vt se sponte dederent Atheniensibus. Lemnii per iocum responderunt, se id tum facturos, cum ille domo nauibus proficiscens vento Aquilone venisset Lemnum. Nam hic ventus aduersus est Athenis proficiscentibus Lemnũ Miltiades ne illic tempus terreret, Chersonesum profectus est. Ea capta, rebusq; illic ex animi sententia ordinatis, rediit Lemnum & ex pacto postulauit insulam. Nam se vento Borea domo profectum venisse; quod in Chersoneso domum habebat, decreuerat enim illic manere. Itaq; qui Lemnũ tenebant, cessere metu. Simplicius quidem Pamphilus ille Terentianus, negans liberi hominis officium esse, cum nihil mereatur, postulare id sibi gratiæ apponi.

Ex arena funiculum nectis.

Ἐξ ἄμμου σχοινίον πλέκεις, id est, Ex arena funẽ nectis. In stulte frustraque conantem quippiam dicebatur: aut vbi quis ea connectere laboret, quæ nequaquam cohæreant Apposite diceturin orationem, aut syllogismum male cohærentem. Vt adfine sit illis, Arena sine calce, & Dissolutæ scopæ. In hanc fere sentẽtiam vsurpauit Ireneus libro primo, Veluti faciunt qui colligũt Homerocentones. In summa quadrabit in quiduis ἀδύνατον καὶ ἄτοπον, vt pertineat, & ad illam formam, Laterem lauas & Aethiopem dealbas.

Halcedonia sunt apud forum.

QVOD dixit in Cassina Plautus, Halcedonia sunt circa forum, prouerbii speciem gerit. Significatur hac voce tranquillitas, & silentium. Idem in Pœnulo, Nisi mihi illam tam trãquillam facis, quam mare est olim, cum ibi halcedo pullos educat suos. Extat etiam in Græcorum commentariis huiusmodi prouerbium, ἀλκυονίδας ἡμέρας ἄγεις, id est. Halcyonios agis dies, de tranquillam & otiosam agentibus vitam. Aristophanes in Auibus:

Ἀλκυονίδας τ' ἦγεν ἡμέρας ἀεί. id est,
Atq; halcyonios duxit adsidue dies.

Ab aue quadam marina ductum adagium; quæ Græcis Halcyon dicitur, Latinis Halcedo, vt auctor est M. Varro libro De lingua Latina tertio, ne quis Plautinum verbum deprauatum esse putet. Fabula de Ceyce, & Halcyone

Halcyone est apud Ouidium. De aue sic refert Plinius lib. 10. cap. 32. Halcyon paullo amplior est passere, colore cyaneo ex parte maiore, tantum purpureis & candidis admixtis pennis, collo gracili & procero. Ea fœtificat bruma, qui dies Halcyonides vocantur. Neq; apparēt nisi mari tranquillo maxime Siculo. Faciunt autem septem ante brumam diebus nidos, & totidē sequētibus pariunt. Hi dies & nautis sunt noti. Nam in his tempestatem non metuunt. Nidificant autem medio in mari. Nidi pilæ figura, paullum eminenti, ore perquā angusto, grandium spongiarum similitudine, ex spinis aculeatis compacti, tanta duricie, vt ferro incidi nequeant. Franguntur ictu valido, vt spuma arida maris. Hactenus Plinius. Lucianus de tranquillitate Halceonidum dierū testatur in dialogo, cui titulus ἀλκύων. Vergilius inter prognostica futuræ tempestatis hoc quoque refert.

Non tepidum ad solem pennas in litore pandunt.
Dilectę Thetidi Halcyones.

Meminit harum & Theocritus Idyllio 7.

Χ' ἁλκυόνες στορεῦντι τὰ κύματα, τάν τε θάλασσαν,
Τόν τε νότον, τόν τ' εὖρον, ὃς ἔσχατα φυκία κινεῖ,
Ἀλκυόνες γλαυκαῖς νηρηΐσι ταί τε μάλιστα
Ὀρνίθων ἐφίλαθεν, ὅσαις τὲ περ ἐξ ἁλὸς ἄγρα. id est,

Halcionesq; vndas sternunt, pelagusq́ne notumq;
Atque eurum extremam motantem flatibus algam,
Halcyones quas inter aues Nereides oēs
Vnice amant glaucę, quęcunq; ex ęquore pastum Venantur.

Empedoclis simultas.

Ἐμπεδοκλέους ἔχθρα, id est, Empedoclis simultas, dicebatur pertinax & irreconciliabilis. Empedoclem enim aiunt iis fuisse moribus, vt adsidue simultatem cum aliquibus susciperet, eamq; pertinacissime exerceret. Quadrabit etiam, vbi quis leui de caussa ex amico fit inimicus. Refertur à Diogeniano. Suidas ex Lysia citat hęc verba, ᾤμην δ' ἔγωγε τοιαύτῃ φιλίᾳ συνηρμόσθαι, ὥστε μηδ' ἂν τὴν ἐμπεδοκλέους ἔχθραν ἐμπεδῶν ἡμῖν γινέσθαι. i. Ego sane putabam nos eiusmodi necessitudine copulatos esse, vt ne Empedoclis quidē simultas nobis possit obstare. Referendum ad illud quod alio dictum est loco, Odium Vatinianum, & Odium nouercale.

Pluris est oculatus testis vnus, quam auriti decem.

PLAVTVS in Truculento, Pluris est oculatus testis vnus, quam auriti decem, hoc est, Longe maior est habenda fides referētibus ea quę viderint oculis, quam iis qui narrāt ab aliis audita. Idem innuunt poetę, duas apud inferos insomniorum fingentes portas, alteram eburnam, per quā falsa insomnia veniant ad superos, alteram corneam, per quam vera. Vergilius Aeneidos sexto Homerum imitatus ex Odisseę τ.

Sunt geminę somni portę, quarum altera fertur
Cornea, qua veris facilis datur exitus vmbris,
Altera candenti perfecta nitens elephāto,
Sed falsa ad cęlum hac mittunt insomnia manes,
His vbi tum natum Anchises, vnaque Sybillam
Prosequitur dictis, portaq; emittit eburna.

Seruius interpretatur per corneam portā, oculos intelligendos, quod colore sint corneo: per eburneam dentes, nimirum osseos & candidos. Per corneam egredi veras vmbras, quod ea demum certa sint quę conspicimus oculis. Per eburnam falsas, quod vana plerunque soleant esse quę fama percipiuntur. Itaque Aeneas per eburnam portam demissus, significat pro falsis habenda, quęcunque de inferis narrarit poeta. Adagii meminit, & Apuleius libro primo, Floridorum, narrans quemadmodum Socrates prouerbium inuerterit: Pluris est auritus testis, quam oculati decem. Nam cum conspexisset adolescētem decorum, sed diutine tacentem: Vt te videā, inquit, aliquid eloquere. Sensit itaque Socrates aurium iudicium certius esse quam oculorum, quod oculis non nisi corporis formam contueamur, ex oratione mentis habitum deprehēdamus. Iustinianus Institutionum libro tertio, de gradibus cognationum, oculatā fidem appellat, cū res subiicitur oculis. Vnde cæcam diem appellāt, cum non protinus exhibetur pactum: oculatam, cum pręsente pecunia res agitur.

Vulpi.

Vulpi esurienti somnus obrepit.

Γεινῶσαν ἀλώπεκα ὕπνος ἐπέρχεται, id est, Esurienti vulpi somnus obrepit. Vbi quis inopia cibi dormit. Nā nōnullis pauperibus somnus loco pastus, testante versiculo illo prouerbii instar celebrato:

Ὕπνος δὲ πεῖναν τὴν κακέχατον δαμᾷ. i.
Somnus domat famē malorum pessimū.

Pauperem autem vulpē appellat, quod callida sit inopia, & multarum repertrix artiū, iuxta illud quod alibi retulimus, πενία τὴν σοφίαν ἔλαχε, id est, Paupertas sapientiā sortita est. Neque perperam dicetur, & in illos qui dissimulant, conniuentq; ad quædam, vt per occasionem aliquid commodi ferāt. Siquidem vulpes vrgente fame somnū adsimulat, vt adlectas aues capiat, deuoretq;. Fit autem hoc physica quadam ratione, vt famem ac sitim extinguat somnus. Adagiū recensuit Diogenianus.

Ad deorum aures peruenit.

Εἰς θεῶν ὦτα ἦλθεν, id est, Ad Deorum aures peruenit. Vbi facinus aliquod clanculum patratum, rescifcitur ab iis qui possunt vel remunerari recte factū, vel punire secus admissum. Sic.n. imaginantur poetæ, quæ recte, secusve gerantur in terris, ea per Mercurium explorata referri Ioui. Is deinde concilio deorum cōuocato, de pęna statuit. Est illud etiam nunc solemne in principum, & pontificū litteris, Ad nostras aures peruenit. Paulo diuersius pastor ille Vergilianus.

Et quoties, & q̄ nobis Galatea locuta est,
Partem aliquam venti diuum referatis ad aures.

De rebus egregiis, quasq; deorum auribus dignas iudices. Iridem Horatius:

Et Iouis auribus ista Seruas.

Admirabiles in nectendis machinis Aegyptii.

Δεινοὶ πλέκειν τὰς μηχανὰς αἰγύπτιοι, id est, Nectunt stupendas machinas Aegyptii. De versutis, & vt ait Plaut. consutis dolis dictitatum. Torqueri potest, & in perplexas sophistarum argutias, ac syllogismorū inexplicabiles labyrinthos. Aut in sycophātas ac delatores qui vera falsis permiscendo nectunt calumnias. Ammianus 14. refert, Paulo cuidam qui plurimos admirandis technis deferebat apud Constantium, vulgo cognomen inditum cathenæ, quod in complicandis delationibus nodos necteret insolubiles. Celebrabantur olim Aegyptiorum opera ex variis lignorum frustulis miro quodam artificio connexa, quorum est & Herculanus nodus. Adagium hoc cognatum est illi, quod alibi retulimus, κασσιωτικὸν ἅμμα, id est, Cassioticus nodus. Cassium enim in Aegypto est, quemadmodum paullo superius ostendimus.

Acesei & Heliconis opera.

Ἀκέσεως καὶ ἑλικῶνος ἔργα, id est, Acesei & Heliconis opera. Quæ singulari artificio confecta viderentur, sic antiquitus appellabantur. Locum prouerbio fecerunt duo quidā celebratæ artis artifices, Aceseus natione Patarensis, & Helicon Carystius. Hi primi cōtexuisse dicūtur peplum Palladis Poliadis: id enim cognomen Mineruæ, quæ in arce Atheniensium colebatur.

Acesias medicatus est.

Ἀκεσίας ἰάσατο. id est, Acesias medicatus est, dici solitum de re quæ semper vergeret in deterius, quoque magis accuraretur, hoc peius haberet. Occasionem adagio dedit Acesias quidam medicus imperitus & stupidus, qui dum cuidam pedum dolore laboranti mederi studet, auxit dolorem. Vnde Aristophanes:

Ἀκεσίας, inquit, τὸν πρωκτὸν ἰάσατο.

Quod ea pars, quantumuis cures, tū per se semper inquinetur. Auctor Diogenianus.

Agamemnonii putei.

Ἀγαμεμνόνεια φρέατα. i. Agamemnonii putei. De nouis & admirandis operibus dicebatur. Aiunt enim Agamemnonem & circa Aulidem, & passim in omni Græcia, puteos effodisse, ne per æstum aquarum inopia laborari posset. Auctor Zenodotus.

De fera comedisti.

Ἀγρίου βέβρωκας, id est, De fera comedisti. Dicebatur olim oscitanti. Nam vulgo creditū carnem ferinā comesam crebras oscitationes excitare. Venustius erit, si commode transferatur ad supinos, oscitabundos & negligentes.

Ruris fons.

Ἀγροῦ πηγή, id est, Ruris fons. De nimiū laboriosis,

riosis, & perpetuo operi assidentibus. Cuiusmodi fingit Menedemum Terentius. Conueniet item & de negotio laborioso, cuique nunquam exhausti satis est. Nam hoc ipsum verbum πιγῆ hyperbolem habet copiæ, non tantum apud Græcos, verũ etiam apud Latinos.

Aesopicus sanguis.

Αἰσώπειον αἷμα, id est, Aesopicus sanguis. Delphi Aesopum quendam nihil commeritũ interemerunt, eamq; ob caussam iratũ numen dira illis vaticinabatur. Sunt qui putent hunc Aesopum esse, cuius noĩe feruntapologi. Traduntq; huiusmodi quædã super illius interitu, tametsi fabulis quam vero propiora. Cum Delphos profectus gentis illius iram in se cõuitiis & contumeliosis apologis cõcitasset, Delphi sacra phiala in huius perã clanculum imposita, Phocidem consecuti, comprehensum sacrilegii damnarunt, obtestantemq; ac dira imprecantem præcipitarunt. Mox oborta pestilẽtia, cõsultum oraculum, admonuit vt Aesopi manes placarentur, itaq; Delphi monumentum Aesopo constituerunt. Ceterũ Græciæ principes, & eruditi, simulatq; cognouissent indignam Aesopi mortẽ, Aesopicũ sanguinẽ vlti sunt, sublatis iis qui fuerãt mortis auctores. Vnde dici solitum, aut vbi quis præter meritum acerba pateretur, aut vbi propter læsam innocẽtiam irati superi, pœnam immittere viderẽtur. Meminit huius historiæ Plutarchus in commẽtario, cui titulus περὶ τῶν ὑπὸ θεῖου βραδέως τιμωρουμένων. Nempe Aesopum multã auri vim accepisse à Cręso, vti Delphis splẽdide sacrificaret, & Delphorũ singulis quattuor minas distribueret. Verum cum incidisset illi nescio quid dissidii cum Delphis sacrum quidem fecit, ceterum pecuniam quã acceperat distribuendam, Sardis misit, Delphos indignos iudicans eo beneficio. Quamobrem irati, sacrilegii condemnatũ præcipitarunt è rupe, quã Hyampeiam vocant. Eo facto deus indicauit terræ sterilitatẽ, & morborũ prodigiosorũ vim instare. Proinde territi Delphi, in publicis Gręciæ conuentibus assidue per præconem clamabant, si quis esset qui pœnas Aesopi nomine de se vellet sumere. Tandem tertia generatione Samius Idmon aduenit, nihil affinis Aesopo, sed nepos eorum, qui Aesopũ Sami emerant. huic cum pœnas quasdam dedissent, malis leuati sunt. Indicat eodem in loco Plutarchus dici solere, quoties sero pœna datur.

Manum ferulæ subduximus.

Et nos manum ferulæ subduximus, id est, nos quoq; literas didicimus, & præceptorum opera sumus vsi, Nã antiquitus litteratores discipulorum manus ferula cædebant. Est aũt ferula fruticis genus, quo non aliud leuius, vt indicat Plinius lib. 13. cap. 22. Græcis νάρθηξ dicitur, vtilis ad fulciẽdos vacillantes ętate senes. Vnde & Baccho Silenoq; sacer, vt vino titubantes fulciat, nec oneret tñ. Est enim ligno leuissimo foris, licet intus lignum non habeat. Hac exceptum ignẽ cęlestem poetæ fingunt Prometheum deportasse in terras. Postremo hinc fiunt sceptra pędagogorũ, vt Martialis appellat, quo terreant magis, quàm lędant. Notauit id elegãter Columella ĩ carmine:

Nec manibus miteis ferulas. Et ibidem:
Ferulæq; minaces Plantantur.

Vnde manum ferulæ subduxisse dicuntur, qui desierunt in ludo litterario versari, neque iam pueri docendi, sed vtcumq; docti sunt. Iuuenalis in prima satyra:

Et nos ergo manum ferulæ subduximus, & nos
Consilium dedimus Syllę.

Hieronymus, subduximus accipere videtur, pro eo quod est subiecimus, supposuimus. Sic enim scribit ad Domnionem. Et nos didicimus litteras, & nos sępe manum ferulę subduximus. Nisi forte manum ferulæ subducere pueri dicuntur, cum metu plagę subtrahunt manum. Est similis apud Græcos sermonis color. Citatur apud Athæneum libro decimotertio Timocles:

Δεῖν δ' ἔτι
Αγωνιᾶσαι, καὶ ῥαπισθῆναί γε, καὶ
Πληγὰς λαβεῖν ἁπαλαῖσι χερσὶν ἠδύ γε. id est.
Opus esse ad huc
Trepidare, & alapis cædi, & in teneras manus
Recipere plagas, res profecto suauis est.

Aetnæus cantharus.

Αἰτναῖος κάνθαρος, id est, Aetnæus scarabeus. De magnis, & fœdis. Aristoph. in Pace:

Οὐκ οἶδ' ὅποι εἰσήγαγ' αἰτναῖον μέγιστον κάνθαρον.

Aetnæum autem dixit, quasi prægrandem, quod in Aetna varii maximique scarabei sint: vel Aetnæus dixit, tamquam instar Aetnæ montis maximus. Porro scarabeus insecti genus, quod è stercore vt nascitur, ita pascitur. Fabulis quoq; ante proditum est, Aetnam vnum è Gigantibus præcipuũ complexam fuisse, ac seruasse, ne cum reliquis periret fulmine. Vnde & illud: Οὔτε πῦρ χεράνιον ἐπ' αὐτὸν ἦλθεν, οὔτε αἴτνη πιέζει αὐτόν, id est, nec ignis cælestis illũ attigit, nec Aetna illũ premit. Auctor Diogenianus.

Extra chorum saltare.

Ἐκτὸς χοροῦ ὀρχεῖσθαι, id est, Extra chorum saltare dicitur, qui dicit aut facit à re, quã proposuit alienum aliquid. Etenim qui choros agunt, certis limitibus, certisque numeris adstricti mouentur, vt liberum non sit, quo libet euagari. Quod si quis discrepet à lege chori, ridiculus habeatur.

Exordiri telam.

PLERAEQVE metaphorę quæ dicũtur à textrina, prouerbii faciem præ se ferunt. Plautus in Bacchidibus: Exorsa hęc tela est non male omnino mihi. Idem in Pseudolo: Neque nunc quid faciam scio, Neque exordiri vnde occipias, habeas, Neque ad detexendam telam certos terminos. M. Tull. libro De oratore dixit, prætexere, pro perficere. Pertexe modo, inquit, Antoni quod exorsus es. Rem enim, quam arte consilioq; instituimus, exordiri dicimur. Et reteximus quæ denuo refingimus. Item illud ad Herennium: Ego te iam dexterã ab exordio, id est, ab initio vitę explicabo qualis sis. Cognatum illi, quod alio commemorauimus loco: Ea tela texitur. στήμονα νῆσαι, Pollux citat ex Grecis auctoribus.

In caducum parietem inclinare.

PROVERBIALI figura, in caducum parietẽ inclinare dicimur, cum nitimur, confidimusque rei parum firmæ, ducta metaphora ab ædificiis. Hadrianus Imperator de commodo adoptato, & Imperii successioni destinato, dictitare consueuit, in caducum parietem inclinamus, & perdidimus quater millies sestertium, quod populo & militibus pro adoptione Commodi dedimus. Caducum autem parietem vocabat, quod esset valetudinarius, & rebus gerendis inhabilis esse videretur. Item qui senis præsidio nititur, qui forma superbit, qui in caducis fortunę bonis vitæ præsidia collocat, recte dicetur, in caducum inclinare parietem. Huic proximum est illud Maronis:

In te omnis domus inclinata recumbit.

Scipioni arundineo inniti.

AD eandem formam pertinet quod apud Hebræos in prouerbio fuisse videtur: Arũdineo inniti baculo, de eo, qui spes suas figit in his, qui non solum non possunt esse præsidio, verum etiam noceant destituto. Siquidem arundineus scipio, non modo non sustinet innitentem, verumetiam manum penetrat, ac vulnerat.

Homo Bombylius.

Βομβύλιος ἄνθρωπος, id est, Bombylius homo, dicitur verbosus, multiq; strepitus, ceterum inutilis. Bombilius Græcis, apis aut vespæ genus, à sonitu, sicuti videtur, appellatum, ingens, sed ad mellificium inutile, fauos sibi nectit è luto. Est & ingens apis, ac musca, quam à strepitu sic dixerunt. Hesychius addit βομβυλίδας, Græcis dici bullas, quas nasci videmus ex aqua, quæ mox euanescunt. Itẽ bombylion dici poculi genus, quod paullatim extillante potu sonitũ reddit in modum animantis, de quo dictum est, quamquam & huic à bombo vocabulum. Apud Suidam quidam tibicinẽ, pro bombylio, βομβαύλιον dixit, addita littera α, παρὰ τὸ αὐλοῖς βομβεῖν. Quin & M. Tul. Philippica tertia meminit cuiusdam Bambalionis, hominis nihili & impeditæ linguę. Bambalio, inquit, quid- pater, homo nullo numero. Nihil illo contemptius, qui propter hæsitantiam linguę, stuporemq; cordis, cognomen ex contumelia traxerit. Hesychius ait Græcis βαμβαλεῖν esse labiis tremere. Nam id accidere solet hoc vitio linguæ laborantibus, quemadmodum & frigore horrentibus. Quamquam autem hęc vox variis modis describitur, tamen eadem est origo, nimirũ à sono titubanter loquentium, aut vehementer algentiũ. Adagium Refertur apud Zenodotum.

Buthus obambulat.

Βοῦθος περιφοιτᾷ, id est, Buthus oberrat. De le-
uibus

uibus ac stolidis dicebatur. A' moribus Buthi cuiusdã athletæ, qui vicerat in Pythiis ludis. Huius meminit Cratinus, ἐν χείρωσι, teste Zenodoto. Meminit & Hesichius, indicans & Aristo. alicubi de huius victoria meminisse. Fieri potest, vt huic id nominis inditum fuerit ab edacitate, quod solidos boues vorare soleat. Nã coguominatus est, & Hercules βουθοίνας, quod aliquando esuriens quendã è bubus Theodamantis, quibus ille terram proscindebat abductum occidit, ac vorauit. Vnde videtur dici posse in edaces, hoc est, βουφάλους.

Bunas iudex est.

Βούνας δικάζει, id est, Bunas indicat, In nonnullis codicibus scriptum est βουλίας, non βούνας, sed deprauata. Vbi lis in longũ profertur, nec vnquam explicatur. Paroemia nata à Buna quodam Atheniensi. Cũ esset controuersia inter Calidonios & Eleos, vtrique rem ad arbitrium Bunæ detulerũt. Cõuenerat autem, vt à manibus temperarent, donec ille de negotio pronuntiasset. Quod vbi sensisset Bunas, de industria audiebat quidem vtranque partem, ceterũ perfictas occasiones rem in longum distulit nec vnquam de litem voluit pronuntiare. Auctor Mnaseas apud Zenodotum.

Bos sub iugum.

Βοῦς ἐπὶ ζυγόν, id est, Bos sub iugum, vbi quis assidue laborat, aut vbi se quis laborioso inuoluit negotio. Ductum à bubus agricolis. Quin & hic erit locus vtendi, cum negabimus aliquem ad id trahendum negotii, ad quod administrandum parum sit idoneus, sed eum qui sit aptus, quod bos iugo ducendo natus videatur non item canis, aut ceruus. Proinde cõfine fuerit illi, quod alio positum est loco, bos clitellas. Recenset Zenodotus.

Tenui filo.

TENVI filo, pro stilo subtiliori, minusq; grandiloqua oratione. Nam Rhetores tres faciunt orationis χαρακτῆρας, grandem, tenuem, & mediocrem, sumpta metaphora à nentibus, aut certe à textoribus. Horatius:

Tenui deducta poemata filo.

Ausonius in oratione, qua Gratiano Imperatori de consulatu gratias agit. Tenuiori, inquit, filo, vt dicitur, deducta libauerim. Cui diuersum erit, Crasso filo, Crassiore filo. Veluti si dicas, Barbaros crasso filo tractare rem theologicam. M. Tull. libro De oratore 2. dixit, vberiore filo, pro copiosius: & in Senectute, aliud filum orationis, pro alio dicendi genere.

Tenui vena, diuite vena, tenui canale.

REM candem alia reddunt metaphora, cũ aiunt: Paupere vena, benigna vena, diuite vena. Venam autem appellant indolem, & vim genuinam ingenii, trãslatione ducta, vel à fontibus, quorum alii angustiore vena manant, alii tanta, vt flumen ingens efficiant: vel à metallis, quorum etiam venæ non genere tantum, sed & copia differunt. Simillimũ his est, quod ait Quintilianus lib. 11. Pleniore tamen hæc canali fluunt.

Vos Albani tumuli atque luci.

Ὑπερμαζᾶν.

Μάζα Græcis genus est cibi è simila tritici, quod, vt apparet, in deliciis erat, vnde vulgari ioco dicebant, ὑπερμαζᾶν, pro opipare, splendideque viuere, siue ob egregias mazas, siue quod aliquid his etiam lautius sumerent. Eam vocem Iul. Pollux lib. 7. indicat fuisse veterum, pro qua recentiores dixerint κριθιᾶν, à iumentis ductum quibus hordeum placẽtę sunt. Illud mirum cum hoc, verbum proferat ex Aeschylo & Sophocle. cur recentiorum esse dicat, nisi forte apud recentiores cœpit vsitatius esse quam ὑπερμαζᾶν. Euplous ad Thalasserotem: ὑπερμαζᾷς ἢ μέμηνας, Ἀκούω γὰρ σε ληδόρου γυναικὸς ἐρᾶν. id est, aut luxu diffluis, aut insanis. Nã audio te captum amore mulieris maledicę. Consimili forma dicebant ματτυάζειν, à Mattya cibi genere, quod Athenæus lib. 14. recenset inter secundæ mensæ delicias.

Ne propius ferire.

Οὐδ' ἴκταρ βάλλειν, id est, Ne propius quidẽ ferire dicuntur, qui procul absunt à scopo, multoque interuallo aberrant à re proposita. Sumptũ est ab imperitis sagittariis, cuiusmodi, cum Diogenes ille Cynicus conspexisset, proxime scopum consedit: rogatus quid sibi vellet, ne me feriat, inquit, innuens quiduis illum tacturum potius, q̃ scopum. Ergo qui nimium aberrant à signo, οὐδ' ἴκταρ βάλλειν dicebantur, perinde valet quasi dicas, οὐδὲν ὅμοιον, id est, Nihil simile ἀπὸ σκοποῦ dixit Homerus, Vsurpauit

pauit hoc adagium Plato libro de Republica nono: καὶ ταῦτα δὴ πάντα, πρὸς τύραννον πονηρίᾳ τε καὶ ἀθλιότητι πόλεως παραβαλλόμενα, τὸ λεγόμενον οὐδ' ἴκταρ βάλλει, i. Hæc quidem sane omnia ad tyrannum collata, malitia miseriaque ciuitatis haud quaquã accedunt ad scopum, vt prouerbio dici solet. Suidas admonet, è linguę proprietate dictũ prouerbium, velut, & illud quod proxime sequitur. Huc adlusisse videtur Lucianus in Dialogo quem inscripsit, ὑπὲρ τῶν εἰκόνων, Μὴ εἶναι τῶν τηλικούτων ἀξίαν, μηδὲ ἐγγύς, id est, Neque enim esse me tantis laudibus dignam, ne prope quidem. Item Aristides in Miltiade. οὐκ ἔστι ταῦτα οὐδὲ ἐγγύς, id est, Multum abest, vt hæc ita se habeant. Adagium hoc referendum in gregem illorum, quæ commemorauimus alibi, τῆς θύρας ἁμαρτάνειν, & toto errare cœlo, & tota errare via.

Diolygium malum.

Διωλύγιον κακόν, id est, Ingens malum, ipsa loquendi figura prouerbialis est. Vtitur hoc adagio Plato in Theæteto, Οὐ μακρὰ καὶ διωλύγιος φλυαρία, id est, Haud longa quidem ac Diolygia nugacitas. Apud Suidam referuntur hæc ex auctore Damascio, καὶ ταῦτα οὐδὲ διωλύγιος φλυαρία δόξειεν εἶναι, καὶ δικαίως, οὐ κατὰ γραῶν ὕθλον λεγόμενον, ἀλλὰ πέρα τοῦ μεγίστου φλυάρου. id est, Nonne hæc vel maxima nugamenta videbuntur? Sane videbuntur, & quidem merito. Non iuxta deliramenta, quæ vocant anicularum, sed vltra maximas nugas. Chrysostomus aduersus Iudæos oratione prima ait, μέγα διωλύγιον ὀλολύξαντες, id est, clare iubilantes vt vox procul queat exaudiri, loquitur de pastoribus viso lupo inter se vociferantibus. Vocis originẽ bifariam indicant. διωλύγιον quasi δι' ὅλου ἰόν, quod clamor nusquam non penetret; & διωλύγιον, quasi διολλύον, i. perdens & exitium adferens. Dicitur autem prouerbium de eo qui malo quopiam ingenti ac diuturno tenetur.

Eadem tibi, & Pythia & Delia.

Ταῦτά σοι καὶ πύθια καὶ δήλια, id est, Hæc tibi, & Pythia & Delia. Quoties supremũm aliquod opus significamus. Perinde quasi dicas hæc summa omnium quæ gesturus es in vita. Citatur adagium ex Menandro. Natum aiunt ab oraculo quodam reddito Polycrati Samiorum tyranno. Nã is postea quam Rheneam insulam cœpisset, eamq; consecrasset Apollini, constitutis apud Delum ludis pulcherrimis Delphos misit consulturos, vtrum oporteret eos ludos Delios an Pythios appellare. Respondit oraculum ταῦτά σοι καὶ πύθια καὶ δήλια, futurum innuens, vt propediem excederet è vita, idq; euenit. Itaque res in prouerbium versa. Ceterum si scribas ταυτὰ, vertes eadẽ, si ταυτὸ vertes hæc. Neque enim ad sensum magni refert.

Claue findere ligna, & securi fores aperire.

Τῇ κλειδὶ τὰ ξύλα σχίζειν, τῇ δὲ ἀξίνῃ τὴν θύραν ἀνοίγειν πειρᾷς, id est, Claue ligna findere, securi vero fores aperire conaris, cum res prępostere geritur, veluti si quis liberos metu studeat emendare, seruos beneficiis sibi adiungere. Aut si quis apud imperitos philosophicis rationibus agat, apud eruditos clamore & improbitate vincere conetur. Refertur à Plutarcho in libello, cui titulus περὶ τοῦ ἀκούειν.

Bellerophontes litteras.

Βελλεροφόντης τὰ γράμματα, id est, Bellerophõtes litteras Subaudiẽdum verbum aliquod accommodum sententiæ, adfert, aut aliud aliquod. Locus erit huic prouerbio, cum quis litteras velut commendaticias perfert, quæ contra ipsum sint descriptæ. Vulgo litteras Vrtæ vocant. Neque dissimilis est historia apud Hebræos. De Bellerephonteis litteris huiusmodi fabulam commemorãt Græci, Bellerophõtes propter occisum Bellerum, Argos exilio mutans, in Tirynthẽ peruenit, Prœtique regis hospitio est vsus. Interim Antea regis vxor, adolescẽtis amore correpta, cœpit illius animum ad stuprũ sollicitare, & sui copiam obtulit. Ille vbi flagitium recusasset, videlicet hospitii religione permotus, illa prior occupans, versoq; in odium amore muliebri, Bellerophontẽ apud maritum occulte defert, tamquam ab illo fuisset de stupro interpellata. Quod vbi persuasisset, quoad poterat regis animum in perniciem iuuenis instigabat, semper ad aurem occinens illud Homericum.

Τεθναίης ὦ Προῖτ' ἢ κάκτανε Βελλεροφόντην.
Aut morere Prœte, aut interfice Bellerophontem.

Prœtus

Prœtus itaque vere regio ingenio,& vt Homeri vtamur verbo ἀγκυλομήτης, veluti officii caussa Bellerophontem ad Iobaten hospitem mittit,additis litteris velut in illius commendationem scriptis. In his mandabat Iobatæ, vt iuuenem quoquo pacto tolleret è medio. Bellerophon, vt est minime suspicax innocentia, litteras acceptas reddit, vt fuerant obsignatas. Quas vbi perlegisset Iobatas quo Prœto gereret morem, aggreditur adolescentem honesto titulo perimere. Nam hic ferme malorum principum mos. Animum iuuenis suapte sponte ferocem, ad periclitandas vires,gloriamque parandam inflammat. Ac primum persuadet,vt cum Chymæra congrediatur. Id erat monstrum triforme.

Prima leo, postrema draco, media ipsa Chimæra.

Id est, Caprina specie. Hanc Bellerophontes equo insidens alato, telo confixit confecitque. Post aliis atque aliis periculis obiecit iuuenem,à quibus omnibus cum ille victor rediret,rex & vires admiratus,& ex euētu coniectans innocentiam, litteras Prœti ostendit, generum adsciuit, ac moriens eidem Imperii successionem tradidit. Itaque quisquis imprudens aut nunciat, aut facit quippiam,quo se prodit, in eum recte dicetur: Βελλεροφόντης τὰ γράμματα, aut quicunque sub officii prętextu lęditur. Adagium recensetur à Zenodoto. Plautus in Bacchidibus: Tace,nullus homo dicit, hæ tabellæ te arguunt. Quas tu attulisti, hæ te vinciri iubent. Alia Bellerophontem iam tuus me fecit filius. Egomet tabellas detuli,vt vincirer,sine. Effertur adagiū in hunc etiam modum: Βελλεροφόντης κατὰ σαυτȣ̃, id est, Bellerophontes aduersus seipsum. Lucianus in Apologia: τῶν ἐπὶ μισθῷ συνόντων. κατὰ σαυτȣ̃ ὁ βελλεροφόντης γέγραφας τὸ βιβλίον, id est, Qui Bellerophontes librum aduersus teipsum scripseris. Simili commento Rex Pharnabazus imposuit Lysandro. Refert Plutarchus in ipsius vita.

Cœno puram aquam turbans, nunquam inuenies potum.

Βορβόρῳ ὕδωρ λαμπρὸν μιαίνων οὔποθ' εὑρήσεις πότον. id est,

Si lympidam perrexeris.
Cœno aquam spurcare, nunquam quod bibas inueneris,

Carmen est Trochaicum,quod nos Hemistichio & carmine eiusdem generis expressimus, Dici solitum, vbi quis ea,quæ sunt per se pulcherrima, contaminat admixtis iis,quę sunt turpissima. Veluti si quis poeticæ admisceat obscenitatem, suo vtique vitio. Nam ars per se syncera; aut amicitiam principis crebris offensis irritet. Cōueniet in hos quoque quibus hæc vita grauis est, idque ipsorū culpa,quod animi vitio, quæ per se molesta non sunt, molestiam adferre videantur. Quod si adsit mens à stultis affectibus immunis,quidquid acciderit,voluptati futurum est.

Charetis pollicitationes.

Αἱ χάρητος ὑποσχέσεις,id est, Charetis pollicitationes. Dici solitum, vbi quis facile, ac benigne promittit,iuxta illud Nasonis:

Promittas facito, quid enim promittere lædit?
Pollicitis diues quilibet esse potest.

Natum adagium à Charete quodam Atheniensium duce,qui quiduis cuiuis pollicebatur, at non præstabat item quod receperat. Narrant, & de Vespasiano filio. Cum admoneretur ne tam facilis esset ad pollicendum, quod longe plura promitteret, quàm præstare posset, respondit,non oportere quemquam ab Imperatoris conspectu tristem discedere. Adagium refertur à Suida, nec dubitamus quin sumptum sit ex Aristophane.

Cescon habitas.

Κέσκον οἰκεῖς,id est, Cescum habitas. In stupidum, & bardum dicebatur. Çescos Pamphyliæ ciuitas, cuius ciues ob vecordiā stultitiamque vulgo male audiebant. Iuxta Cescum vrbem fluuius erat cui nomen ἄνȣς, id est,amens. Quamquam Suidas,qui & ipse prouerbii meminit,Cescum ponit in Cilicia,nō in Pamphilia. Vnde & vulgari sermone iactatum est: πόλις κέσκος νȣ̃ν οὐκ ἔχουσα,id est,Cescus ciuitas mētis inops. Quadrabit & in cœtum,aut conciliabulum hominum stultorum. Cōuenit cum eo quod alias ostendimus. Bœotica sus. Adagium recenset Zenodotus. Illud obiter admonendum, locum hunc in Suida deprauatum haberi in dictione κέσκος, & pro κέσκον ἀνȣ̃ν ἔχειν legendum esse κέσκον οἰκεῖν.

Circulum absoluere.

Τὸν κύκλον ἀποτελεῖν, id est, Circulum absoluere, est rem omnibus numeris, omnibusque partibus perfectã reddere. Vnde & κυκλοπαίδεια dicta, quæ disciplinarum omnium velut orbem absoluerit, & ἐγκυκλιος παιδεία. Metaphora sumpta videtur à mathematicis, apud quos circularis figura pfectissima absolutissimaque iudicatur. Vnde illud non sine caussa laudatum carmen de sapientæ:

Mundi instar habens teres atq; rotũdus,
Externæ ne quid labis per leuia sidat.

Confine illud, πάντι ξυέμῳ. id est, Omni numero. Ita Fabius in pręfatione libri 8. Quã vt per omnes numeros, & penitus cognoscere, ad summam scientię necessarium est, ita incipientibus simplicius, ac breuius tradi magis conuenit, quod à musicis ductum videtur.

Calidam veruti partem.

Τὸ θερμὸν τοῦ ὀβελοῦ, id est, Calidã veruti partem. Subaudiendum adripuit, aut simile quippiam: vbi quis per imperitiam negotii ea parte rem aggreditur, qua minime tutum fuerat aggredi. Aut vbi quis ob inscitiam pro melioribus eligit peiora. Zenodotus ait hui⁹ adagii meminisse Sophoclem. Sumpta metaphora ab iis qui per imprudentiam, eam veruti partem manu pręhendunt q̃ calet, deinde offensi reiiciunt, & alteram partem apprehendunt. Non vsque quaq; dissimile huic ἁλιεὺς πληγεὶς νοῦν οἴσει id est, Piscator ictus sapiet, quod alio loco retulimus.

Titanicus aspectus.

Τιτανῶδες βλέπειν, id est, Titanicum tueri, hoc est, vultu Titanico obtueri. Titanicũ autem toruum vocant ac tetricum: ac cuiusmodi fuisse ferũtur veteres illi Titanes. Lucianus in Timone: Ἐκπετάσας γοῦν τὸν πώγωνα, καὶ τὰς ὀφρῦς ἀνατείνας, καὶ βρενθυόμενός τι πρὸς αὑτὸν ἔρχεται τιτανῶδες βλέπων id est, Itaque promissa barba, reductisque superciliis, secum murmurãs nescio quid accedit Titanico vultu aspiciens. Idem in Icaromenippo, ὁ Ζεὺς μάλα φοβερῶς δριμύτε καὶ τιτανῶδες εἰς ἐμὲ ἐνιδών. id est, At Iupiter admodum terribiliter, acriterque & Titanico me intuens vultu.

Thraces fœdera nesciunt.

Θρᾷκες ὅρκια οὐκ ἐπίστανται, id est, Thraces fœdera non norunt. Apud Thraces euenit, vt natu maximus quidam iaculo perpectus adacto interierit. Vnde Ionibus & Aeolibus veluti per ænigma dici cœptum: Θρᾷκες ὅρκια οὐκ ἐπίστανται, quod natu grandibus honos magis debeatur apud hos qui legibus viuunt. Porro Thracum barbariem, & immanitatem perfidiamq; satis arguit interemptus à Polymnestore Polydorus, hospitii iure violato. Et Euripides ĩ Hecuba:

Τάχ᾽ οὖν περ ὑμῖν ῥᾴδιον ξενοκτονεῖν,
Ἡμῖν δέ γ᾽ αἰσχρὸν τοῖσιν Ἕλλησιν τόδε. id est,
Iugulare forsitã hospitem vobis leue est,
Nobis Achiuis istud oppido est graue.

Thunissare.

Θυννίζειν, Græci transferunt pro stimulare pungereque, vel quod hic piscis, quo sit palato gratior, pundi soleat vel quod ipse piscis adurat, pungatque contactu. Plin. lib. 9. cap. 15. rem auditu nouam memorat de Thynno. Ait in mari animalculũ esse per quàm exiguum, aranei magnitudine, scorpionis effigie: id se Delphino, & ei qui gladius vocatur, crebro Delphini magnitudinem exscedenti, sub pinna adfigit aculeo, tantoq; infestat dolore, vt in naues sæpenumero exsiliant. Athenæus libro Dipnosophistarum septimo, prodidit Thynnorum generi, quos Athenienses Thynnidas appellant, subter ventrem pinnam affixã esse, quæ vocetur athera. Addit pisci nomen inditum παρὰ τὸ θύειν, quod impetu feratur, pręsertim cum ęstro concitus agitur, id qđ illi accidit circa solstitium æstiuum. Id est animalculum in capite specie scorpii, magnitudine drachmæ. Quo malo sic exagitantur, vt ex aquis subsiliant, non minus alte quam Delphini. Atque huius rei testẽ adducit Aristotelem. Lucianus in Ioue Tragœdo: Ἄπαγε, θυννῶδες τὸ ἐνθύμημα ὦ Πόσειδον, καὶ κομιδῇ παχύ, id est, apage Thunni cum enthymema Neptune, & supra modũ pingue. Rursum in eodem Dialogo ad idẽ verbum adludens: Εἴ τ᾽ ἄρα οὕτως ὑμῖν ἀποτεθύννισται. id est, Si mea vobis ita expuncta sunt. Adagium recensetur à Diogeniano.

Citius vsura currit, quam Heraclitus.

Θᾶττον ὁ τόκος ἡρακλείτου περιέρχεται, id est, Citius

Citius vsura quam Heraclitus celerrimus currit. Admonet adagium abstinendum à mutua pecunia, quæ credatur ad vsuram. Nam opinione celerius recurrere diem vsurarium. Sumptum prouerbium ab Heraclito quodam celeritate currendi præter ceteros eximio atque excellenti. Iuxta Doricam dialecton dictum est, ἡρακλείτω & περιέω pro ἡρακλείτου περιεῖν. Videtur carmen fuisse trochaicum tetrametrum catalecton paucis syllabis deprauatis.

Celerius, quàm Butes.

Θᾶττον ἢ βούτης. id est, Celerius, quàm Butes. Hoc adagio significabant aliquid quàm primum absolui, compendioque explicari. Quemadmodum solent ii qui paucis verbis, & iis trunce pronuntiatis, longam sententiam significant. Aiunt hinc fuisse natum. Athenis inter picturas Stoe porticus depictus erat Butes quidam, atque ita pictus, vt summa capitis pars cum oculis dũtaxat videretur, videlicet vt spectator imaginaretur reliquũ corpus tegi montis obiectu, in quo ingrediebatur. In eius igitur pictura quoniam non multum operę sumpserat pictor, prouerbio iactari consueuit de his quæ facile perficiuntur. Auctor Zenodotus.

Lydus ostium clausit.

Λυδὸς τὴν θύραν ἔκλεισε, id est, Lydus ostium clausit. De furacibus dicebatur, quod Lydi non discederent, nisi re quapiam sublata. Quod si permittitur nobis diuinare (cur autem non permittatur in re tam vetusta, cum nec auctor extet, nec interpres) malumus accipere de iis, qui rem quampiam obscenam aggressuri, fugitant arbitros, abduntque sese, propter Lydos mollicici notatos. Vnde & Plaut. Lydum volsum appellat. Adlusit ad prouerbium, atq; vtinã aperuisset etiam Plutarchus in commentario quem scripsit aduersus Colotam: Ἐμοὶ δὲ δοκεῖ, καθάπερ ὁ λυδὸς ἐφ᾽ αὑτὸν ἀνοίγειν οὐ θύραν μίαν, ἀλλὰ τὰς πλείστας τῶν ἀποριῶν καὶ μεγίστας περιβάλλειν τὸν ἐπίκουρον, id est, At mihi videtur, quemadmodum Lydus aduersus seipsum, nõ vnam aperire ianuam, sed plurimis ac maximis difficultatibus Epicurum inuoluere. Nisi si cui magis placeet, vt hic Plutarchi locus referatur ad illud, quod alias dicetur, viro Lydo negotiũ non erat. Hesychius meminit prouerbii, sed nihil addens preter hæc verba: Ἐπὶ τῶν μοραικλεπτῶν, de stulte furacibus. Verum hic prodidit nobis deprauatam in aliis libris scripturam, legendumq; non ἔκλεισε, sed ἐκίγκλισε, id est, mouit siue tentauit. Fures enim imperiti dum nõ siue strepitu mouent ostium, sese produnt sæpius. κιγκλίζειν enim Gręcis, auctore Suida, polysemõ est. Sonat enim. σκλεύειν, μοχλεύειν, ἦχον ποιεῖν, κινεῖν, id est, mouere, obdere pessulum, strepitum facere, attingere. Hæc est autem pręcipua furum ars, vt siue ingrediantur, siue egrediantur, absq; sonitu moueant ostiũ. Ex his iam arbitramur esse perspicuum, quid sentiat Plutarchus.

Lydus in meridie.

Λυδὸς ἐν μεσημβρίᾳ, id est, Lydus in meridie. In hominem insatiatæ, aut etiam intempestiuę libidinis dictitabatur. Narrant Lydos adeo libidine perditos fuisse, vt non tãtum noctu vacarent voluptati Venereæ, verum etiam ipso meridie lasciuirent, manibus fœdum opus peragentes, vnde λυδιάζειν dicunt Græci, pro Lydorum more vitam agere. De gentis huius lusu deliciisque multa commemorat Atheneus libro 12. Meminimus alibi, nimirũ in prouerbio, Sybaritica mensa, de cõuiuio Sybaritico, in quo & Venus admiscebatur. Porro nullum est tẽpus magis alienum à coitu, quam vel meridiei ob æstuantem solem, vel conuiuii, propter spiritus circa stomachum, & concoctionem occupatos.

Caprarius in æstu.

Αἰπόλος ἐν καύματι, id est, Caprarius in ęstu. Consimilem habet sensum, videlicet intẽpestiuæ libidinis. Nam his horis caprarii, dum seductis gregibus in vmbra latitant, lasciuire soliti scribũtur. Zenodotus vtrũque refert adagium, & item Suidas. Poterit ad quamuis voluptatem accommodari non in tempore adhibitam.

Lydus cauponatur.

Λυδὸς καπηλεύει, id est, Lydus cauponatur. In effeminatos, & voluptatibus addictos iaciebatur. Ex huiusmodi natum historia tradunt. Cyrus Rex deuictis Lydis imperauit ex consilio Crœsi, vt cauponiam ex-

ercerent neque tractarent arma, sed veste ad terram vsque demissa vterentur, quæ olim molliciem indicabat, vt ad eum modum veluti in fœminas transformati, ad rebellionem fieret inutiles. Herodotus lib. 1. tradit, Lydos primos omniũ caupones & institores extitisse. Hesychius tradit ab his inuenta spectacula, & hinc Romanos dixisse ludos. καπηλεύειν Græcis proprie dici, qui vendunt esculenta. Prouerbium sapiunt & illa, quæ refert Suidas: λυδιάζω seu λυδίζω, pro eo quod est, Lydorum more viuo. Refertur à Suida.

Lydorum caryca.

Λυδῶν καρύκας, id est, Lydorum carycas antiquitus appellabant quidquid esset opiparum, & variis conditum cupediis. Nam caryca cibi genus Lydii, ex multiiugis lautitiis, & sanguine confectum. Athenæus Dipnosophistarum lib. 12. tradit, carycarum apparatum primum repertum à Lydis. Effertur adagium integre ad hunc modum: Μήτε Λυδῶν καρύκας, μήτε μαστίγων ψόφους, id est, Nec Lydorum carycas, nec flagrorũ strepitus, subaudiẽdum volo, aut simile quidpiam, id est, nec blandimenta volo, nec conuitia, nec nimiũ blanda, nec rursum aspera nimium, de quo plura dicentur alias.

Lupinum potum.

Λύκειον ποτόν, id est, Lupinum potum dicebant, vbi quis voluptatem suo periculo capitis emeret. Narrant duos erupisse fontes sacros Apollini, quorum alter vino scateret, alter melle, ad quos cum aues aduolarent, arcu feriebantur. Porro Apollo super cetera cognomina dictus est, & Lucius, siue à luce, quam aperit, siue à lupis interfectis. Auctores Zenodotus & Suidas, admonentes penultimam esse circumflectendam. Nã λύκειον prima acuta, gymnasium est Athenis, quod quidam à Pisistrato, quidam à Pericle constructum putant. Atque hinc ortum prouerbium, confine illi, vt: Canis è Nilo.

Lupi decas.

Λύκου δεκάς, id est, Lupi decas. Dictum apparet in eos, ad quos inhonesti lucri pars aliqua tametsi pusilla rediret. Aut in eos, qui largitionibus essent corrupti, aliosue corrumperent. Nam Athenis in foro, vbi causæ agebantur, Lycus quidam genius scalptus stabat, lupina specie. Apud hanc statuã Sycophantæ pecunia corrupti versari consueuerunt, velut apud deum quempiam sui quæstus præsidẽ, eique in dies singulos triobolus secabatur. Auctore Zenodoto, quamquam attigit, & Hesychius. Suidas addit Sycophantas fuisse decem numero, veluti decem viros referentes. Meminit huius Aristophanes in Vespis.

Θ' ἡρῷον εἴ πως ἐκκομίσαις τὸ τοῦ Λύκου, id est,
Si qua simulacrum efferre possis Lyci.

Erat hoc quæstus genus apud veteres inuisissimum, eorum qui in ius vocabant, vt ex damnato dicta mulcta portionem aliquam præmii loco ferrent. Vnde & sectores dicti sunt & quadruplatores.

Verba importat Hermodorus.

Λόγοις γὰρ Ἑρμόδωρος ἐμπορεύεται. id est,
Sunt Hermodori verba mercimonium.

In eum dicebatur, qui præter verba nihil adferret. Quemadmodum Laches in Hecyra Terentiana Pamphilum filium rogat, num vnam dumtaxat sententiam secum è Lemno reportasset. Aut in eos, qui verba vendunt pecunia, quod in poetas aduocatos, fumi venditores, atque in id genus homines recte dici poterit. Natum aiunt ab Hermodoro quodam Platonis auditore, qui commentarios ab illo conscriptos, in Siciliam deportare consueuerit, atque inibi venditare. Vnde Siculi, vt sunt dicaces, rem in prouerbium verterũt, dicentes, Hermodorum pro mercibus importare verba. Ceterum sophistæ & philosophi lucubrationes suas, λόγους appellant: Adlusit haud dubie huc M. Tull. lib. Episto. ad Atticum 13. Dic mihi, placet ne tibi primum edere iniussu meo? Hoc ne Hermodorus, quidẽ faciebat is, qui Platonis libros solitus est diuulgare, ex quo λόγοισιν Ἑρμόδωρος. Porro licet Cicero mutilum adduxerit prouerbiũ, tamen si addas ἐμπορεύεται constabit Græcus senarius. Hinc & λογέμπορος dictus, qui præter verba nihil adfert.

Pomarius Hercules.

Μήλιος Ἡρακλῆς, id est, Pomarius Hercules. Per contemptum dicebatur in eum, qui nomẽ quidem magnificum gereret, ceterum opibus nullis, nullaque potentia pollens. Ab euentu natum. Narrat Suidas, cum rustici

stici quidam Herculi bouem essent immolaturi, iisque rupto fune profugisset, nec esset quod sacrificaretur, malum abreptum suppositis quattuor ramis crurum vice, deinde additis alteris duobus ceu cornuũ loco, bouem vtcunque sunt imitati, idque ridiculum simulacrum pro victima sacrificauerunt Herculi. Iulius Pollux lib. de vocabulis rerum primo, fabulam aliquanto secus narrat, nempe ad hũc modum. Solemne est inquit, apud Bœotos, Herculi malis rem diuinam facere. Cumque iam adesset dei festum, & immolandæ victimæ tempus vrgeret, porro hostia erat aries, cũ ea serius adduceretur, propterea quod Asopus fluuius ita subito creuisset, vt transiri nõ posset, pueri qui iuxta aram ludebant, sacrificii ritum nihilominus peregerũt. Pulchro cuipiam malo quattuor stipulas vice pedũ addiderunt, rursum alias duas cornuum loco, imaginantes sese ad eum modum arietem immolare, Creditũ est Herculem hac victima magnopere delectatum, proinde mansisse apud Thebanos hunc morem, vt malis sacrificaretur Herculi. Cognomen hinc additum deo, vt ἡρακλῆς μήλων, id est, Hercules malorum vocaretur.

Verecundia inutilis viro egenti.

Αἰδὼς δ' οὐκ ἀγαθὴ κεχρημένῳ ἀνδρὶ παρεῖναι.
Ita legitur apud Homerum Odisseæ P. Citatur à Platone in Lachete. Ac mox,

Αἰδὼ δ' οὐκ ἀγαθὴν φὴς ἔμμεναι ἀνδρὶ προΐκτῃ.

Apud Hesiodum item:

Αἰδὼς δ' οὐκ ἀγαθὴ κεχρημένῳ ἀνδρὶ κομίζει. i.
Verum homini pudor haud quaquam cõducit egeno.

Is versus in prouerbium abiit. Admonet autem abiiciendum pudorem, quoties vrget necessitas. Est enim verecundia cum ad multa vehementer inutilis, tum maxime cum res postulat, vt omnia nobis sint faciẽda: velut inutilis pudor est qui deterret à discendo quod turpe est nescire. Et, vt ait Flaccus, incurata malus pudor vlcera celat. Idem alibi: Pudor, inquit, te malus vrget. Eodem adlusit Euripides in Ephigenia in Aulide:

Ὅμως δ' ὅσον γε δυνατὸν, αἰδεῖσθαι χρεών. i.
Veruntamen pudere oportet eatenus,
Quo ad licet.

Homerus Iliados Ω. scribit verecundiam seu reuerentiam plurimum prodesse, & eandem officere plurimum:

Οὐ δὲ οἱ αἰδὼς
Γίγνεται ἥτ' ἄνδρας μέγα σίνεται ἠδ' ὀνίνησιν. id est,
Nec pudor est illi, qui vel lædit vehementer,
Vel multum prodest homini.

Et videre est nonnullos hoc inutili pudore preditos, qui corporis incommoda cęlare malunt, quam amicorum ope tolli, quo ingenio fuisse legitur Apelles, cui & morbum & inopiam dissimulãti candidus amicus furtim sub ceruicale pondus auri submisit. Sed eorum multo maxima turba est, qui animi morbos & egestatem inutili pudore dissimulant. At qui his fere accidit, vt post malo in apertum erumpente, tum miserius, tum frustra erubescant.

Ventrem mihi obiicis.

COMMEMORANTVR & hi versus in Grecanicorum adagiorum collectaneis:

Γαστέρα μοι προφέρεις κάλλιστον ὄνειδος ἁπάντων,
Ἡ πλήρης μὲν ἐλαφροτέρα, κενεὴ δὲ βαρεῖα. i.
Ventrem mi obiectas quo probum haud pulchrius vllum
Plenus is est leuior, grauis idem vbi pendet inanis.

Sane vbi prouerbium sit non videmus, nisi in hoc, κάλλιστον ὄνειδος, quod apud Grecos prouerbii vice videtur vsurpatum. Euripides in Iphigenia Aulidensi:

Καλόν γε μοι τ' ὄνειδος ἐξωνείδισας. id est,
Mihi opprobrasti probum honestum scilicet.

Aut in ea parte velut ænigmatica, leuis cum plenus est, grauis cum inanis. Nam reliqua vascula quo pleniora sunt, hoc sunt grauiora, quo magis inania, hoc leuiora. Contra venter, quo distentior cibo, hoc leuior est, propter auctos excitatosque pastu spiritus.

Turpe silere.

Αἰσχρὸν σιωπᾶν, id est, Turpe silere. Hoc licebit vti, quoties quis alterius exemplo extimulatur ad studium, aut negotiũ aliquod suscipiendum. Aut natum, aut certe vsurpatum ab Aristotele, qui cum Isocrates rhetoricen doceret, æmulatione commotus, cępit & ipse promeridianis illis suis πε

ἀπατᾶς dicendi artem docere, dicens illud: Αἰσχρὸν σιωπᾶν λαλοῦντος Ἰσοκράτους, id est, Turpe silere loquente Isocrate. M. Tullius in opere De oratore ostendit è tragœdia quapiam mutuasse Aristotelem, paucis immutatis; scribit enim hunc in modum: Aristoteles cum florere Isocratem nobilitate discipulorum videret, quod ipse suas disputationes à caussis forensibus & ciuilibus ad inanem sermonis elegātiam transtulisset, mutauit repente totam prope formam disciplinæ suæ versumque quendam de Philocteta paullo secus dixit. Ille enim turpe sibi ait esse tacere cum barbaris, hic autem cum Isocratem pateretur dicere. Ad Atticū lib. 6. Ego, nisi Bibulus, qui dum vnus hospes in Syria fuit, pedem porta nō plus extulit quam domo sua, admiraretur de triūpho, ęquo animo essem. Nunc vero αἰσχρὸν σιωπᾶν. Hoc nunc quidam abutuntur, nihil existimantes turpius quam silere, ne apud homines illitteratos parum eruditi, parumque diserti videantur. Vnde apud Lucianum preceptum illud: ἀπαιδεύτων ἐν ῥήτορσι, μηδέποτε σιωπᾶν, id est, Ne vnquam sile, propterea quod apud imperitos is demum infans & imperitus habeatur, qui nō perpetuo garriat.

Munerum animus optimus.

Ξείνων δέ τι θυμὸς ἄριστος id est, Verum in muneribus res præstantissima mens est, Græcis hemistichium Heroicum prouerbiale, quo significatur, in amicorū muneribus non esse spectandum rei missæ precium, sed mittentis potius animum, vt Xerxes ille aquam manibus haustam, à rustico libenter accipit. Et quidam monet exiguum munus à tenui missum amico, perinde vt maximum boni consulere. Plinius in prefatione diuersa extulit metaphora. Verum & diis lacte rustici, multæque gentes supplicant: & mola tantum salsa litant, qui non habent thura. Quin tritissimum hodie est, vt qui munus aliquod offerant, animum iubeant spectari, non rem. Refertur adagium à Phurnuto in opere de natura deorum.

Nescit capitis & inguinis discrimen.

Qui eo impudentiæ vel cæcitatis potius deuenerunt, vt nullum prorsus faciant discrimen inter honestum ac turpe, hi nescire dicuntur, quid intersit inter caput & inguen. Inter honesta corporis membra caput primum obtinet locum, ac proinde recte nudatur: quæ vero sub ventre sunt, vt inhonesta teguntur. Iuuenalis de muliere temulenta:

- Quid enim Venus ebria curat?
Inguinis & capitis quæ sint discrimina nescit.

Prouerbiali figura dictum videtur.

Multitudo Imperatorum Cariam perdidit.

Πολλοὶ στρατηγοὶ Καρίαν ἀπώλεσαν. id est, Multi duces deperdidere Cariam. Admonet senarius, nihil esse perniciosius licentia moltitudinis, dū nulli paretur, sed pro sua quisque libidine rem gerit. Hanc Gręci vocant ἀναρχίαν, malum pæne tyrannide peius, qua nihil potest esse peius. Par autem malum est πολυαρχία cum eo quod dicitur ἀναρχία. Idem docet Homericum illud Iliados libro secundo, quod ipsum in prouerbium abiit:

Οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη, εἷς κοίρανος ἔστω. i.
Multos imperitare malum est, rex vnicus esto.

Nam his verbis Vlysses milites tumultuantes, in quibus erat & Thersites, compescit. Eum Homeri versiculum vsurpauit Dion, cum videret Heraclidem moliri factionem. Auctor Aemilius Probus. Natum adagium à Caribus quondam florentissimis, postea per ciuiles seditiones eo redactis, vt etiam in vilitatis prouerbium abierint, quemadmodum alio docuimus loco.

Mus albus.

Μῦς λευκός, id est, Mus albus, apud Suidam: μῦς κακός, id est, mus malus, apud Diogenianum. In hominem lasciuum & libidinis immodicæ dicebatur. Nam mures domestici salacissimi sunt, pręsertim albi. Aelianus miram esse murium salacitatem auctorum testimoniis docet, lib. 12. c. 10. Atque inter multa illud addit. Epicratem in fabula quapiam cum mulierem significare vellet prodigiosę libidinis, μυωνίαν appellasse, citatque prouerbium, μῦς λευκός, ex Philemonis comœdia. Vnde receptū videtur, vt inter amatoria blandimenta, quemadmodum passerculi, columbulę, & id genus aliorum, itidem & muris cognomentum vsurpetur. Martialis:

Nam

Nam cum me murem, cum me tua lumina dicas.

Facies tua computat annos.

PROVERBIALI nimirũ schemate dictum à Iuuenale in vetulam, iam ἔξωρον quidem, & ad Veneris lusus prorsum intempestiuã, sed quæ verborum nequitiis puellam etiã dum ageret.

Facies tua computat annos.

Hoc est, frontis rugæ, numerum annorum tuorum pręferunt, quamquam libido nõdum in te consenuit. Congruit huic apologus de Crocodilo, cui iactanti maiorum suorum claritatem & primas in certaminibus partes, vulpes ad hunc modum respondit: ἀλλὰ κἂν μὴ συλέγῃς ἀλλ' ἀπὸ δέρματός γε φαίνῃ, ὡς ἐκ παλαιῶν ἐτῶν εἶ γεγυμνασμένος, id est, Quin & si tu non dixeris, tamẽ ipsa pelle pręte fers, quod multos iam annos in certaminibus sis versatus. Habet enim hoc animal cutem, ceu laminis quibusdam durissimis aduersus omnes ictus armatã. Martialis in quendam, qui affectabat etiã num videri puer:

In te, inquit, reclamat, sed tua barba, vires.

Phœnice rarior.

Φοίνικος σπανιώτερος, id est, Phœnice rarior. De rebus aut etiã hominibus inuentu perquàm raris. Natum adagium à fabula Phęnicis auis, de qua scribit. Plin. lib. 10. ca. 2. Et ante omnes nobilem Arabiæ Phœnicẽ, nescitur an fabulose, vnum in toto orbe, nec visum magnopere. Aquilæ narratur magnitudine, auri fulgore circa colla cetera purpureus, cæruleam roseis caudam pennis distinguentibus, cristis faciem, caputque plumeo apice honestante. Commemorantur hoc loco & alia quædam de Phęnice prodigiosa, quæ quoniam ad prouerbii sententiam nihil attinent, cui libebit inibi legenda relinquuntur. Ouidius in Transformationum libro 15. sub persona Pythagoræ:

Vna est, quæ reparet seque ipsa reseminet ales.
Assyrii Phœnica vocant, nec fruge, nec herbis,
Sed thuris lacrymis & succo viuit amomi.
Hæc vbicunq; suę compleuit sæcula vitę,
Ilicis ĩ ramis tremulęq; cacumine palmę,
Vnguibus & duro nidum sibi construit ore,
Quo simul ac casias & nardi lenis aristas,
Quassaq; cum fulua substrauit cynnama myrrha,
Se super imponit, finitque in odoribus æuum.
Inde ferũt totidẽ qui viuere debeat annos
Corpore de patrio paruum Phœnica renasci.
Cum dedit huic ætas vires onerique ferendo est,
Põderibus nidi, ramos leuat arboris altę,
Fertque pius, cunasque suas, patriumq; sepulchrum.
Perque leues auras Hyperionis æde potitus,
Ante fores sacras Hyperionis ęde reponit.

Extat de Phœnice carmen & Firmiani Lactantii non inconcinnum, per Musas, neque fastidiendum.

Non est laudandus, ne in cena quidem.

Οὐκ ἐπαινετέος, οὐδ' ἐν περιδείπνῳ, id est, Non queas laudari, ne in parentalibus quidem. In hominem dicebatur vehementer illaudatum. Antiquis mos erat, pręsertim Atticis, in cenis funeralibus, quas Græci περίδειπνα vocant, encomiis, epicediis & epitaphiis laudare vita defunctum, etiam si parum meruisset in vita. Siquidem, vt inquit Ouidius:

Pascitur in viuis liuor, post fata quiescit,

Vnde fit, vt viuos nõnunquam merita laude fraudemus, mortuis etiam immeritam tribuamus. Festus Pompeius docet, antiquitus solere conduci mulieres quę in funere non sine laudibus lamentarentur vita defunctum, aliisq; lamentandi modum præirent, vnde & præficæ dictæ sunt, quasi præfectæ: citatque Neuii testimoniũ. Hæc quidẽ me hercle opinamur præfica est, quæ sic mortuum collaudat. Fortassis hinc ductum est, quod antiquitus mos fuisse videtur, vt in compotationibus aliquorum, etiam viuentium laudes dicerentur. Quẽadmodum apud Platonem Alcibiades Socratis encomium refert, & apud Plutarchũ, Alexãdrum Magnum laudat Calisthenes. Eiusmodi vero laudes non admodum speciosæ videbantur, vt inter pocula decãtatæ. Nec absurdum arbitramur, si quis ad priscorum consuetudinem referat parœmiã, qua

qua fieri solet, vt in conuiuiis citharœdus, aut deorum, aut insignium virorum facta cantaret. Velut apud Homerum in omnibus ferme conuiuiis. Apud Vergilium itē:

- Cithara crinitus Iopas
Personat aurata.

Tametsi hæ quoque laudes plerumque ad auditorum gratiam fingebantur. Adagiū refertur à Diogeniano.

Pedibus in sententiam discedere.

QVID sit Pedibus in sententiam discedere, & quid Pedaria sententiis satis explicuit Aulus Gellius lib. 13. cap. 18. Id si trāsferatur ad quamlibet alienæ sententiæ cōprobationem, prouerbii formam accipiet. Veluti si quis dicat: Nō est viri prudentis, quidquid vxori libuerit, protinus in illius sententiam pedibus discedere. Aut par est, vt affectus in rationis sententiam pedibus discedat, non contra. Ego vero in tuam sen tentiam manibus pedibusque, ac toto corpore discedo. Translatum est à veteri consuetudine, quæ seruari consueuit, quoties ingens erat turba suffragia ferentium. Liuius decadis primæ, lib. 7. Vbi sententiam meam vobis peregero, tum quibus eadem placebunt, in dextram partem taciti transibitis. Quæ pars maior erit, eo stabitur cōsilio. Et aliquanto post: Quibus hæc salutaria videntur, agite dum in dextram partem pedibus transite. Omnes transierunt, vadētemque per intermissa custodiis loca Decium secuti sunt. M. Tullius Philippica. 11. Dixit tamen si quis eorum, qui post se rogati essent, grauiorem sententiam dixisset, in eam se iturum. Idem in epistola ad Lentulum: Perspiciebant. n. in Hortensii sententiam multis partibus plures ituros, quam aperte Volcatio adsentirentur. Ibidem: Frequentes ierunt in alia omnia. Idē Planco: Frequens eum senatus reliquit, & in alia omnia discessit. Hæc ratio ferendorum suffragiorum discessio dicebatur. Plinius nepos episto. lib. 2. Adriano, Sed cum fieret discessio, qui sellis curulibus adstiterant, in Cornuti sententiam ire cœperunt. Tum illi qui se collegæ adnumerari patiebantur, in diuersum transierunt. Qui sententias interrumpebat, intercedere dicebatur. T. Liuius lib. ab vrbe condita 9. cum omnes laudibus modo prosequentes virū in sententiam eius pedibus irent, tentata paullisper intercessio est. Idem ab vrbe condita 5. In quam sententiam cum pedibus iretur, ceteri tribuni militum nihil contradicere. Plinius maior lib. 2. cap. 7. non nihil nouauit sermonis formam, Sedere, inquiens, cœpit sententia hæc, pariterque & eruditum vulgus & rude in eam cursu vadit. Vehementer ac præcipitanter adsentiri dixit cursu vadere in sententiam, & sedere dixit pro placere. Nā Flauius Vopiscus in vita Aureliani Imperatoris, indicat & manuum porrectione sententiam alienā comprobari solere. Sic enim scribit: Deinde aliis manus porrigentibus, aliis pedibus in sententiam euntibus, plerisque verbo consentientibus, conditum est senatusconsultum. Tale quiddam sensit & Sallustius in bello Cathilinario, cū ait: Sillanū postea permotū C. Cæsaris oratione, pedibus in sententiam Tiberii Neronis iturum se dixisse, ceteros verbo, alios varie Cęsari adsensisse, Quintilianus dixit: Manibus, pedibusque in sententiam discedere, Porro qui vultu quoque ac gestu significant se adsentiri, toto corpore in sententiam discedere dicuntur. Suffragiorum genus quod porrectis manibus peragitur, Græci vocant χειροτονεῖν & χειροτονία, quam vocem vsurpant & sacrę litteræ. Vt 2. Corin. 8. χειροτονηθεὶς. Quinetiam subscribere sentētiæ, subscribere iudicio, subscribere volūtati, suffragari, refragari, atq; id gen⁹ alię metaphora, quoties longule trahuntur ab oratione simplici, in prouerbii speciem paullatim abeunt.

Sustine, & abstine.

EPICTETVS Cynicę sectæ philosophus vniuersa philosophorū dogmata, q̄ ad humanę vitæ pertineāt felicitatem, quæq; tot voluminibus vix explicant ceteri, duobus verbis absolute conplexus est, quæ iam olim prouerbii vice celebrantur à doctis, digna profecto, quæ omnibus parietibus, omnibus columnis inscribantur, omnibus anulis inscalpantur. Ea sunt huiusmodi ἀνέχου καὶ ἀπέχου, id est, Sustine aut abstine Quorum altero monemur, vt aduersa fortiter toleremus: altero, vt ab illicitis temperemus voluptatibus. Referuntur in Noctibus Gellianis lib. 17. cap. 19. Apud Athenęum refertur hoc carmen, tacito auctoris nomine.

Ἀγαθὸς ἀνὴρ λέγοιτ' ἂν ὁ φέρων τἀγαθὰ
Ἀγαθὸς ἂν εἴη καὶ ὁ φέρων καλῶς κακά. id est,

Bona

Bona quisquis adfert, vir bonus vocabit,
Bonus erit & ille, qui mala ptulerit bene.

Naturam expellas furta, tamen vsque recurrit.

CVM videamus à Græcis quædam velut obtorto, quod aiunt, collo in prouerbiorum aceruum trahi, cur verebimur eiusmodi recensere, quæ præter adagii figuram, ita venuste dicta sunt, vt venustius dici non possint? Quod genus est illud Horatii in Epistolis:

Naturam expellas furca, tamen vsque recurret.

Sẽsus est, haud facile dedisci, quæ nobis natura penitus indidit atq; inseuit. Qđ si qñ vi fit, vt vel metu, vel pudore, vel alia quauis caussa personam alienam sumamus, facile per occasionem redimus ad mores naturales. Velut qui metuunt peccare, nõ virtutis amore, sed formidine fustis, ii simulatq; tollitur fustis, recurrunt ad mores pristinos. Et Terentius: Si sperat fore clã, rursus ad ingenium redit. Ducta est metaphora à ramis, qui adposita furca torquentur alio, quã natura posuerat: qua sublata rursum vergunt eodem quo prius. Pindarus in Olympiis hymno 11. eandem sentẽtiã aliter extulit. τὸ γὰρ ἐμφυὲς, οὔτ' αἴθων ἀλώπηξ, οὔτ' ἐρίβρομοι λέοντες διαλλάξαιντο ἦθος, id est, Nam ingenium natiuamq; indolẽ, nec astuta vulpes, neque præualidi leones mutare quiuerint. Quantumuis enim cicures leonem, semper redit ad genuinam feritatem, neque vulpes vnquam obliuisci tur fraudolentiæ natiuæ, quantum uis mãsuefacta. Idem in eodem opere hymno 13. ἄμαχον δὲ κρύψαι τὸ συγγενὲς ἦθος, id est, Difficile est occultare natiuos mores. Item Horatius alibi.

-Tolle periclum,
Iam vaga prosiliet frænis natura remotis.

Nauis annosa haud quaquam nauigabit per mare.

Ναῦς παλαιὰ πόντον οὐχὶ πλεύσει, id est. Nauis antiqua non nauigabit per mare. Cõgruit in eos qui iam ob ætatis imbecillitatem ad res arduas obeundas sustinendaque pericula parum sunt idonei, ac primum ipsi pereunt oppressi negotiorum magnitudine, & in discrimen adducuntur quorum res agitur. Nota est allegoria. Refertur adagium à Diogeniano.

Ni pater esses.

Εἰ μὴ πατὴρ ἦσθα, Ni pater esses, Hoc vulgo dici consueuit, quoties honoris, aut metus caussa conuitium reticebant, & coniiciendum relinquebant. Plene sic effertur:

Εἰ μὴ πατὴρ ἦσθ' εἶπον ἄν σ' οὐκ εὖ φρονεῖν. i.
Ni esses pater, te sapere dicerem haud bene

Est autem versus hic in Antigone Sophodis. Sunt. n. Hęmonis verba Creontem patrem obiurgantis, quod sponsam filii pararet occidere. Itaq; quoties senis, aut potentis, aut alioqui venerandi sententiã nobis haud quaquã probari significabimus, cui tamen honoris caussa nolimus refragari, veluti si quis opinionem Aristotelicã apud Peripateticos tecte damnare vellet, loquetur ad hunc modum, Hæc habet sententia grauissimum auctorem. Fortassis enim fas non est ab Aristotele dissentire. Alioqui, Εἰ μὴ πατὴρ ἦν, hoc est, nisi auctoritati deferrem, habeo quo refellam. Quod si mutilum efferas, plusculum etiam habebit gratiæ. Refertur à Diogeniano.

Magnum os anni.

Μέγα στόμα τοῦ ἐνιαυτοῦ, id est, Magnum os anni. Dicebatur quoties vberior rerum prouentus, aut vilior annona animos & loquẽdi libertatem adderet, alioqui timidioribus. Solent enim rustici magnificentius loqui, largiusq; polliceri, spe prouentus vberioris. Refertur à Suida. Non admodum dissidet ab illo: Fœnum habet in cornu. Itẽ illo: Argenti fontes loquuntur.

Megaricæ sphinges.

Μεγαρικαὶ σφίγγες. id est, Megaricę sphinges, ita scorta quædam vulgus olim appellabat siue quod vulgo molles sphictę παρὰ τὸ σφίγγω dicuntur apud Gręcos, siue quod apud Megarenses nutrix sphinx appelletur siue quod Megarensium mores improbi fictique & populari conuitio quondam notati fuerint. Vnde Aristophanes in Vespis, risum Megaricum, de quo dictum est alibi, taxat:

Μὴ δ' αὖ γέλωτα μεγαρόθεν κεκλεμμένον. i.
Sed ne Megaricos rursus infractos iocos.

Suidas refert & hunc versiculum, sed tacito, vt solet, auctoris nomine.

Ἀλλ' ἔστιν ἡμῖν μεγαρικὴ τις μηχανή. id est, Nobis adest Megarica quędam machina. Risum, seu iocum Megaricum, intelligit mollíciem Megarensium. Refertur in collectaneis Diogeniani.

Mellis medulla.

Μέλιτος μυελός, id est, Mellis medulla. De re maiorem in modum suaui dicebatur. Vnde & Ennius apud M. Tullium, M. Cornelium Cethegum, Suadæ medullam appellat, ob singularem suauiloquentiam. Nam quod optimum est, id natura videtur intime recondidisse, Vnde & illa passim obuia, In medullis, & medullitus amare; non dissident à simulacro prouerbiali. Huius est formæ: τὸ ἑλλαδὸς ἑλλάς.

Meliores nancisci aues.

Ἀμεινόνων οἰωνῶν τυχεῖν, id est, Meliores nancisci aues dicuntur, quibus post res aduersas succedunt prosperiora. Nam vt apud Latinos auis & ales interdum non animal, sed omen ipsum & augurium significat, itidem apud Græcos οἰωνὸς & ὄρνις, cum στρουθὸς non eodem accipiatur modo, quemadmodum indicat Eustachius in primũ Odysseæ librum. Horatius Odis:

Mala ducis aui domum Idem alibi:
Mæonii carminis alite, Home. Iliados Ω.
Μηδὲ μοι αὐτὴ
Ὄρνις ἐνὶ μεγάροισι κακὸς πέλευ. id est,
Hisce mihi ne tu fueris mala in ædibus ales.
Rursum eiusdem operis M.
Εἷς οἰωνὸς ἄριστος ἀμύνεσθαι περὶ πάτρης. i.
Optimum id augurium est, patriam virtute tueri.

Laborauit autem hac superstitione antiquitas, vt in magnis rebus aggrediundis auium occursus obseruaret neque defuerunt qui eam velut artem profiterentur. Atque hinc apud Romanos augurum collegium. Iam pæne explosa est apud Christianos huius professionis superstitio, sed ita vt in eius locum successerit malum prope pestilentius, atq; adeo conduplicatum, nempe horum, qui ex astris futura pronunciant.

Aliud genus remi.

Ἄλλο γένος κώπης, i. Aliud genus remi. Dicebatur olim, vbi quispiam res nouas & antea non visas induceret. Aut vbi quis versis moribus pristinis, nouum & inusitatum vitæ genus institueret. Hinc ortum aiunt, quod Hercules cum ad boues Erithręas nauigaret, leonis exuuio carbasi vice, claua mali loco, pro rudentibus pharetrę loris, pro remo arcu, denique pro nauigio lebete sit vsus: Quod inusitatum profecto nauigandi genus cum vidissent accolę, acclamabant: ἄλλο γένος κώπης. Refertur in Plutarchi collectaneis.

Clamosior lauro ardente.

Μεῖζον καβοᾷ δάφνης χλωρᾶς καιομένης, id est, Magis vociferatur, quam laurus viridis incensa, propterea quòd Laurus adhuc virens in ignem coniecta, maximos crepitus edit. Vnde & in maleficiis amatoriis incendi cõsueuit, tanquam amantium querimonias repræsentans.

Daphnis me malus vrit, ego hãc in Daphnide laurum.

Refertur à Diogeniano.

Nunc leguminum messis.

Νῦν ὀσπρίων ἄμητος, id est, Nũc leguminum messis, id est, nunc tempestiuum, hoc aut aliud agere veluti si quis admoneat iuuenẽ nunc adesse tempus, parandæ gloriæ, parandæ eruditioni, parandis opibus idoneum, dicat, νῦν ὀσπρίων ἄμητος. Sumptum à rusticis, qui tum maxime vigilant, nec sinunt illud tempus per otium perire. Recensetur à Diogeniano, & Suida.

Nunc dij beati.

Νῦν θεοὶ μάκαρες, id est, Nunc dii beati. Vox erat velut adgaudẽtis & adgratulantis quoties nocentibus supplicium meritis dignũ cõtigisset, perinde quasi diis & iucundum & honestum sit, vt scelerati dent pœnas. Contra probrosum si viris improbis res secundæ sint, videlicet iuxta sententiam illã prouerbialem:

Θεῷ δ' ὄνειδος τοὺς κακοὺς εὐδαιμονεῖν. id est, Probrũ est deo, si res malis sint prosperæ.

Ouium nullus vsus.

Προβάτων οὐδὲν ὄφελος ἐὰν ὁ ποιμὴν ἀπῇ, id est, Ouium nulla vtilitas, si pastor absit. Admonet adagium ἀναρχίαν rem esse omnium perniciosissimam. Nihil recte faciunt ministri, nisi adsit herus. Inutiles discipuli, quoties

ties abest præceptor. Inutilis populus, nisi principis auctoritate gubernetur. Apparet senarium fuisse. Nam paucis syllabis commutatis restituetur hoc pacto:

Προβάτων γὰρ οὐδὲν ὄφελος ἂν ποιμὴν ἀπῇ, i. Namque vsus ouium nullus, vbi pastor deest.

De huius animantis stultitia, quamque sibi sit inutile, ni pastoris cura succurrat, lege quę alias ex Aristotele citauimus in prouerbio: Ouium mores.

Periculum proræ selis.

Κίνδυνος ἡ ἐν πρώρᾳ σελίς. id est, Periculum sella proræ. Quoties in re quapiam pręcipuum periculum, caputque negotii esse significamus. Nam hostes expugnaturi nauim, in proram primum assultum faciūt. Selis autem sella est, quę in proris esse consueuit, si Zenodoto credimus.

Impete peritum artis.

Βάλλ' εἰς ἔχοντα τὴν ἐπιστήμην, id est, Iaculare in eum, qui nouit artem, vbi quis conuitium facit homini, qui norit & ipse retorquere conuitium, aut qui carpit velut imperitū, qui non inferior sit in artis scientia. Sumpta metaphora videtur ab iis, qui iaculo, aut saxo petunt eum, qui calleat ictum vel declinare, vel in iaculantem retorquere.

Philippi gallus.

Φιλίππου ἀλεκτρυών, id est, Philippi gallus. Hoc dictitari consueuit, vbi quis de leui quopiam facinore, perinde vt maximo sese iactaret. Nam Alectryon dux quidam erat Philippi Regis, quem Chares Atheniensis confecerit. Apparet autem Charetem hunc huius facti, nimium crebro, nimisque insolenter apud populum Atheniensem verba facere solere, vt hinc vulgo sit vsurpatū. Recensetur apud Zenodotum.

Parit puella, etiam si malè adsit viro.

Τίκτει κόρη ὅταν κακῶς ἀνδρὶ παρέῃ, id est, Parit puella, cum malè etiam adfuerit viro. Dici conuenier, quoties res facile conficitur ex sententia, ēt si negligenter & ignauiter gesta fuerit. Veluti puella propter ętatis felicitatem facile gerit vterum, etiam si cum viro non admodum viro rem habuerit. Non item anus, imò bis virum requirit ætas affecta mulieris. Egregium ingenium etiam sub malo & indiligente præceptore bonas litteras assequitur. Cōtra si discipulus si, ὄνος λύρας, pręceptor etiam optimus, oleum perdit & operam.

Pasetis semiobolus.

Τὸ Πάσητος ἡμιωβόλιον, id est, Pasetis semiobolus. De re noua stupendaq; , & præstigiis simillima. Veluti cum orator efficit, vt eadem caussa primum optima, mox pessima videatur, res eadem maxima, statimq; minima appareat. Et cum sophistæ demōstrāt eundem & asinum esse & hominem. Aut vbi quis asseuerat id factum, quod citra magiam aliquam fieri nō potuerit, licebit ἐπιφωνεῖν, Πάσητος ἡμιωβόλιον. Nec intempestiuiter dixeris, cum quidam ita dant munus aliquod, vt idem mox arte quadam ad se retrahant. Tradunt Pasetem quendam præstigiarum & magiæ peritia primum nomen meruisse. Is incantamentis quibusdam efficiebat, vt repente conuiuium omnibus instructū partibus adesse videretur: rursum vbi libuisset, omnia protinus euanescebant. Emebat autem frequenter, preciumque rei numerabat, verum mox nummus non apud venditorem, sed apud Pasetem reperiebatur. Huiusmodi ferme tradit Suidas.

Paruus semper tuus pullus.

Μικρὸς ἀεὶ ὁ σὸς πῶλος, id est, Paruus semper tuus pullus: vbi quis ob staturæ breuitatē diu puer videri cupit. Cōueniet & in hos, qui tametsi natu grandiores, tamen verborum deliciis affectant videri iuuēculi. Aut cum ob amorem cascus cascam puppam vocat, & ipse vicissim puppus audit, quod alias indicauimus. Aristophanis interpres admonet apud Græcos, quod cuique vehemēter carum esset, id pullum illius appellari solere. Blandimur autem verbis diminutiuis, eoque in Equitibus quidam populo blandiens appellabat illum δημίδιον, id est, popellum, eoque mox audit: ὡς ἀπὸ μικρῶν εὔνους αὐτῷ θωπευματίων γεγένησαι, id est, vt è pusillis blādiciolis beneuolus illi factus es: parua vocat blāda, atque is vicissim audit: καὶ σὺ γὰρ αὐτὸν πολὺ μικροτέροις τούτων δελεάσμασιν εἷλες, quod ipse multo abiectius adulatus esset populo.

Phaselitarum sacrificium.

Φασηλιτῶν θῦμα, i. Phaselitarum sacrificium, tanquam

tanquam vile, citraque sanguinem. Sordidum ac tenuem sumptum hoc adagio significabant. Tradunt enim apud Phaselitas Pamphyliæ gentem moris esse, vt pisciculi salsidiis sacrificentur. Auctor Zenodotus. Eudemus item scribit, eos Capro deo salsamentis rem diuinam facere, eiúsq; rei testem citat Callimachum. Finitimum est illi: Sine fumo sacrum.

Peius Babys tibia canit.

Κάκιον βάβυς αὐλεῖ, id est, Peius Babys cantat. Hoc adagium iaci cõsueuit in eos, quorum exercitatio semper vergit in peius. Quod genus sunt oratores quidã, qui quò diutius dicunt, hoc dicunt indoctius. Refertur autem ad huiusmodi fabulam. Ferunt Babym fratrem fuisse Marsyæ, qui nõ veritus est ipsum Apollinem ad canendi certamen euocare. A quo cum esset victus, ab eodem supinus de pinu suspensus, excoriatus est. Deinde cum Apollo pararet Babym quoq; perdere, intercessit Pallas, admonens hunc vsq; adeo infeliciter & indocte tibiis canere, vt omnino negligendus esse videretur, κάκιον, inquiens, βάβυς αὐλεῖ, id est, Deterius Babys tibiis canit. Quibus verbis commotus Apollo Babyn adeo contempsit, vt eum ne supplicio quidẽ dignũ existimaret, sed suæ potius inscitię iudicaret relinquendum. Vsurpabitur adagium & per comparationem, vt mentione facta de præceptore indocto, si quis de discipulo percunctanti, hoc pacto respondeat, ἢ κάκιον βάβυς αὐλεῖ, Neq; vero repugnamus, si quis hoc loco κάκιον, accipiat pro miserius, vt sit sentẽtia, Babym infeliciorem esse, dum indocte canens omnibus est ridiculus, quam si tolleretur è medio. Meminit huius adagionis Athenęus lib. 14. ostendens dici solitum de iis qui in dies deterius canerent. Quamquam hic locus apud hunc auctorẽ deprauatus est in vulgatis exemplaribus, ni fallimur. Sic. n. legimus, καὶ κίων ἢ βάβυς αὐλεῖ, id est, Et Cion aut Babys canit. Erroris ansam prębuit, quod paullo ante cõmemorans ineptos tibicines, quos Hipponax iambographus lacerasset, nominauit Cionem, Codulum & Babyn. In collectaneis, quæ excudit Aldus reperitur, τὸν βάβυος χορόν, i. Babys chorum, pro indocta parũq; modulata cãtione, & fabulam adscriptam huiusmodi. Męandro fluuio duo fuere filii, quorum Babys solitus est vnica tibia canere, Marsyas duabus Phrygio more. Cum autem suum vterque chorum haberet, & Babys inscite tractaret tibiam, frater eo insolentiæ sublatus est, vt Apollinem quoque pręse contemneret, a quo cum esset excoriatus, iamq; Babyi similis pœna pararetur, Palladis interuẽtu exemptus est supplicio. Verum suspicamur scripturam esse deprauatam, ac legendum esse τοῦ βάβυος χεῖρον, vt idem sit cum eo quod modo retulimus.

Cercopum cętus.

Ἀγορὰ κερκώπων, i. Cętus Cercopum, de conciliabulo, conuentuq; versutorum & improborum hominum dicebatur, Narrant enim, Cercopes quosdã in Epheso fuisse, notæ fraudolentię viros, qui suis dolis conati sint ipsi Ioui imponere. Hos admonuerat mater, ne in Melampygum inciderent id quod euenit. Nam post ab Hercule vincti sunt iussu Omphales. Quidã aiunt, quosdam ob imposturas & malas artes, κέρκωπας, quasi caudatos appellatos fuisse apud Ephesios atq; Athenienses, vt idẽ sit sensus huius adagionis, & illius cuius alibi meminimus, λύκου δεκάς. Torquet hoc conuitium Aeschines in Demosthenem: ὅτι μὲν οὐκ ᾔδειν πόθ᾽ ὁ κέρκωψ, ἢ τὸ καλούμενον παιπάλημα, ἢ τὸ παλίμβολον, ἢ τὰ τοιαῦτα ῥήματα, οὐκ ᾔδειν πρότερον. νυνὶ δὲ ἐξηγητὴν τοῦτον λαβὼν τῆς πάσης κακοηθείας μεμάθηκα, i. Aliquãdo fuisse cercopem, aut quod dicitur pæpalema, aut palimbolum antehac nesciebam. Nunc vero nactus hunc omnis malitiæ expositorem, didici. Videntur & illa duo verba pæpalema, & palimbolum fuisse iactata vulgo. Hesychius indicat παιπάλημα dictũ hominem ποικίλον ἐν κακίᾳ, id est, varium in malitia: dictum apparet à πάλλω, quod est, moueo. & παι syllaba per conduplicationẽ adiecta est, cuius futurũ παλῶ. & παιπαλᾶν est circumspicere ac scrutari, nihilq; nõ tẽtare. Rursus παιπάλη, subtilissima pars frumenti cribro excussi. Concussione fit vtrũque, sortitio, & frumenti purgatio. Vnde πάλος, sors, & πάλη farina. Proinde qui se vertunt in omnia, pæpalematis scommate notari videntur, simul adlusum suspicamur ad voces. Nam παῖς puerum sonat, & παλεύω venor, siue in retia duco. Idẽ exponit multis verbis quid sit παλιμβόλον, nimirum

nimirum hominem qui sibi minime constat, sed facile in diuersum reuoluitur. Suspicamur conuitium sumptum ab instrumentis sic arte confectis, vt facile recurrant in diuersum, atque hinc detortum in hominem lubricæ fidei.

Ceruinus vir.

Ἐλάφειος ἀνὴρ, id est, Ceruinus vir, olim dicebatur formidolosus & fugæ fidens magis quam viribus. Ceruus enim animal cursu pernicissimũ, & in venatu pedibus sibi quęrit salutem. Vnde apud Homerum Iliados primo, Achilles, vt vir fortis, Agamemnoni, velut imbelli & ignauo conuitium facit ad hunc modum:

Οἰνοβαρὲς, κυνὸς ὄμματ' ἔχων, κραδίην δ' ἐλάφοιο.

Obiicit illi temulentiam, impudentiam in occupandis aliorum præmiis, & cor ceruinum, quod ad cõgressum timidus esset. Aristoteles libro De natura animãtium nono tradit, ceruo natiuam quandam inesse prudentiam, vt quod viribus tueri non potest, id efficiat ingenio: parere enim iuxta semitas, quo videlicet tutior sit à beluis propter hominum frequẽtiam. Deinde postea quã peperit inuolucrum statim exedit, ne deprehendatur: præterea hinulum ducens in stabula monstrat, ac cõsuefacit quo debeat refugere, si quod immineat periculum, id ait saxum esse abruptum.

Cercopissare.

Κερκωπίζειν, id est, Cercopissare dicuntur, vel qui lasciuiunt, aut qui adulãtur. Metaphora ducta ab animantibus, quæ mota cauda adblãdiuntur, vt Crysippo placet, Suida teste: vel qui molesti sunt, obturbantq́; & obstrepunt, vt vox deflexa sit à Cercopibus illis Lydiis, quos Hercules, quod sibi cũ Omphale cubanti, petulantius obturbarẽt, amicæ iussu victos de claua suspendit, quemadmodum retulimus in adagio: Ne in Melãpygum incidas.

Vale carum lumen.

Χαῖρε φίλον φῶς, id est, Vale gratum lumen. Hoc apparet vulgo dici solitũ, quoties extingueretur lucerna. Referunt autem ad fabulam, non admodum castam, sed docendi caussa referendã tamen. Narrant enim anũ quampiam, cum nuda libidinari pararet, extinxisse lucernam, ne rugæ situsq́; corporis ostenderet, & extinguentem dixisse, χαῖρε φίλον φῶς, id est, Vale amicum lumen, quæ quidẽ verba suspicamur hoc magis in vulgi iocum abiisse, quod iisdẽ vtantur in tragœdiis, exituri è vita, velut Polyxena in Hecuba Euripidis, Iphigenia in sui nominis fabula, Alcestis & Electra, aliæq́; complures. Tametsi Plutarchus Conuiuialiũ quæstiũcularum, Decade 7. problemate 5. indicat dictum à quodam, qui amicæ prodeunti in conspectum, cum ipse vino, opinamur, cæcutiret, χαῖρε, inquit, φίλον φῶς. Poterit ad varios vsus accommodari parœmia. Siue cũ nos significamus licentius agere velle. Nox autem tegit omne dedecus, & quoniã iuxta Nasonem, pudore vacat, accommoda videtur inhonestis ac flagitiosis actionibus, quas eo Lucianus νυκτερινὰς appellat. Huc adlusit Aristophanes in Concionatricibus, cum mulierem volentem deiicere aluum, ita loquentem facit:

ἢ πανταχοῦ τοι νυκτὸς ἐστὶν ἐν καλῷ. id est,

An vero vbiq́; est hoc honestũ noctibus.

Siue cum relinquimus amicum, aut rem interius adamatam. Siue cum innuimus mulierem iam marcida forma, quæq́; non possit nisi per tenebras adamari, χαῖρε φίλον φῶς. Aut cum significabimus nobis perisse rem longe carissimam. Siquidẽ diuus Ambrosius in homiliis, quas cõscripsit in Euãgelium Lucæ, refert ad huiusmodi fabulã: Theotimo cuipiam, cum graui morbo oculorum laboraret, medici interminati fuerant, ne cum vxore rem haberet: si faceret, prorsus cæcitatem imminere. Verum is libidinis impatiens, non potuit sibi temperare, quin vxorem amplecteretur. Itaq; cum iam medio Veneris calore ferueret, & in mentem venisset medicorum interdictum, χαῖρε, inquit, φίλον φῶς, id est, Vale amicum lumen. Nimirum intelligens se voluptatem eam perbreuem oculorum dispendio emisse. Similis est apud Martialem fabula de Phryge quodam lusco bibone, cui cum interdictum esset à medicis, ne biberet vinum, alioqui nihil visurum, protinus admotis poculis:

Valebis, oculo, inquit. exitum requiris?
Vinum Phryx, oculus bibit venenum.

Veniat hospes quisquis profuturus est.

Ξένος ἔνδοι ὅστις ὀνήσει. id est, Veniat

Veniat qui proderit hospes.
Theopōpus, citante Zenodotus, scribit hoc adagiū ex Philippi regis apophthegmate profectum esse. Nam is vbi Thessalorum ciuitatem subuertisset, & hospites quos inibi reperit diuendidisset, per iocum dicebat:

Ξένος ἐλθοι ὅστις ὀνήσει.

Videtur ex oraculo, aut poeta quopiā sumptū. Est enim hemistichium carminis heroici. Admonet adagium, eorum demum aduētum esse gratum, qui commodi quippiam adferunt. Ouidius:

Ipse licet venias Musis comitatus Homere,
Si nihil attuleris, ibis Homere foras.

Obolum reperit Parnœtes.

Ὀβολὸν εὗρε παρνοίτης, id est, Reperit obolum Parnœtes. Accōmodari poterit ad illos qui nouum aliquod excogitarunt prēmiū, quo illectent. Natum aiunt à Callistrato Atheniensium Reipublicæ principe, cui cognomen additum Parnœtes. Is enim instituit, vt in iudiciis & cōcionibus nummuli quidam distribuerentur. Quam rem Comicorum insectatio vertit in prouerbium.

Apertæ musarum ianuæ.

Ἀνεῳγμέναι μουσῶν θύραι, id est, Apertæ Musarū ianuæ. Hoc adagio conueniet vti, quoties aliquem facili, promptoq; ingenio significamus, & in percipiendis optimis disciplinis celerem, quasi Musis fauētibus, & haud grauatim suppeditantibus. E diuerso, qui tardiores sunt, clausis Musarum ianuis discere dici poterunt. Aut si quādo dicemus, non oportere celare doctrinam Musarum munus, sed candide, citraq; inuidiā impertire, tanquam lumen de lumine suppeditātes. Refertur à Zenodoto.

Martis campus.

Ἄρεος πεδίον, id est, Martis campus. Suidas ex Alexandridis Pisandro citat. In eos torquebatur, qui militari confidentia præditi viderentur, quiq; rem vi, non iudicio gererent. Non doctis dictis, sed pugnis. Non ex iure manu consertum, sed improbis clamoribus. Et quibus ius est in armis, quos Hesiodus eleganter composita voce χειροδίκας vocat. Ceterum in quo quis valet, id Græci campum illius vocant.

Argenteis hastis pugnare.

Ἀργυρέαις λόγχαις μάχεσθαι, id est, Argenteis hastis pugnare dicuntur, qui, cum negotiū alio pacto confici nequit, muneribus & largitione perficiūt. Nihil autem tam arduū, quod pecunia nō explicetur. Quemadmodum eleganter dictū est à M. Tullio actione in Verem secundo, Nihil esse tam sanctum, quod non violari, nihil tam munitū quod nō expugnari pecunia possit. Ortam aiunt parœmiam ab oraculo quodam Apollinis Pythii, qui Philippo regi consulenti, quo pacto posset victoria potiri, responderit ad hunc modum:

Ἀργυρέαις λόγχαισι μάχου, καὶ πάντα νικήσεις. id est,
Argenteis pugna telis, atque omnia vinces.

Videlicet iuuenes, vt quosdam largitionibus ad proditionem sollicitaret, atque ita consecuturum quæ vellet.

Archytæ crepitaculum.

Ἀρχύτου πλαταγή, id est, Archytæ crepitaculum. In hominem vehemēter garrulum, & obstreperum iaciebatur. Archytas, crepitaculi genus æreum excogitauit, quod pueris lusitātibus daretur, ne quid interim ex vasis domesticis cōtingerent. Quemadmodum docet Arist. 8. lib. Politicorum Suidas indicat Archytam fuisse Pythagoricū Empedoclis præceptorem. Quamquam huius nominis referuntur aliquot, tamen cōsentaneum est hunc Tarentinum philosophū eius organi fuisse opificem, vtpote qui fertur in mechanicis mire præcelluisse. Cuius & colūba lignea celebratur, ita ratione mathematica librata vti volaret. Quamquam Diogenes Laertius in huius vita testatur, huius nominis & architectum fuisse quendam, qui librum quoq; cōscripserit de machina. Colūbæ meminit & A. Gellius lib. 10. cap. 12. ex auctoritate Phauorini tribuens inuētum hoc Archytæ philosopho. Sed vtriuscunque fuit inuentum, consentaneum est huiusmodi quoddam organum fuisse, quod suapte sponte sonaret. Vnde non absurde torquebitur in eos, qui naturæ vitio, quouis loco, quauis de re, & apud quosuis, quiduis garriunt, quos Græci λάλους, ἀμετροεπεῖς, ἀκριτομύθους & πολυμύθους appellant, Latini garrulos, locutuleios, rabulas,

bulas, blaterones & linguaces: In quos Eupolis scite:

Λαλεῖν ἄριστος, ἀδυνατώτατος λέγειν. i.
Ad garriendum præcipuus & optimus,
Verũ ad loquendũ nemo minus idoneus.
Nec inscite Epicharmus,
Οὐ λέγειν δεινὸς, ἀλλὰ σιγᾶν ἀδύνατος. i.
Nihil valebat eloquendi viribus,
Verum silendi habebat impotentiam.

Habebatur simile quiddam & apud Romanos, Citeriam appellabant. Erat ea effigies quædam arguta & loquax quæ ridiculi gratia in pompa vehi solita sit. Vnde M. Cato in M. Cecilium: Quid ergo dicerẽ amplius quem ego deniq; credo in pompa vectitatũ iri, ludis pro Citeria, ac spectatoribus sermocinaturum? Ergo prouerbii speciem habebũt orationes huiusmodi, Citeria loquacior. & præ hoc mutam dicas Citeriam, & vnus cum multis Citeriis certare possit.

Aratro iacularis.

Ἀρότρῳ ἀκοντίζειν, id est, Aratro iaculari dicũtur, qui quippiam incircumspecte faciunt, haud prospicientes quid sit in posterũ euẽturum, aut qui suo magno incommodo conantur alterum lædere. Quisquis enim iacto aratro petit alium, is quo morem gerat iræ, semet re necessaria priuat, cuius vsum paullo post sit desideraturus. Recensetur à Diogeniano. Translatũ videri potest à belli temporibus, quibus vomeres, marræ, & sarcula, reliquaque agriculationis arma, in Martia diffinguntur arma. Plutarchus in commentario: περὶ τῆς εὐθυμίας vsurpat, veluti de re vehementer absurda: οὐδὲ γὰρ ὁ τοξεύειν ἀρότρῳ βουλόμενος, καὶ τῷ βοῒ τὸν λαγὼ κυνηγετεῖν, δυστυχής ἐστιν, id est, Neque enim is, qui vult aratro iaculari, & boue leporem venari, est infortunatus.

Atticus moriens porrigit manum.

Ἀττικὸς ὑπέχει τὴν χεῖρα κἀποθνήσκων, id est, Atticus porrigit manum, etiã cum moritur. Huic adagio locum fecit Athenieñ. in muneribus captandis, & aucupandis lucris insatiata cupiditas. Vnde & apud Aristoph. frequens iocus in τοὺς δωροδοκοῦντας. Auctor Diogenianus.

Argi collis.

Ἄργου λόφος, id est, Argi collis. Vbi quis ingẽtibus malis esset implicitus. Potest accommodari, vel ad locum, vel ad negotium variis obnoxium calamitatibus. Natum aiũt à colle quodã, cui cognomen Argi, frequentibus homicidiis, ac latrociniis infami.

Asinus esuriens fustem negligit.

Ὄνος πεινῶν ῥοπάλου ἀμελεῖ, id est, Asinus esuriens fustem negligit. In eos congruit, qui ventris, compendiive gratia quamuis contumeliam perferunt. Refert Aristot. in lib. Moraliũ tertio, ἐπεὶ οὕτω γε καὶ οἱ ὄνοι ἀνδρεῖοι ἂν εἶεν πεινῶντες, τυπτόμενοι γὰρ οὐκ ἀφίστανται τῆς νομῆς, id est, Nam isto pacto & asini cum esuriunt essent fortes, quod licet verberentur, non discedunt tamen à pabulo. Negans fortem esse censendum, qui quouis pacto tolleret incommoda. Alioquin asinos longe fortissimos futuros, qui dum esuriunt, nullis verberibus à pabulo dimoueri queunt. Apparet ex Homero sumptum, qui sane quàm eleganter describit asininam patientiam Iliados λ.

Ὡς δ' ὅτ' ὄνος παρ' ἄρουραν ἰὼν ἐβιήσατο παῖδας
Νωθὴς, ᾧ δὴ πολλὰ περὶ ῥόπαλ' ἀμφὶς ἐάγη,
Κείρει τ' εἰσελθὼν βαθὺ λήιον, οἱ δέ τε παῖδες
Τύπτουσιν ῥοπάλοισι, βίη δέ τε νηπίη αὐτῶν,
Σπουδῇ τ' ἐξήλασσαν ἐπεί τ' ἐκορέσσατο φορβῆς. id est,

Vt cum per segetes ignauus trãsit asellus
Inuitis pueris, cui multus tergora circum
Iam crepuit fustis, neque segnius ille profundam
Ingreditur segetem, pueri sed fustibus illum
Cædentes studio, tandem ac puerilibus aruo
Viribus eiiciunt, vbi pastu expleuerit aluum.

Aut cucurbitæ florem, aut cucurbitam.

Ἢ κρίνον, ἢ κολοκύντην, id est, Aut florem, aut cucurbitam. Id perinde valet quasi dicas: Aut mortem, aut vitam, aut lucrum, aut dãnum, aut victoriam, aut contra. Græci cucurbitę florem κρίνον appellant. Incertũ autem vtrum mox euanescat, an cucurbitam sit pariturus. Proinde per florem, mortem, aut frustratam spem significabant, per cucurbitam vitalem. Diphilus apud Zenodotum; ἐν ἡμέραις αὐτὸς ἑπτὰ σοι γέρον θέλω παρασχεῖν κολοκύντην ἢ κρίνον, id est, Ipse tibi senex intra septem dies exhibere volo cucurbitã,

aut crinum, id est, possum efficere, vt aut recte valeas, aut moriaris. Huic non dissimile est illud, quod apud Homerum Odysseæ δ. dicit spectrum apparens Penelopæ dormienti:

Ζώει ὅγ' ἢ τέθνηκε, κακὸν δ' ἀνεμώλια βάζειν. id est,

Is superest, aut interiit. Nam vera loquendum est,

Et quod ad huius imitationem Horatianus dixit Tiresias:

O Laertiade, quidquid dicam, aut erit, aut non.

Nudæ gratiæ.

Αἱ χάριτες γυμναί, id est, Gratiæ nudæ. Admonet adagium, vt candide ac benigniter impertiamus amicis. Aut ne quid inter amicos fictum, aut fucatum, verum nuda simpliciaq; omnia. Nam poetæ tres fingunt charites, id est, gratias, humanitatis & beneuolentiæ præsides. Horat. in Odis:

Gratia cum nymphis, geminisq; sororibus audet
Ducere nuda choros.

Idem alibi:

Et solutis gratię zonis.

Sunt qui parœmiam ad ingratos referant, quod ab iis gratiæ veluti dispolietur, dum semper auferunt beneficii quippiam, nihil rependunt. Itaq; conueniet in illos, qui sua benignitate rediguntur ad inopiam, largientes amicis quidquid nacti fuerint.

Crobyli iugum.

Κρωβύλου ζεῦγος, id est, Crobyli iugum. De societate duorum pari improbitate dici consueuit, vt de quibus est in Epigrāmatis Martialis libro octauo.

Vxor pessima, pessimus maritus,
Miror non bene conuenire vobis.

Ductum prouerbiū à Crobylo lenone quodam omnium scelestissimo. Is duo scorta domi alebat, quorum lenociniis quam plurimos adolescentes in perniciem alliciebat, nec his contentus, eosdem illectos furto cōpilabat. Vnde Crobyli iugum dictum, vel quod digni viderentur, qui tanquam pares improbitate cū hoc copulari deberent, vel quod iugū, id est, par scortorū aleret domi.

Mylus omnia audiens.

Μύλος πάντ' ἀκούων, id est, Mylus omnia auscultans. Dici solitum, vbi qui se dissimularet audire, fingeretq; surditatem, cum omnia tamen auribus curiosis captaret, auscultaretq;. Tractū videtur à mola, vnde exploratores obseruare soleant quę fierent, nam μύλον molam sonat Græcis, aut Myli curiosi cuiuspiam moribus. Zenodotus testis est, Cratinū hoc vsum adagio in Cleobulinis. Hesychius indicat Mylon fuisse poetam quempiam Comicum, præterea piscis esse nomen, mullū opinamur sentiens. Ad hæc μύλλον Græcis significare, curuum, obliquū ac distortum. Scribit enim duplici λλ. De carcini Strobilis dictum est alias. Habent autem principes quidam & hoc sycophantarum genus, qui se fingunt surdos ac mutos, quo magis audita referant.

Nos decem Rhodienses, decem naues.

Ἡμεῖς δέκα ῥόδιοι δέκα νῆες, i. Nos decem Rhodienses, decem naues. In eos torquendum, qui nimium suis tribuunt viribus. Natum videtur à dicto Thrasonis cuiuspiā, qui decē homines, decē nauibus opposuerit. Nisi malumus ad Homericum illud referre:

Τληπόλεμος δ' ἡρακλείδης ἠΰς τε μέγας τε
Ἐκ ῥόδου ἐννέα νῆας ἄγεν ῥοδίων ἀγεράχων. i.
Tlepolemusque Heraclides, magnusque bonusque
Ter ternas naues Rhodiis præstantibus aptas
E Rhodo egit.

Obliquus cursus.

Κάμπιος δρόμος, id est, Obliquus cursus. Quoties res arte ac dissimulanter agitur. Aut quoties aliud præ nobis ferentes alio tendimus, & cuniculis atq; ambagibus quibusdā pergimus ad id quod assequi conamur. Sumptum adagium à genere quodam cursus, qui κάμπιος dictus est, propterea quòd anfractibus certis ac flexibus peageretur. Vt in aliis impetus & celeritas plurimum valuerit, in hoc ars & ratio plus habuerit momenti. Huiusmodi cursus genus describit Vergilius lib. 5.

Olli discurrere pares, atq; agmina terni
Diductis soluere choris, rursusq; vocati
Conuertere vias, infestaq; tela tulere.
Inde alios ineūt cursus, aliosq; recursus.

Ac paullo post:

Vt quondam Creta fertur labyrinthus in alta

Parietibus textum cæcis iter, ancipitéq;
Mille viis habuisse dolum, qua signa sequendi
Falleret indeprehensus & irremeabilis error.

Potest à nauigantibus traductum videri, cũ reflantibus ventis, transuersim nauigant.

Ne Iuppiter quidem omnibus placet.

THEOGNIS in sententiis:
Οὐ δὲ γὰρ ὁ ζεὺς
Οὐθ' ὕων πάντας ἀνδάνει οὔτ' ἀπέχων. id est,
Neq; Iuppiter ipse,
Siue pluat, seu non, vnicuiq; placet.

Hodieq; vulgo dicunt, neminem inueniri, qui satisfaciat omnibus. Nam aliis alia probantur. Et:
Tres mihi conuiuæ, prope dissentire videntur:
Poscentes vario multum diuersa palato.

Pindarus in Olympiorum 8.
Τερπνὸν δ' ἐν ἀνθρώποις ἴσον ἔσσεται οὐδέν. i.
Inter homines nihil erit æque iucundum, videlicet quòd alios alia delectant, & suum cuiq; pulchrum est.

Non persuadebis, ne si persuaseris quidem.

Οὐ γὰρ πείσῃς, οὐδ' ἂν πείσῃς.
Haud etenim persuaseris vnquam,
Nec si etiam persuaseris istud, prouerbiali schemate dictum ab Aristophane. Est autẽ hyperbolæ genus, qua significamus tanquã ἀδύνατα τῷ ὄντι. Perinde quasi dicas: Non credam, etiam si videro.

Nouit hæc Pylæa & Tyttygias.

Οἶδέ τι πυλαῖα ταῦτα καὶ τυττυγίας. id est,
Hæc & Pylæa nouit & Tyttygias.
Hoc velut ænigmate veteres innuebant, opes malis artibus quæsitas. Tyttygias plagiarius quispiam fuit, qui seruos & res alienas, quas furto sustulerat, in Pylæa, is est Arcadiæ locus, venditare consueuit, atq; hoc quæstu diues euasit. Auctor Zenodotus.

Polycrates matrem pascit.

Πολυκράτης μητέρα νέμει, id est, Polycrates matrem pascit, Hoc adagiũ ex historia petunt, narrãtes Polycratem Samiorum tyrannũ, matres militum, qui in bello interissent, recensuisse, easq; locupletioribus ciuibus nutriendas tradidisse, vnamquamq; his commendantẽ verbis, σοὶ ταύτην μητέρα δίδωμαι, id est, Hanc tibi do matrem. Vsum prouerbii non adscribit Zenodotus, proinde liberum est vnicuiq; conіicere, cui sententiæ rectissime possit accommodari. Putamus non incommode posse vsurpari, quoties aliquis in cõmendandis amicis est benignior, officiosiorq;. Aut vbi quis alieno sumptu de quopiam bene mereri studet, ita vt aliis nummos impendentibus, ipse præter officiosa quædam verba nihil insumat.

Teipsam laudas.

Σαυτὴν ἐπαινεῖς, id est, Laudas te ipsam. Hemistichium iambicum, quod accinitur, vbi quis sese laudat, suiq; tibicinem agit. Plene sic effertur:
Σαυτὴν ἐπαινεῖς ὥσπερ Ἀστυδάμας γύναι. i.
Laudas teipsam mulier Astydamæ in modum.

Astydamas histrio quispiam fuit Morsimi filius. Huic statua in theatro ponẽda decreta fuerat, quod in agẽdo Parthenæum sese gnauiter ac scite gessisset. Itaq; titulum ipse conscripsit, in quo suas laudes complectebatur, eumq; in concionem attulit, vt adprobatus adderetur statuæ. Verum suffragiis populi decretum, ne molestus ille titulus inscriberetur. Ea res primum comœdiæ iocis agitata, post in prouerbium abiit. Ita nunc quoq; non infacete vulgus dictitat, malignos esse vicinos illi, qui ipse laudator sui fuerit. Recẽsetur à Zenodoto. Titulus quem Astydamas statuæ suæ inscripsit, extat etiam num apud Suidam:
Εἴθ' ἐγὼ ἐν κείνοις γενόμην, ἢ κεῖνοι ἅμ' ἡμῖν,
Οἳ γλώσσης τερπνῆς πρῶτα δοκοῦσι φέρειν.
Ὡς ἐπ' ἀληθείας ἐκρίθην ἀφεθεὶς παράμιλλος
Νῦν δὲ χρόνῳ προέχουσ' οἷς φθόνος οὐχ' ἕπεται.

Eos versus elegãter Latinos reddidit Conradus Goclenius, linguæ Latinæ publicus olim professor in Academia Louaniẽsi, iuuenis vtriusq; linguæ ad vnguem doctus, & in vtroq; scribendi genere mirificus artifex, siue prosam orationem malis, siue carmen, subscribere visum est:
Vixissent vtinam mecũ illi, aut inter ego illos,
Quos penes est linguę suauiloquentis honos.
Præmia prima equidem citra certamẽ haberem.
Nunc adimũt in quos nil habet inuidia.

Vsurpauit & Iulianus in epistola quadã ad Basiliũ: ἐπαίνεσα γὰρ ἐμαυτὸν ὥσπερ Ἀστυδάμας, i. Laudaui me ipsum vt Astydamas.

Syrbenæ chorus.

Συρβήνης χορός, id est, Syrbenæ chorus. De choreis incompositis ac tumultuosis olim dictitatum. Nam σύρβη quidam vocem existi stimant, qua subulci erga sues vtantur, vnde & σύρβα pro tumultu abutuntur. Ceterũ Hesychius interpretatur, σύρβα, μετὰ θορύβου. Idem mox addit σύρβη Græcis sonare thecam fistularem, vnde συρβηνεὺς dicatur tibicen, aut tumultuosus. Vsurpat Athenæus lib. 15. Ἐπεὶ θόρυβος κατεῖχε τὸ συμπόσιον, ἔφη, τίς οὗτος ὁ συρβηναίων χορός, id est, Cũ conuiuium esset plenum tumultus. Quis, inquit, iste Syrbenæorũ chorus? Sic enim constanter refert hanc vocem Athenæus. Vsurpat idem pagina eiusdem libri proxima: & aliquanto post ex Clearcho docet, quis sit συρβηναίων χορός, videlicet in quo quisq; quod sibi visum fuerit canat, nec auscultet quid præscribat is, qui choro præsidet, quiq; docet quemadmodũ oportet canere. Ducta videtur metaphora à dissono illo porcorum grunnitu. Non intempestiue dicet in homines inter se discordes & querulos, aut vbi offendet aures imperitorum cantorum symphonia discors.

Hesiodi senecta.

Ἡσιόδειον γῆρας, id est, Hesiodia senecta. Longæua, viuaxque sic appellabatur. Fertur enim de Hesiodi longæuitate Pindari epigramma quoddam huiusmodi:

Χαῖρε δὶς ἡβήσας, καὶ δὶς τάφου ἀντιβολήσας
Ἡσίοδ' ἀνθρώποις μέτρον ἔχων σοφίης.

Quod autem ait, eam bis pubuisse, significat, extremam senectam, quasi pueritiam referentem, iuxta prouerbium quod alibi retulimus, δὶς παῖδες οἱ γέροντες. Porro quod bis sepultum, adludit ad historiã, cuius meminit Plutarchus in Conuiuio septem sapiẽtum. Cum ob suspicionem interfectus esset in Locris, & cadauer eius abiectum in mare, Delphinorum agmen illud exceptũ, in Rhium exposuit. Illic cum Locrenses sacrum ex more peragerent, & recẽs Hesiodi cadauer agnoscerent, rebus omnibus omissis, cædis auctores vestigarunt: eos comprehensos, viuos in mare præcipitarunt, ac domos incenderunt. Hesiodum in Nemeo sepelierunt. Sed occultant sepulchrũ propter Orchomenios, qui moniti oraculo, conabantur viri reliquias apud se seruare. Vnde consentaneum est quemadmodum Homeri natiuitatem permultæ vrbes sibi vendicant, ita Nemeos simul & Orchomenios Hesiodi sepulchrũ sibi asserere. Nisi sepultum semel accipere malumus, cum in mare proiectus esset. Proinde videto lector, ne pro ἀντιβολήσας legendum sit ἀντιοώσας, quod paternum admittit casum, cum significat consequi, aut nancisci.

Lotum gustauit.

Λωτὸν ἔφαγες, id est, Lotum gustasti, de iis dicebatur, qui diutius in peregrinis regionibus hęrerent, velut obliti reditus. Neq; inconcinne dixeris in eos, qui simulatq; semel voluptatem inhonestam degustarint, ad pristina studia reuocari non queunt. Sumptũ à fabula Lotophagorum, de quibus meminit Homerus Odysseæ lib. 9. narrãs quemadmodum Vlyssis socii gustata apud Lotophagos populos herba loto, redire ad nauim noluerint, nisi verberibus adacti:

Ἀλλά σφι δόσαν λωτοῖο πάσασθαι.
Τῶν δ' ὅστις λωτοῖο φάγοι μελιηδέα καρπὸν,
Οὐκ ἔτ' ἀπαγγεῖλαι πάλιν ἤθελεν, οὐδὲ νέεσθαι.
Ἀλλ' αὐτοῦ βούλοντο μετ' ἀνδράσι λωτοφάγοισι
Λωτὸν ἐρεπτόμενοι, μενέμεν, νόστου τε λαθέσθαι. id est,

Verum illis lotũ degustãdam exhibuere.
Ast horum quisquis loti gustarat amicũ
Et suauẽ fructũ, neq; nuntia protinus illi
Vlla remittere cura, nec ipse redire studebat.
Verum inibi cum Lotophagis remanere volebant
Obliti reditus, carpturi germina loti.

Est autem Lotus, quam eandem celtim dici docet Dioscorides lib. 1. arbor, de qua Plin. lib. 13. Tam dulcis ibi cibus, vt nomen etiã genti terræq; dederit, nimis hospitali, aduenarum obliuione patriæ. Est & herba eiusdem nominis gratissima & ipsa palato, de qua permulta Theophrastus libro De Plantis quarto, capite nono. Reperimus & hoc prouerbium in collectaneis cuiusdam recẽtioris: quod quoniam videbatur haud illepidum adscripsimus.

Ex ore lupi.

Ἐκ λύκου στόματος, id est, E lupi rictu, vbi res quæpiam præter spem recipitur, quæ iam plane periisse videbatur, veluti cum pecunia erepta à prædonibus, aut rapaci tyranno

no, aliquo inopinato casu recuperatur. Solent enim sic recepta esse gratiora. Sic Flaccus in Odis: Vel hœdus ereptus lupo. Nota metaphora. Adagium refertur à Diogeniano. Natum videtur ab Aesopica fabella, quæ narrat gruem, cum stipulata mercedē os, quod lupi gutturi inhæserat, immisso capite eduxisset, præmium exigentem irrisam à lupo fuisse, cū is diceret, abunde magnum esse præmium persolutum, quod ex ore lupi caput incolume retulisset.

Boni viri lacrymabiles.

Ἀγαθοὶ δ' ἀριδάκρυες ἄνδρες. id est,

At quisquis probus, is multum lacrymabilis est vir.

De iis dicebatur, qui facile commouerentur ad misericordiam, ac precibus flecterentur. Nam illacrymare dicuntur, qui miserescunt. Ouidius:

-Quibus possint illacrymasse feræ.

Proinde Horatius Plutonem, quod nullis flectatur precibus, illacrymabilē appellat:

Non si trecenis, quotquot eunt dies,
Amice places illacrymabilem
Plutona tauris.

Et Dido Vergiliana Aeneæ duriciem incusans,

Num fletu ingemuit nostro? num lumina flexit?
Num lacrymas victus dedit, aut miseratus amantem est?

Potest & ad Heraclitum referri, res humanas perpetuo fletu prosequi solitū. Contra duros & inexorabiles, adamātinos ferreos, & corneis fibris dicimus. Licebit & huc detorquere, quod boni fere cum paupertate rem habent, multaq; cogūtur perpeti. Adagium recensetur à Zenodoto.

Bocchyris.

Βόκχυρις seu βόκχυρις, nam vtrūq; reperitur. Plutar. in vita Demetrii, Bocchorem vocat, indicans exactum iudicium, βοκχορέως κρίσιν appellari solere. Rex quidam fuit Aegyptiorum, adeo notæ & incorruptæ in iudicandis litibus iustitiæ; vt vulgo si quem magnopere iustum & integrū significare vellet, Bocchyrim appellaret: perinde quasi Rhadamantum dicas, aut Minoem. Plutarchus in commentario De vitiosa taciturnitate testatur, fabulam de hoc iactatam fuisse, quod cū esset natura grauis & austerus, Isis illi aspidem immittere solita sit, quæ capiti circumuoluta, superuę hominem inumbraret, vt ostento territus recte iudicaret. Adagium refertur à Suida. Dici potest & de iis, qui non temere de re quapiā pronunciant. Negant enim hunc regem solere sentētiam ferre, nisi de caussa iam comperta, & certis argumentis deprehensa; & tamē huius Bocchyris iudicium quoddam reprehensum fuit à meretrice Lamia. Adolescēs quidā in Aegypto deperibat amore Theonidis meretriculæ. At illa pro nocte mercedem ingentem postulabat. Interim euenit, vt adolescens noctu somniaret se rem habere cum Theonide. Eo viso liberatus est ab amore, desitq; scorto molestus esse. Illa vbi factum resciuit, appellat adolescentem, petit pactam mercedem. Cum non conueniret, itum est ad iudicem Bocchorē. Is caussa cognita pronunciat, vt adolescens tantū pecuniæ adferret in vasculo, quantum illa postulasset, eamq; præsente ac inspectante Theonide, huc illucq; manu tenens volueret, & illa interim hæreret vmbræ, quasi rectæ somnium vmbra pensaretur. At hoc iudicium vt iniquum reprehēdit Lamia meretrix. Per somniū, inquit, adolescens amore coitus liberatus est, at vmbra Theonidē non liberauit amore pecuniæ. Hæc Plutarchus in vita Demetrii.

Camelus saltat.

VBI quis indecore quippiā facere conatur, & inuita, sicut aiūt, Minerua, camelum saltare dicebant. Veluti si quis natura seuerus ac tetricus, affectet elegans ac festiuus videri, naturæ genioq; suo vim faciens. D. Hieronymus prouerbii nomine citat, torquetque in Heluidium. Risimus, inquit, in te prouerbium, Camelum vidimus saltitantem. Taxat Hieronymus hominis ineptiā, qui cum à Musis esset alienissimus, tamen disertus haberi vellet.

Canis in vincula.

Κύων ἐπὶ δεσμά, id est, Canis in vincula. Dicebatur, vbi quis seipsum in seruitutem, aut in malū aliquod iniiceret. A canibus sumptum vltro se præbentibus vinciendos cibi lenocinio. Auctor Zenodotus. Hesychius indicat in eandem sententiam dici: βοῦς ἐπὶ δεσμά, id est, Bos in vincula.

Chius ad Coum.

Χῖος πρὸς κῶον, id est, Chius ad Coum. De cõparatione vehementer inæquali dicebatur. Nam in ludo talorum iactus, qui Chius dicebatur, vnioni respõdebat, Cous senioni. Quem Græci Chium dicunt, nos canẽ vocamus, & quem illi Coum siue ἑξίτην, nos senionem. Porro quemadmodum Cous inter felices iactus habebatur, ita Chius fuit inter infelices. Vnde Persius:

Quid dexter senio ferret
Scire erat in votis, damnosa canicula quãtum
Raderet.

Videtur autem senio per se felix, infelix haberi solere, si accederet canis. Sic enim Martialis:

Senio nec nostrum cũ cane quassat ebur:

Quod si verum est, adagium conueniet nõ solum in collationem rerum inæqualium, verum etiam pugnantium. Velut si quis cõferat plebeium cũ rege, Chius est ad Coũ: si quis adolescentem cum sene, cõtrarietas est, non solum inæqualitas. Adagii meminerunt Zenodotus, Hesychius & Suidas, nisi quod Suidas pro ἐν habet ἔνδον, pro ἐξ ἔξω. Id vtrum scribæ culpa commissum sit, an interior talis pars & exterior intelligenda sit, doctis excutiẽdum relinquimus. Fit autem interim adlusio ad gentes quarum vtriusq; mores non caruerunt nota sed præcipue Chiorum. Ita simile fuerit illi: κρὴς πρὸς τὸν κρῆτα.

Optimum condimentum fames.

OPTIMVM condimentum fames. Inter apophthegmata Socratica celebratur. Irridebat hoc dicto luxum Atheniensium, qui variis cupediis & operosis condituris conarentur efficere, vt cibus saperet palato, cum id optime præstet fames, cõdimentum vt optimũ, ita & vilissimum. Nihil enim suauius edi, quam quod editur ab esuriente. Manet hodieq; vulgo tritum prouerbium, famẽ efficere, vt crudæ etiam fabæ saccarum sapiãt. Antiphanes apud Stobæum:

Ἅπαντ' ὁ λιμὸς γλυκέα πλὴν αὑτοῦ ποιεῖ. id est,
Præter seipsam cetera edulcat fames.

Quod fames facit in cibo, idẽ sitis facit in potu. Darius enim in fuga cum aquam turbidam bibisset & cadaueribus inquinatam, negauit, se vnquam bibisse iucundius, nimirum nunquam sitiens biberat. Eandem sententiam sic apud Athenæum lib 4. effert Xenophon: ἡδὺ μὲν μᾶζαν καὶ κάρδαμα φαγεῖν πεινῶντι, ἡδὺ δὲ ὕδωρ ἀρυσάμενον ἐκ ποταμοῦ διψῶντα πιεῖν, id est, Dulce est mazam & nasturtium edere esurienti, dulce est sitienti aquam è fluuio haustam bibere. Ibidem refert quiddam nõ infestiuum de Socrate, qui frequenter ad multam vesperã ambulare consueuit ante ędes suas: percontantibus quid illic ageret, Obsonium, inquit, comparo in cenam. De Dionysio, cui fastidienti nigrum ius quod in phiditiis adponebatur, coquus respondit, nõ esse mirum, cum deessent condimenta, de palęstra, cursuq; ante cenam sentiens, alias nobis dictũ est. Aut natum à Socrate prouerbium, aut ab illo vsurpatũ quod vulgo ferebatur. M. Tullius in lib. De finibus bonorum 2. Diceret id, quod Socratem, qui voluptatẽ nullo loco numerat, audio dicentem, cibi condimentum esse famem, potionis sitim. Licebit non nihil gratię addere prouerbio, si lõgius deflectatur: velut ad litterarum studium, quod eo dulcius est, quo vehemẽtius sitiantur litterę. Et voluptates commendat rarior vsus.

Phani ostium.

Ἡ φάνου θύρα, id est, Phani ostium. Id accinebatur, vbi quis frustra seruasset aliquid, veluti si cuius vxorem adulterio vitiari cõtingeret, quam tamen ille multa zelotypia seruasset. Natum aiunt à Phano quodã vsurario: vel vt alii dicunt cęco, qui cum cellę penuarię ostium ita obstruxisset, vt citra strepitum non quiret aperiri, tamẽ à ministro apertum est, sublatumq; penu. Alii narrãt, huic Phano vxorem fuisse parum spectatę fidei, quam quod is haberet adulterii suspectam, atrii fores sic occlusit, vt non nisi cum stridore sonituq; possent aperiri. Verum illa cum per tegulas reciperet adulterum, vicini per iocum dicebant, ἡ φάνου θύρα. Eaq; vox postea cessit in vulgi sermonem. Haud scimus an sit idem cum eo, quod refert Eustachius in Odyssee li vlt. φανίου θύρα, A Phania quodã, qui finxerit sibi multam opum vim domi reconditam esse.

Viro Lydo negotium non erat.

Ἀνδρὶ λυδῷ πράγματα οὐκ ἦν, ἀλλ' αὐτὸς ἐξελθὼν ἐπρίατο, id est, Viro Lydo negotiũ non erat.

erat, at ipse foras profectus parauit, Dici solitum. vbi quis impatiens otii, ipse sibi negotium ac turbam arcessit. Adlusisse videtur huc Plutarchus, aduersus Colotem: Ἐμοὶ δὲ δοκεῖ καθάπερ ὁ Λυδὸς ἐφ' αὑτὸν ἀνοίγειν οὐ θύραν μίαν, ἀλλὰ ταῖς πλείσταις τῶν ἀποριῶν καὶ μεγίσταις περιβάλλειν τὸν Ἐπίκουρον, i. Mihi vero videtur quemadmodum Lydus ille, in seipsum aperire non vnam ianuam sed maximis ac plurimis difficultatibus circũuallare Epicurum. Sumptum à Crœso Lydorũ rege, qui antea felix, rebusq; florentissimis vtens, Cyrũ in se prouocauit: a quo victus, in maximas calamitates deuenit. Auctor Zenodotus.

Ne vnquam viri senis.

Ἀνδρὸς γέροντος μή ποτ' εἰς πυγὴν ὁρᾶν, id est,
Tu ne viri vnquam inspicito prodicem senis.

Id est, ne requiras illud à quoquam, quod ab eo præstari non possit. Veluti si quis à philosopho requirat eloquentiam, ab oratore exactam colligendi rationem, a sene facilitatem & festiuitatem iuuenilem. Metaphora fœdior est, quam vt libeat interpretari: simul autem apertior quam vt opus sit. Refertur à Zenodoto.

Amæa Azesiam reperit.

Ἀμμαία τὴν ἀζησίαν μετῆλθεν, id est, Amæa ad Azesiam accessit. Dici consueuit de re diu multumque quæsita, desiderataque Didymus auctor est, apud Trœzenios Cererem appellari Amæam: Proserpinam, Azesiam. Nota fabula de Proserpina à Plutone abducta ad campos Elysios, & Cerere toto orbe quærente filiam. Refertur à Plutarcho in Alexandrinensiũ prouerbiorũ collectaneis.

Tamquam heros in clipeo excipere.

Ἀλλ' ὥσπερ ἥρως ἐν ἀσπίδι ξενίσαι σε βούλομαι, i.
Immo tamquam heros in clipeo te volo hospitio accipere. Dici solitum, vbi quis suis ipsius artibus aut benefactis fretus, de amicis bene mereri conatetur. Inde ductum, ꝙ antiquitus heroes assidue in armis agentes, velut in clipeo diuersabãtur: & si quid opus fuisset amicis, quod armis præstari poterat, id prompte præstabant, vtpote sola virtute diuites. Et apud Homerum, heroes tergoribus bubulis accipiũtur, & apud Maronem, Euãder Aeneam villosi pelle leonis accipit. Ex tergoribus autem integebantur clipei.

Iouis sandalium.

Τοῦ Διὸς σάνδαλον, i. Iouis crepida Per ironiã dicebatur in eũ, qui magni quippiam videri vellet, propter principis alicuius familiaritatem: veluti si quis insolens sit ac ferox, quod regius sit coquus, aut imperatoris satelles, aut pontificius tonsor, adposite dicetur, τοῦ Διὸς σάνδαλον. Nihil aũt vetat, quo minus & ad rẽ accõmodetur: vt si quis equũ regiũ, aut vestem miretur, quemadmodum vulgus facere consueuit non ob aliud, nisi quod regis sit. Suidas ex Eupolide citat.

Lux adfulsit.

VBI melior rerũ spes ostendi cœperit, lucẽ adfulsisse dicunt. Euripides in Oreste:
Ἥκει φῶς ἐμοῖς καὶ σοῖς κακοῖς. id est,
Meisq; venit lumen, ac tuis malis.
De Menelao dictum, è cuius aduentu remedium aliquod malorum suorum sperabãt. M. Tull. in Antonianarũ prima, Lux quædam videbatur oblata, non modo regno qđ pertuleramus, sed etiam regni timore sublato. Porro lumen fausti ominis apud veteres fuisse, testis est & M. Varro lib. De lingua Latina 2. Putat enim mane diei inde dictum, quod antiquitus manum bonum vocabant. Ad cuiusmodi religionẽ Græci quoque cum lumen infertur, solent dicere, φῶς ἀγαθόν. Nos item illata lucerna fausta inuicem precamur. Lumen enim vitã interpretantur. Vnde inuisam abrumpere lucem Et tæder cæli conuexa tueri.
Euripides in Iphigenia in Aulide:
Τὸ φῶς τόδ' ἀνθρώποισιν ἥδιστον βλέπειν. i.
Lucem tueri est hominibus dulcissimum.
Et apud Græcos βλέπειν, simpliciter dicuntur, qui viuunt. Aegyptii vitam lucernæ symbolo repræsentabant, quod nihil aliud existimarent esse vitam, quam ignem humore velut olei liquore nutritum.

Lupus aquilam fugit.

Λύκος ἀετὸν φεύγει, i. Lupus aquilam fugit, vbi periculum imminens euitari non potest. Aquilam enim, alata cum sit, frustra lupus fugit. Refertur à Diogeniano, meminit autem & Zenodotus. Nec indicant originem prouerbii. Numquam enim audiuimus aquilas molestas esse lupis.

Lupus

Lupus ante clamorem festinat.

Λύκος πρὸ τῆς βοῆς σπεύδει, id est, Lupus ante clamorem festinat, vbi quis admissi cōscius, vltro timet prius quam accusetur. Siquidem lupus simul atq; prædam rapuit, mox properat aufugere, ne coorto rusticorum clamore veniat in periculum. Auctor Diogenianus.

Lupo agnum eripere postulant.

LENO quispiam in Pœnulo Plautina: Lupo agnum eripere postulant, nugas agunt. Vbi quis frustra conatur prædam recipere, cui semel manus iniecit rapax aliquis. Improbum enim videtur sperare futurum, vt lupus agnum semel abreptū amittat. Confine illi, quod alibi diximus, ἐκ λύκου στόματος, id est, E lupi ore.

Viam qui nescit ad mare. &c.

PLAVTVS in Pœnulo: Viam qui nescit, qua deueniat ad mare, eum oportet amnē quærere comitem sibi, id est, qui rem commode conficere nequit, is quauis ratione conficiat necesse est. Potest & in hunc accommodari sensum, qui per se non sapit, aliis obtemperet qui plus sapere videantur. Potest item in hunc, Qui recte viuendi rationem ignorat, eos sibi proponat, quorum vita laudata est. Fluuius etiam si lōgis ambagibus, tamen aliquando tamen ad mare deducit, quandoquidem illuc infunditur. Huic confine est, qui viæ ignarus est, virgiferum adhibet. Cato Censorius in eos, qui subinde ambirent magistratum, non inscite dicere solet: eos καθάπερ τοὺς ἀγνοοῦντας τὴν ὁδὸν ἀεὶ μετὰ ῥαβδούχων ζητεῖν πορεύεσθαι μὴ πλανηθῶσι, id est, Non aliter quam viæ ignaros semper velle cum virgiferis incedere ne errarēt. Magistratus enim ex more lictor aut aliquis virgam gestans præcedebat.

Volens nolente animo.

Ἑκὼν ἀέκοντί γε θυμῷ, id est, Volens inuito sane animo. Hemistichium Homericum Iliados libro quarto. Dicendum, vbi quis fingit se nolle quod cupit: aut contra. Terentius non dissimili figura dixit in Andria: Tu voluntate coactus es tua. Non nunquā de ambigente, animiq; incerto dicitur, vt apud Euripidem in Hecuba:

Ὅδ' οὐ θέλων τε καὶ θέλων. id est,
At is volensq; & non volens.

Est etiam in arcanis prouerbiis Hebræorū: Pigrum velle, & non velle.

Vulturis vmbra.

Γυπὸς σκιά, id est, Vulturis vmbra. De nullius precii homine dicebatur. Refertur a Diogeniano. Sed magis quadrare videtur in hęredipetas, aut alioqui rapaces, inhiantesque prædæ. Respondet illi: Si vultur es, cadauer exspecta.

Præsens abest.

Παρὼν ἀποδημεῖ, i. Præsens peregrinatur. In eum dicendum, qui non animaduertit ea, quæ dicuntur, cogitatione aliis in rebus occupata. Vnde quos iubemus attentos esse, iis sic loqui solemus: Hic estote, & hoc agite, & adeste animis. Hodieque vulgo dicūt, cogitatione peregrinantem, domi non esse, sed foris. Terentius in Eunucho: Cū isto milite præsens, absens vt sies, id est, corpore quidem præsens, cæterum animo semota. Contra qui amāt, absentes, præsentes sunt: veluti de Didone Vergilius in quarto:

Absens absentem, auditque, videtque.

Theodoritus Cyrenēses Therapeutices libro 1. ex Heraclito Ephesio adducit: Ἀξύνετοι ἀκούσαντες κωφοῖς ἐοίκασι· φάτις αὐτοῖσι μαρτυρεῖ, παρέοντας ἀπεῖναι. id est, Stolidi cum audierint, surdis sunt adsimiles. Testatur prouerbium illos præsentes abesse. Item Aristophanes in Equitibus:

Πρὸς τε τὸν λέγοντ' ἀεὶ
Κέχηνας, ὁ νοῦς δέ σου παρὼν ἀποδημεῖ. id est,
Tu semper inhias ad loquentes, ceterum
Animus peregre est, mensque tua præsens abest.

Vna lauabor.

Παραλοῦμαι, i. Vna lauabor. Dici cōsueuit, vbi quis insinuat se in societatem alterius, aut vbi quis admittit aliquem in societatē: vti qui pauperior est, sumptum effugiat. Suidas ait olim fuisse morem vt diuites vna cū pauperibus lauarent: vt quibus propria supellex strigilum, spongiarum, guttorum, atque id genus rerum non esset, diuitū vterentur supellectile. Citat idem Aristophanem ex Anagyro: ἀλλὰ πάντας χρὴ παραλοῦσθαι, καὶ τοὺς σπόγγους ἐᾶν. id est, Verum oportet omnes vna lauare, ac spongias omittere. Tamquam hoc commoditatis laturi sint tenues,

tenues, si cum diuitibus balneum ingrediantur, vt spongiis suis parcat. Vnde nobis videtur, non inconcinne dici posse, vbi quis leuiculam aliquam commoditatem, quam citra suum incommodum præstar, perinde vt ingens beneficium imputat. Quidam codex habet: παραδύομαι, velut vna mergor.

Pinus in morem.

Πεύκης τρόπον, i. Piceæ ritu. Vbi quis funditus radicitusq; perit, ita vt nullo pacto restitui possit, piceæ ritu perditus dicitur. Nā piceam succisam negant suppullulascere. Meminit huius prouerbii Staphylus, citante Diogeniano, meminit & Suidas.

Procridis telum.

Πρόκριδος ἀκόντια, i. Procridis iacula. De iis, qui veluti certis telis, quidquid animo destinant, assequūtur. Sumptum à notissima fabula, vel Ouidio narratore, libro Transformationum septimo, de Cephalo, qui certo iaculo emisso, Procridem vxorem interemit, ratus feram esse. Huic diuersum est illud Horatianum.

Non semper feriet, quodcunq; minabitur arcus.

Id est, non semper assequeris quod cupis.

Promeri canes.

Προμέρου κύνες, i. Promeri canes. Dici solitum, vbi quis nouo casu pœnas daret iis, quos aliquando læsisset. Promerus regius quidā minister fuit. Is Euripidem tragicum poetam, supra modum exosum habebat, delatus ab eodem aliquando, nescio quo nomine apud regem. Quare postea canes quosdā feros in poetam soluit, a quibus ille deuoratus interiit. Proinde quoties potēs quispiā offensus, aliquos subornat, submittiq; qui tibi negotium facessant, tempestiue dixeris, προμέρου κύνες. Conuenit cum illo, quod alio dictum est loco, κυνὸς δίκην, id est, Canis vindictam. Recensetur a Diogeniano.

Magistratum gerens, audi & iuste & iniuste.

Ἄρχων ἄκουε καὶ δικαίως κἀδίκως. id est, Princeps iniqua & æqua pariter audias. Sumptum aiunt hoc adagium ex Solonis elegiis, etiam si hic trimeter est iambicus. Admonet, vt qui in tractandis Reip. muneribus versatur, patientissimis sit auribus, æquoque animo & bene & male audire consuescat: neque facile populi vel laudibus vel conuitiis à recto dimoueatur: Congruit huic illud Sophocleum in Antigone.

Ἀλλ᾽ ὃν πόλις στήσειε, τοῦδε χρὴ κλύειν,
Καὶ σμικρὰ καὶ δίκαια καὶ τἀναντία. id est,
Sed quem instituerit ciuitas, & parua eum
Audire oportet, & æqua, & his contraria.

Potest & ad hoc accommodari, quod quidā Romanus imperator dixisse legitur, in ciuitate libera linguas item liberas esse oportere. Neque vero mirum aut magnum, si principes permittant populo quæ velint dicere: cum ipsis liberum sit quæ velint facere. Præterea de principum factis vulgus varie pronunciare cōsueuit, quod alius probat alius damnat. Maiore autem animo oportet esse principem, quam vt huiusmodi voces captandas aut obseruandas existimet: tantum id spectet, quod ex vsu sit reipublicæ. Huc Alexandri dictum pertinet, cui cum quidam renunciasset, esse qui de ipso male loqueretur: Regium est, inquit, male audire cum bene feceris.

Fulgur ex pelui.

Ἀστραπὴ ἐκ πυέλου. id est, Fulgur ex pelui. De minis inanibus eorum, qui lædere non queant. Fulgor enim qui fulguris imitatione quadam e vasculorum nitentium vibratione, aut ex aquis redditur, nocendi vim nullā habet, pueros modo territat. Habentur & hodie specula quædam, quæ vibrata ad solem fulgur imitantur: verum id fulmen non est, quod montes ac maria percutiat, vt inquit Plinius. Parœmiam recenset Diogenianus. Ad quam adlusit Augustinus, in libro De quinque hæresibus, Non nos hostium turba, non bellantium reuocet forma, non quasi vitrea fulgentia terreant arma.

Ex inanibus paleis.

Ἀτὰρ ἐκ καθαρῶν ἀχύρων τε τρύγηκας σιτίον, i. Atqui e puris paleis trituram frumenti facis, id est, Operam sterilem & infrugiferam sumpsisti. Natum a rusticis adagium, cum male enatis segetibus, præter culmos, & paleas nihil adferunt in horrea. Recensetur a Diogeniano.

Atrei oculi.

Ἀτρέως ὄμματα, id est, Atrei oculi. De toruo truculētoque aspectu dicebatur. His enim oculis in tragœdiis inducebatur Atreus, qui

qui Thyestæ fratri filios ipsius epulandos appoſuit, propter vxorẽ adulterio vitiatã.

Mutus Hipparchion.

Α"φωνος ἱππαρχίων, i. Mutus Hipparchion. Vbi quis repente obmuteſcit, cum maxime vox illius expectatur: id quod non raro conſueuit quibuſdam in cœtu dicturis euenire, vt ſubito velut attonitis vox faucibus hęreat. Quod aiunt accidiſſe Theophraſto, homini in circulis alioquin eloquẽtiſſimo. In huiuſmodi caſu igitur fuerit huic adagio locus. Narrant olim apud Gręcos, duos præcipuos fuiſſe citharœdos, Hipparchionem, & Rufinum. Cum autem in ſolemnibus ludis, qui decimo quoque anno apud Iuliopolitas agebantur, eſſent inter ſe decertaturi: contigit, vt Hipparchion theatri ſtrepitu turbatus, obticuerit, eaq; res in vulgi iocum abiit, Auctor Zenodotus.

Pecuniarum cupiditas Spartam capiet, præterea nihil.

Αφιλοχρηματία σπάρταν ἑλοι, ἄλλο δὲ ὀυδὲν. i.

Vna fames auri Spartam capiet, ſubigetq;
Præterea nihil.

De iis qui ſola pecunia poſſunt expugnari, alioquin inuicti. Natum adagium ab oraculo, quo reſpõſum eſt Alchmeni & Theopompo Spartæ regibus, tum demũ vincendos eſſe Lacedæmonios, cum aurum & argẽtum in precio cœperint habere. Reſpondet apophthegmati Philippi Macedonum regis, qui putauit nullam arcem tam munitam eſſe, quin capi poſſet, modo aſino pateret acceſſus onuſto auro. Reſpondet & Danaes fabulæ, à qua nulla cuſtodia, auri inſultum arcere potuit. Meminit M. Tullius in ſecundo libro Officiorum, & Plutarchus in Laconicis.

Non decet principem ſolidam dormire noctem.

INTER pleraque Homeri carmina, quæ quondam prouerbiorũ vice celebrata fuiſſe teſtatur Macrobius, illud vel præcipue adnumerauimus, quod eſt in Iliados libro ſecundo:

Οὐ χρὴ παννύχιον εὕδειν βουληφόρον ἄνδρα. id eſt,
Haud dignum duce, id eſt, noctem dormire per omnem.

Admonet parœmia, vigilantiam ac ſolicitudinem maxime conuenire principibus; vt qui tantam negotiorum ſarcinam ſuſtineant humeris. Vnde & Vergilius Aeneam ſuum aliis dormientibus aut voluptati indulgentibus, aut vigilantem facit, aut certe excitat, fingitq; cogitabũdum, ſobriũ; & de futuris agitantem animo:

At pius Aeneas per noctem plurima voluens.

Et rurſum:

Aenea potes hoc ſub caſu ducere ſomnos?

Atq; iterum:

Vigilaſne Deum gens
Aenea? vigila.

Huius rei præclarum exemplum præbuit Epaminondas ille dux Thebanus. Siquidẽ cum Thebani ciues feſtis quibuſdam diebus ſolutius compotationibus indulgerẽt, licentiuſque voluptatibus fruerentur, ille ſolus vigil, ac ſobrius arma luſtrabat, & vrbis obambulabat mœnia. Rogatus cur id faceret, reſpondit ſe νήφειν καὶ ἀγρυπνεῖν, ὅπως ἐξῇ τοῖς ἄλλοις μεθύειν καὶ καθεύδειν. id eſt, ſobrium eſſe ſe, ac vigilare, quo reliquis liceret tumulentos eſſe ac dormire, quemadmodum refert Plutarchus in libello Aduerſus ducem imperitum. Porro quæ modo retulimus ex Homero, dicũtur ad Agamemnonem ſub perſona ſomnii, Neſtoris ſpeciem imitantis. Integrum carmen ſic habet:

Εὕδεις ἀτρέος υἱὲ δαΐφρονος ἱπποδάμοιο;
Οὐ χρὴ παννύχιον εὕδειν βουληφόρον ἄνδρα,
ᾧ λαοί τ' ἐπιτετράφαται καὶ τόσσα μέμηλε. i.
Belligeri Atridæ proles dormiſne Agamemnon?
Perpetuam noctem dormire haud principe dignum eſt,
Cui populi cõmiſſi, & tanta negotia curę.

Eundem ceteris dormientibus ſolum vigilantem facit Iliados κ.

Ἄλλοι μὲν παρὰ νηυσὶν ἀριστῆες παναχαιῶν
Εὗδον παννύχιοι μαλακῷ δεδμημένοι ὕπνῳ,
Ἀλλ' οὐκ ἀτρείδην ἀγαμέμνονα ποιμένα λαῶν
Ὕπνος ἔχε γλυκερὸς, πολλὰ φρεσὶν ὁρμαίνοντα. id eſt,
At reliqui Danaum proceres noctem vſq; per omnem.
Dormibant, placido correpti membra ſopore,
At non Atridẽ paſtorẽ Agamẽnona plebis
Somnus habet dulcis, verſantem pectore multa.

Conſi-

Consimilem ad modum Iouem vigilantem fecit Iliados 2.

Ἄλλοι μὲν ῥα θεοί τε, καὶ ἀνέρες ἱπποκορυσταὶ
Εὗδον παννύχιοι, Δία δ' οὐκ ἔχε νήδυμος ὕπνος,
Ἀλλ' ὅγε μερμήριζε κατὰ φρένας. id est,

Tum reliquos omnes, diuosque, virosque tenebat
Pernox somnus. at insomnis Saturnius vnus,
Pectore sollicito voluebat.

Narrat Plutarchus in eodem commẽtario, quem modo citauimus, quiddam nec alienum ab hac parœmia, nec indignum memoratu, nimirum regi Persarũ hunc fuisse morem, vt semper vnum quempiam haberet cubiculariũ, cui hoc muneris erat mandatum, vt mane regium thalamum ingressus, his verbis illum expergefaceret: Ἀνάστα ὦ βασιλεῦ καὶ φρόντιζε πραγμάτων, ὧν σε φροντίζειν μεσορομάσδης ἠθέλησε. i. Surge rex, ac negotia cura, quæ te Mesoromasdes curare iussit, Quod si quis princeps eruditus sit ac prudens, huic nihil opus fuerit huiusmodi cubiculario monitore: sed ipsa ratio semper in pectore tale quiddam insonabit: φρόντιζε, & οὐ χρὴ παννύχιον. Plato septimo De legibus libro, multis modis vigilantiam commendat, maxime in principe. Eius verba sunt: Ἐγρηγορότες δὲ ἄρχοντες ἐν πόλεσιν νύκτωρ, φοβεροὶ μὲν κακοῖς, πολεμίοις τε ἅμα καὶ πολίταις. id est, Principes qui noctu vigilant in ciuitatibus, malis sunt formidabiles ciuibus, pariter & hostibus. Ac paullo superius eodem in loco: Καθεύδων γὰρ οὐδεὶς, οὐδενὸς ἄξιος. id est, Nullus enim dormiens alicuius est rei. Dormiunt autem qui oscitanter agunt, quibus interdum succedit, sed raro. Proin recte Pindarus Olymp. 10. Ἄπονον δ' ἔλαβον χάρμα παῦροι τινές: Gaudium citra laborem pauci quidam assecuti sunt.

Capram portare non possum, & imponitis bouem.

PLVTARCHVS in commẽtario, cui titulus: περὶ τοῦ μὴ δεῖν δανείζεσθαι.

Ἐπεὶ τὸ τῆς παροιμίας ἐστὶ γελοῖον,
Οὐ δύναμαι τὴν αἶγα φέρειν, ἐπιτίθετέ μοι βοῦν. id est,

Tauro oneratis, cum nequeam portare capellam.

Vbi quis quod leuius est recusat, & quod multo sit intolerabilius, imponi sibi postulat. Veluti si quis impatientia paupertatis nam ad id accommodat Plutarchus, vsuris innoluat sese, quod onus vix diuitibus sit tolerabile.

Numquam enim meos boues abegerunt, nec equos.

Οὐ γάρ πώποτ' ἐμὰς βοῦς ἤλασαν, οὐδὲ μὲν ἵππους. id est,

Non enim equos vmquam mihi subduxere bouesve.

Prouerbiali figura videtur olim vsurpatũ, pro eo quod est: Numquã me læserunt, aut adfecerunt iniuria: Cum negamus nobis esse caussam, cur illum aut illum odisse debeamus. Plutarchus in commentario de vitanda vsura: Καὶ ταῦτα μή με οἴεσθαι λέγειν πόλεμον ἐξενηνοχότα πρὸς τοὺς δανειστάς. οὐ γάρ πώποτ' ἐμὰς βοῦς ἤλασαν, οὐδὲ μὲν ἵππους. id est, Neq; vero me existimetis hæc dicere, quod bellum mihi sit cum vsurariis.

Numquam etenim vel equos mihi subduxere bouesve.

id est, numquam quidquam mei abstulerunt. Id quo longius traducetur à simplici sermone, hoc magis erit prouerbiale. Sumptum est autem ex Iliados Homericæ libro primo: vbi Achilles contendens cum Agamemnone, negat sibi caussam esse, quamobrem cum Troianis bellum suscipiat, nisi vt illi morem gerat.

Οὐ γάρ ἐγὼ Τρώων ἕνεκ' ἤλυθον αἰχμητάων
Δεῦρο μαχησόμενος, ἐπεὶ οὔ, τί μοι αἴτιοί εἰσιν.
Οὐ γάρ πώποτ' ἐμὰς βοῦς ἤλασαν, οὔτε μὲν ἵππους
Οὐδέ ποτ' ἐν Φθίῃ ἐριβώλακι βωτιανείρῃ
Καρπὸν ἐδηλήσαντο. id est,

Haud ego Troiugenum huc accessi nomine, quo cum
His bellum gererem, neque enim sum læsus ab istis.
Numquam etenim vel equos mihi subduxere bouesve.
Nec Phthies vmquam segetumq; virumq; feracis
Sunt populati agros.

Dictum est autem ex antiqui sæculi ritu, quo cum vita mortaliũ adhuc esset pastoralis, prima belli caussa erant abacta pecora: quemadmodũ eleganter indicat Homerus Iliad. sexto depingens Achillis clipeum:

Τοῖσι δ' ἔπειτ' ἀπάνευθε δύο σκοποὶ εἵατο λαῶν.
Δέγμενοι ὁππότε μῆλα ἰδοίατο καὶ ἕλικας βοῦς.

Οἱ δὲ τάχα προγένοντο, δύο δ' ἅμ' ἕποντο νομῆες:
Τερπόμενοι σύριγξι, δόλον δ' οὔτι προνόησαν
Οἱ μὲν τὰ προϊδόντες ἐπέδραμον, ὦκα δ' ἔπειτα
Τάμνον δ' ἀμφὶ βοῶν ἀγέλας καὶ πώεα καλὰ
Ἀργεννῶν οἴων, κτεῖνον δ' ἐπὶ μηλοβοτῆρας.

Et reliqua quæ sequuntur: Quos versus ne quis omnino contemptos, quæratur, ita vertimus:

De hinc procul bis speculatores populi vnus & alter
Obseruant, si fors videant ouiumve boumve
Agmina, at hæc confestim adsunt, quę pone sequuntur
Pastores duo, demulcentes pectora cannis,
Ignari fraudis: contra illi ex composito, mox
Adcurrunt, armenta boum, niueosque bidentum
Concidere greges, cæsis pastoribus ipsis.

Felix qui nihil debet.

Εὐδαίμων ὁ μηδὲν ὀφείλων. id est, Felix qui nihil debet. Sententia Græcis celebrata: quam facile is veram dicet, qui periculum fecerit, quid sit ære alieno obstrictum esse. Qui nõ sit expertus, is Plutarchi cõmẽtariũ euoluat De vitandis vsuris, quamq; sit miserum debere facile cognoscet. Quid enim calamitosius quam toties erubescere, toties perfricare faciem, fugitare, latitare, mentiri, dissimulare: nunc supplicem agere, nunc flagitare: palam appellari, vitari digito: breuiter numquam tui iuris esse? Nam hæc, cumque his multa alia incommoda secum adfert ęs alienum. Extat in hanc sententiam epigrãma Græcum huiusmodi, titulo Automedontis:

Εὐδαίμων πρῶτον μὲν, ὁ μηδενὶ μηδὲν ὀφείλων,
Εἶτα δ' ὁ μὴ γήμας. τὸ τρίτον, ὅς τις ἄπαις.
Ἢν δὲ μανεὶς γήμῃ τις ἔχει χάριν, ἢν κατορύξῃ
Εὐθὺς τὴν γαμετὴν, προῖκα λαβὼν μεγάλην.
Ταῦτ' εἰδὼς, σοφὸς ἴσθι. μάτην δ' Ἐπίκουρον ἔασον
Ποῦ τὸ κενὸν ζητεῖν, καὶ τίνες αἱ μονάδες. id est,

Qui nulli debet, fortunatissimus ille est.
Proximus huic cœlebs. tertius orbus erit.
Quod si quis demens vxorem duxerit, illi
Hæc ita res demum commoda grata feret:
Eueniat si sors, vt grandi dote recepta,
Protinus vxorem deferat in tumulum.
Hæc doctus sapies, Epicurum quærere frustra,
Qua sit inane finas, quæq; sient monades.

Plutarchus in libello, cui titulus: περὶ τοῦ μὴ δεῖν δανείζεσθαι scribit Persis duo fuisse peccata: primum debere, proximum mentiri. Nam ea iudicabant cohærere, quod qui sunt oberati, sæpius cogantur mentiri. Quod autem refert Plutarchus, est apud Herodotum libro primo.

Ad digituli crepitum.

QVI arrogantius fastuosiusq; iubent quippiam, digituli crepitu significare dicuntur. Diuus Hieron. in epist. ad Rusticum monachum vsurpauit, in superciliosum quendam & fastidientem, qui dicturus, digituli crepitu silentium imperabat: deinde simili fastu singulas voces, per interualla promebat: vt singultire crederes, non proloqui. Videtur autem hic gestus fuisse dominorũ, seruis humilius aliquod ministerium inuentium. Martialis libro tertio in Zoilũ:

Digiti crepantis signa nouit Eunuchus.

Item in Distichis:

Cum poscor crepitu digitorum & verna moratur.
O quoties pellex culcitra facta mea est.

M. Tullius libro Officiorum tertio; Itaque si vir bonus habeat hãc vim, vt si digitis concrepuerit, possit in locupletum testamenta nomen eius irrepere, hac vi non vtatur, ne si exploratum quidem habeat id omnino neminem vnquam suspicaturum. Simile est illud de nutu & renutu Iouis, quod ex Homero citat Plinius in Epistolis: Et nutu dicuntur efficere, qui minimo negotio rem conficiunt. Item ad omnes nutus obsequi, qui prompte morigerantur.

Suem irritat.

Ὗν ὀρίνει, id est, Suem irritat. In auidum rixarum dicebatur. Sus enim agrestis prouocatus, recta petit eum, a quo prouocatus est, Sic enim narrant venandi periti, si quis suem lancea protensa prouocarit, etiam si iam ille sequebatur aliũ quempiã, illico vertere cursum, & in prouocatorem tendere, ne cuspide quidem vitata.

Seruatori tertius

Τὸν τρίτον τῷ σωτῆρι. id est, Tertium seruatori.

tori. Proculus Diadochus in commentario de tribus animi partibus, iuxta Platonis diuisionem, deq; quattuor virtutum generibus, vsurpauit adagium hoc, his quidē verbis: Ἀλλὰ τούτων διαλυθέντων, καὶ τῶν τῆς ψυχῆς μερῶν κατ' οὐσίαν διακριθέντων, τὸ τρίτον τῷ σωτῆρι φασί, id est, His dissolutis, animique partibus iuxta suam rationem distinctis, tertium seruatori, quod aiunt. Sentit autē Proculus, absolutis duobus restare tertiū, videlicet, quo pacto quattuor virtutes ad tres illas animi partes possint referri. Proculus videtur Platonem imitatus in Charmide: πάλιν τοίνυν ἦν δ' ἐγὼ τὸ τρίτον τῷ σωτῆρι ὥσπερ ἐξ ἀρχῆς ἐπισκεψώμεθα. id est, Rursum igitur, inquam, tertium sospitatori velut ab initio consideremus. Eodem adlusisse videtur, licet tectius, libro De legibus 3. ὁ δὲ τρίτος σωτὴρ ὑμῖν ἔτι σπαργῶσαν καὶ θυμουμένην τὴν ἀρχὴν ὁρῶν, οἷον ψάλλιον ἐνέβαλεν αὐτῇ, τὴν τῶν ἐφόρων δύναμιν. id est, Porro tertius vobis seruator videns principatum adhuc frementem & animosum ceu psallium iniecit illi, Ephororum potentiam. Sentit Lacedæmoniorū remp. tribus modis fuisse temperatam, ne erumperet in tyrannidē. Primum addita altera familia, ex qua reges creari liceret. Nam initio ex vna tantū phas erat. Deinde nobiliū ac principum potentiæ opposita vigintiocto seniorum auctoritas, quæ in grauissimis negotiis regiæ par habebatur. Postremo quinque Ephororum magistratus, cui rex parere cogebatur. Hæc autem omnia putat numinis prouidentia fuisse procurata ad ciuitatis incolumitatē, eoque dicit, tertius seruator. Sumptum est adagium ex Isthmiorum hymno sexto Pindari, apud quem de tertio Iouis sospitatoris calice legimus ad hunc modum: Εἴη δὲ τρίτον.

Σωτῆρι πορσαίνοντας Ὀλυμπίῳ, Αἴγιναν κατασπένδειν μελιφθόγγοις ἀοιδαῖς. subaudi Κρατῆρα.

Quorum carminum hæc ferme mens est. Optat Pindarus vt aliquando vincat Olympia Aegenensis, quo contingat tertium miscere calicem sospitatori Ioui, non sine laudibus, tum ipsius victoris, tum Iouis Olympii. Craterem autem intelligit, aut simpliciter eum qui sumitur in conuiuiis victorialibus, aut κρατῆρα τῶν ᾠδῶν, id est, Calicem cantionum, quemadmodum alibi:

Γλυκὺς κρατὴρ ἀγαφθέγκτων ἀοιδᾶν, id est,

Dulcis calix vocalium cantionum.

Quo quidē loco Pindaricus interpres ostendit antiquitus fuisse morem, vt in conuiuiis primus calix misceretur Ioui Olympio e secundus heroibus, tertius Ioui seruatori. Testem huius rei citat Sophoclem ἐν Ναυπλίῳ.

Ζεῦ παυσίλυπε τε καὶ Διὸς σωτηρίου
Σπονδὴ τρίτου κρατῆρος. id est,
Curarum ademptor Iuppiterq; & tertii
Libatio scyphi sospitatoris Iouis.

Citat & Aeschylum in Epigonis:

Λοιβὰς Διὸς μὲν πρῶτον ὡραίου γάμου
Ἥρας τε, εἶτα τὴν δευτέραν κεκράσιν
Ἥρωσι νέμω, εἶτα τρίτον Διὸς τοῦ σωτῆρος εὐκταίαν λίβα. id est,

Libationes primum quidem Iouis tempestiuarum nuptiarum, Iunonisque. Deinde secundum poculum heroibus tribuo. Deinde tertio loco Iouis sospitatoris optabilem stillam. Addit autem, hunc calicem σωτῆρος appellatum: quod hucusque potatio citra ebrietatem, animiq; noxam consisteret. Vltra quem si quis progressus esset, iam ad libidinem, intemperantiamque res vrgere videretur: iuxta illud apud Apuleium Asclepiadis dictum, existimantis primum craterem pertinere ad sitim, secundum ad voluptatem, tertium ad ebrietatem, quartū ad insaniam. Hunc autem eundem, Διὸς σωτῆρος calicem appellant τέλειον, siue quod in hunc desineret bibendi modus: siue quod hic numerus inter omnes obsolutissimus esse putatur, vt cui adsit & initium, & medium, & finis: eoque rebus diuinis potissimum accommodatur, & à Platone refertur ad animum, vtpote diuinum, & ob id ternione constantem. Ne id quidem theologica ratione vacat, quod primam & vltimam pateram Ioui dicarint, mediam semideis. Primum enim heroibus medius locus competebat: vel quod iuxta Platonis sentētiam mediæ conditionis essent inter summos illos deos, οἳ Ὄλυμπον ἔχουσι, vt inquit Homerus, quos Plato mentes autumat esse nullis obnoxias corporibus, & inter nos corporibus oneratos, & ob id affectibus mortique obnoxios. Dæmonibus enim Platonici tribuunt corpora, tametsi non eiusmodi, qualia sunt nostra, verum aerea: cuius opinionis se fuisse testatur & diuus Aurelius Augustinus, in libello De natura dæmonum, & alias aliquoties. Vel quod iuxta poetarū fabulas

fabulas ſemidei compoſitæ mediæque ſunt originis, ex altero parente deo, altero homine: velut Hercules ex Alcmena & Ioue, Caſtor & Pollux ex Leda & Ioue. Porro Iouem intelligunt mētem illam ſummam omnia ſimul complectentem, vt idem & initium & finis ſit omnium: eamque ob cauſſam ab hoc auſpicabantur potationem, & in eundem finiebant. Meminit Iouis ſuſpicatoris non ſemel Ariſtophanes in Pluto, velut hoc loco:

Τὸν οὖν δία τὸν σωτῆρα κἀυτὸς μοι δοκῶ
Χαίρειν ἐάσας ἐνθάδ' αὐτοῦ καταμένειν. id eſt,
Mihi itaque viſum ſoſpitatorem Iouē vt
Valere ſinam, atque hoc permaneam poſthac loco.

Tradit interpres templum Athenis fuiſſe τοῦ διὸς σωτῆρος, quem eūdem quidam ἐλευθέριον appellant. διὸς σωτῆρος mentionem facit & Athenæus in Dipnoſophiſtis, libro ſecundo, addens olim fuiſſe morem, vt cibis appoſitis mox vinum indilutum infunderetur, quo nimirum declararent, quanta vis eſſet boni dei. Deinde cum ſuo quiſque arbitrio diluiſſet, nomen Iouis Seruatoris præfabantur, innuentes ita temperatum, vinū tuto citraq; noxam bibi. At idem libro vndecimo propemodum docet & poſt cenā a lotis manibus inferri ſolere calicem Iouis Seruatoris, qui idem fuerit cū eo qui dictus eſt ἀγαθοῦ δαίμονος, Diphilum adducens auctorem qui ſcripſerit in Saphone:

Ἀρχίλοχε δέξαι τήνδε τὴν μετανιπτρίδα
Μεστὴν διὸς σωτῆρος ἀγαθοῦ δαίμονος. id eſt,
Archiloche ſumito hanc tibi metaniptridem
Plenam Iouis Soteris optimi dei.

Adagio licebit vti, cum ſignificabimus nos ad id quod in negotio poſtremum, ac præcipuum eſt accedere. Prius quam finem faciamus illud admonere libet, ex Pindari verbis, eundem videri Iouem Olympium ac ſoſpitatorem. Plutarchus conuiuialiū quęſtionū, decade quinta de tribus his calicibus loquitur, ni fallimur: Οὐδὲ γὰρ θεῷ θύοντες, πᾶσι τοῖς ἄλλοις θεοῖς, μάλιστα καὶ συννάοις καὶ βωμοῖς κατευχόμεθα, ἀλλὰ τριῶν κρατήρων κιρναμένων, τοῖς μὲν ἀπὸ τοῦ πρώτου σπένδομεν, τοῖς δὲ ἀπὸ τοῦ δευτέρου, τοῖς δὲ ἀπὸ τοῦ τελευταίου. φθόνος γὰρ ἔξω θείου χοροῦ ἵσταται. id eſt, Neque enim cum deo rem diuinam facimus, reliquis omnibus diis, maxime cum templis & aris vota facimu[illegible]. Sed tribus crateribus mixtis, aliis de primo libamus, aliis de ſecundo, aliis ex vltimo. Nam inuidia ſtat extra chorum diuinum. Meminit huius rei & decade ſeptima, demonſtrans, cum vni ſacrificabatur deo, omnibus ſimul vota fieri, ſed non nominatim.

Hyperi vertigo.

Ὑπέρου περιτροπή, i. Piſtilli circūuolutio. Vbi quis ſemper idem agitat, neque quidquam tamen explicat. Plato Cumicus, opinamur, in Adonide, apud Zenodotum.

Εἶτα οὐχ' ὑπέρου μοι περιτροπὴ γενήσεται. i.
Dehinc mihi vertigo piſtilli haud erit.

Plutarchus aduerſus Stoicos ſignificans illorum rationes eodem reuolui: πολὺς οὖν ὁ διὸς κόρινθος ἐπὶ τὸν λόγον αὐτῶν ἀφιᾶται. τὴν γὰρ ὑπέρου περιτροπὴν ἵνα μὴ σκώπτειν δοκῇς ἔασον id eſt, Multus igitur Iouis Corinthus ad rationem illorum admittitur. Nam piſtilli circumuolutionē, ne ridere videaris, omitte. Vnde videtur ſolere dici, cum eadē ſæpius iterantur non ſine tædio. Dialectici peti principium aiunt, quoties eodē reuoluitur argumētatio. Heſychius interpretatur de his qui ſemper eadē aiunt, neq; quidquam interim proficiunt. Huic ita finitimū eſt, vt idem videri poſſit, quod Plato recēſet in Theętεto: ἡ μὲν σκυτάλης, ἢ ὑπέρου ἢ ὅ, του δὴ λέγεται περιτροπή. i. Scytalæ quidē, aut piſtilli, aut ſi cuius alterius dicitur circumuolutio: cum ſermo in idem reuoluitur, quemadmodum illic Theętetus iubet aſſentiri rectę opinioni, eum qui rectam habet opinionem. Scytalam interpres vertit, ſcuticam, cum Plato loquatur de loro, quod ſurculo circumuoluitur.

Sus ſub fuſtem.

Ὗς ὑπὸ ῥόπαλον, id eſt, Sus ſub fuſtē. Vbi quis ſeſe in præſens diſcrimen ac perniciem præcipitat, Nam ſues apud quoſdam fuſte mactari mos eſt. Refertur à Suida. Zenodotus indicat extare apud Dinolochum.

Si bouem non poſsis, aſinum agas.

Εἰ μὴ δύναιο βοῦν, ἔλαυνε ὄνον, id eſt, Si nequeas bouem, aſinum agito, id eſt, ſi non potes vt vis, vtcunque potes facito. Si fortuna ſplendidior non contingit, eam ſortem quæ contingit boni conſulas: ſi quod optas non licet, id quod eſt proximum, amplectere. Auctore Suida.

Sem

Siren amicum nunciat, apis hospitem.

Σειρὴν μὲν φίλων ἀγγέλλει, ξένον δὲ μέλισσα. id est,

Hospitem apis, verum Siren prædicit amicum.

Quoties complures eadem de re bene ominantur: aut vbi suæ quisque spei blandiens ex quamlibet leuibus argumentis diuinat futurum quod optat. Nam Siren hoc loco non vnam ex illis virginibus Homericis significat verum insecti genus, api non dissimile. Auctore Suida. Quamquam apud Hesychium σεἰρα legitur non σειρὴν.

Etiam si lupi meminisses.

Εἰ καὶ λύκον ἐμνήσθης. id est, Etiam si lupi mentionem fecisses, subaudiendum interuenisset. Quoties præter exspectationem interuenit is, de quo fuerat mentio: cognatum ei, quod alibi recensuimus: Lupus in fabula. Id frequenter accidit in Comœdiis ac Tragœdiis arte curaq; scriptoris, vt de quo fiunt verba mox interueniat, Accommodari poterit ad rem, veluti si apud auctorem protinus vel casu occurrat, id de quo vertebatur sermo, adagium refert Zenodotus. Plato in Phędro, λέγεται γοῦν ὦ φαῖδρε δίκαιον εἶναι, καὶ τὸ τοῦ λύκου εἰπεῖν. id est, Aiunt igitur o Phædre iustum esse etiam quod de lupo dicitur narrare.

Similior ficu.

Ὁμοιότερος σύκου, id est, Similior ficu. Per iocum dicebatur, de vehementer inter se similibus. Ducta metaphora a ficorum inter ipsas similitudine. Plutar. aduersus Stoicos; Θαυμαστὸν καὶ παράδοξον εἰ μήτε, φάττῃ φάττη, μὴ μελίττῃ μελίττα, μήτε πυρῷ πυρὸς, ἢ σύκῳ, τὸ τοῦ λόγου, σῦκον, ἐν τῷ παντὶ χρόνῳ γέγονεν ἀπαράλλακτον, id est, Mirum & inopinabile, si neque palumbus palumbo, nec api apis, nec tritico triticũ, aut fico, quod est in prouerbio, ficus, semper adsimilis fuisset. Confine est iis quę retulimus alibi: Non tã ouum ouo simile, & Non lac lacti magis est simile.

Simul & da & accipe.

Ἅμα δίδου καὶ λάμβανε, id est, Simul & da & accipe. Vbi res est, cum homine parum certa fide, cui non sit tutum quidquam credere, nisi statim receperis quod fueris stipulatus. Torquebitur ad eũ qui non collocat officiũ aut munus suũ, nisi iam certus de mutuo: nec spem emit precio, quemadmodum ait leno Terentianus. Aristoteles hanc parœmiam venustius extulit libro Moralium Nicomachiorũ octauo, taxans amicos, quos mutua conciliat vtilitas: & perinde, vt in forensibus commerciis non dant beneficium, sed vendunt. ἡ μὲν πάμπαν ἀγοραία ἐκ χειρὸς εἰς χεῖρα, ἡ δὲ ἐλευθεριωτέρα εἰς χρόνον. id est, Altera quidem omnino sordida & cauponaria compensatio de manu in manum: altera magis ingenua ad tempus. Adlusit philosophus ad Comicum illud, quod citatur ab interprete Pindari.

Φοῖνιξ γὰρ εὐθὺς γίγνομαι,
Τῇ μὲν δίδωμι χειρὶ, τῇ δὲ λαμβάνω. id est,
Phœnix enim fio ilico.
Quippe altera manu do, & accipio altera.

Phœnices notantur nimio cauponandi studio. Vnde & Pindaro dictum in Pythiis, hymno 2.

Τὸ δὲ μὲν κατὰ φοίνισσαν ἐμπολὰν μέλος.

Phœnicum commutationem appellat cum datur aliquid, & vicissim accipitur.

Semper me tales hostes insequantur.

Ἀεὶ τοιοῦτοί με πόλεμοι διώκοιεν, id est,
Me bella semper insequantur talia.

Vbi quospiam libenter odimus, ac simultatem illorum contemnimus. Est enim hominũ genus, quos periculosius sit demeruisse, vt ait Seneca, quã offendisse: & quos magis expediat inimicos habere quã amicos. Et quibusdam displicuisse, laudabile est. Et sunt cum quibus amicitia copulatum esse dedecori sit, simulare dissidere pulchrum. Potest accõmodari & in eos qui desciscunt ab amicitia, sed vt inimici nihil queant nocere. Legitur & ad hunc modum:

Ἀεὶ τοιοῦτοί με πολέμιοι διώκοιεν. id est,
Me semper hostes insequantur hoc genus.

Anus Eriphus.

Γραῦς ἔριφος. id est, Anus hœdus. Apollodorus apud Zenodotum ait, anum quandam fuisse, quæ dicta sit Eripha, quod in virginitate consenuisset: perinde quasi eadem & anus esset per ætatem, & puella, quod adhuc innupta. Sunt qui tradant locustam agrestem, a non nullis Mantin appellatam, in Sicilia γραιῶν ἔριφον appellari. Aiunt autem quodcunq; animal aspexisset, illi mali quippiam accidere. Proinde in mulierem veneficam

& fascinatricem quadrare videtur. Quod genus apud Horatium Canidia.

Anus saltat.

Γραῦς χορεύει. id est, Anus saltat. In eum conuenit, qui indecore quippiam facit: velut, si senex ludat nucibus: aut princeps exemplo Neronis musicetur. Confine est illi, quod supra retulimus: Camelus saltat. Horatius in anum intempestiuæ libidinis.

Te lanæ prope nobilem
Tonsæ Luceriam, non citharæ decent,
Nec flos purpureus rosæ,
Nec poti vetulam fece tenus cadi.

Apud Plutarchum in vita Periclis legimus, Elpinicem quandam, cum eum indecoris conuiciis palam incesseret, nihil aliud respõsi tulisse quam versiculum illum ex Archilocho:

Οὐκ ἂν μύροισι γραῦς ἐοῦσα ἠλείφεο. id est,
Vnguento anus cum sis caueto inungier.

Quid autem secutus Lapus vertit: Haud vnguenti, vetula cum sis oblita es, non satis coniectamus, nisi fortè pro ἀλείφεο legit, ἠλείφεο aut ἐλήθεο.

Anus subsultans multum excitat pulueris.

Γραῦς ἀνακροτήσασα πολὺν κονιορτὸν ἐγείρει. i. Anus subsultans, multũ puluerẽ excitat. In eos dici solitum, qui ob rerum experientiam, multum negotiorum adgrederentur. Videtur carmen heroicum syllaba duntaxat deprauatum.

Anus velut equus profundam habebis fossam.

Γραῦς ὥστις ἵππος τὸν χαραδραῖον τάφον ἕξεις. id est, Anus velut equus, alte hiantem habebis ac nigrum specum sepulta. De iis, qui penitus abiiciuntur, tamquam prorsus inutiles. Equi postea, quam consenuerint, in altos terrarum specus aliquo præcipitantur. Ita mulier olim amata, simul atque defloruit forma fastiditur ab omnibus. Qualis est apud Horatium Lyce simile illi: Equi senectus.

Aphyarum honos.

Ἀφυῶν τιμή. id est, Aphyarũ honos. Quoties humilibus exiguus quispiam honos cõtingit. Nam Aphya pisciculus est vilis: cui coquendo nihil adhibetur præter oleum quo frigitur. Vnde iactatum illud: ἀφύας τιμᾷ τ' ἔλαιον, id est, Aphyæ honos oleum.

Cur non suspendis te?

Τί οὐκ ἀπάγχεω, ἵνα θήβῃσιν ἥρως γένῃ: id est, Quin te suspendis, vt apud Thebanos heros fias? Apud alios summus honos habebatur iis, qui sibi mortem consciuissent, præsertim pro salute patriæ: vt apud Atticos Codro pro patria non timido mori: apud Romanos Decus, & Quinto Curtio, M. Catoni Vticensi, Bruto, & aliis plerisq; apud Thebanos autem nullus honos habebatur iis, qui sibi vim attulissent. Vnde per ironiam dictum putant, vt Thebis semideus fias. Dici posse videtur in eos, qui famæ ducti cupiditate, semet periculis grauibus obiiciunt. Refertur à Zenodoto.

Quid tibi Apollo cecinit?

Τί σοι ἀπόλλων κεκιθάρικε; i. Quid tibi Apollo cecinit cithara? hoc est, quid tibi respondit? Adlusum est autem ad Apollinis citharam, quam illi tribuunt poetæ. Vsus est hoc adagio Aeschylus in Aiace Locrensi. Refertur à Zenodoto. Conueniet, vbi quis a principe redeuntem percumctabitur, quid responsi tulerit, Τί σοι ἀπόλλων κεκιθάρικε.

Quid non fies, profectus Arbelas?

Τί οὐ γενήσῃ, ἰὼν ἀρβέλας, id est, Quid non fies Arbelas profectus? De eo dici solitum, qui peregre proficiscens ingentia sibi pollicetur, fretus gentis ad quam demigrat inscitia barbarieque. Siquidem Arbela Siciliæ ciuitas, auctore Stephano, cuius ciues male audiebant olim, vt stupidi, & quibus facile imponeretur. Apud hos igitur etiam contemptus alibi, magnum aliquid esse possit. Quamquam est huius nominis ciuitas in Perside, cuius meminit Strabo libro 16. Et Quinto Curtio est oppidum Mesopotamię Darii copiãrum internicione nobile.

Bonus pharetra dies.

Ἀγαθὴ ἐκ τῆς φαρέτρας ἡμέρα. i. Bonus è pharetra dies. De die fortunato dicebatur. Trãslatum a Scytharum consuetudine: quibus, vt narrat Philarcus, mos erat, vt vesperi prius quam dormirent, calculum in pharetram inmitterent candidum, si forte is dies citra molestiam abiisset: atrum, si secus. Deinum vbi quis vita decederet, eius pharetram

retrã proferebant: in qua si plures candidos calculos reperissent, felicẽ pronunciabant: contra, si plures nigros. Atq; hinc vitæ summam æstimabant: vnde prouerbio receptũ est, vt dicerent bonum diem e pharetra esse, si quid ex animi sententia accidisset.

Rex Cannacæ.

Τὰ καννάκȣ. id est, Res aut mala Cannacę. Bifariam hac vtebantur parœmia; vel de rebus ob vetustatem admirandis, vel de lamentis & comploratιonibus miseris ac lacrymosis Cannacas quispiam Phrygum rex, quemadmodũ narrat Hermogenes in Phrygiis qui cum pręuidisset euenturum diluuium, conuocatis omnibus ad templa deorũ, multis lacrymis supplicabat diis, vt id malum auerterent. Vnde Herodes iambographus inquit, ἵνα τὰ καννάκȣ κλαύσω. id est, Vt Cannacæ more plorem. Hæc referuntur a Zenodoto. Plinius libro tricesimo sexto, Cannacum inter statuarios nobiles recenset. Stephanus in dictione Iconium, meminit adagii, nisi quod Annacum appellat non Cannacum, aut Cannacam: & de fabula nonnihil euariat. Ait enim Annacum quendam vixisse super annos trecentos. Itaque vndique consulta oracula, quo vsque victurus esset. Responsum autem, mortuo Annaco peritura vniuersa: quo defuncto, successisse diluuium Deucalionis. Ceterum audito responso magnopere luxisse Phryges, atque hinc de graui luctu ortum prouerbium ἐπὶ ἀννακȣ̃ κλαύσειν.

Qui modus equitum.

Τὶς τρόπος ἵππων, i. Qui modus equorum? Vbi quis nouam ac peregrinam induceret consuetudinem: veluti si quis Italus Gallicis vestibus vteretur. Dictum videtur de hospitibus nouo quadrigarum genere inuectis. Metagenes in Thuriopersis apud Suidam: Τὶς τρόπος ἵππων; ὡς δ' ὀρχȣ̃νται τὸν βαρβαρικὸν τρόπον ȣ̃τοι, id est, Quis equorũ modus? Vt autem saltant hi more barbarico. Confinitatem habet cũ illo, quod paullo superius recensuimus: ἄλλο γένος κώπης. id est, Aliud genus remi.

Chironium vulnus.

Χειρώνειον ἕλκος. id est, Chironium vulnus, immedicabile malum appellabant: Chiron in bello aduersus Centauros ictus ab Hercule, vulnus immedicabile accepit in pede: vnde & periit. Hinc natam parœmiam auctor Zenodotus. Vergilius autem noster, nam huic carmen inscribitur, Chironiam manum medicam vocat:

Viuit pectore sub dolente vulnus,
Quod Chironia nec manus leuaret.

Ab hoc Chirone centauro fertur educatus Achilles. Vnde Plato Comicus Damonem, qui sub obtentu tradendæ musices putabatur Periclem instituisse ad tyrannidem, taxat his versibus:

Πρῶτον μὲν ȣ̃ν μιλέξον ἀντιβολῶ, σὺ γάρ
Ὡς φασιν ὁ χείρων ἐξέθρεψας περικλέα. id est,
Primum quidem illud obsecro dicas mihi
Tu quippe Chiron educasse diceris Periclem.

Quem locum ita reddidit Lupus: Tu enim vt aiunt, pessime Periclem educasti. Quin & in editione Aldina geminum vitium est. Primum enim versus perperam distinctus est, deinde vt pro ὦ χείρων, legamus ὁ χείρων, id est, tu ille Chiron metri cogit ratio. Per tropum siquidem appellat Damonem Chironem, quod id fuerit Pericli, quod Chirõ fuit Achilli, quem docuit quidem fidibus canere, sed ad Centauricam, ferociam eduxit. Hoc licet alieniore loco, visum est studiosis indicare, ne quis imprudens ad eum impingat lapidem.

Charontis ianua.

Χαρώνειος θύρα, id est, Charontica ianua. De imminente capitis periculo, siue de re magnopere tristi. Sic enim antiquitus appellabatur vna e carceris ianuis, per quam damnati iudicum sententiis ad suppliciũ educebantur. Referunt Zenodotus, Hesychius & Suidas: Charontis enim cymba fingunt animas ad inferos deduci. Hinc Aristophanes in Pluto, ὁ δὲ χάρων τὸ ξύμβολον δίδωσι, id est, Dat symbolum Charon: significans illi imminere mortem.

Maschalam tollere.

Μασχάλην αἴρειν, id est, Maschalam tollere dicebatur, qui auidius biberet Sumptum a gestu bibonum, inter ebibendum cyathos, gulam ac mentũ incidentiũ, & altius erigentium cubitos, ne quid resideat in cyatho liquoris. Idem appellant κωθωνίζειν, ἀπὸ τȣ̃ κώθωνος, quod est poculi genus, Hesychius indicat μασχάλην esse partem proræ, quæ con-

tineat τέρθρον, siue Antemonem. Antemonē autem volunt esse veli genus. Sunt qui dicant μαχάλιον esse canistrum e palma contextum, quod virga palmea maschale dicatur, non numquam & pro fune poni. Alii contendunt maschalam esse machinā, qua sarcinæ deponuntur in naues, aut eximuntur e nauibus. Hinc iocus in eos qui poculum tollunt in altum. Hesychius adfert & hunc trochaicum tetrametrum citra nomenclaturam auctoris.

Ὡς ἄνω τὴν μαχάλην αἴρωμεν ἐμπεπτωκότες. id est,

Sursum in altum vt irruentes erigamus maschalam.

Fortassis huc adlusit Stratonicus citharœdus apud Athenæum libro octauo qui notans singulas Græciæ ciuitates: βυζάντιον, εἶπεν μαχάλην τῆς ἑλλάδος, id est, Byzantium dixit Græciæ maschalam, quod illic opinamur strenue potaretur, siue quod esset emporium Græciæ. Est enim Thraciæ ciuitas, eadem dicta Constantinopolis. Adiungit prouerbio gratiam adlusio, quod sunt pocula nauigii specie, veluti cymbia, σκάφια, τριήρεις, & alia non nulla. Refertur à Zenodoto. Meminit & Iulius Pollux lib. septimo cap. 3. his quidem verbis, ἐπὶ δὲ τῶν μεθυόντων ἔλεγον τὸ μαχάλην αἴρειν, ὡς τοῦτο ἔθος ὂν τοῖς ἐν μέθῃ, id est De ebriis vero dicebāt maschalam tollere, tamquam is mos sit temulentis. Adducit & Homerici carminis testimonium:

Χεῖρας ἀνίσχοντες γέλῳ ἔκθανον,
Sublatis manibus risu emori.

Ex his videtur non à tollendo poculo, sed à gestu gaudentium fuisse dictum. Certe manet & hodie apud Germanos milites, vt dextra sublata lætitiam indicent animi.

Magis ipse Phryx.

Μᾶλλον ὁ φρύξ, id est, Magis ipse Phryx. Equidem coniicimus dictitatum, quoties ea magis probarentur, non quæ veriora sint, sed quæ adulantius dicta. Narrant Crœsum Lydorum regem aliquando percunctatum septem illos sapientes, cui nam primum felicitatis titulum tribuerent. At cum varie responderetur, aliis dicentibus feras indomitas sibi videri felicissimas quod pro tuenda libertate mortem oppeterēt: aliis ciconias: quod citra legem, suapte natura ius piumq; seruarent: Solone vero negante, quemquā appellandum felicem, prius quam ex vita decesserit, assistens Phrygius ille fabulator Aesopus: Tanto, inquit rex ceteros antecellis, quanto mare præstat fluuiis. Id vbi rex audisset, respondisse fertur, μᾶλλον ὁ φρύξ. Ea vox in prouerbium cessit: equidem haud scimus an ita legendum sit: μᾶλλον ὦ φρύξ. vt sit libenter agnoscentis eam laudē, & cū esset maxima, tamen aliquid etiam adiungi desiderantis: vnde eū quis aperte nobis adulatur, succinere licebit, μᾶλλον ὦ φρύξ. Referunt Suidas & Zenodotus.

Magis sibi placet, quàm Peleus in Machæra.

Μέγα φρονεῖ μᾶλλον ἢ πηλεὺς ἐπὶ τῇ μαχαίρᾳ, id est, Magis sibi placet, quàm Peleus sua machæra. In eum competit, qui præter modū re quapiam insolens est, ac tumet. Aiunt autem hunc gladium à Vulcano fabrefactum, à diis dono datum fuisse Peleo, virtutis illius ac prudentiæ symbolum. Quo quidem ille vtens & in præliis & venatibus, cōsequebatur quidquid optabat. Zenodotus ait huius mentionem factam & apud Anacreontem, & apud Pindarum.

Generosus es ex crumena.

Γενναῖος εἶ ἐκ βαλαντίου, id est, Generosus es ex crumena. In eum iaciebatur, qui propter opulentiam generosus haberi voluisset, alioquin obscurus & humilis. Pariunt enim nobilitatem & opes, non antiquæ solum, iuxta Aristotelem, verum etiam vndecunque & quandocunque partæ. Solet autem hoc genus ferocius insolescere, quam qui maiorū imaginibus clari sunt.

Liberorum amantior, quàm Gello.

Γελλοῦς παιδοφιλοτέρα, id est, Puerorum amantior Gello. Dici solitū vel in eos, qui morte præmatura periissent, vel in eos, qui mira quidem caritate filios prosequerentur, sed eosdem indulgentia, deliciisq; corrumperent. Aiunt Gello virginem quampiā fuisse, quæ puella adhuc vita decesserit. Huius spectrum oberrare Lesbiis creditum est, ac pueros impetere. Vnde puerorum mortem, qui præmaturo fato perirent, huic Gello imputabant. Citatur Sappho, quæ huius fabulæ meminerit.

Gleba aruum.

Βῶλος ἀρούρα, i. Gleba aruum, vbi quis exigua maximis apponit, credens sese nõ nihil iuuare. Proinde legendum suspicamur: βῶλος ἀρούραν, aut ἀρούρα, vt subaudias, προσίθεται aut αὐξάνει, aut eiusmodi quippiam. Nihil enim adfert momenti, si gleba aruo adiungatur, quod perinde sit, ac si quis aquam è lacu haustam infundat mari.

Glauci ars.

Γλαύκου τέχνη, id est, Glauci ars. Huius parœmiæ duplex est vsus. Conuenit enim vel in opus celeriter absolutum, vel in id, quod est arte summa, summaque cura elaboratum. Quidam ortum existimant à Glauco quodam Samio, qui primus æris ferruminationem inuenerit. Alii à Libyco quodam, qui quattuor cymbala quædam fabricatus dicitur, certis proportionibus ita inter se respõdentia, vt primi spissitudo Epitriti rationẽ haberet ad secũdum, ad tertium Hemiolii, ad quartum dupli. Ea pulsata musicam quandam harmoniam reddebant. Auctor Zenodotus.

Noctuæ Lauriotica.

Γλαῦκες λαυριωτικαὶ, id est, Noctuæ lauriotice; hoc velut ænigmate pecuniarum vim significabant. Laurios enim Atticæ regio est auri venis frequens. Porro nomismatis aureis noctuarum figura inscalpebatur, quemadmodum alio diximus loco. Interpres addit & tetradrachmis noctuam solere insculpi. Aristophanes in Auibus:

Γλαῦκες ὑμᾶς οὔποτ᾽ ἐπιλείψουσι λαυριωτικαὶ,
Ἀλλ᾽ ἐνοικήσουσιν ἔνδον, ἔν τε τοῖς βαλαντίοις
Ἐννεοττεύσουσι. id est,
Noctuæ vos non relinquent Lauriotica, sed hæ
Aedibus aderunt in ipsis, inque loculis nidulos
Sibi parabunt.

Glaucus poto melle resurrexit.

Γλαῦκος πιὼν μέλι ἀνέστη, i. Glaucus poto melle reuixit. Dici solitũ, quoties aliquis vulgari rumore dictus mortuus, denuo prodit in publicum, & quasi rediuiuus apparet iis quibus persuasum fuerat eum vita defunctum esse. Satis constat ab euentu natum. Nempe Glaucum quempiam præter omnium exspectationẽ, gustato mellito pharmaco reualuisse. Eamque rem in iocum popularem versam fuisse. Quidam enatrant in hunc modum: Glaucus quidã poto melle, ob bilem pæne exanimatus est. Ad hunc multis adcurrẽtibus medicis, polyidos herba, quam Draconem vocant, eum restituit.

Generosior Codro.

Εὐγενέστερος Κόδρου, i. Generosior Codro. Per Ironiam recte dicetur in istos, qui maiorũ fumosis imaginibus, & nataliũ antiquitate gloriantur. Codrus Melãthi filius fuit. Melãthus à Neleo sextus. A quo Neleo prognatus & Nestor. Hic igitur Melantus, Messene patria pulsus venit Athenas: atq; ibi cum Xantho Bœoto, qui tum Athenis imperabat, singulari certamine congressus, victor discessit, & Atheniensium imperium occupauit. Cui successit filius Codrus, singulari in patriam pietate præcipue nobilis. Nam cum Atticis bellum esset aduersus Dores, proditumque esset oraculo, victoriam penes Atheniensem populum futuram, si rex illorum ab hostibus fuisset occisus, Codrus patriæ gloriam sua incolumitate cariorem habens, ignota specie hostem prouocauit, & interemptus est. Reliquit autem filios duos, Mentorem, qui patri defuncto successit in imperium, & Neleum, cuius auspiciis colonia in Asiam demigrauit, Hæc ferme Zenodotus.

Cadmea victoria.

Καδμεία νίκη, i. Cadmea victoria. Huius adagii varium adducunt & sensum & originẽ. Sunt qui putent inutilẽ victoriã, Cadmeam vocatam, propterea, quod Eteocles & Polynices Thebani, cum de regni vicibus disceptarẽt, singulari certamine congressi, vtriq; perierint. Cuiusmodi victoriç meminit Herodotus lib. 1. de Phocensibus agẽs. Vel quod Cadmei deuicerint quidem Argiuos cum Adrasto militantes, sed suo malo. Posteris enim illorum pœnas abunde magnas dederunt. Vel quod Oedipus soluto Sphingis ænigmate, victoriã quidem à mõstro magnificam reportauit, verum post imprudẽs suam ipsius matrem duxit vxorem. Idq; simulatq; resciuit, oculos sibimet eruit. Itaq; illius quoque victoriæ parum felix exitus fuit. Sunt qui huc referant. Cum Cadmus

litteras à Phœnicibus acceptas, Græcis tradere vellet, Linum, quod is quoque litteras suas proferret, interemit. Deinde ciues Cadmum exegerunt, vt nec huic bono fuerit Linum superasse. Plutarchus subscribit primę sententiæ. Nam ad hunc modum scribit in commentario: περὶ τῆς φιλαδελφίας. Οὐ γὰρ ἑτέραν οἱ παλαιοὶ καδμείαν νίκην, ἀλλὰ τὴν περὶ θήβας τῶν ἀδελφῶν, ὡς αἰσχίστην καὶ κακίστην προσηγόρευσαν, id est, Non enim aliam prisci Cadmeam victoriam, quàm eam, quæ fuit fratrum apud Thebas, vt turpissimam atq; miserrimam appellarunt. Idem περὶ παίδων ἀγωγῆς, ostendit Cadmeam appellari victoriam, quoties præstat vinci, quàm vincere. Vsurpauit hoc adagium Plato libro De legibus primo: παιδεία μὲν οὖν φέρει καὶ νίκην, νίκη δὲ ἐνίοτε ἀπαιδευσίαν. πολλοὶ γὰρ ὑβριστότεροι διὰ πολέμων νίκας γενόμενοι μυρίων ἄλλων κακῶν δι' ὕβριν ἐνεπλήσθησαν, καὶ παιδεία μὲν οὐδεπώποτε γέγονε καδμεία, νῖκαι δὲ ἀνθρώποις πολλαὶ δὴ τοιαῦται γεγόνασί τε καὶ ἔσονται, i. Proinde eruditio etiam victoriam adfert: contra victoria non numquam imperitiã: eo quod complures ob victorias bello partas insolentiores facti, innumeris aliis malis propter violentiam repleti sunt. At eruditio numquam fuit Cadmea, victoriæ vero multæ profecto hominibus tales & fuerũt, & futuræ sunt. Aristides in Pericle: Ὥς τε τὴν καδμείαν νίκην ἡγεῖτο νικήσειν, i. Itaque Cadmeam victoriam reportaturum sese existimabat. Quo quidem loco scholium adscriptum præter alia illud admonet ab iis, quæ retulimus, nonnihil diuersum. Thebanos cæsis Argiuis, qui cum Polynice pugnarant, negasse sepulturam. Qua inhumanitate exasperati Athenienses, Thebanos oppugnatos deuicerunt, & consimilem ad modũ vetuerunt, ne cadauera cæsorum darentur sepulturæ. Nec prorsus dissonãt ab his, nec prorsus congruunt quæ scribit Pausanias in Bœoticis. Scribit autem in hanc ferme sententiam: Commisso apud Ismenũ prælio in congressu victi sunt Thebani, & compulsi in fugam intra mœnia sese receperũt, tamquam Peloponesii oppugnationis essent ignari. Porro cum illi magis ira, quàm arte irruerent, non pauci à Thebanis è muro iaculis sunt interempti. Postremo vicerunt & alios, id est palantes, turbatosque facta impressione, ita vt totus exercitus, excepto Adrasto, interiret. Neque paruo ea victoria constitit Thebanis, καὶ ἀπ' ἐκείνου, inquit, τὴν σὺν ὀλέθρῳ κρατησάντων, καδμείαν ὀνομάζουσι νίκην, id est, Ex eo victoriam coniunctam cum exitio eorum, qui vicerunt, Cadmeam appellant. Sed vndecunque natũ est adagium, Cadmeam victoriam appellabant infelicem, etiam ipsis victoribus. Cuiusmodi fuit & Græcorum, quorum nulli nõ magno constitit capta Troia. Et medici Cadmeam victoriam vocant, cum ita depellitur morbus, vt ægrotus interim in remedio pereat, succumbente natura.

Pecuniæ vir.

Χρήματα ἀνήρ, id est, Pecuniæ vir. Hoc est, tanti quisque fit, quantum possidet. Horatius:

Nil satis est, inquit, quia tanti quantum habeas, sis,

Zenodotus ex Pindaro citat. Extat autem in Isthmiis hymno secundo, his quidem verbis:

Νῦν δ' ἐφίητι τ' ὠργείου φυλάξαι
Ῥῆμα τῆς ἀληθείας ἄγχιστα βαῖνον
Χρήματα, χρήματ' ἀνήρ.
Ὃς φὰ κτεάνων θ' ἅμα λειφθεὶς καὶ φίλων.

Nunc subit illud, Argiui seruare dictum, ad veritatem proxime accedens, Pecuniæ, pecuniæ vir. Sic ait possessionibus simul destitutus & amicis. Interpres Pindari testatur Chrysippum auctorem in prouerbiis, qui scripserit esse Aristodemi Spartani. Idem interpres versum, quem paullo ante recensuimus ex Alcæo, refert hunc in modum: χρήματ' ἀνήρ, πενιχρὸς δ' οὐδεὶς πέλει ἐσθλὸς, οὐδὲ τίμιος. Meminit apophthegmatis & Laertius in vita Thaletis, addens apud Lacedæmonios esse percelebre. Alcæi idem testantis hæc verba citantur apud Suidam: Ὡς γὰρ δή ποτ' ἀριστόδαμον φάσιν ἐν σπάρτᾳ λόγον οὐκ ἀπάλαμνον λόγον εἰπεῖν, χρήματ' ἀνήρ, πενιχρὸς δ' οὐδὲ ποτ' ἐσθλὸς, id est, Sic enim olim aiũt Aristodemum apud Spartanos verbũ non inscitum dixisse, pecunię vir, pauper autem numquam probus. Quidam ad septem illos sophos referre malunt. Ad hanc sententiam pertinent illi versus è comœdia quapiam:

Τ' ἀργύριον ἐστὶν αἷμα καὶ ψυχὴ βροτοῖς.
Ὅστις δὲ μὴ ἔχει τοῦτο μηδὲ κτήσατο,
Οὗτος μετὰ ζώντων τεθνηκὼς περιπατεῖ. i.
Argentum & anima & sanguis, est mortalibus.

Hoc qui caret, nec sibi parauit sedulo,
Viuos hic inter mortuus circũambulat.

Secundus versus Græcis constabit, si tollas: ἐστ, aut si legas: μίχει pro μὴ ἔχει. Tertius constabit, si pro τεθνηκὼς legas: τεθνεώς. Celebratur & hic senarius, non alienus ab hac sententia:

Βίος βίου δεόμενος οὐκ ἔστιν βίος. id est,
Vita haud vocãda est vita victus indiga.

Proinde quemadmodũ apud Græcos βίος, itidem apud Latinos vita significat, & vitã morti contrariam, & facultates quibus vitam sustinemus.

Diues factus iam desijt gaudere lente.

Ἐπειτα πλουτῶν οὐκ ἔθ' ἥδεται φακῶν, id est,
Lenticula diuiti placere desiit.

Lens legumen pauperum ac tenuium cibus est. Quæ fastiditur, simulatq; lautior fortuna contigit. Vnde prouerbium in eos, quibus ad vberiorem conditionẽ euectis, fastidio sunt, ea quæ prius inopes, boni consulebant. Sumptum est adagium ex Aristophanis Pluto. Dicitur enim illic in adolescentem, qui cum pauper haberet consuetudinẽ cum anu, nactus diuitias, cœpit illam fastidire. Non dissimile illi, quod alibi recensuimus, ἄλλος βίος, ἄλλη δίαιτα.

Caluum vellis.

Φαλακρὸν τίλλεις, id est, Caluum vellis. Vbi inanem operam sumit, aut vbi quis auferre conatur, quo vacat is à quo petitur. Veluti si quis à paupere conetur extundere pecuniam, ab indocto litteraturam. Simillimũ est illi Plautino: Aquam è pumice postulas. Rursum illi: Nudo vestimenta detrahere. Quin hodie quoq; vulgus vbi significat nihil esse, quod adimatur, volam manus ostendens, iubet inde velli quippiam, quod ea corporis pars nemini non sit calua.

Somnus absit ab oculis.

Ὕπνος δ' ἀπέστω λυσίθυμος ὀμμάτων. id est,
Oculis abesto leniens animum sopor.

Vbi quis rem aggreditur, quæ summam diligentiã curamq; desideret. Quod genus, si quis philosophiæ capessat studiũ. Sumptus est autem hic senarius ex Aristophanis Nebulis, apud quem dicitur sub persona Socratis adhortantis Strepsiadem, vt philosophiæ daturus operam, omnia tum faciat, tum patiatur.

Phoci conuiuium.

Φώκου ἔρανος, id est, Phoci præmium, siue conuiuium. Dictitari suetum, vbi quis suo malo conuiuas acciperet. Tametsi nihil vetat quò minus longius etiam traducatur: nempe ad quosuis, qui læduntur ab iis, de quibus benemeriti fuerint. Aiunt Phoco cuipiam filiam fuisse iam nuptiis maturam. Is Procos, nam erant complures, conuocare solitus præmia statuebat, & conditionibus subinde nouis propositis nuptias prorogabat. Quamobrẽ indignati iuuenes Phocum in conuiuio trucidarunt. Auctor Zenodotus. Etiam si Plutarchus in Amatoriis narrationis fabulam hanc diuerse narrat. Eustathius in primum Odysseæ, tres conuiuiorum species facit, εἰλαπίνην, quod ad splendorem ac magnificentiam sit apparatum. γάμον. quod ipsum etiam sumptuosius esse consueuit. ἔρανον, id quod plurimi conueniunt, sed suo quisque cibo sumptuque. Ea conuiuandi ratio præcipue probatur Hesiodo, propterea quod cum plurimum habeat iucunditatis, minimum habeat sumptus. Nam temperantius & editur & bibitur, vbi quisque de suo edit ac bibit. Hesiodi carmẽ est huiusmodi:

Ἀνοικοῦ πλείστη τε χάρις δαπάνη τ' ὀλιγίστη.

Porro qui splendidiores affectarent videri, ii etiam ἔρανον tum de suo, tum lautius exhibebant. Homerus has tres conuiuiorum formas simul complectitur:

Τίπτε δέ σε χρεώ,
Εἰλαπίνη ἠὲ γάμος, ἐπεὶ οὐκ ἔρανος τάδε γ' ἐστίν.

Antiquior, quam chaos, & Saturnia tempora.

Χάους ἀρχαιότερος, i. Antiquior, quàm chaos. De re nimium prisca & obsoleta. Ibycus, ποτᾶται δ' ἐν ἀλλοτρίῳ χάει, i. Volat in alieno chao. Ac rursum: ὁ δὲ φλυαρεῖ, καὶ μάτην ἡμῶν λῆρον καταχεῖ τοῦ χάους ἀρχαιότερον καὶ κρονίων ἀπόζοντα, i. Hic autem nugatur, ac temere nugas in nos infundit antiquiores, quàm chaos, ac Saturni tempora redolentes, Adludit adagium ad chaos, ad quod poetæ deorum, ac rerum omnium originem referunt. Ouidius opificium mundi hinc auspicatur.

Tamquam Argiuum clipeum abstulerit, ita gloriatur.

Ὡς τὴν ἐν Ἄργει ἀσπίδα καθελὼν σεμνύνεται, i. Superbit tamquam Argiuum clipeum detraxerit. In fastuosos, & magnificentius sese gerentes dicebatur. Aiunt apud Argiuos sacrum quendam esse clipeum, clauis adfixũ, vt facile detrahi non possit. Alii dicũt, apud eos ordinem, ac delectum iuuenum viribus antecellentium, ἀσπίδα, id est, clipeum appellari. Auctor Zenodotus.

Tamquam conchylium discerpere.

Ὥσπερ κογχύλην διολεῖν. id est, Tanquam concham dilacerare. De imbecillis & viribus longe inferioribus dicebatur. Nam illisæ solo rumpuntur conchæ, quo cibus eximatur, aut inciso neruo, quo se contrahunt, ac diducunt, aperiuntur. Refertur apud Suidam.

Mutus magis, quàm scapha.

Συστομώτερος σκάφης, id est, Magis elinguis, quam scapha. De iis dici cõsueuit, qui propter humilitatem cõditionis apud prestantiores non audent hiscere. Natũ hinc aiunt q̃d olim inquilini, & hospites alienę Reipub. ludis popularibus, in pompa incedebant, nauim gestantes: vnde quoties hospitem, non ciuem significabant, σκάφην ἢ σκαφηφόρον, appellare consueuerunt. Proinde vulgo sic minitabantur: ποιήσω σε συστομώτερον σκάφης, id est, Reddam tibi os occlusius scapha. Etenim iis, qui in Repub. viuunt non sua, multa sunt mussitanda. Nã vti non conuenit in aliena ciuitate curiosum esse, ita nec tutum est liberioris esse linguæ. Huius interpretamenti Suidas auctorem citat Theophrastum in opere De legibus. Equidem in plerisque codicibus, σιωπομώτερος scriptum reperimus, non συστομώτερος. Quæ lectio si cui magis adridebit, non reluctabimur, nempe vt metu contractum & humilem accipias.

Nudus tamquam ex matre.

Γυμνὸς ὡς ἐκ μητρὸς, id est, Nudus vt ex matre. Prouerbialis hyperbole de vehementer paupere. Nudissimi enim nascimur, ac ne pilis quidem tecti, nedum vestibus, quod non itẽ in ceteris animantibus accidit. Hoc dictum & hodie vulgo nostrati est in ore, tam nudus quam natus erat. Huic simile, quod alibi referetur: Tamquam è naufragio.

Est Pylus ante Pylum.

PLVTARCHVS in libello, cui titulus: περὶ τοῦ μὴ δεῖν δανείζεσθαι, testatur hunc versum apud Messenios prouerbio fuisse celebratum:

Ἔστι πύλος πρὸ πύλοιο, πύλος γε μὲν ἔστι καὶ ἄλλος. id est,
Est Pyllus ante Pylum, siquidem est Pylus altera sane.

Dictum apparet, vbi quid alteri præfertur velut antiquius & præstantius. Aut vbi aliquis iactat sese, quasi vel solus sit, vel summus, cum reperiantur & alii, qui possint cum eo decertare. Pylus enim Messeniorũ ciuitas, Nestore nobilis, vt affirmant quidã. Hoc autem carmen Plutarchus hoc pacto commutauit:

Ἔστι τόκος πρὸ τόκοιο, τόκος γε μὲν ἔστι καὶ ἄλλος. id est,
Vsura vsura prior, vsura altera sane est.

In eos accõmodari põt, quibus alia vsura ex alia nascitur. Vnde natũ sit adagium Eustathius interpretans Homeri Bœotiam indicauit. Scribit enim iuxta eos, qui de populis conscripserunt, tres fuisse Pylos. Vnam Messeniæ, alterã Triphyliæ, tertiã Arcadiæ. Triphyliacam obtinuisse Nestorẽ. Idẽ geographum testem adducit, Strabonẽ opinamur, qui tres itẽ Pylos constituerit in Peloponneso. Tractat autem hac de re Strabo libro Geographiæ octauo, demõstrans, fuisse multas huius nominis vrbes, quarũ vna quæque sibi vindicauerit Nestorem, ob viri celebritatem. Quamquam idem post autumat Nestoris patriam fuisse, ex vtraque parte Alphei. Adlusit ad adagium Aristophanes in Equitibus:

Ἀλλὰ τόδε φράζευ, πρὸ πύλου πύλον, ὅν σοι ἔφραζεν
Ἔστι πύλος πρὸ πύλοιο. τί τοῦτο λέγει πρὸ πύλοιο; id est,
Hoc age dic Pylus ante Pylum est, quam tu mihi narras,
Est Pylus ante Pylum, sibi quid vult ante Pylum istuc?

Interpres adscribit versiculum, quem paullo ante citauimus è Plutarcho, proditum oraculo fuisse.

Iecit Achilles duas tesseras & quattuor.

Βέβληκ' Ἀχιλλεὺς δύο κύβω καὶ τέσσαρα. id est,

Duas

Duas Achilles, quattuorq; tesseras Iecit. Hunc versum Suidas ex Euripide citat. Quid autem sibi velit adagium, nullus explicat. Nisi quod coniectare licet dictũ fuisse, de iis, qui omni re vincerent, propterea quod is tesserarum iactus felix esset. Interpres Aristophanis in Ranis Aristarcum citat, qui scripserit hũc senarium Euripidis nomine circumferri solitum, sed falso, cũ sit ἀδέσποτος. Apud Aristophanem vsurpat Bacchus in Aeschylum, victorẽ Euripidis, vnde apparet in faustis acclamationibus huius esse vsum prouerbii.

E targigradis asinis equus prodiit.

Ἐκ βραδυσκελῶν ὄνων ἵππος ὥρχσεν, id est, E tardigradis asinis equus emersit. Cum clarus euadit quispiam obscuro genere natus, aut quoties ab indocto præceptore proficiscitur discipulus eruditus. Potest & per Ironiam proferri, & per negationem, vt nunquam ex asinis nascitur equus. Et, en tibi ex asinis equum, id est, ex infimis parentibus arrogãtem & ferocem. Huic contrariũ est, quod alibi retulimus, heroum filii noxæ, cum ex egregiis viris prognati, non respondet maiorum virtutibus, quemadmodum Socrates apud Platonem in Alcibiade priore, docet ambos Periclis filios Paralum & Xantippum fuisse stupidos, Cliniam euasisse furiosum. Deniq; nullum illius operę factum sapientem, cum Zenonis cõsuetudine multi sapientes euaserint. Idẽ tractat in Menone, commemorans & Aristidem, qui filium habuit Lysimachũ nullius rei, pręterea Thucydidem, cui duo fuerint filii, Melesias & Stephanus. Neuter respondit virtuti paternæ. His addi poterat Marcus Tullius, qui filium reliquit illaudatum & à patriis virtutibus plurimũ degenerantem.

Epeo timidior.

Ἐπειοῦ δειλότερος, id est, Epeo timidior. De magnopere pauido dicebatur. Ab Epeo quopiam dictum, notæ timiditatis homine. Datum est hoc cognominis Cratino comico, per adlusionem fortassis, quod cum Oenoidis tribus princeps esset, in eo munere timidius se gereret.

Ephesiæ litteræ.

Ἐφέσια γράμματα. id est, Ephesiæ litteræ. Dictum videtur de iis, qui mira felicitate, tanquam diuina virgula, quidquid optarent, assequerentur. Aiunt enim Ephesiis notulas quasdam, & voces magicas fuisse quibus vtentes in omni negotio victores euaderẽt. Auctor Diogenianus. Eustathius in Odysseæ Φ. tradit his litteris vsum Crœsum in rogo. Fuisse autem verba quædam, obscura, ænigmatibus simillima, neutiquam cohærentia, descripta in pedibus, zona, & corona Dianæ. Suidas addit huiusmodi fabulam, in Olympiis Milesiũ quempiam cũ Ephesio palæstra cõmissum nihil potuisse in cõflictu, quod is Ephesius in talo Ephesias haberet litteras. Quod simulac animaduersum esset, ademptis litteris, Ephesium qui iam triginta defatigarat, succubuisse. Hesychius indicat fuisse priscas quasdam voces pro sacris habitas, quibus impostores deinde multas addiderint. Priscas putat has fuisse, ἄσκι, quod interpretatur tenebras, κατάσκι, lumen, λὶξ, ipse, δαμναμενεὺς sol, αἴσιον, verum. Meminit harum & Anaxilas apud Athenæum lib. 12. Commemoratis enim philosophi cuiusdam deliciis ait, καὶ πρὸς τούτοις ἐν σκυταρίοις ῥαπτοῖσι φορῶν ἐφέσια γράμματα καλά, id est, Ad hæc, in consutilibus pelliculis gestans Ephesias litteras pulchras. Nec desunt hodie, qui huiusmodi cõfictis vocibus imponant stultis. Illud satis apparet librariorum incuria commissum, quod cum Hesychius inter magicas voces recenseat τέτραξ, non meminit tamen interpretans singulas.

Eodem in ludo docti.

Eodem in ludo docti dicebantur, similibus vitiis laborãtes, & improbitate pares. Hoc dictũ adeo vulgo manet, vt nihil sit tritius. Terentius in Hecyra, In eodem omnes mihi videntur ludo doctę, ad malitiam. Solẽt enim ferme, qui communibus vsi sunt pręceptoribus, ingenio, moribusq; cõuenire. Quod autem Terentius dixit in mulieres, omnes inter ipsas similibus esse moribus, idem Grecus attestatur senarius:

Γυνὴ γυναικὸς πώποτ' οὐδὲν διαφέρει. id est,
A fęmina nil fęmina vnquam discrepat.

Innuit autem prouerbium nullam inueniri bonam mulierem.

Tanquam in phiditiis.

Ὥσπερ ἐν φειδιτίοις, id est, Velut in phiditiis, vbi

vbi quid parcius, nimiumq; frugaliter actū significabimus. Lacedæmonii publica loca habebant, in quibus cibum caperēt. In his accipiebant hospites ac legatos suos, sed apparatu perparco. Vnde & Græca vox ducta videtur à φείδεσθαι, id est, parcendo. Quamquam sunt qui malunt φιδίτια dicta quasi φιλίτια, quod eiusmodi conuiuiis coiretur sodalitas. Vtranque vocis etymologiam recenset Plutarchus in vita Lycurgi. In priore abiicitur ε, e diphthongo, in posteriore λ, vertitur in δ. Addit autem tertiam etymologiam, phiditia dicta quasi ἐδίτια, à sumendo cibo, quæ Græci præsertim Athenienses vocant συσσίτια, Cretenses ἀνδρεῖα, quēadmodum ibidem indicat Plutarchus. Hoc genus conuiuiorum Lycurgus instituit, ad excludendum luxum ac temulentiam. M. Tullius meminit Phiditiorum libro Tusculanarum quæstionum quinto, Quid inquit, victum Lacedæmoniarū in phiditiis, non ne videmus? Vbi cum tyrannus cenauisset Dionysius, negauit se iure illo nigro, quod cenæ caput erat, delectatum: tum is qui illa coxerat, Minime mirum, inquit: condimenta enim defuerunt. Quæ tandē, inquit ille? Labor in venatu, sudor, cursus ab Eurota, fames, sitis. His enim rebus Lacedæmoniorum epulæ condiuntur. Quāquam hæc fabula secus narratur apud Plutarchum in Coronide, quam adiectam vidimus apophthegmatis Laconicis, de Lycurgi institutis. Erant apud Lacedæmonios & aliæ conuiuiorum species, quorum vnum erat κοπὶς, quod certis ciborum generibus instruebatur, alterum αἶκλον aliquanto splēdidius. Omnium frugalissimū erat, quod agebatur ī phiditiis. Multa super his Athenæus libro quarto, si cui licebit cognoscere. Accommodari poterit & ad orationem, vt si quis neget se contentum simplici sermone, velut in Laconicis phiditiis accipiatur, sed desiderare splendoris aliquid, & quod appetentiam irritet illecebra.

Equo senescenti minora cicela admoue.

Ἵππῳ γηράσκοντι τὰ μείονα κύκλα ἐπίβαλλε, id est, Equo senescenti minora cicela admoue. Admonet adagium, vbi vires per ætatē fatiscūt, respirationem ac refocillationem quandam à laboribus dandam, & decrescente robore minuendos labores, augendam remissionem. Ductum aiunt ab equis militaribus, quibus senescentibus, leuius τρισίππιον admouebant. Est autem τρισίππιον ceu rotula quædam, publica nota, quæ igni candefacta, malis equorum imprimi consueuit. Zenodotus ostendit prouerbiū extitisse apud Cratetem comicū in Samiis. Videtur carmen heroicum, si tātum legas: κύκλα' ἐπίβαλλε. Nam κέκελα nondum reperimus apud vllum auctorem, præterquam apud Zenodotum. Trisippii meminit Hesychius. Videtur autem, κέκελον aliquid esse, non dissimile Trisippio.

Eretriensium Rho.

Ἐρετριέων ῥῶ, id est, Eretriensium Rho. Vbi quis crebrius & asperius eam litteram sonaret. Quo nomine nunc male audiunt apud Gallos Piccardi. Notantur item quibus Alcibiadis labdacismus impendio placebat. Ridetur Arrius à Catullo, quòd

Commoda dicebat, si quando commoda vellet
Dicere, & insidias Atrius insidias.
Ac tum mirifice credebat se esse locutum,
Cum quantum poterat, dixerat insidias.

Adagium refertur à Diogeniano. Meminit Plato in Cratylo, οἶσθα γὰρ ὅτι ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἡμεῖς μὲν φαμὲν σκληρότης, ἐρετριεῖς δὲ σκληροτὴρ, id est, Scis quod nos pro eodē dicimus sclerotes, id est, durities, pro quo Eretrienses scleroter; ex quo liquet Eretrienses adamasse hanc litteram ρ, quam loco σ, supposuerint, cum contra Athenienses. eam verterint in σ, vt θαρσεῖν pro θαῤῥεῖν. Quoniam ea littera dicitur impetus ac vehementiæ significationem habere, videtur & in homines præcipites ac violentos congruere prouerbium.

Oestro percitus.

Οἴστρῳ παραπληγείς, id est, Oestro percitus, id est, ingenti animi cupiditate commotus, ac velut attonitus. Oestrū enim insecti genus, horrendo strepitu, vnde & nomen inditum apud Græcos. Nam Latini, asilum appellant. Hoc addito Iuno vaccam Io in furorem egit. Vnde poetæ diuino correpti furore, œstro conciti dicuntur. Est apud Platonem, tametsi locus in præsentia non succurrit, opinamur in Phædro. Vnde & οἰστρόπληγος dictione composita, pro insano, & οἰστρεῖν & οἰστρηλατεῖν, pro insanire.

In

In magnis & voluisse sat est.

In magnis & voluisse sat est. Tibulliana hac sententia, nihil celebratius. Eam Angelus Politianus non inscite vertit Græcè:

Ἀρκεῖ δ' ἐν μεγάλοις καὶ τὸ θέλημα μόνον.

Apuleius Floridorum lib. 4. Maiore scilicet voluntate, quàm facultate. Eoque propensius fortasse laudandus est, quod omnibus bonis in rebus, conatus in laude, effectus in casu est. Item M. Varro apud Gelliũ lib. 1. cap. 18. In quo non modo Lælii ingenium non reprehendo, sed industriam laudo. Successum enim fortuna, experientiam laus sequitur. Conuenit, vbi quis maiora viribus conatus, tametsi rei susceptæ magnitudini non facit satis, tamen hoc ipso nomine laudem promeretur, quod rẽ pulcherrimam tentauerit.

In holmo cubabo.

Ἐν ὅλμῳ εὐνάσω, id est, in holmo cubabo. Dicebatur ab iis, qui se quippiam diuinatione cognitum ire minitabãtur. Nam ὅλμον quidam vatem interpretantur. Alii tripodes Appollinis holmos appellatos fuisse. Tradit autem Aristophanes grammaticus, citãte Zenodoto, eos, qui holmis indormissent, repente diuinãdi spiritum concipere. Addit Apollinẽ ob id ἐν ὅλμον cognominatum a Sophocle. Quamquam apud Hesychium ὅλμος pro mortario ponitur. Apud Athenæum libro 11. poculi genus est cornu adsimile, vt per iocum torqueri possit & in bibones.

Eadem cera.

Ἐν κηρίον, id est, Idem fauus, dicebantur qui vno ore idem adfirmarent, aut qui inter se conspirassent. Ductum à fauorum cellulis inter se cõnexis. Siue quod cera tenax, sibique hæreẽs. Siue quod olim in ceratis tabellis scribebant, vnde & Horatius: Cera laudatur eadẽ, siue quod olim imagines è cera fingebantur, varia quidem forma, nũc deorum, nunc regum, nunc plebeiorũ, sed hæc omnia erant cera. Refert Zenodotus non dissimile illi, quod alio diximus loco, Idem puluis, & Eadem farina.

In quinq; iudicum genibus situm est.

Ἐν πέντε κριτῶν γούνασι κεῖται, id est, In quinq; situm genibus iudicum, id est, in alieno arbitrio res est posita. Nam antiquitus quinque iudicibus datum erat negotium, vt de comicorum fabulis pronunciarent, vt testis est apud Zenodotum Epicharmus. Quã quam & apud Platonem quinque iudicum fit mẽtio, cum alias, tum in lib. de Legibus 11. Ἐν πέντε δὲ τῶν νομοφυλάκων τοῖς νεωτάτοις ἀναιτίαν κρίσιν, id est, Vt iudicium sit penes quinque natu minimos ex nomophylacibus. Adlusum est autem ad illud Homero frequens:

Καὶ ταῦτα θεῶν ἐν γούνασι κεῖται. id est,
In genibus sunt hæc sita diuum.

Cum significamus non esse nostræ facultatis, præstare rei exitum, verum hunc superis & fortunæ in manu esse. Pindarus in Olympiis:

Νῦν δ' ἔλπομαι μὲν, ἐν θεῷ γε μὰν τέλος. i.
Nunc spes quidem mihi, at in Deo situs exitus.

Fames & mora bilem in nasum conciunt.

Sosia Plautinus in Amphitryone: Vetus adagiũ est, inquit, fames & mora bilem in nasum conciunt, id est, latrante stomacho omnis mora bilem mouet. Quod autem dixit, bilem in nasum conciunt, conuenit cũ illo, quod ait Theocritus in Thyrside:

- Ἐντί γε πικρὸς,
Καί οἱ ἀεὶ δριμεῖα χολὰ ποτὶ ῥινὶ κάθηται. i.
- Est enim acerbus,
Atq; illi semper sedet in nare aspera bilis.

Ducta est metaphora ab animãtibus iram narium flatu significantibus. Vnde fabula de tauris ignem spirantibus. Quin hominibus etiam nõnullis ex naribus indicium iracundiæ. Vnde & corrugare nares dicuntur quæ offendunt. Horatius:

- Ne sordida mappa
Corruget nares.

Item Persius in quinta Satyra:

- Sed ira cadat naso, rugosaq; sanna.

Potest id trahi latius, nempe ad quemlibet vehementius aliquid cupientem, cui omnis mora quantumuis pusilla, longissima videtur, attestante Mimo:

Etiam celeritas in desiderio mora est.

Huc respicit & Horatianum illud:

Vt nox longa quibus mentitur amica, diesque.
Longa videtur opus debentibus, vt piger annus
Pupillis, quos dura premit custodia matrum.

Generosior Sparta.

Ἐλευθεριώτερος σπάρτης, id est, Generosior Sparta. Dicebatur excellenti animo, minimeq; timidus aut humilis. Spartanis enim olim indoles aderat generosa, & ingeniũ omnis impatiens seruitutis, ac velut imperio natum, vnde nec mœnibus vrbem cingebant, legibus ita iubentibus, abunde munitã arbitrantes fortibus viris. Fœdissimum autẽ existimabant quemquam è pugna redire, nisi victorem: id quod epigrammate quoq; testatum est. Nec tyrannidem in suam Rẽpub. admittebant, sed æqua libertate parebant legibus. Deniq; nihil humilioris operæ exercebant, sed agriculturam & artes sedentarias per Helotas, id erat seruorum genus, peragebant.

Locrensis bos.

Λοκρικὸς βοῦς, i. Locrẽsis bos. De re vili, aut de munere leuiculo dici potest. Cum aliquando Locrenses publicum sacrum facturi bouem desiderarent, composito ex minutis lignis bouis simulacro, diis rem diuinã fecerunt. Atq; hinc vulgus adagionẽ arripuit.

Ficulnus gladius.

Συκίνη μάχαιρα, i. Ficulnus gladius. De friuola caussa dici potest, quæq; minimo negotio queat refelli. Dictus est autem, ficulnus gladius sycophanta, quod idẽ & mollis sit, & calumniator. Meminit & Hesychius.

Ficum Mercurio.

Σῦκον ἐφ' ἑρμῇ, id est, Ficum Mercurio. De prõpto & quibuslibet exposito beneficio dicebatur. Nã antiquitus mos erat, sicubi ficus repertus fuisset, eum veluti Mercurio sacrũ suspendere. Liberum autem erat tollere ficum Mercurialem, cuicunq; libitum fuisset, vel quod is Deus furibus fauere creditus est, vel iuxta parœmiam illam, κοινὸς ἑρμῆς, Cõmunis Mercurius. Huc opinamur adlusisse Persium, cum ait:

Inq; luto fixũ possis trãscendere nummũ,
Nec gluto sorbere saliuam Mercurialem.

Vt indicatum est alibi.

Vt fici oculis incumbunt.

Ὥσπερ τὰ σῦκ' ἐπὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς ἔφυ, id est, Quemadmodum fici oculis innati. De iis dicebatur, qui pertinaciter vrgerent, præmerentq; negotium aliquod. Sumpta similitudine à ficis, hoc est, vitio quod oculis adscitur, nec facile potest auelli oculo incolumi. Aristophanes in Ranis:

Ὥσπερ τὰ σῦκ' ἐπὶ τοῖσιν ὀφθαλμοῖς ἔφυ, i.
Vt ficus oculis imminens, sic ille erat.

Accõmodabitur haudquaquam inepte & in hos, qui cum graues sint & intolerabiles, tamen auelli non queũt nisi magno malo. Opinamur autem ficos hic dici, rigidum tumorem innascentem genis oculorum: ea res eum molestissima sit, tamen non sine periculo tollitur, quod oculo immineat parti vexationis & tractatus impatiẽtissimæ. Adagii mentionem facit Suidas.

Cum hasta, cum scuto.

Σὺν δορὶ, σὺν ἀσπίδι, id est, Cum hasta, cũ scuto. Vbi quis omni conatu rem aggreditur. Aristophanes ἐν εἰρήνῃ:

Σὺν δορίσιν ἀσπίσι τε.
Cum hasta, cumq; scuto.

Item in Vespis:

Ἐκδραμόντες δορὶ ξὺν, καὶ ἀσπίδι. id est,
Expedita excursione, cumq; scuto & lancea.

Sumpta metaphora à milite armis omnibus instructo. Ad similem vsum recte torquebitur Homericum illud:

Ἔγχεΐ τ' ἄορί τ' μεγάλοισί τε χερμαδίοισιν. i.
Hastaq; & gladio, saxisq; ingentibus instant.

Quoties res omni vi geritur.

Viri senis astaphis caluaria.

Ἀνδρὸς γέροντος ἀσαφὶς τὸ κρανίον. id est,
Viri senis velut vua passa cranium.

Admonet adagium inualidum & flaccidũ esse senile corpus, exhausto succo, carnibusque adesis. Lucianus in Tyranno de senibus: ἐπεὶ ἀσαφίδες γε πάντες ἤδη εἰσι, i. Quando quidem iam omnes vuæ passæ sunt. Rugosæ enim & flaccidæ sunt vuæ passæ, propter succum sole decoctum. Vnde veteres & vuas passas vocabant senes passos, ob rugositatem. Lucilius citante Nonio:

Rugosi passiq; senes eadem oĩa quærunt.

Post folia cadunt arbores.

Post folia cadent in te arbores. Quoties admonebimus, leuiores iniurias si quis ferat, sequi atrociores. Veluti arborum decidua folia negliguntur, verum aliquando fit, vt ipsæ arbores putres in caput subiecti decidant. Plautus in Menæchmis: Folia nunc cadunt.

cadunt. Nunc si triduum hoc hic erimus, tum arbores in te cadent.

Ante tubam trepidas.

ANTE tubam trepidas, id est, animo consternaris, priusquam appareat periculum. Ab ignauis militibus sumptum, qui pauitant, priusquam bellicum canatur. Nam audita tuba, mirus quidam pauor solet militū animos incessere. Vergilius:

Cur ante tubam tremor occupat artus?

Qui sermo si paullo longius detorqueatur, in prouerbii speciem abibit.

Ameles angulus.

Ἀμελὴς γωνία, id est, Ameles angulus, id est, neglectus angulus, dicebatur, qui supinus & oscitabundus desideret, nihil bonarū rerum tentās. Aiunt in Libya locum esse, qui ἀμελὴς γωνία, hoc est, securus angulus vulgo dictus sit, ob id fortasse quod neglectus & incultus iaceret. Comperimus scriptum & ἀμελοῦς γωνία, id est, negligentis angulus. Recensent Zenodotus & Hesychius.

Vltra res Callicratis.

Ὑπὲρ τὰ καλλικράτους, id est, Super fortunas Callicratis. De immēsis opibus dicebatur. Aiunt Carystium quempiam fuisse, nomine Callicratem, qui reliquos ciues opibus longe præstiterit. Vnde si quem magnopere locupletem intelligi volebant, eum vel Carystii Callicratis facultates vincere dicebant. Aristoteles autem in Agatheniēsium Republ. citante Suida, tradit Callicratem quendam è iudicum ordine fuisse, qui iudiciarias exactiones supra modum auxerit, atque hinc natam parœmiam de immodicis exactionibus.

Vulcanium vinculum.

Ἡφαίστειος δεσμὸς, id est, Vulcanium vinculum. Vbi quis nodis inextricabilibus esset illigatus, Vulcaniis vinculis teneri diceba tur. Sūpta denominatione ab adamantinis illis vinculis, quibus apud Homerum Vulcanus Venerem & Martem sic irretiuit, vt quo magis se conarērur explicare, hoc magis inuoluerentur. Homerus Odysseæ 8.

Βῆ ῥ' ἴμεν ἐς χαλκεῶνα, κακὰ φρεσὶ βυσσοδομεύων.
Ἐν δ' ἔθετ' ἀκμοθέτῳ μέγαν ἄκμονα. κόπτε δὲ δεσμοὺς
Ἀρρήκτους, ἀλύτους, ὄφρ' ἔμπεδον αὖθι μένοιεν,
Αὐτὰρ ἐπεὶ δὴ τεῦξε δόλον κεχολωμένος Ἄρει,
Βῆ ῥ' ἴμεν ἐς θάλαμον, ὅθι οἱ φίλα δέμνι' ἔκειτο.
Ἀμφὶ δ' ἄρ' ἑρμῖσιν χέε δέσματα κύκλῳ ἁπάντῃ.
Πολλὰ δὲ καὶ καθύπερθε μελαθρόφιν ἐξεκέχυντο,
Ἠΰτ' ἀράχνια λεπτά, τά κ' οὔ τις οὐδὲ ἴδοιτο
Οὐδὲ θεῶν μακάρων. id est,

Ille domū petiit, qua stat ferraria fornax
Secum imo interea penitus mala pectore volens,
At trunco imposita prægrandi incude, secabat
Vincula nulli vel rūpenda, vel effugiēda,
In quibus implicitі simul astrictiq; manerent.
At postquam insidias Marti indignatus, & artes
Absoluisset, adit cōclaue, vbi dulce cubile
Stabat, & hinc illinc fallacia vincula fulcris
Obligat & summo suspēdit plurima tecto,
Mire tenuia, sic telas vt araneolorum,
Sic vti nec possint oculis deprendier vllis,
Non vel diuorum.

Adagium refertur a Suida.

Vtinam domi sim.

Οἴκοι γενοίμην, i. Vtinam domi sim. Dici solitum, vbi quis optat è malis, quibus implicitus est, emergere. Trāslatum videtur ab iis qui in tempestate periclitantur. Nam nūc etiam ita vulgo loquuntur, qui periculose nauigant, οἴκοι γενοίμην, Refertur à Suida.

Vtinam male, quemadmodum inuenisti, eijcias.

Εἴθε φαύλως ὥσπερ εὗρες ἐκβάλοις τὸ ἔνθεσιν.
Vtinam ita vt male reperisti ius, & eiicias male.

Hoc est, vtinam quemadmodum male tibi peperisti famā, aut facultates, ita & malè pdas. Iuxta Plautinum illud, Malè partū, malè disperit. Suidas hunc trochaicū, vt prouerbialem citat ex Aristophane, apud quē extat in Equitibus, diciturq; inibi in Cleonem reipublicæ depeculatorem.

Vltro Deus subijcit bona.

Αὐτομάτως ὁ θεὸς ἀνίησι τὰ ἀγαθὰ, id est, Vltro Deus subiicit bona. Quoties res citra nostram operam feliciter cadunt, quasi Deo quopiam accurante. Stobæus senarium hunc adducit ex Plutis Cratini:

Αὐτόματα τοῖσι θεὸς ἀνείη τὰ ἀγαθά.
Vltro dona istis ipse suppeditat Deus.

De dormientis reti dictum est alias.

Vlysseum commentum.

Ὀδύσσειος μηχανὴ, i. Vlysseum inuentum, callidum,

callidum, astutum & vafrū dicebatur. Vlyssem Homerus vbiq; versutum facit ac dissimulantem, simulantemq;. Vnde eundem statim initio Odysseæ, πολύτροπον appellat. Vergilius item:

Scelerumq; inuentor Vlysses.

Refertur apud Suidam. Plutarchus in Lysandri vita declarat quid sit Vlysseum commentum. Lysandrum Lacedæmonii missa scytala domum reuocarant. Is metuens accusationes Pharnabazi satrapæ, qui gratiosus erat Lacedęmoniis, dedit operam vt cum illo veniret in colloquiū. Ab eo multis precibus impetrauit, vt scriberet magistratui se nullis ab ipso læsū iniuriis. Pharnabazus cum Cretensi quod aiunt Cretissans, conscripsit epistolam ex Lysandri sententia, quam ille legendam tradidit, sed clā scripserat aliam ex sui animi sentētia, sigillo, & inscriptione tam simili, vt dinosci nō quirent altera ab alteris, eamq; tradit Lysandro. Is nihil suspicans, reddit: quam lectam, cum illi commostrassent Ephori, Lysander intellexit non solum Vlyssem versutum fuisse. In hanc ferme sententiam Plutarchus.

Victitant succo suo.

PROVERBIALI figura dictum est in parasitos. Victitant succo suo, qui si quando cena contigit lautior, ingurgitant sese. Rursus vbi nulla arridet spes cenatica, coguntur q; οἱ κοσίτοι viuere, fortiter ferunt inediam, & in conuiuii spem durāt. Sumpta metaphora à cochleis quæ per æstum intra testā contractę, vtcunq; succo suo aluntur, donec acciderit pluuia. Plautus in Captiui duo:

Cum res, inquit, prolatæ sunt, cū rus homines eunt
Simul prolatę res sunt nostris dentibus.
Quasi cū caletur, cochleæ in occulto latēt,
Suo sibi succo viuunt, ros si non cadit,
Itidem parasiti rebus prolatis latent,
In occulto miseri victitant succo suo.

Viri infortunati procul amici.

Ἀνδρὸς κακῶς πράσσοντος, ἐκποδὼν φίλοι. i.
Viri siti in malis amici sunt procul.

Parœmia notat mores amicorum vulgariū, qui hirundinum ritu, pro ratione temporum aduolant ac deuolāt. Aduolant vbi res secundę, deuolant ingruente rerum tempestate. Aristides in oratione Panathenaica nominatim adagii titulo vsurpauit: Καὶ τὴν παροιμίαν ἐνήλλαξεν. οὐ γὰρ ἐκποδὼν εἶναι κατέδειξε φίλους κακῶς πράξαντος, ἀλλὰ πολλοὺς καὶ τὸν πρόσθεν διαφόρων ἐπὶ τοῖς ἀτυχήμασι φίλους πεποίηται, id est, Ac prouerbium inuertit. Declarauit enim haud quaquā esse procul amicos, eius cui res sunt aduersæ, verū etiam multos, qui antea dissidebant, in rebus afflictis sibi reddidit amicos. In hāc sententiam extat & huiusmodi senarius:

Τῶν δυσυχούντων εὐτυχὴς οὐδεὶς φίλος. id est,
Felix amicus nullus infelicibus.

Item alter huic similis:

Κρίνει φίλους ὁ καιρὸς, ὡς χρυσὸν τὸ πῦρ. i.
Vt ignis aurū, amicum ita tēpus arguit.

Ad hanc sententiam palam adlusit Cicero lib. Famil. epist. 9. Nam & si nō facile diiudicatur amor verus & fictus, nisi aliquod incidat eiusmodi tempus, vt quasi aurum igne, sic beneuolentia fidelis, periculo aliquo perspici possit. Cetera sunt signa communia. Horatius:

Vilis amicorum est annona, bonis vbi quid deest.

Passim habentur amici qui petāt: qui dent, perpauci. Pindarus item in eandem sñiam:

Οἴχεται τιμὰ φίλων τατωμένῳ
Φωτί, παῦροι δ' ἐν πόνῳ πιστοὶ βροτῶν. id est,
Perit honos homini amicis orbato.
Sunt autem pauci mortales fidi in rebus afflictis.

Vias nouit, quibus effugit Eucrates.

Οἶδε τὰς ὁδοὺς ἅσπερ ἔφυγεν εὐκράτης, id est, Nouit vias, quibus effugit Eucrates. In eum quadrat, qui semper aliquā inuenit rimā, vt inquit Plautus, per quā elabatur, vt officiū subterfugiat. Aristoph. in Equitibus:

Εὐλαβοῦ δὲ μὴ κφύγῃ σε, καὶ γὰρ οἶδε τὰς ὁδοὺς
Ἅσπερ εὐκράτης ἔφυγεν διακυρβίων. id est,
Caueto ne te effugerit, nouit vias
Quibus Eucrates effugerat per furfures.

Taxat autem obiter Eucratis mores, qui cū molitor esset, tamen rempublicam administrat. Quin & in Auibus taxat Execestidem quempiā, peregrinum & erronem, cui vix omnes notæ fuerint. Congruet in hominem aliquo prætextu suffugientem, si quādo fides sit præstanda.

Viuit, incende ignem.

Ζῇ, πάσε πῦρ, id est, Viuit, incēde ignem. Vbi in negotii periculosi puncto festinandum admonemus, & occasionem arripiendam, vt cū reperta scintillula properatur, ne pereat & illa. Simile illi: Nunc tuum ferrum in igni est. Refertur apud Suidam.

Venter

Venter auribus caret.

Γαςὴρ οὐκ ἔχει ὦτα, id est, Venter nō habet aures. Vbi de pastu agitur, non admittuntur honestæ rationes. Attestatur huic senarius ille prouerbii vice Græcis celebratus:

Λιμῷ γὰρ οὐδὲν ἐςὶν ἀντειπεῖν ἔπος. id est,
Contra famem etenim nulla cōtradictio est.

Celebratur à Plutarcho, Gellioq; dictum illud Catonis, ex oratione quadam, qua dissuasit legem Agrariam. Eā sic exorsus est, vt dicat, arduum esse ad ventrem verba facere, qui careat auribus. Nec inepte accommodabitur in eos, qui ventris addicti voluptatibus, nihil admittunt quod ventri non sit amicum. Seneca lib. 3. epist. 21. Venter, inquit, præcepta nō audit, poscit, appellat. Non est autem molestus creditor, paruo dimittitur, si modo das illi, quod debes, non quod potes.

Cum puluisculo.

VEL cum puluisculo dicimus, quoties omnia sic tolluntur, vt nihil fiat reliqui, ne puluis quidem. Metaphora mutuo sumpta videtur ab iis, qui frumentum ab area cōuerrunt, non sine puluere. Plautus in Rudentibus Conuerret hic iam me totum cum puluisculo. Idem in Truculento: Quo citius rem ab eo auferant cum puluisculo. Simili figura dixit Iuuenalis cum erugine, pro eo quod est integre, & nulla parte diminutū.

Nunc si depositum nō inficietur amicus,
Si reddat veterem cum tota erugine follē.

Eodem pertinet euangelicū illud, quod iubētur etiam puluerem excutere apostoli, i. ne minimum quidē ab eis auferre secum.

Valere pancratice.

PLAVTVS in Bacchidibus, Valere pācratice dixit, pro eo quod est firma esse valetudine. Nam in Pancratistis robur corporis potissimum spectabatur. Pro eodem dixit, Valere athletice. Valere pugilice. Valere basilice. Terentius item: Pugilē esse aiunt. De puella robustiore & habitiore. Græci βασιλικῶς pro magnifice, prouerbiali figura dicunt. Neque is sermo vulgo non tritus est, etiam hodiernis temporibus.

Fœdum est, & mansisse diu, vacuumq; redisse.

VERSVS hic Homericus ex secundo Iliados libro, non dubium quin adnumerandus sit inter eos, quos Macrobius scribit in prouerbium abiisse:

Αἰσχρὸν τοι δηρόν τε μένειν, κενεόν τε νέεσθαι. i.
Turpe est & mansisse diu, vacuumque redisse.

Conueniet, vbi quis longam de se concitauit exspectationem, cui postea non respondeat. Veluti si quis studii caussa diu peregrinatus, domum redeat nihilo doctior. Aut si negotiator post diutinam absentiam reuertatur, nihilo ditior. Aut si quis admodum longæuus, nihil præclari gesserit in vita, quo se vixisse testaretur. M. Tullius prouerbii vice vsurpauit Epistolarum ad Atticum libro sexto epistola, cui initium: Nūc quidem profecto.

Tragulam inÿcere.

PLAVTVS in Epidico: Tragulam in te iniicere adornant, id est, dolum aliquem in te struunt. Et ibidem: Nescio quam fabricā facit. Sic autem habet versus tetrameter, trochaicus:

Tragulam in te iniicere adornat, nescio quam fabricam facit.

Vtraque figura prouerbialis videtur. Idem in Cassina, Ego Pol istam iam aliquorsum tragulam decidero. Rursus in Pseudolo, At volui iniicere tragulam in nostrum senē. Huic simillimum quod dixit in Mostellaria: Pilum iniecisti mihi, pilum enim hastæ genus est.

Trium litterarum homo.

TRIVM litterarum homo, per ironiam dici potest, in eum, qui generosus & ingenuus videri cupiat. Inde natum quod olim ingenui, prænomen, nomen & adnomen, in litteris aut insignibus suis, tribus litteris notare soleant. Vt pro Quinto Valerio Maximo, Q. V. M. Hinc vulgi iocus de trium litterarum homine. Plaut. in Aulularia iocum aliò detorsit, nempe in seruum furacē. Subiicit enim, Etiam fur, trifurcifer.

Trium dierum commeatum.

TRIVM dierum commeatus, cū instare paupertas extrema significatur. Trāslatione ducta à militum cōmeatu. Et apud Aristophanem cum alias tum in Acharnensibus:

Καί μ' ἐπιτηρεῖν σιτί ἡμερῶν τριῶν. id est,
Mihiq; vt reseruem commeatum tridui.

Interpres addit, antiquitus in bellū ituris edici solere, vt sibi tridui non minus, commeatū pararent. Meminit & in Equitibus:

Ἐγὼ

Ἐγὼ πορίῶ γὰρ τοῦτον
Ἡμερῶν τριῶν. id est,
Præbebo & istum quod sat est in triduum. Proinde tridui commeatum dicemus minimas facultates, quæ vix ad tridui victum sufficiant. Non dissimili figura Terentius in Seipsum excruciante, dixit decem dierum familiam.

Tragœdias in nugis agere.

TRAGOEDIAS in nugis agit, qui in re leuicula tumultum mouet. Et vt ait Terentius, magno conatu magnas nugas dicit. M. Tullius De oratore, lib. 2. Ne aut irrisione, aut odio digni putemur, si tragœdias agamus in nugis. Vsurpat idem Fabius libro sexto cap. de peroratione. Nam in paruis, inquit, litibus has tragœdias mouere, tale est, quasi personam Herculis & cothurnos aptare infantibus velis. Quin hoc ipsum excitare tragœdiam, si alio quopiam deflectatur prouerbiū resipit. Vnde & Græcis: ἐκτραγῳδίζειν. & τραγικῶς λέγειν pro grauiter siue acerbe.

Transuersum agere.

TRANSVERSVM agere dicitur, qui vi & impetu quodam ab instituto deflectitur. Ita Laberius Mimus apud Macrobium lib. saturnaliū 2. cursum fortunæ transuersum vocat. Hunc enim C. Cæsaris benignitas inuitauit, vt eques Romanus, & senex prodiret in scenam. In prologo igitur quæritur præter animi sui sententiam eo Cæsaris auctoritate fuisse compulsum.

Necessitas, inquit, cuius cursus transuersum impetum
Voluerūt multi effugere, pauci potuerūt,
Quo me detrusit pęne extremis sensib. &c.

Ita qui præceps ira fertur, transuersus rapi dicitur. Ductum apparet à nauigantibus, qui secundo vento recto cursu feruntur, flatu aduerso, transuersum aguntur.

Trasibulo Dionysium dicitis esse similem.

Θρασυβούλῳ Διονύσιον φάτ' εἶναι ὅμοιον, i. Dionysium Thrasybulo similem esse dicitis. Dici solitum, vbi quis ea componit, quę nimio interuallo inter se differūt. Dionysius enim inter pestilentissimos tyrannos commemoratur, Thrasybulus laudatus, quod reipublicæ studiosissimus fuerit. Sumptū est è Pluto Aristophanis.

Tributis potiora.

Τὰ τῶν φόρων κρείττω, i. Tributis potiora, dicebatur, vbi quis ex malefactis & iniquitate commodum ingens reportaret. Refertur à Suida & Zenodoto prouerbii nomine, nec pluribus explicatur. Harpocration in dictionario rhetorico scribit extitisse in oratione Hyperidis aduersus Athenogenem. Inde natum opinamur, quod qui principū nomine tributum exigunt, fere plus extorquent, quam par est. Et principes sic petunt vt ab inuitis rapiant, ni dent quod petitur. Cōgruit huic illud Pindari ex Pythiis hymno 8. κέρδος δὲ φίλτατον γ' ἑκόντος εἴ τις ἐκ δόμων φέροι, id est, Lucrum autem gratissimum, si quis ex volentis ædibus ferat.

Tragica simia.

Τραγικὸς πίθηκος, id est, Tragica simia. Prouerbiali conuitio dicebatur, qui fungeretur honoribus, opibusq; polleret, alioquin indignus. Simiam appellant homuncionē, vix hominem, sed simulacrū hominis magis. Tragicam addunt, propter fortunę strepitum & personam additam. Demosthenes in oratione pro Ctesiphonte, Aeschinē tragicam simiam appellat, quod cum esset nequissimus, splēdidis verbis probum ciuem ageret. Cuius prouerbii meminit Philostratus in Aristide. Diuus Hieronymus in epistolis ostendit hoc scomma iaci solere vulgo in Christianos, sed ab impiis, ethnicisq; Conuenit & in eos, qui barba pallioq; philosophos se profitentur, cum cetera cultui non respōdeant. Sic enim Plutarchus: Οὔτε γὰρ φιλοσόφους πωγωνοτροφίαι καὶ τριβωνοφορίαι ποιοῦσιν, οὔτε ἰσιακοὺς λινοστολίαι, id est, neque enim alere barbam, aut gestare vile pallium philosophum facit, neq; lineis vestiri Isiacos, hoc est, Isidis sacerdotes.

Tineas pascere.

TINEAS pascere dicuntur, quę neglecta situ pereunt, Ductū à vestibus, aut libris diu reconditis & intactis. Horatius in Epistolis:

Cōtrectatus vbi manibus sordescere vulgi
Cœperis, aut tineas pasces taciturnus inerteis:
Aut fugies Vticam, aut vnctus mitteris Ilerdam.

Titio ad ignem.

Δαλὸς ἐπὶ πῦρ, id est, Titio ad ignē, vbi quis applicatur

applicatur ad eas, res ad quas natura propē sus est, Vt si mulierosus ad puellarum conuictum, sanguinis auidus ad militiam, lucri sitiens ad mercaturam Δᾶλον enim Græci vocant lignum semiustulatum, Non admodum abludit ob illo, εἰς ἀμίδα ἐνουρεῖν, id est, in metulā immeiere. Refertur à Suida & Zenodoto.

Tithymallus Laconicus.

Τιθύμαλλος λακωνικὸς, id est, Tithymallus Laconicus. In lippientes, oculisque cæcutientibus homines dicebatur. Tithymallus, herbæ genus, apud Lacones repertum, lacteo succo manans decerptum, vnde quidam dixere lactariam, singularis acrimoniæ, quo sub noctem oculos illinebant ad visum acuendum. Huius Dioscorides in quarto plures species facit, deq; oculorū remedio diligenter meminit. Adagium refertur apud Suidam, qui citat ex Aristophane de Neoclide lippo, σκόροδ' ὁμοῦ τρίψαντα τιθυμάλλῳ, id est, Qui allium triuit simul cum tithymallo. Carmen autem extat in Concionatricibus:

Τί δὲ μ' ἐχρῆν δρᾶν
Σκόροδ' ὁμοῦ τρίψαντ' ὀπῷ τιθύμαλλον ἐμβαλόντα τοῦ λακωνικοῦ
Σαυτῷ παραλείφειν τὰ βλέφαρα τῆς ἑσπέρας. id est,

Simul cum opi liquore tereres allia
Tithymallon insuper adderes Laconicon,
Et obungeres tibi palpebras sub vesperāt.

Vox dicta videtur à mamma nutricis, sed apud alios per simplex λ scribitur, licet Suidas scribat per geminum. Nec indicat interim vsum prouerbii. Si competit in lippos, dicendum est, tithymallo opus habet, aut tithymallum terit. Nam tradunt huic efficacem esse acrimoniam, vt cum succus eius colligitur, cauendum sit cōtingat oculos, & quoties sumitur in stomachum, deuorare necesse est obuolutum, ne fauces radat. Huius succo medentur oculorum pituitæ. Multa de his Plinius libro 26. cap. 8. Cornelius Celsus in quinto indicans eam herbam Latinis dici Lactucam marinam, vim ait habere exedendi.

Tinctura Sardonica.

Βάμμα σαρδωνικὸν, id est, Tinctura Sardonica. De colore præcellenti dicebatur, præcipue purpuræ, per iocum autem transfertur ad eum, qui pudesit, aut qui ob plagas sanguine tingitur. Sardo, siue vt Hesichius scribit, Sardon insula ingens adposita Italiæ, in qua viriæ purpurarum tincturę laudatissimęque fiebant. Itidem & Tyriū muricem ostrumque Sarranum, legimus apud Latinos. Aristophanes in pace:

ἣν ἐκεῖνος φησὶν εἶναι βάμμα σαρδινιακόν. i.
Quā ille prædicat coloris esse Sardiniaci.
Idem in Acharnensibus:
ἵνα μή σε βάψω βάμμα σαρδινιακόν. id est,
Ne te linam colore Sardoniaco.

Quam curat testudo muscam.

Ὅσον μέλει τῇ χελώνῃ μυῶν, id est, Quam curat testudo muscas. Suidas ex auctore quodam refert hęc verba: τῷ δὲ ἀγαμέμνονι τῆς θερσίτου παῤῥησίας ἧττον ἔμελεν, ἢ χελώνῃ μυῶν, τὸ τῆς παροιμίας, id est, Agamemnon autem minoris faciebat Thersitæ maledicentiam, quam testudo muscas, quemadmodū prouerbio dicitur. Testudini nihil nocere possunt muscę propter testam, qua munita est, Confine illi quod alibi memorauimus, Nō curat culicem elephantus, Lepidius erit ad res animi detortū. Animus virtute ac philosophia munitus, nihil plus timet fortunæ incursum, quam testudo muscas.

Stultior Morycho.

Μωρότερος εἶ μορύχου, id est, Stultior es Morycho. Siculum prouerbium, in eos qui ridicule stulteue quippiam facerent. Sed videntur peculiariter obnoxii huic adagioni, q. domesticorum negotiorum negligentes, foris agunt, aliena curantes. Quod genus inducitur Ollus apud Martialem. Cuiusmodi sunt & apud Plutarchum Lamiæ. Zenodotus tradit, apud Siculos Baccho cognomen esse Morycho, idque inde datum quod in vindemiis, huius dei facies musto, ficisq; virentibus oblini consueuerit, quod vtriusque arboris inuentæ laudem Baccho tribuunt veteres, vt testis est Atheneus lib. Dipnosophistorum secundo: παρὰ τὸ μορύξαι τὸ μολύνεσθαι, id est, à moryxæ, quod est contaminare: vnde & Homer. μεμορυγμένος, dixerit, pro μεμολυσμένος, Bacchus autem vbique ridiculus, ac parum cordatus inducitur à poetis: vtpote deus temulentus, velut in Ranis Aristophanis, ideoq; in huius sacris ludrica quędam, tanquam in eius cōtumeliā fiebant. Quin & cognomen additum

tum contumeliæ caussa, ἐρεβίνθεος. Apud Siculos huius simulacrum, non in templo, sed extra phanum sub dio positum erat iux ta ingressum, siue vestibulum, confectum è lapide, cui nomen Psella, arte Simmii cuiusdam Eupalami. Proinde, vulgari ioco iactatum est de illo: μωρότερος εἶ μορύχου, ὃς τὰ ἔνδον ἀφεὶς, ἔξω τῆς οἰκίας κάθηται, i. Stultior es Morycho, qui omissis his quæ sunt intus, foris extra domum desidet. Zenodotus adagium citat ex epistola quadam Polemonis ad Diophilum. Quamquam alienissimum est ab ingenio moribusque nostris, vestigãdis, aut insectãdis aliorum erratis operam conterere, tamen nõ possumus hoc loco nobis temperare, quin ridendi magis quam insectandi caussa proferamus cuiusdam nõ infimi nominis, inscitiam ne dicamus, an socordiam, Principio prouerbium hoc è vulgatissimis Zenobii collectaneis enarrãs, Polemorum perinde citat, quasi locum ipse legerit. Id quod suo more facit, videlicet vt in abstrusis, minimeq; vulgatis auctoribus versari videatur. Deinde Grȩca q̃ modo retulimus indidem ὃς τὰ ἔνδον ἀφεὶς, ἔξω τῆς οἰκίας κάθηται, reddidit ad hunc modum: Qui relinquens habitationem interiorem, extra positam quærebat. Rursum quod habetur in iisdem collectaneis: μόρυχος δὲ διονύσου ἐπίθετον ἀπὸ τοῦ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ μολύνεσθαι ἐπειδὰν τρυγῶσι, τῷ ἀπὸ τῶν βοτρύων γλεύκει, καὶ τοῖς χλωροῖς σύκοις, expressit hoc pacto, Morychus sane epitheton est Bacchi: ἀπὸ τοῦ πρόσωπον αὐτοῦ μολύνεσθαι, id est, ab inquinãdo videlicet propriam faciẽ; inquinare namque solet eam bacchus racemis, & viridibus ficis. Deinde quod idem coaceruator etymologiam nominis reddẽs scripsit: μορύξαι γὰρ τὸ μολῦναι, sic interpretatus est lepos Atticus nostri temporis: μορύξαι, inquit, porro idem est quod μολῦναι, hoc est, ineptire, hoc est desipere. Iam illud quanto est: πάντος μορύχου μωρότερον, quod de Bacchi statua reddidit. Græca sic habẽt, παρόσον ἔξω τοῦ νεὼ τὸ ἄγαλμα αὐτοῦ ἐστὶ παρὰ τὴν εἴσοδον ἐν ὑπαίθρῳ. Ea sic extulit trãsmarina Venus: Præterea dicitur à simplicitatẽ Bacchi, cuius simulacrum in aperto statuitur apud Hesiodum. Vide quot veneres in vno eoque perbreui capite prodidit hic venustus. Primum Bacchus fastiditis penetralibus ædium suarum, peregrinas sectatur domos, deinde cum saxeus sit, fit enim de statua mentio, tamen ipse sibi faciem racemis & ficis oblinit, quo vindemiatores delectet. Ad hęc cum idem significent, μορύξαι & μολῦναι, vtrunque declarat, ineptire, & desipere, verum his duntaxat, qui Venerem illam transmarinam vsquequaque percalluerint. Denique quod est omnium venustissimum, è vestibulo, siquidẽ auctore Polluce, εἴσοδος templi vocatur, quod & προπύλαιον dicitur, Hesiodum fecit, hoc est, è mutis saxis eloquentissimum poetam. Et habet tamen hic talis artifex quibus sit admirationi, hoc est, similes habent labra lactucas, cum innumera sint in huius commentariis, pari flore reddita Græca, οὔτε οὐρανοῦ, quod aiunt: οὔτε γῆς ἁπτόμενα, quę vel ipse saxeus Morychus rideat. Homo sane suauis, atque adeo Moriæ beneficio felix, qui transmarinę Veneris sensum requirat in aliis ipse communi carens, & vt videtur, marinæ, quam transmarinæ Veneri familiarior. Sed præstat, vt omissis iocis ad institutum negotiũ calamus recurrat. Iocatur in Morychum & Aristophanes in Vespis: ζῆν βίον γενναῖον ὥσπερ μόρυχος, id est, Viuere vitam generosam, quemadmodum Morychus. At Suidas indicat huius nominis poetam quempiam fuisse tragicum, cuius vita non caruerit luxus ac molliciei nota. Citatque hoc in eum carmen Aristophanis. Extat autem in Acharnensibus:

ὦ φιλτάτη σὺ, καὶ πάλαι ποθουμένη,
ἦλθες, ποθεινὴ μὲν τρυγῳδικοῖς χοροῖς
φίλη μορύχῳ. id est,
Carissima ac desiderata iam diu
Optata ades, fece sublitis choris
Grata & Morycho.

Quattuor obolis non æstimo.

Τεττάρων ὀβολῶν εἶναι οἴει. id est, Quattuor obolorum esse puta. Simile illis, quæ alibi retulimus: Assis te non facio, & Dupondii non facio, & Teruncii non facio. Suidas hæc quoque refert, sed tacito, qui frequens illi mos, auctoris nomine: τὴν παῤῥησίαν τὴν σὴν οἴει τεττάρων εἶναι ὀβολῶν τὸ λεγόμενον, id est, Tuam maledicentiã existimato quattuor esse obolorum, quemadmodum dicitur. Et diobolare vocant Latini, quod vilissimum videri volunt.

Tenuem nectis.

Λεπτὴν πλέκεις, id est, Tenuẽ nectis. De pauperibus

peribus dictū, quibus plerunque tenuibus in rebus labor. Dicitur & λεπτὴ ἐλπὶς, idest, Spes tenuis, pro exigua, & λεπτὴ φροντὶς, id est, Tenuis cura, pro subtili & curiosa. & λεπτὰ ξαίνειν, id est, Tenuiter diducis, in sordidos, quique vel minutissimarum rerum habent rationem. Ducta metaphora à textoribus.

Terrestria balnea.

Χθόνια λουτρὰ, id est, Terrestria, siue inferorum balnea. Dictum videtur, nam cōiectandum est, vbi quid sero iam adhibetur, nulli futurū vsui ei cui exhibetur. Veluti si quis tum reo patrocinetur, postquam pronunciata fuerit irreuocabilis iudicum sententia. Mos olim fuit, defunctis ad sepulcrum balnea quædam inferre. Cadauera item sepulturæ danda prius lauabantur. Vnde Ennius:

Tarquinii corpus bona fœmina lauit, & vnxit.

Fit & nostra tempestate, vt defunctorū monumentis pie aquā inspergant consecratā.

Ter.

Ne illud quidem figura prouerbiali vacat, quod Greci numeri additione rem amplificant, maxime ternionis, fortassis quod is apud priscos & absolutissimus, & sacer habetur, vt quidquid ter dictum aut factum esset, id ratum & efficax haberetur, vnde in magorum mysteriis adhiberi solitus. Vergilius in Pharmaceutria:

Terna tibi hæc primum triplici diuersa colore.
Licia circundo, terque hæc altaria circum
Effigiē duco, numero deus impare gaudet.

Et apud Theocritum in eiusdem tituli carmine:

Ἐς τρὶς ἀποσπένδω, καὶ τρὶς τάδε πότνια φωνῶ. id est,
Ter libo, ter & hęc pronūcio mystica verba.

Item in Ceremoniis funebribus:

- Et supremum ter voce ciemus.

Apud Euripidem in Hecuba præco ter iterato verbo, silentium indicit:

Σιγᾶτ' ἀχαιοὶ, σίγα πᾶς λαὸς,
Σίγα σιώπα. id est,
Silete Achiui, populus omnis sit silens
Taciturnitate, silentioque.

Aristophanes in Ranis:

Τούτοισι ἀπαυδῶ, κἀυθις ἀπαυδῶ, κἀυθις μάλ' ἀπαυδῶ. id est,
Istis recusa, iterumque recuso, rursum val de recuso.

Passimque legitur non solum apud poetas, verum etiam oratores: τρὶς μιαρὸς, τρὶς κατάρατος, τρὶς μακάριος, τρὶς μέγιστος, τρὶς ἄθλιος, id est, Ter scelestus, ter execrabilis, ter beatus, ter maximus, ter infelix. Quod Latini duntaxat in carmine sunt imitati. Vergilius:

- O terque quaterque beati. Ouidius:
Omnia bis dices vera fuisse mea.

Est illud etiam nunc vulgo familiare, vt si quid asseuerent vehementius, id ter repetant. Vt hinc etiam adagium ortum videri possit. Strabo lib. Geographiæ primo, quod Homerus scribit, charybdim ter in die reddere quod absorbuit, ter resorbere, cùm constet id non fieri nisi bis in die, excusat hac hyperbole, quasi τρὶς non sonet hic numerum, sed vehementiam. Ad hanc sermonis formam pertinet quod est apud Platonem libro de repub. 10. καὶ τὰ ἔργα αὐτῶν ὁρῶντες, οὐκ αἰσθάνονται τριττὰ ἀπέχοντα τοῦ ὄντος, id est, Et cum vident illorum opera, non intelligunt ea tertio gradu abesse à veris. Agit de iis qui à poetis sumunt recte viuendi rationem, cum illi pro veris tradant phantasmata. Durat huius sermonis vestigium & hodiernis diebus in lingua Gallica, qui huius syllabæ adiectione è comparatiuo faciunt superlatiuum, nisi quod inuersis litteris, tre sonant pro ter.

Theagenis pecuniæ.

Θεαγένους χρήματα, τά τ' αἰσχίνου, id est, Theagenis pecuniæ, quemadmodū Aeschynis. Iocus prouerbialis in eos, qui pauperes cū essent, tamen diuites haberi volebant. Hoc morbo notatus est vterque & Theagenes, & Aeschynes. Vnde cognomen his additū σέλλοις, à Sello quopiam inepte ambitioso, qui cum re esset, per quam tenui, tamen affectabat videri locuplex, vnde qui hoc morbo laborabant, σελλίζειν dicebantur. Finitimū ei quod alio dicetur loco, φανίου θύρα, id est, Phaniæ ianua. Prouerbii meminit Aristophanes in Auibus:

Ἵνα καὶ τὰ θεαγένους, τὰ πολλὰ χρήματα
Ταὐτ' αἰσχίνου γ' ἅπαντα. id est,
Vbi sunt Theagenis plurimæ pecuniæ,
Et Aeschynis quidem vniuersæ.

Tantali lapis.

Ταντάλειον λίθον, id est, Tantali lapidem, vocant, imminens capiti periculũ. Apud Suidam hæc referuntur: ἐπειδὴ τὸν ταντάλου λίθον τῆς κεφαλῆς ἀπετιναξάμεθα, id est. Quandoquidem Tantali saxum capiti impendens excussimus. Plato apud Stobæum: οὐδ' εἰ τὸν λεγόμενον ταντάλου λίθον ἐπηρτημένον τις ἔχοι, id est, Ne si tantali quidem, quem vocant, lapidem imminentem haberet aliquis. Sumptum à fabula Tantali, quem quidam fingunt apud inferos, etiam hoc supplicii genus pari, vt ingens saxum sic immineat capiti, vt iam iam casurum videatur. Athenæus libro Dipnosophistarũ sexto, fabulæ originem refert hunc in modum: Tantalus voluptatum auidus, cum in deorum consortium admissus impetrasset optionem petendi quidquid vellet, à Ioue postulauit, vt ad eum modum iugiter viueret inter epulas, nihil hac re ducens felicius. At indignatus Iupiter promissum præstitit, hominisque optatis satisfecit. Ceterum ne frui posset adpositis, saxum ingens iam iam casuro simile supra verticem suspendit, cuius metu non libeat quidquã attingere. Vergilius Aeneidos suæ libro sexto commentum hoc ad Lapithas, Ixionem ac Pirithoum refert:

Quid memorem Lapithas, Ixiona, Pirithoumque
Quos super atra silex, iam iam lapsura, cadenti
Imminet assimilis? lucẽt genialibus altis
Aurea fulcra thoris, epulæque ante ora paratæ.
Regifico luxu. Furiarum maxima iuxta
Accubat, & manibus prohibet contingere mensas,
Exsurgitque facem attollens, atque intonat ore.

Vsurpat & Pindarus in Isthmiis hymno septimo: ἐπειδὴ τὸν ὑπὲρ κεφαλᾶς γε ταντάλου λίθον παρά τις ἔτρεψεν ἄμμι θεός. i. Quando quidem lapidem Tantali imminentem capiti aliquis nobis admouit deus. Sentit autem metum instantis belli. Interpres citat ex Euripide:

Κορυφῆς ὑπερτέλλοντα δειμαίνων πέτρον
Αἰθέρι ποτᾶται. id est,
Saxum pauescens vertici quod imminet
Per aerem volat.

Gregorius Nazianzenus in Epistola quadã ad Basilium fratrem, vitam solicitam ac periculis expositam, ταντάλειον ζωὴν appellat.

Surdior Toronæo portu.

Κωφότερος τορωναίου λιμένος, id est, Surdior Toronæo portu. Aiunt portum esse quendam Toronæ Thraciç ciuitatis, qui longis & angustis duobus excursibus porrigitur in mare, ita vt ipso portus secessu nullus fluctuum fragor audiatur. Vnde prouerbium in eos, qui non audiunt. Quamquam alii Toronem ponunt in Macedonia. Stephanus meminit etiam sinus cognomento Toronæi, à quo prouerbium ductum videri possit. Nisi quod mare surdum vocatur, magno fragore resonãs, vt ob strepitum vndarum præterea nihil exaudire liceat.

Surdior turdo.

Κωφότερος κίχλης. i. Surdior turdo. Zenodotus ex Euboli Dionysio citat. Adscribit surditatem huic aui peculiarẽ, cum sit loquacissima, vel prouerbio teste. Vnde concinne dicetur in eos, qui perpetuo blaterantes ipsi non auscultant quid vicissim ab aliis dicatur, quod vitium in multis licet deprehendere.

Effeminatorum etiam oratio Effeminata.

Ἔνεστιν ἐν δειλοῖσι ἄνανδροι λόγοι. id est,
Inertibus viris iners oratio.

Vt quisque est, ita & loquitur. Refertur à Zenodoto. Confine illi, quod alibi retulimus, Fatuus stulta loquitur. Itẽ illi: Qualis vir, talis oratio. Tametsi longe alium Drancen fecit Vergilius, lingua fortem bellatorem, re imbellem.

Stupidior Praxillæ Adonide.

Ἠλιθιώτερος πραξίλλης ἀδώνιδος. id est, Stultior Praxillæ Adonide, In vehementer stupidos. Polemon apud Zenodotum, tradit Praxillam fuisse quampiam Sicyoniã poetriam, quę in suis cantionibus Adonidem inducit ab inferis interrogatũ, quid apud superos pulcherrimum reliquerit respondere: Solem, cucumeres, mala. Quod cum vehementer insulsum videretur, cucumeres & mala cum sole componere, prouerbio dici cœptum in homines nullius iudicii.

Simonidis cantilenæ.

Σιμωνίδου μέλη. id est, Simonidis cantilenę. De vafris ac subdolis dictum est. Hunc tradũt primum

primum astutiam & quæstum in artem induxisse. Erant illi duo scrinia, alterum gratiarum, alterum præmiorum, quæ cum post tempus aliquantum aperuisset, gratiarum arculam semper ostendebat inanem, præmiorum, semper plenam. Hoc commẽto significans se nolle gratis donare carmina. Meminit huius rei Plutarchus in libello, περὶ τ̃ πολυπραγμοσυίνης. Vnde Aristophanes apud Suidam, ἄσαι σιμωνίδȣ μέλη, id est, Cane Simonidis carmina. Meminit Aristophanes in Auibus:

Πρῶτον μὲν αὐτὸν τὴν λύραν λαβόντ' ἐγὼ 'κέλευσα
Ασαι σιμωνίδȣ μέλ☉. id est,
Primum quidem ipsi iussi, vt sumpta lyra sonaret
Simonideam cantionem.

Ad duo scrinia adlusit Theocritus in Charitibus:

Οκνηραὶ δὲ πάλιν κενεᾶς ἐπὶ πυθμένι χηλȣ̃. i.
Rurs' at ignauę vacuo ĩtra scrinia fundo.

Si tibi machæra est, & nobis vrbina est domi.

PLAVTVS in Bacchidibus: Si tibi est machæra, & nobis vrbina est domi. Quoties malum malo opponitur. Nam machæra & vrbina vtrumq; teli genus est. Sunt autem apud Plautum Chrysali verba minas referentis, & militis sæuitiam sæuis item dictis retundentis. Placiades Fulgentius pro vrbina legit, Veruina, & interpretatur teli genus oblongum. Simillimum est illis: Par pari. &: Malo nodo malus quærendus cuneus:

Semper agricola in nouum annum diues.

Αεὶ γεωργὸς εἰς νέωτα πλȣ́σι☉. id est,
Agricola semper diues annum in proximum.

De iis dictitatum, qui spe futuri compendii uiuites sunt, ac sibimet exspectatione rerum amplarum blandiuntur. Ductum à colonis, qui semper proximæ ęstatis vberiorem prouentum sibi pollicentur, eaq; spe iam sumptus nonnullos audent facere.

Semper virgines furiæ.

Αεὶ παρθένοι ἐριννύς. id est, Semper virgines furiæ. Prouerbium obscurius deterret à peccando. Erinnyes enim malefactorum vltrices corrumpi non queunt, quo minus pœnas sumant de iis qui commeruerunt, atq; hac gratia dictæ virgines. Suidas è Sophocle citat.

Senex bos non lugetur.

Γέρων βȣ̃ς ἀπένθητ☉ δόμοισι, id est, Bos senex vacat luctu domesticorum. Hoc est senum mors, quod tempestiua videatur, non lugetur ab amicis. Quin & hodie siquando nũciatur obitus hominis natu grandis: Nihil acerbum, inquiunt, haud periit in cunabulis. Mortem iuuenum complorant ii quoque ad quod nihil attinet. Talem mortem deprecatur Solon apud Ciceronem libro de senectute, Elogium autem Solonis, cuius meminit Tullius, sic habet:

Μηδέ μοι ἄκλαυστ☉ θάνατος μόλοι, ἀλλὰ φίλοισι
Ποιήσαιμι θανὼν ἄλγεα καὶ στοναχάς. id est,
Ne mi illugubris veniat mors, sed mihi caris
Mœrorem potius adferat & gemitus.

Ennius contra:

Nemo me lacrymis decoret, neque funera fletu
Faxit.

Sed vterque recte sensit. Solon vult mori carus ac desiderãdus suis. Ennius non putat lugendam mortem, quã consequitur immortalitas. Refertur & hic versus in Menandro:

Πικρὸν ἐςὶ χρῆμα γέρων ἐν οἰκίᾳ μένων. id est,
Molesta res est, in domo manens senex.

Sero venisti, sed in colonum ito.

Οχ' ἦλθες: ἀλλά γ' εἰς κολωνὸν ἴεσο. id est,
Serus ades, ast colonon hinc te conferas.

Iocus prouerbialis aduersus eos, qui post tempus aduenirent, aut qui mercede quidpiam facerent. Porro Colonus est terra æditior, in speciem tumuli seu collis. Huiusmodi duo erant Athenis, alter iuxta Neptuni templum, in quem equites conueniebant, alter iuxta templum vulcani, quia foro seu mercatu dictus est ἀγοραῖ☉. Hinc colonetæ dicti, qui mercede conducerentur, quod illic consisterent, qui conductorem quærebant. Huiusmodi ferme Suidas.

Ad pedem.

Περὶ πόδα. id est, Iuxta pedem. Quod adpositum & vehementer accommodatũ est, id περὶ πόδα, dicebatur. Sumpta metaphora à calciamẽtis probe ad pedis mensurã quadrantibus. Vnde celebratur & illud Paulli

Aemilii apophthegma, nouum calceum ostendentis. Vos, inquit, videris bellum, ac nouum esse calceum; verum qua parte pedem torqueat meum, id ego demũ sentio, significans Papyriam vxorem, non esse suis accommodatam moribus. Suidas Platonẽ citat, poetam opinamur:

Ὡς ἐςὶ μοι τὸ χρῆμα τοῦτο πρὸς πόδα. id est. Vt hoc meo negotium quadrat pedi.

Sarpedonium litus.

Σαρπηδονία ἀκτὴ, id est, Sarpedonium litus. De re turbulenta recte dixeris, siue de vehemẽter clamosis & obstreperis. Est enim huiusmodi litus quoddam Thracię Neptuno sacrum, quod adsiduis fluctibus tunditur. Est & aliud eiusdem nominis in Cilicia. Rursum aliud iuxta Oceanum, vbi Gorgonibus sedes esse ferunt.

Seruilior Messena.

Δουλότερος μέσσηνης. id est, Seruilior Messena. De minime liberis dicebatur, & alieno viuentibus arbitrio. Lacedæmonii Messenios, quod iterum atque iterum desciuissent, in seruitutem redegerunt, eosque durius etiã quam reliquos seruos tractarunt, ne denuo res nouas moliri possent. Historia refertur à Pausania in Messenicis, & à Iustino libro epitomatum tertio.

Seruus cum sis, comam geris.

Δοῦλος ὢν κόμην ἔχεις, id est, Seruus cum sis, comam habes: De eo qui pręter decorũ quippiam faceret. Veluti si quis humili conditione patriciorum cultũ imitaretur. Apud Lacedæmonios enim ingenui comam alebant. Adagium refertur quidem à Suida, cęterũ extat apud Aristophanẽ in Auibus:

Ἔπειτα δῆτα δοῦλος ὢν κόμην ἔχεις, id est, Ac deinde seruus cum sies, portas comam?

Seruorum ciuitas.

Δούλων πόλις, id est, Seruorum ciuitas. De cœtu conuictuque hominum improborum, furacium, aut ignobilium dici potest. Est hoc nomine ciuitas quæpiam in Libya, vt auctor est apud Suidã Ephorus in 5. apud Stephanum Hecatæus. In hanc si quis seruus lapidem importasset, continuo liber fiebat, etiam si peregrinus fuisset. Est & altera, cui nomen ἱερόδουλων, quod seruis dicata sit, in qua vnum duntaxat ingenium viuere tradunt. Est rursum in Creta, δουλόπολις χιλίανδρος, id est, Mille viris habitata, vt auctor est Sosicrates in 1. narratione rerum Creticarum. Est itẽ alia iuxta Thraciam, πονηρόπολις, id est, Improborum ciuitas. In hanc Philippus collegisse dicitur, velut in sentinam, infames ac moribus improbatis, vt sycophantas, falsos testes, pręuaricatores, & id genus alios ad numerũ duũ millium, vt auctor est Theopompus, in rerum Philippicarum lib. 13. Testatur & Plutarchus in commentario De curiositate. Est & in Aegypto regio quędam δουλόπολις appellata, teste Olympianico. Plutarchus in collectaneis prouerbiorum ostendit, dici solitum de raris inuentu, effertque ad hunc modum: οὐκ ἐςὶ δούλων πόλις, i. Non est seruorum ciuitas. Non dissimile quod Plinius narrat de gente Hessenorum in Syria, ad quos fugitant vsquequaque nocentes. Quæ sola toto in orbe, sine vlla fœmina viuit, omni Venere abdicata, socia palmarum, in diem ex æquo, cõuenarum turba renascitur, longe frequentantibus quos vita fessos ad mores eorũ, fortunæ fluctus agitat.

Samiorum flores.

Σαμίων ἄνθη, id est, Samiorũ flores. Vbi quis extremam voluptatem decerperet. Hoc autem nomine dicebatur locus quidam, in quo mulieres cum viris conuiuium agitabãt, omnique genere voluptatum affatim explebant sese. Quibus deliciis effeminati, postea subacti sunt à Persis, & in seruitutẽ acti. Stephanus admonet, Samum insulam olim ἀνθέμουσαν appellatam fuisse nimirũ à floribus. Eandẽ παρθενίαν fuisse vocatã, videlicet à virginibus. Refertur adagiũ in collectaneis, quæ Plutarchi ferũtur titulo. Meminit & Athenæus lib. 12. ex Clearcho, demonstrãs locum ita vocatum, ob varias formas puellarum, quę veluti flores arridẽtes, ad libidinem inuitabant. Apte quadrabit in ciuitatem, domum, denique hominem voluptatibus perdite addictum.

Summaria indicatura.

Ρωπικὸν ὤνιον. id est, Summaria indicatura, de rebus vilibus, magno tamen emptis. Quemadmodum fit nonnunquam in auctionibus, cum nõ expenditur singillatim vnius-

vniuscuiusq; rei precium, sed multa simul congesta pariter æstimantur. Græcis enim ῥῶπες virgulta dicuntur, & ῥῶπον appellant fasciculum, seu sarcinam è diuersis rebus colligatam, aut varios colores simul confusos. Fit autem sepenumero, vt emptor parum attentus in hoc emptionis genere circumueniatur. Adagium refertur à Diogeniano. Meminit & Suidas.

Regia vaccula.

Βασιλικὸν βοΐδιον, id est, Regia bucula. De prodigiosa fœcunditate ferebatur, natum à miraculo rei gestæ. Aetate Ptolemæi iunioris, vacca quædam eodem partu sex edidit vitulos. Auctor Diogenianus. Simile illud Iuuenalis:

Scropha fœcundior alba.

Pura à nuptijs.

Αγνὴ γάμων, id est, Rudis nuptiarum. Per ironiam dicebatur in impudicam, quod citra tra nuptias sui copiam faceret. Horat.

Nuptiarum expers, & adhuc proteruo
Cruda marito.

Rheginis timidior.

Ρηγίνων δειλότερος, id est, Rheginis formidolosior. Xenarchus apud Zenodotum Sophronis, qui de mensibus scripsit, filius, in gratiam Dionysii tyranni taxauit Rheginenses vt ignauos in rebus bellicis, animique pauidi, quemadmodum testantur Græcorum adagiorum collectanea.

Rapina rerum Cinnari.

Αρπαγὴ τῶν κιννάρου, id est, Direptio bonorum Cinnari. De facultatibus per tumultum direptis. Veluti cum principes præter ius in alienas fortunas iniiciunt manus. Timęus scriptum reliquit, Cinnarum quempiam fuisse, patria Selinusium, arte lenonem, qui hoc quæstu ad summas opes peruenerit. Is quoad viuebat, pollicebatur se facultates omnes Veneri consecraturum, ceterũ moriens, populo diripiẽdas exposuit. Huic non dissimile, quod alibi commemorauimus, Porsenę bona.

Rhadamantheum iudicium.

Ραδαμάνθυος κρίσις, id est, Rhadamanthi iudicium. De incorrupte iudicantibus. Rhadamantibus enim manium iudex, neque muneribus, neque gratia deflectitur, quominus seuere iudicet. Accommodari poterit ad mortis necessitatem, maximis pariter ac minimis ex æquo communem. Iuxta illud Aeschyli apud Aristophanẽ in Ranis:

Μόνος θεῶν γὰρ θάνατος οὐ δώρων ἐρᾷ. id est,
Vna è deis Mors nulla captat munera.

Item Horatius,

Pallida mors ęquo pulsat pede pauperum tabernas,
Regumque turreis.

Item alibi:

Non si trecentis quotquot eunt dies,
Amice places illacrymabilem
Plutona tauris.

Item Pindarus in Nemeis,

Αλλὰ κοινὸν γὰρ ἔρχεται
Κῦμ' ἀΐδαο. πέσε δὲ ἀδόκητον
καὶ δοκέοντα. id est,

Fluctus enim orci cõmuniter accidit, obruitque tum opinantem, tum inopinum, hoc est, & iuuenem & senem, aut pariter & nobilem & obscurum. Bifariam enim interpretantur ἀδόκητον καὶ δοκέοντα. Item in Olympiacis,

Βουλαῖς ἐν ὀρθαῖς ῥαδαμάνθυος. id est,
Rectis Rhadamanthi decretis,

Item alibi demonstrans vnum Rhadamanthum nec assentari cupiam, nec quidquam ad gratiam facere. ὁ δὲ ῥαδάμανθυς εὖ πέπραγεν, ὅτι φρενῶν ἔλαχε καρπὸν ἀμώμητον οὐδ' ἀπάταισι θυμὸν τέρπεται ἔνδοθεν. id est, Fortunatus Rhadamanthus, qui fructum iudicii sortitus est inculpatum, neque imposturis intus in animo delectatur. Vsurpat & Plato lib. de legibus 12.

Rhadamanthi iusiurandum.

Ραδαμάνθυος ὅρκος, id est, Rhadamãthi iusiurandum, dicebatur quod verissimum quidem esset, ceterum nullum deum adscisceret. Socrates per canem & anserem iurare consueuit, ne quem deorum citaret: siue quod nõ crederet vllos esse deos, siue quod non arbitraretur esse boni viri, deos suorũ negotiorum testes arces fere. Hoc autem iusiurandi genus ad Rhadamanthum referebant. Notauit adagium Aristides rhetor in Pericle, cum ait, ὥσπερ ἂν εἰ λέγης τὸν ῥαδάμανθυν ἐθίζειν τοὺς ἀνθρώπους ἐπιορκεῖν, ὃ τοσοῦτον περιῆν εὐσεβείας καὶ δικαιοσύνης, ὥστε καὶ τελευτήσας τοῖς ἐκεῖσε ἀφικνουμένοις δικάζειν

 δοκεῖ,

δοκεῖ. id est, Perinde quasi dicas Rhadamāthum mortales in consuetudinem adduxisse peierandi, qui vsqueadeo pietate, iustitiaque præcelluerit, vt etiam vita defunctus, iis, qui illuc appellunt, iudex esse credatur. Pythagorici per quaternionem iurare solent, quem τέτρακτιν appellant.

Οὐ μὰ τὸν ἁμετέρᾳ ψυχᾷ παραδόντα τέτρακτιν. id est,

Non per eum à quo animæ est datus ille quaternio nostræ.

Existimant enim huncnumerū vsqueadeo ad animæ perfectioné pertinere, vt eum in arcanis venerentur. Auctor Macrobius primo commentario in somnium Scipionis. Pythagoras in Carminibus aureis, quaternionem sacrum animę fontem vocat. Gręci per caput alterius iurare consueuerunt. Iuuenalis:

Græcis non dum iurare paratis
Per caput alterius. Vergilius,
Per caput hoc iuro.

Litore loquacior.

Ῥαχίας λαλίστερος, id est, Litore loquacior, Inrabulam & obstreperum dicebatur. Nam rhachia Græcis litus appellatur, præsertim scopulis ac rupibus asperū, quod adsiduis tunditur fluctibus, non sine fragore, vnde & Græca vox ducta videtur ῥαχία quasi τραχία. Nam ea vox ad omne quod asperum ac spinosum est, deflectitur.

Præsentem fortunam boni consule.

Τὸ παρὸν εὖ ποιεῖν. id est, Quod adest, boni cōsule, καὶ τὸ παρὸν εὖ τίθεσθαι. id est, Quod adest æqui bonique facere oportet. Admonet adagium, ne nos alienarum rerum cupiditate maceremus, sed quæcunque contigit sors, eam velut optimam amplectamur. Magna enim felicitatis pars, vt sua cuique fortuna placeat. Plato in Gorgia, ὡς ἔοικεν ἀνάγκη μοι κατὰ τὸν παλαιὸν λόγον τὸ παρὸν εὖ ποιεῖν, καὶ εἶναι δέχεσθαι τὸ διδόμενον παρὰ σοῦ. id est, Necessum est mihi, sicut videtur, iuxta vetus adagium, quod adest, boni consulere, & hoc accipere quod abs te datur. Cratinus in Pylæa,

Ἀνδρὰς σοφοὺς χρὴ τό γε παρὸν πρᾶγμ᾽ ὡς καλὸν
Εἰς δύναμιν εὖ τίθεσθαι. id est,
Sapientiū est virorum, vti quod adest boni,
Tamquā bonum sit, consulāt pro viribus.

Adfine illi, quod alibi retulimus, σπάρταν ἔλαχες ταύταν κόσμει, id est, Spartā es nactus, eam dispone. Quod quidem carmen citat Stobęus ex Euripidis tragœdia, cui titulus, Τήλεφος, id quod obiter admonēdum duximus. Nam adagium suo dictum est loco.

Qui omni in re, & in omni tempore.

AVLVS Gellius explicans vim μορίου στερητικοῦ. ait hunc senarium antiquissimum prouerbii vice celebratum fuisse,

Sed enim qui in omni re, atque in omni tempore
Omni laude vacat, is illaudatus est,
Isq; omnium pessimus deterrimusq; est.

Admonet parœmia, fere neminem esse tā deplorati ingenii, qui non aliquando dicat faciatve quod laudem promereatur. Refertur iisdem ferme verbis à Macrobio lib. Saturnalium 6. ex quo nobis, visi sumus deprehendisse manifestum errorem scripturę in Gelliano libro per eruditum quempiam admissum. Is enim non intelligens hos esse versus: Sed. n. qui in omni tempore &c. suspicatus est Gręcum versiculū omissum à librariis, in eius locū supposuit hoc carmē,

Πολλάκι καὶ κηπωρὸς ἀνὴρ μάλα καίριον εἶπεν.

cum versus de quo sentit Gelli⁹, sit Latinus, quem mox subiicit: Sed enim qui in omni &c. Id liquet ex Macrobio, qui locū hūc ad verbum pæne suffuratus est in suos commentarios. Porro Græcus versiculus nihil facit ad explicandam vim huius vocis illaudatus, sed obiter admixtus est, quasi probandum esset quod dixerat, neminem esse tam efflictis moribus, quin faciat dicatve nonnunquā aliquid, quod laudari queat. Quo quidem loco rursus efflictis deprauatū est in efferis: potest enim illaudatus esse, qui non sit efferis moribus, sed efflictos mores dixit perditos & corruptos. Sunt autē tres senarii sententiam absoluentes, nisi quod alicubi videntur vitiati à scribis,

Sed enim qui in omni re atque in omni tempore.

Hic primus pulchre constat: Constabit & alter si legatur,

Qui omni vacat laude, is vir illaudat⁹ est.

Nam dictiunculam Vir etiam aurium sensus in hoc versu videtur requirere. Constabit & tertius si legas:

Isq; omniū est deterrimusq; ac pessimus.

Locus

Locus est apud Gellium lib. 2. ca. 6. si quis volet conferre.

Qui è nuce nucleum esse vult, frangit nucem.

QVI commodum appetit, ne fugiat laborem. Qui quęrit voluptatem, prius experiatur sudorem, sine quo non paratur vera voluptas. Hanc sententiam Plautus figura sane quam prouerbiali extulit. Qui è nuce, inquiens, nucleum esse vult, frangit nucem. Qui quærit animi pabulum in arcanis litteris, scrutetur sub allegoriæ inuolucro conditum mysterium. Sic. n. vsurpauit alicubi D. Hierony. Nux. n. foris tum dura est tū amara, intus suauissimū condit cibū. Huc referendum illud Homericum figmētum de moly herba, quam ait radicem quidem habere nigrā, sed florem lacteum. Hāc ita describit Odysseæ decimo:

Ῥίζῃ μὲν μέλαν ἔσκε, γάλακτι δὲ εἴκελον ἄνθος,
Μῶλυ δέ μιν καλέουσι θεοὶ χαλεπὸν δὲ τ' ὀρύσσειν
Ἀνδράσι γε θνητοῖσι. θεοὶ δέ τε πάντα δύνανται. id est,
Atra quidem radix suberat, sed lacteolus flos,
Moly vocant superi, mortalibus ardua res est
Euulsisse viris, cælestes omnia possunt.

Accommodari potest cum ad omnem disciplinam, tum peculiariter ad grammaticam, quæ cum sit pueris amara, senibus iucunda est. Quadrauerit & in virtutis studium, cuius initium acerbum, progressus facilis, finis iucundus.

Quis parentem laudabit, nisi infelices filij.

Τὶς πατέρ' αἰνήσει εἰ μὴ κακοδαίμονα τέκνα; i.
Quis patrē laudet, nisi proles laudis inanis?

Carmen vulgo iactatum de his qui maiorum suorum facinora iactitant, nimirum nihil habentes, quod de se ipsis vere prædicent, cuiusmodi Ponticum quempiam ridet Iuuenalis Sat. 8.

Sed te censeri laude tuorum
Pontice noluerim, sicut nihil ipse futuræ
Laudis agas. Miserum est alienæ incumbere famæ.

Poterit in hanc quoque torqueri sententiam: Improbi filii sic laudant parentes, dū illos ceu bonos desiderat populus, quod hos longe deteriores ferre non possit. Id quod nonnunquam solet in principibus vsu venire, videlicet, vt quem viuum oderant, mortuum probent ac requirant, filii comparatione bonum. Refert & explicat hoc adagium Plutarchus in vita Arati. Παροιμίαν τινὰ παλαιὰν ὦ πολύκρατες δείσας μοι δοκεῖ τὸ δύσφημον αὐτῆς ὁ φιλόσοφος Χρύσιππος, οὐχ' ὃν ἔχει τρόπον, ἀλλ' ὡς αὐτὸς ᾤετο βέλτιον εἶναι, διατίθεσθαι,

Τὶς πατέρ' αἰνήσει εἰ μὴ εὐδαίμονες υἱοί.

Διονυσόδωρος δὲ ὁ τροιζήνιος ἐξελέγχων αὐτὴν, ἀντιτίθησι τὴν ἀληθινὴν οὕτως ἔχουσαν.

Τὶς πατέρ' αἰνήσει εἰ μὴ κακοδαίμονες υἱοί,

Καί φησι τοὺς ἀφ' αὐτῶν οὐδενὸς ἀξίους ὄντας, ὑποδυομένους δὲ προγόνων τινῶν ἀρεταῖς, καὶ πλεονάζοντας ἐν τοῖς ἐκείνων ἐπαίνοις, ὑπὸ τῆς παροιμίας ἐπιστομίζεσθαι, id est, Adagium quoddā vetus o Polycrates, Chrysippus philosophus, infamiam illius vt mihi videtur veritus, non vt habet, sed vt ipsi visum est melius, proposuit:

Quis patrem laudarit, nisi felices filii?

Ceterum Dionysodorus Trœzenius redarguēs illum verum prouerbium denuo exponit. Id habet ad hunc modum,

Quis patrem laudet, nisi proles indiga laudis?

Aitque eos qui si suis ipsorum meritis ęstimentur, nullius sint precii, ceterū insinuantes sese maiorum suorum quibusdam virtutibus, atque illorum laudibus sese immodice venditantes, hoc prouerbio ad silentiū adigi. Hactenus Plutarchus. Vsurpauit in eundem sensum M. Tullius in Epistolis ad Atticum.

Nam iam illi non sunt, at qui sunt mali.

Οἱ μὲν γὰρ οὐκ ἔτ' εἰσὶν, οἱ δ' ὄντες κακοί, id est,
Partim haud quidem iam sunt, at ii qui sunt mali.

Dici solitū, vbi quis requirit ea, quæ quondam quidem extiterunt, verum temporum culpa perierunt. Est autem Aristophanis in Ranis, in qua fabula Bacchus inducitur descendens ad inferos, vt Euripidem, aut bonum aliquem poetam inueniret. Apud superos enim neminem reperiri nisi malum.

Qui apud inferos sunt terniones.

Τὰς ἐν ᾅδου τριακάδας, id est, Qui sunt apud inferos terniones. Hoc adagio ridebantur ii, qui res abditas & abstrusas, curiosa quadam diligentia vestigarent. Non absurde

absurde torquebitur in eum, qui Homericas fabulas omnes inanibus allegoriis, interpretari conetur, aut Platonicorum & Pythagoreorum numeros explicare laboret. Aiunt terniones apud inferos honoratos esse, vt Hecatæ sacros, cui quidem ob id ipsum Trigla piscis sacrificatur, & simulacrum eiusdem in triuiis cõstitui mos erat. Ad quod respiciens Vergil.

Tergeminamque Hecaten, tria virginis ora Dianæ.

Neque quantum lusciniæ dormiunt.

Οὐδ' ὅσον ἀηδόνες ὑπνώσσειν. id est, Nec quantum lusciniæ dormiunt. In eos conuenit, qui somni parcissimi sunt. Lusciniæ minimum dormire feruntur, vel propter Ityn extinctum, vel ob timiditatem sane magis arbitramur dictum, quod lusciniæ vernis mensibus, per omnem fere noctem perpetuo cantu garriant.

Cuiusmodi portento me inuoluit fortuna.

Οἵῳ μ' ὁ δαίμων τέρατι συγκαθεῖρξεν. id est, Monstro cui fortuna me implicauit. Trimeter est Catalecticus. Dici cõueniet, vbi negotium incidit cum homine moroso, difficilique, cum quo non queas viuere, nec à quo te possis extricare. Carmen sumptum ex tragœdia Philoxeni poetæ, apud quem Vlysses inclusus in antro Cyclopis, hoc modo loquitur.

Οἵῳ μ' ὁ δαίμων τέρατι συγκαθεῖρξεν.

Refertur à Zenodoto.

Fixis oculis intueri.

Ατενὲς ὁρᾶν, id est, Defixis oculis obtueri. Si transferatur, prouerbialis erit figura, nempe pro eo quod est, attentius accuratiusque considerare. Fixius intueri, pressius inspicere. Sumptum est ab amantibus, qui stupentibus, nec vsquam dimotis oculis inspiciunt id quo delectantur: Adagium recensetur à Diogeniano. Plutarchus in commentario De audiendo, βαρὺς μὲν γὰρ ὁ ἀκροατὴς καὶ φορτικὸς ὁ πρὸς πᾶν ἄτεγκτος, καὶ ἀτενὴς. τὸ λεγόμενον. id est, Grauis enim auditor ac molestus, qui ad singula stupet, & defixis est oculis, vt dicitur. Marcus Tullius pro Lucio Flacco, Vt totam caussam quam maxime intentis, vt aiunt, oculis acerrime contemplemini.

Puluerem oculis offundere.

PVLVEREM ob oculos offundere dicitur, qui de industria rem obscurat, & aduersario iudicium eripit. Traductum videtur à militia. Sæpe fit enim vt hostis data opera puluerem cieat in hostem. Hac arte Sertorius Romanus Cacitanos, vt Græcus habet Characitanos, quosdam vicit, auctore Plutarcho, cuius rei mentionem fecimus in adagio de Cæcia nubes attrahente. Vtitur hoc prouerbio præter alios diuus Hieronymus in Epistolis. M. Tullius gloriatur se in actione quadam iudicibus tenebras offudisse. Est apud Plautum in Milite, simile quiddam de glaucomate oculis oborto.

Psecas aut ros.

Ψεκὰς ἢ δρόσος, id est, Psecas aut ros. In crebrius expuentes dictitabatur. Ψεκὰς enim aspersio illa, ac velut irroratio vocatur, quoties minutissimis guttulis irrigamur, vt pluuia rori simillima. Primitus autem per lusum dictum est in Antimachum Lyricum poetam, quod subinde exspuens eos, quibus cum loquebatur, conspergeret. Idem cognominis datum fuit & Olympico cuidam, quem nonnulli putant tulisse legem, ne quem nominatim taxarent poetæ, atque ita factum, vt multo quam prius pauciores accederent ad certamen, & qui prodibant, laudarent, non carperent. vnde huiusmodi delinimenta, ψεκὰς appellata videntur. Vocantur enim Psecades ancillæ, quæ delicatarum matronarum capillos medicato fuco conspergunt. Adagiũ refertur à Diogeniano. M. Tullius in epistolis ad Atticum, consputare dixit, pro conuitiis leuioribus aspergere, nimirum ad hoc alludens adagium.

Hæsitantia cantoris tussis.

Απορία ψάλτου βήξ, id est, Hæsitantia cantoris tussis. Suidas adagium neotricum esse monet. Dictum videtur, quoties non suppetit quod dicamus. idque velut aliud agẽtes dissimulamus, velut apud Platonẽ Aristophanes, ne diceret in conuiuio, singultum fingit. Sumptum apparet à cantoribus, qui cum hærent in cantione, tussim simulant, vt hac videatur interrupta cantilena, non inscitia. Confine putamus illi quod alias dictum est: Tussis pro crepitu.

Extritum ingenium.

Παρεξυσμένον νοῦν ἔχων, id est, Mentem habens euani-

euanidã. παρεζωλημένον perinde sonat quasi dicas extibiatam. Ducta siquidem est metaphora à tibiarum linguis, quæ postea quã exciderint, inutilis est tibia.

Panagæa Diana.

Ἡ παναγαία ἄρτεμις, id est, Panagæa Diana dicebatur olim, peregrinationem impensius amans, errabundus, instabilis, nulla certa sede consistens. Siquidem Diana vagari dicitur apud poetas; & per nemora montesque oberrare. Quin domicilium etiam subinde mutat, nunc apud superos agens, nunc apud inferos. Ne specie quidem semper eadem, sed nunc pleno orbe, nunc mutila, nunc nulla.

Pastillos Rufillus olet, Gorgonius hircum.

PAROEMIAS speciem præ se gerit illud Horatianum in Sermonibus:

Pastillos Rufillus olet, Gorgonius hircũ.

Dicendum vel in duos aliquos diuersis laborantes vitiis, vel in eundem sui dissimilem, nempe modo loquacionem quam sat sit, modo impendio taciturnum, interdum pueriliter ineptum, interdum Catone seueriorem, nonnunquam profusum, nonnunquam sordidum. Siquidem vt vitio dandum, si quis hircum oleat, ita adeq́ue vituperandum, si quis oleat vnguenta. Nam pastilli, pilulæ sunt vnguentariæ. Alterum spurci est, alterum mollis.

Claudus optime virum agit.

Ἄριστα χωλὸς οἴφει, siue vt alias legitur ὀχεῖ, i. Optime claudus virum agit. Dici solitum, vbi quispiam suam sortem, vel parum egregiam, anteponit alienę tametsi præstantiori. Ab Amazonum apophthegmate natũ aiunt. Tradunt morem Amazonibus fuisse quondam vt pueros masculos detorta tibia coxaue claudos efficerent. Porro cum bellum esset illis aduersus Scythas, atque illi eas conarentur illicere vt ad sese desciscerent, dicentes futurum vt posthac non cum claudis ac mutilis, sed cum integris viris rem haberent, Antianira Amazonum dux respondit ad hunc modum: ἄριστα χωλὸς οἴφει. vsurpauit Athenæus libro 13. ὄντως γὰρ ἄριστα χωλὸς εἰφᾷς. id est: vere enim claudus optime virum agis. Theocritus φιλοίφην appellat virum coitus auidũ, Hesychus φίλοιφον dicit. Animaduersum est etiam illud nostris temporibus, plerumque qui tibiis sunt mutilis, aut quopiam membro trunci, eos ad vsum veneris reliquis magis idoneus esse, nimirum paria faciente natura. De claudo quare sit salacior ceteris, caussam reddit Aristoteles in problematibus sectionis 10. proble. 26. quod in hoc parum alimenti deorsum delabatur, ob crurum vitium, plus autem superiora petat, & in semen vertatur.

Ogygia mala.

Ὠγύγια κακὰ, id est, Ogygia mala. Recte dicentur, vel ingentia, vel antiqua. Nã vtrunque Græce significat Ogygium. Alii malunt ad Ogygium primum Thebanæ ciuitatis principem referre. Huius filius Cadmus, ob filias suas in varias calamitates incidit. Quo respiciũt qui Ogygia mala, pro atrocissimis interpretãtur. Huiusmodi ferme Suidas, nisi quod magis probat, vt Ogygia mala, vetusta dicantur. Ceterum qui Ogygia vetera dicũt, illud sequuntur, quod olim Bœotiorum ac Thebana regio, Ogygia dicta sit. Quin & omnis Attica olim hoc habuit nominis, sicuti testatur Stephanus. Est & insula peruetusta dicta Ogygia, in quam Vlysses naufragus emersisse fingitur ab Homero. Vnde vox iam obsoleta velut in iocum prouerbialem abiit. Nec in figura sita est huius prouerbii ratio, sed in nouitate vocis, vt in operis huius initio monuimus. Consimili ratione, nec sine prouerbii specie, Græci priscos ac peruetustos, ὠγενίδας & ὠγενὰς appellant, à prisco quopiam deo, & multis iam sæculis obsoleto. Huiusmodi propemodum de Ogygiis Suidas & Stephanus.

Omnia Chnaumata.

Πάντα χνάυματα. i. Omnia chnaumata, dicebant olim quoties omne negotium significabant. χνάυματα enim Græci placentorũ, atque id genus ciborum fragmina vocant. Latini quoque reliquias belli, & reliquias Danaum dicunt simili figura. Refertur adagium à Zenodoto.

Sic est ad pugnæ partes re peracta veniendum.

PLATO in Gorgia, πολέμου καὶ μάχης φασὶ χρῆναι ὦ σώκρατες οὕτω μεταλαγχάνειν, id est, Ab belli pugnæq́; munia Socrates sic aiunt accedere oportere. Iocus erat prouerbialis, vbi

vbi quis negotio peracto, tum demum adueniret. Quemadmodum ignaui milites solent, qui conflictu peracto, sublatoque metu, tum denique solent adesse, vel ad colligendam prædam, vel ad epinitia, id est, epulum victoriale celebrandum. Nam verbum illud μεταλαγχάνειν, tarditatem significat, ac seram muneris functionem. Socrates autem respondens, parœmiam explicat simili parœmia, ἆρα τὸ λεγόμενον κατόπιν ἑορτῆς ἥκομεν καὶ ὑστεροῦμεν, id est, Num post festum, quod aiunt, venimus, seroque ad sumus? Sumptum videtur à Rheso Thrachum duce, quem apud Euripidem obiurgat Hector, quod serius ad belli societatem venisset, nimirum decimo demum anno:

Σύμμαχος μὲν οὔ, ξένος δὲ πρὸς τράπεζαν. i.
Socius haud quidem aduenis, sed hospes ad mensam. isque respondet.

Ἀλλ' ὕστερον μὲν ἦλθον, ἐν καιρῷ δ' ὅμως.
Σὺ μὲν γὰρ ἤδη δέκατον αἰχμάζεις ἔτος,
Κοὐδὲν περαίνεις. id est,

Sero quidem, ast in tempore aduenio tñ;
Nam tu quidem iam prælians decenniũ,
Nihil explicas.

Adlusit huc, ni fallimur, Diogenes. Cum enim quidam inscripsisset ædibus suis hũc titulum, Iouis filius Callinicus Hercules hic habitat, ne quid ingrediatur mali. Diogenes adiecit aliam inscriptionem. μετὰ πόλεμον ἡ συμμαχία, id est, post bellum auxilium. Significans sero vocari Herculem depulsorem malorum, cum iam malus hospes immigrasset in eas ædes.

Obsequium amicos, veritas odium parit.

OBSEQVIVM amicos, veritas odium parit. Senarius est prouerbialis apud Terentium in Andria, non admonens quid oporteat fieri, sed ostendẽs quid vulgo fiat. Vulgaris. n. amicitia constat obsequiis. Nã inuicem conniuere ad familiarium vitia.

Hæc res & iũgit, vinctos & seruat amicos.

At inter veros amicos, nihil est veritate iucundius, modo absit asperitas agrestis & inconcinna, grauisque. Porro qui vulgo plurimis studet amicus esse, moribus alienis obsecundet, caueatque iuxta Persium: Auriculas teneras mordaci radere vero. Non probari vero sententiam hanc poetæ, satis indicat cum ait: Namque hoc tempore, id est, his corruptis moribus. Eandem sententiam in Adelphis idem aliter extulit. Vt homo est inquiens, ita morem geras. Donatus admonet prouerbialiter dictum, M. Tullius in Sermone De amicitia: Sed nescio quomodo verum est, quod in Andria familiaris meus Terentius dixit: Obsequium amicos, veritas odium parit. Molesta veritas est, siquidem ex ea nascitur odium quod est venenum amicitiæ. Sed obsequiũ multo molestius, quod peccatis indulgens, præcipitem amicum ferri sinit. Maxima autem culpa in eo est, qui & veritatem aspernatur, & in fraudem obsequio impeditur. Pindarus in Nemeis hymno quinto, οὔτοι ἅπασα κερδίων φαίνοισα πρόσωπον ἀλάθει' ἀτρεκής, καὶ τὸ σιγᾶν πολλάκις ἐστὶ σοφώτατον ἀνθρώπων νοῆσαι. Sentit simplicem veritatem non semper vt est proferendam, quod damnosa sit: sed sapientis esse, nonnunquam celare suam sententiam, in tempore prolaturus, cum fructus spes ostenditur. Apud Athenæum libro 5. citatur hic trimeter ex Agathone.

Εἰ μὲν φράσω τἀληθές, οὐχί σ' εὐφρανῶ,
Εἰ δ' εὐφρανῶ τι σ', οὐχὶ τἀληθὲς φράσω, id est,
Si vera dicam, tibi voluptati haud ero.
Si sim voluptati, haud tibi vera dixero.

Obuijs vlnis.

OBVIIS vlnis, est apud Quintil. pro eo quod est, auide, sitienterque. Translatum ab iis qui porrectis vlnis properant in complexum eorum, quorum magno desiderio tenebantur, quosque cupidissime conspiciunt. Legimus & obuiis manibus. D. Hieronymus ad Pammachium, Condiscipulum quondam, & sodalem & amicum, obuiis, vt aiunt, manibus excipio. Basilius in præfatione dialogi, ἀμφοτέραις χερσὶν, id est, Ambabus manibus, eodem sensu scripsit. Hæc si ad rem animi detorqueantur, figuram prouerbialem habebunt. vt, Ego tuas litteras obuiis vlnis excipiam.

Obliuionis campus.

Λήθης πεδίον, id est. Lethes campus. Dicetur vel de vehementer obliuiosis, vel de rebus commenticiis ac friuolis, quæ nusquam sint. Aristophanes, τὶς εἰς τὸ Λήθης πεδίον, id est, Quis in Lethes campum? Vulgus enim nugas esse credit, quæ de inferis tradũt poetæ. Et, vt Iuuenalis inquit.

Stygio nigras in gurgite ranas
Nec pueri credunt.

Omnia

Omnia sapientibus facilia.

Ἅπαντα τοῖς σοφοῖσιν εὔκολα. id est,
Facilia cuncta sunt viris sapientibus:
Nihil est tam arduum, quod prudenti consilio non facile conficiatur. Aut, nihil tam acerbum, quod sapiens nõ ęquo animo facileq; ferat, ratione cuncta leniẽte. Si addas verbum constabit senarius. Ἐστὶ δ' ἅπαντα Refertur à Zenodoto.

Omnia esculenta obsessis.

Ἅπαντα γάρ τοι βρωτὰ πολιορκουμένοις. id est,
Cinctis ab hoste vesca sunt & quælibet.
Senarius prouerbialis, cũ vrget necessitas, nihil non facimus. Et vehementer famelicis nullus non suauis est cibus. Natum ab vrbium obsidionibus, in quibus nonnunquam & canes & feles, herbarum radices, nõnunquam humana excrementa, inopia cibi deuorantur.

Omnia similia.

Ἅπανθ' ὅμοια καὶ ῥοδῶπις ἡ καλή. id est,
Similia cuncta. Rhodopis ipsa etiam decens.
Eadem est conditio mortalium, formosi pariter, ac deformes senescunt ac moriuntur. Rhodopis nomen est puellæ cuiuspiam formę celebris, cui nomen à roseo aspectu videtur inditum. De Rhodope meretricula multa Herodotus lib. 2. nonnulla Plinius lib. 36. ca. 12. cum Græcum carmen habeat ῥοδῶπις, mirum cur: Iuuenalis corripuerit,
-Dum Rhodopes vda terit inguina barba.
Refertur à Suida prouerbii loco.

Totus Echinus asper.

Ἅπας ἐχῖνος τραχύς, id est, Totus Echinus asper. In morosos & iniucundis moribus quadrat. Echinus piscis, & item Erinacius vndique spinis obseptus est, ut nusquã impune possis attingere. Est & hominum huiusmodi genus, cum quibus nulla ratione possis agere citra litem. Aristophanes in Pace,
Οὐδέ ποτ' ἂν θείης λεῖον τὸν τραχὺν ἐχῖνον. i.
Ex scabro in leuem nunquam vertetur Echinus.

Omnia bonos viros decent.

Ἅπαντα τοῖς καλοῖσιν ἀνδράσιν πρέπει, id est, Habet hoc improbitas, vt si quis illaudatus recte faciat dicatve, tamẽ nescio quo pacto non adsit decorum illud: Contra verã virtutem decus quoddam comitatur, vt quidquid vir bonus agat, id decorum esse videatur. Tametsi potest & hic accipi sensus, cuncta formosos viros decent, quod formę gratia commendat & dicentem & canentem, & quiduis agentem. Id erit venustius si huc deflectas, vt dicas in bonam partem accipi, laudarique, quidquid dixerint fecerintque gratiosi apud principes: adeo vt quod huic capitale sit futurum, illi laudem ẽt pariat. Refertur à Diogeniano.

Omitte vatem.

Πάρες τὸν μάντιν, idest, Omitte vatem. Vti cõueniet, quoties alicui parcendum admonebimus, quod is eximius sit, & immunis habendus à vulgeri sorte. Veluti si quis poetę, theologo, sacerdoti diceret, oportere parci. Antiquitus mos erat, vt augur coronatus ante aciem incederet: neque fas erat, hunc telis impetere, vtpote virum sacrum. Poterit adagium etiam per ironiam vsurpari.

Oderint dum metuant.

ODERINT dum metuant. Tyrannica vox, sumpta è tragœdia, & à nemine scriptorũ non vsurpata: præcipue M. Tullio familiaris: quam etiam in vulgi sermonem processisse, satis indicat Seneca libro de Clementia 2. scribens multas voces, magnas, sed detestabiles, in vitam humanam peruenisse, celebresque vulgo fieri, vt illam: Oderint, dum metuant. Cui Græcus, inquit, versiculus similis est, qui mortuo terram misceri ignibus iubet. Idem lib. De ira primo: Nã aliquæ voces ab iratis emittuntur, quæ magni videantur animi, verum ignorantibus magnitudinem, qualis illa dira & abominanda, Oderint dũ metuant. Syllano scias sæculo scriptam. Licebit adagium etiam per iocum vsurpare: veluti si quis eruditionem superior, de clancularijs hostibus: qui tamen ob metum hiscere non audeant, dicat, Oderint dum metuant. Conueniet & in diuites, qui dicunt illud Horatii,
Populus me sibilat, at mihi plaudo.
Ipse domi simulac nummos contemplor in arca.
Item illud Iuuenalis,

-Tunicam

Tunicam mihi malo lupini,
Quam si me toto laudet vicinia pago.

Odit cane peius & angue.

PROVERBIALI figura dictum est & illud ab Horatio,

Alter Mileti textam cane peius & angue,
Vitabit chlamidem.

Sentit autem, vt opinamur, de cane rabiente. Quod si longius etiam traducatur, magis erit prouerbiale, vt, Hic totus lucris addictus est, litteras, quas amauit aliquando, nunc quod aiunt, vitat cane peius & angue. vel, Hic se totum ad ulatoribus permittit, amicos à quibus veru m audiat vitat, cane peius & angue: Idem Horatius in Odis,

Cur oliuum
Sanguine viperino
Cautius vitat.

Plautus in Mercatore,

Nempe ruri vxor est tua, quam dudum dixeras
Te odisse æque atque angues.

Stultior Corœbo.

Ἠλιθιώτερος κοροίβου, id est, stultior Corœbo. Prouerbialis hyperbole in stupidos & vecordes. Corœbi stultitia vulgi fabula celebrata est, qui maris vndas numerare sit conatus, cum nõ potuerit vltra quinque prosequi supputationem. Meminit huius Eustathius in decimum Odysseæ, & Lucianus in amoribus. Quamquam apud alios κορύβου legibus per y. Adduntque quidam Corybum hunc Mygdonis Phrygis fuisse filiũ, temporibus belli Troiani. Meminit & Vergilius Corœbi cuiusdam:

Iuuenisque Corœbus
Venerat insano Cassandræ captus amore,
Et gener auxilium Priamo Phrygibusque ferebat.

Quo quidem in loco Seruius indicat sumptum ex Euphorione, Hunc, inquit, Corœbum stultum inducit Euphorion, quem & Virgilius sequitur, dans ei,

Dolus an virtus, quis in hoste requirat?
Cum sit turpissima dolo quæsita victoria.

Stupa seniculus.

Στυππεῖον γερόντιον, id est, Stupa siue stipulaceus seniculus. De viribus effœto sene. Simillimum illi quod alio diximus loco, Homo bulla. Sumptum à ligno quod iam exaruit, exuccumque redditum est & marcidum, in stipulæ more, Stupa dicitur quod è lino excutitur siccum & inutile.

Phormionis thori.

Στιβάδες φορμίωνος, id est, Thori Phormionis. De stratis sordidis ac frugalibus, minimeque delicatis, qualia sunt cubilia militaria, & quale sibi apud Homerum parat Vlysses, ex arborum congestis frondibus, ac ramis humi sustratis. Refertur à Suida. Phormio dux quispiam militum fuit, in perferendis militiæ incommodis notæ, sicut coniicimus, patientiæ. Poterit & longius deflecti ad quamuis tractationem duriusculam. Extat in Pace Aristophanis,

Εἰ γάρ μοι γένοιτ' ἰδεῖν ταύτην ἡμέραν ποτέ.
Πολλὰ γὰρ ἠνεχόμην
Πράγματά τε καὶ στιβάδας, ἃς ἔλαχε φορμίων.

Id est, Vtinam mihi contingat videre hũc diem Multas enim sustinui tum molestias, tum culcitras quas sortitus est Phormio. Versus sunt chorici, eoque prosa vertimus.

Stultitia est Iouem putare esse.

Τῆς μωρίας, τὸν δία νομίζειν, ὄντα τηλικουτονί, id est, Inscita est, natum tot annos credere, esse vllum Iouem, In eũ accommodari potest, qui grandis natu dicit aut sentit absurdum quippiam, cum propter ætatem nihil oporteat, iam ignorare. Non conuenit enim in natu grandes puerilis superstitio. Recensetur à Suida. Carmen est Aristophanis in Nubibus,

Ἰδού γ' ἰδοὺ δὶ ὀλύμπιον, τῆς μωρίας
Τὸν δία νομίζειν ὄντα τηλικουτονί. id est,
Ecce ecce Olympium Iouẽ, dementia est
Natum tot annos credere esse vllum Iouẽ.

Tuum tibi narro somnium.

Τὸ σὸν ὄναρ σοι διηγοῦμαι, id est, Tuum somnium tibi narro, id est, Narro tibi quod ipse me rectius nosti. Apud Suidam hæc referũtur ex auctore quopiam, Εἰ γὰρ ἐγώ σοι ταῦ αὐτὸν γνωρίζω, πέπονθα τὸ τῆς παροιμίας, τὸ σὸν ὄναρ σοι διηγούμενος. id est, Quod si te tibi ipsi notum reddere coner, tum mihi acciderit id quod prouerbio dicitur, vt tuũ tibi somnium narrem, Plato libro De Repub. 8. Τὸ ἐμόν γ' ἔφη ἐμοὶ λέγεις ὄναρ. id est, Meum quidem, inquit, mihi narras somnium. Traductum videtur ab his, qui ὀνειροπόλους. id est, somniorum interpretes consulunt. A quibus

quibus nonnulli hoc quoque requirunt, vt quid somniarint coniiciant, quasi parum sit si interpretentur. Ad eum modum ægroti quidam imprudentes à medicis exspectant, vt viso duntaxat lotio diuinent & sexum, & ætatem, & omnem morbi naturam, vbi & vnde acciderit, quid sentiant: ac propemodum etiam quid in febri somniarint.

Sponsi vita.

Νυμφίου βίος, id est, Sponsi vita, pro molli ac delicata. Confine illi, quod alibi relatum est, Musica vita. Suidas senarium hunc adducit, qui extat apud Aristophanem in Auibus.

Ὑμεῖς μὲν ἄρα γε ζῆτε νυμφίου βίον. id est,
Sponsi quidem profecto vitam viuitis,

Propterea quod proci frõdibus & sertis coronari soleant, & delicatius nitidiusq; cofi, vel quod molles videãtur, nuptiis inhiantes. Apud Athenæum libro 8. Stratonicus citharœdus Rhodios λευκοὺς κυρηναίους, καὶ μνηστήρων πόλιν. i. Albos Cyreneos & procorum ciuitatem appellat. Nisi malumus ad Homericos illos Penelopes sponsos referre, quibus nihil cordi erat præter conuiuia, citharam, choream, talos, discum, parasitos, atque id genus alias voluptates. Vnde Horatius Homines luxui deditos, sponsos Penelopes appellat.

Et fama fuit & eras.

Η μὲν κλέος ἦ δὲ καὶ ἦσθα. id est,
Et dicebaris, erasque.

Hemistichion prouerbiale, quoties facta respondent opinioni. Suidas meminit è poeta quopiam. Est enim fragmentum carminis Heroici.

Innocuus alium aspiciam, meum habentem malum.

Ἐξάτης λεύσσω τοὐμὸν κακὸν ἄλλον ἔχοντα. i.
Indemnis spectabo alium mala nostra ferentem.

Hoc est, ex aliorum malis ipse rebus meis consulam. ἐξάτης autem dixit, quasi ἔξω τῆς ἄτης, id est, extra noxam situs & illæsus. Simillimum illi Plautino,
Feliciter sapit, qui alieno periculo sapit.

Simul & dictum & factum.

Ἅμ' ἔπος, ἅμ' ἔργον, id est, Simul dictũ, simul & factum. Vbi quis citra moram id re præstat, quod verbis pollicetur. Latini, Cum dicto, dicunt, pro eo quod est, statim postea quam dixeris. Et Vergilius,
Et dicto citius tumida æquora placat.

Sumptum apparet ex Homero, apud quẽ est hoc carmen,

Αὐτίκ' ἔπειθ' ἅμα μῦθος ἔην, τετέλεστο δὲ ἔργον. id est,
Mox simul ac dictum est verbum, res ipsa peracta est.

Idem Græcis dicitur vnica voce, αὐτοβοεὶ, quod à militari clamore translatum videtur, quo nõnunquã funditur hostis priusquam ad manus fuerit ventum. Sic vsus Thucydides. Theopompus vsus est, pro κατακράτος, id est, vi ac virtute non ex insidiis. Quisquis enim insidias molitur hosti, silet: qui fidit viribus suis cum clamore irruit in hostem. Quidam putat dictum à bubus, vt deductum videatur ab arantibus, qui cum pollicẽtur se eodem die, id est, αὐτῆ μέρᾳ aliquid operis absoluturos, dicere solent αὐτοβοεὶ, hoc est, priusquam disiungã boues. Transfertur ad cuiuslibet actionis celeritatem, vt perinde valeat atque παραχρῆμα, αὐτόθεν.

Obiicere canibus agnos.

Προβάλλειν τοῖς κυσὶ ἄρνας, id est, Obiicere canibus oues, dicebatur qui imbellẽ & litiũ imperitum, calumniatoribus & exercitatis exponeret, quod id animal omnium maxime sit imbelle. Refertur à Diogeniano. Hemistichium est heroicum, ex oraculo quopiam, vt coniicimus, decerptum.

Nullius indigens deus.

Ἀνενδεὴς ὁ θεός, id est, Nullius egens deus. Admonet parœmia, nullũ esse mortalium tam absolutum, in quo non aliquid desideretur: vnum esse deum, vndequaque perfectum. Dici potest & in diuites, aut plurimis præditos naturæ pariter ac fortunæ commoditatibus, tanquam dei cuiuspiam similes, vt quibus omnia suppetãt, quęcumque videntur ad perfectam felicitatem pertinere.

Nucleum amisi, reliquit pignori putamina.

PLAVTVS in Captiui duo, Nucleũ amisi, reliquit pignori putamina. Verba sunt Hegionis, vbi resciuisset sibi impositũ esse, &

& herum amissum pro seruo, seruum pro domino retentum. Is enim ex quo fructus exspectabatur aufugerat, eo relicto ex quo nihil emolumenti poterat capi. Allegoria per se liquet.

Nudo mandas excubias.

Γυμνῷ φυλακὴν ἐπιτάττεις, id est, Nudo custodiam mandas. Quoties negotii quippiam mandatur ei, cui deest præstandi facultas, obeundæque prouinciæ propter inopiam neutiquam idoneus est. Neque enim nudus cõmode potest excubias agere propter rigorem nocturni frigoris, neque ad pugnam est idoneus inermis. Refertur à Zenodoto. Quo longius deflectetur, hoc erit prouerbialius. Iniungis vt aliquid in hunc poetam scribamus, verum iuxta vetus prouerbium, γυμνῷ τὴν φυλακὴν ἐπιτάττεις. Neque enim est quo meum interim otium alam. Hesychius nonnihil dissidet ab his, quæ à Suida Zenodotoque traduntur: licet is locus apud hunc deprauatus habeatur in editione Aldina. Ceterum coniicimus sensum hunc esse, prouerbium dici solere. vbi quid mandatur his, quibus nihil opus est. Propterea quod vel iniussi cogantur id facere, nisi fallimur, ob id quod nudis nihil est quod egeat asseruatore.

Nunc contingat seruari.

Νῦν γένοιτο σωθῆναι. id est, Nunc cõtingat seruari, Cum significamus nos satis cauturos in posterum, si modo liceat pręsens periculũ effugere. Hoc modo Dauus in Andria: Post hac incolumen sat scio fore me, nunc si deuito hoc malum. Natum aiunt ex apologo quopiam. Aquila testudinem vnguibus rapuerat: eam parabat è sublimi deiicere, quo testa rupta carnibus vesci posset. In hoc itaque discrimine testudo optabat, vt in præsens incolumis esse posset, de reliquo sibi curæ futurum, nequando in simile periculum incideret, νῦν γένοιτο σωθῆναι, τοῦ δὲ λοιποῦ αὐτῇ μελήσει. id est, Nunc liceat incolumem esse, de reliquo mihi ipsi curę fuerit. Quidam apologum narrant ad hunc modum. Testudini quondam incessisse volandi desiderium. Aquilam orasse vt se doceret. Cumq; illa negasset fieri posse, quod natura refragaretur, illa nihilominus instabat. Itaque paruit Aquila, ac Testudinem in sublime vectam demisit vt volatum experiretur. Ea cũ timeret infelicem euentũ, optauit vt id temporis contingeret incolumẽ esse, νῦν σωθείην. Ita Diogenian⁹. Suidas hoc modo refert, νῦν σωθείην, ἵν' ἦ μοι δίδαγμα τοῦ τοῦ χρόνου λοιποῦ. i. Vtinam nunc incolumis euadam, vt hoc mihi documentum sit in reliquum tempus. Plinius facit tertium quoddam Aquilæ genus, quam alii morphnon, nonnulli plancũ & anatariam, Homerus percnon vocauit: lingua caret, eoq; muta, sed dentibus armata, nigerrima, prominentiore cauda. Huic ingenium est, testudines raptas frangere è sublimi iaciẽdo. Atque hac sorte ait Aeschylum poetam interiisse, cum prędictũ esset, eum ruina periturum: isq; quo caueret, eum diem sub dio perseuerasset. Nam aquila decepta splendore capitis caluitio renidentis ad solem, dũ saxum esse putat, testudinem illisit, vt fractæ carnibus vesceretur. Auctor Valerius Maxi. lib. 9 c. 12.

Nunc bene nauigaui, cum naufragium feci.

Νῦν εὖ πεπλόηκα ὅτε νεναυάγηκα. id est, Nunc bene nauigaui, postea quam naufragium feci. Quoties id, quod videtur incõmodũ, fortuna pręter spem vertit in bonum. Zenon Cittiensis, qui relictis prioribus pręceptoribus, Cratetis auditor esse cœpit, naufragio eiectus dixisse legitur, εὖ γε ποιεῖ ἡ τύχη προσελαύνουσα ἡμᾶς φιλοσοφίᾳ. id est, Bene facit fortuna, cum nos ad philosophiã admouet. Auctor Suidas. Plutarchus in libello De vtilitate capienda ex inimico, meminit huius prouerbii.

Nunc in regionem veni.

Νῦν ὡς χῶραν ἦλθον. i. Nunc in regionẽ veni. Ab iis dictitari solitum, qui tandem sua spõte illuc quo oportuit, perueniunt cum diu non quiuerunt. Fit enim plerunque, vt res diu quæsita non occurrat, tandem velut vltro veniat in mẽtem. Quidam sic efferunt, Νῦν εἰς χῶραν ἦλθες. id est, Nunc in regionem venisti, vbi quis eo venit, quo se venturum negarat.

Nunc illa aduenit Datidis cantilena.

Νῦν τοῦτ' ἐκεῖν' ἥκει τὸ Δάτιδος μέλος. id est, Nũc id quod aiunt, Datidis adest cantio. Dicebatur vbi quid lætum ac festiuum accidisset. Datis quispiam erat Persarum satrapes, excellens in rei bellicę gloria. Is Gręce loqui conatus, consueuit dicere, ἥδομαι,

καὶ εὐφραίνομαι, καὶ χαίρομαι. id est, Delector, gaudeo, lætor. Ea cum sæpius ac male Græce pronunciaret, res in vulgi iocum abiit. Auctor Suidas. Extat autem apud Aristophanem in Pace:

Νῦν τοῦτ' ἐκεῖν' ἥκει τὸ Δάτιδος μέλος,
Ὃ δεφόμενός ποτ' ᾖδε τῆς μεσημβρίας,
Ὡς ἥδομαι καὶ τέρπομαι καὶ χαίρομαι. id est,
Adest, vt aiunt, cantilena Datidis,
Quod mastrupans is cecinit in meridie,
Vt lætor, vt delector, vtq; gaudeo.

Interpres addit, Datisimum vsurpari pro barbarismo, eo quod χαίρομαι dixerit pro χαίρω secutus vocum cõsonantiam, quemadmodũ apud nos ridetur, qui dixerit corpus meus, & domus tuus. Nã χαίρομαι Græcis non dicitur. Miror autem cur interpres huic velut adfine subiunxerit:

Αμας ἀπήντευ, οἱ δ' ἀπηρξαντο σκάφας.

Ex quo cõiectura sumi potest, hoc prouerbium natum ex inscitia linguæ, quæ nõ raro præbet huiusmodi risus materiam, dum Germani gestiunt loqui Gallice, aut, Galli Germanice. Idem accidit in surdastris.

Non statuar leæna in machæra.

Οὐκ στήσομαι λέαινα ἐπὶ τυροκνήστιδος. id est,
Non ego leæna statuar in tyrocnestide.

Prouerbium meretricium, cum negat scortum sui copiam facturum sese. Nam in capulis militarium gladiorum elephantes ac leones imponi solent. At hi procumbentes insculpuntur, siue ne lædant manum utentis gladio, siue ne defringantur facile, si in pedes erecti fingerentur. Tyrocnestis vox militaris videtur ensem significans. Potest adagium & ad verecundiorem vsum detorqueri, vt si quis negans se per omnia morẽ gesturum, inseruiturumque pro libidine dicat, οὐ στήσομαι λέαινα ἐπὶ τυροκνήστιδος. Adagium recenset Suidas. Extat autem apud Aristophanem in Lysistrata.

Ne contra bouem opta.

Μὴ κατὰ βοὸς εὔχου. Ne contra bouem opta. Admonet adagiũ, non esse vitam instituendam iuxta votum animi, neq; quiduis sperandum à superis, sed vt ea duntaxat sibi quisq; promittat, quæ possit industria consequi. Refertur in collectaneis Diogeniani. Vnde sumpta metaphora parũ liquet, nisi quod apparet ductam ab agricola, qui negligens adhibere bouis operam in colendis agris, optat vt citra suum laborem proueniat seges.

Non nostrum onus, bos clitellas?

QVINTILIANVS Institutionum oratoriarum libro quinto, parœmiæ, quam ait esse ceu breuem apologum, hoc adfert exemplum. Non nostrum onus, bos clitellas? Satis constat ex apologo sumptum: verum quis sit is apologus, equidem nõdum reperimus. M. Tullius Epistolarum ad Atticum libro quinto, in epistola cuius initium est, Laodiceam veni pridie Kalendas sextiles, videtur ad hoc adagium adludere, & nobis velut ansam coniectandi præbere. Inde, inquit, ire ad Taurum cogitabam, vt cum Maphragone collatis signis, si possem de seruo tuo decidere. Clitellæ boui sunt imposita. Illa ne? Non est nostrum onus, sed feremus: Quibus ex verbis, odorari licet, non nostrum onus, bos clitellas, prouerbium fuisse recusantis munus aliquod veluti parum accommodatum sibi. Neq; enim boum est, clitellis tergo impositis onera gestare, sed potius asinorum ac mulorũ. Prouerbium vsurpauit & Ammianus libro decimo sexto.

Nota res mala, optima.

PLAVTINVM illud in Trinummo prouerbiali schemate dictum videtur: Nota res mala optima est, Dictũ est autem sub persona senis, suadere conantis amico, ne vxorem tametsi malam repudiaret, aliam ducturus: propterea, quod plerunque fit, vt qui commutat, primum pro malo peius accipiat, tum ignotum pro noto, postremo insuetum pro familiari. Tãtum enim valet adsuetudo, vt mala quibus adsueuerimus, optima videantur. Contra quæ sint optima, propter insolentiã pessima videantur. Adagium itaque deterret, ne temere nouandis rebus studeamus, vitemusq; vitium illud, haud scimus an maximũ, quod Græci φιλόκαινον appellant, id est, nouarum rerum appetentiam, cui comes alterum veluti Germanum, quod ἀψίκορον vocãt, quod mox fastidiuntur paullo ante adamata. Cõuenit cum Plautina sententia, quod apud T. Liuium Pacuuius Calauius suadens Cãpanis, ne senatores mutare vellent, populum iam redoctum dicere cõpulit, Notissimum

mum quodq; malũ maxime tolerabile esse. Huc pertinet & Ouidianum illud:

Quod male fers, adsuesce, feres bene. multa vetustas
Lenit.

Eodẽ pertinet & mimus ille, nescio cuius,

Mulier tum demum est bona, cum aperte est mala.

Cognitum enim malum, aut vitamus, aut nos ad id accommodantes ferimus. Item ille, Consueta vitia ferimus, non reprehendimus, Aristot. lib. Moralium Nicomachiorum 7. ἀεὶ γὰρ πονεῖ τὸ ζῶον ὥσπερ καὶ οἱ φυσικοὶ λόγοι μαρτυροῦσι, τὸ ὁρᾶν καὶ τὸ ἀκούειν φάσκοντες εἶναι λυπηρὸν, ἀλλ᾽ ἤδη συνήθεις, ἐσμὲν ὥς φασιν. id est, Semper enim animal laborat ut audiat, videatq; quemadmodum testantur & naturales sermones, dum fatentur quidem esse molestum, sed iam adsueuimus vt aiunt.

Inueni, non quod pueri in faba.

STROPHILVS seruus in Aulularia Plautina, aulam auri plenam à sene defossam, furto sustulerat, eamq; rem gestiens indicare hero, reperi, inquit. Et rogatus quid reperisset, non quod pueri clamitant, inquit, in faba se reperisse: prouerbiali nimirum figura magnum quidam reperisse se significãs. Est enim Midas vermiculus quidam, qui fabis innascitur: hunc si quãdo nacti sint pueri, gestiunt atq; exclamant, perinde quasi magnum quiddam inuenerint.

Midas in tesseris consultor optimus.

Μίδας ὁ ἐν κύβοισιν εὐβουλότατος. id est, Midas qui in tesseris consultor optimus. Prouerbium à tesserarum ludo natum. Est enim Midas, iactus vocabulum. Refertur a Suida prouerbii nomine. Perpendat diligens & eruditus lector, num εὐβολώτατος legi oporteat, vt versus sit iambicus trimeter:

Μίδας γὰρ ἐν κύβοισιν εὐβολώτατος. id est,
In tesseris iactus Midas prosperrimus.

Accommodari poterit adagium ad rẽ, quæ forte fortuna bene cadit.

Ni purges & molas, non comedes.

Αν μὴ καθάρῃς, καὶ ἀλέσῃς. οὐ μὴ φαγῇς. id est, Nisi & repurges & molas, haud vnquam edes.

Id est, non continget tibi victus, nisi tuam item industriam adiunxeris. Ceres cum ostenderet vsum frumenti Triptolemo, ita dixisse fertur. Videtur esse senarius è poeta quopiam vsurpatus, sed deprauatus. constabit si legas καλέσῃς. Potest transferri longius, nõ proderit tibi ingenii felicitas, nisi exercueris. Inutilis erit principũ fauor, nisi te gesseris vt oportet. Nihil conducet, quod doctum præceptorem nactus es, ni vigilaueris. Refertur à Diogeniano.

Nihil differs à Chærephonte.

Οὐδὲν διοίσεις χαιρεφῶντος τὴν φύσιν. id est, Nihil ore quidquam à Chærephonte discrepas.

In macilentum pallidumque dicebatur. Chærephon enim tragędiarũ scriptor fuit. Is Heraclidarum res prosecutus est. Quoniam autẽ nocturnis lucubrationibus erat maiorem in modum extenuatus cõfectusque vulgari ioco taxatus est. Quin etiam noctuæ cognomen additum. Aristophanes in Nebulis:

Οὐδὲν διοίσεις χαιρεφῶντος τῇ φύσει. id est,
Nihil figura à Chærephonte differes.

Adlusit idem in Pluto:

Οὐδὲν διοίσοντ᾽ ἀντικρὺς
Τῶν ἡρακλειδῶν, οὐδ᾽ ὁτιοῦν τοῦ παμφίλου. i.
Ne tantulum quidem
Ab Heraclidis differentem Pamphili.

Pamphilus enim in Stoa depinxerat Heraclidas supplices Atheniensibus, ad quos metu Eurysthei confugerant. Hos igitur vocat Heraclidas Pamphili.

Nihil ab elephante differs.

Ελέφαντος διαφέρεις οὐδὲν, id est, Ab Elephante differs nihil. In magnos & stupidos dicebatur: etiam si primam ingenii laudem Plinius tribuit Elephantis sed inter bruta. Verum corporis moles, & formæ fœditas adagio locum fecit. Refertur à Diogeniano. Videtur huc adludere Palestrio Plautinus, qui herum suum Elephãti corio circumtectum ait, nec plus habere sapientiæ quam lapidem.

Ne intra vestibulum quidem.

Οὐδ᾽ ἐντὸς ἱεροῦ, id est, Ne intra vestibulum quidem. In tumidos, feroces & insolentes dici solitum, qui procul omnes à sese submouent. Lex erat Athenis, vt homicidio conta-

contaminati extra septa sacrorum consisterent. Siquidem prima magnatum atria, solent patere quibuslibet. Ad hunc morem adagium videtur adludere.

Neq; cum malis, neq; sine malis.

ARISTOPHANES apud Suidam in Lysistrata:

Κἀστ' ἐκεῖνο τοὔπος ὀρθῶς κοὐ κακῶς εἰρημένον
Οὔτε σὺν πανωλέθροισιν, οὔτ' ἄνευ πανωλέθρων. id est,
Istud haud male, imo recte proditum est prouerbium,
Nec simul cum pestibus, nec rursus absq; pestibus.

De vxoribus dictum, cum quibus incommode sane viuitur: sed nec citra has constãt familiæ. Simile illi, quod est in Epigrammatis:

Nec tecum possum viuere, nec sine te.

Et quod alibi retulimus, ἀναγκαῖον κακὸν. Citantur eodem loco versus & hi:

Κακὸν γυναῖκες, ἀλλ' ὅμως ὦ δημόται
Οὐκ ἔστιν εὑρεῖν οἰκίαν ἄνευ κακοῦ. id est,
Malum quidem vxor, attamen ciues, sine hoc
Nulli licet parare familiam malo.

Notum est illud Catonis, quod cum vxoribus incommode viuitur, at sine illis omnino non viuitur.

Ne tria quidem Stesichori nosti.

Οὔτε τὰ τρία Στησιχόρου γινώσκεις, id est, Ne tria quidem Stesichori nosti. De vehementer indocto & imperito dici solitum. Adagium sumptum hinc existimant, quod pleraq; Stesichori poemata Epodica sunt, quæ tribus constant, στροφῇ, ἀντιστρόφῳ, καὶ ἐπῳδῷ. Strophe est prima series variis metrorum generibus incedens. Antistrophus est iteratus per eadẽ ferme genera recursus. Epodus est diuersi carminis accentio. His & alii tragici poetæ nonnunquam vtuntur, potissimum in choris.

Nephalia ligna.

Νηφάλια ξύλα, id est, Nephalia ligna. Dici posse videtur in abstemios, & ab omni voluptate procul alienos. Apud Atheniẽses, nephalia ligna vocabãtur, quæ neq; vitea essent, neq; ficulna, neq; myrtea. Nephalia sonat, quasi dicas sobria.

Nephalium sacrum.

Νηφάλιος θυσία. id est, Nephalium sacrificiũ. De conuiuio abstemio non inepte dicetur: aut de conuiuio vehementer frugali, sobrioque. Apud Athenienses hoc genus sacrificii exhibebatur Anemosynæ, Auroræ, Soli, Lunæ, Nymphis, Veneri, & Vraniæ. Nam in eo non libabatur vinum, sed aqua melle diluta. Hæc ferme Suidas. Meminit & Iulius Pollux libro sexto, capite tertio, addens νηφαλιεύειν idem esse quod νηφάλια θύειν. Hoc sacrificii genus ἄοινον dicebant, quemadmodum cetera in quibus vinum adhibebatur, οἰνόσπονδα vocabant. Seleucus apud Athenæum libro secũdo, negat, apud veteres fuisse morũ, vt vini copia, aut aliud quidlibet deliciarum inferretur in sacrificia. Cum enim sacrificia deorum gratia peragerentur, vnde & θοίνας & θαλίας, ac μέθας appellabant, θοίνας quod deorum gratia vino vterẽtur, θαλίας quod deorum gratia vescerentur, conuenirentque: μέθας vero, quod vt indicauit Aristoteles, μετὰ τὸ θύειν, id est, post sacrificium vino vterentur, non conueniebat illic ventris negotium agere. Ibidem Epicharmus his verbis notat mores collapsos, ἐκ μὲν θυσίας θοίνη, ἐκ δὲ θοίνης πόσις ἐγένετο, ἐκ δὲ πόσιος κῶμος, ἐκ κώμου δ' ἐγένετο ὑανία, ἐκ ὑανίας δίκη, ἐκ δὲ καταδίκης πέδαι καὶ σφάκελος καὶ ζημία. id est, ex sacrificio epulum, ex epulis facta est potatio, ex potatione comessatio, ex comessatione facta est subatio, siue ludus, ex subatione seu ludo lis, ex condemnatione compedes sphacelus & mulcta. Quamquam hic locus non caret suspicione mendæ. Videtur enim deesse particula, ἐκ δίκης κατὰ δίκη. Non dissidet ab illo quod alio posuimus loco, Caninum prandium.

Neglectis vrenda filix innascitur agris.

HORATIVS Satyra tertia:

Neglectis vrenda filix innascitur agris.

Mira admonuit allegoria, animum honestis excolendum disciplinis, alioqui futurum, vt inutili sylua vitiorum occupetur. Filix enim herba inuisa agricolis, quæ totos agros occupare solet, nec facile repurgatur, vbi semel occupauerit.

Nauphracton tueri.

Ναύφρακτον βλέπεις. Nauphracton Græce, classis est ad bellum instructa. Solẽt autem

 in tri-

in triremibus magna quædam inesse foramina oculorum instar, per quæ remos inserunt. Vnde velut ænigmatice dictum, classis more intueris: de his, qui latis ac prægrandibus, aut toruis & minacibus oculis quempiam aspicerent. Aristophanes ἐν ἀχαρνεῦσι:

Πρὸς τῶν θεῶν ἄνθρωπε ναύφρακτον βλέπεις. i.

Homo per Deos, quiddã obtuere classicũ. Fortassis & hinc prouerbii iocus est natus, quod Athenienses aliquoties feliciter naualí pugna rem gesserint: velut apud Arthemisium & Salaminem, vnde sublati animi. Vnde videtur dictum in turgidos & arrogantes.

Negotium ex otio.

Πράγματ᾽ ἐξ ἀπραξίας. id est, Ex otio negotium.

Hemistichium iambicum vsurpãdum, vbi res præter opinionẽ euenit, & inde tumultus oboritur, vnde trãquillitatem & otium sperabamus. Nam & illud multis vsu venit, vt dum sectantes otium, fugiunt honestam industriam, incidant in turbas inexplicabiles. Auctor Suidas. Nec indicat vnde sit natum.

Nauis aut galerus.

Πλοῖον ἢ κυνῆ, id est, Nauis aut galerus. De re ancipiti. Quod genus si quis de voce incognita diceret, aut piscem significat, aut cucurbitam. Nec inuenuste dicetur in eos, qui cultu, moribusq; diuersam personam præ se ferunt. Veluti si quis pallio philosophico baltheum adderet militarem. Fragmentum est senarii ex Auibus Aristophanis πλοῖον ἢ κυνῆ. id est, Aut galerus, aut ratis. Sumptum ab hoc triremium genere, quas hodieq; vulgo dicunt galeas, veluti dicas galeratas. Hæ sic erant instructæ, vt remos alarum vice porrigerent, mouerentq;. Ceterum summo malo galerum, seu petasum instar Mercurii præferrent. Nam Peloponenses πέτασον, id est, galerum, appellãt κυνῆν, ἀπὸ κυνὸς à cane, quod hoc genus pilei primum è pellibus canum fieri consueuit. Hinc iocus militaris videtur fuisse natus in elatos & fastuosos, superciliosq; arrogan ti. Itidem Festus Pompeius indicat quasdam naues onerarias appellatas Corbitas, quod in summo malo pro signo Corbem haberent. Quæ bello erant paratæ, galeam habebant: at quæ ad celeritatem, petasum Mercurii signum gestabant.

Mazam pinsuit à me pistam.

Μᾶζαν γε μεμαχὼς τὴν ὑπ᾽ ἐμοῦ μεμαγμένην. id est, A me ante pistam mazam iste pinsuit. De his dici solitum, qui sibi alienæ industriæ laudem vindicant, & magnam gloriã alieno labore partam, verbis in se transmouent, vt Terentianus ait Gnato. Maza cibi genus ex lacte & farina, ferme panis instar confectum. Parœmia refertur & ad hunc modum, Μᾶζαν ὑφαρπάσας τὴν ὑπ᾽ ἐμοῦ μεμαγμένην, id est, Subrepta maza quã pinsueram, vbi quis alienis fruitur laboribus. Sũptum est autẽ ex Equitibus Aristophanis, quo loco carmen huiusmodi est:

Καὶ πρώην γε μοῦ
Μᾶζαν μεμαχότος ἐν πύλῳ λακωνικὴν,
Πανουργότατά πως περιδραμὼν ὑφαρπάσας
Αὐτὸς παρέθηκε τὴν ὑπ᾽ ἐμοῦ μεμαγμένην,
Ἡμᾶς δ᾽ ἀπελαύνει, id est,
Cumque ipse pridem pinsuerim mazam in Pylo
Laconicam, iste adcurrit astutissime
Raptãq; mox adposuit, quã ego pinsui.
At submouet nos.

Demosthenes qui bello Pelopõnesiaco dux fuit Atheniensium: is collega Nicia, Pylum vrbem diuturna obsidione in rerum omnium desperationem adduxit. Cui successit Cleon è Coriario Imperator, qui alieno labore partam gloriam in se transtulit, paucis post diebus Pylo capta. Quæritur igitur in hac fabula Nicias ac Demosthenes, de laude sibi prærepta per Cleonem Aristophanis historia narratur adeo nõ modo varie, verum etiam prolixe, vt non libeat referre. Indicatum est vnde peti possit.

Nauson Naucrati.

Ναύσων ναυκράτει, i. Nauson Naucrati. Quoties aliqui similia inuicẽ responderẽt. Veluti si quis herus salutatus herũ resalutet. Et nebulo compellatus, nebulonẽ vicissim cõpellet. Nauson enim & Naucrates vtrumq; à naue dicitur: Perinde quasi dicas, nauta nautæ. Hesychius indicat vocem hanc confictam à Cratino Nauson, à seruandis nauibus, & ναυκράτης, à ναῦς & κρατεῖν: sermonis color sum est ab epistolis vt indicat Suidas, perinde quasi dicas, Pompeius Pompilio salutem, aut iuuenis iuuenem appello. Huius

Huius formæ sunt & illa ἀγαθῶν ἀγαθίδες, & λευκῶν λευκότερος. Tale quiddam innuit, ni fallimur, Aristophanes in Equitibus, οὐδὲ ναυφάντης γε τῆς ναύσταν vt subaudiatur ἄρξει. Arbitramur autem in prouerbio ναύσταν esse non hominis nomen sed ciuitatis, quemadmodũ & Naucratis Aegypti ciuitas est.

Tolle tolle mazam, quam ocyssime scarabeo.

Αἶρ' αἶρε μάζαν ὡς τάχιστα κανθάρῳ. id est,
Mazam sine mora pone pone cantharo.

Hoc versiculo Aristophanes exorditur εἰρήνην, quem eruditi prouerbii loco referunt. Id vsurpare licebit, quoties sordidus cibus immundo conuiuæ adponitur. Quidam ministris panes furfuraceos adponunt, furfur autem tritici purgamentum est. Vnde per furfuraceam mazam cibum aluo reddi tum innuit: Hinc enim vt nascuntur, ita & aluntur canthari: quos Latini scarabeos vocant. Aperit id cum addit, Δὸς μᾶζαν ἑτέραν ἐξ ὀνίδων πεπλασμένην. id est, Mazam alteram da, è stercore asini conditam. Porro maza confectio quædam erat ex farina & lacte, panem imitans. Simillimum est illi, quod alio posuimus loco, Cyprio boui merendam.

Non est meum negotium, multum valeat.

Οὐκ ἔστ' ἐμὸν τὸ πρᾶγμα, πολλὰ χαιρέτω. id est,
Multũ valeat, haud est meum negotium.

Quoties negabimus nos laborare de re, quę nihil ad nos pertineat. Refertur a Diogeniano. Non dissimile illi:

Aedibus in nostris quæ praua aut recta geruntur.

Item illud quod est apud Aristophanem in Equitibus, Τἀλλότριον ἀμῶν θέρος. i. Alienã metens messem, quidam ad eandem accommodant sententiam, etiamsi comicus sentit de eo, q alienis fruitur laboribus. Propius huc pertinet quod scribit Pindarus in Nemeis hymno 1. Τὸ γὰρ οἰκεῖον πιέζει πάνθ' ὁμῶς, εὐθὺς δὲ ἀπήμων καρδία κήδεος ἀμφ' ἀλλότριον. id est, Quod enim proprium est præmit vnum quemq; pariter. Ceterum protinus cor noxa vacat circa dolorem alienum.

Abominandus scarabeus.

Μύση κανθαρίς. id est, Abominãda cantharis. De contemptissimo vilissimoq; homunculo dicebatur. Cantharides vermiculi sunt letali veneno. Quamquam hoc loco magis conuenit vt sit diminutiuum à cãtharo scarabeo: quasi dicas scarabeolus. Apud Suidã legitur μυσὶ κανθαρίς, id est, muribus cantharis, quod quid sibi velit nescimus, suspicamur mendum in scripto esse. Si legamus, μύση sonat abominanda, si μυσὴ sonat Mysiam Cantharidem. Mysos autẽ olim fuisse contemptui, docuimus alias, hoc commentum maxime probatur.

Molestum sapientem apud stultos loqui.

Ἀργαλέον φρονέοντα παρ' ἄφροσι πόλλ' ἀγορεύειν. id est,
Dicere multa graue est sapientem apud insipientes.

Nihil intractabilius homine stulto, qui quidquid recte dicitur, in diuersam partẽ rapit. Proinde apud huiusmodi aut silendum est viro cordato, aut ratio moribus illorum accommodanda. Recensetur à Diogeniano. Sed extat idem inter sententias Theognidis.

Modio demetiar.

Μεδίμνῳ ἀπομετρῶ. id est, Modio demetiar. Prouerbialis hyperbole, ingens & cumulatum sperantis emolumentum. In magna siquidem rerum exuberantia, nõ heminis, neque congiis, sed modio metimur. Integre sic reddit Suidas:

Μεδίμνῳ ἀπομετρῶ παρὰ τοῦ πατρὸς ἀργύριον. id est,
Modio paternam metiar pecuniam.

Tametsi sunt qui negent idem esse Latinis modium & Græcis μέδιμνον.

Mens non inest Centauris.

Νοῦς οὐκ ἔνι κενταύροισιν. id est, Mens non inest Centauris. In vęcordes & stultos dicebatur, & qui conarentur quod effici non posset. Nota est Centaurorum fabula. Adagium à Diogeniano refertur. Isq; conuenire putat in contentiosos, & alieni appetentes: propterea quod Centauris exitum attulerit rerum alienarum appetentia. Haud scimus an huc respexerit Plato poeta apud Athenæum libro decimo:

Ὑμῖν γὰρ οὐδεὶς καθάπερ ἡ παροιμία,
Ἐν τῷ καπήλῳ νοῦς ἔνεστι μοι δοκεῖ. id est,
Mens nulla vobis sicut habet prouerbiũ,
Cauponi inest mens, vt quidem visum est mihi.

Loquitur de mulieribus vinosis. Aristophanes in Equitibus. νοῦς οὐκ ἔνι ταῖς κόμαις. id est, mens non inest comis. Comas dixit pro Cẽtauris, adludens interim ad studium alendi equos, qui iubas habent.

Melle temetipsum perungis.

Ἐν μέλιτι σαυτὸν καταπλάττεις. id est, In melle teipsum obuoluis, oblinisq́; hoc est, molliter suauiterque vitam agis, quasi parum sit vesci melle, nisi totus sis melleus. Extat apud Diogenianum.

Mercurius infans.

Ἑρμῆς ἀμύητος. id est, Mercurius infans, elinguis, siue indoctus. Ironia prouerbialis, vbi quis fingit se rudem eius artis, cuius est callentissimus. Mercurius enim eloquentię disciplinarumq́; parens est. Non dissimulandum arbitramur, in vulgatis exemplaribus haberi, ἑρμῆς ἀμύητος. id est, Mercurius prophanus & non initiatus. Quæ lectio si cui magis probatur, ne nobis quidem admodũ displicet. Quis enim mysteriorũ peritior, quàm Mercurius interpres deorum, superis & inferis ex æquo communis: denique μυστάγωγος ipse, hoc est, mysteriis pręfectus? Respondet illi, quod est apud Aristidem in Pericle: ὁ κρὴς τὸν πόντον. id est, Cretensis mare.

Mendicorum loculi semper inanes.

Πτωχῶν οὐλαὶ ἀεὶ κεναί. id est, Mendicantium sacculi semper inanes. De edacibus dictũ, & insatiabilibus: cognatum ei, quod alio redditum est loco: πτωχοῦ πήρα οὐ πίμπλαται. id est, Mendici pera non impletur. Vtrumque refert Suidas, quamquam οὐλὰς pro peris nón inuenitur, sed οὐλάδας inuenitur pro vasis farinariis, tametsi & ventres interdum eo verbo significantur, ob molliciem.

Meliacum nauigium.

Τὸ μηλιακὸν πλοῖον, id est, Meliacum nauigiũ. In futilem & rimarum, vt ait Terentius, plenum, hac atque illac perfluentem, dictitatum videtur. Parœmiam ad historiam quampiam referunt. Ea sic habet: Aristoteles quidam Meliacus deducendæ coloniæ præfectus, cum multi detrectantes nauigationem, varia caussarentur, & alii dicerent vxores suas aduersa valetudine teneri, alii naues suas perstillare, atq; his prætextibus domi manerent, ille indignatus, imprecatus est illis, vt nunquam haberẽt naues integras, & semper sub vxorum imperio viuerent. Vnde quadraturum videtur, vbi quis caussas fingit, quo suffugiat officium. Est autem Melia Carię ciuitas, auctore Stephano. Suidas indicat & arboris genus esse Meliam, proferens exemplum ex Auibus Aristophanis:

Ἑζόμενος μελίας ἐπὶ φυλλοκόμου. id est,
In Melia residens frondosa.

Et fortassis huius arboris materia inutilis est ad fabricam nauigiorum. Verum vt vera sit fabula de populo Meliaco, certe adlusum est ad arborem.

Melanione castior.

Μελανίωνος σωφρονέστερος. id est, Melanione castior Dicebatur, qui magnopere à mulierum congressibus abhorreret. Aiunt Melanionem quendam odio mulierum, in solitudinem demigrasse: perque auia montium & nemorum, cane, quo vno conuictore vtebatur, feras insectari solitum, nec vnquam domum reuocari potuisse. Meminit adagii Aristophanes in Lysistrata. Quamquam hæc inter editas nondum habetur: nos scriptam legimus. Simili figura dicetur, Hippolyto castior: nam & huic simile venandi studium, simile odium fœminarum.

Matris vt capra dicitur.

Τῆς μητέρος ὡς αἲξ καλεῖται, id est, Matris vt capra dicitur. In spurios dictum videtur, quorum pater incertus est, eaq; gratia à matre denominantur. Ductum ab hœdis, qui in caprilibus à matre dignoscuntur: nam à patribus haudquaquam possis. Potest & in iocum verti prouerbium, velut si quis per lusum neget se patrem agnoscere, matrẽ scire, τῆς μητρὸς ὡς αἲξ καλοῦμαι. id est, Matris velut capra vocor. Manet etiam hodie vulgi iocus, quo dicunt, sapiẽtem esse filium, qui patrem suum norit. Hoc ab Homero manasse videtur, apud quem Odysseæ primo Telemachus rogatus num Vlyssis esset filius, respondet ad hunc modum:

Μήτηρ μέν τ' ἐμέ φησι τοῦ ἔμμεναι, αὐτὰρ ἔγωγε
Οὐκ οἶδ', οὐ γάρ πώ τις ἑὸν γόνον αὐτὸς ἀνέγνω. i.
Esse quidẽ illius mater me ait, ast ego sane
Nescio, nemo suum patrem vnquam nouerit ipse.

Quasi

Quasi locum in balneis.

PROVERBII speciem habet, quod est apud Tertullianum lib. aduersus Marcionem 3. Sed quia prior eis venit, & prior virtutum documenta signauit, iccirco quasi locum in balneis, ita fidem occupauit, posteris quibusq; præripuit. Conueniet vti, vbi non ex merito datur locus, sed ex vetustate. Apud priscos vnusquisque ex annorum numero æstimabatur. Iuuenalis.

Atque vni cedit Homero
Propter mille annos.

Et Horatius stomachatur in eos, qui redeunt ad fastos, & virtutem æstimāt annis. Non abhorret ab hoc quod hodie vulgo iactatur apud nostrates, sumptum ex lege molitoria: Qui primus venerit, primus molet.

Milium torno sculpere.

Τὰς κέγχρους ἀποτορεύειν. id est, Milii grana torno sculpere dicebantur, qui rem absurdam moliuntur. Miliū enim minutius est, quàm vt inde quidquā descalpi possit. Suidas ad hunc modum effert parœmiam: Γελοιότερον ἀπεργάζῃ, τῶν τὰς κέγχρους ἀποτορεύειν ἐπιχειρούντων, id est, Magis ridicule facis, quam ii qui milii granula torno polire conantur.

Magnetum mala.

Μαγνήτων κακά. id est, Magnetum mala. De malis ingentibus dictū videtur, aut iis quæ in auctores suos recidunt. Cum Termeriis enim malis Magnetum mala coniunguntur, in his verbis, quæ citra auctoris nomē referuntur apud Suidam: κἄντα μαγνήτων κακὰ, κἂν τὸ τερμέριον, κἂν πᾶσαν ἁπλῶς ἐπιφθέγξωμαι τὴν τραγῳδίαν. id est, Nec si Magnetū mala, nec si Termerium, nec si totā in summa tragœdiam eloquar. Quāquam in Suida legendū sit τὰ τερμερίων. id est, mala Termeriorum, de quibus alias nobis dictum est. Sumptum apparet ab historia, quæ de Magnetibus afflictis meminerit, in quæ ferūtur incidisse, violato numine quopiam. Strabo Geographiæ lib. 14. Magnetas commemorat olim opibus florētes, à Treribus gente Cimmerica funditus fuisse sublatos: anno deinde proximo à Milesiis locū fuisse occupatum, subindicans prouerbium ex Archilocho sumptum esse, qui meminerit de Magnetum malis.

Complura masculi canis cubilia.

Πολλαὶ κυνὸς ἄρσενος εὐναί. idest, Sunt canis infinita cubicula mascli. Hemistichium heroicum prouerbiale. Recte dicitur in hominem mulierosum, peculiariter eū, qui non contentus certo thoro, passim per aliena cubilia volutari gaudeat.

Multa in bellis inania.

Πολλὰ κενὰ τοῦ πολέμου. id est, Multa belli inania. De inani suspicione, aut pauore sine caussa oborto, quem Græci πανικὸν vocant. Parœmiam hinc manasse putant, quod huiusmodi panici terrores plerunq; solent in bellis accidere. Vel quod Lacedæmonii fundis quibusdam & neruis crepitantibus vti consueuerint ad terrorem incutiendū hosti. Polybius apud Suidam, Cum luna defectum passa esset temporibus Persei Macedonū regis, vulgo rumor increbuit, regis interitum significari. Eaq; res pariter & Romanis addidit animos, & Macedones consternauit. Deinde subnectēs adagium, Οὕτως, inquit, ἀληθές ἐστι τὸ περιφερόμενον, ὅτι πολλὰ κενὰ τοῦ πολέμου. id est, Itaque verum est, quod vulgo circūfertur: Multa esse inania belli. M. Tullius. Epistolarum ad Atticum lib. 5. Interim scis esse quędam: πανικὰ, dici item τινὰ κενὰ τοῦ πολέμου, rumore aductus nostri. Plutarchus in commentario: περὶ τοῦ ἀκούειν, ὥς γὰρ πολέμου καὶ ἀκροάσεως πολλὰ τὰ κενά ἐστιν. id est, Vt enim belli, sic & auditionis multa inania sunt. Respexit huc Q. Curtius libro tertio, Fama bella stare, & eum qui recedat fugere credi. Ac rursum libro quinto, Ac fama maximum vtique in bello monumentum. Itē libro octauo, Fama enim bella constat, & sæpe etiam quod falso creditum est, viri vicem obtinuit. Sed apertius libro septimo. Ea res, sicuti pleraq; belli vana & inania, barbaros ad deditionem traxit.

Militauit cum Erasinade.

Ἐστρατήγησε μετ᾽ ἐρασινάδου. id est, Militauit cum Erasinade. Vulgo per iocum dicebatur de his, quibus res vndequaque male procederēt. Erasinades dux quidam Arginusam obsederat. Infeliciter autem pugnatum est, ad internicionem extinctis cum aliis quotquot resistebant, inter quos erant Thrasyllus & Pericles, tum ipso duce. Huius Erasi-

nade malis & illud accessit, quod accusatus est, quod pecunias Hellesponticas furatus esset. Huiusmodi ferme Suidas.

Mulieri ne credas, ne mortuæ quidem.

Γυναικὶ μὴ πίστευε μηδ᾽ ἂν ἀποθανῇ. id est, Ne fidem habeas, nec emorienti feminæ. Hyperbole prouerbialis. Vsqueadeo nō est fidendum mulieri, vt etiam si moriētem videas, putes fingere. De nouerca, quæ sepulta quoque priuignum interemit, illapsa in pueri caput pyramide, meminimus alias. Refertur à Diogeniano.

Mulierum exitia.

Γυναικῶν ὄλεθροι. id est, Mulierum exitia. De his qui funditus ac miserabiliter pereunt. Mulieres enim omnium fere calamitatum auctores fuisse viris dicuntur. Testis Pandora Hesiodia, testis bellum Troianum, testis Hercules à Deianira extinctus, testis Danaidum fabula, testis Lemniarum mulierum historia testis Cleopatra. Quamquam hæc magis cōueniebat stultitiæ virorum adscribere, qui tantum indulgeant mulierculis, vt velut amētes amore, in quoduis malum sequantur: cum par fuerit, vt illis moderātibus, mulier natura stultitior, simul & imbecillior, minus desiperet. Quod enim animus est corpori, id virū oportebat esse mulieri. Verum quemadmodum vulgus sua vitia corpori imputat, cum ab animo proficiscantur, & stulti principes in sanissimos bellorum tumultus imputant populo, quorū ipsi sunt auctores: ita viri reiiciunt in fęminas, si quid ipsi delirauerint.

Multa noris oportet, quibus Deum fallas.

Πολλὰ κεν εἰδείης οἷς τὸν θεὸν ἐξαπατήσαις. i.
Multa scienda, Deo quibus ipsi imponere possis.

Vbi quis fucum facere conatur ei, cui difficile sit dare verba, propter astutiam singularem. Ab oraculo natum adagium. Sententiā aliter extulit Pindarus in Pythiis, hymno tertio de Apolline loquens: ψευδέων οὐχ ἅπτεται, κλέπτει τέ μιν οὐ θεὸς, οὐ βροτὸς, ἔργοις οὔτε βουλαῖς. id est, Mendaciis non vtitur. Fallit autem illum non Deus, non homo, nec factis neque consiliis.

Multi Mannij Ariciæ.

Mannivs apud Festum Pompeium, Dianę Aricinæ lucum, qui & ipse Aricinus dictus est, consecrasse legitur. Ex hoc Mannio Aricio, viro laudatissimo, quam plurimi extiterunt viri item clarissimi, eodem nomine, vt hinc natum prouerbium: Multos Aricię Mannios esse. Sed longe dissentit Asinius Capito, existimans prouerbium conuenire in deformes; verum hic locus apud Festum ita mendis corruptus est, vt nihil certi possit elici, præter hæc quæ retulimus.

Murus aheneus.

Mvrvs aheneus apud Horatium in Epistolis, vsurpatur pro certo & immutabili animi decreto, schemate nimirū prouerbiali:

Hic murus aheneus esto,
Nil conscire sibi, nulla pallescere culpa.

Vegetius grauem armaturam murum ferreum exercitus appellat, veluti solitum & inexpugnabile munimentum. Adsimili figura Pindarus Olympiacon secundo, Hectorem appellat ἄμαχον, ἀστραβῆ κίονα. id est, inexpugnabilem, immobilem columnam.

Multi te oderint, si teipsum amas.

Πολλοί σε τοι μισοῦσιν, ἂν σαυτὸν φιλῇς. id est, Multi te oderint, si temetipsum diligas. Deterret à fastu prouerbium & à Philautia. Multis enim displiceat oportet, qui sibi nimium placet. Contra modestia, præcipua fauoris & beneuolentiæ conciliatrix. Suidas ait, nymphas fastiditas à Narcisso hoc dixisse quod modo retulimus. Concinit huic senarius ille:

Λίαν φιλῶν σεαυτὸν οὐχ ἕξεις φίλον. id est,
Nemo erit amicus, ipse si te ames nimis.

Nulli minus sunt adpositi ad mutuū amorem ac beneuolentiam, quam qui sese vehementer amant.

Malorum panegyris.

Κακῶν πανήγυρις. id est, Malorum panegyris. De malis agminatim ingruentibus, & inuicē sibi succedentibus. Panegyris enim apud Græcos dicebatur solemnis ille populi conuētus, ad ludos festos celebrandos, voce hinc composita, quod festis diebus vniuersi conuenirent. Pisides apud Suidam:

Καὶ πάντες, ὥσπερ ἐν κακῶν πανηγύρει,
Ἄλλος κατ᾽ ἄλλην συμφορὰν ἐδυστύχει. id est,

Omnes

Omnes simul malorum vt in panegyre
Alios tenebat aliud infortunium.
Homerus Iliados τ.
Ὥς μοι δέχεται κακὸν ἐκ κακοῦ αἰεί. id est,
Tristia perpetuo vt mihi tristibus excipiuntur.
Hipponax apud Athenæum libro 15.
Ἀνδρῶν οἱ καὶ νῦν κίει κακῶν κακὰ ἐκφωδοῦσι,
Claudicat carmen, sed recta incedet, si tollas καὶ vel νῦν, & pro κίει legas κεῖει. Ausonius in carmine non ineleganter appellat catenatos labores, quod molestia molestiam excipiat in vita mortalium.

Magis impius Hippomene.

Ἀσεβέστερος Ἱππομένης. id est, Magis impius, quàm Hippomenes. Hic Atheniensiũ principes filiam a ciue quopiam vitiatam, vna cum equo feroci cõclusit in domicilio: nec huic nec illi cibum præbens. Equus igitur fame in rabiem actus, puellam adortus confecit, deinde periit ipse quoque pabuli videlicet inopia: post hæc pater domum est demolitus, loco nomen inditum, equi & puellæ. Recenset adagium Diogenianus.

Maniuoro vinculo.

Χειροβρῶτι δεσμῷ, id est, Maniuoro vinculo. Sic quispiam appellauit manicas vestium Ponticarum, quod manus offendant, atterantque. Idem obiicitur Troianis, apud Vergilium:
Et tunicæ manicas & habent redimicula mitræ.
Recenset Zenodotus.

Malum Hercules.

Μῆλον Ἡρακλῆς. id est, Malum Hercules. Dici conueniet, vbi quis munuscula, quantũuis pusilla boni consulit. Apollodorus apud Zenodotũ in libris De diis prodidit, apud Athenienses Herculi Alexicaco, hoc est, depulsori malorum, peculiare quoddam victimæ genus immolari solere. Cum enim eueniisset aliquando, vt bos, quem erant mactaturi, profugisset, malo arrepto subditisque ceu crurum vice quattuor ramis, additis itẽ cornuum loco duobus, bouis imaginẽ quandam repræsentarunt, atque id ridiculũ simulacrum vice bouis immolarunt Herculi, quæ quidem res in vulgi fabulam abiit. Idẽ est cum eo, quod ante retulimus: μήλιος Ἡρακλῆς. id est, Pomaceus Hercules, nisi quod vnius voculæ commutatione nonnihil immutatus est & vsus prouerbii: nam illud de contempto dicitur, hoc de boni consulente.

Manum habere sub pallio.

MANUM habere sub pallio dicuntur, qui languent otio. Quintilianus libro duodecimo damnat eos, qui nunquam cõmouentur inter agendum semperque manũ, quod aiunt, habent sub pallio. Quapropter, inquit, mihi falli multum videntur, qui solos esse Atticos credunt tenues & lucidos & significantes, sed quadam eloquentiæ frugalitate contentos, ac semper manum intra pallium continentes. Hactenus Fabius. Sumptum est a gestu rhetorum. Nam qui languent, manum occultant sub pallio, qui commoti sunt, proferunt: & agitatione manus brachiique pronunciabãtur ea quæ contentionis plusculum haberent. Subindicat hoc & Aeschines in oratione contra Timarchum, de sobrietate priscorum rhetorum loquens: ὥστε ὃ νυνὶ πάντες ἐν ἔθει πράττομεν, τὸ τὴν χεῖρα ἔξω ἔχοντες λέγειν, τότε τοῦτο θρασύ τι ἐδόκει εἶναι, καὶ εὐλαβοῦντο αὐτὸ πράττειν. id est, Itaque quod nunc omnes ex more facimus, vt inter dicendum manum extra pallium habeamus, tum temporis confidentiæ tribuebatur ac verebantur id facere. Addit Salamine spectari statuam Solonis manum intra pallium habentis.

In sinu manum habere.

IN sinu manum habere, dixit Theocritus, tenaces & ad largiendum pigros. Sic enim ait in Charitibus:
Νενίκηται δ᾽ ὑπὸ κερδέων
Πᾶς δ᾽ ὑπὸ κόλπῳ χεῖρας ἔχων, πόθεν οἴσεται ἀθρεῖ
Ἄργυρος. id est,
Lucriq; cupidine victus
Inque sinu vnusquisque manus habet, illud & vnum
Spectat, qua ratione sibi aucta pecunia crescat.
Porro quod ait Sceuola lib. Pandect. 22. Titulo de probationibus: In sinu meo habui, pro eo quod est, in potestate mea clam habui, magis pertinet ad illud qđ alibi nobis dictũ est, in sinu gaudere. Verba Caii sunt hæc: Titio centum do, lego quæ mihi pertulit, quæ ideo ei non caui, quod omnem fortu-

fortunam & substantiam, si quam à matre susceperat, in sinu meo habui sine vlla cautione.

Præmansum in os inserere.

M. TVLLIVS in Oratore suo, lib. 2. prouerbii vice vsurpat, præmansum in os inserere, pro eo quod est; rem in docendo nimis enucleate, nimisque frustulatim tradere. Quod facere quidam adsolēt, qui velut ingeniis auditorum diffidant ita nihil omittunt, inculcantes etiam minutissimas nugas. Sumpta est figura à nutricibus, quæ pueris adhuc edentulis cibum præmansum in os inserunt. Verba Tullii sunt hęc; Ego autem si quem nunc plane rudem institui ad dicendum velim, his potius tradam, adsiduis vno opere eandem incudem die noctuq; tundentibus, qui omnes tenuissimas particulas, atque omnia minima mansa, vt aiunt nutrices, infantibus pueris in os inserant. Aulus Gellius Noctium Atticarum libro quarto cap. 1. etiam si locus hic deprauatus sit. Sic enim habent codices vulgati: Nam hoc quidem peruulgatum est, diffinitionem omnem ex genere & differētia consistere. Sed si item prēmandere, quod aiunt, postulas, faciam sane id quoq; honoris tui gratia legendum videtur, Sed si idem me tibi præmandere, quod aiunt, postulas. Præmandere dixit, pro eo quod est, plus quàm crasse explicare rem alioqui non difficilem, nisi siquis plane sit puer. Hoc adagii manet etiam hodie, cum aiunt: An non sat tibi datam occasionem esse. Num postulas, vt tibi præmandatur etiā? Non dissimile est huic, quod idem Cicero scripsit ad Atticum. Sed hęc hactenus, ne videar περὶ μικρὰ σπουδάζειν. etsi nunc quidem maxima mihi sunt hæc. Et Græci μικρολογεῖν aiunt, pro eo quod est, circa minutula quempiam anxium esse.

Mali thripes, mali ipes.

Κακαὶ μὲν θρίπες, κακαὶ δὲ ἶπες. id est, Mala quidem thripes mala rursum ipes. De duplici malo dici solitum, vt non magni referat, vtrum elegeris. Thris enim Græcis vermiculus est, qui lignis innascitur, materiasq; vitiat. Ips item cornibus & vitibus infestus. Extat apud eundem Diogenianum.

Mali bibunt improbitatis fecem.

Κακοὶ πίνουσι πονηρίας τὴν ὀμίχλην. id est, Mali bibunt iniquitatis turbidum.

Græcus versiculus videtur inuersione dictionum deprauatus, quod non raro nobis deprehensum est. Constabit hoc pacto:

Πίνουσ' ὀμίχλην τῆς πονηρίας κακοί, siue οἱ κακοὶ πονηρίας.

Dici solitum, vbi pœna maleficis digna meritis contigisset. Trāslatum apparet ab iis, qui vino limpido epoto, tandem ad fecem vsque proueniunt. Itaque voluptatem ex malefactis perceptam dolor supplicii consequitur.

Lydio more.

Λυδίῳ νόμῳ, id est, Lydia lege, siue Lydia cantione. Conuenit quoties ariolatur aliquis, & auguriis diuinationibusq; seruit. Hac enim superstitione Lydi laborasse ferūtur. Adlusit ad harmoniæ genus quod Lydium dicitur. Nam & magorum preces, incantamenta vocantur & carmina. Meminit Diogenianus, & item Hesychius, putans idem esse λυδίῳ νόμῳ, ac si dicas μυσῷ νόμῳ, quod Lydi profecti sunt a Mysis, & ipsi diuinationibus deditissimi. Addit aliam caussam, quod Lydi flammeis muliebribus soleant ornare capita, vnde quadrare videtur in effeminatos. Atqui si nobis quoque diuinare liceret, Lydi curribus & equitatu valuisse leguntur, ita λύδιος νόμος idem erit, cum eo qui apud Suidam dicitur ἁρμάτιος νόμος, siue ἁρμάτιον μέλος, ita dictum quod primum inuentum sit de Hectore, qui curru trahebatur, vt narrat Homerus.

Lydi mali, post hos Aegyptij &c.

Λυδοὶ πονηροί, δεύτεροι δ' Αἰγύπτιοι,
Τρίτοι δὲ πάντων Κᾶρες ἐξωλέστατοι. id est,
Lydi improbi, post hos secundi Aegyptii,
Tertiiq; Cares perditissimi omnium.

Tempestiuiter vtemur, si quādo mali cum malis conferentur, & collatus cum sceleratioribus, ita demum minus illaudatus aliquis videtur. Velut apud Athenæum Antiphanes cum ἰχθυοπώλας fecisset omniū sceleratissimos, tamen excepit mensarios, his quoque nocentiores. Diogenianus.

Lutum sanguine maceratum.

THEODORVS Gadareus Tiberii Cæsaris in arte rhetorica præceptor, perspiciens in eo adhuc adolescente sæuitiam quādam cum ingenii stupore coniunctam, inter obiurgandum

iurgandum illum, subinde vocare solet: πηλὸν αἵματι συμπεφυρμένον, id est, Lutum sanguine maceratum, luto tarditatem innuēs, sanguine crudelitatem. Auctor Suetonius. Nō omnino dissimile, quod scurra quispiā Athenis iecit in Syllam: συκάμινόν ἐσθ' ὁ σύλλας, ἀλφίτῳ πεπασμένον, id est, Morū est Sylla, farina variegatum. Quod enim Plutarchus dixit συκάμινον, interpres vertit morū. Notauit autem formam Syllæ in cuius facie alioqui candida, sublucebat rubor non perpetuus, sed veluti maculis inspersis.

Liberæ capræ ab aratro.

Ἐλεύθεραι αἶγες ἀρότρων,
Immunes capræ ab aratris.
Hemistichium heroici carminis prouerbiale, dictum olim ab iis qui se ab onere quopiam, aut molestia liberatos gloriētur. Veluti si quis parasitus iactet, fœlicitatem suam, quod ad reipub. munia non vocetur, cum ad nullam honestam functionē sit adpositus. Zenodotus auctor.

Lis litem serit.

Ἔρις δ' ἔριν ἀντιφυτεύει. id est,
At lis seritur de lite vicissim.
Hemistichium est heroicum. Resecanda iniuria est, non retalianda. Alioqui quis erit reciprocandi malis finis, si vicissim contumelia contumeliæ reddatur? Carmen extat inter præcepta Phocylidis,
Πειθὼ μὲν γὰρ ὄνειαρ, ἔρις δ' ἔριν ἀντιφυτεύει.
Germanum illi, quod alio commemorauimus loco:
Δίκη δίκην ἔτικτε, καὶ βλάβην βλάβη. id est,
Litem parit lis, noxa item noxam serit.

Lignum tortum haud vnquam rectum.

Ξύλον ἀγκύλον, οὐδέποτ' ὀρθόν. id est,
Numquam rectum tortile lignum.
Hemistichium Heroici carminis est hoc, Distorta, prauaque ingenia, vix vnquam ad bonam frugem traducuntur. Qui semel inueterauit in vitiis, raro fit vt ad bonam mentem redeat. Effertur ad hunc modum: τὸ ξύλον σκαμβὸν, οὐδέποτ' ὀρθὸν, id est, Lignū prauum numquam rectum. Vsurpauit Galenus libro de pulsuum differentia quarto: ἐκείνοις μὲν οὐδὲν ἀποκρινόμενοι, πρὸς δὲ ἡμᾶς αὐτοὺς λέγοντες τὸ τοῦ κωμικοῦ, ὡς οὔτε στρεβλὸν ὀρθοῦται ξύλον, οὔτε γεράνδρυον μετατεθὲν μοχλεύεται, id est, Illis quidem nihil respondentes: ceterum apud nos ipsos dicentes illud è comœdia, quod nec tortum lignum fit rectū, nec arbor annosa, si transferatur, emittit stolones. Hic pro ἡμᾶς, excusum erat ὑμᾶς, pro γεράνδρυον, γεράνδρον. Id admonuisse referebat, ne quis hanc scripturam corrumperet. Posterius hoc prouerbium ante recensuimus. Horatius metaphoram vnde ducta sit, ostendit:
Naturam, inquiens, expellas furca, tamen vsque recurrit.
Indicat enim ductam esse ab iis, qui furca admota conantur arboris distortæ vitium emendare. Confirmat hoc & sententia prouerbialis:
Φύσιν πονηρὰν μεταβαλεῖν οὐ ῥᾴδιον. id est,
Ingenia praua vertere haud procliue sit.

Lesbus digna.

Λεσβίων ἄξια, id est, Lesbiis digna. De rebus irritis dicebatur, ob id, quod Lesbii ob vanitatem vulgo male audirent. Fortassis non male quadrarit & in sordidos atque impuros. Nam hæc etiam nota quondam illis inusta est. Vnde λεσβιάζειν dictum, pro eo quod est, polluere & conspurcare, Aristophanes,
Μέλλουσαν ἤδη λεσβιεῖν τοὺς ξυμπότας. i.
Spurcabit, ac iam polluet conuiuium.

Lemnia manu.

Λημνίᾳ χειρὶ, id est, Lemnia manu, dictum est pro eo quod est, nefaria, impia, crudeli. Natum ab historia prouerbium, quam alias retulimus in Lemnio malo.

Lepus apparens, infortunatum facit iter.

Φανεὶς ὁ λαγὼς δυστυχεῖς ποιεῖ τρίβους. id est,
Inauspicatum iter obuius facit lepus.
Vulgo creditum etiam his temporibus, occursum leporis omen esse parum felix, iter ingressis torqueri potest ad interuentum cuiuspiam, qui videatur incommodum aliquod adlaturus. Meminit Suidas.

Lingua bellare.

Γλώττῃ πολεμίζειν, i. Lingua bellare dicuntur, qui magnifice conuitiantur, ac minantur hosti, sed cum tutū est. Sic enim Menelaus Græcorum ignauiam incusat Iliados H.
Ὤμοι ἀπειλητῆρες ἀχαιΐδες οὐκ ἔτ' ἀχαιοί. i.
Heu Graiæ neque iam Graii, tantumque minaces.

Adlusit

Adlusit huc & Vergilius in Aeneide:

An tibi Mauors
Ventosa in lingua, pedibusque fugacibus istis
Semper erit?

Hęc enim Turnus in Dracem lingua pollentem in consiliis, alioquin imbellem. Idē Rutulos maledicos facit:

O verę Phrygiæ, neque enim Phryges.
Et tunicæ manicas & habent redimicula mitræ.

Sic autem loquitur Hector apud eundem Homerum, Iliados υ.

Κάμεν ἐγὼν ἐπέεσσι καὶ ἀθανάτοισι μαχοίμην,
Εγχεῖ δ' ἀργαλέον ἐπειὴ πολὺ φέρτεροί εἰσιν. id est,
Sane ego vel diuis possim contendere lingua,
Verum hasta durum, multo quia viribus illi
Præcellunt

Porro vera fortitudo neque maledica est, neque minax. id quod innuit Homerus Iliad. libro 5.

Τὸν δ' οὔτι προσέφη κορυθαίολος ἕκτωρ,
Αλλὰ παρήϊξεν λελιημένος. id est,
Huic nihil omnino respondit belliger Hector,
Quin mage cominus insiliit,

Et eiusdem operis libro tertio fingit Græcos tacitos in prælium ire:

Οἱ δ' ἄρ' ἴσαν σιγῇ μένεα πνείοντες ἀχαιοὶ
Εν θυμῷ μεμαῶτες ἀλεξέμεν ἀλλήλοισιν. id est,
Ast hiant taciti, vim spirantes Danaidæ,
Atque animo prompti auxilium sibi ferre vicissim.

Et Aristophanes in Nebulis:

Γρήτων βουλεύων καὶ τῇ γλώττῃ πολεμίζων, i.
Poscens consultans, & lingua prælia miscens.

De his eleganter apud Liuium dictum libro ab vrbe cond. 7. In castris feroces, in acie pauidi. Apuleius verbo festiuiter nouato, verbigerari dixit, pro verbis digladiari. Et Hesychius indicat: γλωσσάσπιδας dictos, qui pro armis lingua vterentur. Hoc nomine signari possent & qui aspidis venenū in lingua circumferunt. Heraclitus ad Hermodorum: ἐν ταῖς γλώτταις ἔχετε τὰ ὅπλα ἀπεστερηκότες χρήματα. id est, In linguis habetis arma, posteaquam abstulistis pecunias. Causidicorum, ac rhetorum est: γλώσσαις πολεμίζειν ἠδὲ μάχεσθαι. id est, Linguis bellare atque pugnare.

Larus hians.

Λάρος κεχηνώς, id est, Larus hians. Dicebatur, vbi quis auidius inhiaret prædæ. Est enim Larus auis auida, voraxque, quam eandem Græci κέπφον appellant. Aristophanes in Equitibus:

Λάρος κεχηνὼς ἐπὶ πέτρας δημηγορῶν.

Quæ Latine quidem commode reddi non possunt. Cleonem enim ob rapacitatem Larum vocat, quod quemadmodum auis in scopulis obuersatur, siquid piscium possit venari, ita ille versaretur in Reipublicę negotiis administrandis, suum interim agens negotium. Plutarchus apud Athenæum libro Conuiuialium tertio:

Στῆ δ' ἄρ' ἐπ' οὐδὸν ἰών, κνίσσευεν δὲ οἱ ἐγγὺς παρεστὼς
Χαιρεφόων, πεινῶντι λάρῳ ὄρνιθι ἐοικώς. id est,
At vero adueniens in limine stabat
Chærephoō parasitus ei vicinus, aui non
Dissimilis, vulgo dicta est Larus, esurieti.

Apud eundem libro octauo refertur hic trimeter,

Ὀψοφάγους ὥστε τοὺς λάρους εἶναι σύρους. id est,
Esse vti laros opsoniorum auidos Syros.

Larum Theodorus Gaza vertit Gauiam, cuius mentionem facit Plinius, inter maritimas Halcyonem & mergum, lib. decimo capite trigesimosecundo.

Late viuens.

Λάθε βιώσας, id est, Falle viuens. Admonet adagium, in humili fortuna vitam esse feliciorem iis qui obscure viuunt, & à publicis negotiis ita semoti, vt cum vita decessissent, nemo illos vixisse sentiret. Nam λάθε βιώσας, ad verbum commode non potest reddi, verum hanc habet sententiam, quasi dicas, nemo te sentiat in vita fuisse. De hoc adagio recte dictum sit necne Plutarchus commentarium conscripsit, si modo non fallit inscriptio. Adlusit ad id Horatius:

Nec vixit male, qui natus moriensque fefellit,

Id est, quem nemo sensit, nec prodeuntem in hanc vitam, nec excedentem e vita. Adlusit huc, ni fallimur, Ouidius in libris Tristium:

Crede mihi, bene qui latuit, bene vixit & intra
Fortunam debet quisque manere suam.

Recense-

Recẽsetur apud Suidã prouerbii nomine.

Labyrinthus.

Λαβύρινθον, id est, Labyrinthum olim vocabãt orationem, aut rem quampiam vehemẽter impeditam & inextricabilẽ. Veluti si quis philosophiæ studium Labyrinthum vocet, quod semel ingressis nullus vnquã sit exitus. Aut voluptatis studium Labyrinthum vocet, quod aditus ad eam procliuis, exitus difficillimus. Sumptum à Labyrintho Dædali, quod antrum fabulæ ponunt in Creta, sinuosum & inexplicabilibus ambagibus inextricabile, in quo seruabatur Minotaurus. Dictum putat Suidas παρὰ τὸ μὴ θύραν λαβεῖν, id est, quod ostium non habeat, indicans & in garrulos ac nugaces competere, qui sermonis nullum inueniunt exitum, si semel garrire cœperint. Gregorius Theologus in epistola ad Eusebium Cæsariensem, torquet in versipellem: ἐπειδὴ πρὸς ἄνδρα ποιοῦμαι τοὺς λόγους ὅτι ἀγαπῶντα τὸ ψεῦδος, καὶ τὸ ἐν ἑτέρῳ φωρᾶσαι πάντων ὀξύτατον, κἂν ὅτι μάλιστα σοφοῖς πλέκηται καὶ ποικίλοις λαβυρίνθοις, id est, Quoniã cum eo viro loquor, qui non solum non amet mendacium, sed & qui in alio possit quam ocyssime deprehẽdere, etiamsi vel maxime callidis variisq; labyrinthis inuoluatur. Huic non dissimilis erat Mæander. Id erat picturæ, genus ortum ab exemplo labyrinthorum cuiusmodi videmus & hodie in nonnullis pauimentis. Vtitur Prudentius in carmine, cuius initium Cultor Dei:

O tortuose serpens
Qui mille per Mæandros,
Frondesque flexuosas
Agitas quieta corda.

Hinc & Mæandro Lydiæ fluuio nomen, qđ flexuosus erret.

Labore laboriosus.

Πόνῳ πονηρός, id est, Labore laboriosus. Ipsa figura hyperbolen habet laboris immodici. Refertur à Suida prouerbii titulo: Hac forma Theophilus apud Athenæum li. 13. dixit de insigniter formosa & procera: κάλλει καλῆς, μεγέθει μεγάλη, τέχνῃ σοφῆς, Quasi dicas, forma formosam, magnitudine magnam, arte artificem, siue sapientia sapientem. Extat autem apud Aristophanem in Lysistrata. Subest autem & iocus ob amphibologiam vocis, πονηρὸς enim Græcis vt laboriosum ac miserum ita significat & malum astutumque.

Laciadæ.

Ὦ Λακιάδαι, id est, Laciadæ, vulgatum conuitium in mœchos. Populus quispiam est Atticæ Laciadarum, tribus Oeneidis, apud quos ingens raphanorum copia. His autẽ vtebantur in adulteros deprehẽsos ludibrii caussa. Refertur apud Suidam.

Laborem serere.

Πόνον σπείρειν, i. Laborẽ serere, vulgo dicebantur, qui frustra laborarent, quasi nihil fructus a labore reportaturi, prẹter laborem ipsum. Auctor Diogenianus.

Labrax Milesius.

Λάβραξ μιλήσιος, id est, Labrax Milesius. In stolidum & auidũ dicebatur. Labrax enim piscis genus lato oris rictu, vnde escam totam vna cum ære, faucibus corripit, atque ob id facile capitur. Vnde apud Plautum lenoni Labracis nomen. Aristoteles hunc adnumerat inter eos, qui præda laniatuq; viuunt. Lingua est ossea, & adfixa, cor triangulum. Aristophanes apud Athenẹũ lib. 7. labracem piscium sapientissimũ appellat:

Λάβραξ ὁ πάντων ἰχθύων σοφώτατος.

Apud Miletum Asiæ ciuitatem prægrandes, & item plurimi Labraces esse dicuntur propter stagnum influens in mare. Gaudet enim hic piscis aqua dulci. Aristophanes in Equitibus:

Ἀλλ᾽ οὐ λάβρακας καταφαγὼν μιλησίους
Χολοκύσεις. id est,
Haud cum lupos voraueris Milesios,
Facies tumultum.

Nam quidam hunc piscem esse putant, qui Latine Lupus dicitur.

Lauares peliam.

Λούσεις τὸν πελίαν, id est, Laues Peliam. Dictũ apparat, vbi quis salutem pollicitus adfert exitium. Aut vbi quis prodesse conatus, ingens addit malum. Ductum à notissima Peliæ fabula, quem dum filię a Medea persuasæ student ad iuuentam reuocare, lebeti feruenti impositum occiderunt. Fortassis non intempestiuiter dicetur, vbi quis falsa spe ductus inanem sumit operam. Veluti si quis arte, quam vocant Alchimicam fretus,

fretus, sibi promittat futurum, vt è stanno fiat argentum, ex ære aurum. Refertur in adagiorum collectaneis, quæ Plutarchi feruntur nomine.

Iterum atque iterum ad Pythum via.

Αὖθις αὖ πυθώδ' ὁδός. id est,
Iterum atque iterum Pythum versus via.
Dictum de iis, qui molesti sunt eadem de re iterum atq; iterum percũctãdo. Quemadmodum solent ignari viæ, quencumque obuium habuerint, de via rogare. Porro Pythus ciuitas Apollini sacra, quæ visebatur a plerisque. Apparet è comœdia sumptum. Est enim hemistichium iambicum: verum ex qua non indicat Diogenianus, & nobis nõ succurrit. Finitimum illi, ὁ Δὶ ὁ σκορίνθος, id est, Iouis Corinthus.

Cum Delphis sacrificauerit, ipse carnes absumit.

PLVTARCHVS septimo libro τῶν συμποσιακῶν, hunc senarium veluti prouerbialiter citat:

Δελφοῖσι θύσας αὐτὸς ὀψωνεῖ κρέας. id est,
Carne ipse Delphis immolata vescitur.
Ostendit dici solitũ de iis, qui vocatis conuiuis ipsi cibos adpositos deuorant, vt illis spectare tantum liceat, non vesci. In Delphicis enim sacris, is qui immolarat victimam, ea vescebatur. Cõtra fiebat his sacris, quæ Hecatæ inferebantur, ex quibus nihil redibat ad eum, qui offerebat, præter fumũ & tumultum. Quamquam & in diuersum sensum accipi potest, vt intelligamus Delphicum sacerdotem nihil impertiri de victima ei qui victimam dedit: ita fit aliquoties, vt edax conuiua, seu pluribus adductis edacibus vmbris, velut harpyis, cœnã oẽm deuoret, esuriente qui vocauit. Adagium torqueri potest etiam ad illos, qui beneficio, qđ alii dedisse videntur, ipsi fruuntur.

Ἰσθμιάζειν.

Ἰσθμιάζειν olim dicebantur, qui parum cõmode, parumq́ue salubriter viuerent, propterea quod Isthmiorum ludorum tẽpus morbis esset obnoxium, ob ingentem hominũ conuentũ. Meminit Suidas & Hesychius. Fortasse non absurde dicetur in hos, qui frustra conantur, propter Isthmi professionem à multis infeliciter tentatam. Qua de re dictum est nobis alibi copiosius.

Hyperberetæa.

ὑπερβερεταῖα. id est, Hyperberetæa, dicebantur olim admodum serotina, quæq; vix tandem aduenirent. Apud Macedones extremus anni mẽsis ὑπερβερεταῖος appellabatur. Vnde quæ in longum proferebantur, Hyperberetæa dicebantur, perinde quasi apud Latinos dicas decembria. Et ὑπερβερεταῖοι, comperendinatores. Suidas existimat eum esse mensem apud Macedones, quem nos octobrem vocamus, quod tum sera sit æstas, & quæ tum proueniunt, post legitimũ tempus prouenire videantur.

Vlyssis remigium.

HOMINES nequam & voluptatibus addictos Horatius in epistolis Vlyssis remigium appellauit, prouerbiali nimirum figura:
Remigium vitiosum Ithacensis Vlyssi.
Vt qui nec a Circes poculis temperarint, nec a Lotophagis auelli potuerint, nec a Solis bubus abstinuerint. Vnde Homerus Odysseæ primo:
Αὐτῶν γὰρ σφετέρῃσιν ἀτασθαλίῃσιν ὄλοντο
Νήπιοι.
Ipsorum siquidem vecordia perdidit illos
Amentes.
Non dissimili figura dixit, sponsos Penelopes, & Alcinoos, voluptarios & virtutis negligentes. Item alio loco Phæacem appellat, nitidum & bene curata cute:
Vt possim pinguis Phæaxq; reuerti.
De Phæacibus Homerus Odysseæ lib. 8.
Αἰεὶ δ' ἡμῖν δαίς τε φίλη κίθαρίς τε χοροί τε
Εἵματά τ' ἐξημοιβὰ, λοετρά τε θερμὰ καὶ εὐναί. id est,
Nos vero semper capiunt, citharæq; chorique,
Et variæ vestes, & balnea calda, thoriq;
Idem de procis Penelopes, Odysseæ libro primo:
Τούτοισιν μὲν ταῦτα μέλει, κίθαρις καὶ ἀοιδὴ,
Ῥεῖ', ἐπεὶ ἀλλότριον βίοτον νήποινον ἔδουσιν, i.
Istos solicitant hæc, concentus, citharæq;
Et facile, vt qui aliena fient impune vorantes.

Zaleuci lex.

Ζαλεύκου νόμος, id est, Zaleuci lex. De edicto mandatoque plus satis rigido parumq; humano dicebatur. Zeleucus quidam Locrensibus

sibus iis, qui vocantur Epizephyrii, leges tulit acerbiores, quales feruntur & Draconis fuisse leges apud Athenienses, vere Draconis, vt ille dixit, non hominis. Non dissimile illis: Manliana imperia, & Phalaridis imperium. Meminit historiæ Valerius Maximus lib. 7. cap. 5. Etenim cum filius Zaleuci secundum ius ab eo constitutum ob crimen adulterii vtroque oculo carere deberet, ac tota ciuitas in honorem pœnā adolescenti remitteret, repugnauit aliquandiu, postremo populi victus precibus suo prius, deinde filii oculo eruto, salua lege, supplicii modum temperauit.

Zopyri talenta.

Ζωπύρȣ τάλαντα, id est, Zopyri talenta. De præclaris factis, magnoque æstimandis. Hic Zopyrus Darii regis amicus erat, qui sibi nares & aures conscidit, & omne corpus flagris cruentauit, vt iis argumentis Babyloniis fidē faceret, se Dario male velle, a quo tam immaniter esset acceptus. Itaque Babyloniorum ciuitatem ingressus, eam Dario prodidit. Vnde Darium dixisse ferunt, se vnum Zopyrum integrum malle, quā centum Babylonas capere. Et oblato malogranato, tantum optauit sibi Zopyrorū, quantum ibi granorum inesset, vt narrat Herodotus libro tertio. Meminit Plutarchus in apophthegmatis. Adagium recenset Zenodotus.

Vna scutica omnes impellit.

Μία μάστιξ πάντας ἐλαύνει. id est, Vna scutica incitat omnes.
Hemistichium Heroicum de negotio dictū, quod facile fieret, videlicet a promptis omnibus, ac suapte sponte currentibus. Fortassis apte dicetur & in bos, quos eadē caussa impellit, puta eadem spes lucri, studiū commune, idem amor aut odium. Sumptū ab aurigis. Auctor Suidas. Vsurpat Plutarchus in vita Lycurgi, scribens vrbem Lacedæmoniorum: ἀπὸ σκυτάλης μιᾶς καὶ τρίβωνος ἀρχȣσαν τῆς ἑλλάδος ἑκȣσης καὶ βȣλομένης, i. Scytala ac sago imperantem Græciæ spontaneæ volentique.

Tamquam Chalcidica nobis peperit vxor.

Ὥσπερ χαλκιδικὴ τέτοκεν ἡμῖν γυνή, id est, Tamquam Chalcidica peperit nobis vxor. De ea dicebatur, quæ liberos quam plurimos peperisset. Tradunt heroinam quampiā fuisse nomine Comben, cui cognomen fuerit Chalcidi, quod prima arma ærea confecerit. Ea viro coniuncta centum liberos enixa dicitur. Sicuti proditum est in Euboicis annalibus, & attestatur Aristus Salaminius. Quidam ad Chalcidem Eubœæ ciuitatem referunt, quod Chalcidensium officinis ingens armorum æreorum & quadrigarū vis prodiret. Stephanus enim ab officinis ærariis vrbi nomen additum putat. Vsurpare licebit, vbi significabimus, multum litium, bellorum, aut curarum alicunde natum.

His Medus non insidiabitur.

Τάδε μῆδος ȣ̓ φυλάξει, id est, Hæc Medus non obseruabit. Cum Xerxes exercitum in Græciam traducere pararet, vt auctor est apud Zenodotum Dicæarchus, Græci desperatis rebus facultates suas absumpserunt, ne multum reliquum fieret, quod hostis tolleret, ita dicentes, Hæc Medus non obseruabit. Eaque vox in adagium abiit, vbi quis largius impenderet sua, ne venirent in aliorū manus. Veluti si quis pecunias suas erogaret amicis, vt eas liberis turpiter absumpturis subducat, recte dixerit, ταῦτα μῆδος ȣ̓ φυλάξει. Aut si ciuis opulentus pecunias extruendis ædificiis absumat.

In Orci culum incidas.

Αδȣ πρωκτῷ περιπέσοις. id est, In Orci culū incidas. Sermo perniciem & extremum exitium imprecantis. Recensetur à Diogeniano, cognitum illis: βάλλ' ἐς κόρακας. βάλλ' ἐς μακαρίαν.

Inuitus Iupiter nouit.

Ἄκων μὲν ὁ ζεὺς οἶδεν, id est, Inuitus quidē Iupiter nouit. Vbi quis pollicetur quippiam, sed inuitus. In quibusdam codicibus legitur, ἄκων μὲν ὡς ζεὺς οἶδεν, id est, Inuitus tamquam Iupiter cognouit. At videtur & recte quadraturum, vbi serius pœnas dāt nocentes, vt adfine sit ei quod alibi referimus, ζεὺς κατεῖδε χρόνιος εἰς τὰς διφθέρας. Etenim qui sero dat, aut punit, grauatim id facere videtur.

Excubias agere, aut ditari.

Φρȣρεῖν ἢ πλȣτεῖν, id est, Excubias oportet agere, aut diuitem esse. De iis dicebatur, qui

amplíter

ampliter facerent sumptus de alieno. Nam vt diuites, quibus ampla res domi est, large profundunt, ita milites non parcũt opibus alienis, sed prodigunt gnauiter, & scelere parta perdunt sceleratius. Athenienses excubiis agendis insulares magno stipẽdio conducere solebant. Non dissimile illi:

Ἵππος με φέρει, βασιλεὺς με τρέφει, id est, Equus me portat, alit rex.

Intra septimam.

Ἐντὸς ἑβδόμης, id est, Intra septimam. Subaudi lunam. Edictum erat Athenis, ne ante septimum diem mensis, exercitum educerẽt. Recte fortassis vtemur hoc adagio, quoties admonebimus mature, suoque tempore negotium adgrediundum. Meminit Zenodotus, Suidas & Hesychius, nec praeterea quid quam adscribunt. Vide num adlusum sit ad id, quod alio retulimus loco, ἕβδομος βοῦς. id est, septimus bos: &:

Τὸν ἕβδομον βοῦν ἡ σοφὴ παροιμία. id est, Et septimum venustus adagio bouem.

Quod pueris sextum mensem egressis farinaceus bos fingi consueuerit, qui lunae primum apparentis cornua repraesentaret.

In coryla gestaris.

Ἐν κοτύλῃ φέρῃ. id est, In Coryla portaris. Suspicamur dictũ de iis, qui arbitrio alieno, quo libitum esset, hucatque illuc ducerentur. Aut vbi quis indulgentius foueretur. Tractum est adagium à genere lusus puerilis, qui dictus est, ἐν κοτύλῃ. Huius meminit Iulius Pollux libro 9. de rerum vocabulis. Erat autem huiusmodi: Vnus quispiã reductas in tergum manus coniũgebat, stringebatque. Rursum alter impositis in eas genibus tollebatur, suis interim manibus oculos gestantis obtegens. Et ad hunc gestatus modum, ἐν κοτύλῃ portari dicebatur, qp manuum complexu gestaretur. Nã κοτύλη Graecis cum alia permulta, tũ manus etiam cauam partem significat. Hunc lusum Iulius Pollux ait aliis item vocabulis appellari, velut ἱππάδα & κυβησίνδα.

In apes irruisti.

Εἰς μελίττας ἐκώμασας, id est, In apes insilisti. Vbi quis praeter opinionem in ingens agmen, velut examen malorum immergitur, quemadmodũ euenire solet iis, qui imprudentes in apum nidum incidunt. Circũuolantibus & impetentibus vndiq; illis, & fugientem etiam insequentibus, haud facile discedit sine vulnere quisquis inciderit. Solent autem iuuenes comessabundi in conuiuium aequalium irruere, quemadmodum Alcibiades apud Platonem irruit in conuiuium Agathonis. Et Syrus in Adelphis de Demea qui se proripit in conuiuium filii. Abiit, commessatorem haud sane commodum praesertim Ctesiphoni.

Orci galea.

Ἄϊδος κυνῆ, id est, Orci galea; dictitari solitum in eos, qui semet arte quapiam occultarẽt. Paroemiam ad huiusmodi fabulã referunt. Acrisio de masculis liberis tollendis oraculum consulenti responsum est, è Danae filia ipsius nasciturum filium, a quo occidendus esset: itaque territus aereum thalamum subterraneum parauit, in quo filiam inclusam adseruabat, ne cum viro quopiam rem habere posset. Iupiter autem amore virginis correptus, in aurum trãsformauit sese, atq; isa per impluuium in Danaes gremium illapsus, eam grauidam fecit. Natus est Perseus. Quod simulatq; resciisset pater, ipsam matrem vna cum infante, scrinio inclusam in mare praecipitem dedit. Porro scrinio forte fortuna ad Seriphũ insulam delato, Dictys sublatum ad se Perseum aluit. Polydectes autem Dictys frater, qui Seriphiis imperitabat, Danaen amare coepit. Verũ Perseo iam adulto, non potuit ea potiri. Proinde conuocatis amicis, & inter hos Perseo, ait se velle certamen dicere super Hippodamiae Oenomai filiae nuptiis. Perseus autem existimans si cum Gorgonis capite pugnaret, neminem posse obsistere, praeter alia postulauit equos, ductuque Mercuriis ac Palladis peruenit ad Phorci filias, Memphedẽ, Ennyo & Dino. Has aiũt statim natas anus fuisse, tum vnicum dumtaxat oculũ fuisse tribus, vnicum item dentem, his vicissim inter se tres vtebantur. Haec cum Perseus abstulisset, reposcentibus illis, ait redditurũ sese, si viam cõmonstrassent, quae ad nymphas duceret. Erant his nymphis alata talaria, & cibisis quaepiam, quam arculam seu peram putant fuisse. Habebant & Plutonis galeã, quã qui gestaret, is quoscunq; voluisset videbat, ipse nemini cõspicuus. His igitur instructus Perseus, volucer iã ob talaria, sicuti diximus, ad Gorgonas tres sorores,

Euryale, Stheno, Medusa, Erant his capita, draconum squamis obsita, præterea dentes maximi, suum instar, ad hæc manus & alæ, quibus per aera ferebantur. Aderat insuper ea vis, vt obtuentes sese, in saxa verterent. Porro sola Medusa è tribus mortalis erat. Hanc igitur impetit Perseus. Et oculis defixis in clipeum æreum, per quem tamen ipsam Gorgonis imaginem aspiciebat, manũ porrigens, quam Pallas in Medusam dirigebat, caput Medusæ desecuit. Aduolantes reliquæ duæ sorores, Perseum quidem insequebantur, verum cum illum ob galeã Plutonis videre non quirent, retro abiere. Itaq; Perseus reuersus in Seriphum, Polydecten aggressus est, amicorum auxilium implorantem. Quibus ad regiam concurrẽtibus, Perseus Gorgonis ostenso capite, quotquot obtuerentur, in saxa vertit. Sublato igitur Polydecta, & Dicty in fratris locum instituto, Gorgonis caput Palladi dedit, galeã Mercurio, cumque hac peram ac talaria, ille rursum nymphis restituit. Reliquum fabulæ, quã longius prosequitur Zenodotus, quandoquidem ad enarrationẽ adagii nihil attinet, omittimus. Vtitur hoc Plato libro de Republica decimo, dicens semper honesta propter se sequi oportere, etiam si quis Gygis anulum, vel Plutonis habeat galeam. Quibus ex verbis colligitur, eandem esse huius prouerbii sententiam, & illius, γύγου δακτύλιος, id est, Gygis anulus. Vtrumq; enim a simili fabula natum est. Proinde recte accommodabitur & ad eos, qui rara quadam felicitate quidquid volunt officiunt. Cuius generis est etiã illud, virgula diuina. Vsus est & Origenes libro primo aduersus Celsum hæreticum, declarans magis cõuenisse, vt Christus, in Aegyptum fugiens, subduceret sese Herodis insaniæ, quam si sub Plutonis casside latitãs eundem fefellisset. Adagium manasse videtur ex Homero, apud quem Iliados quinto, Pallas sese Orci galea tegit, ne videretur à Marte:

Τὸν μὲν ἄρης ἐν ἀριξεμιαι φόνος, αὐτὰρ ἀθήνη
Δῦν' ἀΐδος κυνέην, μή μιν ἴδοι ὄβριμος ἄρης. i.
Ille quidẽ cecidit iugulatus marte cruẽto.
At se Orci texit galea Tritonia Pallas,
Ne Mars hanc virtute insignis cernere posset.

Admonet interpres prouerbio dici, ἐνδύνειν ἀΐδου κυνέην, i. induere Orci galeam, de homine qui occultis insidiis nocere molitur. Aristophanes ἐν ἀχαρνεῦσιν,

λάβε δ' ἐμοῦ γ' ἕνεκα παρ' ἱερωνύμου,
σκοτοδασυπυκνότριχα τὴν ἄϊδος κυνῆν,
εἶτ' ἐξάνοιγε μηχανὰς τὰς σισύφου. id est,
Meaq; caussa sumito ab Hieronymo,
Orci galeam hispidam nigrantibus pilis,
Dein explicato dolos & artes Sisyphi.

In fermento iacere.

Ἐν τῇ ζύμῃ κεῖσθαι, id est, In fermento iacere dicebantur, qui animo essent ægro, quiq; iracundia turgerent. Plautus in Mercatore, Vxor tua in fermẽto iacet, pro eo quod est, intumescit ira. Idẽ in Cassina, Nunc in fermento tota est. Ita turget mihi. Nota translatio. Fermentum enim & acorem habet & tumorem.

In eo ipso stas lapide, in quo præco prædicat.

CHRYSALVS seruus in Bacchidibus Plauti, senem irridens, quem argento defraudabat, O stulte inquit, nescis nunc vænire te. Atqui in eo adstas lapide, vbi præco prædicat. Quadrabit, vbi quis præsens, videns, audiensque, tamen deluditur. Nam vendi etiam hodie vulgo dicuntur, quibus fit impostura. Quod autem meminit lapidis, id traductum est a lapide quodam editiore, quem Romæ fuisse complurium auctorum testimonio constat, vnde præcones in auctionibus res venales nunciabant. Vnde M. Tullius vilissimos homunculos de lapide emptos appellat. De colono dictum est alibi.

Inus dolores.

Ἰνοῦς ἄχη, id est, Inus dolores. Ino Cadmi filia, ex Athamante duos peperit filios, Learchum & Melicertam, præterea filiam Eurycleam, Athamas autem versus in insaniam, reliquos liberos arcu percussit, occiditque Ino vna cũ Melicerta sese in mare abiecit: Et hanc quidem Megaras vndis adpulsam Megarenses multo cum honore, exceperũt, iusta persoluẽtes. Leucothoe nomine commutato: illum vero Corinthum delatũ, Corinthii sepelierũt, & in eius honorem Isthmios ludos instituerunt: nomine item commutato vocantes Palæmonem. Hinc ortum adagium, vt intolerandum, & exanimantẽ, vt ita dixerimus, dolorem significantes dicerent.

cerent, ἴυγς ἄχη. Nam Achos proprie dolor dicitur apud Græcos, qui prorsus obstupefacit, suiq; sensum adimit homini. Melicrates Tyrius apud eundem Zenodotum, vnde hæc retulimus, fabulā, quæ parœmię dedit occasionem, narrat ad hunc modū. Athamanti prius fuerat vxor Nephele, ex qua duos sustulit liberos, Hellen & Phrixū. Hac defuncta secundam duxit vxorem Ino. Ea veluti nouerca tendens insidias Nepheles liberis, persuasit indigenis mulieribus, vt semina in terram iacienda prius frigerent, id est, adurerent in sartagine. Ceterum vbi res male euenisset, neque quidquam is annus produxisset, Athamas in hac rerum angustia Delphos misit, qui consulerent oraculum. Verum Ino legatos muneribus corrupit, vt domum reuersi dicerent, respōdisse deum, ita demum penuriam annonę depellendam, si Hellen & Phrixū occidissent. Itaque persuasus Athamas, Phrixum & Hellen ad aram admouit immolaturus. Verum dii miserti, aurei velleris ariete vectos illos per aera sustulerunt. Et Helle quidem cum sese in arietis tergo non satis teneret, delapsa est in mare, quod ab ipsa Hellespontică appellatur. Phrixus autem in Colchicam regionem incolumis delatus est. Athamas ira deorum in rabiem versus, Inus liberos aggressus est, quemadmodū modo demonstrauimus.

In omni fabula & Dædali execratio.

Ἐν παντὶ μύθῳ καὶ Δαιδάλου μῦσος, i. In omni fabula & Dædali execratio. Quadrat in auctores atrociū facinorū, aut ingentium calamitatum, vt frequenter illorum incidat mentio, sed non sine detestatione. Tradunt ab hac ortum fabula. Pasiphae regina Cretæ, tauri amore capta, Dædalum exorauit, vt sibi vaccam ligneam ad proximam veræ vaccæ simulationem effingeret. In hac inclusa mulier, e tauro concepit, ac Minotaurum monstrum abominandum peperit. Minos autem certis de caussis iratus, Atheniensibus indixit, vt quotannis septem virgines, & totidem adolescentulos mitterent Minotauro obiiciendos. Horum omnium quoniam Dædalus caussam dedisse videretur, in eum vulgo dira imprecabantur, vnde res in prouerbium abiit.

In parte vel ignem prædetur aliquis.

Ἐν τῷ μέρει τις καὶ πῦρ σκυλευσάτω, id est, Prædetur aliquis per vices ignem quoq;. Suidas admonet dictum de iis, qui parum æqua referunt in commune. Cum enim res communis commissa fuerit manibus vnius aut paucorum, maxima pars penes eos hæret, qui diuidunt. Quid enim non prædetur qui prædatur ignem? qui sic est natura cōmunis, vt ipse nihilominus possideas, posteaquam & aliis fueris impartitus. Amicitia facit omnia communia, verum vbi ventum est ad partitionem, quisque studet quod potest rapere. Nescimus an scribæ vitio, pro σκαλευέτω, deprauatum σκυλευέτω, vt pertineat ad ænigma Pythagoræ.

In nihil sapiendo iucundissima vita.

SOPHOCLES in Aiace mastigoforo, sub persona Aiacis, qui iam ab insania resipuerat:

Ἐν τῷ φρονεῖν γὰρ μηδὲν, ἥδιστος βίος.
Τὸ μὴ φρονεῖν γὰρ κάρτ᾽ ἀνώδυνον κακόν. i.
Suauissima hic est vita, si sapias nihil.
Nam sapere nil, doloris expers est malum.

Hanc sententiam docti citant prouerbii loco. Consentaneum est autem, vulgo iactatum fuisse, vel eius argumento fabulę, quā Horatius narrat de quōdam, Argiuo qui felicius existimaret insanire, quam sapere & ringi.

Pol me cecidistis amici,
Non seruastis, ait, cui sic extorta voluptas,
Et demptus per vim mentis gratissimus error.

Huic concinit illud Ecclesiastæ dictum: In multa sapientia, multa indignatio. Et: Qui addit scientiam, adiiciet & laborem. Heraclides Ponticus apud Athenęum auctor est, Thrasylaum Axonensem Pythodori filium hoc insaniæ genere correptum fuisse, vt existimaret naues omnes quę in Pireum appellerent suas esse, eas appellentes summa cum voluptate recipiebat. Soluentes dimittebat, ac prosequebatur, in summa felix erat, perinde quasi tantarum rerum dominus. Si quid perisset, non requirebat: si quid esset incolume, vehementer gaudebat, aliis iactitans suam fortunam, donec Crito frater e Sicilia reuersus correptum hominē traderet medico. Ceterum is ad se reuersus, negauit vmquam suauius vixisse sese, quā cum eo mentis errore teneretur. Siquidem cum

cum tantum adesset voluptatum, nihil vmquam sensisse molestię.

Ignem palma.

Πῦρ παλάμῃ. i. ignem palma, dici solitum, si quando protinus aliquid intellectum esset a quopiam, vt si scommate dicto statim sentiat aliquis in se dictum. Sumptum videtur ab iis, per lusum ignem admouent manibus alienis, qui subito sensu excitati resilire solent, risumq; mouere spectantibus.

Sub cultro liquit.

Sub cultro linqui dicitur, qui in præsentaneo periculo deseritur. Sumpta metaphora a victima, quæ iam iam ferienda sub cultro esse dicitur. Confine illis, inter sacrum & saxum, Inter malleum & incudem. Horatius in Sermon.

Fugit improbus, ac me
Sub cultro liquit.

Non admodum abludit hinc Aristophanicum illud: ἐν ἀχαρνεῦσιν.

Ὑπὲρ ἐπιξήνου θελήσω τὴν κεφαλὴν ἔχων λέγειν, id est,
Sum paratus verba facere, caput epixeno admouens.

Est autem ἐπίξηνον, truncus, in quo coqui secant carnes. Est in eadem fabula multus deinde iocus in ἐπίξηνον. Conuenit in eos, qui periculo capitis parati sunt adfirmare quidpiam.

Fores habet tritas, vt pastorum casæ.

Τὴν θύραν ἔχει τετριμμένην ὥσπερ αἱ ποίμναι. i. Ostium habet tritũ, vt sunt casæ pastorum. Ironia prouerbialis in homines inhospitales, aditu difficiles, sibi viuentes, semper occlusis foribus, quod pastores procul ab hominum commercio semotos vix vmquam quisquã interuisat. Meminit Diogenianus.

Apio opus est.

Τοῦ σελίνου δεῖται, i. Apio est opus. Ita loquebantur, quoties morbum capitalem innuebant, & vitæ periculum imminere. Nam olim monumenta defunctorum apio coronabantur. Plutarchus in Symposiacis: καὶ τοὺς ἐπισφαλῶς νοσοῦντας δεῖσθαι τοῦ σελίνου φαμέν. i. Et qui periculose ægrotant, iis dicimus apio opus esse. Idem prouerbii meminit & caussam addit in vita Timoleonis. Subest autem adagio iocus, adludens ad coronas victorum, quæ ex apio fiebant præsertim in ludis Isthmiis, teste Diphilo apud Athenæum lib. sexto:

Περὶ τῶν σελίνων μαχόμεθ' ὥσπερ Ἰσθμίοις. i.
Super apio certamus vt solet Isthmiis.

Ialemo frigidior.

Ἰαλέμου ψυχρότερος, id est, Ialemo frigidior. De cantione oratione, argumento, ioco aut eiusmodi re quapiam supra modum frigida, recte dicetur. Quidam aiunt Ialemon lugentis vocem fuisse. Nam ἰαλεμίζειν Græci dicunt pro complorare. Euripides in Troadibus Ialemon accipit, pro eiulatione & luctu: οἷος ἰάλεμος, οἷκτεπένθη, Δάκρυά τ' ἐκ δακρύων καταλείβεται Ἡμετέροισι δόμοισι, id est, Qui eiulatus, quiq; luctus, lacrymæque super lacrymas distillantur in nostris ędibus. Et Aristophanes apud Atheneum, grammaticus opinamur, in dictionibus Atticis, ἐν γάμοις, inquit, ὑμέναιος ἐν δὲ πένθεσιν ἰάλεμος, id est, In nuptiis Hymenæus in luctu Ialemus. Alii tradunt Ialemum Calliopes fuisse filium, infelicem, nulliu q; precii hominem, præsertim in cantu supra modum frigidum, vnde ἰαλέμου ᾠδὴν. id est, Ialemi cantilenã, pro frigida dicũt ac miserabili. Martialis item iocans in oratorem quendã frigidum ait, illum vnum idoneum esse, Qui Thermas refrigeret Neronianas. Hesychius indicat & hoc pacto efferri prouerbiũ ἰαλέμου οἰκτότερος, id est, Ialemo miserabilior. Idem indicat ἰάλεμον dici, quod nullius sit precii, quemadmodum Latini næniaś appellant, cum ea vox proprie sonet lugubres cantiones.

Humi hauris.

Χαμόθεν ἀντλεῖς. i. Humi hauris. De inaniter laborante dicebatur. Nihil est enim quod è solo haurias, hoc est, ab imo putei fundo, si is siccus sit. Apparet dici posse quoties exhausta copia, non multum superest quod haurias. Zenodotus meminit.

Humi serpere.

Humi serpit oratio, quę pressior humiliorque est, quàm oportet, semper quasi iacens, numquam adsurgens. Horatius:

Nec sermones ego mallem
Repentes per humum, quam res componere gestas.

Idem in Arte poetica:

Serpit humi tutus nimium, timidusque procellæ.

Quod quidem aut a nauigantibus translatum est, aut ab iis, qui procumbentes in terram ita repant, ne erectos turbo ventorum auferat. Gregorius Nazianzenus in oratione contra Eunomianos deflexit ad homines, ostendens non esse cuiuslibet de rebus diuinis disserere: οὐ παντὸς οὐχ οὕτω τὸ πρᾶγμα τιμίων, καὶ τῶν χαμαὶ ἐρχομένων, id est, Non est cuiusuis nec adeo vilis res, atque humi gradientium. Quamquam nihil vetat, & hic res aut actiones intelligi vulgares humilesque. Simillimum est huic, aut fortassis idē quod habet Pindarus in Olympiis, οὔτοι χαμαιπετέων λόγων ἐφάψῃ, Haud quaquam sermones humi reptantes attingas. Item in Pythiis. χαμαιπετὲς δ' ἄρ' ἔπος οὐκ ἀπέρριψεν, id est, Humile vero verbum nō effutiuit. Sumpsisse metaphoram videtur ab auibus haud procul à terra subuolantibus, quod idē Pindarus tribuit graculis. κολοιοὶ ταπεινὰ νέμονται. Vt huic respondeat, Aquila in nubibus.

Holerum adpositiones.

Αἱ τῶν λαχάνων προσθῆκαι, i. Holerum additamenta. De re nullius momenti. Sumptum videtur vel ab holeribus adpositis in mensa. vili nimirum cibo, vel auctariis holerū, quæ nonnumquam emptores sordidi ac [illegible] nues requirunt. Auctor Diogenianus.

Fictilis homo.

Κεράμιος ἄνθρωπος, id est. Homo fictilis, id est, mollis, imbecillis, fragilis. Ductum à vasis testaceis, quæ facile comminuuntur. Finitimum illi: Homo bulla. In quibusdam codicibus legitur, κεραμεὺς ἄνθρωπος. In nōnullis, κέραμος ἄνθρωπος. Quorum postremum nobis magis arridet. Cerameus enim figulum sonat, ceramos vas fictile. Sic & ficulnū hominem dicimus, ferreum, cereum, quernum, adamantinum. Contra quod eximiū videri volumus aureum dicimus. Inde illud poetis frequens, χρυσῆ ἀφροδίτη, id est, Aurea Venus. & τῆς δικαιοσύνης χρύσεον πρόσωπον, & χρύσεον ὄμμα τᾶς δίκας, id est, Iustitiæ vultus aureus, & iustitiæ oculus aureus, vt ex Pindaro, ni fallimur, refert Athenæus lib. 12. Itidē hodie quoq; aurea verba gemmeos mores dicimus, M. Tull. Academicarum quæstionum lib. 2. de libello loquens, quem Crantor scripsit de luctu: Est enim inquit, non magnus, verum aureolus, & vt Tiberoni præcepit Panætius, ad verbū ediscendus libellus. Quidquid aūt vile, κεραμεοῦν siue κεράμεινον, dicunt Græci. ita Paullus homines appellat vasa fictilia: ἔχομεν δὲ τὸν θησαυρὸν τοῦτον ἐν σκεύεσιν ὀστρακίνοις. M. Tullius actione in Verrem sexta: tum illos cœpisse prætori dicere, putasse se id quod audissent alicuius precii scyphos esse Pamphili, Luteum negotium esse, non dignū quod in suo argento Verres haberet. Et alicubi Luteum hominem appellat, cōtemptū nulliusq; precii, interdum ipsum Lutum.

Hipparchorum tabula.

Ἱππάρχων πίναξ, i. Hipparchorum tabula. Dici conueniet, quoties haud impune futurū significamus, si quid peccetur. A Syracusanis natum adagium. Apud hos enim mos erat, vt Hipparchi, hoc est, equitum præfecti in tabellis describerent militum nomina, qui ordinem deseruissent. Meminit Zenodotus. Hesychius indicat, apud Lacedæmonios Hipparchum dici, qui iuuenibus præfectus esset. Is in tabula notabat eos, qui quidpiam indecore fecissent.

Heteromolia caussa.

Ἑτερομόλιος δίκη. i. Caussa Heteromolia, dicitur apud Grecos, quę ab altera duntaxat agitur parte, nullo pręsente qui contradicat, ἀπὸ τοῦ τὸν ἕτερον μολεῖν, i. Quod alter duntaxat accedat. Simillimū illi, ἐρήμη δίκη. i. Deserta caussa. Vsurpabitur non ineleganter, vbi quis damnat absentem, recte ἑτερομόλιον δίκην, quis dixerit. Apud Hesychium sic effertur ἑτερόμυνος δίκη.

Harmodij cantilena.

Ἁρμοδίου μέλος, i. Harmodii cantio: De lugubribus ac tristibus dicebatur. Simillimum illi, ἀδμήτου μέλος, id est, Admeti melos. Aristophanes cum aliis aliquot locis, tum in fabula, cui titulus, ἀχαρνεῖς.

> Οὐδὲ παρ' ἐμοί ποτε τὸν ἁρμόδιον ᾄσεται. i.
> Nec vmquam apud me carmen Harmodium canet.

Interpres indicat, cantilenæ genus fuisse, quod in compitis cani consueuerit in Harmodiū & Aristogitonē quod hi Pisistratidarum tyrannidē sustulissent. Eius carminis hoc erat initiū, φίλτατε ἁρμόδιε, οὔ τι πού τέθνηκας.

κας, id est, carissime Harmodi haud quaquam mortuus es. Refertur à Suida ac Diogeniano.

Haud canit paternas cantiones.

Οὐ πατρῷα ᾄδει μέλη, i. Haud paternas canit cantilenas. De eo iactatum, qui à paternis moribus degeneraret. Solent liberi maiorum suorum cantiũculis, quas admodum pueri didicerunt, delectari. Terentius in Adelphis: Pol Aeschine haud paternum istuc dedisti.

Non certatur de oleastro.

Οὐ φυλίας ὁ ἀγών, id est, Hoc certamen non est oleastro. Quoties non de nugis, neque de gloria aut corollis, sed de re seria ac pecunia ageretur. Siquidem in plerisque certaminibus victoriæ præmium erat oleagina, aut querna, aut alioqui frondea corona. Meminit Diogenianus.

Hasta caduceum.

Δόρυ κηρύκειον. i. Hasta caduceum. Dici solitum, quoties aliquis simul & minaretur, & ad concordiam inuitaret. Ex oraculo natũ, quod huiusmodi fertur:

Ανδρί γεφυραίῳ φίλος οἶκος id est,
Viro Gephyræo grata est domus.

Admoniti erant Gephyræi, vt sequentes Atheniensium exercitum, vbi illos defessos conspicerent, ibi manerent. Itaque cũ Athenienses ab Eumolpo oppugnarentur, ad Tanagram iter instituerunt, hac specie, vt dux caduceum præferret, iuuentus armata a tergo consequeretur, vt simul & pacem petere viderentur, & ad bellum nihilo segnius parati, si quis lacesseret. Recẽset Suidas, & meminit Polybius libro historiarum 4. Legatum, inquit, ad Byzantios Aridicen misere, & cum eo Polemoclem cum tribus triremibus, volentes id quod est in prouerbio, hastam simul & caduceum Bizantiis mittere. Simillimum est huic quod eleganter vsurpauit D. Hieronymus, Scuto pacem petere.

Gallorum incusare ventres.

Αλεκτρυόνων μέμφεσθαι κοιλίαν, id est, Gallorum incusare ventrem. De edacibus, ac luxu multum absumentibus facultatũ. Huic enim animanti venter mirifice calidus, ita vt omnia statim concoquat. Aristophanes in Vespis.

Αλεκτρυόνος μ' ἔφασκε κοιλίαν ἔχειν.
Ταχὺ γὰρ καταπέψει τἀργύριον. id est,
Mihi dixerat ventrem esse gallinacei,
Velociter enim cõcoquet hoc argentulũ.

Hoc genus homines, Græci dicunt καταπιεῖν τὴν οὐσίαν, i. deuorare substantiã, id enim est atrocius, quam καταφαγεῖν. summam autem profusionem ac cellerrimam indicant verbo ἀφανίζειν, i. sic absumere, vt nusquam appareat vestigium. Vtitur his omnibus, sed postremo frequentissime Aeschines in Timarchum, πάντ' ἠφάνισεν.

Ardens vestis.

Αἴθεις πέπλος, i. Ardens vestis, siue quemadmodum in aliis legitur exemplaribus, αἴθεις ἐν πέπλῳ, id est, Incensus in veste. Zenodotus prodidit dici solitum de iis, qui seditionem mouerent, calumniasque sererent. Existimat autem adagium natum a veste Nessi Centauri sanguine infecta, quam à Deianira missam cum induisset Hercules, incensus igni sacro periit. Porro fabulam idem recenset ad hanc ferme sententiam. Reliquis Centauris expugnatis ac confectis ab Hercule, Nessus vnus omnium suffugerat. Is peruenit ad flumen Euenum, & in eius ripa versans, solitus est adeuntes transmittere. Deinde euenit, vt Hercules in Trachinem ad Ceycem, vna cum Deianira proficisceretur. Posteaquam igitur ipse iam fluuium transmisisset Nesso mandauit, vt Deianiram transferret. At is inter transuehendum, vim cœpit adferre mulieri. Quod simulac Hercules intellexisset, videlicet illa vociferante, Nessi præcordia iaculo perfodit. At is sentiens letale vulnus, neq; se posse mortem effugere, mulierem arcessit: si vis, inquiens, tibi amatoriũ efficacissimum parare, quo possis Herculem inflammare in amorem tui, & si quando deperibit aliã, in tui cupidinem reuocare facillum meo sanguine perungas. Atq; ea persuasa, Nessi sanguinem è vulnere fluentem apud sese seruauit. Itaque postquam Trachinem adiisset, ac rursum inde profectus Oechaliam adortus ciuitatem cœpisset, reliqua populatus, Iolen puellam captiuam secum abduxit. Immolaturus autem Ioui parenti victimas ob res bene fortunatas, ad Deianiram mittit, iubens vt sibi vestem aliquam magnificam mitteret. Illa certior facta de Ioles raptu, veritaque ne Hercules

illam pluris quam sese faceret, vt est, zelotypum mulierum genus, vestem Nessi cruore tinctam, imbutamque mittit, phyltrum se mittere rata. Hanc indutus Hercules, rem diuinam peregit. Ceterum vbi calefacta veste, venenum excitatum: corpus grauiter adurere cœpisset, auellere conatus est, verũ iam ita penitus adhæserat, vt non sine carnibus ipsis reuelli posset. His itaque malis discruciatus Hercules, in Thrachinem deducitur. Interim illa, cognitis iis, quæ acciderant suspendio spontaneam mortem sibi consciuit. At Hercules iussit Hyllo, nã hũc ex Deianira sustulerat natu iam grandem, Iolen duceret vxorem. Quo facto, in monte Oeta rogum extruxit, eumq; conscendit. Porro cum illo iubente, nullus ex Herculis comitibus auderet ignem subdere, videlicet metu contagii, pastor quidam forte repertus, qui ignem immitteret, atq; huic officii præmium sua tela dono dedit. Ardente iam rogo ferunt nubem non sine tonitru obsepsisse Herculem, atque ita sublatum ad deorum consortium. Adagium referri non absurde poterit & ad vestem illam, quã Medea venenis imbutam, Iasonis nouæ nuptæ dono misit: quidam existimant nephtha infectam fuisse. Itaque admotis vndique ex nuptiarum ritu tedis, flamma transiliit, pariter & puellam & patrem auxiliari cupientem excussit. Huius rei mẽtionem facit Euripides in tragœdia, cui titulus Medea.

Senecta leonis præstantior hinnulorum iuuenta.

Γῆρας λέοντος κρεῖσσον ἀκμαίων νεβρῶν, i. Leo senex vigente potior hinnulo. Citatur apud Stobæum ex Hippothoonte poeta. Senectus viri fortis ac strenui præstantior est iuuenta quorundam ignauorum & imbecillium iuuenum. Venustius fiet, si longius transferatur. Veluti si quis ingenium docti senis & exercitati præferat ingenio parum eruditi iuuenis. Dicetur non inepte & in senectutem crudam, viridemque, animiq; viribus adhuc pollentem, in quam competet illud Euripidis ex Ione:

Τὸ τοῦ ποδὸς μὲν βραδὺ, τὸ δὲ νοῦ ταχύ. i.
Tardus quidem pes, animus est velox tamen.

Eodẽ pertinet illud eiusdẽ in Andromacha,
Πολλῶν νέων γὰρ, κἂν γέρων ᾖ, εὔψυχος ὢν
Κρείσσων. id est,
Gnauus senex & iuuenibus compluribus
Præstat, Aristophanes alicubi:
Ἐγὼ τοὐμὸν νομίζω γῆρας εἶναι κρεῖττον, ἢ πολλῶν κικίννους νεανιῶν, id est,
Meam senectam præferendam existimo
Complurium comis adolescentium.

Nudior paxillo.

Γυμνότερος πασσάλου, id est, Nudior paxillo: De extremę paupertatis homine dicebatur hæc hyperbole. Nam paxillis corticem quoque detrahimus.

Herculei labores.

Ἡράκλειοι πόνοι, id est, Herculei labores, bifariam accipiuntur, partim plurimi atque ingentes, quique vires desiderent Herculanas quemadmodum vsurpauit Catullus:

Sed te, inquit, quærere iam Herculis labos sit.

Item Propertius:

Deinde vbi pertuleris, quos dicit fama labores
Herculis: Ac rursum alibi:
Non labor Alcidæ.

M. Tull. lib. de Finib. 2. At cũ de omnibus gentibus optime merere, cum opem indigentibus salutemq; ferres, vel Herculis perpeti ęrumnas. Sic enim maiores nostri labores non fugiendos tristissimo verbo ęrumnas etiam in deo nominauerunt: exigerem ex te &c. Partim Herculei labores dicuntur, qui sunt eiusmodi, vt aliis quidẽ maximis adferant commoditates, ceterũ auctori suo nihil ferme fructus adducant, præter aliquantulum famæ, plurimum inuidię. Idq; ita fato quodam accidisse putant, quod ἐν τετράδι γεννηθῆναι, id est, quarta natus luna credatur, sicut alio dictum est loco. Homerus poetico more caussam in Atendeam & Iunonem reiicit, quæ infesta Herculi, tamquam ex pellice nato, periculis omnibus illum obiecerit. Celebrantur igitur, atq; etiã enumerantur à poetis Herculani labores: quorum omniũ longe difficillimus ac maximus hydra Lernæa, malum pertinax, ac propemodum inexpugnabile illi, qui iam omnia deuicerat. Cuius symbolo veteres inuidiam exprimere voluisse, satis indicat Horatius in Epistolis, cum ait:

- Diram qui contudit hydram
Notaq; fatali portenta labore subegit,
Cõperit inuidiã supremo fine domãdam.

Con-

Consueuit enim hæc teterrima pestis pulcherrimorum facinorum esse comes, eximiamq; virtutem non aliter, quàm vmbra corpus assequi, vt apposite dixerit Iosephus in opere De Iudæa capta: ἀμήχανον δ᾽ ἐν εὐπραγίαις φθόνον διαφυγεῖν, id est, Nulla ratione fieri potest, vt in recte factis effugias inuidiam. Quis enim vmbram effugiat inuidiæ, nisi pariter & virtutis lucem effugerit? Cohærent inuicem hæc duo, ac rem omniũ optimam res omnium pessima comitatur. Proinde Pindarus videtur non sine caussa scripsisse:

Τὸ δ᾽ ἄχνυμαι φθόνον ἀμειβόμενον τὰ καλὰ ἔργα.

Grauiter & indigne ferens, nimirum quod est indignissimum, præclara facta inuidiæ pręmio pensari. Neque vero parum cõcinne veteres illi videntur inuidentiæ symbolum Excetræ tribuisse, primum palustri malo, quod quemadmodum tradunt etiam naturalium caussarũ vestigatores, magis huic morbo sint obnoxii, qui humili abiectoq; animo præditi sunt, sunt autem, quibus sanguis inest frigidior, Eamque ob caussam & apud Nasonem:

- Inuidiæ domus est in vallibus imis
Abdita, sole carens, non vlli peruia vento,
Tristis, & ignaui plenissima frigoris, & quę
Igne vacet semper, caligine semper abundet.

Neque vero cum simplici portento res, sed centum armato capitibus, quorum si quis vnum aliquod execuerit, in eius locum protinus duo suppullulent. Ea videlicet inuidentiæ natura est, vt si contra lucteris, magis ac magis irrites: si quãdo coneris splendore virtutis opprimere, tũ insurgat acrior & intumescat. Hic si recidas, illic maior aboritur. Carptim extingui non potest, vix tandem obruitur. Verum id perpaucis contigit, ac vix etiam ipsi Herculi. Quamquã enim liuor velut ignis, alta petit, est tamen omnino aliquid vsque adeo perfectum & illustre, vt eo non possit attingere. Quo loci peruenisse sese gloriatur Horatius, cum ait:

Inuidiaq; maior. Ac rursum alibi:
Et iam dente minus mordeor inuido.

Iam vero quid aliud est, quod obtrectatores isti clancularii solent in eos euomere, qui pulcherrimis sudoribus orbi prodesse conantes, præclarum aliquid moliuntur, quã merum virus, ac venenum plusquam letale. Quandoquidem generosis & excelsis animis sua fama quam impetunt isti, non paullo carior antiquiorque solet esse, quàm ipsa vita.

Effugi malum, inueni bonum.

Ἔφυγον κακὸν, εὗρον ἄμεινον. id est,
Euasi mala, sum nactus meliora.

Hemistichium prouerbiale, dici solitum, si quando fortuna lautior cuipiam contigisset. Natum aiũt à ceremoniis nuptialibus. Nam Athenis mos erat, vt in nuptiis puer quispiam induceretur vndiq; spineis frondibus, & quernis glandibus opertus, coronatusque cunas gestans panibus impletas. Dicebat autem hæc:

Ἔφυγον κακὸν, εὗρον ἄμεινον.

Ea vox bene ominabatur sponso sponsęque tamquam ad meliorem vsque fortunã profecturis. Malũ enim vocabat spinas & glandes, panes bonum, propterea quod steriles spinæ, iuxta prouerbium, quod alio posuimus loco, οὐ γὰρ ἄκανθαι. Et glandibus victitabant agrestes illi prisci, iuxta illud, ἄλλος βίος, ἄλλη δίαιτα. Reperto frumentorũ vsu, glandium esus fastidiri cœptus. Demosthenes in oratione pro Ctesiphonte significat id dici solere ab iis qui initiabantur, cum peractis iniuriis, quibus agitabantur ante mysteria, iam ad honorem initiationis admitterentur. Nam Aeschyni obiicit, quod noctu ministrans initiandis, absterso luto iussit eos dicere:

Ἔφυγον κακὸν, εὗρον ἄμεινον.

Aristophanes in Pluto:
ἔπειτα πλουτῶν οὐκ ἔθ᾽ ἥδεται φακῇ. id est,
Vbi diues est, haud lente gaudet amplius.

De iuuene, qui nactus Plutum fastidiit anum, cui pauper morem gesserat. Diuersum est huic, quod Iulius Pollux lib. 6. refert ex Eupolide:

Οἴνου παρόντος, ὄξος ἠράσθη πιεῖν. id est,
Præsente vino bibere acetum maluit.
Adagium à Zenodoto refertur.

Aegypti nuptiæ.

Αἰγύπτου γάμος, id est, Aegypti nuptiæ, inauspicatæ & infelices dicebantur. Sumptum è [n]otissima fabula Aegypti, qui filios qnquaginta, totidẽ fratris filiabus maritos dedit.

At hi præter vnum omnes a sponsis iugulati sunt. Torqueri poterit in simulatã amicitiam, aut in munus honoris gratia datum in speciem, cum reuera quæratur pernicies ei cui datur. Ita non numquam ex adfinitatibus aut fœderibus principũ atrocia nascuntur exitia.

Aedilitatem gerit sine populi suffragio.

PLAVTVS in Sticho: Sine populi suffragio, tamen ædilitatem hic quidem gerit. Vbi quis imperiosior est in alieno negotio, aut in ædibus alienis. Nam Plautus ad Parasitum respicit in domo non sua mandantem & imperantem, non aliter ac sua. His confine est quod habetur apud Ciceronem libro tertio De legibus. Sed quæro quid hac re sit turpius, quàm sine prouocatione Senator, legatus sine mandatis. Item in decimatertia Philippica: Senator voluntarius lectus ipse à se.

Pax redimenda.

DIVVS Augustinus. Homilia 10. narrat apud Pœnos huiusmodi vetus prouerbium fuisse celebre: Vt habeas quietum tempus, perde aliquid. Raro carent lite, qui nusquã sustinent de suo iure concedere. Magnum interdum est lucrum, iactura rei molestiam & inquietudinem exclusisse.

E duobus tria vides.

Ἐν δυοῖν τρία βλέπεις, id est, E duobus tria vides. Iocus prouerbialis in eos, qui vel ætate, vel ebrietate, vel alio quopiam oculorum vitio cæcutiunt. Huc pertinet illud Maronis:

Et solem geminum, & duplices se ostendere Thebas.

Item illud Iuuenalis:

-Et geminis consurgere mensa lucernis.

In antiquis quibusdam exemplaribus inuenitur scriptum hoc pacto: ἐν δυοῖν τρία βλέπεις, id est, In duobus tria vides, idque dici solitum, vbi quis aliud pro alio videt, fallentibus oculis. Venustius fiet, si ad animi iudicium deflectatur.

Edentulus vescentium dentibus inuidet.

DIVVS Hieronymus epistolam illam eruditissimam, quam ad Magnum oratorẽ inscripsit, huiusmodi clausit prouerbio: Cui quæso, vt sua deas, ne vescentium dentibus edentulus inuideat, & oculos caprearũ talpa contemnat, hoc est ne. quod ipsi nõ contigit, aliis inuideat. Sic enim est ferme hominum quorundam ingenium, vt quisque laudet quantum se sperat assequi posse: si quid vltra vires suas esse senserint, id negãt disci oportere. Breuiter paucos inuenias, qui quod in sese desperent, in aliis probẽt, idque non alia in re magis quam in litterarum studiis. Hieronymus videtur Græcam illam reddidisse sententiam.

Αὐτὸς πενωθεὶς τοῖς ἔχουσι μὴ φθόνει. id est, Ne pauper ipse iis inuide, qui possident.

Iisdem vescentes cepis.

Ταὐτὸν θύμον φαγόντες, id est, Qui idem ederunt thymum. Prouerbiali figura dictum ab Aristophane in Pluto. Congruit in pauperes ac bonos viros inter sese amicos. θύμον enim vilissimum herbæ genus, quo tenues & agrestes, vtcumq; vitam sustinent: quidã cepam agrestem esse putant, etiam si dissentiant Plinius & Dioscorides. Suidas admonet agrestis ac vilis herbæ genus esse, cuius esu Comicus paupertatem vescentium voluerit intelligi. Quemadmodum Hesiodus per maluam & asphodelum tenues significauit. Huic adfine quod scriptum est apud Iuuenalem:

-Quis tecum sectile porrum
Sutor, & elixi veruecis labra comedit?

Solidos è clibano boues.

ARISTOPHANES in Acharnensibus:

Παρετίθει δ' ἡμῖν ὅλους
Ἐκ κριβάνου βοῦς.
Καὶ τίς εἶδεν πώποτε βοῦς κριβανίτας; id est,
Deinde nobis præbuit
E clibano totos boues, & quis rogo
Cõspexit vmquam clibano coctos boues?

Antiphanes apud Athenæum libro quarto, facit quendã querentem de frugalitate Græcorum, qui paullulum carnium apponerent, cum maiores soleant totos boues, ceruos & arietes assos apponere. Quin & regi Persarum coquum, totum camelum assum, atque etiam num calidum apposuisse. Idem in eodem libro tradidit ex Herodoto, apud Persas diebus nataliciis fuisse morẽ, vt diuites bouem, asinum, equũ & camelum apponerent totos in clibano aut camino coctos. Prouerbialis hyperbole de barbarica rerũ copia, siue de lauticiis adfatim submini-

ſubminiſtratis, Antiquitus enim in deliciis erant cibi in clibano cocti. Primum enim panis in clibano decoqui cœptus, quē κριβανίτην, id eſt, clibanarium vocabant, eaque res vſq; adeo viſa eſt noua, vt etiã prouerbio locum fecerit: deinde carnes & piſces eodem modo coqui cœperunt. Vnde & thunni, & id genus alia, in clibano cocta, xeniorum vice miſſitabantur amicis.

Drachmæ grando.

Δραχμὴ χαλαζῶσα, id eſt, Drachma grandinans. De lucro, quod tanquã cælitus emiſſum obtigit. Nam olim theatrale præmiũ drachma, quę velut grandinis in morem in populum ſpargebatur. Id à Diophanto tradunt inſtitutum. Vnde ſi quando grando accidiſſet, per iocum aiebant: δραχμὴ χαλαζῶσα. Miſſilium mos nec hodie totus extinctus eſt. Auctor Zenodotus. Meminit & Heſychius.

Duodecima artium.

Δωδεκαμήχανον, id eſt, Duodecim artium, appellabant callidum, verſutum, verſipellē, vafrum, ac variis inſtructum dolis: Narrant ſcortum quoddam fuiſſe nomine Cyrenē, cui cognomentum inditum δωδεκαμήχανος, propterea quod in peragenda Venere duodecim figuris vſa fuiſſe dicatur. Imitatum eſt autē ex Hypſipyle Euripidis tragœdia, in qua δωδεκαμήχανον ἄστρον, ſcripſit, citante Suida. Refertur & in Ranis Ariſtophan. tametſi interpres pro ἄστρον legiſſe videtur ἄντρον, vt intelligamus de membro pudendo muliebri. Ariſtophanes ſic habet, τολμᾷς τὰμὰ μέλη ψέγειν, ἀνὰ τὸ δωδεκαμήχανον Κυρήνης μελοποιῶν, id eſt, Audes tu mea vituperare carmina, qui per duodecim artes Cyrerenes poemata fingis.

Vnde ſenſus ambiguus eſt, poteſt enim accipi vel de eo qui duabus ſederit ſellis, vel cui nomen ſit diſſyllabum. Zenodotus huiuſmodi citat epigramma:

Μισῶ τὸν ἄνδρα τὸν διπλοῦν πεφυκότα,
Χρηστὸν λόγοισι, πολέμιον δὲ τοῖς τρόποις. i.
Equidem virum odi duplicē, ſermonibus
Probis amicum, ceterũ hoſtem moribus.

Eſt aliquoties & apud Homerũ, Odyſſeę Σ.

Οἵ τ' εὖ μὲν βάζουσι, κακῶς δ' ὄπιθεν φρονέουσιν. id eſt,
Qui bene cum dicant, retro mala mente volutant.

Rurſum Odyſſeæ P.

Ἐσθλ' ἀγορεύοντες, κακὰ δὲ φρεσὶ βυσσοδομεύοντες. id eſt,
Qui bene cum loquerentur, atrocia mente præmebant.

Iterum eiuſdem operis Σ.

Θέλγε δὲ θυμὸν
Μειλιχίοις ἐπέεσσι, νόος δέ οἱ ἄλλα μενοίνα. i.
Pectora blandis
Lenibat dictis, at mens diuerſa parabat.

Apud Platonem in Hippia minore citat aliquis hos Homeri verſus, qui dicuntur ab Achille ad Vlyſſem:

Χρὴ μὲν δὴ τὸν μῦθον ἀπηλεγέως ἀποειπεῖν
Ὥσπερ δὴ φρονέω τε καὶ ὡς τετελέσθαι ὀΐω.
Ἐχθρὸς γάρ μοι κεῖνος ὁμῶς ἀΐδαο πύλησιν,
Ὅς χ' ἕτερον μὲν κεύθει ἐνὶ φρεσὶν, ἄλλο δὲ εἴπῃ. id eſt,
Nam decet ingenue quod ſentis voce profari.
Haud ſecus atque Orci portas hominem exector illum
Quiſquis corde aliud celans, aliud ſonat ore.

Domi manere oporteret belle fortunatum.

Οἴκοι μένειν δεῖ τὸν καλῶς εὐδαίμονα. id eſt,
Domi manendum eſt, cuncta cui ſint proſpera.

Cui ſuppetit copia facultatũ, is ſi velit felicem agere vitã, domi viuat. Nuſquã enim viuitur commodius, nuſquã liberius. Qui eget, peregrinando rem quærat, ac fortunæ experiatur aleam. Ita Menander:

Οἴκοι μένειν χρὴ καὶ μένειν ἐλεύθερον,
Ἢ μηκέτ' εἶναι τὸν καλῶς εὐδαίμονα. id eſt,
Domi manere oportet, vt liber ſiet,
Aut liber eſſe deſinat qui diues eſt.

Poteſt in hunc quoq; detorqueri ſenſum. Qui ſibi bene conſcius eſt, ne captet ex alienis laudibus gloriam, ſed ſit ſuarum virtutum conſcientia contentus.

Per haſtæ cuſpidem currere.

Δι' ὀξειῶν δραμεῖν, id eſt, Per acutam currere dicebantur, qui in re magnopere periculoſa verſarentur. ὀξεῖαν enim haſtam, ſiue haſtæ cuſpidem vocant. Tranſlatum videtur vel à circulatoribus, qui per ſummas haſtarum & gladiorum cuſpides ingrediuntur. Vel à militari cõſuetudine, qua fieri ſolet, vt qui mortem commeritus videretur, is nudus per medias copiarum haſtas, hinc atque hinc intentatas, ire cogeretur. Nec abſurdum,

dum, si de Thracia saltatione intelligatur, de qua nobis alias dictum est.

Alia Menecles, alia porcellus loquitur.

Ἀλλὰ λέγει μενεκλῆς, ἄλλα τὸ χοιρίδιον. id est, Non eadem loquitur succula, quæ Menecles.

Vbi quis multum verborum effutit, quæ nihil ad rem pertineant. Nobis subesse prouerbium videtur, tametsi nondum satis liquet vnde natum sit. Adludit ad illud Lucillius in epigrammate, quod quoniam est argutũ & elegans, nõ pigebit subscribere:

Χοιρίδιον καὶ βοῦν ἀπολώλεκα καὶ μίαν αἶγα.
Ὧν χάριν εἴληφας μισθάριον μενέκλεις.
Οὔτε δέ μοι κοινόντι πρὸς ὀθρυάδαν γεγένηται,
Οὔτ᾽ ἀπάγω κλέπτας τοὺς ἀπὸ θερμοπυλῶν,
Ἀλλὰ πρὸς εὐτυχίδην ἔχομεν κρίσιν, ὥστε τί ποιεῖ
Ἐνθάδε μοι ξέρξης, καὶ λακεδαιμόνιοι,
Πλὴν κἀμοῦ μνήσθητι νόμου χάριν, ἢ μέγα κράξω
Ἀλλὰ λέγει μενεκλῆς, ἄλλα τὸ χοιρίδιον. i.
Succula, bos, & capra mihi periere Menecles,
Ac merces horum nomine pensa tibi est,
Nec mihi cum Othryade quidquam estve fuitve negoti
Nec fures vllos huc cito Thermopylis.
Sed contra Eutychidem nobis lis, proinde quid hic mi
Aut Xerxes facit, aut quid Lacedæmonii?
Ob pactum & de me loquere, aut clamauero clare,
Multo aliud dicit sus, aliud Menecles.

Cum huius epigrammatis argumento conuenit & illud quod est apud Martialem libro sexto.

Non de vi, neq; cæde, nec veneno,
Sed lis est mihi de tribus capellis.
Vicini quæror has abesse furto.
Hoc iudex sibi postulat probari.
Tu Cannas, Mithridaticumq; bellum,
Et periuria Punici furoris,
Et Syllas, mariosq; Mutiosq;,
Magna voce sonas, manuq; tota.
Iam dic posthume de tribus capellis.

In Martialis epigrammate hoc ipsum tota manu, prouerbii speciem gerit. Solẽt enim rhethores in contentione manu rotata gesticulari. Vtrunque igitur in eum recte dicetur, qui ἐξαγώνια καὶ ἀπροσδιόνυσα, hoc est, extra caussam quæ sunt, & ad rem nihil attinẽt, dicit. Aliud sus, aliud loquitur Menecles: &, dic de tribus capellis.

Haud annuncias bellum.

Οὐ πόλεμον ἀγγέλεις. id est, Non annuncias bellum. Dici solitum, vbi quis rem oppido lætam annunciat, quod bellum res sit omnium calamitosissima: & tamen ad huius rumorem hodie plerique mortales hilarescunt, nimirum sceleratissimum illud Carum genus, qui malis humani generis alũtur. Iulianus in epistola ad Basilium. ἡ μὲν παροιμία φησὶν, οὐ πόλεμον ἀγγέλεις, ἐγὼ δὲ προσθείην ἐκ τῆς κωμῳδίας, ὦ χρυσὸν ἀγγείλας ἐπῶν, id est, Prouerbio dicunt, haud bellum annuncias. Ego vero illud addiderim ex comœdia: O aureorum nuntius verborum. Conduplicauit prouerbium Iulianus, quãdoquidem & hoc prouerbiale, χρυσὸν ἀγγείλας ἐπῶν. Sumptum est autem ex Aristophanis Pluto. Verba sunt senum chorum explẽtium ad Carionem, qui Pluti annunciarat aduentum. Vsurpauit & Plato in Phædro: οὐ πόλεμόν γε ἀγγέλεις, id est, Haud sane bellum annuncias. Ac rursum libro de Legibus tertio. Pindarus in Pythiis hymno 4. τῶν δ᾽ ὁμήρου, καὶ τόδε συνθέμενος πόρσυν᾽, ἄγγελον ἐσθλὸν ἔφα τιμὰν μεγίσταν πράγματι παντὶ φέρειν, id est, Quin ex Homeri dictis & illud conferens orna. Nuntium bonum ait honorem maximum in omni negotio ferre. Versus autem quem citat Pindarus, hic adfertur ab interprete:

Ἐσθλὸν καὶ τὸ τέτυκται, ὅτ᾽ ἄγγελος αἴσιμα εἰδῇ. id est,
Hoc quoq; præclarum est, vbi nũcius optima nouit.

Extat autem Iliados O.

Machinas post bellum adferre.

Τὰς μηχανὰς μετὰ τὸν πόλεμον κομίζειν. id est, Machinas post bellum adferre dicebantur, qui peracto negotio, sero adhiberent apparatum. Brutus in Epistola quadam ad Lycios: αἱ μηχαναὶ ὑμῶν μετὰ τὸν πόλεμον, ὡς ἡ παροιμία, ἐκομίσθησαν, id est, Vestræ machinę post bellum, vti prouerbio dicitur, adductę sunt. Adludit ad illud Platonis, quod alio reddidimus loco: οὕτως χρὴ τοῦ πολέμου μεταλαγχάνειν, id est, Ad istum modum oportet ad bellũ accedere. De Melitide dicetur suo loco, quem aiunt in Troiam venisse, quo

Priamo

Priamo ferret suppetias, ciuitate iã capta.

Leuissima res oratio.

Κȣφότατον πρᾶγμα λόγος, id est, Leuissima res oratio. Synesius in epistola quadã ad Theophilum: πρόπετης ἄνθρωπος γλῶτταν, ἐνέτυχεν ἀνδρὶ προπετεστέρῳ τὴν χεῖρα, καὶ τȣ̃το δὴ τὸ λεγόμενον, κȣφοτάτȣ πράγματος, βαρυτάτην τιμωρίαν ἐξέτισε, id est, Homo præcipiti lingua cum incidisset in virum manu magis præcipiti, iuxta id, quod dici solet, rei leuissimæ nempe sermonis, grauissimas pœnas dedit. Porro quod Synesius adducit, propemodum videtur esse apud Platonem libro De legibus quarto, διότι κȣ́φων καὶ πτηνῶν λόγων βαρυτάτη ζημία, id est, Propterea quod leuium ac volatilium verborum grauissima sit pœna. Refertur & apud Plutarchum in libello περὶ ἀοργησίας, ex auctore Platone. Apud Homerum passim obuium est illud:

Ἔπεα πτερόεντα προσηύδα. id est,
Verba volucria dixit.

Verba alata cognominat, quod facile euolent, ac reuolare nesciant. Proinde Horatius:

Et semel emissum volat irreuocabile verbum.

Eam sententiam citat ex Menandro:

Οὔτ' ἐκ χερὸς μεθέντα καρτερὸν λίθον
Ῥᾶον κατασχεῖν, οὔτ' ἀπὸ γλώσσης λόγον. i.
Nec durus vlli emissus è manu lapis,
Neq; sermo lingua, facile compesci valet.

Alibi indicauimus ἀπτέρȣς λόγȣς dici Græce, id est, verba sine pẽnis, quæ præmit apud se qui audiuit, nec sinit ad alios euolare.

Non omnia eueniunt, quæ in animo statueris.

Homerus Iliados Σ.

Ἀλλ' ȣ̓ Ζεὺς ἄνδρεσσι νοήματα πάντα τελευτᾷ. id est,
Iupiter haud quidquid animo conceperis, illud
Perficit exemplo.

Pindarus in Olympiis:

Πολλὰ δὲ ἀνθρώποις παρὰ γνώμαν ἔπεσον. i.

Multa mortalibus præter animi sententiam eueniunt, quod ipsum citauimus & alibi. Recte vtemur, quoties significabimus, non euenire protinus quidquid spe votisq; conceperimus.

Murem ostendit pro leone.

Μῦν ἀντὶ λέοντος ἀπέδειξε, id est, Murem pro leone ostendit. prouerbiali schemate dictũ, pro eo quod est, ingentia pollicitus & fortia, longe diuersa exhibuit. Synesius in epistola quadam ad Anastasium: ἐκκραγὼν γὰρ αὐτῷ δὶς πȣ καὶ τρὶς καὶ τοῖς ἐξ ἁμάξης λοιδορησάμενος, καὶ πάντα ἐπανατεινάμενος ἅπερ ἂν εἰρῆσθαι καὶ παρ' ἐμȣ̃, παντὸς ἂν ἐτιμησάμην, ἀπέδειξε τὸ κάταρμα μῦν ἀντὶ λέοντος, id est, Cũ inclamasset in illum bis aut ter, ac de plaustro, quod aiunt, cõuitiis insectatus, nihilque nõ in eum esset vociferatus, cum eiusmodi vel à meipso dicta fuisse, maximi fecerim, deinde murem pro leone exhibuit scelus. Sumptum apparet à bestiariis, qui ridiculi gratia multa polliciti, quasi leonẽ immanem & insolitę magnitudinis emissuri, mox murem emittunt in caueam.

Inuicem & inuidus vicinorum oculus.

ALCIPPVS in epistola quadam ad Encymonem: δυσμενὴς καὶ βάσκανος ὁ τῶν γειτόνων ὀφθαλμὸς φησὶν ἡ παροιμία, id est, Inimicus & inuidus vicinorum oculus, vt dictũ est prouerbio. Extat autem apud Aristotelem libro Rhetoricorum secundo, Vicinus inuidet vicino, iuxta Hesiodi sententiam. Nec inuidemus iis, à quibus longo absumus interuallo, sed quos propemodum speramus adsequi. Vnde Flaccus:

-Inuidia, quia maior. Et alibi:
Et iam dente minus mordeor inuido.

Bona terræ.

Τὰ τῆς γῆς ἀγαθὰ, id est, Terræ bona. De bonis & immẽsis & omnigenis, quasi dicas, quidquid terra progignit, omnium rerum parens. Menander in epistola ad Glyceram: βασιλικῶς ὑπισχνȣ́μενος τὸ δὴ λεγόμενον τȣ̃το, τὰ τῆς γῆς ἀγαθὰ, id est, Regaliter pollicens, iuxta illud, quod vulgo dicitur: Terræ bona. Finitimum illi: Montes auri pollicẽs.

Palumbem pro columba.

Φάτταν ἀντὶ περιστερᾶς, id est, Palumbem pro columba, subaudi verbum ad sententiam accommodatum. In epistola Mormiæ cuiusdam ad Chremetem: αὐλητρίδα δὲ λυσαμένος ἧς ἐτύγχανεν ἐρῶν, νύμφης στολὴν αὐτῇ περιβαλὼν ἐπανήγαγέ μοι φάτταν ἀντὶ περιστερᾶς φασὶν, ἑταίραν ἀντὶ νύμφης, id est, Redemptam tibicinam

tibicinam quam forte amabat, sponsæq; ueстola amictam mihi induxit columbæ loco palumbem, vt aiunt, meretricem pro sponsa. Vsus est Plato in Theæteto: λαβὸν οἷον φάτlαν ἀντὶ περιςερᾶς. id est, si velut accipiat palumbem pro columba. Error est in re, nõ in ipsa scientia. Palumbes autem columbis sunt adsimiles. Conueniet, vbi quod deterius est, & adulterinum pro eo, quod est pręstantius ac legitimum supponitur.

Cilix haud facile verum dicit.

Κίλιξ οὐ ῥαδίως ἀληθεύει, id est, Cilix haud facile verũ dicit. Dionysius in Epistola ad Rufum scholasticum, λόγος ἐςὶ παλαιὸς, μὴ ῥαδίως ἀληθεύειν τοὺς κίλικας, id est, Vetus verbũ est, Cilices haud facile verum dicere. Quãquam ἀληθεύειν aliquoties est re præstare quod dixeris. Quadrabit in hominem auidum lucri, & ob id sæpenumero dicentem non quæ vera sint, sed quæ vtilia. Natum adagium à moribus eius gentis, quo nomine nunc vulgo notant Vltratraiectinos.

Culicem elephanti conferre.

Κώνωπα ἐλέφαντι παραβάλλειν, id est, Culicẽ elephanti conferre dicuntur, qui minima maximis comparant. Libanus ad Casilum, τὸ δὲ ἐμὸν τοιοῦτον, οἷον κώνωψ ἐλέφαντι παραβαλλόμενος, id est, Ego vero perinde sum, quasi culex cum elephante collatus. Huius generis est & Vergilianum illud:

Sic canibus catulos similes, sic matribus hœdos
Noram, sic paruis componere magna solebam. &:
Si parua licet componere magnis.

Dum clauum rectum teneam.

Dvm clauum rectum teneam, id est, dũ meo fungar officio. Significat autem, non imputandum euentum parum prosperum artifici, modo is præstiterit qđ artis est. Quintilianus lib. 2. Institutionum, prouerbiale fuisse demonstrat. Nam & gubernator, inquiens, vult salua naue in portum peruenire: si tamen tempestate fuerit abreptus, non ideo minus erit gubernator, dicetque notum illud:

Dum clauum rectum teneam.

Videtur hemistichium è poeta quopiam sumptum, Nonnulli citant ex Ennio:

Dum clauum rectum teneam, nauimque gubernem.

Huc adlusit M. Tullius lib. Epist. fam. 12. Vna nauis est iam bonorum omnium, quã quidem nos damus operã, vt rectam teneamus, vtinam prospero cursu. Sed quicunque venti erunt, ars nostra certe nõ aberit. Itidem Pindarus Pythiorũ hymno primo, νώμα δικαίῳ πηδαλίῳ ςρατὸν, id est, Guberna iusto clauo exercitum.

Incus maxima non metuit strepitus.

Ἄκμων μέγιςος οὐ φοβεῖται τοὺς ψόφους. id est, Nihil tumultus metuit incus maxima. Excelsus animus non commouetur minis, aut fortunæ sæuientis procellis. Trãslatum ab incudibus fabrorum ærariorum, quæ tametsi hinc atq; inde tundantur crebris malleorum ictibus, tamen haud quaquam loco commouentur. Vergilius huiusmodi constantem animum querno robori similem facit, Idem de animo inexorabili:

Quam si dura silex, aut stet Marpesia cautes.

Extat apud Græcos distichon integrum huiusmodi:

Ἄκμων μέγιςος οὐ φοβεῖται τοὺς ψόφους,
Καὶ νοῦς ἐχέφρων πᾶσαν ἔλκουσαν βίαν. i.
Strepitum ac tumultum maxima incus haud timet,
Constans nec animus quãlibet violentiã.

Veneri suem immolauit.

Ἀφροδίτῃ ὗν τέθυκεν, id est, Veneri suem immolauit. Dici solitum, vbi quis munus offert minime gratum. Inuisus enim Veneri sus propter Adonidem illius amasium apri dente peremptum. Aut contra, cum quis alium in gratiam alterius lædit. Quemadmodum caper mactatur Libero, non quia gratus, sed quia nocuit.

Non licet bis in bello peccare.

Ἁμαρτεῖν οὐκ ἔνεςι δὶς ἐν πολέμῳ, id est, In bello bis errare non licet, in rebus periculosis nõ tutum est labi. Nam si semel erretur, actum est de capite, nec est secundo errori locus. Vel quod in bello, quia cuncta tumultu peragantur, non detur spacium reuocandi restituendiq; si quid perperam sit institutũ. Vnde Homerus, cum alibi, tum Iliados Ρ.

Ὀλίγη δέ τ' ἀνάπνευσις πολέμοιο. id est,
At vero exigua est interspiratio belli.

Proinde

Proinde in his rebus, in quibus si semel erratum fuerit, non est quod in posterum sarcias, cautim ac circumspecte agendum, admonente vel Mimo illo non infestiuo:

Deliberandum est diu, quidquid statuendum est semel.

Huc pertinet quod à Catone citat Vegetius. In aliis rebus si quid erratũ est, potest postmodum corrigi, prælιorũ delicta emẽdationem non recipiunt, cum statim pęna sequatur errorem. Aut enim confestim pereunt qui ignaue imperiteq; pugnauerũt, aut in fugam versi, victoribus vltra pares esse non audent. Adagium videtur natum ex apophthegmate: cum Lamachus quẽdam manipuli ducem increpasset, quod perperam quiddam egisset, isque responderet, se non iterum commissurum quod commiserat: In bello, inquit Lamachus, ne licet quidem peccare bis: quod primus error sæpe vitam adimat.

Panidis suffragium.

Πανίδȣ ψῆφος, id est, Panidis suffragium. In eos torquebatur, qui stulte atque inerudìtè iudicarent. Aiunt Panidem hunc Chalcidis regem fuisse, qui Hesiodum Homero prætulerit: perinde quasi dicas, Midæ suffragium, quod is quoque Panis agrestem cantionem ante posuerit Apollinis musicæ. In genere conueniet in iudicia vulgi, cui fere semper pessima pro optimis placuerunt. Huius suffragiis Menandrum aliquoties superauit Philemon. Euripides cum quinque & septuaginta tragœdias scripserit, in solis quinque vicit. Plinius ætate sua de recitatoribus scribit: Si quando transibis, inquit, per basilicam, & volos scire quomodo quisque dicat, nihil est quod tribunal ascẽdas, nihil quod præbeas aurem: facilis diuinatio, scito eum pessime dicere, qui laudabitur maxime. Quapropter Socrates in Critone Platonis, illud in primis vult esse sapienti fixum decretumque, ne quid opinione vulgi commoueatur, imo suspectũ habeat, quidquid senserit vulgo vehementer adridere. Scitum est illud Antisthenis apud Diogenem Laertium, cui cum dixisset quispiam Multi te laudant, Quid, inquit, mali feci? Huic simillimum quod Plutarchus in Apophthegmatis refert de Phocione, cui dicenti cum populus Atheniensis præter morem alacribus studiis adsentiretur, cõuersus ad amicos, Quid hoc, inquit, est rei? Nunquid imprudens perperam?

Pattæcione calumniosior.

Πατταικίωνος συκοφαντικώτερος, id est, Pattæcione calumniosior. Ab euentu natum. Nã Pattæcion quispiam infamis calumniator, cui cum mos esset bonis viris calumnias struere, atque hoc tam fœdo quæstu parare rem, tandem deprehensus conuictusque pœnas dedit capite. Huic præcipuum studium fuit, probati nominis iuuenibus negotium facessere. Idem popularibus conuitiis lapidatus est, quod fur esset, & ædium perfossor. Talis fuit apud Athenienses Hyperbolus. Refert Suidas.

Omni pede standum.

Ὅλῳ ποδί, id est, Omni, siue toto pede, pro eo quod est: Summa vi, summoq; nisu. Refertur à Suida. Quintilianus Instit. orator. lib. 12. Itaque in his actionibus, omni, vt agricolæ dicunt, pede standum est. Videri poterat traductum ab iis, qui in acie constanter partes suas tuentur, neque locũ deserunt: aut à palæstritis, quorum artis est, scite pedẽ figere: nisi Quintilianus ab agricolis profectum esse testaretur.

Callum ducere.

PROVERBIALES metaphoræ sunt, Callum ducere, & occallescere, siquidem ad animum detorqueantur. Quintilianus libro 12. Et ingenio adhuc alendo callum inducere. Sæpicule legimus apud M. Tullium, occalluisse aures, cum assuetudo sensum mali adimit.

Extra organum.

QVINTILIANVS libro vndecimo, Et his diuersa vox, & pœne extra organum: cui Græci nomen amaritudinis dederunt, supra modum ac pæne naturam vocis humanæ acerba. Extra organũ dicetur, quod immodicum est, & extra vulgarem mensuram. Veluti si quis leges Platonis huius ętatis ciuibus proponeret. Ductum est ab organo musico, quod intra vigesimam vocem consistit. Conueniet item in vehementer clamosum.

Toto organo.

QVINTILIANVS lib 11. Est enim quædam ad auditum accommodata non magnitudine, sed proprietate ad hoc velut tractabilis: vtiq; habens omnes in se qui desiderantur, sonos, intentionesq;, & toto, vt aiunt, organo instructa. Hactenus ille. Proinde toto organo instructa recte dixeris, quæ numeris omnibus constant, & vndique quadrãt. Sumptũ & hoc à musicorum instrumẽtis.

Vltra linum.

Υπὲρ τὸ λῖνον, id est, Vltra linum. Lucianus in Ioue redarguto: Οὐδὲν γὰρ οὕτω γένοιτ' ἂν ἔξω τοῦ νόμου τῶν μοιρῶν οὐδὲ ὑπὲρ τὸ λῖνον, id est, Neq; enim quidquam ita fieri poterit, prçter Parcarum legem, & vltra linum. Vltra linum dixit pro eo quod est, extra decretum fatale. Adlusum est autem ad fila trium Parcarum. Confine illi, quod alias retulimus: ὑπὲρ τὸν ἄτρακτον, id est, Vltra fusum.

Omnia secunda, saltat senex.

OMNIA secunda, saltat senex Iocus prouerbialis, quo conueniet vti, quoties res prius in periculum adducta, præter expectationem feliciter exierit. Seruius enarrans illũ Maronis versiculum ex 3. Aeneidos lib.

Lustramurque Ioui, votisq; incendimus aras:

adagium refert explicatq; his verbis: Sciendum sane moris fuisse, vt piaculo commisso, ludi celebrarentur Nam cum iracundia matris Deum Romani laborarent, & eam nec sacrificiis nec ludis placare possent quidam senex statis ludis Circensibus saltauit, quę sola fuit caussa placationis. Vnde & natum prouerbium: Omnia secunda, saltat senex. Idem Seruius explicans locum eiusdẽ poetæ in Aeneidos 8.

Vt celsas videre rateis, atq; inter opacum
Allabi nemus, & tacitis incumbere remis,
Terrentur visu subito, cunctiq; relictis
Consurgunt mensis, audax quos rumpere Pallas
Sacra vetat.

Cum aliquando, inquit, Romæ ludi Circẽses Apollini celebrarentur, & Hannibal nũciatus esset circa portam Collinam ingruere, omnes raptis armis concurrunt. Reuersi postea cum piaculum formidarent, inuenerunt saltantem in circo senem quẽdam, qui cum interrogatus, dixisset se nõ interrupisse saltationem, ductum est hoc prouerbium, Salua res saltante sene. Verrius apud Festum Pompeium huiusmodi fabulã adfert: C. Sulpitio & C. Fuluio consulib. M. Calphurnio, Pisone prætore vrbis faciente ludos, subito nunciato hostium aduentu, è foro ad arma cõcursum est. Sed postquam victores rediissent in theatrum, ne ludi intermissi religionem adferrent, & instaurari oportere dicerent, inuentum est ibi. C. Põponium libertinum hominem grandẽ natu, ad tibicinem saltasse. Itaque gaudio nõ interruptæ religionis editam vocem, nunc quoque celebrari. Sunt qui C. Voluminum arbitrarentur appellatum fuisse, qui ad tibicinem saltarit, Meminit huius & T. Liuiꝰ alicubi, ni nos fallit memoria. Huic finitimum est illud, quod alio diximus loco: γλαῦξ ἵπτατο, id est, Noctua volauit. Aristophanes in Vespis:

Γλαῦξ γὰρ ἡμῶν πρὶν μάχεσθαι τὸ στρατὸν διέπτατο. id est,
Nostra enim ante prælium vlula peruolauit agmina.

Significat victoriam non virtute militum, sed Mineruæ dexteritate contigisse.

Gladium dedisti, qui se occideret.

ADAGII formam habet, quod scripsit Plautus in Trinummo. Gladium dedisti, qui se occideret, id est, ministrasti materiã & adiumentum ad perniciem. Veluti si quis amãti adolescẽti pecuniam det in manum: aut iuueni temerario mãdet magistratum: aut mulieri permittat quo lubeat eundi licentiam. Dedit & Aeneas Didoni gladiũ quo se occidit. Quo quidem loco multa Seruius, quæ nobis alio loco dicta sunt in prouerbio: ἐχθρῶν ἄδωρα δῶρα.

Alienum arare fundum.

Αλλοτρίαν ἀρόσαν ἄρουραν, id est, Alienum aruum arare. Prouerbiali metaphora dictum est pro eo quod est, alienum agere negotium, aut cum alienis vxoribus habere rem. Theognis in sententiis:

Εχθαίρω δὲ γυναῖκα περίδρομον, ἄνδρα δὲ μάργον.
Ος τὴν ἀλλοτρίαν βούλετ' ἄρουραν ἀροῦν. i.

Est

Est inuisa mihi mulier vaga, inersque maritus,
Alterius fundum quisquis arare cupit.

Plautus item de marito adultero: Fundum alienum arat, suum incultũ deserit. Huic similis color est apud iureconsultos: Alienos irrigare agros, tuis sitietibus. C. de seruit. & aqua. cap. praeses. Durum est & crudelitati proximũ, ex tuis praedris aquae agmẽ ortum, sitientibus agris tuis, ad aliorum vsum, vicinorum iniuria propagari.

Fluuius, quae procul absunt, irrigat.

Ποταμὸς τὰ πόῤῥω ποτίζων, τὰ δ' ἔγγιον καταλείπει, id est, Fluuius quae longe dissita sunt, irrigat, quae proxima sunt, praeterit. De his dici conuenit, qui bene merentur de externis & nihil ad se pertinentibus, suos negligunt. Refert Diogenianus. Apparet inde ductum, quod vbi fluuius oritur, minor esse solet, minusq; argillae secum traheus: & quo longius recessit à fonte, hoc est copiosior vberiorq;.

Magno flumini riuulum inducis.

Ποταμῷ μεγάλῳ ὀχετὸν ἐπάσεις, id est, Magno flumini canalem inducis, id est, maximis rebus pusillum & inutile momentum addis. Commemoratur à Suida. Finitimum est illis: Syluae addere ligna, mari aquam, soli lucernam.

Ne patris nomen quidem dicere possit.

SYNESIVS in epistola quapiam aduersus Andronicum: ἄνθρωπος οὐκ ἔχων εἰπεῖν ὄνομα πάππου, ἀλλ' οὐδὲ πατρὸς φασι, id est, Homo qui aui nomen dicere non possit, imo ne patris quidẽ, vt aiunt. Quadrat in vehemẽter obscuros & spurios, incertoq; patre natos. Quod genus est & illud Iuuenalis:

Quorum nemo queat patriam monstrare parentis.

Vnde Plutarchus existimat spurios dictos nothos, quod duabus his litteris praenotari soleant, s. p. hisq; significari, sine patre.

Ne si bos quidem vocem edat.

ALCIPHRON in epistola Glycerae ad Menãdrum: Ἀλλὰ τοῦτο μὲν οὐδενὶ τρόπῳ μὰ τὰς θεὰς, οὐδ' εἰ βοῦς μοι, τὸ λεγόμενον, φθέγξαιτο πεισθείην ἄν, id est, Hoc autem nullo pacto crederim, ne si bos quidẽ fuerit elocuta. Hinc dictum est, quod in annalibus frequenter commemoratur bos humanam vocem reddidisse. Legimus, nisi fallimur, apud Platonem non dissimili figura dictum, etiam si quercus eloqueretur. Nam olim è quercubus Dodonaeis reddebantur oracula.

Aegaeum nauigat.

Τὸν αἰγαῖον πλεῖ, id est, Aegaeum nauigat, vt subaudias κόλπον. Aelianus in epistola quapiam: Γεωργίαν καὶ γεωργεῖν ἀπολειπὼν ὁ γείτων Λάχης ἐπέβη νεὼς, καὶ πλεῖ τὸν αἰγαῖον φασι, καὶ ἄλλα πελάγη μετρεῖ, ἐπικυματίζει, καὶ λάρου βίον ζῇ, καὶ ἀνέμοις μάχεται διαφόροις, id est, Vicinus Laches relicta agricultura & agricolationis vsu, nauem conscendit, atq; Aegaeum, vt aiunt, nauigat, reliquaq; metitur maria, & in fluctibus agens, lari vitam viuit, cumq; variis ventis dimicat. Persius item in quinta Satyra:

Ocyus ad nauem, nihil obstat quin trabe vasta
Aegaeum rapias.

Arbitramur hoc mare ceteris esse periculosius ob frequentes scopulos. Hinc est illa M. Tulii metaphora, in Diuinatione: Intelligo quam scopuloso difficiliq; loco verser. Nec infrequens est apud Hieronymũ: E scopulosis locis enauigauit oratio, quoties sentit expeditam quaestionum difficultatẽ. Quadrabit igitur in hominẽ ob lucri studium nihil omnino periculi recusantẽ.

Liberi poetae & pictores.

LVCIANVS in Dialogo quem inscripsit: ὑπὲρ τῶν εἰκόνων. Καίτοι παλαιὸς οὗτος ὁ λόγος, ἀνυπευθύνους εἶναι ποιητὰς καὶ γραφέας, id est, Atqui vetus hoc dictũ est, liberos esse poetas ac pictores. Idem in Demosthenis Encomio, τὸ μὲν δὴ ποιητικὸν φῦλον ἐλεύθερον, id est, Atqui poeticum genus liberum. Sentit autem liberum esse poetis & pictoribus impune, quidquid velint fingere. εὐθύνη Graecis est caussa siue accusatio. Magistratum itaque de quo cogebatur rationem reddere qui susceperat, ὑπεύθυνον appellabant, Liberum autem & de quo non exigebatur ratio ἀνεύθυνον. Indicat hoc Aeschinis oratio aduersus Ctesiphõtem. Diphilus apud Athenaeum lib, 6. de poetis:

Οἷς ἐξουσία
Ἐστὶν λέγειν ἅπαντα καὶ ποιεῖν μόνοις. id est,

Quibus

Quibus licet,
Et facere solis quidlibet atque dicere.
Ad quod adlusit Horatius, cum ait:
Pictoribus atque poetis
Quidlibet audendi semper fuit æqua potestas.
Nam poetæ numine aguntur, eoq; illis frustra præscribas. Seneca libro De vita beata primo, Siue Platoni, inquit, credimus, frustra poeticas fores compos sui pepulit, siue Aristoteli, nullum magnum ingenium sine mixtura dementiæ fuit. Est autem plurimum cognationis inter poeticen, & picturam. Hinc est quod Simonides, auctore Plutarcho: τὴν μὲν ζωγραφίαν ποίησιν σιωπῶσαν προσαγορεύουσιν, τὴν δὲ ποίησιν ζωγραφίαν λαλοῦσαν, id est, Picturam tacitam poesim appellauit: poesim autem loquentem picturam. Proinde Horatius:
Vt pictura poesis erit.
Torqueri pōt in eos, qui pertinaci & obstinato sunt ingenio, quosque necesse sit suis moribus relinquere. Aut in mulieres quibus nihil nō permittitur, aut in principes quibus omnia laudi dantur.

Per transennam inspicere.

PER transennam inspicere, Prouerbiali nimirum figura dictum est, pro eo quod est, non propius neque singillatim, sed procul & summatim inspicere. Translatum à negotiatoribus, qui mercibus quas contrectari nolunt, cancellos obiiciunt: quidam etiā vitrum pellucidū opponunt, vt prætereuntibus procul modo contemplari liceat: nec explicant eas nisi licitatori idoneo. M. Tullius De oratore libro primo: Si in aliquam domum plenam ornamentorum, vel in villam venisses: si ea seposita, vt dicis, essent: tuq́ue valde spectandi cupidus esses, non dubitares rogare dominum, vt proferri iuberet: præsertim si esset familiaris: similiter nunc petas à Crasso, vt eam copiam ornamentorum suorum, quam constructam vno in loco, quasi per transennam prætereuntes strictim aspeximus, proferat, & suo quidq; in loco collocet.

Ne de lite pronuncies.

M. TVLLIVS libro Epistolarum ad Atticū septimo, Obsecro μήτε δίκην, præsertim in te, à quo nihil vnquam vidi temere fieri. Notauit Cicero carmen prouerbiale, quod citatur cum ab aliis multis, tum à Luciano libello De calumnia:
Μήτε δίκην δικάσῃς, πρὶν ἀμφοῖν μῦθον ἀκούσῃς. id est,
Ne iudex fueris, partes ni audiueris ambas.
Nonnulli tribuunt Hesiodo, sed falso. Vnde Tullius ψευδησιόδειον appellat, cum sit Phocylidis. Admonet autem non temere pronunciandum de quopiam, nisi re vltro citroq; diligenter cognita. Citatur & apud Aristophanem in Vespis:
Ἦ που σοφὸς ἦν ὅστις ἔφασκε, πρὶν ἂν ἀμφοῖν μῦθον ἀκούσῃς,
Οὐκ ἂν δικάσαις.
Sapiens fuit is, quisquis dixit:
Prius ac partem audieris vtranq;
Ne iudicem agas.
Eandem sententiam sic extulit Euripides in Heraclidis:
Τίς ἂν δίκην κρίνειεν, ἢ γνοίη λόγον,
Πρὶν ἂν παρ' ἀμφοῖν μῦθον ἐκμάθῃ σαφῶς. id est,
De lite qui nam iudices, aut qui queas
Pernoscerem, prius atque partem audiueris
Vtramque?
Adlusit huc Seneca in Medea:
Qui statuit aliquid parte inaudita altera,
Aequum licet statuerit, haud ęquus fuit.
Fertur inter Gręcanicas sententias & hic senarius:
Ἀνεξέταστον μὴ κόλαζε μηδένα. id est,
Ne quempiam punito, rem ni expēderis.

Duobus pariter euntibus.

M. TVLLIVS Epistol. ad Attic. lib. 9. Vna fuissemus, consiliū certe non defuisset, σύν τε δύ' ἐρχομένω. Idē Epist. fa. lib. 9. ad M. Varronem: Volebā prope alicubi esses. Si quid bonæ salutis. σύν τε δύ' ἐρχομένω. Adposite citatur apud Platonem in Protagora, docens opinionem reddi firmiorem, si fuerit ab altero comprobata. Locus est apud Homerum Iliados. K. vbi Diomedes iturus exploratum, quid agant Troiani, comitem postulat. Id enim fore tum iucundius, tum tutius. Carmen sic habet:
Ἀλλ' εἴ τις μοι ἀνὴρ ἅμ' ἕποιτο καὶ ἄλλος,
Μᾶλλον θαλπωρὴ, καὶ θαρσαλεώτερον ἔσται,
Σύν τε δύ' ἐρχομένω, καί τε πρὸ ὃ τοῦ ἐνόησεν,
Ὅππως κέρδος ἔῃ, μοῦνος δ' εἴπερ τε νοήσῃ,
Ἀλλά τε οἱ βράσσων δὲ νόος, λεπτὴ δέ τε μῆτις. id est,

At mihi si qui alius veniat comes, ille futurus
Solamen, fueritque simul fiducia maior,
Si duo coniuncti veniant. Dein hic prior illo,
Si quid opus facto videt. At qui solus & vnus,
Quamuis perspiciat, tamen est mens segnior illi, &
Consilium tenue.

Apuleius in libello De dæmonio Socratis, autumat allegoriam non infrugiferã huic Homerico subesse figmento, videlicet periculosis in rebus adhibenda duo consilium, & opem. Vlysses quoniam prudentissimus fingitur, consilii symbolum habet: Diomedes, vtpote iuuenis viribus antecellens, auxilii sustinet imaginem. Apulei ex eo loco verba sunt hęc: Itidem cum rebus creperis & adflictis speculatores deligendi sunt, qui nocte intempesta, castra hostium penetrẽt, nonne Vlysses cum Diomede deliguntur: veluti consilium & auxilium, mens & manus, animus & gladius.

Manu serendum, non thylaco.

Τῇ χειρὶ δεῖ σπείρειν, ἀλλὰ μὴ ὅλῳ τῷ θυλάκῳ, id est, Manu sementem facere oportet, non autem tota corbe. Dictum Corrinæ ad Pindarum poetam, vt auctor est Plutarchus in commentario quem inscripsit: πότερον ἀθηναῖοι κατὰ πόλεμον, ἢ κατὰ σοφίαν ἐν δοξώτεροι. Modus in omni re seruãdus, & pedetentim ab aliis ad alia transeundum. Ab agricolis ductum est: qui cum serunt, non semel effundunt ipso vase, sed manu rara spargunt semina, vt vniuerso aruo occupando sufficiant. Ad eundem modum ita dispensanda est benignitas, vt multis suppeditare possis. Ita moderandus est labor in litteris, vt ad alia quoque vitę munia suppetat animi vigor.

Gallos quid execas?

Γάλλους τί τέμνεις, id est, Gallos quid execas? Quid actum agis? Nam Galli Cybelis sacerdotes sua sponte sunt exectis testibus. Quid spolias nudum? Cur affligis afflictum? Quamquam id ad quamuis inanem operam significandam conueniet. Quemadmodum illa: Laterem lauas, Actum agis.

Quanto asinis præstantiores muli.

THEOGNIDIS illud ipsissimam prouerbii faciem habet:

Γνοίης δ' ὅσσον ὄνων κρείσσονες ἡμίονοι. id est,
Noris vti quanto muli asinos superent.

Dicendum vbi quis longo interuallo præcedit. Refertur apud Athenæum lib. Dipnosophistarũ 7. Sumptum videtur ex Homero, cuius hi versus sunt Iliados κ.

Αλλ' ὅτε δή ῥ' ἀπέην ὅσσον τ' ἐπὶ οὖρα πέλονται
Ημιόνων, αἱ γάρ τε βοῶν προφερέστεραί εἰσιν,
Ελκέμεναι νειοῖο βαθείης πηκτὸν ἄροτρον. i.
Verum vbi tantum aberat, quantum pars vltima sulci
Mularum. Siquidem hæ bubus longe potiores.
Ducere per pinguem segetem compactile aratrum.

Rursum Odysseæ θ.

Τῶν δὲ θέειν ὄχ' ἄριστος ἔην Κλυτόνηος ἀμύμων.
Οσσον τ' ἐν νειῷ οὖρον πέλει ἡμιόνοιιν,
Τόσσον ὑπεκπροθέων λαοὺς ἵκεθ', οἱ δ' ἐλίποντο. id est,
Hos cursu anteibat Clytoneus splendidus omnes
Quantum mularum sulcus præcedit in aruo
Tantum is præcurrens populos, metam attigit, illos
A tergo linquens.

Olim bubus, asinis & mulis proscindebãt arua. Aratrum igitur quod à mulis trahebatur, multo celerius perueniebat ad sulci finem, cum arator inuertit aratrum, quã quod trahebatur à bubus. Hesiodus item mulos ταλαέργους vocat.

Ne quid suo suat capiti.

TERENTIVS in Phormione prouerbiali figura dixit, Ne quid suo suat capiti, pro eo quod est, ne quid mali illi cõciliet. Expressum est ad illud Homericum Iliad. 6.

Οὐκ ὄφελον Τρώεσσι κατεσσαμένη κακὰ ῥάψαι,
Au fuere inuisę non debebã mala Troiæ?

Idem Odysseæ. τ

Εἰνάετες γάρ σφιν κακὰ ῥάπτομεν ἀμφιέποντες
Παντοίοισι δόλοισι. π. id est,
Annum illis nouum mala iam suimus, tentantes Fraudibus omnigenis.

Rursum Odysseæ π.

Τίη δὲ σὺ Τηλεμάχῳ θάνατόν τε μόρον τε

Ῥάπτης, id est,
Cur tu Telemacho mortem suis, exitiumque.

Vestis virum facit.

Εἵματα ἀνήρ, id est, Vestis vir. Id hodie quoque vulgo tritissimum est. Aiunt enim ad hunc modum: Vestitus virum reddit, qui habet, induat. Idem affirmat Quintilian. lib. Instit. 8. Et cultus, inquiens, concessus atque magnificus, addit hominibus, vt Greco versu testatum est, auctoritatem. Hunc autem versum, quē citat Fabius, opinamur esse illum apud Homerum Odysseæ ξ.

Ἐκ γάρ τοι τούτων φάτις ἀνθρώπους ἀναβαίνει
Ἐσθλή. id est,
Quippe homini ex istis surgit bona fama decusque.

Paullo inferius in eodem libro quantum momenti cultus vestium adferat, ad conciliandam homini formam dignitatemque, satis indicat, cum Nausicaam puellam ita de Vlysse loquentem facit:

Πρόσθεν μὲν γάρ δή μοι ἀεικέλιος δόατ' εἶναι,
Νῦν δὲ θεοῖσιν ἔοικε, τοὶ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσιν, id est,
Ante videbatur specie fœdissimus esse,
Nunc diuis similis, magnus quos pascit Olympus.

Nam ante nudus, iam vestes nitidas induerat Vlysses, ac protinus alius esse visus est:

Ἕζετ' ἔπειτ' ἀπάνευθε κιὼν ἐπὶ θῖνα θαλάσσης,
Κάλλει καὶ χάρισι στίλβων. id est,
Deinde procul, veniens ad litora pontica sedit
Fulgescens forma, atque leporibus.

Teneri calidis balneis.

Ἁπαλοὶ θερμολουσίαις, id est, Teneri calidis lauacris, in molles & luxu diffluentes dicebatur. Nam antiquitus calida balnea deliciarum nomine taxata fuisse, vel Homerus testis est Odysseæ θ, inter voluptuariæ vitæ delicias ea commemorans:

Αἰεὶ δ' ἡμῖν δαίς τε φίλη κίθαρίς τε χοροί τε,
Εἵματά τ' ἐξημοιβὰ, λοετρά τε θερμὰ καὶ εὐναί. id est,
At semper cordi nobis, epulęque choriq;,
Cantusque & varię vestes, & balnea calda,
Concubitusque.

Refertur adagium ab Eudemo his quidem verbis, Ἁπαλοὶ θερμολουσίαις, ἁβροὶ μαλθακευνίαις, id est, Teneri calidis lauacris, delicati lectorum mollicie. Huc adlusit Persius, cum ait:

Elixeque nates labefactat forcipe adunca.

Dextrum pedem in calceo sinistrum in pelui.

Δεξιὸν εἰς ὑπόδημα ἀριστερὸν εἰς ποδόνιπτρον, id est, Dextrum pedem in calceum, sinistrum in peluim. Subaudi verbum ad sententiam accommodum mittit, aut ponit. Suidas ex Aristophane citat, aitq; dici solere in eos qui se norunt commode ad rei pręsentis conditionem applicare, proque loco, tempore, negotiis, aliam atque aliam sustinere personam: Est autem carmen hexametrū heroicum:

Dextrum in calceolo, læuum vero in podonipt ro.

Podoniptrum vas, in quo pedes lauantur, vnde & vocabulum inditum à Græcis.

Dædali alæ.

Δαιδάλου πτερά, id est, Dædali alæ: Dici solitum, vbi quis alioqui non satis idoneus ad negotium conficiendum, artis alicuius, aut auxilii accessionem adiungeret. Aut cum quis vrgente necessitate, ad noua confugit consilia. Nota fabula, quæ prouerbii ministrauit occasionem nempe de Dædalo, qui nouo commento adsutis alis elapsus est è manibus Minois.

Date mihi peluim.

Δότε μοι λεκάνην, i. Porrigite mihi peluim. vbi quid vehementer molestum esset, ita vt ferri iam diutius non posset, peluim sibi porrigi iubebant, quasi prę bile nauseaque, & fastidio rerum vomituri: veluti si quis orationem supra modum indoctam non ferēs, aut sophistis nęniis offensus dicat, δότε μοι λεκάνην, id est, Porrigite mihi peluim. Refertur à Suida. Extat autē apud Aristophanem ἐν νεφέλαις. Et Plutarchus in Politicis citat è Platone comico.

Dares Entellum prouocas.

Dares Entellū prouocas, & prouerbii speciem habet, & apud eruditos videtur in ius prouerbii cessisse. Sic enim Hieronymus ad August. Memento, inquit, Daretis & Entelli. Conueniet vti, si quādo quispiam iuuenili temeritate lacesset aliquē, non perinde

de promptum ad ſuſcipiendum certamen, verum intolerandum, ſi ſemel inierit. Qui ſenum ferme mos, vt libenter ſuffugiant negotia, ſuſcepta pertinaciter gerant. Sumptum eſt ex 5. Aeneidos lib. vbi Dares quiſpiam viribus fretus, & ferox iuuẽta, vltro proſiliens in medium, quemuis ad certamen prouocat: adſurgente nemine, deterritisq; reliquis, iã perinde quaſi victor, præmiũ flagitat ab Aenea. At Entellus ſenex, & iam pridẽ ab huiuſmodi genere certaminum feriatus, inſtigante partim Aceſte, partim veterum victoriarum memoria, tandẽ ſurgit ceſtibus dimicaturus. Is diu ſuo conſiſtens loco, iuuenem inſolentius circunſilientem tulit, donec fruſtrato ictu lapſus, pudore ſic recanduit, vt Daretem iam lõge imparem plane confecturus fuerit, niſi eũ Aeneas intercedens eripuiſſet.

Ad cynoſarges.

Ἐς κυνόσαργες, id eſt, Ac Cynoſarges, prouerbiali conuitio dicebatur, quemadmodum ἐς μακαρίαν, καὶ εἰς κόρακας. Erat autem Cynoſarges locus in Attica quiſpiam, in quo nothi, ſpuriique exercebantur, cui nomen inditũ, ἀπὸ κυνὸς ἀργοῦ, i. A cane albo, ſeu veloci. Nam Græcis ea vox ἀργὸς, vtrũque ſignificat. Qui colligit hiſtorias ex orationibus ſtelieuticis Gregorii Nazianzeni, tradit Cynoſarges dictũ ἀπὸ τοῦ κυνὸς καὶ σαρκὸς, cõmutato κ in γ. Nominis cauſſam hanc adſcribunt. Cum olim Diomus quidam Athenienſis, auctore Stephano, nã Suidas Didymum ponit, ſacrificaret Herculi, canis quidam albus, aut, vt alii dicunt, velox aquila, victimæ partẽ abreptam in locum quendã depoſuit. Quo prodigio territus, cum deum cõſuluiſſet, reſponſum eſt, vt eo in loco Herculi ſacellum extrueret, in quem victima deportata fuiſſet. Nã eum Herculi placere. Porro, quoniam Hercules nothus fuit vtpote ex adultera natus, & tamen virtute ſua diis æquum honorem adſecutus: idcirco viſum eſt, vt inibi qui ſpurii fuiſſent, & neq; patris neq; matris nomine ciues, exercerentur. Nec abhorret ab his quod ſcribit Plutarchus in libello, quem inſcripſit: ἐρωτικὸν, Εἰ δὲ οὖν καὶ τοῦτο τὸ πάθος δεῖ καλεῖν ἔρωτα θήλυν καὶ νόθον ὥσπερ εἰς κυνόσαργες συντελοῦντα, τὴν γυναικωνῖτιν, μᾶλλον δὲ ὥσπερ ἀετόν τινα λέγουσι γνήσιον καὶ ὀρεῖον, ὃν ὅμηρος μέλανα καὶ θηρευτὴν προσεῖπεν, id eſt, Quod ſi igitur hunc quoque morbum oportet vocare amorem femineũ ac nothum, veluti in Cynoſarges coniiciẽtem nos in muliebre conclaue, magis autem, ſicut aquilam quandam dicunt gneſion, id eſt, ingenuam germanamq́ue ac montanam, quam Homerus nigram & venatricem appellat. Vnde vel contumeliæ cauſſa dicebatur, ἐσκυνόσαργες, velut in ſpurium, vel imprecando, quaſi dicas, in malam crucem. Poſtea conſentaneum eſt hoc quoque loco garrire cœpiſſe philoſophos & ſophiſtas. Nam Suidas teſtatur tria fuiſſe gymnaſia, Lyceum, Cynoſarges, & Academiam. Meminit huius rei & Plutarchus in Temiſtoclis vita, quem aiunt fuiſſe nothum. Erat autem extra portas Athenienſium Herculis gymnaſium, quo ſpurii adoleſcentes ſeſe conferebant exercitii gratia, quod & ipſe deus nothus ac matre mortali natus eſſet. Huc Temiſtocles adhuc adoleſcens arte pelliciebat & ingenuos aliquot adoleſcentes, quo paullatim tolleret nothorum, & legitimorum diſcrimen.

Cythnicæ calamitates.

Κυθνώδεις συμφοραὶ, id eſt, Cythnicæ calamitates. Zenodotus Ariſtotelem auctorem Citat, Cythnios vſqueadeo diuexatos afflictosq́ue fuiſſe ab Amphitryone, vt in prouerbium abierint, κυθνώδεις συμφοραὶ, pro maximis cladibus, & immenſis calamitatibus. Eſt autem Cythnus ex inſulis Cycladibus vna, contra Dryopidem ſita, teſte Stephano.

Cythonymi probrum.

Κυθωνύμου ἄχθος, id eſt, Cythonymi dedecus. In hominem dicebatur vehementer infamem, fœdiq́ue nominis, cuiuſq́ue nomen iure ſupprimi debeat: vel ob malefacta, vel ob calamitates. Vnde & Græca vox à celando nomine dicta. Et hodie dictitant vulgo, tegendam ollam, quoties innuunt fœdius eſſe facinus, quàm vt auctoris facienda ſit mentio. Auctor Zenodotus.

Cyziceni ſtateres.

Κυζικηνοὶ στατῆρες, id eſt, Cyziceni ſtateres. De re ſcite ſcalpta. Hoc. n. ſubindicant παροιμιολόγοι. Nam hi nummi olim celebres erant, quod eleganter ſcalpti viderentur. Repræſentabant altera parte Cybelen deorũ ma-

 trem,

trem, facie muliebri, altera leonis imaginẽ at magis videtur fore locus prouerbio, cũ hominem significamus inæqualem, ac sui dissimilem: aut qui longe aliud agat, quàm prę se ferat. Quemadmodum nummi Cyziceni ex vno latere Cybelen ostendebant effeminatam, ex altero leonem. Stater is valebat 28. drachmas Atticas, vnde & de re magni precii videtur posse dici. Cyzicus autẽ erat ciuitas Propontidis. Quidam eiusdem nominis vrbem ponunt in Sicilia. prouerbii præter alios meminit Suidas.

Cyrnia terra.

Κυρνία γῆ, i. Cyrnia tellus, dicebatur regio latrociniis infamis, cuiusmodi ferũt olim fuisse Cyrnum. Est autem Cyrnus insula quædam ad boream opposita Iapygiæ mellificio nobilis, auctore Stephano, verum ob latrocinia fuit inacessa nauigantibus. Plinius autumat hanc esse Corsicam, In Ligustico, inquit, mari est Corsica, quam Græci Cyrnon appellauere. Gens hæc & hodie male audit. Prouerbium non inepte detorquebitur in hominem alieni rapacẽ ac violentum. In collectaneis Zenobii per Aldũ editis reperitur, κυρνία ἄτη, i. Cyrnia noxa.

Cinyre opes.

Κινύρου πλοῦτος, id est, Cinyræ opes. De immensis diuitiis dicebatur. Simillimum illi, Midæ opes. Nam huius regionem opulentissimam fuisse, Naso satis indicat Metamorphoseos lib. 10.

Gratulor huic terræ, quod abest regionibus illis,
Quæ tantum genuere nefas, sit diues Amomo,
Cinnamaq; costumque suam, sudataque ligno
Thura ferat, floresque alios Panchaica tellus,
Dum ferat & myrrham.

Pindarus in Nemeis meminit Cinyrę prædiuitis: σὺν θεῷ γὰρ φυτευθεὶς ὄλβος ἀνθρώποισι παρμονώτερος, ὅσπερ καὶ Κινύραν ἔβρισε πλούτῳ ποντίᾳ ἔν ποτε Κύπρῳ, id est, Deo fauẽte felicitas hominibus stabilior, quæ sane & Cinyram opibus cumulauit olim in marina Cypro. Prouerbii meminit & Plato libro De legib. 2. Ἐὰν δ᾽ ἄρα πλουτῇ μὲν Κινύρα καὶ Μίδα μᾶλλον, ᾖ δὲ ἄδικος, ἄθλιός τε ἐστὶν καὶ ἀνιαρῶς ζῇ, id est, Quod si ditior quidem fuerit quam Cinyra aut Mida, sit autem iniustus, & miser est, & moleste viuit. Suida in dictione καταγηράσκω refert hunc ad modum, καταγηράσαις Τιθωνοῦ βαθύτερον, καὶ τοῦ Κινύρου πλουσιώτερον, καὶ Σαρδαναπάλου τρυφηλότερον, ὅπως τὸ τῆς παροιμίας ἐπὶ σοὶ πληρωθείη δὶς παῖδες οἱ γέροντες, id est, Consenescas Tithono profundius, Cinyradi ditius, Sardanapalo deliciosius, vt in te compleatur prouerbium: Bis pueri senes.

Minus de istis laboro, quã de ranis palustribus.

Μέλει μοι τῶν τοιούτων οὐδὲν, ἧττον τῶν ἐν τοῖς τέλμασι βατράχων, id est, Nihilo maior mihi rerum istarũ cura, quàm ranarum in limo versantium. Prouerbialis hyperbole qua significamus nihil omnino ad nos pertinere negotium. Recte dicetur & in obtrectatores, quorum oblocutiones dicemus nos fortiter contemnere. Siquidem ranæ tametsi assidue obganniant, oblatrentq; prætereuntibus, & odiosam illam cantionem iterent sine fine, βρεκεκεκὲξ κοὰξ κοάξ, tamen nemo commouetur.

Cucurbita sanior.

Κολοκύντης ὑγιέστερος, id est, Cucurbita salubrior. Suidas, & Zenodotus pro adagio referunt. Atheneus lib. 3. citat hunc versiculum ex Epicharmo:

Ὑγιέστερον τ᾽ ἦν ἔτι κολοκύντας πολύ. id est,
Eratq; longe sanius cucurbita.

Versus Grecus cõstabit si legas ἔτιγε. Nam vt nos adduximus, habetur in Atheneo edito per Aldum. Vnde sit natum, non indicat. Proinde diuinandum id inde ductum, vel quod cucurbita non facile leditur aeris vitio, propter crustũ quo tegitur, id quod ea variis remediis efficax esse perhibetur, quemadmodum indicat Dioscorides lib. 2. Item Plin. lib. 20. c. 3. Nec vna tantũ species ad remedia valet, & satiua, quam Græci κολοκύντην appellant: valet inanis intus syluestris. quam Græci somphon, vt ait Plinius dicunt. valet & satiua minor κολοκυνθὶς quasi dicas cucurbitulã. Nobis videtur non absurde ductum hinc prouerbium, quod cucurbita vndique turgeat, integra, nec rimis hians, nec vermiculis obnoxia. Est autem integritas & obesitas corporis, sanitatis argumentum. Cognatum illi quod alias recensuimus: Κρότωνος ὑγιέστερος, id est, Crotone salubrior.

Cum

Cum deo quisque & gaudet & flet.

Ξὺν τῷ θεῷ πᾶς καὶ γελᾷ κ' ὀδύρεται. id est,
Deo volente, quisque ridet, atque flet.
Admonet adagium rerum humanarum celerem esse commutationem, neq; in nobis situm, vt res perpetuo secundæ sint, verum vtcunque fortunæ libitum fuerit, ita vel secundis rebus attollimur, vel aduersis affligimur. Extat hic versiculus apud Sophoclem in Aiace flagellifero. Idē sibi vult illud Euripideum ex Iphigenia Aulidensi:
Οὐκ ἐπὶ πᾶσι σ' ἐφύτευσ' ἀγαθοῖς,
Ἀγάμεμνον Ἀτρεύς.
Δεῖ δέ σε χαίρειν καὶ λυπεῖσθαι.
Θνητὸς γὰρ ἔφυς. κἂν μὴ σὺ θέλῃς.
Τὰ θεῶν οὕτω βουλόμεν' ἔσται. id est,
Non te seuit ad omnia læta
Agamemnon Atreus.
Gaudere atque dolere necesse est.
Mortalis enim es. Sin tu nolis,
Tamen eueniet, sic diis placitum.
Cum deo fit Græcis, quod fit fauente numine. Contra sine deo, quod absque deorum fauore. Pindarus in Pythiis hymno, quinto, οὐ θεῶν ἄτερ, id est, Non sine diis. Idē eiusdem operis hymno 9.
Ὠκεῖα δ' ἐπειγομένων ἤδη θεῶν πρᾶξις ὁδοί τε
βραχεῖαι. id est,
Velox actio iam diis accelerantibus breuesque viæ.
Rursus hymno decimo:
Θεῶν τελεσάντων,
Οὐδέν ποτε φαίνεται ἔμμεν ἄπιστον. id est,
Cum dii peregerint, nihil videtur esse incredibile.
Et Vergilius:
Haud equidem, sine mente reor, sine numine diuum.
Ita quod præter spem vltro obtingit, diuinitus fieri dicitur. Aristoph. in Equitibus:
Ἀλλ' οὗτος προσέρχεται
Ὥσπερ κατὰ θεὸν εἰς ἀγοράν. id est,
Sed ipse in concionem prodit huc
Tamquam deo volente.
M. Tullius in Verrem actione quinta: Qui Metello diuinitus hoc venit in mentem? Et Horatius lib. 3. Oda 4. Non sine diis animosus infans. Et σὺν ταῖς μούσαις, id est, musis fauentibus, σὺν τοῖς θεοῖς, id est, diis bene iuuantibus. Festiuum est quod de Stratonico refert Athenæus lib. 8. Is cū esset parum insignis citharœdus, haberetq; in ludo suo nouem Musarum imagines, & Apollinis vnam, discipulos duos, rogatus à quopiā quot haberet discipulos, σὺν θεοῖς, inquit, δώδεκα, ludens amphibologia. σὺν θεοῖς, accipi potest, annumeratis diis fauentibus. Porro veteres præcipuum numen tribuebant fortunę, cui tribuitur quidquid feliciter aut secus euenit: de qua Demosthenes in oratione ad Philippi epistolam: μεγάλη γὰρ ῥοπή, μᾶλλον δὲ τὸ ὅλον ἡ τύχη ἐστὶ πρὸς ἅπαντα τὰ τῶν ἀνθρώπων πράγματα, i. Magnum enim momentum, imo verius totum est ipsa fortuna ad omnes hominū actiones. Item Aeschines in Apologia: τῆς παραπρεσβείας. ἡ τύχη πάντων ἐστὶ κυρία. id est, in fortunæ manu sunt omnia.

Cum Coryco luctari.

Πρὸς κώρυκον γυμνάζεσθαι, id est, Aduersus Corycum luctari dicebatur, qui sumeret inanem operam: opinamur Corycum palestriten fuisse quempiam inuictum. Nisi malumus Corycum esse manticam coriaceam, vt adagium adfine sit illi Vtrem vellis. Verum hoc sensu Hesychius scribit per ω & υ. Suidas scribit per ο & ι. Porro talis pugnata est Apuleio in Thessalia.

Curetum os.

Κουρήτων στόμα, id est, Curetum os. Dici solitum si quando quis numine afflatus loqui videretur, propterea quòd curetes Cybeles comites furore quodam sacro perciti, diuinare viderentur. Refertur à Zenodoto. Meminit & Hesychius.

Melius nobis est, quàm heri.

Proverbialem habere figuram videtur illud Aristophanis in Pluto:
Ὦ Βλεψίδημ' ἄμεινον ἢ χθὲς πράττομεν. id est,
O Blepsideme melius atq; heri mihi est.
Cum significamus fortunam in melius cōmutatam. Item illud Theocriticum, quod alio citauimus loco:
Τάχ' αὔριον ἔσσετ' ἄμεινον. id est,
Melius cras forsan habebit.
Nam heri & cras, pro pręterito futuroq́ue tempore posita sunt.

Cretenses sacrum.

Οἱ κρῆτες τὴν θυσίαν, id est, Cretenses sacrum,

subaudi faciunt, aut simile quidpiam. Adagium Zenodotus ad huiusmodi refert fabulam: Tempestate iactatus Agamemnon, delatus est in Cretam, ingressusque Polyrrhenen (nam id est Cretæ insulæ oppidũ, ab ouium copia sic appellatum, auctore Stephano) rem diuinam fecit. Interea vero captiui conscensis nauibus aufugerunt. Quæ res cum illi renunciaretur, fertur dimidiatum & imperfectum sacrificium, & iam incensam victimam reliquisse, curriculoque ad maris litus properasse, perturbatum maiorem in modum, animoque cõsternatum. Ibi vix vnam reperisse nauem reliquam qua deuectus est, multum imprecatus malorum eius insulę cultoribus. Vnde si qua res per tumultum, ac turbulente fieret, κρητικὴν θυσίαν, id est, Cretense sacrũ vocabant. Nobis videtur quadraturũ, vbi quis non fruitur his quæ parauit. Quemadmodum vsu venit Agamemnoni, cuius victimas deuorauere Cretenses.

Simul & misertum est, & interijt gratia.

Αμ' ἠλέηται καὶ τέθνηκεν ἡ χάρις. id est,
Simul & misertum est interiitq; gratia.

Senarius prouerbialis apud Zenodotum, dici solitus in ingratum, qui simul atque leuatus est malis, desinit meminisse beneficiorum eius, cuius opera restitutus est: iuxta illud, Si dolet, meminit: si placet obliuiscitur: cum contra admoneat prouerbiũ:

Χάριν λαβὼν μέμνησο, δοὺς ἐπιλάθου. id est,
Memineris accepti, dati obliuiscere.

Idem decet in Moralibus Seneca:

Beneficii accepti meminisse oportere, dati obliuisci.

At nunc ita est ingenium vulgi, vt fragilis sit beneficiorum memoria, iniuriarum tenax. Et iuxta Plautum: Si quid iuues, pluma leuior gratia: si quid offendas, plumbeas iras gerunt. Celebrantur in eandem sententiam hi quoque versus:

Ἀεὶ δ' ὁ σωθεὶς ἐστὶν ἀχάριστος φύσει. id est,
Seruatus vsq; ingrat⁹ est, & immemor. Et:
Μετὰ τὴν δόσιν τάχιστα γηράσκει χάρις. id est,
Post munus illico consenescit gratia.

Morsus aspidis.

Δῆγμα ἀσπίδος, i. Morsus aspidis. De malo immedicabili, aut de lingua vehementer virulenta. Refertur adagium ab Apostolio Byzantio, non admodum memorabili auctore, nisi nos meliorum inopia compelleret. Quamquam hunc nec Politianus grauatus est quodam in loco citare testem. Circunfertur Græcus versiculus, adagio concinens:

Ιὸς πέφυκεν ἀσπίδος κακὴ γυνή. id est,
Telum aspidis profecto mulier improba.

Aelianus primo De naturis animaliũ libro tradit aduersus viperarum, omniumque serpentium morsus remedium inueniri, aspide vna excepta, præcipue si de rana gustarit, vt ait libro ꝓximo. Solius huius ictũ omni cura potentiorem esse. Nec ab vllo vinci, præterquam à muliere, quæ vel aspectu contactuque solo necet, quorum alterũ cum regulo, alterum cum aconito commune. Nicander item in Theriacis:

Ἀσπίδα φοινήεσσαν ἀμυδρότατον δάκος ἄλλων. id est,
Aspida crudelẽ, cui⁹ super omnia morsus
Immedicabilis est.

Plinius prodidit, aspidem numquam vagari sine compare, quod si contigerit alteram interimi, protinus altera persequitur percussorem, in mediis quoque fori turbis agnitum. Addunt quidam ab hoc ictũ serpente intra quattuor horas emori. Nihil autem vetat, quo minus trahatur adagium ad hostem clancularium, & tanto pestilentiorem, quod clanculum citraque dolorem infundat venenum hęc serpens, neque post morsum appareat vulnus in corpore: tantũ somnus letalis obrepit, quemadmodũ describit Nicander, atq; hinc existimãt quidam morsum illius ἀμυδρότατον ab eodem poeta vocari.

Arbore deiecta quiuis ligna colligit.

Δρυὸς πεσούσης πᾶς ἀνὴρ ξυλεύεται. id est,
Ruente quiuis ligna colligit arbore.

Meminit huius prouerbii Theocriti Scholiastes, sed pro πεσούσης scriptum est παρούσης, mendose. Si quem fortuna præcipitem dederit, in hunc passim omnes incurrunt, & quisq; quod potest diripit. Iam enim sibi putant impune fore. Exemplum huius adagionis est apud Iuuenalem de Seiano.

Nihil est ab omni parte beatum.

QVOD scripsit in Odis Horatius:

Nihil est ab omni
Parte beatum.

Prouer-

Prouerbialem habet sententiam, quã Græci sic efferunt:

Οὐκ ἔστιν ὅστις πάντ᾽ ἀνὴρ εὐδαιμονεῖ. id est,
Felix per omnia nullus est mortalium.

Hunc senarium citat Aristoteles lib. Rhet. 2. inter exempla sententiarum. Est aliquoties & apud Theognidem. Clearchus apud Athenæum adducit hunc versum:

Ἀμώμητον δ᾽ οὐδὲν ἐγένετο βροτοῖς, id est,
Nil vsquam est hominum carpere quod nequeas.

Menander apud Plutarchũ, περὶ εὐθυμίας
Ἆρ᾽ ἐστὶ συγγενές τι λύπη καὶ βίος, id est,
Num quæpiam intercedit his cognatio,
Vitæ ac dolori.

Ad hanc sententiam pertinet quod alibi diximus, omnibus galeritis innasci cristã. Theseus priusquam veniret in Atticam, instituit sacra quædam, quę ludis ac lætitia peragerentur, quædam contra, quæ mœrore luctuque. Ceterum cum adpulisset in Atticam quoniam multos reperit squalidos, ac mœstos ob mortem Regis Aegei, qui desperato filii reditu præ dolore semet è saxo præcipitem dedit: multos contra lætitia gestientes ob filii reditum, institutum est, vt in ὠσχοφορίᾳ, (id est, nomen festo à gestandis ramis) non nuntius ipse, sed caduceum coronaretur, deinde qui sacris interfuerũ emitterent has voces, ἐλελεῦ ἰοὺ id est, eia, heu, quarum prior gratulationis est, & in bellicis pæanibus cani solet, quod liquet ex Aristophanis Pace, vbi crebro repetuntur illa, ἰὼ εἶα. εἶα μάλα. ὦ εἶα. εἶα ὦ. altera luctus est, Vnde & αἴας dictus Græcis & αἰάζειν. Hæc videlicet est imago vitæ mortalium. Historia refertur à Plutarcho in vita Thesei: Pindarus in Istmiis hymno 3. ad tempus torquet sententiam, αἰὼν δὲ κυλινδομέναις ἁμέραις ἄλλοτ᾽ ἐξάλλαξεν, ἄτρωτοί γε μὰν παῖδες θεῶν, id est, Seculũ autem voluendis diebus, nunc huc, nunc illuc sese flectit. Ceterum dii extra telorum iactum sunt. Nam interpres admonet hic παῖδες θεῶν esse dictũ pro θεοί. Simile quiddam habet in Pytiis hymno 7. φαντὶ γε μὰν οὕτω κεν ἀνδρὶ παρμονίμαν θάλλοισαν εὐδαιμονίαν, τὰ καὶ τὰ φέρεσθαι, id est, Aiunt sane sic viro stabilem florere felicitatem, si hæc & hæc ferat, hoc est, si ferat tũ prospera, tum aduersa. Perpetua felicitas minitatur subitum exitium: quod temperatum est, solet esse diuturnius. Interpres in hanc sniam adduxit versum Homericũ,

Τὸν περὶ μοῦσ᾽ ἐφίλησε, δίδου δ᾽ ἀγαθόν τε κακόν τε. id est,
Vnice amans dederat cui musa bonumque malumque.

Extat autem hoc carmẽ Odysseę θ. De Demodoco. Rursum Pindar⁹ hymno 5. πόνων δ᾽ οὔτις ἀπόκλαρός ἐστιν οὔτ᾽ ἔσεται, id est, Laborum autem exors nullus est nec erit. Ac mox, τὰ καὶ τὰ νέμων, id est, hæc sortiens, videlicet bona cum malis. Interpres adducit & alium Pindari locum, qui est in Pythiis hymno 3. ἓν παρ᾽ ἐσλὸν πήματα σύνδυο δαίονται βροτοῖς ἀθάνατοι, id est, Ad vnũ bonum duo simul mala partiuntur mortalibus immortales. Adducit & illud Homericum, quod alibi retulimus ex Odysseæ ω.

Δοιοὶ γάρ τε πίθοι κατακείαται ἐν Διὸς οὔδει. i.
Dolia namque Iouis duo sunt in limine posta.

Huc pertinent & illa, de quibus nobis alias dictum est: Vbi mel, ibi fel: vbi vber, ibi tuber, & huius generis alia. Nec alienum arbitramur ab hac sentẽtia, quod priscis Romani duas diuas coluerunt, Angeroniam atque Volupiam, alteram ab angoribus dictam, alterã à voluptate, & Angeronię quidem pontifices in sacello Volupię sacrum faciunt, significantes dolores ac voluptates in vita hominum inuicem mixtas esse. Addunt Angeroniæ simulacrum in ara Volupię fuisse collocatum, quod dolor comes sit voluptati, & voluptas dolori, ac figura, vt os habeat obligatum atque signatum, hoc ęnigmate significantes, eos qui dolores & anxietates animi dissimulant, patientię beneficio ad maximam peruenire voluptatẽ. Huiusmodi ferme Macrobius libro in Sõnium Scipionis primo. Desinam si Aeschyli versum adscripsero, quem Iulius Pollux libro sexto capite 11. testatur extare apud Aristophanem:

Ὀξυγλυκεῖαν τ᾽ ἄρα κοκκῶες ῥοάν. id est,
Et dulciter acre temperabis punicum.

Huius enim pomi grana gratam quãdam habent acrimoniam. Ad eundem modum temperata est vita mortalium.

Felicium multi cognati.

Τῶν εὐτυχούντων πάντες εἰσὶ συγγενεῖς. id est,
Cognatus vnus quilibet felicium.

Id hodieque vulgo dicunt, locupletum plurimos esse cognatos. Huc adlusit Terẽtius in Phormione, At si talentũ rem reliquisset decẽ, primus esses, memoriter progeniem

vestram vsque ab auo atque atauo proferens. Pindarus in nemeis hymno 10. sic extulit: γνώμην. Οἴχεται τιμὰ, φίλων τητωμένῳ φωτὶ, παῦροι δ᾽ ἐν πόνῳ πιστοὶ βροτῶν, id est, Perit honos, viro priuato amicis, pauci autem mortales in rebus asperis fidi. Plato in epigrammate:

ἦ μόλις ἔγνως
Τοῦτ᾽ ἔπος, ὡς οὐδεὶς οὐδὲν ἔχοντι φίλος. id est,
An tandem expertus nosti verbum vetus illud:
Quod qui nil habet, huic nullus amicus adest.

Amantium iræ.

Τῶν φιλούντων ὀργαὶ, id est, Amantium irę. Vbi qui non ex animo indignantur inuicem, aut de iracundia neutiquam duratura. Terentius in Andria: Amantium iræ, amoris redintegratio est. Et iuxta Gręcam sententiam:

ὀργὴ φιλοῦντος μικρὸν ἰσχύει χρόνον. id est,
Pusillo amantum durat ira tempore.

Atque huiusmodi dissidiola, quæ nonnunquam incidunt inter amicos, modo absit amaritudo, quasi renouant amicitiam excusso diuturnæ consuetudinis tędio. Quod elegāter indicat & Mimus ille Publianus:

Discordia fit carior concordia.

Primum recte valere, proxima forma, tertio loco diuitiæ.

PLATO libro de legibus secundo: λέγεται γὰρ, ὡς ἄριστον ὑγιαίνειν, δεύτερον δὲ κάλλος, τρίτον δὲ πλοῦτος, id est, Aiunt enim optimum, ac potissimum esse bonā valetudinem, proximum formam, tertium diuitias. Meminit huius adagii aliis quoq; locis. Stobeus citat hæc ex Sclerio quodam ὑγιαίνειν μὲν ἄριστον ἀνδρὶ θνατῷ, δεύτερον δὲ φυὰν καλὸν γενέσθαι, τρίτον δὲ πλουτεῖν ἀδόλως, εἶτα τέταρτον ἡβᾶν μετὰ τῶν φίλων, id est, Bona valetudine esse optimū est homini mortali. Proximum specie honesta præditum esse. Tertium opes habere citra fraudem. Quartum ætate vigere cum amicis. Plato autem libro De legibus primo effert ad hunc modum: ἡγεῖται μὲν ὑγίεια, κάλλος δὲ δεύτερον, τὸ δὲ τρίτον ἰσχὺς, τέταρτον δὲ πλοῦτος, οὐ τυφλὸς ἀλλ᾽ ὀξὺ βλέπων, id est Primum locum obtinet bona valetudo, secundum forma, tertiū robur, quartum opes, haud cæcæ, sed acutū cernentes. Hic ordo votorum olim popularibus etiam cantilenis celebrabatur, teste Platone in Gorgia. Fertur inter Græcas sententias huiusmodi senarius:

Οὐκ ἔστ᾽ ὑγείας κρεῖττον οὐδὲν ἐν βίῳ. id est,
Quam bene valere, melius in vita nihil.

Item alter huic, similis:

ὑγίεια καὶ νοῦς ἐσθλὰ τῷ βίῳ δύο. id est,
Recte valere & sapere, duo vitæ bona.

Quo spectat etiam illud Iuuenalis:

Vt sit mens sana in corpore sano.

Et Horatius:

Valeat possessor oportet.

Aristo Sicyonius pæana scripsit in laudem sanitatis, vt refert Athenæus lib. 15.

ὑγίεια πρεσβίστα μακάρων
μετὰ σοῦ ναίοιμι τὸ λειπόμενον βιοτᾶς,
σὺ δέ μοι πρόφρων σύνοικος εἴης. id est,

Sanitas antiquissima dearum, Tecum viuat quod reliquum est vitę, Tu vero mihi propitia conuictrix esto. Ac mox: μετὰ σεῖο μάκαιρα ὑγίεια, τέθηλε πάντα, καὶ λάμπει χαρίτων ἔαρ, σέθεν δὲ χωρὶς οὔτις εὐδαίμων, id est, Tecum diua sanitas florent omnia, ac renidet gratiarum ver. Absque te vero nemo felix. Aristoteles libro Rhetoricorū 2. exemplum sententiæ, quæ nō egeat epilogo, hoc est addita ratione, quod sic omnibus persuasum sit, refert: Ἀνδρὶ δ᾽ ὑγιαίνειν ἄριστον ὥς γ᾽ ἐμοὶ δοκεῖ, id est, homini bene valere optimū est, vt mihi quidem videtur esse senarius, sed corruptus. Aristoteles Moralium ad Eudemium lib. 2. narrat aliquem in vestibulo templi, quod est in Delo Apollinis, hāc scripsisse sententiam: Eidem non adesse omnia, bonitatem, honestatē, ac iucūditatem: ac quod iustissimum esset, fecisse honestissimum, optimum autē bene valere, omnium vero iucundissimū, potiri quod quis amat. Philosophus vero felicitatem cum sit optima & pulcherrima, tamen eandem iudicat esse iucundissimam. Hęc enim diuidit vulgus, cum re vera sint coniunctissima. Locus erit prouerbio, quoties significabim' aliud alio prius esse, & iis, quæ potiora sunt, maiorem curam deberi.

Fœnum esse. Ambrosia alendus.

FOENVM esse, & Ambrosia alēdus. Vtrūque prouerbiali figura dixit M. Tull. alterum indoctos, ac brutos homines, alterum in egregios, vt intelligas illos pecudibus, hos diis æquandos. Nam fœno victitans

boues.

boues. Ambrosia cibus est apud Homerũ, deorum αἱ ἐν ἐόντων. Cicero lib. de Oratore 2. Sic ego, Crasso audiente, primum loquar de facetiis, & docebo sus, vti aiunt, oratorē eum, quem cum Catulus nuper audisset, fœnum alios aiebat esse oportere. Rursum idem eodem libro: Iocabatur, inquit, Catulus, præsertim cum ita dicat ipse, vt ambrosia alendus esse videatur. Horatius, prælautas opiparasque cenas, Deum cenas vocat:

O noctes, cenæque Deum:

Nectar & Ambrosiam indicans. Nam hæc illis tantum à poetis tribuuntur, si quando domi cibum capiunt: alioqui si contingat aliquo ad optimam victimam inuitari, nidore carnium magis delectantur.

Spes alunt exules.

Αἱ ἐλπίδες βόσκουσι φυγάδας, id est, Spes pascunt exules. Vbi quis excussus à pristina fortuna semper id agit vt restituatur. Ab humano sumptum ingenio, quo fieri videmus, vt nullus ita sit exul, quin & velit, & speret futurum, vt aliquando postliminio redeat in patriam. Eodem animo se fuisse testatur Ouidius apud Tomitanos exulās. Ne Iudæos quidem hodie spes destituit. Euripides prouerbialem sententiam fuisse significat, Citatur autem à Plutarcho, libello quem De exilio conscripsit:

Αἱ δ' ἐλπίδες βόσκουσι φυγάδας, ὡς λόγος,
Καλῶς βλέπουσι γ' ὄμμασιν, μέλλουσι δέ. id est,
Spes exules alunt, vt habet adagium,
Oculisque spectant blandulis, cessant tamen.

Ἱππομανεῖν.

Ἱππομανεῖν, dicebantur prouerbiali conuitio feminæ virosæ ac libidine præter modum prurientes. Aristoteles lib. De animalibus 6. αἱ μὲν οὖν αἱ ἵπποι θήλειαι ἱππομανοῦσιν. ὅθεν καὶ ἐπὶ τὴν βλασφημίαν τὸ ὄνομα αὐτὸν ἐπιφέρουσιν, ἀπὸ μόνου τῶν ζώων τὴν ἐπὶ τὸν ἀκολάστων περὶ τὸ ἀφροδισιάζεσθαι, id est, Igitur equæ furiunt in equos. Vnde ab vno animante ductum est vocabulum, quod in mulieres conuitio dicitur, circa Venerem intemperantes.

Ouium mores.

Προβάτων ἦθος, id est, Ouium mores. In stupidos ac stolidos iaci solitum Aristophanes in Pluto.

ἀλλὰ προβατίου βίον λέγεις. id est,
Mihi imo vitam prędicas ouiculæ.

Aristoteles libro De natura animalium nono, quamobrem ita prouerbio dici consueuerit, indicat: διαφέρει κατά τε δειλίαν καὶ πραότητα, καὶ ἀνδρείαν καὶ ἡμερότητα, καὶ νοῦν τε καὶ ἄνοιαν. τό τε γὰρ τῶν προβάτων ἦθος, ὥσπερ λέγεται, εὔηθες καὶ ἀνόητον. πάντων γὰρ τῶν τετραπόδων κάκιστόν ἐστι. ἕρπει εἰς τὰς ἐρημίας πρὸς οὐδέν. καὶ πολλάκις χειμῶνος ὄντος ἐξέρχεται ἔνδοθεν, καὶ ὅταν ὑπὸ τοῦ νιφετοῦ ληφθῶσιν, ἂν μὴ κινήσῃ ὁ ποιμὴν, οὐκ ἐθέλουσιν ἀπιέναι, ἀλλ' ἀπόλλυνται καταλειπόμενα, ἐὰν μὴ ἄρρενας κομίσωσιν οἱ ποιμένες, τότε δὲ ἀκολουθοῦσιν, id est, Differunt autem & timiditate mansuetudineque, & ferocia placiditateq; intelligentia ac stoliditate. Nam & ouium ingenium quemadmodum aiunt, simplex ac stultum. Siquidem est omnium quadrupedum inertissimum. Prorepit in deserta, nulla de caussa, ac sæpenumero hybernis mēsibus foras è septis digreditur. Cumque à niuibus occupatum fuerit, ni pastor compulerit, discedere non vult, sed relictum cessansque perit, nisi pastores mares adduxerint. Nam ita demum consequuntur. Proinde Aristophanes taxans vecordiam populi Atheniensis, oues illos vocat in Vespis:

Ἐκκλησιάζειν πρόβατα συγκαθήμενα. id est,
In concione pecus ouillum considet.

Nec hoc prętereundum loco, quod Diogenes Cynicus opulētum quendam, ceterum indoctum, πρόβατον χρυσόμαλλον, id est, Ouē aureo vellere dixit. Et Plauthus in Bacchidibus, Quis has huc oues adegit? in senes stultos. Huc respiciens Origenes enarrans Leuiticum, ouis immolationem interpretatur affectuum stultorum & irrationabilium correctionem.

Muris interitus.

Κατὰ μυὸς ὄλεθρον, id est, Iuxta muris interitum. Aelianus lib. De naturis animalium 12. capit. 10. tradit murem minime viuacem esse, sed sua sponte defluentibus intestinis ocyus emori, atq; hinc natum prouerbium, κατὰ μυὸς ὄλεθρον, id est, Iuxta muris interitum. Addit hoc vsum Menandrum in Ithade. Quadrare videtur in homines imbecilla valetudine, aut in μικροβίους, id est, Breuis

Breuis æui, quos μινυνθαδίους appellat Homerus. Aut in eos qui paullatim extabescunt. Verisimile est enim, mures sic emori quemadmodum nascũtur in Aegypto: vt aliqua pars sit viuus mus, altera nihil nisi limus.

Ante lentem augere ollam.

Πρὸ τῆς φακῆς αὔξειν τὴν λοπάδα, id est, Ante lentem augere ollam. Prouerbiali figura dictum, pro eo quod est, spes ingentes in animo cõcipere priusquam res ipsa teneatur. Aut polliceri quod ipse non dum habeat, aut præpropere sibi placere, quasi iam possideat ea quę procul etiam dum absunt vt teneantur. Veluti si quis vitæ strepitum augeat spe magistratus, quem incertum est an sit impetraturus. Citatur adagium ex Cratete apud Athenæum: μὴ πρὸ φακῆς λοπάδ' αὔξων εἰς στάσιν ἄμμις βάλῃς, id est, Ne ante lenticulam augens ollam, aut patinam, in seditionẽ nos mittas. Citatur & à Plutarcho cõmentario De pręceptis bonę valetudinis, eiusdẽ Cratetis nomine, his quidẽ verbis: ὁ μὲν οὖν κράτης διὰ τρυφὴν καὶ πολυτέλειαν οἰόμενος οὐχ ἥκιστα τὰς στάσεις καὶ τυραννίδας ἐμφύεσθαι ταῖς πόλεσι, μετὰ παιδιᾶς παρῄνει, μὴ πρὸ φακῆς λοπάδ' αὔξων ἐς στάσιν ἄμμες βάλῃς. Αὐτὸς δέ τις ἑαυτῷ παρακελευέσθω, μὴ πρὸ φακῆς λοπάδ' αὔξων ἀεί, μηδὲ πάντως ὑπερβαίνων τὴν καρδαμίδα καὶ τὴν ἐλαίαν, ἐπὶ τὸ θρῖον καὶ τὸν ἰχθὺν εἰς στάσιν ἐκ πλησμονῆς τὸ σῶμα καὶ ταραχὸς ἐμβάλλειν καὶ διαῤῥοίας. id est, Crates igitur cum existimaret in ciuitatibus seditiones ac tyrannides potissimum è deliciis ac luxu nasci, per iocum admonuit, ne præ lenticula semper augens patinam, in seditionem nos coniicias. Sed seipsum adhortetur quisq;, ne semper præ lente augens patinam, neve modis omnibus, præterito nasturtio & olea, ad farcimẽ & piscem desciscens, ex repletione corpori seditionem concitet, ac tumulentum & diarrhœas. Crates eo detorsit dictum, vt apparet, poetæ cuiuspiam, vt pertineat ad homines impendio sumptuosos. Adlusit autẽ ad morem plebis, quæ solita sit excitare seditiones, si conspiciat optimates sibi præponi. Nam lopade adponebantur cibi lautiores, id quod licet colligere ex Luciani Saturnalibus. Lens legumen est vilissimum ac plebeium.

Pudebat recusare, & non audebant suscipere.

M. Tullius in Epistolis ad Atticum versum hunc Homericum, ceu prouerbialem non semel vsurpauit:

Αἴδεσθεν μὲν ἀνήνασθαι, δεῖσαν δ' ὑποδέχθαι. id est,
Detrectare pudor, formido subire vetabat.

Quo licebit vti, quoties incidit eiusmodi negotium, vt aliud suadeat honestas, aliud vtilitas: & decorosum sit nõ suscipere prouinciã, rursum periculosum suscipere. Potest accommodari etiam ad illos, qui rogati neque negare audent ob pudorem, neq; præstare tamen volunt quod rogantur, ob diuersum animi vitium. Est autem hic versus apud Homerum Iliados H. Vbi Hector quemlibet è Græcorum ducibus ad singulare certamen prouocat, & reliquis omnibus cunctantibus surgit Menelaus:

Ὣς ἔφαθ'. οἱ δ' ἄρα πάντες ἀκὴν ἐγένοντο σιωπῇ.
Αἴδεσθεν μὲν ἀνήνασθαι, δεῖσαν δ' ὑποδέχθαι. id est,
Sic ait, interea tenuere silentia cuncti,
Detrectare pudor, formido subire vetabat.

Sphæram inter sese reddere.

Plutarchus in libello De cognoscẽdo profectu: μάλιστα δὲ εἰ τὸ φιλόνεικον καὶ δύσερι περὶ τὰς ζητήσεις ὑφεῖται καὶ πεπαύμεθα τοὺς λόγους ὥσπερ ἱμάντας καὶ σφαίρας ἐπιδόμενοι πρὸς ἀλλήλους, τῷ λατάξαι καὶ καταβαλεῖν μᾶλλον, ἢ τῷ μαθεῖν καὶ διδάξαι χαίροντες, id est, Maxime si quæstionum ambitio contẽtioque remittitur, sicque definimus argumenta, ceu lora sphærasque sic vicissim inter nos reddere, vt magis gaudeamus ferire, aut deiicere, quã discere aut docere. Est apud Plat. in Euthydemo: ὁ δὲ διονυσόδωρος ὥσπερ σφαῖραν ἐκδεξάμενος τὸν λόγον, πάλιν ἐσχάζετο τοῦ μειρακίου, id est, Dionysodorus tanquam sphæram exceptum sermonẽ rursus iaculabatur in adolescentem. Meminit de lusus genere Iulius Pollux, lib. De rerũ vocabulis 9. Seneca quod Græci de sphæra tradunt, ad pilæ lusum refert, ostendens eam commoditatem requiri inter dantem beneficium & accipientem, quæ est inter mittentem pilam & excipientem. Volo, inquit, Chrysippi nostri vti similitudine de pilæ lusu, quam cadere nõ est dubium, aut mittentis studio aut accipientis. Tunc cursum suũ seruat, vbi inter manus vtriusque

apte ab vtroq; & iactata & excepta versat. Necesse est aűt lusor bonus, aliter illam collusori longo, aliter breui mittat. Eadem beneficii ratio est, nisi vtrique personæ dantis & accipientis aptatur, nec ab hoc exibit, nec ad illum perueniet vt debet. Si cum exercitato & docto negotium est, audacius pilam mittemus: vtcumque enim venit, manus illam expedita & agilis repercutiet. Si cum tyrone & indocto, non tam rigide nec tam excusse sed languidius, & in ipsam dirigentis manum remisse occurremus. Idē faciendum est in beneficiis &c. In eodem libro aliquāto post: Sicut in lusu est aliquid, pilam scite ac diligenter excipere, sed non dicitur bonus lusor, nisi qui apte & expedite remisit quam acceperat. Non dissimilis est, quem hodie pilæ vocant, cuius meminit Horatius:

Namque pila lippis inimicum & ludere crudis.

Athenæus libro primo docet, sphæræ lusum olim dictum: φαινίνδα ἀπὸ τ̃ ἀφέσεως τῶν σφαιριζόντων, quę verba quid sibi velint, non satis intelligimus, magis arbitramur dictum: ἀπὸ τ̃ φαίνομαι, quod sphæra missa emicet. Ibidem citatur carmen Antiphanes:

Σφαῖραν λαβὼν
Τῷ μὲν δίδους ἔχαιρε, τὸν δ' ἔφυγ' ἅμα,
Τὸν δ' ἐξέκρουσε, τὸν δ' ἀνέστησεν πάλιν,
Κλαγκταῖσι φωναῖς. id est,
Sumpta pila
Gaudebat huic dedisse, at hũc fugit simul.
Excussit hunc, at erigabat alterum
Tubę in modum sonante voce.

Quadrabit adagium in eos, qui se vicissim dicteriis incessunt. Cōfine, sicut opinamur, illi Persiano:

Cędimus, inque vicem prębemus crura sagittis.

Iuxta Senecę sententiam, quadrabit etiam in eos, qui sibi mutuo adsentantur & colludunt in disputatione.

Animo ægrotanti medicus est oratio.

CELEBRATVR hic versus apud Græcos prouerbii vice, citaturque à Plutarcho ad Apollonium:

Ψυχῆς νοσούσης εἰσὶν ἰατροὶ λόγοι. id est,
Aegroto animo medicus est oratio.

Sumptum adparet ex Aeschyli Prometheo:

Οὔκουν Προμηθεῦ τοῦτο γιγνώσκεις, ὅτι
Ὀργῆς νοσούσης εἰσὶν ἰατροὶ λόγοι. id est,
Non hoc quidem te preterit Promethee,
Morbo quod irę medicus est oratio.

Et ira, iuxta Stoicos, nihil aliud est quam furor breuis. Huc adlusit Horatius in epistolis:

Sunt Verba & voces, quibus hunc lenire dolorem
Possis, & magnam morbi depellere partē.

Ex opinione Stoicorū, cupiditates animi morbos appellat. His philosophia medetur pharmacis verborum, id est, monitis salubribus. Et apud Terentium arguit sese Menedemus, qui non vt decuit tractarit ęgrotum animum adolescētis. Vt enim in corporum morbis pro ratione valetudinis, alia atq; alia adhibentur pharmaca, itidem in animi malis non eadem adhibenda est oratio. Sed interim blandius monendum, interim acrius iurgandum, nonnunquam dissimulandum, & imprudenti pharmacō admonendum. Feruntur in eandem sentētiam & hi senarii:

Λόγος γάρ ἐστι φάρμακον λύπης μόνος, id est,
Dolori enim medetur vna oratio. Et:
Λόγῳ μ' ἔπεισας φαρμάκῳ σοφωτάτῳ. id est,
Sermone flexisti optimo me pharmaco.
Et:
Ὁ λόγος ἰατρὸς τῶν κατὰ ψυχὴν παθῶν. id est,
Animo laboranti medicus oratio est.

Isocrates in oratione De pace, elegāter vsurpauit hanc sententiam: ὑμᾶς δὲ χρὴ, πρῶτον μὲν τοῦτο γινώσκειν, ὅτι τῶν περὶ τὸ σῶμα νοσημάτων πολλαὶ θεραπεῖαι καὶ παντοδαπαὶ τοῖς ἰατροῖς εὕρηνται. ταῖς δὲ ψυχαῖς ταῖς νοσούσαις καὶ γεμούσαις πονηρῶν ἐπιθυμιῶν, οὐδὲν ἐστὶν ἄλλο φάρμακον, πλὴν λόγος ὁ τολμῶν τοῖς ἁμαρτανομένοις ἐπιπλήττειν. ἔπειθ' ὅτι καταγέλαστόν ἐστι τὰς μὲν καύσεις καὶ τὰς τομὰς τῶν ἰατρῶν ὑπομένειν, ἵνα πλειόνων ἀλγηδόνων ἀπαλλαγῶμεν, τοὺς δὲ λόγους ἀποδοκιμάζειν πρὶν εἰδέναι σαφῶς, εἰ τοιαύτην ἔχουσι τὴν δύναμιν, ὥστ' ὠφελῆσαι τοὺς ἀκούοντας, id est, Vos autem illud in primis scire oportet, quod aduersus corporis morbos multa variaque remedia à medicis reperta sunt, animis vero ęgrotātibus, ac prauis cupiditatibus oppletis, nō est aliud remedium, quàm oratio, quę non vereatur errantis increpare. Deinde deridiculum esse, cum medicorum vsturas ac sectiones perferamus, vt à grauioribus cruciatibus liberemur orationem reiicere priusquam liqueat an huiusmodi vim habeat,

vt

Horatius Epistolis

vt vtilitatem adferat audientibus. Verum vt amica, salubris, & in tempore adhibita oratio, remediũ est efficax ac præsentaneũ, ita sermo inimicus, aut pestilens, aut non in tempore dictus, letale venenum est.

Si quid mali, in Pyrrham.

Εἴ τι κακὸν, εἰς πύῤῥαν. id est, Si quid mali, in Pyrrham, subaudiendũ recidat, aut habeat, aut eiusmodi quidpiam. Ad hunc modum malum, si quod timeretur, deprecabantur abominantes, & in hostium caput imprecantes. Vnde & illa figura Græcis pariter ac Latinis scriptoribus familiaris, hostibus nostris hoc eueniat. Ouidius:

Hostibus eueniant cõuiuia talia nostris.

Idem tertio De arte amandi:

Hostibus eueniat tã fœli caussa pudoris.

Idem libro tertio Fastorum:

Eueniat nostris hostibus ille color,

Idem libro secundo Elegiarum:

Hostibus eueniat vacuo dormire cubili.

Hostibus eueniat vita seuera meis.

Idem libro tertio Elegiarum:

Eueniat nostris hostibus ille pudor.

Rursum Vergilius libro tertio, Georg.

Dii meliora piis, erroremque hostibus illum.

Idem in 4. Aen. de Mezentio:

Dii capiti illius generique reseruent.

Propertius:

Hostibus eueniat lenta puella meis.

Et Horatius in Odis:

Hostium vxores, puerique cæcos
Sentiant motus orientis austri.

Et Terentius in Heautontimorumeno, in sene seipsum excruciante. Au. obsecro te, isthuc inimicis siet Idem in Eunucho: Vtinam sic sint qui mihi male volunt. Originem prouerbii tradunt huiusmodi: Quondam Pyrrhæos, quotquot erant finitimi, graui odio persequebantur: Vnde si quod malum aliquando videretur impendere, id abominantes, precabantur vt in Pyrrhæos auerteretur dicentes: εἰς τὴν πυῤῥαίων. id est, In Pyrrhæorum regionem. Et autẽ Pyrrha, Lesbi insulę ciuitas auctore Stephano. Est & altera inter Prienen & Miletum. Nescimus an librariis sit imputandum, quod Plutarchus in Conuiuio sapientũ pro Pyrrham refert. Prienen. Verba Plutarchi sic habent: καὶ ὁ θάλης γελάσας, εἴτι κακὸν ἔπειτα ἔχεις εἰς πριήνην. διαλύσει γὰρ ὁ βίας, ὡς διέλυσεν αὐτὸς τὸ πρῶτον. id est, Ac Thales ridens, siquid, inquit, mali rursus in Prienen. Soluet enim Bias, quemadmodũ soluit prius. Nobis videtur loci nomen data opera mutatum, quod Bias esset Prienæus, ita ioco Pyrrha mutata est in Prienen.

In tuum ipsius malum lunam deduces.

Ἐπὶ σαυτῷ τὴν σελήνην καθελεῖς. id est, Aduersus teipsum lunam detrahis. Maleficæ mulieres incantamentis quibusdam lunam in terram detrahere credebantur antiquitus. Vnde Vergilius:

Carmina vel cælo possunt deducere lunã.

Et Horatius in Odis:

Per atque libros carminum valentium
Refixa cælo deuocare sydera.

Et rursum in Sermonibus:

Lunamque rubentem
Ne foret his testis, post magna latere sepulcra.

Item Iuuenalis:

Vna laboranti poterit succurrere lunę.

Creditum est olim, huiusmodi sagas oculis ac pedib⁹ priuari solere. Aglaonice quępiam, cum per Astrologiæ cognitionem defectus pręsciret, iactabat se lunã è cœlo detracturam in terram. Atque eius iactantiæ pœnas dedit, de quo dicetur in prouerbio: Lunam detrahere, Prouerbium igitur hinc sumptum, dicebatur de iis, qui suis ipsorũ artibus sibi malum accerserent. Quod genus. si quis callidis rationibus effecisset, vt accerseretur aliquis, deinde eueniret, vt ab eo, quem accersendum curasset, subuerteretur.

Coruus aquat.

Κόραξ ὑδρεύει. id est, Coruus aquat. Dici solitum, vbi quis nõ citra negotium, citraque ingenium consequeretur, eaquæ cuperet. Aut vbi quis rem nouis ætatibus tentaret efficeret. Ductum ab apologo de coruo cũ sitiret, congestis lapillis aquam ex imo fundo in summam vasis oram euocante. Quod Plinius vt rem gestam memorat libro decimo capite 44. sed probabilius videtur. vt adagium referatur ad eam fabulam, quam Fastorum libro secundo narrat Ouidius ad hunc modum:

Forte Ioui Phœbus festũ solenne parabat.
Nnn faciet longas fabula nostra moras.
I, mea dixit auis, ne qd pia sacra moretur

Et

Et tenuem viuis fontibus adfer aquam,
Coruus inauratū pedibus cratera recurnis
Tollit, & aereum peruolat altus iter.
Stabat adhuc ficus duris dēsissima pomis,
Tentat eam rostro, non erat apta legi,
Immemor Imperii sedisse sub arbore fert,
Dum fierent tarda dulcia poma mora.
Iamque satur, nigris longum capit vngui
bus hydrum.
Ad dominumq; redit, fictaq; verba refert.
Hic mihi caussa morę. viuarum obsessor
aquarum,
Hic tenuit fonteis, officiumque meum.
Addis ait culpæ mendacia Phœbus, & audes
Fatidicum verbis fallere velle deum?
At tibi dū lactens hęrebit in arbore ficus,
De nullo gelidę fonte bibantur aquæ.

Meminit huius & Hyginius, & Aelianus De naturis animātium lib. 1. Proinde prouerbiū magis vr̄ conuenire in cessatorem.

Conuenerat Attabas & Numenius.

Συνῆλθον ἀτταβάς τε καὶ νεμήνιος, id est, Coniunctus est suo Attabas Numenio. Quidam legūt Attagas. Dici solitum quoties improbus aggregatur cum improbo. Diogenianus tradit hos insigne par furū fuisse. Meminit huius Diogenes Laertius in vita Timonis Nicei. Nam hoc prouerbio notabat eos, qui putabant intellectu attestante sensibus esse credendum, cum ipse nec rationi nec sensibus assentiendum putaret. Simillimum illi, quod alibi dictum est: Cum Bitho Bacchius.

Mali commatis.

Πονηρῦ κόμματος. id est, mali commatis, dicebatur improbus, contemptus & reiiculus quispiam. Sumpta metaphora à reprobatis nomismatis. Aristoph. in Pluto:

Εοικε δ᾽ εἶναι τῦ πονηρῦ κόμματος. id est,
Videtur esse non probati commatis.

In sycophantam dictum, iam ad paupertatem famemq; redactum, posteaquam Plutus oculos receperat. Interpres ostendit, comma genus esse vilissimi nomismatis. Sonat autem perinde quasi dicas, malę monetæ. Rursum in eadem fabula:

Γνώσεται
Οτ᾽ ἐς᾽ ἐκείνε τῦ πονηρῦ κόμματος. id est,
Nouerit
Illius esse hunc improbati commatis.

Apud eundem in Ranis: τῷ κακίςῳ κόμματι. Idem in Concionatricibus:

Κοῦ κακὸν γέ μοι τὸ κόμμ᾽ ἐγένετ᾽ ἐκεῖνο, id est,
At istud hercule comma mihi fuit malū.

Reddit caussam, quod cum abisset in forū empturus farinas, iamque peram supposuisset, præco clamauit, ne quis reciperet æreos nummos, sed argento venderentur omnia. Ad hanc formam pertinent etiā illæ, ceu prouerbiales metaphoræ: κίβδηλος ἄνθρωπος, & κιβδηλεύειν, pro eo quod est, imposturam facere, & κιβδηλία, pro impostura, quæ voces reperiuntur cum alias frequentius, tum Platonis libro De legib. 11. si quis forte certius desiderabit testimonium. Proinde qui moribus sunt improbatis, eos κιβδήλες vocant, quasi dicas adulterinæ monetæ. Appositius autē ad oris figuram, morum & indolis indicem referet. Siquidē quemadmodū nummus inspecta imagine dignoscitur illico, probatus ne sit an adulterinus, itidem ex ipsa statim hominis forma deprehenditur ingenium, vel Euripide teste, cuius hæc sunt in Ione:

Γνοίη δ᾽ ἂν ὡς τὰ πολλά γ᾽ ἀνθρώπων πέρι,
Τὸ σχῆμ᾽ τις εἰ πέφυκεν εὐγενής. id est,
Plerunque species ipsa, simul aspexeris
Hominē arguit, generosus is sit, an secus.

Beneuolus trucidator.

Εὔνες σφάκτης. id est, Beneuolus occisor. Cōuenit in hos, qui cum summam adferant perniciem, tamen beneuolentiæ speciē admiscent. Tractam aiunt ab Oreste, qui trucidata matre Clytæmnestra, parentale conuiuium velut in illius honorem exhibuit. Quidam & ad Antigonum Regem referūt, qui posteaquam Semelen è medio sustulisset, ossa tamen illius summo cum honore curauit ad matrem deportanda. Sunt quibus magis placet, vt adagiū ad Ptolemæum Philopatoris filium referatur: is matrem Berenicen in Palatio ipsius vinculis constrictam, Sosibio tradidit adseruandam, vbi illa non ferens eam filii contumeliam, sumpto veneno interiit. At ille perturbatus insomniis, monumentum in medio vrbis extruxit, quod nunc sepulcrum appellatur. In hoc vna cum matre maiores omnes suos cōposuit, & inter hos Alexandrū Magnū. Nec hoc contētus officio vir pius, templum eidem constituit in Aegialis, cui nomen inditū, Berenices seruatricis. Hæc

ferme Zenodotus. Confine est illud, quod alibi recensuimus: Intempestiua beneuolētia nihil à simultata differt. Ita Flaccus:

Nil moror officium, quod me grauat.

Nec parum scite dixit Ennius apud Ciceronem lib. Offic. 2.

Benefacta male locata, malefacta arbitror.

Corytheo deformior.

Κορυθέως αἰσχθέστερος. id est, Corytheo deformior. Aiunt Corytheum quempiam fuisse hominem insignite stultum, ac vecordem, ad hoc forma infelicissima fœdissimaq; cui liberi item fuerint omnes patrem referentes: vnde vulgaris dictus est iocus in hominem bardum, ac perinde deformē. Refertur adagium à Zenodoto.

Contra torrentem niti.

CONTRA torrentem niti dicuntur, qui frustra certant cum iis, quos vincere non queant. Sumptum à natantibus, qui solent secundo natare flumine, maxime si torrens fuerit. Quod si contra nitantur, nihil promouerint. Vsurpat hoc adagium Aurelius Augustinus in epistola quadam ad diuum Hieronymum. Et laudatur à Iuuenale Crispi prudentia, qui Domitiani violentiæ cōcesserit, & ingenio alioqui insanabili obsecundarit.

Ille igitur nunquam direxit brachia cōtra
Torrentem.

Item Ouidius:

Stultus ab obliquo qui cū discedere possit,
Pugnat in aduersas ire natator aquas.

Gregorius Theologus ad Eudoxium rhetorem: Τὸ δὲ μὴ βιάζεσθαι ῥεῦν ποταμοῦ καὶ ἡ παροιμία παιδεύει. id est, nō esse cogendum fluminis impetum, docet etiam prouerbium.

Vsque ad aras amicus.

Μέχρι τοῦ βωμοῦ φίλος εἰμί. id est, Vsque ad arā sum amicus. Tametsi non est huius instituti quælibet apophthegmata colligere, tamen hoc ita commode dictum, & specie vsque adeo prouerbiali, prӕterea sic à magnis celebratum auctoribus, vt merito videatur in hunc ordinem cooptandum. Responsum est autem à Pericle, quem cum amicus quispiam rogaret, vt in caussa quadam sua gratia falsum deieraret: δεῖ με ἔφη συμπράττειν τοῖς φίλοις, ἀλλὰ μέχρι βωμῶν, id est, Oportet me commodare amicis, sed vsque ad aras, ita refert Gellius. Commodius refert Plutarchus in libello: περὶ δυσωπίας, μέχρι τοῦ βωμοῦ φίλος εἰμί. id est, Vsq; ad aram sum amicus. Admonet prouerbium, nonnunquam, quo consulamus amicorum commodis, eorumq; voluntati morem geramus, fas videri paullulum à recto deflectere, verum eatenus, ne propter hominem amicum numinis reuerētiam violemus. Olim iurantes aram manu contingebant. Porro quatenus & quousque sit ab honesto deflectendum amici caussa, copiose, docteque disputat Aulus Gellius lib. noctium Atticarum 1. cap. 3.

Codali chœnix.

Κοδάλου χοῖνιξ, id est, Codali chœnix, siue demensum. De magnis mensuris dicebatur, auctore Suida. Neque prӕterea quidquam super hac re mihi repertum est adhuc apud auctores. Coniectare licet, ortum à seruo quopiam edaci, cui chœnix fuerit altius capax, & hac arte fraudarit herum. In collectaneis quæ titulo Hesychii circumferuntur, reperimus Condalū piscem, aut eundem, aut certe adfinem Cestreo, quem Gaza vertit Mugilem. Sed idem meminit alibi huius prouerbii κοδάλου χοῖνιξ; subindicans fuisse quempiam ædilem qui maioribus mensuris solitus sit vti.

Concha dignus.

Κόγχης ἄξιος, id est, Cōcha dignus. Rem nullius precii concham dicunt Græci, quemadmodum Latini nauci, aut floccum. Vnde quod contemptissimum, nulliusque rei significabant, id κόγχης ἄξιον dicebant.

Conto nauiga.

Κοντῷ πλεῖν. id est, Conto nauigare, dicebantur, qui sic rebus vterentur, quemadmodū vti conueniebat, aut qui vitæ genus suo accommodatum ingenio sequerentur. Neq; enim contentus ad vllum aliū vsum accommodatus, quàm ad nauigationē. Itidem nō ad quamuis vitam quiuis idoneus est. Vtaris licebit, si quē admonere voles, vt quaque re vtatur ad id in quod inuēta sit, vt quorsum seruas nummos tuos, non in hoc natos vt spectentur, sed quo vitæ subsidio sint: conto nauigandum est. Refertur à Suida.

Cydi

Cydi pœnam debet.

Κύδου δίκην ὀφείλει, id est, Cydi pęnam debet. κῦδος prima producta, gloriam significat: eadẽ correpta, τὴν λοιδορίαν καὶ κακολογίαν, id est, Maledictum & conuitium. Vnde & verbum deduxere κυδάζειν, pro eo quod est conuitiari. Proinde cum quis ob rem friuolam veluti verbũ aliquod temere dictũ deferretur vexareturq; eum prouerbio dicebant: κύδου δίκην ἐκτετικέναι, καὶ κύδου δίκην ὀφείλειν, hoc est, conuitii pœnam dependisse, & maledicti pœnam debere. Nam antiquitus mulcta dicebatur iis, qui petulantius in quempiam aliquid dixissent.

Cnips in loco.

Σκνὶψ ἐν χώρᾳ, idest, Cnips in regione. Dictũ in eos, qui subinde sedem mutarẽt, & aliun de alio demigrarent. Cui vitio sese obnoxium fuisse confitetur Horatius. Est autẽ σκνὶψ, siue κνὶψ, nam vtrunque reperimus, vermiculus innascens materiis. Is eroso ligno, semper locum mutare nititur: Quidam efferunt prouerbium hoc modo, κνὶψ ἐκ χώρας, i. Cnips è regione, vt subaudias demigrat. Pli. lib. 16. c. 41. inter pestes materiarum teredinem commemorat, vermẽ grauissimo ad portionẽ capite, sic appellatũ quod dẽtibus erodat, sed proprie vocari teredinem, quę in mari materiam infestet. Addit huius generis Cerasten vocari, qui simul atque tantum eroserit, vt circũagat sese, generat alium. Hęc an huic prouerbio congruant dubitamus, nam Gręci tradunt κνίπα esse animalculum volucre & ξυλοφάγον, non dissimile culici. Id si verũ est, non videmus qui consistat, quod ab Aristotele proditum est, auem ξυλοκόπτην, quem Latini, ni fallimur, picum Martium appellãt, ob id rostro fodere arbores, vt κνῖπας in ligno latentes euocet. Suidas ait à κνιπὸς, qui est genitiuus casus huius nominatiui κνὶψ, fingit nominatiuum κνιπὸς, eamq; vocẽ significare, parcum, tenuiq; victu viuentem, nimirum ad Cnipis exemplũ, qui lignorũ arrosu pascitur, cibo nõ admodum lauto. Proinde consentaneum videtur, adagium dici posse in sordidos, duro, parcoque victu vtentes.

Cyclobori vox.

Κυκλοβόρου φωνή. id est, Cyclobori vox. De clamosis & vehementer obstreperis dicebatur, aut quibus vox esset vitiosa raucaque, Cycloborus fluuius quidam Atticæ, non perpetuus sed torrens, ingenti strepitu defluẽs, vnde ductum prouerbium. Aristophanes in Equitibus:

Ἅρπαξ, κεκράκτης, κυκλοβόρου φωνὴν ἔχων. i. Clamosus, auidus, voce Cyclobori obstrepens.

Thasium infundis.

Θάσιον ἐνέχεις. idest, Thasium miscuisti. Dici solitum videtur, vbi quis vinũ nõ aqua, sed alio quopiam efficaciore vino dilueret. Nam Thasia vina laudatissima, quondam fuisse, testatˀ & Apuleius apologia prima, Olitori, inquiens, & cauponi merito concessum est, olus & vinum ex nobilitate soli commendare, vinum Thasium, olus Phliasium. Et Pli. c. 7. naturalis historię. lib. 14. inter transmarina vina Thasium Chiumque in summa gloria fuisse scribit. Est autẽ Thasus insula iuxta Thraciam: vnde prouerbium, Thasus bonorum. In ea insula narrant fuisse Staphylum, quem deperierit Bacchus. Sumptum est ex Aristophanis Pluto, quo loco versus hic est:

Εἰ θάσιον ἐνέχεις, εἰκότως γε νὴ δία. id est, Merito profecto, si Thasion infuderas.

Anus quędam queritur adolescentem amatorem pridem ita sibi solitum adulari, vt diceret illam suauissime olere. Ad id per iocum respondens Chremylus, negat esse mirum, si ita visum fuit adolescenti, cum illi vinum Thasium odoratissimum proponere sit solita. Interpres addit ἐνέχεις dictum pro ἐνέχεας. i. infundebas, pro miscebas.

Κλειτοριάζειν.

Κλειτοριάζειν vulgato conuitio dicebantur ii, qui puerorũ amoribus oblectarentur, aut, vt ait Diogenianus, mulieres immodicè libidinosæ. Vnde natum sit prouerbiũ, non satis liquet, nisi quod Hesychius docet κλειτορὶς Græcis sonare naturę muliebris vicinam partẽ, vnde receptum vt κλειτοριάζειν appellarent libidinosam contrecta tionem, attestante & Suida.

Claudiana tonitrua.

FESTVS Põpeius innuere videtur, Claudiana tonitrua in vulgi sermonem abiisse, scribens

scribens ideo vocata Claudiana tonitrua, quod Claudius Pulcher instituerit, vt ludis post scenam factis, lapidum coniectus ita fieret, vt veri tonitrus similitudinem imitaretur. Nam antea leues admodum & paruos sonitus fieri solitos, cum claui, & lapides in labrum ęneum conicerentur. Quadrabit adagium, si modo videbitur in adagionum gregem recipiendum, in homines immodicè clamosos, & odiose obstreperos. Simillimum illi, quod alibi retulimus, δωδωναῖον χαλκεῖον, id est, Dodonæum æs.

Claudi more tenere pilam.

M. Tull. aduersus Pisonem scribit in hunc modum: Gręcus primum distinguere illa atque diuidere, quemadmodum diceretur, iste claudus, quomodo aiunt, pilam retinere, quod acceperat testificari. Hactenus Cicero. Prouerbium congruit in eos, qui quidquid à præceptoribus acceperint, siue id doctum sit, siue indoctum, nullo delectu, nulloque iudicio tenere solent, ac sequi. Sumpta metaphora à claudo diffidẽte suis pedibus, & ob id pertinaciter columnis innitente. Nisi si cui magis referendũ videtur ad lusum pilæ quã claudus ita demum accipit, si commode illi mittas. Alioqui pedibus tardus non potest vtcumque missam accipere. Seneca lib. De beneficiis 7. Quid si me remittere pilã mãco iubeas? hoc est, dare beneficium illi, qui non sit idoneus ad accipiendum. Plautus in Aulularia: Tum autem interdiu, quasi claudus sutor domi sedet totos dies. Generatim cõueniet in omnes, qui de alieno pendẽti iudicio, alienęq; innituntur auctoritati, quẽadmodum isti, quibus satis est dixisse: αὐτὸς ἔφη. id est, ipse ait.

Loripedem rectus derideat.

Et sane quàm elegans est, & plurimum habet figuræ prouerbialis illud apud Iuuenalem.

> Loripedem rectus derideat, Aethiopem albus.

Quo conueniet vti, quoties aliquis id aliis opprobrat mali, cui sit ipse obnoxius, aut aliena castigat vitia, à quibus ipse nõ sit immunis, perinde quasi claudus claudo claudicationis vitium per contumeliam obiiciat. Oportet eum quam maxime vacare culpa, qui in aliũ paratus est dicere: & stultissimũ est, in alium iacere, quod in ipsum possit retorqueri:

> Quis enim tulerit Gracchos de seditione querentes?
> Si fur displiceat Verri, si homicida Miloni?

Celebratur illud Leonis Bizantii, cui cum maledicus quispiam approbrasset vitium oculorum, ipse gibbo deformatus: Humanum, inquit, conuitium in me iecisti, cum ipse Nemesim in dorso portes.

Clisthenen video.

Κλεισθένην ὁρῶ. id est, Clisthenen video. Clisthenes hic male audiit, & comicorum conuitiis laceratus est, quod parum vir haberetur, seseq; cultu indecoro velut in mulierem transfiguraret, Sardanapalum illum Assyrium imitatus. Aristophanes: ἐν θεσμοφοριαζούσαις,

> Ορᾷς σεαυτὸν; οὐ μὰ Δί', ἀλλὰ Κλεισθένην. id est, Teipsum vides? non per Iouem, sed Clisthenem.

Suidas refert, & ait conuenire in eos, qui leui, derasaque sunt cute. Nam hic mos Clistheni, barba derasa semper esse, quo iuuenis etiamdum videretur. Effertur & ad hũc modum: Κλεισθένους ἀκρατέστερος. id est, Clisthene intemperãtior, de cinædo & deliciis effeminato, contrarium illi: ζήνωνος ἐγκρατέστερος. id est, Zenone temperantior.

Coturnissare.

Κιχλίζειν, prouerbio dicebantur, qui pinguibus coturnicibus, aut turdis vescerentur, aut qui riderent lasciue parumque decore. Proinde & κιχλισμὸν, risum mollem & impudicum appellant. Quadrabit igitur vel in liguritores & cupediis addictos, vel in lasciuius ludentes. Sturni nihil non imitantur, & turdus à Plinio recensetur inter aues, quæ sermonẽ humanum imitantur. Nã auctores vocẽ hanc varie transferunt.

Cilicium exitium.

Κιλίκιος ὄλεθρος. id est, Cilicium exitium. De crudeli & immani dicebatur. Cilices.n. ob piraticã quã exercebãt, & assiduas hostiũ deprędationes, infames erant immanitatis & crudelitatis nomine. Quapropter & Attici vindictas acerbiores, κιλικίους appellabãt. Meminit præter alios Hesychius. Similis formæ est, qđ apud Iureconsultos legimus Isauricum pro crudeli immaniq; latrone.

Cilicij

Cilicij Imperatores.

Κιλίκιοι ϛρατηγοὶ. id eſt, Cilicii duces. Dicebātur homines hirſuti, & pilis obſiti. Vnde & ſaga pilis contexta Cilicia vocātur. Auctor Diogenianus. Simpliciter autem κιλίκιοι dicebantur, robuſti, ſordidi & magni, vnde & κιλικίζεσθαι dicuntur, qui prauis ſunt moribus & κιλίκιοι λόγοι barbarica ſuffragia, quod illi ſortibus in galeam miſſis ſoleant decernere. Memorantur κιλλικύριοι, qui cū eſſent ſerui, heris eiectis occuparunt regionem. κίλλικων ἀγχέθε alias recenſuimus.

Ciuitates ludimus.

Πόλλεις παίζομεν. id eſt, Ciuitates ludimus. Luſus genus quoddam eſt, in quo calculis ludebatur olim, quos antiquitus πόλεις, id eſt, vrbes vocabant. Neotrici χώρας, hoc eſt, regiones appellare cœperunt. Vſurpauit adagium Cratinus in Fugitiuis. Hic nimirum locus eſt, ni fallimur, quem Iulius Pollux citat libro de rerum vocabulis 9. πανδιονίδα πόλιν βασιλέως τ̃ ποδ̃ κόλακος, οἶσθ᾽ ἣν λέγομεν, καὶ κύνα καὶ πόλιν, ἣν παίζουσιν. id eſt, Pandioniam ciuitatem regis, ſupra modū adulatricis. Noſti quam dicimus, & canem & ciuitatem quam ludunt. Genus autem luſus deſcribit his verbis: ἡ δὲ διὰ πολλῶν ψήφων παιδιὰ, πλίνθιον ἐϛὶ, χώρας ἐν γραμμαῖς ἔχον διακειμένας. καὶ τὸ μὲν πλίνθιον καλεῖται πόλις, τῶν δὲ ψήφων ἑκάϛη κύων. διῃρημένων δὲ εἰς δύο τὸν ψήφων κατὰ τὰς χρόας, ἡ τέχνη τ̃ παιδιᾶς ἐϛὶ περίληψις τῶν δύο ψήφων ὁμοχρόων, τὴν ἑτερόχροον ἀναιρεῖν. id eſt, Qui vero complurium calculorum dicitur luſus, laterunculus eſt regiones in ſe continens, in lineis ſitas. Et laterunculus quidem ipſe ciuitas appellatur. Ceterum vnuſquiſq; calculus canis. Porro cum calculi ſint duobus diſtincti coloribus, luſus hæc ars eſt, vt comprehenſis duobus calculis vnicoloribus, eū qui diuerſi coloris eſt, tollas è medio. Adluſit ad hoc prouerbium Plato libro De Republica quarto: ἑκάϛη γὰρ αὐτῶν πόλεις εἰσὶ παμπολλαί, ἀλλ᾽ οὐ πόλις, τὸ τῶν παιζόντων. id eſt, Nam illarum vnaquæq; plurimæ ſunt ciuitates, non ciuitas quemadmodum dicere ſolent ludentes. Refert Zenodotus, quāquam idē adagii ſenſum non indicat. Quare cuiq; quod vero proximū videatur, coniectandum relinquitur quadraturum videtur, quoties ſuum quiſq; commodum quacunq; ſectatur via, & ęmulo, competitoriq; modis omnibus tendit inſidias. Ab hoc luſu manaſſe videtur, qui nunc vulgo ſcacarius dicitur.

Ciſſamis Cous.

Κίσσαμις κῷος. id eſt, Ciſſamis Cous, Hunc aiunt pecuariis gregibus ſupra modum diuitem. Verum anguillam quotannis apparere ſolitam, quæ pulcherrimam omnium pecudem raperet. Et cum inſomnis apparens hominem commonuiſſet, vt ſepeliret ſeſe, & ille negligeret, euenit vt tum ipſe tū vniuerſum illius genus radicitus interiret. Hæc ferme Zenodotus. Et hoc quoq; prouerbium, Delium aliquem natatorem requirit. Apparet adfine, quod alibi dictū eſt: Aderit Temeſſeus genius.

Carcini poemata.

Καρκίνου ποιήματα. id eſt, Carcini poemata. Dicebantur ea quæ viderentur obſcurius & inſtar ęnigmatis dicta. Carcinus poeta quiſpiam fuit, cuius & alias meminimus in hoc opere, in quem iocatur Ariſtophanes in comœdia, cui titulus: εἰρήνη.

Εὐδαιμονέστερος φαννείς τῶν καρκίνου ϛροβίλων. id eſt,

Qui viſus eſt felicior vel Carcini ſtrobilis. Is finxit Oreſtem ab Ilio coactum, vt matricidium confiteretur, per ænigmata reſpondentem, auctore Suida qui teſtatur prouerbium à Menandro vſurpatum in falſo Hercule. Stratonicus apud Athenæum lib. 8. cum audiſſet quendam imperite canentē, rogauit cuius eſſet cantio: cum is reſpondiſſet Carcini, πολύ γε μᾶλλον ἔφη ἢ ἀνθρώπου. id eſt, Multo ſane magis inquit, quam hominis. Nam καρκινὸν Gręcis & cancrum animal ſignificat. Itaque iocus ex ambiguo captatus eſt.

Carica victima.

Καρικὸν θῦμα. id eſt, Caricum ſacrum. De macilenta hoſtia, minimeq; eſculenta dicebatur. Hinc ductum, quod Caribus populis mos fuerit, canem immolare. Non inconcinne torquebitur ad cibum appoſitū, inſipidū, & quem nemo velit attingere. Solent ſordidi quidam, data opera, cibos putres, & ingratos palato, ſuis apponere, partim qđ minoris emantur, partim quo minus abſumatur epularum in conuiuio. Hos eleganter quis dixerit: τὸ καρικὸν θῦμα παρατίθεσθαι. id eſt, Caricum ſacrum apponere.

Callicyriis plures.

Καλλικυρίων πλείους. id est, Plures Callicyriis. De maxima quidem illa, sed sordida hominum turba dicebatur. Callicyrii dicebantur exulum serui, qui Syracusis agricolationem exercebant, auctore Timæo. Quoniã autem ingens erat id genus hominum multitudo, prouerbio receptum est, vt si quos admodum numerosos significare vellent, καλλικυρίους appellarent. Aristoteles in Republica Syracusanorum, ostendit eam seruorum turbam ex omnigenis populis in vnum confluxisse, Erant autem eodem loco Callicyrii apud Lacedæmonios captiui, apud Thessalos penestæ, qui vocantur apud Cretẽses Elarotæ, apud Aegyptios Hebræi. Solitum est adagium hoc potissimum vsurpari, si quando significabant metuendam multitudinem, quæ numero freta, nonnunquam opprimit dominos. Nam & hi serui plures erant dominis, quamobrẽ etiã expulerũt illos. Hæc ferme referuntur à Suida.

Cera tractabilior.

Κηροῦ εὐπλατέστερος. id est, Cera tractabilior. De vehementer docili dicebatur, aut de ingenio facili, tractabiliq; & in quemuis habitum sequaci. Horatius:

Cereus in vitiũ flecti, monitoribus asper.

Persius quinta Satyra:

Artificemq; tuo ducit sub pollice vultũ.

Rursum Horatius:

Argilla quiduis imitabitur vda.

Est autem hoc ceræ peculiare, vt manibus contrectata mollescat. Et hinc variæ rerum formæ solent effingi. Erat & picturæ genus è ceris coloratis, quemadmodum è tessellis lapidum ac lignorum. Quamquam rudis ætas similior est argillæ quam ceræ: primo quidem fingi potest dum tenera est, verum vbi duruit ingenium, non facile refingitur in aliam speciem, sed quemadmodum dixit Plato libro de Repub. 4. κινδυνεύει γοῦν ἐκ τῆς παιδείας ὅποι ἄν τις ὁρμήσῃ, τοιαῦτα καὶ τὰ ἑπόμενα εἶναι. id est, Periculũ est, ne ad quęcunq; se quis appulerit à pueritia, talia sint & quæ sequuntur.

Occisionis ala.

Φόνου πτερόν. id est, Interfectionis ala, de subito interitu dici solitum. Sumpta metaphora ab alatis iaculis, quæ repente mortẽ adferunt. Quamquam magis probat Zenodotus, vt accipiamus φόνου πτερὸν dictum περιφραστικῶς. id est, per circuitionem, pro morte, quasi sit & ipsa alata.

Celmis in ferro.

Κέλμις ἐν σιδήρῳ. id est, Celmis in ferro. Dici consueuit de iis, qui præter modum suis fiderent viribus, tanquã inexpugnabiles inuictiq; ceteris. Celmis, vt scribit Zenodotus, vnus fuit ex Idæis Dactylis, qui cum matrem deorum Rheam violasset stupro, deinde à reliquis fratribus reiectus est. Ab hoc ferrum solidissimum cudi solebat. Ait huius historiæ mẽtionem factam apud Sophoclem in Satyris. Enarrator Apollonii de Dactylis Idæis inter quos & Celmis, refert hos versus auctore Phronide:

Ἔνθα γόητες
Ἰδαῖοι φρύγες ἄνδρες ὀρέστεροι, οἰκί᾽ ἔναιον
Κέλμις, Δαμναμενεύς τε μέγας καὶ ὑπέρβιος
ἄκμων
Εὐπάλαμοι θεράποντες, ὀρείης ἀδρηστείης.
Οἳ πρῶτοι τέχνην πολυμήτιος ἡφαίστοιο
Εὗρον ἐν οὐρείῃσι νάπαις ἰόεντα σίδηρον,
Ἐς πῦρ τ᾽ ἤνεγκαν καὶ ἀρίπρεπες ἔργον ἔδειξαν. id est,

Illic habitabant
Mõtiginæ Phryges Idæi gens arte celebris
Celmis, Damnameneusq; ingens, Aemõque superbus
Montanæ docti cultores Adrasteæ.
A quibus ars Vulcania primis esse reperta
Dicitur, & nigrum numeroso in monte repertum
In varios vsus monstrarunt cudere ferrũ,
Impositũq; igni miro splendescere cultu.

Cestum habent Veneris.

Τὸν κυπρίδος κεστὸν habere dicuntur, qui nouis modis quemlibet in amorem sui pelliciunt. Sumptum est autem ex Homericæ Iliados Ξ quo loco Iuno concubitura cum suo Ioue, Venerem adit, atq; ab ea cingulũ gratiarum & amorum conciliatorem commodato petit. Hũc poeta describit ad hunc modum:

Η, καὶ ἀπὸ στήθεσφιν ἐλύσατο κεστὸν ἱμάντα
Ποικίλον. ἔνθα δέ οἱ θελκτήρια πάντα τέτυκτο.
Ἔνθ᾽ ἐνὶ μὲν φιλότης. ἐν δ᾽ ἵμερος, ἐν δ᾽ ὀαρισὺς
Πάρφασις, ἥτ᾽ ἔκλεψε νόον πύκα περ φρονεόντων.
Τόν ῥά οἱ ἔμβαλε χερσὶν, ἔπος τ᾽ ἔφατ᾽ ἔκτ᾽ ὀνόμαζε.

Τῷ καὶ

Τῇ νῦν τοῦτον ἱμάντα. τεῷ δ' ἐγκάτθεο κόλπῳ,
Ποικίλον ᾧ ἐνὶ πάντα, τετύχαται. οὐδέ σε φημὶ
Ἄπρηκτόν γε νέεσθαι, ὅτι φρεσὶ σῇσι μενοινᾷς. i.
Sic ait, & soluit pectore texile lorum
Picturatum, in quo lenimina cuncta ferebat.
Huic inerat desiderium, huic amor, huic muliebris
Blandiloquentia, quæ quidem & egregie sapientem
Furtiuis adiuta dolis fallitq; capitq;
Quod manibus simul imposuit, sic ore locuta est:
Hanc cape nunc, sinuique tuo succingito zonam
Contextam varie, per quam quæcunque parabis
Polliceor, nil tu frustra tentaueris vnquã.

Meminit huius & Theocritus in Adonidis epitaphio:

Σοὶ δ' ἅμα κεστὸς ὄλωλε. id est,
Tecum vna & cestus periit.

Est igitur cestus Veneris, cingulus efficax ad illectamenta gratiarum & amorũ, quo illa dicitur Martem sibi conciliare. Meminit huius & Martialis:

Collo necte puer meros amores,
Cestum de Veneris sinu calentem.

Idem alibi:

Sume Citheriaco medicatũ nectare cestõ,
Vssit amatorem balteus iste Iouem.

Rursum alibi:

A te Iuno petat ceston & ipsa Venus.

Duplex erit huius vsus adagii, siue cum dicemus cuipiam cestum esse Veneris, quod neminem non inflammat amore sui: siue cum dicemus iam opus esse Veneris cesto, aut ne illum quidem profuturũ ei, cui per ætatem vires ac forma defluxerit, quiq; iã ἔξωρος esse factus videatur. Nam florẽs ętas suapte sponte suscitat amores, senectus aut muneribus aut pharmacis sibi conciliet oportet, quamquam nec his rationibus efficere potest vt ametur.

Pontificalis cœna.

Olim cœnas sumptuosas opiparasq;, pontificales appellabant. Ad quod adludens Horatius in Odis:

Absumet hæres Cecuba dignior
Seruata centum clauibus, & mero
Tinguet pauimentum superbum
Pontificum potiore cœnis.

Quo quidem in loco interpres admonet, prælautas cœnas prouerbio pontificales appellari solitas. Macrobius lib. Saturnalium tertio vetustissimam quandã pontificis cœnam describit, summo apparatu, & omnigenis lauticiis affatim instructam. Plautus in Menæchmis consimili figura Cereales cœnas dixit. Cerealeis inquiens, cęnas dat, ita mensam extruxit. Tantas patinarias strutces concinnat. Standum est in lecto, si quid de summo petas. Legimus & adipales cœnas, & adiposas, & adiiciales. Terentius in Phormione, dubiam cœnam dixit, pro lauta, copiosaq;.

Cæpas edere, aut olfacere.

Κρόμμυα ἐσθίειν. id est, Cœpas edere, dicebantur ioco prouerbiali, qui lacrymari videretur. Natum à Biantis apophthegmate. Is enim Alyattæ regi sibi per nunciũ missum denuncianti, vt quam primum ad se veniret. respondit ad hunc modum: ἐγὼ Ἀλυάττῃ κελεύω κρομμύα ἐσθίειν. i. Ego iubeo Alyattã cœpas edere, hoc est, κλαίειν καὶ οἰμώζεσθαι, id est, Flere & eiulare. Quibus verbis extremũ regis contemptum indicabat. Ductum est hinc prouerbium, quod cœparum odor, vt est acris, consueuerit lacrymas oculis excutere. Aristophanes, κρομμύων δ' ἄρ' οὐκ ἴδῃ innuens illum vel citra cœpas fleturum. Quoniam autem idem efficit sinapi, nihil vetat & hinc prouerbium ducere. Columella in carmine:

Seq; lacessenti fletum factura sinapis.

Mox & cœpæ meminit:

Atq; oleris pulli radix, lacrimosaq; cępa.

Simili figura neque diuersa sententia dicti sunt κρομμύων ὀσφραίνεσθαι, id est, Cępas odorari qui flerent. Aristophanes in Ranis:

Τί δῆτα κλαίεις, κρομμύων ὀσφραίνομαι. id est,
Qui quæso lacrymas? cœpe odoror scilicet.

Hæc ferme Suidas. At Plinius lib. 20. cap. 5 tradidit eas & delacrymationi, & caligini oculorum mederi. Nec hoc pugnat cũ his quæ diximus, siquidem educendo purgãt. Xenophõ in Symposio dixit κρομμύων ὄζειν, id est, olere cœpe, quod in sordidos & illotos congruit. Huic adfine est, σκοροδίζειν, pro molestia adficere, siue ad lacrymas adigere: Aristophanes in Equitibus sub persona populi Atheniensis: φάσκων φιλεῖν μ' ἐσκορόδισας. id est, dum ais te diligere me, alliasti me.

sti me. Quamquam ea vox: ἐσκοροδίσας, id est, alliasti, à Comico risus gratia cõficta est.

Scarabeo nigrior.

Κανθάρου μελάντερος. i. Scarabeo nigrior. In fœdos & vehementer atros, ac fuscos. Nam scarabeus animal insigni & fœdo nigrore est, de quo inferius plura dicentur.

Chalcidissare.

Χαλκιδίζειν καὶ χαλκιδίζεσθαι, dicebãtur, qui rapaciores, & plus satis ad rem attenti viderentur. Calcidenses in insula Eubœa populi, comœdiæ veteris conuitiis notati sunt, quod auariores essent. Hesychius indicat eam gentem male audisse ob fœdos puerorum amores, & hinc natum prouerbii conuitium in simili morbo obnoxios.

Phicidissare.

Φικιδίζειν. id est, Phicidissare, dicebantur vulgo, puerorum obscœnis amoribus dediti. Quidam malunt ad eos referre, qui littera ρ immodicè & ad fastidium vsq; consueuerint vti. Si quidem ea gens litteram σ solita est in ρ commutare. Quo quidem vitio notantur & Eretrienses, attestante prouerbio, ἐρετριέων ρ. id est, Eretriensium rho. Hodie iocus est vulgi in Piccardos: cũ Lutecianæ fœminę ob linguæ delicias, ρ vertant in σ. Masia sonantes pro Maria.

Cantharo astutior.

Κανθάρου σοφώτερος. id est, Cãtharo astutior, aut callidior. Zenodotus ait, Athenis cauponem fuisse quempiam, nomine Cantharum, quẽ ob maleficia & imposturas ac proditiones, capitis affecerint supplicio, proinde vulgo receptum, vt in versutos ac impostores diceretur. At vero propius videtur, si referatur ad animantis naturam, & ad apologum Aesopicum, quo narratur, quemadmodum scarabeus tanto aquila inferior viribus, tamẽ ingenio superauit auium omnium reginam.

Canis tanquam Delum nauigans.

Κύων ὥσπερ εἰς Δῆλον πλέων. id est, Canis tanquam in Delum nauigans. In supinum, otiosum, securum, ac voluptariam agẽtem vitam dicebatur. Nã Athenis facilis, ac tuta in Delum nauigatio. Vnde fiebat, vt qui illuc soluerent, inter nauigandum securi, nihilq; periculi metuentes canerent. Mos autem erat Atheniensibus, vt quotannis nauim solemni adparatu religionis caussa, Delum mitterent, id quod indicat Plato in Critone. Vnde consentaneum est, qui hac vectabantur, hymnos quosdam in Apollinis laudem solitos decantare.

Caunius amor.

Καύνιος ἔρως. id est, Caunius amor. De fœdo amore dicebatur, aut vbi quis ea desideraret, quæ neque fas esset concupiscere, neq; liceret assequi. Biblis Caunum fratrem impotenter adamauit, à quo cum esset repulsa, sibimet necem consciuit. Ouidius:

Biblis in exemplo est, vt ament concessa puellæ.

Adagium refertur à Diogeniano, præterea ab Eustathio in Dionysium.

Scarabei vmbræ.

Κανθάρου σκιαί. id est, Scarabei vmbræ. Dictũ est de inani metu, quod hoc insectum sub noctem repẽte aduolans horribili bombo, nonnunquam terrere soleat parum attentum. Recensetur à Diogeniano.

Papyri fructus non postulat magnam spicam.

Βύβλου δὲ καρπὸς οὐκ αἰτεῖ μέγαν στάχυν. id est, Byblus virens haud postulat spicam grauem.

Etiamsi Græcus senarius vitiatus est in αἰτεῖ. Apud Aeschylum in Supplicibus ita legitur:

Βύβλου δὲ καρπὸς οὐ κρατεῖ στάχυν μέγαν. i. Fructus papyri haud sustinet spicam grauem.

Dici solitum de iis, qui suis ipsorum bonis frui non possent, propterea quod Byblus ob culmos inualidos, spicam granis onustã ferre non potest. Proinde prodit quidẽ spicas, sed inanes. Byblus autem iunci species, quam Latini papyrum appellant. Apparet in Græco carmine αἰτεῖ deprauatũ pro κρατεῖ, quod indicat vel ipsa metri ratio.

Budora more.

Βουδόρω νόμω. Aut vt alibi reperimus, Βουδόρων νόμω. i. Budororũ more, seu lege, Suidas ac Zenodotus interpretantur de iis, qui digni sint, vt bouis ritu excorientur. Diogenianus exponit de admirandis. Βούδωρον, auctore

ctore Stephano, promontorium est oppositum Salamani. βȣδεια Magnesiæ ciuitas, quam Homerus βȣδειον appellauit. βȣδινοὶ populi sunt Scythiæ, sic appellati, quod à bubus vehātur, vtpote ἁμαξόβιοι. id est, Plaustris ædium vice vtentes: Vnde videtur bifariam adlusum ad etymologiā πρὸς τὸ, βȣ̃ς δέρειν, καὶ τὸ βȣ̃ς δȣ̃ναι. id est, Ad boum excoriationem, & boum donationem. Strabo libro 10. commostrat Euboiæ flumen Budorum. Idem indicat montem Salaminis prospectantem in Atticam. Rursum Plinius lib. 4. cap. 12. inter Gelonos & Agathyrsos refert Budinos. Ceterum quid hæc ad prouerbium faciant non videmus. Hesychius indicat βȣδορον esse μοχλὸν quod boues excoriantur. Locus erit prouerbio, si quis dicat cū improbo nō argumentis, aut legibus sed βȣδόρῳ νόμῳ, agendum, quemadmodū apud Terentium audit Sanio. Nam si molestus pergis esse, iam intro arripiere, atque ibi vsq; ad necem operiere loris.

Bœotica auris.

Βοιώτειον ȣ̃ς. id est, Auris Bœotica. In pingui iudicio hominem quadrat. Bœotorum stoliditas compluribus prouerbiis locū fecit. Simillimum illi: Auris Bataua. Diogenianus meminit adagii. Sunt qui scribāt, olim Anaxagoram recitantem apud Thebanos librum Thebaidos, cum vidisset attentum neminem, clauso codice dixisse: εἰκότως καλεῖσθε βοιωτοὶ, βοῶν γὰρ ὦτα ἔχετε. id est, Iure vocamini Bœoti, qui quidem aures habeatis boum: videlicet adludens ad etymologiam nominis. βȣ̃ς enim bos, & ὦτα aures, atque ex his Bœotorum nomen videtur cōpositum. Quin Homerus Iliad 5. Bœotorum gentem pinguem appellat:

Παρ δὲ οἱ ἄλλοι
Ναῖον βοιωτοὶ μάλα πίονα δῆμον ἔχοντες. i.
Sed rura tenebant
Proxima Bœoti, quorum crassissima gēs est.

Notauit & Horatius Bœotorum torditatē in epistola ad Octauium Augustum:

Quod si
Iudicium subtile videndis artibus illud
Ad libros, & ad hæc musarum dona vocares,
Bœotum in crasso iurares aere natum.

Quo loco demiramur, neminem interpretum quęsisse quid sibi velit, quod Horatius pinguitudinem ingenii Bœotis tribuit, velut ei genti peculiarem, cum apud Latinos auctores nullum sit huius rei testimoniū. Cognatum huic est, quod alibi commemorauimus, Bœotica cantio, quæ rusticana parumq; modulata potest intelligi, vt crassis auribus crassa conueniat harmonia. Quāquam Eustathius in Iliad. β. de cantione nonnihil variantem narrat historiā. Sunt, inquit, qui putent Bœotiā dictam à boue. Nam cum Europa Phœnicis filia à Ioue rapta esset à Sidone, Cadmus raptę frater à patre missus est ad inuestigandum sororem. Eam vbi nusquā inuenit, profectus est Delphos consulturus oraculum. Deus respondit, ne solicitus aut curiosus esset de Europa, sed sequeretur ducem bouem, ibiq; cōderet ciuitatem, vbicunque bos defatigata procumberet. Hoc responso accepto per Phocensium regionem fecit iter. Dein cum incidisset in vaccā iuxta Pelagonis pascua, hanc euntem secutus est. Ea cū vniuersam Bœotiam peragrasset, fessa procubuit, quo loco nunc est Thebanorū ciuitas. Cadmus cùm eam iuuencam vellet immolare Palladi, misit aliquot è suis comitibus qui è fonte Aretiade haurirent aquam ad sacrificiū. At draco eius fontis custos quem Marti sacrum esse creditum est, nam & fons ipse à Marte nomen habet, excitus strepitu complures ex his qui missi fuerant confecit. Quod indigne ferens Cadmus draconem interfecit, & admonitu Palladis interfecti dentes seuit, vnde extiterunt illi terrigenæ fratres. Eam ob rem indignatus Mars, cum pararet Cadmū interficere, vetitus est à Ioue, qui Cadmo in matrimoniū dedit Harmoniam, Martis ac Veneris filiam, hac lege vt priusquam sponsam attingeret, seruiret apud illam seruitutem annuam. Tum vt nuptiis epithalamium canerent Musæ, ac deorum quisq; nuptiale munus daret Harmoniæ. Hæc Eustathius. Equidem arbitramur hanc fuisse primam originem adagii, vtcunq; postea detortum est ad alios vsus. Cōstat autē Thebanos olim musices fuisse studiosissimos. Argumento est illud quod refertur de Alcibiade, qui mirantibus quod negligeret musices studium, lyrā hoc lēmate damnabat, quod hominis vocem imitaretur plectrum, quod habitum formamq; liberalem mutaret in illiberalem. Tibiam gemino reiecit argumento, & qđ sic immutaret

taret os hominis, vt vix à familiarissimis agnosceretur, & quod homini propriã adimeret vocem, loquendiq; facultatem eriperet. Mox adiecit, cantent igitur Thebani, qui loqui nesciunt.

Botrus oppositus botro maturescit.

Βότρυς πρὸς βότρυν πεπαίνεται, id est, Botrus iuxta botrum maturescit. Huius prouerbii varius esse potest vsus. Vel vbi pares in negotio quopiam videri volunt aliqui, & tantundem adferre momenti, vt nullus alteri debeat concedere. Vel cum significabimus mutuis officiis opus esse, vt sit simillimum illi, quod alibi retulimus, χεὶρ χεῖρα νίπτει. Vel si quando dicemus, talem quemq; euadere, cum qualibus habet consuetudinem. Habet enim hoc assiduitas, vt vicinis vitia faciat communia. Quemadmodum testificatur senarius ille quem enarrator Pindari citat ex Aristarcho:

Χωλῷ παροικῶς κἂν ἑνὶ, σκάζειν μάθῃς. id est,
Claudo propinquus si vel vni vixeris,
Disces & ipse claudus ingredi breui.

Hoc quãquam alio loco nobis citatum est, nimirum in adagio, Si iuxta claudum, tamen quoniam scripturam offendimus nõnihil à priore diuersam, libuit per occasionem denuo referre. Translatum est adagiũ ab vuis, quæ mutuo oppositu maturitatem inter se vicissim & dant & accipiunt. Quo respicit illud Iuuenalis:

Vuaq; conspecta liuorem ducit ab vua.

Adagium recensetur à Suida.

Boues messis tempus exspectantes.

Βοῦς ἄμητον ἐπιτηροῦντες, id est, Boues messem obseruantes. Dici solitum, vbi quis ingentium emolumentorum spe laborem sumeret. Quidam sic efferũt, Βοῦς εἰς ἄμητον, id est, Bos in messem. Subaudiẽdum respicit, aut eiusmodi quippiam. Inde ductũ, quod boues messis tempore, maiore laborãt fructu, propterea quod inter trituram pascuntur interim, & pabulũ largius apponitur. Contra cum vere aut hyeme proscindunt aruũ, hoc molestior est arandi labor, quod nullo præsente fructu leniatur.

Bos Homolottorum.

Βοῦς ὁμολεττῶν, id est, Bos Homolottorum, dicebatur in plurima distractus ac veluti dissectus negotia. Poterit & ad rem referri, vt si quis argumentum nimis minutatim diuidat, ita vt conscindere & concerpere magis, quam diuidere videatur. Zenodotus prodidit Homolottos populos, dissecto in minimas partes boue, fœdus iungere. Morem hunc Scythis fuisse testatur Lucianus in Toxaride.

Bos apud aceruum.

Βοῦς ἐπὶ σωρῷ, id est, Bos in aceruo. De splendide ampliterq́ue viuentibus, quiq; in vbere rerum affluentia, prolixius faciunt sumptum. Aut quemadmodum ait Suidas de iis, qui in media rerũ copia constituti, non sinuntur præsentibus bonis frui. Translatum arbitratur à bubus trituram exercentibus, quibus quod os obligatum habeãt, nã id faciunt quidam, non licet vesci tritico, quod exciunt, vt simile sit illi: Tantalus inter vndas sitiens. Simile quiddam refert Iulius Pollux lib. 7. de seruis in pistrino laborantibus, quibus machina rotũda circa ceruicem addebatur, ne manum ori liceret admouere. Id factum ne deuorarent farinam. Machinam appellant πανσικάπην siue καρδοπεῖον, quod arceret à deuorando. Quod bubus non faciebant Iudæi, hoc illi faciebant hominibus.

Aut oportet tragœdias agere omnes, aut insanire.

Η χρὴ τραγῳδεῖν πάντας ἢ μελαγχολᾶν, i.

Aut futere oportet, aut agere tragœdias. Dici solitũ de iis, qui semper quasi stupẽt, frigẽtq; & nec gaudere possunt ex animo, nec dolere. Porro tragœdia vehemẽtissimis constant affectibus, ita vt tragœdias agere, videatur esse quiddam insaniæ simillimũ. Proinde Lucianus in commentario, cui titulus: πῶς δεῖ τὴν ἱστορίαν συγγράφειν, narrat Abderitis ex Euripidis tragœdia recitante tragœdo Archelao publicitus febrim obortam: eam septimo post die transisse in insaniam, ita vt omnes ingẽti voce versus quosdã ex Archelai Andromeda pronunciarẽt. Quamquam Plato poetis omnibus sacrum quẽdam tribuit furorem. Et Aristoteles in Problematis meminit de Maraco quopiam Syracusano, qui tũ meliora fecerit poemata, cum mente esset alienatus. Eodem spectat illud Horatianum:

Adde poemata nunc, hoc est, oleum adde camino.

Fitimum

Finitimum videtur illi, quod alio retulimus loco:

Ἡ δεῖ χελώνης κρέα φαγεῖν ἢ μὴ φαγεῖν.

Quem senarium Athenæus citat ex Terpsione doctore Archistrati. Nos alio retulimus loco.

Aufer Mothonem à remo.

Ἄπαγε τὸν μόθωνα ἀπὸ κώπης, id est, Aufer mothonem à remo. Admonet adagium nō obstrependum, nec obturbandū importunius iis, qui rebus alioqui seriis sunt occupati, veluti, si quis reipub. curis sollicito, musicā adferat, aut de capite periclitanti, versus amatorios recitet. Mothon enim saltationis genus fœdæ, seruilis ac tumultuosæ. Lacedæmonii vernas, hoc est, seruos domi natos, μόθωνας appellant: aut eos qui ingenuorum filios instituunt, quos Athenienses vocant οἰκότριβας. Vnde & in viles ac sordidos homines conuitium esse cœpit. Alii putāt Mothonem hominem fuisse quempiam saltatorem & ebriosum. Sunt qui credant Atticos Mothones vocatos, quod hos domitos ad seruilia ministeria compulissent. Ad hunc modum Græci grammatici de Mothone nugantur. Iulius Pollux libro quarto, tradit Mothonem genus esse saltationis molestum ac nauticum. Atque hinc sane videtur ortum prouerbium, vt accipiamus ἀπὸ κώπης, pro eo, quod est, à remo profectum.

Aurum Colophonium.

Χρυσὸς ὁ κολοφώνιος, id est: Aurum Colophonium. Zenodotus ostendit dici solitum de auro probatissimo, quod apud Colophonios aurum optimum soleat fieri. Citatq; auctores Aristophanem in Cocalo, & Herodotum, qui spectatissimum aurum, & purū putum, vt veteres dicebant, κολοφώνιον, dixerint. Venustius fiet, si longius deflectetur, velut ad mores vehementer incorruptos, aut ingenium exquisitum & eximium.

Asini mortes.

Ὄνου θανάτους, id est: Asini mortes, subaudiendum narrat. Dicebatur in eos, qui narrarēt absurda, ridiculaque dictu, cuiusmodi fuerit, si quis lōga narratione persequatur asini pericula, quemadmodum Vlyssis descripsit Homerus. Apuleius in Metamorphosi sua, plane ὄνου θανάτους commemorat. Adagium refertur à Suida.

Asinus compluitur.

Ὄνος ὕεται, id est, Asinus compluitur. Cephisodorus apud Suidam in Amazonibus:

Σκώπτειν μ' ἐγὼ δὲ τοῖς λόγοις ὄνος ὕομαι,

Rides, at asini more, ego verbis cōpluor.

Vnde dictum apparet in eos, qui maledictis nihil omnino commouerētur. Quemadmodum asinus ob cutis duriciem adeo pluuia nihil offenditur, vt vix etiam fustem sentiat.

Aspersisti aquam.

ASPERSISSE aquam dicitur qui dicto quopiam reddiderit animū, ac metum ademerit. Mutuo sumptū ab iis, qui in deliquio quam Græci λειποθυμίαν appellant, aspersa in faciem aqua ad sui sensum reuocantur. Plautus in Bacchidibus: Euax, aspersisti aquam. Idem in Truculēto: Aspersisti aquā iam rediit animus. Quod Terentius simpliciter: Reddidisti animum.

Arcadiam me postulas.

Ἀρκαδίαν μ' αἰτεῖς, id est, Arcadiam me postulas. Diogenianus prouerbii duplicem ostēdit vsum. Conuenire enim vel in magna, vel in vtilia petentem. Vnde sit natum non indicat: qui huic scriptori fere mos. Ceterum Herodotus libro primo, satis docet natum ex oraculo:

Ἀρκαδίαν μ' αἰτεῖς, μέγα μ' αἰτεῖς, οὐδ' ἔτι δώσω. id est,

Arcadiam me oras, magnum petis, haud dabo quidquam.

Notat hoc prouerbium Cicero in epistola ad Atticum libro quarto: Quod mihi mandas de quodam regendo, ἀρκαδίαν, tamen nihil prætermittam.

Arcadas imitans.

Ἀρκάδας μιμούμενοι, id est, Arcades imitantes. Zenodotus indicat dictum in eos, qui aliis non sibi laborant. Plato Pisandro scribit illum Arcadas imitari, quod comœdias a se conscriptas aliis edēdas traderet ob inopiā. Adagium hinc ductū, quod Arcades olim inter Græcos bellicosissimi, suis auspiciis, suoq; titulo nunquam hostem vllum superarunt, verum aliis suppetias ferentes persæpe. Vnde illud illis fatale videbatur, aliis vincere, non sibi.

A quinque scopulis desilire in fluctus.

Ἀπὸ πέντε ἅλλεσθαι πετρῶν ἐν κῦμα, id est, A quinque desilire rupibus in vndam. Hoc vsurpari solet ab iis, qui iã impatientes pręsentium malorũ minantur semet in quoduis potius malum præcipitaturos, quam vt perpetiantur. Confine nimirum illi, quod alias retulimus: Suspendio deligendam arborem. Ad hoc adludit pastor ille Vergilianus:

Præceps aerii specula de montis in vndas
Deferar. extremum hoc munus morientis habeto.

Aqua præterfluit.

Ὕδωρ παραῤῥέει, id est, Perfluit aqua, siue pręterfluit. Zenodotus & Suidas admonent dici solitũ de eo, qui nihil negotii recusaret, & quidlibet quod mandatum esset, effecturum sese polliceretur, quippe vsque adeo promptus ad quiduis suscipiendum, vt nec nauim perfluentem ingredi grauaretur, contempto aquæ influxu, cuius est adfluere, ac defluere.

Aquila non captat muscas.

Ἀετὸς κ οὐ θηρεύει τὰς μυίας, i. Aquila non aucupatur muscas. Summi viri negligunt minutula quæpiam. Animus excelsus, res humiles despicit. Aut egregie docti nonnunquam in minimis quibusdam labũtur. Et maximis occupati negotiis, ad pusilla quędam conniuent. Effertur & citra negationẽ adagium, ἀετὸς μυίας θηρεύει, id est, Aquila venatur muscas, quoties magnis minima sunt curæ. Huic non absimile est, quod habet Gregorius theologus in Epistola ad Eudoxium rhetorem: μὴ ἀνάσχῃ ἀριστεύειν ἐν τοῖς κολοιοῖς ἀετὸς, id est, non sustineres tenere primas inter graculos aquila.

Incaprificatus es.

Ἀνερίναστος εἶ, id est, Incaprificatus es. Suidas putat in mollem & infrugiferum conuenire. Sunt qui referant ad eos, qui tueri non queant id, quod nacti sunt boni. Adagium vsurpauit Hermippus in Militibus. Eius rationem huiusmodi reddunt Suidas & Zenodotus: Aiunt mariscis, qui caprifici fœtus est, innasci vermiculum, quem Græci ψῆνα vocant, horum vim colligunt rustici, deq; fici ramis suspendunt, ne videlicet fœtus ante tempus, & immaturi defluant. Nã vermes protinus per rimas irrepunt, atque hoc modo maturescunt fici. Theophrastus lib. De plantis 2. culices hos ficarios nasci putat è granis mariscarum, quod simulatque euolarint illi, nulla grana insint. Euolare penna fere, aut pede in pomo relicto. Sed complura de caprificãdi ratione inibi, si cui libeat cognoscere. Idem similia ferme lib. de caussis plantarum 2. cap. 12. Plinius etiam lib. 15. cap. 19. Et Aristoteles lib. De natura animalium quinto. Vnde arborem, cui hoc maturitatis remedium adhibitum non fuerat, ἀνερίναστον appellabant, atque hinc deinde transferebant in hominem inutilem, à quo nihil bonæ frugis esset expectandum. Vox composita est: ἐκ τῆς ἀ στερητικῆς μορίου & ἐρινεοῦ, quasi dicas: Incaprificatus.

Repariazare.

Ἀνεπαρίασαν, id est, Repariassarunt. De iis dicebatur, quos pœniteret instituti, quiq; à conuentis discederent, ab historia natum. Parii cum aliquando à Thebanis bello pręmerentur, petierunt vt à bello desisterent, se ciuitatem in potestatem illorum tradituros. Hac lege cum destitissent Thebani, & Pariis interea spes auxilii fuisset alicunde ostensa, pactum irritarunt, bellumq; cum Thebanis integrarunt. Inde fictum prouerbiale verbum: ἀναπαριάζειν, pro irritare pacta, Pariorum exẽplo. Prouerbii meminit & Stephanus in dictione πάρος referens ex auctore Ephoro, nisi quod in historia variat: Cum enim Miltiades vehementer vrgeret Parios iamq; tractari cęptum esset de delenda vrbe, sylua quædam circa Myconũ vltro cœpit ardere. Parii suspicantes quod Datis regiæ classis præfectus excitato igni signum ipsis dedisset, rescissis conuentis noluerunt tradere ciuitatem. Adstipulatur Aemilius in vita Miltiadis. Est autem Paros vna ex Cycladibus, quemadmodum & Myconus.

Mari è fossa aquam.

Θαλάττῃ ἐκ χαράδρας ὕδωρ, id est, Mari è lacu aquam, subaudiendum, infundis. Simile illi: βῶλον ἀρούρᾳ, id est, Gleba aruum. Ouidius in elegiis amatoriis:

In freta collectas alta, quid addis aquas?

I Cognatum illi, quod alibi recensuimus: an syluam vehere ligna, & oleum camino addere.

Hamaxiæa.

Ἁμαξιαῖα. Prouerbiali verbo dicebantur ampla, magnificaq; perinde sonant, quasi Latine dicas: Plaustralia, id est, tanta, vt iustum plaustri onus videri possint. Vnde: ἁμαξιαῖα ῥήματα dictitabant eo pacto, quo Flaccus dixit: *Sesquipedalia verba.* Quod genus sunt illa apud Aristoph. in Vespis:

Ορεοφοιςυκοφαντοδικοταλαιπώρων τρόπων.

Apud Plautum in Curculione militis nomen Therapontigonoplatagidorus, quo se trapezita ait sæpenumero quattuor totas expleuisse ceras, dum scribit in suis rationibus. Extat iocus cuiusdam in Hermetem quempiam huiuscemodi sesquipedalium verborum affectatorem:

Gaudet honorificabilitudinitatibus Hermes

Consuetudinibus sollicitudinibus.

Athenæus libro decimo, referens olim taxatam fuisse Thessalorum edacitatem, cœnas illorum vocat ἁμαξιαίας, siue κατανικάς, adfert carmen Aristophanis ἐν ταγηνισαῖς.

Τὶ πρὸς τὰ λυδῶν δεῖπνα καὶ τὰ θεττάλων,

Et rursus:

Τὰ θετταλῶν μὲν πολὺ καπανικότερα, id est,

Ad Lyda quid seu Thessalica conuiuia?

Thessalica sunt multo magis plaustralia.

Porro Thessali vehicula dicunt καπάνας. Itē libro 7. tradidit apud Sicyonios congros capi permultos ἀνδραχθεῖς. hoc est, tantæ magnitudinis vt iusto pondere baiulum onerent, non nullos etiam ἁμαξιαίους, hoc est, iustum onus vehiculi. Quin & αἰγιναῖα dicta sunt ingentia, vel a talento quod apud illos habebatur maius ceteris: vel a sarcinis negotiatorum, varias complectentibus merces, quę Hesychius testatur Gręcis dici αἰγίναια, Sic enim scriptum est, antepenultima acuta. Eas sarcinas qui commercantur appellari αἰγινοπώλας. Addit & nomisma quoddam argenteum ingēs dici Græcis αἰγίναιον.

Muscum demetere.

Ἀμνία θερίζειν, i. Muscum demetere: dici solitum, vbi quis tener adhuc & intempestiuus durius tractaretur, aut tolleretur emolumētum prius, quàm opportunum esset. Trāslatum ab iis, qui statim vt ager obduci cœperit herba, demetunt, nec sinunt adolescere gramen. μνίον enim muscus, & additione litteræ ἀμνίον sicut ἀστάχυς pro στάχυς.

Extis pluit.

Ἀλλᾶσιν ὕει, id est, Lucanicis pluit. Sermo prouerbialis de prodigiosa rerum copia, qui iocus etiam hac tempestate durat apud idiotas. Siquidem ἀλλᾶς Græcis exti genus est, ex quo frustulatim conciso farta conficiuntur, quod cibi genus in Comicum iocum abiisse videtur, vnde viles & contempti ἀλλᾶν τοπῶλαι vocantur adagio. Confinis illi: δραχμῇ χαλαζῶσα, id est, Drachma grandinans.

Aliis lingua, aliis dentes.

Ἄλλοισι γλῶττ' ἄλλοισιν εἰσὶ γόμφιοι. id est,

His lingua, at illis sunt molares inuicem.

De loquacibus & edacibus dici consueuit. Quemadmodum non raro fit in conuiuiis: vt aliis garrientibus, & fabulis potius quā cibis intentis, alii interim taciti, strenue quod adpositum est, deuorent. Venustius erit si longiuscule detorqueatur, veluti si quis minetur se facto nociturum ei, qui verbis duntaxat læserit. Poetis est lingua, qua inuehantur: at principibus sunt molares, quibus eos conficiant.

Improbi consilium, in extremum incidit malum.

Απάντησε κακὴ βουλὴ πρὸς ὑπέρτατον ἄτην.

Incidit extremam in noxam mens improba tandem.

Heroicus prouerbialis in eum, qui posteaquam diu peccauit impune, tandem in calamitatem incidit, vt pœnas omnium scelerū semel dependat.

Aliud noctua sonat, aliud cornix.

Ἄλλο γλαὺξ, ἄλλο κορώνη φθέγγεται, i. Aliud noctua sonat, aliud cornix sonat. Vel, alia noctuæ, alia vox cornicis. Accōmodari potest vel ad eos, qui decertant cum longe pręstantioribus, vel ad illos, inter quos ob morum, ingeniiq; pugnantiam, minime conuenit. Siue cum est alius alio longe facundior. Quemadmodum enim auem etiam si non videas, tamen e cantu licet dignoscere, ita stilus diuersus prodit ψευδεπιγραφίαν.

Reperire rimam.

PROVERBIALI figura dixit Plautus in Curcu-

Curculione: Aliquam reperiètis rimam, in caussatores, ac tergiuersatores, qui nulla in caussa tot fidei vinculis adstringi possũt, quin aliquid inueniant quo elabantur. Similiter Horatius:

Centum adde catenas,
Effugiet tamen hæc sceleratus vincula Proteus.

Ductum ab auibus, aut muribus captis.

Album panem pinso tibi.

Λευκὴν μάζαν φυρῶσοι, id est, Album panẽ pinso, siue tempero tibi. Dici solitum, vbi quis magnarum rerum spes amplas ostendit. Est enim maza panis genus. Porro Græcis albũ panem in deliciis fuisse, locis aliquot testatur Lucianus, nominatim in libello de mercede seruientibus: οὐδὲ ὄναρ λευκοῦ ποτε ἄρτου ἐμφορηθεὶς, id est, Ne per somnum quidẽ vmquam albo pane saturatus. Et D. Hieronymus in epistola ad Nepotianum, similã inter delicias ponit. Quid prodest, inquit, oleo non vesci, & molestias quasdam, difficultatesque ciborum quærere, caricas, piper, nuces palmarum, similã, mel, pistacea. Ac ne fuisse quidem Romæ pistores ad Persicum vsque bellum, annis ab vrbe condita, super quingentos octoginta: testis est Plin. lib. 18. ca. 11. vbi rationes aliquot arte conditi panis ostendit. Porro quod primum è triticea farina redditur, candidius est: rursum quod ex ordeacea postremum, id magis est album, vt indicat in problematis Aristoteles sectionis 21. prob. 3. & 7. eiusq; rei caussam reddit. Græci panes elegantiores λευκοὺς appellabant, sordidiores φαιοὺς. id est, fuscos seu nigros. Sic Alexis apud Atheneũ libro tertio:

Λευκοὺς μὲν ὀκτὼ, τῶν δὲ φαιῶν τοὺς ἴσους, i.
Panes quidem albos octo, dein totidem nigros.

Huc pertinet illud, ex iure hesterno, panem atrum vorant. Narratur ibidem quiddam non illepidum de Diogene Cynico, qui cũ placenta vesceretur, percontanti quid comederet, respondit se panem edere bene confectum. Hoc adiicere visum, vt intelligamus, olim miras fuisse delicias in panibus conficiendis. Apud eundem libro quarto, describitur conuiuium Atticum, in quo commemorantur & panes λευκότεροι χίονος. id est, albiores niue.

Candidum linum lucri caussa ducis.

Λευκώλινον λίνον κερδῶν γαμεῖς, id est, Candidulũ linum ob lucrum ducis vxorem, In eũ quadrat, qui dotis caussa ducit vel deformẽ vel anum. Porro linum vocat vxorem, vel quod apud veteres solæ mulieres lineis vterẽtur: vel quod viro adligetur matrimonio, & libera esse desinat. Nã linon Græci non numquam vsurpant pro vinculo. λευκώλενος autem Iunonis epithetum apud Homerũ, ab albis vlnis. Refertur à Diogeniano.

In capras syluestres.

Κατ᾽ αἶγας ἀγρίας, id est, In capras feras. Abominantis est, sermo, & malum deprecãtis, inque syluestres capras auertentis, confine illi, quod alibi dictum εἰς πύῤῥαν, i. in Pyrrham. Item illi:

Hostibus eueniant conuiuia talia nostris.

Vsus est adagione Athenæus, libro Dipnosophistarum secundo: μυρτίλιος γὰρ ἔφασκεν, ὥσπερ εἰς αἶγας ἡμᾶς ἀγρίας ἀποπέμπων τοὺς ζητοῦντας, ἡγήσανδρον τὸν δελφὸν ἐν τοῖς ὑπομνήμασιν αὐτοῦ μνημονεύειν τῆς λέξιος, id est, Nã Myrtilius asseuerabat, velut ad capras syluestres nos relegans querentes, Hegesandrum Delphum in commẽtariis suis, eius dictionis meminisse. Ad capras syluestres posuit pro eo, quod difficillimum esset inuẽtu, aut quod nusquam est. Citauerat enim ex auctore testimonium, quod mox Plutarchus negat apud illum extare. Ad hoc prouerbium adlusit Apuleius in asino, fingens Psychen à Venere mitti ad Arietes agrestes.

Adsint dii beati.

Σὺν δὲ θεοὶ μάκαρες. id est,
Felices adsint superi.

Sermo est bene ominantis in re quapiã aggrediunda. Sic enim præfari solent rhapsodi, hoc est, carminum Homericorum recitatores & interpretes. Quemadmodum & citharœdis cantaturis mos erat Apollinem, vt dexter adesset carmine inuocare: ἀλλ᾽ ἄναξ μάλα χαῖρε, id est, At multum salue rex. Quin & testamentum condituri præfabantur ominis caussa, τοῦτο καλῶς ἔστω, i. Hoc bene sit. Item apud Romanos dicturus in concione simili precatione vtebatur, vt felix ac faustum esset Reipublicę, quod dicturus esset. Refertur apud Zenodotum.

In Aphannis.

Εἰς ἀφάννας, id est, In Aphannis. Stephanus tradit Aphannas locum quempiam esse Siciliæ, vehementer obscurum & ignobilem, vnde & nomen adductum apparet. Hinc natum prouerbium: ἢ εἰς ἀφάννας, id est, Aut in Aphannis, de incertis, & quæ nusquã sunt. Zenodotus ait natum ex huiusmodi casu. Sybaritæ quondam oraculum adeuntes, orabant vt sibi victoriam aduersus Crotoniatas concederet, idque Crotoniatis ipsis præsentibus. Quidam autem Crotoniatarum per iocum respondit ad hunc modum. Istã quidem consequemini in Aphannis. Sybarita credens id à deo responsum, admiratus est, quid sibi vellet hoc verbi Aphannæ. Prouerbium ait quadrare in eos, qui se putant inuictos, & nulli tolerandos esse. Verũ Stephani nobis magis probatur interpretatio.

Ad id, quod erat opus.

Εἰς τὸ δέον, id est, In id, quod opus erat. subaudiendum, insumpsi, aut simile quiddã. Natum aiunt ex oratione Periclis. Narrãt hũc datis pecuniis impetrasse ab Astyanacte Lacedæmoniorum rege, qui iam bellum parabat, vt ex Attica discederet. Deinde cũ esset populo rationem eius pecuniæ redditurus, puderetque palam titulum insumptæ pecuniæ proloqui, tecte significauit, εἰς τὸ δέον, inquiens, ἀνήλωσα τοσαῦτα τάλαντα εἰς τὸ δέον, id est, in vsus necessarios tantum talentorum insumpsi. Hæc ferme referuntur à Zenodoto. Notauit adagium & Aristophanes in Nebulis:

ὥσπερ περικλέης εἰς τὸ δέον ἀπώλεσα. id est,
Ita vt Pericles perdidi in quod oportuit.

Quo loco interpres varias adfert historias, vnde prouerbium ortum putẽt, quæ si quis requiret, vnde petere possit, ostendimus. Eleganter torquebitur per iocum in eos, qui sic administrarunt pecuniam alienã, vt non possint idoneam rationem reddere.

Adactum iusiurandum.

Ἐπακτὸς ὅρκος, id est, Adactum iusiurandum dicebatur, vel quod non vernaculum esset, sed peregrinum, & aliunde adscitum, vt indicat Zenodotus: vt si quis Græcus Scythico more iuret: νὴ τὸν ἀκινάκην καὶ νὴ τὸν ἄνεμον, id est, Per ventum & acinacem. Nã per suos deos vnaquæq; gens iurare consueuit: vel quod non spontaneum, sed adactum vi: vel quod sponte susceptum nemine cogente, si Suidæ credimus, & etymologico. Sũt enim tria iusiurandi genera, vnum quod ἐπώμοτον vocant, alterum quod κατώμοτον, tertiũ quod ἐπακτὸν. Hesychius contra: ἐφ' ὃν ἕτερος ἄγει, οὐκ αὐθαίρετος, id est, Ad quod alius adigit non spontaneum. Hoc inter adagia non recensuissemus, nisi Zenodotus prior in hoc albo posuisset.

Scabrosior leberide.

Κεντρότερος λεβηρίδος, id est, Asperior leberide. De vehemẽter asperis & insuauibus. Nã leberis Græcis dicitur exuuium illud vel serpentum, vel piscium exuentium senectam, quod & σύφαρ vocatur: id autem asperrimũ esse constat, nimirum ob summam siccitatem. Refertur à Suida.

Procul auribus nuncius veniat.

Ἀπ' οὔατος ἄγγελος ἔλθοι. id est,
Procul absit nuncius aure.

Sermo deprecantis nuncium male auspicatum. Suidas ex Callimacho citat. Hom. item Iliad. 7.

Αἲ γάρ δή μοι ἀπ' οὔατος ὧδ' ἐγένοιτο. id est,
Ista velim mihi sint procul auribus.

A Puro pura defluit aqua.

THEOGNIS in sententiis Elegiacis:

Εἴ μ' ἐθέλεις πλύνειν, κεφαλῆς ἀμίαντον ἀπ' ἄκρης
Αἰεὶ λευκὸν ὕδωρ ῥεύσεται ἡμετέρης, id est,
Rursum aqua de summo mihi vertice defluet vsque
Limpida, si innocuum forte lauare pares.

Hoc distichon, quoniam subesse prouerbiũ videbatur, adscripsimus. Quadrabit in hominem vsquequaque inculpatum & innocentem, quem etiam si quis aliquando vocet in crimen, tamen nõ solum fama illius non contaminatur, verumetiam illustrior redditur. Nec sine caussa laudi tribuunt illud Catoni Censorio, quod toties accusatus & vocatus in ius, nempe quater & quadragies, semper iudicum sententiis fuerit absolutus.

A lupi venatu.

Ἀπὸ λύκου θήρας, id est, A lupi venatu. Dici solitum, vbi quis protinus re infecta discedit. Aut de negotio molesto, & agresti. Neque enim

enim tutum est lupum insequi, neque is facile capitur, cum reliquarum ferarum venatus non vulgarem adferant voluptatem. Meminit Suidas.

A subeunte portum naui.

Ἀπὸ καταδυομένης, id est, A subeũte, subaudi, naue lucrum capias. Admonet adagium celeritatem ad quæstum plurimum valere. Et in negotiatorem illud in primis competere: ὕπνος ἀπέσω, id est, Somnus abesto. Sumptum a mercatorum diligentia, qui merces statim emunt ab ipsis nautis in portum appellentibus. Tum enim & minoris emuntur, & maiori distrahuntur, lucro. Trahi poterit ad eam sententiam, vt si quis dicat statim arripiendam oblatam occasionem lucri. Aut tum rogandum quempiam, vbi fortuna recentem aliquam commoditatem obiecerit. Nam sumus plerique tum ad gratificandum benigniores. Persius in quinta Satyra metaphoram variauit, cum ait:

Tolle recens primus piper è sitiente camelo.

Id est, illico cum adhuc de via sitit cemelus, qui merces attulit. Prouerbii meminit Suidas.

A bis septem vndis.

Ἀπὸ δὶς ἑπτὰ κυμάτων, id est, A bis septem vndis. In eos competit, qui a noxia quapiam purgati sunt, propterea qđ antiquitus mos esset, homicidio pollutos vestes suas bis septem innundationibus, immersionibusq; lauare. Testis Suidas.

Exigit & à statuis farinas.

Αἰτεῖ γε καὶ τοὺς ἀνδριάντας ἄλφιτα. id est,

Sane cibum & signis ab ipsis exigit.

In eum dicendum, qui nullius misertus, vndecumque quod potest auellit, vel ab ipsis mortuorum statuis. Simillimum illi: καὶ ἀπὸ νεκροῦ φορεῖς, id est, Et a mortuo tributum colligis.

Athos celat latera Lemniæ bouis.

Ἄθως καλύπτει πλευρὰ λημνίας βοός, id est,

Athos obumbrat latera Lemniæ bouis.

Vbi quis officit, aut molestus est, aut gloriã cuiuspiam obscurat, aut alioquin obsistit. Traduntin Lemno bouis fuisse simulacrũ ingens, candido factum lapide. Id Athos mons tametsi longo dissitus interuallo, tamen ob summam celsitudinem, obscurat vmbra sua. Est autem Athos Thraciæ mõs ingens, adeo vt vmbram iaciat ad stadia trecenta, teste Stephano. Meminit huius Apollonius Argonauticon lib. primo:

Ἠρίδι νισσομένοισιν Ἄθω ἀνέτελλε κολώνη,
Θρηικίη, ἣ τόσσον ἀπόπροθι λῆμνον ἐοῦσαν,
Ὅσσον ἐς ἔνδιόν κεν εὔστολος ὁλκὰς ἀνύσσαι,
Ἀκροτάτῃ κορυφῇσι σκιάει, καὶ ἐς ἄχρι μυρίνης, i.
Solis ad exortũ vada salsa secantibus alto
Vertice sese ostendit Athos, mons Thracius, is qui
Dissitus à sacra tanto discrimine Lemno,
Quantum alata die valeat transmittere nauis,
Hanc tamẽ aerii cõtingit verticis vmbra,
Quin longinquam etiam cõtingit ad vsq; Myrinen.

Prouerbii meminit & Plutarchus in Moralibus, cum alias tum in commentario, quẽ inscripsit De facie apparente in orbe lunæ, testans vmbram porrigi per septingenta ferme stadia. Theocriti Scholiastes versiculũ hunc citat ex Sophocle:

Ἄθως σκιάζει νῶτα λημνίας ἁλός. id est,
Athos obumbrat terga Lemnii maris.

Præsentem mulge, quid fugientem insequeris?

Τὴν παρεῦσαν ἄμελγε. τί τὸν φεύγοντα διώκειν, id est,

Præsentem mulgeto, quid insequeris fugientem?

Heroicus prouerbialis admonens præsens lucrum nõ omittendum spe commodorũ, quæ non item ad manum videntur esse. Sumptum ex Cyclope Theocriti, Scholiastes citat consimilis sententiæ versum Hesiodum:

Νήπιος ὃς τὰ ἕτοιμα λιπὼν τ' ἀνέτοιμα διώκει, id est,
Stultus qui non prompta sequens, iam prompta relinquit.

Existimat eundem habere sensum quod alibi nobis dictum est: τὸν θέλοντα βοῦν ἐλαύνε.

Quid ad Mercurium?

Τί πρὸς τὸν ἑρμῆν, i. Quid ad Mercuriũ? Idem cum illo: οὐδὲν πρὸς ἔπος, & nihil ad Bacchũ, Nihil ad rem. Nam Mercurius orationis auctor. Competunt in eos qui loquuntur aliena ab eo, quod agebatur.

Quid Achiuos a turre indicatis?

Τί τοὺς ἀχαιοὺς ἀπὸ τοῦ πύργου κρίνετε; id est,

Cur

Cur iudicatis Danaidas de mœnibus? Dici conueniet, quoties quis pronũciat de re non satis accuratè considerata. Aristides in Themistocle: τὶ ταῦτα τοὺς ἀχαιοὺς ἀπὸ τοῦ πύργου κρίνομεν; id est, Quid in his Achiuos de turre iudicamus? Sumptum apparet ex Iliados γ. quo loco Priamus in mœnibus Troianorum, arcessitam Helenam percunctatur qui nam essent, quos procul in Græcorum exercitu conspiceret, & Agamemnonis formam laudat ad hunc modum:

Ὅς τις ὅδ' ἐστὶν ἀχαιὸς ἀνὴρ ἠΰς τε μέγας τε,
Ἤτοι μὲν κεφαλῇ καὶ μείζονες ἄλλοι ἔασιν,
Καλὸν δ' οὕπω ἐγὼν οὕτως ἴδον ὀφθαλμοῖσιν,
Οὐδ' οὕτω γεραρὸν, βασιλῆϊ γὰρ ἀνδρὶ ἔοικεν. id est,
Ille quis est cedo, Graius homo, magnusq; bonusque?
Sunt alii hunc fateor superantes vertice plures.
Verum æque pulchrum memini me cernere numquam
Nec reuerendum æque, regem præferre videtur.

Nec inconcinnè torquebitur ad eos, qui in tuto constituti, de iis iudicant, qui in periculo versantur. Quemadmodum faciunt ii, qui in turre, aut vallo sedentes, ociosi spectant, iudicantque prælìantes, ac in multis animi robur aut cõsilium desiderant, quod ipsi nequaquam præstaturi forent, si in eodem discrimine versarentur. Aristides in Themistocle: οὐ μὴν οὐχ ὅμοιον ἐν μέσῃ τῇ θαλάσσῃ περὶ τὸν ἐν τῷ πλοίῳ, λέγειν καὶ τὴν εὐψυχίαν τὴν αὐτοῦ δεικνύναι, καὶ καθήμενον ἔξω τῆς ζάλης ὑπὸ τῷ τειχίῳ, id est, Atqui nõ parui refert, si quis medio in mari, de iis loquatur, qui in naui sunt, animiq; præsentiam demonstret, sedensque procul à procella inter parietes.

Quis vsus cæpis putridi?

Τίς χρεία πυθομένου κρομμύου, i. Quis vsus putre facti cæpis? De rebus, aut etiam hominibus reiiculis, & quorum nullus vsquã est vsus. Etenim cum cæpe sit herba, per se vilissima, simul atque computruit, nihil esse potest abiectius. Cognatum illi Plautino: vitiosa nuce non emam.

Philoxeni non.

Τὸ φιλοξένου οὔ, i. Philoxeni non. Dicendum, vbi quis obstinate vel inficiatur, vel recusat: aut vbi quis alteri nescit concedere, neque quidquã ad gratiã loqui. Philoxenus poeta, quemadmodũ alibi diximus, vsque adeo nõ potuit carmina Dionysii probare, vt maluerit reduci ad fodinas lapidarias.

Meos corymbos necto.

Τοὺς ἐμοὺς κορύμβους πλέκω, id est, Meos necto cincinnos. Vbi quis respondet, quod nihil pertineat ad interrogata. Refertur ad hunc modum: χαῖρε σὺ ὑψιπύλη, τοὺς ἐμοὺς κορύμβους πλέκω, οὔτοι λέγω περὶ τούτου. ὁ ἐμὸς ἀκοίτης ἐνταῦθα, id est, Salue Hypsipyle. Meos corymbos necto. Non tibi loquor ista de re. Maritus meus hic est? Ex aliquo comœdiæ loco sumptum apparet, in qua persona quæpiã per dissimulationem, diuersa responderit. Quod genus est & illud apud Terentiũ in Phormion. cum Phædria rogatus, vbi nam esset Antipho, respondens iterat salutationem, deinde, ait illum recte valere. Est consimilis locus & apud Plautum in Merca. Iam machæra est in manu. Nam si eo te introducam. Tollo ampullam, atque hinc eo, & reliqua. Nam locus longior est, quàm vt citra tædium possit recenseri. Confine ei, quod alibi recensuimus ἄμας ἀπῄτουν.

Compendiaria res improbitas.

Σύντομος ἡ πονηρία, βραδεῖα ἡ ἀρετή, id est, Cõpẽdiaria res, improbitas, virtus longa. Qui semel addixit animum vitiis, is quiduis flagitii facile patrabit. At singulæ virtutes magno sudore parandæ. Fitque quadam naturæ corruptione, vt quæ turpia sunt, vel αὐτοδίδακτοι protinus arripiamus, quæ honesta vix laboribus diutinis inculcentur. Plutarchus in apophthegmatis tribuit hoc dictũ Cleomeni. Cùm prædo quispiam in agrũ Lacedæmoniorum fecisset incursionẽ, atq; vbi captus esset dixisset, Ideo hæc se fecisse, quod non esset quo aleret militem, proinde ad eos vertisse sese, quibus superesset nec impartirentur, Cleomenes σύντομος, ἔφη, ἡ πονηρία.

Vmbra pro corpore.

Σκιὰ ἀντὶ τοῦ σώματος, id est, Vmbra pro corpore. Quoties aliquis magnũ quiddam videbitur assecutus, cum nihil tandẽ auferat præter titulum, aut spes meras. Mutuo sumptum ab Aesopica fabula de cane, qui dum

vmbram

vmbram carnium, quod ea maior appareret captat, veras amisit carnes. Eam quidem iambico carmine Gabrias quidam, vtcũq; complexus est hoc pacto:

Φέρων γε ποταμοῦ πλησίον κύων κρέας,
Κύψας ἑαυτὸν, ἄλλον εἰς ὕδωρ βλέπει.
Χανὼν δὲ λοιπὸν τοῦ κάτω λαβεῖν κρέας,
Απεστερεῖτο καὶ τοῦ, ὅπερ ἐκράτει, id est,
Iuxta fluentem deferens carnes canis,
Dum pronatos in amne conspicit alteras,
Et hians deorsum, vt easce carnes prenderet,
Amisit has quoque, quas tenebat antea.

Sinopissas.

Σινωπίζεις, id est, Sinopissas, id est, lasciuis. A Sinope scorto quodam nobili, celebrateq; lasciuiæ, cui nomen hinc inditum videtur, quod noxiis esset oculis. Athenæus libr. 15. docet Aeginensem. Fuit & Sinope Aesopi filia, cui nihil carius fuit virginitate.

Vitiat lapidem longum tempus.

Σήψει καὶ πέτρην ὁ πολὺς χρόνος. id est,
Saxa etiam longum faciet putrescere tempus.

Nihil in rerum natura saxo durabilius. At id quoq; temporum diuturnitas absumit. Quod poetæ nimirum innuunt, cum fingunt Saturnum temporis Deum saxum Iouis loco suppositum deuorasse. Ouid. libro De ponto 4.

Gutta cauat lapidem, consumitur anulus vsu,
Et teritur pressa vomer aduncus humo.

Sileni Alcibiadis.

Σιληνοὶ ἀλκιβιάδου, id est, Sileni Alcibiadis, apud eruditos & in prouerbiũ abiisse videntur, certe in collectaneis Græcorum prouerbii vice referuntur, quo licebit vti, vel de re quæ cum in speciem, & prima, quod aiunt fronte vilis ac ridicula videatur, tamen interius ac propius contemplanti, sit admirabilis: vel de homine, qui habitu vultuq; lõge minus præ se ferat, quã in animo claudat. Aiunt enim Silenos imagunculas quaspiã fuisse sectiles, & ita factas, vt diduci & explicari possent, & quæ clausæ ridiculam ac mõstruosam tibicinis speciem habebant, apertæ subito numen ostendebant, vt artem scalptoris gratiorẽ iocosus faceret error. Porro statuarum argumentum sumptum est a ridiculo illo Sileno Bacchi pædagogo, numinumq; poeticorum morione. Quandoquidem habent & illi principum nostratium exemplo suos γελωτοποιούς. Proinde apud Athenæum libro quinto adolescens Critobulus irridens Socratem senem ac deformẽ, dicebat illum πολὺ τῶν σειληνῶν αἴσχιω, id est, multo Silenis deformiorem: locus autẽ est apud Xenophontem in cõuiuio. Socrates: ὡς γὰρ καλλίων ὢν τούτο κομπάζεις, Vt istud iactas quasi sis formosior. Critobolus: νὴ δία ἢ πάντων σειληνῶν ἐν σατυρικοῖς αἴσχιστος ἂν εἴην. id est, Ita per Iouem, aut omnium Silenorũ qui sunt inter Satyros turpissimus fuero. Et Alcibiades apud Platonem in conuiuio, Socratis Encomium dicturus, eum Silenis eiusmodi similẽ facit, quod is multo alius esset propius intuenti, quam summo habitu specieq; videretur. Quem si de summa, qđ dici solet, cute quis æstimasset, nõ emisset asse. Facies erat rusticana, taurinus aspectus, nares simæ muccoq; plenæ. Sannionẽ quempiam bardum ac stupidum dixisses. Cultus neglectus, sermo simplex ac plebeius, & humilis, vt qui semper aurigas, cerdones, fullones & fabros haberet in ore. Nã hinc fere sumebat illas suas, εἰσαγωγάς, quibus vrgebat in disputando. Fortuna tenuis, vxor qualem ne vilissimus quidẽ carbonarius ferre posset. Videbatur mirari formas adolescentulorum, videbatur amare, & zelotypia tangi, cum eum ab his affectibus διὰ πασῶν abesse compererit etiam Alcibiades. Denique iocus ille perpetuus non nullam habebat morionis speciem. Cum ea tempestate, ad insaniam vsque ferueret inter stultos, profitendi sapiẽtiam ambitio, nec vnus esset Gorgias, qui se nihil nescire iactitaret, & Ardelionibus huiusmodi nusquam non referta essent omnia, solus hic hoc vnum scire dictitabat, quod nihil sciret. Videbatur ineptus ad omnia reipublicæ munia, adeo vt quodam die quiddam apud populũ adorsus agere, cum risu sit explosus. Atqui si Silenum hunc tam ridiculum explicuisses, videlicet numen inuenisses potius quam hominem, animum ingentem, sublimem, ac vere philosophicum, omnium rerum pro quibus ceteri mortales currunt, nauigant, sudant, litigant, belligerantur, contemptorem, iniuriis omnibus superiorem, & in quem nullum omnino ius haberet fortuna, & vsque adeo nihil timentem, vt mortem

quoque nulli non formidatam contempserit, in tantum vt cicutam eodē ebiberit vultu, quo vinum solet, vtq; iam moriens etiā in Phædonem suum iocaretur, admonens, vt voto se liberans Aesculapio gallum persolueret, perinde quasi sumpto pharmaco, iam sanitatis beneficium sentiret, cum exiret è corpore, vnde omnes animi morbi scatent ac pullulant. Proinde non iniuria cū id tempestatis plena sophis essent omnia, solus hic morio, sapiens oraculo pronunciatus est, & plus iudicatus est scire, qui nihil sciebat, quam hi qui nihil nescire se prædicabant, imo ob idipsum iudicatus est plus ceteris scire, quod vnus omnium nihil sciret. Huiusmodi Silenus fuit Antisthenes, baculo suo, pera, pallioque maximorum regum fortunas antecellens. Huiusmodi Silenus fuit Diogenes, vulgo canis habitus. Verum in hoc cane diuinum quiddā animaduerterat Alexander Magnus, principum, vt videbatur, omnium κορυφαῖος & alpha, cum animi magnitudinem admiratus, optaturum se diceret, vt ni Alexander esset, Diogenes esset: cū hoc magis optare debuerit Diogenis animum, quod Alexander esset. Huiusmodi Silenus fuit Epictetus, seruus, pauper, claudus, vt indicat illius epithaphium, sed idem, quod est felicissimum, carus superis, id quod sola vitæ præstat integritas cum sapientia coniuncta. Hęc nimirum est natura rerum vere honestarum: quod habēt eximium, id in intimis recondunt, adduntque quod contemptissimū, id prima specie præ se gerunt, ac thesaurum ceu vili cortice dissimulant, nec prophanis ostendunt oculis. At vulgarium & vmbraticarum lōge diuersa ratio, summa specie blādiuntur, quodq; pulcherrimum habent, statim obuiis ostentant: sin penitus introspicias, nihil minus sunt, quam quod titulo specieq; præ se ferebant. Adeo quidquid in omni rerum genere præclarum est, id minus in cōspicuo est. In arboribus flores & folia blandiuntur oculis: ipsa se late moles ostentat. At semen, in quo vis est omnium, quàm est res minutula, quàm abdita, quàm non lenocinans aspectui, quam non ostentatrix sui? Aurum & gemmas in altissimas terræ latebras abdidit natura. In elemētis, quę vocant, quo quidq; præstantius est, hoc longius a sensibus est remotum, velut aer & ignis. In animantū genere quod est optimum & efficacissimū, id in intimis abditum habent. In homine quod est maxime diuinum & immortale, id solum cerni nō potest. In quouis rerum genere, materia pars vilior, maxime patet sensibus, formæ vis & beneficium, vtilitate sentitur, & tamen ipsa procul abest a sensibus. Rursum in corporis physici temperatura, cum phlegma & sanguis sensibus sit familiaris & pateat, id quod plurimum confert ad vitam, minime patet, nempe spiritus. Demum in vniuerso, quę maxime sunt ea non videntur, veluti substantiæ, quas separatas vocant. Et quod in his summū est, id à sensibus quàm maxime depositum est, nempe deus, adeo vt nec intelligi, nec cogitari possit, cum his fons sit vnicus omnium.

Sarone magis nauticus.

Σάρωνος ναυτικώτερος, i. Sarone magis nauticus. Aiunt hunc fuisse deum quempiā nauticum. Vnde & Saronico mari cognomen inditum. Congruet in horrido cultu hominem, & moribus feris, quod genus nautas plerosque videmus esse. Aut in negotiatorem per omnia maria volitantem. Meminit & Saronis, & ab hoc cognominati maris Aristides in Themistocle: Οὐδ' ἵνα τὸν πάντα χρόνον τὴν θάλατταν οἰκῶσιν, ὥσπερ τὸν γλαῦκόν φασι τὸν ἀνθηδόνιον, ἢ τὸν σάρωνα τὸν ἐπώνυμον τοῦ πελάγους. id est, Nec vti per omne tempus in mari habitent, quemadmodū aiunt facere Glaucum Anthedonium, & Saronem mari cognominem. Pausanias in Corinthiacis Saronis facit mentionem, qui Althepiæ regioni maritimæ imperarit. Huic diuersum, quod ait in Ranis Aristophanes:

-Πῶς δυνήσομαι
ἄπειρος, ἀθαλάττωτος, ἀσαλαμίνιος
ὢν εἶτ' ἐλαύνειν, id est,
-Quo nam modo
Potero imperitus, & à mari alienissimus,
Salaminis expers, atq; nauim agere rudis?

Assidua stilla saxum excauat.

Ῥανὶς ἐνδελεχοῦσα κοιλαίνει πέτραν, id est, Stillicidium perpetuum saxum excauat. Admonet, nihil esse tam durum, quod non emolliat: nihil tam arduum, quod nō efficiat assiduitas. Quandoquidem stilla aquæ, nimirū res tam tenuis ac leuis saxum etiam durissimum

mum exhauriat, quod vix ferro possis euincere. Plinius tradit, inueniri silices, formicarum pedibus attritas, idque grauissimum exemplum esse putat, quantam vim habeat assiduitas. Menander apud Stobæum:

Πάντα γὰρ
Ταῖς ἐνδελεχίαις καταπονεῖται πράγματα. i.
Nam vinci solent
Assiduitate quælibet negotia.

Ouidius:

Quid magis est durum saxo, quid mollius vnda?
Dura tamen molli saxa cauantur aqua.

Galenus περὶ κράσεων libro tertio, eandem sententiam refert, carmine Heroico. οὕτω δή που κἀκεῖνο καλῶς εἰρῆσθαι δοκεῖ.

Πέτρην κοιλαίνει ῥανὶς ὕδατος ἐνδελεχείῃ. i.
Ita nimirum & illud recte dictum videtur
Stillula mollis aquæ lapidem assiduo cauat ictu.

Huc adferunt Homeridæ, quod cum poculum plenum ceteri vix tollerent à mensa, solus Nestor facile nulloque negotio sustulerit, cum esset admodũ senex, & viribus multis inferior, verũ hoc illi dabat vsus, & exercitatio. Nam Homerus facit Nestorem φιλοπότην. Homeri carmen sic habet:

Ἄλλος μὲν μογέων ἀποκινήσασκε τραπέζης
Πλεῖον ἐόν, Νέστωρ δ᾽ ὁ γέρων ἀμογητὶ ἄειρεν. i.
Vix alii poclum poterant sustollere mensa
Plenum, ac grandæuus Nestor facile abstulit illud.

Quæ sententia non solum accommodari potest ad assiduitatem, sed huc quoque, quod ea facile facimus, quę libenter facimus.

Salaminia nauis.

Σαλαμινία ναῦς, id est, Salaminia nauis, de pręuelocibus dictitatum est. Celebratur enim vel in primis nauale bellum aduersus Xerxem gestum apud Salaminem, siue quod ex triremibus, altera Salaminia vocari consueuit, altera πάραλος. Aristophanes in Auibus ἔρις ταχεῖα, πάραλος ἢ σαλαμινία, Vnde & Bacchus eo, quem modo citauimus loco, ἀσαλαμίνιον appellat sese, quod bellicarum rerũ ac remi ducendi esset ignarus. Adlusit autẽ poeta, sicut opinamur, ad prouerbium qđ alibi retulimus: δεῖ κώπην ἐλαύνειν τὸν εἰδότα, id est, Oportet ducere remum eum qui norit. Plutarchus in vita Periclis nauim robustam & in qua velut in triariis vltimum sit praesidium, Salaminiam appellat: Οὐδ᾽ ἀεὶ παριὼν εἰς τὸ πλῆθος. ἀλλ᾽ ἑαυτὸν ὥσπερ σαλαμινίαν τριήρη, φησὶ Κριτόλαος, πρὸς τὰς μεγάλας χρείας ἐπιδιδούς. id est, Nec semper obambulans in turba, sed veluti Salaminiam triremen, vt inquit Critolaus, sese ad maiorẽ rerum vsum præbens. Scholia quæ ferũtur in Aristophanem tradunt Athenis duas fuisse naues vsui publico destinatas, quibus Salaminia subueheret ad iudicium euocans, Paralus aueheret. Nam Theoris eos vehebat, qui voti aut religionis ergo Delphos, aut alio quopiam proficiscerentur.

Pyrrhandri commentum.

Πυῤῥάνδρου μηχάνημα, id est, Pyrrhandri commentum, de callido inuento. Hic Phyrrhander sycophanta quispiam fuit, insignite versutus, notæq; malitiæ. Aristophanes in Equitibus:

Καὶ νὴ Δί᾽ ἦν καὶ τοῦτο Πυῤῥάνδρου τὸ μηχάνημα. id est,
Ac per Iouem fuit quidem Pyrrhandrica ista techna.

Ἄζηλος πλοῦτος.

Ἄζηλος πλοῦτος, vocabatur, cum quis suas dotes ignoraret. Veluti si qua formosa cũ sit, putida esset tamen, sibique displiceret. Aut si quis facundus, infacundus sibi videretur. Porro felicitatis non minima pars est, vt quisque sua norit bona. Proinde Maro:

O fortunatos nimium, bona si sua norint
Agricolas.

Est finitimum illi: ὁ τυφλὸς πλοῦτος, i. Cęcæ diuitiæ. Nam ζηλοῦν aliquoties idem est, qđ admirari ac felicem ducere. Vnde ἀρίζηλον vocant conspicuum & illustre. Cui diuersum est: ἄσυλον, quod nemo miratur. Quis autem miratur quod est abditum ac retrusum? Plutarchus in vita Lycurgi facit Theophrastum huius dicti auctorẽ: laudat enim Lycurgum, qui suis institutis effecisset, vt apud Spartanos diuitiæ nec essent obnoxię furibus, ac prædonibus, quod ille vocat ἄζηλον, nec admirabiles, quod appellat αζηλον, nec omnino pro diuitiis haberentur, quod ille vocant ἄπλουτον πλοῦτον, quasi dicas opes inopes. Verum ipsa Plutarchi verba subscribamus, vel in hoc, quo perspicuũ fiat, quanta gratiæ parte fraudetur, qui malit auctores in aliam linguam versos legere, quã sua lingua loquentes audire: Μέγα μὲν οὖν καὶ τοῦτο

τῦτο ἦν, μεῖζον δὲ τὸ τὸν πλῦτον ἄσυλον, μᾶλλον δὲ ἄζηλον ὥς φησι θεόφραστος, καὶ ἄπλυτον ἀπεργάσασθαι, τῇ κοινότητι τῶν δείπνων. Addit inibi Plutarchus his ex rebus extitisse dictũ illud celebre: Plutũ ex omnibus ciuitatibus, quæ sub sole sunt, in vna Sparta seruari τυφλὸν, id est, cæcum ac repositum, non aliter quam tabulam anima carentem & immobilẽ. Ex hisce verbis simul & illud colligitur, idem pollere: τυφλὸς ὁ πλῦτος καὶ ἄζηλος ὁ πλῦτος. Cæcum enim dicitur, non solum quod non videt, verumetiam quidquid luce caret. Quamquam autem festiuiter prouerbium detortum est ad Spartanorũ frugalitatem, tamen quadrat potius in eos, qui suas opes sibi possident, easq; recõdunt aut defodiunt etiam. Aristophanes in Concionatricibus ἀφανῆ πλῦτον appellat nummos in arca reconditos. Nam domus & agri celari non possunt. Nullus vsus est picturæ repositæ, nihilo maior diuitiarum abstrusarum. Nam in vsum paratæ sunt opes. Sic Flaccus in Odis:

Nullus argento color est, auaris
Abdito terris.

Et Pindarus in Nemeis hymno primo: Οὐκ ἔραμαι πολὺν ἐν μεγάρῳ πλῦτον κατακρύψας ἔχειν, ἀλλ' ἐόντων εὖ τε παθεῖν, καὶ ἀκοῦσαι φίλοις ἐξαρκέων. id est, Non desidero multas in ædibus opes habere abstrusas, sed his, quę adsunt bene frui, ac bene audire, amicis suppeditans.

Dicas tria ex curia.

Εἴποις τὰ τρία παρὰ τῆς αὐλῆς, id est, dicas tria de curia. Antiquitus qui iudicum sententiis fuissent ad capitale supplicium condemnati, prius quàm ad mortem ducerentur, ea facultas concedebatur, vt vino, ciboque expleti, tria quædam quæcumque libitum esset dicerent. Quæ simul atque dixissent promulgata damnatione producebantur ad supplicium. αὐλὴν enim olim vocabant eum locum, quo damnati ducebantur, quem neoterici: ἀρχεῖον appellant. Apud Suidam legitur: παρὰ αὐλῇ, dandi casu, id est, Iuxta curiam, siue iuxta septum. Vsus adagii apud neminem adhuc reperitur. Est dici solitum, vbi quis petulantius loqueretur, sed magno suo malo, aut exitiũ imprecaretur alicui. Adagium refertur à Zenodoto.

Pyraustæ gaudes gaudium.

Χαρὰν πυραύστου χαίρεις, id est, Gaudium pyraustæ gaudes. De momentaria, fluxaque voluptate. Ostendimus alicubi pyraustam ad lucernas aduolantem, ambustis alis perire, vnde & prouerbium, πυραύστου μόρος, id est, Pyraustæ fatum. Cuius alibi meminimus.

Πτερυγίζειν.

Πτερυγίζειν dicitur, qui conatur & gestit quippiam efficere. Sumptum à pullis auium, cũ adhuc inuolucres sunt alas mouẽtibus. Lucianus vsurpat pro indecore & scurriliter gesticulari, libello De mercede seruiẽtibus. Aristophanes in Pluto:

Καίσοιγε λέξαι μ' οὔπω δύνασαι πέρι τούτου
Ἀλλὰ φλυαρεῖς, καὶ πτερυγίζεις, id est,
Tu mihi nondũ fari potis es super hac re,
Sed nugaris gesticulando.

Et Diphilus apud Athenæum libro sexto, inducit parasitum hunc in modum loquentem:

Γέγηθα καὶ χαίρω τι καὶ πτερύσσομαι. id est,
Lætorq; gaudeoq; & alas verbero.

Ante barbam doces senes.

Πρὸ τῆς γενειάδος διδάσκεις τοὺς γέροντας, id est, Ante barbam doces senes. Cum imberbis maiorem natu docet. Est autem figura prouerbialis, quod ait Persius, Ante pilos:

-Et rerum prudentia velox
Ante pilos venit, dicenda, tacendaque calles.

Hanc prudentiam, quam præcoquam, seu præcocem appellant, vulgo non admodum fausti ominis habitam, ostendit Apuleius in secunda Apologia, scribens hunc senarium nobilem & celebrem fuisse, poetæ cuiusdam, neque enim nominat:

Odi puerculos præcoci sapientia.

Nec Fabio placet pręcox ingeniorũ genus, quod negat ad frugẽ solere peruenire. Pindarus in Pythiis hymno quinto, sic laudat quempiam: κρέσσονα μὲν ἁλικίας νόον φέρβεται, γλῶσσάν τε, θάρσος δὲ τανύπτερος ἐν ὄρνιξιν αἰετὸς. i. Præstantiorem quam pro ætate mentem, alit linguamq; audacia vero pernix inter aues aquila.

Bellum Cononi curæ fuerit.

Πόλεμος κόνωνι μελήσει. id est,
-Curabit prælia Conon.

Hemistichium est heroici carminis, nec satis liquet vnde sumptum. Porro Conō dux Atheniensium fuit multum in belli negotiis exercitatus. Primum nauali prælio superatus à Lysandro Lacedæmoniorum duce, redintegratis copiis, eundem terrestri prælio vicit, & Athenarum libertatem restituit. Proinde cōueniet ad hunc modum respondere, curanti negotium, quod ad se nihil attineat. Item Hector Andromachæ suæ Iliados 2.

Πόλεμος δ' ἄνδρεσσι μελήσει. id est,
Viris curæ sunt bella futura.

Et Turnus apud Vergilium:

Arma viri, bellumque gerant, queis bella gerenda.

Antehac putabam te habere cornua.

Πρὸ τούτου σε ᾤμην κέρατα ἔχειν, id est, Antehac credebam tibi esse cornua. De his, qui prius habiti fortes ac strenui, postea cum res virū postulat, apparent ignaui. Vnde & Comicus cornutam bestiam vocat hominem paratum se defendere: Cornutam bestiam petis. Et Horatius:

Parata tollo cornua.

Apud eundem scurra iocatur in scurram accepto conuitio minitantem capite moto, cum in fronte fœdam haberet cicatricem. Quid faceres, inquit, si cornu tibi non esset exectum, cum sic mutilus miniteris? Deinde Dialectici cornutum appellant syllogismum, dilemma velut inexpugnabile.

Priusquàm mactaris, excorias.

Πρὶν ἐσφάχθαι δέρεις, id est, Prius quàm mactaris, excorias. Dicendum, vbi quid præpostere fieri videtur. Videri potest ex Homero sumptum, apud quem sæpe excoriatur taurus prius quàm occiditur. Figura, quam Grammatici πρωθύστερον appellant. Finitimum illi, quod alibi retulimus: Actum agere. Nam id etiam adagium M. Tullius putat ad consilii præposteri significationē pertinere. Sic enim scribit in Dialogo de Amicitia: Præposteris enim vtimur consiliis, & acta agimus, quod vetamur veteri prouerbio.

Prius quàm assa sit farina.

Πρὶν ὀπτῆσαι ἄλευρα, i. Prius quàm coxeris farinam, subaudiendum, inspergis, aut simile quidpiā. Eustathius in Odisseæ π. refert vtrumque, tum hoc, tum illud proximum. Solitum autē est, assis carnibus apud quosdam inspergere farinam.

Plures adorant Solem orientem, quàm occidentem.

Πλείους προσκυνοῦσι τὸν ἥλιον ἀνατέλλοντα ἢ δύνοντα, id est, Plures adorāt solem orientem, quàm occidētem. Iuueni magis adhæretur, quam seni. Plutarchus scribit, Pompeium hoc adagio minatum Cinnæ. Sensit autem Pompeius, se solem esse orientem, nimirū iuuenem tu dies magis fama crescentem: illum occidentem, vtpote affecta iam ætate, & cuius dignitas gloriaq; iam consenesceret. Ceterum quod Pompeius erat Cinnæ, hoc Caius Cæsar post fuit Pompeio. Simile quiddā Athenæus libro tertio ex poeta quopiam. οὐκ ἀείδω τὰ παλαιά, καινὰ γὰρ ἅμα κρείσσω, νέος ὁ Ζεὺς βασιλεύει. id est, Non cano vetera. Noua si quæ sunt, eadem & meliora sunt, Iupiter, qui iuuenis est, regnat. Mos erat antiquis adorare solem, quem deū existimant, & à Persis præcipue colebatur, nomine Mithræ. Item apud Aegyptios Osiridis, apud Græcos Apollinis, apud alios aliis atque aliis nominibus. Hunc orientem salutabant religionis caussa. Quem morem tradit Socrati fuisse Plato. Ferunt & ab elephantis adorari solem in exortu. Salutabatur & occidens, sed à paucioribus. Habet & cuiusque hominis ætas suam vesperā, quæ simul atque aduenit, iuuentæ gratia vertitur in tædium. Ita senex quidam apud Alexidem:

Ἤδη γὰρ ὁ βίος ἐμὸς ἑσπέραν ἄγει. id est,
Mea quippe seram vitā ducit vesperam.

Sub occasum autem solis incumbunt vmbræ, vnde Euripides:

Τί δ' ἄλλο, φωνὴ καὶ σκιὰ γέρων ἀνήρ. id est,
Quid aliud, atque vox, & vmbra vir senex?

Auro loquente, nihil pollet quæuis oratio.

Χρυσοῦ λαλοῦντος πᾶς ἄπρακτεῖτω λόγος,
Πείθειν γὰρ οἶδε καὶ πέφυκε μὴ λέγων. id est,
Auro loquente, ratio quæuis irrita est,
Suadere siquidem nouit, & loquens nihil.

Prouerbiū indicat munera vbiq; longe plurimū valere. Vulgaris iocus ait, tinnulas rationes præcipuam habere vim ad persuadendum, pecuniam indicans.

Pellenæa tunica.

Πελληναϊκὸς χιτών, id est, Pellenæa vestis. De prisco

prisco cultu. Pellene peruetusta Achaię ciuitas, Protei patria, in qua diuersæ vestimētorum formæ fieri cōsueuerunt, attestante Suida. Iulius libro De rerū vocabulis septimo, prodidit lænas pellenicas olim nobiles fuisse, adeo vt in Iunoniis ludis ac certaminibus victori lacerna pellenica præmii vice daretur. Adstipulatur Strabo lib. Geogra. 8. Diuersum igitur videtur illi, quod alibi diximus · Munus Leuidensæ. Lepidius erit, si per ironiam adhibeatur. Veluti si cui pro laboriosis ac diutinis officiis vile munusculum missum sit, dicamus: πελληνικὸν χιτῶνα, contigisse. Romæ quoq; vestes xeniorū loco missitari solitas indicat Iuuenalis.

Aquilam cornix prouocat.

Αετὸν κορώνη ἐρεσχελεῖ, i. Aquilam cornix prouocat. Tradunt peculiare cornicibus esse irritare aquilam. Verum illa negligit prouocantem, intelligens nimirum sibi ab illa noceri non posse. Locus igitur fuerit adagio, si quando leuiusculus quispiā homuncio, qui neque prodesse queat, neque lędere, maximis viris oblatrat. Quemadmodū Menelaus apud Euripidem in Iphigenia Aulidensi de vatibus:

Κοὐδὲν γ' ἄχρηστον οὐδὲ χρήσιμον παρόν. id est,
At nihil habet nec vtile, nec inutile.

Lupus pilum mutat, non mentem.

Ο λύκος τὴν τρίχα, οὐ τὴν γνώμην ἀλλάττει, id est, Lupus pilum, non ingenium mutat. Senecta caniciem adfert improbis, non item aufert malitiam. Canescunt enim lupi, velut & equi more hominum per ætatem.

Laqueus laqueum cæpit.

Ατὰρ ἡ πάγη ἔοικε λήψεσθαι πάγην, id est, Laqueū laqueus, ita vt videtur, cæperit. Vbi malus malum obseruat. Veluti adulter adulterum, fur furem, perfidus perfidum, quod interdum vsu venit, vt dum duo sibi vicissim insidias tendunt, vterque deprehendat alterum.

Ipsum ostij limen tetigisti.

Αὐτὸν κέκρουκας τὸν βατῆρα τῆς θύρας, id est,
Ipsum attigisti limen ostii pede.

Dici solitum, quoties ad rem ipsam peruenitur. Aristophanes in Ranis:

Ἀλλ' ἰδοὺ ἐπ' αὐτὴν τὴν θύραν ἀφιγμένος. i.
Sed noueris venisse te ipsas ad fores.

Gallus insilit.

Αλεκτρυὼν ἐπιπηδᾷ, id est, Gallus insilit. Vbi quis semel victus, redintegrat certamen. A gallorum certaminibus sumptum. Nam is huic animanti mos est, vt ad pugnam assiliat, quo magis lædat calcaribus suis, in hūc vsum a natura adfixis.

Nunc ipsa viuit sapientia.

Αὐτὴ νῦν σοφία ζῇ, id est, Nūc ipsa viuit sapientia. Applaudentis & adgratulantis est sermo, si quid aliquādo videtur scite & arte dictum, factumve. Festiuius erit, si per ironiā efferatur in eos, qui res egregias stultissime tractant.

Nunc ipsa floret musa.

Αὐτὴ νῦν ἀνθεῖ ἡ μοῦσα, id est, Nunc ipsa floret musa Superiori simillimum. Vbi quid erudite, facunde, venuste dictum, aut scriptum videbitur, quasi musis bene fortunantibus. Et hoc venustius fiet per ironiam, vbi quis sibi videtur mirifice dicere, cum dicat insulsissime.

Onus nauis.

Αχθος νεώς, id est, Onus nauis. In inertes & inutiles iacere conueniet, Αὐτὸ τοῦτο ἄχθος νεώς. Confine illi:

Ετώσιον ἄχθος ἀρούρης. id est,
Telluris inutile pondus.

Quadrabit & in magnū, eūdemq; molestū. Naues enim longæ plus oneris ferūt, quàm currus. De Hamaxiæis alibi dictum est.

Marinam auditionem fluuiali abluit sermone.

Αλμυρὰν ἀκοὴν ἀπεκλύσατο ποτίμῳ λόγῳ, id est, Salsuginosum sermonē potabili diluit oratione: vbi quod erat audire molestum, id diuersa oratione velut edulcatur. Quod erat gustus, id traductum est ad aures. Etenim quod palato aqua marina, id auribus oratio tristis aut contumeliosa. Item, quod palato liquor fontanus, id auditui sermo placidus ac benignus. Vsurpat adagiū Plato in Phædro: Επιθυμῶ ποτίμῳ λόγῳ οἷον ἁλμυρὰν ἀκοὴν ἀποκλύσασθαι, id est, Cupio sermonem velut amarum potabili sermone diluere. Item Athenæus Dipnosophistarum lib. 3. Ἐπὶ τούτοις λεχθεῖσιν ὁ Κύνουλκος πιὼν ἤτησε μαλακτικὸν, δεῖν λέγων ἁλμυροὺς λόγους γλυκέσιν ἀποκλύσασθαι

κλὶ σιδῶαι κάμμαστιν. i. His dictis Cynulcus poscit decoctam, dicens amaros sermones dulcibus lymphis oportere diluere. Cynulcus vsus est voce Romana cum Græce loqueretur: siquidem Vlpiano indignanti, quod voce insolenti ac barbara vteretur, respondit, se in vrbe Roma vsum esse vocabulo vrbis Romæ vernaculo. Nam illic sic loquebantur, poposcit frigidam, poposcit calidā, aut decoctam, subaudientes aquam.

Arcadicum germen.

Ἀρκάδιον βλάστημα, id est, Arcadicum germē, de grandibus & ignauis dici solitum. Iuuenalis:

- Quod læna in parte mamillæ
Ni salit Arcadico iuueni.

Arcades olim male audierunt ob stuporem ingenii. De quorū immanitate multa Athenæus lib. 14. qui plurimi musicam omnem in ciuitatem recipere noluerunt, nec vllas liberales disciplinas, quarum cultu mansuescunt hominum ingenia. Vnde & cæli vitio, & neglectu disciplinarum, in summam morum immanitatem efferati sunt. Lucianus in libello De Astrologia, tradit Arcades ob eam caussam stupidos habitos, quod ceteris omnibus amplectētibus astrologiā, soli contempserint, seseq; fecerint antiquiores ipsa luna. Vnde & προσέληνοι dicti. Iidē epigrammatum iocis notati sunt, vt βαλανοφάγοι, id est, glandibus victitantes. Nam is priscorum hominum cibus erat nondū repertis frugibus. Epigramma sic habet:

Πολλοὶ ἐν ἀρκαδίᾳ βαλανοφάγοι ἄνδρες ἔασιν. id est,
Multi in Arcadia sunt, queis alimonia glandes.

Aristophanes in Auibus variis titulis irridet eos qui iactant antiquitatem suam:

Κοὐ τοῦ διὸς αὐτοῦ
Ἀρχαιότεροι, πρότεροι τε κρόνου, καὶ τιτάνων ἐγένεσθαι. id est,
At antiquiores & Crono, & Titanibus fuistis.

Hic rhodus, hic saltus.

Αὐτοῦ ῥόδος, αὐτοῦ πήδημα, id est, Hic Rhodus, hic saltus. Vulgo iactatum de his, qui sese de negotio quopiam iactaret insolentius, cuius fides non extaret. Sumptum ex apologo, qui fertur inter Aesopios. Adolescenti cuidam iactanti sese, quod dum Rhodi esset, admirabiles fecisset saltus, quidam ex auditoribus interpellato sermone, ἰδοὺ ῥόδος, inquit ἰδοὺ πήδημα, id est, Ecce Rhodus, ecce saltus. Conueniet igitur, vbi quis iubetur re præstare, quod alibi se fecisse iactat. Ouidius:

- Sua narret Vlysses
Quæ sine teste gerit.

Arbitramur huic adfine, quod dictum est apud Theocritum in Hodœporis:

Αὐτόθι μοι ποτέρισδε, καὶ αὐτόθι βωκολιάσδευ, id est,
Mecum istic certa, simul istic pascito tauros.

Quidam cum tutum est, gloriosa loquuntur: vbi præsto periculum, tergiuersantur: his occini poterit hoc carmen. Simili figura Græci cū iubent protinus numerari præsentem pecuniam: αὐτοῦ καταβάλου. id est, Hoc ipso loco depone. Apud Athenæum libro sexto: ἔπιτα γ᾽ ἂν τἀργύριον αὐτοῦ καταβάλης, id est, Deinde si pecuniam præsentem numeraris. Quamquam in excusis codicibus habetur, αὐτῷ, sed mendose, ni fallimur.

Archidamicum bellum.

Ἀρχιδάμιος πόλεμος, i. Archidamicum bellū. De bello sæuo, crudeliq; dicebatur, epitheto sumpto ab Archidamo duce Lacedęmoniorum, qui maximis copiis impressionem fecerit in Atticam, eamq; decem annis diuexarit. Grauissimam autem noxam inflixit Acharnēsibus, succisis omnibus arboribus, vt testatur & Synesius in Encomio Caluicii. Proinde cum funditus tollūtur omnia, bellum Archidamicum dicebatur. Meminit adagionis & Demosthenicarum dictionum interpres, indicans extitisse apud Lysiam Archidami sæuitiam memorat & Pausanias in Laconicis.

Mortuum vnguento perungis.

Νεκρὸν μυρίζεις, i. Mortuū vnguento perūgis. De sumptu superuacaneo, siue cū serò quid adhibetur. Moris erat apud priscos, maxime Aegyptios, defunctorū cadauera ne putrescerent, vnguentis perungere. Qui mos & his temporibus apud Principes durat.

Mortuus iacet pedens.

Νεκρὸς κεῖται βδέων: i. Mortuus iacet pedens. Dici

Dici solitum, si quando pauper simularet opulentiam. Apud vnum Apostoliū Byzantium reperitur.

Rudentes & remos cum armis commutauit.

Νῆα καὶ κωπέας ἀνθ᾽ ὅπλων ἠλλάξαντο, i. Mutarunt armis remos et nautica vincla. Conueniet vbi quis artem, aut quæstū solitum relinquit, gloriæ cupiditate commotus, velut si quis è nauta fieret miles, è negotiatore sacerdos. νῆα funes nautici sunt, κωπέας, ligna vnde remi parantur.

Niobes mala.

Νιόβης πάθη, id est, Niobes dolores. De maximis & acerbissimis malis dicebatur. Erat Niobe filia Tantali, vxor Amphionis, quæ filios habebat sex, totidem puellas. Eo successu insolens contempsit Latonam, quę nō nisi duorum mater esset, Apollinis ac Dianæ. Hanc enim fabulæ narrant, post occisos liberos, quos permultos habebat, præ dolore in saxum conuersam fuisse, illud innuentes, immodico dolore diriguisse. Id saxum quod fabulæ dedit occasionem, in Sipylo Phrygiæ conspici tradit Homeri Scholiastes, lacrymarum fontes emittens. Ouidius Metamor. libro 6. fabulam elegantissime narrant, de saxo sic loquitur:

Flet tamen, & validi circundata turbine venti
In patriam rapta est, vbi fixa cacumine montis
Liquitur, & lacrymis etiam nunc marmora manant.

qui funditus pereunt, Græcis πανοικὶ ἀναιρεῖσθαι dicuntur, veluti cum pestilentia nullum in familia reliquum facit.

Radit vsque ad cutem.

Ξυρεῖ ἐν χρῷ, i. Ad cutem vsq; radit. Grammatici citant ex Sophocle. De eo dicebatur qui nimium exacte videretur agere cū aliquo. Sumptum a tonsoribus, qui quosdam per pectinem radunt, relictis pilorum quasi stirpibus, quosdam citra pectinem ad viuā vsq; cutem. Plautus in Captiui duo, Sed vtrum strictim ne dicam attonsurum esse, an per pectinem nescio: verum si frugi est, vsq; admutilabit probe. Loquitur de hero diligentius omnia percunctaturo, & tamquam ad cutem rasuro. Cognatum illi: Ad viuum resecare.

Signum bonum, aut malum.

Σύμβολος ἀγαθὸς ἢ καὶ φαῦλος, id est, Signū bonum, aut certe malum. Vbi quis de re incognita diuinat incertus. Symbolum aiunt augurium appellari, quod sumitur e sternutamentis: id autem ad Cererem pertinebat. Et hominis primum occursum, ex quo signum aliquod euentus captabant, symboli appellabant. Ceterum hic loquendi color antiquis olim familiaris erat, testibus Homero & Platone, item apud Horatium Tiresia,

Quidquid dicam, aut erit, aut non.

Duos insequens lepores, neutrum capit.

Ὁ δύο πτῶκας διώκων, οὐδέτερον καταλαμβάνει, id est, Qui duos insectatur lepores, neutrū capit. Huius prouerbii sensus est, Qui simul duplex captat commodum, vtroq; frustratur. Effertur in Græcorum collectaneis, & citra figuram, Δυοῖν ἐπιθυμήσας οὐδὲ τέρας ἔτυχες, id est, Ambo concupiscens, neutrum adsecutus es.

Cui multum est piperis, etiam oleribus immiscet.

Ὁ πολὺ ἔχων πέπερι, τίθησι κἂν λαχάνοις, id est, Qui multum habet piperis, etiam oleribus admiscet. Cui rei cuiuspiam largior adest copia, ea profusius vtatur licebit. De pusillo parcius insumendum. Vt, cui multum suppetit facultatum, huic licet opipare viuere. Nam piper oleribus admiscere soleri testatur & Martialis:

Vt sapiant fatuæ fabrorum prandia betæ,
O quam sæpe petet vina, piperq; coquus.

Non nihil suspicamur & hoc Apostolium à vulgi fece hausisse. Tametsi vtitur Hermolaus Barbarus in epistola quadam ad Picū. Huic simile quod alibi retulimus: Putre salsamentum amat origanum.

Domus amica, domus optima.

Οἶκος φίλος, οἶκος ἄριστος, id est,

Est grata domus, domus optima semper.

Nusquā commodius, nusquā liberius, nusquam lautius homini viuere cōtingit, quā domi. Quidam per iocū detorquent ad testudinem, de qua fertur apologus huiusmodi: Iupiter cum animantium omne genus ad nuptias rogasset venissentq; reliqua, præter vnam testudinem (nam hęc peracto conuiuio

uinio, tum demum aduenit) Iupiter admirans percunctatus est, quid nam illi fuisset in mora. Atque illa respondit, οἶκος φίλος, οἶκος ἄριστος. Iratus ille, iussit vt quocunque iret, domum suam secũ circumferret. Vnde per iocum affectata obscuritate sic describitur apud Ciceronem, libro De diuinatione secundo:

Terræ tardigradam, domiportam, sanguine cassam.

Nam terræ pro terrigenam, legendum opinamur. Quin & iura publica fauent priuato domus. Sic enim Caius Pandect. libro quarto tit. de in ius vocando. Plerique putauerunt nullum de domo sua in ius vocari licere, quia domus tutissimum cuique refugium ac receptaculum sit: eumque qui inde in ius vocaret, vim inferre videri. Similia Paulus lib. 50. Tit. de regulis iuris. Ad apologum adlusit M. Tullius in Epist. quadam ad Dolabellam: Hæc loca venusta sunt, abdita certe, & si quid scribere velis, ab arbitris libera, sed nescio quomodo οἶκος φίλος. Itaque me referunt pedes in Tusculanum. cui respondet illud, alibi à nobis positum:

Οἴκοι μένειν δεῖ τὸν καλῶς εὐδαίμονα, id est, Domi manendum est, fata cui sunt prospera.

Nam huic demum:

Οἶκος φίλος, οἶκος ἄριστος.

Alioqui cui sit vxor rixosa domi, & nihil quod edatur, huic domus carcer est. Ceterũ Plutarchus hoc genus hominum ignauũ, quod tecto gaudet, & vmbra, quodque semper amat desidere domi, οἰκουροὺς appellat, quasi dicas, custodes domus. Et in libello περὶ τῆς εὐθυμίας, non probant hanc οἰκουρίαν καὶ ἀπραγίαν. Idem in Præceptis coniugialibus refert, Phidiam, Heleorum Venerem ita finxisse, vt testudinem calcaret, tacite significãs, vxoribus domi manẽdum esse, silendumque. Idem narrat, Aegyptiis hunc fuisse morem, vt nuptæ sandaliis non vterentur, ne videlicet domo vnquam prodirent. Huc adscribendum quod refert Plutarchus in vita T. Flaminii. Is dehortatus Achaicos ne sibi vindicarent insulam Zacynthiorũ, dicebat, κινδυνεύειν αὐτοὺς ὥσπερ αἱ χελῶναι πορρωτέρω τὴν κεφαλὴν τῆς πελοποννήσου προτείνωσιν. id est, Periculum ipsis fore, quemadmodum testudinibus, si longius a Peloponeso proferrẽt caput. His non dissimilia T. Liuius de bello Macedonico lib. 6. vbi sic loquitur Quintius: Si vtilem possessionem eius insulæ censerem Achæis esse, auctor essem S. P. Q. R. vt eam vos habere sineret: ceterum sicut testudinem, vbi collecta in suum tegumẽ est, tutam ad omnes ictus video esse, vbi exerit partes aliquas, quodcumque nudauit, obnoxium atque infirmum habere: haud dissimiliter vobis Achæi clausis vndique mari, quod intra Peloponesum est, termino, ea & iuncta tueri facile: si semel auiditate plura amplectendi hinc excedatis, nuda vobis omnia quæ extra sint & exposita ad omnes ictus esse.

Asini caput ne laues nitro.

Ὄνου κεφαλὴν μὴ πλύνειν νίτρῳ, id est. Asini caput ne laues nitro. Ne multũ sumptus operæ ve impendas in rem vilem, ac sordidam. Finitimum illi: τὴν χύτραν ποικίλλειν, id est, Ollam variegare.

Asini mandibula.

Ὄνου γνάθος, id est, Asini mandibula. Cõuenit in edaces alioqui stolidos, & ignauos. Cuiusmodi pingit Horatius:

Nos numerus sumus, & fruges consumere nati.

Hesychius citat ex Eupolide, dictumque in homines edaces. Addit & loci nomen esse.

In occipitio oculos gerit.

Ὄπισθεν κεφαλῆς ὄμματα ἔχει, i. In occipitio oculos habet. De versutis & circumspectis, quosque nequaquã procliue sit fallere. Quod genus hominum Persius Ianos appellat. Et Homerus à principe requirit, vt oculatus sit πρόσσω καὶ ὀπίσσω, i. A fronte & a tergo. Plautus in Aulularia. Quæ in occipitio quoque habet oculos.

Lutum nisi tundatur, non fit vrceus.

Ὀπηλὸς ἂν μὴ δαρῇ κέραμος οὐ γίνεται, id est, Lutum ni tundatur, non fit testa. Citra laborem nullus euadit in virum absolutum. Et hoc, ni fallimur, Apostolius hausit à vulgi fece: homo non perinde ingenio elegans atque palato: quemadmodum accepimus ab his, qui eum domestica consuetudine nouerant.

Viri iureiurando, pueri talis fallendi.

Ὅρκοις ἄνδρας, ἀστραγάλοις δὲ παῖδας ἐξαπατέον, id est,

id est, Iureiurando viros, talis pueros oportet fallere. Docet viris nulla re citius imponi posse, quàm iureiurando, quod nemo tã improbus esse credatur, qui id velit violare. Lysandri Lacedæmoniorum ducis apophthegma, auctore Plutarcho.

Aues quæris.

Ὄρνις ζητεῖς, i. Aues quæris. Rem vagam, & captu difficilem sequeris. Persius,

An passim sequeris coruos, testaq; lutoq; ?

Item Aristoteles: τὰ πετόμενα διώκειν. id est, Sectari volantia. Et ante hunc Plato in Euthyphrone: τί δὲ πετόμενον τινα διώκεις, id est, Quid autem volantem quempiam insectaris?

Mons cum monte non miscetur.

Ὄρος ὄρει οὐ μίγνυται, i. Mons cum monte non miscetur. Non conuenit inter pariter elatos aut pariter potentes. Etiam si Plin. tradit, duos montes concurrisse, crepitu maximo assultantes recedentesq; magna hominum turba spectante, idq; luce.

Qui canem alit externum.

Ὃς κύνα τρέφει ξένον, τούτῳ μόνον λῖνος μένει, i. Qui canem alit peregrinum, huic præter funiculum nihil fit reliqui. Qui beneficium collocat in ingratum, perdit operam. Nam canis alienus relicta fune quo adligatur, pristinum dominum repetit.

Cum Nibas coccyssauerit.

Ὅταν νίβας κοκκύσῃ, id est, Cum Nibas coccyssauerit. Simillimum illi: Ad Græcas Kalendas. Tradunt in Thessalonica Macedoniæ ciuitate vicum esse, cui nomen Nibas, vbi galli numquam vocem edant. Quemadmodũ & cicadæ mutæ sunt alicubi. Porro quod illic locus addit gallinaceo, id ars efficit, addito collo circulo e sarmentis, si qua fides Plinio, qui hoc retulit lib. 29. capit. 4. Hesychius addit, Nibades dici capras cristatas, vt ab iis exspectetur τὸ κοκκύζειν, quod est, gallinaceorum.

Ignis non extinguitur igni.

Πυρὶ οὐ σβέννυται πῦρ, i. Igni non extinguitur ignis. Malum malo nõ tollitur: ira non sedatur iracundia, sed ferocitas sedatur lenitate, malum patientia tollitur: iniuria beneficio vincitur. μὴ πῦρ ἐπὶ πῦρ alibi retulimus ex Platone & Plutarcho.

Ne terra quidem iuuit.

Οὐδ' ἀπὸ γῆς ὤνησεν, id est, Ne terra quidem profuit, id est, ne minimo quidem: perinde quasi dicat, ne glebam quidem impertiuit: aut ne terræ quidem hospitio dignatus est: vt apud Maronem:

Hospitio prohibemur arenæ?
Bella cient, primaq; vetant cõsistere terra.

Nullus emptor difficilis bonum edit obsonium.

Οὐδεὶς δυσώνης χρηστὸν ὄψον ἐσθίει, id est,
Difficilis emptor haud bona emit obsonia.

Qui nimiũ vili studet emere, semper merces vitiosas emit. Nam haud conueniunt, paruo emere, & rem egregie bonam emere. Conueniet in hos, qui paullulo labore conantur egregias assequi litteras, quę nõ contingunt, nisi maximis ac diuturnis vigiliis. Ni fallimur, subnotauit hoc prouerbium Iulius Pollux libro, De rerum vocabulis sexto, cum negat vocem δυσώνης vsurpatam ab auctoribus: sed tantum reperiri in prouerbio.

Non potes Thetidem simul, & Galateam amare.

Οὐ δύνασαι Θέτιδός τε καὶ Γαλατείας ἐρᾶν, i. Non potes simul & Thetidem, & Galateam amare, id est, non potes idem diuersa sequi, velut litteras & pecuniam, voluptatẽ & gloriam, mundum, & CHRISTVM. Nam Galateæ fluuio male conuenit cũ marinis fluctibus. Declarat hoc Luciani dialogus inter Galateam, ac Doridem. Suspicamur & hoc è vulgi fece haustum.

Lucrum malum, æquale dispendio.

CELEBRATVM Hesiodum dictum,

Μὴ κακὰ κερδαίνειν, κακὰ κέρδεα ἶσ' ἄτῃσιν. id est,
Ne male lucreris, mala lucra æqualia damnis.

Vtinam hanc sententiam cum mortales omnes, tum præcipue negotiatores, non scriniis, sed pectori inscriberent suo, decernerentq; non esse lucrum, quod iactura bonæ mentis comparetur: neque quidquam vtile esse, quod non idem sit honestum. Verũ his magis arridet illud Ennianum:

Vnde habeas quærit nemo, sed oportet habere.

Sophocles Hesiodiam sententiam latius extulit:

Οὐκ ἐξ ἅπαντος δεῖ τὸ κερδαίνειν φιλεῖν.
Ἐκ τῶν γὰρ αἰσχρῶν λημμάτων πλείονας
Ἀτωμένους ἴδοις ἂν ἢ σεσωμένους. id est,
Non vndecunq; lucra gaude quærere,
Plerosq; siquidem turpibus de quæstibus
Auferre, damnum, non salutem videris.

Feruntur hi eandem sententiam aliquot senarii prouerbiales:

Κέρδος πονηρὸν ζημίαν ἀεὶ φέρει, id est,
Dispendio vsque est fraude quæsitum lucrum. Et:
Τὰ δ' αἰσχρὰ κέρδη συμφορὰς ἐργάζεται, id est,
At turpe lucrum adducit infortunium.

Huc pertinet quod alibi retulimus ex Isthmiis Pindari: τὸ δὲ πὰρ δίκαν γλυκὺ πικροτάτα μένει τελευτά. i. Quod præter iustum est, dulce, exitum habet amarissimum.

Thericlei amicus.

Θηρικλέους φίλος, id est, Thericlei amicus. Dictum in bibosos. Thericles primus excogitauit poculum, vt citatur auctor Eubulus. Dictum est autem inuentum inuentoris vocabulo. Siquidem Græci vitreum poculum θηρίκλειον vocāt, auctore Suida. Fertur apud eundem & illud θηρικλέους τέκνον κύλιξ, id est, Thericlis filius calix. Huius dicti auctorem citat Athenæus Theopompum in Nemea. Antiphanes θηρίκλειον ὄργανον appellat. Sed plura super hac re prodidit Athenæus lib. 11. ostendens Thericlem Corinthiū quempiam ętate Aristophanis Comici fuisse figulum, qui noua arte primus è terebintho tornatile poculū finxerit, quod à fictilibus non potuerit dignosci. Cuius rei meminit Theophrastus in libris de plantis: poculum erat satis profundum, auriculis breuibus, vt ad ilia gestari posset, ad vteri effigiem imitatū, quemadmodum refert idem Athenæus, & incertum vtrum poculo nomen sit inditum ab homine, an homini à poculo. Alii malūt Thericleum dictum: διὰ τὸ δορὰς θηρίων αὐτῷ ἐντετυπῶσθαι, id est, quod ferarum pelles illi fuerint insculptæ. Pamphilus Alexādrinus mauult hinc dictū, quod Bacchus hoc poculo libans feras exturbare soleat. Sed nominis controuersiā relinquamus. Illud constat, eiusmodi poculi genus postea dictum Thericleum, insuper & crateres dictos Thericleos. Similiter & intus lignea, foris inaurata pocula, nihilominus Thericlea vocata, quæ Callimachus χρυσόκλειστα dixit. Imo quidquid nouo artificio reperisset aliquis, Thericleum appellabatur. De patinis Thericleis meminit Plutarchus in apophthegmatis Scipionis minoris, tamquam de re singulari ac preciosa.

Theagenis hecateum.

Θεαγένους ἑκάτειον, id est, Theagenis hecateum, in superstitiosos ac ridicule meticulosos dictum est. Hic Theagenes legitur vsq; adeo fuisse superstitiosus, vt domi haberet Hecates simulacrum, nec vsquam pedem moueret, nisi illo consulto. Vnde & καπνὸς, id est, fumus est cognominatus, quod magnifice polliceretur, cum esset pauper. Qua de re meminimus alibi.

Fiducia pecunias amisi.

IACTATVR & hodie, vereq; dicitur fiducia plerosq; mortalium falli. Videtur autem ex antiquorum relictum prouerbiis, quandoquidem apud Theognidem legitur hic versiculus:

Πίστει χρήματ' ὄλεσσα, ἀπιστίῃ δ' ἐσάωσα. i.
Fiso res periit, diffiso salua remansit.

Proinde non pessime monet Epicharmus: νῆφε, καὶ μέμνησο ἀπιστεῖν. i. sobrius esto, & memineris diffidere. Quamquam nulli fidere, inhumanum est: omnibus fidere, stultum. Hoc honestius, illud tutius. Propter quod, vt idem ait Theognis:

Παυροί τοι πολλῶν πιστὸν ἔχουσι νόον. id est,
Paucis è multis fidus adest animus.

Aliud stans, aliud sedens.

NVLLVS inficias iuerit, prouerbiali figura dictum illud Salustianum in Ciceronē, Aliud stans, aliud sedens loquitur. Quo licebit vti, cum summam inconstantiam animi significamus, quasi tantillum momentum atque interuallum commutet hominis sententiam. Homerus Iliados N. huiusmodi versiculo notat hominis inconstantis ingenium:

Ἀλλὰ μετοκλάζει, καὶ ἐπ' ἀμφοτέρους πόδας ἵζει, id est,
Verum claudicat, inque pedes vtrosque vacillat.

Eandē sententiam sic effert Pindarus in Nemeis hymno tertio: ὁ δὲ δίδακτ' ἔχει ψεφηνὸς ἀνὴρ ἄλλοτ' ἄλλα πνέων, οὔποτ' ἀτρεκεῖ κατέβα

κατέβα ποδὶ, μυρίαν δ' ἀρετᾶν ἀτελεῖ νόῳ γεύεται. id est, Qui vero tenet ea quæ didicit, obscurus homo, alias aliter atque aliter affectus, nunquam certo ingressus est pede, sed innumerabilium virtutum imperfecto intellectu gustum capit. Præfert autem Pindarus naturam institutioni: quod qui natura bonus semper sui similis est: qui vero nititur eruditione, cum multa tentet, nec firmus, nec absolutus est vlla in re.

Lingua amicus.

Ἀπὸ γλώττης φίλος, id est, Lingua amicus, qui verbis ostendit, non re præstat beneficium. Aut qui non amat ex animo, sed beneuolẽtiam oratione præ se fert. Quod genus inducitur Cãdidus apud Martialem. Et apud Homerum Odysseæ Σ.

Οἵτ' εὖ μὲν βάζουσι, κακῶς δ' ὄπιθεν φρονέουσι. id est,
Qui recte dicunt, à tergo praua volutant.

Theognis in sententiis:

Ἀλλὰ δόκει μὲν πᾶσιν ἀπὸ γλώσσης φίλος εἶναι,
Χρῆμα δὲ συμμίξῃς μηδενὶ μηδ' ὁτιοῦν. id est,
Sic facito, vt lingua cunctis videaris amicus,
At factis cuiquam te caue miscueris.

Contra Sophocles in Antigone:

Λόγοις δ' ἐγὼ φιλοῦσαν οὐ στέργω φίλην. id est,
Non diligo hanc, verbotenus quæ diligat.

At idem Theognis paullo post, damnat huiusmodi genus amicorum:

Μή μ' ἔπεσιν μὲν στέργε, νόον δ' ἔχε καὶ φρένας ἄλλῃ, id est,
Nec me diligito verbis, cũ mens alibi sit.

Rursum alibi:

Μή μοι ἀνὴρ εἴη γλώσσῃ φίλος, ἀλλὰ καὶ ἔργῳ. i.
Ne lingua mihi quis sit amicus, sed mage facto.

Simillimum est huic, quod alibi refert idẽ, μέχρι προσηγορίας, id est, vsq; ad salutationẽ.

Πρᾶγμα μὲν ἔσθ' ὁ φίλος πάνυ δύσκολον, εἰσὶ δὲ πολλοὶ
Καὶ σχεδὸν οἱ πάντες μέχρι προσηγορίας. i.
Res perdifficilis quidẽ amicus, sunt quia multi
Atq; adeo cuncti pæne, salute tenus.

Saturni podex.

Κρόνου πυγή, id est, Saturni culus: de carnibus vetulis, iamq; rancis & sensu vacantibus. Quidquid enim putre iam & effœtum intelligi volebant olim, id Saturnium vocabant. Meminit Diogenianus, nec tamẽ explicat. Suidas & Hesychius admonent, ita dictam carnem ob vetustatem stupidam, ac sensus expertem, à Saturno deo, qui multa prouerbia nobis dedit. Ad animum translatum nonnihil habebit gratiæ.

Qui vitat molam, vitat farinam.

Ὁ φεύγων μύλον, ἄλφιτα φεύγει, id est,
Qui fugit molam, fugit farinam. Aut:
Deuitat quicunque molam, fugit ille farinam.

Nam omisso articulo, videtur hemistichiũ carminis heroici. Qui refugit industriam, non fruetur emolumentis. Sunt qui malorum stridoribus offenduntur, cum sine molis non liceat viuere. Sic quidam vxorum mores ferre non possunt, cum optent liberos. Dicunt & hodie vulgo, qui quærit oua, gallinarum cacalismum, vt vulgo vocant, Latini glocire dicunt, ferat oportet. Finitimum illi: οὔτε μέλι οὔτε μέλιτται, id est, Neque mel, neque apes.

Ἀγεωμέτρητος οὐδεὶς εἰσίτω.

Ἀγεωμέτρητος οὐδεὶς εἰσίτω. Admonet iniquũ non admittendum. Geometriam enim æquabilitatem accipiunt, vt apud Aristidem in Themistocle: ὅπου γε δεῖ καὶ τῆς ἰσότητος, καὶ γεωμετρίας, id est, Vbi opus est, & æquabilitate, & geometria. Idem in Pericle: εἰ δὲ ἡ γεωμετρία καλὸν, καὶ ἡ κατ' αὐτὴν ἰσότης. id est, Si honesta est geometria, & quæ cum illa coniuncta est æqualitas. Vnde Lycurgus arithmeticem, ceu popularem, ac turbulentam eiecit è Lacedæmone: geometriam induxit, tanquam modestæ oligarchiæ, & legitimo regno cõuenientem, teste Plutarcho. Sed mea quidem sententia, magis valebit perinde prouerbium, quasi dicas: ἀνίπτοις ποσὶν, id est, Illotis pedibus, hoc est, temere & imparatis. Nam hæc erant apud veteres prima philosophiæ rudimenta, musica, & Geometria. Quibus disciplinis si qui non essent initiati, non admittebantur in scholam Platonis, cuius hãc ferunt fuisse inscriptionẽ: ἀγεωμέτρητος οὐδεὶς εἰσίτω. Loquitur ad hũc modũ & Taurus philosophus apud Gellium: Nunc autem istis, qui repẽte pedibus illotis ad philosophos diuertunt, non est hoc

est hoc satis, quod sunt omnino ἀθεώρητοι, ἄμουσοι, ἀγεωμέτρητοι, id est, Speculatiuæ, Musicæ, Geometriæ ignari. Præcipuus autem admirator geometrię fuit Pythagoras, quē tradunt ob inuentum vnum problema, sacrificasse diis. Id erat huiusmodi: Datis duabus figuris adiicere tertiā ab his diuersam, quæ alteri sit æqualis, alteri similis. Tum Philo qui geometriam ἀρχὴν καὶ μητρόπολιν appellarit omnium disciplinarum, quod hæc rerum intelligibilium imagines, verique vestigia, tanquam in politissimo speculo demonstret, mentemq; purgatam paullatim abducat à sensu. Plato quoque dixisse creditur, deum ipsum γεωμετρεῖν, siue quod geometrica speculatio animum à rebus corporis abducat ad ea, quæ semper eodē sunt modo. Deus autem ab omni materia purissimus est. Siue quod in Timæo principia mundi diuisit in tria, Deum, materiā, & ideam. Materia quiddam est omnium, quæ substernuntur, maxime confusum & incōpositum. Idea exemplarium pulcherrimū, Deus caussarum optima. Cum igitur ita condiderit mundum, ac semper ita seruet, vt materiæ sit æqualis, ideæ similis, videtur explicare Pythagoricum illud problema, cuius modo meminimus. Hæc itaque, & alia id genus multa, Plutarchus Symposiacæ decadis octauæ problemate secundo. Plato videtur æmulatus solemnem morem tale quidpiā inscribendi foribus. Spado quidam effeminatus, cum ostio domus inscripsisset: οὐδὲν κακὸν εἰσίτω, Diogenes, At herus, inquit, domus, qua tandem ingreditur? Socrates apud Platonem in Theæteto disputaturus de rebus subtilioribus, ἄθρει δὴ, inquit, περισκοπῶν, μήτις τῶν ἀμυήτων ἐπακούῃ. id est, Obserua iam circunspiciens, ne quis prophanus exaudiat. Imitatus est Pythagoram, qui sic præfatur:

Ἀείσω συνετοῖς, θύρας δ' ἐπίθεσθε βέβηλοι. i.
Cordatis cantabo, fores tamen obde prophane.

Cuius alibi meminimus.

Serpens ni edat serpentem, draco non fiet.

Ὄφις ἂν μὴ φάγῃ ὄφιν, δράκων οὐ γενήσεται, id est, Serpens nisi serpentem edat, non futurus est draco. Potentes aliorum damnis crescunt, & optimatum fortunæ non in tantum augerentur, nisi essent quos exsugerēt. Quemadmodum inter pisces & beluas, maiores viuunt laniatu minorum. Quamquā nobis quidem & hoc dictum fecem vulgi videtur olere.

Certamen non accipit excusationes.

Ἀγὼν οὐ δέχεται προφάσεις, id est, Certamen non admittit excusationes. Plato lib. de legibus 6. ἀλλὰ γὰρ ἀγῶνα προφάσεις οὐ πάνυ δέχεσθαί φασιν. id est, Verum aiunt certamen nō admittere caussationes. Et: ἀγὼν πρόφασιν οὐκ ἀναμένει. id est, Certamen non exspectat occasionem. Cum agitur periculo, non cōuenit tergiuersari. Aut si maius, In præsentaneo periculo nō oportet occasionem exspectare quemadmodum aliis in rebus. Veluti si quis in morbo capitali medicum opperiatur insignem, aut procul arcessendum. Huc pertinet quod legimus apud Quintū Curtium lib. 7. Sed necessitas ante rationē est, maxime in libello', quod raro permittit tempora legere.

Phallus Deo.

Φαλλὸς τῷ θεῷ, id est, Phallus Deo. Dici solitum, vbi parum quidem honesta, sed tamē apta tribuuntur, quasi dicas: ἐνουρεῖν εἰς ἀμίδα, id est, In matellam immeiere. Plutarchus in commētario: περὶ τῆς φιλοπλουτίας, ostendit hanc fuisse priscorum in ludis solemnibus pompam, vt primo loco duceretur amphora vini, & clematis, id est fabę genus: post aliquis hircum trahebat: deinde nucum sportulam gestabat alius: postremo loco Phallus ferebatur. Ea erat effigies obsceni membri virilis. Cur autem in mysteriis fuerit receptum, caussam reddit Plutarchus in libro De Iside & Osiride. Columella in carmine ipsum Priapū Ithyphallum vocat:

Sed truncum forte dolatum
Arboris antiquæ numen venerare Ithyphalli.

Et Pompeius ostēdit, Ithyphallum dici mēbrum viri pudendum. Vnde & hodie Itali si quem contemnunt hoc nomine notant. Non nulla de Phallis Herodotus lib. 2. Dictum est alibi de Phallis Bacchi, nempe in prouerbio: Erebinthius Bacchus.

Obturbas frustra velut vnda.

Ὀχλεῖς μάτην με, κῦμ' ὅπως, id est,
Turbas me vt vnda inaniter.

Id est,

Id est; Incassum mihi molestus es. Fragmẽtum carminis est ex poeta quopiam. Traductum ab vnda cautem assidue verberante. Quo pertinet illud Maronis:

Quam si dura silex, aut stet Marpesia cautes.

Optimum obsonium labor senectuti.

Ὄψον ἄριστον πόνος τῷ γήρᾳ, id est, Optimum obsonium senectuti labor. Laborandum in iuuenta, quo seni suppetat commodius viuendi facultas. Diogenes rogatus, quid esse miserrimum censeret, respondit senectutem inopem. Adagium autem videtur mutilum. Nos opinamur, πόνον, id est, labora legendum, vt intelligas, senectutis imbecillitatem exquisitioribus cibis esse fulciendam, qui quo suppetant seni, paranda res est in iuuenta.

Omne æs alienum cæpe, & mulcta allium.

Πᾶν μοι χρέος κρόμμυα, καὶ τὸ τίμημα σκόροδα, id est, Vniuersum æs alienum cæpe, & mulcta allium. Subaudiendum ἐστί. Cum quis obstrictus multo ære alieno, optat vt paruo depẽdere possit quidquid debet. Nonnihil veremur ne & hoc Apostolius hauserit, nõ ex auctoribus priscis, sed è suis combibonibus.

Oportet omnibus corydalis.

Πάσῃσι κορυδάλοισι χρὴ λόφον ἐγγενέσθαι, id est, Omnibus galeritis oportet cristam inesse. Citatur ex Simonide, & vsurpatur aliquoties à Plutarcho, nominatim in vita Timoleontis, in hunc sensum: nullum esse mortalis ingenium, cui non sit aliquod vitium admixtum, ceu perinde secũdum hominis naturam sit non carere vitio, vt galeritæ naturale est habere cristam. Plutarchi verba subscribamus: ἐπεὶ δὲ χρὴν ὡς ἔοικεν, οὐ μόνον πᾶσι κορυδαλοῖς λόφον ἐγγίνεσθαι κατὰ σιμωνίδην, ἀλλὰ καὶ πάσῃ δημοκρατείᾳ συκοφάντην. id est, Quoniam autem oportet, vt videtur, non solum omnibus galeritis cristam inesse, quemadmodum dixit Simonides, verũ etiam omni democritiæ sycophantam. Meminit Corydi Aristophanes in Auibus, affingens ex Aesopo lepidam fabulam. Ait enim hanc auem fuisse omnium antiquissima, videlicet ante natam quam esset terra, cumq; pater illius morbo perisset, nec esset sepulchro locus, in capite sepelisse patrẽ, vnde & crista tumuli loco est. Inibi Corydo regnum decernitur. In eadem indicat Philocteti cuidam turbinato capite deformato, fuisse nomen Corydo. Cõgruit huic dictum Cratetis, quod refertur apud Laertium, vix esse quemquam, qui prorsus omni vitio careat, sed omnibus malis punicis aliquod inesse granum putre.

Toto deuorato boue, in cauda defecit.

Πάντα ἐκτραγὼν τὸν βοῦν, εἰς τὴν οὐρὰν ἀπέκαμεν, id est, Toto deuorato boue, in cauda defecit, hoc est, reliquo negotio peracto, in extremo fine delassatus est. Videtur esse senarius, sed deprauatus. Sapit tamen vulgi fecem & hoc.

Iuxta fluuium puteum fodit.

Παρὰ ποταμὸν φρέαρ ὀρύττει, id est, Ad flumen puteum fodit. De stultam & inanem sumẽte operam. Finitimum illi, In syluam importat ligna. Putei fodiuntur ob aquarum inopiam.

Mutabilior Metra Erisichthonis.

Μεταβλητότερος μήτρας τῆς ἐρισίχθονος, id est, Mutabilior Metra Erisichthonis. In eum congruit, qui secum non constat, sed subinde aliam atq; aliam personam sumit. Extat in priscorum fabulis Metram puellam in varias rerum figuras transfigurari solere. Res autem sic habet: Erisichthon quidã Thessalus absumptis facultatibus, ad extremam deuenit inopiam. Huic erat filia puella præstanti forma, nomine Metra. Quam vbi prostituisset, adolescentes qui commeabant ad illam, varia munera deferabãt, alius equos, alius boues, aut verueces. Nam id tẽporis nondum auri, argenti, gemmarum ve erat vsus. Porro Thessali per iocum dicebant, Metram Erisichthonis verti in ea omnia, quæ illi ab amatoribus filiæ donabantur. Atque hinc prouerbium. Fabulam Erisichthonis tractat Ouidius libro Metamorphoseon octauo.

Catella Melitæa.

Μελιταῖον κυνίδιον, i. Melitæa catella. Quadrat in eum, qui habetur in deliciis, ac lautius in otio alitur ad voluptatem, non ad vsum. Triplex enim canum genus. Quidã habentur ad vsum venandi, quos appellant ἰχνευτάς, quasi dicas vestigatores. Quidam ædium custodiæ præficiuntur, qui dicũtur, οἰκουρούς, id est custodes domus. Quidam animi

mi caussa nutriuntur, & adlusum dũtaxat mulierculárum, hos μελιταίους, siue μελιταίους appellant. De quibus est illud Platonis: τὰ κυνίδια μιμούμενα τὰς δεσποίνας, id est, Catellæ dominas imitantes. Et Gorgo apud Theocritum in Syracusiis, profectura duo mandat famulæ, vt infantem vagientẽ placaret, & catellum reuocaret intro. Lucianus salsissime ludit in Stoicum barbatum, cui in eodem sedenti vehiculo domina catellam cõmittit, obtestans illum per ea quæ sunt in vita dulcissima, vt diligenter curet. Est in familiis diuitum huiusmodi ministrorum genus, quos illi nõ ad ministerium, sed animi caussa domi habent.

Ne cinerem vitans, in prunas incidas.

Μὴ τέφραν φεύγων εἰς ἀνθρακιὰν πέσῃς, id est,
Ne cinerem fugiens in carbonariam incidas.
Ne sic defugias malum hoc aut illud, vt in aliud longe maius incurras. Videtur heroicus deprauatus, constabit, si pro πέσῃς legas καταπίπτῃς.

Syrus cum non sis, ne syrissa.

Μὴ ὢν σύρος μὴ σύριζε, id est, Cum non sis Syrus, ne syrissa. Ne sumas personam parum decorã, ne velis alius videri, quàm sis. Aut cum sis natus ingenuus, ne moribus agas seruum & barbarum. Nam Syri male audiebant ob morum molliciem, Est autem facetus iocus, ex amphibologia huius verbi συρίζω, quod significat, & syrissare, & fistula canere.

Ne moue festucam.

Μὴ κάρφος κίνει, id est, Ne moue festucam. Iocus prouerbialis, vbi quis omnis strepitus impatiens est. Quosdam videas vsque adeo morosos, vt quidquid agas offendantur, etiam si stipulam duntaxat moueas.

Cum paruula est, bona videtur spina.

Μικρὸν μὲν ἡ ἄκανθα ἀγαθὴ φαίνεται, id est, Cum pusilla est spina, bona videtur. Pueritia semper amabilis. Quemadmodum spina quoque innoxia est, atque adeo vesca etiam, donec ætate durescat. Sentit de asparagis. Sic est rerum humanarum conditio, vt omnia suapte sponte degenerent in peius. Citatur ex Diphilo:

Πολιὸς τεχνίτης ἐστὶν ὁ χρόνος ὦ ξένε,
Χαίρει μεταπλάττων πάντας ἐπὶ τὰ χείρονα. i.
Est canus artifex ô Iupiter, dies:
Nam gaudet omnes deteriores reddere.

Moschus canens Bœoticum.

Μόσχος ᾄδων βοιώτιον, id est, Moschus canẽs Bœoticum. Moschus hic citharœdus fuit imperitus, qui citra respirationem vocem in longum producebat. Bœoticum autem vocat cãtionis genus, veluti Phrygium aut Dorium. Quadrabit in multiloquos, sed tamen inepte loquaces.

Filum contentionis tunc erat.

Μίτος ἔριδος τότ' ἦν, id est, Filum contentionis tum erat. Dici solitum in pertinaces, cũ vterq; peruicax est, neuterq; concedit alteri. Est aliquoties in epistolis Hieronymianis, funiculum contentiosum ducere: nec apud alium legisse meminimus, præterquã apud Tertullianum in principio libri Aduersus Iudæos. Apparet natum à ludo, quo duobus hinc atq; hinc funem tenentibus, vterq; conatur alterum ad se trahere. Hinc & illud ductum arbitramur, quod alibi retulimus: Ne rumpamus, dum nimiũ tendimus funiculum.

Neq; cæcum ducem, neque amentem consultorem.

Μήτε τυφλὸν ὁδηγόν, μήτε ἀνόητον σύμβουλον, id est, Neque cæcum ducem, neque amentem consultorem. Subaudiendum adhibeas. Disce, sed à doctis. Consilium pete, sed à cõsultis. Contra Horatius:
Cæcus vti si monstret iter, tamen aspice.

Mus non ingrediens antrum, cucurbitam ferebat.

Μῦς εἰς τρώγλην οὐ χωρῶν, κολοκύντην ἔφερε, id est, Mus non potens subire antrum, gestabat cucurbitam. In eum congruit, qui cum ipse sibi consulere non possit, aliis conatur opitulari. Aut qui conatur maiora viribus suis. Videtur ab apologo natum, sed anili, ni fallimur.

Nouos parans amicos, ne obliuiscere veterum.

Νέους φίλους ποιῶν, λῷστε, τῶν παλαιῶν μὴ ἐπιλανθάνου, id est, Nouos parans amicos, optime, veterum ne obliuiscere. Torqueri potest & ad mutua

ad mutua ſtudia, ad quæ conuenit nonnunquam reſpicere, etiam poſteaquam diuerſæ te addixeris diſciplinæ. Veluti ſi moneas, qui ſe ad iuris ſtudium cõtulerit, vt obiter recurret ad bonas litteras. Vſurpatur ab Hermolao Barbaro in epiſtola quadam ad Picum Mirandulanum.

Etiam dormiens ſomniat.

Ὀνειροπολεῖ καὶ καθεύδων, id eſt, Somniat etiã dormiens, hodie quoq; vulgo dicitur, quoties ſignificãt aliquem toto pectore rei cuipiam addictum, deditumque. Siquidem iis euenire ſolet, vt quę interdiu voluerint animo, noctu ſomnient. Ariſtophanes in Nebulis:

Ὀνειροπολεῖ γὰρ καὶ καθεύδων ἱππικήν. id eſt,
Et dormiens equeſtre ſtudium ſomniat.

De iuuene dictum eſt, qui ſtudio alendorũ equorum rem patriam omnem abſumpſerat. Item paullo ſuperius: ὀνειροπολεῖ ἵππους, id eſt, Equosq; ſomniat. Dicet aliquis, quid miri ſi quis dormiens ſomniet? Sed ὀνειροπολεῖν non tam eſt ſomniare, quã ſomnia interpretari, & hinc ſpem concipere aut facere. Porro curam illã iuuenis ſomnium vult videri poeta. Ita bis ſomniat eadem & vigilans & dormiens, Plautus cõtra: Vigilans ſomniat, dixit. Terentius: Num ille ſomniat ea, quæ vigilãs voluit? Et apud Horatium Europa ſic loquitur:

Vigilans ne ploro
Turpe commiſſum, an vitiis carentem
Ludit imago Vana?

Chordæ vice.

Ὡς ἀντὶ χορδῆς, id eſt, Tanquam chordę loco. Conueniet, vbi quod alicubi diminutum videbatur, ſuppletum aliunde ſignificabimus. Plutarchus in Sympoſiacis prouerbii vice videt̃ vſurpaſſe: καὶ ταῦτα μὲν, inquiẽs, ὡς ἀντὶ χορδῆς κείσθω, τοῖς ὑπὸ σοῦ πεφιλοσοφημένοις. id eſt, Atq; hæc quidem chordæ vice addita ſint iis, quę abs te ſunt erudite diſſerta. Sumptum eſt à Locrenſi fabula, quã expoſuimus in prouerbio: ἀκάνθιος τέττιξ, id eſt, Acanthia cicada.

In caput præcipitari.

Ἐπὶ κεφαλὴν ὠθεῖσθαι, id eſt, In caput impelli, hoc eſt præcipitem dari, dicebant eum, qui per ſummam cõtumeliam expelleretur, vel potius qui funditus perderetur. Eſt in Luciani libello De mercede ſeruiẽtibus. Vſurpauit non abſimili figura Terentius: Auctores erant, vt illam præcipitem darem, id eſt, vt exturbarẽ ædibus. Plutarchus in Stoicorum contrarietatibus: ὁ δὲ Χρύσιππος ἕνεκα τοῦ χρηματισμοῦ τὸν σοφὸν ἐπὶ κεφαλὴν εἰς Παντικάπαιον ὠθεῖ, καὶ Σκυθῶν ἐρημίαν. id eſt, Chryſippus ſapientem fenoris gratia pręcipitem dat in Panticapæum, & Scytharum ſolitudinem. Panticapæum vrbs Scythiæ ad Boſphorũ, auctore Stephano, arbitramur idem eſſe, quod ait Seneca lib. de Beneficiis 6. Alia detinebo diutius, alia expellã & capite agam. Notauit nonnihil adagii formã Phœnix Colophonius apud Athenæum libro 12. de Nino rege Aſſyriorum agẽs, qui præ corporis voluptatibus omnia contemnebat. Scazontes illius ſic habent:

Ἀλλ' ἦν ἄριστος ἐσθίειν τε, καὶ πίνειν
Κερᾶν, τὰ δ' ἄλλα πάντα κατὰ πετρῶν ὤθει. i.
Sed erat edendo, poculumq; miſcendo
Præſtans, reliqua autem cuncta abegit in ſaxa.

Id eſt, prorſus contempſit.

Ἄσπονδος πόλεμος.

M. Tvllivs Epiſtolarum ad Atticum libro nono, Huius igitur belli ego particeps & ſocius, & adiutor eſſe cogor, qđ & ἄσπονδον eſt cum ciuibus. ἄσπονδον vocat perpetuum, & atrox & irreconciliabile. Suidas oſtendit, ἀσπόνδους ἐχθροὺς dici eos, qui in cõcordiam redigi non poſſunt. Sonat ferme, quaſi dicas inconfœderabiles, vt docendi cauſſa ſic loquamur. Conueniet in ſimultatem ac diſſidium amarulentum. Vſus eſt eo prouerbio diuus Chryſoſtomus Homilia in Matthæum quadrageſimaſeptima. Item diuus Baſilius in epiſ. quadã ad Athanaſium: κἂν τὴν αἰτίαν ἐρωτῶσι τοῦ ἀκηρύκτου τούτου καὶ ἀσπόνδου πολέμου, ψαλμοὺς λέγουσι καὶ τρόπον μελῳδίας, τὸν παρ' ἡμῖν κεκρατηκότας, i. Quod ſi rogentur quæ cauſſa ſit huius nec indicti, & ſine ſacris ſuſcepti belli, narrant cantica quædam eſſe & ſpeciem melodiæ, quæ apud nos obtinuit. Aeſchines in oratione: περὶ παραπρεσβείας, ἐξ ὧν οὐκ εἰρήνη γένοιτ' ἂν ἐκ πολέμου, ἀλλ' ἐξ εἰρήνης πόλεμος ἀκήρυκτος. id eſt, Ex quibus non pax fieret è bello, ſed ex pace bellum non indictum, hoc eſt, vehemens [redacted] atrox. Idem in eadem:

dem: εἰ δὲ ἔσονται τῶν πολέμων αἱ μὲν ἐνθύσεις τῶν πρέσβεων, αἱ δὲ δωρεαὶ τῶν στρατηγῶν, ἀσπόνδους καὶ ἀκηρύκτους τοὺς πολέμους ποιήσετε. id est, Quod si bellorum caussæ quidem erunt oratorum, dona vero ducum, efficietis vt bella & sacris careant & denunciationibus. Etenim qui indicit, qui mittit feciales, qui sacrificat, ipsa mora fit lenior: & hoc consilio probabile est huiusmodi moras repertas, velut in iure citationem triplicem, litis contestationem, in matrimonio libellum repudii, & solemnia verba, Tua tibi habe: quo dum hæc aguntur, residat impetus ille impotens.

Ab Eteobutadis ducit genus.

Ἐξ ἐτεοβουταδῶν ἕλκει τὸ γένος. id est, Ab Eteobutadis ducit genus. Dici solitum de iis, qui maioribus illustribus & antiqua nobilitate sunt oriundi, videlicet à Buto quopiam, qui sacerdotes Athenis instituit. Et ab huius posteris postea summi magistratus creabantur. Venustius erit, si per Ironiam sumatur in hominem obscurũ, aut nobilitatis, & imaginum ostentatorem.

Ergini cani.

Εργίνου πολιαὶ, id est, Ergini canicies. De canicie præpropera, id est, quæ ante diem legitimũ accidit. Erginus filius fuit Clymenis, vnus ex Argonautis. Cum autem Hypsipyle Thoantis Lemniorum regis filia funerales ludos manibus parẽtis proposuisset, Erginus adolescens præter ætatis rationem iã canus, accessit inter reliquos decertaturus. Irrisus est autem à mulieribus Lemniacis, ob intempestiuam capitis caniciem, & prouerbio locum fecit, hoc insignior, quod superatis omnibus athlethis pulcherrimã victoriam reportarit. Festiuius autem fiet, si per ironiam dicetur in senes iã canos, qui tamen iuuenes etiam dum haberi velint, caussantes eam caniciem non ex annis, sed è curis, aut aliunde præmaturam accidisse. Poterit torqueri & in illos qui ætate iuuenes, iam tum ingenio, moribusque senem agunt. Et quibus rerum prudentia velox, Ante pilos venit, vt inquit, Persius. Nulla vero res citius adcelerat senium quã animi curæ, amor, odium, inuidentia, metus ac mœror. Huc pertinet illud Theocriticum in Aita:

Οἱ δὲ ποθεῦντες ἐν ἤματι γηράσκουσι. id est,

Verum quos amor angit, in vna luce senescunt.

Scholiastes adducit consimilem versum ex Odysseæ T.

Αἶψα γὰρ ἐν κακότητι βροτοὶ καταγηράσκουσι. id est,

Rebus in aduersis venit accelerata senectus.

Pindarus item in Olympiis:

Φύονται δὲ καὶ νέοις ἐν ἀνδράσι πολιαὶ
Θαμὰ καὶ παρὰ τὸν ἁλικίας ἐοικότα χρόνον. i.

Nascuntur & in iuuenibus viris cani, frequenter & præter ætatis conueniens tempus. Desiderantibus omne tempus longum est.

Sic piger annus
Pupillis, quos dura præmit custodia matrum.

Et hodie prædicant nautæ in præsenti naufragii periculo de repente oboriri caniceni.

Εσκιμαλίχθαι.

Εσκιμαλίχθαι σὲ χρή. Hoc gestu contumeliã, despectumq; supremum significabant. Est enim Græcis: ἐσκιμαλίσαι, medium digitũ ostendere, contractis ceteris, ignominiæ caussa, aut strepitu digitorum significare contemptum. Vnde & apud Iuuenalem, quod alibi retulimus:

Manderet laqueum, mediumque ostenderet vnguem.

Suidas citat ex Aristophane senariũ hunc. Extat autem ἐν εἰρήνῃ.

Ὁ δὲ δρεπανουργὸς οὐχ ὁρᾷς ὡς ἥδεται,
Καὶ τὸν δορυξόον οἷον ἐσκιμάλισεν, id est,
An non vides, vt gestiat falcis faber,
Medioq; monstret vngue lancearium?

Quid autem proprie significet ἐσκιμαλίζειν, qui scire cupiet, è Suida discat. Elegantius magisq; prouerbialiter, ad fortunã, ad eruditionem, aut aliud quippiam, quod plane contemnitur, detorquebitur.

Extrema extremorum mala.

Ἐσχάτων ἔσχατα κακὰ διαπέπρακται, id est, Extrema extremorum mala acciderunt. In ipso schemate sita est prouerbii ratio, quemadmodum in initio operis admonuimus. Ad hanc formam pertinere videtur, quod apud Athenæum li. 15. scripsit Hipponax, κακῶν κακά, id est, Malorum mala pro summis malis. Item quod quidam Atticam, ἑλλάδος ἑλλάδα, id est, Græciæ Græciam dixit, quasi dicas Græciæ florẽ. Quod genus sunt

sunt & illa: ἀγαθῶν ἀγαθίδες. Et δεινότερα δεινῶν. ἐκκύτερα κύντων. Hunc sermonis typum Græci videntur ab Hebræis mutuo sumpsisse, qui vehementiā & ἐπίτασιν eiusdem dictionis congeminatione significāt.

Cucurrit quispiam ne pluuiæ madesceret, & in foueam præfocatus est.

Ἔτρεχέ τις μὴ βρεχθείη, καὶ εἰς βόθρον ἀπεπνίγη, id est, Cucurrit quispiam, ne conspergeretur aqua, & in foueam præfocatus est. Vbi quis leuius malū incautius fugiens, in maximum incurrit. Videtur à vulgo sumptū ab Apostolio, cuiusmodi multa scientes prætermisimus.

Heterognathus es.

Ἑτερόγναθος εἶ, id est, Heterognathus es. In edacem dici consueuit, quod ob voracitatē alternatim, vtraq; mandibula cibum commanderet. Nam hinc dictum ἑτερόγναθος, quod nunc in hanc, nunc in illam mandibulam cibum transferat. Hesychius tamen interpretatur de duris ac male morigeris, translatum putans ab equis.

Vrbanus nihil æqui cogitat.

Οὐδὲν φρονεῖ δίκαιον ἀνὴρ ἀστικός, id est,
Vrbanus æqui nil, bonive cogitat.

Admonet rusticam vitam innocentiorem esse, vt quæ sola cum solis habeat commercia terris. Contra qui degunt in vrbibus, propter contagia negotiorum & hominū astutiores euadere, vnde & astuti, παρὰ τὸ ἄστυ dicti putantur. Potest & huc adcomodari parœmia, quod eximæ morum ciuilitati & vrbanæ blandiloquentiæ fere comes esse solet astutia. Cōtra qui moribus sunt sub agrestibus, iis plerunq; est fides certior, animusq; syncerior. Versus est Senarius, sed deprauatus. Et Terentianus Demea ait: In astu aliud ex alio venire malum.

Patroclo sordidior.

Πατροκλέους φειδωλότερος, id est, Patroclo parcior. In diuitem quidem, sed oppido quam sordidum ac parcum. Hic enim Patroclus posteaquā ad summas opes euectus est, aut vt alii dicunt, ex quo natus est, nunquam est vsus balneo, parsimoniæ caussa. Taxatur ab Aristophane in Pluto:

Ἐκ Πατροκλέους ἔρχομαι. id est,
Ex Patrocli venio domo.

Plutum enim squalidū dixerat, & situs plenum. Prouerbii meminit etiam Eudemus.

Omnis herus seruo monosyllabus.

Πᾶς δεσπότης δούλῳ μονοσύλλαβον, id est, Omnis herus seruo monosyllabū. Heris & potētibus breuissimo tantū verbulo est opus, vt vel adnuant, vel renuant ναὶ, ἢ οὔ. Sic volo, sic iubeo, sit pro ratione voluntas. Seruis autem & impotentioribus, multis opus est verbis vt exorent, aut persuadeant. Effertur integre ad hunc modum: πᾶς δεσπότης δούλῳ μονοσύλλαβον, τὸ δὲ ἱκετεύειν μακρόν. i. Omnis dominus seruo monosyllabum. At supplicare lōgum. Adnotatum est à doctis, monosyllaba heris, & dissyllaba nomina cōuenire seruis: cuiusmodi sunt μῦς, quo nomine fuit seruus Epicuro. Ceterum Athenæus lib. 5. citat Herodicum, qui contemptus gratia grammaticos appellat μονοσυλλάβους, Γωνιοβόμβυκες, μονοσύλλαβοι. Quod in angulis latitent bombicū more, quodq; de minutiis vocularum tractent. De Lysimacho dixit Demosthenes, ni fallimur, reguum ipsius nihil differre à scena comica, quod impēdio delectaretur ridicule dictis, eoque ab hoc omnes discedere dissyllabos, hoc est, histriones. Notauit enim Bithen & Parin, qui nihil apud illum non poterant, vt Atheneus lib. 14. Rursus nomina magnatum faciunt polysyllaba, qualia sunt, Ariobarzanes, & Nabuchodonosor, & apud Plautum Polypyrgopolinices, & Megalodorus.

Penicissare.

Πηνίζειν μοι δοκεῖς, perinde valet quasi dicas, fucum facere, quod idem dicitur φενακίζειν. Nam πηνίκη Græcis comam non genuinā, sed adpostitiam significat, quam quidam galericum vocant. Hinc πηνικίσματα τέχναι, doli.

Cicadis pleni.

Τεττίγων ἀνάμεστοι, id est, Cicadis operti. In gloriosos ac stultos olim dicebatur, aut obsoletis, ac iam desitis vtentes. Antiquitus enim Atticis mos erat, capillorum cincinnis aureas cicadas addere. Vnde & τεττιγοφόροι dicti sunt, hoc indicio significātes, αὐτόχθονας esse sese, id est, indigenas, quemadmodum & cicadę

& cicadæ non aliunde commigrant, sicut pleraq; alia, sed inibi nascuntur vbi viuũt. Aristophanes in Nebulis:

Ἀρχαῖά γε καὶ δὴ πολιώδη, καὶ τεττίγων ἀνάμεστα

Καὶ κηκείδου, καὶ βουφονίων, id est,

Prisca hæc sane atq; obsita canis, necnon repleta cicadis,

Ac Cecide cum Buphoniis.

Cecides peruetustus quispiam fuit dithyramborum scriptor. Buphonia item, festum priscum & iam olim ob vetustatem desitum. Quæ sane omnia prouerbiali schemate sunt dicta.

Quid de pusillis magna proœmia?

Τὶ μικρῶν πέρι μεγάλα φροιμιάζῃ, id est, Quid de minutis rebus magna texis procœmia? Vbi quis in re nõ magni momenti, verbosa vtitur prælocutione. Nã Athenis interdicebat præco dicturis in concione, ne vel præfatione, vel affectibus vterentur, rẽ modo exponerent, ἄνδυ προοιμίων καὶ παθῶν, i. Absque procœmiis & affectibus. Vt aliquot locis indicat Lucianus. Ad quod adlusit etiam Terentius: Etiam procœmium incepta. Et Horatius:

-Quorsum hæc tam putida tendunt?

Leuiter huc adludens Aelius Spartianus in Aelio Vero: Et quoniam, inquit, nimis pauca dicẽda sunt, nec debet prologus enormior esse, quàm fabula, de ipso iam loquar. Plutarchus in Apophthegmatis Laconicis ad Cleomenem Cleombroti filium refert, qui cum alter quispiam vteretur oratione plus satis prolixa: Τὶ, inquit, μοὶ μικρῶν πέρι μεγάλα φροιμιάζῃ, ὅσον γὰρ ἐνὶ πρᾶγμα, τοσοῦτον καὶ λόγῳ, ὦ χρῆσαι. id est, Quid mihi de paruis magna facis procœmia? Nam quanta res fuerit, tanta sit & oratio, qua vteris.

Tunc canent cygni, cum tacebunt graculi.

Τότ' ᾄσονται κύκνοι, ὅταν κολοιοὶ σιωπήσωσι, i. Tum canent cygni, cum tacuerint graculi. Hoc est, tum loquentur eruditi, cum garrulis non erit loquendi locus. Aut inter garrulos & obstreperos non est eruditis dicendi locus. Vsurpauit adagium Gregorius Theologus, in epistolis: παῦσαι καταφλυαρῶν ἡμῶν τῆς σιωπῆς, ἤσοι παροιμίαν ἐρῶ μάλιστα μὲν ἀληθῆ, μάλιστα δὲ σύντομον, ὅτι τότε ᾄσονται κύκνοι ὅταν κολοιοὶ σιωπήσωσιν. id est, Aut desine tuis nugis obstrepere nostro silẽtio, aut tibi referam prouerbium, vt verissimũ, ita breuissimum, Tunc canent cygni, cum tacebunt graculi. Ita nunc loquuntur, Cicero, Vergilius, Horatius, & tacent Pero, Philiscus, Meuius, qui, viuis illis, obstrepebãt, & tantò loquaciores, quantò indoctiores.

Malis ter mala.

Τοῖς κακοῖς τρὶς κακά, id est, Malis ter mala, hoc est, digna dignis eueniunt. Hanc parœmiam aiunt ab huiusmodi quadam fabula profectam. Narrant Attagines aues cũ primum è Lydia in Aegyptum essent deportatæ, atque in syluas dimissæ, coturnicis vocẽ edidisse, deinde euenit, vt desiccato Nili fluminis alueo, pestilentia regionẽ Aegyptiorum infestaret, magnamq; hominum vim absumeret. Inter hæc Attagines vocem edere cœperunt humanam & articulatam, aliquanto maiorem puerili, dicentes hæc verba: τοῖς κακοῖς τρὶς κακά, id est, Malis ter mala. Atq; huius quidem fabulæ auctorem citat Athenæus lib. 9. Socratem in opere De finibus, sic efferens adagium: τρὶς τοῖς κακούργοις κακά. Circunfertur inter Græcas sententias & hic versus:

Ἐσθλῷ γὰρ ἀνδρὶ ἐσθλὰ καὶ διδοῦσι θεοί. id est,

Viro bono bona largiuntur cælites.

Referũtur & hi senarii ex poeta quopiam, in commentariis De audiendis poetis:

Εἰ μαρμένον γὰρ τῶν κακῶν βουλευμάτων

Κακὰς ἀμοιβὰς ἐστὶ καρποῦσθαι βροτοῖς. id est,

Consilia si quis destinarit improba,

Huic necesse est, præmiũ ferre improbũ.

Canis peccatum sus dependit.

Τὸ κυνὸς κακὸν, ὗς ἀπέτισεν, id est, Canis malũ sus dependit. Quoties pro iis, quæ peccauit alius, alius dat pœnas. Ex quo nã euentu natum sit, non liquet, nec ad modum refert. Sapit enim vulgus.

Intersecta musica.

Ἐκκέκοπτ' ἡ μουσική, id est, Interrupta est musica. Veteres in conuiuiis eruditis confabulationibus vti consueuerunt. Post cantores, histriones, saltationes induci cœptæ. Vnde quidam moleste ferentes interrumpi sermones suos, dicebant: ἐκκέκοπται ἡ μουσική. Quæ vox in prouerbium traducta est, quoties aliquis interueniens sermonem institutum

tutum interpellaret. Simile quiddam legitur apud Platonem, licet in presentia locus non occurrat.

Chamæleonte mutabilior.

Χαμαιλέοντος ἀμεταβολώτερος, i. Chamæleonte mutabilior. Chamæleon commemoratur inter animantia, quæ colorem mutant. Huius figurā diligenter describit Aristoteles lib. De naturis animantiū 2. Quod ad coloris mutationem attinet, hæc tradit: τῆς δὲ χροιᾶς ἡ μεταβολὴ, ἐμφυσωμένω αὐτῷ γίνεται: ἔχει δὲ καὶ μέλαιναν ταύτην καὶ πόρρω τῆς τῶν κροκοδείλων, καὶ ὠχρὰν καθάπερ αἱ σαῦραι, μέλανι, ὥσπερ τὰ παρδάλια, διαπεποικιλμένην. γίνεται δὲ καθ' ἅπαν τὸ σῶμα αὐτοῦ ἡ τοιαύτη μεταβολή. καὶ γὰρ οἱ ὀφθαλμοὶ συμμεταβάλλουσιν ὁμοίως τῷ λοιπῷ σώματι, καὶ ἡ κέρκος. ἡ δὲ κίνησις αὐτοῦ νωθὴς ἰσχυρῶς ἐστι καθάπερ ἡ τῶν χελωνῶν. ἀποθνήσκων δὲ ὠχρὸς γίνεται, καὶ τελευτήσαντος αὐτοῦ ἡ χροιὰ τοιαύτη ἐστί. id est, Mutatur autem illi color, cum inflatur. Fitque is nunc niger, non absimilis Crocodilorū, nunc pallidus, cuiusmodi lacertarum, nūc rursum nigris variegatus maculis, qualis est pardorum. Accidit autem huiusmodi mutatio coloris per omne corpus siquidē & oculi & cauda, in eundem cum reliquo corpore abeunt colorem. Motus huius animantis admodum segnis, qualis est ferme testudinum. Pallescit moriens. Exanimato color idem durat. Hactenus Aristoteles: His ferme consentanea tradidit Pli. lib. 8. ca. 33. illud addens, hoc animal toto corpore reddere colorem quemcūq; proximum attigerit, præter rubrum & album. Competit igitur adagium in hominem versipellem, siue inconstātem, ac pro tempore sese vertentē in omnem habitū. Plato in Ione: ἀλλ' ἀτεχνῶς ὥσπερ ὁ Πρωτεὺς παντοδαπὸς γίγνῃ, στρεφόμενος ἄνω καὶ κάτω. id est, Sed prorsus Protei in morem temet in omnē vertis speciem, dum sursum ac deorsum volueris. Aristoteles Moralium Nicomachiorum primo Chamæleontis vocē vsurpat ad exprimendū inconstantiæ vitium.

Suus cuique crepitus bene olet.

Ἕκαστος αὐτοῦ τὸ βδέμα, μάλα γλυκίον ἡγεῖται, i. Vnusquisque suum ipsius crepitum malo suauiorem existimat. Hoc est, nemo est cui sua mala non videantur vel optima. Aristoteles Moralium Nicomachiorū nono: τὰ πολλὰ γὰρ οὐ τὸν ἴσον τιμῶσιν, οἱ ἔχοντες καὶ οἱ βουλόμενοι λαβεῖν. τὰ γὰρ οἰκεῖα καὶ ἃ διδόασιν ἑκάστοις φαίνεται πολλοῦ ἄξια. idest, Pleraq; enim nō eodem pretio æstimantur ab his, qui habent, & ab his, qui cupiunt accipere. Nam sua cuique & quæ dat, videntur esse multi pretii. Hic locus magis congruebat prouerbio, suum cuique pulchrum, sed ea pagina iam exierat manus nostras. Prouerbium de crepitu suspicamur ab Apostolio è vulgi fece haustum. Nondum enim quēquā reperimus, cui suus crepitus bene oleret. Illud verum est, homines vehementius abhorrere ab alienis excrementis & crepitu. quàm à suis.

E' poculo perforato bibere.

Ἐκ τετρημένης κύλικος πιεῖν, id est, E' perforato poculo bibere, dicūtur qui futiles sunt, parumque feliciter continent arcana sibi credita. Sapit & hoc vulgus.

In pulicis morsu deum inuocat.

Ἐν ψύλλης δήγματι θεὸν ἐπικαλεῖται, id est, In pulicis morsu deum inuocat, in eos dictū, qui quantumlibet leui de re grauiter perturbantur, perinde vt in maxima. Tractum ab Apologo, qui fertur inter Aesopicos: Quidam offensus dolore pulicis pedem mordētis subsedit, & Herculem ἀλεξίκακον, implorauit. Mox desiliente pulice, male precatus est Herculi, qui cum in tantillo periculo vocatus non tulisset opem, non videri verisimile, eum in grauioribus adfuturum. Simile est quod refert Aristoteles Moralium Nicomachiorum 7. de vehemēter timidis, οἷος δεδιέναι πάντα κἂν ψοφήσῃ μῦς. Veluti q metuit omnia, si vel mus obstrepat. Hanc timiditatē appellat θηριώδη, hoc est ferinā.

Κίβδηλος. id est, adulterinus.

Qvod simplex non est, neque syncerum, id vulgato verbo Greci κίβδηλον vocant. Hinc ducto vocabulo, quod aliud præ se ferant, aliud tegant. παρὰ τὸ κεύθειν τὸ δῆλον. vel quod Athenienses ob summum in Chios odium, si cui male vellent, huius nomē nomismati solent insculpere, addita littera, iisque in terram abiectis dira imprecari. παρὰ τὸ τοὺς Χίους βδελύττειν. id est. Sed proprie nummum subæratum κίβδηλον appellant. Et κιβδηλίαν insynceritatem

 seu

seu corruptelam, velut Aristophanes:

Πολλὴν ἀφεῖλε τοῦ βίου κιβδηλίαν. id est,
Corruptionem vitæ ademit plurimam,
Et κιβδηλεύειν corrumpere fuco. Et qui pallent, κιβδηλιῶντας appellant, quod aliquid morbi, vitii ve subesse videatur. Quemadmodum in nummis quoque color nonnũquam arguit fucum. Conueniet igitur in amicitiam insynceram, & fictam, aut in hominem blãdo vultu, sed animo virulento. Veluti Pisides citante Suida:

Πραγμάτων πάντως δύο
Κίβδηλος ἐστὶν ἐργάτης εἷς, ὢν λόγος. id est,
Rerum duarum prorsus vnus auctor est,
Vulgo vt loquuntur, quisquis insyncerus est.

Aut in orationem insynceram, vt Plato libro De legibus 5. Τὰς δὲ αὖ τιμὰς δεῖ σκέπτειν καὶ τούτων τίνες ἀληθεῖς, καὶ ὅσαι κίβδηλοι. id est, Rursum honores oportet considerare, qui nam ex his veri sint, qui adulterini. Rursum eodem in libro: ὅπως μήτε αὐτὸς κίβδηλός ποτε φανεῖται τῳ, ἁπλοῦς δὲ καὶ ἀληθὴς ἀεί, id est, Vt neque ipse adulterinus aliquando cuiquam appareat, sed simplex & verax semper. Hoc igitur à nummis traductum, si ad diuersas res traducatur, prouerbiale fiet. Sed huius rei mentionem fecimus in prouerbio: πονηροῦ κόμματος.

Nemo malus hoc sciet.

Οὐδεὶς κακὸς εἴσεται τοῦτο, id est, Nullus malus hoc sciet, quoties rem egregiam & cognitu dignã significamus. Plato De legibus lib. 5. ὅσον γὰρ δὴ τὸ νῦν ἐπιταττόμενον ἀγαθὸν ὂν τυγχάνει πάσαις ταῖς πειθομέναις πόλεσιν, τάξιν ἑπομένην κατασκευὴν προσλαβόν, κατὰ τὴν παλαιὰν παροιμίαν, οὐδεὶς εἴσεταί ποτε κακὸς ὤν, ἀλλ' ἔμπειρός τε καὶ ἐπιεικὴς ἔθεσι γενόμενος. id est, Quantum enim bonũ sit, quod nunc præcipitur, omnibus rebus publicis, si modo paruerint, ordinem & apparatum adducens, nullus vmquam iners & malus cognoscet, quemadmodum veteri prouerbio dicitur, verum & peritus, & moribus æquis præditus. Huic confine est, quod idem posuit in Lachete: οὐ πᾶσα ὗς τοῦτο εἴσεται. i. Non sus quiuis hoc norit. Natum apparet à mysteriis deorum, quę non nisi ab initiatis, ac puris cognosci fas erat.

Mœnia ferrea, non terrea.

PLATO lib. De legib. 6. περὶ δὲ τειχῶν ὦ Μέγιλλε, ἔγωγ' ἂν τῇ Σπάρτῃ ξυμφεροίμην, τὸ καθεύδειν ἐᾶν ἐν τῇ γῇ κατακείμενα τὰ τείχη, καὶ μὴ ἐπανιστάναι τῶν δὲ ἕνεκα. καλῶς μὲν καὶ ὁ ποιητικὸς ὑπὲρ αὐτῶν λόγος ὑμνεῖται, τὸ χαλκᾶ καὶ σιδηρᾶ δεῖν εἶναι τὰ τείχη, μᾶλλον ἢ γήινα. i. De mœnibus autem Megille equidem cũ Sparta consenserim, vt mœnia videlicet humi deposita, dormire sinamus, neque huius rei gratia rursum velimus excitare. Recte quidem & poeticum dictum super his canitur: Mœnia ærea magis, ac ferrea esse oportere, quã terrea. Prouerbio iactatum fuisse videtur, & habet veluti ęnigmatis figuram. Innuit autem non oportere tutamentum ciuitatis in mœnibus collocare, sed in viris armatis, quorum consensus murorum inexpugnabilium vice, ciuitatem optime tuetur. Alludit autem Plato ad apophthegma Laconicum, cuius meminit Plutarchus. Equidẽ arbitramur & Horatiũ huc leuiter adlusisse, id est, Ep. cum ait:

Hic murus aheneus esto.

Nemo nos insequitur.

PLATO lib. De legibus decimo: ὡς οὐδὲν τῷ παρόντι δεῖ προτιμᾶν βραχυλογίαν μᾶλλον ἢ μῆκος. οὐδεὶς γὰρ ἡμᾶς τὸ λεγόμενον ἐπείγων διώκει. id est, Nam in pręsentia nihil est cur breuiloquentiam prolixitati anteponamus. Quandoquidem nemo nos insequitur, qui festinare compellat, quemadmodum vulgo dicunt. Hoc parœmiæ etiam hodie tritum manet, cum significant liberum esse, diutius in re quapiam immorari: Nemo nos, inquiunt, impellit.

Mare proluit omnia mortalium mala.

Θάλασσα κλύζει πάντα τ' ἀνθρώπων κακά. i.
Hominũ vniuersa proluit pelagus mala.

Refertur ab Eustathio in primum Iliados Homericæ. Extat autem apud Euripidem in Iphigenia Taurica. Natum est ab euentu huiusmodi. Refert Diogenes Laertius, Euripidem Platoni comitẽ fuisse peregrinationis cum Aegyptum adiret: vbi cum morbo suo corriperetur, comitiali, ni fallimur, sacerdotes Aegyptii mersione marina sanarunt hominem. Hinc postea versiculum hunc composuisse:

Κλύζει θάλασσα πάντα τ' ἀνθρώπων κακά,

Tamquam

Tamquam aqua marina morbis omnibus mederetur. Quin hodie morsos à cane rabido, si nouies mergantur in mare, putant à rabie liberari.

Canere de Telamone.

Ἄδειν τὰ τελαμῶνος, id est, Canere cantionē Telamonis. De querulo sermone dictum prouerbium, quod Telamon impotentius fleuerit, Aiacem filium periisse apud Troiam, præsertim hoc genere mortis. Eustathius enarrans carmen illud Homericum, quod est in Catalogo nauium:

Αἴας δ' ἐκ σαλαμῖνος ἄγεν δύο καὶ δέκα νῆας,

cōmemorat hanc parœmiam: καὶ τὸ ἄδειν τελαμῶνος παροιμιακῶς λεχθὲν, ἀπὸ σκολιοῦ μέλους ἡ ἀρχὴ, παῖ τελαμῶνος αἶαν αἰχμητά. i. Et quod prouerbio dicitur canere cantionem Telamonis, ab aliquo cantu, cuius initium: Fili Telamonis Aiax belliger. Simillimum est illud, quod alibi retulimus: ἀδμήτου μέλος καὶ ἁρμοδίου μέλος, id est, Admeti cantilena, & Harmodii cantilena.

Argiua calumnia.

Ἀργεῖα φωρὰ, id est, Argiua insectatio, de calumniosis & delatoribus dici solitum. Nā Argiuos olim notauit antiquitas, tāquam sycophantas, & litium auidos. Testis Eustathius in Catalogum nauium adagium ex Pausania citans. Testis & Diogenianus in Collectaneis.

Initio confidens, in facto timidus.

EVSTATHIVS enarrans septimum Iliados librum huiusmodi, refert parœmiam: θρασὺς πρὸ ἔργου, ἐν πολλοῦ κακός. id est, Audax ante negotium plerunque ignauus. Citat idem ex Epicharmo: κακὸς θαῤῥεῖ μάλ' αὐτόθεν, ἔπειτα δὲ φεύγει. id est, Ignauus statim admodum de se confidit, post autem fugit. Videmus hoc vsu venire vulgo, vt qui sunt audacissimi, & magniloquentissimi, prius quàm appareat periculum, vbi res virum postulat, ibi sint animi nullius.

Γοργὸν βλέπειν.

Γοργὸν βλέπειν, aliquoties apud Lucianum, pro acribus oculis obtueri. Sumptum è fabula Persei & Gorgus. γοργὸν dictum putāt παρὰ τῆς ὀργῆς, quod irati acribus oculis obtueantur. Item Homerus Iliados 8. de Hectore.

Γοργοῦς ὄμματ' ἔχων ἠδὲ βροτολοιγοῦ ἄρηος. i. Gorgonius oculis, quales & Martis atrocis.

μανικὸν βλέπειν alias commemorauimus.

Tolle digitum.

Αἶρε δάκτυλον, id est, Tolle digitū. Victum te fatere. Nam hoc signo qui in conflictu succubuisset: τὴν ἧττην agnoscebat. Persius in Satyra 5.

Nil tibi concessit ratio? digitum exere, peccas.

Cognatum illi, quod alio dictum est loco, Dare herbam. Huc, ni fallimur, respexit D. Hieronymus in dialogo Luciferiani & Orthodoxi, cum ait: En tollo manum, cedo, vicisti. Athenęus lib. 6. ex Antiphane refert hos versus, in tragicos poetas,

Ὅταν μηδὲν δύνωντ' εἰπεῖν ἔτι,
Κομιδῇ δ' ἀπειρήκασιν ἐν τοῖς δράμασιν,
Αἴρουσιν ὥσπερ δάκτυλον τὴν μηχανήν. id est,
Vbi nil habent, quod dicere queant amplius,
Sed prorsus hęrent explicanda in fabula,
Repente tollunt machinam digiti vice.

Paullo aliter vsus videtur M. Tull. libro in Verrem 6. Accurrunt tamen tutores, digitum tollit Iunius patruus. Nam hic videtur esse gestus comprobantis, aut se profitentis emptorem, siue conductorem. Siquidem & hoc pacto olim ferebātur suffragia, & in auctionibus eodem, qui volebat, declarat se emptorem, aut conductorem.

Videberis, me videns, plane Martem videre.

Βλέπειν γάρ ἀντικρὺς δόξεις μ' ἄρην. id est, Martem videre me, videberis palam.

De his, qui se strenuè pollicebantur opitulaturos, ac Martem quendam acturos. Est alicubi, apud Aristophanem. Nam locus non dum occurrit.

Bos in ciuitate.

Βοῦς ἐν πόλει, id est, Bos est in ciuitate. Dicitur vbi quis ad nouos honores euehitur. Lysias bouis imaginem æream in arce collocauit Athenis. Ea res in vulgi iocum cessit. Nam in agris boum vsus est, non in vrbibus. Quadrabit & in eos, qui præter meritum euehuntur ad summos honores.

Brasidas quidem vir bonus.

Βρασίδας μὲν ἀνὴρ ἀγαθὸς, ἁ δὲ λακεδαίμων, πολλὰς ἔχει κρέῤῥονας, id est, Brasidas vir bonus quidem ille, sed Lacedæmon multos habet præstantiores. Aduersus eos, qui se non modo primos, verum etiam solos existimant. Natum ex apophthegmate, quemadmodum docet Plutarchus in Laconicis, & item in vita Lycurgi. Finitimum illi: Multi Manii Ariciæ.

Hedera post anthisteria.

Κισσὸς μετ' ἀνθιστήρια, id est, Hedera post Anthisteria. Cum sero quidpiam adhibetur. Nam hinc habent nomen, quod eo mense plurima è terra efflorescant. Apparet in iis ludis morem fuisse coronari hedera. De Anthisteriis, id est, floralibus festis diximus in prouerbio, κᾶρες θύραζε, id est, Cares foras. Videntur illa fuisse quæ Latini vocant Bacchanalia. Hedera autem Baccho sacra erat, vnde κιττοφόροι dicti, qui in ludis illis ferebant hederas. Conuenit cum eo, quod alibi retulimus: μετὰ τὴν ἑορτὴν, id est, Post festum:

Ex Academia venis.

Ἀκαδημίηθεν ἥκεις, id est, Ex Academia venis. De seuero & composito seu docto. Sumptũ à Platonis schola. Quamquam & per Ironiam torqueri poterit in fastuosum, & vultu tetrico philosophum agentem. Quin Atheneus libro 12. significat dictum in nitidos, & cultu insigni, quod his Plato delectaretur mundiciis. Ita Antiphanes philosophum elegãtius cultum vbi depinxisset, apud hunc ipsum: τὶ μακρὰ δεῖ λέγειν, ὅλως αὐτὴν ὁρᾶν γὰρ τὴν ἀκαδημίαν δοκῶ, i. Sed quid necesse est plura dicere? Ipsam videre videor mihi Academiam.

Senem erigere.

Γέροντα δ' ὀρθοῦν φλαῦρον ὃς νέος πέσοι. id est,
Erigere durum est, qui cadat iuuenis, senem.

Haud facile dediscuntur à senibus, vitia, quæ pueri didicerint, & in omnem inhæserint vitam. Et tamen in senecta quoque conandum, vt vitiis careamus, quantumuis inhæserint.

Terra defossum habes.

Γῆς περὶ ψας ἔχεις, id est, Terra defossum habes. In eum, qui non impertit, neque profert suas dotes. Sumptũ ab auaris, thesaurum humo defodiẽtibus. Quod apud Plautum facit Euclio. Itidẽ Horatius in Epod.

- Haud parauero,
Quod aut auarus vt Chremes terra præmam,
Discinctus aut perdam vt nepos.

Senescit bos.

Γηρᾷ ὁ βοῦς, δ' ἔργα πολλὰ τοῦ βοός. id est,
Bos consenescit, at opera multa sunt bouis.

Cum ob ętatis imbecillitatem aliquis inutilis redditur ad obeundum munus. Nam diuitum vulgus haud aliter ministris vtitur, quam equis & canibus, aut paullo etiã inhumanius dum vsui sunt, alliciunt: vbi senuerint, reiiciunt. Vnde consultum est, vt vnusquisque sibi paret, quo senectutem suam commodius foueat, alatque, ne tum cogatur ex aliena liberalitate pendere, cum à nemine non contemnetur. Ac meminerit Diogenis apophthegmatis, qui rogatus, quid nam esset in hac vita calamitosissimum, respondit: γερὼν ἄπορος, id est, Senex egens.

Sus acina dependes.

Ἀποτίσεις χοῖρε γίγαρτα, id est,
Acinos sus improba pendes.

Lues quod admisisti, reddes quod abstulisti non sine fœnore. Quadrabit, vbi pusillum commodi magno dependitur malo. Natũ apparet à rustico quopiam, qui verbis hisce comminatus sit sui pascenti racemos.

Dum cessat boreas.

ARISTOTELES in Problematis sectionẽ 26. problemate 57. iuxta Theodori supputationem, testatur hunc versiculum prouerbio celebrem fuisse:

Ἀρχομένου τε νότου, καὶ λήγοντος βορέαο. i.
Surgit vbi notus exoriẽs, boreasq; residit.

Quo significabant tempus opportunum prosperæ nauigationi. Subauditur enim δεῖ πλεῖν, siue εὖ πλεῖν, propterea quod auster minus vehementer oritur: desinit autem perquam vehemens, diuersum accidit in Aquilone. Atque huius rei philosophus caussam admodum probabilem reddit. Nos enim, inquit, ad septẽtrionem

potius

potius quam ad meridiem vergimus, & aquilo flat à septentrionibus, auster à meridie. Hinc fit, vt ille statim vehementior p̃xima inuadat loca, deinde vehementiã suã ad longius remotos transferat, propinquis ortui mitior. Hic è diuerso, ad meridiem positos, primum vrgeat: post vbi præterijt, mitior ad nos veniat. Licebit & longius detorquere prouerbium nec id sine gratia; si quando significabimus tempus adesse commodum & aptum gerendæ rei, vt cum illo congruat, quod alibi positum est: Cũ pluit, molendum.

Inuulnerabilis vt Cæneus.

Ἄτρωτος ὑπάρχεις ὡς καινεύς, id est, Inuulnerabilis es, vt Cæneus. De his, qui lædi non possunt. Est in poetarum fabulis, Cæneum munere Neptuni nullo telo vulnerari potuisse. Ceterum iuxta fidem historiæ, Cæneum Thessalum quempiam aiunt fuisse rei bellicæ cum primis peritum, adeo vt cũ multis prælijs interfuisset, numquam vulnus acceperit. Denique cum Lapithis auxiliũ ferret aduersus Centauros, deprehensus solus, ab hostium multitudine obrutus est, citraque corporis vulnus extinctus. Itaque Lapithę, cadauere integro reperto, sparserũt rumorem, Cęneum in omni vita inuulnerabilem fuisse. Venustius enunciabitur per comparationem.

Sale perunctus hic adiuuabitur.

Ἅλσιν διασμηχθεὶς ὀνήσεται ἀνὴρ οὑτοσί, id est,
Acri sale hic perlutus adiuuabitur.
In eos dicebatur, qui vel ætate, vel vino delirarent. Quidam ab vtribus trãslatum existimant, qui sale loti redduntur meliores, quod salis acrimonia, coriorum crassitudinem emendet. Itidem temulentia laborantes mos erat sale & oleo perungere. id aduersus ebrietatem existimabatur. Quidam à vasis testaceis ductum malunt, quę sale imbuuntur, quo fidelius cõtineant liquorem infusum. Sumptum est autẽ prouerbium ex Aristophanis Nebulis.

Atqui non est apud aram consultandum.

Ἀλλ' οὐδὲν δεῖ πρὸς τὸν βωμὸν τὰς ἐπινοίας, i.
Atqui nihil opus iuxta aram cogitare. Cõsultandum antequam incipias, in ipso negotio sera consultatio. Sumptum à sacrificijs, qui pro ritu sacrorum omnia præparant, priusquam accedant ad aram. Nam in ipsis sacris periculosum existimabatur, si quid parum rite dictum ac factum fuisset à sacerdotibus, aut patrimis, ac matrimis. Declarat M. Tull. in oratione De responsis Aruspicum: An si ludus constitit, aut tibicen repente conticuit, aut puer ille matrimus & matrima si terram non tenuit, aut thensam, aut lorum omisit, aut si ædilis verbo, aut nutu aberrauit, ludi sunt non ritè facti.

Mars haud concutit sua ipsius arma.

Ἄρης τὰ αὑτοῦ ὅπλα οὐ σαλεύει, id est, Mars sua ipsius arma non iactat. Commode feruntur quibus assueuimus, quęque nobis quadrant, etiam si sint grauissima. Iactamus enim, quod incommode ferimus. Vnde Iuuenalis:
Nec iactare iugum vita didicere magistra.
Ita studiorum labor qui occideret athletã, non grauat eruditum.

Smaragdus in luce obscurus.

Ἀρίγνωτος σμάραγδος, ἐν μὲν τῷ φαεινῷ σκοτεινός, id est, Insignis smaragdus, in luce quidem obscurus. In eos iaci solitum, qui pręposte ro ibi semet occultarent, vbi maxime conueniebat edere virtutis specimen. Plinius inter smaragdorum varietates commemorat, qui dicti sint cæci, quod colore sint obscuriore. Id vitij magis in sole depręhenditur, cum ingens color ille suauiter virens, nec sole mutetur, nec vmbra, nec lucernis, ac ne aquis quidem. Quemadmodũ idem docet Plin. lib. 37. c. 6.

Martis pullus.

Ἄρεος νεοττόν, id est, Martis pullum, vocãt ad bella magnopere propensum. Aristophanes in Auibus:
Ἄρεος νεοττός, ὦ νεοττὲ δέσποτα. id est,
Pullus Gradiui, ô pulle rector, atque here.
Sentit autem de gallo, qui quod omnium auium sit pugnacissimus bellacissimusque, vnde & crista & calcaribus armatus est, Marti sacer est. Vel quod is olim fuerit adolescens Marti in delicijs habitus, qui consueuerit obseruare, Marte cum Venere cubante, ne quis deorum interueniret. Deinde cum illo dormiente Sol aduenisset, Marsq; turpiter esset deprehensus, iratus gallũ adolescentem in auem commutauit, manentibus etiam num pristinæ naturæ vestigiis,

Narrat hanc fabulam Lucianus in Gallo. Prouerbii meminit, & Laertius in vita Diogenis Cynici.

Vtrem mergis vento plenum.

Ἀσκὸν βαπτίζεις πνεύματος πλήρη, id est, Vtrem mergis vento plenum. Competit in eũ, qui frustra conatur, vt qui castigat inemẽdabilem, quod inflatus vter, quantumuis immergas, rursum emicet. Natum videtur ex oraculo Sibylle, quod illa edidit de ciuitate Atheniensi:

Ἀσκὸς βαπτίζῃ, δῦναι δέ τοι οὐ θέμις ἐστι. i.
Vter tingeris, sed mergere nemo valebit.

Durus alloquijs.

Ἄτηκτος ἄνθρωπος προσηγορήμασιν, id est, Immobilis siue inflexilis alloquio. Ductum à cera, quę tractando mollescit. ἄτηκτον autẽ dicitur, quod non queat liquefieri. Competet igitur in hominem inexorabilem.

Profectus ad apaturia.

Ἀπώχετ' ἐς ἀπατούρια, ἐπανῆκε δ' ἐς θαργηλιῶνα, id est, Profectus ad apaturia, rediit Maio. Dici solitum in eos, qui licentius immorarentur negotio cuipiam. Athenis festũ erat, quod Apaturia vocabant, id triduo peragebãtur. Primum diem appellabant δόρπειαν, propterea quòd sub noctem conuenientes φράτορες conuiuium agerent. Secundum appellabant ἀνάρρυσιν, quod in eo rem diuinã facerent Ioui Phratrio, ac Mineruę. Tertiũ κουρεῶτιν, quod iuuenes & puellæ in gentem transcriberentur. Meminit Suidas copiosius de hoc festo: verum ea non multum attinent ad explicandum prouerbium.

Ego tibi de allijs loquor, tu respondes de cæpis.

Ἐγὼ σκόροδά σοι λέγω, σὺ δὲ κρόμμυ' ἀποκρίνεις, id est, Ego tibi loquor de alliis, tu respõdes de cæpis. Simillimum illi: ἅμαξα ἀποτοῦν, cum aliud respondetur, quàm rogaris, vel contra, cum inepte respondetur inepte sciscitanti. Confinia sunt inter sese cæpæ, & allia.

Aurificem te futurum credebas.

Χρυσοχοήσειν ᾤου, id est, Aurificem te futurũ arbitrabare. Natum aiunt ab huiusmodi quodam euentu. Inualuerat aliquando fama apud vulgus Atheniensium, in Hymetto monte magna auri fragmẽta videri, quę à formicis illis pugnacibus seruarentur. Itaque quidam creduli sumptis armis exierunt illas expugnaturi: qui cum re infecta, frustraq; sumpto labore redirent in vrbem, irrisi sunt à ceteris ciuibus, illud obiectantibus, σὺ δὲ ᾤου χρυσοχοήσειν, id est, Tu credebas te futurum aurum. Meminit huius rei Eubulus in fabula cui titulus Glaucus:

Ἡμᾶς ποτ' ἄνδρας Κεκροπίδας ἐπείσομεν,
Λαβόντες εἰς Ὑμηττὸν ἐξελθεῖν ὅπλα,
Καὶ σὺ ἐπὶ μύρμηκας ἡμερῶν τριῶν
Ὡς χρυσοτεύκτου ψήγματος πεφηνότος. i.
Quondam viris nos Cecropidis persuasimus,
Sumptis vt armis montem Hymettum incurrerent,
Contraque formicas cibaria tridui
Ferrent, velut fragmentula auri fusilis
Apparuissent.

In penultimo versu aut mendum est, aut defectus: fortasse pro συ legendum σῖτον. Itaq; certe constabit versus:

Καὶ σῖτον ἐπὶ μύρμηκας ἡμερῶν τριῶν.

Extat & apud Platonem lib. De republi. 5. Τί δὲ ἦν ὅσος Θρασύμαχος, χρυσοχοήσοντας, εἰς τοῦδε νῦν ἐνθάδε ἀφῖχθαι, ἀλλ' οὐ λόγων ἀκουσόμενος. id est, Quid autẽ erat tuus Thrasymachus, si auri fusor, ad eos, qui nunc hic sunt, aduenisset, ac non potius rationes auditurus. Aeschines. ἀποφοιτήσας τοίνυν τούτῳ δῆλον ὅτι χρυσοχοεῖν ἐμάνθανεν, ἀλλ' οὐ τὸ προκείμενον αὐτῷ πράττειν ἢ πάσχειν. id est, Cum hinc se subduxerit, perspicuum est quod aurũ fundere didicit, potius quàm id facere pative, quod ipsi propositum erat. Parœmia conueniet, vbi quis ingentes spes animo concepit, sed discedit frustratus. Quod fere solet accidere iis, qui suo sumptu mittunt, qui terras peruestigent incognitas, aut qui fornaces alchimisticas omnia sua profundũt.

Seiuncta sunt Merrhæ ac Siloam fluenta.

Χωρὶς τὰ Μέρρας καὶ Σιλωὰν ῥεύματα. id est, Seiuncta sunt Merrhæ, ac Siloam flumina. De longo interuallo dissitis inter sese. Veluti si quis dicat, inter amicum & adulatorem plurimum interesse. Finitimum illi, χωρὶς τὰ τῶν Μυσῶν καὶ Φρυγῶν, id est, Separatæ sunt possessiones Mysorum & Phrygum. Apparet neotriticum esse prouerbium.

τουδό-

Ψολόπυγα.

Ψολόπυγα οἷον τὰ σά. De minis, ac terriculis inanibus: aut cum ostenditur arte periculum, cum re nullum sit periculum. Translatum à militari astutia, qua fit, vt ad territandos hostes noctu diuersis locis ignes incendant, vt ingens exercitus esse credatur. Eos ignes adsimulatos, ψολόπυγα vocant. Non habebit prouerbii gratiam, nisi transferas ad eos, qui fumis verborum territare student aliquem, aut in fraudē illicere. Sic enim interdum falluntur & nautæ.

Psyra Bacchum.

Ψύρα τὸν διόνυσον, id est, Psyra Bacchum, Stephanus & Suidas citant è Cratino: ψύρα τὸν διόνυσον ἄγοντες. idest, In Psyra Bacchum ducentes. Rursum: ἐν νεμέσει, ψύρα τε τὴν σπάρτην ἄγεις. id est, Et in Psyra Spartam ducis. Annotatum est & ab Hermolao Barbaro. Dictatum adagium, vbi vinum appositum in conuiuio nemo gustat: aut de sordido apparatu. Psyra pusilla quæpiam insula est haud procul à Chio, in qua vinum non prouenit. Meminit & Strabo lib. 14. Hanc Homerus Odysseæ γ. ψυρίην appellat. In Græcorum commentariis reperitur scriptum aliquoties ψυρᾶ finali circumflexo, sed mendose, ni fallimur.

Caput vacuum cerebro.

Ὢ οἵα κεφαλὴ, καὶ ἐγκέφαλον οὐκ ἔχει, id est, O quale caput & cerebrum nō habet. De his, qui corporis specie præcellunt, ingenio carentes. Natum ex Apologo, qui circumfertur inter Aesopicos. Vulgo quoque vecordibus & insipidis aiunt cerebro vacuum esse caput.

Crudelis Bacchus.

Ὠμηστὴς διόνυσος, id est, Crudelis Bacchus. Baccho quondam viuos homines sacrificari mos erat. Vnde in crudeles conuenit: siue quod tumulentia reddat feroces, & immites.

Hoc calceamentum consuit Histiæus, Aristagoras induit.

Τοῦτο ὑπόδημα ἔρραψε μὲν ἱστιαῖος, ὑπεδύσατο δὲ ἀρισταγόρας, id est, Hoc calciamentum. Histiæus quidem consuit, ceterum Aristogaras induit. Diogenianus admonet dici solitum in eos, qui callide sua malefacta in alios reiiciunt. Adagium natum est ex huiusmodi historia. Histiæus quispiam patria Samius, Dario amicus, ab eodem in Persidem missus est, illic diutius commorāti incessit patriæ reuisendæ desiderium. Verum cum à Rege commeatum impetrare non posset, scribit ad Aristagoram ex fratre nepotem, vt Iones ad defectionem sollicitaret, videlicet vt hac occasione dimitteretur. Excogitauit autem nouum litterarum transmittendarum genus, cuius meminit & Aulus Gellius Noctium Atticarū lib. 17. cap. 9. Seruo cuidam spectatæ fidei, diu oculos ægros habenti, capillum ex omni capite, tamquam medendi caussa deradit, caputque eius leue litterarum formis compingit. His litteris, quæ voluerat, scripsit. Hominem postea quo ad capillus adolescet, domi continet. Renatis pilis, ad Aristagoram mittit. Et cum ad eum veneris, inquit, mādasse me dicito, vt caput tuum, sicut nuper egomet feci, deradat. Seruus vt impetratū erat, ad Aristagoram venit, mandatum domini adfert. Is non esse frustra ratus, capite deraso litteras legit, ac mēte Histiæi cognita, totam ferme Ioniam ad defectionem traxit. Darius postea quam hęc cognouisset, desciuisset Iones, Histiæum in cōsilium adhibet, quem potissimum in Asiam mittere oporteat ad res componendas. Is persuadet vt sese mittat, vtpote idoneum ad sarciendam defectionem Ionum. Itaque posteaquam in Asiam deuenisset, iamque in suspicionem venisset Sardium prȩfecto, tamquā auctor huius motus fuisset, hoc audiuit ab eodem: οὕτω τοι ἱστιαῖε ἔχει κατὰ ταῦτα τὰ πρήγματα, τοῦτο τὸ ὑπόδημα ἔρραψας μὲν σὺ, ὑπεδύσατο δὲ ὁ ἀρισταγόρης. id est, Sic hæ res habent Histiæe. Tu quidem calceum hunc consuisti, ceterum Aristagoras induit. Meminit & Herodotus quinto & sexto libro, in hunc modum efferens quemadmodum retulimus. Significabat autem eius consilii primum fontem & auctorem fuisse Histiæum, administratorem Aristagoram. Ea vox deinde, vt fit, vulgo cognita commenti nouitate, in populi fabulam abiit. Videtur magis conuenire, quoties in astutis & improbis consiliis alteri alter auxilio, est mutuaq; opera sese iuuant. Nam dare consilium, est tāquam calceum consuere: vti consilio & exequi, est velut induere calciamentum.

Quæ non posuisti, ne tollas.

Α᾽ μὴ κατέθου, μὴ ἀνέλῃ, id est, Quæ non deposuisti, ne sustollas. Citatur à Platone libro De legibus vndecimo, tamquam ex poeta quopiam. Laertius refert inter Solonis leges, sentiens, opinamur, de terminis agrorum nō mouendis, quos maiores fixissent. Conuenit in furaces, & in eos, qui repetunt quod non crediderunt: item qui sibi postulant acceptum ferri, quod non præstiterūt.

Bulbos quærit.

Βολβοὺς ζητεῖ, id est, Bulbos queris. Iocus prouerbialis in eos, qui iuxta Persium:

Obstipo capite defigunt lumina terræ.

Plutarchus in Symposiacis: καὶ γὰρ ὁ γελώμενος οὗτοσὶ, καὶ παροιμιώδης ἔφη, βολβὸς οὐ μικρότητι διαφεύγει τὸν κεραυνὸν, ἀλλ᾽ ἔχων δύναμιν ἀντιπαθῆ, καθάπερ ἡ συκῆ καὶ τὸ δέρμα τῆς φώκης, id est, Etenim ridiculus iste, inquit, & prouerbio obnoxius bulbus, haud ideo fulmē effugit, quod pusillus sit, sed quod vim habeat contrariam fulmini, quemadmodū & ficus arbor, & vituli marini pellis. Porro risus prouerbialis, de quo meminit Plutarchus, sumptus est, ex Aristophanis Nebulis, vbi Strepsiades Socratis ingrediens scholam, admiratur discipulos Socratis prono capite terram spectantes. Respondentique cuipiam:

Ζητοῦσιν οὗτοι τὰ κατὰ γῆς βολβοὺς ἄρα
Ζητοῦσι, μὴ νῦν τοῦτό γε φροντίζετε,
Εγὼ γὰρ οἶδ᾽ ἵν᾽ εἰσὶ μεγάλοι καὶ καλοὶ id est,

Quærūt habet quæ terra Strapsiades. Bulbos scilicet
Quærunt, rei sed cura ne quid istius
Vos angat, ego enim noui vbi sint magni & boni.

Quod si quis malit referre ad id, quod est apud eundem poetā in Pluto, ταὐτὸν θύμον φαγόντες, i. Qui easdē mecum cæpas edistis, equidem haud magnopere repugnarim. Significat autem tenues amicos, quique, vt ait Terentius, paupertatem vna tulerunt grauem. Persius item Satyra quarta, de sordido & impendio tenaci, parcoque:

Hoc bene sit, tunicatum cum sale mordēs
Cæpe, & farratam pueris plaudentibus ollam.

Extat apud eundem Aristophanem in Concionatricibus & alius de bulbo iocus huiusmodi, καταφαγὼν βολβῶν χύτραν. i. Qui deuorauit bulborum ollam. Verba sunt aniculæ ad iuuenem detrectantem coitum, qd vnus duabus par esse non posset, καλῶς, inquit, ἐπειδ᾽ ἂν καταφάγῃς βολβῶν χύτραν. Nam bulbos iritare Venerem, testatur & Martialis:

Nil aliud bulbis, quam satur esse potes.

Et Columella in carmine:

Iam Megaris veniant genitalia semina bulbi.

Sunt autē multæ bulbi species, sed omnes, inquit Dioscorides libro 2. habent acrimoniam, & calore Venerem stimulant, quemadmodum eruca: de qua Columella:

Excitet vt Veneri tardos eruca maritos.

Suidas duo de cæpis adagia refert, κρόμμυα ἐσθίειν, i. Cæpas edere: & κρομμύων ὀσφραίνεσθαι, id est, Cæpas odorari, quæ suo reddidimus loco.

Exacta via viaticum quærere.

Seneca in libello De moribus: Quid inſtultius est, quàm quod dici solet, via deficiente, viaticum quærere, aut augere? Quadrat in senes auaros. Laborat enim ea ætas plerumque hoc vitio: vt quo minus superest vitę, hoc magis fit de victu sollicita. Cōtra iuuentus huius studii vel maxime negligēs est. M. Tull. in Catone Maiore: Auaritia vero senilis quid sibi velit, non intelligo. Potest enim quidquā esse absurdius quàm quo minus viæ restat, eo plus viatici quærere?

Omissa hypera, pedem insequeris.

Αφεὶς τὴν ὑπέραν, τὸν πόδα διώκει, i. Omissa hypera, pedē sectatur. Conuenit, vbi quis omissis his quæ magis ad rem attinebant, leuicula quępiam curat. Hyperę nautici funes sunt, quibus antennarum cornua traducuntur. Pedem autem vocant imam claui partem. Verum hyperarum maximus vsus in nauigando. Suidas adagium citat ex Hyperide. Item qui scripsit scholia in Demosthenem, ex lib. περὶ ταρίχους primo.

Becceselenus.

Βεκκεσέληνος, prouerbio dicebatur stupidus ac delirus, syderatus, aut admodum senex. Beccus Phrygum antiquissima lingua panem significat, auctore Herodoto libro 2. σελήνη lunam. Vnde Arcades, qui volunt morta-

mortalium omnium antiquissimi videri, προσέληνοι dicũtur, tamquam antiquiores ipsa luna. Quod notat Apollonius lib. Argonauticon 4.

Ἀρκάδες οἳ καὶ πρόσθεν σεληναίης ὑδέονται.

Psammichus autem rex, hoc argumento deprehendit, Phrygios omnium antiquissimos fuisse, quod pueri qui nullam vocem hominis audierãt, Bacchum sonarent. Suidas hocloco iocans, negat mirũ videri debere, si caprarum vocẽ imitati sunt, qui fuerunt à capra nutriti. Nam id asserit Herodotus. Vtitur Plutarchus lib. 1. De vitis Philosophorum: καὶ γὰρ πλάτων ὁ μεγαλόφωνος εἰπών, ὁ θεὸς ἔπλασε τὸν κόσμον πρὸς ἑαυτοῦ ὑπόδειγμα, ὄζει λήρου βεκκεσελήνου, κατὰ γε τοὺς τῆς ἀρχαίας κωμῳδίας ποιητάς. i. Etenim Plato vocalis cum ait, deus condidit mundum ad suam ipsius imaginem, olet delirationem Beccéselenam, quemadmodum loquuntur veteris comœdiæ scriptores. Sumptum est prouerbium ex Aristophanis Nebulis:

Καὶ πῶς ὦ μωρὲ σὺ καὶ κρονίων ὄζων καὶ βεκκεσέληνε. id est,

Et quo pacto stolide tu, & Saturnia olẽs,
& Beccéselene.

Quo loco complura super hac dictione referunt ab interprete, si quis forte requirit.

Imperitus anaxyride indutus omnibus id ostentat.

Ἀμαθὴς ἀναξυρίδα περιθέμενος, πᾶσι ταύτην ἐνδύνει, id est, Imperitus subligaculum siue brachas indutus passim eas ostẽdit. In eum congruit, qui propter insolentiam, etiam ineptissimis rebus effertur. Nam rerum imperitis quidquid peregrinũ ac nouum est, videtur elegans. Eruditi quidam putant Anaxyridem Græcis dici quas Latini vocant brachas, siue feminalia, quæ tegebant mediam corporis partem vna cum feminibus. Brachæ igitur Barbaricæ vestis genus erat, sed præcipue Gallorum quorundam. Vnde & Gallia Brachata dicta est. Anaxyridẽ vero & Persis in vsu fuisse declarat Strabo. Vidimus & Venetiæ patritios iuuenes si quando peregrinantur, gaudere Gallicis subuculis, absque veste superiore, quod idẽ domi non faciunt. Quadrabit & in eos, qui sibi videntur aliquid, quod Gallice loquantur inter Germanos, aut q̃ vocibus obsoletis, obscuris aut peregrinis venditant sese.

Subolet hoc ab Apostolio additum ex huius ætatis adagiis.

Mineruæ suffragium.

Ἀθηνᾶς ψῆφος, id est, Mineruæ suffragium. De exacto iudicio: contrariũ illi, ὗς ἔκρινεν, id est, Sus iudicauit. Sed lepidius fiet, si per ironiam efferatur in stupidum, & nullius iudicii hominem.

Per parietem loqui.

Διὰ τοίχου λαλεῖν, id est, Per parietem loqui. Dicitur qui ridicule quid facit. Siue quod obstãte pariete neuter alterum audit, siue quod ad eum modum colloquuntur amãtes: vt testatur Ouidius de Pyramo, & Thysbe.

Interuallo perit fames, & optime perditur.

Διὰ μέσου καὶ λιμὸς ἔρρει καὶ κάλλιστ᾽ ἀπολλυται, id est, Intercapedine optime perit fames. Mora multis rebus adfert remediũ, & maxime iracundiæ. Inuenitur etiam hoc interpretamentum, vt sit sensus: Extincto famelico, fames item pereat necessum est.

Statuam faucibus colas.

Ἀνδριάντα γαργαλίζεις, id est, Statuam colas gutture. De re maiorem in modum absurda, quæq̃ue fieri nullo pacto possit. Veluti si quis hominẽ præpotentem & inuictum frustra conetur opprimere. Nec enim liquescit statua.

Amens longus.

Ἄνους ὁ μακρός, id est, Amens qui longus, hoc est, quod vulgo dictitant, prælongis mẽtem deesse, pusillis nimium adesse animorum. Sumptum videtur ex Sophocle, apud quẽ hi versus sunt in Aiace flagellifero:

Οὐ γὰρ οἱ πλατεῖς,
Οὐδ᾽ εὐρώωτοι φῶτες ἀσφαλέστατοι,
Ἀλλ᾽ οἱ φρονοῦντες εὖ. id est,
Non enim his,
Qui porriguntur mole vasta corporis,
Latoq́; tergo, niti oportere maxime
Verum mage illis, qui valent prudentia.

Videtur in eadẽ ferme sententia fuisse Homerus. Tydeum fingens corpore pusillo, ceterum strenuum. Sic enim ait Iliados E.

Τυδεύς τοι μικρὸς μὲν ἔην δέμας, ἀλλὰ μαχητής. id est,
Strenuus in pugna Tydeus, sed corpore paruus.

Idem habetur in obsceno carmine:

Vtilior

Vtilior Tydeus, qui, si quid credis Homero,
Ingenio pugnax, corpore paruus erat.
Et apud Statium:
Maior in exiguo regnabat corpore virt⁹.

Antiopæ luctus.

Ἀντιόπης θρῆνος, id est, Antiopæ luctus. Dici consueuit, vbi quis immerens calamitatibus affligitur, deinde malis eximitur. Natum adagium ab Antiopæ fabula, quę Nyctei filia fuisse narratur. Ea cum esset à ciue quodam vitiata, pater grauius irascens, ad fratrem Lycum mittit, vt de ea suppliciū sumeret. At ille, quod vterum ferre videret, misertus, pepercerat. Itaque peperit Zethum & Amphionem, quos ille in montem abiecit. Erat autem huic vxor nomine Dirce, quę simul atque sensit virum suū Lycum Antiopę captum amore, puellam in montem abductam tauri ceruicibus adligat, suspensis à cornibus tedis ardentibus, parans illam hoc extitii genere conficere. Verum ad vociferationem Antiopę cōcursum est, cum à vicinis rusticis, tum ab Amphione Zethoq; qui matrem agnitam eripiunt, à Dirce pœnas sumunt.

Fuge procul à viro maiore.

Ἀλῦ ἀπὸ μείζονος ἀνδρός. id est,
Qui te fortior est, hūc tu vitare memēto.
Caue à commertio potentium: habe commertium cum ęqualibus. Etenim optimatum familiaritas, aut seruum facit & turpem: aut si nescias adulari, periculis obiicit. Cum paribus vt multo suauior, ita tutior etiam vita est. Pindarus in Nemeis: εἴδει δ' ἑκάτερ, χαλεπὰ δ' ἔρις ἀνθρώποις ὁμιλεῖν κρεσσόνων. id est, Caue certamen congredi cum hominibus potentioribus. Congruit cum eo, quod alibi dictum est: Procul à Ioue, & fulmine. Et illo: Longę regum manus. Herodotus in Vrania: καὶ γὰρ δύναμις ὑπὲρ ἄνθρωπον ἡ βασιλῆος ἐςὶ καὶ χεὶρ ὑπερμήκης, id est, Etenim potentia regis supra hominem est, & manus pręlonga.

Absque baculo ne ingredior.

Ἄνευ ξύλου μὴ βάδιζε, id est, Absque ligno ne ingrediare. Inermis ne sis: verum semper ad manum sit, quo depellas, si quis forte quærat lędere. Natum aiunt à Cleomene quodam Atheniensium duce. Is cum esset in insaniam versus, quod omnibus haberetur exosus, baculum gestans, obambulare consueuit, quo propulsaret impetentes.

Anus cothonissat.

Γρᾶες κωθωνιζόμεναι, id est, Anus cothonizantes. De vetulis indecore lasciuientibus. κώθων enim temulentum significat: inde fictum verbum κωθωνίζειν. Atheneus lib. vndecimo variis auctoribus cothonem esse ostendit poculi genus, vnde dicatur κωθωνίζεσθαι, pro inebriari, & κωθωνισμὸς ipsa temulentia. Et Hesychius admonet, Gręcis hominem temulentum appellari cothonē, quemadmodum Latini lagœnam vocant aut vtrem. Horatius in Odis, in anum vxorem pauperis Ibyci:
Te lanæ prope nobilem
Tonsæ Luceriam, non citharæ decent,
Nec flos purpureus rosæ,
Nec poti vetulam fece tenus cadi.
De anu saltante dictum est alias.

Nudo capite.

Γυμνῇ κεφαλῇ, id est, Nudo capite facere quæpiam dicuntur, qui palam, ac citra pudorem omnem faciunt. Qui rem pudendam faciebant, iis mos erat cētonibus caput operire. Plautus in Captiui duo: Ipsi de foro tam aperto capite ad lenones eunt, quàm in tribu aperto capite sontes condemnant reos. Neq; refert vtrum hic aperto, an operto legas per ironiam: nam sensus idē vtriusque lectionis. Vsus est hoc prouerbii titulo & Cyrillus, interpretans Ioannis Euāgelium, & diuus Chrysostomus in Encomio Babylę martyris. Tegit & Socrates faciem apud Platonem in Phædro dicturus vituperationem amoris.

In re mala, animo si bono vtare, adiuuat.

MERETVR omnino Plautinus ille senarius ex Captiuis duobus, vt inter adagia recenseatur:
In re mala, animo si bono vtare, adiuuat.
Fortiter ferendo vincitur malum, quod euitari non potest. Eandem sententiam paullo secus explicat in Pseudolo:
Bonus animus in re mala dimidium est mali.

Mulieris

Mulieris oculus.

Γυναικὸς ὄμμα τοῖς ἀκμάζουσιν βέλος, id est,
Mulieris oculus spiculum iuuenibus est.
Et Virgilius:
Vtrique videndo
Femina. Idem:
Vt vidi, vt perii, vt me malus abstulit error.

Illud alias recensuimus, ἐκ τοῦ ὁρᾶν γίγνεται τὸ ἐρᾶν, id est, Ex aspectu nascitur amor.

Decempes vmbra.

Δεκάπους σκιά ἐστι, id est, Decempes vmbra est, id est, cenandi tempus. Veteres vmbris notabant horas diei. Lucianus in Gallo: Συνεχὲς ἐπισκοπῶν ὁπόσαπουν τὸ στοιχεῖον εἴη. id est, Assiduè obseruãs quot pedes haberet linea. Olim qui vocabant ad cenam, designabant ad quam vmbram solarii vellent adesse conuiuas. Itidem qui vocabantur ne venirent ante tempus, rogabant, ad quotam lineam esset veniendum. Porro vmbra decem pedum erat gratissima parasitis, cœnæ spem faciens, quemadmodũ & fumus largior exiliens è culina. Huius adagii vsum nullum videmus, nisi si quis significare volens hominem vehementer edacem, dicat illi magnopere placere vmbram decempedem. Aut nihil agere quempiam nisi obseruare vmbram decempedem: quomodo vtitur Aristophanes in Concionatricibus:

Σοὶ δὲ μελήσει
Ὅταν ᾖ δεκάπουν τὸ στοιχεῖον
Λιπαρῶς χωρεῖν ἐπὶ δεῖπνον. id est,
Verum hoc fuerit tibi curæ,
Vbi facta sit vmbra decempes,
Ad lautam adcurrere cenam.

Ammianus lib. 23. tradit, apud Persas nullam horam prçscriptam sumendi cibũ præterquam regibus, sed suum cuiq; ventrem solarium esse: & apud Plautum, si satis cõmeminimus, parasitus quispiam destomachatur in eos, qui horologiorum vsum cõmenti sunt, cum venter sit optimum horologium. Adagium refertur à Suida.

Diagoras Melius.

Διαγόρας ὁ μήλιος, id est, Diagoras Melius. In sceleratum ac fœdifragum & impium. Hic capta Melo vixit, & Atheniensium sacrorũ mysteria vsque adeo contempsit, vt complures auerterit à religione, deterrueritq; ne iam vellent initiari. Præterea arcana illa mysteria, quæ nefas est prophanis edere, ille impius in vulgus extulit, modis omnibus irridens. Quas ob res ab Atheniensibus proscriptus est, eamq́ue proscriptionem palam in ęrea columna posuerũt, addito pręmii loco talento, si quis hominem occidisset: si quis viuum adduxisset, duobus. Meminit huius Aristophanes in Auibus:

Ἢν ἀποκτείνῃ τις ὑμῶν Διαγόραν τὸν μήλιον,
Λαμβάνειν τάλαντον, ἤν τε τῶν τυράννων τίς τινα
Τῶν τεθνηκότων ἀποκτείνῃ, id est,
Si quis è vobis Diagoram Melium interfecerit,
Præmium feret talentum, siq; quis quem è mortuis
Interemerit tyrannis.

Sexdecim pedibus superauit.

HAVDQVAQVAM alienum est à prouerbiali figura, quod in Pericle scripsit Aristides, nempe Periclem oratorem reliquos in dicendo sexdecim præterisse pedibus, λέγων, inquit, ὡς ἑκκαίδεκα μὲν ποδῶν ᾖρε τοὺς ῥήτορας ἐν τοῖς λόγοις, μόνῳ δὲ πειθώ τις ἐπεκάθιζεν ἐν τοῖς χείλεσι, πάντα δὲ εἶναι φλυαρίαν πρὸς ἐκεῖνον. id est, Dicens illum sexdecim pedibus vicisse Rhetores dicendo, atque in vnius illius labiis insedisse suadelam quãdam. Cetera vero omnia nugas præ hoc fuisse. Itaque sexdecim pedibus pro maximo interuallo dixit. Sumpta metaphora à stadiis cursorum. Locus autem hic de Pericle est apud Eupolim comicum, in comœdia cui titulus: Δῆμοι,

Κράτιστος οὗτος ἐγένετ' ἀνθρώπων λέγειν,
Ὁπότε παρέλθοι ὥσπερ οἱ ἀγαθοὶ δρομεῖς
Ἑκκαίδεκα ποδῶν ᾖρε λέγων τοὺς ῥήτορας.
Ταχὺς λέγειν μὲν, πρὸς δὲ αὐτοῦ τῷ τάχει,
Πειθώ τις ἐπεκάθιζεν ἐν τοῖς χείλεσιν. id est,
Hic inter homines plurimũ vnus polluit
Dicendo, quoties præteribat, vti bonus
Agilisque cursor, sexdecim spatio pedum
Linquebat à se ceteros iam rhetores.
Sermone celer erat, celeritati aderat huic
Suadela quædam illius insidens labris.

Hos versus & Aristopha. adducit in Acharnensibus ex Demis Eupolis adiunctis his duobus.

Οὕτως ἐκήλει, καὶ μόνος τῶν ῥητόρων,
Τὸ κέντρον ἐγκατέλιπε τοῖς ἀκροωμένοις, id est,

Adeo mouebat, atque solus rhetorũm,
Aculeum in animis liquit audientium.

M. Tull. in Bruto: Quam deam, inquit, in Periclis labris scripsit Eupolis sessitauisse. Huius immodicam eloquentiam idem taxauit in eadem comœdia:

Ἐντεῦθεν ὀργῇ περικλέης ὁ ὀλύμπιος
Ἀστράπτ', ἐβρόντα, ξυνεκύκα τὴν ἑλλάδα. i.
Pericles at indignatus hinc Olympius
Tonat, coruscat, miscet omnem Græciã.

Porro quod ad suadelam attinet, id imitatus Ennius apud Ciceronẽ in Catone Maiore, M. Cethegum Suadæ medullã dixit. Ab huius prouerbii forma non discrepat illud Aristophanis: ἐκ τῶν νεφελῶν,

Τῶν ἑλλήνων εἶναι λέγειν ἑκατὸν σταδίοισιν ἄριστον. id est,
Vt Graiorum dicar gentem stadiis præcedere centum.

Lepidius etiam erit, si pro pedibus parasangas dixeris.

Saxum volutum non obducitur musco.

Λίθος κυλινδόμενος τὸ φῦκος οὐ ποιεῖ. id est,
Musco lapis volutus haud obducitur.

Qui non potest eodem in loco consistere, raro fit, vt ditescat. Id totidem pæne verbis et hodie dicunt. Simile illud Fabii: Planta, quæ sæpius transfertur, non coalescit.

Lityersam cantionem canis.

Λιτυέρσαν ᾠδὴν ᾄδεις, id est, Lityersam cantionem canis. Lityerses nothus erat Midæ Regis. Hic cum ageret in Celęnis, exceptos eos, qui aduenissent, compellebat, vt secum meterent, deinde præfectis capitibus, reliquum corpus manipulis inuoluebat. Idem instituit, vt in honorẽ Midę thericos, id est, æstiuus, aut messorius hymnus caneretur, vnde ductum prouerbium, vt qui non ex animo canerent, aut qui coacti canerent, hi Lityersam cantionem canere dicerentur. Menander in Chalcedonio:

Ἄδοντα λιτυέρσην ἀπ' ἀρίστου τέως.

Meminit huius fabulæ Iulius Pollux lib. de rerum vocabulis 4. capite περὶ ᾀσμάτων ἐθνικῶν. Sed hoc nouat, Lityersam loris cædere solitum, quos metendo vicisset, sed cũ aliquando incidisset in messorem se robustiorem, ab eo trucidatum fuisse. Quosdam autem auctores esse, Herculis manu periisse. Proinde cantionem eam ad patris desiderium leniendum fuisse repertam. Lityersæ meminit, & Theocritus.

Lydum in planiciem prouocas.

Λυδὸν εἰς πεδίον προκαλεῖς, id est, Lydum in campum prouocas. In eum competit, qui lacessit iamdudũ ad id propensum, ac promptum. Notati sunt Lydi, quod ad bellum capessendum æquo propensiores essent. Herodotus lib. 1. docet Lydos equitatu valuisse. Proinde Crœsus optat Iones equitatu venire oppugnatum Lydos. Finitimum ei, qđ alibi recensuimus: τὸν ἵππον εἰς πεδίον.

Sublata lucerna, nihil interest inter mulieres.

Λύχνου ἀρθέντος γυνὴ πᾶσα ἡ αὐτή. id est, Lucerna sublata, nihil discriminis inter mulieres. Sentit Adagium, nullam mulierem non esse impudicam, si detur facultas sine teste peccandi. Recenset Apostolius, & vsurpatur à Plutarcho in Pręceptis cõnubialib⁹.

Lysistrati diuitias habes.

Λυσιστράτου πλοῦτον πλουτεῖς, id est, Lysistrati diuitiis diues es. Prouerbialis ironia de magnopere tenuibus. A Lysistrato quodã tractum, extremæ paupertatis homine.

Exspecta bos aliquando herbam.

Μένε βοῦς ποτὲ βοτάνην, id est, Exspecta bos olim herbam. Dicendum vbi quid sero contingit. Laborat enim bos in agricolando, sed aliquando gustatura herbam enatam. Finitimum illi:

Et adhuc tua messis in herba est.

Exspecta anus.

Μένε γραῦ, ἐμὸν σε παῖδα φιλήσοντα, id est, Exspecta anus meum filium, te suauiaturum. Nam priusquam adolescat puer, illa decesserit. Confine superiori, cum sera spes ostẽditur.

Magnus versator in re pusilla.

Μέγας κυλικτὴς ἐν μικρῷ γε πράγματι, id est,
Versator ingens in negotio leui.

Nam addita coniunctiuncula constabit versus. Quadrat in eos, qui arte parum honesta sibi diuitias parant. Natum ab Eudamidæ apophthegmate. Is erat Archidami filius, frater Agidis. Cum musicus quidam feliciter videretur cecinisse, quispiam ex iis, qui aderant, rogabat Eudamidam, quid de

de eo sentiret: respondit: μέγας κηλητὰς ἐν μικρῷ πράγματι, id est, Magnus delinitor in re parua, quod existimaret operosam esse scientiam, sed nihil adferentem vtilitatis. Recensetur à parœmiographis. Refertur & à Plutarcho in Laconicis, nisi quod illic legitur, κηλητῆς, quod oratorum sit delinere ac mouere affectus. Huic non dissimile est quod Musonius ait apud Aul. Gell. lib. 5. c. 1. in eos, qui modulatu vocum, ac lenociniis verborum excitant inanem applausum auditorum: Scito, inquit, illic non philosophum loqui, sed tibicinem canere.

Surdaster cum surdastro litigabat.

Δύσκωφος δυσκώφῳ ἐκρίνετο, ὁ δὲ κριτὴς ἦν κωφότερος, id est, Surdaster cum surdastro litigabat. Iudex autem erat vtroq; surdior, cum res agitur inter vndequaq; ridiculos ac stultos. Extat in hanc sententiam epigramma Græcum Nicarchi:

Δυσκώφῳ δύσκωφος ἐκρίνετο, καὶ πολὺ μᾶλλον
Ἦν ὁ κριτὴς τούτων τῶν δυοκωφότερος,
Ὧς ὁ μὲν ἀντέλεγεν, τὸ ἐνοίκιον αὐτὸν ὀφείλειν
Μηνῶν πενθ', ὁ δ' ἔφη, νυκτὸς ἀλήλεκέναι.
Ἐμβλέψας δ' αὐτοῖς ὁ κριτὴς λέγει. ἐς τί μάχεσθαι,
Μήτηρ ἐσθ' ὑμῖν, ἀμφότεροι τρέφετε.

Id Thomas Morus olim adolescens, scite vertit hunc in modum:

Lis agitur, surdusq; reus, surd⁹ fuit actor,
Ipse tamen iudex, surdus vtroq; magis.
Pro ędibus hic petit ęs, quinto iam mense peracto.
Ille refert, tota nocte mihi acta mola est.
Aspicit hos iudex, & quid contenditis? inquit,
An non vtrique est mater? vtrique alite.

Docui te vrinandi artem.

Ἐδίδαξα σε κυβιστᾶν, καὶ σὺ βυθίσαι με ζητεῖς, id est, Docui te vrinandi artem, & tu me vis demergere. In eos quadrat, qui benefacta malefactis retaliant, & beneficium acceptũ in eius ipsius vertunt perniciem, à quo acceperunt. Sapit fecem.

Pro eleganti medico malus poeta.

Ἀντὶ χαρίεντος ἰατροῦ, κακὸς ποιητὴς καλεῖσθαι ἐπιθυμεῖς, id est, Pro venusto medico malus poeta dici cupis. In eum dici solitum, qui non contentus artis suę professione, in qua locum mediocrem obtinebat, pergit aliena profiteri, in quibus non perinde sit exercitatus, nec parem proinde gloriam reportaturus. Periander quispiam non incelebri fama medicus, & eius artis vel cum primis doctus, ad poetices studium deflexit, & ineptos quosdam versiculos scribere cœpit. Hinc vulgaris ioc⁹ increbruit. Plutarchus in Apophthegmatis Laconicis tribuit hoc dictum Archidamo Agesilai filio.

A remo ad tribunal.

Ἀπὸ κώπης ἐς τὸ βῆμα, id est, A remo ad tribunal. Dici solitum, vbi quis repẽte ab infima cõditione prouehitur ad honesti muneris administrationem. Taxat Demadem oratorẽ Syrianus Hermogenis interpres, qui citra cognitionem artis, statim ad agẽdas caussas irruperit: ἀπὸ τῆς κώπης ἀνίπτοις τὸ τοῦ λόγου χερσὶν ἐπὶ τὸ βῆμα πηδήσας. i. Qui illotis, vt aiunt, manibus à remo ad tribunal irruit.

In cælum expuis.

Ἐς οὐρανὸν πτύεις, id est, In cælum expuis, i. facis quod in tuum ipsius recidat caput. Aut obloqueris his, qui facile possint lædere. Siquidem qui in cælum expuit, primum videtur cælites ipsos adficere contumelia: deinde fit sępius, vt sputum in ipsius faciẽ recidat. Confine illi: πρὸς κέντρα λακτίζειν, id est, Aduersus stimulum calcitrare.

Vnus deus, & plures amici.

Εἷς θεὸς καὶ πολλοὶ φίλοι, id est, Vnus deus, & plures amici. Prouerbium admonet quãplurimos esse parandos amicos, quòd hi secundũ deum plurimum opitulari possint. Quamquam Hesiodo non probatur πολυφιλία, neque rursum ἀξενία.

Si caseum haberem, non desiderarem obsonium.

Εἰ τυρὸν εἶχον, οὐκ ἂν ἐδεόμην ὄψου, id est, Si caseum haberem, non egerem obsonio. Dicendum, vbi quis minimis vilissimisq; cõtentus est. Refertur apud Plutarchũ in Laconicis, cum Lacon quispiam cauponi dedisset parandũ obsonium, atq; is peteret caseũ, & oleũ, quibus illud cõdiret: Nõ opus, inquit,

inquit Lacon, fuisset mihi obsonio, si caseũ habuissem. Si quis pro caseo malit hoc loco butyrum, cum eo non pugnabimus: videtur enim butyrũ magis congruere oleo.

In antrum haud legitimum, stimulum impingis.

Εἰς τρυμαλιὴν οὐχ ὁσίην τὸ κέντρον ὠθεῖς, idest In foramen haud licitum, stimulum trudis. Dicterium Sotadis in Philadelphum, qui sororem Arsinoen exemplo Iouis vxorem duxerat, quo quidẽ dicto offensus rex, capitis supplicium sumpsit de eo, qui dixerat. Meminit Plutarchus in libello: De liberis educandis.

Quamquam non dixeris, tamen apparet è pelle.

Εἰ μὴ λέγεις, ἀπὸ τοῦ δέρματος φαίνῃ, id est, Etiã si non dicas, pelle prę te fers. Res ipsa redarguit mẽdacem, & oris habitus. Vnde illud Ciceronis: Nisi fingeres, non sic diceres videtur ex apologo natum.

Decipula murem cæpit.

Εἴληφεν ἡ παγὶς τὸν μῦν, id est, Laqueus murũ cæpit. De rectè meritoq; deprehensis, & malo dignis. Quasi dicas: Lupus in foueã incidit, aut aper in casses.

Iisdem è litteris comœdia, ac tragœdia componitur.

Ἐκ τῶν αὐτῶν τραγῳδία γίνεται καὶ κωμῳδία, γραμμάτων, id est, Ex iisdem litteris comœdia, tragœdiaq; componitur. Conuenit in eos, qui eadem de re norunt diuersa fingere. Aut qui eadem opera diuersa possunt.

A fronte præcipitium, à tergo lupi.

Ἔμπροσθεν κρημνὸς, ὄπισθεν λύκοι, id est, A fronte pręcipitium, à tergo lupi. Cum aliquis hinc atque hinc duobus maximis pręmitur malis, vt in vtrumq; inciderit, pereundum sit.

Oscitante vno, deinde oscitat & alter.

Ἑνὸς χανόντος μετέχασιν ἕτερος, id est, Cũ oscitat vnus, statim oscitat & alter. Dicendum quoties exemplo peccati, statim prouocatur aliquis ad simile facinus. Fit autẽ hoc occulta quadam naturæ vi, vt qui viderit oscitantem, cogatur & ipse oscitare. Cuius rei caussam etiam reddere conãtur philosophi. Simili modo transeunt & quidam animorum affectus. Socrates apud Platone in Charmide: καὶ ὁ Κριτίας ἀκούσας ταῦτα, καὶ ἰδών με ἀποροῦντα, ὥσπερ οἱ τοὺς χασμωμένους καταντικρὺ ὁρῶντες ταυτὸν τοῦτο συμπάσχουσιν, κἀκεῖνος ἔδοξέ μοι ὑπ' ἐμοῦ ἀποροῦντος ἀναγκασθῆναι καὶ αὐτὸς ἁλῶναι ὑπὸ ἀπορίας. id est, Hæc vbi audiuit Critias, meque vidisset hęsitãtem, quemadmodum ii, qui ex aduerso vident oscitantes, eodem affectu corripiuntur, itidem & ille mihi visus est mea dubitatione cogi, vt & ipse à dubitatione corriperetur. Oscitantiam autem Latini vocant torporem & indiligentiam. Qui cum ignauis viuit, facile fit illorum similis. Omnes enim procliues sumus à labore ad libidinem, vt ait Comicus. Torpedo piscis suo contactu protinus torpidum reddit. Plato in Menone: δοκεῖς μοι ὁμοιότατος εἶναι ταύτῃ τῇ πλατείᾳ νάρκῃ τῇ θαλαττίᾳ, καὶ γὰρ αὕτη τὸν ἀεὶ πλησιάζοντα καὶ ἁπτόμενον ναρκᾶν ποιεῖ, καὶ σὺ δοκεῖς μοι νῦν ἐμὲ τοιοῦτόν τι πεποιηκέναι ναρκᾶν. id est, Videris mihi similimus esse isti latæ torpedini marinæ. Nam hæc quoq; semper eum, qui accedit, ac tangit, torpidum reddit. Et tu videris mihi quoque tale quiddã fecisse, vt torpeam.

Inter cæcos regnat Strabo.

Ἐν τοῖς τόποις τῶν τυφλῶν λάμων βασιλεύει, i. In regione cæcorũ rex est luscus. Inter indoctos, qui semidoctus est, doctissimus habetur. Inter mendicos, qui paullulũ habet nummorũ, Crœsus est. Sapit vulgi fecem.

In area latitas.

Ἐν ἅλῳ δρασκάζεις, id est, In area occultaris. De eo, qui in eo versatur negotio, vt, non possit non esse conspicuus. Aut qui sic latitat, vt à nemine tamen non conspiciatur. Nam in area nullæ latebræ.

Cum licet fugere, ne quære litem.

Ἐξὸν φυγεῖν μὴ ζήτει δίκην, id est, Cum fugiendi potestas est, ne quære litem. Ab Alcibiadis apopthegmate natum. Is cum è Sicilia citaretur ab Atheniensibus, vt criminibus responderet, abdidit sese, negans litigãdum esse, si quo modo liceret effugere. Subiicientibus aliis, Non igitur confidis patrię de te iudicaturæ. Imo, inquit, ne matri quidem crediderim. Metuerem enim ne

foris

foris imprudens albi calculi loco nigrum immitteret. Alcibiadis sententiæ subscribe ret, quisquis litium expertus est. Græcis vnico verbo dicuntur φυγοδικεῖν, qui litem detrectant.

In tergore bouis desedit.

Ἐπὶ βύρσης ἐκαθέζετο, id est, In tergore bouis desedit, id est, supplex implorat auxilia. Natum adagium à cõsuetudine vernacula Scythis, quemadmodum testatur Lucianus in Taxaride. Nam apud hos si quis forte læsus esset, neque suppeteret vlciscendi facultas, immolato boue carnes minutim sectas coquebat, ipse in tergore humi strato sedebat, manibus in tergum reductis. Idq; maximum supplicandi genus apud illos habebatur. Accedebat quicumq; vellet opitulari, & carnium portione gustata, dextroque pede tergori imposito, pollicebatur pro viribus auxilio futurum. Atque hoc fœdus apud Scythas sanctissimum habebatur.

Hospites indigenam.

Ἔπηλυς τὸν ἔνοικον, id est, Aduena inquilinũ, subaudiendum, ἐξέβαλεν, id est, eiecit. Vsus fuerit, cum alienæ professionis quispiam alium in propria vincit arte. Quod genus, si theologus in arte grãmatica superet grãmatices professorem. Aut si arrogatus, aut adoptiuus, filium eiiceret è familia, aut miles ascititius eiiceret colonos.

Risus Sardonius.

Σαρδώνιος γέλως, id est, Sardonius risus. De risu ficto, aut amarulento, aut insano denique. Et sensus & origo prouerbii adeo varie tractatur ab auctoribus, vt vereamur, ne risus hic Sardonius non citra risum legatur, tamen accingemur referre quędam. Zenodotus in collectaneis suis Aeschylum citat, q huiusmodi ferme tradiderit in opere de parœmiis, Gentem esse quãdam Carthaginensium coloniam, quæ Sardonem regionem inhabitet, ei morem esse, senes septuagesimum prætergressos annum Saturno sacrificare, ridentes interim, ac mutuo sese complexantes. Nam turpe ducebant, in funere aut eiulatum edere, aut lacrymas profundere. Hinc adsimulatum risum, Sardonium vocari cœptum. Timæus apud eũdem Zenodotum ait, Sardoniis cõsuetudinẽ fuisse, vt filii parentes iam grandęuos iuxta fossam, aut præcipitiũ, in quo sepeliendi forent, collocarent, atq; inde fustibus cædentes, in eam darent præcipites. At illi interim pereuntes ridebant, existimantes eam mortem felicem atque egregiam, quod liberorum impietate interirẽt. Sunt qui dicant, in Sardorum insula herbam nasci quandam, cui Sardoæ cognomẽ sit, Apiastro similem. Eam sapore quidem esse dulcem, verum gustatam, ora hominũ in rictus dolore contrahere, vt veluti ridentes emoriantur. Hoc sensisse videtur Solinus, cumq; hoc Seruius grammaticus enarrans hunc ex Vergiliana Thyrside locum:

Imo ego Sardois videar tibi amarior herbis.

Atque his ferme confinia tradit Lycophronis interpres de risu Sardonio. Seruiũ secutus Latinus Drepanus in Panegyrico, Serenos ergo, inquit, vultus induebamus, & ad illorum vicem, qui degustato Sardorũ graminum succo ferũtur in morte ridere, imitabamur læta mœrẽtes. Neque rursum desunt, qui Sardonium risum cognominatum autumãt, ἀπὸ τοῦ σεσηρέναι τοὺς ὀδόντας, quod dentes aperiat atque renudet, cuiusmodi risus esse solet eorum, qui non ex animo rident. Hinc & iocus ille parasiti Plautini conquerentis, quod suis dictis nullo pacto iuuenes arrisissent, ac non saltem canes fuissent imitati, vt dentes ostenderent. Et Apuleius, Restrictis forte si labellis riseris. Id genus risum descripsit Homer. Iliados O. de Iunone loquens:

- Ἡ δ' ἐγέλασσε
Χείλεσιν, οὐδὲ μέτωπον ἐπ' ὀφρύσι κυανέῃσι
Ἰάνθη. id est,
Illa quidem labiis ridebat, nubila porro
Frons minime renitebat.

Ad id facit qđ scribit Aristophanes ĩ Pace:
Ἠγριωμένοις ἐπ' ἀλλήλοισι καὶ σεσηρότας, i.
Inuicem in se exasperatis osque diducentibus.

A canibus ducta metaphora, quibus hoc iræ indicium est, nudare dentes. Quem morem aiunt equis etiam inesse, si quando parant mordere: vnde vulgo nunc risum huiusmodi, risum equinum vocant. Rursum alii perhibent, apud Sardinios fuisse receptum, vt ex captiuis pulcherrimos quosq;, ac natu maximos, qui septuagesimum excessissent annum Satuano mactarent, ridentes in morte, propterea quòd id forte ac virile

rile videretur. Citatur auctor Clearchus, Carthagine solemnem fuisse morem, vt in magnis votis puerũ Saturni manibus imponerent. Huius statua fingebatur ærea, manibus porrectis. Sub eo fornax erat, ea succendebatur, puer itaque ignis vapore cõtractus ac tortus, ridentis speciem exhibebat. Denique & Simonidem allegat Zenodotus, nouæ fabulę auctorẽ. Ait enim Talũ quempiam æreum virũ priusquam in Cretam perueniret, in Sardiniam accessisse, vbi non paucos mortales neci dedit. Qui cum morientes ringerentur, risus imaginẽ quãdam exhibentes, prouerbio locum fecerũt. Addunt nonnulli, cum è Sardiniis in Cretam transmittere vetaretur: illum in ignẽ desiliisse, quandoquidẽ ærei corporis erat, deinde Saturnios pectori suo admotos necare solitum, Emoriebãtur autem velut in amplexu, ac ridentibus adsimiles, nimirum rictu incendii vi diducto. De hoc Talo ridicula narratur fabula. Aiunt enim hunc à Vulcano ex ære fuisse fabrefactũ, Minoiq; dono missum ad Cretensis insulæ tutelam. Erat autem illi vnica duntaxat vena, eaque à summa ceruice, ad imos vsque talos porrecta. Ter in singulos dies insulam obibat, excubias agens. Itaque & Argo nauem à Colchide cum Iasone redeuntem vetuit in portum Cretensem appellere. Sed à Medea deceptus periit, vt nonnulli dicunt, dato veneno, quod insaniam immitteret: vt aliis placet, cum illa pollicita se illum immortalem redditurum, clauum qui summæ venæ erat adfixus, eduxit, atque ita sanguine totoq; corporis humore defluente periit. Rursum alii tradunt interisse percussum arcu à Pæante circa talum. Dioscorid. libro sexto inter venena prodidit herbæ speciẽ esse quandam, quam quidam ranunculam appellant Latine, Gręci batrachion: eam à regione, in qua copiosius prouenit, Sardoam, siue Sardoniam dicunt: quæ pota siue comesa mentem adimat, labiisque contractis risus speciem præbeat. Atq; inde in hominum vitam sinistri ominis venisse de risu Sardonio prouerbium. Meminit huius herbæ & Pli. lib. 25. circa fi. Strabo lib. Geographiæ 11. scribit in Cambysena, quę flumen Alazonium accolit, aranearum genus quoddam nasci, quod alios ridendo cogat emori, alios flendo desiderio suorum. Quidam addunt de Tarcotella, cuius morsum interitus cũ risu sequatur. Quin & Aristoteles De partibus animaliũ lib. 3. ait, ictu etiam traiecta præcordia, in præliis risum attulisse litteris proditũ esse, idque accidere calore quẽ moueat vulnus. Mortuus est & Zeuxis pictor ridendo, dum sine fine ridet anum à se pictam, & Chrysippus cõspiciens asinum vescentem ficis. M. Tullius Epist. fam. lib. 7. ad Fabium Gallũ: Videris, inquit, mihi vereri, ne si istum habuerimus, rideamus γέλωτα σαρδώνιον: significans futurum, vt si Cæsar rerum potiretur, multis arridere atque applaudere cõgerentur, quæ magnopere displicerent. Lucianus in Asino, σαρδώνιον γελῶντε ἔλεγον. i. Sardonice ridentes aiebant. Risum innuit contumeliosum & subsannantem. Idem alibi: ὁ δάμις δὲ τὸ σαρδώνιον ἐπιγελῶν ἔτι μᾶλλον παρώξυνε, id est, Damis autem Sardonio arridens risu, magis etiam irritauit. In eodem sensu videtur vsurpatum & à Platone lib. De repu. 1. cum scribit Thrasymachũ, quem amarulentum & arrogantem vbiq; facit, Sardonice risisse: Καὶ ὃς ἀκούσας ἀνεκάγχασέ τε μάλα σαρδώνιον καὶ εἶπεν. id est, His ille auditis edito cachinno, valde Sardonice risit, ac dixit Homerus itẽ aliquot locis huius risus mẽtionem facit in Odysseæ υ. narrans quemadmodũ e procis quispiam, puta Ctesippus Vlyssem in ædibus suis habitu specieque mendici sedentem, arrepto e sportula bouis pede petisset, atq; ille capite commodum deflexo declinasset ictum:

Μείδησε δὲ, inquit, θυμῷ
Σαρδάνιον μάλα τοῖον.

Quo loco Eustathius interpres admonet eũ ridere risum Sardonium, qui diductis modo labris rideat, ceterum intus aut ira, aut molestia discruciatur. Veteres enim risum Sardoniũ vocasse, quoties aliquis despectim non solum ridet, sed etiam irridet: dictum autem παρὰ τὸ σεσηρέναι τὰ χείλη, id est, à diducendo labia. Quomodo fere rident, qui apud sese perniciem alicui destinant, quemadmodum Vlysses mox sublaturus è medio procos, idq; iam tũ in animo statuens, risit risum quendam subamarũlentum. Consimilem risum risit apud Hesiodum Iupiter iratus Prometheo propter ignem furto sublatum. Carmen adscripsimus, quod quidem est in 1. lib. operis, cui titulus: ἔργα, καὶ ἡμέραι:

Τὸν δὲ χολωσάμενος προσέφη νεφεληγέρετα Ζεύς.
Ἰαπετιονίδη πάντων πέρι μήδεα εἰδώς
Χαίρεις πῦρ κλέψας, καὶ ἐμὰς φρένας ὑπεροπεύσας.
Σοί τ' αὐτῷ μέγα πῆμα, καὶ ἀνδράσιν ἐσσομένοισι.
Τοῖς δ' ἐγὼ ἀντὶ πυρὸς δώσω κακὸν ᾧ κεν ἅπαντες
Τέρπονται κατὰ θυμὸν ἑὸν, κακὸν ἀμφαγαπῶντες.
Ὣς ἔφατ' ἐκ δ' ἐγέλασσε πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε. id est,

Huic animo infensus, qui nubila colligit, inquit,
Proles Iapeti multo technisq; dolisq;
Inter mortales vnus doctissimus omnes,
Imposuisse mihi gaudes, ignemq; tulisse.
Nempe ingens atroxq; malũ, & tibi, postque futuris,
Quis ego pro rapto igne malũ dabo, quo simul omnes
Gaudebunt, propriumque malum fouisse libebit.
Sic fatus, risitque parens hominumque Deumque.

Risum hunc fatalẽ interpretantur, quoties imminet pernicies à fatis destinata. Cuiusmodi fuit & ille procorum, quem describit Homerus eodem libro, quem paullo ante citauimus, alioq; retulimus loco:

Μνηστῆρσι δὲ παλλὰς ἀθήνη
Ἄσβεστον γέλον ὦρσε, παρέπλαγξεν δὲ νόημα,
Οἱ δ' ἤδη γναθμοῖσι γελοίων ἀλλοτρίοισιν,
Αἱμοφόρυκτα δ' ἐδὴ κρέα ἤσθιον. ὄσσε δ' ἄρα σφέων
Δακρυόφιν πίμπλαντο, γόον δ' ὠΐετο θυμός. i.

Diua procis mouit validum Tritonia risum
Haud compescendum, ac animum stupefecit, at illi
Iã malis sine mente quidem risere alienis,
Carnis frusta & cruda & sanguinolẽta vorantes.
Interea lacrymis implentur lumina, fletum
Sensit & ipse animus.

Opinamur & Sardonium risum accipiendum, quẽ Homerus Iliados H. tribuit Aiaci singulare certamen ineunti:

Τοῖος ἄρ' αἴας ὦρτο πελώριος, ἕρκος ἀχαιῶν
Μειδιόων βλοσυροῖσι προσώπασιν. id est,

Sic ingens Aiax surgebat murus Achiuũ
Terribili ridens vultu.

In vetustissimis quibusdam in Hesiodum commentariis epigramma reperitur, quo prouerbium de risu Sardonio non inelegãter explicatur, id est, huiusmodi:

Σαρδὼ τις ἐστὶ νῆσος ἰβηροτρόφος,
Ἐν ᾗ βοτάνη φθαρτικὴ γῆς ἐκτρέχει
Σελινοειδὴς σαρδάνη κεκλημένη.
Βεβρωμένη δὲ τοῖς ἀπείροις αὐτίκα
Σπασμοὺς τε ποιεῖ καὶ γελώτων ἐμφάσεις,
Καὶ πότμος εὐθὺς καὶ γελάσιμος μόρος,
Ἄλλοι δέ φασι σαρδανοὺς τοὺς βαρβάρους
Γηρῶντας αὐτῶν τοὺς γενάρχους ἐχθροὺς
Ἄγειν λαβόντας εἰς ἀπόκρημνον τόπον,
Κτείνειν τε τούτους ἐν τε ῥοπάλοις καὶ λίθοις,
Ἔπειτα ῥίπτειν ἐκ πετρῶν τοὺς ἀθλίους
Γελῶντας εἰκῇ παιδιαῖς πατροκτόνοις.
Ἄλλοις δὲ τοὺς θνήσκοντας ἀρέσκει πλέον
Γελᾶν, ὁρῶντας τεκνικὰς παρανοίας,
Καὶ τὰς κυκλοῦσας ἢ στροφὰς τῶν πραγμάτων.

Id quoq; nos nostro more propter imperitiores Latinum fecimus, hoc modo:

Quędam insula est vocata Sardo Hiberię,
In qua herba perniciosa surgit è solo,
Cui Sardanæ nomen, apiastri præferens
Figuram, at ea comesa ab imprudentibus
Mox ora contrahit, atq; risus exhibet
Speciem, deinde protinus mors occupat
Imitata risum. Ceterum sunt qui ferant
Gentem esse quandam Sardanorum barbaram
Aetate qui fessos parentes in loca
Prærupta raptos deferant, atq; ibi neci
Saxisq; fustibusq; dent miserrimos
Ex arduis subinde præcipitent petris.
At inter isthæc impiis rident iocis,
Luduntq; temere parricidis lusibus.
Aliis magis probatur hæc sententia,
Ridere eos, qui sic necantur, quippe qui
Spectent suorum pignorum vesaniam,
Citasq; rerum & æstuarias vices.

Pausanias in Phocaicis tradit, Sardoam insulam serpentes gignere innoxios. Præterea eam à venenis herbarum prorsus immunem esse, nisi quod vnam alit exitialẽ, apii specie, quæ iuxta fontes quidem proueniat, non inficiat tamen fontium aquas: eam qui ederint, ait ridentes emori. Atque hinc Homerum, & post Homerũ alios adagium induxisse, vt dicerẽt eos ridere risum Sardoniũ, qui risum riderent τὸν ἐπὶ οὐδενὶ ὑγιῆ, hoc est, omnino insanum. Itaque non

absurde videtur accipi posse risus Sardonius, pro risu demente, quoties instantibus malis insane ridetur. Siquidem legimus C. Gracchum in ambiendo magistratu repulsum, aduersus inimicos insolentius ridentes inclamasse, eos Sardonium ridere risum, ignaros q̃ magnis tenebris ex suis actibus circũfunderentur. Hoc in Gracchorum vita Plutarchus. Idem in commentario de superstitione: Ενταῦθα τοίνυν σκόπει τὸν ἄθεον, γελῶντα μὲν μανικὸν καὶ σαρδώνιον γέλωτα. id est, Hic itaq; consydera eum, qui nullos credit esse Deos, insanum quidem & Sardonium ridẽtem risum. Interpres quispiam Hesiodi, risum Sardonium interpretatur, risum πλατὺν, id est, amplũ, vbi quis ore vehementer diducto ridet, quem eundem, opinamur, γέλωτα συγκρύσιον appellãt, id est, risum concutientem. Cui quidẽ interpretamento suffragatur ipsius etymologia vocabuli, quam paullo superius ostendimus: ἀπὸ τοῦ σεσηρέναι τοὺς ὀδόντας. Postremo non omnino videbitur absurde Sardonius risus accommodari posse, ad risum luctuosum ac tristem, cuiusmodi tribuit Homerus Iliados Z. Andromachæ, tanquam is indicium fuerit animi, mortem Hectoris præsagientis:

Ἡ δ' ἄρα μιν κηώδει δέξατο κόλπῳ
Δακρυόεν γελάσασα. id est,
Illa sinu accepit spiranti, flebile ridens.

Eudemus in collectaneis dictionum rhet. ait placere nonnullis, vt de risu cõtumelioso accipiatur, vbi quis despectim contemptimq; ridet, de quo prouerbium etiã fertur: Αφ' ὕψους καταγελᾷς μου, id est, E sublimi me derides. Addit idem lapidis esse genus, qui risus Sardonius appelletur. Suidas scribit hinc etiam verbum effictum, vt σαρδάζειν dicantur, qui Sardonium rideãt risum.

Sed iamdudum libet à risu Sardonio discedere, idq; faciemus, si prius illud addiderimus, epithetum hoc Sardoniũ variis formis inueneri apud auctores. Apud Lucianum & Ciceronẽ σαρδώνιον legimus, apud Homerum σαρδάνιον, apud Verg. Sardoũ, apud Lycophronis enarratorem σάρδιον, γέλωτα, apud Plutarchum σαρδιανὸς, εἴ τις ἐστὶ τῆς ψυχῆς σαρδιανὸς γέλως, id est, Si quis est animi Sardianus risus. Stephanus indicauit dicit σαρδωνικῶν, & σαρδιανικον. Tametsi non omnia ab eadem voce manant. Nam à Sardo siue Sardon insula, cui quondã nomen fuerat Ichnusæ, deducitur Sardonius, Sardous & Sardonicus. A Sardos Illyriæ ciuitate proficiscitur σαρδηνοὶ, vnde, sicuti credimus, mutato η, in α, σαρδάνιοι. A Sardis Lydię oppido Sardianos & Sardianicus. Ex his succurrit coniectura in epigrammate Græco, quod modo citauimus, non legendum fortassis, ἰβηροτρόφος, sed ἰλλυροτρόφος. Vsurpauit adagium Saluianus lib. 7. Sardonicis quoddãmodo herbis, omnem Romanorum populum putes saturatum: moritur & ridet.

Facta iuuenum, consilia virorum, vota senum.

CELEBRATVR hic versus moralis apud Græcos:

Εργα νέων, βουλαὶ δὲ μέσων, εὐχαὶ δὲ γερόντων. id est,
Facta Iuuenum, consilia mediocrium, vota senum.

Huius adagii meminit Aristoph. grammaticus. Hyperides in oratione contra Autoclem ex Hesiodo citauit. Nam illius creditur esse carmen. Sensus per se liquet, nẽpe ad rem gerendam adhibendos iuuenes. Nã viribus ætas ea præpollet. In consilium adsciscẽdos mediocris ætatis viros, propterea quod in his nonnihil detrito virium vigore, valet tamen vsu rerum aucta prudentia. Senes vtpote religiosi solent à superis optima precari. Ceterum neq; viribus iam vtiles, neq; mẽte satis constantes ætatis vitio. Euripides in Melanippo apud Stobæum:

Παλαιὸς αἶνος, ἔργα μὲν νεωτέρων,
Βουλαὶ δ' ἔχουσι τῶν γεραιτέρων κράτος. id est,
Dictum est vetustum, Facta iuuenum, ceterum
Magis valent consilia natu grandium.

Idem innuit Pindarus cum ait:

Νεότητι μὲν ἀρήσει θράσος δεινῶν πολεμῶν. i.
Iuuentuti congruit audacia crudeliũ bellorum.

Item Homerus Iliados Π. docet in bello requiri vires, in consultationibus orationẽ:

Εν γὰρ χερσὶ τέλος πολέμου, ἐπέων δ' ἐνὶ βουλῇ,
Τῷ οὔτι χρὴ μῦθον ὀφέλλειν, ἀλλὰ μάχεσθαι. i.
Bella manu constant, at cõsultatio dictis:
Illic pugnandum est, neque prosunt aspera dicta.

Apud eundẽ Nestor in consiliis præcipuus, bello inutilis. Plutarchus in commentario, cui titulus: Εἰ πρεσβυτέρῳ πολιτευτέον, Καὶ μάλιστα

μάλιστα σώζεται πόλις, ἔνθα βουλαὶ γερόντων, καὶ νέων ἀνδρῶν ἀριστεύουσι αἰχμαί. id est, Et, maxime seruatur ciuitas, vbi consilia senum, & iuuenum virorum præcellunt lanceæ. Aeschines in oratione contra Ctesiphontem testatur, hoc Solonis legibus fuisse cautū, vt in consultatione natu maximus primus diceret. Et apud Athenienses olim fuisse morem, vt præco facturus dicendi facultatem ita sonaret: τίς ἀγορεύειν βούλεται τῶν ὑπὲρ πεντάκοντα ἔτη γεγονότων, id est, Quis vult concionari ex iis, qui quinquagesimū excesserunt annum?

Silentij tutum præmium.

Σιγῆς ἀκίνδυνον γέρας, id est, Tutum silentii præmium. Aristidis in defensione Periclis ex Cio quopiam poeta citat. Plutarchus in apophthegmatis Augusto Cęsari adscribit, qui Athenodori consilium opprobās subiecerit, ἔστι καὶ σιγῆς ἀκίνδυνον γέρας. versus integer talis videtur:

Ἀκίνδυνον καὶ ἔστι τῆς σιγῆς γέρας, id est,
Vacat periclo præmium silentii.

Vsurpat Horatius Odarum lib. 3.

Est & fideli tuta silentio Merces.

Silendo nemo peccat, loquendo persæpe. Iam olim in prouerbio est, nobilis illa Simonidis sententia, quæ celebratur & apud Latinos prouerbii loco:

Nam nulli tacuisse nocet, nocet esse locutum.

Etiam si Valerius Max. lib. 7. cap. 2. sententiam hāc tribuit Xenocrati: Quid, inquit, Xenocratis responsum quam laudabile? Cum maledico sermoni quorundam summo silentio interesset, vno ex his quærente, quur solus linguam suam cohiberet: Quia dixisse me, inquit, aliquando pœnituit, tacuisse nunquam.

Felicitas multos habet amicos.

Εὐτυχία πολύφιλος, id est, Felicitas multos habet amicos.

Simillimum illi, quod alibi retulimus:

Τῶν εὐτυχούντων πάντες εἰσὶ συγγενεῖς. i.
Felicibus cognatus est vel quilibet.

Notior est sententia, quàm vt requirat interpretem. Contra in rebus aduersis ait nulli, aut pauci sunt amici. Pindarus in Nemeis Oda X.

Οἴχεται τιμὰ φίλων τατωμένῳ
Φωτί, παῦροι δ' ἐν πόνῳ πιστοὶ βροτῶν
Καμάτου μεταλαμβάνειν. id est,
Perit honor amicorum afflicto viro, paucique in rebus aduersis fidi mortales ad laboris societatem.

Stulto ne permittas digitum.

Εὐήθει δάκτυλον μὴ δείξῃς, ἵνα μὴ καὶ τὴν παλάμην καταπίῃ, id est, Stulto digitum ne ostenderis, vt ne palmam etiam deuoret. Nihil permittendum imprudentibus, quantumuis pusillum. Siquidem in maximis lædunt, si vel tantillum commiseris. Sapit & hoc vulgus.

Opta vicino vt habeat, magis autem ollæ.

Εὔχου τὸ πλησίον ἔχειν, ἐπὶ πλέον δὲ τῇ χύτρᾳ, id est, Opta vt proximus habeat, magis autem vt olla. Potissimum est habere domi, quibus est opus. Proximum, vicinum habere diuitem, à quo possis petere. Videtur è vulgi fece haustum.

Habet & musca splenem.

Ἔχει καὶ ἡ μυῖα σπλῆνα, id est, Habet & musca splenem. Simillimum illi:

Et pueri nasum Rhinocerotis habent.

Item illi: ἔνεστι καὶ μύρμηκι χολὸς, id est, Inest & formicæ bilis. Olet fecem.

Camelus desiderans cornua, etiam aures perdidit.

Κάμηλος ἐπιθυμήσασα κεράτων, καὶ τὰ ὦτα προσαπώλεσεν, id est, Camelus dum affectat cornua, & aures insuper perdidit. Cōuenit in eos, qui dū peregrina sectantur, ne sua quidem tuentur. Sumptum ex apologo de camelis, qui per oratorem cornua à Ioue postularunt, ille offensus stulta postulatione, aures quoque resecuit, & hoc Apostolii videtur.

Hercules & simia.

Ἡρακλῆς καὶ πίθηκος, id est, Hercules & simia. De minime congruentibus. Simia dolis valet, Hercules viribus antecedit. Adfine illi: Formicę camelus. Nota est fabula de fratribus Perperis, quos Hercules cōprehensos à claua suspēdit. Eos ferūt versos in Simios.

Aut manenti vincendum, aut moriendum.

Ἢ μένοντα ἀποθανεῖν, ἢ νικᾶν, id est, Oportet aut manentem vincere, aut interire. Dici solitum, vbi certa stat sententia, aut negotium

tium aliquod absoluere, aut immori. Trãslatum ab instituto Lacedæmoniorum, qui hoc animo prælium inibant, vt aut victores redirent domum, aut victi occumberẽt. Celebratum est Lacænæ cuiusdam apophthegma, quæ filio tradẽs clypeum dixerit: ἢ τὰν, ἢ ἐπὶ τᾶς, Aut hũc, aut super hunc. Laconicè significans, aut referendum clypeum, aut in eo moriendum.

Maritimus cum sis, ne velis fieri terrestris.

Θαλάττιος δ' ὤν, μήποτε χερσαῖος γένῃ, id est, Si sis marinus, abstine à terrestribus.

Admonet non mutandam conditionem, ne in melius quidem. Verum vnicuiq; tuẽdum id vitæ genus, ad quod vel institutus à natura videtur, vel in quod casu incidit. Mutuò sumptum ex apologo quodam Aesopico, qui fertur huiusmodi: Cancer quidam relicto mari, cœpit in agro quodã pasci. Ibi forte conspectus à vulpe, protinus arreptus ac deuoratus est. Itaque periturus sero deplorauit stultitiam suam, quod marini generis cum esset, ad terrestrium animãtium partes desciscere voluerit. Est apologus non dissimilis de lupo tibiis canẽte, ac mox canibus irruentibus deplorante, quod ex coco factus esset tibicen. Hermolaus Barbarus ad Picũ inuertit non inelegãter prouerbium: χερσαῖος ὢν μὴ ζήτει θάλασσαν, i. Terrestris cũ sis, ne quæsieris mare.

Thynni more.

Θύννου δίκην, i. Thynni more, videre dicũtur, qui limis aut altero oculo oblique inspiciunt. Aeschylus apud Athenæum lib. 7.

Τὸ σκαιὸν ὄμμα παραβαλὼν θύννου δίκην. i.
Oculum sinistrum admoliens Thynni modo.

Siquidem Aristoteles indicat Thynnos nõ cernere nisi læuo oculo, vt ibidẽ citat Athenæus, cum paullo superius ex eodem auctore dixerit illum cernere dextro, sinistro cæcutire. Plin. lib. 9. cap. 15. dicit illos vtroq; hebetes esse, dextro tamen plus cernere. Refertur idem versus ex eodem auctore apud Plutarchum in dialogo De comparatione terrestrium ac marinorum, Addit cum piscem altero oculo cæcutire, eoq; cum immigrant in mare, adhærent terris ad dextrã, cũ emigrant, cõtra. Põt & ad eos referri, qui acriter ac diligenter inspiciunt. Persius: Non secus ac si oculo rubricã dirigat vno. Idq; Aristoteles Sectionis 31. probl. 3. & 4. vere putat euenire, propterea quòd oculorum initia ab eodem dependeãt. Vnde fit, vt altero occluso, vis illa, quæ duos mouebat, ad vnum conferatur, hoc acrior, quò contractior.

Canis reuersus ad vomitum.

Κύων ἐπὶ τὸ ἴδιον ἐξέραμα, id est, Canis ad proprium vomitum. Quadrat in eos, qui relabuntur in eadem flagitia, à quibus aliquando sunt expiati. Refertur in epist. Diui Petri, his quidem verbis: Συμβέβηκε δὲ αὐτοῖς, τὸ τῆς ἀληθοῦς παροιμίας, κύων ἐπιστρέψας ἐπὶ τὸ ἴδιον ἐξέραμα, καὶ ὗς λουσαμένη εἰς κύλισμα βορβόρου. id est, Accidit autẽ illis illud veri prouerbii: Canis reuersus ad proprium vomitum, & sus lota ad volutationem cœni. Sũpta videlicet metaphora à canibus resorbentibus quod euomerint, & suibus ab amne protinus ad cœnum recurrentibus.

Cani das paleas, asino ossa.

Κυνὶ δίδως ἄχυρα, ὄνῳ δὲ ὀστέα, id est, Cani das paleas, asino vero ossa. Cum res præpostere distribuuntur. Veluti si quis indocto munus mittat litterarium, erudito flosculos, aut gladium, balteumve, militi librũ. Siquidem munera hoc ipso sunt ingrata, quod apta non sunt. Interdum vertuntur in contumeliam.

Præmouere venatum.

Προσοβεῖν τὴν θήραν, id est, Præturbare feram. Aristides in Pericle citat ex Platone: ὥς τε τοῦτο γ' ἂν ἅ φασιν αὐτὸς ἀνασοβεῖ τὴν θήραν. i. Igitur ad eum modum quod ipse ait, turbauit venationem. Ceterũ verba Platonis in Lyside sic habent: Ποῖός τις ἄν ἄν σοι δοκῇ θηρευτὴς εἶναι, εἰ ἀνασοβοῖ θηρεύων καὶ δυσαλωτοτέραν τὴν ἄγραν ποιοῖ, id est, Qualis igitur tibi videatur esse venator, si inter venandum excitet feram, & captum reddat difficiliorem? Dici solitum apparet, vbi quis non satis dissimulat quod molitur. Quemadmodum vsu venit, vt fera tumultu excitata intellectis insidiis, subducat sese.

Rectam ingredi viam.

Τὴν ὀρθὴν βαδίζειν ὁδὸν, id est, Rectã ambulare viam

re viam dicitur, qui nusquam deflectit ab honesto. Aristides in Pericle: Ὡς τε βαδίζειν τεταγμένα καὶ τὴν ὀρθὴν ὁδὸν σώζειν κατὰ τὴν παροιμίαν. id est, Vt ordine incedatur, & recta seruetur via, iuxta prouerbium. Philon de humanitate: Ὁδὸν γὰρ οἷα λεωφόρον ἄγουσαν ἐφ' ὁσιότητα ταύτην ἠπίστατο. id est, Viã enim publicam, quæ ad æquitatẽ duceret, didicerat hanc. Plautus in Cassina, Nunc ego Pol in rectam redii semitam. Itẽ paullo post, Sciens de via in semitam regredere. Iubet autem ancilla, vt qui imprudens verum effutiuerat, redeat ad simulationem, quam instituerat.

Αὐτόθεν κατάβαλλε.

Αὐτόθεν κατάβαλλε, id est, Hoc ipso depone loco. Aristides in Pericle: τοὺς μὲν δὴ λάλους ὦ Πλάτων καὶ ἀργοὺς καὶ δειλοὺς αὐτόθεν κατάβαλλε, μή πως τις καὶ Τρῶας ἐγείρῃσι θεὸς ἄλλος. id est, Iam de loquacibus ô Plato, ignauis ac timidis, protinus depone, ne forte aliquis Deus alius Troianos exigat. Interpres indicat prouerbium esse, sumptumq; à victoribus qui vetant, ne victus aliquo discedat, sed inibi porrigat herbam, & victorẽ agnoscat, ac victoriæ præmium persoluat. Vsus erit quoties statim & absq; mora iubemus aliquid, exhiberi, veluti probationẽ eius quod dixerit aliquis, vel promissum, vel specimen artis in qua glorietur sese pollere. Vsurpatur & apud Platonem.

Ostium obdite prophani.

Θύρας ἐπίθεσθαι βέβηλοι, id est, Fores occludite quiq; prophani. Sumpta est adlusio ex Orpheo, cuius hoc citatur carmen:

Φθέγξομαι οἷς θέμις ἐστί, θύρας ἐπίθεσθαι βέβηλοι. id est,

Fas quibus est audire loquar, vos turba prophana
Obturate fores.

Iubet vt prophani ostium auribus imponant, ne quid arcani sermonis possit ingredi. Aristides in Pericle: λέγων δὴ ταῦτα πρὸς οὓς ἔξεστι. τῶν δὲ βεβήλων ὀλίγος ὁ λόγος πάντως. id est, Loquar hæc apud eos, quibus audire fas est. Prophanorum autem leuis omnino ratio est. Conueniet vti, si quando significabimus nos de rebus arduis & arcanis locuturos esse. Huc respexit Horatius, cum scribit in Odis:

Odi prophanum vulgus, & arceo,
Fauete linguis, carmina non prius
Audita, musarum sacerdos
Virginibus puerisq; canto.

Ouidius:

Lingua fauens adsit nostrorum oblita laborum,
Quæ puto dedidicit iã bona verba loqui.

Ante sacrificium præco clamore solebat iubere populum fauere linguis, hoc est, verba boni ominis loqui, vnde & fauentia dicitur bona ominatio. Item Seneca de philosophia agens: Et ipsam vt Deos, & professores eius vt antistites colite, & quoties sacrarum litterarum mentio interuenerit, fauete linguis. Hoc verbum non vt pleriq; existimant à fauore trahitur, sed imperatur silentium, vt rite peragi possit sacrum, nulla voce mala obstrepẽte. Sed plusculum habebit gratiæ, si per ironiam adhibeatur.

Ad restim funiculum.

Ἐπὶ σπάρτῳ σχοινίον, id est, Ad restim funiculũ, subaudiendum addis, aut reddis, vbi quis iisdem rebus abundat, aut similia similibus pẽsat. Cognatum illi: λίνον λίνῳ συνάπτεις, id est, Linum annectis lino. Veluti si quis mendacium attexat mendacio, dolum dolo, nugamentum nugamento.

Salem & fabam.

Ἅλα καὶ κύαμον, id est, Salem & fabam, subaudiendum proposuerunt, aut si quod aliud ad sententiam magis appositum verbum. Diogenianus admonet dici solitum de his qui fingerent se scire quidpiam, quod nescirẽt, atque hinc esse natum prouerbium, quod olim mos fuerit, vt diuini salem & fabam proponerent.

Ἐκπερδικίσαι.

Ἐκπερδικίσαι, Græci prouerbiali metaphora vocant elabi, ac suffugere. Aristophanes in Auibus:

Ὡς παρ' ἡμῖν οὐδὲν αἰσχρόν ἐστιν ἐκπερδικίσαι. i.
Quippe apud nos turpe non est, suffugere de cassibus.

Ductum est ab auibus, quæ nonnunquam elabuntur è retibus, seu laqueis. Aiuntaũt perdicem præcipue calliditatis ad id, vt aucupum manus effugiat. Qua quidem de re libet ipsius Aristotelis verba subscribere, quæ scripta sunt libro De natura animantium 9. καὶ ἂν ἐν τῷ αὐτῷ τίκτουσι καὶ ἐπωάζουσιν,

σιν, ἵνα μή τις καταινόσῃ τὸν τόπον πλείω χρόνον προσεδρευόντων. ὅταν δέ τις θηρεύων περιπεσὼν τῇ νεοττίᾳ, προκυλινδεῖται ἡ πέρδιξ τοῦ θηρεύοντος, ὡς ἐπίληπτος οὖσα καὶ ἐπισπᾶται ὡς ληψόμενον ἐφ' ἑαυτὴν, ἕως ἂν διαδράσκῃ τῶν νεοττῶν ἕκαστος. μετὰ δὲ ταῦτα ἀναπτᾶσα αὐτὴ ἀνακαλεῖται πάλιν. id est, Nec eodem in loco pariunt,& incubant oua, ne quis animaduertat si diutius in eodem assideant loco. Porro cum inter venandum inciderit quispiam in nidum, prænoluitur perdix ad pedes venantis, perinde quasi capienda sit, ad eumque modum illum allicit ad sese quasi capturum, donec interim pulli sin gillatim effugerint. Quod vbi factum est, & ipsa subuolans pullos reuocat. Hactenus Aristoteles. Neque vero grauabimur hic adscribere, quod in eandem ferme sententiam scribit Plutarchus libro cui titulũ fecit: πότερα τῶν ζώων φρονιμώτερα, τὰ χερσαῖα ἢ τὰ θαλάττια, id est, Vtra animalia sunt prudentiora, terrestria an marina: Ἄλλην δὲ πανουργίαν ὁμοῦ μετὰ τοῦ φιλοστόργου πέρδικες ἐπιδείκνυνται. τοὺς μὲν νεοττοὺς ἐθίζουσιν μηδέπω φεύγειν δυναμένους ὅτ' ἂν διώκωνται καταβαλόντας ὑπτίους ἑαυτοὺς βῶλόν τινα ἢ συρφετὸν ἄνω προΐσχεσθαι τοῦ σώματος, οἷον ἐπιλυγαζομένους. Αὗται δὲ τοὺς διώκοντας ὑπάγουσιν ἄλλῃ, καὶ περισπῶσιν ἑαυτὰς ἐμποδὼν διαπετόμεναι καὶ κατὰ μικρὸν ἐξανιστάμεναι, μέχρις ἂν οὕτως ἁλισκομένων δόξαν ἐνδιδοῦσαι μακρὰν ἀποσπάσωσι τῶν νεοττῶν. id est, Aliam vero calliditatem vna cum prolis amore coniunctam perdices exhibent. Nã pullos adhuc inuolucres consuefaciunt, vt supinos prosternant sese, glebam aut palearum tegumẽtum aliquod impositum corpori sustinentes, atque ita veluti obtecti deliteant, ipsæ interim venantem alio abducunt hac arte. Alliciunt illum ad sese, prouolantes ad pedes, ac paullatim prodeuntes, ac tãdiu spem ostendunt capiendi sui donec eum procul à pullis abstraxerint. Ex his verbis satis liquet, quid sibi velit ἐκπερδικίσαι, nimirum elabi, perdi cum arte ingenioque interim adlusum est ad cauponem quendam insigniter improbũ, cui nomen inditum Perdix, quod claudicaret. Eius meminit Aristophanes in Auibus.

Munus Leuidensæ.

MVNVS Leuidensæ. Cicero prouerbiali nimirum figura vocat munus vile, minimiq; pretii, cuiusmodi vulgaribus amicis missitare diuites cõsueuerunt. Sic enim scribit ad Dolabellam, lib. Famil. epist. 9. Oratiunculam pro Deiotaro quam requirebas, habebam mecum, quod non putaram. Itaque eam tibi misi. Quam velim sic legas, vt caussam tenuem & inopem, nec scriptione magnopere dignam. Sed ego hospiti veteri & amico, munusculum mittere volui Leuidẽsæ crasso filo, cuiusmodi ipsius solent esse munera. Seruius ostendit Leuidensam vestis genus esse vile, raro, tenuique textu. Quondam inter hospitum xenia, vestes in primis erant. Vnde & apud Iuuenalẽ quæritur quispiam vestes donari, villo crasso, coloreq; malo:

Et male percussus textoris pectine Galli.

Proinde M. Tullius orationem suam parũ elaboratam atq; expolitam, Leuidensę munus appellat. Eleganter accommodabitur ad munus leuiculum, aut officium vulgare, non admodum ex animo, neq; diligenter præstitum amico cuipiã vulgari. Huic diuersum est illud: πελληνικὸς χιτών, i. Pellenæa tunica. Et συλόσωντος χλαμύς, id est, Silosontis chlamys.

Multi discipuli præstantiores magistris.

M. TVLLIVS lib. Epist. familia. 9. scribens Varroni senarium quendam refert, haud dum scimus ex quo poeta. Cuius sentẽtia etiam hodiernis temporibus vulgo celebrãtissima fertur. Aduenit, inquit, Dolobella. Eum puteo magistrum fore.

Πολλοὶ μαθηταὶ κρείσσονες διδασκάλων. i.

Pleriq; discipuli magistros ante eunt.

Ad varios vsus potest accommodari, vel ad simplicem sensum, puta frequenter euenire, vt discipulus eruditione superet eum, à quo litteras, aut artem quampiam didicit. Aut per iocum, cum significabimus, improbitate vinci, qui malitiæ doctor fuit: veluti si quis deciperetur ab eo, cui viam ac rationem imponendi demonstrasset aliquando. Siue cum quis ordine conditioneq; inferior, tamen plus valet, quàm is, qui non parere, sed imperare videtur.

Ad Herculis columnas.

Ἡράκλειαι στῆλαι. Iã olim in prouerbio sunt, vt admonet Pindari interpres. Sic enim vulgo dici solere, τὰ πέρα γαδείρων οὐ περατά, id est, Quæ vltra Gades, inaccessa. Quo significant, vltra columnas Herculis non esse

esse quo progrediare. Columnas has Hercules ibi fixisse dicitur, cum boues vestigaret Geryonis, tanquam illic esset suprema orbis meta. Pindarus in Nemeis: γαδείρων τὸ πρὸς ζόφον οὐ περατόν, id est, Non vlterior accessus ad occidentem, vltra Gadira. Item alibi:

Εἰ δ' ἐὼν καλὸς ἔρδων τ' ἐοικότα μορφᾷ,
Ἀνορέαις ὑπερτάταις ἐπέβα
Παῖς Ἀριστοφάνευς, οὐκ ἔτι πρόσω
Ἀβάταν ἅλα κιόνων
Ὑπὲρ Ἡρακλέος περᾶν εὐμαρές.
Ἥρως θεὸς ἃς ἔθηκε
Ναυτιλίας ἐσχάτας.

Sentit Aristophanis filium ad extremã peruenisse laudem, vltra quam non possit crescere: qui quidẽ egregiæ formæ, facta adiunxerit illustria. Quod si quis præterea quidquam laudis requirat, id perinde esse, ac si quis vltra columnas ab Hercule fixas conetur transire. Rursus in Olympiis hymno tertio:

Νῦν τε πρὸς ἐσχατίαν θήρων ἀρεταῖσιν ἱκάνων ἅπτεται
Οἴκοθεν Ἡρακλέος σταλᾶν. τὸ πόρσω
Δ' ἐστὶ σοφοῖς ἄβατον
Κἀσόφοις. id est,

Nunc sane ad extremos limites virtutibus perueniens Theron, attingit à domo Herculis columnas. Quod autem vltra est, sapientibus pariter, & insipientibus inaccessum. Consimilem in modum vsus est Gregorius Nazianzenus in Monodia, sentiens Basilium eò perfectionis peruenisse, vt longius progredi negatum esset humanæ naturę. Heraclides Ponticus in allegoriis Homeri, improbos Homeri poematis interpretes, exigendos putat: ὑπὲρ Ἡρακλέους ἐσχάτας στήλας καὶ τὴν ἄβατον ὠκεανοῦ θάλασσαν, id est, Vltra Herculis extremas columnas, & inaccessum Oceani mare.

Ciceris emptor.

EQVIDEM arbitramur & illud inter prouerbia referendum, quod ait Horat. in Arte poet. Ciceris & nucis emptor, infimæ sortis hominem, deque ima plebe quempiam significans:

Offenduntur enim quibus est equus, & pater, & res,
Nec si quid fracti ciceris probat & nucis emptor,
Aequis accipiũt animis, donãtve corona.

Nemo quemquam ire prohibet publica via.

PROVERBII speciem habet & illud Plautinum ex Curculione: Nemo ire quemquam prohibet publica via. Quo significant rerũ communium æqualem omnibus vsum esse, neque cuiquam vertendum vitio, quod ius publicum concedit. Plautus ad sensum turpiculum deflexit, nempe ad vsum scorti publicitus prostantis. Videtur autem effictum ad imitationem Pythagorici symboli iubentis: τὴν λεωφόρον βαδίζειν, id est, Publicam ingredi viam, aut contra τὴν λεωφόρον μὴ βαδίζειν. Quo quidem respexisse videtur Flaccus in Arte poetica, cum ait:

Publica materies priuati iuris erit, si
Nec circa vilem patulumque moraberis orbem,
Nec verbum verbo curabis reddere.

Hinc belli initium.

INTER prouerbia quæ sumuntur ex adlusionibus auctorum, nobis non videtur illud silentio prætereundum, quod ex Thucydide vsurpauit Lucianus in Pseudomante: καὶ κατὰ τὸν Θουκυδίδην ἄρχεται ὁ πόλεμος ἐνθένδε ἤδη. id est, Et iuxta Thucydidem, iã hinc belli initium. Id ad varios vsus poterit accommodari, siue cũ ad incipiendum negotium adcingi significamus, siue cum alicunde natam simultatem innuimus, ac tumultum rerum exortum. Ad eundem Thucydidis locum, non dubium quin adluserit Aristoph. in Acharnensibus:

Κἀντεῦθεν ἀρχὴ τοῦ πολέμου.

Atq; illud, κἀντεῦθεν, eo loco frequentius iterat, quo magis consentaneum, illũ adlusione ad iocum abusum fuisse.

Inanium inania consilia.

Κενοὶ κενὰ βουλεύονται, i. Inanium inania cõsilia. καὶ κενοὶ κενὰ λογίζονται. id est, Inanium inanes cogitationes, cũ quis sua spe frustratur. Cognatum est, μωρὰ μωρὸς λέγει. i. Fatuus fatua loquitur. Natum aiunt ex euentu. Nã Archias stipulatus à Demetrio quingenta auri talenta, vt Cyprum proderet, re deprehensa, arrepto fune ex his, quibus tenduntur tentoria, suspendit sese. Refertur in Græcorum collectaneis.

Nutricum more male.

Καθ' ὥσπερ αἱ τίτθαι γε σιτίζεις κακῶς, id est, Pascis

Pascis profecto more nutricum male.

In vetustissimis quibusdam prouerbiorum collectaneis reperitur, quæ quidam Plutarcho tribuunt. Extat autem apud Aristophanem in Equitibus, qui quidem & metaphoræ rationem explicat his versibus:

Καθ' ὥσπερ αἱ τιτθαί γε σιτίζεις κακῶς.
Μασώμενος γὰρ τῷ μὲν ὀλίγον ἐντιθεὶς,
Αὐτὸς δ' ἐκείνου τριπλάσιον κατέσπακας. i.

Pascis profecto more nutricum male.
Nam vbi manderis, paullùm huic in os dein inseris.
Ipse ast præ illo vel triplum glutis cibi.

Conueniet igitur in eos qui de lucro paullulum aliquid impertiunt sociis. Aut qui sic facultates alienas administrant, vt maximam partem in suos conuertant vsus, id quod hodieq; tutorum vulgus factitat.

Amphictyonum consessus.

Ἀμφικτυονικὸν συνέδριον, id est, Amphictyonicus consessus. De frequenti grauium virorum conuentu. Ductum à conuentu illo Græcorum olim celebratissimo, qui Amphictyonũ dicitur, vel ab Amphictyone Deucalionis filio, qui cum rerum potiretur, gẽtes Græcanicas dicitur cõuocasse, vt citatur auctor Theopompus in 8. historiarum libro ac testatur Pausanias in Phocaicis. Porro populi qui in id consilii conuenire soleant, numerantur 12. Iones, Dores, Perrhæbi, Bœoti, Magnetes, Achæi, Phthii, Moliẽses, Dolopes, Aeneanes, Delphi, Phocenses. Vel inde nomen inditum Amphictyonũ, quod vndecunq; ad id consilium ex omni Græcia cõueniretur, vt placet Anaximeni, & Androtioni in Atticarum descriptione rerum, apud Pausaniam, in eo quem modo ostendimus loco. Quo quidem & alia complura super hac re nõ indigna lectu referũtur, si quis forte requiret. Nos ad enarrationẽ prouerbii putamus hæc esse satis. Venustius fuerit adagium, si per ironiam torqueatur ad indoctorum conuentũ, qui sibi tamen Solones esse videantur.

Etiam capillus vnus.

Celebratur & Mimus, Publianus admodum prouerbiali specie:

Etiam capillus vnus habet vmbrã suam.

Quãtumuis pusillum commodum iuuat, quantumlibet exiguum delictum nocet.

Xenocratis caseolus.

Ξενοκράτους τυρίον, id est, Xenocratis caseolus. De cibo, qui perquam diu durat, priusquã absumatur. Quamquam nihil vetat, quò minus ad alia quoq; transferatur, puta ad vestem, ad librum, ad peculiolam, aut simile quidpiam, quo sic parce, circunspecteq; quispiam vtitur, vt quam diutissime duret. Sumptum adagium ab admirabili Xenocratis philosophi frugalitate. Quẽ tradunt sæpenumero obsonia iam rãcida facta abiecisse, neq; rarenter euenisse, vt cum cadum aliquem relinire vellet, iam vinum reperiret in acorem versum. Proinde prouerbiũ apposite dicetur in sordidos quosdã, quibus hic mos, omnem penum eousq; seruare, quoad fuerit corruptus, perinde quasi nefas sit, rebus synceris & integris frui. Adagium refertur in Stobæi collectanæis.

Bellum omnium pater.

Ὁ πόλεμος ὁ πάντων πατὴρ, id est, Bellum omnium pater. Lucianus veluti prouerbio iactatum refert, in commentario de ratione conscribendæ historiæ: μᾶλλον δὲ θουκυδίδαι καὶ ἡρόδοτοι καὶ ξενοφῶντες, ἡμῖν ἅπαντες. καὶ ὡς ἔοικεν ἀληθὲς ἄρ' ἦν, ἐκεῖνο τὸ, πόλεμος ἁπάντων πατὴρ, εἴγε καὶ συγγραφέας τοσούτους ἀνέφυσεν, ὑπὸ μιᾷ τῇ πληγῇ. id est, Quin potius Thucydides, Herodoti, Xenophontes nobis erant omnes. Adeo, vt verũ esse videretur illud, quod dicitur, Bellum rerũ omnium pater: si quidem tam multos scriptores produxit vnico ictu. Prouerbiũ ideo dictũ est, quod bellum omnium rerũ nouandarum auctor est, vt ex eo veluti nata videatur vniuersa. Nisi quis malit ad philosophorũ quorundam decretum referre, qui dixerunt, rerum summam è lite pro gigni.

Phaniæ ianua.

Φανίου θύρα, id est, Phaniæ ianua. Eustathius in Odysseæ ω, ostendit dictum de his, qui simulant sese congestas opes habere, quæ nusquam sunt. Ductum à Phania quodam, qui falsam de se præbuerit opinionem, quasi multam diuitiarum vim domi constructam ac reconditam haberet. Diximus alibi de Phani ianua, in prouerbio Phani ostium, quod an idem sit cum hoc, nec ne, viderint docti.

Ἐκλινίσαι.

Ἐκλινίσαι. Prouerbiali figura dictum ostendit Eustathius in tertium Iliados. Sumpta metaphora à piscibus, qui suffugiũt à retibus, quive ab hamo elabuntur. Nam lina retia dicuntur etiam Latinis, vt Maroni:

Humida lina trahunt.

Inest autem piscibus quibusdam genuina quædam calliditas retium textis elabendi, quemadmodum eleganter de Cestreo narrat Oppianus libro tertio. Sed carmen ipsum, quãdoquidem auctor non admodum adhuc vulgatus est, adscribere præstat.

Κέστρευς μὲν πλεκτῇσιν ἐν ἀγκοίνῃσι λίνοιο
Ἑλκόμενος, δόλον ἔτι περίδρομον ἠγνοίησεν.
Ὑψι δ' ἀναθρώσκει λελιημένος ὕδατος ἄκρου,
Ὀρθὸς ἄνω σπεύδων ὅσσον σθένος ἅλματι κούφῳ
Ὁρμῆσαι, βουλῆς δὲ σαόφρονος οὐκ ἐμάτησεν.
Πολλάκι γὰρ ῥίπῃσι καὶ ὕστατα πείσματα φελλῶν
Ῥηϊδίως ὑπεράλτο καὶ ἐξήλυξε μόροιο.
Εἰ δ' ὅ γ' ἐφορμηθεὶς πρώτον στόλον αὖτις ὀλισθῇ
Ἐς βρόχον, οὐκ ἔτ' ἔπειτα βιάζεται, οὐδ' ἀνοχεῖα
Ἀχνύμενος, πείρη δὲ μαθὼν ἀποπαύεται ὁρμῆς, id est,

Cestreus dum trahitur sinuosis æquore textis,
Haud illum qua suffugiat, latet, arsq; dolusque
Subsilit in sublime alacer, saltuq; citato
Viribus eniti quantum valet omnibus vndas
Emicat in summas sublato corpore toto.
Ingenio fortuna fauet, nam subera sępe
Quæ summos tollunt funes, retinacula cassis
Transilit, & fatum elabens fugit improbus atrum.
Sin primum expertus subsultum, in retia rursum
Delapsus recidat, iam nec pugnare laborat
Anxius, aut frustra niti, doctusque periclo
Nec iactat sese, neque sursum promicat vmquam.

De permultis item aliis piscibus ad eũdem commemorat modum, quibus artibus elabantur capti. Sed reliqua persequi prælongum. Illud non iniucundum scitu, quod de pisce Torpedine narrat poeta Claudianus, quemadmodum alligatus hamo, subducat sese, vi veneni per linum atq; harundinem ad piscatoris vsque manum immissa. Carmen sic habet.

Si quando vesita cibis incautior æra
Hauserit, & curuis frænari senserit hamis,
Nõ fugit, aut vano conatur vellere morsu,
Sed propius nigræ iungit se callida setæ,
Et meminit captiua sui, longeque per vndas
Pigra venenatis effundit flamina venis,
Per setam vis alta meat, fluctusque relinquit
Absentem vinctura virum, metuendus ab imis
Emicat horror aquis, & pendula fila secutus
Trãsit arundineos arcano frigore nodos,
Victricemq; ligat concreto sanguine dextram.
Damnosum piscator onus, prædamq; rebellem
Iactat, & amissa redit exarmatus habena.

Aristophanis interpres putat ab auibus traductum. Consimili figura Persius Satyra quinta:

Ne trepidare velis, atque arctos rodere casses.

Αἰγυπτιάζειν.

Αἰγυπτιάζειν. dicebantur astuti & impostores. Sumptum à moribus eius gentis. Theocritus ἐν συρακουσίαις.

Οὐδεὶς κακοεργὸς
Δαλεῖται τὸν ἰόντα παρέρπων αἰγυπτιστί. i.
Lædit sceleratus
Astu Aegyptiaco obrepens iam nemo, nocet ve.

De moribus Aegyptiorum testatur & illud ex Aeschylo, quod alibi retulimus:

Δεινοὶ πλέκειν τὰς μηχανὰς αἰγύπτιοι. id est,
Aegyptii miri struendis artibus.

Citat hoc prouerbiũ Synesius in Encomio Caluitii. Quamquam non numquam αἰγυπτιάζειν accipi solet, pro eo, quod est adurere, vt in hoc carmine.

Χροιὰν δὲ τὴν σὴν ἥλιος λαμπρῷ φλογὶ
Αἰγυπτιάσει. id est,
Tuum colorem Phœbus ardens igneis
Flammis aduret.

Ne bolus quidem relictus.

Οὐδ᾽ ἔγκαφος λέλειπται, id est, Ne bolus quidem relictus est, hoc est, nec vel pauxillum. Eustathius enarrans tertium Odysseæ librum, citat hunc Eupolidis versum:

Οὐχὶ λέλειπται τῶν ἐμῶν οὐδ᾽ ἔγκαφος. id est,
Nec bolus è meis relictus rebus est.

Nam ἔγκαφος, id apud Græcos significat, quod nos vulgata voce magis, quàm Latina, morsellum dicimus, à verbo κάπτω, quod est auidè comedo.

Rex, aut asinus.

Βασιλεὺς ἢ ὄνος, id est, Rex, aut asinus, hoc est, aut victor, aut victus. Simile illi ἢ τρὶς ἓξ, ἢ τρεῖς κύβοι, aut ter sex, aut tres tali. Eustathius Odysseæ sextum enarrans librũ, ostendit metaphoram ductam ab his qui ludunt sphæra, quibus qui vicisset, rex appellabatur, qui victus fuisset, huic asino nomen erat. Plato in Theæteto: ὁ δὲ ἁμαρτὼν, καθεδεῖται ὥσπερ φασὶν οἱ σφαιρίζοντες, ὄνος, ὃς δ᾽ ἂν περιγίνηται ἀναμάρτητος, βασιλεύς ἡμῶν. i. Qui aberrarit, is desidebit, quemadmodum dicunt ii, qui sphæra ludunt, asinus: qui vero nihil aberrans vicerit, rex noster esto. Iulius Pollux lib. de rerum vocabulis 9. sphera ludendi quattuor modos cõmemorat, quorum primus appellatur ἐπίσκυρος, alter φανίδα, seu φανίδυ, tertius ἀπόῤῥαξις, quartus οὐρανία. Quorum postremum, nam is ad prouerbium proprie facit, describit his verbis: ἡ δὲ οὐρανία: ὁ μὲν ἀνακλάσας αὑτὸν ἀποῤῥίπτει τὴν σφαῖραν εἰς τὸν οὐρανόν. τοῖς δὲ ἦν ἁλλομένοις φιλοτιμία πρὶν εἰς γῆν αὐτὴν ἐμπεσεῖν, ἁρπάσαι, ὅπερ ἔοικεν ὅμηρος ἐν φαίαξιν ὑποδηλοῦν, ὁπότε μέντοι πρὸς τὸν τοῖχον τὴν σφαῖραν ἀμπλέμψειον, τὸ πλῆθος τῶν πηδημάτων ἐλογίζετο, καὶ ὁ μὲν ὑπτόμενος ὄνος ἐκαλεῖτο καὶ πᾶν ἐποίει τὸ προσαχθὲν, ὁ δὲ νικῶν βασιλεὺς τε ἦν καὶ ἐπέταττεν. id est, Vrania vero lusus sic habet: Aliquis resupinans sese, sphæram in cęlum mittit. Reliquis autem certamen erat vt eam prius quam in terram recideret, raperẽt, id quod in Phæacibus significare videtur Homerus. Sane vero cum aduersus parietem sphæram misissent, numerus subsultuum censebatur. Et qui victus fuisset, is asinus appellabatur: & quidquid imperatum esset, faciebat. Rursum qui vicisset, is & rex erat, & imperabat. Hactenus Iulius. Porro locus, quem ex Homero citat, est Odysseæ ε. ad hunc modum.

Τὸν ῥα περιστρέψας ἧκε στιβαρῆς ἀπὸ χειρός,
Βόμβησεν δὲ λίθος κατὰ δ᾽ ἔπτηξαν ποτὶ γαίῃ
Φαίηκες δολιχήρετμοι ναυσίκλυτοι ἄνδρες
Λαὸς ὑπαὶ ῥιπῆς, ὁ δ᾽ ὑπέρπτατο σήματα πάντων. id est,

Versatum hunc valida submisit in aera dextra.
Intonuit lapis. Ast in humum formidine sidunt
Phæaces gens gnara maris, ratibusque superba
Ob saxi iactum, verum id procul omnia signa
Transuolat.

Ab hac forma non videtur alienum quod est apud Plautum in Pœnulo: Rex sum, si ego illum hodie hominem ad me illexero. Licebit vti, cum significabimus, iaciendam aleam, quæ vel summos reddat, vel infimos.

Stellis signare.

Ἀστροῖς σημειοῦσθαι τὴν ὁδὸν, id est, Stellis viam signare dicuntur, qui notulis quibusdam & coniecturis rem alioqui peruestigatu difficilem inquirunt. Eustathius exponens quintum Odysseæ librum, admonet conuenire in eos qui longam ac desertam ingrediuntur viam. Sumpta metaphora a nautis, qui in nocturna nauigatione viam stellarum obseruatione coniectant. Quemadmodum apud Homerum Vlysses Odysseæ libro 5.

Αὐτὰρ ὁ πηδαλίῳ ἰθύνετο τεχνηέντως
Ἥμενος. οὐδέ οἱ ὕπνος ἐπὶ βλεφάροισιν ἔπιπτε,
Πληιάδας δ᾽ ἐσορῶντι, καὶ ὀψὲ δύοντα βοώτην,
Ἄρκτον θ᾽, ἣν καὶ ἅμαξαν ἐπίκλησιν καλέουσιν. id est,

At clauo ille sedens, nauim mira arte regebat,
Numquam corripuit nutantia lumina somnus.
Verum Pleiadas spectat, seriq; Booten
Occasus, vrsamque alio cognomine currum.

Adlusit huc elegãter M. Tull. lib. Academi. quęst. 4. cum ait: Absoluti sapientis esse, nõ duci opinionibus, sed certo verum tenere, idq; ductu & indicio Cynosuræ, quę quod minore orbe circumferatur, vtpote polo vicinior, certius monstrat viã, etiamsi minus sit conspicua. At nondum perfectę sapientę, dum

dum vbiq; quod probabile videtur, amplectitur, interdum errantem. veluti Helicen sequi, quæ vt clarior est, & magis oculis perspicua, ita non perinde certa viæ monstratrix, quod latiore ambitu circumagatur, eo quod à polo seu vertice mundi longius absit. Verba Ciceronis sunt hæc. Nec tamen ego is sum, qui nihil vmquam falsi adprobem, qui numquam adsentiar, qui nihil opiner. Sed quærimus de sapiente. Ego vero ipse & magnus quidem sum opinator, non enim sum sapiens, & meas cogitationes sic dirigo, non ad illam paruulam Cynosuram:

Qua fidunt duce nocturna Phœnices in alto,

vt ait Aratus, eoque directius gubernant, quod eam tenent,

Quæ cursu interiore, breui conuertitur orbe:

sed ad Helicen & clarissimos septentriones, id est, rationes has latiore specie non ad tenue climatas. Eo fit vt errem, & vager latius. Scimus factam alibi huius prouerbii mentionem, verũ quoniam nacti erramus quædam nõ indigna cognitu, visum est hic repetere.

Sambucam citius.

ADAGII speciem præ se gerit Persianum illud carmen:

Sambucam citius caloni aptaueris alto:

Cuius vsus incidet, si quando significabimus, aliquem à disciplina percipienda, siue munere gerendo nimis alienum esse. Siquidem Sambuca organum est musicorũ, quod haud quaquam cõgruat caloni. Quãquam Athenæus libro 14. indicat & bellicũ instrumentum dici Sambucam, quod machinę in morem admouebatur hostium mœnibus. Calones autem vocãtur militum ministri, qui vallos ac ligna gestitant. Vnde & nomẽ inditum autumant grammatici. Porro cũ milites sint imperiti musices, multo magis calones. Quamquam potest non absurde accipi de sambuca militari machina, quę ritu organi musici, chordis quibusdam intenditur. Ad hanc intendendam haudquaquam idonei sunt calones, vtpote stolidi, & ob id ipsum ad infima ministeria retrusi, quod disciplinæ militaris prorsum rudes sint & indociles. vnde Persius non citra ἔμφασιν addidit: alto, propterea quod homines prelongi etiam prouerbio vecordiæ notãtur, ἀνὴρ δ᾽ ὁ μακρὸς.

Nostræ farinæ.

EIVSDEM farinæ dicuntur, inter quos est indiscreta similitudo. Quod enim aqua ad aquam collata, idem ad farinam farina. Persius in quinta Satyra:

Nostræ paullo ante farinę
Pelliculam veterem retines.

Perinde quasi dicat: Nostri gregis, nostrę conditionis. Pertinet ad illam classem: Eadẽ cera, & Idem puluis, de quibus alibi dictum est. Simili tropo Seneca dixit: Eiusdem notę lib. 3. epist. 24. His adiicias & illud eiusdem notę licet, tantam hominum imprudentiam esse, imo dementiam, vt quidam timore mortis cogantur ad mortem.

Nullo scopo iaculari.

Ἀσκοπα τοξεύειν, id est, Absque scopo iaculari dicuntur, qui nihil certi propositum habent, quod sequantur, & ad quod instituti, consiliique sui rationes referant. Lucianus in Toxaride: ἐπειδὴ νῦν ἄσκοπα τετοξεύκαμεν, αὖθις ἑλόμενοι διαιτητὴν, ἄλλους ἐπ᾽ ἐκείνῳ εἴπομεν φίλους. id est, Quoniam in pręsentia nullo proposito scopo iaculati sumus, denuo, adscito arbitro, alia amicorum paria apud illum referamus. Persius Satyra tertia:

Est aliquid quo tendis, & in quod dirigis arcum?
An passim sequeris coruos, testaque lutoque?
Securus, quo pes ferat.

De pulmone reuellere.

DVBIVM non est, quin ad prouerbiorum formam pertineat & illud Persianum: De pulmone reuellere, pro eo quod est, stultam, & arrogantem opinionem animo eximere:

Dum veteres auias tibi de pulmone reuello:

Tumorem, animiq; fastum in pulmone collocant, vnde μέγα πνεῖν apud Grecos. Et idem Persius alibi:

Grãde aliquid, quod pulmo animæ prelargus anhelet.

Quos non tollerent centum Aegyptij.

Οὓς οὐκ ἂν ἄραιεν οὐδ᾽ ἑκατὸν αἰγύπτιοι, id est, Quos

Quos ferre nec centum queant Aegyptii, De molestis dici solitum, ac moribus intolerandis, seu fastu præturgidis. Inde ductum, quod Aegyptii plerique gestãdis oneribus quæstum non satis honestum factitare consueuerint, vnde & ἀχθοφόροι dicti, in iocum prouerbialem abierunt. Refertur adagium ab Eudemo in collectaneis dictionum Rhetoricarum, & item a Suida. Extat autem apud Aristophanem in Ranis, ad hunc modum:

Δύ᾽ ἅμαξ᾽ ἐσέθηκε καὶ νεκρὼ δύω,
Οἳ οὐκ ἄγοιντ᾽ ἂν οὐδ᾽ ἑκατὸν Αἰγύπτιοι, id est,
Duo plaustra, duoque item imposuit cadauera,
Quæ ferre nec centum queant Aegyptii.
Idem in Auibus:
Οὐκ αἰγύπτιος πλινθοφόρος. id est,
Non Aegyptius lateriger.

Consimili modo Lucilius apud Nonium:

Quem neque Lucanis oriundi montibus tauri
Ducere pro telo validis ceruicibus possēt.
Rursum idem alibi:
Hunc iuga mulorum, pro telo ducere centum
Non possint.

Aegyptius laterifer.

Αἰγύπτιος πλινθοφόρος, id est, Aegyptius laterũ gestator, Suidas nominatim prouerbii titulo refert. Extat autem apud Aristophanẽ in Auibus: ibi quærit quispiam quis composuisset equum Durium in arce Palladis, centum cubitorum? Cui respondetur:

Ὄρνιθες, οὐδεὶς ἄλλος, οὐκ αἰγύπτιος
Πλινθοφόρος, οὐ λιθουργός. id est,
Aues, nec alius vllus, haud Aegyptius
Laterifer, aut faber lapidarius.

Quadrare videtur in sordidum, atq; infimæ sortis hominem, in quem vsum etiam Carum vilitas vsurpata est: aut in eum, qui molestis negotiis premitur. Admonuimus modo Aegyptios in vulgi fabulã, ac risum abiisse, quod asinorum ritu vectãdis corpore oneribus quæstum facerent. Ad quem laborem hoc exercitatiores illos fuisse coniicimus, quod in effodiendis lacunis, limoq; exportando, ac lateribus argillaceis, huiusmodi opera potissimũ opus erat apud Aegyptios, ob limum, quem inuehit Nilus. Nã illic passeres aut hirundines monstrarunt artem e luto construendi parietes. Argumento est, quòd Hebræi, cum apud illos agerent, adacti sunt, luto, lateribusq; gestandis seruilem operam prẹstare Pharaoni. De mulis Marianis alibi reperies.

Cœnare me doce.

Δειπνεῖν με δίδασκε. i. Cenare me doce. Prouerbiali figura dictum est ab Aristophane in Ranis. Tẽpestiuiter vsurpabitur, si quando docere, præire, aut etiam refellere conatur aliquem imperitus negotii, de quo disceptatur. Verba sunt Bacchi ad Herculem de tragœdiis iudicantem, cum exercitatior esset in vorandis tauris, quàm pensiculandis poetarum carminibus.

Rhamnusius.

Ῥαμνούσιος, id est, Rhamnusius. Eudemus in dictionibus. Rhet. admonet, id cognominis olim seu prouerbio additum sapientibus ac moderatis viris. Nec explicat adagii rationem. Vnde coniectare licet, vel ab eius gentis moribus dictum, vel à dea Rhamnusia, quæ modum in omni negotio docet adhibendum. Quemadmodum alias fusius à nobis ostensum est.

Papæ Myxus.

Βαβαὶ μύξος, i. Papæ Myxus. In gloriosos & iactabundos dici consueuit. Nam βαβαὶ stuporis & admirationis significationem habet. Myxus autem sacerdos quispiam fuit Dianæ, gloriosus & magniloquus: qui se fingebat omnia mirari. Refertur à Suida, & Zenodoto.

Lenticulam angulo tenes.

Φακῆς γωνίας κρατεῖς, id est, Lentum angulo tenes. De negotio quod fieri nullo pacto queat, propterea quod hoc leguminis genus angulis careat. Refertur à Suida, ne quis contemnat.

Patrocli occasio.

Πατρόκλου πρόφασις, i. Patrocli occasio, siue prætextus. Diogenianus ostendit dici solere de iis, qui cum ob metum nõ ausint proprias deplorare calamitates, deflent eas sub prætextu luctus alieni. Plutarchus in commentario cui titulus, Quomodo quis se citra inuidiam laudare possit: καὶ μὴ δοκῶμεν Πάτροκλον πρόφασιν, σφᾶς δ᾽ αὐτοὺς δι᾽ ἐκείνου ἐπαινεῖν. id est, Et ne videamur Patroclum occasionem

occasionem, sed nos ipsos per illos laudare. Agit enim de iis qui laudandis aliis suas ipsorum laudes insinuant. Opinamur sumptum a Patrocli moribus, in quem aliquoties iocatur Aristophanes.

Exiguum oboli pretium.

Μικρὸν τοῦ ὀβολοῦ τίμιον, id est, Exiguum oboli pretiū. Suidas citat ex Maryca Eupolidis, conuenire in homines nequam, nihiliq́ue. Quamquam nihil obstat, quominus ad rē contemptam transferatur. Meminit & Eudemus. De similibus multa retulimus antea, obolaris homo, homo tressis, homo trioboli, homo vix dupondio æstimandus. Iustinianus iuuenes primum ad iuris studiū ingressos dupondios appellari voluit, velut extremæ classis. Nam qui iam profecissent, prolytas ac lytas appellauit, quasi dimissos.

Phœnicum pacta.

Φοινίκων συνθῆκαι, id est, Phœnicum conuēta. Phœnices qui Carthagine potiti sunt, cum primum ad eam adpulissent regionem, postularunt ab iis, qui id temporis Libyam incolebant, vt sibi liceret diem & noctem hospitio terræ vti. Quod cum impetrassent, iamq; exacto concessi temporis spatio, iuberentur excedere finibus, recusarūt, adfirmantes se pactos vt sibi fas esset illic noctesq; ac dies commorari: videlicet ambiguitatem vocum ad suum commodum detorquētes. Vnde prouerbium esse natum aiunt, de pactis insidiosis & astutis. Auctores Suidas ac Diogenianus. Quin in totum omnes Phœnices dicti sunt, qui quæstus essent auidi. Vnde Pindarus in Pythiis hymno secūdo: φοίνισσαν ἐμπολὰν, id est, Phœniciam negotiationem dixit. Et interpres citat ex comico quopiam, εὐθὺς φοῖνιξ γένομαι, id est, Protinus Phœnix fio. Item ex Sophocle.

ὠνεῖν ἔθου καὶ πρᾶσιν ὡς φοῖνιξ ἀνήρ. id est, Phœnix vt vir, cœpit emere ac vendere.

Postremo Plato libro de Republica tertio de his agens, qui putant magistratui conuenire mendacium, inquit: μηδὲν κακὸν, ἀλλὰ φοινικικόν τι. id est, Nihil pulchri est, sed potius Phœnicense quiddam.

Pusillus quantus Molon.

Μικρὸς ἡλίκος μόλων, id est, Pusillus vt Molon. De vehementer breui statura corporis homuncionibus. Suidas ostendit duos fuisse Molones, nota corporis breuitate, quorum alter histrio fuerit, aliter fur, honesti scilicet quæstus vterque.

Per antiquum diem.

Διὰ παλαιᾶς ἡμέρας, De re admodum obsoleta priscaq́ue. Refertur à Diogeniano. Finitimum illi, quod hodie non inscite iactatur in scholis philosophorum: Magno Platonis anno.

Perierunt bona.

Ἔῤῥει τὰ καλὰ, id est, Perierunt honesta. Hippocrates Mindaro Lacedæmoniorum duci fuit ab epistolis, eo interfecto ab Atheniensibus Hippocrates in Lacedæmonem huiusmodi scripsit epistolam: ἔῤῥει τὰ καλὰ, μίνδαρος δ' ἀπέσσυται: significans interfecto duce rem esse deploratam. Adagium recenset. Diogenianus, historiam recenset Xenophon in παραλειπομένοις, libro 1. Græca senario constant:

Periere honesta, Mindarus sublatus est.

Qui nimium properat, serius absoluit.

PLATO in Dialogo, cui titulus, De regno: πεποίηκε καὶ ἡμᾶς καὶ νῦν παθεῖν τὸ κατὰ τὴν παροιμίαν πάθος, ποῖον, οὐχ' ἥσυχος εὖ διαιροῦντας, ἀνύειν βραδύτερον. id est, Fecit enim vt nunc quoque nobis acciderit, quod prouerbio dicitur: Quod nam? vt dum parum recte per otium diuidimus, serius perfecerimus. Idem in 7. de repub. adlusit ad prouerbium: σπεύδων γάρ ἔφη, ταχὺ πάντα διελθεῖν, μᾶλλον βραδύνω. i. Dū festino, inquit omnia celeriter percurrere, tardior sum. Idem in Cratylo simile quiddam habet: ἵνα μὴ ὄφλωμεν ὥσπερ οἱ ἐν αἰγίνῃ νύκτωρ περιϊόντες, ὀψὲ ὁδοῦ καὶ ἡμεῖς ἐπὶ τὰ πράγματα δόξωμεν αὐτῇ τῇ ἀληθείᾳ, οὕτω πως ἐληλυθέναι ὀψιαίτερον τοῦ δέοντος. id est, Ne nobis vsu veniat, vt quemadmodum qui apud Aeginetas noctu obambulant, serius perficiunt iter, itidem nos ad rem ipsa veritate serius quam oportet peruenisse videamur. Scitum est & illud diui Augustini aduersus Petilianum, iis qui perturbatione aliqua festinant, vsu venire non numquam vt vestem aut calceos peruerse induant, quæ res postea moram adferat. Idem vsu venit his qui multa simul agere conantur, neq; quidquam adsequuntur.

quuntur. Plato lib. de Repub. 3. ὅτι εἷς ἕκαστος, ἓν μὲν ἂν ἐπιτήδευμα καλῶς ἐπιτηδεύοι, πολλὰ δὲ οὔ, ἀλλ᾽ εἰ τοῦτο ἐπιχειροῖ πολλῶν ἐφαπτόμενος, πάντων ἀποτυγχάνοι ἄν. i. Vnusquisque recte, vnum studium exerceat, multa nequaquam. Imò si id tentarit, multa aggressus, omnibus frustrabitur. Idem eiusdē operis lib. 10. docet idē accidere iis qui non veritate, sed fucis ac malis artibus properāt ad honorem: οὐχ οἱ μὲν δεινοί τε καὶ ἄδικοι δρῶσιν ὅπερ οἱ δρομεῖς, ὅσοι ἂν θέωσιν εὖ ἀπὸ τῶν κάτω, ἀπὸ δὲ τῶν ἄνω μή. τὸ μὲν πρῶτον ὀξέως ἀποπηδῶσι, τελευτῶντες δὲ καταγέλαστοι γίγνονται, τὰ ὦτα ἐπὶ ὤμων ἔχοντες καὶ ἀστεφάνωτοι ἀποτρέχοντες. id est, An non isti artifices & iniusti idem faciunt, quod solent cursores quidam, qui bene quidem currunt ab inferiore loco, à superiore vero nequaquā. Primum quidem celeriter prosiliunt, ceterum in fine cursus ridiculi sunt, atque auriculas in humeris habentes incoronati semet abripiunt. Monet adagium instituendæ rei non tam celeritatem, quàm curam adhibendam esse, ne postea sit in mora, quod in operis ingressu fuerit erratū. Item in re bellica plus efficit Fabii cūctatio, quàm M. Minutii pręceps temeritas. Siquidem is vnus Hannibalem multis iam præliis inuictum, non viribus, sed lentitudine superauit. De quo præclare Ennius apud M. Tullium in Catone maiore:

Vnus homo nobis cunctando restituit rē.
Non ponebat enim rumores ante salutē.

Vltra catalogum.

Ὑπὲρ τὸν κατάλογον ζῇ, id est, Vltra catalogum viuit. De eo dicebatur, qui multum ætatis viueret, vt iam præscriptum illum annorū numerum præterisse videretur. Et, ni fallimur, apud Lucianum. Refertur à Suida.

Vltra peram sapere.

Ὑπὲρ τὴν πήραν φρονεῖν, id est, Vltra peram esse sollicitum. Prouerbiali figura dictū apud Lucianum in Timone: ὀλιγαρκῆ γὰρ καὶ μέτριον χρὴ εἶναι τὸν φιλοσοφοῦντα, καὶ μηδὲν ὑπὲρ τὴν πήραν φρονεῖν. id est, Oportet enim philosophum paucis contentum ac frugalem esse, neque quidquam vltra peram quęrere. Quadrabit vel in philosophum, vel in pauperem, sed præcipue in Christianum. Confine illi: Vita doliaris.

Vir videbatur nauis supplicans scopulo.

Ἀνὴρ ἔοικε ναῦς ἱκετεύειν πέτραν. id est,
Vir visus esse nauis est obsecrans petram.

De stupidis ac stolidis, quibus aliud pro alio videtur, dictum indicat Suidas, ducta metaphora à naue, quæ impingit in scopulum.

Viro esurienti necesse est furari.

Πεινῶντι κλέπτειν ἐστ᾽ ἀναγκαίως ἔχον, id est,
Famelicus vir esse furax cogitur.

Suidas prouerbii nomine refert, quod congruat in eos qui extrema adacti necessitate, quid faciunt. Veluti si qui confiteatur se mentitum, dicat, quid facerē, aut quid mentiendum erat, aut in summam veniendum infamiam, πεινῶντι κλέπτειν. Aut si quis auidus gloriæ, aliena pro suis edat, cum ipse de suo nihil possit egregium edere.

Vixit, dum vixit, benè.

VIXIT, dum vixit, benè. Est in Hecyra Terentiana. Prouerbiale fuisse, vel senex indicat, rogans num præter vnam sententiam nihil attulisset. Conuenit in eos, qui molliter ac suauiter viuunt, atque faciunt sumptus, vt non multum iuuent hæredem. Est autē amphibologia in verbo viuere, quod interdum simpliciter viuere est, interdum genialiter vitam agere, vt apud Catullum:

Viuamus mea Lesbia, atque amemus.

Fumantem nasum vrsi ne tentaueris.

PROVERBII speciē habet & illud apud Martialem:

Rabido nec perditus ore
Fumantem nasum viui tentaueris vrsi.
Sit placidus licet, & lambat digitosque manusque,
Si dolor & bilis, si iusta coegerit ira,
Vrsus erit, vacua dentes in pelle fatiges.

Admonet non esse tentandos, qui possint nocere. Consimili modo Synesius in Encomio Caluitii scripsit: Canem naribus prendere, pro eo, quod est: Prouocare mordacē, & nociturum. Hac parte corporis icta potissimum vrsos irritari docent Bestiarii.

E tribus malis vnum.

Τῶν τριῶν κακῶν ἕν, id est, Trium malorum vnum. Suidas prouerbium indicat apud Menandrum extitisse. Sumptum autem à Theramene,

Theramene, qui cuidam è tribus malis vnũ indixerit, è quibus quod vellet eligeret Vnde & Aristophanes apud eundem Suidam in Triphalete: ἐγὼ γὰρ ἀποθηραμένους δέδοικα τὰ τρία ταῦτα. id est, Ego enim à Theramene metui tria hæc: Quæ sint autem ea tria, quære in prouerbio: τὰ τρία τὸν εἰς θάνατον, Id vsurpauit Alexander in Aepolis. Aristides ait oraculum solere tradi obsignatum, quod qui solueret prius quam fas esset, vnũ è tribus malis illum manebat, aut oculorũ orbatio, aut manus, aut linguæ iactura. Sũt qui dicant iis, qui sententia capitali damnati fuissent, tria solere deferri, gladium, laqueum, & aconitum.

Quam facile vulpes pyrum comest.

PLAVTVS in Mostellaria: Tã facile vinces, quàm vulpes pyrum comest, De re factu procliui. Quòd nihil negotii sit vulpi dentatissimæ, pyrum edere.

Contrahere supercilium, inflare buccas.

Ὀφρῦς ἀνασπῶντες καὶ γνάθους φυσῶντες, id est, Adductis superciliis, & inflatis buccis. In fastuosos ac turgidos dictũ Suidas admonet. Siquidem in superciliis, sicut alias ostendimus, arrogãtiæ sedes. Horatius inflatas buccas ad iracundiæ retulit argumentum:

Quin Iupiter ambas
Iratus buccas inflet.

Diuus Augustinus in libris Cõfessionum: Buccis typhocrepantibus. Quo loco nonnulli perperam typo legunt. Mirum est autem Augustinum voce Græcanica tantopere delectatum, vt cum fastum dicere posset typhum dicere maluerit, nisi quod ea iam vsu Latio donata videbatur. Traductum à ranis, quæ per iram inflãtur. Notus est apologus. Aesopicus de rana per arrogantiam dirupta. Horatius:

Crescentẽ tumidis infla sermonibus vtrẽ.

Sus comessatur.

Ὗς ἐκώμασεν, id est, Sus saltauit, aut commessatur. Diogenianus ostendit dici solitum de iis, qui præter decorum quidpiam facerent, quiq; rerum successu præter meritum obiecto, semet insolentius efferunt. Attingunt & Suidas & Zenodotus. Est autem Græcis κωμάζειν iuuenum amantium more coronis, cantilenis, saltationibus, ceterisque iuuenilibus nugis lasciuire, & in domos alienas irrumpere, Irrumpunt & sues, vnde Theocritus in Syracusis:

Ἀθρόος ὄχλος ὠθεῦνθ' ὥσπερ ὕες. id est,
Turba simul conferta suum more irruit:

Ceterum qui rusticiore sunt ingenio, mirũ quam hæc dedeceant. Locus erit vbi natura sæuus, & agrestis adsectat videri festiuus.

Dat veniam coruis, vexat censura columbas.

NON tam ouum ouo simile, quàm illud prouerbii speciẽ præ se fert, quod est apud Iuuenalem:

Dat veniam coruis, vexat censura columbas.

Pœna legum exercetur in humiles quospiam, & à quibus ob ingenii mansuetudinem aliquid emolumẽti potest auferri. Rapacibus ignoscitur. Sumptum est ab apophthegmate Anacharsidis, qui hoc dicto elusit studium Solonis in conscribendis legibus, quemadmodum refert Plutarchus in vita Solonis: ὃ τοὺς νόμους τοῖς ἀραχνίοις ὁμοίους ἔφασκεν. καὶ γὰρ ἐκεῖνα ἐὰν μὲν ἐμπέσῃ τί κοῦφον καὶ ἀσθενές, στέγειν, ἐὰν δὲ μεῖζον, διακόψαν οἴχεται. id est, Leges aranearum telis adsimiles dicebat, propterea quòd in illas si quid leuius aut imbecillum incurrerit, hæret: sin maius aliquid, dissecat, ac fugit. Ad eandem pertinet sententiam, quod in Phormione ait Terentius:

Quia non rete accipitri tenditur, neque miluio,
Qui male faciunt nobis. illis, qui nihil faciunt, tenditur.
Quia enim in illis fructus est, in illis opera luditur.

Sutorium atramentum.

M. TVLLIVS libro epistolarũ nono ad Pætum: Iam pater eius accusatus est à M. Antonio: sutorio atramento absolutus putatur. Subesse videtur prouerbiũ. Sentit, opinamur hominem absolutum fuisse, iudicũ corruptela, non citra infamiam. Est enim huiusmodi sutorium atramentum, vt neq; magnopere atram imprimat notam, neque nullam tamen illinat maculam. Infamiam enim atramenti symbolo poetæ significant, vt Horatius:

Hic nigræ succus loliginis, hæc est
Aerugo mera.

Is quidem succus quidam est, quẽ plerisque mollium pisciũ, maxime Sepiis inesse scri-

psit

psit Aristoteles libro De partibus animaliũ quarto eum tunica contineri membranea, emitti vero fistula quadam: quem effundũt in metu, & aquam infuscant, ne queant deprehendi. Rursus Horatius:

Sed veluti tractata notam labemq; remittunt
Atramenta, fere scriptores carmine fœdo
Splendida facta linunt.

Ceterum quod Græci Chalcanthum appellant, Cornelius Celsus fere vertit sutorium atramentum: cuius frequenter meminit in medicinis, præsertim libro 5. Colligitur ex ære. Vnde Græcis nomen χάλκανθος, quasi dicas flos æris. Vnde suspicamur magis dici maculam, quam ægre possis diluere. Nã atramentum quod scriptorium vocant, facilius diluitur, nec inhæret corio. Plinius in epist. simili figura dixit: Vitelliana cicatrice stigmosum.

Surda testimonia.

Καφὰ μαρτυρία, id est, Surda testimonia, dicuntur quæ feruntur per tabulas, propterea quod hæ rogatæ nihil respondeant. Vt non discrepet ab illo: Muti magistri. Vnde surdis agere testimoniis prouerbio dicuntur, qui vel procul absentes, vel vita defunctos modo citant, ne queant deprehendi.

Perdere naulum.

IVVENALIS in Satyra, cui initiũ: Stemmata quid faciunt.

Præconem Chærippe tuis circumspice pannis,
Cum Pansa eripiat, quidquid tibi nacta reliquit,
Iamque tace, furor est post omnia perdere naulum.

Domitius Calderinus, vt inter recentiores haudquaquam malus auctor, admonet prouerbium esse in eum, qui cum multa amiserit, reliquum etiam velit perdere. Sumptã autem metaphoram à mercatoribus, qui cũ nauigant, si minus, quantum cupiunt, lucrari possunt, student vt saltem recuperẽt ex mercibus diuenditis, quantum pro vectura nauali soluerunt. Aristippus interrogatus a quodam, num esset vbique ridens: οὐκ οὖν, ἔφη, παραπόλλυμι τὸ ναῦλον, εἴγε πανταχοῦ εἰμί. i. Naulum igitur non perdo, inquit, si quidẽ vbique sum. Refertur à Plutarcho in commentario, cui titulus: ὅτι διδακτὴ ἡ ἀρετή.

Siculissare.

Σικελίζειν, id est, Siculissare, Eudemus indicat antiquitus vsurpatum, pro eo quod est: Austerum esse, tetricumque. Et eum quidem in modum Epicharmum vsum esse. Ceterũ aliis placere magis referendũ ad improbos & vafros. Non dubium quin ab eius gentis moribus sit sumptum. At Athenæus Dipnosophistarum lib. 1. indicat, adagium natũ ab Androne Siculo, qui morem inuexerit ad tibiam saltandi, gesticulandique.

Sedens columba.

Ἡμένη πελειάς, id est, Sedens columba. Suidas prouerbii titulo commemorat, indicatque dici solitum, de supra modum mansuetis ac simplicibus. Nam columbæ cum auolãt, fallunt ceteras pernicitate volatus, cum sedent, nihil mitius, aut simplicius. Neque quidquam habent, quo se tueantur aduersus miluios, & accipitres, præter alarum velocitatem. Videtur dici posse & in eos, qui simplicitatem simulant, quo magis imponãt, propterea quod mos sit aucupibus, exoculatam columbã in reti ponere, quę subsultans, ceteras columbas alliciat. Ea Gręcis dicitur παλεύτρια, a verbo παλεύειν, quod est seducere, siue in laqueum illicere. Aristophanes in Auibus de columbis loquens:

Καὶ ἐπαναγκάζει παλεύειν δεδεμένας ἐν δικτύῳ. id est,
Et cogit paleutriam agere, alligatas in reti.

Vide lector num legendum sit ἠμμένη, i. illaqueata, id enim patitur, quo fallat alias.

Simia barbata, seu caudata.

Πίθηκος πώγων' ἔχων, id est, Simia barbam portans. Aristophanes: ἐν ἀχαρνεῦσιν, ὦ πίθηκε τὸν πώγων' ἔχων. Interpres admonuit adlusum esse ad illud Archilochium: τοιὴν δ' ὦ πίθηκε τὴν πυγὴν ἔχων, id est, Talem ô simia caudam habens. Dici solitum de ridiculis. Regulus Rustichum Stoicorum simium dixit, contumeliæ gratia, vt refert Plin. in Epistolis: opinamur quod barba & pallio Stoicum ageret verius, quàm moribus. Idem Aristophanes alio quodam loco quosdam δημοπιθήκους appellat, quasi populi simias. Est autem hoc animal natura γελωτοποιόν, nec in alium vsum videtur natum, cum nec valeat

valeat ad esum vt oues, nec ad ædium custodiam vt canes, nec ad onera gestãda vt equi. Athenæus lib. 14. narrat Anacharsim philosophum, genere Scytham, cum in conuiuium inducerentur homines ad risum mouendum edocti, solum omnium nõ risisse. Tandem cum inducerentur simiæ, cœpit ridere: rogatus caussam, Hæ, inquit, natura sunt γελωτοποιοὶ, illi fingunt.

Sibi canere.

Ἑαυτῷ ψάλλειν. i. Sibiipsi canere, dicitur qui non ad alienum arbitrium facit quidpiam, sed animo obsequens suo. In Platonis conuicio iubent tibicinam sibiipsi canere. Et cantor quispiam. Antigenidas opinamur, iubet discipulum, quod populo non admodũ gratus esset, sibi canere & Musis. M. Tullius in Bruto: Id enim est summi oratoris, summum oratorem populo videri. Quare tibicen Antigenidas dixerit discipulo sanè frigenti ad populũ: Mihi cane & Musis: ego huic Brute dicenti vt solet apud multitudinem, Mihi cane & populo dixerim. Diuus Hieronymus ad Ismeniã refert huius discipulum. Atq; is non iussus est sibi canere, sed præceptori, qui poterat iudicare.

Si leonina pellis non satis est, vulpina addenda.

Ἂν ἡ λεοντῆ μὴ ἐξίκηται, τὴν ἀλωπεκῆν πρόσαψον, id est, Si leonis exuuium non sufficit, adde vulpinum. Cum viribus res obtineri nõ potest, dolus adhibendus. Adagium natum est ex apophthegmate Lysandri. Nã is, quemadmodũ in eius vita memorat Plutarchus, irridere solitus est, qui velut ab Hercule prognati, bellum apertis viribus, citraq; dolum gerendum esse censebant, cum ipse magis existimaret boni ducis officiũ esse, quo leonina pellis non attingeret, eo contendendũ adsuta vulpina. Quod quidem propemodũ indicat & Maro, cum ait:

Dolus an virtus, quis in hoste requiret?

Adagium refertur à Zenodoto. Huic adfine est quod apud Plutarchum in vita Syllæ Carbo dixisse memoratur. Cum enim Sylla nõ solum aperto Marte, sed dolis bellum gereret, ait: ὡς ἀλώπεκι καὶ λέοντι πολεμῶν ἐν τῇ Σύλλα ψυχῇ κατοικοῦσιν, ὑπὸ τῆς ἀλώπεκος ἀνιῷτο μᾶλλον. id est, Quod bellum gerens cum vulpe, ac leone, quorum vtrumque habitabat in animo Syllæ, à vulpe vehemẽtius angeretur. Apud Aristophanem quidam dicitur, κυναλώπηξ, quòd caninam impudentiam cum vulpina astutia coniunxisset.

Siculus miles.

Σικελὸς στρατιώτης, id est, Siculus miles. In peregrinum, ac mercenarium militẽ prouerbiali ioco dicebatur, propterea quòd Siculi tẽporibus Hieronis exotico milite plerũq; vterentur, auctore Zenodoto. Conueniet in hominem lucri gratia, nullum ministerii genus recusantem. Adfine est illi, quod de Care dictum est alibi.

Pro bonis glomi.

Ἀντ' ἀγαθῶν ἀγαθίδες, id est, Pro bonis glomi. Dici consueuit, vbi quis beneficium, quod in alium contulisset, cumulate, cumque fœnore recipere. Agathides enim Gręcis glomi dicuntur: verum adlusionis decus in voce Græca est, quod in sermone Latino reddi non potest. Meminit Suidas.

Sine pennis volare haud facile est.

MANET etiam hodiernis temporibus vulgo celebre, quod est in pœnulo Plautina: Sine pennis volare haud facile est. Idẽ in Asinaria: Defraudem te ego? Age sis, sine pennis vola. Locum habet, cum deesse significamus adminicula, sine quibus negotiũ peragi non possit. Reperitur apud idoneos auctores, Accidere alas, pro eo quod est, adimere materiam, facultatemque conandi quippiam. Et: Addere alas. Horatius simili forma dicit Decidere pennas:

Vnde simul primũ me dimisere Philippi,
Decisis humilem pennis.

Et Cicero ad Atticum lib. quarto: Qui mihi pennas inciderant, nolunt easdem renasci. Idem in Academicis dixit: Incidere neruos, pro adimere vires. Cognatum est illi, quod alibi retulimus: εἰς πῦρ ξαίνειν, id est, Ignem diuidere. Quod pro impossibili retulit Plato lib. De legibus 6. ὀλίγου δὲ ποιεῖν τὸν νομοθέτην τὸ παίζοντων εἰς πῦρ ξαίνειν. i. Vt propemodum legum conditor faciat, quod solent, qui ludunt, in ignem impingentes ictum, hoc est, inaniter laboret: quod ignis mox in se coeat. Eius generis est illud apud Platonem in Eryxia: κατὰ μάθον δὲ αὐτὸν ἐγὼ ὅτι ἴσον εἴη πεῖσαι, ὥσπερ ἂν τὸ λεγόμενον λίθον ἑψῆσαι.

ἐψῆσαι. id est, Vbi cognouissem tale esse hominis ingenium, vt illi suadere nihil aliud fuerit, quàm lapidem decoquere. Hæc fatemur aliis locis tempestiuius potuisse dici, sed non omnia locis omnibus occurrunt.

Siphniassare.

Σιφνιάζειν, id est, Siphniassare. Suidas indicat prouerbio dici solere, pro eo, quod est manum admouere postico: sumptũ esse à moribus Siphniorum, qui libidinis caussa id factitare consueuerint. Est autem Siphnus insula quæpiam, haud procul à Creta, cui quondam nomen fuerit Merope, vel hoc nobilis elogio, vna e Cycladibus. Refert eã & Plinius lib. 4. cap. 12. prouerbium indicat & Stephanus.

Iuxta melam.

Κατὰ μήλην, i. Iuxta melam. Suidas ostendit prouerbio dici solere, vbi quis incerta coniecturis prosequeretur. Sumpta metaphora à medicis vlcus internum immisso per fauces instrumento quopiam explorantibus. Id enim instrumẽtum μήλην vocant, & μηλῶσαι, ad hunc modum tentare.

Non idem sunt scriptura, & Leucæus.

Γραφή τε καὶ λευκαῖος οὐ ταὐτὸν, id est, Scriptura & Leucæus non sunt idem, aut non conueniunt. Vbi quis aliud scribit, aliud facit, aut dicit. Rectè iacietur in eos, qui stare pactis nolunt. Nam hæc plerumque symgraphis constant. Aut in eos, quorum vita non congruit cum libris editis. Versus Græcus constabit si addas λέγειν. Conicere licet Leucęũ fuisse male fidei scribam.

Bellicum canere. Receptui canere.

ALIAS admonuimus, ferme prouerbiales esse metaphoras, quæ sumuntur a bello, veluti Bellicum canere pro eo, quod est, animare atq; exhortari. M. Tullius Philipp. 7. Bellicum me cecinisse dicunt: Item Canere classicum dicitur, qui excitat dissidium. Receptui canere, pro finire. M. Tullius Philippica 12. Quis enim reuocante & receptui canente senatu properet dimicare? Quintilianus libro 12. cap. quæ post finem studia: Quare antequam in has ætatis veniat insidias, receptui canet, & in portũ integra naue perueniet. Signa canant apud Martialẽ, id est, iam congrediamur: & apud Plautũ; Collatis signis depugnare: apud eundẽ Versis gladiis depugnare. Quin hoc ipsum collatis signis haud dubie prouerbii speciẽ habet, cum significamus seriam & exactam de re disceptationem, vt M. Tullius in epistolis ad Atticũ, Vt cum Maphragosignis collatis. Apud Iuuenalem:

- Hęc tuba rixæ. Id est, hoc belli initium.

Pithon formosus.

Πίθων καλὸς, i. Pithon formosus. Conueniet vbi quis per adulationẽ falso laudatur. Pindarus in Pythiis hymno 2. καλὸς τοι πίθων παρὰ παισὶν αἰεὶ καλός. id est, Formosus Pithõ semper apud pueros formosus. Interpres ostendit sumptum a pueris adulantibus simiæ, subinde dictitantibus καλὸς πίθων. Videtur autem pithon esse diminutiuum huius dictionis πίθηκος, quasi dicas simiolus. Taxat Pindarus oblique quẽdam, vel quod ab indoctis laudatus tolleret cristas, vel qđ ipse adularetur Hieroni, laudans non laudanda. Est autem φιλαυτία peculiaris huic animanti, adeo vt laudes sentiant & speculis delectentur, & suos catulos contrectari gaudeant, ipsiq; suos catulos complexu enecent. Ad gratiam loqui veteres dicebant χαριγλωττεῖν, quo verbo vsum Aeschylum in Prometheo vincto, docet Athenæus libro 4. Eodem referente qui iucunda potius quam vera loqui studio habebant, ἡδυγλωττεῖν dicebantur.

Semel rubidus, ac decies pallidus.

Ἅπαξ πυῤῥὸς καὶ δέκατον χλωρὸς, id est, Semel rubidus, & decies pallidus. Suidas admonet dictũ de iis, qui mutuum accipiũt, quos necesse est crebro tum rubescere pudore, tum metu pallescere. Rubescere, dũ petunt mutuum: pallescere, dum soluendo non sunt, & metuunt, ne trahantur in ius, aut in neruũ.

Semper seni iuuenculam subiice.

Ἀεὶ γέροντι νέαν ἐπιβάλλειν κόρην, id est, Semper puellam virginem subiice seni. Senarius prouerbialis admonens, vt prouectioris ætatis viri, puellam ducant magis, quàm anum, ne si frigus accesserit frigori, languente Venere, steriles existant nuptiæ. Quamquam non ineptè trahetur ad alios item vsus, quoties significabimus ita rerum coniunctionem temperandam, vt quod alibi dimi-

bi diminutum sit, aliunde suppleatur: videlicet vt seni conuictor addatur iuuenis, quo senilis ætatis tristitiam, huius hilaritas moderetur: rursum iuuentutis exultantiam, senilis seueritas temperet. Item, vt loquaculus adiungatur, plus satis taciturno, audaculus timido, pauper diuiti. Prouerbii meminit Diogenianus.

Semper superioris anni prouentus melior.

Ἀεὶ τὰ πέρυσι βελτίω: id est,
Superior annus semper anteponitur.
Cum præsentia displicent, & anteferuntur anteacta. Diogenianus admonet id acclamatum ab Atheniensibus in rebus Macedonicis. Sūpta metaphora ab agricolis, qui semper de præsentis anni fructibus queruntur apud dominos. Huc pertinet illud Horatianum:

Laudator temporis acti
Se puero.

Sacra nihil sunt.

Τὰ θύματα οὐδὲν ἐστὶν, πλὴν γένεια καὶ κέρατα, i.
Sacra nihil sunt præter malas & cornua, de victimis macilentis. Trahetur non inconcinniter ad cibum minime esculentum. Refertur à Suida.

Scytharum solitudo.

Σκυθῶν ἐρημία, i. Scytharū solitudo, pro summis calamitatibus, exitioque dictū est, apud Aristophanem: ἐν ἀχερνεῦσι,

Ἐξολέσθαι συμπλακέντα τῇ σκυθῶν ἐρημίᾳ. i.
Impeditum deperire Scythicę solitudini. Quo loco commentator indicat prouerbiū dici solitum de ingenti solitudine: ductum autem inde, quod Scythæ nullis certis sedibus vtantur, sed vagi ferantur in plaustris. Eamq; ob caussam, regio feris abundat. Meminit adagii & Q. Curtius libro rerum ab Alexandro gestarum 7. apud quem Scytharum legatus ad hunc loquitur modum: Scytharum solitudines Græcis etiam prouerbiis audio eludi. Nos deserta & humano cultu vacua magis quam vrbes & opulētos agros sequimur. Vsurpat & Plutarchus in libro de Stoicis contrarietatibus, quemadmodum ante retulimus in prouerbio: In caput præcipitari.

Scindere glaciem.

SCINDERE glaciem, est aperire viam, & in incipiendo negotio priorem esse. Translatum à nautis, quorum vnus aliquis præmittitur, qui flumine concreto, glaciē prærumpat, reliquisq; viam aperiat.

Viuus fueris, vel cæpe solum accipiens.

Ζώοις γενήσῃ, κρομμύου μόνον λαβών, id est,
Si cæpe tantum sumpseris, iam vixeris.
Zenodotus & Suidas ostendit in eos dici solitum, qui è re quapiam pusilla, magnā opinionem consequuntur. Natum apparet ab ægroto, qui medico porrigente cępe, reualuerit, herbā alioqui plebeiam, nec eam admodum salubrem corpori.

Sapientes tyranni, sapientum congressu.

Σοφοὶ τύραννοι τῶν σοφῶν συνουσίᾳ, id est,
Commertio sapientium princeps sapit.
Zenodotus citat ex Aiace Locrensi, addens eundem versiculum, à Platone citatum esse Euripidis nomine. Certe huius nomine comperimus adductum libro de Republica octauo.

Σοφοὶ τύραννοι τῇ σοφῶν συνουσίᾳ.
Quo magis admiramur quare Aul. Gell. citet ex Theæteto Platonis, nisi forte scribarū vitio pro Theage deprauatum est Theæteto, nam & in Theage refertur. Aul. Gellius libro 13. ostendit eundem apud vtrumque fuisse, apud Sophoclem, in eiusdem nominis fabula, & apud Euripidem. Quemadmodum & alii non nulli versus apud Euripidē inueniuntur, quos eosdem apud Sophoclē & Aeschylum licet inuenire. Porro versiculum, quem modo citauimus, Gellius notæ vetustatis esse dicit, vt intelligas velut in prouerbium abiisse. Atque vtinam quàm est grauiter simul & eleganter scriptus, tam placeret ætatis nostræ principibus, in quos illud fere dixeris:

Μωροὶ τύραννοι τῶν κολάκων συνουσίᾳ.

Leonis exuuium super crocoton.

Λεοντῆ ἐπὶ κροκωτῷ, id est, Leonis exuuium super crocoton. Cum duo quæpiam copulantur, quorum alterum cum altero nequaquā congruit. Sumptum à Baccho, qui hoc ornatu descendit ad inferos apud Aristophanem, vt veste muliebri, delicataque indutus esset, eiq; vesti leonis exuuium impositum gestaret, quo videlicet Hercules creditus,

formidabilis videretur inferis. Hunc igitur ad eum modum adornatum, sic in Ranis ridet Hercules:

Ἀλλ᾽ οὐχ οἷός τ᾽ εἰμ᾽ ἀποσοβῆσαι τὸν γέλων
Ὁρῶν λεοντῆν ἐπὶ κροκωτῷ κειμένην. id est,
Risum profecto haud sum potis cōpescere
Crocoton additum leontæ conspicans.

Nec aures habeo, nec tango.

NEC aures habere, nec tactum prouerbio dicebatur, cui in manifestis ab omnibus reclamabatur. Hieronymus in præfatione declamationis, de matre & filia reconcilianda. Cur autem verear appellare declamationē cum ipse quodam in loco nominatim hoc argumentum exercitii caussa confictum à se subsignificet? Posteaquam enim, inquit, arguendo crimina, factus sum criminosus, & iuxta ritum vulgi sermone prouerbium, iurgantibus & negantibus cunctis, nec aures me credo habere, nec tāgo: id est, taceam necesse est, & quod audio; tangoque quasi nesciam. Potest videri sumptum ex Aristophanis Thesmophoriazusis: μήτ᾽ ἀκούω μήτ᾽ ὁρῶ. id est, Neque audio, neque video.

Priusquam sortiaris, communia deuoras.

Πρὶν λαχεῖν, τὰ κοινὰ κατεσθίει, id est, Priusquā sortitio facta sit, communia deuoras. In eū competit, qui non exspectata partitione, rē inuadit. Ductam metaphoram indicat Suidas à conuiuiis, in quibus antiquitus mos erat, è cibis suam cuique portionem distribuere, quemadmodum ex compluribus Homeri locis licet coniicere, apud quem illud oppidò quàm frequens:

Καὶ οὔτις ἐδεύετο δαιτὸς ἐΐσης.

Deinde receptum apud non nullos, vt citra distributionem propositis in commune cibis, quisque quantum vellet, sumeret. Id quod indicat Plautus: Patinarias struit strui ces. Huius rei mentionem facit & Plutarchus in Symposiacis, excutiens vtra consuetudo magis probanda videatur. Porro prouerbium sumptum est ex Equitibus Aristophanis:

Ἐπεὶ τὰ κοινὰ πρὶν λαχεῖν κατεσθίει. id est,
Quando publica, antequam illa sortiaris,
deuoras.

Res in foro nostro vertitur.

PLAVTINVS Tranio in Mostellaria: Vbi egomet video rem verti in meo foro. Prouerbialiter dictum, pro eo, quod est, posteaquam intelligo fortunas nostras cōmutari in diuersum. Traductum à mercatibus, in quibus rerum pretium pro tempore sæpenumero commutatur. Aut certe à iudiciorum formulis, & explicādarum litium. Cui diuersum est illud: In alieno foro litigare. Cognatum illi: Vti foro, quod alibi dictum.

Quodcumque in solum venit.

QVODCVMQVE in solum venit, id est, Quidquid in rerum natura producitur. M. Tullius libro De natura deorum I. Hinc quodcumque in solum venit, vt dicitur, effingis atq; efficis. Ridet atomos Epicureorū, ex quibus illi cuncta progigni credunt, quidquid vsquā nascitur in vniuerso. Idem in epi. ad Pœtum. Et Varro apud Nonium.

Quando id fieri non potest.

NIHIL dici potest nec venustius, nec moralius ea sententia, quæ extat apud Terentium in Andria: Quoniā id fieri, quod vis, non potest, id velis quod possis: ὡς οὐ δυνάμενος ὃ θέλεις, θέλε ὃ δύνασαι. Plurimum decoris adiunxit ea verborum conuersio. Qualis est in illis: Non viuendum vt edas, sed edendū vt viuas. Est autem adagium hoc finitimū illi: δεῖ τὸ παρὸν εὖ ποιεῖν. id est, Oportet id quod adest boni consulere. Et Martialis inter felicitatis calculos commemorat, vt, Quod sis, esse velis.

Quantum non miluus oberret.

QVANTVM non miluus oberret. Prouerbialis est hyperbole, de homine supra modum locuplete, cui tantum sit agrorum, quantū nec miluus peruolet. Persius:

Diues arat Curibus, quantum nō miluus oberret,
Id imitatus Iuuenalis Satyra nona hunc in modum:
Tot miluos, intra tua pascua lassos:

Sic & apud Plutarchum tragicus quispiā:

Σπείρω δ᾽ ἄρουραν δώδεχ᾽ ἡμερῶν ὁδόν,
Βερέκυντα χῶρον. id est,
Aruum colo bis sex dierum iter, solo
Berecynthio.

Plinius libro decimooctauo latifundia vocat, à quibus ait Italiæ perniciem inuectam fuisse, proinde veteres ita censuisse: Satius esse minus serere, & melius arare.

Ptolemai-

Ptolemaicalis.

Πτολεμαϊς ἡ δίκη, id est, Ptolemaicalis. Diogenianus indicat dici solitũ in litiũ auidos. Anus quæpiam fuit Ptolemais, quæ quoad vixit, lites agitabat, nec vnquam à caussis agendis erat feriata.

Pronoluitur ad miluios.

Προκυλινδεῖται ἰκτίνοις, id est, Adorat miluiũ. Initio veris prodeunt miluii, quare læti te-nues, quod iam hyeme sint leuati, prouoluuntur, eosque velut adorant. Accommodari potest in eos, qui noua spe gestiũt. Suidas prouerbii loco commemorat. Item Iuuenalis: - Durate, atque expectate cicadas. Sumptum est autem ex Auibus Aristophanis, προκυλινδεῖσθαι τοῖς ἰκτίνοις. Caussam adscribit interpres in eadem, docens quattuor partes anni per aues denũciari hominibus, Ver attribuit miluis.

Prienensis iustitia.

Πριήνη δίκη, id est, Prienensis iustitia. Suidas ostendit conuenire cum significamus, aliquem in iudicando plurimum excellere. A Biante Prienẽsi sumptum, cuius integritas in iudicandis caussis in prouerbiũ abiit vt dicatur: δικάζεσθαι βίαντος τοῦ πριηνέως κρείσσων. i. In iudicando præstantior Biante Prienensi. Citatur ex Hipponacte iambographo, à Strabone libro Geographias decimoquarto, & in vita Biantis à Diogene Laertio. Etiam Demodici Lerii Trochaicus:

Εἰ τύχης τινῶν, δικάζειν τὴν πριηνίων δίκην. i.
Si quam agas caussam, Prienes fac vti tum more agas.

Hipponactis Scazon sic habet:

Αἴκα δικάζεις βίαντος τοῦ πριηνέως κρέσσον. id est,
Si qua iudicas, Biantem fac Prieneum vincas.

De Bochoris & Rhadamanti iudicio diximus alias.

Primum Mars in filijs laudatus est.

Τὰ πρῶτα ἄρης εἰς τοὺς παῖδας ἐπῃνεῖτο. id est, Initio Mars laudabatur ob filios. De iis, qui initio specimẽ aliquod indolis egregię præ se ferunt, deinde paullatim in alios degenerant mores. Quemadmodum euenit Romanis olim strenuis, & Martem generis auctorem virtute referentibus, post in degenerẽ prolapsis mollicìem, vt non sine caussa Iuuenalis exclamarit:

- Sed vnde
Hæc tetigit, Gradiue tuos vrtica nepotes?

Prouerbium refertur à Suida.

Phrynichi lucta.

Τὸ φρυνίχου πάλαισμα, id est, Phrynichi luctatio. Diogenianus indicat dictitari suetum de iis, qui astu, dolisque negotium peragunt. Fuit is Phrynichus Lacedæmonum proditor, quem vetus Comœdia carbone notauit.

Pro malo cane suem reposcis.

Ἀντὶ κακῆς κυνὸς σῦν ἀπαιτεῖς, i. Pro malo cane suem reposcis, id est, pro re vili pretiosam. Sus enim esculentus, canis haudquaquam vescus est. Refertur à Diogeniano.

Prudens in flammam mitto manum.

Divvs Hieronymus quodam in loco prouerbium vsurpat huiusmodi: Prudens in flammam manum immitto, pro eo, quod est: Sciens expono me discrimini, malisq; obiicio. Sumptum videri potest ab historia Mutij Scæuolæ. Extat & apud Ciceronem.

Proba est materia, si probum adhibeas artificem.

A Plavto dictum in Pœnulo non sine prouerbii specie: Proba est materia, si probum adhibeas fabrum. Egregia quidem indoles, si recte instituatur. Felix ingeniũ, si præceptor contingat idoneus. Aut magnificum negotium, si modo scite tractetur. Metaphora notior est, quàm vt sit indicanda.

Illo respiciens, sed hic remitte bona.

Aeschylvs in Ranis Aristophanis, cupiens redire ad superos:

Ἐκεῖ φράσαιμ' ἄν, ἐνθαδὶ δ' οὐ βούλομαι. id est,
Dicturus illic, num hic quidem haud volo eloqui.

Cui Bacchus ad hunc modum respondet:

Μὴ δῆτα σύ γ' ἀλλ' ἐνθαδὶ ἀνίει τ' ἀγαθά. i.
Minime profecto quin mage hic profer bona.

Interpres admonet adlusum ad parœmiã:

Ἐκεῖ βλέπουσι δ' ὅδε ἀνίει τἀγαθά. id est,

Illuc tuens, at huc remitte commoda.
Cōueniet cū aliud præ nobis ferimus, aliud facimus: aut cum aliis adblandimur, in alios re beneficium conferimus. Quidam a Charitibus mutuo sumptum existimant, quarum vna a tergo respicit, & alteri munus offert, adridens alteri.

Ranæ aquam.

Βατραχῳ ὕδωρ, id est, Ranæ aquam, subaudiendum ministras. Vbi quid exhibetur, quo vel præcipue gaudet is qui accipit. Veluti si quem natura bibacem ad bibendi certamē prouoces, aut homini loquaculo narrandi materiā & occasionem subministres. Diuersum ab illo, βατράχῳ οἰνοχοεῖς. Recte accommodabitur, vbi quid datur abundanti. Nam ranis affatim est aquæ. Apud Athenæum refertur hoc carmen in Siracusanos:

Οἱ πίνουσι μόνον βατράχων τρόπον οὐδὲν ἔδοντες. id est,
Qui absque cibo viuunt ranarum more bibentes.

Theocritus in Ergatinis:

Εὐκτὸς ὁ τῷ βατράχῳ παῖδες βίος, οὐ μελεδαίνει
Τὸν τὸ πιεῖν ἐγχεῦντα, πάρεστι γὰρ ἄφθονον αὐτῷ. id est,
O pueri ranæ vita est optabilis, vt quæ
Non metuat, potans effundere, copia namque.
Larga subest illi.

Pastor taxat parsimoniam Ergo dotæ, quod sudantibus maligne præberet potum, cum ranis in otio viuentibus liceat bibere quantum libet. Sunt & hodie bibones quidam, qui sibi videntur perire siti, quod non in ipsis doliis habitent. Huic non dissimile est illud, Equum in planiciem. Illud autē diuersum: ἀσπάλακα εἰς Κορώνειαν, id est, Talpam Coroneam. Est autem Coronea Bœotiæ ciuitas, quæ talpam non gignit, & si aliunde inferatur, emoritur. Ita Stephanus, quēadmodum scarabeus in loco Thraciæ iuxta Olynthum, auctore Plinio.

Post bellum auxilium.

Μετὰ τὸν πόλεμον ἡ συμμαχία, id est, Post bellum suppetiæ. Quoties serius adhibetur remedium. Refertur à Suida. Natum est, aut certe vsurpatū à Diogene Cynico. De quo Laertius huiusmodi fabulam narrat. Adolescens quispiam iactatior nuper vxore ducta, titulum huiusmodi inscripsit ædibus suis: ὁ τοῦ Διὸς παῖς καλλίνικος Ἡρακλῆς ἐνθάδε κατοικεῖ, μηδὲν εἰσίτω κακόν. id est, Iouis filius Callinicus Hercules hic habitat, ne quid introeat mali. Diogenes adscripsit: μετὰ τὸν πόλεμον ἡ συμμαχία. id est, Post bellum auxilium, videlicet indicans, iam tunc receptum in eas malum, cum ipse malus immigrasset. Conuenit cum Platonico illo, quod alibi commemorauimus: μετὰ τὸν πόλεμον ἥκειν. id est, Post bellum adesse. Brutus in epistola ad Lycios, αἱ μηχαναὶ ὑμῶν μετὰ τὸν πόλεμον, ὡς ἡ παροιμία, ἐκομίσθησαν, id est, Machinæ vestræ post bellum, vt habet prouerbium, allatæ sunt. Item in epistola ad Myrenses, ἡ γὰρ ἐν πολέμῳ βραδύτης ἴσον ἔχει τῷ μηδ᾽ ὅλως γενομένῳ τὸ ἄπρακτον. id est, Nam tarditas in bello perinde est, ac si nihil omnino sit factum, quod frustra factū est. Quintilianus in declamatione cadaueris pasti, duas habet sententias non absimiles prouerbio. Quid quod medicina mortuorum sera est? Quid quod nemo aquas infundit in cineres? Sic indicat serum remedium. Siquidem ægroto mortuo sero venit medicus. Et ædibus in cinerem redactis sero infunditur aqua.

Pinguis venter non gignit sensum tenuem.

DIVVS Hieronymus in epistola quadam, citat huiusmodi prouerbium apud Græcos celebratum: Pinguis venter non gignit sensum tenuem. Quamquam fatetur id elegantius sonare Græce, quàm Latinè. Græcus autem senarius extat apud Græcos huiusmodi.

Παχεῖα γαστὴρ λεπτὸν οὐ τίκτει νόον, id est,
Subtile pectus venter obesus non parit.

Refert & Galenus contra Thrasybulum, velut vulgo iactatum; καὶ τοῦτο ἁπάντων σχεδὸν ἀνθρώπων ᾄδεται διότι πάντων ἐστὶν ἀληθέστατον, ὡς γαστὴρ ἡ παχεῖα τὸν νοῦν οὐ τίκτει τὸν λεπτόν. id est, Et hoc ab omnibus prope hominibus canitur, eo quòd omnium verissimū est, quod venter obesus non gignit mentem subtilē. Apud Lacedæmonios infame erat, si quis corpore fuisset vehementer obeso. Agatharchides apud Athenæum libro 12. refert Anclidem ob delicias supra modum corpulentum, in concionem adductū fuisse, atque illic a Lysandro vehementer obiurgatum, minimumq; abfuisse quin in exiliū ageretur,

ageretur, idq; futurum minitatos Lacedæmonios, ne vitam frugalius institueret. Et ibidem Menander de quodam obeso loquitur: παχὺς γὰρ ὗς ἔκειτ' ἐπὶ τὸ στόμα. id est, Obesus etenim sus premebat os viri. Admonet adagium, luxu corporis hebetescere mentis aciem. Quemadmodum scribit etiam Horatius:

-Nam corpus onustum
Hesternis vitiis animum quoque prægrauat ipsum.
Atque affigit humo diuinæ particulam auræ.

Plutarchus apud Gellium ostendit pueros multo pastu stupidioris, ac tardioris ingenii euadere.

Piscem natare doces.

Ἰχθὺν νήχεσθαι διδάσκεις, i. Piscem natare doces. Perinde est, ac si dicas, doctum doces. Confine illi, quod alibi retulimus: δελφῖνα νήχεσθαι διδάσκεις id est, Delphinum natare doces. Quod idem ad hanc effertur modũ: τῷ δελφῖνι κολυμβᾶν συμβουλεύῃ. id est, Delphini quemadmodum natare oporteat consulis. Auctor Diogenianus.

Pitana sum.

Πιτάνη εἰμί, id est, Pitana sum. Zenodotus indicat dici solitum de iis, qui in extremas redacti calamitates, ab iisdem denuo in pristinam felicitatem restituuntur. Sic enim euenisse quondam Pitanæ Aeoliç ciuitati. Nã hanc à Pelsagis in seruitutem redactam, Erythręi in libertatem pristinam vindicarunt.

Pistillo retusius.

PROVERBIALIS est hyperbole, quam in epistolis vsurpauit diuus Hieronymus: Pistillo retusius, pro eo quod est, minime acutum. Timon Misanthropus Cleanthem ob ingenii tarditatem appellat: ὅλμον ἄτολμον, id est, Pistillum siue mortarium ignauum. Et Chrysippeum acumen, apud eundem per ironiam vsurpatur in stupidum. Et Cornutus syllogismus, pro ratione ridicula, friuolaque.

Partitio non præfocatio.

Μερὶς οὐ πνὶξ, id est, Sortitio, non præfocatio. Olim cum ii, qui viribus prępollerent, cibũ eriperent imbecillioribus, manus interim in illos iniicientes, excogitatum est, vt sortibus ex æquo diuideretur epulum, iamq; ab omnibus acclamari cœptum, μερὶς οὐ πνὶξ, id est, Partitio, non strangulatio. Eaque vox in prouerbiũ abiit. Quo licebit vti, si quando significabimus, non esse locum violẽtiæ, sed ex æquitate iuris oportere tractari negotium. Plutarchus in collectaneis, si modo illius sunt citat his verbis, μερὶς οὐ μὴ πνίγει. i. Partitio est, non strangulat. Admonet & Suidas hac forma prouerbium efferri.

Paries dealbatus.

Τοῖχος κεκονιαμένος, id est, Paries dealbatus aut incrustatus. Lucianus, Myrronis & Praxitelis colossos ad huiusmodi ferme similitudinem trahit in Gallo, quod foris multo niterent ebore, multo fulgerent auro, variisq; coloribus arriderent: pręterea Iouis, aut Neptuni repræsentarent imaginem, fulmẽ aut tridentem dextra tenentes, vt plane numen aliquod esse viderentur, cum intus nihil appareat, præter picem, clauos, araneas, mures, atque id genus sordes alias, haudquaquam ad exteriorem illam imaginem respondentes. Atque huiusmodi principum esse vitam adfirmat, quorum si strepitum & apparatum inspicias, nihil felicius, nihil deorum vitæ similius: sin curas, suspiciones, odia contemplere, quibus intus discruciantur, nihil calamitosius. Seneca Philosophos, qui cum docerent honesta, turpiter viuerent, similes esse scripsit quorundam medicorum pyxidulis, quarum tituli remediũ pollicerentur, cum intus venenum occultarent. E diuerso, qui meliores sunt intus, quam oratione, quamque prima illa vitæ specie, quasique fronte præ se ferunt, hos Plato Silenis adsimiles facit, de quibus alio diximus loco.

Ollam alere.

Χύτραν τρέφειν, i. Ollam alere dicebãtur, qui metum ostenderẽt, quo deterrerent quempiam. Veluti si quis præsidium alicubi collocatum habeat, quo minus vicini res nouas moliantur. Sumptum id est à more ciuitatis Atheniẽsis, in qua ollas in tectis disponere consueuerunt, ad deterrendas vlulas, quarum illic maxima vis. Nam illarum strepitum omne genus auium reformidat. Adagium refertur tum à Suida, tum à Diogeniano. Sumptum est ex Aristophanis Comedia, cui titulus: Aues.

Ὅτι μέν γε δεῖ μάχεσθαι λαμβάνειν τε τῶν χυτρῶν.
Τί δὲ χύτρα ὠφελήσει;
Γλαὺξ μὲν οὐ πρόσει στιῶν. id est.
Pugnare sane oportet simul & ollas sumere.
Sed quid iuuabit olla?
Vlula nos tum non adibit.

Oleum, & salem oporteret emere.

Τοὔλαιον καὶ τὸν ἅλα δεῖ ὠνεῖσθαι. i. Oleum & salē oporteret emere. Refert adagium hoc Aristoteles Rhetoricorum libro secundo, tractans de locis & enthymematis. Proponit autem huiusmodi exemplum antistrephontis: Sacerdos quædam dissuadebat filio, nequādo verba faceret apud populum. Nam si iniusta suaseris, inquit, deos habebis iratos: sin iusta, homines. Id hoc pacto ἀντιστρέφει, id est, reciprocat filius. Imò expedit orationem habere apud populū. Quandoquidem si iusta dixero, dii me amabunt: si iniusta, homines. Atque huiusmodi genus argumentationis confine putat prouerbio, quo iubemur, oleum ac salem emere: τοῦτο δ' ἐστὶ ταυτὸ τῷ λεγομένῳ τὸ ἔλαιον πρίασθαι καὶ τοὺς ἅλας. id est, Hoc autem idem est cum eo quod dici solet, oleum emere & salem significans opus esse non numquam remediis contrariis, nunc acrimonia, nunc lenitudine. Sal enim mordet, ac siccat. Oleū lenit ac humectat. Sic medici oleū addunt sali, ne plus satis erodat: & qui sapiunt, admonitionis acrimoniā bonis verbis leniūt.

Tamquam suber.

Ὡς φελλός, id est, tamquam suber, de iis, qui non norunt dissimulare, aut qui nesciunt mergi aduersis fortunæ procellis. Extat apud Pindarum. Tractum a natura ligni, quod non solum ipsum non mergitur, verumetiam alligatum aliis ne sidant, sustinet. Vnde retibus adsuitur, & natantibus subditur.

Obtrudere palpum.

Obtrudere palpum apud Plautum, est arte, fucoq; decipere. Ego, inquit, istuc aliis dare condidici, mihi obtrudere non potes palpum. Vnde & Palpari pro adulari, & Palpones adulatores vocamus a simili metaphora. Metaphora, tracta est ab equisonibus, qui ferocientibus equis, plausu manus adblandiuntur, vt ostendimus alibi.

Ne quis vmquam Megarensibus.

Μηδέποτε μηδεὶς Μεγαρέων γένοιτο σοφώτερος, i. Numquam quisquam sapientior sit Megarensibus. Scomma prouerbiale, iaci solitum in stupidos. Dictum est autem per adulationem de Megarensibus, auctore Diogeniano.

Nulla candidorum virorum vtilitas.

Οὐδὲν λευκῶν ἀνδρῶν ὄφελος ἢ σκυτοτομεῖν, i. Nullus candidorum virorum vsus nisi ad cerdonicam. In molles & effeminatos dictum, ac veluti voluptatibus natos. Id enim innuit, opinamur, per cerdonicam, iuxta illud Martialis:
Quid ad te.
De cute quid faciat ille, vel ille sua.
Ceterum ii negotiis gerēdis inutiles. Contra qui nigra sunt cute, & hispidi, hi magis allegandi sunt ad administrandam Remp. Vnde & Herculem μελάμπυγον appellarunt, tamquam strenuum, & mollicie alienum, quemadmodum alibi demonstratū in prouerbio: Ne in Melampygum.

Nox humida.

Νὺξ ὑγρή, id est, Nox humida. De malis ingruentibus dici solitum, auctor est Diogenianus. Quemadmodum de lætiore fortuna dicimus, exoriri lucem. Apud eundem est νὺξ δασεῖα, id est, Nox spissa, de nocte hyberna. Quæ si cui non videbuntur in adagiorum numerum referenda, is ea rescribat Diogeniano, si libet.

Quid ad farinas?

Τί πρὸς τ' ἄλφιτα, i. Quid ad farinas? id est, quid attinet ad parandas facultates? Nam ἄλφιτα pro victu quoque re familiari ponere, poetis est familiare. Aristophanes in Nebulis:
Τί δέ μ' ὠφελήσουσ' οἱ ῥυθμοὶ πρὸς τ' ἄλφιτα, id est,
Quid me numeri tandem ad farinas iuuerint:
Id recte detorquebitur ad artes steriles, vt poeticem, οὐδὲν πρὸς τ' ἄλφιτα, quod vulgo dicunt de pane lucrando, sermone celebri magis, quàm erudito.

Numeris

Numeris Platonicis obscurius.

PROVERBIALIS hyperbole videtur, quam vsurpat M. Tullius in epistolis ad Atticū, lib. 7. Aenigma oppiorum ex Velia, plane non intellexi. Est enim numero Platonis obscurius. Id ideo dictum, quod Plato numeris Pythagoricis obscurat suam philosophiam, ac veluti nebulas quasdam offundit, præcipue in Timæo. Nam Pythagoras omnem fere philosophiæ rationem ad numeros traxit. De quibus permulta Macrobius in commentariis, quos edidit in Somnium Scipionis.

Nihil ex agro dicis.

Οὐδὲν ἐξ ἀγροῦ λέγεις, id est, Nihil è rure loqueris, i. Nihil humile, neque triuiale. Quod enim parum elegans, parum expolitum, id ex agro profectum dicitur. Contra quod festiuum, quod lepidum, id vrbanum ac ciuile vocant. Meminit Suidas.

Nihil graue passus es, nisi.

Οὐδὲν πέπονθας δεινὸν εἰ μὴ προσποιεῖς, id est, Nihil graue accidit, nisi tibi vindicas. Meminit Diogenianus. Nemo læditur, nisi à seipso. Nemini fit iniuria, si eam existimet ad se non pertinere.

Ne spina quidem vulnerabit bonos.

Μηδ' ἄκανθα ἀμύξῃ τοὺς ἀγαθούς, id est, Ne spina quidem vulnerabit bonos. Nemo molestus fuerit innocenti. Nam spina natura pungit quemlibet. Sed vbiq; tuta est innocentia vitæq; integritas.

Naæra & Charmione.

Νάαιρα καὶ χαρμιόνη, id est, Naæra & Charmione. De fidis amicis dici solitum scripsit Zenodotus, quiq; non dubitarent vel mortis esse comites amicis. Erat autem hoc amicitiæ genus laudatum apud Aegyptios, quod appellabant συναποθνησκόντων, id est, commorientium. Quibus hoc necessitudinis genus placebat, ii hac lege copulabantur, vt si alteri fatale quidpiam accidisset, alter vltro mortis socium sese adiungeret. Hoc fœdere cohæserant Antonius & Cleopatra. Significat & Horatius lib. 2. Oda 17. simile quiddam erga Mecœnatem:

Ille dies vtranq;
Ducet ruinam, non ego perfidum
Dixi sacramentum, ibimus, ibimus,
Vtcunq; præcedes, supremum
Carpere iter comites parati.

Rursum alio loco:

Quid nos? quibus te vita sit superstite
Iucunda, si contra grauis.

Sed vt redeamus ad prouerbium, Naæra & Charmione, duæ erant Cleopatræ reginæ pedisseq;, quæ spontaneam Cleopatræ mortē sunt imitatæ: ac semiuiuæ repertæ sunt, dominæ iam mortuæ coronā capite delapsam reponentes. Est quidē historia memoratu cū primis digna, nec iniucunda cognitu, verum eam si quis forte requiret, petat licebit ex Plutarcho in vita M. Antonii.

Neq; nullis sis amicus, neq; multis.

CARMEN illud Hesiodi, sicut & alia pleraq;, cessit in prouerbium:

Μὴ δὲ πολύξεινον, μηδ' ἄξεινον καλέεσθαι. i.
Nec multis, at nec nulli dicaris amicus.

Aristoteles libro Moralium nono, tāquam prouerbio iactatum citat, ac dictum probare videtur, propterea quod prorsum citra vllius amici consuetudinem viuere, ferinum atque iniucundum esse videatur. Rursum nec vehemēter amare possumus simul multos, nec pluribus morē gerere. Quin & Lucianus in Toxaride narrat apud Scythas, πολυφιλίαν, id est, complurium amicitiam non aliter infamem fuisse, quā apud alias gentes, vnius mulieris cum pluribus viris consuetudinem. Quamquam diuersa sentit M. Tullius in libro De amicitia. Et Plutarchus in commentario: περὶ πολυφιλίας.

Nebulas diuerberare.

Νεφέλας ξαίνειν, id est, Nebulas diuerberare, dicitur, qui vel in re stulta, vel quę fieri non queat, frustra sumit operā. Meminit Diogenianus. Suidas suspicatur ductum, ab eo qui dixit nebulas esse lanam expāsam, quasi similiter debeant carminari.

Myconius vicinus.

Μυκόνιος γείτων, id est, Myconius vicinus. In eum, qui inuocatus ad conuiuium accedit. Nā hoc nomine Myconios notauit antiquitas, quod liguritores essent, & alienæ appetentes mensæ. Ad hunc modum Suidas. Zenodotus autē ait conuenire in sordidos, atque humiles homunciones, proptcrea quod ea insula, inter contēptas habita fit, ob

sit, obsterilitatem, atq; ob id gẽtem auidiusculam, & alieni appetentiorẽ fuisse. Athenæus idem ferme testatur in primo sermone Dipnosophistarum, citans hunc ex Archilocho versum, quo taxauit Periclen quẽdam, ὡς ἀκλῖτοι εἰς πτάοντα εἰς τὰ συμπόσια μυκονίων δίκα. id est, Velut qui inuocatus irruerit in conuiuia Myconiorum more. Idẽ addit Myconios, quod inopes essent, vtpote sterilem insulam incolentes, ἐπὶ γλιχρότητι καὶ πλεονεξία, fuisse notatos. Egestas enim facit auidos alienarum rerum, vnde & Cratinus Ischomachum quendam gulæ mancipium, Myconium appellarit.

Mortuos videns.

Νεκροὺς ὁρῶν, νίκρουσιν ἕξεις πραγμάτων, id est, Tibi occident res, mortuos si somnies.

Refertur à Suida tanquam vulgo iactatum de diuinatione, quę sumitur ab insomniis, superstitione multo omnium vanissima. Id tamẽ ita dictum est, quod mors finis sit omnium huius vitæ malorum.

Mortui non mordent.

Οἱ τεθνηκότες οὐ δάκνουσιν, id est, Mortui non mordent. Id etiam hac tempestate vulgo dictitant. Natum ex apophthegmate Theodori Chii, qui fuit Ptolemæi regis in arte Rhetorica pręceptor. Hic enim in consiliũ adscitus, cum deliberaretur, vtrum Pompeius ab Aegypto repellendus esset, an admittendus, censuit receptum occidendum, addens hoc dictum: νεκρὸς οὐ δάκνει, id est, mortuos non mordere. Refert Plutarchus in vita Pompeii.

Adscisce ad extremum scientiam.

Πέμπε εἰς ἔσχατον τὴν ἐπιστήμην, id est, Adcerse ad extremum scientiam. Non statim vtendum extremis ingenii viribus, verum vbi iam vrget vltimum periculum, tum ad artes confugiendum.

Miserrimum fame mori.

Sententia etiam cantionibus apud veteres celebrata, teste Platone, Miserrimũ mortis genus, fame mori. Sumpta est autem ex Homericæ Odysseæ M.

Πάντες μὲν στυγεροὶ θάνατοι δειλοῖσι βροτοῖσι,
Λιμῷ δ' οἴκτιστον θανέειν καὶ πότμον ἐπισπεῖν. i.

Dura quidem miseris mors est mortalibus omnis,
At periisse fame, res vna miserrima longe est.

Plato libro De republica tertio refert hoc carmen, veluti pestilens moribus adolescentum, cum nulla mors sit misera quæ honestatis gratia oppetitur. Accommodari poterit in sordidos quosdam, qui quo parcant nummis, defraudant genium suum: aut in eos qui pereunt inscitia veri.

I modo venare leporem, nunc Itym tenes.

Plautus in Captiui duo: I modo venare leporem, nunc Itym tenes, prouerbiali figura dixit. Id est, hanc interim cœnam, qualemcunq; certam habes, quære alteram si potes potiorem. Itys enim auis, quem à Phaside Scythiæ flumine. Phasianum vocant. Proinde eum iubebimus, vt qui nactus sit cõmodi quidpiam, ad aliud sese adcingat, nõ intempestiuiter hoc vtemur adagio. Verum opinamur hunc Plauti locum, vt sunt alii pleriq; deprauatum esse: legendum autem, nec Itym, vt habent codices, nec Ichthyn, vt perperam mutauit quidam, cum nec auis, nec piscis quidquam faciat ad venationem leporis, sed Ictin. Nam est id animal de genere mustellarum, quod incuniculos immittitur, vt prædam eliciat. Latini Viuerram appellant. Suidas ostẽdit idem animal insidiari piscibus. Meminit huius Aristoteles libro de naturis animantium nono, capite sexto. Quamquam non indicat insidiari leporibus, sed auibus & aluearibus. Quod si recte constat ictin esse viuerram, Plinius octauo libro indicat præcipuam viuerris gratiam fuisse, propter venatum leporum & cuniculorum. Iniiciunt, inquit, eas in specus, qui sunt multifores in terris, vnde & nomen animali, atque ita eiectos superne capiunt.

Minimo prouocare.

Minimo prouocare, est contemptim ad certamen prouocare. Sumptum à gestu prouocantium ad pugnam minimo digito porrecto. Horatius in Sermonibus:

Ecce,
Crispinus minimo me prouocat. accipe, si vis,

Accipe iam tabulas, videtur nobis locus, hora,
Custodes, videamus vter plus scribere possit.

Elegantius ad res animi torquebitur. Vt: Vnus hic grammatistes theologos omnes omnino prouocat:

Minore finire pomœrio, & his similia.

PROVERBII rationem sapiunt huiusmodi ferme metaphoræ: Finire pomœrio: Præstituere metam: Circumscribere cancellis, & si quæ sunt consimiles. Varro in libris De re rustica: Eo melius fecisse quosdam, qui minore pomœrio finierunt, exclusis partibus, quæ non pertinent ad hanc rem. Idem eiusdem operis lib. 1. Ars sit, an quid aliud, & à quibus carceribus decurrat ad metas. Cicero lib. de Oratore 1. Exiguis quibusdã finibus totũ oratoris munus circũdedisti.

Mens peregrina.

Νοῦ τὸν ξένον, id est, Mẽtem peregrinam habere dicuntur cogitabundi, nec satis ob id attenti ad ea, quæ coram agũtur. Iocus Aristophanis: ἐν ἀχαρνεῦσιν, in Euripidem tãquam dialecticis vtentem argutiis, id quod indicat etiam Fabius Quintilianus in Institutionibus, his versibus:

Οὐκ ἔνδον ἐστὶν εἰ γνώμην ἔχεις.
Πῶς ἔνδον, εἶτ' οὐκ ἔνδον, ὀρθῶς ὦ γέρον,
Ὁ νοῦς μὲν ἔξω συλλέγων ἐπύλλια,
Οὐκ ἔνδον, αὐτὸς δ' ἔνδον ἀναβάδην ποιεῖ
Τραγῳδίαν. id est,
Est intus, haud est intus idem si sapis.
Qui nã intus & non intus? optime senex.
Nam mens foris abest colligens epyllia
Non intus, ipse at intus est, tragœdiam
Scribens supinus.

Epyllia versiculos dicit, voce diminutiua ab epos. Idem in Equitibus:

Πρὸς τε τὸν λέγοντ' ἀεὶ
Κέχηνας, ὁ νοῦς δ' ἔσου πάρων ἀποδημεῖ. id est,
Vsq; ad loquentẽ inhias, at ipsa mens tua,
Præsens, peregre est.

In eundem sensum Terentius: Præsens, absens vt sies.

Mitior columba.

Πραότερος περιστερᾶς, i. Mãsuetior colũba. Colũbina simplicitas, ac mãsuetudo, laudatur etiam in diuinis litteris. Nam hoc est colũba in auibus, quod ouis in quadrupedibus. Ipsa nulli animantium meditatur noxam, nec aliunde præsidium habet aduersus miluios, quam à celeritate volandi. Adagii meminit Diogenianus.

Ad porcellum da mihi mutuo tres drachmas.

Εἰς χοιρίδιόν μοι νυῦ δάνεισον τρεῖς δραχμάς. i. Ad porcellum da mihi mutuo tres drachmas.

Dicebatur ab eo, qui mori decreuisset, aut qui vellet initiari. Nam initiandi consueuerunt immolare porcum. Suidas ex Aristophane citat. Est autem in Pace:

Εἰς χοιρίδιόν μοι νυῦ δάνεισον τρεῖς δραχμάς,
Δεῖ γάρ μυηθῆναι με πρὶν τεθνηκέναι. id est,
Qui porcum emam mihi mutua nũc tres drachmas,
Initiandus sum prius, ac mortem oppetã.

Mulieris podex.

Γυναικὸς πυγή, id est, Mulieris podex. In ignauum ac desidiosum dicebatur. Ignauũ animal mulier, & quo minus habet mẽtis, hoc inhonestis voluptatibꝰ est addictius. Amat otium, & fucorum in morem, quemadmodum ait Hesiodus, virorum laboribus quæsita sibi insumit, id quod indicat etiã illud prouerbiũ, ὄνος ὄνος. Et omnino tales permultas habet Gallia. Atqui Hollandia innumeras habet, quæ sua industria viros otiosos & voluptarios alunt.

Mulieris animus.

Γυναικὸς φρένες, id est, Muliebre, ingenium. Diogenianus ostendit dici solitum in stultos. Videtur autem magis quadrare in imbelles & inconstantes. Vnde est illud Ennianum:

Vos etenim iuuenes, animos geritis muliebres,
Illaq; virgo viri. Et Terentius:
Noui ingenium mulierum.
Nolunt, vbi velis: vbi nolis, cupiũt vltrò.

Perendinum ventum prædicere.

Τὸν τριταῖον ἄνεμον προγινώσκειν, id est, Perendinũ ventum præscire dicuntur, qui coniecturis, quod multo post euenturum sit, colligunt. Sumptum à nautis, aut à negotiatoribus. Pindarus:

Σοφοὶ δὲ μέλλοντα τριταῖον ἄνεμον ἔμαθον. i.
Sapientes futurum perendie ventum nouerunt.

Id enim

Id enim demum est sapere, non solũ quod ante pedes est videre, verum id quoq;, quod procul abest, prospicere.

Caute loquacior.

Ῥαχίας λαλίστερος, id est, Caute loquacior. Prouerbialis hyperbole, in hominem immodice, ac permoleste garrulum. Sumpta metaphora à cautibus, quę quoniam assiduis fluctibus tunduntur, multo resonãt fragore.

Lepori esurienti etiam placentæ fici.

Λαγῷ πεινῶντι καὶ πλακοῦντες εἰς σῦκα, id est, Lepori esurienti & placentæ pro ficis. Suidas tradit dictũ de iis, qui compulsi necessitate, res etiam pretiosissimas absumũt. Fortassis natum ab huiusmodi quapiam fabula, qualem de se narrat Apuleius, ꝙ adactus fame, placentas primum lambere, deinde etiam comesse didicerit.

Lex & regio.

Νόμος καὶ χώρα, id est, Mos siue lex & regio. Admonet prouerbium quemadmodum & alias obiter indicauimus, seruiendũ & obsecundandum esse moribus regionis, in qua verseris. Zenodotus adscribit, vnicuiq; genti suas quasdam esse leges, & instituta viuendi. Nam Persarum mos est, vt inter pocula temulenti consultent, ac reges suos pro numine adorent. Deinde qui sunt pares, osculantur inuicem: inferiores genam modo contingunt potentiorum. Natos pueros post quadriennium demum inspiciũt. Gordii regem creant eum, qui sit inter ipsos quam maxime corpulentus. Syrraci coronam deferũt ei, qui proceritate corporis reliquos antecellat, atq;, vt quidam narrãt, cui caput sit longissimum. Stymphali, mulierem eam in honore habent, quæ cũ pluribus viris habuerit consuetudinem. Montani Messagetæ, in viis coeunt. Sauromatæ inter pocula filias vendunt. Mazusius abstinet à mulierum congressu, nisi siquam bello ceperit. Tibareni, post vxoris partum, ipsi perinde quasi pepererint, reuincto capite cubant. Apud Cecertæos opifices onera gestant, donec occurrat, qui emat. Sidones parẽtes deuorant excepto capite. Nam hoc inaurant. Cæsiæ, aut iuxta alios Heniochi, natos lacrymis prosequũtur, defunctos gaudio. Bachirii si quando à morbo reualuerint, canibus semetipsos obiiciunt. Orgenipei neq; domos habent, nec animante vescuntur. Sunt autem calui, non ipsi modo, verum etiam mulieres, idq; aiunt accidere, propter aquæ vim natiuam, quam bibunt. Thysetę diis ossa sacrificãt, ipsi vescũtur carnibus. Tauroscythæ homines immolant. Byzoni mediterranei lacte bubulo victitant, nec vllo præterea vescuntur cibo. Iberes ouium loco, canum greges alũt. Aethiopes, qui dicuntur Colcenses, hyænas. Quin hodie non pauciora ingeniorum & morũ discrimina. Adea quoad fieri potest accommodare sese, polypumq; pi... ē imitari, non minima prudentiæ pars est.

Aegis venit.

Αἰγὶς ἔρχεται, id est, Aegis venit. Suidas indicat prouerbio dici solitum de iis, qui petulanter & impudenter agerent. Refertq; ex Pherecrate, ὁ μοι κακοδαίμων αἰγὶς ἔρχεται. Aegis autem Græcis varia significat, pelliceũ tegmen quod gestant Afri, præterea maris intumescentis vndas, ac procellas ventorũ, idq; lingua Dorica. vnde ἐπαιγίζειν reperitur, pro vehementer flare. Alii malunt esse quid è coronis contextum, aut rete ex coronamentis contextum. Sic ait vsurpatum, apud Herodotum lib. 4. & apud Lycurgum, Nec desunt, qui putent significare sacerdotem, quæ Athenis solita sit ferre sacrã Aegidem, itaq; ingredi ad eos, qui nuper duxissent vxores. Apparet in huiusmodi sacris multum fuisse licentiæ.

Multam syluam gestat.

Λόχμην πολλὴν φορεῖς, id est, Syluam multam portas. Dictum in Phormionem militem quendam hirsutum, densaq; pilorum obsitum sylua, cuius & alibi facta mentio. Quadrabit in agrestem & stupidum, cuiusmodi ferme sunt milites. Refertur à Suida.

Leonem videre hostium prælia portendit.

Λέοντας ἰδεῖν ἐνύπνιον δηλοῖ μάχας. id est, Cernere leones, hostiũ pugnam indicat. Translatum vel à somniorum coniecturis, vel ab obseruãtibus auguria. Meminit Suidas. Huiusmodi versiculos indicantes quid quodq; portendat somnium, videmus diligenter cõmemoratos à Suida & Hesychio.

Larus in paludibus.

Λάρος ἐν ἕλεσι, id est, Larus in paludibus. Suidas

das scribit dictitatum de iis, qui facile sunt ad dandum. Ductum à Laro aue, quam eandem κέπφον appellari putant, quamquam Theodorus Gaza hanc fulicam vertit, illã gauiam. Ea quoniam facile decipitur, illiciturq́, proinde prouerbio locum fecit.

Issa.

Ισσα, id est, Issa. Prouerbialis erat acclamatio in eos, quibus ζ littera sorte cecidisset. quique modis omnibus essent infortunati. Hæc Suidas, qui prouerbium citat ex Messenia Menandri, testatus, & alibi vsurpatũ apud auctores. Coniectare licet, eam litterã in sortibus, inauspicatã fuisse. Mattianus Capella in nuptiis Philologiæ & Mercurii, testatur hanc litteram inuisam fuisse Appio Claudio, quod dentes mortui, dum exprimitur, imitetur.

In tua ipsius harena.

IN tua ipsius harena, id est, In tua ipsius arte. Sumptum à gladiatoribus, solitis in harena digladiari. Neq; vero parui referebat horũ, nota an ignota dimicarent harena.

In saltu vno duos apros capere.

IN saltu vno, duos apros capere. Est eadem in re duos pariter deprehendere. Plautus in Casina: Iam ego vno in saltu lepidè apros capiam duos.

Ignis ad torrem.

Πῦρ ἐπὶ δαλὸν ἐλθὸν, id est, Ignis ad torrem veniens. De negotio, quod raptim, facileq; conficitur, quasi cum vltro ignis ad torrem transuolat, ob materiei siccitatem. Meminit Diogenianus. Simile fuerit: Ignis ad naphthan. Est autem Naphtha bituminis genus, ad quod flamma vel è longinquo transuolat.

Hippolytum imitabor.

Ἱππόλυτον μιμήσομαι, id est, Hippolytum imitabor. Diogenianus in prouerbiorum collectaneis ait dictitatũ de iis, qui statuissent purè, castèq; viuere. Nota est fabula, vel apud Euripidem, vel apud Senecam, quemadmodũ is iuuenis odio feminei generis, Dianæ studiis sese totum addixerit, despecto Veneris numine. Sic enim loquitur apud Euripidem:

Τὴν σὴν δὲ κύπριν πόλλ᾽ ἐγὼ χαίρειν λέγω. i.

Veneri tuæ, longum valere renuncio.

Nihil agere.

SVIDAS hunc versiculum citat è Cratini fabula, cui titulus: Horæ:

Καὶ ταῦτα πράττων φασί τις ἀνὴρ οὐδὲν ποιεῖν. i.

Atq; ista faciens quidam ait, faciẽs nihil. Admonetq́; subesse prouerbiũ, quod quadret in eos, qui frustra laborent. Apud Latinos item nihil agunt, qui sumunt inanem operam, vt apud Terentium, Ceterum hoc nihil agit. Celebratur & illud Attilii: Satius est otiosum esse, quàm nihil agere.

Herculis cothurnos aptare infanti.

HERCVLIS personam, aut cothurnos aptare puero, est minimis applicare maxima, quæ nequaquam vel congruant, vel deceãt, veluti si quis rem humilem oratione tragica prosequatur. Quintilianus lib. 6. de peroratione: Nam in paruis quidem litibus, has tragœdias mouere, tale est, quasi personam Herculis & cothurnos aptare infantibus velis. Plutarchus commemorat apophthegma quoddam Agesilai, non admodum ad hoc alienum. Cui cum sophista quispiã hoc nomine laudaretur, quod res minimas dicendi artificio maximas efficeret, negauit is vel cerdonem bonũ sibi videri, qui paruo pedi, magnum induceret calceum: significans orationem oportere cum re congruere, non aliter, quàm vestis conuenire debet corpori.

Grues lapidem deglutientes.

Αἱ γέρανοι λίθους καταπίνουσαι, id est, Grues lapillos deglutientes. Suidas ex Aristophane citat, ostendens dici solitum de iis, qui summa prouidentia gerunt negotium. Idque inde vulgi sermonem venisse, quod grauibus hic mos sit, vt quoniã admodum sublimes volant, magnoq́; ferãtur impetu, neq; possint deorsum aspicere, lapillos gestent, quos si quando fatigari cœperint inter volãdum, ex alto deiiciant, quo videlicet è cadẽtium strepitu percipiant, vtrum supra terram, an supra mare volẽt. Quod si lapillus in mare deciderit, pergunt viam: sin in terram, interquiescunt. Nec his dissimilia refert Plinius lib. 10. cap. 23. Quando proficiscuntur, inquit, consentiunt. Volant ad prospiciendum alte, ducem quem sequantur, eligunt. In extremo agmine per vices qui

qui acclament, dispositos habent, & qui gregem voce contineant: excubias habent nocturnis temporibus, lapillum pede sustinẽtes, qui lassatis somno decidens, indiligentiam sono coarguat. Cetere dormiunt capite subter alam condito, alternis pedibus insistentes. Dux erecto prouidet collo, ac prædicit. Ac paullo post: Certum est, inquit, Põtum transuolaturas primum omnium angustias petere, inter duo promõtoria Criumetopum & Carambin, mox saburra stabiliri. Cum medium transierint, abiici lapillos: cum attigerint continentem, & è gutture arenam. Hactenus Plinius. Porro locus, quem Suidas citat, est in Auibus Aristophanis:

Ἐκ μὲν γε λιβύης ἧκον ὡς τρὶς μυρίαι
Γέρανοι θεμελίους καταπεπωκυῖαι λίθους. id est,
Venere gruum terdena ferme millia,
Libycis ab oris, deuoratis maximis
Saxis.

Interpres hoc loco eadẽ ferme, quæ Suidas.

Fortuna æstuaria.

Τύχη εὔριπος, id est, Fortuna Euripus, siue volubilis, quod vicissim nunc huic fauere soleat, nunc illi. De qua Boætius:

Exæstuantis more fertur Euripi.

De mari Euripo alio diximus loco. Quemadmodum autem mare habet accessus ac recessus æstuarios, ita nihil est in rebus humanis perpetuum. Nullum autem mare crebrius aut celerius recurrit, quam Euripus. Pindarus in Pythiis hymno 3. metaphoram sumpsit à ventis: χρὴ πρὸς μακάρων τυγχάνοντ' εὖ πασχέμεν, ἄλλοτε δ' ἀλλοῖαι πνοαὶ ὑψιπετᾶν ἀνέμων. ὄλβος δὲ οὐκ ἐς μακρὸν ἀνδρῶν ἔρχεται. id est, Oportet vbi contigerit à diis, frui. Ceterum alias alii sunt ventorum flatus. Felicitas autem mortalium, non venit diu mansura. Interpres citat versus Euripidis:

Κάμνουσι γὰρ τοι καὶ βροτοῖς αἱ συμφοραὶ,
Καὶ πνεύματ' ἀνέμων οὐκ ἀεὶ ῥώμην ἔχει, i.
Quin & laborant calamitates hominibus,
Nec habent vigorẽ semper auræ flamina.

Tua res agitur, cum proximus ardet paries.

Et hodiernis tẽporibus indocto vulgo passim in ore est, tum nobis esse cauendum, cũ vicini domus ardet. Admonet prouerbiũ: vt ex alterius malo sumamus exemplum, alienoque periculo discamus nostris rebus consulere. Sumptum est ex Horatianis Epistolis:

Ecquid
Ad te post paullo ventura pericula sentis?
Nam tua res agitur, paries cum proximus ardet.

Et Vergilius:

Iam proximus ardet
Vcalegon.

Fontibus apros, floribus austrum.

Dubium non est, quin ad prouerbiorũ classem pertineat, quod est apud Maronem in carmine Bucolico:

Eheu quid volui misero mihi, floribus austrum
Perditus, & liquidis immisi fontib' apros.

Vbi quis optat nocitura. Nam ventus floribus inimicissimus, præcipue auster, ob violentiam.

Ollaris Deus.

Χυτρεοῦς θεός, id est, Ollaris Deus. Dicebatur in hominem humilem & contemptæ sortis. Aristophanes in Nubibus:

Ὅτε καὶ σὲ χυτρεοῦν ὄντα θεὸν ἡγησάμην. i.
Quando arbitrabar te quoq; ollarẽ Deũ.

Magni Dii, ebore, auro, & argento sculpebãtur. At plebei illi & minutuli, quod genus sunt Silenus & Priapus, qualibet materia fingebantur, ligno nonnunquam & luto, quo videlicet argento fingũtur & ollæ. Vnde non inepte quadrabit in eũ, qui studeat haberi inter aulicos optimates, sed nec opibus pollens, nec auctoritate valẽs apud principem. Cognatum est illi: καὶ κόρκορος ἐν λαχάνοις. id est, Et Corcorus inter olera: aut illi: οὐδὲν ἱερόν. id est, Nihil sacri. Refertur in Zenodoti collectaneis.

Oetæus genius.

Οἰταῖος δαίμων, id est, Oetęus genius. Diogenianus ait ferociam & arrogantiam huic dæmoni vehemẽter inuisam fuisse, nec inultam sinere solitum: vnde tumidis ac præferocibus minitabantur Oetæum dæmonem. Collectanea vulgata prouerbium referunt ad auctorem Clearchum. Est aũt Oeta mons finitimus Trachini atq; eodem nomine ciuitas Meliensium. Proinde similis erit huius vsus prouerbii, qualis est illius: Aderit Temessæus genius.

Aequales calculi.

Ισαι ψῆφοι, id eſt, Aequales calculi, ſi quando parum abeſt vt condemnetur aliquis, & tamen abſoluitur: aut cũ nutat animus, ambigitq́; vtram in partem ſe deflectat, rationibus hinc atq; hinc velut ex æquo adhortantibus, ac deterrentibus. Quemadmodũ eſt apud Terentium, Cum in dubio eſt animus, paullo momento huc vel illuc impellitur. Suidas oſtendit metaphoram ſumptã à priſca cõſuetudine iudiciorum, qua reus æqualibus iudicũ ſententiis abſoluebatur, at non citra periculum. Cur autem potius abſoluendum, quam damnandum reum veteres exiſtimarint, cum pares eſſent ſententię, multas cauſſas reddit Ariſtoteles in problemate quodã. Multis enim nominibus, viſum eſt conuenire, vt reliquis paribus, reo magis, quam actori faueatur: vel quod accuſator accedit paratus, ac pręmeditatus. Reus ad multa non præuiſa compellitur reſpondere. Vel quod conſentaneum ſit reũ, vt qui maiore periculo dicat, ob metũ quędam prætermiſiſſe potius quam auctorem. Vel quod in ancipiti negotio potius ad eã partem oporteat vergere, vbi ſi forte erratum, peccetur leuius. At minus eſt malum abſoluere nocentem, quam innocentẽ damnare, præſertim in capitalibus cauſſis, vbi ſi contingat errare iudicem, non eſt quo ſarciat in poſterum erratum ſuum, extincto iam homine. Contra, ſi elabatur nocens, poterit alio iudicio pœnas dare. Vel quod accuſatio propior eſt ſuſpicioni maleuolentiæ, quam defenſio: quare cum in ceteris nihil appareat diſcriminis, de actore potius male iudicamus, quam de reo. Hæc & alia quædam huiuſmodi tradit Ariſtoteles. Igitur vt tutiſſimo liberatur à cauſſa, qui calculis omnibus abſoluitur, ita periculo proximus fuiſſe videtur, qui paribus calculis, iam quaſi fauore quodam elabitur.

Luſciniæ deeſt cantio.

LVSCINIAE deeſt cantio. Prouerbialis allegoria, perinde quaſi dicas: Mulieri deſunt verba, poetæ verſus, oratori color, ſophiſtæ cauillum. Nulla enim auium ęque canora, atq; luſcinia, etiam fœmina, ſicuti teſtatur Plinius lib. 10. cap. 29. Sed haud fuerit alienum ipſius verba ſubſcribere. Luſciniis, inquit, diebus ac noctibus continuis quindecim garrulus ſine intermiſſu cantus, denſante ſe frondium germine non in nouiſſimum digna miratu aue. Primũ tanta vox, tam paruo in corpuſculo, tam pertinax ſpiritus: deinde in vna perfecta muſicæ ſcientia, modulatus editur ſonus. Et nunc continuo ſpiritu trahitur in longum, nunc variatur inflexo, nunc diſtinguitur conciſo, copulatur intorto, promittitúr reuocatur, infuſcatur ex inopinato: interdum & ſecũ ipſa murmurat: plenus, grauis, acutus, creber, extentus: vbi viſum eſt, vibrans, ſummus, medius, imus. Breuiterq́; omnia tam paruulis in faucibus, quæ tot exquiſitis tibiarum tormentis ars hominum excogitauit. Plautus in Bacchidibus:

Ego quoque pol metuo ne luſciniolæ defuerit cantio.

Ego ex bono in bonum traductus ſum.

Εγὼ μὲν ἐκ τοῦ καλοῦ εἰς καλὸν μετηνέγκα, id eſt, Ego quidem à bono in bonum tranſii. Suidas indicat dici ſolitum de his, qui bonum inſtitutum, bono commutant. Innuit autẽ natum à quodam, qui ex bono citharœdo factus ſit poeta tragicus. Eſt enim poetica muſicæ confinis arti, vnde & muſicam artẽ poeticen vocauit Terentius. Sumptum eſt adagium ex Ranis Ariſtophanicis.

Anguillas captare.

Εγχέλεις θηρᾶσθαι, id eſt, Anguillas venari dicuntur, qui priuati compendii cauſſa, ciẽt tumultus. Inde ducta ſimilitudine, quod cum aqua ſtat immota, nihil capiunt qui captant anguillas: cũ vero ſurſum ac deorſum miſcent ac perturbant aquam, ita demum capiunt. Quadrabit in eos, quibus tranquillo Reipub. ſtatu, nihil eſt emolumenti. Proinde ſeditiones gaudẽt exoriri, quo ciuitatis publicum malum, in ſuũ priuatum vertant commodum. Prouerbium exſtat apud Ariſtophanem in Equitibus:

Οπερ γὰρ οἱ τὰς ἐγχέλεις θηρώμενοι πέπονθας,
Ὥταν μὲν ἡ λίμνη καταστῇ, λαμβάνουσιν οὐδὲν,
Εὰν δ' ἄνω τε καὶ κάτω τὸν βόρβορον κυκῶσιν,
Αἱροῦσι. καὶ σὺ λαμβάνεις, ἢν τὴν πόλιν ταράττῃς. idest,

Namq́ue accidit tibi, quod anguillas qui aucupantur.
Vbi quieta ſtat palus, nil piſciũ reportãt.

Contra

Contra lutum si mouerint sursum, atq; item deorsum,
Capiunt: ita ipse capis, vbi rem publicam inquiras.

Ego faciam omnia more Nicostrati.

Ἐγὼ ποιήσω πάντα κατὰ Νικόστρατον, id est, Ego cuncta more fecero Nicostrati. Pro eo, quod est egregiè, Nam hunc Nicostratum aiunt comœdiarum actorem fuisse talem, qualis apud Romanos prædicatur fuisse Roscius. Itaq; propter artis famam in vulgi sermonem abiit. Suidas prouerbii titulo recenset.

Duplex cappa.

Διπλοῦν κάππα, i. Duplex cappa, velut ęnigma, quo malum aliquod significabant. Siquidem gemino cappa, scribũtur κακά. Simili figura Plautus furem, trium litterarũ hominem appellauit.

Tria cappa pessima.

Τρία κάππα κάκιστα, id est, Tria pessima cappa. Iactatum & hoc olim ænigmatis vice, quo trium gentium mores notati sunt, Cappadocum, Cretensium, & Cilicum. Augustinus in grammaticis indicat fuisse tortum in Cornelium Syllam, Cornelium Cinnã, & Cornelium Lentulum. Creditumq; est in libris Sibyllinis horum nomina tribus hisce litteris fuisse designata. Est item clausula carminis heroici.

Temulentus dormiens non est excitandus.

Proverbii speciem habet, quod admonet Theognis, Sopitum ebrium non oportere excitari somno. Similimum est autem illi: κακὸν εὖ κείμενον μὴ κινεῖν. id est, Malum bene conditum ne moueas. Non est refricandũ odium, cui iam tempus induxit obliuionem. Non est renouandum animi vulnus, cui iam obduci cicatrix cœpit. Theognidis carmen sic habet:

Μηδ᾽ εὕδοντ᾽ ἐπέγειρε Σιμωνίδη, ὅντινα ἡμῶν
Θωρυχθέντ᾽ οἴνῳ μαλθακὸς ὕπνος ἔχει. id est,
Ne cuiquam è nobis somnum depelle Simonida,
Oppressum vino, quẽ sopor altus habet.

Vtroq; nutans sententia.

Δίχωλοι γνῶμαι. id est, Vtroq; claudicãtes sententię, aut animus huc atq; illuc versatilis. Sic enim arbitramur legendum δίχωλος per ω magnum, vt sit, vtroq; claudicantes. Nam in vulgatis libris per omicron scriptum reperitur. Conueniet igitur in hominem lubricæ fidei, & incertarum partiũ, in quem congruet illud Homericum:

Ἀλλὰ μετοκλάζει, καὶ ἐπ᾽ ἀμφοτέρους πόδας ἵζει. id est,
Claudicat incessu, pedibusque vacillat vtrisque.

Dentata charta.

Dentata dicuntur mordacia. M. Tullius ad fratrem lib. 2. Calamo & atramento tẽperato. Dentata etiam charta res agetur. Et Seneca dentatos sales esse non vult. Rursus Edentula quæ morsu careant.

Daulia cornix.

Δαυλίαν κορώνην, id est, Dauliam cornicem, lusciniam vocant poetæ: siue quod Tereus in Daulide Phocidis cũ ea vixerit, siue quod illic Philomena mutata sit in auem. Non videamus quid sibi velit adagium, nisi forte dictum est in garrulos, aut canoros. Magis autem suspicamur Zenodotum, siue Zenobius, is siue quisquis alius fuit, hoc prouerbium fuisse commentum, quo locum faceret narrandæ fabulæ, quod idem in nonnullis aliis ab eo factum coniicimus.

Cum musis.

Μετὰ μουσῶν, id est, Cum musis: hoc est, Musis bene fortunãtibus, de doctis, aut iis, quæ docte dicuntur: aut quemadmodum ostendit Suidas, cum illitteratus inter eruditos viuit, vt per Ironiam efferatur.

Amicos tragœdos æmulatur.

Τοὺς ἑταίρους τραγῳδοὺς ζηλοῦται, id est, Amicos tragœdos æmulatur. Suidas è Didymo citat, addens dici solitũ de his, qui sese accõmodarent, & morum seueritatem sumerẽt, ad æmulationem aliorum. Sumptum ab histrionibus tragœdiarum, qui cũ sint leuissimi nebulones, tamẽ vbi Deum aut regem agunt in fabula, tum cultu, voce, gestuque maiestatem quandam imitantur.

Aesopicus graculus.

Αἰσώπειος κολοιός, id est, Aesopicus graculus, dicitur, qui aliena sibi vsurpat, aliorumque bonis sese venditat. Vsurpat Lucianus in Pseudologista. Horatius:

Moueat

Moueat cornicula risum
Furtiuis nudata coloribus.

Extat apologus inter alios, qui Aesopi nomine circunferuntur. Pindarus in Nemeis hymno tertio: οὐδ᾽ ἀλλοτρίων ἔρωτες ἀνδρὶ φέρειν κρέσσονες, οἴκοθεν μάτευε. id est, Neque rerum alienarum cupiditates viro meliores sunt ad ferendum, e domesticis inquire. Reprehendit suam digressionem poeta, iubetque vt quem suscepit celebrandum, laudet è propriis virtutibus potius, quàm ex alienis.

Aries cornibus lasciuiens.

Κριὸς ἀσελγόκερως, id est, Aries cornibus lasciuiens. Diogenianus ostendit conuenire in magnos, ac lasciuos. Pruriunt cornua arietibus bene pastis, quod idem accidit bubus. Vergilius:

Iam cornu petat, & pedibus qui spargat arenam: vitulum lasciuientem indicans. Hesychius indicat originem prouerbii. In arce Palladis aries erat repositus ingens æreus, quem Plato comicus dixit: ἀσελγόκερων, non tam ob lasciuiam, quàm ob ingentem molem. Cōfertur enim cum equo Durateo. Veteres enim non solum ἀσελγὲς dixisse quod esset lasciuum & indomitum, verum etiam quod esset prægrande: quemadmodum Eupolis ἄνεμον ἀσελγῆ dixit pro magno vento. Hæ sunt grammaticorum cruces, ne æreus ille aries sit formidabilis ob ingentia cornua. At quid vetat etiam ventum dici lasciuum & intemperātem, quod suo arbitrio ludit vbi velit? Nobis videtur adagium conuenire & in stolidos, præter meritum euectos ad dignitatem.

Ductus per Phratores canis.

Ἀγόμενος διὰ φρατόρων ὁ κύων, id est, Ductus per Phratores canis. Vbi quis inciderit in eos, quibus pœnas det. Canis enim apud hos protinus occiditur. Apud Athenienses populus in tribus erat distributus, vniuscuiusq; tribus tertia pars φρατρία dicebatur, & huic præfectus φρατρίαρχος. In comitiis igitur si quis canis intercurrisset, continuo petebatur à populo.

Calabri hospitis xenia.

PROVERBIVM subesse videtur in his Horatii versibus, quos scripsit in Epistolis:

Non quo more pyris vesci Calaber iubet hospes,
Tu me fecisti locupletem, vescere sodes.
Iam satis est, at tu quantum vis tolle, benigne.
Nō inuisa feres pueris munuscula paruis.
Tam teneor dono, q̄ si dimittar onustus.
Vt lubet, hæc hodie porcis comedenda relinques.

Itaque Calabri hospitis munera recte dixeris, rusticana, leuiaque, quæque magis onerent accipientem, quam iuuent: aut quæ donantur contempta. Siquidem Calabri, quod pyris abundent, consueuerunt ea hospitibus affatim apponere, deinde saturos, bellariorum vice domum auferre iubent. Quod si recuses, eadem porcis obiiciuntur. Atqui istud haud est dare munus, sed abiicere. Is demum dat, qui simul & pretium muneris expendit, quod largitur, & eius meritum quem eo donat. Notatus est apud Athenæum Antiochus cognomento Illustris, qui quod erat reliquū pecuniæ solet effundere verius quam largiri, interdum in viis publicis stans dicere consueuit: τίνι ἡ τύχη δίδωσι λαβέτω. id est, Cui fortuna dat, capiat, & abiecta pecunia discedebat.

In ostio formosus.

Ἐν θύρᾳ καλός, id est, In ostio formosus. De iis, qui adamantur, vulgoq; gratiosi habentur. Sumptum à veterum cōsuetudine, qui formosorum, aut amasiorum nomina, arboribus, foliis ac parietibus inscribant, ὁ δεῖνα καλός. Ad id adludens Aristophanes in Vespis:

Καὶ νὴ Δί᾽ ἀν ἴδῃ γέ που γεγραμμένον
Τὸν πυριλάμπους ἐν θύρᾳ δῆμον καλόν.
Ἰὼν παρέγραψε πλησίον κημὸς καλός. id est,
Ac per Iouem scriptum vspiam si viderit
Demum venustum in Pyrilampus ostio,
Adcurrit ac Cemum venustum proxime
Adscribit.

Idem ἐν ἀχαρνεῦσιν,

Ὑμῶν ἐραστὴς ἦν ἀληθῶς, ὥστε καὶ
Ἐν τοῖσι τοίχοις ἔγραφον ἀθηναῖοι καλοί. id est,
Is vestri amans haud ficte erat, nam in ædium
Muris, venusti Athenienses scripserant.

Alteri versui Græco superest syllaba, tametsi sic habet Aldina editio: suspicamur inuersum ordinem dictionum. Constabit si legas hoc modo: Ἐν τοῖς ἔγραφον τοίχοις

ἀθηναῖοι καλοί nisi magis placet vt legamus: Ἐν τοῖσι τοίχοις ἔγραφον ἀθῆναι καλαί, quasi blandiẽtes ciuitati, hoc in illius mœnibus scripsissent. Apud Athenæum lib. 6. refertur ex auctore quopiã, quod qui Atheniensium rem publicam administrabant adsentabantur populo, dicentes cetera quidẽ omnia esse Græcorum communia, verum illud esse proprium Atheniensibus, quod viam nossent, quę perduceret in cœlũ. Quisquis legerit encomium Aeschinis & Menonis apud Platonem, intelliget quam formosos pinxerint Athenienses, miro dicendi artificio illis blandientes. Interpres distichon hoc citat ex Callimacho:

Ἀλλ' ἐνὶ δὴ φύλλοισι κεκομμένα τόσσα φέροιτε

Γράμματα, κυδίππην ὅσσ' ἐρέουσι καλήν, i.

Litterulas tot ferte insculptas frondibus hisce,

Cydippen pulchrã quot memorare queãt.

Id imitatus Maro:

- Teneris, inquit, incidere amores

Arboribus: crescent illæ, crescentis amores,

Torquere licebit & in eos, qui falsò per adsentationem laudantur.

Caput scabere, & consimilia.

CAPVT scabere, vngues arrodere, gestus hominis sunt cogitabũdi, & de mutando, cuius pœniteat, secum agitantis. Vnde trahuntur in vsum prouerbialem. Horatius lib. 1. Satyra 10.

- Sed ille

Si foret hoc nostrũ fato delapsus in æuũ,

Detereret sibi multa, recideret omne, quod vltra

Perfectum traheretur, & in versu faciẽdo

Sæpe caput scaberet, viuos & roderet vngues.

Sæpe stylum vertas, iterum quę digna legi sint

Scripturus.

Id imitatus Persius:

Nec pluteum, inquit, cædit, nec demorsos sapit vngues.

Idem alibi:

- Crudum Chęrestratus vnguem

Arrodens ait hoc.

In superiore taxat poetarũ in scribendo negligentiã. In altero describit adolescentẽ de mutanda anteactæ vitæ ratione cogitãtem.

Caricus hircus.

Καρικὸς τράγος, id est, Caricus hircus. Diogenianus indicat dictitatũ de vilibus & contemptis. Hesychius indicat vsurpatum à Sophocle. Carum populus quod passim in bellis mercenariam locarent operam, ceu vili vita, in contemptus prouerbium abiit. Vnde & Plato καρικὸν ἄνθρωπον: id est, Caricum homuncionem dixit, pro vili nihilique, quemadmodum alio dictum est loco. Fieri potest, vt prouerbiũ eo respiciat, quod Cares pro hirco solent immolare canem, vt indicatum est in prouerbio: Caricum sacrificium.

Bullatæ nugæ.

VENTOSA, atque inania bullata dicuntur. Sumpta metaphora: παρὰ τῶν πομφολύγων, de quibus alias dictũ est in prouerbio: Homo Bulla. Persius:

- Bullatis vt mihi nugis

Pagina turgescat.

Bullatas nugas appellans inanem perstrepentium vocum congeriem, in quibus nihil subsit solidioris sententiæ. Horat. nugas canoras vocauit in Arte poetica:

Quam versus inopes rerum, nugæque canoræ.

Bolus ereptus è faucibus.

BOLVS è faucibus eripi dicitur, quoties cõmoditas aliqua, quę iam propemodũ tenebatur, præter expectationẽ subito præripitur. Terent. in Seipsum excruciante: Crucior bolum tantum mihi esse ereptum subito è faucibus. Bolum autem dixit, quod Græci vocant βωλμὸν. Metaphora per se liquet.

Scarabeus Aquilam quærit.

Κάνθαρος ἀετὸν μαίεται, id est, Scarabeus Aquilam quærit. Cum imbecillior, atque impotentior, mali quidpiam molitur, struitque insidias inimico longe potentiori. Est & altera lectio: ὁ κάνθαρος ἀετὸν μαιεύεται, i. Scarabeus Aquilę obstetricatur. Sensus ferme idem est, siue legas μαίεται siue μαιεύεται. Cõpetit enim in humilem, & imbecillum, qui viribus longe prępollenti, malitiosis insidiis, & clancularijs dolis pernicie ma chinatur. Aristophanes in Lysistrata:

Ὑπε-

Υπερχολῶ γὰρ, αἰετὸν τίκτοντα κάνθαρός σε
Μαιώσομαι. id est,
Supramodũ irascor tibi, Scarabeus Aqui
lam ego te,
Quando oua paries obstetrix iuuabo.

Super hac re fertur apologus quidã apud Græcos non inelegans, quem Lucianus indicat Aesopicum esse, cum ait in Icaromenippo fabulatum fuisse Aesopum, quemadmodum aliquando Scarabei & cameli cęlum cõscenderint. Porro quod ad fabulam Scarabei & Aquilæ attinet, ad hunc habet modum. Est iam olim aquilarum generi, cum vniuersa Scarabeorum gente, vetus atque antiqua simultas, ac bellum prorsus internecinum, planeq; quod Græci solẽt dicere, ἄσπονδος πόλεμος. Nam odio dissident plusquã Vatiniano, adeo vt ne Iupiter quidem ipse: οὗ κράτος ἐστὶ μέγιστον, & qui totum nutu tremefactat Olympum, rẽ inter eos componere, ac dissidium finire potuerit, si modo vera narrant apologi. Sed erit fortassis, qui Aesopicarum fabularum rudis, & ἀνήκοος admiretur, quid tandem negotii sit cum Aquila Scarabeo. Quæ cognatio, quę vicinitas, quæ adfinitas vsqueadeo dissimilibus intercedat. Nã inter hos qui vinculis eiusmodi copulãtur potissimum dissidia solẽt oriri prę sertim inter principes. Ad hæc, quæ nam tam atrocis odii caussæ, postremo vnde tantum animorũ Scarabeo, vt cum Aquilarũ populo bellũ suscipere nõ dubitarit. Rursum qua contumelia tantopere fuerit offensus Aquilę θυμὸς ἀγήνωρ, vt hostem tam humilem non contempserit, ac suo vel odio iudicarit indignum. Videlicet argumentum ingens, longa est iniuria, longę ambagis, ac res omnino maior, quam vt humana facundia queat explicari. Quod si musę quæ grauatæ non sunt olim Homero dictare Βατραχομυομαχίαν, nobis quoq; relicto tantisper Helicone, dignentur adesse, rerum summã pro virili conabimur exponere. Quid enim tam arduũ esse possit, quod illis auspicibus non audeãt homines? Sed quo res cognitu fiat illustrior, prius quã ad ipsum negotii caput veniamus ducis vtriusque mores, formã indolem, ingenium, quam licebit paucissimis perstringam. Primum igitur illud succurrit admirari, quid olim Romanis viris alioqui sapientibus venerit in mẽtem, qui cum huius alitis symbolo sese præter ceteras nationes iactent, ac diis proximos ducant, cumque huius auspiciis tot victorias reportarint, tot egerint triumphos, tãtum abest, vt bene meritæ gratiam referant, vt nõ toleranda etiam adficiant contumelia. Nam auem vnam omnium maxime masculã, & inuicti roboris, emasculant, euirantque ac propemodum Tiresiam reddunt ipsi non admodum mares, siquidẽ apud Græcos plane mas est ἀετός. idque ni fallimur, longe magis quadrat in eum, cui summus ille pater & rex, hominumque deumque Regnum in aues vagas Permisit, expertus fidelem Iupiter in Ganymede flauo, Tum ei, qui ceteris diis procul absistentibus, solus irato Ioui, trisulca tela porrigat, nihil etiam prouerbio deterritus: πόῤῥω Διὸς τε καὶ κεραυνοῦ. Neque vero sine graui ratione factum arbitramur, vt inter tam multas auium nationes, tamque numerosas tribus, Aquila potissimum sit visa idonea, cui non solũ auium φρήτρα, verum etiam senatus populusque poeticus, suffragiis omnibus monarchiam decerneret. Nam quãtum ad auium iudicium attinet, ad hanc partem pleræque propendebant, vt pauoni rerum summam committerent. Siquidem huius pulchritudini, splẽdori, sublimitati, fastuique plane regio, regnum deberi videbatur, Ac prorsum in hanc sententiam itum fuisset, nisi quædam longo rerum vsu callidæ, cuiusmodi sunt cornices, coruique perpendissent, futurum vt si pauonem rebus præfecissent, eueniret, quod complures iam annos in monarchis quibusdam videre datũ est, nimirum vt solo nomine strepituq; regem ageret, Aquila nihilo secius, vel sine populi suffragiis, regnum gereret. Ceterum poetas viros sapientissimos illud arbitramur perspexisse, non alia magis imagine regum mores ac vitam effingi potuisse. In quouis enim rerum genere, semper fuit eritque bonorum paucitas. Et aliud sæculum alios gignit. Sed paucis, si videtur, hinc contentionem admoueamus. Iam primum si quid ominis est in vocabulo, vt certe est, apte profecto Gręcis ἀετὸς dicitur παρὰ τὸ ἀΐσσω, quod est propemodum rapior impetu, & concitus feror. Quędam aues natura placidæ sunt, ac mites, tum quæ feræ sunt, tamen arte cultuque cicurantur, ac mansuescunt. Sola Aquila, nec est habilis ad vllam disciplinam, nec vllo studio

potest mansuescere. Tantum impetu naturæ præceps fertur, & quidquid valde libuit, idem postulat sibi licere. Libet ne spectare pullũ animo vere aquilino? Graphice depinxit Horatius:

Qualem ministrum fulminis alitem
Olim iuuentas & patrius vigor
Nido, laborum propulit inscium,
Vernique iam nimbis remotis
Insolitos docuere nisus
Venti pauentem, mox in ouilia
Demisit hostem viuidus impetus.
Nunc in reluctantes dracones
Egit amor dapis atque pugnæ.

Melius intelligunt hoc ænigma regiones expertæ. Deinde cum sex aquilarum genera commemorentur, tamen illud inter omnes conuenit, quod rostro sunt vehementer adunco, nec minus aduncis vnguibus, vt vel ex ipso corporis habitu possis intelligere, carniuoram esse auem, quietis ac pacis inimicam, pugnis, ac prædationibus natã. Et quasi parum sit carniuoras esse, sunt & quæ ossifragæ dicantur, & sint. Age si quis iam physiognomos non omnino malus, vultum ipsum & os aquilæ diligentius cõtempletur, oculos auidos atque improbos, rictum minacem, genas truculentas, frontem toruam, denique illud quod Cyrũ Persarum Regem tantopere delectabat in principe γρυπὸν, nonne plane regium quoddam simulacrum agnoscet, magnificum ac maiestatis plenum? Accedit huc & color ipse funestus, teter & inauspicatus, fusco squalore nigricans. Vnde etiam quod fuscum est ac subnigrum, aquilum vocamus. Tum vox inamœna, terribilis, exanimatrix, ac minax ille querulusq; clangor, quem nullum animantium genus non expauescit:

Εἰ δέ κε μὴ δώωσιν, ἐγὼ δέ κεν αὐτὸς ἕλωμαι
Ἢ τεὸν ἢ Αἴαντος ἰὼν γέρας, ἢ Ὀδυσῆος
Ἄξω ἑλών, ὁ δέ κεν κεχολώσεται ὅν κεν ἵκωμαι.

Aut illa non minus βασιλικῶς.

Μή νύ τοι οὐ χραίσμωσιν, ὅσοι θεοί εἰσ' ἐν Ὀλύμπῳ,
Ἆσσον ἰόνθ' ὅτε κέν τοι ἀάπτους χεῖρας ἐφείω.

Iam & viuacem esse Aquilã, ab auctoribus proditum est. Ea tamen cum ad extremam peruenerit senectutem, nihil adhuc sitit, nisi sanguinem, cuius suctu vitam omnibus inuisam prorogat, nimirum rostro superiore adeo increscente, vt carnes depasci non possit. Atque hinc ortum est adagium illud notissimum, ἀετοῦ γῆρας, in senes ætate vinosiores, cum alioqui omne ferme genus hoc auiũ, quibus adunci sunt vngues, aut nõ bibant omnino, aut certe perquam raro, si quidem Aristoteli credimus. Et tamen hę si quando bibunt, aquam bibunt. Sola Aquila sanguinem sitit. Ergo rostro intorto natura certe non semper nouerca, reliquis animantibus vtcumq; consuluisse videtur, & inexplebili voracitati modũ aliquem imposuisse. Quemadmodum & hac ratione prospexit, quod non sinat aquilam oua parere plura tribus, nec pullos alere plures duobus. Atque adeo si Musei versiculo credimus, quem testem adducit Aristoteles:

Excludit binos, edit terna, educat vnum.

Atque per hos ipsos dies, quibus incubat, incubat autem ferme tricenos, naturæ prouidentia cibum illis negauit, inuersis interim & vnguibus, ne videlicet omnium ferarum fœtus raperentur, Itaque per id tempus pennæ albescunt inedia. Atque hinc odium in fœtus proprios. Sed parum βασιλικῶς erat instructa aquila, si tantum adunco rostro, si tantũ aduncis vnguibus ad prędandum esset armata, nisi additi fuissent oculi plusquam lyncei, & nec ad clarissimum solem conniuentes, quo quidem experimento fœtus suos an legitimi sint, explorare dicuntur. Itaque prædam quamuis è longinquo speculantur, quam destinent inuadere. Quamquam auium regi bini duntaxat sunt oculi, rostrum vnicum, vngues pauci, venter item vnicus: Verumtamen esset eadem fortassis aliquanto minus noxia, nisi ad arma dotesque corporis astus accederet ingenii, hoc est, nisi nocens per se ferrum veneno tingeretur. Vngues suos quoties ingreditur, contrahit, ne videlicet aciem deterat, minusque valeant in prædando, id quod habet cum leonibus commune. Neque quemuis impetit, sed eum duntaxat, quo se credat viribus esse superiorem. Neque se repente præcipitem dat in terram, more ceterarum, cum prædam appetit, sed sensim demittit, ne impetu illisa offendatur. Ne leporem quidem, nam hunc maxime petit, aggreditur, nisi viderit in plana descendisse. Neque quouis grassatur tempore, ne quis opprimat fatigatam: sed à prandio ad meridianum ad prędandum prouolat, reliquis

reliquis horis otiosa sedet, donec hominũ conuentu fora compleantur, Tum quod occiderit non inibi statim deuorat, ne quis subitus hostium incursu, incautam deprehendat in preda: se de exploratis prius ac subinde refectis viribus, prædam in nidum velut incastra deuehit. Nam quibus artibus ceruum se præstantiorem capiat, mox dicetur. Illud in primis memorandum ingenii documentum testudinem raptam, ex alto, speculata locum idoneum, in saxum aliquod dimittit, vt ad eum modum rupta testa carne vesci possit. Quamquam, in Aeschylo parum aquilinis fuit oculis, cum in huius albicantem caluariam, saxum esse rata, demissa testudine, miserum occideret, vt vel ob hanc vnam caussam, optimo iure poetis omnibus conueniat inuisam esse. Atque id quidẽ nunc assidue veluti suo iure facit. Ceterum primitus testudinem dolis ad id pellexit, dum persuadet illi futurũ, vti sua opera, volandi artem perdisceret. Atq; hac spe sublatã in altum, deiecit in saxum, vt illius calamitatem tyrannico more verteret in suas delicias. Leporem potissimum venatur Aquila, vnde & leporariæ cognomen additum vni generi, perinde quasi ducem Africanum, aut Numantium appelles. Neque contemnit imbellem hostẽ, sed esculentum appetit, vt etiam si parum gloriæ veniat ex victoriam, non parum tamen auferatur emolumenti. At fit aliquoties vt cum maxime leporem captat tũ maxime capiatur icta pennato iaculo, dicatq; prouerbium, quod illi ferimus acceptum, τοῖς ἰδίοισ' πτεροῖς ἐναποθνήσκω. Audet & cũ ceruo confligere, inferior tamen futura, nisi vulpinam adderet pellem. Nam astu supplet quod, viribus est diminutum. Commissura cum hoste, prius in puluere volutat sese. Deinde cornibus insidẽs ceruinis, puluerem pennis collectum, in oculos spargit, alis ora verberãs, donec exoculatum in rupes det præcipitem. Sed est eidem acrior, multoque magis anceps cum dracone pugna etiam in aere. Draco maleficis artibus oua consectatur Aquilæ. Illa vicissim hostem vbicunq; visum rapit. Nam quod illi cum vulpe simultas est irreconciliabilis, nemo mirabitur, quisquis cognorit, quã olim regaliter illã acceperit. Inierat cũ vicina necessitudinẽ, cumq; incubanti pastus deesset proximæ catulos in nidum sustulit. Reuersa autem vulpes, cumque catulorum suorũ indignam spectaret laniationem quod vnũ poterat, immortales testata est deos, atque inter hos præcipue Iouem φίλιον amicitiæ violatæ vindicem. Et, audisse videtur ista vota deus aliquis. Pauculis post diebus euenit, vt Aquila prunam carnibus è sacrificio raptis hærentem, in nidũ deuexerit imprudens. Igitur absente Aquila, igni paullatim ventis excitato, nidus conflagrare cœpit. Pulli territi, præcipites se dedere, nimirum adhuc inuolucres. Vulpes delapsos excipit, & in cauum delatos deuorat. Ac post id quidem temporis, nihil omnino conuenit inter Aquilam & vulpem, quamquam id sane non mediocri vulpinæ gentis malo: Quo tamen an dignæ videri debeant, quæ quondam leporibus συμμαχίαν aduersus Aquilam petẽtibus auxilium negarint, vt refertur in annalibus quadrupedum, ex quibus Homerus: βατραχομυομαχίαν est mutuatus. Iam vero acre dissidium est & cum vulture, velut homotechno, & edacitatis æmulo, tametsi hoc quidem nomine, vt crudelior, ita & generosior Aquila, quod non deuorat animal, nisi quod occiderit, nec per ignauiam alienis insidit cadaueribus. Nam sitam iure habet exosam, quæ miris artibus Aquilæ oua frangere studet. Pugnat & cum ardeolis quod hæc auis vnguibus freta, non vereatur eam aliquoties adoriri, adeo dimicans acriter, vt in conflictu emoriatur. Neque vero iam mirum, quod illi parum conuenit cum odoribus, aue nimirum poetica: illud mirum, ab iis sæpenumero vincitam pugnacem belluam. Nec cum gruibus satis conuenit, ob id, quod illis impendio placeat Democratia, à quibus tamen ingenio superantur. Etenim cum grues è Cilicia demigrantes montem taurum aquilis plenum parant transmittere, ingentibus lapidibus, quo vocẽ cohibeant, in os sumptis, noctu tacite transuolant, atque ita deceptis Aquilis tuto traiiciunt. Sed peculiaris quædã cum Trochilo, nam id est aui nomen, simultas intercedit, non ob aliud, vt autumat magnus ille deambulator, nisi quod huic quoq; regis ac βουληφόρου nomen tribuitur. Idque potissimum apud Latinos. Proinde ceu regni affectatorẽ extremo persequitur odio. Quamquam nõ is hostis est, cuius vires metuat Aquila.

Nam Trochilus imbecillis est ac fugax, solertia tamen & ingenio præditus, fruticetis & canis abdit sese, vt quamuis à potentiore facile capi non possit. Quin olim cum certamen volandi cum Aquila suscepisset, vicit astu magis quam viribus. Denique cum Cybindo bellum gerit internecinum, adeo, vt sæpenumero cohærentes prendantur. Est autem Cybindus nocturnus accipiter. Atque in reliquis animantium ordinibus aliis cum aliis partim bellum est, partim amicitia. Multos habet inimicos vulpes attamen coruum habet amicum, cuius auxiliis aduersus Aesalon auem, catulos suos diuexantem adiuuatur. Eidem bene conuenit & cum serpentibus, cum æque cuniculis gaudeant. Crocodilus hostem habet Ichneumonem, sed cum Trochilo familiaritas est, adeo vt illi liceat vel in ipsas belluę fauces impune penetrare. Vni Aquilæ cum nullo prorsus animante, nec amicitia, nec adfinitas, nec sodalitas, nec consuetudo, nec fœdus, nec induciæ. Hostis est omnibus, & neminem non habet hostem. Siquidem non potest non omnium esse hostis, qui omnium malo viuit ac saginatur. Proinde sibi conscia, non nidulatur in plano, sed in præruptis & excelsis rupibus, aliquoties & arboribus, sed præaltis, videlicet tyrannicum illud secum voluens, Oderint dum metuant. Proinde cum Ciconiæ sacræ sint Aegyptiis, adeo vt occidisse sit capitale, apud Romanos sacri Anseres, Miluiis apud Britannos nemo noceat, suibus parcant Iudæi, nec Delphines venabantur antiqui, neq; lędere fas erat, sed si quid in venatu peccassent, pauculis modo plagis puerorũ more castigabãtur. At in Aquilas vbiq; gentium eadẽ lex est, quæ in lupos, vt prœmium sit, qui communem omnium hostem occiderit. Ergo nec amat vllum, nec amatur ab vllo animante Aquila. Leonem animal tam immane retulisse gratiam homini de se benemerito, & vitam dedisse, à quo pedis sanitatem acceperat, prope creditum est ab omnibus. Draconem seruasse nutricium suum, & ad agnitam vocem accurrisse, credunt permulti. Quin & aspidem, ad mensam cuiusdam quotidie ventitare solitam, vbi sensit ab vno catulorum suorum hospitis filium interemptum, eũ occidisse, violatique hospitii pœnam & de suo partu sumpsisse, neque præ pudore deinde in eas ædes reuersam, retulit Philarchus, neque desunt qui credant, scribẽdum existimauit Demetrius Physicus, recensendum Plinius. Item Pantheram ob catulos eductos è fouea, hominem officiose produxisse, donec egressus solitudines in viam publicam redisset. Aristophani grammatico puellam Stephanopolidem adamanti, riualis erat Elephantus. Eamque rem vt omnibus notissimam, & omnium sermone celebratam retulit Plutarchus. Apud eundem draco quispiã perdite amat puellam Aetolidem. Nam Delphinum erga homines amor, erga Arionem seruatum, erga Hesiodum in litus deuectum, & virginem Lesbiã cum amatore seruatam, erga puerum vectũ & reuectum officium, propemodum incõfesso est. Ad virginem ab Aquila adamatã, nec hi credunt, qui credunt omnia. Nam fatale quoddam huius & in homines odiũ, vel hinc colligas licebit, quod Prometheo deorum omnium φιλανθρωποτάτῳ addita sit in caucaso carnifex. Et tamen in tã multis vitiis est, quod laudare possis. Minime bibaces sunt, minimeque salaces, quæ maxime sunt rapaces. Nã quod Ganimedem rapuit Aquila, Ioui rapuit, non sibi. Ergo cum innumerabiles sint auium species, atque inter has aliæ plumarum opibus ac picturis admirandę sicuti pauones: aliæ candore niueo insignes, vt olores: aliæ contra decenti nigrore lucentes, vt corui: aliæ corporum proceritate præminentes, veluti struthiones: aliæ fabulosis etiã miraculis celebres, vt phœnix: aliæ fœcunditate commendatæ, vt colũbæ: aliæ gratæ lautorum mensis, vt perdices, ac Phasides: aliæ loquacitate iucundæ, vt psitaci: aliæ cantu mirabiles: vt luscinιæ: alię fortitudine animi præstantes, vt galli gallinacei: aliæ deliciis hominum natę, vt passerculi: tamen ex vniuersis, vna Aquila viris tã sapientibus idonea visa est, quę regis imaginem repræsentet, nec formosa, nec canora, nec esculenta, sed carniuora, rapax, p̃datrix, populatrix, bellatrix, inuisa omnibus, omnium pestis, quæ cum plurimum nocere possit, plus tamẽ velit quam possit. Nec alio iudicio leoni mandatum est regnum inter quadrupedes, quo non alia bellua, vel immanior vel putidior. Canes cum ad multa sunt vsui, tum ad hoc præcipue, quod pro rebus hominum excubias agunt. Boues agricolantur.

tur. Equi & elephanti belligerantur. Muli & asini gestandis oneribus sunt vtiles. Parasitatur simia. Draco vel hoc vtilis nomine, quod vsum marathri monstrarit ad oculorum aciem acuendam. Leo nihil nisi, hostis ac deuorator omnium, nec nisi viribus ac metu tutus, planeque regium animal, quemadmodum & Aquila. Quod videtur perspexisse, qui nobiles illos clipeos leonibus quam maxime hiantibus & explicatis ad prędã vnguibus insigniũt. Sed ad Aquilam redeamus, cui ob dotes quas commemorauimus, tam βασιλικὸς, ob tam egregia in omne animantium genus merita, senatus populusque poetarum, magno cõsensu decreuit, primum, vt rex omnium, atque etiam θεῖος, id est, diuinus appellaretur. Deinde satis honestum inter sydera locum dederunt, ac stellulis aliquot insignierunt. Postremo munus inter cælites honorificum mandarunt, vt solus arma ministret irato Ioui, quibus orbem commouet vniuersum. Quoque id impune possit, illud quoque tribuerunt, vt vna animantium, nec metuat fulmen, nec lędatur à fulmine, sed iisdem oculis fulmen emicans obtueatur, quibus aduersum aspicit solem. His addiderunt sapientissimi illi Cæsicque Romani, vt in legionum suarum vexillis, primas teneret Aquila, essetq; vexillorum ipsorum ceu vexillifera, posthabitis etiam lupis. Romanæ gentis nutriciis, posthabitis Minotauris, & apris, non extremæ rapacitatis belluis, posthabitis deniq;, & equis. Nam his quattuor animantibus insignita vexilla, quondam Aquilam sequebantur. Paullo post, nec comites eos est passa, sed illis in castris relictis, ipsa sola prodibat in pręlium. Hanc inquam vnam dignam censuerũt, quæ totius orbis monarchæ, sceptra signa, clipeos, domos, vestes, vasa, ministeria decoret, cum tamen vulturum, ni fallimur, augurio conditum sit Romanum Imperium, non Aquilarum. Addidit hoc augurum collegium, vt si cuius ędibus insederit Aquila, aut si pileum in caput alicuius immittat, Imperium portendatur. Habes è ducibus alterum, nunc ad Scarabeum veniamus. Est animal, ac vix etiã animal, quippe cui sensus aliquot desint, ex insectorum infima gente, quod infami sanè vocabulo Græci κάνθαρον, Latini Scarabeum appellant, aspectu tetrum, odore tetrius, sonitu teterrimum, alis crustacea vagina obtectis. Quin magis totus ipse Scarabeus nihil est, nisi crustum. Nascitur in excrementis, hoc est, animantium stercoribus, in iisdem viuit, versatur, oblectatur, deliciatur. Præcipuum huic studium pilas aquam maxime potest ingentes componere, ceu pastillos, non ex odoribus, sed stercore, potissimum caprino: nam id illi prorsus amaracinum olet. Eas miro conamine voluit auersus, pedibus posterioribus, quos habet longiores, superne iniectis, capite in terram prono. Quod si quando contingat, vt aduersus collem aliquem onus protrudant, elapsis subinde pilis, ac deorsum recurrentibus, putes te Sisyphum voluẽtem saxum videre. Nec defatigantur, nec conquiescunt. Tantus operis ardor, donec in antrum suum deuexerint. In his pilis, vt ipsi nati sunt, ita fœtus etiã suos educãt, & teneros adhuc aduersus hyemis rigorẽ nidulantes fouent. Scimus nulli nõ esse notũ Scarabeum, vt qui passim sit obuius, nisi sicubi nulla omnino sunt stercora. Sed non est eadem omnium species. Etenim sunt, quibus nigro quodã virore luceat crusta. Plerique tetro nigrore horrent. Sunt nonnulli grandiores, prælongis, ac bisulcis armati cornibus, cacumine forcipibus dentato, ea cum visum est, ad morsum contrahunt, stringuntq;. Sunt item rutili, & iidẽ prægrandes, qui terram aridam fodiunt, atque illic nidos ponunt. Sunt qui metuendo bombo, formidabilique strepitu prouolent, vt imprudentem non mediocriter territent. Sunt & alia formarum discrimina. Verum illud commune est omnibus, è stercore ort⁹, e stercore victus, in stercore vita, deliciumque. Iam opinamur futurum, vt aliquis Romanis ducibus impense fauens Aquilæ vicem deploret, cui cum tam humili, tamq; plebeio hoste res inciderit, aui tam regali, quem vincere gloriosum non sit, à quo vinci turpissimum, & cui abundè multum laudis contingat, quod cum Aquila decertarit, etiãsi victus discesserit. Apud Poetas pudet Aiacem Vlyssis aduersarii tã imbellis, & Aquila cogitur cum Scarabeo conflictari? Rursum alius magis etiã demirabitur, vnde huic insecto vilissimo, tantum animorum, tantum audaciæ, vt non sit veritum cum aue multo pugnacissimã bellum suscipere. Tum vnde opes, vires,

facultates, auxilia, vt tot iam annos bellum ducere potuerit. Verum si quis hunc explicet Silenum, & contemptum hoc animalculum propius ac veluti domi cõtempletur, tam multas in eo dotes haud vulgares animaduertet, vt omnibus diligenter pensitatis, propemodum Scarabeum se malit esse, quam Aquilam. Ne vero nobis reclamet & obturbet quisquam prius atq; rem cognouerit. Primum in hoc Aquilæ præstat etiã Scarabeus, quod senectam quotãnis exuit, ac subinde repubescit. Deinde in tantulo corpore, quantum animi robur, quam Heroica mentis vis, quantus ad inuadendum impetus, vt nihil iam sit ad Scarabeum Homerica musca. Nam hinc, ni fallimur, quibusdam Scarabeis nomen etiam inditum, vt tauri dicantur. At cum tauris nec leones temere congrediuntur, tantum abest, vt id faciant Aquilæ. Iam vero nec ingenium vulgare, nisi quis sine caussa, vel natum olim, vel vbique celebratum existimet, Græcum illud prouerbium: κανθάρου σοφώτερος, quo nimirum singularis quędam & incomparabilis tribui videtur sapientia. Neque nostra refert, si quis cauilletur eum parum bene habitare, in domicilio deformi. Quãquam quod ad corporis quoque formam attinet, absit modo vulgaris & iudicium occupans imaginatio, non est quod contemni possit Scarabeus. Etenim si vere proditum est, à Philosophis, eam figuram quam vocant sphæricam, non modo pulcherrimam esse, verum etiam modis omnibus optimam, nec aliam magis demiurgo illi placuisse qua cælum hoc, rem omnium multo pulcherrimam fabricaretur, cur non & formosus videat̃ Scarabeus, qui ad huius speciem longe propius accedit, quam Aquila? Denique si equus in suo genere formosus est, si canis in suo, qui minus in suo placeat Scarabeus? nisi omnes omniũ formas nostra metimur: vt quidquid ad hominis formam non accesserit, id continuo deforme iudicetur. Nam colorem Scarabei nemo, putamus, calumniabitur, vt qui gemmas etiam nonnullas commendet. Porro quod animantium excrementis, ad suam commoditatem abutitur, ingenii laus est, non crimen. Quasi vero non idem faciant Medici, qui cum multorum animantium, tum hominis etiam excrementa, non illinunt solum, verum in potione ministrant in morbis. Nec pudet Alchimistas, ad quintam illam essentiam eliciendam à vti fimo. Nec agricolas, quo quidem hominum genere nullum fuit olim honoratius, stercoribus arua saginare. Sunt & populi, quibus ad incrustandos domiciliorum parietes, fimus pro gypso est. Eodem cõtuso, & ad solem exiccato, id ignis alimentum vtuntur lignorum vice. Cyprii boues suos humano stercore saginant, nec saginant tãtum, sed etiam medentur. Sed illi, inquis, res tam putida bene olet. Stultum vero sit nasum hominis in Scarabeo desiderare. Siquidẽ id homini peculiare, odore sui fimi offendi. Nec idem accidit in vllo ceterorum animantium. Felicior itaque nobis Scarabeus, non immundior. Quamquam homines quoque non tam res offendit, quã opinio: nam priscis illis mortalibus, res ipsa non perinde atque nobis visa est abominanda, quam auspicatissimo vocabulo lætamen appellarunt. Nec dubitarunt Saturnõ deo, Sterculei cognomen addere, nimirum honoris caussa, siquidem Macrobio credimus. Nam prodidit Plinius, Stercuto Fauni filio, hinc non nomen solum, verum etiam immortalitatem contigisse in Italia. Porro in Græcia res eadem duobus regibus summam peperit gloriam. Augeę qui excogitarit, Herculi qui diuulgarit. Denique nunquam abolebitur regii senis memoria, quem Homerus, vt in Catone tradit Cicero, manibus suis lætificantem agros, nec alia re quam qua delectatur Scarabeus, posteritati consecrauit. Imperatorem Romanũ nihil offendebat lotii putor, cum emolumento coniunctus, cur Scarabeum à tantis commoditatibus tam leue deterreat incommodum, vt iam demus incommodum esse? Denique cum videamus Scarabeo in stercore purum esse, semperq́ue crusta nitida, contra Aquilam etiam in aere putere, quęso vter altero mundior? Equidem hinc etiam nomen inditum arbitramur, vt κάνθαρος, veluti καθαρὸς sit appellatus, nisi si quis malit à Centauris dictum Cantharum. Nam ne putes Scarabeum ob naturam sordidam à lautitiis abhorrere, idem rosis impensissime delectatur, easq́ue vnice adpetit, si quidem Plinio credimus. Quod si quis forte dotes has leues ac vulgares existimet, illud certe nemo non fatebitur magnificum, & ingenti

genti crista dignum, quod antiquitus inter sacras imagines, & in vatum mysteriis cum primis habitus est Scarabeus, egregii bellatoris aptissimum symbolum. Siquidem vt refert Plutarchus in commentario de Iside & Osiride, in Hieroglyphicis Aegyptiorũ picturis regis simulacrum erat oculus, addito sceptro, quo videlicet vigilantia, cum recta iustaque rerum administratione coniuncta, significabatur. Nam illis, opinamur, temporibus adhuc eiusmodi reges erant, multum Aquilæ dissimiles. At Thebis ait idem imagines quasdam fuisse repositas, quæ manibus carerent: eæ iudices repræsentabant, quos oportet ab omni munerum corruptela quam maxime seiunctos esse. Atque inter has vnam oculis quoque carentem, quæ iudicii presidem adumbrabat, quod hunc oporteat omni prorsus affectu vacare, tantumque rem ipsam spectare, personam non respicere. Aderat, non corchorus inter olera, quod prouerbio dicunt, sed inter sacras imagines Scarabeus, sigillo insculptus. Et quid tandem per hoc nouum symbolum, nobis innuebant sapientissimi homines? Rem videlicet haudquaquam vulgarem, nempe belli ducem egregium & inuictum. Nam hoc quoque Plutarchus indicat, ne quis sic à nobis confictum existimet. At dixerit imperitior aliquis. Quid Scarabeo cum duce belli? Permulta sane congruunt. Principio vides, vt totus armis luceat Scarabeus, nullaque pars corporis sit non diligenter crustis ac laminis communita, vt non melius armatus videatur Mauors Homeric⁹, cum illum maxime sua instruit panoplia. Adde nunc militarem adsultum, cum horrendo ac Panico bombo, cantuque vere militari. Quid enim insuauius classicorum sonitu. Quid ἀμουσότερον tympanorum strepitu? Nam tubarum vocem, qua nunc reges tantopere delectantur, olim Busiritæ non ferebant, quod asino rodenti videatur adsimilis. At ei genti, inter abominanda habebatur asinus. Adde laboris inuoluendis oneribus patientiam, inuictum animi robur, ac vitæ contemptum. Ad hæc negant in Scarabeorum gente fœminam inueniri, sed omnes esse mares. Verum quid magis congruere potest in fortem Imperatorem? Quin & illud ad rem aptè quadrat, vt idem indicat Plutarchus, quod in delicatis illis pilis, de quibus dictũ est, fœtus suos edunt, fouent, alunt, educant: nec alius est locus nascendi, quàm cibi. Verum hoc mysterii nõ facile sit interpretari. Rectius exponent imperatorii milites, qui norunt quid sit ἐν ἀσπίδι ζενίζεσθαι, qui norunt χαμευνίας, qui in obsidione nudi duras hyemes duriorem famẽ sępe numero pertulerunt, qui vitam ęgram, non iam herbarum radicibus, sed fœdo victu produxerunt, qui menses aliquot in nauibus exegerunt. Si quis huius vitæ sordes perpendat, mundus erit Scarabeus: si quis miseriam, est quod Scarabeo inuideat. At hęc est laudatissimorũ Imperatorẽ sors & conditio, ne quis forte contemnat. Deniq; non vsq; quaq; contemnẽdũ existimabit Scarabeum, quisquis secum reputarit, magos ac medicos maximis hominum malis ab hoc animante remedia petere. Siquidem cornua Lucanorũ, sic enim appellant hoc genus, non modo gestantur in crumena, verum etiam de collo suspenduntur: nonnunquam & auro inclusa, aduersus omnes infantiũ morbos. Quid quod in efficacissimis vixq; credẽdis remediis, ni Pli. auctor esset, parẽ cũ Aquila vim obtinebit Scarabeus? ὁ δεινὸς ἐκεῖνος Scarabeus, smaragdo gemmæ insculptus: nec. n. è quouis ligno fingitur Mercurius, iuxta prouerbium, nec quamuis gemmã se dignatur Scarabeus, sed smaragdo gemmarum nitidissima expressus, vt diximus, sed si de collo suspendatur, at nõ nisi Cynocephali capillis, aut certe plumis hirũdinis, aduersus omnia veneficia præsentaneũ adfert remedium: nec omnino minus efficax, quã moly, quod Vlyssi quondam dedit Mercurius. Nec solum aduersus hæc valet, verum etiam non vulgariter confert, si quis quocumque modo regem adire paret. Idẽ capitis grauedinem auertit, non mediocre per Iouem malum, præsertim potoribus. In his igitur tam mirandis remediis, sapiẽtes illi magi nullum faciunt discrimen inter Aquilam & Scarabeum. Proinde quis ipsum Scarabeum despiciat, cuius & imago lapillis insculpta, tantam habet vim? Admonet nos gemmarum mentio, vt illud etiam adiiciamus si quid Aquila sibi placet cognomine gemma Aetite, nec hac laudis portione cedere Scarabeum. Nam huic quoque nomen debet Cantharias, totam animantis speciem mire referens, vt

non

non effigiem expressam, sed viuum ac verũ Scarabeum intra gemmam conditum dicas. Postremo si quid hoc ad rem pertinet, non paucioribus adagiis nobilitatus est ille fimo prognatus Scarabeus, quã res auiũ Aquila. Nam si quis Aquilæ factioni studens, neget hac parte cum ea conferẽdum esse Scarabeũ, quod olim apud Thebanos crassos homines inter numina habebatur, non admodum, refragabimur modo meminerit hoc honoris aquilę cum Crocodilis & Cercopithecis, denique & cum cæpis, ac ventris crepitu esse commune, quandoquidem apud Aegyptios hæc omnia portenta, diuinos honores inuenerunt. Et si quo calculo dignum est in hac collatione numinis inane vocabulum, non defuerũt, qui Scarabeo quoque tribuerint diuinitatem. Vtrumq; ducem vtcumque depinximus. Superest iam, vt tã atrocis belli caussas repetamus. Olim in Aetna monte leporem quempiam insectabatur Aquila, iamque contractis vnguibus, prædæ sic imminebat, vt afflatu propemodum exanimatum animal & alioqui timidum, ad proximum Scarabei cauum velut ad asylum confugerit. Quandoquidem in rebus desperatis, extremoque discrimine, præsidium vndelibet & petitur & speratur. Erat autem is Scarabeus, quemadmodum inquit Homerus: ἠΰς τε μέγας τε. Nam in eo monte Scarabeorum natio, felicissimæ sobolis esse perhibetur, adeo vt hinc ὁ αἰτναῖος κάνθαρος prouerbio sit nobilitatus, videlicet ob insignem corporis magnitudinẽ. Ad huius igit antrum confugiens lepus, supplex ad eius genua se prouoluit, obsecrans atq; obtestans, vt ipsius penates sibi vitæ præsidio sint aduersus hostem immitissimum. Iam primum hoc ipso sibi nõnihil placebat Scarabeus, quod extitisset qui ipsi suam vitam debere vellet, quique rem tantam à se præstari posse crederet. Denique cui suum antrum, quod omnes homines obturatis naribus execrantes præterire solent, idoneum videretur ad quod salutis caussa velut ad sacram aram aut principis statuam confugeret. Confestim igitur prouolat obuiã Aquilæ Scarabeus, & huiusmodi dictis furẽtem lenire conatur. Quo maior est tua potestas, hoc magis conuenit te parcere innoxiis. Noli lares meos innocentis animantis interitu funestos reddere. Sic tibi tuus nidus semper ab huiusmodi calamitate sit immunis. Generosi regiique animi est, dare veniam & indignis. Prosit nihil commerito domicilii reuerentia, quod cuique tutum & inuiolatum esse vult ęquitas, sinunt leges, adprobat consuetudo: prosit deprecantis, si non auctoritas, certe studium. Quod si genus nostrũ & Scarabeia despicis arma,

At sperate deos memores fandi, atque nefandi.

Si nihil te mouent penetralium violatorũ vices, in tuum caput aliquando rediturae, certe Iouem maximũ reuereare, quem in vno facto ter offendes. Meus est hic hospes, offendes ξένιον, meus est supplex, & ipse pro illo tibi, violabis ἱκετήσιον, denique pro amico deprecor amicus, offendes φίλιον. Scis quam certas iras concipere soleat iratus Iupiter, quam acriter vindicet lacessitus, qui sequienti ministras arma. Nec omnia permittit suis, nec omnia cõdonat affectibus. Sed plura parantem dicere Scarabeũ, Aquila vexatum alis, contemptim in terrã præcipitat. Leporem frustra supplicem, sub oculis Scarabei crudelissime iugulat laniatque laniatum in immitem nidum deportat: neque vel tantillum valuerunt apud eam nec preces, nec minæ Scarabei: quem tamen haud aspernata fuisset, si quantum audacia viribusque pollet, tantundem polleret prudentia: aut si in mentem venisset, olim leonem in extremo vitę discrimine, à mure seruatum fuisse, & omnium quadrupedum tyranno, quod dii vix dare poterãt, id à tam infimo contemptoque animalculo per occasionem datum esse: si cogitasset formicam beneficio prouocatam, columbę vitam dedisse, admorso aucupis calcaneo. Adeo nullus est tam humilis, tam abiectę sortis, qui non possit per occasionẽ, & prodesse amicus, & nocere inimicus, vel potentissimo. Verum id temporis nihil horum succurebat Aquilæ, tantum pręsenti pręda potitur, fruiturque. Ea contumelia descendit altius in pectus magnanimi Scarabei, quam quisquam credidisset. Stimulabat excelsum ac titanicum animum: hinc pudor, quod in caussa tam ęqua, parum sua valuisset auctoritas: hinc misericordia, quod innoxium animal & imbelle, tam immaniter esset laniatum: hinc dolor, quod ab Aquila tam lerociter, atque id tam impune contemptus esset, haud quaquam, vt

ipsi

ipsi videbatur contemnendus. Siquidem nulli sua leuis est auctoritas. Iam succurrebat & illud, forę vt vniuersum Scarabeorũ genus in contemptum veniret, si semel id factum Aquilæ cessisset impunè. Ac tũ quidem temporis, quoniam vlciscendi facultas non erat, omnino regium quiddam exhibuit Scarabeus. Nempe hoc ipsum, quod de Agamemnone, ceterisque regibus dixit Calchas:

Εἴπερ γὰρ τε χόλον γε καὶ αὐτῆμαρ καταπέψῃ,
Ἀλλά γε καὶ μετόπισθεν ἔχει κότον, ὄφρα τελέσσῃ,
Ἐν στήθεσσιν ἑοῖσι.

Omnes igitur artes, omnes dolos in pectus aduocat. Nec vulgarem molitur pœnam, internecionem, ac plane πανολεθρίαν in animo voluit. At cum ipsa quidem Aquila hoste tam bellaci, Martem experiri, non satis tutum esse ducebat: non solum ob id, quod copiis esset inferior, verum etiã quod Mars stupidus deus, ac vecors, nec minus cæcus quam ipse Plutus, aut Cupido, plerumque faueat caussæ deteriori. Quod si maxime par viribus fuisset, si felicius pugnarent hi, quorum melior esset caussa, tamen esse videbat, in quo grauius excruciaret Aquilã, & odium suum pleniore vindicta satiaret, si posteritate sublata, viuam etiam & sentientem Aquilam longa morte exanimaret. Nulla in re grauius discruciantur parentes, quàm in liberis. Adeo vt qui sui corporis sæuissimos negligunt cruciatus, filiorum tormenta non ferant. Viderat asinos per ignes obiectos, miro vitæ contemptu, pullis suis succurrere: viderat exempla huius animi in animãtibus permultis. Existimabat ab his communibus affectibus, non esse alienam Aquilam. Denique suo generi tutius esse iudicabat, si inimicum tã pertinacem ab ipsa, quod aiunt, stirpe perdidisset. Audierat, opinamur, celebratum illud prouerbium:

Νήπιος ὃς πατέρα κτείνας παῖδας καταλείπει.

Titillabat, & blanda quędã spes, si facinus successisset, futurum vt profligata Aquila, ipse regno potiretur. Atque vt dolor nõ solum fortes facit & intrepidos, verum etiam sagaces, diligenter explorat, quo loco spem suæ posteritatis hostis recondidisset. Quo peruestigato, Vulcanum adit, qui cum illi nonnulla familiaritas est, ob coloris similitudinem. Exorat, vt arma sibi cudat, quæ neque sint onerosa volanti, & tamen aduersus mediocrem vim tueãtur. Armat à summo vertice ad imum vsque calcaneum Vulcanus Scarabeum, his armis quibus adhuc vtitur: nã antea muscarum more inermis erat. Nidus erat procul illinc semotus, in excelso præruptoq; scopulo, multa sarmentorum ac stipularum vi congestus & communitus. Huc nobis protin[9] egregius Scarabeus aduolarit ne an adrepserit, parum liquet, certe peruenit. Sunt qui dicant eum cum pennis Aquilæ feriretur, adhęrentem clanculum ab insciente Aquila in nidum deportatum esse. Et quo nec homines, quibus non est aliud animal insidiosius, nec ad nocendum ingeniosius, peruenire potuissent, eo penetrauit Scarabeus. Inter stipulas in insidiis abdit sese, ac tempus nactus idoneũ, Aquilę oua protrudit è nido, aliud post aliud, donec nullũ reliquum faceret. Ea delapsa, comminuta sunt, ipsi pulli informes adhuc miserabiliter in saxa elisi, prius orbati vita sunt, quam vitæ sensum accepissent: nec hac tam atroci pœna contẽtus fuit Scarabei dolor. Est gemma cum primis nobilis, quam ab Aquilæ nomine Græci vocant Aetitem: non dissimilis est ouo, sexu quoque distinguitur, nam in femina fœtũ inclusum inuenias, pulli propemodum specie. Mira vis, ad eliciendum partum. Quamobrem hodieque parturientibus admouetur, quo partum acceleret. Huius itaque generis par, Aquila solet in nido suo ponere, alioquin nunquam positurã oua, aut certe non exclusura pullos. Tãtum etiam thesaurum deiicit è nido Scarabeus, quo pariẽdi facultatem in posterum eripiat, lapides acutis excepti saxis minutatim dissiliere. Ne hæc quidem adhuc satis visa sunt irę Scarabei. Leuem calamitatem putat, nisi dolore quoque ac lamentis hostis frueretur, itaque rursum abdit se penitus in stipulis. Redit Aquila, nouam sui generis cladem conspicatur, videt sua viscera frustulatim discerpta: videt nobilis gemmæ non æstimabilem iacturam: quęritur, clangit, fremit, stridet, eiulat, obtestat deos: ac suis illis oculis, quos iã dolor etiã acuebat, hostem tam potentem circumspectat. Atque omnia potius in mentem veniunt reputanti, quam Scarabeus ille contẽptus. Dira minatur, dira precatur ei quisquis tantæ calamitatis fuisset auctor. Quantam interea

interea voluptatem animo persensisse credis Scarabeum, dum hæc audit? Quid faciat misera? Rursum in fortunatas insulas illi deuolandum fuit, neq; enim aliunde importatur ἀετίτης alterum par inueniẽdum. Nidus in locum multo semotiorem editioremque transfertur. Rursus oua ponit, & huc nihilo secius ignotus hostis penetrat: populatur omnia, totam superiorẽ renouat tragœdiam. Rursum hinc in tutiorem arcem demigrat Aquila: alia deponit oua, alios adhibet Aetitas. Rursum adest Scarabeus. Nec modus nec finis fugiendi atque insequendi, donec delassata tot cladibus ales, constituit sacram mouere ancoram, ac suis diffisa viribus ad deorum præsidia confugere. Iouem adit, exponit calamitatis suæ tragœdiam, hostem tam potẽtem, eumque quod esset grauissimũ, ignotum: vt tanta passæ, facultas etiam vlciscendi eriperetur: Addit hanc suam perniciem ad ipsum quoque Iouem pertinere, periturum Imperii munus, quod ille donasset, mutandum armigerum, si quemadmodũ instituit hostis, pergeret: esse non nihil assuetis ac notis vti ministeriis, etiam si nouitas in suffecto Ganymede feliciter successisset. Mouet Iouem satellitis sui periculum, præsertim cũ recens rapti Ganymedis officium hæreret animo. Iubet, si videatur, in suo ipsius sinu deponat oua. Aut illic, aut nusquam omnino in tuto futura. Paret ales, ac in summi Iouis sinu, extremam gentis suæ spem deponit, multum obtestata, per felicissima illa oua, quæ quondam illi Leda pepererat, vt sua bona fide tueretur. Quid non efficit pertinax animi dolor? Vereamur, ne cui res supra veri fidem esse videatur. Ad ipsam summi Iouis arcem inuictus subuolat Scarabeus, nescimus an numinis alicuius fauore adiutus. Pastillum in hunc vsum è stercoribus paratum in sinum illius demittit. Iupiter vt est sordium insolens, quippe in purissima mundi parte habitans, & à terreno contagio longissimo semotus interuallo, dum offensus teterrimo odore, simũ è sinu studet excutere, oua Aquilæ deiicit imprudens, quę videlicet ex alto delapsa, perierunt, & prius quàm terrã contingerent. Atque ita tandem cognitus est, ille tot cladium artifex: & hoc ipsum voluptatis cumulum addidit Scarabeo. Iuuit agnosci. Contra Aquilæ, nam rem gestam ex ipso didicit Ioue, non mediocre doloris pondus adiecit, tam contemptus suæ calamitatis auctor. Quandoquidem est & hoc non nullum mali solatiũ, si quis à magno superetur hoste. Hinc velut de integro dirum inter eos coortum bellum, Aquila pro viribus vbicumque conspectam Scarabeorum gentem vexat, rapit, proterit, perdit. Vicissim Scarabeus in Aquilæ perniciem neruos intendit vniuersos. Itaque prędãdi, insidiãdi, iugulandi, nec mora, nec requies, nec vllus omnino finis futurus videbatur, nisi vtraque gente pariter sublata funditus, vt Cadmeam victoriam diceres: adeo gladiatoriis animis, vterque in alterum affectabat viam. Nec vinci poterat Aquila, neque cedere nouit Scarabeus. Tandem Iupiter in tantis rerum periculis succurrendum putat, conatur priuatim inter eos rem componere. Quo magis conatur, hoc magis horum incrudescit odium, gliscunt irę, feruescunt pugnæ. Et erat ille quidem haud dubię propensior in Aquilæ partem: sed è diuerso mouebat exemplum longe perniciosissimum, si cui licuisset impunè ἱκετήσιον, φίλιον, aut ξένιον contemnere. Proinde facit quod in extremo verum discrimine solet, deos in concilium aduocat: pauca prælocutus rẽ, vt est gesta proponit. Præconio Mercurii fit dicendi potestas, rogantur ac dicuntur sententiæ. Variatum est studiis. Dii contemptiores fere fauebant Scarabeo ex maximis etiam Iuno vehementer huic studebat, nimirum odio Ganymedis, Aquilæ rebus infensa. Tandem in hoc senatusconsultum pedibus itum est, quod arguta voce pronunciauit Mercurius, Vulcanus in æs incidit, vti bellum æternum Scarabeus & Aquila suo gerant arbitratu. Quod cuique acciderit incommodi, ob id in ius vocare non liceat, bello imputetur. Quod rapuerit, id iure belli possessurum, tantum, non placere diis internicionẽ vllius gentis. Proinde triginta dies, per quos incubat Aquila, temperetur à manibus, seruentur induciæ. Nec fas sit Scarabeis per id tempus in publicum prodire, ne videlicet ad inediam ac fouendi laborem, belli quoque tædium accederet Aquilæ. Addidit illud ex suo studio Iupiter, idque reclamantibus nonnullis, Aequum est, inquit, ex tam immensis terræ spatiis, vel exiguum angulum, velut asylũ superesse meo satelliti quo tutus sit à Scara-

Scarabeorum incursu. Neque vero nouum exemplum induco. Sunt loca quæ lupum nesciunt: sunt in quæ non immigrent venena: sunt in quibus non viuant talpæ. Metabor & ipse in Thracia iugerũ aliquot spatium apud Olynthũ, in quod si quocumq; modo prudens, imprudens, volens, nolens, pedem intulerit Scarabeus, capitalis esto: nec fas sit exire semel ingresso, verum inibi torqueat sese, donec emoriatur. Loco nomen tribuitur Cantharolethrus, vt vel ipso monitus vocabulo sciat Scarabeus actũ fore de se, si contra nostrum senatusconsultum non vereatur in eum locum irrumpere. Rhodo exultat Aquila, ne cui videatur inhumanum Olyntho excludi Scarabeum.

Sic ait, & totum nutu tremefecit Olympum.

Adfremebat omnis deorum consessus. Valet in hodiernum vsque diem senatusconsultũ, semperque valebit. Scarabeis & Aquilis durat exitiale bellum, per eos dies, per quos incubat Aquila, nusquam apparent Scarabeorum filii. Locum eum, quem designauit Iupiter, summo studio vitat: quod si quis importet, protinus exanimatur. Eiusque rei, si quis forte requiret, testimonium perhibet Plinius libri vndecimi ca. 28. Atque hoc quoq; grauior auctor Plutarchus in commentario de animi tranquillitate. Sed iamdudum sat est ad prouerbiorum negotium redeamus: Meminit huius fabulæ Comicus Aristophanes ἐν εἰρήνῃ, his quidem, versibus:

Ἐν τοῖσιν αἰσώπου λόγοις ἐξηυρέθη,
Μόνος πετεινῶν εἰς θεοὺς ἀφιγμένος.
Ἄπιστον εἶπας μῦθον, ὦ πάτερ πάτερ,
Ὅπως κάκοσμον ζῶον ἦλθεν εἰς θεούς,
Ἦλθεν κατ᾽ ἔχθραν αἰετοῦ πάλαι ποτὲ
Ὠ᾽ ἐκκυλίνδων, κἀντιτιμωρούμενος. id est,
In fabulis id est repertum Aesopicis,
Adiisse diuos vnicum è volucribus.
Haud credibilem ais fabulam pater pater,
Adiisse diuos animal obscenum atque olens.
Peruenit olim inquam, ob simultatẽ asperam,
Quæ illi fuit cum Aquila, oua voluens illius,
Et expetens pœnas ab hoste mutuas.

Admonet autem apologus, non esse cuiquã contemnendum hostem, quamuis infima fortuna. Sunt enim homunculi quidam infimæ quidem sortis, sed tamen malitiosi non minus atri, quam Scarabei: neque minus putidi neque minus abiecti: qui tamẽ pertinaci quadam ingenii malitia, cũ nulli omnino mortalium prodesse possint, magis etiam sæpe numero viris facessant negotium. Territant nigrore, obstrepunt stridore, obturbant fœtore, circumuolitant, hærent, insidiantur, vt non paullo satius sit, cũ magnis aliquando viris simultatem suscipere, quam hos lacessere Scarabeos, quos pudeat etiam vicisse, quosq; nec excutere possis, neque conflictari cum illis queas, nisi discedas contaminatior.

Timidus Plutus.

Δειλὸς ὁ πλοῦτος, id est, Timidus Plutus. Huiusmodi enim & Aristophanes inducit Plutum, atque hunc imitatus Lucianus in Timone, omnia formidantem, nullique fidentem. Neque uero dissimilem animi habitũ opes adferunt diuitibus, cum contra paupertas secura in vtranque dormiat aurem. Aristophanes vulgo iactatam indicat opulentiæ timiditatem, cum ait:

Ἀλλ᾽ λέγουσι πάντες ὡς
Δειλότατον ἐσθ᾽ ὁ πλοῦτος. id est,
Quin id omnes dictitant,
Timidissimum quiddam esse, diuitias.

Interpres admonet, Comicum adlusisse ad illud Euripidis:

Δειλὸν θ᾽ ὁ πλοῦτος καὶ φιλόψυχον κακόν. i.
Res cupida vitæ, sunt opes, pauidũ malũ.

Id ideo dictum est, quod diuitibus multi tẽdunt insidias: nempe latrones, heredipetæ, principes, sycophantæ, nonnumquam & vxor, & liberi. Quam ob caussam addidit Euripides φιλόψυχον κακόν, vel quod ob diuitias magis illis libeat viuere, quam his, qui tenui sunt fortuna: vel quod ob eas sæpe numero de vita solliciti sunt, Id eleganter explicans Iuuenalis ait:

Pauca licet portes argenti vascula puri,
Nocte iter ingressus, gladium contumq; timebis,
Et motæ ad lunam trepidabis arundinis vmbram.
Cantabit vacuus coram latrone viator.

In summa in omni negotio formidolosior est diues, q̃ pauper. Cautius munit ędes furũ metu, Metuit tẽpestates, propter frumẽta

ta, quæ habet in agris, propter merces, quas habet in mari. Metuit amicos, ne quid rogantibus donare cogatur. Metuit inimicos ne quid noceant. Timidius conuitiatur, metu mulctæ. Omnia circunspectius, & facit & dixit, metu calumniæ, quæ potissimũ diuitibus strui solet. quippe quib⁹ est quod auferri possit, Si bellum immineat, diues in primis discruciatur. Denique nec superstitione vacat, ne quod numen parum amicum, damnum immittat.

Panicus casus.

Πανικὸν, Veteres vocabant subitum animorum tumultum sed inanem. Veteres enim existimabant Panem deum repentinos terrores, & animi consternationes immittere, lymphaticis simillimas, vsque adeo impotentes, vt non ratione modo, verum & mente careant, Sicuti non raro vsu venit, cũ in exercitu nulla comparente idonea caussa, viri pariter atque equi perturbantur. Cuius rei meminit & Euripides in Rheso:

Ἀλλ' ἦ κρονίου πανὸς τρομερᾷ μάστιγι φοβῇ.

Verba sunt Hectoris ad custodes nunciantes, nouum tumultum in castris oriri: atq; is motum Panicum esse respondet. Pindarus in Nemeis scribit non oportere fortibus viris vitio vertere, si fugiant in huiusmodi tumultu:

Ἐν γὰρ δαιμονίοις φόβοις φεύγοντι καὶ παῖδες θεῶν. id est,

In diuinis terroribus fugiunt & filii deorũ. Δαιμονίους φόβους appellans τοὺς πανικούς. Narratur idem deus concham illam tortilem ac turbinatam, quæ Græce κόχλος, id est, testudo dicitur, primus reperisse, eaque personans olim Titanas contra quos bellabat, in fugam egisse. Pausanias in Phocaicis: Ἐν δὲ τῇ νυκτὶ φόβος σφίσιν ἐμπίπτει, τὰ γὰρ ἀπὸ αἰτίας οὐδεμίας δείματα ἐκ τούτου φασὶ γίνεσθαι. id est, Ceterum noctu irruit in eos pauor panicus, siquidem terrores nulla de caussa exortos, aiunt ab hoc immitti. Hac de re copiosius disserit citatis aliorum etiam Græcorum testimoniis, Angelus Politianus in Miscellaneorũ annotatione vigesimaoctaua, Hoc adagii subinde refertur à Cicerone in epistolis ad Atticum: Ego, inquit, bellũ fœdissimum futurum puto, nisi qui, vt tu scis, panicus casus extiterit. Rursum alibi: De Ventidio, panicon puto. Item alibi: Rumorem adferunt magnum, Romæ dum ad Antonium frumentum omne portari, πανικὸν certe. Ité alibi: Interim scis enim quædam πανικὰ dici, item τὰ κενὰ τοῦ πολέμου, tu more aduentus nostri, & Cassio, qui Antiochiæ tenebatur, animus accessit, & Parthis timor iniectus est. Idem ad Tyronem: Etsi Atticus noster, qui me quondam moueri πανικοῖς intellexit, idem semper putat: nec videt quibus præsidiis philosophiæ septus sim. Et hercle quod timidus est ipse, θορυβοποιεῖ, id est, tumultum ciet, & panicis mouetur. Huc adlusisse putamus & Apuleium in Asino suo, cum Psychæ ad mortem spontaneam properanti: Panem obuium facit.

Nihil minus expedit, quàm agrum optime colere.

APVD priscos adagionis instar fuisse Plinius testatur libri 18. cap. 6. Temerarium, inquit, videatur vnam vocem antiquorum posuisse, & fortassis incredibile penitus existiment, nihil minus expedire, quàm agrũ optime colere L. Tatius Rufus infima natalium humilitate, consulatum militari industria meritus, antiquæ alias parsimoniæ, circiter mille siclos (siue quę lectio quibusdam magis adridet, sestertium) liberalitate diui Augusti congestum: vsque ad detractionem hȩredis exhausit, agros in Piceno coemendo, colendoque in gloriam, Internicionem ergo, famemque censemus? Immo hercle iudico modum, rerum omnium vtilissimum. Bene colere necessarium est, optime damnosum. Hactenus Plin. Huc & Terentius adlusit, cum ait in Phormione: Nostrapte culpa facimus, vt malos expediat esse, dum nimium dici nos bonos studemus, & benignos. Item illud Horatianũ:

In vitium culpæ ducit fuga si caret arte.

Citius, quàm asparagi coquuntur.

VELOCIVS quàm asparagi coquuntur. De re vehementer properata. Sunt quędam figurę prouerbiales. quę Octauio Augusto peculiariter adriserũt: inter quas hęc quoque refertur, à Trãquillo, cum scribit eum ad exprimendum festinatæ rei velocitatem solere dicere, Velocius, quam asparagi coquantur. Idque identidem in litteris vsurpat. Est autem asparagus herbę genus spinosum, & in medicinam vtile, & in cibos gratum cuius summa priusquã durescant, leuiter coquuntur, tantum, vt cruditas absit. Dicitur autem asparagus, quod qui sunt

sunt in his præcipui, non feruntur, vt Athenęus dixit, Docti quidam admonent, simile quiddã dici de salsamentis. Citius, quam salsamenta coquantur, eo quòd quidam pisces sale conditi, aut fumo ventoue durati, crudi quoque comedantur, aut leuissime cocti. Quamquam hoc prouerbiũ apud Athenæum, vnde citant, nondum reperimus. Confine illi, quod alibi dicetur. ἀφύα ἐς πῦρ, id est, Aphia ad ignem.

Amicitiæ personam.

Τὸ προσώπειον ἀφελεῖν τῇ φιλίᾳ, id est, Amicitię personã detrahere dicimur, cum aperte quæ sentimus animo, tum facimus, tum loquimur apud amicos, & quidquid in pectore clausum est, id prę nobis ferimus, Vultus enim ab animo discrepans personę verius est, quam vultus. Et eleganter à Seneca dictum est in Cęsarem, vt personam malit, quàm faciem: id est, vt videri malit, quàm esse. M. Tullius Tusculanarum quęstionũ quinto scribit Epicurum tãtummodo personam induisse philosophi. Martialis;

Mentiris iuuenẽ tinctis Lentine capillis.
Tam subito coruus, qui modo cygnus eras.
Nõ omneis fallis, scit te Proserpina canũ,
Personam capiti detrahet illa tuo.

Neque semper tamen persona sonat in malam partem, Etenim cum scribit M. Tullius in Officiis: Ponit enim personam amici, cum induit iudicis: non significat fictum amicum, aut fictum iudicem. Est autem tra ductum à personis histrionum.

Vtere curru, de asinis nihil laborans.

Ἀπονίμου τῆς σῆς ἁμάξης τῶν δ' ὄνων οὐδὲν μέλοι. id est,

Vtere plaustris tuis, asinosq; ne curaueris.

Versus est trochaicus tetrameter. Hoc prouerbio monebant, vti suarum quisque rerum curam ageret, hisq; frueretur, alienarum negligens, atque incurius, Hinc ducta metaphora, quod quibus plaustrum est domi, nihil necesse habent deportandis oneribus asinos aliunde conducere.

Lybica fera.

Λιβυκὸν θηρίον, id est, Lybica bestia. Refertur à Diogeniano, Dicebatur olim in hominem vafrum callidum, versipellem, variis moribus, ancipitique ingenio. Quod genus portentum Cicero Catilinam fuisse testatur. Inde natum quod in Libya variæ ferarum species sępe numero misceantur: atque ita noua quædam hinc mõstra spectaculo produci soleant, Romam à prouinciæ præsidibus deportata.

Semper adfert Libya mali quippiam.

EODEM fonte fluxit & illud: ἀεὶ φέρει τι λιβύη κακόν, id est, Semper affert Lybia mali quippiam, quod inde Romam, vt diximus monstra deportarentur. Hinc & in mores, ingeniumq́ue gentis detorqueri potest: si quidem vt est regio venenorum ferax, ita gentis pestilens ingenium. Peculiaritrr cõueniat in fœdifragos, ac pactorum nouatores.

Semper Africa noui aliquid apportat.

HVIC simillimum est illud Plinianum, quod in historia mundi refert, Libyã semper aliquid noui adferre. Quodquidem ideo dicebatur, quod in siticulosa regione ad vnum aliquem riuum plurimę ferarum species bibendi gratia conuenire cogãtur: inibiq; varia mixtura violentæ Veneris, varias moustrorum formas, subindeque nouas nasci. Porro Plinius sumpsit ab Aristotele, apud quem refertur lib. de generatione animalium 2.c.5. Anaxilas apud Athęneum lib. 4 festiuiter ad rem detorsit:

Ἡ μουσικὴ δ' ὥσπερ λιβύη πρὸς τῶν θεῶν,
Ἀεί τι καινὸν, καθ' ἐνιαυτὸν τίκτει θηρίον, id est,
At musica itidem vt Afra terra per deos
Semper quotannis bestiam aliquam edit nouam.

Scimus Grecum versum posteriorem non constare, sed ita habet editio Aldina, nec satis diuinamus quomodo restitui possit, nisi forte pro καθ' ἐνιαυτὸν legendum est ἐν ἀυτῷ, tametsi ne sic quidem constat metrum: fortasse θηρίον omittendum, & pro καθ' ἐνιαυτὸν reponendum, & pro καθ' ἠνιαυτὸν. Quadrabit in homines lubrica fide, sempq́ue nouandarum rerum auidos.

Afra auis.

Λιβυκὸν ὄρνεον, id est, Libyca auis. Refertur à Suida de prægrandibus, quod ex ea regione deportentur aues immani magnitudine, Horatius de prelauta vsurpauit:

Non

Non Afra auis descendat in ventrem meũ
Iucundior, quam lecta de pinguissimis
Oliua ramis arborum.

Nam gallinas prægrandes olim mittebat Africa, quas easdem Numidicas aues appellant. Acron videtur de Struthione sentire, quæ & ipsa auis mira mole corporis esse fertur. Nostra quidem sententia non inepte iacietur & in hominem peregrino cultu notabilem. Et Plautus alicubi Pœnũ auem vocat, ob manicas alarũ instar vtrinque pensiles. Prouerbium extat in auibus Aristophanis. Interpres indicat conuenire in barbaros, ac meticulosos. Sunt enim homines prægrandes fere timidiores. Teren. Hic nebulo magnus est.

Boni pastoris est, tondere pecus, non deglubere.

HODIEQ. vulgo celebratũ durat, vbi quis est exactor durior, atque instantior. Quid? Num & pellem vis? Quasi conueniat lana contentum esse. Id adagii Tiberius Cæsar, auctore Suetonio aut reperit, aut certe vsurpauit: Nam is admonitus ab amicis, vt prouincialibus augeret vectigalia, rescripsit, Boni pastoris esse, tondere pecus, non deglubere. Est autem deglubere, detrahere pellem. Tractum à rusticis, qui deglubere vocant, siliquam, aut folliculum excutere, & granum sua nudare tunica: vnde & Catullus in obscœnum sensum detorsit, vt dicat virum à muliere deglubi. Et Apuleiana Fotis ait se viuos homines solere deglubere. Tondent igitur, qui ita spoliant, vt sortem relinquant, vnde res possit crescere. Deglubunt, qui nihil reliqui faciunt. Nam lana detonsa renascitur. Cute detracta nihil est, quod deinde possis auferre. Alexander Macedonum Rex, cognomẽto Magnus, sententiam eandem diuersa extulit metaphora. Cum enim quidam admoneret, longe plus vectigalium à ciuitatibus auferri posse, respondit ad hunc modum: καὶ κηπωρὸν μισῶ τὸν ἐκ ῥιζῶν ἐκτέμνοντα τὰ λάχανα. id est, Et olitorem odi, qui radicitus herbas excidat. Denique hoc ipsum ἀπὸ ῥιζῶν καὶ ἀποῤῥιζοῦν, & item apud Latinos radicitus, stirpiũ tenus, à stirpe, ab ima stirpe, atque id genus aliæ metaphoræ, prouerbii naturam resipiunt.

Lucri bonus est odor ex re qualibet.

FACETA quidem, sed tamen pestilens illa vox Vespasiani, qui cum ex lotio vectigal faceret, homo turpiter auidus, superque eo facto à filio admoneretur, quod è re tam putida lucrum faceret, paullo post collectã pecuniam, filii naribus admouit, rogauitque ecquid illa puteret? Vnde Iuuenalis

- Lucri bonus est odor, ex re
Qualibet.

Ad quod adludens, Ammianus lib. 22 dixit: Et lucrum ex omni odorantes occasione. Iam & Ennianus ille versiculus, non in sermonem modo, verum etiam in animos & vitam hominum penitus abiit.

Vnde habeas, curat nemo, sed oportet habere.

Quin illud ab Horatio dictum: εἰρωνικῶς, serio sequimur,

O ciues ciues quærenda pecunia primũ,
Virtus post nummos.

Cephisodorus apud Athenæum libro 3. docet apud poetas celebres ac sapientes viros inueniri sententias quasdam improbatas, velut illud apud Archilochum: πάντ' ἄνδρ' ἀποσκολύπτειν, id est, Quemuis hominem excoriare siue spoliare. Apud Theodorum illud: κελεύειν μὲν πλέον ἔχειν, ἐπαινεῖν δὲ τὸ ἴσον. id est, Quod iubet plus æquo habere, laudare tamen quod æquum est. Apud Euripidem: τὴν γλῶτταν ὀμωμοκέναι φάναι, id est, Quod dixerit, linguam iurasse, quo de nobis alias dictum est. Apud Sophoclem:

Τοιαῦτα τοῖσι, πρὸς χάριν τε κοὐ βίᾳ
Λέγω, σὺ δ' αὐτὸς ὥσπερ οἱ σοφοὶ τὰ μὲν
Δίκαι' ἐπαίνει, τοῦ δὲ κερδαίνειν ἔχου. id est,
Ad gratiam tibi ista dico, haud impero,
At ipse, vti solent facere prudentes viri,
Laudato iusta, ceterum lucro hæreas.

Idem alibi dixit: μηδὲν εἶναι σὺν κέρδει κακὸν, id est, Nullum esse malum, quod cum lucro cõiunctum sit. Apud Homerum, quod facit Iunonem insidiãtem Ioui, quod Martem fingit adulterum. Hæc Athenæus. Mirum autem populum indignari poetis aut histrionibus, si quando talia recitãt in theatris, cum magis debuerit indignari quisque sibi, quòd ea sequeretur in vita, quorum commemorationem in theatro ferre non poterat.

Lucrum pudori præstat.

Κέρδος αἰσχύνης ἄμεινον, id est, Lucrum pudori præstat.

præstat. Plautus in Pseudolo: Nimio illud quod pudet facilius fertur, quã illud quod piget. Eũdem sensum aliter extulit in Trinummo: Pol pudere, quàm pigere, præstat, totidem litteris. Sententia bono viro indigna, eoque illic à lenone dicitur, hic à sene. Sed commodè ad persuadendum sententiã etiam parum probam arripuit. Alioqui longe satius rei iactura, quàm famæ dispendium accipere. Huc adlusit Terentius in Phormione: Non te pudet vanitatis? Nondum ob rem. Quin & hodie vulgato prouerbio iubent valere pudorem, vbi de pecunia res agitur. Plutarchus in commentario de audiendis poetis, refert à poeta quodam, senarios hos:

Τῦ μὲν δικαίου τὴν δόκησιν ἄρνυσο,
Τὰ δ' ἔργα τοῦ πᾶν δρῶντος, ἔνθα κερδανεῖς. id est,
Opinionum spernito iusti, ac virum
Quiduis agentem sequere, cũ spes lucri.

Refert & hunc ex Sophocle:

Τὸ κέρδος ἡδὺ, κἂν ἀπὸ ψευδῶν ἔῃ. id est,
Dulce est lucrum, profectum & à mendaciis.

Bæta tum hyeme, tum æstate bona.

Βαίτη κἂν θέρει, καὶ ἐν χειμῶνι ἀγαθὸν, id est, Bæta tum in æstate, tum hyeme bona. Suidas qui huius adagii meminit, adscribit Bætam vestis pelliceæ, genus, quod in vtrunque tempus videatur adpositum. Nam hyeme depellit ventos, æstate solem. Iulius Pollux libro de rerum vocabulis septimo, inter vestes coriaceas meminit & bætæ: quã ait tunicam fuisse prælongam, quę totum contegeret corpus. Conuenit igitur de re ad multa vsui futura; veluti de litteris, quæ iuuenes iuxta ac senes ornant. Aut Philosophia, quæ in rebus prosperis arcet ab insolentia, in aduersis præstat, ne frangamur animo.

Anicularum deliramenta.

Γραῶν ὕθλος, id est, Anicularum deliramenta. De nugis inanibus, cuiusmodi solẽt effutiri vetulæ, cum iam sexus vitio vitiũ ætatis accedens, nugacitatis morbum conduplicat. Extat prouerbium apud Platonem in Theæteto: ταῦτα μὲν γάρ ἐστιν ὁ λεγόμενος γραῶν ὕθλος. id est, Nam hæc quidem sunt, quod dici solet, anicularum nugæ. Itidem Cicero in oratione pro domo sua dixit anilem superstitionem.

Ante pedes.

Ante pedes esse dicitur, quod obuium, quodque vel præsens adest, vel imminet. Terentius:

Isthuc est sapere, non quod ante pedes modo est
Videre, sed etiam illa, quæ futura sunt
Prospicere.

Sic Pindarus in hymno vltimo: τὸ δὲ πρὸ ποδὸς ἄρειον αἰεὶ χρῆμα πᾶν. id est, Quidquid ante pedes est semper melius. Lucianus in Pseudologista: καὶ τὰ κοινὰ ταῦτα καὶ τὰ ἐν ποσὶν ἀγνοῶν. id est, Et quod hæc communia, quodq; hæc passim obuia ignores. Philostratus in Phœnice: Βαδίζεις δὲ ποῖ, μετέωρος τε καὶ ὑπὲρ πάντα τὰ ἐν ποσί. id est, Quo vadis autem? sublimi vultu, cunctaq; despiciens, quæ sunt ad pedes. Et παρὰ ποδὶ dicitur, quod iam instat, imminetq; ἐμποδὼν esse dicitur, quod obstat, ἐκποδὼν cõtra, προκυλινδεῖσθαι τῶν ποδῶν est aliquoties apud Platonem, id est, ante pedes prouolui, quod veluti expositum est. Veluti de republ. 4. πάλαι ὦ μακάριε φαίνεται πρὸ ποδῶν ἐξ ἀρχῆς κυλινδεῖσθαι, καὶ οὐκ ἑωρῶμεν ἄρ' αὐτό, ἀλλ' ἦμεν καταγελαστότατοι, ὥσπερ οἱ ἐν ταῖς χερσὶν ἔχοντες, ζητοῦσιν ἐνίοτε ὃ ἔχουσι. id est, Iam dudum ò beate videtur rursus ante pedes volui, nec videmus illud, sed fuimus ridiculi, quemadmodum solent, qui cum manibus teneant aliquid, tamẽ quęrunt quod habent. Non dissimili figura Maro dixit, In manibus:

In manibus terræ, non hic te carmine longo,
Atque per ambages & longa exorsa tenebo.

Albo rete aliena captant bona.

Prouerbii speciem habet, quod ait Plautus in Persa: Ne isti faxim vsquam appareant, qui hic alboreti aliena oppugnant bona. Rete vocat calumnias quadruplatorum, & parasitorum. Album dixit, adludẽs ad codicillos, & dicas, syngraphasq; quibus lis intenditur, peragiturque. Nec omnino displicet, vt ad album prætoris, quo leges & litium formulæ proponebantur, respexerit. Nam leges etiam Solon aranearum textis similes esse dixit.

Ad suum quemq; quæstum æquum est esse callidum.

APVD Plautum est prouerbialis sententia in Truculento, tum in Asinaria:

Ad suum quemq; quæstum, æquum est esse callidum.

Quæ si transferatur paullo longius, plusculum habuerit gratiæ. Velut alius est pecuniæ apperens, alius famæ studiosus, alius voluptatum auidus, alius litterarum sitiens, alius pietatem sectatur. Quisq; aduigilat ad id, quod expetit.

Vel acum inuenisses.

APVD eundem Menæchmis prouerbialis hyperbole, de re diligẽter vestigata: Acum credo inuenisses, si acum quæreres. Nam acus inuentu difficillima, quod ob exiguitatem facile fallat oculos quærentis.

Subuentanea parit.

Ὑπηνέμια τίκτει, id est, Subuentanea parit. De vanis ac friuolis inuentis. Translatum ab auibus, quæ Veneris imaginatione concipiunt oua, sed inania, hoc est, vnde non gignatur fœtus. Aristophanes in Auibus:

Τίκτει πρώτιστον ὑπηνέμιον νὺξ ἡ μελανόπτερος ὠόν. id est,

Parit primum subuentaneum nox nigripennis ouum.

Hos conceptus potissimum accidere in his auibus, quę sint neque veloces, neque aduncis vnguibus, cuiusmodi sunt perdix, gallina, demonstrat Aristoteles libro de generatione animalium tertio, caussam esse quod excremento magis abundant. Volaces & aduncas nec salaces esse, nec fęcũdas, quod in his excrementi seminalis pars, in pennas & in vngues abeat. Concipiuntur huiusmodi fœtus aliquoties audita maris voce, sicuti fit in pdicibus, aliquoties ex affrictu pulueris, aliquoties feminis ob inopiam maris inter se salientibus. Auctor & Plinius. Eaq; oua Græci ὑπηνέμια, id est, subuentanea, siue ζεφύρια vocant, à vento fauonio. Vnde quæ vana sunt, ἀνεμιαῖα, dicũtur. Plato in Theæteto: ἀλλὰ φέρε δὴ αὐτὸ κοινῇ σκεψώμεθα γόνιμον ἢ ἀνεμιαῖον τυγχάνει. id est, Sed age iam illud communiter dispiciamus, solidus ne partus sit an subuẽtaneus. Et Homer. Καὶ κενὸν ἀνεμώλια βάζειν, dicta inania, & ventis similia significans M. Tullius in epistolis ad Atticum, ἀνεμοφόρητα, vocat inania, quæ ventis ferantur, de gladiatoribus: De ceteris, quæ scribis ἀνεμοφόρητα, facias me quotidie certiorem.

Phrynondas alter.

Φρυνώνδας ἄλλος, id est, Phrynondas alter. De improbo. Huius meminit Lucianus in Pseudomante, inter nobiles facinorosos. Phrynondas cum esset hospes Athenis, in negotiis Peloponnesiacis versabatur, homo versutus, maleficus, impostor, summus malarum rerum artifex, vt hominis vocabulum in rei transierit appellationem. Etenim quoties insigniter malum & sceleratum accipi volebant, Phrynondam appellabant. Sic Aristophanes in Amphiareo, citante Suida:

Ὦ μιαρὲ, καὶ φρυνώνδα, καὶ πονηρὲ σύ. id est, Scelerate tu, ac Phrynonda, & impurissime.

Vsus est & Plato in Protagora. Meminit horum & Aeschynes aduersus Ctesiphontem, οὔτε φρυνώνδας, οὔτε εὐρύβατος, οὔτε ἄλλος οὐδεὶς πώποτε τῶν πάλαι πονηρῶν τοιοῦτος μάγος, καὶ γόης ἐγένετο. id est, Nec Phrynondas, nec Euribatus, nec alius quisquam veterum improborum vnquam talis magus, & impostor fuit.

Sus per rosas.

Ὗς διὰ ῥόδων, id est, Sus per rosas. Quamquã in aliis exemplaribus scriptum inuenitur, ὗς διὰ ῥόδαν. Nobis neutra scriptura satis probatur: sed legendum arbitramur, διὰ ῥοιδίων, ἀπὸ τῆς ῥόας, vt sit nomen diminutiuum. Rhoæ vero vero Græcis dicuntur mala punica. Eudemus prouerbium citat ex Cratetis fabula, cui titulus: γείτονες, indicans dici solere de agrestibus, & intractabilibus. Quemadmodum sus per mala commodè duci non potest.

Asinus auis.

Ὄνος ὄρνις, id est, Asinus auis. Est apud Aristophanem in Auibus. Sumptum ab omine quodam. Quidam enim cõsultus de eo, qui aduersa laborabat valetudine, forte fortuna conspexit asinum surgentem à lapsu, simulq; alium quendam audiuit dicẽtem: βλέπε πῶς ὄνος ὢν ἀνέστη, id est, Vide quo pacto asinus cum sit, surrexit. Id ominis arripiens ille, protinus respondit, fore vt valetudinarius

tudinarius ille reualesceret. Itaque iocatur Aristophanes, quasi & asinus auis esset, & augurii nonnihil haberet. Nec hoc prouerbiũ e Comœdia natum est, sed à vulgo ad iocum detortum, & à comico vsurpatum. Dicetur non intempestiuè, cum ex indicio quopiã ridiculo quidpiam colligimus.

Sisyphi artes.

Σισύφου μηχαναὶ, id est, Sisyphi artes. Dicebantur vafra, versutaq; consilia. Aristophanes ἐν ἀχαρνεῦσιν:

Ειτ' ἐξάνοιγε μηχανὰς τὰς σισύφου. id est,
Dein callidos depromе Sisyphi dolos.

Porro vt Sisyphus in astutiæ prouerbiũ abiret, Homericus ille versus in caussa fuit:

Σίσυφος ὃς κέρδιστος ἐπιχθονίων γένετ' ἀνδρῶν. id est,
Sisyphus in terris, quo nõ astutior alter.

Rursus Iliados ζ.

Ενθάδ' ἔη σίσυφος ὃ κέρδιστος γένετ' ἀνδρῶν.

Ab hoc genus duxit Vlysses, quem Homerus vbiq; vafrum & callidum facit.

Homo Thales.

Ανθρωπος θαλῆς, id est, Homo Thales Ironia prouerbialis in stultum, qui sapiens haberi studeat. Aristophanes in Auibus:

Ανθρωπος θαλῆς μέτων, id est,
Homo Thales Meto.

Idem in Nebulis:

Τί δῆτ' ἐκεῖνον τὸν θαλῆν θαυμάζομεν, id est,
Qua gratia illũ proinde suspicimus Thalem?

Fuit enim Thales vnus è septem Græciæ sapientibus. Est & apud Plautum: Salue Thales: cum stultum significet.

Sardanapalus.

Σαρδανάπαλος, id est, Sardanapalus, Huius cognomen ob insignem hominis molliciẽ abiit in prouerbium. Aristophanes in Auibus: τίς ὁ σαρδανάπαλος οὑτοσὶ, id est, Quis hic Sardanapalus? Fuit autem Sardanapalus Anacyndaraxis filius, rexq; Nini Persicæ regionis, qui eodem die Tarsum pariter, & Anchialẽ, duas Ciliciæ ciuitates obtinuit: ceterum deliciis vsqueadeo effeminatus, vt inter eunuchos & puellas, ipse puellari cultu desidere sit solitus. Apollodorus, vt citat Aristophanis interpres, tradit eius sepulcro epitaphium huiusmodi litteris assyriis insculptum fuisse: ἔσθιε, πῖνε, ὄχευε, ὡς τἄλλα οὐδὲν τούτου ἐστὶν ἄξια, id est, Ede, bibe, vtere Venere, nam cetera sunt nihil. Suidas hac forma refert ex Callisthene: σὺ δὲ ὦ ξένε ἔσθιε καὶ πῖνε καὶ παῖζε, ὡς τἄλλα ἀνθρώπεια, οὐκ ὄντα τούτου ἄξια. id est, Tu vero hospes, ede, bibe, lude, tanquam ceteras res humanas, huius non faciens.

Quid tandem non efficiant manus?

ARISTOPHANES in Auibus:

Τί δῆτα πόδες ἂν οὐκ ἂν ἐργασαίατο, id est,
Quid est, quod haud effecerint demum pedes?

Interpres ostendit adlusum esse ad huiusmodi prouerbium:

Τί δῆτα χεῖρες οὐκ ἂν ἐργασαίατο, id est,
Quid denique est, quod manibus effici haud queat?

Admonet nihil esse rerum omnium, quod arte, quod industria nõ efficiatur. Ceterum quod scripsit Aristophanes, apte torseris in milites ignauos, quibus omne præsidium & spes salutis non in manibus, sed in pedibus sita est.

Testa collisa testæ.

TESTA testæ collidi dicitur, cum duo confligantur vtriusque malo. Aristophanes in Pace:

Και πίθος πληγεὶς ὑπ' ὀργῆς ἀντελάκτισεν πίθῳ. id est,
Ac recalcitrans per iram testa testam vulnerat.

Talis est ferè conflictatio regum, inter se belligerantium, qualis ollæ cum olla collisio. Nonnunquam perit vterq; : Certe neuter absq; grauissimis damnis discedit.

Animus est in coriis.

ARISTOPHANES ἐν εἰρήνῃ:

Η πάντομεν ταῦτ' ἀλλὰ συγγνώμην ἔχε,
Ο νοῦς γὰρ ἡμῶν ἦν τότ' ἐν τοῖς σκύτεσι. id est,
In his quidem sum lapsus, at veniam dabis,
Nam mens profecto nostra tum in coriis erat.

Quamquam alias huius prouerbii meminibus. Simillimum est illi Terentiano: Animus est in patinis. Item illud, quod legimus apud Athenæum libro Dipnosophistarum primo:

Οὐδ' ἂν λέγῃ τις, οὐδ' ἀμῶς μάθοιμεν ἄν,
Ο νοῦς γάρ ἐστι τῆς τραπέζης πλησίον. id est,

Ne quis loquatur, capere nunquam quibimus,
Nam mens quidem ipsa mensæ adhæret proxima.

Interpres admonet huius prouerbii, ἐπὶ σκῦτα βλέπει, de his, qui iam ad bellum spectant: quemadmodum alio demonstratum est loco. Licebit uti, cum ob sollicitudinem erit aliquis ad id, quod agitur in præsentia, parum attentus.

Quibus nec ara, neque fides.

ARISTOPHANES ἐν ἀχαρνεῦσιν:
Οἷσιν οὔτε βωμὸς, οὔτε πίστις, οὔθ᾽ ὅρκος μένει. i.
Queis nec ara, nec fides, nec ulla durant fœdera.

De vehementer perfidis. Dictum est in Spartanos, quorum perfidiam taxauit Euripides:
Σπάρτης ἔνοικοι δόλια βουλευτήρια. id est,
Spartæ incolæ, dolosa consultamina.

Nunc in aulicos non omnino pessime quadrat.

Salem lingere.

Ἅλα λείχειν, i. Salē lingere dicuntur qui perquam tenuiter victitant. Sic enim Persius:
Vare regustatum digito tenebrare salinum,
Contentus perages, si cum Ioue viuere pergis.

Diogenes cum à Cratero prædiuite quodam inuitaretur, vt ad se veniret, vsurus hospitio suo, suaque liberalitate, respondit se malle salem Athenis lingere, quàm apud illum opiparis mensis frui. Itidem Plautus in Curculione: Hodie apud me nunquam delinges salem.

Pedere thus.

Βδέειν λιβανωτὸν, i. Pedere thus. Prouerbii speciem habet. Accommodabitur in hos, quorum & vitia placent, aut ipsis, aut aliis impendio amantibus. Facit enim hoc φιλαυτία, vt vnicuiq; sua placeant, arrideantque etiam si sint putidissima. Facit itē hoc amor immoderatus, vt polypus etiam Agnę delectet Balbinum: veluti scripsit Horatius. Aristophanes in Pluto:
Οὐ λιβανωτὸν γὰρ βδέω. id est,
Non soleo thura pedere.

Quadrabit & in adsentatores, turpissima pro honestissimis laudantes.

Pro cæco exoculatus est.

OMNES huiusmodi facetiarum formulę pertinent ad adagiorum naturam, cum videmur corrigere quod dictum est: sed altero verbo, quod vel idem polleat, vel magis etiam lędat: veluti si quis dicat: Non furatus est, sed inuolauit. Non furatus est, sed rapuit. Aristophanes in Pluto:
Μῶν οὐ κέκλοφας ἀλλ᾽ ἥρπακας, id est,
An non furatus es, sed rapuisti?
Idem in eadem fabula:
Ἀντὶ γὰρ τυφλοῦ ἐξωμμάτωται,

Ludit enim seruus ambigua voce ἐξωμμάτωται, quę declarat & oculis donatum Plutum, & exoculatum.

Prius lupus ouem ducat uxorem.

ARISTOPHANES ἐν εἰρήνῃ:
Πρίν κεν λύκος οἶν ὑμεναιοῖ. id est,
Ante lupus sibi iunget ouem.

De his, inter quos insanabile dissidiū. Consimili figura dixit Horatius:
- Sed prius Apulis
Iungentur capre lupis.

Plautus in Pseudolo: Vt mauelis lupos apud oues linquere, quàm hos domi custodes. Ad rem relatum erit lepidius: quod genus si dicas, nō cohęrere pecunię studium cum studio litterario, adq; eam sentētiam accommodes prouerbium.

Sphondyla fugiens pessime pedit.

IDEM in eodem ferme loco:
Ὡς ἡ σφονδύλη φεύγουσα πονηρότατον βδεῖ. i.
Vt feles quoties fugitat, male pedere sueta est.

In eos quadrabit, qui discedunt non citra infamiam. Sphōdyla insecti genus, odoris teterrimi. Plinius lib. 27. cap. 13. meminit Sphondylę serpentis, quę radicibus arborū sit infestissima: ceterum genus quod nā sit, non explicat. Est autem serpētis huiusmodi species, exiguo corpore, & subnigro, quę emoriens grauissimum odorem emittit. Hesychius docet apud Atticos sphondylen dici felem. Est apud Aristophanem γαλῆς δριμύτερον, de acido ventris flatu.

Nunquam efficies vt recte ingrediantur cancri.

ARISTOPHANES in Pace:

Οὔποτε

Οὔποτε ποιήσεις τὸν καρκίνον ὀρθὰ βαδίζειν,
Οὐδ' ἐπὶ τῷ πραχθέντι ποιήσεις ὕστερον οὐδέν. i.
Ambulet vt cancer recta, haud effeceris vnquam,
Nec quidquam efficies, vbi res erit ante peracta.

Hoc velut oraculum poeta facetus pronunciat, quod à natura sit insitum, nullo corriges negotio. Nam cancris genuinum oblique ingredi. In quorum altero carmine tãgit adagium, quod superius dictum est: Actum ne agas.

Κορυβαντιᾶν.

Κορυβαντιᾶν, pro insanire dixit Aristophanes in Vespis:
Ἀλλ' ἢ παραφρονεῖς ἐτεὸν ἢ κορυβαντιᾷς. i.
Aut vere insanis, aut corybantiaris.

Hanc vocem frequenter vsurpat Lucianus in Timone epistolis saturnalitiis, Lexiphane, Hermotimo. Sumptum est à Corybantibus Cybeles cultoribus, qui sacro correpti furore cymbala pulsant, alios item in similem agentes rabiem. Quod idẽ alias vocat: κακοδαιμονᾶν, quasi malo duci genio.

Calculo mordere.

Ψήφῳ δάκνειν, id est, Calculo mordere, dicuntur qui suffragio lędũt, aut vlciscuntur hominem. Aristophanes ἐν ἀχαρνεῦσι:
Βλέπουσιν οὐδὲν ἄλλο πλὴν ψήφῳ δακεῖν. i.
Spectant id vnum, vt mordeant suffragio.

Siquidem hac via potissimum plebei vindicabant, si quid essent offensi, refragabantur in concione, cum calculis ferrẽtur suffragia. Proinde mordebant nõ dente, quod tutum non erat, sed calculo.

Charybdis, Barathrum.

HYPERBOLAE prouerbiales sunt & hæ, cum hominem maiorem in modum edacem, bibacem, rapacem, heluonẽ, Charybdim, aut Barathrum vocamus. Aristophanes in Equitibus:
Καὶ τελώνην καὶ φάραγγα, καὶ χάρυβδιν ἁρπαγῆς. id est,
Et Thelonen & Barathro, & rapinæ gurgitem.

Huc adscribendum opinamur, quod Diogenes, auctore Laertio, ventrem τοῦ βίου χάρυβδιν, id est, Facultatum Charybdim vocarit. Horatius de lurcone quodam:
Ingluuiés, & tempestas, barathrúmque macelli.

Lingua seorsum inciditur.

ARISTOPHANES in Pace:
Ἡ γλῶττα χωρὶς τέμνεται. id est,
Lingua ipsa seorsum inciditur.

Interpres admonet prouerbialiter dictum. Sumptum autem ex Homero Odysseæ γ.
Ἀλλ' ἄγε τέμνετε μὲν γλώττας. id est,
Eia age iam linguas incidite.

Eiusq; sententiæ Callistratum citat auctorem. Rursum in Pluto:
Ἡ γλῶττα τῷ κήρυκι τούτων τέμνεται. id est,
Præconibus horum lingua præcidi solet.

Callistratus, vt citat interpres, tradit olim in sacrificiis linguam exactam præconibus dari solitam, Nam alioqui sunt qui dicãt, ex victimis Mercurio deberi linguam. Est autem in Aristophanis verbis ἀμφιβολία, non infaceta, quod lingua vtrolibet referri potest, vel ad boues, vel præcones. Interpres admonet adlusum esse ad prouerbiale dictum: ἡ γλῶττα τῷ κήρυκι. id est, Lingua pręconi, Quo recte videbimur vsuri, cum præmii nonnihil deberi significabimus, qui in conficiendo negotio pro sua virili in partẽ adiumento fuit, aut εὐαγγέλιον dandum læta nunciãti. Sic enim vocat Homerus mercedulam, quæ dari consueuit lætum adferẽtibus nuncium. Apud Plutarchum Antipater, cum incidisset mentio de Demade iam senio imbecilli fractoq;, Velut, inquit, ex immolata victima, solus venter & lingua superest. Apparet linguam ceu prophanũ membrum sacris adhiberi non solere. Et Pittacus Amasidi regi mittit è victima linguam, vt membrum pessimũ & idem optimum. Præcones autem habent linguam venalem, & in sacrificiis admonebant populum vt linguis faueret. Plautus in Prologo Pœnuli: Exerce vocem, quam peruis, & colis. Nam nisi clamabis, statim te obrepet fames.

Non capit somnum, nisi hoc, aut illud fecerit.

SUNT duæ figuræ prouerbiales, quibus intẽperantem, atq; impotentem rei cuiuspiam cupiditatem significamus. Altera est apud Aristophanem in Vespis, huiusmodi:
Ἢν μὴ 'πὶ τοῦ πρώτου καθίζηται ξύλου
Ὕπνου δ' ὁρᾷ οὐδὲ νυκτὸς οὐδὲ πασπάλην. id est,
Ligno nisi fors primus ille adsederit,
Somni videt nil nocte, non vel paspalam.
Primum lignum dixit, primum gradum.

 Paspalam

Paspalam autem Græci vocant minutissimum aliquem farinæ puluisculũ. Ad eundem modum Iuuenalis:

- Quibusdam
Somnum rixa facit.

Altera est apud Maronem in Bucolicis:
Quod si non aliqua nocuisses, mortuus esses.

Ventre pleno melior consultatio.

PLVTARCHVS Symposiacon libro septimo, citat hoc carmen:

Γαστρὸς ἀποπλέης βȣλὴ καὶ μή τις ἀμείνων. i.
Consultatio tum melior, cum expleueris aluum.

Cum fames interpellat, non vacat deliberare, propterea quòd consultatio moram desiderat, & animi tranquillitatem, at fames bilem acuit. Potest & huc torqueri, prius agendum quod instat & vrget, deinde de futuro deliberandum. Congruet & in illos, qui bene poti consultant de rebus grauissimis, quem morem Herodotus libro primo tradit fuisse Persis. Item Persius:

Ecce inter pocula quærunt
Romulidæ saturi quid dia poemata narrent.

Anno senior fio.

QVOTIES aliquid nobis magnopere molestum significamus, senescere nos etiam vulgo dicimus. Aristophanes in Ranis:

Μὴ ναῦ ποιήσῃ. ὡς ἐγὼ θεώμεν☉,
Οταν τὶ τȣ́των τῶν σοφισμάτων ἴδω,
Πλεῖον ἐνιαυτῷ πρεσβύτερ☉ ἀπέρχομαι. i.
Faxis caueto, quippe quoties conspicor
Istiusmodi negotiorum quidpiam,
Discedo, crede, senior anno protinus.

Tædio vero, molestiaq; conciliari senium indicat etiam Homerus:

Αἶψα γὰρ ἐν κακότητι βροτοὶ καταγηράσκȣσι. id est,
Illico mortales inter mala multa senescunt.

Tauricum tueri.

Βλέπειν ταυρηδὸν, id est, Tueri taurine, pro eo, quod est: torue. Aristophanes in Ranis:

Βλέψειν ἂν ταυρηδὸν ἐγκύψας κάτω. id est,
Itaq; ore prono contuetur tauricum.

Plato demonstrat hunc Socrati fuisse morem, taurinis oculis obtueri. Et Vergilius bouem toruam vocat:

Optima toruæ
Forma bouis.

Expedit habere plura cognomina.

ARISTOPHANES in Pluto:

Ὡς ἀγαθὸν ἐς᾽ ἐπωνυμίας πολλὰς ἔχειν. i.
Vt expedit, si plura habeas cognomina.

Conuenit in eos, qui multa simul profitentur, quo quæstum faciant vberiorem. Aut qui diuersarum sunt partium. Quemadmodum vespertilio in apologis aliquando mus est, aliquando auis. Dictum est autem in Mercurium, cuius varia feruntur cognomina. Vocatur enim στροφαῖ☉, vel quod bene vertat negotia, vel quod subdolus sit, ac versipellis: ἐμπολαῖ☉, quod auctionibus, ac mercimoniis præsit: ἡγεμόνι☉, quod viæ dux, vt apud Homerum Priamo: δόλι☉, quod imposturæ, præstigiarumque repertor: κερδῷ☉, quod lucris augeat negotiatores: ἐναγώνι☉, quod in certaminibus præconis vice fungatur: διάκονος, quod deorum minister. Ferũtur item & Bacchi permulta cognomina: Prouerbium non inscite torquebitur & in istos.

Λιμοδωριεῖς.

Λιμοδωριεῖς. In prouerbiorum collectaneis, quæ Plutarchi nomine feruntur, huiusmodi reperitur fabula: Cum aliquando Peloponnesus annonæ laboraret inopia, quidã vrgente fame, collectis sarcinis, inde demigrarunt: ii cum incertis sedibus huc atque illuc vagarentur, recepti sunt in ciuitatem à Tripolitis. Tripolis autem ea in Rhodo est. Nomen igitur inditum illis, vt dicerentur λιμοδωριεῖς. Hesychius addit ex auctoritate Didymi eos, qui iuxta Oetam accolebant, sic vocatos, quod ob terræ sterilitatem frequenter cum fame rem habebãt. Δωριεῖς Græce dici videntur à dono & eundo. Itaq; qui vagantes famem adferebãt λιμοδωριεῖς dicti sunt. Alioqui Dores non sunt in Peloponneso, sed inter Locros & Aetolos, auctor Strabo lib. 9. Quadrabit igitur in eos, qui fame adacti, aliquò demigrant. Festus Pompeius admonet homines exili re, tenuique fortuna dictos olim Canalicolas, quod circa canales fori consisterent.

Tribus bolis.

PLAVTVS in Curculione: Si vis tribus bolis, velim chlamidẽ. Tribus bolis, dixit pro compendio, quasi tribus verbis. Nam bolũ Terentius accipere videtur pro eo, quod

Græci

Græci vocant βλωμὸν. Quod autem continuo deuoratur, tribus bolis edi dicitur.

Velut vmbra sequi.

Ὥσπερ σκιὰ ἕπεσθαι, id est, Velut vmbra sequi. Dicitur qui nusquam deest. Nam vmbra corpus adsectatur, velit, nolit. Plautus in Casina: Decretũ est mihi quasi vmbra quoquo ibis tute, persequi. Vnde adseclas indiuiduos, vmbras vocamus, & vltro comitãtes ad conuiuium, vt indicatum est alibi, in prouerbio Vmbræ M. Tullius lib. Tusculanarum quæstionum 1. Etsi enim nihil in se habeat gloria, cur expetatur, tamen virtutem tanquam vmbra sequitur.

Ne nummus quidem plumbeus.

NVMMVM plumbeum hyperbolę prouerbiali, pro minimo pecuniæ ponunt. Plautus in Casina: Cui homini hodie peculi nummus non est plumbeus. Idem in Trinummo: Cui, si capitis res siet, nummum nunquam credam plũbeum. Confine illi, quod est apud eundem in Captiui duo:

Neq; ridiculos iam terunci faciunt.

Quamquam hoc alio dictum est loco.

Satietas ferociam parit.

NICOLAVS Stobæus in collectaneis suis hanc sententiam prouerbii titulo citat: τίκτει κόρος μὲν ὕβριν, ἀπαιδευσία δὲ μετ' ἐξουσίας ἄνοιαν. id est, Parit sacietas ferociã, imperitia cum potestate coniuncta, insaniam. Tollit animos opulentia, quod si ad inscitiam accedat potestas, iam res ad insaniam vsque procedit. Concinit cum illo: Fœnũ habet in cornu. Pindarus in Olympiis inuertit sententiam, dicens ὕβριν κόρου ματέρα. id est, Ferociam matrem satietatis. Sed reprehẽditur ab interprete, qui magis adprobat Homeri versum:

Τίκτει τοι κόρος ὕβριν ὅταν κακῷ ὄλβος ἕποιτο. id est,

Faustum copia gignit, opes vbi prauus adeptus.

Ceterum hunc versum non legimus apud Homerum, nec videtur illi γνήσιος, certe; quod cõstat, exstat in sentẽtiis Teognidis.

Quid cæco cum speculo?

Τί τυφλῷ καὶ κατόπτρῳ, id est, Quid cæco cũ speculo? Finitimum illi: Nihil cum fidibus graculo. Citatur à Stobęo versiculus ex Epicharmo:

Τίς γὰρ κατόπτρου καὶ τυφλοῦ κοινωνία, id est,

Luminibus orbo, cum speclo quid est rei?

Quorsum opus est libris illitterato? quo regnum iuueni stulto? quo diuitias ei, qui nesciat vti?

Miseram messem metere.

MALAM metere messem, est pro malefactis luere pœnas. Non admodum abhorret ab eo, quod alibi retulimus: Vt sementem feceris, ita & metes. Stobæus hoc carmen citat ex Euripidis Ione:

Καὶ νῦν ἐφέλκετ' ὦ κακοὶ τιμὰς βροτοί,
Καὶ κτᾶσθε πλοῦτον πάντοθεν θηρώμενοι,
Σύμμικτ' ἅ μὴ δίκαια καὶ δίκαι' ὁμοῦ,
Ἔπειτ' ἀμᾶτε τῶν δὲ δύστηνον θέρος. id est,
At nunc honores ò scelesti accersitis,
Et opes paratis aucupantes vndiq;
Promiscue per fas, nefasq; postea
Messem metitis ob ista tristem, & asperã.

Aeschylus in Persis:

Ὕβρις γὰρ ἐξανθοῦσ' ἐκάρπωσε στάχυν
Ἄτης, ὅθεν πάγκλαυτον ἐξαμᾷ θέρος. id est,
Florens enim spicam tulit ferocia
Noxæ, vnde prorsum flebilem messem metit.

Plato in Phædro: ποῖον τίνα οἴει μετὰ ταῦτα τὴν ῥητορικὴν καρπὸν ὧν ἔσπειρε θερίζειν. id est, Qualẽ putas postea rhetorice messem messura est, quam seminauit. Aristoteles rhethoricorum tertio, citat ex Gorgia: σὺ δὲ ταῦτα αἰσχρῶς μὲν ἔσπειρας, κακῶς δ' ἐθέρισας, id est, Tu quidem hæc turpiter seminasti, & misere messuisti.

Venimus ad summam lineam.

EVRIPIDES in Antigone:

Ἐπ' ἄκραν ἥκομεν γραμμὴν κακῶν. id est,
Deuenimus summam ad malorum lineã.

Item Horatius:

Venimus ad summum.

De linea stadiorum, & lusus, dictum est alibi non vno loco.

Saburratus.

PLAVTVS in Cistellaria, nouè quidem, sed admodum eleganter dixit saburratus, pro onustus cibo. Sumpta metaphora à nauibus, quas onerant arenis, aut argilla, ne iactentur, vacillentq; in fluctibus. Quod inter adagia non retulissemus, nisi etiam vulgo passim diceretur. Plauti verba sunt hęc: Idem mihi, magnæ quod parti est vitium

mulierũ, quæ nunc quæstum facimus. Quę vbi saburratæ sumus, largiloq; extemplo sumus: plus loquimur, quàm sat est. Venustius fiet, si longius detorqueatur: veluti si quis aures saburratas dicat alicuius multiloquio. Aut animus philosophię præceptis saburratus, ne rerum tempestate iactetur.

Palpari in tenebris.

Ψηλαφᾷν ἐν τῷ σκότῳ, id est, Manu tentare in tenebris. Dicuntur qui rem obscuris vestigant coniecturis. Aristophanes in Pace:

Πρὸ τοῦ μὲν οὖν
Ἐψηλαφῶμεν ἐν σκότῳ τὰ πράγματα,
Νυνὶ δ᾽ ἅπαντα πρὸς λύχνον βουλεύσομεν. i.
Antehac negotia,
Velut in tenebris manibus attentauimus,
Nunc ad lucernam cuncta pensitabimus.

Adlusit poeta ad Hyperboli artificium, qui ex lychnopola, id est, lucernario factus fuit Imperator. Vsurpat idem prouerbium Plato in Phædone. Quod quidem & hodie dicitur de coniecturis incertis, ψηλάφει.

Muscas depellere.

Muscas depellere, etiam hodie vulgato ioco dicitur, qui otioso, atque inutili fungitur officio. Aristophanes in Vespis:

Ἀλλὰ φυλάττει διὰ χειρὸς ἔχων καὶ τὰς μυίας ἀπαμύνειν. id est,
Imo cauet præ manu habens, etiam muscas depellere curans.

Simia fucata.

Πίθηκος ἀνάπλεως ψιμυθίου, id est, Simia plena fuci. De deformi anu, fucata tamen, & meretriciis culta lenociniis. Nam ψιμύθιον Gręcis appellatur color ille, quo quondam meretrices, nunc honestæ etiam, si diis placet, matronæ faciem oblinunt, quo senectam, ac formæ vitia dissimulent. Aristophanes ἐν ταῖς ἐκκλησιαζούσαις.

Πότερον πίθηκος ἀνάπλεως ψιμυθίου,
Ἢ γραῦς ἀνεστηκυῖα παρὰ τῶν νεκρῶν, id est,
Vtrum ne variis picta fucis simia?
An anus ab imis huc reuersa manibus?

Potest ad rem accommodari, veluti si quis turpem caussam, orationis phaleris adornet, vt honesta videatur. πιθηκίζειν est fucis, aut blanditiis fallere. Vnde πιθηκισμός. Aristophanes in Equitibus:

Οἴμοι τάλας, οἵοις πιθηκισμοῖς με περιελαύνεις. i.
Me miserum cuiusmodi pithecismis me circum agis.

Ζοφοροδορπίδες. & similia.

Plutarchus in Symposiacis ostendit olim cognomina quædam prouerbiali ioco iactata fuisse in eos, qui serius ac cunctãtius ad conuiuium accederẽt. Dictos enim tum κωλυσιδείπνους, tum ζοφοροδορπίδας, tũ τρεχεδείπνους. Quorum nominum rationem si coniectare licet, hanc esse putamus, quod qui cunctarentur adire, hi, quod aliis essent in mora, impedimento esse videbantur, quo minus illis cœnare liceret: deinde quod lentitudine sua efficerent, vt conuiuium ad noctem vsque proferretur. Tertium cognomen κατ᾽ ἀντίφρασιν, attributũ apparet. Negat autem apud Plutarchum quispiam Pittacum ab Alcęo Zophorodorpidem appellatum, quod serius iniret conuiuium, sed quod sordidis ac plebeis computationibus gauderet. Antiquitus autem inelegans, ac parum vrbanum habebatur, si quis ad conuiuium rogatus, tardius aduenisset. Vnde Polycharmus in apologia, qua vitæ suæ rationem reddit Atheniensibus, illud in laudem suam interposuit: ἄνδρες Ἀθηναῖοι τἄλλα καὶ πρὸς τούτοις οὐδέποτε κληθεὶς ἐπὶ δεῖπνον ὕστατος ἀφικόμην, id est, Ad hæc insuper Athenienses, nunquam ad cœnam accersitus, post tẽpus accessit. Huius opinionis Battus quidam scurra nõ illepidè caussam aperuit apud Cæsarẽ. Consueuit enim is qui tardius venirent ad conuiuium, ἐπιθυμοδείπνους appellare, quasi dicas, cõuiuiorum appetẽtes, propterea quòd cum essent occupati negotiis: ob cœnarum tamen cupiditatem non excusarent iis, à quibus rogarentur. Huiusmodi ferme Plutarchus. At Terentius in Se excruciante, indicat inciuile fuisse, statim & ante tempus adesse conuiuam, cum Chremes ait illos iam dudum præsto esse domi suæ, seque ipsum in mora conuiuiis esse, nimirum indicans cõtra fieri solere. Apud Aristophanem in Cõcionatricibus huc adluditur aliquoties, ἐπὶ τὸ δεῖπνον ἔρχομαι. id est, Ad cœnam venio. In eadem, ἐπάσομαι μέλος τι μελοδειπνικόν, id est, Accinã melos aliquod cęnaticũ.

Cui ista adrident, meis ne gaudeat.

Aristophanes in Nubibus:

Ὅστις ὖν τύτοισι γελᾷ, τοῖς ἐμοῖς μὴ χαιρέτω. id est,

Proinde risum cui ista pariunt, is meis ne gaudeat.

Prouerbii speciem habet, quo licebit vti, cũ ingens interesse discrimen significabimus inter nostras & aliorum rationes. Græcus versiculus claudicat vna syllaba. Plenus erit, si pro γελᾷ legas γελάει. Contrarium huic il lud Maronis:

Qui Bauium non odit, amet tua carmina Meui.

De iis, quæ eiusdem sunt farinę, & ex ęquo contemnenda.

Βωμολοχὸς, Βωμολοχεύεσθαι.

Βωμολοχοὶ, prouerbiali conuicio dicebantur scelesti, & improbi. Quod nominis olim inditum videtur iis, qui obuersantes circũ aras, victimis tendere consueuerũt insidias: aut qui ob id rem diuinam facerẽt, quod ex aliorum accusatione compendii non nihil auferrent. Nam huiusmodi mortaliũ non Iupiter audit apud Lucianum in Icaromenippo. Dicuntur item βωμολοχοὶ, qui cum res diuina peragitur, non faciunt vota diis, sed nugas inanes deblaterant. Qui mos hodie magnatibus præcipue placet & illud admodum ciuile putant; si inter sacrificandũ adsidue cuipiam ad aurem obganniant. Aristophanes in Nebulis: καὶ βωμολόχος.

Idem in eadem fabula:

Εἰ δέ τις αὐτῶν βωμολοχεύσεται, ἢ κάμψειέ τινα καμπήν. id est,

Si quis eorum bomolochum egerit, & flexum aliquem flexerit.

Quamquam in hoc ipso καμπὴν τινα κάμπτειν subest prouerbii color. Idem in Equitibus: ὦ θυμὲ, νυνὶ βωμολόχον ἐξεύρε τι, sentiẽs aduersarium excogitasse quiddam egregie scelestum, quod βωμολόχον appellat, quasi insigniter adulatorium. Vox deducta videtur a βωμὸς altari, & λόχος insidiis, quod nec illic desint, qui cibos suffurentur, aut mendicando petant. Hinc translatum est ad abiecte adulantes ventris gratia. Vnde dicta sunt βωμακεύματα καὶ βωμολοχεύματα pro sordidis adulationibus. Interdum βωμολόχου vox tribuitur aruspicibus, diuinis, tibicinibus, & huic hominum generi quod nidorem altaris sequitur. Deniq; vocis vsus transiit ad omnes, qui improbis artibus venantur quæstum.

Prius, quàm gallus iterum cecinerit.

Πρὶν ἢ τὸ δεύτερον ἀλεκτρυὼν ἐφθέγγετο, id est,

Prius, atq; gallus cantet iterum cristiger. Græcus versiculus cõstabit, si pro ἀλεκτρυὼν legas ἀλέκτωρ, id est, Admodũ mane & Antelucano. A prisca consuetudine sumptum, qua noctis deliquium & accessum diei, galli cantu metiebantur, gnomonibus horariis nondum repertis. Gallus autem tribus interuallis canit, prænuncians diem. Qua de re Plinius, lib. 10 cap. 21. Et hi nostri vigiles nocturni, quos excitandis in opera mortalibus, rumpendoque somno natura genuit. Norunt sydera, & ternas distinguũt horas interdiu cantu. Cum sole eunt cubitum. Quartaq; castrensi vigilia ad curas laboremque reuocant. Nec solis ortum incautis patiuntur obrepere. Diemque venientem nunciant cantu, ipsum vero cantũ plausu laterum. Hactenus Plinius. Cur autem id adcidat gallis, Democritus apud M. Tullium cõcoctionem in caussa esse putat, quod id temporis cibus à pectore depulsus in omne corpus digeritur. Poetæ ab fabulã referunt, cuius meminit Lucianus in Gallo. Sed magis adridet Ambrosii Leonis Nolani ratio. Hic in quæstionibus suis gallorum cantum à peculiari quadam salacitate proficisci putat. Esse enim hoc animal præ ceteris gallinis deditum, ac velut vxorium, mireq; sollicitum de sobole quàm maxime propaganda, adeo vt vnus gallus compluribus gallinis perficiatur, tantamq; turbam vnicus maritus impleat, tum pro feminis, ac pullis acerrimè depugnet. Porro cantum gallorum ab imaginatione Veneris proficisci, vel illud satis arguit, quod prius quàm ineundis gallinis maturi sint, sileant. Ex reliquis item auibus pleræque in coitu, coitus ve desiderio vocem edunt, vt: Anates, Passeres, Hirundines, Perdices. Vox autem maris in auium genere tantam vim habet, ad incitandam Venerem, vt quædam hac audita tantum, concipiant oua. Quo in numero sunt perdices. Gallus itaque dilabente iam per viscera cibo, somnoque discedente, quo tempore corpora sua sponte concitantur, ad Venerem statim gallinarũ meminit, quoq; copiosior sit fœtura, cantus illecebra prouocat. Quod aũt subinde canit, in caussa est, quia galli somnus est intersectus, minimeq; perpetuus, maximeq; cũ vigent

gent ætate, vt intelligas & hoc à salacitate proficisci. Sed vt ad interpretationem adagii recurramus, veteres initiũ diei à prima mediæ noctis inclinatione ordiebãtur, proximum tempus gallicinium vocabant, qđ id temporis lucem multo ante præsentientes incipiunt canere. Tertium conticiniũ, cum & galli cõticescunt, & homines etiam tum quiescunt. Quartum diluculum, cum incipit dignosci dies. Quintum mane, cum clarus iam dies exorto sole Itaque secundus gallorum cantus, multo solis exortum ante uenit. Hinc Iuuenalis:

Quod tamen ad galli cantum facit ille secundi
Proximus ante diem caupo sciet.

Consimiliter Aristophanes in Concionatricibus:

Ρόεων
Οὐδ' εἰμὰ δία τὸ τ' ἦλθες, ὅτε τὸ δεύτερον
Ἀλεκτρυὼν ἐφθέγγετο. id est,
Minime gentium.
Ne si quidem te illo adpulisses tempore,
Cum gallus iterum caneret.

Ne allij quidem caput.

PROVERBIALIS hyperbolæ, Οὐδὲ σκορόδου κεφαλὴν δέδωκεν, i. Ne allii quidem caput dedit. Aristophanes in Vespis:

Οὐδ' εἰς οὐδὲ σκορόδου κεφαλὴν τοῖς ἐψητοῖσι δίδωσι. id est,
Nemo vel allii caput addit coctis.

Conueniet in sordidum, & impendio parcum.

Ruminare negotium.

Ἀναμάσσεσθαι τὸ πρᾶγμα, i. Ruminare seu remandere negotium: dicitur qui suo cũ animo versat, etiam atq; etiam expendens: sumpta metaphora ab animantibus, qui cibum in os reuocatum denuo mandunt, atq; ita demum in alterum ventrem traiiciunt. Nã id non accidit nisi iis, quibus duo sunt ventres. Aristophanes in Vespis:

Μολις τὸ πρᾶγμ' ἔγνωσαν ἀναμασσόμενοι. i.
Vix caussa cognita est, vbi ruminauerant.

Id etiam appellant ἀναπεμπάζειν. Vsurpat hoc adagium & Lucianus quodam in loco.

Mordere labrum.

Ἐσθίειν τὰ χείλη, id est, Comedere labra, vel hodiernis temporibus vulgò dicitur, qui stomachatur, animoque ringitur, sumptum ab indignantium gestu. Aristophanes in Vespis:

Υπ' ὀργῆς τὴν χελώνην ἐσθίων. id est,
Comedens labra præ iracundia.

Sic & Homerus Odysseæ υ.

Οἱ δ' ἄρα πάντες ὀδὰξ ἐν χείλεσι φύντες. i.
Ast hi labra suis presserunt dentibus omnes.

Lesbiari.

Λεσβιάζειν antiquitus polluere dicebant. Aristophanes in Vespis:

Μέλλουσαν ἤδη λεσβιεῖν τοὺς ξυμπότας. i.
Quæ combibones iam suos contaminet.

Aiũt turpitudinem quæ per os peragitur, fellationis, opinamur, aut irrumationis, primum à Lesbiis auctoribus fuisse profectam, & apud illos primum omnium feminam tale quiddam passam esse. Interpres huius rei testem citat Theopompum in Vlysse: ἵνα μὴ τὸ παλαιὸν τοῦτο καὶ θρυλλούμενον δι' ἡμετέρων στομάτων εἴπω σόφισμα, ὃ φασι παῖδας λεσβίων εὑρεῖν. id est, Vt ne vetus illud, ac vulgo iactatum inuẽtum ore nostro proloquar, quod aiunt Lesbios reperisse. Citat & Stratidem in Troilo:

Μήποτ' ὦ παῖ ξηνὸς ἐς τ' αὐτὸ μόνης
Ἀλλὰ παρὰ δοὺς τοῖς λεσβίοις χαίρειν ἔα. i.
Nequando filii Ionis hucusque peruenias,
verum hoc Lesbiis relinquas, ac valere sinas.

Senarii duo videntur, sed non nihil deprauati. Innuit idem Aristophanes ἐν ἐκκλησιαζούσαις.

Δοκεῖς δέ μοι καὶ λάβδα κατὰ τοὺς λεσβίους. i.
Mihi at videre labda iuxta Lesbios.

Adlusit autem ad communem litterã, quæ prima est & Lesbiis, & obsceno verbo λειχάζειν. id, ni fallimur, tale quiddam est Græcis, quale fellare Latinis. Nam vox etiam num manet, tametsi rem iam olim e medio sublatam arbitramur.

Pyrrhichen oculis præ se ferens.

Πυρρίχην βλέπειν, id est, Tumultum ac bellum vultu prę se ferre, inde dictũ, quod Pyrrhiche saltationis genus est, quod ab armatis pueris peragebatur, vt testis est Athenæus libro Dipnosophistarum 14 ostendens in ea belli imaginem repræsentari, impetum & ardorem adorientium, & celeritatẽ fugientium. Et Aelius Spartianus in Adriano, Militares, inquit, pyrrhichas populo frequenter

ter exhibuit. Tranquillus item Pyrrhiches meminit: Pyrrhichen ſaltauerunt. Aſiæ Bithyniæq; principum liberi. Iulius Pollux libro quarto, capite 14. inter varia ſaltationum genera commemorat ἐμμέλειαν tragicorum, κορδακα comicorum σικιννίδα ſatyricorum, πυῤῥίχην ac τελεσίαν, quas ἐνοπλίους vocat, quod armati ſaltarent, vnde ξιφισμὸν dictum indicat, quod gladiis perageretur, & ποδισμὸν, quod mira pedum celeritate corpus circumagerent. Idem commemorat & alia ſaltationum genera quę belli habebant imaginem: κῶμον & τετράκωμον, quā ait Herculi fuiſſe ſacram. Rurſus aliam quam καρπαίαν dixere, quæ ab ipſa armis peragebatur, Plato De legibus ſeptimo, docet duo potiſſimum ſaltationis genera fuiſſe, alterum bellicum ac tumultuoſum quod Pyrrhiche dicebatur, alterū moderatius, quod ἐμμέλεια. Pyrrhichen ſcribit his verbis: Πυῤῥίχην ἄν τις ὀρθῶς προσαγορεύοι τάς τε εὐλαβείας πασῶν πληγῶν καὶ βολῶν ἐκνεύσεσι καὶ ὑπείξει πάσῃ, καὶ ἐκπηδήσει ἐν ὕψει, καὶ συντα-πεινώσει μιμουμένην. καὶ τὰς τοιαύτας ἐναντίας τὰς ἐπὶ τὰ δραστικὰ φερομένας αὖ σχήματα, ἔν τε ταῖς τῶν τόξων βολαῖς καὶ ἀκοντίων καὶ πασῶν πληγῶν μιμήματα ἐπιχειροῦντας μιμεῖσθαι, τότε ὀρθὸν ἐν τούτοις καὶ τὸ εὔτονον τῶν ἀγαθῶν σωμάτων καὶ ψυχῶν, ὁπόταν γίγνηται μίμημα εὐθυφερὲς ὥστε τὸ πολὺ τῶν τοῦ σώματος μελῶν γιγνόμενον, ὀρθὸν μὲν τὸ τοιοῦτον, τὸ δὲ τούτοις ἐναντίον, οὐκ ὀρθὸν ἀποδεχόμενον. id eſt, Pyrrhichen recte appellaueris, quæ vitationes omnium plagarum ac iaculorum deflectione corporū, omnique credendi ratione, ſubmiſſione ac ſubſultibus in altum imitatur. Rurſum his contrarios geſtus, qui conducunt ad corporis motus, agilitati parandæ idoneos, qui tū in arcuum iaculationibus, tum in haſtiliū miſſionibus, denique in omnium plagarū impetitionibus ſimulacra pugnę ſtudēt imitari, ſimulq; rectitudinem interim & robur bonorum corporum atq; animorum, quoties fit imitatio, quæ adhibita plerumque confert ad corporis membrorum firmitatē, rectum quidem hoc, quod autem his cōtrarium eſt, non vt rectum approbatur. Meminit & ſcholiaſtes in Iliados Homericæ π. commemorans tria ſaltationum genera, Pyrrhichē, Sicinnin, quæ pertinet ad ſacra, & Scordaciſmū, qui ſit indecorus & prophanis conuenīēs. Pyrrhiche Cretenſiū erat, & in armis peragebatur. Vnde Homerus virum in belli muniis agilem intelligi volēs, ſaltatorem appellat ὀρχηστὴν περεόντα. Hoc pugnæ genus eleganter depingitur ex Xenophonte apud Athenæum libro primo: Ἀνέστησαν πρῶτοι Θρᾷκες, καὶ πρὸς αὐλὸν ὠρχοῦντο σὺν ὅπλοις, καὶ ἥλλοντο. ὑψηλά τε καὶ κούφως, καὶ ταῖς μαχαίραις ἐχρῶντο. τέλος δὲ ὁ ἕτερος τὸν ἕτερον παίει ὡς πᾶσι δοκεῖν πεπληγέναι τὸν ἄνδρα. ὁ δὲ ἔπεσε τεχνικῶς πως, καὶ πάντες ἀνέκραγον. καὶ ὁ μὲν σκυλεύσας τὰ ὅπλα ἑτέρου ἐξῄει, ἄδων Σιτάλκαν, ἄλλοι δὲ τῶν Θρᾳκῶν, τὸν ἕτερον ἐξέφερον, ὡς τεθνηκότα, ἦν δὲ οὐδὲν πεπονθώς. I. Surrexerunt autem primi Thraces, & ad tibiam ſaltabant, ſubſiliebantque in altum, idque leuiter, interim vtentes gladiis. Tandem alter alterum feriebat, ſicut omnibus videretur hominem percuſſiſſe. Ille vero artificio quodam cadebat, moxq; omnes exclamabant. Tum is qui percuſſiſſe videbatur cum alterum armis ſpoliaſſet, exibat, canēs Sitalcam. Porro ceteri Thraces, alterum efferebant veluti mortuum, cum nullo eſſet affectus malo. Refert illic & alia ſaltationū genera, ſi quis auet ea cognoſcere. Denique Homerus Iliados π. Cretenſem quempiam bello ſtrenuum, ὀρχηστὴν appellat, hoc eſt, ſaltatorem, ob Pyrrhichen, de qua diximus, Thracibus familiarem. Ita ſcholiaſtes commemorans tria ſaltationum genera, Pyrrhichen bellicam, Sicinnin ſacris accommodā, & σκορδακισμὸν ſordidam ac prophanā. Ariſtophanes in Auibus:

Ἄγγελος.

Ἐλθεῖ πρὸς ἡμᾶς δεῦρο πυῤῥίχην βλέπων. i.

Nuncius

Accurrit ad nos, Pyrrhichen oculis tuens. Vnde & pedi Pyrrhichio nomen, quod impetum habet militis ruentis in prælium, & vel a Pyrrho Achillis filio, quod Plin. lib. 7. cap. 56. ſentire videtur, ſcribens, Armatam ſaltationem Curetes docuere, pyrrhichen Pyrrhus, vtramque in Creta. Vel vt putat Athenæus, a Pyrrhicho quodā Lacedæmonio: ſunt enim bellaciſſimi Lacones, apud quos peculiaris erat hæc ſaltatio, quā mox a quinto anno pueri diſcebant, quod illi vocant πυῤῥιχίζειν: & Pyrrhichiſtæ dicuntur hoc genus exercentes. Vel ab ignea vi nomen habet. Iulius Pollux eo quem mox citauimus loco, ait Pyrrhichen eandem eſſe cum Teleſia, & vtroque fuiſſe iudices hoc genus certaminum. Quin hoc ipſum, ſi quis tumultantem & ira excandeſcentem dicat

dicat πυῤῥιχίζειν, non carebit prouerbii specie. Simili tropo Timodes apud Aristophanem.

Μισῶν λόγους ἄνθρωπος, οὐδέπω ποτε
Αντίθετον εἶπ᾽ οὐδέν, ἀλλ᾽ ἄρη βλέπων.

Sermonis osor homo, nihil contra loquens
Vmquam, sed ore præferens Marte truci.

Itidem poetæ dicunt torua tuens: & Græci ὑπόδρα βλέπων.

Non est oleum in lecytho.

Ελαιον οὐκ ἔνεστιν ἐν τῷ ληκύθῳ. id est,

Olei liquor nequaquam inest in lecytho.

Scilicet cum significamus non esse precibus locum apud inexorabilem. Refertur apud Aristophanem in Auibus. Est autem adlusio ad vocem. Nam ἔλαιον oleum significat, & ἔλεος misericordiam, & haud scimus an altera ab altera sit deriuata.

Magis gaudet eo qui senectam exuit.

Γέγηθε μᾶλλον ἢ τὸ γῆρας ἐκδύς, id est, Gaudet magis, quam qui senectam exuit. De vehementer hilari, ac gestienti gaudio. Aristophanes in Pace:

Ηδομαι γὰρ καὶ γέγηθα, καὶ πέπορδα καὶ γέλω
Μᾶλλον ἢ τὸ γῆρας ἐκδύς, ἐκφυγὼν τὴν ἀσπίδα. id est,

Gaudeo siquidem, atque lætor, atq; pedo, & rideo,
Qui clypeum suffugerim, magis ac senectam qui exuit.

Ductum est à serpentibus & cicadis, qui statis temporibus exuunt senectutem, ac veluti renascuntur.

Hic bonorum virorum est morbus.

Αὕτη γε χρηστῶν ἐστιν ἀνδρῶν ἡ νόσος, id est,

At iste sane morbus est probi viri.

Suidas propemodum vt prouerbiale citat. Extat autem apud Aristophanē in Vespis. Vti licebit, cum id probro datur, quod magis laudi duci oportebat. Finitimum illi ex Euripidis Aulidensi Iphigenia:

Καλόν γε μοι τοὔνειδος ἐξωνείδισας. id est,
Mihi opprobrasti probrum, honestum scilicet.

Βατταρίζειν.

Βατταρίζειν, dicebantur vulgo qui balbutirēt, quibusq; hæsitans esset & impedita lingua, quod Græci τραυλίζειν appellāt. M. Tullius ad Atticum libro sexto: τὸ ξυναγορεύειν τῷ ἐρῶντι ὁ ἀπελεύθερος ἔδοξέ μοι τι ἐμβατταρίζειν. Quod vitium ex humore immodico nasci docet Hippocrates. Probat Galenus comment. 6. vnde in pueris ac temulentis fere accidit, quamquam addit & alias caussas, indicans potissimum fieri in τ, & ρ, pro quibus sonant τλ. vnde fit vt ægre suum ipsorum vitium pronuncient, ῥαύλωσιν. De pueris cur magis balbutiant, quàm viri, quærit Aristoteles, Sectionis 11. problemate 30. Distinguit autem illic philosophus, τραυλότητα, ψελλότητα, & ἰσχνοφωνίαν. Traulosin autem definit, cum quis litteram quampiā non potest exprimere, non quamlibet, sed certam aliquam. Hanc Theodorus vertit blæsitatē. ψελλότητα vero, cum littera quæpiā aut syllaba supprimitur, veluti cum πτῆδυει, dicitur pro πισδύει, hanc Theodorus vertit balbutiem. ἰσχνοφωνίαν vero, cum non valent expedite syllabam syllabæ contexere pronunciando, quam Theodorus vertit linguæ hæsitantiam. Quæ vitia frequentius accidunt pueris, vt dictum est, senibus ac vinolentis. vnde Flaccus balbam senectutem vocat. In caussa putat Aristoteles virum imbecillitatem, quæ non queat animo subseruire. Etiā si Tullius βατταρίζειν accipere videtur propemodum pro effutire. Inde translatum ad eos, qui nugas deblaterāt. Vnde βατταρισμὸν nugacitatem vocant, vocem à Batto quopiā Thebano mutuati, cui vox fuerit exilis, linguaque parum articulata. Cui Pythia dixerit, βάττ᾽ ἐπὶ φωνὴν ἦλθες, id est, Batte ad vocem venisti. Auctor Hesychius, addens quibusdam videri vocem imitatitiam, qualis est φλοῖσβος, aliæque innumeræ. Dicunt & βαττολογίαν multiloquentiam, à Batto quopiam poeta, cui mos erat in poematis eadē subinde inculcare. Vtriusque meminit Suidas. Verū hæc nihil ad sensum Ciceronis. Nobis magis apparet dictum fuisse βατταρίζειν pro dolo malo agere, quod apud Cyrenæos vulpes dicatur, βάσσαρος, teste Herodoto, vt Latini quoque dicunt Vulpinari. Battarus enim dux fuit deducendæ in Cyrenen coloniæ. De psellissimo dictum est nobis alias.

Vnde excoquat seuum.

PLAVTVS in Captiui duo, prouerbiali dixit hyperbole: Vnde excoquat seuum se-

nex,

nex, opes significans copiosissimas. Tametsi locus hic non videtur vacare mendo. Ratio trochaici carminis admonet opimæ legendum, non optimæ. Plautinus versus hic est, ita vt in vulgatis circumfertur codicibus: Quid diuitiæ, sunt ne optimæ? Vnde excoquat seuum senex. Seuum autem, vel vt alii sebum, est pingue pecudum durius, quod Græci στέαρ appellant.

Iactare iugum.

IACTARE iugum, est incommodè ferre seruitutis necessitatem. Trãslatum à bubus, nondum assuetis iugo. Iuuenalis:

Nec iactare iugum vita didicere magistra.

Simile illi: Contra stimulum calcitrare. Congeminatur enim infortunium, quod feras impatientius, minuitur animi æquitate. Quemadmodum ait Plautus:

In mala, animo si bono vtare, adiuuat.

Vt in Velabro olearij.

VT IN Velabro olearii: Prouerbialis similitudo de iis, qui conspirarunt, remq; gerunt ex composito. Plautus in Captiui duo:

-Vna res,
Omnes compacto rem agunt, quasi in Velabro olearii.

Velabrum autem, auctore Varrone, locus erat Romæ, quo olearii distrahebãt oleum. Mos est autem huic hominum generi, vt inter se de pretio conspicerent, quò pluris vendant.

Manticulari.

FESTVS Põpeius ostendit poetas hoc verbo mãticulari vsos pro fucũ facere, ac subdolè agere. Citatq; Pacuuium ita loquentẽ: Ad manticulandum astu aggreditur. Tractum autumat à manticulis, quas fures attrectare solent, nimirum quò furẽtur. Equidem magis arbitramur hinc sumptam metaphoram, quod qui in conuiuio dissimulant, mantilibus tegunt faciem, velut extergentes. Vnde in Sermonibus Horatius:

-Mappa compescere risum.

Plautus item in Captiui duo, pro pallio latebraque posuit, qua dolus tegi possit: Nec mendaciis subdolis mihi vsquam mantelũ est meis: Nec sycophantis, nec fucis vllum mantellum obuium est. Equidem nescimus num ad hanc pertineat formam, quod legitur apud Origenem homilia in Ezechielẽ quinta: Qui dixit proximo suo: Ignoscit nobis peccata nostra deus. Siquidem, & in talibus sacramentis ludimus vicissim nobis pollicentes. Mappam mittet deus: id est, teget nostra flagitia, missa mappa. Verum quoniam Græci codicis non adest copia, super hac re præstiterit Academicum agere. Docti, quibus adest, locum hunc excutient à nobis admoniti. Vtitur eodem dicto Tertullianus libro aduersus Valẽtinianos: Sed mappa, quod aiunt, missa.

Auro habet suppactum solum.

PROVERBIALI figura dixit Plautus in Bacchidibus:

Sed diues ne est isthic Theotimus?
Etiam rogas? qui soccis habeat auro suppactum solum.

De prædiuite, cui tanta suppetat auri vis, vt pedibus calcet. Solum enim pro infima crepidarum parte posuit, aut certe pro pauimento.

Ad aras.

Επὶ βωμοῖς, id est, Ad aras. Refertur in collectaneis, quæ Plutarchi titulo feruntur, nec explicatur. Equidem opinamur perinde valere, quasi dicas, ipso in negotio, iuxta prouerbium, quod nobis alio dictum est loco, quo vetatur ad aras consultare.

Samiorum laura.

Σαμίων λαύρα, id est, Samiorum laura. Dictitabatur in turpibus addictos voluptatibus. Laura apud Samios angiportum quoddam erat, in quo cupediæ, popinariæq; venditabantur à mulierculis in hoc paratis. Extat, & hoc adagium in commentariis, quæ Plutarcho inscribũtur. Refert idem Athenæus ex Clearcho lib. 12. addens hoc inuentum fuisse Polycratis Samiorum tyranni, eamq; ciuitatis corruptelam fuisse commentum ex Sardium cubito, qui Dulcis prouerbio dictus est, auctore Platone.

Tænarium malum.

Ταινάριον κακόν, id est, Tenarium malum. Si quid crudelius sæuitum esset in famulos, Tenarium malum vocabant, propterea qđ olim Lacedæmonii captiuos, qui in Tænarum confugerant, reductos capitis adfecerunt supplicio. Est autem hoc loco Tænarus oppidum quoddam Laconicę, cuius incolæ

colæ Tænaritæ vocentur & eiusdem regionis promontorium, in quo spelunca, per quam aditus erat ad inferos.

Lesbius Prylis.

Ὁ λέσβιος πρύλις, id est, Lesbius Prylis. Plutarchus in adagiorum collectaneis, si modo non fallit titulus, tradit hoc prouerbiũ per similitudinem sumptum. Prylin enim fuisse Mercurii filium, ac diuinandi peritum. Quamquam πρύλις Græce, militem peditem significat.

Agas asellum.

AGAS asellum. Hoc adagii quoniam mutilum refertur, non satis liquet, quid sibi velit. Refertur autem à Cicerone lib. De oratore 2. ad hunc quidem modum: In hoc genus coniiciuntur prouerbia, vt illud Scipionis, cum Asellus omnes prouincias stipendia merẽtem se peragrasse gloriaretur, agas asellum, & cetera. Hactenus Tullius. Neque vero libet referre, quę in hunc locum adfert Omnibonus, interpres alioqui non omnino malus. Tamen visum est ipsum adagiũ in medium proponere, quo doctis saltem vestigandi ministraremus occasionem. Fortasse legendum: Agaso asellum. Nam veteres elidebant vocales more Græcorum etiã in scriptura. Atque ita sensus erit, vnumquemque facere quæ se digna sint. Depotãt nepotes, decoquit lurco, digladiatur miles, peierat leno, mentitur aduocatus. Siquidẽ hoc ipsum agasonis vocabulum, in cõtemptus abiit prouerbium, id quod apud Græcos festiuius est, ob sermonis ἰδίωμα. Nam Dores asinum vocant, non ὄνον, vt ceteri, sed κίλλον, & agasonem, non ὀνηλάτην, sed κιλλιτῆρα, veluti testatur Iulius Pollux libro De rerum vocabulis 7. Fortassis huc pertinet quod scripsit Flaccus Epist. 19. ad Lollium,

Ad imum
Thraxerit, aut olitoris aget mercede caballum.

Samium comatum.

Τὸν ἐν σάμῳ κομήτην, id est, Samium comatum dicebant eũ, qui ante ignauus habitus, præclarius exspectatione sese gessisset in negotio. Aiunt pugilem quempiã apud Samios fuisse, qui cum ab aduersariis haberetur ludibrio, quod comatus esset, commissum cũ illis vicit. Vnde in prouerbium abiit, quoties quis certamẽ suscipit cum iis, quos præter opinionem experitur sese viribus superiores. Non dissimile quod admonuit Sylla. Cauendum à puero malè cincto. Recensetur in Plutarchi collectaneis.

Seruum haud veho.

Δοῦλον οὐκ ἄγω,
Εἰ μὴ νεναυμάχηκε τὸν περὶ τῶν κρεῶν. id est,
Seruum ego haud veho,
Nisi qui prius pro carnibus certauerit,
Certamine in nauali.

Id est, non admitto seruum, nisi multis magnisque spectatum experimẽtis. Est autem carmen hoc apud Aristophanem in Ranis; à nobis alio citatum loco. Admonent interpretes duplicem esse lectionem: περὶ τῶν κρεῶν, & περὶ τῶν νεκρῶν, id est, pro carnibus, & pro cadaueribus. Pro carnibus accipiunt, pro vita: carnem enim corpus appellant. Porro serui cum pugnant, quoniam nullas habent possessiones, pro vita duntaxat dimicant, Qui legunt νεκρῶν, hanc adferunt fabulam. In prælio nauali, quod actum est apud Arginusas, superiores extiterunt Athenienses, vetueruntq; ne cadauera cæsorum tollerentur, & hac quoq; de re digladiatum est. In hoc autem bello serui egregiam operam nauasse leguntur, quapropter & libertate donati sunt. Recensetur prouerbium in Plutarchi collectaneis.

Tertium caput.

Τρίτη κεφαλὴ, καὶ τρίτῳ ἐγκεφάλῳ. i. Tertium caput & tertio cerebro. In onerum baiulos dictum, qui non humeris modo, verum & capite gestant onera. Extat in iisdem, quæ modo citauimus, collectaneis. Apte torquebitur in homines variis distractos negotiis.

Vt Corinthia videris.

Ἀκορινθία ἔοικας χοιροπωλήσειν, id est, Corinthia videris corpore quæstũ factura. In mulierem intempestiuius libidinãtem. De mulieribus Corinthi prostantibus dictum est alibi. Dictum est autem χοιροπωλῶ, nouo quidem verbo, quod nobis indicat quæstũ facere corpore. χοῖρος enim naturam muliebrem significat. Extat & hoc in iisdem collectaneis.

Cyrnia

Cyrnia iactura.

Κυρνία ἄτη, id est, Cyrnium malum. De magnis dispẽdiis & expilationibus dicebatur. Cyrnus insula quæpiam est, è regione Apuliæ, cuius incolæ longæui perhibentur esse, propter mel, quo plerumq; vescuntur, vicini Sardonicæ insulę. Nam eius illic summa copia, quemadmodũ auctor est Stephanus. Hęc olim nauigantibus erat inaccessa, propter prædonum, ac piratarum circa illam frequentiam. Atq; hinc vulgo prouerbium increbuit. Plin. lib. 4. cap. 12. nominat Cyrnum, sed diuersam à Corsica, cum Strabo tradat Cyrnum esse, quàm Romani dicunt Corsicam, insulam ægre habitatam, ob locorum asperitatem, & regionem multis locis imperuiam, sed præcipue quod qui montes obtinent, ac latrociniis viuunt, feris ipsis sint efferatiores. E quibus si quãdo aliquot capti per duces Romanos, Romã deducantur, dictu mirum quàm ferinum quiddam ac belluinum pręse ferant. Nam aut sibi mortem consciscunt, aut si viuunt, stoliditate & amentia sic fatigãt dominos, vt quantulocumq; emptos, tamen emisse pęniteat. Talis enim Corsica, nũc vinis laudatissimis instruit Romanas delicias. Ob immanitatem igitur latrociniorum ac gentis feritatem dicta est κυρνία ἄτη, quemadmodum dictum est Cilicium exitium, quod alibi retulimus. Meminimus huius adagii superius in Cyrnia terra.

Rapina Cotytiis.

Ἁρπαγὰ κοτυτίοις, id est, Rapina Cotytiis. Cotitia festum quoddam erat apud Siculos, in quibus ex more placentulæ quæpiam, & arborum fœtus ramis alligabantur, eaque diripienda proponebantur. Refertur in Plutarchi collectaneis, nec exponitur. Quamquam facile liquet dici solitum de bonis temere profusis, direptisque.

Quæ ex antiqua.

Τὰ ἐκ παλαιᾶς, id est, Quę ex antiqua, subaudiendum Tyro. Perinde valet, quasi dicas summam molestiam, extremumq; malum. Tyrum enim, quę cognominata est vetus, dictione composita, παλαίτυρος, Alexander expugnatam, & ex insula comportatis aggeribus redditam continentem, crudeliter tractauit, plurimisq; affecit incommodis, vnde prouerbium, τὰ ἐκ παλαιᾶς, quo significabant tantum malorum, quantum antiqua Tyrus pertulisset. Recensetur & in Plutarchi collectaneis, atque item Zenodoti. Historia est apud Q. Curtium.

Triceps Mercurius.

Τρικέφαλος ἑρμῆς, id est, Triceps Mercurius. Dictum videtur in ambiguos ancipitesque, aut vehementer astutos. Ad hunc modum fingebatur antiquitus Mercurius, vel quod plurimum vim habeat oratio, vel quod idẽ Deus iudex viæ, proinde in singulis capitibus inscriptionẽ habebat, quo duceret hæc via, quo rursum illa. Huiusmodi Mercurii simulacrum primus posuit Proclides, auctore Philochoro.

Danace.

Δανάκη, id est, Danace, sic appellabatur nũmulus ille, qui Charonthi persoluitur, naulũ pro transmissione Stygię paludis, cuius meminit Lucianus in Charonte. Apuleius itẽ in fabula Psyches. Refertur in collectaneis Plutarchi, nec indicatur vsus. Nobis videtur recte vsurpandum, si quis iubeat senem parare δανάκην, innuẽs prope esse, vt emigret è vita. Aut si quẽ vsqueadeo nihil reliquisse dicat, vt ne Danace quidem superfuerit. In hunc sensum vsurpat Iuuenalis Satyra tertia, qui hunc nummulum trientem vocat:

Nec sperat cœnosi gurgitis alnum.
Infelix, nec habet quem porrigat ore trientem.

Vt Bagas constitisti.

Βάγας ἕστηκας, i. Vt Bagas stabas. In stupidum & elinguem dicebatur. Bagas erat quispiam adsimilis attonito, stupidoque & insulso. Commemoratur in Plutarchi collectaneis, haud scimus num legẽdum sit Bagoas pro Bagas: is Eunuchus fuit. Et est hoc genus timidum, & imbelle.

Cancrum ingredi doces.

Καρκίνον ὀρθὰ βαδίζειν διδάσκεις, id est, Cancrum recte ingredi doces. De eo, qui docet indocilem. Refertur in iisdem collectaneis. Finitimum, vel idem potius cum illo, qđ paullo superius retulimus ex Aristophane, in prouerbio: Numquam efficies. Pertinet ad genus ἀδυνάτων. Aethiopẽ dealbas, &c.

Siquidem

Siquidem animal hoc non ingreditur nisi obliquo corpore, & in omnem partem mouet gressum. Dictum putant καρκίνον quasi καράκινον à mouendo capite. Dicitur & capite gignere.

Mare exhauris.

Θάλασσαν ἀντλεῖς, id est, Mare exhauris. De eo, qui conatur, quod effici non possit. Nam montes vtcumque perfodiuntur, at mare non possit exhauriri.

Canes timidi vehementius latrant.

Q. CVRTIVS lib. 7. demonstrat huiusmodi prouerbium apud Bactrianos vulgo iactatum fuisse: Canis timidus vehementius latrat, quàm mordet. Thrasonum est turgidis minis dira moliri: At Chremes ad rem gerendam promptior. Sic & Athenienses ad bene dicendum, quàm ad grauiter agendum accommodatiores fuisse leguntur. Nec Aiaci promptum fuit dicere, nec Vlyssi bellare. Et Lacedæmonii verbis parcissimi, virtus longè præcelluerunt. Et apud Homerum Græci taciti pugnam ineunt, sed vim spirantes, cum barbari immani clamore accurrerent. Deniq; mulieres lingua melius, quàm viri belligerãtur. Q. Curtius eodem in loco subiicit allegoriam huic similem: Altissima quæque flumina minimo sono labi.

Homeri versus aliquot prouerbiales.

TANTVM honoris antiquitas habebat Homero, quemadmodum testatur Macrobius, vt singuli pęne versus illius prouerbii vice celebrarentur, quorum nos nõ nullos sparsim in hoc opere recensuimus, præsertim quos in auctorũ litteris vsurpatos deprehendissemus. Nunc itaque nobis videmur pretium, si ex omni Homericæ poesis corpore, seligamus quosdam versiculos, qui prouerbii speciem ita præ se ferant, vt dubitandum non sit, quin hi certe ex illorũ numero fuerint, quos antiquitas adagionum instar vsurpauerit. quamquam aũt nullum fere carmen est huius poetæ, quod non possit ad aliquam prouerbii rationem detorqueri, tamen nos è plurimis pauca quędam decerpere maluimus: partim ne quis nos in re tamquam ascita, nimium diligentes dicere posset: partim quòd magis arrident in hoc genere, quæ sibi quisque velut adoptarit. Itaque sat habuimus in paucis aliquot, quemadmodum accommodari debeant, viam ostendisse. Atque in his ipsis, quamquam eum carminis vsum indicauimus, qui eum nobis scribentibus venisset in mentem, tamen nihil vetuerit, quo minus idẽ carmen ad varios vsus adsciscatur. Neq; vero idem permiserimus in reliquis poetis, nisi quis in Marone licere putet, quem Latinum Homerum optimo iure dixeris: sed facit hoc Homeri diuinitas quædam, vt deceat, quidquid ex illo quocumq; pacto mutuum sumpseris, etiamsi, quod in Centonibus fieri solet, ad longe diuersam sententiã verba detorseris. Quamquam autem sciremus his non ad futuram gratiam, nisi quis vsurparet Græce, tamẽ ne non intelligerentur à nonnullis, vertimus hęc quoque. Sed iam referre accipiemus.

Non probantis.

Ἀλλ' οὐκ Ἀτρεΐδῃ Ἀγαμέμνονι ἥνδανε θυμῷ. i.
At non Atridæ sic est Agamemnoni visum.

Vsurpatur à Luciano seu prouerbialiter in Lapithis. Recte vtemur, vbi rem quidem fatebimur honestam factu, verum diuersa placere iis, quorum libido plus valet, quàm æquitatis ratio. Siue cum quis tyrannico more sequitur, non quod dictet æquitas, sed quod animo collubitum sit. Siue cum vnus aliquis à ceteris omnibus dissentit. Sumptum est autem ex Iliados Homericę lib. 1. vbi & iteratur hic versiculus:

Ἔνθ' ἄλλοι μὲν πάντες ἐπευφήμησαν Ἀχαιοὶ,
Αἰδεῖσθαι θ' ἱερῆα, καὶ ἀγλαὰ δέχθαι ἄποινα.
Ἀλλ' οὐκ Ἀτρεΐδῃ Ἀγαμέμνονι ἥνδανε θυμῷ,
Ἀλλὰ κακῶς ἀφίει, κρατερὸν δ' ἐπὶ μῦθον ἔτελλε. id est,

At reliquæ Danaum placet hæc sententia turbę,
Sacrificio vt habeatur honos, ac splendida dona
Accipiant, at idem hoc Agamemnoni nõ ita visum est,
Quin male dimittit, ac dicta fera insuper addit.

Refutantis laudem immodicam.

Οὔτοι ἐγὼ θεός εἰμι, τί μ' ἀθανάτοισιν ἐΐσκεις. id est,

Nullum ego sum numẽ, quid me immortalibus æquas?

Plutarchus in commentario, cui titulus: Quo pacto quis intelligat se profecisse, monet, vt hoc Homericum carmen semper habeamus in promptu, tamquam pharmacũ aduersus venenũ adulationis, aut vbi quis nos magnificentius, quàm pro merito laudat. Vsurpatur à Luciano in Icaromenippo. Carmen extat Odysseæ. II. sub persona Vlyssis loquentis ad Telemachum filium.

Cauentis clancularias insidias.

Μή τίς σοὶ φεύγοντι μεταφρένῳ ἐν δόρυ πήξῃ. id est,

Ne quis te à tergo fugientem cuspide figat.

Cum significamus circumspectius agendũ, ne quis noceat imprudenti. Diogenes vsurpauit mutata vocula in adolescẽtem formosum, qui incustoditè dormiebat,

Μή τίς σοὶ εὕδοντι μεταφρένῳ ἐν δόρυ πήξῃ.

Sunt autem apud Homerum Iliad. Θ. verba Diomedis Vlyssem fugientem reuocantis ad pugnam. Item Iliados χ.

Οὐ μέν μοὶ φεύγοντι μεταφρένῳ ἐν δόρυ πήξεις.

Ἀλλ' ἰθὺς μεμαῶτι διὰ στήθεσφιν ἔλασσον. i.

Numquam mi à tergo fugienti infixeris hastam,

Sed prompto potius aduersa in pectore torque.

Hoc licebit vsurpare, cum quis non detractat apertum certamen.

Iubentis aperte loqui.

Si quem admonebimus, vt proferat doloris, aut odii caussas, neque celet in animo, non illepidè dixerimus illud ex primo Iliados libro:

Ἐξαύδα. μὴ κεῦθε νόῳ, ἵνα εἴδομεν ἄμφω. i.

Eloquitor, ne celato, quo norimus ambo.

Pollicentis se promissa re præstiturum.

Significantes promissorum fidem non irritam futuram, sed re præstituros nos, qđ verbis simus polliciti, vsurpare poterimus versus hos ex eodem libro:

Οὐ γὰρ ἐμὸν παλινάγρετον οὐδ' ἀπατηλόν.

Οὐδ' ἀτελεύτητον γ' ὅ, τί κεν κεφαλῇ κατανεύσω. id est,

Nec reuocanda, nec irrita, vana ve dico futura

Quæcunque annuero & promisero vertice moto.

Dicuntur autem à persona Iouis ad Thetidem.

In absurde locutum.

Vbi quis videtur absurdum quidpiam dixisse, siue cum verbũ aliquod videbitur per imprudentiam elapsum, quod satius erat reticuisse, locus erit illi, quod pluribus locis apud Homerum reperitur, & nominatim Odysseæ libro primo:

Ποῖόν σε ἔπος φύγεν ἕρκος ὀδόντων. id est,

Dentis claustra tui quæ vox elapsa reliquit?

Laudatur hic versus ab A. Gellio Noctium Atticarum lib. I. cap. 15. qui pulchre admoneat parcè loquẽdum esse, quod natura linguam vallo dẽtium cinxerit, & septo labiorum, cum aures patulas dederit.

Quæ sero contingunt, magnifica.

Quoties intelligi volemus famã, aut præmium aliquod serius quidem contingere, verum hoc præstantius, ac durabilius, quo ditius dilatum, vt tarditatẽ stabilitate, perpetuitateque compenset, non alienum fuerit Homericum illud ex Iliados secundo libro vsurpare.

Ὄψιμον ὀψιτέλεστον ὅου κλέος οὔ κ ἀπολεῖται.

Quem versum Cicero ita vertit,

Tarda & sera nimis, sed fama & laude perenni.

Verba sunt Calchantis animum addentis Græcis vt perdurent: quamquam enim victoria belli decimo demum anno contigerit, eius famam tamen immortalẽ fore.

Consulendum & consilijs parendum.

Cum admonebimus quempiam, vt vicissim & rectum consilium aliis det, & ab aliis accipiat: aut vt & secum rem diligenter perpendat, & alienam sententiam auribus attentis audiat, non intempestiuum erit illud ex eodem libro:

Ἀλλὰ ἄναξ, αὐτός δ' εὖ μήδεο, πείθεό τ' ἄλλῳ, id est,

Ipse age rex bene consulito, & pareto vicissim.

Non interpellandus famelicus.

Quoties innuemus non esse confabulãdi

otium, nisi prius placauerimus latrantẽ & iratum, vt ait Horatius, ventrem. Aut vbi significabimus aliquem, simulatque sit adsecutus, quod expetebat, iam ad alia conuerti, non inepte proferemus versiculum hunc ex eodem libro, & alias apud Homerum solemnem:

Αὐτὰρ ἐπὶ πόσιος καὶ ἐδητύος ἐξ ἔρον ἕντο. i.
At postquam his potus exempta cupido, cibique.

Id Vergilius ita reddit:

Postquam exempta fames, & amor compressus edendi.

Fatis imputandum.

CVM hominem quempiam culpa liberabimus, eamque vel in fatum, vel in fortunam reiiciemus, vsurpare licebit quod inibi dicit Priamus ad Helenam:

Οὔτοι μοί αἰτίη ἐσσί, θεοί νυ μοί αἴτιοί εἰσιν. i.
Nil tibi ego imputo, verum ipsis magis imputo diuis.

Diu dissimulatum aperientis.

IN eum, qui quod diu dissimulauit, tandem irritatus eloquitur, non inconcinnè detorquebitur illud, quod in eodem loco dictum est de Vlysse?

Ἀλλ' ὅτε δὴ ῥ' ὄπα τε μεγάλην ἐκ στήθεος ἵει. i.
Ast vbi iam promit prægrandem è pectore vocem.

Malorum obliuio.

QVI deprecabitur omen aliquod parum faustum, aut qui iubebit obliterari memoriam malorum, non intempestiuiter vsurpabit illud ex eodem libro:

Τὰ δὲ πάντα θεοὶ μεταμώλια θεῖεν. id est,
Irrita dii superi ventis hæc omnia tradãt.

Ex minimis initiis maxima.

AD indicandum maximas simultates nonnumquã ex leuissimis iniuriolis nasci, non secus atque ex minutissima scintillula grauissimum incendium, mire congruet illud ex eodem libro de Eride, id est, dea contentione:

Ἥ τ' ὀλίγη μὲν πρῶτα κορύσσεται, αὐτὰρ ἔπειτα
Οὐρανῷ ἐστήριξε κάρη καὶ ἐπὶ χθονὶ βαίνει. i.
Quę primã exigua surgit, verũ ilico cœlũ
Attingit capite, in terris vestigia ponens.

Hunc locum Vergilius Aeneidos 4. detorsit ad famam:

Parua metu primo, mox sese attollit in auras,
Ingrediturque solo, & caput inter nubila condit.

Alieno ferox præsidio.

SI quæras innuere, quod ferox sit quispiã, & improba moliatur, id eum non facere domesticis viribus fretum, verum alicuius potentioris fultum præsidio, qui clanculum illi suppeditat & animum & opem, quemadmodum vulgus nostratium suspicatur ducem Gelriæ tot iam annos negotium facessere nobis, dissimulatis Gallorũ suppetiis, illud accommodes licebit eodem ex libro:

Οὐκ ὅγ' ἄνευθε θεοῦ τάδε μαίνεται, ἀλλά τις ἄγχι
Ἕστηκ' ἀθανάτων νεφέλῃ εἰλυμένος ὤμους. id est,
Ista quidem hic nequaquã audet sine numine, verum
Adstat diuum aliquis, humeros caligine tectus.

Arripe negotij curam.

ADMONENTES aliquem, vt diligenter negotium capessat, & gnauiter rem aggrediatur, vtemur hoc ex eodem loco carmine, quo Aeneas hortatur aurigam suum:

Ἀλλ' ἄγε νῦν μάστιγα καὶ ἡνία σιγαλόεντα
Δέξαι. id est,
Quin age nunc scuticamque manu, depictaque lora.
Corripe.

Aequa concertatio.

CVM significabimus duos ex æquo paratos ad disceptandum, rixam ve, licebit accõmodare carmen illud ex eodem libro:

Τὼ μὲν δὴ χεῖράς τε καὶ ἔγχεα ὀξυόεντα,
Ἀντίον ἀλλήλων ἐχέτην μεμαῶτε μάχεσθαι. id est,
Illi inter sese, iam iam pugnare parantes
Obtendunt, pariterq; manus, præacutaq; pila.

Incitare currentem.

QVI significabit instigari quempiam ad id ad quod suapte spõte propendet, vsurpabit illud ex eodem libro, quemquam & alias apud eundem poetam occurrit:

Μάστιξεν δ' ἵππους, τὼ δ' οὐκ ἀέκοντε πετέσθην. id est,
Cædit equos scutica, ast illi vel sponte volabant.

Sumptum

Sumptum ab aurigis.

Ad vtrumuis paratus.

HOMINEM ad vtramq; fortunam instructum, ludicris pariter ac seriis accommodatum, aut qui norit cum bonis pariter ac malis conuenire, notabimus hoc carmine, qđ est in Iliados H.

Οἶδ' ἐπὶ δεξιὰ οἶδ' ἐπ' ἀριστερὰ, νωμῆσαι βῶν. id est,

Noui equidem clypeum dextra, læuaque mouere.

Muneribus res agitur.

QVI dicet non esse locum recte factis, & æquis rationibus, sed largitione & adsentatione rem omnem peragi poterit illud accommodare ex Iliados I,

Δώροισίν τ' ἀγανοῖσιν, ἔπεσσί τε μειλιχίοισι. id est,

Et donis permagnificis, & lenibus dictis.

Quo quidem in carmine muneribus non temere prior datus est locus.

Alieno auxilio potentes.

QVI alienis pręsidiis freti facinus aliquod egregium, aut qui alieni prætextu nominis aliquid faciunt, in eos adposite torquebitur ex eodem libro, quod ibi dictum est de Teucto fratre Aiacis Telamonii. Nam is sub fraterno latitans clypeo, sagittas aliquot mittit in Troianos:

Στῆ δ' ἄρ' ὑπ' αἴαντος σάκεϊ τελαμωνιάδαο. id est,

Constitit Aiacis clypeo septẽplice tectus.

Cauendum à potentiore.

QVI se negabit rem habere velle cum homine longè potentiori, quiq; magnopere possit lædere, rectè accommodauerit illud eodem è libro.

Οὐ γὰρ ἐγώ γ' ἐθέλοιμι διὶ κρονίωνι μάχεσθαι. id est,

Cum Ioue ego sane nolim certamẽ inire.

Subitum remedium periculi.

CVM indicabimus rem in extremum discrimen adductam, actumq; fuisse ni subita salus, ceu deo quopiam immissa protinus affulsisset, illud ex eodem libro, tum alias sæpe conueniet:

Εἰ μὴ ἄρ' ὀξὺ νόησε πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε, i.

Ne illico sensisset, genitor diuumq; hominumque.

Perplexus, animique consternati.

IN eum, qui periculoso negotio consternatur animo, nec rationem inuenit, qua explicet sese, quadrabit illud ex eodem libro:

Νέστορα δ' ἐκ χειρῶν φύγον ἡνία σιγαλόεντα. id est,

Fugere è manibus mirandæ Nestori habenæ.

Litem incipere.

IN eum qui iã prouocatus aggreditur conuiciis agere, congruet illud ex Iliados κ.

Εἵλετο δ' ἄλκιμον ἔγχος ἀκαχμένον ὀξέϊ χαλκῷ. id est,

Hastam corripuit robustam cuspide acuta.

Cui diuersum illud: Hastam abiecit, quod alibi retulimus ex Cicerone.

Auscul ta & perpende.

QVOTIES significabimus nos aliquid dicturos, quod ad rem pertineat, quodque ratum ac certum futurum sit, conueniet illud ex eodem libro, quamquam & alias apud eũ poetam sæpius obuium:

Ἄλλο δέ τοι ἐρέω, σὺ δ' ἐνὶ φρεσὶ βάλλεο σῇσι. id est,

Immo aliud quiddam, tu mente recondito, dicam.

Non statim decernendum.

QVI significabit interponendam moram prius, quàm decernatur, & rem in posterum diem reiiciendam, accommodabit illud ex eodem libro, quod Phœnici cum legatis ad reconciliandam gratiã misso ab Agamemnone respondit Achilles.

Ἅμ' ἠοῖ φαινομένηφι
Φρασσόμεθα. id est,
Aurora vbi crastina surget
Consultabimus,

Hinc apparet sumptum celebre Gręcis prouerbium: ἐν νυκτὶ βουλή, id est, In nocte consilium, quod alio diximus loco.

Nemo cogendus amicus.

CVM innues aliquem non esse ad negotiũ accersendum, præter animi sententiam, aut non esse collocandum officium in eum, qui nec agnoscat, nec accipiat libenter, accommodum fuerit quod eodẽ in libro de Phœnice dixit Achilles:

Ἢν ἐθέλῃσιν, ἀνάγκη δ' οὔτι μιν ἄξω. id est,

Si volet, inuitum hunc haud quaquã abduxero quoquam.

Euenit malo male.

CVM scelerato cuipiam euenit, quod omnes imprecabantur & optabant, locus erit illi ex eodem libro:

Θεοὶ δ' ἐτέλειον ἐπαράς. id est,
Explerunt inimica precamina diui.

Verba sunt Phœnicis narrantis omnia mala accidisse sibi, quæ pater olim fuerat imprecatus.

Nec dignus qui me intueatur.

QVI contemnet omnino quempiam, vt ignauum, multoq; sese inferiorem, non ineleganter illud ex eodẽ libro detorserit, qđ in Agamemnonem dixit Achilles:

Οὐ δ' ἂν ἔμοι γε
Τετλαίη κύνεός περ ἐὼν, εἰς ὦπα ἰδέσθαι. i.
Haud ille quidem ausit,
Quamuis perfricta sit fronte, mihi ora tueri.

Quod idem etiam hodie vulgo dictitãt. Est autem indicium animi conscii, non audere recta faciem intueri eius quẽ læseris. Hinc est quod Menelaus in Iphigenia Aulidensi iubet in primis, vt Agamemnon obtueatur sese, videlicet inde facti collecturus primũ argumentum.

Cauendum ab eo qui semel imposuit.

QVI se negabit habere velle commercium cum eo, à quo semel sit deceptus, vsurpabit illud ex eodem libro:

Οὐδέ τί οἱ βουλὰς συμφράσομαι, οὐδὲ μὲν ἔργον.
Ἐκ γὰρ δή μ' ἀπάτησε καὶ ἤλιτεν, οὐδ' ἂν ἔτ' αὖτις
Ἐξαπάφοι ἐπέεσσιν, ἅλις δέ οἱ, ἀλλὰ ἕκηλος
Ἐρρέτω. id est,
Hoc ego cum nihil aggrediar, neq;. enim expedit vmquam.
Quippe vbi frustratus semel est, ac fraude fefellit,
Non iterum mihi verba dabit stulto, semel illi hoc
Sit fecisse satis, quin posthac ille quiescat,
Ac valeat.

Amicorum est admonere mutuum.

SENTENTIA prouerbialis videtur, quã legimus Iliados Λ.

Ἀγαθὴ δὲ παραίφασίς ἐστιν ἑταίρου. id est,
Bonus est afflatus amici,
Admonitoris.

Hanc licebit vsurpare, si quando dicemus amici munus esse, vt amicum si quid erret, liberius admoneat.

Vnus multorum instar.

QVOD eodem in libro dictum est in laudem medici idem torqueri poterit ad quẽcumque virtute præstantem. Carmen est huiusmodi.

Ἰητρὸς γὰρ ἀνὴρ πολλῶν ἀντάξιος ἄλλων. i.
Vir medicus multis aliis æquandus honore est.

Festiuiter hoc in Eryximachum torquet Alcibiades, cui iubenti negat se posse obsistere, quod vir medicus multorũ instar sit. Festiuius erit si transferatur ad res animi. Veluti Plato libro de Republica quarto: ἐὰν τὸ λεγόμενον ἓν μέγα φυλάττωσι. id est, Si illud vnum magnum quod dicitur seruauerint. Indicat illud ἓν μέγα fuisse prouerbiale: Vide prouerbium: Multa nouit vulpes, &c. Bona mens igitur πάντων ἀντάξιος ἄλλων. & eruditio & bona fama, πολλῶν ἀντάξιος ἄλλων.

In voti compotem.

VBI quis assecutus est quod affectabat captabatque veluti si quis sacerdotii spe munus principi mitteret, eoque sacerdotio fauore principis potiretur, quadrabit illud ex eodem libro:

Καὶ βάλεν οὐδ' ἄρα μιν ἅλιον βέλος ἔφυγε χειρός. id est,
Attigit, è que manu non irrita missa sagitta est.

Lupus in fabula.

CVM forte fortuna in medio sermone interuenit is, cuius fiebat, conueniet illud ex Iliados K.

Οὔπω πᾶν εἴρητο ἔπος, ὅτ' ἄρ' ἤλυθον αὐτοί. id est,
Iamq; aderant ipsi nondum sermone peracto.

Aliter cum aliis agendum.

QVI significabit cum aliis blandius agendum, cum aliis asperius, vt cuiusque fuerit ingenium, aut fortuna, dignitasq; allegabit illud ex eodem libro,

Ἄλλον μειλιχίοις, ἄλλον στερεοῖς ἐπέεσσι
Νείκεον.

Νέκιον. id est,
Verbis hunc placidis, contra asperioribus illum
Increpuere.

Concordia fulciuntur opes etiam exiguæ.

SENTENTIA prouerbialis est ibidem, huiusmodi:
Συμφερτὴ δ᾽ ἀρετὴ πέλει ἀνδρῶν καὶ μάλα λυγρῶν.
Coniuncti pollent etiam vehementer inertes.
Hac cõueniet vti, si quando significabimus non esse contemnendam amicitiam, aut simultatem multorum, etiam si fuerint alioquin imbecilles, & quorum singulos quiuis facile contemnat. Nam quemadmodũ, vt ait Ouidius:
Et quæ non prosunt singula, multa iuuant;
Ita quæ non lædunt singula, multa nocent.

Extra periculum ferox.

IN TIMIDVM & ita demum ferocem, si procul absit à periculo, velut in obtrectatorem clancularium, qui coram nõ ausit congredi, quadrauerit illud ex eodem loco:
Ἀνδρῶν δυσμενέων ἑκὰς ἱστάμενος πολεμίζειν. id est,
Pugnare gnarus verum eminus & procul hoste.
Simile est illud Demosthenis in oratione de corona: οὕτως οἰκείως ἡμᾶς ἐδέχοντο: ὥστε ἔξω τῶν ὁπλιτῶν, καὶ τῶν ἱππέων ὄντων, εἰς τὰς οἰκίας καὶ τὸ ἄστυ δέχεσθαι τὴν στρατείαν ἐπὶ παῖδας καὶ γυναῖκας, καὶ τὰ τιμιώτατα. i. Adeo familiariter nos acceperunt, vt cum adessent armati & equites, in ædes atque in ciuitatem reciperent exercitum ad liberos & vxores, & ad ea quæ sunt carissima. Extra telorum iactum ante recensuimus, cui contrarium est Intra tela. M. Tullius in Verrem actione quarta. Non ego à Vibone paruo nauigio inter fugitiuorum, ac prædonum, ac tua tela venissem? quod Græci dicunt ἐντὸς βελῶν.

Quisquis fuerit.

QVEMVIS citra vllam exspectationẽ hominem indicabimus hoc versiculo, qui est in eodem libro:
Ὃς θνητός τ᾽ εἴη, καὶ ἔδοι Δημήτερος ἀκτήν.
Qui modo mortalis sit edẽs cerealia dona.
Veluti si quis dicat humanas leges alibi alias esse, ceterum legem naturæ omnium esse communem, ὃς θνητός τ᾽ εἴη.

Iuuenta viribus pollet.

AD vires plurimum momenti adfert ætas iuuenta. Ad id facit illud ex eodem loco de Aenea:
Καὶ δ᾽ ἔχει ἥβης ἄνθος, ὅτε κράτος ἐστὶ μέγιστον. id est,
Flos quoque adest æui, cuius tunc maxima vis est.

Aegre quidem, sed facimus tamen.

CVM ægre quidem, & non sine plurimis incommodis agimus quidpiam, sed tamen facimus, adacti necessitate, conueniet illud ex Iliados Ζ.
Καὶ μάλα τειρόμενοί περ, ἀναγκαίη γὰρ ἐπείγει. id est,
Quamuis afflicti nimium, sed fatum ita cogit.

Quod alibi diminutum, exæquatur alibi.

IN eum in quo desideratur virtutis aliquid, sed cuius iacturam alia quapiam dote compenset. Veluti si quem intelligi velimus parum eloquentem, sed admirabili tamen iudicio: aut qui sit indoctus quidem, sed bene nummatus, competet illud ex eodẽ loco, quem modo citauimus ex Iliados Κ.
Ὃς δή τι εἶδος μὲν ἔην κακός, ἀλλὰ ποδώκης. id est,
Qui ore quidem deformis erat, pedibus tamen acer.

Mutua defensio tutissima.

QVI significabit minus eos lædi posse, qui concordes sese mutuo defendunt: contra omnium iniuriæ obnoxios illosq́, qui dissident factionibus intestinis, accommodabit illud ex Iliados ρ.
Παυρότεροι δὲ πολὺ φθίνυθον, μέμνηντο γὰρ αἰεί.
Ἀλλήλοις ἀν᾽ ὅμιλον ἀλεξέμεναι πόνον αἰπύν. i.
Multo turba minor periit, quod in agmine semper
Mutuam opem sibi ferre, malumq́; arcere studebant.

Qui cum contemptu vitæ inuadunt.

IN eos qui gladiatorio, sicut ait Terentius, animo quempiã impetunt, vt aut perdant

aut pereant, conueniet illud ex Iliados M.

Ἀγροτέροισι σύεσσι ἐοικότες. id est,

Similes agrestibus apris.

Tradunt enim venatores, hos prouocatos recta impetere prouocantem, nec lancea vitata.

Aliis prospiciens, non sibi.

Si libebit in quempiam iocari, qui cum artem diuinandi professus, aliis sua mala prædixerit, ipse suum malum non potuerit præuidere, non inconcinniter accommodabimus illud ex Homeri Bœotia:

Ἀλλ' οὐκ οἰωνοῖσιν ἐρύσσατο κῆρα μέλαιναν, i.

At non auguriis fatum sibi depulit atrum.

Quod imitatus Maro:

At non auguriis valuit depellere pestem.

Dictum est de Eunomo Mysorum duce, perito quidem augurioruм, at nihilominus ab Achille occiso.

Ne depugnes in alieno negotio.

Vbi significabimus nos nolle nosmet admiscere liti alienæ, quæ nihil ad nos pertineat, sed permissuros, vt ipsi inter sese suo decertent periculo, quorum agitur negotium, versiculo fuerit locus ex eodem libro:

Οἴους ἀμφ' Ἑλένῃ, καὶ κτήμασι πᾶσι μάχεσθαι. id est,

Proque Helena, proque omni re decernere solos,

Dictum de Menelao & Paride singulari certamine congressuris.

Prudentia coniuncta cum viribus.

In eum qui norit idē & aliis imperare quid sit agendum, & ipse persequi cum est opus, quod aliis imperat, apte quadrabit illud ex eodem libro:

Ἀμφότερον βασιλεύς τ' ἀγαθὸς κρατερός τ' αἰχμητής. id est,

Et iuxta ductor bonus, & certamine pollens.

Sunt enim qui imperatorem agere norūt, at militem præstare non norunt.

Pauciloquus, sed eruditus.

In eum, qui pauca quidem, sed tamen auditu digna loquitur, conueniet illud ex eodem libro, quod illic dicitur de Menelao breuiloquo Laconum more, verum suauiloquo & arguto:

Παῦρα μὲν, ἀλλὰ μάλα λιγέως, ἐπεὶ οὐ πολύμυθος. id est,

Non is multa quidem, verum argutissima, quippe

Pauciloquus.

Duobus malis resistere difficillimum.

Εἰ δὴ ὁμοῦ πόλεμός τε δαμᾷ, καὶ λοιμὸς Ἀχαιούς. id est,

Iam pariter subigit, bellumq; & morbus Achiuos.

Si quando dicemus eundem hominem duobus, aut plurimis premi malis. Est apud Homerum Iliados Α.

A fronte simul & occipitio.

Cum indicabimus admirabilem rerū omnium cognitionem, aut singularem prudentiam, quæ constat non præsentium modo scientia, sed & memoria præteritorum, & futurorum prospicientia, recte versum hunc ex eodem vsurpabimus libro:

Ὃς ᾔδη τά τ' ἐόντα τά τ' ἐσσόμενα, πρό τ' ἐόντα. id est,

Qui scit præterita, ac præsentia, postque futura.

Vergilius vertit ad hunc modum:

Quæ sint, quæ fuerint, quæ mox ventura trahantur.

Nocuit & nocebit.

Si quando demonstrata præteritorum malorum caussa, comminabimur, futurū vt accedant maiora, nisi quis resipiscat, non intempestiuiter vsurpabimus versum hunc Homericum ex eodem libro:

Τοὔνεκ' ἄρ' ἄλγε' ἔδωκεν ἑκηβόλος, ἠδ' ἔτι δώσει. id est,

Phœbus ob hæc mala multa dedit, atq; insuper addet.

Veluti si medicus ostenso morbi periculo, moneat ægrotum reualescentem, vt temperet ab immodica Venere, alioqui rediturū cum fœnore malum.

Ingens discrimen.

Quoties ingens discrimen innuemus inter homines, aut res plurimum inter se diuersas, aut immensum interuallum inter seiunctos, eleganter accommodabimus illud ex eodem libro:

Ἐπειὴ μάλα πολλὰ μεταξύ

Οὔρεά τε σκιόεντα θάλασσά τε ἠχήεσσα. i.

Sunt in medio sita plurima, montesque

Vmbrosi.

Vmbrosi, fretaque horrisono clamosa fragore.

Qui paratus ad resistendum.

QVI significare volet se nequaquam detrectare certamen, sed abunde suppetere, quo partes tueatur suas, vsurpabit illud ex Iliados ν.

Τῷ μοὶ δόρα τὰ ἔστι καὶ ἀσπίδες ὀμφαλόεσσαι

Καὶ κόρυθες καὶ θώρηκες λαμπρὸν γανόωντες. i.

Et mihi sunt hastæ teretes, clypeique rotundi,

Tum galeę, tum thoraces procul igne micantes.

In discrimine apparet qui vir.

DE RE periculosa difficilique, & huiusmodi, quæ virum cordatum ac strenuum requirat, conueniet illud, quod eodem libro dicitur ab Idomeneo Cretensium duce:

Ἔνθ᾽ ὅ, τε δειλὸς ἀνὴρ ὅς τ᾽ ἄλκιμος ἐξεφάνθη. id est,

Illic qui vir iners, qui strenuus ipsa docet res.

Ad idem facit quod proximo carmine consequitur:

Τοῦ μὲν γάρ τε κακοῦ τρέπεται χρὼς ἄλλυδις ἄλλη.

Cuius alias nobis facta mentio.

Non cedendum malis.

SI quando admonebis, non oportere cedere vel aduersariis, vel insultibus aduersę fortunæ, aut non esse certãdum cum fugitiuis, non inscitè detorseris illud ex eodem libro:

Οὐκ ἂν ἐν αὐχένι ὄπισθε πέσοι βέλος οὐδ᾽ ἐνὶ νώτῳ,

Ἀλλά κεν ἢ στέρνων ἢ νηδύος ἀντιάσειε id est,

Ne feriat iaculum ceruicem aut terga, sed ipsum

Aut ventrem, aut pectus feriat aduersa sagitta.

Ipse sibi perniciem accersiuit.

IN eum, qui sibi pertinaciter accersit malũ, cui veluti fato destinatus sit, congruet illud ex eodem libro:

Τὸν δ᾽ ἄγε μοῖρα κακὴ θανάτοιο τέλος δέ. i.

Istum mortis in exitium mala Parca trahebat.

Vltra vires nihil aggrediendum.

QVI dicet non esse suscipiendum negotiũ, ad quod peragendum non suppetant vires, non inconcinniter illud accommodauerit ex eodem libro:

Πὰρ δύναμιν δ᾽ οὐκ ἔστι καὶ ἐσσύμενον πολεμίζειν. id est,

Vires vltra nemo queat bellare, licet sit

Quantumuis animo promptus.

Verba sunt Paridis ad Hectorem.

Ocyor accipitre.

ADMIRANDAM celeritatem hyperbola prouerbiali licebit indicare, quæ est in eodem libro:

Θάσσονες ἱρήκων.

Pernices magis accipitre.

Venustius fiet, si ad famam, aut ingenium, aut nuncium, aut eiusmodi quidpiam detorqueatur.

Ancipitis animi.

ANIMVM ancipitem & incerti consilii, licet iudicare versiculo, qui est Iliados ξ.

Ὡς ὁ γέρων ὥρμαινε δαϊζόμενος κατὰ θυμὸν

Διχθάδια. id est,

Sic senior versans animo disquirit vtroq;

Nutans.

Id Maro sic est imitatus:

Atque animum nunc huc celerem, nunc diuidit illuc,

Rursum Iliados π.

Διχθὰ δέ μοι κραδίη μέμονε φρεσὶν ὁρμαίνοντι, id est,

Huc animus mihi versanti inclinabat & illuc.

Omnia ex sententia cedunt.

IN magnopere fortunatos, quibus & recte & secus instituta feliciter cedunt, congruet illud ex Iliados ρ.

Τῶν μὲν γὰρ πάντων βέλε᾽ ἅπτεται, ὅστις ἀφήῃ,

Ἢ κακὸς ἢ ἀγαθός, Ζεὺς δ᾽ ἔμπης πάντ᾽ ἰθύνει. id est,

Spicula cuncta horum feriunt, seu torserit illa

Ignauus, seu vir fortis, quia Iupiter ipse Dirigit.

Improbitas muscæ.

IN improbum, & subinde redeuntẽ, etiam si turpiter repellatur, quadrabit illud ex eodẽ:

Καὶ οἱ μυίης θάρσος ἐνὶ στήθεσσιν ἐνῆκεν,

Ἥ τε καὶ ἐργομένη, μάλα περ χροὸς ἀνδρομέοιο.

Ἰχανάα δακέειν. id est,

Atque illi muscæ vim intra præcordia misit.
Quæ quãuis de pelle viri sit sępe repulsa,
Adsultat morsura tamen.

Deo fortunæq; committo.

QVI fortunam experiri statuerit, euentũ negotii fortunæ committens, in hunc conuenerit illud ex eodem libro:

Ἥσω γὰρ καὶ ἐγὼ, τὰ δέ κεν Διὶ πάντα μελήσει. id est,

Torsero & ipse, Ioui fuerint hæc omnia curæ.

Consilium in melius commutandum.

SI QVANDO iubebimus mutare consilium, vtpote fœdum ac stultum, aut reprehendemus quidpiam vt inconsulte factũ, vsui fuerit ex eodem libro:

Τίς τοίνυν θεῶν νηκερδέα βουλὴν
Ἐν στήθεσσιν ἔθηκε καὶ ἐξέλετο φρένας ἐσθλάς. i.
Quis tibi consiliũ submisit inutile tandẽ
Diuorum, sanamq; exemit pectore mẽtẽ?

Alia dantur, alia negantur.

QVOTIES è duabus naturæ dotibus altera contigit, altera negata est, veluti si cui formæ decus adsit, desit ingenii laus. Siue cum è duobus postulatis alterũ duntaxat impetratur, quadrauerit illud ex Iliados π.

Τῷ δ᾽ ἕτερον μὲν ἔδωκε πατὴρ, ἕτερον δ᾽ ἀνένευσε. id est,
Annuit hoc illi diuũ pater, abnuit illud.

Hunc versiculum vsurpat Plinius in epistola quadam. Dictus est autẽ de Achille, qui in votis, quæ facit pro Patroclo suis armis inituro prælium, duo quædam rogarat, alterum vt cum laude pugnaret, alterum, vt peracta pugna referret arma, incolumis & ipse. Quorum alterum annuit Iupiter, nempe vt fortissime pugnaret. Ceterum Achillis arma non retulit, nec incolumis rediit. Festiuiter abusus est hoc carmine Stratonicus citharœdus, qui cum audisset quendam cithara canentem, subiecit hunc Homeri versum:

Τῷ δ᾽ ἕτερον μὲν ἔδωκε πατὴρ, ἕτερον δ᾽ ἀνένευσεν.

Ac mox alio quodam rogante, cur ita diceret. Quoniam, inquit, male canere cithara dedit, ceterum bene canere voce abnuit. Ita ferme Athenæus lib. 8.

Victoria non incruenta.

FACIT hoc tum corruptela iudicum, tũ patronorum rapacitas, vt fere litigantium vtręque partes plectantur, adeo vt non raro pœniteat etiam eum, qui vicit litem. In hos igitur conuenit illud ex Iliados ρ.

Οὐ δ᾽ οἵ γε ἀναιμωτί γ᾽ ἐμάχοντο. id est,
Nec hi sine sanguine pugnam
Miscebant.

Re opitulandum, non verbis.

CVM re opus est, nihil prosunt verba, veluti si quis egeat pecuniariis suppetiis, quorsum attineat huic aures explere dictis? Rursum in consultationibus, in iudiciis, rationibus agendum est, non ui. Ad id faciet Homericum illud ex Iliados π.

Ἐν γὰρ χερσὶ τέλος πολέμου, ἐπέων δ᾽ ἐνὶ βουλῇ. id est,
Verba in cõsilio, valet in certamine robur.

Apta prouincia.

IN eum, qui prouinciam suscipit, suis aptã viribus, abstinens a negotio, cui sit impar, veluti si quis episcopatum accipiat, summũ pontificium recuset, conueniet illud ex eodem libro:

Εἵλετο ἄλκιμα δοῦρα, τά οἱ παλάμηφιν ἀρήρει,
Ἔγχος δ᾽ οὐχ ἕλετ᾽ οἶον ἀμύμονος Αἰακίδαο. i.
Quæ manibus quadrent, ingentes corripit hastas
Quaslibet, ast hastam solam non sumit Achillis.

De Patroclo dictum, qui cũ Achillis armis esset indutus, ab hasta tamen abstinebat, qđ ea grauior esset, quàm vt quisquam Græcorum regere posset præter vnum Achillem. Quod idem in Odyssea de arcu Vlyssis finxit Homerus.

Pudor & metus.

CVM abstinetur à re quapiã, quod ea tum inhonesta factu videatur, tum vero minime tuta, locum habet illud ex Iliad. ο.

Ἴσχε γὰρ αἰδὼς, καὶ δέος. id est,
Nam pudor atque metus vetuit.

De conglobata acie dictum, quæ ne sese diduceret, partim pudor obstabat, partim metus. Pudorem autem ingens addere calcar ad fortiter agendum, indicat in eodem lib. cum ait:

Αἰδομένων δ᾽ ἀνδρῶν πλέονες σόοι ἠὲ πέφανται. id est,

Plures

Plures sunt salui atque cadunt his, quis pudor adsit.

Qui obticescit.

IN eum, qui metu attonitus, aut stupefactus admiratione tacet, aut cui non est, quod respondeat, quadrabit illud ex Iliados ρ.

Δὴν δέ μιν ἀμφασίη ἐπέων λάβε. id est,

Illum corripuit stupor, atq; infantia linguæ.

Mors omnibus communis.

QVI dicet omnibus ex æquo moriendum, nec vllis viribus arceri fati necessitatem, citabit illud ex Iliados σ.

Οὐδὲ γὰρ οὐδὲ βίη Ἡρακλῆος φύγε κῆρα. id est,

Nec vis Herculea fatum euitauit acerbū.

Alius alijs in rebus præstantior.

QVI dicit alium alia dote præcellere, accōmodabit quod in eodē libro dictum est de Polydamante & Hectore.

Ἀλλ' ὁ μὲν ἂρ μύθοισιν, ὁ δ' ἔγχει πολλὸν ἐνίκα. id est,

Hic dictis, hasta longe præstantior ille.

Eandem sententiam fusius explicat Iliad. v. Polydamas loquens Hectori:

Ἕκτορ ἀμήχανός ἐσσι παραρρητοῖσι πιθέσθαι.
Οὕνεκά τοι περὶ δῶκε θεὸς πολεμήϊα ἔργα,
Τοὔνεκα καὶ βουλῇ ἐθέλεις περιίδμεναι ἄλλων,
Ἀλλ' οὔπως ἅμα πάντα δυνήσεαι αὐτὸς ἑλέσθαι.
Ἄλλῳ μὲν γὰρ ἔδωκε θεὸς πολεμήϊα ἔργα,
Ἄλλῳ δ' ὀρχηστὺν, ἑτέρῳ κίθαριν, καὶ ἀοιδὴν,
Ἄλλῳ δ' ἐν στήθεσσι τίθει νόον εὐρύοπα Ζεὺς
Ἐσθλὸν, id est,

Hector non potis es deflectere pectora dictis.
An quia Dii donāt factis præcellere belli,
Vis in concilio reliquos præcedere sensu?
At non cuncta potes vnus simul omnia ferre.
Quippe Deus dedit huic virtute excellere belli,
Huic laudem choreæ, citharam illi, & carmina blanda,
Rursum alii mentem præclaram in pectore, magnus
Iuppiter inseruit.

In periculoso negotio non est dormitandum.

VBI monebimus in re ardua non esse cessandum, congruet quod subinde repetitur apud Homerum Iliados π.

Ὀλίγη δ' ἀνάπνευσις πολέμοιο. id est,

- Exigua est interspiratio belli.

Poterit trahi vel ad litem forensem, vel ad simile negotium odiosum, & laboris plenum.

Mens læua.

FREQVENTER hominū mens læua est, & pessima pro optimis sequuntur, optima pro pessimis repudiant. Ad hanc sententiā facit illud ex Iliados σ.

Ἕκτορι μὲν γὰρ ἐπῄνησαν κακὰ μητιόωντι,
Πουλυδάμαντι δ' ἄρ' οὔτις, ὃς ἐσθλὴν φράζετο βουλήν. id est,

Consilium Hectoreum laudabat inutile quisque,
Nemo Polydamantis, at hic dabat vtile solus.

Verbis pugnas, non re.

FACILE est conuitiis altercari, verum re vincere difficile. Ad eam sententiam quadrabit illud ex Iliados v. dictum ab Aenea congressuro cum Achille:

Ἐπεὶ σάφα οἶδα καὶ αὐτὸς
Ἠμὲν κερτομίας ἠδ' αἴσυλα μυθήσασθαι. i.

- Siquidem noui probe & ipse.
Et petere probris inimicaq; dicere dicta.

Paullo post repetit copiosius eandem sententiam:

Ἐστὶ γὰρ ἀμφοτέροισιν ὀνείδεα μυθήσασθαι
Πολλὰ μάλ', οὐδ' ἂν νηῦς ἑκατόζυγος ἄχθος ἄροιτο.
Στρεπτὴ δὲ γλῶσσ' ἐστὶ βροτῶν, πολέες δ' ἔνι μῦθοι,
Παντοῖοι, ἐπέων δὲ πολὺς νομὸς ἔνθα καὶ ἔνθα.
Ὁπποῖόν κ' εἴπῃσθα ἔπος, τοῖόν κ' ἐπακούσαις. i.

Ambobus siquidem probra dicere plurima promptum est,
Quorum onus haud portet centum ratis obsita remis.
Est hominum quia lingua volubilis, omnigeniq;
Insunt sermones, variiq;, & pascua dictis,
Hinc atque hinc, multæque vices, sed qualia verba
Dices, talia redduntur tibi dicta vicissim.

Ne quid moueare verborum strepitu.

QVI monebit aliquem, ne sæuis verbis, ac minis deterreatur, quominus experiatur, accōmodabit illud ex eodem libro, ab Apolline dictum Aeneæ:

Ἀλλ' ἰθὺς φέρε χαλκὸν ἀτειρέα, μηδέ σε πάμπαν
Λευγαλέοις ἐπέεσσιν ἀποτρεπέτω καὶ ἀρειῇ. i.

Quin

Quin rigido ferro magis obuius ito, nec vnquam
Te sæuis dictis deterreat ille minisq;.

Cibo opus duraturis in labore.

INITURI bellum, ne omnino ieiuni sint, ne viribus destituantur. Id trahi poterit ad studium litterarum, ad exercitum pietatis, atque alia complura. Ad id congruent versus Homerici, ex Iliad. τ.

Οὐ γὰρ ἀνὴρ πρόπαν ἦμαρ ἐς ἠέλιον καταδύντα
Ακμηνὸς σίτοιο δυνήσεται ἄντα μάχεσθαι;
Εἴπερ γὰρ θυμῷ γε μενοινάᾳ πολεμίζειν,
Αλλά τε λάθρη γυῖα βαρύνεται, ἠδὲ κιχάνει
Δίψα τε καὶ λιμός, βλάβεται δέ τε γούνατ' ἰόντι.
Ος δέ κ' ἀνὴρ οἴνοιο κορεσσάμενος, καὶ ἐδωδῆς
Ανδράσι δυσμενέεσσι πανημέριος πολεμίζῃ,
Θαρσαλέον νύ οἱ ἦτορ ἐνὶ φρεσὶν, οὐδέ τι γυῖα
Πρὶν κάμνει, πρὶν πάντας ἐρωῆσαι πολέμοιο. i.
Nam quis ad occasum vsque valebit solis ab ortu
Impastus iugi durans confligere pugna?
Pectore enim quamuis sit prompto ad belligerandum,
Sensim membra grauant tamen, ac sitis atra, famesq;
Corripiunt, genuaq; labant tendentis in hostem.
Rursus erit quicũq; satur, vinoq; ciboq;,
Is demum potuit cõfligere perdius hosti.
Huic animus viget vsq; ferox, neq; membra laborant
Huic prius, ac victor bello submouerit omnes.

Omnibus armis præsidijsq; destitutus.

HOMINEM inermen & omnibus destitutum præsidiis indicabimus hoc versu, qui est Iliados φ.

Γυμνὸς ἄτερ κόρυθός τε, καὶ ἀσπίδος οὐδ' ἔχεν ἔγχος. id est,
Et Clypeo simul, & Galea nudatus, & hasta.

Frustra habet qui non vtitur.

SI quem increpare voles, quod ingenio, diuitiis, litteris non vtatur, cum habeat, conueniet illud ex eodem Iliad. φ.

-Τίη τόξον ἔχεις ἀνεμώλιον αὔτως, id est,
Cur frustra tibi iã gestatur inutilis arcus?

In fugitiuum.

VBI quis impotenti animi cupiditate ad rem quãpiam instigatur, præcipue parum honestam, vel magis si quis turpiter fugiat, in hunc quadrabit, si dixeris:

Τοῦτον ἡ κυνάμυια ἄγει. id est,
Hunc cynamya rapit.

Sic enim in eodem libro Iuno de Marte è prælio fugiente:

Καὶ δ' αὖθ' ἡ κυνάμυια ἄγει βροτολοιγὸν Ἄρηα. id est,
Pestiferum Martem rursum exagitat Cynamya.

Id est, musca canina.

Cum dijs non pugnandum.

QVI monebit non esse pugnandum cum genio, cum superis, cum magnis principibus, vsurpabit illud ex eodem libro:

-Θεοὶ δέ τε φέρτεροι ἀνδρῶν. id est,
-Verum homines Diis inferiores.

De θεομαχεῖν diximus alibi. Pindarus in Pythiis hymno secundo, sententiam hanc sic extulit: Χρὴ δὲ πρὸς θεὸν οὐκ ἐρίζειν. id est, Oportet aduersus Deum non contendere.

Vindicta tarda, sed grauis.

VBI qui diu multa patrauit impunè, tandem in extremum malũ adducitur, semelq; dependit superiora flagitia, congruet illud ex eodem libro:

Νῦν δ' ἀθρόα πάντ' ἀποτίσεις. id est,
-Nunc cuncta lues semel adglomerata.

Verba sunt Achillis ad Hectorem.

Omissis nugis rem experiamur.

QVI conuiciis amissis iubebit ipsa re periculum fieri, vter vincat, aut vincatur, non intempestiuiter accommodauerit illud ex eodem libro:

Βέλτερον αὖτ' ἔριδι ξυνελαυνέμεν ὅττι τάχιστα.
Εἴδομεν ὁππότερῳ κεν Ὀλύμπιος εὖχος ὀρέξῃ. id est,
Sed præstet pugnam committere comminus, vt mox
Vtri Iupiter esse velit laudemq;, decusq;,
Perspicuum fiat.

Metus infamiæ.

CVM dicemus nos hominum de nobis opinione, rumoribusque commoueri quo minus mutemus consilium, conueniet illud ex eodem libro, præterea Iliados ζ. quod frequenter vsurpat Marcus Tullius in Epistolis ad Atticum:

Αἰδέομαι Τρῶας καὶ Τρῳάδας ἑλκεσιπέπλους. i.
Troianos ac Troianas, vereorq; pudetq;.

Verba sunt Hectoris pudore nolentis in vrbem recipere sese, ne quis opprobraret illi, imputaretq; Troianorum interitum.

Aliam

Aliam ætatem alia decent.

QVI iam aliam ætatem significabit, nec idem decere canum, quod iuuenem aliquãdo decuit, vsurpabit illud ex eodem libro, quamquam & alias iteratum:

Ἀλλ' ὅτε δὴ πολιόν τε κάρη πολιόν τε γένειον. i.
Verum vbi iam, canumque caput, incanaq; menta.

Quod alijs vitio vertas, ipse ne feceris.

QVOD damnaturus sis in aliis, in te ne admiseris. Ad id faciet illud ex Iliados Ψ.

Καὶ δ' ἄλλῳ νεμεσᾶτον ὅς τις τοιαῦτά γε ῥέζοι. id est,
Imò adeò si quisquam alius patrare pararet
Tale aliquid, damnaretis vitioq; daretis.

Aut ipse fuisti, aut tui simillimus.

SI quando per iocum indicabimus eũdem aliquem fuisse, qui tamen se fuisse eat inficias, veluti si quem incuses, quod inter bibones compotauerit, isq; sese neget fuisse, verum alium quempiam: non illepide detorseris illud ex eodem libro, quod de Patrocli spectro dixit Homerus:

Πάντ' αὐτῷ μέγεθός, τε καὶ ὄμματα καλ' εἰκυῖα,
Καὶ φωνὴν, καὶ τοῖα περὶ χροῒ εἵματα ἕστο. i.
Cuncta ipsi similis, vocemq;, oculosque decoros
Corporis atque modum, & talem gestabat amictum.

Audiens non audit.

SVNT quidam, qui si quid parum placet, id scire dissimulant, veluti cum negant sibi redditas litteras, quibus com moneãtur officii sui, quod tamen malint effugere, quàm præstare, in hos quadrabit illud ex Iliad. Ψ.

Ὡς οὐκ ἀΐοντι ἐοικώς. id est,
Dissimulans audisse.

De Antilocho dictum, qui Menelaum reuocantem à cursu, cum audiret, perinde tamen quasi nõ audisset, ita celerius etiam currebat:

Ἀντίλοχος δ' ἔτι καὶ πολὺ μᾶλλον ἔλαυνε,
Κέντρῳ ἐπισπέρχων, ὡς οὐκ ἀΐοντι ἐοικώς. i.
Quin etiam cursum Antilochus magis accelerabat
Instigans stimulis, audireque dissimulabat.

Ex habitu bonum virum præ se fert.

QVI dicet ex ipsa oris figura videri probũ hominem, citabit illud ex Odysseæ primo:

Οὐ μὲν γάρ τι κακῷ εἰς ὦπα ἐῴκει. id est,
Ex specie minime improbus ipsa
Esse videbatur.

M. Tullius in Verrem lib. 8. Is erat Apronius, qui vt ipse non solum vita, sed etiam corpore atque ore significat, immensa aliqua vorago est, aut gurges vitiorum turpitudinumq; omnium.

Absit clamor in colloquio, aut lusu.

QVI iubebit in conuiuio, colloquiove tẽperari à vociferatione, accommodabit illud ex eodem libro:

Νῦν μὲν δαινύμενοι τερπώμεθα, μηδὲ βοητὺς Ἔστω. id est,
Nunc hilares cœnemus, & omnis clamor abesto.

Grata nouitas.

SI quando dices nuperrima quæque vulgo maxime placere, nõ intempestiuum fuerit illud ex eodem libro:

Τὴν γὰρ ἀοιδὴν μᾶλλον ἐπικλείουσ' ἄνθρωποι,
Ἥ τις ἀκουόντεσσι νεωτάτη ἀμφιπέληται. i.
Cantio enim hæc hominum longe est celeberrima vulgo
Et gratissima, quæ nuperrima venit in aures.

Accinit huic Pindarus olymp. hym. 9.

Αἴνει δὲ παλαιὸν μὲν οἶνον, ἄνθεα δ' ὕμνων νεωτέρων. id est,
Lauda vinum vetus, sed nouorum hymnorum flores.

Sentiens gratiores esse hymnos, qui res nuper gestas celebrant, quàm qui prisca tractant. Pleraq; commendat nouitas, potissimum apud imperitos. Contra in scriptis antiquitas conciliat gratiam, nouitas inuidiam: vnde Flaccus in Epistolis:

Indignor quidquam reprendi, non quia crasse
Compositum, illepideve putetur, sed quia nuper.

Ac ceteris ferme in rebus fauor nouitatis, superorum obliterat gratiam. Simile fastidium est humani ingenii in his quæ nobis ad manum sunt. Miramur enim exotica, cum interdum domi habeamus meliora. Id potissimũ vsu venit in medicis: nostros fastidimus,

fastidimus,licet eruditos,belluam è longinqua barbarie profectam suspicimus. Itidē pharmacopolæ magno emunt herbas è longinquo aduectas, cum interdum meliores nascantur in horto vicini. Id eleganter notauit Alexis apud Athenæum lib. 3.

Ἐρῶμεν ἀλλοτρίων, παρορῶμεν συγγενεῖς. i.
Alienum amamus, proximum contemnimus.

Mulier pudica ne sola sit vsquam.

CVM admonebimus non conuenire, vt pudica mulier sola,citraq; testes cum viris colloquatur,vsui fuerit illud apud Homerum frequens de Penelope:

Οὐκ οἴη. ἅμα τῇ γε καὶ ἀμφίπολοι δύ᾽ ἕποντο. i.
Haud sola, ast illam famulæ binæ comitatæ.

Fatale vitæ tempus exactum.

IN decrepitos, quorum ætas iam exacta videbitur,quadrabit ex eodem libro:

Νήπιοι, οἳ κατὰ βοῦς Ὑπερίονος Ἠελίοιο
Ἤσθιον. id est,
Dementes,vt qui sacros tibi maxime Phœbe
Absumpsere boues.

Nam per solis boues,annos fatales, vt opinamur, innuit poeta.

Non luctu,sed remedio opus in malis.

IN malis non lamentis,sed auxiliis vtendū. Ad id conueniet illud ex Iliados ω. quamquam aliis item iteratum locis:

Οὐ γάρ τις πρῆξις πέλεται κρυεροῖο γόοιο. i.
Quippe nihil miseri fletus lamētave prosunt.

Adhuc aliquis Deus respicit nos.

CVM in rebus vehementer afflictis, negabimus nos prorsus abiecisse animum, verum esse spei nonnihil, cōueniet illud, quod in eodem libro dicitur à Priamo:

Ἀλλ᾽ ἔτι τις καὶ ἐμεῖο θεῶν ὑπερέσχεθε χεῖρα. i.
Numen adhuc aliquod dextram mi obtendit amicum.

Mors optima rapit,deterrima relinquit.

OPTIMA mors eripit è medio, relinquit deterrima. Proinde videmus quosdā prorsus inutiles Tithoniā ætatem viuere, paucissimos egregio preditos ingenio,ad senectæ limen peruenire. In hanc sententiam quadrat illud ex eodem libro:

Τοὺς μὲν ἀπώλεσ᾽ Ἄρης, τὰ δ᾽ ἐλέγχεα πάντα λέλειπται,
ψεῦσταί τ᾽ ὀρχησταί τε χοροιτυπίῃσιν ἄριστοι,
Ἀρνῶν ἠδ᾽ ἐρίφων ἐπιδήμιοι ἁρπακτῆρες. id est,
Sustulit hos Manors, reliqua at mala probra relicta
Mendaces,saltatores, primiq; choreis
Ducendis,agnis, atq; hœdis diripiendis
Strenui.

Celebre est illud Maronis:

Optima quæque dies miseris mortalibus æui
Prima fugit, subeunt morbi, &c.

Concinit & Theocritus in Epitaphio Bionis:

Ταῖς νύμφαισιν ἔδοξεν ἀεὶ τὸν βάτραχον ᾄδειν,
Τοῖς δ᾽ ἐγὼ οὐ φθονέοιμι, τὸ γὰρ μέλος οὐ καλὸν ᾄδει. id est,
Sic visum est nymphis semper canit improba rana,
Huic neque ego inuideo, nec enim bona carmina cantat.

Domi manendum.

INVTILE diutius abesse domo, relictis possessionibus. In eam sententiam quadrabit illud ex Odysseæ Γ.

Καὶ σὺ φίλος, μὴ δηθὰ δόμων ἄπο τῆλ᾽ ἀλάλησο,
Κτήματά τε προλιπὼν, ἄνδρας δ᾽ ἐν σοῖσι δόμοισι. id est,
Tu quoque amice domo diuturnus abesse caueto
Rebus itemq; viris intra tua tecta relictis.

Item Hesiodus:

Οἴκοι βέλτερον εἶναι, ἐπεὶ βλαβερὸν τὸ θύρηφι. id est,
Esse domi præstat,quia dānosum foris esse.

Refertur ex Euripide carmen hoc:

Μακάριος ὅς τις εὐτυχῶν οἴκοι μένει,
Ἐν γῇ δ᾽ ὁ φόρτος καὶ πάλιν ναυτίλλεται. i.
Beatus is,qui in prosperis manet domi,
Nam sarcina solo quæ tenetur,denuo
Potest salo committi.

A sacris abstinendæ manus.

VVLGO quoque creditum est,fatum instare ei,qui sacris rebus,ac Deo dicatis manus iniecerit: aut qui pios homines, aut certe fungentes sacris ministeriis oppugnarit: veluti Pontificem Romanum, episcopos, abbates, etiam si parum fuerint piis moribus. Id propemodum iam olim dictum est ab Homero Iliados P.

Ὁππότ᾽ ἀνὴρ ἐθέλει πρὸς δαίμονα φωτὶ μάχεσθαι,
Ὅν κε θεὸς τιμᾷ, τάχα οἱ μέγα πῆμα κυλίσθη. i.

Cum

Turpis iactantia.

NON est generosi animi iactare sese de his, quæ fortiter, aut feliciter fecit. Super hoc ita Menelaus eodem in libro:

Οὐ μὲν καλὸν ὑπέρβιον εὐχετάασθαι. id est,
Haud sane pulchrũ sese iactare superbe.

Prior occupat.

VBI quis lucrum celeritate præripuit cuipiam, conueniet illud ex Iliados χ.

Μή τις κῦδος ἄροιτο βαλών. ὁ δὲ δεύτερος ἔλθοι. id est,
Nequis præriperet iaculans, laudemque decusque.
Atque ita serior ipse veniret. iamque secundus.

Dictum de Achille, qui reliquis Achiuis innuit, ne quis iaculum mitteret in Hectorem, quo sibi gloriam totam seruaret.

Ne dij quidem à morte liberant.

NEMO tam carus superis, vt illorũ fauore mortẽ euitarit. Huic sentẽtię suffragabitur Homericum ex eodem libro testimonium:

Ἀλλ' ἤτοι θάνατον μὲν ὁμοίιον οὐδὲ θεοίπερ,
Καὶ φίλῳ ἀνδρὶ δύνανται ἀλαλκέμεν, ὁππότε κεν δὴ
Μοῖρ' ὀλοὴ καθέλῃσι τανηλεγέος θανάτοιο. i.
At vero mortem communiter omnibus æquam
A dilecto homine, neque dii depellere possunt,
Quem funesta dies fati iam iam vrget acerbi.

Deus vndecumq; iuuat, si modo propitius.

DEVS vbiq; presens adest, si faueat: neque refert vbi gentium agas illo propitio. Ad hanc sententiam accommodes licebit ex eodem libro:

Ῥεῖα θεός γ' ἐθέλων καὶ τηλόθεν ἄνδρα σαῶσαι. id est,
Si libeat seruare procul quoque numina possint.

Fatum immutabile.

DIVINA decreta non commutantur, humanæ leges pro tempore variantur, quemadmodum & mores & voluntates. Ad id cõgruet illud ex eodem libro:

Οὐ γάρ τ' αἶψα θεῶν τρέπεται νόος αἰὲν ἐόντων. id est,
Non etenim diuum mens vertitur astricolarum.

Sine ope diuina nihil valemus.

MANCA est omnis mortalium industria, omnisq; conatus, nisi fauor adspiret diuinus. At id accommodare licebit Homericũ illud ex eodem libro:

Πάντες δὲ θεῶν χατέουσ' ἄνθρωποι. id est,
Mortalis diuum auxiliũ desiderat omnis.

Industriam adiuuat Deus.

IN aggrediundo negotio, quædam humana ratione prouidentur, quædam fortunæ commoditas, ipsaque res suppeditat. Id est apud Homerum, cum alias aliquoties, tum hoc quem modo citauimus libro.

Τηλέμαχ' ἄλλα μὲν αὐτὸς ἐνὶ φρεσὶ σῇσι νοήσεις,
Ἄλλα δὲ καὶ δαίμων ὑποθήσεται. id est,
Hæc partim ipse tuo perpendes pectore tecum,
Partim diuum aliquis tibi suggeret.

Aetate prudentiores reddimur.

SI quando negabimus nobis eadem probari iam natu grandioribus, quæ quondam ob ætatis inscitiam adriserunt, sed vsu rerum auctam prudentiam, congruet illud ex eodem libro:

Ἐγὼ δ' ἔτι νήπιος ἦα
Νῦν δ' ὅτε δὴ μέγας εἰμί, καὶ ἄλλων μῦθον ἀκούων
Πυνθάνομαι, καὶ δή μοι ἀέξεται ἔνδοθι θυμός. i.
Eram adhuc puer, asti vbi iam sum
Grandior, & reddit me aliorum oratio doctum,
Ipseq; grandescit mi animus.
Dicitur ad procos à Telemacho.

Otiosus esto.

SI quem iubebimus animo otioso esse, tantum curare cuticulam, negotium aliis curæ futurum, accommodabimus illud ex eodem libro:

Μή τοι τι ἄλλο
Ἐν στήθεσσι κακὸν μελέτω ἔργον τε ἔπος τε,
Ἀλλὰ μάλ' ἐσθιέμεν καὶ πινέμεν ὡς τὸ πάρος περ. id est,
Tute caueto
Aut dicti, aut facti cruciet tua pectora cura
Quin tranquillus, edasq; bibasque ita vt ante solebas.

Cedendum multitudini.

QVI suadebit non esse pugnandũ vni cũ multis,

multis, & vbique multitudini morigerandum, adducet illud ex eodem libro:

Αλλάξειν αὐτῷ ἀεικέα πότμον ἐπίσποι,
Εἰ πλεόνεσσι μάχοιτο. id est,
Arcesset mox ipse sibi crudelia fata,
Si multis pugnare velit.

Iidem proci paullo superius:

Ἀργαλέον δὲ
Ἀνδράσι καὶ πλεόνεσσι μαχήσασθαι περὶ δαιτί. id est,
Cum pluribus ardua res est
Depugnare viris inter conuiuia solos.

Deus vlciscetur.

CVM significabimus nobis in presentia deesse facultatem depellendi, verum optare, vt superi puniant aliquando, vsui fuerit illud ex eodem libro:

Εγὼ δὲ θεοὺς ἐπιβώσομαι αἰὲν ἐόντας,
Αἴκε ποθὶ ζεὺς δῶσι παλίντιτα ἔργα γενέσθαι. id est,
Ast equidem immortales implorauero diuos,
Si fors Iupiter ipse vices aliquando reponat.

In tempore cauenda pœna mali.

QVOTIES admonebimus, vt multo ante occurratur malo, prius quàm oppresserit nos: aut cessandum à peccando prius quàm ingruat diuina vindicta, vsui fuerit illud ex eodem libro:

Αλλὰ πολὺ πρὶν
Φραζώμεσθ᾽ ὥς κεν καταπαύσομεν. id est,
Verum nos multo ante modum, finemq; velimus.
Ponere.

Verba vatis minantis procis Vlyssis reditũ.

Domesticum malum.

AD significandum priuatum, ac domesticũ malum, quod ad alios nihil attinet, conueniet illud ex eodem libro:

Ἀλλ᾽ ἐμὸν αὐτοῦ χρεῖος, ὃ μοι κακὸν ἔμπεσεν οἴκῳ. id est,
Porro malum nostras quod in ædes incidit, vnum
Ad me pertinet.

M. Tullius in actione in Verrem 5. domesticum ac vernaculum crimen appellat, qđ intra parietes admissum nondum peruenit in publicum rumorem.

Senum prudentia.

IN senem plurimarum rerum vsu peritum, quiq; multa meminerit superioribus acta seculis, quadrauerit illud ex eodem libro:

Παλαιά τε πολλά τε εἰδώς. id est,
Qui antiquaq; multaq; norat.

Premenda occasio.

QVI significabit modis omnibus instandum esse, nec omittendam è manibus semel oblatam occasionem, accommodabit illud ex Odysseæ δ.

Υμεῖς δ᾽ ἀσπερχέως ἐχέμεν μᾶλλόν τε πιέζειν. id est,
Vos premite, & vinclis magis arcte stringite captum.

Quod quidem detorquere licebit ad id, cũ dicemus impetus animi, hoc magis ac magis esse coercendos, rationis moderamine, quo magis efferuescunt, & ad malum sollicitant.

Cum principe non pugnandum.

QVI significabit arduum, principem à priuato superari: aut difficillimum vincere naturam, vsurpabit illud ex eodem libro:

Ἀργαλέος γάρ τ᾽ ἐστὶ θεὸς βροτῷ ἀνδρὶ δαμῆναι. id est,
Ardua res homini mortali vincere numẽ.

Ingens discrimen.

INGENS interuallum, veluti, si quis sentiat plurimum interesse inter pecuniæ studium & sapientiam, hoc versu licebit significare ex eodem libro:

Τόσσον ἄνευθ᾽ ὅσσον τε πανημερίη γλαφυρὴ νηῦς
Ηνυσεν ᾗ λιγὺς οὖρος ἐπιπνείησιν ὄπισθεν. id est.
Tantum aberat, quantum cursu ratis acta diurno
Conficiat spatii, quam prouehat aura secunda.

Aperte, simpliciterq; loqui.

SIMPLICITER, & aperte dicturos nos, citraq; ambages significabimus hoc carmine, quod est in eodem libro:

Οὐκ ἂν ἔγωγε
Ἄλλα παρὲξ εἴποιμι παρακλιδὸν, οὐδ᾽ ἀπατήσω. id est,
Non fucis te dissimulans decepero fictis.

Rerum omnium vicissitudo.

VARIAE fortunę vices, & nunc lęta contingunt vnicuique, nunc tristia. Ad eã sententiam applicabitur illud ex eodem libro:

Ατὰ

- Ἀτὰρ θεὸς ἄλλοτ' ἐπ' ἄλλῳ,
Ζεὺς ἀγαθόν τε κακόν τε διδοῖ.
- Nunc huic, nunc Iupiter illi
Nunc lęta immittit, nunc tristia.

Qui nocere potest, & idem prodesse.

In medicos imperitos, qui non raro venenum pro remedio ministrant, quadrabit illud ex eodem libro, quod vsurpauit in Pseudomante Lucianus, estque pluribus apud Homerum locis:

Φάρμακα, πολλὰ μὲν ἐσθλὰ μεμιγμένα, πολλὰ δὲ λυγρά. id est,
Pharmaca mista, salubria multa, at noxia multa.

Idem quadrabit in hominem & bonis & malis instructum artibus, qui vel iuuare possit, si velit, vel lędere.

Arripienda quæ offeruntur.

Solemnis est, multisque locis iteratus versiculus hic:

Οἱ δ' ἐπ' ὀνείαθ' ἑτοῖμα προκείμενα χεῖρας ἴαλλον. id est,
Quisquis sibi appositis, si quid foret vtile promptas
Admouere manus.

Quem torquere licebit in tutores, qui rem nacti pupillorum manus iniiciunt, interque se partiti sibi vindicant. Aut in simile hominum genus inuadentium & inuolantium aliena.

Principum fauor necessarius.

Vbi quis inuitis principibus, conatur extricare sese è malo quopiam: aut lite, à qua non possit explicari, nisi adiutus illorum fauore, conueniet illud ex eodem libro dictũ in Aiacem Oileum:

Φῆ ῥ' ἀέκητι θεῶν φυγέειν μέγα λαῖτμα θαλάσσης. id est,
Iactabat sese spatiosi ex æquoris altis
Emersurum vndis, inuito numine diuũ.

Negotium non aptum.

Qui recusat munus, aut prouinciam sibi parum accommodam: aut qui negabit arcessere velle sese quempiam ad id muneris, ad quod gerendum idoneus non videatur, vsurpabit illud ex eodem libro:

Ἵππους δ' εἰς Ἰθάκην οὐκ ἄξομαι. id est,
Cererum equos Ithacam non duxero.

Verba sunt Telemachi recusantis, equos quos Menelaus offerebat dono, quod Ithacensis insula non esset oportuna alendis equis, quippe petricosa, minimeque pascuis apta.

Conuiua non conuiua.

In eum, qui accumbit quidem in conuiuio, verum spectator duntaxat eorum, quæ odponuntur: nam hoc pacto quidam sordide magnifici conuiuas suos tractant, quadrabit quod in eodem dictum est de Penelope:

Κεῖτ' ἄρ' ἄσιτος, ἄπαστος, ἐδητύος, ἠδὲ ποτῆτος. id est,
Incœnatus, & impastus potuque ciboque
Accubuit.

Vndecumque lucrum captant.

In aduocatos, in calumniatores, in malos medicos, qui captant vndecumque, si quis incidit in casses, quem possint explicare, cõgruet illud, quod in eodem libro:

Αἰεὶ γὰρ περὶ νῆσον ἀλώμενοι ἰχθυάασκον
Γναμπτοῖς ἀγκίστροισι, ἔτειρε δὲ γαστέρα λιμός. id est,
Semper enim quaqua patet, insula, piscibus hamo
Insidiabantur, ventrẽ fames enecat atra.

Munerum corruptela.

In eam qui rem auro, donisq; aggreditur, nõ infestiuiter torseris illud ex eodem lib. dictum de Mercurio sumente caduceum:

Εἵλετο δὲ ῥάβδον τῇ τ' ἀνδρῶν ὄμματα θέλγει,
Ὧν ἐθέλει, τοὺς δ' αὖτε καὶ ὑπνώοντας ἐγείρει. i.
Corripuit virgã, qua mulcet lumina sõno,
Quoruncumque velit, soluit quoque lumina somno.

Quadrat enim pulchre in munera, quod de virga Mercuriali dictum est, quibus velut expergefiunt iudices, antea ceu dormitantes, & rursum infesti placantur, vt in caussa velut obdormiscant, conniueantque Aristophanes in Concionatricibus, ait deos quoque capi donis, eosque manibus stare supinis,

Ὅταν γὰρ εὐχώμεσθα διδόναι τ' ἀγαθὰ
Ἕστηκεν ἐκτείνοντα τὴν χεῖρ' ὑπτίαν,
Οὐχ ὥς τι δώσοντ' ἀλλ' ὅπως τι λήψεται. i.
Nam cum precamur largiantur vt bona,
Manum supinam porrigentes stant, velut
Nihil daturi, sed recepturi magis.

Interpres admonet, statuas deorũ olim ferè supinis manibus finge solere. Supinam autem

autem appellat repandam, velut ad excipiēdum compositam.

Principes inter se noti.

QVI dicet mutuam principum, aut eruditorum inter ipsos esse notitiam, etiam si diuersas, longeq; dissitas habitent regiones, vsurpare poterit illud ex eodem libro:

Οὐ γάρ τ' ἀγνῶτες θεοὶ ἀλλήλοισι πέλονται
Ἀθάνατοι, οὐδ' εἴ τις ἀπόπροθι δώματα ναίει. i.
Non ignoti inter se sunt diu morte carentes,
Quamquam semoti diuersa in sede morentur.

Periculum ne temere subeas.

NEMO longam nauigationē suscipit animi caussa, sed adactus graui quapiā necessitate: aut nemo diuturnum, grauemq; laborem capessit temere. Ad id congruet illud ex eodem libro:

Τίς δ' ἂν ἑκὼν τόσσον διαδράμοι ἁλμυρὸν ὕδωρ. id est,
Quis tātum salsi laticis percurreret vltro.

Si Deus voluerit.

DE re futura, cuius exitus pendeat à Dei fauore: nam etiam vulgo dicunt ominis caussa, si deus voluerit: id Homerico versu licebit explicare, si quando iocabimur apud eruditos:

Αἴκε θεοί γ' ἐθέλωσι τοὶ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσιν. i.
Diis ita si visum fuerit, quos gestat olympus.

Suadeo, quod ipse facturus essem.

CVM alteri damus consilium, quo non grauemur ipsi vti in simili caussa, conueniet illud Calypsus ex eodem libro:

Ἀλλὰ τὰ μὲν νοέω καὶ φράσσομαι, ὅσσ' ἂν ἐμοί περ
Αὐτῇ μηδοίμην, ὅτε με χρειὼ τόσον ἵκοι. id est.
Sentio, suadeboq; tibi, quibus haud grauer vti
Ipsa, mihi similis si qn̄ occurreret vsus.

Non abijcit animum.

DE eo, qui ne afflictissimis quidem in rebus spem, aut consilium abiicit: quemadmodū apud Maronem; Latinus rerumq; reliquit habenas, sed de recipiendo se vtcumq; cogitat, apposite dicetur, quod inibi dictum est de Vlysse:

Ἀλλ' οὐδ' ὣς κεδνῆς ἐπελήθετο πειρόμενος περ id est,
Ac neque sic licet afflictus obliuia cœpit Nauigii

Malis mala succedunt.

IN eum, qui variis exercetur incommoditatibus fortunæ, nunc morbo, nunc rapinis, nunc aliis, atque aliis malis, conueniet illud ex eodem libro:

Ἄλλοτε μέν τε νότος βορέῃ προβάλεσκε φέρεσθαι,
Ἄλλοτε δ' αὖτ' εὖρος ζεφύρῳ εἴξασκε διώκειν. id est,
Tradebat notus hunc boreæ quandoq; vehendum,
Nunc rursum Zephyro iactandum tradidit eurus.

Ausonius in epigrammate eleganter dixit: Catenatos labores, quod negotium ex negotio seritur. Cui contrarium est quod ait Pindarus Olymp. 8.. ἐσθλὰ δ' ἐπ' ἐσθλοῖς ἔργα θέλοι δόμεν. Optat vt Iuppiter velit illi benefacta benefactis cumulare.

Hospitis habenda cura.

QVI dicet hospitum habendam esse rationem vsurpabit illud ex eodem libro:

Αἰδοῖος μέν τ' ἐστὶ καὶ ἀθανάτοισι θεοῖσι
Ἀνδρῶν ὅς τις ἵκηται ἀλώμενος ὥσπερ ἐγὼ νῦν. id est,
Nam diuis reuerendus & immortalibus ille est,
Quicunque appulerit multis erroribus actus,
Nunc vti ego.

Diuitiæ non semper optimis contingunt.

QVI dicet opes non semper cordatissimis, sed pro fortunæ arbitrio, nunc huic, nunc illi contingere, citabit illud ex Odysseæ Z.

Ζεὺς αὐτὸς νέμει ὄλβον ὀλύμπιος ἀνθρώποισιν,
Ἐσθλοῖς ἠδὲ κακοῖσιν, ὅπως ἐθέλῃσιν ἑκάστῳ. i.
Iuppiter emetitur opes mortalibus ipse,
Sic visum vt fuerit, cuicumque, bonoue, maloue.

Dicuntur à Nausicaa, ad Vlyssem mendicātem: nec illum ob inopiam habet despectui, quæ fortunæ sit imputanda, non homini, si is modo fuerit alioqui cordatus.

Munus exiguum, sed opportunum.

CVM munus indicamus, pretio quidem perpusillum, sed tamen accipienti pro tempore gratissimū, veluti si quis panē porrigat

gat de vita periclitanti, citabimus illud ex eodem libro:

Δόσις δ' ὀλίγη τε φίλη τε. id est,
Exiguum munus, gratum tamen.
Idem carmen extat in ξ.

Suo quisque studio gaudet.

QVI dicet aliis studiis alios teneri, & vnũquemque suo victitare quæstu, proferet illud ex eodem lib.

Οὐ γὰρ φαιήκεσσι μέλει βιὸς, ἠδὲ φαρέτρη,
Ἀλλ' ἱστοὶ καὶ ἐρετμὰ νεῶν, καὶ νῆες ἐῖσαι. i.
Nam Phæacibus haud cordi iacula, atque pharetra,
Sed remi, tabulisque ratis compactilis æquis.

Adfine illi: Tractant fabrilia fabri. Pindarus in Pythiis hymno decimo, καὶ γὰρ ἑτέροισιν ἑτέρων ἔρως ἔκνιξε φρένας, i. Aliis aliarũ rerum amor pupugit mentem.

Demittere sese ad aliorum mediocritatem.

VBI quis moderatur data opera vires suas, ad aliorum mediocritatem. Veluti si quis præceptor tradat auditoribus, non quantum ipse docere posset, sed quantum illi capere possint, conueniet illud ex eodem lib. de Nausicaa sic habenis moderãte cursum mularum, vt pedissequæ, & Vlysses pedibus consequi possent:

Ἡ δὲ μάλ' ἡνιόχευεν ὅπως ἅμ' ἑποίατο πεζοὶ,
Ἀμφίπολοί τ' Ὀδυσεύς τε, νόῳ δ' ἐπέβαλλεν ἱμάσθλην. id est,
Hæc ita lora regens, pedes vt comes iret Vlysses
Tum comitum quoque turba, modo, ratione que certa
Instigat scutica.

Mihi curæ erit hoc negotium.

CVM admonebimus quempiam, vt omne negotium in nos reiiciat ipse securus, nobis rem curæ futuram, conueniet illud ex Odysseæ H.

Ἀλλ' ἴθι σιγῇ, τοῖον, ἐγὼ δ' ὁδὸν ἡγεμονεύσω. id est,
Quin tacitus procede, viæ huius ego fuero dux.

Aliud cura.

CVM negabis esse caussam, cur aliquis aut dubitet, aut sollicitus sit exempto scrupulo, accommodabitur illud ex eodem lib.

Ἀλκινόῳ ἄλλο τι τοὶ μελέτω φρεσίν. id est,
Alcinoe cures aliud.

Itẽ Terent. Atqui iam repperi, aliud cura.

Molestus interpellator venter.

VENTER improbus interpellator, non finit vnquam quempiam obliuisci sui. Id ad ægestatem torqueri poterit, quæ mortales ad omnia tum facienda, tum ferenda solet compellere. Sic autem Vlysses in eod. lib.

Οὐ γάρ τι στυγερῇ ἐπὶ γαστέρι κύντερον ἄλλο
Ἔπλετο, ἥτ' ἐκέλευσεν ἕο μνήσασθαι ἀνάγκῃ,
Καὶ μάλα τειρόμενον καὶ ἐνὶ φρεσὶ πένθος ἔχοντα. id est,
Non est improbior res altera ventre molesto,
Quippe vel inuitum meminisse sui iubet, & si
Valde animo crucieris, & angat pectora mœror.

Vulgus suspicax.

SVSPICIOSVM vulgus, & pleraque malam in partem interpretatur. Homerus in eodem libro:

Δύσζηλοι γάρ τ' εἰμὲν ἐπὶ χθονὶ φῦλ' ἀνθρώπων. id est,
Quippe homines plerique sumus male suspiciosi.

Nemo cogendus officij caussa.

NVLLVS hospes retinendus aduersum animi sentẽtiam, & inuitus. Nemo cogendus, vt cuiusquam vtatur beneficio, si nolit. Ad hanc sententiam accommodabitur illud ex eodem libro:

Εἰ κ' ἐθέλων γε μένοις, ἀέκοντα δέ σ' οὔτις ἐρύξει. id est,
Si maneas sponte, inuitũ nemo retinebit.

Dicitur ad Vlyssem ab Alcinoo Phæacum tyranno.

Malum bono pensatum.

QVOTIES natura dotem aliquam egregiam largitur, eandem aliquo vitio pensat: aut cum quis beneficium suum aliquo vitiat maleficio, quadrabit illud ex Odysseæ Θ, de Demodoco musico dictum:

Τὸν πέρι μοῦσ' ἐφίλησε, δίδου δ' ἀγαθόν τε κακόν τε.
Ὀφθαλμῶν μὲν ἄμερσε, δίδου δ' ἡδεῖαν ἀοιδήν. id est,
Hunc alios vltra dilexit musa, deditque
Atque boni, atque mali quiddam, nam lumina ademit,
At dedit emulcere suaui pectora cantu.

Omni certaminis genere.

CVM innuemus omni certaminis genere congressum esse, veluti si quis dicat, in omni disciplina disputatum acriter, côueniet illud ex eodem libro:

Πύξ τέ παλαισμοσύνῃ τέ καὶ ἅλμασιν ἠδὲ πόδεσσιν. id est,
Et pugnis, pedibusque, & saltibus, atque palæstra.

Item vbi quis ostendit se nullum detractare certamen, sed ad quoduis ingenii experimentum paratum esse, conueniet illud ex eodem lib.

Δεῦρ᾽ ἄγε πειρηθήτω ἐπεί μ᾽ ἐχολώσατε λίην,
Ἢ πὺξ ἠέ πάλῃ, ἢ καὶ ποσὶν οὔτι μεγαίρω. i.
Huc age, quandoquidem grauiter mihi concita mens est,
Qui volet, experiatur, pugnis siue palæstra,
Siue pedum cursum malit, nihil ipse recuso.

Antiquis debetur veneratio.

CVM summis & inuictis, vel cum antiquis non est certandum, qui velut extra aleam hominum positi videntur, sed his vltro cedendum: veluti si quis neget sese, cum M. Tullio de eloquentia velle conflictari, cum mediocribus non recusare, vsurpabit quod eodem in loco dicitur ab Vlysse:

Ἀνδράσι δὲ προτέροισιν ἐριζέμεν οὐκ ἐθελήσω,
Οὔθ᾽ Ἡρακλῆϊ οὔτ᾽ Εὐρύτῳ Οἰχαλιῆϊ. id est,
Cum maioribus haud subeam certamina, vel cum
Herculea virtute, vel Euryto Oechaliēsi.

Flagitiorum turpis exitus.

CVM res perperam instituta, male cedit, conueniet illud ex eod. lib.

Οὐκ ἀρετᾷ κακὰ ἔργα. id est,
Haud bene succedunt facta improba.

Dictum est de Martis adulterio deprehēso.

Patria sua cuique iucundissima.

VNICVIQVE sua patria iucundissima, quęcumque contigit. Homerus Odysseæ I.

Ὡς οὐδὲν γλύκιον ἧς πατρίδος οὐδὲ τοκήων
Γίγνεται. id est,
Vt nihil est patria propriisve parentibus vlli
Dulcius.

Fuga tutior.

QVI dicet tutius esse fuga vincere libidinē, quàm cōtra pugnando, poterit accōmodare, qđ de Charybde dictū est Odysseę M.

Οὐδέ τίς ἐστ᾽ ἀλκή, φυγέειν κάρτιστον ἀπ᾽ αὐτῆς. id est,
Non est vlla medela, procul fugere optimum ab illa.

Alia committenda, alia celanda.

NON temere quiduis apud quemuis effutiendum, at nec familiaribus arcana omnia proferenda sunt verum alia communicare conuenit cum amicis, aut vxoribus, alia celare. Ad hanc sententiam quadrat illud ex Odysseæ Δ.

Ἀλλὰ τὸ μὲν φάσθαι, τὸ δὲ γ᾽ ἂν κεκρυμμένον εἶναι. id est,
Dicendum est aliud, contra est aliud reticendum.

Fœmina nihil pestilentius.

NIHIL fœmina pestilentius, hanc sententiam eodem in libro sic effert Homerus:

Ὣς οὐκ αἰνότερον καὶ κύντερον ἄλλο γυναικός. i.
Vsqueadeo nihil improbius, mulierēque peius.

Frequenter apud antiquos poetas male audit mulierum genus.

Cum amico non certandum æmulatione.

CVM amico & benemerito nō est suscipiendum certamen, ne quid obscuretur amicitiæ propter æmulationem huiusmodi comitem contentionum. Id innuit Homerus in Odysseæ Θ. cum Vlysses excipit Laodamantem, quod hospes esset:

Τίς ἂν φιλέοντι μάχοιτο. id est,
Quis namque benigno cum hospite pugnet?

Locum etiam habuerit, vbi dicemus hospitis esse munus cedere iis, apud quos diuersatur, etiam si possit vincere. Nam inibi statim subnectitur huiusmodi sententia:

Ἄφρων δὴ κεῖνός γε καὶ οὐτιδανὸς πέλει ἀνήρ,
Ὅστι ξεινοδόκῳ ἔριδα προφέρηται ἀέθλων. i.
Vir siquidē vecors est ille, nec vnius assis,
Quisquis ad euantum certaminis euocat illum
Quem penes hospitio fruitur, tectoque iuuatur.

Aspera vita, sed salubris.

IN vitæ rationem, duriusculam quidem, sed tamen ad rectam morum institutionē idoneam, conueniet illud ex Odysseæ I. dictum de Ithaca:

Τρηχεῖ᾽ ἀλλ᾽ ἀγαθὴ κουροτρόφος, id est,
Aspera, sed iuuenum nutrix bona.

Consilijs simul & facto valens.

In hominem consilio pariter ac viribus excellentem, conueniet illud Odysseæ Ξ.

Οἷος ἐκεῖνος ἔην βουλευέμεν ἠδὲ μάχεσθαι. i.
Is cuiusmodi erat seu pugna, consiliove.

Abhorrentis, ac detestantis.

Cum dicemus nos vehementer à vitio quopiam abhorrere, illud ex libro eodem vsurpare licebit,

Ἐχθρὸς γάρ μοι κεῖνος ὁμῶς ἀΐδαο πύλῃσι. i.
Is mihi iuxta inuisus, vt atri limina Ditis.

Idem carmen extat in Iliados I. sub persona Achillis. Hic ab Vlysse dicitur.

Quod adest, boni consule.

Qui admonebit oportere boni consulere, quidquid à fortuna conceditur, vsurpabit illud ex Odysseæ Ξ.

Ἔσθιε δαιμόνιε ξείνων καὶ τέρπεο τοῖσδε,
Οἷα πάρεστι. θεὸς δὲ τὸ μὲν δώσει, τὸ δ' ἐάσει,
Ὅττι κεν ᾧ θυμῷ ἐθέλει. δύναται γὰρ ἅπαντα. i.
Hospes sume cibum, & quorum data copia, lęcum his
Pasce animum, nã sors dabit hæc, rursum illa negabit
Vt cumque est animo lubitum, valet omnia quippe.

His verbis Eumæus subulcus Vlyssem inuitat, vt cibos viles & rusticanos qualescunque essent, boni consuleret. Transferetur ad omnem hominis vitam, quoties admonebimus, vt quemcunque statum sors dederit, in eo læte, tranquilleque viuamus. Apud Athenæum libro 10. refertur hic senarius:

Ἐπὶ τοῖς παροῦσι τὸν βίον διάπλεκε. id est,
Quæ præsto sunt, in hisce vitam nectito.

Isocrates in oratione de pace: στέργειν τοῖς παροῦσιν, ait plerisque hominibus esse difficilimum: & hinc est, quod bellum malunt, quàm pacem.

Officium ne collocaris in inuitum.

Instar iniuriæ fuerit, si quis officium collocet in inuitum. In eam sententiam Homerus Odysseæ O.

Ἶσόν τοι κακόν ἐσθ' ὅς τ' οὐκ ἐθέλοντα νέεσθαι
Ξεῖνον ἐποτρύνῃ, καὶ ὃς ἐσσύμενον κατερύκῃ.
Χρὴ ξεῖνον παρεόντα φιλεῖν, ἐθέλοντα δὲ πέμπειν. id est,
Iuxta peccat vterque vel is, cui extruditur hospes
Inuitus, vel qui remoratur abire volentem.
Hospes donec adesse volet, tractaté benigne
Conuenit, emittendus vbi discedere q̃ret.

Bona spes ostensa.

Cum bona quæpiam spes effulget alicunde, perficiendi quod proposuimus, conueniet illud ex eodem libro:

Ὣς ἄρα οἱ εἰπόντι ἐπέπτατο δεξιὸς ὄρνις. i.
Sic fato felix à dextris aduolat ales.

Arrogantia non ferenda.

In eos, qui intoleranda sunt arrogantia, non inscite torquebitur illud ex eodem libro ab Eumæo dictum in procos:

Τῶν ὕβρις τε βίη τε σιδήρεον οὐρανὸν ἵκει. i.
Horum visque animusq́; ferox, contingit olympum.

Idem in P. dicitur ab Vlysse ad Eumęum.

Domus optima.

Infelicissimum incertis vagari sedibus, quemadmodum faciunt semper ἀνέστιοι, peregreque viuentes. Huic adstipulatur eodem libro:

Πλαγκτοσύνης δ' οὐκ ἔστι κακώτερον ἄλλο βροτοῖσιν. id est,
Nil miserabilius, quàm incerta sede vagari.

Transferri poterit ad eos, qui circumaguntur quibuslibet opinionibus, aut qui subinde mutant amicos, aut institutum vitæ.

Non omnibus contingit.

Non cuiuis fit potestas cum regibus colloquendi: aut non omnibus contingit diuinarum litterarum penetrare mysteria. Ad hunc sensum non inuenustè deflectetur illud ex Odysseæ P.

Οὐ γάρ πω πάντεσσι θεοὶ φαίνονται ἐναργεῖς. i.
Haud cuiuis manifesta videntur numina diuum.

Auctoritas diuinitus.

Diuinitus contingit, vt idẽ homo nunc magnificat, nunc despiciatur. Ad id facit illud ex eodem lib.

Ῥηΐδιον δὲ θεοῖσι τοὶ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσι,
Ἠμὲν κυδῆναι θνητὸν βροτὸν, ἠδὲ κακῶσαι. i.
Est procliue deis, amplus quos claudit Olympus,
Reddere vel despectum hominem, aut adiungere honorem.

Tollenda mali occasio.

QVI suadebit, vt mali submoueatur occasio, non absurde citabit illud ex eodem lib.

Αὐτὸς γὰρ ἐφέλκεται ἄνδρα σίδηρος. id est,
Quippe viros ferrum illicit ipsum.

Ita diuitiæ proliciunt ad luxum, consuetudo puellarum ad amorem.

Vbi cognitum est quod erat occultum.

VBI res, quæ magno studio celebratur, fuerit aliquo pacto deprehensa, quadrabit illud ex eodem libro:

Ἤτις σφὶν τόδ' ἔειπε θεῶν, ἢ εἰσιδὸν αὐτοί. i.
Siue illis deus hoc aliqs deprodidit index,
Siue ipse videre.

Abstinenda vis à regibus.

QVI dicet haud temere manum immittẽdam in reges, potentes, aut viros deo dicatos, adducet illud ex eodem libro:

Δεινὸν δὲ γένος βασιλήϊον ἐστὶν
Κτείνειν. id est,
Res dira, ac plena pericli est,
Regale occidisse genus.

Domesticum dissidium.

AD detestandam seditionem domesticam, & mutuam contubernalium inter ipsos discordiam, insidiasque, conueniet illud ex eodem libro:

Οὐκ ὅσιη κακὰ ῥάπτειν ἀλλήλοισιν. id est,
Impia res moliri inter sese mala.

Qui eget, in turba versetur.

ETIAM hodiernis temporibus vulgo iactatur fabula de cæco mendico, qui iubebat ministro, vt eo se duceret, vbi maxima esset hominum procella, addens sententiam populari ioco celebrem: Ibi questum esse, vbi sit hominum frequentia. Homerus item Odysseæ ρ.

Πτωχῷ βέλτιόν ἐστι κατὰ πτόλιν, ἢ ἐκατ' ἀγροὺς
Δαῖτα πτωχεύειν. id est,
Mendico præstat populosa per oppida cœnam
Mendicare suam, quàm ruri.

Officium humilius.

CVM quis recusat munus tanquam humilius, parumq; sese dignum, applicabit illud ex eodem Odysseç ρ.

Οὐ γὰρ ἐπὶ σταθμοῖσι μένειν ἔτι τηλίκος εἰμί. i.
Nam vt maneam in stabulis iam nõ mea postulat ętas.

Verba sunt Vlyssis ad subulcum.

Vitandæ potentum offensæ.

QVI dicet formidandas diuitum & principum offensas, propterea quòd quantumlibet leuiter offensi, grauiter indignantur, &, vt ait Plautus, Plumbeas iras gerunt, accommodabit illud ex eodem lib.

Χαλεπαὶ δὲ τ' ἀνάκτων εἰσὶν ὁμοκλαί. id est,
Sunt formidandæ regum, offensæque mineque.

Princeps indiligens.

INDILIGENS pædagogus corrumpit puerum, malus præceptor vitiat discipulum, rex improbus populum item corrumpit. Ad hanc sententiam facit illud ex eodem libro:

Αὐτὰρ μῆλα κακοὶ φθείρουσι νομῆες, id est,
At corrumpit oueis pastor malus.

Dicuntur ab Eumæo subulco ad caprariũ.

De alieno liberalis.

DE alieno facile largimur, de nostris non item. Hanc sententiam protulit Antinous in eodem libro:

Ἐπεὶ οὔτις ἐπίσχεσις, οὐδ' ἐλεητὺς
Ἀλλοτρίων χαρίσασθαι. id est,
Nam res largiri alienas
Haud res vlla vetat, neque enim piget.

Seneca epistolarum libro. 2. epistola 16. Non est quod mireris animum meum, adhuc de alieno liberalis sum. Ita Mitio in Adelphis, Aeschino dicenti: Fac, promisi ego illis. Respondet: Promisisti autem? De te largitor puer.

Pauper, sed ingeniosus.

IN hominem tenui cultu, sed egregio tamẽ corpore, quadrabit illud ex Odisseæ σ.

Οἵην ἐκ ῥακέων ὁ γέρων ἐπιγουνίδα φαίνει. i.
Quos profert senior pannis è vilibus armos.

Dictum est de Vlysse certaturo cum Iro. Lucianus in Hercule Gallico, torquet ad senem ingenio, facundiaque præcellentẽ.

Iactantiæ comes inuidia.

QVI monebit, ne quis insolentius iactet vel fortunæ munera, vel naturæ dotes, ne, quãdo Nemesis exaudiat, auferatque, non intempestiuiter vsurpabit illud ex eod. lib.

Ἀλλ' ὅγε σιγῇ δῶρα θεῶν ἔχοι ὅττι διδοῖεν. i.
Possideat tacitus, si qua adsunt munera diuum.

Verbotenus amicus.

IN eum, qui simulat oratione beneuolentiã, ceterum

ceterum longe diuersa parans in animo, quadrabit illud ex eodem libro:

Θέλγε δὲ θυμὸν
Μειλιχίοις ἐπέεσσι, νόος δέ οἱ ἄλλα μενοίνα. i.
Animum præmollibus isti
Lenibat dictis, at mens diuersa parabat.

Nihil recusandum quod donatur.

SI quando dices nullum esse recusandum munus, quodcumque offertur, aut adripiendũ esse, quoties obtigerit alicuius occasio commoditatis, conueniet illud ex eod. lib.

Οὐ γάρ καλὸν ἀνήνασθαι δόσιν ἐστίν. id est,
Donum reiicere haudquaquam decet.

Nouit mala et bona.

IN eum, qui per ętatem vsumque rerum, iam delectum habere potest fugiendorum atque expetendorum, congruet illud ex eodem libro:

Δὴ γὰρ νοέω καὶ οἶδα ἕκαστα
Ἐσθλά τε καὶ τὰ χέρεια. id est,
Iamdudum siquidem, noui que & sentio cuncta
Quæ bona, quęque mala.

Hac figura vel hodie nihil vulgatius.

Neque enim ignari sumus.

VBI quis ad tolerantiam præsentium incommodorum, animat sese pręteritorum malorum recordatione, non infestiuiter vsurpabit illud ex eod. lib.

Τέτλαθι δὴ κραδίη καὶ κύντερον ἄλλο ποτ᾽ ἔτλης. id est,
Obdures anime, & quondam grauiora tulisti.

Id æmulans Vergil. ait:

O passi grauiora, dabit deus his quoque finem.
Durate, & vosmet rebus seruate secundis.

Consimiliter Horatius in Odis:

O fortes, maioraque passi
Mecum sæpe viri.

Danda venia lapso.

QVI dicet aliquando dandam veniã, si quid erratum sit per incuriam, neque enim hominis esse, vt semper exactam præstet diligentiam, vsurpauit illud ex Odysseæ τ.

Ἀλλ᾽ οὐ γάρ πως ἐστὶν ἀΰπνους ἔμμεναι αἰὲν
Ἀνθρώπους: id est,
Haud quaquam fieri potis est, vt peruigil vsque
Mortalis duret.

Non quiduis continget quod optaris.

QVI negabit omnia cõtingere homini quę sperarit, animoque conceperit, accommodabit illud ex eodem lib.

Ἤτοι μὲν ὄνειροι ἀμήχανοι, ἀκριτόμυθοι
Γίγνοντ᾽ οὐδέ τι πάντα τελείεται ἀνθρώποισι: id est,
Friuola scilicet existunt, & inania quędã
Somnia, nec quodcunque vides, sic euenit omne.

Atque hoc in loco subiungit pulcherrimũ illud de duabus somniorum portis figmẽtum, quod in sexto Vergilius retulit.

Gaudium dolori iunctum.

CVM pariter accidit, quod & gaudeamus, & doleamus, quod genus, si cui parentes opulenti vita decesserint, partim excruciatur morte suorum, partim gaudet hæreditatis obuentu, atque accessione libertatis, conueniet illud ex eodem libro:

Τὴν δ᾽ ἅμα χάρμα καὶ ἄλγος ἕλε φρένα. id est,
Lætitia huic mœrorque simul pręcordia cæpit.

Mala senium accelerant.

QVI dicet senectam non esse metiendam annis, propterea quod ii, qui se multis laboribus, curisque discruciant, ante diem consenescunt, vsurpauit illud ex eod. lib.

Αἶψα γὰρ ἐν κακότητι βροτοὶ καταγηράσκουσι. id est,
Quippe repente homines curisque malisque senescunt.

Vita mortalium breuis.

QVI monebit dandam operam, vt apud posteros honestæ vitæ memoriam relinquamus, quę perpetuo viuat, nam hanc vitam angustis circumscriptam esse terminis, accommodabit illud ex eod. lib.

Ἄνθρωποι δὲ μινυνθάδιοι τελέθουσι. id est,
Ast hominis breuibus spatiis constringitur æuum.

Verisimiliter mentiens.

IN eum, qui falsum perinde quasi verum sit, narret, quadrabit illud ex eodem libro.

Ἴσκε ψεύδεα πολλὰ λέγων ἐτύμοισιν ὁμοῖα. i.
Plurima narrabat figmenta simillima veris.

Dictum de Vlysse. Notatur & apud Platonem, quod Homerus Vlyssem induxerit mendacem, Achillem contra veracem.

Sibi malum reperit.

IN eum, qui suo læditur inuento, quadrabit illud ex Odysseæ φ.

Οἷ τ' αὐτῷ πρώτῳ κακὸν εὕρετο οἰνοβαρείων. i.
Qui sibi perniciem, vel primum reperit ipse
Vino victus
Dictum est de Euritione, qui primus inuenit vsum vini, peremptus à Lapithis.

Qui continet arcanum.

IN eum, qui celat arcanum sibi cõmissum, neque cuiquam effutit, quadrabit illud in Odisseæ φ.
- Τῇ δ' ἄπτερος ἔπλετο μῦθος. id est,
- Huic pennis dicta carebant.
Hoc est, haud longius auolabant.

Mortuis non conuiciandum.

VICTO non insultandum, nec in mortuum vltra congerenda conuicia. Huic suffragatur Homerus in eodem libro:
Οὐκ ὁσίη κταμένοισιν ἐπ' ἀνδράσιν εὐχετάασθαι. id est,
Haud fas est super occisis iactare teipsum.
Vlysses ita, de procis extinctis.

Focus luculentus in ædibus.

PRIMVM domus ornamentum est, vt luceat focus, proinde qui in ędes immigrant, nouas, aut in diuersorium ingrediuntur, ante omnia iubent ignem incendi. Quod ex Homeri χ. sumptum videtur, apud quem Vlysses:
Πῦρ νῦν μοὶ πρώτιστον ἐνὶ μεγάροισι γενέσθω. i.
Nunc ante omnia mi lucescat in ædibus ignis.
Item illud celebratum:
Αἰθομένου δὲ πυρὸς γεραρώτερος οἶκος ἰδέσθαι. id est,
Scilicet accenso domus est ornatior igni.
Quo quidem versiculo videtur impendio delectatus Plutarchus, adeo subinde vsurpat, & in varios detorquet vsus: in commẽtario De virtute & vitio, refert ad opes, potentiam gloriam, quæ tum fiunt iucundiora, si adsit animus à molestia liber. Rursum in libello, quem Amatorium inscripsit, detorquet ad amantis animum longe splendidiorem, si calor amoris eum inflammarit.

Qui iure perierunt.

IN eos, qui suo merito pereunt, conueniet illud ex eodem libro.
Τούσδε δὲ μοῖρ' ἐδάμασσε θεῶν, καὶ σχέτλια ἔργα. id est,
Hos fatum & malefacta, neci exitioque dederunt.
Dictum de procis:

Senum prudentia.

DE senibus quidem, attamen ob rerum peritiam nõ inidoneis ad negotium aliquod conficiendum, apte dicetur illud ex eodem libro:
Καὶ πολιοὶ περ ἐόντες ἀναγκαῖοι πολεμισταί. i.
Aetas cana quidem, sed non inidonea bello.

Imperator bonus, & idem robustus miles.

REFERT Plutarchus in commentario de fortuna Alexandri, si modo is liber illius est, cum in conuiuio propositum esset, qui nã inter versus Homericos maxime probandus videretur, aliis alios pręferẽtibus, Alexander huic carmini palmam tribuit, quod extat Iliados γ.
Ἀμφότερον, βασιλεύς τ' ἀγαθὸς, κρατερός τ' αἰχμητής. id est,
Dux bonus, ac miles præpollens viribus idem.
Nam hoc & Agamemnonis laudẽ expressit, & Alexandri virtutem est vaticinatus. Quamquam nostra quidem sententia, non magnum habet momentum in principe corporis robur, plurimum autem consilium & prudentia. Proinde grauiter Timotheus, cum rhetores Charetem quendam efferrent laudibus, iuuenem corporis viribus insignem, censerentque eiusmodi belli ducem Atheniensibus esse quærendum, Haudquaquam, inquit. Nam istiusmodi quidem optarim, qui culcitras & stragulas sit exercitui deportaturus: at ducem velim, qui à fronte pariter, atque à tergo sit oculatus, & quem à pendendo quid vtile factu sit, nulla impediat animi perturbatio.

Capram cælestem orientem conspexerunt.

Αἶγα τὴν οὐρανίαν ἐπιτέλλουσαν ἐθεάσαντο. i.
Capram cælestem exorientem aspexerunt. Hoc dici solitum in eos, quibus omnia feliciter, eaque animi sententia succederent: propterea quòd antiquitus opinione vulgi comprobatum est, qui capram illam Iouis altricem, & ob id in syderum relatam numerum conspexissent quidquid votis conciperent, eius compotes futuros. Qua de

relatius dictum est in adagio ἀμαλθείας κέρας. Hoc autem extat in Plutarchi collectaneis. Idem in libello de poetis audiendis: εὐδαίμων πολυάγρῳ ἀρὰν αἶγα πλουτοφόρον τρέφων. id est, Felix multorum agrorum possessor, cęlestem capram opum largitricem alens. Quamquam apud Athenæum lib. 9. Antiphanes, opinamur, commemorat capram cęlestem inter animantia apta mensis: τράγος ὑλιβάτας, αἶξ οὐρανία, κριὸς τομίας. id est, Hircus syluester, capra cœlestis, aries castratus.

Capra ad festum.

Αἴξ εἰς τὴν ἑορτήν, id est, Capra ad festum. Dici solitum, vbi quis in tempore ad negotiũ aliquod accederet. Aut vbi quis commode in suam perniciem offert sese. Nam in festis maxime Bacchi, capram immolabãt. Refertur in iisdem commentariolis.

Mox sciemus melius vate.

Τάχ' εἰσόμεσθα μάντεων ὑπέρτερον. id est, Mox melius ipso vate rem cognorimus. Ad eum modum dicebant, qui rem nõ coniecturis diuinabant, sed experimento deprehendere tentarent. Nihil enim experimento certius. In iisdem extat Plutarchi collectaneis. Sumptum autem ex Sophoclis Antigona. At Titus Liuius belli Punici secundi, libro secundo, euentum appellat stultorum magistrum.

Tinctura Cyzicena.

Βάμμα κυζικηνόν. id est, Tinctura Cyzicena. Dedecus non eluendum appellabatur apud Atticos. Dicebaturque in eos, qui metu quidpiam indecore facerent. Nam Cyziceni duobus nominibus notati sunt, timiditatis, & mollicei. Recensetur in iisdem collectaneis. Meminit & Hesychius, addens Cyzicenos ob molliciem notatos, quod Iones essent. Eadem ferè Aristophanis interpres. Stephan⁹ addit eos fuisse graues Tyrrhenorum prædationibus. Extat apud Aristophanem in Pace:

- Ἂν δ' ἐπὶ δ' ἢ μάχεσθ' ἔχοντα τὴν φοινικίδα,
Τηνικαῦτ' αὐτὸς βέβαπται βάμμα κυζικηνικόν. id est,

Sicubi pugnare oportet, atque ferre palmulam,
Ipsum eum tinctura tingit mox ibi Cyzicenica.

Solent autem tincturæ insignes à locis habere cognomen. Nec enim vbiuis quilibet color tingitur feliciter. Simili modo dictum est ἔμβαμμα συρακόσιον, & βάμμα σαρδιανικόν. Id parœmia detorsit ad mores hominum. Est enim æstimatio rumorq; consequens hominum vitam, velut tinctura quædam. Vnde carbone notari dicũtur qui damnantur. Et notum est illud Ennianum apud A. Gelliũ, Quæ tincta malis, aut quæ bona dicto. Aristophanis interpres indicat Lacedęmonios puniceis tunicis vti solitos, ne ab hoste sentirentur vulnerati, ob coloris similitudinem. At ignaui mollesq; pallescunt. Addemus quod est apud Herodotum libro 4. Cum Aethiopum rex conspexisset à Rege Persarum missam vestem purpuream, rogauit tincturæ rationem. Eam cũ ab Ichthyophagis didicisset: δολερὰς μὲν ἀνθρώπους ἔφη εἶναι, δολερὰ δὲ αὐτέων τὰ εἵματα. i. Nõ solum ait homines esse subdolos, sed & vestes illorum esse dolosas.

Seruabis bouem.

Βουκολήσεις, i. Bubulcus eris. Hoc velut ęnigmate significabant exilium. Siquidem qui per ostracismum eiiciebãtur, in Argiuam exulatum ibant. Ac illic bos erat æneus insigni magnitudine. Refertur in Plutarchi collectaneis. Hesichius testatur extitisse in Phasmate Menandri.

Embarus sum.

Ἔμβαρός εἰμι, i. Embarus sum. Dictũ est olim de insano, deliroque. Referunt autem adagionem ad huiusmodi fabulam: Olim Piręus insula fuit, id quod ipsum ẽt vocabulũ adhuc indicat, περᾶν enim trãsmittere est: in ea, cum Nunychus principatum obtineret, templum instituit Dianę, cui cognomẽ additum Munychiæ. Dein cum vrsus Dianæ sacer quidam ibi repertus, & ab Atheniensibus interfectus esset, fames ingruit: itum est ad oraculum, quæsitumque malo remedium. Respondit deus, ita demum finem mali futurum, si quis filiam immolasset numini. Vnus autẽ repertus est Embarus, vsqueadeo demens, qui polliceretur se filiam immolaturum, ea lege, vt sacerdotium in posteros suos traduceretur. Itaque puellam solemni ritu ornatam sacrificauit. Fit & huius mentio in Plutarchi collectaneis.

Colophonium suffragium.

Κολοφωνία ψῆφος, id est, Colophanium saffragium. Vsurpatur in epistola quapiam Platonis ad Dionysium. Adagium est verbis magis, quàm re diuersum ab illo, quod in secunda retulimus Chiliade: τὸν κολοφῶνα ἐπέθηκεν, id est, Colophonem addidit. Adagionis originem explicant in hunc modū: Cum olim Colophonii domesticis seditionibus tumultuarentur inter sese, euenit, vt aliquot ex illis mutatis sedibus, ad Smyrnæos demigrarent. Dein accidit, vt cum bellū gererent Smyrnæi, ac sæpenumero victi discessissent, tandē adhibitis Colophoniis, quos in ciuitatem receperant, extiterint superiores. Vnde institutum est, vt quemadmodum Smyrnęi non vicerant in bello, nisi Colophoniorū accessione, ita nec in suffragiis vincerent, nisi illorum calculum adiungerent. Proinde cum Ionii duodecim ciuitatibus imperarent, quarum vna Smyrna in publicis consiliis, siquando Smyrnensium æquales fuissent calculi, pars ea vincebat, cui subscripsissent Colophonii illi, quorum opera vicerant in pręlio. Nec abhorēt ab his, quæ refert Iabenus scriptor Græcus. Duodecim Ioniæ ciuitates conuenire solitas: id concilium Panionium dicebatur: in quo si forte calculis hinc atque hinc paribus nihil decerni poterat, accersebantur Colophonii, qui victoriam adferebant vtricūque parti fuissent suffragati. Itaque prouerbium quadrabit, cum significabimus iudicium, aut suffragium alicuius plurimum in re quapiam valere. Huius adagii nobis facta est mentio.

Mihi ista curæ futura sunt, &c.

Ἐμοὶ μελήσει ταῦτα καὶ λευκαῖς κόραις. id est,

Curæ ista mihi erunt, ac puellis candidis.

Senarius ex oraculo ductus in popularem sermonem. Cum Brēnus Gallicis copiis ingrueret in Delphos, Delphi consuluerunt oraculum, quid opus esset facto. Responsum est, hoc, quod modo retulimus carmine. Paullo post visus Apollo cū duabus puellis, Pallade ac Diana. Nam & his fana sunt apud Delphos. Conuenit vti, siquando significabimus nihil esse periculi, negotium iis curæ futurum, ad quos pertinet. Refertur in Plutarchi collectaneis. Cicero vertit Græcum carmen De diuinatione primo:

Ego prouidebo rem istā, & albæ virgines.

Festum mult as habens.

Ἑορτὴ πολλὰν ἔχουσα, id est, Festum multas habens, subaudiendum molestias, aut occupationes. Dictum in eos, qui magnas componerent sarcinas, aliquò profecturi. Venustius erit, si deflectatur ad quosdam, qui nihil agunt, quamuis exiguum, nisi magno molimine, longa cunctatione, miro apparatu, ita vt sæpenumero tum se, tum reliquos omnes defaticarint apparando, priusquam quidquā incipiāt. Natum ab iis, qui festa solent adire. Nam iis mos, multā supellectilem vna, secum conuehere, vasa, vestes, sacra, panes, atque id genus alia multa, ne quid deesset ad solemnitatem pertinens. Extat in iisdem collectaneis.

Nihil aliæ ciuitates ad Crotonem.

Μάταια τἄλλα παρὰ Κρότωνα τἄστεα. id est,

Sunt reliqua prę Crotone friuola oppida.

Theocriti interpres meminit huius prouerbii. Licebit accommodare ad rem, aut hominem vsqueadeo præcellentem, vt reliqui cum hoc collati, nihil esse videantur. Natum fortassis est à pugilū Crotoniatarū excellentia, quorum erat Milo, de quo dictum est alias, nempe in prouerbio: Crotone salubrius.

Canis panes somnians.

SVNT quibus prouerbiali figura dictum videatur illud apud Theocritū in Piscatorib᷒.

- Καὶ γὰρ ἐν ὕπνοις

Πᾶσα κύων ἄρτως μαντεύεται, ἰχθύα κἠγών. i.

- Siquidem omnis

Panes in somnis canis ariolatur, at ipse

Pisces.

Sensus est, vnicuique ea per somnum occurrere, quæ impense desiderat, quibusque magnopere deditus est. Aristoteles non solum homini, verum etiam ceteris animantibus somnia tribuit, etiam si id in canibus euidentissimum: quippe quos audimus sæpenumero dormientes venationem somniare, quæ res haud difficile deprehenditur ex ratione latratus, quem edunt sopiti. Proinde nobis rectius quadraturum videtur, si pro ἄρτως legatur ἀγρῶς, aut ἄγρας, id est, agros, aut venationes. Verum hoc tantum eruditis pensitandum proponimus, super hoc pronunciaturis, vbi codicem emendatiorem erunt nacti. Nobis adhuc non contingit. Ex somniis autem qui ariolentur euen-

euentura, ne nostris quidem temporibus desunt, quamquam nõ probat Aristoteles.

Canis.

Λάσεις ἔχων, id est, Canis, pro eo quod est, nugaris, ineptis, frustra loqueris. Est autẽ Atticæ linguæ figura, sicuti παίζεις ἔχων, id est, Ludis, siue iocaris. Etenim qui canunt, nõ agunt rem seriam, sed tantum, vt aures deliniant voluptate mox peritura.

Aethiops non albescit,

Αἰθίοψ οὐ λευκαίνεται, id est, Aethiops non candescit. De iis dici solitum, qui nunquam mutaturi sunt ingenium. Quidquid enim natiuum, id haud facile mutatur. Fertur Aesopicus apologus de quodã, qui empto Aethiopi, cum eum colorem arbitraretur non natiuum esse, sed domini superioris accidisse neglectu, assidua lotura faciem diuexauit, ita vt morbum etiam adiungeret, colore nihilo, quàm antea fuerat, meliore. Fertur & epigramma Luciani nomine:

Εἰς τί μάτην νίπτεις δέμας ἰνδικόν, ἴσχεο τέχνης.
Οὐ δύνασαι δνοφερὴν νύκτα καθηλιάσαι, i.
Abluis Aethiopem frustra quin desinis artem?
Haud vmquam efficies, nox sit vt atra, dies.

Annas clibanum.

Ἄννας κρίβανον, id est, Annas clibanum, subaudi reperit. Haud nos fugit, hoc alio loco relatum à nobis, verum quoniam toties alia nobis occurrit specie in prouerbiorum collectaneis, libuit admonere, trifariam esse scripturam. Alibi legitur, & quidem plerisque in locis, ἄνθρωπος κρίβανον, id est, Homo clibanum. Quam equidem lectionem arbitramur esse deprauatam. Nec obscurũ, vnde deprauandi occasio, iis qui Græcas literas norunt. Alibi inuenitur, ἄνος, vt vir fuisse videatur. In quibusdam est scriptũ, ἄννας, vt mulieris, aut certe barbaricum sit vocabulum. Clibanum autem accipimus, nõ hunc vulgatum (quid enim hoc admirandum, aut nouum?) sed testaceum illum, qui incluso pane, ponitur in clibanis vulgaribus, in quibus panis, aut etiam pisces, aut carnes paullatim lento vapore decoquuntur.

Archilocum teris.

Ἀρχίλοχον πατεῖς, id est, Archilocum teris, seu calcas, de maledico dicebatur. πατεῖν autem dictum est, vel quod maledicus assiduus videatur in euoluendis huius poetæ carminibus, vel quod huius vestigiis ingreditur. De Archilocho testatur & Horatius.

Archilochum proprio rabies armauit Iambo.

Equidem suspicamur hoc idem esse cum illo, quod alibi posuimus: ἀρχιλόχου πατρίς, id est, Archilochi patria, deprauata voce, πατεῖς in πατρίς.

Non inest illi dentale.

Γύης οὐκ ἔνεστιν αὐτῷ, id est, Gyes non inest illi. Dici consueuit de quopiam, ad rem aliquã parum vtili. Sumpta est metaphora ab aratro, cuius pars est γύης. eam nonnulli putant esse, quam Latini dentale vocant. Ea quoniam præcipua videtur, si absit, nihil confici potest aratro. In hunc sensum vsurpauit Hesiodus, πρὶν δὲ γύης Ceterum Homerus pro iugere posuit, agrũ πετηκὸν τόγυον appellans, id est, centum iugerum.

Gigantum arrogantia.

Γιγάντων ἀπόνοια, id est, Gigantum amentia. Dicebatur, vbi quis viribus suis fretus, temere, nulloque consilio res non tentandas moliretur. Tractum à notissima gigantum fabula. Prouerbium admonet, inauspicato cedere, quęcunque citra consilium, aduersus deos, aduersus pietatem, aduersus ius & ęquum, per vim instituuntur. Horatius in Odis:

Vis consilii expers, mole ruit sua,
Vim temperatam dii quoque prouehunt
In maius.

Homerus item Iliados ψ. elegãtissima sententia demonstrat, in omni negotio nimio plus habere momẽti rationem, consiliumque quàm corporis vires,

Μήτι τοὶ δρυτόμος μέγ' ἀμείνων ἠὲ βίηφι,
Μήτι δ' αὖτε κυβερνήτης ἐνὶ οἴνοπι πόντῳ
Νῆα θοὴν ἰθύνει ἐρεχθομένην ἀνέμοισι,
Μήτι δ' ἡνίοχος περιγίνεται ἡνιόχοιο. id est,
Cõsilio sane multo, quàm robore pręstat,
Hirsutam quicumque parat succidere syluam.
Cõsilio rursum naucler⁹ in ęquore nigro
Dirigit vndiuagam nauim raptantibus austris.
Consilio auriga aurigã vincitq; præitq;.

Aristoteles lib. de Rhetoricis secundo citat hunc

hunc versum trochaicum tacito auctoris nomine:

Θνατὰ χρὴ τὸν θνατὸν, οὐκ ἀθάνατα τὸν θνατὸν φρονεῖν, id est,

Non decet mortalis vt qui est, curet immortalia:
Sed magis mortalis vt qui est, cogitet mortalia.

Per ignem incedis.

Ἐν πυρὶ βέβηκας, id est, Per ignem incedis, i. versaris in periculoso negotio. Est apud Aristophanem in Lysistrata,

Κἂν μὲ χρὴ διὰ τοῦ πυρὸς
Θέλω βαδίζειν. id est,
Velim & per ignē incedere, si fuerit opus.

Horatius in Odis:

Periculosæ plenum opus aleæ
Tractas, & incedis per ignes
Suppositos cineri doloso.

Tradunt etiam in eum quadrare, cui celeriter absoluendum est negotium. Qui per ignem incedit, minus læditur, si suspensis pedibus properet. Confine quod ille dixit apud Senecam Declamator: Per spinas ingredior.

Fortis in alium fortiorem incidit.

Ἐσθλὸς ἐὼν ἄλλου κρείττονος ἀντέτυχεν. id est,

Forti alius potior contigit, ac melior.

Dici solitum, vbi quis nimium fretus suis viribus, aliquando nanciscitur, à quo vincatur. Sumptum putant ab Hyllo Herculis filio, & Euchemo Aegeate. Ita Zenodotus. Suidas huiusmodi verba recenset, tacito auctoris nomine: ἔστι μὲν γὰρ ὅτε καὶ ταὐτόματον ἀντέπραξε ταῖς ἐμβολαῖς τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν. ἔστι δὲ ὅτε πάλιν κατὰ τὴν παροιμίαν,

Ἐσθλὸς ἐὼν ἄλλου κρείττονος ἀντέτυχεν. id est,

Fit nonnunquam, vt iuxta prouerbium, ipsa per se res bonorum virorū conatibus obsistat. Fit rursus interdum:

Forti vt contingat fortior, ac melior.

Sententia potest videri ducta ex Iliados χ. vbi Hector incidit in Achillem:

Πρόσθε μὲν ἐσθλὸς ἔφευγε, δίωκε δέ μιν μέγ' ἀμείνων. id est,
Fugit qui prius acer erat, cui iam acrior instat.

Insania non omnibus eadem.

Μανία γ' οὐ πᾶσιν ὁμοία. id est,

Haud est eadem vesania cunctis.

Hemistichium heroicum, sicut & illud superius, extat in eisdem collectaneis. Sensus est, nullum esse mortalem, qui non in aliqua re desipiat. Quamquā alius alio morbo laboret, hic auaritiæ, ille libidinis: hic ambitionis, ille inuidię. Quod copiose demonstrat Stoicus Damasippus apud Horatium in Sermonibus. Et in hac hominis calamitate mira ludit varietate natura. Inter hos, qui mente lapsi sunt, alii sibi videntur cornibus taurinis, alii naso prælongo, alii vasa fictilia, nonnulli se credunt esse mortuos, alii sibi videntur esse principes, alii doctissimi Philosophi. Argiuus ille solus plaudebat in theatro, credens se miros audire tragœdos. Athenæus lib. 12. refert de quodam Atheniensi, qui persuasum habebat omnes naues, quæ appellerent in Pireum, esse suas, easque recensebat, dimittebat, ac deducebat, & appellentes tanto gaudio excipiebat, ac si omnium rerum, quas vehebant, esset dominus: at si quid perisset, non amplius quærebat: si incolumes peruenissent, gaudebat, multa interim cū voluptate vitam agens, donec frater eius Crito è Sicilia aduectus, tradidit illū medico, cuius opera liberatus est insania. Ceterum ad se reuersus dicere solet, se nunquam vixisse iucundius.

Hydrus in dolio.

Ὕδρος ἐν τῷ πίθῳ, id est, Hydrus in dolio. Prouerbium hoc nondum apud vllum veterū auctorum reperimus, neque Græcum, neq; Latinum, & haud scimus an de vulgo sumptum sit, neque enim libet credere virum eloquentem, & in litteris non postremi nominis ex sese commentum esse. Nam refertur ab Antonio Sabellico in epistola quadam familiari. Addit & fabulam prouerbii parentem, huiusmodi: Rusticus quidam cum sensisset minui vinum in dolio conditum, admiratus quid esset rei, circumspicere cœpit, num qua rima extillaret liquor: vbi nihil eiusmodi comperisset, pergit vicinos in suspicionem apud sese vocare, ne se se absente vas relinerent, vinumq; potitarent. Obsignat itaque diligēter dolium ad opus exiturus. At reuersus signis illæsis, vinū nihilominus imminui videt. Tum vero fortunam agricolarum deplorare, quibus non in vite solum, verum etiam in doliis calamitas præsto esset. Ad extremū exhausto

hausto dolio hydrus in imo repertus est vini potor. Ea res in vulgi iocum abiit. Admonet Plin. lib. 10. c. 72. serpentes quamquam exiguo indigeant potu, tamen vinũ, cum est occasio, præcipue appetere. Iuuenalis de muliere vinosa Satyra sexta:

Tamquam alta in dolia longus
Deciderit serpens, bibit & vomit.

Adagium ipsum haudquaquam inelegãs, nec aspernandum. Quod si quem nihil mouet recẽs auctor, licebit vsurpare, cum quis occulta calamitate premitur, caussa atque auctore nõ extante. Aut cum diuturni mali tandem auctor deprehenditur. Porro serpentem, quem Greci vocant hydron, Latini natricem vocant, quod in aquis degat. Ex vlcere huius morsu facto defluit copiosus humor aquosus, & graue olẽs. Ita Dioscorides lib. 6. Pli. lib. 6. ca. 23. tradit apud insulas quasdam ante Persidem, hydros marinos vicenum cubitorũ terruisse classem.

E' Massilia venisti.

Ἐκ μασσαλίας ἥκεις, i. E' Massilia venisti. Suidas ait dici solitum de iis, qui cultu parũ viris decoro vterentur. Quod Massilienses luxu perditi, muliebrem ferme in modum ornarentur, comis vnguento delibutis, capillisque religatis. Huic affine quod refert Atheneus Dipnosophistarum libro 12. πλεύσειας εἰς μασσαλίαν, cuius nos alibi mentionem fecimus in prouerbio: Nauiges Massiliam, & quid super hoc sentiremus, explicuimus.

Tibicines mente capti.

Athenaevs lib. Dipnosophistarũ 8. prouerbio iactatum scribit apud priscos, tibicinibus nihil esse mentis: λόγος γὰρ παλαιὸς ὥς ὅτι.

Ἀνδρὶ μὲν αὐλητῆρι θεοὶ νόον οὐκ ἐνέφυσαν,
Ἀλλ' ἅμα τῷ φυσᾶν χ' ὡ νόος ἐκπέτεται. i.

Dictum enim est peruetustum, quod

Dii tibicinibus nunquam mentem inseruere.
Sed simul ac flarint, auolat illico mens.

De hoc hominũ genere plura diximus in prouerbio: Tibicinis vitam viuis.

Dulce bellum inexpertis.

Et elegans cum primis, & multorum litteris celebratum adagium est: γλυκὺς ἀπείρῳ πόλεμος, i. Dulce bellum in experto. Id ita reddit Vegetius libro de re militari 3. cap. 14. Nec confidas satis, si tyro prelium cupit, inexpertis enim dulcis est pugna. Citatur ex Pindaro: γλυκὺ δὲ πόλεμος ἀπείροισιν, ἐμπείρων δὲ τὶς ταρβεῖ προσιόντα νιν καρδίᾳ περισσῶς. i. Dulce bellum inexpertis, ast expertus quispiam horret, si accesserit cordi supra modum. Sunt quædam in rebus mortalium, quæ quantum habeant discriminis ac malorum, non intelligas, nisi facto periculo.

Dulcis inexpertis cultura potẽtis amici,
Expertus metuit.

Bella res & splendida videtur, inter aulicos obambulare proceres in regiis versari negotiis, at senes, quibus vsu penitus cognita res est, ab ea felicitate libenter abstinent. Suaue videtur, amare puellas, sed iis, qui nondum senserunt, quantum amori insit amari. Ad eũdem item modum accommmodari poterit, ad quoduis negotiũ multo cum periculo, multisq; coniunctum malis, quod nemo velit capessere, nisi iuuenis, & rerum imperitus. Siquidem Aristoteles in rhetoricis hanc adfert caussam, cur iuuẽta sit audacior, contra senecta timidior, qđ illis imperitia rerum confidẽtiam pariat, his multorum experientia malorum timiditatem & cunctationem. Quod si quidquam est in rebus mortaliũ quod cunctanter aggredi conueniat, certe bellum est.

Argiuos fures.

Ἀργείους ὁρᾶς, id est, Argiuos vides, id est, stupentibus & attonitis oculis. Sumptum opinamur ab Oreste, furiis agitato. Hesychius nonnihil lucis aperit, admonẽs eos, qui inter helotes essent alicuius auctoritatis, ac splendidi, solitos appellari Argiuos, sunt enim helotes in Peloponeso, & Peloponesi primaria ciuitas est Argos. Ambitionis igitur erat, quod Argiui quam helotes appellari maluerint. Nõ ignoramus, apud Lacedęmonios helotas vocari seruos, quod ex gente subacta seruos sibi constituerint. Et fortassis ex his quibus hæri magis fidebant, Argiui dici maluerunt, quàm helotes. Similem affectum & hodie deprehendas in quibusdam, qui nati in obscurissimo pago, præclarę cuiuspiam vrbis cognomen adsciscunt. Aristophanes in Pluto μανικὸν βλέπειν dixit eodem sensu. Refertur à Suida prouerbii nomine.

Argiui fures.

Ἀργεῖοι φῶρες, id est, Argiui fures. De Palã improbis. Nam Argiui furacitatis infamia laborabãt antiquitus. Extat & hoc apud Suidam. Videtur autem adlusum ad vocem ipsam. Argos enim Græcis significat ignauum & otiosum. Tales vero solent ali furtis. Latini vulgo, ficto, sicuti videtur, per iocum vocabulo Lauerniones appellant, homines furaces: quod fures sub tutela Lauernæ deæ essent: in cuius luco obscuro atque abdito, soliti sunt furto sublata prædamque defodere. Auctor Festus.

Mars rex.

Ἄρης τύραννος. id est, Mars rex. Suidas interpretatur congruere in principem, qui vi, non legibus Rempublicam tractat. Zenodotus ortum putat à Timotheo Atheniensiũ Imperatore, qui multa felicissime gessit aduersus Persas & Asianos, & sub cuius ductu florebat Attica. Vnde dictum est Mars rex. Hesychius prouerbium recenset tantum. Indicat Suidas aliquando Græcis ἄρη dici ferrum ipsum. Itaq; potest hic esse sensus prouerbii: ferrum rex, quoties res vi geritur.

Attagen.

Ἀτταγᾶς. Suidas indicat hoc cognominis, prouerbiali ioco dici solere in seruos stigmaticos: quod hæc auis plumas habeat, variis colorum notis distinctas Aristopha. in Auib.

Εἰ δὲ τυγχάνει τις ὑμῶν δραπέτης ἐστιγμένος,
Ἀτταγᾶς οὗτος παρ' ἡμῖν ποικίλος κεκλήσεται. i.
Siquis è vobis erit fugitiuus atq; ustus notis,
Attagen is sane apud nos varius appellabitur.

Quamobrem eam auem ibidem appellat πτεροποίκιλον. Ad eundem modum ταώς, id est pauones appellant Græci nitidius cultos, & versicoloribus amictos. Ceterum de Attagena plura dicemus in prouerbio: Attagenis nouilunium.

Tenedius homo.

Τένεδιος ἄνθρωπος, id est, Tenedius homo, Plutarchus in adagiorum collectaneis, ait dici solitum de homine tetrico, formidabilique aspectu. Originem, sicuti plerumque alias, variè tradunt. Suidas ait regem quempiam Tenedi fuisse, cui nomen Tenes, qui legem tulerit, atque induxerit morem, vt à tergo iudicis: adstaret quispiam securim tenens, videlicet in hoc paratus, vt qui perperam quid iudicio dixisset, opinamur mẽdacium, aut falsum testimonium, eũ protinus securi feriret. Hoc interpretamenti ferme conuenit cum eo, quod ante commemorauimus in adagio: Tenedia securis. Alii tradunt in hunc modum, haud tamen cum his pugnantia. Cygnus Neptuni filius. pater Hemitheæ & Tenæ, nouercam liberis suis induxerit. Euenit autẽ vt Tenes apud patrem insimularetur à nouerca, quod sese de stupro interpellasset: id cum ille verum esse crederet, iuuenem in capsam inclusit, vnaque Hemitheam sororem, quod fraterni fati comes esse desideraret, simulque in mare præcipitauit. Id scrinium delatum est Leucophrynem, cui postea Tenedo cõmutatum vocabulum, videlicet à Tene, Cygni filio. Qui progressu temporis nactus imperium eius loci, quod modo diximus exemplum induxit, vt in tribunalibus adsisteret, qui securim in caput accusantis vibratam sustineret. Quod si quis fuisset calumniæ conuictus, eum protinus viuum securi dissecaret. Id spectaculi quoniam formidabile videbatur, in prouerbium abiit: vt Tenedius homo diceretur, qui minaci trucique esset aspectu. Pausanias in Phocicis variat nonnihil in narratione, qua de re nobis dictum est alio loco in prouerbio: Tenedia securis. M. Tullius lib. 2. epist. ad Q. fratrem. Tenediorum igitur libertas Tenedia securi præcisa est, cum eos præter me & Bibulum, & Calidicon & Fauonium nemo defenderit. Sentit libertatem rigide, & in totum negatam.

Tenedius patronus.

Τένεδιος συνήγορος, id est, Tenedius aduocatus. Eodem è fonte profectum est & hoc dici solitum de eo, qui compendio caussam expedit, litisque nodum ocyus dissecat. Dictum à Tenedia securi, de qua prius dictũ est, Suidas ait apud Tenedios duas secures suspensas ostendi. Aristoteles apud eundẽ, illud addit, præterea, quę recensuimus, in Asserina, is est locus quispiam in Tenedo, fluuiolum esse, in quo cancrorum testis, nauigiorum vtantur vice. Eas ita dissecant, vt securis speciem præ se ferant. Prouerbii meminit & Stephanus in locorum catalogo, addens dici solitum de aduocato rigido duroque;

duroque: quod illic non esset tutum quiduis garrire in iudicio.

Ἐγκεῶτις ἡμέρα.

Ἐγκεῶτις ἡμέρα. Plutarchus in collectaneis, si modo verax est titulus, tradit hoc dici solitum de his, qui conuiuium agunt, aut exhibent. Idq; hinc manasse, quod olim apud Ceos mos fuerit, vt qui magistratum inirent, epulum exhiberent populo. Quod si quando plures fuissent magistratus, dies inter sese distribuebant. Itaque cum sibi occurrerent, rogabant τίς ἡμέρα, id est, Quis dies? Ea vox in vulgi iocum cessit. Videtur autem vox ἐγκεῶτις, data opera ridicule cōflata ex his verbis, ἐν κείῳ τις, id est, in Ceo quis, subaudi dies.

Versatilis Artemon.

Ὁ περιφόρητος ἀρτέμων, id est, Versatilis Artemon. Extat in iisdem collectaneis. Aiunt dici solitum de his, quorum gratia vehementer decertetur. Nam Artemonem adolescentem fuisse quempiam certatim adamatum à mulieribus ob insignem formā, quem suspicamur ob id dictum περιφόρητον, vel quod circumferretur in ore omniū versans, vel quod passim obambularet, velut ostentans sese. Alii malunt Artemonē machinarium fuisse fabrum, in arte præcellentem, temporibus ferme Periclis. Qui cū claudus esset, passim suas machinas circunferebat. Athenæus in duodecimo Dipnosophistarum libro referens hoc prouerbium citat auctorem Chamæleontem Ponticum, qui testatur Artemoni περιφορήτου, cognomen additum, quod prædeliciis in lecto circunferretur, siue quod is postea cœperit voluptariam ac mollem agere vitam, cum antea pauper fuisset. Ex Anacreonte citat hæc de eodem: τὸ πρὶν μὲν ἔχων βερβέριον, καλύμματ᾽ ἐσφηκωμένα, καὶ ξυλίνους ἀστραγάλους ἐν ὠσὶ, καὶ ψιλὸν περὶ πλευρῇσι δέρμα βοὸς, νήπλυτον εἴλυμα κακῆς ἀσπίδος, ἀρτοπώλισιν κἀθελοπόρνοισιν ὁμιλέων ὁ πονηρὸς ἀρτέμων, κίβδηλον εὑρίσκων βίον, πολλὰ μὲν ἐν δουρὶ τιθεὶς αὐχένα, πολλὰ δ᾽ ἐν τροχῷ, πολλὰ δὲ νῶτον σκυτίνῃ μάστιγι θωμιχθεὶς, κόμην πώγωνά τ᾽ ἐκτετιλμένος, id est, Tenuem quidem habens circumlatera bouis recentem amictum mali clypei, cum panum cauponibus & prostibulis consuetudinem agens, insynceram inueniens vitam: sæpe vt superet, in hasta ponens ceruicem, sæpe rursum in rota, sæpe vero comabarbaq; reuulsus. Qui bus ex verbis apparet dictū in hominem sui dissimilem, ac moribus inæqualibus præditum, qualē perhibent fuisse Alcibiadē, qui, vt refert Satyrus, apud Iones deliciabatur, vt illos quoq; vinceret: apud Thebanos exercitamētis corporis erat quouis Bœoto Bœotior: apud Thessalos equestris rei studio superabat ipsos: apud Lacedæmonios temperans ac patiens, magis ipsis Lacedæmonibus: in Thracia Thraces superabat vinolentia. Id & cum laude fieri potest. Ceterum περίτριμμα probrose dicitur, qui sese per omne rerum genus voluit. Indicat Pollux lib. 6. Plutarc. indicat fuisse claudum quempiam, qui vehiculo circumferretur, cum alioqui meticulosus esset ac plerumq; desideret domi duobus famulis scutum æreum supra caput sustinentibus, ne quid ex alto decideret in caput. Quod si quando cogebatur exire, vehiculo vtebatur, sed humili, metu ruinæ. Huiusmodi quędā refert Plutarc. in vita Periclis. Proinde dictum vr̄ in molles, ac meticulosos. Quin & Pli. lib. 34. c. 8. inter Polycleti opera meminit Artemonis, qui dictus sit περιφόρητος. Adlusum autem est ad Artemonem nauticum, quo vela circunferuntur, & onera tolluntur è nauibus. Nā hodie nautę ad vtrumque vtuntur antenna. Nam Artemon Græce proprie est machina tollendis oneribus apta, quam Latini, ni fallimur trocleam appellant. Et sic composita est, vt facile circumuoluatur.

Placiadæ.

Πλακιάδαι καὶ στέλαιον, id est, Placiadæ etiam stelæum. Plutarchus in iisdem commentariis ostendit dici consueuisse de deprehensis adulteris, & contumeliose, sicuti merentur, tractatis. Vicus est quidam Atticæ regionis, cuius incolæ Placiade vocantur. Apud hos moris erat, vt qui fuisset in adulterio deprehensus, ignominiosas pœnas daret, impactis in pudendam corporis partem raphanis, qui apud illos miræ magnitudinis esse dicuntur. Quod si raphani forte non fuissent ad manum, stelæo vtebātur, id est, ligonis ligno. Non ignoramus hoc alio nobis dictum loco, sed mutilatū, eoq; duximus operęprețiū hic integrè repetere.

Iustitiæ oculus.

Δίκης ὀφθαλμὸς, idest, Iustitiæ oculus, dicitur syncerus

synceriius & incorruptus iudex, aut ipsum etiam iudicium. Adagii meminit Suidas, Sumptum apparet ex illa Chrysippi descriptione apud Aulum Gellium lib. 14. cap. 4. in qua iustitiæ oculos tribuit acres, rectos atque immotos: quod eum qui recte sit iudicaturus, non oporteat huc aut illuc ab honesto oculos deflectere. Celebratur hic senarius prouerbialis:

Ἔστιν δίκης ὀφθαλμὸς ὃς τὸ πᾶν ὁρᾷ. id est,
Est oculus æquitatis omnia intuens.

Iustitia iustior.

Δίκης δικαιότερον, id est, Iustitia iustior. Prouerbialis hyperbole de vehemēter integris & incorruptis. Veteres enim iustitiam deā faciebant: cuius imaginem eleganter, depinxit Chrysippus apud Aulum Gellium.

Quantum ex Bacchanalibus.

Ὅσον ἐκ διονυσίων, id est, Quantum ex Dionysiis siue Bacchanalibus. Suidas prouerbii loco refert, sed perturbatius, vt adsolet. Antiquitus apud Atticos consueuerūt annos ac numerum accedentem à Dionysiis numerare, quemadmodum ex Olympiadibus. Iterabatur autem Dionysiorum festum tertio quoque anno. Vnde Vergilius, Triæterica vocat. Suidas sic integre recenset: ἐξ αὐτοῦ σχεδὸν τοσοῦτον ὅσον ἐκ διονυσίων. id est, Ex hoc prope tantum, quantum ex Bacchanalibus, addit dictum de rebus vehementer expetendis, atq; expectatis. Ad hoc facit quod refert ex auctore quodam ὦ διονύσια, αὐτὰ μὲν ὄζει σ' ἀμβροσίας καὶ νέκταρος. id est, O Bacchanalia, ipsa quidem redolēt ambrosiam, & nectar.

Mercator est.

Ἔμπορός ἐστι σκηπτόμενος, id est, Mercatorem se adsimulat. Dicendum in eum, qui ob timiditatem caussas commentitias prætexit, ne cogatur subire discrimen. Suidas ex Aristophane citat, apud quem tum in Pluto, tum in Ecclesiazusis quispiam inducitur, loquens in hunc modum, vt dicat sese fingere mercatorem esse, quoties ad bellum ire iubetur, quod negotiatores non cogerentur exire: quoniam expediebat illos relinqui, quo de commeatu prospiciant. In Pluto sic habet locus:

Γεωργὸς εἶ; μελαγχολᾶν μ' οὕτως οἴει,
Ἀλλ' ἔμπορος, καὶ σκήπτομαί γ' ὅταν τύχω. i.
Num cultor agri es? me ne sic furere putas?
Negotiator? Simulo si quando est opus.

Alter sic habet:

Ἀλλ' ἔμπορος εἶναι σκήπτομαι. id est,
Quasi sim negotiator, ita memet gero.

Donum quodcumque dat aliquis proba.

Δῶρον δ' ὅτι δῷ τις ἐπαίνει. id est,
Donum quodcumque probato.

Prouerbium admonet boni consulendum esse munus, aut officium consiliū ve, quod offertur ab amico. Vnde natum sit indicat Strabo geographus libro 6. Cum Achiui iussi essent oraculo Crotonem cōdere, missus est Myscellus quidam, qui ciuitatis futurum locum consideret. Is cum iam Sybarim ædificatam cerneret, videreturque is locus magis idoneus repetiit oraculum, consuluitque deum, num fas esset hanc pro illa condere. Numen ad hūc modum respōdit:

Μύσκελλε βραχύνωτε παρὲς σέθεν ἄλλο ματεύων.
Κλάσματα θηρεύεις. ὀρθὸν δ' ὅτι δῷ τις ἐπαίνει. id est,

Eos versus interpres vertit in hunc modū:

Terga breuis Myscelle tuo de pectore omitte.
Cetera perquirens, frustra en venaris iniqua.
At rectum quodcumque datur tu laude probato.

Extat idem in collectaneis adagiorum, sed multo deprauatissimum. Quamquam ex vocum veluti ruinis huiusmodi lectio colligi poterit:

Μύσκελλε βραχύνωτε παρὲξ θεὸν ἄλλα ματεύων.
Οὐδὲν ἀλλὰ θηρεύεις, δῶρον δ' ὅτι δῷ τις ἐπαίνει. id est,
Diuersa inquirēs à numine Myscelle gibber,
Captas friuola, quod datur, æqui consule donum.

Myscellus dictus videtur ob crurum exilitatem, quæ habebat murinis similia, Brachynotus ob dorsum contractū. Diximus alias Crotonem saluberrimam fuisse, Sybarim pestilentem. Refert & alia Suidas de oraculis Myscello redditis, sed quæ non admodum faciant ad enarrationē prouerbii.

Ithorus.

Ἴθορος Suidas ait vocem prouerbialem fuisse, in eum qui velut instigator hortatorq; foret

foret aliis. Translatum opinamur à nautis, quod remigantes naucleri vox animat ad gnauiter laborandum: siue ab equorum cursu. Plutarchus in Symposiacis decade septima, problemate quinto scribit, ἱππόθορον appellatam cantionem ad incitandas equas. Consimilia tradit de præceptis connubialibus. Nam θορεῖν Græcis est impetu insilire. Vnde & apud Homerum θοῦρος ἄρης appellatur ab adsultu citato. Apparet Græcam vocem compositam ex ἵει valde, & ὀρεῖν incitare.

Ne allia comedas, & fabas.

Ἵνα μὴ φάγῃ σκίροδα, μηδὲ κυάμους, id est, Ne edas allia, & fabas. Prouerbiali videtur ænigmate dictum, pro eo quod est, ne bellis, ne ve in iudiciis adsis. Nam in bellum inferebantur allia, commeatus militaris: In iudiciis fabas esitabant, ne obdormiscerent. Hæc quidem Suidas. Etiamsi magis putamus referendum ad calculos fabarios, quibus antiquitus ferebantur suffragia.

Mortuus per somnium, vacabis curis.

Θανὼν καθ' ὕπνους φροντίδων ἔσῃ δίχα. id est, Curis vacabis mortuus per somnium. Versiculus vulgo iactatus apud Græcos, ex superstitiosa in somniorum obseruatione. Existimabant enim eum, qui se mori somniasset, à curis molestiisque liberatum iri. Quod mors, finem doloribus imponere videatur planeque imponit his, qui hinc in meliorem demigrant vitam. Fortassis ad candē ptinet sniam, quod alibi retulimus. Νεκροὺς ὁρῶν, νέκρωσιν ἕξεις πραγμάτων.

Animus heptaboeus.

Θυμὸς ἑπταβόειος, i. Animus heptaboeus, siue ira heptaboea, de forti magnoque & inuicto dictum. Epithetum sumptum à clypeo Aiacis, quem Homerus ἑπταβόειον appellat, quod septem bouum tergoribus esset obductus, atque ob id impenetrabilis. Et Ouidius:

- Dominus clypei septemplicis Aiax.

Sumptum est adagiū ex Ranis Aristoph.

Ἀλλ' πνέοντας δόρυ καὶ λόγχας καὶ λευκολόφους τρυφαλείας,
Καὶ πήληκας καὶ κνημῖδας, καὶ θυμοὺς ἑπταβοείους. id est,
Sed spirantes spicula & hastas, albasque in vertice cristas,
Adde his galeas, adde his ocreas, animos quoque septibouinos.

Semper Ilio mala.

Ἀεὶ Ἰλίῳ κακά, id est, Semper Ilio mala. De vehementer calamitosis & afflictis. Troianorum excidium poetis multa tragœdiarum argumēta ministrauit, atq; hinc prouerbium. Refertur ab Eustathio in quartū Iliados librum. Stratonicus rogatus, cur nollet apud Ilienses viuere, respondit: ἀεὶ Ἰλίῳ κακά, id est, Semper Ilio mala. Auctor Athenæus lib. Dipnosophistarum octauo. Quamquam is locus non vacat mendo.

Libera Corcyra, caca vbi libet.

Ἐλευθέρα Κόρκυρα, χέζ' ὅπου θέλεις, id est, Corcyra libera, proin caces, vbi velis. Cum significamus libertatem quiduis agendi. Citatur ab Eustathio in Dionysium, sed magis quadrabit, vbi significabimus impunitatem esse maleficis. Hic non absurde putamus referri posse quod Plutarchus narrat. Chii quidam cum apud Spartanos peregrinarentur, à cœna non solum mouerunt, verum etiā incacarunt in sellas ephororum. Primum diligenter inquisitum est, qui nam essent tanti facinoris auctores, daturi nimirum pœnas si ciues fuissent. Ceterum vbi compertum est factum à Chiis, Spartani dicebant: Chiis licere intemperanter agere.

Decernetur equa Thessalica.

Ἐπικρινεῖται ἵππος θεσσαλική, id est, Decernetur equa Thessalica de summo premio dicebatur, propterea quòd antiquitus prima laus fuerit equarum Thessaliæ. Id quod satis indicat oraculum Aeginensibus redditum. Citat Eustathius in secundum Iliados librum. Suidas refert, haud dum scimus ex quo nam auctore: ἱππεῖς μὲν ἐν θετταλίᾳ καὶ θρᾴκῃ, τοξόται δὲ καὶ, τὰ κουφότερα τῶν ὅπλων ἐν ἰνδίᾳ καὶ κρήτῃ καὶ καρίᾳ. id est, Equites in Thessalia Thraciaque, sagittarii atque armatura leuior in India, Creta & Caria. Finitimum est illi, quod alio dictum est loco: Pellenea tunica. Lepidius erit per ironiam.

Canis viuens è magdalia.

Κύων ζῶν ἀπὸ μαγδαλιᾶς, id est, Canis viuens è magdalia. Eustathius in Iliados librum quartum ostendit dici solitū in parasitos,

& alieno

& alieno victitātes cibo. Magdaliam dicit, quasi dicas furfurem, & manuum purgamentum. Ceterum apud alios auctores cōperimus scriptam vnicam dictionem, velut apud Hesychium: ἀπομαγδαλιὰ, inquit, στέαρ ἐν ᾧ τὰς χεῖρας ἀπεμάττοντο ἐν τοῖς δείπνοις, βαλόντες δὲ τοῖς κυσὶν ἀναλύοντες ἀπὸ δείπνων. i. Apomagdalia adeps, in quo abstergebāt manus in conuiuiis, id proiiciebant canibus, cū à cœna discederent. Iulius itē Pollux lib. De rerum vocabulis 6. c. 14. οἱ δὲ πάλαι ταῖς καλουμέναις ἀπομαγδαλίαις ἐχρῶντο, αἳ ἦσαν τὸ ἐν τῷ ἄρτῳ μαλακὸν καὶ σταιτῶδες, εἰς ὃ ἀποψησάμενοι, τοῖς κυσὶν αὐτὸ παρέβαλον· ὅθεν καὶ λακεδαιμόνιοι κυνάδα τὴν ἀπομαγδαλίαν καλοῦσιν. id est, Veteres autē vtebantur apomagdaliis, sic enim vocabant id, quod est in pane molle ac pinguius, in qđ absterso obsonio ipsum canibus abiiciebant, vnde & Lacedæmonii apomagdaliam appellant cynada. Aristopha. in Equitibus:

Ὑπερβαλεῖσθαί σε οἴομαι τούτοισιν, ἢ μάτην γὰρ
Ἀπομαγδαλίας σιτούμενος, τοιοῦτος ἐτραφείην.

Iactat Halantopola superaturum se Cleonem impudentia & malis artibus, aut alioqui frustra pastum apomagdaliis euasisset tantum. Cui respondet Cleon:

Ἀπομαγδαλίας, ὥσπερ κύων, ὦ παμπόνηρε, πῶς οὖν
Κυνὸς βορὰν σιτούμενος μαχεῖ σὺ κυνοκεφάλῳ. id est,

Apomagdalias ritu canis, sceleste, quo ergo pacto tu victitans canis cibo, cynocephalo repugnas? Apomagdaliarum mentio fit & apud Plutarchum in Lycurgo, quo quidem loco an interpres assecutus sit sensum sermonis, non satis nobis liquet, Græca sic habent: δοκιμάζεσθαι δὲ τὸν βουλόμενον τοῦ συσσιτίου μεταχεῖν οὕτω φασί. λαβὼν τῶν συσσίτων ἕκαστος ἀπομαγδαλίαν εἰς τὴν χεῖρα, τοῦ διακόνου φέροντος ἀγγεῖον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, ἔβαλλε σιωπῇ καθάπερ ψῆφον, ὁ μὲν δοκιμάζων ἁπλῶς, ὁ δὲ κρίνων σφόδρα τῇ χειρὶ πιέσας. ἡ γὰρ πεπιεσμένη τῆς τετρημμένης ἔχει δύναμιν, κἂν μίαν εὕρωσι τοιαύτην, οὐ προσδέχονται τὸν προσιόντα, βουλόμενοι πάντας ἡδομένους ἀλλήλοις συνιέναι, τὸν δὲ οὕτως ἀποδοκιμασθέντα κεκαδδίσθαι λέγουσι, κάδδιχος γὰρ καλεῖται τὸ ἀγγεῖον, εἰς ὃ τὰς ἀπομαγδαλίας ἐμβάλλουσι. id est, Eum vero qui vellet esse conuiuii particeps, aiunt hunc in modum probare solitos; Vnusquisque conuiuarum apomagdaliam in manum sumptam, veluti calculum tacite coniiciebat in vas, quod minister gestabat in capite, alius quidem simpliciter probans, alius vero iudicans, vehementer manu premendo. Nam pressa tātundem valet, quantum calculus perforatus. Quod si vel vnam talem compererint, non admittunt ingressum, volentes vt omnes lubentes inter sese conuiuant. Porro qui hoc modo probatus erat, caddissatum appellabant. Nam caddus dicitur vas, in quod coniiciunt apomagdalias. Lapus autem vertit hunc in modum: Qui autem se conuiuii participem fieri velit, sic probari. Deinde singuli apomagdaliam sumentes in manum ministro vas super capite ferente, silentio quasi calculum immittebant, qui reprobaret simpliciter, qui vero approbaret, manu vehemēter imprimens. Nam quæ apomagdalia pressa fuerit, perforati calculi vim habet. Quod si quam ex iis minus pressam offenderint, non admittunt ingredientē: quippe qui velint omnes inuicem iucunde congredi. Qui vero sic reprobatus fuerit caddiscatū dicunt. Caddiscus namq; vas vocatur, in quod apomagdalias immittunt. Hæc si quis conferat cum his quæ scribit Plutarchus, intelliget Græcum exemplar quod secutus est Lapus, fuisse diuersum ab eo quod nobis dedit nuper officina Aldi. Ceterum de apomagdaliis quæ ante conuiuium dabātur abstergendis manibus, meminit nonnihil & Atheneus lib. 9. Itē lib. 4. tradit, apud Arcadas fuisse moris, vt à cœna sacrificarent nō quidem lotis manibus, sed iure seu offa abstersis, & quo se absterserat quisque, id secum auferebat: id faciebant ob terrores nocturnos, qui in compitis solent accidere. Sic ille. Et arbitramur sane non inutile remedium aduersus canes in compitis adorientes viatorē. Arbitramur huc respexisse Aristophanem in Equitibus, cū Cleoni obiicit, quod aliis egregiis viris in exilium actis ipse delicatissimo hordeo abstergeret manus:

Κἀκεῖνος μὲν φεύγει τὴν γῆν, σὺ δ' ἀχιλλείων ἀπομάττει. idest,

Atque ille quidem patriam liquit, dum tu abstergeris Achillieis.

Interpres addit hordei genus Achilleum dici, veluti generosius, quo minus mirum est Theologis Achilleum argumentum vocari quod efficax sit, ac refutatu difficile.

Ficus

Ficus post piscem.

Σῦκον μετ' ἰχθύν, ὄσπριον μετὰ κρέα. id est, A pisce ficum, à carnibus legumina.

Athenæus in Dipnosophistarum libro tertio meminit huius. Quadrabit vbi dicemus aliis alia congruere. Quemadmodum & vulgo iubent ab esu carnium apponi caseum: ab esu piscium, nuces.

Ficus auibus gratæ.

Σῦκα φίλ' ὄρνιθεσσι, φυτεύειν οὐκ ἐθέλουσιν. i. Fici gratæ auibus sunt, quæ plantare recusant.

Carmen heroicum citatur ab Atheneo continenter eodem quo modo diximus loco. Quadrare videtur in voluptarios, ac fugitãtes honesti laboris, cum tamen appetant emolumentum.

Ingredi Iunonium.

Βαδίζειν ἥρειον ἐμπεπλεγμένον, id est, Incedere complicatum Iunonis sacrum. Extat & hoc apud Athenæum lib. Dipnosophistarũ duodecimo. Dictum apparet in fastuosum ac lentum quorundam incessum, quem notat, & Horatius in Sermonibus:

Vt si Iunonis sacra ferret.

Volentem bouem ducito.

Τὸν θέλοντα βοῦν ἕλκειν, id est, Volentem bouem agito. Vtere illorum opera, qui ex animo faciunt. Stultitia est, venatum ducere inuitas canes, vt ait Plautus. Refertur ab interprete Theocriti. Diximus in prouerbio: Præsentem mulge.

Habet.

HABET, prouerbialiter dicitur, cum obtigit alicui quod expetiuit, aut quo dignus est. Habet quod amet, similes habent labra lactucas. Sumptum autumant ab aucupantibus, piscantibus aut venantibus: quibus reuersis sic aiunt: ἔχεις τι, i. Habes ne aliquid? Citatur ex Aristophanis Nebulis. Seneca tragicus in Agamemnone: Habet, peractum est. Terentius in Andria: Egomet continuo mecum; certe captus est, habet. Donatus ostendit proprie de gladiatoribus dici, quos prius alii vidẽt, quàm ipsi se sentiant esse percussos. Ex ea acclamatione natum videtur prouerbium.

Hercules hospitatur.

Ἡρακλῆς ξενίζεται, id est, Hercules accipitur. Dictitatum, vbi quis diutius in conuiuio commorari videretur: propterea quòd qui recepissent Herculem hospitio conuiuioq; his multum temporis erat opperiendum, donec ille satur esse. Nam famelicum commouere parum erat tutum. Nec facile saturabatur edax, adeo vt legatur solidos etiam boues vno deuorasse conuiuio. Vnde Græcis ἀδδηφάγος dictus est: & huic Larũ auem consecrarunt, & ipsam βουφάγον. Legitur & certamen iniisse cum Lepreo quodam vter citius bouem conficeret. Hęc aliaq; permulta refert Athenæus lib. 10. de huius edacitate: addens & Thasio cuidam athletæ, cui nomen Theagenes, tum & Miloni Crotoniatæ bouem vno die confectum fuisse. Tales conuiuæ contingant hostibus.

Etiam in deorum cętu.

Κἂν θεῶν ἀγορᾷ, id est, Etiam in deorum cętu, seu concione. Quidam interpretantur de maiorem in modum probis & ęquis: quidã de vehementer maledicis. Addunt locum quempiam esse in Eleusine, vicinum Anactoro, vocatum θεῶν ἀγορὰν, in quem non ingrediebantur, nisi bene ominantes: vnde de quopiam præter modum maledico dicebant: οὗτος κἂν θεῶν ἀγορᾷ δυσφημήσει, id est, Hic vel in deorum concione male ominata loquetur.

Calliphanes.

Καλλιφάνης, Calliphanes. Ridicula quædam huius hominis ambitio, prouerbiali ioco fecit locum. Aiunt enim hic fuisse poetæ morem, vt diuersorum carminũ & orationũ initia conscriberet, ad tres, aut quattuor versus, eaq; pronunciaret, ostentaretq; quo commentum ignorantibus, multiscius & eruditus videretur. Meminit huius Atheneus Dipnosophistarum lib. 1. aitq; cognomen fuisse Parabrycontis. Neq; vero desunt his nostris temporibus id genus impostores litterarii, quibus hoc modo studiũ est, ex summis aliquot diuersæ professionis auctoribus locos aliquot insignes, nec eos admodũ vulgatos ediscere. Quibus instructi, nõ verentur in cõciliabulis quęuis quantũlibet eruditũ adoriri. Atq; illud assequuntur

tur prompte decantandis illis locis suis, vt imperitis plane Solones esse videantur. Cũ quibus tamen Solonibus, si tertiũ aut quartum congrediare, deum immortalem nihil infantius, nihil indoctius, videlicet thesauris illis semel effusis.

Cauda blandiri.

Κέρκῳ σαίνειν, id est, Cauda blandiri dicitur, qui spe commodi cuipiam adulantur. Aristophanes in Equitibus:

Ὅς κέρκῳ σαίνων, ὁπότ' ἂν δειπνῇς, ἀπιτηρῶν,
Ἐξέδει ταὶ σοῦ τ' ὄψον ὅπου σὺ ποῦ ἄλλοσε χάσκεις. id est,
Qui cauda adludẽs eum cęnam obseruat, amica,
Te spectante alio, tua edulia deuorat ille.

Pro eodem frequenter vsurpat αἰκάλλειν, quod canum est, auribus, cauda, totoq; corpore blandientium, in Equitibus,

Τὰ μὲν λόγι' αἰκάλλει με, id est,
Oracula quidem blandiuntur hæc mihi.

Θωπεύειν item ab animante dictum est, si Græco etymologico credimus. Thos Græcis lupi genus est. Blandiuntur enim & lupi quidam more canum. Thoas refert Plinius libro 8. capite 24 de luporum quidem genere, sed qd homini sit amicum animal, An hinc dicatur θωπεύειν, dubito.

Crater litium.

Κρατὴρ κακῶν, id est, Cratera malorum. De re premolesta, siue de homine litium auctore. Aristophanes in Acharnensibus.

Κρατὴρ κακῶν, τριπτὴρ δικῶν. id est,
Crater malorum, sector litium:

Calumniatorem significans, & quadruplatorem.

Lampon iurat per anserem.

Λάμπων ὄμνυσι τὸν χῆνα, id est, Lampon iurat per anserem. Ita loquebantur, vbi quis decipere tentaret iureiurando. Lampon sacrificus quispiam fuit ac vates, & oraculorũ auctor. Is solitus est per anserem iurare, tamquam per auem auguralem. Vel quod olim ita instituerat Radamanthus, ne per deorũ aliquem iuraretur, sed per canem, anserem, id quod Socrati familiare apud Platonem. Tradunt hoc Lampone auctore factum, vt Athenienses coloniã miserint in Sybarim. Adagii meminit Aristoph. in Auibus: Λάμπων δ' ὄμνυσιν ἔτι καὶ νῦν τὸν χῆν' ὅταν ἐξαπατᾷ τις τι id est, Lampon etiam nunc iurat per anserem, vbi quis fallit in aliquo.

Palpo percutere.

Palpo percutere dicitur, qui blanditur, ac spem inanem verbis iniicit. Plautus in mercatore: Liberum caput tibi faciam, paucos menses. Palpo percutis. Egon' ausim vsquam quidquam facinus falsum ꝓloqui? Idem alibi: Mihi obtrudere non potes palpum. Trãslatum ab equisonibus, qui plausu manus blandiũtur equis. Verg. 3. Georgicon libro:

Tum magis atq; magis blandis gaudere magistri.
Laudibus, & plausæ sonitum ceruicis amare.

Horatius in Satyris:

Cui male si palpere, recalcitrat vndique tutus.

Eximere è manu manubrium.

Figura prouerbiali dixit Plautus: Eximere è manu manubrium, pro eo quod est, iam parati facere quidpiam, extorquere peragendi facultatẽ. Locus est in Aulularia, Capio fustem, obtrunco gallum, furem manifestarium. Credo ego ædepol illi mercedem gallo pollicitos coquos, si id palam fecisset, exemi ex manu manubrium. Translatum ab eo, cui iam vibrato gladio percussuro, repente capulus excutitur è manibus.

Alybantis hospitis munera.

Τὰ δῶρα τοῦ ἐξ Ἀλύβαντος ξένου, ἢ τὰ τοῦ Ἀλυβαντίου ἑταίρου ξένια, id est, Munera Alybantis hospitis, aut Alybantii amici xenia. Eustathius interpres Homeri, putat rectè prouerbio dici posse, quoties fit vt aliquis falsò iactitet se magna largitum esse, seu verbis duntaxat, non repræstet beneficium. Nam apud Homerum vlt. Odysseæ lib. Vlysses ignoto habitu cum Laerte patre colloquẽs, adsimulat se Alybantium esse Aphidantis opulentissimi viri filium, & quondam Vlyssem exceptum hospitio, muneribus amplissimis donatum à se dimisisse:

Εἰμὶ γὰρ, inquit, ἐξ Ἀλύβαντος, ὅθι κλυτὰ δώματα ναίω.
Υἱὸς Ἀφείδαντος πολυπημονίδαο ἄνακτος.
Αὐτὰρ ἐμοί γ' ὄνομ' ἐστὶν Ἐπήριτος. id est,

Sum

Sum ex Alybâte oriundus, vbi mihi splendida tecta,
Regis Aphidâtis proles Polypomenidai,
Est mihi nomen Eperitus.

Ac paullo superius.

Τὸν μὲν ἐγὼ πρὸς δώματ' ἄγων εὖ ἐξείνισσα,
Ἐνδυκέως φιλέων πολλῶν κατὰ οἶκον ἐόντων,
Καί οἱ δῶρα πόρον ξεινήϊα ὡς ἐῴκει.
Χρυσοῦ μὲν οἱ δῶκ' εὐεργέος ἑπτὰ τάλαντα,
Δῶκα δέ οἱ κρητῆρα πανάργυρον ἀνθεμόεντα,
Δώδεκα δ' ἁπλοΐδας χλαίνας, τόσσους δὲ τάπητας.
Τόσσα δὲ φάρεα καλά, τόσους δ' ἐπὶ τοῖσι χιτῶνας,
Χωρὶς δ' αὐτε γυναῖκας ἀμύμονας, ἔργα ἰδυίας
Τέσσαρας, εἰδαλίμας ἃς ἤθελεν αὐτὸς ἑλέσθαι. id est,

Hunc equidem tecto induxit, accepique benigne,
Sollicitéque fouens ex his, quæ plurima nostris
Aedibus exuperant, atque hospita munera deinde
Adieci, tali dare quæ decuisset amico.
Auri cælati tribui septena talenta,
Donaui pateram ex solido depictam argento.
Bis senas textu donaui simplice lęnas,
Pallia ad hæc totidem adieci, totidemque subuclas,
Insuper ancillas nitidas, atque arte manuque
Quattuor egregias, sibi quas delegerat ipse.

Fungus.

PLAVTVS in Bacchidibus, fungum dixit pro stupido impenseq; credulo. Vel quia fungus per se insipida quæpiam res est, vel quod mollis ac fragilis, vel quod subito prorumpat. Plautina verba sunt hæc: Adeon me fuisse fungum, vt qui illi crederē? Idem in eadem fabula. Quicumq; vbi vbi sunt, qui fuere, quique futuri sunt posthac stulti, stolidi, fatui, fungi, Bardi, buccones, blenni, solus ego omnes ante eo stultitia.

Euryclès.

Εὐρύκλης, Euryclis vulgato cognomine dicebatur, qui de se suisq; incommodis aliquid diuinaret. Nā hoc nomine vates fuit quispiam ἐγγαστρίμυθος cognominatus, hinc nimirum fallimur, quod ex astris vera prædiceret: παρὰ τὸ ἐτάζειν. Meminit & Suidas, quamquam apud hunc ἐγγαστρίμυθος scriptum est, id est, diuinus siue ventriloquus. Refertur in collectaneis adagionum Plutarcho inscriptis. Vsurpatur autem à Platone in Sophista. Taxans enim eos qui perplexis & absurdis rationibus produnt suam ineptiā addit: οὐκ ἄλλων δέονται τῶν ἐξελεγξόντων, ἀλλὰ τὸ λεγόμενον οἴκοθεν τὸν πολέμιον καὶ ἐναντιωσόμενον ἔχοντες ἐντὸς ὑποφθεγγόμενον ὥσπερ τὸν ἄτοπον Εὐρυκλέα περιφέροντες ἀεὶ πορεύονται. id est, Non opus est aliis, à quibus redarguantur, sed domi, quod dici solet, habent hostem, qui cōtradicat, intus submurmurantem tamquam absurdum illum Euryclem circumferentes semper incedunt.

Si quis iuxta ciuitatem clypeus.

Εἴτις περὶ πόλιν αἰγίς, id est, Si quis circum vrbem clypeus. Hoc scommatis iaciebāt in eos qui sparsim ac dissolute ciuitatem obirent palantes. Refertur in Plutarchi collectaneis, nec explicatur.

Rupta ancora.

Κράδης ῥαγείσης, id est, Rupta crada. Dicebatur de his qui repente tamquam magnum quiddam facturi prodissent: deinde falsa omnium exspectatione turpiter & indecore se gessissent in negotio. Translatum à tragœdiarum histrionibus, qui si quando numen inducendum est, derepente machinis quibusdam sublati, in summa scena apparere consueuerunt, veluti in aere pendētes, hamo quopiam à tergo in cingulū adfixo suspensi. Nam his non numquam eueniebat, vt forte fortuna rupta ancora, qua sustinebantur, deciderent, non sine magno spectatorum risu, suoq; tum malo, tum dedecore. Porro crada hoc loco non ficulnum ramum indicat, quemadmodum alias: sed vncum illud æs, quo vincti tenebantur actores in machina. Iulius Pollux lib. 4. cap. 19 docet κράδην, appellari solitum in comœdia, qđ in tragœdiis dicebatur μηχανή. Fuisse vero non dissimile ficui, siquidē Attici ficū arborē κράδην vocāt. Quamquā quarumlibet arborū rami non numquā cradæ dicuntur.

Suam quisque homo rem meminit.

PLAVTVS in Mercatore, Suam quisque homo rē meminit. Sententia prouerbialis,

notās communem hominum morem, qui in alieno negotio dormitant, in suo quisque & vigilat & attētus est. Vnde recte monet apud Gellium Ennius:

Hoc tibi sit argumentum semper in promptu situm;
Ne quid exspectes amicos, facere quod per te queas.

In eandem sententiā extat bellissimus Aesopi apologus de Cassita auicula: quæ negauit vllum esse periculum, donec res alienis manibus esset cōmissa. Adlusit ad prouerbium Plautus in Pœnulo: Ita ne tentas, an sciamus nos meminisse nostra? Eodem adlusit Terentius in Phormione: At si talentum rem reliquisset decem, &c. Quidquid cordi est, facile meminimus, & plerūque obliuionis mater est negligentia.

In vtrumuis dormire oculum.

PLAVTVS in Pseudolo: De isthac re in oculum vtrumuis conquiescito. Sensum habet eundem cum eo, quod superius retulimus: In vtramuis dormire aurem. Captatus est autem à Comico iocus ex nouatione verborum. Proinde consequitur illico: Oculum vtrum, an ne in aurem? Et respondet nouator? At hoc peruulgatum est nimis. Notatur interim commune hominū studium in huiusmodi dictis subinde nouandis.

Corinthijs non indignatur Ilium.

Κορινθίοις δ' οὐ μέμφεται τὸ ἴλιον. id est,
Incusat haudquaquā Ilium Corinthios.

Hoc carmine clam exprobramus ignauiā alicui, qui ita se gesserit, vt hostes nihil habeant, quod illi magnopere indignentur. Est autem carmē Simonidis, quod velut in contumeliam suam scriptum iniquo animo tulisse Corinthios scripsit Aristoteles lib. Rhet. 1. quod in bello Troiano, nō admodum egregiam operam nauasse viderentur. Potest & huc detorqueri, veluti si quis ita insulse scripsisset aduersus bonas litteras, vt eas sua infantia commendasset potius, quàm infamasset: κορινθίοισι, &c. Plutarchus in vita Dionis aliquanto diuersius interpretatur adagium: Ἀλλ' ὥσπερ ὁ Σιμωνίδης φησὶν ὦ σώσσιε Σενεκίων, τοῖς κορινθίοις οὐ μηνιεῖν τὸ ἴλιον, ἐπιστρατεύσασι μετὰ τῶν ἀχαιῶν, ὅτι κἀκείνοις οἱ περὶ γλαῦκον ἐξ ἀρχῆς κορίνθιοι γεγονότες συνεμάχουν προθύμως. id est, Sane quemadmodum inquit Simonides Sossie Senecio Corinthiis non indignatur Ilium, quod vna cum Achiuorum copiis venissent ad bellum, propterea quod illis quoque promptis animis fuissent auxilio, Glauci comites, & ipsi è Corinthiis oriundi. Ex his Plutarchi verbis liquet illud sentire prouerbium, leuius offendi oportere, si quando læserint qui quondam fuit benemeriti, sed præsentem offensam superioribus officiis condonare.

Maras.

Μάρας, id est, Maras. Hoc nomine ferūt fuisse quempiam apud Berœam Syriæ ciuitatem, ditissimum quidem illum verum nihilominus humanum & officiosum in omnes tum ciues, tum hospites. Vnde vulgo receptum, vt id vocabuli tribueretur viris, qui ad multorum vtilitatem nati viderentur. De hoc longiuscula narratur fabula in Græcorum collectaneis, sed nobis sat visum est attigisse, ne male collocaremus operam. Nam prouerbium adulterinum & suppositum esse videtur.

A Nannaco.

Ἀπὸ ναννάκου, id est, A Nannaco. Cum significamus rem ab extrema vsque antiquitate repetitam. Nannacus rex ante Deucalionē fuisse narratur, qui diluuium futurū præuiderit. De quo mentionem fecimus & alibi. Meminit huius & Stephanus in dictione ἴκονιον, referens alterum ob eodem ortum prouerbium ἐπὶ καννάκου κλαύσειν, idest, Sub Cannaco flere. Etiam si in Stephano pro καννάκου legimus ἀννάκου. Latini consimili figurā dicunt, Ab Aboriginum sæculo repetita, & perinde quasi cum Euandri matre loquaris. Non discrepat ab hoc illud: πρεσβύτερος κόδρου, καὶ ἀρχαιότερα τῆς διφθέρας λέγεις, id est, Antiquior Codro, & antiquiora diphthera loqueris.

Asinus ad tibiam.

Ὄνος πρὸς αὐλόν, id est, Asinus ad tibiam. Dicendum vbi quis ea quæ scite dicuntur, nec animaduertit, nec intelligit, nec laudat. Sunt enim animantia quędam, quibus nōnullis musices sensus inesse videtur; vt equis, auibus serpentibus. Asinum nihil mouet cantus. Germanū est, illi: ὄνος πρὸς λύραν, id est, Asinus ad lyram.

Oresti pallium texere.

Ὀρέστῃ χλαῖναν ὑφαίνειν. id est,
Oresti texere lænam,

Dicebatur qui munus pararet abusuro. Nã Orestes per insaniam vestes dilacerabat. Est hemistichiũ heroici carminis decerptum ex Aristoph. in Auibus:

Εἶτα δ' Ὀρέστῃ χλαῖναν ὑφαίνειν, ἵνα μὴ ῥιγῶν ἀποδύῃ. id est,
Postea Oresti texere lænam, vt ne horridu lus spoliet quem.

Scholium admonet Orestem λωποδύτην, quempiam simulando insaniã in tenebris aggredi solere homines, eosq; vestitu spoliare. Vnde non inepte dicetur, vbi quis admonet dandum aliquid homini furaci, ne rapiat. Adagium non est natum ex Aristophane, sed ab illo est affectatum. Nã hac periphrasi notat hyemem.

Pandeletias sententias.

Πανδελετίας γνώμας, id est, Pandeletiam sentẽtiam, appellat in deterioribus Cratinus, vt citant, morosam ac molestam. A Pandeleto quopiam sycophãta, ex eorum genere, qui quo quęstum faciant, dicas impingunt grã des, vt ait Phormio Terentianus, & simili studio ferunt suffragia.

Sibylla viuacior.

SIBYLLAE viuacitas prouerbio locum fecit. Propertius Elegiarum lib. 2.

At me non ætas mutauit tota Sibyllæ.

Sibyllæ ætatem pro quantumuis longa po suit. Hanc Vergilius. Aeneid. lib. longæuã sacerdotem vocat. Et Seruius eum enarrãs locum, adscribit Apollinem amore Sibyllę captum, ei poscendi quod vellet arbitrium dedisse, illam haustis arenis, tantum popo scisse vitæ. Id Apollo fieri posse respondit, si Erythræam insulam relinqueret, numquam eam reuisura. Venit itaque Cumas, vbi corporis viribus defecta, in sola voce vitã retinuit. Quod vbi cognouissent illius ciues, incertum inuidia, an commiseratione, epistolam ad eam miserunt, creta antiquo more signatam. At illa visa terra patria, in mortem resoluta est. Ita vati suæ verba dedit Phœbus.

E flamma cibum petere.

TERENTIVS in Eunucho dixit in parasitũ, eiusmodi esse, vt vel è flamma cibum peteret, hoc est, quiduis cibi caussa passurum, facturumque. Explicat prouerbium Catullus in epigrammatis:

Bononiensis Rufa Rufulum fellat,
Vxor Meneni, sæpe quam in sepulcretis
Vidistis ipso carpere è rogo cœnam,
Cum deuolutum ex igne, prosequens panem
A semiraso tonderetur vstore.

Reddidit Harpocratem.

CATVLLVS in Epigrammatis prouerbiali specie dixit: Reddidit Harpocratem, pro eo quod est: Imposuit silentium. Carmen est huiusmodi:

Gellius audierat patruum obiurgare solere,
Si quis delicias diceret aut faceret.
Hoc ne ipsi accideret, patrui perdespuit ipsam
Vxorem, & patruum reddidit Harpocratem,
Quod voluit fecit: nam quamuis irrumet ipsum
Nunc patruum, verbum non faciet patruus.

Harpocrates Deus ita apud veteres fingebatur, vt digito admoto ori, silentium indiceret, qualis & apud Romanos dea Angerona.

Qui probus Atheniensis.

PLATO libro De legibus primo refert prouerbium: τό τε ὑπὸ πολλῶν λεγόμενον, ὡς ὅσοι Ἀθηναίων εἰσὶν ἀγαθοὶ διαφερόντως εἰσὶ τοιοῦτοι, δοκεῖ ἀληθέστατα λέγεσθαι. id est, Et quod vulgo dicitur, ex Atheniensibus qui probi sint, eos egregie probos esse, verissime dictũ videtur. Sentit autem Plato, in male instituta, maleque morata Republica qui boni sint, eos natura & ĩsignite bonos esse. Quippe qui neq; fingere putandi sunt probitatẽ nimirum inter improbos, quibus morũ similitudine poterant etiam commendari: neq; corrumpi queant deprauatis aliorum moribus, & vitiorum cõtagio. Simili argumento Simo Terentianus colligit probitatẽ filii sui. Deflecti potest ad vitam aulicã, aut studii genus ad perniciem inuitans.

Digna Cedro.

DIGNA Cedro dicuntur, quæ promerentur

immortalitatem, & eiusmodi iudicantur, vt posteritati consecrari debeant. Horatius in Arte poetica:

Speramus carmina fingi
Posse linenda cedro.

Persius item:

Et cedro digna locutus.

Sumptum ab arboris natura, cuius succo quæ sunt illita, non sentiunt cariem. Nam hac arte Numæ libros, cum essent cartacei, durasse ad annos quingentos trigintaquinque, terræ infossos, narrat Plinius libro decimotertio, capite decimotertio. Idem lib. decimosexto, cedrum inter æternas materias commemorat. Dioscorides ait maxime probari succum huius arboris, crassum, pellucidum, & odore vehementiore, quiq; non defluit, sed guttis concrescit, manetq;. Vim habet diuersam, viua corpora corrumpit, mortua seruat incorrupta. Vnde à nonnullis dictam esse tradunt, νεκρῦ ζωὴν, id est, Cadaueris vitam. Eodem pertinet illud:

Nec scombros metuentia carmina, nec thus.

Item Martialis:

Ne nigram cito raptus in culinam,
Cordylas madida tegas papyro.

Et Horatius:

Aut fugias Vticam, aut vnctus mitteris Ilerdam.

Telemachi olla.

Τηλεμάχȣ χύτρα, id est, Telemachi olla. Meminit huius adagionis Athenæus libro 9. tradens Telemachum Acharnensem fuisse quempiam, qui plerunq; victitarit fabris. Vnde coniicere licet in sordidos dici consueuisse.

Alia res sceptrum, alia plectrum.

HAVD omnino contenderimus esse prouerbium, sed tamen ipse sermonis habitus colorq; adeo similis est prouerbio, vt vix similior sit ficus ficui, quod Stratonicus citharœdus regi Ptolomęo respondit, pertinacius secū arte canendi disputanti: ἕτερόν ἐστιν ὦ βασιλεῦ σκῆπτρον, ἕτερον δὲ πλῆκτρον. id est, Alia res est, ô rex, sceptrum, alia vero plectrum. Locus erit vtendi, quoties diues ac potens, fortuna sua fretus, velut ex ęquo disputat cū erudito, cum multo aliud sit diuitem, aut fortunatum esse, aliud litteratū.

Quæ dolent, ea molestum est contingere.

AMPHIS in Ampelurgo apud Stobæum:

Ἐν οἷς ἂν ἀτυχῶν ἄνθρωπος τόποις,
Ἥκιστα τούτοις πλησιάζων ἥδεται.

id est,

In quibus homo est non admodum felix locis,
Minime suaue est admouere ad hæc manum.

Vnusquisque inuitus audit sua incommoda, maxime ea, quæ sint cum aliqua infamia coniuncta. Veluti turpitudinem generis, vitium formæ: proinde ciuilitatis est, nemini suum refricare vulnus, nec vlcus tangere.

Aurum igni probatum.

Ὁ χρυσὸς τῷ πυρὶ δοκιμασθεὶς, id est, Aurum igni probatum dicitur is, cuius fides rebus aduersis explorata spectataq; est. Vtitur hac similitudine M. Tullius in epistolis familiaribus libro 9. Pindarus item in nemeis hymno quarto: Ὁ χρυσὸς ἑψόμενος αὐγὰς ἔδειξεν ἁπάσας. id est, Aurum coctum omnē nitorem ostendit. Rursum in Pythiis hymno decimo: πειρῶντι δὲ χρυσὸς ἐν βασάνῳ πρέπει καὶ νόος ὀρθός. id est, Experienti vero aurum in indice relucet, & mens recta. Theognis:

Εὑρήσεις δέ με πᾶσιν ἐπ' ἔργμασιν, ὥσπερ ἄπεφθον
Χρυσὸν ἐρυθρὸν ἰδεῖν, τριβόμενον βασάνῳ. i.
Omnibus in rebus me comperies velut aurum
Purum, dulce rubens, indice cum atteritur.

Idem alibi:

Εἰς βάσανον δ' ἐλθὼν παρατριβόμενος τε μολίβδῳ
Χρυσὸς ἄπεφθος ἐὼν, καλὸς ἅπας ἂν ἔσῃ. i.
Venit vbi ad cotem, & confertur in indice plumbo.
Purum aurum cum sit, totum erit egregium.

Est autem illud auro non citra miraculum peculiare, vt igni non solum non fiat deterius, sed magis ac magis enitescat. Itidem is, qui vere bonus est, obiectus malorū procellis, illustrat animi virtutem, non amittit. Plinius lib. 33. scribit ob eam præcipue caussam aurum omnibus metallis prælatū, quod vni rerum nihil igni depereat, tuto etiam in incendiis durante materia. Quinimo, quò sæpius arserit, hoc magis proficiat ad bonitatem. Idque argumentum esse probi auri, si similiter rubeat, vt ignis, atqi ipsum obrizum appellant.

Lunam

Lunam detrahere.

Τὴν σελήνην κατασπᾷ, id est, Lunam detrahit. Consueuit dici de eo, cui res vehementer aduersæ viderētur. Interpres Apollonii in librum quartum, natū autumat ab Agloanice Hegemonis filia, quæ cum ob astrologiæ peritiam, lunæ defectus præsciret, iactabat sese lunam è cælo deducturū in terras. Eam vocem tam arrogantem audiuit Nemesis, moxq; pœnas sumpsit. Atque hinc prouerbii origo.

Leonis vestigia quæris.

Τοῦ λέοντος ἴχνη ζητεῖς, id est, Leonis vestigia quęris. Dicterium in eum, qui verbis ferox esset, re timidus. Ductum ab apologo quopiam Aesopico, quo narrant venatorem quendam pastorem obuiū rogasse, nuncubi leonem vidisset, vt eum sibi commostraret. Atque eum respondisse: Equidem tibi leonis vestigia mox ostendero: neq; enim procul absunt. Tum ille satis est, inquit, neque enim vltra quidquam requiro. Conuenit cum eo, quod alio positum est loco: ἄρκτου παρούσης τὰ ἴχνη ζητεῖς, id est, Cum vrsus adsit, vestigia quæris.

Non vna vehit nauis.

Οὐ μία ναῦς ἄγει, id est, Non vna vehit nauis. Prouerbii personam ante se gerit. Quo cōueniet vti, quoties maiorē hominum multitudinem significamus, quàm vt eos vna nauis possit capere. Veluti si quis dicat: τοὺς ἀπαιδεύτους οὐ μία ναῦς ἄγει. id est, Indoctos non vna nauis vehit. Est autem apud Theognidem:

Τοὺς δ' οὐχ εὑρήσεις διζήμενος, οὐδ' ἐπὶ πάντας
τοὺς ἀνθρώπους, οὓς ναῦς μὴ μία πάντας ἄγει. i.
Hos non inuenies homines scrutatus & inter
Omnes, quos sane non vehit vna ratis.

Horna messis.

PLAVTVS in Mostellaria, hornam messem prouerbiali figura dixit, pro maximo emolumento, quasi, tantum lucri, quantum eo anno sit prouenturum in agris. Comici verba sunt hæc:

Iam pridem me Castor frigida non laui magis lubenter,
Nec vnde me melius mea Scapha rerer ædificatum.

Hæc dicuntur à persona puellæ. Tum lena, optans vt ex eius forma, quam plurimum commodi capiatur:

Euentus, inquit, omnibus velut hornas messis fuat.

Id puella quippe simplex, quid sibi vellet, non satis intelligēs. Quid, inquit, ea messis attinet ad meam lauationem? Huic figuræ confine est illud eiusdem in Curculione: Vindemia hæc huic anui non satis est soli: significat adeo bibacem, vt vniuersum vinum, quod eo sit prouenturum anno, parum sit illius siti.

Glaucus comesa herba habitat in mari.

Γλαῦκος φαγὼν πόαν οἰκεῖ ἐν θαλάσσῃ, id est, Glaucus comesa herba habitat in mari. Dictum apparet per iocum de iis, qui cum perierint, tamen vulgo creduntur viuere. De Glauco Græci fabulam adferunt huiusmodi. Glaucus quispiam fuit Anthedonius piscator, natandi peritia longe omnium primus. Is quo magis esset miraculo, commentus est imposturam huiusmodi: Enatabat è portu spectantibus Anthedonis, donec iam extra prospectum esset. Ibi reuersus in terram secessit in locum aliquem semotum, atq; in eo dies complures commorabatur. Deinde cum videretur, redibat nans in portum, spectantibus iis, qui stabant in litore. Mirantibus autem amicis ac sciscitātibus, vbi nam gentium tam diu commoratus esset, adsimulabat marinis fluctibus interim versatum esse sese. Auxit miraculum altero commento. Hybernis mensibus, cum ceteri piscatores nihil piscium capere possent, ille ciues rogabat, quosnam pisces adduci vellent. Quosq; iussissent, aduehebat, videlicet iam ante paratos in hunc vsum, atque alibi conclusos. Euenit tandem vt hic impostor à bellua quadam marina deuoraretur. Isque fuit eius comœdiæ finis. Porro cum nō rediret ex more, populari fama iactatum est, Glaucum gustata herba factum immortalē, & in mari vitam agere. Interpres Apollonii poetæ consimilia tradit de Glauco, piscatorem fuisse, qui cum aliquando multitudine piscium quos cœperat, defatigatus esset, onus in media abiecit via. Ibi vero res accidit mira dictu, vnus è piscibus iam moriens gustata herba reuixit. Id Glaucus obseruans, eadem herba comesa, immortalis est redditus. Tandem tędio vi-

tę semet abiecit in mare. Sunt qui prodant eum versum in Deum marinum, sunt qui in piscem: de quo complura tradidit Athenæus libro septimo, apud quem alicubi citatur Alexis: ἐν ἀπηγλαυκωμένῳ. Quod si reliquas fabulas Græculorum de Glauco cupis cognoscere, lege septimum Athenæi librum, qui vsque ad nauseam vomitumque garrit de Glauco pisce, de Glauco dęmone, sed non licet tantum nugarum hic repetere. Hoc commentum animo pæne reclamãte adscripsimus; subolet enim Græcum scriptorem, quisquis is fuit, in hoc finxisse prouerbium, quo fabulam hãc liceret commemorare. Maluimus tamen hoc operæ ludere, quam quibusdam parũ eruditis ansam calumniandi præbere, quod pręterierimus id quod in excusis etiam Græcorum commentariis habeatur.

Pergræcari.

Si apud Græcos prouerbia sunt: χαλκιδίζειν, λεσβιάζειν, κρητίζειν, id genus alia complura, quid est quo minus habeatur adagium apud Latinos, quod in Mostellaria dixit Plautus: Pergræcari, pro eo quod est, genialem agere vitam? Nam quid sit Pergræcari, ipsa Plauti verba satis indicant:

Dies, inquit, noctesque bibite, pergræcamini.
Amicas emite, liberate, pascite
Parasitos, obsonate pollucibiliter.

Hactenus ille. Marcus Tullius in Verrem actione tertia: Fit sermo inter eos, & inuitatio, vt Græco more biberetur. Græcorum gens male audit passim apud poetas Latinos, & item apud Ciceronem, non solum quasi voluptatibus addicta, & effeminata deliciis, verum etiam quasi lubrica fide. Siue quod olim Romanis adhuc rudibus, & antiquam illam obtinẽtibus seueritatem, Græcorum elegantia luxus videbatur. Siue quod studiorum æmulatio, ac mutuum odium in caussa fuit, vt eiusmodi probra de Græcis conscriberent. Siue quod vere Græcorum nonnulli tales fuerunt, quales eos depingit Iuuenalis, id quod non inficiatur & Lucianus in libro de mercede seruientibus, vt ex illis gentem omnem æstimauerint.

Conos artoxya.

Κόνος ἀρτοξύη, id est, Conos artoxya. De similibus & inter sese respondentibus. quidam eruditi putant Conon pistorium esse instrumentum, non dissimile Artoxyę, quod panarium scalprum videtur significare. Ceterum ex his, quæ mox sequũtur apud Suidam, apparet Conos munuscula quæpiam fuisse, quæ pueris dono darentur apta ætati, cuiusmodi sunt armillæ. Proinde vide, ne competat in eos, qui vili leuiq; munusculo compensant operam alicuius.

Ne ligula quidem dignus.

Κορδύλης οὐκ ἄξιος, id est, Ne ligula quidem dignus, dicebatur homo nequam, & nullius precii. Quod prouerbii durat etiam hodiernis diebus apud Latinos vulgo iactatum. Tametsi magis arbitramur piscis cordulæ vilitatem prouerbio fecisse locum. Is est pelamis, nisi quod minor, vt testis est Plinius lib. 32. cap. 11. Cordylarum vilitatem ostendit & Martialis lib. 11. Epigram. 50.

Prima tibi dabitur vẽtri lactuca mouẽdo
Vtilis, & porris fila resecta suis.
Mox vetus & tenui maior cordyla lacerto,
Sed quam cum rutæ frondibus oua tegant.

Mox poeta preciosa memorat, vt fallat sodalem:

Mentiar vt venias: pisces, conchylia, sumen,
Et cortis saturas atq; paludis aues.

Iuxta nauem.

Κατὰ ναῦν, id est, Iuxta nauem dicuntur, quæ digesta sunt ordine, quæque quadrant ac congruunt, propterea quod instrumenta nauium suo quæque loco reponi soleãt. Addubitamus quidem, num in his verbis sit prouerbium, quæ adscribuntur: κατὰ ναῦν ἄρμενα, id est, Iuxta nauem carbasa. Neque enim omni nauigio quæuis vela congruunt.

Iuxta cubitum profecit.

Κατὰ πῆχυν ἐπιδίδωσι, id est, Iuxta cubitum profecit. De eo dicebatur, qui promotus esset ad meliora: siue cum quis ordine legitimo progreditur: siue cum magnis proficit accessionibus. Cubitus enim & modum significat, vt intelligas nihil transiliendum, & modum grandiusculum, vt accipias incrementum amplius. Nam minuta

nuta latis digitis, aut palmorum porrectu metiri consueuimus.

De tuo capite aguntur comitia.

PROVERBIALI figura dixit Plautus in Aulularia:

Ibo intro, vbi de capite meo sunt comitia.

Deliberabatur enim, ducturus ne esset puellam, nec ne, quam amabat. Sumptum est à comitiis Romanorũ, in quibus populi suffragiis noui magistratus creabãtur. Itaque cum statuitur de re quapiam, à qua pẽdeat felicitas alicuius, tum de capite illius fieri comitia recte dicentur.

Vsque ad rauim.

QVEMADMODVM Grçci dicunt, ἄχρι κόρου, id est, Vsq; ad satietatem, ita Plautus, & quidem lepidius dixit, vsque ad rauim, pro eo quod est, improbe, sæpius, clamose, adeo vt vox etiam toties vociferanti raucescat. Est in Aulularia ad hunc modum:

Huccine detrusisti me ad senem parcissimum,
Vbi si quid poscamus, ad rauim poscamus prius
Quam quidquam detur.

Cereri sacrificant.

ITEM quemadmodum Græci dicunt: ἑστίᾳ θύουσιν, id est, Lari sacrificant, ita Plautus propemodum indicat apud Latinos dici solere: Cereri sacrificant, si quando in cõuiuio vinum deesset, propterea quòd in huius sacris nefas esset inferre vinum, sicut apud Græcos in quarundam dearum sacrificiis, vt ostendimus in prouerbio: νηφάλια ξύλα. Locus est in Aulularia. his ferme verbis:

Cererin' mi Strobile hi sunt facturi nuptias?
Qui? Quia temeti nihil adlatum intelligo.

Inutilior Blace.

Βλακὸς ἀχρηστότερος, id est, Blace inutilior, aut nequior. In hominem nihili, nulliusq; bonæ frugis dicebatur. Sumptum à pisce vsqueadeo vili, insipido, ac male olenti, vt à canibus quoque fastidiatur. Est autem piscis non dissimilis Siluro: si quid credimus Grçcarum etymologiarum farragini. Numquã enim audiuimus canes esse piscium auidos. Et si silurus is est, quẽ vulgus appellat Sturionem, hic inter pisces vel primas tenet. Addit locum esse iuxta Cumas, palustrem opinamur ac sterilem, cui nomen Blacia, vnde suspicatur ortum prouerbium. Hesychius & piscem pro blace blaciã vocat. Adiicit, in Alexandria tributum esse dictum βλακκεννόμον, quod illic pendunt astrologi, eo quod blaces, hoc est, fatui ad illos commeent, petentes ex astris oracula. Illud constat, etiam homines stupidos, ignauos, molles & insipidos dici βλάκας, vnde βλακεύειν, molliter & ignauiter agere, & βλακικῶς pro stulte & insulse. Apparet ab hac voce Latinos dixisse Flaccos, & flaccidos, & flaccescere: ἀλλὰ περὶ βλακὸς ἅλις.

Ἀλιτήριος.

Ἀλιτήριος, vulgo dicebatur, qui per vim raperet aliena. Natum ex euentu huiusmodi. Temporibus Aetolici belli, tanta frumentariæ rei penuria incidit Atheniensibus, vt pauperes coacti famecaptiuorum farinam diriperent, inde vox traduci cœpit ad hominem quocumq; modo sceleratum. Plutarchus in commentario de curiositate, diuersam huius nominis originem reddit. Nempe cum Athenis fame vehementer laboraretur, & hi qui iussi fuerant, frumentũ non efferrent in publicum, sed domi clanculum molerent ac noctu, curiosi quidam obambulantes obseruato malorum strepitu, eos prodiderunt: atq; hi quidẽ Aliterii dicti sunt, quemadmodum & sycophantæ. Verum ab hoc commento diuersa memorat in Problematibus, volens Aliterium à fugiẽdo dictũ. Nam Græcis ἀλέω, vtrumque significat, molo & fugio: eoq; vocabulo scribit notatum eum qui tantę fuisset improbitatis, vt quisquis eum effugere valuisset, is felix haberetur. Aristophanes in Equitibus, Aliterios appellat eos, qui violarunt templum Palladis: ἐκ τῶν ἀλιτηρίων σέ φημι γεγονέναι τῶν τῆς θεοῦ. id est, Aio te esse de numero Aliteriorum, qui deæ arcem inuaserunt. Interpres multa recensens hoc quoque commemorat. Cylon quidam per tyrannidem occupauit arcem, ac deprehensus est spoliare templum Mineruæ. At ipse quidem effugit nactus opportunitatem, ceterum illius amicos qui ad aram deæ confugerant, inde retractos occiderunt Athenienses. Vnde qui violassent supplices, ἀλιτήριοι, dicebantur. Etenim q̃ violatę deę tẽplo supplices interfecerãt, postea supplicio capitis affecti sunt.

Deniq; & Ceres dicta est ἀλιτήρια, & Iupiter ἀλιτήριος, quod in publica fame seruassent molitores ne farina diriperetur. Quin & illud admonent, ἀλιτηρίους dici, qui frustrãtur spe sua, nec perficiunt quod tentarunt. Ambiguitas hinc est, quod ἀλέω duo significat, molo & aberro: vnde & ἀλίτης erro. Porro vt ἀλιτήριος vsurpatur pro sacrilego & impio, ita ἀλιτραίνειν dicuntur qui sacrilegiũ committunt.

Piscis nequam est, nisi recens.

Piscis nequam est, nisi recens, manet in hunc vsque diem vulgo celebre. Dicitur autem peculiariter in hospitem, aut vulgarẽ amicum, qui primo quidem aduentu non ingratus est, ceterum ante triduum exactũ putet. Plautus: Quasi piscis itidem est amator lenæ, nequam est, nisi recens. Iocatur apud Alexidem quispiam citante Athenæo, quod cum non nulli frugaliores abstinerẽt ab iis quibus esset anima, ipse nihil huiusmodi attulisset, nempe mercatus pisces mortuos. At hodie qui vendunt, tremore manus assimulant viuere, ante biduum mortuos.

Nihil homini amico est opportuno amicius.

Gratissimvm est officium, quod præstatur in tempore. Contra intempestiuum officium, plerumq; molestum esse solet. Plautus:

Nil homini amico opportuno amicius.

E diuerso nihil differt ab inimicitia, intempestiua beneuolentia,

Asinum in rupes protrudere.

Proverbivm olet, quod scribit Horatius in Epistolis:

Qui male parentem in rupes protrusit asellum.

Quadrabit in quosdam peruerso natos ingenio, qui cum ipsi non sapiant, nolint tamen bene consulentium monitis obtempe rare. Hi sunt etiam vltro quo tendunt impellendi, vt vel malo docti tandem agnoscant stultitiam suam. Natum est a rustico quopiam, qui cum asinum suum per Alpes niuibus obtectas duceret, isq; fræno non obediret, iratus in rupes protrusit:

Et merito, quis enim inuitum seruare laboret?

Videris mihi labda.

Δοκεῖς δέ μοι καὶ λάβδα κατὰ τοὺς λεσβίους, i. Mihi videre & labda iuxta Lesbios, fellatricem indicat velut ænigmate primæ litteræ, quæ communis Lesbiis, & vitio quod ei tribuitur genti, quemadmodum indicauimus alibi. Sumptum ex Aristophanis Concionatricibus.

Postica sanna.

Persivs posticam sannam, prouerbialiter appellat clanculariam irrisionem, à gestu ridentium aliquem a tergo:

Posticæ occurrite sannæ. Idem:

O Iane à tergo quem nulla ciconia pinsit,
Nec manus auriculas imitata est mobilis albas,
Nec linguæ tantum sitiat canis Appula quantum.

Nam huiusmodi gestibus ab occipitio derident quidam.

Coruus serpentem.

Κόραξ τὸν ὄφιν, id est, Coruus serpentem, vbi quis suo ipsius inuento perit. Sumptum ex Apologo quodam Aesopi. Coruus esuriens serpentem in aprico dormientem conspicatus rapuit, à quo morsus periit. Cognatum ei, quod alias retulimus, κορώνη τὸν σκορπίον, id est, Cornix scorpium. Torquere licebit & in hominem ob edacitatem periclitantẽ: veluti Diogenes Cynicus, comeso polypo crudo periit.

Cænei hasta.

Τὸ καινέος δόρυ, id est, Cænei hasta. Cæneus Elati filius, Lapitharum rex prius fuerat elegans puella, e puella conuersus est in virũ, adnuente Neptuno, quem ad coitum admiserat. Cui illud etiam donatum est, ne saucius vllis vulneribus fieri, ferrove occumbere posset, quemadmodum refert Ouid. 12. Transformationum libro. Ferunt hunc certasse cum Apolline. Præterea morem huic fuisse, vt qui ad sese venirent, iuberet per suam hastam iurare, vnde prouerbium arreptum, vt indicat enarrator Apollonii in Argonauticon primum librum. Quem locũ adducit Eustathius in primum Iliados librum. Is addit illum cum esset ætatis suæ hominum præstantissimus, fixo in medio foro iaculo, præcepisse diis, vt numerarent, qua

qua ferocia offensus Iupiter pœnas de illo sumpsit. Cum enim bellū gereret cum Lapithis, essetq; inuulnerabilis, hoc pacto deuicit hominem, Lapithæ quercus & abietes in eum iaculantes deiecerunt illum in terram.

Pepones.

Πέπονες, i. Pepones, prouerbiali conuicio dicuntur homines molles & effeminati, parumq; viri. Homerus Iliados B.

Ω πέπονες, κακ' ἐλέγχε', ἀχαιΐδες, οὐκ ἔτ' ἀχαιοί. id est,

O pepones, mala probra, Achiuę, nō enim Achiui.

Eustathius in septimū huius operis librū, ostendit similitudinem sumptam ab eo fructu, qui simulatq; maturuit, dulcis quidem est, verū flaccidus, & inutilis. Quamquam eadem vox aliquoties non conuiciātis est, sed blandius & amicius appellantis, veluti Iliados Z.

Ω πέπον ὦ μενέλαε.

O pepon ô Menelae.

Ρυποκόνδυλος.

GRAECI prouerbiali conuicio sordidos & impendio parcos, ῥυποκονδύλους appellāt, ducto cognomine ab iis, quibus sordes in vnguibus insident, nec tantillum sumptus facere volunt, vt tonsori dent nummulum, qui repurget vngues. Nam ῥύπος proprie sordes eas significat, quæ in summis vnguibus manuum ac digitorum colliguntur, & κόνδυλος articulum digitorum. Iul. Pollux lib. 6. cap. 4 eosdem vocat τρυγοβίους, quasi fece viuentes. Quidam adagium sic efferūt: ἄχθομαι αὐτοῦ τῷ ῥύπῳ, id est, Molestæ sunt mihi illius sordes. Latini item immoderatam parsimoniam, hoc est, vitiū luxui contrarium, sordes appellant: hominem ei vitio obnoxium, sordidum.

Iuuenari.

IVVENARI dixit Horatius, tum noue, tum prouerbialiter, in Arte poetica. Græci item νεάζειν, νανίζειν, νεανιεύειν, consimili modo vsurpant, pro eo quod est iuuenum more iactantius, inconsideratius, inconsultius agere, aut si quid aliud ei ætati peculiare videtur. Quod quo longius traducetur, hoc fuerit venustius; vt si quis orationem floridam phaleratamq; dicat νανίζειν, Eiusdem est formæ γυναικίζειν, pro gestu cultuque repræsentare mulierem. Ob inscitiam rerum & impotentes affectus ætas illa magis est lubrica, vnde νεανικῶς factum dicunt Græci, quod maiore impetu, quam iudicio gestū est. Basilius in epistola quadam: Καὶ ἐνταῦθα δῆλον ὅτι τοὺς οὔπω κατηρτισμένους τὸν ἔσω ἄνθρωπον οὐδὲ εἰς τὸ τέλειον ἐφθακότας τοῦ ἡλικίας μέτρον, τούτους περιφέρεσθαι καὶ σαλεύεσθαι, ἡ παροιμία φησίν. id est, Et hic nimirum, qui nondum perfecti sunt secundum interiorem hominem, nec adhuc ad perfectam ætatis modum peruenerunt, circumagi, ac fluctuare dicit prouerbium. Reperitur & ἀκκάζειν, pro eo quod est iuuenilia facere. Sic vsus est Hyperides, in oratione contra Mantitheum, & Lysias aduersus Nicarchū tibicinem. Laberius citante Nonio pro eodem dixit: Adolescenturire, Incipio adolescenturire, & nescio quid nugarum facere.

Laudant vt pueri pauonem.

PROVERBII faciem habet, quod scripsit Iuuenalis in auaros, qui carmina laudant duntaxat, nihil autem largiuntur poetæ:

Dicit laudator auarus
Tantum admirari, tantum laudare disertos,
Vt pueri Iunonis auem. Idem alibi:
Probitas laudatur & alget.

Notior est metaphora, quàm vt oporteat explicare. Ouidius alicubi de pauo:

Laudata ostendit auis Iunonia pennas,
Si tacitus spectes, illa recondit opes.

Ἀδυνηπατίας.

Ἀδυνηπατίας, olim appellabatur formidolosus. Clearchus in Vitis, vt citat Zenodotus ait quorundam epati vitium quoddam accidere, quod eos timidos reddat, atque hinc prouerbio iactatum cognominis scomma. Videtur autem composita vox: ἀπὸ τοῦ λευκοῦ καὶ ἥπατος, quod palleant plerumque quibus epar est vitiatum, id quod apparet in amantibus. Pallor autem formidolosis conuenit.

Emori risu.

PROVERBIALES hyperbolæ sunt & illæ: Emori risu, Defluere riso, pro vehementer ridere. Homerus Odysseæ Σ.

Ἀτὰρ μνηστῆρες ἀγαυοὶ

Χεῖρας

Χεῖρας ἀνεχόμενοι γέλῳ ἔκθανον id est,
- Deinde procorum splendida turba
Præ risu emoriens nimio sustollit ad alta
Astra manus.

Vsurpauit & Terentius in Eunucho: Omnes risu emoriri.

Hipparchi murus.

Ἱππάρχου τειχίον, i. Hipparchi murus, dicebatur res quæpiam, quæ magnis constaret impensis. Hinc natum, quod Hipparchus Pisistrati filius Academiam muro sepsit. Atque huius rei nomine, magnam pecuniæ vim ab Atheniensibus exegit. Auctor Suidas.

Hodie nullus, cras maximus.

Ονῦν μὲν οὐδεὶς, αὔριον δ' ὑπερμέγας. id est,
Qui nullus hodie, cras erit vel maximus.

De eo, cui repente, præterq; spem ingens aliquis honos accesserit. Et vulgo, qui ex infima conditione ad dignitatem euehuntur, & nihilo dicuntur emersisse. Extat apud Aristophanem in Equitibus.

Samiorum mala metuis.

Τὰ Σαμίων ὑποπτεύεις, id est, Samiorum metuis mala. Dictitatum de iis, qui metuerent proditionem. Narrant, Athenienses olim in Samios quoscumque cœpissent, inclementius sæuisse, atque alios interemisse, alios confixisse fama, id est supplicii genus. Samii vicissim si quos cœpissent Atheniensium, hos ad eundem modum excruciabãt. Vnde prouerbium Samii litterati. Nã Suidas indicat hoc dici solitum de his, qui metuerent immedicabiles calamitates. Idem indicat Samen dici genus calamitatis Samiæ, quod Atheniẽses notas infames inusserint Samiis captis, mox Samii vicissim Atheniensibus. Duris Samius scriptor multa tragice exaggerat de crudelitate Periclis, & Atheniensium in Samios, quæ Plutarchus putat magna ex parte conficta in inuidiam Periclis & Atheniensium. Simili figura dictum est illud: τὰ Μαγνήτων κακά.

Pygmæorum acrothinia colosso adaptare.

Ἀκροθίνια τῶν πυγμαίων κολοσσῷ ἐφαρμόζειν, i. Acrothinia Pygmęorum colosso accommodare dicebantur, qui inanem ac stultam sumerent operam, aut qui præter decorũ minima maximis adaptarent. Veluti si quis rem friuolam & minutam amplissimis copiosissimisq; laudibus prosequeretur. Philostratus in Niceta: ἠγνόει δὲ ἀκροθίνια πυγμαίων κολοσσῷ ἐφαρμόζων. i. Non intelligebat autem sese Pygmæa acrothinia colosso accommodare. Quamquam Suidas hunc locum citans πυγμαίων. dicit, non πυγμαῖα. Meminit adagii Eustathius in Odysseæ φ. Colossi dicuntur vastæ prodigiosæque magnitudinis statuæ. Nam hinc vox Græcis dicta putatur, quod illarum proceritatem visus humanus non adsequatur. Pygmæorũ qui longissimi sunt, duos pedes & quadrantem non excedunt. Vnde & nomen inditum putant à cubitali proceritate. Est autem gens extremas Aegypti partes inhabitans, agricolationi dedita, bellum subinde gerens cũ gruibus. Belli caussa est, quòd grues sublegunt semina, famemq; inducũt ei regioni. Ita scholiastes in tertium Iliados. Horum feminæ quinto anno pariunt, octauo sterilescunt. Pygmæorum meminit Iuuenalis Saty. 13. Et in hos plurimus iocus in Græcorum epigrammatibus. Porro acrothinia Græcis primitiæ dicuntur, quod hę soleant è summo aceruo tolli. ἄκρον summum, & θῖνες frumentorum acerui dicuntur.

Dij tibi dent tuam mentem.

Dii tibi dent tuam mentem, in insanum congruit. Quid enim precemur infelicius scelestis hominibus? Martialis:

Dii mentem tibi dent tuam Phileni.
Horatius:
Quid facias illi? iubeas miserum, esse libenter.
Quatenus id facit.

Contra Demea Terentianus: Mentem meliorem vobis dari.

Cura esse quod audis.

Ad prouerbii speciem accidit Horatianum illud:

- Cura esse quod audis.

Conuenit in diuites, qui ita demum felices fuerint, si id studeant esse, quod audiunt ab adulatoribus. Carmen Horatii sic habet:

Tu recte viuis, si curas esse quod audis.
Iactamus iã pridẽ omnis te Roma beatũ,
Sed vereor, ne cui de te plus, quam tibi credas.

Cantus

Cautus enim metuit, &c.

QVI non ex animo, sed mali metu continent à maleficio, in eos quadrabunt hæ prouerbiales eiusdem metaphoræ:

Cautus enim metuit foueam lupus, accipiterque
Suspectos laqueos, adopertum miluius hamum.

Nam aliis aliæ tenduntur insidiæ, lupi fouea frondibus contecta capiuntur. Vnde apud Plautum seruus minatur se leoni, cui nomen Lycus, foueam effossurum. Similis est illa de fuste: Vertere modum formidine fustis.

Si coruus possit tacitus pasci.

SI breuis apologus auctore Fabio parœmię genus est, cur nõ illud etiam prouerbiis annumeremus, quod scripsit Horatius:

Sed tacitus pasci si posset coruus, haberet
Plus dapis, & rixæ multo minus inuidiæque.

Quidam existimant mutuo sumptum ex Apologo, quem in libro de deo Socratis refert Apuleius, de coruo prædam nacto, quã vulpes ita intercepit, dum arte persuadet illi, vt canere incipiat. Quadrat in eos, qui si quid bonæ rei nacti sunt, continuo iactant ostentantque atq; ad eum modum efficiũt, vt alii tum obsistunt, quo minus eiusmodi plura commoda nanciscantur, tum quę nacti sint, interuertant.

Clauam extorquere Herculi.

QVI sibi vendicare conatur quod alius iam potentior occupauit, non infacetè dicetur clauam velle Herculi extorquere. Idq; iam pridem apud eruditos prouerbii vice celebratur. Natum est autem ab apophthegmate Maronis, cui cum Zoili quidam vitio darent, quod non paucos versus Homeri pro suis vsurpasset, respõdit, hoc ipsum magnificum esse facinus, vel Ioui fulmen eripere, vel clauam extorquere de manu Herculis. Macrobius libro Saturnalium 5 de Marone, qui sic vsurpauit Homerica, vt fecerit sua: Quia cum tria hæc ex æquo impossibilia putentur, vel Ioui fulmen, vel Herculi clauã, vel versum Homero subtrahere, quod & si fieri posset, alium tamen nullum deceret, vel fulmen præter Iouem iacere, vel certare præter Herculẽ robore, vel canere quod cecinit Homerus, hic opportune in opus suum, quæ prior vates dixerat transferendo, fecit vt sua esse credantur.

Bis interimitur, qui suis armis perit.

MIMVS est prouerbialis, incertum cuius. Senecæ titulo celebratur, sed falso. Bis interimitur qui suis armis perit. Magis dolent incommoda, quibus ipsi dedimus occasionem. Natum apparet ex Aesopico apologo. Hunc Gabrias quidam versibus Iambicis complexus est ad hunc modum:

Βλέπει τοσοῦτος αἰετὸς τρωθεὶν πάλαι,
Ἀλγῶν δὲ λοιπὸν ἦσο πολλὰ δακρύων.
Βλέπων δ' οἰσὸν ἔπειν ἐπτερωμένον,
Βαβαὶ, πτέρον με τὸν πτερωτὸν ὤλεσεν. id est,

Quondam icta pectus Aquila vulnus incipit,
Multumque lacrymans præ dolore constitit.
Pennatum vt autem spiculum cernit, pape,
Ait, ala me aligeram graui exitio dedit.

Adagium Græcum, quod ex hoc item apologo sumptum est, alio diximus loco.

Mulierem ornat silentium.

SOPHOCLES in Aiace flagellifero:

Γυναιξὶ κόσμον ἡ σιγὴ φέρει. id est,
Decus addit vsque feminis silentium.

Sententia prouerbialis, quam Seruius in primum Aeneidos citat ex Sophocle. Mulier animal natura loquax, nulla re magis cohonestatur, quàm silentio, maxime apud viros, cum de rebus seriis agitur. Sumptum est ex Homero, apud quem est non semel illud:

Μῦθος δ' ἄνδρεσσι μελήσει, id est,
Fueritque viris oratio curæ.

Imitabor Nepam.

IMITARI Nepã dicitur, qui retrocedit. Id erit prouerbialius, si torqueatur in eum, qui in deterius vsque degenerat: ἐπὶ τὰ μαλ δραβῆλα. Nam Nepa, quemadmodum auctor est Festus Pompeius, Afrorum sydus, appellatur cancer, vel, vt quidam putant, scorpius, qui & ipse retrogradus est. Nonius Marcellus negat eam vocem aliud significare, quàm scorpium ex M. Tullii De finibus libro quinto: Serpere anguiculos, natare anaticulos, volare merulas, cornibus vti videamus boues, nepas aculeis, suam denique

nique cuiq; naturam esse ad viuendum ducem. Citat & Manilium:

Ad sydera vectam
Erigonen, ictuq; nepam, spolioq; leonē.

Hæc Nonius. At si nepa nihil est, quàm scorpius, mirum cur Cicero maluerit dicere nepam. Quamquam scorpio quoq; peculiare est retrocedere, si quid offendat, & cancer ictu vulnerat. Plautus in Cassina, Retrouersum cedam ad parietem, Imitabor Nepam.

Quod alius condiuit coquus aliter condiam.

Vbi quis rem omnem nouat ac perturbat, conueniet Plautinum illud ex eadem fabula, non dubium quin prouerbiali dictum forma:

Ibo intro, vt id, quod alius condiuit coquus, ego nunc vicissim
Vt alio pacto condiam, quidquid prandii est, vt paratum ne siet,
Sietque ei paratum, quod paratū nō erat.

Odi puerulos præcoci sapientia.

Apvleivs in apologia secunda, versiculum hunc ex poeta quopiam citat, ceu vulgo celebrem:

Odi puerulos præcoci sapientia.

Vulgo inualuit opinio, vt credāt puerulos maturius sapientes, aut nō fore vitales, aut dementes futuros, simulatq; ad ætatē maturam peruenerint. Plin. lib. 7. refert Catonē Censorium velut ex oraculo prodidisse, senilem iuuentam prematuræ mortis esse signum. Et apud Senecam lib. controuersiarum 2. controuersia prima, Cestius de ingenio Alhi Flauii prædicare consueuit, tam maturæ magnum ingenium non esse vitale. Talem puerum Sophocles ἀνδράπαιδα vocat. Citatur autem his versiculis ab interprete Pindari in Pythiis hymno secūdo, τὸν ἀνδράπαιδα δεσπότης ἀπώλεσα; id est, Puerum virilem, dominus ipse perdidi. ἀνδράπαιδα vocat, quod ætate puer, viri sapientia præditus esset. Adaptare licebit ad discipulum qui in ipsis statim rudimentis sibi placeat. Aristoteles libro Rhet. 2. refert hanc sententiam ex poeta quodam:

Οὐ χρὴ ποθ' ὅστις ἀρτίφρων πέφυκ' ἀνὴρ
Παῖδας περισσῶς ἐκδιδάσκεσθαι σοφούς. i.
Quisquis sapit, non vmquam oportet, plus satis
Docēdo pueros, mox philosophos reddere.

Δούρειος ἵππος.

Δούρειος ἵππος, id est, Dureus equus de clandestinis insidiis dicebatur, aut vbi repēte complures apparerent, qui latebant antea. Sumptum ab equo Homerico, in quo Græcorū proceres abditi, repente prosilientes Troiā cœperunt. Hunc Homerus Durateū appellat, vt Odysseæ Θ. quod trabibus esset contextus:

Αἶσα γὰρ ἦν ἀπολέσθαι ἐπὴν πόλις ἀμφικαλύψῃ
Δουράτεον μέγαν ἵππον, ὅθ' εἵατο πάντες ἄριστοι
Ἀργείων, Τρώεσσι φόνον καὶ κῆρα φέροντες. i.
Fatum enim erat perituram vrbem, simul ingrederetur.
Durateus præcelsus equus, qui clauserat omnes
Primores Danaum, luctumque necemque ferentes
Troianis.

Plutarchus in vita Themistoclis, narrat illum aliquando dono rogasse equum à Phili de nutritore equorum. Eum is vbi negasset, comminatum fuisse se breui ex illius domo facturum equum δουράτειον, significans se crimina ipsius ac domesticorum prolaturum in lucem. Nec inscitum fuerit, si quis ludum alicuius eruditi, Durateum equum appellet, quod ex eo breui tempore summi viri prodierint. De laudatis viris qui subito alicunde emerserunt apud eruditos frequēs est, vt ex illius domo velut ex equo Troiano prodiisse dicantur. M. Tullius Philippica secunda, ad egregii facinoris societatem retulit: In huius me consilii societatē tamquam in equum Troianum includi cum principibus non recuso. Aristophanes in Auibus prouerbium detorquet in emphasim roboris ac magnitudinis:

Ἵπποι ὑπόντων μέγεθος ὅσον ὁ δούρειος.

Interpres admonet adlusum ad equū æreū insigni magnitudine, qui in acropoli stabat Palladi dicatus à Charidemo, quod ipsa testabatur inscriptio. Verum is ad imitationem equi Troiani compositus erat. M. Tullius actione in C. Verrem sexta Troianum equū accipit pro extrema calamitate: Quē concursum factum in oppido putatis? quē clamorem? quem porro fletum mulierum, qui viderent equum Troianum introductum, vrbem captam esse dicerent, &c. Portas

tas per quas introductus fuerat equus Durius, Homerus Iliados γ. σκαιάς, hoc est, sinistras appellat, quod læua mente Troiani equum illum induxerint in ciuitatem. idem pro Muræna dicit equum Troianum intus esse, cum sentit reipublicæ periculum esse à ciuili discordia: Intus, inquit, intus est inquam equus Troianus, à quo numquã me consule dormientes opprimemini. Idẽ pro M. Cælio: An equus Troianus fuerit, qui tot inuictos viros muliebre bellum gerẽtes tulerit, ac texerit?

Cum adsit via, semitam quæris.

Οὐδὲ παρεούσης τὴν ἀτραπὸν ζητέεις. id est,
Cum præsto sit via, tu requiris semitam.
Citatur ab Eustathio in Odysseæ N. Est autem ἀτραπὸς, semita, quæ diuersa sit à via plaustrorum, quam regiam vocant. Conueniet adagium in tergiuersatores, qui quo præsens negotium suffugiant, diuerticula captant.

E culmo spicam coniicere.

EVSTATHIVS Odysseę ξ. enarrãs hunc versum, quem nos alio citauimus loco:
ξ. Ἀλλ᾽ ἔμπης καλάμην γέ σ᾽ ὀΐομαι εἰσορόωντα
Γιγνώσκειν,
Ostendit Vlyssem ad prouerbium adlusisse, quod plene sic efferatur: ἐκ καλάμης δῆλος ἐστὶν ὁ τεθερισμένος στάχυς. id est, Ex culmo perspicitur spica demessa. Etiam in sene apparet cuiusmodi fuerit iuuenis. Meminit huius loci Aristoteles libro Rhetoricorum indicãs per metaphoram senectutem dictam culmum.

Βυσσοδομεύειν.

Βυσσοδομεύειν frequenter est apud Homerũ, non citra prouerbii speciem, pro eo, quod est alto pectore moliri quidpiam, & clanculum in animo struere insidias. Translatum à fundamentis ædificiorum, quæ profunde iaciuntur. Odysseæ P.
Εὖ λ᾽ ἀγορεύοντες κακὰ δὲ φρεσὶ βυσσοδομεύον. id est,
Dicebant bene, sed mente alta praua struebant.
Idem alibi:
Δόλον φρεσὶ βυσσοδομεύων. id est,
Fraudem alta mente volutans.

Arcessitum malum.

Ἐπισπαστὸν κακὸν, i. Arcessitũ malum dicitur, cuius ipse tibi caussam præbueris. Homerus Odysseæ Σ.
Ἦ τάχα Ἶρος ἄϊρος ἐπισπαστὸν κακὸν ἕξει. i.
Næ mox perditus Irus habebit, quod sibi quęrit
Vltrò malum.

Eurymnus.

Εὔρυμνος, i. Eurymnus, dictus est olim prouerbio, qui per calumniã conaretur fidos amicos inter sese committere. Nam hic cũ moliretur serere dissidium inter Castorẽ & Pollucem, alterum apud alterum insimulans, post deprehensus, vtrique grauissimas pœnas dedit. Hoc autem fere solet accidere iis, qui malis artibus student dirimere eos, quos insolubili vinculo natura copulauit, vt vxorem & maritum, parentem & filium, ac fratres. Fit enim vt hi redeant in gratiã, & præteritæ simultatis pœnas vtrique repetant ab auctore. Id euenit Athenis Hyperbolo, qui Niciam, ac Alcibiadem conatus est committere.

A furijs oriundus.

Ἐριννύων ἀπορρώξ, id est, A furiis profectus. Olim dicebatur terra, fœdaque specie, quiq; μανικὸν βλέπει, quemadmodum ait Aristophanes. Item quod noxium & exitiale sit, id à furiis ortum aiunt, quemadmodum Aiax in tragœdia,
Ἆρ᾽ οὐκ ἐριννὺς τοῦτ᾽ ἐχάλκευσε ξίφος? id est,
An non mucronem hunc furia cudit tartari?

Similes videntur captiuis ex Pylo.

Ἐοίκασι
Τοῖς ἐκ πύλου ληφθεῖσι τοῖς λακωνικοῖς. id est,
Captiuis mihi
Similes videntur è Pylo Laconicis.
Est apud Aristophanem, ἐν νεφέλαις. Dici solitum de iis, qui vultu sunt miserãdo, nempe pallidi, squalidi, macilẽti. Pylus ciuitas quæpiam Laconicæ, quam obsessam Cleon expugnauit. Qui vero superfuerant à cęde, secum abduxit Athenas, extenuatos, confectos, pallidos, deformi specie sicuti consentaneum est accidisse, tum ob diutinam obsidionem, præsertim in insula deserta, quę rerum necessariarum copiam maligne suppeditabat, tum quod post expugnatam vrbem complures dies in vinculis habiti fuissent. Hæc ferme Xenodotus. De Pylo dictum est nobis

nobis alias in prouerbio, Pylus ante Pylũ.

Γύργαθον φυσᾷς.

Γύργαθον φυσᾷς, id est, Gyrgathum spiras, in insanum frustraque vociferantem iaciebatur. Gyrgathus lectus est, in quo paralytici, menteque capti, quique vocantur dæmoniaci, vincti iactant sese, multa minitantes, sed frustra. Conueniet igitur in atroces sine viribus iras. Hesychius indicat Gyrgathon dici vas quoque in quod pistor coctos reponit panes. Græca vox à voluendo dicta videtur.

Byzeni libertas.

Βυζήνου παῤῥησία, i. Byzeni libertas, vbi quis audacius liberiusq; loquitur. A Byzeno quodam Neptuni filio, cui mos fuerit mira in dicendo libertate vti. Stephanus commemorat βυζήνην Scythiæ ciuitatem, vnde Byzeni. Eius gentis peculiare est intrepide loqui.

Ἀχρειόγελως.

Ἀχρειόγελως, prouerbiali noueq; composito verbo dicebatur nugator, quiq; rebus ineptis oblectaretur. Nam ἀχρειόγελως perinde sonat, quasi dicas, temere ridentem, quod vitii vel stultitiæ signum est, vel dementiæ.

Protinus apparet, quæ plantæ frugiferæ futuræ.

Αὐτίκα καὶ φυτὰ δῆλα, ἃ μέλλει κάρπιμ' ἔσεσθαι; id est,

Protinus apparet quæ fructum planta datura est,

Vel in pueris elucet indoles futuræ probitatis. Protinus in discipulo presentire licet profectum futurum.

Periit sus.

Ἀπόλωλεν ὗς καὶ τάλαντον καὶ γάμος, id est,

Periit mihi sus, & talentum, & nuptiæ.

Dici suetum, vbi quis frustratus perdidisset operam impensam. Natum à quodam, qui cum apparasset ad nuptias omnia, non est eas adsecutus. Adfine illi: Oleum, & operam perdidi.

Ἀμφιθαλὴς ἔρως.

Ἀμφιθαλὴς ἔρως, id est, Vtrinq; florens amor, olim dicebatur, quoties vterque pariter esset incolumis, ac mutuo responderet amore. Nam dimidiati dicimur, quoties amicus distrahitur, velut altera pars nostri. Extat apud Aristophanem in Auibus in calce fabulæ. Talem amorem in Eunucho optat Phedria: Vtinam esset mihi pars equa amoris tecum. Congruit huic Pindaricũ illud in Pythiis: φιλέων φιλέοντ' ἄγων ἄγοντα προφρόνως, i. Amans amantem, & ducens ducentem libenter.

Ex amphitheto bibisti.

Ἀμφιθέτῳ ἔπιες, id est, Ex amphitheto bibisti. Dicebatur in eum, qui meracius ac largius potaret. Amphithetum enim erat poculi genus, ita factum, vt quauis ex parte positum staret, nullumque certum haberet fundum. Probabilius est quod inter varia addit Hesychius, Amphitheton esse poculum quod ob magnitudinem ambabus tollitur ac reponitur, id Hollandi nautæ vocant busam.

Pronomi barba.

Προνόμου πώγων, id est, Pronomi barba, de prælonga dicebatur. Aristophanes in Concionatricibus.

Ἀργυῤῥίου γοῦν τὸν προνόμου πώγων' ἔχων
Λέληθε. id est,
Hucusque latuit ergo Pronomi Argyrrhium
Gestare barbam.

Pronomus tibicen quispiam fuit prolixa barba, gestamine non admodum adposito professione. Quandoquidem tibicinum molliciem etiam prouerbia notant. Argyrrhius exercitus dux quispiam fuit effeminatus & cinœdus, nihil habens viri præter barbam. Taxatur eodem in loco, Epicratis oratoris cuiusdam barba, cui ob id ipsum vulgari ioco cognomen inditum σακεσφόρος, teste senario, quem Aristophanis interpres citat ex Platone comico:

Ἄναξ ὑπήνης Ἐπίκρατες σακεσφόρε. id est,
Rex barbæ Epicrates scutifer.

Barbam ob similitudinem scutum vocat, & alibi, ἅπασα καὶ μίσει σάκον πρὸς τὴν γνάθον ἔχουσα. Aristophanes in eundem.

Κἀγὼ 'πικράτους οὐκ ὀλίγῳ καλλίονα. id est,
Mihi barba multo pulchrior, atque Epicratis.

Est frequens iocus apud Lucianum in barbam philosophorum. Itidem apud Horatium:

Iussit

-Iussit sapientem pascere barbam.
Martialis item in huiusmodi quendam iocatur.

Omnibus vestigiis inquirere.

Πάσιν ἴχνεσι ζητεῖν, id est, Omnibus inquirere vestigiis dicitur, qui sūma cura, summaque diligentia rē peruestigat. Metaphora sumpta est à venatoribus M. Tullius actione in Verrem quarta: Ex istis etiam tu retibus effugere te posse confidis? Cum te nos nō opinione dubia, sed tuis vestigiis persequamur, quæ tu in tabulis publicis ac recentia reliquisti. Rursus in eadem: Vt omnes mortales istius auaritiæ non iā vestigia, sed ipsa cubilia videre possint. Item actione sexta: Illos ego accusatores puto fuisse, qui huiusmodi hominum furta odore, aut alicubi leuiter presso vestigio persequantur. Nam nos quidem quod facimus in Verre, quem in luto volutatum totius corporis vestigiis inuenimus. In Oratione pro Cluentio: Quid? Albiana pecunia, vestigiis ne nobis odoranda est, an ad ipsum cubile vobis ducibus venire possumus? Et paullo post: Cluentii nummus nullus iudici datus vllo vestigio reperitur. In Pisonem: An vero tu parum putas inuestigatas esse a nobis labes imperii tui, stragesq; prouinciç? quas quidem nos non vestigiis odorātes ingressus tuos, sed totis volutationibus corporis, cubilibus persecuti sumus.

Apros immittere e fontibus.

QVI sibi accersit, optat ve perniciem adlatura, in hunc quadrat Vergilianum illud:
-Et liquidis immisi fontibus apros.
Neque enim id sine prouerbii specie dictū apparet. Siquidem apri non tantum bibūt è fonte impressis pedibus, verumetiam volutant sese.

E canis podice.

Ἐκ κυνὸς πρωκτοῦ, id est, E canis culo. Dictum videtur à Luciano, pro eo quod est, rebus anxiis atq; angustis, quod ea pars arctior sit huic animanti, quamobrem & excernūt difficilius. Nā asinum suū finit his verbis: ἐνταῦθα θεοῖς σωτῆρσιν ἔθυον καὶ ἀναθήματα ἔθηκα, μὰ δία οὐκ ἐκ κυνὸς πρωκτοῦ, τοῦτο δὴ τὸ τοῦ λόγου, ἀλλ' ἐξ ὄνου περιεργίας, διὰ μακροῦ πάνυ, καὶ οὕτω δὲ μόλις οἴκαδε ἀνασωθείς. id est, Hic dies seruatoribus rem diuinā feci, donaq; suspēdi, nimirū non è canis podice, quemadmodum vulgo dici consueuit, quin magis ex asini curiositate, post multū denique temporis, idque etiam vix domum incolumis reuersus. Vulgo iactatur & in Zenonē, teste Laertio, quod in canis postico de Republica conscripsisset, vel quod nimis anxie, vel quod ineptè. Verum de hoc prouerbio meminimus alibi.

E cantu dignoscitur auis.

REFERTVR & hoc à quibusdam, etiam si nobis nondum apud idoneos auctores repertum. E cantu dignoscitur auis, alioqui non indignum quod in prouerbiorū ordinem adlegatur. Sensus congruit cum illo: Qualis vir, talis oratio. Iactatur vulgo simillimum huic: E plumis auem dignosci, è cultu spectari vitam, & ingenium hominis.

Canis sæuiens in lapidem.

Κύων εἰς τὸν λίθον ἀγανακτοῦσα, id est, Canis indignans in lapidem. Competit in eos, qui mali sui caussam imputant, nō ipsi auctori, sed alteri cuipiam. Veluti si quis iracundiæ vitium iuuentæ, non stultitiæ attribueret, vnde proficiscitur. Plato lib. de Repub. 5. damnans eos qui cæsorum, cadauera despoliant, ait hos perinde facere, vt solēt canes sæuientes in lapidem, eo qui iecit omisso. Pacuuius apud Nonium in armorū iudicio. Nam canis cum est percussus lapide, non tam petit illum qui in se iecit, quā eum ipsum lapidem, quo ictus est, petit.

Profundum sulcum.

Βαθεῖαν ἄυλακα, id est, Profundum sulcum. Refertur & hoc in adagionū collectaneis, addunt dictum de iis, qui cogitationibus rem expenderent. Sumptum est autem ex Aeschyli tragœdia, cui titulus, ἑπτὰ ἐπὶ θήβας. In qua versus hi dicuntur de Amphiarao,

Βαθεῖαν ἄυλακα διὰ φρενῶν καρπούμενος
Ἐξ ἧς τὰ κέδνα βλαστάνει βουλεύματα. i.
Sulco è profundo pectoris fructū metens,
Rectæ vnde cogitationes germinant.

Citatur aliquot locis in Moralibus à Plutarcho, & à Platone, secundo de Republica libro. Adlusit ad hoc prouerbium aliquot locis Marcus Tullius, vt in epist. ad Atticū lib. 4. Ne βαθύτης mea, quę in agendo appa-

 ruit,

ruit, in scribendo sic occultior. Rursus libro quinto: Admirabere meam βαθύτητα, cum salui redierimus, tanta mihi μελέτη huius virtutis datur. Rursum libro 6. episto. 1. Nam nulla re sum delectatus magis, quam meā βαθύτητα in Appio tibi, liberalitatem in Bruto probari vehementer gaudeo. Nobis videtur recte quadraturum & in eos, qui se metiuntur non aliorum opinione, sed ex recte, secus ve factorum conscientia.

Herniosus vsque ad gulam.

Κωλὸς μέχρι τοῦ μιῤῥίνου, id est, Herniosus vsq; ad gulam.

Quadrat in vehementer herniosum. Carmen est apud Aristophanem in Equitibus:

Κωλῶν γενέσθαι δεῖ σε μέχρι τοῦ μιῤῥίνου. i.
Sis herniosus oportet ipsam vsq; ad gulā.

Aristophanis interpres ostendit fuisse & apud Diphilum.

Benignior pellace vulpe.

Ὠπλεῖον ἴλαως ἀμύλης ἀλώπεκος. id est,
Pellace quanto est blandior vulpecula.

De eo, qui commodi sui caussa simulat beneuolentiā. Archilochi vulpeculā commemorat Plato lib. de Rep. 2. οὐκοῦν ἐπειδὴ τὸ δοκεῖν, ὡς δηλοῦσί μοι οἱ σοφοὶ, καὶ τὴν ἀλήθειαν βιᾶται καὶ κύριον εὐδαιμονίας, ἐπὶ τοῦτο δὴ τρεπτέον ὅλως, πρόθυρα μὲν καὶ σχῆμα κύκλῳ περὶ ἑαυτὸν σκιαγραφίαν ἀρετῆς περιγραπτέον, τὴν δὲ τοῦ σοφωτάτου ἀρχιλόχου ἀλώπεκα ἑλκτέον ἐξόπισθεν, id est, Itaque postea quam opinio, quemadmodum declarant homines sapientia præditi, etiam ipsam veritatem cogit, quod felicitatis est proprium, ad hanc sane prorsus incumbendum est, ac sibi quisque ceu vestibulum ac virtutis vmbram circumponere debet, sed ita, vt sapientissimi Archilochi vulpem à tergo trahat. Hæc ibi Glauco, laudans iniustitiam, quo Socratem ad iustitiæ prædicationem excitet. Archilochi vulpeculam commemorat & diuus Basilius, cum alias, tum in libello ad nepotes suos, & Philostrat° in imaginibus. Multi sunt apologi de vulpis astutia, ex his quis sit Archilochi, non satis liquet.

Non vt prior lædam, sed vt iniuriam retaliem.

SENARIVM hunc quidam ex Olynthia Menandri citant, quidam ex Thersita Chæremonis:

Ὡς οὐχ ὑπάρχων, ἀλλὰ τιμωρούμενος. id est,
Vt qui prior nolim malo lacessere.
Sed iam datum malo retaliem malum.

Conuenit cum illo Terentiano: Sic existimet, responsum, non dictum esse.

Non nauigamus ad Hippolaitas.

Οὐχ ἱππολαΐτας περισσὰς πλῶμες. Equidem ad hunc modum reperitur scriptum in vulgatis exemplaribus, verum ex his verbis nō videtur quæ sententia possit exscalpi. Quid si legas: Οὐκ ἱππολαΐτας περισσοὺς πλῶμες, id est, Non nauigamus ad eximios Hippolaitas, vt sit admonentis parcius vtendū esse rebus præsentibus, neque enim nauigari ad eum locum, vnde rerū eiusmodi copia exuberat, vt quod temere pdegeris, facile possis sarcire. Nam in Græcorum commentariis hoc tantum adscriptum inuenitur, ἐπὶ τῶν βραχέα κεκτημένων, id est, De iis, qui pauca possident. Hippola vero vetustissima ciuitas fuit Laconicæ, non procul à mari, quā olim consentaneum est ob portus commoditatem, mercimoniis floruisse. Meminit huius Pausanias in Laconicis his quidem verbis: καὶ ἐπὶ θαλάσσῃ ναός ἐστιν ἀφροδίτης καὶ ἄγαλμα ὀρθὸν λίθου. ἐντεῦθεν ἀποχόντι τριάκοντα σταδίους, θυρίδες ἄκρα ταινάρου, καὶ πόλεως ἐρείπια ἱππόλας ἐστὶν, ἐν δὲ αὐτοῖς ἀθηνᾶς ἱερὸν ἱππολαΐτιδος. id est, Et ad mare templum est Veneris, & statua recta lapidea. Hinc recedenti stadia triginta ostia summa Tænari, & ciuitatis Hippolæ ruinæ sunt. Et in his Mineruæ phanum Hippolaitidis. Meminit huius vrbis & Stephanus. Ne quam prætermittamus coniecturam, & illud excute lector, num pro Hippolaitas legendum sit Hippobotas, is est populus Chalcidēsis, cuius meminit Plutarchus in vita Periclis, olim opibus, gloriaq; cum primis clarus. Nam ipsum nomen, ab agrorum fertilitate inditum est, quasi dicas equorum altricē. quorum regionem pulsis indigenis, & deducta colonia occuparūt Athenienses. Huius rei mentionem facit & Herodotus in Terpsicore.

Epiphyllides.

REFERTVR & hic senarius Aristophanicus, è comœdia, quæ inscribitur. Ranæ in prouerbia:

Ἐπιφυλλίδες ταῦτ' ἐστὶ καὶ σπερμύλματα. id est,
Epiphyllides sunt hęc & ampullę meræ.

Eum

Eum aiunt conuenire in blandiloquos, & phaleris verborum instructos magis, quàm egregiis factis. Epiphyllides enim Gręcis dicuntur minutiores botri maioribus adhærentes. Callistratus omnes minutulos racemulos Epiphyllidas appellari scribit, quod sub pampinis lateant. Nam hinc nomen, quod foliis adhæreant. Est autem id luxuriantis arboris argumentum. Theocritus in Aita meminit de pustulis naso innatis, quæ mendacem arguunt. Id suo loco dicetur.

Ἀπ' ἀκροφυσίων.

Ἀπ' ἀκροφυσίων, prouerbialiter dicebant pro eo, quod est, recens ab officina profectum, perinde quasi modo productum à follibus, ærariaq; fornace. Nam ab his sumpta metaphora. Aristophanes:

Ῥῆμα τά τε κομψὰ καὶ παίγνια ἐπιδεικνύναι
Πάντα ἀπ' ἀκροφυσίων καὶ ἀπὸ κινναβευμάτων. id est,

Dictaq; splendida, & lusus ostẽtare, omnia à follibus, & archetypis. Porro cinnabeuma vocatur exemplar, & simulacrum, ad cuius imitationem pictores, ac statuari signũ effingunt, ac repræsentant. Vnde quod nuper natum est: id ἀπὸ τῶν κινναβευμάτων. venire dicitur.

Super te hæc omnia Leparge.

Ἀνὰ σοὶ τάδε πάντα λέπαργε. id est,

Super hæc te cuncta Leparge.

Hemistichium heroicum dici solitum in eum, cui ne post laborem quidem exhaustũ datur respirare. Transumptum à bubus, quibus perfunctis iam agricolandi labore, laboris etiam reliquus est, vt aratrum, reliquaq; instrumenta domum referant. Ea solent imponi, qui sit è duobus robustior. Taurum autem λέπαργον appellat, ob cãdorẽ pili. Videri possunt verba asini sub onere collabentis ad bouem, qui rogatus vt sarcinæ partem reciperet recusauit, moxq; deficiente asino, coactus est totam sarcinã vna cum asini pelle gestare.

Laqueus auxiliari videtur.

Ἀμύνει ὡς ἔοικεν ἡ πάγη, id est, Laqueus ita vt videtur & bono fuit. Dictitari consueuit, quoties incommodum alicui verteretur in bdnum. Veluti si quis Turca bello captus, seruiret apud Christianos, isq; hac occasione nostrę religionis sacris initiaretur. Aut si diues ad inopiam redactus, hac occasione fieret ex luxurioso sobrius, ex impio pius. Huc pertinet quod philosophus ille, Zeno, ni fallimur, dicebat, se tum prosperè nauigasse, posteaquam naufragium fecerat.

Ἀμυστὶ πίνειν.

Ἀμυστὶ πίνειν, dicuntur qui haustim auideque bibunt, nec inter bibendum spiritum reciprocant, sed potum in aluũ non secus atq; in dolium infundunt. Sonat autem ἀμυστὶ quasi dicas, citra suctum. Traduci poterit ad eos qui sermonem nullo delectu, nimis auide accipiunt. Aut qui immodica lectione obruũt ingenium, cum magis expediat, subinde cogitationem admiscere lectioni. Similis potatio Græcis dicitur ἄμυστις, qđ inter bibendum labia non claudantur.

Amphidromiam agis.

Ἀμφιδρομίαν ἄγεις, i. Amphidromiam agis. Adagium ad varios vsus poterit accommodari: vel ad eos, qui pueros ostentant, ac circũferũt, aut munuscula captãt, ambiuntq;. Sumptũ à prisca consuetudine, qua mulieres quæ in partu adfuissent, & obstetricãdo iuuissent, quinta post die manus abluere solent, ac puerũ cursu laribus circũferre. Eoq; die munuscula missitabantur à cognatis, sępię plerumq; & polypi, decimo à partu die nomen indebatur infanti. De munusculis huiusmodi meminit & Terẽtius in prima Phormionis scena. Et Plautus in Truculento, in qua fabula Phronesium meretrix Dinarcho cupienti accumbere in sacrificio pro puero accititio, iubet potius illud agat, quod quinto die fieri consueuit. Quãquam Hesychius & Amphidromiam septimo die scribit celebrari solitam. Plato in Theæteto, τὰ ἀμφιδρόμια, vocat genere neutro. Idẽ facit Ephippus apud Athenæum lib. Dipnosophistarum nono.

Canens vitæ palmum.

Ἄδων τὴν σπιθαμὴν τοῦ βίου πρὸς ἄνηθον, id est, Canens vitæ palmum ad anethum. De parco dictum, qui re tenui leuiculaq; transigit vitam, atque interim existimat se laute viuere. Morem hunc quibusdam esse videmus, vt cum nihil apponant in mensa, qđ edi possit, ne ieiunum omnino conuiuium appareat, varias narrant fabulas, aut cantillent, vt his modis ciborum obliuionem inducant conuiuiis.

Qui non litigat, cælebs est.

DIVVS Hieronymus tamquam prouerbio iactatum citat: Qui non litigat, cęlebs est. Indicat adagium rixosum esse omne coniugium, nec esse trāquillam vitam, nisi cælibatu. Iuuenalis:

Semper habet lites, alternaque iurgia lectus,
In quo nupta iacet: minimum dormitur in illo.

Adstipulantur huic sententiæ versus aliquot prouerbiales,

Χειμὼν κατ' οἴκους ἐστὶν ἀνδράσιν γυνή. id est,
Mulier in ædibus atra tempestas viro.

Item:

Ζῆλος γυναικὸς πάντα πυρπολεῖ δόμον. i.
Incendit omnem feminę zelus domum.
Οὐδὲν γυναικὸς χεῖρον οὐδὲ τῆς καλῆς. id est,
Muliere nil est peius, atque etiam bona.

Sed Hesiodus, vt modestius, ita verius opinamur.

Οὐ μὲν γάρ τι γυναικὸς ἀνὴρ ληΐζετ' ἄμεινον
Τῆς ἀγαθῆς, τῆς δ' αὖτε κακῆς οὐ ῥίγιον ἄλλον. id est,
Sors potior muliere proba, non obtigit vmquam
Vlla viro, contraque mala nil tetrius vsquam est.

Præstat vni malo obnoxium esse, quàm duobus.

ARISTOPHANES in Concionatricibus senarium hunc prouerbialem refert:

Ἑνὶ γὰρ συνέχεσθαι κρεῖττον ἢ δυοῖν κακοῖν, id est,
Vni atq; geminis præstat inuolui malis.

Quoties vtrumque malum euitari non potest, danda tamen opera, quo declinemus alterū, & in id, quod minus habeat incommoditatis incurramus.

Chius.

Χῖος ἀποπατῶν, id est, Chius cacans. Aristophanis interpres in Pacem, indicat prouerbio iactatum in eos, qui contaminarent, conspurcarentq; ciuitatem. Nam hac occasione cōsueuerunt calumniā struere Chiis. Vnde nō perperam accommodabitur & in illos qui captata occasione calumniantur aliquem. Quemadmodum lupus Aesopicus agnum accusat, quod sibi bibenti turbarit aquam. Aristophanes in ea quam modo citauimus fabula:

Ἡ πόλις ἡ Χίων διὰ τὸν σὸν πρωκτὸν ὀφλήσει.

Probabile est adagium ab euentu natum, quem refert Plutarchus in apophthegmatibus Laconicis: Chii cum apud Lacedæmonios peregrinarentur, post cenā vomuerunt in curia Ephororum, quorum apud eam gentem erat summa auctoritas, quin & in horū cathedras in quibus sedere consueuerunt, incacarūt. Ac primum quidem diligenter inquisitio facta est, qui nam hoc designasset scelus, seueriter animaduersuris, siquis ciuium hoc perpetrasset. Vbi senserunt id à Chiis factum, per præconem edixerunt, Chiis permissum esse intēperanter agere.

Furari littoris arenas.

LITTORIS arenas furari dicitur, qui rem ab omnibus neglectam & incustoditam tollit. Ouidius in Amoribus:

Ille potest vacuo furari littore arenas,
Vxorem stulti quisquis amare potest.

Conueniet cum illo, quod alibi retulimus ex Aristotele: ἐν θύραις τὴν ὑδρίαν, id est, In foribus aqualem. Aptius per negationem vsurpabitur prouerbium, vt, Quis littoris arenas furetur?

Colubrum in sinu fouere.

Ὄφιν τῷ κόλπῳ θάλπειν, id est, Serpentem in sinu fouere, dicitur, qui complectitur amore, studioque prosequitur hominem ingratum, & aliquando per occasionem nociturum. Sumptū est ab apologo quodam, qui Aesopi nomine fertur. Eum Gabrias quidam iambis expressit in hunc modum,

Ἔθαλπέ τις γεωργὸς ἐν κόλποις ὄφιν
Ὥρα κρύους. ἐπεὶ δὲ θέρμης ἥψατο,
Ἔπληξε τὸν θάλψαντα κἄκτεινεν τάχος.
Οὕτω κακοὶ ποιοῦσι τοὺς εὐεργέτας. id est.
Sinu fouebat quidam agricola viperam
Gelu rigētem, at hęc calorem vt senserat,
Ferit fouentem, moxq; perimit vulnere.
Ingrati ad hunc benemeritos tractāt modum.

Est & alter apologus, de gallina fouente serpentis oua, quam admonet hirundo, ne in suam perniciem foueat.

Præter Sibyllam leget nemo.

DIVVS Hieronymus irridens Iouinianī stylum, vt perturbatum & obscurum, scribit Plautinarum litterarum illud in eum quadra-

quadrare: Has præter Sibyllã leget nemo. Est autem hic locus in Pseudolo Plautina, vbi quidam litteras ab amica scriptas irridens, notulis male concinnatis, cuiusmodi ferme scriptura mulierũ, Quærunt, inquit, hæ litteræ sibi liberos. Alia aliam scandit. Has quidem pol credo nemo nisi Sibylla legerit, interpretari alium posse neminem. An obsecro hercle, habẽtq; gallinæ manus? Nam has quidem gallina scripsit.

Nihil profuerit bulbus.

ATHENAEVS Dipnosophistarum lib. 2. senarium hunc prouerbii nomine refert:

Οὐδέν σ' ὀνήσει βολβὸς ἂν μὴ νεῦρ' ἔχῃς. i.

Neruis carentem iuuerit bulbus nihil.

Martialis item:

Nihil aliud bulbis, quàm satur esse potes.

Bulbus autem ad irritandam Venerem valet. Licebit ad verecundiorem vsum trahere: Nil prodesse studium, ni vis adsit ingenii.

Quæ dantur.

M. TVLLIVS libro epistolarum ad Atticum sexto: Ἀπογνὺς ἀλόγως εἰ ἀπέσῃ ἐπεπών, Αἰσχρόντοι δ' ἦ ρὸν τεμένειν. Meq; obiurgauit veteri prouerbio: τὰ μὲν διδόμενα. Vtitur eodem & alio quodam loco. Non admodũ liquet quid sibi velit, nisi quod coniicere licet, τὰ μὲν διδόμενα, versum esse poetæ cuiuspiam: est enim hemistichium iambicum, quod admonet, quod à fortuna datur, id boni consulendum esse, & ferendũ æquo animo, quod mutari non queat. Plato in Gorgia videtur indicare prouerbium: νῦν δὲ ἐψεύσθην καὶ ὡς ἔοικεν ἀνάγκη μοι κατὰ τὸν παλαιὸν λόγον τὸ παρὸν εὖ ποιεῖν, καὶ τοῦτο δέχεσθαι τὸ διδόμενον παρὰ σοῦ. id est, Nunc autem mendacio delusus sum, atque vt videtur, necesse est mihi iuxta vetus prouerbiũ, Quod adest boni consulere, idque quod abs te datur accipere. δῶρον δ' ὅτι δῷ τις ἐπαίνει, alibi dictum est. Eodem pertinet: Vt possumus, quando vt volumus non licet.

Sidera addere cælo.

ADDERE cęlo sidera, pro eo quod est, adiungere, quibus ipsis summa est copia, prouerbiali schemate dictum, vel illud satsigni fuerit, quod Ouidius secundo Elegiarum amatoriarum libro, duobus prouerbiis intertexuit:

Quid folia arboribus, pleno quid sidera cœlo,
In freta collectas alta quid addis aquas?

Pamphili furtum.

Παμφίλου κλεψισμός, id est, Pamphili sublatio. Pamphilus hic veteris comœdiæ conuiciis notatus est, quod ærarium expilasset. Conuenit in peculatores, qui è publico suffurantur.

Pegaso velocior.

Πηγάσου ταχύτερος, id est, Pegaso velocior. Hyperbole prouerbialis de præuelocibus. Nota fabula de equo alato. Ita Pindarus Olympia. hymno 9. καὶ ἀγάνορος ἵππου θᾶσσον καὶ ναὸς ὑποπτέρου. id est, Velocius & generoso equo, & alata naue.

Crepitu probabis.

Πλαταγῇ δοκιμάσεις, id est, Plataga probabis. De iis qui ridicule explorant alterius in sese animum. Sumptum à vulgari ioco puellarum, quæ imposito pollici, medioq; digito papaueris folio palmam illidũt: quod si crepuerit, amoris argumentum est, sin minus, non amantis indicium. Id Suidas indicat fieri solere folio papaueris, aut anemonæ, quod πλαταγώνιον dicitur, à πλατάσσειν, id est, à strependo. Adlusit ad prouerbium Ammianus libro decimoquarto. Quod cũ vere & ex animo dicitur, solet amor ex leui crepitu monstrari. Vnde locus erit prouerbio, vbi ex dicto simplici deprehẽditur animus hoīs. Apud alios πλαταγὸν reperimus, pro instrumento, quo mouemus strepitũ, & πλαταγεῖν pro crepitum mouere.

Multa docet fames.

Πολλῶν ἡ λιμὸς γίγνεται διδάσκαλος. id est, Fames magistra est artium complurium.

Ouidius:

Ingenium mala sæpe mouent.

Persius: Ingeniq; largitor
Venter negatas artifex sequi voces.

Multorum festorum Iouis glandes comedit.

Πολλῶν πανηγύρεων Διὸς βαλάνων ἔφαγεν, id est, Multorum festorũ Iouis glandes comedit. De sene longoque plurimarum rerum vsu docto, perinde valet quasi dicas, multas vixit Olympiadas. Quercus autem Ioui sacra:

cta: vnde nuces iuglādes. Simili ioco & hodie dicunt nostrates, Comedit multa oua paschalia: senem indicantes.

Prodico doctior.

Προδίκου σοφώτερος, id est, Prodico doctior. Aiunt hunc Prodicum in diiudicandis litibus & arbitriis inter dissentientes amicos, acerrimi fuisse iudicii. Aristophanes in Centauro, citante Suida:

Εγὼ γὰρ εἴ τις ἠδίκηκε, θέλω δίκην
Δοῦναι πρόδικον. id est,
Ego namque si quis præter æquū fecerit,
Prodicum volo negotium cognoscere.

Subest autem adlusio ad vocabulum nominis: Prodicus enim veluti præiudicatorem sonat, qui ante de lite pronunciet, quam ad iudices delata sit. Fuit huius nominis & sophista quidam, cuius meminit Plato locis aliquot.

Mendico ne parentes quidem amici sunt.

Πτωχοῦ φίλοι οὐδ' οἱ γεννήτορες, i. Mendico ne parentes quidem amici sunt. Diuitiæ conciliant amicos. Paupertas nec illos habet amicos, quos natura coniunxit. Tantum valet in hominum vita, cuius momentum oportuit esse leuissimum, si res non ex nostris cupiditatibus, sed ex vsu metiremur.

Malus ianitor.

Πυλωρὸς κακός, id est, Ianitor malus, id est, indiligens præfectus, aut custos. Natum à dicto Thericyonis cuiusdam, qui cum videret Philippi copias, Isthmicas angustias occupasse, sic ait: κακοὺς πυλωροὺς ὑμᾶς ὦ κορίνθιοι ἡ πελοπόννησος ἔχει, id est, Malos ianitores vos ò Corinthii Peloponesus habet. Si quidem angustias locorum, Græci pylas, id est, portas appellant. Refertur à Plutarcho in apophthegmatis.

Audi chelidonem.

Ἄκουε χελιδόνος, id est, Audi chelidonē, id est, in tempore curato tua negotia. Quidam à superstitioso quodam ortum autumant, cui nomen Chelidoni. Nam aiunt huic fuisse morem, obseruatis prodigiis colligere rerum exitus. Atq; huius opinionis auctor citatur Museas Patrēsis, ἐν τῷ περὶ πλῳ. Non nulli malunt ad auem hirundinem referri, quod stridula sit auis, ac lugubris, siue quod Veris prænunciet aduentum.

Ominabitur aliquis te conspecto.

Σὲ δ' οἰωνίσαιτ' ἄν τις ἰδών. id est, Qui te conspexerit, auguriū poterit capere. Dici consueuit in deformes, fœdoque aspectu. Veteres ex primo hominis occursu sumebant omen. Occurrere formoso, felix omen habebatur: occurrere deformi nigroq; contra. Romanus quidam imperator, Hadrianum opinamur, vt erat omnium superstitionū obseruantissimus, ex Mauri cuiusdā scurræ occursu, mortem ominatus est. Ille iussus abire, dictum addidit ominosus: Totum vicisti, totum fecisti, nunc deus esto. Nam imperatores defuncti, solemnibus quibusdam ceremoniis referebantur innumerum deorum. Iuuenalis:

Et cui per mediam nolis occurrere noctē.

Non admodum misces.

Ο μάλα κυκᾷς, i. Nō admodum misces, id est, non multum potes neque prodesse, neque nocere. Pericles dictus est totam miscuisse Græciam eloquētia sua, quod arbitratu suo versaret omnia. Et apud M. Tullium omnia miscere dicuntur, qui immodica potentia perturbant rempublicam.

Asini cauda.

Οὐκ οὐρὰ τιλίαν οὐ ποιεῖ, id est, Asini cauda non facit cribrum vbi quis ad hoc, aut illud dicetur inutilis. Cribrum è pilis equinis fieri consueuit, non è vilis asininæ caudæ. Suspicamur hoc ex huius ætatis fece sumptum ab Apostolio.

Ipso cratere.

Αὐτῷ κρατῆρι γίνη κακά, id est, Ipso cratere contingant mala. Dictitari solitum de iis in quos recidit quod per insidias in alios moliebantur. Craterem enim quasi malorum fontem vocat, vnde Κρατὴρ κακῶν, i. Crater malorum, de quo dictum est alias.

Gutta vini.

Σταλαγμὸς οἴνου μυρίοις χοεῦσιν ὕδατος οὐ μίγνυται, i. Gutta vini non miscetur aqua sæpius infusa. Cum paullulo boni nimia mali vis admiscetur. Diluitur enim, & euanescit, si pauxillum vini plurima corrumpas aqua.

Bos porrecto vltra Taygeton capite.

Ταῦρος ὑπερκύψας τὸ ταΰγε τὸν ἀπὸ τοῦ εὐρώτα ἔπιεν.

ἔπιεν, id est, Taurus porrecto vltra Taygetum capite bibit ex Eurota, de re vehementer absurda. Simillimum illi: Quid si cęlũ ruat? Natum ex apophthegmate Geradę Lacedæmonii: is ab hospite quopiam interrogatus, quæ pœna foret adulteris apud Lacedæmonios, negauit vllos esse adulteros apud Lacedæmonios. At instans ille, quid si quis existeret, inquit, quam pœnam daret? Is, inquit, taurum maximum dependeret, qui producto vltra Taygetum montem capite, biberet ex Eurota. cumq; hospes adridens, & vnde taurus tam ingens? Lacedęmonius vicissim, at vnde apud Lacedæmonios adulteri? Refertur à Plutarcho in vita Lycurgi.

Ad cribrum dicta.

Τ' ἀπὶ κοσκίνῳ, i. Ad cribrum dicta. Quæ vera compertaq; videri vellent, ad hunc appellabant modum. Finitimum illi: τὰ ἐκ τρίποδος, sumptum a diuinationis genere, quod suspenso circumactoq; cribro peragebatur, quemadmodum alias indicauimus ex Aristotele & Luciano.

Iouis tergus.

Διὸς κώδιον, id est, Iouis tergus. De re sordida quidem, sed tamen in vsum aliquem seruata. Nam olim victimæ pellem seruabant in pompis Eleusinis circumferendam, vel substernendã pedibus eorum, qui piaculo quopiam tenebantur ad expiationem.

Mala vltro adsunt.

FERTVR & huiusmodi sententia in prouerbiorum collectaneis: διζημένοισι τ' ἀγαθὰ μόλις παραγίνεται, τὰ δὲ κακὰ καὶ μὴ διζημένοισι id est, Bona vix accedunt iis qui quærũt: mala vel non quærentibus obtingunt. Idẽ & vulgo dicunt idiotæ, neq; tamen non vere: Mala vltro adesse, vel inuocata. Et tamẽ passim vitiis nostris adcersimus bellum, lites, morbos, quasi sua sponte parum adsit malorum.

A vicinis exemplum habent.

Ἐκ τῶν γειτόνων ἔχουσι τὸ παράδειγμα, id est, A vicinis sumunt exemplum. Qui faciunt quidpiam aliorum exemplo prouocati. Vicinus enim vicino morbum suum adfricat, & malorum commercio reddimur deteriores. Huc nimirum adlusit Terẽtius in Andria:

Quid isthuc tam mirum est, de te si exemplum capit?

My sortitus es.

Ἔλαχες τὸ μ, id est, M littera tibi sorte obtigit. Aenigma in stultos. Nam Græce μωροὶ hanc initialem habent. Cum aliquãdo Dionysio M. in sortibus obuenisset, quidã per iocum ait: μωρολογεῖς, διονύσιε. Stulta loqueris Dionysi. At ille detorquens alio: μονομαχήσω μὲν οὖν, inquit, singulari proinde certamine depugnabo. Ad hunc quidem modũ refertur in collectaneis Græcorum, sed mendose, quod liquet ex Plutarcho, qui narrat Dionysium respondisse μοναρχήσωμεν οὖν, qđ interpretes verteruntq;, Monarchæ erimus, decepti scripturæ vitio. Legendum enim μοναρχήσωμενουν, vt μενοῦν sit vnica dictio, quę non inferat tantum, sed aduersetur potius. Corrigit enim alterius diuinationem, & subiicit, imò potius ero monarcha: quis enim sic loquitur, erimus monarchæ. Ad hæc μοναρχήσωμεν, nõ sonat, erimus monarchæ, sed simus monarchæ. Postremo si legas οὖν, vt sit inferentis, non corrigentis, quid aliud dicitq; Dionysius, quàm ideo se fore monarcham, quod stultus esset?

In Pythij templo cacare.

Ἐν πυθίῳ χέσαι, id est, In Pythii templo cacare dicebatur, qui rem nefariã & periculosam faceret, quod Pisistratus tyrannus extructo templo inscripserat, ne quis inibi ventrem exoneraret, & áduenam quendã deprehensum è medio sustulit.

In terra pauperem.

Ἐν γῇ πένεσθαι μᾶλλον ἢ πλουτοῦντα πλεῖν. i.
E gere præstat in solo, quàm diuitem
Sulcare fluctus.

Satius est paullulũ habere tutò, quàm multum cum periculo. Nec placebant cuidam opes de funibus pendentes, multo minus quas eripere ventis in manu est. Prouerbium admonet certam fortunam, licet modicam, incertis quamlibet amplioribus anteponendam.

Inter pueros senex.

Ἐν παισὶ μὲν γέρων, ἐν τοῖς δὲ γέρουσι παῖς, id est, Inter senes puer, idem at in pueris senex. Conueniet in hominem grandiusculũ, maiorem quam vt puer videri possit, minorem

quam vt vir. Dictum est autem ab æmulis in Hermogenem rhetorem. Accommodare licebit in hominem sic eruditum, vt inter idiotas videri possit doctulus, inter eruditos indoctus.

In sola Sparta expedit senescere.

Ἐν σπάρτῃ μόνῃ λυσιτελεῖ γηράσκειν, id est, Vna in Sparta expedit senescere. Dictũ est, quod apud Spartanos summus honos senibus habebatur olim. Torqueri poterit ad quoslibet, penes quos virtus in precio sit. Refert Plutarchus in Laconicis, sed incerto auctore. Dictum est autem à quodam hospite, cũ videret apud Lacedæmonios iuuenes tantũ honoris habere senioribus M. Tullius in Catone maiore, similem sententiam adscribit Lysandro: Lysandrum, inquit, Lacedęmonium dicere aiunt solitum, Lacedæmone esse honestissimum domicilium senectutis. Nusquam enim tantum tribuitur ætati, nusquam est senectus honoratior. Nota est historia de sene, cui cum ingresso theatrum nullus Atheniẽsium daret locum, soli Lacedæmoniorum legati caniciem illius reueriti, & assurgendi officio venerati sunt, & inter ipsos honoratissimum locum cesserunt: cui facto cum applauderet Atheniensium populus, quidam è Lacedæmoniis dixit, Scire quidem populum Atheniensem quid deceat, sed negligere. Narratur à multis, nominatim à Valerio Maximo lib. 4. capite quinto.

Ne maior thylaco adcessio.

LVCIANVS in Encomio Demosthenis: σοὶ δ᾽ ἴσως εὐλάβεια τὸ τῆς παροιμίας σκῶμμα ἐπὶ τῇ ἀσυμμετρίᾳ ἐπαγαγέσθαι, μὴ σοὶ μεῖζον προσκέοιτο τοὐπίσαγμα τῷ θυλάκῳ. id est, At tu fortasse vereris ne in te torqueatur illud prouerbiale dicterium. de male respondente proportione, nempe, ne tibi thylaco maior sit adcessoria sarcinula. Thylacus enim culeus est siue mantica parata gestãdis oneribus. Neque ignoramus in vulgatis exemplaribus esse τοὐπίγραμμα, non τοὐπίσαγμα. Verum nisi scripturam mutaris, nulla sententia potest elici. Est aũt ἐπίσαγμα à σάττω, velut oneris adsertura. Translatum autem a mulionibus, qui præter legitimum onus, vascula quædam superimponunt. Ergo cũ digressio longior est quàm ipsa res, vti licebit hoc prouerbio. Basilius idem aliis verbis expressit libro de Spiritu Sancto: ἢ οὕτω γε ἂν τὸ ἐπεισόδιον πολλαπλάσιον εἴη τῆς κεφαλαίου. id est, Ad istum alioqui modum adcessorium multo maius esset ipso principali.

Acarnici equi.

Ἀκαρνικοὶ ἵπποι, id est, Acarnici equi, dicebantur equi maximi. Finitimum illi, cuius meminit etiam Aristoteles: ἵππος θεσσαλική, id est, Equa Thessalica. Vergilius item in Georgicis tribuit primam laudem equis Epiroticis:

-Eliadum palmas Epirus equarum.

Acarnanes enim sunt iuxta Epirũ, quemadmodum & Thessali. Conueniet vti de re quapiam eximia, aut insigni prę̨mio.

Contribulis factus serua ordinem.

Γεννητὸς γεγονὼς τήρει τὴν τάξιν, id est, Tribulis factus serua ordinẽ, id est, postea quam ascitus es in ordinem aliquem, fungere tuo officio, quemadmodum & ceteri faciunt. Natum à tribubus Atheniensiũ. Populus Atheniẽsis distributus erat in tribus duodecim, ad mensiũ numerum, rursum vnaquæq; tribus in triginta genera, quemadmodum vocant, ad dierũ numerum, vnde γεννητοὶ vocabãtur, non coniuncti sanguinis propinquitate, sed in eandem tribus partem asciti.

Glaucus alter.

Γλαῦκος ἄλλος ἱππόβρωτος, id est, Glaucus alter ab equis deuoratus. Quadrabit in hominem alendis equis exhaurientem facultates suas. A fabula natum, qualis fertur & de Actæone.

Gorgonem Perseus aggreditur.

Γοργόνα περσεὺς ἐχειρώσατο, id est, Gorgonem Perseus adortus est. Vbi quis egregium facinus inceptat. Notissima fabula est. Ne hoc quidem prouerbium adscripturi eramus, ni repertum esset in Græcorum collectaneis.

Vincula Tyrrhena.

Δεσμοὶ τυῤῥηνοὶ, id est, Vincula Tyrrhena, dicebantur odiosa negotia quibus distringebatur aliquis. Traductum à vinculis, quibus Tyrrheni captiuos vinciebant grauibus & molestis.

Di

Diu delibera.

Δηρὸν βουλεύει, id est, Diu delibera. Non statim aggrediundum negotium. Carmē integrum fertur huiusmodi:

Δηρὸν βουλεύει, ἵν᾽ ἔχῃ καὶ πολλὸν ἀμείνω. i. Cōsultatu diu, multo vt præcellere possis. Lente consultandum, at vbi statueris, maturè quod opus facto faciendum est. Qui secus faciunt, iis non rarò solet euenire Platonicum illud, vt festinantes in principio, serius perueniant ad finem.

Epimenideum corium.

Επιμενίδειον δέρμα, id est, Epimenidia pellis. De re reposita, miraculique loco seruata. In nō nullis codicibus scriptū offendimus. Epimelidiū, sed deprauate, ni fallimur: adscriptum erat huius pellē adseruari additā, ceu rem sacrā apud Lacedęmonios. Indicat aūt Eudemus tractum ab Epimenide Cretēsi, qui legitur ꝑpetuo somno dormisse quadraginta septem, aut si Laertio credimus, quinquaginta septem annos, neque paucos postea superuixisse. Vnde consentaneum est huius reliquias, vt miraculi monumentum seruatas fuisse.

Volaticum iusiurandum.

Ταχυβάμονες ὅρκοι. Ad eū modū appellabant iusiurandum irritum, qđ euanesceret auolaretq́; simulatque pronunciatum esset, cuiusmodi sunt amantium. Hæc sentētia magis adridet Suidæ. Quamquā Aristarchus apud Eudemū. κατ᾽ ἀντίφρασιν accipit, quasi tardum oporteat esse iusiurandum, neq; temere proferendum: neque enim statim euanescere, si quid iuraris.

Superatus es a gallo quopiam.

Ηττήθης τινὸς ἀλεκτρυόνος, id est, Superatus es a gallo quopiam. Iocus prouerbialis in seruos qui dominos a tergo sequuntur, supplices videlicet & abiecti, cuiusmodi solent esse galli superati in pugna. Nā hæc auis victa silere solet, canere si vicisset, vt auctor est Cicero in Diuinationibus. Addūt gallum in pugna superatum vltro sequi victorem. Sumptum est ex Aristophane, nisi nos fallit memoria. Refertur ab Eudemo.

Βατανάρας.

Βατανάρας, De pinguibus dictū & impotentibus. Eudemus meminit, addēs esse legendum κατὰ συστολήν. Quibus verbis quid sibi velit, nondum satis liquet, nisi sensit exprobratam ingenii tarditatem. Etenim quæ viuido sunt ingenio, caput erigūt. Capite esse deiecto hebetioris ac segnioris animi signū esse solet. Nā Græca vox hinc dicta est. βατὰς enim vt indicat Hesychius, apud Tarentinos pronum significat, & κάρα caput. Vnde βάτταρα Thracibus dicuntur Bacchæ, Bacchi numine afflatæ, quæ & Bassarides dicūtur, vt indicat Etymologicus. Hinc vox deducta ad meretricem, quæ se prosternit quibuslibet. Apud Athenæum libro quarto, καρηβαροῦντες dicuntur, qui crapula grauatum habent caput. Cōueniet in temulentum ac somnolentum. Quemadmodum vsurpauit diuus Basilius in epistola quadam.

Ex æquo partire.

Ἐξ ἴσου δίδου πᾶσιν, id est, Ex æquo da omnibus. Translatum ab iis, qui cōuiuium, aut hæreditatem partiuntur. Quadrabit in iudicem, aut principem, quem oportet æquabilius reddere.

Ἐπαύλια δῶρα.

Ἐπαύλια δῶρα dicebantur magnifica munera. Sic enim appellabantur apud Græcos, quæ postero post nuptias die, sponsæ pater adducebat sponso ac sponsæ, pompæ cuiusdam specie. Præcedebat enim puer, candida toga, facem gestans ardentem; post hunc canistrifer, post hunc longa series adportantium aurum, pulues, smegmata, lecticas, pectines, lectos, alabastros, sandalia, scrinia, vnguentaria, interdum & dotem ipsam. Addunt & ipsum diem a nuptiis secundum ἐπαυλίαν, quod sponsa tum inducatur in cubile. Adagium accommodari poterit & in eos qui iactant suam beneficentiam. Opinamur autem hæc esse, quæ iureconsulti vocant παράφερνα.

In pedes retrocedit.

Ἐπὶ πόδας ἀναχωρεῖ, id est, In pedem retrocedit, de eo qui metu dat locum potētiori, & reuocat se in tutum, ab athletis aut gladiatoribus sumptum videtur. Hoc est quod Latini dicunt referre pedem. Quadrabit & in eos, qui mutant institutum.

In armis accissat.

Ἐπὶ τοῖς ὅπλοις ἀκκίζεται, id est, In armis accissat.

ſat. In eum qui ſibi placet, ſeſeq; quaſi contemplatur in armis ſuis. Conueniet in quẽ uis ſibi ſtulte placentem. Refertur preter alios etymologico. De Accone muliere quæ ad ſpeculum inepte ſibi blandiebatur, dictum eſt alibi in prouerbio Acciſſare.

In Lipſydrio pugnas.

Ἐπὶ λειψυδρίῳ μάχη, id eſt, In Lipſydrio pugnas. Lipſydrium locus erat haud procul a Parnethe, quem mœnibus cinxerant tyranni, qui profugerant ex vrbe, prius condiderant Alcmæonidæ, ſed in hos obſeſſos, victosq; à Piſiſtrati copiis obliqua cantio cani cœpta eſt huiuſmodi: αἰαῖ λειψύδριον προδοσέταιρον οἵους ἄνδρας ἀπώλεσας, μάχεσθαι ἀγαθούς γε καὶ εὐπατρίδας ὅποτε ἔδειξαν οἵων πατέρων ἔσαν. id eſt, Heu heu Lipſydrion, ſociorum proditor, quales viros perdidiſti, ad pugnandum idoneos & claros, cum oſtenderent e qualibus eſſent orti maioribus. Prouerbium dictum in ſtrenuos, & bellicoſos viros. Locus nomen habet ab aquarum inopia.

Deſertum obtueri.

Ἔρημον ἐμβλέπειν, id eſt, Deſertum intueri, dicebatur, qui fixis & attonitis intueretur oculis. Metaphoram mutuati ſunt ab iis qui pelagus immenſum, aut ſolitudinem taciti intuẽtur. Multis adeſt hoc oculorum vitium, vt paullo longius ſemota non exacte videant. Iis ſi quando dicendum eſt in hominum frequentia, quoniam in neminem certo figunt oculos, deſertum intueri vidẽtur. Citatur Ariſtophanes ex Poliydo.

Eſto promus.

Ἔστω ταμίας, τἄλλα δ' εἰ βούλει κύων, id eſt, Sis condus, in reliquis canis eſto, ſi libet. Aiunt dictum in eum, cui felicitas immerenti contigiſſet, peculiariter in eunuchos. Suidas indicat Athenis fuiſſe magiſtratum decemuiris cõmiſſum, qui pecunias in arce Palladis poſitas ſeruarent, quas ſacras & publicas appellabant, vna cum ipſo Palladis ſimulacro, ac reliquis templi ornamentis. Erant & Tamiæ triremium, qui præfectos triremibus ſolẽt comitari, veluti cuſtodes. Is magiſtratus interdum furacibus cõmitebatur, cum oportuerit incorruptos atque integræ fidei viros ad id adſciſcere, quaſi nihil referret qualis ſurcipias prouinciã, modo commiſſa ſit. Solent autem reges gazas ſuas, & vxores eunuchis committere.

Ephemeri vita.

Ἐφημέρου ζωή, id eſt, Ephemeri vita. De iis, qui ſtatim emoriuntur aut pereunt: ab animantibus, quæ ſic appellantur, quod vltra diem non viuant. Ariſtoteles libro de natura animalium 5. prodit ad hũc modum de Ephemeris: Hypanis, inquit, fluuius apud Cimmerium Boſphorum ſub ſolſtitio fert veluti folliculos acinis maiores, quibus quadrupedes volucres erumpunt, quod genus animalis in poſtmeridianum tempus vſque viuit & volat, mox declinante ſole marceſcit & languet, mox occidente emoritur, vita nõ vltra vnum diem peracta, vnde ἐφήμερον appellatum. Retulit ſimilia Plinius lib. 11. cap. 36. niſi quod ait animal dictum ἡμερόβιον. Ariſtotelem citat M. Tullius Tuſculanarum queſt. lib. 1. addẽs Hypanim ab Europæ parte profluere in Pontum.

Canis mendico auxilians.

Κύων τῷ πτωχῷ βοηθῶν, id eſt, Canis mendico auxilians. Vbi quis nobis aduerſatur & diuerſis ſtudet partibus is, cuius auxilio nitebamur. Nam canes infeſti ſunt mendicis, velut ὁμοτέχνοις, niſi ſi quando fruſto panis corrumpuntur.

Iuppiter aquilam delegit.

Ζεὺς ἑτὸν εἵλετο, id eſt, Iuppiter aquilam delegit. Vbi quis adſciſcit ſibi pẽlaros, ſuisq; rebus accommodos. Poetæ fingunt aquilã Ioui fulmen porrigere, quod hæc auis omnium altiſſime ſubuolet, nec ictu fulminis lædatur. Eiuſdem vſus eſt opera in rapiendo catamyto puero.

Aut minus animi, aut plus potentiæ.

Ἢ φρονεῖν ἧσσον ἢ δύνασθαι δεῖ μεῖζον, id eſt, Oportet aut minus animoſum eſſe, aut plus poſſe. Conuenit in feroces, quorum arrogantiæ non ſuppetant vires. Aut qui non timent iritare, quem vincere non poſſint. φρονεῖν accipi poteſt pro ſapere: qui ſunt humili fortuna, iis multa diſſimulanda ſunt: quandoquidem quod vident perperam fieri, non queant vetare, & quod ſentiunt fieri oportere, non poſſunt efficere. Plutarchus in Laconicis tribuit Archidamo Zeuxidami filio, cum filium videret præcipitantius

tius & inconsideratius pugnantem cũ Atheniensibus: ἢ τῇ δυνάμει πρόσθες, ἢ τοῦ φρονήματος ὕφες. id est. Aut adde viribus, aut detrahe animo.

Felicitas à Deo.

Θεῶν δὲ δῶρόν ἐστιν εὐτυχεῖν βροτοὺς, id est,
Felicitas datur deum homini munere.

Vt res nostræ bene cedant, id in nobis sitũ non est, sed à superum arbitrio pendet. Hominum est conatus, dei est euentus.

Hystricis seta.

Θρὶξ ὕστριχος, id est, Pilus hystricis, dici poterit, dicterium acriter in quempiam tortũ. Ab animante sumptũ, cui mos iritato, pinnas aculeatas, quibus illi tergum inhorret, teli ritu eiaculari, etiam procul, idq; facit intenta cute. His igitur ora canum vrgentium figit. Est autem hystrix de genere Erinaceorum, nisi quod huic lõgiores aculei. India & Africa potissimum hystrices generat, vt auctor est Plinius lib. 8. cap. 35.

Alter Ianus.

Ἰάνος ἄλλος, id est, Ianus alter. Quadrabit vel in prouidum ac circumspectum, vel in ancipitem & perfidum. Persius:
O Iane à tergo, cui nulla ciconia pinsit.
Sumptum à Iano bifronte, cuius notior est fabula, quam vt sit hoc loco percensenda.

Vestes circumfers ignem.

Ἐν ἱματίῳ τὸ πῦρ περιστέλλεις, id est, Veste circumfers ignem, vbi quid ridicule fit. Aut vbi quis suum ipsius malum fouet, veluti scortum, aut adulatorẽ, aut fictum amicũ.

Erinnys ex tragœdia.

Ἐρινὺς ἐκ τραγῳδίας, id est, Erinnys ex tragœdia. De fœdis aniculis. Sumptum ex Aristophanis Pluto, quo loco dictum est de Penia:

Ἴσως ἐρινύς ἐστιν ἐκ τραγῳδίας. id est,
At forsan est Erinnys ex tragœdia.

Strabo Geographiæ lib. 4. tradit insulas esse 10. in oceano Gaditano, nõie Cassiteridas quarũ vna prorsus inculta sit, in reliqs habitare hõies colore fusco, tunicis vtentes ad talos vsq; dimissis, pectoribus cingulo obuinctis, baculos manu gestãtes, ĩ summa, psimiles furiis tragicis. Quibus ex verbis apparet hoc habitu furias ĩ tragœdiis induci solere.

Aequalitas haud parit bellum.

Ἴσα πόλεμον οὐ ποιεῖ, id est, Aequalitas bellum haud parit. Aequalitate continetur concordia. Inæqualitas discordiarum est mater. Est Solonis apophtegma, quemadmodũ scribit Plutarchus in huius vita, admonens dictum hoc fuisse vulgo celebre, τὸ ἴσον πόλεμον οὐ ποιεῖ.

Piscis primum a capite fœtet.

Ἰχθὺς ἐκ τῆς κεφαλῆς ὄζειν ἄρχεται, id est, Piscis à capite primum incipit putere. Dictũ in malos principes, quorum contagione reliquũ vulgus inficitur. Apparet ab idiotarũ vulgo sumptum.

Etiam Bætylum deuorares.

Καὶ βαίτυλον ἂν καταπίοις, id est, Etiam Bætylum deglutires. In voracẽ & omnia coquentem. Nam Bætylus dicitur saxum illud fasciis obuinctum, quod pro Ioue deuorauit Saturnus, vt testatus est Hesychius.

Malum vas non frangitur.

Κακὸν ἄγγιος οὐ κλᾶται, id est, Malum vas non frangitur. Qui deterior, is non numquam viuacior, & in periculis tutior. Simili metaphora dicunt & hodie vulgo, malam herbam non perire.

Etiam quercus baccatur.

Καὶ δρῦς μαινὰς ἐγένετο, id est, Etiam quercus Mænas facta est. De iis qui vix deliniuntur. Ab Orphei fabula, quercus sua cithara demulcentis. Mænades enim sunt mulieres afflatæ Baccho.

Vita molita.

Ἀληλεσμένος βίος, id est, Vita molita, siue victus, vt ita loquamur, farinatus. Suidas indicat adagium varie accipi. Quosdam vsurpare de vita priscorum, qui glãdibus vescebantur, fortassis ob id qđ illis seculis ignotus adhuc esset carnium & piscium esus, solaq; glandium farina victitarent mortales. Alios de his quibus citra laborem vita lauta contingeret, propterea quod aliquandiu post frumenta reperta, farinæ faciendæ ratio nesciretur. Est autem farina paratior, si cui libeat vesci. Alioqui proscindendum aruum, serendum triticum, metendum, excutiendum, molendum, pinsendum. Nonnullos de iis qui in magna rerum, quas desiderarent

siderarent affluentia, vitam agerent, vt adfine sit illi quod alio positum est loco, οὐ γὰρ ἄκανθαι, id est, Non enim spinæ. Cæsar Cōmentariorum lib. 1. Trium mensium molita cibaria sibi quemque domo efferre iubent. Huc adludere videtur Aristophanes in Equitibus, cum Cleon populo blandiēs ita loquitur:

Ἀλλ' ἄλφιτ' ἤδη σοι πορίω ἐσκευασμένα. i.
At ego paratas tibi farinas iam dabo.

Cui respondet altera persona:

Ἐγὼ δὲ μαζίσκας γε διαμεμαγμένας
Καὶ τοὔψον ὀπτὸν, μηδὲν ἄλλ' ἤ μ' ἐσθίειν. id est,
Bene maceratas ego dabo tibi messulas,
Piscemque coctum, nil aliud, quàm vescere.

Hoc posterius pertinet ad prouerbium, qđ ante retulimus: Victus maceratus. Rursus in eadem fabula cum Cleon offerret μαζίσκας μεμαγμένας, alter respondet:

Ἐγὼ δὲ μυστίλας, μεμυστιλημένας.

panem intelligens iam iure maceratum, ac madefactum, & ob id paratū esui. Ac mox offert vinum iam temperatum, vt statim possit bibi:

Ἔχε καὶ πιεῖν κεκραμμένον τρία καὶ δύο. i.
Dilutum habe, quod ebibas, tria, ac duo.

Nam olim vinum non bibebatur nisi aqua dilutum, quod apud Germanos insuetum est. Optimam autem temperaturam existimabant, si duobus vini cyathis duo aquæ adderentur. Porro quæ parata sunt, ea gratiora esse paullo post declarat populus. Cū enim alter iactaret se suo periculo rapuisse quod dabat, alter coxisse, respondet:

Ἄπιθ' οὐ γὰρ, ἀλλὰ τοῦ παραθέντος ἡ χάρις.

significans illi deberi gratiam, qui cibum paratum apposuerit.

Malum est bonum.

Κακὸν τὸ καλὸν ἤν τι μὴ καιροῦ τύχῃ. id est,
Bonum malum fit, tempore haud datum suo.

Nihil gratum, quod intempestiuum. Pharmacum in tempore datum, saluti est, secus datum, mortem adfert. Citatur apud Athenæum libro septimo hic versiculus ex Timone:

Ὥρη ἐρᾶν, ὥρη δὲ γαμεῖν, ὥρη δὲ πεπαῦσθαι. i.
Tempus amandi, tempus habendæ coniugis, est quod
Rebus ab his tandem moneat desistere tempus.

Caricum sepulchrum.

Καρικὸς τάφος, id est, Caricum monumentū. De re magnifica sumptuosaque Sumptum à Mausoli sepulchro, quod est apud Caras. Plinius libro 36. cap. 5. ostendit opus hoc inter septem orbis miracula commemoratum, idque potissimum ob artificum famā. Patebat ab austro & septētrione sexagenos ternos pedes. Breuius a frontibus, toto circuitu pedes quadringentos vndecim. Attolebatur in altitudinem vigintiquinq; cubitis. Cingebatur columnis quadragintasex. Ab oriente cælauerat Scopas, a septentrione Bryax, à meridie Timotheus, ab occasu Leochares. Opere nondum absoluto periit Artemisia. Latini huiusmodi monumenta vocant mausolea. Martialis libro primo:

Aere nec vacuo pendentia mausolea,

Item Propertius libro 3.

Nec Mausolei diues fortuna sepulchri.

Malum munus.

Κακὸν γε δῶρον ἐστὶ σοι ἐσὶ ζημία. id est,
Munus malum est perinde vti dispendiū.

Nocet, non iuuat, qui largitur noxia. Veluti si quis adulescenti subministret pecuniā, aut stulto committat imperium.

Inani spe flagrat.

Κεναῖσιν ἐλπίσι θερμαίνεται, id est, Inanibus spebus incenditur. In eum, qui frustra sibi magna pollicetur. Spes enim stultis addit animos, etiamsi procul absint. Sapiens etiā si sperat, dissimulat. Decerptum apparet ex Sophocle, apud quem Aiax ita loquitur:

Οὐκ ἂν πριαίμην οὐδ' ἑνὸς λόγου βροτὸν
Ὅς τις κεναῖσιν ἐλπίσιν θερμαίνεται. id est,
Haud emero virum mente nulla præditum,
Quemcumque inanes spes mouent & incitant.

Aeschines contra Timarchum: ἐλπίδων κενῶν ἐμπλήσας. id est, Posteaquam illum implesset inanibus spebus.

Voluitur dolium.

Κεκύλισται ὁ πίθος, id est, Reuolutum est dolium. In eum qui commouetur alieno exēplo, siue instinctu ad stulte quid faciendū. Nam doliū facili impulsu quo velis voluitur. At sapiens tetragono similis, semper fixus & immotus. Apparet esse natū ab historia de

ria de Diogene in publico ciuitatis tumultu voluente dolium, quam refert Lucianus lib. de conscribenda historia.

Ceram auribus obdis.

Κηρὸν τοῖς ὠσὶν ἐπαλείφεις, id est, Ceram auribus oblinis. In eos qui recusat audire vel æqua, vel iniqua. Natum ab Vlyssis cera, qua suas ac sociorum aures obturat apud Homerum, aduersus Sirenarum cãtilenas.

Corui luſciniis honoratiores.

Κόρακες ἀηδόνων αἰδεσιμώτεροι, id est, Corui lusciniis honoratiores. Cum indocti doctis præferũtur, improbi probis, blaterones eloquentibus, rapaces ac furaces cordatis & integris viris. Aut cum plus tribuitur improbitati & audaciæ, quam eruditioni ac sapientiæ.

Communenaufragium.

Κοινὸν ναυάγιον τοῖς πᾶσι παραμύθιον, id est, Cõmune naufragium, omnibus solatiũ. Multo facilius fertur malum, quod nobis est cũ omnibus, aut cum multis commune. Quin & hodie iactatur inter Scholasticos: Miserum est solatium habere calamitatis sociũ.

Cypariſſi fructus.

Κυπαρίττου καρπὸς, id est, Cypariſſi fructus, de verbis dictu magnificis, ceterum inutilibus. Prouerbium fluxit a natura arboris, quam Plinius libro 16. scribit, natu morosam esse, fructu superuacuam, baccis toruã, foliis amaram, odore violentam, ac ne vmbra quidem gratiosam. Hactenus Plinius. Atque huiusmodi cum sit, tamen proceritate, vnde & conifera vocatur a poetis, ac ꝑpetuo virore, neque non nascẽdi difficultate, nouum aliquem fructum polliceri videtur. Theophrastus autem lib. de caussis plãtarum 1. scribit semen cupressi adeo esse minutum, vt vix oculis percipi possit. Neque enim huius esse fructum totum id qđ pilæ speciem gerit, sed quod cono innascitur, perquam tenue & exile, laricis semini proximum, quod pilula sua dehiscente dilabitur, nec legi nisi ab experto potest.

Ματτυάζειν.

ATHENAEVS, Dipnosophistarum libro 14. refert cibi genus, primum à Thessalis repertum, sed quod Athenis quoque fuerit in deliciis, cum subessent imperio Macedonũ, quorũ lingua dicebatur ματτύα, a Græca voce μάττω, quod est pinso, siue macero: vnde dicta sit μάζα, quę & ipsa prouerbio locum fecit, vt οἱ περμαζῶν dicerentur, qui lautius viuerent: post quidquid esset opiparũ & elegans in cibis, ματτύα dicebant, etiã in auibus, piscibꝰ, oleribus ac lactis, & ματτυάζειν, qui suauiter viuerẽt. Citantur in testimonium versus ex Alexide.

Σκευάζετ' εὐωχεῖσθαι προπόσεις πίνετε
Λέπεσθε ματτυάζετε. id est,
Facite opparatus, & epulis incumbite,
Lepamini atque mattayzete.

Ceterum Atticis λέπεσθαι dicuntur, qui intemperanter indulgent Veneri, huc ni fallimur alludentibus, quod λεπίζω sonet deglubo, quę vox et Latinis vsurpatione facta est obscœna. λέπος enim Græcis pellem significat. De Mattyis qui plura volet cognoscere, legat finem 14 libri, quem modo citauimus, & mattyis explebitur affatim. Tot auctoribus Athenæus docet qđ sit mattya. Idem lib. 4. tradit apud Lacedęmonios ματτύην dicta bellaria quæ post αἶκλον, id erat cõuiuii genus, apud illos dabantur, quæ quidem & ἐπαίκλα vocabãtur. Meminit huius cibi & Martialis lib. 9. Mattya sola iuuant.

Matiolœchus.

Ματιολοιχὸς vulgato cõuicio dicebatur liguritor, & in minimis etiã rebus exquisitus. Quin & Hesychius indicat quod pusillum sit, id Græcis dici μάτιον. Aiunt aũt esse cibi genus. Equidem in commentariis Gręcorũ inuenitur μάτιον vocari, quod est minimũ, aut genus mensuræ. Proinde quadrat in eos, qui per fraudem minimis e rebus sectãtur cõpendium: ἀπὸ τοῦ ματίου καὶ λοχεῦσαι, nisi mauis a λείχειν. Vsurpatur ab Aristophane in Nebulis, inter multa epitheta, q̃bus virum improbum notat. Interpres tã varie exponit, vt satis fateatur se nescire, scribens dici de eo qui malignam dat mensuram, de parco ac sordio, de eo, qui cogitat inania, siue nanciscitur friuola.

Poſt Marathonem pugna.

Μετὰ τὴν μαραθῶνα μάχη, i. Post Marathonẽ prẹlium. Vbi quis post calamitatẽ in aliam nouam rursus incidit. Marathon locus est Atticæ, crebris cladibus insignis, vbi acerrima pugna fuit cum Persis. Refert Heredotus libro 6. Simile huic: μετὰ πόλεμον ταραχή, Post bellum tumultus.

Ne vities muſicam.

Μὴ κακούργει τὴν μουσικὴν, i. Ne vities musicã, id est, ne loquaris discrepantia, ne noua moliaris. Plutarchus in Apophtegmatis refert

ita

ita loquutum Emerepen, in Phrynidis cantoris organo duas ex nouem incidentem fides, quod septem satis esse duceret.

Astutior coccyce.

Μηχανικώτερος κόκκυκος, id est, Coccyce astutior, dicebatur, qui astu sibi consuleret. Sūptum ab auis ingenio, oua subiicientis in nidos alienos, maxime palumbium, de qua abunde Plinius & Aristoteles.

Hesperidum mala.

Μῆλα ἑσπερίδων δωρῆσαι, id est, Mala Hesperidum largiri, qui magna splendidaq; largirētur. Nota est fabula de malis aureis. Huc adlusisse videtur Maro noster in Buc. carm.

Aurea mala decem misi. cras altera muttā.

Solæ Lacænæ viros pariunt.

Μόναι λάκαιναι ἄνδρας τίκτουσι, id est, Solæ Lacænæ viros pariunt. Apud Lacedæmones fortissimi viri nascebantur, & apud eosdem matres seuere natos educabant. Natum est prouerbium ex apophtegmate Gorgus Lacænæ Leonidæ vxoris, cui cum peregrina quæpiā dixisset: Μόναι τῶν ἀνδρῶν ἄρχετε ὦ λάκαιναι, id est, Sole viris imperatis Lacedæmoniæ: respōdit: Μόναι γὰρ τίκτομεν ἄνδρας, id est, Solæ enim parimus viros. Refert Plutarch. in vita Lycurgi.

Myrteam coronam ambis.

Μυῤῥινοῦν, id est, Myrteam cupere dicebatur, qui tyrannidē, aut magistratum ambiret. Nam olim principes myrteis corollis coronabantur, siquidem Suidæ credimus.

Præuertit ancoræ iactum deus.

Ἀλλ' ἀντέπεσσε τὴν ἐπ' ἄγκυραν θεός. id est,

Sed anteuertit ancoræ iactum deus.

Cum res præter spem euenit. Traductum a nautis, quibus accidit sæpenumero, vt cū parant sese vt ancoram iaciant, in portum appulsuri, repellantur a ventis, & in mediā tempestatem reuocentur.

Pro Delo Calauriam.

Ἀντὶ Δήλου τὴν καλαυρείαν, id est, Pro Delo Calauriam. Est in fabulis: Neptunum cū Latona permutationem fecisse, vt illa Callauriam insulam Neptuno concederet, possideret Delum, proq; dato Tęnaro reciperet Pythonem. Est autem Callauria exigua insula, haud procul à Creta. Pausanias in Corinthiacis tradit Calauriam olim fuisse sacram Apollini, Delphos Neptuno, hos inter se commutasse loca. Meminit eius rei Strabo quoque lib. 8. Trœzen, inquit, sacra Posidoni, i. Neptuno est, vnde & Posidonia dicta quondam. Eminet aūt e mari ad quindecim stadia: ne ipsa quidem obscura ciuitas. Huius portui dicto Pogon imminet Calauria, exigua insula, circuitu stadiorū triginta. Hic erat asylum Neptuno sacrū. Et fama est hunc deum commutatione facta cum Latona, data Delo recepisse Calauriam, cum Apolline vero, pro Pytho recepisse Tænarum. Ephorus autem ipsum refert oraculum:

Ἴσον τοι Δῆλόν τε Καλαυρείαν τε νέμεσθαι,
Πυθώ τ' ἠγαθέην, καὶ Ταίναρον ἠνεμόεντα. id est,
Nil refert Delos fuerit ue Calauria culta,
Pythos ue excellens, an peruia Tęnarus auris.

Ea res in pṕuerbium abiit, quoties manus manum lauat, & officium officio pensatur.

Antiquior Codro.

Πρεσβύτερος Κόδρου, de priscis, & ob antiquitatem admirandis. Codrus antiquissimus Atticę rex, cuius alibi nobis facta mentio. Ad hunc genus suum referebant, qui generosi videri volebant.

Hirundo totos schœnos anteibit.

Πρόσωτις χελιδὼν ὅλους χοίνους παρεῖται, id est, Hirundo quępiam totos schœnos prēteribit. Vbi quis immenso vincit interuallo. Nam χοῖνος Græcis mensurę genus, quę sicut existimat Herodotus libro 2. sexaginta complectitur stadia. Quemadmodum & docet Hermogenes in libello cui titulus περὶ μεθόδου δεινότητος, ostendēs esse verbum Aegyptium, quemadmodum parasanges Persicum. Etiamsi Plinius libro 12. cap. 14. quadraginta stadia tribuit schœno, quæ efficiāt passuum quinque milia. Rursus idem lib. 5. cap. 10. scribit schœnum patere stadia triginta, vnde varietas videtur accidisse scribarum vitio. Quāquam suspicamur hoc loco Chelidonem pro viro accipiendum, cuius alibi facta est mentio, qui haud scimus, an cursu celeritateque pręcelluerit.

Nihili cocio est.

Plautus in Asinaria: Vetus est, nihili cocio est. Dictum videtur in eos, qui pollicentur in futurum, nec exhibent rē pręsentē.

Laberius

Laberius apud Gellium cocionem peruulgato verbo dixit, quem veteres ariolatorem dixerunt. Dicuntur autem hęc apud Comicum à lena, quę prędicabat sibi oculatas esse manus, atque id demum credere quod videret. Quod autem alii legũt coactionem, id neque carminis ratio patitur, nisi vocalem elidas. Ex Festo Pompeio propemodũ licet coniicere coctionem esse legendũ. Ait enim coctiones appellatos a cunctatione, quod in emendis vendendisque mercibus tarde perueniant ad iusti precii finem. Proinde apud antiquos primam syllabam, per u litteram, non per o scribi solitam huic adstipulatur quod scribit Anneus Seneca libro epistolarum 11. differens non esse cessandum a benemerendo, quod aliquando inciderimus in hominẽ ingratum. Et post malam, inquit, segetem serendum est. Sępe quidquid perierat adsidua infelicis soli sterilitate, vnius anni restituit vbertas. Est tanti, vt gratum inuenias, experiri & ingrato. Nemo tam certam habet manum, vt nõ sępe fallatur. Aberrent, vt aliquando hæreant. Post naufragia, maria tentantur. Fœneratorem non fugat a foro coactor. Cito inerti otio vita torpebit, si relinquendum est, quidquid offendit. Hactenus Seneca. Quo loco num coactor legendum sit, necne, studiosis expendendum relinquitur. Iuxta etymologiam cuntio siue cunctio, aut mutata littera contio dicendum esset, ni quod Festus Pompeius ostendit eundem esse coctionem & cocionem. Is in dictione Arulator, consentit cum Gellio, confirmãs eundem esse cotionem cum arulatore. Arulatorem autem dici a voce Gręca αἶρε, id est, tolle, quod merces eas sequatur, ex quibus si quid ceciderit lucri, possit tollere.

Non nauigas noctu.

Οὐ νυκτὶ πλοεῖς, id est, Non noctu nauigas. De eo, cui nihil est certi, quod sequatur, propterea ꝙ nocturnis temporibus certius nauigant nautę, pp stellarum notas, de qbus alias dictũ est. Chrysippus, vt citãt, negationem detraxit, νυκτὶ πλοεῖς, manẽte, sicut qui dem arbitramur, eadem sñia. Nã quid alioqui fuerat memorandũ, si Chrysippus citra negationem extulisset? quasi vero non idẽ iuris sit in quauis oratione. Quamquã autem nautæ noctu stellarũ indicia sequũtur longe tamen certior interdiu nauigatio.

Mores hominum regioni respondent.

Καὶ τῶν φυτῶν τὰ σπέρματα, καὶ τῶν ἀνθρώπων οἱ βίοι ταῖς χώραις συνεξομοιοῦνται. id est, Et plãtarum semina, & hominũ mores ad regionis habitum respondent. Refertur & hoc in Grecorum prouerb. collectaneis natum ab apophtegmate, cuius meminit Plutarchus. Vt triticum in non nullis agris degenerat in aliud genus, soli vitio: ita pro qualitate regionis variantur hominum ingenia. Mõtani asperi fere sunt & inhumani. Litorales ferme predones & immites. Campestres molles & humani. Herodotus in calce libri vltimi, satis declarat primum e Cyri responso natum esse. Etenim cum Persæ rerum potiti postularent, vt ex aspera regione, quam tum incolebant, transferrentur in commodiorem ac feraciorẽ, annuit quidem, sed admonitis vt posthac sese pararent ad seruiendum, non ad imperandum: φιλέειν γὰρ ἐκ τῶν μαλακῶν χώρων μαλακοὺς γίνεσθαι. Οὐ γάρ τοι τῆς αὐτῆς γῆς εἶναι καρπόν τε θαυμαστὸν φύειν, καὶ ἄνδρας ἀγαθοὺς τὰ πολέμια. id est, Ex mollibus enim regionibus molles homines nasci solere. Neque enim eiusdẽ esse terrę fructum egregium producere, & viros in re bellica præstantes.

Cum cane simul & lorum.

Σὺν τῷ κυνὶ καὶ τὸν ἱμάντα, id est, Vna cum cane lorum quoque. Clausula est heroici carminis. Eudemus ĩdicat dici, quoties simul omnia pereũt, vt nihil omnino sit reliqui, ne spes quidem recuperandi quod periit.

Teipsum inspice.

Μὴ τοὐμὸν ἀλλὰ καὶ τὸ σὸν φῦλος σκόπει. i. Age non meum, verum & tuum inspicio genus.

Teucer in tragedia quapiã in Agamenonẽ sibi generis vitium probro vertẽtem, quod nothus esset, regerit huiusmodi conuiciũ; quod & ipse genus duxisset à Clisthene effeminato. Stultũ est in alterum dicere, quod in te possit retorqueri. Adagium refertur à Plutarcho.

Ne mihi vacuam abstergas.

THEOCRITVS in Syracusiis:

Μὴ φυῆ μελιτῶδες ὃς ἁμῶν καρτερὸς εἴη,
Πλὰν ἑνός, οὐκ ἀλέγω, μή μοι κενεὰν ἀπομάξῃς, i.
Ne quisquam existat Proserpina, quę dominum, vno

Excepto

Excepto, agnoscamus, ego id non curo, caueto,

Abstergas ne mi vacuam.

Subesse prouerbium videtur in eo quod ait: Μὴ μοι κενεὰν ἀπομάξῃς. Subaudiendum autem γνάθον, χεῖρα, aut simile quiddam. Apparet esse comminantis, aut timentis alapā, aut colaphum. Nam locus nondum satis liquet. Eruditis itaque relinquimus excutiēdum diligentius. ἀπομάττειν, dicuntur & plastę, qui argillam oblinunt, dum fingunt imaginem. Solēt quidam simulare officiū, quasi velint aliquid sordium a mala abstergere, & interim imprudenti illinūt aliquid sordium. Quemadmodum inducunt Bacchum facie, gypso, & vuarum succo oblita. Interpres tamen homo nec admodum doctus, nec diligens, mauult subaudiri mensuram, fortasse χοίνικα. Quod in mensura redundat, abstergetur terete baculo. Fallit igitur qui nondum plenam absterget, ita simulans aliquid redundare. Sentit se non esse illi ancillam, vt ab eo debeat obiurgari. Heri offensi defraudant seruos suo dimēso, hoc est, ni fallimur, quod ait, non sum sollicita, ne mihi mensuram vacuam abstergas.

Cum sis nanus, cede.

Νάνος ὢν ὕπεικε, id est, Nanus cum sis, cede. De pusillis dictum. Nani enim homunciones appellantur infra modum humani corporis, & prodigiosæ breuitatis. Iuuenalis:

Nanum Atlanta vocamus.

Νάνος enim Græce dicit quasi μὴ ἄνω, quod non excrescat in altum. Citatur Theophrastus, qui senserit nanos dici, quibus pudendum membrum sit iusto maius, quod in hoc hominum genere inueniri probabile est. Quadrabit in tenues & humilis fortunæ homunculos, ac quemadmodū ait Horat. moduli bipedalis, qui potentes sumptu conantur æquare.

Nocte lucidus, interdiu inutilis.

Ἐν νυκτὶ λαμπρός, ἐν φάει δ' ἀνωφελής, id est, In nocte lucens, luce vero inutilis.

De præposteris qui sapiunt, vbi nihil est opus, cū opus est, vbi dormiunt. Ceterū magis videtur competere in eum qui inter indoctos videatur aliquid esse ī litteris, inter eruditos nihil sapiat. Aut inuertendum est prouerbium:

Ἐν φάει λαμπρός, ἐν νυκτὶ δ' ἀνωφελής.

Sumptum à gemma quadam, cuius alibi fecimus mentionem.

E Tantali horto fructus colligis.

Ταντάλου κήπου τρυγᾷς, id est, Ex Tantali horto fructum colligis, id est, ea consectaris, quæ nusquam sunt, aut quibus frui non licet. Quod quidem apposite dicetur in mūdanis addictos voluptatibus. Nam ii dum his veluti temulenti fruuntur, egregie felices sibi videntur. Verum simul atque resipuerunt, iam velut experrecti, intelligunt omnia illa nihil fuisse, nisi mentis non admodum sanæ somnium.

Telenico pauperior.

Τελενίκου πενέστερος, id est, Telenico pauperior. Nam is vsqueadeo notę paupertatis fuit, vt Seriphii verbum inde finxerint, dicantq; τελενικῶσαι pro euacuare.

Telenicia echo.

Τελενίκειος ἠχώ, id est, Telenicia echo, recte dicetur oratio fatui. Sic enim vocant crepitū vasculorum inanium. Sumpto epitheto ab eodem, de quo modo diximus Telenico. Quamquam Plutarchus inter argute dicta Epaminondę, meminit Tellenis cuiusdam pessimi tibicinis, cui dissimillimus fuerit Antigenidas. Expendat igitur lector an ab hoc malit deductum prouerbium. Etenim de Tellenis cantilenis alias nobis dictū est.

Terebintho stultior.

Τερεβίνθου ἀνοητότερος, id est, Terebintho demētior, in stupidum sibique placentem, quod arbor ea late porrigat ramos, quod est insolenter ostentantium sese, ad hęc nigrore insignis, foliis crassis, succo item pingui & resinoso, tum alias alia specie. Parit quidem cum vite, sed dissimilem fœtum.

Mœnia Semyramidis.

Τείχη Σεμιράμιδος, id est, Muri Semyramidis, de muris inexpugnabilibus dicebatur, egregieque munitis. Ouidius libro Metamorphoseon quarto:

Vbi dicitur altam
Coctilibus muris cinxisse Semyramis vrbem.

Manum admouere.

Τὴν χεῖρα ἐπιβάλλειν, i. Manum apponere dicebantur,

cebantur, qui sese insinuarent in rei cuiuspiam egregiæ communionem. Translatū à sacris, in quibus nonnunquam fieri solet, vt aliis rem diuinam facientibus, alius aliquis adueniens, admota victimæ manu, fiat & ipse particeps sacrificii.

Patris est filius.

Τοῦ πατρός ἐστι τὸ παιδίον, id est, Patris est filius. Ita loquuntur, vbi quis mores imitatatur patrios. Et in genere, eius filium vocamus quemlibet, quem moribus expresserit, quod liberi ferè parentes referre soleāt. Hūc titulum Varro vni ex Menippeis indidit, citante Nonio Marcello. Varronis autem tituli fere prouerbiales sunt. Philostratus in Aristide commemorat, sophistā hoc prouerbio notasse Alexandrum, quod patris ambitionem imitaretur.

Paruo emptas carnes.

Τὸ ὤνιον κρέας οἱ κύνες ἐσθίουσιν, id est, Paruo emptas carnes, canes edūt. Quidam putria emunt obsonia, ne plusculum insumant nummorum. Ea cum nullus attingit, canibus aliquoties edenda seruantur. Sapit & hoc vulgus horum temporum.

Qui domi compluitur.

Τὸν οἴκοθεν βρεχόμενον οὐδὲ θεὸς οἰκτείρει. id est, Qui domi compluitur, huius ne deū quidem miseret, vulgo Græcis iactatum. Sensus est eum modis omnibus suo malo videri dignum, qui sit vsqueadeo ignauus, vt nec domi suę possit à pluuia tut⁹ esse. Eiusdem farinæ cum superiore prouerbium.

Tragicus Theocrines.

Τραγικὸς θεοκρίνης, Tragicus Theocrines. Vsurpauit hoc adagium Demosthenes aduersus Aeschinem. Theocrines primum tragœdiarum actor fuit, deinde calumniator, & sycophanta. Vnde Demosthenes in oratione pro Ctesiphonte. Aeschinem tragicum Theocrinem vocat. Extat eiusdem aduersus hunc Theocrinem, oratio, quāquam nonnulli Dinarcho tribuunt. Vsus est hoc prouerbio diuus Hieronymus, ni fallimur, in epistola ad Furiam, de viduitate: Vbicumque viderent Christianum, statim illud de triuio: τραγικὸς θεοκρίνης. Hoc conuicii iaciebant in Christianum, quasi sanctimoniæ simulator magnificis verbis aliorum vitam criminaretur.

Tragicum malum.

Τραγικὸν πάθος, id est, Tragicum malum, dicetur ingens, cuiusmodi finguntur in tragœdiis. Nā ab iis abstinet comœdia. Quintilianus duo facit affectuum genera: quosdam enim atrociores esse, hos amat tragœdia, quosdam mitiores, his vtitur comœdia: ac tragicos quidem πάθη vocant, comicos ἤθη. Tragœdia semper habet tristem exitum: Comœdia lætum. Vnde Plautus citante Festo Pompeio, Comœdicè dixit pro suauiter: Fuge, heus astitisti & dulce, & comœdice.

Cæcus auribus ac mente.

Τυφλὸς τά τ' ὦτα, τόν τε νοῦν, τά τ' ὄμματ' εἶ. i.
Tu simul & aure, & mente, & oculis cæcus es.
Quadrat in hominem plane stupidum.

Cæcum insomnium.

Τυφλὸν ὄνειρον. id est, Cæcum insomnium, de re friuola vanaq́;. Quædam enim insomnia portendunt aliquid, quædam inania sunt, quemadmodum sunt & bruta fulmina.

Asinos non curo.

Τῶν δ' ὄνων οὔ μοι μέλει, id est, Ceterum asinos nil moror. Congruit in eum, qui domesticis contentus opibus, non quærit aliena. Nam cui plaustrum est domi, huic non est opus asinis cōducticiis, carmen integrum alibi citauimus.

Plurium calculus vincit.

Τῶν πλειόνων ψῆφος νικᾷ, id est, Plurium calculus vincit. Quoties in consilio ceditur multitudini. Plin. in Epist. quæritur, numerari sententias, nō expendi. Et Liuius: Pars, inquit, maior meliorem vicit.

Pistillo nudior.

Ὑπέρου γυμνότερος, id est, Pistillo nudior. De vehementer tenui. Cognatum illi: πατταλοῦ γυμνότερος, id est, Paxillo nudior. His enim cortex detrahitur.

Pillo caluior.

Ὑπέρου φαλακρότερος, i. Pistillo caluior. Prouerbialis item hyperbole, de magnopere glabris. Nam ima pistilli pars, calui cranium referre videtur. Transferri potest ad insigniter egenos, aut simplices, ac dissimulandi ignaros.

Aureum subæratum.

Ὑπόχαλκον χρυσίον, id est, Subæratum aurū dice-

diceretur homo nequaquam syncerus, sed aliud præ se ferens, aliud intus occulens. Sumptum à nomismatis adulteratis.

Nihil de vitello.

Νεοττοῦ οὐδέν μοι δίδως, id est, Nihil mihi de vitello dedisti. Quadrat in eos, qui impertiant deteriora, meliora sibi seruantes. M. Tull. in lib. De diuinatione 2. narrat huiusmodi fabulam, vnde consentaneum est hoc mutuatum esse prouerbium: Quidam somniarat se videre ouum ex lecti cubicularis fascia pēdens illigatum, id somnium cum ad coniectorem retulisset, responsum est thesaurum indicari: proinde foderet eo loco quo se somniarat ouum videre: vbi fodisset, reperit aurum argento circuntectum. Misitque paullulum ex argento cōiectori, dissimulans inuentum aurū. Coniector accipiēs, Nihil ne, inquit, de vitello?

Queruli in amicitia.

Οἱ φιλομεμφέες εἰς φιλίην οὐκ εὐφυέες, id est, Qui queruli sunt in amicos, non sunt ad amicitiam idonei. Conniuere ad amicorum vitia, hæc res & iungit, iunctos & seruat amicos. Sententia videtur desumpta ex Herodoto. Constabit tamen trimeter si legas: οἱ φιλομεμεμφοῖς, εἰς φιλίαν οὐκ εὐφυεῖς. Nec tamen videmus quid sit φιλομεμεμφεῖς. Si legimus φιλομεμφεῖς, addenda est coniunctio, οἱ δὲ φιλομεμφεῖς, ita constabit versus,

Qui querulus est, amicitiæ haud accommodus.

Cleomenes superat cubile.

Ὁ Κλεομένης τῆς κοίτης ὑπερέχει, id est, Cleomenes cubile superat. De eo qui magis abundaret rebus superuacaneis quam necessariis. Ductum apparet à quopiam, corpore, quàm pro lectuli modo, maiore. Sicut & Iuuenalis:

Lectus erat Codro, Procul minor.

Vterque ambo.

Ὁ μὲν ἑκάτερος ἀμφότερος, ὁ δὲ ἀμφότερος οὐδέτερος, i. Vterq; ambo, ambo neuter. Instar ænigmatis est, cuius meminit Plutarch. in Moralibus, & extat in Græcis Epigrammatis. E duobus fratribus, quorum alteri nomen erat ἑκάτερος, alteri ἀμφότερος, ille bonæ frugis erat, hic nequam. Hos cum Philippus vidisset, hoc in eos iocatus esse fertur. Quadrabit in duos aliquos, quorum alterius nequitiam, alterius probitas compensat.

Os inest orationi.

Ὀστοῦν ἔνεστι τῷ λόγῳ, id est, Sermoni inest os ac vigor. De oratione non inani, sed solidas habente sententias. Dictum hoc Themistocli tribuitur, videtur è poeta quopiā desumptum. Est enim iambicus Dimeter. Quintilianus item rerum inuētionem appellat orationis ossa. Sumpta similitudine ab animantium corporibus, quæ ossibus sustinentur, colligantur, neruis, vestiuntur carnibus, & pelle, cohærent anima, mouentur actu.

Fluuius non semper fert secures.

Οὐκ ἀεὶ ποταμὸς ἀξίνας φέρει, id est, Non semper secures fert fluuius, id est, non protinus tibi speres idē, quod aliis feliciter cessit. Natum ab apologo Aesopico: Cuidam cædenti syluam, securis è manibus excidit. Mercurius inuocatus reddidit argenteam. Neganti suam esse, reddidit auream. Hanc quoque suam esse negāti, ferream tandem restituit, & illas insuper donauit. Alius quidam eundem euētum sperans, data opera, passus est elabi securim. Ea cum perisset, nec Mercurius imploratus adfuisset, expostulanti, prior ille respondit ad hunc modum: οὐκ ἀεὶ ποταμὸς ἀξίνας φέρει. Quāquam hic apologus varie narratur in aliis commentariis, nempe adfuisse Mercuriū, & prolata aurea securi rogasse, nū ea esset quæ perisset, atque eo protinus affirmante suam esse, Mercurium offensum hominis impudentia, nec ferream restituisse.

Non est Dithyrambus, si bibat aquam.

Οὐκ ἔστι διθύραμβος ἂν ὕδωρ πίνῃ. id est,
Haud Dithyrambus est, aquam si potitet.

Non adest hilaritas, cum deest vinum: languet poetarum ingenium, ni vino concalescat. Vnde, teste Flacco:

Laudibus arguitur vini vinosus Homerus. Et,
Ennius ipse pater, numquam nisi potus ad arma
Prosiliit dicenda. Et:
Nulla placere diu, nec viuere carmina possunt,
Quæ scribuntur aquæ potoribus.

Quin, ut refert in Symposiacis Plutarch., Aeschylus tragœdias suas potādo scripsit.

Excitas

Excitat enim vini calor inueniendi vim, quę torpet nonnumquam in ieiunis, mouet phātasias, addit impetus, subministrat fiduciam. Addit Gorgiam non recte suam tragœdiam Marti tribuisse, cum Baccho magis sit adscribenda. Dithyrambi canebantur in honorem Bacchi, qui & ipse διθύραμβος dictus est, quod bis natus velut è duabus ianuis prodierit.

Post acerba prudentior.

Παρὰ τὰ δεινὰ φρονιμώτερος, id est, Post mala prudentior. Finitimum illi:

- Ῥέχ. ἐν δὲ τε νήπιος ἔγνω.

Plato in Symposio, ἃ δὴ καὶ σοὶ λέγω ἀγάθων μὴ ἐξαπατᾶσθαι ὑπὸ τούτου, ἀλλ' ἀπὸ τῶν ἡμετέρων παθημάτων, γνόντα εὐλαβηθῆναι, καὶ μὴ κατὰ τὴν παροιμίαν, ὥσπερ νήπιος παθόντα γνῶναι, id est, Quæ sane & tibi dico Agathon, ne ab hoc fallaris, sed meis doctus malis caueas, neque, quemadmodum habet prouerbium, stulti more malo accepto sapias. Congruet in eum, qui suo malo redditus est cautior.

Pausone mendicior.

Παύσωνος πτωχότερος, id est, Pausone mendicior. Pauson pictor quispiam fuit, insigni tenuitate, quemadmodum apud Iuuenalē Codrus. Hunc notat Aristopha. in Pluto, apud quem cum Penia exclamasset: ὦ πόλις ἄργους κλύεθ' οἷα λέγει, id est, O vrbs Argos, quod ait audi: respondet Chremylus: πύσωνα κάλει τὸν ξύσσιτον, id est, Pausonē adhibe tibi conuiuam.

Vltra Hyperbolum.

Ὑπὲρ τὸν ὑπέρβολον, id est, Vincit Hyperbolum. Hyperbolus quispiam erat, mirum in modum appetens litium, Vnde conuenit in eos, qui simili laborant morbo. Plutarchus in vita Alcibiadis, Thucydides Peloponnesiaci belli lib. 8. & Aristophanes in Equitibus ostendit Hyperbolum fuisse hominem modis omnibus improbissimum, nec vlla re clarum, aut potentem, nisi vitio linguę. Præterea M. Tull. lib. De claris oratoribus, ita scribit de Saturnino: Homo simillimus Atheniensis Hyperboli, cuius improbitatem veteres Atticorum comœdiæ notauerunt. Aristophanes pręter alia scribit & hoc de hyperbolo:

Ἄνδρα μοχθηρόν, πολίτην ὀξίνην ὑπέρβολον. i. Improbum virum, atq; ciuem vapam acidumque Hyperbolum.

Sus in volutabro cæni.

Ὗς λουσαμένη εἰς κύλισμα βορβόρου, id est, Sus lota rediit ad volutabrum luti, cum quis iterat iam expiata flagitia, sicut indicauimus alibi. D. Petrus epist. 2. c. 2. Canis reuersus ad suum vomitum, & sus lota in volutabro luti. Adsimile huic Prouerb. 26. de eo, qui iterat stultitiam suam, id est, peccatum.

Mendax Atraphaxis.

Ψευδῶν πλέα ἀτραφάξις, id est, Referta mendaciis Atraphaxis. De tumidis ac ventosis. Atraphaxis oleris genus, quod celeriter in altum surgit. Latinis atriplex dicitur, adfinis, ni fallimur, betarum generi, quæ & ipsæ subito grandescunt alioqui fatuę. Id qđ indicat & Theophrastus in historia plantarum, lib. 1. ca. 5. Eadem herba ab eodem, lib. 7. cap. 1. recensetur inter eas, quæ celeriter proueniunt, nempe die à satu octauo. Est caule grandiore, sed molli carnosaque Suidas admonet dictum in Cleonem, qui falso calumniaretur equites in cōcilio: cui cum fides haberi videretur, dictum est: Ψευδατραφάξιος πλέαν εἶναι τὴν βουλήν, id est, Concilium plenum esse mendaci Atraphaxi: quo dicto simul notata est & Cleonis in calumniando vanitas, & populi facilitas in credendo. Est enim illud proprium calumnię, è leuissimo malo subito maximam excitare tragœdiam. In hāc ferme sententiam Suidas. Adagium sumptū est ex Equitibus Aristophanicis.

Inflige plagam ab aratro.

Παῖε τὴν ἀπ' ἀρότρου, id est, Inflige plagam aratri: siue, impinge vomerem, cum iubebimus strenue pugnare licet sine arte. Natū aiunt ab huiusmodi fabula, quam narrat Pausanias lib. Elia 2. Glaucus quidam Carystius cum terram aratro proscindēti forte fortuna vomis excidisset ab aratro, sublatum aptauit manu vice mallei. Quod vbi cōspexisset pater Demylus, iuuenē produxit in Olympia, ad pugilum certamen: verum vbi iam artis imperitus, plagis afflictus pęne deficeret, pater acclamauit: παῖε τὴν ἀπ' ἀρότρου, admonens, vt sic peteret hostem, quemadmodum vomere solet vulnerare terram. Hac voce rediit animus iu-

ueni, vicitq;. Idem postea bis vicit Pythia, octies Nemea, item octies Isthmia, auctor Pausanias.

Summis ingredi pedibus.

QVI clanculum, aut cautim, ac pedetentim, quod aiunt, conãtur aliquid, summis pedibus ingredi dicũtur. Græci iucundius efferunt aduerbio composito, ἀκροποδιτὶ. Idẽ valent illa: Suspenso gradu, & suspensis pedibus. Traductum à gestu eorũ, qui sic ingrediuntur, vt strepitum pedum nemo sentiat: autq. viæ diffisi, cautim & leuiter figunt vestigia. Aliquãto diuersius est, quod est apud Platonem in Lachete: καὶ οὐδ᾽ ἄκρῳ ποδὶ ἐμβαίνοντας, id est, Ne summo quidem pede ingredientes, quod pertinet ad illam formam: Summis labris degustare, Summis digitis attingere.

Cælum digito attingere.

PROVERBIALI nimirum hyperbole, digito cœlum attingere dicuntur, qui longe supra mortalium conditionem, ac diis proximi esse videntur. M. Tullius ad Atticum lib. 2. Nostri autem principes digito se cælum putant attingere, si mulli barbati in piscinis sint, qui ad manũ accedãt. Cognatum illi, quod alias ex eodem retulimus: In cœlo esse. Ad consimilem modum Horatius:

Quod si me lyricis vatibus inseris,
Sublimi feriam sidera vertice:

Ouidius:

Huic tu cum placeas & vertice sidera tangas.

Et apud Theocritum in Hodœporis:

Ὄτι πόκ᾽ ἤδη.
Αὐτάμαν τὸν ἄμνον, ἐς οὐρανὸν ὔμμιν ἀλεῦμαι.

Agnum quãdo tuli, vobis in sidera abibo.

Lysimachus cum ad Thraciam peruenisset, velut occupatis extremis regni finibus, Nunc, inquit, Byzantii ad me veniũt, posteaquam cælum attingo lancea. Eam vocẽ insolentissimam ita castigauit Pasiades Byzantius, qui tum forte aderat, vt diceret: Abeamus, ne lanceæ mucro cælũ pertũdat.

Corinthiari.

Κορινθιάζεσθαι veteres vulgato ioco dicebant eos, qui scortationibus ac lustris indulgerent, qui ve lenocinium exercerent. Sumptum est à meretricibus Corinthiensibus, de quibus suo loco dictum est. Tantus enim illic honos habebatur meretricibus, vt, quemadmodum ex auctoribus docet Athenæus, illic in templo Veneris prostarent, atque in solemnibus precibus illud addi soleat, vt dii augerent meretricum numerum. Quin & illud refert, meretrices facto sacro Veneri, ciuitatem extremo periculo laborantem seruasse placata Venere. Prouerbii meminit huius Stephanus de vrbibus, Aristophanis adlegans Cocalum.

Si tanti vitrum, quanti margaritum?

DIVVS Hieronymus in epistola quadam ad Demetriadem virginem: Solent miseri parentes, & non plenæ fidei Christiani, deformes, & aliquo membro debiles filias, quia dignos generos non inueniunt, virginitati tradere: si tanti, vt dicitur, vitrum, quanti margaritum? Vtitur eodem compluscculis alibi locis, vsurpatur & à Tertulliano in libello ad martyres. Hoc dicto summa rerum inæqualitas significabatur. Inter gemmas prima laus olim fuit vnionibus, vitrum vilissimum: & tamen gemmas nonnihil imitatur. Si tanto studio curas, vt viuat corpus, quàm est danda opera, quò viuat animus? Si nihil non facis, quo placeas homini principi, quanto magis enitendum, vt placeas principi deo? Si tantis sudoribus parantur opes perituræ vel vsu, vel furto, cur non magis incumbimus, vt cælestes opes adcumulemus? In his & huiusmodi locus erit prouerbio.

In culmo arare.

Ἐπὶ καλάμης ἀροῦν, id est, In stipula arare, dicuntur, qui labore numquam intermisso vim mentis exhauriunt: aut qui nunquã desinũt ab amicis petere quod debet. Sumpta metaphora à nimium auidis agricolis, qui segetẽ non patiuntur vnquam interquiescere: sed assidua cultura succum omnem soli exhauriunt, statim à messe, nouam ingerentes sementem. Suidas citat ex Lysia.

Taciturnior Pythagoreis.

Σιωπηλότερος ἔσομαι τῶν πυθαγόρα τελευτησάντων. i. Taciturnior ero, quàm hi, qui Pythago-

ræ sunt initiati. De vehementer taciturnis vsurpari solet. Sumptũ à Pythagoræ schola, in qua quinquenne silentium indicebatur auditoribus, quam ἐχεμυθίαν vocant, à cohibendo sermone. Suidas prouerbii titulo refert, & Zenodotus in collectaneis.

Attagenæ nouilunium.

Ἀτταγᾶς νεμηνία, id est, Attagenæ nouilunium. Refertur à Suida: nec explicatur, nisi quod è diuersis locis haud difficile coniectura colligi potest, dictum fuisse in turbam abiectorum & seruilium hominum. Siquidem Attagen auis est palustris, versicoloribus plumarum maculis distincta: vnde seruum hominem stigmaticum, & cui tergum ob plagarum vibices, variis pũctis esset picturatam, Attagenam vocabant. Porro ad nouam lunam, sic enim Græci vocant initium mensis, cum Kalendas non habeant, & serui distrahebantur apud Athenienses, & militum delectus agebatur.

Viuus, vidensque.

QVOD in Eunucho dixit Terentius: Viuus, vidensq; pereo, M. Tull. indicat prouerbiali figura dictum esse. Sic enim scribit in oratione pro P. Sextio: Ille Cyprius miser, qui semper socius, semper amicus fuit, de quo nulla vnquã suspicio durior ad senatum, aut Imperatores nostros allata est, viuus, vt aiunt, & videns est cum victu suo, ac vestitu publicatus, Vsurpat aliquot locis & D. Hieronymus. Quin & illud quoque cum victu suo, ac vestitu prouerbium sapit.

Præstat habere acerbos.

M. TVLLIVS in dialogo De amicitia. Scitum est .n. illud prouerbiũ Catonis: Multo melius de quibusdam acerbos inimicos mereri, quam eos amicos, qui dulces videantur. Equidem, vt præclaram esse sententiam fatemur, ita prouerbium esse negamus. Primum, quod nullam omnino prouerbii speciem præ se ferat: deinde quod prouerbia vulgi sunt, nõ huius aut illius. Vnde legendum arbitramur: Scitum est enim illud Catonis, aut illud verbum Catonis: tamen adscribendum putauimus, ne quis indiligentia ptermissum existimaret.

Columnas rumpere.

AELIANVS prodidit in Samo quondam fuisse animalia vasta magnitudine, Neades vocantur, quorum voce terra rumperetur. Vnde prouerbium natum in clamosos & improbe loquaces, vt postes, & columnas dicantur rumpere. Vsus est eo Vergilius in Philistum rabulam, & obtrectorem. Itẽ Iuuenalis:

Frontonis platani conuulsaque marmora clamant.

Leporis vita.

Λαγὼ ζῇ βίον ζῶν, id est, Leporis vitam viuere dicuntur, qui semper anxii trepidique viuunt. Quod id animal omnium prędæ expositum, ne somnum quidem capit, nisi oculis apertis. Demosthenes in Aeschinẽ: Λαγὼ βίον ἔζης δεδιὼς καὶ τρέμων καὶ ἀεὶ πληγήσεσθαι προσδοκῶν. id est, Leporis vitam viuebas, timens ac tremens, ac semper exspectans vt vapulares. Vsus est & Plutarchus in libello: περὶ φιλοπλουτίας, quem pridem Latinũ reddidimus. λαγωῶν δειλότερι. scripsit Athanasius in apologia 1. & apud Strabonem: Phrygiis leporibus timidior, de quo dictum est alias per occasionẽ.

Victi non audent hiscere.

Νικώμενοι ἄνδρες τῇ ἀγρυξίᾳ δέδενται, id est, Qui vincuntur silentio vincti sunt Plutarchus in libello, cui titulus: Quo pacto quis vtilitatem capere possit ex inimicis, citat ex Pindaro. Conuenit cum illo, quod alibi retulimus: Quid, nisi dolor victis? Est autem verbum perquã elegans ἀγρυξία, vbi quis non audet hiscere, à verbo γρύζειν, de quo non semel dictum est.

Thersitæ facies.

Θερσίτειον βλέμμα, id est, Thersitica facies. De prodigiose deformi dici solitum, quod Homerus scripserit hunc omnium, qui ad Troiam venissent, fedissimum fuisse. Ac totum hominem à capite, quod aiunt, vsque ad pedes ita graphice depingit, & corporis vitia & animi morbos, vt dicas, pessimũ ingeniũ in domicilio se digno habitasse. Locus apud Homerum est Iliad. lib. 2. notior quàm vt hic referat adducere. Venustius erit, si ad animum transferatur: veluti si de formoso, sed moribus improbo dicas: Si corpus aspicias, Nireas est: si animũ, plusquam θερσίτειον βλέμμα reperies. Adagii mentionem fecit Suidas.

Picifer.

Κιττοφόρος, id est, Picifer, vulgare conuiciũ

 videtur

Videtur in hominem infimum & despicatissimæ sortis. Siquidem Demosthenes in oratione pro Ctesiphonte dicit Aeschinē hoc nomine ab aniculis compellatum, quēadmodum & λικνοφόρον, quod picas & vannos capite baiularet. Nam his in mysteriis Bacchanalibus vtebantur, quod ea auis sacra sit Baccho, & vannus in omnibus mysteriis adhibebatur. Vnde Maro.

– Et mystica vannus Iacchi.

In numerato.

IN numerato habere, si ad animi rem transferatur, prouerbii rationem habuerit, velut Octauius Augustus, vt refert Seneca, pronunciauit de Vinitio oratore, quod ingenium in numerato haberet: propterea quòd in caussis agendis ingenio esset præsentissimo, & quidquid aliis præstaret diutina cogitatio, id illi prima statim animi intentio daret. Sumptum est ab his, qui res suas ad certissimum calculum redegerunt, hoc est, ad pecuniam numeratam. Quintilianus in sexto: De actore, inquit, facile dicente ex tempore dictum est olim, ingeniū eum in numerato habere. Vide prouerbiū: Numero dixisti.

Quantum habet.

QVANTVM habet quisque, tanti fit. Quod scripsit Horatius in lib. 1. Serm. Satyra 1.

Nil satis, inquit, quia tanti, quantum habeas, sis.

Item Iuuenalis satyra tertia.

Quantum quisque sua nummorum seruat in arca,
Tantum habet & fidei.

Non recensuissemus inter prouerbia, ne quis clamaret nos sententias collegisse, nō adagia, nisi D. August. in libro de disciplina Christiana nominatim prouerbii titulo citasset. Vnde & illud prouerbiū, inquit, Quantum habebis, tantus eris. Quamquā & Horatius satis indicat vulgo iactatam sententiam eo quod eadē Satyra præcessit:

At bona pars hominum decepta cupidine falso.

Vsurpat & Apuleius in Apologia: Tanti re vera estis, quantum habetis. Videtur ex Euripide venisse in vulgi sermonem. Cuius & hunc versum inter ceteros refert Seneca:

Vbiq; tanti quisque, quantū habuit, fuit.

Imis ceris eradere.

IMIS ceris eradere, pro eo, quod est: Delere penitus, sic vt nullum omnino memoriæ pristinę vestigium extet. Sumptum ab his, qui in ceratis scriptitant tabulis. his mos est ita nonnunquam versum stylum per summum æquor ceræ ducere, vt qualiacūque tamen priori scripturæ remaneant vestigia. Aliquoties funditus delent, Conueniet in profundam obliuionem vel amicorum, vel pristinæ fortunæ, vel si quid est simile.

Macilenta manu pinguem pedem.

HESIODVS in opere quod inscripsit. Opera, & dies, velut ænigmate quodam explicuit paupertatem:

λεπτῇ δὲ παχὺν πόδα χειρὶ πιέζοις. id est,
Gracili autem manu pinguem pedem premas.

Manus enim gracilescunt fame, pedes intumescunt frigore. Carmen sic habet:

Μή σε κακοῦ χειμῶνος ἀμηχανίη καταμάρψῃ
Σὺν πενίῃ, λεπτῇ δὲ παχὺν πόδα χειρὶ πιέζοις. id est,
Ne te deprendant inopem mala tempora brumæ,
Atque pedem premere incipiat manus arida pinguem.

Venustius erit, si longius transferatur ad viaticum parandum senectuti, aut similia.

Non semper erit æstas.

AD eundem ferme sensum pertinet & illud ex eodem libro:

Οὐκ αἰεὶ θέρος ἔσσεται ποιεῖσθε καλιάς. i.
Aestas nō semper fuerit, cōponite nidos.

Non semper virebit ætas, para, quo se recipiat senectus. Aut, non semper erit prospera fortuna, munias animum philosophiæ decretis, quo fortunam aduersam possis contemnere. Admonet & Cato agricolas: Cogitent, quàm longa sit hyems. Notus est apologus de formicis exprobrantibus cicadæ, quod totam æstatem nihil aliud, quàm cecinisset otiose, eoque mendicaret in hyeme. Hoc dictum oportuit adolescētum pilis inscribi. Neque enim tātum admonet parandam esse rem in senectam, verum etiam eruditionem, virtutem, honestam famam, quæ præsidia sunt optima senectutis.

Cum ex ossis suum rodit pedem.

CONSIMILI figura significauit egestatem in eodem opere:

Ot

Ὅτ' ἀνόστεος ὃν πόδα τένδει. id est,
Quando pedes edit ipse suos is qui caret osse.

Exossem vocat Polypum, quod ossibus careat. Is creditus est nonnullis sua brachia rodere, cum deest cibus. Est enim edacissimus, quamquam Plinius existimat id illi accidere à conchis, verum præcisa renasci credit, quemadmodum caudas lacertis. Alcæus apud Athenæum lib. 7.

Ἔδωδ' ἐμαυτὸν πολύπους, id est,
Comedo meipsum more Polypi,

Vnde & αὐτοφάγος dictus. Verum hoc opinionem & Athenæus reiicit.

Centum plaustri trabes.

TAM simile est prouerbio, quàm est ouum ouo, quod scripsit Hesiodus in eodem opere, cui titulus: ἔργα καὶ ἡμέραι,

Ἑκατὸν δὲ τε δούρατ' ἀμάξης. id est,
Cētum autem lignis plaustrum compingitur vnum.

Eo tempestiuiter vtemur, cum significabimus id, quod à nobis petitur, magno constare. Facile enim alienis vtimur, non expendentes quanti constiterint ei, qui præbet. Carmen Hesiodi sic habet:

Ῥήϊδιον γὰρ ἔπος εἰπεῖν, βόες δὸς καὶ ἄμαξαν
Ῥήϊδιον δ' ἀπανήνασθαι, πάρα δ' ἔργα βόεσσι,
Φησὶ δ' ἀνὴρ φρένας ἀφνειὸς πήξασθαι ἄμαξαν
Νήπιος, οὐδὲ τόγ' οἶδ' ἑκατὸν δέ τε δούρατ' ἀμάξης. id est,
Nam dictu est procliue, dato plaustrumque bouesque
At procliue negare, sed en tauris labor instat,
Cogitat, est animo diues, cōpingere plaustrum
Stultus & haud nouit, centum id compactile lignis.

Itaque quoties ad id, quod molitur aliquis, pluribus adminiculis opus est, velut ad gerendum magistratum, ad scribēdum, librū ad munus concionandi, ad instituendam familiam, ad longinquam peregrinationem, non ineptè vsurpabimus Hesiodi verbum: ἑκατὸν δὲ τε δούρατ' ἀμάξης.

Araneas eiicere.

HABET illud quoque prouerbii speciem, quod est apud eundem in eodem opere:

Ἐκ δ' ἀγγέων ἐλάσειας ἀράχνια. id est,
Vasis eiicias, qu as nectit aranea telas.

Sic enim significāt inanitatem & inopiam etiam hodie. Ad eundem modum Catull.

Nam tui Catulli
Plenus sacculus est aranearum.

Quo dicto nunc nihil est vulgo vulgatius. Lucianus in Pseudologista: θύρετρον καὶ ἀραχνίων μεστά. i. Carie & araneis differta.

Muris circumcurrentibus.

Τῶν τοίχων περιτρεχόντων, id est, Parietibus circumcurrentibus. Plutarchus in Symposiacis decade septima problemate quinto, indicat muliebre fuisse prouerbium, quo secretum significabant, muris videlicet testes & arbitros arcentibus. At bonorum virorum huiusmodi voluptates etiam ac lusus ait oportet esse, vt nihil egeant vallo parietum. Licebit vti, cum significabimus aliquid ali monstri, & ob id captari secretum.

Κερασβόλος.

IN eodem opere problemate secundo, docet homines præfractos, & asperis moribus, & intractabiles κερασβόλους vocari solitos, quam vocē haud satis commode verteris Latine. Sumptam autem metaphorā ab agricolis, apud quos semina quæ prius quam in terram decidāt, incidant in cornu boum, κερασβόλα, dicantur, παρὰ τὸ εἰς κέρας βάλλεσθαι. Hæc aiunt prouenire ceteris multo duriora, vnde & ἀτεράμονα vocantur. Qui scripsit etymologicon, indicat hāc vocem semel duntaxat vsurpatam à Platone, sumptamque à leguminibus, quæ nec igni, nec aqua mollescāt: cuiusmodi quædam videmus admixta leguminibus minuta nigraque. Locus est apud Plat. lib. De legibus 9. Quo quidem loco videtur interpres ignorasse quę sint κερασβόλα. Vertit enim legumina fulminis tactu prædura, quasi dictum esset κεραυνοβόλα. Porro cur id accidat, vt semina quæ in cornua boum impegerint, aut non proueniant, aut proueniant sicciora durioraque Plutarc. hanc adfert caussam, quod ea quę à manu calida statim excepta terra fouentur, magis adiuuātur calore, qui seminibus est amicus. At quę in cornua incidant, proiecta magis videntur quam seminata, & mora frigus colligunt. Theophrastus dubitat num friuolum sit quod de cerasbolis iactāt agricolæ.

Respublica virum docet.

Πόλις ἄνδρα διδάσκει, id est, Respublica virū docet. Significat neminem ad rem gerendām

dam idoneũ esse posse, nisi qui sit vsu exercitatus. Plutarchus citat ex Simonide, tametsi hemistichium carminis heroici. Quantumlibet diu versatus in agro, non fies idoneus administrandæ reipublicæ nisi vixeris in foro, in curia, in frequenti populo. Adlusit huc Socrates Platonicus, cum inuitatus ad loca amœna in agris, respondit se cupidum esse discendi, arbores autem nihil docere.

Faber cum sis.

PLVTARCHVS in præceptis ciuilibus, senarium hunc haud dubie prouerbialem, ex Euripide citat:

Τέκτων γὰρ ὢν, οὐκ ἔπρατ]ες ξυλουργικά. i.

Cum sis faber, opera haud facis fabrilia.

Congruet in eum, qui tentat ad quæ non est idoneus, vel ob imperitiam, vel ob naturam alienam, veluti si quis infans & ad persuadendum ineptus, suscipiat legationem: aut indiligens dispenset rem domesticam: aut senex, siue inualidus militiã capessat. Iamdudum & illud Horatianum cessit in prouerbium, quod hinc imitatũ videtur,

- Tractant fabrilia fabri.

Aquam igni miscere.

INTER prouerbia, quibus ἀδύνατον significamus, referendum & illud: πῦρ ὕδατι μίγνυμαι. id est, Ignem aquæ miscere. Plutarchus in libello, cui titulum fecit: περὶ τοῦ πρώτου ψυχροῦ, adducit huius prouerbii testimonium, studens probare aquæ propriũ esse frigiditatem, potius quàm aeris. Pugnat autem vtraque qualitate ignis cum aqua: quippe calidus & siccus cum humida & frigida. Narrat eodem in loco morem fuisse apud Persas, vt supplex in fluuium descenderet, ignem gestans, minitans ni consequeretur quæ petebat, se ignem missurum in aquam. Atque ad eum modum impetrabat quidem quæ rogabat, sed mulctabatur, quod minatus esset se facturum id, quod esset contra rerum naturam. Nã aqua hostis est ignis, eumque semper extinguit. Id supplicandi genus apud barbaros maximum habebatur, & in quo non esset fas recusare quod petabatur. M. Tull. Philippica 13. Prius vnda cum flamma redibit in gratiam. Rursus prius vndam flãmamque vt ait poeta quispiam, prius deniq; omnia, quàm aut cum Antoniis Respub. aut Antonii cum Repub. redeant in gratiam.

Velut è specula.

Ὡς ἀπὸ σκοπιᾶς, id est, Velut è specula. Similitudo prouerbialis, cum quis rẽ velut oculis subiectam, totam vndique contemplatur. Siquidem ex alto commodissime spectantur omnia, propterea quod nihil obstet, quod impediat prospectum. Vtitur Plutarchus in libello, cui titulus: De Romanorum fortuna.

Velut in cratere.

Ὥσπερ ἐν κρατῆρι φιλοτησίῳ, id est, Velut in cratere philotesio. Prouerbialis & hæc collatio, qua significabimus res antea turbulentas componi, sedariq; & prius inter sese inimicos in gratiam redigi. Dicitur autẽ crater philotesius, quem in conuiuiis porrigunt aliis alii, ceu amicitiæ symbolum, ac pignus. Veluti qui filiam alicui desponderet futuro genero prælibans φιλοτήσιον κρατῆρα porrigebat. Scythę quoque amicitias, quarum sunt pertinacissimi, craterę conciliabant, vt testatur in Toxaride Lucianus. Quin & CHRISTVS ipse nostræ religionis princeps, arcanam illam cũ suis amicitiam poculo consecrauit.

Sero venisti.

Ὀψ ἦλθες, id est, Sero venisti. Competit in eos, qui post tempus rem aliquam aggrediuntur, veluti si iam ætatis vitio frigidus vxorem paret ducere, aut grandior litteras addiscere. Natum ex oraculo, quod Pythia vates edidit cuidam consulenti, num deberet ad rempublicam tractandam accedere:

ὄψ' ἐμ' ἦλθες ἀρχήν καὶ δημαγωγίαν διζήμενος, καὶ παρ' ὥραν στρατηγίου κόπτεις θύραν, id est, Sero venisti, me de principatu & reipublicæ administratione consulens, & alieno tẽpore militia pulsas ianuam. Meminit Plutarchus in commẽtario, cui titulus: εἰ πρεσβυτέρῳ πολιτευτέον.

Prius antidotum, quàm venenum.

DIVVS Hieronymus aduersus Ruffinum respondens, Quomodo eorum præfationes librorum, quos nescias, accuses, quæ quodam vaticinio futuræ calumnię respõderunt, implentes prouerbium, Prius antidotum quam venenum, subaudi adhibes. Cõueniet vti, quoties aliquis se purgat antequã accusetur. Antidotus. n. aduersus venena datur, Hanc nemo sumit, nisi gustato veneno. Quamquã sunt qui se præmuniãt antido-

antidotis, ne noceat, si fors contingat sumere toxicum. Quemadmodum fecisse legimus Mithridatem.

Statua taciturnior.

HIS etiam temporibus in prouerbio est: Statua taciturnior. In hominem vehementer infantem, ac tacitum. Vsus est hac hyperbole Hora. in epist. ad Iulium Florum:

- Statua taciturnius exit
Plerumque & risu populum quatit.

Itidem Iuuenalis diuitem quempiam, sed infantem & indoctum, Mercurii statuæ similem facit:

. Truncoq; simillimus Hermæ.

Consimili forma diuus Chrysostomus lib. περὶ ἱερωσύνης 6. de tardo & stupido: τοῦτο δὴ τὸ ἡμέτερον τῶν λιθίνων οὐδὲν διοίσει, id est, Tum illud, quod Græci dicere solemus, à saxeis nihil differet. quod & alibi retulimus. Xenophon in Symphosio: ἐκείνων γοῦν μὲν ἂν ἧττον φωνῆν ἀκούσαις, ἢ τῶν λιθίνων. id est, Illorum igitur vocem minus audias, quàm saxearum statuarum. Statuæ frequenter habent speciem sapientum, & eloquentiũ virorum, ipsæ tamen nihil loquuntur.

Hoc nouer.tm prius quàm.

PLVTARCHVS in libello, cui titulus: Philosophum maxime debere disputare cũ principibus, irridens eos qui duplicem facerẽt philosophiæ rationem: alteram in affectibus sitam, quæ à Mercurio Hegemone, id est, ductore proficisceretur: alteram in efferendo positam, quam Diactorus Mercurius, id est, nuncius largiretur: ἕωλον ἐστιν, inquit, καὶ ὑποπιπτέτω τῷ τουτὶ μὲν ᾔδειν πρὶν Θέογνιν γεγονέναι. id est, Friuolum & obsoletum est, coniungaturque cum illo: Hoc noueram antequã Theognis natus est. Vsurpat idem in eandem sententiam, in libello, cui titulus: περὶ τοῦ μὴ χρᾶν ἔμμετρα νῦν τὴν Πυθίαν, citans è comico quopiam. Aul. Gel. lib. 1. Noctium Atticarum, c. 3. citat ex Lucilio. Cõtra patriam, inquit Cicero, arma pro amico sumenda non sunt. Hoc profecto nemo ignorauit, & prius quàm Theognis, vt Lucilius ait, nasceretur. Non est dubitandum, quin hic senarius sit prouerbialis, quo rem frigidam & ineptam significabant. Apparet sumptum à Theognide tragœdiarum scriptore, quem frigidissimum fuisse testatur Suidas, & ni fallimur memoria, Plato. Nam fuit huius nominis alter quoque cuius extant sententiæ.

Phocensium desperatio.

Φωκέων ἀπόνοια, siue φωκικὴ ἀπόνοια, id est, Phocẽsium, siue Phocica desperatio de stultis & insanis consiliis dici solitum admonet Stephanus. Verum ex Plutarcho Cheronẽsi coniicere licet dici solitum, vbi desperatis rebus ad extrema consilia veniretur. Natum est autem ex euentu huiusmodi: Atrox odium & irreconciliabilis simultas, atq; vt Plutarchi dicamus verbis, ἄσπονδος πόλεμος erat inter Thessalos & Phocenses: quod hi primores illorum in suis vrbibus, ad vnũ omnes eodem die trucidassent, illi vicissim illorum obsides ducentos quinquaginta in crucem sustulissent. Deinde Thessali contractis omnibus copiis per Locrenses irruperunt, edicto promulgato, ne cuiquam prouectioris ętatis parceretur: pueri cum mulieribus in seruitutem abducerentur. Daiphantus itaq; qui fuit vnus è tribus, quibus Phocensium res erat commissa, suasit vti viri quidẽ Thessalis obuiã irent, cum illis conflicturi, ceteras mulieres vna cum liberis, ex vniuersa Phocide congregatas, in vno quopiam loco seponerent, congesta ingenti lignorum materia: & adhibitis custodibus mandarent, vt simulac intellexissent sese victos in prælio, continuo pueros & vxores iniecto igni exurerent. Id reliquis cõprobantibus, exurgens quidam negauit ęquum fieri, ni consilium hoc, vxorum quoque suffragiis comprobatum fuisset: quod si non placeret, nõ esse cogendas. Itaque mulieres, vbi rem cognouissent, ipsæ inter se habito consilio, Daiphantum collaudarunt, qui rectissime consuluisset Phocensium rebus. Eadem autem videri & vxoribus & liberis eorum. His ita peractis, congressi cum Thessalis Phocenses, superiores extiterunt. Ac decretum quidem illud Græci Phocensium desperationem appellarunt, quod etiam si feliciter cessisset, tamen temerarium parumque cordatum videretur. Huiusmodi ferme Plutarchus. Similia fere narrat Pausanias in Phocicis. Meminit & prouerbii, quod ait ex hoc euentu dici solitũ: ἐπὶ πάντων βουλευμάτων ἀναλγήτων, hoc est, de omnibus consiliis quæ carent dolore.

Memi.

Meminit & Stephanus indicans dici solitum: περὶ τῶν τὰ ἀνάλγη βουλομένων.

Extremum occupet scabies.

OLIM pueri cursu certantes, clamare solebant: Occupet extremum scabies, adhortantes hac voce singulos ad cursum, ac male precantes ei, qui fuerit omnium postremus. Id deductum est in adagium, quo vtebantur, qui significarent sese quocumque modo velle vincere, neque commissuros, vt inter postremos sint. Ita qui per fas nefasque rem augent, possunt alio vocanti respondere: Extremum occupet scabies. Quamquam nihil vetat, quo minus in bonam partem detorqueamus, vt si qui summis viribus adnititur, ne ab æqualibus, eruditione, aut recte factis aut officiis ab amico superetur, dicat: Occupet extremum scabies. Hoc igitur prouerbium pueris acceptum ferimus, quemadmodum & illud: πλὴν κατὰ σαυτὸν ἔλα. Vsus est Horatius in Arte poetica:

Occupet extremũ scabies, mihi turpe relinqui est.

Originem Acron indicat.

Ἡμερόκοιτος.

VVLGARI ioco fures dicti videntur ἡμερόκοιτοι, quod interdiu dormiant, noctu vigilent. Sic enim Hesiodus in Operibus, ac diebus:

Μήποτε σ' ἡμερόκοιτος ἀνὴρ ἀπὸ χρήμαθ' ἕληται. id est,

Ne solitus dormire die tua tollere possit.

Apte torquebitur in tollionem, & furacẽ. Est & piscis eiusdem nominis, vt indicat Suidas, Phoca opinamur.

Ne vni naui facultates.

QVIN illud etiam ad prouerbiorum classem, si longius deflectatur, referendum videtur, quod est in eodem opere:

Μηδ' ἐπὶ νηυσὶν ἅπαντα βίον κοίλησι τίθεσθαι. id est,

Ne bona tu pandis ratibus semel omnia mandes.

Ne quid aggrediaris, in quo sint vniuersa periclitanda. Non omnis statim alea iaciẽda est. Periculosa est nautica negotiatio. Naufragiũ enim tollit omnia. Tutius est cum terra commercium. Alibi retulimus dictum Laconis, qui negabat sibi placere diuitias, quæ penderent a funibus.

Vrit absque torre.

VERSVM hunc ceu prouerbialem subinde Plutarchus vsurpat:

Εὔει ἄτερ δαλοῖο καὶ ὠμῷ γήραϊ δῶκεν, id est,

Exurit sine torre, grauique dat illa senectæ.

Nempe vxor improba, quæ moribus suis senium viro præmaturum conciliat. Idem lepidè transferetur ad auaritiam, ad ambitionem, ad inuidiam, amorem obscenum, similiaq; animi vitia, quibus obnoxii torquentur & contabescunt.

Adhuc cælum voluitur.

QVOTIES significabimus adhuc superesse spem, & nondum omne tempus, quod melioris fortunæ solet occasionem adducere, exactum esse, conueniet illud Theocriticum ex Charitibus:

Οὔπω μῆνας ἄγων ἔκαμ' οὐρανὸς, οὐδ' ἐνιαυτούς. id est,

Nõdum defessus prouoluere desiit æther
Menses, atque annos.
Quod enim vnus annus negat, alter vltro defert.

Multæ rotæ voluentur.

PROVERBIALITER extulit, & ad eandem pertinet sententiam, quod proxime consequitur:

Πολλοὶ κινήσουσιν ἔτι τροχὸν ἅρματος ἵπποι.

Permultis voluetur adhuc rota mota caballis.

Id est, Multum adhuc temporis restat, multæque rerum incident mutationes. Quod quidem adagium & hodie nostrati vulgo in ore est, Frigidius enim est quod quidam interpretantur de certaminibus Olympiacis, de quibus illic non agit poeta in carmine Bucolico.

Ne nomen quidem.

PROVERBIALI figura dictum est & illud in eadem Ecloga.

Βοὰ δ' ἔτι μηδ' ὄνομ' εἴη, id est,

Vlterius nec nomen erit belli atque tumultus.

Ceruus canes trahit.

INTER adagia quibus ἀδύνατον, seu præposterum quidpiam significamus, adnumerandum & illud, quod est apud Theocritum in Thyrside:

Τὰς

Τὼς κυνὰς ὁ ἔλαφος ἕλκει. id est,
Canes ceruus trahit.
Præposterum enim est, vt ceruus venetur canes. Carmen Theocriti sic habet:
Δάφνις ἐπεὶ θνάσκει, καὶ τὼς κύνας ὤλαφος ἕλκοι. id est,
Postquam Daphnis obit, ceruus trahat ipse molossos.
Ad consimilem formã Vergilius in Pharmaceutria:
Nunc & oues vltro fugiat lupus.

Bubo canit lusciniæ.

ITEM illud quod proxime consequitur:
Κἠξ ὀρέων τοὶ σκῶπες ἀηδόσι γαρύσαιντο. i.
Buboque montanus philomenis occinat ipsis.
Cum infans suadere conatur eloquẽti, aut ineruditus docere doctissimum.

Ne vidit quidem oleum.

ECLOGA cui titulus: νομεῖς, scatet prouerbialibus sententiis ac figuris, quarum de numero primum est illud:
Καὶ πόκα τῆνος ἔλαιον ἐν ὀφθαλμοῖσιν ὄπωπε, id est,
Et quando ille oculis, oleum conspexerat vmquam?
Conueniet in eos, qui sunt artis alicuius prorsus rudes, & imperiti. Veluti si quis profiteatur rem medicam, qui numquam didicerit quidquam illius artis, venuste notabitur hoc versu:
Καὶ πόκα τῆνος ἔλαιον ἐν ὀφθαλμοῖσιν ὄπωπε, id est,
Vngebantur enim athletæ, quò membris euaderent eurioribus, vnde per oleum significant certamen. Quamquam scholia declarant quosdam hoc ad arborem referre, quod in Olympiacis oleastro siue olea coronari solebant.

Et me mater &c.

ITEM illud, quod in eadem sequitur:
Κἠμ᾽ ἔφαθ᾽ ἁ μάτηρ Πολυδεύκεος ἦμεν ἀμείνω. id est,
Me quoque Pollucem mea mater vincere dixit.
Cum quis anteponitur, aut æquatur iis, cum quibus nullo modo conferendus est. Matres enim amore cæcutiunt in filios, & formosissimos putant, qui sunt deformes, fortissimos, qui sunt ignauissimi. Porro Pollux pugil optimus fuisse creditur, teste Flacco:
Castor gaudet equis, ouo prognatus eodẽ Pugnis.

Suade lupis, vt insaniant.

RVRSVM in eadem:
Ῥέσαι τοι Μίλων καὶ τὼς λύκος αὐτίκα λυσσῆν. id est,
Hoc quoque Milo lupis mox persuadeto rabire.
Vbi quis animum inducit ad rem stultissimam, quam non aggrederetur, nisi insanus. Nam lupi insaniunt vel sua sponte, veluti si quis tyrannum instiget ad crudelitatem, cum plus satis sæuiat suopte ingenio. Rabies proprie canum est, vnde Scholiastes Theocriti putat hoc velut absurdũ proponi. Sed canes aliquando rabiunt, lupi numquam non rabiunt.

Rore pascitur.

IN hominem prætenui corpore, quadrabit illud ex eodem Idyllio, quod dictum est in vitulam macram:
Μὴ πρώκας σιτίζεται ὥσπερ ὁ τέττιξ,
Dores enim rorẽ appellant πρώκα, quod πρωΐ, id est, mane cadat. Porro cicadas rore ali, testis est Plinius libro 11. ca. 36. Ore carent, sed habent in pectore fistuloso quiddam aculeatum linguis simile. Eo rorem lambunt. Cum excitatæ subuolant, reddũt humorem, quod solum argumentum est illas rore pasci. Neque enim ad excrementa corporis vllum foramẽ est. Vnde Maro:
Dumque thymo pascentur apes, dum rore cicadæ.
Venustius erit, si transferatur ad ingeniũ, siue stylum ieiunum & aridum. Aut per ironiam, in hominem vehementer obeso corpore.

Tuam ipsius terram calca.

CVM iubebimus cuipiam, vt suo loco se cõtineat, neque se recipiat in nostra, quadrabit illud ex eiusdem Hodœporis:
Τὰν σαυτῶ πατέων ἔχε τὰς δρύας. id est,
Quin propriam calcans terram, querceta teneto.
Conueniet, vbi parum fidemus alicui, nec volemus in domesticam recipere consuetudinem.

Ne fascines.

Ἵνα μὴ βασκάνῃς με, id est, Ne me fascines. Dici solitum vbi quis rem suauẽ nactus, præsentibus impartit aliquid, ne solus fruens alios contristet. Indicat hoc Aristoteles sectionis vigesimæ problemate 24

Vbi de mensa communi aliquis sibi priuatim sumeret aliquid, intuenti communicans dicebat, ne me fascines. Itaque sumpturi cibum prius edebant rutam, ceu remedium aduersus fascinum. Tum enim metuebant noxam fascini, quoties vel auidius vescerentur, vel alicuius incommodi suspicione tenerentur, aut cibum haberẽt suspectum quem cupiebant. Ita fiebat, vt semper cum perturbatione vel biberent vel ederent, flatu simul hausto: qui si expellitur, simul exit cib⁹, si retinetur, mouet tormina. Itaque ruta prius comesa, & stomachum & reliquum corpus calfacit, vt spiritus ille inclusus discuti atque abigi possit. Vnde & illud prouerbiale quidam habet, ruta opus est, vbi significabimus periculũ cuiuspiam incommodi, quemadmodum de baccare, & apio diximus alias.

Non omnis fert omnia tellus.

VT Vergilianum illud: Non omnis fert omnia tellus, prouerbium erit, si traducatur ad diuersas ingenii dotes, aut nõ quiduis à quouis esse petendum: ita prouerbii rationem habebit illud Theocriticum, ex Cyclope:

Ἀλλὰ τὰ μὲν θέρεος, τὰ δὲ γίγνεται ἐν χειμῶνι. id est,
Illa quidem producit hyems, illa educat æstas.

Cum significabimus aliud agendum iuueni, aliud seni, aliis atque aliis temporibus diuersis moribus vtendum. Quid autem quæque ferat tellus, eleganter describit Vergilius in Georgicis, & Hermippus apud Athenæum lib. primo.

Dum virent genua.

NEC illud caret prouerbii specie, quod est apud eundem in Thyonicho:

Ποιεῖν τὶ δεῖ ἕως γόνυ χλωρόν. id est,
Quando virent genua, tum aliquid faciamus oportet.
Studendum bonis litteris, dum adhuc viget ingenium.

Ducenda est, vxor sed iuueni. Consimilem ad modum Horatius:

Dumque virent genua,
Et decet, obducta soluatur frõte senectus.

Quamquam hæc ipsa figura, genu viret, prouerbialis est, quoties iuuentutem significamus.

Neque pessimus, neque primus.

MEDIOCRITATEM hoc pacto significare licebit.

Οὔτε κάκιστος
Οὔτε πρᾶτος. id est,
Neque pessimus, at nec
Primus,

Lepidius fiet, si ad ingenii laudem transferatur. Nam apud Theocritum in Thyonicho de milite dictum est, qui seipsum modeste iactat.

Scit quomodo Iupiter duxerit Iunonem.

IN curiosos, & quid quisque domi faciat peruestigantes, conueniet illud ex Syracusanis:

Πάντα γυναῖκες ἴσασι καὶ ὡς Ζεὺς ἠγάγεθ' ἥρην. id est,
Nouit femineum genus omnia, nouit & illud
Iunonem quo pacto duxit Iupiter olim.

Scholiastes Theocriti putat significari furtiuas Iouis, & Iunonis nuptias, quales describit:

Εἰς εὐνὴν φοιτῶντε φίλους λήθοντο τοκῆας. i.
Coniugii subire thorum clam vtroq; parente.

Adiungit fabulam, quam retulit Aristoteles quidam in libro, quem scripsit de templo Hermiones. Iuppiter insidians sororis pudicitiæ, cum forte vidisset illam semotam ab reliquis diis: nam ne diis quidem virginibus tutum est obambulare solas: seipsum vertit in cuculum, conseditque in monte, qui prius dictus erat Thronax, nunc Coccyx dicitur. Eo vero die Iupiter excitauit ingentem tempestatem. Iuno itaque sola peruenit in montem, conseditque eo loci, vbi nunc est Iunonis Teliæ, hoc est, perfectæ templum. Cuculus autem ob tempestatem horridus ac tremens deuolauit, cõseditque in Iunonis genibus. Eum Iuno miserta texit veste sua. Hic rex deorum repente è cuculo factus Iupiter, Iunonem complexus est. Cumque illa metu matris recusaret coitum, Iupiter promisit se ducturum illam in vxorem. Hinc natũ existimant prouerbium. Addit huius Iunonis simulacrum in templo fuisse collocatum hac imagine, vt in throno sedens sceptrum dextra teneret, in cuius fastigio sederet cuculus, vix credimus hanc fabulam

iam apud veteres inueniri, sed suspicamur ab otioso quopiam grammatico fuisse cōfictam. Adeo sapit anile quiddam. Huic simillimum est quod scribit Plautus in Trinummo: Sciunt quid in aurem rex reginæ dixerit, sciunt quid Iuno fabulata cum Ioue: quæ neq; futura, neque facta, tamen illi sciunt.

Vbi paueris, impera.

In eadem Ecloga:

- Γασσάμενος ἐπίτασσε, id est,
- Præcipito postquam satiaueris esca.

Ad eum modum respōdent mulieres cuipiam obiurgāti, quod loquaciores essent, & silentium imperanti. Conueniet vbi quis imperiosior est in eos, de quibus nihil est meritus.

Gallus in suo sterquilinio plurimum potest.

Qvod scriptū est in ludicro Senecæ, prouerbii speciem habet: Intellexit, inquit, neminem parem sibi Romæ fuisse, illicq; non habere se idem gratiæ, Gallum in suo sterquilinio plurimum posse. Adlusit ad Claudium Imperatorem Lugduni natū. Hodieque de cane vulgo dicunt, eū in suo sterquilinio plurimum audere: in alieno timidiores sumus omnes, in suo quisq; regno ferocior est, & animosior.

Isthmum perfodere.

Isthmvm perfodere dicebantur, qui magno quidem conatu, sed irrito molirētur aliquid. Ductum ab Isthmo Corinthiaco, qui efficiebat, vt naues lōgo & ancipiti ambitu iuxta peninsulam circumagerentur. Vnde complures illum adorti sunt, qua erat angustissimus, perfodere, nempe Demetrius Rex, Dictator Cæsar, C. princeps, Domitius Nero, infausto, vt omnium patuit exitu, incepto. Auctor Plin. lib. 4. c. 4. Tranquillus ostendit, idem tētatum à Caligula. Philostratus in vita Apollonii negat Neronem destitisse victum operis difficultate: sed quod timeret, ne admissum mare, perituram Aeginam portenderet, aut res nouas in Imperio Romano cooriturras: nam id prædixerant Aegyptii vates. Quin & vetustissimus scriptor Herodotus lib. historiæ suo primo, prodidit Cnidios Isthmum qua angustissimo spatio, nempe quinque stadiorum spectabat continentē, perfodere adortos, quo insulam facerent, ceterum ictos scopulos in fodientiū oculos resiliisse, deinde Delphicum Apollinē ab eis consultum trimetris respondisse:

- Ἰσθμὸν δὲ μὴ πυργοῦτε, μηδ᾽ ὀρύσσετε.
- Ζεὺς γάρ κ᾽ ἔθηκε νῆσον, εἴ κ᾽ ἐβούλετο. id est,
- Neque cingite Isthmum mœnibus, neq; fodite.
- Nam si Ioui id visum, locasset in salo.

Denique Nicanor Seleucus aggressus est Isthmum, qui dirimit Euxinū, & Caspiū mare, nec perfecit, à Ptolemæo Cerauno interfectus.

Lingere salem.

Olim tenuis fortunæ hominibus sal pulmentarii vice fuit, vti nunc quibusdam est acetum. Quæ res & in prouerbium abiit, tāetsi non satis liquet cuiusmodi di fuerit. Sed præstiterit ipsius Plinii verba sup hac re subscribere ex libri trigesimi primi ca. 7. Varro, inquit, veteres etiam pulmentarii vice vsos, auctor est. Esitasse enim salem cum pane & caseo, vt prouerbio apparet. Persius in satyra 5.

- Iura. sed Iupiter audiet. heu heu
- Vare regustatum digito terebrare salinū,
- Contentus perages, si viuere cum Ioue tendis.

Hoc est, vitam ages pauperrimam.

Sellissare.

Σελλίζειν prouerbiali ioco dicebantur, gloriosi, fastuq; pręturgidi. Suidas admonet sumptum à moribus Selli cuiuspiam qui cum re esset perquam tenui, tamen affectabat haberi diues. Torqueri poterit & in eos, qui se doctrinę iactitant, ac venditant opinione, cum à litteris sint alieni. Hesychius indicat Gręcis idem significare: σελλίζεσθαι καὶ ψελλίζεσθαι. Qua voce semel atque iterum vsus est Plato in Gorgia: & ψελλὸς dicitur, qui sigma crassius profert, qua de re nōnihil attigimus in prouerbio: ἢ ψελλὴ ἢ πτήσει. Addit Hesychius nonnunquam σελλινίζειν, idem esse quod ἀλαζονεύειν, videlicet adstipulans Suidæ.

Cecidis & Buphoniorum.

Τὰ κηκείδου καὶ βουφονίων, id est, Cecidis & Buphoniorum, de re magnopere prisca, & ob vetustatem iampridē obsoleta, desuetaq;. Aristophanes in Nebulis:

- Ἀρχαῖά γε καὶ διπολιώδη, καὶ τεττίγων ἀνάμεστα,
- Καὶ κηκείδου καὶ βουφονίων. id est,
- Prisca hęc sane atque obsita canis, nec nō oppleta cicadis,

Ac Cecide cum Buphoniis.

Siquidem Cecides peruetustus quispiam Dithyramborum poeta fuit, cuius scripta iam situm olebant, vnde in iocum vulgarẽ abierunt. Quemadmodum iure ridentur hodie, qui immodica & intempestiua affectatione vetustatis, è duodecim tabulis, ex Ennio, Lucilioque petunt sermonem, perinde quasi cum Euandri matre loquantur: nec vllum verbum elegans esse putant, nisi quod sit ab vsu vulgi, & nostro sęculo procul remotum. Item Buphonii festum quoddam erat apud Athenienses, ob vetustatem neglectum iam ac desitum, sic appellatum à cæde boum. Adagio licebit per iocum vti cum significabimus aliquid ceu nimis priscum negligi.

Serenitati nubem inducit.

NON tam ouũ ouo simile, quam illud prouerbii faciem præ se fert, quod refertur à Plutarcho in commentario de dignoscendo adulatore ab amico, εὐδίᾳ γὰρ ἐπάγει νέφος, id est, Serenitati nubem inducit. De eo, qui inter pocula ludosque virulentum aliquid admiscet, quod offuscata hilaritate frontem corruget, superciliaque contrahat. Ad eundem modum Horatius libro 3. Ode. 15. de anu deformi, quæ se puellarum choris admiscebat.

Et stellis nebulam spargere candidis.

Μονόγραμμοι.

OLIM homines macie prætenues, vesculi, ac decolores, prouerbiali ioco μονόγραμμοι vocabantur. Lucilius. Vix viuo homini ac monogrammo. Rursum idem alibi: Quæ pietas monogrammi. Nonius Marcellus ductum autumat à pictura, quæ prius quã coloribus corporatur, vmbra fingitur. Nõ perperam quidem Marcellus: Venustius tamen erit adagium, si ad veterum picturam respiciamus: quæ primitus omnium consensu, ab vmbra hominis lineis circunducta cepit initium, quod vocant declinare. Deinde singulis coloribus pingi cœptum est, easque picturas: μονοχρωμάτους, appellabãt. Mox ars distinxit sese, & inuenit lumẽ atq; vmbras, vt quædã eminere, quędã abdi premiq; viderentur, differentia colorum. Deinde adiectus est splẽdor quem aliũ à lumine nolunt esse, medium tamen inter lumen & vmbram proinde eundem Tonon vocant. Nam commissuram ac transitum colorum, ἁρμογὴν appellant. Huiusmodi ferme Plinius libro 35. capite 5. Conueniet igitur in hominem deformem, nullo aut eodem vultus colore, cuiusmodi priscorũ erant imagines. M. Tullius libro de natura deorum 2. Non enim venis & neruis & ossibus continentur: nec escis, nec potionibus vescuntur, vt aut nimis acres, aut nimis concretos humores colligant. Nec his corporibus sunt, vt aut casus, aut ictus extimescant, aut morbos metuant, ex defatigatione membrorum. Quæ verrens Epicurus, monogrammo deos, & nihil agentes commentus est. Illi autem pulcherrima forma prediti, purissimaque in regione cœli collocati, ita feruntur, moderanturque cursus, vt ad omnia conseruanda & tuenda consensisse videantur. Monogrammos appellat Cicero informes, nullaque specie.

Aliorum medicus.

MANET hoc dictum his quoque sęculis celebratissimum, quod refertur à Plutarcho in commentario de dignoscendo adsentatore ab amico, è poeta quopiam.

Ἄλλων ἰατρὸς, αὐτὸς ἕλκεσι βρύων. id est, Aliis medetur, ipsus vlceribus scatens.

Vtitur eo & in cõmentario, quem inscripsit aduersum Coloten. Conueniet in hos, qui aliis sapiunt, nõ sibi, aliis oculati sunt & cauti, non sibi: alios consulari norunt, ipsi sua mala non ferunt æquo animo.

Lapsana viuere.

LAPSANA viuere lepide dixeris eos, qui per parce, nimiumque tenuiter viuunt. Consentaneum est enim iocum illum militarem in popularem fabulam abiisse, quo Cæsariani milites alternis versibus exprobrabant, quod apud Dirachium lapsana vixissent. Est autem lapsana, olus syluestre ac vulgare, passimque prouениens, trium foliorum, ex Brassicarũ ni fallimur, genere. Verum si quis forte requiret, Plinii verba sunt hæc libro 19. capite 8. Nec non olus quoque syluestre est trium foliorum, Diui Iulii carminibus, præcipue iocis militaribus celebratum. Alternis quippe versibus exprobrauere lapsana se vixisse apud Dirachium, præmiorum parsimoniam cauillãtes. Est autem id cyma syluestris. Hactenus Plinius. Idem libro 20. cymam inutilem esse dicit, & concoctu difficilem. Cymam autem

autem interpretatur in caulibus dici delicatiorem, teneriorémque cauliculum, qui & in lappis & asparagis gratiã habet. Dioscorides ait Lapsanam Romanis & napiũ dici, cuius folia simul & caules elixi comeduntur: putat hanc stomacho magis amicam quam lapathum, cuius meminit Horatius, de cœna frugali loquens:

Aut herba lapathi, prata amãtis, & graui
Maluæ salubres corpori.

Haud contra ostium.

Οὐ κατὰ θύρας, id est, Haud contra ianuam, pro eo, quod est, non proprie ad rem, & apte ad id, de quo agitur, prouerbiali certe figura dictum est ab Aristotele, libro Physicorũ quarto: Οὗτοι μὲν οὖν οὐ κατὰ θύρας πρὸς τὸ πρόβλημα ἀπαντῶσιν. id est, Isti quidem igitur haud contra ostium occurrunt quęstioni. Argyrophylus οὐ κατὰ θύρας vertit, non recte, neque non recte tamen id quidem. Perinde valet, quasi dicas: Ad scopũ. Illud expende lector, num hoc adagium illi sit adfine: τίς ἂν θύρας ἁμάρτοι, id est. Quis aberrauerit à ianua?

Climacides.

Κλιμακίδες, id est, Scalulæ, per iocum vocari poterunt, qui se diuitibus ad quiduis obsequii submittunt, etiam si sordidissimum sit. Sic autem vulgato conuicio sunt appellatæ mulierculæ quædam Cypriæ, adulatrices apud Syros, quod regum vxoribus submitterent sese, vt per eas ceu per scalas cursum conscederent. Meminit Plutarchus in libello de discernendo adulatore ab amico. Et Athenæus libro Dipnosophistarum sexto. Et Valerius Maximus rerũ memorabilium libro nono, capite primo.

Valeat amicus cum inimico.

Ἐῤῥέτω φίλος σὺν ἐχθρῷ, idest, Valeat amicus cum inimico. Quadrat in eos, qui toti ad se spectant, nec amici magis quam inimici rationem habent: cuiusmodi fertur Timõ ille Misanthropos. Plutarchus in commentario quem, modo citauimus, Εἰ μηδαμῆ μηδαμῶς ἐπαινοῦμεν τὸ, ἐῤῥέτω φίλος σὺν ἐχθρῷ. id est, Si nequaquam placet illud, Valeat amicus cum inimico. Est autem Gręcis hemistichium carminis trochaici.

Manica.

Μανικὰ Phrygio prouerbio dicebantur ingentia, egregiaque facta, ducta voce à Mane quodam prisco apud ipsos rege, quẽ ferunt virum fuisse præpotentem, & admirabili virtute præditum. Auctor Plutarchus in libello de Osiride. Quin & Latini insanum vocant, quod est præter vulgarem modum. Insanire libet. Et: Insano iuuat indulgere labori.

Ruta cæsa.

Ne in rutis quidẽ & cæsis, haud dubie prouerbiali specie dictum est à Cicerone libro de Oratore secundo, pro eo quod est: Nulla in parte. Sed dicet te, cum ædes venderes, ne in rutis quidem & cæsis, solitum tibi paternum recepisse. Quo quidem loco illud obiter admonendum, in vulgatis Tullii codicibus perperam pro recepisse, legi reliquisse, id quod satis liquere potest ex Nonio Marcello, qui in dictione receptitius, hũc ipsum Ciceronis adducit locũ. Est enim hoc loco recipere idem, qnod excipere. Porro quid sibi velint ruta cæsa, nam verba sunt peculiaria iureconsultis, abunde patet ex Pandectarum lib. 19. Lege 18. Si ruta, inquit Vlpianus, cæsa excipiantur in venditione, ea placuit esse ruta, quæ, eruta sunt, vt arena, & similia: cæsa ea esse vt arbores cæsas & carbones, & his similia. Gallus autem Aquilius, cuius Mela refert opinionem, recte ait frustra in lege venditionis de rutis & cæsis contineri, quia si non specialiter venierint, ad exhibendum de his agi potest. Neque magis de materia cæsa, aut de cæmentis, aut de harena cauendum est venditori, quam de ceteris, quæ sunt pretiosiora. Meminit & in Topicis de rutis & cęsis M. Cicero: Nam ne præterirem aliquid, quod ad argumẽtũ in omni ratione reperiendum pertineret, plura fortasse, quam abs te desiderata erant, sum cõplexus: fecique quod sæpe liberales venditores solent, vt cum ædes, fundum ve vendiderint, rutis cæsis receptis, concedant tamen aliquid emptori quod orandi caussa apte, & suo loco positum esse videatur: Meminit & in Partitionibus. Et cum significabimus inclementius tolli omnia, neque quidquam fieri reliqui, venuste dicemus, ne rutis quidem ac cæsis receptis, vt iureconsultorum more loquamur.

Aetna, Athon.

Aetnam & Athonem montes in molestię, tædiiq; prouerbium abiisse, testatur Lucilius apud A. Gell. lib. 16. c. 9. etiam si locus is

is deprauatus habeat. Lucilii versus, quos adducit, sunt hi:

Verum hic ludus ibi, susque, omnia, deque fuere.

Susque & deque fuere inquam omnia ludus iocusque.

Illud opus durum, vt Setinum accessimus finem ἐπὶ τὸ λοιπὸν, vt aiunt, Montes Aetnæ omnes atque asperi Athones. De Aetna Siciliæ monte dictum est, quod gigantem sua mole premat, iuxta poetarum fabulas. Siue quod crebris incendiis grauis ac perniciosus olim esset accolis. Vnde & M. Tullius in Catone maiore, dixit onus Aetna grauius. De Atho vero, quod ob ingentem celsitudinē, vmbra sit molestus, quam in Lemnum vsque trecētis dissitam stadiis mittit, alibi diximus. Pomponius Mela tradidit huius cacumen altius, quam vnde cadant imbres: eius rei coniecturam ex eo colligi, quod de aris, quas in vertice sustinet, non abluitur cinis, sed quo relinquitur aggere manet. Obstat & nauigantibus, quod toto longe dorso procedat in pelagus, qua continenti adhæret. Vnde & à Xerxe perfossus. Athenæus lib. 10. commemorat Erysichthonem quendam inexpletæ voracitatis, vulgo dictum fuisse βορᾶς ἄθωνα, id est, Voracitatis Athonem.

Immunem venire.

IMMVNEM Latini vocant, quem ἀσύμβολον Græci, nempe eum, qui nihil confert ad conuiuium. Horat. in Odis.

Nardi paruus onyx eliciet cadum.
Non ego te meis
Immunem meditor tingere poculis
Plena diues vt in domo.

Sed plusculum habebit gratiæ, si transferatur ad res animi, puta doctrinam, versus, aut simile quidpiam. Aulus Gell. lib. 6. c. 13. indicat vocem hanc in prouerbiū abiisse: Ne omnino, vt dicitur, immunes & asymboli veniremus, conuectabamus ad cenulam, non cupedias ciborum sed argutias quæstionum. Terent. in Phormione: Te ne asymbolum venire vnctum atq; lautum è balneis? Apud Athenæum Ephippus eleganter dixit immuni manu:

Ἀλλότριον εἰσελθὼν ὄψον ἐσθίειν μάθη,
Ἀσύμβολον τε χεῖρα προσβάλλη βορᾷ. i.
Ingressus alienum edere disce obsonium,
Eduliisq; porrigere immunem manum.

Soterichi lecti.

APPARET Soterichi lectos in vulgarem iocum abiisse de re vili priscaque & minime ambitiosa, & rudis artificii. Sic enim Seneca Ennianos de Cethego versus irridens: Qui huiusmodi versus amāt, inquit, liceat sibi & eosdem admirari & Soterichi lectos. Aul. Gell. nam ab hoc ista referuntur lib. 10. cap. 2. Dignus sane Seneca videatur lectione ac studio adolescentium, qui honorem & colorem veteris orationis Soterichi lectis cōpararit, quasi minimæ scilicet gratiæ, & relictis iam contemptisque. Conicere licet Soterichum fabrum fuisse quempiam, cuius opera priscam illam & rudem simplicitatem præ se tulerint. Nam Romę postea argentea triclinia diuitibus in vsu fuisse, testatur Pli. lib. 33. c. 11. Huiusmodi inter pictores fuisse Fuluium, Rutubā, & Placideianum, in sermonibus indicat Horat. lib. 2. Satyra 7.

Vel cum Pausiaca torpes in sane tabella,
Qui peccas minus, atq; ego, cum Fului, Rutubæque.
Aut Placideiani contento poplite, miror
Pręlia rubrica picta, aut carbone.

Peribis, si non feceris.

VBI quis in eum redactus est locum, vt nec aggredi rem possit citra magnum incommodum, neque tutò omittere, conueniet illud ex oraculo profectum: deinde populari, vt solet, sermone iactatum: Peribo, si non fecero: si faxo, vapulabo. Refertur ab Aulo Gellio, lib. Noctium 3. c. 3. e Plautina comœdia, cui nomen Fretum. Versus Plautini sunt hi:

Nunc illud est, quod Arietini responsum magnis ludis:
Peribo, si non fecero: si faxo, vapulabo.

Porro quæ nam sit historia redditi oraculi, Gellius ipse testatur sibi non liquere, & in hoc hos Plauti versiculos enotasse, vt historiam quæreret. Sunt autem versus iambici tetrametri catalectici. Vnde dicit verbum, adiectum opinamur ab interpretante, submouimus. Nam in vulgatis codicibus scriptum est, magnis ludis dicitur.

Ex se fingit velut araneus.

PROVERBIALIS videtur & illa collatio, aranei ex sese texentis telas, & homines ex seipso comminiscentis mendacia. Sic enim Plutarchus in libello, cui titulus de Osiride: Οἱ ἐκ ποιηταὶ καὶ λογογράφοι καθάπερ οἱ ἀράχναι

οἱ ἀρχὰς καὶ γεννῶντες ἀφ' ἑαυτῶν ἀπαρχὰς αὐτοποιέτους ἐφάνησι καὶ ἀποτείνουσι. id est, Qualia poetæ & oratores, velut aranei gignentes ex seipsis à nullis suggesta, exordia texunt, producuntque Plinius tradit maiores araneas in terra cauernarum exigua vestibula præpandere, minimas non texere: tertium genus erudita operatione esse cõspicuum. Orditur, inquit, telas, tantique operis materiæ vterus eius sufficit: siue ita corrupta alui natura stato tempore, vt Democrito placet, siue est intus quædã lanigera fertilitas: tam moderato vngui, tam tereti filo, & tam æquali, deducit stamina, ipso se pondere vsus. Texere à medio incipit, circinato orbe subtegmina adnectens: maculasque paribus semper interuallis, sed subinde crescẽtibus, ex angusto dilatas indissolubili nodo implicat. Nec abhorrent ab his, quæ Aristoteles refert libro de natura animalium nono, addens araneos, mox vt editi sunt, fila mittere, non ex interioribus, velut excrementa, quemadmodum sentit Democritus, sed de summa corporis parte, veluti corticem, aut in morem Histricis de cute spinas iaculantis. Non texunt autem, neque venantur, nisi feminæ. Mas fruendi comes est, non laborandi.

Boue venari leporem, & similia.

Τῷ βοΐ τὸν λαγὼ κυνηγετεῖν, id est, Boue leporem venari, dicuntur qui rem absurdã, stultam, ac præposteram aggrediuntur. Plutarchus in commentario de animi tranquillitate: Οὐδὲ γὰρ ὁ τοξεύειν τῷ ἀρότρῳ βουλόμενος καὶ τῷ βοΐ τὸν λαγὼ κυνηγετεῖν, δυστυχής ἐστιν, οὐδὲ γὰρ γρίφοις καὶ σαγήναις ἐλάφους μὴ λαμβάνοντι, μηδὲ εἷς δαίμων ἐναντιοῦται μοχθηρός, ἀλλὰ ἀβελτηρία, καὶ μοχθηρία τοῖς ἀδυνάτοις ἐπιχειροῦσιν. id est, Neque enim qui aratro velit iaculari, ac boue venari leporẽ, infortunatus est. Neque ei, qui piscatoriis retibus ceruos non ceperit, vllus malus aduersatur genius, sed stultitia & peruersitas, aggrediuntur quę fieri non possunt. Nõ quid uis est accomodum ad omnia, veluti si quis homini studiis & otio nato, bellum, aut rẽpublicam administrandam mandet. τῷ βοΐ τὸν λαγὼ κυνηγετεῖ. Aut si quis stupido & insulso iudicia committat. Citat in eodem libello versus, ni fallimur, Pindari: ἐν ἅρμασιν ἵππος, ἐν δ' ἀρότρῳ βοῦς, παρὰ ναῦν δ' ἰθύει τάχιστα δελφίς, κάπρῳ δὲ βουλεύοντι φόνον κύνα δεῖ τλάθυμον ἐξευρεῖν. In curribus equus, in aratro vero bos, nauem autem præuertitur quàm ocyssimè Delphinus. At apro paranti mortem, canis est fortis inueniendus, nam hæc quoque prouerbii speciem habent.

Ab diagrammate.

PLVTARCHVS in libello de discrimine inter adulatorem & amicum: ὁ δὲ κόλαξ ἀφ' ἑνὸς διαγράμματος ἀεὶ τὸ ἡδὺ, καὶ πρὸς χάριν εἰωθὼς ὑποκρέκειν, οὔτε ἔργον οἶδεν ἀντιτεῖνον, οὔτε ῥῆμα λυποῦν, ἀλλὰ μόνον παρέπεται βουλομένῳ, συνάδων ἀεὶ καὶ συμφθεγγόμενος. i. Adulator autem ab vno diagrammate semper id, quod iucundum est, quodque blandiatur solitus succinere, neq; facto resistere nouit, neque verbo contristare, sed tantum obsecundat volenti, semper illi concinens & cõsonans. Palam est prouerbii specie dictũ esse ἀφ' ἑνὸς διαγράμματος. Est autem diagramma pictura, descriptioq; philosophorum, qua rem exponũt oculis, vt perinde valeat, quasi dicas, de eadem formula.

Non filius Achillis.

INTER carmina nobilium poetarũ, quę à doctis vice prouerbiorum vsurpantur, hæc quoque referri posse videntur:

Οὐ παῖς Ἀχιλλέως, ἀλλ' Ἀχιλλεὺς αὐτὸς εἶ. i.
Haud satus Achille, verum Achilles ipsus es.

E tragœdia quapiam, aut comœdia sumptum videtur. Est enim versus trimeter iãbicus. Vsurpatur à Plutarcho in eodem cõmentario, quem inscripsit, qua ratione sit adulator ab amico dignoscẽdus. Ait enim adulatorem modis omnibus sic amicũ imitari, vt illud in eum dici possit: Ο' παῖς Ἀχιλλέως, &c. Itidem Terentianus Parmeno in Gnathonẽ Thrasonis orõni subseruientẽ:
Hem alterum hunc ex hoc natum dicas.

Vlysses pannos exuit.

IN eodem, quem modo diximus, commentario Plutarchus hũc Homericum versum vsurpat, non sine specie prouerbiali, ex Odysseæ χ.

Αὐτὰρ ὁ γυμνώθη ῥακέων πολύμητις Ὀδυσσεύς. id est,
Vilibus at pannis mox est exutus Vlysses.

Accomodare licebit iis, qui genere vitæ subito cõmutato, è pauperibus diuites, e squalidis

lidis nitidi, e tristibus hilares existunt. Nã Vlysses simul atque pannos, in quibus mẽdicum apud procos egerat, exutus, magnificis vestibus ornatus esset, repente visus est alius. Plutarchus torquet in adulatorẽ, qui Polypi more omnium studiis seseaccõmodat: adeo vt qui paullo ante apud amicum philosophiæ deditum, prolixam barbam ac pallium gestarit, assidue versans in libris, nihilq; crepans nisi numeros, rectangulos & triangulos Platonis: si forte fortuna in amicum inciderit, voluptatibus addictum, continuo mutata figura velut à Circe transformatus, Sardana palus fiat.

In durum, & implacabilem.

IN hominem impendio rigidum & implacabilem recte torquebitur illud Homericũ, ex Odysseæ K.

Σοὶ δέ τις ἐν στήθεσσι ἀκήλητος νόος ἐστί. id est,
At tibi non vmquam placanda in pectore mens est.

Plutarchus in commentario de dignoscendo ab amico adulatorem, ait hunc versum obiici solitum Antonio ab assentatoribus, quod Cleopatræ efflictim amanti, non responderet in amore.

Asinus balneatoris.

Ὥσπερ ὄνος βαλανέως. id est, Vt asinus balneatoris. Dictum est in eos, qui ex suis laboribus ipsi nihil fructus caperent. Plutarchus in libello: περὶ τῆς φιλοπλουτίας, Οὐδὲν εὖ πάσχων, ὥσπερ ὄνος βαλανέως ξύλα καὶ φρύγανα κατακομίζων, ἀεὶ καπνοῦ καὶ τέφρας ἀναπιμπλάμενος, λουτροῦ δὲ μὴ μετέχων, μὴ δὲ ἀλέας, μηδὲ καθαριότητος. id est, Nihil inde capiens commodi, velut asinus balneatoris, qui ligna & sarmenta defert, semper fumo ac fauillis oppletus, numquam autem particeps balnei, neque temporis, neque mundiciei. Loquitur de diuite parco ac sordido, qui cum sit onustus diuitiis, non fruitur tamẽ.

Lychnobij.

APPARET λυχνοβίους prouerbiali ioco dictos, qui lucernariam vitam ducerẽt, vt torqueri possit vel in nocturnum potorem, vel hominem supra modum studiosum, qui quemadmodũ dictũ de Demosthene, plus absumat olei, quam vini: vel in sordidũ & & parcum, quasi de lucernario oleo victitãtem. Seneca lib. epist. 22. epist. 122. dictum ostendit in lucifugam quendam, cuius tota vita erat præpostera, adeo vt quidquid hominum vulgus interdiu solet facere, id ille faceret noctu. Sub noctem expergiscebatur, diluculo ibat cubitum. In quem ita iocatus Varus lepidissimus fabulator, vt eum diceret admodũ frugaliter viuere, quippe qui nihil insumeret nisi noctem. Et quibusdã illum sordidum & auarum dicẽtibus, Vos, inquit, illum & Lychnobiũ dicetis. Est autem in ioco vox ambigua, vt intelligas eum vsqueadeo sordidum, vt lucernas etiam absumeret: vel adeo parcum, vt lucernis victitaret. Ceterum adlusum est ad vitam hominis præposteram, cuiusmodi describit in eadem epistola, & Butem quendã Attilium.

Quasi Sutrium eant.

SVTRIVM peruetustum Etruriæ oppidum. Id olim defecerat à Romanis, cũ quibus inierant societatẽ. Camillus ad id delectus à senatu, vt eos cogeret ad fidem. Is ne in apparando commeatu multum temporis tereretur, vtq; Sutrini ipsa celeritate opprimerentur, edixit, vti singuli milites triũ dierum commeatum secum exportarẽt. Id deinde versum est in prouerbiũ, quod vsurpari consueuit, quoties aliquis suo sumptu nauat operã aliis. Sic enim interpretatur. Festus Pompeius in fragmentis quibusdã, quæ Romæ inueniuntur. Arbitramur eandem esse historiam quam aliquanto aliter narrat Titius Liuius libro ab vrbe condita 6. Plauta in Cassina, Tum quoque facito, vt veniant, quasi eant Sutrium. Iubet Alcesimus, vt suos ad sese mittat, sed suopte cibo instructos. Notum est carmen Catulli, quo Fabullum ad cœnam vocat, sed ita vt ipse secum adferat quidquid ad lautam cœnam pertinet.

Αὐτολήκυθοι.

Αὐτολήκυθοι, vulgato verbo dicebantur, qui non ex animo, sed ventris caussa colerent amicos, inde conficta voce, quod sponte ad Lecythum commearent, & inuocati præsto essent in conuiuiis. Eosdem τραπεζέας quoque vocatos fuisse testatur, & ab Eupolide, τοὺς περὶ τάγηνον καὶ μετ' ἄριστον φίλους. id est, Circum sartaginem & post prandium amicos dictos fuisse. Plutarchus in libello cui titulus: Quo pacto qs dignoscere possit adulatorem ab amico; ἀπλὰ μὴ καθάπερ οἱ πολλοὶ

λοι τοὺς αὐτολεκύθους τούτους λεγομένους καὶ τραπεζέας καὶ μετὰ τὸ κατὰ χειρὸς ὕδωρ, ἀκουομένους, ὥς τις εἴπῃ, κόλακας νομίζωμεν, id est, Sed ne quemadmodum vulgus hominum facit Autolecythos istos, qui vocantur, ac mensales, quiq; tum demum audiunt, posteaquã aqua manibus infunditur, sicuti dixit quidam, existimemus adulatores. Vsus est eo verbo Demosthenes in oratione aduersus Cononem. Interpretes varie exponunt: vel de his qui ad quiduis perpetiendum parati sunt, vel de pauperibus, qui præter lenticulam nihil possident: vel de iis, q facile sunt ad depromendam pecuniam, quod quidã soleant in lenticulis pecuniam recondere, atque aliis item modis, quorum nihil conuenit cum sẽtẽtia Plutarchi. Apud Athenæum libro 4. vocantur ἀλλοτριοφάγοι, quibus dulce est aliena viuere quadra. Refert ibidem quiddam non illepidũ: orta disceptatione quæ nam aquarum esset optima, cum alii præferrent Lernæam, alii Pirenẽã, alii aliam, Carneus iuxta Philoxeni sententiam dixit: τὸ κατὰ χειρῶν ὕδωρ ἥδιστον, suauissimam aquã quæ manibus infunditur, quod ea declaret cenam esse paratam, cum conuiuator iubet cõuiuas lauare. Cõgruit cum eo, quod alibi dictum est: Feruet olla, viuit amicitia.

Melitæus catulus.

Μελιταῖον κυνίδιον, id est, Melitæus catellus, dicebatur is, cuius opera nulli seriæ rei cõducebat, sed duntaxat animi caussa alebantur, cuiusmodi non melioris est multitudo in diuitum familiis. Aliorum canum varius est vsus. Sunt quibus ędium custodia delegata est, vt noctibus aduersus fures excubias agant. Hi vocantur οἰκουροί. Sũt quorum opera in venatibus vtimur, qui θηρευτικοὶ dicũtur. Sunt quorũ nullus est vsus, nisi vt cum otiosis ac delicatis matronis lusitent, qui nostris quoq; temporibus, mirũ quam sint in deliciis. Atque ii μελιταῖοι vocantur, nimirũ ab insula Melita, inter Corcyram nigram & Illyricum sita. Auctor Plinius lib. 3. capite vltimo. Itidem Strabo & Stephanus. Horum meminit Aristoteles Sectionis decimæ problemate 14. indicans eos omnibus membris pusillos gracilesq; fuisse, & hac dote commendantur, quẽadmodum sunt qui sine nanis & pumilionibus non possunt viuere. Apud Lucianũ in Lapithis γελωτοποιὸς Alcidamantem Cynicum, μελιταῖον κυνίδιον vocat. Athæneus libro 12. scribit Sybaritis vehementer in deliciis fuisse canes Melitæos. Qui quidem hoc esse videntur in genere canum, quod nani, & pumiliones inter homines. At Massinissa merito laudatur, quod pro simiis & catulis maluit pueros alere, vsq; ad annum tertium, deinde remittebat eos suis parẽtibus. Sed intolerabilius est quod apud Britãnos complures alunt greges vrsorum ad saltationem, animal vorax & maleficum. Cuiusmodi sunt & simiæ, licet minus voraces.

Illico hyems erit.

ARISTOTELES in problematis sectione tertiadecima, refert hunc versum, nullo citato auctore, sed veluti vulgo iactatum:

Εἰ δ' ὁ νότος βορέαν προκαλέσσεται, αὐτίκα χειμών. id est,

Illico hyems fit vbi Boream accersiuerit Auster.

Caussam hanc adfert, quod Notus suapte natura nubem & imbrem affatim colligat. Proinde si hoc tempore Boreas accesserit, congelascunt omnia huius rigore, atq; ita protinus hyems. Adiicit in eodem problemate carmen alterum consimili fere sententia:

Εἰ βορέας πηλὸν καταλήψεται, αὐτίκα χειμών. id est,

Molle lutum Boreas si prenderit, illico hyems fit.

Id tametsi vulgo simpliciter dictum apparet, tamen nos eo deflectere poterimus, vt dicamus ingens periculum imminere, si malum malo successerit. Veluti si qui immodice discruciat sese studii laboribus, amare ẽt incipiat: aut si qui prius principi parum gratus fuit, in plebis ẽt odiũ veniat: aut si regi vehementer leni, placidoque succedat admodum rigidus, aut contra. Nam huiusmodi subitæ mutationes, maximos rerum motus solent excitare.

Eundem calceum omni pedi inducere.

GALENVS Therapeutices libro nono: ἐκεῖνοι μὲν οὖν τὴν ζητοῦσιν οὔτε ἴσασιν, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν παροιμίαν, ἐνὶ καλαπόδι πάντας ὑποδέουσιν. id est, Isti quidem igitur neque inquirunt, neque sciunt. Quin magis iuxta prouerbium, eodẽ calciamẽto calceant oẽs. Loquitur de qbusdã medicis imperitis, q non

habita ratione morborum, eadem remedia admoneant omnibus, cum diuersa mala diuersam curationem desiderent. Non dissimile illi, quod alio dictum est loco: Scis simulare cupressum. Ad hanc formam pertinet, quod adducit Hieronymus in prima præfatione commentariorum, quos edidit in epistolam ad Ephesios: Nec adinstar imperiti medici vno collyrio omnium oculos velle curare.

Cochleæ vita.

Κοχλίου βίος, id est, Cochleæ vita. De iis, qui parce paruoque viuunt, aut contracti a negotiis, luceque forensi semoti. Notū est animal, vnde sumpta est metaphora. Plutarchus in libello: περὶ τῆς φιλοπλουτίας. σὺ δὲ τοσαῦτα πράγματα συνέχεις, καὶ ταράττεις καὶ στρεβλεῖς σεαυτὸν, κοχλίου βίον ζῶν διὰ τὴν μικρολογίαν. id est, Tu vero tantum molestiarū sustines turbans, ac torquens teipsum, cum ob parsimoniam cochleę vitā viuas. De Cochleis quę cum caletur, succo victitant suo, alias retulimus ex Plautina Captiui duo.

Bello parta.

Ἐκ πολεμίας, id est, Ex hostium regione. Vbi quis immodice insumeret. Solemus enim celerius ac temere profundere, si quid hostibus sit ereptum. Quod quidem adagium & hodie passim audiuimus vulgo dictitari in Lurcones & heluones. Plutarchus in libello cui titulum fecit: ὑγιεινὰ παραγγέλματα, ἐμπίπλασθαι παρ᾽ ἑτέροις τῶν πολυτελῶν, καὶ ἀπολαύειν, καθάπερ ἐκ πολεμίας ἀφειδῶς ἐπισιτιζομένους. id est, Impleri apud alios, cibis sumptuosis, fruique velut ex hostili regione raptis, ampliter sese cibo onerantes. Vsurpat idem Symposiacæ decadis septimæ, problemate sexto. Satyrus apud Athenæum lib. 4. id genus homines depingit his verbis: κατατρέχοντες τὸν ἀγρὸν, διαρπάζοντες τὴν οἰκίαν, λαφυροπωλοῦντες τὰ ὑπάρχοντα. id est, Proculcantes agrum, diripientes domum, pro spoliis vendentes facultates. Nam λαφυροπωλεῖν, est prædas hostibus detractas subhasta vendere. Atque ea solent minoris ęstimari, veluti aliena. Hinc Græcis λαφύκται dicuntur, qui luxu prodigunt rem familiarem, vt indicat Athenæus lib. 11. & eiusmodi profusio λαφυγμὸς dicitur, & λαφύσσειν prædari, aut intēperanter profundere seu deuorare, vt indicat Suidas. Nā λάφυρα spolia dicuntur, viuis hostibus detracta, quemadmodum σκῦλα mortuis.

Panis lapidosus.

ILLVD si quis prouerbium esse negabit, cū hoc equidem non admodū digladiabimur, certe dignum est, vt assidua vsurpatione in adagiorum cōtubernium cooptetur, quod refertur à Seneca lib. de beneficiis 2. Panis lapidosus. Sic enim Fabius Verrucosus appellabat beneficium, ab homine duro aspere datum, quem esurienti necessarium sit accipere, durum & acerbum esse. Ita quidā cunctatione, toruitate vultus, asperitate orationis, ostentatione molesta, corrumpūt beneficium, vt nemo sit accepturus, qui possit eo carere.

E patroclis domo venit.

Ἐκ πατροκλέους, id est, E Patroclis domo. In sordidos, sumptum à moribus Patroclis cuiusdā Atheniensis, prædiuitis quidē, verum impendio parci sordidiq́; quē vetus comœdia talem ferme depingit, qualem Plautus Euclionem, teste Aristophanis interprete; cuius verba Suidas quoq; refert, qui & prouerbium esse vult. Est autem in Aristophanis Pluto. Is cum esset squalidus, incultus & sordibus obsitus, rogatus vnde venisset:

Πόθεν οὖν φράσον αὐχμῶν βαδίζεις, id est,
Vnde igitur adeo sordidus squalensq́; venias dicito.

Atque ille respondet:

Ἐκ πατροκλέους ἔρχομαι
Ὃς οὐκ ἐλούσατ᾽ ἐξ ὅτουπερ ἐγένετο, id est,
E Patroclis domo,
Qui haud lauit vnquam posteaquam natus est.

Tam in procliui, quam imber.

NON absque prouerbii specie dictum est illud à Plauto in fabula, cui titulus est Captiui duo:

Tam hoc tibi in procliui quam imber est
quando pluit.

Nam procliue proprie dicitur, quod ex alto deorsum propendet. Arduum est autē onera submoliri in altū, deorsum vero vel suapte sponte deoluuntur.

Et post malam segetem serendum est.

EQVIDEM non pugnamus esse prouerbium, et si prouerbii simillimū est, illud epiphonema Senecę, lib. epistolarū vndecimo, Et post malam segetem serendum est. Quo licebit vti, quoties res parū ex animi sententia

tia cecidit, & significabimus non esse desistendum a conatu. Quamquam Seneca loquitur de iis, qui refugiunt in vllum hominem beneficiũ collocare, quod semel inciderint in ingratum. Eiusdem generis est, quod eodem subnectitur loco: Post naufragium maria tentantur.

Spes seruat afflictos.

PLVTARCHVS in libello de ratione victus, indicat vulgatum fuisse prouerbium, de spe, nec tamen explicat, quod nam id fuerit: Τοὺς πλείονας δὲ μαλακίᾳ καὶ ἀκρασίᾳ συνήγορον ἔχουσα παροιμίαν ἐλπὶς ἀναπείθει καὶ προσάγεται βαδίζειν ἀναστάντας ἰταμῶς ἐπὶ τὴν συνήθειαν. id est, Plerosque vero spes intemperantiæ mollicieique, patrocinãte prouerbio adducit huc, vt relictis stratis, ad consuetam redeant vitam. Quod autem sit illud prouerbium quod intemperantiæ suæ prętexunt homines, declarat in his quę sequũtur: ὡς οἶνον κραιπάλῃ δὲ κραιπάλην ἐξελόντων καὶ διαφορήσαντας. id est, Tamquam vinum vino, & crapulã crapula eiecerint ac discusserint. Ex his apparet Plutarchum adlusisse ad prouerbium: Clauum clauo pellere. Quod quidem & hodie manet æque celebratum inter compotores. Addunt iocum de pilo canis rabidi, & experiuntur facetiã multis exitialem. Quamquam & obiter adlusum est ad hoc quod extat in sententiis e comœdiis, vt apparet collectis:

Ἀνὴρ ἀτυχῶν, σώζεται ταῖς ἐλπίσι. id est,
Spes seruat hominẽ, rebus in duris bona.

Notum est illud Nasonis:

Spes bona dat vires, animum quoq; spes bona firmat.
Viuere spe vidi, qui moriturus erat.

Deinde Pindaricũ illud apud eruditos pæne cessit in prouerbium:

Ἐλπὶς γηροτρόφος. id est,
Spes altrix senectæ.

Sic enim Plutarchus in libello de tranquillitate animi: καὶ τὴν μνήμην ἡδίονα καὶ βεβαιοτέραν τῆς πινδαρικῆς γηροτρόφου ἐλπίδος. i. Et memoriam iucundiorem, ac firmiorẽ, Pindarica spe, senectæ altrice. Refert aũt hunc Pindari locum Plato lib. de Republica I. ὅτι ὃς ἂν δικαίως καὶ ὁσίως τὸν βίον διαγάγῃ, γλυκεῖα οἱ καρδίαν ἀτάλλοισα, ἡ γηροτρόφος συναορεῖ ἐλπίς, ἃ μάλιστα θνατῶν πολύστροφον γνώμαν κυβερνᾷ. id est, Propterea quod qui iuste pieque vitam peregerit, huic dulcis cor exhilarans, senectutis altrix, familiaris est spes, quę maxime versatilem mortaliũ mẽtem gubernat.

Tria saluberrima.

IN eodem opere, quandoquidem nullo auctore refert, videtur & hoc prouerbio fuisse iactatum. Sed præstat ipsius verba transcribere: ὅθεν ἄριστα λέλεκται τροφῆς ἀκορίην, καὶ πόνων ἀοκνίην καὶ σπέρματος ἐστὶν σωτήρησιν, ὑγιεινότατα εἶναι. id est, Vnde optime dictum est, vesci citra saturitatem, non refugere laborem, naturæ semen conseruare, esse saluberrima.

Admoto capite.

PLVTARCHVS in libello, cui titulus: πῶς ἄν τις διακρίνειε τὸν κόλακα τῶν φίλου, versum hunc qui apud Homerum frequenter obuius est, ceu prouerbialem vsurpat.

Ἄγχι σχὼν κεφαλήν, ἵνα μὴ πευθοίαθ' οἱ ἄλλοι. i.
Admoto capite, reliqui ne audire valerent.

Admonet eo loco, si quid obiurgandus est amicus, vt id fiat primum in tempore, dein de comiter & amice magis quam aspere, postremo clanculum semotis arbitris: ὅθεν ἄριστα μὲν ἔχει, τὸ ἄγχι σχὼν κεφαλήν. id est, Vnde optimum est illud: Admoto propius capite. Pro eo Liuius lib. ab vrb. condit. 10. dixit conferre capita, Consules velut deliberabundi capita conferunt.

Cur cessatum est.

EODEM in commentario vsurpat & hunc Homeri versum ex Iliados Λ.

Τυδείδη, τί παθόντε λελάσμεθα θούριδος ἀλκῆς. id est,
Dic quid nam acciderit nobis, vt Martia virtus
Tydide exciderit animis.

Licebit vti, quoties communem culpam apud amicum agnoscemus, & in re quapiã male cessatum esse significabimus.

Abiiciendum procul.

CVM vitium aliquod, aut rem alioqui noxiam admonebimus procul abiiciẽdam esse, conueniet versus ille, ni fallimur, Homericus:

Εἰς ὄρος, ἢ εἰς κῦμα πολυφλοίσβοιο θαλάσσης. i.
In montem tumidas ve fremẽtis in ęquoris vndas.

Sic & Horatius in Odis, libro tertio Oda 14.

Vel nos in capitolium,
Quo clamor vocat, & turba fauentium.
Vel nos in mare proximum
Gemmas & lapides, aurum & inutile,
Summi materiam mali
Mittamus, scelerum si bene pœnitet.

Contra Theognis non opes, sed ipsam paupertatem iubet, εἰς μεγακήτεα πόντον ῥίπτειν. id est, In immensum mare proiicere. Item hominem vehemẽter pestilentem in extremas insulas deportandum dicimus.

Testudinem equus insequitur.

PLVTARCHVS in libello quem scripsit aduersus Stoicos: Πολλῷ δὲ τοῦτο χειλιώτερόν ἐστι καὶ μᾶλλον ἀπήρτηται τῶν ἐννοιῶν, τὸ μηδὲν ὑπὸ μηδενὸς περικαταλαμβάνεσθαι, μὴ δ᾽ ἐιχελώνην, τὸ τοῦ λόγου φασὶ, μετόπισθε διώκοι ἀδράστου τάχυς ἵππος. id est, Multo vero illud indignius, & à cogitationibus seiunctius, nihil à quoquam comprehendi, nec si testudinem, id quod prouerbio dicitur, a tergo insequatur Adrasti celer equus. Conueniet vti, cum rem præpostere, & absurde geri significamus. Finitimum est illi, quod alias à nobis dictum est: Testudinem Pegaso cõparas, & Citius testudo leporem præuerterit.

Stultior Melitide.

Μωρότερος μελιτίδου, id est, Stultior Melitide. Melitides vnus est e felicissimis illis fatuis, quos Homerus suo carmine nobilitauit. Hic iam euersa Troia, venisse legitur auxiliũ laturus Priamo, vt meminit Eustathius decimum Odysseæ librum enarrans. Lucianus in Amoribus: μελιτίδην ἢ κόροιβον οἴει με πρὸς θεῶν, id est, Melitidem aut Corœbum me putas per deos? Prouerbium refertur a Zenodoto, docens hunc comicorum conuiciis fuisse traductum ob stultitiam, nec potuisse numerare supra quinq;, & ducta vxore nouam nuptam non attigisse, veritũ ne se illa accusaret apud matrem. Commemorat eodem in loco & alium quendam insigniter stultum, qui dubitarit ex vtro parente fuisset natus. De Melitidis sodali Corœbo meminimus alibi. Pausanias admonuit, Corœbum vna cum Butalione ac Melitide ab Aristophane inter fatuos numerari. Eadem Suidas, adferens hoc carmen ex Aristophane:

Τέως δ᾽ ἀβελτερώτατοι κεχηνότες, μαμάκυθοι, μελιτίδαι κάθηνται. id est,
Hactenus abiectissimi, in hiantes Mamachuthæ, Melitidæ desident.

Non pluit &c.

PLVTARCHVS in caussis naturalibus, refert hunc versiculum prouerbio iactatũ apud priscos:

Μηκέτι νυκτὸς ὕει, ἢ κεν τέκῃ ἀγροτέρα σῦς. i.
Iam non nocte pluit, qua sus fetum edit agrestis.

Quærit autem, cur domesticæ sues sæpius idque incerto tempore pariant, contra feræ semel duntaxat, atque iisdẽ ferme diebus. Hi sunt initio æstatis, quæ pars anni minimum est obnoxia pluuiæ presertim apud Græcos. Non alium equidem videmus prouerbii vsum, nisi siquis significare velit exacto vere, aut autũno, serenitatẽ fore. Quod si libebit longius etiam detorquere, per iocum licebit vti, cum significabimus, vbi hoc aut illud euenerit, quod breui sit euenturum, finem malorum nobis fore.

Electro lucidior.

Ἠλέκτρου διαφεγγέστερος, id est, Electro pellucentior. De re magnopere dilucida, aut de forma supra modum nitida, quod electrũ miro quodam more pelluceat. Vnde Vergilius, liquidum appellat:

Liquido vt potest electro.

Lucianus in Amoribus: ἠλέκτρου φασὶν, ἢ τῆς σιδωνίας ὕελου διαφεγγέστερος. id est, Electro, vt aiunt, aut Sidonio vitro pellucentior. Sidonium autem vitrum vocat, quod ea ciuitas artificio vitri fuerit olim nobilis.

Tam perit, quàm extrema faba.

FESTVS Pompeius ostendit prouerbio dici solere. Tam perit, quam extrema faba, propterea quòd extremæ fabæ plerumque aut proterantur, aut decerpantur a pretereuntibus. Quadrabit igitur in hominem, seu rem omnibus oĩum iniuriis expositã.

Tyria maria.

TYRIA maria prouerbio dicebatur, de re magnopere tumultuosa, periculique plena. Festus Pompeius inde natum adagium indicat, quod Pœni Tyro oriundi adeo potentes maris fuerunt, vt per hos omnibus mortalibus nauigatio esset periculosa. Citatque Afranium qui scripserit de quopiã, quod

quod Tyria maria conciret, hoc est, ingentes turbas excitaret.

Altera manu fert aquam &c.

Τῇ μὲν ὕδωρ φορεῖ, τῇ δὲ ἑτέρῃ τὸ πῦρ, id est, Altera manu fert aquam, altera ignem. In eum torqueas licebit, qui cum corã sit blandus, occulte noceat. Aut in bilinguem, & nunc laudantem, nunc vituperãtem, aut in diuersa sentientẽ. Finitimũ illi Plautino:

Altera manu fert lapidem, panem ostentat altera.

Refertur adagium a Plutarcho, in commentario de primo frigore: τῇ μὲν ὕδωρ ἐφόρει δολοφρονέουσα χειρὶ, τῇ δὲ ἑτέρῃ τὸ πῦρ. id est, Altera quidem aquam gestabat dolosa manu, altera vero ignem. Loquitur autem de muliere diuersis & contrariis instructa. Mirum est autem idem dictum hodie totidem verbis in ore esse vulgo.

Vapula papyria.

VAPVLA Papyria, Sisinius Capito scribit prouerbio dici solitum, si quando volebant significare se negligere minas aliquorum: hoc tantum reperimus in fragmentis Festi Pompeii. Suspicamur esse natum a Papyrio prætextato, a quo mater comminando plagas, frustra conata exscalpere, quid actum esset in senatu. Proinde Papiri legendum, non Papyria, nisi mauis subaudire lege, vt sit comminantis pœnam legis Papyriæ. Aut ni magis placeat, vt intelligas de Papyria, vxore Paulli Aemilii, quæ repudiata est a marito, cum repudii caussam nemo scire potuerit. Quid enim facias? diuinandum est, vbi non succurunt auctores.

Quasi millus cani.

SAPIT & hoc prouerbium, quod apud eundem ad populum dixit Scipio Aemilianus: Nobis, inquit, reiq; publicæ, pręsidio eritis, quasi millus cani. Nam millus est collare canum venaticorum, coriaceum, confixum clauis ferreis eminẽtibus aduersus impetum luporum. Ad hunc igitur modum, certum firmumq; pręsidiũ significabimus.

Non liberat podagra calceus.

PLVTARCHVS in commentario: περὶ τῆς εὐθυμίας, refert huiusmodi sententiam, ceu vulgo iactatam, alioqui ipsa quoque figura prouerbium præ se ferentem: Οὔτε ποδάγρας ἀπαλλάττει καλτίκιος, οὔτε δακτύλιος πολυτελὴς παρωνυχίας, οὔτε διάδημα κεφαλαλγίας. id est, Nec podagra liberat calceolus, nec preciosus anulus vnguium vitio quam παρωνυχίαν vocant Latini reduuiam, nec diadema capitis dolore. Plutarchus vtitur ad hunc modum: si diuitiæ, reliquaque fortunæ munera, non tollunt morbos corporis, quanto minus mederi possunt animi malis?

Vno digitulo.

VNO digitulo, summam negotii facultatẽ significabant. Terent. in Eunucho: Qui mihi nunc vno digitulo fores aperis fortunatus, Næ tu istas faxo calcibus sæpe insultabis frustra. Hieronymus in dialogo Luciferiani & Orthodoxi, Hanc igitur hastam, quam totis viribus misisti, de qua nobis minitaris, vno, vt aiunt, digitulo repellã. Huc pertinet & illud, quod alibi dictum est: Minimo prouocare, cum significamus, nos vel nullo negotio posse vincere.

Muli Mariani.

MVLI Mariani, castrensi prouerbio dicti sunt varicosi milites, qui ex C. Marii ducis instituto, in furca tabella interposita, sua onera portare consueuerunt, vt testatur & Festus Pompeius. At Plutarchus in vita C. Marii originem adagii bifariam refert: cũ Marius imperator milites cursu, variisque ac longis itineribus, gestandisque oneribus exerceret, atque illi iam assueti, non grauatim tacitique ea ferrent, castrensi ioco ἡμίονοι μαριανοὶ, id est, muli Mariani dicti sunt. Hinc translatum est in quosuis, qui facile parerent imperatis. Meminit adagii & Iulius Frontinus libro Stratagematon quarto hisce verbis: Caius Marius recidendorũ impedimentorum gratia, quibus maxime exercitus agmen oneratur, vasa & cibaria militum in fasciculos aptata furcis imposuit, sub quibus & habile onus & facilis requies esset, vnde & in prouerbium tractum est, Muli Mariani, nimirum ob laborũ tolerantiam, quod Homerus, ἡμίονους ταλαέργους identidem appellat. Sunt qui diuersam adagii originem referant. Cũ enim Scipio Numantiam obsidens statuisset inspicere non arma modo militum, verum & equos, mulos, & currus, quo pacto hęc quisq; sibi haberet exercitata atq; apparata, Marium produxisse equũ pulcherrime ab ipso nutritũ,

præterea mulum habitudine corporis, mãsuetudine ac robore, longe ceteris antecellentem. Itaque cum imperator Marii iumentis delectaretur, ac subinde horum faceret mentionem, tandem factum est, vt iocosa laude, qui in officio se præstaret assiduum patientem ac industrium, mulus Marianus diceretur. Et hanc alteram prouerbii originem refert Plutarchus in vita Marii, quam modo citauimus. Seneca in ludicro libello, quem scripsit in Claudium Cæsarem, mulos perpetuarios nominat. Festiuius erit, si detorqueatur in hominem immenso studio, aut perpetuis negotiis vehementer districtum.

Osculana pugna.

FESTVS Pompeius indicat Osculanã pugnam prouerbio dici solitam, quoties victi vincerent. Idque inde natum, quod Valerius Leuinus imperator, prius a Pyrrho victus, paullo post eundem regem deuicerit. Citat Ticinium, qui huius adagii fecerit mentionem. Quamquam hic quoq; locus mutilus, ac truncus est apud Festum.

Osce loqui.

OSCI loqui vetusto prouerbio dicebantur, qui turpiter parumque pudice loquerentur. Ab Oscorũ moribus adlusione sumpta, quod apud eos spurcarum libidinum impunitus vsus fuerit, vnde & obscena dicta quidam putant, quæcumq; factu dictu ve turpia sint, etiam si refragatur Festus Põpeius. Citat autem Ticinum quendã, qui scripserit ad hunc modum: Osce, & Volsce fabulantur, quia latinè nesciunt.

Sero molunt deorum molæ.

PLVTARCHVS in commentario, cui titulus: περὶ τῶν ὑπὸ τοῦ θείου βραδέως τιμωρουμένων, ὥστε οὐχ ὁρῶ. τὶ χρήσιμον ἔνεστι, τοῖς ὀψὲ δὴ τούτοις ἀλεῖν λεγομένοις μύλοις τῶν θεῶν. id est, Itaque non video, quidnam vtilitatis insit istis deorum molis, quæ sero dicuntur molere. Ceterum ex his, quæ præcedũt eodem in loco, colligere licet dici solitum de his, qui licet serius, tamen aliquando pœnas dant malefactorum, vindici deo.

Tribus verbis.

TRIBVS verbis pro paucissimis dicere prouerbiale est. Diuus Hieronymus in dialogo Luciferiani, & Orthodoxi, Tribus, vt aiũt, verbis, rem istam grandem dissoluisti. Itẽ Geta Terentianus in Phormione negat quosdã tria inter se commutaturos verba. Pindarus in Nemeis hymno 12. τρία ἔπεα διαρκέσει. id est, Tria verba sufficient. Tametsi nos non fugit hic interpretes superstitiosius philosophari de tribus verbis. M. Tullius pro Cluentio, Accusabat autẽ Scamandrum verbis tribus: venenum esse deprehensum, &c. consimili figura, sexcenta dicimus pro multis: Proinde sexcentas mihi dicas scribito. Contra verbo rem expedire dicitur, qui paucis explicat: & ne syllaba quidẽ, attingere, qui nihil omnino meminit. Ita Galenus in Erasistratũ opinamur: πῶς δὲ οὐκ αἰδεῖται, τὰς μὲν τῆς πέψεως ἀποτυχίας διαιρούμενος ὡς πολλαί τε εἰσὶ καὶ κατὰ πολλὰς γίνονται προφάσεις, ὑπὲρ δὲ τῶν αἱματώσεως σφαλμάτων, οὐδ᾽ ἄχρι συλλαβῆς μιᾶς φθεγξάμενος, id est, Qui fit vt non pudeat, quod cum de concoctionis vitiis distinxerit, & quod multa sint, & vàriis ex caussis accidãt, ne generandi sanguinis defectibus, ne vno quidem verbo, ne vna quidem syllaba locutus sit?

Incita equum iuxta nyssam.

Κέντει τὸν πῶλον περὶ τὴν νύσσαν, id est, Stimula equum iuxta lineam siue metam, dicebatur vbi sermo loquentis aberraret ab eo quod esset institutũ. Natum videtur ex Iliados Homericæ ψ. Vbi Nestor multis verbis docet filium Antilochum quomodo debeat equos regere, addit & hoc:

Ἐν νύσσῃ δέ τοι ἵππος ἀριστερὸς ἐγχριφθήτω. i.
Ceterum equum læuum, constringat linea metæ.

Sumptum ab equestri cursu, qui inter præscriptas metas ac lineas agebatur, quas trãsilire nefas erat. Ad quod haud dubie Fabius adlusit, in vndecimo Institutionum oratoriarum libro, referens Cassium Seuerum lineam poscere solitum, aduersus eos qui in aliena transirent subsellia, veluti qui pręscriptum limitem egrederentur. Finitimum illi ἐκτὸς τῶν ἐλαιῶν. id est, Extra oleas. Item illi: ὑπὲρ τὰ ἐσκαμμένα πηδᾶν. Vsurpauit prouerbii titulo Gregorius Nazianzenus ĩ oratione de sancto pascha: ἀλλὰ τί τούτων ἡμῖν τάχα ἂν εἴποι τις τῶν φιλεόρτων καὶ θερμοτέρων, κέντει τὸν πῶλον περὶ τὴν νύσσαν, τὰ τῆς ἑορτῆς φιλοσόφει. i. Sed hic fortassis

fortassis aliquis nobis dixerit ex his qui amant dies festos, ac calidiores sunt, incita equũ iuxta Nyssam, ac de festo dissere. Vtitur eodem prouerbio in oratione de natali IESV CHRISTI. Idem variauit nõnihil in oratione contra Eunomianos: μηδὲ καθάπερ ἵπποι θερμοὶ καὶ δυσκάθεκτοι τὸν ἐπιβάτην λογισμὸν ἀποῤῥίψαντες, καὶ τὴν καλῶς ἄγχουσαν εὐλάβειαν ἀποπτύσαντες πόῤῥω τῆς νύσσας θέωμεν. id est, Ne velut equi feruidi & intractabiles, postea quam rationem ceu sessorem excusserimus, & religiosam cautionem pulchre nos septis cohibẽtem, procul à meta curramus.

Præstat inuidiosum esse &c.

NIHIL tam vulgari sermone iactatũ, quam hęc sentẽtia, præstat inuidiosum esse quàm miserabilem. Nam inuidia fere comes est felicitatis, miseratio calamitatis. Est autem apud Herodotum in Thalia, vbi Periander ita loquitur filio, σὺ δὲ μαθὼν ὅσῳ φθονέεσθαι κρέσσον ἐστὶ, ἢ οἰκτείρεσθαι. id est, Tu vero doctus, quanto satius sit, inuidiosum esse quam miserandum. Extat epigramma Græcum Palladæ in hanc sententiam:

Ὁ φθόνος οἰκτιρμοῦ κατὰ Πίνδαρον ἐστὶν ἀμείνων,
Οἱ βασκαινόμενοι λαμπρὸν ἔχουσι βίον,
Τοὺς δὲ λίαν ἀτυχεῖς οἰκτείρομεν, ἀλλά τις εἴην
Μήτ᾽ ἄγαν εὐδαίμων, μήτ᾽ ἐλεεινὸς ἐγώ.
Ἡ μεσότης γὰρ ἄριστον, ἐπεὶ τὰ μὲν ἄκρα πέφυκεν
Κινδύνους ἐπάγειν, ἔσχατα δ᾽ ὕβριν ἔχει. i.
Peior liuore est miseratio, Pindarus inquit,
Nam sunt felices quos petit inuidia.
Horum nos contra miseret, quorum aspera sors est.
At mihi donari non cupio alterutrum,
Vt nimium felix, vel sim miserabilis vlli.
Nam præstat cunctis rebus adesse modũ.
Quandoquidẽ celsæ vicina pericula sorti,
Imaque deprimitur non toleranda ferẽs.

Est autem apud Pindarum primo hymno Pythiorum.

Ἀλλ᾽ ὅμως, κρέσσων γὰρ οἰκτιρμῶν φθόνος,
Μὴ παρίει καλὰ, νώμα δικαίῳ πηδαλίῳ στρατόν. id est,
Verumtamen melior est commiseratione inuidentia,
Ne omitte honesta, guberna iusto clauo exercitum.

Rursus in Nemeis hymno octauo, ὄψον δὲ λόγοι φθονεροῖσιν, ἅπτεται ἐσλῶν αἰεὶ, χειρόνεσσι δ᾽ οὐκ ἐρίζει. id est, Obsonium est inuidis obtrectatio. Attingit autem honestos, cũ deterioribus non contendit. Rursus Pythiorũ vndecimo:

Ἴσχει τε γὰρ ὄλβος οὐ μείονα φθόνον.
Ὁ δὲ χαμηλὰ πνέων ἄφαντον βρέμει. id est,
Habet enim felicitas haud minimam inuidiam.
At qui humilia spirat, in obscuro fremit.

E nassa escam petere.

ADMODVM certe prouerbiali figura dictum est Plauto, citante Festo Pompeio:

Numquam hercle ex ista nassa hodie escã petam.

Et Cicer. ad Atticum libro quintodecimo, epist. vltima. Ex hac nassa exire constitui, nõ ad fugam, sed spem mortis meliorem. Est autem nassa piscatorii vasis genus, quo postea quam intrarit piscis, exire non potest. Vnde prouerbialia fuerint & illa: In nassam incidere, & E nassa elapsus.

Nec mulieri, nec gremio credendum.

IDEM Festus indicat huiusmodi prouerbium vulgo dictitatum fuisse, Nec mulieri, nec gremio credi oportere: quod illa incerti, ac leuis sit animi, & plerumque fiat, vt in gremio posita, cum in obliuionẽ venerint, exsurgentibus procidant. Itidem sinui commissa decidũt, nisi cingaris. Itaque M. Tullius silentium promittens, ait: In sinu est, nec discingor.

Vna cum templis & aris.

PLVTARCHVS locis aliquot in Symposiacis significat antiquitus fuisse morẽ, vt quoties vnicuipiam deo res diuina fieret, omnibus simul vota fierent, vide licet ne Calydonii suis tragœdia renouaretur. Inuocantes autem deos, addebant hęc verba ceu solemnia: ἅμα σὺν ναοῖς καὶ βωμοῖς. id est, Vna cum phanis & aris. Non admonet quidem ille palam, esse prouerbium, tamen ita videtur vsurpare, vt coniicere possis, prouerbio dici solitum, cũ nihil omnino prætermissum volebant significare. Quemadmodum & hodie vulgo dicunt, Vna cum vestibus & calciamentis. Et: Demigrarunt vna cũ sarcinis & impedimentis.

Mercu-

Mercurius superuenit.

Ὁ ἑρμῆς ἐπεισελήλυθεν, id est, Mercurius superuenit. Ita loqui consueuerunt, si quando silentium oriretur in conciliabulo multorũ, significantes, non esse fas loqui Mercurio præsente, qui sermonis sit auctor. Ominosum & hodie putatur, si quãdo in cœtu, aut conuiuio, subitum omnium silentium fuerit obortum. Refertur adagiũ à Plutarcho in commentario: περὶ τῆς ἀδολεσχίας. Adfine est illi, quod alibi dictum est: Lupus in fabula.

Dulce pomum cum abest custos.

Γλυκεῖ ὀπώρα φύλακος ἐκλελοιπότος. id est, Custos vbi deest, dulce pomũ est scilicet. Senarius est prouerbialis, quo licebit vti cũ significabimus impunitate malos ad peccãdum prouocari. Sumpta metaphora a pueris & adolescentibus, qui sibi non tẽperant, quo minus furentur poma, si senserint abesse custodem. Vtitur Plutarchus in libello quẽ inscripsit, ἐρωτικὸν, in philosophos, qui sub prætextu philosophiæ, libidini suę seruiunt: πρόφασις ἦν φιλία καὶ ἀρετὴ. κονίεται δὲ καὶ ψυχρολυτεῖ καὶ τὰς ὀφρῦς αἴρει, καὶ φιλοσοφεῖν φησὶ, σωφρονῶν ἔξω διὰ τὸν νόμον, εἶτα νύκτωρ καὶ καθ᾽ ἡσυχίαν.

Γλυκεῖ ὀπώρα φύλακος ἐκλελοιπότος. id est, Igitur occasio amicitia ac virtus est. Sordidatur autem puluere, frigidaque lauat, attollit supercilia, ac philosophari se prædicat, & foris sobrius est ob legem, deinde noctu clanculum.

Pomum suaue est, tunc vbi custos abest. Et Pindarus in Isthmiis hymno sexto: Τὸ δὲ πὰρ δίκαν γλυκὺ πικροτάτα μένει τελευτά. id est, Id quod præter honestum dulce est, manet finis amarissimus.

Sanior es pisce.

PROVERBIALITER haud dubie dixit Iuuenalis: Sanior ex pisce. Nam ad eum modum, hodieq; vulgo loquuntur, tam sanus es, quàm piscis. Id inde sumptum est, quod creditum est, pisces non sentire morbos. Quamquam huic sententiæ refragatur Aristoteles libro de natura animalium 8. atque hunc secutus Plinius lib. nono, Siquidem ægrotare pisces hoc argumento colligunt piscatores, quod aliquoties inter eiusdẽ generis pręsingues ac vegetos, aliquot capiũt extenuatos, ac languentibus similes, coloreque immutato. Quamquam vniuerso piscium generi non incidit pestis, quemadmodum frequenter accidit hominibus, ac ceteris animantibus, non cicuribus modo, verum etiam feris.

E Creta raptus.

PLVTARCHVS in commentario De puerorum educatione: καὶ τοὺς μὲν θήβησι καὶ τοὺς ἤλιδι φευκτέον ἔρωτας καὶ τὸν ἐκ κρήτης καλούμενον ἁρπαγμόν, τοὺς δὲ ἀθήνησι καὶ τοὺς ἐν λακεδαίμονι ζηλωτέον. id est, Thebanorum quidem ac Heliensiũ amores oportet fugere, eumq; qui vocatur è Creta raptum, Atheniẽsium vero & Lacedęmoniorum imitari. Apparet furtiuum amorem his verbis olim significatũ fuisse, quod aliquoties illinc virgines à negotiatoribus adueherentur.

Euparyphus ex comœdia.

ADMODVM prouerbiali figura dixit Plutarchus in Symposiacis: ὥσπερ εὐπάρυφος ἐκ κωμωδίας, hominem significans magnifice vestitum, ac magnam seruorum turbam post se trahendam. Nã huiusmodi finguntur in comœdiis milites gloriosi. Quorum insigne est chlamys purpurea, quemadmodum indicat Donatus. Ita Lucianus de milite: τὸν εὐπάρυφον λέγω τὸν ἐν χλαμύδι. id est, Euparyphum illum dico, illum chlamydatum. Vnde diuites omne splendide cultos, εὐπαρύφους appellãt Græci, quod ipsum prouerbiale quiddam habet. Nam Paryphis vestimenti genus est, cuius meminit Iulius Pollux libro septimo. Id vtrinq; purpuram habebat assutam, quod virgæ purpureæ inter textæ vesti, Ionũ lingua Paryphi vocantur. Idem admonet εὐπάρυφον nouæ comœdiæ verbum esse. Contra tenues & humiles nullo cultu insignes tunicati dicũtur. Cornelius Tacitus in dialogo de oratoribus: Quos sæpius vulgus imperitum & tunicatus hic populus transeuntes nomine vocat & digito demonstrat. Similiter Horatius:

Vilia vendẽtem tunicato scruta popello.

Nam prætexta nobilium erat, & tota ciuiũ erat insigne. M. Tullius contra Rullũ: Iam vero qui mutus erat tunicatorum illorum. Item pro M. Cęlio: Nobis quidem olim annus erat vnus ad cohibendum brachium toga constitutus, & vt exercitatione ludoque campestri tunicati vteremur.

Tranquillo

Tranquillo quilibet gubernator est.

SENECA in epistola quadam ad Lucilium: Alioqui gubernatoris artem adeo non impedit tempestas, vt ostendat. Tranquillo enim, vt aiunt, quilibet gubernator est. Ait autem illic fortunam aduersam, ac rerum difficultatem, non solum non obesse sapienti, verum etiam virtutē in his maxime proferre sese, quæ rebus secundis ac pacatis latebat. Non magnum est administrare rempublicam, cum omnia pace constant.

Neque Lydorum carycas.

Μήτε λυδῶν κάρυκας, μήτε μαστίγων ψόφους, i. Neque Lydorum condimenta, neq; flagrorum crepitus. Constabit trochaicus tetrameter catalecticus, si addas articulum: Μήτε τῶν λυδῶν, & καρύκκας per geminum cappa legimus apud Hesychium & Athenæum. Hesychius indicat καρύκκην dici offam è sanguine variisq; condimentis confectā. Athenæus hunc versiculum adducit:

Εἴωθας εἰς ταυτὸν καρυκεύειν, μέλι,
Σεμίδαλιν, ᾠά. πάντα γὰρ τἀναντία. id est,
Miscere in vnum consueuisti, mel, ad hæc
Similaginem, oua, cuncta enim contraria.

Vnde καρυκκεύειν pro miscere varias rerū species, & καρυκκεύματα pro cibis varie conditis, & καρυκκεία cōditura exquisitior. Sed quibus rebus quibusque modis genus hoc edulii conficiatur, serio declarat libro duodecimo, dicens hoc inuentum esse Candauli, qui hinc sibi nomen celebre peperit. Suidas refert adagium, nec exponit. Coniicere licet dici solitum, quoties mediocrem vitæ rationem, aut conditionem significarent, quæ pariter & a summis deliciis, & ab extremis malis abesset. Legimus enim Lydos luxu deliciisq; fuisse corruptissimos, adeo vt ludiis nomen dederint: de Tyrrhenis certū est, ad tibię modos solere seruos cędere, summam molliciem cum summa sæuitia coniungentes. Venustius erit, si ad animi res transferatur, velut ad orationem, nec omnino rusticam nec operosius expolitā. Vnde καρυκκεύειν dicuntur, non solum qui variis condimentis inficiunt cibos, verū etiā, qui sermonem multiplici verborū, & figurarum lenocinio condiunt.

Tamquam de narthecio.

PROVERBII simillimum est illud Ciceronis in secundo De finibus bonorum libro, tāquam de narthecio, pro eo quod est, ex parato, & ad manum. Nam narthecium, vocat pyxidem, vnde pharmacopolæ depromunt medicamēta. Verba Ciceronis sic habent: Iam doloris medicamenta illa Epicurea, tamquam de narthecio promant, Si grauis, breuis: si longus, leuis.

Quod non opus est, asse carum est.

CATONIANA velut oracula videntur apud veteres in prouerbium abiisse, nō secus atq; illa Apollinis, Nosce teipsum, & Ne quid nimis. Quorum de numero commodissime dictum est quod in epistola quadam ad Lucilium refert Seneca, Quod nō opus est, asse carum est. Vult autem Cato diligētem patrem familias vendacem esse, non emacē, & emere nō quod opus est, sed quod necesse est. Nam quod non opus est, inquit, asse carum est: hoc est, quantumuis paruo emptū, tamen carum est, si nec opus est eo. Vocat necesse, quo carere non possis, velut arator aratro: opus quod vsu futurum sit, si quis habeat, sed eiusmodi tamen, vt carere possis. Porro quod opus non est, id est prorsus superuacaneum & inutile. Potest ad cōplures accommodari sententias: vt si quis dicat artem quāpiam minimo negotio posse disci, quæ tamen nihil sit frugis allatura, responderi posset: Quod opus non est, asse carum est.

Nunc tuum ferrum in igni est.

EIVS ferrum in igni esse dicebāt, cuius negotium iam ageretur. Præmollitur enim ferreum igni ad cudendum. Ita Seneca in ludicro libello, quē scripsit de morte Claudii imperatoris. Hercules enim qui videret ferrum suum in igni esse, modo huc, modo illuc cursabat, & aiebat, Noli mihi inuidere, mea res agitur: deinde si quid volueris inuicem faciam, manus manum lauat. Adlusit eo, quod Hercules quoq; ex homine factus esset deus, id quod ambiebat Claudius. Alexāder Magnus interrogatus quomodo potitus esset Gręcia, respōdit, μηδὲν ἀναβαλλόμενος. id est, Nil recrastinans. Refert Homeri Scholiastes Iliados β.

Ne bos quidem pereat.

IAM ante prouerbiis aliquot nobis declaratum est quantum vtilitatis adferat bonus vicinus,

vicinus, quantum incommodi malus. Sed quæ conducunt ad vitæ felicitatem, iterum atque iterum expedit inculcare, quo penitius infigantur animis. Neque enim ea res tantum habet locum in paradis ædibus aut fundo, sed in omni pœne vita: vt quod Portius Cato prodidit de commodo vicino habendo, nō solum ad agricolas pertineat, verum etiam ad vnumquenq; nostrū. Etenim si quis iam prouectior ætate vitæ totius cursum relegat, comperiet maximam bonorū malorumq; partem à bonis malisq; vicinis fuisse profectam. Hesiodi carmen Columella tamquam prouerbiale refert:

Μηδ' ἂν βοῦς ἀπόλοιτ' εἰ μὴ γείτων κακὸς εἴη. i.
Nec bos intereat, vicinus si improbus absit.

At leuis est bouis iactura, si cum his malis conferatur, quę capiuntur ex improbis conuictoribus, ex fucatis amicis, ex vxoribus & famulis parum fidelibus. At Catonis quidē sententiam non nulli reiiciendam esse duxerunt, quod in nobis situm non est, qualē habeamus vicinum, quem non numquam mors aliæq; diuersæ caussæ nobiscum mutant. Id tametsi negari non potest, sapiēter tamen à Catone præceptum est, vt agricola quantum in ipso est, curet habere bonum vicinum, nec bonum tātum, sed & commodum. Bonus enim esse potest, qui tibi commodus non sit. Id vt contingat, duæ res potissimum adiuuabunt, diligentia in parando agro, & commodi mores erga vicinum. Frequenter enim habemus malum vicinū, quod ipsi nos præbeamus malos vicinos. Quemadmodum igitur, vt elegāter scribit Columella, sapientis est fortuitos casus magno animo sustinere, ita demētis est ipsum sibi malam facere fortunam. Quod facit, qui nequam vicinum suis nummis parat, cum a primis cunabulis, si modo liberis parentibus est oriundus, audisse potuerit:

Οὐδ' ἂν βοῦς ἀπόλοιτ' εἰ μὴ γείτων κακὸς εἴη.

Quod non solū de boue dicitur, sed de omnibus partibus rei nostræ familiaris, adeo quidem vt multi prætulerint carere penatibus, & propter iniuriā vicinorum sedibus suis profugerint. Nisi aliter existimamus diuersum orbem, vniuersas gentes periisse relicto patrio solo, Achæos dicimus & Hiberos, Albanos quoque, nec minus Siculos, & vt primordia nostra contingamus Pelasgos, Aborigenes, Arcadas, quam quia malos vicinos ferre non potuerint. Ac ne tantum de publicis calamitatibus loquamur, priuatos quoque memoria tradidit, & in regionibus Græciæ & in hac ipsa Hesperia detestabiles fuisse vicinos: nisi Autolycus ille potuit cuiquam tolerabilis esse contermınus, aut Auentini montis incola, Palatinis vllum gaudium finitimisq; suis Cacus attulit. Malumus enim præteritorum quā præsentium meminisse, ne vicinum nostrū nominemus qui nec arborem prolixiorem stare nostrę regionis, nec inuiolatum seminarium, nec pedamentū annexum vineæ, nec etiam pecudes negligentius pasci sinit. Iure igitur, quantum nostra fert opinio, M. Portius talem pestem vitare cēsuit, & in primis futurum agricolā præmonuit, ne sua sponte ad eam perueniret. Hactenus quidē Columella declamatoria quadam eloquentia, simul & Catoni patrocinatus est, & nos docuit, quanta pestis sit malus vicinus. Tametsi Cato non solū de vicini moribus sentit, verum etiam quam lauta sit re. Vicini inquit, quo pacto niteant id animaduertito. In bona regione bene nitere oportebit. Interdum enim nitor arguit agri bonitatē, in solo vero parū fertili declarat industriā agricolæ. Porro quemadmodum diligens vicinus exstimulat ad studium bene colēdi, ita vicinorum luxus ex ignauia corrumpit vicini familiam. Itidem & prępotens vicinus opprimit propinquum pauperem, & supra modū tenues vicini semper aliquid abradunt, siue precibus, siue furto. Iam cū morosis & improbis vicinis numquam rixa non est, nunc de finibus, nunc de damno dato, nunc de stillicidio, nunc de semita actu ve, nunc de prospectu, aut de lumine. Quod si fortuna nobis dederit talē vicinū, nec liceat mutare, reliquum est, vt nostra commoditate reddamus illum ex malo bonum, certe caueamus ne lacessitus fiat incōmodior. Turpissimum enim fuerit si nostris moribus ex cōmodo vicino faciamus incommodum. Videlicet hoc est quod pręcipit Cato: Vicinis bonus esto. Et ne satis esse putares, si ipse temperes ab iniuria vicini, adingit: Familiam ne siueris peccare. Mox indicat, quid vtilitatis capiatur ex bonis vicinis: Si te, inquit, libenter vicinitas videbit, facilius tua vendes, operas facilius locabis, operarios facilius conduces. Si ædificabis, operis, iumentis, materia iuuabunt. Si quid

Si quid bona salute vsus venerit, benigne defendent. Olim igitur qui fundum proscribebant venalem præconem, edocebant, quibus dotibus esset ager commendabilis, quam salubri, cœlo, quam commodo situ, quam fertili solo, quam bene ædificatis villis. Sed vir acerrimi ingenii Themistocles, cum fundum vēderet, iussit huiusmodi dotibus & illud adiici, quod haberet bonū vicinum. Id factum primum risu iocoq; multitudinis acceptum est, mox intellectum est hanc agri commendationem esse pręcipuā. Plurimum itaque refert ad totius vitę commoditatem, qualem quisque vicinum sibi deligat, tum quo pacto, qui cōtigit vtatur. Princeps qui ditionem ambit, quam sine maximo negotio, summoque ditionis auitæ dispendio tueri non possit, malam vicinam sibi adiungit. Rursum qui cordatos ac fidos consiliarios, qui magistratus integros & reipublicę amantes adsciscit, bonos vicinos adiungit. Neque minimum interest quas nationes in adfinitatem adglutinet. Qui dotis aut honoris gratia sponsam adsciscit incommodis moribus, aut cui sint cognati procaces, malos vicinos sibi adiungit. Qui cum improbis init amicitiæ fœdus, malam viciniam adcersit. Prima igitur cautio sit in deligendo, postrema in fugiendo, quod corrigi non potest. Quamquam ne fuga quidē debet carere cautione. Alioqui in vitium ducit culpæ fuga, si caret arte: neq; raro fit, vt odio mali præcipitemus nos in aliud grauius malum. Raro pœnituit amicitiæ, qui iudicio delegit amicum. Et sæpe nostra culpa fit, vt rescindatur amicitia, quod amicis bonis vtamur non bene, tum quod parum commodos amicos nec ferre nouimus nec emendare. Neque vero leuius peccant, qui cum inciderint in amicos pestilentes, nesciunt sese subducere, sed aut hęrent his quos oderūt clanculum aut non dissuunt amicitiam, sed abrumpunt. Obstrepunt vndiq; querimoniæ, deplorantium sibi ad studiorum cultum deesse Mecœnates. Atqui Mecœnas non statim amplexus est Vergilium aut Horatiū, nec Meuio Bauione fuit Mecœnas. Illud primum agat adolescens, vt egregium aliquod specimen ceu pignus de se præbeat, non perititurum quod in ipsum conferatur. Nec satis esse putet, qui buscumq; rationibus abstulisse munus vel prædam verius. Non est improbitate petendi ambiēda benignitas, sed litteris ac moribus semper in melius proficientibus. Sic inuitat fundus agricolam ad vberiorem sementem. si quod creditū erat, bona fide multoq; cum fœnore reddat. Nec est subinde mutandus patronus, vt relicto quem defatigasti, quæras integrum, & vna quercu excussa, sub alia colligas. Sic vni aut duobus seruiendum est, quasi sis perpetuo iisdem vsurus. Nunc quā multos videmus qui suis moribus & litteras odio, & patronos pudore inuidiaq; onerant. Est quidem non nulla gratitudinis pars litteris dictisq; celebrare nomen patroni, sed magni refert quo quem modo laudes. Vana laudatio fidem abrogat etiam vera prædicantibus: itaq; fit, non vt lector melius sentiat de laudato, sed prius de laudante. Immodicæ laudes conciliant inuidiam potius, quàm gloriam. Iam qui laudibus vehunt ea quæ bonorum ac sapientum iudicio damnantur, laudando vituperant. Primum quod adfers ad Encomium sit verum: deinde quod verum est sic tractetur vt fiat etiam verisimile. Absint autem poetarum quorūdam hyperbolæ, quibus ex homine cum libet, deum faciunt: hæ virtutes potissimum depingantur, quæ fauorem ac beneuolentiam conciliant, quod genus sunt pietas, integritas, pudicitia, modestia, benignitas, morū candor ac facilitas. Nihil est humano ingenio inuidentius, nihil hominum iudiciis morosius. Proinde si quid attingendum erit earum rerum quas vulgus sic miratur vt inuideat possidentibus, id arte tractādum est, ne fascinatio sit metuenda laudato. Nullus inuidet opulento, qui quod vel ex benignitate fortunæ, vel sine fraude partum possideat, sic habet, vt dispensator sit potius quā dominus. Neq; quisquam inuidet potenti qui potens est reipublicæ commodis, qui quantum eminet dignitate, tantum se submittit modestia, comitate vincens etiam humiles. Nullus inuidet formoso, qui naturæ dono pudorem, ac pudicitiam adiunxit. Nullus inuidet valenti aut lōgæuo, qui magno plurimorum bono valet, ac viuit. Quod si cui deest ingenium aut ars ad hæc pro dignitate tractāda, abstineat potius quam velut malus pictor bonam formā imperitia sua reddat deteriorem. Alexander ille fortasse morosius, qui nullius manu pingi sustinebat nisi Apellis, Nemo tamen

egregio,

egregio corpore, à Fuluo Rutubaque pingi cupiat. Quod emittis in lucem publicam, tale sit, vt posteritatis memoriam polliceatur. Deniq; sic temperanda laudatio, vt hoc officium non appareat esse tributum eius animo quem laudas, nulli enim minus expetunt aut sustinent etiam laudari quã qui maxime promerentur: sed ipsi potius virtuti, quam nolentem etiam sequitur sua gloria, sed aliis ad similia studia prouocandis. Sic & vtiliter laudabitur qui promeritus est, & citra periculum inuidiæ, aut adsentationis suspicionem. In defunctorum autẽ laudes vberius effundenda est vis eloquẽtię, cum iã mitior est inuidia, & minor adulandi suspicio. Hactenus ostendimus quomodo studiosi suis patronis cõmendari queãt. Nũc paucis attingamus quibus rationibus & studiis ipsis fauorem omnium valeãt conciliare. Multis enim in locis iam linguæ bonæque quas vocant litteræ magna flagrant inuidia: quod quidem fit partim culpa maiorum, qui putant auctoritati suæ detrahi si quid nouæ eruditionis accedat iuuentuti, contentique his quæ pueri didicerunt, alia nec doceri patiuntur, nec sustinent discere, vel quia piget, vel quia pudet: partim etiam eorum vitio, qui hæc vetera noua inuehũt. Sunt enim in hoc ordine quidam intolerabili insolentia, qui simul atque tenuerint duodecim verba Latina & quinque Gręca, Demosthenes ac Cicerones sibi videntur, effutiunt ineptos libellos, non numquam & virulẽtos, liberales disciplinas omnes miro fastu aspernantur, & in harum professores scurriliter debacchantur. Postremo res omnium & publice & priuatim erunt feliciores, si suo quisque vicino bonum præstiterit. Vt ad prouerbium redeamus congruit illi, quod alibi commemoratũ est, Aliquid mali propter vicinum malum, quod vsurpauit Demosthenes in oratione contra Callictean: οὐκ ἦν ἄρα ἄνδρες Ἀθηναῖοι χαλεπώτερον οὐδὲν ἢ γείτονος πονηροῦ καὶ πλεονέκτου τυχεῖν. id est, Non erat quidquam ■ Athenienses perniciosius, quàm improbum vicinũ, nec suis contentum, esse nactum.

Caput artis, decere quod facias.

QVINTILIANVS libro Institutionum oratoriarum II. videtur veluti vulgo celebratũ adducere: Caput est artis decere quod facias. Ipsius verba sunt: Vnum etiam his adiiciendum est, cum præcipue in actione spectetur decorum, sæpe aliud alios decere. Est enim latens quædam in hoc ratio & inenarrabilis: & vt vere dictum est, caput esse artis, decere quod facias, ita nec sine arte esse, nec totum arte tradi potest. Hactenus Fabius. Id vsurpare licebit, non solũ vbi quid fiet parum decore, veluti si cantillet aut lusitet senex, si præeat & obiurget iuuenis: verũ etiam cum negabimus quibuslibet quiduis esse decorum. Quod sępenumero videamus euenire, vt quod ab hoc dictum aut factum placet vniuersis, si idem tenet alius, etiamsi doctior peritiorque, nemo tamen ferat. Id cum quotidie videamus accidere, tamẽ cur accidat, ratio reddi non potest.

Domus recta.

ANNEVS, Seneca libro epistolarum familiarium decimosexto: Videbimus quod parum recisum sit, quod parum structum, quod non huius recentis politurę. Cum cir cũspexeris omnia, nullas videbis angustias inanes. Desit sane varietas marmorum, & conscissura aquarũ a cuniculis interfluentium, & pauperis cella, & quidquid aliud luxuria, non contenta decore simplici miscet, quod dici solet, domus recta est. Hactenus Seneca. Quod si locus non vacat mendo, significat vulgo domum rectam vocari, non quidem opulentam & ambitiosam, sed cui nil desit iustæ supellectilis. Ad eundem modum M. Tullius Græcorum linguam ambitiosæ meretrici confert, quæ multo luxu superfluat: Latinorum honestæ ac pudicę matronæ, cui nihil deest, quod ad honestã pertineat mundiciem.

Non est beatus, esse qui nesciat.

IDEM in eodem opere versiculum hunc à poeta quopiam allegat Comico: Non est beatus, esse qui se nesciat, haud dubiũ quin populari sermone iactatum, cum auctoris nomen nõ adscripserit. Sensus est, haud esse satis, vt adsit felicitas, ni felicitatem tuã intellexeris. Huc adludens Vergilius:

O fortunatos nimium, sua si bona norint
Agricolas.

Eodem pertinet, quod Martialis inter felicitatis calculos hunc quoq; commemorat.

Quod sis, esse velis.

Quid enim felicius libertate? Atqui videas non

non paucos qui sortem deplorent suā, qđ in principum aulis locum non inueniant: miseros se putant, quod seruire non liceat. Verum vt beatus non est, qui se non putat beatum: ita bis miser est, qui cū animi malis sit infelix, tamen sibi videtur felix. Etenim vt qui sanus est, & sibi videtur ægrotus, non fruitur suo bono: ita qui morbo tenetur, non intelligens suum malum, longissime abest à sanitate: quippe qui vsqueadeo sanus non sit, vt sit etiam insanabilis.

Amicus certus in re incerta cernitur.

M. Tvllivs in Lælio, senarium hunc ex Ennio citat prouerbii specie:

Amicus certus, in re incerta cernitur.

Quo significatum est, amici fidem in rebus aduersis explorari. Nam quod cum periculo coniunctum sit, id dubium appellāt, pro quo Ennius posuit incertum, affectans ἐναντίωσιν & προσονομασίαν, quibus schematis impendio delectatus est, atq; adeo non ipse solū, sed & omnis illa ætas vsque ad M. Tullium. Plautus item, eum amicum pronunciat, qui in re dubia iuuat.

Auarus nisi cum moritur, nil recte facit.

Omnes ferme Publianas sententias videmus prouerbiorum vice fuisse celebratas, nec iniuria sane. Nihil enim illis fingi potest nec argutius, nec iucundius, quorum hic vnus est:

Auarus nisi cum moritur, nil recte facit.

Etenim qui sese pecuniæ studio addixit, nulli commodus est dum viuit. Sola mors voluptatem & emolumentum adfert hæredi.

Bona nemini hora est.

Arrisit & hic:

Bona nemini hora est, quin alicui sit mala.

Ita fortuna temperauit res mortalium, vt quod huic lætum est, alii pariat dolorem: quod alii lucro est, alii damnum adferat. Nemo ditescit, nisi malo alterius. Nemo vincit in bello, nisi exitio alterius. Nisi manis pro alicui legere alicubi.

Sapiens sua bona secum fert.

Ὁ σοφὸς ἐν αὐτῷ περιφέρει τὴν οὐσίαν, id est, Sapiens opes sibi secum habet semper suas, à Bianthis apophthegmate natum, qui rogatus, cur nihil exportaret rerum suarū ex incendio patriæ: Ego vero, inquit, omnia mea bona mecum porto: significans ea quę vere nostra sunt intra nos esse, velut eruditionem, ac virtutem. Vt rursum quæ vere mala sunt nostra, non licet effugere, quantumlibet commutetur locus.

Citius Telegoræ donarim.

Telegoras apud Naxios prædiues quispiam ac prępotens erat, cui quod quotidie multa missitarentur, vulgato sermone receptum est, vt venditores paruo licitantibus dicerent: μᾶλλον προέλοιμι τῷ τελεγόρᾳ δοῦναι. id est. Malim Telegorę dare. Refertur apud Athenæum libro Dipnosophistarum octauo ex Aristotele. Rem longius prosecuti sumus in prouerbio: Nullus malus magnus piscis. Nec videtur quis vsus adagionis esse possit, nisi si dicamus officium rectius gratuito collocari penes probos ac magnos, quem mercede penes improbos ac viles.

Hecatæ cena.

Veteres cœnam perparcam & impendio frugalem Hecatæ cœnam appellabant, quod apud inferos tenuissimo victu, minimoque cibo, eoque vilissimo viuitur, iuxta poetarum figmenta. Siquidem vmbræ plebeiæ malua porroq; victitant, Hecate Mænides ac Triglidas pisces, apud nos cōtemptissimos, habet in deliciis, vt sibi sacros. Vnde & Athenis locum esse dictum Triglā, atque inibi simulacrum Hecates Triglantinæ. Alii Triglam illi sacram putant ob nominis rationem à ternione dicti, cū triformis sit & Hecate. Extat apud Athenęum libro septimo, meminit & octauo. Meminit & Lucianus alicubi. Verum illud expendat eruditus lector, an prouerbium accipi possit de cena illa, quam singulis mensibus in triuiis Hecatæ collocabant diuites, diripiebant pauperes. Cuius rei meminit etiam Aristophanes in Pluto:

Παρὰ τῆς καὶ ἑκάτης ἔξεστι τοῦτο πύθεσθαι,
Εἴτε τὸ πλουτεῖν, εἴτε τὸ πεινῇ βέλτιον, φησὶ γὰρ αὕτη
Τοὺς μὲν ἔχοντας καὶ πλουτοῦντας δεῖπνον κατὰ μῆνα προσάγειν,
Τοὺς δὲ πένητας τῶν ἀνθρώπων ἁρπάζειν, πρὶν καταθεῖναι. id est,

Hoc

Hoc ex Hecata si vis didicisse licebit,
Vtrum potius, ditem esse, ne egenũ, quandoquidem iubet illa
Hos quibus est res quoque benignã mensse vno ponere cœnam,
Ceterum egenos hãc prædari prius, ac deponere possunt.

Quo quidem loco in hanc sententiam scribit interpres: Olim in triuiis venerabantur Hecaten, quod eadem tribus nominibus appelletur, Luna, Artemis & Hecate. Cęterũ sub nouilunium diuites mittebant cenam vespere, veluti cenã Hecatæ in triuiis. Pauperes autem esurientes diripiebant ac deuorabant quæ erant apposita, dicentes quod Hecate comedisset. Itaq; congruet, vbi res per tumultum diripitur.

Mens videt, mens audit.

Νοῦς ὁρᾷ καὶ νοῦς ἀκούει, id est, Mens videt, mens audit. Hemistichium prius videtur carminis trochaici, tetrametri, catalectici. Refertur ab Aristotele quasi vulgo iactatum Sectionis vndecimæ problemate 33. vbi proposita quæstione cur noctu acrius audiamus quam interdiu, inter alias caussas & hãc reddit, quod interdiu animus variis negotiis distrahitur: qui nisi sit pręsens, nec corporis sensus officio suo fungãtur, adeo vt mente alienata, nec corporis dolorem interdum sentiamus: & ipsi sumus experti in cruciatu dentium, aut calculi, multo leuiorẽ reddi doloris sensum, si possis animum in aliquam cognitionem alienam intendere. ἔρηται τὸ, νοῦς ὁρᾷ καὶ νοῦς ἀκούει. Noctu vero, quoniam oculorum sensus quiescit, & animi cogitatio tranquillior est, tum aurium meatus non minus patent nocte quam interdiu, nec minus capaces sunt sonorũ, sed eos facilius etiam renunciant animo, quod tum nullis actionibus distrahatur, nec oculorum sensu auocetur, quemadmodum in die fit, vt acutior sit aurium sensus. Locus erit adagio, vbi iubemus quempiam attentum esse, quemadmodũ dicimus, Hic esto, & Isthic sum. De mente peregrinante nobis dictum est alias.

Thymbra victitans.

Θυμβροφάγοι, id est, Thymbra victitantes adagio dicebantur, vel qui tutius ac liberius vitam agerent, vel moribus essent parum blandis, vel qui hilariter citraq; solicitudinem paruo contenti viuerent, quod Thymbra, quam eandem cunilam dicunt, herbæ genus sit, quam Plinius non distinguit à Satureia, Columella distinguere videtur:

Et Satureia, inquiens, Thymi referens, Thymbręq; saporem.

Est autem saporis subamari, in agris passim prouenit, & pratensis ad remedia præstantior est hortensi, vt auctor est Dioscorides, locis gaudens petricosis. Hortensis cibis aptior. Prouerbium recensuit Suidas, & Hesychius. Fertur Epaminondas mire frugalem vitam egisse, itaq; de prandio parco tenuiq; dixisse: τὸ τοιοῦτον ἄριστον, οὐ χωρεῖ προδοσίαν. id est, Tale prandium non recipit proditionem. Sensus autem dicti geminus est, vel quia nemo molitur insidias rebus modicis, vel quia qui modicis contenti sunt non facile corrumpuntur, vt prodant rempublicam. Amphis apud Athenæum lib. 10.

Εὐτελὲς γὰρ δεῖπνον οὐ ποιεῖ παροινίαν. id est,
Vbi cœna frugi est, nulla debacchatio.

Græcus trimeter videtur corruptus inuersione duarum dictionum: Restituetur si legas: δεῖπνον γὰρ εὐτελές. & subdit ex Alexide, Ex prolixis conuiuiis primũ nasci scommata, è quibus fere plus est doloris quam voluptatis. Hinc maledictum. Id regeritur ac reciprocatur in dicentem. Mox à verbis ad verbera. Non ita qui Thymbra victitant.

Doryphorematis ritu.

GRAECI δορυφόρημα vocant satellitium illud ex barbarorum fece conductum, quod olim tyranni ad custodiam corporis adhibebant, nunc à regibus magis fastus quam tutelæ gratia alitur: In tragœdiis igitur sic addebatur regũ personis δορυφόρημα, vt adstarent modo, nihil etiam loquerentur. Vnde qui taciti assident, δορυφορήματος τρόπον adesse dicũtur. Sic Atheneus libro quinto: παρεμβάλλοντός τινα λόγον πεισιστράτου, χρὴ γὰρ καὶ τοῦτον μὴ παρεῖναι δορυφορήματος τρόπον. i. cum iniiceret sermonem quendam Pisistratus: Neque enim oportet hunc adesse more Doryphorematis: hoc est, tacitum & nihil adferẽtem in medium. Vsurpatur à Luciano in libello De conscribenda historia, his quidem verbis: ὅπως ὦ φίλοι, ὡς μὴ μόνος ἄφωνος εἴην ἐν οὕτω πολυφώνῳ, μηδ' ὥσπερ κωμικὸν δορυφόρημα κεχηνὼς σιωπῇ παραφερόμην. id est, Igitur amici, ne solus essem mutus in tempore

pore tam vocali, neq; veluti comicum Doryphorem ians cum silentio obambularem.

Musicam docet amor.

PLVTARCHVS adducit & hoc adagium trochaico versu expressum:

Μουσικὴν ἔρως διδάσκει, κἂν τις ἄμουσος ᾖ τὸ πρίν. id est,

Musicem docet amor, & si fuerit indoctus prius.

Sensus est amorem ad industriam excitare animum, artiumq; & omnis elegantię magistrum optimum esse. Socrates in conuiuio Platonis, putat animã immersam corpori, velut expergisci amoris stimulis, & hinc primos ad honesta impetus capere, tãquam excusso veterno. Vnde deum hunc idem Plato παντὸς ἐπιχειρητὴν appellat, qđ nihil non experiatur. Siquidem è taciturno reddit loquaculum, è verecundo stupidoque comem ac blandum, è negligente diligentem. Nam Musicen hic sentit litteras, quas antiquitas nouem Musis dicabat. Adlusit ad prouerbium Bion in Bucolicis, qui cum multis versibus docuisset Musas semper esse comites amoris, subiicit:

Μάρτυς ἐγὼν, ὅτι μῦθος ὅδ' ἔπλετο πᾶσιν ἀληθής. id est,

Testis ego dictum hoc haud vmquam fallere quemquam.

Potest & ad verecundiorem vsum detorqueri prouerbium, si dicas non mediocrem esse gradum ad discendum, amasse præceptorẽ, potest & ad pium, si dicas caritatem esse virtutum omnium magistram, quæ nisi adsit, nihil recte feceris.

Sicyon arrodens vxor lacernam texe.

ATHENAEVS lib. Dipnosophist. 3. heroicũ hunc vt prouerbialem adducit:

Τὸν σικυὸν τρώγουσα γύναι, τὴν χλαῖναν ὕφαινε. id est,

Arrodens Sicyon vxor subtexe lacernam.

Apparet esse verba mariti iubentis, vt vxor tenui contenta victu, perageret opus suum. Nam Sicyon seu Sicyos bulbi genus est, aut certe peponis: non nulli putant cucumeris. Hermolaus Barbarus Corollariis in Dioscoridem, cap. 366. videtur aliud diuinare, scribens ex Aristotelis sententia, plerasque textrices esse impudicas: An Sicyos Venerem temperet nescio.

Tetigit lapidem à cane morsum.

PLINIVS lib. 29 cap 5. de veneno rabidi canis agens: Tanta, inquit, vis mali est, vt vrina quoque calcata rabiosi canis noceat, maxime hulcus habentibus. Remediũ est fimum caballinum, aspersum aceto, & calefactum in vino appositum. Minus hoc miretur, qui cogitet lapidem à cane morsum, vsque in prouerbium discordiæ venisse. Hactenus Plinius. Cuius è verbis coniicere licet, vulgo creditum fuisse, si quis lapidem à cane morsum contigisset aut calcasset, eum iracũdiorem euadere, & ad dissidia propensum. Fortassis ita dictitabant in hominem conuiciatorem ac rixosum: Hic lapidem calcauit à cane morsum.

Erecti.

ATHENAEVS in Dipnosophistarum lib. quinto. Καὶ τὸ θαυμάσιον, ὅτι πεπιεσμένοι καρηβαροῦντες ὑπὸ τῆς μέθης, ὁπότε τι τῶν ἀγομένων θεασαίμεθα, πάντες ἐξανιστάμεθα, ὀρθοὶ τὸ δὴ λεγόμενον, ἀνιστάμενοι, id est, Et quod dictu mirũ, cũ depressi essemus, & capite grauato temulẽtia, quoties spectassemus aliquid eorum, quæ inferebantur, omnes expergiscebamur, recti, quod dici solet, surgentes. Accommodum erit, vbi significabimus aliquẽ toto pectore attentum ad rem quampiam. Erigunt enim se totos, & summis nõ numquam insistunt pedibus, qui auscultant aut spectant auidius.

E clibano boues.

PROVERBIVM sapit quod scripsit Aristophanes: ἐν Ἀχαρνεῦσι.

Εἶτ' ἐξένιζεν, παρετίθει δ' ἡμῖν ὅλους
Ἐκ κριβάνου βοῦς. id est,
Accepit inde, & apposuit totos boues
E clibano nobis.

Vsus erit, quoties efferemus splendorẽ conuiuii, aut insignem edacitatem. Consimili figura vocabant Hecatomben, id quod aliquanto post sequitur apud eundem poetã: καὶ πολυπόδων ἑκατόμβην, id est, Et polyporum hecatomben.

Sequitur perca sepiam.

ATHENAEVS libro 7. nullo auctore refert huiusmodi prouerbium: ἕπεται πέρκη μελανούρῳ, id est, Comitem sibi ducit sepia percam. libr. 10. ex Aristophane adducit,

ducit, nec addit in quē sensum soleat vsurpari, nisi quod videtur dictū de improborū societate. Apud eundem paullo inferius adducuntur his versus Numenii, qui de piscibus prodiderit:

Φυλίδας ἀλφηστῆν τε καὶ ἐν χεοιῆτιν ἐρυθρὸν
Σκορπίον, ἢ πέρκαισι καθυγκτὴν μελάνουρον.

Feri puer.

ATHENAEVS lib. Dipnosophistarū 15. demonstrat olim prouerbio solitum acclamari ἰὴ παιὰν, quo significabant quempiam suo munere defunctum. Itidē ferme, quemadmodum nos absolutæ virtuti gratulātes dicere solemus: Macte animo, macte virtute. Narrat enim, cum quispiam è conuiuio discessisset probe potus, ac magnopere somnolentus, ceteros in eum acclamasse ἰὴ παιὰν. Huius adagii fieri mentionem apud Clearchum in prouerbiis, quod ab huiusmodi natum euentu tradit: Cum Latona Apollinem ac Dianā ex Chalcide Delphos deportaret, iamq; ad Pythonis specum venisset, & draco concitus in eos prouolaret, Latona puellam vlnis baiulans, Apollinis præsidium implorans, clamabat, ἴε παῖ, cum is forte fortuna arcum teneret, ac perinde valere, ἴε παῖ, quasi dicas, ἄφιε παῖ, id est, mitte ac percute fili. Non nullos deflexis nō nihil vocibus efferre. ἴε παιὰν, idq; prouerbio dici solere, quoties in rebus afflictis opē imploramus. Rursum alii putant acclamari hoc pacto feliciter suo perfunctis munere, & eo quod expetebant potitis. Ceterum ob adsuetudinem non videri prouerbiū, quod his vocibus solemniter vterentur in sacris Apollinis.

Ιη παιὰν, ἴη παιὰν, ἴη παιὰν.

Vnde & ἰαμβικὸν τρίμετρον ortū existimāt, quod & ipsum impetum ac celeritatem habet. Etenim si producas priorem in ἴη, carmen erit hexametrum heroicum: si corripias, iambicum. Porro quod apud Athenæū in ἴε & ἴη nunc aspiratur, nunc tenuis est, ne scimus an librariorum incuria factum sit. Ouidius in Arte amandi videtur vsurpasse pro acclamatione, qua gratulantur victori votiq; compoti:

Dicite io Pæan, & io bis dicite Pæan,
Decidit in casses præda petita meos.

Pulchre fallit vulpem.

Παλεύει καλῶς τὴν ἀλώπεκα, id est, Decipit pulchre vulpem. Suidas recenset duntaxat, nec explicat. Apparet dictum in eum qui dolis captaret astutum, cuiq; frustra tendun tur insidiæ. Nam παλεύειν est arte illectare. Vnde & columbæ exoculatæ, quas aucupes in reti ponunt, quo subsultantes, reliquas deceptas alliciant, παλεύτριαι dicuntur. Et qui feris tendunt casses, παλευταὶ vocantur. At vulpem dolo circumuenire difficile est.

Aut piscem olet, aut florem.

AVT piscem olet, aut timallum. Ambrosius Hexaemoron lib. 5. cap. 2. testatur dictū in eum qui bene oleret, quod timallus piscis sit odore gratissimus, & æque fragrans eiusdem nominis flos. Sed præstiterit Ambrosii verba subscribere: Neq; te inhonoratū nostra prosecutione timalle dimittam, cui à flore nomē inoleuit, seu Ticini vnda te fluminis, seu amœni. A tesis vnda nutrierit, flos es. Denique sermo testatior, quod de eo qui gratam redolet suauitatem, dictum facete sit, aut piscem olet, aut florem: ita idē pronunciatus est, piscis odor esse, qui floris. Quid specie tua gratius? quid suauitate iucundius? quid odore fragrantius? Quod mella fragrant, hoc tu corpore tuo spiras. Verum haud scimus an pro timallo apud Ambrosium legi debeat tithymallus, cuius varia genera recenset Plin. lib. 26. cap. 8. cuiusq; subinde meminit Dioscorides locis diuersis.

Equi dentes inspicere donati.

SVNT quædam & hodie vulgo iactata, non indigna quę veteribus adagiis annumerentur, quod genus est illud, nō oportere equi dentes inspicere donati. Cum significamus æqui boniq; consulendum, qualecumque est quod non emitur, sed gratis donatur. Siquidem equum empturus dentes inspicit, in quibus ętatis indicia certissima sunt, ne circumueniatur. At inciuile sit idem facere in equo donaticio. Vsus est tamen hoc prouerbio D. Hieronymus in præfatione commentariorum, quos scripsit in epistolā Paulli ad Ephesios. Parum, inquit, eloquēs sum, Quid ad te? Disertiorem lege. Non digne Græca in Latinum trāsfero, aut Græcos lege, si eius linguæ habes scientiā, aut si tantum Latinus es, noli de gratuito munere iudicare, & vt vulgare prouerbium est, equi

equi dentes inspicere donati. Hactenus Hieronymus.

Amicitias immortales esse oportet.

T. LIVIUS libro decimo de bello Macedonico & Asiatico, cuius fragmentum debemus aureæ Magoutiæ, scribit in hūc modum: Vulgatum illud, quia verum erat, in prouerbium venit: Amicitias immortales, inimicitias mortales esse debere. Sic eñi legēdū esse, vel ipse sermonis tenor admonet. Recte quidem admonet prouerbium, verū eo rediere mores mortalium, vt simultates sint immortales, amicitiæ plus quā vitreæ: plusque possit vna Ate quam centum Litę, atque omnium tardissime senescat ira, beneuolentia ad quamuis leuem occasionem intereat: quæ si sarciatur, ne quidquā coit & rescinditur. In hanc sententiam citat carmen Aristoteles Rhetoricorum libro 2. quod alibi, ni fallimur, retulimus:

Οὐδ' ἄς ἐχθρὸς ὅς τις οὐκ ἀεὶ φιλεῖ id est,
Non est amicus quisquis amare desiit.

Citat ibidem & alterum carmen:

Ἀθάνατον ὀργὴν μὴ φύλαττε θνητὸς ὤν. id est,
Ne maneat immortalis ira te penes,
Mortalis ipse cum sies.

Ad bonam frugem.

QUI commutatis ad meliora studia moribus resipiscunt, prouerbio dicebātur ad meliorē frugem sese recipere. Vsurpat M. Tullius in actione pro M. Cælio: Et se ad bonā frugem, vt dicitur, recepisse, grauesq; homines atque illustres fuisse. Item Plautus in Trinummo, certum est ad frugem applicare animum. Lampridius in Heliogabalo, Milites se parsuros dixerunt, si ad bonā frugem rediret. Vnde frugi & bonæ frugi dicuntur, qui suo funguntur officio, præsertim serui quos ad operam præstandam alimus. Vlpianus ad legem Aquiliam cap. Inde Neratius. Sed si bonæ frugi seruus intra annum mutatis moribus occisus sit. Item Titul. de quibus rebus ad eundem iudicem eatur. Cap. si quis seruō. Interesse fructuarii videtur, bonæ frugi seruum esse. Rursum in digestis libro 11. Titulo de Seruis corruptis, paragrapho, Quod ait prætor. Sed vtrum ita demum tenetur, si bonæ frugi seruum perpulit ad delinquendum. Plautus in Cassina: Credo pol esse, si tu frugi bonæ es. Rursus in Pseudolo, Cupis me esse nequam, tamen ero frugi bonæ. Nequā opposuit frugi. Nequam enim nulli est vsui. Et ita frugi hominē dicimus, quemadmodum nequam, vtraque voce indeclinabili. Columella de re rust. lib. 1. Eiusdem agilitatis homo frugi melius quam nequam faciet. Et in Declamationibus, frugi filius opponitur luxurioso. Hinc & frugalis dicitur. Sumptum videtur ab agris, qui cultu redduntur frugiferi.

Per manus tradere.

QUOD successione quadā ab aliis ad alios deuenit, per manus tradi dicitur: quod trāslatum videtur ab his qui nauim aut palustrum exonerent. Idem frequenter fit in militia, velut in commētario belli Ciuilis primo: Saxo, inquit, prærupta multis locis iter impediebant, vt arma per manus necessario traderentur, militesque inermes subleuati alii ab aliis magnam partem itineris conficerent. Rursus belli Gallici lib. 7. Quidam ante portam oppidi Gallus per manus sibi ac picis traditas glebas in ignem è regione turris proiiciebat. In eodem: Non nullæ de muris per manus demissæ. Item libro 8. Tale consilium sui recipiendi inierunt: fasces vbi consederant, per manus stramentorum ac virgultorum, quorum summa erat in castris copia, inter se traditos, ante aciem collocauerūt. Verum hic nullus est tropus. Qui quoties accedit, transit in speciem prouerbialem, quomodo frequenter obuium est apud auctores. Velut apud Fabiū lib. 12. Non ea modo quæ cōscripta sunt historiis, aut sermonibus velut per manus tradita, quæq; quotidie aguntur nosse, verum ne ea quidem quæ à poetis ficta sunt negligere. Item Liuius lib ab vrbe condita 5. Etiamsi nobis cum vrbe simul positæ, traditæq; per manus religiones nullę essent. Idem lib. 9. Tum disciplina militaris iam inde ab initiis vrbis tradita per manus, in artis perpetuis præceptis ordinatæ modum venerat. M. Tullius in oratione de prouinciis consularibus: Nam vt C. Iulius omnibus à senatu eximiis ac nouis rebus ornatus, per manus hanc prouinciam tradat ei, cui minime vos velitis. Quin & Iureconsultis per manus tradi dicitur, quod de manu in manum datur. Veluti Papinianus libro Pandectarum 29. Titulo De iure codicillorum, Quod per manus traditum est, codicillis

hæreditatem dari nõ posse rationem illam habet, & cetera. Plautus in Trinummo: E manibus dedit ipse mihi in manus: de epistola loquitur. Fit autem iucũdius, quoties ad res animi prouerbium accommodatur, quemadmodum cum dicimus institutum, aut opinionem, aut consuetudinem, aut disciplinam aliquam, per manus traditam ad nos venisse.

De manu in manum.

Vt non arbitramur idem esse cum superiori, ita non vsquequaque dissimile est, quod scribit Cicero libro Epist. famil. 7. Totum deniq; hominẽ tibi trado de manu. vt aiũt, in manum tuam istam & victoria & fide pręstantem. Traduntur enim & qui commendantur, Terentius: Hanc in manum dat. Item Horatius:

Vt tibi se laudare ac tradere coner. Itẽ: Hunc hominem velles si tradere.

Mira de lente.

Rodolphus Agricola vir immortalitate dignus, libro Dialectices 3. testatur apud Gręcos prouerbio dici solere, egregia de lente, quoties res humilis & pusilla magnificis laudibus attolleretur: perinde quasi lentem minutum ac vile legumen splendidis encomiis efferas. Opinamur Græcis efferri hũc in modum: δεινὰ περὶ φακῆς.

Non vna manu capere.

Οὐ τῇ ἑτέρᾳ ληπτέον, id est, Non vna tantum manu capiendum. De re lubrica variaq; captuque difficili. Nam huiusmodi solemus vtramque admouere manum. Vsus est Plato in sophista: ὁρᾷς οὖν ὡς ἀληθῶς λέγεται τὸ ποικίλον εἶναι τοῦτο τὸ θηρίον, καὶ τὸ λεγόμενον, οὐ τῇ ἑτέρᾳ ληπτέον, id est, Vides igitur vere dici, bestiam hanc esse variam, neque (quod dici solet) vnica manu capiendam. Sumptum est à venatu, in quo feræ quædam miris artibus ex ipsis venantium manibus frequẽter elabuntur, quibus adsimilem putat hominem sophistam, ad elabendum omnibus dolis instructum.

Omnes laqueos effugere.

In eodem dialogo non dissimilem huic allegoriam adducit, veluti prouerbio iactatam: Difficile omnes laqueos effugere. Quod ipsum à venatu translatum est, in quo sic vndique sępiuntur exitus, vt necesse sit feram in aliquas insidias incidere: ὀρθὴ γὰρ ἡ παροιμία, τὸ τὰς ἁπάσας μὴ ῥᾴδιον εἶναι διαφυγεῖν, i. Siquidem recte habet prouerbium, quo dicitur, haud facile esse omnes laqueos effugere.

Hostis domesticus.

Rursum in eodem domesticum hostem prouerbio solitum dici testatur, vbi malum non aliunde proficiscitur, sed ex nobis ipsis nascitur: velut cum quis ipse se prodit, aut redarguit, ipse sua bili aut liuore sese conficit: οὐκ ἄλλων δέονται τῶν ἐλεγξόντων, ἀλλὰ τὸ λεγόμενον, οἴκοθεν τὸν πολέμιον καὶ ἐναντιωσόμενον ἔχοντες, id est, Non opus habent aliis qui redarguant, sed iuxta prouerbium, cum domi hostem habeant, quique sit aduersaturus &c. Agit de sophista, qui cũ sit loquax, ipse ex sese præbere solet quo reuincatur.

Capere ciuitatem.

Plato in eodem dialogo significat prouerbio dici solere: Capere siue expugnare ciuitatem, qui rem difficilem esset adsecutus. Neq; enim ciuitas primo statim impetu capitur. Illic hospes animat Theętetũ, vt qđ instituit, persequatur, eo quod qui ad leuiores difficultates aut hæret, aut resilit, nũquam aliquid perficiet in eo quod est disputationis caput. Verba Platonis sic habent: Θαρρεῖν ὦ Θεαίτητε χρὴ τὸν καὶ σμικρόν τι δυνάμενον εἰς τὸ πρόσθεν ἀεὶ προϊέναι, τί γὰρ ὅ γ' ἀθυμῶν ἐν τούτοις, δράσειν ἂν ἐν ἄλλοις, ἢ μηδὲν ἐν ἐκείνοις ἀνύτων, ἢ πάλιν ἐς τοὔπισθεν ἀπωσθείς, σχολῇ που τὸ κατὰ τὴν παροιμίαν λεγόμενον, ὅ γε τοιοῦτος ἄν ποτε ἕλοι πόλιν, id est, Confidere oportet Theætete, fore vt qui vel paullulũ aliquid potuerit, semper vltra progrediatur. Quid enim facturus sit in aliis qui in his animum desponderit? aut nihil in illis efficiens, aut retrocedere etiam compulsus: haud vmquam ille talis, vrbem, quod dici solet, cæperit. In bello facile est in excursionibus, aut pagorum incendiis aliquid designare: at munitas vrbes expugnare perdifficile est. Simile est illi: Timidi numquam statuerunt Trophęum.

Diuinum excipio sermonem.

Plato libro de Repub. 6. demonstrat prouerbii vice in ore fuisse vulgo: θεῖον ἐξαίρω λόγον, id est, Diuinum excipio sermonem,

nem, quoties gloriosius aliquid dictum esset, ominis gratia deos excipiebant, qui nihil non possunt, & quibus nemo praescribit. Platonis verba subscribemus: Οὔτε γὰρ γίνεται οὔτε γέγονεν οὐδ' ἂν μὴ γένηται, ἀλλοῖον ἦθος πρὸς ἀρετὴν, παρὰ τὴν τούτων παιδείαν πεπαιδευμένον ἀνθρώπειον, ὦ ἑταῖρε, θεῖον μέντοι κατὰ τὴν παροιμίαν ἐξαίρω λόγον. id est, Neq; enim sunt, neq; fuerunt, neq; futuri sunt mores aliter ad virtutem instituti, quam ad horu institutionem. De humanis loquor amice, at diuinum iuxta prouerbium, excipio sermonem. Apparet esse fragmentum carminis iambici:

Θεῖον ἐξαίρω λόγον, fortassis ex Homero natum:

Θεοὶ δέ τε πάντα δύνανται. id est,

Diui tamen omnia possunt.

Accommodari potest ad summos principes, veluti pontificem, aut cardinales, aut monachos.

Vna pertica.

VNA pertica, pro eo quod est eadem opera. Plinius Secundus lib. 8. epist. 2. Nam regione, inquit, tota, & nouitas remissionis, & forma laudatur, ipsis etiam, quos non vna, vt dicitur, pertica, sed distincte gradatimq; tractaui. Quanto quis melior & probior, tanto mihi obligatior abit, expertus esse non apud me: ἐν δὲ ἰῇ τιμῇ ἠμὲν κακὸς ἠδὲ καὶ ἐσθλός, id est, Vir malus ac fortis pretio ducuntur eodem. Sumptum videtur ab his, qui metiuntur agros, Perticam posuit pro decempeda. Nam Seruius Sulpitius, vt indicat Festus Pompeius, dixit perticam esse lineam, qua diuiduntur agri, & versus est Homericus, lib. Iliad. 9. quem alibi recensuimus atque exposuimus.

Pulmo prius venisset.

PVLMO prius venisset, dictum est olim in lentos accessatores. Opinamur quod pulmo cum perpetuo moueat, numquam tamen loco se promouet. Plautus in Epidico: Dii immortales soccos iussi adimere pedibus. Pulmo enim, quod perhibent, prius venisset, quam tu aduenisti mihi.

Qui multum obfuit.

SICVT eiusdem artificis est egregie mentiri, & vera dicere, ita eiusdẽ est prodesse plurimum ac laedere. Id olim prouerbio iactatũ fuisse testatur Thucydides lib. 6. in oratione Alcibiadis: τοῦτον δ' ὑμῖν πάντων προβαλλόμενον λόγον, ὡς εἰ πολέμιός γε ὢν σφόδρα ἔβλαπτον, καὶ ἂν φίλος ὢν ἱκανῶς ὠφελοίην, i. Dictum videlicet illud, quod ab omnibus vsurpatur, quod si hostis cum essem vehementer nocui, etiam si sim amicus magnopere quiuero prodesse.

Non vulgari ancora nititur.

DEMOSTHENES in oratione pro Cthesiphõte: Οὐκ ἐπὶ τῆς αὐτῆς ὁρμεῖ τοῖς πολλοῖς, id est, Non eadem ancora nititur qua vulgus, significans illum nouis, minimeq; vulgatibus praesidiis niti. Suidas admonet esse prouerbium, & subaudiendum ancoram.

Non pluris, quam simias.

SIMIA ridiculum animal, & vulgo contemptum, non vni prouerbio locum fecit. Dion Prusensis in lib. De Troia non capta: Quos ego, inquit, non pluris facio, quam, vt dici solet, simias.

Aspis à vipera.

TERTVLLIANVS lib. aduersus Marcionem 3. prouerbii titulo refert: Aspis à vipera, cum pessimus, à pessimo sumit mali quidpiam. Desinat, inquit, nunc haereticus à Iudeo, aspis quod aiunt à vipera mutuari venenum. Refertur autem inter Diogenis apophthegmata, qui conspicatus duas feminas inter se cõferentes clam sermonem, protulit versiculum, è comoedia quapiam sumptum:

Ἀσπὶς παρ' ἐχίδνης φάρμακον δανείζεται. i.

Sumit venenum à vipera aspis mutuo.

Vtriusque serpentis venenum immedicabile, pariterq; noxium, nisi quod viperae morsus magnis enecat cruciatibus, aspidis adeo nullum adfert dolorem, vt nec voluptas desit, si Plinio credimus. Est autem aspidis genus, quod absque morsu, conspuens hominem veneno, perimit, vnde Graecis dicta πτυάς. Vsus erit quoties qui per se malus est, contagio mali fit deterior.

Neque intus neque foris.

IRENAEVS lib. 1. cap. 9. refert hoc prouerbiũ, dicẽs hoc quadrare in mulierculas quasdã, quae cum intelligerẽt se fuisse delusas à discipulis Valentini, non tamẽ se com-

mittebant ecclesiæ, vt remedio pœnitentiæ reciperentur in consortium vnde discesserant, sed inter vtrumq; degentes, nec Valentinianis adhærebant, nec ecclesiæ sese reconciliabunt. Simili figura dicunt hodie, neq; caro est, neque piscis, de homine qui sibi viuit, nec vllarum est partium.

De toga ad pallium.

CERTE speciem habet prouerbii quod refert Tertul. in libello de pallio: Hæc nimirum indignitas erit à toga ad pallium, cuius duplex erit vsus: vel cum ad diuersum vitæ genus sese contulerit aliquis: vel cum à fortuna honestiore ad humiliorem, velut si quis è præfecto sunt pædagogus, è consule rhetor. Toga Romanorum erat, pallium Græcorum. Post pallium cœpit esse gestamen philosophorum. Cõsine illi: Ab equis ad asinos.

Fuit & Mandroni ficulna nauis.

Ἐγένετο καὶ μάνδρωνι συκίνη ναῦς, id est, Fuit & Mandroni ficulna nauis. In eos dici solitũ, qui præter meritum ad felicitatem atq; opes euecti, pristinæ conditionis non meminerunt, sed presenti rerum successu insolentius abutuntur: ita vt fere mos est τοῖς νεοπλούτοις, id est, iis qui ad nouas diuitias ex infima fortunæ condicione prouehuntur. A Mandrone quodam sumptum, qui indignus & immerens, ex nauiculario factus est imperator. Nauim autem ficulnam per contemptum dixit. Nam ficulnum in genere vocant Græci, quidquid imbecille, aut contemnendum significare volunt.

Lupus in fabula.

HOC prouerbium solitum est dici, quoties is, de quo cõfabulatio est, de improuiso interuenit, Quod inde sumptum putat Donatus, interpres Terẽtii, quod lupus ei quẽ prior viderit, vocem adimere dicitur, vt cũ cogitatione in qua prius fuerat simul & vocem amittat & verba. Nec desunt qui huius seu rei, seu opinionis caussam philosophicam reddere conentur, videlicet quod lupus natura sit hostis homini, & ideo spiritus quosdam ac vim natiuam ab illius oculis proficiscentem in eum quem conspexit inopinato, vires illius obstupefacere, atque hinc esse subitum silentium. Donatus huc pertinere putat quod alibi citatũ est à nobis Theocriticum illud λύκον εἶδες. Rursum illud Maronis: Lupi Mœrim videre priores, cum vocem per ætatem ademptam pastor quereretur. Sunt qui ex nutricum fabulis natum existimant, quæ narrant ludificato puero terrore lupi, verum lupum à cauea paullatim venisse ad limen cubiculi. Nam est & in apologis, matrem, vt puerum vagientem compesceret, lupum frequenter inclamasse, vt nisi desineret plorare, deuorandum auferret. Tandem lupum spe prædæ venisse: sed frustra hiantem abiisse, hac tantum sententia doctiorem, nõ esse fidem habendam feminæ pollicenti. Nam hoc, opinamur, sensit Donatus. Locus enim in libris euulgatis non videtur carere mendo. Tertiam opinionem reiicit Donatus, quæ putat hinc natum: cum in Neuiana fabula repræsentaretur, quomodo Romulus & Remus aliti sint à lupa, repente verum lupum actioni interuenisse: quo factum vt subitũ esset totius fabulæ silentium, quod talis spectator inexspectatus interuenisset. Sic vsus est Terentianus Syrus in Adelphis, silentiũ innuens Ctesiphoni, quod Demea pater adolescentis, quem ruri esse credebat, præter exspectationem adesset. Festiuius etiã vsus est Plautus in Sticho. Atque eccum, inquit, tibi lupus, in sermone præsens esuriens adest. Loquitur enim de parasito Gelasino, qui fratribus de ipso confabulantibus derepẽte interuenit. Addit enim prouerbio gratiam, adlusio ad hominis edacitatẽ: quemadmodum apud Theocritum, ad nomen adolescentis, de quo dicitur, λύκον εἶδες. Vtitur & M. Tullius epist. ad Atticum, lib. 13. De Varrone loquebamur, lupus in fabula. Venit enim ad me. Fere fit autem vt quoties interueniat, de quo colloquimur, obmutescamus: propterea quod siue laudabatur, pudet in os dicere, quod recte narratur de absente: siue vituperabatur, timemus offendere.

Prolixius Iliade.

Μακρότερα τῆς Ἰλιάδος λαλῶν, id est, Prolixiora Iliade loquens. Refert Iulius Pollux, libro de rerum vocabulis 6. cap. 26. adiungens ei quod alibi docuimus, competere in homines vehementer garrulos, τὸ ἐκ Δωδώνης χαλκεῖον. & ἀνάβιος αὐλός. sic enim ibi refertur. Hunc in sensum vsus est & Aeschines in Demosthenem, qui locus nobis alibi citatus

tus est. Non dissimile est huic, Ilias malorũ. Sed quoniam hoc congruit immensis malis, quod nunc referimus immodicæ loquacitati, separare visum est ob vsum diuersũ. Est autem Ilias nobile opus Homeri, quo Troiæ, captæ historiam libris vigintiquatuor explicat, cum Vergilius duodecim libris complexus sit; quod ex vtroque opere visum est decerpere.

Apud nouercam queri.

QVI deplorant infelicitatem suam apud eos, qui nihil auxilii sint laturi, vel gauisuri magis conquerentium malis, apud nouercam queri dicuntur, quod nouercæ fere male velint priuignis. Ballio leno in Pseudolo Plauti:

Nam isthuc quod nunc lamentare, nõ esse argentum tibi,
Apud nouercam querere,

Leno pro se supposuit nouercam. Quod dictum Pseudolus simulans se non intelligere.

Eho, inquit, an vmquam huius nupsisti patri?

Animus habitat in auribus.

VETERES animo sedem in oculis dedere, plerique in corde. At Herodotus in Polymnia, iuxta vulgi sermonem vt videtur, docet animum habitare in auribus, qđ qui bene audiunt, voluptate adficiantur, qui secus, exacerbentur. Herodoti verba subscribemus: Καὶ νῦν τῦ τόχε ἐξεπίστατο, ὡς ἐν τοῖσιν ὠσίτων ἀνθρώπων οἰκέει ὁ θυμός, ὃς χρηστὰ μὲν ἀκούσας τέρψιος ἐμπιπλέει τὸ σῶμα ὑπεναντία δὲ τούτοισι ἀνοιδέει, i. Et nunc illud sane discito, quod in auribus hominum habitet animus: qui cum bona audierit, voluptate corpus implet, cũ his diuersa, molestia adficit. Opinamur hunc esse sensum adagii, qđ ex his quæ audimus maxime placatur, aut irritatur animus. Nam hac potissimum iter est ad animum hominis. Comiter ac blande dictum, sępe atroces iras vertit in beneuolentiam, & asperior sermo prouocat capitales inimicitias. Quin & cõuitio quidam iugulantur, non aliter quam ferro aut veneno. Proinde pestilentissimum homicidarum genus est, quod hoc sæculo potissimum regnat, qui venenum aspidum portant in lingua, & qui idẽ peragunt lingua, quod sicarii ferro.

Inscitia confidentiam parit.

Ἀμαθία μὲν θράσος, λογισμὸς δὲ ὄκνον φέρει, i. Inscitia quidem confidentiam, prudentia vero cunctationem parit. Extat apud Thucydidem libro Peloponnesiaci belli secũdo. Diuus Hieronymus in epist. ad Enagrium ita refert: Imperitia confidentiam, eruditio timorem creat. Refert & Plinius Epistolarũ lib. 4. Sicut ἀμαθία μὲν θράσος, λογισμὸς δὲ ὄκνον φέρει, ita recta ingenia debilitat verecundia, peruersa confirmat audacia. Vtitur eodem & Lucianus in Nigrino, vt dubiũ non sit, quin hęc sententia fuerit olim vulgi sermone pertrita. Cognitio rerum reddit hominem cunctantiorem ad aggrediendũ negotium. hinc nimirum est, quod iuuentus audacior est, quàm senectus: &, vt docet Quintilianus, fortius dicunt qui minus habent artis: cum interim cordatus orator ac periculum intelligens initio trepidet. Et qui minus sapiunt, minus habent pudoris. Et qui nondum didicere, quid sit scire, nullius rei sibi non arrogant sciẽtiam. Deniq; maxime bellum adfectant, qui, quid sit bellare, numquam experti sint.

Non statim finis apparet.

HERODOTVS in Polymnia, significat hoc olim prouerbio dici solitum: Non statim cum principio apparere rei exitum: καὶ τὸ παλαιόν, inquit, ἔπος ὡς εὖ εἴρηται, τὸ μὴ ἅμα ἀρχῇ τὸ τέλος καταφαίνεσθαι, id est, Et vetus adagium, quo recte dictum est, non statim cum initio apparere finem. Conueniet in quorundam præproperas spes, qui negotio vix cœpto, statim arbitrantur se rem factam habere, cum sępe exitus non respondeat initiis. Vulgi iocus est in Batauum quendã, qui iussus sumere catapotia, rogauit medicum quid essent effectura. Cum medicus respondisset fore, vt moueretur aluus, deuorauit, moxque non dum egresso medico, clamauit se cacaturire, nimirum suspicans statim apparere finem vna cum principio. Alter quidam eiusdem sapientię, cum à parentibus missus esset in Galliam, vt Gallice disceret, cum illic egisset quatriduum, querebatur apud suos, quod nõ dum loqueretur Gallice, putans hanc vim habere solum ipsum, vt quisquis adisset Galliam, illico Gallice loqueretur. Sunt & huiusmodi quidam, qui simulatque filius triduo versatus

est in ludo litterario, mirentur eum nondum scire litteras, quer anturq; operam simul & impensam perisse. Poterit ad seria torqueri. Rebus honestis strenuè vacandũ, vt olim liceat egregiorum laborum optimam messem metere. Semper in hac vita recte faciendum, olim non defutura præmia, etiam si nõ contingant in hoc mũdo.

Philippide tenuius.

ATHENAEVS lib. Dipnosophi. 12. ostẽdit Philippidem comœdiarum scriptorem sic tenui fuisse corpore, vt etiam πεφιλιππῶσθαι, dixerint, pro macruisse. Refert autem prouerbium ex Aristophonte: ἐν ἡμέραις αὐτὸν τρισὶν ἰσχνότερον ἀποφανῶ φιλιππίδου. id est; Intra triduum graciliorem illũ reddam Philippide. Rursus ex Menandro:

Ὁ λιμὸς ὑμῶν τὸν καλὸν τοῦτον δακὼν
Φιλιππίδου λεπτότερον ἀποδείξει νεκρόν. i.
Vestrum vbi fames formosulum hunc
momorderit,
Reddet cadauer macrius Philippide.

Rursus ex Alexide citat hoc dictum: ψυκτηρίδιον φιλιππίδου λεπτότερον, id est, Poculum Philippide gracilius. Accommodabitur non inuenuste ad orationem ieiunam, aut disputationem otiosæ subtilitatis.

Quæ semel ancilla, numquam hera.

VT vulgo iactatum refertur in Græcis epigrammatis, libro primo, titulo Palladæ:

Μή ποτε δουλεύσασα γυνὴ δέσποινα γένοιτο
Ἐστὶ παροιμιακόν. id est,
Si qua ancilla semel fuit, haud vmquam
dominetur,
Vt prouerbium habet.

VIDETVR ideo dictum, quod qui ex humili fortuna subuehuntur ad res amplas, soleant esse ceteris insolentiores, minusq; tolerabiles, quàm qui felices nascuntur.

Exurere mare.

ADMONVIMVS ἀδύνατα ferme pertinere ad cognationem prouerbiorum. Quod genus est illud, quod refert Vergilius Aeneidos lib. 9.

Maria ante exurere Turno,
Quàm sacra dabitur pinus.

Nec dissimile est quod habet Propertius:

Tu prius & fluct⁹ poteris siccare marinos,
Altaq; mortali detrahere astra manu.

Obedientia felicitatis mater.

AESCHYLVS in ἑπτὰ ἐπὶ θήβαις.

Πειθαρχία γάρ ἐστι τῆς εὐπραξίας
Μήτηρ, γυνὴ σωτῆρος, ὧδ᾽ ἔχει λόγος. id est,
Felicitatis mater obedientia,
Cõiuxq; vt aiunt, sospitatoris Iouis.

Fingit poeta Iouem sospitatorem, cuius beneficio contingat salus: huic esse vxorẽ: cui nomen πειθαρχία. id sonat obediẽtiam sed ꝓprie qua paremus magistratibus ac principibus: ex horum coniugio natam esse filiam, cui nomen εὐπραξία, id est, felicitas. Principis est consulere saluti ciuium, Id cõnatur bonis & æquis legibus, populi est his obtemperare, si velit esse felix. Sed vtinam non essent Ioues ὀλέθριοι, quibus vxor esset ἀρπυῖα, & filia δυστυχία.

Ver ex anno tollere.

Ἐκ τοῦ ἐνιαυτοῦ τὸ ἔαρ ἐξαίρειν, id est, Ver ex anno tollere dicebatur, qui id quod in negotio quopiam erat præcipuum tolleret. Meminit Herodotus in Polyhymnia: Lacedæmonii & Athenienses missis in Siciliam legatis, petebant à Gelone Syracusano & societatem & suppetias, aduersus Xerxem bellum inferentem Græciæ. Nec recusauit Gelo, modo se imperatorem vel maritimarũ rerum vel terrestrium copiarum constituerent: quam condicionem cum repudiarent legati, iussit eos illico discedere, ac renũciare Græcis: ὅτι ἐκ τοῦ ἐνιαυτοῦ τὸ ἔαρ αὐτῇ ἐξῄρηται, Ver ipsis ex anno sublatum esse, videlicet illud subindicans, suum exercitum præcipuum esse Græciæ florem ac robur, qui si deesset, defuturum illi qđ esset præcipuũ. Ver enim anni præcipua pars est. Meminit Aristoteles lib. Rhetor. 3. inter metaphorarum genera. Rursus rhetoricorum libro 1. ostendit hoc dictum esse Periclis in epitaphio qui dixerit; τὴν νεότητα ἐκ τῆς πόλεως ἀνῃρῆσθαι ὥσπερ τὸ ἔαρ ἐκ τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐξαιρεθείη. id est, Iuuentutem è Repub. sublatam esse perinde ac si ver ex anno tolleretur. Potest deflecti longius, vt dicatur vel eximere anno, qui linguarum ac bonarum litterarum peritiam sustollant è scholis.

Etiam si Cato dicat.

PLVTARCHVS in vita Catonis Vticensis, narrat tantam Catonis apud populum fuisse fidem, & auctoritatem, vt de rebus incredibilibus

incredibilibus prouerbio diceretur: Τοῦτο μὲν οὐδὲ κάτωνος λέγοντος πιθανόν ἐστιν, id est, Istuc incredibile est, etiam si dicat Cato. Et orator quidam cum hyperbolicos diceret vni testi nō esse credendum, adiecit, ne Catoni quidem M. Tullius epistola ad Atticum lib. 2. Quid Cato ille noster, qui mihi vnus est pro centum millibus. Similis erat auctoritas Aristidis apud Athenienses ac Xenocratis, cui vni populus remisit iusiurandum, cum alioqui nullus illic testis admitteretur absque iureiurando. Huic affine est: Nec iurato istuc crediturus sim.

Qualis hera, tales pedissequæ.

Hvic simillimum est peruetus adagium; libro Epistolarum ad Atticum quinto, epistola vndecima: Si verum est, inquit, illud ὁποῖα ἡ δέσποινα, τοῖαι καὶ θεραπαινίδες. id est, Qualis hera, tales & ancillæ. Quamquam nec hoc multum abest à senario,

Δέσποιν᾽ ὁποῖα, τοῖαι καὶ θεραπαινίδες.

Plato libro de Repub: 4. ἢ οὐκ ἀεὶ τ᾽ ὅμοιον ὂν ὅμοιον παρακαλεῖ, id est, Aut non semper qđ est simile, simile adcersit.

Bibere mandragoram.

Inest vis somnifica mandragoræ, adeo vt enecet etiam largiore potu, si Plinio credimus, histor. mundi lib. 20. capite. 11. Dioscorides indicat radicē vino decoqui ad tertiam partē, ex eo colato sumi cyathū aduersus insomnium. Datur & secādis aduersus intolerabilem cruciatum. Quin & sedi immissa herba, glandis vice, somnum facit. Hanc Pythagoras ἀνθρωπόμορφον appellauit quod radix imitetur hominis formam. Vnde Columel. in carmine semihominē dicit:

Quamuis semihominis vesano gramine fœta
Mandragoræ pariat flores.

Eandem circeā appellant, quod radix illius amatoriis veneficis credatur vtilis. Vnde qui cessant in officio dormitantque multā mandragoram bibisse dicūtur. Sic vsus est Iulianus in epistola quadam ad Callixenē: Οὐ φαίνεται πολλὴν πάνυ μανδραγόραν ἐκπεπωκώς, id est, An nō videtur multam hausisse mādragoram? Vsurpat & Demosthenes in Philippica 4. ἀλλὰ μανδραγόραν πεπωκόσιν, ἤ τι φάρμακον, ἄλλο τοιοῦτον ἐοίκαμεν ἀνθρώποις, id est, Similes videmur his qui mandragoram biberunt, aut aliud simile pharmacum. Itidem qui dormitant in negotio sub mandragora dormire dicuntur. Lucianus in Timone: ὅπου γε κατάπερ ὑπὸ μανδραγόρᾳ καθεύδεις, id est, Quando quidem veluti sub mandragora dormis. Hoc non dissimile est illi, quod alibi retulimus: Bibe elleborum,

Ne pictum quidem vidit.

Qvemadmodvm de vehemēter ignoto dicimus, ne natum quidem noui, sic dicimus, ne pictum quidem vidit. Multas. n. vrbes & res, atque etiam homines numquā nobis conspectas, ex pictura vtcumque nouimus M. Tull. libro de finibus bonorum vltimo. Dicis eadem omnia & bona & mala, quæ quidem dicunt, qui numquam philosophum pictum, vt dicitur, viderunt. Plautus in Asinaria: Nam neque vmquā fictum, aut pictum, neque scriptum in poematis, vbi lena bene agat. Venustius etiam fiet, si longius transferatur. Rethoricam ne pictam quidem vidit. Virtutem ne pictam quidem. Nam pinguntur hæc quoque.

In angulo.

Ἐν γωνίᾳ, id est, In angulo fieri dicitur, quod fit in occulto, reperitur esse apud Platonem in Gorgia: Τὸν λοιπὸν βίον βιῶναι, μετὰ μειρακίων ἐν γωνίᾳ τριῶν ἢ τεττάρων ψυθρίζοντα, i. Reliquum vitæ degere cum adolescentulis tribus aut quattuor in angulo susurrantem. Item Lucianus in concione deorum: μηκέτι τονθορίζετε ὦ θεοί, μηδὲ κατὰ γωνίας συστρεφόμενοι, πρὸς οὖς ἀλλήλοις κοινολογεῖσθε, id est, Ne post hac susurros miscere ò dii, nec ad angulos conuersi, aliis alii ad aurem conspirate. M. Tullius libro de oratore primo: Quibus ego de his rebus omnibus in angulis consummendi otii caussa, vt disserant &c.

Callidum mendacium.

Callidvm facinus, θερμὸν ἔργον, pro audaci dici, monuimus alias. Simili figura dici solere callidum mendacium pro audaci & imprudenti, docet Plautus in Mustellaria:

Callidum hercle audiui esse optimū mendacium.

Aut non est mentiendum, aut est fortiter mentiendū: alioqui mox deprehēditur, qui verecunde mētitur. Quemadmodū Aeschinus Terentianus: Non istas, quod sciam.

Muti

Muti citius loquentur.

AD ἀδυνάτων genus pertinet & hoc quod habet Plautus in Persa: Muti prius loquentur quam ego.

Ne hoc, inquit, cuiquam homini dicerem edictum est mihi
Magnopere, nec cuiquã homini crederẽ.
Omnes muti vt prius loquerentur hoc, quam ego.

In transennam inducere.

IN transennã inducit, qui dolo fallit. Plautus in Persa: Hũc ergo hodie hominem in transennam doctis ducam dolis.

Itaque huic insidiæ paratæ sunt, prope aggrediar virum.

Ab aucupibus sumptum est, qui intra cancellos escam spargunt insidiantes auiculis. Vnde & hodie qui dolo captus est, intra trãsennam esse dicitur. Huic simillimum: In foueam, & in laqueum inducere, quorum alibi meminimus.

Ab transenna cibum petere.

AB transenna cibum petere dicitur, qui periculo ꝓximus est. Plautus ĩ Bacchidibus.

Nunc ab transenna hic turdus lumbricũ petit.

In senem dicitur, legentem epistolam, per quam erat fallendus.

Ab eadem metaphora sumptũ, cuius modo meminimus.

Omnes adhibere machinas.

M. TVLL. lib. Epist. ad Brutum, Ad reliquos hic quoque labor mihi accessit, vt omnes machinas adhibeam ad tenendũ adolescentem, itẽ Plato de legibus lib. 7. Οὐκοῦν φαμὲν ἅπασαν μηχανητέον μηχανήν, id est, Ita quæ dicimus oẽm adhibendam machinã. Rursum in eodem: πᾶσαν μηχανὴν προσφέρων, i. Oẽm machinam admouens. Sumptũ est ab his, qui summa vi oppugnant arcem aut oppidum, nullum machinæ genus nõ admouentes, nihilq; relinquũt intentatũ.

Leo cordula vinctus.

LVCIANVS in libello de mercede seruiẽtibus: Νῦν δὲ τὸ τοῦ λόγου, λέων κρόκῃ δεθεὶς ἄνω καὶ κάτω περισύρομαι, id est, Nunc autẽ quod dici solet: Leo filo vinctus, sursum ac deorsum circumferor: cum quis exiguo cõmodo captus, apud aulicos ostentatur passim, quod princeps tantum, alat virum.

Sinapi victitare.

TRISTES ac supra modum tetrici sinapi victitare dicuntur, quod hodieq; vulgo tritum est. Plautus in Truculento:

Si Aecastor hic homo sinapi victitet,
Non censeam tam tristem esse posse.

Aristophanes in Equitibus consimili figura dixit, Tueri sinapi,

Κἄβλεψε νᾶπυ, καὶ τὰ μέτωπ' ἀνέσπασε. i.
Torum tuens, vt qui sinapi victitant,
Frontem seueram contrahebat,

Interpres Aristophanis admonet napy semen esse, vnde fiat sinapi. Huius vis est ciere lacrymas, eoque Ennius apud Macrobiũ triste vocat.

Nec triste quæritat sinapi, neque mæstum cœpe.

De cœpis alias nobis est dictum.

Arcus tensus rumpitur.

PLVTARCHVS in libello, cui titulũ fecit. An sit seni administranda Respub. Τόξον μὲν, inquit, ὥς φασιν ἐπιτεινόμενον ῥήγνυται, ψυχὴ δὲ ἀνιεμένη, id est, Arcus, quemadmodum aiunt, cum intenditur, rumpi solet, contra animus cum remittitur. Refertur autem in epitaphio Theophrasti, qui tantisper viguit dum esset in labore: simulatq; remisit studium, interiit.

Οὐκ ἄρα τοῦτο μάταιον ἔπος μερόπων τις ἐλέχθη
Ῥήγνυσθαι σοφίης τόξον ἀνιέμενον.
Δὴ γὰρ καὶ Θεόφραστος ἕως ἐπόνει μὲν, ἄπηρο
Ην δέμας, εἶτ' ἀνεθεὶς, κάτθανε πηρομελής.
Frangi ni studii tensum laxaueris arcum
Viridici sane verba fuere viri.
Namque opere assiduo valuit Theophrastus, & idem
Laxato studio, membra solutus obit.

Ne Apollo quidam intelligat.

QVOD vehementer esset obscurũ, & intellectu perdifficile, id negabant vel ab Apolline posse intelligi. Athenæus libro Dipnosoph. 3. Τί δὲ ἡ ἐπιστολὴ δηλοῖ, νομίζω ἐγὼ μηδὲ τὸν πύθιον διαγνῶναι, id est, Quid autem sibi velit epistola arbitror equidem, nec ipsum Apollinem intelligere. Adducit inibi senarium ex Antiphane,

Ταυτὶ δ' ὅτ' ἐστὶν οὐδ' ἂν ἀπόλλων μάθοι. id est,
Nec Apollo, quid sibi hæc velint, intelligat.

Destitutus ventis remos adhibe.

CVM res non succedit, vt volumus, ad alia præsidia confugiendum est, aut cum fortuna est aduersa, tum magis ad laborandum. Refert adagiũ Hermolaus in epistola quadam Græca, quæ Politianicis admixta est: καὶ τοῦ πνεύματος ἁμαρτὼν φασὶν ἐπὶ τὰς κώπας χώρει, id est, Et destitutus ventis, ad remos, quod aiunt, te confer.

In pace Leones.

ARISTOPHANES in Pluto:

Οὔντες οἴκοι μὲν λέοντες, ἐν μάχῃ δ᾽ ἀλώπεκες. id est,
Cum leones sint domi, iidem in Marte sunt vulpeculæ.

Aristophanis interpres ostendit prouerbiũ iactatum in Lacones, qui in Asia infeliciter rem gesserant.

Οἴκοι λέοντες, ἐν Ἐφέσῳ δ᾽ ἀλώπεκες. id est,
Domi leones, in Epheso vulpeculæ.

Ad hoc nimirum adlusit Comicus. Plutarchus in comparatione Syllæ & Lysandri refert hanc sententiam tamquam vulgo iactatam in principes. Sic enim de Lysandri frugalitate prædicat:

Ἀλλ᾽ εἰ δέ τις ἄλλος ἐκπεφευγὼς τοῦτί τὸ περιακτὸν,
Οἴκοι λέοντες, ἐν ὑπαίθρῳ δ᾽ ἀλώπεκες. id est,
Immo si quis alius effugerat illud, quod vulgò circumfertur:
Domi leones, sed foris vulpeculæ.

OLIM fortasse sic emergebant potentes, post & domi & foris leones esse cœperunt, aut si quod animal leone violentius. Côueniet in eos qui præpostere se gerunt: ibi feroces, vbi nihil erat opus: ibi fugaces, vbi res poscebat virum: aut qui in suos sæui, non itidem audent aduersus inimicos, qđ Ciceroni obiicit Sallustius, videlicet, quod cõtumeliosus in amicos, supplex inimicis: Aut in illos qui simulata mansuetudine pueniunt ad tyrannidem.

Certissima paupertas.

SENTENTIAM prouerbialem refert Iunius Columella libro de re rust. 12. cap. 2. Præparatis igitur receptaculis, oportebit suo quidq; loco generatim, atque etiã speciatim non nulla disponere, quo facilius, cum quid postulabit vsus, recipere possit. Nam vetus prouerbium est, paupertatẽ certissimam esse, cum alicuius indigeas, vti eo non posse: quia ignoretur vbi proiectum iaceat, quod desideratur. Hactenus Columellæ verba retulimus. Sentit autem, ni fallimur, si quis habeat domi, quod cum vtendum est, inueniri non potest, eum magis egere eo quod habet, quam si non haberet. Etenim, qui non habet, rogat alicunde cõmodato: qui habet, vbi ventum est ad articulum quo sit vtendum: nec suum habet, quod vbi sit, nescit: nec alienum habet quo possit vti.

Mercator nauiga, & expone.

STRABO lib. Geographiæ suæ 14. refert huiusmodi prouerbium: ἔμπορε κατάπλευσον, ἐξελοῦ, πάντα πέπραται, id est, Mercator adnauiga, expone, omnia diuendita sunt. Ait natum à Cilicibus olim piraticam exercentibus, quorum præcipuus quæstus erat ex mãcipiis, quę propter opportunitatem loci facile capiebantur, & celerrime distrahebantur, quod Delus quæ non procul aberat emporium præstaret, & amplũ & pecuniosum, vt illic eodẽ die præsente pecunia, multa mancipiorum milia distrahi possent & auehi. in caussa erat illud quoque, quod Romani ex Carthagine Corinthoque subuersis vehementer locupletati fuerant, eoq; pluribus mancipiis vti cœperunt. Si quid habet prouerbium, præter rei gestæ memoriã, poterimus vti, quoties significabimus rei cuiuspiam esse tantam auiditatem, vt nulla copia sufficiant: præsertim si quid mali sit, quod expetitur:

Nisi crura fracta.

M. TVLLIVS in Philippica 13. docet prouerbio fuisse iactatum in C. Plancum, eum perire nõ posse, nisi crura ei fracta fuissent. Is incenderat curiam, ob quod facinus cum esset eiectus in exilium, tamẽ post armatus ausus est redire in vrbem. Adagium autem ductum est ab his qui ob scelera subiguntur in crucem, tantaq; est malitię viuacitas, vt nec illic mori possint, nisi fractis cruribus mors acceleretur. Iocatur autem Cicero Planco fuisse fracta crura, cum legibus esset adempta potestas redeundi in ciuitatem. Et tamen vixit ac rediit. Adscribemus M. Tullii verba: Sequuntur alii tribunitii, C. Plancus in primis, qui si senatũ dilexisset, numquam curiam incendisset: quo

scelere

scelere damnatus, in eam vrbem rediit armis, a qua excesserat legibus: sed hoc ei cõmune cum plurimis dissimillimis. Illud tamen verum quod in hoc Planco Prouerbii loco dici solet, perire eum nõ posse, nisi crura ei fracta essent, Fracta sunt, & viuit. Hoc tamen, vt alia multa, aquilę fertur acceptũ, Hactenus Tullii verba recẽsuimus. In quorum postremis iocus est in aquilam, quo significatur armata manus. Nam vexilla Romanorum præcipua habebant aquilã. Meminit & in oratione pro Roscio Amerino: Sin autem sic agetis, vt arguatis aliquẽ patrem occidisse neq; dicere possitis, aut quare aut quomodo, aut tantummodo sine suspicione latrabitis crura quidem vobis nemo suffringet: sed si ego hos bene noui, litteram illam cui vos vsque eo inimici estis, vt etiam eas omnes oderitis, ita vehemẽter ad caput adigent, vt postea alium neminem nisi fortunas vestras accusare possitis. Quidam putãt hic significari θ. de quo dictum est in prouerbio θ. præfigere: sed magis videtur sentire de τ. quod crucis habet imaginem, & in crucem suffixis solent frangi crura. Et hac quidem littera rei absoluebatur, sed interim actor referebat notam calumniæ & impudentiæ, qui crimen atrox obiecerit, quod nullis argumentis probare valebat.

Cuculus.

OLIM qui fuissent in re quapiam parum honesta deprehensi, vulgari probro Cuculi dicebantur. Id ortum à vinitoribus, qui serius cœpissent putare vineam, nec hoc munus absoluissent, priusquam audiretur ea auis, velut cessationem exprobrans agricolis. Huius vocem imitantes viatores deridebant vinitores. Ita Plinius lib. 18. cap. 26. In hoc temporis interuallo quindecim diebus primis agricolæ rapienda sunt ea, quibus peragendis ante æquinoctium nõ suffecerit, dum sciat inde natam exprobrationẽ fœdam putantium vites per imitationem cantus alitis temporari, quem cuculum vocãt. Dedecus enim habetur opprobriumq; meritum, falcem ab illa volucre in vite deprehendi, vt ob id petulantiæ sales etiam cũ primo vere ludantur. Auspicio tamen detestabiles videntur. Adeo minima quęque in agro naturalibus trahuntur argumẽtis. Porro quos Plinius petulantię sales appellat, apud quasdam nationes & hodie licet agnoscere. Vernis enim mensibus, cum auditur coccyx, si tamen hic est cuculus, id qđ sentit Gaza, coniugati mutuis salibus inter sese ludunt, dicentes, tibi canit hæc auis, significantes, vxorem parum vigilãter custoditã. Quin & Plautus in Asinaria, sic facit vxorẽ conuiciantem marito in amica deprehẽso. At etiam cubat cuculus, surge amator, i domum. Ac mox: Cano capite te cuculũ vxor ex lustris rapit. Horatius sermonum libro primo Satyra septima:

Tum prænestinus salso multumq; fluẽti
Expressa arbusto regerit conuitia, durus
Vindemiator & inuictus, cui sępe viator
Cessisset, magna compellans voce cuculũ.

Hæc nimirum cõgruunt cum his quę scribit Plinius, probro solere obiici vindemiatoribus, si cuculus eos deprehendisset putãtes vineam. Eum Horatii locũ sic explicat Porphyrio. Nam solent leuia rustici circa viam arbusta vindemiantes a viatoribus cuculi appellari, cum illi prouocati tantã verborum amaritudinem in eos effundant, vt viatores illis cedãt, contenti eos cuculos iterum appellare. Acron hæc adfert, Hoc autem ipsa re nouimus, quod viatores sæpe vindemiatores conuitii agant cum transierint, & illi respondent, ita, vt cuculum eum appellent, quasi pigrum, & recitant hoc custodibus, eo quod semper assideant. In his Porphyrionis & Acronis verbis, videmus mendas aliquot subesse. Cum his conuenit illud Plautinum. Etiã cubat cuculus, quod grauatim surgeret adsessor puellæ. Quin arbitramur in cõuicio cuculi, adlusum ad vocem cubandi. Vnde pro leuia in verbis Porphyrionis fortasse legẽdum lenti. Iam quod quidam ex cuculo faciunt cucullum, ex aui vestem, nihil est necesse, cũ hæc vox penultimam habeat productam, apud Plautum in carmine trochaico:

At etiam cubat cuculus, surge amator, i domum.

Ac mox,

Cano capite te cuculum vxor ex lustris trahit.

Trochaichus est. In Pseudolo pro generali conuicio videtur vsurpasse, Quid fles cucule viues. Nisi forte, lacrymantem ac singultientem amatorem cuculum appelat, quasi κοκκύζοντα, similiter in Mercatore, Isthęc filio non credam qui obsequitur patri, huic non

non vt mero cuculo. Itidem in Persa, Tua quidem cucule caussa non hercle si os præciderim tibi, metuam morticine.

Arator nisi incuruus, præuaricatur.

PROVERBII speciem habet quod refert Plinius lib. 18. ca. 19. Arator nisi incuruus, præuaricatur. Præcipit vt arator aruum primum rectis sulcis proscindat, mox & obliquis subigat, id fieri vix potest, nisi toto corpore incumbat labori, vnde & Vergilio dictus est curus arator. Ceterum præuaricari est à recto sulco diuertere. Vnde & in caussis præuaricari dicũtur, qui caussam diuersam adiuuant. Videlicet hoc est quod ait Plinius. Inde translatum hoc crimen in forum: Ibi itaque caueatur, vbi inuẽtum est. Transferri potest ad quemuis, vt leno nisi periurus est, præuaricatur. Miles nisi impius est, præuaricatur. Conueniet in negotium, quod absque magnis sudoribus peragi non potest.

Metiri digitis.

QVI rem accuratius expendit quam oportet digitis metiri dicitur, veluti si quis cũ amico rationem ineat, vter in alterum plus contulisset officiorum M. Tullius in paradoxo tertio: Poetam non audio in nugis, in vitę societate audiam ciuem digitis peccata dimetientem sua: Si sunt visa breuiora, leuiora qui possunt videri, cum quidquid peccetur, perturbatione peccetur rationis atque ordinis. Adlusit huc Cicero, quod poetæ carminis pedes digitis metiri soleãt, vnde & Horatius:

Legitimumque sonum digitis callemus & aure.

Non optimus autem poeta videtur, qui nõ statim aurium iudicio deprehendit carminis vitium.

Salem & caseum edere.

PLINIVS libro 21. ca. 7. indicat prouerbium, quod tamen non refert. Siquidẽ inter laudes salis & hoc refert. Varro etiã pulmentarii vice vsos veteres auctor est, esitasse enim salem cum pane & caseo, vt prouerbio apparet. Cõiicere licet tale fuisse dictũ, nihil conuiuio deerat, habuimus salem panem & caseum. Aut ne sis solicitus quo me apparatu accipias, præter salem panem & caseum nihil requiram. De Xenocratis caseo dictum alibi.

In agro surculario capras.

VARRO de re rust. lib. 1. cap. 2. dictũ hoc veluti legem agricolariam adfert: Colonus in agro surculario ne capras compascat. Deflecti potest ad eos qui noxiarum rerũ aut hominum admixtu corrumpunt teneram ętatẽ, veluti si quis sacris virginibus adiiungat iuuenes lasciuos, aut adolescentibus addat lasciuas puellas. Aut si quis studiis admisceat voluptates studiis inimicas. Nam capra plantis omnibus non vulnere tantũ: sed & veneno dentium pestifera est, præsertim oleæ & viti, vnde & Baccho immolatur vindictæ gratia, Mineruæ nihil caprini generis, quod vitis ille repertor dicitur, huic sacra est olea.

Oportet agrum imbecilliorem esse.

COLVMELLA lib. 1. ca. 3. testatur apud Afros huiusmodi prouerbium fuisse celebre, oportet agrum imbecilliorem esse quã agricolam. Hoc ænigma sic explicuit Vergilius, specie non minus prouerbiali:

Laudato ingentia rura,
Exiguum colito.

Sed præstat ipsa Columellæ verba adscribere. Adhibendum modum mensuramque rebus, idque vt non solum aliud acturis, sed & agrum paraturis dictum intelligatur, ne maiorem quam calculorum ratio patitur emere velit. Nam huc pertinet nostri poetę sententia:

Laudato ingentia rura,
Exiguum colito.

Quod vir eruditissimus traditũ vetus pręceptum numeris signauit. Quippe acutissimam gentem Pœnos dixisse conuenit, Imbecilliorem agrum quã agricolam esse debere, quoniam cum sit colluctandum cum eo, si fundus pręualeat, allidi dominum. Nec dubium quin minus reddat laxus ager non recte cultus, quam angustus eximie. Conueniet in eos qui student imperio proferendo, cum hoc ipsum quod habent non possint administrare, aut qui suscipiũt munus, cui gerendo sunt impares. Congruet cum eo, quod alibi retulimus: Spartam nactus es, hanc orna.

Ab ipsa messe.

NON est animus conuertere in hoc opus, quidquid aliquam prouerbii speciẽ habet.

Pauca

Pauca quę sese casu obtulerunt visum est non præterire, præsertim si commodius & argutius dicta videbantur. Quod genus est illud apud Senecam epistolarum lib. 3. epistola 22. Ab ipsa messe discedā? Agit enim de his qui vel commodis vel spe commodorum detinentur, quo minus semet explicēt a negotiis, quasi deserturi agrum, cū instat messis. Quam multi sunt in principum aulis, quos tædet eius vitæ, discruciantur q; libertatis desiderio, verum istis ad libertatem aspirantibus reclamat cupiditas: Tam magnas spes relinquā? Ab ipsa messe discedā?

Cum sarcinis enatare.

Nec minus commode dictum est in eadē epistola: Nemo cum sarcinis enatat, id est, nemo sese recipit in libertatem, nisi contēptis præmiis seruitutis. Non enim pōt euadere occupationes, qui curarum auctoramētum non potest negligere. Congruit cum eo, quod alibi retulimus ex Martiale: Totis pilea sarcinis redemi: rursum cum apologo, quem adducit Horatius de vulpe pasta in camera frumentaria.

Dosones.

Plutarchus in vita Paulli Aemylii tradit Antigonum regem, Demetrii nepotem, eo quod benigne promitteret omnibus, nec præstaret promissa, populari ioco dictum fuisse Dosonem, quasi latine dicas Dabonem, quod ille quiduis petentibus respondere soleat δώσω, id est, Dabo. Tales sunt χρεωστολόγοι, de quibus alibi nobis dictū est. Ouidius:

Promittas facito, quid enim promittere lædit?
Pollicitis diues quilibet esse potest.

Huiusmodi Dosonibus scatent aulæ principum. Cras, mox redi.

Humeris sustinere.

Quorum auctoritas diligentiaq; plurimum valet in conseruanda salute cuiuspiā, ii dicuntur humeris sustinere M. Tullius pro L. Flacco: De summa Reipubl taceo, quā vos vniuersam hoc iudicio, vestris inquam humeris Iudices sustinetis. Ammianus Marcellinus lib. 16. Vbi bellorum inūdantium molem humeris suis quod dicitur vehens, scindebatur in multiplices curas. Huic adfine est: Humeris referre. Cicero pro domo sua: Dicebas te tuis humeris me custodem vrbis in vrbem relaturum. Ab hac metaphora dicuntur Atlantes Republic. qui eam suis humeris sustinēt, alioqui collapsuram.

Arcem ex cloaca facere.

Qui rem hominemve nihili laudibus magnificis attollunt, dicuntur arcem ex cloaca facere M. Tul. pro Cn. Plācio: Nunc venio ad illud extremum quod dixisti, dum Plancii in me meritum verbis extollerem, me arcem ex cloaca facere, lapidem sepulcro venerari pro deo: neque enim insidiarum periculum vllum neque mortis fuisse. Hactenus Cicero. In cuius verbis & illud prouerbii figuram habet: Lapis è sepulcro, de homine nullius potentiæ.

Archimedes non posset melius describere.

Archimedes Syracusanus geometra fuit celeberrimus, nusquam non intentus figuris geometricis, adeo vt pingens sit interfectus. Ex quo prouerbii specie dictum est illud, quod est apud M. Tullium in oratione pro A. Cluentio: Si vt tu dicis, gratiæ conciliandæ caussa, quadraginta istorū accessio milliū quid valet? Si vt nos dicimus, vt quadragena millia nummū sedecim iudicibus darentur, non Archimedes potuit melius describere. Solent enim geometræ mathematicas figuras ī puluere depingere.

Porta itineri longissima est.

M. Varro libro de re rust. 1. cap. 2. subindicat vulgo dici solere, Portam itineri esse longissimam. cuius arbitramur eundem esse sensum, qui est illius: Dimidium facti qui cœpit habet. Quin & hodie dicunt bonam itineris partem confectam ei, qui portam egressus sit: semper enim est quod iter apparantem remoretur, & si nihil sit negotii, remorantur amicorum affectus: apud nostrates autem non creditur profectio futura felix, nisi dies aliquot dati fuerint conuiuiis & compotationibus amicorum. Varronis verba subscribemus: Vultis igitur interea vetus prouerbium, quod est: Romanus sedendo vincit, vsurpemus dum iste venit? & simul cogitans portam itineri dici longissimam esse, ad subsellia sequentibus nobis præcedit.

Deorum

Deorum concio.

Θεῶν ἀγορᾶ, id est, Deorum concio, siue curia. Hesychius indicat dici solitum in eos qui libere magnaque cum auctoritate loquuntur, perinde quasi dii loquant hominibus. Addit Athenis esse locum huius cognominis. Conueniet in diuites aut prępotentes, qui non numquam cum stultissime loquātur, tamen freti opibus ac potentia, pro oraculo volunt haberi quidquid dixerint. Cognatum est illi, quod alibi retulimus: Argenti fontes loquuntur.

Camarine loqui.

HVIC non dissimile est, quod extat apud eundem: καμαρινῶς λέγειν, id est, Camarine loqui, pro eo quod est, audacter, præcise, & seueriter loqui. Vnde natum sit, non satis liquet, nisi quod Iuuenalis Camarinos inter vetustę nobilitatis familias recenset:

Ne tu, inqt, sis Creticus aut Camarinus.

Hesychius indicat militum zonas dici καμάρας. Itaque fieri potest, vt ab horum ferocia prouerbium duxerit originem. Idē docet columnas quasdam, in quibus erat depictus Asiæ circuitus, dictas καμάρας. Fortassis ab hac ostentatione dicti sunt καμαρινῶς loqui, qui sese iactarent barbarico more. Rursum idem ostendit καμάριον dici cubile, in quo sunt plures cameræ. In suo quisque cubiculo quæ vult loquitur.

Glossogastores.

QVI linguam habent venalem, ea loquentes quæ ventri conducunt, Comicorum salibus taxati sunt, dictiq; γλωσσογάστορες, voce ridicule ex lingua & ventre composita. Quadrabit in malos aduocatos, in adsentatores. Auctor est Iulius Pollux libro. De rerum vocab. 2. Athæneus lib. 3. docet eiusmodi homines a poetis aliquot dictos κνισοκόλακας & κνισολοίχους, qđ ob culinę nidorem adulentur, & nidorem liguriāt: morbum dictum κνισσολοιχίαν. Ita Iuuenalis:

Te putat ille suæ captum nidore culinæ.

Pereant amici, &c.

M. TVLLIVS in oratione pro Deiotaro rege refert hunc versiculum vt prouerbio iactatum:

Pereant amici, dum vna inimici intereant.

Dicit eandem sententiam Græco quoq; versiculo celebrari, quem nondum comperimus. Nisi forte is est cuius fragmentum ante retulimus: ἐῤῥέτω φίλος σὺν ἐχθρῷ, id est, valeat amicus cum inimico. Ciceronis verba subscribemus: Itaque cum esset ei nunciatum Domitium naufragio perisse, etiā te in castello circunsederi, de Domitio dixit versum Græcum eadem sententia, qua etiam nos habemus Latinum: Pereant amici, dum vna inimici intereant. Quod ille si esset tibi inimicissimus, numquam tamen dixisset: ipse enim māsuetus est, versus inanis. Congruet in illos, qui nec amicis parcunt nec inimicis, modo quod impense cupiunt adsequantur. Versus autem non solum inanis est, verum etiam immanis, cū humanitatis sit & inimicos inultos sinere, ne lædas amicos. Neq; dubitemus contēdere a Cicerone immanis scriptū, quod scriba deprauarit in inanis, cū mansuetus non respondeat inani, sed immani, nec in hoc versu quidquā sit inane, hoc est, gloriosum aut friuolum, sed feritas homine indigna. Quamquam carmen apud Ciceronem nō satis constat suis numeris, cōstabit si legas:

Pereant amici, inimici dum intereant simul.

Talis est & ille, quem alibi retulimus,

Me mortuo terra incendio misceatur.

Plenis velis.

PASSIS velis, plenisque velis agere dicuntur, qui toto impetu summoq; conatu moliuntur aliquid. Ita M. Tullius pro domo sua ad Pont. Quid tandem si tu in illis Reipub. tenebris cęcisque nubibus & procellis senatum a gubernaculis deiecisses, populū [illegible] naui exturbasses, ipse Archipirata cū grege prædonum impurissimo plenis velis nauigasses, si quę tum promulgasti, constituisti, promisisti, vēdidisti, perferre potuisses, qui locus terrarum vacuus extraordinariis fascibus atque imperio Clodiano fuisset? Hactenus Cicero Philostrat. in Polemone: ἐπὶ δὲ ἤκουσεν Εὐφράτου, τοῦ Τυρίου, πλήρεσιν ἱστίοις ἐς τὴν ἐκείνου φιλοσοφίαν ἀφῖκεν. id est, Posteaquam audiuit Euphratem Tyrium, plenis velis ad illius philosophiam se contulit. De similibus figuris alias à nobis non semel dictum est.

Pecunia absque peculio.

APPARĒT olim fuisse prouerbiū inter agricolas iactatū, Pecuniā sine peculio fragilem

gilem esse. Refertur Pandect. lib. 32. tit. de legat. & fid. com. capite, Si chorus. His verbis, quæ mobilia mea erunt, do, lego, nummos ibi repositos, vt mutui darentur, non esse legatos Proculus ait. At eos quos præsidii caussa sepositos habet, vt quibusdam bellis ciuilibus factitassent, eos legato contineri, & sępe audisse rusticos senes ita dicentes: Pecuniā sine peculio fragilē esse: pecuniam appellantes, quod præsidii caussa reponeretur. Retulimus alibi prouerbiū, quod admonet ne totam substantiam vni credamus naui, ne nihil supersit vnde damnum sarciatur, si nauis interierit. Ita solēt senes summam aliquē seponere, ne nihil superesset, si res incendio, bello aut furto periret. Si libebit adagium alio deflectere, poterit accommodari ad eum qui non omnia consilia sua communicat amicis. Aut qui felicitatis summam nō ponit in rebus extrariis, sed in animi bonis, vt illis casu pditis habeat quo confugiat, nec despōdeat animum. Quod enim proprie nostrū est, peculium dicitur. Ea vero demum proprie nostra sunt, quę fortuna non pōt eripere.

Rana cum locusta.

IMPAR certamen expressit hac figura Theocritus in Thalysiis:

Βάτραχος δὲ ποτ' ἀκρίδας ὥς τις ἐρίσδω. i.
Sic certo veluti si certet rana locustis.

Addit Scholiastes Græcis ranā dici βάτραχον quasi βοάτραχον ob vocis asperitatem.

Musarum aues.

Μωσᾶν ὄρνιθες, in eadem Ecloga dicti sunt poetæ, qđ assidue modulētur sua carmina.

Καὶ μοισᾶν ὄρνιχες ὅσοι ποτὶ Χῖον ἀοιδὸν
Ἀντία κοκκύζοντες ἐτώσια μοχθίζοντι, id est,
Quotquot aues musarum, audent certare poetæ
Chio Coccysando, opera conātur inani.

Ad pedes, ad caput.

NON sine prouerbii specie dictum videtur illud Theocriti in Pastoribus, de rebus copiosis & affluentibus:

Ὧν μοι πρὸς κεφαλῇ, καὶ πὰρ ποσὶ κώεα κεῖται. id est,
Ad caput, adque pedes, quarum me vellera cingunt.

Sermo est pastoris iactantis opes suas, quibus vndique affluebat.

Psydracia.

THEOCRITVS in Aita,

Ψύδρακ' ἐπὶ ῥινὸς ὕπερθεν ἀραιᾶς οὐκ ἀναφύσω. i.
Non mihi nascentur nares mendacia supra.

Scholiastes addit apud Siculos, qui supra nares haberent postulas albas, quas illi vocant ψυδράκια siue ἴονθους aut ὄνθους pro mendacibus haberi solitos vulgo. Quin & hodie vulgo dicunt: Nasus tuus arguit mihi te mentiri. Idem iocus est vulgi de miraculis vnguium, quin & ipsas narium postulas Gręci ψεύσματα vocant: vt indicat idē Scholiastes. Amans hoc ænigmate significat se nihil mentiturum de amica. Iones ψύδρακας appellant varias postulas. Hinc diminutiuum ψυδράκια, ἐξανθήματα, quod in summa cute efflorescant. Res ipsa plane superstitiosa est.

Cum sacco adire.

PROVERBIALI schemate dictum est, quod adfertur ex Paullo lib. Pand. 46. titu. de solu. & liber. ca. Quod dicimus, inquit, in eo hærede, qui fideiussori testatoris id quod ante aditam hęreditatem ab eo solutum est debere statim soluere, cum aliquo scilicet temperamento temporis intelligēdum est, nec enim cum sacco adire debet. Hæc ibi. Non dubium est, quin hic sermo fuerit vulgo iactatus de quouis qui postulat, vt statim exhibeatur quod petit. Alioqui non ad omnia recipiēda sacco est opus, velut ad oleum aut vinum; Græcis θυλακίζειν dicitur, qui cum pera sequens postulat aliquid, qui mos est mendicorū: vnde prouerbium, mendicorū peras semper esse inanes. θύλακος autem vas est farinarium. Hesychius indicat eam vocem fuisse peculiarē Tarentinis.

Manu longa, & manu breui tradere.

LIBRO Pandectarum 46. tit. de solutionibus scribitur hunc in modum: pecuniā mihi debes aut aliam rem. si in Conspectu meo ponere te iubeam, efficitur, vt & tu statim libereris, & mea esse incipiat. Nam tūc quod a nullo corporaliter eius rei possessio detinetur, acquisitam mi & quodammodo manu longa tradita existimanda est. Simili figura dictum est breui manudare, lib. Pādect. 23. titu. de iure dotium, capite Licet soleat.

soleat. Quoties autem extraneus accepto fert debitori dotis constituendæ caussa, si quidem nuptiæ insecutæ non fuerint, liberatio non sequetur, nisi forte sic accepto tulit, vt velit mulieri in totum donatū. Tunc enim credendum est breui manu acceptū à muliere, & marito datum. Quæ si deflectas, plus habebūt veneris? veluti qui promissis agit, ac spem tantum ostendit, longa manu dat, quod animo contueri possis, nō statim etiam tollere. Contra, qui præsens ac statim exhibet quod promittit, breui manu dat. Pueri assem ostendunt elephanto, nec audent porrigere. De longis regum manibus alibi dictum est.

Iynge trahor.

QVI vehementi, & impotenti desiderio trahuntur ad aliquid, Iynge trahi dicuntur. Ita Pindarus in nemeis hymno 4. ἰύγγι ἕλκομαι ἦτορ, id est, Iynge trahor animo, Interpres addit huiusmodi fabulam. Iyngem aiunt fuisse filiam Echus, alii Pithus, quæ cum amatoriis venenis incitasset Iouem in amorem Ius, à Iunone irata versa est in auem, qua mulieres vti consueuerūt in amatoriis veneficiis, quemadmodum indicat Theocritus in Pharmaceutria:

Ἴυγξ ἕλκε τυ τῆνον ἐμὸν ποτὶ δῶμα τὸν ἄνδρα id est,
Per te Iynx meus ille domum vir quæso trahatur.

Quidam Iyngem vertunt motacillā, quod caudam assidue moueat.

Dij omnia possunt.

HEMISTICHIVM Homericum.

Θεοὶ δέ τε πάντα δύνανται. id est,
At cælestes omnia possunt.

Quadrabit in eos, quibus promptum est facere quidquid animo collibitum fuerit, siue iure, siue iniuria. Pindarus in Pythiis hymno 3. θεὸς ἅπαν ἐπὶ ἐλπίδεσσι τέκμαρ ἀνύεται. id est, Deus autem pro sua libidine omnem exitum perficit.

Timidi mater non flet.

PROBVS Aemilius in vita Thrasybuli, testatur hoc velut ænigma vulgo iactatum, timidi matrem non flere, quod in bello qui contemnunt hostem nihilque metuendū ducunt, quoniam sibi parum cauēt, fere pereunt, & matribus luctum adferunt cum orbitate. Contra qui nihil non metuit, neque quidquam omnino contemnit, is tutioribus vtens consiliis, raro venit in periculum. Thrasybulus enim cum indixisset bellum triginta tyrannis, qui Athenas oppresserant, & castellum Atticę Philen occupasset, non plures secum habuit quam triginta commilitones. Hoc, inquit initium fuit salutis Atticorum, hoc robur libertatis clarissimæ ciuitatis. Neque vero hic nō contemptus est primo à tyranis, neq; eius solicitudo, quæ quidem res & illis contemnentibus perniciei, & huic despecto saluti fuit. Hoc enim illos ad persequendum segnes, hoc autem tempore ad comparandū dato fecit robustiores. Quo magis præceptum illud omnium in animis esse debet, nihil in bello oportere contemni, nec sine caussa dici, Timidi matrem flere non solere. Quamquam satis constat hunc locum deprauatè legi, vnde coniicitur sic scriptum fuisse: Neque vero hic modo contēptus est primo à tyrannis, sed eius etiam solitudo. Itaque modo deprauatum est in non, & solitudo in solicitudinem, & deprauatio deinde trahit deprauationem, vt ansa ansam. Sētit enim Probus ipsum Thrasybulum, vt hominem mediocriter nobilium ac diuitem despectui fuisse tyrannis. Deinde hoc magis fuisse contemptui, quod tam paucos haberet suæ factionis homines. Retulim⁹ alibi de fortitudine, quæ erumpit in neruum.

Theuthidum more.

THEMISTOCLES, vt in ipsius vita refert Plutarchus, Eretrico cuidam exprobrans ignauiam dixit: ἦ γὰρ ἔφη καὶ ὑμῖν περὶ πολέμου τίς ἐστι λόγος, οἳ καθάπερ αἱ τευθίδες μάχαιραν μὲν ἔχετε, καρδίαν δὲ οὐκ ἔχετε, id est, Sane inquit, & vobis aliquid de bello dicendum est, qui Theutidum in morem gladium quidem habetis, cor autem non habetis. Quidam Teuthidas putant esse, quas nos vocamus sepias. Sepia autē de genere mollium est, & arbitramur huic generi cor non inesse.

Samij litterati.

PLVTARCHVS in vita Periclis citat hunc versiculum ex Aristophane Comico:

Σαμίων ὁ δῆμος ἐστιν ὡς πολυγράμματος. i. Populus Samiorum valde litteratus est. Arbitramur hoc inde dictum, quod cum Samii captiuis Atheniensium inussissent noctuam, Athenienses vicissim Samiorum captiuis inurebant Samęnam, quam in collectaneis opinamur dictam σάμαιν. Id erat nauis genus lato ventre, à prora veluti suilli rostri speciem pręferens, vnde & hic versus iactatus est,

Ναῦς δέ τις ὠκυπόρος σαμία ὑὸς εἶδος ἔχουσα, id est,

Nauis erat velox Samia, specieque suilla.

Dicta est Samæna, quod à Samiis reperta sit. Conueniet igitur in cicatricosos, & stigmatum plenos. Hesychius & Suidas addūt apud poetam dictum in Babylonios è pistrino prodeuntes, stigmatibus notatos. Verum Aristoteles etiam huius dicti mōstrat originem. Cum Samiorum gens esset afflicta à tyrannis, ob inopiam administrantium rempublicā, coacti sunt aliquot è seruis admittere in consortium administrandi magistratus. Sic Aristoteles, Seruile est autem ac noxiorum, stigmatis notari. Apud Plautum in Cassina: Si hic litteratus me sinat, Litteratum appellans notis inustis insignem. Plinius lib. 18. cap. 3. inscriptos appellat. At nunc eadem illa, vincti pedes, damnatæ manus, inscripti vultus, exercent. De Attagena diximus alias. Nec desunt qui caussam diuersam adferant, quod apud Samios inuentæ sunt vigintiquattuor litterę à Callistrato. Sic Andron in tripode. Idem Ionum litteras tradidit Atheniensibus. Probabile est igitur à repertis traditisque litteris, iocum fuisse versum ad stigmata. Nam Samii simul & accipiebāt, & tradebant infames notas. Nicanor Alexandrinus grammaticus populari ioco dictus est stigmaticus, quod de scripturæ distinctiunculis, quas Græci στιγμὰς appellant, curiose scripserit.

Samij mores.

Σαμιακὸς τρόπος, id est, Samii mores. Quidam referunt ad calumniandi vitiū, quod, vt dictum est, Samii notas & inurerēt aliis, & paterentur ab aliis. Alii malunt referre ad nouā nauigii speciem, quam apud eos reperit Polycrates tyrannus. Itaque quadrabit in eos, qui suos quosdam habent mores à ceterorum moribus dissidentes.

Λακκόπλουτοι.

Callias barbarus quispiam clam indicauit magnam auri vim in puteum quēdam coniectam. Is & occidit indicem, ne proderet, & aurum sustulit. Vbi res innotuit, in comœdiarum iocum versa est, vt qui malis artibus subito ditescerent, λακκόπλουτοι dicerentur. Refert Plutarchus in vita Aristidis Attigit & Hesychius.

Abydus, Abydenus.

Abydenorum mores in prouerbium abierunt. Nam Abydeni dicti sunt Sycophantæ, seu molles & effeminati. Meminit adagii Pausanias & Suidas, quorum hic ostendit etiam res nihili, nugasque meras Abydum dici, quemadmodū de Tricis & Apinis alibi retulimus: opinamur quod id tēporis frigeret Abydus ob vetustatem. Vnde Sinopem meretricem Abydum vulgo dictam indicat Athenęus libro 13. quod iā anus à nemine adiretur. Hesychius indicat quempiam apud poetam quendam ἀβυδοκόμαν dictum, quod de sycophantia sese venditabat. Suidas, ni fallimur, alicubi citat ex Aristophane. Zenodotus sic effert prouerbium ἄβυδος πόλις, id est, Abydus ciuitas, Stephanus indicat prouerbium dictum ab Abydenis Milesiis. Nā hinc profecta est Abydus Hellespontica. Verū hæc propius attinent ad prouerbium quod ante retulimus: Ne temere Abydum.

Manuari.

Sicvt fures multis artibus instructi sunt, ita studium illorum variis nominibus appellabatur: velut inuolare & manticulari, pro eodem Laberius citante Nonio Marcello dixit, Manuari, nec dubium quin ea vox ioco populari fuerit iactata, quemadmodum & hodie, quoniam furandi verbū nimis odiosum est, mitiore verbo dicunt, digitauit, si quid furto sublatum volunt intelligi, simul vt effugiant actionem iniuriarum. Quid ais? Appellas me furem? Nequaquam, sed manuatorem. Huiusmodi voces obsoletæ non carent gratia, si in loco adhibeantur, nec sine προεπιπλήξει, vt prisci loquebantur, aut vt vetere verbo vtamur.

Ad coronidem vsque.

Μέχρι τῆς κορωνίδος, id est, Vsque ad coronidem,

dem, cum extremũ finem rei cuiuspiã significamus. A' nauibus translatum putant litteratores, quibus aliquid rostri speciem gerens solet addi. Nam Corone Græcis cornicem sonat, coronis corniculam. Apud Homerum vsurpatur κορώνη pro anulo, aut si quid apponitur ostio. Idem velut ornamẽ gratiæ perfectis omnibus additur. Vnde Eustathius indicat lætum rerum finem χρυσῆν κορώνην prouerbio dici solere. Plutarchus in li. de fortuna Alexandri refert Philoxenum à Dionysio coniectũ in latomias, id erat nomen teterrimo carceri, quod tragœdiam quam illi castigandã tradiderit: ἀπὸ τῆς ἀρχῆς μέχρι τῆς κορωνίδ☉ περιέγραψεν, videlicet circunducta linea significans totam esse dispungendam. Idem aduersus Stoicos, Ε'κ παρόδου καὶ ἀρχῆς ἄχρι κορωνίδ☉, id est, ab ingressu & initio vsque ad coronidem. Iucundius erit quoties transfertur ad animum, veluti si quis studiorũ coronidem dicat, aut moueat, vt egregiis cœptis auream addat coronidem: aut vitæ laudabiliter actæ iubeat auream imponi coronidem, hoc est, mortem piam. Quamquam coronis dicitur interdum quod accedit absoluto operi, vt Martialis, Multaque coronide longus, qualia sunt in conuiuiis, quæ Græci vocant ἐπιδορπίσματα, siue μεταδόρπια, quod cenis addantur: Latini, ni fallimur, bellaria vocant. Cuius vocis eadem fuerit gratia, si ad res animi transferatur, velut ad accessionem quæstioni propositæ additam, aut aliud simile. Postremo grammatici quoties persona actoris eodem metri genere finit quo cæperat, Coronidem vocant: eamque notant velut rostri figurã exprimentibus lineis. Attigeramus hoc prouerbium, in eo, quod est: A capite vsq; ad calcem, sed tribus duntaxat verbis.

Sine vt incolumis redeat.

HABET prouerbii speciẽ quod est apud Theocritum in Hodœporis:

Εἶα λέγ' εἴτι λέγεις, καὶ τὸν ξεῖνον εἰς πόλιν ἄνθις
Ζῶντ' ἄφθυς. id est,
Dic age si quid dicis, & hospes vt vnde profectus,
Viuus eo redeat, permittito.

Sic & hodie dicimus iis qui verbis minacibus & conuiciis ferociunt, Eia sine hominem viuere. Verba sunt Laconis ad Comatam, qui de se atroganter in alterum contumeliose fuerat locutus. Tametsi locũ varie interpretatur Scholiastes.

Quisquis tarde venit ad cenam.

THEOCRITI scholiastes indicat hos senarios prouerbio fuisse iactatos:

Ο'στις ἐπὶ δεῖπνον ὀψὲ κληθεὶς ἔρχεται,
Η χωλὸς ἐστὶν, ἢ οὐ δίδωσι συμβολάς. id est,
Quisquis vocatus tardus ad cœnã venit,
Aut claudus est, aut nõ dat ille symbolas.
Theocritus sic habet
Η' μετὰ δαῖτα κλητὸς ἐπείγεαι. id est,

An quoquam ad cœnam properas conuiua vocatus? Et addit, eos qui vocati sunt celerius ire, qui nõ vocati tardius. Etenim qui vocatus se venturum promisit, inciuile putat, si conuiuatori sit in mora. Qui nõ vocatus venit, vel pudore tardior est, vel quod exclusus spe alterius cõuiuii. Ita qui symbolam dedit, properat ne mulctetur damno, si post tẽpus venerit. Qui nõ dedit, huius rei securus, vt lubet, ambulat.

Gargara bonorum.

INNVMERABILEM hominum rerum ve vim prisci gargara dicebant, ficta voce, à strepitu quem facit hominum congregatorum multitudo, aut rerum effusarum copia. Aristomenes ἐν βοηθοῖς apud Suidam & Aristophanis interpretem:

Ε'νδον γὰρ ἡμῖν γάργαρα. id est,
Nobis enim intus gargara.

Citatur & Tragicus quispiam, Sophron opinamur, qui inscripserit, χρημάτων τε γάργαρα. id est, Pecuniarum gargara. Vnde & γαργαίρω verbum, quod significat perstrepo præ multitudine. Vt Cratinus:

Ανδρῶν ἀρίστων πᾶσα γαργαίρει πόλις. id est,
Vrbs vniuersa hæc optimis strepit viris:

Rursus ex fabula cui titulus λίμναι citatur hic versiculus,

Ανδρῶν ἐπακτῶν πᾶσα γάργαιρ' ἐστία. id est,
Viris adactis tota perstrepit domus.

Ceterum quod est apud Homerum, κάρκαιρε δ' ὑπαὶ ποσσί, id est, Pedibus quoque terra strepebat, mutata litterula κάρκαιρε dictum pro γάργαιρε. Deniq; cancros existimant dictos γαργάρους ob pedum multitudinem. Macrobius lib. Saturnalium quinto, docet gargara montem esse, & eiusdem nominis oppidum monti subiectum in Mysia, vt apparet, quæ frugum est feracissima,

ma, vt hinc factum sit, vt qui immensam rerum copiam significare vellet, gargara nominaret. Exempla citat ex Alcæo, Aristomene, quæ scribarum inscitia desiderantur. Aristophanes ἐν ἀχαρνεῦσι, risus caussa duas voces coniunxit, immensam multitudinem significantes ἀ δ' ἀδωνι θεν ψαμμοσικοσιογάργαρα. Siquidem ψαμμοσικόσια dicunt Græci, quæ vel æquant harenarum numerum, ad eam formam qua dicunt τριακόσια & ἑξακόσια. Alexis apud Athenæum lib. sexto.

ἐβόα καλῶν τὸν οἰκέτην
ἕνοντα καὶ μόνον, ὀνόμασιν δὲ χρώμενος
ψαμμακοσίοις. id est,
Famulum intonabat euocans
Vnum atque solum, ceterum vocabulis
Vtens ad id innumeris.

Loquitur de paupere ostentatore diuitiarum, qui cum non haberet nisi vnum famulum, tamen pro foribus euocabat eundem variis nominibus, vt hospites crederent plurimos esse domi. Et huius compositæ vocis meminit Macrobius loco, quem modo citauimus.

Onobatis.

APVD Cumanos mulier in adulterio deprehensa ducebatur in forum, vt illic lapidi insistens omnibus esset conspicua. Deinde impositam asino, atque ita per totam ciuitatem circunductam reducebant ad lapidem, vt ibi rursus esset omnibus spectaculo. His actis habebatur infamis per omnē vitam, & ignominiæ gratia ὀνόβατις dicebatur, quod asinum equitasset. Lapis autē nefastus ac detestabilis habebatur in quo steterat mulier. Quadrabit in quāuis prostitutæ famæ, Asinus apud Cumanos erat iocus prouerbialis, qua de re nobis dictum est alias. Illud hic adnotandum, quomodo decreuerit legū seueritas. Apud Hebræos adultera lapidabatur. Apud Romanos aliquando minitabatur lex Iulia. Apud Cumanos summa ignominia supplicii loco erat. Verum quod ad prouerbium attinet, refertur à Plutarcho in problematis.

Eamus Athenas.

Ἴωμεν εἰς ἀθήνας, Eamus Athenas Plutarchus in vita Thesei refert Athenienses Minois violentia, simulq; rerum inopia afflictos, iniisse fœdus cum illo his quidē conditionibus, vt quotannis in Cretam mitterent septem pueros, ac totidē puellas, quos quidam existimant à Minotauro solitos interimi. Aristoteles dissentit, sed cum vetusti cuiusdam voti religione tenerētur Cretenses, illas hominum primitias mittebant in Delphos: quibus eo proficiscentibus, adiunxerunt sese multi Cretensium filii. Ceterū cum illic ob terræ sterilitatem ægre sibi pararent victum, venerunt in eam Italiæ partem, quæ quondam Iapygia dicta est. Hinc in Thraciam profecti, Bottiæi dicti sunt. Vnde virgines Bottiæorum sacrificio quodam absoluto, canere solent, Eamus Athenas, his verbis testificantes desiderium patriæ quondam relictæ. Huius sententiæ citat auctorem Aristotelem in Repub. Bottiæorum. Licebit vti, si quando nos melioris fortunæ relictæ pœnitebit.

Abderitica mens.

ABDERITAE in stuporis insaniæq; fabulam abiere, quod perspicuum est ex epigrammate Martialis li. 10. de eo, qui damnatus in theatro repræsentauit Mutiū Scæuolam, ac manum imposuit igni, sed acrioribus paratis suppliciis, ni faceret.

Si patiens fortisq; tibi durusq; videtur,
Abderitanæ pectora plebis habes.

De Bœotis, & Batauis alias nobis dictū est. Abderitanis autē natura peculiarem fuisse mentis stuporem indicat M. Tull. in libris De natura deorum. Et Plinius lib. 25. c. 8. docet huic vrbi vicina esse pascua in quibus equi pasti inflammantur rabie, quemadmodum apud Potniam asini. Est autē in Thracia, condita dictaque ab Abdera sorore Diomedis, patria Democrati physici, iuxta Pomponiū Melam. Stephanus ciuitatem dictam autumat ab Abderito filio Erimi, Herculi adamato, quem Diomedis equi dilacerauerant.

Maritimi mores.

NON abest à prouerbii specie, quod Plautus in Cistellaria dixit: Maritimos mores, pro variis & inconstantibus, quales fere sunt amantium, qui cum ferantur impotentibus cupiditatibus, tamen sibi non cōstant. Queritur autem apud Comicum adolescēs de amore mentem in varios affectus rapiente. Ita, inquit, mihi omnia ingenia sunt: quod lubet, non lubet iam id continuo. Ita me amor lapsū animi ludificat, fugat, agit, appetit,

appetit, raptat, retinet, iactat, largit, quod dat non dat, diludit. Modo quod suasit, dissuadet: quod dissuadet, id ostentat. Maritimis moribus mecū experitur. Quemadmodum autē mare numquam conquiescit, & subinde mutat faciem: ita ferunt homines maritimos nonnihil ex maris ingenio referre. De Euripo dictum est nobis alias.

Pecuniæ pedibus compensantur.

INTER Catonis dicta, quæ prouerbiorum vice celebrātur, refertur & illud, Pecuniam pedibus compensari, quod tamen in libris eius viri nondum reperimus: sed fieri potest, vt hoc M. Tull. ioco dixerit. Nec dissimile veri est multas Catonis sentētias fuisse celebres, quas ille dixit tantum, non scripsit. Ciceronis ex oratione ꝑ L. Flacco verba subscribamus, Si te Crassi agri delectabant, hic alicubi in Crustumino, aut in Capenati parauisses. Verum esto, Catonis est dictum, pedibus, compēsari pecuniam, longe omnino à Tiberi ad Caicum &c. Sētentiam autem hanc esse arbitramur, si longius absit fundus plus impendiorum esse domino, & minus ad eum redire lucri. Id damni sarcitur pedibus domini, si nō grauetur subinde fundum inuisere.

Ne incalceatus in montes.

THEOCRITVS ἐν νομεῦσι:
Εἰς ὄρος ὅκχ᾽ ἕρπεις μὴ ἀνάλιπος ἔρχεο βάττε,
Ἐν γὰρ ὄρει ῥάμνοι τε καὶ ἀσπάλαθοι κομόωντι. i.
Batte caue pedibus nudis perrepere mōtē,
Quippe rubis, tribolisque viret mons vndique densus.

Qui suscipit vitæ genus, armet sese aduersus occursura incommoda, ne pœniteat suscepti.

Ne incedis per ignem.

Οὐ γὰρ ἐπὶ πυρὸς βέβηκας, Non incedis per ignem. Theocritus in Hodœporis,
Μὴ σπεῦδ᾽ οὐ γάρ τοι πυρὶ θάλπεο. id est,
Ne propera, neque enim igne calescis.

Scholiastes indicat subesse prouerbiū, quo significabant aliquem plus satis festinare. Nam pastor, vt erat, protinus volebat canēdi certamen inire. Alter non probans tantam celeritatem, prouocat ad locum commodiorem. Properāt enim qui per ignem incedunt, & celeritas reddit elemētum innoxium: quemadmodum nō læditur, qui manum per mediam flammam mittit, aut prunam ardentem subito manu correptam abiicit. Qui versatur in re periculosa, dicitur & ipse per ignē incedere. De quo prius nobis dictum est.

Non soli Atridæ amant vxores.

QVOTIES significabimus suam cuique dolere iniuriam, contumeliam aut damnum, nec oportere quemquam impune lædi, cōueniet Homericus ille versus ex Iliados I.
Ἦ μοῦνοι φιλέουσ᾽ ἀλόχους μερόπων ἀνθρώπων
Ἀτρεῖδαι. id est,
Nunc solis hominum Atridis affectus amorque
Vxorum est?

Eum Sextus Cœlius, citante Vlpiano, ceu vulgo iactatum adfert lib. Pandect. 48. Titulo ad legem Iuliam de adulteriis, lege, Si vxor. Vergilius imitatus est libro Aeneidos nono:
Nec solos tangit Atridas
Iste dolor.

Auris Batana.

QVEMADMODVM Græci dicūt, βοιώτιον οὖς, id est, Bœoticam aurem pro pingui, crassaque itidem Martialis Epigrammatum lib. 6. Batauam aurem dixit agrestem, inelegātem tetricamq;:
Tu ne es, tu ne, ait, ille Martialis,
Cuius nequitias iocosq; nouit,
Aurem qui modo non habet Batauam.

Sic enim legit Domitius Calderinus, quāquam nonnulli mutarant, pro Batauam, seuerā. Erant Bataui Germaniæ populi, Cathorū pars, qui domestica seditione pulsi, extrema Gallicæ oræ vacua cultoribus, simulque insulam inter vada sitam occupauere: quam mare Oceanum à fronte, Rhenus amnis tergū ac latera circumluit. Gens tum bello valida, vt quæ Germanicis bellis esset exercitatissima, tum opibus pollens, quod Romana militia non exhauriretur, quandoquidem erat his cum Imperio societas, vt viros tantum armaque ministrarent: quemadmodum copiosius prodidit Cornelius Tacitus li. 20. Cōuenit inter plerosq; doctos, nec id refragantibus coniecturis, eam insulam, cuius meminit Tacitus, esse quam nunc Hollanidam vocant.

Κεχηνοχυτρολήρυχον.

HOMINEM stulte nugacem Græci vocabāt

κρουνοχυτρολήραιον, voce ridicule composita, à κρουνὸς, quæ proprie dicitur aqua impetu scatens, & χύτρα olla, & ληρεῖν quod est nugari. Ollas autem stupidos appellamus. Refertur à Suida. Extat apud Aristopha. in Equitibus, quo dicto notasse videtur homines immodice nugaces. Nam & λέσχας quidam fontes dici putant παρὰ τὸ λίαν ῥεῖν. Indicat hoc Vlpianus enarrans etiam Demosthenis Olynthiacam. Alibi retulimus prouerbium, Lusciniæ nugis insidentes ἀηδόνας λέσχαις ἐγκαθήμεναι. Sed post cõperimus λέσχας Græcis dicis nonnunquam sedilia quædam publica in quibus Athenienses otiosi complures pariter sedebant, quibuslibet de rebus inter se nugantes, Qualia sunt hemicyclia. In testimonium proferunt hoc carmen ex Homero:

Οὐκ ἐθέλεις εὕδειν χαλκήϊον ἐς δόμον ἐλθὼν
ἠέ που ἐς λέσχην.

Hęc sedilia fuisse Apollini consecrata scripsit Cleantes. Quidam eum deum appellant λεσχηνόριον.

Fabarum arrosor.

Κυαμοτρὼξ, id est, Fabarum arrosor dicebatur, qui in creandis magistratibus vendebat sua suffragia, eoque quæstus gratia sedulo versabatur in comitiis, Priusquam repertus est vsus calculorũ, quos Græci ψήφους appellãt suffragia nigris & albis fabis ferebantur. Vnde fabis victitare dicebantur, quibus hinc erat quæstus. Suidas citat senarium, sed vt fere solet, tacito auctoris nomine:

Κρινεῖ δὲ τούτους ὁ κυαμοτρὼξ ἀττικός. id est,
Hos iudicabit non fabæ esor Atticus.

Prouerbii meminit & Hesychius, indicãs hunc morem fuisse apud Aetolos, vt cui alba faba obtigisset, is magistratum susciperet. Vnde ferre suffragia, siue sortiri, κυαμεύειν appellabant, & iudicem κυαμοβόλον, nam & iudiciis quibusdam non voce, sed calculis ferebantur sententię. Manet in hodiernum vsque diem mos, vt in Epiphaniis rex conuiuii faba deligatur. Extat autem & apud Aristophanem in Equitibus:

Νῷν γάρ ἐστι δεσπότης
ἄγροικος ὀργὴν, κυαμοτρώξ. id est,
Nobis agresti est dominus ira, qui fabas
Arrodit.

Dici poterit & in tenuem parcumq;. Nã hinc sumpta est metaphora in magistratus affectatores, aut ex suffragiis suis venantes quæstum.

Manci pera.

NARRANT locum fuisse vicinum Hymetto, cui nomẽ fuerit κυλλοῦ πήρα, id est, claudi mantica, in eo fuisse templum simulq; fontem, vnde fœminæ steriles bibebant, & fiebant fœcundæ. Suidas indicat & composite dici κυλλοπήραν, admonens esse prouerbium in eos qui artificio vim admouẽt naturæ. Hesychius ostendit Aristophanẽ in Centauro, lupanar appellasse κυλλοῦ πήραν, quod huius nominis locus decliuis sit ac præceps. Conueniet in illos, qui bulbis, aliis ve medicamentis irritant libidinem. Quidam elleboro succurrunt ingenio, & quibusdam medicaminibus memoriæ.

Vndarum in vlnis.

SVIDAS refert hunc Senarium ex Aristophane:

Καὶ ταῦτ' ἔχοντ' ἐν κυμάτων ἐν ἀγκάλαις. i.
Atque id quidem cum essent in vlnis fluctuum.

In vlnis vndarum esse dicebantur, qui in summis rerum difficultatibus versabãtur. Neque enim suauiter iactant maris vndæ, quos amplexæ fuerint. Adlusum est ad nutrices quæ pueros in vlnis circunferunt, & agitatione mouẽt, vt fiant vegetiores, quod ipsum infantibus natura gratum est, somnosque cõciliat. Verum alia est fluctuum iactatio.

Fluctus mutus.

Κῦμα κωφὸν, id est, Fluctum mutum appellabant, qui nondum edebat fragorem, sed iã incipiebat intumescere. Primum enim tacitis vndis insurgit mare, mox exasperata tempestate, procul fremit ac resonat. Dici potest de bili hominis quæ nõ dũ erupit in conuicium, sed tacitè inardescit. Veluti si dicas: Cede κύματι κωφῷ, desine contendere, ne disputatio exeat in rixam. Aut obsiste κύματι κωφῷ, reprime irã efferuescentẽ.

Caricum vinum.

Καρικὸς οἶνος, Suidas indicat fuisse, prouerbium de vino, vt opinamur, tenui, quod non adfert hilaritatem, qualis erat Carica musa de qua dictum est alias. Quidquid enim vile, lugubre, molestum, aut querulum, Caricum dicebatur. Sed haud scimus

an

an apud Suidam pro οἶμος scriptũ sit οἶνος, nisi quod Hesychius nescimus, quid attingit de Carica vite, velut inculta & incomposita. Nam genus hoc militare, negligit agricolationem.

Οἰόλυκος.

HERODOTVS in Melpomene, hoc est, libro 4. refert, cum Theres quidam adornaret longinquam nauigationẽ, ac filius ipsius adolescens negaret se futurum eius nauigationis comitem, τοιγαρῶν ἔφη αὐτὸν καταλείψειν ὄϊν ἐν λύκοισι. id est, Itaq; relinquam eum, inquit, ouem inter lupos. Ex eo dicto nomen inditum est adolescentulo οἰόλυκος, voce composita ex oue & lupo. Dici poterit in hominem desertum ac destitutum auxilio. Quod si quis negabit hoc esse prouerbium, patiatur appendicem esse eius quod alibi retulimus: Ouem lupo commisisti. Nam probabile est ab hac historia natum prouerbium.

Ναικισσορῥεῖν.

Ναικισσορῥεῖν dicebantur qui studio quidpiam eleuarent. Alii putant ναικισσορεῖς dici solitum ei, qui cum videretur confiteri, non confitebatur, perplexis verbis occultans mendacium, quod fere solent hæretici in discrimen adducti. Vox composita videtur à ναὶ, quod est adfirmantis, & κίσσα pica, & ῥέω quod est fluò, quod inuoluta loquacitate negent, quod adfirmare videtur, rursus adfirment quod negant. Meminit Hesychius.

Cui nullum negotium erat. Harmenen muro cinxit.

STRABO libro geographiæ 12. refert huiusmodi prouerbium:

Ὅτις ἔργον οὐδὲν εἶχεν ἁρμένην ἐτείχισεν. i.
Qui negoti nil habebat, Harmenæ murum addidit.

Est enim trochaicus tetrameter. Tradit autem Harmenem vicum esse Sinopensium, portum habentem. Cuius meminit & Stephanus, situm indicans in Paphlagonia, & à nonnullis dictam ἁρμήνην, quod hic sane carminis ratio non patitur. Neuter indicat originem aut sensum adagii. Coniectare licet vicum fuisse frigidum, quem aliquis cinxerit muro vt fieret oppidulum, æque frigidum. Non enim dixit ἔκτισεν, quod interpres videtur somniasse, qui vertit construxit, sed ἐτείχισεν, hoc est, muro cinxit.

Nec animans nec inanime.

PROVERBIALI figura dictum est apud Platon. lib. de de Leg. 8. πάντων τῶν τε ἐμψύχων καὶ τῶν ἀψύχων, id est, Omnium & animantium & inanimorum, cum nihil omnino significamus excipiendum. Simili figura dicimus, Iuuenumq́ue senumq́ue, & bipedum ac quadrupedum nequissimus. Item: Nec diis, nec hominibus placet, Nec viuis parcit, nec mortuis. Locum Platonis citauimus integrum in prouerbio σκιαμαχεῖν.

Hic telam texuit, ille diduxit.

APVD Iulium Pollucem lib. 7. c. 10. refertur senarius suppresso auctoris nomine, ut forsitan Nicophanes est in Pandora:

ὁ δ' ἐξυφαίνεθ' ἱστὸς, ὁ δὲ διάζεται.

Quamquam legendum arbitramur: ὁ μὲν ἐξυφαίνεθ' ἱστὸν, ὁ δὲ διάζεται, siue quod probabilius est διέζετο: nam vocem ἱστὸς & metri ratio respuit: Iã si nobis textor quispiã Græcus exponeret quid sit διάζεσθαι quod, vt indicat Pollux. Attici dicebant: προφορεῖσθαι non esset difficile prouerbii sensum enarrare. Nam Suidas tantum habet: διάζομαι τὸν στήμονα. Hesychius paullulum lucis addiderat, dicens: διέζετο, διεχίζετο, si διέζετο veniret à themate διάζομαι. Quod si διάζεσθαι est stamini, quod superest, addere, sensus erit: Alter orsus est, alter perfecit.

Per fluuium traducere.

Διαβιβάζειν τὸν ποταμὸν: id est, Transmittere per flumen dicebãtur, qui difficultatem explicabãt rei, quam ineruditiores aut inualidiores explicare non poterant. Translatum à torrẽtibus aut fluuiis profundioribus, quam vt cuiuis tutum sit traiicere. Itaque qui sunt robustiores atque exercitatiores, pueros, mulieres, aut alioqui imbecilles susceptos in humeros transmittunt. Plato lib. de Legib. 10. ἐγὼ σφῶ ὥσπερ νῦν δὴ δεξάμενος διαβιβῶ τὸν ποταμὸν, id est, Ego vos quemadmodum modo feci, susceptos, vltra fluuium trãsferam. Verba sunt hospitis Atheniensis, qui disputationem tradit Cliniæ & Megillo, pollicens se adfuturum, si quid hæserint.

Gangamon.

IVLIVS Pollux libro 10. c. 40. docet genus

esse retis inuolutis flexibus sinuosum, ac perplexum quod à Græcis dicatur γαγγάμων à γῶ quod est capio, vt indicat etymologicus, putans & γαγγάμην appellari, vnde & γαγγαμουλκοὺς dici qui piscantur hoc retis genere, & γαγγαμεῖς. Aut idem est cum sagena, aut simillimum. Pollux citat Aeschilum, qui negotium inuolutum & explicatu difficile, γαγγάμωνα dixerit, quemadmodum dicimus, nassam. Vnde ventris locum circa vmbilicum γαγγάμωνα dictum, quod illic appareat circumuolutio quædam neruorum. Fortassis & interior aluus sic appellatur, quòd intestina in sese cõplicentur, ne mox effluant stercora.

Sacer manipulus.

Ἱερὸς λόχος. id est, Sacer manipulus olim dicebatur, quemadmodum dicimus sacram ancoram iaciendam, aut rem ad triarios rediisse. Athenæus libro 13. declarat apud Thebanos exercitus partem fuisse quam illi ἱερὸν λόχον nominabant, eam constitisse ex amantibus, & amatis, & ob id præcipuũ belli robur in his fuisse situm, quod reddat fortissimos ad mortis etiam contemptum animans. Vsus erit, si quis dicat rem Christianam hodie à monachis velut à sacro manipulo pendere.

Postico discedere.

GALENVS περὶ τῶν φυσικῶν δυνάμεων lib. 2. εἰ δὲ ἐκ πολλῶν σύγκειται τῇ κηπαίᾳ κατὰ τὴν παροιμίαν πρὸς ἀσκληπιάδην ἀπεχωρήσαμεν. id est, Si ex pluribus constat, postico quod dici solet, ad Asclepiadem recessimus siue defecimus. Postico autem recedere dicitur qui furtim abit, aliis insciis sese subducens. Sic Horat. Postico falle clientem quod & hodie non raro faciunt magnates. Idem alia forma dixit: In Aristippi furtim præcepta relabor. Thomas Linacer vir incomparabili doctrina, κηπαίᾳ vertit per horti posticum. Aedes quibus est adiunctus hortus duas habet ianuas, anticam, & posticam. Antica spectat ad publicam viam, postica ducit ad hortum: per hanc elabebantur, qui clanculum abire cupiebant. Quosdam pudet παλινῳδεῖν, sed dissimulanter transeunt in alienam sententiam, alii per occasionem subducunt se negotiis. In hos congruet prouerbium.

Vtres Thylaci.

Ἀσκὸς καὶ θύλακος, id est, Vter & Thylacus dicebatur, qui cibo potuique indulgebat. ἀσκὸς enim vter est vinarius θύλακος vas farinariam. Athenæus lib. 11. refert hos versus ex Alexidis Hesione, qui dicuntur sub persona Herculis:

ᾔτησε κύλικα, καὶ λαβὼν ἑξῆς πυκνὰς
Ἕλκει, κατάντλεῖ, κατά τε τὴν παροιμίαν
Ἀεί ποτ' εὖ μὲν ἀσκὸς εὖ δὲ θύλακος
Ἄνθρωπος. id est,
Calicem poposcit, ac datum, crebro bibens.
Trahitq; & hausit, & vt habet prouerbiũ,
Sẽper bene vter, thylacus semper bene est.
Homo. Itidem Horatius:
Si ventri bene, si lateri, pedibusq́ue tuis, quid
Diuitiæ poterunt regales addere maius?

De lurconibus, ac ventribus dictũ est alias non semel.

Ignarium dare.

SENECA libro de Beneficiis quarto, refert vt vulgo iactatum, Vt doleat, inquit, tibi, vt postea consideratius loquaris, quod dicere solemus, ignarium dabo. De lapide pyrete sentit, ni fallimur, quem alii viuum, nonnulli ignarium vocant, quod plurimum habeat ignis, vt attritu digitos adurat, & alioqui ponderosissimus. Itaque dicebatur ignarium dare, qui suggereret quod dolore quodam reuocaret hominem à peccãdo: quemadmodũ lapis digito additus vel pondere vel attritu non sinit hominem obliuisci, cuius gratia sumpserat eum. M. Tullius haud absimili forma dixit in Antoniũ Philippica secunda: Num exspectas, dum te stimulis fodiam? hęc te si vllã habes partem sensus lacerat, hæc cruentat oratio. Terentius: Noli fodere latus. Persius:

Atq; aliquis cubito stantẽ prope tangens.

His enim gestibus admonemus, quemadmodum & vellendo aurem, de quo nobis prius dictum est.

In morbo consumat.

SENECA libro de Beneficiis 4. Quingenti, inquit, denarii sunt, illud, quod dici solet, in morbo consumat. Zeno cuidam promiserat quingẽtos denarios mutuo admonitus ab amicis, hominem esse malæ fidei, tamen credidit, vel ob hoc quia promiserat, & summa erat exilis. Solent igitur creditores cum sentiunt non redditurο creditam pecuniam, nec existimant operæ preciũ ob tantillũ legibus agere, dicere, habeat, cõsumat in morbo. Qui sermo dubium habet sensum.

sensum. Potest enim ab amico dici, qui nolit deesse amico quod impendat si morbus inciderit: potest & ab inimico, qui malo viro morbum optet.

Vel Megaram vsque.

MANET is sermonis color & hodie, vbi quid significamus magni precii, nobisque vehemēter expetitū, dicimus, huius rei gratia vel in Indiam vsq; proficiscere. Aut digna res est, cuius gratia vel in Hyberniam vsque nauigetur. Socrates apud Platonem in Phædro: ἦ γὰρ ἀνάστειοι καὶ δημωφελεῖς εἶεν οἱ λόγοι, ἔγω γε δ᾽ οὖν οὕτως ἐπιτεθύμηκα ἀκοῦσαι, ὥστε ἂν βαδίζων ποιῆ τὸν περίπατον μεγάραδε, καὶ κατὰ ἡρόδικον προβὰς τῷ τείχει πάλιν ἀπίῃς, οὐ μοίτου ἀπολοιφθῶ, id est, Nam profecto festiui & in publicum vtiles fuerint sermones. Nobis sane tanta cupiditas est audiendi, vt si pedibus vel Megaram vsq; ambules, ac mox iuxta morem Herodici, vbi ad mœnia accesseris, denuo abscedas, non te sim relicturus. Ambigue dictum κατὰ ἡρόδικον. Incertum enim vtrum Herodicus quispiam hoc dixerit, an Herodicus aliquis in populi risum abierit, qui cum tantum itineris cōfecisset, vel oblitus aliquid vel mutata sententia, à mœnibus Megarensibus redierit Athenas, quomodo Phædria Terentianus à diuerticulo redit in vrbem. Vnde hoc ipsum iuxta Herodicum prouerbii speciem habet, in hominem incerti cōsilii, aut qui sero mutat sententiam, cum deliberandum sit antequam incipias. Simile illi: Dignum propter quod vadi moniū deferatur.

Omnem vocem mittere.

Πᾶσαν φωνὴν ἱέναι. id est, Omnem vocē mittere dicebantur qui nihil omittebant, quo persuaderent. Etenim qui totus est in hoc vt persuadeat, nunc argumētatur, nunc obiurgat, nunc blanditur, nūc pollicetur, nūc minitatur: καὶ παντοῖος γίγνεται, vt flectat audientem. Plato de Legib. 10. μηδαμῶς ὦ ξένε, ἀλλ᾽ εἴπερ τυγχάνει γε οὖσα καὶ σμικρὰ πειθώ τις περὶ τὰ τοιαῦτα, δεῖ μηδαμῆ κάμνειν, τόν γε ἄξιον καὶ μικροῦ νομοθέτην, ἀλλὰ πᾶσαν τὸ λεγόμενον, φωνὴν ἱέντα, τῷ παλαιῷ νόμῳ ἐπίκουρον γίγνεσθαι λόγῳ, ὡς εἰσὶ θεοί. idest, Nequaquam ô hospes, sed si forte fuerit vel exigua persuadēdi ratio, circa huiusmodi, haud quaquā oportet defatigari, præsertim legum auctorē, si modo vllius sit precii: quin potius, emissa quod dici solet, omni voce, veteri legi suppetias ferre debet, docens rationibus esse deos. Idē in Phædro: τούτου τοι ἕνεκα χρὴ πάντας τοὺς λόγους ἄνω καὶ κάτω μεταστρέφοντα ἐπισκοπεῖν. id est, Huius itaque gratia oportet, omnibus rationib⁹ sursum deorsum versatis, dispicere, &c. Sumptum videtur ab incantamentis, in quibus si parum mouent preces, adhibent efficaciores. Id alicubi indicat Plato, tametsi locus in præsentia non succurrit. Indicabitur, cum occurrerit. Vide num omnem vocem, dicat omnem contentionē. Solent. n. patronī caussarum cū magno studio caussam agūt vocem intendere. Paullus Apostolus ad Galatas c. 4. cum ait: ἤθελον δὲ παρεῖναι πρὸς ὑμᾶς ἄρτι, καὶ ἀλλάξαι τὴν φωνήν μου, tale quiddam sensisse videtur. Nam qui nunc obiurgat, nunc blanditur, nunc se prædicat, nunc semet demittit, nunc territat, nunc consolatur, vtcumq; postulat eorū vtilitas quos perire nō vult, veluti doctus incātator mutat vocem suā, vt aliquo pacto persuadeat.

Magadari.

Μαγαδίζειν siue μαγαδεύειν, dicebātur olim, qui bilingues essent, eodem ore laudantes ac vituperantes, blandientes & obiurgantes, pudicè, & obscenè loquentes. De magadide multa disserit Atheneus lib. 14. dubitans citharæ ne genus sit, an fistulæ. Quidam eandem putant cum sambuca, nonnulli & cum pectide. Verum hoc nihil ad prouerbium, quando constat organum esse δίφωνον, quod simul emittit geminam vocē, grauem, & acutam, harmonia quæ dicitur διὰ πασῶν. Citatur ex Alexandride hic senarius.

Μάγαδιν λαλήσω, μικρὸν ἅμα σοι καὶ μέγαν. i.
Magnum ac pusillum, proloquar Magadin simul.

Ait vetustum esse genus, repertū à Lydis, nomen inditum est à Thrace quodam, cui nomen erat Magdus. Alii putant inuentum esse Sapphus. Pindarus magadin appellat ψαλμὸν ἀντὶ φθογγον, qualis est cantio, cū simul concinunt viri & pueri impuberes. Hac de re nōnihil attigimus in prouerbio, Ex eodem ore calidū, & frigidum efflare.

Chalcenterus.

Χαλκέντερος olim dicebāt insigniter patiēs laborum,

laborum, atque indefatigabilis, velut habens ærea intestina, qualem fabulæ narrāt fuisse Talo custodem insulæ Cretæ. Hoc cognomen inditum est Didymo grammatico, ob incredibilem numerum librorum, quos scripsisse dicitur. Eadē de caussa Origenes dictus est Adamantius.

Origanum tueri.

Ὀρίγανον βλέπειν, dicebantur qui robur & masculum animum præferebant. Suidas refert hoc carmen ex Aristophane, vti cōiicimus, licet metro deprauato:

Παρέξομ' αὐτὸν ἀνδρεῖον τὸ λῆμα, καὶ βλέποντα τ' ὀρίγανον. id est,

Præbebo meipsum animo virilē, ac tuentem origanum.

Sumptum ab acrimonia herbæ, vt respondeat illis alibi dictis, tueri sinapi aut nasturtium. Quidam cunilam vocāt, eius generis, quod Dioscorides appellat heracleoticum. Nam est aliud genus dictum ὀνῖτις, est tertium quod Panaces Heracleum vocant. Ita Dioscorides lib. 3. Plin. lib. 20. c. 14. tradit origanum non dissimile pulegio syluestri.

Thurium lema.

Θούριον λῆμα dicebant animum intrepidum, & ad bellum paratum. Nam λῆμα genere neutro Græcis sonat, volūtatem, animum siue propositum, aut dignitatem & auctoritatem, vox dicta à λῶ quod est volo. Nam λῆμμα quod scribitur per geminum μμ. venit à λάβω siue λαμβάνω, est argumentum, quod adsumitur ad probationē. Thurion autem dicitur quidquid est vehemens ac bellicum. Vnde Hom. θοῦριδα ἀλκὴν, id est, Thuriū robur appellat. Quin & ipse Mars dictus est θοῦρος, à θορεῖν quod est insilire. Suidas citat ex Aristopha. Inuenitur & θούριος λόγος, pro sermone diuinitus afflato, ac vehementi, cum quis intrepide cum auctoritate loquitur.

Nec elephantus ebiberet.

Οὐδ' ἂν ἐλέφας ἐκπίοι. id est, Ne elephantus quidem ebiberet. De poculo prægrandi, cū elephantus proboscide immensam aquarū vim cum libet, hauriat. Athenæus lib. 11. citat ex Epinico:

Ἐλέφας ἐλέφαντα περιαγεῖ ῥυτὸν

Χωροῦντα δύο χόας, ὃν οὐδ' ἂν ἐλέφας ἐκπίοι. i.

Duas choas capiētem, vt hunc ne elephas quidem

Ebibere possit.

Rhytus autem poculi genus est, specie cornu, quod videtur eburneum fuisse, impositum imagini elephanti. Subiicit autem: οὐδὲν ἐλέφαντος γὰρ διαφέρεις οὐδὲ σύ. id est, Nam ne tu quidem quidquam differs ab elephanto, vt esset quadruplex elephanti mentio. Prouerbium hoc posterius ante retulimus, hoc loco non citato. Porro choa mensuræ genus est. Dicetur in librum insulsum ac loquacem, quem ne patientissimus quidem perlegere sustineat.

Sacer piscis.

Ἱερὸς ἰχθύς. id est, Sacer piscis dicebatur, cui nemo nocebat, sed sui iuris erat. Suidas indicat esse apud Homerum, Quidquid enim ingens ac præclarum haberi volebāt veteres, ἱερὸν appellabant, velut apud Homerum ἱερὸν μένος ἀλκινόοιο. id est, sacra vis Alcinoi. Per iocum dici poterit in hominē prægrandem & in precio habitum, cum sit stupidus & infans. Meminit & Atheneus.

Φελλίνας.

Φελλίνας leuis dicitur, quasi dicas suberinus. Nam φελλὸς cortex est arboris semper fluitans, qui Latinis dicitur Suber. Vnde & φελλεὺς dicitur locus asper ac petricosus, aptior ad pascendas capras, quam ferendas fruges, quod terra veluti supernatet saxis. Vnde & φελλεύειν dicitur, quod fluitat, nec habet radices. Quin & hodie lingua Britānica commodum hominem minimeque difficilem, φελλέα vocat. Hanc morum leuitatem Græci vocant εὐήθειαν, quæ vox in vitium sonat. Plato lib. de Repub. 3. εὐλογία ἄρα καὶ εὐαρμοστία καὶ εὐσχημοσύνη καὶ εὐρυθμία, εὐηθείᾳ ἀκολουθεῖ, οὐχ ἣν ἄνοιαν οὖσαν ὑποκοριζόμενοι καλοῦμεν ὡς εὐήθειαν, ἀλλὰ τὴν ὡς ἀληθῶς, εὖ τε καὶ καλῶς τὸ ἦθος κατεσκευασμένην διάνοιαν, id est, Ergo sermonis probitas, morum compositio, decus & concinnitas sequitur εὐήθειαν, nō hanc inquam, quam vitio blandiētes, vocamus eo nomine, quasi sit morum bonitas, cum sit amentia, sed mentem vere moribus bonis pulchrisque instructam. De his nonnihil attigimus in prouerbio: Subere leuior. De profundo sulco animi dictum est alias.

Ἴσον ἴσῳ.

Ἴσον ἴσῳ, id est, Par pari dicebant, vbi quid ex æquo moderatum significabant. Sermo ductus à potoribus, qui frequenter de æqualitate

litate disputant, interdum pugnis & ensibus. Sed olim æqualitas erat, vt tantundem adderetur aquæ quantum esset vini. Athenæus lib. 11. ex Aristophanis fabula, cui titulus Philonides, citat:

Τοιγαροῦν ἐμοὶ μὲν ἀρτίως ὁ δεσπότης
Δι' ἀρετὴν τῶν θηρικλείων εὐκύκλωτον ἀσπίδα
Ὑπεραφρίζουσαν τρυφῶσαν ἴσον ἴσῳ κεκραμ-
-μένην
Προσφέρων ἔδωκεν. id est,
Proinde iam nuper meus
In Thericleis mihi virtutis ergo præstite,
Scutum herus pulchre rotundum, deferẽs dono dedit,
Spuma inundans, delicatum, temperatũ par pari.

Ex Stratone comico citat hoc carmen:

Ἑρμῆς ἐνέλκυσθ' οἱ μὲν ἐκ προχιδίου
Οἱ δ' ἐκ καδίσκου ἴσον ἴσῳ κεκραμμένου. i.
Sors, quam trahunt alii quidem à prochidio,
Alii ex Calisco temperato par pari.

Primus trochaicus est imperfectus, & hic legendum arbitramur prochoidion, vtrunque vas est vinarium, ἑρμῆς autem pro sorte ponitur, quæ prima ducitur, vt alias docuimus. Idem eodem libro refert ex Hermippo:

Ἄπνευστος ἐκπιὼν
Ὧς ἄν τις ἥδισ' ἴσον ἴσῳ κεκραμμένον. id est,
Quem spiritu vno exhauseram,
Suauissime, contemperatum par pari.

Alibi retulimus par pari, verum non est idem prouerbium. Illud de pensatione dicitur, hoc de mixtura æquali. Velut vtinã natura vitam hominũ miscuisset ἴσον ἴσῳ nunc nimio plus est mali quam boni. Hæc autem verba ἴσον ἴσῳ ponuntur velut absolute, præter rationem constructionis, quẽadmodum dicimus διὰ πασῶν.

Cothonisare.

Κωθωνίζειν siue κωθωνίζεσθαι dicebantur, qui largius biberent, & potationem largiorem κωθωνισμὸν appellabant. Eam Mnesitheus medicus apud Athenæum lib. 11. putat cõducere valetudini corporum. Plato corrigendis moribus, Seneca ingenio excludunt tamen ebrietatem, nec id nisi raro fieri sinũt. Ἀκροκώθωνους, siue vt scripsit quisquis collegit etymologicon ἀκρατοκώθωνους, dicti qui meracius biberent, quos Hesychius putat dictos ἀκροθώρακας. Adscribit enim μέθυσοι. Verum ex Plutarcho in Symposiacis, & Aristotele in Problematibus, apparet ἀκροθώρακας dici, qui nõdum prorsus ebrii sunt, toto corpore rigato, sed pectore summo dũtaxat. Indicat & Iulius Pollux lib. 6. ex auctore Hyperide: & Athenæus citans eundẽ in oratione contra Demosthenem. ἐπικωθωνίζεσθαι pro intemperantius bibere refert Pollux ex auctore Critia. Cothon autẽ poculi genus est, de quo nonnihil alias attigimus.

Τρυγόβιοι.

HOMINES sordidos, ac parcos olim popularis iocus τρυγοβίους appellabat, quasi fece victitantes. Qui splendidiores sunt, vbi ventum est ad fecem, aperiunt aliud vas. Quidam adeo natura miseri sunt, vt non patiantur bibi vinum, nisi posteaquam vel acuit vel euapuit. Adagiũ indicauit Pollux lib. 6. cap. 4. Eustathius ostendit perparcos τρυσιβίους dici, quod anxi cumque gemitu viuant. Ridetur apud Aulum Gellium libro 11. c. 7. qui de nimium frugali quodã dixerit, Hic eques Romanus apludam edit & floces bibit. Prisci rustici frumenti furfurem appellabant apludam, flocem, vini fecem e vinaceis expressam, quemadmodũ fraces ex oleis.

Loquax talpa.

HOMO nullius iudicii, sed tamen impendio verbosus, loquax talpa dictus est populari cõuicio. Quod primum dictum est in Iulianum Capellam, postea quam venerat in publicum odium: nam talpæ nostri, vt cæci sunt, ita sunt æque muti. Idem dictus est πίθηκος ἐν πορφύρᾳ, id est, simia purpurata, cuius alibi meminimus. Refert Ammianus lib. 17.

Non contis, aut ramulis.

IDEM libro eodem de Antonio quodam ad honorem mensæ regalis apud Persas euecto & ad ius ferendæ sententiæ admisso, nõ contis, inquit, aut ramulis, vt aiunt, id est, non flexiloquis ambagibus vel obscuris, sed velificatione plena, in rempubli. ferebatur, eoque incitans regem. Quamquam pro ramulo, legendum arbitramur remulo: nam contis & remis impellunt nauim, qui ventos habent aduersos. Pars est magis adagii, quod alibi recensuimus: Velis remisque quam nouum adagium.

Extra calcem.

Idem lib. 21. Ne igitur extra calcem, quod dicitur sermo decurrens lecturo fastidium ferat ad explicanda prospecta reuertamur. Quamquam arbitramur scripturam vitiatam, legendum autem esse extra callem, pro extra viam, quod alibi nobis dictũ est, vbi quis digreditur à re proposita.

Ex perpendiculo.

Idem libro eodem, ex perpendiculo dixit, pro eo quod erat exacto iudicio, Palatinas inquit dignitates, velut ex quodã tribuens perpendiculo: & sub eo nemo celsum aliquid acturus, in regiam repentinus adhibitus est, vel incognitus. Ad hanc formam & illa pertinent quæ cum alibi frequenter, tum apud Gellium sunt libro secundo, ca. primo, ad amussim exigere, & librili perpendere, & ad æquilibrium æstimare. Et apud Plinium lib. 36. cap. 25. ad regulam ac libellam exigere. Præterea digitis metiri, trutina pensare, ad vnguem facere, aliaque quorum nonnulla suis locis indicauimus, quæ omnia plus habent veneris, si ad res animi transferantur. Sumpta metaphora à perpendiculo fabrorum, quo explorant vel æqualitatem soli, vel parietis restitudinem. Amussis est pensilis, in imo plumbum habens affixum, additur in medio regulæ quæ constat duobus gnomonibus, hac explorant æqualitatem soli. M. Tullius in Verrem actione tertia: Tu Verres hic, quod moliare, nihil habes, nisi forte vis ad perpendiculum columnas exigere. Dicunt ei fere nullam esse columnam, quæ ad perpendiculũ esse possit. Nam hercle inquit, si agamus, columnæ ad perpendiculum exigantur &c.

Acolo non fico.

Ἀκόλῳ τὰ χείλη ἐ συκῷ βῦσαι. id est, Acolo non ficui immergere labra. Suidas indicat dictum, vbi promitteretur prospera valetudo, aut significaretur rebus fortiter vtendum. Nam ἀκόλους Cręci vocant, minutas offulas. Interdum & fragmenta: panis παρὰ τὸ μὴ κολλᾶσθαι. id est, quod non cohęreãt. Hesychius indicat ἀκόλους vescentem reddere bilis expertes ac placidos, cũ ficus incendat sanguinem. Vidimus aliquos si quãdo bilem vellent eximere, dies aliquot nihil sumere præter offulas pauculas ex aqua cum paullulo butyri recectis de cocta. Quidam addunt herbarum ac radicum pauxillum. Prouerbium hortatur ad victum tenuem.

Πεντάπλοα.

Athenevs lib. 11. commemorat poculi genus quod olim πεντάπλοον dicebatur, quod in publicis ludis adhibebatur. Ephebi quidam cursu contendebant Athenas. Currebant autem gestantes viteum ramum onustum fructu, qui dicebatur ὄχος. Initium cursus erat à templo Bacchi vsque ad templum Palladis cui cognomen σκιῤῥάς. Victor in eo certamine capiebat calicem dictum πεντάπλοον: atque ita tripudiabat in chorea. Nomen inditum calici, quod in eo quinque rerum species essent commixtæ, vinum, mel, caseus farina & paullulũ olei. Accommodari poterit ad orationem ex variis argumẽtis consarcinatã. Simile quoddam vas erat fictile, quod Græci κέρνος appellant, Baccho sacrum. In eo plures erant rerum species, sed distinctæ cyathulis inter se connexis. Athenæus nominatim recenset circiter sedecim. Vt igitur farraginem dicimus rem variam, atque ex diuersis generibus conflatam, ita poterimus vel πεντάπλοον vel κέρνος, dicere De copiæ Cornu dictum est alias. Nec his dissimile est quod satyram dixere prisci, de quo suo dicetur loco.

More Carico.

Σχήματι καρικῷ, id est, figura siue modo Carico, fieri dicebatur, quod sordide incompositéq; fiebat, præsertim in rebus obscœnis: quod tamen ad alia transferri potęst, velut ad mores indecoros atque inciuiles, ad orationem inconditam. Legimus & πλοίῳ καρικῷ. id est, naue Carica.

Μυσίκαρφι.

Μυσίκαρφι, dicebantur agere, qui dure ac sicce viuerent. Vox ficta videtur à mure & palea, quod mus in re pusilla vehementer laboret: nisi malumus dictũ à μύσσω quod est sicco, & μύσις præfocatio, quasi si quis festuca præfocetur. Nam Hesychius indicat sic hanc vocem pronunciandam, vt dicitur, ἀκοντὶ vsurpatam autem à Cratino in fabula cui titulus, Horæ. Alii virum quempiam μῦ μυστίκαρφον dictum existimant, qui

ex se quidem nihil venustiorum dicteriorum adferre poterat, sed tamen libenter aliorũ dictis adridebat. Et huius nominis mentionem factam, apud Apollophanem Comicum. Torquebitur igitur in hominem parcum ac sordidum, aut in frigide iocosum.

Μύτης.

IMPENDIO tacitus, aut in Venerem solutior dicebatur μύτης quasi dicas mutitor, à μῦ mutorum syllaba, de quo nobis alias dictum est. Et huius nominis piscis fœmina quæ sine mare non pascitur. Hinc & in libidinosos aut supra modum vxorios, Rectius autem in virosas feminas. Auctor Hesychius.

Qui inspuerit in cauernam formicarum, &c.

IDEM indicat vulgari sermone fuisse iactatum, ὡς ὁ πτύσας εἰς μυρμηκιὰν, οἰδεῖ τὰ χείλη id est, Quod qui inspuerit in agmen formicarum, huic intumescant labra. Hoc seu vere fit, vt ex halitus repercussu virus aliquod adficiat conspuentis os, seu temere creditum, torqueri poterit in eos, qui multitudinem imbecillum quidem sed tamen numerosam, & concordem prouocant. Hesychius auctorem citat Dinolochũ. Is fuit Comœdiarum scriptor. Epicharmi filius.

Nemo sibi nascitur.

HAEC sententia Platonis sic est ab eruditis omnibus celebrata, vt optimo iure possit inter prouerbia recenseri. Eam primus Plato prodidit in epistola, quam scripsit ad Archytam: Αλλὰ κἀκεῖνο δεῖ σε ἐνθυμεῖσθαι, ὅτι ἕκαστος ἡμῶν οὐχ αὐτῷ μόνον γέγονεν, ἀλλὰ τῆς γενέσεως ἡμῶν, τὸ μέν τι ἡ πατρὶς μερίζεται, τὸ δέ τι οἱ γεννήσαντες, τὸ δὲ οἱ λοιποὶ φίλοι, πολλὰ δὲ καὶ τοῖς καιροῖς δίδοται τοῖς τὸν βίον ἡμῶν καταλαμβάνουσι, id est, Quin & illud tibi cõsiderandum est, quod quisque nostrum, nõ sibi tantum natus est, sed ortus nostri partẽ sibi vendicat patria, partem parentes, partem amici ceteri. Multa vero dantur & occasionibus, quæ incidunt in vitam nostrã. Adducit hunc locum M. Tullius libro de Officiis primo. Sed quoniã, inquit, vt præclare scriptum est à Platone, non nobis solum nati sumus, ortusque nostri partem patria vendicat, partem parentes, partem amici. Quam sententiam cum dilucide, commode & eleganter verterit Cicero, miramur quare Seneca dicere maluit: Nemo sibi contigit. Nam videtur exprimere voluisse illud ἐγένετο, sic enim scribit ad Lucilium libro 5. epistola 32. Vis scire quid sit, quod faciat homines auidos futuri? Nemo sibi contigit. Videtur enim hoc imputare parentibus, quod non statim expetimus optima. Subiicit enim: Optauerunt itaque tibi alia parentes tui, sed ego cõtra, omnium tibi eorum contemptum opto, quorum illi copiam. Vota illorum multos compilant, vt te locupletent. Idem studii fuisse videtur Quintiliano, vt omnia secus diceret, quã dixerat Cicero. Quare fit, vt nõ raro dicat inelegantius, atq; etiã obscurius.

Pireus non fert vasa inania.

IVLIVS Pollux lib. 6. cap. 6. refert hoc ex Aristotele. τὸν πειραιᾶ μὴ κεναγγίαν ἄγειν. id est Piræum non vehere vasa inania. Pireus portus erat Atticæ. Huc appellabant vasa mercibus onusta. Eodem conueniebãt adolescentes cõuiuium acturi, indicat hoc Antipho in Eunucho Terentiana: Aliquot adolescentuli coimus in Piræo in hũc diẽ, vt de symbolis essemus, Est eiusdem nominis portus Corinthiacus, vbi consentaneũ est maiorem fuisse luxum. Hinc ductum scomma in eos, qui gaudent semper cibo, potuque distendi. Expende num apud Pollucem legendum πειραιᾶ.

Cradophagus.

RVSTICVM & sordidum veteres κραδοφάγον per iocum appellabãt, quasi κραδιοφάγον. Nam κράδια vocant arboris fici folia. Idẽ dicebantur βαλανοφάγοι quasi prisco more glandibus viuentes.

Sapiens diuinat.

DONATVS in Hecyram indicat prouerbiũ esse diuinare sapientem, quod ex coniecturis prudenter collatis colligit verum, non solum de præteritis, verum etiam de futuris, quamquam in fabula, quidem Laches diuinans tota errat via. Cuius tamen coniecturã approbans Phidippus ait: plane hic diuinat, nam i. Reliqua pete ex prouerbio: Qui bene coniiciet.

Ιαμβίζειν.

Ιαμβίζειν prisci dixerunt, pro conuitiari, ac maledicere, voce ducta ab Iambe fœmina insignite maledica: Probabilius est ab Iambo pede ductum, qui conuiciis repertus est.

est, impetum ferientis atque impetētis exprimens. In quo congruit & illud, quod à breui orsus desinit in longam, quemadmodum iniuria ex leuioribus initiis exit in grauem tragœdiam, quod indicauit & Homerus, ἥτ' ὀλίγη μὲν τὰ πρῶτα. id est, Quæ primum exigua est. Vnde & hominem ad conuiciandum propensum ἰαμβηλον appellāt. Huiusmodi ferme Suidas & Hesychi⁹.

Testaceum flagellum.

Κεραμεικὴ μάστιξ. id est, Testaceum flagellum dicebatur ostracismus, de quo nobis abunde dictum est in prouerbio Ostraci conuersio. Flagellum autem vocabant, quod hoc exigerentur in exilium, Testaceum, quod testulis soleant ea ferri suffragia.

Arietis ministerium.

Κριοῦ διακονία, Arietis ministerium, Suidas & Zenodotus sic referunt, quasi dici solitum de officio in ingratos collocato. Si quidem aries cornibus ferit pascentem. Hesychius ita refert, quasi congruat in eos qui spe cuiusuis præmioli inseruiunt indignis. Cũ pueros inuitamus administerium, pollicemur aliquid, puta talos aut nuces. Itidem in apologo quopiam dixit Aries, inunge, dabo tibi talos. Addita stellula in editione Aldina indicat κατέλειψεν esse verbum subditium, legendum est κατάλειψον ab ἀλείφω. Huius obiter mentionem fecimus in prouerbio: Aries nutricationis præmium. Est aliud in ingratos prouerbium, quod superius à nobis relatum est.

Ἀντ' εὐεργεσίης ἀγαμέμνονα δῆσαν ἀχαιοί. i.
Pro benefactis vinxerunt Agamemnona
Graii.

Reperitur citatum citra auctoris titulum. Interim in scholiis Græcanicis inuenitur: in porticu Stoæ, quę varia dicebatur, & regis, complures fuisse Mercurii statuas, partim à plebeis, partim à principibus positas: vna erat ex his quæ carmen hoc insculptũ habebat antiquis litteris. Hinc venit in ꝓuerbium. Hoc quidquid est suo loco erat addendum, sed iã ea charta exierat manus.

In tuum ipsius caput.

QVOTIES in auctorẽ mali malum retorquetur aut recidit, Græci dicunt: Εἰς τὴν αὐτοῦ κεφαλήν. Demosthenes in oratione, περὶ παραπρεσβείας, ἀλλ' ἃ ταῦτα συνεύχετο οὗτος καὶ κατηρᾶτο τῇ πατρίδι. ἃ νῦν οἷς κεφαλὴν ὑμᾶς αὐτῷ δεῖ τρέψαι. id est, Hæc igitur obtabat iste, patrięque imprecabatur, quę nunc vos oportet in ipsius caput vertere. Ita Ctesippus in Euthydemo Platonis: εἰ μὴ ἀγροικότερον ἦν εἰπεῖν, εἶπον ἄν σοι εἰς τὴν κεφαλήν. id est, Nisi dictu rusticius esset, dicerem, tibi in caput. Nam sophista collegerat, eos procurare interitum adolescentis qui vellent eũ doctum euadere, cum nõdum esset doctus: nam perit quod desinit esse quod erat, & incipit esse quod non erat. Ita Maro:

- Quod dii prius omen in ipsum Conuertant.

Apud Aristophanem in Pluto Penia ratiocinatur si omnes homines ditescerent, fore vt Chremylus ipse cogeretur arare, fodere reliquosq; labores exhaurire vt iam afflictior viueret diues, quàm antehac vixera pauper. Cremylus autem memor laborum, quos in paupertate pertulerat, abominatur hoc verbum, & in Peniæ caput reprecatur, dicens: ἐς κεφαλὴν σοί. id est, in caput tibi: vt subaudias, recidat. Celius ad M. Ciceronem, lib. 8. At Domitius cum manus ad os opposuit, te ad 9. Kalend. Iun. subrostrarii, quod illorum capiti sit, dissiparant perisse.

Iracundior Adria.

QVI moribus parum est commodis, & irritabili ingenio. Adriæ comparatur prouerbio. Ita Flacci amica, qui cum fecerat diuortium,

Tu leuior cortice, & improbo
Iracundior Adria.

Ipse fatetur se subiracundo fuisse ingenio.
Irasci celerem, at sic vt placabilis essem.

Item in satyra cuius initium, Iam dudum ausculto. Aeschines in Demosthenem, dicit eũ moribus fuisse adeo asperis & incõstantibus, vt cum Adria facilius sit habere commercium quam cum illo: non quod illud mare sit ceteris sæuius, immo vix aliud mitius: sed ita visum est nõnullis, qui si nauigassent mare Britannicum aut Danicũ, faterẽtur Adriam indignum esse maris vocabulo.

Bos marinus.

Βοῦς ἐνάλιος, id est, Bos maritim⁹, de magnis, insulsis & ad nihil vtilib⁹, quales sunt phocæ,

cæ, tantum pascentes, nec operi, nec esui vtiles, contra quam boues terrestres. Refertur à Suida. Suspicamur, autem legendum βοῦς ἐναύλιος, vt sit idē quod mox sequitur βοῦς ἐν αὐτίῳ κάθῃ. id est, bos in stabulo sedes. Sic enim refertur in collectaneis Tarrhæi ac Didymi. Estque hemistichium Iambici trimetri.

Bos in stabulo.

Βοῦς ἐναυλίῳ. id est, Bos in stabulo, dicebatur inutilis & in ocio vitam agens. Hesychius indicat à Cratino dictum in fabula, cui titulus: Deliades, quamquam huius alibi meminimus.

Canis ad cibum.

Κύων ἐπὶ σῖτον. id est, Canis ad cibum. De iis qui in suum properant exitium. Qui canē volunt occidere, cibo ostenso adliciūt. Hesychius indicat hoc esse simile: βοῦς ἐπὶ σφαγὴν, καὶ ὗς ἐπὶ δέσμα, id est, Bos ad mactationem, & sus in vincula.

Bos in quadra argentea.

Βοῦς ἐπὶ πίνακος ἀργυροῦ. id est, Bos in quadra argentea, In eos qui personam sustinent, officium aliquod egregium pollicentem, nec vlli tamen sunt vsui, nisi ad voluptatē aut fastum. Simillimum est illi, quod alibi retulimus: Bos septimus, Olim apponebantur bellaria, sic efficta, vt nouæ lunæ cornua præ se ferrent, quod luna nascens ac desinens cornuta videatur. Quin & lunæ dicebantur huiusmodi bellaria. Qua de re Suidas citat epigramma non inelegans:

Πῶς βοῦς ὑπάρχων αὔλακας γῆς οὐ τέμνεις,
Ἀλλ᾽ ὡς πάροινος ἀγρότης ἀνεκλίθης:
Πῶς οὐχὶ καὶ σὺ πρὸς νομὰς ἀποτρέχεις
Ἀλλ᾽ ἀργυροῦν εἴδωλον ἕστηκας τράγε,
Ἕστηκα τὴν σὴν ἐξελέγχων ἀργίαν. id est,
Qui nam fit, vt bos cum sies, aruum haud ares,
Sed ebrii in morem recumbis rustici?
Quin hirce tu quoque curris hinc in pascua,
Sed potius hic imago stas argentea?
Hic sto, tuam redarguens inertiam.

Meminit huius bouis Iulius Pollux lib. 6. ca. 11. demonstrans hoc cibi genus inferri solere Apollini Dianæ, Hecatæ, & Lunæ. Finguntur & hodie variæ animantium species in bellariis. Huic non dissimile est, quod Galli vocant regem chartarum, qui titulo verius, quam opibus rex est.

Accepta candela.

DIPHILVS apud Athenæum lib. 15. in fabula cui titulus: ἀγροῖκ, Ἁψαντοῦς λύχνον λυχνεῖον ἐζητοῦμεν. id est, adrepta candela, candelabrum quærebamus, cum res improuide geritur, oportuit enim candelabrum esse paratum, antequem candelam attingeres.

Vacuam inhabitare.

Κενὸν ἐγκατοικεῖν δόμον. id est, Vacuam habitare domum dicuntur, qui speciem rei magnificam ostētant, cū ipso bono vacui sint. Plato trimetrum citat, haud dubium, quin vulgo iactatum, quandoquidem auctoris nomen tacet: καὶ ἄσκει ὁπόθεν δόξεις φρονεῖν, ἄλλοις τὰ κομψὰ ταῦτα ἀφείς, εἴτε λῆρήματα χρὴ φάναι εἶναι, εἴτε φλυαρίας, Ἐξ ὧν κενοῖσιν ἐγκατοικήσεις δόμοις, ζηλῶν οὐκ ἐλέγχοντας ἄνδρας τὰ μικρὰ ταῦτα, ἀλλ᾽ οἷς ἐστὶ καὶ βίος, καὶ δόξα, καὶ ἄλλα πολλὰ ἀγαθά. id est. Eaque exerce vndecumque videberis sapere omissis istis ad ostentationem facientibus, siue deliramenta ea vocari decet siue nugas,

Ex quibus inanes incolas tādem domos,

neque magnificias viros, qui hæc minuta redarguūt, sed illos potius, quibus adest res familiaris, & honesta fama, aliaq; multa bona. De vacuo gratiarum scrinio diximus alias.

Στηνιῶσαι.

Στηνιῶσαι est alterum asperis cōuitiis incessere. Athenis erat festum quoddam, in quo ius erat dicteriis & conuitiis in alios ludere. Vnde στηνιῶσαι, dici cœperunt, qui liberius in quempiam debacchabantur. Festo nomen erat στηνία, στηνὸν enim proprie dicitur, quod asperum auribusque molestum est. Ita Hesychius & Etymologus. Simile illi, de plaustro loqui.

A sexaginta viris venio.

ATHENIENSES mire delectabantur iis, qui risum dictis aut factis mouere norūt, adeo vt ad hoc in diomeo, aut heracleo sexaginta conuenirent, qui in ciuitate nominabātur sexaginta viri, quemadmodum nos dicimus duumviros, triumuiros & decemuiros, magistratum significantes, vt si quid ridicule dictum esset, vulgo ita loquerentur

tur οἱ ἑξήκοντα τοῦτο εἶπον. id est, Sexaginta viri hoc dixerunt, aut ἀπὸ τῶν ἑξήκοντα ἔρχομαι. id est, à sexaginta viris venio. Refert Atheneus lib. 14. Erat Athenis tribus quę dicebatur διομῶν, à Diomo quodam Colytti filio, vnde διομέων, vt ex Hesychio licet coniicere. Poterit per ironiam dici in dictum illepidum, & agreste, dictum sexaginta viris dignum: aut in stulte dicacem, hic nobis venit à sexaginta viris.

Capite gestare.

QVOS tenere amamus, capite gestare dicimus. Plato lib. de Repub. 10. καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ σοφίᾳ οὕτω σφόδρα φιλοῦνται, ὥστε μόνον οὐκ ἐπὶ ταῖς κεφαλαῖς περιφέρουσιν αὐτοὺς οἱ ἑταῖροι. id est, Et huius sapientiæ gratia tam vehementer amantur, vt amici tantum non eos in capitibus circumferãt. Translatum apparet à matribus ac nutricibus, quæ infantulos cunis impositos, capite portant. Simili figura Cicero dixit: Oculis ferre, pro vehementer amare: & in sinu ferimus, quos singulari affectu prosequimur.

In frigidum furnum panes immittere.

Ἐπὶ ψυχρὸν ἰπνὸν τοὺς ἄρτους ἐπιβάλλειν. id est, in frigidum furnum immittere panes dicuntur & hodie, qui docet indocilem, qui monet auersum, aut qui alioqui sumit inanem operam. Refertur apud Herodotum lib. 5. cui titulus Terpsichore. Consultis manibus Melissa apparens, negauit se indicaturam, vbi reconditum esset depositum, cum ipsa algeret nuda. Nihil enim sibi profuisse vestes, quibuscũ fuerat sepulta, quod nõ essent exustæ. Astruxit fidem suis dictis hoc indicio: ὅτι εἰς ψυχρὸν τὸν ἰπνὸν περίανδρος τοὺς ἄρτους ἐπέβαλε. id est, quod in furnum cum frigeret, Periander ingessisset panes. Hoc ænigma solus Periander renunciatum intellexit, sibi conscius, quod cum exanimi coierat. Hoc ad prouerbii sensum opinamur esse satis, quo nobis licet castius, ac verecundius vti.

Mercurio dextro.

HESYCHIVS indicat veteres in iactu quodam solere omnis gratia præfari Mercurium, quemadmodum in conuiuiis, ἀγαθοῦ δαίμονος, καὶ διὸς σωτῆρος, de quibus suo dictum est loco. Idem indicat in sortibus ducendis, primam sortem dici solere Mercurium. Per iocum vsurpare licebit vbi quid aggredimur noui. Qui de summa periclitantur, dicuntur, omnem iacere aleam, qui primum tentant aliquid, dici possunt Mercurium ducere. Iulius Pollux lib. 6. c. 9. indicat in κρεωνομίᾳ, id est, carnium partitione, primam carnium portionem ἑρμοῦ κλῆρον, i. Mercurii sortem appellari solere.

Ne Mercurio quidem credere.

STRABO lib. 2. de narratione parum probabili: ἣν οὐδὲν τῷ ἑρμῇ πιστεύσαι τὶς λέγοντι. id est, quam ne Mercurio quidẽ credat aliquis narranti. Tametsi locus mẽdosus est, vt sunt pleraq; in hac prima editione. οὐδὲ sine controuersia legendum est. Proprie cõueniet in eos, qui longinquis peregrinationibus circumacti, narrare solent prodigiosa. At viatorũ deus habebatur Mercurius.

Mercuriale.

Ἑρμαῖον Græci vocabant lucrum præter exspectationem oblatum, à primitiis quas olim in viis ponebant Mercurio. iis viatores vescebantur. Alii malunt ductum ab aceruis lapidũ, quos in itineribus ambiguis Mercurio sacros ponebant: Sicut qui mittit lapidem in aceruum Mercurii, ita qui tribuit insipienti honorem: quamquam hic varie trãslatus est Græcis. Quidam ita sunt interpretati: ὃς ἀποδεσμεύει λίθον ἐν σφενδόνῃ, ὅμοιός ἐστι τῷ διδόντι ἄφρονι δόξαν. id est, qui religat lapidem in funda, similis est tribuenti stulto gloriam. Alii pro hermæo verterunt πολυάνδριον qui locus est multorum sepulturę destinatus, & lapidem accipiunt non quoduis saxum, sed gemmam. Nec multum inter se discrepant, qui verterunt polyandrium, & qui hermæum, Nã & sepulcra plebeiorum habebant congeriẽ lapidum, vnde illud Maronis:

Monte sub hoc lapidum tegitur Ballista
sepultus.

In locũ sordidum, ac funestum, stulte mittas gemmam. Non enim ornat locum, sed sordidatur à loco. In Hermęum vero si mittas quemuis lapidem, nihil est gratiæ. Nec enim extat in turba lapidum, singulorum officium: si gemmam, multo stultior es. Sed illorum est argutissima sententia, qui verterunt fundam. Non enim tantum perit officium tuum, sed in tuum malum re-

silit

filit: veluti si stulto lapidem innectas fundę, dedisti quo te feriat. Verum hæc non sunt propriè huius instituti. Suidas citat hęc absque nomenclatura: Οὐ κατὰ τοὺς ἄλλους ἀγαπήσας τὸ ἑρμαῖον, οὐδὲ οἰηθεὶς ἄρα μηδὲν ἀδικεῖν εἰ ἑκὼν παρ᾽ ἑκόντος ὅτι χρὴ ἐωνήσατο id est, Nō iuxta ceterorum morē captus amore lucri, nec arbitratus se nihil peccare, si volens à volente quiduis mercatus esset. Idem refert hanc sentētiam tacito item auctoris nomine: Ἑρμαῖον ἐστὶ τῶν κακοήθων ἅπας ἐπιεικής. id est, Lucrum est improborum, quisquis est humanus, ac modestus. Bonorum enim lenitas, inuitat malorum audaciam. Refert & illud ex Damasceno vt apparet: καὶ ἐδόκει ἑρμαίῳ ἐντετυχηκέναι, ὁ μοὶ περιτυχών. id est, Videbatur sibi in hermæum incidisse, quisquis in me inciderat. Recreat enim viatorē, vbi dubius de via repperit aceruum Mercurii. Idē aceruus dicitur λόφος ἑρμαῖος. id est, tumulus siue collis Mercurialis. Philostratus in sophistis Hermæum appellat thesaurum in ædificio repertū, & alias pro insigni lucro forte obiecto vsurpat.

Filum neuisti, & acu opus est.

PROVERBII faciem habet versiculus vt apparet anapęsticus, quem Iulius Pollux libro decimo refert ex Hermippi fatis:

Ῥάμμα ἐπικλωσας, προσδεῖ, καὶ ῥαφίδος. id est,
Filum ductum est, opus est & acu.

Cum significamus non satis esse cœpisse, nisi pari industria perficias. Didicisti artem, superest exercitatio. Didicisti grammaticā, restat dialectica. Didicisti sacras litteras, restat bona vita.

Caluus cum sis.

GREGORIVS Theologus ī epistola quadam ad Eustochium sophistam, quem lacessiuerat: καὶ οὐδὲ ὑπὸ τῆς παροιμίας τῆς ἰδιωτικῆς ἐπαιδεύθην, φαλακρὸς ὢν κατὰ κριοῦ μὴ κυρίζειν ἀντιπρόσωπος, μηδὲ τὴν σφηκιὰν κατ᾽ ἐμαυτοῦ, γλῶσσαν πρὸς τὸ κακῶς λέγειν ἑτοιμοτέραν: id est, Ac nō saltem a prouerbio plebeio didicerim, cum sim caluus non obuersa fronte obnuere arieti, neque vesparum nidum in me prouocare, nimirum linguā ad maledicendum quam ad benedicendum promptiorem. De non irritandis crabronibus dictum est alias.

Argenteus puteus.

Φρέαρ ἀργυροῦν. i. Argenteus puteus. Athenęus lib. vndecimo, indicat olim ingens poculum dici solitum puteum argenteum: nā cyathi pusilli erant. Sunt & hodie qui delectantur e profundis poculis haurire, atque vt inquit ille, proluere labra, habentes in ore prouerbium: Multa aqua ori admota probe macerari barbam. Iocus est à tonsoribus, qui rasuri prius calida macerant barbam.

Malo asino vehitur.

QVIBVS res sunt parum secundæ, mala asella vehi dicuntur ἐπ᾽ ὄνου πονηρᾶς ὀχούμενοι. Suidas ceu prouerbiale refert, in dictione πονηρός. Felices enim eximiis equis insidere gaudent, quo celerius perueniant eo quo volunt, nec inscite iacietur in hominem parum feliciter coniugatum.

Allium in retibus.

Σκόροδον ἐν δικτύοις. id est, Allium in retibus, de sordido commeatu dicebatur, hinc natum, quod Attici, quoties nauigationem, aut expeditionem adornabant, commercabantur allia, eaque retibus imposita secum ferebant. Item in obsidionibus vrbium in precio erat allium, vnde illud citra nomenclaturam apud Suidam, ἀπόλλυμαι τὰ σκόροδα πορθούμενος. id est, Perdo allia in obsidione. Thraces præcipue delectantur alliis, vtpote calidis, cum regionem inhabitent frigidam. Quin & hodie nautarū delicię sunt allium, non ingratus & rusticorum cibus, vtcumq; execratus Horatio. Locus erit adagio, si quem admoneas, vt philosophiæ studium aggressurus, paret sese ad frugalem victum, ad vigilias ac labores, sine quibus nō paratur eruditio, σκόροδον ἐν δικτύοις.

Sybaritici sermones.

Συβαριτικοὶ λόγοι, Hesychius narrat Αἴσωπον quempiam, Sybaritā opinamur, apud Gręcos summo studio incubuisse, vt orationis quoque genus haberet lautum & opiparū: vnde iocum prouerbialem ortum, vt oratio nitidior & accuratior, Sybaritica diceret. Ea solet carere fide. Nā veritatis simplex ac breuis est oratio: talis enim solet hoīs oratio esse qualis vita. In exēplo sunt Mecœnas

& Apuleius ille deliciis effeminatus, hic Aferet magus. De Sybaritarum apparatu dictum est in prouerbio Sybaritica mensa.

Maturior moro.

Πεπαίτερος μόρου. De Hectore Aeschylus in Phrygibus ita loquitur apud Athenæum libro 2.

Ἀνὴρ δ' ἐκεῖνος ἦν πεπαίτερος μόρου. id est, Porro vir ille, erat moro maturior.

Dici potest vel in hominem miti ingenio prȩditum, vel in mollem, vel in vehemẽter propensum ad aliquid, velut in virginẽ nupturientem. Addit ex Nicandro huius arboris fructum primũ omnium apparere. Additur & huic arbori vellicatio, ad maturitatem. Opinamur fici genus esse, cum scribitur per omicron, μόρον.

Flos cinis.

DIVUS Augustinus libro aduersus Petiliani litteras 2. cap. 62. irridens quòd aduersarius iactaret, quod suorum animabus impletum esset cȩlum, corporum memoria terræ floruissent, respõdit: Sane de corporibus eorum multorum terrarũ flores videmus, sed sicut solet dici, flos cinis. Donatistȩ suos qui sibi manus attulissent, qui ve prouocassent alios vt ab eis occiderentur, ni mallent occidi, in numerum martyrum referebant, eorum monumenta frequentantes: vnde flores illos cinerem vocat. Dici solitum videtur in fugacitatem humanæ vitæ. Hodie floret iuuentus, cras erit in sepulcro.

Homo semper contradicens.

GALENUS libro quo refellit Iulianum quemdam calumniantem aphorismos Hippocratis, refert hanc sentẽtiam, vt vulgo celebratam: οὐδὲν ἐστὶν ἀπεραντολογώτερον ἀνθρώπου. id est, nihil est pertinacius ad contradicendum, quam homo: ἀπεραντολογία est vitium quo quis garriendi finem nescit facere. Conuenit in eos, qui numquam fatẽtur se victos. Hoc vitio maxime laborant stupidi, & imperiti.

Insanire cum insanientibus.

Τοῖς μαινομένοις συμμαίνεσθαι. id est, Cum insanientibus insanire dicebatur, qui se moribus quorumlibet attemperabat. Vsurpauit Galenus lib. περὶ φυσικῶν δυνάμεων I. Ἐπεὶ δ' ἱκανῶς ὑδολεσχήσαμεν οὐχ ἑκόντες ἀλλ' ὡς ἡ παροιμία φησὶ, μαινομένοις ἀναγκασθέντες συμμανῆναι, πάλιν ἐπὶ τὴν τῶν οὔρων ἐπανέλθωμεν διάκρισιν. id est, Postea quam autem satis nugati sumus haud sponte, sed iuxta prouerbium, coacti cum insanientibus insanire, rursus ad vrinarum discretionem reuertamur.

Callipygos.

Καλλίπυγοι dicebantur eleganti forma prædítæ. Athenæus libro 12. ad huiusmodi fabulam refert originem prouerbii. Duæ sorores rustici cuiusdam filiæ, de formæ præstantia inter se decertabant in via publica. Accessit adolescens, qui formas admiratus, patri seni ostendit. Is maiorem præferens, eius amore captus est. Profectus in vrbem, lecto cœpit decumbere. Morbi caussam exposuit fratri natu minori. Is rus profectus, cõspectis puellis, minoris amore correptus est. Pater virginum collocat eas huius filiis, quas ciues ob insignem formam appellarũt καλλιπύγους. Harum opibus extructum est Veneri templum, quam & ipsam a puellis dixere καλλίπυγον. De quibus Cercidæ Scazontem citat.

Ἦν καλλιπύγων ζεῦγος ἐν Συρακούσαις. id est, Par callipygon quondam erat Syracusis. Eosdem appellant πυγάργους, vt alibi diximus, in prouerbio λευκόπυγοι.

Quod volumus sanctum est.

DIVUS Augustinus lib. contra Cresconiũ grammaticum 4. Non iam vt vetus prouerbium fertur, quod volumus sanctũ est, sed etiam quando volumus, & quandiu volumus. Alibi, ni fallimur, citat ex Ticonio Donatiano. Est hemistichium carminis heroici.

Ne crepitu quidem digiti dignum.

ATHENAEUS libro 12. de Sardanapali epitaphio loquens: καὶ τελευτήσας δείκνυσιν ἐν τῷ μνήματος τύπῳ τοῖς δακτύλοις, οἷα καταγελῶντες ἐστὶν ἄξια τὰ τῶν ἀνθρώπων πράγματα, οὐκ ἄξια ὄντα ψόφου δακτύλων, id est, Et mortuus declarat in monumenti statua digitis, quã deridiculæ sint res hominum, ne digitorũ quidem crepitu dignȩ. Mox Aristobolus apud eundem indicat Sardanapali sepulcro impositam fuisse statuã, dexterȩ manus digitis ea specie compositis, qua solemus edere crepi-

recrepitum. Et gestus is, & prouerbium in hodiernum vsque diem manet apud nostrates, cum aiunt ne huius quidem facio.

Coriaceum auxilium.

Σκυτίνη ἐπικουρία. id est, Coriaceum siue Pelliceum auxilium apud Atticos infirmum & imbecille dicebatur. Refertur apud Hesychium. Athenæus libro 12. indicat dictum in quendam Sannyrionem macilentum, quod præter pellem nihil haberet. Apud eundem lib. 13. Antiphanes philosophos macilentos notans: μετὰ σοφιστῶν νὴ δία λεπτῶν, ἀσίτων, σκυτίνων. id est, Cum sophistis per Iouem macilentis, impastis, pelliceis. Tales erant olim philosophi.

Tanagræus cetus.

OBESUM, ac prægrandi corporis mole ταναγραῖον κῆτος appellabant, a Tanagra Bœotiæ ciuitate, quam Homerus γραῖαν vocat, Lycophron Pœmandriam appellat, maritimam, ad quam delatus cetus immani magnitudine prouerbio locum dedit. Refertur ab Atheneo libro 12.

Legatus non cæditur, neque violatur.

SCHOLIASTES in Iliados quartũ refert hoc prouerbium: πρέσβυς οὐ τύπτεται οὐδὲ ὑβρίζεται. id est, Orator nec percutitur, nec violatur. Quod præconum genus olim habitum fuerit sacrũ. Id iure gentiũ receptum est, vt legati publica fide veniãt & redeant inuiolati, etiã si perferant atrocia: quales erant olim feciales ac patres patrati. Nunc in mediis etiam bellis caduceatoribus parcitur. Deflecti poterit ad bene monentem, siue recta consulentem, siue concionantem libere. Legatus est, refert mandata sui principis, aut agit negotium publicũ, non est fas illi vim admouere.

Herculani lecti.

Ἡράκλειοι στρωμναί. id est, Herculani lecti, dicebantur molles ac delicati. Testis est Atheneus libro 12. quod dictu mirum est, cum Cynici sibi vindicent Herculem. Sed is, qui hæc loquitur apud Atheneum, hoc agit vt persuadeat Herculem mollem, ac voluptariam egisse vitam: ceterum quæ de illius laboribus feruntur apud poetas, mera esse figmenta. Sic homines blandiuntur suis vitiis.

Ἀποσκυθίσαι.

ATHENAEVS libro 12. narrat, quod Scythæ, cum multis calamitatibus premerentur, plusum, ac delicias omnibus populis, quibus imperabant detondebant comã: vnde ceteri rasuram ignominiæ ludibriique caussa factam, appellabãt ἀποσκυθίσαι. Quæ res atrocis belli caussa fuit. Conueniet in quosdam asperis moribus, quibuscum vix quisquam habet commercium, nisi discedat cum ignominia.

Macilentior Leotrephide.

Λεπτότερον λεωτρεφίδου καὶ θαυμαντίδος. id est, Gracilius Leotrephide ac Thaumantide. Leotrephides insigni macilentia corporis comicorum salibus locum dedit, in quem Hermippi versus referũtur apud Athenæũ libro 12.

Θύουσι νῦν δὴ βοΐδια
Λεωτρεφίδου λεπτότερα καὶ θαυμάντιδος. i.
Immolant nunc buculas
Exiliores Leotrephide ac Thaumantide.

Notatus est ã multis & Cinesias poeta, procero, sed tam gracili corpore, vt corticibus arborum circuncinxerit ne inflecteretur, ob id ab Aristophane dictus φιλύρινος. Nobilitatus est & Phileta poeta, qui globos plumbeos pedibus addebat, nẽ ventis abriperetur. Tanta erat corpusculi tenuitas. Congruet in homines exiles ac prætenues. Iucundius erit, si transferatur ad inopiam ingenii, aut dictionem aridam, ieiunam & exanguem.

Cape nihil, & serua bene.

Λάβε μηδὲν καὶ κράτει καλῶς. id est, Cape nihil, & serua bene. Videtur in eos dictum, qui cum doceant friuola, tamen iubent auditores meminisse. Galenus de Platonis & Hipocratis placitis libro 3. οὕτω γὰρ μόνως οἶμαι πεισθήσεται τὸ κατὰ τὴν παροιμίαν λεγόμενον ὑπάρχειν αὐτῷ τὸ λάβε μηδὲν καὶ κράτει καλῶς. id est, Siquidem hoc vno modo persuadebitur, quod adsit illi illud prouerbii, Cape nihil, & serua bene. Congruet in doctrinã inutilem, ac falsam.

Μυιοσόβαι.

ET hodie vulgo dicuntur μυιοσόβαι, id est, muscarũ abactores, qui friuolis officiis cupiã obseruiũt, quod a Persarũ deliciis natũ

indicat Athenæus libro 12. qui in cõuiuiis μυιοσόβας, adhibeant, quod nunc apud Italos plebeium est. Et μυιοσοβεῖν est abigere muscas, quod quadrabit etiam in illos qui tenere amant quempiam, vt minimo etiã illius incommodo offendantur, vt conueniat cum illo quod alibi retulimus ex Homero:

Ὡς ὅτε μήτηρ
Παιδὸς ἐέργει μυῖαν ὅθ' ἡδέϊ λέξεται ὕπνῳ. i.
Non secus atque genitrix.
Muscam arcet puero somno mulcente cubanti.

Miserior monomachis.

NON caret prouerbii specie quod ex Posidippo Comico refert Athenæus libro 4. τῶν μονομαχούντων ἀθλιώτερος. id est, miserior his qui monomachiam exercent. Nã hi durissima lege committuntur, vt aut alter aut vterque pereat. Carmen sic habet:

Ὁ μὴ πεπλευκὼς οὐδὲν ἑώρακεν κακόν,
Τῶν μονομαχούντων ἐσμὲν ἀθλιώτεροι. id est,
Vidit mali nil, nauigandi qui est rudis,
Ipsis monomachis miseriores nos sumus.

Hos Latini vocabant gladiatores, quo spectaculo cum nihil possit immanius esse, tamen olim Romanis erat in deliciis. Lepidius fiet, si transferatur ad contentionem cum homine improbissimo susceptam, quasi pugnam dicas gladiatoriam.

Zenonium est & lentem coquere.

TIMON Phliasius apud Athenęum lib. 4. καὶ ζηνώνειον γε φακῆν ἕψειν. id est, Zenonis est & lentem coquere. Zenon Stoicorum princeps fuit, qui docet sapientem omnia recte facere, nec referre quid agat, sed in minimis pariter ac maximis sapientem esse sui similem. Ex quo consequitur, ad lenticulam recte coquendam opus esse sapientia Zenonis. Natum ex Apophthegmate qđ refert Diogenes Laertius. Cum enim Zenon dissereret sapientem omnia recte facere, quidã irridens obiecit, Igitur & lenticulam recte coquet. Zenon annuit, & collectionem approbauit. Serio licebit vti, cum dicemus esse viri boni etiã in rebus minutissimis sui similem esse: aut egregium artificẽ, in quacumq; materia declarare qualis sit artifex.

Oliuam ne comedas.

CRYSIPP. apud Athenæum libro decimo, in opere. περὶ τοῦ καλοῦ tradit huiusmodi sententiam, μή ποτε ἐλαίαν ἐσθίειν ἀκαλήφην ἔχων χειμῶνος ὥρα, id est, Ne quando comederis oleam, cum habeas vrticã hyberno tempore. Opinamur illum sentire de herba, nõ de pisce. Nec vsum adagii videmus, nisi si quando significabimus extremã victus parsimoniam, vt nec vrticæ quidquam adhibeatur condimenti. Mox subiicit, βολβοφακῆν velut delicias, cibi genus vt Greca vox indicat ex bulbis & lenticula confectũ. βολβοφακῆν, βαβαί, βαβαί, Vrtica calida est, sed minoris constat quam oleum. Subindicat autem æstiuis mensibus nec oleo nec vrtica opus esse.

Olla lenticulam attigit.

EPICHARMVS apud Athenęum eo quẽ modo citauimus loco, χύτρα δὲ φακέας ἥψατο. Sed olla lenticulam attigit. Conueniet in eos, qui vehementer propensi sunt ad aliquid, velut huc nati, vt vltro nulla data occasione se conferant ad id quod appetunt. Olla fictilis videtur amare lentem, ac veluti vltro venire ad lentem. Simile illi, quod alibi retulimus: Ipsa olera olla legit, & equum in planiciem.

Qui non zelat.

DIVVS Augustinus aduersus Adimantum cap. 13. indicat vulgo iactatum, qui non zelat non amat. Quod sane & hodie fertur, cum negant illic esse amorem vbi non est zelotypia. Verum est ex amoris vehemẽtia nasci zelotypiam, sed eadem interdum nascitur ex inopia mentis.

Lens deus.

APVD Athenæũ libro quarto refertur hic trimeter, vt apparet prouerbialis:

Φακὸς σε δαίμων, καὶ φακῆ τύχη λάβοι. id est,
Te lens deus corripiat & fortuna lens.

Φακὸς dicitur lens cruda, φακῆ cocta, vt indicat etymologus. Conueniet quoties eadem ad fastidium iterantur. Dæmon autem Græcis fortunam sonat, vnde cacodæmones dicuntur infelices, & idem sonat, τύχη, nec interest nisi qđ dæmon est mas, τύχη femina.

Trabs in omnibus.

Δοκὸς δ' ἐπὶ πᾶσι τέτυκται. id est, Trabs in omnibus facta est. Videtur hemistichium ex poeta quopiã, quo significatũ est, nihil esse

tam certum quin obstet scrupulus, cogens nos ad exactiorem rei cōsiderationem. Porrò Græca vox δόκος anceps est ad trabem, quam δοκὸν malunt sonare, & ad considerationem, quam δόκον. Notum est illud Socratis φρόντιζον, id est, sollicite cōsidera. Diuerbium refert Galenus de Differētiis pulsuum libro 3. Translatum apparet ab aratione, quam difficilem reddit trabs subinde occurrens in aruo proscindendo.

Ex libro gubernatores.

GALENVS in libro, quē conscripsit de suis libris. Ἀλλ' οἱ μὴ μαθόντες παρὰ διδασκάλοις ἐθικότες ἢ κατὰ τὴν παροιμίαν, τοῖς ἐκ βιβλίου κυβερνήταις ταῦτα ζητοῦσι. id est, Ceterum qui nō didicerūt sub præceptoribus, sed iuxta prouerbium similes sunt gubernatoribus è libro, istiusmodi quærunt. Idem libro de Cōpositione pharmacorum tertio: ἐοικὼς τοῖς κατὰ τὴν παροιμίαν λεγομένοις ἐκ βιβλίου κυβερνήταις. id est, Adsimilis iis, qui prouerbio dicuntur gubernatores è libro. De mutis magistris alibi dictum est.

Fractibus auribus.

GALENVS contra Thrasybulum: ὧν ἐστὶ τὰ θαυμαστὰ ταυτὶ συγγράμματα, νῦν ὑπὸ τῶν τὰ ὦτα κατεαγότων περιφερόμενα. id est, Quorū sunt admirandi isti libri, qui circumferuntur ab his fractas gerunt aures. De pugilibus, ni fallimur, sentit, qui postea facti medici scribūt libros: aut potius de libris imperitorum medicorum, qui leguntur à pugilibus, qui solent habere laceras aures more suum, oculos sugillatos, totam faciem tuberibus notatam, ex arte quam exercēt. Galenus enim crebro de stomachatur in athletarum genus. Vsus est hoc adagio Plato in Gorgia, nec satis liquet quo sensu. Etenim cum Socrates dixisset se audire, qđ Pericles reddidisset Atheniēses deteriores, nimirum ignauos ac timidos, loquaces & auaros, vt primus mercenaria stipēdia instituisset: Callicles respondet: τῶν τὰ ὦτα κατεαγότων ἀκούεις ταῦτα ὦ σώκρατες. id est, Ab his qui aures habent fractas audis ista o Socrates. Sentit de athletis & barbaris, quibus ignaui videntur à militari ferocia alieni. Hanc coniecturā nostrā tantisper valere volumus, dum aliquid adferetur exploratius. De perforatis aurib' dictū est alias. Conueniet in hominem pugnacem, & vt no tantem multos, ita notatum à multis.

Coruus albus.

DE raris inuentu dixit Iuuenalis:

Coruo quoque rarior albo.

Ammianus in epigrammate:

Θᾶττον ἐὴν λευκοὺς κόρακας πτωχούς τε χελώνας
Εὑρεῖν. id est,
Aut albus coruus prius, aut testudo volucris,
Inuenietur.

Galenus libro, περὶ φυσικῶν δυνάμεων primo, taxans Lycum quendam qui nec Erasistratum sequeretur, nec ipse verum adferret, ait: ὥστε ὁ λύκος οὔτ' ἀληθῆ λέγων φαίνεται οὔτε ἐρασιστράτεια. λευκῷ τοίνυν κατὰ τὴν παροιμίαν ἔοικε κόρακι, ὃς μήτε αὐτοῖς τοῖς κόραξιν ἀναμιχθῆναι δυναμένῳ διὰ τὴν χρόαν, μήτε ταῖς περιστεραῖς διὰ τὸ μέγεθος. id est, Itaque Lycus, dum palam est eum neque vera loqui, neque eadem cum Erasistrato, similis videtur albo coruo, qui nec ipsis coruis admisceri possit ob colorem, nec columbis ob magnitudinem. Conueniet in hominem sui ingenii, & alienum à sensu communi. Sūt enim quos pudet vsquam cum quoquam consentire, quasi nihil verum sit, nisi diuersum sit.

Asino fabulam.

GALENVS περὶ φυσικῶν δυνάμεων libr. 3. τοῖς δ' ἄλλοις οὕτω γενήσεται τὸ γράμμα περίττον, ὥς εἰ καὶ μῦθον ὄνῳ τις λέγει. id est, Reliquis vero tam inutile fuerit scriptū, quā si quis asino narret fabulam. Extat in Græcorum collectaneis; ὄνῳ τις ἔλεγε μῦθον, ὁ δὲ τὰ ὦτα ἐκίνει. id est, Asino quispiam narrabat fabulam, at ille mouebat aures. Ad hoc adlusit Galenus lib. de Differētia pulsuum secundo: ἐπὶ τούτοις ὁ μὲν γέρων ὥσπερ ὄνος ἐσείειν ἤδη τὰ ὦτα. id est, Ad hæc senex quidē ille, velut asinus quatiebat auriculas, opinamur, quod non assentiretur: est nobis de his alias dictum non nihil.

Sub aliena arbore fructum.

EX aliena arbore fructum legere dicuntur, qui fruuntur aliorum laboribus. Ita Fabius apud Liuium libro ab vrbe cond. decima, Fabius, inquit, quam arborem conseruisset, sub ea legere alium fructum, indignum ducere. Finitimum est illi: Alienam messem metit.

Milium terebrare.

Κέγχρον τρυπᾶν, id est, Milium perforare dicuntur, qui in re difficili, sed prorsus inutili laborant. Galenus libro de Prꝑscientia, taxans sophistas, qui putant philosophię studiũ vehementer inutile, sic loquitur: Ἀλλ' ἁπάντων μαθημάτων ἀχρήςατον τοῦτο νενομίκασιν, ὁμοίως τῷ κέγχρον τρυπᾶν. id est, Quin potius omnium disciplinarum hoc existimãt inutilissimum, perinde, vt milium pertere-brare. Sic enim arbitramur legendum, cũ in editis libris habeatur τὸ κέγχρον. id est, minutum leguminis genus, quod haud facile perterebres gemmarum more, cũ perterebrati nullus sit vsus. Simile studium fuit illius, qui grana milii è longinquo mittebat per foramen acus.

Lanam in officinam fullonis.

QVI præpostere rem gerunt, veluti si quis Theologo committat puerum in grammaticis rudimentis instituẽdum, lanam in officinã fullonis fere dicitur. Fullonũ enim ars, non rudem lanam, sed iam contextum pannum tractat. Galenus de Differẽtia pulsuum lib. secundo: ὅς τις δὲ ἀκριβῶς τούτοις ἕπεσθαι βούλεται, γεγυμνάσθαι πρότερον χρὴ περὶ τὰς κατηγορίας, τὸ μὲν τοῦ Ἀρκεσιλάου καλὸν, ὡς οὐδεὶς πόκον εἰς γναφεῖον φέρει. Τάξις γὰρ ἐςὶν ὥσπερ ἐρίων ἐργασίας, οὕτω καὶ μαθημάτων διδασκαλίας id est, Quod si quis hæc exacte velit assequi, prius exercitatũ esse oportuit circa prædicamenta. Nam scitum est, quod dixit Arcesilaus: Nemo defert lanam in officinam fullonis. Quemadmodum enim est ordo in operandis lanis, ita est & in disciplinis. Refert hunc inter Academicos Laertius, qui solitus sit non ferre eos qui liberales disciplinas non suo tempore attingerent, vt si quis velit discere poeticẽ, aut rhetoricen ignarus grammatices.

De fumo ad flammam.

AMMIANVS Marcellinus lib. 14. Vtque solet manum iniectantibus fatis hebetari sensus hominum, & obtundi, his illecebris ad meliorem exspectationem erectus, egressusque Antiochiam, Meleuo dictante, prorsus ire tendebat de fumo, vt prouerbium loquitur vetus, ad flammam. De eo dictũ, qui se a rebus dubiis, in præsens exitium coniecit. Alibi retulimus ex Plauto, Flamma fumo est proxima.

Calicum remiges.

Κυλίκων ἐρέται. id est, Calicum remiges dicti sunt, qui assidue perpotarent, vinum pro remo ducentes. Ita Dionysius cognomento æreus, apud Athenæum libro decimo in Elegiis:

Καὶ τινες οἶνον ἄγοντες ἐν εἰρεσίᾳ Διονύσου
Συμποσίου ναῦται καὶ κυλίκων ἐρέται. id est,
Si qui vina trahunt in remigio tibi Bacche
Potandi nautæ, remigium calicum.

Ingens poculum quasi sinus est, In hoc trahunt, non remis, sed lingua, neque raro faciunt naufragium, iactura cum pecunię, tum mentis.

Ab vnguibus incipere.

Ἐκ τῶν ὀνύχων ἄρχεσθαι, dicuntur, qui a leuissimis minimeque ad rem pertinentibus ordiuntur. Ita Basilius in epistola quadam: καταγέλαστον ἐςὶν, ἐκ τῶν ὀνύχων ἄρχεσθαι καὶ μὴ αὐταῖς αὐτῶν κεφαλαῖς διαλέγεσθαι. id est, ridiculum est ex vnguibus initium sumere, ac non potius cum ipsis illorum capitibus colloqui. Caput rei dicitur quod est illius præcipuum. Vsus erit quoties admonebimus, vt omissis parergis ac friuolis, agatur de caussa. Aut si quis velit emendare reipub. statum, ordiatur a principibus potius, quàm ab humilibus, qui non multum adferunt momenti, vel ad perniciem ciuitatis, vel ad salutem.

Muscę.

Μυῖαι olim dicebantur qui delectabantur aliena mensa, quos Plautus muribus comparat semper alienum edentibus cibum. Apud Atheneum libro sexto parasitus quispiam se muscæ confert:

Δειπνεῖν ἄκλητος μυῖα. id est,
Quod inuocatus cœnitare amo, musca sum.

Aduolat enim hoc insectum ad cibum alienum, & ægre potest abigi. Apud eundem Hegesander narrat, cum Alexander dixisset se morderi à muscis, sic vocabat parasitos, iamque conaretur illas abigere, Cinesias vnus eius ordinis, qui forte aderat, profecto aliæ muscę siticulosæ magis vrgebunt te se-

te semel gustato tuo sanguine. Extat apologus de erinacio, qui voluit vulpi μυιοσόβης esse. Plautus in Mercatore deflexit ad hominem curiosum & ad omnia aduolantem. Musca est meus pater. Nihil pote illũ clam haberi, Nec sacrum nec tam prophanum quidquam est, quin adsit ibi illico.

Bæon malus piscis.

ATHENAEVS lib. 7. testatur apud Atticos fuisse prouerbium, μὴ μοι βαιὼν κακὸς ἰχθύς. id est, Ne mihi Bæon piscis nequam. Nec indicat vsum prouerbii, tantum ostendit apud Epicharmum βαίωνα dictum piscẽ quendam. Nomen inditum videtur a breuitate. Laudantur enim magni pisces. Dicetur in hospitem ingratum, ac molestũ.

De sportula cenare.

ATHENAEVS libro 8. Græci τὸ ἀπὸ σπυρίδος δεῖπνον. id est, cenam e sportula proprie vocabant, quoties aliquis sibi parasset cœnam, eaque in sportulam composita, iret apud alium cenaturus. Quod genus & hodie durat inter homines frugi, qui nec grauari volunt sumptu nec alios grauare. Lepidius erit, si transferatur ad eum, qui sic adit discendi gratia, vt ipse vicissim adferat quod doceat, vt fiat eruditionis permutatio.

Tibicen vapulat.

EVBVLVS apud Athæneum libro 9. ait fuisse morem, si quid peccasset coquus, tibicinem solere vapulare: Philyllius apud eundem:

Ὅτι ἂν τύχῃ
Μάγειρος ἀδικήσας τὸν αὐλητὴν λαβεῖν
Πληγάς. id est,
Quidquid coquus
Peccauerit, tibicen accipere solet
Plagas.

Proinde coquus quispiam apud eundẽ ait, se non rem priscam, sed ab ipso inuentam narrare, ἵνα μὴ, inquit, ὁ αὐλητὴς πληγὰς λάβῃ, id est, ne tibicen vapulet. Ob id opinamur, quod coquos lædere tutum non sit, iuxta sententiam aliquanto post apud eundem citatam:

Οὐδεὶς μάγειρον ἀδικήσας, ἀθῷος διέφυγεν. id est,
Nullus homo læso indẽnis euasit coquo.

Quamquam Græcus versiculus non vacat mendo.

Execrationes serere.

Ἀρὰς ἐπισπείρειν, id est, Execrationes serere, dicebantur qui diris deuouerent aliquem: inde natum quod apud Cyprios esset sollẽne, quoties sererent hordeum, addito sale, deuouere quibus male vellent. Tãtum Hesychius. Docet Plin. quædam non feliciter seri, nisi cum conuiciis. Esse etiam genus, quod terrę infoditur, ac pede compressa additur execratio, Ne vmquam exeas. De Lindiorum sacro diximus alias.

Aqua & terra redamini.

Ὕδωρ καὶ γαῖα γένοισθε. id est,
In terram vertamini aquamque.

Pro eo, quod est, redigamini in nihilum, ac pereatis. Hemistichium hoc sic refertur ab Hesychio, quasi prouerbio iactatum. Sumptum est autem ex Iliados η. Nam his verbis Menelaus increpat Græcorum ignauiam, quod nullus auderet cum Hectore prouocante monomachiam suscipere.

Ἀλλ' ὑμεῖς μὲν πάντες ὕδωρ καὶ γαῖα γένοισθε.

Interpretatur Plutarchus in vita Homeri, & Alexander Aphrodiseus libro 1. problemate 77. reddit causam physicam cur ita locutus sit Homerus. Ex terra & aqua gignũtur omnia, & in hæc resoluuntur omnia. Ab hac forma non abhorret, quod ex Epicharmo citat Plutarchus in cõsolatione ad Apollonium; συνεκρίθη καὶ διεκρίθη, καὶ ἀπῆλθεν ὅθεν ἦλθε πάλιν, γᾶ μὲν εἰς γᾶν, πνεῦμα δὲ ἄνω. τί τῶνδε χαλεπόν, οὐδὲ ἕν. id est, concreta sunt, & discreta sunt, & abierunt rursum vnde venerant, terra quidem in terram, spiritus vero sursum. In his quid acerbum? nihil loquitur de morte quæ est dissolutio corporis & animæ M. Tullius libro Tusculanarum quæstionum tertio citat ex Euripide:

Reddenda est terræ terra, tum vita omnibus
Metenda vt fruges, sic iubet necessitas.

Hanc sentẽtiam Antiochus scribit placuisse Chrysippo, sed dissentiente Carneade. Denique Aristoteles Rhethoricorum libro secundo, subindicat, qui olim seruitutem profitebantur, eos terram & aquam domino tradere solitos, velut omnium rerũ ius abdican-

abdicantes & in herum transferentes, καὶ ὅτι inquit, διδόναι γῆν καὶ ὕδωρ δουλεύειν ἐστί. id est, Et quod dare terram & aquam seruire est.

Mars communis.

INCERTVM ac varium belli euentũ notabant hoc dicto: Ἄρης κοινός. id est, Mars cõmunis. Sumptũ est ex Homericæ Iliad. Σ.

Ξυνὸς ἐνυάλιος καί τοι κτανέοντα κατέκτα. id est,
Communis Mars, inq; vicem perimit perimentem.

Quod dictum Aristoteles libro rethoricorum secundo inter prouerbiales sententias commemorat. Rursus eodem libro:

Νίκη δ' ἐπαμείβεται ἄνδρας. id est,
Nunc hic nunc illic contingit vincere.

Titus Liuius belli Punici libro decimo, Cum tuas vires, tũ vim fortunæ, Martemq; belli communem propone animo: vtrinq; ferrum corpora humana erant: nusquam minus quam in bello euentus respondent. Rursus ab vrbe cond. lib. 8. Quid illum facturum fuisse, si, quod belli casus ferunt, Marsque communis, aduersa pugna euenisset? Iterum eodẽ lib. Nostra certamina Romani non verba legatorum, nec hominum quisquam disceptator, sed campus Campanus, in quo concurrendum est, & arma, & communis Mars belli decernet. Et in eodẽ alias: Ibi in conciliis Numitius imperator eorum, affirmando communem vere Martẽ belli, vtramque aciem pari cæde prostrauisse, &c. Rursum lib. ab vrbe cond. 7. Samnitium, inquit, bellum ancipiti Marte gestũ. Apud eundem frequens est, æquo Marte discessum est, quoties neutri parti cessit victoria M. Tullius Philippica vndecima: Sed, vt concedam incertos exitus esse belli, Martẽ communem, tamen pro libertate, vitæ periculo decernendum. De Marte communi non nihil attigimus in prouerbio: Omniũ rerum vicissitudo. Porro ἐνυάλιος Homero Mars dicitur, ab ἐνυῶ quam belli fortunam esse putant.

Lex in manibus.

Ἐν χειρῶν νόμῳ. id est, Lege manuum dicitur, cum res vi geritur, non ex præscripto legũ. Aeschines contra Timarchum: φυλακτέον δὲ τοῖς μὲν ὀλιγαρχικοῖς καὶ τοῖς τὴν ἄνισον πολιτείαν πολιτευομένοις, τοὺς ἐν χειρῶν νόμῳ τὰς πολιτείας καταλύοντας. id est, His vero qui sequuntur oligarchiam, & apud quos inæqualis est reipub. administratio, cauẽdi sunt qui lege quæ est in manibus sita, ciuitatis statum labefactant. Manuum legem appellat violentiã, siue ius belli. Vsus est in hunc sensum Polybius historiæ lib. 1. τὸν δὲ πολεμίων οὓς ποτε κρατήσειε, τοὺς μὲν ἐν χειρῶν νόμῳ διέφθειρε· τοὺς δὲ ζωγρείᾳ πρὸς αὐτὸν εἰσαχθέντας ὑπέβαλε τοῖς θηρίοις. id est, Ex hostibus quoscumque deuicisset aliquãdo, alios violenta manu perimebat, eos vero qui viui capti ad eam adducebantur, bestiis obiiciebat. Rursus libro secundo: Ἐν δὲ τούτῳ τῷ καιρῷ συνέβη Γάιον μὲν τὸν ὕπατον παραβόλως ἀγωνιζόμενον, ἐν χειρῶν νόμῳ τελευτῆσαι τὸν βίον. id est, per idem hoc tempus accidit, vt Caius consul dum audacius pugnat, manũ lege vitam finierit. De αὐτοχειρίᾳ dictum est alias. Apud Plautum seruus quispiam minitatur se manu litem acturum.

Nihili inanius quam multa scire.

APVD Athenæum lib. 13. Hippon, qui dictus est ἄθεος, citatur auctor huius versiculi:

Χρῆμα ἀθυμοσύνης τῆς οὐ κενεώτερον ἄλλο. i.
Non aliud mage inane puta quam plurima scire.

Citatur idem ex Timone:

Χρῆμα ἀθυμοσύνης τῆς οὐ κενεώτερον ἄλλο.

Conueniet in eos qui malunt multa discere quam vtilia. Contra laudata est Hippiæ πολυμαθία.

Κύκλῳ περιέλκειν.

QVI arte circumagit quempiam, vt cum se putet aliquid egisse, nihil egerit, aut in idem recidat vnde volebat extricari. κύκλῳ περιέλκεσθαι dicitur. Ita Plato in Charmide. ὦ μιαρὲ ἔφην ἐγώ, πάλαι μέ περιέλκεις κύκλῳ ἀποκρυπτόμενον, O scelerate inquam, iam dudum me in orbem circumagis non sentientem. Fit enim hoc arte sophistica, vt qui contra disputat, post asseueret ambagibus circumactus quod prius negabat, aut contra. Metaphora ducta ab equis, qui circumacti, eo reducuntur, vnde prius resiliebant pauidi. Similis ludus exercetur in Labyrinthis. Confine illi: In easdem ansas incidisti.

Iouis lac.

QVOD insigniter esset lautum in cibis, Iouis lac veteres appellabant. Eurip. apud Ath. lib. 14.

Καὶ τυρὸς ἀπίας ἐςὶ καὶ Διός γάλα, id est,
Est succulentus caseusq; & lac Iouis.

Apud eum frequenter inter ciborum delicias commemoratur, Διὸς ἐγκέφαλος, de quo alias diximus. Persæ, si quid esset exquisite lautum, appellabant Διὸς καὶ βασιλέως ἐγκέφαλον. id est, Iouis & regis cerebrum, proptere a quod rex Persarum solet dare premium honorariũ, si quis nouum aliquod edulii genus reperisset. Clearchus apud eundem lib. 12. quamquam eadem multis aliis verbis commemorat. Videntur antiqui quidquid eximiũ videri volebant, Ioui tribuisse. Inde illud è Satyra.

Et Iouis auribus ista Seruas.

Mæsonica dicteria.

DICTERIA petulantius iacta, prisci Mesonica vocabant, σκώμματα μαισωνικὰ, à Mæsone quodam histrione comœdiarum Megarensi, cuius inuentum est persona, quã à repertore, Greci μαίσωνα vocabant: reperit enim personam famuli & coqui. Quin & veteres Græci coquum vrbanum μαίσωνα vocabant, exterum τέττιγα. In comœdiis autem semper inducuntur coqui dicaces, presertim apud Plautũ. Id testatur Philemon alicubi:

Σφίγγ᾽ ἄῤῥεν᾽ οὐ μάγειρον εἰς τὴν οἰκίαν
Εἴληφ᾽ ἁπλῶς γὰρ οὐδὲν μὰ τοὺς θεοὺς
Ὧν λέγει συνίημι. id est,
Recepi in ædes non coquum, sed masculã
Sphingem, nihil enim per deos intelligo
Simpliciter, ex his quæ loquitur.

Conuenit cum Hipponacteo præconio.

Necessitas magistra.

SVIDAS ex Carchedonio citat hoc prouerbium:

Χρεία διδάσκει κἂν ἄμουσος ᾖ, σοφόν. id est,
Catum è rudi reddit magistra necessitas.

Tempus, rerum vsus, ipsaq; necessitas excitat ingenium ad discendas artes. Idem indicat Græcorum sentẽtia σοφία πενίαν ἔλαχεν. & apud Aristophanem Penia iactat se artiũ inuentricem. A Persio venter dicitur magister artis ingeniiq; largitor. Et vt ait Q. Curtius: Necessitas ignauiam acuit.

Bestia bestiam nouit.

ARISTOTELES lib. Rhetoricon I. Inter similitudinis & affinitatis prouerbia refert & hoc.

Ἔγνωκε δὴ θὴρ θῆρα. id est,
Nouit profecto fera feram.

Videtur fragmentum iambici trimetri, vtcumq; deprauatum est Apud Aristotelem. θὴρ Græcis bestia dicitur, sed proprie fera aut noxia, quod genus sunt apri lupi, & viperæ. Vnde hominem moribus efferatis, ingenioque agresti θηριώδη vocant. Congruet vbi conuenit inter duos pariter improbos. Simile illi: Furemq; fur cognouit, & lupum lupus.

Cæci præscriptio.

Τυφλοῦ παρακέλευσις. id est, Cęci iussio siue exhortatio, dicitur absurda, quoties ipse qui prescribit, non intelligit quid dicat. Socrates apud Platonem in Theęteto, redarguens absurdam Theęteti pręceptionẽ, iubentis, vt qui rectam haberent opinionẽ, rectæ opinioni assentirentur, cõfert illius orationem loro, aut pistillo circumuolubili, sed rectius putat dicendum, Cæci iussionem: τυφλοῦ δὲ παρακέλευσις ἂν καλοῖτο δικαιότερον. τὸ γὰρ ἃ ἔχομεν ταῦτα προσλαβεῖν κελεύειν, ἵνα μάθωμεν ἃ δοξάζομεν, πάνυ γενναίως ἔοικεν ἐσκοτωμένῳ, id est, Sed rectius cæci pręceptio dicatur: siquidem iubere, vt ea, quæ habemus, accipiamus, vt discamus, ea quæ opinamur, plane conuenit homini insigniter caliganti. Alias relatum est nobis illud Horatii: Cæcus vti si monstret iter. Item: Cęca speculatio.

Ibyci equus.

Ἰβύκειος ἵππος, id est, Ibyci equus in iocum prouerbialem abisse videtur, de iis qui nolentes præter ætatẽ ac vires ad periculosum negotium adigerentur. Dicti origenem refert Plato in Parmenide. Ibyco poetæ equus erat iam annosus athleta, multis certaminibus detritus. Is cum ad certamen curruũ iungeretur, extimuit videlicet expertus eiusmodi ludorum aleam. Ridente populo Ibycus surgens, equus, inquit, domini similis est nã & ipse iã senex ad amandum compellor: equo suo sese comparans, quod ipse nõ minus intẽpestiuus esset ad amores quã vetulus equus ad certamen. Non admonet

net hoc quoque Suidas. Ibycum vulgo male audisse ob adolescentulorum amorē. Hac imagine Parmenides queritur se senem adigi ad rerum difficillimarum explicationē: Huc adlusisse videtur Horatius in epistolis:
Non eadem est ætas, non mens, &
Solue senescentē mature sanus equum, ne
Peccet ad extremū ridendus & ilia ducat.
de Ibici gruibus dictum est alias.

In crastinum seria.

Εἰς αὔριον τὰ σπουδαῖα. id est, In crastinum seria. Plutarchus in vita Pelopidæ narrat hāc vocem apud Græcos abiisse in prouerbium. Originem dedit Archias vir opulentus ac potens, sed parum sobrius. Huic inter conuiuium allata est epistola. qui pertulit, admonuit, vt statim legeret: de seriis enim rebus scriptam esse, tum ille vino madidus, risit. οὐκοῦν, inquit, εἰς αὔριον τὰ σπουδαῖα. id est, in crastinum igitur seria, simulq; acceptam epistolā puluillo supposuit, cui insidebat, ac sermonem cum Phillida cœptum pergebat. Quin & hodie inciuile est in conuiuiis tractare seria. Apud Hollandos recitatur fabula non aliena ab hoc adagio. Quidam in conuiuio accumbebat igni vicinior, ita vt ima vestis adureretur. Id animaduertens è conuiuis quidam, habeo, inquit, quod tibi nuntiem. tum alter, si quid, inquit, tristius est, nolo audire in conuiuio, vbi conuenit festiua, lætaq; esse omnia. Non est, inquit, admodum lætū, mox alter, post conuiuiū, inquit, seria. vbi cenatū esset hilariter, Nūc inquit, dicito quidquid voles. Ostendit illi vestem à tergo enormiter adustam. Ibi stomachari cœpit, quod non admonuisset in tempore. Volebam, inquit, at tu vetabas. μετὰ δεῖπνον σπουδαῖα.

Cuniculis oppugnare.

Ὑπονόμοις πολεμίζειν. id est, Cuniculis bellare, dicitur qui non aperta vi, sed dissimulāter, ac dolis rem gerit. Contra qui palam agit quod agit, machinis agere dicitur. Caii Cæsaris potentia iam ad manifestam tyrannidem spectante, Catulus Luctatius vir summæ apud Romanos dignitatis, surgens in senatu ait: οὐκ ἔτι ὑπονόμοις Cæsar ἀλλ' ἤδη μηχαναῖς αἱρεῖ τὴν πολιτείαν, id est, Cæsar nō iam cuniculis. sed machinis tollit rempub. Suffossiones clā fiunt, machinæ, hoc est arietes, onagri ballistæ palam admouentur. Dictum Plutarchus refert in vita Caii Cæsaris, Plus veneris habebit, si ad res animi trāsferatur, veluti si quis dicat malos genios interdum oppugnare nos machinis, cum palam terrent aut illectant, interdum cuniculis, quoties falsa specie pietatis imponunt obrepuntq; incautis.

Exitii nulla ratio.

Ὄλεθρος οὐδεὶς λόγος, id est, Exitii nulla ratio. Refert Plutarchus in vita Eumenis. Is cum satagens rerum suarum, superiorem adisset Phrygiam, intra Celanas hybernauit: vbi quoniam reperit Alcetam, Polemonem & Docimum de imperio contra ipsum decertantes: τοῦτο ἦν ἔφη τὸ λεγόμενον, ὀλέθρου δὲ οὐδεὶς λόγος, id est, Exitii nulla ratio. Sēriens opinamur, cū imminet homini fatale exitium, deum adimere consilium ac rationē. Apparet esse hemistichium carminis Iābici ὀλέθρου δ' οὐδεὶς λόγος. Huic adfine est, quod habet Quintilianus libro 5. de coniectura loquens: Præterea, inquit, cur potissimum illo modo sit aggressus: qui & ipse diligentissime tractatur pro eodem locus, an etiam si nulla ratione ductus est, impetu raptus sit & absque sententia. Nam vulgo dicitur, scelera non habere consilium.

Qui lucerna egent infundunt oleum.

PLVTARCHVS in vita Periclis refert Anaxagoram Pericli in administranda Repub. magno adiumento fuisse, verum vbi iam grauaret senectus, & à Pericle publicis intento negotiis negligeretur, decreuerat inedia finire vitam. Id vbi resciuit Pericles, accurrit ad ædes philosophi, precibusque & lacrymis conatus est illum ab instituto reuocare, idq; sua ipsius caussa magis, quam Anaxagoræ. at ille iam agens animam dixit: ὦ περίκλεις, καὶ οἱ τοῦ λύχνου χρείαν ἔχοντες, ἔλαιον ἐπιχέουσιν, id est. O Pericles, & quibus lucerna est opus infundunt oleum: exprobrans illi neglectum amici vnde non vulgarem capiebat vtilitatem, cum qui egēt lucerna, ob vsum qualemcumque curent illam, abstergentes atq; infundentes oleum. Et quibus opus est fructu, stercorant agrū.

In ventrem insilire.

Ἐς τὴν γαστέρα ἐνάλλεσθαι, id est, In ventrem irrumpere dicitur, qui curam omnem ad cibum ac potum confert. Ita Plutarchus de Lucullo

Lucullo in ipsius vita: ἅτε δὴ μὴ θεατρικῶς μηδὲ ἐπιδεικτικῶς λουκούλλου πολεμοῦντος, ἀλλὰ δὴ τοῦτο τὸ λεγόμενον εἰς τὴν γαστέρα ἐναλλομένου, καὶ ὅπως ὑφαιρέσει τὴν τροφὴν ἅπαντα πραγματευομένου, id est, Vtpote cum Lucullus iam non palam, neq; ad ostentationem bellaret, sed quemadmodum dici solet in ventrem impetum faceret, nihil non moliens vt hosti commeatum subtraheret. Nō hic repetemus quomodo locum hunc vertit Leonardus Iustinianus. Sunt quos non alia ratione melius vincas quam si ventrem impetas huc respexit. Teren. cum ait, pugnos in vētrem ingere. Nam parasiti nulla parte magis lædi possunt quam ventre.

Sortem & vsuram persoluere.

Καὶ τὸν τόκον καὶ τὸ κεφάλαιον ἐκτίνειν dicūtur, qui serius quidem sed grauius puniuntur, aut qui differunt vindictam, vt per occasionem lædant grauius. Nam prorogatione crescit vsura. Dion libello: περὶ τῆς ἀπιστίας. ὥσπερ τὰ θηρία πολλάκις ἠρεμεῖ κοιμώμενα ἢ ἐμπεπλησμένα, τὴν μὲν φύσιν οὐκ ἀπεβέβληκεν τὴν αὑτῶν, παραπλησίως δὲ καὶ ἐκεῖνοι χρόνον τινὰ οὐκ ἔβλαψαν, ἔπειτα συμβάσης προφάσεως, καὶ τόκον φασὶ καὶ τὸ κεφάλαιον, τῆς πονηρίας ἐκτίνουσι, id est, Quemadmodum noxiæ bestiæ sæpenumero quietem agunt, siue cū dormiunt, siue cū cibo expletæ sunt, quamquam naturā interim suam non exuerunt: Similiter & illi ad tempus aliquod non læserunt, at vbi se dederit occasio, & vsuram vt aiunt, & sortem malitiæ persoluunt.

Ad incitas.

QVOS vrgeret extrema necessitas, his res dicebatur ad incitas rediisse. Plautus in Trinummo: Hem nunc hic cuius est, subaudi ager, vt ad incitas redactus, id est, ad extremam inopiam. Idem in Pœnulo: Tace modo, profecto ad incitas leonem rediget, si eas abduxerit: quin potius disperibit faxo, quam vnam calcē ciuerit. Sed haud scimus an hic legendum sit, vnum calcum ciuerit. Nonius Marcellus admonet incitā dici egestatem, & verum dicit, sed non absq; tropo. Nam in his duobus locis quę retulit è Plauto, extremam quidem inopiam significat, at non statim vbicumq; ponuntur incitę, significatur egestas. Lucilius incita dixisse videtur in neutro genere. Illud ad incita cū redit atque internecionem. Item Cōmanducatus corrupit ad incita adegit. At Isidorus libro 18. vsurpauit genere masculino. Calculi inquiens, partim ordine mouētur, partim vagi, qui vero moueri omnino non possunt inciti dicuntur. Cio, moueo est, inciti quasi immobiles, quos Græci dicerent ἀκινήτους. Satis liquet prouerbium ductum à lusu calculorum, in quo erant certæ lineæ ad quas redactus calculus moueri iam non posset. Quadrabit & in eos qui confutati manifestis argumentis, non habent quod respondeant, quod Dialectici vocant metam Silentii.

Centro & spatio circumscriptæ.

PLVTARCHVS in præceptis ciuilibus: ἂν δὲ ᾖ τὰ τῆς οὐσίας μέτρια, καὶ κέντρῳ καὶ διαστήματι περιγραφόμενα πρὸς τὴν χρείαν, i. Quod si facultates modicæ fuerint, & cētro & spatio circumscriptæ ad vsum. Sentit fortunas tam angustas vt nisi certa dimēsione dispensentur, non sint ad necessarios vsus suffecturæ. Veluti qui supputatione facta quantum habeant annui census, subducūt quantum quoq; mense, quaque hebdomade, quoque die possint impendere. Quod si hospitis aduentus, aut similis casus fecerit sumptus paullo largiores, id sequentiū dierum parsimonia sarcitur, ne non constet ratio. Idem de futili loquacitate docet responsionem esse κέντρῳ καὶ διαστήματι circumscribendam, ne quid respondeatur vltra quam requirit percontatio. Quidā enim de vno interrogati, respondent de pluribus. Metaphora translata est, à circulo qui fit circino circunducto: in medio, centrum est immobile, hinc spatium vndiq; æquale ad lineam obeuntem. Vnde & circumscripta dicuntur, quæ certis finibus continentur.

Roscius.

ROSCIVS histrio tam erat felix in agendis fabulis, vt quisquis in arte quapiam insignis esset, Roscius vocaretur. Id indicat M. Tull. lib. de Oratore 1. Itaque hoc est iam diu consecutus, vt in quo quisque artificio excelleret, is in suo genere Roscius diceretur. Idem in 2. de oratore. Soleo sępe mirari eorum imprudentiam, qui agūt in scena, gestum spectante Roscio. Quis enim se commouere potest, cuius ille vitia non videat. Rursus in Bruto: Et in scena Rosciū esse intelligat. Hic est ille Roscius Ciceronis

nis concertator, quem ornauit hoc elogio, vt diceret Virum fuisse tam bonũ, vt vnus indignus esset qui in scenam prodiret, & eundem tam præclarum artificem, vt solus dignus esset qui in scena, versaretur. Eodē igitur tropo quo vehementer in consiliis callidum Dædalum vocamus, in laboribus patientem Herculem, in disputando inuictum Achillem, in iudicando Aristarchũ, patronum in caussis agēdis egregie dextrũ, Roscium licebit appellare.

Philotesius crater.

Κρατὴρ φιλοτήσιος, dicitur quo in conuiuiis conciliantur amicitię, qui mos etiam num durat apud Germanos, quibus turpissimũ est, post acceptum Philotesium poculum, veterum offensarum quamuis capitalium meminisse, ne iudices quidē admitterent actionem iniuriarum. Plutarchus in commentario de fortuna Alexandri, qui barbaros armis, Græcos ciuilibus institutis conabatur ad humaniorem ac sanctiorem vitæ rationē adducere, ὥσπερ, inquit: ἐν κρατῆρι φιλοτησίῳ μίξας τοὺς βίους, καὶ ἤθη, καὶ τὰ τοὺς γάμους, καὶ διαίτας, id est, Velut in philotesio poculo miscens vitas, mores, coniugia ac viuendi rationes. Apud Plautum in Pseudolo, seruus ebrius diis proximũ putat, manu candida cantarum dulciferum propinare mitissimam amicitiā. Hesychius indicat hanc φιλοτησίαν solere adhiberi post cenam, cum in signum amicitiæ ex eodē poculo de eodē vino bibunt omnes. Asconius Pedianus in actionem aduersus Verrem tertiam, putat hoc esse, quod M. Tullius criminatur Verrem cum suis potasse more Græco. Nā vulgus existimat illos Græco more bibere, qui largius ac cyathis grandioribus bibunt. At ipse magis probat, vt intelligamus eos Græco more bibere, qui merum bibunt. Id autē solent facere Græci, vt cum in conuiuio libant, primum salutent deos paullulũ è cyatho ꝓfundentes, dein amicos suos: totiesq; bibunt merum, quoties deos aut caros suos nominatim vocant. Ita ferme Pedianus. Quidam putant hunc craterem etiam ἀγαθοῦ δαίμονος appellari.

Cithara incitat ad bellum.

PLVTARCHVS libro de fortuna Alexandri secundo, declarat hunc versiculum apud Lacedæmonios solere decantari:

Ἕρπει γὰρ ἄντα τῶ σιδήρω τὸ καλῶς κιθαρίσδειν. id est,

Vergit ad lætale ferrum, lepide Cithara canere.

Quo significabant certis citharæ modis sedari motus animorum, aliis addi vigorem ad prelium. Cum Alexander audisset Antigenitam tibia modos incinentem, qui vocantur Harmatii, adeo inflammatus est, vt simul cum armis exsurgens manus iniecerit in proxime assidentes.

Bathyclis poculum.

Βαθυκλέους κύλιξ, id est, Bathyclis calix, dictũ videtur in eos qui diuitiis suis soli fruuntur, nemini quidquam impartiētes. Apud Plutarchum in conuiuio septem sapientũ Ardalus quidam sic alloquitur Aesopum. Tu numquam hunc transmittes poculum ad nos, cum videas istos tamquā Bathyclis calicem inter sese trāsmittere, ceterum alii nemini impartientes. Cui respondet Aesopus. At ne hoc quidem poculum est publicum. Siquidem vni Soloni iam dudum astat. Bathycles Græcis sonat profundę gloriæ, quo nomine videtur fuisse quispiam diues sibi viuens sibique bibens.

Lunæ radijs non maturescit botrus.

PLVTARCHVS hunc Ionis senarium ceu prouerbialem adfert, disserens quod luna quoniā radios habet imbecilliores quā sol, excitare possit humores, concoquere non possit:

Μέλας γὰρ αὐταῖς οὐ πεπαίνεται βότρυς, i.

Neque enim his niger maturus efficitur botrus.

Conuenit in eos, qui conantur quod ob defectum virium non queũt perficere. Refert idem in commētario de facie apparente in orbe lunæ. Accedet plus veneris, si volentes significare disciplinas humanas non pręstare felicitatem, dicamus: μέλας γὰρ αὐταῖς οὐ πεπαίνεται βότρυς. In αὐταῖς subaudiendum est, ἀκτῖσιν, i. radiis.

Calliæ defluunt pennæ.

CALLIAS apud Græcos quispiam fuit, qui per luxum, ac libidinem patrimonium abligurierat. In eum vulgaris iocus extitit: Καλλίας πτερορρυεῖ, id est, Calliæ defluunt pennæ. Solet enim hoc interdum auibus accidere,

accidere, vel morbo, vel certis anni temporibus. Quemadmodum & quadrupedibus quibusdam mutantur pili aut Villi. Vnde & deplumati dicuntur ac detonsi qui facultatibus exuti sunt. Hoc verbum πτερορρυεῖν frequenter per iocum vsurpatur apud Aristophanem in auibus.

Ἐν πλάτει.

Ἐν πλάτει dictum accipiendum interpretantur Greci, cum paullulum vltra præscriptũ significant esse concedendum, præsertim in his quæ sunt humanitatis. Veluti si quis pollicitus solutionem ad diem Augusti decimum, reddat postridie. Iulianus Pandectarum libro 46. Titu. de solut. & lib. cap. Ratum autem dominus habere debet, mox cũ primum certior factus est, sed hoc ἐν πλάτει & cum quodam spatio temporis accipi debet. Et hunc Iuliani locum citat Vlpianus, eodem libro ti. rem ratam haberi, cap. Quo enim Rursus libro 13. titu. de condictione triticaria, cap. in hac actione. Verius est, inquit, quod Seruius ait, condemnationis tẽpus spectandum: si vero desierit esse in rebus humanis, mortis tempus. Sed etiam ἐν πλάτει secundum Celsum erit spectãdum. Non enim debet breuissimum vitæ tempus æstimari. Iterum libro 22. titu. de probationibus, cap. penultimo Nec hoc quæritur, num aliquis meminerit quo die aut quo consule factum sit, sed num hoc aliquo pacto probari possit, quando id opus factum sit: & hoc Græci ἐν πλάτει, dicere solent, & cetera. Hactenus Pandectæ. Verum illud ἐν πλάτει, non norunt Caletii, qui ad horam vndecimam iussi claudere portas ciuitatis, statim ad primum nolæ ictum occludunt, repulsis & qui foris stant, & qui egredi cupiunt, vtriusque portæ proximis. Cum denunciatur anathema qui ad diem præscriptum non soluerint, liberantur a fulmine, si ab eo die intra decimum quartum liberarint fidem suam. Hæc ad iuris æquitatem pertinent.

Per Satyram.

VARIARVM rerum mixturam sparsim nulloq; ordine congestarum veteres Satyram appellabant. Apparet vocem primum deductã à lasciuia Satyrorum, temere nunc huc nunc illuc salientium. Hinc deflexa est ad cibi genus, quod ex diuersis herbarũ formis conflatum est: præterea ad lancem variis rerum generibus onustam, quæ sic diis offerebatur, non adsimilis illi poculo, quod Graeci πεντάπλοον, quintuplici rerum differentia, siue κέρνος à mixtura vocabant, de quo nobis supra dictum est. Festus ait Saturam siue Satyram dici cibum variis rerum generibus conditum, aut legem aliis multis confertam legibus. Itaq; in sanctione legum adscribi solere, ne ve per Satyram derogato, aut abrogato, cum significant totã legem esse seruandam. Citat Annium Luscum ex oratione quam habuit aduersus Tyberium Gracchum: Imperiũ quod plebs per Satyram dederat, id abrogatum est. Citat & C. Lelium ex ea quam pro se dixit. Postero die quasi per Satyram legem sentẽtiis exquisitis, in deditionem accipitur. Legem Satyram interpretantur, quæ eadem multas res complectitur: quemadmodum Iugurtha acceptus est in deditionem, sed multis præscriptis conditionibus, vt triginta daret Elephantos, pecus atque equos multos, cum magno argenti pondere. Vsus est hoc adagio Iustinianus in præfatione Pandectarum: Et primo quidem, inquit, anno hoc opus tradebatur legentibus non secundum edicti perpetui ordinationem, sed passim & quasi per satyram collectum & vtile cum inutilibus permixtum, maxima autẽ parte inutilibus deputata. Itidem Sallustius in bello Iugurthino: Quasi per Satyram sententiis exquisitis in deditionem accipitur. Hæc Sallustius dicit de Iugurtha, nec sunt in cuiusquam oratione, nec ibi quisquam aderat Lelius: vnde necesse est locum apud Festum esse mutilum. Verba Lelii sunt omissa, simul cum nomenclatura Sallustii.

Nec praeceps fueris ad iurandum.

NON nullis haud vulgariter eruditis videtur & hoc adagiis annumerandum, quod refert Vlpia. lib. Pandect. 12. capit. 13. Titu. de iureiurando circa finẽ. Si quis, inquit, iurauerit in re pecuniaria per genium principis, dare se non oportere, vel intra certum tempus, & peierauerit, vel si dare oportere, vel intra certum tempus iurauerit se soluturum, nec soluerit, Imperator noster cum patre rescripsit, fustibus castigatum dimittere; & ita ei superindici, προπετῶς μὴ ὄμνυε. id est, ne fueris ad iurandum præceps. Habebit

bebit prouerbii speciem, si quis hominem post acceptum malũ admoneat, προπετῶς μὴ ὄμνυε.

Ex syngrapha agere.

SVNT & illæ formæ à iureconsultis ductæ versæ in prouerbium. Ex syngrapha agere, obsignatis tabulis agere, pro eo quod est rigide parumque ciuiliter, sed velut ex obligatione. Cicero pro Murena: pergitis ne vos tamquam ex syngrapha agere cum populo? Syngrapha Latinis sonat cõscriptionem, quod vtriusq; manu conscripta vtrisque partibus tradi soleat: & in hoc syngraphæ differunt à tabulis, quod tabulę ab vna parte tantum seruari consueuerint. A chirographo, tabulis, codicillis differt Syngrapha, quod in illis non scribantur nisi acta, in hac etiam contra fidem actionis pactio venit, & non numerata pecunia, aut non integre numerata pro temporaria voluntate hominum scribi solet. Ita propemodum Asconius Pedianus in Verrinarum tertio.

Iniuria soluit amorem.

IN Græcorum epigrammatibus prouerbii titulo citatur ὕβρις ἔρωτας ἔλυσε, id est, iniuria siue contumelia soluit amores, qđ contemptus amor plerumq; vertitur in iram, ira in odium. Sic in comœdia Phędria: Exclusit, reuocat, redeam? Non si me obsecret. Item Horatius:

Nam si quid in Flacco viri est,
Non fert assiduas potiori te dare noctes,
Et quæret iratus parem,
Nec semel offensæ cedet constantia formę,
Si certus intrarit dolor.

In epigrammate queritur amans hoc dictum falso iactari vulgo, quod ipse ab amica exclusus non sine conuicio, cum iurasset se toto anno nõ rediturum ad illam postridie diluculo supplex ad eam redierit. Carmen sic habet:

ὕβρις ἔρωτας ἔλυσε, μάτην ὅδε μῦθος ἀλᾶται,
ὕβρις ἐμὴν ἔγειρε μᾶλλον ἐρωμανίην. id est,
Falsum est quod iactant iniuria soluit amores,
Morbum quippe meum prouocat illa magis.

In genere tamen verum est officiis mutuis ali beneuolentiam, iniuriis extingui.

Quod pulchrum, idem amicum.

Τὸ καλὸν φίλον, id est, Quod pulchrum amicum. Inter prouerbia conciliantium amicitiam, refertur & hoc apud Platonem in Lyside: καὶ κινδυνεύει κατὰ τὴν ἀρχαίαν παροιμίαν, τὸ καλὸν φίλον εἶναι, id est, Ac propemodum apparet iuxta vetus prouerbiũ, quod pulchrum est, amicum esse. Qui commodi gratia amat, non amat vere, sed quod pulchrum est per se amatur. Vnde Aristoteles, percontanti qui fieret vt libẽtius colloquemur cum formosis quam cum deformibus, respondit, eam percõctationem esse cæcorũ. Nihil autem virtute pulchrius, eoq; nec amabilius quidquam.

Mortuo leoni & lepores insultant.

EXTAT epigramma Græcum, cuius argumentum sumptum est ex Homericæ Iliad. χ. vbi Hectorem ab Achille iam interfectũ circumsistunt Græci mortuo insultantes, nec quisquam erat qui extincto non aliquod vulnus infligeret Sic enim habet Homerus:

ἄλλοι δὲ περίδραμον υἷες ἀχαιῶν,
οἳ καὶ θηήσαντο φυὴν καὶ εἶδος ἀγητὸν
ἕκτορος, οὐδ᾽ ἄρα οἵ τις ἀνουτητί γε παρέστη, i.
At reliqui accurrunt Graii, cinguntq; cadauer
Hectoris, eximiam speciem formamque stupentes.
Nec tamen astitit exanimi sine vulnere quisquam.

Ac paullo post:

ὣς ἄρα τις εἴπεσκε, καὶ οὐτήσασκε παραστάς. id est,
Dixerat hæc aliquis, simul & vulnus dedit astans.

Epigramma sic habet:

Βάλλετε νῦν μετὰ πότμον ἐμὸν δέμας, ὅττι καὶ αὐτοὶ
Νεκροῦ σῶμα λέοντος ἐφυβρίζουσι λαγωοί. i.
Nunc telis petitote meum post fata cadauer,
Audet vel lepus exanimi insultare leoni.

Dictum est alias de his, qui mordent mortuos, cum laruis luctantur, & cum vmbris depugnant.

Lingua non redarguta.

PLATO in Theæteto: Ἀτὰρ ὡς ἔοικεν ἐὰν ὅτι ἐστὶν, ἀνεπιδείκτῳ συμβήσεται, ἡ μὲν γλῶτ-

τα ἀνέλεγκτος ἡμῖν ἔσαι ἡ δὲ φρὴν οὐκ ἀνέλεγκτος, id est, at vt videtur si poste responderis, Euripideum quiddā nobis accidet, lingua quidem nobis erit irredarguta, mens autē non erit irredarguta. In eos quadrat qui rationibus conuicti non cedunt tamen, sed tergiuersantur reclamantes aduersus suam ipsorum conscientiam.

Pugno tenere.

Ἀπρὶξ τῶν χειρῶν λαβέσθαι, id est, Pugno stringere dicitur, quod ipso contactu sentitur. Sic Plato in Theæteto: οἱ οὐδὲν ἄλλο οἰόμενοι εἶναι, ἢ οὗ ἂν δύνωνται ἀπρὶξ τοῖν χεροῖν λαβέσθαι, id est, qui nihil esse putant, quidquid non possint strictim manibus apprehendere. Loquitur de his qui non existimant quidquam esse in rerum natura præter res corporeas, & sensibus expositas: actiones, generationes, & huius generis alia, quæ intellectu non sensibus percipiuntur, existimant esse inania vocabula. Talis visus est Platoni Diogenes, qui dicebat se cyathos & mensas videre, cyathitates ac menseitates, quas Plato commemorabat, nō videre. Sed vicissim audiuit, Nimirum oculos, quibus cyathi & mensæ videntur, habes: mentem qua cyatheitates ac mēseitates cernuntur, non habes. Tam crassum ingeniorum genus Plato veluti prophanū à philosophiæ mysteriis iubet arceri. Verius enim sunt quæ non videntur, quam quæ videntur: & certius ea scimus quæ ratione colligimus, quam quę manibus cōtrectamus. sensuum enim iudicium fallax est.

Aut abi, aut exuere.

Plato in Theæteto significat apud Lacedæmonios hunc fuisse morem, vt in publicis certaminibus neminem cogerēt ad congressum, sed legem edicebāt ἢ ἀπιέναι, ἢ ἀποδύεσθαι, id est, aut abire, aut exui. Grecis autem ἀποδύεσθαι, dicuntur, qui se parāt certamini, quod cāpestriati luctarentur olim, cetera nudi vnde hæc ipsa vox: ἀποδύεσθαι quoties transfertur ad rem animi, velut ad disputandum, aut repugnandum carni, prouerbii vim habet. Ita frequenter vsurpat diuus Chrysostomus, ac D. Basilius. Simile est id, qđ alibi dicitur: Aut bibat, aut abeat.

Crisonem Himeræum præcurrere.

Prodigiosa celeritas Crisonis videtur locum dedisse prouerbio. Sic enim Socrates apud Platonem in Protagora, rogatus vt institutam cum Protagora disputationē peregeret: βουλοίμην ἂν χαρίζεσθαί σοι εἰ μὴ δυνατά δέοιο. Νῦν δέ ἐστιν, ὥσπερ ἂν εἰ δέοιό μου Κρίσωνι τῷ ἱμεραίῳ δρομεῖ ἀκμάζοντι ἕπεσθαι, ἢ τῶν δολιχοδρόμων τῷ ἢ τῶν ἡμεροδρόμων διαθεῖν τε καὶ ἕπεσθαι, id est, Optarim quidem tibi morem gerere, si quod petis, meæ facultatis esset. Nunc perinde est, ac si me roges vt Crisonem Himeræum insignem cursorē sequar, aut dolichodromon quempiam, aut hemorodromon perpetuo æquem cursu sequarq; Himera Siciliæ ciuitas est, quāquā eiusdem nominis est altera in Africa. Vnde Crison dictus est Himeræus, celeritate currendi celebris, qualem refert lib. 7. Plinius fuisse Philippidem, & Canistium Lacedæmonium, cumq; his Philonidem Alexandri magni cursorē. Dolichodromi dicebātur, qui perpetuo impetu duodecim stadia decurrebant. Hemerodromi, qui totū diem à mane vsque ad vesperam citra respirationem currebant. Plinius scribit puerum nouem natum annos à meridie vsq; ad vesperam cōtinuasse cursum. Vnde Græci poetæ solem appellant ἡμερόδρομον, quod singulis diebus cursum suum peragat, quasi vero noctu requiescat in diuersorio Thetidis.

Charadrion imitans.

Χαραδριὸν μιμούμενος, id est, Charadrion imitans, dici solitum de dissimulante, ac rē vilem occultante. Suidas refert hunc senariū Scazontem ex Hipponacte:

Καὶ μὴν καλύπτει μὰν χαραδριὸν περνάς. i.
Et num Charadrion quæso vēditor cęlat.

Item Aristophanes in Auibus:

ἄλλως ἀρ᾽ ὁ ἔποψ ὡς ἔοικ᾽ εἰς τὴν λόχμην
ἐμβὰς ἐπῶζε χαραδριὸν μιμούμενος. id est,
Alioqui vpupa vt videtur saltum ingressa abdidit sese, Charadrion imitans. Quo loco interpres fere cum Suida consentiens, narrat huic aui vim inesse medicam, vt illius aspectu facile sanetur, qui laborāt ictero siue regio morbo: eamq; ob caussam qui vendunt occultant eam, ne licitator remedium sentiat priusquam emerit. Addit eam auē mutare colorem ad similitudinem eorum quibus admouetur: nō deesse tamē qui sentiant non aspectum, sed esum auis, habere remedium. Vocem autem distingui accentu,

tu, nã si pronũcies vltima acuta χαραδρὸν declarari auem, si penultima acuta χαράδρειον diminutiuum a χαράδρα significari voraginem, siue terræ hiatum quod in hũc delabens aqua melodiam quandam reddere videtur. Tantum ex his quæ indiligenter a Suida sunt cõgesta tradere licuit. Meminit huius auis & alias Comicus in eadẽ fabula: ὕδωρ ἐφόρει κάτωθεν εἰς τὸν ἀέρα οἱ χαραδρειοί, id est, aquam ex imo portabant in aerẽ Charadrii. Interpres addit aui nomen inditum quod in voraginibus gaudeat versari. Socrates apud Platonem in Gorgia, cum Calliniçen eo pellexisset, vt fateretur beatam vitam non esse sitam in copia rerum, sed in perpetuo influxu: nam qui satur est, aut nõ sitit, quoniam nec voluptatem, lapidis more viuit, potius quam hominis: ita subiicit χαραδριοῦ τινὰ αὖ σὺ βίον λέγεις ἀλλ' οὐ νεκροῦ οὐδὲ λίθου, Rursus tu Charadrii quandam narras vitam, non mortui lapidis ve. Marsilius vertit auem, cum Socrates videatur sentire de voragine, in quam cum perpetuo decurrat aqua, nunquam tamen expletur: nisi forte Charadius auis est de numero voracium, quemadmodum & Larus, vt hinc nomen inuenerit à Charadra ductum.

Quantum pedibus potes.

SOCRATES in Gorgia Platonis ita loquitur: σωφροσύνην μὲν διωκτέον καὶ ἀσκητέον, ἀκολασίαν δὲ φευκτέον, ὡς ἔχει ποδῶν ἕκαστος ἡμῶν, id est, Temperantiam quidem sectari atque exercere oportet. Contra, intemperantiam fugere, quantum quisque nostrum pedibus valet. Id quo longius transfertur a rebus corporeis, hoc magis accedit ad prouerbium celeritatis. Quod in corpore sunt pedes, hoc in animo sunt affectus, quibus expetimus aliquid aut refugimus.

Vasis instar.

Ἀγγείου δίκην, id est, Vasis instar loqui dicitur, qui cum ob imperitiam ex se nihil possit adferre, ab aliis audita profert. Fons ex se liquorem habet, vas ni aliunde infuderis siccum est. Homines autem qui vacant eruditione, per aures implentur, Socrates in Phædro Platonis: ὅτι μὲν οὖν παρά γε ἐμαυτοῦ οὐδὲν αὐτῶν ἐννενόηκα. εὖ οἶδα, συνειδὼς ἐμαυτῷ ἀμαθίαν, λείπεται δὴ οἶμαι ἐξ ἀλλοτρίων ποθὲν ναμάτων διὰ τῆς ἀκοῆς πεπληρῶσθαι με δίκην ἀγγείου, id est, Nihil horum ex me ipso excogitaui fateor, imperitiæ mihi cõscius. Superest igitur, vt alicunde ex alienis fluentis per aures fuerim impletus instar vasis.

Vt lupus ouem.

Ὡς λύκος ἄρνα φιλεῖ, id est, Vt lupus ouem amat, qui sui commodi gratia simulat amorem. Nam is vulgo dicitur amor, cum reuera, sit odium. Iuuenis enim cum puellam venatur, vt illi pudicitiam, thesaurum incomparabilem eripiat, vt pro honesta fama turpi rumore traducat, vt parentibus, amicis ac bonis omnibus inuisam reddat: denique vt quod est omnium carissimum, bonam mentem eripiat, quæso quid deterius hostis faciat hosti? Socrates citat carmen in Phædro veluti populari vsu iactatum:

ὡς λύκοι ἄρνα φιλοῦσ' ὡς παῖδα φιλοῦσιν ἐραστοί. id est.

Vt lupi oues, ita amat puerum vesanus amator.

Maro:

Torua leæna lupum sequitur, lupus ipse capellam,
Florentem cytisum sequitur lasciua capella.

Et Horatius:

Non ego te tigris vt aspera,
Getulus ue leo frangere prosequor.

In nauibus educatus.

Ἐν ναυσὶν τεθραμμένος, id est, in nauibus educatus dicebatur, qui rudis esset & alienus a moribus liberalibus, sensuque communi. Solet enim fere nauticum genus suo elemento respondere, quod a ciuilium hominum commercio submotum viuat. Ita Plato in Phædro: πῶς οὐκ ἄνοιεν αὐτὸν ἡγεῖσθαι ἀκούειν ἐν ναυσί που τεθραμμένων. id est, An non putas illum existimaturũ, sese audire homines in nauibus alicubi, educatos. Plaut. in Cistellaria, mores agrestes appellat maritimos, immo potius inconstantes, quod mare vicibus æstuariis accedat recedatque Plauti verba sic habent: Ita me amor lapsum animi ludificat, fugat, agit, appetit, raptat, retinet, iactat, largitur, quod dat non dat, deludit, modo quod suasit dissuadet, quod dissuasit id ostentat, maritumi moribus mecum experitur, ita meum frangit amantem animum.

Magis quam sol Heracliti.

QVI sine spe reparationis deficiũt, eos Socrates

crates apud Platonem de Repub. lib. sexto: μᾶλλον τοῦ ἡρακλειτείου ἡλίου ἀποσβέννυσθαι, hoc est, magis ipso Heracliti sole extingui dixit. Agit illic de senibus qui ad perdiscendas philosophiæ difficultates idonei non sunt, in adolescentia defatigati. Heraclitus enim existimauit solem scaphæ speciem habere, eiusq; lumen deficere quoties cauum ad superiora vertitur, sed rursus fieri lucidū postquam inuertitur. Non dissimile somnium de sole prodidit Xenophanes, qui putauit eum in occasu perire, sed exortu nouum fieri solem. At senes numquam renouantur ad vigorem iuuenilem. Huc adlusisse videtur Horatius in odis:

Damna tñ celeres reparant cœlestia lunæ,
Nos vbi decidimus, &c.

Cenum barbaricum.

Βόρβορος βαρβαρικὸς, id est, Cenum barbaricum, pro vehementi stupore mentis apud Platonem lib. de Repub. 2. ponitur. Laudat enim illic dialecticam quæ sola mentē ignorantiæ immersam erigit attollitq; à vulgaribus opinionibus, ad solidam veri cognitionem. καὶ τῷ ὄντι inquit, ἐν βορβόρῳ βαρβαρικῷ τινι τὸ τῆς ψυχῆς ὄμμα κατορωρυγμένον ἠρέμα ἕλκει καὶ ἀνάγει ἄνω. id est, Ac re vera barbarico quodam ceno demersum animi oculum, paullatim trahit subuehitque sursum. Barbarus à borboro per contemptum dictum videtur.

Non è quercu aut saxo.

Οὐκ ἐκ δρυὸς ἢ ἐκ πέτρας. i. Non è quercu saxove, cum significamus non constare materia externa, sed ex animi virtutibus. Veluti vulgus ciuitatem appellat, muros ad domos è lapidibus lignisque constructas. Ecclesiam appellat structuram simili materia congestam, cum re vera ciuitas cōstet hominum moribus, & ecclesia sit animorum in vera religione consensus. Plato libro de Repub. 7. ἢ οἴει ἐκ δρυὸς ποθεν ἢ ἐκ πέτρας τὰς πολιτείας γίγνεσθαι ἀλλ' οὐχὶ ἐκ τῶν ἠθῶν τῶν ἐν ταῖς πόλεσιν. id est, An existimas è quercu qualibet, aut è saxo respu. fieri, ac non potius ex moribus eorum, qui in ciuitatibus versantur?

Psallium inijcere.

Ψάλλιον ἐμβάλλειν, id est, Psalliū iniicere dicuntur, qui ferocientem animum moderamine quopiam premunt, metaphora sumpta ab equis animosioribus. Plato libro de Legibus 3. ὁ δὲ τρίτος σωτὴρ ὑμῖν, ἔτι σπαργῶσαν καὶ θυμουμένην ἀρχὴν ὁρῶν, οἷον ψάλλιον ἐνέβαλεν αὐτῇ, τὴν τῶν ἐφόρων δύναμιν, id est, At tertius vobis seruator, luxuriantem etiā nū frementemq; conspiciens principatum, veluti psallium illi iniecit, Ephororū potentiam. De Lacedæmoniorum republica loquitur, in qua quinque Ephori sunt instituti, ad temperandam regiam potentiam. Psallium autem est circulus, qui fræno additur, vnde & pro freno ponitur interdum. Nisi forte adlusit ad bubalos, qui circulo ferreo naribus iniecto circumaguntur, vnde prouerbium naribus trahere, quod alio dictum est loco.

Principium, medium, fini.

PLATO lib. de Legibus quarto, refert hoc quasi vulgo decantatum, deum vniuersitatē rerum omnium complecti, hoc est, principium, medium & finem. Ab illo enim omnium quæ sunt, initium, incrementum, & summa: Ἄνδρες οὖν τοίνυν φῶμεν πρὸς αὐτοὺς ὁ μὲν δὴ θεὸς, ὥσπερ ὁ παλαιὸς λόγος, ἀρχήν τε καὶ τελευτὴν καὶ μέσα τῶν ὄντων ἁπάντων ἔχων, εὐθείᾳ περαίνει, κατὰ φύσιν περιπορευόμενος, i. Sic igitur illis loquamur, Deus quidem ò viri, quemadmodum & vetere prouerbio dicitur, omnium quę sunt, principium, finem ac medium continens, rectum peragit cursum, secundum naturam circumiens.

Orphica vita.

Ὀρφικὸν βίον, id est, Orphicam vitam Plato libro de Legibus 6. dixit vitam innoxiam, & à luxu sanguinolentisq; dapibus purā. Huiusmodi siquidem vitæ rationem Orpheus instituisse videtur, vt non solum sanguine pecudum non inquinarent aras deorum, verum ne vesci quidem vllius animantis carnibus sustinerent, sed libis ac frugibus melle conspersis sacra facerent, nec aliis ipsi vescerentur. Platonis verba sunt hæc: ἀλλ' ὀρφικοί τινες λεγόμενοι βίοι ἐγένοντο ἡμῶν τοῖς τότε, id est, Sed orphica quædam vt dicitur, vita tum erat vestris illo sæculo. Videtur Orpheus hoc conatus apud Thraces, quod Pythagoras tentauit apud Ionios, Numa apud Romanos.

Ambrones.

AMBRONES olim vulgo dicebãtur, qui rapto malisq; artibus viuerent: Origenem indicat Festus Pompeius, admonens eam fuisse Galliarum gentem, quam cum mare inundans finibus suis depulisset, per aliena oberrantes rapinis ac pdationibus se suosq; alere cęperunt. Manus erat formidabilis nõ numero tantum dicuntur enim fuisse triginta milia, verum etiam tum animorum ferocia, tum ratione pugnandi. Siquidem conferti rhythmis & concentu quodam in hostem ferebantur, subinde intonãtes: Ambrones Ambrones: siue vt hac voce suos in vnum conuocarent, siue vt hostibus terrorẽ incuterent. Ab his victi fuerãt Romani duces Manlius & Cepio: sed primum à Liguribus fracti sunt, mox à C. Mario prostrati, tandem ad aquas Sextias vna cum Cimbris ac Teutonibus deleti sunt. Ita ferme Iulius Florus in Epitoma libri 68. & Plutarchus in vita C. Marii. Simili modo Cilicis vocabulum abiit in conuicium rapacitatis ac prædationis.

Vinaria angina.

DE ἀργυράγχη, id est, angina argentaria quæ multis præter Demosthenem vocem intercipit, iam antea diximus. At Festus Põpeius indicat ioco iactatũ in in eos qui vino præfocantur laborare vinaria Angina, quam οἰνάγχην possis dicere.

Titiuilitium.

TITIVILITIVM vox erat olim nullã quidẽ rem certam declarans, sed velut interiectio contemptum extremum indicabat, qualis est apud Græcos: πεππλό. Plautus citante Festo Pompeio: Non ego isthuc verbũ emptitem titiuilitio, i. re admodum vili. Locus autẽ est in Cassina. Similis vox est apud eundem Festum Buttubata, qua tamen vsus sit Neuius pro nugatoriis nihilique rebus. Nonius autem putat pipulũ, conuicii fuisse vocem. Plautus in Aulul. Ita me bene amet Lauerna, iam nisi vasa reddi iubes, pipulo hic differam ante ædes.

Nihil potest nec addi, nec adimi.

DE perfectis operibus ita vulgo dici solitũ indicat Aristoteles libro moralium Nicomachiorum secundo: ὅθεν οἰώθασιν ἐπιλέγειν τοῖς εὖ ἔχουσιν ἔργοις, ὅτι οὐκ ἀφελεῖν ἔστιν, οὔτε προσθεῖναι, id est, Vnde de operibus quæ bene habent ita solent prædicare, nec adimere possis, nec addere. Nam vt bene sit aliquid præstat mediocritas, tollit excessus, aut defectus: excessum inducit, qui addit: defectum, qui adimit. De Lucillio scripsit Horatius:

Cum fluet lutulentus, erat quod tollere velles.

De Demosthene ac Cicerone dictum est, illi nihil posse demi, huic nihil posse addi.

Virtus simplex.

DVBITARI possit vtrum versus sit vulgo iactatus, quem vt omnibus notissimum citra nomenclaturam retulerit Ethicorũ 2. Aristoteles, an imprudenti exciderit versus pẽtameter. Differens enim è sentẽtia Pythagoræ, errorem esse infinitum, virtutem finitam, quemadmodum in nemore mille modis aberratur à recta via, cũ ea sit vnica: eoq; vitium esse in procliui, virtutem in arduo, quemadmodum facile est à scopo aberrare, sed scopum attingere difficile est: subiũgit:

ἐσθλοὶ μὲν γὰρ ἁπλῶς, παντοδαπῶς δὲ κακοί. id est,

Est simplex virtus, omnigenum vitium.

Extra fumum & vndam.

ARISTOTELES eodem libro refert versum Homericum vt vulgo decantatum:

τοῦ μὲν καπνοῦ καὶ κύματος ἐκτὸς ἔεργε
Νῆα, id est,
A fumo nauim simul atq; a fluctibus arce.

Aristoteles indicat esse verba Calypsus adhortantis Vlyssem, vt neque nimium littori vicinus nauiget, fumum secutus, neque se profundo credat pelago, sed in medio secet viam: quod ibi periculum sit à saxis & vadis, hic ab vndis. Argyropylus autẽ interpres ea verba tribuit Circe, quid secutus nescio.

Communis tamquam Sisapo.

PROVERBIALI schemate sine cõtrouersia dictum est. M. Tullius Philippica secunda: Domum dico? Quid erat in terris vbi in tuo pedem poneres? præter vnũ misenum, quod cum sociis tamquam Sisaponem tenebas. Sensit Antonium Misenũ nõ habuisse vt veram possessionem, sed vt venã redem-

redemptam ad quæstum. Plinius libro 33. cap. 7. docet minium quod Græci μίλτον appellant, non nulli Cinnabar, apud priscos non tãtum summo in pretio, sed etiam in magna religione fuisse. Nam festis diebus simulacra deorum minio oblinebantur, quemadmodum & triumphantes, quod tamen Galba senex in se fieri passus nõ est, vt refert Cornelius Tacitus. Sisapo autẽ Beticæ oppidum est, olim Romanis vectigale, venas habens miniarias. Neque enim teme re Romam aliunde minium aduehebatur. Negat autem Plinius vllius rei Romanis fuisse diligentiorem custodiam. Neq; enim ibi fas erat perfici minium, excoquiq; vbi nascebatur: vena signata ad dena milia fere pondo annua, Romæ lauabatur. In vendendo lex præscribebat pretii modum, ne in immensum excederet. Sed multis modis adulterabatur, vnde inquit, præda societati. Et mox de minio adulterino: Hoc ergo adulteratur in officinis sociorum. Ex his liquet eam regionem in multos socios fuisse diuisam, quemadmodum & hodie metalla argentaria aurariave iuxta certos tractus à redemptoribus occupantur.

Modo palliatus, modo togatus.

In hominem inconstantem ac lubricę fidei diuersarumq; partium eleganter torquebitur: veluti si quis subinde mutato vitæ genere, nunc Cidarim gestet theologicã, nunc cum paludamẽto militari incedat. M. Tullius Philippica quinta: Accipiet ne accusationem is qui quæstioni præerit Græci iudicis, modo palliati, modo togati? Pallium Græcorum est, vt toga Romanorum: vtraq; tamen vestis pacis est, quemadmodum saga sunt belli.

Neque terræmotus timet, neque fluctus.

ARISTOTELES libro Moralium Nicomachiorum 3. docens eos, qui non habitu virtutis, sed immanitate quadam naturæ nihil omnino formidant, nequaquam appellendos esse fortes, sed μαινομένους καὶ ἀναλγήτους, hoc est, insanos & stupidos sensusq; expertes, εἴη δὲ inquit, ἄν τις μαινόμενος καὶ ἀνάλγητος, εἰ μηδὲν φοβοῖτο μήτε σεισμὸν μήτε κύματα, καθάπερ φασὶ τοὺς κελτούς. id est, Fuerit autem quispiam insanus ac doloris sensu vacans, si nihil metuat, neque terræ cõcussiones, neque fluctus, quemadmodum de Celtis prædicant. Nihil enim horribilius mari commoto, terrę vero concussio videtur inferorum ad superorum sedem eruptionẽ minitari. Tanta autem erat quarundam Galliæ Germaniæque gentium immanitas, vt nec his terrerentur, quę maxime sunt natura horrenda. Quod autem Aristoteles μαινόμενον & ἀνάλγητον pro eodem vsurpat, arbitramur huc respexisse Diogenem, qui rogatus quis ipsi videretur Socrates, μαινόμενος inquit: videlicet eo quod aduersus omnem corporis molestiam obduruerat, cum alioqui esset omnium iniuriarum tolerantissimus: nisi forte Diogenes hoc quoque stupori tribuebat non virtuti, quod ne colaphis quidem prouocari posset, vt vel tantillum excandesceret.

Campana superbia.

FELICITATIS comes esse solet ferocia. Cãpaniam autem Italiæ quondam fuisse regionem longe beatissimam testantur, tum alii complures, tum Plinius lib. 3. capit. 5. Hinc inquit felix illa campania est, ab hoc sinu incipiunt vitiferi colles, & temulentia nobilis, succo p omnes terras inclyto, atque vt veteres dixere, summum Liberi patris cũ Cerere certamen: & cetera quæ sequuntur, de fertilitate simul & amœnitate Cãpaniæ. Constat autem Capuam olim cum Roma de Principatu concertasse. Hinc Campana superbia, & Campana arrogãtia in prouerbiũ venit. M. Tullius in oratione pro Rullo: Itaque illam Campanam arrogantiam, atque intolerandam ferociam, ratione & consilio maiores nostri, ad inertissimum ac desidiosissimum otium perduxerunt. Sic & crudelitatis infamiam effugerunt, quod vrbem ex Italia pulcherrimam non sustulerunt, & multum in posterum prouiderunt, quod neruis vrbis omnibus exectis vrbem ipsam solutam ac debilitatam, reliquerũt. In eadem aliquanto post, Capuam domiciliũ superbiæ sedemq; luxuriæ vocat. Itaq; electi coloni Capuę in domicilio superbiæ atque in sedibus luxurię collocati. Quemadmodũ in oratione habita in senatu post reditum suum: Capuæ ne, inquit, te putabas, in qua vrbe domicilium quondam superbię fuit, consulem esse, sicut eras eo tempore. Rursus in fragmento orationis cõtra eundem: Qui locus propter vbertatẽ agro-

rum, abundantiamq; rerum omnium superbiam & crudelitatem genuisse dicitur. Ac mox: Si luxuries Annibalem ipsum Capuæ corrupit, si superbia nata inibi esse, ex Campanorum fastidio dicitur Titus item Liuius libro primæ Decad. 9. scribit Campanis ingenitam esse superbiam. Ad hæc Aulus Gell. lib. 11. cap. 24. Næuianum epitaphium, quod in seipsum tumidius prędicat, ait esse plenũ Campanæ superbiæ. Opinamur autem Neuium fuisse Campanum. Ita quemadmodum olim omnem insignẽ perfidiam populus Punicam appellat, sic cuiuslibet ferociam Campanam appellabat. At nunc de moribus gentis nihil dicemus.

Αὐτοβοᾶν.

ANTE retulimus prouerbium αὐτὸς αὑτὸν αὐλεῖ, id est, ipse sui tibicen est. Huic simillimum est quod vnico verbo Gręci dicunt αὐτοβοᾶν, si quis sua voce seipsum prædicat, hoc est, ipse sui præconem agit. Solẽt enim præcones hominum venalium artes ac dotes euulgare, quo magis emptorem irritarent. Ridiculum autem habetur, hominem sui præconem esse. Congruit cum eo quod alibi diximus οἴκοθεν ὁ μάρτυς. Prouerbium refertur apud Suidam. Simili figura dicũt Attici, αὐτοῖς ῥήμασιν ἀπόλοιο, vna cum ipsis dictis percas. & Aristophanes in Equitibus: τὸν παφλάγονα αὐταῖσι βουλαῖς ἀπολέσειαν οἱ θεοί, id est, Paphlagonem ipsis cum consiliis perdant dii. Et mox: αὐταῖς διαβολαῖς, id est, vna cum ipsis calumniis.

Sterilem fundum ne colas.

Στέριφον ἀγρὸν μὴ σπείρειν, id est, Agrum sterilẽ ne colas. Refertur inter leges Platonicas. Hoc ænigmate lex apud Platonem verecunde deterret à venere mascula, si satis comminimus. In octauo de Legibus, ait illos facere sementem in petras. Potest tamen ad alios vsus accommodari. Ne doceas indocilem, ne felicitatem quæras in diuitiis. Non enim pariunt homini beatitudinem. Plautus in Amphytrione: Nam vxorem vsurariam perinde est præberier, ac si agrum sterilem sarriendum colloces.

Scarabeus citius faciet mel.

AD τῶν ἀδυνάτων, classem pertinent, quę referuntur in Epigrammate Palladę, Citius mel facit scarabeus aut lac culex.

Θᾶττον ποιήσει μέλι κάνθαρος ἢ γάλα κώνωψ. id est,

Mel citius faciet scarabeus, & ante culex lac.

Terram video.

QVI molesti prolixiq; laboris finem adesse significabat dicere solet, γῆν ὁρῶ, id est, terrã video. Sumptum à nauigantibus. Quintus Curtius lib. 4. Haud secus quam profundũ æquor ingressi terrã oculis requirunt. Plautus in Mercatore, Equidem iam me censebam esse in terra. M. Tullius in oratione pro L. Murena, Quod si portu soluentibus, ii qui iam in portum ex alto inuehuntur, pręcipere summo studio solent, & tempestatum rationem, & prædonum, & locorum: quod natura affert vt eis faueamus, qui eadem pericula quibus nos perfuncti sumus, ingrediantur: quo tandem animo me esse oportet prope iam ex magna iactatione terram videntem, in hunc, cui video maximas reipub. tempestates esse subeundas. Idem in Catone seniore: Quasi terram videam: sentiens instare vitæ finem. Diogenes cum prolixum volumen recitans tandem eo peruenisset, vt libri finem videret, Bene habet, inquit amici, γῆν ὁρῶ, id est, terram video.

Incantatione quauis efficacius.

Πάσης ἐπῳδῆς ἐνεργότερον, id est, Quauis incantatione efficacius. Priscis persuasum erat prodigiosam inesse vim vocibus incantatorum. Plato in epistola ad Hermiam, Erastũ, & Coriscum: οἶμαι γὰρ δίκῃ τινὰ αἰδοῖ τοὺς παρ' ἡμῶν ἐντεῦθεν ἐλθόντας λόγους ἐπῳδῆς ἡστινοσοῦν μᾶλλον ἂν συμφῦσαι καὶ συνδῆσαι πάλιν εἰς τὴν προϋπάρχουσαν φιλότητά τε καὶ κοινωνίαν, id est, Arbitror enim sermones hinc à nobis profectos, iustitia ac pudore vos quauis incantatione magis conciliaturos ac redacturos in pristinam concordiam.

Inuidus vicini oculus.

ALICLYTVS Eucymoni: δυσμενὴς γὰρ καὶ βάσκανος ὁ τῶν γειτόνων ὀφθαλμὸς, φησὶν ἡ παροιμία, i. Maleuolus & inuidus vicinorum oculus, inquit prouerbium. Respexit, ad Hesiodium dictum de figulo cantore, & vicino, quod alibi retulimus. Sic Ouidius:

Fertilior seges est alieno semper in agro,
Vicinumq; pecus grandius vber habet.

Eadem

Eodem collyrio mederi omnibus.

LEGES, admonitiones & obiurgationes non oportet omnibus easdem admouere, sed pro gentium temporum & ingeniorũ varietate sermonem attẽperare. Hanc dexteritatem B. Hieronymus enarrãs epistolam ad Ephesios, laudat in Apostolo Paullo, qui factus est omnia omnibus, vt omnes lucrifaceret. Verba Hieronymi citãtur dist. 29. Nec ad instar, inquit, imperiti medici vno collyrio omnium oculos vult curare. Alibi retulimus ex Galeno: Eundem calceum omni pedi inducere.

Funditus, radicitus &c.

QVOD prorsus ac citra spem instaurationis perditur, funditus ac radicitus tolli dicitur, quorum alterum sumptum est ab ædificio, cum æquatur solo, alterum ab arboribus, cum non solum amputantur rami, verum etiam ipsa stirps inciditur, aut vna cũ radicibus tollitur. Acinetus Phœbianę exprobrans amicæ, quod ab ea rebus omnibus exutus iã fastidiretur, οὕτως, inquit, ὅλον με αὐτὴ κατὰ τὴν παροιμίαν ἀνατρέψασα δουλεύειν ἐπηνάγκασας, id est, Sic vbi me iuxta prouerbiũ totum subuertisti, insuper & in seruitutem redegisti. Plautus in Trinummo: Qui illius sapiẽtiam & meam fidelitatem, & celata omnia pęne ille ignauus funditus pessundedit. Idem in Mustellaria pro eodẽ dixit, cum fundamento. Non videor mihi sarcire posse ædes meas quin totæ perpetuo ruant, quin cũ fundamento perierint, nec quisquam esse auxilio queat. Quod nos dicimus radicitus siue a stirpe, Græci dicunt ἐκπρεμνίζειν, quasi dicas extirpare. Quo verbo vsus est Cic. libello de fato: Extirpari autem & funditus tolli vt is ipse &c. Idem pro Sexto Roscio Amerino: Et ex eo Titus Roscius, non paullulum nescio quid in rẽ suã conuertit, sed hunc funditus euertit. Idẽ in Verrem lib. 4. Nam me dies, vox, latera deficient, si hoc nunc vociferari velim, quã misetum indignumque sit istius nomine apud eos diem festũ esse, qui sese istius opera funditus extinctos esse arbitrantur. Rursus in eundem lib. 5. Labefactarat enim vehementer aratores iam superior annus: proximus vero funditus euerterat. Idẽ pro domo sua ad pontifices: Et funditus euerteres ciuitatem. In eadem: vt eius qui perniciosa Reipub. consilia cepisset, omnis memoria funditus ex oculis hominum ac mentibus tolleretur. Item in epist. ad Q. fratrem prima: Sin autem omnibus in rebus obsequemur, funditus eos perire patiemur. Rursus ad eundem: Remp. funditus amisimus. Item in eadem: Vides ne me non radicitus euellere omnes actiones tuas? Multum accedet gratiæ, si ad animum deflectatur: veluti si quis dicat ambitionem, auaritiam ac libidinem funditus ac radicitus ex animo reuellendam.

Myconiorum more.

Μυκονίων δίκην, id est, Myconiorum more dicebantur ad conuiuium accedere, qui vltro venirent non vocati. Myconus vna cycladũ est: ipsa gens ob rerum inopiam, cogebatur sese conuiuiis ingerere: vnde iocus prouerbialis. Apud Athenæum Archilochus lacerat Periclẽ quod inuocatus irrueret in conuia, μυκονίων δίκα, quem locum & alibi retulimus. Myconiorum morum vestigia videas & hodie in quibusdam Hybernis, qua de re quidam olim fabulam non illepidam recitauit, immo non fabulam, sed rem ipso teste gestam. Hybernus quidam ignotus, ingressus aulam principis tempore prãdii, non inuitatus accubuit mensæ regiorũ satellitum. Qui videntes auem peregrinam, rogarunt cuias esset. professus est patriã, rogarunt num quod officium haberet in aula, nullum inquit, sed habere cupio. Illi demirantes hominis impudentiam, iusserunt surgere atq; abire, hoc inquit faciam, pransus; quid multis? Vicit improbitate, nec locum in acie deseruit Hybernus. Tandem ira versa in risum, rogarunt hominem qua tandem fronte ausus esset ignotus & alienus sese in regiam familiam ingerere. Quoniam, inquit, sciebam regem satis esse diuitem ad dandum mihi prandium.

Solem adiuuare facibus.

ALIOQVI retulimus τὸ φῶς ἡλίῳ δανείζεις. Huic simillimũ est, quod refert Gratianus ex Anacleto Papa, Caussa. 6. q. prima, ĩ eos qui hic vsurpant sibi diuinum iudiciũ, qđ nullus hominum poterit effugere. Nã incerta sunt hominum iudicia, neq; secus sese habẽt ad iudicia dei, quàm fax ad solem. Si omnia, inquit, in hoc sæculo vendicata essent, locũ diuina iudicia nõ hẽrent. Sup-

 uacuis

nacuis laborat impendiis, qui folẽ certat facibus adiuuare &c. Quãquã in libris vulgaribus librarii ꝓ facibus deprauarãt fascib⁹.

Censoria virgula.

TRITISSIMVM est apud eruditos, Censoriã virgam appellare iudicandi auctoritatem, prȩsertim cum supercilio, a magistratu Romano sumptum. Cuius formȩ est quod ait beatus Hieronymus in dialogo aduersus Luciferianos: Nemo potest CHRISTI palmam sibi adsumere, nemo ante diem iudicii de hominibus iudicare. Videtur autem Hieronymus adlusisse ad caput Deuteronomii 25. vbi iustitiæ palma dicitur, quæ a iudicibus tradebatur ei qui probasset suam innocentiam, caussamq; vicisset.

Trochi in morem.

Βεμβικος δίκην, id est, Trochi in morẽ, de versatilibus, & inconstantibus dici solitũ. Est enim bembix trochus quem pueri flagello circumagunt. Suidas citat ex Aristophane, βεμβικος ὐδὲν διαφέρειν δεῖ, id est, non oportet quidquã a trocho differre. Locus is est, in Auibus. Hesychius dictum putat in eũ, qui in fuga non tenuerit rectam viam, sed in orbem fuerit circumactus. Bembix autem magno impetu mouetur, sed in orbẽ, vt fugiens non effugiat. Simili tropo stultorum inconstantiam notat Sirach ille sapiens Hebræus, capite 33. Præcordia fatui quasi rota curri, & quasi axis versatilis cogitatus illius. Apud Plautum interdum dicitur aliqs trocho aut rota figuli versatilior.

Præstat canem irritare quam anum.

REFERTVR ex Menandro:

Πολὺ χεῖρον ἐστὶν ἐρεθίσαι γραΐδιον κύνα. id est, Irritabile enim ac vindex mulierum genus, partim ob rationis inopiam, partim ob animi humilitatem. Nam veræ magnanimitatis est quasdam iniurias negligere, neq; quosuis homines dignari ira sua. Est autem formidabile animal mulier cum ad sexus vitium accedit senectus. Canis irritatus tantũ oblatrat, interdum & mordet: at aniculæ prȩter linguæ venenum, interdum instructæ sunt malis artib⁹. beneficiis & incãtamẽtis. Itaq; nõnulli ingẽti suo malo experti sunt esse verissimũ, qđ dixit Menãder.

Pecuniosus damnari non potest.

M. TVLLIVS in Verrem actione secunda, ait hoc omnium sermone percrebruisse, non apud Romanos tantum, verum etiã apud exteras nationes, in iudiciis illorum temporum pecuniosum, quãuis sit nocens, neminem posse dãnari. Et in eundẽ oratione tertia: Reus est enim, inquit, nocentissimus. Qui si condemnatur, desinent homines dicere, his iudiciis pecuniam plurimũ posse. Sin absoluitur, desinemus nos de Iudiciis transferendis recusare. Huic adfine quod aliquoties reperitur apud Sallustium ĩ bello Iugurthino, Romæ esse venalia oĩa.

Inter manum & mentum.

FESTVS Pompeius indicat esse prouerbium apud Latinos, sed ex illo Græco ductum: πολλὰ μεταξὺ πέλει κύλικος καὶ χείλεος ἄκρου. Cuius originem ita refert: cum Chalcas vitem sereret, quidã augur vicinus præteriens, dixit illum errare. Non enim ei fas esse nouum vinum degustare. Tantum colligere licuit e fragmentis, quæ nobis quorundam stoliditas superesse voluit ex auctore vndiquaq; doctissimo. Prouerbium admonet in hominum vita nihil esse certi. Nam sȩpenumero fit, vt quod nos maxime tenere credimus, casus aliquis inopinatus interuertat. Veluti cum quis manu tenet poculum, minimumq; spacii sit inter manum & mentum, tamen interdum fit, vt is moriatur antequam bibat. Hoc prouerbium variis modis effertur, eiusq; originem alii aliter prodiderunt, de quibus satis opinamur dictum est in prouerbio: Multa cadunt inter calicem supremaq; labra. Hic ideo retulimus quod aliis verbis commemoretur à Festo, in quibus non nihil est gratiæ ex prosonamasia: Manũ & mẽtũ.

Colophonium calciamentum.

Κολοφώνιον ὑπόδημα, id est, Colophonium calciamentum dicebatur cauum. Nam antiqui fere soleis vtebantur, quæ infimam pedum partem tantum munirent. Vnde quadrabit in hominem stolidum & incompositum, & rusticanum per lutum itaris conuenit tale calciamẽtũ. Venuste itaq; dixeris, ĩ sordidis auctoribus versaturo opus esse calceis Colophoniis. Huic contrariũ videt̃ calciamentum

ciamentum Sicyonium cui cognomen inditum à Sicyone ciuitate Peloponnesi, vt indicat Stephanus, atque etiam Sextus Pōpeius Festus, neuter tamen indicat vsum adagii. M. Tullius indicat Sicyoneos calceos fuisse perbellos, sed aptiores feminis & effeminatis, quam viris: Mar. Tullii verba subscribemus: Quin etiam cum & scriptā orationem desertus orator Lysias attulisset ad Socratem, quam si videretur edisceret, ac pro se in iudicio vteretur, non inuitus legit, & commode scriptam esse dixit: Sed inquit, vt si mihi calceos Sicyonios attulisses nō vterer, quamuis essent habiles & apti ad pedes, quia nō essent viriles: sic illam orationem disertam sibi & oratoriam videri, fortem & virilem non videri.

Manduces.

MANDVCES dicebantur, vehementur famelici, aut qui, minis inanibus terrorē incuterent. Festus Pompeius tradit in pompis olim inter ceteras ridiculas ac formidolosas imagines ire solere effigiem, magnis malis, late dehiscente rictu, & ingentē dentibus sonitum facientem. Eam manducem appellabant. Apud Plautum in Rudentibus, ita loquitur Charmides parasitus: Quid si aliquo ad ludos pro manduce me locem, quapropter? quia pol clare crepito dentibus. Enatarat parasitus e naufragio, totusq; horrebat præ frigore. Vnde paullo post dicit se omnia corusca loqui. Aut de hac, aut de simili effigie sentire videtur Martialis cum ait:

Sum figuli lusus, rufi persona Bataui.
Quæ tu derides, hæc timet ora puer.

Hoc genus imaginum Græci vocant μορμολύκια, quod lupina specie terrent pueros, vt a plorando desisterent.

Vbi tu Caius, ibi ego Caia.

PLVTARCHVS in Problematibus Romanis, quęrit vnde mos ille natus sit, vt qui sponsam ad sponsum deducerent, iuberent illam hæc verba profari, ὅπου σὺ κάϊος ἐγὼ κάϊα, id est, Vbi tu Caius, ego Caia. Dubitatq; an prisci voluerint sponsam his verbis depacisci cum sponso, vt inter ipsos omnia essent communia, pariterq; imperarent in familia, quasi diceret, vt tu dominus domus & auctor, ita ego domina domus atque hera. Forma sermonis sumpta videtur a iuriscōsultis, qui pro quibusuis nominibus ponunt C. Seium & L. Titium, quemadmodum philosophi Dionem ac Theonē. Vnde & illud prouerbium, quod alibi citauimus ex Varrone. Idem Actii, quod Titii, cum par duorum ius significatur. An potius ominis caussa Caia nominetur, quod fuerit quædam Caia Cecilia, mulier cū eleganti forma cum probatissimis moribus, antea dicta Tanāquil: quæ nupsit vni e filiis Tarquinii, videlicet Tarquinio Prisco. Huic Caiæ Romani posuerunt statuā æreā in templo Sancti. Sic enim scribit Plutarchus ἐν τῷ τοῦ σάγκτου ἱερῷ. Is erat Deus olim hoc nomine cultus apud Romanos, vnus e numero duodecim selectorum. Ibidem antiquitus erant reposita illius sandalia & colus, quorum illa testabantur eam domi manentem familiæ curam habuisse, hęc industriam significabat, quod muliebres operas diligenter obierit, lanificii studiosa. Huius itaq; nominis mentio sponsam admonebat, vt talis esset suo marito, qualis Caia Cecilia fuerat suo. Inter priscas nuptiarum ceremonias seruabatur & illud quod inauspicatum habebatur, vel sponsum, vel sponsam propriis appellare nominibus. Quin & in hodiernum vsque diem obseruatur, vt sponsa relicto cognomento gentilitio transeat ad cognomen viri, vt Hectoris Andromache, Prouerbium e coniugio natum inter coniuges maneat, nisi quod potest & ad sororem fratremq; accommodari.

Rumor publicus non omnino frustra est.

CARMEN Hesiodi celebratissimum citat Aristoteles libro Moralium Nicomach. 7.

φήμη δ' οὔτοι πάμπαν ἀπόλλυται ἥν τινα λαοὶ πολλοὶ φημίζωσιν. id est,

Haud quaquam in totum rumor perit ille, per ora
Qui volitat populis compluribus.

Philosophus hunc versiculum adducit velut argumentum probabile voluptatem esse summum bonum, quod eā & homines expetant & bruta animantia.

Quadratus homo.

ARISTOTELES moraliū Nicomachiorum 1. disputans aduersus eos, qui felicitatem hominis bonis externis definiūt, quę fortunæ arbitrio dantur simul & eripiuntur, dicit ad hāc rationem felicem, Chamæ

leontem quempiam induci, vt qui subinde mutatis rebus nunc felix sit nunc infelix, quemadmodum Chamæleon ad speciẽ rerum quibus admouetur, mutat colorem, cum vera felicitas præcipue sita sit in bonis animi. Vnde colligit, qui vere beatus sit, nihil obstare, quo minus per omnẽ vitam sit beatus, ac subiicit: ἀεὶ γὰρ ἢ μάλιστα πάντως πράξει καὶ θεωρήσει τὰ κατ᾽ ἀρετὴν, καὶ τὰς τύχας οἴσει κάλλιστα καὶ πάντη πάντως ἐμμελῶς, ὅγ᾽ ὡς ἀληθῶς ἀγαθὸς καὶ τετράγωνος ἄνευ ψόγου id est, Semper. n. aut quam maxime, omnino faciet & contemplabitur quæ sunt virtutis: ac fortunæ casus optime feret, ac prorsus omni ex parte modulate, is sane qui vere bonus est & quadrangulus, carens omni vitio. Libro Rhetoricorum 3. meminit huius dicti inter genera metaphorarum. Hæc autem figura in quamcunq; partem voluatur, sui similis est. Ita sapiens quemcunq; inciderit fortuna, non mutat animum. Venustius erit, si viri fortis animum nec vllis fortunæ casibus labefactabilem dicamus τετράγωνον.

Merces constituatur.

PLVTARCHVS in vita Thesei tradit fuisse quendam Pittheum auum Thesei maternum, a quo Hippolitus ille pudicus fuerit institutus. Is gnomologiis, quæ tum temporis præcipua habebatur sapientia, clarus erat.

Ex eius sententiis hanc vnam fuisse ferunt:

Μισθὸς δ᾽ ἀνδρὶ φίλῳ εἰρημένος ἄρκιος ἔστω. i.

Aequa viro merces fac ꝯstituatur amico.

Aristoteles nono Moralium Nicomachiorum, narrat Protagoram cum nemine discipulorum solere pacisci, verum vbi iam didicissent quæ volebant iussit ipsos dispicere, quanti æstimarent ea quæ didicerant, & quidquid ab illis dabatur accipiebat. Hoc animo qui sunt, iis in hoc genere commerciorum putat esse satis Pitthei præceptum, qui iubet amico viro statui mercedem iustam & æquam. Bene haberet, si medici quoq; nihil paciscerentur, sed ægro leuato acciperent quod daretur. Nam quod Aristoteles inibi refert de quibusdã sophistis, qui neminem recipiebant in disciplinam, nisi numerata mercede, mox acceptis nummis non præstabant quod erant polliciti: videmus interdum fieri a chirurgis ac medicis malæ fidei: ac fere comperiũtur esse impostores, qui stipulantur ingens præmium, nec admouent manum nisi aut tota summa, aut maxima pars statim numeretur.

A bonis bona disce.

ARISTOTELES Moralium Nichomachiorum 9. ostendens virtutem optime disci conuictu bonorum, quod amici se mutuo corrigunt si quid erratum est, & sese vicissim ad honestas excitant actiones, citat carmen veluti notum ἐσθλῶν μὲν γὰρ ἄπ᾽ ἐσθλά. Versus autem est Theognidis, cuius meminit Xenophon in commentario de dictis ac factis Socratis. Aiebat enim inter vnguenta nullum oleum melius olere, quã quo vngebantur athletæ, Amaracinum & foliatum fœminis esse relinquenda. Rogatus quid deceret olere senes, respondit probitatem. Dein rogatus vbi hoc vnguentum venderetur, Theognidis hemistichio respondit:

Ἐσθλῶν μὲν γὰρ ἄπ᾽ ἐσθλὰ διδάξεαι. id est,
Qui bonus est, ab eo bona discito.
Itidem & noster γνωμογράφος:
Disce, sed à doctis.

Asinus stramenta mauult quam aurum.

ARISTOTELES libro Moralium Nicomachiorum 10. disputans non eãdem omnibus esse voluptatem, cum aliis rebus delectetur canis, aliis equus, aliis homo, citat Heraclitum qui dixerit: ὄνους σύρματ᾽ ἂν ἑλέσθαι μᾶλλον ἢ χρυσόν, ἥδιον γὰρ χρυσοῦ τροφὴ ὄνοις, id est, Asinos stramenta malle quam aurum, quod asinis pabulum auro sit iucũdius. Atque hac quidem in parte asini plus sapiunt quam homines. Ille rem æstimant vsu, nos inutilibus atque etiam noxiis rebus ex animi persuasione ingentia statuimus precia. Notus est apologus de gallo qui gemmam in sterquilinio repertam cõtempsit. Gallus enim mauult putre granum, quam margaritum aut adamantem. Ita qui ventris sunt mancipia, compotationem temulentam omnibus disciplinis liberalibus anteponunt.

Iocandum vt seria agas.

EODEM libro refert sententiam Anacharsidis, qui taxarit eos qui seria agunt vt iocẽtur, cum iocus in hoc interdum admittendus sit vt seriis rebus vacare liceat. Velut q per omnem vitam magnis laboribus hoc agunt

agunt, vt fiant boni saltatores, aut egregii tibicines. Aristotelis verba sunt hæc: σπουδάζειν δὲ καὶ πονεῖν παιδιᾶς χάριν, ἠλίθιον φαίνεται καὶ λίαν παιδικόν, παίζειν δὲ ὅπως σπουδάζῃ, κατ' Ἀνάχαρσιν ὀρθῶς ἔχειν δοκεῖ, id est, Studere vero ac laborare ludendi gratia, stolidũ videtur atque admodum puerile. At ludere vt agas seria, iuxta Anacharsidis sententiã recte videtur habere.

Cyclopum more.

In eodem rursus lib. Cyclopicam vitam appellabat, vbi nullis publicis legibus viuitur, sed quisquis suo arbitratu res gerit: ἐν δὲ ταῖς πλείσταις τῶν πόλεων ἀξημέληται περὶ τῶν τοιούτων, καὶ ζῇ ἕκαστος ὡς βούλεται, κυκλωπικῶς θεμιστεύων παίδων ἠδ' ἀλόχου, id est, In ceteris autem ciuitatibus super his, hoc est educatione liberorum, nulla est habita cura, sed quisque viuit vt vult, Cyclopum ritu de liberis & vxore fas nefasq; statuẽs. Cyclopes enim sparsim habitare feruntur in montibus, nulla specie vitæ ciuilis, sed in suo quisque antro facit quod lubet. Ne relligio quidem apud illos vlla. κύκλωπος βίος alibi nobis dictus est.

In leporinis.

Ἐν λαγῴοις, id est, In leporinis carnibus viuere dicebantur, qui laute atque in deliciis vitam agebant. Nam leporinam olim in deliciis habitam declarat Martialis:

Inter aues turdus si quis me iudice certet,
Inter quadrupedes gloria prima lepus.

Attestatur & prouerbium, tute lepus es, & pulpamentum quæris. Aristophanes in Vespis. Sunt, inquit, mille ciuitates, quę nunc nobis tributum soluunt. Harum vnicuiq; si quis imperet vt viginti alat viros:

Δύο μυριάδες τῶν δημοτικῶν ἔζων ἐν πᾶσι λαγῴοις
Καὶ στεφάνοισιν παντοδαποῖσιν, καὶ πύῳ καὶ πυαρίτῃ. id est,

Viginti milia populorum viuerent in omnibus leporinis omnigenisq; coronis, & pyo, & pyarite. Πύον autem Græci vocant lac, quod animal primum reddit a partu, & & pyariten hinc factã decoctionem. Interpres citat carmen ex Homero ni fallimur:

Πύον δαινύμενοι κ' ἐμπιπλάμενοι πυαρίτην. i.
Epulentas pyo, & explentes sese pyarite.

Rursus Aristophanes in equitibus, cum Cleon & aduersarius certatim promittunt lautissimas epulas populo: multis deliciarum generibus nominatis, promittunt & leporinæ carnes, quasi summæ exquisitęq; deliciæ.

Matrem sequimini porci.

Ἕπεσθε μητρὶ χοῖροι, id est, Post matrem adeste porci. Id subinde repetitur apud Aristophanem in Pluto. Interpres admonet iocum esse prouerbialem in stupidos & indoctos. Sus enim Mineruę opponitur iuxta prouerbium. Veluti si quis diceret indocti præceptoris indoctis discipulis, ἕπεσθε μητρὶ χοῖροι. Quadrabit & ingulæ ventriq; deditos.

Aristylli more.

Idem eodem in loco: σὺ δ' ἀρίστυλλος ὑποχάσκων ἐρεῖς. Tu vero Aristyllus subhiãs dices. Interpres admonet Aristyllũ fuisse poetam deformem ore semper hiante. Quẽ obiter taxat Aristoph. cuius & meminit ἐν ἐκκλησιαζούσαις. Tragicum autem est & histrionicum, ore nimium diducto loqui. At nobis videtur magis taxatus Aristyllus, quod ore paullulum diducto loqueretur, vt vox magna ex parte prodiret per nares stridula, qualis est porcorum: quod vitiũ in quorundam pronuntiatione cantuq; videmus.

Citeria.

Citeriae conuitium in homines impendio loquaces olim iactatum est. Cato in M. Cęlium: Quid ego dicerem amplius, quem denique credo, in pompam vectitatũ iri ludis pro Citeria, atq; spectatoribus sermocinaturum. Festus Pompeius admonet, Citeriam dictam fuisse quandam effigiem argutam ac loquacem, quæ ridiculi gratia in pompis vehi soleat crepitum & strepitũ assidue edens. Nunc in pompis non circumfertur Citeria, sed multi Citerias habẽt domi, factitiis illis multo magis obstreperas.

Ostrei in morem hæret.

Ὥσπερ λεπὰς προσίχεται id est, Ostrei siue cõchylii in morem adhæret. Aristophanes dixit in anũ quæ ægre a iuuene diuellebatur,

ὡς εὐτόνως ὦ ζεῦ βασιλεῦ τὸ γραΐδιον
Ὥσπερ λεπὰς τῷ μειρακίῳ προσίχεται. i.
O Iuppiter, quam fortiter conchę modo,
Isthæc anicula adhæret adolescentulo,

Est

Est concharum genus quod capillamentis quibusdam inter se cohæret, quo tutius sit aduersus vndarum motus.

Hodie nihil succedit.

PLAVTVS Amphytrio in sui nominis fabula citat adagii titulo: nihil est, vt dici solet, quod hodie bene succedat mihi. Allusit autem ad vulgi superstitionem, cui quidam dies credebantur rebus gerendis auspicati, quidam infelices. Quod si vnũ atque alterum parum successit ex sentẽtia hinc æstimantes totum diem, dicũt, hodie nihil succedet, & ab omnibus negotiis abstinent.

Nec currimus, nec remigamus.

ARISTOPHANES ἐν ἐκκλησιαζούσαις, facit mulieres hoc molientes vt occupent Rempub. quod hactenus ab omni functione submotæ nihil egerint:

Νῦν μὲν γὰρ οὔτε θέομεν, οὔτ' ἐλαύνομεν. id est,
Neque currimus nunc, nec iuuamur remige.

Metaphora sumpta est a nautis ad Reipub. gubernationem. Nautæ currere dicuntur, cum venti sunt secundi, ἐλαύνειν, cum destituti ventis remigio nauim impellunt, qui cursus dicitur secundarius ὁ δεύτερος πλοῦς. Sentiunt se nec pace, nec bello ad vlla vocari munia. Apte torquebitur & in illos, qui frustra conantes nihil proficiunt, videlicet aduersante fortuna.

Vt luti baiuli.

Ὥσπερ πηλοφοροῦντες, id est, Vt lutum baiulantes. Apud Aristoph. in Concionatricibus queruntur feminæ, populum Atheniẽsem non conuenire ad concionem, nisi dato singulis obolo, cum ante suo victu cõsultarent de Reip. πηλοφορίαν autem posuit pro omnium quæstuariarum artium sordidissima. Apte torquebitur in eos qui functionibus honestis ad abiectum quæstum abutuntur.

Tam multa quam sapiens.

ARISTOTELES libro Rhet. 3. admonẽs ne orator nimiũ crebris enthymematibus vtatur, sed tãtum intermisceat, subiicit hoc carmen Homeri, ni fallimur, ceu vulgo iactatum:

ὦ φίλ' ἐπεὶ τόσα εἶπες, ὅσ' ἂν πεπνυμένος ἀνὴρ
Quandoquidem nobis tã multa locutus amice es,
Quam multa prudens vir diceret atq; peritus.

Conueniet in hominem multa loquentem potius quam opportuna. τόσα, inquit Aristoteles: ἀλλ' οὐ τοιαῦτα, id est, tam multa, at nõ talia. Neque enim perinde refert quam multa loquamur, sed quam ad rem facientia. Quemadmodum philosophus quidam dixit, non eos pro doctis habendos qui multa didicissent, sed qui vtilia.

Hoc iam & vates sciunt.

IDEM aliquanto post differens quod in cõsultationibus apud populum dicere multo sit difficilius quam in iudiciis caussas agere, eo quod qui suadet, de futuris loquitur, qui accusat aut defendit de præteritis, & ad hæc legem habet pro fundamento, quo habito facile est reperire demonstrationem: Subiungit Epimenidis Cretensis sententiã ὅ ἐπίσταται ἤδη καὶ μάντεις, id est, quod, videlicet factum, sciri iam potest a diuinis. Addit Epimenidem solere non de futuris, quę sciri non possunt, sed de pręteritis vaticinari, verum occultis. Nam est hoc quoddam diuinandi genus. Apte torquebitur iocus in rem tãdem compertam, quę diu fefellerat.

Noui nummi.

EX Plauto apparet non esse nouum, publicam monetam in singulos annos cudi deteriorem. Sic enim præfatur in Cassinam:

Qui vtuntur vino vetere sapientes puto,
Et qui libenter veteres spectant fabulas.
Antiqua enim opera & verba cum vobis placent,
Aequum placere est ante veteres fabulas.
Nam nunc nouæ quę prodeunt comędię,
Multo sunt nequiores, quàm nũmi noui,

Θρᾴττειν.

DICTVM est à nobis in superioribus κρητίζειν, abiisse in prouerbium fraudulentię. Idem obscurius indicatur per θρᾴττειν, quæ vox Græcis significat turbare aut molestum esse. Quod si respicias ad θρᾴττας quæ sunt ancillæ Thracię, significat decipere, & Thraciis dolis tractare. Theodorus de Nicone Citharœdo dixit, θρᾴττεισι. Nicon autem erat Thrax. Hoc si nescias, dictum amittit gratiam. Refert Aristote. libro Rhetor. Arbitramur huc adlusisse Aristophanem in Equitibus, vbi Nicias iussus audacter eloqui

quod

quod haberet, respōdit· ἀλλ᾽ οὐκ ἔνι μοι τὸ θρέττε, interpres admonet θρέττε barbaricam esse vocem, quæ fiduciam significet, & ad audendū animet, quasi quis dicat sume Thracum audaciam.

Neque dicta neque facta.

Μήτε δεδραμένα μήτε εἰρημένα. Non dubium quin prouerbiali schemate vehementer falsa dicamus, neque dicta neque facta. Quod genus illud, neq; scriptum neque dictum, Nam de veris mendacio mixtis dicimus facta atque infecta. Aristophanes in Concionatricibus: ἀλλὰ πέραινε μόνον, μήτε δεδραμένα, μήτ᾽ εἰρημένα πω πρότερον. Age perora tantum, neque facta neque dicta vmquā prius. Comicus ioco monet vt omnia noua dicat, quod vetera cum fastidio audiantur. Egregie vero nouum sit oportet, quod neque dictum est antea neque factum M. Tullius in orationibus frequenter nouo more factum ait, cuius nullum vmquā extitit exēplum.

Saluete equorum filiæ.

Apparet ioco vulgari fuisse iactatum, in eos qui emolumenti gratia blandiūtur. Refert Aristoteles lib. Rhet. tertio. In certamine mulorum cum is qui vicerat dixisset exile precium pro carmine, Simonides recusauit, indignans mulos celebrari suo poemate, verū vbi victor dedisset satis magnū præmium, carmen tale fecit:

Χαίρετ᾽ ἀελλοπόδων θυγατέρες ἵππων. id est,
Saluetote volucripedum soboles equorū.

Siluit enim quod essent ex asinis quoq; nati, & quod honestius erat expressit, equorum filias appellans.

Mithragyrtes, non daduchus.

Is qui in functione quapiam sordidas contemptasque partes agit, Mithragyrtes dicetur, daduchus esse negabitur. Eoque Iphicrates Calliam μιθραγύρτην οὐ δαδοῦχον appellabat: Significans illum non fuisse initiatū sacris, sed tamen velle videri. Mithras apud Persas sol dicitur, quem illi deorum summum iudicant. Vnde Mithragyrtæ dici videntur, qui obambulant cum simulatis mysteriis, ac rudibus imponunt. Nam hoc genus hominum & olim fuisse declarat Apuleius.

Sibi parat malum qui alteri parat.

Versiculum hūc Aristoteles Rhet. 3. citat titulo Democriti Chii:

Οἷ τ᾽ αὐτῷ κακὰ τεύχει ἀνὴρ ἄλλῳ κακὰ τεύχων. id est,
Ipse sibi mala cudit quisque alii mala cudens.

Nemo potest alterum iniuria afficere, nisi prius lædat seipsum. Qui alium fraudat pecunia, seipsum spoliat bona mēte, grauius seipsum lædit quā alterum, verissime itaq; dictum est: Ipsus se lædit, alium qui lædere quærit.

Trabem baiulans.

Aristoteles libro Rhetoricorū tertio disputans de quibusdam verbis quę nō habent gratiā, nisi pronuntiatione gestuq; adiuuentur, alioqui, inquit: γίνεται ὁ τὴν δοκὸν φέρων, id est, fit ille trabem gestans. Id accidit in dictionibus, præsertim nominibus propriis ac pronominibus, & vocibus crebro repetitis, quæ tacitam habent Emphasim: Vt Thersites contemnit Achillem: Et tu me asinum vocas? Similiter & in asyndetis, vt: veni, vidi, vici. Et si qua sunt similia, quæ sine commendatione actionis non habent eandem gratiam. Quod genus Terentianum illud: Exclusit, reuocat redeam? Et mox: Ego ne illam? quæ illum? quæ me, quę non. Sine modo. Rursus illud in Adelphis: Storax, nō rediit hac nocte Aeschinus a cena. Storax enim vocantis vox est, & ob id clarius pronuncianda, reliqua secum loquitur. Nihil addubitamus quin assumptū sit ex fabula quapiam. Nam ὁ τὴν δοκὸν φέρων, finis est iambici trimetri. Qui trabe onustus est, non est idoneus ad gesticulationem, sed oneri sese accommodet oportet. Talis opinamur persona risus gratia alicubi producta fuerat in comœdia. Interdum inducuntur σκευοφόροι gestantes sarcinas. Cuiusmodi sunt quibus dicitur ī Andria: Vos isthæc intro auferte. Et in Hecyra Sosia: Tales aut nihil dicunt, aut gestu non respondent pronunciationi. Vide, nū Aristoteles sentiat de Athlantibus, qui trabibus ædificium sustinentibus supponi solēt. Videntur enim laborare, cum nihil agant. Actio autem quasi vita est orationis. Vitæ indicium est motus. Tale quiddam in tragœdiis erat δορυφόρημα, tantum adstabat, nihil

hil agens. Et fortassis pro ὁ δοκὸν φέρων scriptum erat, ὁ δορυφορῶν, sed nihil pronũciamus. Excutiant eruditi.

Quæ quis ipse facit.

ARISTOTELES Rhetoricorum libro secundo, disputans de affectibus, refert hoc dictum vt vulgo iactatũ: ἃ γὰρ τις αὐτὸς ποιεῖ, ταῦτα λέγεται τοῖς πέλας μὴ νεμεσᾶν id est, Nã quæ quis ipse facit, hęc dicitur vicinis non vertere vitio. Conuenit cum illo Terentiano: Homine imperito nil quidquã est iniustius, qui nihil nisi quod ipse facit rectũ putat. Sunt enim qui damnant, quidquid ipsi non possunt assequi.

Cognatio mouet inuidiam.

ARISTOTELES eodem libro, docẽs inuidiam oriri erga vicina & cognata: nullus enim inuidet olim defunctis, aut diuersi generis, aut immẽso interuallo superioribus, inferioribus ve: adducit huius versiculi testimonium:

Τὸ συγγενὲς γὰρ καὶ φθονεῖν ἐπίσταται, id est,
Etenim inuidere nouit ipsa affinitas.

Vnde qui eo altitudinis processerũt, vt inuidiam gloria superarint, extra omnẽ aleã, extraq; inuidiæ tela esse dicuntur.

Sapiens non eget.

IBIDEM inter sententias refert hoc carmen:

Χρὴ δ' οὔποτ' ὅστις ἀρτίφρων πέφυκ' ἀνὴρ, id est,
Haud vmquam eget qui mente sana est
præditus.

Siue quod magnæ sint opes habere bonam mentem, siue quod sapienti facile est ditescere si velit. Velut Aristippus eiectus naufragio reperit a quibus humaniter exciperetur. Idem cum Dionysius talentum petẽti diceret, Nonne docebas sapientem non egere? Da, inquit, & respondebo. Dedit rex, ac mox exegit responsum. Tum Aristippus, non ne verum dixi sapientem non egere?

Lecythum habet in malis.

Ἔχειν λήκυθον πρὸς ταῖς γνάθοις, id est, Lecythum habere ad malas, tectum & ænigmaticum conuitium est in anus quæ rugas illitis pigmentis dissimulãt. Qualis erat Phryne meretrix, iam vetula nec tamen a quęstu recedẽs. Aristophanes in Cõcionatricibus:

Φρύνην ἔχουσαν λήκυθον πρὸς ταῖς γνάθοις. i.
Phrynen gerentem Lecythum iuxta genas.

Lecythum appellat vasculum vnguentariũ vnde fucatur facies. Eadem solita est dicere, multos bibere fecem ob vini nobilitatem, quod ad illam ἔρωτα, propter scorti celebre nomen commearent amantes, quo gloriari possent sibi cum Phryne fuisse rem.

Piscis eget sale.

Ἰχθὺς δεῖται ἁλός, id est, Piscis eget sale. De re absurda & incredibili. Nec enim verisimile est, pisces in mari agentes opus habere sale. Hoc videtur a populo reclamatum Androcli Pitensi, cum legem quandam reprehendens dixisset: δέονται οἱ νόμοι νόμου διορθώσοντος, id est, Egent leges lege correctrice. καὶ γὰρ ἰχθύες ἁλός. Nam & pisces sale. Leges enim in hoc datæ sunt, vt ad harum regulam corrigãtur hominum actiones. Quod si ipsæ leges indigent correctione, leges nõ sunt. Idq; non minus absurdum sit, quam si pisces marini dicantur egere sale. Refert Aristoteles in Rhetoricis.

Baccę egent oleo.

IBIDEM mox subiicit aliud eiusdem formæ, τὰ στέμφυλα δεῖται ἐλαίου, id est, Baccæ egent oleo. Neq; enim credibile est illi opus esse oleo, vnde nascitur oleum. E baccis autem oliuarum exprimitur oleum. Cognatum illi, quod ante retulimus: Ipsi fontes sitiunt.

Auis ex auibus.

Ὄρνις ἐκ τῶν ὀρνέων, id est, Auis ex auibus, prouerbii forma dictus est Aristophani per ironiam vir nobilis, quasi bonus ex bonis prognatus,

Τὸν ἔποφ' ὅς ὄρνις ἐγένετ' ἐκ τῶν ὀρνέων. id est,
V pupam hance quæ prognata ab auibus
est auis.

Qui de nobilitate gloriantur, repetunt ab auis & atauis gentis stemmata. Nam empta nobilitas, aut nuper parta, non perinde magni fit.

Da lapidi volam.

INTERPRES Aristophanis indicat pueros si quando viderint aues, dicere solere, Da lapidi volã, & cadent oẽs. Conuenit vbi quis sectatur quæ nõ possit assequi, aut minatur

iis quibus non poteſt nocere. In comœdia quiſpiam ait ſe velle ſtrepitu excitare aues: alter iocans reſpondet: τῷ σκέλει θένε τὴν πέτραν, id eſt, Tibia lapidem feri. Atque interim aues nihil habent incommodi, ſed manus aut pes percutiens ſaxum: eoque iubet alter, vt ipſe capite percutiat lapidem, quo ſtrepitus fiat duplex.

Ne quæras deus eſſe.

Μὴ ζήτει θεὸς γενέσθαι, id eſt, Ne quære fieri deus. In hominem vndequaque beatum in hac vita. Pindarus in Olympiacon hymno quinto:

ὑγίεντα δ' εἴτις ὄλβον
ἄρδει ἐξ ἀρκιῶν κτεάνεσσι, καὶ
εὐλογίαν προστιθεὶς, μὴ ματεύ-
σῃ θεὸς γενέσθαι,

Si quis autem opes cum ſanitate cõiunctas auget, ac ſuis poſſeſſionibus contentus eſt, atque his adiunxit honeſtam famam, ne petat a diis vt fiat deus. Itidem apud noſtrates vulgo dicitur: Sat fortunatus es. Quid tibi vis? Num poſtulas eſſe deus?

Operi incipienti fauendum.

CELEBRATISSIMVM eſt: Honos alit artes, & virtus laudata creſcit. Ita Pindarus Olympiacon hymno ſexto: ἀρχομένου δ' ἔργου πρόσωπον χρὴ θέμεν τηλαυγὲς, In initio facinoris, oportet faciem illuſtrem addere: hoc eſt fauendum aliquid egregii facinoris aggrediẽtibus, ſimul vt ipſis addatur animus, & alii ad æmulationem prouocentur. Poteſt & hic ſenſus accipi. Qui famam affectat, hunc: oportet ab egregio quopiam facinore auſpicari. Permagni ſiquidem refert, vnde nominis ſumas exordia.

Nec apud homines, nec in mari.

IBIDEM & illud prouerbiali ſchemate dictum eſt: ἀκίνδυνοι δ' ἀρεταὶ οὔτε παρ' ἀνδράσιν, οὔτ' ἐν ναυσὶ κοίλαις τίμιαι, id eſt, Virtutes autem periculi expertes, neque apud homines neque in cauis nauibus habentur in pretio, pro eo quod erat, nuſquam, quaſi dicas, neque terra, neque mari. Ipſa autem ſentẽtia conuenit cum illo Heſiodio decãtatiſſimo:

Virtutem poſuere dei ſudore parandam.

Nemo magnam laudem parauit abſque periculo: Eoque Pindarus bellum appellat κυδιάνειραν, quod viris pariat illuſtre nomen. Tropus prouerbialis eſt in his verbis, nec in terra, nec ĩ mari. Et pugnat̃ terra mariq;.

In hoc calciamento pedem habet.

DICTVM ibidem & illud adagii forma: ἴστω γὰρ ἐν τούτῳ πεδίλῳ δαιμόνιον πόδ' ἔχων, i. Nouit enim ſe in hoc calciamento fortunatum habere pedem, pro eo quod eſt, nouit has laudes in ipſum competere. Olim magnæ deliciæ erant in ſoleis & calceis. Nã pedilon Grecis eſt calciamenti genus, variũ & picturatum, dictum παρὰ τὸ τῷ ποδὶ περιειλεῖσθαι, eo quod pedi applicetur. Vt autem non omnis calceus conuenit cuilibet pedi, ita nec quæuis laus in quemuis congruit.

Bonum eſt duabus niti ancoris.

RVRSVS in eodem:

Ἀγαθαὶ δὲ πέλον-
τ' ἐν χειμερίᾳ νυκτὶ θοᾶς
ἐκ ναὸς ἀπεσκίμφθαι δύ' ἄγκυραι,

Bonæ ſunt in hyberna nocte duæ ancoræ, ad laxandum e celeri naui, id eſt, bonum eſt duplici pręſidio niti, vt ſi alterum deſtituat, altero iuuemur, quemadmodum is victor quem laudat, geminam habebat patriam, vt ſi quid accidiſſet alteri, ad alteram ſe reciperet. De hoc dictum eſt nobis alias, ἐπὶ δυοῖν ὁρμεῖν.

Domi pugnans more galli.

Ἐνδομάχας ἅτ' ἀλέκτωρ, id eſt, Domi pugnax more galli. In eum qui ſemper domi deſidens, non audet vel in bellum, vel in certamina proficiſci foras. Nam hoc animal pugnaciſſimum quidem eſt, ſed domi. Nihil autem confert Reipub. nec ea certamina celebrantur. Ita quidem interpres, ſed addubitamus tamen an ſcriptum ſit, ἐνδομύχας, id eſt, domi abditus, ἐνδομάχης dictio noue cõpoſita, ab ἐντὸς & μάχομαι. Hærebit in iſtos qui domi perpetuo rixantur, cum foris ſint placidiſſimis moribus. Conuenit cum eo, quod alibi diximus: Domi leones.

Nec deus, nec homo.

HOC ſchema prouerbiale frequenter obuiũ eſt apud poetas, diis hominibuſq; inuitis, proh deum atque hominum fidem. Ibi de diuinis atq; humanis cernitur. Horatius:

Non dii, non homines, non conceſſere columnæ.

Pindarus in Pythiis, hymno 3. κλέπτει τίμιν, οὐ θεὸς, οὐ βροτὸς, ἔργοις οὔτε βουλαῖς, i. Nec deũ illũ fallit nec homo, nec factis nec conſiliis.

Laudat

Laudat Apollinem, qui cum omnia sciat, nihil tamen mentiatur.

Apud matrem manere.

Παρὰ ματρὶ μένειν, dicebantur, qui per ignauiã semper domi manentes, nihil audent præclari facinoris. Pindarus Pythiorum Oda 4. μήτινα λειπόμενον τὸν ἀκίνδυνον παρὰ ματρὶ μένειν, id est, ne quis immunis a periculo relictus apud matrem maneret. Loquitur ni fallimur, de argonautis, qui audaci peregrinatione quærebant gloriam, Iunonis auspiciis. Molles & effeminati temporibus Augustini μαμμάθρεπτοι dicebantur. Siue quod ab auiis essent educati, quæ neptulos suos tenerius amant, quam ipsæ matres, siue quod Græci μαμμην diminutiue dicunt materculam, quin & hodie vulgus matris filium appellat adolescẽtem delicatius educatum, ac tales dicebantur Matrissare.

Sine canibus & retibus.

Ἀνεῦ κυνῶντε καὶ λίνων, id est, Absque canibus & retibus. Hoc quidem schemate Pindarus Numerorum Oda 3. significauit summam celeritatem. Quis enim pedibus assequatur ceruos, nisi aut à canibus remorentur, aut implicentur retibus. Conueniet tamen in eos, qui clanculariis artibus capiunt prędã. Pindari verba sic habẽt: κτείνοντ' ἐλάφους ἀνευ κυνῶν δολίων θ' ἑρκέων, id est, ceruos occidentẽ sine canibus ac dolosis retibus: Dicetur & in eos qui non alienis præsidiis, sed proprio Marte rem gerunt.

Et Scellij filium abominor.

Hic est affectus humanus, vt si quis vel hominem vel quamcunque rem vehementer oderit, nõ solum a commemoratione, verũ etiam a cognatis vocibus abhorreat. Id eleganter expressit Aristophanes in Auibus. Ibi persona quædam sic loquitur:

Ἀριστοκρατεῖσθαι δῆλος εἶ ζητῶν, id est,
Aristocratiam palam est te quærere.

Altera respondet:

Ἥκιστα, καὶ τὸν σκελλίου βδελύττομαι.
Minime, se ipsum Scellii natum quoque
Abominor.

Scellii filius dictus est Aristocrates. Hoc nomen iure inuisum est detestanti Aristocratiam, quod ea vox abominandæ rei memoriam renouet.

Larinum verbum.

Λαρινὸν ἔπος, id est, Larinum verbum appellabant ingens atque egregium, hinc orto prouerbio quod in Larissa boues sint prægrandes ac præpingues. Alii putant Larinos dictos obesos acp̃grandes a Larino quodam pastore supra modũ magno corpore. Boues aũt pręgrãdes pasci in Epiro, posteritatẽ boũ Geryonis. Aristophanes in Auib⁹:

Ἀλλὰ λέγειν ζητῶ τι πάλαι
μέγα καὶ λαρινὸν ἔπος τι. id est,
Sed tibi
Iam quæro dudum grande verbũ dicere,
Atque Larinon.

Huc pertinet quod Gręci rebus ingentibus bouem addunt, vt βουφάγος, edax, simili modo Latini veteres Lucã dicebant pro grãdi.

Hernio si in campum.

Κόκκυ, ψωλοὶ πεδίονδε, id est, Coccy, herniosi in campum. Aristophanes in auibus refert prouerbii loco: τοῦτ' ἄρ' ἐκεῖν' ἦν τοὔπος ἀληθῶς κόκκυ ψωλοὶ πεδίονδε, Quorum verborũ hic sensus est, Hoc est vere quod prouerbio dicitur, coccu, herniosi in campum, subaudi venite, quod hæc auis canit paullo ante messem, velut agricolas prouocans ad laborem metendi, vnde Hesiodus ἦμος κόκκυξ κοκκύζει. Quod autem ψωλοὶ dixit pro agricolis, obiter taxauit Aegyptios, apud quos plerique sunt execti, qui omnes ad vocem cuculi cogũtur esse in agris. Fingit enim olim apud Aegyptios regnasse cuculum priusquã fieret auis. Quin hodie parum viri, & ob hoc vxores cum aliis habentes communes, vulgo cuculi vocantur. Alias annotauimus ex Horatio, cuculos a viatoribus appellari solere, qui tum demum venissent ad colendã vineam, cum auditus esset cuculus. Canit autem iam adulto vere, quia sero prorepit è nido, quem sibi parat sub hyemem in cauis arboribus, exuens se plumis, atque his sese inuoluens, congestis in commeatum malis ac pyris. Interpres Aristophanis admonet esse prouerbium κόκκυ ψωλοὶ πεδίονδε, cum segnes ipsum tempus prouocat ad industriam.

Μελλονικιᾶν.

Nicias traducebatur quod cunctator esset in re militari, qualis apud Romanos fuisse

fuisse narratur Fabius, eoque ioculatem vocem finxit vetus comœdia: μελλονικιᾶν, ex μέλλειν, quod est, cunctari, & νικίας, qui fuit Atheniensibus. Aristophanes in Auibus:

οὐχὶ νυστάζειν ἔτι
ὥρα 'στὶν ἡμῖν οὐδὲ μελλονικιᾶν,
ἀλλ' ὡς τάχιστα δεῖ τι δρᾶν. id est,
Porro oscitandi tempus haud est amplius
Nec more Niciæ decet cunctarier,
Sed oportet aliquid agere quã celerrime.

Fumus.

Καπνὸς dicuntur promissa magnifica quidẽ, sed inania. Vnde fumos vendere, & fumos offundere. Hoc nomen inditum Theageni cuidam, qui cum pauper esset, affectauit tamẽ haberi prędiues ac magnificus negotiator, vnde vulgo dictus est καπνός. Aristophanis interpres auctorem citat Eupolim Comicum in fabula cui titulus δῆμοι.

Pariter remum ducere.

QVI simul remigant certis numeris impellunt remos vt inter se consentiant, alioqui nihil acturi. Hinc Aristophanes in Auibus dixit, ὁμοῤῥοθῶ, pro assentior, & eodem enitor quo tu. Vox composita est ab ὁμοῦ, simul & ῥοθέω impetu feror. ὁμοῤῥοθῶ, συνθέλω, συμπαραίνεσας ἔχω. id est, eodem nitor, consentio, collaudo. Interpres admonet hoc verbum esse sumptum è fabula Sophoclis cui titulus πηλεύς.

Ipsis & Chijs.

Αὐτοῖς καὶ χίοις, Non obscurum est has voces ex solemni more vulgo iactatas, quoties aliqs sibi bona precabatur & amicis. Sic enim precatur apud Aristophanem auis:

διδόναι νεφελοκοκκυγιεῦσιν
ὑγίειαν καὶ σωτηρίαν
αὐτοῖσι καὶ χίοισι. id est,

Vt detis Nephelococcygiensibus, Bonã valetudinem & incolumitatem, Ipsis & Chiis. Interpres ostendit hunc sermonis colorem ductum ex publica Atheniensium consuetudine, qui in sollemnibus comprecationibus ac sacrificiis bona a diis precantes Reipub. addebant καὶ χίοισιν. Atque huius historiæ testem citat Theopompum in 12. libro rerum Philippic. fortasse quod e Chio non nullam haberent Athenienses commoditatem, Qui si vni bene precatur, nulla facta mentione amicorum aut bene meritorum, facete succinetur: καὶ χίοισιν.

Alas addere.

Ἀναπτερᾶν vulgo dicebantur, qui verbis alicui adderent animum, inque bonam spem erigerent. Aristophanes in Auibus:

Οὐκ ἀκήκοας
Ὅταν λέγωσιν οἱ πατέρες ἑκάστοτε
Τοῖς μειρακίοις ἐν τοῖσι κουρείοισι ταδί.
Δεινῶς γέ μου τὸ μειράκιον Διοτρέφης
Λέγων ἀνεπτέρωκεν ὥσθ' ἱππηλατεῖν. id est,
Num tibi auditum illud est
Quod officinis vndique in tonsoriis
Cani patres loquuntur adolescentibus:
Mire Diotrephes & meo adolescentulo
Alas loquendo adfixit, vt iam gestiat
Equitare

Narrant Diotrephen fuisse quempiã prędiuitem, qui maiorem in modum delectatus est alẽdis equis, vnde & postea Hipparchus factus est; huius hortatu exemploque multi iuuenes accendebantur ad curas equestres: patres autem oderunt hoc studii genus in filiis, quod immodicis constet impendiis.

Χηναλώπηξ.

THEAGENES quod esset garrulus ac stupidus more anserum, & versipellis more vulpium, vulgari ioco dictus est χηναλώπηξ, voce composita ex ansere & vulpe. Quamquam Didymo magis probatur anseris nomen additum, quod auitio ac præsertim anserinis supra modum delectaretur, videlicet vulpium more. Anseris iecur olim in summis erat deliciis. Huius adagii meminit Aristophanes in Auibus.

Respublica nihil ad musicum.

HAEC persuasio quemadmodũ olim multorum animos occupauit, ita nunc quoque multis inhæret, vt credant doctos ac probos viros non esse accommodos ad gubernandã Rempub. Plato abstinuit, Socrates frustra tentauit, Demostheni ac Ciceroni parum feliciter cessit. Denique mater Neronis deterruit filium a studio philosophiæ, quod existimaretur inutile gesturo principatũ. Ad hęc Do. Augustinus redarguit in epistola quosdam, qui iactabant Euangelicam philosophiam officere Remp. administranti. Id venuste expressit Aristophanes in Equitibus. Nam illic principatũ recusanti quod musices esset imperitus ita respondetur:

Ἡ δημα-

Ἡ δημαγωγία γὰρ οὐ πρὸς μουσικοῦ
Ἔτ' ἐστὶν ἀνδρὸς οὐδὲ χρηστοῦ τοὺς τρόπους. id est,
At gerere nunc Remp. non est viri,
Qui musicus sit, ac probatis moribus.

Musices nomine omnem liberalem eruditionem designabant veteres.

Verbis coquinariis.

Ῥήματα μαγειρικά, id est, Verba coquorum, venuste dixit in eadem fabula pro verbis mollibus, blãdis ac dulcibus. Coquorum enim est condimentis edulcare cibum per se subausterum. Monetur illic quispiam vt populum Athen. blandiloquẽtia demulceat. Carmen sic habet:

ὑπογλυκαίνων ῥημάτιοις μαγειρικοῖς. id est,
Deliniens eos coquorum verbulis.

μαγειρικοῖς dixit, pro μειλιχίοις. hoc est, placidis ac dulcibus. Habebit gratiam, si quis dicat Epicuri philosophiam demulcere vulgarium animos ῥήμασι μαγειρικοῖς, quod voluptatem asserat esse summum bonum.

Liba Coalemo.

Σπένδε τῷ κοαλέμῳ, id est, Liba Coalemo. Cõpetit in eum cui sua improbitas fuit bono. Fingit enim Comicus dæmonis nomẽ, improbitatem innuens. Perinde quasi quis dicat, sacrifica μωρίᾳ, si quis morionem agẽs, euectus sit ad opes ac dignitatem. Nam Gręcis κοάλεμος fatuum ac stultum significat, a κοῶ pro νοῶ. Nam Callimachus pro ἐνόησεν dixit ἐκόησεν. Hinc ἀναλόγως, κοῦς, pro νοῦς, & ἀλέω quod mente erret. Simili figura gratiis litasse dicuntur, qui fortunati sunt in amicitiis conciliandis. Habent & temulenti Comum deum, & fures deam Lauernam. Itaque furtis ditato, facete diceretur: Liba Lauernæ.

Spirat Cæcias.

De Cæcia vento nubes ad se pertrahente satis dictũ est nobis in superioribus. Ad vẽti naturam adludens Arist. ĩ Equitibus dixit:

Ὡς οὗτος ἤδη καικίας, καὶ συκοφαντίας πνεῖ. i.
Vt iste spirat Cęcias & sycophantias iam.

Interpres admonet prouerbii, quamquam in Aldina editione, pro καικίας deprauate legitur κακίας, cum hanc vocem metri ratio non admittat. Cæcias autem poeta posuit pro turbis ac litibus. Notatur enim ibi Cleon vt delator & criminator.

Latum & angustum.

Nemini obscurum arbitramur prouerbiali schemate dictum esse apud Aristoph. in Equitibus sub persona Cleonis: cui cum esset obiectum, quod nutricum more male pauisset populum, qui paullulum pręmansi insereret in os, maximam partem ipse deglutiret, respondet:

Καὶ νὴ Δί' ὑπό γε δεξιότητος τῆς ἐμῆς
Δύναμαι ποιεῖν τὸν δῆμον εὐρὺν καὶ στενόν.
Ita per Iouem. Nam dexteritate ego mea
Exilem & amplum valeo populum reddere.

Macrescunt enim pueri male pasti, rursus bene pasti fiũt obesi. Apposite torquebitur in eos qui adolescentes recte docent aut secus, qui ve populo dextre concionatur aut secus. Siquidem hæ res plurimum habent momenti ad mores populi vel ad honesta formandos, vel ad vitia deprauandos.

Scarabeo citius persuaseris.

Θᾶττον ὁ κάνθαρος ἂν μεταπεισθείη, id est, Citius Scarabeum in diuersam sententiam pertraxeris. De iis, qui malis assueuerunt, à quibus tamen reuocari nõ possunt, eo quod assuetis videantur optima. Lucianus in Pseudologista: οὔτε γὰρ αὐτὸς ποτὲ βελτίων γένοιο πρὸς τὴν ἐπιτίμησιν, οὐ μᾶλλον ἢ κάνθαρος μεταπεισθείη ἂν μηκέτι τοιαῦτα κυλινδεῖν, ἅπαξ αὐτοῖς συνήθης γενόμενος, id est, neque enim ipse vmquam fieres melior increpatione mea, nihilo magis quã scarabeo persuaderi posset, ne amplius talia voluat, posteaquam semel illis assueuit. Scarabeus fœtus suos educat in stercore præcipue caprino, & indidẽ pascit, atque ibidem habitat. Extrementa vero figunt in sphærulas, easque in nidum deuoluunt, capite in terram demisso, posterioribus pedibus in altum erectis. Nemo facile abducitur a vitiis, in quibus natus & educatus est, & quæ per se sunt fœdissima, videntur & pulchra & dulcia diutinæ consuetudinis commendatione.

Alienis soleis vti.

Ἀλλοτρίοις βλαυτίοις χρῆσθαι, id est, Alienis soleis vti dicuntur, qui moribus aliorum ad suum abutuntur emolumẽtum. Aristophanes in Equitibus:

Οὐκ ἀλλ' ὅπερ πίνων ἀνὴρ πεπονθ' ὅταν χεσείῃ,

Τοῖσιν τρόποις τοῖς σοῖσιν, ὥσπερ βλαυτίοισι χρῶμαι. id est,
Quibus verbis negat se circumuenire populum Athenienſem, ſed facere quod ſolẽt qui deſident in compotatiouibus, & vrgente aluo ſurgunt, arreptis alienis ſoleis, ſiue quod feſtinant, ſiue quod ebrii ſunt. Ita ille abutebatur moribus populi Atheniẽſis, qui cibo corrumpi volebat, & blanda libentius audiebat quã ſalutaria. Apparet olim Grecos abſq; ſoleis ſolere accumbere. Exituri domum poſcebant ſoleas. Hinc quæſtus Lopodyttis. Quidam etiam nudi accumbebant.

Longum procemium audiendi cupido.

PROVERBII ſpeciem habet quod eſt apud Platonem libro de rep. 4 μακρὸν τὸ προοίμιον τῷ ἐπιθυμοῦντι ἀκοῦσαι, id eſt, Longum procemium andiendi cupido. Qui rem ipſam cupit cognoſcere huic longum eſt omne procemium. Vnde illud Teren. vah, etiam procemium mihi occeptat. Et Athenis preco, qui dicendi poteſtatem faciebat rhetoribus præfabatur ἄνευ προοιμίων καὶ παθῶν, id eſt, ſine procemiis & affectibus: quod hec extra cauſſam ſint.

Quod recte datum eſt.

PLATO in Philebo, oſtendit prouerbiũ à pueris vſurpatum non oportere repoſci, quod ſemel datum eſt: ἡμεῖς δὲ δὴ λέγομεν, καθάπερ οἱ παῖδες, ὅτι τῶν ὀρθῶς δοθέντων, ἀφαίρεσις οὐκ ἔστι, id eſt, Nos autem dicimus id quod ſolent pueri, quæ recte data ſunt, non licere rurſus eripi. Hoc eo dicebat, quod Socrates ſolet ab integro repetita diſputatione, quæ prius conceſſa fuerant rurſus in dubium vocare. Simile quiddam & hodie iactatur inter pueros, vbi quis quod dedit repoſcit. Adeo dicta huiuſmodi per tot ſecula perque tot nationes ad nos vſque demanarunt.

Funiculum ad lapidem.

Τὴν σπάρτην πρὸς τὸν λίθον ἄγειν, id eſt, Funiculum lapidi admouere dicuntur, qui curam omnem adhibent ne quid geratur in Repub. ſecus quam oportet. Beatus Chryſoſtomus homilia in priorẽ ad Corinthios epiſtolã 35. σκόπει πῶς πάλιν ἐν ταῦτα πρὸς τὴν σπάρτην τὸν λίθον ἄγει τὴν οἰκοδομὴν πανταχοῦ ζητῶν τῆς ἐκκλησίας, id eſt, Conſidera vt hic rurſus funiculum admouet ad lapidem, vbiqué quærens ædificationem eccleſiæ. Tranſlatum eſt ab Architectis, qui non credunt oculis ſuis, ſed ad perpendiculum explorant lapidum æqualitatẽ. Quod eſt exactæ diligentiæ.

Nummo addicere.

APVD Iuriſconſultos prouerbiale eſt nũmo addicere, pro eo quod eſt, minimo vendere. Eſt autem fucus quo legibus imponitur prohibentibus donationes. Vlpian. libro Pandect. 19. titu. Locati: Si quis conduxerit nummo vno, conductio nulla eſt, quia & hoc donationis inſtar inducit. Idẽ lib. 1. titu. de re iudicata: Si quis & conduxit, & rogauit p̃cario vti poſſideret, ſi quidem nummo vno conduxit, nulla dubitatio eſt, quin & precarium ſolũ teneat. Verum addubitamus nũ in his exemplis pro conduxit & conductio, legendum ſit condixit & condictio. Suetonius in Iulio Cæſare: Bello ciuili ſupra alias donationes ampliſſima prædia nummo addixit. Valerius Max. lib. 2. c. de Gratitudine: Pollinctorib. exequiarum apparatus Seſtertio nummo ipſis præbentibus eſt addictus. Itidẽ Plau. in Pſeudolo: Numquam hoc eris nummo diuitior. Nũmo dixit, pro viliſſimo precio.

Vero verius.

CVM nihil poſſit eſſe vero verius, tamẽ prouerbiali tropo dicimus vero verius quod prorſus indubitatũ haberi volumus. Martialis in Gallicum quendam, cui ex more ſæpe repetebatur illud:

Dic verum mihi Marce, dic amabo:
Vero verius, inquit, ergo quod ſit, audis
Verum Gallice non libenter audis.

Nõ diſſimili forma dicimus certo certius, quamquam nihil prohibet aliud alio certius eſſe. Vlpian. lib. Pandect. 23. tit. de Teſtamen. tutel. Teſtamento datos ſponſores non eſſe cogendos ſatiſdare rem ſaluam fore, certo certius eſt.

Vento viuere.

HODIEQVE vulgo tritiſſimum eſt, vt eos dicant vento viuere, qui nullo viuunt impẽdio, & addunt: more ſiluri, q̃d pleriſq; creditum eſt eum piſcem aura ſaginari, q̃d idem creditum eſt de Chamæleonte. Alexander

xander Imperator lib. Codicis 5. tit. de Aliment. pupil præst. Nec ferendus, inquit, est iuuenis, qui cum præsens esset, studiisque eruditus atque alitus esset, si ea per alium se consecutum non probet, sumptus recusset, quasi vento vixerit, aut nullo liberi hominis studio imbui meruerit.

Tuas res tibi habeto.

CAIVS Iurisconsultus Pandec. lib. 44. tit. de Diuortiis, ostēdit fuisse receptum, vt diuortium his verbis perageretur: Tuas res tibi habeto, tuas res tibi agito. Quorum altero reddit dotem, altero abdicat ab se tutoris munus, in rebus vxoriis. Hæc autem forma verborum perscripta est, ne vel non ratum esset diuortium si nullis sollemnibus verbis perageretur, vel inauspicatū & odiosum si verbis ciuilib⁹ perageretur. Itidem in discutiendis sponsalibus visum est vti his verbis, Conditione tua non vtar. Hæc prouerbii gratiam habebunt, si cui ciuiliter renunciabimus amicitiam. Sed festiuius erit, si ad res animi transferantur, veluti si quis dicat, Monachi vitam professus est, mundum iussit sua sibi habere, suas sibi res agere. Item si quis ambiat consortium nostrum, quem iudicamus nobis inutilem huic apte dicetur: tua conditione non vtar. pro eo quod erat, nō vtar tua familiaritate. Eleganter vsus est Plautus in Trin. vbi Lysiteles adolescens multa queritur de miseriis amantium, ac meditatur amorem eiicere ex animo. Apagesis amor, tuas res tibi habe, amor mihi amicus ne suas vnquam, sine tropo vsus est in Amphitryone: Valeas, tibi habeas res tuas, reddas meas.

Gamma Betam persequitur.

PROCOPIVS lib. 3. de bello Vuandalico refert Carthagine antiquum prouerbium à pueris iactari solere: Quod Gamma quādoque Betam, & rursus Beta Gemmā persequitur. Suspicamur puerorum lusum huc spectasse, quod inter vicinos frequenter oriatur dissidium. Verum hic puerile dictum detortum ad rerum euētum, quod Gizericus Bonifacium expulisset: Postea Gilimerem Belisarius. Prouerbium non est natum ex euentu, sed puerorum Carthaginensium ęnigma fuit, velut oraculū eius quod accidit postea.

Pulchrum sepulcri elogio.

NON videbatur in prouerbiorum classem referendum, nisi nominatim prouerbii titulo referretur apud Procopium libro de bello Persico 1. sub persona Augustæ Iustinianum maritum sic alloquentis. Igitur optime Imperator, volēti nunc viuere procul dubio nullo negotio licet, pecuniæ nobis magna vis, mare opportunum, nauigia multa. Considera tamen ne seruato tibi cōtingat, vitæ iucunditatem cum mortis ad extremum acerbitate cōmutare, nobis autem antiquum sane placet prouerbium, quam pulchrum est in sepulcri elogio Imperatorem adscribi.

Primum apes abigendæ.

AGATHIVS de bello Gothico libro 3. Placebant hæc dicta Vlilago Herulorum præfecto, vnde id vsurpatum prouerbium & barbarum & parui momenti, vtile tamen & alicuius energię. Identidem prædicabat: primum abigēdas apes, deinde & mel subtrahendum. Sensit Buzes primum hostiū copias aduentantes esse submouēdas, quo possint Asia potiri, sumptum à curatoribus apum, qui quo mel eripiant ex aluearibus, apes fumo, aut alio quouis modo abigunt.

Optima quidem aqua.

Ἄριστον μὲν ὕδωρ, id est, Optima quidē aqua, videtur in prouerbium abiisse, quoties rei vehementer laudatæ præfertur aliquid melius: quemadmodum Pindarus auspicans hymnos Olympiacos, aquam quidem fatetur esse optimam, sed aurum præfert, qđ ignis in morem noctu luceat. Sunt enim hæc duo præcipua elementa, aqua & ignis: vnde aqua & igni interdicitur, quos vita indignos iudicamus. Aristoteles lib. Rhet. 3. vt vulgo iactatum citat, ὅθεν, inquit, λέγεται, ἄριστον μὲν ὕδωρ. Quædam enim ob id pferuntur, quod sint rariora. Alioqui aqua est magis necessaria quam aurum. Meminit adagii Plutarchus in Commētario, in quo quærit vtrū aqua an ignis sit vtilior. Supra modum efferenti philosophiam, is qui fateatur quidem philosophiam esse rē præclaram, sed qua potior sit theologia, facete succinet illud Pindarici carminis fragmentum, ἄριστον μὲν ὕδωρ.

Non

Non oportet hospitem semper hospitem esse.

ARISTOTELES libro Rhetoricorum tertio, nullo auctore citat ceu vulgo iactatũ: οὐ δεῖ τὸν ξένον ξένον ἀεὶ εἶναι, i. Non oportet hospitem semper hospitem esse. Hospites dicuntur ignari eius loci in quo viuunt. Sed turpe est diu in eadem ciuitate viuere, & semper esse peregrinum. Videtur iambicus trimeter corruptus. Turpe est in eadẽ disciplina diu versatum esse, & nihil scire.

More Romano.

IN eadem epistola M. Tull. non sine prouerbii specie dixit more Romano, pro eo quod est, simpliciter & absque fuco potius quam erudite. Tales enim fuerunt illi Romani prisci, Gręcorum dissimiles. De quo inquit, homine tibi spondeo, non illo vetere verbo meo, quod cum ad te de Milone scripsissem, iure lusisti, sed more Romano cum homines non inepti loquuntur, probiorem hominem, meliorem virum, prudentiorem esse neminem. Penes Romanos erat rusticana veritas. Talem inducit libro de Finib. 2. Quod nostri quidem optime disputant, nihil opus esse eum qui philosophus futurus sit, scire litteras. Itaq; vt maiores nostri ab aratro adduxerunt Cincinnatum illum, vt dictator esset, sic vos de Pelasgis omnibus colligite, bonos quidem viros, sed certe non semper eruditos. Idem ad Trebatium lib. 7. Balbus mihi confirmauit te diuitem futurum: id vtrum Romano more locutus sit, bene nummatum te futurum, an quomodo Stoici dicunt, omnes esse diuites qui cælo & terra frui possunt, postea videro. Romano more dixit, pro indocto & simplici. Nam Stoici subtiliter definiunt diuitem ac pauperem. Ac mox ad eundem: Ego te Balbo cum ad nos proficiscitur, more Romano commẽdabo.

Lacrymæ nihil citius arescit.

M. TVLL. libro de inuentione priore, præcipiens ne orator posteaquam iudicis animum commouit ad misericordiam, diutius commoretur in quæstione, adducit Apollonii dictum: οὐδὲν θᾶττον ξηραίνεται δακρύου, id est, Lacryma nihil citius arescere, quod vehemens affectus facile vertitur in tædium.

Gallonius.

ETIAM ipsa luxuries multos nobilitauit, vt Aesopum & Apitium. M. Tull. celebrauit Gallonium à Lucilio traditum, idque locis compluribus. In oratione pro Cęcina: Quid ergo est? Non vsque eo tamen vt in capita fortunasq; honestissimorũ virorum dominentur hi qui relicta bonorũ virorum disciplina, & quæstum & sumptũ Gallonii sequi maluerunt. Itẽ pro P. Quintio meminit Gallonii. Rursus lib. de Finibus 2. refert è Lucilio O' Publi, ò gurges, Galloni es homo miser inquit, cenasti in vita numquam bene, cum omnia in isto consumis squilla, acipensere cum decumano. Hæc Lucilius facit loquentem Lęlium lapatho cenare solitum, Gallonio lurconi, & omnia gulæ ventrisque delectatione metienti. Gallonii meminit M. Tull. lib. de Finibus 2. Sed qui ad voluptatem omnia referens viuit vt Gallonius, loquitur vt frugi ille Piso, non audio.

Vultu sæpe læditur pietas.

M. TVLL. in oratione pro Roscio obiter citat sententiã à sapientibus iactatã. Etenim inquit, si id quod pręclare à sapientibus dicitur, vultu sæpe læditur pietas, quod supplicium satis acre reperietur in eum qui mortem obtulerit parenti, pro quo mori ipsum si res postularit, iura diuina atque humana cogebant. Prouerbium admonet pietatem erga parentes adeo religiose colendam, vt non solum non offendamus eos verbis aut factis impiis, sed ne vultu quidem atrociore aut contumaciore.

Culleo dignus, aut non vno culleo dignus.

CVM hominem enormiter scelerosum significare volumus, eum culleo dignum dicimus. Hoc supplicium erat parricidis, id est, qui parentem occidissent. Quamquam apud priscos parricidium dicebatur, quoties homo hominem occidisset, hoc est, par parem, videlicet eo sæculo, quo crudelitas erat occidisse bouem, auem, aut gallum gallinaceum. Dein cum cœpisset esse vulgare, vt homo occideret hominem, parricidii vox ad sum-

mæ impietatis significationem deflexa est. Culleus autē erat saccus coriaceus, cui insuebatur parricida, simul immissa vipera, simia, & gallo gallinaceo, atque ita proiiciebatur in profluentem. Marc. Tullius pro Roscio Amerino: Quanto maiores nostri sapientius, qui cum intelligerent nihil esse tam sanctum, quod non aliquando violaret audacia, supplicium in parricidas excogitauerunt, vt quos natura retinere in officio non potuisset, magnitudine pœnæ à maleficio summo arcerentur: insui voluerunt culleum viuos, atque ita in flumen deiici, Oh singularem sapientiam iudicum, nonne videntur hunc hominem ex rerum natura sustulisse & eripuisse, cui repente cælum solum, aquam terramque ademerunt: vt qui eum necasset, vnde ipse natus esset, careret his rebus omnibus, ex quibus omnia nata esse dicuntur &c. Proin Iuuenalis impietatem cuiusdam exaggerans, negat illi satis esse serpentem vnum, aut culleum vnum. Narrat Suetonius quosdam statuę Neronis apposuisse culleum cum elogio: Merueras, sed ego quid possum?

Ratio quidem apparet &c.

PLAVTVS in Trinummo: Nequaquam. Argenti ratio comparet tamen, cui Stasimus, Ratio quidem Hercle apparet, argentum οἴχεται. Nam hæc est germana eius loci lectio, quam alii varie mendosam comminiscuntur. Vsus est. M. Tullius in Pisonem: Quas rationes si cognoris, intelliges nemini plusquam mihi litteras profuisse. Ita enim sunt perscriptæ scite & litterate, vt scriba ad ærarium qui eas retulit, perscriptis rationibus secū ipse caput sinistra manu perfricans, commurmuratus sit: Ratio quidem Hercle apparet, argentum οἴχεται. Itidem Geta Terentianus in Phormione: Non ratio nobis, sed argentum deerat. Mar. Tullius ad Q. Fratrem lib. 2. epistola vltima: Quamquam sunt facta verbis difficiliora. Eodem pertinet illud, Pulchre dixti.

Omnia præter animam.

CVM nihil non datum significamus, præter vitam, dicimus omnia tradita, præter animam. Mar. Tull. pro Roscio Amerino: Quod si tibi caussa nulla est, cur hunc miserum tanta calamitate affici velis, si tibi omnia sua præter animam tradidit, nec sibi quidquam paternum, ne monumenti quidē caussa reseruauit &c. Simili figura Animam debere dicuntur, qui plusquam omnia debent. Terent. Quid si animam debet? Rursus: omnia debet, præter animam.

De reduuia queritur.

Περὶ τῆς παρωνυχίας μέμφεται ὁ τῷ μείζονι ἔνοχος κακῷ. id est, De reduuia queritur maiori obnoxius malo. Vbi quis prauo pudore, leuissimis malis quærit remedium, dissimulans maiora. Hoc affectu sunt complures, vt etiam apud medicum dissimulent morbum, præcipue podagrici. Narrat Plutarchus quendam consuluisse medicum de vitio vnguiū, cum color argueret illum esse vitiato epate. At medicus intelligens ineptum hominis pudorem, nihil inquit, tibi periculi est à reduuia, sed grauius malum vrget te. Huc adlusit Mar. Tullius in oratione pro Roscio Amerino: Intelligo me ante tempus hęc perscrutari, & propemodum errare, qui cum capiti Sexti Roscii mederi debeam, reduuiam curē.

Ad libellam debere.

QVI pecuniam præsentem ac iusti ponderis debet, ad libellam debere dicitur. Nā olim ad libram dabatur pecunia, non ad numerum. Inde illa vulgata, expendere, expensum ferre, dependere, rependere, impendere, pro sumptum facere, sumptuum rationem reddere, soluere, resoluere, & insumere. Marc. Tull. pro Roscio Amerino. Nisi planum facit HS. LIIII. ad libellam sibi deberi, perdit litem.

Hoc municeps aut vicinus nunciauit.

M. TVLLIVS in eadem oratione: Soletis cū aliquid huiuscemodi auditis, Iudices, continuo dicere, necesse est aliquem municipem aut vicinum dixisse. Solent. n. à vicinis ac municipibus vicinorum ac municipū scelera potissimū prodi. Quod & hodie vulgo dicūt, dedecus homini à cōterraneis aut

aut ciuibus oriri. Nã si quod fortunæ incommodum, si qua vitę labes, ab illis quoniam sciunt proditur.

Dea excogitauit.

ARISTOPHANES in Equitibus:

Τὸ μὲν νόημα τῆς θεοῦ, τὸ δὲ κλέμμ' ἐμόν. i.

Excogitauit dea, meum sed furtum erat.

Non sine prouerbii specie dictũ est in rhetores, qui apud populum iactabant. Mineruam ipsis quod suaderent misisse in mentem, & tamen rerum gestarum gloriam sibi vindicabant. Color sumptus est ex Homero, vbi quoties facti ratio reddi non potest, Pallas dicitur suggessisse. Pallas Atheniensium erat protectrix. Comicus autem ioci gratia, pro πρᾶγμα, posuit κλέμμα, notans Cleonis rapacitatem.

Vsus est altera natura.

NIHIL hoc dicto celebratius, ἔθος ἄλλη φύσις, i. vsus altera natura. Natura nihil efficacius potentius ve. Vnde Satyricus,

Custode & cura natura potentior omni.

Huic parem aut certe proximam vim habet assuetudo. Aristoteles libro Rhet. 1. disputans de iucundis, docet ea iucunda esse, quę vel secundum naturam sunt, vel quod huic proximum est, consueta. Nihil enim putat interesse inter naturam & vsum, nisi quod interest inter semper & plerumque. Perpetuum enim est quod indidit natura, frequẽs quod vsus affixit. Proinde sanctissimum cõsilium dedit, qui iussit vt à teneris statim annis optima eligamus, quæ post vsu futura sint etiam iucunda.

Necessitas molesta.

MEX eodem in loco citat sententiam ceu vulgo iactatam, ostendens esse molesta quę secundum naturam non sunt. Vis autem pugnat cum natura, eoque molesta omnibus necessitas. καὶ ὀρθῶς, inquit, ἔρηται, πᾶν γὰρ ἀναγκαῖον πρᾶγμα ἀνιαρὸν ἔφυ, id est, Et recte dictum est. Quidquid enim est necessarium natura molestũ est. Verum optimis non adsuescimus, nisi initio adhibeatur aliqua vis: sed quod prius erat violentum, ac proinde molestum, adsuetudine primũ fit leue, postea etiam iucundum.

Iucunda malorum præteritorum memoria.

IBIDEM refert & hanc sentẽtiam prouerbialem ex poeta quopiam:

Ἀλλ' ἡδὺ τὸν σωθέντα μεμνῆσθαι πόνων. i.

Meminisse laborũ suaue qui seruatus est.

Item illud:

Καὶ μέγα γὰρ τε καὶ ἄλγεσι τέρπεται ἀνὴρ

Μνήμενος, ὅ σις πολλὰ πάθοι καὶ πολλὰ ἐόργοι. id est,

Magnopere est iucunda viro renouata dolorum

Mentio, qui permulta tulit, permultaque gessit.

Huius & alibi meminimus.

Suffragium optimum.

ARISTOTELES Rhetoricorum lib. 1. videtur hoc attingere tamquam in foro iactatũ, γνώμῃ ἀρίστῃ, id est, suffragio optimo. Cum enim multa sint probationum genera, quæ extra caussam petuntur, ac Græcis dicũtur ἄτεχνοι, velut leges, testes, pacta, tormenta, iusiurandum, optima probatio est ex coniecturis, quæ illi εἰκότα vocant: μάρτυρας μὲν μὴ ἔχοντι, ὅτι ἐκ τῶν εἰκότων δεῖ κρίνειν, καὶ τοῦτό ἐστι τὸ γνώμῃ τῇ ἀρίστῃ, id est, Ei vero, qui testes non habet, hic erat locus, ex probabilibus signis esse indicãdum: & hoc est quod dicitur suffragio optimo.

Tamquam ad aram.

DE sacra ancora dictum est alias. Illi simillimum est ad aram, cum extremum refugium intelligi volumus. Inde sumptum, quod olim qui extrema necessitate vrgebãtur, ad aras deorum soleant confugere, vnde nefas erat quemquã detrahere. M. Tullius in oratione pro Roscio Comœdo: Qđ item nuper in Erote Comœdo vsu venit, qui posteaquam è scena non modo sibilis, sed etiam conuicio explodebatur, sicut ad aram confugit in huius domum, disciplinam, patrocinium, nomen. Idem lib. 3. de natura deorum: Quod vos inquit, cum facere non potestis, tamquam ad aram confugitis ad deum. Idẽ actione in Verrem quarta: Magistratuum autem nostrorum iniurias ita multorum tulerunt, vt numquam ante hoc tempus ad aram legum, præsidiũque vestrum publico consilio confugerẽt. Ouidius Epistolarum lib. 4.

Vnica fortunis ara reperta meis.

Plautus in Mostellaria: Ad aram confugisti.

Ad asylum confugere.

HVIC cognatum est: Ad asylum cõfugere

M. Tull. actione in Verrem 3. Se quæstorē prohibitum esse dicebat, quo minus è phano Dianæ seruum suum qui in illud asylum confugisset, abduceret. Hæc fient venustiora & παροιμιωδέστερα, si ad animi res transferantur.

Equitandi peritus ne cantet.

Ἱππασιῶν δ' εἰδαιὼς μὴ ᾄδη, id est, Equitādi peritus, ne cantet. Sumptum à poeta quopiā, in eum qui professus res serias versatur in nugis. Equitatio militaris est, & ad bellum pertinet. Musici sunt imbelles ac voluptatū insectatores. Gregorius Theologus in epistola ad Eudoxum rhetorem: ἱππασιῶν δ' εἰδαιότα μὴ ᾄδειν ἐθέλει ἡ ποίησις, μήτι γένηται, μὴ καὶ τῆς ἱππασιῶνς διαμάρτῃς, καὶ τῆς ᾠδῆς, id est, Eum qui didicit artem equitādi non vult canere poesis, ne qua eueniat, vt simul & in equitando aberres & in canēdo. Nondum liquet è quo poeta sumptum sit, sed dictum videtur in Thebanos, qui duas artes præcipue discebant, equitandi & canendi tibiis, cum altera parum alteri cōgruat.

Spartæ serui maxime serui.

PLVTARCHVS in vita Lycurgi refert, ceu vulgo iactatum ἐν λακεδαίμονι τὸν ἐλεύθερον μάλιστα ἐλεύθερον εἶναι, καὶ τὸν δοῦλον μάλιστα δοῦλον, id est, Apud Lacedæmonios qui liber est, eum maxime liberum esse. Contra qui seruus est, maxime seruum esse. Apud Lacedæmonios ingenuis non erat fas discere, aut exercere vllum opificium, aut negotiationem, aut agriculturā, sed hęc omnia per Helotas, id erat seruorum genus, quibus nefas erat vllam artem liberalē vel discere vel exercere, agebant: quos ipsos durissime tractabant. Cogebantur adesse cōuiuiis, & illic inebriari, cātiones ridiculas canere, & saltationes indecoras agere, vt horum exemplo ingenui discerent, quam indecora fœdaque res sit temulentia. Quin & Ephori cum inirent magistratum, solent Helotibus bellum indicere, quo fas esset illos occidere. His rationibus ad tantā seruitutem adigebantur, vt nihil auderent iniussu dominorum: adeo vt cum Thebani, qui eruptione facta in Laconicam quosdā ex Helotibus cæperant, iuberent illos canere cantiones Terpandri, Alcmanis & Spondontis Laconici, responderint id heriles filias nolle. Generosior Spartano, alias nobis dictum.

Vespertilio.

VESPERTILIONES videntur appellari, qui grauati ære alieno, luce domi se continent, ne à creditoribus appellentur, noctu prodeunt. Vlpianus libro Pandect. 21. titu. de Euictionibus: Si quis ita stipulanti spondeat, sanum esse, furem non esse, vespertilionem non esse &c. inutilis stipulatio quibusdam videtur, quia si quis est in hac caussa, impossibile est quod promittitur. Si non est, frustra est. Sed ego puto verius hanc stipulationem furem non esse, sanum esse, vespertilionem non esse, vtilem esse: hoc enim continere, quod interest horum quid esse, vel horum quid non esse. Hactenus Vlpianus. Quamquā hoc loco quidam pro vespertilione legunt vespillonem aut versipellem. Alciatus inter iureconsultos vndequaque doctissimus in commentariis suis de Rerum significationibus, putat vespertilionem dictū quemadmodum modo diximus, qui metu creditorum interdiu latitat, noctu prodit. Nam animal hinc dictum quod vesperi volet, indicat Nonius Marcellus. Adagium esse sumptum videtur ex apologo quopiam, siue Aesopi, siue alterius illum imitati (Nam Aesopo videtur indignus) qui narrat vespertilionem, mergum & rubum, iniisse societatem, vt cōflatis sortibus pariter negotiarentur. Vespertilionem contulisse pecuniam à fœneratoribus mutuo sumptam, Mergū aliud quidpiam, rubum vestem. Cum omnes è naufragio nudi enatassent, vespertilionem metu creditorum interdiu latitare, noctu volare tantum, mergum obsidere littora, ac subinde collum demittere in fundum, sicubi reperiat merces suas, vel eiectas in littus, vel in fundo hærentes: rubū prętereuntium adhærere vestibus, siquam forte suam reperiat. Poterat videri parum quadrare, seruum ære alieno grauatū esse, quis enim credat seruo? nisi legeremus apud Terentium, Dauum Getæ quod debebat reddidisse. Nobis tamen videtur vespertilionis nomen & in fugitiuum seruum competere, qui noctu ab hero solitus sit subducere sese, latitatque vbi periculum est ne agnoscatur. Nā inibi mox proximo capite, pro vespertilione ponit erronem ac fugitiuū, cum

cum quis, inquit, stipulatur furem non esse fugitiuum non esse, erronem non esse. prisci tamen ea voce secus vsi sunt, videlicet pro homine ancipitis fidei, qui nec huius ordinis sit, nec illius, cum vtroque tamen colludat: eo quod vespertilio sic vtrũque vt nec inter volucres, nec inter mures habeat locum. Alas habet, sed pennas non habet: volitat, sed sub vesperam. Dentes habet, quod auium nulla. Varro in Agathone citãte Nonio: Quid multa? factus sum vespertilio, neque in muribus plane, neq; in volucribus sum. Vespertilionis conuicium torqueri poterit & in amãtes qui noctu volitant, quos Plautus in Trinummo vocat tenebricolas. Elegans, inquit, despoliator latebricolarum hominũ corruptor.

In folle offerre.

CALISTRATVS lib. Pandect. 35. tit. de condit. & demonst. c. cum seruus: Nos, inquit, neque conditionem meram putamus esse, quæ in datione existit, neque meram conditionem quæ in facto consistit, sed eam cõditionem quæ ex quadam mixtura consistit. Nam non vtique si ille in folle reliqua obtulit, liber erit: nõ enim testator hoc sensit, sed illud, vt rationes reddat, quomodo seruus reddere solet: id est, legendas offerre rationes primum, deinde computandas, vt explorari possit, cõputationes probæ an improbæ referantur, accepta, relata recte an non recte. Apparet in folle dictum, pro eo quod erat, inexplorate, inexplicate & confuse, sicut qui syngraphas & pecuniam sacculo inclusas offert.

Malus choraules, bonus symphoniacus.

DIVVS Augustinus in epistola ad Aurelianũ. Et refertur in decretis Caussa 16. Quæstio 1. c. Legi epistolam: commemorat vulgo illud iactatum: Malus choraules, bonus symphoniacus: vbi quis in suo genere contemptus, in præstantiore habetur in precio: veluti si quis poeta ineptus profiteatur medicinam, & inter præclaros medicos habeatur. Augustini verba sunt hæc: Ordini clericorum fit indignissime iniuria, si desertores monasteriorum ad militiam clericorum eligantur, cum ex his qui in monasterio permanent, non tamen nisi probatiores ac meliores in clerum adsumere soleamus: nisi forte sicut vulgares dicunt, malus choraules, bonus symphoniacus est, ita ipsi vulgares de nobis iocabuntur, dicẽtes, malus monachus, bonus clericus est. Sumptum apparet ex M. Tull. qui in oratione pro Murena ita loquitur. Itaque mihi videntur initio multo hoc maluisse: postquã id adsequi non potuissent, illuc potissimũ sunt delapsi, vt autem in Græcis artificibus eos aulœdos esse, qui citharœdi fieri non potuerint, sic nonnullos videmus, qui oratores euadere non potuerunt, eos ad iuris studium deuenire.

Ne bestiæ quidem ferre possent.

PROVERBIALIS hyperbole est apud Marc. Tul. actione in Verrem quinta: Postremo vt odor Apronii teterrimus oris & corporis, quem vt aiunt, ne bestiæ quidem ferre possent, vni isti suauis & iucundus videretur. Confine est illi quod alibi retulimus, Balbinum polypus Agnę delectat. Idem in Catil. inuectiua 5. Tantus enim illorum temporum dolor inustus est, vt iam ista nõ modo homines, sed ne pecudes quidem mihi passuræ esse videantur. Paullo diuersius dixit in epist. ad Atticum, cuius initium, Quæris ex me, libro 1. Et quod omnes non modo homines, verum etiam pecudes factum esse sciebant.

Cossi.

OLIM vulgari conuicio Cossi dicebantur homines natura rugosi, à similitudine vermium qui lignis innascuntur. Ii natura rugas habent, vt se contrahant ac porrigant. Horum Plinius meminit compluribus locis, vt lib. 11. cap. 33. Rursus lib. 30. cap. 13. libri vero 17. cap. 24. indicat huius generis grãdiores in cibis atq; etiam in luxu fuisse antiquit⁹. Meminit & Hieronymus aduersus Iouinianum libro 2. Græci προφερεῖς vocant, qui cum sint iuniores, tamen vultu senium præ se ferunt. Auctor Festus Pompeius.

Circeo poculo.

DE Circes virga nobis ante dictum est. Adsimili forma M. Tul. vsus est Circeo poculo, de homine subito in aliũ mutato, Actione in Verrem prima: Sed repẽte è vestigio ex homine tamquam aliquo Circeo poculo factus est Verres, redit ad se, atque ad mo

res suos. In verbis Ciceronis tacita adlusio est ex ambiguo vocis. Nam Verris porcus est maialis non dum castratus.

Ne tempestas quidem nocere possit.

IN homines insigniter nudos & inopes, nō sine prouerbii specie dixit M. Tull. actione in Verrem 5. Ceteros Leontinos quibus non modo Apronius in agris, sed ne tempestas quidem vlla nocere potuit, exspectare nolite. Etenim non modo incommodi nihil cæperunt, sed etiam in Apronianis illis rapinis, in quæstu sunt compendioque versati &c. Adlusum est autem in Apronii vocabulo ad aprum Calydonium. Et qui possident aliquid rerū, aut habent in agris, aut in mari: his tempestas nocere potest. Cui vero nulla tempestas nocere potest, is nec in agris possidet quidquam, vt agricolæ, nec in nauibus, vt negotiatores.

Ballio.

NOMINA quędam ob insignem improbitatem abierūt in prouerbium, quod interdum à veris, interdum à fictis in comœdia personis sumitur. Nam Mar. Tull. in actionibus suis subinde C. Fannium Chęream quendam Ballionem appellat, veluti pro Roscio Comędo. Qui iccirco capite & superciliis, inquit, semper est rasis, ne vllū pilū boni viri habere dicatur. Cuius personam præclare Roscius in scena tractare cōsueuit, neq; tamen pro beneficio ei par gratia refertur, nam Ballionem illum improbissimum & periurissimum lenonem cum agit, Chæream: persona illa lutulenta, impura, inuisa, in huius moribus natura vitaque est expressa. Rursus in eadem: Vix medius fidius tu Fanni à Ballione aut aliquo eius simili postulare auderes & impetrare posses: Ballionem inducit Plautus in Pseudolo, lenonē impurissimum, rapacissimum, improbissimum, nomen confictum est à βάλλειν, quod semper aliquid prædæ venetur leno: vel à βαλλίζω, quod lasciuiarum ac saltationum sit architectus.

Canes venatici.

QVI venandi studio tenentur, habēt canes emissarios, qui vestigiorū odore feras exploratas, & repertas latratu produnt. De Coryceis alibi diximus. M. Tullius actione in Verrem sexta: Apponit de suis canibus quendam qui dicat se Diodorum Melitensem rei capitalis reum velle facere. Ibidem aliquanto post: Qui simul atque in oppidum quodpiam venerat, immittebant illi continuo Cybiratici canes, qui inuestigabant ac perscrutabantur omnia. Duos fratres Cybiritas appellat canes, quod ad furādum Verres illorum oculis, sed suis manibus vteretur. Solet autem canibus à regione cognomen indi, vt Melitæis. Ac superius in eadem; Qui postea quam venerunt, minandum in modum canes venaticos diceres, ita odorabāt omnia & vestigabāt &c.

Mercenarium præconium.

LAVDES non ex animo tributas, sed commodi gratia per adulationem oblata. M. Tullius actione in Verrem tertia Mercenarium præconium appellat. Itaque cum à te caput illud tam multis verbis mercenario præconio esset ornatum, ecquis inuentus est postea prætor, qui illud idem eiiceret? Quamquam scimus in vulgatis codicibus pro præconio haberi procœmio, an recte, docti viderint.

Palmarium facinus.

PALMARIVM facinus, pro insigni ac triūpho digno dixit Terentius in Eunucho: Tum hoc alterum, id vero est, quod mihi puto palmarium. Pro eodem M. Tullius dixit: Palmas. Vt pro Sexto Roscio Amerino: Si quemadmodum paratum esse audio testis prodierit, tum alias quoque suas palmas cognoscet. Rursus Philippica II. Sexta palma vrbana, etiā in gladiatore, difficilis: sed hęc iudicum culpa, non mea est. Plautus in Mustellaria, palmā itē vsurpauit in malam partem, loquens de adolescente qui ex moribus cotinētissimis degenerat ad mores corruptissimos. Is nunc in aliam partem palmam possidet.

Commouere sacra.

PLAVTVS in Pseudolo: Commouere sacra dixit, pro eo quod erat extrema experiri præsidia. Hinc dictum apparet, quod rebus desperatis, soleāt homines ad deorum præsidia confugere. Velut hodie, Lutetiæ, cum supra modum inundat Sequana, corpus diuę Genouefæ à montis acuti templo defertur, ad ædē virgini matri sacram. Sed vide

vide num pro sacra leg ēdum sit saga, vt intelligas arma, de quo iam diximus. Sequitur enim protinus, quo pacto & quātas soleā turbellas date. Deinde verba sunt quasi bellum denunciantis: Nunc ne quis dictū sibi neget, dico omni pube pręsente in cōcione omni populo, omnibus, amicis notisque edico meis: In hunc diem, à me, vt caueant ne credant mihi. Idem seruus & deinceps bellica loquitur.

Quasi dies dicta sit.

OLIM rei solent esse mœsti squalidique ac lugentibus similes, quo iudices ad misericordiam inflecterent. Hinc illud Plautinum in Asinaria:

Quem videam æque mæstum esse, vt quasi dies dicta si siet.

Βεγγαΐζειν.

STEPHANVS scribit βέργην esse ciuitatem Thraciæ, siue vt Strabo refert vicum. Eius gentis improbi mores in prouerbium abierunt, vt dicerentur βεγγαΐζειν, qui nihil sani loquerentur. Tota enim natio Thracum multis nominibus male audiebat, sed præcipue, ob morum truculentiam ac perfidiam. Thrax erat Polymnestor, qui victricia arma secutus, Polydorum obtrūcauit, & auro vi potitus est.

Summo pede.

Ἄκρῳ ποδί, id est, Summo pede eadem figura dictum est, qua summo digito. Negatur summo pede attigisse disciplinam, qui nūquam ingressus est, nec attigit limen illius. Extat apud Platonem in Lachete, cuius loci alibi, ni fallimur, fecim⁹ mētionē.

Vsuræ nauticæ.

APVD Iurisconsul. vsuræ nauticæ dicuntur centesimę magnæq;. Negotiaturi sortem interdum accipiunt mutuo. Quoniam autem qui nauticam exercet negotiationem se suaq; ventis & vndis committunt fœneratores maiorem vsurā exigebant. Interdū accipiebant mutuum in vna ciuitate, qđ in alia redderent: veluti si negotiator Venetiæ pecuniam acciperet, reddēdum Brugis. Huc genus negotiationis quod vtriusque periculo fit, à Græcis dicitur, ἀμφοτερόπλουν, Idque mutuum uocabatur δάνειον ναυτικόν. Vsus est Demosthenes in Oratione aduersus Dionysiodorum: Dicebatur & ἔκδοσις, quo verbo vsus est Demosth. contra Aphobum, quod foris daretur. Porro de fœnore nautico titulus est in Pandectis libro 22. Eam pecuniam Modestinus vocat traiectitiam, sed non solus. Paullus appellat vsuras maritimas. Idem titulus est in Codice lib. 4. Hoc indicare, satis est parœmiographo. Qui quęrit exactiora, inde petat.

Doribus Dorice loqui.

PROVERBII faciem habet, quod Gorgo in Syracusiis apud Theocritum respondet hospiti, admonenti vt desinant turturum more garrire:

Δωρίσδεν δ' ἔξεστι δοκῶ τοῖς Δωριέεσσι, id est, Dorissare tamen fas Doribus arbitramur esse.

Conueniet in homines natura loquaces, Aut cum oratio respondet moribus & ingenio, Velut cum Pænus fraudulenter loquitur, aut leno lenone digna.

Somnium hybernum.

Χειμερινὸς ὄνειρος. id est, Hybernum somniū dicitur prolixa narratio, sed inepta, quod hyeme noctes sint longiores & proinde longiora somnia. Lucianus in somnio: μεταξὺ δὲ λέγοντος ἡράκλεις ἔφη τις, ὡς μακρὸν τὸ ἐνύπνιον καὶ δικανικόν. εἶτ' ἄλλος ὑπέκρουσε, χειμερινὸς ὄνειρος. id est, Sed interim dū hæc loquor Papę dixerit aliquis, vt longum insomnium ac forense, mox alius subiecerit, Hybernum somnium. Dicanicum dixit, vel quod duę personæ inter se decertent, vel quod forenses caussæ multis clepsydris perorentur.

Alios tragœdos prouocat.

Τοὺς ἑτέρους τραγῳδοὺς ἀγωνίζεται. id est, Aduersus reliquos tragœdos sese parat. Refertur ex Lycurghi sophistæ oratione aduersus Demadem. Didymus ostendit dici solitum in eos qui sese componunt instruuntque aduersus partem aduersam. Translatum videtur à certaminibus Baccho sacris, in quibus tragœdorum feruebat concertatio.

Πομπεύειν.

VETERES πομπεύειν dicebant conuiciari, πομπέιας

πομπείας conuicia, hinc natum quod in pompis Bacchanalibus quidam è curribus conuicia iaciebant in alios, & vicissim ab illis impetebantur. Citantur hi versus è Menandri Perinthia:

ἐπὶ τῶν ἁμαξῶν εἰσὶ πομπεῖαι τινὲς
σφόδρα λοίδοροι. id est,
In curribus nonnulla sunt dicteria.
Acerba valde.

De plaustro loqui dictum est alias.

Securim iniicere.

SECVRIM iniicere dicuntur, qui vehementer lædunt, ac vulnerant M. Tul. pro L. Murena: Sed tamē Serui, quam te securim putas iniecisse petitioni tuæ, cum tu populū Romanum in eum metum adduxisti, Atque inibi paullo superius, quod hic securim dixit, velut exponēs appellat plagam. Atque ex omnibus illa plaga est iniecta petitioni tuę, non tacente me maxima. Item pro Plancio: Quam grauiorem potuerunt Reipub. infligere securim. Idem in epistola ad Q. Fratrem lib. secūdo Tenediorum igitur libertas, securi Tenedia præcisa est. Et Demosthenes Phocionem appellare solet suorum argumentorum securim. Frequentia sunt apud Plautum. Iniicere tragulam, inicere pilum, iniicere telum. Omnia tela in patriam intenta, Cicero de prouinciis consularibus.

Sale nihil vtilius.

REPERITVR & hoc à doctis prouerbii titulo commemoratum. Humano corpori nihil esse vtilius sale & sole, Salem etiam hodie omnibus cibis admiscemus, olim apricatio vehementer laudabatur à medicis.

Apud equum & virginem.

AESCHINES aduersus Timarchum refert. Athenis fuisse quendam tantæ seueritatis, vt filiam quod impudice se gesserit, nec integritatem suam seruarit vsque ad matrimonium, deportarit in locum desertū, atque ibi vna cum equo incluserit haud dubie fame perituram. Eiusque domicilii solum sua etiam num ætate superfuisse tradit, quod ex re dicebatur παρ' ἵππον καὶ κόρην. id est, apud equum & virginem. Dici potest in exemplum immodicæ seueritatis.

Ad vinum diserti.

CICERO in Oratione pro M. Celio: ad vinum disertos appellat, qui ad serias caussas agēdas inepti, inter pocula multa garriūt, vbi nihil opus: Qui se numquam profecto si istum in locum processerint, explicabūt, quam volent in conuiuiis faceti, dicaces, nonnūquam etiam ad vinum diserti sint. Alia fori vis est, alia triclinii. Notum est illud Flacci:

Fœcundi calices, quem nō fecere disertū?

M. Tull. adlusit ad morem priscum, quo caussæ ad aquæ modum agebantur Ea diuidebatur in tres partes, vna infundebatur actori, altera reo, tertia iudici. At qui ad vinū diserti sunt, ad aquā fere muti sunt.

Sicco iunco.

PROVERBII speciem habet quod est apud Aeschinē: περὶ τῆς παραπρεσβείας, ὁλοσχοίνῳ. ἀβρόχῳ, i. iunco, siue fune sicco: πηγὰς δὲ δὴ λόγων ἀφθόνους ἔχειν ἐπηγγέλλετο, καὶ περὶ τῶν δικαίων τῶν ὑπὲρ Ἀμφιπόλεως καὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ πολέμου τοιαῦτα ἐρεῖν, ἔφη ὥστε ἀπορράψειν τὸ Φιλίππου στόμα ὁλοσχοίνῳ ἀβρόχῳ. id est. Iam vero & rationum copiosos fontes habere se iactabat, atque de iure Amphipolis, deque belli origine talia dicturum, vt Philippi os sicco fune obuincturus esset. ἄβροχος dici potest, vel siccum, quodque nō rigatur, vel quod laqueum non habeat. Nā iunci gaudent humido, & ex his interdum texuntur funes. Hesychius indicat ὁλόσχοινον idem esse quod ὀξύσχοινον. id est, Iuncum marinum, ad hæc ὁλότροχον, id est, versatilem. Deniq; & περιφερῆ λίθον. id est, rotundum ac volubile saxum. Itaque perpēdat eruditus lector, an ὁλόσχοινον ἄβροχον, intelligat orationem salsam, non aqua marina, sed acribus ac pungentibus rationibus. Quin & in illis verbis, πηγὰς λόγων, subest prouerbium: cum ingentem copiam significabant. Frequens est apud Chrysostomum.

Supercilium salit.

QVOTIES bona quędam spes titillat animū nostrum, dicere licebit nobis salire superciliū. Ita Pseudolus apud Plautū in sui nominis fabula, amāti de argēto quærenti, At id futurum vnde? respondet, vnde dicam, nescio, nisi quia futurū est, ita supercilium salit. Sumptum à vulgi supestitione, qui futurorum auguria captat ex corporis adfectibus, vt si quod membrum pruriat pter euidentē caussam, si dexter oculus saliat,

saliat, si auris dextra tinniat. Non me fallit aliter legi apud Plautũ: Verum & ipsa sententiam & metri ratio docet esse legendũ, vt a me positum est. Sic enim legendi sunt senarii iambici:

Verum ego te amantem ne pave non deseram.
Spero alicunde hodie me bona opera, aut hac mea.
Tibi inuenturum esse auxilium argentarium.
At id futurum vnde? vnde dicam nescio,
Nisi quia futurum est, ita supercilium salit.

Duobus digitis primoribus.

QVOD auide arripimus tota manu sumimus, aut vt habet prouerbium ambabus. Contra qui parce sumunt, duobus digitis accipiunt. Plautus in Bacchidibus: Quid igitur stulte quoniam occasio ad eam rem fuit. Mea virtute parta, vt quantum velles, tantum sumeres. Hoc tu digitulis duobus sumebas primoribus sentit de pollice & indice. Rursus in Pœnulo: Tenetis rem, vix quidem Hercle, ita pauxilla est digitis primoribus: Ad res animi translatum plusculum habebit veneris, vt, Tanta occasio non erat tibi duobus digitis primoribus accipienda, sed toto arripienda corpore.

Madusa.

IN Pseudolo Plautina seruus ebrius, ita loquit: Ego nunc probe habeo madusam Festus Pompeius indicat apud priscos madusam dici solere temulẽtũ, dubitatq; vtrum à Græcis deductum sit, quibus ebrius est μέθυσος, an à Latino verbo madere, quod probe poti vino madidi dicantur. Quod si madusa sonat ebrium, non ebrietatem, absurdus sermo est: habeo madusam. Vnde sic arbitramur legendum:

Ego nunc probe habeo madusa, ita victu curato.

Seruus in ebrietate videtur sibi felix, vt solutus omni metu curisque & omnium tristium oblitus. Dixerit aliquis, quid hęc ad prouerbia? Imo quemadmodum peregrina vocabula nouitatis commendatione in prouerbium abierunt, ita & obsoleta q̃dã.

Talum reponere.

Τὸν πεττὸν ἀναθέσθαι, id est, Rursus talum ponere dicebantur, qui quod parum ex sententia euenerat, curis vt aiunt posterioribus corrigebãt. Antiphon in oratione de concordia: ἀναθέσθαι δὲ ὥσπερ πεττὸν τὸν βίον οὐκ ἔστιν, id est, Vitam perinde atque talum denuo ponere non licet. Vitam semel actam rursus iterare non est datum. Licet tamen iuxta Mitionis Terentiani dictum, prioris vitæ lapsus melioribus factis corrigere. Admissa vita non est quòd corrigas.

Dorice concinere.

QVI dissentiunt, dicuntur non concinere harmonia Dorica. Id prouerbio iactatum videtur in eos quorum oratio dissentiret à factis. Plato in Lachete: οὐκ ἄρα πω κατὰ τὸν σὸν λόγον δωριστὶ ἡρμόσμεθα ἐγώ τε καὶ σὺ ὦ λάχης. τὰ γὰρ ἔργα οὐ συμφωνεῖ ἡμῖν τοῖς λόγοις, id est, Nequaquam igitur iuxta sermonem tuum Dorica concinimus harmonia ego ac tu Laches. Nam facta nobis haud consonant verbis. Inter musices genera Doricũ maxime probatum est, vt medie temperatum inter Lydium & Phrygium.

Præsentibus rebus consulendum.

PROCOPIVS belli Gotthici lib. I. Vetus nimirum me subit dictum, quod vtique pręsentibus rebus vt consulatur iniungit. Arbitramur esse idem, quod alias ex Platone retulimus δεῖ τὸ παρὸν εὖ τιθέναι. quod præteriit, in integrum reuocari non potest: cõsultationem de futuris variæ interrumpũt occasiones, q̃d vrget in primis curandũ est.

Sal & mensa.

APVD priscos hospitii ius fuisse sanctissimum alias nobis est dictum. Id contrahebatur salis & mensæ consortio. Quemadmodum apud Germanos acceptus à propinante cyathus adimit omne ius agendi iniuriarum. Aeschines de perperam obita legatione: τοὺς γὰρ τῆς πόλεως ἅλας καὶ τὴν δημοσίαν τράπεζαν περὶ πλείστου δήφησι ποιεῖσθαι. id est, Etenim ciuitatis salem, publicamque mensam, ait se plurimi facere. Nõ exciderat hoc prouerbium antea commemoratum, verum hoc exemplum hospitii publici religionem nobis commendat: eoque commemorandum putauimus. Manent huius hospitalitatis publicæ vestigia in hunc vsque diem apud Germanos.

Salia.

Saliares dapes.

VETVSTISSIMVM sacerdotum genus, fuit apud Romanos Salii, dicti quod Ancylia, quæ credebantur cœlo delapsa, saltantes ferrent. Hinc opiparum conuiuiũ ac magnificũ Saliare dicitur. Horatius in Odis:

Nunc est bibendum, nunc pede libero
Pulsanda tellus, nunc Saliaribus
Ornare puluinar deorum
Tempus erat dapibus sodales.

Arbitramur autẽ Horatium Saliares pro pontificales dixisse, hoc est speciem pro genere. Nam in omnibus sacris adhibebatur apparatus splendidus ac magnificus, quæ cura delegata erat septẽ viris epulonibus. Aristippus reprehensus quòd homo philosophus sumptuose viueret, si inquit, hoc esset crimen, dii nõ paterentur in suis sacris. De pontificali cœna nobis alibi dictũ est.

Falsum probrum.

SENTENTIA prouerbialis est apud Aeschinem in oratione: περὶ παραπρεσβείας. τὸ γὰρ ψευδὲς ὄνειδος οὐ περαιτέρω τῆς ἀκοῆς ἀφικνεῖται, id est, falsum probrum non peruenit vltra aures. Qui audit conuitium, cuius sibi conscius est grauiter animo vulneratur. At qui falso probro aspergitur, non perinde commouetur. Non. n. descẽdit altius in animum hominis rectæ conscientiæ.

Ne insciens quidem verum dicit.

ALIQVANTO post addit hyperbolen prouerbialem: συμπέπλεγμαι δὲ ἐν τῇ πολιτείᾳ, καθ᾽ ὑπερβολὴν ἀνθρώπῳ γόητι καὶ πονηρῷ, ὃς οὐδ᾽ ἂν ἄκων ἀληθὲς οὐδὲν εἴποι. id est, In rep. vero inuolutus sum cum homine supra modũ impostore & improbo, qui ne insciens quidem quidquam veri possit dicere. Hoc tropo notat hominem insigniter vanum. Alioqui solent etiam natura mendaces, interdum lapsu linguæ, ac per incogitantiã aliquid veri dicere. Fertur & hodie vulgo apud nostrates de vano: Fortunatus est ad dicendum verum: quasi nunquam loquatur verum, nisi imprudens. Quod enim accidit præter animi destinationem, fortunæ tribuitur.

Capillis trahere.

Τῶν τριχῶν ἕλκειν. id est, capillis trahere dicũtur qui viperpellunt, quod & hodie dicitur auribus trahere. Aeschines in oratione, quam modo citauimus: οὐ κατασχοίμην τὴν ὕβριν, ἀλλὰ παραθερμανθεὶς ὑπὸ ἡμᾶς ἑστία ξενοδόκος τῶν ἑταίρων τὶς τοῦ φιλίππου, ἑλκοίμην τῶν τριχῶν, καὶ λαβὼν ῥυτῆρα μαστιγοίμι τὴν αἰχμάλωτον γυναῖκα. id est, non perpessus fuissem contumeliam, sed incanduissem cum nos exciperet conuiuio quidã è Philippi amicis excipiendis hospitibus præfectus, & capillis traxissem, & arrepto loro flagellassem captiuam mulierem. Plautus in Menæchmis, sed quis hic est qui me capillo hinc de curru deripit. Opinamur adlusum ad Palladem Homericam quæ Achillem capillis reuocauit à pugna. idem in Mercatore: Me istam capillo pertracturum in viam, nisi hinc abducit. De naribus trahi, obtorto collo, obtorta gula, nobis alias dictũ est. Quo longius à rebus corporeis recedet metaphora, hoc erit venustior, veluti si quis dicat: lasciuiam capillis trahendam & ieiuniis, laboribusque castigandam.

Scytha malus.

TANTA erat barbaries immanitasque Scythicæ gentis vt ipsa etiam appellatio cesserit in prouerbium, quemadmodum hodie crudelem hominem appellamus Turcam & immane facinus Turcicum. Aeschines in oratione: περὶ παραπρεσβείας, καὶ δέομαι σώσατέ με, καὶ μὴ τῷ λογογράφῳ καὶ σκύθῃ κακῷ ὄντι παραδῶναι, Obscero vt seruetis me, ne ve logographo, maloque Scythæ me tradatis.

Mali principij malus finis.

Ἀρχῆς κακῆς τέλος κακόν. id est, Orsus mali finis malus. Iambicus dimeter ex Aeolo poeta refertur. Quæ rectis consiliis instituuntur, etiam si qua incidat difficultas, tamen sortiuntur, aliquando lætum exitum: contra quæ prauis rationibus inceptãtur, quãuis initio succedant, tamen habent infelicem exitum.

Laureolam in mustaceis quærere.

M. TVLLIVS in epistolis ad Atticum: Bibulus cœpit laureolam in mustaceo quærere, hoc est, ex friuolis negotiis captare famã haud præclaram, neque magnificã. Est autẽ mustaceum siue mustaceus libi genus, cui aliquid additur de virga lauri derasum, ac decoquitur suppositis lauri foliis, vt indicat

cat Cato lib. de agricultura. Vnde Pli. lib. 15. c. 30. Mustaceum dictum putat tertiũ lauri genus, quod ad eum vsum adhibebatur. Alioqui laurus erat triumphalis ornamentum ædium principalium ac pontificiatum. Hanc qui non poterant assequi laurum, in mustaceo quærebant laureolam. M. Tull. Epistolarum ad Atticum libro 5. Epistola cuius initium: Saturnalibus mane: Bibulus, inquit, credo voluit hac appellatione inani nobis esse par. In eodẽ Amano cœpit laureolã in mustaceo quærere. Cicero in prouincia res præclaras gesserat, Bibulus frigebat. Idem ad M. Cœliũ Ruffum lib. 2. qualemcumque triumphũ laureolam appellat, velles enim, ais tantũ modo, vt haberem negotii, quod esset ad laureolam satis:

Si tu proreta.

NON tam ficus ficui similis est, quàm est simile prouerbio quod est apud Plautum in Rudentibus:

Si tu proreta isti naui es, ego gubernator ero.

Quo licebit vti, quoties neuter alteri in negotio quopiam vult cedere. Nam prora ea pars nauis est, quæ in appellendo percutit littus, puppis est posterior in qua sedet qui clauum regit. Habent enim nautæ singulis distributa munia, quorũ præcipua sunt proretæ & gubernatores. Vnde prouerbiũ Prora & puppis. Prora Græca vox est, cui parti qui præsidet πρωρεὺς & πρωράτης illis appellatur, vnde πρωρατεύεσθαι, proram regere. Suspicamur autem Plautum & alteram vocem Græce posuisse vt priori Græcę responderet κυβερνήτης. Nam si gubernator legas, versus trochaicus antepenultimo loco habebit breuem syllabam, gubernator ero, quod carminis ratio nullo pacto recipit, Si tu proreta isti naui es, ego κυβερνήτης ero. Verum hoc quidquid est eruditorum iudicio relinquimus. Honestior autem nauis pars est puppis. Vnde Vergilianus Aeneas: Stat celsa in puppi. Et M. T. Cornificio libro duodecimo. Quamobrem mi Quinte conscende nobiscum, & quidem ad puppim.

Hedera lascitior.

NON sine prouerbii specie dictũ est, quod hederę natura sit omnia complexu suo vincire. Vnde Flaccus arctissimum amicæ complexum significare volens ait in Odis:

Arctius atque hedera procera astringitur ilex,
Lentis adhærens brachiis.

Rursus alibi: Lasciuis hederis ambitiosior. Sed complexu suo enecat arbores, quod idẽ amantibus faciunt lasciuæ puellæ. Vnde Romę Flamini Diali nefas erat tangere hederam, atque adeo ne nominare quidẽ fas erat. Hoc ænigmate declarauit antiquitas, quanta puritas, quantaque castitas deceat sacerdotem, atque adeo quanta libertas, nã amare mera seruitus est. Nec anulum solidum gestare concessum erat, aut vllum omnino in corpore nodum habere, vt testatur Festus Pompeius.

Nugæ theatri.

PLAVTVS in Comœdia Pseudolo, nugas theatri appellat, quotidiana conuicia quę in meretrices, lenones & parasitos iaciebãtur à comœdiarum actoribus. Sic ibi Balllio leno rogatus quid ipsi dixisset quispiã? Nugas inquit theatri, quę in comœdiis solent lenoni dici, quæ pueri sciunt, Malum & scelerosum, & periurum aiebant esse me, sic leno. His autem conuiciis non oportebat quenquam offendi, vt aiebat Socrates, nihilo Hercle magis quam in magno conuiuio, liberius dictis. Quin etiam totum hoc quod in comœdiis agitur, nugę theatri dici poterunt: veluti iuuenes amare, senes iurgare, seruos heris imponere, lenas sitire & cetera. Aliquanto secus dictum est M. Tul. qui theatri vocem traxit ad significationem ostentationis. Velut in oratione pro Rabirio: Multas equidem C. Cæsaris virtutes magnas incredibilesq; cognoui, sed sunt ceteræ maioribus quasi theatris propositę & pœne populares, castris locũ capere & cetera. Vnde & Theatrica dicuntur quę multitudinis fauorem captant.

Pleno modio.

ANTE dictum est nobis plena manu fieri, quod largiter, minimeq; maligne dicitur. M. Tull. ad Atti. lib. 6. Epist. 1. simillima figura dixit, pleno modio: Si illa iam habẽt pleno modio, verborum honorem, inuitationem crebram &c. Nam antea dixerat, se publicanorum vsuras affatim laudasse.

Agninis lactibus alligare canem.

BALLIO in Pseudolo Plautina: Quia pol qua opera credam tibi, vna opera adligem fugitiuum canem agninis lactibus. Qui canē alligat intestinis agninis, is nō modo canem amittit, verum & prædam vltro dederit fugitiuo. Sic qui credit homini malæ fidei, & rem perdit & frustra obligatum habet eum, qui non est soluendo. Lactes enim dicuntur intestina molliora.

Superauit dolum Troianum.

APVD Plautum in Pseudolo, senex laudās seruum suum, quod arte noua, structis insidiis per subornatum quendam imposuerit Ballioni lenoni, ita loquitur:

Superauit dolum Troianum, atque vicit Pseudolus.

Sentit autem de equo Troiano è trabibus cōtexto, de quo iam sæpius diximus. Quēadmodum autem Græci per subornatum Sinonem imposuere Troianis, ita Pseudolus per Harpagem imposuit lenoni.

Laryngizein.

Λαρυγγίζειν Græcis dicuntur, qui nō loquuntur naturali modo, sed dilatato gutture effundunt immanem vocem. Quemadmodum & canunt nonnulli. Hoc vitium Demosthenes obiecit Aeschini, quod non ex animo loquens vocem præter naturam intenderet, Neque enim oratoris est, adfectus clamore mouere, sed argumentis & rem velut oculis subiiciendo.

Oculis ac manibus.

QVOD omnibus modis cōpertum est, oculis & manibus deprehensum dicitur Mar. Tull. pro Cluentio: Cum manifeste venenum deprehendisset, quod vir matris Oppianicus ei parauisset, & res non coniectura, sed oculis ac manibus teneretur, neque in caussa vlla dubitatio posset esse, accusauit. Oculis magis creditur, quàm auribus. Quidam porro adeo sunt δυσπειθεῖς, vt nisi manibus contrectent, non credant.

Vt herba solstitialis.

APVD Plautum in Pseudolo amans de spe subito deiectus, ita loquutur: Quasi solstitialis herba paullisper fui, repente exortus sum, repentino occidi. De Ephemero animalculo nobis alias dictum est. Sunt qui hoc loco solstitialem herbam intelligi velint Heliotropiū. Atqui tametsi Heliotropium circumagitur ad solem spectans, nusquam tamen legimus eam, eodem die nasci ac mori. Vero propius est Plautum sentire de herba Ephemero, cuius aliquot locis meminit Dioscorides, veluti lib. 4. cap. 698. Item aliis nonnullis. Rursus libro 6. c. III. Is duo facit genera, alterum Colchicū quod illic affatim proueniat, à quibus bulbus erraticus siue agrestis dicitur, quod sub exitum autumni florem effundit subcandidum, non dissimilem croceo. Alterū quod Irim syluestrem appellant, foliis lilii sed tenuioribus, caule pari, florem habet ceruleum amarum, cuius descriptionem habet Plin. lib. 25. c. 13. Colchicon bulbi similitudine adlicit ignaros, & iugulat, quēadmodum & fungi. Sed præsens remediū est lac Bubulum. De hac herba non dubiū est quin Plautus senserit. Nā Dioscorides ait prouenire sub exitū autumni, hoc est, circa solstitium brumale. Et Theophrastus Ephemeron appellatam putat quod vltra diem non viuat, idem prædicans de herba quod Aristoteles de animante eiusdem nominis.

In herbis.

IN herbis esse dicuntur, quæ non dum maturuerunt, sed spem modo bonam de se pbent: dixit M. Tull. in oratione pro M. Celio: Sed ego non loquor de sapientia quæ non cadit in hanc ætatem, de impetu animi loquor, de cupiditate vincendi, de ardore mētis ad gloriam, quæ studia iam in his ętatibus nostris contractiora esse debeant, in adolescentia verò tamquam in herbis significant, quæ virtutis maturitas, & quantæ fruges industriæ sint futuræ. Hoc prouerbium alibi nobis dictum meminimus, sed hunc locum adiicere visum est. Ex quo si quid damni capit lector, est quod queratur: si quis cauilletur nos captare numerū silebit, si perpenderit innumera prouerbia ceteris admixta, non referri.

Nullius coloris.

ALIBI commemorauimus de modis omnibus ignoto solere dici, albus an ater sit nescimus. Huic simillimū est, quod ait Harpax apud Plautū. Quem Pseudolum, quas

tu prædicas fallacias mihi. Quem ego hominem nullius coloris noui. Vehemẽtius est, quam si dixisset, albus an ater. Et paullo post, pro eo quod dici solet, nõ noui hominem. Neque istum, inquit, Pseudolum mortalis qui fiet, noui neque scio. Rursus in eadem. Qui suum repetunt, alienum reddunt nato nemini. Idem in rudẽtibus: Dominus huic ne frustra sis, nisi ego nemo natus est. Rursus in Mustellaria: Curabitur, tamquam si intus nemo in ædibus habitet. Iterum in eadem: Natus nemo in ædibus fuit.

Et prædam & præmium.

QVOTIES significamus omnino quidpiam auferẽdum siue iure, siue iniuria, dicemus & præmium & prædam auferendum. Pręmiũ datur pro meritis, præda per vim aut arte abducitur. Ballio in eadem fabula: Aufertur id præmium à me, qđ promisi per iocum. Cui respondet senex, De improbis viris auferri præmium & prædam decet. Sentiens malos quouis modo spoliandos, eo quod si quid male fit malis, benefactũ est. Sicuti bene dictum est, quod dignis male dicitur.

Ex natali emortualem facere.

IN eadem fabula Ballio leno coactus reddere argentum dicit: Certum est mihi hunc emortualem facere ex natali die. Emortualem dixit pro tristi, ac funesto, natalem pro læto ac felici.

Catone hoc contenti sumus.

INTER ea quæ Cæsar August. quotidiano sermone solet vsurpare, Suetonius & illud commemorat, quod quoties significabat præsentem rerum statum esse boni consulendum dicebat, contenti sumus hoc Catone. Cato Vticensis conatus est tueri pręsentem Reipub. statum exclusa tyrannide, at non successit. vicit ea pars quę tyrannidem videbatur affectare. Augustus autẽ in hoc cum Catone sentiebat, quod præsentẽ Reipub. statum nollet immutari. Itaque ipse quodammodo sui temporis Cato fuit. Retulimus ex Macrobio inter apophthegmata, Cæsarem Augustum aliquando venisse in ædes in quibus habitauerat Cato. Hic cum Strabo in gratiam Augusti incusaret Catonis peruicaciam, quod sibi necẽ consciscere, quam Iulio victori se submittere maluisset: Augustus respondit, Quisquis præsentem ciuitatis statum mutari non vult, is & ciuis & vir bonus est. Eodem dicto & Catonis memoriam tutatus est, & sibi consuluit, ne quis in posterum adfectaret res nouas.

Edax triremis.

Ἀδδηφάγοι τριήρεις, id est, Edaces triremes, dicuntur quod magnis constent impendiis. Trãslatum videtur ab egregiis equis & ad certamina alitis, quos oportet esse voraces, extat apud Lysiam oratorem. Alcæus autẽ in comœdo tragœdia, lucernas bibulas ἀδδηφάγους dixit, quod multũ absumant olei. Prouerbii speciem hæc habebunt, si ad hominem prodigum immodicique impẽdii transferantur, quemadmodum Edax currus, de quo nobis est dictum prius.

Obolo dignus.

Ἄξιος ὀβολοῦ, id est, dignus obolo per iocum dicebatur, qui in aliquo numero vellet haberi. Translatum à consuetudine reipubl. Atheniensium, qua qui per senatum adscribebantur in numerum virorum, & ob id δόκιμοι vocabantur, iis in singulos dies dabatur obolus ex ærario publico, quemadmodũ tradit Aristoteles in Politicis. Alii malunt duos dari solitos. Et fieri potest, vt post duplicata sit mercedula. Huius rei meminit Lysias in oratione περὶ τοῦ ἀδυνάτου. Et haud scim' an huc adluserit Aristophanes in Equitibus. ἀνὴρ γεγένηται τοῖσι πολλοῖς τοῦ βολοῦ. ἀδύνατοι dicebantur, qui trium mẽsium spacio corpore claudicarent. Quẽadmodum ἀδοκίμαστοι dicebãtur, qui nondum erãt in virorum numerum adscripti, nec dum obolo digni iudicati.

Areopagita taciturnior.

Ἀρεωπαγίτου στεγανώτερος. id est, Areopagita taciturnior dicebatur, qui commissum arcanum optime contineret. Alciphron in epistola quadam: γενοῦ μοι τὸ νῦν ἀρεωπαγίτου στεγανώτερος. id est, Esto mihi nunc Areopagita taciturnior, στεγανὸς enim dicitur, non qui tacet ipse, sed qui continet arcanũ, nec effutit vsquam, trãslatum est à vasis solidis, nec vlla ex parte perstillantibus, Athenis in Areopago caussæ capitales audiebantur, idq; noctu, magna attentione. Et fortassis nefas

nefas erat illis quæ ibi fuissent acta apud vulgus effutire. Extant & hodie apud Vesphalos reliquiæ generis iudicum. Certi vulgo dicuntur. Qui in hunc ordinem admittuntur, magna religione adiguntur ad silentium. Est enim ratio quædam deprehendendi crimina, quam nullus intelligit, præter illos iuratos.

Veterata vaticinari.

ALIBI retulimus ἀρχαῖα λέγειν, friuola loqui. Ballio in Pseudolo Plautina ad atrocia conuicia, quibus à duobus impetitur, respondet, vetera vaticinamini. Conueniet in eos qui nihil adferunt noui, sed iã olim vulgo iactatum, Nam vatũ est, aut aliquid noui dicere quod nondum accidit aut aliquid proferre, quod nulli cognitum est. Solent enim prognastæ quidam mira quędam diuinare de præteritis annis. Lenoni nihil est noui audire, scelestus, periurus, sacrilegus.

Eadem queri.

Ξυναυλίαν κλάειν, dicuntur, qui simul iisdem de malis queruntur, inde sumptum quod apud veteres interdum duo tibicines eandem cantionem sonabant. Aristophanes in Equitibus:

Ξυναυλίαν κλαύσωμεν, Οὐλύμπου νόμον· id est,
Modis Olympi concinamus tristia.

Olympus quidam fuit Marsyæ discipulus. Is conscripsit de lugubribus modis tibia canendis. At Marsyæ male cessit sua musica. Discipulus igitur magistro accinit lugubria.

Schœnicolæ.

FESTVS Pompeius indicat olim schœnicolas appellata scorta plebeia ac vilia, ab vnguento vilissimo quo oblinuntur. Plautus in Pœnulo: Miseras, schœno delibutas, schœnicolas sordidas.

Luto lutulentior.

AVAROS quæstusq; supra modum auidos, impuros ac sordidos dicimus. Id Plautus ὑπερβολικῶς exaggerat in Pœnulo: Sed lenone isthoc Lyco illius domi nõ lutum est lutulentius. Nonnumquam declarat hominem scelerosum & contaminatum potiusquam sordidum. Vt Cicero in oratione pro domo sua ad pontifices. O cœnum, ò portentum, ò scelus. Et Pisonem alicubi lutum appellat. Sic enim appellat lutũ; quemadmodũ subinde vocat scelerosum, Labem ac maculam. Itidem subinde facẽ, procellam, ac tempestatem appellat tumultus auctorem.

Διακωδωνίζειν.

Διακωδωνίζειν, Demosthenes dixit pro explorare atque examinare. Sumptum putant ab iis quo noctu cum tintinabulo circumeunt excubias, ne quis dormiat, aut vt hoc signo declarent se vigilare. Siue ab iis qui coturnices tintinabulo experiuntur, num sint ad pugnam idoneæ, vt visum est Aristarcho. Nec desunt qui malint inde ductũ, quod ad eundem modum explorari soleãt equi, an tubarum & armorum strepitum laturi sint. Simili modo conuiciis olim explorabantur initiandi mysteriis.

Ferrum & flamma.

CVM exitiabile bellum significamus, ferro flammaque rem geri dicimus, siue ferro igniq; M. Tullius in oratione pro L. Flacco: O diis immortales quid hoc miserius, nos qui P. Lentulo ferrum & flammam de manibus extorsimus, imperitæ multitudinis iudicio confidimus. Mox in eadem: O' nox illa, quæ penè æternas huic vrbi tenebras attulisti, cum Galli ad bellum, Catilina ad vrbem, coniurati ad ferrum & flammam vocabantur. Rursum pro Sylla: Cuius nuper ferrum retuderim, flammamq; restinxerim. In oratione pro domo sua, addit saxa, Deinde cum ille saxis & ignibus & ferro vastitatem meis ædibus intulisset. Item pro Planco: Quorum vidisti toto illo anno ferrum in foro, flammam in ædibus, vim in tota vrbe versari.

Montes frumenti.

DE montibus auri nobis alibi dictum est. Sed quemadmodum musca ad quasuis res transfertur cum negamus quidquam tale esse, nulla mihi musca in ędibus, ita montes ad quarumlibet rerũ affluentẽ copiam transfertur. Plautus in Pseudolo: Quibus cunctis montes maximi acerui frumenti sunt domi. Vox hęc montes superest sermoni, nisi quod ex vsu vulgari addita auget copię significationẽ. Itidem in vsum venit oppido pro valde, cum tantã rerum copiam intelligerent agricolæ, quanta satis esset

esset vel oppido. Plautus in Mustellaria, Mõtem erroris dixit ꝓ errore grauissimo. Nec salus nobis saluti iam esse si cupiat potest, Ita alium erroris montem maximũ ad portum modo conspicatus sum, herus aduenit peregre, periit Tranio. Si legas ita mox alium, constabit versus trochaichus. In Milite dixit montes argenti: Tum montes argenti non massas habet.

Ἐξορχεῖσθαι.

QVI fugiunt & ab eo quod agitur alio se vertunt. Græcis ἐξορχεῖσθαι dicũtur, sumpta metaphora a saltationibus ꝑsertim sacris, vnde subtrahere sese inauspicatum erat: quemadmodum indicatum est in prouerbio, Omnia secunda, saltat senex. Notũ est quod refert Herodotus de Hippoclide, qui indecora saltatione excidit a spe nuptiarũ & audiuit: ἀπορχήσαό γε τὸν γάμον.

Peristromata Campanica.

ORIGENES opus quoddam varias tractãs materias, στρωματεῖς inscripsit, sumpta metaphora ab auleis & stragulis picturatis, quibus olim diuites impense delectabãtur. Quod ad hominem versipellem transferri potest. Siquidem aulea explicata aut complicata, & rursus aliter atque aliter complicata varias rerum formas præbent. Leno in Pseudolo Plautina minitatur suis famulis hoc modo: Ita ego vestra latera loris faciam vt valide varia sint, vt ne peristromata quidem ęque picta sint Campanica. Campania cum floreret opibus, præter modum luxui ac deliciis indulgebat. Campanicis peristromatibus Plautus adiungit Alexandrina tapetia. De Attagena dictum est alias.

Fors domina campi.

IN creandis magistratibus non semper vincebat, qui potior esset, sed cui fortuna fauebat. Nam a populi suffragiis res omnis pendebat M. Tull. in Pisonem: Sed omitto vt sit factus vterque nostrum, sit sane. Fors domina campi, magnificentius est dicere, quẽadmodum gesserimus consulatum.

Fulmentum lectum.

NONIVS Marcellus indicat prouerbium quoddam esse frequens apud Varronẽ: Fulmentum lectum scandunt. Nec exponit q̃d sit fulmentum, neq; quis sit prouerbii sensus: tantum indicat fulmentum dici neutro genere, & fulmentas feminino.

Parthi quo plus biberint.

DE Parthis vetere prouerbio dictũ est, quo plus biberint, eo plus sitire. Habet hoc temulentia, vt posteaquam obsurduit palatũ, magis ac magis cupiant haurire. Apte dicetur in auaros, ac studiosos, crescit enim discendi cupido cum eruditione.

Scraptæ.

SCRAPTAE populari conuicio dicebantur mulieres nugaces nulliusq; rei, a screo quod est oris purulẽtiam eiicio cũ sonitu. Vnde screa pro rebus vilissimis accipiebãt. Fortasse quadrabit in anus, subinde screantes, ac tussientes. Ita Festus. Nonius autẽ putat esse conuicium indeformes meretrices, citans hunc Plauti versum ex Vidularia:

Scraptæ, scrupedæ, strictiuelæ sordidæ.

Ex Phelleo.

Ἐκ φελλέως ἐλθεῖν, id est, Ex Phelleo venire dicebantur, qui ex humili fortuna asperaque vita ad dignitatem emersissent. Nam Græcis φελλεὺς dicitur locus aptus pascendis capris, asper, pumicosus, ac sterilis. Nam huiusmodi pascuis capræ delectantur. Aristophanes in Nebulis:

Ὅταν μὲν οὖν τὰς αἶγας ἐκ τοῦ φελλέως
Ὥσπερ ὁ πατὴρ σου διφθέραν ἐνημμένος.

Est huius nominis locus Atticæ montanus ac petricosus, cuius meminit & Stephanus, nisi quod montem Φελλὰς vocat, fortassis scriptura mendosa. De his non nihil attigimus in prouerbiis: Subere leuior, & Phelluas.

In foro veritas.

Ἐν ἀγορᾷ ἀψευδεῖν, id est, In foro abstinendũ a mendacio. Lex erat apud Athenienses, vt in foro rerum venaliũ vanitas omnis abesset. Theophrast. in libris De legibus ostendit Agoranomis duo præcipue curanda, vt omnia in foro composite citraq; tumultũ agantur, deinde vt abstineant à mendaciis non vendentes modo, verum etiam ementes. Hinc est quod apud Laertium Anacharsis ait se mirari, quod Atheniẽses lege pro-

hiberent in foro mendacium, cum nusquã frequentius aut impudentius mentirẽtur.

Oculum excludere.

HAC figura vulgus adimit omnem spẽ petenti, vt dicat, si hoc impetraris, oculum mihi excludito, aut dentem extundito. Senex in Pseudolo Plautina: Excludite Hercule oculum si dedero. Sensit quiduis potius futurum, quam vt seruo daret argentum pro amica filii. Itidẽ Phormio Terẽtianus: Vel oculum excludito, est, vbi vlciscar, locus.

Aut terra aut mari.

PLAVTVS in Pseudolo, aut terra aut mari, dixit pro quacunq; ratione. Sumptũ est ab historicis, qui referunt res terra mariq; gestas, & gentes terra mariq; expugnatas. Cicero pro Cluentio: Cuius tantæ res gestæ terra mariq; extiterunt. Item pro lege Manilia: Quantas ille res domi militiæq; terra mariq; quanta feliciter gesserit. Rursus in eadem: Vt aliquãdo vere videremur omnibus gentibus ac nationibus terra mariq; imperare. Item in Verrem libro 2. Quam multæ mihi à Verre insidiæ, terra marique factæ sint. Ad Atticum libro 7. Qua aut terra aut mari persequar eum, qui vbi scit nescio. Demosthenes in clausula orationis pro Ctesiphonte: εἰδ' ἄρα ἔχουσιν οὕτως, ἀνιάτως τούτους μὲν αὐτοὺς καθ' ἑαυτοὺς ἐξώλεις καὶ προώλεις ἐν γῇ καὶ θαλάσσῃ ποιήσατε. id est, Quod si vsqueadeo sunt insanabiles, istos quidem per se solos exitio perniciéq; dignos terra mariq; reddite. Plauti verba sunt hæc: Ego in hoc triduo aut terra, aut mari alicunde euoluam id argentum tibi M. Tull. libro De Finibus 5. addit tertium: Vna pars est disserendi, altera viuendi, tertia natura sic ab his inuestigata est, vt nulla pars cęlo, mari, terra, vt poeticè loquar, prætermissa sit. Addit poetice, quod poetæ tria tantum elementa referant: vt Ouidius:

Ante mare & terras, & quod tegit omnia cœlum.

Terentius: O' cœlum, ò terra, ò maria Neptuni. Plautus in Amphitrione: Ita mihi videntur omnia, mare, terra, cœlũ consequi.

Ἐκφυλλοφορῆσαι.

QVIBVS ius ferendi suffragia adimebatur, & ex albo iudicũ submouebantur, olim dicebantur ἐκφυλλοφορεῖσθαι, quemadmodũ exauctorari dicebantur milites quibus ius pugnandi adimebatur. Olim non calculis sed foliis ferebantur suffragia, quasi dicas à foliis ferendis excludi.

Nullam corporis partem.

AESCHINES de perperam obita legatione: ὁ δὲ οὐδὲν ἄπρακτον ἔχων μέρος τοῦ σώματος, οὐδ' ὅθεν τὴν φωνὴν προΐεται, ὡς ὢν Ἀριστείδης τοὺς φόρους τάξας τοῖς ἕλλησιν, ὁ δίκαιος ἐπικαλούμενος, δυσχεραίνει καὶ καταπτύει δωροδοκίας, id est, At is qui nullam corporis partẽ habet otiosam, ne eam quidem qua vocem promit, perinde ac si esset Aristides qui vectigalia præscripsit Grecis & iusti cognomẽ meruit, indignatur ac despuit munerũ acceptionem. Dispiciat prudens lector, an pro ἄπρακτος, legẽdum sit ἄπρατος id est, ἀπρίατος, vt intelligas illi omnia membra fuisse venalia, etiam os & vocem. Tametsi dici potest ἄπρακτος, qui nihil exigit, Vt intelligas non manibus tantum, sed toto corpore rapacem.

Dulce & amarum.

PLAVTVS in Pseudolo non sine prouerbii specie dixit dulce & amarum, pro lætis ac tristibus. Amans adolescens de epistola amicæ: Dulce amarumq; vna nunc misces mihi. Idem in eadem fabula: Dulcia atque amara apud te sum elocutus oĩa. Scis amorem, scis laborem, scis egestatem meam. Idẽ in Truculento: Nunc posteaquam scimus dulce, atque amarum quid sit de pecunia.

Αἰξωνεύεσθαι.

QVEMADMODVM multa prouerbia retulimus è gentium moribus desumpta, ita αἰξωνεύεσθαι olim dicebantur calumniandi morbo obnoxii, quod is populus hoc nomine taxatus sit veterum Comœdiarum salibus, quemadmodum indicat Stephanus docens, Aexoniam esse Magnesiæ ciuitatem. Est autem & αἰξωνὴ vltima acuta, populus tribus Cecropidis, ab vtraque voce deducitur αἰξωνεύς. Citant testem Menandrum ἐν κανηφόρῳ. Plato in dialogo de Fortitudine: οὐδὲν ἐρῶ πρὸς ταῦτα κ' ἔχων εἰπεῖν, μὴ μέ φῇς ὡς ἀληθῶς αἰξωνέα εἶναι. id est, Nihil ad ista respondeo, cum quod dicam habeam, ne me merito dicas Aexonensem esse. Marsilius vertit maledicum, & calumniatorem.

Gallam

Gallam bibere oportet.

QVI plus satis indulgent ventri gulæque prouerbiali ioco iubebantur gallam bibere. Is est fructus sub autumnum adnascens arboribus, præcipue robori specie rotundæ nucis. De cuius natura multa prodiderunt Plinius. Dioscodorides, Galenus ac Theophrast. Vim habet astringendi exiccandiq; & ob id vtilis ad multa. Inde illud Lucil. cũ nepotes, ac lurcones iubet gallam bibere & rugas inducere ventri, sentiens coarctãdos esse vẽtres. Refert Sextus Pompeius Fest. Simile est Horatianum illud cum scribit ventres nepotum inurendos candenti lamina.

Sontica caussa.

NAEVIVS poeta, citante Festo Sonticam caussam appellat admodũ grauem, in hoc trochaico catalectico:

Sonticam esse caussam oportet, quamobrẽ perdas mulierem.

Translatum a duodecim tabulis, quæ sonti cum morbum appellant non vulgarem, sed tam molestum vt reus non cogatur apud iudices comparere.

Macula, Labes.

FREQVENS est apud M. Tullium, vt hominem infamen ac scelerosum, maculam, labem, sordes, lutum appellet: pro eo Plautus citante Festo suasum dixit:

Quia tibi suaso infecisti propudiosa pallulam.

Suasum Festus putat esse maculam quæ fit in veste alba è stillicidio fumoso. Plautin' Trochaicus quadrabit in eos, qui famam honestam vel à maioribus traditam, vel benefactis partam, aliquo scelere contaminãt.

Capere crines.

PLAVTVS in Mustellaria capere crines dixit, pro arripere occasionem oblatam, & arreptam retinere. Sumptũ vel ex illo deo, quem Greci vocant καιρὸν, Nam eũ fingunt frõte capillata, occipitio caluo: vel ex hominũ consuetudine, qui crinibus remorantur quem nolint abire. Si tibi acceptũ est fore tibi vnicũ, sempiternum, atq; illũ amatorẽ tibi propriũ futurũ in vita. Soli gerendum censeo morem, & capiendos crines, vt fama est, hominis, & in sole pecuniam inuenire.

Nihil est miserius, quàm animus conscius.

SAEPE etiam est olitor valde opportuna loquutus, vt habet prouerbium. Apud Plautum in Mustellaria Tranio seruus nequissimus sententiam profert, quouis dignam Theologo: nihil est miserius quam aĩus hominis conscius. Et Horatius felix esse iudicat:

Nil conscire sibi, nulla pallescere culpa.

Celei supellex.

VILEM & rusticanam supellectilẽ Cele fuisse dictã indicat Maro Georg. libro 1.

Virgea præterea Celei vilisq; supellex.

Item Ouidius lib. Fastorum 4.

Sors sua cuiq; loco est, qui nunc Cerealis Eleusis
Dicitur hic Celei rura fuere senis.
Ille domum glandes excussaque mora rubetis
Portat & arsuris arida ligna focis,
Filia parua duas redigebat mõte capellas.
Et tener in cunis filius æger erat.

Celeus rex erat Eleusine, pater Triptolemi, cui Ceres quod esset ab illo excepta hospitio, commonstrauit omnem agriculturę rationem. Verba Plauti sunt hæc: Quasi supellex Celionis, palus palo proximus est. Mirum est autem a Plauto primam syllabã in Celione produci, cũ ab aliis corripiatur. Nam Celionem ꝑ Celio dictũ nihil est noui, sic & scorpium dicimus & scorpionem.

Ampullacea.

PLAVTVS in Menęchmis videtur ampullaceam vocare mulierem magnifice cultam carmen sic fertur: quando te auratam & vestitam bene habet, ampula spem. Recte perhibent, melius sanam est mulier mentem sumere. Ampulla spem, certum est deprauatas esse voces, Quidam reponunt ampullosam, verum hanc dictionem Trochaici carminis ratio non patitur. Ampullaceam, & metro congruit & sensui. Plinius libro 15. inter genera pyrorum cõmemorat ampullacea. Qui tamen locus haud scimus an mendo vacet. Verba Plinii sic habent: Ab odore myrrhapia, laurea, nardina, a tempore hordearia, a collo ampullacea, & Coriolana.

Cyatho non emam.

NON absque specie prouerbii Miles apud

Plautum in Pœnulo dixit: Proh nebulæ, cuius ego cyatho septem noctes non emam, loquitur de muliere fastidiosa, sed nō perinde formosa, & cyathum dixit pro minimo precio miles, cui res erat cum cyathis. Cyathus minimum erat poculum: crater amplius.

Rex sum.

QVEMADMODVM olim insignem felicitatem significantes dicebant, deus sum, aut in cœlo sum: Ita Plautus in Pœnulo dicit: Rex sum, si ego illum hodie ad me hominem allexero. Verba sunt Lyci lenonis, sperantis se diuitem fore si quendam bene nummatum ad se pertraxisset.

Cribro crebrius.

SCITE dictum est Plauto, nec sine prouerbii schemate, cribro crebius, pro eo quod erat, plurimis locis, ac passim. Villam integundam intelligo totam mihi. Nam nunc pellucet ea quā cribrum crebrius. Vulgus de futili ac loquaci dicit, tam solidus est quam cribrum.

Et operam & retiam perdere.

PLAVTVS in Rudentibus: Iam nunc & operam ludos facit & retiam. Id quidem citra tropum dictum est a sene, qui Crippum seruum piscatum miserat, cum esset noctu orta tempestas grauissima. Venustius erit, si tropo adhibito dicatur in captatorē, cui non successit aucupium. Porro retiam Plautus antique dixit pro rete. Adfine est illi, qđ alibi retulimus: Oleum & operam perdidi: &, Opera & impensa periit.

Crœsi pecuniæ teruncium addere.

M. TVLL. lib. de Finibus quarto. Itaque in quibus propter earum exiguitatem obseruatio consequitur, sæpe accidit, vt nihil interesse nostra fateamur, sint illa nec ne sint: vt in sole, quod a te dicebatur, lucernā adhibere, nihil interest, aut teruncium addere Crœsi pecuniæ. Teruncii nummi à tribus vnciis dicti vilitas prouerbio locum fecit. Crœsus Lydorum rex inter prodigiose diuites celebratur.

Priscis credendum.

M. TVLLIVS in libello De vniuersitate: Credēdum, inquit, nimirum est veteribus & priscis, vt aiunt viris, qui se progeniem deorum esse dicebant. Incertum vtrum Cicero sentiat eam sententiam fuisse vulgo decantatam, an notet vocem prisci, qua declaramus homines extremæ antiquitatis, quorum origo quoniam posteris erat incognita fere referebatur ad deos.

Omnes intus.

THEOCRITVS in Syracusanis:
Κάλλις, ἔνδοι πᾶσαι, ὁ τὰν νυὸν εἶπ' ἀποκλάξας. id est,
Optime habet, cunctæ sunt intus, fertur vt olim
Inclusa sponsa sponsus dixisse.

Scholiastes admonet esse prouerbium, e tali casu natum, vt conicimus. Spōsus quidā pertæsus sponsam exclusit ædibus: cumque illa pulsaret fores cupiens recipi, sponsus respondit, ἔνδοι πᾶσαι, id est, omnes sunt intus, forte cum sponsa ex more duceretur ad ædes sponsi, ille occlusis foribus ita locutus est. Accommodari potest ad vsum magis serium, veluti si ambienti in amicorum numerum recipi, qui sit indignus amicitia, respondeatur, πᾶσαι ἔνδοι. Aut, quod vero propius est, cum significabimus omnia esse in tuto. Siquidem ἀποκλείω non solum sonat excludo, verum etiam includo quod semotū in tuto esse volumus, vnde ἀπόκλεισμα pro custodia. Itaque fieri potest vt sponsus spōsa in thalamum reclusa ceteras submouerit dicens, omnes intus. Sponso vna sufficit, ceteras vt superuacaneas exclusit. κλὴξ Siculis dicitur clauis, inde ἀποκλάζω pro ἀποκλείω.

Esurienti ne occurras.

IN eodem Idyllio prouerbii faciem habet & illud in fine. Gorgo hortans ad reditum qđ maritus esset iracundus adiicit:
Πεινᾶντι γε μηδ' ἐποτ' ἔνθῃς. id est,
Absit vt vmquam occurreris esurienti.

Famas enim exasperat iracundiam. Vnde apud Plautū aliquis iracundius loquentem rogat quampridem edisset. Apud eundē est: Fames & morabilem iu narem conciunt.

Opus ad opus.

ADDAM & illud ex eodem: ἔργον ἐπ' ἔργῳ, quo nullū operę finem significamus. Verba sunt mulieris de marito cōquerētis qđ emisset lanā ac rudē, in qua plurimū esset operis sibi.

sibi. Ita Maro de vita colenda:
Cui nunquam exhausti satis est.

Tredecim cubitorum.

HOMINES insigniter procero corpore & hisce temporibus populari ioco taxatur, vt ignaui, & inutiles, Quod vt alia pleraq; manasse videtur ab antiquitate. Sic enim in eodem carmine Praxinoa de marito loquitur, ἀνὴρ τρισκαιδεκάπηχυς, id est, vir tredecim cubitorum, hyperbolicos significans enormiter procerum, cũ esset tam insulsus, vt è mercatu pro nitro salem attulerit. De Caliga Maximini nobis alias dictum est. Prisci prælongos homines ridiculi gratia Longuriones appellabant. Varro in Tripalo apud Nonium, Ego nihil narro, adeo hæc ita curat, qui ante me est, nescio qui longurio.

Volam pedis ostendere.

Τὸ κοῖλον τοῦ ποδὸς δεῖξαι. id est, cauum siue volam pedis ostendere dicuntur qui in bello fugiunt, quod apud historicos frequentissime dicitur, Vertere terga, prouerbium refertur ab Hesychio. Dicitur & hodie vulgo in fugaces, calcaneum ostendere.

Factum transactum.

APVD Iurisprudentes sollemnia sunt hęc. Factum transactum, quoties sentiunt nihil prætermissum, quod ad negotii tractationem pertinet M. Tullius in Catilinam inuectiua tertia: Atque illud quod faciendũ primum fuit, factum atque trãsactum est. Est alicubi & apud Terentium, aliosq; complures melioris notæ scriptores.

Mæandri.

CVM res agitur non simpliciter, sed vafris & obliquis consiliis, Mæandros dicimus, metaphora sumpta a fluuio Mæandro, qui sinuosus ac flexuosus labitur: vnde & nomẽ habere videtur quasi oberret quærens hominum consortia. M. Tull. in Pisonem: Quos tu Mæandros dum omnes solitudines persequeris, quæ diuerticula flexionesq; quæsisti? vtitur & Prudentius in hymno, quod alibi nobis citatum est in prouerbio Labyrintho. Fluuius est Lydiam flexuosis recursibus persundẽs. De quo Plinius lib. ca. 29. Mæander ortus e lacu in monte Aulocrene, plurimisq; adfusus oppidis, & repletus, fluminib9, crebris ita sinuosus flexibus, vt sępe credatur reuerti, Apamenam primũ peruagatur regionem: mox Eumeneticam, ac dein Bargylioticos campos, postremo Cariã, placidus omnesq; eos agros fertilissimo rigans limo: ad decimũ à Mileto stadium, lenis illabitur mari. Est & picturę genus Mæander, in morem labyrinthorum flexuosis ambagibus implexum, qđ oris chlamydũ addi solet. Vnde Maro Aeneidos libro quinto:

Victori chlamydem auratam, quam plurima circum
Purpura Mæandro duplici Meliboea cucurrit.

Masculum.

MASCVLVS apud veteres non semper significat sexum, sed interdum quidquid vegetum solidum ac robustum est masculum dicitur. Exemplum Nonius Marcellus citat ex varronis fabula cui titulus ὄνος λύρας, vincor non esse masculum ad rem. Grammatici putant ab Horatio marem vitellum dictum, solidum ac firmum. de ouis oblongis ita loquitur in Sermonibus:

Namq; marem cohibent callosa vitellum.

Vergilius quoq; mascula tura dicit alba & meliora. Lepidius erit si ad incorporea trãsferatur, veluti cum excelsum fortemq; animum masculum appellamus.

Intra labia risit.

DE risu Sardonio nobis alias dictum est. Similem describit Theocritus in Thalysia:

Καί μ' ἀτρέμας εἶπε σεσαρὼς
ὄμματι μειδιόωντι, γέλως δέ οἱ εἴχετο χείλευς. id est,
Et me est adfatus, diducto leniter ore
Arridenti oculo, risus vero labium intra
Hæsit.

Homerus risum Sardoniũ dixit amarulentũ. Hic describit risum modestũ & amicũ, qui si erumpat, Cachinus fit indecorus.

Pingui mensura.

Πίονι μέτρῳ. id est, Pingui mensura dixit ĩ eodem carmine, pro eo quod erat adfatim & largiter:

Μάλα γάρ σφισι πίονι μέτρῳ
Ἁ δαίμων εὔκριθον ἀνεπλήρωσεν ἀλωάν. id est,
Illis fortunante deo bona copia frugum
Arearũ campos mẽsura impleuit opima.

Simillimum est illi, quod ante diximus: Plena manu, & Ambabus manibus.

Non habet cui indormiat.

THEOCRITVS in Hodœporis:

Οὐδὲ γὰρ εὐμάρα τῷ δεσπότῃ ἐς τοὶ ἐνεῦδεν. i.
Eumaræ siquidem domino nec vellus erat,
cui Indormiret.

Hoc colore Lacon pastor designat extremã caprarii cuiusdam inopiam, cui nec pellis esset hircina, in qua somnum caperet. Solent enim veteres in animantium tergoribus & discumbere & dormire. Apud Homerum proci in bubulis tergoribus agitant cõuiuia. Et hodie dicimus, non habet lectum, aut non habet stramẽta quibus indormiat.

Asinus asino & sus sui pulcher.

ὄνος ὄνῳ κάλλιςος. id est, Asinus asino pulcherrimus, simile simili placet. Alcimus apud Diogenem Laertium inter multa quæ colligit ex Platonis Philosophi & Epicharmi Comici scriptis, quibus persuadere conatur Philosophum a Comicis multa fuisse suffuratum, & hos refert Senarios:

Θαυμαςὸν οὐδέν ἐςὶ με ταῦθ' οὕτω λέγειν,
Καὶ ἀνδάνειν αὐτοῖσιν αὐτοὺς, καὶ δοκεῖν
Καλῶς πεφυκέναι, καὶ γὰρ ἡ κύων κυνὶ
Κάλλιςον εἶμεν φαίνεται, καὶ βοῦς βοί.
ὄνος τ' ὄνῳ κάλλιςον, ὗς δὲ τῷ συΐ. id est,
Res mira non est, ista si sic proloquor,
Ipsiq; nobis si placemus inuicem,
Pulchreq; nati si videmur, nam & cani
Pulcherrimus canis videtur, bos boui.
Asinus asello pulcher est, & sus sui.

Conueniet vbi inter inhonestos similitudo morum & instituti conciliat beneuolentiã, veluti cum miles placet militi, aleator aleatori, potator potatori, sophista sophistæ. Mirum est ab Epicharmo præteritam simiã cum nullum animal sibi placeat impẽsius.

Pediculi Platonis.

Οἱ πλάτωνος φθεῖρες. id est, Platonis pediculi, in prouerbium abierũt, vt referente Laertio in vita huius philosophi, testatur Myronianus in opere, cui titulum fecit. De similibus, hinc cõiectans hoc morbo perisse Platonem, quod vulgo pediculi Platonis appellarentur. Græci φθειρίασιν appellant. Morbus est fœdus & cruciabilis, quo periit & L. Sylla: tametsi de genere mortis variæ sunt scriptorum opiniones. Myronianus nullũ indicat vsum prouerbii. Suspicari tamen licet, dictum in sordidos, quod philosophi minimum indulgeant nitoribus externis, dum circa mẽtis cultum toti sunt occupati.

Vates secum auferat omen.

IN eos, qui nobis dira minitantur, aut acerba prænunciant, conueniet illud Theocriti cum in Bucoliastis:

Αὐτὰρ ὁ μάντις ὁ τήλεμος ἔχθρ' ἀγορεύων
Ἐχθρὰ φέροι ποτὶ οἶκον. ὅπως τεκέεσσι φυλάσσῃ. id est,
Telemus at vates, mihi qui canit omnia dira,
Dira domum referat, quo natis illa reseruet.

Iurarat Cyclops per vnicum oculum suũ, qui videret omnia semperq; visurus esset, At Telemus vates illi prædixerat fore, vt ab Vlysse excocularetur, hoc omen Cyclops reiicit in vatem, & illius liberos. Ita Vergilius:

-Quod dii prius omen in ipsum
Conuertant.

Et rursus:

Dii capiti ipsius generique reseruent.

Itidem Homerus Iliad. Δ.

Σὺν σφῇσιν κεφαλῇσι γυναιξί τε καὶ τεκέεσσι.

Simile illi Platonico: In tuũ ipsius caput.

Talia gignit bellum,

SENARIVM hunc M. Tullius epist. ad Q. fratrem libro 2. ceu vulgo iactatũ adducit:

Τοιαῦθ' ὁ τλήμων πόλεμος ἐξεργάζεται. id est,
Similia bellum calamitosum perficit.

Sentiens e dissidiis eorum, qui Rempub. administrant, multa gigni absurda, verba Ciceronis sic habent: Summum otium foresẽ, sed senescentis magis ciuitatis quã acquiescentis. Sententia autem mea in senatu eiusmodi, magis vt alii nobis adsentiantur quã nosmetipsi. τοιαῦθ' ὁ τλήμων πόλεμος ἐξεργάζεται. id translatum ad priuatam discordiam plusculum habebit gratiæ.

Porcus Troianus.

GVLAE veteres architecti & hoc commenti sunt, vt bos aut camelus totus apponeretur, differtur intus variis animantium generibus. Hinc & porcus Troianus venit in populi fabulam, cui hoc nomen inditum est, quod

quod ita varias animantium species vtero tegeret, quemadmodum Durius equus texit armatos viros. Macrobius lib. Saturna. 3. refert Cincium in oratione qua suasit legem Fanniam de moderandis sumptibus, obiecisse suo sæculo, quod porcũ Troianũ mensis inferrent. Conueniet in opipara cõuiuia, aut in hoĩem variis deliciis expletũ.

Pilus in medio.

MINIMVM discriminis significantes dicimus pilum interesse, id vehementius est, quam si dicas culmum latum. Theocritus in Thyocicho:

Λαπῷ δὲ μανεὶς ποκα. θρὶξ ἀνὰ μέσσον. id est,
At me imprudentem capiet vesania tandẽ.
Vix pilus in medio est.

Verba sunt amantis ac metuentis ne tandẽ amor exeat in insaniam, a qua tam parum absit, vt vix pilus sit in medio. Cõsimili tropo Plautus dixit ĩ Mustellaria: Pluma haud interest patronus an cliens probior siet, Homini cui nulla in pectore est audacia. Non interest pluma dixit, pro nihil omnino refert. Asinius Pollio M. Ciceroni: Nullum enim vestigium abs te discessurus sum.

Muso patagos.

Μουσοπάταγος, dicitur qui percitus est & attonitus furore Musarũ. Ita Maro in Georgicis:

Quarum perculsus amore
Sacra fero.

Transfertur ad eos, q̃ sua poemata sic amãt quemadmodum parentes liberos M. Tull. ad Qu. fratrem libro secundo: Nõ me Hercle quisquam μουσοπάταγος libentius sua recentia poemata legit, quam ego te audio: Horatius:

Versus amat, hoc studet vnum.

Vt Phrygius amauit Pieriam.

PLVTARCHVS in libro περὶ γυναικῶν ἀρετῶν ostendit ad suam vsque ætatem durasse consuetudinem vt vxores optarent sic amari a viris ὡς φρύγιος ἠράσθη πιερίας, id est, quemadmodum Phrygius amauit Pieriam. Id ortum est ab huiusmodi historia. Ionum qui in Miletum commigrarant, non nulli seditione mota aduersus Nelei filios, secesserũt Myuntem, atq; ibi sedem constituerũt, multis iniuriis affecti a Milesiis, qui cum illis bellum agitabãt ob defectionem, verum nec atrociter, nec excluso omni commercio, sed non nullis diebus festis mulieres è Myunte Miletum itabant. Erat autem ex his qui secesserant vir quidam noĩe Pythes, cuius vxor dicta est Hippygia, filia Pieria, cum aũt Mileti die festo sacrificaretur Dianæ, quam illi Neleidam cognominãt, misit eo vxorẽ filiam id precatas, vt sibi festo liceret interesse. Ex Nelei vero filiis longe potentissimus erat Phrygius, is captus amore Pieriæ, cogitabat qua re posset puellæ quã maxime gratum facere. Cumque illa dixisset nihil accidere posse gratius, quàm si efficeret sibi liberum frequenter Miletũ commeare multis virginibus comitatã: ex his verbis Phrygius intelligens ab illa quæri pacem & amicitiam ciuibus suis, bellũ composuit. Hinc Pieriç nomen & apud Myuntios mire gratiosum esse cœpit, adeo vt puellæ quæ viris nuberẽt ominis caussa prçcari soleãt; vtinã sic amer a viro, vt Pieriã amauit Phrygius.

Tota vlcus est.

IN eodem dialogo, ad laudatam agriculturam, ita respondet Socrates: ἀλλ' οὐχ ὅλη ὥς φασιν ἕλκος, ἀεὶ λύπης πρόφασιν εὑρισκόμενον. id est, Verum an non tota quod aiunt vlcus est, semper molestiarum occasionẽ ex se gignens. Id quidem esse verum declarauit Vulteius Horatianus: ceterum quidquid nobis vehementer molestum est hulcus vomicam & Carcinoma solemus appellare. Quemadmodum de Cæsare Augusto litteris proditum est, quod Iulias, filiam & neptem, & Agrippam prius adoptatum, postea abdicatum, non aliter appellare solet, quam tres Vomicas suas ac tria Carcinomata: adeoq; petestabatur mores illorum minime frugales, vt ad omnem illorum mẽtionem soleat exclamare versu Homerico:

Αἴθ' ὄφελον ἄγαμός τε μένειν, ἄγονός τ' ἀπολέσθαι. id est,
O vtinam celebs mansissem, orbusque periissem.

Atque hic quoque versus inter prouerbiales merito referendus est, vsurpandus ab his qui infeliciter duxerunt vxores, aut liberos pœnitendos susceperunt. Conueniet & in hominem molestis moribus. Theocritus in epitaphio Adonidis, acerbum dolorem

ποτικάρδιον ἕλκος appellat.

Ἄγριον ἄγριον ἕλκος ἔχει κατὰ μηρὸν ἄδωνις
Μεῖζον δ' ἁ κυθέρεια φέρει ποτικάρδιον ἕλκος, i.
Dirum dirum vulnus habet circa inguen
Adonis.
Sed maius Cythera gerit sub pectore vulnus.

Lucernam accendere possis.

VEHEMENTEM irã hac hyperbole exaggerauit Theocritus in Thyonicho.

Κἤφατ' ἔτ' ἐυμαρέως κεν ἀπ' αὐτῆς καὶ λύχνον ἅψαις. id est,
Incaluitq; ira, facile accendisse lucernam,
Ex ipsa vt possis.

Verba sunt amantis ac de proteruia puellæ conquerentis, quę cum in conuiuio sileret, quidam illi dixit, non loqueris, lupum vidisti illa ad nomen lupi vehementer incanduit. Aderat enim adolescens nomine lupus, quẽ adamabat. Irati dicuntur ardere. Similis hyperbole, licet sordidior, & hodie fertur apud nostrates ita loquentes: Adeo exarsit ira, vt ouum ad illius frontem posses decoquere.

Semper aliquem virum magnum.

Ἀλλ' ἀεί τινα φῶτα μέγαν, hoc hemestichium M. Tullius vt vulgo iactatum adducit in epistola ad Q. fratrem, cuius initium: *Statius ad me venit.* Quod autem expectationem tui concursumq. eum qui erat futurus sit tecũ decederet, neque antea visus esset sustulit id mihi non incommode visum est accidisse. Exhaustus est enim sermo hominum & multæ emissæ iam eiusmodi voces; ἀλλ' ἀεί τινα φῶτα μέγαν, quæ te absente confecta esse lætor. Vnde sumptum sit hemistichium nondum liquet, nisi quod fortasse pro ἀεὶ legendum est, αἴτει, id est, postulat, aut αἰτεῖ, id est, postulat & requirit.

Ne si ad Iouis quidem aulam.

QVI metuunt malum, ad asylum, ad Arã ad arcem, ad statuas principis, ad diuorum phana confugiunt. Verum a morte nullum est effugium. Id ita Sophocles expressit versibus.

ὅταν γὰρ ὁ καιρὸς τῦ θανεῖν ἔλθων τύχῃ
Οὐδ' ἂν πρὸς αὐλὰς ζηνὸς ἐκφύγοι μολὼν. i.
Vbi mortis vrget tempus, ad Iouis atria
Si fugeris, effugere non possis tamen.

Prouerbii species est in illis verbis, vel ad Iouis quidem atrium, quod pro tutissimo posuit refugio. Huc confugerat Aquila insectante Scarabeo.

Oracula loqui.

Χρησμοὺς λέγειν, id est, Oracula loqui dicũtur qui certa & indubitata loquuntur. Theocritus in Syracusiis.

Χρησμὼς ἁ πρεσβῦτις ἀπώχετο θεσπίξασα. i.
Hæc anus abscessit, diuorum oracla locuta.

Τὰ ἐκ τρίποδος alias dictum est, & Sibyllæ folium. M. Tull. ad Brutum epistola cuius cuius initium, Scripta & obsignata iã. Hæc ex oraculo Apollinis Pythii edita tibi puta. Idem de Finibus quinto: Quia cum a Zenone inquam hoc magnifice tanquam ex oraculo editur, virtus ad beate viuendum seipsa contenta est.

Non ab Hymetto.

CRASSAM philosophiam ac rusticanã, quam discimus ex congressu plebeiorum, non ex commẽtariis Zenonis aut Platonis. M. Tullius ad Q. fratrem li. 2. appellat philosophiam ab area Syra. Nos enim inquit, ita philologi sumus vt vel cũ fabris habitare possimus, habemus hanc philosophiam nõ ab Hymetto, sed ab area Syra Hymettus Atticę mons est, vnde Hymettia mella. Cui opponit aream Syrã, subindicans rusticanã simplicitatem. Nã paullo ante nõ nihil attigerat de dicteriis argutis. Apparet id tẽporis M. Tulliũ in prędio quodam ędificasse. Quamquam haud scimus an hic locus, quoniã varius habetur in exemplaribus, mẽdo vacet. Dispiciat eruditus lector, an pro area syra legendum sit, ex hara Syra, sic enim loquitur in Pisonẽ: ex hara productæ nõ schola. Syri barbarie nobiles erant id temporis, quemadmodum Attici lepore dictorum.

Cymbalum mundi.

PLINIVS maior in præfatione ad Imperatorẽ Vespasianum refert, Apionẽ grammaticum a Tyberio Cæsare Cymbalũ mundi consuesse vocari ob nominis celebritatẽ: cũ publicæ, inquit, famæ tympanũ potius videri posset. Is Apion aiebat eos ab se donari immortalitate ad quos aliqua cõponebat. Huc Tyberius adludens appellabat illum cymbalum mundi: quod hominem honesta fama donaret, quæ per vniuersum mundum amabiliter resonaret. Plinius autem ob

ob arrogantiam mauult illũ appellari tympanum publicæ famæ, quod famam daret potius, quàm honestam famam. Nam resonat & tympanum, sed inamœno strepitu. Adlusisse videtur huc, quod tympana fiunt è pelle asinina.

In beato omnia beata.

A DIVITIBVS omnia magnifice fiunt, à tenuibus frugaliter. Praxinoe in Charitib9 Theocriti, laudans Ptolemæum, quod Adonidis festum magnificis sumptibus apparasset, non sine prouerbii specie dixit:

ἐν ὀλβίῳ ὄλβια πάντα. id est,

In diuite ditia cuncta.

Vsus erit, si dicas ab homine docto omnia docte fieri, à pio pie, rege regaliter.

Digitum qua proferat.

SCHEMATE prouerbiali M. Tullius dixit pro A. Cæcinna, digitum qua proferat non habet, hyperbolicos indicans illi nihil prorsus esse quod dicat agatve, locus sic habet: Denique ista nimia quæ dominatur in ciuitate potentia, in hoc solo genere quiescit, quid agat, quomodo aggrediatur iudicem, qua denique digitum proferat nõ habet. Sumptum est à gestu rhetorum, qui varius traditur à Quintiliano, simplicissimus est proferre digitum, quod plebeiorum est & rusticorum.

Iouis germen.

Ἐκ Διὸς ἔρνος. id est, Ex Ioue germen dicebatur insigni virtute præditus, verba sunt pastoris ad pastorem musices pulchre peritum, cui honoris gratia clauam dono dedit. Claua autem gestamen est Herculis, ex Ioue prognati, obseruatum est à priscis, à poetis Iouis filios semp induci ciuiles & humanos, contra Neptuni truces & asperos. Musica autem ciuilitatis magistra est. Carmen sic habet:

Οὕνεκεν ἐστὶ

Πᾶν ἐπ' ἀλαθείᾳ πεπλασμένον ἐκ Διὸς ἔρνος. i.

Es siquidem tu,

Reuera factum ac prognatum ipso ex Ioue germen.

Interpres tamẽ mauult eo referre, quod qui vera loquuntur, ex Ioue prognati dicũtur, adducens carmen Homericum:

Οὐ γὰρ ἐμὸν παλινάγρετον οὐδ' ἀπατηλὸν,

ὅ τί κεν κεφαλῇ κατανεύσω. id est,

Haud etenim fallax erit aut reuocabile quidquam

Quod capite annuero.

Pastor ob id laudatur quod ingenue profiteatur se non conferẽdum cum insignibus musicis. Qualis inducitur & à Marone:

Me quoque dicunt

Vatem pastores, sed non ego credulus illis.

Musarum aues.

Μυσᾶν ὄρνιθας. i. Musarum aues, non absque prouerbii specie Theocritus in Thalysia appellat poetas, quod Lusciniarum in morem adsidue canant sua poemata. Scholiastes admonet omnes aues canoras Musarũ aues appellari. Sentit autem sibi displicere poetas, qui cuculorum more audent Homero occinere.

Nullus dies omnino malus.

ASTROLOGI designant quosdã dies fortunatos aut infelices, sed his, aut his rebus: nullo tamen die indulgendum est otio, qđ nullus sit adeo inauspicatus, quin alicui negotio sit felix, si quis recte vtatur concesso tempore, dies infaustus gerendo bello, aut nauigationi, felix est administrandæ rei familiari. Nullus autem dies non prosper parandæ bonæ menti. Fatetur hoc Hesiodus: περὶ ἔργων καὶ ἡμερῶν.

Καί ποτε μήτρυιὴ πέλει ἡμέρη, ποτὲ μήτηρ. id est,

Omni ex parte dies malus haud obuenerit vnquam.

Rectam instas viam.

REM acu tetigisti, huic simillimũ est quod habet Plautus in Asinaria: est ne hoc vt dico Libane? Lib. rectam instas viam, ea res est. Vt qui falluntur dicuntur tota aberrare via, ita qui rem coniectãt, dicuntur rectam insistere viam: quod schema mire tritũ est & hodie vulgo illiterato. Simili schemate dictum est in Cassina, Nũc pol ego demum in rectam redii semitam, pro eo quod erat, rem ipsam deprehendi.

Aeacidinæ minæ.

IN eadem ita loquitur mercator: siquidem hercle Aeacidinis minis animisq; expletus incedit. Iratus si me tetigerit, iratus vapulabit. non sine prouerbii specie dictum est, ꝑ atrocibus ac superbissimis minis, versus

sus patitur vt pro Aeacidinis legatur Aeacinis. Nam id non nulli diuinant, sed probabilius est poetam sentire de Achille Aeaci nepote, quem Homerus vbiq; facit stomachabundum ac minabundum: velut in primo statim Iliados libro, vbi sic incandescit in Agamemnonem, vt manum admoueat capulo, à conuiciis ad pugnas venturus, nisi Pallas eum capillis reuocasset. Quin & ipsum opus ab Achillis ira habet exordium μῆνιν ἄειδε θεά. Quod quidam adferunt de Aeaco manium iudice, non videmus quid ad hunc faciat locum. Quidquid etiam inuictum & insuperabile volumus intelligi, Achilleum dicimus.

Oleo nitidius.

OLEI NITOR adeo venerat in prouerbium, vt mysticæ quoque litteræ iubeant facie oleo vncta dissimulare tristitiam ieiunii. Plautus in Truculēto de amica pulchre compta. Feruide vt tota floret, vt oleum nitide nitet. Oleum nitorem ac lucem addit rebus omnibus.

Herculis quæstus.

HERCVLIS quæstū pro magnis impendiis dixit Plautus in Mostellaria: Dapsiles sumptus facit, perdidit patrem, vnus istic seruus acerrimus Tranio, is vel Herculis conterere quæstum potis est. Alias dictum est', olim plerosque decimam lucri partem Herculi vouere solitos, Huius fauore persuaserunt sibi rem fore auctiorem, Ex tam multis autem decimis oportuit immēsam pecuniarum vim conflari. Quæstum appellat facete, quasi Hercules suum fauorē vendiderit.

Posterius dictum.

DOCTVM doces, Memorē mones, Scienti loqueris, Aliaq; eius formę antea retulim⁹. Eundem sensum festiuissime extulit Plautus in Asinaria: cū enim Demęnetus queritans de moribus vxoris dixisset, fateor eam esse importunam atque incommodam, respondit Libanus seruus: Posterius isthuc dixit, quàm credo tibi, hoc est sciebā priusquam diceres. Nec apparet quamobrem Nonius hic posterius interpretetur minus. Ne id quidem caret prouerbiali schemate quod mox sequitur. Tu primus sentis, nos tamen prænoscimus. Dedecus ille domus sciet vltimus, ait Satyricus, & Terentius, Is solus nescit omnia, sed aliena mala licet priores intelligamus non dolent nobis, seu sus igitur mali primum ad illos peruenit, ad quos res attinet, notitia ad alios.

Agones.

ADMONVIMVS Antigonum regē Demetrii nepotem militari ioco dictum Dosonem, quod omnibus polliceretur dicens δώσω, nec pręstaret semper pollicita. Ita qui apud Romanos percutiebant victimā Agones dicti sunt, quod ex more priusquam ferirent, populum rogabant agon', id est, agone? Ouidius in Fastis:

Semper agat ne rogat, nec nisi iussus agit.

Agonum meminit Lactantius Statii enarrator. Quadrabit in conctatores, qui semper deliberant, neque quidquam aggrediuntur.

Fungus putidus.

SENEM iam delirum & inutilem Plautus in Bacchidibus fungum putidum appellat, fungi licet natura insipidi, olim in deliciis erant, & adhuc sunt apud Italos, sed teneri ac recentes: vetulis nihil insipidius. Verba Plauti sic habent: Terræ odium ambulat. Iam nihil sapit, nihil sentit, tanti est, quanti fungus putidus. Quin & hoc ipsum, terrę odium, prouerbii figuram habet, velut illud, telluris inutile pondus. Idem in Bacchidibus, inter stoliditatis conuicia ponit & fungos: Stulti, stolidi, fatui, fungi, bardi, blenni, bucones. In Mostellaria pro stolido fruticem appellat. Nec veri simile loquere, nec verum frutex. In ceteris arboribus est non nulla imago dignitatis ac prudentiæ. Frutex temere nascitur, expers cultus, & aut nullum habet fructum, aut syluestrem & inutilem.

Vinum noueris.

ANTEA retulimus, viuorum meminisse oportet. Id meretricula in Truculēto Plautina detorquet in alium sensum, amatorē pro mortuo ducens, qui desierat esse dādo. Dum viuit, inquit, hominem noueris, vbi mortuus est quiescas: Te dum viuebas nouoram. Pecunia iuxta Hesiodum anima est mortalibus, hac amissa, exanimis est homo.

Lippo

Lippo oculo similis.

VIDEMVS quosdam his moribus, vt eos æquo animo ferre non queas: rursus ita industrios & ad obsequium expositos, vt quoties sese offert occasio, non possis cauere, quin aliquid illis committas. Lippus oculus manuum contactu læditur, & tamen naturale est nobis illuc habere manum vbi dolet. Plautus in Persa: Ego nec libenter seruio, neque satis sum hero ex sententia. Sed quasi lippo oculo me herus meus, manũ abstinere haud quid tamen: Quin mihi imperet, & quin me suis negotiis præfulciat. Item in Bacchidibus: Lippi illic oculi seruus est simillimus. Si non est, nolis esse neque desideres: Si est, abstinere quin attingas non queas.

Tu in legione, ego in culina.

IN Truculẽto Plautina militi atrociter minitanti cocus respondet: Sis tu in legione bellator si vis, at ego in culina Ares. Auxit cocus bellatoris verbum. Mars enim deus belli est. Quod autem dixit Ares pro Mauors, non est Plauto nouum Græcas voces admiscere Latinis. Quamquam in nõ nullis exemplaribus habebatur aues, in nõnullis aries, sed mendose.

Citius quam formicæ papauer.

NON caret adagii specie, qđ est apud Plautum in Trinummo: Confit citius, quam si tu obiicias formicis papauerem. Verba sũt Stasini serui, narrantis quadraginta minas intra quindecim dies fuisse consumptas, vtpote in comessationes, compotationes, balnea, in piscatores, pistores, lanios, coquos, olitores, myropolas, & aucupes dissipatas, non aliter quam si papauer obiicias agmini formicarum. Mox enim distrahitur aceruus, dum vna quæq; suum arripit granulum.

Itidem vt Acheronti.

APVD eundem in eadem fabula amãti reposcenti quæ dederat, respondet scortũ: Nã itidem vt Acheronti hic ratio accepti scribitur, Intro receptum, quando acceptũ est, non potest ferri foras. Sentit nihilo magis ad amantem redire, quod in meretricis domum est datum, quam redeunt ab inferis mortui, vnde iuxta Catullum negant redire quemquam.

Mus non vni fidit antro.

NIHIL hodie est decãtatius apud vulgus, quam eum murem esse miserum, cui nõ est nisi vnus cauus. Idem Plautus expressit in Truculento.

Sed tamen cogitato mus pusillus quam sit sapiens bestia,
Aetatem qui vni cubili numquam committit suam.
Quia si obsideatur vnum, aliunde præsidium gerit.

Locus erit adagio si quem admonebimus, vt sibi plures amicos paret, aut vna cum opibus studeat philosophiæ, vt si fortuna quod suum est eripiat, in litteris sit præsidium.

Post rem deuoratam ratio.

QVEMADMODVM de sera ope dicitur, post bellum auxilia, ita de sera parsimonia dicitur, post absumptam rem supputatio. Stasinus in Trinummo Plautina: Sero atq; stulte, prius quod cautum oportuit, postquam comedit rem, post rationẽ putat. Loquitur seruus herili filio supputanti rationem accepti, cum tota summa iam esset nequiter absumpta. Nimirum hoc est numerare præteritas vndas, cum venientes oporteat censere.

Cœna popularis.

QVEMADMODVM Phormio Terentianus cœnam dubiam appellat, variis epulis instructã, vbi tu dubites quid sumas potissimum, ita Philto Plautinus cœnam popularem appellat magnificam, egregięque lautam atque adeo gratuitam quoque, quales solent exhiberi populo. Verba Plautina sic habent: Quid tu si in ædem ad cœnam veneris, atque ibi opulentus tibi par forte vt venerit, apposita sit cœna, popularem quam vocant. Si illi congestæ sint epulæ à clientibus &c.

Apud mensam verecundari neminem decet.

SEQVITVR ibidem aliud prouerbium quod ex tanta antiquitate per manus traditum hodieq; versatur in ore omnium:

Verecundari neminẽ apud mẽsam decet.

Nam

Nam ibi de diuinis atque humanis cernitur.

Nisi quod vulgus addit, nec in lecto. Sententia est non philosophi, sed Stasini serui Comici: cum nusquam magis habendā sit verecundię ratio, quam in lecto & in conuiuio. Sunt tamen qui rustico pudore molesti sint conuiuæ, semper exspectantes vt ipsis præministretur, & quod datum est reponentes. Iam hoc ipsum de diuinis atq; humanis cernitur, prouerbiale est, quo tropo significabāt de summa rerum agi. Dictum seruo dignū qui felicitatis puppim ac proram in ventris expletione collocarat.

Salillum animę.

IN eadem scena Philto hominem vocat Salillum animę, sentiens hominis breuissimā esse vitam, videlicet quantulum salis cuiq; in conuiuio apponitur. Locus Plautinus sic habet: Dei diuites sunt, deos decet opulentia, Et factiones, nos homunculi sumus Salillum animæ, quam cum extemplo amisimus, Aeque mendicus atque ille opulentissimus censetur, ad Acherōtem mortuus. Quamquam extremo senario desunt duæ syllabæ. Pelops censetur, aut censetur Crœsus, aut aliquid simile.

Nummus plumbeus.

QVEMADMODVM assis, obolus, ac terūcius, ita & nummus plumbeus abiit olim in vilitatis prouerbium. Plautus in Trinūmo: Cui si capitis res siet, nummum numquam credam plumbeum. Idem in Cassina, cui homini hodie peculi nūmus non est plumbeus. Aereos nummos & hodie nouit Flandria, plumbeos Anglia. At M. Tull. lib. ad Attic. 5. Vatinium semissem hominem vocat vilissimum & cōtemptissimum. Simul vero semissis homo contra me arma tulit. Et tressis agaso pro contemptissimo dictus est alibi. Plautus in Mustellaria: Tace sis faber, qui cudere soles plumbeos nummos.

Basilica facinora.

ANTE admonuimus quidquid magnificū esset appellari solere βασιλικόν, vt valere βασιλικῶς, & magnificas ædes basilicas appellabant. Plautus in Trinummo de seruo nullius rei, sed philosophica quædam loquente: Dii inquit immortales, basilica hic quidem facinora inceptat loqui. Notum est illud Pori responsum, qui roganti Alexādro à quo fuerat bello superatus, quomodo te tracto? βασιλικῶς inquit. Roganti, nūquid aliud? respondit, ἐν τῷ βασιλικῶς omnia cōprehendi. Nihil enim humile decet reges. Duriusculum est quod Plautus dixit in Epidico: Dii immortales, vt ego perii basilice.

Nec caput, nec pedes.

NEGOTIVM ita perturbatum, vt nescias quo pacto vel expedias vel amittas, veteres dicebant, nec caput habere nec pedes. Sic enim M. Tullius iocatur respondens suo Curioni: Sulpitii tibi operam intelligo ex tuis litteris non multum opus fuisse, propter res tuas ita contractas, vt quemadmodum scribis: Nec caput, nec pedes. Equidē vellem pedes haberent, vt aliquādo redires. Antea nobis dictum est ex Platone ἀκέφαλος μῦθος. Sine capite fabula.

Emendus cui imperes.

CVIQVE in suos seruos imperiosum esse licet, in alienos aut in liberos non item. Ita Plautinus Stasinus in Trinummo hero imperiosius reuocāti, quem herum esse nesciebat, aut scire dissimulabat: Emere, inquit, melius est cui imperes. Item in Persa: Emere oportet quem tibi obedire velis. Huc pertinet illud Theocriticum quod alibi recensuimus, non sum sollicita ne mihi vacuam abstergeas. Mulier indigne fert obiurgari ab illo, cui non erat ancilla nec vxor. Addit & illud συρακοσίαις ἐπιτάσσεις, id est, Syracusanis mulieribus imperas, hoc est non tuis, sed liberis.

Sale & aceto.

PARCVM tenueque prandium significans Grippus piscator in Rudētibus ait, Sed hic rex cum aceto pransurus est, sine bono pulmento. Miseris, obsoniorum loco sal est cū aceto. Mar. Tullius ad Papirium Pætum libro nono. Tyrotarichi meminit, ceu plebei condimenti Id erat ius è caseo confectū quod & hodie Itali vocant menestram. Meminit & Pōpilii piscis vilissimi, qualis erat & gobio. Quem inquit, tu mihi Pompilū, quem denarium narras, quam Tyrotarichi patinam? De Pompilo pisce crebra est apud Plinium mentio. Denarium suspicamur esse vocem deprauatam. Certe nobis nondum liquet quid sibi velit. Acetum tamen

non

non numquam vsurpatur in significationẽ acuminis, vt Plautus: Acetum habet in pectore. & Persius: Mordaci lotus aceto. Varro in Sesquiulyxe citante Nonio: Alteram viam deformasse Carneadem virtutis, à cupis acri aceti, hoc est magna subtilitate.

Cassa glande.

INTER vilitatis adagia retulimus & illud, Cassa nuce non emam. Simillimo tropo Plautus in Rudentibus dixit cassam glandem: Promittens iudicium quærit preciũ, alter licitatur, nummos trecentos. Grippus respondet, tricas. Lab. Quadringentos. Gr. Tramas putidas. Lab. Quingentos. Gr. Cassam glandem. Lab. Sexcentos. Gr. Curculiunculos minutos fabulare Cassam glandem dixit, pro vitiosa glande, & inani putamine.

Verueceа, statua.

PLAVTINVS Egio in Captiui duo, seruum stupidum appellat statuā veruecеam, quasi dicas, brutum ac mutum hominem: Vos, inquit, ite intro, interim ego ex hac statua veruecea volo rogitare, meo minore quid sit factum filio. Quidam pro veruecea legũt verberea, quasi verberonem plagis assuetũ pro statua marmorea dixerit verberеam. Certe dictionem veruecеam non patitur carminis trochaici ratio, superesset enim vna syllaba, nisi in, cea, facias synæresim.

Quam in tragœdia comici.

VBI QVIS in aliena versatur harena, inducti dicentur in tragœdiam Comici. Diuersi generis sunt Tragœdia & Comœdia, nec fas est tragicas personas in comœdiam inducere, nec contra. Plautus in Pœnulo: Quin ædepol indoctior sum quam in tragœdia Comici. Nos legendum arbitramur inductior sum. Adlusit enim Colabiscus ad id, quod dixerat Milphio: Fac modo vt conducta tibi sint dicta ad hanc fallaciam, Respondit iocans: Inductior sum, id est, instructior sum.

Non magis, quàm canem.

ODIVM & contemptum vulgo declarant canis vocabulo. Hor. Odit cane peius. Et Plautus in Amphytrione: Valuistin' vsq; a Exspectat⁹ aduenio? Sos. Haud vidi magis Exspectatum eum salutat haud quisquam magis quam canem. Sic enim legendum opinamur, vt constet ratio carminis trochaici, tetrametri, catalectici.

Gralatorius aut testudineus gradus.

PLAVTVS in Amphytrione: Bleph. Non potuimus nostros grandius grandire gradus. Amphi. Siue gralatorius, siue testudineus fuerit, certum est mihi hunc scelestũ perdere. Item in Pœnulo: Vinceretis ceruum cursu, gralaterem gradu. Gralæ dicuntur fustes quibus innixi quidam ingrediuntur, quos gralatores appellauit antiquitas. Græcis κακοβάται dicuntur, quemadmodũ schœnobatæ vocantur funambuli. Ii fustes quo sunt longiores à gradu, cui pes innititur, hoc gradus sunt maiores. Tantum elicere licuit, è corruptissimo loco apud Nonium, præsertim in editione Aldina. Idem Plautus in Menæchmis: Atque eccum incedit, moue formicinum gradum. Formicę videntur currere, cum minimum promoueant. Rursus in Pœnulo: Vicistis cochleā tarditudine, In eadem tardos appellat spissigradissimos, & tardiores quàm sint corbitæ in tranquillo mari. Rursus talium gradum dicit esse succretum cribro pollinario, quod Simila perangusta foramina, paullatim defluat.

Dædaleum remigium.

AD celeritatem significandam Plautus in Amphytrione dixit, remigiis Dædaleis, pro volatu. Non ocyus quiui si Dædaleis me tulissem remigiis.

Argentum accepi, imperium vendidi.

NIHIL hac sententia decantatius: qui accipit beneficium, perdit libertatem. Demęnetus eleganter expressit in Asinaria:

Argentum accepi, dote imperiũ vendidi.

Nam pauper vxorem duxerat pulchre dotatam, sed in quam nihil haberet imperii. Talis inducitur & Nausistrata in Phormione Terentiana.

Despuere malum.

MANET & hodie in vulgi moribus, vt si quid audiāt execrandum, quod sibi nolint euenire, desputāt velut abominantes. Id autem

tem hæsit ex veterum superstitione, qui sibi persuaserant desputationem esse remediū aduersus imminentia mala, præcipue aduersus morbum comitialem: cui non hinc tantum est nomen inditum, quod in hominū frequentia sæpius oboriatur, verum etiam quod prohibeat comitia fieri: & in admouendis remediis ter expuere habebatur salutare. Velut etiam aduersus incantationes, vt refert Plinius. Simili superstitione contra improbæ spei fascinum, ter in sinū expuebant, Plautus: Et illic isti qui sputatur morbus venit, cui respondetur: Ain' verbero mihi cum morbum esse, qui me opus sit insputarier? Hic rursus alter: Ne verere, multos illic morbus homines macerat, quibus insputari saluti fuit, atque illis profuit. Idem in Amphytrione: Teq; obsecro hercle vt quæ locutus despuas.

Contrahere vela.

IN eadem epistola dixit cōtrahere vela, pro eo quod est reprimere sese & cautius agere. Contraxi, inquit, vela perspiciens inopiam iudicum, neq; dixi quidquam pro testimonio, nisi quod erat ita notum atque testatum vt non possem præterire. Itidem Horatius:

Et idem
Contrahes vento nimium secundo
Turgida vela.

Sumptum est à nautis, qui vehementius spirante vento vela contrahunt, quo tutius nauigent: vento languidiore pandunt, captantes auram.

ἔσπετε νῦν μοι.

IN eadem carmen Homericum festiuissime vsurpat ad continuationem narrationis:

ἔσπετε νῦν μοὶ μοῦσαι ὅπως δὴ πρῶτον ἔπεδεσα, id est,
Dicite nūc Musæ, dixistis quippe priora.

In commemoratione rerum ridicularū habebit gratiam, in Aldina editione hemistichium modo refertur, ἔσπετε νῦν μοὶ μοῦσαι. Neque enim semel habetur apud Homerū, licet finis non sit idem, velut illud ἔσπετε νῦν μοὶ μοῦσαι ὀλύμπια δώματ' ἔχοντες. Iliados secundo.

In directum.

QVIBVS precamur exitiū, eos iubemus ire in malam crucē, ad coruos, ad cynosarges, pro eodem prisci dixerunt in dierectū quod illi dierectos appellarent in crucē suffixos. Nonius citat ex Varrone, Apage in dierectum à domo nostra istam insanitatē. Dierectos dici putat quasi in diem erectos. Fortasse scriptum erat in dium erectos, qđ qui crucifiguntur, sub dium exponuntur. Præsertim cum addat: à domo nostra. Sub dium rapiuntur, quæ domo efferuntur. Insanitatem autem pro insania dixit M. Tullius, ne quis mendum suspicetur.

Nihil est, aut nihil curæ est.

IDEM eodem libro, epistola cuius initiū: Cum è Pompeiano, versiculum Rhintonis vt vulgo iactatum refert, Illud tamē, inquit, velim existimes, me hanc viam opimatum post Catuli mortem, nec præsidio vllo, nec comitatu tenere. Nam vt ait Rhinton vt opinor:

Οἱ μὲν παρ' οὐδὲν εἰσιν, οἷς δ' οὐδὲν μέλει. i.
Nihili quidem hi sunt, ceteris curæ est nihil.

Sentit se non vti præsidiis magnatū, quod partim nihil possint, partim negligant res.

E terra spectare naufragium.

ALIAS nobis dictum est, de muris iudicare Achiuos, pro eo quod est in tuto spectare aliorum pericula. Idem alia metaphora festiuius extulit M. Tullius lib. ad Atticū 2. epist. De geographia Nunc vero cum cogar exire de naui, non abiectis sed ereptis gubernaculis, cupio istorum naufragia ex terra intueri, cupio vt ait tuus amicus Sophocles:

Κἂν ὑπὸ στέγῃς ἀκούειν ψεκάδος εὐδούσῃ φρενί.

Quamquam hic versiculus in aliis codicibus habebatur varius, sed æque deprauatus in aliis erat omissus. Videtur esse versus trochaicus catalecticus: Κἂν ὑπὸ στέγης ἀκούειν ψεκάδος εὐδούσῃ φρενί. pro ψεκάδος, quidam codices habebant φάκαλος, quod quid sit non intelligimus, ψεκάδος, non patitur carminis ratio. Sensus autem hic videtur esse: optat de tecto audire tumultus aliorum, ipse vacuus & quietus animo.

Qui prior læsit.

IN eodem lib. epist. Subito cum mihi dixisset &c. vsurpat versum Homericum, minitans vindictam ei qui prior lacesseret. Nam nos quidem, inquit, si per istum tuum sodalem

lem Publiũ licebit, σοφιςεύειν cogitamus. Si ille cogitat tantum duntaxat nos offendere, & quod proprium est artis huius:

·ἐπαγγέλλομαι
Ἄνδρ' ἀπαμύνεσθαι ὅς τις πρότερος χαλεπήνῃ. id est,
Denuncio
Vlturum me hominem quisquis prior irritarit.

Quod datur.

NONIVS Marcellus citat hunc versiculũ è Cecilii Plotio: Patiere quod dant, quando optata non danunt. Danunt antique dictũ est pro dant. Conuenit cum eo quod alibi retulimus ex Cicerone: τὰ μὲν διδόμενα, & huic similibus.

Chimæra.

HOMINEM inconstantem ac variis moribus aut opus sibi non cohęrens, M. Tullius designat festiuiter illo versu Homerico: Quod de Qu. inquit, fratris epist. scribis, ad me quoque fuit:

Πρόσθε λέων, ὄπιθεν δὲ δράκων, μέσσῃ δὲ χίμαιρα.

Quid dicam nescio, nã ita deplorat primis versibus mansionem suam, vt quemuis mouere possit: ita rursus remittit, vt me roget, vt annales suos emendem atque edam. Epistolam sibi inæqualem, appellat Chimærã.

Nihil dulcius quam omnia scire.

M. TVLLIVS ad Atticum, lib. 4. epist. Delectarunt me, refert hunc Senarium ceu vulgo celebrem:

οὐδὲν γλυκύτερον ἢ πᾶν εἰδέναι. id est,
Nil dulcius, quàm scire prorsus omnia.

Versus corruptus constabit, si addas ἐςὶν, sic:
οὐδὲν γλυκύτερον ἐςὶν ἢ παντ' οἰδέναι.
aut πάντα περὶ πάντων. Ac mox subiicit: quare vt homini curioso, ita perscribas ad me, quid primus dies, quid secundus, quid censores, quid Appius, quid illa populi Apuleia. Est & illud aliquoties obuium in epistolis M. Tullii πάντα περὶ πάντων.

Strumam dibapho tegere.

STRVMAM dibapho tegere, dixit M. Tullius ad Atticum pro eo, quod est infamiam aliqua dignitate obliterare. Vatinii inquit, strumam sacerdotii dibapho tegere. Dibaphon appellat purpuram bis tinctam. Struma est tumor corporis, veluti gibbus. Ea deformitas interdum purpura dissimulatur. Idem ad M. Cœlium lib. 2. Nã Curtius noster Dibaphum cogitat, sed eũ infector moratur. Dibaphi nomine designat magistratum cui fas erat dibapho vti. Sed iocatur illi rem parum ex sententia cedere, quod tinctor esset in mora. Est autem hæc vna ratio obliterandæ infamiæ, splendore dignitatis hominum calumnias deterrere, mediocris enim fortuna patet inuidiæ.

Multa in medio.

ANTEA commemorauimus, multa cadũt inter calicem supremaque labra. Idem alia metaphora extulit M. Tull. ad Attic. lib. 6. epist. Et si nil sani. Non quo me aliquid iuuare posses, quippe res in manibus, tu autẽ abes longe gentium.

Πολλὰ δ' ἐν μεταιχμίῳ,
Νότος κυλίνδει κύματ' εὐρείης ἁλός.

Ita Cicero sentit multas rerum nouationes exorituras antequam Atticus qui procul aberat possit opitulari. Senarii sunt quos ita vertas licet:

Sed interim in medio notus
Multas patentis voluit vndas æquoris.

Preces armatæ.

IDEM libro nono, epistol. cuius initium: Tuas II. Kal. πειθανάγκην appellat suasionẽ cum necessitate viq; coniunctã. Quales sunt principum preces, id quod eleganter Ouidius expressit in Ioue: Precibusque minas regaliter addit. Ciceronis verba sunt: Ego autem non tam γοητείαν huius timeo, quàm πειθανάγκην. αἱ γὰρ τῶν τυράννων δεήσεις, inquit Plato, οἶσθ' ὅτι μεμιγμέναι ἀνάγκαις εἰσὶν. id est, non tam fucos huius timeo quam parendi necessitatem: nam tyrannorum preces, vt ait Plato, scis necessitati admixtas esse. Extat & ille minus celebris:

Cogit rogando qui rogat potentior.

Benefactis pensare delicta.

EODEM libro, epistola cuius initiũ: Certior à Pylio factus, citat hunc Senarium citra nomenclaturam, vt vulgo celebrem:

Ἄλλοις ἐν ἐσθλοῖς τόνδ' ἀπωθοῦνται ψόγον. i.
Aliis benefactis hocce depellunt probrũ.

Loquitur de Bruto & Cassio qui occiderãt Cæsarem,

Cæsarem locus sic habet: Itaq; idus Martię me non tam consolantur quam antea, magnum enim mendum continent, & si illi iuuenes: ἄλλοις μὲν ἐν λοις, &c. Conuenit cum illo σὺ κακῶς ὀνειδῶν λέγεις.

Altius Oromedonte.

THEOCRITVS in Thalysia:

Ὡς μοὶ καὶ τέκτων μέγ' ἀπέχθεται, ὅστις ἐρευνῇ
Ἶσον ὄρευς κορυφᾷ τελέσαι δόμον ὠρομέδοντος. id est,

Sic mihi magnopere faber est inuisus, in altum.
Qui struit, adnitēs superare iugum Oromedontis,

Allegoria prouerbialis est, deterrens ab insolentia, ne quis se præponat iis, quibuscum nullo pacto est conferēdus. Scholiastes indicat Oromedontem esse montem in insula Co. Est adlusum ad poetam Coum. Nam paullo post, Homerum appellat poetam Chium.

Φαινοπροσωπεῖν.

HAC voce M. Tullius videtur delectatus. Ita subinde vsurpat in epistolis: Est autem vultu fronteque præferre hilaritatem ac beneuolentiam, cum aliud geras in animo. Vnde illud Maronis:

Spem vultu simulat, premit altum corde dolorem.

Faciles partus.

THEOCRITVS in Encomio Ptolemęi:

Ῥηΐδιαι δὲ γοναὶ, τέκνα δ' οὔποθ' ἐοικότα πατρί.

Sunt faciles partus, sed proles nata parentem
Ore refert numquam.

Pater est iuxta iureconsultos quem nuptiæ designant, sed proles non semper facie maritum parentis exprimit. Eoq; iuxta Flaccū: Laudantur simili prolæ puerperæ. Quāquā & hic natura ludit varietate, quemadmodū ferme in omnibus. Proles non semper refert matrem aut patrem, sed interdū auum paternum aut maternum, interdum auiā, interdum patruum, aut propatruum.

Præficarum more.

PRAEFICAE dicebantur mulieres in hoc conductæ, vt in funere lamentarētur, ac defuncti laudes prædicarent, aliis plorādi modum præirent, vnde & præficæ dictæ sunt, quasi præfectæ. Ab his iocus sumitur in eos, qui simulant amorem, aut dolorē, cum lucri caussa faciant quidquid faciunt. Lucilius citante Nonio:

Mercede quæ conductæ flent alieno in funere præficę,
Multo & capillos scindunt & clamant magis.

Id in Arte poetica imitatus est Horatius:

Vt qui conducti plorant in funere, dicūt,
Et faciunt prope plura dolentibus ex animo.

Plautus apud Nonium in Friuolaria:

Superauere omnes argutando pręficas.

Conuenit & in illos, qui præ inuidia non sustinent laudare nisi vita defunctos. Næuius apud Festum: Hæc quidem, me hercle opinamur, præfica est, quæ sic mortuū collaudat. Id familiare est vxoribus, vt maritū defunctū in alterius inuidiam sine fine prædicent. Quadrabit & in illos, qui cum ipsi nihil habeant quod laudem promereatur, laudādis aliis adfectant videri aliquid. Plautus in Truculento: Sine virtute argutum ciuem mihi habeam pro pręfica, alios quæ collaudat, capse sese vero non potest.

Socratis gallus, aut callus.

NONIVS Marcellus è Varrone citat Socratis gallum in significationem caluiciei: inuenisse se, cum dormire cœpisset tam glaber quam Socratis gallus, esse factum ericiū cum pilis & proboscide. Sentit quisquis illic loquitur se cum iret cubitum, fuisse læui corpore, nec vllos habuisse pilos toto corpore. In somno trāsformatum in ericium, qui totus hirsutus est, & suum in ore proboscidem habet. Aldina editio, pro gallo legit caluum. Lectio tolerabilis esset, si pro caluum legamus callum, hoc pacto: inuenisse se, cum dormire cœpisset tam glaber quam Socratis callus siue callum, esse factum Ericium, &c. Socrates corporis erat patientissimi, quod ad omnem laborem occalluerat, ambulabat nudis pedibus, dormiebat humi. Hinc iocus in Socratis callum. Non ignoramus quid narrent de gallo deplumato, quem Diogenes, immiserat in scholā Platonis, sed magis placet, vt legamus callum, facilis enim transitus est, a c in g, cognatam litteram. In corporis partibus quę callum habent,

habent, non proueniunt pili, velut in pedũ cauo, & vola manuum, Vulgus illitteratũ significans nihil esse, quod det, ostensa vola manus dicere solet: Hinc mihi pilum euelle. Adagium cõueniet in nudos & inopes.

Vt ex bulga matris.

NONIVS Marcellus refert hunc Trochaicum tetrametrum catalecticum e Lucilio:

Ita vti quisq; nostrum e bulga est matris in lucem editus.

Id ad nuditatem inopiamq; referri potest. Potest & ad æquam omnibus vitæ conditionem. Natiuitas enim non distinguit Crœsum ab Iro, non regem a plebeio. Eædem sunt voces reginæ parturientis & mendicę, Idem vagitus Cæsaris emergentis & tenuissimi cuiuslibet. Neque mũdius est cauum vnde se profert monarchæ filius, quàm vnde prodit ancillæ proles. Festus indicat vocem esse gallorum, qui folliculos, aut crumenas, aut sacculos scorteos, hoc est, è pellibus factos olim appellabant bulgas. Lucilius Satyrica libertate matricem siue vuluam bulgæ nomine designauit. Quod Græci dicunt: Nudus tamquam ex matre, alibi nobis commemoratum est.

Esurienti leoni prædam exculpere.

NONIVS Marcellus ex Lucilio citant hũc uersum;

Vt esurienti leoni ex ore exculpere prædam.

Versus constat, si amoneas vt, aut quod vero propius est, pro vt, legas, vi: & si in vsurienti corripiatur, ti, aut si legas esuriente. Metrum durius est, quod nullam habeat cęsuram, sed non abhorrens à compositione Lucilii. Adagium simillimum est illi quod alias retulimus: Clauam extorquere de manu Herculis, & lupo agnam eripere.

Halópanta.

HALOPANTAM veteres appellabãt omnia mentientem. Plautus in Curculione: Aedepol nugatorem lepide nactus est hũc Phedromus, Halopantam an sycophãtam magis hunc dicam nescio. Verba sunt militis conquerentis de Curculione, qui anulo militis imposuerat lenoni. Nonius Marcellus citans hunc Plauti locum hæc refert: Halopantam aut sycophantam, hominum genus nequam, quod ob suenda mendacia, miserrima mercede cõducitur. Festus hunc in modum: Halopanta significat omnia mentientem, πάντα enim Græci omnia, ἀλιτόμενον fallentem appellant. Quãtum autem tribuẽdum sit eiusmodi fragmentis non minus deprauatis quam decurtatis. Aldina editio habuit aliam etymologiam, sed magis etiam mendosam, nam si halopãta venit ab ἀλέω, siue ἀλιτ δύομαι, neutra dictio habet primam aspiratam: & vtraque corripit primam, cum apud Plautum sit producta, vt exigit Trochaici carminis ratio. Rursus si venit ab ἅλς conuenit quidem aspiratio, sed hæc quoque vox habet primam breuem. Adde quod est noua compositionis forma a nomine, non a verbo, mollius erat πανθαλίτης. Quoniam autem est in his vocibus duabus schema προσονομασίας, proprius adludit ad sycophantam, halophanta. ἁλοφάντης autem dici videtur, qui defert eos qui telonas conantur fraudare vectigalibus, quemadmodum sycophantę dicti sunt qui deferebant exportantes ficos Athenis. si legamus ἀλλοφάντην, quasi aliena loquentem varieque mentientem, conuenit quidẽ metri ratio, sed abiicienda est aspiratio primę vocalis. Metrum tamen constabit, si Græce pronuncies halophantem, aut sycophanten. Tum enim in primo loco erit anapæstus pro spondeo. Plautus autem non raro græcissat in comœdia. Verum hoc doctis relinquitur discutiendum.

Quadra propria.

ET hodie vulgo dicitur Nihil æque sapere, vt cibum proprium domi sumptum. Nonius citat hoc hemistichium ex Priapeis Catulli: De meo ligurire libido est. Ligurire dixit, pro gustare cum voluptate. At dii Homerici malunt inuitari ad nidores hostiarum, quàm viuere οἰκόσιτοι Citat & ex Plauti Persa: Turbucinari de suo, si quid domi est.

Mansum ex ore dare.

QVOS tenerè amamus, his mãsum ex ore dare dicimur, qđ a matribus ac nutricibus mutuo sumptũ est. Lucilus citãte Nonio:

Sperans, si ætatem eandẽ proferre potesset, Mansum ex ore daturum.

Quamqam Marcus Tullius & Aulus Gellius paullo diuersius vsurpaũt præmandere quemadmodum antea monuimus.

Medullitus, occulitus.

INTIMVM affectum veteres variis modis exprimebāt, ex corde, ex animo, toto pectore, de quo diximus, penitus, ex intimis præcordiis, medullitus, animitus, oculitꝰ. Plautus apud Nonium in Cornicibus: Qui ancillam meam sedulium oculitus. Amātium enim est oculum appellare, quod vnice carū est. In Mostellaria: Euge oculus meus. Rursus: Volo placere meo Philolacheti, meo oculo, meo patrono.

Sapientia gubernator nauis.

DICTVM est à sapientissimis viris etiam in bellis plus habere momenti consilia quā vires. Idem eleganter expressit Titinnius, citante Nonio:

Sed in sapientia gubernator nauim torquet, non valentia.

Nouum cribrum, nouo paxillo.

NEQVAQVAM obscurū est prouerbio fuisse iactatum quod Nonius citat ex Varronis Eumenidibus, vbi dicitur primus Zeno nouam hæresim nouo paxillo suspendisse. Zenonem notat, qui primus Athenis inuexit sectam Stoicorum, idque nouis rationibus ac paradoxis. Idem in Bimargo: Nouum vt cribrum, nouo paxillo pendeat. Sic enim habet Aldina editio. Quadrabit in eos, qui noui quidpiam comminiscuntur.

Sarcinator summum centonem.

APVD eundem citatur hic versus ex Lucilio: Sarcinatoris esse summum suere centonē optime. Videtur esse versus trochaicus, tetrameter, catalecticus: & constat elisos, in sarcinatoris. Sarcinator a sarcina dicitur, non à sarciendo. Conuenit cum illo quod alibi retulimus, Boni poetæ est in extremo actu esse optimum. Lucilianum tamen dictum germaniorem ac venustiorem habet adagii speciem.

Prælio victus, non bello.

NON statim victor est, qui in vno, alterove negotii actu discessit superior, sed qui totā caussam euicit. Prelium enim est conflictus bellicus, bellum totum hoc tempus dicitur, etiam si cessetur à preliis, aut [illegible] intercedant induciæ. Sola pax finit bellum, induciæ dirimūt congressus. Nonius hos trochaichos citat ex Lucilio: Vt Romanus populus victus vi, & superatus prelis sepe multis, bello vero numquā, in quo sunt omnia. Congruunt illi: Vir fugiens & denuo pugnabit.

Curre denuo.

Τρέχ' ἄνθις, id est, Curre denuo. Hoc ita refertur à Luciano in tragœdia cui titulus ὠκύπους, quasi sit in tonstrina natum. Quāquā totum hoc poemation mendis scatet, nec vllam habet micam salis Lucianici. Inducitur illic podagrosus iuuenis, qui tamen affectabat videri ὠκύπους, Is rogatus à sene, vnde accidisset pedis dolor, respondit se cum magna celeritate curreret, distrinxisse talū, atque hinc esse cruciatum. Huic respondet senex:

Τρέχ' ἄνθις ὥς τις εἶπον ὁ καθήμενος
Πώγωνα τίλλει κχρέων ὑπ' ὠλέναις.

Si legas, εἶπεν ὅς, sensus erit, curre denuo, sicuti dixit quidam, qui sedens vellis barbam sub cubitis tonsorum, hoc est, qui curatur à tonsore. Podagrosi remedium petunt à tonsoribus, & tamen nolunt videri podagram, sed pedem alioqui læsum, vt ex immodico cursu. Interim aliquis eorum qui tondentur, sentiens fictam esse caussam, respondet τρέχ' ἄνθις. Nam id solet esse remedium in simili malo. Posteaquam enim neruus incaluit violento motu, cessat dolor. Quod quotidie videre est in equis, qui post cursū aut non claudicant, aut leuius claudicant. Probabilius tamen est pro κχρέως legendum κχρειῶν participium à verbo κχρειᾶν, quod est hirsutum esse & tonsoris egere: quemadmodum aliquis dixit, qui sedens in tonstrina velit barbam quam habet hirsutam sub alis. Illic enim desident otiosi & garruli. Horatius:

Cultello proprios purgantem leniter vngues.

Hæc nostra diuinatio si cui non placet, sequatur quod magis arridet, res non est magni momenti.

Nutricis pallium.

NVTRICES quoniam tractāt infantes, sepe vestes habent, bua, saliua, mictu, foriaq; contaminatas. Vnde Plautus in Bacchid. Si vnā peccauisses syllabam, fieret corium tam maculosum quam est nutricis pallium.

Cum ramento.

TROPO prouerbiali cum ramento reddidisse

disse dicitur, qui totum reddidit nulla ex parte decurtatum. Sumptum apparet à fabris ærariis, qui sibi seruant quod lima deraserint. Plautus in Bacchidibus: Quia patri omne cum ramẽto reddidi, cum ramento additum ἐπιτάσεως gratia, idem velut interpretatur, subiiciens omne oppido, hoc est, omne prorsus. Cum puluisculo, & cum ærugine, alias nobis dicta sunt. Plautus in Rudentibus: Conuerret iam hic me totum cum puluisculo.

Mortuo vilior.

NIHIL abiectus cadauere. Plautus in eadem fabula. Eia bonum habe animum. Vnde habeam? Mortuus pluris precii est quã ego sum. Et in Persa, quidam alterum per contemptum appellat morticinum: Non Hercle si os præciderem tibi, metuã morticine.

Quam Clinia ex Demetrio.

PLAVTVS in eadem fabula, Plura ex me audis hodie mala quam audiuit vmquam Clinia ex Demetrio. Quidam eruditi hoc loco pro Clinia legunt Lamia. Et verum est Lamiam fuisse supra modum adamatam à Demetrio rege Macedonum, quo nomine ipse quidem male audiebat vulgo, sed eam à rege fuisse conuiciis affectam, nusquã legimus: præterea vocem Lamiam carminis ratio non admittit. Vero propius est sumptum è comœdia Turpilii, cui titulus Demetrius, vel alia quapiam, vbi pater prolixius & acerbius obiurgat filiũ. Talis enim inducitur Clinia in Sene seipsũ excrucianente, qui à patre nimium sæpe nimiumq; acerbe obiurgatus, tandem profugit in militiã. Et haud scimus an ad hanc fabulam alludat Plautus. Nam fieri potest, vt Terentius pro Demetrio senem appellarit Menedemum. Nec obstãt quod Terentius Plauto fuit posterior, cum Græcus auctor fabulæ fuerit vtroque.

Pleno gradu.

QVI leniter rem quampiã attigerunt, summo pede dicuntur ingressi: contra qui magno studio instituerunt aliquid, pleno gradu, dicuntur ingressi. Trebonius Cic. libro 12. Nam illum paratum vt video & ingressum pleno gradu, cohortari non intermittemus, quo in dies longius discendo excercendoque se procedat.

Ad pila vbi ventum.

MARCVS Tullius in libello De re militari, si tamen non fallit titulus: Prima autem, inquit, & secunda acies, cum ad pila, vt dicitur, ventum fuerit, totum sustinet bellum. Pilum autem est genus hastæ Romanę breuius. Itaque cum de propinquo res geritur, ad pila ventum dicitur.

Velatis manibus orare.

QVI suppliciter orant, velatis manibus orare dicuntur. Sumptum ab antiquo more oratorum, quo qui pacem petituri venirent, ramum oliuæ prętendebant. Velatas autem dictum arbitramur pro vittatis. Plautus in Amphytrione: Postridie in castra ex vrbe ad nos veniunt flẽtes principes, vittatis manibus orant, ignoscamus peccatum suum.

Cicadæ sibi canent.

Οἱ τέττιγες ἑαυτοῖς χαμόθεν ᾄσονται, id est, Cicadæ sibi ipsis ex humo canent. Hoc exemplũ Aristoteles libro 3. adducit ex Sthesichoro schematis, quo quis dicit quod non dicit. Nec aliud addit, vnde possis dicti sensũ deprehendere: nisi quod suspicamur poetam his verbis comminatum iis, à quibus erat læsus, quos si vlcisci alioqui non posset, certe carminibus suis esset illos infamiæ tradi turus. Adducit idem eiusdem lib. 2 inter sententias obscure dictas: ὅπερ Στησίχορος ἐν Λοκροῖς εἶπεν, ὅτι οὐ δεῖ ὑβριστὰς εἶναι, ὅπως μὴ οἱ τέττιγες χαμόθεν ᾄδωσιν. Quod quidem Stesichorus apud Locrenses dixit, Non oportere cuiquam iniuriam facere, ne Cicadę ex humo canant. Cicadæ poetarum habent symbolum. χαμόθεν dixit, ob inopiam & condicionis humilitatem. Vnumquodq; animal minatur his armis quibus à natura instructum est. Poetæ præter versus nihil habent, quibus tamen hominem vel album vel nigrum ad posteros transmittunt. Vnde & Plato dicitur amicos admonere solitus, ne quem hominem poeticum sibi redderent inimicum. Est enim, vt ait Flaccus genus irritabile vatum, & in his sunt qui fœnũ habeant in cornu. Doctis tamen nõ nullis placet, alio spectare Stesichori dictum. Quoniã cicadæ solent, Marone attestante, in arboribus canere, apparet Stesicorũ ciuiliter hoc

ęnigmate Locrenses admoneret, ne per petulantiam à finitimorum iniuriis parum temperantes, tandem arma illorũ in se concitent, qui cum exercitu fines illorum ingressi, quidquid arbustorum sit in agris, hostiliter excidãt, itaq; fiat vt cicadę illis iã humi canere incipiant, sublatis arboribus quibus insideant. Fortasse tale quiddam refert Gregorius Naziãzenus, cuius in hoc opus commentarios vidimus Venetiæ.

Fama prodit omnia.

AESCHINES in oratione contra Timarchum refert sententiam Euripidis:

Φήμη τὸν ἐσθλὸν κἂν μυχῷ δείκνυσι γῆς. id est,
Virum bonum fama aperit vel in terræ cauis.

Interpretatur autem hoc sensisse poetam, non viuentium tantum virtutem illustrari fama, verum etiam sepultorum. Terra corpus regit, sed fama non sinit occultari quod quis bene gessit in vita. Eodem in loco citat Hesiodi versum, quem antea commemorauimus:

Φήμη δ' οὔτις πάμπαν ἀπόλλυται, ἥν τινα λαοὶ
Πολλοὶ φημίζουσι, θεός νύ τις ἐστὶ καὶ αὐτή.

Quem locum citat & in oratione περὶ τῆς παραπρεσβείας.

Bœotissare.

INTER conuicia quibus Aeschines lapidat Demosthenem, etiam illud abiecit, quod Bœotorum more vociferaretur immodice & indecore: ταῦτα δὲ μοῦ μεταξὺ λέγοντος ἀναβοᾷ παμμεγεθὲς Δημοσθένης, ὡς ἴσασι πάντες οἱ συμπρέσβεις ἡμῶν, καὶ γὰρ πρὸς τοῖς ἄλλοις κακοῖς βοιωτιάζει. id est, Hæc me loquente vehementer exclamat Demosthenes, quemadmodum sciunt omnes qui nobis in ea legatione fuere collegæ. Nam præter alia mala, etiam Bœotissat. In clamore fit adlusio ad boum mugitum. Quamquam βοιωτιάζειν accipi potest, pro fauere Bœotorũ partibus.

Surculus surculum ferens.

QVI singuli sunt infirmi, tamen concordia iuncti, multum habent roboris. Ita Ennius apud Festum: *Vnus surus surum ferret, tamẽ defendere possent.* Veteres enim, vt Festus admonet, surum dicebant, vnde nos dicimus surculum diminutiue. Nos non fugit carmẽ esse vitiatum etiam in Aldina editione, fortasse legendum: *Si vnus surum surus ferret, eum aut se defendere posset, aut possent.* Stirps habet robur, surculi nihil habent virium nisi iuncti.

Salacones.

QVEMADMODVM Irus & Codrus ob inopiam in vulgi fabulam abierunt, ita & Salacon quidam extremæ paupertatis homo effecit, vt omnes fortuna tenui Salacones dicerentur, & ipsa paupertas Salaconia. Meminit Hesychius, sed idem indicat eodem nomine fuisse notatos fastuosos & adrogantes: vnde ductum sit verbum σαλακωνίζειν καὶ σαλακωνεύειν, pro eo quod est, fracto delicatoq; gradu incedere. Addunt testẽ Theophrastum, qui σαλάκωνα dixerit eũ qui sua profundit temere. Ex his colligere licet, adagii conuicium non hæsisse in quosuis pauperes, sed in eos duntaxat qui fastu luxuq; redacti sunt ad inopiam. Vox autem dicta videtur, à verbo σαλάξαι, quod est labefactari & ad ruinam tendere.

Archilochi melos.

Ἀρχιλόχου μέλος, id est, Archilochi cantio, dicebatur hymnus qui ad multos poterat accommodari, qualẽ ferunt Archilocho fuisse repertum, qui fueritante Pindarum & alios hoc genus lyricos, qui singulos propriis laudibus exornabant. Archilochi carmen erat idem in omnes, quod cithara canebatur. Citharœdus tantũ ad singula cantionis interualla, victorũ nomina voce sua repetebat: veluti si Herculem laudabat, accinebat: Tenella Callinice χαῖρ' ἄναξ ἡράκλεις. Aut aliud, si cum aliũ canebat. Huic non dissimile est quod refert Horatius de pictore, qui depicta cupresso nautam rogabat, ecquid vellet addi. Quadrabit in rem priscam ac rudem. Meminit Aristophanis & Pindari interpres. Sumptum est è Pindari Olympiorum Encomio septimo: τὸ μὲν ἀρχιλόχου μέλος φωνᾶεν ὀλυμπίᾳ καλλίνικος. Quo quidem loco varia commenta refert enarrator, quæ repetere, nõ videtur ad hoc, quod agimus, necessarium.

Ὁλοέχινος.

ANTEA retulimus ex oratione Aeschinis περὶ ὁλοχοίνου ἀβρόχου, cũ lexicographi pro ὁλοχοίνου habeant ὁλοεχίνου. qui adiecit schelia in Demosthenem, citat orationem Aeschinis

ſchinis aduerſus Demoſthenem περὶ τῆς παραπρεσβείας, & Theophraſtum in quarto lib. Apud Aeſchinem reperimus ὁλοχοίνου. Similiter Theophraſtus libro de plantis quarto, inter ea quæ proueniunt in aquis facit (quod admonet ſcholiaſtes) tria χοίνου, hoc eſt, ſparti ſiue iunci genera: quorum vnũ ſit acutũ, quod appellant maſculum, id eſt, infrugiferum: alterum frugiferum, quod à nigro fructu vocãt μελαγκρανὶν: tertium quod dicitur ὁλόσχοινος, pinguitudine, magnitudine & calloſitate ceteris præſtans. Hoc vltimum putat accommodatius ad plectendos funes, quod mollius ſit & carnoſius, Dioſcorides lib. 4. paullo ſecus diſtinguit genera, ſed admonet tertium quod ὁλόσχοινος dicit, eſſe ceteris aſperius & calloſius. Vt autem quidam pro χοῖνος ſcriberent ἔχινος ſuſpicamur in cauſſa fuiſſe, quod Theophraſtus meminit carnoſitatis, quaſi nouum ſit audire carnem mali aut ceraſii. Echinus tamen terreſtris, quem appellant Erinacium, in hoc conuenit cum holoſchœno, quod habet aſperitatem: vnde & cutis detracta cum ſpinis, vtilis eſt ad defricãda vaſa. Proinde dictum videtur de duro & procaci ſermone, quo velut os alicui percellimus. Hoc quidquid eſt appendicis, lectorem celare noluimus.

Apologus Alcinoi.

Ἀπόλογος ἀλκινόου, commemoratur in Græcorum collect. vt ante nobis commemoratum eſt. Originem autem tum diuinauimus ex Homeri Odyſſea, apud quem in conuiuio multa de ſe mentitur Vlyſſes: nec abſurdum eſſet commentum, ſi Alcinoi apologus dici poſſet ficta narratio apud Alcinoum habita. Ariſtoteles tamen Rhet. 3. cum obiter meminit huius apologi, ſic loquitur, vt videri poſſit notaſſe ſcriptorem aliquem, qui finxerit orationem ad Penelopen, contexens omnia, quæ multis annis geri potuerint, ficta narrans pro veris. Fortaſſis ſcriptor cui nomen Alcinous, induxit perſonam Vlyſſis apud Penelopen plurima commemorantem, quaſi vel in bello, vel in itinere vere paſſus eſſet ea. Locus apud Ariſtotelem ſic habet: ἔτι πεπραγμένα δεῖ λέγειν ὅσα μὴ πραττόμενα ἢ οἶκτον ἢ δείνωσιν φέρει. παράδειγμα ὁ Ἀλκινόου ἀπόλογος, ὅτι πρὸς τὴν πηνελόπην ἐν ἑξήκοντα ἔπεσι πεποίηται. Trapezontius interpres legiſſe videtur ἔτι μὴ πεπραγμένα δεῖ λέγειν ὅσα πραττόμενα. &c. At ne ſic quidem locus videtur vacare mẽdis. Quare ſuſpendemus hic ſententiam, donec vel è Gregorii Nazianzeni commentariis in hos libros, vel aliunde cõpertius aliquid fuerimus nacti.

Doceat qui didicit.

PINDARVS in Olympii Encomio, τὸ διδάξασθαι δέ τοι εἰδότι ῥᾴτερον, id eſt, docere porro facilius ei qui didicit. Iuxta illud: Diſce, ſed à doctis. Nemo facilius artem tradit alteri, quam qui eam exacte callet. Nouit enim multa in compẽdium contrahere, nouit obſcuris dare lucem. Proinde quod quidam tot ambagibus circumagunt ac detinent adoleſcentes in diſciplinis, in cauſſa eſt aut quæſtus, aut liuor, aut imperitia.

Celeritas in malis optima.

SOPHOCLES in Antigona:

Βράχιστα γὰρ κράτιστα τ' ἐν ποσὶν κακά. i.

Verba ſunt Chori ad Creontem in vario luctu domus cupientem è medio tolli. Nam cito perire quem vitæ tędet, non nihil eſt lucri. Nihil moleſtius quã diu animo diſcruciari, ſi quid mali imminet, quod vitari nõ queat. optimũ eſt dare operam, vt ſit quàm breuiſſimum.

Prima felicitatis pars ſapere.

IN eiuſdem fabulæ clauſula:

Πολλῷ τὸ φρονεῖν εὐδαιμονίας
Πρῶτον ὑπάρχει. id eſt,
Vt ſis felix longe primum
Sapere eſt.

De Creonte dictum eſt, qui dum mauult animo ſuo quam rectis conſiliis obtemperare, & ſuos & ſe funditus perdidit. Magna fortuna facile vertitur in magnam calamitatem, ſi abſit ſapientia. Idem paullo ante contrariis expreſſit verbis de Hæmone loquens, qui ſibi mortem conſciuerat:

Δείξας ἐν ἀνθρώποισι τὴν ἀβουλίαν
Ὅσῳ μέγιστον ἀνδρὶ πρόσκειται κακόν. id eſt,
Monſtrans quod incõſulta temeritas viro
Adiuncta, ſit longe malorum maximum.

Sero vidit iuſtitiam.

RVRSVM in eadem:

Οἴ μ' ἔοικας ὀψὲ τὴν δίκην ἰδεῖν id eſt,
Proh vt videre iuſta ſero cernere.

De Creonte dictũ eſt, qui prius nec Tireſię, nec

nec cuiquam suorum obtemperat, magnis doctus cladibus incusat suam stultitiam. Eadem sententia reperitur in clausula tragœdiæ, sed diuerso schematæ.

Μεγάλας δὲ πληγὰς τῶν ὑπεραυχῶν
Ἀποτίσαντες,
Γήρᾳ τὸ φρονεῖν ἐδίδαξαν. id est,
Diui pœnas postquam atroces
De verbis sumpsere superbis
Aetate docent sapere extrema.

Conuenit cum illo: Sero sapiunt Phryges.

Vindicta velox.

De fera vindicta numinum aliquot prouerbiis testatum est, quæ supra retulimus. Sed quod ait Sophocles expeditam deorum vindictam, magis huc conducit, vt in aliquod prolapsi malum, mature resipiscamus. Verba sunt Chori ad Creontem:

Ὅσον γ' ἄναξ τάχιστα. συντέμνουσι γὰρ
Θεῶν ποδώκεις τοὺς κακόφρονας βλάβαι. i.
Rex ista facito quam potes celerrime.
Noxæ citipedes numinũ: improbos viros
Subito occupant iunctæ simul cõpendio.

Id euenit Creonti, cui vindicta pœne prius adfuit quã absolueretur Tiresię vaticiniũ.

Fata non repugnandum.

In eadem Creon ita loquitur:

Ἀνάγκῃ δ' οὐχὶ δυσμαχητέον. idest,
Sed fata contra, quando id est perquam arduum,
Non est reluctandum.

Eandem sententiã alias ex variis citauimus auctoribus. Nemo potest vitare quod deus nobis immittit. Quod autem vitari non potest, ferendum est, non culpandum. Ducunt enim volentem fata, vt ait Tragicus.

Vati non conuiciandum.

In eadem fabula Creon Tiresiæ more vatũ incandescenti ac liberioribus dictis impetenti regem, loquitur:

Οὐ βούλομαι τὸν μάντιν ἀντειπεῖν κακῶς. i.
Vati vicissim nolo proloqui male.

Quod Horatius ait: Genus irritabile vatũ, non tantum ad poetas, sed multo magis ad diuinos pertinet. Eblandiendum est, si quid ab eis velis exculpere, quos si prouoces, diuinant omnia mala. Conueniet vti, vbi quis nos impetierit impotenti conuicio, velut afflatus furore quoddam, cui honoris gratia nolimus vicissim maledicere, cum non desit quod retorqueatur: aut cum libertatẽ eam tribuimus iræ, veluti furori cuidam. Cum irato enim nihilo sanius decertes conuiciis quam cum furioso, finitimum est illi quod ante retulimus: Omitte vatem. Præterea illi: Ni pater esses, quod est in hac eadẽ fabula sub persona Hæmonis.

Vatum genus auarum.

In eadem scena Creõ ita loquitur Tiresiæ:

Genus omne vatum est appetens pecuniæ.
Τὸ μαντικὸν γὰρ πᾶν φιλάργυρον γένος. i.

Hoc nomine olim male audiebant augures & haruspices. Vera non potest semper loqui, qui corruptus muneribus ad hominũ gratiam loquitur.

Non mouenda loqui.

Eodem in loco iam irritatior Tiresia sic minatur Creonti:

Ὄρσεις με τἀκίνητα διὰ φρενῶν φράσαι. i.
Tu me excitas vt quæ latent in pectore.
Immota cogar proloqui.

Vsus erit, quoties aduersariorum improbitas eo nos compellit, vt quæ decreueramus silentio tegere, efferamus. Creon enim illũ conuicio tetigerat, dicens:

Σοφὸς σὺ μάντις, ἀλλὰ τἀδικεῖν φιλῶν. i.
Tu doctus augur, at suetus lædere.

Quod ipsum conuenit in hominem prudentem, aut eruditum, sed improbum. Confine est illi: Non mouenda moues.

Mortuos rursus occidere.

Ibidem verba Tiresiæ sunt ad Creõtem, suadentis vt Polynicis corpus sinat condi sepulcro:

Ἀλλ' εἶκε τῷ θανόντι, μηδ' ὀλωλότα
Κέντει, τίς ἀλκὴ τὸν θανόντ' ἐπικτανεῖν. id est,
Age mortuo cõcede, nec qui extinctus est,
Stimulato: quæ nam est fortitudo, mortuum
Necare rursum?

Confine est illi, quod alibi retulimus: Iugulare mortuos.

Deo nemo potest nocere.

Sententia pia est, sed à Creonte impio animo dicta:

Θεοὺς μιαίνειν οὔτις ἀνθρώπων σθένει. id est,
Violare, siue polluere diuos, nemo quit mortalium.

Veteribus persuasũ erat offendi diuos inferos si mortuo negaretur sepultura: offendi

Iouem:

Iouem supplicium, si quis supplicem reiiceret. At Creon putabat nihil huiusmodi rerum curæ esse diis, quod illi non queant à quoquam lædi. Hoc carmen occini potest iis qui indignum deo putãt, in matrice virginis latitasse, & per vterum virginis exisse, vnde prodeunt homines ceteri: aut qui putant corpus domini pollui, quod in stomachum hominis immundum descendat:

Θεὺς μιαίνει, ὅτις ἀνθρώπων σθένει.
Neque sol polluitur, tot cloacas ac paludes lustrans.

Auscultandum bene loquenti.

TIRESIA in eodem sermone:

Εὖ σοὶ φρονήσας, εὖ λέγω, τὸ μανθάνειν
Δ' ἥδιστον εὖ λέγοντος, εἰ κέρδος λέγει. id est,
Tibi beneuolus, bene loquor, suauissimum est
A bene loquente, lucra si fert, discere.

Eandem sententiã, antea dixerat Hęmon:

Καὶ τῶν λεγόντων εὖ, καλὸν τὸ μανθάνειν, i.
Recte loquentem audire par est, ac decet.

Conueniet cum illo: Audi quæ ex animo dicuntur. Item cum Hesiodio, quo probatur & is qui paret recta monenti.

Fortunæ nouacula.

EIVSDEM Tiresiæ verba sunt ad Creontem admonentis, vt in summo discrimine positus sapiat:

Φρόνει βεβὼς αὖ νῦν ἐπὶ ξυροῦ τύχης. id est,
Sape, denuo nunc positus in nouacula
Fortunæ.

Calamitati quam excitarat Eteoclis & Polynicis contentio, successit hæc quam offensis diis excitauit Creon. Quamquam hic versus obiter nobis alibi citatus est, in prouerbio: In acie nouaculæ.

Peruicatia stultitiæ dat pœnas.

IN eadem tragœdia Tiresia Creontem admonens ne pręfractus ac rigidus persistat in sententia, ita loquitur:

Αὐθαδία τοι, σκαιότητ' ὀφλισκάνει. id est,
Præfracta mens amentiæ pęnas luit.

Intractabilis illa ferocia fere solet magnę cuiusdam calamitatis esse pręludium. Hoc Tiresię dictum eleganter expressit Hæmon in eadem fabula, duplici metaphora, arborum & nautarum. Carmen sic habet:

Ὁρᾷς παρὰ ῥείθροισι χειμάῤῥοις ὅσα
Δένδρων ὑπείκει, κλῶνας ὡς ἐκσώζεται,
Τὰ δ' ἀντιτείνοντ' αὐτόπρεμν' ἀπόλλυται.
Αὕτως δὲ, ναὸς ὅστις ἐγκρατής, πόδα
Τείνας ὑπείκει μηδὲν, ὑπτίοις κάτω
Στρέψας τὸ λοιπὸν σέλμασιν ναυτίλλεται, i.
Vides vt in torrentium decursibus,
Quę cedit arbor, surculos seruat suos.
At quę resistit, stirpe cum ipsa deperit.
Nauclerus itidem, qui tenẽs clauum, nihil
Concedit auræ & fluctibus, deuoluitur
Ac iam supinis nauigat nixus foris.

Nauigationis socius.

ANTE retulimus: In eadem esse naui, qui communi tenentur periculo. Ad hoc allusit Ismene, in eadem fabula, dicens se non recusare, quo minus subiret idem periculum, quod subiret Antigone soror:

Ἀλλ' ἐν κακοῖς τοῖς σοῖσιν οὐκ αἰσχύνομαι
Ξύμπλουν ἐμαυτὴν τοῦ πάθους ποιουμένη, id est,
Sed in tuis non erubesco me malis
Rate vecta eadem, calamitati adiungere.

Nuncio nihil imputandum.

HIC fere est hominum affectus, vt tristia nuncianti perinde indignentur, quasi fecerit quod factum nunciat. Creonti itaq; succensenti nuncio, quod parum lęta adferret, ita respondet:

Ὁ δρῶν ἀνιᾷ τὰς φρένας, τὰ δ' ὦτ' ἐγώ. id est,
Qui fecit, animum discruciat, aures ego.

Eiusdem nuncii versus est:

Στέργει γὰρ οὐδεὶς ἄγγελον κακῶν ἐπῶν. id est,
Nemo hunc amat, qui verba nũciat mala.

Accommodari poterit ad eum qui lapsum admonet, vt magis sibi ipsi succenseat qui crimen admisit, quam ei qui necessariã admouet correptionem. Nam correptio ad tempus molesta est auribus, sed sceleris conscientia perpetuo mentem fodicat.

Quod fieri non potest, nec incipiendum quidem est.

PRIVS retulimus, ἀδύνατα θηρᾶς, id est, impossibilia venaris. Quod aliis verbis expressit Sophocles in Antigone:

Ἀρχὴν δὲ θηρᾶν οὐ πρέπει τ' ἀμήχανα. id est,
Quę efficere nequeas, nec vel ordiri decet.

Verba sunt Ismenes deterrentis Antigonẽ, ne Polynicen sepeliat aduersus regium edictum.

Cor calidum in re frigida.

EADEM Ismene dehortans Antigonem ab audaci facinore ait:

Θέρμον ἐπὶ ψυχροῖσι καρδίαν ἔχεις. id est, Profecto tu cor calidum habes in frigidis. Alibi diximus calidũ facinus audax & præceps appellari. Frigida hic appellat, quorum feliciter perficiendorum exigua spes erat.

Frustra niti dementiæ est.

RVRSVS in eadem ita loquitur.

Τὸ δὲ
Περισσὰ πράσσειν οὐκ ἔχειν νοῦν οὐδένα. id est,
Frustranea agere insignis est amentiæ.

Non solum amentiæ est, iniusta agere, verũ etiam superuacanea. Ex iniustis interdum aliquod est lucrũ, ex superuacaneis nullũ.

Principi obtemperandum in omnibus.

NON sine prouerbiali schemate dictum est in eadem tragœdia, quod ait Creon:

Ἀλλ' ὃν πόλις στήσει, τοῦδε χρὴ κλύειν
Καὶ σμικρὰ καὶ δίκαια καὶ τ' ἀναντία. id est,
Sed principatum ciuitas cui tradidit
Hic audiendus, siue leuia præcipit,
Siue æqua mandat, siue & his contraria.

Ciuitas non ciuitas.

HAEMON Creontem tendentem ad tyrannidem, ita tangit:

Πόλις γὰρ οὐκ ἔσθ' ἥτις ἀνδρός ἐσθ' ἑνός. id est,
Quæ vnius hominis, illa non est ciuitas.

Dixerat Creon ipsius esse, non alterius imperare regioni. Hæmon negat eam esse ciuitatem, vbi summa rerum penes vnum hominum est. Polis enim Græcis vel à versando, vel à multitudine dicta videtur. Latini Rempublicam appellant. At Respub. non est, vbi vnius arbitratu aguntur feruntur omnia. Itaque cum Creon respondisset, ciuitatem censeri illius, qui illi imperat, subiicit Hæmon:

Καλῶς ἐρήμης γ' ἂν σὺ γῆς ἄρχοις μόνος. id est,
Recte, vnus vt deserto in agro regẽ agas.

Regium est imperare liberis, neq; quidquã absque ciuium consensu tentare.

Mens cæli, terræq; regina.

SOCRATES apud Platonem in Philebo: πάντες γὰρ συμφωνοῦσιν οἱ σοφοί, ἑαυτοὺς ὄντως σεμνύνοντες, ὡς νοῦς ἐστὶ βασιλεὺς ἡμῖν οὐρανοῦ καὶ γῆς. id est, Omnes enim sapientes consentiunt hoc pacto seipsos honestantes, quod mens nobis regina cæli & terrę. Sentit sapiẽtia gubernari omnia potius, quàm voluptate. Cũ enim Philebus probasset felicitatem ex sapientia & voluptate mixtum, quæri cœptũ est vtra duarum *plus haberet momenti ad beatitudinem. Quoniam autem Plato dicit in hoc omnes consentire, subindicat fuisse vulgo iactatum. Conuenit huic, quod habet* Hæmon Sophocleus:

Πάτερ, θεοὶ φύουσιν ἀνθρώποις φρένας,
Πάντων ὅσ' ἐστὶ χρημάτων ὑπέρτατον. id est,
Pater, dei mentem inserunt mortalibus,
Quæ res opes exsuperat omnes maxime.

Primas iactare hastas.

M. TVLLIVS lib. de Oratore 2. primas iactare hastas dixit, pro velitari, quod ad oratorem trãsfert, cuius dictio initio debet esse lenis ac sedata, vt paullatim incandescat oratio. Nota tibi Philippum oratorem, qui solitus sit ita ad dicendum surgere, vt nesciret primum verbum quod esset dicturus: sed aiebat se posteaquã concalefecisset brachiũ, tum pugnare. Atqui non attendit, inquit, eos ipsos vnde similitudinẽ ducit, illas primas hastas ita tractare leniter, vt & venustati vel maxime seruiant, & reliquis viribus suis consulant. παροιμιῶδες erit, si ad disputationis aut contentionis exordium transferatur. Idem vnico verbo dicitur Velitari.

Omissis fontibus consectari riuulos.

IN eodem libro non sine prouerbii specie dixit riuulos consectari, pro eo quod est minus ad rem pertinentia dicere, omisso eo quod est negotii caput. Hac metaphora videtur admodum delectatus Hieronymus. Marci Tullii verba sic habent: Tamen tardi ingenii est, riuulos consectari, fontes rerum non videre. Etiam ætatis est, vsusq; nostri à capite quod velimus arcessere, & vnde omnia manant videre.

Res palæstræ & olei.

QVAE non ad serium negotium, sed ad lusum & ostentationem adhibentur, palæstræ & olei dicuntur, cum in prælio maioribus opus sit viribus. In palæstra non armati, sed vncti cõcertabant, tum quo difficilior esset apprehẽsio, & elapsus facilior, tum quo corpus esset nitidius certabant enim nudi. M. Tullius lib. de Orat. 1. Nitidum quoddam genus est verborum & lætum, sed palæstræ magis & olei, quam huius ciuilis turbæ ac fori. Consimiliter lib. 2. de Isocratis discipulis

pulis agens, Sed eorum, inquit, partim in pompa, partim in acie illustres esse voluerunt. Eodem spectat quod ait libro De legibus I. Fannii autem ætate coniunctus Antipater, paullo inflauit vehementius, habuitque vires agrestes ille quidem atque horridas sine nitore ac palæstra sed tamen admonere reliquos potuit, vt accuratius scriberent. Hæc tibi. Quod prius dixerat oleum, hic vocat nitorem. Et in libro De claris oratoribus, vnctius vocat, quod est nitidius. Iã, inquit, erat vnctior quædam splendidiorq; consuetudo loquendi. Rursus in Oratore ad Brutum: Numerus autem nondum depromebatur, neque habebat aliquam necessitudinem aut cognationem cũ oratione: itaque serius aliquãto notatus & cognitus, quasi quandam palæstram & extrema lineamenta orationi attulit: palæstram appellat venustatem ad ostentationem adhibitã. In his porro verbis, nec illud absque prouerbii specie dictum est, extrema lineamenta, pro extrema manu, metaphora ducta a pictoribus.

Operari.

IBIDEM non absque prouerbii specie operarios appellat, qui citra philosophię cognitionem caussas agunt. Architectus ex arte rationem operis præscribit, operarii vere non iudicium suum, sed tantum operã adhibent, iuxta præscriptum. At qui philosophiam callet, ex se paratus est de quauis re recte dicere M. Tull. de Mnesarcho loquẽs, Hos quos nos oratores vocamus, nihil esse dicebat nisi quosdam operarios, lingua celeri & exercitata: oratorem autem nisi qui sapiens esset, esse neminem. Rursus in Bruto: Nam illud minus curo, quod congessisti operarios omnes, vt mihi videantur mori voluisse non nulli, vt a te in oratorum numerum referrentur. Huius generis oratores libro De claris oratoribus appellat vocales: Addamus, inquit, huc etiam, ne quem vocalem præterisse videamur, C. Cosconiũ Calidianum.

E scola cantilena.

PLAVTVS, vt ante admonuimus, Theatri nugas appellat, quæ solent in comœdiis recitari M. Tull. è scholis cantilenam appellat orationem declamatoriam ac iuuenilẽ, plus habentem ostentationis, quàm sapientiæ: locus sic habet eodem libro: Gerendus est tibi mos adolescentibus Crasse, qui non Græci alicuius quotidianã loquacitatem, neque ex scholis cantilenam requirunt, sed ex homine omnium sapientissimo atq; eloquentissimo, atque ex eo qui non in libellis, sed in maximis caussis & in hoc domicilio imperii & gloriæ, sit consilio linguaq; princeps.

A deo ficti.

QVI vehementer ad aliquid natura cõpositi sunt hos prouerbiali sermone ad hoc natos, factos sculptosque dicimus: insignẽ autem naturæ dexteritatem M. Tullius elegãter expressit eodem libro: Sunt autem, inquit, quidam ita naturæ muneribus in iisdem rebus habiles, ita ornati, vt non nati, sed ab aliquo deo ficti videantur. Adlusit autem ad Pandoram, quam finxit Vulcanus, ceteris item diis sua munera in vnam conferentibus.

E circulo.

HOMINEM è triuio, plebeium & contemptum appellamus. Marcus Tullius, pro eo dixit è circulo. Circulum autem vocat conuenticulum hominum in foro aut in plateis confabulantium. Ita Crassus eodem quem modo citauimus libro: Effudi vobis omnia quæ sentiebam, quæ fortasse si quẽcumque patremfamilias arripuissetis ex aliquo circulo, eadem vobis percontantibus respondisset.

Caussa cadere, Formula cadere, Ex iure manu consertum.

QVEMADMODVM prisci iureconsulti dicebant aliquem ex iure manu consertum vocari, cui lis intendebatur, ita caussa cadere dicebatur, qui male agendo ius agendi perdidisset, vtrumq; fiet παροιμιῶδες, si accedat translatio: vtrumq; est apud M. Tulliũ eodem libro sub persona Scæuolæ, Quod vero in extrema oratione quasi tuo iure sumpsisti, oratorem in omni sermonis disputatione copiosissime posse versari, id nisi in tuo regno essemus, non tulissem, multisq; præessem, qui aut interdicto tecum contenderent, aut te ex iure manu consertum vocarent, & aliquãto post, cum Hypseus maxima voce plurimis verbis a M. Crasso prætore cõtenderet, vt ei quẽ defendebat caussa cadere liceret:

re liceret: Gn. autem Octauius homo consularis, non minus longa oratione recusaret, ne aduersarius caussa caderet. Idem pro L. Muræna: Et si turpe existimas te aduocato illum ipsum quem contra veneris, caussa cadere. Meminit & Quintilianus lib. 7. ca. 4. Apud priscos superstitiose seruabatur, vt qui in actione instituenda vel verbo lapsus esset, caussa caderet, cuius superstitionis vestigia non exigua adhuc resident apud Anglos, interdum totum instrumentum reiicientes, si cognomen aliquod vna littera secus fuerit scriptum. Iustinianus Institutionum iuris lib. 4. tit. De actionibus, paragrapho, si quis, Si quis, inquit, agens in intentione sua plus complexus fuerit quā ad eū pertineat, caussa cadebat: id est, rem amittebat, nec facile in integrum restituebatur, nisi minor erat 25 annis, &c. Proximo autem paragrapho, vocem hanc plus, ostendit quadrifariam intelligi, re, tempore, loco & caussa. Re, si quis pro decem aureis petat viginti: Tempore, si quis ante diem vel ante condicionem petat. Loco, si quis Romæ petat, quod Ephesi promissum est: Caussa, si quis stipulatus Stichum aut viginti aureos, petat Stichum pura actione, cum electio sit promissoris. Pro eodem dici videtur rem amittere, litem perdere, & formula cadere. Iustinianus libro quarto tit. De exceptionibus, paragrapho, appellantur: Cum temere, inquit, rem in iudicium deducebant, & cōsummebant, qua ratione rē amittebant. Horat. in Sermonibus:

Et casu iam respondere vadato
Debebat, quod ni fecisset, perdere litem.

Quintilianus libro tertio, cap. 8 Neq; ignoro multa transferri in omnibus ferre caussis, in quibus cecidisse quis formula dicitur hæ sunt quęstiones: an huic, an cum hoc, an hac lege, an apud hunc, an hoc tempore liceat. Seneca libro epistolarū 6. epist. 49. de philosophis agens, qui vocum argutiis ostendebant eruditionem: Quid enim, inquit, aliud agitis, cum eum quem interrogatis, scientes in fraudem inducitis, quā vt formula cecidisse videatur? Sed quemadmodum illū pętor, sic hos philosophia in integrum restituit, ita Seneca. Quin hoc ipsum in integrum restituere, si a foro transferatur ad alia, παροιμιῶδές est. Poterit ita deflecti, vt dicatur caussa cecidisse, qui ius obiurgandi filium amisit, quod cum suo exēplo aut largitione ad nequitiam prouocarit. Illa porro sermonis formula, ex iure manu consertum, ab ipsis duodecim tabulis sumpta videtur, quemadmodum indicat Aulus Gellius lib. Noctium Atticarum 20. cap. 9. Antiquitus inter quos erat de agro aut simili de re controuersia in rem præsentem veniebant, & apud prætorem vindiciarū caussa manus conserebant: hoc est, alter alterius manum corripiebat. Sed cum propagatis Italiæ finibus, grauarentur prætores vindiciarum caussa lōgius proficisci, institutum est, vt litigantes non ex iure apud pętorem manum consererent, sed ex iure manu consertum vocarent, hoc est, alter alterum ex iure ad conserendum manum in rem de qua ageretur vocaret: simulq́ue profecti in agrū de quo litigabatur, terræ aliquid ex eo, aut vnam glebam in ius in vrbem ad pętorem deferrent, & in ea gleba tamquam in toto agro vindicarent. M. Tullius libro epistolarum septimo scribens Trebatio iureconsulto: Tantum metuo ne artificium tuum tibi parum prosit. Nam, vt audio, isthic

Non ex iure manu consertum, sed mage ferro
Rem repetunt, regnumq́; petunt, vadunt solida vi.

Huiusmodi vindiciarum formulam Marc. Tullius facetissime expressit in oratione p L. Murænā: itaque irati illi, quod sunt veriti, ne dierum ratione peruulgata & cognita, sine sua opera lege posset agi, notas quasdam composuerūt, vt omnibus in rebus ipsi interessent, cum hoc fieri bellissime posset. Fundus Sabinus meus est, immo meus: deinde iudicium voluerunt. Fundus, inquit, qui est in agro qui Sabinus vocatur, satis verbose. Cedo, quid postea? Eum ego ex iure meum esse aio. Quid tum? Inde ibi ego te ex iure manu cōsertum voco. Quid huic tam loquaciter litigioso respōderet ille vnde petebatur non habebat. Transit iureconsultus, tibicinis Latini modo. Vnde tu me, inquit, ex iure manu consertum vocasti, inde ibi te reuoco. Hactenus M. Tullius. Metaphora sumpta est à bellis, in quibus manus conserere dicuntur, qui cominus confligūt, quemadmodum indicat M. Varro libro De lingua Latina secundo.

Lapides flere.

De re vehementer miseranda prouerbiali hyper-

hyperbola dici solet, eam esse tam lamentabilem, vt vel lapides cogantur ad fletum M. Tullius in libro de Orat. 2. Tu vero vel si testamentum defenderes, sic ageres, vt omne omnium testamentorum ius in eo iudicio positum videretur: vel si caussam ageres militis, patrem eius, vt soles, dicendo a mortuis excitasses, statuisses ante oculos, cõplexus esse filium, flensq; eum centumuiris cõmendasses, lapides mehercle omnes flere ac lamentari coegisses, vt totum illud vti lingua nuncupasses, non in duodecim tabulis, quas tu omnibus bibliothecis anteponis, sed in magico carmine scriptum videtur, hæc ille. In verbis autem Ciceronis, ad prouerbium adludit magici carminis mentio, Quod enim vehementer commouet animum, quauis incantatione efficacius dicitur, sicut alibi retulimus.

Liber non est, qui non aliquando nihil agit.

QVI in summo otio versabantur ab omnibus feriati negotiis, ii nihil agere dicebantur M. Tullius eodem libro, sub persona Crassi ad Scæuolam: Quid igitur, inquam, quando ages negotium publicum, quando amicorum, quando tuum? quando deniq; nihil ages? Tum illud addidi, mihi enim liber esse non videtur, qui non aliquando nihil agit, hæc ille, mox interpretatur q̃d declaret, nihil agere: In qua, inquit, p̃maneo Catule sententia, meq; cum huc veni, hoc ipsum nihil agere, & plane cessare delectat. Nam cessare dicuntur non tantum ii qui desistũt à negotio, sed qui sunt in otio. Expedit autem interdum nihil agere, vt cetera recte agamus. Alias ostendimus eos nihil agere dici, qui inanem sumunt operam.

In herba luxuries.

RVSTICI semina copiosius quam expedit herbescentia, dicunt luxuriare: eam pręproperam lętitiam appellant luxuriem, quã immissis in agrũ iumentis aut pecudibus corrigunt, quod illi vocant depascere. Maro:
Luxuriem segetũ tenera depascit in herba.
M. Tullius eodem libro quem modo citauimus. Quod si hic noster Sulpitius faceret, multo eius oratio esset pressior, in qua nũc interdum, vt in herbis rustici dicere solent, in summa vbertate inest luxuries quædam quæ stylo depascenda est.

Surculum defringere.

SIMILI forma dixit M. T. de Orat. libro tertio, in eodẽ Surculum defringere, pro eo quod est, non callere totam disciplinam, sed ex ea paullulum quod ad rem præsentẽ faciat decerpere: quemadmodum iureconsulti non numquam aliquam sententiam aut fragmentum adducunt. Theologorũ disciplina, locus apud Ciceronem hunc in modum habet, Atque hactenus loquũtur, etiam hac instituendi diuisione vtũtur, sed ita, non vt iure aut iudicio, vt denique recuperare amissam possessionem, sed vt ex iure ciuili surculum defringendo vsurpare videantur.

Mendacium vtile.

DIVES ille apud Satyricum Iuuenalem, dicit, Quid enim saluis infamia nummis? & Dorionem Terentianum non pudet vanitatis, dum ob rem: sed honesto propius est, quod ait Orestes in Electra Sophoclis:
Δοκῶ μὲν οὐδὲν ῥῆμα σὺν κέρδει κακόν. id est,
Nullum reor verbũ quod est lucro, malũ.
Conuenerat enim vt fingerent ipsum esse mortuum. Sentit igitur famam mortis viuo nihil nocituram, sed ad id quod constituerant fore accommodam, venerant enim vlturi Agamemnonis mortem, idque perfecerunt.

Equi generosi senectus.

Ἵππου γῆρας, alias dictum est, de his qui post res pręclare gestas ob senium reiiciuntur. Sed Sophocles in eadem fabula declarat generosi equi senectutem, his versibus.
Ὥσπερ γὰρ ἵππος εὐγενὴς κἂν ᾖ γέρων
Ἐν τοῖσι δεινοῖς θυμὸν οὐκ ἀπώλεσεν,
Ἀλλ᾽ ὀρθὸν οὖς ἵστησιν, ὡσαύτως δὲ σὺ
Ἡμᾶς τ᾽ ὀτρύνεις, καὐτὸς ἐν πρώτοις ἕπῃ. i.
Generosus vt equus, consenuerit iã licet,
Animum tamen numquam in periclis abiicit.
Sed auribus rectis stat, itidem tu quoque
Et incitas me, & ipse cum primis ades.
Verba sunt Orestis ad pædagogum senem, cuius consilio & auxilio occidit Clytęmnestram & Aegisthum.

Cunctatio noxia.

In eadem fabula Electra de Oreste, qui reditum proferebat ita loquitur:
Μέλλων γὰρ αἰεὶ δρᾶν τι τὰς οὔσας τέ μου
Καὶ τὰς ἀπούσας ἐλπίδας διέφθορεν. id est,
Dum facere semper prorogat quæ adsunt simul,
Simul & futuras pdidit mihi spes meas.
Prouerbii ratio est in tropo, quo præsentes & absentes dixit pro omnes.

In arduis cunctanter agendum.

Ibidem Electræ querenti de fratre:
Φησίν γε, φάσκων δ' οὐδὲν ὧν λέγει ποιεῖ. id est,
Dicit quidem, sed è dictis facit nihil.
Ita respondet Chorus:
Φιλεῖ γὰρ ὀκνεῖν πρᾶγμ' ἀνὴρ πράσσων μέγα. i.
Qui facinus ingens tentat, ille lentus est.
Sentiens in arduis ac periculosis negotiis non esse præcipitandum consiliũ, huic rursus ita respondet Electra:
Καὶ μὴν ἔγωγ' ἔσωσ' ἐκεῖνον οὐκ ὄκνῳ. id est,
At his quidem haud cunctante me seruatus est.
Sentiens perniciosam esse cunctationem, cum vrget præsens periculum.

E paucis verbis ingens bonum aut malum.

Ibidem Electra sic loquitur sorori Chrysothemidi,
Πολλά τοι σμικροὶ λόγοι
Ἔσφηλαν ἤδη καὶ κατώρθωσαν βροτούς. id est,
Sermo profecto rebus in compluribus
Deiecit homines, simul & erexit, breuis.
Sentit interdum ex paucis verbis perperam intellectis, magnos nasci errores, atque etiã erroris correctionem ex paucis recte intellectis. De leuissimæ rei grauissimis pœnis dictum est alias.

Vni cum duobus non est pugnandum.

In eadem Chrysothemis, Electræ sorori, & Choro cõcorditer hortãtibus ita respõdet:
Δράσω, τὸ γὰρ δίκαιον οὐκ ἔχει λόγον
Δυοῖν ἐρίζειν. id est,
Factura sum, non æquũ enim est, resistere
Vnam duabus.
Adfine est illi: Ne Hercules quidem aduersus duos. Huc adlusit & Catullus in epithalamio,
Noli pugnare duobus.

Mala malis eueniunt.

Clytaemnestra obiurgans Electram filiam, quod per eam traduceretur, vt viricida, vicissim audit:
Αἰσχροῖς γὰρ αἰσχρὰ πράγματ' ἐκδιδάσκεται. i.
E turpibus enim, facta turpia discimus.
Significans quod filia de matre parum honeste loqueretur ei imputandum, quę necãdo maritum, & filii necem moliẽdo, docuisset liberos odisse matrem, id paullo post dicit explanatius:
Τὰ δ' ἔργα τοὺς λόγους εὑρίσκεται. id est,
Porro ipsa facta, verba reperiunt sua.
Scitum est illud Socratis, vt se quisque talẽ præstaret re qualis haberi cuperet. Fama. n. è factis velut e fonte nascitur, è bonis bona, è malis mala. Proinde qui factis ignominiosis sibi peperit ignominiosam famam, ne succenseat male loquentibus, sed sibi qui ora aperuit populo: nec moliatur vindictã in maledicos, sed bene factis rumorem fœdum abolere studeat.

Numinis ira ineuitabilis.

Apud Homerum Iuppiter vxori minitãs, appellat manus suas ἀάπτους, quod lædant quoscumque velit, cum a nemine vicissim lædi queant. Simile est quod in eadem fabula dicit Orestis pædagogus:
Ὅταν δέ τις θεῶν,
Βλάπτῃ, δύναιτ' ἂν οὐδ' ἂν ἰσχύων φυγεῖν. i.
At vbi viro nocet deorum quispiam,
Vitare possit nemo quamlibet potens.
Solent homines calamitates suas in hanc, aut illam caussam reiicere, cum pleraq; mala sic præter omnem exspectationem accidant, vt appareant à superis immitti.

Quo terrarum raperis.

Qui non sunt attenti ad rem propositam, negantur esse domi. Qui longius aberrant à vero, in alia regione esse dicuntur. Electra sorori nunciãti Orestem viuere qui dictus erat mortuus, ita respondet:
Οὐκ οἶδ' ὅποι γῆς, οὐδ' ὅποι γνώμης φέρῃ. i.
In quod solum rapiare non intelligis,
Nec quo ferat mens.
Prouerbium est in tropo. Sic in eum, qui aberrat à re proposita apte dicetur illud: Quo

Quo nunc se proripit ille? Aut: In quam regionem abripitur? Translatum videtur à nautis.

Bene natis turpe est male viuere.

QVIDAM arbitrantur ob hoc ipsum sibi licere turpiter viuere, quod honestis maioribus orti sunt, cum cõtra generis claritas, quasi fax addita faciat, vt nobilium errata plus habeant dedecoris quam obscuro genere natorum. Hoc in eadẽ fabula sic expressit Electra:

Ζῆν αἰσχρὸν αἰσχρῶς τοῖς καλῶς πεφυκόσι. id est,
Natis honeste, turpe viuere turpiter.

Quamquam Electra putat eos turpiter viuere, non qui sunt improbis moribus, sed qui viuunt in seruitute, cum sint ingenui nati, vt cum illo conueniat: Vbi non sis qui fueris, non est cur velis viuere.

Mortui non dolent.

EADEM in eadem fabula, significans se spontanea morte quæsituram malorum finem, ait:

Τοὺς γὰρ θανόντας οὐχ ὁρῶ λυπουμένους. id est,
Nam mortuum dolere video neminem.

Eoq; Plinius existimat nullum beneficium a diis datũ homini maius, quam qđ cuiq; in manu est cum velit è vita excedere. Melius Socrates, qui docet esse nephas animã iniussu Imperatoris Dei è corporis præsilio decedere.

Latini tibicinis more.

IN M. Tullii verbis, quæ paullo ante retulimus ex oratione pro L. Muræna, prouerbium inerat, cum ait iureconsultum instructo petitore, Latini tibicinis more transire ad eum a quo petitur, & illum sollemnibus verbis instructurum. Vnde nata sit similitudo, non admodum liquet, nisi quod probabilis coniectura videtur, ductum à priscis illis Latinis, qui in pagis aut oppidis vnico tantum tibicine fabulas agitabant, ad cuius modulatum vocem ac gestum accommodabant histriones, alioqui ob imperitiam non seruaturi carminis rationem. Is igitur tibicen posteaquam vni actori præcinuerat, cogebatur ad alterum huic responsurum transire, eique vicissim incentu tibiæ metri modulos, præire, atque hinc rursus ad aliũ, quod rusticani homines absque præeunte tibicine non possent apte saltare versus aut Mimos. Hanc coniecturam adiuuat locus qui est apud M. Tullium in Oratore ad Brutum, vbi agit de versibus ita compositis, vt posset oratio libera solutaque videri. Quorum, inquit, similia sunt quædam etiam apud nostros, velut illa in Thyeste: Quem nam te esse dicam, qui tarda in senectute: & quæ sequuntur: quæ nisi cum tibicen accessit, orationi sunt solutę simillima. Prior locus ex oratione, refertur in prouerbio: Caussa cadere.

In quadrum redigere.

SVPERIVS ex Aristotele docuimus, virum constantis animi appellari tetragonum, qđ ea figura ex omni parte sui similis est. Vnde quidquid congruit & aptum est, quadrare dicitur. Id M. Tullius in oratore deflexit ad orationem concinnam & aptis numeris compositam: Itaque postquam est nata hæc circumscriptio, vel comprehensio, vel continuatio, vel ambitus, si ita licet dicere, nemo qui aliquo esset in numero, scripsit orationem generis eius quod esset ad delectationem cõparatum, remotumq; a iudiciis forensique certamine, quin redigeret oẽs fere in quadrum numerumq; sententias. Metaphora ducta est à marmorariis.

Cadere in cursu.

CADERE in cursu M. Tullius dixit pro eo, quod est expetita laude frustrari, quemadmodum si quis ad lauream theologicã contendens emoriatur priusquam ad summũ eius nominis fastigium peruenerit. Marc. Tullius libro De claris oratoribus de Galba loquens: Laudabant hunc patres nostri, fauebant etiam propter patris memoriã, sed cecidit in cursu. Nam rogatione Manilia Iugurthinę coniurationis inuidia, cũ pro se ipse dixisset, oppressus est. Simili tropo dicimus eos e cursu reuocare, quos ab instituto ad aliud quidpiam retrahimus. Et in cursu esse dicuntur, qui magno studio contendũt aliquo. Metaphora sumpta est à publicis certaminibus, pedibus aut equis currentium.

Ne pudeat artem.

VERSVS erat olim populari sermone iactatus: Ne pudeat artem proloqui, quã facites. Multos non pudet turpi q̃stu viuere, cũ pudeat

pudeat nomen eius quæstus profiteri. Quẽadmodum si quis vsuram exercens, vocari malit negotiator. Versum citat M. Tullius eodem libro, Me autem siue peruulgatissimus ille versus, qui vetat:

Artem pudere proloqui, quam factites,

dissimulare non finit, quin delectet: siue tuum studium hoc à me volumẽ expressit.

Δωριαζειν.

Δωριάζειν, olim dicebantur qui corpore parum decore nudato incendebant, ductum à virginibus quæ in Peloponeso discinctæ, & absque tunicis esse consueuerunt, tantũ pallio tectæ vtrimq; fenestrato, per quod patebant nuda corporis. Apud Lacedæmonios autem virgines certis diebus totæ nudę incedebant. De Romanorum multitiis pellucentibus multa queritur Iuuenalis.

Aetoli.

Αἰτωλιταὶ dicti sunt olim ioco prouerbiali, qui iuxta mores Aetolorum petaces essent & improbi. Adlusum est enim ad vocem, quemadmodum auidi munerũ Dorice loqui dicebantur, sic αἰτωλοὶ dicti videntur, quod omnia petant, παρὰ τὸ ὅλον αἰτεῖν. Meminit Stephanus.

Χαρωνῖται.

Olim Charonitarũ cognomen apud Romanos populari ioco tributum est iis qui defuncti commentariis tuebantur qđ perperam agebant. Hinc ortum. Cum M. Antonius oratione funebri prolataq;. C Cęsaris veste populum in eius interfectores concitasset, adripuit Cæsaris commentarios, in quibus acta illius continebantur, iisq; adscripsit quæ libuit. Atque horum auctoritate se facere simulabat quidquid agebat, aliis tribuens magistratus, alios ab exilio reuocans, alios è vinculis liberans. Hi omnes quoniam se defuncti commentariis excusabant, vulgari ioco dicti sunt χαρωνῖται, vt refert Plutarchus in vita M. Antonii. Simili artificio quidam abutuntur testamentis, in quos competet itidem cognomen.

Iapeto antiquior.

Ἰαπέτου ἀρχαιότερος, id est, Iapeto antiquior. Iuppiter apud Lucianũ sic adloquitur Cupidinem pueritiam excusantem: σὺ παιδίον ὦ ἔρως, ὃς ἀρχαιότερος πολὺ τοῦ ἰαπετοῦ.

FINIS.

APPENDIX ADAGIORVM, QVAE ADDITA SVNT,

Salmoneus alter.

SALMONEVS alter, Parœmię specie vsurpatur à Symmacho, de supra modum superbo, & elato verba eius ad Theodosiũ Imperatorem, vbi deprecatur honorati vehiculi vsum, sunt ista: Absit vt moderator vrbis liberę atque ideo deuotæ, tamquam Salmoneus alius inuehatur. Eunapius Sardianus in Chronographia de Eutropio eunucho, aduersus quem inuectiuæ extant Claudiani poetæ: τὸ ἐκείνου κράτος ἐς τόσον δὲ κατέσεισεν ἅπαντα καὶ κατεβρόντησεν, ὡς τοῦ μόνον Ῥουφῖνος ἦν αὐτὸς, ἀλλ᾽ ὁ τοῦ μύθου Σαλμωνεὺς μικρὸν τι χρῆμα πρὸς αὐτὸν ἦν, id est, Illius potentia adeo concussit omnia & tonitru quodam perculit, vt non modo Ruffinus esse reipsa deprehensus fuerit, sed fabulosus ille Salmoneus nihil fuerit præ isto. Galenus Therapeutices primo in Thossalum inuehens, dicit eum imitari Zoilum, qui Homeri simulachrum flagellare solebat, & Salmoneum Iouis æmulum, sic enim, inquit: καὶ οὕτως γε, καὶ Ζωΐλος ἔνδοξος τὴν ὁμήρου μαστίζων εἰκόνα, καὶ Σαλμωνεὺς τὸν δία μιμούμενος. id est, Hac ratione nobilitatus est Zoilus Homeri effigiem verberando, & Salmoneus Iouem imitando, & rursus: οὐδὲ ζηλοῖ νοῦν ἔχων ἀνὴρ οὐδεὶς οὔτε τὸν ὁμήρου μάστιγα Ζωΐλον, οὔτε τὸν παραπλῆγα Σαλμωνέα, καίτοι τοῖς μὲν φιλολοιδόροις ζηλωτὸς ὁ Ζωΐλος, τοῖς δ᾽ ἱεροσύλοις ὁ Σαλμωνεύς. hoc est, Nemo quisquam sanæ mentis emulatur Homeri flagellatorẽ Zoilum, neque vecordem Salmonea, tametsi maledicis scurris in exemplo sit Zoilus, & sacrilegis Salmoneus. Hesiodus.

Σαλμωνεὺς ἄδικος καὶ ὑπέρθυμος πόρ᾽ κῆρ. i. Salmoneus plenus factus ac nescius æqui.

Qui & ipse prouerbialis versus in principem subditis grauem & superbiæ immodicum, aut prætorem insolentem & iniquum apte torqueri poterit. Salmoneus filius fuit Aeoli Elidis reguli ex Laodice Aloei, qui curruum rotas æreis canthis obmunitas super pontem æneum, quem construxerat, agitasse, ad imitanda vera tonitrua, & immissis in homines facibus, neci eos dedisse legitur, vnde Virgilius lib. Aeneid. 6.

Vidi & crudeleis dantem Salmonea pœnas,
Dum flammas Iouis & sonitus imitatur olympi.

Et Valerius Flaccus Argonauticorum, 1.

Salmoneus nondum ille furens, cum fingeret alti,
Quadrifida trabe tela Iouis.

Salmoneum fuisse industrium mechanicarum operarum artificem putat Eustathius Odysseæ. λ. quando & alii quidam βροντεῖον ad imitanda cœli tonitrua leguntur excogitasse, vas ingens mugitum illum tonitrui per calculos immissos exprimens. Produnt & historiæ Archimedem Syracusanum fulgurationes quasdam igniuomas per specula edidisse. Idem commemorat peritum quendam mathematicum adiumento machinæ, inimici sui ædes non aliter quam terræ motu vibratas concussisse, fulguritosque quosdam radios in illum distrinxisse, vt confessione inimici & ἐνοσίχθων & τερπικέραυνος dictus fuerit Neptuni Iouisque illius terræquassoris, huius fulguratoris, epithetis, quod dictum de Arthmesio intelligendum est, quem scribit Agathius historiæ lib. 5. domum Zenonis vicini sui æmuli terræ motus concussione per dispositos certis locis tubulos perculisse.

Pulmonis vitam viuere.

PLATO in Philebo: ζῆν δὲ οὐκ ἀνθρώπου βίον ἀλλά τινος πνεύμονος, id est, Non hominis, sed pulmonis cuiuspiam vitam viuere; de homine stupido & rationis mentisque parum compote. Potest apposite dici in ebriosum. & abdomini ὑπογαστρίοις ἐπιθυμίαις (vt Aretes Cæsariensis loquitur) addictum, farcire corpus solum promptum, ingenii viribus

ribus nusquam vti. Est autem Pulmo marinum zoophyton, quasi plantamine dicas, mixtæ inter frutices & animantia naturæ, suapte sponte prouenientes: quod inter testacea ponit Aristoteles & hoc ipso in loco Plato, quando subiicit: ἢ τῶν ὅσα θαλάττιαι μετ' ὀστρεΐνων ἔμψυχα ἐστι σωμάτων. id est, aut alterius marini generis, quod inter testacea corpora animantum est. Vsus eo est & Synesius Ptolemaidos. Episcop. in lib. de Regno. βίον ζῶντες θαλαττίου πνεύμονος. i. Vitam degentes marini pulmonis: loquitur autem de voluptariis hominibus, qui in ganeæ libidinumque vsu summum bonũ ponunt.

Thessalia buccea.

Θετταλικὴ ἔνθεσις, Thessalica buccea vel turunda, pro ingenti ponitur, Athæneo testante, & Polluce libro sexto Hermippus in μοίχοις.

Ὁ Ζεὺς ξυνέπλαττε τὴν θετταλικὴν ἔνθεσιν. i. At Iuppiter mansum efformabat Thessalum. Phileterus in Lampadigetis: θετταλίστ μητον κρέας χοιροβαρές, suillæ carnis portionem Thessalico more sectam vocat frustũ ingens quantum manu tolli poterat, inde nata dicti gratia, quod Thessali in prægrandia frusta carnes partiri solebant, vnde & Crates in Lamia:

Ἐπεὶ τρίπηχυ θετταλικῶς τετμημένα. id est,
Nam sunt tricubita, more secta Thessalo.

Non absimiliter à gentis polyphagia, Frisonicum ferculum pro magno, vulgare dicterium appellat. Alioqui Thessali olim audiebant strenui gurgites & insigniter edaces, vnde illud Antiphanis Comici: Ἀεὶ γὰρ ὁ ξένος ἐστὶ θετταλον λέγεις. id est, vsque esurit, numquam satur. Tu Thessalum depingis.

Thessalicus saltus.

Θεσσαλὸν πίδημα, id est, Thessalicam saltationem in prouerbium abiisse annotat in Dionysium commentario, Eustathius pro molli fortassis, nam & θετταλικὰ πτερὰ alæ Thessalæ in luxus argumentum apud auctores nobilitantur, quod eius gentis togæ vtrinq; alarum speciem præferrent, extentioribus fortasse manicis, vnde ἐντε θετταλίσμεθα, dixit in Maryca Eupolis apud Stephanum & Pollucem, de gestantibus diffusiores more Thessalorum chlamydas, de quo annotatum est Hesychio, & Suidæ, Orator quidam has Thessalicas alas, θετταλικὰ πτέρα, non πτερὰ, dixit, quod incertaminibus suis præmia proponerentur eiusmodi chlamydes. celebratur & θετταλὶς calciamenti genus illi nationi peculiare. Memorat & θετταλὸν περόνημα Stephanus astrigmenti genus elegantioris ad comptum faciens, quo angulos chlamydum, quos πτέρυγας exponit Hesychius, affibulare atque constringere solebant, vt arbitramur: Nec vero dissimile est, hanc lectionem ab Eustathio male inter polatam fuisse: Quidquid sit, diuinatione quam asseueratione magis opus est, in re non explicita, donec aliquis exoriatur qui scriptum hunc aperiat. Forte θεσσαλὸν πήδημα. id est, Thessalicum saltum, pro ingenti, qualem grallatorium vocat Plautus, non inepte exposueris, ratione in superiore adagio reddita.

Thessalicum nomisma.

Θεσσαλὸν νόμισμα. i. Thessalicum nomisma prouerbiale esse annotatur à Suida & Hesychio, nisi quod apud hunc desideratur vox altera, hoc modo reponenda: θεσσαλὸν νόμισμα, τοῦτο παροιμιῶδες, τασσόμενον ἐπὶ ἀπάτης: quæ lectio plena & integra in illo seruata est, Conuenit ergo in fraudem & fucũ vtroque auctore. Crediderimus nos Thessalicum nomisma adulterinum fuisse parumq; sincerum aut probæ monetę, atque inde ortum adagium Venuste ad personã transferetur, si impostorem aliis fucum facientem, & improbi commatis hominem Thessalicum nomisma vocitemus. Suidas nescimus quid de Thessalonice vrbe à filia Philippi regis cognomine appellata hoc loco refert.

Delphinis in terra vires.

Δελφῖνος ἐν χέρσῳ βία. id est, Vis Delphini in terra, videtur dici de eo, qui vires ingenii in negotio, cui par non sit, periclitatur, & iudicii lubricum ferre vult, vbi impos sit. Plutarchus in Demosthene, comparare & expenso iudicio sententiam ferre de Ciceronis & Demosthenis orationibus ac stylo, male

male sani hominis neque vires suas exploratas habentis esse existimat, idem namq; agere illum, quod Delphinus velocissimū agillimumque in mari animal, sed in arida humo destitutum, sui impotens citoq; expirās, vnde Pindarus pernicitatem summam volens ostendere, dixit θαλασσίον παραμάβεται δελφινα. id est, marinum delphina superat, verba ei⁹ sunt ex Ione Chio sumpta, κἀκεῖ γὰρ ὥς φησιν ὁ Ἴων δελφῖνος ἐν χέρσῳ βία. id est, Illic namque contingit vti Delphinis robore in tellure, quod Ion dixit. Quadrabit non male in pauperem qui litigare velit cum potentiore opibus affluente, qui litem in longum extrahere corruptelis possit, illo interim exhausto, talis namque δελφῖνος βία ἐν χέρσῳ nititur: Denique in quemuis supra vires tentantem aliquid supra crepidam sutorem, supra malleum fabrum.

Quadrante dignum.

QVADRANTE dignum pro exiguo & vili non absque prouerbii specie dictū inuenimus apud D. Hieronymum, Rideo aduocatum qui patrono egeat, quadrante dignam eloquentiam nare subsanno, vbi dignam quadrante eloquētiam vocat quæ nullius pensi sit, & vix vnius ęstimandam assis, quod Catullus dixit. Huic confine esse annotant alii. Quattuor obolis æstimas, quod diuerso sensu exponit Suidas: τεττάρων ὀβολῶν, ἐπὶ τῶν πολλῆς τιμῆς ἀξίων. Quattuor obolis dignum, de rebus quantiuis pretii, quomodo accepisse videtur incertus auctor cuius verba citat: τὴν παῤῥησίαν τὴν σὴν οἴει τεσσάρων ὀβολῶν εἶναι τὸ τῆς παροιμίας, οὐκ οἶδα ὅτι καὶ θερσίτης ἐν τοῖς ἕλλησιν ἐπαῤῥησιάζετο, τῷ δὲ ἀγαμέμνονι τῆς θερσίτου παροινίας ἔλαττον ἔμελλον, ἢ χελώνῃ μυῶν, τοῦ λόγου. id est, Libertatem linguæ tuam quattuor obolis dignam putas, iuxta prouerbium: at ignoras etiam Thersiten inter Grecos libertate dicendi vsum fuisse, cuius deblateramenta nihilo pluris fecit quā muscas testudo, id quod dici solet, Agamemnon.

Draconis leges.

Δρακοντείους νόμους, Draconianas leges dici inuenimus, à Xenarcho apud Athenæum, nimia seueritate sancitas, & quæ rigiditate immoderata, humanitatis iura æquitatisque dissoluunt. Sic enim inquit:

> Πῶς ποτ' ὦ δέσποινα ποντία Κύπρις
> Βινεῖν δύνανται τῶν Δρακοντείων νόμων
> Ὁπόταν ἀναμνησθῶσι; id est,
> Qui cærula o Venus queant
> Dare liberis operam creandis, quoties
> Legum Draconis sint memores?

Draco Atheniensis vir bonus magnæque prudentiæ tetricas leges sanxit supplicio ferme capitis censitas, vt Aulus Gellius refert, qua de caussa non atramento sed sanguine scriptas eius leges (quas proprie θεσμοὺς dictas scribit Aelianus) quidam dixisse memoratur. Seueram igitur alicuius disciplinam & instituta acerbiora, Draconis legis nominabimus. Huc spectat illud Aristotel. in Rhetoricis, οὐκ ἀνθρώπου οἱ νόμοι, ἀλλὰ Δράκοντος, id est, Haud hominis, sed Draconis sunt leges.

Luscinia Musarum.

Ἀηδὼν μουσῶν, id est, Musarum luscinia, Conuenit in hominem insigniter eruditum, & præcipue in poetam carmine felicem, chorus apud Euripidem in Palamede.

> Ἐκτάνετ', ἐκτάνετε τὸν πάνσοφον ὦ Δαναοὶ,
> Τὰν οὐδὲν ἀλγύνουσαν ἀηδόνα μουσᾶν. id est
> Necastis necastis omniscium o Danai,
> Musarum lusciniam cunctis innoxiam.

Sentit de Palamede Vlyssis dolo à Græcis saxis obruto: Fuit autem vir ille in philosophia excellens, & ad pangēdum carmen factus, quem Iliacum bellum versibus cecinisse perhibent, sed abolitum inductumque ipsius poematis nomē ab Homero inuidiæ stimulis agitato. Citat carmen prædictum Philostr. in Heroicis, Notum est poetas μουσῶν ὀρνίθας velut Musarum aues à Theocr. vocari: & Latini poetæ cygnos pro poetis accipiunt, vt Virg. ibi: Cantantes sublime ferent ad sydera cygni, & Horat. Pind. appellat Dircæum cignum. Idē nō vsitata nec tenui penna se ferri per ęthera gloriatur, & in album alitem mutari: fictionem ab Anacreonte muluatus: qui ait ἀναπέτομαι πρὸς ὄλυμπον πτερύγεσσι κούφαις. id est. Euolo in cęlum leuibus pennis. Et apud Aristoph. Cibesias poeta optat fieri luscinia, sic inquiens:

> Ὄρνις γενέσθαι βούλομαι

Αἰγύμνιος ἀηδών.
Pennata auis fieri volo
Philomela canora.

Corinthia verba & Ionica.

CORINTHIA verba pro exquisitis & magnopere elaboratis & ad ostentationem nitidis, vel etiam pro delicato & molli dicendi genere, poni videmus. Quint. lib. 8. c. 3. Sed ita demum, si non appareat affectatio, in qua mirifice Virginius, Corinthiorum amator iste verborum. Corinthia opera olim laudatissima fuerunt & primæ nobilitatis, de quibus ita Plin. lib. 34. c. 2. Sunt ergo vasa Corinthia quæ isti elegantiores modo in esculenta transferunt, modo in lucernas, modo in trullas, nullo munditiarum respectu. Cice. in oratione pro Sexto Roscio, Domus refert à vasis Corinthiis & Deliacis. Strabo li. 8. ἔτι μὲν ὁμοίως τοῖς χαλκώμασι τοῖς κορινθιακοῖς ἔτιν. id est, ęquali in pretio æstimata fuerunt cum vasis Corinthiis. Addit Lu. Florus, Aeris notam pretiosiorem fecit opulentissimæ vrbis Corinthi iniuria, quia incendio perustis plurimis statuis atque simulacris, æris auri argẽtiq; venæ in commune fluxerunt. Quod si ad mollitiem mauis referri, succurrat verbum κορινθιάζειν pro scortari, quodque Corinthia scorta toties apud veteres scriptis nobilitata sint, vt apud Aristoph. est videre. Simili modo, ἰωνικὴν ῥῆσιν. id est, Ionicum verbum, pro dissoluto & molli extulit Aeschylus, vnde Athenæus lib. 13. Dipno. καταλέξω σοὶ σύνουλκε ἰωνικήν τινα ῥῆσιν ἐκτείνας κατὰ τὸν Αἰσχύλον. id est, Commemorabo tibi Cynulce & proferam Ionicum dictũ, vt Aeschyli more loquar. Hesychius ἰωνικὸν exponit τρυφερὸν Ionicum delicatum, aut effeminatum fractumq; quo nomine traducebantur Iones, ita enim emendãdus est Græcus codex, ἐπὶ τούτου γὰρ ἐκωμῳδοῦντο οἱ ἴωνες. Vnde & Horatius illud, Motus doceri gaudet Ionicos, ex Aristoph. Concionatricibus mutuatus est, vbi anus ita loqr̃:

Ἤδη τὸν ἀπὸ ἰωνίας τρόπον τάλαινα κνησιᾷς. id est,
Miscella pruris nunc Ionico modo.

Vtitur ita & Philostratus in Iconibus,
Ἁβρὸν μὲν αὐτῇ τὸ εἶδος καὶ μάλα ἰωνικόν, i. Forma illi delicata valdeque Ionica. Dion Chrysostomus, καλὸς καὶ μέγας, πολὺ ἔχων ἰωνικὸν τοῦ εἴδους. i. Formosus & procerus multum Ionicæ venustatis ore præferens. Varro apud Nonium ἀχίλλειος, ἐρωτικός, ἰωνικὸς κίναιδος. id est, Achilleus, hoc est, venustus, lasciuus, Ionicus, cinædus sic. n. interpola da sunt ex manuscripto Nonio verba, quę portentose hoc modo legũtur: ἀξιαὸς ἠρωικὸς ἰωνικὸς in dictione Cinædi.

In eandem lancem imponere.

Εἰς τὴν αὐτὴν τιθέναι πλάστιγγα. id est, Eidem bilanci imponere, prouerbialiter accipit Athenæus pro eodem in loco habere aut æqualiter æstimare. Sic enim ait lib. 1. Dipnos. εἰς τὴν αὐτὴν τεθεὶς πλάστιγγα τὴν μέθην τῇ μανίᾳ, id est, In eandem lancem cum insania temulentiam componens. Sumptum à nummulariis aut ab institoribus æqualia lancibus iisdem ponderum momenta appendẽtibus. Huic finitimum est illud Simocati, οὐκ ἰσόῤῥοπον ἔχουσιν οἱ ἔρωτες πλάστιγγα. id est, Amor non habet bilances æquilibrio æquales, & iterum: τὴν ἰσόῤῥοπον πλάστιγγα τὸ θεῖον σοι ταλαντεύεται. i. Aequalem bilancem deus tibi appendet.

Suilla absumpta, bouem non exspectes.

QVANDO cunctationem damnosam fore & vitæ periculo permistam indicare volumus, iuxta Lucani illud: Semper nocuit differre paratis, vsurpare licebit versiculũ hunc prouerbialem:

φεύγετε δειπνήσαντες ὕος κρέα, μηδὲ μένετε βοῦν. id est,
Exspectare bouem expleti nolite suilla.

Refertur ab Athenæo ex Anticlidis historiis, quod cum Erythræi insidiis adoriri Chios inter cenandum eosque interficere cogitarent, quidam re cognita Chios versu isto admonuit vt paratas ipsis insidias fuga præuenirent, priusquam in tragicum choragium exirent epulæ.

Flamma persequeris quem genueras.

IN eum, qui damno afficit, quem paullo ante & opera & re adiuuerat, quadrabit apposite Senarius prouerbialis Aeschyli:

Σύ τοί μ' ἔφυσας, σύ με κατάιθειν μοι δοκεῖς. i.
Videris vrere igne me quem genueras.

Verba

Verba videntur esse Meleagri, quē Althæa mater, imposito igni fatali titione, flammis consumpsit, vel potius Penthei, nam hoc nomine fabulam docuit Aeschylus in quem furiata Agaue mater desæuiit, incensis ędibus, vt refert Oppianus & Euripides: apud quem in Bacchis cōsimilia loquitur Pentheus. Demet. à victoria Poliorcetes vocitatus variis casibus vltro citroque iactatus, ad fortunam exclamasse hoc Aeschili tamen legitur:

Σύ τοί μ' ἔφυσας, σύ με κατάιθειν μοι δοκεῖς.

Tu me extulisti in lucem, at eadem nunc parens
Abolere flammis me nefariis paras.

Cubitale.

Πηχυαῖον dicunt Græci prouerbialiter quod humile est aut exiguum quasi cubitale dicas: Mimnermus Colophoni⁹ poeta apud Stobæum:

Τοῖς ἴκελοι πήχυιον ἐπὶ χρόνον ἄνθεσιν ἥβης
Τερπόμεθα. id est,
Tempore perfruimur cubitali, floræ iuuentæ.
Frondibus adsimiles.

Breue namque est cubiti spatium, quod πῆχυν & πυγμὴν dicunt illi, vnde & Pygmæorum pumilæ genti agnomen est. Contra τετραπήχυν ἄνδρα procerum & magnū vocauit Callixenus apud Athenæum, μέσος δὲ τούτων ἐβάδιζεν ἀνὴρ μείζων τετραπήχυς. Medius horum incedebat larduus homo quadricubitus. Vsurpauit & Aristoph. hanc vocem pro magno, ibi, τετραπήχεις καὶ γενναίους. id est, quadricubitos & generosos.

Coturnicis naturam induere.

Ὀρτύγων ἀνάπτεσθαι φύσιν. id est, Coturnicū induere ingenium, prouerbiū dicitur in pugnaces & feroci ingenio homines, quique velut re pręclare gesta cristas attollūt. Natura coturnicum ea est quod in ludrico certamine productæ (quod olim vsitatissimum fuisse ex Polluce & Aristophanis commentariis discimus) vel etiam inter se ipsę concertantes depugnent collidantque se mutuis ictibus, & caput ceruicemq; arduam altius erigant ut in gallinaceis videre licet. Aristides sophista de quodam deprecante ne Sparta muris cingeretur, ita extulit apud Philostratum, μὴ δὴ ἐν τείχει ἐμπτήξωμεν, ὀρτύγων ἀναψάμενοι φύσιν, idest, ne capita illidamus mœnibus coturnicum assumpto ingenio.

Theagenis munificentia.

Θεαγένους μεγαλοφροσύνη καὶ εὐεργεσία, id est, Theagenis magnanimitas & liberalitas in prouerbium versa est, de insigni & effusa benignitate. Eunapius vt opinamur, apud Suidam de Hegia amplissime spei iuuene, ἦν ἦν γάρ τι τῷ ἡγίᾳ καὶ τῆς θεαγένους μεγαλόφρονος φύσεως ἐν ταῖς εὐεργεσίαις. hoc est, Erat in Hegia magnanimitas quędam Theagenis in munificentia posita. Fuit autē hic Theagenes, non is cuius apud Aristophanē pecuniæ prouerbio locum dedere ad ostentationem magnæ, at reipsa exiguę, sed sub Imperatoribus Romanis, prętor Athenarum excelso animo & honoris cupido, opibus præpotens, vtpote qui calamitatibus nonnullorum oppidorum, nedum egenis hominibus aliquot mederi potuerit, οὐ μιᾷ χειρὶ δωρούμενος, ἀλλ' ἀμφοῖν κατὰ τὴν παροιμίαν, id est, non vna manu, sed ambabus, iuxta prouerbium, elargitus: ἦν γὰρ φιλόδωρός τε καὶ μεγαλόδωρος εἰς ὑπερβολήν, erat. n. supra modum donandi auidus, & quidem magna: Huius pater Archiadas, sublata rapto ingenti pecuniæ vi, conspicatus subtristem filium, iam tum puerum, bono illum esse animo iussit, nihilque faciēdam illam iacturam, quando si in Palladis ludos consumēda ea fuerat, longe maiores sumptus facturi fuerint, istud vero cum iactura certamen multo esse cum honestius tum splēdidius. Ex quo apparet qualem habuerit magistrum & magnanimitatis doctorem à puero Theagenes.

Tudiculam expoliuit.

Τορύνην ἔξεσεν, id est, Tudiculam dedolauit. Citatur à Demetrio Phalereo ex Sophone Mimographo, quem totidem ferme adagiis abundare, quot versibus, ait. Videtur quadrare in hominē plus iusto curiosum: vel qui operā minime necessariam & inutilem verborum fuco commendat: aut qui hominem agrestibus moribus & rusticano ingenio ac Demeam prorsus, ad elegātio-

res mores cultumque ciuiliorem traducere conetur, talis enim τορυνην ξεῖν apposite dicetur, Quidam male legerunt ἔζεσεν, quod est, ebullit. Est autem τορυνη coquinarium instrumentum commouẽdis pulmentariis ollæque vertendæ idoneum, Tudiculam latini vocant, quam qui velit expolire elegantius, næ ille in re omnium inutilissima operam consumit.

Iolaum implorat.

QVI sibi diffisus, alienã implorat opem, Ἰόλεω δεῖσθαι, idest, Iolao habere dicitur aut Ἰόλεων παρακαλεῖν, Iolai opem aduocare. Synesius ad Pylæmenem: στέλλεται οὖν ἐπὶ πονηροὺς ἄνδρας, τὸν ἡράκλειον τρόπον ἐκκαθάρων αὐτῶν τὴν πατρίδα, θεοῦ δὲ ἔδει δήπου καὶ ἡρακλέους, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ Ἰόλεω συμμάχου καὶ παραστάτου. id est, Ablegatur ad malitiosos homines, Herculis more patriam ab illis expurgaturus, quàm ad rem Deo nimirũ & Hercule, immo & Iolao opitulatore ac subsidiario opus habet. Idem in Caluitii encomio: Πρὸς δύο δὲ, φησὶν ὁ λόγος, οὐδ᾽ ἡρακλῆς, οἷ τοὺς Μολιονίδας ἐκ λόχου προσπεσόντας οὐκ ἤνεγκεν, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν ὕδραν ἀγωνιζόμενος, τέως μὲν οἷς ἑνὶ συνεστήκεσαν, ἐ πεὶ δὲ ὁ καρκῖνος αὐτῇ παρεγένετο, κἂν ἀπεῖπεν, εἰ μὴ τὴν Ἰόλεω συμμαχίαν ἀντεπηγάγετο, κἀγὼ μὲν δοκῶ παραπλήσιόν τι παθεῖν ὑπὸ Δίωνος, οὐκ ἔχων ἀδελφιδοῦν τὸν Ἰόλεων, id est, Aduersum duos, iuxta prouerbium, ne Hercules quidẽ, qui Molionidas ex insidiis ipsum adortos haud sustinuit, & cum hydra pugnam ingressus, quandiu vnus vni aduersus stetit, æquo Marte decertauit, sed postquã hydræ cancer accessit, succubuisset ille, ni Iolai opem contra implorasset. Similiter cũ Dione res mihi succedit, patruele Iolao destituto. Apud Platonem in Phœdone cum vrgenti Socrati, vt conuelleret argumentis aduersarios Phœdon, deprecatus iste tenuitatem suam, respondisset duobus ne Herculem quidem sufficere, subiecit Socrates: ἀλλὰ καὶ ἐμὲ τὸν Ἰόλεων παρακάλει id est, Quin tu me Iolaum tibi adsciscito. Rursus in Euthydemo, ὁ δ᾽ ἐμὸς Ἰόλεως πατροκλῆς εἰ ἔλθοι, πλέον ἂν θάτερον ποιοῖ σειον. id est, Atqui si meus Iolaus Patrocles accesserit, alterutram certaminis partem integer sustinuerit. Quibus ex locis, Iolaũ pro auxiliario & qui operam alteri accommodat, quemadmodum & Thesei nomen, accipi clarum est. Euripid. in Ione: Ἀσπιστὰς ἰόλαος ὃς κοινοὺς αἰρόμενος πόνους, Δίῳ παιδὶ συναντλεῖ. id est, Armiger Iolaus qui cõmunes subiens labores Iouis filio opitulatur. Nota est fabula vel ex superioribus Synesii verbis, nam collato pede cum Hydra depugnanti Herculi cum Cancer mordicus calcem prehendisset, vt in Heraclea refert Panyasis, Iolaus laboranti opem tulit. Quod in fabulosis Palæphatus exponit ita, Hydram oppidum copiis oppugnante Hercule, Lernus regulus imperata facere nolens, auxiliarem militum manum, duce Carcino impigro & strenuo homine, stipendio conduxit, quo bellum propulsaret: itaque viribus inferior Hercules, Iolaum Iphicli fratris filium, cũ delecta Thebanorum manu, in auxilium vocat, eoque subsidio adiutus, hostile oppidũ solo æquauit, copiasque omnes deleuit.

In meridie vitæ philosophante.

Ἐν μεσημβρίᾳ τοῦ βίου φιλοσοφεῖν. id est, In meridie vitæ philosophari dicuntur prouerbialiter qui prouecta ętate animum ad studia applicant, Synesius ad philosophã: οἶδα τινας ἐν λογιστηρίοις ἀποδύντας, ἢ πάντως ἀπὸ μιᾶς γέτου συμφορᾶς ἀναπαιδευθέντας ἐν μεσημβρίᾳ τοῦ βίου φιλοσοφεῖν. i. nosti quosdã depositis ad rationariam mensam vestibus, aut accepto damno vel vnico edoctos, in meridie vitę philosophię incumbere. Nõ abludit hinc multum M. Crassi & Deiotari tetrarchæ Galatiæ conuitium: nam Crassus videns illum extremo in senio nouam vrbem condentem, Quid, inquit, o rex hora diei duodecima ædificare inceptas? ὦ βασιλεῦ δωδεκάτης ὥρας οἰκοδομεῖν ἄρχῃ. ἀλλ᾽ οὐδὲ αὐτὸς πρωΐαν ἐπὶ πάρθους ἐλαύνεις. i. atqui neque tu ipse, ò Imperator matutinus admodum in Parthos expeditionẽ suscipis. Vterq; intempestiua molimina alteri facete obiecit, quod perscriptum est ab Appiano in Parthico, & à Plutarcho in Crasso, verbis plane iisdẽ: vt & paginę aliquot in vtraq; historia nihil immutatis verbis leguntur: vter vero plagii in simulãdus sit, difficile fuerit iudicium, quod eadem ętate (vt opinamur) vixerint. Potest ad quæuis alieni temporis studia aut negotia trãsferri, velut in senem intempestiuæ libid. ἐν μεσημβρίᾳ τοῦ βίου μαλακιζόμενον.

Ab hoc adagio non alienum est illud Alexidis comici:

Ἤδη γὰρ ὁ βίος ὁ ἐμὸς ἑσπέραν ἄγει. id est, Nam vita serã vesperam trahit mea. Aetatum curricula diei cursui comparantur, & Nazianzenus ad Nemesiũ: βιότοιο πρὸς ἕσπερον ἀλγινόεντος. id est, Miseræ sub vespere vitæ.

Altera caduceum, hastam altera.

Θατέρᾳ μὲν δόρυ, θατέρᾳ δὲ κηρύκειον προϊσχόμενος, i. Altera manu hastam, altera caduceũ præferens. Prouerbium esse adnotat Eustathius ex Pausania de iis qui armatas preces adferunt, amicæ admonitioni minas coniungentes. Ex historia natum quæ talis est. Gephyræi ad decimas Apollini Delphico votiuas persoluendas ab Atheniensibus missi acceperant oraculum istud:

Ἀνδρὶ γεφυραίῳ οἶκος φίλος, οἶκος ἄριστος. i.
Non domus est melior Gephyræo pręᵭo mo amica.

admoniti insuper vt pręuia boum vestigia insecuti, ibi locorum considerent, vbi delassatos boues conspexissent: itaque oppugnante Athenienses Eumolpo, ipsi ad Tanagram contenderunt, tradito in manum fęciali ductori exercitus caduceo, sub pacis legationisque obtentu, subsequente à tergo armata iuuenum manu. Ibidem ex alterius lexici fide annotat Eustathius eandem historiæ occasionem paullo aliter, nimirũ Gephyræos à Tanagræis bello infestatos, fœcialem pręmisisse, armatis pone insecutis omnibus. Polybius libro 4. de Rhodis astu tali vsis loquens: πρεσβευτὴν μὲν Ἀριδίκην προσεχειρίσαντο πρὸς τοὺς βυζαντίους, πολεμοκλῆν δὲ τρεῖς ἔχοντα τριήρεις ὁμοῦ συναπέστειλαν, βουλόμενοι τὸ δὴ λεγόμενον καὶ τὸ δόρυ καὶ τὸ κηρύκειον ἅμα πέμπειν πρὸς τοὺς βυζαντίους, id est, Ad Byzantios legatum Aridicen delegerunt, simulque cum eo Polemoclen tribus instructum triremibus emiserunt, volentes simul & hastam & caduceũ, iuxta prouerbium ad Bizantios mittere. Adfine huic est & plane cognatum id quod decimo Aeneidos dixit Vergi.

Pacem orare manu, præfigere puppibus arma.

Porro ex superiore oraculo constare potest ratio etiam adagii, quod apud nonnullos legitur: Domus amica, domus optima.

Dorice incedere.

DORICE incedere, hoc est, δωριάζειν dicuntur quæ nudant bonam corporis partem depositis vestibus, vt Aelius Dionysius exponit. Nam in Peloponneso puellæ discinctæ & sine tunica interdiu incedebãt, quod & Pausanias confirmat interpretans τὸ δωριάζειν, παραγυμνοῦσθαι, quod Doricum esset artus nudos spectantium oculis exhibere, nullo cinctus vsu. Anacreon Lyricus. Ἐκδῦσα χιτῶνα δωριάζει. id est, Exuta tunicam Dorice ingreditur. Chorus apud Euripidem in Hecuba:

Λέχη δὲ φίλια μονόπεπλος
Λιποῦσα, δωρὶς ὡς κόρα. id est,
Dulceis linquo thoros ego simplicem,
Induta pallam Dorides

Qualem solent virguncule. Sic & Spartanæ puellę incedebant olim incinctę καὶ ἀχίτωνες, supparum habentes vtroque in humero quinis fibulis adstrictũ, quod inferius laxum incessu femora nudabat, vnde Callimachus ἔσκεν ὅτ' ἄζωστος, χἀτερόπορπος, id est. Erat quando incinctus & alterutro ex latere fibulis adstrictus. Eodem spectat quod Lacęnas φαινομηρίδας dixit Ibicus poeta, quod in incessu femora re tecta ostẽderent, & Euripides ait incedere illas γυμνοῖσι μηροῖς καὶ πέπλοις ἀνειμένοις. id est, nudis feminibus, & retracta palla: quin & Sophocles θυραῖον μηρὸν quasi clathratum aut fenestratum femur ipsis dat. D. Clemens pædagogi libro secundo, Lacænæ virginis more ὑπέρ γόνυ ἐσταλμέναι, id est, reductis supra genu vestibus incedere, indecorum esse ait. Quadrabit hodie in leues, parumq; castas.

Musicus apparatus.

Μουσικὸν id est, Musicum pro mediocri vsurpari plurifariam apud auctores inuenimus, Damascius Syrus in historia quam de Philosophis scripsit: τὴν δὲ τροφὴν ἐκληρώσατο μετρίαν τινὰ καὶ ἀθρύπτον οὔτε διὰ πλοῦτον βλακεύουσαν, ἀλλὰ μέσην δὲ μουσικὴν καὶ τὸν δίαιτον τρόπον τῆς τύχης ἀληθῶς ἡρμοσμένην. id est, Victum sortitus est moderatum & frugalẽ, neque ob egestatem præparcum, neq; pro

pter opes diffluentem, sed medium atque musicum, pro fortunis vere tẽperatum ad instar Doriorum modorum. Plutarchus in præceptis salubribus Timotheum Atheniensium ducem cenasse dicit in Academia apud Plat. μυσικὸν δὲ λιτὸν δεῖπνον. id est, Musicam & frugalem cœnam: quod repetit idem in Symp. 6. his verbis ἐδείπνισε μυσικῶς καὶ ἀφελῶς, id est, tractauit illũ musice & absq; graui apparatu, nimirum mediocriter. Similiter Athenęus lib. 10. ἑστιαθεὶς ἀφελῶς δὲ μυσικῶς. id est, conuiuio acceptus mediocri & Musico. Euphron Comicus, ἅλας δ᾽ ὡς μυσικῶς. id est. Mediocri salis copia iniecta. Huc referri putamus illud Plauti in Mostellaria vbi ait Musice hercle agitis ętatẽ, ita vt vos decet. Vino & victu, piscatu probo, electili, cum vellet innuere mediam viuendi rationem illos sequi, neque viles & minimi pretii, neq; rursus maximi dapibus victitando, sed habito delectu media eligendo. Apud priscos tria harmonię genera numerantur inter quæ Lydios modulos vt luctui & funeralib⁹ aptiores respuit Plato, quemadmodum & Ionicos, vt solutiores & mollitie infames: Doricos laudat, ceu temperatis & modestis ingeniis congruos, quibus persimiles sunt quos Aeolios nominabant: Huc spectant Pratinę Phliasii poetæ versus ab adagii sensu haud alieni:

Μὴ σύντονον δίωκε μήτ᾽ ἀνειμένην,
Ἰαστὶ μοῦσαν, ἀλλὰ τὰν μέσαν νέμων
Ἄρουραν αἰόλιζε τῷ μέλει. id est,
Nec asperum modum aut remissum Ionicum
Sectare, sed mediam tenens viam, melos
Modulator Aeolium.

Charixenæ non sunt ista.

Apvd Aristophanem in Concionatricibus anus loquit, οὐ γὰρ τἀπὶ Χαριξένης τάδ᾽ ἐστίν. id est, Neq; enim ad Charixenam ista pertinent. Eustathius in Nauium catalogum scribens, ait esse prouerbium à Charixena poetria fidicina tractum, sed non explicat. Scholiastes Aristophanis annotat Charixenam fuisse stolidam & fatuam mulierculã, videtur dici posse cum indicare volumus, alia de re quam alter existimet, sermonem nobis esse.

Mantissa obsonia vincit.

Vetvs est adagium, Plus est mantissa, quàm obsonium, quando significabimus dictum aliquod obiter aspersum orationi, pluris nobis esse, quam reliquam orationis molem, veluti si epistolæ bene prolixæ breuis aliqua parænesis adiecta sit, dicere licebit, Pluris nobis esse eam mantissam, quàm obsonium. Elegantissime eo vsus est Lucilius in Satyris hoc hemistichio:

Mantissa obsonia vincit.

Ampullas loqui.

Ampvllari dixit Horatius epistola tertia lib. 1. pro verbis tumidis vti, qualibus cothurnus Tragicus solet, ibi:

An tragica desęuit, & ampullatur in arte?

Idem in arte poetica Ampullas vocat verba grandiloqua & turgida, quorum egeno homini ineptus vsus est, ibi:

Proiicit ampullas & sesquipedalia verba.

Simili ratione φυσήματα efferunt Græci prouerbiali figura, ita Hyperides orator de Demea Demadæ oratoris è tibicina filio, dixit, os illi magna in suggestu crepanti obstruens, οὐ σιωπήσῃ μείζον τῆς μητρὸς ἔχων τὸ φύσημα. id est, Num tacebis qui amplius matre physema habes, φῦσα proprie follem Græcis sonat à flatus argumento: at φύσημα bullam spiritu inflatam & tumentem: vnde ad inanem futilium hominum garrulitatem transfertur, ita quod Theodoritas poeta de Vulcano dixit, φυσητῆρσι μολγίνοις χρῆσθαι, id est, Vtricularibus follibus vti, poterit contorqueri in blaterone, cuius pleni spirent mendacia folles. Hinc non abludit oraculum de Atheniensibus editum: Μή μοι Ἀθηναίους αἰνεῖτε, μολγοί ἔσονται, id est, Ne mihi Cecropidas laudetis, erunt etenim vtres, hoc est elati & tumidi. Est autem Ampulla lecythi aut olearii vasis genus, grandi ventre tumens.

Asciam cruribus illidere.

Asciam cruribus suis illidere prouerbiali schemate dicitur, qui sibi ipsi malũ arcessit dedita opera aut temeritate quapiam. Apuleius lib. 3. de Asino: Meque sponte asciam cruribus meis illidere compellis. Translatum

tum videtur à fabula quæ memorat Lycurgum Thracem succidendis vinetis intentũ crura sibi amputasse impacta securi. Conueniet in dicaces qui virulenta lingua & cõuitiis exitii auctores sibi sunt vel saltẽ ingentis damni, qualem constat fuisse. Sotadam qui amarulento dicterio perstricto Ptolemæi incestu, regis in se iram, mox necem cõcitauit: similiter Theocritus Chius sophista appellitans Antigonũ regem Cyclopem, funestam cruribus suis asciam illisit. Est autem ascia fabrile instrumentum, ad cædendam materiam comparatum, cuius inuentio Dædalo attribuitur à Plinio. Simili metaphora Cicero dixit in oratione pro Plancio: Infligere securim, pro damnum adferre.

Syri aduersum Phœnices.

Σύροι πρὸς φοίνικας, Aduersum Phœnices Syri, Citatur adagium in Suidæ collectaneis, Dici conuenit in pariter fraudulentos & versipelles, vtraque enim natio vafritiæ insignis nomine male audiuit olim. Potest & ad diffidentię significationem trahi vt inter se male concordes & alterum alterius fidei diffidentem σύρον πρὸς φοίνικα, Syrum cum Phœnice cõmissum dicamus, eo quod hæ gentes conterminæ propter mutuam simultatem raro amicitiam colant, aut sibi inuicem credant. Alioqui Syros & Iudęos, qui Phœniciæ attribuuntur, nationes seruituti natas, appellat Cicero in oratione De prouinciis consularibus.

Multis brachijs æqualis.

Πολλῶν βραχιόνων ἀντάξιος, id est, Multis brachiis ęqualis, de industrio homine effertur adagium, qui ingenii solertia plus possit vnus præstare, quam indefessa opera plures simul: qualis Archimedes qui incredibilia reipsa præstitit, veluti cum cuncti Syracusii nauim immẽsæ magnitudinis τρέχμενον ab Hierone Ptolemæo Regi Aegypti extructam deducere de naualibus nequirẽt, Archimedis industria solus Hieroneã deduxit, vt obstupefact⁹ ille exclamaret, Posthac Archimedi de quauis re loquenti credendum est, vt prolixe narrat Proclus lib. quarto commẽtariorum in Eucliden. Extat adagii vsus apud Philostratum in Heroicis de Palamede: ἀλλ' ἐν πορθμείῳ ξὺν οἴακι τῷ ἀδελφῷ ἔπλευσε, πολλῶν φασὶ βραχιόνων ἀντάξιον ἑαυτὸν ἡγούμενος, id est. Traiecit Pontone vna cum fratre œace, multorũ (quod dici solet) brachiorum instar seipsum ducens, ita Xenophon dixit πολλῶν οἰκετῶν οἶμαι ἀντάξιον εἶναι, id est, illum pluriũ seruorum vice habeo. Nec aliena est hinc ἑκατέγχειρος, hoc est, centimini appellatio, de ingenioso & πολυμηχάνῳ quomodo prædictum Archimedem Centimanum dictũ adnotat Eustathius, quod vno machinæ balistariæ tortu multa simul iacula in hostes distringeret.

Archimedeum problema.

QVIA in mentionem Archimedis incidimus, lubet subiicere quod haud dubie pverbii intellectu à Cicerone dictum est libro tertiodecimo epistolarum ad Atti. ita enim habet. Abiit illud quod tum me stimulabat, quod tibi dabam ἀρχιμήδειον πρόβλημα. Archimedeum problema appellat quæstionem abstrusam, solutu difficilem, solicitaque indagine examinandam. Archimedis inuenta admiranda, & infinitam solertiam prędicat Vitruuius lib. 9. Singularemq; illius industriam ibidem narrat in expendendo sacomate, quod & Rhemnius Fannius explicat versibus. Archimedem ait Synesius lib. De insomniis, poposcisse locum sibi extra telluris orbem, vbi cum vniuersa terra se velut in lãce appenderet, in terra namq; positum, nullas aduersus illam habere vires. Memoratur & dictum ipsius Dorica dialecto:

Πᾶ βῶ δὲ χαριστίωνι πᾶσαν τὰν γᾶν κινήσω, i. Quo ibo, & vniuersam tellurẽ Chariscioni commouebo. Legũtur de eius industria incomparabili, senarii Pisidæ isti sic à me repositi:

Τὰς πέντε δυνάμεις Ἀρχιμήδης εἰς μίαν
Συνάψας ὁλκὴν εἰς τὸ κινῆσαι μόλοις

Τῶν δυσραχήλων ἐξοχῶν τὰ φορτία, quorum versuum hic sensus est, Archimedẽ Geometricas omnes facultates (quæ numero quinq; censentur) in vnum tractoriæ machinæ corpus coniunxisse, qua immẽsi põderis moles libraret versaretque legendum enim est ὁλκὴν non autem ὅλην apud Suidã versus istos adducentem.

Gratias Musis commiscere.

EXTAT apud Agatium historicum lib. tertio: ταῖς μούσαις, φασὶ, τὰς χάριτας συγκαταμιγνύειν. id est. Musis Gratias, quod aiũt, commiscere, hoc est, operi historico & erudito, gratiæ & ingenii lenocinium aspergere. Euripides in Hercule furente: οὐ παύσομαι τὰς χάριτας ταῖς μούσαις συγκαταμιγνὺς, ἡδίσταν σύζυγίαν, id est, Non desinam Charites Musis coniungere, copulam suauissimã. Vtitur & Dion Chrysostomus in oratione ad Alexandrinos. Non absimile huic est quod apud Heliodorũ libro 5. Aethiopicæ historię Cnemon dicit ad Nausiclem: καί μοι δοκεῖς καὶ τοῦ δαιμονίου μάλιστα συνιέναι, τὸν ἑρμῆν τῷ διονύσῳ συγκατεδρύων, καὶ λόγων ἥδισμα τῷ πότῳ συνανακχέων, id est, Videris mihi rei sacræ ratione optime callere, qui Baccho Mercurium associas, & orationis condimentum poculis permisces, ita Plutarchus libro primo Symposi. de philosophis qui non minus satagunt litteratis sermonibus condire symposii apparatum, quam vinum affusa aqua diluere, dixit: οὐχ ἧττον ταῖς μούσαις Διόνυσον ἢ ταῖς νύμφαις κεράννυντες, id est, non segnius Bacchum Musis quam Nymphis permiscentes: nam vt vino affusa lympha diluto temperies roburque corporis cõseruatur, ita colloquiis eruditionis sale conditis animus pascitur: propterea addit ibi Plutarchus seque ipse exponit, Nymphæ namque placidum mitemque eum corpori conciliant, at Musæ melleum reuera & benignum animis præstant: vtrumque assequuntur docti & Philosophi, qui pocula diluere parique studio doctis fabulis coronare laborant. Plato ẽt admonet alicubi vt temulẽtum Bacchũ sobriis deabus nymphis contẽperemus. Huc aspectat quod incertum Nympharũ numerum Baccho attribuerit antiquitas, quod plusculis aliquando lymphæ mensuris cicuranda sit vini proteruia. Attingit adagii huius gratiam Martialis lib. 11. de Philostrato quodam loquens, qui potus per gradus præceps corruit, periclitatus ceruicem frangere, non passurus idem, si nympharum aquis proluere se maluisset, sic enim inquit,

Non esset Nymphæ, tam magna pericula passus
Si potius vestras ille bibisset aquas.

Niobes archetypum.

Νιόβης ἀρχέτυπον, id est, Niobes archetypũ, De homine stupido & immobili, quem Saxeum etiam dicimus, Lucillius de saltatore nihil agilitatis habente:

Ὀρχηστὴς νιόβην ἔμπνοον ἀρχέτυπον. id est, Orchestes viuens archetypum Niobes.

Potest & dici de taciturno homine & attonito, vnde verbũ exculpere nequeas, quomodo apud Antiphanem Comicum loquitur quispiam saxeum euadere se dictitans, cum audito immani piscium venalium pretio velut attonitus hiscere nequiret. sic enim ait: ἐμβλέπων γὰρ αὐτοῖς ἰχθυοπώλαις, λίθινος εὐθὺς γίνομαι. id est, Quando intueor cetarios, cõfestim euado saxeus. Quod adludit ad fabulam de Gorgoneo capite cuius aspectus homines in saxa conuertebat, vnde illud Philostrati de Perseo: καὶ τὸ δέρμα τῆς γοργοῦς, ἔχων ἀπόθετον, μὴ ἐντυχόντες αὐτῷ λαοὶ, λίθοι γίνωνται. id est, Seposito Gorgonis terriculamento, ne lapidescerent homines ipsi occurrentes. Neq; absurde præfracti ingenii hominem, quem expugnare nequeas, & ab opinione concepta depellere, viuum Niobes exemplar, seu archetypũ vixeris. De Niobe in scopulum versa, multa apud poetas mentio.

Pergæa Diana.

Ἡ περγαία ἄρτεμις, id est, Diana Pergæa, Adagium effertur, testante Suida, de circulatoribus & vagis erronibus, qui nullo in loco firmam sedem collocare amãt, ἐπὶ τῶν ἀγυρτῶν δὲ πλανητῶν. Diana enim, quæ eadem est & Luna, inter septem planetas vagatur tamquam venatibus indulgẽs operam, vnde Anniuagę epitheton apud Ciceronem. Quadrabit opposite in circũforaneos mendicos & paullulo meliores illis. Pergęa autem Diana à Perga Pamphilię oppido nomen habet, Stephano teste. Huic simile legas apud alium Panagęam Dianam, non sine temeritatis nota immutata voce neq; reddita epitheti ratione, vt non immerito mirentur quidam dictionem ab illo haud fuisse explicatã, cum nullibi apud auctores eam legas. Pergææ vero Dianę meminit ẽt Cicero in actione in Verrem tertia, vbi inquit ita Pergęę fanum antiquissimũ & sanctissimum

ctissimum Dianæ scimus esse: meminit & Philostratus lib. 1. de vita Apollonii, hymnorũ q. in Dianę Pergęę honorẽ canerent.

Aere & rore pastus.

Ἐν ἀέρι καὶ δρόσῳ σιτούμενος, id est, Aere & rore saginatus, Prouerbii specie dicetur de eo qui frugali admodũ & tenui victu vtitur. Plutarc. Symposiacωr quarta decade ἐν ἀέρι καὶ δρόσῳ λέγουσι καθάπερ οἱ τέττιγες σιτούμενον, hoc est, Aere ac rore cicadæ in morem enutritũ aiunt. Cicadas rore viuere auctor est Plinius, & Virgil. eo versiculo:

Et pastæ rore cicadæ: Et eo:

Dumque thymo pascentur apes, dum rore cicadæ,

Cuius rei argumentum est humor, quem reddunt, dum excitatæ subuolant. Cui consonat Theocriti illud in Ecloga cui titulus νομεῖς. id est, opiliones:

Μὴ πρώκας σιτίζεται ὥσπερ ὁ τέττιξ;

Aerio ne fouet vitam ceu rore cicada?

Philo Iudęus de Iudęis philosophis vitam famelicam ducentibus: ἐθισθέντες ὥσπερ φασὶ τὸ τῶν τεττίγων γένος, ἀέρι τρέφεσθαι, τῆς ᾠδῆς ὡς γε οἶμαι τὴν ἔνδειαν ἐξευμαριζούσης. i. Assueti aere vesci, quemadmodum cicadæ solent, cantu (vt equidem existimo) esuriem mitigante. Huc respexit Nazianzenus ad Amphilochium, καὶ εἰσόμεθα εἰ ὄντως δρόσῳ μόνῃ τρέφονται τέττιγες, i. Sciemus an reuera solo rore pascantur cicadę.

Gutta fortunæ præ dolio sapientiæ.

In diuitum inexplebilem auri cupiditatẽ cõuenientissime quadrat Græcus senarius Gregor. Nazianzeni:

Θέλω τύχης σταλαγμὸν ἢ φρενῶν πίθον. id est,

Præ dolio doctrinæ malo guttam opum.

Id mali adfert pecuniæ studium eoq; ceu veneno animum imbuit, ac veluti Circeo poculo immutat, vt præ auro nihil admirentur homines, nihil nocturna diurnaq; cura in mente sæpius voluãt, quam qua ratione ditescant, non sapiẽtiæ adiiciant, pecuniæ mancipia, Aloidis persimiles qui Marti quem captiuum in vinculis habebant, nihilominus sacra offerebant: vsqueadeo infinita illa & insatiabilis habendi cupiditas cultores suos & admiratores demẽtat, &, vt loquitur Ennius sapientiam omnem exspectarat à quibus diuersissima & ex diametro pugnans est studiosorum voluntas, qui sapientiæ & eruditionis germanæ guttulam maximis etiam Crœsorum diuitiis anteponunt, vt rursus eiusdem auctoris iambicum sibi sumere atque arrogare possint:

Ῥανὶς φρενῶν μοι μᾶλλον ἢ βυθὸς τύχης. idest,

Est gutta doctrinæ potior, quàm magnæ opes.

Ceterũ libet hic adiicere illud, tametsi ab adagio diuersum, quod Eustathius obseruauit: σταλαγμὸν quasi guttam, cõiicio vocari homuncionem pusillę staturæ.

Archilocum calcas.

Ἀρχίλοχον πατεῖς. id est, Archilochum calcas, est enim hęc vera & genuina lectio, ad cuius pręscriptum conformari debet quod ex Diogeniano referunt alii: Ἀρχίλογον πατρὶς, pro, Ἀρχίλοχον πατεῖς, facillimo lapsu, littera ρ pro ε transcripta. De cuius vsu ab iis dissentire non dissimulamus: nam Archilochum proterere aut calcare, eo sensu accipimus, quo Crabrones irritare, in maledicum conuitia facientem ei qui possit longe maiore vehementia mordere, iuxta illud, Genus irritabile vatum: qua ratione Leonides Epigrammatarius monet hospitem, ne Hipponactis maledicentissimi poetæ tumulum calcet,

Μήπως ἐγείρῃς σφῆκα τὸν κοιμώμενον. id est,

Nec forte vespam consopitam concitet.

Conuenit & in pauperem cui cum locuplete aut magnatium aliquo res est, qui rebus illius plurimum officere possit. Eustathius Odyssęę 11. idem esse annotat, Ἀρχίλοχον πεπάτηκας, i. Archilochũ calcasti, ac si quis dicat, scorpium calcasti, aut anguem, aut asperos tribulos. Archilochus namq; Lycambidas poematibus suis virulentis atq; dentatis ad laqueos cõpulisse legitur. Archilochum igitur calcare dicemus eũ, qui quomodocunq; potentiorem lacessit.

Inter Orci cancros adhæsit.

Intra Orci cancros hęrere dicitur prouerbio, qui arcte irretitus tenetur, vt nullibi effugium pateat amplius. Apuleius libro 6. de Asino aureo de Psyche loquens. Sed bene quod in meas potissimum manus incidisti, & inter Orci cancros iam adhæsisti, datura scilicet actutum cõtumaciæ tantę pęnas. Pulchre Orpheus in hymnis:

καινοτῶ

κωκυτοῦ ἀνυπόστροφον οἶμον vocat Cocyti irremeabilem semitam, quod ab inferis nulla sit reditus spes, facilis descensus auerni, Sed reuocare gradum superasque euadere ad auras, id demum laboriosissimum est. Dixit autem cancros, pro claustro & quos diminutiue cancellos vsitatius dicimus.

Phœnicium mendacium.

PROVERBII specie dicit Plato in tertio De repub. sub finem: μηδὲν καινὸν, ἦν δ᾽ ἐγώ, ἀλλὰ φοινικικόν τι. hoc est, Nihil inauditum, inquam ego, sed Phœnicium quidpiam. Nota est fabula de Draconis dẽtibus à Cadmo Phœnice satis, vnde armata virorum seges extiterit, erato inde illis nomine à satione, σπαρτοὺς enim dictos constat, quamque Stesichorus eos dentes à Miuerua humi mandatos voluit: Androtion vero vocatos ait inde quod secuti è Phœnicia Cadmũ, sparsim habitare defixis sedibus cœperint: Amphilocus quod insitione quadam Thebanis ciuibus adiuncti fuerint: alii aliter, vt quisque in re fabulosa noui quidpiam comminisci instituit. Dicetur igitur de fabuloso commento insignique mendacio, & fidei portentosæ narratione, illa spirare φοινικικόν τι, id est, Phœnicium quiddã, aut φοινικικὰ ψεύδη, hoc est mendacia Phœnicia veriora esse, quam sint istorũ dicta: vsus est adagio & Strabo libro 3. τὸν δὲ χρησμὸν καὶ τὰς πολλὰς ἀποστολὰς ψεῦσμα φοινικικὸν, i. Oraculum & frequentes eo missas legationes, existimat esse Phenicium commentũ. Olimpiodorus in commentario in Gorgiam Platonis à Cadmi fabula ductũ prouerbium ait. Potest etiam videri profectũ adagium à Phœnicum negotiatorum consuetudine, quod genus hominum mendaciis ferme transigit mercaturas, euanidas atque obsoletas merces interposito etiam iuramento, pro frugi & probis venundantes, Phœnices vero primi mercatus gratia alienas terras extoticasque regiones adiisse leguntur, & peregrinas merces exportasse: Vnde & litterarum inuentio illis tribuitur, per quas inter se mutuo sensa consiliaque cõmunicarent, hinc illud Critię apud Athenæum. Φοίνικες δ᾽ εὗρον γράμματα λεξιλόγα, aut vt Eustathius citat, ἀλεξιλόγα quod solatia quædam sint animorũ, Porro quod mercaturam exercuerint, fidem facit & illud Pindari φοίνισσα ἐμπολὰ, id est, Phœnicia mercimonia, & Sophoclis illud:

Ὠνεῖν ἔθου δὲ πρᾶσιν ὡς φοινιξ ἀνήρ, id est,
Assuesce mercari & venundare, vt Phœnix negotiator:

Angularis bombyx.

Γωνιοβόμβυκες, hoc est, angulares bombyces prouerbii facie dicuntur vani eruditionis ostentatores, qui morbus indoctioribus plerumque familiaris est qualẽ describit Agathius Vranium Syrum, qui ante regiam porticum obambulans & in librariis officinis, magnifice crepabat, & in corona hominum altercabatur, nihil exacte sciens & tamen plurima se scire iactitans. Herodicus Babylonius in quodam Epigrammate, grãmaticorum nationem proscindit dicterii istius aspergine: Φεύγετ᾽ ἀρισταρχεῖοι γωνιοβόμβυκες. id est, Fugite procul Aristarchei angulares bombyces, aut obstreperi culices. βόμβυξ infestigen⁹, ab obstrepero murmure, quod βομβεῖν sonat, nomen habens, quod & βομβύλιον.

Cadaueris instar venustus.

Χαρίεις ὥσπερ νεκρός. id est, Cadaueris modo venustus. Conuenit in macilentum hominem aut prę morbo luridum. Citant Aristophanis cõmentaria ex Theopompi popinonibus.

Λεωτροφίδης ὁ τρίμετρος.
Εὔχρως τε φαίνεται δὲ χαρίεις ὥσπερ νεκρός. id est,
Leotrophides ille trimeter
Colore viuido, & venustus scilicet Instar cadaueris.

Fuit autem Leotrophides poeta dithyrambographus genere Atheniensis, macilentus admodum & leuis, de quo iocatus in Cercopibus fabula Hermippus Apud Athenæum:

Ἀνάπηρα σοι θύουσιν ἤδη βοίδια
Λεωτροφίδου λεπτότερα καὶ, θουμάντιδος. i.
At immolant tibi mutilas nũc bucculas,
Exiliores Leotrophide & Thumantide.

Consimili dicterio Phrynichus Comicus Lamprum quendam σκελετὸν μουσῶν id est, Sceleton siue exarefactum Musarum cadauer nuncupauit, hoc versu, μουσῶν σκελετὸς, ἀηδόνων ἠπίαλος, ὕμνος ᾅδου, id est, Musarũ sceletos lusciniarum febris, inferorũ hymnus. Quæ etiam in illitteratum, & inuenustum poetastrum quadrabunt.

Vulpis

Vulpis reliquiæ.

Ἀποτράγημα ἀλώπεκος, hoc est, Vulpis reliquiæ, Conuenit in versipellem & fraudulentum veteratorem, ita exponit ex Dorotheo Athenæus, extat autem apud Eupolin Comicum in fabula cui nomen Aureum genus, quamquam Etymologici auctor citat ἀποπάτημα hūc in modum: τὶ γὰρ ἐς' ἐκεῖνο ἀποπάτημα ἀλώπεκος, id est, Quid illud est, vulpis quisquiliæ, adlusum interim videtur etiam ad pusillam mulierculæ staturam mediocri minorem & veluti dentibus ꝑmorsam, id enim sonat ἀποτράγημα quasi mensum dicas aut bucceam demorsam.

Nox gubernatorem prudentem terret.

Ὠδῖνα τίκτει νὺξ κυβερνήτῃ σοφῷ. id est, Docto gubernatori nox metum parit.

In rebus dubiis parumque explicitis, vir prudens caute timideque gerere se debet. Periti quātumuis naucleri noctis tenebras suspectas habent, quod illæ prospectū adimant, propter iniqua littora & latētes scopulos, ita & rerū publicarum administratores quantumuis prudentes, oborto tumultu, præpediti metu omnia etiam tuta timent: Exercitus ductores territat sæpe leuis occasio, quando hostium consilia minus liquida sunt. Vsus tunc & prouerbialis Senarii quo Danaus apud Aeschylum vtitur in fabula cui nomen Danaides siue Supplices. φιλεῖ,

Ὠδῖνα τίκτειν νὺξ κυβερνήτῃ σοφῷ.

Amat nox atra nauclero scio parere metum.

Meminit & Plutarchus in libello aduersus Colotem. Idem tamen auctor in Agamemnone scite dixit μάταιον ἐν νυκτῶν φόβων, hoc est, nocturnum pauorem vanum esse. Adlusit ad adagium Gregorius Nazianzenus ad Eudoxium rhetorem scribens: ἔῤῥει τὰ καλὰ, γυμνὰ τὰ κακὰ, ὁ πλοῦς ἐν τῇ νυκτὶ, πυρσὸς οὐδαμοῦ, i. Bona difluxere, mala nude se ostendunt, nauigatio in nocte, facula nusquam. Innuit plena esse periculorum omnia.

Saperdæ videmur, cum simus σαπροί.

PROVERBIALES est sententia Varronis ex Modio, & fabulæ nomē est, in eos qui sua, qualiacunque tandem sint, mirifice approbant, suis operibus, suis inuentis impensæ fauent cæco quodam sui amore ducti.

Omnes videmur nobis esse belluli
Et festiui saperdæ, cum simus σαπροί.
id est, marcidi, vel vetusti.

Gauia in stagnis.

Λάρος ἐν ἕλεσι, id est, In stagnis gauia, Suidas annotat dici ἐπὶ τῶν τάχυ ἀποδιδόντων, de cito reddentibus, vt accipiamus eos qui celeri alui proluuio cibum in gestum reddunt: vt competat adagium in voracem, & inexplebilis gulę hominem ac prodigū. Potest & corrupta videri lectio, & quidem procliui lapsu, vt pro ἀποδιδόντων, scribamus ἐπιδιδόντων, efferamusque adagium de iis qui celeriter incrementum capiunt, quomodo verisimile sit gauiam auem piscosis in omnibus locisque vliginosis cito augescere in magna alimoniæ copia: alioqui quomodo in munificum & ad dādum procliuem quadret, id quod alii senserūt, nō videmus. Siquidem in rapacium auiū genere Larus censetur, neutiquam rapinæ suæ liberalis. Quo pertinet illud Matronis Parodi poetæ:

Χαιρεφῶν πεινῶντι λάρῳ ὄρνιθι ἐοικώς. id est, Chærephon parasitus famelicæ gauiæ assimilis.

Quod si ἀποβιῶσαι pro victum quærere accipi possit, non inuitus ἀπογιώντων, legerem, prouo similiter librariorum oscitantiæ errore, vt torqueatur in eos qui citra molestiam & facile nulloque negotio victum comparent quemadmodum lare affatim alimonia suppetit pisculentis locis.

Dium vides.

Ὁρᾷς τὸ Δῖον, οὗ βέλος διέπτατο, id est, Dium vides, cuius transmisit iaculum. Cuius sensus est iste: Vides ob oculos velut exemplum quoddam Dium, de se vindictam sumens. Senarius prouerbialis vulgo celebratus, cuius vsus est longe elegantissimus: ὅταν τοῖς ὁμοίοις τὴν πρότερον ὕβριν ἀμυνώμεθα, cum talionem referimus, aut refricata malorum perpetratorum memoria, mentionē iustæ vindictæ ingerimus: verbi gratia, si iniuriam bello illatam occupato perfidiose oppido, hostes vicissim reponant capta aduersæ partis vrbe aut ditione. Natum ab historia quam perstringit Polybius historicus lib. 5. Aetoli nostri

rio bello depopulati fuerant Iouis Dodonæi templum & Dium, quod est, Stephano teste, Macedoniæ Oppidũ Olympiaco certamine celebre: hanc illorum impietatem pari talione vlti fuerunt Macedones, Philippum regem eo instigante Arato, capta hostili terque direpta copiosissima ditissimaque & Aetolorum nundinis ac mercatu celeberrima vrbe Thermo, in scripto oppidi muris elogio prioris iniuriæ exprobratorio.

Ὁρᾷς τὸ Δῖον, οὗ βέλος διέπτατο,

Dion vides, telo volantem vindice.

Quo dicterio maleficii, immo sacrilegii, memoriam partim illis regesserunt atque ab oculos posuerunt, partim posteritati cõsignarunt. Perottus interpres re non perpensa male conuertit versiculum ita: Vides numen, cuius iaculum volauerit? visus legisse vel θεῖον, vel diuũ adiectiue pro numine accipiens, cum tamen Dii oppidi mentio præcessisset, quod ille intactum tacito pede transmisit.

Chilonius modus.

Χιλώνειον τρόπον, idest, Chilonium modum, vel Chiloniam loquendi rationem, pro Laconismo & breuiloquio, quo paucis verbis sententiæ multum complectimur, dixit Aristagoras Milesius, vt in Chilone scribit Laertius, & transcripsit istius verbis Suidas. Fuit autem Chilon Demageti filius Lacon genere, cui genti summa in loquẽdo breuitas tribuitur: docent autem hoc & Chilonis breues sententiæ, quas Laertius enumerat.

Mercurij typus.

IN virum insigniter eloquentem & omnibus doctrinæ numeris absolutum quadrabit illud Synesii Cyrenæi ex epistola ad Pylamenem, ἑρμοῦ λογίου τύπος, id est, Mercurii eloquentiæ præsidis typus siue exemplar, sic autem sonant eius verba: πρόσειπε παρ' ἐμοῦ πολλὰ τὸν σεβασμιώτατον Μαρκιανὸν, ὃν εἰ προλαβὼν Ἀριστείδην ἑρμοῦ λογίου τύπον εἰς ἀνθρώπους ἔφην ἐληλυθέναι, μόλις ἂν ἔτυχον τῆς ἀξίας, ὅτι πλέον ἐστὶν ἢ τύπος, i. Salutabis ex me pluribus verbis eximium Marcianum, quem si ego prior Aristide, Mercurii eloquentis typum inter mortales venisse dicerem, non satis pro merito illum descripsissem, quoniam plus aliquãto est quam typus. Quin &, ἑρμῆς λόγιος absque adiũcto prouerbialiter de magnæ eruditionis homine dicitur. Iulianus parabates ad Maximum philosophum: ἡμεῖς δὲ σοὶ καθάπερ ἑρμῇ λογίῳ τὰ ἡμέτερα λόγους ἐγχειρίζομεν. i. Nos tibi tamquam eloquentiæ præsidi Mercurio nostra scripta in manus tradimus. Idem ad Iamblichum scribens illum nominat: ἑρμοῦ λογίου μαθητὴν, εἰ δὲ βούλει τρόφιμον. hoc est, Mercurii eloquentiæ præsidis discipulum aut si mauis alumnũ. Huc respexit Nazianzenus in Steliteutice priore in Iulianum dicta, τίς ἑρμῆς σοι λόγιος, ὡς ἂν αὐτὸς εἴποις, τοῦτ' ἐπὶ νοῦν ἤγαγε, i. Quis Mercurius eloquentiæ antistes quẽadmodum tu dicturus esses, istud tibi in mentem redegit? Quod propterea dicit, quod Mercurium λόγιον frequenter in scriptis suis inculcaret, est autem ita legendũ in Nazianzeni codice, pro λόγος.

Non abludit à typi metaphora quod Synesius τῆς κακίας χαρακτῆρας nefarios homines appellat velut improbitatis & scelerũ typos & characteres: & Nazianzenus episcopum sanctæ vitæ exemplar, χαρακτῆρα τῆς ἐκκλησίας, i. ecclesiæ typum nominat.

Archigenis indiget.

ARCHIGENIS indigere dicitur qui sanæ mentis compos non est. Iuuenalis Satyra 13. Si non eget Anticyra, nec Archigene. Idem Satyra 14. Ocyus Archigenẽ quære atque eme quod Mithridates Composuit. Fuit Archigenes ex Apamea Syriæ magni nominis medicus Romæ sub Traiano: cuius scripta passim in testimonium vocant Galenus, Aetius, alii. Consimili figura ἀσκληπιοῦ δεῖσθαι, id est, Aesculapio indigere dixit apud Plutarchum Callisthenes philosophus & rhetor, qui in cõuiuio Alexandri Macedonis, cum ingens poculum meraco vino plenum, ordine ad ipsum venisset, recusauit ebibere, dicitans: οὐ βούλομαι πιὼν Ἀλέξανδρε ἀσκληπιοῦ δεῖσθαι, id est, Nolo Alexander bibendo Æsculapii indigere, vt in libro De frenãda ira scribit Plutarchus, & iterum in prima Sympos. decade, vbi lepidius paullo dictum illius argutiusq; repetitur. Nolle se Alexandri poculum inaniendo, Aesculapio opus habere, nam scyphus qui in orbem ibat, Alexandro cognominis dicebatur: indicare autẽ voluit vir prudens, se nolle in medicorum manus

contracta per temulentiam aduersa valetudine, ac proinde etiam in præsens periculum coniicere. Aesculapius è Ioue & Coronide nympha natus, medicinæ scientiā ab Api Aegyptio inuentam excoluit diligentius & pręceptis adauxit, vt testatur Clemens Alexandrinus: Aesculapio indigere visus fuit Polemon Laodiceus magni nominis orator, qui articulari morbo grauiter vexat⁹, Pergami in fano Aesculapii obdormit, cui cum noctu apparuisset Aesculapius admonens vt ne frigido potu vteretur, experrectus respondit, Quid tandem præcepturus eras optime si bouem laborātem curares, vt à Philostrato scriptum est. Hermocrates quoq; Phocensis Aesculapio opus habuit, cum propositis illi à Seuero Impera. votis, thus poposcit, dictans sibi à Pergamenno Aesculapio Imperatum esse, vt perdice vteretur thure suffito, vt idem refert. Porro duas fuisse Anticyras, alteram in Phocide, alteram apud Malienses, scribit Demetrius Calletianus, vbi præstantissimum veratrum nasci fert fama. Celebratur & Anticireus quidam nomine purgasse Herculē hellebori poculo post insaniā, vt commemorat Stephanus: καὶ τὴν μανίαν αὐτὴν κατ' αὐτὴν ἡ ἀντίκυρα θεραπεύει, hoc est, insaniæ ipsa per se anticyra medetur, vt ait Plutarchus lib. De compescenda iracundia. Diphilus Comicus apud Clementem Ἀλλὰ μάκαρ ἀὴρ διὰ τῶν νεφέων διάπεμψον Ἀντικύραν. id est, At nobis diuinè aer per nubila mittas Anticyram: expiatoriū videlicet pharmacum. Alioqui & ἐλλέβορον, id est, elleborum, pro mera insania vsurpare videtur Nicostratus Comicus apud Athenæū: ibi: ἁλύσεις, δακτυλίους βυβάλια, ὄφεις, περισκελίδας, ἐλλέβορον. quo loco nominat torques, anulos, monilia, angues, periscelidas, elleborū velut insaniæ instrumēta, & ἐξελλεβορίζειν pro veratri purgatione vsurparunt veteres, inter quos Euclides Iābicus poeta ea voce vsus legitur apud Aristot. lib. de Poetica, οὐκ ἂν γ' ἐράμενος τὸ κείνου ἐξελλέβορον, i. haud assumpturus illius elleborum. Porro non abludit à prouerbio Aristophanis illud in Pluto, vbi ait Caryon seruus de Pluto, quod visum receperit: Ἀσκληπιοῦ παιῶνος εὐμενοῦς τυχών, id est, nactus Aesculapium medicum proprium.

Nescit aranea sobolem vt erudiat.

Ἀγνοεῖ δ' ἀράχνη παῖδας ὡς παιδεύεται, Θρέψασα γὰρ τέθνηκε πρὸς τῶν φιλτάτων. i.

Aranea prolem nescit vt suam educet,
Quas namque eduxit, mortis illi caussa sunt.

Senarii prouerbiales in eos qui malum sibi ipsi cudunt, molientes quod in suum postea vertatur incommodum aut exitium. Aranea fœtus suos in suam ipsius perniciē parit & educat. Citantur à Suida.

Dormienti loquor.

Irriti & frustranei laboris significationē habet illud Orestis apud Aeschylū in Agamemnone:

Κωφοῖς ἀυτῶ δὲ καθεύδουσιν μάτην
Ἀκάντα βάζω, id est,

Inclamo surdis, irrita Sopitis loquor. Quoties igitur incassum laboramus vel orando vel suadendo, vsus erit adagionis.

Phryx non minus quàm Spintharus.

Φρὺξ μηδὲν ἧττον σπινθάρου. id est, Non minus Phryx, quàm Spintharus, De homine barbaro & inelegante, ac seruilis condicionis. Spintharus traducitur in Comœdiis homo ineptus, Heraclotes genere, Tragœdiographus, quem propterea fortasse prosciderunt vt barbarum quod Heraclea esset oriundus, quemadmodum Tito Liuio Patauinitas fuit obiecta. Meminit tamen eius inter testimonia Laertius Diogenes. Exstat in Auibus Aristophanis.

Telephus è perula.

Τήλεφος ἐκ πηριδίου, Telephus è perula, Dici apparet in hominem tenui fortuna, sed propter nomen ascititium præclarum, magnos sibi sumentem spiritus, veluti siquis Caroli nomine sibi placeat quod illud Imperatoris maximi decantatissimum sit nomen. Aristophanes. καὶ τοι πρότερον γ' ἐπτώχευες Τήλεφος εἶναι φάσκων ἐκ πηριδίου. i. Atqui antea mendicabas Telephum te esse prædicans è perula scilicet. Fuit enim is Telephus mendicus stipem quęritans, māticam circumferens. Sunt qui referāt hoc ad Telephum Mysorum Regem ab Achille hasta vulneratum, de quo etiam Horatii illud ex arte poetica exponit quidam. Thelephus & Peleus cum pauper & exul vterque cuius in Acharnensibus meminit Aristophanes Mysi nominatim, eiusque

ἐκκω-

ἐκκόμματα, hoc est, obsoletas plagulas dari al teri postulat Euripidem.

Fumus è ficubus.

Καπνὸς ἀπὸ συκῶν. idest, Fumus de ficubus, comico lusu vocatur calumnia aut criminatio sycophantica. Quis nescit Sicophantas (quo vocabulo delatores censentur) nomen habere ab esu ficuum, quasi dicas, ficuũ edones. Refertur ab Eustathio Odysseæ duodecimo.

E tragico Comicum drama.

Δρᾶμα ἐκ τραγικοῦ κωμικὸν, id est, Actus è Tragico Comicus, prouerbialiter à Synesio vocatur, cum pro tristibus initiis lætus succedit euentus, præsens exitiũ incolumi salute commutatur, sic enim inquit in longa illa ad Enoptiũ epistola, τοῦτο σοι δρᾶμα ἐκ τραγικοῦ κωμικὸν ὁ, τε δαίμων ἡμῖν ἀνήρμοσε, κἀγὼ τοῖς πρὸς σὲ γράμμασι, id est, Hanc fabulam è Tragica Comicam & fortuna nobis concinnauit, & ego meis ad te litteris inserui. Heliodorus lib. 7. εἰς κωμικὸν ἐκ τραγικοῦ τὸ τέλος κατέστρεφε, id est, Exitus catastrophem habuit è Tragica Comicam. E diuerso dixit Agathius Scholasticus Epigramma lib. 7.

Καὶ τραγικοῖς ἄχεσσι τὸ κωμικὸν ἔργον ἀμείψας. id est,
Comicum at is lusum Tragica feritate reponens.

Nemo non nouit tragœdiam in neces, suspendia, exilia, aliasque calamitates desinere, contra Comœdiam nuptias plerunque & optatos habere exitus. Alioqui τραγικὸν pro tristi & vitæ periculo coniuncto poni solet, vt apud Philostratum in Aristide. πῶς ἂν τις ἀσφαλῶς κεκινδυνευμένας τε δὲ τραγικὰς ἐννοίας μεταχειρίσαιτο, id est, qua ratione quis secure tractare queat periculosas & Tragicas sententias. Item pro supercilioso & superbo Plutarchus in Lucullo, τὸ φρόνημα τραγικὸν καὶ ὑπέρογκον, id est, fastus tragicus & intolerabilis. Nazianzenus in epistola ad Anysium, ἀλλ᾽ οὐκ ἦν οἶμαι πράττοντα τραγικῶς, πανηγυρίζειν κωμικῶς. id est, Non licuit arbitror, Tragice habentem, Comice ludere, quod ipsum vice prouerbii poterit esse, quando aliquis grauibus molestiis implicitus excusat se, cur minus lætus sit aut iocis ludat. Cui germanum est illud Synesii libro De prouidentia. οὕτω πολλάκις τραγικὴ παννυχὶς εἰς κωμῳδίαν ἀπετελεύτησε. i. Ita sæpenumero Tragica pernoctatio in Comœdiam definit: quo voluit innuere pernoctes debacchationes dirum & infelicem exitum minantes, sæpe in risum desinere. Aelianus πάσχειν τραγῳδίας ἄξια. i. & Tragœdia digna pati, dixit, pro diras calamitates incurrere, at Plutarchus Luculli vitam ἀρχαίαν κωμῳδίαν nominat, i. antiquam Comœdiam, quod post militares & actos in repub. labores, deliciis luxuiq; se totũ dediderit, quemadmodum Comœdia post initia dura, in lætum finem desinit, & nuptias plerunque.

Thymo nemo vescitur, vbi adest caro.

Οὐδεὶς κρέως παρόντος ἐσθίει θύμον. id est,
Carnes vbi adsunt, nemo vescitur thymo.

Prouerbialis senarius ex Antiphanis facetissimi poetæ comœdia, cui nomen est Parœmia, quod prouerbiis scateat, Athenæo testante. Nemo libenter egestatem subit, modo liberius viuendi ratio se ostendat: optima quã tenuia munera libentius quisque sequitur: mensę opiparę famelicus assidere mauult, quã tenue salinũ illingere.

Canina victitans, cynocephalum oppugnas.

CLEON apud Aristophanem in Equitibus, ad fartorem inquit:

Κυνὸς βορὰν σιτούμενος, μάχει σὺ κυνοκεφάλῳ. id est,
Esca canina vescens, pugna prouocas canicipitem.

Prouerbiali figura dictum torqueri potest in eos qui gregales suos eiusdem factionis & instituti, scriptis impetunt. Cõtrarium huic est vulgare diuerbium. Aues concolores plerumque vna volitant, quo innuitur consensus hominum, idem vitæ genus, eadem studia, eosdem mores sequentium. Cõcordat cum hoc adagio vetus dictum cuius pane vescor, eius verba molior: æqua nãq; ratio est nos illi non aduersari amico, qui nos fouet, omniq; ope & opera res nostras promouet, aqua pręclara nos mutuo demerendi ratione qui discedunt, næ illi ferinã immanitatem æmulantur. Quisquis ergo aduersus sui ordinis hominem verbis aut scriptis insurgit, is Canina esca vescẽs, Cynocepha-

nocephalum adoritur. Sunt autem Cynocephali quasi Canicipites dicas, genus hominum, si non potius animalium, capitibus caninis, pro voce latratum edentium, vt libro 7. c. 2 Plin. & ex eo transcripsit Augustinus de ciuitate Dei 6.

Ex eodem præsepi.

Ἐκ τῆς αὐτῆς οἱονεὶ φάτνης ἐδηδοκότες, id est, Ex eodem quasi præsepi edisse dicuntur prouerbiali schema qui eandem opinionē hauserunt, eodem in ludo docti, iisdemq; imbuti præceptis. Eunapius, ni fallimur, apud Suidam de Epicureis loquens: Μεσσήνιοι δὲ ἐν Ἀρκαδίᾳ τοὺς ἐκ τῆς αὐτῆς οἱονεὶ φάτνης ἐδηδοκότας ἐξήλασαν, λυμεῶνας μὲν εἶν τῶν νέων λεγόντες. id est, Messenii qui in Arcadia sunt, ciuitate pepulerunt quotquot ex eodem veluti præsepi pasti fuerant, iuuentutis, corruptores eos esse dictitantes. Sentit de iis qui Epicuri pestiferam sectā mordicus sequebantur. Tracta similitudo à iumentis quæ communi pabulo ex eodem præsepi pascuntur. Non absimile est illud Petronii Arbitri de eloquentiæ ratione, Sed omnia quasi eodem cibo pasta, non potuere vsque ad senectutem canescere.

Laconice cenat.

Λακωνικῶς δειπνεῖν, id est, Laconice epulari pro frugaliter & cibis parum exquisitis vti prouerbio dicunt Græci. Diphilus apud Athenæum lib. 2.

Δειπνεῖ δὲ κατακλὺς, πῶς δοκεῖς, λακωνικῶς, Ὄξους δὲ κοτύλιν, id est, Cœnat larem intra, qui putas Laconice, Heminā aceti. Laconū in victu frugalitas à Plutarcho in vita Lycurgi celebratur, quippe apud quos exoticis mercimoniis locus non erat, laudatur & à Gritia κώθων λακωνικὸς, fictile poculum Laconicum, quo vtebantur.

Fabilibus victitat.

Κυρήβια ἐσθίειν. id est, Fabilibus victitare dicitur prouerbialiter homo sordidus, qui prę nimia parsimonia quosuis cibos esitat, vt impensis parcat. Cratinus Comicus citante Etymologici auctore: Δασὺν ἔχων τὸν πρωκτὸν, ἅτε κυρηβιέσθίων. proscindit hominem agrestem & auarum, vel inde, quod fabarum recrementis vesceretur. Sunt autē κυρήβια proprie τὰ ἀποβράσματα τῶν κυάμων. i. fabarum furfures & repurgamenta, quæ Pliniano vocabulo fabilia vocari possunt.

Murus Semiramidis.

Σεμιράμιδος τεῖχος, id est, Semiramidis murus prouerbiali figura effertur à Synesio in epistolis pro re inuicta & inespugnabili: παραπέτασμα γὰρ ἡμᾶς ἀπετείχιζε κὐτοῦτο ἐρρωμενέστατον οὐ πόλλαι διηρρωγότες ἰστίου τεμμάχιον, σωφρονοῦσιν ἀνθρώποις τὸ τεῖχος τὸ σεμιράμιδος. id est, Cortinæ intergermæ, qua viri à feminis seclusi eramus, vicem obtinebat, veli paullo ante discissi validum segmētū, temperantibus hominibus murus plane Semiramidis. Semiramis vernæ regii pellex fuerat, postea Nino potentissimo Assyriorum Regi amoribus illius illaqueato innupsit, tantumque potuit apud maritū illex feminæ philtrum, vt postulanti concederet vnius diei Imperium, id namque poposcerat vt liceret sibi diem vnum regali in solio præsidere, diadema capite præferre, iuraque dare: annuente rege iubenteque cunctos illi esse obsequentes, primis imperiis modeste vsa satellitum periculū fecit, quos dictis morigeros experta nihilque tergiuersantes, Ninum maritum comprehendi primo mandat, mox vinculis astringi, tandem etiam obtruncari: quo peracto facinore Asiæ rerum potita fuit, & Babylonem decantatissimam vrbem à Nino conditam, vel, vt Iosephus vult, instauratam muris validissimis cinxit, quorum altitudo pedes ducenos, latitudo quinquagenos ęquaret, in singulos pedes, ternis digitis mensura ampliore, quam nostra, vt auctores sunt Plinius & Strabo. Murus ergo Semiramidis pro validissimo præsidio & indubitato munimento parœmiace accipitur. Haud scimus an ad istud adagium adluserit Horat. vbi ait: Hic murus aheneus esto, eo quod fabricati à Semiramide muri portas habuerint ahenæas, certe vtriusque idem sensus est. Conuenit cum hoc illud Nazianzeni de Basilio dictum γίνεται τοῖς μένοι τεῖχος ὀχυρὸν καὶ χαράκωμα. id est, Fit istis murus validus & vallum quoddā. Potest huc referri & ἀδαμαντοπέδιλος κίων, quasi adamante reuinctam columnam dicas, pro firmissimo munimine, quo Pindarus vsus est.

Grania bina gerit, & innumeros oculos.

VERSVS est hexameter Cratini ab Hephęstione

ſtione citatus ex Fabula cui titulus πανόπται, veluti cuncta intuentes:

Κράνια δισσὰ φορεῖ, ὀφθαλμοὶ δ' οὐκ ἀριθμητοί. id eſt,

Crania bina, oculoſque gerit numerum fugientes.

Qui competit in cordatum hominem & prouidum, magno ingenio præditum & mira ſagacitate futura proſpicientem. Dictum opinamur ab Argo, quem oculeum totum nominat in Aulularia Plautus.

Os duodecim ſalientum.

Δωδεκάκρουνον στόμα quaſi duodecim ſalientium os, prouerbiali figura extulit Ioannes Zezes, de homine lacteo eloquentiæ fonte manante, quod de Tito Liuio dixit Hieronymus, ſic enim ait:

Οὐδὲ δωδεκάκρουνον ἔχομεν στόμα, καθάφησιν ὁ κρατῖνος id eſt,

Neque vero nobis eſt duodecim ſalientũ os, vti Cratinus inquit.

Vſus ita eſt & Philoſtratus de Dionyſio Mileſio loquens, quem nonnulli laudantes, δωδεκάκρουνον στόμα, duodecim ſcatebrarum os nominabant. Verſus Cratini Comici hi ſunt:

Ἄναξ ἄπολλον τῶν ἐπῶν τῶν ῥευμάτων
Κἂν χοῦσι πηγαὶ δωδεκάκρουνον στόμα,
Ἰλισσὸς ἐν φάρυγγι, τί ἂν εἴποιμι. id eſt,
Apollo, fontes verborum puri licet
Salientibus bis ſex os occupent
Iliſſus impleat fauces, quid eloquar?

Metaphora ſumpta à fonte Callirhoe Athenienſi, quem à duodecim ſalientum ſcabris δωδεκάκρουνον indito nomine vocarũt Triginta tyranni, antea à nouena ſcaturigine per nouem tubulos manante ἐννεάκρουνος etiam dictus: vnde nouis nuptis lauandis aqua petebatur, puero gentili lauacrũ geſtante, quem ab officio λουτροφόρον vocabant, quemadmodum ſcribunt Iulius Pollux libro tertio, & auctoritate Philoſtephani Harpocration: de quo fonte loqui etiã Vitruuium lib. 8. c. 3. puto, vbi ſic ait, Ibi (de Athenis ſermo eſt) cum ex eiuſmodi locis & fontibus & in ἄστυ & ad portum Piræum ducti ſunt ſalientes, è quibus bibit nemo, ſed lauationibus & reliquis rebus vtuntur. Porro illud ipſum etiam quod ſequitur: ἔλισσος ἐν φάρυγγι, id eſt, Iliſſus in faucibus, prouerbii vicẽ obtinet, de eo, qui locuplete rerum ac verborum ſcatebrã affluit, quandoquidem Εἴλισσος, (ſic enim potior lectio habet) id eſt, Iliſſus Athenarũ fluuius limpidus admodum celebratur, in cuius ripis Orithyam à Borea raptam fabulantur, & quem Muſis, quas ab amnis nomine ἐλισσιάδας nominat, ſacrum eſſe ſcribunt Pauſanias, & Stephanus.

Quaſi Nauplius Caphareo rediens.

Ὡσπὲρ ναύπλιος ἀπὸ τοῦ καφαρέως ἥκων, i. Quaſi Nauplius Caphareo rediens.

De homine immani & horrificam ſpeciẽ pferẽte, ita vſurpauit Dion Chryſoſtomus in Euboico: μικροῦ δὲ δοκῶ, ὥσπερ οἶμαι τὸν ναύπλιον ὁρᾶν ἀπὸ τοῦ καφαρέως ἥκοντα. id eſt, Metu propemodum corripior, quaſi, vt arbitramur, Nauplium ſuſpectans à Caphareo redeuntem, loquitur de ruſtico vili penula & auino vellere amicto, qui extra vrbis commercia ruri abditus in ſeceſſu delituerat. Nauplius Palamedis pater indignã filii necem grauiſſime ferens, cum vltionis repulſam in caſtris ad Troiam tuliſſet, mala varia excogitauit aduerſum Græcos, ſtupris excidiiſq; regnorum filii morte vltus, claſſem Troia capta reducem in Caphareo aſperrimo Euboiæ monte excitata pyra, in littus ſcopuloſum & naufragum pellexit: ex quo facto diritas hominis facile elucet qui tot hominum millibus innoxiis auctor mortis exſtitit. Ammianus libro 22. Caphareus Euboicus ſcopulus, vbi Nauplius Palamidis claſſem concidit Argiuã. Citat Sophoclis verſiculum Ariſtides:

Γέας ναυπλίου πάγας ὑποπύρους. id eſt,

Quot Nauplii ignitas tendiculas.

Tela araneæ.

Ἱστὸς ἀράχνης, id eſt, Araneæ tela, pro re friuola & parui momenti, prouerbialiter accipitur apud Theodoretum Cyri epiſcopũ lib. de prouidentia ſexto: τὴν ὑπ' αὐτῶν πλεκομένην κατηγορίαν, ἱστὸν ἀράχνης ἀποδείξωμεν. id eſt, Accuſationem ab illis contextam, araneæ telam eſſe oſtendamus, hoc eſt, nihilo fortiorem quam ſit caſſis araneæ, inualidã nimirum & inanibus argumentis conſutam. Futiles ergo rationes & infirmas, ἱστοὺς ἀράχνης, id eſt, araneæ caſſes vocabimus appoſite, quod eos quidquid illabitur facile diſcindat. Proclus Conſtantinopolitanus Epiſcopus: πλέκοντες συλλογισμὸς ἀράχνης ἀσθενέστερος.

ἀσθενεστέρους. id est, Texentes Syllogismos aranearum telis fragiliores, & iterum: οὕτως ἴσον ἀράχνης ὑφαίνουσιν οἱ ταῦτα λέγοντες. i. Qui ista dictitant, reuera telam araneę contexũt. Nazianzenus in carminibus:

Ἴσον ἀραχναίοις νήμασιν αἰὲν ἔχειν. id est,
Ducere arachnæis staminibus similem.

Thales quoque Soloni legum latori dixisse memoratur, vanam operam ab illo insumi, ὅτι τοῖς ἀραχνίοις νήμασιν εἰσὶν ὅμοιοι οἱ νόμοι, &c. quoniã araneæ cassibus similes essent leges, quod a potentioribus soluantur.

Amisit vrbem, & pugionem recepit.

Πόλιν ἀπολωλεκὼς, τυρόκνηστιν ἔλαβεν. id est, Amissa vrbe recepit pugiunculum. Prouerbium est in eum qui pro luculenta quam fecit iactura, exiguum quid reportat: veluti si negociator pro mercibus opulentis ad Indos spe diuitis lucri missis, vilem tegeticulam referat. Callippus, qui occiso per insidias Dione Syracusarum tyrannidem inuasit, non multo post quam imperium susceperat, ad occupandam Catanam vicinum oppidum profectus, vrbis Syracusanę imperio excidit: qua accepta calamitate, prouerbialem versiculum hunc exclamauit:

Πόλιν ἀπολωλεκὼς, τυρόκνηστιν ἔλαβεν. id est,
Pugiunculum recepit, vrbem perdidit.

Refertur à Plutarcho in vita Dionis. Est autẽ τυρόκνηστις pugiunculi siue cultelli genus scalpendis caseis comparatum, si vocis etymon spectemus παρὰ τὸ κνίζειν ἐν τυροῦς.

Nausiclidis solitudo nec ver nec amicos.

Ναυσικλείδους ἐρημία μήτε ἔαρ, μήτε φίλους ἔχει. id est, Nausiclidis solitudo neque ver, neque amicos habet, Dici prouerbiali specie autumo de homine cunctis vitæ præsidiis atq; adiumentis destituto. Apparet natum à Nausiclide quopiam qui secesserit solitarium in locum ob omni humano cultu alienum.

Labra, non palatum rigat.

Χείλεα μέν τ᾽ ἐδίην, ὑπερῴην δ᾽ οὐκ ἐδίηνε. id est,
Labra quidem rigat, ac nequit humectare palatum,

Extat apud Homerum Iliados 22. de Andromache, cui necem mariti Hectoris lugẽti, ad pellendum ex animo mœrorem poculũ oblatum erat, quod dolor non passus est altius descẽdere. Trahi põt elegãter ad vsum prouerbialem, qđ indicat ibi & Eustathius, in eũ qui exiguum munusculum largitur, quod humectandis quodammodo labris cedat aspergini vice, nequeat tamen oris platum imbuere, hoc est, vel animum explere, vel præsenti necessitati mederi. Competet ẽt non absurde in pollicitatorem strenuũ qui verbis aureos tantum non montes polliceatur, diues nimirũ promissis, quibus cor homini salire faciat, nihil tamen aut perparuum præstet: est autem ὑπερῴη, aut, vt in manuscripto Eustathio scribitur, ὑπερῷον, oris cœlum conuexum, quod palatum vocamus.

Embarus es.

ADAGIVM istud non inficior annotatũ esse ab aliis, attamen diuerso plane sensu & origine expositum, neque enim de vecordi & deliro, sed diuerso de callido atq; ingenioso dici obseruatum est. Refert namque Pausanias vel ex eo Eustathius in Bœotia, Embarum quendam ingenii dexteritate vel potius felici astutia sortem oraculi hoc pacto elusisse. Athenienses vrsam, quæ in fanũ Dianæ Munychiæ a Munycho Pyræi regulo sic nuncupatæ, irruperat, occiderant (in Fauorini codice ἀναιρεθείσης sepone, p. ἀναιρεθείσης) animal illius numini sacrum: qđ factum consecuta mox fuit pestis, quantum demum cessaturam oraculo cecinit Apollo, si quis Dianæ filiam immolasset: itaq; Barus quidã siue Embarus, id se facturũ cum Atheniensibus pepigit ea conditione, vt generi suo gentilium quodãmodo & hęreditarium sacerdotiũ deferrent, communi omnium consensu, quod & factũ est: at ille vafro consilio gnatã de more comptam velut victimam mactaturus, in adyto (quo præter sacerdotem accessus nulli patebat) abscõdit, & capram filiæ ornamentis indutam, illius loco, immolauit: Atque inde prouerbii occasio manauit, vt catum hoĩem & callido cõsilio aliis imponentem Embarũ vocitarent. Conuenit prorsus cũ adagio, Thessalicum sophisma, quod simili de caussa natum est, nã Diotimo Thessalo (quem alii Aratũ nominant) expeditionem suscepturo oraculũ præceperat, vt caueret necubi hostes illum anteuerterent opimioribus votis vsi: sic ille superare hostes prælio festinans, Apollini καταιβάτῃ, ceu manium pręsidi vel expeditio-

nis auctori, persoluturum se voluit cētumuirale sacrum, sed victoria potitus, & votiua sacra persoluturus, comperendinādo ita diē de die exemit, vt in plures annos votis suis illuserit, dictitans humanas victimas Deo nō conuenire, religioniq; omni repugnare. In hunc ferme modum scribunt Euripidis commentaria, in Phœnissas, in nomine solo discrepat Eustathius ex Pausania & Suida.

Etiam e vite rubus nascitur.

Κἀξ ἀμπέλȣ βάτος φύεται. id est, Etiam e vite rubus nascitur, Prouerbium est quoties indicare volumus a nequam parētibus, bonæ frugis liberos; ex indocto magistro, discipulum eruditum: e stolidis, interdum cordatos nasci Gregorius Nazianzenus ex oratione Athanasio Alexandrino dicta: φύεσθαι δὲ ἀμπέλῳ βάτον ἠκάσατε, καὶ ἰȣ́δας τῶν μαθητῶν εἷς ὁ προδότης. id est, Auditis vero etiam e vite rubum oriri, & inter discipulos vnus extitit proditor ille iudas. Huic contrariū est quod de Eutherio dixit Marcellinus libro 16. qui Armenus natus gente truculenta & improba, iusti consilii plenus fuit, & cum spado esset, nihil efferatis eunuchorū moribus consonum habuit sic autem ait. Sed & inter vepres rosæ nascuntur, & inter feras non nullę mitescunt. Innuens nullam tam barbaram esse gentem & ab humanitate omni alienam, quin bonos aliquos producat, sic Scythia Anacharsin protulit insignem philosophum, Cappadocia improbitate morum infamis Basilium illum vere magnum, Gregorium Nazianzenū, & Aretæm Capadocem cuius in Apocalipsin extat commentarius, aliosque præclaros scriptores dedit.

Fronti ocream, tibiæ galeam applicat.

VBI præposterè omnia fiunt, & quæ in postremum locum reseruari deberent, primore in parte velut acie collocantur, & e diuerso, prorsus quod dici solet ὕστερον πρότερον. vti licebit adagio illo Lucianico in libello de errore in salutatione commisso: ὥσπερ ἄν τις κνήμῃ τὸ κράνος, ἢ περὶ τῇ κεφαλῇ τὰς κνημῖδας ἐπίσαιτο, id est, Non aliter quam si quis tibiæ cassidem, aut capiti ocream adaptet, & alibi: τὸ πρῶτον ἐμπεσὸν, πρῶτον λέγε ἰδὼ, καὶ ἂν οὕτω τύχῃ, περὶ τῷ μετώπῳ μὲν ἡ κνημὶς, περὶ τῇ κνήμῃ δὲ ὁ κόρυς. id est, Quod primum occurrit, prius dicatur, & si vsus ita ferat, fronti ocrea, tibiæ galea applicetur, innuens vt quidq; in dicendo obuium est, ita nulla habita, ordinis ratione inserēdū esse.

Musarum fauus.

Μȣσῶν εὐκόλων ἀνθρήνιον, id est, Fauus Musarum propitiarū, Dicetur non inuenuste de omnibus numeris absoluto & carminis elegantia nulli secundo poeta. Dictum est poetæ cuiuspiā de Sophocle, vt refert Philostratus Iunior in Iconibus, quamquā ibi corrupta voce εὐεῦνον legitur. Constat autem Sophoclem ob carminis suauitatem μέλιτταν velut apem fuisse dictum, & νέαν σειρῆνα. i. Sirenem nouam. Fauus melis dulcissimus est. Huc trahi potest illud Aristophanis: μέλιττα μȣσῶν, χαρίτων θρέμμα. i. Apis Musarū, & Charitum deliciæ, de erudito viro.

Annum in mensem contrahit.

DE imperioso homine quiq; in republ. omnem paginam, omnesq; partes sibi sumit, pro arbitrio statuens atq; immutans quidquid lubitum est, aptissime effertur senarius ille Philippidæ Comici quem in Demetrio citat Plutarchus:

Ὁ τὸν ἐνιαυτὸν συντεμὼν εἰς μῆν' ἕνα. id est, Annum integrum qui contraxit in mensem vnicum.

Natum a Stratocle Atheniensi qui Demetrio victori adulans decreto sanxit, vt Martium mensem, Nouembrem dici sciscerent, vt mysteria Iacchi, quæ hoc mense cum statis nundinis celebrari solebant, Martio mēse fierent iam Nouembris agnomē adepto, in gratiam Demetrii. Qui ergo ordinem consuetum in rebus pro lubito commutat, scite dicetur, Annum in mensem contrahere. Videtur & non male quadrare posse in abbreuiatorem, qui prolixe & ad fastidium vsque multis libris conscripta, in compendium contrahit, quomodo operosam & prælongam Trogi Pompeii historiam in epitomen concinnam redegit Iustinus.

Neronianas thermas refrigerat.

DE insulso homine in quo nihil est venustatis, nihil Mercurialis salis, dicetur elegāter illud Epigrammatarii, Neronianas refrigerat thermas, extat autem lib. 5. de Sabineo oratore inepto & frigido:

Si temperari balneum cupis feruens,
Faustine, quod vix Iulianus intraret.
Rogo, lauetur hic rhetor Sabineus,

Neronianas

Neronianas is refrigerat thermas.
Tertiũ versum ex vetusto manuscripto codice paullo aliter lego quã in impressis codicibus legitur. Apparet autẽ thermas Neronis feruẽtissimas fuisse, quarũ fornicum vestigia adhuc hodie visuntur Romæ prope ædem S. Eustachii quarum mentio fit apud eundem libro 7.
Quid thermis melius Neronianis.

Est modus matulæ.

PROVERBIALIS est epigraphè e Satyris Menippęis Varronis apud Nonium Marc. quę admonet seruandum esse in poculis modũ, neq; ad satietatem vsq; ingurgitandum. Vitandum enim omni in re est, quidquid nimium est. Hinc facete dictum fuit a Pretello quodam, qui interrogatus quidnam de Bœotiis sentiret, respondit, quid aliud quã quod idem sonarent dolia, si voce essent prędita. Inscriptio autem ita habet. Varro: Est modus matulæ, περὶ μέθης, id est, de temulentia: solet enim primo loco adagium aut diuerbium ponere, tum subiicere libri argumentum.
Musæi pathichissimi libelli,
Qui certant Sybariticis libellis.

Delphinum patina non capit.

Οὐδὲ λεκάνη δελφῖνα χωρεῖ, id est, Non capit Delphinum lanx escaria. Dictum fuit arrogans, Græci supercilii plenum, Amphicratis Atheniensis rethoris, qui Seleuciam Tigranis regiam veniẽs profugus, rogatus ab oppidanis vt oratoriæ artis professionem illic susciperet, indignanter eos reiecit dicterio haud dubii fastus indice, ὡς οὐδὲ λεκάνη τὸν δελφῖνα χωροίη, hoc est, quod neq; patina delphinum caperet, respuens, eos velut indignos qui tanti oratoris vocem audirẽt. Delphin piscis cetaceus ac proinde magna mole corporis, vt omne Cetaceorũ genus, maior est, quam vt lance aut catino contineatur. Trãsferri potest ad ingenium quod tenue & exile altissimorum mysteriorũ & reconditarum disciplinarum capax non est. Extat autem dictum superius apud Plutarchum in Lucullo.

Sol non inuidet vesperę.

Ἥλιος ἑσπέρᾳ μὴ φθονεῖ. id est, Nõ inuidet sol vesperę: Qui aliquo in artificio præ ceteris excellit, nihil derogatum suæ existimationi putat, si tenuibus aliqd ex arte sua accedat lucelli: εἶτα οἴει ἥλιον ἑσπέρᾳ φθονεῖν, ἢ μέλλειν αὐτῷ εἴ τις ἐστὶν ἀστὴρ ἄλλος ἐν οὐρανῷ; hoc est, Deinde existimas solem vesperæ inuidere, aut illũ curare si qua sit alia stella ĩ cęlo? Verba sunt Philagri sophistę apud Phil. Homerus solẽ exoriri dicit, at non itidẽ stellas: ἠέλιος δ' ἀνόρουσε λιπὼν περικαλλέα λίμνην. i. Exoritur Titan linquens maris humida stagna.

Semel in laqueum vulpes.

Ἅπαξ ἀλώπηξ εἰς πάγην.
Vulpes semel laqueum subit.
Iambicus dimeter prouerbialis de astutis hominibus quos haud procliue est post primum errorem irretitos tenere: semel expertus quantũ opum hauriant lites quantũq; molestiarum pariant litium laqueos declinat, & cum piscatore ictus sapit post liminio. Prudentis non est denuo eundem in lapidem pedem ostendere. Coniugii turbas repetentem naufrago comparat Græcum epigramma, iam secundo pelagus tentãti. Annotat Suidas etiam aliter efferri: ἀλλ' οὐκ αὖθις ἀλώπηξ. Non iterum vulpes, vt subaudiatur εἰς πάγην, in laqueum.

Pugna consilia scindit.

Μάχη ἐπιμίσγει χέρας, id est. Consilia abrupit pugna. Hemistichium prouerbiale, quo significatur non solum in prælii conflictu, vbi ad manus vtrinque ventum est, sæpenumero recte prouisa consilia turbari & inutilia reddi, verumetiam, in quauis contẽtione animi impetum & acrimoniam retundi atque hebescere. Acrior in disputãdo altercatio sępius cõfundit ingenium, memoriã obliterat, & præcogitata argumentorum arma prsus extorquet e manibus, industriaq; expectorat. Extat apud Hesychium.

Megabyci sermones.

Μεγαβύσιοι λόγοι. id est, Megabysia dicta, prouerbiali schemate dicuntur superba & insolentius ac velut elato magnumq; spirante animo dicta, quasi μεγαφύσιοι, cuiusmodi Thrasonica apud Romanas aures vocitantur. A Megabyzis satrapis regis Persarũ, in quo genere hominum ferocia plerumque & impotens supercilium spectatur, nata parœmia. Megabyzi meminit non semel Herodotus. Sic Megabocchum appellat Cicero Pompeium haud vano insolentiæ singularis conuitio, quod Bocchum Africę potẽtem regem fastu tyrannico imitaretur.

Quo curris potius quam ad ephebum?

Ποῖ τρέχεις, ἢ ἐπὶ τὸν ἔφηβον; id est, Quo curris potius, quam ad ephebum? De Apollonio Tyaneo dictum fuisse, prouerbiique honorem sortitum testatur Philostratus lib. I. cómentar. de eius Philosophi vita, idq; ex oraculari responso, quo Aesculapius per flaminem suum professus fuerat se gaudere sub Apollonii ephebi testimonio valetudinem pristinam hominibus restituere, quæ fama illico ita passim apud Cilices finitimosque populos inualuit, vt eos qui ad Aesculapiũ voti caussa, aut valetudinis ergo proficiscerentur, percontari soliti fuerint. ποῖ τρέχεις, ἢ ἐπὶ τὸν ἔφηβον, id est, Quo abis potius quam ad ephebum? volentes innuere, nil opus esse peregrinationem suscipere, cũ votis abunde sufficere posset præsens Apollonius tũ pubertatis annos ingressus. Libuit istud docere, quoniam alii dicat parum liquere, quid sibi velit Ciliciũ istud adagiũ. eoq; magis qđ existimet ab oraculo Apollinis, quo festinabatur vndique sumptũ esse. Cur autem non similiter vt ille verterim, Quo properas, num ad ephebum: nequis te meritatis me insimulet, ratio reddenda est, quod apud Grecos eã vim habeat coniunctio ἢ, vt vel comparatiui virtutem includat vel subaudiri dictionẽ μᾶλλον postulet, quomodo & positiuo gradui idem apud illos familiare esse solet: id quod exemplo vno atq; altero conuinci possit. Homerus Iliad. primo: βούλομ᾽ ἐγὼ λαὸν σόον ἔμμεναι ἢ ἀπολέσθαι. i. populum esse sospitem volo potius quam extingui.

Mansum male reijcias.

CITAT Suidas ex Aristophanis Equitibus trochaicum hunc acatalecticum vt prouerbialem:

Εἶτα φαύλως ὥσπερ εὗρες, ἀποβάλλοις τὴν ἐνθέσιν. id est,
Mansum reiicias male, quod reperisti nõ bene.

Ostendit idem, quadrare in eos quibus præter exspectationem faciliter & ex animi sententia aliquid succedit, eius enim hæc sunt verba: ἐπὶ τῶν παρὰ προσδοκίαν εὐδοκιμησάντων. nam laboribus aliquid acquirere, studium & propensam hominis voluntatem atque industriam testatur, ac temere inueni re fortuitum est nec industriæ laudẽ meret. Quo loco Suidæ codex mendosus est, atque ita emaculandus, ἐκ τῆς αὐτοῦ τοῦ εὑρόντος γνώμης ἔργον pro καὶ τῆς τοῦ. Dictum est autẽ ab equitum cœtu in Cleonem, qui rerum ad Pylum feliciter gestarum gloriam ad se trahens, in Prytaneo reipub. impendiis vt aleretur, obtinuerat. Competit ergo in eũ qui facinus aliqđ nulla ingenii sagacitate aut prudentia peregit, sed temere, magnamque laudis partẽ inde velut singularis industriæ testimonium quærit:

Εἶτα φαύλως ὥσπερ εὗρες, ἀποβάλοις τὴν ἐνθέσιν. id est,
Reiicere vt mãsum sic possis, vt es adeptus improbe.

Lepus leonem trahit aureo laqueo.

Ἕλκει λαγὼς λέων τα χρυσίνῳ βρόχῳ. id est,
Lepus leonem rethe ductat aurea.

Senarius est prouerbialis cuius in largitiones & munerum corruptelas vsus est. Natũ dicteriũ a quodam lagophthalmo (ita medici nominant eum qui palpebris hiantibus leporum more indormit) qui principem datis muneribus corruperat.

Proteruia ignominiam præcedit.

Συντριβὴ προηγεῖται ὕβρις. id est, Proteruia ruinam præcedit: qui integer est sceleris calamitosam ignominiam non incurrit neque capite aut fortunis oppugnatur iuxta vulgare dictum, qui non peccat, non luit in ære: culpa enim damnosa est. Meminit huius prouerbii Nazianzenus in eadem inuectiua: καὶ πρὸ μὲν συντριβῆς ἡγεῖται ὕβρις, ὡς παροιμίαι καλῶς φασί, πρὸ δὲ δόξης ταπείνωσις, ἢ ἵνα σαφέστερον εἴπω ὕβρει μὲν ἕπεται συντριβὴ, ταπεινώσει δὲ εὐδοξία. id est, Prȩcedit ruinam proteruia, vt prȩclare loquitur parœmia, & gloriam humiliatio, aut clarius dicam, Proteruiam comitatur ruina, humiliationem gloria. Συντριβὴ capitis diminutio vocari potest iurisconsultorum vocabulo, cum alicuius fortunȩ & status affligũtur atteruntur q;.

Ventura per dioptram prospicit.

DE cordato homine qui sagaciter odoratur & prȩuidet imminens periculum, apposite dicetur illud Pisidȩ:

Ταῦτα πρὸ πολλοῦ τῇ διόπτρᾳ σκοπεῖς. i.
Hȩc ante multo per dioptram prospicis.

Senarius est iambicus, Translatio petita ab instrumento geometrico quo explorant turrium

turrium & propugnaculorum altitudinem librato per foramen cilu, quod Greci à perspiciẽdo διοπτῆρα & διόπτραν vocãt. Quisquis igitur propria industria rei euentum præsagit, Ingenii dioptra rerum exitum ꝓspectare dicetur.

Caprarum nomina.

Αἰγῶν ὀνόματα, id est, Caprarum nomina: prouerbium effertur de re friuola & inutili, nã cum similes inter se capræ sint, stulte operã collocat, qui illis nomina quibus dignoscãtur imponit, quippe cum ista creari soleant in differentibus specie, discriminis gratia, quod in caprarum genere nullũ est aut exiguum admodum. Qui ergo consimilium rerum colluuiem congerit, Caprarum nomina recensere illum dictitabimus. Refertur in Suidæ collectanæis.

Rusticanus Oenomaus.

Ἀγροῖος Οἰνόμαος, id est, Ruralis Oenomaus prouerbio dicitur qui magnos sibi spiritus sumit, & de preclara nobilitate aut insigni eruditione se iactat rusticis alioqui morib⁹ & e plebe natus, aut proletaria doctrina imbutus. Demosthenes oratione de Corona vtrumque ferme in Aeschine notat, quem patre seruo natum & subito oratorem factum in cessit, cum ille pro Tromate Atrometum velut impauidum, parentem suum preferret, & ꝓ Empusa a spectri cuiusdam similitudine sit dicta, matrem, Glaucotheã, Nymphæ marinæ nomine vocitaret, deinde & Oenomaum Sophoclis tragediam malum histrionem male egisse Aeschinẽ insimulat. Proinde his verbis inuehitur in eũ, τοῦτο δὲ καὶ φύσει κίναδος ἄνθρωπόν ἐστι, οὐδὲν ἐξ ἀρχῆς ὑγιὲς πεποιηκὼς, οὐδὲ ἐλεύθερον, αὐτοτραγικὸς πίθηκος, ἀγροῖος οἰνόμαος. id est, Hic homuncio natura est vulpecula, qui nihil vmquam sani fecit aut liberale quod fuerit, ipsissima Tragica simia, rure natus Oenoma⁹, quamquam Philostratus paullulum immutata lectione, nõ αὐτοτραγικὸς composita dictione, sed fortassis ita, οὐδὲ ἐλεύθερον αὐτὸ, τραγικὸς &c. diuulsum legisse videtur, cum in Aristide Sophista ita meminit: ὑπὲρ τοῦ τραγικοῦ πιθήκου, καὶ ἀγροίκου οἰνομάου. id est, De tragica simia & rurali Oenomao. Fuit autem Oenomaus Pisææ ditionis rex, Alxionis, Pausania teste, filius, vel vt alii fabulantur, Martis ex Storope Atlantide, aut secũdum alios ex Herpinna Asopi, pater Hippodamiæ qui insigni crudelitate filiæ procos non paucos interemit. Hesychius annotat Rusticanum Oenomaum a Demosthene dictum Aeschinem, eo quod vicatim pagos circumiret Sophoclis Oenomaum histrionico habitu actitans.

Non propter pedis cum lyra discidium.

REFERTUR in Suidæ collectaneis prouerbium in eos, qui aliam ob caussam puniuntur, aut mulcta afficiuntur, quam ipsi existiment: Ἀλλ' οὐ διὰ τὴν ἐν τῷ ποδὶ πρὸς τὴν λύραν ἁμαρτίαν, id est, At non propterea quod pes lyræ haud responderit, aut si ita mauis, non ꝓpter pedes a lyra dissensum, vsus est Plut. in lib. De inutili verecundia: καὶ τοι οὐ διὰ τὴν τοῦ ποδὸς πρὸς τὴν λύραν ἀμετρίαν, ὡς πλάτων ἔλεγε, ἀλλὰ διὰ τὴν περὶ τὰ νόμιμα καὶ δίκαια πλημμέλειαν. id est, tametsi non propter pedis à lyra discordiam, vt Pla. aiebat, sed propter quod in legum obseruatione & equitate peccetur. Illud vero obseruãdum est discrimen esse in lectione, sed exiguum inter ἁμαρτίαν errorem, & ἀμετρίαν immoderationem, quando videlicet rhythmi & modulati pulsus modum non obseruant & legem̃ suam.

Ventis & scripturæ in aqua credere.

Αὔραις πιστεύειν καὶ γράμμασι τοῖς καθ' ὕδατος, i. ventis credere & litteris in aqua descriptis: Prouerbii vice dicitur vbi fluxam in aliquo fidem & lubricam notamus & perfidiã perstringimus. Nazianzenus ad Sophronium prefectum: ὡς αὔραις εἶναι μᾶλλον πιστεύειν καὶ γράμμασι τοῖς καθ' ὕδατος, ἢ ἀνθρώπων εὐημερίᾳ. id est, vt auræ potius fidendum sit & litteris aquę inscriptis, quam mortalium rebus prosperis. Competet inconstantiam & malam fidem, hoc modo, Quod feminarũ auribus committitur, aurę tefidere & scripturę in aqua cogita.

Amnis cursum cogere.

Βιάζεσθαι ῥοῦν ποταμοῦ, id est, Amnis cursum inhibere, Prouerbium dicitur de eo qui duram & difficilẽ rem aggreditur & quasi impossibilem: aut qui vitiis innutritũ ad viã virtutis reuocare conatur, aut qui naturam innitã atq; repugnantẽ alio cõpellit. Naziãzen. ad Eudoxiũ Rhetorẽ: τὸ δὲ μὴ βιάζεσθαι ῥοῦν ποταμοῦ καὶ ἡ παροιμία παιδεύει, καὶ ἵππου σὺν δεσμῶ τὰ μὴ ἄδειν ἐθέλει ὁ ποιητής. i. Prouerbium

uerbium docet amnis alueum non esse sistēdum, & poeta vult equitandi peritum nō cauere. Quo cuiusq; ducit ingenium, eo applicare se debet, male namque coactum ingenium respondit. Pulchre se habuit olim Atheniēsium lex, qua iuuenes prius quam pubertatis annos attingerent, ad opificii delectum ducebātur, propositis publice artiū omnium instrumentis, in eam namque artem erudiendi tradebantur, ad quam naturæ impulsu ferebantur propensius. Laudat & Fabius certum studiorum delectum facere, quod eo quo natura vocat duci ingenia consultum sit: neque enim feliciter succedit, quidquid extortum & inuita Minerua tentatur.

Anima sicca sapientissima.

Ψυχὴ ξηρὴ σοφωτάτη, id est, Anima sicca sapiētissima, Adagium elegans ex obscuris Heracliti fontibus haustum, quo sobrietatis virtus commendatur, velut ingeniorum & industriæ parētis. Verba eius recitat Galenus in libello Quod corporis temperiei respondeant animi mores, atque exponit obiter: Αὐγὴ ξηρὴ ψυχὴ σοφωτάτη, id est, Aridus fulgor, mens sapientissima, vel aliter, Anima sicca iubar est sapientissimum. Dictum est, inquit, Heracliti, quo innuere voluit siccitatem prudentiæ auctorem esse, siquidem astra cum fulgido iubare micent, pariterq; sint & arida, eximia prædita esse sapientia verisimile est. Hæc ille. Clemens Alexandrinus Pædagogi libro secundo, loquens qua ratione euitando temulentiam animus reddatur purus ab omni labe atque adeo luminis capax & perspicax etiam, subiungit: αὐγὴ δὲ ψυχὴ ξηρὰ σοφωτάτη, καὶ ἀρίστη, ταύτη δὲ καὶ ἐποπτικὴ, οὐδὲ ἐστι κάθυγρος ταῖς ἐκ τοῦ οἴνου ἀναθυμιάσεσι, νεφέλης δίκην σωματοποιουμένη. i. Iubar vero est anima sicca sapientissimum & prestantissimum, idemque & perspicax, neque madescit vini halitu, in modum nebulę crassescēs. Synesius lib. De insomniis, vbi dicit calorem & siccitatem esse quædam animæ vehicula, addit: τὸ, τε αὐ ξηρὴ ψυχὴ σοφὴ, πρὸς οὐδὲν ἄλλο τῷ Ἡρακλείτῳ τείνον εὑρίσκομεν, ἢ παχὴ καὶ ὑγρὸν γενόμενον τοῖς χηραμοῖς τῆς γῆς ἐνδύεται ῥοπῇ φυσικῇ, φωλεῦον καὶ ὠθούμενον εἰς τὴν καταγαιον χώραν. id est, Illud vero, anima sicca sapiens, quod Heracliti dictum est, non alio tendere inuenio, quam quod anima opima & vuida si fiat, naturali pondere in terræ cauernas demergatur, in subterranea loca detrusa. Quo in loco (vt in transcursu id admoneamus) pro αὖ legēdum cēsemus αὐγὴ, superiorum auctorum testimonio. Heracliti verba annotat Stobæus capite de temperantia: Ἀνὴρ ὁκόταν μεθυσθῇ, ἄγεται ὑπὸ παιδὸς ἀνήβου σφαλλόμενος, οὐκ ἐπαΐων ὅκη βαίνει, ὑγρὴν τὴν ψυχὴν ἔχων, αὔη ψυχὴ σοφωτάτη καὶ ἀρίστη, hoc est, Temulentus malefirmo gressu nutans ab impubere puero ducitur, ignarus quorsum eat, vuidā habens animam. Est vero sicca anima sapiētissima & præstantissima. Vnde asseri potest duplex lectio: αὔη ψυχὴ σοφωτάτη. i. Anima sicca sapientissima, & αὐγὴ ξηρὴ ψυχὴ σοφωτάτη, id est, Anima sicca iubar sapientissimum, eundem vtraque sensum obtinens. Mens, cuius cœlestis est origo, & quam non male diuinę auræ particulam Flaccus nominat, multo cibo potioneque madida, altum sapere non potest, neque ad cælestium rerū contemplationem assurgere valet. Androcydis oratoris dictū memorabile refertur apud Clementem Alex. Strom. lib. 7. vinū & carnium sagina, robur quidem adiiciunt corpori, ac animum reddūt languidū. Tribuit Ioannes Philoponus Plotino diuinā, vt ipse ait, sententiam, qua dicit eos omnes qui saginando corpori indulgent, parum abesse quin arborescant, hoc est in plantarū naturam degenerent: cuius hæc sunt verba: ὅσοι ἐμμανῶς κατὰ τὰς θρεπτικὰς δυνάμεις ἐνεργοῦσιν, οὗτοι κινδυνεύουσιν ἀποδενδρωθῆναι. In eandem sentētiam Eusebius apud Stobęū; Crapula corpus quidem opimum reddit, at vecordiam & stuporem conciliat, & rationem, quæ princeps animi pars est, obliterat. Nemo est adeo a sensu communi alienus, qui non libenter assentiatur illi diuerbio vulgato, Pinguis venter non gignit sensum tenuem, aut illi senario Nazianzeni,

Νοῦς λεπτὸς ὄγκον ἐκδιώκει γαστέρος. id est,

Threicia hirundo labijs instrepit.

Χείλεσιν ἐπιβρέμεται θρηϊκία χελιδών.

Labris immurmurat hirundo Thracia, De indocto & barbaro dicitur. Hirundo obstrepera auis est inepto garritu auribus molesta. Exstat apud Aristophanem dicteriū de Cleophonte, Ἐφ᾽ οὗ δὴ χείλεσιν ἐπιβρέμεται θρηϊκία χελιδών. hoc est, Cuius labris hirundo Thracia instrepit. Aliter de Pericle dictū est, eius labris insidere Suadam deam.

Ignis

Ignis in vepribus.

Πῦρ ἐν ἀκάνθαις, i. Ignis in vepribus, De acri disputatore vsurpauit prouerbialiter Nazianzenus, qui aduersariorum argumẽta ignis instar absumit: ita enim de Basilio Magno loquitur in Monodia: τοῖς δὲ γίνεται πέλεκυς κόπτων τὴν πέτραν, ἢ πῦρ ἐν ἀκάνθαις, ὅ φησὶν ἡ θεία γραφὴ, ῥαδίως ἀναλίσκων οὐκ φρυγανώδεις καὶ ὑβριστὰς τῆς θεότητος. hoc est, Fit illis bipennis cotem discindens, aut ignis in senticeto, iuxta scripturæ sacræ dictum absumens haud difficulter sarmentitias quisquilias, deitatis violatores.

Argi tumulus.

Αργολόφος, id est, Argi tumulus, prouerbialiter dicit locus periculosę aleę plenus, aut negotium difficile capitis discrimine obnoxium. Origo sumpta ab accliui quodã colliculo, apud Argos copiosam olim & nobilẽ Peloponnesi ciuitatem, quem πρῶνα nominabãt vbi Danaus delectis iudicibus ex Argiuorum Aegyptiorumq; primoribus, iudicio stetit, caussamq; dixit necis à filiabus perpetratę in fratris filios. Proditum enim est memorię Aegyptum necem filiorum vlturum venisse Argos cum exercitu, & Danaũ re cognita expediuisse arma Argiuosq; in pręlium eduxisse, sed Lyncei interuentu rem fuisse compositam, negotiumque delectis ex vtraque gente arbitris delegatum, cõstituto ei rei in edito tumulo tribunali: Hecatęus historicus negat Aegyptum Argos appulisse, iudicii tamen locum in eo colle extitisse non inficiatur. Meminit Euripides in Oreste:

Θάσσοντ' ἄκραν,
Οὗ φασὶ πρῶτον Δαναὸν Αἰγύπτῳ δίκας
Διδόντ' ἀθροῖσαι λαὸν ἐς κοινὰς ἕδρας id est,
Conspicor collum editum,
Vbi perhibẽt primum Danaum Aegypto necis
Caussam ferentem, publica ad subsellia Egisse plebem.

Dinias historicus in rebus Argolicis meminit loci in hanc sententiam. Confestim Melacharim loci dominum & Cleometram saxis obrutos interemerunt, cuius sepulcrum etiam num hodie demõstrant in supremo colliculi vertice, quem πρῶνα nominant, vbi Argiui solent ius dicere. Videtur meminisse eiusdem loci & Euripides in Bellerophonte fabula, his verbis:

Καὶ ξεστὸν ὄχλον Δαναΐδων ἑδρασμάτων, i. Circumque saxeum, notum sedilibus Danaidum.

Vespertinum amant, matutinum oderunt.

ADDVCIT ex Callimacho Cyreneo prouerbialem versiculum Zezes.

Ἑσπέριοι φιλέουσιν, ἀτὰρ στυγέουσιν ἑῷοι. id est,
Vespertinum adamant, sed matutinum odere.

Quem annotat dici in homines lubricam in amicitia fidem seruantes, vacillantesque & ad quamuis fortunæ aurulam sese vertentes. Nos in heredipetas conuenire putamus qui senibus & aniculis palpantur, morti, hoc est, occasui vicinis, quo sibi hęreditatis aliquid attrahant. Ab hoc dicto diuersum fuit Cn. Pompeii apophthegma dicentis: Plures adorare solem orientem, quam occidentem, quo innuere voluit plus esse spei in iuuene, quam in defectæ ætatis sene.

Byssina verba.

Βύσσινα ῥήματα, id est, Byssina verba specie prouerbiali dicuntur verba splendida & cũ auctoritate ac maiestate quadam prolata. Plutarchus in apophthegmat: παρύσατις ἡ κύρου καὶ ἀρταξέρξου μήτηρ ἐκέλευσε τὸν βασιλεῖ μέλλοντα μετὰ παῤῥησίας διαλέγεσθαι, βυσσίνοις χρῆσθαι ῥήμασι. id est, Parysat. Cyri & Art. mater iussit eum qui libere cum rege verba facturus esset, byssinis vti sermonib⁹: nam Christophorus Lõgolius homo doctissimus ex collatione veterum codicũ in suo Plutarcho hanc lectionem manu sua annotauerat: alioqui sermo est de rege cũ popularibus libere transacturo, si βασιλέα legas. Exstat idem apud Herodotũ. Byssina vestis principatus auctoritatisq; primarię symbolũ erat. Sophocles in Laocoonte fabula loquens de Aenea patrẽ Anchisen succulãte:

Πάρεστ', ἐπ' ὤμων πατέρ' ἔχων κεραυνίου
Νῶτον καταστάζοντα βύσσινον φάρος. id est,
Adest, in humeris efferens dorso patrem
Sublime, pallium trahentem byssinum.

Et apud Aeschylum Antigone fratri puluerem mortuo inspergit, quem byssinæ vestis sinu exceperat: Græce est: κόλπῳ φέρουσα βυσσίνου πεπλώματος. Apud Ioseph. lib. 6. belli Iudaici, sacerdotes quorum magna erat auctoritas, byssinis vestibus amicti fuisse legũtur Apuleius lib. 11. Bissina quidem, sed floride depicta veste conspicuus. Aretas Cæsariensis

riensis in Apocalypsin ait Byssum esse corticem Indicæ plantæ, ad linum redactum. Plinius lino byssino secundam bonitatis palmam dat mulierum maxime deliciis. Pollux byssum lini speciem indici exponit, quod e ligni fructu Ponticæ nucis assimili, in modum lanæ, carpitur.

Charadrij vitam viuit.

Χαραδρίου βίος, id est, Charadrii vita prouerbialiter d citur de inexplebili gurgite, qui vt multam cibi potusque saginam ingerit, ita mox eam deplere satagit, cuiusmodi hominem μεσσηγυδορποχέσην nominat Hipponax, heluonem insatiabilem, qui ventrem saburrat identidem atque exinanit vt nouo onere eum inferciat. Plato in Gorgia, χαραδριοῦ τινὰ αὖ σὺ βίον λέγεις. id est, Charadrii vitam iterum dicis. Id ait Socrates Callicli persuadens, felicem vitam in assiduo influxu esse positam. Charadrius auis, quam rupicem Gaza nominat simul & edere & deiicere putatur, sic enim annotationes Græce, quas vidi in Georgiam, habent: χαραδριός, ὄρνις τις ὃς ἅμα τῷ ἐσθίειν ἐκκρίνει. Opinioni isti suffragatur & Olympiodorus Alexandrinus in eum Platonis locum: ἢ ζῶον λέγει ὃ θᾶττον καὶ εὐθέως ἐκκρίνει, ἢ αὐτὰ τὰ κοῖλα τῶν πετρῶν ἃ δέχεται τὸ ὕδωρ καὶ ἀποβάλλει. id est, aut de aui loquitur, quæ & vorat & e uestigio excernit alui proluuiem: aut de rupium cauernis, quæ affluentē aquarum vim recipiunt pariter & deponūt. Quod autem illorsum tendat Plat. oratio, verba Soc. proxime præcedentia liquide ostendūt: ἀνάγκη δ' ἂν πολὺ ἐπιρρέῃ, πολὺ τὸ καὶ ἀπιὸν εἶναι, καὶ μεγάλ' ἄττα τὰ τρήματα εἶναι ταῖς ἐκροαῖς, hoc est, Necesse igitur est, si multum affluat, multum etiam defluere, ipsaq; exitus ora patentibus quibusdam rimis dehiscere. Nihil vero commune habet istud prouerbium cum ea Charadrii natura quā præter Aristotelem & Euphronium refert Heliodorus Trecensis episcopus Aethiopicarum rerum libro 3. quod videlicet ab auriginosis virus omne in se rapiat atque corripiat fascini cuiusdam in modum, vnde in velatis caueis abscondere eam propolæ solebant, ne emptor ante contactum sentiret remedium. Quo adlusum est ab Hipponacte eo versu, qui sic e mendādus venit in Suida:

Καί μιν καλύπτει, μῶν χαραδριὸν περνάς, i. Illum recondit: Num Charadriū vendens,

Facilius quam Oreum deuicerint Bœoti.

Ρᾶον ἢ τὸ ὠρεὸν ὑπερβῶσιν οἱ βοιωτοί, id est, Citius quam Oreum deuicerint Bœoti. Prouerbium dici admonet Suidas de iis qui limites suos transcendunt. Nos arbitramur efferri posse de expeditione celeriter confecta: ve etiam de re facta procliui. Oreon Euboiæ vrbem constat esse in Bœotię confiniis, quam Bœoti noctu adorti in potestatem sine magna difficultate redegerūt, de iis nāq; Appollodori verba interpretanda existimo apud Steph.

Cuminum serere.

Κύμινον σπείρειν, hoc est, Cuminum serere dicitur prouerbio homo virulentæ linguæ, quiq; effreni oris petulantia maledicus conuitia dirasq; seminat. Demetrius Phalereus scribit Sophronem Mimographū eo vsum, κύμινον ἔσπειρε, id est. Cuminum seuit, Natū a natura herbæ, quam eiusmodi esse tradūt naturalium rerū indagatores, vt lætius prouenire putetur, si maledicta adhibeantur, dirǽque imprecationes, dum seritur: quod ne quis ceu ridiculum exsibilet, apponā Theophrasti doctissimi philosophi ex octauo de Plantarum historia lib. verba: ἴδιον δὲ καὶ ὃ λέγουσι κατὰ τοῦτο, φασὶ γὰρ δεῖν καταρᾶσθαί τε καὶ βλασφημεῖν σπείροντας, εἰ μέλλει καλὸν ἔσεσθαι καὶ πολύ. id est, Peculiare est quod de eo memorant, ferunt namque imprecationibus & maledictis opus esse, si qui serunt, illud copiosum pulchrumque prouenire velint. Eadem naturæ lex est in ocymo quod iniuriis maledictisque terræ mandatum, fęcundius existimauit antiquitas, nō abnuente & Plinio.

Pallenicum tueri.

Παλληνικὸν βλέπειν Pallenicum tueri dicebantur qui magnos spiritus præferebant & masculum animum. Varinus exponit παλληνικὸν βλέπειν, ἀντὶ τοῦ γενναῖον, generosum obtuerit. Sumptum videtur a pugna qua occubuerunt in Pallenęis agris Athenienses, Pisistrato ad tyrannidem aspirante, vel potius à conflictu quo Gigantes in Phlegræis campis (Pallene autem Thraciæ vrbs vetus Phlegræ nomen mutauit) decertasse cum diis fabulæ produnt: historiam ex Theagene ita memorat Stephanus, Phlegræ incolę gigantes

gigantes dicebãtur, ad quos profectus Hercules, gentis proteruiam & immanitatem accusando, animos illorum efferauit in se, itaque correptis armis ad manus cum illis veniens, pro hospitali tessera bellum inferentes occidit. Contigit autem durante conflictu tonitrua & fulmina edi, inde nata fuit opinamur vulgi fabulæ locum dãs, quod dii cum gigantibus debellassent ibi locorum. Eustath. Odyss. 9. παλληνικον βλέπειν dici annotat & βαλληνικὸν ∎ Pallene quæ & Ballene Thraciæ oppido, & esse ænigma quod innuat inimicum etiam saxis licere ferire: χρεων εἶναι καὶ λίθοις βάλλειν τὸν ἐχθρόν.

Cosæ consilium.

Γῦς κόσα λόγους ἐκ. Cosæ dicta dici inuenio, pro sano & salubri consilio. Fuit Cosas vir consultus & iustus, genere Pellenæus, est autem Atticæ oppidum Pellene, cuius oppidani bellum cum Salaminiis gerentes, cũ vicinas gentes in belli societatem aduocassent, inito cum illis pacto de partitione agrorum, profligatis hostibus victores, vicinos suos eluserunt, neque conuentis steterunt, illo inita rite cum ipsis pacta minime violanda, immo mordicus seruanda vrgente: qua ex re orta paullo post peste, criminis eos pęnitere cœpit, Cosæq; consiliũ magnifice laudarunt. Dici conueniet in fœdifragos aut alioqui imprudentes, qui sanis consiliis non obtemperant, tales namque ἐκ κόσα λόγυς βδελύττεσθαι ἢ ἀποπτύειν, Cosæ dicta nihil pensi facere aut despuere dicemus, refertur apud Suidam.

Iube factu procliuia.

Τῶν δυνατῶν τι κέλ εὐ, ὁ γὰρ παρὰ κενταύροισι.
Præcipito factu procliue, nec esse furentes
Centauros inter te certum est,

Versus est spondaicus, quo imperiosi hominis & duriora nobis imponentis libidinem castigabimus, sumptus ex Teleclide Atheniensi, versus autem finem prouerbii specie, torquere apte licebit in clamosos, q̃ intempestiuis clamoribus pertinaciter caussam obtinere volunt, immo pugnis interdum potius, quam æquitate, ὁ γὰρ παρὰ κενταύροις εἶ, neque vero inter Centauros versaris aut res tibi est.

Extra callem.

Ἐκ πάτου, Extra callem, Eustathius ostendit esse parœmiam Odyss. 9. pro ἐκ ποδῶν, procul e pedibus, vbi denunciabimus periculi viciniam esse cauendam. Translatum a fugitiuorum periculo, quos intrita pedibus semita errantes facile herus deprehendere atque assequi possit, maiore opera & difficilius in deuiis locis eos secuturus.

Inferorum triacadas.

In hominem plus æquo curiosum & recõdita peruestigantem atque a communi hominum notitia abstrusa cognoscere laborãtem, illud competit: τὰς ἐν ᾅδου τριακάδας ἐπιζητεῖ, Inferorum triacadas inquirit aut scrutatur, τριακάδα vocant tricesimum cuiusque mensis diem vocabulo à Thalete milesio primum excogitato, si Laertio credimus, aliis ἕνην καὶ νέαν vocitantibus, quem nos pridianam Calendarum facimus.

Simulacrum pictum.

De soccorde homine & nihil proficiente non inuenuste dixeris illud ex Aristophanis Ranis:

Γεγραμμένην εἰκόν' ἑστάναι. Pictum simulachrũ velut immobilem, quomodo verruceam statuam Plautus dixit: nec abludit hinc vernacula lingua stupidum nec quidquam promouẽtem hominem, ligneam statuam nuncupans. Laudat autem Aristophanes viriq; cordati esse dicit, ad felicem inclinare parietem potius quam picti simulacri in modum stare vnico indutum schemate, gręce ita hẽt: μετακυλινδεῖν αὑτὸν αἰεὶ πρὸς τὸν εὖ πράττοντα τοῖχον μᾶλλον, ἢ γεγραμμένην εἰκόν' ἑστάναι λαβόνθ' ἓν σχῆμα. Huc pertinet illud Synesii ex libello de Dione ἀφωνότερον ἀνδριάντος γενέσθαι, hoc est, Euadere magis mutus, quàm statua.

Tantali philotesia.

Ταντάλου φιλοτησία, Tantali philotesia dicebatur peculum amicitię beneuolentiæque auspex, sed paullo grandius, quo plerumq; a cena & sub somnum se inuitabant. Ferunt apud Indos morem fuisse vt maioribus poculis præbiberent cubitum ituri, pronis in phialas capitibus ad conciliandam amicitiam, eiusque peculi initiatorem Tantalum faciebant, is namque, Philostrato teste, φιλικώτατος ἐν ἀνθρώποις, incredibili

credibiliter inter homines beneuolentia liberalitateq; præcelluisse creditur. Itaque cũ amicitiam cum quopiam conflare, aut iniuriæ suspicionem obliterare volentes, poculo eius auspicium sancimus, dicemus, Ταυτάλυ φιλοτησία πιέδω, Qui mos etiã nũ in tota ferme Germania durat, vt hospiti finita iam cena, ingens phiala meracioris generosiorisq; vini plena, apponatur. Carpit tamen D. Clemens libro 2. pædag. istos qui ceu in dolium ingerunt affatim vinum Philotesiæ nomine, ὥσπερ ἐκ ἀμφορεῖς διαπυτίζοντας ἀλλήλοις τὸν ἄκρατον φιλοτησίας ὀνόματι.

In astragalis nobilitas.

Ἐν τοῖς ἀστραγάλοις τὴν εὐγένειαν ἔχει, In astragalis nobilitatem gerit, dicetur in hominẽ stemmata & fumosas maiorum imagines iactantem, nulla re alia quæ virtutem aut doctrinam commendet, spectabilem: Herodes Atticus sophista ad Bradeam leuirum suum dixisse legitur apud Philostratum libro secundo, sophistarum, cum ille magnifice creparet de generis sui antiquitate & nobilitate σὺ τὴν εὐγένειαν, τοῖς ἀστραγάλοις ἔχεις, tua nobilitas in astragalis sita est. Solebant Romani generosiores in calceis lunulas, antiquitatis insignia, præferre, vt Plutarcho teste, Arcadum more qui se Luna priores iactitabant: & Philostratus in loco iã dicto, nobilitatis illud symbolum vocat: ἐπισφύριον ἐλεφάντινον μηνοειδὲς (male namq; μόνοειδὲς illic legas) eburneum supertalare luniforme. Vnde Iuuenalis:

Appositam nigræ lunam subtexit alutæ.

Quo spectat & Martialis locus libro secũdo, parum scite hactenus scriptus: Non hesterna sedet lunata lingula planta.

Vbi non hesternam vocat veterem & antiquæ nobilitatis testem voce non temere mutata ex manuscripto.

Marsye mors.

De immani & supra modum crudeli necis genere, μαρσύυ θάνατος, hoc est, Marsyæ mors effertur, Eunapius de Hormisda Saporis Persarum regis filio natu maiore, qui ex venatu ad regiam regressus, cum cõuiuarum accumbentium nullus forte, vti decuerat, aduenienti assurrexisset, ἠπείλησε τὸν Μαρσύυ θάνατον αὐτοῖς ἐπιθήσειν. id est, interminatus illis fuit marsyę necem, quare intellecta satrapæ communi cõsilio, post obitum patris, natu minorem fratrem regno præfecerunt, illo in caueam incluso ferreisque compedibus obuincto, qui postea ope vxoris lima præfectis vinculis ad Constantinum Magnum profugus euasit. Marsyas Hyagnidis filius, genere Phryx tibicen cum Apolline de artis pręstantia contendisse dicitur, victusq; proteruiæ pœnas victori dedisse, detracto membratim corio & arbori appensa. Vnde Nonius Panopolites in dyonisiacis de tibicine hoc loquens sic canit:

Cleneę ex quo pœnas das impie victus,
Ludibrium vẽtis pellis direpta mouetur.

Hoc cruciatus inhumani genere obiisse Valerianum Romanorum Imperatorem à Persis captum memorat Agathius historiæ libro quarto, addit idem Saporem necis id genus visu miserabile primum excogitasse ex Orphei de Marsyæ supplicio historia adductum. Refert & Chostoen regem Nachoragam profugum ita excruciasse, vt a ceruice ad imos vsque pedes cutis detraheretur inuersa, cum ipsis quoque genitalibus, & in vtris speciem vento in spirato distenta, scopulo adfigeretur. Commemorat & Procopius rhetor belli Persici libro primo, Bassicii corium deductum, instar vtris palea oppletum, ex altissima arbore fuisse suspensum. Et Ammia. Marcellinus lib. 23. scribit eos cutes viuis hominibus detrahere particulatim vel solidis.

Quem Cos non nutrit, illum nec Aegyptus.

Proverbium esse non admodum vetustum ostendit Iliad. 14. Eustothius tale ὃν ἡ θρέψεικῶς, ἐκείνων, ἐδὲ αἴγυπτος. Quem Cos nutrire non queat eundem neq; Aegyptus. Conueniet in eos, quibus plusquam mediocres fortunæ fastidio sunt, inuenias nõ nullos qui in rebus etiã lautis atque peramplis stomacho sunt nau seabundo, quo vix mare bonorum saturet. Est autem Cos insula valde ferax, pecoris abundans, vnde illi & nomen est, Thracibus Con nominantibus ouem seu pecus.

Hinnulus ne cum leone partiatur.

Quoties cum ditiore pauper, cum potentiore inferior opibus, cum doctiorẽ indoctus congreditur aut rem habet, quadrabit

bit illud Critiæ, qui ex triginta Athenarũ tyrannis vnus fuit: μὴ κατέναντι λέοντος νεβρὸς ἐὼν μοῖραν αἴρεο κρεῶν, Ne cum leone hinnulus existens carnium portionem sortire, Admonet principum potentiorumque libi dini concedendum esse, Referũtur eius verba a Platone in Charmide. Huic non dissimile est: μὴ πρὸς λέοντα δορκὰς ἅψωμαι μάχης. Conserere pugnam cum leone Caprea nolim.

Quid delphino & boui commune?

De dissimilibus minimeque inter se consonis effertur, vt si quis imperitos & doctos consociet: τὶ γὰρ δὴ δελφῖνι καὶ βοὶ φασὶ κοινόν; Quid enim commune habent bos & delphinus? Apparet contortum fuisse in Syllam Romanorum Imperatorem cum occupatis Athenis, philosophos audiret homo a philosophia prorsus alienus. Refertur a Suida. Concordat cum illo: Quid graculo cum fidibus.

Alba præcordia.

Λευκὰς φρένας hoc est, Alba præcordia habere, dicitur homo stolidi ingenii & insulsus, metaphora a coloris vitio, tracta si quidem Aristoteli Albus color maxime emouet oculorum sensum vt inde emotæ mentis hominem ac bliteum, λευκόνουν & λευκὰς ἔχειν φρένας dicant, ita Pindarus in Pythiis vsus est: πύθομαι γὰρ μιν πελίαν ἄθεμιν λευκαῖς πιθήσαντα φρέσιν. audio etenim iniquum Pelian albis vsum præcordiis. Interpres annotat metaphoram ab aquis translatam, quæ quo minus profundæ sint, limpidiores & lucido quodam candore pelluci dæ videntur, contra profundiores nigrescunt, vt ita λευκὰς φρένας τὰς ἐπιπολαίους, superficiaria quadam prudentia, haud profunda, præditas Homero μελαίνας φρένας prudentiæ argumento nominante. Huc spectat quod Horatius Leuconoen vocat quandam Genethliacorum vanitati fidem adhibentem non sine stoliditatis morsu, vt in eum locum olim annotauimus.

De limine offendere.

De limine offendere dixit Tertullianus specie prouerbii, pro in ipso operis negotii ue suscepti primordio peccare, vt sit idem quod illud Fabii Quintiliani, in portu impingere. Vsus est in libro aduersus Valentinianos, A manifesto ad occultum retorquere, de limine offendere est.

Lapitha.

Λαπίθης. Lapitha salse vocatur prouerbio homo fastuosus quique vulgi animos commouere præsumit & in sui admirationem trahere, magnos sibi spiritus sumendo: ὁ αὐχηματίας, παρὰ τὸ τὸν λαὸν εἰς ὄπιν ἄγειν καὶ ἐπιστροφήν, οἷς πείθει τινὰς περιαυτολογούμενος. sonat enim λαπίθης vocabuli etymon spectantibus, plebis persuasorem, quod de se iactabundus magnopere glorietur, sic enim annotatum est ab Eustathio Iliados quinto. Eo ferme sensu extulisse videtur Plutarchus in libello quo Stoicos alieniora à cõmuni hominum existimatione inuexisse disputat, cum ait: ὁ δὲ στωϊκὸς λαπίθης, ὥσπερ ἐξ ἀδαμαντίνης ὕλης ὑπ᾽ αὐτῶν τῆς ἀπαθείας κεχαλκευμένος, id est, Stoicus iste Lapitha fabricatus velut ex adamantina materia, impassibilitate quam ipsi inuexerunt, Porro Lapithæ heroicum genus fuere in Thessalia, Centauris perduelle, a Lapith Apollinis & Stilbes nymphæ filio ortum ducentes.

Licynij & Licynium fulmen.

Λικινίους, Lici nios prouerbiali specie dici annotat Eustathius Odysseæ decimo octauo eos qui duris modis desæ uiunt asperiusq; animaduertunt in quempiam, οἱ ἀγρίως κολάζοντες, eo modo quo Iri mendici, helluones Sardanapali, Crœsi diuites dicuntur à Licinio quopiam: suspicamur autem λικυμνίους legendum vel certe λικυνίους quam lectionem etiam Callimachus olim approbauit, a Lycimnio incendiario qui multorum domos igne crudeliter corrupisse legitur. Quo spectat illud Aristoph. in auibus.

Καταιθαλώσει σε λικυμνίαις βολαῖς, Telo Lycimnio ille te corruperit. Docuit Euripides Lycimnium fabulam vbi fulmine conflagrauit.

Formicarum nidos inspirauit.

Formicarum nidos inspirare, quod eleganter vnica voce, μυρμηκιᾷν efferunt Græci, quasi Formicari dicas, prouerbio dicuntur qui malum sibi imprudẽter accersunt. Natum inde quod qui inspirant aut aperto ore loquuntur in formicarum antra seu cauernulas,

cauernulas, his lingua vlcere intumescit atque inflatur, cuius rei caussam assignant venenatum aerem quo illatum antra imbuuntur pastu serpentium: formicas nã que mortuis anguibus vesci libenter, inter confessa habetur. Quid quod Draco ex esu formicarum & cantharidum, veneno distendi atque in rabiem agi putatur, vt Iliados vicesimo secundo annotat Eustathius.

Da panem & pugnum.

Δὸς ἄρτον τυχὸν καὶ κόνδυλον ὄψον ἐπ' αὐτῷ. id est,

Porrige, si possis panem, hinc obsonia pugnos.

Prouerbium expressis verbis docet esse Eustathius Iliad. ψ quo significetur pugnos plagasq; illi deberi qui moderatis contentus esse nolit: Poterit etiam eius esse vsus quoties expectatione bonæ fortunæ, diuersa obtingit sors.

Chius Coum loqui non finit.

Κῖος παραστὰς κῶον οὐκ ἐᾷ λέγειν.

Hic Chius astans, non finit Coũ loqui.

Senarius prouerbialis e Strattidis Comici fabulis, Competet in rabulam verbosum qui multiloquio os prudentioris doctiorisq; obstruit, nec patitur verba pro se facere. Chiorum scurrilitas & illaudata leuitas ex auctoribus notissima est: at Coos insula magni nominis & decantatissimos viros permultos protulit. Nisi mauis referre ad iactuum tesserariorum vtilitatem dignitatemq; in quibus χῖος vnionem caniculam ve designabat, infelix iactus, at κῶος senionem, felicissimus omnium iactus.

Citius quam gradatim.

Θᾶττον ἢ βάδην. Citius quam gradatim prouerbio dicunt Græci cum insignem celeritatem & properandi studium significare volunt, Menander:

Τὸ δὴ λεγόμενον τοῦτο θᾶττον ἢ βάδην.

Ocyssime id curabo, quod dici solet.

Porro quod addit, τὸ δὴ λεγόμενον, clarissime ostẽdit prouerbium fuisse, ne quis huc temere irrepsisse existimet. Vsus eo est & Plutarchus in Fabio Maximo, αὐτὸς δ' ἐκεῖνος ἀποπηδήσας κατὰ τάχος, θᾶττον ἢ βάδην πρὸς τὸν υἱὸν ἐπειχθείς. id est, Pater ipse ocyus descendens ab equo, concitato quam potuit maxime gressu ad filium approperans, siue ad verbum si mauis, citius quam gressim. Suidas ex incerto auctore: ὁ δὲ θᾶσσον ἢ βάδην τήν τε κεφαλὴν ἐπισείων καὶ βαρβαρικῶς τινὰ ἐπιφθεγγόμενος ὅσα τῆς τε φωνῆς ἐν τῷ ἐντόνῳ καὶ τοῦ βαδίσματος ἐν τῷ σεσοβημένῳ εἰκάσαι ἐπαπειλῶν, id est, Ocyssime ille caput quassans, & barbara voce non nulla locutus, quantum licuit coniectare tum ex vocis contentione, tum ex incessus insolentia, grauia minitabatur.

In asini aures canere.

Εἰς ὄνου ὦτα ᾄδειν. In aures asino canere, dicetur prouerbialiter qui indocto recitat poema omnibus numeris absolutum, aut orationem in qua nihil reliquum fecerit rhetorica ars: aut si quis apud crassas & Musices ignaras aures artem omnem ostentet Musicus. Meminit adagii Dion oratione trigesima secunda, eiusque occasionem talem indicat. Aegyptio Musico insigni astãs in somnis genius prædixisse visus erat, qđ in Asini aures cantaturus esset, quo neglecto somnio vt vano ac friuolo, accidit vt Syrorũ rex Nemphin, qui venerat, ipsum accersceret, quod audisset a cunctis laudari summopere: accessit itaque & omni industria adhibita artis suæ præstantiam ostentare adnixus est, qui tacere ignominiose iussus a rege Musices ignaro, recordatus somnii, hoc ipsum, inquit, est in aures asini canere: quibus verbis per interpretem intellectis, rex vinctum hominem affici verberibus iussit, vnde natum postea bellũ. Græce est: τουτὶ ἄρα ἔφη, τὸ εἰς ὄνου ὦτα ᾄδειν.

Alaudæ in nido latet gramen.

CITATVR à Cassiano Basso Scholiastico, librorum, qui de agricultura apud Græcos inscribuntur, collectore, adagium hoc:

Ἐν κορυδοῦ κοίτῃ σκολιὴ κέκρυπται ἄγρωστις. i.

Ramosum gramẽ nido occultat alaudæ.

Quo licebit vti cum effugii aut subsidii spem ostẽtabimus, veluti si potentior quispiam nos conetur opprimere, in legum & æqui præsidio fiduciam nobis repositã aut in vetusti iuris codicillis, in dicare volẽtes, prouerbiali hoc versu vtemur: vel si scriptorum auctoritate multiplici ac rationibus opugnati significemus, neque nos hac parte inermes esse, sed ad manum habere in expedito tela quibus nos defendamus: nimirum:

mirum: Ἐν κορυδοῦ κοίτῃ σκολιῇ κέκρυπται ἄγρωστις, Solet autem alauda peculiari quodam amuleto nidum suum lustrare impositis graminis ramulis, queadmodum aquila callitricho, cornix vel benaca supina, turdus myrto, lauro palumbes, vt Zoroastræ magi auctoritate lib. decimoquinto γεωπονικῶν legitur.

Alauda non est sine crista.

Οὐδὲ κορυδαλλὶς ἄνευ λόφου, Nec alauda est absq; crista, Prouerbio vtemur quoties significabimus aliquem non carere, suis vitiis, aut eximiam virtutem raramq; eruditionem fere expositas esse inuidiæ: ita accepit Eunapius Sardianus de Oribasio medico loquens, qui ob insignem artis peritiam magna inuidia apud multos inflagrauit, eius hęc sunt verba: Οὐδὲ κορυδαλλὶς ἡ παροιμία φησὶν ἄνευ λόφου, οὐδὲ ὀρειβάσιος ἦν ἄνευ φθόνου. id est, Neque sine crista (vt loquitur prouerbium) est alauda, neque Oribasius absque inuidia fuit.

Manu ignauus, mente præsens.

De homine cordato, qui consilium in numerato habet, non perinde manu strenuus, prouerbiale est illud Timocreontis Rhodii in suis epigrammatis:

ὦ ξυμβουλεύειν χέρσ᾽ ἀπο: νοῦς δὲ παρά.
Mens præsens, sed abest consilium manibus.

Refertur ab Hephestione grammatico. Prudentia & ingenium, nisi manus famulatrices sortiantur, inutiliter satagunt: contra robur, ingenii & moderatricis prudentiæ expers, amens fertur, omnia cūfundens. At vtraque si iungantur & in vnum coeāt, inuictum reddunt, Eam ob caussam Aegyptii in Hieroglyphicis nautis Mercurium iuuenili specie seni astantem pingebant innuere volentes doctum & sapientem, nisi vires adsint, quæ grauis ætatis nomine designantur, nihil agere, quasi alterum sine altero inutile sit: Eadem de caussa Sphinx in tēplorum vestibulis collocata apud eos fuisse legitur, sacrum symbolum combinationis coniugiique harum virtutum, quando per fere effigiē robur, per hominis prudentiam intelligi vellent: quæ coniunctæ, murus sunt inexpugnabilis, & (quod dici solet) Semiramidis mœnia: at disiūctæ prudentia sine viribus, & vires sine prudentia, mole sua cadunt. Præclarum est elogium Mitridatis Pontici apud Velleium Paterculum, Consiliis dux miles manu, & Dictis Cretensis de Hectore testatur nunquam vires consilio potiores fuisse, & Pacatus Drepanus Theodosio id tribuit, quod dux sit consilio, miles exemplo, sic de Fauno Aboriginum rege dixit Halicarnis. libro 1. ἀνὴρ μετὰ τοῦ δραστηρίου καὶ συνετός, vir pariter & impiger & cordatus.

Cerylus euadam.

Βάλλε δὲ βάλλε, κήρυλος ἔσω, facias licet, Cerylus euadam Dictum istud vulgo iactari solere apud Dores annotat Euphronius & transcripsit Suidas, vsum tamē adagii neuter explicat. Videtur autem salacium & libidinosorum dictum fuisse, qui nullū mortis genus deprecentur, modo in venere cupita & in mediis amplexibus animam efflare liceat, in voluptate summum bonum statuentes, nam Cerylus (ita inter Alcedines mas vocatur) in coitu intermori scribitur, & senio defectus a femellis subuehi alis. Nō abludit ab adagio dictum Vespasiani in quendam Cerylum libertū, ἐπὰν ἀποθάνῃς αὖθις ἔσσῃ κήρυλος. Postquam interieris, rursum fies Cerylus.

Melanurum Perca sequitur.

Citatur parœmia ab Atheneço libro 7. incerto auctore, ἕπεται πέρκη μελανούρῳ. id est, Perca assequitur melanurum, Prouerbii vsum non indicat, videtur quadrare in prudentes homines & callidos, qui alieno periculo suis rebus cauent: aut ex vnius patrocinio & sententia toti pendent, vnum obseruant. Natum ex ingenio vtriusque piscis, Melanurus ex ingenio vtriusq; piscis, Melanurus ex re nomen habens quod cauda illi maculosa sit, imbecillus est (Oppiano teste) piscis, sed qui natiuam debilitatē calliditate compensat, adeo vt nassas & retium sinus facile eludat. vnde ait:

Ἔξοχα γὰρ μελάνουρος ἐν ἰχθύσιν ἠ μὲν ἄναλκις
Ἡ δὲ σαοφρονέων. hoc est,
Inualidus mire, at prudenter callidus idem
Squamosos inter pisces Melanurus.

Adagio viam aperit & Numenius in halieutico opere, Percæ ductorem Melanurum vocans.

Πέρκας τι καθηγητὴν μελάνουρον.

Meminit huius piscis & Ouidius in halieutici fragmēto, Quin laude insignis caudæ

dæ Melanurus. Itaq; fallitur ille dũ Melanurum sepiam Vertit, cum hi pisces nihil habeant cõmune, toto genere diuersi: nec minus, quod de improborum societate dici cõiectat, cum ex Numenii verbis liqueat Melanurũ prę uiũ Percarum agmini ducẽ se præbere, easq; vt tutiores sint, illum comitari.

Omnem lapidem nitidum adorantes.

De iis, qui temere & sine iudicio erga quosquis afficiuntur, elegans extat adagiũ apud D. Clementem libro septimo stromatum: οἱ αὐτοὶ δ' ἤτοι πᾶν ξύλον καὶ πάντα λίθον, τὸ δὴ λεγόμενον, λιπαρὸν προσκυνῶντες. id est, illi ipsi quoduis lignum & quemlibet lapidẽ (quemadmodum dici solet) politum adorantes, loquitur de superstitiosis hominibus, quorũ mentes prauitatis erroribus imbutas, numinis metus ita penitus perculit, vt ad quemuis vel facis vel sulphuris aspectũ illico inhorrescant. Transferetur venuste ad iudiciorum morositatem, inuenias enim quosdam ita sinistros eruditionis iudices, vt verbosum & volubili lingua verborum aliquãtum hinc inde consarcinantem, non minore admiratione quã virum ad miraculum vsque doctum suspicant & tantum nõ adorent: πάντα λίθον λιπαρὸν προσκυνοῦντες.

Sanguis & anima.

Αἷμα καὶ ψυχή, Sanguis & anima, prouerbii specie de re impense nobis grata & adamata effertur, translatum ab amantium rhoris quibus id in ore frequens est. Antiphanes comicus:

> Τ' ἀργύριον ἐστὶν αἷμα καὶ ψυχὴ βροτοῖν. id est, Argentum & anima & sanguis est mortalibus.

Citatur à Stobæo. Sanguis quia vehiculum & sedes est animæ, pro vita accipitur, qua nihil potest esse nobis dulcius.

Postes transcendere.

Ὑπερβάθμιον πόδα ῥίπτειν, hoc est, Postes trãscendere, vel pedem iniicere transultoriũ, specie prouerbii vsurpatum inuenimus, ꝑ incomposite & extra modum in aliquam rẽ inuehi, immodiceq; se gerere. Suidas ex auctore incerto: οὐδὲ ὑπερβάθμιον πόδα ῥίπτων κατὰ τὸ λόγιον εἰς τὴν θεοσέβειαν, ἀλλὰ μέτρα ὁρίζων ἑαυτῷ τῆς ἡλικίας ἄξια, γνησίως καὶ καθαρῷ συνειδότι μεταχειρίζων τὰ πρὸς οὐκ θεοὺς. hoc est haud nimis alte, velut transcensis postibus, iuxta prouerbium in religionem insultans, sed pręscriptis sibi certis limitibus ętati suæ congruis, cultum diuorum pura & sincera conscientia administrans. Vsus eo fuit & Aristoteles alicubi & Aretas Cæsariẽsis episcopus in Apocalypseo explanatione, interpretes vertit gradum limemq; excedere. Diuersum a superiori est βαθμηδὸν ὑπεράλλεσθαι, pro ordine & quasi per gradus vlterius pergere. Athenæus: ὑπὸ τῆς ἐν τῷ λέγειν θερμότητος πρὸς τὰ ἑπόμενα τῆς βίβλου βαθμηδὸν ὑπεράλλεται. i. Gradatim ad ea quæ proxime sequuntur quodam dicendi feruore transilit.

Humeros licet perdas aquam incernendo.

Ἂν κἀπολῇς γε τὼ ὤμω ὕδωρ πτίσσων, ὤμως ὕδωρ μένει. id est, Quamuis humeros perdas aquã incernendo, aqua tamen manet. Citat adagium Suidas in collectaneis suis, & annotat quadrare in eos qui vanum sumunt laborẽ. Crediderimus rectius cõpetere in eum qui ingrato homini diligentem nauat operã, aut in præceptorem stupidi & indocilis discipuli, cui quicquid inculcatur, diffluit velut in dolium futile congesta aqua. Quamquam vero vulgati codices habeãt πίσσων, constanter tamen πτίσσων legendum autumamus, est enim πτίσσειν contusum hordeum pinsere cribroq; incernere, vnde & πτισσάνη, hoc est, ptisanæ vocabulum.

Scommata Dionysiaca.

Διονύσια σκώμματα, id est, Dionysiaca scommata, prouerbialiter dicuntur scurrilia cõuitia quibus mores hominum flagellantur & perstringuntur. Synesius in Dione Prusizo: καὶ μὴν βάλλοντι σωκράτην καὶ Ζήνωνα τοῖς ἐκ Διονυσίων σκώμμασι, καὶ γε ἐπ' αὐτοῖς ἀξιοῦντι πάσης ἐλαύνεσθαι γῆς καὶ θαλάσσης, i. Nunc incessenti Socratem & Zenonem dicteriis Dionysiacis, eorumq; sectatores terra marique proscribendos mandanti. Suidas ex incerto auctore: ποτὲ μὲν βάλλων καὶ σκώπτων τοῖς ἐκ Διονυσίων σκώμμασι. id est, Interdum conuitians & Dionysiacis scommatibus debacchans. Natum a prænimia licentia Bacchanalium feriarũ qui flagitiis & scurrarum dicacitate perstrepebant.

Bifrons Mercurius.

De simulati ingenii homine dicitur, qui aliud

aliud coram in os, aliud auersus loquitur. Nazianzenus ad Nemesium: Ἀμφιπρόσωπος Ἑρμᾶς δ'ἴγλυφος οἷα. πρόσω τὸ μὲν, ἄλλο δ' ὄπισθεν. Qualis Mercurius bifrons, aliud po strinsecus. Hermę lapidei ligneive cippi erant in biuitis triuiisq; erigi soliti, ad indicanda viarum ferentium discrimina. Vlpianus in Demosthenicam orationem quæ est aduersus Leptinem, Hermas istos quadrangulos fuisse annotat, suprema parte Mercurii faciem præferentes, inferius inscriptiones viarum ostendentes. Thucydidis scholiastes in sexto scribit quadratos & cubi formes poni consueuisse, velut symbola quædam rationis & veritatis inconcussę. Alioqui & τρικέφαλος ἑρμῆς apud Etymologici auctorem Triceps Mercurius, viarū index legitur.

Cum Musis certare.

Ἁμιλλᾶσθαι ταῖς μούσαις. id est, Cum Musis certamen inire, dicetur prouerbialiter qui doctrinæ quam callet indubitata certitudine, causæq; bonitate confisus, cum doctissimo quoq; congredi & in disputationis palestrā descendere non dubitarit. Galenus in fine libro primo, Therapeutices methodi: Ἀλλὰ κατὰ τὸν παλαιὸν αὐλητὴν ὦ ἱερὸν, ἁμιλλώμην ἂν καὶ ταῖς μούσαις. Equidem antiquissimi tibicinis exemplo o Hieron, etiam cum Musis concertarim. De Thamyra Thrace sentit, ni fallimur, cui tamen peritiæ suæ confidentia parum prospere cessit, orbitatis pœna victo inflicta, vnde hoc loco recte φιλόνεικον eum vt ambitiosum vocat Galenus: Nō alieno hinc sensu συνεχορευκότας μούσαις, dixit Philon Iudæus litteratos viros, quasi qui cum Musis choros ductitarint.

Ilio indigna verba.

Ilio indigna verba dixit Euripides nō sine prouerbii specie, verba parum fortia & imbellem animum prudentia, sic enim apud illum loquitur Menelaus, suadens Helenę vt vitæ suæ consulere, habita vtriusque salutis ratione:

Ἄνανδρ' ἂρ εἶπας, Ἰλίου τ' οὐκ ἄξια. id est,
Imbelle verbum dixti, & haud dignum Ilio.

Fortia facinora in decennali potentissimæ vrbis Troianæ obsidione a Græcis edita, veterum scriptis passim celebrantur.

Ignem stipulæ admouere non tutum.

Proverbii faciem habet illud Naziāzeni:
Πῦρ ἐγγὺς καλάμης, οὐκ ἀσφαλές. id est,
Ignem si admoueas stipulæ, res plena pericli.

Iuuentus male credit libidinum magistris: tenellæ ætati non tutus est vini vsus, qđ rudis illa ætas flammis exęstuet inde ardentioribus, quam Aetnęi crateres.

Durei equi speciem præfert.

Δουρείου τινὸς ἵππου εἰκόνα σώζει. Durei cuiusdā equi imaginem seruat, Dici potest de homine multifariis & diuersis inter se vitiis obnoxio. Clemens libro secundo, Stromatum de Basilide loquens statuente passiones animi spiritus quosdam rationali animi annexos: νῦν δὲ, inquit, τοῦτο μόνον παρασημειωτέον, ὡς δουρείου τινὸς ἵππου κατὰ τὸν ποιητικὸν μῦθον εἰκόνα σώζει ὁ κατὰ Βασιλείδην ἄνθρωπος, ἐν ἑνὶ σώματι τοσούτων πνευμάτων διαφόρων στρατὸν ἐγκεκολπισμένος. hoc est, Id solum nunc obseruandum, quod Durei equi speciem quādam obtinet, iuxta poetarum fabulam, Basilidæ homo, vno in corpore tot diuersorum spirituum exercitum in aluo inclusum habens. Dureo equo ligneo ab Epeo fabricato, multos Græcorum proceres fuisse inclusos, ex historia notum est.

Agasonem vincit.

Νικᾷ τὸν ὀνηλάτην, i. Agasonē vincit, Adagiū ostēdit esse Suidas in refractarium hoīem, qui monētis verbis obaudit, seq. in pręsens discrimen aut exitium coniicit. Originem adagii nō commonstrat: ac proinde sine teste non ausum quidquam comminisci.

Coturniculæ animus.

Ὀρτυγίου ψυχὴν ἔχειν, hoc est, Coturniculę animum habere; puerbio dicitur homo pusillanimus & formidolosus. *Antiphanes* Comicus in Rustico apud Athenæum:

Σὺ τί ποιεῖν δύνασαι ὀρτυγίου ψυχὴν ἔχων; i.
Tu quid facere vales coturniculæ animo preditus?

Accessorium operis loco.

Πάρεργον ἔργον ποιεῖσθαι, id est, Accessorium in opus commutare dicuntur, qui plus collocāt operę in negotio leui, quodq; obiter in transcursu

transcursu delibandum erat, quam in primario præcipuoq; instituto. Galenus initio libro primo de naturalibus facultatibus *εἰ δὲ τούτους ἐκτρεπόμενος ἐλέγχοιμι, μεῖζον ἄν μοι τὸ πάρεργον τοῦ ἔργου γένοιτο*, quod Thomas Linacer commode ita vertit: Ergo si ad hos refellendos digrediar, plus operæ in accessorio, quam in proposito sumam. Plato. in epistol. *ἵνα μὴ πάρεργα ὡς ἔργα μοι ξυμβαίνῃ λεγόμενα*. id est, Ne accessoria, vice operum nominari mihi contingat. Polybius histor. *οἱ δὲ πολλοὶ τὰ μὲν ἔργα τῶν εὐτυχούντων οὐ πειρῶνται μιμεῖσθαι, τὰ δὲ πάρεργα ζηλοῦντες, ἐκθεατρίζουσι τὴν ἑαυτῶν ἀκρασίαν*. id est, Plerique homines facta magnatium imitari negligunt, at æmulando accessoria nihil ad rem facientia, suam ipsi produnt stultitiam. D. Clemens libro quinto ex Agathone Tragico, duos senarios adducit: *ὅπως μὴ τὸ τοῦ τραγῳδοποιοῦ.*

Ἀγάθωνος πάθωμεν καὶ αὐτοί,
Τὸ μὲν πάρεργον, ἔργον ὡς ἡγούμενοι,
Τὸ δ᾽ ἔργον ὡς πάρεργον ἐκπονούμενοι, hoc est,
Ne impigamus & nos in illud Tragici Agathonis
Operis loco ducentes accessorium:
Inq; opere satagentes vt accessorio.

Quos versus recitat & Atheneus libro quinto, Greg. Nazian. elegantissime eo vsus est in funebri oratione in Basilium dicta, de Saule loquens: *βασίλειαν εὕρατο μεῖζον τοῦ ἔργου τὸ πάρεργον ἐμπορευσάμενος* id est, Saul paternos asinos inuestigans, regno potitur accessorium ipso instituto negotio maius nactus: Idem in carmine:

Ἔργον πάρεργον οὐδαμῶς ἔργον λέγω. id est,
Extrarium negotium, haud opus vocem.

Non otiosum fuerit huc adscribere Pioris Græci monachi dictum, qui interrogatus cur obambulando cibum sumeret respondit: *ὅτι οὐ βούλομαι τῷ βρώματι ὡς ἔργῳ χρήσασθαι, ἀλλ᾽ ὡς παρέργῳ*, id est, Quia nolo cibo vti tamquam opere, sed tamquam operis accessorio.

Achaicum telum.

Ἀχαϊκὸν βέλος, id est, Telum Achaicum dicitur telum habile & quod apte collineat. Coniecturam alicuius artificiosam & pulchre scopum attingentem, aut scomma adposite mores cuiuspiam perstringens, licebit parœmiace vocare *βέλος ἀχαϊκόν*, Citatur a Suida. Apparet autem fuisse telum funditoribus gentis Achaicæ peculiare, aptum cum primis in obsidione.

Herculis cornu.

Ἡρακλέους κέρας, id est, Herculis cornu, de affluentia bonorum omnium prouerbialiter dicitur apud Dionem Chrysostomum oratione 2. de Fortuna ibi: *τοῦτο ἦν ἄρα καὶ χρυσοῦν γένος, καὶ νῆσοι μακάρων τινὲς αὐτομάτας ἔχουσαι τροφάς, καὶ ἡρακλέους κέρας καὶ κυκλώπων βίος*. id est, Istud ipsum fuit & aureum seculum, & fortunatæ dictæ insulæ sponte sua proferentes alimētorum genus omne, & Herculis cornu, & Cyclopum victus. Adagium mere idem cum Amaltheæ cornu de cuius origine quia varia & auctoribus & prorsus diuersa prodi videmus, nō lusurum me operam putaui si in studiosorum gratiam philologia hac accessione per me adiuuaretur: vnde elucesceret ratio cur Herculis cornu dicatur. Helenius Acron & Porphyrion grammatici in illud Horatii Odarum lib. 1. Hinc tibi copia Manabit, ad plenum benigno Ruris honorum opulenta cornu, referunt adagii natalem ad cornu Fortunæ quod Acheloo detractū victor Hercules Fortunæ donasse perhibetur, de quo ita Dion Prusiæus: *οἱ δὲ τὰ κρείττω γράφοντες τὸ τῆς ἀμαλθείας κέρας ἔδοσαν κέρας πλῆρες καὶ βρύον ταῖς ὥραις, ὃ ἐν μάχῃ ἡρακλῆς Ἀχελώου ἀπέρρηξε*. id est, Qui veritati magis consona pingunt, dant Fortunę cornu Amalthææ refertum omnigenis fructibus quod in cōflictu Acheloo defregit Hercules, subicit post, *τὸ δὲ τῆς ἀμαλθείας* (ita enim legi debet loco *ἀμελείας*, quæ vox incuriam denotat *κέρας μηνύει τὴν τῶν ἀγαθῶν δόσιν τε καὶ εὐδαιμονίαν*, hoc est, Amaltheæ cornu indicat bonorum largitionem & felicitatem. Eustathius in commentarii Dionysii Afri paullo aliter fabulatur, Acheloū videlicet pro læuo cornu per Herculē comminuto Amaltheæ cornu numeris loco illi rependisse, cuius beneficio bonorum omnium affluentia vtenti suppetebat: quam fabulam ita sanant quidam dictitātes, Herculem cunctos vbiuis gentium mortales sibi beneficio deuincire volentem, cum intellexisset Acheloum fluuium errabundis flexibus magnam Aetoliæ partem lancinare, atque ita variis fossis, aggeribus, alueorūq; clicibus regioni iniurium, vim quodammodo

modo adhibuisse, & ad moderationem reuocasse superuacuos annis cursus caq; cultura feraciorem agrum reddidisse: qua ratione sinistrum fluminis cornu incompositis sinuosisq; anfractibus inutile atque incolis infructuosum, tractabile ac commodū prestiterit: Atq; ista esse Acheloi cornua exponunt, superatam & compressam amnis iniuriam, & repositam fœcunditatem. Palephatus narrat Herculē aliquando Thespiis Bœotiæ oppido commoratum fuisse, apud feminam liberalis formę, cui Amaltheæ nomen fuerit, proposito Iolai nepotis hospitio, quod cum iste iniquius ferret, cogitaretq; peculium omne quod in cornu bubulo illa asseruabat in vsum Herculis, si quid emptitaret, furto auferre, factum est vt socii peregrinationis dicerent, Herculem habere cornu Amaltheæ, vnde promeret affluēter ea omnia quæ ipsi forent vsui. Alii hanc ipsam Amalthæam anum faciunt ex mercimoniis opulentam, & quæ pleramq; peculii sortem e diuenditis mercibus contractā, includere in cornu ab eius nomine nuncupatum consueuerit, quod quia pecuniis refertum Hercules abstulerit splendide inde victitans, prouerbialis sermo increbuit, ex Amaltheæ cornu cuncta bona Herculi suppetere. Fuerunt & qui aliam commēti sunt fabulam fuisse in Lybia ditiunculam supra modum feracem, forma loci bubulo cornu non absimili a femina nomine Amalthea possessam, a cuius singulari fœcūditate fructuum genus omne copiosissimo prouentu affundentis, natam parœmiæ originem autumāt. Callimachi scholiastes Grecus, amaltheam capram, quæ Ioui lac prebuerit, scribit ex altero cornu ambrosiam fundere, ex altero nectar, creditam fuisse. Theon Alexandrinus in Aratæis commentariis annotat Capram istam mulierem fuisse Arcadicam, Iouis nutricem, Iouemq; alumnū beneficii memorem, nutricis mortuæ pellem complicatam sibi circumposuisse, ac inter astra retulisse, eamq; esse Amaltheam. Parmeniscus ait Melisseo Cretæ regi Alumnū fuisse datum Iouem infantem, cuius filiæ Dodonides cum lacte carerent, illum caprā geminos hædos enixam puero adhibuisse, nomine Amaltheam, quæ eum educarit, eiusque fœcunditatem prouerbio locū dedisse. Musæus (hunc enim fabulæ auctorē citant Hyginus & Bassus Aratæi commentarii auctor creditus) tradit Iouis nutrices Themidem & Amaltheā nymphas ab Ope matre delectas fuisse, ac postremam Amaltheam in deliciis habuisse capram incredibili lactis copia scatentem, cuius ille vbera suxerit. Diodorus Siculus Bibliothecæ libro quarto refert Hammonem Libyæ partis regem virgini præstāti forma Amalthee dictæ stuprum obtulisse, procreata ex ea sobole, ipsamque propinquæ oræ prefecisse, quę quod bouis cornu speciem imitaretur, occiduū cornu nuncupata sit & Amaltheæ cornu, quod vineis & fructiferis omnis generis arboribus abundaret, posteris eam appellationem transferentibus ad optimam & primę feracitatis terrā. Hactenus de origine. Socrates (vt Ioannes Stobæus commemorat) Amaltheæ cornu dicebat esse Symbolum industriæ & sedulitatis, illinc enim omnia manare bona illi, qui μάλθων, hoc est, ignauus & socors non pergat esse: Cornu namque bouis animalis laboriosissimi, operarium significare: vuas & alios fructus quibus cornu scateat, indicare affluentiam bonorum ex agricultura prouenientium: Cornu autem illud a bono Genio & Fortuna bonorum largitrice, vtrimque sustineri volunt. Philemon Comicus per iocū Amaltheæ cornu pecuniam esse ait, cuius hi leguntur senarii:

Τὸ τῆς ἀμαλθείας δοκεῖς εἶναι κέρας,
Οἷον γράφουσιν οἱ γραφεῖς, κέρας βοός.
Αργύριόν ἐστι, τοῦτ' ἐὰν ἔχῃς, λέγε,
Πρὸς τοῦτ' ὃ βούλει, πάντα σοι γενήσεται. i.
Tunc illud esse cornu Amaltheæ putas,
Cuiusmodi pingit pictor, cornu bouis?
Argentea est moneta, quam qui possidet,
Huic copiose pro votis cuncta affluunt.

Phocylides agrum cornu Amaltheæ accipit quod ad victum necessaria & sustinendæ vitæ alemoniam suppeditet, eo versu: Ἀγρὸν γάρ τε λέγουσιν ἀμαλθείης κέρας εἶναι. Phocion Peripateticus librum scripsit multa variaq; historia refertū, inscripsit κέρας ἀμαλθείας, teste Gellio. Philostratus de Dione: Δίωνα τὸν προυσιαῖον, οὐκ οἶδ' ὅτι χρὴ προσειπεῖν, διὰ τὴν ἐς πάντα ἀρετήν, ἀμαλθείας γὰρ κέρας ἦν τὸ τοῦ λόγου. id est, Dionem Prusiæum haud scio quo nomine compellabo, propter mirificam in omni genere prestantiam, erat enim iuxta prouerbium Amaltheæ cornu.

Lemnius obtutus.

Λήμνειον βλέπειν, id est, Lemnium obtueri,

Nnn detru-

de truculento & quasi igneo aspectu prouerbialiter dici ostendit Eustathius Iliad. primo & exponit: δεινὸν καὶ πυρῶδες βλέπειν. Lemnii homines efferi & immanes ferebantur, qui natos sibi ex Atticis feminis liberos nefarie trucidarunt, teste Herodoto: vnde & Lemnia manus pro, sanguinaria, & Lemniũ malum, de insigni & ineuitabili malo natum est. Citatur ab Hesychio, addita caussa, quoniam, & Lemno inuentus sit ignis. Quid? quod primi ferrarias officinas, fabricatis exitio mortalium & ad cædes repertis telis, instituerunt, qua de caussa & Sinties a nocendi argumento nuncupati fuere.

Cum Protogene mortuo bellum gerit.

BELLVM cum Protogene mortuo gerere, prouerbiali figura dicitur qui in mortuorum scripta inuehitur, mortuorum manes conuitiis impetit, aut quomodocunque illis iniurius est. Extat apud Aul. Gellium libro 15. ca. vltimo. Demetrius Poliorcetes cognomento dictus a solertia machinarum oppugnandis vrbibus repertarum, Rhodũ obsidens, incẽdio statuerat abolere ædes extra vrbem, in quibus asseruabatur pulcherrimi operis imago, a Protogene illustri pictore facta, quod eam hostili vrbi inuideret re intellecta Rhodii legatos ad eũ mittunt cum his verbis: Petimus, consideres, ne turpe tibi sit, quia non potueris bello Rhodios vincere, bellum cum Protogene mortuo gessisse. Huc spectat Philostrati Lẽnii dictum quo Aelianum repercussit, qui accusationem cuiusdam retro tyranni scripserat. Laudarem, inquit, institutum tuum si viuum accusasses, viuentem namque tyrannum incessere, viri esse duco, at mortuo insultare cuiusuis: Gręce ita sonat: ἦν αὐ γὰρ δὴ τὸ μὲν ζῶντα τὸν τύραννον ἐπικόπτειν, ἀνδρός, τὸ δὲ ἐπεμβαίνειν κειμένῳ παντός. Eodem sensu plancus fregit calumnias Asinii Pollionis, qui orationes meditabatur a morte Plãci edendas, ne respondere posset, dictitans, Cum mortuis non nisi laruas luctari, quod a Plinio in præfatione Naturalis Historiæ inscripta relatum est. In hanc sententiam trahi potest illud Epigramma Grecum:

Βάλλετε νῦν μετὰ πότμον ἐμὸν δέμας, ὅτι καὶ αὐτοὶ
Νικῶσι σῶμα λέοντος ἐφυβρίζουσι λαγωοί, i.
Nunc post fata meum telis configite corpus,
Audet & exanimum lepus infestare leonem.

Mercurij catena.

Ἑρμαϊκὴ σειρά, id est, Mercurii catena, adagiali specie vsurpatur ab Eunapio Sardiano de inuictæ eloquentiæ homine, qui quo velit linguæ lenocinio auditores rapere & transducere possit. Sic enim ait: ὁ δὲ πορφύριος ὥσπερ ἑρμαϊκή τις σειρὰ καὶ πρὸς ἀνθρώπους ἐπινεύουσα διὰ ποικίλης παιδείας πάντα ἐς τὸ εὔγνωστον καὶ καθαρὸν ἐξήγγελλεν. i. ad Phorphyrius velut Mercurialis quædam catena ad mortales deuergens cuncta, clare pureque in lucem protulit, variæ doctrinę beneficio. Notum est de Herculis Ogmii catena auribus hominum inserta, qua eos circumducebat, ex Luciani opusculo: Herculem vero eundem cum Mercurio existimauit religio Druidarum, & Aegyptiorum schola.

Vt egeni, eruum.

Ὅπερ τοῖς σίτου ἀπόροις, οἱ ὄροβοι. i. Id quod in frumenti inopia, eruum: adagii vsus erit cum significare volumus, boni consulenda esse qualiacumq; sint deteriora, vbi non adsit meliorum copia. Glandium esus mortalibus fuit gratissimus, ante repertas & a Triptolemo commostratas Cereales fruges. Solet autem vsu uenire famis, tempore, aut vbi frumentum deest, vt legumina queuis, viciam, lentem eruum, aliaq; χέδροπα in victum commutet vulgus, ad placandam esuriei iniuriam & sustenendam vitam, vbi cetera deficiunt necessaria. Philostratus in Nicete: ἀλλ' ἀπορίᾳ γενναίων σοφιστῶν ἐσπουδάσθησαν τοῖς ἐφ' ἑαυτῶν Ἕλλησιν, ὃν που τρόπον τοῖς σίτου ἀποροῦσιν οἱ ὄροβοι. id est, Inopia præcellentium doctorum, in pretio fuerunt habiti a Grecis ea tempestate, quemadmodum eruum magni fit apud illos qui frumento carent.

Priusquam pinsueris, farinam subigis.

Πρὶν ἢ πτίσσαι, τὰ ἄλευρα, subaudi πάσσεις, i. priusquam pinsueris, farinam subigis aut maceras,

maceras. Dicitur in homines præposteros, qui peruerso ordine, quod postremo factũ oportuit, primum omnium faciunt. Præpostere agit qui subigere tẽtat, priusquam triticum a glumis separetur & pinsatur. Eustathius in decimumsextum Odysseæ perperã legẽs, πρὶν ὀπτῦσαι, quod sonat, Priusquam assaueris occasionem labendi dedit lectionẽ eius secutis minus venustam minusq; explicitam. Simile isti adducit Suidas, & ex eo proculdubio Eustathius mutuatus tale Prouerbium: πρὶν ἢ τοὺς ἰχθῦς ἑλεῖν, σὺ τὴν ἅλμην κυκᾷς, id est, Ante captos pisces mare agitas, aut salem aquæ misces, Quod conuenit in præproperos homines, q. locuplete spe præcipiunt futuram adhuc victoriam.

Nondum incuruam ceruicem Iupiter habet.

EXTAT inter Tyrtæi poemata quæ admonitoria ad bellicam virtutem Spartanæ iuuentuti scripsit, prouerbialis versus.

Θαρσεῖτ᾽, οὔπω Ζεὺς αὐχένα λοξὸν ἔχει. id est, Animo constanter habete, Iuppiter hauddum etenim colla retorta gerit. Quo vti licebit apud deiectos animos & facile consternatos, quos in rebus duris durare se & confirmare admonebimus. Metaphora translata a supplicibus & depressa mente præditis, quos incurui ceruicos Pacuuius vocat, quo spectant & versus de seruitute apud Philonem:

Οὔποτε δουλείη κεφαλὴ ἰθεῖα πέφυκεν,
Ἀλλ᾽ αἰεὶ σκολιὴ αὐχένα λοξὸν ἔχει. hoc est.
Haud solitum est seruile caput se attollere rectum:
Semper at obliquum colla retorta gerit.

Thmuitarum hircus.

Θμουϊτῶν τράγος, Thmuitarum hircus, de mulieroso homine, in quem adhinniunt quodammodo scorta, ad vnius nutum parata, D. Clemens in Protreptico loquens de Apolline nobili insessore, qui amicas multas habuerit, inter quas commemorantur, Aethusa, Arsinoe. Zeuxippe, Prothoe, Marpissa, & Hypsipyle, ἐνεπίμπλατο γοῦν, inq t, γυναικῶν ἀκήπτον ἢ αἰγῶν ὁ Θμουϊτῶν τράγος. i. Mulierculis ad satietatem se expleuit non paucioribus quam capris Thmuitarum hircus. Est autem Thmuis oppidum Aegypti Stephano teste, Eusebius & Nicephorus Philæ meminerunt Thmuitarum episcopi viri sanctissimi. Nemini vero dubium est, singula Aegypti oppida peculiaria habuisse olim numina, animalia, quibus diuinos faciebant honores, Tentyritæ accipitrem, Cõbitæ crocodilum, lupum Lycopolitani, canem Bubastii, ouem Saitæ, capram & hircũ Mendesii, hircum Thmuitæ colebant, cui vt verisimile est, capras votiuas victimas & donaria sacca offerebant affatim. Itaque ganeonem insignem aut notæ famæ mœchũ pluribus abundare feminis dicemus, quam olim capris Thmuitarum hircus.

Ventos pascere.

Ἀνέμους ποιμαίνειν. id est, ventos pascere, hoc est instar ouium agere dicitur qui inanẽ sumit operam, nihil operæ pretii faciens, D. Clemens lib. I. Stromatum. ὃς δὲ ἐρείδεται ἐπὶ ψεύδεσιν, οὗτος ποιμαίνει ἀνέμους, καὶ διώκει ὄρνεα πτερωτά. id est, Qui mendaciis innititur, is ventos pascit & volucres aues persequitur.

Tenedia regula.

Τενέδιος κέραμος, id est, Tenedium fictile, Prouerbiali schemate dicitur de re fragili, & in qua cõtractanda magna opus sit religione. Dion Chrisostomus oratione. 42. σχεδὸν οὖν παραπλήσιον πεπόνθασιν οἱ ἐμοὶ λόγοι τῷ κεράμῳ τῷ τενεδίῳ, καὶ γὰρ ἐκεῖθεν πᾶς μὲν ὁ παραπλέων ἐμβάλλεται κέραμον, τὸ δ᾽ εἰς δὲ ὑγιῆ διακομίζει ῥᾳδίως, ἀλλὰ πολλοὶ συντρίψαντες, ἢ συντρίψαντες, ὄστρακα ἔχοντες χανθάνουσι αὐτοῖς. i. Idem propemodum meis orationibus accidit, quod fictilibus Tenediis: illuc enim qui præternauigant aduenæ omnes, manum fictilibus immittunt, nemo autem fere integrum perfert, sed plerique omnes ea vel atterendo, perfringunt, vel collidunt, ignorantes testacea sese tractare. Loquitur de suis scriptis, quæ cum omnibus in ore essent, multi libere de industria verba immutabant, vel ne memoriæ lapsum proderent, vel etiam inuiti quibus nihil esset peculii, vnde librum compararent, atque verbatim edi scerent. Transferri potest prouerbium ad orationẽ aut carmẽ, in quibus qui immutare & liberius trãsponere verba conat, is facile impingit, vt aut orationis, vim eneruet, aut sanguinẽ deducat, aut cursum frangat,

Anxietate summa & sollicita cura hic opus est, quod interdum vnica syllaba immo littera momentum omne trahat.

Agrestibus holeribus victitat.

De homine sordido, qui suum defraudat genium, dictum est illud Pherecratis Comici, in fabula cui ἀγρίοις nomen, ἐν θρύσκοισι καὶ βρακάνοις καὶ στροβίλοις ζῆν, ὁπόταν δ' ἤδη πεινῶσι σφόδρα, ὥσπερ τοὺς πολύποδας νύκτωρ περιτρώγειν ἐντὸς τοὺς δακτύλους. id est, Agrestibus holusculis ac carduis viuere, cumq; vehementer esurierint, polyporum instar noctu digitos intus, arrodere. Apud Atheneũ ma'e legitur pro ἐντὸς, ἐν τῶν & θρύσκοισι, pro θρύσκοις. Sunt autem θρύσκα & βράκανα teste Hesychio, ἄγρια λάχανα, agrestia quædam holera, στρόβιλοι vero cardui species. Potest etiam dici de homine egeno qui omnis subsidii expers ad inhumana edulia adigitur. Porro quoniam istiusmodi holera difficulter eluũtur, hinc Cratinus Comicus δυσβράκανον prouerbialiter dixit, quod intellectu arduum est, & ingenio ægre consequi quis possit.

Leporem frondium crepitus terret.

Gregorius Nazianzenus in Distichis sententiosis:

φύλλων λαγωοὺς ἐκφοβοῦσιν οἱ κτύποι,
Ἄνδρας δ' ἀνάνδρους αἱ σκιαὶ τῶν πραγμάτων, id est,
Lepus fragore territatur frondium,
Vmbræq; rerum timidulos terrent viros.

Arduus & infractus animus non commouetur rebus aduersis & reflante fortuna, neque periculi tempestas illum aut honoris aura vmquam de suo cursu vel spe vel metu depellit.

Aequalia reddere capita in pugna.

Nazianzenus in funebri oratione Basilio Magno dicta, καὶ τὴν παρ' ἐμαυτοῦ ῥοπὴν χαριζόμενος, ἴσας ὑσμίνη τὰς κεφαλὰς, τὸ τοῦ λόγου, κατέστησα. id est, Addito à me subsidii momento, ęqualia in conflictu capita, iuxta prouerbium, vt essent effeci. Quadrabit cum quis disceptantibus arbiter datus, nũc hunc, nunc illum auxiliaribus argumentis suppeditatis sustinet in ęquilibrio quodã contentionis, nam parua accessio in tali pugna, ἑτεραλκέα νίκην. id est, victoriam alterutro declinantem tribuere potest. Locus videtur desumptus ex Homero Iliad. vndecimo, vbi Gręci pariter & Troiani pari Marte depugnantes neutro alternante victoria ἴσας δ' ὑσμίνη κεφαλὰς ἔχον. hoc est, ęqualia in duello capita habebant.

Bubulcus antea, nunc caprarius.

Βοῦτας μὲν ἐλέγευ, νῦν δ' αἰπόλῳ ἀνδρὶ ἔοικας. i. Caprigeni gregis es ductor, paullo ante bubulcus.

Theocritus Idyllio primo. De iis qui in peius degenerant, ab equis, quod dicitur, ad asinos: vel qui personam sustinere nequeũt aut tueri, quam præ se ferunt, vel qui placidos mores in asperos commutant, humani prius & mites, nunc crudeles & efferati, denique ex Mitionibus Demeę Natum videtur a boum & caprarum ingenio, quod processu temporis bulbulci caprariique in consuetudinem rapiunt, animantiumque istorum mores imitantur. Boues vt sunt placidi & mansueto ingenio, ita & eorum magistri: contra caprarii salacitate & intractabili feritate capras ęmulari creduntur contagione in naturam abeunte.

Aeolisare.

Αἰολίζειν, pro circumscribere & decipere inter prouerbiales voces a gentium moribus ductas, refertur eo quod Aeoles vt imposteres & fraudulẽti traducebantur, quamquã & a variegatione efficta dictio videri potest, id enim αἰόλον significat, & mendacia verborum fuco variari solent, quemadmodum veritatis simplex est gratia. Hierocles Alexandrinus cuius in aurea Pythagorę carmina scriptum extat, μηδ' αἰολίξε ταῦτα, id est, Neq; in his rebus imponas aut fraudem facias. Hinc apud Theocritum Αἰολικόν τι θάμμα, miraculum Aeolicum legunt quidã pro ἀπατηλὸν, ἐκπληκτικὸν καὶ ποικίλον, fraudulentum & varium.

Cum Euandri matre loqui.

Proverbiali specie dictũ est illud ab Au. Gellio noctium Atticarum lib. I. Tu autem perinde quasi cum Euandri matre nũc loquare, sermone abhinc multis annis iam desito vteris Hominem antiquariũ, qui priscę ętatis vocabulis obsoletis vti gaudet, & Apulleianæ dictionis delicias iam desitas, in vsum

in vsum reuocare frequens insistit, cum Euandri matre loqui non inuenuste dicemus, quo spectat Phauorini philosophi admonitio ad adolescentem priscarum vocũ cupidissimum, Inauditum atque insolens verbum tamquam scopulum esse fugiendum. Euandri vero Arcadis, qui ob fortuitam fratris cædem extorris patria in Latiũ descendit, ibiq; sedem firmauit, mater fuit Nicostrata proprio nomine, ab aliis Themisquoque dicta, Plutarchi testimonio, quoniam fatiloqua habebatur, vnde & à carminum oraculis Carmenta fuit appellata. Non abludit hinc illud apud eundẽ auctorem libro decimo sexto cap. 10. Ego vero dicere atque interpretari hoc deberẽ, si ius Faunorum & Abhoriginum didicissem: quasi diceret, si vocabula vetera & primis Latii incolis vsitata didicissem. Aborigines autem ab Euandro Arcade litteras accepisse primum refert Cor. Tacitus. Annalium libro 11. Aborigines ante repertum papyri vsum, exstitisse & scripturę loco incisis lignorum taleolis vsos fuisse cõstat, vnde Symmachi illud, Mallem Aboriginum more dictionem salutis alternę ligno corticibus scribere.

Alba linea.

ALBA linea fieri dicitur quod simpliciter fit, & absq; varietate quadã picturata. Au. Gellius lib. 20 cap. vlt Multa & varia lectitantes in quas res cumque inciderent alba (vt dicitur) linea, sine cura discriminis, solã copiã, sectati conuertebant: quo loco copiam pro multitudine sola intelligimus, non autẽ pro variatione dictionis: Translatio à tabulis monochromatis, vbi nulla pigmentorũ varietas oculos satiare potest.

Puteus, si hauriatur, melior euadit.

APPARET prouerbium esse vetus quo in Epistola ad Eustathium medicum vtitur Basilius: καὶ γὰρ τὰ φρέατα φασὶν ἀντλούμενα βελτίω γίνεται, Etenim putei (quod aiunt) si hauriantur, meliores euadunt. Ferrum si exteratur nitescit: aqua pigra si moueatur nihilo fit deterior, & ingenium adolescentis quo magis excolas exerceasque hoc fit præstantius, vsus est & D. Clemens lib. 1. Strom. τὰ φρέα τὰ ἐξαντλούμενα, διειδέστερον ὕδωρ ἀναδίδωσι, καὶ τὸν σίδηρον ἡ χρῆσις καθαρώτερον φυλάσσει, id est, Puteus exhaustus limpidiorem reddit aquam, & ferrum vsus purius seruat. Philon Iudæus lib. De gigãtibus: πολλάκις δὲ καὶ πρὸς τὸ ἄμεινον ἐπιδίδωσιν, ὥσπερ φασὶ τὰς ἀπαντλουμένας πηγάς, καὶ γὰρ ἐκείνας λόγος ἔχει τότε μᾶλλον γλυκαίνεσθαι. id est. Sæpe etiã melior euadit, quẽadmodum perhibent fontes, si hauriãtur: hos etenim tunc dulcescere magis vulgaris opinio est.

Otus & Othus.

Ὦτοι, id est, Oti dicuntur prouerbii specie vecordes homines stulteq; gloriosi: χαυνοὶ καὶ κενόδοξοι, vt ex Aelio Dionysio annotat Eustathius ab auicula Oto, quam Asionẽ Latini nominant, quæ gesticulabunda & ad laudes suas subsultabunda, eo modo capitur. Idem Odysseæ. λ. ὦτους vocari dicit qui facile quauis in re circumueniunt, ac præcipue qui se patiũtur dictis facile protelari, argumẽtis quibusuis improuide assentientes, nihilque curiosius expendẽtes, eius hæc sunt verba: οἱ ἐκ μόνης ἀκοῆς ἀπειρέγοντες καὶ ἀνεξετάστως ἀπάτην πάσχοντες. Auiculam hanc stolidam esse facileque decipi annotat Etymolog. auctor, de qua ita Aristoteles, Otus noctuæ similis, circa aures alarum quandam similitudinem pręfert. Verũ Othus pro fastuoso homine & qui gradus (vti Plautus loquitur) grandit, prouerbialiter dici potest, aperiente huic rei viam Marcellino lib. 22. vbi inquit. Grandiaque incedens tamquam Othus & Ephialtes, quorum proceritatem Homerus in immensum tollit. Fabula de Otho & Ephialte Aloei filiis ex Homeri Ilia. 5. nota abũde est, qui maiora viribus aggressi, cælumque aggestis temere montibus inuadere adorti, deiecti occubuerunt: fabulantur autem illos quolibet mense nouem digitis excreuisse, Heginio teste.

Cælaturam olet.

Γλυφάνου ὄζειν. Scalprum aut cęlum olere dicitur quod recenter fabricatum est. Theocritus idylio primo de poculo tornato recenter: Νεοτευχὲς ἔτι γλυφάνοιο ποτόσδον. Quod natum nuper redolet cælamina scalpri. Transferri poterit ad librũ recens ab aliquo conscriptum & è prælo profectum aut ad carmen nuperum quod sub incudẽ nõdum reuocarit auctor. Sic inducię quæ non diu durauerant in bello nauali apud Aristopha. Acarn. ὄζουσι πίττης, Picẽ olent, propter

propter triremium aliarumque nauium bellicum apparatum, quæ pice illitæ nuper ad belli procinctum paratæ fuerant.

In Pisa animum confirma.

QVOTIES animum alicui addere volumus ad disceptationem, aut eum in contẽtionis studio, quod ἀγῶνα Græci dicunt, cõfirmare ne labascat aut animo concidat, prouerbii huius vsus erit, quod apud Synesium in Caluitii encomio exstat: τήρησον ἐν πίσῃ, φασὶ, τὴν καρδίαν. id est, in Pisa animum (quod aiunt) confirma. Vbi auctor ille ob caluitii deformitatem offensus, seipsum durat animatque, ne ea re commoueatur. Solebant apud Pisam Elidos vrbem quolibet lustro certamina, Olympia dicta, maximo Græciæ cõuentu celebrari, in quibus decertaturus ad gloriæ immortalitatẽ parandam, præsentem animum ac fortem sumere debebat.

Cubitis adolescere.

Πήχεσιν αὐξάνεσθαι, id est, Cubitis adolescere aut incrementum capere prouerbiali tropo dicitur, qui in re quapiam aut arte magnos & repentinos profectus facit. Eunapius Sardianus de maxima loquens: πήχεσι δὲ ἐπὶ πᾶσαν σοφίαν αὐξόμενος. id est, Per cubitos ad omnigenam eruditionem prouectus, aut excrescens. Ita diuitem repente ingentibus opibus ditatum: πήχεσιν ἐπὶ πλοῦτον ἀμήχανον αὐξηθέντα. id est, per cubitos in immensas opes adultum dicemus. Natum à Gigante quopiam, quem singulis mensibus cubito increuisse fabulæ loquuntur: quin & Antæum Libycum in sexaginta cubitorum altitudinem excreuisse, vt veterum memoria prodidit scriptis Plutarchus in Sertorio. Ad hãc adagii formulam, efficta est etiam illa Philostrati in Iconibus: ἁδρωτοὺς ἀποφαίνει καὶ τετραπήχεις ἐκ μικρῶν. id est, Præualidos efficit & ex pusillis quadricubitos: & illa Cratetis Comici in Lamia: ἐπὶ τριπήχη θετταλικῶς τετμημένα, i. Tricubitalia frustra carnis Thessalico more dissecta. Prodigiosæ magnitudinis significationem habet & Philoxeni Cytherii gulosissimi votum apud Machonem Comicum, qui optauit τριῶν ἔχειν τὸν λάρυγγα πηχέων, id est, guttur tres longum cubitos. Aristophanes quoque proceros designans, τετραπήχεις, inquit καὶ γενναίους. id est, quadricubitos & strenuos. Citatur & hoc modo adagium, κατὰ πῆχυν ἐπιδιδόναι, idest, Cubiti spatio increscere. Suidas ex incerto, vt solet, auctore: ὁ δὲ φιλόσοφος ἀνεμπόδιστος εἰς ἐπίδοσιν διετέλει, καὶ ἐπεδίδου κατὰ πῆχυν, ὥς φασι, ἀτεχνῶς ἄχρι τοῦ πανικοῦ δυστυχήματος. id est, Philosophus liberaliter erogare pecunias non destitit crescebatque velut per cubitos (vt ita dicam) firmum illud propositum, donec repente in incredibilem calamitatem incidit.

Non est cuiuis recte condire.

Οὐ πρὸς παντὸς ἐστιν ἀρτύσαι καλῶς. id est,
Condire scite est hercle non cuiuslibet.

Venustum adagium est Cratini Comici lepidissimi in Glauco, fabula, de rebus non vulgaribus, sed arduis atq; operosis. Huic adagio obnoxii sunt quotquot scribũt carmen. nam si eruditus fuerit paullo, & ad popularium aures minus attemperatum, ita vt vulgi captũ excedat, obscuritatis nomine damnatur illico, contra si leue sit & triuiale ac suberis instar superfluitãs quodãmodo, à doctioribus reiicitur, ὡς ἐν βρασμάτι καταβλητόν: vsqueadeo Condire recte non cuiusuis est.

Etiam mater & sorores.

QVANDO citra discrimen aut exemptionẽ omnes promiscue indicare volumus, prouerbii huius vsus erit, Ἀλλὰ καὶ μήτηρ καὶ ἀδελφαί, Etiam mater & sorores. Vtitur loco modo citato Synesius ostendens nominatim adagium esse, sic enim inquit, Ἀλλὰ καὶ μήτηρ, ἀλλὰ καὶ ἀδελφαί, φασι, τῷ κάλλει τὶ νέμουσι τῶν ἀῤῥένων, id est, Imo etiam mater ac sorores (quod aiunt) virorum pulchritudini multum deferunt: volens innuere nullam tam sanctam, tam castam esse, quæ non formæ venustæ & egregiæ lenocinio trahatur, citra exceptionem, etiã si mater illa sit aut germana.

Priusquam ignitus lapis enatarit.

Πρὶν ἢ τὸν μύδρον ἀναφῆναι, Priusquã globus ignitus existat. Quando aliquid nunquam futurum significabimus, adagium conueniet, veluti si sempiternam accepti beneficii memoriam pollicẽtes, numquam illius obliuionem nobis obrepturam dicamus:

πρὶν

πρὶν ἢ τὸν μύδρον ἀναφῆναι, aut iuxta Callimachum μέχρις φωκαίων ἐν ἁλὶ μένῃ μύδρος, Donec Phocensum ignitus lapis in mari manserit, beneficii perpetuo memores fore. Natum à Phocensibus qui diris execrationibus desertores suæ classis prosecuti, lapidem ignitum in altum mare proiecerunt, adhibitoque iuramento vouerunt nunquam in Phocida reuerti antequam è mari existeret ille lapis, Refertur his verbis ab Herodoto in Clio: καὶ μύδρον σιδήρεον κατεπόντωσαν, καὶ ὤμοσαν μὴ πρὶν ἐς φωκαίην ἥξειν, πρὶν ἢ τὸν μύδρον τοῦτον ἀναφῆναι. perstrinxit hoc versiculo Callimachus:

φωκαίων μέχρις κε μένῃ μέγας εἰν ἁλὶ μύδρος. i.
In pelago dum saxum ingens Phocense manebit.

Vsus est apposite Aristides in oratione in Romam panegyrica, vbi in fine ita precatur deos διδόντων τὴν ἀρχὴν τήνδε καὶ πόλιν τήνδε θάλλειν δι' αἰῶνος, καὶ μὴ παύσασθαι πρὶν ἂν μύδροι ὑπὲρ θαλάσσης πέσσοιν, Dent Imperium hoc & hanc vrbem florere sempiternum in æuum, neque prius desinere, quã igniti lapides in maris æquore supernatent. Sophoclis interpres annotat morem fuisse vt iuraturi ignitos lapides (quos μύδρους vocant) tollerent, & fœdera tantisper durare votis exposcerẽt, dum illi rursus apparerent, simulque cum dictis solere eas in altum pelagus porrigere, innuẽtes perpetuitatem pactorum. Huc spectauit Sophocles in Antigone:

Ἦμεν δ' ἕτοιμοι καὶ μύδρους αἴρειν χεροῖν
Καὶ πῦρ διέρπειν, καὶ θεοὺς ὁρκωμοτεῖν. hoc est,
Globos parati tollerere igneos manu,
Reptare per pyram. eiurare cælites.

Hunc ritum attigit & Plutarchus in Aristide, ὁ δ' ἀριστείδης ὥρκισε μὲν τοὺς ἕλληνας καὶ ὤμοσεν ὑπὸ τῶν ἀθηναίων μύδρους ἐμβαλὼν ἐπὶ ταῖς ἀραῖς εἰς τὴν θάλατταν. id est, Sacramento adegit Græcos in Atheniensiũ verba iurare, votisue nuncupatis ignitos lapides in mare porrexit. Adlusisse videtꝫ huc Macedonius in Epigrammate:

Ὤμοσα τὴν δυσέρωτα κόρην, τρισὶν ὤμοσα πέτραις
Μήποτε μειλιχίοις ὄμμασιν εἰσιδέειν. id est,
Virginis ore feræ iuraui triplice saxo
Me placidis numquam velle tueri oculis:

Suidas in dictione λίθος, ritum iurandi ad lapidẽ apud Athenieus receptum, auctoritate Philochori & Aristotelis, cõprobat, citatque locum Demosthenis ex oratione aduersus Cononem, πρὸς τὸν λίθον ἄγοντες καὶ ἐξορκοῦντες, qui aliter legitur in vulgatis libris, qui habent βωμὸν, id est, aram, non λίθον, id est, lapidem.

Idem furnus, idem duxit trochus.

Αὐτὴ κάμινος, αὐτὸς εἵλκυσε τρόχος. id est.
Caminus idem duxit, atque eadem rota.

Senarius prouerbialis de iis qui similia efficiunt, testãtibus Suida & Hesychio quorum ille citat duplicem lectionem: καπνὸς ἢ τρόχος, id est, fumus aut rota, hic vero mutilatum adferens adagium, prioribus tantum duabus vocibus constans, subiicit clarius petitam esse translationem à figuli rota. Meo quidem iudicio & dictum fuisse & non sine gratia vsurpari posse videtur de consimilibus operibus, aut dicendi ratione conformi & congenere: vel etiam de duobus hominibus ingenio similibus aut improbitate paribus, &, quod dici solet, eodem in Ludo edoctis, tales namque: Αὐτὸ κάμινος, αὐτὸς εἵλκυσε τρόχος, quasi qui eodem in furno cocti sint, aut eadem rota currente effecti.

Clauis in lingua.

Ἀλλ' ἐστὶ καμοὶ κλεὶς ἐπὶ γλώσσῃ φύλαξ.
In prouerbii vsum cessit illud Aeschyli:
Et nostra præfert lingua custodem clauẽ.

Quoties fidam silentii spem pollicemur. Citatur à D. Clemente Stromatum lib. 5. Conforme huic adagio est illud Sophoclis in Oedipo Colonæo: ὧν καὶ χρυσέα κλεὶς ἐπὶ γλώσσᾳ βέβακεν προσπόλων, id est, quorum aurea clauis linguam coercet initiatorum quod dixit propterea quod lingua veluti claue obserata sit ne reuelet mysteria. Non abludit hinc Aeschyli illud, πιστὸν ταμιεῖον ἐπὶ γλώσσας. id est, Fidũ penu vel ærarium linguæ. Huc spectat Lucianicus versiculus:

Ἀῤῥήτων ἐπέων γλώσσης σφραγὶς ἐπικείσθω. i.
Arcanum vt celet, claudẽda est lingua sigillo.

Præceptum est Iamblichi Pythagoræi, γλώσσης πρὸ τῶν ἄλλων κράτει, θεοῖς ἑπόμενος, id est, Linguam ante omnia contine, Dei exemplo. Diuersum huic est illud apud Aeschylum in Persis: οὐδ' ἔτι γλῶσσα βροτοῖσι: Ἐν φυλακαῖς, id est, Neq; amplius hominibus, lingua in custodia est, quasi dicat,

dicat, rem illam libere ab omnibus & palã dici citrà dissimulationem.

Grossus maturus è sui ineptus.

Γέπων ἐρινὸς εἰς βρῶσιν ἀχρεῖος ὢν ἄλλους ἐξεθρινάζεις λόγῳ. id est, Maturus cum sis grossus esui ineptus, alios loquela tua grossis expolias. Exstat apud Sophoclem in Helenes Nuptiis, & citatur ab Eustathio Iliados vicesimo, vt prouerbiale in hominem indoctum & inscitum, qui se doctiores erudire prçsumat, versus suis numeris integri leguntur in tertio apud Athenæum, hoc modo Γέπων δ' ἐρινὸς ἀχρεῖος ὤν: Εἰς βρῶσιν, ἄλλους ἐξερινάζειν λόγῳ. id est, Maturus grossus esui inptus, aliis verbo grossos excutis. Talem γεροντοδιδάσκαλον composita voce dixit in Satyris Varro, qua notatur arrogantis ingenii adolescens, qui supra ætatem plusquam senes sapere velit: quæ dictio in duas perperam diffisa apud Nonium Marcellũ legitur non vno in loco, Aldinis exẽplaribus legẽtibus γέροντος διδασκάλου, pro vnico γεροντιδιδασκάλῳ, Est autẽ ἐρινὸς agrestis ficus arboris fructus grossum vocant, qui frugiferæ ficui appẽsus, pediculis ex ea in grossos emicãtibus (vt annotat Suidas) efficit vt perficiantur eius fructus.

Verba sine penu & pecunia.

IN ostẽtatores opum immodicos, cum nec araneus illis in arca sit, aut in crumena teruntium, & quorum verba res non sequitur, iuxta vulgi dicterium, conuenit illud Plauti ex Captiuis.

Quibus sunt verba sine penu & pecunia. Est autẽ elegans adlusio in vocibus cognatis penus & pecunia, illud in rebus ad vsum cõparatis, hoc in præsentibus opibus quęritur.

Terram ne legas nauigando.

INTER Pythagoræ symbola, dignitate adagiis simillima, huc ascribendum videtur ab omnibus hactenus præteritum, Ἐπὶ γῆς μὴ πλεῖν. Nauigans terram ne radas. Quo innuere voluit vectigalia similesque redempturas incertas & curarum tumultuumq; plenas, contemnere & abnuere nos debere. Sic enim exponit D. Clemens Stromatum lib. 5. his verbis: δηλοῖ δὲ τὰ τέγνικα τὰ ὅμοια τῶν μισθωμάτων ταραχώδη καὶ ἄστατα ὄντα παραιτεῖσθαι δεῖν: Monet etiam Horatius vt cauti horrescamus nimium premere littus iniquum.

Antica exclusum, postica recipere.

Τῇ αὐλείῳ ἀποκλείειν, τῇ δὲ παραθύρῳ εἰσάγειν, Per atrii seu vestibuli ostiũ excludere, per posticum intromittere competit adagium vbi domum apertis verbis repudiatum, cõniuenter admittimus: aut cum sententiæ aut opinioni, cui ex professo sumus refragati, dissimulanter assentimus atque subscribimus. Plutarchus Symposiacωn lib. 1. cap. 2. δέδια μὴ δοκῶμεν τῇ αὐλείῳ τὸν τῦφον ἀποκλείοντες εἰσάγειν τῇ παραθύρῳ μετὰ πολλῆς ἀδιαφορίας. id est. Vereor ne fastum primore ostio exclusum, postico intromittere citra discrimen videamur. Similiter dixit Galenus lib. 2. De natural. facul. τῇ κηπαίᾳ κατὰ τὴν παροιμίαν ἀπεχωρήσαμεν, Postico iuxta prouerbium digressi sumus. Est autem anterior ædium ianua, Græcis αὔλειος, at postica quæ à via regia abscedit aut in hortum excurrit, παράθυρος à fallendi argumẽto, & Κηπαία velut hortensis, denique etiã ψευδόθυρον dicta, qua voce præter Ammianum & Suetonium, vsus etiam est Cicero in Verrinis, Ea quemadmodum ad istum postea per pseudothyrum reuertatur, tabulis planum faciam. Posticum in ea significatione Horatio etiam notũ est, ibi: Atria seruantem postico falle clientem.

Tragici cothurni strepitus.

TRAGICI cothurni strepitus ab Ammiano Marcellino vsurpat prouerbialiter pro ostentatione & magnicrepa verborum iactantia: sic enim ait lib. 20. de Lupicino armorum magistro Bellicosum sane & castrensis rei peritũ, sed supercilia erigentem vt cornua, de Tragici, quod aiunt cothurni strepitu. Vt autem Comicorũ proprius est soccus, ita Tragicorum cothurnus: ille vulgaria & plebeia tractat humili stylo: hic altisonus heroum regumque res & fortunas persequitur: vnde & pro sublimi & grãdiore genere accipitur, Virgilius in Buccolico carmine:

Sola sophocloeo tua carmina digna cothurno.

Propertius poeta alicubi:

Desine & Aeschyleo componere verba cothurno.

Horatius

Horatius odarum secundo ad Asinium Pollionem:

Grande munus Cecropio repetes cothurno.

Simile huic adagio est illud Theodoriti de Marco Arethusio: τὸ δὲ γιμάρχου δρᾶμα τῆς αἰσχύλου καὶ σοφοκλέους μεγαληγορίας δεῖται, ἵν᾽ ἀξίως τὰ ἐκείνου τραγῳδήσωσι πάθη. i. Marci factum Aeschyli & Sophoclis cothurno opus habet, vt dignis versibus Tragice describant ea quæ sit perpessus.

Sacrum ignem inflare illi nefas.

De improbo & sceleribus operto dicitur illud: ᾧ τὸ ἱερὸν πῦρ οὐκ ἔξεστι φυσῆσαι, id est, Cui sacrum ignem inspirare nefas est. Timeus historicus scriptum reliquit, Demochari cuidam soli inter Athenienses non licuisse sacrum ignem (qui in æde Vestæ asseruabatur) inflare, quippe superiore corporis parte flagitiose impuro Duris Samius scribit Pytheam istud ipsum obiecisse Demostheni.

Neque Phasis mala eluat.

Malorum multitudinem ostendere volẽtes, quibus obuiam iri rectaq; ratione medicari non possit, apposite vsurpabimus illos Sophoclis versus ex Oedipo tyranno.

Οἶμαι γὰρ οὔτ᾽ ἂν ἴστρον οὔτε φᾶσιν ἂν
Νίψαι καθαρμῷ τήνδε τὴν στέγην, ὅσα κεύθει.

Nec Ister ipse (quod reor) nec eluat
Phasis, malorum quidquid hæc celat domus.

Sunt autem nominatissimi fluuii & maximi, Ister Germaniæ & Phasis Colchidos, vterq; maximarum etiam nauium capax: ille prægrandibus septem ostiis in Euxinum se exonerat, hic Asiam ab Europa disterminat, vnde ἀσίας τέρμων Aeschylo dicitur.

Nihil hydropico siccius.

Dionysius Lõginus in libello περὶ ὕψους adagium hoc vulgo vsitatum ostendit, οὐδὲν γάρ φασι ξηρότερον ὑδρωπικοῦ. hoc est, Nihil (quod aiunt) hydropico siccius. Auarus quo plura habet, eo plura desiderat, tam enim illi deest quod habet, quam quod nõ habet, vt inquit Seneca. Crescit indulgẽs, sibi dir⁹ hydrops, Nec sitim pellit, nisi caussa morbi cesserit venis. Notum est de Heraclito philosopho, qui aqua intercute misere affectus bubulo sterquilinio se obleuit, addens ἐπομβρίας δεῖσθαι, se opus habere pluuio madore, aut vt Philostratus refert lib. I. de vita Apollonii δεῖσθαι τοῦ ποιήσοντος ἐξ ἐπομβρίας αὐχμόν, indigere se eo qui pro madore squalorem inducerent.

Θαλλοφόρος.

Θαλλοφόρος, quasi ramigerum dicas, prouerbialiter dicetur teste Eustathio in Odyss. 17. homo ad omnia inutilis, nisi qui forte pascendo pecori in suggerendis surculis operam præstare foret idoneus. Natum à pompa Atheniensium, quam Panathenæa vocabant, in qua senes emeriti oleaginos termites gestabant, testibus Philochoro & Xenophõte. Meminit & Iuncus in lib. de senectute, ὅτε νόμος αὐτοὺς ἐκείνους χειροτονεῖ τῇ ἀθηνᾷ, ὥς φησὶ ξενοφῶν ὁ φιλόσοφος, θαλλοφόρους. id est, Lex illos ipsos decernit Mineruę oleaginas virgulas deferre, vti testatur Xenophon. hinc est quod θαλλοφόρους ipsos senes nominat Aristophanes ceu ad obeũda alia munera ineptos. Licebit itaque ciuilibus negotiis parum idoneum aut aliis quibuscunque, θαλλοφόρον appellare Comico sale.

Fructibus non stadijs certare.

Καρποῖς οὐ σταδίοις ἐρίζειν, Fructibus haud stadiis contendere, adagio dicitur, De loco exili quidem, sed frugifero, exiguis quidẽ spatiis circumscripto, fructuum tamẽ prouentu longe lætissimo. Antiphilus epigrãmatarius de Chio insula loquens.

Καρποῖς οὐ σταδίοισιν ἐρίζομεν,
Fructibus, haud stadiis certamen inimus.

Licebit nõ male transferre ad librum non magna quidem mole, sed eruditionis omnifariæ plenum, Cuiusmodi iudicium de Persii satyris tribuit Martialis eo disticho.

Sæpius in libro numeratur Persius vno,
Quam leuis in tota Marsus Amazonide.

In Ialemos adscribendus.

Εἰς τοὺς ἰαλέμους ἐγγραπτέος, Inter Ialemos adscribendum

bendum dicimus qui inepte insulseque se gerit, Menander Comicus:

Ὅταν δ' ἐρῶντος τόλμαν ἀφέλῃς, οἴχεται,
Εἰς οὖν Ἰαλέμους τε τοῦτον ἐγγράφει.

Audaciam cui dempseris amans, perit,
Potestq; is inter Ialemos adscribier.

Ialemus homo mamenus matrique Calliopæ dissimilimus fuisse perhibetur, nomen fortassis adeptus παρὰ τὸ τῷ ἰαν ἀλᾶσθαι, ὁ ἐν τῷ ἰαλάμενος, quomodo & κοάλεμος, ὡς ὁ ἐν τῷ νοεῖν ἀλώμενος stolidus fatuusque homo dicitur. Galenus lib. De præmotione Ἰαλέμους ἰατροὺς insulsos medicos vocat. Hermones rheto. παρέχει μυρία τοιαῦτα πράγματα ζητοῦσι περὶ αὐτοῦ τοῖς Ἰαλέμοις τούτοις, Mirum quantum negotii exhibeat Ialemis istis hac de re sciscitantib⁹.

Sunt qui Ialemum eundem esse cum Lino putant.

Censorium supercilium.

CENSORIUM supercilium prouerbialiter dixit Luc. Seneca in declamationibus, pro eximia grauitate, & tetrica seueritate: vbi ait, Affectabat enim censorium superciliũ, cum alius animo esset, quamquam in nõnullis codicibus legatur ibi, faciebat, pro affectabat, & alias, pro alius, sed vtrumque male. Censores Romæ erat magistratus quinquennalis, penes quos auctoritas maxima erat summumque arbitrium animaduertendi in mores ciuium, nam & senatores loco mouere, trossulis, hoc est, equitibus equos adimere, plebeios infamia notare, illis licebat.

Siphnia arra.

Σίφνιος ἀῤῥαβὼν, id est, Siphnius arrabo, Prouerbiũ exstat apud Hesychium & Suidã, quo digitus infamis olim notabatur, à fœdis Siphniorum moribus, vnde natũ adagium σιφνιάζειν quod alii notarunt, ita vt Siphniam arram ostẽdere, idem ferme sit quod Martiali Medium & impudicum digitum ostẽdere. Potest ita vocari & nummus aut arra quã stupri arbiter largitur. Meminit Eustathius in commentariis in Dionysium Afrum ἀστραγάλους σιφνίους, id est, astragali Siphnii sed cum eius nullibi fiat mentio, arbitramur illum vitio codicum deceptum, loco ἀῤῥαβὼν legisse ἀστράγαλος. Hesychii codex emaculandus est, pro ἀιδούμενον legẽdo διδόμενον. Posset fortassis & pro ingenti magniq; pretii arrabone, σίφνιος ἀῤῥαβὼν efferri, quod insulani isti olim opibus affluentissimi fuerint quamdiu sta to anni tempore decumas Delphico Apollini persol uerent, ex argenti fodinis Herodoto teste. Siphnus insula vna Cycladũ fuit à Siphno Sunii filio nomen habens, vt Stephanus scribit, laudatissimis poculis celebris, vnde σίφνια ποτήρια, idest, Siphnia pocula, eodem auctore dicta.

Mugilis vitam degere.

Κεστρέως βίον τρίβειν, Mugilis vitam agere dicitur, qui non habet quod edat, hoc est, esuriem & inediam patitur. Eubulus in fabula Nausiaca:

Ὃς νῦν τετάρτην ἡμέραν βαπτίζεται,
Νῆστιν πονηροῦ κεστρέως τρίβων βίον.

Qui nunc diem, si diis placet, quartum lauat Ieiunus improbi vitam mugilis agẽs.

Euphron Comicus. μίδας δὲ κεστρεὺς ἐστί, νῆστις περιπατεῖ. Midas mugil est, ieiunus obambulat. Amipsias Comicus ἥπιον ἂν οὖν νῆστις καθάπερ κεστρεὺς ἀκολουθήσεις ἐμοί. Paullo minus ieiunus tu mugilis in morem mihi famulabere. Alexis in Phryge fabula. Ἐγὼ δὲ κεστρεὺς νῆστις οἴκαδ' ἀποτρέχω, Ego famelicus mugil accurro domum. Diphilus in Lemniis:

Οὗτοι δ' ἐδεδειπνήκασιν, ὁ δὲ τάλας ἐγὼ
Κεστρεὺς ἂν εἴην ἕνεκα νηστείας ἄκρας.

Sumpsere cœnam isti, ast ego interim miser
Inediam ob ingentem fieri cogor mugil.

Citatur & Theopompo auctoritas κεστρέων νῆστις χορός, Famelicus mugilum cœtus, & apud Athenæum Hesperus cynicus exclamat, δίκην κεστρέων νηστεύομεν. Esurimus mugilum instar. Mugil vero solus in genere piscium ieiunus siue famelicus audit, eo quod nulla capiatur esca animata, nõ carne, non alia re quapiam vitali, vt ab Aristotele proditum est, aut piscium aliorum esca.

Briareus, alias lepus.

Βριάρεως φαίνεται, ὢν λαγώς, Briareus apparet esse cum sit lepus. Competit in Thrasonica iactantia feroces, qui de se magnifice crepant deque sua virtute, lepore timidiores cum res postulat viros. Posidippus Comicus in Tripudiantibus:

Ξεναγός οὗτος ὅστις ἂν θώρακ' ἔχῃ
Φολιδωτὸν ἢ δράκοντα σεσιδηρωμένον,

Ἐφάνη

Ἔφκιν βριάρεως, ἂν τύχῃ δ' ἐστὶ λαγώς.
Stipem merētum ductor iste squammeo
Thorace tectus, aut dracone ferreo
Briareus videtur, si ferat res, est lepus.

Briareum centum manibus armauit fabula, Ioui auxiliarem à ceteris diis per insidias appetito, vnde ἑκατόν χεῖρα. Homerus centimanum Latini, & centumgeminum Virgilius vocant, nominis etymo robustum & prævalidū significante, id enim est βριαρός, vnde & βριαρόχειρ, manu valid⁹. Meminit eius Homerus: Ὃν βριάρεων καλέουσι θεοί, ἄνδρες δὲ τε πάντες Αἰγαίωνα. Lepore vero nihil esse meticulosius fugaciusque ostendit & hyperbole prouerbialis, λαγῶ ἢ λαγωοῦ δειλότερος, Lepore timidior. Nazianzenus in funebri oratione patris, publicanos ait Briarei manus pecuniis publicis immittere, innuens vndecunque hamatis manibus diripere reipu. vectigalia, sic enim ait, τὰς βριάρεω χεῖρας ἐπιβάλλοντας τοῖς δημοσίοις.

Lari vita.

Λάρου βίον ζῆν Lari vitam viuere, pro lucri gratia maria omnia obire nauigando prouerbii specie dixit Aelianus sophista in rusticis epistolis: ἐπικυματίζει καὶ λάρου βίον ζῇ καὶ ἀνέμοις μάχεται διαφόροις. In vndis fluctuat, Larique vitam degit cum ventis diuersis dimicans. Dici conueniet de mercatore qui augēdi peculii gratia quouis terrarum nauigat, & ad extremos etiam Indos decurrit. Larus enim vorax auis è mari victum quæritat, aut lacubus quam Gauiam Latini nuncupant, & Matron Parodus Chærephontem parasitum laro assimilat famelico, ob inexplicabilem voracitatē, sic enim ait: Πεινῶντι λάρῳ ὄρνιθι ἐοικώς.

Carpathius testem.

Καρπάθιος τὸν μάρτυρα, Carpathius testem, scilicet ἐπηγάγετο, accersiuit, aut adduxit, Dicetur cum quis testem citat in suū ipsius malum & perniciem, veluti cum auctoris testimonium aut scripturæ locus quē pro se adducit quispiam, diuersum sonat atq; repugnat ipsius opinioni. Vsurpauit adagium Archilochus deflexum ab altero vulgatiore, Carpathius leporem. Est autem Carpatus insula à Coo, in quam importati aliunde lepores, in tantam copiam excreuere, vt non frugibus tantum, sed & viribus erosis exitium attulerint.

Scaperdam trahere.

Σκαπέρδαν prouerbialiter dici annotat Eustathius Iliad. ρ, quidquid durum sit & difficile, ita enim sonant eius verba: τὰ δυσχερῆ πάντα σκαπέρδαν ἔλεγον παροιμιακῶς, διὰ τὸ ἐπίπονον τῆς ὁλκῆς καὶ ἀντολκῆς. Natū à ludicro contentiones genere, quod ita describit idem auctor, & Hesychius, nec non & pollux Onomastici lib. 9. Collocatur in circo trabs humanam staturam altitudine exæquans, perforata, perforamen traiecto fune, è cuius extremitate religantur vtrinque adolescentes duo auersi, qui valido nisu adurgentes alter alterū in sublime attrahere satagunt, quo certaminis genere victoriā reportat qui supremo stipiti alterum admouerit. Itaque à laborioso molimine attractionis & aduersarii retractionis σκαπέρδα de difficili & molestię pleno labore effertur vt σκαπέρδαν ἕλκειν. id est, Scaperdam trahere dicatur, qui duram susceperit prouinciam.

Insanus appensis pellibus non curatur.

TATIANVS Assyrius in oratione aduersus Græcos, οὐδὲ ὁ μεμηνὼς σκυτίδων ἐξαρτήμασι θεραπεύεται. Neque furiosus pellium appendicibus curatur. Quemadmodum ab insaniæ morbo non liberant coriacorum segmentorum pendigines, ita stoliditatē non auferunt doctor alia insignia nec ingenii vanitatem, habitus sacerdotalis. Eādem plene sententiam habet cum illo Plutarchi, Calceus podagra non liberat.

Pica Sirenem imitans.

DE inepto imitatore dictum est illud à Galeno lib. 2. depulsuum differentiis, κίττα τὰν σειρῆνα μιμεῦμαι. Pica Sirenis æmula. Doricum videtur esse prouerbium, quid enim consoni habet obstrepera pica, cum arguta Sirenum fabulosarum voce?

Ἀμφαξονεῖν.

Ἀμφαξονεῖν prouerbialiter dicitur, vt annotat Iliad. V. Eustathius, qui non recta via incedit, quod simili tropo exorbitare latine dicimus, nam ἄξονες etiam orbitas significāt, quas ἁρματροχίας Callimachus dixit. Sic Epicureos voluptatibus summum bonum

num metientes ἀμφαξονεῖν dicemus, quod Augustinus in libris de Ciuitate Dei, exorbitare ab itinere sapientiæ & lege iustitiæ. Quamquam & labare genibus ac succidere incessu parum firmo ἀμφαξονεῖν significare Hesychius & Pausanias in Rhetorico Lexico annotant, id quod accidit infirmis & inualido corpore nutantibus, aut quibus epigonatis, seu conchula genu muniẽs luxata est. Dicetur ergo non modo de iis qui à vulgata veraque opinione recedunt, & longo vsu receptam à doctis sententiam fastidiunt, quomodo Cleanthes Samius olim, & nuper Copernicus, cælum stare, se demque telluris circumrotari asseuerarũt, præter astronomorum omnium consensum verum etiam de iis qui instabili doctrina ad quemuis argumenti crepitum vacillant, atque in alienam sentẽtiam manus dant.

Fundo carens calix.

CITATVR ab Eustathio Iliados λ. senarius proverbialis:

Α᾽πυνδάκωτος οὐ τραπεζοῦται κύλιξ. id est,
Fundo carens mensis non infertur calix.

Non tamen exponitur eius vsus, Apparet dicterium esse in profuse liberales, prodigosque, aut linguaces blaterones, qui verborum modum nesciant, quos à mensæ cõmunione, vitæque consortio excludendos moneat. Quadrabit & in prægrande poculum, quod à mensa exulare postulet homo sobrius. Est autem πυνδαξ idem quod πυθμὼν, vasis alicuius fundus, quamquam Sophocles in Iphigenia πυνδακα ξίφους pro capulo gladii extulerit, vt ex Pausaniæ lexico Eustath. & Hesychius annotant. Porro senarius iste versus è Sophoclis Triptolemo desumptus videtur, corrupteq; apud Etymologici auctorẽ legitur, οὐ τραπέζης κύλιξ. Citatur adagium & à Demetrio Phalereo hunc modum, ἀπυνδάκωτος οὐ τραπεζοῦται κύλιξ, ἀντὶ τοῦ, ἀπυθμένος ἐπὶ τραπέζης κύλιξ οὐ τίθεται. id est, vt verbum verbo exprimam, Fundindigus mensari non solet calix: pro eo quod est, fundo carens calix, in mensa non apponitur.

Alcinoi horti.

Ἀλκινόου κῆπος Alcinoi Hortus, Parœmia specie celebratur & Alcinoi pometum, apud Septimium Tertullianũ lib. de pallio, Consitum & amœnum super Alcinoi pometũ & Micæ rosetum, quod alibi in libro de corona militis sic extulit, Centenariis quoque rosis ex horto Midæ lectis. Vt autem de loco deliciarum pleno dicitur, ita & tropice transferri poterit ad librum eruditum ac variæ lectionis diuitiis excultum, vt dicamus non Alcinoi hortos cultiores esse, quã sint huius aut illius commentarii. Notum est ex Homero Alcinoi Phæacum regis affluentissimos cultureq; diligentissimæ fuisse hortos. Iulianus ad Libanium κῆπον δὲ τοῦ μὲν Ἀλκινόου καταδεέστερον, παραπλήσιον δὲ τῷ Λαέρτου. Hortuum imparem quidem Alcinoi pomario, sed tamen Laertæ consimilem. Consimili ratione Alcinoi mensam dixit Gregorius Nazianzenus de oppipara & omni luxus genere referta:

Καὶ δόμον ἀγλάεντα, καὶ Ἀλκινόοιο τράπεζαν,
Non si marmoreum dederis tectum, Alcinoique Mensam.

Et alibi in epistola ad Basiliũ, ἀλλ᾽ ὡς Ἀλκινόου τράπεζαν. sic Ciceronianam mensam dixit Tertullianus lib. De anima, pro sumptuosa magnique pretii mensa. Quod, inquit, mensis Ciceronianis infertur, nam M. Tullius Cicero citream mensam quingentis millibus emit vt idem ait lib. de pallio, aut vt Plinius, HS. decem milibus.

Iynges.

IYNGIS voce pro illecebris & blandimento lenocinio ve quodam prouerbialiter vtuntur passim auctores, Sophocles in Hippodamia, loquens de præstantia formæ Pelopis.

Τοιάνδ᾽ ἐν ὄψει ἴυγγα θηρατηρίαν,
Ερωτὸς ἀστραπὴν τιν᾽ ὀμμάτων ἔχειν. id est,
Iynga talem lumina efflant, illicem,
Amoris igneum iubar in oculis cubans.

Quamquam apud Athenæum in decimo tertio λύγγα legitur, Aeschylus in Persis,

Ιυγγά μοι δ᾽ ἦτ᾽ ἀγαθῶν ἑτέρων ὑπομνήσεως. i.
Regeris mihi aliorum bonorum lenocinancium memoriam.

Heliodorus Emesenus lib. quarto Aethiopicæ historiæ ἀπαράιτητον ἔχει πρὸς γυναῖκας ἴυγγα χρυσὸς καὶ λίθος. id est, Aurum & gemmæ vim pellaciæ haud dubiam obtinent apud femineum genus. Synesius ad Herculianum πολλῷ πρότερον ὑπὸ τοῦ κατακλυσμοῦ τῶν ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς ἰύγγων αὐτὸς ἐθηλύνθην, id est, multo ante ipse quodam tuarũm in epistolis iyngum & deliciarum diluuio effemi-

effeminatus sum. Idē ad Athanasium. αὐτὴν ἐκείνην ἀποφανῶ σοι δεῦρο πολλαῖς ἴυγξι γεγομένην ἀγώγιμον, idest, Ipsam illam Galatheā tibi hic sistam illecebris variis cōciliatam: Suidas ex incerto auctore, ἡ δὲ κλεοπάτρα ᾤετο ταῖς, αὐταῖς ἴυγξιν καὶ τοῦ σεβαστοῦ κρατήσειν τρίτου. i. Cleopatra rebatur se iisdē illecebris, quibus Cæs. & Antonium tertium quoq; Aug. expugnaturam. Idē τοιαύτη τις προσῆν ἴυγξ τοῖς Διογένους λόγοις τοῦ κυνὸς. i. Tantum inerat illicium Diogenis Cynici verbis. Sic de Helena dictum est illud, οὕτω ἐφελκυστικάς τινας εἶχε ποτὲ ἴυγγας, hoc est, tā validas & illices amoris, iyngas habuit, vt cum Priamus illam agnosceret esse belli caussam, irasci tamen illi nequiuerit, immo filiæ nominæ eam cōpellarit amanter. Philostratus Iunior. ὑπὸ τῇ τοῦ κέστου ἴυγγι id est, Sub cesti pellacia. Lycophron etiā πυρφόρον ἴυγγα, igniuomam iyngem vocat amoris illicias, & Zezes λογικὰς ἴυγγας, verborum iyngas appellat, quod animos verba attrahant quantumuis duros & inflexiles, quodam lenocinio. Vtitur etiam Pindarus ea voce pro cupidine & desiderio, in Nemeis ἴυγγι τήκομαι ἦτορ. id est, liquescit iynge seu amore pectus. Est autem inx auicula plumis discoloribus, collo prælongo, lingua exerta crebro motu se circū agens, & ceruicem in orbem flectens, vropygiūq; succussans, vnde & σεισοπυγὶς, à non nullis vocatur, ab aliis κιναιδίον, ex eadem caussa, Zezi etiam ιγκλὶς, Latinis motacilla: cuius vsus ad veneficia infamis fuit atque ad incantamenta, nam de trocho eam relegabāt Veneficæ, & carmina quædam admurmurantes circumgyrabant, aut exenteratam trocho adnectebant. Hanc fingit Pindarus in Pythiis à venere primum è cœlo ad homines deportatam, & Iasoni traditam, additis veneficii documentis, quibus Medeā irretiret. Fabulę narrant Iyngem mulierculam fuisse Iunonis iussu in auem commutatam, quod pharmacis quibusdam Iouem in Ius amorem cōcitasset, vt Nicephorus pariter & Pindari Scholiastes cum Zeze annotant, nam apud Suidam pro ἀπελιθώθη legendum est ἀπορνεώθη. Theocriti interpres scribit eam id veneficii molitā fuisse, vt in sui amorem Iouem pertraheret. Callimachus Iyngem Echus filiam facit, alii Pithus siue Suadelæ. Nicephorus Gregoras ex aliorum auctoritate scribit ἴυγγα fuisse citharam mire concinnam, κίθαραν ἐμμελεστάτην, atque inde prouerbiali figura ἴυγα dici quiduis suaue & desiderabile, πᾶν γλυκὺ καὶ ποθεινὸν. at Theocriti glossematarius annotat Iyngi auiculæ vim inesse natiuam amatorii philtri, ac propterea omnia ad amorem impellentia, gratiosa, pellacia, & ad persuadendum apposita, ἴυγγας metaphorice dici. τὰ ἐπαγωγὰ καὶ χαρίεντα. Quid, quod inuocationes & archanæ precuam vires quas mutare nefas erat certis verborum legibus conceptas ἴυγγες dicebātur, quo spectat illud Synesii libro de insomniis, καὶ μήποτε αἱ μάγων ἴυγγες αὗται, quod Marsilius Ficinus nescimus quā recte vertit. Consideratione vero dignum est, Vtrū huc tendant illices vel motacillę magorū. Illo quo diximus modo accipitur in Hecates oraculo apud Porphyrium:

Τοὺς μὲν ἀπειρίτοις ἔγνων ἴυγξιν ἀπ' αἴθερος
Ρηϊδίως ἀέκοντας ἐπὶ χθόνα δῖα κατήγες. i.
Dæmonas innumeris in terram ex ęthereæ votis
Traxisti diua inuitos magno absque labore.

Xenophon etiam pro veneficio iynga dixit ibi, ὅτι ταῦτα οὐκ ἄνευ πολλῶν φίλτρων καὶ ἐπῳδῶν καὶ ἰύγγων, id est, quod ista non citra philtra, incantamenta, & iyngas accidant.

Manum peteris & pedem porrigis.

MANVM peteris & pedem porrigis. Adagio vtitur Hieronymus in Ruffinum, Eo vti possumus in hominem auersi ingenii & præposterum, qui aliud rogatus, aliud & quidem diuersum ostentat aut respondet. Conuenit cum illo celebri, ἄμας ἀπῄτουν, οἱ δὲ ἀπηρνοῦντο σκάφας. id est, Falcem petenti, denegabant sarculum.

Ab alno spectat.

Απ' αἰγείρου θέα. id est, Ab alno spectaculum, Dicitur de eo, qui cum nō possit è propinquo spectare, extrema adiumenta quærit. Erat Athenis extra theatrum in foro alnus arbor, ita tamen vt inde in theatrum peteret prospectus eminus, quo fiebat vt cui in theatro consessus locus non erat, in alnum ascenderet. Vti licebit, quando innuere volumus quempiā in peregrina arte & à studiis suis aliena eius artis mysteria procul & quasi per transennam inspicere: veluti Iure-

Iureconsultus extra Medicæ artis theatrū positus, velut ab alno, iuxta prouerbium, artis secreta despectat.

Binis tonderi forficibus.

Διπλῇ μαχαίρᾳ κείρεσθαι, id est, Gemina tonderi forfice Prouerbiale conuitium de molliculis hominibus & effeminatis quique ornandæ & componendæ corporis formæ studii plusculum impendunt. Citatur absque auctore à Iulio Polluce onomastici secundo. Est autem hoc loco μάχαιρα quæ & ψαλλὶς forficula tonsoria. E diuerso. Qui κηποκουρὰν tonsuræ genus ita dictum tondebantur, hi teste Hesychio, μίᾳ μαχαίρῃ κείρεσθαι, vna forfice tonderi dicebantur, tametsi locus ille nonnihil apud eū sit corrupus.

Agrestis apis.

Ἀγρία μέλιττα, id est, fera, aut agrestis apis prouerbialiter dicitur de improbris pręter modum & crudelibus, testante Suida, ab api quæ aculeum in vulnere relinquere solet. Fuit & Hegesias Cyrenaicus philosophus, Cuius non semel meminit Cicero cognomento ἀγρία μέλιττα dictus eo quod de morte disserens, in magna orationis contentione multos necem sibi consciscere cōpulerit, attestante Valer. Maximo. E diuerso Xenophon ob styli suauitatem ἀττικὴ μέλιττα, id est, Attica apis nuncupatus fuisse legitur. Alioqui ἄγριον pæderasten circa puerorum amores efferatum dixit Aeschines in oratione aduersus Timarchum, & Menander ἄγριον κυβευτὴν aleatorem aleæ insigniter deditum nominat.

In agrum seruus.

Εἰς ἀγρὸν μάνης, id est, in Agrum famulus. Cōueniet dici vbi quid vtiliter & apposite suo loco fit, nam famuli opera in agris necessaria est. Varinus ex Hesychio transcripsit. est autem μάνης seruile nomen, vnde & ad significationem laruæ æneæ transfertur, παικτικὸν τι χαλκοῦν πρόσωπον, vt annotat Eustathius. Quadrabit item vbi significare volumus, suam cuique artem esse tractandam, non aliena inuolandum: veluti theologus ea quæ secras litteras respiciunt, medicus morborum curationes, fabri tractent fabrilis, sic rusticum opus verna exerceat.

Istic vellus non carpitur.

Ἐνταυτοῖ πόκος οὐ κνάπτεται, id est, Istic vellus non carpitur aut tondetur, Conuenit adagium, vbi vir doctus sordidam prouinciam, qualis est, erudiendæ iuuentutis detrectat: aut quando innuere volumus aliquem esse doctiorem, quam vt ab eo prima rudimenta & artis tyrocinia petenda sint: aut quando alienam & alterius loci operam à quopiam exposcimus. Natum à Xenocrate Chalcedonio philosopho qui illitteratum hominem geometriæ & astronomiæ prorsus rudem, ipsius scholam frequentantem hoc dicto abegit: παρ' ἐμοὶ πόκος οὐ κνάπτεται, id est, Apud me vellus non deglubitur. Lanificium multos habet operarum gradus, tondetur enim primū, mox macerat, deinde hamatis aut dentatis instrumentis carpitur, postea in netticum & textorum officinam deditur, postremum in fulloniam ablegatur.

Quid Lecytho cum Strophio?

Τί λήκυθος καὶ στρόφιον. Quid Lecytho cū Strophio? De rebus dissimilibus & absonis effertur. Citatur à Suida. Cui adfinis est & illa parœmia, τίς δὲ κατόπτρου καὶ ξίφους κοινωνία, quid speculo commercii cum gladio? Est autem Lecythus vas oleariū quod Capsacem vocat D. Cyprianus.

Flumina in terram commutat.

Χερσοῖ τὰ ῥεῖθρα, τελματοῖ δὲ τοὺς λίθους. id est,
Amnes humū facit, mutat saxa in lacus.

Citatur ex Piside. Quadrabit in præpostere omnia faciētes: aut in magnicrepos qui ex cloaca arcē faciunt: Adlusum putamus ad historiam de Xerxe, qui rerum naturæ frenum quoddam iniicere tētauit, Athon montem nauigabilem faciens, & fluuios siccis pedibus permeabiles reddens: quamquam & ad magicæ vires referri posse origo videri queat, quomodo apud Petroniū Arbitrum Genotra inquit de se gloriabunda, His ego callens.

Artibus Idæos frutices ingurgite sistam
Et rursus fluuios in summo vertice ponā.

Tydeus Corpore, animo Hercules.

De staturę quidem pusillę homine, sed animo infracto dicitur, Menander historicus de Sapiro milite plusquam Herculeo animi

mi robore. τὸ μὲν σῶμα ὡς ὁ παρ᾽ ὁμήρῳ τυδεὺς αἰνιγμένος, τὴν δὲ γνώμην καὶ περαιτέρω τυδέως ἡρακλῆς γάρ ἦν τὴν ψυχὴν καὶ εἴ τις τούτου ἐγεγόνει ποτὲ ἀλκιμώτερος, οὐ γὰρ ἀποκνέω τῷ μεγέθει τῆς ἀρετῆς τὸν ἡρακλέα ἐν δευτέροις τιθεὶς, id est, Corpore exiguo Tydeus, tantopere ab homero celebratus, animi vero cõstantia Tydeo superior, quippe qui Hercules animo fuerit, & si quis illo vmquã extitit fortior, neque enim vereor Herculem secundo loco ponere, quod ad magnitudinem constantiæ attinet. Homerus Iliad. 5.

Τυδεὺς τοι μικρὸς μὲν ἔην δέμας, ἀλλὰ μαχητής. id est,
Tydeus paruus eram, at bellator strenuus armis.

Hinc Fabius Quint. lib. 3. Interim confert admirationi multum etiam infirmitas, vt cum idem Tydea paruum, sed bellatorem dicit fuisse: & Grammatici nominis etymon deducũt à τύτθον quod pusillum significat ob corporis breuitatem. Statius Papinius de Tydeo,

Maior in exiguo regnabat corpore virt*,

Fuit autem Tydeus Oenei Aetolorum Regis ex Peribœo filius qui Alcathoum & Lycopea patrueles patri suo insidiantes in agro occidit, cum patruo Melane quem imprudenter vulneranerat.

Rurestris locusta.

Ἀγραία μάντις, id est, Rurestris vates aut locusta prouerbialiter dicitur, Suida teste de otioso & reside segni. Est autem μάντις locustę genus tardum ægreq́ue vadens, viridi corpore, è cuius incessu nonnulli curiosa vanitate, futurorum euentus captare soliti fuerant.

Hippocratis liberis cedit.

Τοῖς ἱπποκράτους ὑέσιν εἴκειν, id est, Hippocratis liberis cedere prouerbialiter dicitur de inepto & stolidi ingenii homine. Aristophanes in Nubibus:

Τοῖς ἱπποκράτους υἱέσιν εἴξεις. id est,
Hippocratis prolibus locum dabis.

Traducuntur in Comœdiis Hippocratis liberi vt rudes & indocti stipites, ac hebeti ingenio, ὑώδεις denique, vnde Eupolis Comicus in fabula quam Δήμους inscripsit:

Ἱπποκράτους δὲ παῖδες ἐμβόλιμοί τινες,
Βληχητὰ τέκνα, κοὐδαμῶς τοῦ τρόπου. i.
Sunt liberi Hippocratis nothi, insititii,
Pecudes balantes, moribus nullis bonis.

Meminit & Galenus in libello, quod animi mores corporis temperamento respondeant, Ἱπποκράτους, inquit, υἱεῖς ἐπὶ μωρίᾳ σκώπτουσιν οἱ κωμικοὶ διὰ τὴν ἄμετρον θερμήν. i. Hippocratis filios stultitiæ nomine rident Comici ob immoderatum calorem. Indoctum itaque & stupidum, Hippocratis liberis vecordia credere dicemus.

Vter fastu plenus.

In hominem fastu turgidum & superciliosum, elegans est dicterium prouerbiale Timonis Phliasii, qui philosophorum arrogantiam mordaci opere, quod à re σίλλους inscripsit, conuellit atque exagitat. Κενεῆς οἰήσιος ἔμπλεος ἀσκός. i. Vter, quẽ impleuit opinamur vana. Quadrabit & in sui ingenii hominem, qui suo sensu, abundat, nec à concepta opinione facile resilit. Versus eius hi sunt:

Ποῖον ἐκ τ' ἐρίδων λεσχηνεῖα ὁμάχων πεπλάνησθε;
Ἄνθρωποι κενεῆς οἰήσιος ἔμπλεοι ἀσκοί. id est,
Quæ vos seducunt rixæ, vel qui blaterones?
Ah vẽro si vtres, quos impletopinor inanis.

Huc pertinet illud Synesii in epistola ad Herculianum: καὶ φύσσης ἐμπλησθέντες ἐμόλυναν θεσπέσια δόγματα. id est, Qui ventoso folle inflati, diuina decreta conspurcarunt, idem in libro De prouidentia: φύσης τε ἦσαν ἔμπλεω τὴν βασιλείαν καραδοκήσαντες. id est, Follis in modum vento pleni, imperium expectabant. Eunapius Sardianus: ἐγευσάμην δὲ καὶ αὐτὸς ἑκάστοτε τῶν ἀμφ' αὐτῷ, κενοῦ φυσήματος ἄνδρας ἀμπιπλαμένων. hoc est, Feci, & ego aliquoties illius periculum, qui inani flatu absque ingenio tumebat. Epicharmus Comicus, φύσις ἀνθρώπων, ἀσκοὶ πεφυσημένοι. id est, Homines natura sunt vtres vento distenti.

Darii opes.

Δαρείου πλοῦτος, id est, Darii opes, de immensis diuitiis prouerbialiter effertur, Synesius libro De regno: Πλούτου θημῶνας ὑπὲρ τὸν πάλαι Δαρεῖον, id est, Opum cumuli, maiores quam Darius ille vetus possederit. Huc spectat & illa Cratetis hyperbole in epistolis: πλουσιώτερος τῶν τὰ καρχηδονίων φρονούντων, id est, Ditior iis qui Chartaginensium rebus student.

Ex eodem lare.

Ἐκ μιᾶς ἑστίας, idest ex vno & eodem lare, prouerbiali figura dictum est à Synesio, pro eodem ex principio, in libro De prouidentia: ὡς ἐκ μιᾶς ἑστίας προϊέναι τὰ τοσοῦτον ἀπῳκισμένα, καὶ μίαν εἶναι ταῖν δυοῖν βλάσταιν τὴν ῥίζαν, id est, vt ex eodem lare ortum habeant res tantopere diuersæ, sitque vna duorum germinum radix. Aristides, κοινῆς τοῦ γένους ἑστίας, id est. communi generis lare, hoc est, origine. Ita accipiendum est illud, quod in Arateo commentario male redditum suspicamur, Sophron in Mimo, qui Nuncius inscribitur, à vesta incipiens, omnes inuocat Iouem omnium principem; græce arbitramur esse. ἀφ᾽ ἑστίας, quod interpres communi vertendi ratione, à Vesta vertit, cum debuisset hoc pacto, Sophrō in ipso exordio à Iouis inuocatione auspicatur, caussam nāque reddit cur Aratus operis sui initium à Ioue ordiatur, neque enim Vestæ illic fit mentio, quamuis ea vox vestā quoque Græcis significet.

Polypus scopulo affixus.

Πετροφυὴς πολύπους, id est, Adfixus scopulo Polypus, prouerbio dici potest qui ita adfixus & deditus alicui studio aut rei adheret, vt nullis inde machinis diuelli queat: Menāder Byzantius qui Agathii historię suā subtexuit, de Sapiro fortissimo milite. τῇ ἐπάλξει τὰς χεῖρας ἐμβαλὼν, οἷα πολύπους ἀφύκτους πλεκτάνας τινάς, id est, Propugnaculo manus iniiciens, vt Polypus cirros suos inexplicabiles. Nazianzenus in Monodia Basilii, τὸ τῶν πολυπόδων πέπονθα, ὧν τῆς θαλάμης ἐξελκομένων, προσέχονται ταῖς κοτύλαις αἱ πέτραι, idest, Accidit mihi id quod Polypis vsuuenit, quorum flagellis saxa adhærent, si nido eos auellere tentaueris. Et in libro Carminum,

Πούλυπον ἐκ θαλάμης πέτρην κοτυλῆσιν ἔχοντα. id est,
Hærentem polypum crinali corpore saxis.

Transferri potest ad studiosum ita libris addictum, vt vix somni voluptas, aut cibi necessitas studiū interpellare queat, quod de Ioanne Pico Mirandulano Comite memoratur, cui rarum aliquem codicem in bibliothecis nacto ministri cibum & necessaria ad eum ipsum locū adferre cogebantur, vt ne interim dum cibum capit oriarētur oculi: potest & in amatorem quadrare amoris cassibus irretitū cuius animus (iuxta Plautum) adhæret affixus clauo cupidinis.

Atlanticum mare cotyla exsorbere.

De re impossibili aut etiam supra modum difficili hyperbolice dictum est à Simocato in epistolis, λίαν ἐργῶδές καὶ τοῦ καθαίρειν τὴν Αὐγείου κόπρον ἐστὶ δυσχερέστερον, ἢ κοτύλῃ τὸ ἀτλαντικὸν ἅπαν ἐκροφῆσαι πέλαγος. i. Valde operosum & difficilius quam sit repurgare Augiæ sterquilinium, aut quam sit Atlanticum mare totum cotyla exorbere. Est autem cotyla mēsuræ genus sex cyathos capiēs, de qua Rhemnius Fānius ita.

At Cotylas (quas, si placeat, dixisse licebit.
Heminas) recipit geminas sextari⁹ vnus.

Thyestæa cœna.

Θυέστου τράπεζα ἢ δεῖπνον, id est, Thyestęa mēsa, aut cœna, pro immiti & cruento epulo ponitur. Athenagoras lib. De mortuorum resurrectione. καὶ τὰ τραγικὰ δεῖπνα θυέστου. id est, & Tragicas Thyestę epulas. Eusebius lib. 5. eccle. hist. in epist. Galliconarū Christianorum, quæ est de martyribus in Gallia necatis, καὶ ἐψεύσαντο ἡμῶν θυέστεια δεῖπνα καὶ οἰδιποδείους μίξεις, id est, Mentiti sunt de nobis Thyestæas cœnas, & Oedipodios incestus nobis obiicientes. Oppianus Cilix in Cynegeticor tertio, de onagro loquens testes sui catuli absumente, conqueritur de natura, quæ non homines tātum in pignora sua diro exemplo armauerit, verumetiā bestias eadem immanitate imbuerit, sic inquiens.

Θηρσὶ θυεστείην ὁ λόγιν παρέθηκε τράπεζαν, i.
Apposuitque feris epulū ferale Thyestę,

Philon in oratione de dirarum imprecationibus: ἐπάρατοι τροφαὶ τὰ θυέστου παιδία καὶ συγκρινόμενα ταῖς ὑπερβολαῖς τῶν συμφορῶν. id est, Execrandæ dapes Thyestæi liberi inter grauissimas calamitates adnumeratę. Martialis lib. 1.

Qui scribit prandia sæui
Tereos aut cœnam crude Thyesta tuam.

& lib. 5.

Fugerit an Phœbus mensas cœnamque Thyestæ.
Ignoro, fugimus nos Ligurine tuam.

Nota est fabula de Thyestæ Pelopis filio, cui Atreus frater epulandos suos ipsius liberos

beros apposuit, quorum nomina prodit Euripidis scholiastes esse, Aglaum, Orchomenum, & Caleum.

Pardalis exuuium induere.

Παρδαλέην ἐνάψαι, Pardi exuuio amictus dicitur homo versipellis & ingenio varius, vaferq; ὁ πολύστικτος τὸ ἦθος. teste Eustathio Iliad. tertio, quod & breuius repetit in decimo: εἰς παροιμίαν ἐπὶ πανούργων κεῖται τὸ στικτὸν τῆς παρδάλεως. id est, Parœmiace de vafris effertur maculosa pardi pellis. Est enim variis maculis distincta pardi pellis, præcipueque eius quam Heliodorus Camelopardalin nominat. de qua sic scribit historiæ Aethiopicæ lib. decimo: χροιὰν δὲ καὶ ἐπιδορμίδα φολίσιν ἀνθηραῖς ἐστιγμένον, color pelli, isque florentibus macularum punctis, variegata, vnde & epitheto αἰολόνωτος, id est, maculoso tergore dicit ab Oppiano. Astutum ergo & subdolum παρδαλῆν ἐνημμένον eleganter dicemus, quomodo fraudulentum ἀλωπεκὴν ἐνημμένον vulpino exuuio cõuestitum, & λυκέην lupina pelle indutum hominẽ rapacem, & νεβρίδα ἐνημμένον hinnulina pelle tectum, timidum hinnuli instar, aut etiam versipellem, quod huius animalis pellis maculosa quoque sit. Non abludit hinc quod legimus Antenorem ingenio varium (id quod patriæ suæ non dubia proditio, quamquã hospitii nomine à Liuio excusata, facile ostendit) non exitium modo effugisse capta iam Troia, sed res etiam suas integras seruasse, beneficio pellis pantheræ seu pardi, pro ædibus ipsius appensæ, haud ambiguo argumento varii dubiiq; ingenii, cuius rei fidem facit Sophocles in Aiace Locro, quod videlicet pro forib. ędiũ ipsius perpẽderit κατασιγτηκυῶς.

Σπολὰς λιβύσσα, παρδαληφόρον δέρος. i.
Maculosæ canis Pellis Libyssa, pardalinũ scilicet tergus.

In quo versu perperam pro λιβύσσα scribitur καὶ βύσσα apud Aristophanis scholiasten in auibus.

Vmbræ me prohibent.

Τῆλέ με εἴργουσι ψυχαὶ εἴδωλα καμόντων, i.
Meque abigũt vmbrę, larualia spectra virorum.

Verba sunt Patrocli in somnis Achilli cõquerentis se excludi ab inferis propter denegatum sibi humationis officium apud Homerum Iliad. penultimo. Eustathius annotat quadrare vbi quis impedimẽtum accipit in negotio quopiam à vilibus & nullius pensi hominibus. Torquebitur & in strigosos & exangues, vmbris pallore similes, cuiusmodi apud Aristophanem Samyrion tragœdus, Melitus, & Cinesias traducuntur quos à poetis ad cœtum poetarũ apud inferos degentium legatos fuisse fingit. ᾅδοφοίτας eos nominans.

Habenas ignarus non tractet.

Μὴ θιγῆς ἡνίων παιδίον ἄπειρος ὤν, id est,
Ne frena tractes inscius cum sis puer,

Quadrabit cum à negotio quopia arduo deterrebimus ei prouinciæ imparem. Extat apud Clementem pędagogi tertio: μὴ θιγῆς ἡνιῶν παιδίον ἄπειρος ὤν, μηδὲ ἀναβῇς τὸν δίφρον ἐλαύνειν μὴ μαθών, id est, Ne tractes habenas fili regendi imperitus, nec currum conscendas aurigandi nescius, Apparet alicunde sumptum è tragœdia quapiam, vbi Phaethontẽ filium deprecatur pr̃, ne exitiale votum vrgeat, sibique perniciem accersat regendo solis equos. Vnde apud Ouidium Metamorphoseon 2. Sol filium alloquitur paternos currus deposcentem:

Magna pestis Phaethon, & quæ non viribus istis
Munera cõueniunt, nec tam puerilibus annis.
Plus etiam quam quod superis contingere fas est,
Nescius affectas,

Non omnia per bouem obtinebis.

Μὴ πάντα κατὰ βοῦς ἔξεις, id est,
Ne speres te opera bouis omnia posse tenere.

Hemistichium est prouerbiale quod admonet non sacrificiis aut litationibus, votisque pro arbitrio omnia cessura. sed laborãdum nobis esse, quemadmodum apud Salustium in Catilin. Cato ait, Non votis neque suppliciis mulieribus auxilia parantur deorum, sed vigilando, agendo, bene consulendo, prospere omnia cedunt, vbi socordiæ atque ignauiæ te tradideris, nequidquam deos implores, quo spectat illud Aeschyli:

Τῷ δ' ἂν πονοῦντι καὶ θεὸς συλλαμβάνει. i.

Quisquis laborat, huic manum præbet Deus. & iterum

Τῷ πονοῦντι δ', ἐκ θεῶν ὀφείλεται τέκνωμα τοῦ πόνου κλέος. id est,

Laboranti, debetur diuinitus gloria laboris proles.

Torqueri solitum in resides exercitus duces, qui mactato boue propitiasse se Deum abunde putant, non posse infeliciter cadere sua cœpta arbitrantes, cum consilio & animi præsentia & fortibus factis in bello opus sit. Crediderim idē esse cum eo quod ex Diogeniano citant alii, μὴ κατὰ βοὸς εὔχου, atque exponit: Ne contra bouem opta.

Bupali odium.

Βουπάλειον ςύγος, id est, Bupalium odium de inexpiabili & acerbo prouerbialiter dicitur à Bupalo Chio sculptore, vel secūdum alios, pictore, qui acerrimam cum Hipponacte Ephesio clarissimo poeta sylmutatē exercuit sed infelici conatu quippe q maledicorum versuum morsus concoquere non potis, laqueo sibi gulam fregerit. Leonides Epigrammatar.

Ξεῖνε φύγε τὸν χαλαζεπῆ τάφον,
Τὸν φρικτὸν ἱππώνακτος, οὗ τε χ' ἁ τέφρα
Ἰαμβιάζει βουπάλειον ἐς ςύγος. id est,
Hospes sepulchrum grandinās diris fuge,
Horribile Hipponactis, cuius & cinis
Exercet odium Bupali iambis feris.

Bupalia pugna.

Βουπάλειος μάχη, id est, Bupalium duellum prouerbiali figura effertur à Iuliano apostata, pro virulento & dentato scripto, quo maledicentiæ & irarum habenas omnes in quempiam effundimus, sic enim scribit in epistola ad Alypium Cæsarii fratrem, qua gratias illi agit de Geographica pinace elegantioribus formis ac lineamentis expressa: καὶ κατεμύσωσας αὐτὸ προσθεὶς τοὺς ἰάμβους οὐ μάχην ᾄδοντας τὴν βουπάλειον κατὰ τὸν κυρηναῖον ποιητὴν, ἀλλ' οἵους ἡ καλὴ σαπφὼ βούλεται τοῖς ὕμνοις ἁρμόττειν. id est, Singularique industria illud elaborasti, adiectis & senariis iambicis qui non Bupaliam pugnam canunt, vt Callimachi Cyrenæi poetæ verbis vtar, sed quales venusta Sappho vult in deorum hymnos concinnari.

Matreæ beluam alit.

In hominem inuidum liuore percitum cō petit, quod ex Athenæo detortum est apud Eustathiū Odysseæ primo de Matrea quodam Alexandrino, qui ænigmate ludere solebat, dictitans se belluam alere seipsam comedentem, θηρίον τι τρέφειν, ὅ περ αὐτὸ ἑαυτὸ ἐσθίοι. Polypus piscis carnem suam rodere dicitur, sed ingenti inserie eo adactus: at inuidus alienæ felicitatis spectator, quāuis ipse abundet, se conficit, & iuxta poetæ dictum macrescit alterius rebus opimis, vt nō mirum sit cur liuior epitheto & quidem dignissimo edax à poetis dicatur.

Andromachen ex anguibus concinnare.

Ἐξ ὀφέων τὴν ἀνδρομάχην διασκευάζειν, id est, Anguium plexu Andromachen exornare, prouerbio dicitur qui admiracula omnia vndecumque congerit ad confirmandam suam caussam & exornandas fulciendasq; rationes suas: vel qui operis molem multiplicis lectionis opibus & omnis generis scriptorum auctoritatibus instruit atque exædificat Nicephorus Callistus lib. 14. Id consilii nobis est, vt ex omnibus quæ ad rē faciunt colligamus, & interdum etiam spiris anguium implexis Andromachen adornemus. Græce est: ἐνίοτε δὲ καὶ ἐξ ὀφέων τὴν ἀνδρομάχην διασκευάζομεν, Est autem hoc loco ὄφις ornamentum capitis, quod criniū volutis lubrico spirarum implexu, in modum anguium inerrantibus fastigiatur, quod Statius Papinius suggestum comæ nominat, quod genus in veteribus Italiæ monumentis frequens occurrit. Respexit huc Iuuenalis Satyra sexta feminarum astum notans, quæ anguino isto plexu & structura plocamorum, proceritatem mentiebantur, vbi ait:

Tot premit ordinibus, tot adhuc compagibus altum
Aedificat caput, Andromachen à fronte videbis, Post, minor est, Constat autem Andromachen Hectoris vxorem statura longissimam fuisse, ex Ouidiano versu.

Mariandinus tibicen.

Μαριανδυνὸς θρηνητήρ. id est, Mariandynus tibicem aut præcentor, dicitur luctuosi carminis cantor, qui flebiles modos insonat. Neque absurde poetastrum inamœni atq; indocti carminis scriptorem, μαριανδυνὸν θρηνητῆρα dixeris, consimili ratione, qua ineptam

ineptam orationem, Caricam Musam, & καρικὸν αὔλημα. Citatur nominatim prouerbii vice ab Eustathio in Dionysianis commentariis: ἰστέον ὅτι ἐπιχαρίαζον τοῖς μαριανδυνοῖς θρήνων αὐληταί, ὡς καὶ ἡ παροιμία δηλοῖ, μαριανδυνοῦ μεμνημένοι θρηνητῆρος. id est, Sciendum apud Maryandinos frequentes fuisse tibicines lugubria cōcinentes, quod & prouerbio indicatur, in quo fit mentio Mariãdyni eiulatoris. Chorus apud Aeschylum in Persis, Xerxi reduci, post deletas ingenti strage à Græcis Persarum copias, loco gratulatorii carminis accenturum se dicit lugubre Mariandyni tibicinis carmen, his versibus;

Πρόσφθογγόν σοι νόστου, τὰν κακοφάτιδα βοὰν,
Κακομέλετον ἰὰν μαριανδυνοῦ θρηνητῆρος Πέμψω. id est,

Excipiam reditum tuum clamore incondito & male concinno Mariandini tibicinis vlulatu te prosequar. Quo Aeschyli versu vti licebit apud eum, qui pro exspectato læto nuncio, aduersa omnia & tristia apportat Mariandyni gens est Pontica. Paphlagoniæ contermina nomē habens à Mariandyno Aeolēsi, vt Stephanus indicat, Aeschyli interpres ex Callistrato annotat Tyrium binos habuisse liberos, Priolaū & Mariandynum, qui in venatu perierit, insignem artificem lugubris concentus, qui flebiles tibiis modos adaptarit, suamq; artem docuerit Hiagnin Marsiæ tibicinis patrem (quem Marsum nominat Eustathius) & addit, eam gentem ad sua vsque tempora, in ęstiuis caloribus, flebilibus numeris auctorem suum Mariandynū prosequi, Apollonii Rhodii scholiastes annotat, Mariandynum Phinei filium fuisse ex Idæa Dardani, ab aliis Ciminerii creditum fuisse filiū. Quin & Maryandinas tibias aptissimas esse luctui, idem scribit, & consentit in gentis peritia Hesychius: huc referri & vulgatū illud: Αὐλεῖ μαριανδυνοῖς καλάμοις, κρούων ἰάσι. id est, Spirat Mariandynis calamis Ionicos modos sonans potest autem prouerbialis iste versus anapæsticus torqueri in hominem secum discordem, velut qui inter læta tristes fabulas commemorat, aut lugubre carmen condit. Nam vt Mariandynæ tibiæ neniis funebribus dicatæ sunt, ita Ionici modi amoribus, deliciis, lasciuiæq; seruiunt. Citatur in Aeschyli Græcis commentariis, quos quam nitidi ssimos ex corruptissimis dedit nobis Henricus Stephanus, ὁ τῶν τυπογράφων στέφανος. Solebant autem tibiæ in luctu adhiberi, & testatur Statius Papinius funera præsertim minoris ætatis ad tibiam efferri solere, eo versu:

Tibia enim teneros solitū deducere manes.

Mysorum more inclama.

Μύσιον ἐπιβοᾶν, i. Mysorū instar vociferari, prouerbiali specie dixit Aeschylus in Persis, pro eiulare & fletu omnia permiscere, vbi Xerxes accepta clade męstus ita chorū alloquitur:

Καὶ στέρν' ἄρασσε κἀπιβόα τὸ μύσιον. hoc est.
Conscinde plāctu pectus, atque Mysium inclama.

Apparet autem barbaros ob natiuam vocis asperitatem olim ad funebris pompas adciendum luctum expetitos fuisse, sic Phrygas & Mysios ad id muneris adhibet Eustathius, ita & Carica Musa vt insuauis pro epicedio & funebri carmine Platoni accipitur. Aeschyli interpres ita succincte tradit: ἐπιβόα τὸ μύσιον, οἱ γὰρ μύσοι καὶ οἱ φρύγες μάλιστα εἰσὶ θρηνητικοί. idest, Mysiū inclama, nam Mysi Phrygesque ciendo luctui appositissimi sunt. Simonides: Μύσια ἤπυοντα παρὰ ῥόον ἀργανθώνης, id est, Mysium & flebile exclamantem ad Arganthones amnem.

Ter sex iacit.

Τρὶς ἓξ βάλλειν, hoc est, Ter sex iacere prouerbio dicitur, cui ex animi sententia ac pro votis omnia succedunt prosperrime, inde nata prouerbii origine, quod antiquitus in trium cubitorum iactu, seniones iecisse, fortunatissimum erat & primę palmę victoriam apportabat, aliter quam putauit quidam tertrium iactum felicissimū fuisse, diserte namque testatur Suidas quod dixi, ita annotans: τρὶς ἕξ, νικητήριος βόλος, i. Ter sex, victor iactus est, & attestatur prouerbium quod ancipiti voto vel supremā vel infimam sortē deposcit: τρὶς ἕξ, ἢ τρεῖς κύβοι, id est, Ter sex aut tres vniones. Clarissime vero extra controuersiam hoc ponit apud Aeschylum in Agamemnone nuncius in specula relictus, qui conspicatus in tenebris facem capri Ilii indicem, vti conuenerat, att ignem illum ter sex iecisse, nimirum fausta ac lęta omnia portendere significans, versus hi sunt:

Τὰ δὲ ποτῶν μὲν εὖ πεσόντα θήσομαι,
Τρὶς ἓξ βαλούσης τῆς δέ μοι φρυκτωρίας. i.
Feliciter cecidisse heriles res dabo,
Fax ista quando iecerit ter sex mihi.

Qui versus quoniam deprauati leguntur apud Suidam admonēdus est lector equus vitii duplicis, nam & male πεσὸν παθέσομαι in priore scribitur, & in secundo βαλοῦσα τῆς ἐμῆς. Neque vacuus erroris est codex Eustathii Romæ excusus, apud quem in Odisseæ primo pro τῆς δέ μοι legitur τῆς δίης.

Lacrymæ Simonidis.

Mœstius lacrymis Simonideis, prouerbiali figura dictū est ab elegantissimo Catullo, de re flebili & miseratione digna. Simonides poeta ex poetis, quos θρηνῳδοὺς vocant, præcipui nominis fuit hoc est, qui nænias & carmina quæ cum lamentatione mortuo extrema accinebantur (sic enim Nænias exponit Diomedes grāmaticus) scripserunt, Vnde Horat. lib. Odiss. 2. talia nominat Cæç neniæ munera. Sunt & qui elegiæ inuentæ gloriam illi tribuerunt, veteres autem in funere mortuorum elegis ad sepulturam vtebantur, vt Lucillius Tharrhęus ait. Callioū pentametri siue elegiaci carminis auctorem facit. Verba autem Catulli sunt, in epigrammate ad Cornificium, Paullulum quidlibet allocutionis: Mœstius lacrumis Simonideis. Fuisse autem Simonidem appositissimum concitādo luctui, etiam Aristides ostendit in Epicedio his verbis exclamans: ποῖος ταῦτα σιμωνίδης θρηνήσει, qualis Simonides hunc mœrorem digne lugebit?

Theatrum simul & aperit & claudit.

PROVERBIALE est in eum, qui pollicetur dicturum se aut explicaturum aliquid opportunum & magni momenti, simulque alio orationem dirigit. Heliodorus lib. tertio: ὦ περικατὰ τὴν ἑορτῆς ἥκοντα, τὸ τοῦ λόγου, παρατρέχεις, ὁμοῦ τε ἀνοίξας καὶ κλείσας τὸ θέατρον, id est. Me veluti peracto iam festo aduenientem, iuxta prouerbium, prætereitis, & referans simul & claudens theatrum. Potest & insordidum torqueri, qui spem ostētat domi, sed mox reuocat.

Veluti Mineruæ calculus.

Ὥσπερ τις ἀθηνᾶς ψῆφος. idest, Velut quidam Mineruæ calculus, Prouerbialiter dictum est à Philostrato vbi dicit Herodem Atticum, principem in oratoria virum honestasse sua pręsentia Aristoclem pergami docentem missis eo & suis discipulis, sic enim inquit: καὶ τὸν Ἀριστοκλέα εἶδεν ὥσπερ τις ἀθηνᾶς ψῆφος. id est, vidit & Aristoclem, velut quidam Mineruæ calculus, nimirum ad faciendam fidem illius eruditionis dignatus eum honorifica salutatione, eoque facto veluti comprobans præclaram de illo existimationem. Vti ergo prouerbio licebit, cū quis primarii iudicis calculo absoluitur, aut quoties docti viri iudicium accedit ad laudem alterius, testimonioque luculento huius eruditionem extollit: aut vbi bellicosus aliquis Heros strenuam ducis militisve virtutem liberali elogio exornat: vtrique enim & militiæ & doctrinæ Mineruā præfecit gentilitas: ὥσπερ τις Ἀθηνᾶς ψῆφος. Natalem prouerbii referendum puto ad iudicium Orestæ, qui cum pares essent calculi & damnatorii & liberantes, Mineruę calculo alteri parti accedente absolutus à crimine fuit, quod ita refert Aristides: ὀρέστην φυγόντα, ἴσον τῶν ψήφων γενομένων, ἣ ἀθηνᾶ προσθεμένη τὴν παρ' αὐτῆς σώζει.

Ieiunium olet.

Νηστείας ὄζειν. id est, Ieiunium olere Gręco prouerbio dicuntur, quibus grauis est anima & pudidum olens, Aristoteles Problematum sectione 13. διὰ τί τὰ στόματα μηδὲν ἐδηδοκότων, ἀλλὰ νηστευσάντων ὄζει μᾶλλον ὃ καλεῖται νηστείας ὄζειν φαγόντων δὲ οὐκέτι, ἔτε ἔδει μᾶλλον id est, Quid caussę cur ora eorum qui nihil ederint, sed ieiuni sint, magis puteant (id quod Ieiunium olere dicitur) postquam cibum sumpserint, nequaquam, cum oportuerit tūc magis obolere. Caussam assignat aeri propter requiem ser uefacto, qui spiritum & excrementa pituitosa in putredinem agat. Cęcilius Comicus: Quæ mihi.

Vbi domū adueni, assedi, exēplo suauium
Dat ieiuna anima.

Plautus in Mercatore:

Ieiunitatis plenus, anima fœtidat:

Sic enim citat Nonius Marcellus, & legit vetus codex, pro quo vulgata editio habet: Iam plenus ætatis, animaque fœtida: Huc pertinet quod in Bassam olidā anum scribit Martialis libro quarto Epigramm.

Quod

Quod bis murice vellus inquinatum,
Quod ieiunia sabbatariorum,
Mœstorum quod anhelitus reorum,
Quod spurcæ moriens lucerna tedę,
Quæ postrema dictio in impressis libris perperam in Ledæ commutata legitur.

Sphyngis ænigmata dissoluit.

EPIGRAMMATON lib. 3. Alcęi poetę prouerbialis versus legitur,

Νῦν σφιγγὸς γρίφους οἰδίπος ἐξεφανάμην. i.
Nunc Sphyngis nodos Odipus explicui,

Quadrabit in eum qui insigni dexteritate recondita auctorum sensa & tenebrosos locos possit explanare. Alexis Comicus in Orchestride:

Δαιμονίως ἀσπάζομαι
Γραῦν σφίγγα πρὸς ἐμέ γ' ὡς αἰνίγματα λέγῃ. i.
Complector valde humaniter
Anum Sphingem, quæ soluat ænigmata mihi.

Huc spectat vrbanus Ciceronis iocus, ad Hortensium, cum iste diceret se Ciceronis ęnigmata intelligere. Atqui, debes, inquit ille, cum Sphingem domi habeas: acceperat enim à Verre auream Sphingem Hortensius, patrocinii præmiũ, vti refert Quintilianus. Comicus Straton in Phœnicide:

Σφίγγ' ἄῤῥεν', οὐ μάγειρον εἰς τὴν οἰκίαν
Εἴληφ' ἁπλῶς γὰρ οὐδὲν μὰ τοὺς θεοὺς
Ὧν ἂν λέγῃ, συνίημι. id est,
Domum introduxi masculam Sphingẽ,
Haud cocum, adeo nihil, testor Deos, intelligo. Quæ loquitur.

Vbi Sphingem masculam vocat cocum poeticis verbulis vtentẽ identidem data opera, vt ea ratione obscurior imperito hero illuderet. Finitimum huic est Epicharmi illud: Οἰδίπους τοίνυν ποτ' ὢν αἰνίγματ' οὐ νοεῖς; id est. Iã olim Oedipus cum sis, ænigmata haud capis Sphingẽ fabulantur fuisse belluam canino corpore, vultu puellari, auis in modum pennatam, humana voce loquentem, consueuisseque Thebanis ciuib⁹ ænigma proponere quod indissolutũ cũ multis necis caussa fuisset, tandẽ, Oedipus Corinthius dissoluit, exitialeq; bestiã sustulit, quã fabulã pluribus persequitur Palæphatus, aliter eã exponit apud Nicephorũ Philostorgius, Sphinx, inquit, de simiarum genere est, pectore ad collum vsque glabro, reliquo corpore hirsuto, vbera muliebri habet, facies plusculũ rotunda est, & acuminata, à muliebri specie, non abhorrens, vox humana, sed stridula nec articulata: bestia indomita, maligna, astuta, hanc crediderim olim Thebas allatam, & cum in ciuium ad spectaculum commeantium vultus insiluisset, eosque vnguibus lancinasset, Oedipum ciuiũ suorum iniuria offensum feram intermisse, nomenque inde illustre retulisse. Ceterum fabula Oedipo fortitudinis gloriam tribuens, alatam eam fingit eo quod celeriter in obuios insultum faceret: eadem illi pectus muliebre, corpus leoninum addit, illud propter glabritiem & femineæ formæ similitudinem, hoc propter ferocitatem, quodque vt plurimum quadrupes ingrediens leoninum incessum mentiatur: Sermonẽ quoque illi assignat, quod vox eius humanæ sit adfinis, enigmata vero, quod obscurum quiddam neque intellectum vociferetur. Neque otiosum fuerit vt huc adscribatur qđ D. Clemens cõmemorat Stromatum lib. quinto, apud Aegyptios pro tẽplis stare dedicata Sphingũ simulacra, quo significent obscurum minimeque explicitum, & ænigmatis cuiusdam simile, quidquid de Deo loqui aut opinari mortales instíterimus nõ ignoro tñ aliter istud symbolũ à Synesio exponi in libro de Regno ad Theodosium Iuniorem, & iterum in Aegyptio.

Cyreneus videris.

DE homine quauis ratione inexpleto dicitur Alexidis Comici illud è Tyndareo, id fabulæ nomen est:

Ἄνθρωπος εἶναι μοι κυρηναῖος δοκεῖς. id est,
Videris esse vir Cyrenæus mihi.

Prouerbii vice vsurpauit Athenæus libri duodecimi initio: Ἄνθρωπος εἶναι μοι κυρηναῖος δοκεῖς, κατὰ τὸν Ἀλέξιδος Τυνδάρεω ἑταῖρε Τιμόκρατες, κἀκεῖ γὰρ ἄν τις ἐπὶ τὸ δεῖπνον ἕνα καλῇ, παρεισιν ὀκτωκαίδεκ' ἄλλοι, καὶ δέκ' ἅρματα. id est, Videris esse homo Cyrenęus mihi, iuxta Alexidis Tyndareum, sodalis Timocratis, illic enim si quempiam ad cœnam voces, mox octodecim alii ad sunt & currus decem. Modeste Timocratis studiosi hominis inexplebilem in legendo & ad editionem deposcendis libris auiditatem, perstringit, qui perlectis iam vndecim Dipnosophistarum commentariis, nondum satur, efflagitarat prædictis adiici librum de iis, quos luxu diffluentes ac deliciis addictos fuisse obser-

uarat. Apposite igitur quadrabit in hominem inexhaustæ lectionis aut voluptatibus nunquam saturum.

Ne corticem quidem dederit.

VERSICVLVS est prouerbialis Parthenii ab Etymologici auctore citatus,
Οὐδὲ πό(ρ)οι ῥίζης δρύφελκα ποντικόν, idest,
Herbæ littoreæ fragmina non dederit,
vel ita:
Radicis nulli dederit fragmenta marinæ.
Quo licebit vti in hominem sordidum & auarum, qui nulli aliquid largiatur, vt è pumice aquam citius elicias quam à tali numulum, est autem δρύφελον cortex arboris delibratus, seu ab arbore reuulsus, aut etiam quisquiliæ quælibet & fragmenta, ἀπὸ τοῦ δρύπτειν, quod lancinare sonat. Cõuenit cum eo, quod alibi citauimus. Ne salem quidem dederit.

Ne Bæon piscis molestus sit.

Μή με βαιὼν κακώσῃ ἰχθῦς, id est, Ne Bæon pisciculus mihi noxã pariat. Citatur ab Etymologiaci auctore, qui illud exponit de homine voluptario & delicato ganeone, qui vilia & communia edulia aspernatus, cupedias sectatur: cuiusmodi Philoxenus Cytherius fuit, qui appositum exiguum mullum percontanti similis auri admouit, vt ingenioso commento prægrandem Dionysio tyranno in eadem mẽsa oppositum impetraret, vti refert Athenæus. Est autẽ βαιὼν pisciculus gobio persimilis, alio nomine βέλεννος à muccositate, vt videtur, nomen sortitus, quamquam apud Athenæum lib. 7. βέλεννος scribatur, vbi & alter exstat in vulgatis codicibus error talis, ἐστὶ δὲ κωβιῷ τὴν ἰδέαν παραπλήσιος, pro quo reponas ex Eustathio & Etymologici auctore κωβιῷ, vt dicat βλέννον, piscem à βλέννα, id est, mucco nomen habentem. gobio esse persimilem. Vilem autem fuisse & ingrati saporis pisciculum, ostendit Epicharmus, ἀχαρίστους βαιῶνας, id est, insipidos Bæonas vocitans. Lectio huius parœmiæ diuersa est apud Athenæum, sed quæ eodem sensu constare potest μή μοι βαιὼν κακὸς ἰχθῦς, id est, Procul à me facessat Bæon malus piscis. Competet in hominem aspernabundum & delicati morosique ingenii, qui communia & vulgaria fastidiat.

Cum vulpe habens commercium, dolos caue.

SENARIVS prouerbialis citatur à Suida talis:
Κερδοῖ συνὼν, τὴν κερδοσύνην προσδόκα. i.
Cum vulpe habens commercium, dolum caue,
Adfine est illi Paulino: Cum prauo deprauaberis. A' malorum consortio cauendum est, ne aut impostura exitio tibi fit, aut ne in mores transeat contagium: τὸ γὰρ ἐμφυὲς οὔτ' αἴθων ἀλώπηξ οὔτ' ἐρίβρομοι λέοντες διαλλάξαιεν τὸ ἦθος, vt inquit Pindarus hoc est, natiuum ingenium neque dolosa vulpes, neque rugibundus leo commutare valeant. κερδὼ autem vulpes dicitur quasi κερκὼ à caudæ quam spissam habet tractu, vel ab astutia qua lucrum quæritur & emolumentum, quam κέρδος etiam nominant, vnde & κερδαλέος fraudulentus homo dr.

Pro pede Xenium.

Τοῦτό σοι ἀντὶ ποδὸς ξεινήϊον, id est,
Istud habe Xenium pede pro bouis.
Verba sunt Philœtii bubulci Vlyssis apud Homerum Odys. 22. ad Cresippum quem sagitta traiecerat, illi insultantis, vt munus illud accipiat pro bubulo pede, quem ille mendicanti Vlyssi impegerat paullo ante. admonet ibi Eustathius vsurpatum adagiũ à primi nominis theologo, in eos quibus malum pro malo rependitur.

Vti nutrices Lamiam.

CVM inanes minas ad territandum solum comparatas innuere volumus, vtemur illo Dionis Chrysostomi, ὥσπερ αἱ τίτθαι δεικνύμεναι τὴν λαμίαν, id est, instar nutricum Lamiam pueris obiicientium. Eius verba hæc sunt oratione 55. μόνους δὲ ἐθαύμαζες τοὺς λέοντας (ita corrigendus est codex græcus, qui habet:) λέγοντας καὶ τοὺς ἀετοὺς καὶ τοὺς σκύλλας καὶ τοὺς κύκλωπας, οἷς ἐκεῖνος ἐκήλει τοὺς ἀνοήτους ὥσπερ αἱ τίτθαι τὰ παιδία, δεικνύμεναι τὴν λαμίαν. i. Solos miraris leones, aquilas, scyllas, & cyclopes quibus ille stupidos homines demulsit, non aliter quam solẽt nutrices pueros, Lamiæ aduẽtum narrantes. Lamiam quasi λαιμίαν à prægrandi ingluuie nomen habere vult Etymologi auctor, diximus de ea in adagio Lamiæ turris, antea: nunc & hoc addendum est ex Nicephoro Callisto lib. 18. c. 9. Lamiam etiam λέγω vocari,

vocari, sic enim ait de Mauritio Impera. Illud insuper anile parumq; simile veri addens Empusam (ita enim nominant, quã λέγω quis dixerit) sæpenumero infantem Mauritium è cubili, velut mox deuoraturam, extulisse, nullo accepto incommodo.

Immortales Gratiarum horti.

Ἀκήρατοι χαρίτων κῆποι, id est, Interitum nesciunt Gratiarum horti. Aristides, καὶ μάλ' ἐν ἀκηράτοις χαρίτων κήποις, id est, In immortalibus Gratiarum hortis natum. Prouerbii facies ad gratitudinis significationem trahi potest, uam beneficii collati memoria immortalis esse debet, semperque in animo grato viuere, vnde & Gratiarum vni à virore perpetuo Thaliç nomen fuit. Potest & ad personam transferri, si dicamus virum sempiterna memoria dignissimum, in Charitum hortis immortalibus viuere, A quo non abludit Sapphus poetriç inuectiua in indoctam & à Musis Gratiisq; alienam feminam: κατασανοῖσα δὲ κείσεαι, τῶδέ ποτε μνημοσυνία σέθεν ἔσσετ' τῶδέ ποκ' ὕστερον, οὐ γὰρ μετέχεις ῥόδων τῶν ἐκ πιερίας, ἀλλ' ἀφανὴς κἠν ἀΐδα δόμοις φοιτάσεις. hoc est, Mortua iacebis, nec tui vmquam à morte exstabit memoria, quippe expers rosarũ in Pieria nascẽtium sed obscura vmbra apud inferos maneis oberrabis. Quæ verba corrupte leguntur apud Plutarchum in tertio Symposiacon in Codice Aldino, parumq; integre.

Phœnicis instar reuiuiscere.

Κατὰ φοίνικα ἀναβιώσκεσθαι, id est, Phœnicis in morem reuiuiscere, prouerbio dicetur, qui longa valetudine, adsiduis curis, amore, sollicitudine, carceris tędio emaciatus, nũc viuidior factus ad se redit. Aristides refert ad statum ciuitatis, cuius ruinę in nouã vrbis faciem restitutæ sint, reparatis etiã iis quæ obsoleta forent, ita. n. loquitur de Smyrna beneficio M. Aur. Imp. reędificata: ἡ πόλις ἀναφύεται μεταβαλοῦσα τὴν ἡλικίαν, ἡ αὐτὴ παλαιά τε καὶ νέα γενομένη, ὥσπερ τὸν φοίνικα ἀναβιώσκεσθαι λόγος αὐτὸν ἐξ αὐτοῦ, id est, Repullulat ciuitas deposito senio, vetus eadem & noua, quomodo Phœnicem ex se reuiuiscere fama loquitur, & alibi de eadẽ, γέγονε δὴ παλαιοτάτη καὶ νεωτάτη ἡ αὐτὴ ἑαυτὴν ἀνανεωσαμένη, καθάπερ τὸν ὄρνιον φασὶ τὸν ἱερόν. i. Facta est eadẽ vrbs & antiquissima & nouissima, resumpta iuuẽta, quod de sacro alite dr̃. De Phœnice aue ita Ambrosius libro de fide resurrectionis. Auis in regione Arabiæ, cui nomen est Phœnix, rediuiuo suæ carnis humore reparabilis, cum mortua fuerit, reuiuiscit. Eusebius Pãphili in vita Constantini: Αἰγύπτιον ὄρνιν φασὶ μονογενῆ ὄντα τὴν φύσιν, ἐνθνήσκειν μὲν ἐπ' ἀρωμάτων αὐτὴν αὐτῷ τὴν τελευτὴν θυηπολοῦντα. ἀναβιώσκειν δὲ ἐξ αὐτῆς σποδιᾶς καὶ ἀναπτάντα τοιοῦτον οἷος καὶ πρότερον ἦν φῦναι. i. Phœnicem volucrem Aegyptiam ferunt natura vnigenam esse, & super aromatum aceruo emori suum sibi rogum adolentem, postea de suo cinere reuiuiscere, resumptisq; pennis talem existere qualis antea fuerit. Nazianzenus in Carminum lib.

Ὅς δ' ὄρνιν φοίνικα φάτις θνήσκοντα νεάζειν,
Ἐν πυρὶ τικτόμενον πολλῶν ἐτέων μετὰ κύκλα
Ῥυγαλέης κονίης ξεῖνον γόνον αὐτογένεθλον. i.
Phœnicem perhibent post fata resumere vires,
Nascentem ex igni, & decursis pluribus annis,
De cinere annoso fœturã sponte renasci.

De hac aue ita ferme Artemidorus lib. de insomniis quarto ca. 49. Phœnix vbi fatale ingruit tempus, euolat in Aegyptum, loco vnde profectus ad sit ignorato, sibiq́ue constructo è casia myrrhaq; rogo, immoritur: ex eo cinere post statum temporis curriculum vermis enasci putatur, qui grandescẽs in volucrem abit, fitq́ue iterum phœnix, moxq; emigrat ex Aegypto, locumq; vnde genitor aduenerat volatu repetit. Eius verba legũtur apud Suidam in dictione φοίνιξ, sed à librariis corrupta, nam illa ἀφίπτασθαι εἰς αἴγυπτον ἐκεῖθεν, ex Artemidoro ita legi debent, ἀφίπτασθαι αἰγύπτου ἐκεῖσε. Plura de hac aue qui scire desiderat, legat opusculum Lactantii, & alterum Claudiani, de Phœnice, Cornelium Tacitum annalium lib. 5. Plinium lib. 10. ca. 2. Solinum c. 36. Ouidium in transformationum libris, denique Achillem Statium Alexandrinum in calce lib. tertii de amoribus Blitophontis & Leucippes.

Qualis hera, talis & canis.

REFERTVR à Clemente Alexandrino lib. pędagogi tertio, οἵα γὰρ δὴ δέσποινα (φασὶν οἱ παροιμιαζόμενοι) τοιάδ' ἡ κύων, id est, Qualis namq́ue hera, iuxta prouerbium, talis est

& canis. Quadrabit ne impudicæ aut ebriosæ matris, libidinosam aut temulentam filiam. Vsus eo est Gregorius Palama, in declamatione, qua corpus aduersus animum se defendit, testaturque se mereri veniam, raptum illius affectionibus οἵα γὰρ, φησίν, ἥ δ' ἐ ποιεῖ α, τοία χ' ἡ κύων.

Gyaro dignum.

FACINVS audax cum periculo coniunctũ, quale ἐιφοκίνδυνον Græci vocant, velut proiectæ audaciæ plenum versu à multis vsitato. Iuuenalis dixit: Gyaro dignum, ita autẽ habet, Aude aliquid breuib⁹, Gyaris, & carcere dignum, in quo præter aliorum grammaticorũ expositionẽ, breuibus, epitheton esse nolo, vt exilitas insulę includi eo verbo videatur, sed commate distermino, vt tria loca periculo vitæ cõiuncta illi adeunda esse significet, qui facinus aliquod memorabile suscipere velit. Sunt enim Breuia loca maris vadosa, naufragiis infamia, quorum etiam apud Vergiliũ mentio est in primo Aeneid. ibi, In breuia & Syrtes. Polybius similiter vt Latini βραχέα nominat. vt lib. 1. de parua Syrti loquens ἐν ἧ προπεσόντες εἰς τινα βραχέα (ita locum corrige pro ἀβραχέα) διὰ τὴν ἀπειρίαν, εἰς πᾶσαν ἦλθον ἀπορίαν, id est, Ad quam in breuia incurrentes, propter locorum imperitiam, in summum adducti fuerunt discrimẽ. Gyaros vero insula est inter Cycladas, quam immitem & sine cultu hominum causatur Tiberius apud Cornelium Tacitum.

Mel summis digitis delibandum.

Χρὴ τοῦ μέλιτος ἀκρωδακτύλῳ ἀλλὰ μὴ κοίλῃ χειρὶ γεύεσθαι. hoc est, Mel summo digito, haud caua manu delibandum est, Dionysius Mylesius apud familiares suos identidem dicere solebat, Philostratus lib. 1. de Sophistarum vitis commemorat. Translationibus aliisque deliciis, quibus oratio ornatur, parce vtendum est, non affluenter & ad fastidium vsque. Voluptatibus modice frui pro re nata, illaudatum non est, modo ne totum te iis immergas. Vti adagio conueniet, quoties moderatum rei alicuius vsum laudabimus.

Polycleti norma.

Πολυκλείτειος κανών, id est, Polycletæa norma, prouerbii specie effertur de homine omnibus numeris obsoluto, de opere ad vnguẽ facto, deque re extra controuersiam perfecta. Natum à Polycleti statuariorum antesignaui commentario, quo absoluti operis specimen artificibus præscripsit, itemque eiusdẽ statua absolutissima, quibus ambobus κανόνος nomen inditũ fuit ab auctore. Sed operępretium est Galeni verba quibus hãc rẽ persequitur apponere ex quinto lib. De Hippocratis & Platonis decretis: καθάπερ, ἐν τῷ Πολυκλείτου κανόνι γέγραπται, πάσας γὰρ ἐκδιδάξας ἐν ἐκείνῳ τῷ συγγράμματι τὰς συμμετρίας τοῦ σώματος ὁ Πολύκλειτος, ἔργῳ τὸν λόγον ἐβεβαίωσε δημιουργήσας ἀνδριάντα κατὰ τὰ τοῦ λόγου προστάγματα, καὶ καλέσας δὴ καὶ αὐτὸν τὸν ἀνδριάντα καθάπερ καὶ τὸ σύγγραμμα, κανόνα. id est, Quemadmodum in Polycleti regula perscriptum est: nam cũ eo in commẽtario Polycletus nos edocuisset symmetrias corporis, scriptum deniq; opere confirmauit, fabricata statua iuxta libri pręscripta, inditoque illi similiter, vt & commentario, Normæ peculiari nomine. Idem de corpore quadrato loquens in primo De temperamentis, quod non modo medium obtinere humiditatis siccitatisque, verumetiam optima formatione preditum vult esse supra Polycleti normã, sic inquit: καὶ πού τις ἀνδριὰς ἐπαινεῖται Πολυκλείτου κανὼν ὀνομαζόμενος, ἐκ τοῦ πάντων τῶν μορίων ἀκριβῆ τὴν πρὸς ἄλληλα συμμετρίαν ἔχειν, ὀνόματος τοιούτου τυχών. id est, Laudatur alicubi statua Polycleti, Norma vocitata creato inde nomine quod exactam adamussim omnium inter se membrorum cõmensurationem habeat. Transferetur apposite ad animi dotes, si hominem omni virtutum genere præditum Πολυκλείτειον κανόνα vocemus. Eo modo accipitur & per se κανὼν Græcis, vt Norma Latinis. Apud Suidam incerti auctoris verba citãtur ista, ἡ δὲ ἐφηβεία, κανὼν ἦν ὀρθοῦ βίου καὶ ὑγιοῦς. i. Pubertatis anni norma erãt recte institutę, sanęq; vitę. Eunapi⁹ de Marciano: ἀνὴρ ἐς ἀρετὴν ἅπασαν ὥσπερ τὶς κανὼν ἀπηκριβωμένος. i. Vir ad omnes virtutes veluti norma quæpiam affabre factus. Simili tropo Hieronymus ad Ruffinum dixit: Norma Catonianæ seueritatis, & Martialis lib. 11. Regula morũ. Adfine etiã est illud Trebellii Pollionis, Valeriani vita cẽsura est. Ad eundẽ modũ capitur & γνώμων, Damascius de Isidoro

Isidoro philosopho Hypatiæ doctissime feminæ marito: ἅπαν τὸ θέατρον ὡς εἰπεῖν, τῇ ἐκείνου κρίσει γνώμονι ἐχρῆτο τῶν ἄμεινον ἢ χεῖρον λεγόντων. id est, Vniuersum theatrum illius iudicio vtebatur ceu regula eorum qui bene maleue dicerent. Thucydides de Themistocle: τῶν τε παραχρῆμα δι' ἐλαχίστης βουλῆς κράτιστος γνώμων. i. Rerũ præsentium exactissima norma, adhibito vel leui consilio.

Pro virgine cerua.

Ἀντὶ παρθένου ἔλαφος. id est, Loco virginis cerua. Prouerbio hoc vti licebit, cũ præter opinionem insperatum quid accidit, veluti si quis opima spe excidat, & pro aureis tantũ non montibus exiguum quid referat: aut vbi quis criminis purus, reus tamen accusatus, liberatur, auctore sceleris deprehenso: aut cum aliud pro alio frauduléter substituitur. Exstat apud Achillem Statium Alexandrinum libro sexto de amoribus Clitophontis & Leucippes. Custos, inquit, vt verisimile est, obstupuerat, inopinatæ rei nouitate commotus, iuxta parœmiam, pro virgine cerua cõspecta. Natum videtur a fabula Iphigeniæ, quæ cũ in Aulide Bœotiæ ad aram Dianæ adducta staret, futura deæ victima, ipsa quidem repẽte euanuit & in Tauricam deuecta est, immolata eius loco suppostititia cerua. Hanc rem narrat apud Euripidem Iphignuntius:

Λέπτον ἀΐσσοντες ἐκ θεῶν τινος
Φάσμ', οὗ γε μηδ' ὁρωμένου πίστις παρῆν,
Ἔλαφος γὰρ ἀσπαίρουσ' ἔκειτ' ἐπὶ χθονὶ
Ἧς αἵματι βωμὸς ἐρραίνετ' ἄρδην τῆς θεοῦ. i.
Spectrum intuentes à deorum quopiam
Inopinum, & ægre creditum spectãtibus,
Nam cerua humi iacebat artubus micãs,
Aram deæ cruore stagnantem imbuens.

Non alienum hinc est quod Martialis iocatur in Misitium quendam à Cybales sacerdotibus noctu præfectis virilibus orbatum, cum illi Achillam puerum concubinum ea parte mulctasse se crederent decepti, proinde subiicit auctor: Suppositam fama est quondam pro virgine ceruam.

Fulmenta lectum scandunt.

CITATVR à Nonio prouerbiũ Varroni frequens: Fulmenta lectum scandunt, quãquam in impressis codicibus, vt vbiq; scatent portentosis mendis, singulari numero Fulmentum vitiose scriptum legitur. Videtur autem quadrare quoties præpostere aliquid fit, aut vbi hero imperare seruus, & supra patronũ cliens habere præsumit arroganter. Nihil autem in rerum natura magis est præposterũ, quam vbi fulcra sustentando lecto destinata, onus ipsa lecti esse volunt, & ab eo portari quodammodo. Est autem fulmentum idem, quod fulcrum aut pleniore voce fulcimentum, qđ vel ex Plautino exẽplo in Trinummo liquere potest, vbi vulgati codices fulcimenta præferunt, cum feminino Fulmentas veriore lectione emendatiores libri habeant hoc modo: Fulmentas iubeam suppingi soccis.

Tantali mensa.

Ταντάλου τράπεζα. id est, Mensa Tantali, effert de re, qua frui non liceat. Melite Ephesia apud Achillem Statium libro quinto, amore Clitophontis incensa, cum veneris fructum solicitaret apud illum identidem tergiuersantem: Næ ego, inquit, totũ Tantali mensæ non absimilem nacta sum. Præcesserunt autem hæc verba. Tantone tempore vt propter fluuium sedeam, neque sitim explere queam? nam cum sedulo instare Melite, vt litando veneri nuptias confirmaret amans ille amasiæ suæ Leucippes desiderio hoc dans, cõgressum connubiumq; cum Melite vitabat, diem semper eximendo. Nota est de Tãtalo fabula in mediis vndis sitiente, & imminentibus ori ipsius pomis frui non potente: quam rem eleganter idẽ & breuiter expressit Petronius Arbiter:

Nec bibit inter aquas, nec poma patentia carpit
Tantalus, infelix quem sua vota premũt.

Vnum alueare.

Ἓν κηρίον. id est, Vnum idemq; alueare. Prouerbium est de collegis sociis & coniuratis, qui eiusdem sodalitii sunt, iisdem studiis addicti, aut similibus sceleribus operti. Citatur in Suidæ collectaneis.

Camellus pyrrhicham didicerit.

Ἡ κάμηλος πυῤῥίχαν ἔμαθε Κινησίου, id est, Pyrrhicham Cinesiæ camelus didicerit. Locus erit adagio vbi quis repugnante natura & genio aggreditur quippiam, veluti si stipes quispiam litteris operam dare velit, aptior

lit, aptior tractandæ stiuæ huic enim dicet:

Discit camelus pyrrhicham Cinesiæ.

Fuit Cinesias poeta prelõgus tardo immobiliq; corpore, quippe tiliæ arboris assercu lis circummunito ad gressus firmitatẽ, ac proinde ad saltandum pyrricham tripudii genus velocis, inepto Pyrricha namq; Laconum inuentum ab armatis adolescentibus obiri solebat ad comparandum velocitatis habitũ, quippe qua in bellis maxime opus sit, cum ad persequendum hostem tum ad fuga euadendũ, si contingat inferiores obtinere. Aristophanis interpretes scribũt Cinesiam poetam pyrrhicham composuisse ad quã decursus modulatus fieret, lege carminis conflata breuibus ferme pedibus, qui vel inde, vel ab ignea mobilitate pyrrhichii dicuntur, iidem & κινησίαι, vel ab auctore, vel a mobilitate, vt a Diomede grammatico scriptum est. Adlusum videtur ad versum Aristophan. in Nebulis ἢ πυῤῥίχην τὶς ἔμαθεν τὴν κινησίου. id est, An Pyrrhicham Cinesiæ quis edidicit? Gratiæ multum accedet adagio, si paullulum deflectatur hoc modo: Camelus citius pyrrhichã Cinesiæ didicerit, quam talis caudex litteras. Est. n. Camelus animal saltationi ineptũ, tametsi nomen illi quasi καμμήρω, a femorum incuruatione esse velit Euenus apud Artemidorum. Neq; absurdus eius vsus erit, quando significabimus sub institutione viri litterati, stupidum discipulum plurimũ profecisse, sub tali enim præceptore Camelus Pyrrhicham Cinesię didicit.

Eleusina seruat quod ostendat.

ELEVSINA seruat quod ostendat reuisentibus. In adagium cedere dignissimum Senecæ dictum, quando significabimus nõ semel & vnica vice effundendas esse omnes eruditionis opes. Habent hoc vitii nõ nulli, vt omne suũ myrothecion, vniuersa pigmenta simul in vnicam epistolam, aut orationem impendant, cum parcior ornatus laudabilior sit. Seneca Naturaliũ Quæstionum lib. septimo: Eleusina seruat qđ ostendat reuisentibus. Rerum natura sacra sua non simul tradit. Habẽt illud ciuitates quę spectaculorum & reliquiarum ostẽtus gratia. statis annorum interuallis adeuntur, vt seruent in proximam panegyrin semp aliquid antea non spectatum. Eleusin siue Eleusina Atticæ locus Elusiniæ Cereris religioso fano nobilis, quo prima frumenti satio inuecta fuerit: παρὰ τὸ ἐλθεῖν, vt Diodorus Siculus ait, vel ab Eleusino Mercurii filio nomen habens, vt Etymologici auctor voluit. Atticæ sacrarium eam vocat Apuleius.

Nemo comatus qui non præciditur.

Οὐδεὶς κομήτης, ὅστις οὐ ψηνίζεται. id est,

Nullus comatus qui non præcidi solet,

Prouerbium esse vetustum, immo oraculare, manifestis verbis testatur Synesius quo significetur, omnes qui impense mollitiei cutis operam nauãt, aut calamistraturę nimium studium impendẽt, aut quomodocumq; tandem corporis cultum & nitorẽ deamant, molles censeri, & pathicũ quiddam si non corpore, animo saltem præferre, fractosq; esse. Verba eius sunt in epistola ad fratrem de Ioanne quoddam improbo hoĩe & ignauo: χθὲς τοι πάνυ λαμπρῶς συνηγοράκει τῇ παροιμίᾳ, μᾶλλον δὲ τῷ χρησμῷ, χρησμὸς γὰρ ἄντικρυς, τοῦτό γε πάντως οἶδα, τὸ οὐδεὶς κομήτης ὅστις οὐ ψηνίζεται. i. Heri apertissime prouerbii fidem comprobauit, vel oraculi potius, renera namq; oraculum est, qđ tibi non ignotum est, Nullus comatus qui non præcidi solet. Idẽ in libello de Coma: Τίς οὖν ποτ' ἐστὶν ἡ δὲ παροιμία καὶ τί βούλεται, οὐδεὶς κομήτης ὅστις οὐ. τὸ δὲ ἀκροτελεύτιον, αὐτὸς σὺ πρὸς τὴν ἠχὼ τοῦ τριμέτρου συνάρμοσον, οὐ γάρ ἔγωγε φθέγξωμαι τὸ δεινὸν ἐκεῖνο καὶ πρᾶγμα καὶ ὄνομα. id est, Quod est igitur prouerbium illud & quid sibi vult: Nullus comatus qui non. nam postremam vocem, trimetri numerosæ legi tu ipse adaptato, neque enim non proferetur a me fœdum illud & re & nomine verbum. Quæ verba citantur & Suida in dictione κομῆται, non nominato tamen auctore. Idem alibi senarii postremum verbum immutatum citat hoc modo: οὐδεὶς κομήτης ὅστις οὐ πάσχητι. Vtrobiq; tamen idem est sensus.

Smyrnæi mores.

Σμυρναῖος τρόπος, id est, Smyrnæi more, prouerbium videtur competere in eos qui deliciis luxuique indulgent, rursus cum res postulat viros, fortiter se gerunt, ita enim exponit ipse Aristides in Smyrnæ encomio, tribuit namq; illis ἁβρότητας μὲν εἰς τὸ καθ' ἡμέραν, τολμήματα δὲ εἰς τοὺς πολέμους

κρατίσ

κρεῖττον ἢ πολλοῖς ἐρίσαι λυσιτελεῖν, addit deinde, ὥς τε καὶ τῶν ποιητῶν ἤδη τισὶ σμυρναίων τρόπον τὸ τοιοῦτον αἰρεῖσθαι. i. In dies opipare viuunt, sed in bello ferociores sunt, quam vt multis expediat eiusce rei periculũ facere vsqueadeo vt nõnulli poetæ Smyrnæos mores tale ingenium vocent: subiicit deinde exemplum vnum de Chiis qui vacuam ab oppidanis illorum vrbẽ occupaturos se rati, viris in mõte operi rustico intẽtis, mox cum de monte decurentes subito ciues cõspexissent, tanta trepidatione iniecta fugerunt, vt triremes plerasq; iniquitate locorum amiserint, impetum in se ciuium metuentes. Dicetur ergo de gente, aut homine bellicoso, pacis tempore dissoluto.

Capra cinnamomum.

Ἡ αἲξ τὸ κιννάμωμον, i. Capra cinnamomum videlicet sequitur aut amat. Eustathius dici testatur in eos qui rem quampiam impẽse amant, & feruide depereunt. Cinnamomum surculus est Arabicus mirę fragrãtiæ viti non dissimilis, q naribus admotus odoris gratia, voluptatis plena, lacrymas etiam inuitis elicit, vt ex Porphyrio annotat ille in Dionysii Afri cõmentariis, adamaturq; vehementer ab indigenis capris. Philostratus lib. 3. de vita Apollonii originem adagii docet, cum namq; ostendat, Capram documentum prębere bonitatis cinnamomi, ita subiungit, si quis capræ porrigat cinnamomi surculum, ea catuli instar admurmurat, abeuntemq; sequitur, naribus quãtum potest admotis, atque adeo repulsa nõ aliter, quam si pabulum denegatum foret, quiritatur.

Veteris monetæ.

Παλαιοῦ κόμματος, id est, veteris monetæ esse dicitur quisquis integrum adfert iudiciũ, haud corruptũ, fuci corruptelæq; nescius: deniq; quidquid probum est & rectum, veteris monetæ esse dicetur, vetera namq; eo nomine bene audiunt, velut minime adulterina καὶ κίβδηλα. Symmachus epistol. lib. 2. Itaque vt ipse non numquam prędicas, spectatorum tibi veteris monetæ solus superesum, ceteros delinimenta aurium capiunt. Vsus huius prouerbii durat etiam nũ in lingua nostra vernacula incorruptũ dicentibus nobis esse de veteri moneta. Ita ferme vsurpatur ἀρχαίως, hoc est, vetuste apud Demosthenem in Philippicis, ꝓ simpliciter & sine fuco doloq;, quod prisci seculi homines integri fuerint, sic enim habent eius verba: οὕτω δὲ ἀρχαίως εἶχον, hoc est, de verbo ad verbum, vsqueadeo vetuste habebant.

Olim Pelasgi, Danaidæ postea.

Πάλαι πελάσγοι, δαναΐδαι δεύτερον. id est, Olim Pelasgi, Danaidæ postea. Euripidis senarius in Oreste fabula, prouerbii speciem redolens, qui torqueri potest in locuplete genere ortos iam ad egestatem redactos, aut propemodum stirpitus extinctos. Pelasgi, si Straboni credimus, numerosa & valida olim gens fuit, quæ errabunda passim sedes posuit leuiq; de caussa eas mutauit, alio atque alio commigrans, & in infinitam adaucta multitudinem, celeriter defecit: siquidem maritimam Ioniæ oram insedisse, & Chium insulam inhabitasse leguntur, Herodotus refert etiam Imbrum & Lemnum insulas Persici belli temporibus à Pelasga gente habitatas, memorat Strabo & campum Pelasgicum in Thessalia ad Larissam. Possederunt & Cretæ partem vt ex Vlyssis ad Penelopen verbis apud Homerum manifestum fit. Fuerunt & Pelasgi in Achaia, cum & Aeoliam in Asia incoluerunt: transierunt & in Italiam eorum coloniæ, Lesbus quoque pelasgia antiquitus ab incolis eius nominis dicta fuit. Conueniet itaque in eos quorum opes olim firmę & potentes fuerunt aut prępotens familia, nunc vero ea defecerint. Potest & haberi adfine illi vulgato de Milesiis: Fuere quondam strenui Milesii.

Helenæ crater.

Ἑλένης κρατήρ. id est, Helenę crater, de lęto nuncio aut re quauis animo nostro impense grata quę sollicitudinem leuare possit curasque diluere. Philostratus in Sophistis: καὶ τὰ ἄχθη σοι κουφιεῖ τῆς γνώμης ὥσπερ ὁ κρατὴρ τῆς ἑλένης τοῖς αἰγυπτίοις φαρμάκοις. i. Leuabit tibi animi molestias nõ aliter quã Helenę poculum Aegiptiis pharmacis imbutum. Intelligit de pharmaco Nepente, Locus est apud Homerũ Odysseę quarto:

Αὐτίκ' ἄρ' εἰς οἶνον βάλε φάρμακον ἔνθεν ἔπινον

Νηπενθές

Νηπενθές τ' ἄχολόν τε, κακῶν ἐπίληθον ἁπάντων. id est,

Iratum caussas abolens, fugansque malorum.

Sensum, & tristitię patiens obliuia, vino.

Pharmacon immisit. De quo ita Pli. li. 25. c. 2. Nobile illud Nepenthes obliuionem tristitię veniamque afferens, & ab Helena vtique omnibus mortalibus propinandū.

Spina colligens.

Τὰς ἀκάνθας συνάγων, id est, Spinas attrahēs, Frequens est apud Athenęum de moroso homine & importune curioso, qui in disputationibus nunc hoc nunc illud incessit & in controuersiam trahit: talem autem vbique perstringit Vlpianum Tyrium altercando molestum, vt lib. 3. Dipnosophi. ἔοικας ζητεῖν πάντα τὰ προσπίπτοντα τοῖς συνδειπνοῦσι λεγομένοις, τὰς ἀκάνθας συνάγων, ὥς ἂν ἐχινοπόδας καὶ ἀνὰ τρηχέαν ὄνωνιν ἀεὶ διατρίβων ἀνθέων τῶν ἡδίστων μηδὲν συναθροίζων. id est, Ad vnguem expendis quidquid discepfantibus occurrit, spinas attrahēs, quippe inter tribulos semper, spinosam & Ononin conuersans, nihil omnino amœnorum florum colligens, quem locum respiciens Eustathius ita legit lib. 2. Iliad. ἐξ οὗ παροιμία το. τὰς ἀκάνθας συνάγων ὥσπερ ἐχινόποδας, i. Vnde prouerbium illud. Spinas adducens velut tribulos aculeatos: cum adlusum sibi sit ad distichon quod apud Plutarchū exstat Sympos. lib. 1. c. 4.

Ὡς ἂν ἐχινόποδας καὶ ἀνὰ τρηχεῖαν ὄνωνιν

Φύονται μαλακῶν ἄνθεα λευκοΐων. id est,

Ceu scabros inter tribulos, & Ononin acutam

Tellure erumpunt mollia Leucoia.

Idem Athenæus libro 6. ἐκ τούτων πάλιν τῶν λεχθέντων τὰς ἀκάνθας ἀναλεξάμενος Οὐλπιανός. id est, Hic iterum è prædictis spinas colligens Vlpianus. Rursus libro octauo. ὁ τὰς ἀκάνθας ἀγείρων Οὐλπιανός. id est, Vlpianus spinas congregans. Porro superiore disticho cōcinne vtemur cum à Seuero homine & austero lepidè dictū aliquod prodierit & iocosus lepos: aut ibi scriptum tetricum quasi; aculeatum vnis atque alteris facetiis conditum temperetur.

Suilla harmonia.

Ὕειος ἁρμονία, id est, Suilla harmonia, prouerbii specie de incondito & indocto clamore effertur alicubi ab Aristide: τὴν ὕειον ἁρμονίαν ἡρμοσμένοι. id est. Harmoniam porcinam modulantes, de ineptis & obstreperis sentiens, ac molesto barbaroque sermone obgrunientibus.

Monitor capras age.

Εμὲ νουθετῶν αὐτὸς αἰπόλει. id est, Qui me admones, ipse capras age. Quadrabit in consultorem ineptum, qui alteri dictare consilium parat, ipse supra stiuam non sapiens. Attigit istud Aristides in oratione περὶ παραφθέγματος, hoc est, de inepto responso: ὅπως καὶ γνῷς οἷος ὢν ἐμὲ νουθετεῖς, τῆς παροιμίας σοι λεγούσης αἰπολεῖν. id est, vt intelligas cuiusmodi vir sis qui me admones, cum prouerbium iubeat te capras pascere.

Agamemnonium epulum.

Αγαμεμνόνειος δαὶς, ἢ τράπεζα. id est, Agamēnonium epulum, vel Agamemnonia, mensa prouerbialiter dicitur de iis, qui in exitiali mensa epulātur, vltimamque cœnam sumūt. Torquebitur in eos, qui amice accepti medicatum hauriunt poculum, aut venenatā offulam & Claudii Cęs. boletum edunt, quod multis ex purpuratorum collegio contigit, qui ab Alexandro pontifice eius nominis sexto opipare excepti Agamemnonia mensa, paullo post interierūt, Refert Homerus Odys. δ. quomodo Aegystus adulter lautum apparatit conuiuium velut excipiendo Agamemnoni instructū, quo illum nihil mali suspicantem interemit, sic enim ait: κατέπεφνε δειπνίσσας, ὥς τίς τε κατέκτανε βοῦν ἐπὶ φάτνῃ. i. Cœna Acceptū mactat, ceu sub fœnile cadit bos, Aliter ἀγαμεμνόνειον δεῖπνον accipit Sophocles pro anniuersario interfecti Agamēnonis epulo, Refertur ab Eustath. Odyss. 4.

Ioui paria intonat.

In ferocem & superbe grandiloquum nihilque medi ocre spirātem quadrabit illud Rhiani Cretensis, apud Stobęum:

Ἶσα δὲ βρομίει, κεφαλὴν δ' ὑπὲρ αὐχένας αἴρει. id est,

Par Iouis Imperio fremit, & capite arduus exit.

Cui cognatum est illud Sosiphanis apud eundem:

Ἂν δ' εὐτυχῶσι μηδὲν ὄντες, οὐδενὸς

Ισ᾽ ὑψηλῷ φρονεῖτε. id est,
Affulserit si sors egenis, illico
Attollitis cœlo arduum caput.
Ita vt idem sit ἴσα δὴ βρομέειν, & ἴσα ὑψηλῷ φρονεῖν, illud potestatis æqualitatem, hoc inimitabilem altitudinem insimulat.

Tamquam Pauo circumspectans se.

De philauto homine & qui sibi quacumque tandem in re placet impensius, suoq; ingenio indulget, aut qui forma sua delectatur. Synesius de Dione Prusiæo sophisticis politicisque argumentis admodum delectato: ἐν ἐκείναις ὑπτιάζει καὶ ὀρχῆται καθάπερ ὁ ταὼς περιαθρῶν ἑαυτὸν καὶ οἷον θαυμαζόμενος ἐπὶ ταῖς ἀγλαΐαις τοῦ λόγου. id est, in illis resupinus gloriatur, in illis resupinus gloriatur, in illis decorem ostentat, pauonis in morem seipsum circumlustrans & quasi superbiens orationis splendore. Pauo superba auis gemmantes suas pennas mirari solet, & ad laudes suas explicare opes. Philostratus in Hippidromo, ἀρξάμενος ἀπὸ τοῦ ταὼ τοῦ ὄρνιθος, ὡς ἀναπτεροῦντος αὐτὸν τοῦ ἐπαίνου. id est, Exorsus à pauone vt qui laudatus pennas surrigat. Simocatus in epistoli: τὸ μηδικὸν ὄρνεον ὁ ταὼς καὶ τῶν μήδων τὴν ὑπεροψίαν καὶ κληρᾶται μέγα τι καὶ ὑπέρογκον ἐπὶ τῷ κάλλει φρονῶν. id est, Pauo medica auis Medorum etiam superbiam velut hæreditario iure, adepta, immensam ob pulchritudinem superbit. Ab hac aue etiā aliud prouerbium deducitur propter multicolorem pennarum varietatem, vt quidquid mirifice varium sic, ποικιλώτερον ταώνος, id est, pauone magis varium dicatur. Synesius libro de imperio ad Theodosium Iuniorē: ποικιλώτατον καὶ πάγχρουν ὥσπερ οἱ ταῶ. i. maxime varium & omnicolor, pauonū instar: Alexis Comicus in Crateua fabulę nomen est à Crateua herbario ῥιζοτόμῳ, male. n. apud Atheneum κρατείᾳ legitur, seu Pharmapocola.

Τοήγανον αὐτὸ ποικιλότερον ταῶ. id est,
Sartaginem instruxit variam quam pauo magis.

Clitophonti apud Achillem Statium vulgus Leucippes amicæ, superare videtur inimitabilem illā pauonis pulchritudinem.

Collaria cadauera.

Νεκύες μεσαυχένιοι, velut cadauera collotenus medio, prouerbialiter dicūtur ab Aristophane popinones perditi perpetuis comessationibus luxuque tempus terentes, qui vitam gulæ deliciis metiuntur, atque æstimant quibus offarto piæ in gluuie corpore pigris, & iuxta poetam vino sepultis, neque pes neque mens officium facit. Talis Philoxenus ille quem gruinum collum voto experiisse refert Athenæus tricubitale guttur Machon Comicus. Eiusdem generis fuit M. Apicius non inuenuste ab Eunapio ἀσωτίας πέρας vocitatus, velut helluationis extremus finis.

Veriora Bacidis dictis.

Ἀληθέστερα τῶν σιβύλλης ἢ βάκιδος. veriora Sibyllinis aut Bacidis oraculis. De rebus indubitatis minimeque controuersis. Dion Chrysostomus: οὐδ᾽ ἂν ἀληθέστερα λέγω τῶν σιβύλλης ἢ βάκιδος. Ne si veriora quidem dixero quam Sibyllæ dicta sint aut Bacidis. Fuit Bacis ex iis quos χρησμωδοὺς velut fatidicos Græci nominant, vt in Theage ostēdit Plato. χρησμολόγον oraculorum concentorem appellat Suidas: carminibus lustralibus expiasse illum fanaticas Lacænas relatum est a Theopompo in nono Philippicarum. Pausanias in Phocicis commemorat lecta sibi esse Bacidis oracula arreptitiumque nympharum vocat: meminit eiusdem & in Bœoticis. Philetas Ephesius tres enumerat Sibyllas, vnam Apollinis sororem, alteram Erythręam, tertiam Sardianam: totidemq; Bacides, quorum primus oriundus fuerit Eleone Bœotia oppido, alter Atheniensis, tertius Arcas. Fuit autem is, quem diximus Lacedemoniorum feminas ab insania liberasse. Apollinis iussu immissum, genere Bœotius:

Cappari victitas, qui potes Anthia.

Ἦς καππαρίζων, δυνάμενος πρὸς ἀνθίαν. id est,
Poteras vel Anthia, qui viuis Cappari.

Senarius prouerbialis in parcos qui vilibus contenti frugaliter viuunt, cum possint splendidius. Quadrabit & in eos qui triuialibus negotiis immiscent se, cum arduis sufficiant: aut qui litterarum otium sectantes, tenui conditione malunt contenti viuere, quā in aulis principū opima spe diuites. Plutar. sympos. cap. 4. ὁ δὲ τὸ στιχίδιον τοῦτο ποιήσας, πρὸς κάππαριν ζῇς, δυνάμενος πρὸς ἀνθίαν, τί βούλεται, id est, Versiculi illius vulgati auctor. Poteras vel Anthia, qui viuis Cappari, quid tandem sibi vult?

In libris excusis καπηλεῖον diminutiui forma legitur, ego vt senarius constaret, κάπηλον restituo, nisi καπήλιον per vincum π manis. Est autem Anthias nõ ignobilis piscis quem & sacrum & à felici nominis augurio Collionymum vocãt. Adfine huic est illud Aristidis βύρσης ὄζειν, μύρων ἐξόν. id est, Corium redolet, qui possit vnguenta.

Geminas chordas ferit.

Διπλᾶ κρέκειν, id est, Binis fidibus canere dicũtur prouerbii specie, qui duobus dominis seruiunt, aut qui ancipitem fouent sententiam neutro inclinantes. Aristides in oratione quæ, κατὰ τῶν ἐξορχουμένων inscribitur. Ἀλλ' οἶμαι κομψοί τινές εἰσιν καὶ διπλᾶ κρέκουσιν, ἵνα ἐὰν μὲν ἕλωσι, ταύτῃ κεκρατηκότες ὦσιν, ἂν δὲ φωράσκηται, ἔχωσιν ἀναχώρησιν. id est, At lepidi belliq; homunculi, vt arbitror, sunt, binasque chordas pulsant, obtineant, potiores hac parte sint, sin, deprehendantur, retrocedere queant.

Equum Scytha.

Τὸν ἵππον ὁ σκύθης, id est, Scytha equum, subaudi βδελύσσει ἢ μυσάττεται, auersatur aut fastidit. Citatur à Suida prouerbium, De eo, qui in propatulo rem quampiam reiicit & auersatur, clam appetit. Id genus hominum neutiquam rarum est, qui munerum publicorum administrationem verbis despuunt, & ceu onus quauis. Aetna grauius execrantur, cum re ipsa nihil affectent magis, ambitionis plenissimi. Videtur etiam dici posse de eo qui duplex vna & eadem ex re commodum captant nam Scytha equo & ad itineris expeditionẽ & ad pastum vtitur, vt indicat D. Clemens in Pędagogo, nam conscenso equo auehitur quo velit cumque & vrgente fame epoto è secta vena sanguine famem sitimque placat.

Mandibulis alienis ridere.

Γναθμοῖς γελᾶν ἀλλοτρίοις, id est, Mandibulis alienis ridere, Huius parœmiæ formam sua ætate etiam vsurpatã annotat in Odiss. vicessimum Eustathius, aliis quidem verbis, sed tamen eodem plane sensu, nempe ξένοις γελᾶν παρειαῖς. hoc est, Peregrinis buccis ridere, dici autem vtrumque aut de risu nõ vero & ex animo profecto, eos namque qui prę ira nasum crispant, aut præ cõ filii inopia animi hærentes inter non ridicula risum cient. Alienis maxillis ridere: sic qui inuiti & vi adacti cibum sumunt, ἀλλοτρίοις γναθμοῖς ἐσθίειν. id est, alienis mandibulis esitare dicentur, tamquam quorũ proprię maxillę torpeãt officiumq; suum detrectent. Homerus Odissec υ. de procis loquens, quibus iniuriarum ac proteruiæ summę pœnas capite luituris, Minerua cachinum ementitum iniecerit, & mẽte emotos reddiderit, ita ait:

Οἱ δ' ἤδη γναθμοῖσι γελοίων ἀλλοτρίοισι. i.
Illorum at risus buccis alienus inerrat.

Poterunt hinc prouerbiales in vsum trahi figuræ, vt eum qui citra appetentiam edit, στόματι ἀλλοτρίῳ ἐσθίειν, hoc est, ore alieno manducare dicamus: qui inuitus manum operi admoueat, ἀλλοτρίᾳ χειρὶ πίνεσθαι, aliena manu quid agere. qui quod nolit aspiciat. ἀλλοτρίοις ὄμμασι θεωρεῖν alienis oculis intueri: qui difficilis sit in præstanda alterius dictis opera, ἀλλοτρίοις ὠσὶν ἀκούειν, alienis auscultare auribus.

Vuæ passæ similis.

Ἀσταφίδι ἐοικώς. id est, Vuæ passæ similis, scõmate prouerbiali in similem ętatem rugis contractam & passa cute strigosam detorquetur, apud Gregorium Palamam Thessalonicensem archiepiscopum, qui animã sic loquentem inducit: ὅτε δὲ τὸ πρεσβυτικὸν ὑπανέχει κρανίον, μηδὲν ἀσταφίδος, τὸ τῆς παροιμίας, ἀπεοικὸς, ὡς νήπιον αὖτις λογίζομαι. id est, cum rursus senilem submiserit caluam, nihil à passa vua (iuxta prouerbium) dissidentem, iterum infantis loco habeor.

Imbrij & Lemnij.

TERGIVERSATORES & qui sibi conscii iudicium declinabant atque subterfugiebãt, causantes se peregre abfuisse, prouerbialiter Ἰμβρίους, hoc est, Imbrios dici solere annotat ex Aelio Dionysio Halicarnassæo. Eustathius, cuius hęc verba citat: ἴμβριοι, τὰς δίκας ὑποφεύγοντες, ἐπὶ τινες εἰς δίκην καλούμενοι, ἐσκήπτοντο ἐν ἴμβρῳ εἶναι. id est, Imbrii dicuntur qui iudicium subterfugiũt, eo quod aliqui in ius vocari in Imbro absentiam prætendebant. Idem repetit & Hesychius, sed addit eosdem quoque λημνίους dici velut absentiam in Lemno pretexentes. Est autem Imbrus Aeolica insula non procul à Lemno dissita, è regione Tenedi.

Patro-

Patroclum sub specie.

Πάτροκλον πρόφασιν, Patroclum sub obtentu aut prætextu, prouerbium dicitur de his qui rei cuiuspiam gratia simulant se facere aliquid, quod reuera aliorsum faciunt: aut qualiter alium qui laudant, vt suas in eo laudes recitent, atque inculcent, ii Patroclum obtendunt. Est autem eliptica oratio vt plena sit, πάτροκλον πρόφασιν τιθέναι, aut simile quid, hoc est Patroclum obtentum facere aut prætexere. Plutarchus in libello quomodo se quispiam extra inuidiam laudare possit. ὅθεν δὴ μάλλα δεῖ προσέχειν ἑαυτοῖς περὶ τοὺς ἑτέρων ἐπαίνους ὅπως μὴ δοκῶμεν πάτροκλον πρόφασιν, σφᾶς δ' αὐτοὺς δι' ἐκείνων ἐπαινεῖν. Quapropter diligenter attendendum est nobis circa alienas laudes, ne videamur Patroclum obtendendo, nos ipsos per alios laudare. Occasio adagii ex Homero petita est Iliados decimonono, vbi Briseida necem Patrocli legentem, reliqua feminarum turba sequitur, non tam Patroclum, quã proprias ærumnas deflens, sic enim inquit:

Ὣς ἔφατο κλαίουσ', ἐπὶ δὲ στενάχοντο γυναῖκες
Πάτροκλον πρόφασιν, σφῶν δ' αὐτῶν κήδε' ἑκάστη. id est,
Sic ait illacrymans, gemitum grex insuper addit.
Femineus, Patrocli obtentu, sua funera lugens.

Qualibet. Ita paullo post Achille lacrymãte, seniorum cœtus etiam illacrymat, memor pignorum domi relictorum quod Eustathius reddit: οἱ γέροντες κλαῖουσι πρόφασιν ἀχιλλέως οἴκοι ἔλειπον. neque enim propter Achillem lacrymis indulgebant, sed memoriam recolentes quos parentes, quantũ liberorum domi reliquissent. Hinc liquet errare eum qui natum adagium putat è Patrocli cuiusdam moribus cuius sordes in comœdia traducuntur.

Pyrrhonia hæsitatio.

Πυῤῥώνειος ἀπορία. id est, Pyrrhonia dubitatio, prouerbiali schemate Vsurpatur de iis qui nihil certi statuunt atque decernunt, semper ambigui: Galenus libro secundo, de temperamentis: εἶτα ταῦτ' οὐ πυῤῥώνειος ἀπορία καὶ λῆρος ἀπέραντος. id est, Nonne hæc sunt Pyrrhonis hæsitatio & infinitæ nugæ: Idem lib. 2. de naturalibus facultatibus: ἀλλ' ἀπορηματικοί τινες ἐξαίφνης καὶ πυῤῥώνειοι γενέσθαι. id est, Sed hęsitatores quidam subito ac Pyrrhonii euadetis. Fuit Pyrrhon Elæus philosophus qui desperata veritatis inquisitione, temere omnia diu multumque rimatus, in singulis hæsitabat, vt idem Galenus in libello περὶ ὑποτυπώσεως ἐμπειρικῆς scribit, nihilque reuera esse aiebat, sed lege quadam & consuetudine omnia fieri, Laertio teste. Huius sectæ asseclæ ab auctore Pyrrhonii appellati fuerunt: iidem & ἐφεκτικοὶ, quasi supersedentes, quod cunctarentur ac supersederent quidquam asserere, de quibus Philostratus, πυῤῥωνείους ἐφεκτικοὺς ὄντας, &c. hoc est aiebat Phauorinus Pyrrhoniorum de rebus diffinire supersedentium questiones iudicari posse: ab his Ἐποχὴ nomen habuit quam assensionis retentionem vocat Cicero in Academicis. Idem & ἀπορηματικοὶ siue ἀπορητικοὶ à perpetua hæsitantia, vt Σκεπτικοὶ quod considerationibus semper vacent, numquam innentionem perficiant. Dicti fuerunt & Ζητητικοὶ, quod inquirant semper veritatem. In horum familiam adoptarunt se Academici, q. nihil adfirmabant & quasi desperata certi cognitione, quodcumque verisimile videretur, sequi volebant, vt in lib de finibus bonorum & malorum inquit Cicero: Idem lib. De natura deorum primo, Prudenter dicit Academicos in rebus incertis assensionẽ cohibuisse.

Caricum schema.

Καρικὸν σχῆμα, id est, Caricum schema de libidinoso effertur. Hesychius annotat venerei congressus spurcum turpemque modũ ita nominari, atque inde ἐπὶ τῶν ἀκολάστων, lasciuos & salaces effrenata libidine pruriẽtes, καρικὰ σχήματα εἰδότας, id est, Caricas figuras edoctos dicemus.

Libera in Cynadra aqua.

Ἐν κυνάδρᾳ ἐλεύθερον ὕδωρ id est, Libera in Cynadra aqua Prouerbium est ad vitæ libertatem adhortatorium, nam cum libertas res sit inæstimabilis, securius dulciusq; aqua viuitur in libertate, quam in magna rerum abundantia seruitur. Vere inquit, Persius liberum esse cui vitam ducere licet, vt voluit, Est autem Cynadra fons Argis,

gis, à perfugio canis, nomen habens. Meminit prouerbii Eustathius Odysseæ ν. Annotat & auctor Etymologici Argis fuisse ἐλευθέριον ὕδωρ. id est, liberalem aquam, è qua serui qui in libertatem asserebantur, poculum hauriebant: vnde etiam Cerberũ canem inferni tricipitem bibisse, liberatũque fuisse fabulãtur, à cuius forte perfugio fonti Cynadræ nomen creatum fuit.

Lippus oculus solis radios non fert.

PROCVL Constantinopolit. episcopus: λημῶν ὀφθαλμὸς ἡλίου ἀκτῖνας καθαρῶς οὐ δέχεται καὶ ἀσθενοῦσα διάνοια πίστεως οὐ προσιέται ὕψος. id est, Lippus oculus solare iubar inoffense non admittit, nec imbecilla mens fidei fastigium capit. Non illico perspicua sunt lectori medicos libros euoluenti, eius artis misteria, nisi ea doctrina imbuto: Diuinarum litterarum arcana nõ obuia sunt prophano vulgo. Porro in Græco exemplari perperam scriptum est λιμῶν pro λημῶν.

Fulicam cygno comparas.

DE rebus aut personis maxime inter se dimissilibus conueniet dici hos Paulini Nolani ad ausonium versus:

Si cõfers fulicas cygnis, & aedona parræ.
Castaneis corylos ęques, viburna cupręssis.

Dissimilimæ sunt inter se fulicę colore fusco, & cygni niueo: rursus aedon seu luscinia vocis amœnitate auium regina, & parra auicula, inter oscines à Festo habita, sed stridulo & ingrato sono. Eadem imparitas spectatur in castaneis arboribus proceris, & humilibus corylis quæ ab Auella Campaniæ oppidulo Auellanæ fuerunt dictæ: itidẽ inter cupressos editas ac proceras admodum arbores, & breuia depressáque viburna, qua comparatione etiam Vergilius Romam vrbem reliquis Italiæ oppidis cõfert, vt eam tantum dicat caput præ ceteris efferre:

Quantum lenta solent inter viburna cupressi.

Lumbos fractus vt Mysius asinus.

Ὀσφιὼ κατηγὼς ὥστε μύσιος ὄνος.

Delumbatus asini instar Mysii, Citatur prouerbii nomine ab Eustathio Nauium catalogo sed nõ explicatur, cõtentus enim est addere, in Mysia rarissimos esse asinos, quibus rectum sit deorsum circa lumbos aut ilia ita enim, ὀσφὺς vocatur tertia & inferior dorsalis spinæ pars ad clunes descendens. Videtur quadrare in molles & effeminatos, quos elumbes vocamus, Græci κατεαγότας, hoc est, fractos, de quo antea diximus. Porro in Eustathio Romę excuso pro κατιγὼς legendum est ex manuscripto exẽplari quod Bononiæ videre contigit, κατηγὼς.

Araneis abundat propter inopiam.

HOMERICVS versiculus est prouerbialis Odysseæ Π. quem Telemachus loquitur interrogans an thorus paternus etiamnũ propter collecti inopiam scateat aranearũ telis obsitus sic enim ait.

Χήτει ἐνευναίων κακ' ἀράχνια κεῖται ἔχουσα. i.
Horret Arachnæis vacuus ne coniuge telis.

Volens significare desertum iacere atq; neglectum, nam locis incultis stabulantur araneæ Varius Imp. opera seruorum decem millium pondo aranearum cum collegisset, squalloris vrbis Romæ manifestum testimonium ad posteros transmisit. Poeta quispiam pacẽ optans, voto à Deo exquirit, ἀράχνας νήματ' ὑφάνας τοῖς ὅπλοις, vt araneę telas suas armis intexant. Hesiodus in pręceptis rusticis ita mandat, Ἐκ δ' ἀγγέων ἐλάσειας ἀράχνια, admonens doliorum esse satagendum ne intus nidulentur araneæ. Prouerbiali itaque specie dicemus κακ' ἀράχνια ἔχειν. id est, araneis abũdare quidquid incultum desertumque iacet. Transfertetur ad positeadingeniorum culturam, aut ad interpretum oscitantiam supinam, qui difficilioribus auctorum locis altum agũt silentium & squalorem quendam cõciliãt: & Nonius Marcellus, & Varro corruptis tot locis descriptorũ incuria, passim. κακ' ἀράχνια ἔχουσι. Ad superiorem versum adlusisse videtur Propertius in tertio:

Putris & in vacuo texetur aranea lecto.

Manus in Aetolis habet.

Τὼ μὲν χεῖρε ἐν αἰτωλοῖς. id est, Manus ambas habet in Aetolis, prouerbium est Aristophanis de impudenter petace, aut munerũ coruptelæ obnoxio, nam Aetoli populi nomen habere videntur deductum ab αἰτεῖν ὅλον, quod totũ flagitent. ita Homer. Odysseæ ξ. egenum hominem & mendicum ex Aetolia oriundum non temere fingit, ad

voce

vocis etymon adludens quod est, αἰτέω.i. postulo. Versus: Aristophanis est:

Τὼ μὲν χεῖρε ἐν αἰτωλοῖς, ὁ δὲ νοῦς ἐν κλωπιδῶν, id est,

Manus vtraque in Aetolis, ad mens in Clopidis.

Quod prouerbiale esse scōma annotat Eustathius in veteratorem improbum & munerum receptatorem, qui & flagitiose manibus donaria efflagitet & furaci, animo opes inuolet. Est autem paragramatismus in Clopidis & Cropidis, nam Cropidæ tribus Atheniensis nomen est, at Clopidę ἀπὸ τῆς κλοπῆς à furto nomen habere videtur.

Turtur cantat.

De inepto cātore extat prouerbium apud Suidam. τρυγὼν ψάλλει, id est. Turtur psallit aut canit, quamquam apud illum perperā scriptum legitur: ἐπὶ τῶν φαύλως πραττόντων pro ψαλλόντων. nam turturum vocis sonus asperior est, & inamœnum stridet, gemitui quam cantui propior quod τρύζειν Græci dicunt, vnde & ad odiosam loquacitatem transfertur, Hinc Idyllio septimo Theocritus:

Ἄειδον κόρυδοι, καὶ ἀκανθίδες ἔστενε τρυγὼν, i.
Cantabant corydi & spini, turturque gemebat.

Potest & ad ineptum inepti carminis scriptorem transferri.

A lineis excidere.

Proverbialiter vtitur Tellianus A lineis excidere, pro eo quod est, ab instituto & proposito aberrare, libro aduersus Hermogenē, Et hic à lineis tuis excidisti, quibus circa personam Dei vsus es. Translatione sumpta à geometria quæ lineis omnia perficit ita concionatorem à proposita materia latius euagantem, à lineis excidisse dicemus. Sic è diuerso, Lineę insistere dixit lib.4. aduersus Marcionem, pro, in instituto permanere sic enim inquit. Puto me non temere hucusque adhuc lineæ insistere, qua definio nusquam omnino aliū Deum ò Christo reuelatum. Frequens autem vsus linearum specie prouerbii apud hunc auctorem est, nam & iisdem demicare lineis dixit, pro intra certa argumentorum septa permanere, & lineas aliquas prę ducere, pro certam materiæ legem præfinire, & ad lineas & in gradū, lib.1. aduersus Marcionem pro, ad propositum atq; institutū, & lineis claudere materiam hoc est, stata quædam argumenta præfinire, intra quæ ceu cancellos quosdam coerceatur liberior orationis euagatio Ducta metaphora à certantium luctantiumve lineis, quas intra decertent. Hinc manauit vrbanus iocus Cassii Seueri, qui aduersus eos qui in diuersa subsellia transeunt, lineam poposcit, vt est apud Fabium: velut obicem certum & pręfinitum limitem, quem transgredi non liceat: ridiculum enim est quod Cælius istud de longuriis interpretatur. Eodē spectat & Hieronymi illud in Luciferiani dialogo, In gradum rursus ac lineas regredere. Ab eadem metaphora fluxerunt & hæ loquēdi formulæ apud Ciceronem pro Pub. Quintio, Si extra hos cancellos egredi conabor, quos mihi ipsi circundedi, lib. De oratore 1. Et quasi certarum artium forensibus cancellis circunscriptam scientiā. Neque silentio prætereundum est quod annotat Donatus in Eunuchum Terentianā: Longis lineis fieri, pro eo quod est, de longinquo.

Lapis molaris.

De homine stupido vecorde & cerebri experte, prouerbialiter dicetur λίθος μυλίας. id est, lapis molaris, Plato in Hippia maiore: ἢ εἴ μοι παρεκάθησο λίθος καὶ τοῦτο μυλίας, μήτε ὦτα μήτ' ἐγκέφαλον ἔχων. i. Non aliter quam si lapis assideas mihi, isque molaris, & auribus & crebro carens. Apud Aristophanem quidam λᾶς, id est, lapis audit, propter vecordiam insignem & animi stupiditatem: διὰ σκληρότητα καὶ ἀναισθησίαν, vt exponit Eustathius. Aristides ex Platone: τί δεῖ τοῦ περικλέους υἷεε λίθω ἐγενέσθην. id est Quid, si Periclis filii lapides fuerint, ita fere & Plautus in mercatore: Egomet credidi Homini docto rē mandare, is lapidi mādo maximo.

Decumani malorum fluctus.

Κακῶν τρικυμία, i. Malorum decumanus fluctus. De ingētibus calamitatibus effertur. Mercurius apud Aeschilum Prometh.

Οἷός σε χειμὼν καὶ κακῶν τρικυμία
Ἔπεισ' ἄφυκτος. hoc est,
Tibi quanta tempestas, & ineuitabiles
Fluctus malorū decumani mox ingruēt.

Theodoretus lib. De prouidentia 6. ὁ πλοῦτος πολλοὺς ἔχων θορύβους καὶ φροντίδας παντο-

τοσαπάς καὶ τρικυμιῶν ἤδη μυρία ἐπίβȣλος ἐστιν ἀρετῆς. id est, Opes variis tumultibus & omnigenis curis refertæ, ac sexcentis decumantum luctuum generibus, virtuti insidiantur. Ibidem. ταῖς τῶν παθῶν τρικυμίαις ἐνδιδόναι. id est, affectuum de cumanis vndis cedere. Nazianzenus in distichis.

Κύβερνος ἴδμων φεύγεται τρικυμίας. id est,
Doct⁹ Gubernator decimas vndas cauet.

Plato lib. De repub. 5. ναῦτο μέγιστον καὶ χαλεπότατον τῆς τρικυμίας ἐπάγεις. id est, posteaquam vix euasi binas disceptationum vndas nunc maximum difficillimumque veluti decumani fluctus vorticem superingeris. Idem in Euthydemo σῶσαι ἡμᾶς ἐμέτε καὶ τὸ μειράκιον ἐκ τῆς τρικυμίας τȣ λόγȣ. id est, seruatos nos velis me pariter & adolescentulum è disputationis decumano tantum non impetu. Clemens Alexand. in pędagogo. δέδυκεν εἰς βυθὸν ἀκοσμίας ταῖς τȣ οἴνȣ τρικυμίαις ἐπικεχωσμένον. id est, Corpus immergitur in profundum turpitudinis, adobrutum quibusdam decumanis temulētiæ fluctibus. Τρικυμίαν tempestatem volunt esse grauem, qua tres vndarum cumuli in vnū coeunt, quam graphice describit in epistola ad Euoptium Synesius, Latini decumanū fluctum nominant. Lucianus in libello De mercede seruientibus, τὰς τρικυμίας καὶ ζάλας καὶ ἐκβολὰς, id est, Decumanos fluctus, procellas, naufragia. Plato in Euthydemo: δεόμενος τοῖν ξένοιν, ὥσπερ διοσκȣ́ρω ἐπικαλούμενος, σῶσαι ἡμᾶς, ἐμέτε καὶ τὸ μειράκιον, ἐκ τῆς τρικυμίας τȣ λόγȣ, id est, Obtestatus hospites velut ipsos Dioscuros inuocans, qui nos (me videlicet & adolescentē) è decumano sermone fluctu seruatos velint.

Statua viatores omnes intuens.

GREGOR. Nazianz. eodem in loco in funerali oratione Athanasii, prouerbialiter, statuam viatores omnes intuentem, appellat symbolum aut dictum aliquod diuersimode interpretari quod possis, & quod speciosis argumentis in hanc & in illam sententiam deflecti & ad diuersa accommodari queat. Verba eius sunt: ἡ πρὸς πάντας ὁρῶσα τȣ̀ς παριόντας εἰκὼν, id est, effigies aut simulacrum cunctos viatores aspectans.

Anguilla in strigmento.

Ἔγχελυς κατὰ γλοιȣ̃. id est, Anguilla in strigmento, de lubricæ fidei homine dicitur. Anguilla per se lubrica est nec facile manibus stringitur, multo magis si strigmento olei vuido, quod γλοιὸν vocant Græci, imbuta sit. Exstat apud Simonidem in Iambis: ὥσπερ ἔγχελυς κατὰ γλοιȣ̃, velut anguilla in olei strigmento: Simile illi est quod ex Aristophanis δαιταλεῦσιν, fabulę nomē est, citatur ab Athenæo, λεῖος ὥσπερ ἔγχελυς. id est, Instar anguillæ lubricus.

Faber cadit cum ferias fullonem.

ARNOBIVS lib. 6. aduersus gentes lepidū vsurpat adagium, quo vti licebit quoties significabimus immerētem plecti, aut perstringi, veluti si quis in re ridicula, exposita muri esca læti fera, catellum impruden ter è medio tollat. eius verba sunt. Nonne illud est quæso, quod in vulgaribus prouerbiis dicitur, fabrum cadere cum ferias fullonem? Finitimum huic est quod apud Athenæum Philyllius Comicus in fabula, quæ πόλεις, inscribitur, extulit:

Ο, τι ἂν τύχῃ
Μάγειρος ἀδικήσας, αὐλητὴν λαβεῖν
Πληγάς. id est,
Quidquid coquus
Deliquerit, cædi flagris tibicinem.
Eubulus in Leda.
Ἠκȣσάμην καὶ τοῦτο νὴ τὴν ἑστίαν
Οἴκοι ποθ' ἂν ὁ μάγειρος ἐξαμαρτάνοι,
Τύπτεσθαι αὐλητὴν, id est,
Ecastor audisse memini olim me domi,
Tibicinem cædi, vbi coquus peccauerat.

Leo prius, nunc leporem agit.

Λαγὼ βίον ζῇς ὁ πρὶν ἄτρομος λέων. id est,
Ferox leo olim, leporis æuum nunc agis.

Senarius est prouerbialis, incerti auctoris, in hominem delicatum, qui pristinam ferociam exuerit. Huc spectat illud Galeni lib. De prænotione: τὰ δ' ὑποπλήσσοντα λαγὼ βίον ζῆν ἀεὶ τρέμοιτα καὶ τὶ πείσεσθαι προσδοκάντα. id est, Metuentem leporis vitam viuere, semper trepidum ac pati quidpiam spectātem. Dion in oratione de gloria καὶ τοῦτο δὴ τὸ τοῦ λόγȣ, λαγὼ βίον ζῶν, id est, Ac iuxta prouerbium, leporis vitam viuēs. Antiqui, λέοντα, id est, leones viros streonuos appellarunt, ita Lycophron Herculem τρικέσπερ λέοντα, id est, triuesperum leonem dixit: Q. Calaber Achillem κρυερὸν λέοντα, id est, rigidum leonem: & Euripides Orestem

Oresten ac Pyladen λέοντας διδύμους. id est, geminos leones. Eodem referendum est Chabriæ dictum: φοβερώτερον εἶναι ἐλάφων στράτευμα λέοντος ἡγουμένου, ἢ λεόντων ἐλάφου. hoc est, Formidabilius esse ceruorũ agmen ductore leone, quam leonum, ceruo, quod Aristides refert. Euripides à Deo cuilibet animanti vnam in genere attributam esse naturam dicit:

Τί ποθ' ὁ προμηθεύς ὃν λέγουσ' ἡμᾶς πλάσαι,
Καὶ τ' ἄλλα πάντα ζῶα, τοῖς μὲν θηρίοις
Ἔδωχ' ἑκάστῳ κατὰ γένος μίαν φύσιν,
Ἅπαντες οἱ λέοντές εἰσιν ἄλκιμοι,
Δειλοὶ πάλιν ἑξῆς εἰσὶ πάντες οἱ λαγῲ id est,
Quid, quod Prometheus condidisse quẽ ferunt
Nos atque cuncta animantia, ille bestiis
In genere singulis naturam vnam dedit,
Cuncti leones præditi sunt robore.
Formidinis pleni omnes sunt lepusculi.

Argiuos exarmat oraculum.

CITATVR à Plutarcho in eo quem ἐρωτικὸν inscripsit senarius prouerbii vice ab ipso vsurpatus:

Τόδ' ἐξοπλίζει τοὐπος ἀργεῖον λεών. id est,
Exarmat Argiuam gentem hoc oraculũ.

Accommodari poterit quando significabimus argumento quopiam valido aut syllogismi ariete destrui atque euerti quæ per se firma antea & certa videbãtur. Videtur è Tragico quopiam desumptum. Exarmare proprie belluas dicimur quando vngulas aliaue armamenta contra hostilem iniuriam à natura illis concessa demimus, ne nocere queant. sic Plinius exarmare accusationem tropice dixit pro infirmare eam & conuellere.

Turbinem felix prospecta.

Ἐξώστην εὐτυχὴς ἄθρει, id est, Turbinem prospecta felix existens. Citatur ex Varronis Menippeis à Nonio Marcello. Cũ res sunt maxime secundæ, tum de aduersa fortuna præcipue timendum est: quemadmodum nautæ licet prospero fere vento oram soluant, ad manum tamen aut saltem præparata aduersus tempestatẽ si forte ingruat, instrumenta adminicularia habere debẽt, ne malo cedere cogantur. Sapientis est infortuniis se ante parare, quam opprimãt. Non abludit hinc Vectii Valentis responsum apud Cor. Tacitum, cum metueret à Claudio Ostiæ agente, Aspicere se tempestatem ab Ostia atrocem, cum de Messalinę adulteriis quæstionem acrem futuram innuere vellet cunctis in aurem dormientibus. Ἐξώστης autem ventus est procellosus quasi dicas quassatorem, παρὰ τὸ ὠσαι. i. ab impellendo. Adfine est illud,

Χρὴ δ' ἐκτὸς ὄντα πημάτων τὰ δείν' ὁρᾶν. i.
Exstra malum existens, pericla prospice.

Amaris pharmacis amara bilis proluitur.

Ἰατροὶ πικρὰν πικροῖς κλύζουσι φαρμάκοις χολήν. id est.
Medici Amaram amaris pharmacis bilem eluunt. Senarius est integer cum fine alterius, ex Sophocle sumptus, vt indicat Plutarch. in lib. de facie in lunæ circulo apparente meminit & in libro De animi tranquillitate. ὥσπερ οἱ σοφοκλέους ἰατροὶ πικρὰν χολὴν κλύζουσι φαρμάκῳ πικρῷ. i. ad exẽplũ medicorũ Sophocleorũ, qui bilem amarã amaro pharmaco eluũt. Competit vbi res nobis erit cum moroso & difficili homine, cuius improbitatem simili asperitate frãgendam esse videamus. Finitimum est illi, Cum Crete Cretizandum. Adlusisse huc videtur Symmachus in Epistola quadam. Plerumque amara haustu ad salutem valẽt, & succis tristibus affecta refouentur. Quadrabit etiam vbi asperioribus verbis iuuenilem audaciam aut calidum facinus castigandum esse iudicabimus.

Mulgens hircos, sanguinem ducit.

Ποιμὴν ἀμέλγει, εἰ θέλει, καὶ τοὺς τράγους,
Ἀλλ' ἀντὶ γάλακτος, αἱμάτων πηγὰς ὕσει. i.
Mulgere & hircos, si velit, pastor potest.
Sed sanguinis pro lacte salientes fluent.

Leguntur apud Nazianzenum hi senarii prouerbiales, qui salubriter monent, non esse exugendos subditos, vt ad vitalis vsque sanguinis fontes descendatur. Conuenit cum Tiberii dicto, tondendum esse pecus, non deglubendum, quod Amylio Recto Agypti prætori grauiora consuetis vectigalia imperanti rescripsit, quod his verbis expressit Dion. lib. 57. κείρεσθαί μου τὰ πρόβατα, ἀλλ' οὐκ ἀποξύρεσθαι βούλομαι, id est, Tõderi meas oues, non radi volo.

Canis clanculum mordens.

Κύων λαίθαργος. id est, Canis clanculũ mordens, Prouerbium de simulatoribus qui beneuo-

neuolentiam & studium suum ore prædicant, clam insidiantur & detrahunt, & dolum blando risu prætexunt. Citatur alicubi à Suida iambicus talis.

Σαίνεις δάκνουσα, καὶ κύων λαίθαργος εἶ. i.
Palpando mordes, clam canis dentem imprimens.

Adlusit huc Eustathius Odisseæ 16. obtrectatores nominans, λαιθάργως δάκνοντας. i. in modum clancularii canis mordentes. Leguntur apud Laertium poetæ cuiuspiã verba, hypocritæ insidias cauendas esse admonentis,

Πεφυλαγμένος ἄνδρα ἕκαστον, ὅρα μὴ κρυπτὸν ἔγχος ἔχων κραδίῃ, φαιδρῷ προσεννέπῃ προσώπῳ, γλῶσσα δέ οἱ διχόμυθος ἐκ μελαίνας φρενὸς γεγωνῇ. i. Caute obseruans quemlibet virũ, vide ne occultum corde gerẽs mucronem, nitida te fronte compellet, atque os bilingue ex atris præcordiis sonet.

Mensura aquam bibens.

Μέτρῳ ὕδωρ πίνοντες, ἀμέτρως μᾶζαν ἔδοντες. id est,
Immodice vorat, & lympham modulo obbibit æquo.

Versus oracularis qui in prouerbiũ abiit, de lurconibus & comessatoribus qui se cibis vinoque ingurgitant, aquæ parum vel adeo nihil insumentes. Natum ex oraculo Sybaritis edito, quos immoderatus luxus Crotoniatis debellatos subiecit.

Crocum in Ciliciam.

Ἐς Κιλικίαν κρόκον, i. In Ciliciã Crocum, prouerbiale est in eos qui cumulate merces eo comportant, vbi magna sit earum affluentia, aut qui diuitibus opima munera largiuntur. Citat Suidas: ἐς Αἴγυπτον ἄγειν σῖτον, καὶ ἐς Κιλικίαν κρόκον. id est, in Aegyptum deferre fruges, in Ciliciam Crocum. Cilicia croci fœtura abũdat apud Corycum Ciliciæ vrbem & in Tmolo monte, vnde Virgilius in Batratis:

Cicilio croc⁹ editus aruo: & in Georgicis:
Nonne vides, croceos vt Tmolus odores Mittit.

Respondet adagio nostrati: In Noruegiam asseres comportat, quod ea regio admodũ nemorosa lignis abundantissima sit.

Morsimi versus quis descripserit.

Ἢ Μορσίμου τίς ῥῆσιν ἐξεγράψατο; id est,
Quis verba Morsimi velit describere?

Adagium quo vtemur cum quid putidius ineptiusque esse indicabimus, quam vt edisci aut etiam prælo excudi mereatur. Suidas adnotat dici: ἐπὶ τῶν ἀποβλήτων καὶ διαβεβλημένων, hoc est, de contemptis & rancidis infamibusque Morsimus Atheniensis poeta fuit Tragicus, admodũ frigidus, cuius tragœdiã canere in deuotionis cuiusdam loco ponit Aristophanes, vt idem illi sit explodi, quod Morsimi versus ediscere.

Pisandri galea & supercilium.

Πισάνδρου λόφοι καὶ ὀφρύες. i. Pisandri apices galeæ & supercilia, Quadrat in Thrasones de superciliis & galea tenus formidabiles sunt, & conflictus nescio quos & duella crepant, vt Plautinus ille Pyrgopolinices facit, cum ferme tales post principia stẽt, Terentiani illius militis more, timidi atque imbelles. Pisandri timiditas etiam prouerbio locum dedit: is procero corpore fuisse scribitur, sed supra modum meticulosus, vnde & Asinus Cnidius cognomento fuit dictus: vtebatur autem galea tribus conis & apicibus insigni, speciosisq; armis, vt vel ea parte fortitudinis nomen aucuparetur: sic Miles gloriosus apud Plautum clypeum splendidiorem vult esse, quam solis radii sunt, vt oculorum aciem hostibus ꝑstringat. Extat adagium apud Aristophan.

Duro flagello mens docetur rectius.

Σκληρὰ δὲ μάστιξ παιδαγωγεῖ καρδίαν. id est,
Durum flagellum est pędagogus ingeni.

Sententia monostichos prouerbialis apud Grego. Nazianzenum: solet ita vsuuenire in rebus humanis, vt periculorum magnitudine cautiores plerunque reddamur. Est & vulgo nostrati nihil in ore frequentius isto adagio: Graues casus, docẽt rectissime.

Bibliotheca animata.

PROVERBIALI tropo dictum est illud ab Eunapio Sardiano: βιβλιοθήκη ἔμψυχος καὶ περιπατοῦν μουσεῖον, id est, Animata bibliotheca & viuum Musæum. Dici conueniet de homine valde erudito, & qui velut ex professo de omnibus respondere, & inexplicabiles auctorum nodos dissoluere possit, tamquam ex secretiore Musarum adyto cuncta depromens. Loquitur autem de Longino Cassio Porphyrii præceptore: Λογγῖνος δὲ βιβλιοθήκη τις ἦν ἔμψυχος καὶ περιπατοῦν μουσεῖον.

σεῖον, id est, Erat Lōginus bibliotheca quædam spirans & viuum Musæum: Sic enim malo reddere, quam vt Græce sonat, obambulans Musæum. Simili loquendi genere Isidorum, ἔμψυχον κίονα ἀσκήσεως dixit Necephorus Callistus hoc est instituti monastici animatum columen, & Nazianzenus martyres nominat ἐμπνόȣς ςήλας, quasi spirantes columnas propter viuidæ fidei singularem constātiam. Porro Μȣσεῖον, id est, Musæum mensa fuit Aegyptia ad quam cunctis, quos tota passim Aegypto celebres eruditio faciebat, aditus patebat, ita enim scribit Philostratus de Milesio Dionysio loquens, quem ab Hadriano Imperat. adscriptum fuisse equitum ordinibus & iis qui in Musæo alebantur dicit, subiungit: τὸ δὲ μȣσεῖον ἦν τράπεζα αἰγυπτία ξυγκαλȣ̃σα τȣ̃ς ἐν πάσῃ τῇ γῇ ἐλλογίμȣς. Idem de Polemone scribit quod illum Hadrianus κατέλεξε τῷ τȣ̃ μȣσείȣ κύκλῳ ἐς τὴν αἰγυπτίαν σίτησιν hoc est, Adlegit circulo Musæi vt Aegyptiaco more illic aleretur: ex quo colligo Musęum apud Aegyptios fuisse, quod ferme apud Athenienses πρυτανεῖον Prytanæum, in quo viris bonis & de repub. pręclare meritis victus quotidianus publico sumptu prębebatur, vt ex Cicerone discas, qui honos erat vel maximus, vnde Plutarchus vix alio nomine Luculli magnificentiā laudat magis, quam quod doctis viris ædes ipsius Prytanæum quoddam fuerint, sic enim inquit: καὶ ὅλως ἑςία καὶ πρυτανεῖον ἑλληνικὸν ὁ οἶκος ἦν αὐτȣ̃ τοῖς ἀφικνȣμένοις. Vtitur & Synesius in epistola ad Orum, οἱ δὲ ἀληθεύοντες ἀπιςȣ̃νται, καὶ ἐν καρὸς μοίρᾳ τιμȣ̃νται, id est, Vere philosophātibus fides derogatur, Carisq; in loco habentur.

Gubernatori somnolento ne benefacito.

In Suidæ collectaneis adagium istud legitur, μήποτ' εὖ ἔρδειν γείτονος κύνα, μήτε κυβερνήτην φίλυπνον, id est, Nunquam vicini cani, aut somnolento gubernatori benefacito. Admonet prouerbium inutiliter non esse consumendum beneficium, vnde vel ad te nihil rediturum sit fructus, vel præsens detrimentum expectandum. Vicini canis bene pastus redit ad priorem dominum, Gubernator somno deditus maximo periculo & fortunas negotiatoris omnes & vitā ipsam exponit.

Cedrus cecidit.

Ὀλολυζέτω πίτυς ὅτι πέπτωκε κέδρος. id est, Ploret picea, quòd cedrus cecidit. Potentiorum ruina documentum est minoribus modestiæ, admonentur enim contrahere vela, quibus res sunt minus validę, quando fortunis exuuntur & de statu suo deiiciūtur magnates. Cedrus arbor est longe reliquarum omnium procerissima, vnde prouerbialis illa locutio apud Nazianzenum in Steliteuticis: τὴν ὑπὲρ τὰς κέδρȣς ἔπαρσιν καὶ τὴν εἰς τὸ μηκέτι εἶναι καθαίρεσιν, id est. Fastigium super cedros & deiectionem in nihilum. Idem in Monodia Bas. καὶ ὀρῶν ἢ κέδρων ὑπερεκτείνεσθαι. id est, Increscere super montes & cedros.

Præ Nili cataractis.

Ὑπὲρ τȣ̃ς νειλώȣς καταῤῥάκτας. i. Prę Niliacis catarractis, de vehemente eloquentia. Suidas de Chrisostomo: τὴν γλῶσσαν αὐτȣ̃ καταῤῥεῖν ὑπὲρ τȣ̃ς νειλώȣς καταῤῥάκτας. id est, Dum lingua eius vehementius præcipitat quam Niliaci catarractæ. Ita Zezes νειλώȣς ῥύακας. id est, Niloa fluenta, vocat orationē fluidā & vberē, à natura amnis Nili agros omneis fœcundos reddentis pastinantisq; Aristo. in Rhodiaco refert ad ingentem & inauditum fragorem ac strepitum; οἴομαι γὰρ ȣ̈τε τȣ̀ς ὑπὲρ αἰγύπτȣ καταῤῥάκτας, οὔτε τὴν τῆς ἔξω θαλάττης ῥαχίαν, οὔτε σκηπτȣ̀ς πυρφόρȣς, οὐθ' ὅτι πλεῖςον ἠχεῖ κατ' ἀνθρώπȣς, τῷ τότε εἶναι κακῷ καὶ κτύπῳ παραβαλεῖν. i. arbitramur neq; Catarractas supra Aegyptum, neque oceani salebrosum littus, neque ignita quæ nubibus erumpunt fulmina, neque etiam quidquid maxime inter homines instrepit, huic malo & fragori comparari posse. Catarractes locus dicitur in Nilo, vti per arduas & excisas pluribus locis rupes Nilus insurgit & vires suas concitat, ac occurrētibus saxis fractus perque angustias eluctatus cadit cum ingenti circumiacentium regionum strepitu, vt lib. 4. natural. quęst. scribit Seneca, eiusque loci accolę gentes propter magnitudinem sonitus, sensu audiendi carent, vt inquit Cicero in Somnio Scipionis. De eo ita Pli. li. 5. Nouissimo catarractę inter occursantes scopulos non fluere immenso fragore creditur, sed ruere. Est autem catarractes limitaneus terminus Aegyptum ab

Aethiopia separans, vt apud Heliodorum Emesenum declarat Hydaspes Rex.

Equus sessorem rapit.

Ἵππος τὸν ἐπιβάτην, id est, Equus sessorem subaudi ἀφαρπάζει. id est, abripit, Prouerbiali figura dicitur, cum orationis impetu abducimur & in aliam diuertimus materiam. Gregorius presbyter: προϊὼν ὁ λόγος συναρπάσας τὸν λέγοντα καθάπερ ἵππος τὸν ἐπιβάτην εἰς τοὺς ἐπαίνους κατέστησε βασιλείου τοῦ μακαρίου. id est, Orationis cursus dicentem, veluti sessorem equus, in laudes B. Basilii abduxit. Horatius etiam orationem equo assimilat: & Graeci ἔποχον velut equestrem vocant orationẽ numeris adstrictam, quod quasi equo inuecta sublime spiret.

Abaridis sagitta.

Ἀβάριδος οἰστὸς, id est, Abaridis sagitta, de velocibus dicitur, vt & Pegasus. Naziãzenus in funebri Oratione Basilii: τὸν γὰρ ἀβάριδος οἰστὸν τί ἂν λέγοιμι τοῦ ὑπερβορέου, ἢ τὸν ἀργεῖον πήγασον, οἷς οὐ τοσοῦτον ἦν τὸ δι᾽ ἀέρος φέρεσθαι, ὅσον ἡμῖν τὸ πρὸς θεὸν αἴρεσθαι, id est, Quid Abaridis Hyperborei iaculum recenseam, aut Argiuum Pegasum, quibus non tam studio fuit per aerem volare, quàm nobis ad deum mentes attolere. Abaris Scytha fuit Seuthae filius, qui oracula Scythica cõposuit, & è Scythia in Graeciam Athenas legatus venit memoraturque inquit Suidas, eius fabulosam iaculum è Graecia ad Hyperboreos vsque Scythas deuolantis. Licebit in vsum hoc modo vocari, si dicamus non Abaridis sagittam celerius deuolasse, quam alicuius litterae ad nos commearint. Elegãtissime Nazianzenus in epistola ad Basilium: ὑπόπτερος σὺ καὶ μετάρσιε, καὶ τῷ ἀβάριδος οἰστῷ συμφερόμενε. id est, Alatetu & sublimi pera, & qui vna cum Abaridis iaculo per ardua raptaris: istud dici cõueniet festiuiter in astrologum, aut in peregrinantem, maxime si pernicibus veredis celeriter auectus fuerit.

Circa montis radices versari.

Περὶ τὰς ὄρους προπόδας στρέφεσθαι. id est, Circa montis radices haerere dicitur prouerbiali figura qui ad praecipua artis alicuius capita & mysteria non adspirat, sed in triuialibus & vulgaribus inhęret. Nazianzenus in Monodia Basilii: ἔτι περὶ τὰς προπόδας τοῦ ὄρους στρεφόμεθα τῆς ἄκρας ἀπολειπόμενοι, ἔτι πορθμὸν διαπερῶμεν, ἀφέντες τὸ μέγα καὶ βαθὺ πέλαγος. id est, Adhuc versamur ad montis radices, à cacumine abstinentes, adhuc fretum transmittimus, relicto profundo & ingenti pelago. Idem in carminibus metaphorice dixit, ὑπὸ προπόδεσσι γάμοιο, Sub connubii radicibus, pro, initiis. Dicuntur autem πρόποδες montis imae radices, vnde in accliue assurgere incipit.

Arma Achillea.

Ὅπλα ἀχίλλεια. id est, arma Achillea prouerbialiter pro certissimo pręsidio, & haud dubia ope seu potius pro inuicto eloquentiae robore accipit Philost. in Sophista Polemone: χειροτονηθεὶς μὲν πρεσβεύειν ὑπὲρ τῶν σμυρναίων, ὥς ὅπλα δὲ ἀχίλλεια τὴν ἐκείνου πειθὼ αἰτήσας. id est, Delectus vt pro Smyrnaeis legationem susciperet, vim persuadẽdi quę in Scopeliano erat, quasi armaturã quandam Achillis postulauit. Eius vsus est cum alienam viri docti eloquẽtiam optamus, aut patrociniũ principis quod ab iniuria maleuolorum nos tueatur: quemadmodum Patroclus Achillis armaturam flagitat apud Homerũ Iliad. π. vt Troianos falsa armorum imagine deceptos bello absterreret. Porrò sententiam superiorẽ aliquantulum obscuram idem Philost. dilucidiorem reddit in Scopeliano his verbis: ἐχειροτονεῖτο μὲν ὁ πολέμων, ὥσπερ πεπρεσβευκὼς πρότερον, δεξάμενος δὲ ὑπὲρ τῆς ἀγαθῆς τύχης, ἐδεῖτο γενέσθαι οἱ τὴν τοῦ σκοπελιανοῦ πειθὼ, καὶ περιβαλὼν αὐτὸν ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας, δός δὲ μοι ὤμοιιν τὰ σὰ τεύχεα θωρηχθῆναι, ἄν κ᾽ ἔμπως εἴσκω σοί. id est, Habito delectu dècreta fuit Polemoni legatio. ei⁹ muneris tyroni, itaque ille quod bene verteret precatus, poposcit sibi adesse Scopeliani persuadẽdi vim, illumq; in corona circumstantium hominum amplexus, hoc versu compellauit:

Indulgeto meis humeris aptarier arma
Nunc tua, si mereor.

His enim verbis deprecatur Achillem Patroclos, vt armaturã ipsius impetraret. Eusthathius eo in loco annotat istum versum vsurpari posse cũ quis cõsensum alicunde & adminiculũ quęrit tum verbis, tũ factis.

Vomentum in numero.

VOMENTVM in numero esse dicũtur prouer-

uerbiali specie quotquot nō modo extemporaneam dicendi leuitatem sequuntur, quæ cruda pleraque & indigesta effutit, in primoribus solum faucibus, non in pectore nata: verum etiam qui chartis illinunt, quidquid muste⁹ ingenii male feriati feruor ebullerit, cum scripta fingi oporteat vt suo more, & lima addita expoliri. Aristides Smyrneus, cum Mar. Antoninus fama viri commotus ipsum audire differentem gestiret, dixisse legitur: τήμερον πρόβαλε καὶ αὔριον ἀκροῶ, οὐ γὰρ ἐσμὲν τῶν ἐμούντων, ἀλλὰ τῶν ἀκριβούντων i Hodie proponito, & cras audito neq; enim è vomentium numero sumus, sed exacta cura elaborantium: qđ à Philost. in Sophistis traditum est, & à Zeze repetitur. Idem Phil. in Fauorino iudicii sui censuram interponens de oratione quadam falso illi attributa, sic inquit: Ἀλλ' εἶναι αὐτὰ μειρακίου φροντίσματα μεθύοντος, μᾶλλον δὲ ἐμοῦντος ἡγούμεθα. id est, Quin existimamus eos esse lusus adolescētis cuiuspiā temulenti, seu potius vomentis. Ita Cicero probri loco recenset. Marc. Antonium orationem ab ipso scriptam de ebrietate euomuisse. Synesius in Dione, vbi ait istos qui sibi indulgent in stylo, cæca & subuentanea parere, subiicit: οὐ γὰρ ἐκ θάλποι τὸν ἔσω λόγον, ὅτῳ καθ' ἡμέραν ἐμεῖν ἀνάγκη, idest, nec enim incubando fouet intus orationē, cui quotidie vomere necessum est: fit namque euanidus stylus & ἐξίτηλος, qui non cōgrua temporis mora dictionem elimat, immo, quod in fœtu immaturo solet accidere, abortit, eoq; fieri assolet vt abortus eiusmodi in habitum abiens nihil pariat vitale & integrum ac diuturnum. Huc spectat Lysiæ oratoris dictum: οὐ βούλομαι ἔγωγε συντάττειν ἐσπευσμένα, id est, Nolo ego conscribere quæ festinatio præcipitauit.

Fures ipsi accusant.

Οἱ φῶρες προσεγκαλοῦσι, id est, Fures ipsi insimulant, aut accusationem intentant. Aristides aduersus eos qui taciturnitatem ferinam in ipso criminabantur: Πρότερον μὲν οὐν ἐγὼ οὐκ ᾔδειν πρὸς τί ποτ' εἴη τὸ λεγόμενον, τὸ προσεγκαλεῖν τοὺς φῶρας, νυνὶ δέ μοι δοκῶ γιγνώσκειν, ὅταν γὰρ οἷς ἀπαντᾶν ἐπὶ τὰς μελέτας καὶ τὰς ἀκροάσεις προσῆκον, τοῦτο παρέντες, ὡς οὐδεὶς ἔστ' ὁ λέγων αἰτιῶνται. πῶς οὐ τὰ σφέτερα αὐτῶν ἑτέρων λογίζονται, ὥσπερ ἂν εἴ τινες ἡλίου καταρρὸς φλέγοντος μύσαντες λέγωσι τὸ φαινόμενον οὐκ εἶν. id est, Ante hac ignoraueram quid sibi vellet vulgo quod dici solet, Fures ipsos accusare: nunc vero intelligere id mihi videor, nam cum illi quos æquum foret ad studiorum exercitamenta & audiendas declamationes cōuenire, ea postposita cura, causantur neminem esse qui declamet, quomodo non animaduertunt propriam vęcordiam in alieno vitio? quēadmodum si quis radiante solis iubare occludat oculos, negetq́ue lucem existere. Cōueniet dici in istos, qui suam ipsorum culpam, friuolo prætextu excusant, & cum ipsi iustæ reprehensioni subiaceant, in alios crimen deuoluunt: potest & aliter in vsum vocari hoc modo. Insimulas me neglecti officii & proteruię, qui tuos penates non inuiserim illac iter faciens, cum tu ipse accusandus eo nomine venias, qui prior hac parte impegeris, nimirum iuxta prouerbium: Fur ipse accusat. Non raro vsuueni re solet, vt qui manifesto criminis tenetur, priores accusandi partes suscipiat, vt suspicionem offensæ eximat, integritatemq́ue mentiatur.

Herculis ædem mulier non intrat.

Γυνὴ εἰς ἡρακλέους οὐ φοιτᾷ. id est, Mulier Herculis ædem non ingreditur. Quadrat prouerbium in eos, qui rei alicui indigne manus iniiciunt & attrectant, velut si prophanus cerdo ad altissima sacræ philosophiæ mysteria, illota mente irrumpat: quadrabit & in indignos & administrandis reip. muniis neutiquam aptos. Natum opinamur à veterum religione, quæ feminas Herculis indigetis fano excludebat: velut Dei illius opprobria, obseruitium Omphale Lydorum reginæ præstitum: quemadmodum viris nō dabatur accessus in Bonæ deæ templum. Citatur à Suida.

Rete inflas.

Δίκτυον φυσᾷς, id est, Rete inflas, prouerbium est in incassum laborantes, qui temere rem impossibilem aggrediuntur. Quid enim stultius, qui vanior labor, quam rete foraminosum vento conari distendere? Exstat & istud in Suidæ dictionario.

Hydrargyro furacior.

Ὑδραργύρου κλεπτότερος, id est, Hydrargyro furacior, seu argento viuo, est enim hydrargyros,

gyros, quod argẽtum viuum nominamus, Chymeistæ Mercurium, quod & ille furtorum magister & epitheto etiã φωρος, id est, furis apud Græcos notus fuerit: Parœmiæ origo eo refertur, quod viuum argentum cuncta quæ fusilia sunt recipiat & in se rapiat: vel quia vt fures potissimum insidiãtur auro, ita & argentum viuum cetera fere metalla vt ignobiliora, ipsi innatantia, reiicit, at aurum veluti mero quodam domino sibi vsurpat ac possidet, sordes tantũ illius expuens. Adagio vsus est eleganter Io. Zezes pręsulum sui temporis sordidam auaritiam notans:

Υδ'ραργύρε γαρ εισὶ κλεπτότεροι τε κλέπτε. i.
Furaciores fure sunt hydrargyro.

Summis auribus insidet.

QVOD perfunctorie auscultamus quodq; difficulter credimus & cum aurium fastidio ἄκροις ὠσὶν ἐφιζάνειν, id est, Summis auribus insidere specie prouerbiali dixit Philo Iudæus lib. De vita theoretica: ἥτις ἐκ ἄκροις ὠσὶν ἐφιζάνει, ἀλλ' δι ἀκοῆς ἐπὶ ψυχὼ ἔρχεται καὶ βεβαίως ἐπιμένει. id est, Quæ non primoribus auribus insidet, sed per aures in animum penetrat & firmiter immoratur. Consimili modo dixit Seneca: Summo animo inhærere, pro ἐπιπολαίως & leuiter.

Ne ad Adonia quidem.

CVM doctrinam alicuius ita eleuamus, vt ne in triuialibus quidem & rebus communibus, talem doctorem deposcere nobis dignaturi simus, vti licebit Cratini lepidissimi poetæ versu è comœdia, quæ inscribitur Bubulci:

Ο'ν ἐκ ὂν ἠξίεν ἐγὼ.
Εμοὶ διδάσκειν, ουδ' ἂν εἰς ἀδώνια. id est,
Quem ne digner quidem
Doctorem habere vel sacris Adoniis.

Adoniis autem sacris, quorum meminit Macrobius & Lucianus, nihil stultius excogitari potest, quæ præter femineos plãctus vix aliud religionis cultusve diuini vestigium habuerunt, at lacrymę & lamenta, quibus omnia stulte permisceant, femineo generi paratissimæ sunt opes. Extat apud Athenæum. De Adonidis horto meminit eleganter Nazianzenus formam muliebrem illi comparans:

Κῆπος ἀδώνιδος ἥδε τέη χάρις ὠλεσίκαρπος. id est,
Gratia feminea est effœtus Adonidis hortus.

Neque defraudat neque marginem excedit.

Ω'ς μὴ τεκοῦσαι, μηδ' ὑπὲρ χεῖλος βαλεῖ. i.
Vt nec defraudet, neue excedat marginẽ.

Senarius versus quem parœmiæ nomine adducit Hesychius, & habere moderationis temperamentiq; significationem annotat. Sumptum à venditoribus æquitatem & modum in mensuris obseruantibus, ita vt neque concutiant metreten vt excidat quod mensum est, neq; tantum effundãt, quod superfluas & margines excedat. Græci vocant κρουσιμετρεῖν in mensura defraudare aliquẽ quod improbi institores faciunt, vnde & κρουσίδημοι dicuntur metaphorice vulgi impostores, apud Aristophanem. At χεῖλος proprie labrum denotat & per translationem supremam oram atque marginẽ cuiuscunqne rei. Hesiodus de Pandoræ dolio, ἔνδον ἔμιμνε πίθου ὑπὸ χείλεσι, id est, Cũtinuit se intra dolii labra, & ὑπερχειλὲς vocant quod eo vsque plenũ est vt superfluat, vt ἐπιχειλὲς quod infra margines nõ vsquequaque mensuram implet.

Hirundo æstatem loquitur.

Η χελιδὼν τὸ θέρος λαλεῖ, i. Hirundo æstatẽ loquitur, Aristophanis interpres in Equites fabulam, eo loco, ἐχ ὁρᾶτ', ἄρα, νέα χελιδών. id est, Nonne videtis? noua hirundo: admonet prouerbium esse mutilum, sed integrum tale esse: Νέα χελιδὼν ἐστὶν ἔαρος ἀρχὴ, hoc est, Noua hirundo veris est initium. Sunt qui, interpretis verba ita accipiunt, vt parœmiam perinde valere scripserint, quasi dicas, initium veris: hanc parœmiã imitatus est Philemõ Comicus:

Η μὲν χελιδὼν τὸ θέρος ὦ γύναι λαλεῖ. i.
Aestatis mulier hirundo est nuncia.

Quadrat prouerbium in artificiosa coniectura, cum indicio non vano indubitatum de futuris euentum ominamur: verbi gratia, si visa fuerint in freti angustiis catascopia prædatoria quę mari insidiari incipiãt belli futuri ea sunt pręludia, nempe ἡ χελιδὼν τὸ θέρος λαλεῖ: aut si dicamus sororiantes puellę mammas, nobilem ętatem loqui, nimirum hirũdo illa veris est primordium. Alioqui νέαν χελιδόνα, i. nouam hirundinem nõ inconcinne puto vocari posse eũ, qui noui quidpiam licet vetus, opinione tamen hominum, adferat: quemadmodum

modum hodie multi noua inuenta iactitant, quæ vel plane vetera sint, vel è veteribus pendeant saltem: veluti hirundo naturæ lege aut obseruatione hominum semper ver prænunciat à primordio mũdi semper nouum, cum anni nouantis initio.

Quid cothurnus cum claua.

Τὶ κόθορνος καὶ ῥόπαλον ξυνηλθέτην. id est, Quid conueniunt cothurnus & claua. Verba sunt Herculis ad Bacchũ apud Aristophanem in Ranis, crocoto muliebri indumento & cothurno mollium & delicatorum gestamine indutum, quibus superiniectum erat leoninum tergus cum claua. De rebus incongruis & indecoris: veluti si sacrificus militarem abollam gestet & dissectis thorace & caligis incedat, pileoq; pennis farto.

Adulter ad adulterum trahit.

CITATVR in Suidæ commentariis adagiũ sed pfunctorie, ἕλκει μοιχὸς εἰς μοιχόν, id est, Trahit adulter ad adulterum, Dictum arbitror in contagionem morum, nam flagitiosi alios suis flagitiis socios quærunt, vel potius in similitudinem ingeniorũ, æqualis enim equalem delectat maxime.

Senis ira.

Γέροντος ὀργή. i. senis ira dicitur de ira languida & facile quæ sopitur, quod in senecta omnes affectus remissiores sint & celeriter cadant. Soph. in commentariis. Euripides,

Ὀργὴ γέροντος ὥστε μαλθακὴ κοπίς
Ἐν χειρὶ θήγει, ἐν τάχει δ' ἀμβλύνεται. i.
Senilis ira, mollis instar guttulæ.
Pungit quidem, at retusa hebescit illico.

Nazian. de sene Euseb. qui olim rigidior fuerat, nũc modestior mitescerer, ὥσπερ σίδηρος, inquit, πυρὶ τῷ χρόνῳ μαλάσσεται. i. vt igne ferrum, ita hic senio mollescit. Diuersum sentit Aristophanes in vespis.

Τὸ γένος ἤν τις ὀργίσῃ
Τὸ τῶν γερόντων, ἔσθ' ὅμοιον σφηκιᾷ. id est,
Qui senum genus
Proritat, ille in se crabrones concitat.

Ne sol quidem sciet.

CVM tutam silentio fidem obstringimus, ac nemini consilium nostrum detecturos, aut factum declaraturos innuimus, prouerbio locus erit. Heliodorus Emesenus lib. 7 Aethiopicæ historicæ. ἀλλ' τούτου γε ἕνεκα θάρσει, ὡς οὐδ' ὁ ἥλιος τοῦτο δὴ τὸ τοῦ λόγου, γνώσεται, id est, Quin de ea re animo sis securo, nam ne sol quidem, quod dicitur, sciet. Sol mundi oculus à philosophis appellatur, quod omnia lustret, vnde Homerus.

Ἠέλιος θ' ὃς πάντ' ἐφορᾷ καὶ πάντ' ἐπακούει. i.
Sol oculus rerum cuncta audit & omnia cernit.

Vnde Plinius lib. 2. natur. hist. Omnia intuens, omnia exaudiens, vt principi litterarum Homero placuisse in vno video. Huc pertinet Polemonis sophistæ dictum qui arthriticos cruciatus non ferens, cum se viuum in sepulcro condi iussisset, ad familiares operam illi manãtes dixit, ἔπαγε ἔπαγε, μὴ γάρ ἴδοι με σιωπῶντα ἥλιος. i. Obstrue obstrue, ne me tacentẽ sol aspiciat. Diuersius dixit Antiochus philosophus de victoria Luculli aduersus Tigranem, οὐκ ἔφη τοιαύτην ἄλλην ἑωρακέναι τὸν ἥλιον. id est, Dicebat solẽ non vidisse aliam maiorem, victoriam scilicet.

Qui sitiunt, silentio bibunt.

Οἱ διψῶντες σιωπῇ πίνουσιν, id est, siticulosi silentio bibunt, Qui aspirant ad adsequendos honores, nemine qui ambitus sit particeps conscio id affectant. qui amicam ambiunt re non communicata cum riuali, cũ parentibus & necessariis transigunt. Aristides eo vtitur in declamatione in puteum Aesculapii. ἀλλ' οὐ μὲν δὴ χρὴ τὸ διψώντων φασὶ πίνειν σιωπῇ, ἀλλ' ἐπικοσμῆσαι τε γὰρ λόγῳ καὶ προσειπεῖν τὸν σωτῆρα θεόν. i. Haud decet iuxta sitibundos, quod aiunt, silentio bibere, sed exornare oratione & salutare salutis auctorem Deum. Licebit diuerso sensu vsurpare, quando significabimus non esse supprimendas & obliterandas insignis viri laudes, vel simile quid, sed claris verbis in lucem id omne efferendum, Idem in epicedio Eteonei pueri ἀλλ' ὥσπερ οἱ διψῶντες σιωπῇ πίνουσιν, οὕτως ἐκεῖνῳ ἤρκει δέχεσθαι τὰ λεγόμενα. id est, Quemadmodum silentio bibunt siticulosi, ita illi satis erat dicta excipere.

Bubulum obtueri.

Βόειον ἐμβλέπειν. i. Bubulũ obtueri, ꝑ defixis & intentis oculis obseruare. Synesius lib. de caluitio. ὥστε βόειον ἐπιβλέπειν αὐτῇ. i. vt bu

bulo

bulo obtutu aspectet. Natū fortassis inde qđ grandes oculos bos habeat, vnde βοώπιδος, hoc est, Bouoculæ Iunonis epithethō apud poetam: cum exiles ocelli conniuere magis videantur.

Cicadæ humi canunt.

Τέττιγες χαμόθεν ᾄδουσιν, id est, Cicadæ humi canunt. Prouerbio significatur ingens vastitas. Aristoteles lib. rhethoricę secundo ænigmatodes esse ostendit: οἷον εἴ τις λέγοι ὅπερ Στησίχορος ἐν Λοκροῖς εἶπεν, ὅτι οὐ δεῖ ὑβριστὰς εἶναι, ὅπως μὴ οἱ τέττιγες χαμόθεν ᾄδωσιν. id est, vt si quispiam dicat id quod in Locris extulit Sthesichorus, non oportere conuiciari, ne cicadæ humi concinant: quo innuit temperandam esse à dicacitate linguā eo quod vitia sępe cōcitent bellorum caussas, vnde fit regiones deuastentur penitus excidioque non arborum modo sed vrbiū quoq;, Marti litetur. Meminit Eustathius Iliados tertio: μεμνῆσθαι χρὴ καὶ συμβολικοῦ λόγου ἐν ᾧ ἠπειλήσατό τις ποιῆσαι τοὺς τέττιγας τοῖς ἐχθροῖς χαμόθεν ᾄδειν, ἀντὶ τοῦ δενδροτομήσειν αὐτοῖς τὴν χώραν, ἵνα ἐξ ἀνάγκης οἱ τέττιγες ἀπὸ γῆς ᾄδωσι, id est, Meminisse operæpretiū est & symbolici dicti, quo minatus fuit quispiam hostibus se effecturum vt cicadæ humi canerent nimirum excisurum se arbores omnes regionis, vt necessario cicadæ humi canerent. Natum inde quod arbustis maxime gaudeāt cicadæ, vnde in Bucolicis Virgilius:

Sole sub ardenti resonant arbusta cicadis.

& Pli. li. 11. dicit cicadas non nasci in raritate arborum.

Colossi fragmenta.

Κολοσσοῦ σπαράγματα. id est, Colossi frusta, prouerbiali specie dici possunt commentaria viri docti specimen magnæ & incredibilis eruditionis præbentia: aut versus aliquot & sententiæ excerptæ singularis ingenii testimonia: aut etiam discipuli litterati qui è schola insignis præceptoris velut ex equo Troiano prodierint omnes, ceu assulæ quæpiam & frustulamenta eximii cuiusdam colossi. Herodes Atticus cum audisset Hadrianum Tyrium adhuc adolescētem declamantem, honorifico testimonio dixit, κολοσσοῦ ταῦτα μεγάλα σπαράγματα εἴη, Ingentia hæc fuerint Colossi frusta; magnę spei illum fore auguratus apud Philostratum legitur. Colossi moles sunt statuarū, turribus pares, vt inquit Plinius sic dicti vel ab auctore, vt Sex. Pompeius vult, vel ἀπὸ τοῦ κολούειν τὰ ὄσσε, quod altitudine nimia officiant inspectātium luminibus: vel à vasta inanitate specus cuiusdam interanei quasi κόλλοσα, hinc Colossica dicuntur quæ magnæ molis sunt onera. Strabo lib. primo: καθάπερ ἐν τοῖς κολοσσικοῖς ἔργοις οὐ τὸ καθ᾽ ἕκαστον ἀκριβὲς ζητοῦμεν, ἀλλὰ τοῖς καθόλου προσέχομεν μᾶλλον εἰ καλῶς ἔχει τὸ ὅλον, οὕτως κἂν τούτοις δεῖ ποιεῖσθαι τὴν κρίσιν, κολοσσουργία γάρ τις καὶ αὕτη τὰ μεγάλα φράζουσα πῶς ἔχει, id est, quemadmodum in Colossicis molibus singularum partium exactam structuram non exploramus, sed vniuerso operi an recte fabricatum sit attendimus potius, & idem in istis iudicium est, siquidem & hæc Colossæa quædam fabrica est, rerum magnitudinē quomodo se habeant declarans. Ita Vitruuius lib. 10. Colossicotera comparatiui modo dixit quæ immania sunt, Sin autem, inquit, colossicotera amplitudinibus & oneribus onera in operibus fuerint, non erit succulæ committēdum. Procopius de statua grandi, κολοσσῷ ἐμφερής. id est, Colosso assimilis. Philon Iudæus De mundi fabricatione lib. ὡς γὰρ τῶν κολοσσιαίων μεγεθῶν τὰς ἐμφάσεις καὶ ἡ βραχυτάτη σφραγὶς τυπωθεῖσα δέχεται. id est, quēadmodum enim perexiguum sigillum accipere potest expressam Colossicæ molis effigiem. Colossæam magnitudinem ad horrorem transtulit Eunapius: ὥσπερ ὁ ῥοδίων κολοσσὸς διὰ μέγεθος καταπληκτικὸς ὢν οὐκ ἔστιν ἐράσμιος, κἀκεῖνος διὰ τὸ ἄφιλο χρήματος θαυμαστὸς ὢς, οὐκ εἶχε χάριν. id est, Sicut Rhodiorum Colossus propter inusitatam magnitudinem amabilis non est, sed formidinem potius & horrorem incutit, ita & ille, quamuis contemptus opum admirabilem eum fecerit gratiosus tamen nō fuit. Huic adagio adfine est illud Alexandri Seleuciēsis sophistæ apud Philostratum eundem, τεμμάχια σχεδὸν ἐσμὲν οἱ σοφισταὶ πάντες. id est, Frustula aut particulæ tuæ sumus omnes quotquot sophistæ dicimur: quod ad Herodem Atticum dixisse fertur, cum litteratorum omnium columen facileque principem illum vellet innuere: paullo diuersiore sensu Aeschylus dictitare solebat, suas tragœdias esse frustula de magnis Homeri cœnis: τὰς αὐτοῦ τραγῳδίας τεμάχη εἶναι τῶν μεγα-

μεγάλων ὄμηρε δείπνων, vti refert in Dipnosophistis Athenæus, cum significaret se instruxisse ex ingeniorum affluentissimo fonte Homero suas fabulas. Isocrates apud Plutarchum in vita ipsius ad Demosthenem integram pro disciplina stipem persoluere nequeuntem ἐ κερματίζομεν, inquit, τὴν πραγματείαν. id est, artis oratoriæ institutionem in frustula non partimur.

Atticus miles.

Ἀττικὸς πεζομάχος, id est, Atticus miles, Prouerbio dicitur in fortem ac strenuum virum. Heliodorus lib. 2. Aethiop. Historiæ: τὴν γυναῖκα νεκρὰν καὶ ταύτην ὑποφεύγων ὁ γενναῖος καὶ ἀττικὸς πεζομάχος. hoc est, Terga dedisti mortuam feminam fugiens, tam strenuus & Atticus miles. Potest ironice torqueri in meticulosum & quouis lepore timidiorem, talem hominem nominando militem Atticum. Porro in pedestri & statario prælio, laudati olim fuerunt milites quos Attica mittebat.

Quid barbiton crocoto loquitur.

Τὶ βάρβιτος κροκωτῷ λαλεῖ, τὶ δὲ λύρα κεκρυφάλῳ. ,id est,

Quid barbiton crocoto loquitur, quidue lyra calanticæ.

De re absurda nihilque consoni habente. Citatur à Suida ex Aristophane: veluti si Manardus medicas rationes cerdoni alicui aut crasso rustico enucleet: vel si colores rhetoricos rudi eius artis fabro exponat rhetor. Est autem barbiton siue barbitus instrumentum, Lyricum fidibus intẽtum plectro pulsatile, quod à grauioris fortasse soni modulis βαρύμιτον, quasi grauichordũ dicas, Pollux libro quarto, nominat, quam lectionem saniorem iudico, quam quæ in Athenæo libro quarto, βάρωμον, legitur, & in 14. βαρμός. De quo Halicarnasseus lib. 7. βάρβιτα κέρκοντες, id est, barbita plectris radiisue percurrẽtes. Theocritus βάρβιτον ἐς πολύχορδον, barbiton multichordum.

Ex Ilio meducis.

Cum significamus præteritorum malorũ memoriam refricari, aut ad tristium rerũ mentionem nos compelli: Heliodorus lib. 2. ἰλίοθεν με φέρεις καὶ σμῆνος κακῶν καὶ τὸν ἐκ τοῦτον βόμβον ἄπειρον ἐπὶ σεαυτὸν κινεῖς. id est, Ex Ilio me rapis, ac malorum examen & infinitum ex illis bonbum in te cõmoues. Ita Virgilianus Aeneas: Infandum regina iubes renouare dolorem. Troianas vt opes, & lamentabile regnum, Eruerint Danai.

Nectar spirat.

De re impense suaui, aut quouis honore digna dicitur. Symmachus, Litteræ tuæ olentes Platonicum nectar. Eubulus Comicus vinum Lesbium vetus, nectar stillare ait eo versu, λέσβιον γέροντα νεκταροσταγῆ. quod non incommode transferri poterit ad orationem suauiloquam. Theocritus. ἁδύ τι νέκταρος ὄσδει. id est, Fragrat nectaris instar. Martialis lib. 9. Nomen nectare dulcius beato. Suidas ex incerto auctore, αὐταὶ μὲν ὄζουσ' ἀμβροσίας καὶ νέκταρος: id est, Redolẽt ambrosiam & nectar: quod annotat ille competere in eos qui merentur & digni sunt admitti. Aristides. ἐφ' οἷς τούτοις σεμνύνεται ὡς οὐδὲν ἀτιμοτέροις τοῦ νέκταρος, id est, his gloriatur atque superbit tamquã nectare non inferioribus. Hermippus apud Athen.

Ὄζει ἴων, ὄζει δὲ ῥόδων, ὄζει δ' ὑακίνθου
Ὀσμὴ θεσπεσία κατὰ πᾶν δ' ἔχει ὑψερεφὲς δῶ
Ἀμβροσία καὶ νέκταρ. id est,
Spirat odor mirus violasque rosasque rubentes.
Ambrosia augustas nectarque impleuerat ædeis.

Non alienum hinc est quod Petronius Arbiter dicit: Mellitos verborum globulos, & omnia dicta factaque quasi papauere & sansuco sparsa. Porro nectar volunt esse deorũ potum, alii cibum, inter quos Anaxandrides Comicus: τὸ νέκταρ πάνυ μάττων ἐσθίω διαπίνω τ' ἀμβροσίαν. id est, nectar præmansum edo, ambrosiamq; interbibo, & Alcmã Lyricus ait deos τὸ νέκταρ ἔδμεναι. id est, nectar esitare: ita Sappho Lyrica, Ἀμβροσίας κρατὴρ ἐκέκρατο. id est, Ambrosiæ poculum infusum erat: at Homerus nectar deorum poculum agnoscit & Ibycus qui ambrosiã cibum nouies dulcedine mel superare ait.

In triclinio choa.

Proverbiale ænigma exstat apud Fabiũ Instit. orat. lib. 8. cap. vltimo ex Cæcilio Comico. Et in triclinio Choa, & in cubilo nola: quod detorsit ille in multibibam feminam, quæ citra pudorem in conuiuio calices

calices detergeret, eandemque importune garrulam vbi minime oporteat: siquidem vbique iuxta Sophoclem: γυναιξὶ κόσμον ἡ σιγὴ φέρει, hoc est, silentium addit feminis decus, sed potissime cubiculo silentium debetur. Quadrabit igitur in bibosam anum & odiose loquacem. Choa vocant Græci congium, sextariorum sex capacem, vt ex Rhemnio Fannio constat. Epinicus apud Athenæum: ῥυτὸν χωροῦντα δύο χόας, ὃν οὐδ᾽ ἂν ἐλέφας ἐκπίοι. id est, Rhytium duorum congiorum capax, quod ne elephas quidem ebibat.

Alabandicum opus.

Ἀλαβανδικὸν σύγγραμμα, id est, Alabandicum scriptum vel opus, pro inepto ac barbaro dici prouerbialiter inuenio, & Philoxenus ἀλαβανδιακὸν σολοικισμὸν solœcismũ Alabandicum nominat turpẽ & vitiosum: vtrumque est apud Stephanum: Hermolaus Barbarus impolitos ac rudes carbunculos. Alabandicos dici annotat, vt Alabandicos libellos, ineptos & barbaros, nam in vniuersum Cares omnes, inter quos sunt Alabandæi, βαρβαροφώνοι ab Homero nuncupantur, à barbarie & ruditate: quorum væcordia vel in eo eluxit, quod in gymnasio loco certaminibus & exercitationi corporis dedicato statuæ apud eos viserentur habitu causidicorum, contra in foro iudicatio, discos aut simile quid manibus tenerent, ordine plane prępostero. Alabando Carię vrbs, ab Alabando, quem indigetum deorum in numero colebant, condita, intes duos colles vtrinque in accliue surgentes sedet, ita vt speciem referat clitellarum inuersarum, ita enim vertẽda sunt Strabonis verba ex lib. 14. ὥς ὄψιν κατέχεσθαι κανθηλίου κατεστραμμένου, quæ perperam interpres reddidit. vt cistæ inuersę aspectum exhibeant: quamquã & græcus codex nõ careat menda, pro κατεστραμμένου legẽs κατεστρωμμένου: vnde emersit iocus Appollonii dicentis eam esse σκορπίων κανθήλιον κατεστραμμένον. hoc est, scorpionum clitellas inuersas, Scorpionum addens propter istorum animalculorum abundantiam: suggillat postea illos vt molliciei ac delitiis dedidos, & καπνωθέντας. hoc est, libidine ferentes, sic enim malo reddere, quã cũ interprete, suffitos.

In aceruum metere.

Πρὸς τὸν σωρὸν ἀμᾶσθαι. id est, In aceruum metere, prouerbium esse admonet Suidas in eos qui ad magna aspirant, aut res arduas suscipiunt: vel qui edicta edictis, mandata mandatis accumulant. Sumpta à messoribus metaphora.

Pardus maculas non deponit.

Πάρδαλις οὐκ ἀποτίθεται τὸ κατάστικτον οὐδ᾽ αἰθίοψ τὸ μέλαν. id est, Pardus pellis maculas nõ ponit, nec Aethiops fuscedinem. Extat apud Nazianzenum in Steliteuticis Vt pãthera, versicolor maculas non amittit, nec Aetiops colorem mutat.

Sex congios capit.

Ἑξχόας χωρεῖται, id est, Sex congios capit, prouerbium est in stolidos & emotę mentis homines. Aristoph. in Nebulis, ἓξ χόας χωρήσεται. subaudi, ὁ ἐγκέφαλος αὐτοῦ. id est, Senos capit congios, nempe cerebrum hominis. Metaphora ab vtre aut testa, citatur in Suidæ commentariis.

Aquam plorat cum lauat, fundere.

PLAVTINVM illud ex comœdia Aulularia: Aquam hercle plorat, cum lauat, profundere, conuenit in hominẽ præparcum & illiberalem nimis atque sordidum, qui vsqueadeo sit non attentus ad rem modo, sed miser, vt illuuiem & sordes aquę, qua fuerit ablutus, vereatur effundere, velut sui aliquando futuras.

Supra clepsydram dicere.

Ὑπὲρ τὸ ὕδωρ ἐγχεόμενον εἰπεῖν. id est, supra aquam infusam dicere. Prouerbium annotatur à Budæo, non explicatur tamen, sonat autem idem quod, supra clepsydram loqui & quod Quintilianus dixit, Aquam perdere: videtur dictum de garrulis, qui loquentiæ multum habẽt, sapientię parum, quiq; verbositate nimia tempus extrahunt, Synesius in Dione: ὕδωρ δὲ τοῦτοι θεῖ δίαυλον δρόμον οὐ μεμετρημένον οὐδὲ πρὸς κλεψύδραν ταμιευόμενον, ἀλλ᾽ ἐγὼ μὲν εἰ μήπω παύομαι, ἀλλ᾽ αὐτίκα πεπαύσομαι. id est, Aqua celeriter difluit, non dimensa aut ad clepsydram expensa: attamen ego si nondum finem facio, mox saltẽ desistam. Philostratus in Pausania sophista: τοὺς τοῦ κλεψύδρίου μετέχοντας, id est, clepsydræ participes nominat qui ad clypsydram declamabant aquæ certa mensura repletam κλεψύδραν ξυμμεμετρημέ-

τετρημένην, vocat, talesque vulgari dicterio, διψῶντας quasi siticulosos appellatos fuisse scribit. Solebant veteres ad aquæ stillicidium, orandi modum metiri productiore breuioreque tempore circumscriptum.

Mare amnium non indiget.

NAZIANZENVS in Monodia in Basilium; ὅτε γὰρ θάλαττα δεῖται τῶν εἰσρεόντων ποταμῶν. id est, Non indiget mare influentibus amnibus. Vtemur eo cum ostendere volumus quempiam ita suis animi dotibus instructum & exornatum, vt per se abunde sit laudatus, nec accessione alieni præconii aut externo adiumento opus habeat. Philosophię doctrina imbutus, non indiget vno aut altero Isocratis aut Agapeti præcepto ad mores faciente: vir cordatus alienis non vsus habet consiliis, suis abundans: Eo modo vtitur idem in epistola quadam ad Basilium: εἴπερ ὕδατος δεῖται θάλασσα, καὶ σὺ τοῦ συμβουλεύσοντος. id est, Si aqua indiget mare, & tu consultore opus habebis.

Rudens omnis disruptus est.

Πᾶν πεῖσμα διέῤῥηκται, id est, Omnis rudens disruptus est, Prouerbium effertur de summo rerum discrimine, cum conclamatam esse spē significamus, Heliod. lib. 7. Aethio. historię. πᾶν δὴ τοῦτο τὸ τοῦ λόγου πεῖσμα διέῤῥηκται, πᾶσα ἐλπίδος ἄγκυρα παντελῶς ἀνέσπασται. id est. Omnis quod dici solet rudēs perfractus est, omnisque spei ancora prorsus sublata est. Metaphora à naui q̄ amissis funibus in muri iactatur vndarum ludibrium.

Vincat tuus tripes.

HELIODORVS lib. 2. νικάτω μὲν ὁ παρὰ σοὶ τρίπους ἐγὼ δὲ ψευδόμαντις ἀποφανθείην. id est, Tuus tripus vincat, egoque mendax vates inueniar, Conueniet vbi alicui proterue pertinaci veritatem dicti concedimus, velut herbam illi porrigentes victoriamque permittentes. Sumptum à tripode oraculari cui insistens vates, hausto numine ventura canebat.

Tamquam Gorgone conspecta.

DE repente attonito metuque perculso dicitur. Heliodorus lib. 4. ἡ δὲ ὥσπερ τὴν γοργοῦς θεασαμένη κεφαλὴν ἤ τι τῶν ἀτοπωτέρων, ὀξύ τι καὶ μέγα ἀνέκραγεν. id est, Illa non aliter ac conspecto Gorgonis capite aut alio quopiam monstro, altum vociferata est. Gorgones Phorcynis Ponti terræque filii natæ fuerunt, vt fabulantur Hesiodus in Theogonia, Hyginus, & Bassus in Aratæo commētario, oculo vno exemptili præditę tres, alatæ, Anguibus loco crinium implexæ, aprugnis dentibus, manus habentes æneas & alas quibus volarent, vt annotatum est à doctissimo scoliaste Aeschyli, quarum nomina fuerunt, Stheno à robore, Medusa à regni cura. Euryale ab imperio maris appellatæ: quarum meminit in Agamemnone Aeschylus:

Αἵδε γοργόνων δίκην
Φαιοχίτωνες καὶ πεπλεκτανημέναι
Πυκνοῖς δράκουσιν. id est,
Illę instar Gorgonum.
Atratæ, & angues inuolutæ crinibus.

Gorgo autem & Gorgon ad incutiendum terrorem formidabilis fuisse fingitur horribili aspectu, vnde Homerus Iliados vndecimo:

Τῇ δ' ἐπὶ μὲν γοργὼ βλοσυρῶπις ἐστεφάνωτο
Δεινὸν δερκομένη. id est,
Torua tuens Gorgon clypei lucebat in ære.

Tam vero teter & horrendus earum obtutus fuisse perhibetur, vt in saxa obriguisse homines solo aspectu, crediti fuerint, quo spectat illud Homeri γοργοῦς, aut vt Zenodotus maluit, γοργόνος ὄμματ' ἔχων, id est, Gorgoneos torquens oculos, & Martialis libro nono:

Auertam vultus, tamquam mihi pocula Gorgon.
Porrigat, atque oculos oraq; nostra petat.

Aeschylus in Prometheo de Thyphone loquens:

Ἐξ ὀμμάτων δ' ἤστραπτε γοργωπὸν σέλας. i.
Vibrabat ex oculis Medusæum iubar.

Vlysses apud Homerum Odysseæ vndecimo, pauidum fugisse se ait:

Μή μοι γοργείην κεφαλὴν δεινοῖο πελώρου
Ἐξ ἄϊδος πέμψειεν ἀγαυὴ Περσεφόνεια. id est,
Ne mihi Persephone coniux Plutonia tetrum,
Gorgonei capitis monstrum submitteret Orco.

Iambilicus Gorgonem cupiditatem nominat, quæ illectos vecordibus affectionibus homines, materiæ immergit, saxosque efficit, Alexander Myndius historicus apud Athenæum

Athenæum in 5. refert Gorgona animal esse Lybicum non dissimile vitulo, quod diro minacium oculorum aspectu intuens enecet.

De Gorgone lege Palephatum.

A vipera morsum culpas.

De eo qui alienæ calamitati insultat, nondum expertus fortunæ sæuitiam, extulit illud Aristidis in oratione: κώμοι δοκεῖς κατὰ τὴν παροιμίαν, τὸν ὑπὸ τῆ ἐχίδνης δηχθέντα αἰτιᾶσθαι μηδέπω ποτ' αὐτὸς δηχθείς. id est, Videris mihi viperæ dentibus faucium culpare, ipse saucius antea numquam iuxta prouerbium. Adagii origo videtur ex Apologis sumpta.

Philoxeni codicillus.

Φιλοξένου γραμμάτιον, id est, Philoxeni codicillus. Citatur prouerbium à Suida, & exponitur de iis, qui repudiant oblatam conditionē, aut pustulata peruicaciter reiiciunt, Natum à Philoxeno Cytherio, dythyramborum scriptore Dionysii tyranni deliciis, qui cū inepta huius poemata & fastidiret audire & transuerso calamo iugulasset in Latomias (ita appellatur carcer Syracusis ab eo ipso tyranno factus è saxo in mirandam altitudinem depresso, & multorum operis penitus exciso, vt testatur in Verrinis Cicero) missus fuit, vnde liberatus iussu tyranni, ac Tarentum elapsus, ac per literas à Dionysio vt rediret reuocatus, respōso illum dignatus non fuit, sed arrepto codicillo primum alphabeti elemētum quod est α identidem inscripsit, quo votum illius prorsus rescissa amicitiæ tessera repudiaret: habet autem α negandi vim apud Græcos, inficiatoria particul. Philoxeni ergo codicillum aut Pugillares rescripsisse dicetur apposite, qui rogatus non obtemperat, vel oblatis nuptiis nuncium remittit, vel denique ratione quauis abnuit ac respuit rogationem. Venustius est quā quod ab aliis adfertur: τὸ φιλοξένου οὔ, id est, Philoxeni non.

In Ceo quis dies.

Ἐν κεῷ τὶς ἡμέρα, id est, In Ceo qui dies. Hesychius annotat efferri prouerbium de rebus dubiis haud certo cōpertis: ἐπὶ τῶν οὐκ εὐγνώστων, quod in Ceo insula non haberent statas ferias, sed pro arbitrio quisque suo eas celebrarent vbi commodū esset: vnde etiam prouerbiale dictum manauit: Tibi ipse calendas edicito, de quo alibi egimus.

Quod sal carni.

Cum significare volumus proprium aliquid esse & peculiare alicui rei, prouerbii vsus erit, veluti si dicamus veritatem proprium esse condimentum historiæ. non aliter, quam sal carni sit aut poetices delectationem: vsus est Philon Iudæus libro de mundi opificio, de piscibus loquens, quibus ad conseruationem corporis aspersa sit vitalis facultas: καθάπερ φασὶ τοὺς ἅλας τοῖς κρέασιν, ἵνα μὴ ῥαδίως διαφθείροιτο. id est, quemadmodum sal, vti dicitur, carni, ne facile computrescat. Ita Varro libro rei rusticæ secundo, Suibus animam datam pro sale ait, qui seruaret carcem. At sal fatuus, de insipido homine dicitur, quomodo Hecebolius sophista legitur se humi strauisse ante templi vestibulum, exclamasseque πατήσατέ με τὸ ἅλας τὸ ἀναίσθητον, id est, proculcate me salē insensilem quod refert. Nicephorus Callistus.

Intus Hecuba, foris Helena.

De femina formosa quidem, sed maledica & improbis moribus prædita dicitur prouerbio. Gregor. Nazianzenus in carmine aduersus fucatas mulieres purpurisso oblitas:

Ἔνδοθι τὴν ἑκάβην, ἔκτοθι τὴν ἑλένην, hoc est,
Turpem intus Hecubam, pulchram Helenemque foris.

Hecuba Priami vxor præ senio turpissima in carnem conuersa fingitur, Plautinus Menæchmus propter maledicentiam, sic enim ait:

Non tu scis mulier, Hecubam quapropter canem.
Graii esse predicabant? Mu. Non equidem scio.
Me. Quia idem faciebat Hecuba, quod tu nunc facis.
Omnia mala ingerebat, quemquem aspexerat,
Itaq; adeo iure cœpta appellari est canis.

Huc spectat illud Iuuenalis satyra decima. Sed torua canino Latrauit rictu, quæ post hunc (Priamum) vixerat vxor, Poterit & de fucata dici, quomodo vsus est Nazianzenus, quæ larua potius & spectrum homi-

nis videri queat, nisi stibii & purpurissi mãgonium penicillo inscriptum fœditatem obliteret Transferri etiam poterit ad librũ spurcitiæ plenum, speciosum titulum præferentem, aut membranis sumptuosis magnifice exornatum.

Citius terra ætherem conscendet.

IMPOSSIBILIS conatus significationem habet illud, quod apud Euripidem Hercules loquitur: πρόσθε γὰρ κάτω.

Γῆς ἔσιν ἄσρα, γῆ τ' ἄνεισ' εἰς αἰθέρα,
Πρὶν ἐξ ἐμοῦ σοι θῶπ' ἀπαντῆσαι λόγον. id est,
Citius humo infigentur astra, & ætherem
Terra occupauit, quã verbis palper tibi.

Refertur à Philone semel atq; iterum. Cui adfine est Zenonis dictum: ὅτι θᾶπτον ἀσκὸν βαπτίσαι πλήρη πνεύματος. hoc est, Procliuius mergi posse vtrem vento distentum: cuius idem scriptor meminit.

Flamma sine Vulcano.

Γυρκαΐαν ἀνήφαισον καὶ ἄξυλον, quod sonat: Inceudium absque Vulcano & lignorum expers, prouerbio dici scribit Io. Zezes in omnigena historia, animi angores & curas animum coquentes exulcerantesque nullum autem grauius est incendium quam affectus, qui ita animum lancinant: Sic de amoris igne dixit Vergilius doctè: Est mollis flamma medullas. Et de eadem Didone iterum: Et cæco carpitur igni, secretũ amoris incendium, qui torrebatur indicans.

Edentulæ maxillæ.

Ἀμυλοι γνάθοι, id est, Bucca edentula prouerbiale dicterium in eum qui lædere aut fortunis officere alterius nequeat: Licebit & γέροντος ἀμύλους γνάθους, id est, edentulas aut exarmatas senis maxillas in contemptum senilium virium detorquere, vt si quis calamo conuitioque senem lacessens, iniuriæq; vicissitudinem contemnens, dicat se nihili facere impotentis hostis ὥσπερ γέροντος ἀμύλους γνάθους, veluti senis edentulas maxillas. Integrum videtur adagium legisse Gregorius Thessalonicensis hoc modo:

Γέροντος ἀμύλοι γνάθοι βακτηρία. id est,
Sunt scipio seni maxillæ edentulæ.

Verba eius hæc sunt: ὅμως ἀλήθει γνάθοις ἀμύλοις, ὡς οἷόν τε, ἅς καί τις παροιμία ὅσα καὶ βακτηρίαν ἀποχαρίζεται ἀνδρὶ γέροντι. hoc est, At tamen edentulis malis, vt potest, cibũ molit, quas prouerbium scipionis vice seni tribuit.

A cauda ad os transferre.

Ἀπ' οὐρᾶς ἐπὶ τὸ σόμα μετάγειν. id est, A cauda ad os transferre, apud Plutarchum in nono Symposiac. prouerbii vice positũ est, pro, à calce ad initium transferre: vt quod postremum locum obtinere debuerat, ad primũ mutato ordine transponatur, sic autem inquit: αἱ γὰρ καλούμεναι ψυχραὶ τράπεζαι ἀπ' οὐρᾶς ἐπὶ σόμα μεταχθεῖσαι τὴν πρώτην ἀντὶ τῆς ἐσχάτης τάξιν ἔχουσι id est, Quas frigidas nominamus mensas, à cauda ad os translatæ, primum pro postremo ordinẽ obtinẽt.

Agnum demetere.

Ἀμνίον θερίζειν, id est Agnum demetere, Prouerbium citat Eustathius Odyss. nono, efferrique annotat: ἐπὶ τῶν ἐκδίκα λήμματος τιμωρουμένων de his qui ad pœnam conniuent, multamque in commodum tempus differũt: Occasione adagii petita ab agnis, qui primo vere inutiles lanitio relinquuntur, asseruanturque in æstatem ad idoneũ tondendis lanarum villis tempus. Quadrabit quando silentio prætermittimus quidpiam, data occasione opportuniore loca ac tempore disertius de eo prolixiusq; acturi.

Nil boni cogitat vir arrigens.

Οὐδὲν φρονεῖ δίκαιον ἔσυκως ἀνήρ. id est,
Nil cogitat plane boni vir arrigens.

Prouerbialem senarium citat Eustathius ex Aelii Dionysii rhetorico lexico, non explicat tamen, atque ita legit & Suidas fere hunc in modum: οὐδὲν μέγα φρονεῖ ἔσυκως ἀνήρ. id est, Nil magnum sapit vir arrigens, sed manca parumque integra versus lege. Significat autem quod libidinis furor prudentiam omnem expectaret, honestique rationem ex animo deleat, quod si quis legat ἑσηκώς, indicabit, stantes, hoc est, in iram aliosue animi affectus arrectos iuste iudicare non posse, siquidem legimus iudices olim sedisse: argumento sedatioris animi & ab omni motu compositi. Porro verbum σύκειν in pudendam significationem transtulit Comicus, vnde & de Diana virgine dictum est, ὅτι σύματα μισεῖ, ἤτοι τὰς αἰδοίου τάσεις, quod arrectionem inuisam habeat: quin & lactuca sessilis latifolia, ab Atheniẽsibus ἄσυτις dicebatur, quod nimius eius vsus

vsus impotentes in venerem reddat, qua de caussa & Pythagoræi εὔνουχον eam vocarunt, quasi castrantem, & eunucham.

Herculis ira.

HERCVLIS iram appellat Aristophanes in vespis, generosi pectoris iram, magnoque animo dignam, quod quemadmodū Hercules laboriosissima quæque & difficillima certamina subiit, è quibus eo plus honoris assequebatur, quo essent molestiora: ita & generosus est & Herculis ira dignus, potentiores incessere, quam plebeios homunculos, propterea inquit, Comicus:

Ἀλλ' ἡρακλέους ὀργήν τιν' ἔχων τοῖσι μεγίστοις ἐπιχειρεῖν, id est,

At Herculaneam quandam iram habens, magnates, adoriri se velle dicit, Theocritus de robusto illud extulit idylio quarto:

Φαντί νιν ἡρακλῆι βίην καὶ κάρτος ἐρίσδειν. i. Viribus Alcidæ hunc contendere posse loquuntur.

Philon Iudæos: ἡράκλειον εὐτολμίαν, id est, Herculeam confidentiam dixit prouerbialiter ibi: τὴν ἡράκλειον εὐτολμίαν ἀπομιμούμενοι, id est, Herculeam ferociam imitantes. Ad Aristophanicum versum respexit Aristides, de Comico illo sentiens. ἕτερος δ' αὐτῶν ἡρακλέους ὀργήν τιν' ἔχων. id est. Alius quispiam Herculis quadam ira percitus. Huic dissimile est quod Ouidius ait lib. De pōto tertio: (Nobile namque) Pectus, & Herculeæ simplicitatis habes.

Deo præeunte, nullus officit obex.

FREQVENS est & parœmiæ vice vsurpatum ab Aristide θεοῦ δ' ἐξάρχοντος ἀρχήν, id est, Deo præeunte, aut initium faciente, vt in Panegyrica oratione: Ἀλλ' ὥσπερ ἔφη Πίνδαρος θεοῦ δ' ἐξάρχοντος ἀρχήν, οὐδὲν δὴ τὸ κωλῦον. id est, At vbi Deus initium ostenderit, quod ait Pindarus, nullus officit obex. Idem aduersus otii obtrectatores: θεοῦ δὲ φησὶ Πίνδαρος δ' ἐξάρχοντος ἀρχήν, εὐθεῖα δὴ κέλευθος εὑρεῖν τὸ προκείμενον. hoc est, Mostrante initium Deo, vt Pindarus inquit, prona est semita ad inueniendum quod propositum est. Huc pertinet sententia prouerbialis, quā citat Suidas, θεοῦ παρόντος ἅπαν ἄπορον πόριμον, id est, Deo presente fit expeditum, quidquid fuerat implicitum, & illud Aristidæ: ἅπαντα παρέχειν ὁ θεὸς ἔοικε πορεύσιμα. id est, Fit peruium auctore Deo, quod impe-rium erat antea, Hinc Philon Iudæus libro: Quod omnis vir bonus idem sic & liber: ἀναφθέγξεται γὰρ ἐκεῖνο τὸ σοφόκλειον, οὐδὲν τῶν πυθοχρήστων διαφέρον, Θεὸς ἐμοὶ ἄρχων, θνητῶν δ' οὐδὲ εἷς. id est, Exclamabit. n. Sophocleum illud, oracularibus responsis nihilo inferius, Mortalium nemo, at Deus dux est mihi. Ad hanc classem spectat & Synesii illud in epistolis: θεὸς ἡγείσθω παντὸς ἔργου καὶ λόγου. id est, Deus cuiusuis & dicti & facti auspex esto. Certe religio omnis Deū opificem omnium agnouit semper, & ab illo captandum auspicium vnanimi conspiratione consensit, vnde Pausanie auctoritate annotat Eustathius in cuiuslibet rei auspicatu dici solere, celeusmatis instar, θεὸς θεὸς id est, Deus Deus: quod obseruasse non temere videtur Plato in principio librorum de Legibus, vbi cum Atheniensis hospes dubie dixisset videri à Deo aut ab homine quopiam inuectas esse leges, respōdet Clinias: θεὸς ὦ ξένε θεός, hoc est, Deus ò hospes Deus eiusce rei auctor est. Quod Platonis dictum repetit Theon Alexandrinus in Arateis commentariis, caussam reddens, cur ab Ioue exordium operis sumpserit Aratus, ita canens Ἐκ Διὸς ἀρχώμεσθα. quod Maro ad se recepit ibi, Ab Ioue principium. Nimirum & Pindarus alicubi dixit breuiter: Διὸς ἐκ προοιμίου. hoc est, Ab Iouis procemio, innuēs ab Ioue, hoc est, Deo rerum principio, conatus nostri auspiciū esse sumendum.

Daphnis inter pastores primus.

Δάφνις παρὰ ποιμέσι πρῶτος ἐγένετο, id est, Daphnis inter pastores primus euasit. Extat apud Synesium in Epistola ad fratrem, prouerbiali specie dictum: καὶ τοῦτο Δάφνις παρὰ ποιμέσι πρῶτος ἐγένετο, τοῦτο τὸν Εὐθάλιον ἐπὶ μέγα τύχης ἐξῆρεν. id est, Ex ea occasione Daphnis inter pastores primus extitit, hoc factum Euthalium ad amplas fortunas euexit. Vsum prouerbii ipse auctor exponit propemodum. Quoties namque opinionem alicuius augescere, ipsumque admirationi esse volumus innuere, atque magnę auctoritatis haberi, dicem⁹, Daph. inter pastores principatum obtinet. Prouerbii origo ex Theocriti Bucolicis; vbi de victore Daphni ita canit:

Κἠκ τούτω Δάφνις παρὰ ποιμέσι πρᾶτος ἔγεντο. id est,

Daphnis

Daphnis se ex illo prim⁹ pastorib⁹ inseit. Quo adlusit Virgilius ibi:

Daphnin ad astra feremus. Historiam de Daphnide pertexit Diodorus Siculus lib. 5. Is è Mercurio & Nympha Siciliæ indigena ꝓgnatus, & ab nymphis enutritus, multa boum armenta possedit, à quorum cura βουκόλος, id est, bubulcus dici cœpit, cumque esset ingenio acri, carmen ab auctore Bucolicum dictum, primus excogitauit: dicitur autẽ Syracusius fuisse. De hoc paullo fusius Aelianus li. 10 omnigenæ historię. Daphnis, inquit, Bucolus amusi⁹ fuit Mercurii, secundum alios filius, nomen ab euẽtu sortitus, quod à partu expositus fuerit in laureto, quem boues in Sicilia pascentẽ nympharum vna deperiisse dicitur, cumq; illo primum iuuentæ florem delibasse inito pacto, ne cum alia congrederetur, quod si falleret, interposita oculorum orbitatis pœna: sed cum non multo post adamatus à Regia puella, per ebrietatem pactum dissoluisset, habita consuetudine cum Regis filia, captus luminibus, Bucolicum carmẽ, calamitatis solatium, primus cecinit.

Addere gangrænam.

ADDERE gangrænam vsurpat Arnobius libro 5. aduersus gentes, pro geminare malũ, aut veterem culpam nouæ noxę accessione grauare, verba eius sunt: In quo cum vnam contrahere possetis culpam conscriptione de superis tali addidistis (vt dicitur) gangrænam, cum deorum omnibus appellauistis res turpes. Simili metaphora dictum est illud à Varrone li. 3. de vita populi Romani. Quo facilius animaduertatur per omnes articulos populi hanc mali gangrænam sanguinolentam permeasse. Ad eundem modum Lucilius in satyris: Serpere vti gangrana malo atque herpestica posset.

Hectorem imitaris, ab Ilio numquam recedis.

IOCVS est in parasitum gulæ plus æquo deditũ. Marulli Mimographi, quem M. Antonini philosophi & Cæs. temporibus vixisse testatur Iulius Capitolinus: cuius præter Ael. Spartianum meminit & D. Hieronymus aduersus Ruffinum. Tu Hectorem imitaris, ab Ilio nunquã recedis. Adlusum est autem ad Ilii, quo Troia censetur, nomen ambiguum, cũ Ili intestino, per quod cibus receptus delabitur. Competet in strenuũ gurgitem, qui nunquam helluonari desinat. Quadrabit & in ganeonem inexhaustę libidinis, quippe cum Ilium pro impudio seu interfœmineo muliebri accipi soleat attestante Hesychio, quo sensu detortum fuit illud Homericum, ἴλιον εἴσω. i. Intra Ilium.

In cauea non canit luscinia.

Ἀηδὼν ἐν οἰκίσκῳ μὴ ᾄδει, i. In cauea non canit luscinia, prouerbio significatur ingenii libertate nihil esse ꝓstantius ad res agẽdas, propterea quod seruilis conditio animi sinum coarctet quodammodo ac præcludat: præclare enim dictum est ab Homero Odyss. ρ.

Ἥμισυ γάρ τ' ἀρετῆς ἀποαίνυται εὐρύοπα Ζεὺς
Ἀνέρος, εὖτ' ἄν μιν κατὰ δούλιον ἦμαρ ἕλῃσιν. id est,

Dimidio ingenii nõ ęquus Iuppiter orbat
Seruilis quem forte premit cõditio vitæ.

Recte quoq; Philõ Iudęus: δουλεία τοῖς ἐλευθέροις ἀφορητότατόν ἐστι. i. Homini libero nihil seruitute intolerabilius est. Scopelianum sophistam obsecrarant Claromenii, vt domi suæ profiteretur, sperantes eius doctrina celebres fore Clazomenas: horũ petitionẽ reiiciens ille, os obstruxit percommode, dictitans inclusam caueæ lusciniam nõ canere, Græca Philost. verba sunt: οὐκ ἀμούσως παρῃτήσατο, τὴν ἀηδόνα φάσας ἐν οἰκίσκῳ μὴ ᾄδειν hoc est, non inuenuste deprecatus fuit, luscinia, inquiens non cantillat in cauea. Lusciniæ tale ingenium est, vt non nisi libero aere moduletur, capta caueęq; cancellis immissa obmutescat: quamquam audio inuentũ esse apud nos, qui arte quadã erudiat luscinias vt in caueis cantent.

Ne salem quidem dederit.

Οὐδ' ἅλα δοίη, id est, Nec vel salem dederit. Adagium est in hominem præparcum & sordidum, qui neque minimum quid, ac ne salis quidem micã largiri sustineat, qui hospitibus dabatur omnibus. Exstat apud Homerum Odyssæ decimoseptimo. Vbi Vlysses Antinoum conuitio lacerat, velut sordidum supra modum & illiberalem:

Οὐ σύγ' ἂν ἐξ οἴκου σῷ ἐπιστάτῃ οὐδ' ἅλα δοίης, i.
De penore haud dederis micam salis vpilioni:

Vbi notandum quod Aristarchus, ita legit, quemad

quemadmodum citauimus, at Calistratus ὔδαλα dictione proparoxytona scribit & exponit κόπρια λύματα, id est, sterquilinia & ædium purgamenta, quæ scopis à pauimento euertruntur, ab ὔδῳ, quod sonat solum siue pauimentum: quod ab Eustathio in illum locum annotatum est. Vsurpatur & à Dione Chrysostomo in oratione, quā inscripsit Euboicum, quamquam in græco codice vitiose legitur, ὔδ' ἀλλ' ἀοίως.

Nec vola, nec vestigium.

EXSTAT apud Varronem in ταφῇ μενίππου, Hæc Numa Pompilius fieri si viderit, sciet suorum institutorum nec volā nec vestigium apparere. Et iterū in Cynicis περὶ ἐπιταφίων. Quorū ī sepulchris nec vola, nec vestigium extat. Vtrunque citatur, a Nonio Marcello. Idem est cum illo Plautino. Nec pes nec caput sermonis apparet. Huc pertinet illud Aeschyli in Agamemnone fabula:

Καὶ ποῖ τελευτᾷ καὶ καρανοῦται λόγος; id est,
Qui finis, aut quod nascitur verbis caput;

Verba sunt Electræ ad Agamemnonē, quo vti licebit, cum indicamus incertos nos esse quo euadat oratio, aut vnde orta sit.

Spongia medebitur.

Σπόγγος ἰάσεται, id est, Spongia medebitur. Quadrabit quoties mutaturos nos sententiam & antiquaturos pollicebimur. Vsus spongiæ notissimus erat in exlergentis mēsis præcipueq; abacis in quibus scribebant & inducta spongia corrigebant, quomodo Augustus Aiacem fabulam in spongiam incubuisse dicit ad exemplum Aiacis, qui in ferrum, vti refert Suetonius Tranquillus. Aristides in oratione quadam: εἴτε καί τι ἡμῖν λελήρηται, οὐδὲν δεῖ τῆς στησιχόρου παλινῳδίας, ἀλλὰ σπόγγος ἰάσεται, id est, Quod si quid nugati sumus, nihil opus fuerit Stesichori palinodia, nimirum abūnde medebitur spōgia. Adlusit huc auctor epigrammatis incertus libro 6. in quo Callimenes quidam Mercurio artis suæ instrumenta his versibus dedicat:

Καὶ βυθίην τρίτωνος ἁλιπλάγκτοιο χαμεύνην
Σπόγγον, ἁμεσορίην πλαζομένης γραφίδος. i.
Vndiquaque thorum Tritonis spongiam, in alto
Decerptam, errantis quæ medicina styli est.

Clemens Alexandrinus ἀναστομίζεσθαι ξηροφαγία dixit, madorem ventriculi nimiū aridis cibis ebibere atque rapere, quod metaphorice licebit transferre ad orationem, quæ si nimis affluens sit, exiccanda venit, ac molli illo madore exinanienda, Græce non male dixeris: τὸ τῶν λόγων ὑγρὸν ἀνασπογγιστέον.

Figura, & triobolus.

EVSTATIVS Iliados decimotertio annotat prouerbialiter dici: σχῆμα καὶ τριώβολον. i. Figura & triobolus cuius vsus sit in ingeniosos quidem, sed nisi institeris remissos, & non nisi præmiolis quibusdam expugnabiles: cui vitio dexterrimus quisque obnoxius ferme esse deprehenditur. Nata parœmia à Phrynico tragico, qui tantum operę studiique collocasse in Tragicam saltationem perhibetur, vt nouum genus saltandi (σχῆμα vocant) excogitantibus triobolum præmii vice numeraret. Refertur ab aliis origo prouerbii ad Pythagoram, quem Iāblicus philosophus scribit ingenioso dextroque discipulo, sed ad disciplinas excolēdas tardiori, pro quolibet mathematico schemate triobolum pependisse, vt præmii inuitamento supinitatem discipuli castigaret, studioque discendi (quod libera & incoercita voluntate constat) faces quasdam subderet.

In paguro sapientia.

Ἐν παγούρῳ σοφία, id est, In paguro sapientia, prouerbiū est quo significatur, vt arbitror etiam paruis rebus suam esse gratiā, & pusillæ staturæ hominibus non deesse prudētiam, vt ad eū modum dicatur, quo illud, Inest & formicæ sua bilis. Alioqui elegantissime lepidissimeque Paguri sapientiam habere dicetur, qui viribus suis diffisus, cū fortiori congredi timet: vt si dicamus doctum quempiam, cui cum sophista res sit, imbecillitatis suæ conscium, in idoneum tempus pugnam differentem, παγούρου σοφίᾳ, id est, Paguri sapientia armare se debere. Pagurus cancri genus est, qui quotānis spoliatum se testea crusta & aculeis omnique armatura sentiens, latebris suis verno tempore tantisper se continet, dum voua eaq; durior testa succreuerit, nec ante hoc tēpus, imbecillarum virium consciētia, piscē vllum aggredi audet. Hinc est quod cōsilii

filii prudentiæq; argumento Pagurum de collo Dianæ Ephesiæ suspendisse antiquitas putatur. Huius prudẽtię meminit multis versibus in primo Alieuticon Cilix poeta:& apud Epicharmum comicum in Purpura fabula, piscator inquit: σοφίαν ἐν παγύροις μὲν θεὸς ἐχεῖρισι καὶ ἰχθυδίοις δὲ ἅμα παντοδαπὰς τέχνας. id est. In Paguris Diis inuisis sapientiam, inque pisciculis omnigenas artes deprehendi. Lycophron in Cassandra appellat Phœnicẽ Achillis formatorem πάγουρον, non tam propter cutis asperitatem senio contractam, quod Zezes & Eustathius annotant, quam propter innatam prudentiam, cuius ergo Peleus illum formandæ Achillis filii pueritiæ præfecit.

Hecales cœna.

De frugali admodum tenuique apparatu effertur Hecales cœna, ab Hecale paupercula, cuius apud Ouidium fit mentio, & cuius egenam cœnam non aspernatus fuisse Theseus legitur. Iulianus Cesar ad Iamblichum philosophum: πάντως οὐδὲ τῆς Ἑκάλης ὁ Θησεὺς τὸ δεῖπνον τὸ λιτὸν ἀπηξίωσεν, ἀλλ' ᾔδει καὶ μικροῖς ἐς τὸ ἀναγκαῖον ἀρκεῖσθαι. id est, Nimirum Theseus non detrectauit tenuẽ Hecales cænulam, sed norat etiam paruis esse contentus, cum ita ferret necessitas. Dicitur autem Hecaleanus Theseum iam tũ iuuenili in ætate hospitio solere excipere, proque illius ad pugnam profecturi sospite reditu vota diis nuncupasse: in cuius beneficii memoriã Theseus instituit postea Hecalesion festum: quo Ioui ab illius nomine Hecalo dicto sacrificabatur. Callimachus scribit in opere quod ab anu inscripsit Hecalem habuisse illam φιλοξενίης γέρας ἀκλήϊστον. id est, hospitii lares cunctis parentes.

Alexandrinæ deliciæ.

Consimili sensu Alexandrinas delicias dixit Fabius Quintilianus institutionum oratoriarum lib. vbi parentum erga liberos suos indulgentiam seuere proscindẽs: Verba inquit, ne Alexandrinis quidẽ permittẽda delicitiis, risu & osculo excipimus extremã intemperantiã turpemq; luxum designans: luxus autem & intemperantiæ genetrix est opulentia. Nemini vero dubiũ est, Alexandriam copiosissimum & opibus mercibusque omnigenis affluentissimum fuisse emporium. in hunc vsque diem.

Medica mensa.

Μηδικὴ τράπεζα, id est, Mensa Medica, pro exquisite sumptuosa & ingentis apparatus mensa prouerbialiter accipitur à Synesio lib. De insomniis: à Medorũ deliciis, qui Persidi contermini in eorum mores defluxere, siquidem apparatus Persicos, pro opiparis dixit Horatius, & scribit Herodotus Persas natali suo quemq; die opiparam apponere cœnam & prolixam diuersis ferculorum missibus, idque tã pauperibus quã diuitibus factitari: alioqui Persarum Regi mille victimas quotidie iugulari, præter immensam volucrum vim, ex Heraclide Cumano refert Athenæus. Synesii verba sunt: παρατίθεται τράπεζαν, εἰ μὲν βούλοιτο σικελικήν. εἰ δὲ βούλοιτο. μηδικήν, id est, Mensam apponit, si velit, Siculam, aut si malit, Medicam. Vsurpat & Dion Chrysostomus in oratione tricesimetertia: ἅμα σκῆπτρα καὶ ἀλουργίδες καὶ μηδικὴ τράπεζα καὶ τὸ γένος αὐτῶν ἐξέλιπεν, i. Defecerũt pariter sceptra, paludamenta, mensa Medica, ipsorumque prosapia. Thucydides libro 1. de Pausania elatius se gerente, τράπεζάν τε μηδικὴν παρετίθετο, id est, Mẽsam apponebat Medicam, quamquam scholiastes Græcus περσικὴν legisse videtur, sed exponit recte τρυφηλήν, id est, opiparam deliciisq; affluentem. Diuerso plane sensu, Μηδικὴν τράπεζαν, idest, Medicam mensam extulit Athenagoras libro de mortuorum resurrectione, pro immitibus cruentisque epulis, respiciens, vt opinamur, ad crudele Astyagis Medorum Regis factum, qui Harpago amico consiliorum omnium participi epulandum filium apposuisse legitur apud Iustinum Trogi Pompeii epitomiasten.

Vbi Atridarum scaphi.

Ποῦ σκάφος τῶν Ἀτρειδῶν, id est, Vbi scapha Atridarum, Adagio vtemur cum significabimus non esse curiosos nos de re à nobis peregrina, quæ nihil ad nos pertineat de qua non admodum sit nobis laborandum: v.g. si dicat quis se melioribus studiis addictum non curare aut sollicite velle indagare, quid rerum agat Pontifex, vbi æstiuet Turca, quid apparet Cæsar, quidue moliatur Gallus: quo sensu cecinit illud in odis Horatius:

Musis amicus tristitiam & metus

Tradam proteruis in mare Creticum.
Portare ventis, quis sub arcto.
Rex gelidæ metuatur oræ.
Quid Tyridaten terreat, vnice Securus.

Vtitur Cicero libro ad Atticum septimo. Sed quoniam res eo deducta est, non quæram, vt scribis, τῆ σκάφ⊕ τῶν Ἀτρειδῶν. Videtur alicunde è Tragœdia sumptum.

Isthmum sinapi bibit.

PROVERBII speciem redolet, quod apud Artemidorum lib. quinto Onirocriticon legitur: ἰσθμὸν τὸ νάπυ πίνειν. id est, Isthmum sinapi bibit aut momordit: vbi ille exponẽs visum & euentum somnii cuiusdam, quo is qui visus sibi erat ebibisse liquidi sinapi tritura, in ius vocatus, capite luerat, subiungit id quod illi acciderat, iam antea designatum fuisse prouerbiali dicterio modo dicto: sic. n. sonant eius verba: καὶ μέντοι διακριθὲν πρότερον ἀπὸ τοῦ λεγομένου, ἰσθμὸν τὸ νάπυ ἔπιεν. quo miror quid Cornario viro alioqui doctissimo in mentem venerit, vt omisso verborum ductu, postremum istud verterit hoc pacto, Quis vnquam sinapi bibit? Vsus adagii esse poterit, quando aliquem crispare nasum pręira, animoque ringi stomachabundum significabimus: vel quando scommatis dicacitatisue pœnas dat quispiam, & numquam redituras per iugulum voces effutiens in capitis periculum se coniicit, nam tunc mordax cõuitiorum sinapi appetit iuguli isthmon. Est autem Isthmus præter notam significationem, inter septum narium, & oris gulæque inter sepimentum quod absumptum iri sinapis poculo denotabat somnium.

Icci cœna.

DE præparca & frugali cœna dicitur parœmiace Ἴκκου δεῖπνον. id est, Icci cœna, vt commemorat Eustathius. Iccus Tarentinus fuit medicus. ὃς ἐπὶ βίου εὐτελείᾳ εἰς παροιμίαν κεῖται, hoc est, cuius vitæ parsimoniã parœmia notat: diciturque inquit: ἐπὶ τῶν ἀκριβῶς δειπνούντων, Meminit Aelianus omnigenæ historiæ vndecimo lib. Icci Tarentini non medici, sed luctatoris, quem toto certationis tempore, temperantissimo & coercito victus genere vsum fuisse, venerisque omnis expertem scribit. Græce est: κεκολασμένῃ τροφῇ διαβιώσας. Simile est illi quod supra adscripsimus, Hecales cęna,

In cinere scribere.

Εἰς τέφραν γράφειν, id est, Inscribere cineri, Suidas & ex eo Varinus exponũt de eo qui inanem sumit operam: Cinis namq; impressos caracteras, quantumuis leuis auriculæ flatu facile confundit. Adnotant iidem auctores de rebus quoque impossibilibus dici Citatur ex incerto auctore, apud quẽ vsurpari videtur, pro, nihil pensi facere: Ἐγὼ δὲ τοὺς ὅρκους αὐτοῦ, τὸ τῆς παροιμίας, οἶμαι δεῖν εἰς τέφραν γράφειν, id est, Equidem illorũ iusiurandum cineri, iuxta prouerbium, inscribendum esse reor.

Frumentum in populum.

Πυρὸς εἰς δῆμον, id est, Frumentum in populum, Prouerbiale dicterium in ambitus suspectos & officiis muneribusve gratiã vulgi demereri studentes: cuiusmodi fuere, qui frumentum populo viritim diuidendo, tyrannidis gratia id facere putabãtur, vt ciuium libertatem in periculum vocarent, occupatis tali libertate illorum animis. Cicero lib. ad Atticum sexto iocatur in eum, quod elargitus fuisset in Atheniẽses frumentum, tamquam qui ad tyrannidem viam quandam affectaret, itaque ait, Sed heus tu πυροὶ εἰς δῆμον Athenis, placet hoc tibi? Memorat Velleius Paterculus Tiberium, eiusque fratrem Caium, Gracchos, præmuniendæ regalis potentiæ gratia, frumentum populo dari instituisse. Quadrabit in omnes qui quauis ratione gratiam captant popularem.

Iciens ictus est.

Βέβληται βάλλων, id est, Iciens ictus est. Competit in eum, qui sibi ipsi malum accersit. Ortum habet ab Herculo, qui in Olimpia statuam cõspicatus, eamq; latronem ratus esse, saxum eo contorsit, quod cũ resiluisset, Herculem ipsum feriit. Effertur & ad hũc modum, πλήξας καὶ πληγείς, i. Percutiens idem & percussus. Eustathius Iliad. λ. originem paullo aliter refert, quod nimirum inter Elidem & Pisam statua steterit, arte dædalea se vertens, quam cum Hercules lapide percussisset, virum suspicatus, illa impulsa Herculem feriit. Eleganter vsus est adagio Philostratus in Iconibus de Capaneo loquens: καπανεὺς δὲ λέγεται κεραυνῷ βεβλῆσθαι, πρότερ⊕ μὲν αἱμακόμπῳ βαλὼν τὰς

Διὸς

Διά. id est, Fulmine percussus fuisse dicitur Capaneus, qui prior (nisi me fallit opinio) iactantia Iouem percusserat.

Mulctores reipub. pestis.

Αμοργοὶ siue ἀμολγοὶ, ac si mulctores dicas, prouerbiali dicterio nominabantur oratores, quod populi pecunias, emulgerent atque exugerent quodammodo, vt ex Pausaniæ lexico adnotat Eustachius Iliad. λ. & iterũ Odyss. σ. qui etiam μοργοὶ dicebantur, ab ἀμέργειν, quod significat καρπολογεῖν, hoc est vindemiari, atque inde natum prouerbiũ, ἀμοργοὶ πόλεως ὄλεθροι, id est, mulctores ciuitatis pernicies, Oratores olim fœcundiore aliquanto prouentu & lucro, quam nunc aduocatorum turba, factiones seditionesque venali lingua fouendo, & reipublicæ, ærarium expilabant, & plebem exugebant temporariis patrociniis. Hinc fit quod tãtas pecunias coegisse rhetores illi legũtur cum Demades Atheniensis talenta decem accepisse memoretur, non alia de caussa, quam vt tacẽdo caussæ ne officeret, vt apud Gellium inquit C. Gracchus diserte professus, se ipsum quoque non gratis ad concionandũ prodiisse, aliosq; omnes qui verba ad populum faciunt, rei familiaris suæ pretium & præmium referre. Huc spectat oraculũ in quod ludit Comicus Aristoph.

Μὴ μοὶ ἀθηναίους αἰνεῖτε, ἀμολγοὶ ἔσονται. i.
Ne mihi Cecropidas studio laudetis inani,
Mulctores etenim fient.

Argentea fame conuiuari.

Αργυρέῃ λιμῷ ἑστιᾶν, ἢ, εἰλαπινάζειν, id est, Argentea fame conuiuari epulative dicitur prouerbialiter, qui vere splendidam, hoc est, argenteis lancibus onustam, sed obsoniorum inanem mensam apponit, exstat apud Epigrammatariũ lib. 2. ti. in Parcos:

Αργυρέῃ λιμῷ τὶς ἐς εἰλαπίνην με καλέσσας
Ἔκτανε πειναλέους τοὺς πίνακας προφέρων. i.
Ad cœnam accitum esuries argentea nuper
Me necuit, vacuis lancibus assiduum.

Vbi ludit eleganter in voce πινάκων, id est, lancium quarum scrutatus etymon cum speraret eas fore sibi πείνης ἄκος, hoc est, famis medelam, prorsus, πειναλέους, i. famelicas & inanes reipsa fuit expertus. Huc spectat Epigramma Martialis, cuius ego mentionem alio loco feci:

Auro, non dapibus, oneratur mensa, ministri
Apponunt oculis plurima, pauca gulæ.

Cum argentea fame eandem esse putant quam idem Epigrammatarius pretiosam vocat lib. 10.

Hic pretiosa fames, conturbatrixque macelli.

Sic enim in duobus vetustissimis exemplaribus lego reponẽdumque censeo, pro quo vulgati libri habent, conturbatorque macellus. Pretiosam autem famen illic & conturbatricem macelli intelligo, qua exoticæ deliciæ & ganeata obsonia, inexhaustis pretiis alio ex orbe petebantur, quod Satyrice carpit Petronius Arbiter, ibi:

Luxuriæ rictu Martis marcent mœnia,
Tuo palato clausus paruo nascitur,
Plumato amictus aureo Babylonico,
Gallina tibi Numidica, tibi gallus spado, &c.

Diuersa ab hac est, ἀργυρέα λιμὸς, id est, argentea fames pro argenti pecuniæve inopia, apud Hesychium.

Qui celocem regere nequit, onerariam petit.

COMPETIT in eum qui maiora aggreditur quam ferre valeant humeri. Citatur ex Apuleio in lib. de rep. his verbis: Qui celocem regere nequit, onerariam petit. Celox nauigiũ est breue, à celeritate qua pollet, nomen habens: at oneraria, grauis est & tarda de onere, cui ferendo accommoda est. Celocem facili momento quis regat & impellat, maiori arte ac labore in agendis onerariis opus est. Non abludit hinc Syllæ dictum insultantis Marii Iunioris consulis capiti, quod memorat lib. 1. Appianus. ἐρέτην δεῖ πρῶτον γενέσθαι, πρὶν πηδαλίοις ἐπιχειρεῖν, i. Remigem prius esse oportet, quã tractãdo gubernaculo manum admoueas.

Aranearum plenus aluus.

Αραχνίων μεστὴν ἔχεις τὴν γαστέρα. id est, Senarius prouerbialis apud Cratinũ Comicũ in fabula quæ Doliũ, siue Seria inscribitur. Prouerbio egestas & extrema inopia significatur: ex quo detortũ videtur Catullianum illud de se: Plenus sacculus est aranearũ. Staphyla anus apud Plautum in Aulularia, metuens ne ædes inanes à furibus asportentur: Ita, inquit, inaniis sunt oppletæ, atque araneis,

De paxillo suspendere.

Πασσάλῳ ἀνακρεμάσαι. id est, De Paxillo, aut clauo suspendere prouerbiale specie dicitur, qui rerum non satagit, sed negligentius quidpiam curat: sic exponitur ab Eusthathio. Metaphora sumpta ab iis qui non reponunt aliquid accurate, sed velut aliud agentes, primo instrumento obuio appendunt illud. Simili modo dictum est, sed tamen diuerso sensu, κρεμάσαι τὴν ἀσπίδα. i. suspendere, pro, quietem agere & in pace versari, quoniam pacis tempore scuta de parietibus suspenduntur.

Inter Sosias & Tybios referre.

Εἰς σωσίας καὶ Τυβίους ἀποδιδόναι. id est, In Sosiarum & Tybiorum numerum referre, prouerbii specie dicemus quoties meritos prostituimus & in inferiorem quam merentur classem atque ordinem redigimus. Synensius ad Euoptium: τοῦτον τοῦ πλέον ἢ Κέκροπος τὴν συγκατέξιδὴν, ὁ θεῖος ἡρώδης καὶ θυρωρὸς, εἰς σωσίας καὶ τυβίους ἀπέδοτο. id est, Huius vel Cecrope longe generosioris consobrinam auunculus Herodes ab ostiis, in Sosias & Tybios elocauit, hoc est in ignobiles & plebeios terrę filios. Galenus Therapeutices lib. 1. indicat Tybios emptitios fuisse seruos, quamquam ibi male per, i, scribantur, eius verba sunt: καθάπερ γέται καὶ τιβίοι καὶ θρᾶκες ἀργυρώνητοι. id est, Getarum more & Tybiorum, Tracumq; venalitiorum hominum Tibii à Phylarcho in Ponto ponuntur, ita quoque in Plinianis libris est, vt naturalis historiæ c. 2. libri 7. Plutarchus symposiacon 5. c. 7. καὶ τοί τούσγε περὶ τὸν πόντον οἰκοῦντας πάλαι τυβεῖς προσαγορευομένους ἱστορεῖ φύλαρχος, οὐ παιδίοις μόνον, ἀλλὰ καὶ τελείοις ὀλεθρίους εἶναι. id est, quamquam Tybios dictos Ponti accolas, refert Phylarchus non pueris modo, sed & adultæ ætati fascino officere. Sosias vero in comędiis seruiles esse personas nemo est qui ignoret.

Orestis somnium.

Ὀρέστειος ὄνειρος, id est, Orestæum somnium de re fabulosa & commentitia, futiliq; dicitur: ita vsurpat Galen. Therapeutices methodi lib. 1. ὄνειρον ὀρέστειον διηγῇ θέσσαλε. i. Orestis somnium nobis narras Thessale. Huic simile est illud Dionis Chrysostomi. ἐνύπνια ὡμην ὁρᾶν ἀγροὺς καὶ κώμας. id est, Videbar mihi videre in somnia quæpiam, agros & vicos, quos prædicabat.

Reperit patella operculum.

Adagii istius Græci, salientes latuerunt hactenus, donec diligentiorem aliquanto operam repastinandis Nonii Marcelli senticetis impēdens ego, primus illos aperui: cum illic non vno in loco legatur nullo prorsus sensu. Varro heurenulo pastopoma περὶ ὑστῶν μνηῶν, pro quibus verbis ita legendū è manuscripto vetusto codice adnotatum à nobis in Animaduersorum libris fuit antea. εὗρεν ἡ λοπὰς τὸ πῶμα, περὶ γεγαμηκότων, Constat autem Varronem plerisque suis libris prouerbiales inscriptiones dedisse. Est igitur adagium istud εὗρεν ἡ λοπὰς τὸ πῶμα. id est, Reperit patella operculum, pure puteq; idem cum eo quod D. Hieronymus detorsit ad suum vsum: Dignum patella operculum: quo vtemur si quando vecordi marito fatuam obtigisse vxorē significare volumus, aut difficili homini rem esse cum morosis.

Vitex floret, & botrus maturuit.

Ἡ ἄγνος ἀνθεῖ καὶ ὁ βότρυς πεπαίνεται. id est, Flos vitice exit, & botrus maturuit. Plutarchus lib. 2. Symposi. vbi de remora pisce agit, ostendit versiculum hunc vulgi sermone tritum fuisse, quando addit, τοῦτο δὴ τὸ λεγόμενον, id est, quod dici solet: sed vsum non addit, neque originem adagii. Vti eo non intempestiue licebit, quando indicabimus tempus esse vt iuuenis maturi ingenii specimen edat, Ἀγνὸς est quam salicem Amerinam & viticem Latini nominant, cuius frondes thori loco substratæ, veneris impetum cohibere creduntur, vnde illi & nomē à sterilitatis argumento, quasi ἀγόνῳ, hoc est, geniture inimico.

Nouus iste Palæphatus.

Καινὸς οὗτοσὶ παλαίφατος. id est, Nouus iste Palæphatus. Venuste quadrabit in eos, qui fabulosa, qualia fidem non inueniant, seria oratione versimilia facere aliisq; approbare satagunt Exstat apud Athenæum de cotto artem suam ostentante gloriosius, ἰδοὺ καινὸς οὗτοσὶ παλαίφατος. i. Ennouus iste Palęphatus. de quo ita Eustathius in Odyssee deci-

decimũnonũ ſentit: παροιμιάζεται τοὺς τὰ ἄπιστα λογοῦντας τὰ μὴ οἷα. τεόντα προσοχὴν ἔχειν. i. Prouerbialiter torquetur in adſertores rerum, quæ fidem non merentur. Palæphatus ſcriptor fuit fabuloſarum narrationũ, quas ad hiſtorias transfert, eiusque hodie exſtat: τῶν ἀπίστων liber de rebus incredibilibus, in quod opuſculum multa commentati fuiſſe dicuntur Heraclitus & Charax. Meminit eius & Virgilius in Ciri eo verſu: Docta Palæphatia teſtatur voce papyr⁹.

Aliud quidpiam exorna.

Exstat apud Syneſiũ in epiſtola ad Athanaum, prouerbiali ſchemate prolatũ haud dubie: ἄλλο μὲν τοι πόικιλλε. i. Aliud coloribus exorna: nam cum Vlyſſes euadendi è ſpecu Cyclopis modos omnes rimatus, ſpem Galatheę amorum illi feciſſet, antrũque prius euerrendum ab illuuie pecoris, ac thymiamate quopiam fragranti adolendum, & ſertis corollis ornandum inſtaret, quo ſic fugam captare liceret, ille non omnino ſtupide verba ſibi dari ſubodoratus: Γλαφυρώτατον μὲν ἄνθρωπον, inquit, ἔοικας εἶναι καὶ ἐγκατατετριμμένον ἐν πράγμασιν ἄλλο μὲν τοι πόικιλλε, ἐντεῦθεν γὰρ οὐκ ἀποδράσεις. id eſt, Callidiſſimus mihi videris homuncio, & in rebus verſatiſſimus, nempe aliud pigmentis exorna, neque enim iſthinc effugies. Sumptum à pictoribus qui colorum delinimentis variis rem exornant. Locus videtur alicunde ex poetæ tragici alicuius fabula, cui Cyclops nomen ſit, deſumptus. Non abſimile eſt illi quod apud Plutarchũ in Sympo. 8. Autobulus dicit: παῦε ποικίλλων πρὸς ἡμᾶς. id eſt, Deſine iſta apud nos variegare: Sophocles in Trachiniis: οὐδὲν ξυνίημ' ἂν σὺ μὲν ποικίλλεις πάλαι id eſt. Nihil horum capio quæ tu dudũ exornas & lenocinio verborum illecebriſque venuſtas, & iterum, Lichas ad Deianiram: τί ποτε ποικίλλας ἔχεις, i. Quid artificioſe moliris, & exornas.

Luteæ progenies.

Πηλογόνοι vocabulo Callimachi dicuntur vaſti homines & ignobiles, quaſi è luto prognati: παρὰ τὸ ἐκ πηλοῦ γεγονέναι: quales terrę filii habebantur, vnde Minutius Felix in octauio, qui lib. falſo octauus Arnobio adſcribitur, de Saturno loquẽs, Terræ enim, inquit, & cœli filius, quod apud Italos eſſet ignotis parentibus proditus, vt in hodiernum opinato viſos, Cœlo miſſos, ignobiles, & ignotos terræ filios nominamus, & Tertullianus in Apologetico, Terræ filios vulgus vocat quorum genus incertum eſt. Eodem ſenſu γηγενεῖς, hoc eſt, terrigenæ dicuntur, apud Alexin Comicum:

Οὐδ' ἕτερος τί ἂν τύχοιμι ὀνομάσας,
Βῶλος, ἀροτρεῦον, γηγενὴς ἄνθρωπος. id eſt,
At alterum quo nomine obſecro feram?
Is ipſe gleba eſt, ſtiua, terræ & filius.

Quibus verbis, ſtupidũ, inſulſum, & ignobilem proſcindit. Quid, quod γίγαντες, hoc eſt, gigantes, non alii quam ἐκ γῆς γεγενημένοι, id eſt, humo enati, ſonant græca voce. Haud diſſimili ſchemate γεώλοφον veteres dixerunt, craſſum, indocilem, telluris inutile pondus, teſte Aelio Dionyſio, qualis ille fuit qui è ſomno euigilare non potuit, niſi compunctus impreſſis altius aciculis, vt Euſtathius inſimulat: Tranſlatio à terrei collis mole. Theodotius lib. de prouidentia 5. ὡς γεωλόφους τινὰς τῷ μεγέθει μιμεῖται, i. Immani corporis mole colles repſentat.

Inteſtina adolens ipſe carnes deuorat.

Plvtarchvs in Problemate, vbi de vmbris in conuiuia adducendis ſententiam exquirit, ſenarium vt apparet, tritum adducit:

Ἄλλως γὰρ ἡμῖν προσπαίζουσιν οἱ λέγοντες,
Δελφοῖσι θύσας αὐτὸς ὄψωνεῖ κρέας. id eſt,
Alioqui ioculare illud in nos contorquẽt,
Omenta ponens ipſe carnes deuorat.

Quadrabit in eum qui deteriora aliis ponit, potiora ſibi reſeruat: exemplo Promethei, qui ſola oſſa adipe contecta Ioui apponebat, ſibi totius hoſtiæ carnes ſeruabat: aut qui facit quidem quod decet, ſed non ſine commodi ſui reſpectu. Eſt autem δελφὸς ſeu δελφὺς, quod in porcino genere vulua à Latinis dicitur.

Præſente arbore, ligna omnes colligunt.

Δρυὸς πεσούσης πᾶς ἀνὴρ ξυλεύεται. id eſt,
Præſente quercu ligna quiuis colligit.

Parœmia citatur à ſcholiaſte Theocriti. Facile cuiuis eſt ſcribere, parata dicẽdi ſcribendiue materia, cum res ſe vbertim ſuggerunt. recte namque dictum eſt ab Horatio:

Rem tibi Socraticæ poterunt ostendere chartæ.

pro, παρὲσης, id est, ad manum præsente & parata legendum censuimus, πεσέσης, id est, ruente vel lapsa.

Ventis & mare & ignis seruiunt.

Ἀνέμοις θάλασσα καὶ πῦρ δουλεύει, id est, ventis mare ignisq; seruiunt. E Menecratis Democritique fontibus haustum adagiũ, quo indicare illi voluerunt, ita comparatũ esse diuinitus naturæ lege, vt mare, quamuis Imperium in naues nautasq; obtineat, ignis, in subiectam materiam, ventis tamẽ obsecundare cogantur: quam sententiam pluribus versibus expressit in Alexipharmacis Nicander: θάλασσαν

Ἥ τε καὶ ἀτμεύειν ἀνέμοις πόρεν ἐννοσίγαιος
Σὺν πυρὶ, καὶ γὰρ δὴ τὸ πνοαῖς συνεθάμνηται
ἐχθραῖς.
Πῦρ μὲν ἀείζωον καὶ ἀχμιέτον ἔτρεσεν ὕδωρ
Ἀργέστας, &c. id est,
Inseruire dedit, ventis, maris arbiter, æquor.
Atque ignem: hic etenim flatu stridente domatur.
Nam viuax Euros ignis timet, & mare vastum.

Gratia non ducitur pœnitentia.

Brevius, concinniusque Græcis dicitur, χάρις ἀμεταμέλητος. id est, Gratia pœnitentiæ expers. Elogium breue & Theoph. auctore dignum, & cuius gloriam discipulo non inuidit Aristoteles: quo significatur gratiam pœnitentia non duci, neque reuocare collatum beneficium, ita Terentianus Simo ad Sosiam libertum beneficii memorem. dicit se haud mutare factum. Conueniet eo vti, neq; sine venere, quando volumus significare non pœnitere nos beneficii in hominem non male merentem collocati. Antiph. Comicus apud Athenæum libro primo, eleganter:

Τοῦ γὰρ τὶς ἄλλου πρὸς θεῶν περ' ἕνεκα
Εὔχαιτο πλουτεῖν δύπορεῖν τε χρημάτων,
Ἢ τοῦ δύνασθαι περιβοηθεῖν τοῖς φίλοις
Σπείρειν τε καρπὸν χάριτος ἡδίστης θεῶν; i.
Qua gratia, testor deos, ditescere.
Quis optet, atque effluere gaza diuite?
Nisi vt suo ferat opem amico, & Gratiæ
Inter deas primariæ fructum serat.

Orestis insaniam insanire.

Simocatus in epistolis de paupertate loquens, malum calamitosissimum illam vocat, qui cum nullus habere commercium desideret, etiam si Orestæa insania laboret: οὐ γὰρ, inquit, τὶς ἐθέλει τηλικούτῳ κακῷ συναυτᾶν, οὐδ' εἰ τὴν ὀρέστου μανίαν νοσεῖν κατακριθείη. Orestis insaniæ pleni sunt auctorum libri, qua diræ scelerum vltrices furiæ illum agitarunt, patricidii reum.

Tria Theramenis cauenda.

Cum periculum ingens denunciamus, aut cauendum esse negotium periculosæ aleæ plenum admonemus, adagii vsus erit. Polyzelus Comicus in Demotyandareo fabula: τριῶν ἐν οὐ κακῶν ἦν ἑλέσθαι, αὐτῷ τε πᾶσ' ἀνάγκη,

Ξύλον τ' ἐφέλκειν, ἢ πιεῖν κώνειον, ἢ
Προδόντα τὴν ναῦν, ὡς τάχιστα τῶν κακῶν
Ἀπαλλαγῆναι, ταῦτ' ἐστὶ τρία θηραμένους.
Α σὶ φυλακτέ ἐστίν. id est,
Tribus è malis vnum necesse legere erat,
Induere palum, vel cicutam obducere,
Vel naue prodita malis cito eximi,
Theramenis tria hæc cauenda censeo.

Apparet versus esse trimetros, quorũ priores parum suis numeris constant, corrupti nimirum. Aristophanes in Triphalete fabula:

Ἐγὼ γὰρ ἀπὸ θηραμένους δέδοικα τὰ τρία ταυτί. idest.
Ego metuo mihi tria hæc Theramenis.

Theramenes, cuius dubia in rei pub. administratione fides litteris consignata est, tria pœnarum genera Athenis inuexisse videtur, aut stipiti adligatum corpus lictori excarnificandum dare, aut cicutæ poculum ebibere, aut exilio solum vertere. Huc adlusit Menander Comicus eo versu:

Ἓν γάρ τι τούτων τῶν τριῶν ἔχει κακῶν. id est,
Id namq; de tribus malis vnum obtigit.

Theramenes quomodo à triginta tyrannis è medio sublatus sit, quidq; dixerit, ne Isocrates suscepto illius patrocinio periculum sibi ipse crearet, legas apud Plutarchũ in vita Isocratis. Non dissimile est quod refert Suidas, capitis reis tria apponi solere, gladium, restim, & cicutæ potiunculam, quę nominabãt τὰ τρία τὰ εἰς θάνατον, hoc est, Tria lætalia, vel τὰ τρία τῶν εἰς θάνατον, hoc est, tria morti addictorũ: cuius rei memi-

meminit in Aepolis fabula Alexis Comicus, quamquam etiam aliter illud efferatur: τὰ τρία τὰ παρὰ τῇ αὐλῇ, id est, Tria apud Praetorium siue iudiciarium forum: quod inde natum quod capitalem sententiam subituris fas esset, effari, libere cibo prius vinoque expletis. Zenobius auctaritate Aristidis commemorat, oraculum Delphicum consulentibus sortes exhiberi cōsueuisse annulo obfirmatas, cum admonitione ista, ne statum ante diem, eas resignarent, preuaricatoribus. n. impēdere è tribus vnum, aut oculorum orbitatē, aut linguae iacturam, aut manus truncationem.

Vita suilla.

SPVRCVM & contaminatum viuendi genus, ὑώδης βίος, id est, Suilla vita à Clemente lib. paedagogi tertio vocatur, vbi ait: τὴν μετὰ τῶν φαύλων συνδιαίτησιν ἀνθρώπων ὑώδη γνωρίζων ὁ πάνσοφος διὰ μωσέως παιδαγωγὸς, χοιρείων ἀπηγόρευσεν μεταλαμβάνειν. id est, Pedagogus ille omni. Scius sciens conuersationem cum improbis hominibus suinā esse, per Moysen vetuit porcina vesci: ὑώδεις etiam stolidi crassique ingenio dicuntur, vt apud Aristophanis scholiasten Hippocratis liberi leguntur traducti fuisse per ora hominum de stupiditate, hoc est: διαβεβλημένοι εἰς ὑωδίαν, & Eudemus de iisdem ait: ὑώδεις καὶ ἀπαίδευτοι ἐκωμῳδοῦντο, id est, suilli & illitterati Comicorum salibus incessebantur: Aristoph. interpres de Phenippo quodam, ὑώδης ἦν καὶ ἑταιρικῶς. id est, Suinus & scortorum amoribus deditus erat. Beoti ὕαντες dicti fuerunt propter ingenii crassitiem. Pherecratis etiam ὑηνίαν pro imperitia extulit, & Plato συηνεῖν pro indocte & insulse, suum more aliquid conari. Nazianzenus:

Αὐτοὶ δ' ἐν σφετέροις αἴσχεσιν εἰσὶ σύες. id est,
Ipsi in suis ipsorum probris sunt sues.

Supra fumum clauus.

Ὑπὲρ καπνοῦ τὸ πηδάλιον. id est, Supra fumū clauus. Refertur ab Eustathio Odyss. μ. Idem Odyss. π. indicat prouerbialiter dici securitatis aut incuriae cuiusdam argumēto ἐπὶ τῶν ἀμελουμένων, de rebus iam secure sepositis: quasi supra fumum, ac proinde neglectis: Cui oppositum est illud Vlyssis consilium ad Telemachum filiū, Ἐκ καπνοῦ κατέθηκα id est, Extra fumum deposui diligentiae nauatae indicio, siquidem arma aut vtensilia cum cura seponimus ne fumo denigrentur, sed splendorem seruent. Incuriam ostendit qui illud scripsit:

Ἡ δ' ἀσπὶς ἐν τῷ φεψάλῳ κρεμήσεται. id est,
Hic clypeus appendetur iū fuligine: nimirum neglectus propter diuturnam pacem atque obliteratus. Hesiodicum est: ὑπὲρ καπνοῦ θεῖναι πηδάλιον, id est, supra fumū seponere gubernaculum, pro, nauigationi supersedere: sic enim ait:

Πηδάλιον δ' εὐεργὲς ὑπὲρ καπνοῦ κρεμάσασθαι. hoc est,
Clauum affabre factum supra fumum suspendere, & iterum:

Αἶψα κε πηδάλιον μὲν ὑπὲρ καπνοῦ καταθεῖο. id est,
Absque mora supra fumum sepone temonem.

Greg. Nazian. in epist. iocatur in Greg. Nyss. qui reiectis sacris li. & sepositis, profanos in manus asumpsisset: ἦ, inquit, ὑπὲρ καπνοῦ τέθεικας, ὡς τὰ πηδάλια χειμῶνος ὥρα, id est, an supra fumum libros seposuisti, quemadmodum clauum solent brumae tempore.

Fluctibus obloqui.

Πρὸς κύματα λαλεῖν, id est, Fluctibus abloqui puerbialiter dicitur, cui cū homine refraictario ac moroso res est, Refertur ab Eustathio Odyss. nono. A quo non abludit illud Aeschyli apud Prometheum:

Ὀχλεῖς μάτην με κῦμ' ὅπως παρηγορῶν, id est,
Hortando me obturbas vt vnda inaniter.

Aesopicum onus.

Αἰσώπειος φόρτος, id est, Aesopicum onus prouerbiali specie dicitur quod nō vsquequaque grauat, sed paullatim leuius redditur imminuiturque Natum ab Aesopo fabulatore, qui mazas frixas & commeatus in longum ita parati vim magnam humeris exportandam in se recepit, iniquius nimirum & portatu difficilius onus, qua de caussa ludibrio sannisque omnium patuit primo sed cum indies decederet aliquid oneri, demenso dietim inde in cibum absumpto, postea ob industriae specimen cunctis admirationi fuit, videntibus illi decrescere onus, conseruis, propter viae molestiā & diuturnitatē ingrauescere. Qui scholae ergastulum suscipit, docendi insolens, subit quidem ille Aesopicum onus, sed quod vsu fit leuius.

Lapis ad funiculum.

Λίθος ποτὶ σπάρτον ἀγεται, id est, Lapis ad funiculum aptatur, prouerbium accommodatur cum quid rite fit & ex vsu, nec enim rubrica ad lapidis positum adaptatur, sed pro rubricæ seu funiculi ductu, coria, in ædificiis seu lapidum ordines adposite locantur. Vtitur eo Gregori' Palama: καὶ λίθος ποτὶ σπάρτον ἀγεται, οὐ σπάρτα ποτὶ λίθον συνδιατίθεται, id est, Et lapis ad funiculum apte locatur, non autem funiculus ad lapidem componitur, Confine est illi, Bos currum trahit, nō bouem currus. Est autem σπάρτη is funiculus fabrorum cæmentariorum, quem ad perpendiculi normam extendunt, vt lapidum coria concinnius aptent atque componant Potest & inuerti adagium, cum quid præpostere administrari significabimus. Euripidis scholiastes citat hoc modo adagium τὸ λίθον ποτὶ τὰν σπάρταν ἄγε. id est, Funiculo lapidem applica. Refertur & ab Apollonii interpretibus Doricæ parœmiæ nomine, ita: ἡ δωρικὴ παροιμία, τὸν λίθον ποτὶ τὸ σπάρτον ἄγοντας, id est, Dorico prouerbio dicitur, Lapidem ad sparton agentes.

Capræ anniculæ pera.

CITATVR ab Eustathio Odyss. 9. parœmia heroici versus lege astricta eiusmodi.

Αἰγὸς ἐπιητεύτου ἐρυθρῆς πήρη ἀρίστη. id est,
Anniculę capręruffę pera optima fertur.

Videtur autem conficta ad commendationem puellaris ętatis, sunt enim πρηβῶνες anniculi agni, vt exponit Hesychius. Vsus eius accommodabitur, si quando eundem iuuenem præclaræ spei & modestum laudabimus, qui postea senii vitio morosior redditus intolerabilis euasit.

Tibi ipse calendas edicito.

Σαυτῷ νουμηνίαν κηρύσσειν id est, Tibi ipsi nouilunii diem aut Calendas edicito. Licebit vti cū alicuius arbitrio permittimus quidpiam, vt pro suo iure statuat quod velit. Apparet olim cum penes sacerdotes ius omne esset intercalandi, ab iisque petenda esset feriarum omnis ratio, consuetudinem fuisse receptam, vt pręconis publici voce in vulgus ederetur initialis cuiusque mensis dies, quem feriatum habebant: Est autem νουμηνία, nouilunio dicatus dies mensis auspex. Fit huius adagii mentio apud Hesychium: & indicat natum à Cæi insulæ incolarum cōsuetudine, vbi pro libito ferias sibi quisque deligebat, incerta, & confusa dierum festorum ratione.

Dissidij pomum.

DE eo qui seminarium litium & rixarum spargit, dissidii auctor, prouerbialiter dixit Nicephorus Callistus lib. 14. τὸ μῆλον ἔριδος ἐς μέσον βάλλειν. id est, Contentionis pomum in mediū proiicere. vbi crasso errore lapsus est interpres ita vertens. Contentionis ouem, vehementer eam perstringens, in medium protulit. Adlusit ad fabulam de pomo, quod Eris discordiæ dea in conuiuio deorum proiecit inter accumbentes deas, inscriptum vt pulcherrimæ cederet. qua de re Lucianus legatur.

Xenocratis testimonium.

DE minime vano & indubitato testimonio efferri potest, siquidē hoc de illo proditum legimus apud Laertium, quod cum nemini iniurato testari liceret apud Athenienses, soli huic iusiurandum remissum fuerit: ἀλλὰ, inquit: καὶ ἀξιόπιστος σφόδρα, ὥστε μὴ ἐξὸν ἀνώμοτον μαρτυρεῖν, τούτῳ μόνῳ συνεχώρουν Ἀθηναῖοι. Quo spectat illud Ciceronis ad Atticum. Quæ mihi res multo honorificior visa est, quam aut illa, cum iurare tui ciues Xenocratem testimonium dicentem prohibuerunt, aut cum tabulas Metelli Numidici, cum hæ, vt mos est, circumferrentur, nostri iudices aspicere noluerunt. Ex quo similiter Metelli tabulæ, pro incorruptæ integręque fidei tabulis, quibus etiā nō inspectis fides habeatur, in adagii vsum vocari possunt.

Vlyssis vinculum.

Ὀδυσσέως δεσμὸς, id est, Vlyssis vinculum aut ligaculum, dicitur (vt adnotat Eustathius Odyss. θ) de rebus tuto sepositis ac diligente opera obseratis: ἐπὶ τῶν σφραγιζομένων ἀσφαλῶς. Occasio adagii sumpta ex Homero, loco iā antea citato, vbi Vlysses:

Θοῶς δ' ἐπὶ δεσμὸν ἴηλε.
Ποικίλον, ὅν ποτέ μιν δεδάε φρεσὶ πότνια Κίρκη. id est,
Continuo firmum iniicit ille.
Vinculum, quod quondam monstrarat nectere Circe.

Vetusti

Vetusti moris fuit vinculis munire, quod ab aliorum iniuria tutam esse volebant: recentior enim est clauium vsus, quas Laconum esse inuentum, sunt qui adnotant.

Vulgari pisci non insunt spinæ.

Ἐν ξυωῷ ἰχθύι ἄκανθαι οὐκ ἔνεισιν. id est, Vulgari pisci non insunt spinæ. Democriti adagium est. Vulgus hominum, non ita lędere potest aut fortunas aliorum euertere, vti magnates: neque argumentis obuiam ire potest: idem etiam dissoluẽdis syllogismis ineptum est, Plutarchus Sympos. lib. 2. ἐν γὰρ ξυωῷ ἰχθύι ἄκανθαι οὐκ ἔνεισιν ὥς φησιν ὁ Δημόκριτος. id est, Etenim quod dixit Democritus, vulgaris piscis spinas nõ habet. Refert Aelianus omnigenæ historiæ libro decimo, Archytæ Tarentini apopthegma tale, vt difficulter inuenias piscem spina carentem, ita & virum qui nihil habeat dolosi aut spinosi, gręce illud sonat: ἔργον ἐστὶν εὑρεῖν ἰχθὺν ἀκανθῶν μὴ ἔχοντα.

Arundinea crura, & tabis propheta.

De prętenui homuncione & macilento, atque etiã morboso dicetur illud Comici Platonis:

Καλάμινα σκέλη φορῶν, φθόης προφήτης. i.
Arundinea habens cruscula, tabis propheta.

Torsit ille in Cinesiam Euagoræ filium, poetam dithyrambicum, qui vsqueadeo imbecillo & macro corpusculo fuisse memoratur, vt tiliaceis asseribus circumquaque se cingeret, ne prælongum & exile corpusculum vltro citroque flecteretur, vnde φιλυρίνος, id est, Tiliacei cognomentum illi apud Aristophanem. inciderat autem iste ex laterali morbo in epyema, collecto in thoracem pure, quapropter vetusto more, caussa remedii contra pthisin, inustus fuerat. vt ex Platone Comico refert Galenus aphorism. lib. 7.

Expiatis bona obtingunt.

ATHEAEVS in primi Dipnosophistarum initio, versu hoc prouerbiali vtitur ex Callimacho Cyrenæo desumpto:

Τρὶς δ' ἀπομαξαμένοισι θεοὶ διδόασιν ἀμείνον. id est,
Dant bona cuncta Dei, ter viuo flumine tinctis.

Postularat autem Timocrates communicari sibi sermones eruditos in mensa variis de rebus habitos, neque patiebatur se excludi ab ea auditione tamquam profanum, & mysteriorum cognitione indignum. Solebant vero antea quam sacra attingerent, lustrari ter se lauando aut circũferendo, quod ipsum antiquum est sacrorum verbum, pro purgare, Plauto quoque vsurpatum, ibi:

Pro lauatore circumferam: quem morẽ expressit Virgilius in 6. ait
Idem ter socios pura circuntulit vnda.
Spargens rore leui, & ramo felicis oliuæ,
Lustrauitque viros.

Licebit vti quando postulabimus participes fieri scientiæ reconditæ, aut cognitionis rei cuiuspiam arduæ, tamquam symmistæ: veluti si anatomicæ dissectionis studiosus, rerum quarundam difficilium explanationem ab Andrea Vuesalio, ea in arte extra omnem aleam peritissimo, efflagitet. Transferri etiam potest ad animum vitiorum sentina liberum.

Nodorum vincula texentes.

QVOS non ineleganti voce Vitiligatores vocauit Cato, testante Plinio, eos nõ minore gratia ἐριδαντέας & ἱμαντελικτέας dixit Democritus Abderita, illud quod iurgia serant contentiosi, hoc vero, quod veluti nexus quosdam vinculorum implicent, quibus alios inuoluant irretiantque Clemens Stromat. li. 1. ἐριδαντέες μὲν καὶ ἱμαντελικτέες, ὡς ὁ Ἀβδηρίτης ἐκεῖνος φησὶν. quæ lectio apud Plutarchum prima Symposia. decade non nihil corrupta legitur hoc modo. ἐριδαντίων δὲ κατὰ Δημόκριτον καὶ ἱμαντελικτέων λόγους ἀφετέον. id est, Missas facere oportet eorum fabulas, qui de lana caprina rixantur, & nodos texunt, vt est, apud Democritum.

Tripuer senex.

Τρίπαιδον γερόντιον, quasi dicas, iam tertio puerum senem, vetulum decrepitum prouerbiali schemate vocat Alcyphron, in epistolis, vbi Phœbiana delicata iuuencula senẽ ab intempestiuo amore deterret, acerbius illum his verbis increpãs: οὐ παύσῃ τρίπαιδον καὶ τάλαντον γερόντιον πειρῶν τὰς ἀφ' ἡλικίας ἀνθούσας ἡμᾶς. i. nunquam ne desines Tripuer & cariose senex nos in ipso ætatis flore constitutas puellas fodere? simili figura

ferme,

ferme, Trisec lisenem vocauit Nestorem Næuius, Quin & τϱίγεϱων μῦθ❧ ab Aeschylo in Agamemn. fabula dicitur.

Coruus absente graculo pulcher.

ADAGIVM spirat quod in Theophylacti epistolis legitur: κολοιοῦ μὴ φανέντ❧ καὶ κόραξ εὐπρεπέσι καταλογισθήσεται, ὄρνισιν. id est, Nō apparente graculo inter speciosas aues numerabitur & coruus. Non inuenuste eo vtimur, cum duorum fiet comparatio similis prope deformitatis. Elegantius sonabit si ad ingenium transferratur, vt si dicamus: Salustii immanem illam in Ciceronē dicacitatem, merum esse lusum pręeffreni illa Caleni Fufii apud Dionem in eundem virulentia: κολοιοῦ ἀπόντ❧ τὸν κόρακα εὐπρεπὲς εἶναι ὄρνεον.

Medium sequere.

PROVERBIALES sunt Senarii Pratinæ Tragici poetæ Phliasii apud Atheneum in 14.

Μὴ σύντονον δίωκε, μήτ' ἀνειμένην,
Ἰαστὶ ἔσταν, ἀλλὰ τὰν μέσαν νέων, id est,
Ne sequere mollem, quē vocant Ionicū,
Nene asperum tonum, viam at mediam tene.

Quibus adposite vtemur vbi modum quo sine nihil recte fit, suadebimus, quemadmodum inter Harmonię genera, cum Lydii modi Lugubre quid sonent ac flebile: Ionici mollibus seruiant: at Dorii velut inter vtrosque medii laudantur: ita indicēdi ratione inter grande illud atque robustum genus, & alterum gracile, medium ex duobus floridum & picturatam sequendū monet Fabius. Huic adfine est illud Damascii Syri in Philosophica historia: τὴν δὲ τροφὴν ἐπληρώσατο μετρίαν τινα καὶ ἄθρυπτον, οὔτε καταγεγλῶσαν διὰ πενίαν, οὔτε διὰ πλοῦτον βλακεύουσαν, ἀλλὰ μέσην καὶ μουσικήν, καὶ τὸν δώριον τρόπον ὡς ἀληθῶς ἡρμοσμένην, id est, Mensę apparatus erat moderatus & frugalis, neque sordidior propter egestatem, neque dissolutior propter opulentiā, sed medius ac Musicus, in modum Doricorum modulorum reuera concinnus.

Cras cerdo, hodie nihil.

VARRONIS est inter parœmiacos librorū titulos prouerbiū non semel à Nonio Marcello citatum, quo mutationem & variabilem rerum humanarum sortem, significari autumo. Conforme illi est immo idem plane, Anaxandridæ Comici illud ex Anchise fabula:

Πολλοὶ δὲ νῦν μέν εἰσιν οὐκ ἐλεύθεροι,
Ες τ' αὔριον δὲ σουνιεῖς, εἶ τ' εἰς τρίτην
ἀγορᾷ κέχρηνται, τὸν γὰρ οἴακα στρέφει
Δαίμων ἑκάστῳ. id est,
Multi quidem sunt hodie liberi parum,
Quos Sunienses luce crastina, dies.
Sequens videbit perfrui claros foro.
Sor namque clauum versat hominum cuilibet.

Vbi per Sunienses, negotiatores intelligi puto, à Sunio Athenarum emporio notissimo, vbi rerum venalium forum erat, Donato teste: vt innuat repente quosdam e seruis negociatores bona fortuna vsos euadere, mox etiam ciuilium rerum gubernaculis admoueri, hoc est, ex Iris Crœsos, fieri. Exstat apud Aristophanem simile prouerbium: Νῦν μὲν οὐδεὶς, αὔριον δὲ ὑπερμέγας, i. Qui nunc nullus, cras præmagnus. Consimili figura ferme dixit Nazianzenus in Athanasium: χθὲς ἱερόσυλοι καὶ σήμερον ἱερεῖς. id est, Heri sacrilegi, hodie sacrificii: de iis qui sacra intempestiue tractant, adhuc tyrones artis, aut qui doctores esse presumūt, vix discipuli. Postremum autem illud: οἴακα στρέφει δαίμων ἑκάστῳ, id est, Fortuna vertit clauum cuilibet, prouerbium sapit, quo fortassis vsus sit Varro similiter, vt haud absurdum sit illud apud Nonium reponere in dictione. Examussim, vbi sic legitur, Idem οἴακων, hoc modo legendo, Idem οἴακα δαίμων. vt ex initiali voce notum tunc adagium agnosci potuerit.

Puluere extrito decertat.

Κόνιν ἀποψησάμεν❧ ἀγωνίζεται. id est, Extrito puluere decertat, aut in certamen descendit. Citatur prouerbium ab Eustathio Iliados penultimo. Quadrat in eū, qui victus animum resumit, & cum hoste digladiatur. Transferretur ad animum, si quis in congressu litterario herbam alicui dare coactus, nihilo animo deiectior ad conflictū redeat, quasi detersis pulueris sordibus.

Hercules in Lydia.

HERCVLES in Lydia prouerbialiter dicitur qui cultu corporis effeminatior incedit indecoro sibi habitu vtens, vt miles in toga talari conspicuus. Multorum scriptis cele-

brat ur Hercules muliebrib⁹ indutus apud Omphalen Lidiæ reginam. Aristides in oratione aduersus eliminatores: ἡρακλῆς ἐν λυδοῖς ὠρχήσατο. id est, Hercules inter Lydos saltauit. Tertulianus lib. de pallio, Quales ille Herc. in serico Omphales fuerit. iam Omph. in Herculis scorto designata descripsit, vbi pro serico Beatus Rhenanus Theristro legit: innuit autem non minus pudendum fuisse Herculi muliebrem cultum adsumere quam Omphale Leonina pelle cingi.

Asino gramen & baculus.

SAPIENS præceptum est, ὄνῳ χόρτος καὶ ῥάβδος, γέλωτι ἄρτος καὶ μάστιγες. id est, Asino fœnum & baculus, seruo panis & scutica. Refertur à Gregorio Palama Thessalonicensi, ignauiæ sedentariæque desidiæ iustissimum præmium: indicat namque duriter habendos, qui nil recte faciunt, nisi vr geas flagris. Seruilia ingenia non nisi plagis emendantur, Phrygum in morem: & quæ in prauum indurverunt, minis, verberibus, & Manlianis imperiis frangenda sunt: contra generosi spiritus dura omnia respuunt, laude excitantur, honorisq; ambitu quocumque velis ducuntur.

Paruis parua dant dij.

Ἀεὶ τοῖς μικροῖς μικρὰ διδοῦσι θεοί, id est,

Largitur paruis vsque pusilla Deus.

Versus est Pentameter ad Callimachum auctorem relatus. Ita ferme natura comparatum est, vt tenuis conditionis homines, tenui oblata sorte non secus exultent, quã magna solent magnates. Artemidorus in libro De somniorum interpretationibus quarti calce: ἐπειδὴ οἱ τοιοῦτοι καὶ τὸ τυχὸν λαβόντες ἀγαπῶσι καὶ ὑπερχαίρουσιν, ὀρθῶς ἂν καὶ τὸ καλλιμάχειον ἔχει τὸ, Ἀεὶ τοῖς μικροῖς μικρὰ διδοῦσι θεοί. id est, Hi namque vulgare quidpiam nacti amplectuntur illud ac supra modum gaudent, propterea recte habet Callimachi dictum, Dat semper pauis munera parua Deus. Proinde monet vulgi prouerbium vernacula lingua. Auream quadrigam esse ambiendam, à qua si contingat voto excidere, rota saltem aut aureus radius obtingere possit desiderioque satisfacere.

Agri polex.

Πυγὴ ἀγροῦ, i. Agri nates, prouerbiale, est, de restibili agri feracitate, metaphora à carnulentis natibus sumpta: sic & οὖθαρ ἀρούρης accipitur, quod Virgilius vertit, Vber glebæ. τὸ τῆς γῆς πιότατον καὶ τροφῆς ἀναδοτικόν. Hom. etiam γουνὸν ἀλωῆς dixit, Varro sumen terræ. Non nulli efferunt adagium de hominibus immodice rusticantis: Alii dici volũt de otiosis delicatisque qui non agro tantũ adsidẽt magno in otio, sed simpliciter quauis in re delicatius versantur: vt Eust. adnotat. Hesychius etiam locupletes homines & latifundis opulentos, ἀγροῦ πυγὰς, dici adnotat, velut agris suffarcinatos.

Vna clamore Neadas superat.

Μεῖζον μία τῶν νηάδων, id est, Vna clamore vincit Neadas. Aelianus libro 17. De animalibus indicat adagium fuisse in clamosas mulieres: esse autem νηάδας, id est, Neadas animantium genus quorum clamore terra in hiatum discedat, auctoritate Aphorionis, qui etiam Samum desertam ab incolis propter harum Neadum multitudinẽ, scripto prodiderit. Neida in auem mutatam ex Pherecyde fabulatur Didymus. Aedonis & Zethi filiam. Perstringit simili ratione feminarum uerbositatem Iuuenalis satyra sexta, ibi:

Vna laboranti poterit succurrere lunę.
Tot pariter pelues & tintinnabula dicas
Pulsari.

Retibus confert, nihil tamen capit.

MEMORAT adagium huiuscemodi Hesych.

Δῶναι μὲν εἰς ἐπάκτρίων, λαβεῖν δὲ μή. i.
Conferre retibus, nihil capere tamen.

Versiculus est iambicus trimeter. Competere videtur in hominem alienis inseruiẽtem commodis, vnde plus iacturæ, quam emolumẽti ad ipsum redeat. Adagio huic obnoxii sunt, qui typographis adsiduam operam præstant, nullo vel exiguo certe cũ suo lucro.

Schema & gradus.

DORICVM prouerbium est, σχῆμα καὶ βῆμα, quod communis lingua profert, σχῆμα καὶ βῆμα, id est, Habitus & incessus. Quo significabatur, non protinus ad altiora artium penetralia esse prouolandũ, & quasi supra septa excedendum, ac prœocupanda veluti sedilia certis ordinibus constituta sed pedetentim & ordine quodam pergendum esse,

ne prætereantur quę præcedre debent rudimenta atque initia, sine quibus cognitis cassa fiat & concidat reliqua omnis traditio. Exstat apud Etymologici auctorem.

Quam facile canis exstat edit.

QVAM facile canis exstat edit, prouerbiale dicterium est apud Anneum Senecam in Apocolocyntosi, seu, Ludo de morte Claudii Cæs. vbi D. Augustus introducitur hũc in modum sententiam suam edisserens. Qui vobis non posse videtur muscam excitare, tam facile homines occidebat, quã canis exta edit. Ista namque lectio magis placet, quam vulgata, quę legit, quam caneis excidit, vt adnotatum est à me nuper in adnotationibus in eum librum, fauentque illi scripturæ doctorum plerique Dicetur de re expedita & oppido quam facillima factu, quo pertinet illud Horatii.

Vt canis à corio numquam absterrebitur vncto.

Io Saturnalia.

DION lib. quinquagesimo octauo refert vulgatum fuisse dicterium, ἰὼ σατȣρνάλια, hoc est, Io Saturnalia, quo vti licebit, vbi quis suæ conditionis immemor, auctoritatis sibi plusculum arrogat. Refert autem Dion, cum expeditionem in Britannos, velut extra orbem positos detrectarent legiones, nec A. Plautio egregię militaris famæ senatori, eius militiæ duci, obtemperarẽt, Narcissum, Claudii libertum, ab imperatore immissum suggestum conscendisse, sed verba facere pro concione ad milites tentantem, coercitum fuisse, acclamante vndequaque exercitu notum illud diuerbium, Io Saturnalia, eo quod in Saturnalibus serui herili apparatu induti epulabãtur. Gręce est: συμβοήσαντες ἐξαίφνης τȣτο δὴ τὸ θρυλȣ́μενον, ἰὼ σατȣρνάλια, ἐπειδήπερ ἐν τοῖς κρονίοις οἱ δȣ̃λοι τὸ τῶν δεσποτῶν σχῆμα μεταλαμβάνοντες ἑορτάζȣσι. Paullo diuersius extulit Martialis libro 11. clamant ecce mei Io Saturnalia, versus,

Et licet. & sub te præside Nerua libet,

Nihil ad Persium.

PROVERBIALITER vsurpatum est à Cicerone libro De oratore secundo, quo vtamur, cum discrimen ingens eruditionis inter duos notare volumus: sic enim ait: Lęlium Decimum volo, quem cognouimus virum bonum & non illitteratum, sed nihil ad Persium. Deflexum est autem è C. Lucilii Satyrographi verbis hisce: Persium non curo legere, Lælium Decimum volo: quibus significare voluit se optare suis scriptis lectorem neque indoctissimũ neque rursus doctissimum, quod ille nihil intelligat, hic morosius aliquanto iudicet, ac plus intelligat fortassis quã ipse auctor de se, hunc locum attigit & Plinius in pręfatione, naturalis histiriæ, ita scribens. Præterea est quędam publica etiam eruditorũ reiectio. Vtitur illa & Mar. Tullius extra omnem ingenii aleam positus, & (quod miremur) per aduocatũ defenditur: Hæc doctissimum Persium legere nolo, Lælium Decimum volo.

Rarum, carum.

PLATO in Euthydemo: Τὸ γὰρ σπάνιον ὦ Εὐθύδημε τίμιον τὸ δὲ ὕδωρ εὐωνότατον, ἄριστον ὂν ὥς ἔφη πίνδαρος, id est, Quod rarum est Euthydeme, idem etiam magni fit, at aqua, tametsi res sit longe optima, quod Pindarus ait, nihil vilius. Prouerbium est & vetustissimum, & hodie vsitatissimum, quod χυδαίῳ versu omnibus in ore est: Quod rarũ, carum, vilescit quotidianum. D. Hieronymus alicubi: Omne quod rarum est, plus appetitur. Pulegium apud Indos pipere est pretiosius. Martialis libro primo Epigrammatum: Rara iuuant, primis sic maior gratia pomis.

Hybernæ pretium sic meruere rosæ.

Facit namque fastidium copia, vt inquit Liuius: & frigidius amamus semper ea, quibus vbi libeat, potiri fas sit: Huc spectat quod libro ad Herennium tertio Cornificius ait: Vsitatę res facile è memoria elabũtur, insignes & nouæ manent diutius. Solis exortus, cursus, occasus, nemo miratur, propterea quod cottidie fiunt, at ecclipses solis mirantur, quia raro accidunt, & solis ecclipses magis quam lunę, quoniam hæ crebriores fiunt, docet igitur natura se vulgari, & vsitata re non exuscitari, nouitate vero & insigni quodam negotio commoueri,

Ne vicini quidem sentiunt.

CVM indicare volumus ita geri tacite ac dissimu-

simulanter quidpiam, vt ne proximi quidē subodorentur factum, aut rem adeo triuialem esse & exigui momenti, vt ea nemo cōmoueatur, prouerbii vsus erit. Plato in Alcibiade priore, disserens quantum ponderis trahant res magnatum. Persarum: inquit, regi cum primogenitus nascitur, cui hereditario iure destinatur imperium, cūcti subditi festum diem celebrant: ἡμῶν δὲ γενομένων, τὸ τοῦ κωμῳδοποιοῦ, οὐδ' οἱ γείτονες σφόδρα τοι αἰσθάνονται. id est, at nobis in lucem editis, ne vicini quidem (iuxta Comici dictum) magnopere id persentiscunt. Nō liquet nunc mihi è quo Comico petitū sit.

Tamquam ouis meridians.

SOCRATES apud Platonem in Phædro, de supino otio animiq; veterno extulit prouerbialiter illud: ὥσπερ προβάτιον μεσημβριάζον, hoc est, tamquam ouis meridians: verba eius ita habent: καθορῶντες ὑφ' αὐτῶν δι' ἀργίαν τῆς διανοίας, δικαίως ἂν καταγελῷεν, ἡγούμενοι ἀνδράποδα ἄττα σφισὶν ἐλθόντα εἰς τὸ καταγώγιον, ὥσπερ προβάτια μεσημβριάζοντα περὶ τὴν κρήνην εὕδειν, id est, Si viderint nos animi veterno torpentes, merito derideant, arbitrati mancipia quæpiam in suum delata gurgustium, tamquam oues meridiantes ad fonticulum indormire. Solent oues mediū diem accedente sole ad fontium, aquas desides iacere aut in vmbra.

Ad Scirrhonem tendere.

THEAETETVS apud Platonem in cognomine sibi dialogo: σὺ δέ μοι δοκεῖς πρὸς τὸν σκίῤῥωνα μᾶλλον τείνειν. id est, Videris mihi ad Scirrhonem potius spectare. Prouerbiali figura dictum de eo, qui efficacibus argumentis & & scientificis demonstrationibus, cuiusmodi lineales necessitates appellat Aristoteles, compellit quempiam ad assensum. Sciron lacro fuit insignis, qui cognominatas à se Scironidas cautes insidēs, compellebat viatores ex abrupta caute præcipites se dare, vt in Bibliotheces quinto scribit Diodorus Siculus. Euripidis scholiastes annotat solitum fuisse viatores ad abluendos ipsi pedes cogere, atque ita inter lauādum improuidos de præcipitio impactis calcibus deturbare: huius meminit & Ouidius Metamorph. 7. & Propertio tertius:

Nec tamen est quisquam sacros qui lędat amantes,
Scirronis media si licet ire via.

Vbi Scirronis viam appellat periculi plenam. Pausanias in Atticis Scirronem memorat Pilæ regis Megaridis filium, qui de huius vrbis imperio cum Niso Pandionis filio contendens, belli ius & imperium omne obtinuit, iudicante Aeaco arbitro: an autem hic idem sic cum latrone, ignoro. Cum hoc consonat & quod mox Plato subiicit: σὺ δὲ κατ' ἀνταῖον τί μοι μᾶλλον δοκεῖς τὸ δρᾶμα δρᾶν. id est, Tu fabulam agere mihi videris potius, qualem Antæus.

Dijtrephes dolia res habens alas.

Διιτρέφης πυτιναῖα ἔχων πτερά, id est, Diitrephes doliares habens pennas. Dici videtur posse de locuplete homine, quem tamen non pudeat vilibus mercimoniis aut opifitio vulgari quod tractarit olim insistere. Aristophanes in Auibus.

Ὡς Διιτρέφης γε πυτιναῖα μόνον ἔχων πτερά. i.
Ceu Diitrephes victorias tantum pennas habens.

Fuit autem iste Diitrephes πυτινοπλόκος, hoc est, victor qui vitilibus dolio compingebat, qui ex ea re ditatus, tribunus euasit Athenis Vnde eius mensam alicubi in Heroibus fabula traducit Aristopha. nouum hominem & neoplutum notās: ἀπὸ τῆς Διιτρέφους τραπέζης Diitrephis mensam nominans è tenui lautiorem. Πτέρα autem hic dicuntur vitilium extremitates. Meminit Suidas ex Euph.

Circulator Cybelius.

Μητραγύρτης, hoc est. Cybeleius circulator prouerbiali specie dicitur homo contaminatus flagitiis & libidinibus temulentię́q; addictus. Plutarchus de Ptolemæo iuniore loquens, qui in palatio temulentus tympano cōploso obambulabat: δεινὸν γὰρ εἰ κλεομένης κάθηται μητραγύρτου βασιλέως σχολὴν ἀναμένων, ὅταν πρῶτον ἀπόθηται τὸ τύμπανον, καὶ καταπαύσῃ τὸν θίασον. id est, Graue & calamitosum esse, si Cleomenes operiretur feriatum otium Regis Cybeleii præstigiatoris, vbi primum ille tympanum posuerit, & cœtus tripudiantium dimiserit. Metragyrtę dicebantur Phrygiæ Cybeles sacris operati fanatici homines, qui tympani cōplosu stipem corrogabant, qui & diuisim μητρὸς ἀγύρται dicuntur, velut matris deorum præstigiatores. Dionysius Halicarnass.

rasl.libro secundo Pessinuntiæ, inquit, deę sacerdotes sunt Phryx vir & Phrygia femina quæ deam circumferunt μητραγυρτοῦντες per vrbem, more patrię suæ, simulacra picta circumposita pectori gestantes, turba reliqua deam quę sequitur, tibiis circunstrepente, ac tympana complodente: at Romanorum ciuium nemo μητραγυρτῶν aut tibiis personans incedit, variegato amictu conspicuus, aut orgiis Phrygio ritu deam colens. Reliqui vocem gręcam quę in impressis codicibus legitur, quod Eusebius li. 2. Præparationis Euangelicæ locum Dionisii citans: μηναγυρτοῦντες & μηναγυρτῶν scribat, quę vox idem cum priore denotat, nisi quod ex etymi ratione menstruum circulatorem intelligamus nam quolibet mense cœtus faciebant stipemque corrogabant vt ex Suida quoque discimus, cum hac voce nihil habet commune Mithras, quæ solis appellatio est apud Persas, vti Lutatius Placidus in Statianis commentariis adnotat his verbis, Sol apud Achæmenios Titan, apud Assyrios Osiris, apud Persas, vbi in antro colitur Mithra vocatur. Vnde in fine primi Thebaidos sic Papinius:

Seu te roseum Titana vocari.
Gentis Achęmenię ritu, seu præstat Osirin
Frugiferum, seu Persæi sub rupibus antri
Indignata sequi torquentem cornua Mithram,

Porphyrius libro quarto. De abstinentia ab animatis, refert Symbolum quępiam contexuisse historiam Mithriacham pluribus libris, in quibus Mithræ mysteria & orgia explicarit: Meminit & Plinius lib. 36. Mithre Aegyptii regis, qui in Solis vrbe regnans primus obeliscos Solis numini consecratos posuerit. Persis quoque solemne erat iuramentum per Mithram.

Choros Tragicos moleste fert.

Χοροῖς τῶν τραγῳδιῶν ἄχθεται. di est, Tragicos Choros ægre fert. Suidas adnotat dici de famelicis, quod moræ sit impatiens venter, qui vero esuriūt, hi choros, qui ferme prolixi sunt, in longum extrahi moleste ferāt. Aristophanes:

Εἶτα πεινῶν τοῖς χοροῖς τῶν τραγῳδιῶν ἄχθοιτο. id est,
Deinceps esuriens tragicos choros indigne ferat.

Fames implacabile malum est, morę que diuturnitate inualescit magis eius impatientia. Pulchre Socrates illud prouerbiale extulit in Phædone, οὐδὲν ὄρνεον ᾄδει ὅταν πεινῇ id est, Nulla cantillat auis, quando esurit. iacet voluptas omnis & animi gaudium, vbi esuritur.

Dies digitus.

Δάκτυλος ἡμέρα, id est, Digitus dies. Adagio indicatur vitæ humanæ spatium esse exiguum, quasiq; digitale: Hyperbole infra illā, Spithama vitæ. Alcęus poeta apud Athenęum: Πίνομεν, τί τὸν λύχνον ἀμμένομεν, δάκτυλος ἀμέρα, κὰδ δ᾽ ἄειρε κυλίχναις μεγάλαις, ἄϊτα ποικίλαις. οἶνον γὰρ σεμέλας καὶ διὸς λαθικάδεα ἀνθρώποισιν ἔδωκεν: ἔγχεε, κίρνα ἕνα καὶ πλέας, id est, Bibamus quid lucernam moramur? Digitus est dies: accipe maioribus copulis, quę tu obducas: vinum namque Semeles Iouisque natus obliuiosum mortalibus dedit: infunde, misce vnum atque plura: Huc adlusit proculdubio auctor Epigramm. quod in fine 7. lib. legitur.

Πίνομεν βάκχου ζωρὸν πόμα, δάκτυλος ἀώς,
Η πάλι κοιμιστὰν λύχνον ἰδεῖν μένομεν, id est,
Ducamus Bacchi latices, digitus breuis est lux,
Somniger aut quid te lychne manere iuuat?

Quamquam in Alcæi verbis pro ἀμμένομεν alii σβέννυμεν, hoc est, extinguimus, supponunt, cum prioris lectionis fides vel ex Epigramm. astrui possit.

Canibus ossa prodo.

Μηνύω κυσὶν ὀστέα, id est, Canibus ossa commonstro. Prouerbium est de eo, qui inimico suum patefacit consilium, velut si quis riuali amores suos detegat, aut litigator aduersario actionem suam indicet. Extat Epigramm. libro 7.

Ἀλλὰ τί μηνύω κυσὶν ὀστέα. μάρτυρές εἰσι
Τῆς ἀθυροστομίης οἱ Μίδεοι κάλαμοι. id est,
Quid canibus prodo ossa, loquacis pręmia linguæ.
Quę sint, testatur lęuis arundo Midæ.

De arundine Midæ fabula est apud Ouidiū Metamor. vndecimo, quam perstrinxit & Petronius Arbiter his versibus:

Sic cōmissa ferens auidꝰ reserare minister.
Fodit humum, regisque latentes prodidit aures,
Concepit nam terra sonum, calamiq; loquentes.
Inuenere Midam, qualē cōceperat index.

Inter lugentes iocari.

DE eo qui alieniore tempore intempestiue aliquid designat aut loquitur, competit quod parœmiæ nomine recitat Demetrius Phalereus, ἐν πενθοῦσι παίζειν, id est inter lugentes ludere, verba eius sunt in capite de homœoteleutis, vbi affectatam vocũ structuram criminatur: ὁ μὰ τὸν δία πάθος κινήσει οὐδὲ ἔλεον, ἀλλὰ τὸν καλούμενον κλαυσιγέλωτα, τὸ γὰρ ἐν πενθοῦσι παίζειν, κατὰ τὴν παροιμίαν, τὸ τὰ τοιαῦτα ἐν τοῖς πάθεσιν κακοτεχνεῖν ἐστι. id est, Non hercule affectum mouebit aut miserationem, sed eum quem nominãt mixtum fletui risum, nam in affectibus talia vitiose affectare, est idem quod inter lugentes, ludere, iuxta prouerbiũ, quo in loco turpes mendæ in codicibus impressis insederunt, siquidem male πόθος pro πάθος scriptum legitur, & ἔλαιον, pro ἔλεον, & οὐ πενθοῦσι loco ἐν πενθοῦσι. Quid, quod vox ipsa κλαυσίγελως prouerbialis est, de simulatu fletu, qualis hæredũ esse solet, iuxta Mimum Publianum, Hæredis fletus, sub persona risus est, qua vsum ostendit Xenophõtem Hermogenes rhetor cap. De Tenuitate: est autem locus Græcarum rerum lib. 7. πάντας δὲ τοὺς παρόντας τότεγε τῷ ὄντι κλαυσίγελως εἶχεν. id est, Cunctos qui aderant tenui reuera permistus lacrymis risus. Apollodorus apud Athenæũ lib 13. refert duas fuisse Phrynas meretriculas, quarum alteri afictis lachrymis cognomen dicit fuisse κλαυσίγελος, alteri a puditate σαπέρδιον.

Pistillum exornatum.

DEMETRIVS Phalereus de frigiditate scriptorum disserẽs, adagio hoc vtitur, vbi ait, idem esse frigiditatem, quod arrogãtiam: nam vt homo adrogans quæ in se nõ agnoscit, sibi tamen vendicat, tamquam adsint: ita qui humilibus rebus põdus orationis: adiicit, similiter agit ille, qui in re tenui superbit: καὶ ὁποῖον τι τὸ ἐν παροιμίᾳ τῇ κοσμούμενον ὕπερον, τοιοῦτόν τι ἐστὶ καὶ τὸ ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ ἐξηρμένον ἐν μικροῖς πράγμασι. id est, cuiusmodi est pistillum exornatum, quod in prouerbio est, talis fuerit & tumor orationis in re exili. Dicetur de re pręposteгe aut inepte compta, aut oratione inepta flosculis quibusdam parũ apposite picturata. Quadrabit & in hominem gloriosum aut operose vestitum, in quo nihil sit salis aut prudentiæ.

Formicæ semitam canit.

DE eo, qui subtilitates omnes persequitur, & minutissima quæq; dictioni immiscet vt elabatur: aut qui vltro ci⁓oq; narrationẽ rei implicat, prima med[illegible], vltima primis inuoluens temere, prouerbio dicetur, μύρμηκος ἀτραποὺς ᾄδει. hoc est, formicæ semitas canit. Exstat apud Aristophanem in Thesmophoriaz. de Agath. Comico dictum, quem sugillat vt subtilia ac flexiloqua carmina scribentem: Formicæ viam suam obliquant discursu implicito.

Sirenas præternauig.re.

Ὥσπερ σειρῆνας παραπλεῖν. i. Sirenas præter nauigare ꝓuerbiali tropo dicitur, qui Philosophiæ præceptis communitus voluptatum illecebras despuit, aut quomodocũq; vitiorum occasionem declinat. Socrates apud Platonem: ἐὰν δὲ ὁρῶσι, διαλεγομένους καὶ παραπλέοντας σφᾶς ὥσπερ σειρῆνας ἀκηλήτους. i. Sin videant nos sermones conferẽtes & illecebris immobiles præternauigare ipsos tamquam Sirenas quaspiam. Similiter dixit in Symposio: βίᾳ οὖν ὥσπερ ἀπὸ τῶν σειρήνων ἐπισχόμενος τὰ ὦτα, οἴχομαι φεύγων. i. Fuga abeo. vim mihi adhibens, & tamquam a Sirenibus aures obstruens. Notissima est ex Homeri Odyssea fabula de Vlysse sociorum aures cera claudente, vt periculũ sibi suisq; imminẽs effugeret.

Οἴκοθεν οἴκαδε.

Οἴκοθεν οἴκαδε id est, de domo in domũ transire dicũt Græci, quoties ab amico amicus munus accipit, aut candide operam suam amico defert, ita vsus est Iulianus apostata in episto. qua fundum donat amico: νῦν δὲ σοι δῶρον ὦ φίλη κεφαλὴ δίδωμι μικρὸν μὲν ὅπερ ἐστι, χαρίεν δὲ φίλῳ, παρὰ φίλου οἴκοθεν οἴκαδε κατὰ τὸν σοφὸν ποιητὴν πίνδαρον. id est, Nunc o amicum caput, dono tibi do fundum, exiguum quidem illum, sed amico non ingratum, de domo in domum, vt cũ sapiente Pindaro dicam. Exstat apud Pindarum Olympiorum oda sexta: δέξαιτο κῶμον οἴκοθεν οἴκαδε. id est, præconium accipiat de domo in domum, hoc est, propriũ haud ꝑegrinum. Certe quidquid non aliunde accedit, sed quasi domi nostræ natum & vernaculum nobis est, οἴκοθεν habere dicimus. Aristides in oratione de templo

plo Zeziceno: καὶ τὴν φυλακὴν τῆς ἀρχῆς οὐκ ἀλλοτρίαν, ἀλλ' οἴκοθεν ὡς ἀληθῶς ἐποιήσαντο κοινωνήσαντες ἁπάντα. id est, Imperii tutelã non alienam, sed reuera domesticam constituerunt, rerum omnium communione. Idem in genethliaco Appellæ: ὑποβάλλει δ' αὐτῷ τοὔνομα τοῦ παιδὸς ὡς οἴκοθεν οἴκαδε γένους τε ὁμοίως καὶ λόγου τὴν ἀρχὴν διδῶσι. id est, Imponit illi filii nomen adeoque dat quasi de domo in domum & generis & existimationis ex æquo principium. Non male ad vsum ita accomodabitur: Si tibi tuis ve studiis gratificari aut prodesse quid possum, hue libris siue pecunia, fac à me repetas ὡς οἴκοθεν οἴκοδε.

Mithæcus cum sit, Agamemnonem simulat.

Μίθαικος ὢν Ἀγαμέμνονα ὑποκρίνεται, Mithæcus cum sit, Agamẽnonis personam agit. Competet in eum qui magnas opes iactat, inops cum sit & re tenui: aut in indoctum, qui tamen eruditionis opinione se populo venditat Themisthius in prima oratione quæ βασανιστής, quasi Explorator inscribitur, de plagiario sophista & doctrinæ quę nulla erat, inani ostẽtatore: Εὖ ἴστε ὦ ἄνδρες ὅτι ἐξαπατᾷ ὑμᾶς καὶ πρόσωπον Ἀγαμέμνονος ὑποκρίνεται Μίθαικός τις ὢν ἔνδοθεν ἢ θεαρίων. id est, Non ignoratis viri optimi, hũc vobis imponere, & Agamemnonis personam histrionice repræsentare, cum sit intus Mithæcus quispiã aut Thearion. Mithæcus ex fece poetarum fuit, qui obsonãdi more Siculo rationẽ conscripsit, at Thearion pistor seu panifex, quorum meminit in Gorgia Plato: θεαρίων ὁ ἀρτοποιὸς καὶ Μίθαικος ὁ τὴν ὀψοποιίαν συγγεγραφὼς τὴν σικελικὸν Meminit Mithæci & Athen. eiusque ὀψαρτυτικὸν citat, libro 7. quod est de obsoniorũ conditura. Non abludit ab hoc adagio dictũ Polemonis ad sophistam quendam viles pisciculos & boletulos emẽtem: οὐκ ἔστι τὸ Δαρείου καὶ Ξέρξου φρόνημα καλῶς ὑποκρίνασθαι ταῦτα σιτούμενον. id est, Qui ta libus victitat, magnos Darii & Xerxis spiritus apte exhibere non potest, vt refert Philostratus.

Iupiter plue mel.

GALENVS medicus lib. tertio περὶ τροφῶν δυνάμεως, id est, de potestate nutrimentorum, scribit ęstatis tempore, si quando insignis copia mellis passim in virgultis ac arborum foliis inueniretur, Rusticos exclamare consueuisse, ὦ Ζεῦ βρέχε μέλι. O Iuppiter plue mel, quo verbo commode vti conueniet, quando omnia fausta & felicia precamur. Angelus Politianus lib. 1. epistolarum ad Picum. diuersum citat ex Tragędia quipiam, ὦ Ζεῦ βρέχον τὰς περιστάσεις. O Iuppiter plue calamitates. Sic exclamamus dum ob rei indignitaem, etiam perniciosis votis vtimur, ita quod Plato in dialogo, qui inscribitur Alcibiades secundus, putat esse probi Poetæ versiculos illos: Ζεῦ βασιλεῦ τὰ μὲν ἐσθλὰ καὶ εὐχομένοις καὶ ἀνεύκτοις ἄμμι δίδου, τὰ δὲ λυγρὰ καὶ εὐχομένων ἀπερύκοις.

Hoc est, Rex Iuppiter, optima quidem nobis & vouentibus tribue:
Ceterum perniciosa petentibus etiam quã longissime iubeas abesse.

Manus in Aetolis, mens autem in Clopidis.

ARISTOPHANES in Comœdia, cui titulus ἱππεῖς τὼ χεῖρ' ἐν Αἰτωλοῖς ὁ νοῦς δ' ἐν Κλωπιδῶν, quod de Cleone dicitur, in omnes illos torqueri potest, qui numquam cessant vel a petendo, vel si hoc parum successerit ab alienis rebus sublegendis. Poeta germana sua festiuitate Aetolos ab αἰτεῖν, id est, ab assidue & importune petendo deriuauit, quamquam etiam Athenæus τὸ κλωπεύσασθαι καὶ ἁρπάσαι libro sexto, Dipnosoph. dicat esse Aetolicum. Ceterum cum Cropitę populus sit ex Leõtide tribu: Poeta valde quã eleganter ρ in λ conmutauit, vt κλοπὴν, id est, furtũ exprimeret, cuius perpetuo reũ agit Cleonem: meminit adagii & plutarchus, in libello de Curiositate.

Αἰξωνεύεσθαι.

STEPHANVS in dictione Αἰξωνία quæ ciuitas est Magnesiæ, scribit αἰξωνεύεσθαι prouerbio dici vanos accusatores & sycophantas, Aexones enim vt idẽ inquit, βλάσφημοι καὶ συκοφάνται κωμῳδοῦνται. Harpocration in dictionario 10. Oratore dictione αἰξωνεὺς scribit hoc adag. Menand. & Platonem Comicos esse vsos.

Βεργαΐζειν.

STEPHANVS in dictione Βέργη, scribit βεργαΐζειν prouerbio dici. μηδὲν ἀληθὲς λέγειν, id est, nihil dicere, quod verum sit, adagio ab Antiphane Comico Bercæo nato, qui pror-

prorsus incredibilia & vana quædam scripserit.

Thessalus missus.

PAVSANIAS in Græcia Attica, Thessaliū missum, egregie lautum cibum ita dictū fuisse scribit, & Athenæus probat. lib. Δ. Dipnosoph. εὐτράπεζοι δ' εἰσὶν οὗτοι οἱ θετταλοὶ, κατὰ καὶ ἔριφος φησὶν ἐν πελταστῇ οὕτω, id est, in mensis instruendis valde quam operosi fuerunt Thessali, vnde & Eriphus Comicus in beliaste sic inquit:

Τὰ δ' οὐ κόρινθος οὔτε λαῒς ὦ σύρε
Οὐδ' εὐτραπέζων θετταλῶν ξένων τροφαί,
Illa vero non Corinthus, non Lais o Syre
Neque item lautorum Thessalorum hospitum alimenta.

Idem Athenæus lib. ιδ'. Dipnosoph. Thessalos τῶν ἑλλήνων πολυτελεστάτους vocat.

In olis venari.

APVD Athenæum ex Menandri Trophonio Parasitus, ἀθάλασσον ἐν τοῖς λοπαδίοις ἁλίσκεται tametsi mare nullo vnquam tēpore attingat; in ollis tamen egregiā capturam adsequitur. Prouerbium in eos competit, quibus nullum vinum gratius est, quā alienum, qui vere dicuntur κόλακες: sunt enim iuxta Anaxillam Comicū: τῶν ἐχόντων οὐσίας σκώληκες.

Quattuor habens capita.

ATHENAEVS libro decimo, dipno. scribit Menandrum de Byzantii vinosis atque temulentis mercatoribus dixisse, τέτταρας κεφαλὰς ἔχων, id est, quattuor habens capita. Siquidē ebriis omnia geminata videntur. Cuius rei rationē reddit Alexander Aphrodisiensis libro primo. Problem. 121. Et Lactan. de Opificio Dei capite nono. Adagiū ad eos pertinet qui cum se largius inuitarint, sese putant non numquam pro vno multa capita gestare.

Barbam ab vlnis puerorum vellere.

LVCIANVS in tragędia cui titulus: ὠκύπους, πώγωνα τίλλειν ἐκ χερῶν ὑπ' ὠλέναις, Barbam vellere a puerorum vlnis, hoc est, inanem laborem suscipe, & perinde nihil profuturum. Nam quod barbę genus a puerorum vlnis possit, ego non video. Barbam igitur a puerorum vlnis vellunt, qui summunt inutilem operam, rebus egregie commodis passim præteritis & neglectis.

Ocream capiti, tibiæ galeam adaptare.

LVCIANVS in Rhetore, Ironicos Rhetorē sic instituit: ἀλλὰ τὸ πρῶτον ἔμπεσον, πρῶτον λεγέσθω, καὶ ἢν οὕτω τύχῃ, περὶ τῷ μετώπῳ μὲν ἡ κνημὶς, περὶ τῇ κνήμῃ δὲ ἡ κόρυς. Verum vt vnum quodq; primū inciderit, primo loco dicatur: ad hæc si fors ita contigerit, fronti quidem ocrea, tibiæ vero galea adponatur. Prouerbium indicat nihil suo loco, sed omnia præpostere fieri. Adagio rursus vtitur Lucianus in Commentariolo: ὑπὲρ τοῦ ἐν τῇ προσαγορεύσει πταίσματος, id est, de errore cōpellationis, ὥσπερ ἂν εἴ τις κνήμῃ τὸ κράνος, ἢ περὶ τῇ κεφαλῇ τὰς κνημῖδας ἐπιθήσαιτο. Sallustius in bello Iugurthino præposteros homines vocat, qui maiorum acta, & græcorum Militaria præcepta tum primum legunt, quando iam consules facti sunt. Nam gerere, quam fieri tempore posterius est. Plinius scribit, Oryges esse contrario pilo, & ad caput verso vestitos, ita reperias quosdam homines, qui nihil ament, nisi quod sit pręposterum.

Archilochi Vulpes.

BASILIVS Magnus in Cōmentariolo ad Nepotes: καὶ τῆς ἀρχιλόχου ἀλώπεκος τὸ κερδαλέον τε καὶ ποικίλον ζηλώσωμεν, Archilocheæ vulpis versutam atq; variam calliditatem immitemur. Adagium in eos dicitur qui pro re nata consiliū expeditissime capiunt, quemadmodum Archilochus in Apologis a se scriptis vulpem vbique callidissimam introduxit Auctore Philostrato in Iconibus cap. de fabulis meminit eius rei, & Ammonius in libello de differentiis vocum, dictione αἶνος.

Senator absque prouocatione. Legatus sine mandatis.

CICERO libro tertio de Legibus, sed quæro quid hac re sit turpius, quā sine prouocatione Senator, Legatus sine madatis Adagia sunt egregie venusta, de iis, qui cum nihil auctoritatis habeant, nullis deniq; ciuilibus muneribus fungantur, volunt tamē, vt consueuit imperiosum hoc hominū genus, primi esse in omi loco & tempore: ad hęc ingenerata quedā insolentia nihil nō sibi tribuunt. Nemo autem ignorare potest, ex iure consultorum & historicorum sententia prouocationes ad senatum fieri

solitas, quamquam lege a Publicola lata vt Liuius libro secundo. Ab vrbe condita docet, priscis Romanorũ temporibus prouocatio à magistratibus ad populum erat. Ceterum quod ad Adagium pertinet, nemo Legatus esse potest, qui non reipublicæ suę legitimis mandatis instructus atque alio missus sit. Idem in 13. Philippica inquit, Senator voluntarius lectus ipse à se, de iis, qui se negotiis alienis administrandis etiam non, accersiti ingerunt.

Cantilena ex scholis.

CANTILENA ex scholis, prouerbio dicitur res nugatoria ac plane nullius vtilitatis, cuiusmodi. A Gellius scholica nugalia vocat. Cicer. libro primo, de Oratore, Neq; ex scholis cantilenam requirũt. Ita diuus Hieronymus in Procœmio 8. libri Commẽtariorum in Esaiam Testamẽtum autem, inquit, Grunii Corocottæ Porcelli decantant in scholis puerorum agmina cachinnantium. Idem aduersus Rufinum, Quasi non Cyrrhatorum turba Milesiorum in scholis figmenta decantent, & testamentũ suis cachinno membra concutiat.

Conchas legere.

CONCHAS legere prouerbio dicuntur, qui ad animum remittendum non nunquam ad ludicra quædam sese demittunt. Ita Cicero in 2. de Oratore, Sed tamen ita narrare solet Sceuola, Conchas eos ad Caietam, & Lucrinum legere consuesse, & ad omnẽ animi remissionem ludumque descenere. Hic scimus non defuturos qui nos dicant etiam gignere prouerbia, qui si velint, hoc Angelo Politiano rescribãt, qui prouerbio nominatim & adposite vsus est in Miscell. ca. 77. Atque eius viri auctoritas apud nos lõge sanctior est quã vt metuamus ab eius incõparabili eruditione vel latum digitũ discedere. Valerius Maximus lib. 8. c. 8. de Scipione & Lælio, Ita animi quoque remissioni communiter acquiescebant. Constat namq; eos Caietæ & Laurenti vagos, littoribus conchulas & calculos lectitasse.

Sabula leonem excipere.

PROVERBIO vtitur Seneca libro vndecimo epistolarum in fine: cuius vsus est, si quondo rem periculi plenam leuibus admodum & infirmis præsidiis depellere volumus. Subula leonem excipit, qui frigidis rationibus fortissima argumenta conuellere nititur.

In eodem valetudinario iacere.

DE iis dicitur, qui eodem periculi genere & communi malo implicãtur. Prouerbio vtitur Seneca libro tertio epistolarum Nõ sum tam improbus vt curationes æger obeam, sed tamquam in eodem valetudinario taceam, de communi malo tecum colloquor, remedia cõmunico. Cor. Tacitus in dialoco de Oratoribus: Qui in eodem valetudinario hęc ossa & hãc maciem probant.

Deos absentes testes facit.

PLAVTVS in Mercatore, Deos absentes testes memoras, qui ego isthuc credam tibi? prouerbiale de eo, qui cum summa confidentia strenue mentiatur.

Sic Aiax de Vlysse apud Ouidium:
Sua narrat Vlysses Quæ sine teste facit. Et Iuuenalis:
Solus enim hoc Ithacus nullo sub teste canebat.

Galinaceus Euclionis.

AVSONIVS in prefatione Gryphi de ternario numero, Gallinaceum Euclionis prouerbio dixit, qui soleat omnia diligentissime perquirere & inuestigare, ne puluisculo quidẽ relicto, donec id inuenerit quod exquisita cura conquisierat.

Sapientes sunt qui veteri vino vtuntur.

QVOD Plautus in Casina de veteri vino dixit, hoc ad omnis antiquitatis commendationem pertinet. Homerus certe vetus vinum, diuinam potionẽ appellat Odiss. β.

Ἐν δὲ πίθοι οἴνοιο παλαιοῦ ἡδυπότοιο
Ἔστασαν, ἄκρητον, θεῖον ποτόν, ἐντὸς ἔχοντες.

Ouidius 2. de arte.

Qui properant, noua musta bibant, mihi fundat auitum
Consulibus priscis condita testa merum.

Sapientissimi certe sunt existimandi, qui scriptoribus antiquis vtuntur nõ iis quos pręposteρe veteres vocant, quos vappæ verius & fæci quam vino comparaueris. Gnathæna, siue vt alii Phryne, vt est apud Atheneũ libro ιγ. ἐπιδόντος δέ τινος οἶνον ἐν ψυκτηριδίῳ μικρόν, καὶ εἰπόντος ὅτι ἑκκαιδεκαέτης, μικρός γε ἔφη, ὡς τοσούτων ἐτῶν. Pindarus in Olympiis Oda. 9. αἴνει δὲ παλαιόν.

Etiam

Etiam vetus arbustum transferri potest.

SENECA libro 13. Epistolarum, Aegialus paterfamilias dicebat etiam vetus arbustū transferri posse. Adagium est, omnem tandem ætatem posse ad optimam quamque viuendi rationem transferri & accommodari, quando & senex Cato græcas litteras didicit. Ita quod verissimum sit hoc Publianū, Nulla est sera ad bonos mores via.

Lacinia obtinere.

CICERO in tertio de Oratore: Nam illud alterum genus, quod est temporibus locis, reis definitum obtinent, atq; idipsum Lacinia. Lacinia tantum obtinere dicuntur, qui rem non integram intelligunt aut assequuntur. Plautus in Asinaria de amica amantem ægre dimittente: Lachrymātem lacinia tenet.

Clausis thesauris incubare.

CLAVSIS thesauris incubare dicuntur qui rem quidem possident, ceterum nec vti norunt, neq; frui possunt. Quintil. in x. Qui autem scierit, quo sint quæque modo dicēda, nisi tamquam in procinctu paratam quidem ad omnes casus habuerit eloquentiam, velut clausis thesauris incubabit. Est autem sapientis verbum, Thesauri abstrusi & absconditę sapientiæ nullam esse vtilitatem.

Teucrum Pacuuij ediscere.

CICERO in i. de Oratore: Mallem ediscere Teucrum Pacuuii: de re magni negotii, & in qua conficienda oporteat ingentem laborem insumere. Pacuuii Teucrum sæpe citat Nonius Marcellus: est autem verisimile, poema hoc fuisse arduum & ex pari difficile, quod memoriæ non facile mandari potuerit.

Musas hortari vt canant.

AVSONIVS in epist. ad Symmacū, eiusmodi prouerbialia scitamenta, quibus significamus nos eum inhortari qui sua sponte atque adeo non rogatus in negotium incūbat, eleganter expressit, Musas hortari vt canant, maria vt effluant, auras vt vigeāt, ignes vt caleant.

Equus Troianus.

EQVVM Troianū prouerbio dicimus tacitas insidias & paucis intellectam impostu ram. Sic enim Cicero non semel vsus est, pro M. Cælio. An Equus Troianus fuerit, q tot inuictos viros muliebre bellū gerentes tulerit? Pro Murena, Intus, intus inquam, est Equus Troianus a quo numquā me Consule dormientes opprimemini. Et in 2. Antoniana, in huius me cōsilii societatem tamquam in Equum Troianum includi cum principibus non recuso. Ceterū Equi Troiani descriptio ex Homero & Virgilio notior est, quam vt hic recenseri debeat. Macrobius scribit Cincium in suasione legis Fanniæ seculo suo obiecisse, quod porcum Troianum, hoc est, inclusis etiam aliis animalibus grauidum mensis inferrent.

Calcei Sicyonij.

Ὑποδήματα σικυώνια, Calcei Sicyonii quemadmodum & Stephanus meminit, prouerbio dicuntur de re purchra quidē sed quæ virum parū deceat. Cicero in 1. de Oratore, vbi de Socrate loquitur: Quin etiā cum ei scriptam orationem disertus orator Lysias attulisset, quam si ei videretur, edisceret, & ea pro se in iudicio vteretur, non inuitus legit, & cōmode scriptam esse dixit, sed, inquit, vt si mihi calceos Sicyonios attulisses non vterer, quamuis essent habiles & apti ad pedem, quia nō essent viriles, sic illam orationem disertam sibi & oratoriam videri, fortem & virilem non videri. Athenæus libro quarto meminit saltatores in conuiuiis Sicyoniis esse vsos. Nam σικυώνια, tantū plerique Græci vocant eiusmodi effeminatum calceorum genus. Lucianus in Rhetore: ἡ ἐμβὰς σικυωνία πίλοις τοῖς λευκοῖς ἐπιπρέπουσα, id est, Solea Sicyonia albis vinculis ornata. Lucretius ī quarto de delicatissima mollicie scribens:

Languent officia, atque ægrotat fama vacillans,
Vnguenta, & pulchra in pedibus Sicyonia rident.

Festus Pompeius citat hunc versiculum Lucilii,

Et pedibus læua Sicyonia demit honesta,

Prouerbio vsus est & Picus ad Hermolaū Barbarum libro nono Epistolarum Ang. Politiani.

Pigmæum imponere Colosso.

PHILOSTRATVS Sophista Nicete, pro-

uerbio dixit. Pygmeum imponere Colosso hoc est, rem minutam & abiectam amplissimam efficere. Cicero dixit arcem facere ex cloaca.

In cauea minus bene canit luscinia.

IDEM in Scopeliano dixit, in cauea minus bene canere lusciniam, quo prouerbio commode vtemur, si quando significamus, libertatem esse rem inestimabilem, & ingenia libera rebus omnibus agendis esse accommodatiora, Homerus, Odyss. libro ρ. scribit, Iouem omnibus seruis dimidiam animi portionem abstulisse, cuius & Plato in sexto libro de legibus meminit: ἥμισυ γάρ τ' ἀρετῆς ἀποαίνυται εὐρύοπα ζεὺς ἀνέρος. εὖτ' ἄν μιν κατὰ δούλιον ἦμαρ ἕλῃσιν.

Problema Archimedeum.

CICERO libro duodecimo epistolarum ad Atticum πρόβλημα ἀρχιμήδειον vocat questionem reconditam & implicatam, quæ a nemine vel a paucis intelligi possit. Idem libro septimo ad Atticum, rem abditiss. numero Platonis obscuriorem vocat. Vitruuius libro nono capite tertio scribit Archimedem si quid abstrusum & multo labore quæsitum, vix tandem inuenisset, solitum exilire gaudio & currentem identidem exclamasse εὕρηκα εὕρηκα, i. reperi tandem reperi. Exemplum incredibilis & numquam intermissi studii Archimedis recenset Plutarchus in commentariolo, vtrum senisit administrãda respub. ἀρχιμήδην δὲ τῇ σανίδι προσκείμενον ἀποσπῶντες βίᾳ καὶ ἀποδύοντες ἤλειφον οἱ θεράποντες, ὁ δ' ἐπὶ τοῦ σώματος ἀληλιμμένου διέγραφε τὰ σχήματα.

Byssina verba.

PLVTARCHVS in Apoptheg. παρύσατις ἡ κύρου καὶ ἀρταξέρξου μήτηρ ἐκέλευσε τὸν βασιλέα μέλλοντα μετὰ παῤῥησίας διαλέγεσθαι βυσσίνοις χρῆσθαι ῥήμασι, hoc est, Parysatis Cyri & Artaxerxis mater, iubebat eum qui regem liberius esset adlocuturus Byssinis vti verbis. Bissina verba vocat quæ nitorem habeant cum grauitate mixtum, immo quæ commonendi asperitatem, iucundo quodã candore, atque adeo niuea quadam facilitate cõdiant. Aristoteles etiam præcipit cum principibus, aut rarissime, aut iucundissime colloquendum esse.

Computatorum digiti.

COMPVTATORVM digitos eleganti prouerbio dicimus, qui variis & incertis fortunç casibus obnoxii sunt. Plutarchus in Apophtheg. ὀρόντης ὁ βασιλέως ἀρταξέρξου γαμβρὸς ἀτιμίᾳ περιπεσὼν διὰ ὀργὴν καὶ καταγνωσθεὶς ἔφη, καθάπερ οἱ τῶν ἀριθμητικῶν δάκτυλοι, νῦν μὲν μυριάδας, νῦν δὲ μονάδα τιθέναι δύνανται, τὸ αὐτὸ καὶ τῶν βασιλέων φίλους νῦν μὲν δύνανται, τὸ αὐτὸ καὶ τῶν βασιλέων φίλους νῦν μὲν τὸ πᾶν δύνασθαι, νῦν δὲ τοὐλάχιστον, hoc est, Orantes Artaxerxis regis gener, cũ ob iracundiam, onorato loco excidisset, quemadmodum, inquit, Arithmeticorum digiti, nunc myriades, nunc autem vnum tantum significant, ita regum quoque amici siue purpurati, nunc omnia, nũc autem nihil omnino possunt. Laertius hoc Soloni tribuit.

Vita Charadrij.

PLATO in Gorgia Charadrii vitam intelligit hominis intemperantis, qui nunquã expleri possit, & in quem omnia influunt vt rursus effluant vt Seneca dixit. Ita Socrates loquitur: χαραδριοῦ τινὰ αὖ τὸν βίον λέγεις, Charadrii quandam vitã refers. Charadrium autem Theodorus apud Aristotelem vertit rupicem siue hiathicolam: nam vt interpres Aristophanis in Auibus docet: ὠνόμαστο ποιήτοα τὸ ὄρνεον παρὰ τὸ ταῖς χαράδραις διατρίβειν, auis hæc ita dicta est quod hiatus & terræ voragines incolat. Iridem & intemperantes & incontinentes homines, qui nunquam expleri possunt, perpetuo ganearum nidorem sequuntur, & nepotum pro seuchas incolunt. Suidas citat aliud prouerbiũ ex Didymo: χαράδριον μιμούμενος, id est, Charadrium imitans, de iis qui sese occultare soleãt. Siquidem autem hanc vendentes, occultare consueuerunt, ne prius emptori prosis, quam sit vẽdita. Nam regio morbo laborantes quamprimum Charadrium adspexerint conualescunt. Plinius hoc ictero aui tribuit libro 30. capite vndecimo.

Mittere lineam.

PLAVTVS in Mostellaria: Non ego ita extemplo meum ostẽdam sensum, mittam lineam. Metaphora a pictoribus desumpta lineam mittere dicuntur, qui rem tantum adum-

adũbrant & coniecturis quibusda inquirẽdam proponunt. Siquidem ex linearum ductu, iustum etiam picturæ artificium discimus. Vnde versiculus ille passim celebratur: Linea, quæ veterem longe fateatur Appellem.

Volsellis pugnare non gladijs.

VARRO libro quinto de lingua latina prouerbiali verbo vtitur: Volsellis pugnant non gladiis: quo commode possumus vti vel aduersus eos qui parum viri sunt, nempe qui volsellis ita sint vulsi iuxta sententiam Ciceronis, vt nec vnicum pirum boni viri habeant, vel in eos qui prorsus infirmis argumentis vtantur. Ceterum de vulsis corporibus in Demonacte Luciani abũde diximus.

Fortes in tabula.

PLVTARCHVS in Apophtheg. Laconicis: ἐπεὶ δ᾽ ἰδών τις ἐν πίνακι γραπτῷ λάκωνας ὑπὸ ἀθηναίων σφαττομένας, ἔλεγεν, ἀνδρεῖοι γ᾽ ἀθηναῖοι, λάκων ὑποτυχών, ἐν τῷ πίνακι, εἶπεν, Quidam cum in tabula picta Lacones videret ab Atheniensibus interfici, atque ob id diceret, fortes, equidem Athenienses sunt, Lacon forte fortuna incidens subiecit: Et in tabula quidem: fortes autem in tabula sunt qui fictitia fortitudine passim sese vẽditant, ceterum cum ad serium certamen peruentum est, tum non milites sed plane mulieres esse videas. Docti quidem in tabula sophistę, sunt, verum vbi eos excusseris, quam nihil nisi Antronios asinos, aut si quis is rudius, aut impolitius ei possit inuenias.

Nondum omnium dierum Sol occidit.

ELEGANS adagiũ est quo Philippus apud Liuium vtitur decadis quartæ, libro nono, Nondum omnium dierum solem occidisse, quando significamus finem rei nondum apparere, ad quem adhuc multis & incertis periculis perueniendum sit.

Etiam inter vepres rosæ nascuntur.

AMMIANVS Marcellinus li. decimosexto, cum de Entherio Eunucho loqueretur, sic inquit, sed inter vepres rosæ nascuntur, & inter feras non nullæ mitescũt. Hoc geminum prouerbium ostendit in omni hominum genere, quantumuis peruerso ac deplorato, reperiri tamen aliquot bonos viros & qui moribus minime sint aspernandis. Gregorius theolog. in vita Athanasii dixit: φύεσθαι καὶ ἐξ ἀμπέλου βάτον, id est, nasci etiam e vite rubum, hoc est, ex optimo parente nonnunquam pessimum filium.

Ne Sannione domi relicto.

IDEM libro decimoquarto, agitant familiarium agmina, tamquam prædatorios globos post terga trahentes, ne Sannione quidem, vt ait Comicus, domi relicto. Adagium ex Eunucho Terentiano dicitur in eos, qui cum in publicum prodeũt, magnifico & frequẽti comitatu delectantur, quo potentiores esse videantur. Eiusmodi multos in principum aulis inuenias, qui passim seruorum & comitum multitudinem contrahant, cũ apud veteres, vt Athenæus docet, & Apuleius in prima apologetica meminit, præstantiss. quique Romani, paucitate famulitii, sic enim ille inquit, gloriati sint. M. Antonius octo seruos habuit. Manius Curius cum duobus tãtum calonibus vtetur, pauciores seruos habuit, quam triumphos. Marchus Cato tres tantum seruos in Hispaniam ex vrbe secum duxit. Idem auctore Plutarcho quinque tantum seruos in militia habuit quod & de Scipione Aemiliano Plinius scribit, cũ duobus tantum seruis, si quando etiam ad regem mitteretur, esse vsum.

Tunc canunt cycni, quando tacuerint graculi.

BASILVS magnus in epistola ad Celeusiũ: ἐγὼ δὲ παροιμίαν ἐρῶ, μάλιστα μὲν ἀληθῆ, μάλιστα δὲ σύντομον, ὅτι τότε ᾄσονται κύκνοι, ὅταν κολοιοὶ σιωπήσωσιν. Prouerbio locus est, tũ doctis oportunum esse, vt de bonis rebus quam possunt eruditissime disserant, quando imperitis prius tamquam aqua & igni interdictum sit ne loquãtur. Eiusmodi dissimilitudinum plures prouerbiales formulas Ausonius ad Paulinum eleganter expressit:

Si vitulum tauro, vel equum committis onagro,
Si cõfers fulicas cycnis, & aedona parræ,
Castaneis corylos æques, viburna cupressis.

Lamiæ turris.

QVINTVS Septimus Forrens Tertulianus in li.

in libro aduersus Valentinianos: Nonne tale aliquid dabitur te in infantia inter sõni difficultates à nutricula audisse, Lamiæ turres,&c. Prouerbium est, de re quæ fingitur esse mire formidabilis, cum tamen omni periculo careat: quemadmodum infantibus horribilia de Lamiis nutriculæ narrare consueuerunt. Nonius Marcellus & Lactantius libro primo, capi. 22. diuinarum institutionum, hos versus, ex Lucilio poeta citant:

Terricolas Lamias. Fauni quas Pompiliúque
Instituere Numæ, tremit has, hic omnia ponit
Vt pueri infantes credunt signa omnia ahena
Viuere, & esse homines, sic isti hæc omnia ficta
Vera putant, credunt signis cor inesse & ahenis.

De Lamiis & multa & abstrusa quæda diximus in Lamiam Politiani.

Qualem demens ille Clamydem disperdit?

TERTVLLIANVS in libro de pallio citat ex Menandro Comico, mirum nisi prouerbiale, Qualem demens ille chlamydem disperdit? quod ĩ eos commode dicetur, qui rem suam viui videntesq; decoquunt, immo qui sua sponte sese in maxima magna mala coniiciunt, cuiusmodi plures reperias, qui cum neque per se, nec ex aliis sapiant, non iam chlamydem tantum, sed & sese ipsos miserandum in modũ perdunt.

Deorum liberi sunt inuulnerabiles.

PINDARVS iu Isthmiis Oda. 3. in Melissum Thebanum ἄτρωτοίγε μὲν θεῶν παῖδες, Deorum liberi sunt inuulnerabiles: de potentioribus hoc commode dicetur, qui nusquam non euadunt, vt Cicero de nobilibus dixit in oratione pro Quinto: Homines nobiles seu recte, seu perperam facere ceperunt, ita in vtroque excellunt, vt nemo nostro loco natus absequi posset.

In Paro frigida quidem est aqua, sed pulchræ mulieres.

INTERPRES Aristophanis in Vespis, Prouerbialem Versiculum citat, nec eius vsum ostendit: ἐν δὲ πάρῳ ψυχρὸν μὲν ὕδωρ, καλαὶ δὲ γυναῖκες, Paros habet quidem frigidam aquam, sed formosas mulieres. Ego quantum iudicare possum, existimo prouerbii vsum esse siquãdo significabimus dispendium esse perpetuo compendio aliquo sarciendum. In Paro tametsi frigida sit aqua, venustas tamen mulierum hoc quidquid est dispẽdii, abunde reponit, Quod si quis è numero doctorum melius nouerit quis adagio locus sit, is candide admoneat reperturus hominem gratum, tantum abest, vt ingenuis admonitionibus obtemperare nolim.

Bellum cum Protogene mortuo gerere.

AVLVS Gellius libro decimo quinto cap. vlt. scribit Rhodios Demetrio Polierceti, qui tum eos obsidione cingebat, atque extra vrbis muros memoratissimæ illam Ialysi imaginem Protogenis manufactam absumere igni parabat, per Legatos ita respondisse: Quæ, malum, inquiunt, ratio est ut tu imaginem istam velis incendio ædium facto disperdere? Nã si nos omnes superaueris, & oppidum hoc totũ ceperis, imagine quoq; illa integra & incolumi p victoriã potieris: sin vero nos vincere obsidendo nequiueris, petimus consideres, ne turpe tibi sit, quia non potueris bello Rhodios vincere, bellum cum Protogene mortuo gessisse: ad eos autem pertinet, qui cũ laruis luctantur, & contempta memorabili lege Solonis, mortuos iam cõuitiis insectantur, quod Homerus etiam intellexit dum inquit Iliad. libro ω.

Κωφὴν γὰρ δὴ γαῖαν ἀεικίζει μενεαίνων.
Et Agamemnon Iliad. κ.
Οὐ γάρ τίς φησι τῶν γ' ἐκ κατατεθνηώτων
Γίνετ', ἐπεί κε θάνωσι, &c.
Et ex eius sententia Virg. libro vndecimo Aeneidos:
Nullum cum victis certamen & æthere cassis.

Quantum vbique possunt duo oboli?

BACCHVS apud Aristophanem in Ranis, postquam accepisset ab hercule duos obolos Charonti pro trãsmissione paludis persoluendos esse, subiicit: ὦ μέγα δύνασθον πανταχοῦ τὼ δύ' ὀβολώ; quantum vbiq; passunt duo oboli? prouerbiali nimirum dicto signi-

gnificās, pecuniam in omni re plurimum posse: quæ nisi esset, non committerentur etiam tot diuersi generis flagitia, ita quod rectissime dixerit Antiphanes:

Ὁ πλοῦτος ἡμᾶς καθάπερ ἰατρὸς κακὸς
Τυφλοὺς βλέποντας παραλαβὼν πάντας ποιεῖ.

Id est, diuitiæ tamquam malus medicus quos acceperint videntes, excæcare consueuerunt.

Echinus parturiens cunctatur.

Ἐχῖνος τὸν τόκον ἀναβάλλει, Echinus partum procrastinat Echini terrestres, quos Erinaceos dicimus, existimātur propter aculeos catulorum suorum partum morari solere, ac deinde aculeatioribus factis catulis ęgerrime eniti, Vnde prouerbium, Budæo etiā teste, in eos vsurpatur, qui subinde versuram faciunt hoc est, creditorem mutant, fœnus fœnore soluunt, nomen nomine expungunt, atque illi dum fidem suam ad aliquod tempus labefactari nolunt, ad extremum fortunis omnibus euertuntur.

Cauum pedis ostendere.

Κοῖλον τοῦ ποδὸς δεῖξαι, Hesychius admonet ἐπὶ τῶν εἰς φυγὴν τρεπομένων, id est, de iis dici, qui sint in fugam versi, qui pedibus sibi consulant. Vt Turnus de Drance apud Virg. An tibi mauors

Ventosa in lingua pedibusque fugacibus istis
Semper erit?

Alexandrinæ delitiæ.

QVINTIL. in 1. Verba ne Alexādrinis quidem delitiis permittenda, risu, & osculo excipimus. Alexandrinas dilitias, luxum effeminatissimum, & molissimum appellauit. Alexandrini siquidem apud omnes scriptores hoc nomine male audiūt, quod propter amœnitatem vrbis cæliquecle mētiam immodice delicati fuerint. Ammianus Marcellinus libro 22. Alexandria vertex omnium ciuitatum, inibi sunt auræ salubriter spirantes, aer tranquillus & clemens, atque vt periculum docuit per varias collectum ætates, nullo pene die incolentes hanc ciuitatem solem serenum non vident &c. Quam ex admirabili euentu cōdita sit Alexandria, docet Stephanus, quæ per excellentiam etiam πόλις dicta fuit, vt Athenæ ἄστυ Roma Vrbs.

Manubrium eripere.

PLAVTVS in Epidico: Eripe manubrium è manu. Idem in Aul. Exemi è manu manubrium. Manubrium eripere scitissimè metaphora dicuntur qui nocendi causam adimūt, qui viam omnem obsepiunt qua periculum ipsis imminere videatur.

Geometriam exercere in cilio.

Γεωμετρεῖν περὶ τὸ ἐπισκύνιον, Geometriam exercere in cilio. Iulius Pollux libro quinto, cap. 15. de mulieribus dixit, quæ formā ascititiis lenociniis commendant, quod ī dem ad omnes illos pertinet, qui fucis quibusdam adulterinis & quod Plautus ait, Exoticis condimentis sese suaque venditāt Prouerbii meminit & Hermolaus Barbarus libro quinto. Corollarii in Dioscoridem, Dictione γεωμετρεῖν antiqui, vt ex Platone atque Plutercho colligimus, non tantum in dimetienda terra vsi sunt, sed in omni negocio quod exactius & diligētius tractamus ἐπισκύνιον autem extraneus ambitus est genæ superioris, quam antiqui cilium appellarant, & ex eo etiam supercilia in quibus superbia sedem habet, Auctore Plinio libro 11. cap. 37. Demetrius Phalereus χαριτοβλέφαρος a venustate superciliorum dictus fuit, Atheneo teste libro, γ. Dipnosoph.

Simiæ sanginem profudisse.

DIODORVS Siculus lib. 10. scribit in Pithecusis cum honorem haberi Simiis quē Aegyptii canibus tamquam diis suis exhibeant, viuere simul cum hominibus cibū ab iis absque omni metu capere, parentes isthic liberis suis a Simiis, vt aliæ gentes a diis imponere nomina: qui simiam occiderint, tamquam impium flagitiū designassent, iis pęnam extremum supplicium esse constitutum, vnde etiam prouerbio apud eos dicatur de iis qui iam occisi & e medio sublati sint, ὅτι πιθήκου αἷμα ἐκπεπώκασιν, id est, Simiæ sanguinem eos profudisse.

De scammate egredi.

DE SCAMMATE egredi apud D. Hieronymū legitur, pro eo quod est proposito digredi. σκάμμα locus certaminis est, in quo congrediuntur Athletæ, fossa plerumque, aut saltem lineis cinctus.

Hercules in Lydia.

DICITVR in eū, qui cultu indecoro & sibi neutiquā accōmodato vtitur. Vlpianus.

Test-

Testudo volat.

De re absurda aut impossibili dicitur. Claudianus libro primo, aduersus Eutropium (qui cum eunuchus esset, tamen Romæ factus fuit consul) multas huiusmodi ἀδυνάτων species adfert:

Iam testudo volat, profert iam cornua vultur,
Prona petunt retro fluuii vada, Gadibus ortum.
Armenii dixere diem, iam frugibus aptũ
Aequor, & adsuetum syluis Delphina videbo.

Ornamentum in luto, dignitas indigno.

Vt minime conuenit ornamentũ aliquod in luto iacere: ita parum dignitas homini insulso & indocto, qui honorem & titulũ suum defendere non potest. Saluianus.

Pica Syrenem imitans.

Simile est illi: Sus Mineruam docet, de iniqua dicitur comparatione & absurda imitatione. Stulte enim pica Syrenas imitatur, garrula potius & obstrepera quam canora. Galenus.

Myricæ citius poma ferent.

Si quis idem speret: laturas poma Miricas.
Speret, & è medio flumine mella petat.

Prouerbialia hęc ἀδώνατα apud Ouidium leguntur.

Eburneis rastris solum vertere.

Ligonibus aureis terram fodere.

Pro re insigni & præclara abuti, vt si quis eruditione pollens, ea in rebus vanis, inutilibus & famosis abutatur. Prudẽt. in Symn.

Ars amat fortunam, fortuna artem.

Τέχνη τύχην ἔστερξε, καὶ τύχη τέχνην. Aristoteles eo vsus est indicare volens, summam esse adfinitatem inter artem & fortunam, & alteram ab altera adiuuari.

Quorsum opus amicis, si modo foueat Deus.

Ὅταν δ' ὁ δαίμων εὖ διδῷ, τί δεῖ φίλων, Hunc senarium tamquam vulgo celebrem citat Aristoteles, vbi agit de homine beato, an ne ille etiam egeat amicis, Qui putant eũ omnia in se sufficienter habere, nec ideo vllis opus habere amicis, hunc senarium adferunt. Contrarium tamen Aristoteles concludit. Veri enim amici est dare potius beneficium quam accipere, virtutisq; proprium est benefacere, & pulchrius amicis benefacere, quã alienis: opus ergo amicis.

Amicus cum vitijs ferendus.

Convenit cum eo: Mores amici noueris non oderis: non enim, inquit Chrysostomus, fratres tantum sumus, sed & membra & corpus vnum Vide Saty. 3. Horatii. 1. Sermon.

Amare frustra, odio ne sis frustra.

Innuit apud omnes homines quęrendam esse gratiam & amicitiam, quousque sine nostro fieri possit damno: sed nullum temere suscipiendum esse odium, si non aliqua inde ad nos ꝓfectura sit vtilitas. Chrysostomus hoc dictum minime in Christianis probat, qui libere alter alterum admonere debent, neque odii caussa tacere, Vult autem tum memores eius dicti nos esse, quando lingua nostra videtur prouolatura in conuicia, & maledicta.

Amicus Plato, magis amica veritas.

Φίλος Πλάτων, ἀλλὰ μᾶλλον ἡ ἀλήθεια. Istud seu prouerbium, seu apophthegma, innuit nullum hominem tam carum nobis esse debere, vt in illius gratiam veritas vllo supprimatur modo. Galenus.

Caritate septum esse oportet.

A nequitia, rapina, & sceleribus virum bonum abesse oportet: caritate autem (vt inquit Saluianus) & beneuolentia, non armis septum esse.

Vter.

Proverbialiter homo fastuosus & superbus à Græcis μολγὸς vel ἀσκὸς vocatur, quod scilicet in modum vtris inflatus tumeat. Aristophanes:

Μή μοι Ἀθηναίους αἰνεῖται, μολγοὶ ἔσονται.
Ne mihi Athenienses laudate, vtres sunt.

Nescit seipsum.

Contrarium est Delphico oraculo: Nosce teipsum. Competit in superbos, adrógantes & homines inflatos. Notatur etiam Philautia, quod vitium, homines vel talpa cæciores in propriis erroribus reddit. Chrysostomus.

Asinus de Aesopi puteo.

Asinus de Aesopi puteo modo venis, & iam exclamas. In eum vsurpari potest, qui recens in aliquem locum venit, & ibi mira inter ignotos iactat. Tertullianus.

Plus verrere, quàm serere.

In auaros dicitur, qui nulla re exsatiari possunt. Plinius.

Vicinum semper inuenies.

VTCVMQVE exturbet quis possessionibus suis vicinos & proximos, numquam tamē solus supra terram habitare poterit: quālibet enim cuncta peruadat, vicinum tamē semp inueniet. Dici potest in auaros, qui omnia sibi subiicere conantur, vicinorum domos & agros. Saluianus.

Mappam mittere.

MITTERE mappam, est certaminis incipiendi signum dare, in qua sentētia Suetonius in Nerone vsus est.

Proletarius scriptor.

QVI in plebe Romana tenuissimi pauperrimique, erant neque amplius quam M. D. æris in censum deferebant, proletarii ciues appellabantur. Trahitur & hoc vocabulum latius vt dicatur proletarius scriptor: proletarius homo, pro homine infimi subsellii, & auctore paruæ eruditionis, & infimæ classis. Aul. Gell.

Minunt præsentia famam.

QVOD absens terrori est, præsens sæpe contemnitur. Claudianus: Plus nominis horror,

Quam tuus ensis aget, minuunt præsentia famam.

Quod pręsens est fere contemnimus: absentia vero & peregrina admiramur, & magno studio æmulamur.

Balneum ingressus depone odium.

Εἰς βαλανεῖον εἰσελθὼν, μὴ ζηλοτυπήσης τὸν συμβαίνον τὰ σοι εἰς τὴν μάκτρεαν, id est, ingressus balneum, ne certes odio cum eo, qui pedem habet tecum in eadem pelui. Sententia ad multa applicari potest: nempe in communibus locis, templis, theatris, balneis, conuiuiis manibus nullum exercendum esse odium. Iul. Pollux.

Acum & filum sumens, rupturam consue.

Ῥαφίδα καὶ λίνον λαβὼν, τὸ δὲ ῥῆγμα σύῤῥαψον: acum & filum sumens, rupturam cōsue. Dici poterit, vbi quē volumus adhortari, vt studeat paci, & argumenta colligat, modosque excogitet, quibus inter offensos animos concordiam resarciat. Idem.

Talis quisque est, quales quibus cum familiaris.

Τοιοῦτος ἐστὶ, ὥσπερ ἥδεται ξυνών. Senarius est Euripidis, quo indicatur familiarium vitam & mores, in eum quoque transire, qui eorum consuetudine fruitur. Botrus oppositus botro maturescit.

Aliud homini, aliud humanitati satis.

DIGNA hæc sententia Varronis est, quæ prouerbiis adnumeretur, qua pulsat eos qui consuetudinem potius sequuntur in loquendo quam certas rationes. Humanitatem autem hic ponit pro curiositate, ac si diceret: Natura quidem paucis contenta, sed quod huic sufficit, non satis est curiositati.

Insuere in saccum vel culeum.

INSVERE in saccum vel culeum, vulgo dicimus pro circumuenire aliquem vel ludere.

Pulchra apud pueros simia.

PVLCHRA (inquit Galenus) semper apud pueros est simia, nos admonens illusionem esse ridiculam puerorum hoc animal illudentium. Poterit autem istud prouerbium quoque ad locum, secus iudicandi, commode transferri.

Quasi locum in balneis occupare.

IN publicis locis primum occupans, solet plus iuris habere. Vnde & iureconsultus: Qui prior tempore, potior iure. Ad hunc morem adlusit Tertullianus vbi dicit: Sed quia prior eis venit, & prior virtutum documenta signauit, idcirco quasi locum in balneis, ita fidem occupauit, posteris quibusque præripuit.

Primus secundus tertius.

Primus medius nouissimus.

PROVERBIA Græcorum sunt in eos, quos laudibus efferunt. Sic Isocrates laudat Alcibiadem: Τοιαύτα δὲ τὴν ἀρετὴν. ὡς καὶ πρῶτος, καὶ δεύτερος, καὶ τρίτος γενέσθαι, Theocritus quoque Idillio. 17. Ptolemæum laudās dicit eum virorum primum, medium & nouissimum: Ἀνδρῶν δὲ ἂν πτολεμαῖος ἐνὶ πρώταις λεγέσθω καὶ πύματος, καὶ μέσος, ὁ γὰρ προφερέστατος ἀνδρῶν. Virgilius:

Nulli pietate secundus, id est, primus in pietate.

Spicilegium relinquere.

IN varias trahi potest sententias. Qui opus aliquod insigne edidere, tale tamen, cui aliquid adiici possit, spicilegium reliquerūt: Vlpio & posteris spicilegium tantum reliquit. Huc facit Antigoni Apophthegma qui cum suis pecuniam imperasset, & quidam diceret, non talis erat Alexander: εἰκό-

ϑ(inquit) ἐθέριζε τὴν ἀσίαν, ἐγὼ δὲ καλαμῶμαι, hoc est, Ille demessuit Asiam, ego spicas lego.

Terram & aquam poscere.

Γῆν καὶ ὕδωρ αἰτεῖν, id est, Terram & aquam poscere, & γῆν καὶ ὕδωρ διδόναι, id est, Terrā & aquam dare, Greci dicunt pro bellum alicui inferre, & bellum cum aliquo suscipere. Aeschines.

Non hodie aut heri institutum.

De more aliquo veteri qui omnibus notus esse debet, vel de lege ex antiquo instituto. Sophocles.

Ad Sirenum scopulos consenescere.

Pro, in re aliqua ad senium vsque demorari, aut miram quandam in ea percipere voluptatem, non secus ac si Sirenes, ipsas canentes audiamus. Aul. Gellius. & Apud Sirenas, aut Lotophagos hærere dicitur.

Adamante notare.

De his, quæ in perpetuam memoriam seruantur. Claud.

Iret adhuc in verba dolor, nisi Iuppiter alto
Cœpisset solio: voces adamante notabat

Lene Iouis. Verba finguntur adamante notari, tamquam Deus nihil loquatur nisi serium dignumque quod in perpetuam memoriam conseruetur.

Sparsis redemerunt crimina nummis.

Mvltos pecunię perdiderunt, ansamque ad omne scelerum genus dederunt: deinde omnium malorum seminarium & radix, auri est & argenti fames: quod qui sagatiori animo perpendunt reiectis & contemptis pecuniis in huiusmodi vitia non incidunt, & sparsis nūmis crimina redemisse dicuntur. Saluianus Simile quiddā apud Plutarchum de vitanda vsura de Philoxeno legitur, qui cum opulentissimam domum hęreditate nactus esset, & delicias ac voluptates indigenarum considerasset: Μὰ τοὺς θεοὺς, εἶπεν, ἐμὲ ταῦτα τὰ ἀγαθὰ οὐκ ἀπολεῖ, ἀλλ' ἐγὼ ταῦτα, hoc est, per deos, inquit, bona hæc me non perdent, sed ego illa.

Nummum quærit pestilentia, duos illi da & ducat sese.

Admonemvr hoc prouerbio, vt lites & fora iudicialia quam possumus maxime fugiamus, & potius pestilentiæ, id est, pestilenti & perniciosο homini poscenti nummum, duos demus, quam propter vnum litem cum eo contestemur, perdituri aliter in primis tempus, dein animi tranquillitatem, innocentiam & amicitiam. D. Augustinus.

Sapientia in exitu canitur.

Indicat finem vitæ spectandum esse: laudari enim penitus ante actæ vitæ prudentia non potest, nisi bono fine claudatur, cui adfine est illud Solonis: Finem vitæ specta. figuratius tamen dicitur sapientiam in exitu cani. Saluianus.

Multum nauigauit aquæ.

Πολλὰ πεπλανηκὼς. De eo, qui multas regiones peragrauit: & μεταφορικῶς de eo, q multarum rerum experientiam habet. Aristophanes.

Familiaris dominus fatuum nutrit seruum.

Qvi timeri, obseruari, coli vult à seruis suis, rarius cum iis loquatur, rarius congrediatur nulla ludicra cum iis exerceat: nimia etenim familiaritas contemptum parit, &, vt Plinius secundus inquit, Mitium dominorum apud seruos ipsa consuetudine, metus exolescit, Bernard.

Vbi vber, ibi tuber.

Indicat opulentiæ comitem esse fastum & superbiam. Apuleius. Terentius in Hecyra: Quia paullulum vobis accessit pecuniæ sublati animi adsunt.

Conclamare vasa.

Est signum mouendi dare. Militare olim institutum erat, vt cornicis signum darent, quoties essent mouenda castra: id Cæsar vocat conclamare vasa: nam tum quisque cogebatur colligere vasa sua, itinerique se apparare.

Pro aris & focis.

Crebro apud Romanos scriptores reperitur, pro aris & focis, quod idem ac sacra & prophana defendere. Originem habent ex sacramento militari: inter cetera enim milites etiam iurabant se pro aris & focis pugnaturos. Aul. Gellius.

Gradum figere.

Svmvntvr ab Athletis crebræ metaphorę, vt: Gradum figere: conferre gradum: de gradu cedere: in gradum redire: de gradu pellere: de gradu primo præludere: codem gradu occurrere. Gradum figere, est conceptam semel sententiam aciter defendere, & in ea persistere, vel, vt Cicero ait, argumētum suum premere: quater eo ita Tertull.

vsus

vsus est. Gradum conferre, quod Cicero & Quintilianus dicunt pedem conferre, est initium disputationis facere & cominus aggredi. De gradu recedere, à sententia recedere. In gradum redire, ad sententiam & propositum reuerti. Eodem gradu occurrere, pro eodem telo & argumento obuiam ire.

Vinculis Hippocratis adligere.

QVAE argumentis fortissimis roborata sunt, vel scripturarum testimoniis, Hipocraticis vinculis adligata dicuntur. Hieronymus.

Vt sportum furunculus captare.

CVM quis per fraudem quod sibi non debetur amplectitur, & alienum ad se trahit, vt sportulam furunculus captare dicitur. Tertull. Natum ab amiculis & clientibus Romanorum potẽtiorum, à quibus mane salutabantur, & per vrbem incedebant stipati, quibus vicissim sub vesperam dabant honorarium aliquod munusculum, sportulam videlicet. Inter hos autem clientes & amiculos, cum iam dandum esset munus, alii clam se immiscebant, vel ab absentibus sese submissos mentiebantur, quos furunculos vocabant.

Totam spirare Arabiam.

Τὴν ὅλην ἀραβίαν ἀποπνέειν, id est, Totam Arabiam spirare, est, vnguenta pretiosa, vt olim in vsu veterum fuit, aut vt nunc, moscham olere. Arabia ponitur pro odoribus & vnguentis, continens pro contento. Lucretius.

Calathum Sycaminorum in malis habere.

ARISTOTELES ὤφθης αὐτὸν εἶναι συκαμίνων τάλαρον, i. Videris esse ipsum Sycaminorũ calathum, in eum dicitur, qui faciem & mala hypopio aut cerussa fucarit, quẽ ὑπωπιασμένον Græci vocant.

Personam non faciem gerit.

Οὐ πρόσωπον ἀλλ' προσωπεῖον φέρει. dici potest in homines perfrictæ frontis quod nihil pudet, & maxime in mulieres meretrices, quæ faciem stibio, & cerussa fucãt. Iul. Pollux.

Tabernariam exercet fronte.

Καπηλείαν ἀσκεῖ προσώπῳ. Superiori simile est, & in eosdem dicitur. Pollux.

Formosus sine pulchritudine.

Ὡραῖος ἄνευ κάλλους. Non dissimile superioribus, in eos dicitur, qui pigmentis exoticam formam adsciuerunt Aristoteles.

Omni fune remisso.

Πάντα κάλων ἀνεὶς, id est, Omni rudẽte remisso. Contrarium est eius quod habet: Πάντα κάλων σείειν hoc est, Omnem mouere rudentem: hoc autem significatur summa diligentia illo vero summa omnisque negligentia & ignauia. Pollux.

Sine persona lasciuire.

DEMOSTENES: Ἐν ταῖς πομπαῖς ἄνευ τοῦ προσωπείου κωμάζειν, In põpis sine persona aut larua lasciuire. Dicitur in eos qui nihil non palam & aperte facere audent, quibus impudẽtia ipsa loco προσωπείου, i. personę, aut laruæ est.

Per eandem lineam serram reciprocare.

COMPETERE videtur in eum, qui semper idem argumentum tractat & eandem cantilenã canit, Sumptum à sectoribus lignorum, qui partes trabium secandas prius solent lineis distinguere: qui se semper hæreant in eadem linea, raro quidquam absoluent.

Ad scamma producere.

HOC est, In certamen prouocare. Ab Athletis sumptum est, cuiusmodi multa in libro ad martyres apud Tertullianũ sunt, σκάμμα quid sit vide in adagio: De scammate egredi.

Ferrum uirum attrahit.

Ἕλκει τὸν ἄνδρα σίδηρος: In omni re & ad omnem rem multum valent oculi. Sic visa solum femina ad amorem accendit, visi inimici mouent dolorem, ferrum visum trahit ad bellum. Tertullianus Græco dixit hemistichio, quod alicubi apud Homerum legitur:

Ἕλκει δὲ τε ἄνδρα σίδηρος. i. ferrum vero virum trahit.

Eloquentia male sine moribus discitur.

ANTIQVI morum probitatem semper anteposuerunt facundiæ. Orator inquit Cato, vir bonus dicendi peritus. Lege Ciceronis præfationẽ libri de Inuentione primi.

Vinalia sine uino expediri non possunt.

VARRO in libri de lingua Latina pręfatione. Multa, inquit, societas verborum, nec vinalia sine vino expediri, nec curia calabra sine calatione potest aperiri: quibus dictis prouerbialibus sese excusat, si in libris sui quędam

quędam adferat, quæ absurdiora videātur. Nō enim potest fieri vt ille, qui nominum origines conatur explicare, non interdum dicat, quod ab omnibus non probetur.

Volsellis pugnare cum gladio.

QVI fragilia argumenta ad rem quampiam probandam adferunt, dicuntur volsellis cum gladio pugnare.

Bene consulit, sed malefacit.

SENARIVM prouerbialem ex Anaxandrida Arist. citat, ἡ πόλις ἐβούλευσ', ἡ νόμων οὐδὲν μέλει hoc est, Vrbs consulit, cui nulla legum cura est. Dicitur in omnes qui recta quidē consulere norunt, recta autem facere nolunt. Non absimile huic quod habet Cicero in Catone: Athenienses sciunt quæ recta sunt, sed facere nolunt.

Soracus malorum.

Κακῶν σάρακος: id est. Malorum corbis, dicitur eadem prouerbiali forma, qua: ἀγαθῶν ἢ κακῶν ἅμαξαι, id est, Bonorum vel malorum plaustra pro ingētibus & malis copiosis. Aristophanes: κακῶν τοσοῦτον συνέλεγε τὸν σάρακον, id est, breuibus malorū ipsum mihi corbem refer.

Tamquam super spinas incedere.

Ὥσπερ οἱ ἐπὶ τῶν ἀκανθῶν ἐπιβαίνοντες, id est, Tamquam super spinas incedentes, dicuntur à Luciano equites, qui obtortis cruribus, & contractis equitant:

Ex cubitis cenare.

Ἐπ' ἀγκῶνος δειπνεῖν. Dicitur in delicatos, & aulicos, qui quiduis sibi permissum putant & decens,

Πτωχομουσος.

SIGNIFICAT Grammaticulum, vel Rhetorculum, vel potius rabulam forensem, qui litteras ob nihil aliud, quam ventris caussa & ad quæstum scire videntur.

Orestis somnium narrare.

IS dicitur, qui absurda loquitur. Sic Galenus Thessalo insultat: Quiesce dum miser rime in stratis tuis: nāque haud vides quæ tu putas nosse probe. Orestis mihi somnium narras Thessale.

Κριόμυξοι.

LICEBIT in impudentes interpretari, quod scilicet more arietis tamquam cornibus quemlibet impetant, qui mox fere indocto rum est, κριὸς enim idem quod aries. Galenus.

Pituitam à naribus allio & cæpe detergere.

VSVRPATVRA Galeno aduersus stupidos, demūstratiuæ methodi & dialecticæ imperitos, nec non deprehensos & argumentis conuictos.

Ne Mercurius ipse quidem cum Musis sanarit.

ET hoc à Galeno in stupidos dictum legitur, & omnium rerum ignaros.

Sua fronte.

SVA fronte proponi dicitur, quod libere & aperte, non autem coacte aut occulte. Tertullianus.

Romana libertas, Latina libertas.

SVMMAE libertatis olim erat populus Romanus, vt qui nulli subessent regi, principi, aut Imperatori: ipsi vero infinitis nationibus, reginis & regibus imperarent. Non nihil tamen inter Romanam & Latinam libertatem interest: plus enim Romana, iuris minus Latina habet. Saluianus.

Quidquid licet, minus desideratur.

QVIDQVID inquit D. Hieronymus licet, minus desideratur, ergo è contrario, quod non licet, fomentum accipit desiderii Ouidius.

Quod licet ingratum est: quod non licet, acrius vrget,
Et alibi:
Nitimur in vetitum semper, cupimusq; negata.

Omnium rerum, inquit Plinius, cupido languescit, cum facilis occasio est.

Litterarum radices amaræ, fructus dulces.

INDICAT aditum ad litteras esse difficilem multisque laboribus & vigiliis constare, ipsarum vero possessionem iucundam & dulcem. Hieronymus. Idem expressit Horat. in arte Poetica:

Qui cupit optatam cursu contingere metam.
Multa tulit, fecitq; puer, sudauit & alsit.

Introite, nam & hic dii sunt.

LAVDABILE Heracliti dictum: Introite, nam & hoc dii sunt: admonet vt libros quam familiarissimus nobis reddamus, studiaque colamus, ex quibus omnia arcana mysteria licebit haurire, & non deos tantū videre, sed etiam cū iis familiarissime colloqui dabitur. Aulus Gellius.

In communi pisce non insunt spinæ.

Ἐν κοινῷ ἰχθύι ἄκανθαι οὐκ ἔνεισιν. Videtur competere in heluones & gulæ nepotes, qui fraudatis aliis apposita, quique priusquā sorti-

sortiti sunt, communia deuorant, absumunt. Plutarchus.

Ἐν κακῶς.

GRAECI sine connexione pro eo, quod est mediocriter perinde atque si Latine dicas, bene male, quo licebit quoque vti, indicare volentibus nobis vitam humanam, partim ex prosperis & lętis, partim ex tristibus & aduersus constare. Euripides.

Beta sapientum.

Τῶν σοφῶν βῆτα. In eum cōpetit, qui in aliqua re, nec primus nec infimus est. In Erathosthenem dictum fuisse auctor est Strabo, vt qui nō primas sed secundas inter doctos teneret. Theocrit.

Omnis uirtus est mediocritas.

VETVS Academia dixit virtutes omnes, quādam mediocritatem esse moderatam. Cicero.

Vt Aedituus responsa numinis prædicat.

PROVERBIVM in eum cōpetit, qui aliquid absens & memoriter dicit. Aeditui enim vt à numine oracula accipiebant, sic ore consulentibus, referebant, non ex scripto. Macrobius.

Qua in re clarus quisque est, ad eam properat.

Ἐν ᾧ βέλτιστος δοκεῖ εἶναι, αὐτὸς ἑαυτοῦ ταύτα διατρίβει.

In quo quisque sibi excellentissimus videtur, in eo versatur Aristo. Sic Ouid.

Scilicet est cupidus studiorum quisque suorum:
Tempus & adsueta ponere in arte iuuat.

Quot ilicis folia. Quot fluctus insulæ.

HYPERBOLAE prouerbiales, quæ de immenso numero, vel magna multitudine dicuntur. Plutarchus.

Ὅσσον ὕδωρ κατ' ἁλιζόντος, ἢ ἀμφι πέτηλα. i.
Quot quercus foliis, quot fluctibus insula abundat.

Leguntur etiam & tales hyperbolæ apud Homerum:

Οὐδ' εἴ μοι τόσα δοίη, ὅσα ψάμαθός τε κόνις τε. id est,
Nō si tāta daret quot arenis littus abūdat:

Ouidianæ hyperbolæ de immenso numero hæ sunt:

Gargara quot segetes, quot habet Methymna racemos,
Aequore quot pisces, fronde teguntur aues,
Quot cælum stellas, tot habet tua Roma puellas.

Et alio loco.

Quot lepores in Atho, quot apes pascuntur in Hybla:
Cerula quot baccas Pallados arbor habet,
Littore quot conchæ: tot sunt in amore dolores.

Aristoteles huiusmodi hyperbolas pueriles vocat, quod scilicet pueros & homines iracundos deceant, non graues viros.

Deorum dona sæpe non dona.

CITANTVR ab Aristotele hi senarii:

Πολλοῖς ὁ δαίμων οὐ κατ' εὔνοιαν φέρων
Μεγάλα δίδωσιν εὐτυχήματα, ἵνα
Τὰς συμφορὰς λάβωσιν ἐπιφανεστέρας, i.
Multos deus non beneuolenti pectore
Ad summa rerum protrahit fastigia,
Vt inde grauius postea miseri cadant.

Indicant summæ felicitatis plerumque comitem esse insignem calamitatem, nec temere esse, si quādo homines nimia rerum omnium prosperitate vtantur.

Bene Claudianus:
Tolluntur in altum
Vt casu grauiora ruant.

Ἀμπλεκεῖν, φορμορραφεῖν.

EST putare, vel in modum storeæ aut sporte consuere. Inde, qui in angustias aliquas pelluntur, & in nassam quandam inducuntur, prouerbialiter dicuntur φορμορραφεῖσθαι. Aeschynes.

Determinare fossam.

HOC est, Concludere aliquem intra circulum, vel certum aliquod spatium, extra quod egredi non debeat: Sic vsus Tertullianus: Hanc tibi fossam determinauit ipse qui te non vult aliud credere, quā quod instituit, ideoque nec quęrere.

Oculis clausis agere vel perstringere.

DICVNTVR qui indistincte & nullo iudicio agūt, & minime cernētes quid facere oporteat. D. Augustinus: Quæ tandem vis, nisi cæcitas & vanitas animi cogit hominem clausis (vt dicitur) oculis tamquam in alterum iacere, quod cum in eum iecerit, cōtinuo redeat.

Cera & ære nobilis.

CERA & ęre nobilis dicitur cuius nomen & scriptis & statuis celebratum est. Romani maiorum egregia facta & litteris mandabant, & in foro statuis honorabant. In

ceteris

cereis autem tabellis olim scribere solebât & ex ære statuas formare.

Hippodromica bona.

ITA vocat Chrysostomus, bona huius mũdi, quæ mure celeris equi cito discurrunt, & transuolant.

Sub tunica & sinu.

QVOD occulte, non palã fit, id hodie prouerbialiter dicitur fieri sub pallio. Tertullianus paullo elegantius exprimit: Sub tunica & sinu.

Sub pallio condere.

PRAECEDENTI adsimile, de eo quod clam & occulte adseruatur, non autem palam ostenditur. Galenus.

Ἔξω κακῶν.

ID est: malum foras, eadem forma dicitur qua, ἔξω βούλιμον, id est, Foras famem. Tertull. Vti licebit quoties deprecari malum aliquod aut infortunium volumus, vt etiã exclamare solemus: dii meliora. Sic enim Græcorum εὐφήμει circumloqui. Cicero solet.

Felix & faustum sit lumen.

VARRO auctor est, Græcos cum lumen infertur, dicere solitos, φῶς ἀγαθόν, id est, faustum sit lumen.

Elige vitam optimam.

Ἑλοῦ βίον τὸν ἄριστον, ἡδὺν γὰρ αὐτὸν ἡ συνήθεια ποιήσει. id est, Elige vitam optimam, hanc enim iucundam reddet consuetudo. Pythagoræ sententia ad virtutem commonẽtis. Plutarchus.

Cum aquila esse queas, inter graculos primas ne opta.

CONVENIT cum superiori Pythagorę dicto. Optima aũt semp sectanda sunt, circa quæ deficere laudabilius est, quam in vilioribus superare. Nazianzenus.

Lydia arena.

Λύδιον ψῆγμα, id est, Lydium psegma, de re pretiosa, & auri plena dicit. Basilius in homelia ad nepotes, est ψῆγμα arena, ex qua aurum expurgatur, quæ apud Lydos copiosa est. Statius: Viue Midæ gazis, & Lydo ditior auro.

Pythiæ Mysi talenta.

DE thesauro maximo & diuitiis amplissimis.

Hortus altera succidia.

SVCCIDIVM dicitur Lardum suillum, ponitur hic pro carnario, cuius vicem hortus implet: nam vt Plinius inquit, expedita res & parata semper neque egent igni qui hortos habent. Crudis enim cibis facile vescuntur & coctu facilibus. Seneca.

Ad solarium versari.

DICITVR in adsentatores & parasitos, & amicos illos ollares, qui curiose solent vmbam solarii obseruare & tempus cenæ inde discere. Cicero.

Suaue me suffocet.

PARASITORVM & gnatonum prouerbiũ est, de his qui gulæ, luxui, & deliciis dediti sunt, commode dici poterit, suaue eos suffocare. Chrysostomus.

Da mihi hodiernum, tu sume crastinum.

HOC est, fruar ego hac vita, tu futura. Dictum, quod in ore habere solebant homines voluptatibus addicti. Chrysostomus.

Sal patriæ pluris faciundus est, quam hospitis mensa.

DICTVM Aeschinis, quo significatur, plus deberi patriæ & ciuitati, quam amicus aut vlli necessitati.

Centũ viri vnum pauperem spoliare non possunt.

PAVPERTAS omni caret metu, intrepide vbiq; versatur, nullos metuens fures, nullos latrones. vnde Horatius:

Cantabit vacuus coram latrone viator.

Maxima paupertas propugnatione defenditur, quam nullus rex, nullus Imperator vincere potest. Chrysostomus.

Qui honorat, seipsum honorat.

VVLGO dicitur honorem non esse apud honoratum, sed apud honorantẽ. Aristoteles.

Expumicare.

PRO, expurgare & expolire in vsu fuit. Vsus enim pumicis est in chartis læuigandis & sordibus detrahendis. Tertull. Similia fere sunt: exasciare, edolare, interpolare, colophonem imponere, ad vmbilicum ducere.

Studium generat studium, ignauia ignauiam.

VBI semel bonum opus cœptum est, resumendum est, donec habitum cõsequamur: quem vbi semel consecuti fuerimus, non erit quod ipsum deserere poterimus, cuiusque enim rei dulcedo cui adsueti sumus trahit. Chrysost.

Ne hoc quidem male.

Οὐδ' οὕτως κακῶς, id est, Ne sic quidem male. Quo licet vti vbi res licet præter spem aut institutum, non infeliciter tamen ceciderit. Plutarchus commẽtario περὶ εὐθυμίας. Originem habet à priuigno, q cũ aberrãs a cane quem lapide petebat, percussisset nouercam, οὐδ' οὕτως κακῶς dixit.

Ratio sapienti pro necessitate.

PROVERBIALIS sententia qua docetur, sapientem nihil metu adactum aut necessitate, sed consilio omnia facere. Plinius Iunior.

Quod dubites, ne feceris.

BENE (inquit Cicero) præcipiunt qui vetant quidquam agere, quod dubites equũ ne sit an iniquum, æquitas enim lucet per se, dubitatio autem cogitationem significat iniuriæ.

Nihil desperandum & nulli rei fidendum.

NEMO desperet quod non habet, nemo cõfidat is, quæ habet.

Seneca in Thyeste:

Nemo confidat nimium secundis:
Nemo desperet meliora lapsis.

Indigentia mater sanitatis.

A medicis sumptum, qui parsimoniam & ciborum parcitatem commendant. Chrysostomus ad animam trahit, qui non corpora ieiunio solum roborari, sed & animã à vitiis expurgari docet.

Domi militiæq;.

PRO quo Græci dicunt ἐν εἰρήνῃ καὶ πολέμῳ, id est, In pace & bello, de eo dicitur qui & semper & nusquam non vtilem seipsum præbet. Aeschines.

Eodem iugo vrgeri.

PRO eadem necessitate dicitur, sumpta metaphora a iumentis iugalibus. Tertull. potest etiam dici tamquam in eodem periculo versari, vt in eodem luto hærere, in eadem naui esse.

Mulum de asino pingere.

DICI potest quando exemplar & res efficta non multum inter se distant: vel quando ineptiæ ineptiis repræsentantur, vel mendacia mendaciis astruuntur. Magna similitudo inter asinum & mulũ est. Tertullianus.

Repente tamquam procella.

HOC vtimur, cum significare volumus, aliquid subito euenisse: εἶτ' ἐπὶ τούτῳ τῷ καιρῷ ῥήτωρ ἐξαίφνης ἐκ τῆς ἡσυχίας ὥσπερ πνεῦμα ἐφάνη, Id est, Deinde subito rhetor illo tempore ex tranquilitate, ceu procella venti apparuit. Demosthenes.

Vltra pedem.

Ὑπὲρ τὸν πόδα. Vltra pedem, id est, Vltra vulgarem modum & viuendi consuetudinem. De sumptuosis dicitur.

Sufflaminare.

VSVS est Hieronym. pro cohibere, compescere & retardare: nam sufflamen retinaculum est quo vna rotarum religatur, ne currus, in præceps ruat si quando via est pronior. Vnde Iunenalis:

Ipse rotam stringit multo sufflamine cõsul.

Tempore pacis cogitandum de bello.

Ἐν εἰρήνῃ μελετέον τὰ πολεμικά. Admonet prouerbium in tempore de necessariis prospiciendum esse, Lucianus.

Panis prior prora.

Πρότερον ἐστι τῆς πρῴρας τὸ φυράσαι, Id est, confectio panis prior est ipsa prora. Vti licebit tum cum persuadere volumus, vt id quod maxime necessarium est, anteponatur ei quod minus: tum vt ordine res quæpiam agatur. In hunc sensum tamquam adagio vsus est eo Demades rhetor, cum Atheniẽses iuberent triremes e naualibus producere, easque milite complere, deficientibus interim pecuniis bellorum neruis. Lepos dicti in hoc situs est, quod licet prora anterior & prior pars nauis sit, tamen aliud prius est expediendum in bello nauali, vt scilicet de victu &, commeatu prospiciatur. Plutarchus.

Mithrij pœnas sustinere.

MITHRII pœnas sustinere, pro grauissimas pœnas suffere dicitur. Nazianzenus.

Pharus.

ELEGANTER vsurpatur hæc dictio Pharus à Tertulliano, eo modo, quo à poetis Ara, arx. portus, anchora, & similia. Fuit Pharus altissima Aegypti turris, quæ nocturnis ignibus naues ad portum dirigebat.

Intra quatuor esse.

Ἐντὸς τῶν τεττάρων εἶναι. Pro eo quod est, intra ianuam esse, in ædibus, vel in tuto, familiaris loquendi modus apud Grecos. Iul. Pollux. Simili schemate etiam dicitur, Intra quadrangulum esse, pro eo, quod intra propriam domum, vel in tuto.

In portu dormire.

Ἐν λιμένι καθεύδειν. Hoc est in tuto & extra omne periculum esse, & tranquillā agere vitam: Chrysostom.

Ager quàm multos habuisti, & quam multos habiturus es dominos.

CITATVR à Chrysostomo ex his, quæ vulgo dicuntur: quod & ad domos, pecunias, vestes, ornamenta, & terrena omnia rectissime dici potest: indicat quæ huius seculi sunt relinquēda esse solam vero virtutem & recte factorum conscientiam nobiscum ad supercelestem illam vitā commigrare.

Manuarium æs.

MANVARIVM æs, videtur vocare Gellius illud, quod in commune confertis, qui in certaminibus lusibusque factus est inferior,

Briarei manus inÿcere.

HOC est, Furaces et violentas. Hinc qui iniustam opulentiam colligunt, & facultatibus præda & rapinis partis ditantur, dici possunt Briarei manus iniicere. Briareus gigas fuit, cui centum brachia & manus fuisse dicuntur, sęuissimus & immanis pyrata. Nazianzen.

Fluuÿ cursus non detorquendus.

SENTIT prouerbium, naturæ non debere fieri vim, sed ad quod vnumquodq; natum est, eo adhibendum.

Κωμωδοτραγωδία.

COMODOTRAGODIA, res dicitur ex lætis simul & tristibus constans. Haud illepide sic appellatur vita humana. quæ nunc prosperis, nunc aduersis rebus vtitur. Item & matrimonium. Phorphyrius.

Paucā male parta, multa bene comparata perdunt,

MVLTVM adfinis hæc Chrisostomi sententia Plautinæ est:

Male partum male disperit.

Ad oculos magis, quàm ad vesicam pertinet.

DE re dicitur, quæ voluptatem magis & oblectationem, quàm lucrum creat. Vesica ponitur pro pecuniarum receptaculo: nam porcinę & bubulæ vesicæ in eū vsum a veteribus haberi solebant. Varro.

Bos in lingua.

POLLVCIS sententiam apud Homerum: χρύσεια χαλκείων, &c. docentis fuisse commutationem rerum citra nummos, & sic permutationem, non venditionem comprobat Paullus iureconsultus libro. Pandect. 18. tit. de contrahenda emptione. Plutarchus scribit Theseum nota bouis nummum signasse, ex quo hoc prouerbium, de iis qui corrupti pecunia tacerent, vt Demosthenes, cum dictus est argentaginam pati: addam illud Philost. in Scopel. βοῦν ἀφωνίας ἐπὶ γλῶτταν βεβλημένος.

Conscientia crimen prodit.

CONSCIENTIA nihil aliud est, quam secretum, & quod falli non potest facti nostri iudicium, & mille testes, vt dici solet. Nam sua quemque fraus, & suus terror maxime vexat, suum quemque scelus agitat, amentiaque afficit, suæ malæ cogitationes, conscientiæque animi terrent. Cicer. pro Sexto Rosc. Ame. Paullus Pandect. lib. 40. tit. 9. qui & a quibus manumissi liberi: & imperator Antoninus Calpurinio Critoni rescripsit, eo tempore quo quis propter facinorum suorum cogitationem iam de pęna sua certus esse poterat, multo plus conscientia delictorum, quam damnatione ius dandæ libertatis eum amisisse. Post sub finem; conscientia animam verberat.

Patere legem, quam ipse tulisti.

PAVLLVS lib. Pandect. 32. tit. de legatis & fideco. cap. 32. ad hoc vulgo iactatum prouerbium adlusisse videtur. Decet enim imperatoriæ maiestati, eas seruare leges, quibus ipse solutus esse videtur. Vnde Claudianus: In commune iubes, si quid censesue tenendum primus iussa subi: tunc obseruantior ęqui fit populus. nec ferre vetat cum viderit ipsum auctorem parere sibi.

Tonderi pecus, non radi debet.

IN principes grauiora consuetis vectigalia imperantes. Tiberius Aemilio racto Aegypti prætori rescripsit: Tonderi pecus se velle non radi. Cuius dictum istud recenset ita Dion: κείρεσθαί μου τὰ πρόβατα, ἀλλ' οὐκ ἀποξύρεσθαι βούλομαι, nimirum humaniter, haud mancipiorum modo tractandos pro uinciales innuens. Sunt enim qui rem exactius, quam sat est, ac morosius excutiunt, & ad viuam cutem resecant, quod alio prouerbio ad viuum vsque radere dicitur. vt & Boni past. est tondere pecus nō deglubere.

Tem-

Temporibus seruire decet.

LVCANVS ad Calphurnium Pisonem:

Temporibus seruire decet, qui tempora certis
Ponderibus pensauit, cum si bella vocabunt,
Miles erit: si pax, positis toga gestiet armis.
Hunc fore pacatum, bellantem castra decebunt.

Cicero libro de finibus tertio commemorat inter præcepta veterum sapiētum, quæ constat prouerbiorum vice celebrata: Quæque sunt, inquit, vetera pręcepta sapientū qui iubēt tempori parere, & sequi Deum, & se noscere, & nihil nimis. Pro parere, sunt qui parcere legunt. Adfinia sunt, Seruire scenæ. &, Vti foro.

Pygmæi vel Viodamas cum Hercule.

AMMIANVS lib. 22. vbi Iuliani imperatoris animi inuictam constantiam & susurronum contemptricem laudat, prouerbiali schemate illud extulit: Frustra virum circumlatrabant immobilem occultis iniuriis, vt Pygmæi vel Tiodamas aggrestis homo Lindius cum Hercule. Innuit enim Iulianum nihilo magis commotum fuisse blateronum aulicorū iniuriis dicteriisque quam Hercules Pygmęorum adsultibus exterritus fuerit, immo ea ipsa contempsisse risisseque velut Thiodamnatis Lindii probra conuiciaque inultus neglexit Hercules. Ad illud de Pygmæis adlusit Alciatus iurisconsultus in Emblemate quodam, in eos, qui maiora viribus aggrediuntur, suæ imbecillitatis non conoscii, quod hunc in modum habet:

Dum dormit, dulci recreat dum corpora somno
Sub picea, & clauam ceteraq; arma tenet.
Alcidē Pygmæa manus prosternere letho
Posse putat, vireis non bene docta suas:
Excitus ipse, velut pulices sic proterit hostem,
Et sæui implicitum pelle leonis agit.

De Thiodamante hæc est fabula. Cum in Thiodamantem Lindium terram aratro proscindentem ex improuiso incidisset famelicus Hercules, alterū ex iugo boum iugulat illo pręsente & deuorat, quam ille iniuriam maledictis fuit aggressus: At iste illum sibi amarissime conuiciantem cum risu & cachinis audiit. Sunt qui Herculem bis integrum deuorasse bouem scribunt, semel apud Lindum vrbem, & iterū apud Driopas Thiodamantis bouem.

Amor fit ira iucundior.

ISTVD pręterquam quod vsu verum esse intelligitur, testimonio etiam atque auctoritate Plutarchi confirmatur, in commentario, quem ἐρωτικὸν vocauit: Quēadmodū enim, inquit, cum e nubibus exiit sol, at post caliginem denique feruentior est: ita amor cum intercessit ira aut suspicio, pace facta, reconciliatisq; animis iucundior est atque acrior. Plautus pręterea simulatum Amphitrioni Iouem idem induxit loquētem: verum ire, si quę forte eueniūt huiusmodi, inter eos, rursum si reuētum in gratiam est, Bis tanto amici sunt inter se quā prius. Hinc Terentius in Andria: Amantium iræ, amoris integratio est.

Voluptas malorum esca.

VOX Platonis grauis in Timęo, πρῶτον μὲν ἡδονὴν μέγιστον κακοῦ δέλεαρ. A Cicerone in libello de Senectute, ita expressa: Diuin9 (inquit) Plato escā malorū voluptatē appellauit, quod ea videlicet homines capiantur vt hamo pisces. Sed a Plauto in mercatore in Latinum prius versa: Demipho, Sapientum illud dictum, te audisse reor sæpius: voluptas est malorum esca, quod ea nō minus homines, quā hamo capiantur pisces.

Cœna sine sanguine.

DIPHILVS comicus, cœnā sine sanguine vocauit, quam Plautus terrestrem appellauit. Ambo autem tenuem pauperemque, hoc est, vilibus dapibus instructā mensam intellexerunt, ille ob quam ornandam nulla cæse forent animantes, hic ob olera. Carmen autem ipsum Diphili ex Athenei sexto libro Dipnosophistarum hic apponā:

Ὅταν μὲ καλέσῃ πλούσιος, δεῖπνον ποιῶν,
Οὐ κατανοῶ τρίγλυφ' οὐδὲ τὰς στέγας,
Οὐδὲ δοκιμάζω τοὺς κορινθίους κάδους.
Ἀτενὴς δὲ τηρῶ τοῦ μαγείρου τὸν κάπνον.
Κἂν μὲν σφοδρὸς φερόμενος, εἰς ὀρθὸν τρέχῃ,
Γέγηθα, καὶ χαίρω, καὶ πτερύσσομαι.
Ἐὰν δὲ πλάγιος, καὶ λεπτὸς εὐθὺς νοῶ
Ὅτι τοῦτό μοι τὸ δεῖπνον, ἀλλ' οὐδ' αἷμ' ἔχει.

Inducitur autem parasitus ab eleganti facetoque poeta ita loquens:

Pisces magni paruulos comedunt.

Id apud Græcos & maiores nostros in vsu fuit, & adhuc hodie vulgo nos vsurpamus cum de iniuriis opulentorum querimur, significamusque nouum non esse, quod tenuiores exuantur patrimonio a potentioribus. sumptum ab animante immani, atque expertem omnis humanitatis. M. Varro in Menippeis libro quem Margopolim siue περὶ ἀρχῆς inscripsit, apud Nonium: Natura humanis omnia sunt paria, qui pote plus vrget, pisces vt sæpe minutos magnus comest, vt aues enecat accipiter Polybius 15. lib. historiarum: οὐδ᾽ ἂν καθάπερ οἱ τύραννοι, βραχεῖαν δὲ τινα προβαλλόμενοι τῆς αἰσχύνης πρόφασιν, ἀλλ᾽ ἐξ αὐτ᾽ ἀναιδὴν καὶ θηριωδῶς οὕτως, ὥστε προσόφλειν τὸν λεγόμενον τῶν ἰχθύων βίον, ἐν οἷς φασὶν ὁμοφύλοις οὖσι τὴν τοῦ μείονος ἀπώλειαν τῷ μείζονι τροφὴν γίνεσθαι καὶ βίον, id est, Nec faciunt (inquit) hoc more tyrannico, sed modicum aliquem dedecoris pretextum præmittunt, & confestim impudenter ac ferociter sic agũt, vt atrocitas ipsorum, vitę piscium conformari possit: de quibus fertur, quod cum eiusdem generis sint, nihilo tamen minus minorum perditio, maiorum sit cibus & vita.

Gutta cauat lapidem.

Hoc Ouidiano hemistichio ex quarto libro de Ponto vtimur, quoties temporum diuturnitate omnia absumi significamus:

Gutta cauat lapidem, consumitur annulus vsu,
Et teritur pressa vomer aduncus humo.

Chærilus: Πέτρην κοιλαίνει ῥανὶς ὕδατος ἐνδελεχείῃ.

Hunc versum citat Simplicius in commẽtatio suo in octauum librum Naturalis auscultationis, quem his verbis Lucretius protulit:

Nonne vides etiam guttas in saxa cadentes
Humoris, longo in spatio pertundere saxa?

Pro incerta spe, certa præmia.

Sallustius in Coniuratione Catilinæ, de Allobrogibus loquens, diuersa consilia animo voluẽtibus, inquit enim Pro incerta spe, certa præmia. Animaduertendũ pręterea an cum idẽ de bello Iugurtæ narrat ita: Metellum regi Boccho suauisse, quam quã, opibus suis confideret, tamẽ non debere certa pro incertis mutare, respexerit (vt puto) ad sententiam versus Hesiodi, valde celebratam, inquit enim sapiẽs ille poeta:

Νήπιος, ὃς τὰ ἕτοιμα λιπὼν, ἀνέτοιμα διώκει. hoc est,
Stultus, qui parata relinquit, & imparata persequitur.

Theocritus in Cyclope: τὰν παρεοῖσαν ἄμελγε, τί τὸν φεύγοντα διώκεις. Mulge præsentẽ, quid enim fugientem sectaris? Vbi scholiastes Hesiodi versum citauit. Hoc age igitur, quod præsens: quodq; præ manu est, et in id tibi mens intenta sit: de eo cogita, nõ interea inanes cupiditates & vana somnia sequaris. Plautus autem apertius illã vertit, cum Pseudolum, callidum seruum, secum philosophantem induxit, in aliisq; multis dicentem; Stulti haud simus, frustra vt simus, quam quod cupienter dari, petimus nobis, quasi quid in rem sit, possimus noscere. Certa amittimus, dum incerta petimus, atq; hoc euenit, in labore atq; in dolore, vt mors obrepat interim. Hoc autem prouerbio monemur, vt præsentibus commodis fruamur, & absentiũ cupiditate nos nõ excruciemus. Iuxta hoc Philemonis comici, ἐὰν δ᾽ οἷς ἔχομεν, τοῖς γε μηδὲ χρώμεθα. Eundem habet sensum quod alibi nobis dictum est: Præstat possidere, quã persequi.

Cœna terrestris.

Αδ᾽ οὐκ ἔχομεν ζητοῦμεν, ὧν μὲν διὰ τύχην,
Ὧν δὲ αὐτοὺς ἐσόμεθ᾽ ἐστερημένοι.
Si præsentibus non vtimur.
Absentia quærimus: his quidem nostra culpa,
Illis vero per fortunam priuabimur.

Narrat enim se dissentire ab ingenio multorum, qui cũ vocati sunt ad cenã a deuite aliquo, fortunatoq; homine statim domũ introeuntes laudãt triglypha, tecta laqueata, corynthiaq; vasa, coniectis in huiuscemodi ornamenta ædium oculis: se namq; his rebus spretis, intentis oculis respicere fumum culinæ, quod si ille impetu quodã directo latus sit, se gaudere, ac præ gaudio exultare. Contra autẽ si obliquus ac tenuis ilico cognoscere cenã, quod ei vehementer dolebat, sanguinem non habituram. A signo igitur ille iudicat se male acceptũ iri: neque enim huiuscemodi cena ipsum delectabat. Plautinus cõtra senex in Captiuis,

para-

parasitum ludit, ostendens se huiuscemodi cenam ei daturum: Asper meus victus sana est, cui ille: Sētisne esitas? Sequitur: Aegio. Terrestris cena est. Par. sus terrestris bestia est. Aeg. multis oleribus. Par. curato ægrotos domi. Nihil autem inimicitius esse oleribus parasito, & hic declarauit, & apud eundem Græcum comicum in Mercatore quidam qui accusat alium & pisces & aues, & omnes demum delicatiores escas coementē Inquit enim sumptibus & vora citate illius fieri, vt & ipse, et vniuersa ciuitas necessario ad olera redigatur, ac pugnēt sæpe, contendantque inter se de apiis, vt in Isthmiis fieri solebat: quorum certaminū corona victoriæ præmium erat ex apio. Nam iocatus in hoc lepide est. Inquit: οὐκ ἔστιν οὐχ οἷκον ὑπὲρ μεταλαβεῖν. Σωῦκας ἦμεν εἰς τὴν λαχανατῶν πολιν. Περὶ τοῦ σελίνου μαχόμεθ' ὥσπερ ἰσθμίοις.

Massilenses mores.

PLAVTVS in Casina Massiliēses mores, quos miris laudibus Strabo & Cic. in oratione pro L. Flacco efferunt, tamquam optimos & probatissimos dixit: Vbi, inquit, tu es qui colere mores Massilienses postulas? Massilianam enim peregrinationem pro Attica disciplinæ gratia suscipiebant Romani.

Ὁ τρώσας καὶ ἰάσεται.

GRAECO hoc prouerbio vsus est Suetonius in vita Claudii, quo subobscure significare voluit se remedium illi malo, quod ei fecisset, inuenturum, sublaturumq; Neronem, quo stulto consilio, imperium vt res postea docuit, Britanico eripuisset, Suetonii verba hæc sunt. Et subinde obuium sibi Britannicum arctius complexus, hortatus est. vt cresceret, rationemq; a se omnium factorum acciperet. Græca insuper voce prosequuntur, τρώσας καὶ ἰάσεται, hoc est, etiam læsus sanatur, vel a nullo sanari potest vulnus, nisi ab eo qui inflixit. Prouerbium autem hoc ab Achille ortum est, qui eadem hasta, qua Telephum vulnerauit, ipsum postea sanauit. Crebrum vero id est apud veteres auctores. Plutarchus in cōmentario, quem inscripsit περὶ τοῦ ἀκούειν, de morsu quodam, qui in animis ingeniosorum adolescentium a Philosophia excitatur, loquens dicensque posse illum a ratione ipsa, quæ ipsum inflixit sanari, non minus ac plagam illam Teleph. manifeste ad hoc prouerbium respexit, cum etiam verbis ipsis vsus sit, quamuis versum etiā Euripidis addat, quo Poeta ille eandem rem tragice commemorarit. Verba Plutarchi hæc sunt: οὐ γὰρ μόνον ὡς Εὐριπίδης φησι, τὸ Τηλέφου τραῦμα πραΰνεται λόγχης θέλγεται ξυνήμασιν, ἀλλὰ καὶ τὸν ἐκ φιλοσοφίας ἐμφυόμενον εὐφυέσι νέοις δηγμὸν αὐτὸς ὁ τρώσας λόγος ἰᾶται hoc est: Nequevero, vt auctor est Euripides, solum Telephi vulnus ab eadem hasta, quæ illud inflixerat, sanatum exstitit, sed etiam ingeniosi adolescentis, qui in philosophia probe est institutus, acceptus morsus eadem oratione vnde illatus est, emendari potest.

Tonitrus imbrem antecedit.

HOC est post minas verbera, ductum verbū a lepida voce sapientissimi viri, qui absurdos asperosque mores vxoris patienter admodum tulit, quæ cum ipsi antea maledixisset, postea autem aquam in eum effudisset, Nonne inquit ille amicis, hoc futurum dixeram: ὅτι Ξανθίππη βροντῶσα καὶ ὕδωρ ποιήσει. Vix enim Latine hoc pronunciari posse puto, vt maneat, in ea lepos elegantiaque, quę in ea his verbis pronunciata percipitur.

Nam tonitrus imbrem antecedere certum est.

Campas dictis abigi.

CAMPAS dictis abigi, Plautus in Trinummo pouerbialiter dixisse videtur de iis, qui verba non curarent, sed rem ipsam. Solent enim Campæ quibusdam carminibus extingui. M. Catoni sunt vermiculi æstatis tempore olera & arbores infestantes, nos brucas appellamus.

Dignus qui ranis ministres.

NOS vulgo verbum hoc sæpe vsurpamus, atque quoties vini ministratores reprehēdimus, quod nimium aquæ ingerunt, ac vini ipsius vim penitus perdunt: Pherecrates apud Athenęum lib. 10. δειπνοσοφιστῶν: ἔρρ' ἐς κόρακας, βατράχοις οἰνοχοεῖν σε δεῖ.

Fumus pulchriorem persequitur.

HOC prouerbium non recens est, sed multis seculis & apud diuersas gentes celebratum est ac viguit, quo fertur, fumum natura sua formosiorem totius domus sectari,

Aristoph. apud Athenæum libro. sexto. δειπνοσοφιστῶν: vbi parasitus in formosis tētandis, cum se reliquos superare dicere vellet, inquit in illis se fumum esse: ὑπομένειν πληγὰς, ἄκμων, καὶ κονδύλους. πλάττειν δὲ τελαμὼν, τοὺς καλοὺς πειρᾶν, καπνός.

Crispiores apio.

APVD epigrammatarios extat prouerbiali schemate dictū illud: οὐλότερον σελίνων, apio magis crispum. Quo spectat illud Aristotelem in Rhetorices tertio: σέλινοι οὖλα τὰ σκέλη φορεῖ, apium crispa habet crura. Et Lucianus in Amoribus: πολὺ τῶν ἐν λειμῶνι οὐλότεροι σελίνων, multo crispiores pratensi apio.

Hylam vocare.

IVXTA Cium Mysium fluuium, cui ciuitas adiacet: item Cius dicta, a nymphis raptus fuit Hylas ab Hercule adamatus, quem ingenti vociferatione vocans Hercules nihil profecit. Vnde prouerbiū manauit, de vocantibus non audientes, Hylam vocare. Vide Theocritum Eidyllio 13. quod Hylas inscribitur. Erudite descripsit eandem fabulam Apollonius Rhodius in fine primi libri Argonauticorum, qui sic ait: Herculem, cum regionem Driopum accolarum Parnassi transiret, voluisse eripere bouē ad sacrificium Theiodamanti Driopi, quod cum ille prohiberet, ab Hercule interfectū & regionem direptam. Atque Hylam infantem adhuc Theiodamantis filium è cunis abreptū, in familia Herculis educatū, & ab Hercule adamatum, edoctum, ac tandem, cùm aquā peteret, raptū à nymphis.

Ἀεργοῖς ἀεὶ ἑορτή. Pigris semper esse festum.

OLIM valde potentes fuere Tarentini, sed deliciæ eos perdiderunt, quia plures apud eos fasti dies per annum quàm alii celebrātur, institutis propter ocium ac delicias cōtinuis feriis, vnde & vulgari prouerbio fertur: Pigris semper esse festum. Hoc vsus est Theocritus in Bucolicis. notatum est supra: ignaui semper feriæ.

Caracallæ nummi.

CONVENIT in eos, qui aliud præ se ferunt, aliud tegunt, quique fuco corrupti sunt & pallent, in blandos vultu, sed animo virulento, Dion autem narrat Antonium Caracallam in vsu habuisse nummos adulterinos, plumbumque argentatum, & æs inauratum, pro argento vel auro suis senatoribus dedisse. Hinc natum est prouerbium.

Fabula Milesia.

FABVLAE Milesiæ prouerbio dicuntur sermones nec veri, nec verisimiles, nec in aliquem vitę vsum parati & congruentes: sed tantùm ad voluptatem & extrahendū tempus, vel in conuiuiis, vel in cœtibus virorum ac feminarum, qualia sunt etiam amatoriæ omnia. Ideoque Lucianus sermones amatorios vocat Milesios, & Capella quasdam poetarum fabulas, Scripsit nominatim de Milesiis Aristides libros aliquot μιλησιακῶν, & Apuleius asinum, ex Luciani asino desumptum & concinnatum. Eiusmodi narrant vetulæ pueris ad focum ne plorent, aut molesti sint. Milesiæ à Mileto Ioniæ, quæ de luxu & deliciis malè audiuit, dicuntur.

Iyngem habet.

VSVS apud Græcos obtinuit, vt hi iyngem habere dicantur, qui velut prestigiis quibusdam homines ad se amandū, prouocāt. Iynx enim auicula est oblongo collo & lingua, crebrò collum circumagitans, ea venefīcæ ad excantationes vtuntur, vt inquit. Pindari interpres in Nemeis. Latinè tortucam nominare possumus à torquendo collo. Quidam putant eam esse, quæ alio nomine vocatur σεισοπυγίς, Latini motacillā vocarunt. Iynge verò trahi etiam prouerbiali figura dicitur à Theocrito eidyllio 2. versu qui repetitur.

Ἐκ πίνακος καὶ πυλαίας.

PROVERBIVM de re commentitia, quoniā in porticibus & tabulis depingi fabulę solebant. Plutarchus in libello de particula ei inscripta foribus Delphici templi. Cæterùm ista, inquit, prorsus ex porticu & tabula.

Mel satietatem gignit.

DIONYSIVS Halicarnasseus in comparatione Herodoti, & Thucydidis: Satietatē enim gignit, ait Pindar⁹, & mel, & dulces res venereæ. Iam verò illud in animo reputaui quā suauis & iucunda res sit in historia, scriptionis varietas & immutatio. Laurentius

rentius Hunfredus de Nobilitate libro ter tio. Sed quicquid nimium est, ingratum & iniucundum est, eiusq; omnis in fruẽdo suauitas amittitur. Theocritus in Megara: καὶ εὐφροσύνης κόρος ἐστί. id est, & lætitiæ satietas est.

Ἐν τετράδι γεγενῆσθαι.

QVARTA luna natos prouerbiali schemate dicimus, quibus sinistra parumque auspicata rerum omnium sunt initia. Quod ipsum non tam ad diem quartum, quàm ad postremum lunæ quadrãtem refero. Inter alia in vita Aristophanis legitur: διὸ καὶ ἔσκωπτον Ἀριστώνυμος, τε καὶ Ἀμειψίας τετράδι λέγοντες, αὐτὸν γεγονέναι, κατὰ τὴν παροιμίαν ὡς ἄλλοις πονοῦντα, τὰ μετὰ πρῶτα γὰρ διὰ Καλλιστράτου καὶ Φιλωνίδου καθίει δράματα. id est, quare ipsum exagitarunt, seu contempserunt Aristonimus & Amipsias dicentes, quarta luna (quod aiunt) natum: quod aliis laboraret. nã primas fabulas per Callistratum & Philonidem exhibuit.

Aurum ex stercore colligendum.

HOC vtimur quotiescunque significare volumus id, quod Plinius iam olim dictitabat, nullum librum tam malum esse, quin parte aliqua prodesse queat. Rectè etiam olim dictum esse puto, non quis, sed quid dicatur. cõsiderandum. Modestiæ enim est, quod alicuius seculi cõmune linguę fuit vitium, dissimulare. Nec enim video aurũ minori esse in pretio quod in vase fictili hoc, illud in splendida arca custodiatur. Nonne gallus Aesopicus dum vertit sterquilinium, nitidam gemmam reperit?

Lydia arena.

Λύδιον ψῆγμα, speciem habet prouerbii, quẽ admodum illa: Lydius currus, Lydius lapis Apparet autem id de re nõ vili aut contemnẽda dici, cùm & multum auri in Lydia prouenire receptum sit, vt est apud Lucianum in dialogo, qui inscribitur Contẽplantes. Hoc vsus est Basilius ad nepotes: Et ex Lydia harena fit aurum.

Aquæ furtiuæ dulciores sunt.

EXTAT inter Hebręorum prouerbia non dissimile senario Græco: λιχνεία ὀπώρα φύλακος ἐκλελοιπότος, id est, dulce pomum, cùm abest custos. His vtemur, cùm significabimus impunitate malos ad peccandum prouocari.

Mensæ Siculæ, Asianæ, Persicæ, & Italicæ.

PRAELAVTAE & oppiparæ dicebãtur. Plato Politicorum libro tertio: συρακοσίαν δὲ ὦ φίλε τράπεζαν, καὶ σικελικὴν ποικιλίαν. id est, Syracusanam amicè mensam, & Siculam in obsonii varietatem, non videris approbare. Idem in quadam epistola ad Dionis propinquos: ἰταλιωτικῶν τε καὶ συρακοσίων τραπεζῶν πλήρης. Lucianus in dialogo Simili ac Polystrati, καὶ τράπεζαι, inquit, ὑπὲρ τὰς ἐν σικελίᾳ. ac mensæ Siculis lautiores. Docet hoc libro duodecimo copiosè Athenæus. Persicis & Asianis deliciis nihil olim inquinatius nec mollius: de quorum delitiis in animos hominum impressa opinione, perpetuò inualuit. Macrobius libro Saturna. septimo: modum eum seruat, qui sui potens est, & in mensa Sicula vel Asiana.

Dardaniæ artes.

DARDANIAE artes, pro magicis vsurpauit Columella lib. 10. Veniant (inquit) Dardaniæ artes. Dictæ autem sunt à Dardano insigni (vt tradunt) mago cuius commentariis diligenter perlectis, longè doctissimus euasisse Democritus memoratur. Consule Plinium li. 30. c. 1. Apuleius, vel ipse Dardanus, vel quicunque alius post Zoroastrẽ. Euseb. lib. εὐαγγελ. προπαρασκ. 3. οὗτος ὁ Δάρδανος, ὁ μύθους θεῶν καταδιδάξας, τὰ μυστήρια.

Neptuni, siue Maris filij.

SCRIBIT Gellius in 15. cap. 21. ferocissimos & immanes, & alienos ab omni humanitate tãquam in mari genitos, Neptuni filios dicere poetas consueuisse. Apud Plutarchũ autem in Dialogo: Sitne rationis vis in bestiis. In marinis (inquit Aristotimus) nullum, esse gratiæ sensum, amorẽ nullũ nec ingenii suauitatem: recteq; Homerus ait, Glaucũ te genuit de immãsueto, & omnis societatis expertè dixit quòd beneuolum miteq; nil mare gignat.

Omnia omnibus annuit.

DICITVR in valde senes, in quibus caloris naturalis inopia imbecillitatem, imbecillitas tremorem efficit, ita vt caput perpetuò motitantes, oĩa omnibus annuere videantur. Catullus in nuptias Iulię & Manlii.

Vsque dum tremulum mouens cana tem
pus anilitas
Omnia omnibus annuit.

Nec mulieri, nec gremio credendum.

NEC mulieri, nec gremio credi opportere, prouerbium est, quod & illa incerti & leuis animi est, & plerunq; in gremio posita, cũ in obliuionem venerint exurgentium, decidunt. Festus.

Plaustrum perculit.

PROVERBIVM rusticum, quo plaustrum perculisse dicuntur, qui negotium aliquod euerterunt ac perturbarunt. Meminit Donatus in Eunuchum, vbi ait seruus: Perculeris tu iam me, id est, impellendo perturbaueris. Et eo vsus est Plautus in Epidico: perii, plaustrũ perculi: id est, euerti ac perturbaui rẽ falsa emptione. Percellere enim est euertere, & ad terram deiicere.

Telum ira facit.

IDEM ibidem. Telum ira facit. Huic confine est eiusdem: Furor arma ministrat. Cui non dissimile est apud Basilium ad nepotes suos: τῇ τραγῳδίᾳ γὰρ οὐ πιστευτέον ἁπλῶς λεγούσῃ, ἐπ' ἐχθροὺς θυμὸς ὁπλίζει χέρα. Tragœdiæ enim nequaquam est credendum dicẽti, inimicitias armabit ira manus. Plaut. in Merc. Perii, seditionem facit lien, occupat præcordia Virgil. 10. Aeneid.

Spes addita suscitat iras,
Tela manu iaciunt.

Aufidus Hadriam retrò fugit.

VIRGILIVS II. Aeneidos:

Amnis & Hadriacas retrofugit Aufidus
vndas.

Vbi Seruius admonet subesse prouerbium de re neque verisimili, neq; consistente. Adlusum est ad parœmiam: Sursum versus sacrorum fluminum feruntur fontes. Cùm præposterè hoc fieri velit significare. Aufidus amnis oritur ex montibus Hirpinis, & Canusium præterfluit.

Lapides ad filum.

VSVRPAVIT Basilius ad nepotes cap. 6. cũ iubet ab honestarum artium præscriptum mores & studia nostra applicari & corrigi perinde quasi lapides iuxta Doricum prouerbium, ad filum, vel lesbiam regulam dirigentes, κατὰ inquit τὴν δωρικὴν παροιμίαν, τὸν λίθον ποτὶ τὴν σπάρτον ἄγοντας. Exstat trochaicus apud Plutarchum in libro de Profectu eius sentẽtię πρὸς σταθμὴν πέτρον τίθεσθαι, μήτι πρὸς πέτρῳ στάθμην, id est, lapis amussi est, applicandus, non amussis ad ad petram.

Pythiæ Mysii talenta.

PROVERBII speciem habere videtur, & illi confine esse Tantali talenta: Crœsi opes dicitur enim vtrunq; de immensis opibus. Diuus Basilius ad nepotes capite decimo quinto. τὰ πυθίου τοῦ μυσοῦ, &c. At nobis nisi Pytiæ Mysii talenta, &c.

Rore pascitur.

SI hoc referamus ad prouerbium, transfertur ad ingenium, siue stylum ieiunum & aridum, aut per ironiam in hominem vehementer obeso corpore. Theocritus in Nomeo Batto: μὴ πρώκας σιτίζεται ὥσπερ ὁ τέττιξ. Nũquid rorem depascitur vt cicada? Cicadas autem rore ali, testis est Plinius li. 12. cap. 26. Ore carent, sed habent in pectore fistuloso quiddam aculeatum, linguis simile, eo rorem lambunt Cùm excitatę subuolant, reddunt humorem: quod solum argumẽtum est illas rore pasci. Neq; enim ad excrementa corporis vllum foramen est Virg. in Daphnide:

Dum iuga montis aper, fluuios dum piscis amabit,
Dumque thymo pascentur apes, dum rore cicadæ,
Semper honos, nomenque tuum, laude manebunt.

Hæc sunt τὰ ἀναγκαῖα, id est, necessaria, & ꝓuerbii speciẽ habent, quibus indicare licebit, quod in vita perpetuum nobis futurum intelligi volemus. Itidem Virg. hoc quod habetur quarto Aeneidos: dum memor ipse mei, dũ spiritus hos reget artus.

Conando Græci Troia potiti sunt.

IN Syracusiis anus dixit: Conando Gęrcos Troianis potitos fuisse, & omnia perfici conãdo, qua prouerbiali figura significatur, conando, & experiendo, quantumuis etiam ardua, perfici posse.

Fac

Fac nidum vnum vna in arbore.

HABETVR in Eidylio 35. & frequens hodie in populi ore versatur, quum sit sermo de non temere mutandis veteribus amicis. Amicos enim subinde nouos amplecti veteribus neglectis turpe est, Incõstantia in amore nihil crebrius, neque vulgaribus est in communi vita, πολυφιλία, id est, subinde mutare amicos, veteres fastidire, & nouos amplecti. Id olim perinde probrosum atq; infame habebatur, vt si qua mulier subinde alios atque alios viros admitteret. Is igitur qui bene audire apud homines honestos vult non leuis neque inconstans in colendis amicitiis esse oportet.

Sternutauerunt amores.

Ex Thalisia Theocriti apparet prouerbiale dictum fuisse, quòd aliqui de signo bono, alii de diuerso & malo intelligũt. Amores sternutauerunt, hoc est, sternutando signum prębuerunt, quòd esset amaturus, ipsum euenit.

Bilis in naribus.

IDEM in Thyrside de Pana: est amarulentus inquit, Aepolos, & illi semper acerba bilis in naribus sedet. Prouerbiale, de homine bilioso & iracundo. Qui bilosi sunt hoc est abundant flaua bile, iracundi sunt. Hic enim humor mobilis est, & acutus, quare facilè irritatur & efferuescit.

Orimalides cum Acylis ne contuleris.

EST autem hoc prouerbiale apud eundem in viatoribus quod magnam similitudinẽ, & iniquam comparationem significat. Lacon: οὐδὲ γὰρ οὐδ' ἀκύλοις ὀρμαλίδες. id est, Neque agrestia poma cum Acylis, scilicet equaueris. Acyla autem fructus, siue nux πρίνου arboris, similis nucifagi. Dioscorid. lib. 1. cap. 26. Orimalides poma montana, ab ὄρος mons, & μῆλον pomum.

Annulus aureus in nare suilla.

SIGNIFICANTES quippiam non in loco dictum dictum ve dicunt quidam: Annulus aureus in nare suilla: pro quo alii, in lẽticula vnguentum. Habetur Prouerb. c. 11. Circulus aureus in naribus suis. Id transferri commodè potest in improbum & facinorosum hominem de virtute & honestate verba facientem, aut præcepta de moribus præscribentem, cùm id non deceat, nisi eum qui sit moratus & vitę inculpatæ. Malum enim hominem etiam bene loquentẽ non esse audiendum cẽset Plato. Vide Gellium lib. 18. cap. 3.

Sua cuique rei tempestiuitas.

CVM omnia suo tempore fiant, & hic quęratur quid sit bonum, videndum est, ne id alieno tempore quęratur: vt enim inquit Ecclesiastes c. 3. aliud serendi aliud metendi, &c. sic aliud felicitatis, aliud infelicitatis tempus est. In hac vita, tempus est miserię, quod si quis in ea bonum quęrit, perinde facit ac si velit sementis tempore metere. Expectanda messis est, hoc est, futura vita: in qua non, vt in hac, pro iure regnauit iniuria, sed sola dominabitur iustitia & veritas, sublatis erroribus. Sed vitam illam non curantes voluntati indulgent. Vulgò ita fertur: Omnia tempus habent. Hoc cũ aliis superioribus confer. Nosce tempus. &: aliam ætatem alia decent.

Planus semel crura fregit.

PORPHYRIO in epist. Horat. ortum esse monet ab insigni quodam impostore qui sæpe fingens crus sibi fractum aliquando multos irrisit, quorum in vehicula tollebatur: tandem vere fracto crure, quasi etiam tum luderet, neglectus est. Hæc est pœna hominis mendacis, vt, si quando cœperit verum dicere, careat apud omnes fide: de quo exstat apologus apud Aesopum elegantissimus.

Absens hæres non erit.

DE iis, qui ob absentiam suam quapiã vtilitate frustrantur. Tractum ab illis, qui cũ propinquitate quadã legitimam alterius successionem sperare possit, eadem, dum absunt, oportunis obsequiis & delinimentis aliorum priuantur. Demosth. Xenoph.

De fumo ad flammam.

GALLVS Cæsar, inqiit Ammian. Marcell. in lib. 14. de flamma ad fumum, hoc est, de letalium insidiarum periculo & timore ad ipsam planè necem tetendit. Et Plato de iusto. 8. Populus, inquit, liberorum hominũ fugiens fumum, in flammam seruilis dominationis incidit. Notatur isto stulta temeritas, & calamitas eorum, qui à simultate, vel dubio, vel minimo malo in certum & ingens odium & malum proruunt.

Nun.

Nunquam lagenam crateri impone.

Μηδέποτ' οἰνοχόην τιθέμεν κρητῆρος ὕπερθεν.

Πινόντων. ὀλοὴ γὰρ ἐπ' αὐτῷ μοῖρα τέτυκται.

Ne cratera super potantum pone lagenā:
Qui facit, eueniet mors illi cruda repente. Hesiod. 1. ἔργων.

NON simul omnia effundenda, & aliorum libidini prodigenda, quæ habeas, ne ipse egens deinde & famelicus pereas: quod ita etiam vulgò efferunt: Nunquam exuas te, anteq̃ cubitum eas. Tzezes ita interpretatur: Nunquam priuatum publico, partem toti, deterius meliori præfer. Vilior enim οἰνοχόη cratere est. Nam κρατὴρ vas quoddā erat, vt lebes, in symposiis adhibitum, vino diluto repletum: οἰνοχόη verò, οἷον κύλιξ, aut quid simile quo ex cratere bibituri hauriebant. Proclus eo admoneri putat, ne iratos verbis prouocemus magis & irritemus: & nugaces homines, atque importunè garrulos tecto ne recipiamus. Aliis videtur Hesiodus deterrere omnes ab assiduis perpotationibus: ibi enim nihil aliud quàm crateri œnochoe imponitur. certè Moscopulus genitiuum pluralem absolutè sumere videtur, his verbis: μηδέποτε πινόντων τινῶν καὶ συμποσιαζόντων.

Vbi vber, ibi tuber.

NIHIL homini tam diuinitus datū, nihil tam prosperè succedit, quin admixtum sit aliquid difficultatis. Apul. Florid. 4.

Oleo fraudare lucernas.

DICTVM est ab Horat. sat. 5. in Nattam hominem etsi nobili & honesta familia natū, valdè tamen sordidum qui se inungebat vili, raucido, & ad lumina relegato olei genere, (Aetius λυχνιαῖον, lucernarium appellat) atque ita lucernas suo alimento & fomento defraudabat. Turn. Aduer. 4. ca. 9. Simili migratione facetè dicemus sordidè & cibis sine sanguine victitantē, fraudare iumenta suo alimento, &c.

Est modus matulæ.

SATYRA quædam Varronis inscribebatur; Est modus matulæ, vel vt alii libri scribūt, modus matula: qua inscriptione mouebat adhibendum esse modum compotationi & ebrietati. Nam è matula potum significauit, cùm cibum sicciorem in ventrem, liquidiorem in vesicam descendere censerent. Varro alio loco: Diutum apotheca Chias ad cōmunem reuocat matellam. Plautus: Nolo in vesicam quod eat; in vētrem volo.

Paludem & salinas emere oportet.

Τὸ ἕλος πρίασθαι καὶ τοὺς ἅλας. Quærenda bona aliquando sunt. quamuis non omnino careāt incommodo. Natum fortasse, ab eo, qui cùm salinas venales haberet, in quibus erat palus, salinas alienare sine palude vt vellet, induci nullo pacto potuit. Ita Frāc. Luisinus Parergon. 1. è vet. codice & exēplari Veneto castigat & explicat id: Oleum & salem emere oportet.

Salaminia nauis.

DE iis, quæ vilia non sunt, nec omni tempore exposita, quæque difficillimis temporibus necessaria reseruantur: qualem se Pericles præstabat: οὐδ' ἀεὶ παριὼν εἰς τὸ πλῆθος, ἀλλ' ἑαυτὸν ὥσπερ σαλαμινίαν τριήρη, φησὶ Κριτόλαος, πρὸς τὰς μεγάλας χρείας ἐπιδιδούς. Plut. in Pericle:

Noxa caput sequitur.

PROVERBIALITER hoc Gordianus Imper. pronunciauit in c. Licet, C. an ser. pro suo facto post ma. tenea. Nam, vt M. Cato ait, nequiter factum semper durat, & reum comitatur. Sic & Poeta, Pœna potest demi, culpa perennis erit.

Herculis clypeus.

PROVERBII loco vtitur Iustinianus in Hexasticho Digestis præposito, οἷα τις Ἡρακλῆι πανώπλιον ἀσπίδα τεύξας. Sumptúm apparet ex opere Hesiodi, cui Titulus est, ἀσπίς. Dicitur autem de re pulcherrima & variis ornamentis insigni.

Lex Africani.

DICITVR de re perplexa & obscura, Sumptum à Responsis Africani iurisconf. difficilibus, Delium natatorem efflagitātibus. Lex Africani est, ergo difficilis, in ore omnibus est ea ratiocinatio.

Ab aula recessit.

VTITVR Iustinia. in c. Ne in arbitris C. de Arb. Si enim, inquit, vera consuetudo stipulationum, & subtilis, imò magis superuacua obseruatio ab aula concessit, cur non, &c. Dictum de re, quæ amplius in vsu non est. Metaphora sumpta ab emeritis Palatinis iudicibus.

Leuato velo de caussæ cognoscere.

SCHEMATE hoc vtuntur Impp. in c. 5. C. de naufra. lib. 11. De submersis, inquiunt, nauibus decernimus, vt leuato velo istæ caussæ cognoscantur, hoc est, summatim. Eadem figura, quæ, de Plano cognoscere.

Mus

Mus in pera &c.

HOC prouerbium cum nonnullis aliis ab Innocentio Pontifice citatur in cap. Etsi, de Iud. Iudæi, inquit, nobis illam retributionem impendũt, quam (iuxta vulgare prouerbium) mus in pera, serpens in gremio, & ignis in sinu suis consueuerunt hospitibus exhibere. Enarrantur & alia in iure Pontificio, Vno collyrio, instar empirici omnibus morbis mederi, ca. Necessere, Dist. 29 facibus solem adiuuare, c. Si omnia, 6 q. 1. quod de superuacaneis & absurdis dici consueuit. Frustratim lupus comedit agnum. 13. q. 1 ca Ecclesias. Simile est illud ab Iurisc. nostri sæculi crebrò vsurpatum: Hæret tamquam mus in pice, cùm quis pendet ambiguus, incertusque quo se explicet.

Canis in eadem dormitat tegula.

INTERROGATVS Empedocles, teste Aristot. li. Moral. 2. c. 11. cur nam semper in eadem canis dormiret tegula, respondit canem simile quid habere tegulæ, & proinde ob similitudinem eò tendere. Vsurpatum hoc ab Aristot. prouerbii loco, de iis, quæ instinctu naturę similiter erga similia affecta sunt. Adiungit & illud significantius: Graculus graculo assidet, semperque Deus simile agit ad simile. Luisin. pareig. 3. 10. caussam facit, quod κεραμίδες seu cretacea vasa ferè habeant canum & aliorum animalium effigies ad quas tamquam viuas accurrisse canes aliquando testatur Athen. 13.

Pauperi Vitulus est castrum.

PRO eo, quod quisque suis quantumuis exundantibus fortunis, grauetur, hisce difficilibus temporibus, Suus enim morbus cuique difficillimus est, inquit alicubi Plinius. Nec hoc hac tempestate vsurpandum apud afflictos, quod dici solet: De minimis non curat prætor.

Spinosum aliquid in prato.

PROVERBIALITER hoc dixit Iustinian. de Concep. Dig § 6. Quasi diceret: in re pulcherrima & venustissima turpe quiddam esse immixtum, quod illam dignitatem ac speciem imminuat, vt si in prato viridissimo & amœnissimo spinæ & vepretulæ inessent, quæ in ambulantium pedes offenderẽt. Et hoc tamen perrarò, inquit, ne ex occasione huiusmodi lapsus oriatur aliquid in tali prato spinosum.

Non soli Atridæ vxores amant.

REFERT Vlpian. in c. 13. de adult. ex Homero: apud quẽ idipsum respondit Achilles Vlyxi, cùm ab eodem rogaretur vt in castra, vnde caussa Bryseidis sibi ab Agamemnone ademptæ abierat, redire vellet. Sextus Cęcilius hoc dictum venustè transtulit ad eos, qui vxores quamuis iniustas habent, vt adulterii accusatio non minus ipsis, quã iis, qui iustas vxores habent, permittatur.

Cratetis Poetica.

Κράτητος πωτική prouerbiali conuitio egestas & mendicabulum dicitur teste Demetrio Phalereo Occasionẽ adagio dedit poematium Crateris philosoph. quo manticam suam descripsit.

Troia non producit Thracem.

Ανέρα δὲ τρεὶν θρηΐκιον ἔτι φορᾶσει, Treicium non Troia virum produxerit vnquam. Significatur è degeneri prosapia haud nasci generosum pectus. Diuersa ratione dixit Flaccus: Nec imbellem feroces progenerãt aquilæ columbam: exstat apud Stephanũ. Troiani ob luxum effeminati audierant. at Thraces bellicosi semper: vnde Thracia Martis domicilium Manlio Antiocho fingitur.

Domi suæ quilibet rex.

QVOTIES vulgò significamus nos, quę volum⁹, liberè, & inculpatè in ędibus nostris, agere dicimus nos domi regnum possidere: eò respicit illud Homeri:

Αὐτὰρ ἐγὼν οἴκοιο ἄναξ ἔσομ' ἡμετέροιο.

Nec ab eo abludit hoc Iuuenalis:

Tu tibi liber homo, & regis conuiua videris.

Transferri potest ad animum. Artẽ enim, quam quis perfectè nouit, sine imperitorũ reprehensione quiuis exercere potest. In suo opere auctor, nisi velit alterius limam, spongiã, stylum deniq; tolerare non debet.

Pro amphora vrceus.

HORATIVS initio de arte poetica ex eadẽ planè fornace igneum illud adfert:

Amphora cœpit Institui: currente rota cur vrceus exit? qua prouerbiali locutione ingeniosè & aptè optimus sententiosę breuitatis magister secũdum artis præceptũ: aut, si malis primi pręcepti appendicem, & simul maioris lucis gratia adductam similitudinem conclusit, Præceperat, vt scripta præsertim magnifica partib⁹ sibi suis, usq; bellè

bellè & aptè compositis cōstarent, &, vt longa ἐπεισόδια aliaque ambitiosa ornamenta ipsam rem principem obscurātia & deformantia fugerentur. Laudabat pictores, qui hoc vitium sua in arte studiosè cauerent: Subiicit deinde, vtrunque, poetam & pictorem, si aliter fecerint, nihil aliud quā prodituros esse, superbam suam inopiam, & imperitiam: non secus atque illi, qui amphoram magnum & amplum vas meditati & aggressi, vrceum tandem, minimum & alia longè forma vasculum effingunt: & opus auspicati, in opusculum monstrosè desinunt. Licebit cōmodè torquere in omnes eos, qui oneri suscepto impares succūbunt: item qui temerè ad aliena à re proposita aberrant. Vtitur eodē Hieronymus sæpius in epist.

Dum vitat humum, nubes & inania captat.

Ex eadem officina prodit illud, quo licebit ineptum scriptorem irridere, qui sermonē rei aut personæ non accommodat, sed aut nimium abiecto & famulari oratione vtitur, vbi grandi & elata opus erat: aut cōtrà.

Verùm ita risores, ita cōmēdare dicaces
Conueniet Satyros, ita vertere seria ludo.
Ne, quicunque Deus, quicunque adhibetur heros
Regali cōspectus in auro nuper, & ostro,
Migret in obscuras humili sermone tabernas:
Aut, dum vitat humum, nubes & inania captet.

Castigat Horat. poetas, qui præter decorū diis & heroibus tabernariorum & opificū orationem tribuunt: & contra opificibus magnificentiam verborum planè heroicā & cælestem. Metaphoræ rationem nos natura docet: vt ab Icaro aut aliundè nō opus sit eam arcessere. Nō inuenustè idem quadrabit in eos qui nulla in re mediū tenent: sed vt plurimum in alterutram partem peccant. Similiter, migrare in obscuras tabernas, non malè vsurpabimus pro, abiicere se & infimo hominum genere digna in se admittere.

Cinerem quærere.

Vsurpatur pro, esse abiectum, vile & sordidum. ab actione vt opinor, qua est inter cæteras abiectissimas mediastini functiones. Pyrgopol. laqueo Melphidippæ & Palæstrionis iam propè adstrictus: satin hæc quoque me deperit? Meam laudat speciē: ædepol huius sermones haudquaquam cinerem quæritant. PA. Quo argumento? PY. Quia enim loquitur lautè & minimè sordidè. Tum ipsa nimiū lepida nimisq; nitida fœmina. Alii putāt militem iis verbis dicere, debere eorum sermonum perpetuam esse memoriam, sed sequentia non videntur satis hanc interpretationem admittere. Aliorum iudicium facio.

Benefacta benefactis aliis pertegito, ne perpluant.

Monet Philto Lysitelem suum, vt, cùm se semel ad bonam frugem recepisset, porrò pergeret. alioqui futurum vt totam rectè anteactam vitam vna atque altera macula statim deturpet. à lignorum strue quæ sub diuo posita si rara est aut exigua; lapsu pluuiæ ad imum vsque fascem situ & putredine extabescit. Cicero Philip. 14. Nec dispersis bustis humili sepultura crematos, sed contectos publicis operibus, atque muneribus, eaque extructione, quæ sit ad memoriam æternitatis ara virtutis.

Vtramque inflare tibiam.

Εἰς ἑκάτερον αὐλὸν ᾄδειν. In eos qui omnē monent lapidem. Aristid. de Paraph. Simile, ὀρχεῖσθαι διπτύχα, saltare bifariam. Ibid. Et διπλᾶ κρέκειν bifariam pulsare. vide sup. 71.3 Item, μέσον δυοῖν καθίζεσθαι, inter duas sedere. Idem Sicula 2.

Aggeram plura etiam diuersissima, sed modo quo antè, μέτεστιν ἐμοὶ τοῦ πολέμου, pro, eius negotii non sum planè rudis. Idem caprearum rupes. Claudian. extulit de regia crudelis & libidinosi principis. Vide Suet. in Tiberio. Satyrion bibibisse, pro ad libidinem incitatum esse. Nota vis Satyrii herbæ, & etymon. Petron. Hieme Gallica frigidior. intelligit eam, quæ ad Septentriones vergit. Idem. In aquam hiante ore desilire, pro, appetentem esse mortis. Senec. in Nat. quęst.

Ὀμβριανοὶ δαῖτες, prandium ferarum, cuius nemo fit particeps. Scaliger in Varr. ex Plutarch.

Clypeum post vulnera sumere.

Nec hoc quidem relatum ab adagiorum scriptoribus absque controuersia παροιμιώδες offendi. Dicitur autem de intempestiuo auxilo, & præsidio. Ouid. de Tristibus. 1. 3.

Et

Et quamquam serò clypeum post vulnera sumo,
Attamen hanc odiis exonerare fugam.

Conuenit huic Diogenianum illud, Post bellum, machinas. Quo longiùs trahetur, eò erit venustior eius vsus. Ad externa: Hic homo incipit esse parcior frugaliorq; iam consumptis opibus: clypeum post vulnera, vt aiunt. Ad corpus: assidua κλινοπάλῃ effetum & eneruatum corpus iam continentiam meditatur, clypeum nempe post vulnera. Ad animum: Hic filium suum peruersa animi natura & improborum societate perditum ad probam frugem videtur recepturus vereor ne post vulnera, quod aiunt, clypeum sumat.

Vulpes pilum mutat, non mores.

RESIPERE adagium videtur illa senis bubulci. sententia qua apud Suet. Vespesianus Cæsar perstrictus est, qui negata sibi gratuita libertate, quam imperium adeptũ suppliciter orauerat, proclamauerit: Vulpem pilum mutare, non mores. Sensus est titulis dignitatum & amplissimis fortunæ muneribus corporis, non animi sordes tolli in veteratore & auaro homine: fortunã improbis & subdolis splendorum & nitorẽ corporis conferre, non abstergere animi illuuiem, ingeniique sordes: exuere hominẽ callidum pannis, non item vitiis: Vel senectutem addere annos, non etiam virtutes: Huic illud simile est, Lupus pilum mutat, nõ mentem Hodie Flandris trita sunt. Lupus non emendatur senio. Et: Vulpes ætate fit astutior, non etiam melior.

Ocyma cantare.

SATYROGRAPHVS ille disertissimus (sic enim à D. Hieronymo laudatur) qui teste Fabio, multum veræque gloriæ assequutus est vnico libello: lepidissima ἀλληγορία prouerbiali: Ocyma cantare pro probris, conuitiisque adspergere, & maledictis insectati dixit saty. 4. vbi, cùm genus & formam tanquam eximias naturæ dotes iactanter Alcibiades efferret, alioqui teneræ ætatis imbecillitate ad Rempublicam gerendam parum idoneus, præsertim rerum vsu destitutus & veri, rectique sordidus auctor: Socrates eodem loco nihilo meliorẽ facit Baucide Pannucia discinctum, socordemque vernam maledictis grauiter impetente:

Dinomaches ego sum. suffla, sum candidus: esto,
Dum ne deterius sapiat Pãnuccia Baucis,
Cùm benè discincto cantauerit ocyma vernæ.

Sensus est: Iacta quantum vis, natales claros, egregiamq; corporis pulchritudinem si ingenium sordidum sit: & prudentia rerumque solertia absit: nihilo meliores vinosa & suffarcinata aliqua anu, ætate & vino delirante (talis enim inducitur Baucis) quæ probè defricat conuitiis socordem & dissolutum seruum dominatum. Ducta est allegoria à veterum more inter serendum ocymum vsurpato: quod teste Plutarcho & Plinio. lib. 19. cap. 7. creditum est prouenire copiosius & felicius, si maledictis additis sereretur. Eodem planè sensu, eademque figura prouerbiali possumus dicere: Cuminum serere: quod etiam auctor est Plinius cum imprecatione ne exeat, postquam satum fuerit, terra adacta pauitur.

Gratijs lita.

NON potuit festiuius, aut magis prouerbialiter dici, quàm est à Platone Atheniensi philosopho dictum. ad Xenocratem discipulum suum, qui semper teste Laertio lib. 4. tetrico vultu & seuero habitu incedebat, nulla animi hilaritate ostensa, nulla oris facetia, frontisque nitore tristem seueritatem mitigante ac temperante. Volens igitur Plato seueri grauisque ac vultuosi, ac proinde molesti hominis mores comi quodam blandeque festiuo habitus genere componi, ornarique illum θύειν ταῖς χάρισ iussit, quòd Gratiæ inducantur semper à Poetis, liberali oris effigie, & renidenti facie, solutisque Zonis. Et de inhumano ac barbaro: Nunquam ille Gratiis litauit.

Sicula aula.

IVVENALIS traducens sæuitiam matronarum Romę in seruos ancillasque mira libidine animi ad quamuis occasionem iniquè & crudeliter verbis & verberibus debacchantium, earum domũ translatione prouerbiali Siculam aulam vocat. Aluit enim Sicilia priscis sæculis plurimos tyrannos miserabiliter in humana corpora pro libidine grassantes, vt Phalariden, Dionysium, & id genus monstra exitialia, Carmen Iuuenalis ex Sat. 6. hoc est:

Et cædit, donec lassis cædentibus, exi,
Intonat horrendũ, iã cognitione peracta

Pro-

Profectura domo Sicula nõ mitior aula. Aptissimè vtemur de ciuitate, vel domo iniqui crudelisque principis satis superbè & insolenter omnia pro imperio gerentis, bonosque capite, & fortunis oppugnantis, vbi, vt canit Ouidius:

Victa pugnaci iura sub ense iacent.

Commodè etiam dicetur, de schola plagiosi alicuius magistelli sæuitia & inscitia furentis, qualem puer ego cognoui cuiusdã re & nomine Κριομύξυ, planèque Scythæ: cuius schola non leuius personabat verberum stridore Sicula aula Phalaridis, aut Dionysiorum. Vsque adeò suaue erat homini eiulantium puerorum voces audire, & longissimo temporis spatio cæsorum lachrymis ac gemitu miserabili pasci. Nomen tacebitur, terra à quisque obruendũ, vulcanoque sacrandum Faceta est Diogenis χρεία & proxima prouerbio, de gymnasio Euclidis: ού σχολὴ, ἀλλὰ χολή. Et Platonis ludum, non διατριβὴν, ἀλλὰ κατατριβὴν appellantis.

Alcinoo poma dare.

MERE prouerbiale est illud Martialis poetæ facetissimi pariter & lepidissimi, quod συγχρόνος eius iniquè studiis sodalis ἀντίπετου, Satyr. 5. Alcinoo poma dare. Quando tenuis rei vel facultatum homo magis opibus abundanti, eiusque quod datur largissimè diuiti munus aliquod κειμήλιον, offert dedicatque: Vel cùm tenuioris eruditionis vir sommo excellentique ingenio viro, summaque doctrina nobili ingenii aliquod leuidensæ, vt ait Cicero, munusculũ nuncupat: quod nec sic fastidiri conuenit. Martialis lib. 7. ad Castricium modo, quo exposuimus vtitur: cuius hæc sunt verba:

Muneribus cupiat si quis contendere tecum.
Audeat hic etiam, Castrice, carminibus.
Nos tenues in vtroque sumus, vincique parati:
Inde sopor nobis, & placet alta quies.
Tam mala cur igitur dederim tibi carmina, quæris?
Alcinoo nullum poma dedisse putas?

Iuuenalis Satyr. 5. taxans Trebum amicũ, qui se parasitum Virroni cuipiam opulẽto exhibebat, omni contumeliarum genere quotidianisque probris à diuite illo vexatus, ad prouerbium superius adludit carminibus, quæ subiiciam: etsi poma Alcinoi de sapore & gustu suauibus & delicatissimis specie pro genere vtendo, licebit dicere etiam prouerbiali colore:

Virro sibi & reliquis Virronibus illa iubebit.
Poma dari, quarum solo pascaris odore.
Qualia perpetuus Phæacum autumus habebat.

Alcinoi pometum (sic enim Tertullianus loquitur) graphicè describit Homerus Odyss. η.

FINIS.

Series Chartarum.

A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z:

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Sf Tt Vv Xx Yy Zz:

Aaa Bbb Ccc Ddd Eee Fff Ggg Hhh Iii Kkk Lll Mmm Nnn Ooo Ppp Qqq Rrr Sff.

Omnes sunt Quaterniones.

dagri ad hunc diē Col